BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
36 B
31

VIII a 10

# BIBLIA,

## Ad vetuſtiſſima exemplaria caſtigata.

*Quid in horum Bibliorum caſtigatione præſtitum ſit, ſubſequens præfatio latiùs indicabit.*

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini.
M. D. LXIX.

CVM PRIVILEGIO.

[redacted] Chriſtophoro Plantino Impreſſori & Bibliopolæ iurato, vt illi Biblia Louanij à Doctorib. Theologis, ad id deputatis, emendata & approbata, imprimere & diſtrahere liceat, vt latiùs patet in originali priuilegio.

Datum Bruxellis Anno Domini M. D. LVIII. die XX. menſis Ianuarij.

Cartusiæ S.ti Martini.

# F. IOHANNIS HENTENII NECHLINIENSIS IN BIBLIA LOVANII ANNO M. D. XLVII. EXCVSA ATQVE CASTIGATA,

## PRAEFATIO.

MIRABITVR fortaſſe quiſpiam cur poſt tam multiplicia Biblia toties excuſa, conati ſimus alia facie hæc in lucem edere. Quare non inutile facturus mihi videor, ſi noſtri conſilij rationem; quam in hac noua Bibliorum editione adornanda ſequuti ſumus, paucis expoſuero. Primùm nemini obſcurum eſſe arbitror, quot technis ac cuniculis horum temporum hæretici id efficere conentur, vt ſacræ literæ ab ipſis ſtare videantur: potiſsimum autem dictionibus quibuſdam textui temerè additis vel ademptis: aut præfationibus, variiſque marginum annotationibus adiectis, vel conſarcinatis prauis indicibus. Quibus ludificationibus adeo ſtudent nonnulli, vt his etiam quoſdam irretierint, qui toti in hoc erant, vt rempub. Chriſtianam promouerent. Nemo eſt enim qui neſciat, vt vnum pro multis in medium adferam, quantam diligentiam, quantaſque impenſas tulerit Robertus Stephanus, regius apud Lutetiam typographus, (quem honoris cauſa nomino) vt accuratiſsima & caſtigatiſsima nobis Biblia traderet, propter quod plurimum etiam illi debent quotquot ſacrarum literarum lectioni ſunt addicti: quem ob id etiam in multis ſequuti ſumus. Et tamen candido huius pectori impoſuerunt hi pſeudochriſtiani, & ſub ouina pelle latentes lupi rapaces maximè in marginum annotationibus, præfationibus, ac indice ſententiarum. Quum igitur his impoſturis optimos quoſque libros, tam ſacrarum literarum quàm catholicorum doctorum corruperint, ſtatuit optimo iure Cæſarea Maieſtas, pernicioſos huiuſmodi cuiuſuis idiomatis codices, è populi manibus auferri: In quibus primas facilè obtinent Biblia: non ea ſolùm quę temeraria quarundam vocum tranſpoſitione, adiectione aut mutilatione apertè corrupta ſunt: verùm illa etiam in quibus, quod ad textum attinet, nihil prorſus immutatum eſt: indices tamen, præfationes, additiones marginales, ſeu librorum aut capitum argumenta huiuſmodi ſunt, vt, ſi penitius quis introſpiciat, atque ad hæreticorum doctrinam iſta diligenter conferat: facilè intelligat, etiamſi nihil præter ipſa ſcripturę verba contineant, eò eſſe pernicioſiora, quò occultius propinatur ſub melle venenum. Quis enim neſciat ad errores populariter ſtabiliendos longè primam eſſe viam, falſum ſcripturarum prætextum? nihilque ſecurius credi, quàm quod ſcriptura docere, vel ſuis ipſa verbis expreſsè videtur? Hæc igitur conſyderantes: ſimulque quòd tota Latina Eccleſia tot ſeculis vulgata editione, in œcumenicis etiam conciliis ſemper vſa ſit, tam in fidei dogmatis definiendis, quàm in hæreſibus condemnandis: atq; idcirco immotam eſſe oporteat, aut potius ad prima ſua exemplaria reuocari: è medio iam hic ſublatis edicto Cæſareo vniuerſis Bibliis, quæ quoquo modo aduerſari Chriſtianæ pietati videbantur: ſummo ſtudio curauimus, ex iuſſu, inſtructione ac iudicio grauiſsimorum, longeq; eruditiſsimorum, & acerrimi iudicij Theologorū huius academiæ Louanienſis, vt comparatis vndiq; non ſolùm quæ caſtigatius excuſa erant exemplaribus, verùm aliis quoque plus minus viginti: quorum recentiſsimum ante ducentos annos manu ſcriptum erat, alia ante trecentos, quadringentos, imò & ſexcentos vel plures etiam annos: ex horū collatione reſtitueremus, quoad fieri poſſet, veterem ac vulgatam editionem ſynceritati ſuæ atq; puritati: non reſpondentes nos interim quæſtioni, Num Græcis & Hebræis vbiq; reſpondeat. Hac enim in re abundè nobis eſſe debet, quòd ipſam reliquis omnibus ſemper prætulerit tota Latina Eccleſia, ſicuti iam prædiximus: maximè cùm innumeris locis, non veteris modò teſtamenti, quod paſsim oſtendit Hieronymus, ſed & noui, Græca nunc deprauata comperiantur: quod apertius eſt quàm vt ab eo negari poſsit, qui veterum auctorū tam Græcorum quàm Latinorum, Græcè tamen peritorum, monumenta perlegerit: quos frequentiſsimè aliter legiſſe conſtat quàm hodie Græci codices habeant. Id autem factum eſt, quum temporis diuturnitate, ac frequenti exemplaris in exemplar transfuſione, tum maximè ſtudio contentionis ſuborientibus ſubinde nouis in Græcia hæreſibus: in quibus id accidere ſolet, vt dum quis propria auctoritate vti non poteſt (diui enim Ambroſij verba ſequar) ad victoriam verba legis adulteret, quò ſenſum ſuum quaſi verba legis aſſerat: vt non ratio, ſed auctoritas præſcribere videatur. Quòd ſi Ambroſij ſeculo, atque etiam Origenis Græci codices variabant, ſicut docet vterque in quintum ad Romanos caput: quid de noſtri ſeculi Græcis codicibus iure exiſtimes? Hebræa verò quem in modum ſequi poſſumus? quum etiam ante Hieronymi tempora, plurima vario modo aut legerint aut intellexerint, Septuaginta interpretes, Theodotio, Symmachus, Aquila, Hieronymus, & is demum qui quintam ſiue vulgatam ante ipſum dederat editionem? ſiue id acciderit ob quorundam Hebraicorum elementorum ſimilitudinem, ſiue ob diuerſorum punctorum ſitum: ſiue quòd paulatim de inemendatis inemendata ſcriberentur, vt habet Hieronymus: nec noſtrum eſt de ſingulis verſionibus ferre cenſuram, aut in tantam venire temeritatem, vt ſperemus nos exactius quicquam poſſe vertere, quàm hactenus verterint cuncti interpretes. Verùm de his aliàs fortaſsis latius, vbi commodius otium ac locum nacti fuerimus. Nunc quædam duntaxat obiter loca citabimus, vbi idem nobiſcum ſentit Hieronymus, ne quis opinetur hęc nos è proprio cerebro comminiſci. Videantur itaque illius commentarij ſuper Cap. 8. Iſaiæ, vbi dicitur, Congregamini populi & vincimini. Cap. 9. Verbum miſit Dominus in Iacob. Cap. 14. iuxta finem, Quid reſpondebit nuntiis gentis, tam libro commentariorum quinto quàm ſexto. Cap. 15. in initio, Quia nocte vaſtata eſt Ar. Cap. 17. Et dolebis grauiter: idemque ſuper illud Ierem. 17. Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile. Cap. 21. Iſaiæ, Onus Duma. Cap. 24. Et erubeſcet luna. Cap. 25. Sicut æſtus in ſiti. Cap. 26. Et perdidiſti omnem memoriam eorum. Eodem. Et terram gigantum detrahes in ruinam. Cap. 38. Sicut pullus hirundinis. Cap. 44. iuxta finem, Qui dico Cyro, Paſtor meus es. Cap. 49. Et Iſrael non congregabitur. Cap. 63. In omni tribulatione eorū non eſt tribulatus: aliiſque locis innumeris. Non tamen dico quòd aſtruere velim Latina, præ cæteris, exemplaria nuſquam eſſe depra-


depra-

deprauata. ſed quòd non noſtrum fuerit, imò nec expediat, ad Græcos aut Hebræos codices ſemel illa caſtigare. Quòd ſi alio quouis modo videantur corrigenda, id potius foret ſummi pontificis, aut œcumenici concilij anctoritate tentandum, cui parére omnes tenentur, quàm priuatę alicuius perſonę, aut vnius cuiuſuis academiæ. Itaque acceptis, vt præfati ſumus, varijs exemplaribus, & per Roberti Stephani codicem plurimis etiam aliis, quæ ille ſuis annotarat marginibus, ex com plurium conſenſu nonnulla è textu ſuſtulimus aut immutauimus: frequenter id in margine reponentes, præfixo aſteriſco * ei quod è textu ademptum erat, aut binis huiuſmodi ſtigmatis " priori textus lectioni prępoſitis, idque abſque vllo exemplarium numero. Vt autem priorem textus lectionem in margine reponeremus, mouerunt nos quorundam ingenia: qui, ſi nuſquam ea inuenirent quæ in nonnullis adhuc legunt exemplaribus, fortaſsis id non æquo ferrent animo. In Prouerbiis autem Salomonis, quanquam verſus integros non paucos videremus eſſe ſuperfluos aut aliunde infartus, quos plurima, eaque vetuſtiſsima Latina exemplaria non haberēt, imò ne ipſa quidem Hebraica, nec Sanctes Pagninus, illis tamen obeliſcum ÷ duntaxat præfiximus: addito margini numero codicum, in quibus verſus illos non inuenimus. Nam ſi eos è textu ſerie tranſtuliſſemus in marginem, aliis annotandis margines ſufficere nequiuiſſent: ſi verò in totum reſecuiſſemus, verendum erat ne plures offenderentur, quibus viſi fuiſſemus non pœnitendam voluminis partem detroncaſſe: quemadmodum de ſe ait Hieronymus in prologo ſuper Danielem. Qua etiam ratione moti, vniuerſos quatuor Eſdræ libros lectori tradidimus: quanquam in paucíſsimis manuſcriptis exemplaribus tertium inuenerimus, quartum verò in nullis: ſicut ne in Græcis quidem, vt non dicam in Hebræis. Quin & Hieronymus ipſe in horum librorum præfatione monet, ne quis apocryphorum tertij & quarti libri ſomniis delectetur. Quibus id, quod maioris adhuc momenti eſt, accedit: quod nec Origenes, nec Auguſtinus, nec Damaſcenus, nec denique tertium Carthaginenſe concilium ſacræ ſcripturæ libris tertium & quartum Eſdræ annumerent. Ob id tamen, vt præfati ſumus, illos adiunximus, ne quis vociferaretur manca nos Biblia euulgare: maximè quum & Cyprianus epiſtola ad Pompeianum ex tertio Eſdræ citet teſtimonium: & Ambroſius de bono mortis aduerſus Ethnicos ſeriò citet teſtimonium ex quarto Eſdræ de promptuariis animarum. In locis autem iis vbi non tot exemplaria à communi lectione diſsidebant, vt quicquam immutandum duceremus: hic diuerſam lectionem in margine annotauimus, præfixo aſteriſco, quid plus in aliis: quid minus, obeliſco: quid verò diuerſum, duobus ſtigmatis lectori ſignificantes: adiuncto vbique diſcrepantium exemplarium numero. Superfluum ſiquidem fuiſſet hos ipſos nominatim recenſere codices, quum neminem facilè hanc operam ſibi ſumpturum putem, vt ſingula, quæ tot locis diſperſa ſunt, conſulat exemplaria, ſed nobis fidem potius habiturum. Quin ſi etiam id omnino cupiuiſſemus: compluribus in locis, per marginum anguſtiam, qui aliis occupandi erant, minimè licuiſſet. Ne quis tamen falſo nos putet exemplarium iactare multitudinem, tum etiam ne promerita laude illos fraudemus, qui candidè ſuos codices nobis impertiti ſunt: recenſebimus nunc vnde ſingulos acceperimus, quibus in hac editione vſi ſumus: præter Roberti, Colinæi ac Tilmanni Keruer Biblia quæ nobis domi ſuppetebant.

In primis in hac vniuerſitate hi libri nobis ſubminiſtrati ſunt.

Ex collegiata diui Petri Eccleſia, quæ prima eſt in hac Louanienſi Academia, accepimus tria miræ vetuſtatis exemplaria, ſeptem voluminibus diſtincta: & alia inſuper tria, quorum primum quatuor tantùm Euangeliſtas continebat: ſecundum Euangelia iuxta Lucam & Iohannem: tertium verò, ſolos Pſalmos.

A Franciſcanis, duo exemplaria in quatuor tomos diuiſa: & tertium in ſolos Pſalmos.

Ex Parcenſi abbatia ordinis Præmonſtratenſis, vnum exemplar.

Ex cœnobio Bethlehemitico canonicorũ regularium diui Auguſtini, qui Reformati dicuntur, duo exemplaria: alterum ſcriptum, in varia volumina diſtinctum: alterum olim excuſum, in duos item tomos diuiſum.

Ex cœnobio Matlinenſium eiuſdem inſtituti vnum exemplar, & aliud in quatuor tantùm Euangeliſtas.

A diuæ Gertrudis abbatia canonicorum regularium, ſiue clericorum veteris inſtituti diui Auguſtini, duo exemplaria in varios tomos diuiſa.

Ex hoc Theologorum collegio nobis ſubminiſtrata ſunt duo exemplaria: vnum ſcriptum, olim reuerendiſsimi domini cardinalis Beſſarionis: & alterum ex ipſius typographiæ infantia.

Ex Caſtrenſis collegij bibliotheca, duo exemplaria.

Ex Atrebatenſis collegij bibliotheca, duo exemplaria: & tertium in ſolos Pſalmos.

Hi codices ab exordio caſtigationis ex hac Louanienſi academia nobis fuerunt exhibiti: ſequentes autem temporis progreſſu nacti ſumus.

Præbuit abbatia diui Bertini ordinis diui Benedicti apud S. Odomarum, vnum exemplar.

Abbatia Tongherlenſis ordinis Præmonſtratenſis, ex illa ſua in his regionibus longè inſtructiſsima ac famatiſsima bibliotheca, vnum exemplar ad nos tranſmiſit.

Abbatia diui Egidij ordinis canonicorum regularium veteris inſtituti apud Leodium, duo exemplaria in quatuor tomos diuiſa exhibuit.

Abbatia quoque Alnenſis ordinis diui Bernardi, vnum commodauit exemplar.

Abbatia à Gardineto eiuſdē ordinis, vnum exemplar.

Similiter & abbatia Lilienſis, ordinis diui Benedicti, duo miſit exemplaria.

Abbatia Affliginienſis eiuſdē inſtituti, vnum exemplar.

Abbatia demum Gemblacenſis eiuſdem quoque inſtituti, commodato dedit vnum exemplar in quatuor duntaxat Euangelia.

Quantum autem laborum ſubierimus vt ſacra hæc Biblia, quàm maximè ſyncera in lucem ederemus, expendendum cuique relinquimus: Deum Opt. Maxim. obnixè precantes, vt hos noſtros labores benignus reſpiciat: & ſi non opus ipſum, at ſaltem conatum probare dignetur: quem ſperamus Eccleſiæ ipſius commodum nequaquam pœnitendum allaturum.

# INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM EX VETERI, QVAE

huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè aſſequi valeant, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete & ſpiritu eius, per Apoſtolos ſit tradita: perſpiciantque in quem vſum ea adduxerint Apoſtoli & Euangeliſtæ.


## GENESIS.

1 d Maſculū & fœminā fecit eos. Mat.19.a. Mar.10.a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb.4.b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animā viuentem 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrē, & matrē, & adhærebit vxori. Mat.19.a. Mar.10.a. Eph.5.g. 1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne vna Mat.19.a. Mar.10.a 1.Cor.6.d. Epheſ.5.g
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act.3.d. Gal.3.b
15 b Sic erit ſemen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom.4.a Iac.2.d. Gala.3.a
15 c Erit ſemē tuū peregrinū in terra non ſua. Act.7.a
17 a Quia patrē multarū gentiū conſtitui te Rom.4.c
18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Rom.9.b
21 b Eijce ancillam & filium eius Gala.4.d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom.9.b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & mul. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b Act 3.d
25 c Quia maior ſeruiet minori Rom.9.c

## EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Mat.22.c. Mar.12.c. Luc.20.f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam. Rom.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo Ioan.19.f
13 a. Omne maſculinum adaperiens vuluam Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis Matth.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtū facies, Non loqueris cōtra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces Rom.13.c
20 c Non concupiſces Rom.7.b
20 c Non occides Mat.5.c. Luc.18.d
20 c Honora patrem tuū & matrem tuam Mat.15.a Mar.7.b. Ephe.6.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur Mat.15.a. Mar.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente Mat.5.f
22 d Principi populi tui non maledices Act.23.a
24 e Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito ſecūdum exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb.8.b. Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos Act.7.e
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom.9.c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciē 2.Cor.3.c.

## LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom.10.b. Galat.3.b
19 c Non periurabis Matth.5.e
19 d Diliges proximū tuum ſicut teipſum Rom.13.d Gal.5.c. Iacob.2.b. Mat.22.d. Mar.12.c.
19 d Diliges proximum tuum Mat.5 g
20 b Qui maledixerit patri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo Mat.5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo &c. 2.Cor.6.d

## NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Iohan.19.f

## DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb.12.g
5 b Non concupiſces Rom.7.c.13.c
5 b Non occides Mat.5.c. Luc.18.d
5 b Non mœchaberis Mat.5.d. Luc.18.d
5 b Non furtum facies Luc.18.d Rom.13.c
5 b Non loquéris cōtra proximum tuum falſum teſtimonium Luc.18.d. Rom.13.c
5 b Honora patrem & matrem Mat.15.a. Mar.7.b Ephe.6.a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuū ex toto corde, &c. Mat.22.d. Mar.12.c. Luc.10.e
6 c 10 d Dominum Deum tuū adorabis, & illi ſoli ſeruies Mat.4.b. Luc.4.b
6 e Non tentabis Dominum Deum tuum Mat.4.b Luc.4.b
8 a Non in ſolo pane viuit homo Mat.4.a. Luc.4.a
10 d Deus perſonam hominis non accipit Gala.2.b
18 c Prophetā ſuſcitabit vobis Dominus Deus Act.3.d.7.e
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum 2.Cor.13.a. Mat.18.b. Ioan.8.c
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno Gala.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor.9.a 1.Timoth.5.c.
25 b Siquis mortuus fuerit non habens filium. Mat.22.c. Mar.12.b. Luc.20.e
27 d Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ, &c. Galat.3.b
30 c Quis aſcendet in cælum? Rom.10.b
30 e Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 e Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem. &c. Rom.10.d
32 e Mihi vindictam, ego retribuam Rom.12.d

## IOSVE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam Heb.13.a

## REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium Heb.1.b

## REG. III.

19 b Dñe, prophetas tuos occi…runt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum Rom.11.a

## IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum 1.Corint.3.d

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.e
2 b Filius meus es tu,ego hodie genui te
Act.13.e. Heb.1.b.5.b.
2 c Reges eos in virga ferrea Apo.2.g.19.c
4 b Iraſcimini & nolite peccare Ephe.4.f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum Rom.3.b
6 c Diſcedite à me omnes qui operamini iniquita-
tem Matt.7.d.25.d.Luc.13.f
8 b Ex ore infantium & lactentium,&c. Matt.21.b
8 c Quid eſt homo quòd memor es eius? Heb.2.a
8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus eius 1.Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine ple-
num eſt Rom.3.c
13 a Nõ eſt iuſtus quiſquã,nõ eſt intelligẽs Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendũ ſanguinem
Rom.3.c
15 c Prouidebam Dominũ in conſpectu,&c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem
Act.2.e. 13.e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine
Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eo-
rum Rom.10.d
21 a Eli,Eli,lamma ſabacthani. Matt.27.e.Mar.15.c
21 c Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, Matth.27.d
Iohan.19.e
21 c Nuntiabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.c
23 a Domini eſt terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis Ioh.15.d
30 a In manus tuas cõmendo ſpiritũ meum Luc.23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere,& dies videre bo-
nos 1.Pet.3.b
39 b Hoſtiam & oblationem noluiſti Heb.10.b
40 c Qui manducat meeum panem Iohan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi Heb.1.c
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis Rom.3.a
54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam 1.Pet.5.b
61 d Vnuſquiſque autem propriam mercedem acci-
piet 1.Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuita-
tem Ephe.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioh.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt
ſuper me Rom.15.a
68 c Fiat menſa eorũ corã ipſis in laqueũ Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta Act.1.d
68 e In ſiti mea potauerunt me aceto Ioh.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum Matth.13.e
77 c Panem cæli dedit eis Iohan.6.d
81 b Ego dixi, dij eſtis Iohan.10.g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum, Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandauit de te Matt.4.a.Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum, quo-
niam vanæ ſunt 1.Cor.3.d
94 c Hodie ſi vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a
96 b Et adorent eum omnes angeli eius Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terrã fundaſti Heb.1.c
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus Heb.1.c
108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Matth.22.d
Luc.20.g. Act.2.f
109 a Sede à dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum, &c.
Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum Heb.5.b 7.c
109 b Iurauit Dñs, & non pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Diſperſit,dedit pauperibus 2.Cor.9.c
115 a Credidi,propter quod locutus ſum 2.Co.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom 3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.c
117 a Dominus mihi adiutor:non timebo quid faciat
mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificantes, Matt.
21.d.Mar.12.a.act.4.b.1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio Dauid Matt.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam,
Act.2.e
139 a Venenum aſpidum ſub labijs eorum. Ro.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos Ro.12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini,&c.
Heb.12.b
3 b Quẽ diligit Dñs corripit,&c. Heb.12.b.Apo.3.d
10 b Charitas operit multitudinem pec. 1.Pet.4.b
17 e Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat.
1.Theſ.5.d.1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri vel matri Matth.15.a
Marc.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus,ciba illum Rom.12.d
26 b Canis reuerſus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dñs ſabaoth reliquiſſet nobis ſemẽ Ro.9.f
5 d Homo plantauit vineam Matth.21.b.Luc.20.b
Mar.12.a.
6 a Sanctus,ſanct⁹,ſanctus,Dominus Deus Apo.4.c
6 c Auditu audietis,& non intelligetis Matth. 13.b
Mar.4.b.Luc.8.b. Act.28.f,Ioh.12.f. Ro.11.b
7 c Ecce virgo in vtero habebit Matt.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus.
Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephthali Matt.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam are-
na maris Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interfi-
ciet ſpiritu oris ſui 2.Theſ.2.e
11 c Erit radix Ieſſe Rom.15.c.Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna Apo.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur
1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit Sanctus & verus, qui habet clauem
Dauid. Apo.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lachrymam ab ocu
lis,&c. Apo.7.d. 21.b
28 c Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar
populo huic. 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis.Rom.9.g
1.Pet.2.b. Act.4.b
29 d Populus hic labiis me honor. Mat.15.a.Mar.7.b
29 e Perdam ſapientiã ſapientum,& prudentiam,&c.
1.Cor.1.c
33 c Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſe-
culi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto Matt.3.a.Mar.1.a
Luc.3.a. Ioh.1.c
40 b Omnis caro fœnum 1.Pet.1.d. Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis
inſtruxit eum? 1.Cor.2.d

40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis cō-
ſiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego ſum primus & nouiſs. Apo.1.d.& 22.c.
42 a Ecce puer meus quem elegi Mat.12.b.
43 d Ecce noua facio omnia Apo.21.b.2.Cor.5.d.
45 b Nunquid dicit figmentum ei qui ſe,&c. Rom.9.d.
45 d Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur
omne genu Rom.14.b.
49 b Poſui te in lucem Gentium Act.13.g.
49 c Tempore accepto exaudiui te,& in 2.Cor.6.a.
49 e Non eſurient neque ſitient amplius Apoc.7.d.
50 b Tunc expuerunt in faciem eius Mat.26.g.
52 b Quàm ſpecioſi pedes euang. pacem Rom.10.c.
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſepara-
mini,&c. 2.Cor.6.d.
52 b Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d.
52 d Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt.
Rom.15.e.
53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Ro.10.c.
Iohan.12.f.
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Matth.8.c.
53 c Tanquam ouis ad occiſionem Actor.8.f.
53 d Et cum iniquis reputatus eſt Marc.15.c.
Luc.22.d.
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus.
1.Pet.2.d. 1.Ioh.3.a.
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet.2.d.
54 a Lætare ſterilis quæ non paris Gal.4.d.
54 e Et erunt omnes docibiles Dei Ioh.6.e.
55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vi-
tæ gratis Apoc.22.d.
55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Actor.13.e.
56 c Domus mea domus orationis vocabitur, Matt.
21.b.Marc.11.c. Luc.19.g.
59 b Contritio & infelicitas in viis eorum. Rom.3.c.
59 c Galeam ſalutis aſſumite. Eph.6.c. 1.Theſſ.5.b.
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à
Iacob Rom.11.d.
60 e Et portæ eius non claudentur per diem Ap.21.g.
61 a Spiritus Domini ſuper me Luc.4.c.
62 d Dicite filiæ Siō, Ecce Rex tuus venit Matt.21.a.
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,&c.
1.Cor.2.b.
65 a Inuentus ſum à non quærentibus me. Ro.10.d.
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non
credentem Rom.10.d.
65 e Nouos verò cœlos & no.ter. 2.Pet.3.c.Apo 21.a.
66 a Cælum mihi ſedes eſt Actor.7.f.
66 g Vbi vermis eorum non moritur Mar.9.g.
60 d Et ciuitas non eget ſole neque lu. Apoc.21.g.
60 d Nox vltra non erit Apoc.22.a.

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.
Matt.21.b.Marc.1.11.c.Luc.19.g.
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d.
2.Cor.10.d.
10 a Quis non timebit te Domine Apoc.15.b.
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda Apoc.2.f.
31 c Vox in Rama audita eſt Matth.2.d.
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios
2.Cor 6.d.
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſumma-
bo ſuper domum Iſraël & ſuper domum Iuda
teſtamentum nouum Heb.8.c.
31 f Hoc antē teſtamentū quod teſtabor ad illos, &c.
Dabo leges meas in cordibus eorū Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a.

EZECH.

3 a Accipe Librum,& deuora illum Apoc.10.d.
20 b Qui fecerit homo, viuet in ea Rom.10.b.
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum
Matth.24.c.
36 e Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes
Rom.2.d.

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ
dicta eſt à Daniele propheta. Matth.24.b.
Marc.13.b.Luc.21.d.

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum eſt eis, Non plebs mea
vos Rom.9.c.
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam
Rom.9.e. 1.Pet.2.b.
6 c Miſericordiā volo,& nō ſacrifie. Matth.9.b.12.a.
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos
& collibus, Operite nos Luc.23.d.
11 a Ex Aegypto vocaui filium meum Matth.2.c.
13 d Abſorpta eſt mors in victoria. 1.Cor.15.g.

IOEL.

2 g Et erit in nouiſsimis diebus, dicit Dominus, ef-
fundam de Spiritu meo Acto.2.c.
2 g Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Do-
mini, ſaluus erit Rom.10.c.

AMOS.

5 g Nūquid victimas & hoſtias obtul. mihi Act.7.e.
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d.
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum
Dauid Actor.15.c.

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tri-
bus noctibus Mat.12 c.Luc.11.d.
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ
Matt.11.d. Luc.11.e.

MICHAE.

5 a Et tu Beth-léhem terra Iuda Matth.2.a.
7 b Veni ſeparare hominē aduerſus patrē ſuū & filiam
aduerſus matrem Matth.10.d.Luc.12.g.

AGGAE.

2 b Adhuc ſemel,& ego mouebo nō ſolum terram ſed
& cælum Heb.12.g.

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdi-
mini quia opus operor ego in diebus veſt.
Actor.13.f.
2 a Iuſtus autem ex fide viuit. Rom.1.c.Gal.3.b.

NAHVM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem?
Rom.10.c.
4 b Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat
primum venire Matt.17.b.Mar.9.b.
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b.

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo
ſuo. Ephe.4.f.

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom.9.c.
3 a Ecce, ego mitto angelum meum Matt.11.b.
Mar.1.a. Luc.7.d. Ioh.1.c.
4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat Matt.11.b.
9 b Ecce rex tuus venit Matt.21.a.Ioh.12.b.
11 c Et acceperunt triginta argenteos Matt.27.a.
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioh.19.g.
13 c Percutiam paſtorem Matt.26.c.Mar 14.b.

# ORDO LIBRORVM
## Veteris Teſtamenti.


| | | | |
|---|---|---|---|
| Geneſis. | Fol. 1. | Eccleſiaſtes. | 199. |
| Exodus. | 15. | Canticum Canticorum. | 201. |
| Leuiticus. | 27. | Liber Sapientiæ. | 202. |
| Numeri. | 35. | Eccleſiaſticus. | 206. |
| Deuteronomium. | 47. | Iſaiæ Prophetia. | 219. |
| Ioſue. | 58. | Ieremiæ. | 233. |
| Liber Iudicum. | 65. | Baruch. | 251. |
| Ruth. | 72. | Ezechielis. | 253. |
| Regum I. | 73. | Danielis. | 269. |
| Regum II. | 84. | Oſee. | 275. |
| Regum III. | 92. | Ioëlis. | 277. |
| Regum IIII. | 102. | Amos. | 278. |
| Paralipoménon I. | 111. | Abdiæ. | 279. |
| Paralipoménon II. | 119. | Ionæ. | 280. |
| Eſdræ I. | 130. | Michææ. | 280. |
| Eſdræ II. | 133. | Nahum. | 281. |
| Eſdræ III. | 138. | Habacuc. | 282. |
| Eſdræ IIII. | 142. | Sophoniæ. | 283. |
| Tobias. | 150. | Aggæi. | 283. |
| Iudith. | 153. | Zachariæ. | 284. |
| Eſther. | 157. | Malachiæ. | 286. |
| Iob. | 161. | Machabæorum I. | 287. |
| Liber Pſalmorum. | 169. | Machabæorum II. | 296. |
| Prouerbia Salomonis. | 191. | | |


Hos Veteris Teſtamẽti Libros Chriſtus Ieſus in Legẽ, Prophetas, & Pſalmos, ſimpliciſſimè partitus eſt, Matthæi ſeptimo, vndecimo, & vigeſimo ſecũdo, & Lucę vltimo. Hęc ſunt, inquit, verba quę loquutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcũ, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. Quã diſtinctionem ſecuti ſunt Apoſtoli, patreſq; noſtri Latini. Nec ab hac aliena eſt Hebræorũ diſtinctio, תורה vocantiũ Legem, נביאים Prophetas, כתובים Hagiographa, inter quæ & Pſalmi Dauid numerantur: auctor eſt Hieronymus in Prologo quem præpoſuit Libris Regum.

# ORDO LIBRORVM
## Noui Teſtamenti.


| | | | |
|---|---|---|---|
| Euangelium ſecundum Matthæum. | 1. | Ad Theſſalonicenſes I. 58. II. | 59. |
| Euangelium ſecundum Marcum. | 10. | Ad Timótheum I. 59. II. | 60. |
| Euangelium ſecundum Lucam. | 16. | Ad Titum. | 61. |
| Euangelium ſecundum Iohannem. | 26. | Ad Philémonem. | 62. |
| Acta Apoſtolorum. | 33. | Ad Hebræos. | 62. |
| Pauli Epiſtola ad Romanos. | 43. | Iacobi Epiſtola. | 65. |
| Ad Corinthios I. 47. II. | 51. | Petri Epiſtolæ I. 66. II. | 67. |
| Ad Galatas. | 54. | Ioãnis Epiſtolæ I. 68. II 69. III | 69. |
| Ad Epheſios. | 55. | Iudæ Epiſtola. | 69. |
| Ad Philippenſes. | 56. | Apocalypſis. | 69. |
| Ad Coloſſenſes. | 57. | | |


HIERO-

## HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

Viginti & duas literas eſſe apud Hebræos, Syrorum quoq; lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte cõfinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent eodē ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiā Pētateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitāt, figuris tantum & apicibus diſcrepantes. Certūque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur: cùm ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorū characteres fuerint. In Libro quoque Numerorum hęc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticē oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, vſq; hodie antiquis expreſſum literis inuenimus. Sed & pſalmi triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quāquam diuerſo ſcribātur metro, tamē eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremię Lamētationes, & oratio eius, Salomonis quoq; in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inueniet? ijſdē alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade. aliter enim ſcribūtur per has principia, medietateſq; verborum, aliter fines. Vnde & quinque à pleriſq; libri, duplices exiſtimātur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorū initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi literis & exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos Liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſin dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt, Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quē Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronómiū prænotatur. Hi ſunt quinque Libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum Prophetarū ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Iehoſua bin Nun dicitur.

Deinde ſubtexūt שפטים Sophetim, id eſt, Iudicū Librum. Et in eundē cõpingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quē nos Regū primū & ſecūdū dicim⁹.

Quartus מלכים Melachim, id eſt, Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliuſq; multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות, id eſt, regnorum, dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, Liber duodecim prophetarū, qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet. Et primus Liber incipit à איוב Iob.

Secundus à דוד Dauid: quem quinq; inciſionibus & vno Pſalmorū volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomō, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt, Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſtē, id eſt, קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticū Canticorum, quē titulo שיר השירים Sir haſirim prę-notant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septim⁹, דברי הימים Dibrehaiamim, id eſt, Verba dierũ: quod ſignificãtius, Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare, qui Liber apud nos Paralipoménon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos Libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atq; ita fiunt pariter Veteris Legis Libri viginti duo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorũ nouem. Quanquam nonnulli רות Ruth & קינות Cinóth, inter Hagiographa ſcriptitẽt, & hos Libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ Legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorũ Apocalypſis Iohãnis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerẽtes: ſtantibus coram quatuor animalibus oculatis antè & retro, id eſt, in præteritum, & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt & qui venturus eſt.

Hic Prologus, ſcripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinũ, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quicquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach Liber & Iudith, & Tobias & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum Librũ, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeãt, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorũ. In tẽplo Dei offert vnuſquiſq; quod poteſt: alij aurum, argentum, & lapides pretioſos, alij byſſum & purpurã & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamẽ Apoſtolus cõtemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio; pellibus tegitur & ciliciis: ardoremque ſolis & iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt, prohibent.

## EPISTOLA SANCTI HIERONYMI AD PAVLINVM PRESBYTERVM DE OMNIBVS DIVINAE HISTORIAE LIBRIS.

FRATER Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuauiſsimas literas, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris: non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos, maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Aegyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ Gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique cùm literas quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à pyratis & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus: tamen quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis [redacted] Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationẽ ſui Roma nõ traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſeculis, celebran-

lebrandumq́; miraculum, vt vrbem
tantam ingreſſi,aliud extra vrbé quę-
rerent. Apollonius,ſiue ille magus(vt
vulgus loquitur)ſiue Philoſophus,vt
Pythagorici tradunt, intrauit Perſas,
pertráſiuit Caucaſum, Albanos, Scy-
thas,Maſſagetas,opulentiſſima Indiæ
regna penetrauit: & ad extremum,la-
tiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, per-
uénit ad Brachmanas, vt Hiarchá in
throno ſedétem aureo, & de Tantali
fonte potantem, inter paucos diſci-
pulos de natura, de motibus ſyde-
rum, ac dierum curſu audiret do-
centem. Inde per Elamitas, Babylo-
nios,Chaldęos, Medos,Aſſyrios,Par-
thos,Syros,Phœnices, Arabes, Palæ-
ſthinos,reuerſus Alexandriam,perre-
xit Æthiopiam, vt Gymnoſophiſtas,
& famoſiſſimam Solis menſam vide-
ret in ſabulo. Inuénit ille vir vbique
quod diſceret, & ſemper proficiens,
ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper
hoc pleniſsimè octo voluminibus
Philoſtratus.

II. Quid loquar de ſeculi hominibus?
Act 9.c. cũ Apoſtolus Paulus, vas electionis,
2.Cor.13.a. & magiſter Gentium, qui de cóſcien
tia tanti in ſe hoſpitis loquebatur,an
experimentum quæritis eius, qui in
me loquitur Chriſtus?poſt Damaſcũ
Arabiamq́; luſtratam aſcenderit Iero-
ſolymam,vt videret Petrum,& man
ſerit apud eum diebus quindecim.
Gala.1.d. Hoc enim myſterio hebdomadis &
ogdoadis futurus Gentium prædica-
Gala.2.a. tor inſtruendus erat. Rurſumq́; poſt
annos quatuordecim,aſſumpto Bar-
naba & Tito expoſuerit Apoſtolis E-
uangelium, ne fortè in vacuum cur-
reret,aut cucurriſſet.Habet enim ne-
ſcio quid latentis energiæ viua vox,
& in aures diſcipuli de Authoris ore
transfuſa,fortius ſonat. Vnde & Æſ-
chines, cùm Rhodi exularet, & lege-
retur illa Demoſthenis oratio,quam
aduerſus eum habuerat, mirantibus
cunctis atque laudantibus, ſuſpirans
ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam,
ſua verba reſonantem?

III. Hæc non dico, quòd ſit in me ali-
quid tale,quod vel poſſis á me audire
vel velis diſcere,ſed quòd ardor tuus
& diſcendi ſtudium etiam abſq; no-
bis per ſe probari debeat. Ingenium
docile, & ſine doctore laudabile eſt.
Non quid inuenias, ſed quid quæras
conſyderamus. Mollis cera,& ad for-
mandum facilis, etiam ſi artificis &
plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute
totũ eſt quicquid eſſe poteſt. Paulus
Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem
Moyſi, & prophetas didiciſſe ſe glo- Act.22.a.
riatur, vt armatus ſpiritalibus telis,
poſtea diceret confidenter, Arma no- 2.Cor.10.b.
ſtræ militiæ,nó carnalia ſunt:ſed po-
tentia Deo, ad deſtructionem muni-
tionum conſilia deſtruentes, & om-
nem altitudinem extollentem ſe ad-
uerſus ſcientiam Dei, & captiuantes
omnem intellectum ad obediendum
Chriſto, & parati ſubiugare omnem
inobedientiam. Ad Timótheum ſcri- 2.Tim.3.d.
bit ab infantia ſacris literis eruditũ, 1.Tim.4.d.
& hortatur ad ſtudium lectionis, ne
negligat gratiam quæ data ſit ei per
impoſitionem manus presbyterij. Ti- Tit.1.b.
to præcipit, vt inter cæteras virtutes
epiſcopi,quem breui ſermone depin-
xit, ſcientiam quoq; in eo eligat ſcri-
pturarum, Obtinentem,inquit,eum,
qui ſecũdum doctrinam eſt, fidelem
ſermonem:vt potens ſit exhortari in
doctrina ſana, & contradicentes re-
uincere.

Sancta quippe ruſticitas ſolùm ſibi IIII.
prodeſt,& quantum ædificat ex vitæ
merito Eccleſiam Chriſti, tãtum no-
cet ſi deſtruentibus non reſiſtat. Ma-
lachias Propheta, imò per Malachiá Mala.2.b.
Dominus interrogauit ſacerdotes Le
gem: intãtum ſacerdotis officium eſt
interrogatum reſpondere de lege. Et Deut.32.a.
in Deuteronomio legimus: Interroga
patrem tuum,& annuntiabit tibi: ſe-
niores tuos,& dicent tibi. In Pſalmo
quoq; cẽteſimo decimo octauo,Can
tabiles mihi erant iuſtificationes tuæ
in loco peregrinationis meę. Et in de-
ſcriptione iuſti viri,cùm eum Dauid
arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo,com
pararet inter cæteras virtutes,& hoc
intulit, In lege Domini volũtas eius, Pſal.1.a.
& in lege eius meditabitur die ac no
cte. Daniel in fine ſacratiſsimæ viſio- Dan.12.b.
nis ait iuſtos fulgere ſicut ſtellas: &
intelli-

intelligentes, id eſt, doctos, quaſi fir-
mamentum. Vides quantum inter ſe
diſtent iuſta ruſticitas, & docta iuſti-
tia? Alij ſtellis, alij cælo comparātur.
Quanquam iuxta Hebraicam verita-
tem vtrunque de eruditis poſſit intel-
ligi. Ita enim apud eos legimus, Qui
autem docti fuerint, fulgebunt quaſi
ſplendor firmamenti: & qui ad iuſti-
tiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in
perpetuas æternitates. Cur dicitur
Paulus Apoſtolus vas electionis? Nē-
pe quia legis & ſcripturarū erat ſan-
Act.4.c. ctarum armarium. Phariſæi ſtupent
in doctrina Domini: & mirantur in
Petro & Ioanne quomodo legem
ſciant, cùm literas non didicerint.
Quicquid enim aliis exercitatio, &
quotidiana in Lege meditatio tribu-
ere ſolet, illis hoc ſpiritus ſanctus ſug
gerebat, & erāt, iuxta quod ſcriptum
Iſa.54.d. eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos
Iohan.6.e. Saluator impleuerat, & in templo ſe-
Luc.2.f. nes de quæſtionib⁹ Legis interrogās,
2.Cor.11.b. magis docet dū prudēter interrogat.
Niſi fortè ruſticum Petrū, ruſticum
dicimus Iohannem: quorum vterq;
dicere poterat, Et ſi imperitus ſer-
Iohan.1.a. mone, non tamen ſcientia. Iohannes
ruſticus, piſcator, indoctus? & vnde
illa vox, obſecro, In principio erat
Verbum, & Verbū erat apud Deum,
& Deus erat Verbū? λόγος enim Græ-
cè multa ſignificat, nam & verbum
eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa
vniuſcuiuſq; rei, per quam ſunt ſin-
gula quæ ſubſiſtunt: quæ vniuerſa
rectè intelligimus in Chriſto.

V. Hoc doctus Plato neſciuit, hoc De-
moſthenes eloquens ignorauit. Per-
dam (inquit) ſapientiam ſapientium,
Abd.1.c. & prudentiam prudētium reproba-
Iſai.29.c. bo. Vera ſapiētia perdet falſam ſapien
tiam. & quanquam ſtultitia prædica-
1.Cor.1.c. tionis in cruce ſit: tamen Paulus ſa-
2.Cor.1.b. pientiam loquitur inter perfectos: ſa-
pientiam autem nō ſeculi huius, nec
principum ſeculi iſtius, qui deſtruun
tur, ſed loquitur Dei ſapientiam in
myſterio abſconditam, quam præde-
ſtinauit Deus ante ſecula: Dei ſapien-
tia Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei
virtus & Dei ſapientia, hæc ſapien-
tia in myſterio abſcondita eſt: de qua
& noni pſalmi titulus prænotatur,
Pro occultis filij: in quo ſunt omnes Coloſ.2.a.
theſauri ſapientiæ & ſciētiæ Dei ab-
ſconditi. Et qui in myſterio abſcon-
ditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſe-
cula: prædeſtinatus autem & præfi-
guratus in Lege & Prophetis. Vnde
& prophetæ appellabantur Videntes:
quia videbant eum quem cæteri non
videbant. Abraham vidit diem eius, Iohan.8.g.
& lætatus eſt. Aperiebantur cæli E-
zechieli, qui populo peccatori clauſi Ezech.1.a.
erant. Reuela, inquit Dauid, oculos Pſal.118.
meos, & conſyderabo mirabilia de
lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & Rom.7.c.
reuelatione opus eſt, vt intelligatur, 2.Cor.3.d.
ac reuelata facie Dei gloriam con-
templemur. Liber in Apocalypſi ſe- Apoc.5.a.
ptē ſigillis ſignatus oſtenditur: quem
ſi dederis homini ſcienti literas vt le-
gat, reſpondebit tibi: Non poſſum, ſi- Iſa.29.d.
gnatus eſt enim. Quanti hodie putāt Apoc.3.b.
ſe noſſe literas, & tenent ſignatum
Librum, nec aperire poſſunt, niſi ille
reſerauerit, qui habet clauem Dauid:
qui aperit, & nemo claudit: claudit,
& nemo aperit. In Actibus Apoſtolo- Act.8.e.
rum ſanctus Eunuchus, imò vir (ſic
enim eum Scriptura cognominat)
cùm legeret Iſaiam Prophetam, in-
terrogatus à Philippo: Putáſne intel-
ligis quæ legis? reſpondit: Quomo-
do poſſum, niſi aliquis me docuerit?
Ego (vt de me loquar interim) nec
ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtu-
dioſior, qui de Æthiopia, id eſt, de
extremis mundi finibus venit ad tē-
plum: reliquit aulam regiam: & tan-
tus amator legis diuinæque ſcientiæ
fuit, vt etiam in vehiculo legeret li-
teras ſacras. Et tamē cùm librum te-
neret, & verba Domini cogitatione
cōciperet, lingua volueret, labiis per-
ſonaret, ignorabat eum, quē in libro
neſciens venerabatur. Venit Philip-
pus, oſtendit Ieſum, qui clauſus late-
bat in litera. O mira doctoris virtus!
Eadem hora credit Eunuchus, bapti-
zatur, & fidelis & ſanctus factus eſt,
ac magiſter de diſcipulo, plus in de-
ſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato
ſynagogæ templo reperit. Hæc à me
per-

perſtricta ſunt breuiter ( neque enim
epiſtolaris anguſtia euagari longius
patiebatur ) vt intelligeres te in ſcri-
pturis ſacris ſine præuio, & monſtrã-
te ſemitam non poſſe ingredi.

VI. Taceo de Grãmaticis, Rhetoribus,
Philoſophis, Geometris, Dialecticis,
Muſicis, Aſtronomis, Aſtrologis, Me-
dicis, quorum ſciẽtia mortalibus vel
vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcindi-
tur, τὸ δόγμα, τὴν μεθοδὸν, τὴν ἐμπει-
ρίαν. Ad minores artes veniam, & quę
non tam lingua, quàm manu admi-
niſtrantur. Agricolæ, cæmentarii, fa-
bri metallorum, lignorumq́; cęſores,
lanarij quoque & fullones, & cæteri
qui variam ſupellectilẽ, & vilia opuſ-
cula fabricantur, abſque doctore eſſe
non poſſunt quod cupiunt. Quod
medicorum eſt, promittunt medici:
tractant fabrilia fabri. Sola ſcriptura-
rum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes
vendicant. Scribimus indocti doctiq́;
poemata paſſim. Hanc garrula anus,
hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta ver
boſus, hanc vniuerſi præſumunt, la-
cerant, docent antequam diſcant. Alij
adducto ſupercilio, grãdia verba tru-
tinantes inter mulierculas de ſacris
literis philoſophantur. Alij diſcunt,
proh pudor, à fœminis, quod viros
doceãt: & ne parum hoc ſit, quadam
facilitate verborũ, imò audacia ediſ-
ſerunt aliis quod ipſi nõ intelligunt.
Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè
ad ſcripturas ſanctas poſt ſeculares li-
teras venerint, & ſermone compoſito
aures populi mulſerint, quicquid di-
xerint, hoc legem Dei putant: nec
ſcire dignantur quid prophetæ, quid
Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuũ
incongrua aptant teſtimonia, quaſi
grande ſit, & non vitioſiſſimum do-
cendi genus, deprauare ſententias, &
ad voluntatem ſuam, ſcripturam tra-
here repugnantem. Quaſi non lege-
rimus Homerocentonas, & Vergilio-
centonas: ac non ſic etiam Maronem
ſine Chriſto poſſimus dicere chri-
ſtianum, quia ſcripſerit: Iam redit &
virgo, redeunt Saturnia regna, Iam
noua progenies cælo demittitur alto.
Et Patrem loquentẽ ad Filium: Nate
meæ vires, mea magna potẽtia ſolus.
Et poſt verba Saluatoris in cruce: Ta-
lia perſtabat memorans, fixuſq́; ma-
nebat. Puerilia ſunt hęc, & circulato-
rum ludo ſimilia docere quod igno-
res: imò, vt cum ſtomacho loquar,
ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

Videlicet manifeſtiſſima eſt Gene- VII.
ſis, in qua de creatura mundi, de ex- *Geneſis.*
ordio generis humani, de diuiſione
terræ, de confuſione linguarum &
gentium, vſque ad exitum ſcribitur
Hebræorum.

Patet Exodus cum decem plagis, *Exodus.*
cum decalogo, cum myſticis diui-
niſq́ue præceptis.

In promptu eſt Leuiticus Liber, in *Leuiticus.*
quo ſingula ſacrificia, imò ſingulæ
penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & to-
tus ordo Leuiticus ſpirant cæleſtia
ſacramenta.

Numeri verò, nõnne totius Arith- *Numeri.*
meticæ, & Prophetiæ Balaam, &
quadraginta duarum per eremum
manſionum myſteria continent?

Deuteronomium quoque ſecunda *Deuterono-*
Lex, & Euangelicæ Legis præfigura- *mium.*
tio, nónne ſic ea habet quæ priora
ſunt, vt tamen noua ſint omnia de
veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſ-
que Pentateuchus: quibus quinque
verbis loqui ſe velle, Apoſtolus in *1. Cor. 14.*
Eccleſia gloriatur. *d. 15.*

Iob exemplar patientiæ, quæ non *Iob.*
myſteria ſuo ſermone complectitur?
Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri
ſermone finitur: omneſq́ue leges dia-
lecticæ, propoſitione, aſſumptione,
confirmatione, concluſione determi-
nat. Singula in eo verba, plena ſunt
ſenſibus. Et (vt de cæteris ſileam) re-
ſurrectionem corporum ſic prophe-
tat, vt nullus de ea vel manifeſtius,
vel cautius ſcripſerit. Scio (inquit) *Cap. 19. d. 18.*
quòd redemptor meus viuit, & in
nouiſſimo die de terra ſurrecturus
ſum: & rurſum circundabor pelle
mea, & in carne mea videbo Deum,
quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi
mei conſpecturi ſunt, & nõ alius. Re-
poſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Veniam ad Ieſum Naue, qui typum *Ioſue ſiue*
Domini non ſolũ geſtis, verùm etiam *Ieſus Naue.*
nomine

nomine præfert, tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atq; cõfinia, Eccleſiæ cęleſtiſq; Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

Lib. Iudicū. In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt.

Ruth. Iſa. 16. a. 1. Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deſerti, ad montem filiæ Sion.

Re. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouique imperij ſacramenta teſtatur.

Reg. III. & IIII. Malachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salomone vſq; ad Iechoniam, & à Ieroboā filio Nabath vſq; ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in literis ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetę in vnius voluminis anguſtias coartati, multo aliud quàm ſonant in litera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebrò nominat Ephráim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Act. 2. c. Ioël filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctū ſuper ſeruos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentiū nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſq; ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgẽtes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſticè continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborū mora diſtringẽs, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorū Ammon, & Moab: & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domū maiorẽ, minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorẽ locuſtæ, & ſtantem dominū ſuper murū litum vel adamántinum, & vncinum pomorū attrahentem ſupplicia peccatoribus: & famẽ in terram, nō famem panis, nec ſitim aquæ: ſed audiēdi verbum Dei.

Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, perſonat contra Edom ſanguinem terrenumque hominem, fratris quoq; Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpirituali. Abdias.

Ionas pulcherrima columba naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nuntiat. Ionas.

Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael. Michæas.

Nahum conſolator orbis, increpat ciuitatem ſanguinū, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annuntiantis pacem. Nahum.

Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiā ſuam, & figit gradum ſuper munitionẽ, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Habacuc. Cap. 3. a. 3.

Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanáan, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argento. Sophonias.

Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret, deſtructum templum ædificat, Deumq; patrem inducit loquentem. Aggæus.

Adhuc

*Cap.2.6.7.* Adhuc vnum modicũ, & ego commouebo cælũ & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet deſyderatus cunctis gentibus.

*Zacharias.* Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutũ, & lapidem oculorũ ſeptem, candelabrumq́; aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à ſiniſtris lampadis cernit & à dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephráim, & equum de Ieruſalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.

*Malachias* Malachias apertè, & in fine omniũ prophetarum, de abiectione Iſrael, & vocatione gentium, Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus nõ ſuſcipiam *Cap.1.c.11.* de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

*Iſaias* Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.

*Ieremias* Secundus virgã nuceam, & ollam ſuccẽſam à facie Aquilonis, & pardũ ſpoliatũ ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

*Ezechiel* Tertius principia & finem tãtis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtę partes cũ exordio Geneſeos ante annos triginta nõ legantur.

*Daniel* Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporũ conſcius & totius mundi philoiſtor, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentẽ, claro ſermone pronuntiat.

*Dauid* Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtũ lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

*Prouerb. Eccleſiaſtes Canticum* Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iungit, & Chriſtum, ſanctarumq́; nuptiarum dulce canit epithalamium.

*Eſther* Eſther in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros.

*Paralipomenon* Paralipomenωn liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſiquis ſcientiã ſcripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iuncturasq́; verborũ & prętermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæſtiones.

*Eſdras Nehemias* Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet, & conſolator à Domino, in vnũ volumen coartantur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis, omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, leuitarum, Iſraelis, proſelytorũ, ac per ſingulas familias murorum, ac turrium opera diuiſa, aliud in cortice præferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me ſcripturarũ amore raptũ, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen nõ impleſſe quod volui. Audiuimus tantum quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos quoque poſſimus dicere, Concupiuit anima mea deſyderare iuſtificationes tuas in omni *Pſal.118.c.* tempore. Cæterum illud Socraticum impleatur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio. Tangam & nouũ breuiter teſtamentum.

*Matthæus Marcus Lucas Iohannes* Matthæus, Marcus, Lucas, & Iohannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totũ corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrũt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergũt quocunq; eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

*Paulus Apoſtolus* Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias; octaua enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur.

Timo-

Timotheum inſtruit ac Titũ,& Philémonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto,quàm pauca ſcribere.

Actus Apoſtolorum

Actus Apoſtolorũ nudam quidem videntur ſonare hiſtoriam,& naſcentis eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucã eſſe medicum,cuius laus eſt in euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languẽtis eſſe medicinam.

Iacobus Petrus Iohannes Iudas

Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas quàm ſuccinctas, & breues pariter ac longas:breues in verbis, longas in ſententiis: vt rarus ſit,qui non in earum cæcutiat lectione.

Apocalypſis

Apocalypſis Iohannis tot habet ſacramenta quot verba. Parũ dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior eſt.In verbis ſingulis multiplices latent intelligẽtiæ.Oro te frater chariſsime,inter hæc viuere,iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere: nónne tibi videtur iam hîc in terris regni cæleſtis habitaculũ?Nolo offendaris in ſcripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborũ,quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticam concionem facilius inſtruerent,& in vna eademque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus.Nõ ſum tam petulans & hebes, vt hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere,quorũ radices in cælo fixæ ſunt:ſed velle fateor. Sedenti me præfero,magiſtrũ renuẽs, comitem ſpõdeo. Petenti datur,pulſanti aperitur,quærẽs inuenit. Diſcamus in terris,quorum ſcientia nobis perſeueret in cælo,obuiis te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiã)quicquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amãtiſſimum tui fratrem Euſebium,qui literarum tuarum mihi gratiam duplicauit,referens honeſtatem morum tuorum,cõtemptum ſeculi,fidem amicitię,amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem, etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat.Feſtina,quæſo te,& hærentis in ſalo nauiculæ funẽ magis præſcinde,quàm ſolue. Nemo re- VIII. nuntiaturus ſeculo bene poteſt vẽdere quæ cõtempſit vt venderet.Quicquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet.Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem, etiam obolo indiget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & 2.Cor.6.b. omnia poſsidentes.Victus & veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt.Si habes in poteſtate rem tuam,vende. Si non Matt.5.g. habes, proiice. Tollenti tunicam, & pallium relinquẽdum eſt.Scilicet niſi tu ſemper recraſtinàs, & diem de die trahens,cautè & pedetẽtim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit,qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantum & retia reliquerunt. vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi diuitiis. Facile contemnit omnia,qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

Matth.4.c. Mar.12.d. Luc 21.a.

Matt.7.a. Luc.11.b.

LIBER

J. Sti Martini.

# LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

S. Mar. e.

## CAP. I.

IN PRINCIPIO creauit Deus 1
Act.14.c.15. cælum & terrā. ‡ Terra autē erat 2
17.f.24. inanis & vacua, & tenebræ erāt ſu- A
Pſal.32.a.6. per faciē abyſſi: & ſpiritus Domini
135.a.5. ferebatur ſuper aquas. ‡ Dixitque 3
Eccl.18.a.1. Deus: ‖ Fiat lux. Et facta eſt lux.
Heb.11.a.3. ‡Et vidit Deus lucem quòd eſſet 4
*Deus 1. bona: & diuiſit * lucem à tenebris.
‡Appellauitque lucem diem, & tenebras 5
noctem: factumq́; eſt veſpere & mane dies
Pſa.32.b.6. vnus. ‡ Dixit quoq; Deus: Fiat firmamentū 6
135.a.5. in medio aquarū: & diuidat aquas ab aquis.
‡Et fecit Deus firmamentū, diuiſitq́; aquas 7
Ie.10.b.12. quæ erant ſub firmamento, ab his ‖ quæ erāt
51.b.15. ſuper firmamentū. Et factū eſt ita. ‡Voca- 8
Pſ.147.a.4. uitq́; Deus firmamentū, cælum: & factū eſt
Pſal.32.b.7. veſpere & mane dies ſecundus. ‡Dixit verò 9
38.b.12. Deus: Congregētur aquæ quæ ſub cælo ſunt,
135.a.6. in locū vnum: & appareat arida. Et factum
Iob 38.a.4. eſt ita. ‡Et vocauit Deus aridā, terrā: congre 10
Elementaris gationeſque aquarum appellauit maria. Et B
Potentia. Ger- vidit Deus quòd eſſet bonū. ‡& ait: Germi- 11
minatio terræ. net terra herbā virentem, & facientē ſemē,
principium ge- & lignū pomiferum faciens fructū iuxta ge-
nerationis & nus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſu-
augminis per per terrā. Et factū eſt ita. ‡Et protulit terra 12
productionem herbā virentem, & facientē ſemen iuxta ge-
coniugatio e nus ſuū, lignumq́; faciens fructum, & habēs
elem. vnumquodq; ſementem ſecundùm ſpeciem
ſuā. Et vidit Deus quòd eſſet bonū. ‡Et factū 13
eſt veſpere & mane dies tertius. ‡Dixit autē 14
Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli,
Pſ.135.b.7. & diuidant diē ac noctē: & ſint ‖ in ſigna &
tempora, & dies & annos: ‡vt luceant in fir- 15
mamento cæli, & illuminent terrā. Et factū
eſt ita. ‡ Fecitque Deus duo luminaria ma- 16
gna: luminare maius, vt præeſſet diei: & lu-
minare minus, vt præeſſet nocti: & ſtellas.
*Deus 2. ‡Et poſuit eas * in firmamēto cæli, vt lucerēt 17
ſuper terrā, ‡& præeſſent diei ac nocti, & di- 18
uiderēt lucē ac tenebras. Et vidit De⁹ quòd
eſſet bonū. ‡Et factū eſt veſpere & mane dies 19
Productio quartus. ‡ Dixit etiā Deus: Producant aquæ 20
per reptile animæ viuentis, & volatile ſuper ter C
Creationem. ram ſub firmamento cæli. ‡Creauitq́; Deus 21
cete grandia, & omnem animam viuentem
atque motabilem, quam produxerant aquæ
Species, in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundùm
& genus ſuum. Et vidit Deus quòd eſſet bonū.
Genus. ‡Benedixitq́; eis, dicens: Creſcite, & multi- 22
plicamini, & replete aquas maris: aueſque
multiplicentur ſuper terram. ‡Et factum eſt 23
veſpere & mane dies quintus. ‡Dixit quoq; 24
Deus: Producat terra animam viuentem in
genere ſuo, iumēta, & reptilia, & beſtias ter-
ræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factumq́; eſt ita.
‡Et fecit Deus beſtias terræ iuxta ſpecies 25
ſuas, & iumēta & omne reptile terræ in ge-
nere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet bonū, ‡& 26
Eccl.3.b.10. ait: Faciamus hominē ad ‖ imaginē & ſimi-
litudinem noſtrā: & præſit piſcibus maris, & Infrà 5.a.1.
volatilibus cæli, & beſtiis ᵃ, vniuerſæq́; ᵃ ter- 9.a.6.
ræᵇ, omnique reptili quod mouetur in ter 1.Cor.11.b.7
27 ra. ‡ Et creauit Deus hominem ad imaginē ᵃterræ 8.
D & ſimilitudinemᶜ ſuam: ad imaginem Dei ᵇcreaturæ
creauit illum, ‖ maſculum & fœminā crea- 10.
28 uit eos. ‡Benedixitq́; illis De⁹, & ait: ‖ Creſ- ..12.
cite, & multiplicamini, & replete terram, & Sap.2.d.23.
ſubiicite eā, & dominamini piſcibus maris, Mat.19.a.4.
& volatilibus cæli, & vniuerſis animantibus Eccl.17.a.1.
29 quæ mouentur ſuper terrā. ‡ Dixitq́; Deus: Infr.8.e.17.
Ecce dedi vobis omnē herbam afferentē ſe- 9.a.1.
men ſuper terrā, & vniuerſa ligna quæ habēt
in ſemetipſis ſementem generis ſui, ‖ vt ſint Infrà 9.a.3.
30 vobis in eſcā: ‡ & cunctis animantibus ter-
ræ, omnique volucri cæli, & vniuerſis quæ
mouentur in terra, & in quibus eſt anima vi-
uens, vt habeant ad veſcendū. Et factum eſt
31 ita. ‡ ‖ Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & Exod.31.
erant valde bona. Et factū eſt veſpere & ma d.17.
ne dies ſextus. Eccl.39.e.18.

## CAP. II.

Mat.7.d.37.
1 IGitur perfecti ſunt cæli & terra, & om-
2 nis ornatus eorū. ‡Cōpleuitq; Deus die
A ſeptimo opus ſuū quod fecerat: & ‖ requie- Exod.20.b.
uit die ſeptimo ab vniuerſo opere quod pa- 11.31.d.17.
3 trarat. ‡Et benedixit diei ſeptimo, & ſancti- Deut.5.b.14
ficauit illum: quia in ipſo ceſſauerat ab om- Heb.4.b.4.
ni opere ſuo quod creauit Deus vt faceret.
4 ‡Iſtæ ſunt generationes cæli & terræ, quādo
creatæ ſunt, in die quo fecit Dominus Deus
5 cælum & terrā: ‡ & omne virgultum agri
antequàm oriretur in terra, omnemq́; her-
bam regionis priuſquàm germinaret: non
enim pluerat Dominus Deus ſuper terrā, &
6 homo non erat qui operaretur ᶜterram ᶜ: ‡ſed ᶜeam 3.
fons aſcendebat è terra, irrigans vniuerſam
7 ſuperficiem terræ. ‡Formauit igitur Domi-
nus Deus hominē de limo terræ, & inſpira-
uit in faciē eius ſpiraculum vitæ, & ‖ factus 1 Cor.15.
8 eſt homo in animam viuentem. ‡Plantaue- f.45.
rat autē Dominus Deus paradiſum volupta-
tis à principio: in quo poſuit hominē quem
9 formauerat. ‡Produxitque Dominus Deus
de humo omne lignū pulchrum viſu, & ad
veſcendum ſuaue: lignū etiā vitæ in medio
paradiſi, lignumque ſcientiæ boni & mali.
10 ‡ Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis
ad irrigādum paradiſum, qui inde diuiditur
11 in quatuor capita. ‡Nomē vni ‖ Phiſon: ipſe Eccl.24.e.35.
eſt qui circuit omnem terrā Heuilath, vbi
12 naſcitur aurum; ‡ & aurū terræ illius opti-
mum eſt: ibique inuenitur bdelliū, & lapis
13 onychinus. ‡ Et nomen fluuij ſecundi Ge-
hon: ipſe eſt qui circuit omnem terrā Ae-
14 thiopiæ. ‡Nomē verò fluminis tertii, Tigris:
C ipſe vadit cōtra Aſſyrios. Fluuius autē quar-
15 tus, ipſe eſt Euphrates. ‡Tulit ergo Dominus
Deus hominē, & poſuit eum in paradiſum
voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illū:
16 ‡præcepitq́; ei, dicens: Ex omni ligno para-
17 diſi comede: ‡De ligno autem ſcientiæ boni

& mali

A

& mali ne comedas. In quocũque enim die
comederis ex eo, morte morieris. ‡ Dixit 18
quoque Dominus Deus: Non eſt bonum ho
minem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium
ſimile ſibi. ‡ Formatis igitur Dominus Deus 19
de humo cunctis animantibus terræ, & vni-
uerſis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam,
vt videret quid vocaret ea: omne enim
quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum
eſt nomẽ eius. ‡ Appellauitque Adam nomi 20
nibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa vo D
latilia cæli, & omnes beſtias terræ: Adæ ve-
rò non inueniebatur adiutor ſimilis eius.
‡ Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in 21
Adam: cumque obdormiſſet, tulit vnam de
coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. ‡ Et 22
ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tu-
lerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam
1.Cor.11.b.9 ad Adam. ‡ Dixitque Adam: ‖ Hoc nunc, os 23
Mat.19.a.5. ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc
Mar.10.a.7. vocabitur virago, quoniam de viro ſumpta
Eph.5.g.31. eſt. ‡ Quamobrẽ relinquet homo patrẽ ſuũ, 24
1.Cor.6.d.16 & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt
duo in carne vna. ‡ Erat autem vterque nu- 25
dus, Adam ſcilicet & vxor eius: & non eru-
beſcebant.

## CAP. III.

Sed & ſerpens erat callidior cunctis ani- 1
mantibus terræ, quæ fecerat Dominus A
Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit
vobis Deus vt non comederetis ex omni li-
gno paradiſi? ‡ Cui reſpõdit mulier: De fru- 2
ctu lignorũ quæ ſunt in paradiſo veſcimur:
‡ de fructu verò ligni quod eſt in medio para 3
diſi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tãgeremus illud, ne fortè moriamur.
2.Cor.11.a.3 ‡ Dixit autẽ ſerpens ad mulierẽ: ‖ Nequaquã 4
morte moriemini. ‡ Scit enim Deus quòd 5
in quocũque die comederitis ex eo, aperien-
tur oculi veſtri: & eritis ſicut dii ſciẽtes bo
num & malũ. ‡ Vidit igitur mulier quòd bo 6
num eſſet lignũ ad veſcendũ, & pulchrũ ocu
lis, aſpectuque delectabile: & tulit de fructu
Ec.25.d.33. illius, & ‖ comẽdit: deditque viro ſuo, qui
1.Tim.2. comedit. ‡ Et aperti ſunt oculi amborum: 7
d.14. cumq; cognouiſſent ſe eſſe nudos, cõſuerunt B
folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. ‡ Et 8
cùm audiſſent vocẽ Domini Dei deambu-
lantis in paradiſo ad aurã poſt meridiẽ, ab-
ſcondit ſe Adã & vxor eius à facie Domini
Dei in medio ligni paradiſi. ‡ Vocauitq; Do- 9
min⁹ Deus Adã, & dixit ei: Vbi es? ‡ Qui ait: 10
*Domine Vocem tuã * audiui in paradiſo: & timui, eò
quòd nudus eſſem, & abſcondi me. ‡ Cui di- 11
- a. xit - Dominus ᵃ: Quis enim indicauit tibi
quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno de quo
præceperam tibi ne comederes, comediſti?
‡ Dixitque Adam: Mulier quã dediſti mihi 12
ſociã, dedit mihi de ligno, & comedi. ‡ Et di- 13
xit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc
feciſti? Quæ reſpondit: Serpens decepit me, C
- a. & comedi. ‡ Et ait Dominus - Deus ᵃ ad ſer- 14
pẽtem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter
omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pe-
ctus tuũ gradiẽris, & terram comedes cun-
ctis diebus vitę tuæ. ‡ INIMICITIAS 15
ponã inter te & mulierem, & ſemen tuũ &

ſemen illius: ᵇipſa ᵃ conteret caput tuum, & ᵇIpſe 2.
16 tu inſidiaberis calcaneo eius. ‡ Mulieri quo-
que dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & cõ
ceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub
viri poteſtate eris, ‖ & ipſe dominabitur 1.Cor.14.f.34.
17 tui. ‡ Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem
vxoris tuæ, & comediſti de ligno ex quo
præceperam tibi ne comederes, maledicta
terra in opere tuo: in laboribus comedes ex
18 ea cunctis diebus vitæ tuæ. ‡ Spinas & tribu
los germinabit tibi, & comedes herbas
19 terræ. ‡ In ſudore vultus tui veſcẽris pane
D - tuo ᵃ, donec reuertaris in terram de qua - a.
ſumptus es: quia puluis es, & in puluerem
20 reuertẽris. ‡ Et vocauit Adam nomẽ vxoris
ſuæ, Heua: eò quòd mater eſſet cunctorum
21 viuentium. ‡ Fecit quoque Dominus Deus
Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, & in-
22 duit eos: ‡ Et ait: Ecce Adã quaſi vnus ex no
bis factus eſt, ſciens bonum & malum: nunc
ergo ne fortè mittat manum ſuã, & ſumat
etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in
23 æternum. ‡ ᵃEmiſit ᵃ eum Dominus Deus de ᵃEt emi-
paradiſo voluptatis, vt operaretur terrã de ſit 4.
24 qua ſumptus eſt. ‡ Eiecitque Adam: & collo-
cauit ante paradiſum voluptatis Cherubim,
& flammeum gladium atque verſatilem, ad
cuſtodiendam viam ligni vitæ.

## CAP. IIII.

1 Adam verò cognouit vxorẽ ſuã Heuã: Heb.11.a.4.
A quæ concepit, & peperit Cain, dicens:
2 Poſſedi hominem per Deum. ‡ Rurſumque
peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel
3 paſtor ouium, & Cain agricola. ‡ Factum eſt
autem poſt multos dies vt offerret Cain de
4 fructibus terræ munera Domino. ‡ Abel
quoq; obtulit de primogenitis gregis ſui, &
de adipibus eorũ: & reſpexit Dñs ad Abel,
5 & ad munera eius. ‡ Ad Cain autem, & ad
munera illius nõ reſpexit: iratusq; eſt Cain
6 vehemẽter, & cõcidit vultus eius. ‡ Dixitque
Dominus ad eũ: Quare iratus es? & cur con
7 cidit facies tua? ‡ Nonne ſi bene egeris, reci-
pies: ſin autem malè, ſtatim in foribus pecca
B tum - tuum ᵃ aderit? ſed ſub te erit appetitus - a.
8 eius, & tu dominaberis illius. ‡ Dixitq; Cain
ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras.
Cumque eſſent in agro, cõſurrexit Cain ad- Sap.10.a.3
uerſus fratrẽ ſuum Abel, & ‖ interfecit eum. Mt.23.e.35.
9 ‡ Et ait Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel fra- 1.Io.3.b.12.
ter tuus? Qui reſpondit, Neſcio: nunquid Iud.1.d.11.
10 cuſtos fratris mei ſum ego? ‡ Dixitque ad
eum: Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui
11 clamat ad me de terra. ‡ Nunc igitur male-
dictus eris ſuper terrã: quæ aperuit os ſuum,
& ſuſcepit ſanguinẽ fratris tui de manu tua.
12 ‡ Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi
fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper ter
13 ram. ‡ Dixitque Cain ad Dominum: Maior
eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.
14 ‡ Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à fa-
cie tua abſcõdar, & ero vag⁹ & profugus in
C terra: omnis igitur qui inuenerit me, occi-
15 det me. ‡ Dixitque ei Dominus, Nequa-
quam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain,
ſeptuplũ punietur. Poſuitque Dñs in Cain
ſignum, vt nõ interficeret eũ omnis qui in-
ueniſſet

neniſſet eum. ‡ Egreſſusq́; Cain à facie Do- 16
mini, habitauit profugus in terra ad orien-
talē plagā Eden. ‡ Cognouit autē Cain vxo- 17
rem ſuam, quæ cōcepit, & peperit Henochi
& ædificauit ciuitatē, vocauitq́; nomē eius
ex nomine filii ſui, Henoch. ‡ Porrò Henoch 18
genuit Irad, & Irad genuit Maüiael, & Ma-
üiael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit
Lamech. ‡ Qui accepit duas vxores, nomen 19
vni Ada, & nomen alteri Sella. ‡ Genuitque 20
Ada Iabel, qui fuit pater habitantiū in ten-
toriis, atque paſtorum: ‡ Et nomen fratris 21
eius Iubal, ipſe fuit pater canentiū cithara D
& organo. ‡ Sella quoq; genuit Tubal-cain, 22
qui fuit malleator & faber in cuncta opera
æris & ferri. Soror verò Tubal-cain, Noëma.
‡ Dixitque Lamech vxoribus ſuis Adæ & 23
Sellæ: Audite vocem meā vxores Lamech,
auſcultate ſermonē meum: quoniam occidi
virum in vulnus meum, & adoleſcentulum
in liuorem meum. ‡ Septuplùm vltio dabi- 24
tur de Cain: de Lamech verò ſeptuagies ſe-
pties. ‡ Cognouit quoque adhuc Adam vxo- 25
rem ſuam: & peperit filiū, vocauitque nomē
eius Seth, dicens, Poſuit mihi Deus ſemē a-
liud pro Abel, quem occidit Cain. ‡ Sed & 26
Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos.
Iſte cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

Hic eſt liber generationis Adam. In die 1
Sap.2.d.24. qua creauit Deus hominē, ‖ ad ſimi- A
Eccl.17.a.1. litudinē Dei fecit illum. ‡ Maſculum & fœ- 2
Sap.s.d.28. minam creauit eos: & benedixit illis: & vo-
Infra.9.a.6. cauit nomē eorum Adam, in die quo creati
ſunt. ‡ Vixit autem Adam centum triginta 3
annis: & genuit filium ad imaginem & ſi-
militudinem ſuam, vocauitque nomen eius
1.Par.1.a.1 Seth. ‡ Et facti ſunt dies ‖ Adam poſtquā ge- 4
nuit Seth, octingenti anni: genuitq́; filios &
filias. ‡ Et factū eſt omne tempus quod vixit 5
Adā, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.
‡ Vixit quoque Seth centum quinque annis 6
& genuit Enos. ‡ Vixitque Seth poſtquā ge- 7
nuit Enos, octingentis ſeptē annis, genuitq́;
filios & filias. ‡ Et facti ſunt omnes dies Seth 8
nongentorum duodecim annorum, & mor- B
tuus eſt. ‡ Vixit verò Enos nonaginta ānis, 9
& genuit Cainan. ‡ Poſt cuius ortum vixit 10
octingētis quindecim annis, & genuit filios
& filias. ‡ Factiq́; ſunt omnes dies Enos nō- 11
genti quinque anni, & mortuus eſt. ‡ Vixit 12
quoque Cainan ſeptuaginta annis, & genuit
Malaleel. ‡ Et vixit Cainan poſtquam genuit 13
Malaleel, octingentis quadraginta annis, ge-
nuitque filios & filias. ‡ Et facti ſunt omnes 14
dies Cainan nongenti decem anni, & mor-
tuus eſt. ‡ Vixit autem Malaleel ſexaginta 15
quinq; annis, & genuit Iared. ‡ Et vixit Ma- 16
laleel poſtquam genuit Iared, octingētis tri-
ginta annis: & genuit filios & filias. ‡ Et facti 17
ſunt omnes dies Malaleel octingenti nona-
ginta quinque anni, & mortuus eſt. ‡ Vixit- 18
que Iared centū ſexaginta duobus annis, &
genuit Henoch. ‡ Et vixit Iared poſtquā ge- 19
nuit Henoch octingentis annis, & genuit fi- C
lios & filias. ‡ Et facti ſunt omnes dies Iared 20
nongēti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.

21 ‡ Porrò Henoch vixit ſexagintaquinq; an- Eccl.44.c.15
22 nis, & genuit Mathuſalā. ‡ Et ambulauit He- Heb.11.a.5.
noch cum Deo: & vixit Henoch poſtquam
genuit Mathuſalā, trecentis annis, & genuit
23 filios & filias. ‡ Et facti ſunt omnes dies He-
24 noch trecenti ſexaginta quinq; anni. ‡ Am-
bulauitq́; cum Deo, & nō apparuit: quia tu-
25 lit eum Deus ‡ Vixit quoq; Mathuſala cen-
tum octoginta ſeptem annis, & genuit La-
26 mech. ‡ & vixit Mathuſala poſtquam genuit
Lamech, ſeptingentis octoginta duobus an-
27 nis, & genuit filios & filias. ‡ Et facti ſunt
D omnes dies Mathuſalę nongēti ſexaginta no-
28 uem anni, & mortuus eſt. ‡ Vixit autem La-
mech centū octoginta duobus annis, & ge-
29 nuit filiū: ‡ vocauitq́; nomen eius Noë, di-
cens: Iſte cōſolabitur nos ab operibus & la-
boribus manuū noſtrarū in terra, cui male-
30 dixit Dominus. ‡ Vixitque Lamech poſtquā
genuit Noë, quingentis nonagintaquinque
31 annis, & genuit filios & filias ‡ Et facti ſunt
omnes dies Lamech, ſeptingenti ſeptuagin-
ta ſeptem anni, & mortuus eſt. Noe verò
cùm quingentorum eſſet annorum, genuit
Sem, Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

1 Cvmq́; cœpiſſent homines multiplicari
2 ſuper terrā, & filias procreaſſent, ‡ vi-
A dentes filii Dei filias hominum quòd eſſent
pulchræ, acceperūt ſibi vxores ex omnibus
3 quas elegerant. ‡ Dixitq́; Deus: Nō perma-
nebit ſpiritus meus in homine in æternum,
quia caro eſt: eruntq́; dies illius centū vigin
4 ti annorū. ‡ Gigantes autem erant ſuper ter-
rā in diebus illis poſtquā enim ingreſſi ſunt
filii Dei ad filias hominū, illæq́; genuerunt,
5 iſti ſunt potentes à ſeculo viri famoſi. ‡ Vi-
dens autē Deus quòd multa malitia homi-
num eſſet in terra, & cūcta cogitatio cordis
6 intenta eſſet ad malū omni tempore, ‡ pœ-
B nituit eum quòd hominem feciſſet in terra.
– Et præcauens in futurum, & tactus dolore –.2.
7 cordis intrinſecus, ‡ ‖ Delebo, inquit, homi- Infr.8.d.21
nem quem creaui, à facie terræ, ab homine Mat.15.d.19
vſque ad animātia, à reptili vſq; ad volucres
8 cæli. pœnitet enim me feciſſe eos. ‡ Noe verò
9 inuenit gratiam coram Domino. ‡ Hæ ſunt
generationes Noe. ‖ Noe vir iuſtus atq; per- Ec.44.c.17
fectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo
10 ambulauit. ‡ Et genuit tres filios, Sem, Chā,
11 & Iapheth. ‡ Corrupta eſt autē terra coram
12 Deo, & repleta eſt iniquitate. ‡ Cumque vi-
C diſſet Deus terrā eſſe corruptā (omnis quip-
pe caro corruperat viam ſuam ſuper terrā)
13 ‡ dixit ad Noe, Finis vniuerſæ carnis venit
corā me: repleta eſt terra iniquitate à facie
14 eorum, & ego diſperdā eos cum terra. ‡ Fac
tibi arcam de lignis læuigatis: manſiunculas
in arca facies, & bitumine linies intrinſecus
15 & extrinſecus. ‡ Et ſic facies eam: Trecēto-
rum cubitorū erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorū latitudo, & triginta cubito-
16 rum altitudo illius. ‡ Feneſtram in arca fa-
cies, & in cubito cōſummabis ſummitatem
eius: oſtium autē arcæ pones ex latere: deor
17 ſum, cœnacula, & triſtega facies in ea. ‡ Ec-
ce ego adducā aquas diluuii ſuper terram,

vt interficiã omnẽ carnẽ in qua ſpiritus vi-
tæ eſt ſubter cælũ, & vniuerſa quæ in terra
ſunt, cõſumentur. ‡ Ponamq́; fœdus meum 18
tecũ. & ingredieris arcã tu & filii tui, vxor D
tua, & vxores filiorũ tuorũ tecum. ‡ Et ex 19
cunctis animãtibus vniuerſę carnis bina in-
duces in arcam, vt viuant tecum: maſculini
ſexus & fœminini. ‡ De volucribus iuxta ge 20
nus ſuum, & de iumẽtis in genere ſuo, & ex
omni reptili terræ ſecundũ genus ſuũ: bina
de omnibus ingredientur tecum, vt poſſint
viuere. ‡ Tolles igitur tecum ex omnibus 21
eſcis quæ mãdi poſſunt, & cõportabis apud
Heb.11.b.7. te: & erunt tam tibi, quàm illis in eſcã. ‡ Fe- 22
cit igitur Noë omnia quæ præceperat illi
Deus.

CAP. VII.

2.Pet.2.a.5 DIxitq́; Dominus ad eum, Ingredere tu 1
& omnis domus tua in arcã: ‖te enim A
vidi iuſtum coram me in generatione hac.
‡ Ex omnibus animantibus mundis tolles 2
ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam:
de animãtibus verò immundis duo & duo,
maſculum & fœminam. ‡ Sed & de volati- 3
libus cæli ſeptena & ſeptena, maſculum &
fœminam: vt ſaluetur ſemẽ ſuper faciẽ vni-
uerſæ terræ. ‡ Adhuc enim, & poſt dies ſeptẽ 4
ego pluam ſuper terrã quadraginta diebus
& quadraginta noctibus: & delebo omnem
ſubſtantiã quã feci, de ſuperficie terræ. ‡ Fe- 5
cit ergo Noë omnia quæ mãdauerat ei Do-
minus. ‡ Eratq́; ſexcentorũ annorum quan- 6
do diluuii aquæ inundauerunt ſuper terrã. B
Mt.24.d.38 ‡ Et ‖ingreſſus eſt Noë & filii eius, vxor ei⁹ 7
Luc.17.f.26 & vxores filiorũ eius cum eo in arcam pro-
1.Pet.3.d.20 pter aquas diluuii. ‡ De animãtibus quoque 8
mundis & immũdis, & de volucribus, & ex
omni quod mouetur ſuper terram, ‡ duo & 9
duo ingreſſa ſunt ad Noë in arcam, maſcu-
lus & fœmina, ſicut præceperat Dominus
Noë. ‡ Cumq́; tranſiſſent ſeptẽ dies, aquæ di 10
luuii inundauerunt ſuper terrã. ‡ Anno ſex- 11
centeſimo vitæ Noë, menſe ſecũdo, ſeptimo
decimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes
abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt:
‡ & facta eſt pluuia ſuper terrã quadragin- 12
ta diebus & quadraginta noctibus. ‡ In arti- 13
culo diei illius ingreſſus eſt Noë, & Sem, & C
Cham, & Iapheth filii eius: & vxor illius, &
*tres 3. *vxores filiorũ eius cum eis in arcam: ‡ ipſi 14
& omne animal ſecundũ genus ſuum, vni-
uerſaque iumenta in genere ſuo, & omne
quod mouetur ſuper terram in genere ſuo,
cunctumq́; volatile ſecundũ genus ſuũ, vni-
uerſæ aues omneſq́; volucres ‡ ingreſſæ ſunt 15
ad Noe in arcam, bina & bina ex omni car-
ne, in qua erat ſpiritus vitæ. ‡ Et quæ ingreſ- 16
ſa ſunt, maſculus & fœmina ex omni carne
introierunt, ſicut præceperat ei Deus: & in-
cluſit eum Dominus deforis. ‡ Factumq́; eſt 17
*& quadraginta noctibus 7. diluuium quadraginta diebus *ſuper terrã:
& multiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt
arcam in ſublime à terra. ‡ Vehemẽter enim 18
inundauerũt, & omnia repleuerũt in ſuper-
ficie terrę: porrò arca ferebatur ſuper aquas.
‡ Et aquæ præualuerunt nimis ſuper terrã, 19
opertiq́ue ſunt omnes montes excelſi ſub D
vniuerſo cælo. ‡ Quindecim cubitis altior 20
fuit aqua ſuper montes quos operuerat.
21 ‡ ‖Cõſumptaq́; eſt omnis caro quæ moue- Sapi.10.a.4
batur ſuper terrã, volucrum, animantiũ, be- Eccl.39.c.28
ſtiarum, omniumq́; reptilium quæ reptant
22 ſuper terram. Vniuerſi homines, ‡ & cuncta
in quibus ſpiraculũ vitæ eſt in terra, mortua
23 ſunt. ‡ Et deleuit* omnem ſubſtantiam quæ *Deus
erat ſuper terrã, ab homine vſq; ad pecus,
tam reptile quàm volucres cæli: & deleta
ſunt de terra: remanſit autem ſolus Noë, &
24 qui cum eo erant in arca. ‡ Obtinueruntq́ue 1.Pet.3.d.20
aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 REcordatus aũt Deus Noe, cunctorũque
A animantiũ & omniũ iumentorũ quæ
erant cum eo in arca, adduxit ſpiritũ ſuper
2 terram, & imminutæ ſunt aquæ. ‡ Et clauſi
ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cæli: & pro-
3 hibitæ ſunt pluuiæ de cælo. ‡ Reuerſæq́; ſunt
aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœpe-
runt minui poſt centum quinquaginta dies.
4 ‡ Requieuitq́; arca menſe ſeptimo, viceſi-
moſeptimo die mẽſis ſuper mõtes Armenię.
5 ‡ At verò aquæ ibant & decreſcebant vſque
ad decimũ menſem: decimo *enim* menſe, *autem 4.
prima die mẽſis apparuerunt cacumina mõ-
6 tium. ‡ Cumq́; tranſiſſent quadraginta dies,
B aperiens Noe feneſtrã arcæ quam fecerat,
7 ‡ dimiſit coruum: qui egrediebatur, & *nõ* *.4.
reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper
8 terrã. ‡ Emiſit quoq; columbã poſt eum, vt
videret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciẽ ter
9 ræ. ‡ Quæ cùm nõ inueniſſet vbi requieſce-
ret pes eius, reuerſa eſt ad eũ in arcã: aquæ
enim erant ſuper vniuerſam terram: exten-
ditq́; manum *ſuam* & apprehenſam intulit *.7.
10 in arcam. ‡ Expectatis aũt vltra ſeptem die-
bus aliis, rurſum dimiſit columbã ex arca.
11 ‡ At illa venit ad eum ad veſperam, portans
ramũ oliuæ virentibus foliis in ore ſuo. in-
tellexit ergo Noe quòd ceſſaſsẽt aquæ ſuper
12 terram. ‡ Expectauitq́; nihilominus ſeptem
C alios dies: & emiſit columbam, quæ non eſt
13 reuerſa vltrà ad eum. ‡ Igitur ſexcẽteſimo-
primo anno primo menſe prima die menſis
imminutæ ſunt aquæ ſuper terrã: & aperiẽs
Noe tectũ arcæ, aſpexit, viditq́; quòd exic-
14 cata eſſet ſuperficies terræ. ‡ Menſe ſecũdo,
ſeptimo & viceſimo die menſis areſacta eſt
15 terra. ‡ Locutus eſt aũt Deus ad Noe, dicẽs:
16 ‡ Egredere de arca tu & vxor tua, filii tui &
17 vxores filiorum tuorũ tecum. ‡ Cuncta ani-
mãtia quæ ſunt apud te, ex omni carne, tam
in volatilibus quàm in beſtiis & vniuerſis re-
ptilibus quæ reptant ſuper terram, educ te-
cum & ingredimini ſuper terram: ‖creſcite Supr.1.d.8.
18 & multiplicamini ſuper eam. ‡ Egreſſus eſt Infr.9.a.1.
D ergo Noe & filii eius: vxor illius, & vxores
19 filiorum eius cum eo. ‡ Sed & omnia ani-
mantia, iumẽta, & reptilia quæ reptãt ſuper
terram ſecundum genus ſuum, egreſſa ſunt
20 de arca. ‡ Aedificauit autẽ Noe altare Do-
mino: & tollens de cunctis pecoribus & vo-
lucribus mũdis, obtulit holocauſta ſuper al
21 tare. ‡ Odoratuſq́; eſt Dominus odorem
ſuauitatis, & ait ad eum: Nequaquam vltrà Supr.6.a.5
maledicam terræ propter homines: ‖ſenſus Mt.15.b.19
enim

enim & cogitatio humani cordis in malũ
▸.6. prona ſunt ab adoleſcẽtia ſua: nõ igitur vl-
trà percutiam omnem animã ▸viuentem'
ſicut feci. ‡ Cunctis diebus terræ, ſementis 22
& meſsis, frigus & æſtus, æſtas & hyems,
nox & dies non requieſcent.

## CAP. IX.

Sup 1.d.28. BEnedixitq; Deus Noë & filiis eius. Et 1
8.c.17. dixit ad eos, ‖ Creſcite, & multiplica- A
mini, & replete terrã. ‡ Et terror veſter ac 2
Sup.1.d.29. tremor ſit ſuper cũcta animalia terræ, & ſu-
per oẽs volucres cæli, cũ vniuerſis quæ mo-
uentur ſuper terrã: omnes piſces maris ma-
nui veſtræ traditi ſunt. ‡ Et omne quod mo- 3
Le.17.d.14. uetur & viuit, erit vobis in cibũ: quaſi olera
virẽtia tradidi vobis omnia. ‡ Excepto quòd 4
carnẽ cum ſanguine non comedetis. ‡ San- 5
guinẽ enim animarũ veſtrarum requiram
de manu cunctarum beſtiarum: & de manu
▸.10. hominis, de manu viri, & ▸de manu' fratris B
eius requiram animã hominis. ‡ Quicunq; 6
Mt.26.e.52 ‖ effuderit humanum ſanguinem, fundetur
Ap.13.c.10. ſanguis illius: ‖ ad imaginẽ quippe Dei fa-
Sup.1.d.28. ctus eſt homo. ‡ Vos autẽ creſcite & multi- 7
8.c.17. plicamini, & ingredimini ſuper terram, &
implete eam. ‡ Hæc quoque dixit Deus ad 8
Noë, & ad filios eius cum eo: ‡ Ecce ego ſta- 9
tuam pactũ meũ vobiſcum, & cum ſemine
veſtro poſt vos: ‡ & ad omnẽ animam vi- 10
uentẽ quæ eſt vobiſcum, tam in volucribus
quàm in iumẽtis & pecudibus terræ, cun-
ctiſq; quæ egreſſa ſunt de arca, & vniuerſis
Iſa.54.c.9. beſtijs terræ. ‡ ‖ Statuã pactũ meũ vobiſcũ, 11
& nequaquã vltrà interficietur omnis caro
aquis diluuij, neque erit deinceps diluuium
diſsipans terram. ‡ Dixitque Deus: Hoc eſt 12
ſignũ fœderis, quod do inter me & vos, &
ad omnẽ animam viuẽtem quæ eſt vobiſcũ
in generationes ſempiternas: ‡ Arcũ meum 13
ponã in nubibus, & erit ſignũ fœderis in-
Ez.43.b.12. ter me & inter terrã. ‡ ‖ Cumq; obduxero 14
nubibus cælũ, apparebit arcus meus in nu-
bib⁹: ‡ & recordabor fœderis mei vobiſcũ. 15
& cũ omni anima viuente quæ carnem ve- C
getat: & nõ erunt vltrà aquæ diluuij ad de-
lendum vniuerſam carnem. ‡ Eritque arcus 16
▸.1. ▸meus' in nubibus, & videbo illũ, & recor
dabor fœderis ſempiterni quod pactum eſt
*inter 8. inter Deũ & *omnẽ animam viuentem vni-
uerſæ carnis quæ eſt ſuper terrã. ‡ Dixitque 17
*erit 8. Deus ad Noë: Hoc *eſt' ſignũ fœderis quod
* inter om- conſtitui inter me & *omnẽ carnem' ſuper
nem ani- terrã. ‡ Erãt ergo filij Noë qui egreſsi ſunt 18
mam vi- de arca, Sem, Chã, & Iapheth: porrò Cham
uentem 3. ipſe eſt pater Chanaan. ‡ Tres iſti filij ſunt 19
Noë: & ab his diſſeminatũ eſt omne genus D
hominum ſuper vniuerſam terrã. ‡ Cœpit- 20
que Noë vir agricola exercere terram, &
plãtauit vineã. ‡ Bibenſq; vinũ inebriatus 21
*iacuit eſt, & nudatus *in tabernaculo ſuo. ‡ Quod 22
cùm vidiſſet Cham pater Chanáan, verenda
ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nũtiauit duo-
bus fratribus ſuis forìs. ‡ At verò Sem & Ia 23
pheth pallium impoſuerũt humeris ſuis, &
incedentes retrorſum, operuerunt verenda
patris ſui: facieſque eorum auerſæ erant, &
patris virilia non viderunt. ‡ Euigilans au- 24

tem Noë ex vino, cũ didiciſſet quæ fecerat
25 ei filius ſuus minor, ‡ ait: Maledictus *Cha- *puer
náan, ſeruus ſeruorũ erit fratribus ſuis. Di-
26 xitque: ‡ Benedictus Dominus Deus Sem,
27 ſit Chanáan ſeruus eius. ‡ Dilatet Deus Ia-
pheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque
28 Chanáan ſeruus eius. ‡ Vixit autẽ Noë poſt
29 diluuium trecentis quinquaginta annis. ‡ &
impleti ſunt omnes dies eius nongentorum
quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

## CAP. X.

1 HAE ▸ſunt' generationes ▸filiorũ' Noë, ▸.6. ▸.3.
A Sem, Cham, & Iapheth: natiq; ſunt eis 1.Par.1.a.5.
2 filij poſt diluuium. ‡ Filij Iapheth: Gomer,
& Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, &
3 Moſoch, & Thiras. ‡ Porrò filii Gomer: Aſce
4 nez & Riphath & Thogorma. ‡ Filij autem
Iauã: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim.
5 ‡ Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentiũ in regio-
nibus ſuis, vnuſquiſque ſecundùm linguam
▸ſuam', & familias ſuas in nationibus ſuis. ▸.9.
6 ‡ Filij aũt Cham: Chus, & Meſráim, & Phut,
7 & Chanáan. ‡ Filij autẽ Chus: Saba, *Heui- * & 12.
la, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Filij
8 Regma: Saba, & Dadan. ‡ Porrò Chus ge-
B nuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potẽs in terra,
9 ‡ & erat robuſtus venator coram Domino.
*ab hoc' exiuit prouerbium, Quaſi Nemrod *ob hoc 5.
10 robuſtus venator corã Domino. ‡ Fuit au-
tem principiũ regni eius Babylon, & Arach,
& Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.
11 ‡ De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædifica-
12 uit Niniuẽ, & plateas ciuitatis, & Chale. ‡ Re
ſen quoque inter Niniuen & Chale: hæc eſt
13 ciuitas magna. ‡ At verò Meſráim genuit Lu
dim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
14 ‡ & Phetruſim, & Chaſluim: de quib⁹ egreſ-
15 ſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim. ‡ Chanáan
C autẽ genuit Sidõnem primogenitũ ſuum,
16 Hethæum, ‡ & Iebuſæum, & Amorrhæũ, &
17 Gergeſæum, ‡ & Heuæum, & Aracæum, Si-
18 næum. ‡ & Aradium, Samaræum & Hama-
thæum: & per hos diſſeminati ſunt populi
19 Chananæorum. ‡ Factiq; ſunt termini Cha-
náan venientibus à Sidõne Gerarum vſque
ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam &
Gomorrham, & Adamam & Seboim vſque
20 Laſa. ‡ Hi ſunt filij Cham in cognationibus,
& linguis, & generationibus, terriſq; & gẽ-
21 tibus ſuis. ‡ De Sem quoq; nati ſunt, patre
omnium filiorũ Heber, fratre Iapheth ma-
22 iore. ‡ Filij Sem: Aelã & Aſſur, & Arphaxad, 1.Pa.1.b.17.
23 & Lud, & Aram. ‡ Filij Aram: Hus & Hul, &
24 Gether, & Mes ‡ At verò Arphaxad genuit
25 Sale, de quo ortus eſt Heber. ‡ Natique ſunt
D Heber filij duo, nomẽ vni Phaleg, eò quòd
in dieb⁹ ei⁹ diuiſa ſit terra: & nomẽ fratris
26 eius Ieċtan. ‡ Qui Ieċtan genuit Elmodad &
27 Saleph, & Aſarmoth, Iare, ‡ & Aduram, &
28 Vzal, & Decla, ‡ & Hebal, & Abimaël, Saba
29 ‡ & Ophir, & Heuila & Iobab: omnes iſti,
30 filij Ieċtan. ‡ Et facta eſt habitatio eorum de
Meſſa pergentib⁹ vſq; Sephar montẽ oriẽta-
31 lẽ. ‡ Iſti ſunt filij Sem ſecundũ cognationes
32 & linguas, & regiones in gẽtib⁹ ſuis. ‡ Hæ fa
miliæ Noë iuxta populos & natiões ſuas. Ab
his diuiſæ ſunt gentes in terra poſt diluuiũ.

CAP. XI.

Sap.10.a.5. ERat autē terra labij vnius, & ſermonū 1
eorundem. ‡ Cumq; proficiſcerētur de 2
oriente, inuenerūt campū in terra Sennaar, A
& habitauerūt in eo. ‡ Dixitq; alter ad pro- 3
*nobis 6. ximū ſuum, Venite, faciamus *lateres, & co-
quamus eos igni. Habueruntq; lateres pro
ſaxis, & bitumē pro cæmento: ‡ & dixerūt, 4
Venite, faciamus nobis ciuitatē & turrim,
cuius culmē pertingat ad cælum: & celebre-
mus nomē noſtrū antequam diuidamur in
vniuerſas terras. ‡ Deſcēdit autē Dominus 5
vt videret ciuitatē & turrē quā ædificabant
filii Adā, ‡ & dixit: Ecce, vnus eſt populus, 6
& vnum eſt labiū omnibus: cœperuntque
hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus
ſuis, donec eas opere cōpleant. ‡ Venite igi- 7
tur, deſcēdamus, & cōfundamus ibi linguā B
eorū, vt nō audiat vnuſquiſq; vocē proximi
ſui. ‡ Atque ita diuiſit eos Dominus ex illo 8
loco in vniuerſas terras, & ceſſauerunt ædi-
ficare ciuitatē. ‡ Et idcirco vocatum eſt no- 9
mē eius Babel, quia ibi cōfuſum eſt labium
vniuerſæ terræ: & inde diſperſit eos Domi-
nus ſuper faciem cunctarū regionum. ‡ Hæ 10
*p.6. *ſunt* generationes Sem: ‖ Sem erat centū
1.Par.1.b.17 annorum quādo genuit Arphaxad, biennio
poſt diluuium. ‡ Vixitq; Sem poſtquam ge- 11
nuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit
filios & filias. ‡ Porrò Arphaxad vixit trigin- 12
*quadrin- taquinq; annis, & genuit Sale. ‡ Vixitq; Ar- 13
gentis 5. phaxad poſtquā genuit Sale, *trecentis* tri-
bus annis: & genuit filios & filias. ‡ Sale 14
quoq; vixit triginta annis, & genuit Heber.
‡ Vixitq; Sale poſtquam genuit Heber, qua- 15
dringentis tribus annis: & genuit filios & fi- C
lias. ‡ Vixit autem Heber trigintaquatuor 16
annis, & genuit Phaleg. ‡ Et vixit Heber 17
poſtquā genuit Phaleg, quadringētis trigin-
ta annis: & genuit filios & filias. ‡ Vixit quo- 18
que Phaleg triginta ānis, & genuit Reu. ‡ Vi- 19
1.Par.1.b.19 xitque Phaleg poſtquā genuit Reu, ducentis
nouē annis, & genuit filios & filias. ‡ Vixit 20
autem Reu triginta duobus annis, & genuit
Sarug. ‡ Vixit quoq; Reu poſtquā genuit Sa- 21
rug, ducentis ſeptē annis: & genuit filios &
filias. ‡ Vixit verò Sarug triginta annis, & ge- 22
nuit Nachor. ‡ Vixitq; Sarug poſtquā genuit 23
Nachor, ducētis annis: & genuit filios & fi- D
lias. ‡ Vixit autē Nachor vigintinouē annis, 24
& genuit Thare. ‡ Vixitq; Nachor poſtquam 25
genuit Thare, centū decem & nouē annis: &
genuit filios & filias. ‡ Vixitq; Thare ſeptua- 26
1.Par.1.b.28. ginta annis: ‖ & genuit Abram & Nachor, & D
Ioſu.24.a.2 Aran. ‡ Hæ ſunt autē generationes Thare: 27
Thare genuit Abram, Nachor & Arā. Porrò
Aran genuit Lot. ‡ Mortuuſq; eſt Aran ante 28
Thare patrem ſuum, in terra natiuitatis ſuæ
in Vr Chaldæorū. ‡ Duxerūt autem Abram 29
& Nachor vxores: nomē vxoris Abram, Sa-
rái: & nomē vxoris Nachor, Melcha filia A-
ran patris Melchę, & patris Ieſchę. ‡ Erat au- 30
Ioſu.24.a.2 tē Sarái ſterilis, nec habebat liberos. ‡ ‖ Tulit 31
Neh.9 b.7 itaque Thare Abram filiū ſuum, & Lot filiū
Iudit.5.a.6. Aran filium filii ſui, & Sarái nurum ſuam,
vxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Vr
*exet 6. Chaldæorum, vt *irent* in terram Chanaan:

CAP. XII.

veneruntq; vſq; Haran, & habitauerūt ibi. Act.7.a.2.
32 ‡ Et facti ſunt dies Thare ducentorū quin-
que annorum, & mortuus eſt in Haran.

CAP. XII.

1 DIxit autē Dominus ad Abram: Egrede- Act.7.a.3.
A re de terra tua, & de cognatione tua,
& de domo patris tui, & veni in terrā quam
2 mōſtrauero tibi. ‡ Faciamq; te in gentē ma-
gnam, & benedicā tibi, & magnificabo no-
3 mē tuum, eriſq; benedictus. ‡ Benedicā be-
nedicentibus tibi, & maledicā maledicenti-
bus tibi, atque ‖ IN TE benedicentur vni- Gal.3.b.8.
4 uerſæ cognationes terræ. ‡ Egreſſus eſt itaq; Inf.18 c.18.
Abram ſicut præceperat ei Dñs, & iuit cum 22.c.17.
eo Lot: ſeptuagintaquinq; annorum erat A- Hebr.11.b.8
5 bram cùm egrederetur de Harā. ‡ Tulitque
B Sarái vxorem ſuā, & Lot filiū fratris ſui, vni-
uerſamq; ſubſtantiā quā poſſederant, & ani-
mas quas fecerant in Haran: & egreſſi ſunt
vt irent in terrā Chanáan. Cumq; veniſſent
6 in eam, ‡ pertranſiuit Abram terrā vſque ad
locū Sichem, & vſq; ad conuallē illuſtrem:
7 Chananæus autē tunc erat in terra. ‡ Appa-
ruit autē Dominus Abram, & dixit ei: ‖ Se- Infr.13.d.14
mini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit 15.d.18.
8 ibi altare Domino, qui apparuerat ei*. ‡ Et 26.a.2.
inde tranſgrediens ad montē qui erat cōtra Deu.34.b.4.
orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum *& inuo-
ſuum, ab occidēte habens Bethel, & ab oriē- cauit ibi
te Hai: ædificauit quoq; ibi altare Domino, nomē eius.
9 & inuocauit nomē eius. ‡ Perrexitq; Abram
vadens, & vltrà progrediens ad meridiem.
10 ‡ Facta eſt autē fames in terra: deſcenditq;
C Abram in Aegyptum, vt peregrinaretur ibi:
11 præualuerat enim fames in terra. ‡ Cumq;
propè eſſet vt ingrederetur Aegyptū, dixit
Sarái vxori ſuæ: Noui quòd pulchra ſis mu-
12 lier: ‡ & quòd cùm viderint te Aegyptii, di-
cturi ſunt, Vxor illius eſt, & interficient me,
13 & te reſeruabunt. ‡ ‖ Dic ergo, obſecro te, Inf.20.c.12.
quòd ſoror mea ſis: vt bene ſit mihi propter
14 te, & viuat anima mea ob gratiam tui. ‡ Cū
itaq; ingreſſus eſſet Abram Aegyptū, vide-
runt Aegyptii mulierem quòd eſſet pulchra
15 nimis. ‡ Et nuntiauerūt principes Pharaoni,
& laudauerūt eam apud illū: & ſublata eſt
16 mulier in domū Pharaonis. ‡ Abram verò
D bene vſi ſunt propter illam. Fueruntque ei
oues & boues, & *aſini* & ſerui, & *famulę* &
17 *aſinæ* & cameli. ‡ Flagellauit autē Domi- *aſinæ 3.
nus Pharaonē plagis maximis, & domū eius *familiæ 5.
18 propter Sarái vxorem Abram. ‡ Vocauitque *5.
Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam eſt hoc
quod feciſti mihi? quare non indicaſti mihi
19 quòd vxor tua eſſet? ‡ Quam ob cauſam di-
xiſti eſſe ſororem tuam, vt tollerē eam mihi
in vxorem? Nunc igitur ecce coniunx tua,
20 accipe eam, & vade. ‡ Præcepitq; Pharao ſu-
per Abram viris, & deduxerūt eum, & vxo-
rem illius & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 AScendit ergo Abrā de Aegypto, ipſe &
A vxor ei⁹, & omnia quæ habebat, & Lot
2 cum eo ad auſtralem plagam. ‡ Erat autem
diues valde *in poſſeſſione auri & argenti. *Abram 6.
3 ‡ Reuerſuſq; eſt per iter quò venerat, à me-
ridie in Bethel vſq; ad locū vbi prius fixerat

taberna-

tabernaculum inter Bethel & Hai: ‡ in loco 4
Sup.12.b.8. altaris quod fecerat prius, & inuocauit ibi
nomen Domini. ‡ Sed & Lot qui erat cum 5
Abrã, fuerunt greges ouiũ, & armenta, & ta-
bernacula. ‡ Nec poterat eos capere terra, vt 6
Inf.36.a.7. habitarẽt ſimul: erat quippe ſubſtãtia eorũ
multa, & nequibant habitare communiter. B
*& 13. ‡ Vnde* facta eſt rixa inter paſtores gregum 7
Abram & Lot. Eo autẽ tempore Chananæus
& Pherezæus habitabãt in terra illa. ‡ Dixit 8
ergo Abrã ad Lot, Ne quæſo ſit iurgiũ inter
me & te, & inter paſtores meos, & paſtores
tuos: fratres enim ſumus. ‡ Ecce vniuerſa 9
terra corã te eſt: recede à me, obſecro. ſi ad
ſiniſtrã ieris, ego dexterã tenebo: ſi tu dexte-
ram elegeris, ego ad ſiniſtrã pergã. ‡ Eleuatis 10
itaque Lot oculis vidit omnẽ circa regionẽ
Iordanis, quæ vniuerſa irrigabatur antequã
ſubuerteret Dominus Sodomam & Gomor
rham ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægy C
ptus venientibus in Segor. ‡ Elegitque ſibi 11
Lot regionem circa Iordanem, & receſsit ab
oriente: diuiſique ſunt alterutrum à fratre
ſuo. ‡ Abrã habitauit in terra Chanáan: Lot 12
verò moratus eſt in oppidis quæ erant circa
Iordanẽ, & habitauit in Sodomis. ‡ Homi- 13
nes autẽ Sodomitæ peſſimi erant, & pecca-
tores corã Domino nimis. ‡ Dixitque Domi 14
nus ad Abram poſtquam diuiſus eſt ab eo
Sup.12.b.7. Lot, Leua oculos tuos in directũ & vide à
Inf.15.c.18. loco in quo nunc es ad aquilonẽ & * meri-
26.a.4. diem, ad orientẽ, & occidentẽ. ‡ Omnẽ terrã 15
*.10. quam cõſpicis tibi dabo, & ſemini tuo vſq;
*.6. in ſempiternũ. ‡ Faciamque ſemen tuũ ſicut 16
Deu.34.b.4. puluerem terræ: ſi quis poteſt hominũ nu- D
*.5. merare puluerẽ terræ, ſemẽ quoque tuum
*numerari 3. numerare poterit. ‡ Surge ergo, & perambula 17
terram in longitudine, & in latitudine
*.10. ſua: quia tibi daturus ſum eam. ‡ Mouẽs igi- 18
tur tabernaculũ ſuum Abram, venit, & ha-
bitauit iuxta conuallẽ Mambre, quæ eſt in
Hebron: ædificauitque ibi altare Domino.

## CAP. XIIII.

FActum eſt autem in illo tempore, vt 1
Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex A
Ponti, & Chodorlahómor rex Elamitarũ, &
Thadal rex gentiũ ‡ inirent bellũ cõtra Bara 2
Regem Sodomorũ, & contra Berſa regẽ Go-
morrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, &
contra Semeber regem Seboim, contraque
regẽ Balæ, ipſa eſt Segor. ‡ Omnes hi cõue- 3
nerunt in vallẽ Syluestrem, quæ nũc eſt ma-
re ſalis. ‡ Duodecim enim annis ſeruierant 4
Chodorlahómor, & tertiodecimo anno re-
ceſſerunt ab eo. ‡ Igitur quartodecimo anno 5
venit Chodorlahómor, & reges qui erãt cũ
eo: percuſſeruntque Raphaim in Aſtaroth
*.11. & Carnaim, & Zuzim cũ eis, & Emim in
Saue Cariathaím, ‡ & Chorræos in mõtibus 6
Seir, vſque ad Cãpeſtria Pharan, quæ eſt in
*.18. ſolitudine. ‡ Reuerſiq; ſunt, & venerũt vſ- 7
que ad fontẽ Miſphat, ipſa eſt Cades: & per-
cuſſerunt omnẽ regionẽ Amalecitarum &
Amorrhæorũ qui habitabãt in Aſaſontha-
mar. ‡ Et egreſſi ſunt rex Sodomorũ, & rex 8
Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, B
necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & direxe-
runt aciem contra eos in valle Syluestri,
9 ‡ ſcilicet aduerſus Chodorlahómor regem
Elamitarũ, & Thadal regẽ gentium, & Am-
raphel regẽ Sennaar, & Arioch regẽ Ponti:
10 quatuor reges aduerſus quinque. ‡ Vallis au
tem Syluestris habebat puteos multos bitu- *.6.
minis. Itaque rex Sodomorum, & rex Go-
morrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi:
11 & qui remanſerãt fugerunt ad montẽ. ‡ Tu-
C lerunt autẽ omnẽ ſubſtantiã Sodomorũ &
Gomorrhæorum, & vniuerſa quæ ad cibum
12 pertinent, & abierũt: ‡ necnon & Lot, & ſub-
ſtantiã eius, filiũ fratris Abram, qui habita-
13 bat in Sodomis. ‡ Et ecce vnus qui euaſerat,
nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in
conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol,
& fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus
14 cũ Abram. ‡ Quod cùm audiſſet Abram, ca-
ptum videlicet Lot fratrẽ ſuum, numerauit
expeditos vernaculos ſuos trecentos decem
15 & octo: & perſecutus eſt eos vſque Dan. ‡ Et
diuiſis ſociis, irruit ſuper eos nocte: percuſ-
ſitque eos, & perſecutus eſt eos vſque Hoba *.13.
& Phœnicen, quæ eſt ad læuam Damaſci.
16 ‡ Reduxitque omnẽ ſubſtantiã, & Lot fratrẽ
ſuum cũ ſubſtantia illius, mulieres quoque
17 & populum. ‡ Egreſſus eſt autem rex Sodo-
morũ in occurſum eius poſtquã reuerſus eſt
à cæde Chodorlahómor, & regũ qui cum eo
18 erãt in valle Saue, quæ eſt vallis regis. ‡ At Heb.7.a.1.
D verò Melchiſedec rex Salẽ, proferens panẽ
& vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſsimi)
19 ‡ benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo
20 excelſo qui creauit cælum & terrã: ‡ & be-
nedictus Deus excelſus, quo protegẽte hoſtes
in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex
21 omnibus. ‡ Dixit autẽ rex Sodomorum ad
Abram, Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 ‡ Qui reſpondit ei: Leuo manum meã ad Do
minum Deum excelſum poſſeſſorẽ cæli &
23 terræ, ‡ quòd à filo ſubtegminis vſque ad
corrigiã caligæ, nõ accipiã ex omnibus quæ
24 tua ſunt, ne dicas, Ego ditaui Abram: ‡ exce-
ptis his quæ comederunt iuuenes, & parti-
bus virorum qui venerunt mecũ, Aner, Eſ-
chol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

## CAP. XV.

1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo
A Domini ad Abram per viſionẽ dicẽs:
Noli timere Abrã, ego protector tuus ſum,
2 & merces tua magna nimis. ‡ Dixitq; Abrã,
Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam
abſque liberis: & filius procuratoris domus
3 meæ iſte Damaſcus Eliezer. ‡ Addiditque
Abram, Mihi autẽ non dediſti ſemẽ: & ecce
4 vernaculus meus, hæres meus erit. ‡ Statim-
que ſermo Domini factus eſt ad eũ, dicens:
B Non erit hic hæres tuus: ſed qui egredietur
5 de vtero tuo, ipſum habebis hæredẽ. ‡ Edu-
xitque eum foras, & ait illi, Suſpice cælũ, Rom.4.c.18.
& numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei, Sic
6 erit ſemẽ tuum. ‡ Credidit Abram Deo, & Rom.4.a.3.
7 reputatum eſt illi ad iuſtitiam. ‡ Dixitq; ad Gala.3.a.6.
eum Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chal- Iac.2.d.23
dæorum, vt darem tibi terrã iſtam, & poſſi-
8 deres eam. ‡ At ille ait, Domine Deus, vnde
9 ſcire poſſum quòd poſſeſſurus ſim eam? ‡ Re

reſpondēs Dominus, Sume, inquit, mihi vac
cam triennē & caprā trimā, & arietem an-
norum trium, turturem quoq; & columbā.
Iere.34.d.18 ‡Qui tollens vniuerſa hæc, ‖ diuiſit ▸ ea' per 10
▸.5. mediū, & vtraſq; partes contra ſe altrinſe-
cus poſuit: aues autem non diuiſit. ‡Deſcen 11
deruntque volucres ſuper cadauera, & abi-
*occubuiſ- gebat eas Abram. ‡Cumque ſol *occumbe- 12
ſet 4. ret', ſopor irruit ſuper Abram, & horror ma C
gnus & tenebroſus inuaſit eum. ‡Dictumq; 13
Act.7.a.6. eſt ad eum: Scito prænoſcens quòd ‖ peregri-
num futurū ſit ſemen tuum in terra nō ſua,
& ſubiicient eos ſeruituti, & affligent qua-
Ex.12.f.36. dringentis annis. ‡Veruntamen gentem cui 14
ſeruituri ſunt, ego iudicabo: & poſt hæc egre
dientur cū magna ſubſtantia. ‡ Tu autē ibis 15
ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute
bona. ‡Generatione autē quarta reuertētur 16
huc: necdū enim cōpletæ ſunt iniquitates A- D
morrhæorū vſque ad præſens tēpus. ‡Cùm 17
ergò occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebro
ſa, & apparuit clibanus fumās & lāpas ignis
tranſiens inter diuiſiones illas. ‡ In illo die 18
Sup.12.b.7. ‖ pepigit Dominus fœdus cum Abram, di-
13.d.15. cens, Semini tuo dabo terram hanc à fluuio
Inf.26.a.4. Aegypti vſq; ad fluuiū magnū Euphráten,
Deu.34.b.4 ‡Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, ‡& He- 19
2.Par.9.f. thæos, & Pherezæos, Raphaim quoque, ‡ & 20
26. Amorrhæos, & Chananæos, & Gergeſæos, & 21
3.Re.4.c.20 Iebuſæos.

CAP. XVI.

IGitur Sarái, vxor Abram, non genuerat 1
▸.2. ▸ ſibi' liberos: ſed habēs ancillam Aegy- A
ptiam nomine Agar, ‡dixit marito ſuo: Ec- 2
ce, concluſit me Dominus, ne parerē: ingre-
dere ad ancillā meā, ſi fortè ſaltē ex illa ſu-
ſcipiā filios. Cumq; ille acquieſceret depre-
canti, ‡ tulit Agar Aegyptiā ancillā ſuā poſt 3
annos decē quàm habitare cœperāt in terra
Chanáan: & dedit eā viro ſuo vxorē. ‡ Qui 4
ingreſſus eſt ad eā. At illa concepiſſe ſe vi- B
dens, deſpexit dominā ſuā. ‡Dixitque Sarái 5
ad Abram: Iniquè agis contra me: ego dedi
ancillā meā in ſinum tuū, quæ videns quòd
cōceperit, deſpectui me habet, iudicet Do-
minus inter me & te. ‡Cui reſpōdens Abrā: 6
Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, vtere
ea vt libet. Affligente igitur eam Sarái, fugā
iniit. ‡Cumque inueniſſet eam angelus Do- 7
mini iuxta fontē aquæ in ſolitudine quæ eſt
in via Sur in deſerto, ‡dixit ad illā: Agar, an- 8
cilla Sarái, vnde venis? & quò vadis? Quæ
reſpondit: A facie Sarái dominæ meæ ego
fugio. ‡ Dixitq; ei angelus Domini, Reuer- 9
tere ad dominā tuā, & humiliare ſub manu C
illius. ‡Et rurſum: Multiplicans, inquit, mul- 10
tiplicabo ſemē tuū, & non numerabitur præ
multitudine. ‡Ac deinceps: Ecce, ait, cōcepi- 11
ſti, & paries filium: vocabiſq; nomē eius Iſ-
mahel, eò quòd audierit Dominus afflictio-
nem tuā. ‡Hic erit ferus homo: manus eius 12
contra omnes, & manus omniū cōtra eum:
& e regione vniuerſorū fratrum ſuorū figet
tabernacula. ‡Vocauit autē *nomen Domini 13
qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidi- D
ſti me. Dixit enim, Profectò hic vidi poſte-
Inf.24.g.62 riora videntis me. ‡Propterea appellauit pu- 14
teum illum, Puteū Viuentis & videntis me.

15 Ipſe eſt inter Cades & Barad. ‡Peperitque Gal.4.c.22.
Agar Abræ filium: qui vocauit nomen eius
16 Iſmahel. ‡ Octoginta & ſex annorum erat
Abram quando peperit ei Agar Iſmahelem.

CAP. XVII.

1 POſtquàm verò nonaginta & nouē an-
A norum eſſe cœperat, apparuit ei Domi
nus: dixitque ad eum, Ego Dominus omni-
potens: ambula corā me, & eſto perfectus.
2 ‡Ponamq; fœdus meum inter me & te: &
3 multiplicabo te vehemēter nimis. ‡Cecidit
Abram pronus in faciem. Dixitque ei Deus:
4 ‡Ego ſum, & * pactū meum tecum, ‖ eriſq; *ponam
5 pater multarum gentium. ‡Nec vltrà voca- Ecc.44.c.20
bitur nomen tuum Abram: ſed appellaberis Rom.4.c.17.
Abraham: quia patrem multarum gentium
6 conſtitui te. ‡ Faciamque te creſcere vehe-
mentiſsimè, & ponam ▸ te' in gentibus, re- ▸.6.
7 geſq; ex te egredientur. ‡ Et ſtatuam pactū
meū inter me & te, & inter ſemen tuū poſt
te in generationibus ſuis fœdere ſempiter-
no: vt ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.
8 ‡Daboq; tibi & ſemini tuo * terrā peregri- *poſt te 4.
B nationis tuæ, omnē terrā Chanáan in poſ-
9 ſeſsionē æternā, eroq; Deus eorū. ‡Dixit ite-
rum Deus ad Abraham, ‖ Et tu ergo cuſto- Act.7.a.8.
dies pactū meum, & ſemen tuum poſt te in
10 generationibus ſuis. ‡ Hoc eſt pactū ▸ meū' ▸.6.
quod obſeruabitis inter me & vos & ſemen
tuum poſt te: Circuncidetur ex vobis omne
11 maſculinum: ‡& circuncidetis carnem præ-
putij veſtri, vt ſit ‖ in ſignum fœderis inter Rom.4.b.11
12 me & vos. ‡‖ Infans octo dierum circunci- Leu.12.a.3.
detur in vobis, omne maſculinū in genera- Luc.2.c.21.
tiónibus veſtris: tā vernaculus quàm emptí-
tius circuncidetur, & quicunque non fuerit
13 de ſtirpe veſtra: ‡eritque pactum meum in
14 carne veſtra in fœdus æternum. ‡ Maſculus
cuius præputij caro circunciſa non fuerit,
delebitur anima illa de populo ſuo: quia pa
15 ctum meum irritum fecit. ‡ Dixit quoque
C Deus ad Abraham, Sarái vxorem tuam, non
16 vocabis Sarái, ſed Saram. ‡ Et benedicā ei,
& ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus
ſum, eritque in nationes, & reges populorū
17 orientur ex eo. ‡ Cecidit Abraham in faciē
ſuam, & riſit in corde ſuo dicens, Putáſne
cētenario naſcetur filius? & Sara nonagena-
18 ria pariet? ‡ Dixitque ad Deum: Vtinam Iſ-
19 mahel viuat corā te. ‡Et ait Deus ad Abra-
ham, ‖ Sara vxor tua pariet tibi filium, vo- Inf.18.b.&
cabiſque nomen eius Iſaac, & conſtituam 21.a.2.
pactum meum illi in fœdus ſempiternū, &
20 ſemini eius poſt eum. ‡Super Iſmahel quo-
que exaudiui te. ecce, benedicam ei, & au-
gebo, & multiplicabo eum valde: duodecim
duces generabit, & faciam illum in gentem
21 magnam. ‡Pactum verò meum ſtatuam ad
D Iſaac, quem pariet tibi Sara tempore iſto in
22 anno altero. ‡Cumq; finitus eſſet ſermo lo-
quentis cum eo, aſcendit Deus ad Abrahā.
23 ‡Tulit autem Abrahā Iſmahel filium ſuum,
& oēs vernaculos domus ſuæ: vniuerſoſque
quos emerat, cunctos mares ex omnibus vi-
ris domus ſuæ & circuncidit carnē præputij
eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei
24 Deus. ‡ Abraham nonaginta & nouem erat
annorum

annorum quãdo circuncidit carnẽ præputij
ſui. ‡Et Iſmahel filius ſuus tredecim annos 25
impleuerat tẽpore circuncifionis ſuæ.‡Eadẽ 26
die circunciſus eſt Abrahã & Iſmahel filius
eius.‡Et omnes viri domus illius, tã verna- 27
culi, quàm emptitij & alienigenæ pariter
circunciſi ſunt.

CAP. XVIII.

Heb.13.a.2. APparuit autẽ ei Dominus in conualle 1
Mãore ſedenti in oſtio tabernaculi ſui A
in ipſo feruore diei. ‡Cumq; eleuaſſet ocu- 2
los, apparuerũt ei tres viri ſtantes prope eũ:
quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eo-
☞.6. rũ de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in
terrã. ‡ Et dixit, Domine, ſi inueni gratiã in 3
oculis tuis, ne tranſeas ſeruũ tuũ: ‡ſed afferã 4
pauxillũ aquæ, & lauẽtur pedes veſtri, & re-
quieſcite ſub arbore. ‡ Ponamq; buccellam 5
panis, & cõfortetur cor veſtrũ, poſteà tranſi-
bitis: idcirco enim declinaſtis ad ſeruũ ve- 6
ſtrũ. Qui dixerũt: Fac vt locutus es. ‡Feſti-
nauit Abrahã in tabernaculum ad Sarã, di-
☞.4. xitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ com-
miſce, & fac ſubcinericios panes. ‡Ipſe verò 7
ad armentũ cucurrit, & tulit inde vitulũ te- B
nerrimũ & optimum: deditq; puero. qui fe- 8
ſtinauit & coxit illũ.‡Tulit quoq; butyrum
& lac, & vitulũ quẽ coxerat, & poſuit corã
eis. Ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore.
Cumq; comediſſent, ‡dixerũt ad eũ. Vbi eſt 9
Sara vxor tua? Ille reſpõdit: Ecce in taber-
Sup.17.c.19. naculo eſt. ‡Cui dixit: ‖Reuertens veniã ad 10
Infr.21.a.1. te tẽpore iſto, vita comite, & habebit filium
Rom.9.b.9. Sara vxor tua. Quo audito Sara riſit poſt
1.Pet.3.a.6. oſtiũ tabernaculi ‡ Erant autẽ ambo ſenes, 11
prouectæq; ætatis, & deſierãt Saræ fieri mu-
liebria. ‡Quæ riſit, occultè dicẽs: Poſtquam 12
conſenui, & dominus meus vetulus eſt, volu-
ptati operã dabo? ‡ Dixit autẽ Dominus ad 13
Abrahã: Quare riſit Sara, dicens, Nũ verè pa
ritura ſum anus? ‡Nunquid Deo quicquam 14
eſt difficile? Iuxta condictum reuertar ad te
hoc eodẽ tẽpore, vita comite, & habebit Sa-
ra filiũ.‡Negauit Sara, dicẽs, Nõ riſi: timore 15
perterrita. Dñs autẽ, Non eſt, inquit, ita: ſed
riſiſti. ‡Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, di- 16
rexerũt oculos cõtra Sodomã: & Abraham
ſimul gradiebatur deducens eos. ‡Dixitque 17
Dominus: Num celare potero Abrahã quæ
geſturus ſum: ‡cùm futurus ſit in gentẽ ma 18
Sup.12.a.3. gnam, ac robuſtiſſimam, & BENEDI-
Inf.22.d.17. CENDAE ſint in illo omnes nationes
terræ? ‡ Scio enim quòd præcepturus ſit fi- 19 C
liis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe vt cuſtodiant
viã Domini, & faciant iudiciũ & iuſtitiã: vt
adducat Dominus propter Abraham omnia
quæ locutus eſt ad eũ. ‡Dixit itaque Domi- 20
nus: Clamor Sodomorũ & Gomorrhæorum
multiplicatus eſt, & peccatũ eorũ aggrauatũ
eſt nimis. ‡Deſcendã, & videbo vtrũ clamo- 21
rem qui venit ad me, opere cõpleuerint: an
non eſt ita, vt ſciam. ‡ Conuerteruntque ſe 22
inde, & abierunt Sodomã: Abrahã verò ad-
huc ſtabat corã Domino. ‡Et appropinquãs 23
ait: Nunquid perdes iuſtum cum impio? ‡Si 24
fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate, peri-
bunt ſimul? & non parces loco illi propter
quinquaginta iuſtos, ſi fuerint in eo? ‡Abſit 25
à te, vt rem hanc facias, & occidas iuſtũ cum
impio, fiatq; iuſtus ſicut impius, nõ eſt hoc
tuũ, qui iudicas omnẽ terrã: nequaquam fa-
26 cies iudicium ☞hoc. ‡Dixitq; Dominus ad ☞.6.
eũ: Si inuenero Sodomis quinquaginta iu-
ſtos in medio ciuitatis, dimittam omni loco
27 propter eos. ‡Reſpondenſque Abraham, ait:
D Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominũ meũ,
28 cùm ſim puluis & cinis. ‡ Quid ſi minus
quinquaginta iuſtis quinq; fuerint? delebis
propter quadragintaquinq; vniuerſam vr- quinque a
bem? Et ait: Nõ delebo, ſi inuenero ibi qua-
29 dragintaquinque. ‡ Rurſumque locutus eſt
ad eum: Sin autẽ quadraginta ibi inuenti ☞.6.
fuerint, quid facies? Ait: Nõ percutiã propter
30 quadraginta. ‡ Ne quæſo, inquit, indigneris
Domine, ſi loquar: Quid ſi ibi inuenti fuerint
triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi inue-
31 nero ibi triginta. ‡Quia ſemel, ait, cœpi, lo-
quar ad Dominũ meum. Quid ſi ibi inuenti
fuerint viginti? Ait: Nõ interficiam propter
32 viginti. ‡Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domi-
ne, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inuenti fue
rint ibi decem? Et dixit: Nõ delebo propter
33 decem. ‡Abiitque Dominus poſtquam ceſ-
ſauit loqui ad Abraham: & ille reuerſus eſt
in locum ſuum.

CAP. XIX.

1 A VEneruntq; duo angeli Sodomã veſpe-
rè, ſedente Lot in foribus ciuitatis. Qui
cùm vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit obuiam Heb.13.a.2.
2 eis: adorauitq; pronus in terram, ‡& dixit, ☞.4.
Obſecro, domini, declinate in domum pueri
veſtri, & manete ibi: lauate pedes veſtros, &
manè proficiſcemini in viam veſtram. Qui
dixerũt, Minimè, ſed in platea manebimus.
3 ‡Cõpulit illos oppidò vt diuerterent ad eũ:
ingreſſiſq; domum illius, fecit conuiuium,
4 & coxit azyma, & comederunt. ‡Prius autẽ
quàm irent cubitũ, viri ciuitatis vallauerũt
domum à puero vſque ad ſenem, omnis po-
5 pulus ſimul. ‡ Vocaueruntq; Lot, & dixerũt
ei: Vbi ſunt viri qui introierunt ad te nocte?
6 educ illos huc, vt cognoſcamus eos. ‡Egreſ-
ſus ad eos Lot, poſt tergum accludens oſtiũ,
7 ‡ait: Nolite, quæſo, fratres mei, nolite malũ
8 hoc facere. ‡Habeo duas filias, quæ necdum
B cognouerunt virum: educam eas ad vos, &
abutimini eis ſicut vobis placuerit, dũmodo
viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi
9 ſunt ſub vmbra culminis mei. ‡At illi dixe-
rũt: Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es, in-
quiũt, vt aduena, nunquid vt iudices? te ergo 2.Pet.2.b.8
ipſum magis quàm hos affligemus. ‖Vimq;
faciebãt Lot vehementiſsimè: iamque propè
10 erat vt effringerent fores. ‡Et ecce miſerũt
manũ viri, & introduxerunt ad ſe Lot, clau- Sap.19.c.26
11 ſeruntq; oſtium: ‡& eos qui foris erãt, ‖per-
cuſſerunt cæcitate à minimo vſque ad ma-
ximum, ita vt oſtium inuenire non poſſent.
12 ‡Dixerunt autẽ ad Lot: Habes hîc quempiã
C tuorum? generũ, aut filios, aut filias, omnes
13 qui tui ſunt, educ de vrbe hac: ‡ delebimus
enim locũ iſtũ, eò quòd increuerit clamor
eorum corã Domino, qui miſit nos vt per-
14 damus illos. ‡ Egreſſus itaque Lot, locutus
eſt ad generos ſuos qui accepturi erant filias
eius, & dixit: Surgite, ☞ & egredimini de loco ☞.7.

iſto: quia delebit Dominus ciuitatem hanc.
Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. ‡Cumq; 15
eſſet manè, cogebant eum angeli, dicentes:
*& 6. Surge, *tolle vxorem tuã, & duas filias quas
habes: ne & tu pariter pereas in ſcelere ciui-
tatis. ‡Diſsimulãte illo, apprehenderũt ma- 16
*eius 6. num eius, & manum vxoris, *ac duarum fi-
liarum eius, eò quòd parceret Dominus illi.
Sap. 10. a. 6. ‡‖Eduxeruntque eum, & poſuerunt extra 17
*. 5. ciuitatẽ. Ibi-que* locuti ſunt ad eum, dicen
tes: Salua animã tuam: noli reſpicere poſt
tergũ, nec ſtes in omni circa regione: ſed in
monte ſaluum te fac, ne & tu ſimul pereas.
‡Dixitque Lot ad eos: Quæſo, domine mi, 18
‡quia inuenit ſeruus tuus gratiã coram te, 19
& magnificaſti miſericordiã tuam quam fe-
ciſti mecum, vt ſaluares animam meã, nec
poſſum in mõte ſaluari, ne fortè apprehen-
dat me malum, & moriar: ‡ Eſt ciuitas hæc 20
iuxtà, ad quã poſſum fugere, parua, & ſalua-
bor in ea: nunquid non modica eſt, & viuet
anima mea? ‡Dixitq; ad eum, Ecce etiam, 21
in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſubuertã E
Sap. 10. a. 6. vrbem pro qua locutus es. ‡‖Feſtina, & ſal- 22
uare ibi: quia non potero facere quicquam,
donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatũ eſt
nomen vrbis illius Segor. ‡ Sol egreſſus eſt 23
Deut. 29. d. ſuper terrã, & Lot ingreſſus eſt Segor. ‡‖Igi 24
23. tur Dominus pluit ſuper Sodomam & Go-
Iſa. 13. d. 19. morrhã ſulphur & ignẽ à Domino de cælo:
Ier. 50. f. 40. ‡& ſubuertit ciuitates has, & omnem circa 25
Ez. 16. f. 48. regionem vniuerſos habitatores vrbium, &
Oſe. 11. c. 8. cuncta terræ virentia. ‡‖Reſpiciensq; vxor 26
Am. 4. d. 11. eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. ‡Abra 27
Lu. 17. f. 29. ham autem conſurgens manè vbi ſteterat
Iud. 1. c. 7. prius cum Domino, ‡intuitus eſt Sodomam 28
Sap. 12. a. 1. & Gomorrham, & vniuerſam terrã regio-
nis illius: viditque aſcendentem fauillam de
terra quaſi fornacis fumũ. ‡Cùm enim ſub- 29
uerteret Deus ciuitates regionis illius, re- F
cordat* eſt Abrahæ: & liberauit Lot de ſub-
uerſione vrbium in quibus habitauerat. ‡A- 30
ſcenditque Lot de Segor, & mãſit in monte,
duæ quoque filiæ eius cũ eo, (timuerat enim
manere in Segor,) & mãſit in ſpelunca ipſe,
*. 4. & duæ filiæ eius-cum eo*. ‡Dixitq; maior 31
ad minorẽ: Pater noſter ſenex eſt, & nullus
virorum remãſit in terra qui poſsit ingredi
ad nos iuxta morem vniuerſæ terræ. ‡Veni, 32
inebriemus eum vino, dormiamusque cum
eo, vt ſeruare poſsimus ex patre noſtro ſe-
mẽ. ‡Dederunt itaque patri ſuo bibere vinũ 33
nocte illa. Et ingreſſa eſt maior, dormiuitq;
cum patre: at ille nõ ſenſit, nec quãdo accu-
buit filia, nec quando ſurrexit. ‡Altera quo- 34
que die dixit maior ad minorẽ: Ecce dor- G
miui heri cũ patre meo, demus ei bibere vi-
num etiã hac nocte, & dormies cũ eo, vt ſal-
uemus ſemen de patre noſtro. ‡ Dederunt- 35
*. 4. que-etiam &*illa nocte patri ſuo bibere vi-
num, ingreſſaque minor filia, dormiuit cum
eo: & nec tunc quidem ſenſit quando cõcu-
buerit, vel quãdo illa ſurrexit. ‡Conceperũt 36
ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo. ‡ Peperitq; 37
maior filium, & vocauit nomen eius Moab:
ipſe eſt pater Moabitarũ vſque in præſentẽ
diem. ‡Minor quoque peperit filium, & vo- 38

cauit nomen eius Ammon, id eſt filius po-
puli mei: ipſe eſt pater Ammonitarũ vſque
hodie.

CAP. XX.

1 PRofectus inde Abrahã in terrã auſtra-
A lem, habitauit inter Cades & Sur: & pe-
2 regrinatus eſt in Geraris. ‡Dixitque de Sara
vxore ſua, Soror mea eſt. Miſit ergo Abi-mé
3 lech rex Geraræ, & tulit eã. ‡ Venit autem
Deus ad Abi-mélech per ſomnium nocte, &
ait illi: En morieris propter mulierẽ quam
4 tuliſti: habet enim virũ. ‡ Abi-mélech verò
non tetigerat eã, & ait: Domine, nũ gentem
5 ignorantẽ & iuſtam interficies? ‡Nonne ipſe
dixit mihi, Soror mea eſt: & ipſa ait, Frater
meus eſt? in ſimplicitate cordis mei, & mũ-
6 ditia manuũ mearũ feci hoc. ‡Dixitq; ad eũ
B Deus: Et ego ſcio quòd ſimplici corde fece-
ris: & ideo cuſtodiui te ne peccares in me,
7 & nõ dimiſi vt tangeres eã. ‡Nunc ergo red-
de viro ſuo vxorem, & orabit pro te: quia
propheta eſt, & viues. ſi autẽ nolueris redde
re, ſcito quòd morte morieris tu & omnia
8 quæ tua ſunt. ‡Statimq; de nocte conſurgẽs
Abi-mélech, vocauit omnes ſeruos ſuos: &
loquutus eſt vniuerſa verba hæc in auribus
9 eorũ, timueruntque omnes viri valde. ‡Vo-
cauit autẽ Abi-mélech etiã Abrahã, & dixit
C ei: Quid feciſti nobis? quid peccauimus in
te, quia induxiſti ſuper me & ſuper regnum
meum peccatum grande? quæ non debuiſti
10 facere, feciſti nobis. ‡ Rurſumq; expoſtulãs,
11 ait: Quid vidiſti, vt hoc faceres? ‡Reſpondit
Abrahã: Cogitaui mecũ, dicens: Forſitan nõ
eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me
12 propter vxorem meã: ‡alias autem-&*verè *. 8.
ſoror mea eſt, filia patris mei, & nõ filia ma- Sup. 12. c. 13.
13 tris meæ, & duxi eã in vxorẽ. ‡Poſtquã autẽ Inf. 21. c. 23.
eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad
eam: Hanc miſericordiã facies mecũ. In om
ni loco ad quẽ ingrediemur, dices quòd fra-
14 ter tuus ſim. ‡Tulit igitur Abi-mélech oues
D & boues & ſeruos, & ancillas, & dedit Abra
15 ham: reddiditque illi Sarã vxorẽ ſuam, ‡ &
ait: Terra corã vobis eſt, vbicunque tibi pla
16 cuerit habita. ‡Saræ autem dixit: Ecce mil-
le argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in
velamen oculorũ ad omnes qui tecum ſunt
& quocunque perrexeris, memẽto te depre-
17 henſam. ‡Orante autẽ Abrahã, ſanauit Deus
Abi-mélech & vxorẽ, ancillasq; eius: & pe-
18 pererunt. ‡concluſerat enim Dominus om-
nem vuluam domus Abi-mélech propter
Saram vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

1 VIſitauit autem Dominus Saram, ſicut
A ‖promiſerat: & impleuit quæ locutus Sup. 17. e. 19.
2 eſt. ‡Concepitque, & ‖peperit filiũ in ſene- 18. b. 10.
ctute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus. Gal. 4. e. 23.
3 ‡Vocauitque Abrahã nomen filij ſui quem Heb. 11. c. 11.
4 genuit ei Sara, Iſaac, ‡ & circuncidit eum Act. 7. a. 8.
5 octauo die, ſicut ‖præceperat ei Deus, ‡cum Sup. 17. d. 10.
centum eſſet annorum: hac quippe ætate pa- Mat. 1. a. 2.
6 tris, natus eſt Iſaac. ‡ Dixitque Sara: Riſum
fecit mihi Deus: quicũque audierit, corride
7 bit mihi. ‡Rurſumque ait: Quis *auditurus* *audito-
crederet Abraham quòd Sara lactaret filiũ rum 5.
8 quẽ peperit ei iã ſeni? ‡ Creuit igitur puer,
& abla-

& ablactatus eſt: fecitque Abraham grande
conuiuiũ in die ablactationis eius. ‡ Cumq; 9
vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ ludentẽ
►.2.. ►cũ Iſaac filio ſuo°, dixit ad Abrahã: ‖ ‡ Eii- 10
Gala.4.d.30 ce ancillam hanc, & filiũ eius: non enim erit
hæres filius ancillæ cũ filio meo Iſaac. ‡ Du- 11
rè accepit hoc Abrahã pro filio ſuo. ‡ Cui di- 12
xit Deus: Nõ tibi videatur aſperũ ſuper pue- B
ro, & ſuper ancilla tua: omnia quæ dixerit
Roma.9.b.7 tibi Sara, audi vocẽ eius: quia ‖ in Iſaac vo-
Heb.11.d.18. cabitur tibi ſemẽ. ‡ Sed & filiũ ancillæ faciã 13
in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt.
‡ Surrexit itaque Abrahã manè, & tollẽs pa- 14
nem & vtrem aquæ, impoſuit ſcapulæ eius,
°al 5. tradiditque °puerum, & dimiſit eam. Quæ
cũ abiiſſet, errabat in ſolitudine Ber-ſabee.
‡ Cumque conſumpta eſſet aqua in vtre, ab- 15
iecit puerum ſubter vnam arborem quæ ibi
erat. ‡ Et abiit, seditque è regione procul 16
quantũ poteſt arcus iacere. dixit enim: Non
videbo morientẽ puerum. & ſedens contrà,
leuauit vocẽ ſuam, & fleuit. ‡ Exaudiuit autẽ 17
Deus vocem pueri: vocauitq; angelus Dei
Agar de cælo, dicens: Quid agis Agar? noli
timere: exaudiuit enim Deus vocẽ pueri de
loco in quo eſt. ‡ Surge, tolle puerum, & tene 18
manum illius: quia in gentem magnam fa- C
ciam eũ. ‡ Aperuitq; oculos eius Deus: quæ 19
vidẽs puteũ aquæ, abiit, & impleuit vtrem,
°Deus 1. deditque puero bibere. ‡ Et fuit° cũ eo: qui 20
creuit, & moratus eſt in ſolitudine, factusq;
eſt iuuenis ſagittarius. ‡ Habitauitq; in de- 21
ſerto Pharan, & accepit illi mater ſua vxorẽ
de terra Aegypti. ‡ Eodẽ tempore dixit Abi- 22
mélech & Phichol princeps exercitus eius
ad Abrahã: Deus tecum eſt in vniuerſis quæ
agis. ‡ Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, 23
& poſteris meis, ſtirpiq; meæ: ſed iuxta mi-
Su.20.d.13. ſericordiam ‖ quam feci tibi, facies mihi, &
terræ, in qua verſatus es aduena. ‡ Dixitque 24
Abraham: Ego iurabo. ‡ Et increpauit Abi- 25
mélech propter puteum aquæ quẽ vi abſtu-
lerant ſerui eius. ‡ Reſpõditque Abimelech: 26
Neſciui quis fecerit hanc rem: ſed & tu non
indicaſti mihi, & ego nõ audiui præter ho-
die. ‡ Tulit itaque Abrahã oues & boues, & 27
dedit Abi-melech: percuſſeruntq; ambo fœ- D
dus. ‡ Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gre- 28
gis ſeorſum. ‡ Cui dixit Abi-melech: Quid 29
ſibi volunt ſeptẽ agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti
ſeorſum? ‡ At ille: Septẽ, inquit, agnas acci- 30
pies de manu mea: vt ſint mihi in teſtimo-
niũ, quoniã ego fodi puteum iſtum. ‡ Idcir- 31
co vocatus eſt locus ille Ber-ſabee: quia ibi
vterq; iurauit. ‡ Et inierunt fœdus pro pu- 32
teo iuramenti. ‡ Surrexit autẽ Abi-mélech: 33
& Phichol princeps exercitus eius, reuerſiq;
ſunt in terram Paleſthinorũ. Abraham verò
plantauit nemus in Ber-ſabee, & inuocauit
ibi nomẽ Domini Dei æterni. ‡ Et fuit colo- 34
nus terræ Paleſthinorum diebus multis.

CAP. XXII.

Infr.8.c.22 QVæ poſtquã geſta ſunt, ‖ tẽtauit Deus 1
Heb.11.d.17. Abraham, & dixit ad eum: Abraham A
°.4. ►Abraham°. At ille reſpondit, Adſum. ‡ Ait 2
illi: Tolle filiũ tuum vnigenitum, quem di-
ligis, Iſaac, & vade in Terrã viſionis: atque
ibi offeres eum in holocauſtũ ſuper vnum
3 montium quem monſtrauero tibi. ‡ Igitur
Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinũ
ſuum: ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac
filium ſuum: cumq; concidiſſet ligna in ho-
locauſtum, abiit ad locum quẽ præceperat
4 ei Deus. ‡ Die autem tertio, eleuatis oculis,
5 vidit locum procul. ‡ Dixitque ad pueros
ſuos: Expectate hîc cum aſino: ego autem &
puer illuc vſque properantes, poſtquã ado-
6 rauerimus, reuertemur ad vos. ‡ Tulit quoq;
B ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac fi-
lium ſuum: ipſe verò portabat in manibus
ignẽ & gladiũ. Cumq; duo pergerent ſimul,
7 ‡ dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille re-
ſpõdit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & li-
8 gna: vbi eſt victima holocauſti? ‡ Dixit ►au- °.12.
tẽ° Abrahã: Deus prouidebit ſibi victimam
holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter: Luc.2.d.24.
9 ‡ & venerũt ad locũ, quẽ oſtenderat ei Deus,
in quo ædificauit altare, & déſuper ligna cõ
poſuit: cumq; alligaſſet Iſaac filium ſuum,
poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorũ.
10 ‡ Extenditque manum, & arripuit gladium,
11 vt immolaret filium ſuum. ‡ Et ecce ange-
lus Domini de cælo clamauit, dicens: Abra-
12 ham, Abraham. Qui reſpõdit, Adſum. ‡ Di-
C xitque ei, Nõ extendas manum tuam ſuper
puerum, neque facias illi quicquam: nunc
cognoui quòd timeas Dominũ, & non pe-
13 perciſti vnigenito filio tuo propter me. ‡ Le-
uauit Abraham oculos ſuos, viditque poſt
tergum arietem inter vepres hærẽtem cor-
nibus: quem aſſumens obtulit holocauſtum
14 pro filio. ‡ Appellauitque nomẽ loci illius,
Dominus videt. Vnde vſq; hodie dicitur, In
15 monte Dominus-videbit. ‡ Vocauit autem
angelus Domini Abraham ſecũdo de cælo:
16 ‡ dicens: ‖ Per memetipſum iuraui, dicit Pſa.104.a.9
Dominus: quia feciſti hanc rem, & non pe- Luc.1.g.73.
perciſti filio tuo vnigenito ►propter me°: Ecc.44.d.21
17 ‡ benedicã tibi, & multiplicabo ſemẽ tuum Heb.6.c.13.
D ſicut ſtellas cæli, & velut arenam quæ eſt in 1.Ma.2.f.52
littore maris: poſſidebit ſemẽ tuum portas Luc.1.g.73.
18 inimicorũ ſuorũ, ‡ & ‖ BENEDICEN- ►.12.
TVR in ſemine tuo oẽs gentes terræ, quia Sup.12.a.3.
19 obediſti voci meæ. ‡ Reuerſus eſt Abraham 18.c.18.
ad pueros ſuos, abieruntq; Ber-ſabee ſimul, Inf.26.a.4.
20 & habitauit ibi. ‡ His itaq; geſtis nuntiatum Act.3.d.25.
eſt Abrahæ quòd Melcha quoq; genuiſſet fi- Ecc.44.d.28
21 lios Nachor fratri ſuo. ‡ Hus primogenitũ,
& Buz fratrẽ eius, & Camuel patrẽ Syrorũ,
22 ‡ & Caſed, & Azau, Pheldas quoque & Ied-
23 laph, ‡ ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca.
octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri A-
24 brahæ. ‡ Cõcubina verò illius, nomine Ro-
ma, peperit Tabee & Gaham, & Tahas, &
Maacha.

CAP. XXIII.

1 VIxit autẽ Sara cẽtum vigintiſeptẽ an-
2 nis. ‡ Et mortua eſt in ciuitate Arbee,
A quæ eſt Hebrõ, in terra Chanáan: venitque
3 Abraham vt plãgeret & fleret eã. ‡ Cumque
ſurrexiſſet ab officio funeris, locutus eſt ad
4 filios Heth, dicens: ‡ Aduena ſum & peregri-
nus apud vos: date mihi ius ſepulchri vobiſ-
5 cum, vt ſepeliam mortuũ meum. ‡ Reſpon-
6 derunt filii Heth, ►dicentes°: ‡ Audi nos °.5.
domine

domine,princeps Dei es apud nos:in electis
ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuũ,nul-
luſque te prohibere poterit quin in monu-
mento eius ſepelias mortuum tuũ. ‡ Surre- 7
xit Abrahã, & adorauit populũ terræ, filios
videlicet Heth: ‡ dixitq; ad eos: Si placet a- 8
nimæ veſtræ vt ſepeliã mortuũ meum,audi- B
ᵃ.6. te me,& intercedite ᵃpro meᵃ apud Ephron
filium Seor: ‡vt det mihi ſpeluncam dupli- 9
cẽ quã habet in extrema parte agri ſui: pe-
cunia digna tradat eam mihi corã vobis in
poſſeſsionẽ ſepulchri. ‡ Habitabat autẽ E- 10
phron in medio filiorũ Heth. Reſponditque
Ephron ad Abrahã cunctis audientibus qui
ingrediebãtur portã ciuitatis illius, dicens:
‡Nequaquã ita fiet,domine mi,ſed tu ma- 11
gis auſculta quod loquor: Agrum trado ti-
bi,& ſpeluncam quæ in eo eſt, præſentibus C
filiis populi mei:ſepeli mortuũ tuũ. ‡ Ado- 12
rauit Abrahã corã populo terræ. ‡ Et locu 13
ᵃ.8. tus eſt ad Ephron circunſtãte plebe ᵃeiusᵃ,
Quæſo, vt audias me: Dabo pecuniam pro
agro:ſuſcipe eam,& ſic ſepeliam mortuum
ᵃeo 7. meum in ᵃagroᵃ. ‡ Reſponditque Ephron: 14
ᵃ.3. ‡ Domine mi,audi ᵃmeᵃ: Terra quã poſtu- 15
las,quadringẽtos ſiclos argenti valet: iſtud
eſt pretium inter me & te: ſed quantum eſt
hoc? ſepeli mortuũ tuũ. ‡Quod cùm audiſ- 16
ſet Abrahã,appendit pecuniam quã Ephron
poſtulauerat,audiẽtibus filiis Heth,quadrin
ᵃprobati 4. gentos ſiclos argenti ᵃprobatæᵃ monetæ pu-
blicæ. ‡ Cõfirmatusq; eſt ager quõdam E- 17
phronis in quo erat ſpelunca duplex reſpi- D
ciens Mãbre:tam ipſe quàm ſpelũca,& om-
ᵃ.7. nes arbores eius in cunctis terminis ᵃeiusᵃ
per circuitũ, ‡ Abrahæ in poſſeſsionẽ,vidẽ- 18
tibus filijs Heth,& cunctis qui intrabãt por
tam ciuitatis illius. ‡ Atq; ita ſepeliuit A- 19
brahã Saram vxorẽ ſuam in ſpelunca agri
ᵃduplicis 6 ᵃduplicisᵃ,quæ reſpiciebat Mambre, hæc eſt
Hebron in terra Chanáan. ‡ Et cõfirmatus 20
eſt ager,& antrum,quod erat in eo, Abra-
hæ in poſſeſsionẽ monumenti à filijs Heth.

CAP. XXIIII.

ERat autẽ Abraham ſenex, dierumque 1
multorũ: & Dominus in cũctis bene- A
dixerat ei. ‡ Dixitque ad ſeruum ſeniorem 2
domus ſuæ,qui præerat omnibꝰ quæ habe-
Inf.47.d.29 bat: ‡ Pone manũ tuam ſubter femur meũ:
‡ vt adiurem te per Dominũ Deum cæli & 3
terræ, vt nõ accipias vxorẽ filio meo de fi-
liabus Chananæorũ,inter quos habito: ‡ ſed 4
ad terrã & cognationẽ meam proficiſcaris,
& inde accipias vxorẽ filio meo Iſaac. ‡Re- 5
ſpondit ſeruus: Si noluerit mulier venire
mecum in terrã hanc, nũquid reducere de-
beo filiũ tuum ad locum de quo tu egreſſus
es? ‡ Dixitq; Abrahã: Caue ne quãdo redu- 6
ᵃ& terræ, cas filiũ meũ illuc. ‡ Dominus Deus cæliᵃ, 7
qui tulit me de domo patris mei, & de ter-
ra natiuitatis meæ,qui locutus eſt mihi, &
Sup.12.b.7. iurauit mihi,dicẽs: ‡ Semini tuo dabo terrã
13.d.15.& hanc: Ipſe mittet angelũ ſuũm coram te, &
15.d.18. accipies inde vxorẽ filio meo. ‡ Sin autem 8
Inf.26.a.2. mulier noluerit ſequi te,non teneberis iura
mento: filiũ meum tantũ ne reducas illuc.
‡ Poſuit ergo ſeruus manũ ſub femore A- 9
brahã domini ſui, & iurauit illi ſuper ſer-
10 mone hoc. ‡Tulitq; decem camelos de gre-
B ge domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis
eius portans ſecum, profectuſq; perrexit in
11 Meſopotamiã ad vrbem Nachor. ‡Cumque
camelos feciſſet accumbere extra oppidum
iuxta puteum aquæ veſperè, eo tẽpore quo
ſolent mulieres egredi ad hauriendã aquã,
12 ‡ ᵃdixitᵃ,Dñe Deus domini mei Abraham, ᵃorauit
occurre,obſecro, mihi hodie, & fac miſeri- Dominum
13 cordiam cũ domino meo Abrahã. ‡Ecce ego dicens.
ſto prope fontẽ aquę,& filiæ habitatorũ hu-
ius ciuitatis egredientur ad hauriendam a-
14 quam. ‡ Igitur puella cui ego dixero, Incli-
na hydriam tuã vt bibam:& illa reſpõderit,
Bibe,quin & camelis tuis dabo potum: ipſa
eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac, & per
hoc intelligã quòd feceris miſericordiã cũ
15 domino meo. ‡Necdũ intra ſe verba cõple-
uerat,& ecce Rebecca egrediebatur filia Ba
thuel,filij Melchę vxoris Nachor fratris A-
16 brahã,habẽs hydriam in ſcapula ſua: ‡puel-
la decôra nimis,virgoq; pulcherrima, & in-
cognita viro. deſcẽderat autẽ ad fontem, &
17 impleuerat hydriam:ac reuertebatur. ‡ Oc-
C curritq; ei ſeruus, & ait: Pauxillũ aquæ mi-
18 hi ad ᵃbibendũᵃ præbe de hydria tua. ‡ Quæ ᵃſorben-
reſpõdit: Bibe domine mi. Celeriterq; depo- dum 8.
ſuit hydriam ſuper vlnam ſuam, & dedit ei
19 potũ. ‡ Cumq; ille bibiſſet, adiecit: Quin &
camelis tuis hauriã aquam,donec cuncti bi-
20 bant. ‡ Effundenſque hydriam in canalibus,
recurrit ad puteũ,vt hauriret aquã: & hau-
21 ſtam omnibus camelis dedit. ‡Ipſe autẽ cõ-
templabatur eam tacitus,ſcire volẽs vtrum
proſperum iter ſuum feciſſet Deus,an non.
22 ‡ Poſtquã autẽ biberunt cameli,protulit vir
inaures aureas,appendentes ſiclos duos: &
23 armillas totidem põdo ſiclorum decẽ. ‡ Di-
xitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi.
eſt in domo patris tui locus ad manendum?
24 ‡Quæ reſpõdit: Filia ſum Bathuelis filii ᵃNa ᵃMelchæ
25 chor, quem peperit ei Melchaᵃ. ‡Et addidit, quem pepe
dicens: Palearũ quoq; & fœni plurimũ eſt rit Nachor
apud nos, & locus ſpatioſus eſt ad manen- 12.
26 dũ. ‡Inclinauit ſe homo,& adorauit Domi-
27 nũ, ‡ dicens: Benedictus Dominus Deus do-
mini mei Abrahã,qui nõ abſtulit miſericor-
diam & veritatẽ ſuã à domino meo,& recto
itinere me perduxit in domũ fratris domi-
28 ni mei. ‡ Cucurrit itaq; puella,& nuntiauit
in domum matris ſuæ omnia quæ audierat.
29 ‡Habebat autẽ Rebecca fratrẽ nomine La-
D bã: qui feſtinus egreſſus eſt ad hominẽ, vbi
30 erat fons. ‡ Cumq; vidiſſet inaures & armil-
las in manibus ſororis ſuę, & audiſſet cũcta
verba referentis: Hæc locutus eſt mihi ho-
mo: venit ad virũ qui ſtabat iuxta camelos,
31 & prope fontẽ aquæ, ‡ dixitq; ad eum: In-
gredere, benedicte Domini: cur foris ſtas?
32 præparaui domũ,& locum camelis. ‡ Et in-
troduxit eum in hoſpitium:ac deſtrauit ca-
melos,deditque paleas & fœnum, & aquam
ad lauandos pedes camelorum, & virorum
33 qui venerant cum eo. ‡ Et appoſitus eſt in
cõſpectu eius panis. Qui ait: Nõ comedam,
donec loquar ſermones meos. Reſpõdit ei:
Loquere.

Loquere. ‡ At ille: Seruus, inquit, Abraham 34
ſum. ‡ Et Dñs benedixit domino meo val- 35
de, magnificatusq; eſt: & dedit ei oues & bo-
ues, argentũ & aurum, ſeruos & ancillas, ca-
melos & aſinos. ‡ Et peperit Sara vxor dñi 36
mei filiũ domino meo in ſenectute ſua, de-
ditq; illi omnia quæ habuerat. ‡ Et adiura- 37
uit me dñs meus dicens: Nõ accipies vxo-
rem filio meo de filiabus Chananæorum, in
quorũ terra habito: ‡ ſed ad domum patris 38
mei perges, & de cognatione mea accipies
vxorẽ filiò meo. ‡ Ego verò reſpõdi domino 39
meo: Quid ſi noluerit venire mecum mu-
lier? ‡ Dñs, ait, in cuius conſpectu ambulo, 40
mittet angelũ ſuum tecum, & diriget viam E
tuã: accipiesq; vxorẽ filio meo de cognatio-
ne mea, & de domo patris mei. ‡ Innocens 41
eris à maledictione mea, cũ veneris ad pro-
ximos meos, & nõ dederint tibi. ‡ Veni er- 42
-.9. go hodie ad fontẽ -aquæ', & dixi: Domine
Deus domini mei Abrahã, ſi direxiſti viam
meam in qua nunc ambulo, ‡ ecce ſto iuxta 43
fontẽ aquæ, & virgo quæ egredietur ad hau-
riendã aquã audierit à me: Da mihi pauxil-
lũ aquæ ad bibendũ de hydria tua: ‡ & dixe- 44
rit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriã,
ipſa eſt mulier quã præparauit Dominus fi-
lio domini mei. ‡ Dumq; hæc tacitus mecũ 45
voluerẽ, apparuit Rebecca veniens cum hy-
dria: quã portabat in ſcapula: deſcenditq; ad
fontẽ, & hauſit aquã. Et aio ad eam: Da mi-
hi paululũ bibere. ‡ Quæ feſtinans depoſuit 46
hydriã de humero, & dixit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis tribuã potũ. Bibi, & adaqua-
uit camelos. ‡ Interrogauiq; eã, & dixi: Cu- 47
ius es filia? Quæ reſpondit: Filia Bathuelis
ſum filij Nachor, quẽ peperit ei Melcha. Su-
ſpendi itaq; inaures ad ornandã faciẽ eius,
-.5. & armillas poſui in manibus -eius'. ‡ Pro- 48
nusque adoraui Dñm, benedicens Domino F
Deo domini mei Abrahã, qui perduxit me
recto itinere, vt ſumerẽ filiam fratris domi-
ni mei filio eius. ‡ Quamobrẽ ſi facitis miſe- 49
ricordiã & veritatẽ cũ domino meo, indica-
te mihi. ſin autẽ aliud placet: & hoc dicite
mihi, vt vadã ad dexterã, ſiue ad ſiniſtram.
‡ Reſponderuntq; Laban, & Bathuel: A Do- 50
mino egreſſus eſt ſermo: nõ poſſumus extra
placitũ eius quicquã aliud loqui tecũ. ‡ En 51
Rebecca corã te eſt, tolle eam, & proficiſce-
re, & ſit vxor filij domini tui, ſicut locutus
eſt Dñs. ‡ Quod cùm audiſſet puer Abrahã 52
-procidens', adorauit in terrã Dominum.
-.9. ‡ Prolatisq; vaſis argenteis, & aureis, ac ve- 53
ſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratri-
bus quoq; eius, & matri dona obtulit. ‡ Ini- 54
to conuiuio veſcentes pariter & bibentes,
manſerũt ibi. Surgens aũt manè, locutus eſt
puer: Dimitte me, vt vadã ad dominũ meũ.
frater 1. ‡ Reſpõderuntq; -fratres' eius & mater: Ma- 55
neat puella ſaltẽ decẽ dies apud nos, & po-
ſtea proficiſcetur. ‡ Nolite, ait, me retinere, 56
quia Dñs direxit viam meã: dimittite me vt
pergam ad dominũ meũ. ‡ Et dixerunt: Vo- 57
cemus puellã, & quæramus ipſius volunta-
tem. ‡ Cumq; vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: 58
Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam. G

59 ‡ Dimiſerunt ergo eam, & nutricẽ illius*, *Deboram
60 ſeruumq; Abrahã, & comites eius, ‡ impre-
cantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes:
Soror noſtra es, creſcas in mille millia, &
poſſideat ſemẽ tuũ portas inimicorũ ſuorũ.
61 ‡ Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis ca-
melis, ſecutæ ſunt virũ: qui feſtinus reuerte-
62 batur ad dominũ ſuum. ‡ Eo autem tẽpore
deambulabat Iſaac per viã quæ ducit ad Pu
teum, ‖ cuius nomẽ eſt Viuentis & videntis: Sup.16.d.14
63 habitabat enim in terra auſtrali. ‡ Et egreſ-
ſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata
iam die: cũque eleuaſſet oculos, vidit came-
64 los venientes procul. ‡ Rebecca quoq; con-
65 ſpecto Iſaac deſcendit de camelo, ‡ & ait ad
puerum: Quis eſt ille homo qui venit per a-
grum in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe
eſt dominus meus. At illa tollẽs citò palliũ
66 ſuum, operuit ſe. ‡ Seruus autẽ cuncta quæ
67 geſſerat, narrauit -domino ſuo' Iſaac. ‡ Qui -.2.
introduxit eam in tabernaculum Saræ ma-
tris ſuæ, & accepit eam vxorem: & in tantũ
dilexit eam, vt dolorem qui ex morte ma-
tris eius acciderat, temperaret.

## CAP. XXV.

1 Abraham verò aliam duxit vxorẽ no- 1.Par.1.c.32
2 mine Ceturã: ‡ quæ peperit ei Zamrã,
A & Iecſan, & Madan, & Madian, & Ieſboc, &
3 Sue. ‡ Iecſan quoque genuit Saba & Dadã.
Filii Dadan fuerunt Aſſurim, & Latuſſim, &
4 Laômim. ‡ At verò ex Madian ortus eſt E-
pha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa,
5 omnes hi filii Ceturæ. ‡ Deditq; Abraham
6 cuncta quæ poſſederat, Iſaac: ‡ filiis aũt con-
cubinarum largitus eſt munera, & ſeparauit
eos ab Iſaac filio ſuo dũ adhuc ipſe viueret,
7 ad plagam orientalem. ‡ Fuerunt autẽ dies
vitæ Abrahæ, centum ſeptuaginta quinque
8 anni. ‡ Et deficiens mortuus eſt in ſenectute
bona, prouectæq; ætatis, & plenus dierum:
9 congregatusque eſt ad populum ſuum. ‡ Et
ſepelierunt eum Iſaac & Iſmahel filii ſui in
ſpelũca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron
10 filii Seor Hethæi, è regione Mambre, ‡ quã
B ‖ emerat à filiis Heth. ibi ſepultus eſt ipſe & Su.23.d.19.
11 Sara vxor eius. ‡ Et poſt obitũ illius bene-
dixit De⁹ Iſaac filio eius, qui habitabat ‖ iu- Sup.16.d.14
xta Puteum nomine Viuentis & videntis.
12 ‡ Hæ ſunt generationes Iſmahel filii Abrahæ
quẽ peperit ei Agar Aegyptia, famula Saræ:
13 ‡ & hæc nomina filiorũ eius in vocabulis &
generationibus ſuis. ‖ Primogenit⁹ Iſmahe- 1.Pa.1.b.29.
lis Nabaioth, deinde Cedar, & Adbeel, &
14 Mabſam, ‡ Maſma quoque & Duma, & Maſ-
15 ſa, ‡ Hadad & Thema, & Ietur & Naphis, &
16 Cedma. ‡ iſti ſunt filii Iſmahelis: & hæc no-
mina per caſtella & oppida eorũ, duodecim
17 principes tribuum ſuarũ. ‡ Et facti ſunt anni
vitæ Iſmahelis centum triginta ſeptẽ, defi-
ciensq; mortuus eſt, & appoſitus ad populũ
18 ſuum. ‡ Habitauit autẽ ab Heuila vſq; Sur,
C quæ reſpicit Aegyptum introeuntibus Aſſy-
19 rios. coram cũctis fratribus ſuis obiit. ‡ Hæ
quoq; ſunt generationes Iſaac filii Abrahã.
20 Abrahã genuit Iſaac: ‡ qui cùm quadragin-
ta eſſet annorum, duxit vxorem Rebeccam
filiã Bathuelis Syri de Meſopotamia, ſoro-
rem

rem Laban.‡ Deprecatuſq; eſt Iſaac Domi- 21
nũ pro vxore ſua, eo quòd eſſet ſterilis : qui
exaudiuit eum, & dedit conceptũ Rebeccæ.
‡ Sed collidebãtur in vtero ei⁹ paruuli: quæ 22
ait, Si ſic mihi futurũ erat, quid neceſſe fuit
*Vide v. *concipere? Perrexitq; vt conſuleret Dñm.
Rom.9.c.10. ‡ Qui reſpõdẽs ait: ‖ Duæ gentes ſunt in vte- 23
ro tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidẽ-
tur, populuſq; populum ſuperabit, & maior
ſeruiet minori. ‡ Iam tẽpus pariẽdi aduene- 24
rat, & ecce gemini in vtero eius reperti ſunt.
Oſe.12.a.3 ‡ ‖ Qui primus egreſſus eſt, rufus erat, & to- 25
tus in morem pellis hiſpidus: vocatumq; eſt D
Matth.1.a.2 nomen eius Eſau. ‖ Protinus alter egrediens
plantã fratris tenebat manu : & idcirco ap-
pellauit eũ Iacob. ‡ Sexagenarius erat Iſaac 26
quãdo nati ſunt ei paruuli. ‡ Quibus adultis 27
factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo
agricola: Iacob aũt vir ſimplex habitabat in
tabernaculis. ‡ Iſaac amabat Eſau, eo quod 28
de venationib⁹ illius veſceretur: & Rebecca
diligebat Iacob. ‡ Coxit aũt Iacob pulmen- 29
tũ: ad quẽ cùm veniſſet Eſau de agro laſſus,
‡ ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia op- 30
pidò laſſus ſum. Quã ob cauſam vocatũ eſt
Heb.12.c.16 nomẽ eius ‖ Edom. ‡ Cui dixit Iacob: Vende 31
Abdiæ.1.a mihi primogenita tua. ‡ Ille reſpondit: En 32
morior, quid mihi proderunt primogenita?
‡ Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau, 33
& vẽdidit primogenita. ‡ Et ſic accepto pane 34
& lentis edulio comedit, & bibit, & abiit,
paruipendẽs quòd primogenita vendidiſſet.

## CAP. XXVI.

ORta autẽ fame ſuper terram poſt eam 1
ſterilitatẽ quæ acciderat in diebus A
Abrahã, abiit Iſaac ad Abi-melech regem
Paleſthinorũ in Gerara. ‡ Apparuitq; ei Do- 2
minus, & ait: Ne deſcendas in Aegyptũ, ſed
quieſce in terra quã dixero tibi, ‡ Et pere- 3
grinare in ea, eroque tecũ, & benedicã tibi:
tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas re-
Supr.12.b.7 giones has, ‖ cõplens iuramentũ quod ſpo-
13.d.15. pondi Abrahã patri tuo. ‡ Et multiplicabo 4
15.d.18. ſemẽ tuũ ſicut ſtellas cæli: daboque poſteris
Supr.12.a.3 tuis vniuerſas regiones has: & ‖ BENE- B
18.c.18.22.d DICENTVR IN SEMINE
27.8.c.19. TVO omnes gentes terræ, ‡ eò quòd obe- 5
dierit Abrahã voci meæ, & cuſtodierit præ-
cepta & mãdata mea, & ceremonias legeſq;
ſeruauerit. ‡ Manſit itaque Iſaac in Geraris. 6
‡ Qui cùm interrogaretur à viris loci illius 7
ſuper vxore ſua, reſpõdit: Soror mea eſt. ti-
muerat enim cõfiteri quòd ſibi eſſet ſociata
coniugio: reputãs ne fortè interficerẽt eum
propter illius pulchritudinẽ. ‡ Cumq; per- 8
tranſiſſent dies plurimi, & ibidẽ moraretur,
proſpiciens Abi-melech rex Paleſthinorum
per feneſtram, vidit eum iocantẽ cum Re-
becca vxore ſua. ‡ Et accerſito eo, ait: Perſpi- 9
cuum eſt quòd vxor tua ſit: cur mentitus es
eam ſororẽ tuam eſſe? Reſpondit: Timui ne
morerer propter eã. ‡ Dixitq; Abi-melech: 10
Quare impoſuiſti nobis? potuit coire qui-
ſpiã de populo cũ vxore tua, & induxeras ſu- C
per nos grande peccatũ. Præcepitque omni
populo, dicẽs: ‡ Qui tetigerit hominis huius 11
vxorẽ, morte morietur. ‡ Seuit autem Iſaac 12
in terra illa, & inuenit in ipſo anno cẽtuplũ:
13 benedixitq; ei Dominus. ‡ Et locupletatus
eſt homo, & ibat proficiens atq; ſuccreſcẽs:
14 donec magnus vehemẽter effectus eſt, ‡ ha-
buitq; poſſeſſiones ouiũ & armentorũ & fa-
miliæ plurimũ. Ob hoc inuidentes ei Pale-
15 ſthini, ‡ oẽs puteos quos foderãt ſerui patris
D illius Abrahã, illo tẽpore obſtruxerunt, im-
16 plentes humo: ‡ in tantum, vt ipſe Abi-mé-
lech diceret ad Iſaac: Recede a nobis, quo-
17 niã potentior nobis factus es valde. ‡ Et ille
diſcedẽs, vt veniret ad Torrentẽ Geraræ, ha-
18 bitaretque ibi: ‡ rurſum fodit alios puteos
quos foderant ſerui patris ſui Abraham, &
quos, illo mortuo, olim obſtruxerant Phili-
ſthiim, appellauitq; eos eiſdẽ nominib⁹ qui-
19 bus antè pater vocauerat. ‡ Foderuntque in
20 Torrẽte, & repererũt aquam viuam. ‡ Sed &
ibi iurgium fuit paſtorum Geraræ aduerſus
paſtores Iſaac, dicentiũ: Noſtra eſt aqua. quã
ob rem nomen putei ex eo quod acciderat,
21 vocauit Calũniam. ‡ Foderũt autẽ & alium:
E & pro illo quoq; rixati ſunt, appellauitque
22 eum, Inimicitias. ‡ Profectus inde fodit aliũ
puteũ, pro quo nõ cõtenderunt: itaq; voca-
uit nomẽ eius Latitudo: dicens, Nunc dila-
tauit nos Domin⁹, & fecit creſcere ſuper ter
23 rã. ‡ Aſcẽdit autẽ *ex illo loco in Ber-ſabee, *Iſaac
24 ‡ vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, di-
cens, Ego ſum Deus Abrahã patris tui, noli
timere, quia ego tecũ ſum : benedicã tibi, &
multiplicabo ſemen tuum propter ſeruum
25 meũ Abrahã. ‡ Itaq; ædificauit ibi altare: &
F inuocato nomine Domini, extendit taber-
naculũ : præcepitque ſeruis ſuis vt foderent
26 puteũ. ‡ Ad quẽ locum cùm veniſſent de Ge-
raris Abi-melech & Ochozath amicus illius
27 & Phichol dux militũ, ‡ locut⁹ eſt eis Iſaac:
Quid veniſtis ad me hominẽ quẽ odiſtis, &
28 expuliſtis à vobis? ‡ Qui reſpõderunt, Vidi-
mus tecũ eſſe Dominũ: & idcirco *nos* dixi- *nunc 20.
mus: Sit iuramentum inter nos, & ineamus
29 fœdus: ‡ vt non facias nobis quicquã mali,
ſicut & nos nihil tuorũ attigimus, nec feci-
mus quod te læderet: ſed cũ pace dimiſimus
30 auctũ benedictione Domini. ‡ Fecit ergo eis
31 cõuiuium. & poſt cibum & potum ‡ ſurgẽ-
G tes manè, iurauerunt ſibi mutuò : dimiſitq;
32 eos Iſaac pacificè in *locũ ſuum*. ‡ Ecce au- *domum
tem venerunt in ipſo die ſerui Iſaac annun- ſuam 5.
tiantes ei de puteo quẽ foderant, atque di-
33 centes: Inuenimus aquam. ‡ Vnde appellauit
eum, Abundantiam: & nomen vrbi impoſi-
tum eſt Ber-ſabee, vſque in præſentẽ diem.
34 ‡ Eſau verò quadragenarius duxit *vxores *vxorem 5.
duas* Iudith filiã Beeri Hethæi, & Baſemath
35 filiam Elon eiuſdem loci: ‡ ‖ quæ ambæ of- Inf.27.g.46
fenderant animum Iſaac & Rebeccæ.

## CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligauerũt oculi
A eius, & videre non poterat: vocauitque
Eſau filium ſuum maiorem, & dixit ei: Fili
2 mi? Qui reſpõdit: Adſum. ‡ Cui pater: Vides,
inquit, quòd ſenuerim, & ignorẽ diem mor
3 tis meæ. ‡ Sume arma tua, pharetram, & ar-
cum, & egredere foras. Cumque venatu ali-
4 quid apprehenderis, ‡ fac mihi inde pulmẽ-
tum, ſicut

tum,ſicut velle me noſti,& affer vt comedā:
& benedicat tibi anima mea antequā mo-
riar. ‡ Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille 5
abiiſſet in agrū vt iuſſionē patris impleret,
‡dixit filio ſuo Iacob : Audiui patrē tuū lo- 6
quentem cū Eſau fratre tuo, & dicentē ei:
‡Affer mihi de venatione tua , & fac cibos 7
vt comedā , & benedicā tibi corā Domino B
antequā moriar.‡Nūc ergo, fili mi,acquieſ- 8
ce conſiliis meis:‡& pergens ad gregē, affer 9
mihi duos hœdos optimos, vt faciam ex eis
eſcas patri tuo , quibus libenter veſcitur:
‡quas cùm intuleris, & comederit,benedi- 10
cat tibi priuſquā moriatur.‡Cui ille reſpon 11
dit: Noſti quòd Eſau frater meus homo pi-
loſus ſit,& ego lenis:‡ſi attrectauerit me pa 12
ter meus,& ſenſerit, timeo ne putet me ſibi
voluiſſe illudere,& inducat ſuper me male-
dictionē pro benedictione .‡Ad quē mater: 13
In me ſit,ait,iſta maledictio, fili mi:tantùm
audi vocē meam,& pergens , affer quæ dixi.
‡Abiit, & attulit, deditque matri . Parauit 14
illa cibos , ſicut velle nouerat patrem illius.
‡Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe 15
habebat domi,induit eū:‡pelliculaſque hœ 16
dorū circūdedit manibus,& colli nuda pro-
texit.‡Deditque pulmentum, & panes quos 17
coxerat,tradidit. ‡ Quibus illatis,dixit:Pa- 18
ter mi?At ille reſpōdit:Audio. Quis es tu,fi- C
li mi? ‡ Dixitque Iacob: Ego ſum primoge- 19
nitus tuus Eſau: feci ſicut præcepiſti mihi:
ſurge,ſede, & comede de venatione mea,vt
benedicat mihi anima tua.‡Rurſumq; Iſaac 20
ad filiū ſuū: Quomodo,inquit,tā citò inue-
nire potuiſti, fili mi?Qui reſpōdit:Voluntas
Dei fuit vt citò occurreret mihi quod vole
bā.‡Dixitque Iſaac:Accede ad me,vt tangā 21
te fili mi,& probē vtrū tu ſis fili⁹ me⁹ Eſau,
an nō. ‡Acceſsit ille ad patrē:& palpato eo, 22
dixit Iſaac:Vox quidē,vox Iacob eſt:ſed ma
nus,manus ſunt Eſau.‡Et non cognouit eū, 23
quia piloſæ manus ſimilitudinē maioris ex-
preſſerāt.Benedicēs ergo illi,‡ait,Tu es filius 24
meus Eſau?Reſpōdit,Ego ſum.‡At ille:‖Af- 25
fer mihi,inquit, cibos de venatione tua, fili D
mi,vt benedicat tibi anima mea.Quos cùm
oblatos comediſſet,obtulit ei etiā vinū.quo
hauſto,‡dixit ad eū: Accede ad me,& da mi- 26
hi oſculū,fili mi. ‡ Acceſsit,& oſculatus eſt 27
eū . Statimque vt ſenſit veſtimentorū illius
►.10. fragrātiam,benedicens ►illi,ait:Ecce odor
►.5. filij mei ſicut odor agri ►pleni cui benedi-
xit Dñs. ‡ Det tibi Deus de rore cæli,& de 28
pinguedine terræ abundantiam frumenti &
*& olei. vini*.‡Et ſeruiāt tibi populi,& adorēt te tri 29
bus:eſto dominus fratrū tuorū, & incuruen
tur ante te filij matris tuæ. qui maledixerit E
tibi,ſit ille maledictus:& qui benedixerit ti-
bi,benedictionibus repleatur.‡Vix Iſaac ſer 30
monē impleuerat: Et egreſſo Iacob foras,ve
nit Eſau,‡coctoſque de venatione cibos in 31
tulit patri dicēs : Surge pater mi,& comede
de venatione filij tui:vt benedicat mihi ani
►.9. ma tua.‡Dixitque ►illi Iſaac: Quis enim es 32
tu? Qui reſpondit: Ego ſum filius tuus pri-
mogenitus Eſau.‡Expauit Iſaac ſtupore ve- 33
hementi, & vltra quàm credi poteſt,admirās,

ait: Quis igitur ille eſt qui dudū captā vena-
tionem attulit mihi,& comedi ex omnibus
prius quā tu venires?benedixique ei, & erit
34 benedictus.‡Auditis Eſau ſermonib⁹ patris,
irrugiit clamore magno:& cōſternatus,ait:
35 Benedic etiā & mihi,pater mi.‡Qui ait: Vē-
nit germanus tuus fraudulenter , & accepit
36 benedictionē tuā.‡At ille ſubiūxit: Iuſtè voca
F tū eſt nomē ei⁹ Iacob:ſupplātauit enim me
en altera vice:‖primogenita mea antè tulit, Sap.25.d.33
& nūc ſecundò ſurripuit benedictionē meā.
Rurſumq; ad patrē,Nunquid nō reſeruaſti,
37 ait,& mihi benedictionē? ‡Reſpondit Iſaac:
Dominū tuū illū conſtitui,& omnes fratres
eius ſeruituti illius ſubiugaui : frumento &
vino*ſtabiliui eū,& tibi poſt hæc,fili mi,vl- *& oleo
38 trà quid faciā?‡Cui Eſau: Nū vnā,inquit,tā
tùm benedictionē habes,pater?mihi quoque
obſecro vt benedicas.Cumque eiulatu ma-
39 gno fleret,‡motus Iſaac,dixit ad eū:‖In pin Heb.11.d.20.
40 guedine terræ,& in rore cæli deſuper ‡ erit
benedictio ſua.Viues in gladio, & fratri tuo
ſeruies:tēpuſque veniet,cùm excutias & ſol
41 uas iugum eius de ceruicibus tuis.‡ Oderat
G ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictione
qua benedixerat ei pater: dixitque in corde
ſuo:‖Venient dies luctus patris mei, ►&► oc- Abd.1.c.
42 cidā Iacob fratrē meū. ‡ Nunciata ſunt hæc ►vt 7.
*Rebeccæ:quæ mittēs,& vocans Iacob filiū *verba 4.
ſuū,dixit ad eū,Ecce Eſau frater tuus mina
43 tur vt occidat te. ‡ Nunc ergo,fili mi,audi
vocē meā,& cōſurgens fuge ad Laban fratrē
44 meū in Haran:‡habitabiſque cū eo dies pau
45 cos donec requieſcat furor fratris tui, ‡ &
ceſſet indignatio eius,obliuiſcaturque eorū
quæ feciſti in eum:poſtea mittam, & addu-
cam te inde huc . cur vtroque orbabor filio
46 in vno die? ‡ Dixitque Rebecca ad Iſaac: Sap.26.g.35
Tædet me vitæ meæ propter filias Heth : ſi
acceperit Iacob vxorē de ſtirpe huius terræ,
nolo viuere. CAP. XXVIII.

1 VOcauit itaq; Iſaac Iacob, & benedixit
A eum,præcepitq; ei dicens: Noli accipe-
2 re cōiugem de genere Chanáan: ‡ ſed vade,
& proficiſcere in Meſopotamiā Syriæ,ad do
mū Bathuel patris matris tuæ,& accipe tibi
inde vxorem de filiabus Laban auūculi tui.
3 ‡ Deus autem omnipotens benedicat tibi,&
creſcere te faciat atq; multiplicet : vt ſis in
4 turbas populorum.‡Et det tibi benedictio-
nes Abrahæ, & ſemini tuo poſt te: vt poſsi-
deas terram peregrinationis tuę,quam pol-
5 licitus eſt auo tuo.‡‖Cumq; dimiſiſſet eum Oſe.12.d.12
Iſaac, profectus peruenit in Meſopotamiam
Syriæ ad Labā filium Bathuel Syri,fratrem
6 Rebeccæ matris ſuæ. ‡ Videns autem Eſau
B quòd benedixiſſet pater ſuus Iacob,& miſiſ
ſet eū in Meſopotamiā Syriæ,vt inde vxorē
duceret:& quòd poſt benedictionem præce
piſſet ei,dicens:Non accipies vxorem de fi-
7 liabus Chanáan: ‡quodque obediens Iacob
8 parentibus ►ſuis iſſet in Syriam: ‡ probans ►.8.
quoq; quòd nō libenter aſpiceret filias Cha
9 náan pater ſuus: ‡iuit ad Iſmahelē, & duxit
vxorem abſq; iis quas prius habebat, Mahe-
leth filiam Iſmahel filij Abrahā, ſororē Na-
10 baioth. ‡ Igitur egreſſus Iacob de Berſabee
pergebat

pergebat Haran. ‡Cumq; veniſſet ad quendā 11
locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis
occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant,
& ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodem
loco ‡Viditq; in ſomnis ſcalā ſtantem ſuper 12
terrā, & cacumen illius tangens cælū: ange- C
los quoq; Dei aſcendentes & deſcendentes
per eā: ‡ & Dominū innixum ſcalæ dicentē 13
Infr. 35.a.t. 48.c.3. tibi, ][Ego ſum Dominus De⁹ Abrahā patris
tui, & Deus Iſaac. Terrā in qua dormis, tibi
dabo & ſemini tuo. ‡Eritq; ſemē tuū quaſi 14
Deut. 12.c. 20. & 19. c.14. puluis terræ: ][dilataberis ad Orientē, & Oc-
cidentē, & Septentrionē, & Meridiē: & ][B E-
N E D I C E N T V R I N T E & in ſe-
Sup. 26. a.4 mine tuo cunctæ tribus terræ. ‡ Et ero cu- 15
ſtos tuus quocunq; perrexeris, & reducā te
in terrā hāc: nec dimittā niſi cōpleuero vni-
uerſa quæ dixi. ‡Cumq; euigilaſſet Iacob de 16
ſomno, ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, &
Infr 32.b.13 ego neſciebā. ‡Pauenſque, Quàm terribilis 17
eſt, inquit, locus iſte! non eſt hîc aliud niſi do D
mus Dei, & porta cæli. ‡Surgens ergo Iacob 18
manè, tulit lapidē, quem ſuppoſuerat capiti
ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum dē-
ſuper. ‡Appellauitque nomē vrbis Beth-el, 19
quę prius Luza vocabatur. ‡Vouit etiā votū, 20
dicens: Si fuerit Dominus mecum, & cuſto-
dierit me in via per quā ego ambulo, & de-
derit mihi panem ad veſcendū, & veſtimen-
tum ad induēdum, ‡reuerſuſque fuero pro- 21
ſperè ad domū patris mei: erit mihi Domi-
nus in Deum, ‡& lapis iſte quē erexi in titu- 22
lum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque
quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

## CAP. XXIX.

PRofectus ergo Iacob venit in terram 1
orientalē. ‡ Et vidit puteū in agro, tres 2
quoq; greges ouiū accubantes iuxta eum: A
nam ex illo adaquabantur pecora, & os eius
grandi lapide claudebatur. ‡ Moriſque erat 3
vt cunctis ouibus cōgregatis deuoluerēt la-
pidem, & refectis gregibus rurſum ſuper os
putei ponerent. ‡Dixitque ad paſtores: Fra- 4
tres, vnde eſtis? Qui reſpōderunt, De Haran.
‡Quos interrogās, Nunquid, ait, noſtis La 5
ban filiū Nachor? Dixerunt: Nouimus. ‡Sa- 6
nuſne eſt? inquit. Valet, inquiūt: & ecce Ra-
chel filia eius venit cū grege ſuo. ‡Dixitque 7
Iacob: Adhuc multum diei ſupereſt, nec eſt
tempus vt reducātur ad caulas greges: date
antè potū ouibus, & ſic eas ad paſtū reduci-
te. ‡Qui reſponderūt: Non poſſumus, donec 8
omnia pecora congregentur, & amoueamus B
lapidem de ore putei, vt adaquemus greges.
‡Adhuc loquebantur, & ecce Rachel venie- 9
bat cū ouibus patris ſui: nam gregē ipſa paſ-
cebat. ‡Quā cùm vidiſſet Iacob, & ſciret cō- 10
ſobrinam ſuā, oueſque Laban auunculi ſui:
amouit lapidē quo puteus claudebatur. ‡Et 11
adaquato grege oſculatus eſt eam & eleuata
voce fleuit. ‡Et indicauit ei quòd frater eſ- 12
ſet patris ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſti-
nans nuntiauit patri ſuo. ‡Qui cùm audiſſet 13
veniſſe Iacob filiū ſororis ſuæ, occurrit ob-
uiam ei: cōplexuſq; eum, & in oſcula ruēs,
duxit in domū ſuam. Auditis autē cauſis iti-
neris, ‡reſpondit: Os meum es, & caro mea. 14

Et poſtquā impleti ſunt dies menſis vnius,
15 ‡dixit ei: Num quia frater meus es, gratis
ſeruies mihi? dic quid mercedis accipias.
16 ‡Habebat verò duas filias, nomen maioris
17 Lia: minor verò appellabatur Rachel. ‡Sed
Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie,
18 & venuſto aſpectu. ‡ Quam diligens Iacob,
C ait: Seruiam tibi pro Rachel filia tua mino-
19 re, ſeptē annis. ‡ Reſpōdit Laban: Melius eſt
vt tibi eā dem quàm alteri viro: mane apud
20 me. ‡ Seruiuit ergo Iacob pro Rachel ſeptē
annis: & videbātur illi pauci dies præ amo-
21 ris magnitudine. ‡Dixitq; ad Laban: Da mi-
hi vxorē meā: quia iam tempus impletū eſt,
22 vt ingrediar ad illam. ‡ Qui vocatis multis
amicorum turbis ad conuiuium, fecit nu-
23 ptias. ‡Et veſperè Liam filiam ſuā introdu-
24 xit ad eum, ‡das ancillam filiæ, Zelpham no-
mine. Ad quā cùm ex more Iacob fuiſſet in-
25 greſſus, facto manè vidit Liam: ‡& dixit ad
ſocerum ſuum*, Quid eſt *quod facere vo- *.6.
luiſti? nónne pro Rachel ſeruiui tibi? quare *hoc 5.
26 *impoſuiſti mihi? ‡Reſpōdit Labā: Nō eſt in *Liam B.
loco noſtro conſuetudinis, vt minores antè
27 tradamus ad nuptias. ‡Imple hebdomadam
D dierum huius copulæ: & hanc quoque dabo
tibi pro opere quo ſeruiturus es mihi ſeptē
28 annis aliis. ‡ Acquieuit placito: & hebdo-
29 mada tranſacta, Rachel duxit vxorem: ‡cui
30 pater ſeruā Balam tradiderat. ‡Tandemque
potit⁹ optatis nuptiis, amorē ſequētis priori
prætulit, ſeruiens apud eū ſeptē annis aliis.
31 ‡Vidēs autē Dñs, quòd deſpiceret Liam, ape-
ruit vuluam eius, ſorore ſterili permanēte,
32 ‡Quæ cōceptum genuit filiū, vocauitq; no-
men eius Ruben, dicēs: Vidit Dominus hu-
militatē meam. nunc amabit me vir meus.
33 ‡Rurſumq; concepit & peperit filiū, & ait:
E Quoniam audiuit me Dominus haberi con-
temptui, dedit etiam iſtū mihi: vocauitque
34 nomen eius Simeon. ‡Concepitq; tertiò, &
genuit aliū filiū dixitque, Nunc quoq; copu
labitur mihi maritus meus, eò quòd pepe-
rerim ei tres filios: & idcirco appellauit no-
35 men eius Leui. ‡ Quartò concepit, & pepe-
rit filium, & ait: Modò confitebor Domino.
][& ob hoc vocauit eum Iudam: ceſſauitque Mat.1.a.2
párere.

## CAP. XXX

1 CErnens autem Rachel quòd infœcūda
A eſſet, inuidit ſorori ſuæ, & ait marito
2 ſuo: Da mihi liberos, alioquin moriar. ‡Cui
iratus reſpondit Iacob, Num pro Deo ego
3 ſum, qui priuauit te fructu ventris tui? ‡At
illa, Habeo, inquit, famulā Balam: ingredere
ad illam, vt pariat ſuper genua mea, & ha-
4 beam ex illa filios. ‡Deditque illi Balam in
5 coniugium: ‡quæ ingreſſo ad ſe viro, cōce-
6 pit, & peperit filiū. ‡ Dixitque Rachel: Iudi-
cauit mihi Domin⁹, & exaudiuit vocē meā,
dans mihi filiū & idcirco appellauit nomen
7 eius Dan. ‡Rurſumque Bala concipiens, pe-
8 perit alterum: ‡pro quo ait Rachel, Compa-
B rauit me Dominus cū ſorore mea, & inua-
9 lui: vocauitque eum Nephthali. ‡ Sentiens
Lia quòd párere deſiiſſet, Zelpham ancillam
10 ſuam marito tradidit. ‡ Qua poſt conceptū
11 edente filium, ‡ dixit: Fœliciter. & idcirco
vocauit

vocauit nomen eius Gad. ‡ Peperit quoque 12
Zelpha alterum. ‡ Dixitq; Lia: Hoc pro bea 13
*omnes. titudine mea: Beatā quippe me dicent *mu-
lieres. propterea appellauit eū Aſer. ‡ Egreſ- 14
ſus aūt Ruben tēpore meſsis tritice æ in agrū,
reperit mādragoras: quas matri Liæ detu-
lit. Dixitq; Rachel, Da mihi partē de mādra-
goris filij tui. ‡ Illa reſpondit: Parúmne tibi 15
videtur, quòd præripueris maritū mihi, niſi
etiā mandragoras filij mei tuleris? Ait Ra-
chel: Dormiat tecū hac nocte pro mādrago-
ris filij tui. ‡ Redeuntique ad veſperā Iacob 16
de agro, egreſſa eſt in occurſum eius Lia, &
ait, Ad me, inquit, intrabis: quia mercede
conduxi te pro mādragoris filij mei. Dor-
miuitq; cū ea, nocte illa. ‡ Et exaudiuit Deus 17
preces eius: cōcepitque, & peperit filiū quin
tū, ‡ & ait, Dedit Deus mercedē mihi, quia 18
dedi ancillā meā viro meo. appellauitq; no-
men eius Iſſachar. ‡ Rurſum Lia concipiens, 19
peperit ſextū filiū, ‡ & ait, Dotauit me Deus 20
dote bona: etiā hac vice mecū erit maritus
meus, eò quód genuerim ei ſex filios: & id-
circo appellauit nomen eius Zabulon. ‡ Poſt 21
quē peperit filiā, nomine Dinam. ‡ Recorda- 22
tus quoq; Dominus Rachelis, exaudiuit eā,
& aperuit vuluā eius. ‡ Quæ concepit, & pe- 23
perit filiū, dicens: Abſtulit Deus opprobriū
meū. ‡ Et vocauit nomē eius Ioſeph, dicens, 24
Addat mihi Dominus filiū alterum. ‡ Nato 25
autem Ioſeph, dixit Iacob ſocero ſuo: Di-
⁓.10. mitte me vt reuertar in patriam ⁓meam' &
ad terrā meam. ‡ Da mihi vxores, & liberos 26
meos, pro quib⁹ ſeruiui tibi, vt abeā: tu ⁓ ve-
⁓.9. rò' noſti ſeruitutē qua ſeruiui tibi. ‡ Ait illi 27
Laban: Inueniā gratiā in cōſpectu tuo: expe
rimēto didici, quia benedixerit mihi Deus
propter te: ‡ cōſtitue mercedē tuā quā dem 28
tibi. ‡ At ille reſpondit, Tu noſti quomodo 29
ſeruierim tibi, & quanta in manibus meis
fuerit poſſeſsio tua. ‡ Modicū habuiſti ante- 30
⁓.7. quam venirem ⁓ad te', & nūc diues effectus
es: benedixitque tibi Deus ad introitū meū.
*etiam 3. iuſtum eſt igitur vt aliquando prouideā *do
mui meæ. ‡ Dixitque Laban, Quid tibi da- 31
bo? At ille ait, Nihil volo: ſed ſi feceris quod
poſtulo, iterum paſcam, & cuſtodiam peco-
ra tua. ‡ Gyra omnes greges tuos, & ſepara 32
cūctas oues varias & ſparſo vellere: & quod-
cunque furuū & maculoſum, variumq; fue-
rit, tā in ouibus quàm in capris, erit merces
mea. ‡ Reſpondebitque mihi cras iuſtitia 33
mea, quando placiti tempus aduenerit, corā
te: & omnia quæ non fuerint varia, & macu
loſa, & furua tā in ouibus quàm in capris,
*arguet 3. furti me *arguent. ‡ Dixitque Laban: Gratum 34
habeo quod petis. ‡ Et ſeparauit in die illa 35
capras, & oues: & hircos, & arietes varios,
atque maculoſos: cunctū autē gregē vnico-
lorē, id eſt albi & nigri velleris, tradidit in
manu filiorū ſuorū. ‡ Et poſuit ſpatiū itine- 36
ris triū dierū inter ſe & generum, qui paſce
bat reliquos greges eius. ‡ Tollens ergo Ia- 37
cob virgas populeas virides, & amygdali-
nas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas:
detractiſque corticibus, in his quæ ſpoliata
fuerant, candor apparuit: illa verò quæ inte-

Mandragora. De Conf. c. 7. n. 13.

gra fuerant, viridia permanſerunt: atque in
38 hunc modum color effectus eſt varius. ‡ Po-
ſuitque eas in canalibus, vbi effundebatur
aqua: vt cùm veniſſent greges ad bibēdum,
ante oculos haberēt virgas, & in aſpectu ea-
39 rum conciperent. ‡ Factumque eſt vt in ipſo
calore coitus, oues intuerentur virgas, & pá
rerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore
40 reſperſa. ‡ Diuiſitque gregē Iacob, & poſuit
virgas in canalibus ante oculos arietū: erant
autē alba & nigra quæque, Laban: cætera ve
41 rò, Iacob, ſeparatis inter ſe gregibus. ‡ Igitur
quādo primo tēpore aſcendebantur oues, po
nebat Iacob virgas in canalibus aquarum
ante oculos arietum & ouium, vt in earum
42 contemplatione cōciperent. ‡ quando verò
ſerotina admiſſura erat, & conceptus extre-
mus, nō ponebat eas. Factaque ſunt ea quæ
erant ſerotina, Laban: & quæ primi tēporis,
43 Iacob. ‡ Ditatuſq; eſt homo vltra modū, &
habuit greges multos, ancillas & ſeruos, ca-
melos & aſinos.

CAP. XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba filiorū
Laban dicentium: Tulit Iacob omnia
quæ fuerūt patris noſtri, & de illius faculta-
2 te ditatus, factus eſt inclytus: ‡ animaduertit
quoq; faciem Laban, quòd non eſſet erga ſe
3 ſicut heri & nudiuſtertius, ‡ maximè dicēte
ſibi Domino: Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, eroque
4 tecum. ‡ Miſit *, & vocauit Rachel & Liam *Iacob s.
5 in agrū, vbi paſcebat greges, ‡ dixitque eis:
Video faciem patris veſtri, quòd non ſit erga
me ſicut heri & nudiuſtertius. Deus autē pa
6 tris mei fuit mecū. ‡ Et ipſæ noſtis quòd to-
7 tis viribus meis ſeruierim patri veſtro. ‡ Sed
& pater veſter circumuēnit me, & mutauit
mercedē meā decē vicibus, & tamen non di-
8 miſit eum Deus vt noceret mihi. ‡ Si quādo
dixit, Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant
omnes oues varios fœtus. quādo verò econ
trario ait, Alba quæque accipies pro merce-
9 de: omnes greges alba pepererunt. ‡ Tulitq;
Deus ſubſtantiā patris veſtri, & dedit mihi.
10 ‡ Poſtquam enim conceptus ouium tempus
aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in
ſomnis aſcendētes mares ſuper fœminas, va
rios, & maculoſos, & diuerſorum colorum.
11 ‡ Dixitque angelus Dei ad me in ſomnis, Ia-
12 cob? Et ego reſpondi, Adſum. ‡ Qui ait, Leua
oculos tuos, & vide vniuerſos maſculos aſcē
dentes ſuper fœminas, varios, maculoſos,
atq; reſperſos. Vidi enim omnia quæ fecit
13 tibi Labā. ‡ Ego ſum Deus Beth-el, ‖ vbi vn- Sup. 28. d. 18.
xiſti lapidē, & votū vouiſti mihi. Nunc er-
go ſurge, & egredere de terra hac, reuertens
14 in terrā natiuitatis tuæ. ‡ Reſponderuntque
Rachel & Lia: Nūquid habem⁹ reſidui quic
quam in facultatibus, & hæreditate domus
15 patris noſtri? ‡ Nōne quaſi alienas reputauit
nos, & vēdidit, comeditque pretiū noſtrum?
16 ‡ Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas tra
didit nobis, ac filiis noſtris: vnde omnia quæ
17 præcepit tibi Deus, fac. ‡ Surrexit itaque Ia-
cob: & impoſitis liberis, ac coniugibus ſuis
18 ſuper camelos, abiit. ‡ Tulitq; omnem ſub-
ſtantiam ſuā, & greges, & quicquid in Me-

ſopotamia acquiſierat,pergẽs ad Iſaac patrẽ
ſuũ in Terrã-Chanáan.‡Eo tẽpore ierat La- 19
ban ad tondendas oues, & Rachel furata eſt
idôla patris ſui.‡Noluitq; Iacob cõfiteri ſo- 20
cero ſuo quòd fugeret. ‡Cumq; abiiſſet tam 21
ipſe quàm omnia quæ iuris ſui erãt,& amne
tranſmiſſo pergeret contra montẽ-Galaad:
‡nuntiatũ eſt Labã die tertio quòd fugeret 22
Iacob. ‡ Qui aſſumptis fratribus ſuis,perſe- 23
cutus eſt eũ diebus ſeptẽ: & cõprehendit eũ
in Monte-Galaad.‡Viditq; in ſomnis dicen 24
tem ſibi Dominũ: Caue ne quicquã aſperè D
loquaris contra Iacob.‡Iamq; Iacob exten- 25
derat in monte tabernaculũ:cumq; ille con
ſecutus fuiſſet eum cũ fratribus ſuis, in eo-
dem Monte-Galaad fixit tentoriũ.‡Et dixit 26
ad Iacob: Quare ita egiſti, vt clã me abige-
res filias meas quaſi captiuas gladio? ‡ Cur 27
ignorãte me fugere voluiſti,nec indicare mi
hi: vt proſequerer te cũ gaudio, & canticis,
& tympanis,& citharis? ‡ Non es paſſus vt 28
oſcularer filios meos & filias: ſtultè operatus
es & nunc quidẽ ‡Valet manus mea redde- 29
re tibi malũ: ſed Deus patris *tui heri dixit
mihi: Caue ne loquaris *contra Iacob quic-
quam durius.‡Eſto,ad tuos ire cupiebas,& 30
deſiderio erat tibi domus patris tui: cur fu-
ratus es deos meos? ‡Reſpõdit Iacob: Quòd 31
inſcio te profectus ſum, timui ne violenter
auferres filias tuas. ‡Quòd autem furti me 32
arguis: apud quemcunque inueneris deos
ſuos, necetur corã fratribus noſtris. ſcruta-
re, quicquid tuorũ apud me inueneris * au-
fer.hæc dicens, ignorabat quòd Rachel fu-
rata eſſet idòla.‡Ingreſſus itaque Laban ta- 33
bernaculũ Iacob,& Liæ,& vtriuſq; famulæ,
nõ inuenit. Cumq; intraſſet tentorium Ra-
chelis,‡illa feſtinans abſcondit idola ſubter 34
ſtramenta cameli, & ſedit déſuper:ſcrutan-
tique omne tentoriũ,& nihil inuenienti,‡ait, 35
Ne iraſcatur dominus meus, quòd corã te
aſſurgere nequeo:quia iuxta cõſuetudinem
fœminarũ nunc accidit mihi.ſic deluſa ſoli-
citudo quærentis eſt.‡Tumensq; Iacob,cum 36
iurgio ait, Quã ob culpã meã,& ob quod pec
catum meũ ſic exarſiſti poſt me, ‡& ſcruta- 37
tus es omnẽ ſupellectilẽ meã? Quid inueniſti
de cuncta ſubſtãtia domus tuæ? pone hîc co-
ram fratribus meis,& fratribus tuis,& iudi-
cent inter me & te. ‡ Idcirco viginti annis 38
fui tecũ? oues tuæ & capræ ſteriles nõ fuerũt,
arietes gregis tui non comẽdi: ‡nec captũ à 39
beſtia oſtendi tibi, ego dãnum omne redde-
bam: quicquid furtum peribat,à me exige- F
bat: ‡die noctuque æſtu vrebar,& gelu,fugie 40
batq; ſomnus ab oculis meis. ‡Sicq; per vi- 41
ginti annos in domo tua ſeruiui tibi, qua-
tuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus
tuis: immutaſti quoq; mercedẽ meã decem
vicibus. ‡Niſi Deus patris mei Abraham & 42
timor Iſaac affuiſſet mihi,forſitã modò nu-
dum me dimiſiſſes:afflictionẽ meã & laborẽ
manuum mearũ reſpexit Deus, & arguit te
heri. ‡Reſpõdit ei Laban: Filiæ meæ & filij, 43
& greges tui, & omnia quæ cernis,mea ſunt:
*quid poſſum facere filiis & nepotib* meis?
‡Veni ergo, & ineamus fœdus: vt ſit in teſti- 44

Iueſtri 4.
*cum ſo.
*2. 6.
*Sed 7.

45 monium inter me & te.‡Tulit itaque Iacob
46 lapidẽ, & erexit illũ in titulũ. ‡ Dixitq; fra-
tribus ſuis, Afferte lapides. Qui cõgregantes
fecerunt tumulũ,comederuntq; ſuper eum.
47 ‡Quẽ vocauit Laban Tumulũ-teſtis: & Ia-
cob, Aceruum-teſtimonij, vterq; iuxta pro-
48 prietatẽ linguæ ſuæ.‡Dixitq; Laban: Tumu-
G lus iſte erit teſtis inter me & te hodie,& id-
circò appellatũ eſt nomẽ eius Galaad,id eſt,
49 Tumulus-teſtis.*‡Intueatur & iudicet Do-
minus inter nos quando receſſerimus à no-
50 bis, ‡ſi afflixeris filias meas,& ſi introduxe-
ris alias vxores ſuper eas: nullus ſermonis
noſtri teſtis eſt abſq; Deo,qui præſens reſpi-
51 cit.‡Dixitque rurſus ad Iacob: En tumulus
52 hic,& lapis quem erexi inter me & te, ‡ te-
ſtis erit: tumulus, inquã, iſte & lapis ſint in
teſtimoniũ, ſi aut ego tranſiero illũ pergens
ad te: aut tu præterieris,malũ mihi cogitãs.
53 ‡Deus Abrahã, & Deus Nachor iudicet in-
ter nos,Deus patris eorum.Iurauit ergò Ia-
54 cob per timorẽ patris ſui Iſaac: ‡immolatiſ-
que victimis in monte, vocauit fratres ſuos
vt ederent panẽ. Qui cùm comediſſent,mã-
55 ſerunt ibi.‡Laban verò de nocte conſurgẽs,
oſculatus eſt filios & filias ſuas, & benedixit
illis: reuerſuſque eſt in locum ſuum.

*Et adiecit Laban.

## CAP. XXXII.

1 IAcob *autem* abiit in itinere quod cœ-
A perat: fueruntq; ei obuiam Angeli Dei.
2 ‡Quos cũ vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc.
& appellauit nomen loci illius Mahanáim,
3 id eſt, Caſtra. ‡ Miſit autem & nuntios ante
ſe ad Eſau fratrem ſuum in terram-Seir, in
4 regionem Edom: ‡ præcepitque eis dicens:
Sic loquimini domino meo Eſau: Hæc dicit
frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus
5 ſum,& fui vſque in præſentem diem. ‡Ha-
beo boues,& aſinos,& oues,& ſeruos & an-
cillas: mittoque nunc legationem ad domi-
B num meũ, vt inueniam gratiã in conſpectu
6 tuo. ‡ Reuerſique ſunt nuntij ad Iacob, di-
centes, Venimus ad Eſau fratrem tuum, &
ecce properat in occurſum tuum cum qua-
7 dringentis viris. ‡ Timuit Iacob valdè: &
perterritus diuiſit populũ qui ſecũ erat,gre-
ges quoque & oues & boues & camelos in
8 duas turmas, ‡ dicens, Si venerit Eſau ad
vnam turmã, & percuſſerit eam,alia turma
9 quæ reliqua eſt,ſaluabitur. ‡Dixitq; Iacob:
Deus patris mei Abrahã,& Deus patris mei
Iſaac: Domine qui dixiſti mihi, Reuertere in
C terram tuam,& in locum natiuitatis tuæ,&
10 benefaciam tibi: ‡minor ſum cunctis miſe-
rationibus tuis,& veritate tua quam exple-
uiſti ſeruo tuo. In baculo meo tranſiui Ior-
danẽ iſtum: & nunc cum duabus turmis re-
11 gredior. ‡ Erue me de manu fratris mei E-
ſau,quia valde eum timeo: ne fortè veniẽs
12 percutiat matrem cũ filiis. ‡ Tu locutus es
quòd benefaceres mihi, & dilatares ſemen
meũ ſicut arenã maris,quæ præ multitudine
13 numerari nõ poteſt. ‡ Cumq; dormiſſet ibi
D nocte illa,ſeparauit de his quæ habebat,mu-
14 nera Eſau fratri ſuo, ‡ capras ducentas,hir-
cos viginti,oues ducentas,& arietes viginti,
15 ‡camelos fœtas cum pullis ſuis triginta,
vaccas

Inf.48.c.16.
*quoq; 7.

vaccas quadraginta, & tauros viginti, aſinas
viginti, & pullos earum decem. ‡ Et miſit 16
per manus ſeruorũ ſuorũ ſingulos ſeorſum
greges, dixitq́; pueris ſuis: Antecedite me, &
ſit ſpatiũ inter gregem & gregem. ‡ Et præ- 17
cepit priori, dicens, Si obuiũ habueris fratrẽ
meum Eſau, & interrogauerit te, Cuius es?
aut, Quò vadis? aut, Cuius ſunt iſta quæ ſe- E
queris? ‡ reſpõdebis, Serui tui Iacob, mune- 18
ra miſit domino ſuo Eſau: ipſe quoque poſt
nos venit. ‡ Similiter dedit mãdata ſecundo, 19
& tertio, & cunctis qui ſequebantur greges,
dicens, Iiſdẽ verbis loquimini ad Eſau, cùm
inueneritis eũ. ‡ Et addetis: Ipſe quoque ſer- 20
uus tuus Iacob, iter noſtrũ inſequitur. dixit
enim: Placabo illũ muneribus quæ præce-
dunt, & poſtea videbo illum, forſitan propi-
tiabitur mihi. ‡ Præceſſerunt itaq; munera 21
ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in ca-
*manè r. ſtris. ‡ Cumq́; *maturè ſurrexiſſet, tulit duas 22
vxores ſuas, & totidẽ famulas cũ vndecim F
filiis, & tranſiuit Vadum-Iaboc. ‡ Traductiſ- 23
que omnibus quæ ad ſe pertinebãt, ‡ manſit 24
ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo vſque
manè. ‡ Qui cùm videret, quòd eum ſupera- 25
re nõ poſſet, tetigit neruum femoris eius, &
ſtatim emarcuit. ‡ Dixitq́; ad eum: Dimitte 26
me, iam enim aſcẽdit aurora. Reſpõdit: Non
dimittam te, niſi benedixeris mihi. ‡ Ait er- 27
go: Quod nomen eſt tibi? Reſpondit, Iacob.
‡ At ille, Nequaquã, inquit, Iacob appella- 28
bitur nomẽ tuum, ſed Iſraël: quoniã ſi con-
tra Deũ fortis fuiſti, quantò magis contra
homines præualebis? ‡ Interrogauit eum Ia- 29
cob: Dic mihi quo appellaris nomine? Re- G
*quod eſt mirabile. ſpondit: Cur quæris nomen meum*? Et be-
nedixit ei in eodẽ loco. ‡ Vocauitque Iacob 30
nomen loci illius Phanüel, dicens: Vidi Do
minũ facie ad faciẽ, & ſalua facta eſt anima
mea. ‡ Ortusq́ue eſt ei ſtatim ſol, poſtquam 31
tranſgreſſus eſt Phanüel: ipſe verò claudica-
bat pede. ‡ Quam ob cauſam non comedũt 32
neruum filii Iſraël, qui emarcuit in femore
Iacob vſq; in præſentẽ diem, eò quòd teti-
gerit neruum femoris eius, & obſtupuerit.

## CAP. XXXIII.

ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vidit 1
venientẽ Eſau, & cum eo quadringen- A
tos viros: diuiſitq́; filios Liæ & Rachel, am-
barumque famularum: ‡ & poſuit vtramq; 2
ancillam, & liberos earũ in principio: Liam
verò & filios eius in ſecũdo loco: Rachel au-
tem & Ioſeph nouiſsimos. ‡ Et ipſe progre- 3
diẽs adorauit pronus in terrã ſepties, donec
appropinquaret frater eius. ‡ Currens itaq; 4
Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eũ,
ſtringensq́; collum eius, & oſculans fleuit.
‡ Leuatisq; oculis vidit mulieres & paruu- 5
los earũ, & ait, Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad
te pertinẽt? Reſpõdit: Paruuli ſunt quos do- B
nauit mihi Deus ſeruo tuo. ‡ Et appropin- 6
quãtes ancillæ & filii earum incuruati ſunt.
‡ Acceſsit quoq; Lia cũ pueris ſuis: & cùm 7
ſimiliter adoraſſẽt, extremi Ioſeph & Rachel
adorauerũt. ‡ Dixitque Eſau: Quænam ſunt 8
iſtæ turmæ quas obuiã habui? Reſpondit: Vt
inuenirem gratiã coram domino meo. ‡ At 9
ille ait, Habeo plurima frater mi, ſint tua ti-
10 bi. ‡ Dixitq́; Iacob: Noli ita obſecro, ſed ſi
inueni gratiã in oculis tuis, accipe munuſcu
lũ de manibus meis. ſic enim vidi faciẽ tuã,
C quaſi viderim vultum Dei: eſto mihi propi-
11 tius, ‡ & ſuſcipe benedictionẽ quam attuli
tibi, & quam donauit mihi Deus tribuens
12 omnia. Vix fratre cõpellente ſuſcipiens, ‡ ait,
Gradiamur ſimul, eroq́; ſocius itineris tui.
13 ‡ Dixitq́; Iacob, Noſti domine mi quòd par
uulos habeam teneros, & oues & boues fœ-
tas mecũ: quas ſi plus in ambulando fecero
laborare, morientur vna die cuncti greges.
14 ‡ Præcedat dñs meus ante ſeruũ ſuum: & e-
go ſequar paulatim veſtigia eius, ſicut vide-
ro paruulos meos poſſe, donec veniã ad do-
15 minũ meum in Seir. ‡ Reſpondit Eſau: Oro
te, vt de populo qui mecum eſt, ſaltem ſocii
remaneant viæ tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe:
hoc vno tantũ indigeo, vt inueniam gratiã
16 in conſpectu tuo domine mi. ‡ Reuerſus eſt
itaque illo die Eſau itinere quo venerat in
17 Seir. ‡ Et Iacob venit in Socoth: vbi ædifi-
D cata domo & fixis tentoriis appellauit nomẽ
18 loci illius Socoth, id eſt, tabernacula. ‡ Tran
ſiuitq́; in Salem vrbem Sichimorũ, quæ eſt
in terra Chanáan, poſtquam reuerſus eſt de
Meſopotamia Syriæ: & habitauit iuxta op-
19 pidum. ‡ Emitq́; partem agri in qua fixerat
tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem
20 centũ agnis. ‡ Et erecto ibi altari, inuoca-
uit ſuper illud fortiſsimum Deum Iſraël.

## CAP. XXXIIII.

1 EGreſſa eſt autẽ Dina filia Liæ vt vide-
2 ret mulieres regionis illius. ‡ Quã cũ
A vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi, prin-
ceps terræ illius, adamauit eam*: & rapuit,
& dormiuit cum illa, vi opprimens virginẽ.
3 ‡ Et cõglutinata eſt anima eius cum ea, tri-
4 ſtemq́; deliniuit blanditiis. ‡ Et pergens ad
Hemor patrem ſuum, Accipe, inquit, mihi
5 puellam hanc coniugem. ‡ Quod cùm audiſ-
ſet Iacob abſentibus filiis, & in paſtu peco-
6 rum occupatis, ſiluit donec redirẽt. ‡ Egreſſo
autẽ Hemor patre Sichem vt loqueretur ad
7 Iacob, ‡ ecce filii eius veniebãt de agro, au-
ditoq́ue quod acciderat, irati ſunt valde, eò
quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſraël, &
violata filia Iacob, rem illicitam perpetraſ-
8 ſet. ‡ Loquutus eſt itaq; Hemor ad eos: Si-
chẽ filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date
9 eam illi vxorẽ. ‡ Et iungamus viciſsim con-
nubia: filias veſtras tradite nobis, & filias no-
10 ſtras accipite. ‡ Et habitate nobiſcum: terra
B in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini
11 & poſsidete eam. ‡ Sed & Sichem ad patrem
& ad fratres eius ait, Inueniã gratiã coram
12 vobis: & quæcunque ſtatueritis, dabo. ‡ au-
gete dotem, & munera poſtulate, & libẽter
tribuam quod petieritis: tantum date mihi
13 puellam hanc vxorem. ‡ Reſponderunt filii
Iacob Sichẽ, & patri eius in dolo, ſæuientes
14 ob ſtuprum ſororis: ‡ Non poſſumus facere
quod petitis, nec dare ſororem noſtram ho-
mini incircumciſo: quod illicitum & nepha-
15 rium eſt apud nos. ‡ Sed in hoc valebimus fœ-
derari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & cir-

cuncidatur in vobis omnis maſculini ſexus.
‡ Tunc dabimus & accipiemus mutuò filias 16
veſtras, ac noſtras: & habitabimus vobiſcū,
erimuſque vnus populus. ‡Si aūt circuncidi 17
nolueritis,tollemus filiam noſtrā,& recede- C
mus. ‡Placuit oblatio eorū Hemor, & Sichē 18
filio eius. ‡ Nec diſtulit adoleſcens quin ſta- 19
tim quod petebatur expleret, amabat enim
puellam valde,& ipſe erat inclytus in omni
domo patris ſui. ‡ Ingreſsiq; portam vrbis, 20
locuti ſunt ad populū: ‡Viri iſti pacifici ſunt, 21
& volunt habitare nobiſcū: negotientur in
terra,& exerceant eam, quæ ſpatioſa & lata
cultoribus indiget: filias eorum accipiemus
vxores,& noſtras illis dabimus. ‡ Vnum eſt 22
quo differtur tantū bonū: Si circuncidamus
maſculos noſtros,ritū gentis imitantes. ‡ Et 23
ſubſtātia eorū,& pecora,& cuncta quæ poſ-
ſident,noſtra erunt. tantū in hoc acquieſca-
mus,& habitātes ſimul, vnū efficiamus po-
pulū. ‡ Aſſenſiq; ſunt omnes,circūciſis cun- 24
ctis maribus. ‡Et ecce,die tertio quādo gra- 25
uiſsimus vulnerū dolor eſt, arreptis, duo fi- D
lii Iacob,Simeon & Leui fratres Dinæ, gla-
Inf.49. a.6. diis,ingreſsi ſunt vrbem cōfidenter: ‖inter-
fectiſq; omnibus maſculis, ‡Hemor & Sichē 26
pariter necauerūt,tollentes Dinam de domo
Sichem ſororē ſuam. ‡Quibus egreſsis irrue 27
runt ſuper occiſos cæteri filii Iacob : & de-
populati ſunt vrbē in vltionē ſtupri. ‡ Oues 28
eorum & armenta, & aſinos, cunctaque va-
ſtantes quæ in domibus & in agris erant,
‡ paruulos quoq; eorū & vxores duxerunt 29
captiuas. ‡ Quibus perpetratis audacter, Ia- 30
cob dixit ad Simeon & Leui: Turbaſtis me,
& odioſum feciſtis me Chananęis & Phere-
zæis habitatoribus terræ huius. nos pauci
ſumus:illi cōgregati percutient me,& dele-
bor ego & domus mea. ‡Reſpōderunt: Nun- 31
quid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAP. XXXV.

INterea locut° eſt Deus ad Iacob : Surge, 1
& aſcende Beth el,& habita ibi , facque A
Sup.28.a.13 altare Deo qui‖apparuit tibi quando fugie-
bas Eſau fratrē tuum. ‡ Iacob verò conuo- 2
cata omni domo ſua,ait, Abiicite deos alie-
nos qui in medio veſtri ſunt, & mūdamini,
ac mutate veſtimenta veſtra. ‡ Surgite, & 3
aſcēdamus in Beth-el,vt faciamus ibi altare
Deo , qui exaudiuit me in die tribulationis
meæ,& ſocius fuit itineris mei. ‡ Dederunt 4
ergo ei omnes deos alienos quos habebāt,&
*earum 5. inaures quæ erant in auribus*eorum*.at ille
infodit eas ſubter terebinthum,quæ eſt poſt
vrbem Sichem. ‡ Cumq; profecti eſſent, ter- 5
ror Dei inuaſit omnes per circuitum ciuita-
tes,& nō ſunt auſi perſequi recedētes. ‡ Ve- 6
nit igitur Iacob Luzā,quæ eſt in Terra-Cha B
náan,cognomento Beth-el·ipſe & omnis po
pulus cum eo. ‡ Aedificauitque ibi altare,& 7
appellauit nomē loci illius Domus-Dei:ibi
Sup.28.c.18 enim ‖apparuit ei Deus cùm fugeret fratrē
ſuum. ‡ Eodē tempore mortua eſt Debora 8
nutrix Rebeccæ , & ſepulta eſt ad radices
Beth-el ſubter quercum:vocatūque eſt no-
men loci illius, Quercus-fletus. ‡ Apparuit 9
autē iterum Deus Iacob poſtquam reuerſus

eſt de Meſopotamia Syriæ,benedixitque ei,
10 ‡ dicens: ‖Nō vocaberis vltrà Iacob,ſed Iſ- Sup.32.f.28.
raël erit nomē tuum. Et appellauit eum Iſ-
11 raël, ‡ dixitq; ei: Ego Deus omnipotēs,cre-
ſce,& multiplicare:gentes, & populi natio-
nū ex te erunt,reges de lumbis tuis egrediē-
12 tur. ‡ Terramq; quam dedi Abrahā & Iſaac,
13 dabo tibi & ſemini tuo poſt te. ‡ Et receſsit
14 ab eo. ‡ Ille verò erexit titulum lapideū in
C loco quo locutus fuerat ei Deus : libans ſu-
15 per eū libamina,& effundens oleū: ‡ vocās-
16 que nomē loci illius Beth-el. ‡ Egreſſus au- *.6.
tem° inde,venit verno tēpore ad terram quæ
ducit Ephráthā : in qua cùm parturiret Ra-
17 chel, ‡ ob difficultatē partus periclitari cœ-
pit. Dixitque ei obſtetrix: Noli timere,quia
18 & hunc habebis filium. ‡ Egrediente autem
anima præ dolore, & imminēte iam morte,
vocauit nomē filij ſui Ben-oni, id eſt filius
doloris mei: pater verò appellauit eum Bē-
19 iamin,id eſt filius dextræ. ‡ Mortua eſt ergo
Rachel,& ſepulta eſt in via quę ducit Ephrá
20 thā,hæc eſt Beth-léhem. ‡Erexitq; Iacob ti- Infr.48.b.7.
tulum ſuper ſepulchrū eius : Hic eſt titulus
monumēti Rachel,vſque in præſentē diem.
21 ‡ Egreſſus inde,fixit tabernaculū trans Tur-
22 rem-gregis. ‡ ‖Cumq; habitaret in illa re- Infr.49. a.4
D gione, abiit Ruben , & dormiuit cum Bala
concubina patris ſui : quod illum minimè
latuit. Erant autem filii Iacob duodecim.
23 ‡ Filij Liæ: primogenitus Rubē, & Simeon,
24 & Leui,& Iudas,& Iſſachar,& Zabulō. ‡ Fi-
25 lij Rachel: Ioſeph & Ben-iamin. ‡ Filii Balæ
26 ancillæ Rachelis: Dan & Nepthali. ‡ Filii Zel
phæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer. hi ſunt filij Ia-
cob qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ.
27 ‡Venit etiā ad Iſaac patrē ſuum in Mambre,
Ciuitatē-Arbee, hæc eſt Hebron: in qua pe-
28 regrinatus eſt Abrahā & Iſaac. ‡ Et cōpleti
ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum.
29 ‡Conſumptuſq; ætate mortuus eſt: & appo-
ſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus dierum:
& ſepelierunt eum Eſau & Iacob filij ſui.

CAP. XXXVI.

1 HAE ſunt autē generationes Eſau , ipſe
2 eſt Edom. ‡ Eſau accepit vxores de fi-
A liabus Chanáan: Ada filiam Elon Hethæi, &
Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Heuæi.
3 ‡ Báſemath quoque filiam Iſmahel ſororem
4 Nabaioth. ‡ ‖Peperit autē Ada Eliphas: Bá- 1.Pa.1.c.35.
5 ſemath genuit Rahuel: ‡ Oolibama genuit
Iehus & Ihelom & Core. hi filii Eſau qui na-
6 ti ſunt ei in Terra-Chanáā. ‡ Tulit aūt Eſau
vxores ſuas & filios & filias, & omnē animā
domus ſuæ,& ſubſtantiā,& pecora, & cūcta
quæ habere poterat in Terra-Chanáan : &
abiit in alteram regionē,receſsitque à fratre
7 ſuo Iacob. ‡ ‖Diuites enim erant valde,& ſi- Sup.13. a.6.
mul habitare nō poterāt: nec ſuſtinebat eos
terra peregrinationis eorū præ multitudine
8 gregum. ‡ ‖Habitauitq; Eſau in Mōte-Seir, Ioſu.24.a.4.
9 ipſe eſt Edom. ‡ Hæ autē ſunt generationes
10 Eſau patris Edom in Monte Seir , ‡ & hæc
B nomina filiorum eius : ‖Eliphaz filius Ada 1.Pa.1.c.34.
vxoris Eſau: Rahuel quoque filius Báſemath
11 vxoris eius. ‡ Fueruntq; Eliphaz filii: The-
man, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez*. *& Core.

Erat

‡ Erat autē Thamna, cōcubina Eliphaz filii 12
Eſau: quæ peperit ei Amalec. hi ſunt filii A-
da vxoris Eſau. ‡ Filii autē Rahuel: Nahath 13
& Zara, Samma & Meza. hi filii Baſemath
vxoris Eſau. ‡ Iſti quoq; erāt filii Oolibama 14
filiæ Anæ filiæ Sebeō, vxoris Eſau, quos ge-
nuit ei Iehus & Ihelom & Core. ‡ Hi duces 15
filiorū Eſau: Filii Eliphaz primogeniti Eſau:
dux Themā, dux Omar, dux Sepho, dux Ce-
nez, ‡ dux Core, dux Gatham, dux Amalec. 16
hi filii Eliphaz in Terra-Edō, & hi filii Ada.
‡ Hi quoq; filii Rahuel filii Eſau: dux Nahat, 17
dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi aūt du-
ces Rahuel in Terra Edom: ⌐ iſti filij Baſe-
math vxoris Eſau˥. ‡ Hi aūt filii Oolibama 18
vxoris Eſau: dux Iehus, dux Ihelō, dux Core.
hi duces Oolibama filiæ Anæ vxoris Eſau. C
‡ Iſti ſunt filii Eſau, & hi duces eorū: ipſe eſt 19
1.Par.1.c.38. Edom. ‡ ‖ Iſti ſunt filii Seir Horræi, habita- 20
tores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & A-
na, ‡ & Diſon, & Aſer, & Diſan. hi duces Hor 21
ræi, filii Seir in Terra-Edō. ‡ Facti ſunt autē 22
filii Lotan: Hori & Hemam. erat autē ſoror
Lotan Thamna. ‡ Et iſti filii Sobal: Aluan & 23
Manahat & Ebal & Sepho & Onam. ‡ Et hi 24
filii Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt Ana qui in-
uenit aquas calidas in ſolitudine, cū paſceret
aſinas Sebeon patris ſui. ‡ Habuitq; filiū Di- 25
ſon, & filiam Oolibama. ‡ Et iſti filii Diſon: 26
Hamdā, & Eſeban, & Iethrā, & Charā. ‡ Hi 27
quoq; filii Eſer, Balaan, & Zauan, & Acan.
‡ Habuit autem filios Diſan Hus, & Aran. 28
‡ Hi duces Horræorū: dux Lotan, dux Sobal, 29
dux Sebeō, dux Ana, ‡ dux Diſon, dux Eſer, 30
dux Diſan: Iſti duces Horræorū qui impera-
uerūt in Terra-Seir. ‡ Reges autē qui regna- 31
uerūt in Terra-Edō antequā haberēt regem D
filii Iſraël, fuerūt hi: ‡ Bela filius Beor, nomē- 32
que vrbis eius Denába. ‡ Mortuus eſt autem 33
Bela, & regnauit pro eo Iobab filius Zaræ de
Boſra. ‡ Cumq; mortuus eſſet Iobab, regna- 34
uit pro eo Huſam de terra Themanorum.
‡ Hoc quoq; mortuo, regnauit pro eo Adad 35
filius Badad, qui percuſſit Madian in Regio-
ne-Moab: & nomē vrbis eius Auith. ‡ Cūque 36
mortuus eſſet Adad, regnauit pro eo Semla
de Maſreca. ‡ Hoc quoq; mortuo regnauit 37
pro eo Saul de fluuio Rohoboth. ‡ Cūque & 38
hic obiiſſet, ſucceſſit in regnum Balanan fi-
lius Achobor. ‡ Iſto quoq; mortuo regnauit 39
pro eo Adar, nomēq; vrbis eius Phau: & ap-
pellabatur vxor eius Meetabel, filia Matred
filiæ Mezaab. ‡ Hæc ergo nomina ducū Eſau 40
in cognationibus, & locis, & vocabulis ſuis:
dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, ‡ dux 41
Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ‡ dux Ce- 42
nez, dux Themā, dux Mapſar, ‡ dux Magdiel, 43
dux Hiram: hi duces Edō habitātes in terra
imperii ſui, ipſe eſt Eſau pater Idumæorū.

## CAP. XXXVII.

HAbitauit autem Iacob in Terra-Cha- 1
nāā, in qua pater ſuus peregrinatus eſt. A
‡ Et hæ ſunt generationes eius: Ioſeph cùm 2
ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregē cum
fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis
Balæ, & Zelphæ vxorū patris ſui: accuſauitq;
fratres ſuos apud patrem crimine peſsimo.
3 ‡ Iſraël autē diligebat Ioſeph ſuper omnes
filios, eò quòd in ſenectute genuiſſet eū: fe-
4 citque ei tunicam polymitā. ‡ Videntes autē
fratres eius quòd à patre plus cunctis filiis
amaretur, oderāt eum, nec poterāt ei quid-
5 quā pacificè loqui. ‡ Accidit quoq; vt viſum
ſomnium referret fratribus ſuis, quæ cauſa
6 maioris odij ſeminarium fuit. ‡ Dixitque ad
7 eos, Audite ſomniū meū quod vidi: ‡ Puta-
B bam nos ligare manipulos in agro: & quaſi
conſurgere manipulū meū, & ſtare, veſtroſ-
que manipulos circunſtantes adorare mani-
8 pulū meū. ‡ Reſpōderunt fratres eius, Nun-
quid rex noſter eris? aut ſubiiciemur ditio-
ni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomniorū atq; ſer-
monū, inuidiæ & odii fomitem miniſtrauit.
9 ‡ Aliud quoq; vidit ſomnium, quod narrans
fratribus, ait, Vidi per ſomniū quaſi ſolem
& lunam, & ſtellas vndecim adorare me.
10 ‡ Quod cū patri ſuo, & fratribus retuliſſet,
C increpauit eū pater ſuus, & dixit, Quid ſibi
vult hoc ſomniū, quod vidiſti? num ego &
mater tua, & fratres tui adorabimus te ſu-
11 per terrā? ‡ Inuidebant ei igitur fratres ſui:
12 pater verò rem tacitus cōſiderabat. ‡ Cumq;
fratres illius in paſcēdis gregibus patris mo-
13 rarētur in Sichē, ‡ dixit ad eū Iſraël, Fratres
tui paſcunt oues in Sichimis: veni, mittā te
14 ad eos. Quo reſpōdente, ‡ Præſto ſum: ait ei,
Vade, & vide, ſi cūcta proſpera ſint erga fra-
tres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid
D agatur. Miſſus de Valle-Hebrō, venit in Si-
15 chē: ‡ inuenitq; eum vir errantē in agro, &
16 interrogauit quid quæreret. ‡ At ille reſpon
dit, Fratres meos quæro, indica mihi vbi pa-
17 ſcant greges. ‡ Dixitq; ei vir, Receſſerunt de
loco iſto: audiui autē eos dicētes, Eamus in
Dothain. Perrexit itaque Ioſeph poſt fratres
18 ſuos, & inuenit eos in Dothain. ‡ Qui cùm
vidiſſent eum procul, antequā accederet ad
19 eos, cogitauerunt illū occidere. ‡ Et mutuò
20 loquebātur, Ecce ſomniator venit: ‡ venite,
occidamus eum, & mittamus in ciſternā ve-
terem: dicemuſq;, Fera peſsima deuorauit
E eum. & tūc apparebit quid illi proſint ſom-
21 nia ſua. ‡ ‖ Audiens autē hoc Ruben, nitebatur liberare eū de manibus eorū, & dicebat, Inf.42.c.22
22 ‡ Nō ᵃinterficiatis˥ animā eius, nec ᵇeffunda- ᵃinterficiamus.
tis˥ ſanguinē: ſed proiicite eum in ciſternam ᵇeffundamus.
ᶜhanc˥, quæ eſt in ſolitudine, manuſque ve- ᶜveterem.
ſtras ſeruate innoxias. hoc autē dicebat, vo-
lens eripere eum de manibus eorū, & red-
23 dere patri ſuo. ‡ Cōfeſtim igitur vt peruēnit
ad fratres ſuos, nudauerunt eū tunica talari,
24 & polymita: ‡ miſeruntq; eum in ciſternam
25 ⌐ veterē˥, quæ nō habebat aquā. ‡ Et ſedētes ⌐.8.
vt comederent panē, viderunt Iſmahelitas
viatores venire de Galaad, & camelos eorū
F portantes aromata, & reſinam, & ſtacten in
26 Aegyptū. ‡ Dixit ergo Iudas fratribus ſuis,
Quid nobis prodeſt ſi occiderimus fratrem
noſtrum, & celauerimus ſanguinem ipſius?
27 ‡ Melius eſt vt venundetur Iſmahelitis, &
manus noſtræ non polluantur: frater enim, Sap.10.c.13.
& caro noſtra eſt. Acquieuerunt fratres ſer- Pſal.104.
28 monibus illius. ‡ ‖ Et prætereuntibus ᵃMa- ᵃIſmahelidianitis˥ negotiatoribus, extrahentes eū de tis. 9.

ªtriginta ciſterna,vendiderũt eũ Iſmahelitis ªviginti³
argenteis, qui duxerunt eum in Aegyptum.
‡ Reuerſuſq; Ruben ad ciſternã,non inuenit 29
puerum: ‡ & ſciſsis veſtibus pergens ad fra- 30
tres ſuos,ait,Puer nõ comparet, & ego quò
ibo? ‡ Tulerunt autem tunicam eius, & in 31
ſanguinẽ hœdi quem occiderãt, tinxerunt:
‡ mittentes qui ferrent ad patrẽ, & dicerẽt, 32
Ioſ.44.ſ.28 ‖Hanc inuenimus: vide vtrum tunica filii G
tui ſit,an nõ.‡ Quam cùm agnouiſſet pater, 33
ait, Tunica filii mei eſt, fera peſsima comẽ-
dit eum,beſtia deuorauit Ioſeph.‡ Sciſsiſq; 34
veſtibus, indutus eſt cilicio, lugens filium
ſuum multo tempore.‡ Congregatis autem 35
cunctis liberis eius vt lenirẽt dolorẽ patris,
noluit conſolationẽ accipere:ſed ait,Deſcẽ-
dam ad filium meum lugens in infernũ. Et
illo perſeuerante in fletu, ‡ Madianitæ ven- 36
didecunt Ioſeph in Aegypto Phutiphari eu-
nucho Pharaonis magiſtro militum.

## CAP. XXXVIII.

EOdem tempore deſcẽdens Iudas à fra- 1
tribus ſuis,diuertit ad virũ Odollami- A
1.Para.2.a ten,nomine Hiram. ‡ ‖Viditq; ibi filiã ho- 2
minis Chananæi, vocabulo Sua: & accepta
vxore,ingreſſus eſt ad eam.‡ Quæ concepit, 3
& peperit filiũ, & vocauit nomen eius Her.
Nu.26.b.19 ‡ ‖Rurſumq; cõcepto fœtu, natum filiũ vo- 4
cauit Onan. ‡ Tertiũ quoq; peperit: quẽ ap- 5
pellauit Sela,quo nato,parere vltrà ceſſauit.
‡Dedit aũt Iudas vxorem primogenito ſuo 6
Nu.26.a.19 Her,nomine Thamar. ‡ ‖Fuit quoque Her 7
primogenitus Iudæ, nequã in cõſpectu Do- B
mini:& ab eo occiſus eſt.‡ Dixit ergo Iudas 8
ad Onan filiũ ſuum,Ingredere ad vxorẽ fra-
tris tui,& ſociare illi,vt ſuſcites ſemẽ fratri
tuo. ‡ Ille ſciẽs nõ naſci ſibi filios, introiens 9
ad vxorẽ fratris ſui,ſemẽ fundebat in terrã:
ne liberi fratris nomine naſcerẽtur. ‡ Et id- 10
circo percuſsit eum Dñs,eo quòd rem dete-
ſtabilẽ faceret. ‡ Quam ob rem dixit Iudas 11
Thamar nurui ſuæ, Eſto vidua in domo pa-
tris tui, donec creſcat Sela filius meus: ti-
mebat enim ne & ipſe moreretur, ſicut fra-
tres eius. Quæ abiit, & habitauit in domo
patris ſui.‡ Euolutis aũt multis diebus mor 12
tua eſt ªSuaª vxor Iudæ:qui poſt luctum cõ C
ªfilia Suæ 4. ſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores
ouium ſuarũ, ipſe & Hiras opilio gregis O-
dollamites,in Thãnas.‡ Nuntiatũq; eſt Tha- 13
mar quòd ſocer illius aſcenderet in Thãnas
ad tondẽdas oues. ‡ Quæ depoſitis vidui- 14
tatis veſtibus aſſumpſit theriſtrum: & mutato
habitu ſedit in biuio itineris, quod ducit
Thamnã:eo quòd creuiſſet Sela, & non eum
accepiſſet maritũ.‡ Quã cùm vidiſſet Iudas, 15
ſuſpicatus eſt eſſe meretricẽ:operuerat enim D
vultum ſuum,ne agnoſceretur.‡ Ingrediẽſ- 16
que ad eam,ait, Dimitte me vt coëam tecũ:
neſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua
reſpõdente, Quid dabis mihi, vt fruaris cõ-
cubitu meo? ‡ dixit,Mittam tibi hœdum de 17
gregibus.Ruſumq; illa dicẽte, Patiar quod
vis,ſi dederis mihi arrhabõnẽ,donec mittas
quod polliceris. ‡ Ait Iudas, Quid tibi vis 18
pro arrhabõne dari?Reſpõdit,Annulũ tuum,
& armillam,& baculum quem manu tenes.
Ad vnum igitur coitum mulier concepit.
19 ‡ & ſurgens abiit: depoſitoq; habitu quem
E ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.
20 ‡ Miſit autẽ Iudas hœdum per paſtorẽ ſuum
Odollamiten, vt reciperet pignus quod de-
derat mulieri:qui cùm non inueniſſet eam,
21 ‡ interrogauit homines loci illius, Vbi eſt
mulier quæ ſedebat in biuio? Reſpondenti-
bus cunctis,Non fuit in loco iſto meretrix:
22 ‡ reuerſus eſt ad Iudã,& dixit ei, Nõ inueni
eam:ſed & homines loci illius dixerũt mihi
23 nunquã ſediſſe ibi ſcortum.‡ Ait Iudas,Ha-
F beat ſibi,certè mẽdacii arguere nos non po-
teſt:ego miſi hœdum quem promiſeram, &
24 tu nõ inueniſti eam. ‡ Ecce autem poſt tres
menſes nuntiauerũt Iudæ,dicentes,Fornica-
ta eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus
illius intumeſcere.Dixitq; Iudas,Producite
25 eam vt cõburatur.‡ Quæ cùm duceretur ad
pœnã,miſit ad ſocerũ ſuum,dicens, De viro
cuius hæc ſunt, concepi: cognoſce cuius ſit
26 annulus,& armilla,& baculus.‡Qui agnitis
G muneribus ait, Iuſtior me eſt: quia non tra-
didi eam Sela filio meo. Attamen vltrà non
27 cognouit eam.‡ ‖Inſtante autẽ partu, appa- Matt.1.a.3
ruerunt gemini in vtero: atque in ipſa effu-
ſione infantium vnus protulit manum, in
28 qua obſtetrix ligauit coccinũ, dicens, ‡ Iſte
29 egredietur prior. ‡Illo verò retrahente ma-
num,egreſſus eſt alter: dixitq; mulier,Qua-
re diuiſa eſt propter te maceria? & ob hanc
30 cauſam vocauit nomẽ eius Phares. ‡ ‖Poſt- 1.Par.2.a.4
ea egreſſus eſt frater eius, in cuius manu e-
rat coccinum: quem appellauit Zara.

## CAP. XXXIX.

1 IGitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptum, e-
A mitque eum Phutiphar eunuchus Pha-
raonis,princeps exercitus ſui,vir Aegyptius,
de manu Iſmahelitarũ, à quibus perductus
2 erat.‡Fuitque Dominus cum eo, & erat vir
in cunctis proſperè agens: habitauitque in
3 domo domini ſui, ‡ qui optimè nouerat Do
minum eſſe cum eo, & omnia quæ ªgereret
4 ab eoª dirigi in manu illius. ‡ Inuenitq; Io- ªgererẽtur ab eo 5.
ſeph gratiã corã domino ſuo, & miniſtrabat
ei: a quo præpoſitus omnibus gubernabat
creditam ſibi domũ, & vniuerſa quæ ei tra-
5 dita fuerant: ‡ benedixitq; Dominus domui
B Aegyptii propter Ioſeph,& multiplicauit tã
in ædibus quàm in agris cunctam eius ſub-
6 ſtãtiam. ‡ nec quidquam aliud nouerat, niſi
panem quo veſcebatur. Erat autem Ioſeph
7 pulchra facie,& decorus aſpectu.‡ Poſt mul
tos itaq; dies iniecit domina ſua oculos ſuos
8 in Ioſeph,& ait,Dormi mecum. ‡ Qui ne-
quaquã acquieſcens operi nefario,dixit ad
eã,Ecce dominus meus omnibus mihi tra-
9 ditis ignoret quid habeat in domo ſua:‡ nec
quicquam eſt quod nõ in mea ſit poteſtate,
vel nõ tradiderit mihi, præter te, quæ vxor
eius es: quomodo ergo poſſum hoc malum
10 facere,& peccare inªDominum meũª?‡Hu- ªDeum 9.
C iuſcemodi verbis per ſingulos dies* & mu- *loquebatur 4.
lier moleſta erat adoleſcẽti,& ille recuſabat
11 ſtuprũ. ‡ Accidit autẽ quadã die vt intraret
Ioſeph domũ,& operis quippiã abſq; arbitris
12 faceret: ‡ & illa apprehẽſa laſcinia veſtimẽti
eius,

eius,diceret, Dormi mecum. Qui relicto in
manu eius pallio, fugit, & egreſſus eſt foras.
‡ Cumq; vidiſſet mulier veſtẽ in manibus 13
→.9. ſuis: & ſe eſſe cõtemptam, ‡vocauit → ad ſe° 14
homines domus ſuę, & ait ad eos: En intro-
duxit virum Hebræum, vt illuderet nobis:
ingreſſus eſt ad me, vt coiret mecũ. cumque
ego ſucclamaſſem, ‡& audiſſet vocẽ meam, 15
reliquit palliũ quod tenebã, & fugit foras.
‡In argumẽtum ergo fidei retentũ pallium 16
oſtendit marito reuertenti domum, ‡& ait, D
Ingreſſus eſt ad me ſeruus Hebręus quẽ ad- 17
duxiſti vt illuderet mihi: ‡cumque audiſſet 18
me clamare, reliquit palliũ quod tenebam,
& fugit foras. ‡ His auditis dominus, & ni- 19
mium credulus verbis coniugis, iratus eſt
Pſal. 104. valde, ‡tradiditq; Ioſeph in carcerem, vbi 20
b.18. vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clau
ſus. ‡Fuit autem Dominus cum Ioſeph, & 21
miſertus eſt illius: & dedit ei gratiã in con-
ſpectu principis carceris. ‡ Qui tradidit in 22
manu illius vniuerſos vinctos qui in cuſto-
dia tenebantur: & quicquid fiebat, ſub ipſo
erat. ‡Nec nouerat aliquid cunctis ei credi- 23
tis: Dominus enim erat cum illo, & omnia
opera eius dirigebat. CAP. XL.

His itaq; geſtis accidit vt peccarẽt duo 1
eunuchi, pincerna regis Aegypti, & pi A
ſtor domino ſuo. ‡Iratusq; cõtra eos Pharao 2
(nã alter pincernis præerat, alter piſtorib⁹)
‡miſit eos in carcerem principis militum. 3
in quo erat vinct⁹ & Ioſeph. ‡At cuſtos car- 4
ceris tradidit eos Ioſeph, qui & miniſtrabat
eis: aliquantulum temporis fluxerat, & illi
in cuſtodia tenebantur. ‡Videruntq; ambo 5
ſomniũ nocte vna, iuxta interpretationem
congruam ſibi. ‡ad quos cùm introiſſet Io- 6
ſeph manè, & vidiſſet eos triſtes, ‡ſciſcita- 7
tus eſt eos, dicens, Cur triſtior eſt hodie ſo-
lito facies veſtra? ‡Qui reſponderunt, Som- 8
nium vidimus, & non eſt qui interpretetur B
nobis. Dixitq; ad eos Ioſeph: Nunquid non
Dei eſt interpretatio? referte mihi quid vi-
deritis. ‡Narrauit prior, præpoſitus pincer- 9
narum ſomnium ſuũ: Videbam coram me
vitem, ‡in qua erant tres propagines, creſce- 10
→.9. re paulatim → in⁹ gẽmas, & poſt flores vuas
matureſcere: ‡calicemq; Pharaonis in ma- 11
nu mea. tuli ergo vuas, & expreſsi in calicẽ
quem tenebã, & tradidi poculum Pharaoni.
‡Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt interpretatio 12
ſomnij, Tres propagines, tres adhuc dies
ſunt. ‡poſt quos recordabitur Pharao mini 13
ſterij tui, & reſtituet te in gradũ priſtinum:
dabisq; ei calicẽ iuxta officium tuum, ſicut
antè facere conſueueras. ‡Tantùm memẽto 14
mei, cùm tibi bene fuerit, & facias mecum C
miſericordiã: vt ſuggeras Pharaoni vt edu-
cat me de iſto carcere. ‡quia furtim ſublat⁹ 15
ſum de terra Hebræorum, & hîc innocẽs in
lacum miſſus ſum. ‡Vidẽs piſtorũ magiſter 16
quòd prudenter ſomniũ diſſoluiſſet, ait, Et
ego vidi ſomniũ, Quòd tria caniſtra farinæ
haberem ſuper caput meum: ‡& in vno ca- 17
niſtro quod erat excelſius, portare me oẽs
cibos qui fiũt arte piſtoria, auesq; comedere
ex eo. ‡Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt interpre- 18
tatio ſomnij, Tria caniſtra, tres adhuc dies
19 ſunt: ‡poſt quos auferet Pharao caput tuũ,
ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt vo-
20 lucres carnes tuas. ‡Exinde dies tertius na-
talitius Pharaonis erat: qui faciẽs grãde cõ-
uiuium pueris ſuis, recordatus eſt inter epu
las magiſtri pincernarum, & piſtorũ princi-
21 pis. ‡Reſtituitq; alterum in locum ſuum, vt
22 porrigeret ªei⁹ poculum: ‡alterum ſuſpendit ª regi 9.
in patibulo, vt coniectoris veritas probare-
23 tur. ‡Et tamen ſuccedentibus proſperis, præ
poſitus pincernarum oblitus eſt interpretis
ſui. CAP. XLI.

1 Poſt duos annos vidit Pharao ſomniũ.
2 Putabat ſe ſtare ſuper fluuiũ, ‡de quo
A aſcendebãt ſeptem boues, pulchræ & craſſæ
nimis: & paſcebantur in locis paluſtribus.
3 ‡Aliæ quoq; ſeptem emergebãt de flumine
fœdæ, confectæque macie: & paſcebantur in
4 ipſa amnis ripa in locis virẽtibus. ‡deuora-
ueruntq; eas, quarum mira ſpecies & habi-
tudo corporum erat. Expergefactus Pharao,
5 ‡rurſum dormiuit, & vidit alterum ſom-
nium. Septẽ ſpicæ pullulabãt in culmo vno
6 plenæ atque formoſæ: ‡aliæ quoq; totidem
ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine oriebãtur,
7 ‡deuorantes omnem priorum pulchritudi-
8 nem. Euigilãs Pharao poſt quietem, ‡& fa-
cto manè, pauore perterritus, miſit ad → om- →.10.
nes⁹ coniectores Aegypti, cunctosq; ſapien-
tes: & accerſitis narrauit ſomnium, nec erat
9 qui interpretaretur. ‡ Tunc demum remi-
B niſcens pincernarum magiſter, ait, Confiteor
10 peccatum meũ: ‡ Iratus rex ſeruis ſuis, me
& magiſtrum piſtorum retrudi iuſſit in car
11 cerem principis militum: ‡ vbi vna nocte
vterq; vidimus ſomnium, præſagium futu-
12 rorum. ‡ Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem
ducis militũ famulus: cui narrãtes ſomnia,
13 ‡audiuimus quicquid poſtea rei probauit
euẽtus. ego enim redditus ſum officio meo:
14 & ille ſuſpenſus eſt in cruce. ‡ Protinus ad
regis imperiũ eductũ de carcere Ioſeph to- Pſal. 104.
tonderunt: ac veſte mutata obtulerunt ei. b.20.
15 ‡Cui ille ait, Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſe-
rat: quæ audiui te ſapientiſſimè conijcere.
16 ‡Reſpondit Ioſeph: Abſq; me Deus reſpõde
17 bit proſpera Pharaoni. ‡Narrauit ergo Pha-
C rao quod viderat, Putabam me ſtare ſuper
18 ripam fluminis, ‡ & ſeptem boues de amne
conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carni
bus: quæ in paſtu paludis vireta carpebãt.
19 ‡& ecce, has ſequebãtur aliæ ſeptem boues,
in tantum deformes, & macilentæ, vt nun-
20 quam tales in Terra Aegypti viderim. ‡quę
21 deuoratis & cõſumptis prioribus, ‡nullum
ſaturitatis dedêre veſtigiũ: ſed ſimili macie
& ſqualore torpebãt. Euigilãs, rurſus ſopore
22 depreſſus, ‡vidi ſomnium, Septem ſpicę pul
lulabant in culmo vno plenæ atq; pulcher-
23 rimæ. ‡alię quoq; ſeptem tenues & percuſſę
24 vredine, oriebantur è ſtipula: ‡quæ priorum
pulchritudinem deuorauerunt. Narraui cõ-
iectoribus ªſomniũ⁹, & nemo eſt qui ediſſe- ª ſomnio-
25 rat. ‡Reſpõdit Ioſeph. Somnium regis vnũ rum 4.
eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtẽdit Pharaoni.
26 ‡Septem boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ
 plenæ:

plenæ: ſeptē hubertatis anni ſunt. eandemq́; D
vim ſomnij comprehendunt. ‡Septē quoq; 27
boues tenues atq; macilentæ, quæ aſcende-
runt poſt eas, & ſeptē ſpicæ tenues, & vento
vrēte percuſſę: ſeptē anni vēturę ſunt famis.
‡Qui hoc ordine complebuntur. ‡Ecce, ſe- 28
ptem anni venient fertilitatis magnę in vni- 29
uerſa Terra-Aegypti: ‡ quos ſequētur ſeptē 30
anni alij tantæ ſterilitatis, vt obliuioni tra-
datur cuncta retrò abundantia: cōſumptura
eſt enim fames omnē terram, ‡& hubertatis 31
magnitudinē, perditura eſt inopiæ magni-
tudo. ‡Quod autē vidiſti ſecundò ad eandē 32
rem pertinens ſomniū: firmitatis indicium
eſt, eo quòd fiat ſermo Dei, & velocius im-
pleatur. ‡Nunc ergo prouideat rex virū ſa- 33
pientem & induſtrium, & præficiat eū Ter-
ræ-Aegypti. ‡Qui conſtituat præpoſitos per 34
cunctas regiones: & quintā partem fructuū
per ſeptē annos fertilitatis, ‡ qui iam nunc 35
futuri ſunt, cōgreget in horrea: & omne fru
mentū ſub Pharaonis poteſtate condatur,
ſeruetúrq́; in vrbibus. ‡Et præparetur futu- 36
ræ ſeptē annorum fami quæ oppreſſura eſt E
Aegyptum, & nō conſumetur terra inopia.
‡Placuit Pharaoni conſiliū & cunctis mini- 37
ſtris eius, ‡locutuſq́; eſt ad eos: Num inue- 38
nire poterimus talē virum, qui ſpiritu Dei
plenus ſit? ‡Dixit ergo ad Ioſeph: Quia oſtē 39
dit tibi Deus omnia quæ locutus eſt, nun-
quid ſapientiorē & conſimilē tui inuenire
Pſal.104. b.21. poterero? ‡‖Tu eris ſuper domū meam, & ad 40
1.Mach.2. f.51. tui oris imperiū cunctus populus obediet:
Act.7.b.2. vno tantū regni ſolio te præcedā. ‡Dixitq́; 41
ᵃTulit 8. rurſum Pharao ad Ioſeph: Ecce, conſtitui te
ſuper vniuerſam Terrā-Aegypti. ‡ᵃTulitq́;ᵃ 42
annulū de manu ſua, & dedit eum in manu
eius: veſtiuitque eum ſtola byſſina, & collo
torquem aureā circumpoſuit. ‡Fecitq́; eum 43
ᵃſecum 6. aſcendere ſuper currum ſuum ᵃ ſecundumᵃ
clamante præcone, vt omnes corā eo genu
flecterent, & præpoſitū eſſe ſcirent vniuerſæ
ᵃ10. Terrę-Aegypti. ‡Dixit quoq; rexᵃ Aegyptiᵃ 44
ad Ioſeph: Ego ſum Pharao: abſq; tuo impe F
rio non mouebit quiſquā manum aut pedē
in omni Terra-Aegypti. ‡ Vertitq́; nomen 45
eius, & vocauit eum lingua Aegyptiaca, Sal
uatorem-mundi. Deditq́; illi vxorem Aſe-
neth filiā Phutipharis ſacerdotis Heliopo-
leos. Egreſſus eſt itaque Ioſeph ad Terram-
Aegypti ‡(triginta autē annorū erat quādo 46
ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & cir-
cuiuit omnes regiones Aegypti. ‡Venitq́ue 47
fertilitas ſeptē annorum: & in manipulos re
dactæ ſegetes cōgregatæ ſunt in horrea Ae-
gypti. ‡ Omnis etiā frugum abundantia in 48
ſingulis vrbibus condita eſt. ‡ Tantaq́; fuit 49
abundantia tritici, vt arenæ maris coæqua-
Infr.46.c. 20.48.a.5. retur, & copia menſurā excederet. ‡‖Natiq́; 50
ſunt Ioſeph filij duo antequam veniret fa- G
mes: quos peperit ei Aſeneth filia Phutipha
ris ſacerdotis Heliopoleos. ‡Vocauitq́; no- 51
men primogeniti, Manaſſes, dicēs: Obliuiſci
me fecit Deus omnium laborum meorum,
& domus patris mei. ‡ Nomē quoq; ſecun- 52
di appellauit Ephráim: dicens, Creſcere me
fecit Deus in terra paupertatis meæ. ‡Igitur 53

tranſactis ſeptem hubertatis annis, qui fue-
54 rant in Aegypto, ‡‖cœperunt venire ſeptē Pſal.104. b.16.
anni inopiæ, quos prædixerat Ioſeph: & in
vniuerſo orbe fames præualuit, in cuncta
55 autē Terra-Aegypti ᵃpanisᵃ erat. ‡Qua eſu- ᵃfames.
riente clamauit populus ad Pharaonem ali-
menta petēs. Quibus ille reſpondit: Ite ad
Ioſeph: & quicquid ipſe vobis dixerit, faci-
56 te. ‡Creſcebat autē quotidie fames in omni
terra: aperuitq́; Ioſeph vniuerſa horrea, &
vendebat Aegyptiis: nam & illos oppreſſe-
57 rat fames. ‡Omneſq́; prouinciæ veniebant
in Aegyptū, vt emerent eſcas, & malū inopiæ
temperarent.

## CAP. XLII.

1 Audiens autē Iacob quòd alimēta ven-
A derentur in Aegypto, dixit filiis ſuis:
2 Quare negligitis? ‡ ‖audiui quòd triticum Act.7.b.
venundetur in Aegypto: deſcēdite, & emite
nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non
3 conſumamur inopia. ‡Deſcendentes igitur
fratres Ioſeph decem, vt emerent frumenta
4 in Aegypto, ‡Ben-iamin domi retento à Ia-
cob, qui dixerat fratribus eius: Ne fortè in
5 itinere quicquam patiatur mali: ‡ Ingreſſi
ſunt Terram-Aegypti cū aliis qui pergebāt
ad emendum. Erat autem fames in Terra-
6 Chanáan. ‡Et Ioſeph ᵃerat princeps in Ter- ᵃprinceps
B ra-Aegyptiᵃ, atq; ad eius nutum frumenta Aegypti.10.
populis vendebantur. Cumq́ue adoraſſent
7 eum fratres ſui, ‡ & agnouiſſet eos, quaſi ad
alienos durius loquebatur, interrogans eos,
Vnde veniſtis? Qui reſponderunt: De Terra-
8 Chanáan, vt emamus victui neceſſaria. ‡Et
tamen fratres ipſe cognoſcens, nō eſt cogni
9 tus ab eis. ‡Recordatuſque ſomniorum quę
aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores
eſtis, vt videatis infirmiora terræ veniſtis.
10 ‡Qui dixerūt: Non eſt ita domine, ſed ſerui
11 tui venerunt vt emerent cibos. ‡Omnes fi-
C lij vnius viri ſumus: pacifici venimus, nec
quicquam famuli tui machinantur mali.
12 ‡Quibus ille reſpōdit, Aliter eſt, immunita
13 terræ huius conſiderare veniſtis. ‡ At illi
dixerunt, Duodecim, inquiunt, ſerui tui fra
tres ſumus, filij viri vnius in Terra-Cha-
náan: minimus cum patre noſtro eſt, alius
14 non eſt ſuper. ‡ Hoc eſt, ait, quod locutus
15 ſum, Exploratores eſtis. ‡Iam nunc experi-
mentum veſtri capiam: per ſalutē Pharao-
nis non egrediemini hinc, donec veniat fra
16 ter veſter minimus. ‡ Mittite ex vobis vnū,
& adducat eum: vos autē eritis in vinculis,
donec probentur quæ dixiſtis vtrum vera
an falſa ſint: alioquin per ſalutē Pharaonis
17 exploratores eſtis. ‡ Tradidit ergo illos cu-
18 ſtodiæ tribus diebus. ‡Die autē tertio edu-
ctis de carcere, ait, Facite quæ dixi, & viue-
19 tis: Deum enim timeo. ‡Si pacifici eſtis, fra
D ter veſter vnus ligetur in carcere: vos autē
abite, & ferte frumenta quæ emiſtis, in do-
20 mos veſtras: ‡& fratrem veſtrū minimū ad Infr.43.a.5.
me adducite, vt poſſim veſtros probare ſer
mones, & non moriamini. Fecerunt vt di-
21 xerat, ‡ & locuti ſunt ad inuicem, Meritò
hæc patimur, quia peccauimus in fratrem
noſtrum, videntes anguſtiam animæ illius
dum deprecaretur nos, & non audiuimus;

idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio. ‡ E 22
quibus vnus Ruben, ait, Nunquid non dixi
Suprà 37.d. vobis? ‖Nolite peccare in puerũ: & non au-
diſtis me? en ſanguis eius exquiritur. ‡ Neſ- 23
ciebant autẽ quòd intelligeret Ioſeph: eo q̃ F
per interpretẽ loqueretur ad eos. ‡ Auertit- 24
que ſe pàrumper, & fleuit: & reuerſus locu-
tus eſt ad eos. ‡ Tollensq́; Simeon, & ligans 25
illis præſentibus, iuſsit miniſtris vt implerẽt
eorum ſaccos tritico, & reponerẽt pecunias
ſingulorũ in ſacculis ſuis, datis ſuprà ciba-
riis in via: qui fecerunt ita. ‡ At illi portãtes 26
frumẽta in aſinis ſuis, profecti ſunt. ‡ Aper- 27
toq́; vnus ſacco vt daret iumento pabulum
in diuerſorio, contẽplatus pecuniam in ore
ſacculi, ‡ dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mi- 28
* mea 7. hi pecunia*, en habetur in ſacco. Et obſtu-
pefacti, turbatiq́; mutuo dixerũt: Quidnam F
eſt hoc quod fecit nobis Deus? ‡ Veneruntq́; 29
ad Iacob patrẽ ſuum in terram Chanáan, &
narrauerũt ei omnia quæ accidiſſent ſibi, di-
centes: ‡ Locutus eſt nobis dominus terræ 30
* illius 5. * durè, & putauit nos exploratores ⌐ eſſe
⌐.3. prouinciæ˥. ‡ Cui reſpondimus: Pacifici ſu- 31
mus, nec vllas molimur inſidias. ‡ Duode- 32
cim fratres vno patre geniti ſumus: vnus nõ
eſt ſuper, minimus cum patre noſtro eſt in
Terra Chanáã. ‡ Qui ait nobis, Sic probabo 33
q̃ pacifici ſitis. Fratrẽ veſtrũ vnũ dimittite
apud me, & cibaria domibus veſtris neceſſa-
ria ſumite, & abite: ‡ fratremq́; veſtrũ mi- 34
nimũ adducite ad me, vt ſciã quòd non ſitis
exploratores: & iſtũ qui tenetur in vinculis
recipere poſsitis: ac deinceps quæ vultis, e-
mendi habeatis licentiã. ‡ His dictis cũ fru- 35
mẽta effunderẽt, ſinguli reppererũt in ore ſac
corũ ligatas pecunias: exterritisq́; ſimul om
nibus, ‡ dixit pater Iacob: Abſq; liberis me 36
eſſe feciſtis, Ioſeph nõ eſt ſuper, Simeon te- G
netur in vinculis, & Ben-iamin auferetis:
in me hæc omnia mala reciderũt. ‡ Cui reſ- 37
pondit Ruben: Duos filios meos interfice, ſi
nõ reduxero illũ tibi: trade illum in manu
mea, & ego eum tibi reſtituã. ‡ At ille, Non 38
deſcendet, inquit, filius meus vobiſcũ: frater
eius mortuus eſt, & ipſe ſolus remanſit: ſi
quid ei aduerſitatis acciderit in terra ad
quam pergitis, deducetis canos meos cum
dolore ad inferos.

## CAP. XLIII.

INterim fames omnẽ terram vehemẽter 1
premebat. ‡ Cõſumptisq́; cibis quos ex 2
Aegypto detulerant, dixit Iacob ad filios A
ſuos: Reuertimini, & emite nobis pauxillũ
eſcarũ. ‡ Reſpõdit Iudas, Denuntiauit nobis 3
vir ille ſub atteſtatione iuriſiurãdi, dicens:
Non videbitis faciem meam, niſi fratrẽ ve-
ſtrũ minimũ adduxeritis vobiſcũ. ‡ Si ergo 4
vis eum mittere nobiſcũ, pergemus pariter,
& ememus tibi neceſſaria. ‡ Si autẽ non vis, 5
nõ ibimus: vir enim (vt ſæpe diximus) denũ
Suprà 42. d.20. tiauit nobis, dicens, ‖Non videbitis faciem
meam abſq; fratre veſtro minimo. ‡ Dixit 6
eis Iſraël: In meam hoc feciſtis miſeriam, vt B
indicaretis ei & aliũ habere vos fratrẽ. ‡ At 7
illi reſpõderũt, Interrogauit nos homo per
ordinẽ noſtram progeniẽ: ſi pater viueret: ſi
haberemus fratrem: & nos reſpondimus ei
conſequenter iuxta id quod fuerat ſciſcita-
tus: nũquid ſcire poteramus quòd dicturus
eſſet, Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?
8 ‡ Iudas quoq; dixit patri ſuo, Mitte puerum
mecũ, vt proficiſcamur, & poſsimus viuere:
9 ne moriamur nos & paruuli noſtri. ‡ Ego Infr. 44.
ſuſcipio puerũ: de manu mea require illum. g.32.
niſi reduxero & reddidero eũ tibi, ero pec-
10 cati reus in te omni tẽpore. ‡ Si nõ interceſ-
11 ſiſſet dilatio, iã vice altera veniſſemus. ‡ Igi-
C tur Iſraël pater eorũ dixit ad eos, Si ſic ne-
ceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de opti-
mis terræ frugibus in vaſis veſtris, & defer-
te viro munera, modicũ reſinæ, & mellis, &
ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdala-
12 rũ. ‡ Pecuniã quoq; duplicẽ ferte vobiſcũ: &
illam quam inueniſtis in ſacculis, reportate,
13 ne fortè errore factũ ſit. ‡ Sed & fratrem ve-
14 ſtrũ tollite, & ite ad virũ. ‡ Deus autẽ meus
omnipotens faciat vobis eũ placabilẽ: & re-
mittat vobiſcũ fratrem veſtrũ quẽ tenet ⌐ in ⌐.5.
vinculis˥, & hunc Ben-iamin: ego autẽ quaſi
15 orbatus abſque liberis ero. ‡ Tulerunt ergo
viri munera, & pecuniã duplicẽ, & Ben-ia-
min: deſcenderuntq́; in Aegyptum, & ſtete-
16 runt corã Ioſeph. ‡ Quos cùm ille vidiſſet,
D & Ben-iamin ſimul, præcepit diſpenſatori
domus ſuæ, dicens, Introduc viros domũ, &
occide victimas, & inſtrue conuiuium: quo-
17 niam mecũ ſunt comeſturi meridie. ‡ Fecit
ille ſicut fuerat imperatũ, & introduxit vi-
18 ros domũ. ‡ Ibiq́; exterriti, dixerũt mutuò:
Propter pecuniã quam retulimus prius in
ſaccis noſtris, introducti ſumus: vt deuoluat
in nos calumniã, & violenter ſubiiciat ſer-
19 uituti & nos, & aſinos noſtros. ‡ Quamobrẽ
in ipſis foribus accedentes ad diſpẽſatorem
20 ‡ locuti ſunt: Oramus domine vt audias
nos. ‖Iam antè deſcendimus vt emeremus Supr. 42. a.3
21 eſcas. ‡ Quibus emptis, cùm veniſſemus ad
diuerſoriũ, aperuimus ſaccos noſtros, & in-
E uenimus pecuniam in ore ſaccorum: quam
22 nunc eodem põdere reportauimus. ‡ Sed &
aliud attulimus argentum, vt emamus quæ
⌐ nobis˥ neceſſaria ſunt: nõ eſt in noſtra cõ- ⌐.5.
ſciẽtia quis poſuerit eã in marſupiis noſtris.
23 ‡ At ille reſpõdit, Pax vobiſcũ, nolite time-
re: Deus veſter, & Deus patris veſtri dedit
vobis theſauros in ſaccis veſtris. nam pecu-
niam quã dediſtis mihi, probatã ego habeo.
24 Eduxitque ad eos Simeon. ‡ Et introductis
domũ, attulit aquã, & lauerunt pedes ſuos,
25 deditq́; pabulũ aſinis eorũ. ‡ Illi verò para-
F bãt munera, donec ingrederetur Ioſeph me
ridie: audierãt enim quòd ibi comeſturi eſ-
26 ſent panem. ‡ Igitur ingreſſus eſt Ioſeph do-
mum ſuã, obtuleruntq́; ei munera, tenentes
in manibus ſuis: & adorauerũt proni in ter
27 ram. ‡ At ille clemẽter reſalutatis eis, inter-
rogauit eos, dicens, Saluúſne eſt pater veſter
ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit?
28 ‡ Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſeruus tuus
pater noſter, adhuc viuit. Et incuruati, ado-
29 rauerunt eum. ‡ Attollens autẽ Ioſeph ocu-
los, vidit Ben-iamin fratrem ſuum vteriũ,
& ait, Iſte eſt frater veſter paruulus, de quo
dixeratis mihi? Et rurſum, Deus, inquit, mi-

ſeruatur tui fili mi. ‡Feſtinauitq́;,quia com 30
mota fuerāt viſcera eius ſuper fratre ſuo, &
erumpebāt lachrymæ: & introiēs cubiculū
fleuit. ‡Rurſumq́; lota facie egreſſus,conti- 31
nuit ſe, & ait,Ponite panes. ‡Quibus appo- 32
ſitis,ſeorſum Ioſeph , & ſeorſum fratribus,
Aegyptiis quoq; qui veſcebātur ſimul,ſeor-
ſum (illicitum eſt enim Aegyptiis comedere
cum Hebræis,& prophanū putant huiuſce-
modi conuiuiū) ‡ſederūt corā eo,primoge- 33
nitus iuxta primogenita ſua , & minimus
iuxta ætatem ſuam . Et mirabantur nimis,
‡ſumptis partibus quas ab eo acceperant: 34
maiorq́; pars venit Ben-iamin,ita vt quinq;
partibus excederet. Biberuntq́;,& inebriati
ſunt cum eo.

## CAP. XLIIII.

PRæcepit autem Ioſeph diſpēſatori do- 1
mus ſuæ , dicens, Imple ſaccos eorum A
frumēto,quantū poſſunt capere: & pone pe-
cuniam ſingulorū in ſummitate ſacci. ‡Scy- 2
phum autē meū argenteū,& pretium quod
dedit tritici, pone in ore ſacci iunioris . fa-
ctumq́; eſt ita. ‡ Et orto manè, dimiſſi ſunt 3
cum aſinis ſuis. ‡Iamq́; vrbē exierāt,& pro- 4
Actuum 7. ceſſerant paululum: *tunc* Ioſeph accerſito
diſpēſatore domus,ait, Surge,inquit,& per-
ſequere viros: & apprehenſis dicito: Quare
reddidiſtis malū pro bono? ‡Scyphus quem 5
furati eſtis , ipſe eſt in quo bibit dominus B
meus, & in quo augurari ſolet: peſſimā rem
feciſtis. ‡Fecit ille vt iuſſerat. Et apprehenſis 6
per ordinē locutus eſt. ‡Qui reſponderunt: 7
Quare ſic loquitur dominus noſter,vt ſerui
tui tantū flagitij cōmiſerint? ‡Pecuniā quā 8
inuenimus in ſummitate ſaccorū, reporta-
uimus ad te de Terra-Chanáan: & quomo-
do conſequens eſt vt furati ſimus de domo
domini tui aurū vel argentū? ‡Apud quem- 9
cunq; fuerit inuentū ſeruorū tuorum quod C
quæris,moriatur, & nos erimus ſerui domi-
ni noſtri. ‡Qui dixit eis: Fiat iuxta veſtram 10
ſententiā: apud quencunq; fuerit inuētum,
ipſe ſit ſeruus meus, vos autē eritis innoxij.
‡Itaq; feſtinatò deponentes in terrā ſaccos, 11
aperuerunt ſinguli. ‡ Quos ſcrutatus, inci- 12
piēs à maiore vſq; ad minimū, inuenit ſcy-
phum in ſacco Ben-iamin. ‡ At illi ſciſsis 13
veſtibus,oneratisque rurſum aſinis, reuerſi
ſunt in oppidū. ‡ Primusq́; Iudas cū fratri- 14
bus ingreſſus eſt ad Ioſeph ( necdū enim de
loco abierat) omnesq́; ante eū pariter in ter
ram corruerunt. ‡ Quibus ille ait, Cur ſic 15
agere voluiſtis ? an ignoratis quòd nō ſit ſi- D
milis mei in augurandi ſciētia? ‡Cui Iudas, 16
Quid reſpondebimus, inquit, domino meo?
vel , Quid loquemur , aut iuſtè poterimus
obtēdere? Deus inuenit iniquitatē ſeruorū
tuorū , en omnes ſerui ſumus domini mei,
& nos, & apud quem inuentus eſt ſcyphus.
‡Reſponditq́; Ioſeph: Abſit à me vt ſic agā: 17
qui furatus eſt ſcyphū, ipſe ſit ſeruus meus,
vos autém abite liberi ad patrem veſtrum.
•.9. ‡Accedens *autem* propius Iudas, cōfiden- 18
ter ait , Oro domine mi , loquatur ſeruus E
tuus verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris
Supr.42. famulo tuo : tu es enim poſt Pharaonem
b.18. ‡dominus meus. Interrogaſti ‖prius ſeruos 19
20 tuos: Habetis patrem aut fratrem? ‡ & nos
reſpōdimus tibi domino meo: Eſt nobis pa-
ter ſenex,& puer paruulus, qui in ſenectute
illius natus eſt : cuius vterinus frater mor-
tuus eſt: & ipſum ſolū habet mater ſua, pa-
21 ter verò tenerè diligit eū. ‡Dixiſtiq́; ſeruis
F tuis: Adducite eum ad me,& ponam oculos
22 meos ſuper illum. ‡ Suggeſsimus domino
meo : Non poteſt puer relinquere patrem
23 ſuum: ſi enim illū dimiſeris,morietur. ‡‖Et Supr.43.a
dixiſti ſeruis tuis, Niſi venerit frater veſter 3.&.5.
minimus vobiſcū, non videbitis amplius fa
24 ciem meam. ‡Cùm ergo aſcēdiſſemus ad fa
mulū tuum patrem noſtrum, narrauimus ei
25 omnia quæ locutus eſt dominus meus. ‡Et
dixit pater noſter, Reuertimini, & emite no
26 bis parum tritici. ‡Cui diximus, Ire nō poſ-
ſumus: ſi frater noſter minimus deſcēderit
nobiſcū, proficiſcemur ſimul: alioquin illo
27 abſente,non audemus videre faciē viri. ‡Ad
G quæ ille reſpōdit, ‖Vos ſcitis quòd duos ge- Supr.37.c.
28 nuerit mihi vxor mea. ‡Egreſſus eſt vnus, & 23.g.33.
dixiſtis, Beſtia deuorauit eū: & hucuſq; non
29 comparet. ‡Si tuleritis & iſtū, & aliquid ei
in via cōtigerit, deducetis canos meos cum
30 mœrore ad inferos. ‡ Igitur ſi intrauero ad
ſeruū tuum patrē noſtrum, & puer defuerit,
(cū anima illius ex huius anima depēdeat)
31 ‡videritq́; eum non eſſe nobiſcum , morie-
tur, & deducent famuli tui canos eius cum
32 dolore ad inferos. ‡Ego propriè ſeruus tuus •.6.
•ſim* qui in meā hunc recepi fidem, & ſpo- Sup.43.b.9.
pondi dicens, ‖Niſi reduxero eum, peccati
reus ero in patrem meum omni tempore.
33 ‡Manebo itaq; ſeruus tuus pro puero in mi
niſterio domini mei, & puer aſcendat cum
34 fratribus ſuis. ‡Nō enim poſſum redire ad
patrem meū abſente puero: ne calamitatis,
quæ oppreſſura eſt patrē meū , teſtis aſsiſtā.

## CAP. XLV.

1 NOn ſe poterat vltrà cohibere Ioſeph
A multis coràm aſtātibus: vnde præce-
pit vt egrederētur cuncti foras,& nullus in-
2 tereſſet alienus agnitioni mutuæ. ‡ Eleua-
uitq́; vocem cum fletu: quam audierūt Ae-
3 gyptij,omnisq́; domus Pharaonis. ‡Et dixit
fratribus ſuis, Ego ſum Ioſeph: adhuc pater
meus viuit? Nō poterant reſpondere fratres
4 nimio terrore perterriti. ‡Ad quos ille cle-
B mēter: Accedite, inquit, ad me. Et cū acceſ
ſiſſent propè, ‖Ego ſum, ait, Ioſeph frater ve Act.7.b.13.
5 ſter, quem vēdidiſtis in Aegyptum. ‡Nolite
pauere, neq; vobis durū eſſe videatur quòd
vēdidiſtis me in his regionibus: ‖pro ſalute Inf.50.c.20.
enim veſtra miſit me De⁹ ante vos •in Ae- •.1.
6 gyptū*. ‡Biēniū eſt enim quòd cœpit fames
eſſe in terra: & adhuc quinque anni reſtant:
7 quibus nec arari poterit,nec meti. ‡Præmi-
ſitq́; me Deus vt reſeruemini ſuper terrā, &
8 eſcas ad viuēdū habere poſsitis. ‡Nō veſtro
C cōſilio,ſed Dei voluntate huc miſſus ſum: qui
fecit me quaſi patrē Pharaonis , & dominū
vniuerſæ domus eius , ac principē in omni
9 Terra-Aegypti. ‡ Feſtinate, & aſcendite ad
patrem meum,& dicetis ei, Hæc mandat fi-
lius tuus Ioſeph : Deus fecit me dominum
vniuerſæ Terræ-Aegypti: deſcēde ad me, ne
morēris,

morêris,‡& habitabis io Terra· Geſſē:eriſq́; 10
iuxta me tu,& filii tui, & filii filiorū tuorū,
oues tuæ,& armēta tua,& vniuerſa q̄ poſsi-
des.‡ Ibiq́; te paſcā(adhuc enim quinq; an- 11
ni reſidui ſunt famis)ne & tu pereas, & do- D
m⁹ tua,& omnia quæ poſsides.‡En oculi ve 12
ſtri & oculi fratris mei Ben-iamin vident
quòd os meū loquatur ad vos.‡Nūtiate pa- 13
tri meo vniuerſam gloriā meā,& cūcta quæ
vidiſtis in Aegypto:feſtinate,& adducite eū
ad me. ‡ Cumque amplexatus recidiſſet in 14
collū Ben-iamin fratris ſui,fleuit:illo quoq;
ſimiliter flente ſuper collum eius.‡ Oſcula- 15
tusq́; eſt Ioſeph omnes fratres ſuos,& plora-
uit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui
ad eū.‡ Auditumque eſt,& celebri ſermone 16
vulgatū in aula regis, Venerunt fratres Io- E
ſeph:& gauiſus eſt Pharao,atq; omnis fami-
lia eius. ‡ Dixitque ad Ioſeph vt imperaret 17
fratribus ſuis,dicens,Onerantes iumēta, ite
in Terrā-Chanáan, ‡ & tollite inde patrem 18
veſtrū & cognationē,& venite ad me:& ego
dabo vobis omnia bona Aegypti , vt come-
datis medullā terræ.‡ Præcipe etiam vt tol- 19
lant plauſtra de Terra-Aegypti, ad ſubue-
ctionē paruulorū ſuorū ac cōiugum:& dici F
to,Tollite patrē veſtrū:& properate quanto-
cyus venientes. ‡ Nec dimittatis quicquam 20
de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Ae-
gypti veſtræ erunt ‡Feceruntq́; filij Iſraël vt 21
eis mandatum fuerat . Quibus dedit Ioſeph
plauſtra, ſecundū Pharaonis imperiū : & ci-
baria in itinere. ‡ Singulis quoque proferri 22
iuſsit binas ſtolas: Bē-iamin verò dedit tre-
centos argēteos cum quinq; ſtolis optimis:
Act 12. ‡ tantūdem pecuniæ & veſtiū mittens patri 23
ſuo,addens ⁿeis' aſinos decē qui ſubueherent
ex omnibus diuitiis Aegypti , & totidē aſi-
nas,triticū in itinere,panesq; portātes. ‡ Di- 24
miſit ergo fratres ſuos, & proficiſcentibus
ait,Ne iraſcamini in via. ‡ Qui aſcendentes 25
ex Aegypto,venerūt in Terram· Chanáan ad G
patrē ſuum Iacob.‡ Et nuntiauerūt ei,dicē- 26
v.20. tes,Ioſeph ⸢filius tuus' viuit: & ipſe domi-
natur in omni Terra-Aegypti . Quo audito
Iacob,quaſi de graui ſomno euigilans, tamē
non credebat eis.‡ Illi econtra referebāt om 27
nem ordinē rei. Cumque vidiſſet plauſtra &
vniuerſa quæ miſerat, reuixit ſpiritus eius,
‡ & ait, Sufficit mihi ſi adhuc Ioſeph filius 28
meus viuit : vadā & videbo illum antequā
moriar.

CAP. XLVI.

PRofectusque Iſraël cum omnibus quæ 1
habebat,venit ad Puteum-iuramēti: & A
mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,
‡ audiuit eum per viſionē noctē vocantē ſe, 2
& dicentē ſibi: Iacob,Iacob. Cui reſpondit,
Ecce adſum.‡Ait illi Deus: Ego ſum fortiſsi 3
mus Deus patris tui:noli timere, deſcende
in Aegyptū , quia in gentem magnā faciam
te ibi. ‡ Ego deſcendam tecum illuc,& ego 4
inde adducam te reuertentē : Ioſeph quoq;
ponet manus ſuas ſuper oculos tuos. ‡ Sur- 5
Act.7.b.15. rexit autē Iacob à Puteo- iuramēti:‖ tulerūt-
que eum filij cum paruulis & vxoribus ſuis
in plauſtris quæ miſerat Pharao ad portan-
dum ſenem, ‡ & omnia quæ poſſederat in 6
Terra- Chanáan: ‖ venitq́; in Aegyptū cum Ioſ.24.a.4
7 omni ſemine ſuo,‡ filij eius, & nepotes filij, Pſ.104.b.23
8 & cūcta ſimul progenies. ‡ Hæc ſunt autem Iſa.52.a.4.
nomina filiorum Iſraël qui ingreſsi ſunt in Exod.1.a.2.
B Aegyptū,ipſe cū liberis ſuis.‖Primogenitus 6.b.14.
9 Ruben. ‡ Filij Ruben: Henoch & Phallu & Nu.26.a.5
10 Heſrō & Charmi.‡ ‖ Filij Simeō:Iamuel & 1.Par.5.a.1
Iamin ⁽& Ahod & Iachin & Sohar , & Saul & 3.
11 filius Chananitidis. ‡ ‖ Filij Leui: Gerſon & * & Iami.
12 Caath & Merari. ‡ ‖ Filij Iuda:Her & Onā Exo.6.c.15
& Sela & Phares & Zara. mortui ſunt autē 1.Pa.4.a.24
Her & Onan in Terra-Chanáā. Natiq́; ſunt 1.Par.6.a.1
13 filij Phares:Heſrō & Hamul.‡ ‖ Filij Iſſachar: 1.Par.2.a.5
14 Thola & Phua & Iob & Semerō. ‡ Filij Za- 4.d.21.
15 bulō: Sared & Elon & Iahelel. ‡ hi filij Liæ Supr.38.a.3.
quos genuit in Meſopotamia Syriæ cū Di- 1.P.ar.7.a.1.
na filia ſua, omnes animæ filiorū eius & fi-
16 liarū,triginta tres. ‡ Filij Gad: Sephō & Ag-
gi & Eſebon & Suni & Heri & Arodi & A-
17 reli.‡ ‖ Filij Aſer: Iamna & Ieſua & Ieſſui & 1.Par.7.f.30
Beria,Sara quoq; ſoror eorum . Filij Beria:
18 Heber & Melchiel.‡ hi filij Zelphæ, quā de-
dit Laban Liæ filiæ ſuæ. & hos genuit Iacob
19 ſedecim animas.‡ Filij Rachel vxoris Iacob:
20 Ioſeph & Ben-iamin.‡ ‖ Natiq́; ſunt Ioſeph Sup.41.f.51
C filij in terra-Aegypti,quos genuit ei Aſeneth
filia Phutipharis ſacerdotis Helіopoleos: Ma
21 naſſes & Ephraim. ‡ ‖ Filij Ben-iamin: Bela 1.Par.7.b.6
& Bechor & Asbel & Gera & Naamá & E- 8.a.1.
chi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.
22 ‡ hi filij Rachel quos genuit Iacob ; omnes
23 animæ quatuordecim ‡ Filij Dan: Huſim.
24 ‡ Filij Nephthali: Iaſiel & Guni & Ieſer &
25 Sallē ‡ Hi filij Balæ,quam dedit Laban Ra-
cheli filiæ ſuæ : & hos genuit Iacob: omnes
26 animæ ſeptē.‡ Cunctæq́; animæ quæ ingreſ-
ſæ ſunt cū Iacob in Aegyptū,& egreſſæ ſunt
de femore illius,abſq; vxoribus filiorū eius:
27 ſexaginta ſex. ‡ Filij autem Ioſeph qui nati
ſunt ei in Terra-Aegypti,animæ duæ.‖ Om- Deu.10.d.22
nes animæ domus Iacob quæ ingreſſæ ſunt
28 in Aegyptū,fuêre ſeptuaginta.‡ Miſit autem
Iudam ante ſe ad Ioſeph,vt nuntiaret ei, &
29 ille occurreret in Geſſen. ‡ Quò cùm per-
D ueniſſet , iuncto Ioſeph curru ſuo , aſcendit
obuiam patri ſuo ad eundē locum:videnſq́;
eum,irruit ſuper collum eius , & interam-
30 plexus fleuit.‡ Dixitq́; pater ad Ioſeph: Iam
lætus moriar,quia vidi faciē tuā,& ſuperſti-
31 tem te relinquo.‡ At ille locutus eſt ad fra-
tres ſuos,& ad omnē domū patris ſui, Aſcē-
dam,& nuntiabo Pharaoni,dicamq́; ei: Fra-
tres mei , & domus patris mei qui erant in
32 Terra· Chanáan venerunt ad me: ‡ & ſunt
viri paſtores ouiū,curamq́; habent alendorū
gregum:pecora ſua & armēta, & omnia quæ
33 habere potuerūt,adduxerūt ſecum. ‡ Cum-
que vocauerit vos,& dixerit, Quod eſt opus
34 veſtrum?‡ reſpōdebitis: Viri paſtores ſumus
ſerui tui, ab infantia noſtra vſq; in præſens,
& nos & patres noſtri . Hæc autē dicetis, vt
habitare poſsitis in Terra-Geſſen:quia dete-
ſtantur Aegyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph nūtiauit Pharaoni,
A dicēs,Pater meus & fratres, oues eorum
& armēta & cuncta quæ poſsidēt , venerunt
de Terra-

de terra Chanaã: & ecce cõſiſtunt in Terra-
Geſſen. ‡Extremos quoq; fratrũ ſuorũ quin 2
que viros cõſtituit corã rege: ‡ quos ille in- 3
terrogauit: Quid habetis operis? Reſpõderũt:
Paſtores ouiũ ſum' ſerui tui, & nos, & patres
noſtri. ‡Ad peregrinãdũ in terrã tuam veni- 4
mus: quoniã nõ eſt herba gregibus ſeruorũ
tuorũ, ingraueſcẽte fame in Terra-Chanaã:
a.2. petimusq; vt eſſe nos iubeas ᵃſeruos tuos'
in terra-Geſſen. ‡ Dixit itaq; rex ad Ioſeph: 5
Pater tuus & fratres tui venerũt ad te. ‡Ter- B
ra-Aegypti in conſpectu tuo eſt: in optimo 6
loco fac eos habitare, & trade eis terrã-Geſ-
ſen. Quòd ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios,
conſtitue illos magiſtros pecorum meorum.
‡ Poſt hæc introduxit Ioſeph patrẽ ſuum ad 7
Regẽ, & ſtatuit eum corã eo, qui benedicens
illi, ‡ & interrogatus ab eo: Quot ſunt dies 8
annorũ vitæ tuæ? ‡ Reſpõdit, Dies peregrina 9
tionis vitæ meæ centũ triginta annorũ ſunt,
parui & mali, & nõ peruenerũt vſq; ad dies C
patrum meorũ quibus peregrinati ſunt ‡Et 10
benedicto rege egreſſus eſt foras. ‡ Ioſeph ve 11
rò patri & fratribus ſuis dedit poſſeſſionem
in Aegypto in optimo terræ loco, Rameſſes,
vt præceperat Pharao. ‡Et alebat eos, omnẽ- 12
que domũ patris ſui, præbens cibaria ſingu-
lis. ‡ In toto enim orbe panis deerat, & op- 13
preſſerat fames terram, maximè Aegypti &
Chanáan. ‡ E quibus omnẽ pecuniã cõgre- 14
gauit pro vẽditione frumẽti, & intulit eam
in ærarium regis. ‡Cumq; defeciſſet empto- 15
ribus pretium, vẽnit cũcta Aegyptus ad Io-
ᵃpanem 4. ſeph, dicens: Da nobis ᵃpanes': quare mori- D
mur corã te, deficiente pecunia? ‡Quibus il- 16
le reſpõdit: Adducite pecora veſtra, & dabo
vobis pro eis cibos, ſi pretium non habetis.
‡ Quæ cùm adduxiſſent, dedit eis alimenta 17
pro equis, & ouibus, & bobus & aſinis: ſuſtẽ-
tauitque eos illo anno pro cõmutatione pe-
corum. ‡Venerunt quoque anno ſecundo, & 18
dixerunt ei: Non celamus domino noſtro
quòd deficiẽte pecunia, pecora ſimul defe-
cerũt, nec clam te eſt, quod abſq; corporibus
& terra nihil habeamus. ‡ Cur ergo morie- 19
mur te vidẽte? & nos & terra noſtra tui eri-
mus: eme nos in ſeruitutẽ regiã, & præbe ſe-
mina, ne pereũte cultore redigatur terra in
ſolitudinẽ. ‡Emit igitur Ioſeph omnẽ Terrã- 20
Aegypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones E
ſuas præ magnitudine famis. Subiecitq; eã
Pharaoni. ‡ & cũctos populos eius à nouiſſi- 21
mis terminis Aegypti vſq; ad extremos fines
eius: ‡ præter terram ſacerdotũ quæ à rege 22
tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria
ex horreis publicis præbebantur, & idcirco
non ſunt cõpulſi vendere poſſeſſiones ſuas.
‡Dixit ergo Ioſeph ad populos: En vt cerni- 23
tis, & vos & terrã veſtram Pharao poſſidet:
accipite ſemina, & ſerite agros, ‡ vt fruges 24
habere poſſitis. Quintã partẽ regi dabitis, F
quatuor reliquas permitto vobis in ſemen-
tem, & in cibum familiis & liberis veſtris.
‡ Qui reſpõderũt: Salus noſtra in manu tua 25
eſt: reſpiciat nos tantùm dominus noſter, &
læti ſeruiemus regi. ‡ Ex eo tẽpore vſque in 26
præſentẽ diẽ in vniuerſa Terra-Aegypti re-
gibus quinta pars ſoluitur, & factũ eſt quaſi
in legem, abſq; terra ſacerdotali, quæ libera
27 ab hac conditione fuit. ‡ Habitauit ergo Iſ-
raël in Aegypto, id eſt, in Terra-Geſſen, &
poſſedit eam: auctusque eſt, & multiplicatus
28 nimis. ‡ Et vixit in ea decem & ſeptẽ annis:
factiq; ſunt omnes dies vitæ illius, centum
29 quadraginta ſeptẽ annorũ. ‡ Cumque appro-
G pinquare cerneret diem mortis ſuæ, voca-
uit filiũ ſuum Ioſeph, & dixit ad eum: Si in-
ueni gratiam in cõſpectu tuo, ‖pone manũ Sup.24.a.2.
tuam ſub femore meo: & facies mihi miſe-
ricordiam & veritatẽ, vt non ſepelias me in
30 Aegypto: ‡ ſed dormiã cũ patribus meis, &
auferas me de terra hac, condasque in ſepul-
chro maiorum meorũ. Cui reſpõdit Ioſeph:
31 Ego faciã quod iuſſiſti. ‡ Et ille, Iura ergo,
inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Iſraël
Dominum, conuerſus ad lectuli caput.

## CAP. XLVIII.

1 HIs itaque tranſactis nuntiatum eſt Io-
A ſeph quòd ægrotaret pater ſuus: qui
aſſumptis duobus filiis Manaſſe & Ephráim,
2 ire perrexit. ‡ Dictũque eſt ſeni: Ecce filius
tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſe-
3 dit in lectulo. ‡ Et ingreſſo ad ſe Ioſeph Sup 28.c.13
ait', De' omnipotẽs‖apparuit mihi in Luza, ᵃ.10.
quæ eſt in Terra-Chanáã: benedixitq; mihi,
4 ‡& ait, Ego te augebo & multiplicabo, & fa
ciam te in turbas populorum: daboque tibi
terram hanc, & ſemini tuo poſt te in poſſeſ-
5 ſionem ſempiternã. ‡ Duo ergo filii tui qui
‖nati ſunt tibi in Terra-Aegypti antequam Sup.41.f.50
huc venirem ad te, mei erunt: ‖Ephráim & Ioſue.13.b.7
Manaſſes, ſicut Ruben & Simeõ reputabun- d.29.
6 tur mihi. ‡ Reliquos autem quos genueris
poſt eos, tui erũt, & nomine fratrũ ſuorũ vo
7 cabuntur in poſſeſſionibus ſuis. ‡Mihi enim
B quando veniebã de Meſopotamia, ‖mortua Sup.35.c.18
eſt Rachel in Terra-Chanáã in ipſo itinere,
eratque vernum tempus: & ingrediebar E-
phráthã, & ſepeliui eam iuxta viã Ephrathę,
8 quæ alio nomine appellatur Beth-léhẽ. ‡Vi-
dens autẽ filios eius dixit ad eum: Qui ſunt
9 iſti? ‡ Reſpondit, Filii mei ſunt, quos dona-
uit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit,
10 eos ad me, vt benedicã illis. ‡Oculi enim Iſ-
raël caligabant præ nimia ſenectute, & clarè
videre nõ poterat. Applicitosq; ad ſe, deoſcu
11 latus & circumplexus eos, ‡ dixit ad filium
ſuũ: Nõ ſum fraudatus aſpectu tuo: inſuper
12 oſtendit mihi Deus ſemẽ tuum. ‡ Cumque
tuliſſet eos Ioſeph de gremio patris, adora-
13 uit pronus in terrã. ‡ Et poſuit Ephráim ad
dexterã ſuam, id eſt, ad ſiniſtram Iſraël. Ma-
C naſſen verò in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcili-
14 cet patris, applicuitq; ambos ad eum. ‡ Qui
extendens manũ dexteram, poſuit ſuper ca-
put Ephráim, minoris fratris: ſiniſtrã autẽ,
ſuper caput Manaſſe qui maior natu erat, Heb.11.d.21.
15 commutans manus. ‡ ‖Benedixitq; ᵃIacob ᵃIoſeph fi-
filiis Ioſeph', & ait, Deus in cuius cõſpectu lio ſuo 9.
ambulauerũt patres mei Abraham & Iſaac,
Deus qui paſcit me ab adoleſcẽtia mea vſq; Sup.31.d.29
16 in præſentem diem: ‡‖Angelus qui eruit me 32.a.2.
de cunctis malis, benedicat pueris iſtis, & Mat.22.b.10
inuocetur ſuper eos nomen meum, nomina
quoque

quoq; patrũ meorũ Abrahã & Iſaac, & cre-
ſcant in multitudiné ſuper terrã. ‡ Videns 17
aũt Ioſeph, quòd poſuiſſet pater ſuus dexte-
ram manum ſuper caput Ephráim, grauiter
accepit: & apprehenſam manũ patris leuare
conatus eſt de capite Ephráim, & transferre D
ſuper caput Manaſſe. ‡ Dixitq́; ad patrẽ: Nõ 18
ita cõuenit pater: quia hic eſt primogenitus,
pone dexterã tuã ſuper caput eius. ‡ Qui re- 19
nuens ait, Scio fili mi, ſcio: & iſte quidẽ erit
in populos, & multiplicabitur: ſed frater
eius minor, maior erit illo, & ſemen illius
creſcet in gentes. ‡ Benedixitq́; ᵃeisᵃ in tem- 20
pore illo, dicẽs: In te benedicetur Iſraël, atq;
dicetur: Faciat tibi Deus ſicut Ephráim, &
ſicut Manaſſe. Conſtituitq́ue Ephráim ante
Manaſſen. ‡ Et ait ad Ioſeph filiũ ſuum: En 21
ego morior, & erit Deus vobiſcũ, reducetq́;
vos ad terrã patrũ veſtrorũ. ‡ Do tibi ‖partẽ 22
vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu
‖Amorrhæi in gladio & arcu meo.

*ᵃei 4.* — *Ioſu.15.b.7. 16.a.1.* — *Ioſu.24.b.8.*

CAP. XLIX.

VOcauit aũt Iacob filios ſuos, & ait eis: 1
Cõgregamini, vt annũtiẽ quæ vẽtura A
ſunt vobis in diebus nouiſſimis. ‡ Cõgrega- 2
mini, & audite filii Iacob, audite Iſraël pa-
trẽ veſtrũ. ‡ Ruben primogenitus meus, tu 3
fortitudo mea, & principium doloris mei:
prior in donis, maior in imperio. ‡ Effuſus 4
es ſicut aqua, nõ creſcas: ‖quia aſcẽdiſti cu-
bile patris tui, & maculaſti ſtratum eius.
‡ Simeõ & Leui fratres: vaſa iniquitatis bel- 5
lantia. ‡ In conſiliũ eorum non veniat ani- 6
ma mea, & in cœtu illorum non ſit gloria
mea: ‖quia in furore ſuo occiderũt virum,
& in volũtate ſua ſuffoderũt murum. ‡ Ma- 7
ledictus furor eorum, quia pertinax: & indi-
gnatio eorum, quia dura: ‖ diuidam eos in
Iacob: & diſpergam eos in Iſraël.
‡ Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua 8
in ceruicibus inimicorũ tuorũ, adorabũt te B
filii patris tui. ‡ ‖Catulus leonis Iuda: ad præ 9
dam fili mi aſcendiſti: requieſcens accubui-
ſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eũ?
‡ ‖NON AVFERETVR ſceptrũ de 10
Iuda, & dux de femore eiᵘ, donec veniat qui
mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentiũ.
‡ Ligãs ad vineã pullum ſuũ, & ad vitem 11
ô fili mi aſinam ſuam. Lauabit in vino ſtolã
ſuam, & in ſanguine vuæ palliũ ſuum. ‡ Pul- 12
chriores ſunt oculi eius vino, & dentes eius
lacte candidiores.
‡ Zabulon in littore maris habitabit, & in 13
ſtatione nauium pertingens vſq; ad Sidônẽ.
‡ Iſſachar aſinus fortis accubans inter termi- 14
nos. ‡ Vidit requiẽ quòd eſſet bona, & terrã, 15
quòd optima: & ſuppoſuit humerum ſuum
ad portãdum, factusq́; eſt tributis ſeruiens.
‡ Dan iudicabit populũ ſuum ſicut & alia 16
tribus in Iſraël. ‡ Fiat Dan coluber in via, 17
ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt C
cadat aſcenſor eius retro. ‡ SALVTARE 18
tuum expectabo Domine.
‡ Gad, accinctus præliabitur ante eum: & 19
ipſe accingetur retrorſum.
‡ Aſer pinguis panis eius, & præbebit deli- 20
cias regibus.

*Deu.33.a.b* — *Sup.35.d.22* — *1.Par.5.a.1.* — *Sup.34.d.25* — *Ioſue.19.a.1 21.a.b.* — *1.Par.5.a.2.* — *Ioh.1.f.45* — *Matt.2.a.6*

21 ‡ Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia
22 pulchritudinis. ‡ ‖Filius accreſcens Ioſeph, *1.Par.5.a.1*
filius accreſcens & decôrus aſpectu: filiæ di-
23 ſcurrerunt ſuper murũ. ‡ Sed exaſperauerũt
eum, & iurgati ſunt, inuideruntq́; illi habẽ-
24 tes iacula. ‡ Sedit in forti arcus eius, & diſſo-
luta ſunt vincula brachiorũ & manuũ illius
per manus potẽtis Iacob: inde paſtor egreſ-
25 ſus eſt, lapis Iſraël. ‡ Deus patris tui erit ad-
iutor tuus, & omnipotẽs benedicet tibi be-
nedictionibus cæli deſuper, benedictionibus
abyſſi iacentis deorſum, benedictionibus v-
26 berum & vuluæ. ‡ Benedictiones patris tui
D cõfortatæ ſunt benedictionibus patrũ eius:
donec ᵃveniretᵃ deſideriũ collium æternorũ: *ᵃveniret 5.*
fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi
27 inter fratres ſuos. ‡ Ben-iamin lupus rapax,
mane comedet prædã, & veſpere diuidet ſpo
28 lia. ‡ Oẽs hi in tribubus Iſraël duodecim:
hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitq́ue
29 ſingulis, benedictionibᵘ propriis. ‡ Et præce-
pit eis, dicẽs: Ego cõgregor ad populũ meũ:
ſepelite me cũ patribus meis in ſpelunca du
30 plici quæ eſt in agro Ephrõ Hethæi, ‡ cõtra
Mãbre in Terra Chanáan, ‖quã emit Abra- *Sup.23.d.*
ham cum agro ab Ephrõ Hethæo in poſſeſ-
31 ſionẽ ſepulchri. ‡ Ibi ſepelierunt eum, & Sa-
ram vxorẽ eius: ibi ſepultus eſt Iſaac cum
Rebecca coniuge ſua: ibi & Lia cõdita iacet.
32 ‡ Finitisq́; mãdatis quibus filios inſtruebat,
collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit:
appoſitusque eſt ad populum ſuum.

CAP. L.

1 QVod cernens Ioſeph, ruit ſuper faciẽ
A patris flens & deoſculans eum. ‡ Præ-
2 cepitque ſeruis ſuis medicis, vt aromatibus
3 condirent patrem. ‡ Quibus iuſſa explenti-
bus, tranſierũt quadraginta dies: iſte quippe
mos erat cadauerũ conditorũ: fleuitque eum
4 Aegyptus ſeptuaginta diebus. ‡ Et expleto
planctus tempore, loquutus eſt Ioſeph ad fa
miliã Pharaonis: Si inueni gratiam in con-
ſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharao-
5 nis: ‡ eò quòd pater meus adiurauerit me,
dicens, En morior, in ſepulchro meo ‖quod *Sup 47.g.29*
fodi mihi in terra Chanáan, ſepelies me.
Aſcendã igitur, & ſepeliam patrem meum,
6 ac reuertar. ‡ Dixitque ei Pharao, Aſcende, &
7 ſepeli patrẽ tuum ſicut adiuratus es. ‡ Quo
aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes do-
B mus Pharaonis, cunctiq́; maiores natu Ter-
8 ræ Aegypti ‡ domus Ioſeph cum fratribus
ſuis, abſque paruulis & gregibus, atq; armẽ-
9 tis quæ dereliquerunt in Terra Geſſen. ‡ Ha-
buit quoque in comitatu currus & equites:
10 & facta eſt turba nõ modica. ‡ Veneruntq́ue
ad Aream Atad, quæ ſita eſt trans Iordanẽ:
vbi celebrantes exequias planctu magno at-
11 que vehemẽti impleuerũt ſeptẽ dies. ‡ Quod
cùm vidiſſent habitatores Terræ Chanáan,
dixerunt: Plãctus magnus eſt iſte Aegyptiis.
Et idcirco vocatum eſt nomen loci illius,
12 Plãctus Aegypti. ‡ Fecerunt ergo filii Iacob
13 ſicut præceperat eis: ‡ Et portantes eum in
Terram Chanáan, ‖ſepelierunt eum in ſpe-
lunca duplici, ‖quam emerat Abrahã cum *Act.7.b.16.*
agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron *Sup.23.d.16*
Hethæo

Hethæo cōtra faciē Mambre.‡ Reuerſusque 14
eſt Ioſeph in Aegyptū cum fratribus ſuis,& C
omni comitatu,ſepulto patre. ‡ Quo mor- 15
tuo,timētes fratres eius,& mutuo colloquē-
tes, Ne forte memor ſit iniuriæ quam paſſus
eſt, & reddat nobis omne malū quod feci-
*.8. mus,‡ mādauerunt ei *dicentes* Pater tuus 16
præcepit nobis antequā moreretur,‡ vt hæc 17
tibi verbis illius diceremus,Obſecro vt obli-
uiſcaris ſceleris fratrū tuorū,& peccati atq;
malitiæ quam exercuerūt in te:nos quoque
ªſeruis Dei patris tui z oramus vt ªſeruo Dei patri tuo dimittas ini-
quitatē hanc. Quibus auditis fleuit Ioſeph.
‡Venerūtq; ad eū fratres ſui:& proni adorā- 18
tes in terra dixerūt,Serui tui ſumus.‡Quibus 19
ille reſpōdit,Nolite timere: num Dei poſſu-
Sup.45.b.9 mus reſiſtere volūtati? ‡ ‖Vos cogitaſtis de 20
me malū : ſed Deus vertit illud in bonū, vt D
exaltaret me ſicut in præſentiarū cernitis,&
ſaluos faceret multos populos. ‡ Nolite ti- 21
Sup.49.c.12 mere: ego‖paſcā vos & paruulos veſtros:cō
ſolatusq; eſt eos, & blande ac leniter eſt lo-
cutus.‡Et habitauit in Aegypto cum omni 22
domo patris ſui: vixitq; centū decem annis.
Et vidit Ephraim filios vſq; ad tertiā gene-
Nu.32.g.39. rationē.‖ Filij quoque Machir filij Manaſſe
nati ſunt in genibus Ioſeph.‡Quibus tranſ- 23
Heb.11.d.12 actis‖loquutus eſt fratribus ſuis:Poſt mortē
meā Deus viſitabit vos, & aſcēdere vos fa-
ciet de terra iſta ad terrā quā iurauit Abra-
hā,Iſaac,& Iacob.‡ Cūq; adiuraſſet eos atq; 24
Exo.13.d.19. dixiſſet : Deus viſitabit vos, ‖aſportate oſſa
Ioſ.24.g.32 mea vobiſcū de loco iſto:‡ mortuus eſt exple 25
tis centū decē vitę ſuæ annis. Et cōditus aro
matibus,repoſitus eſt in loculo in Aegypto.

# LIBER EXODVS,

## HEBRAICE, VEELLESEMOTH, ID EST, ET HAEC SVNT NOMINA.

### CAP. I.

HAEC ſunt nomina filiorū Iſraël 1
Gen.46.a.8 qui ingreſſi ſunt in Aegyptū cum A
Iacob:ſinguli cū domibus ſuis in- 2
troierunt.‡ Rubē,Simeō,Leui,Iudas, ‡ Iſſa- 3
char,Zabulō,& Beniamin, ‡ Dan & Neph- 4
thali,Gad,& Aſer.‡Erant igitur omnes ani- 5
mæ eorū qui egreſſi ſunt de femore Iacob,
ſeptuaginta: Ioſeph autem in Aegypto erat.
‡ Quo mortuo , & vniuerſis fratribus eius, 6
omniq; cognatiōe ſua‡‖filij Iſraël creuerūt 7
Act.7.c.17 & quaſi germinātes multiplicati ſunt:ac ro-
borati nimis impleuerunt terrā. ‡ Surrexit 8
intereà rex nouus ſuper Aegyptū qui igno-
rabat Ioſeph:‡ & ait ad populū ſuum: Ecce 9
populus filiorū Iſraël multus,& fortior no- B
bis eſt.‡Venite,ſapiēter opprimamus eū, ne 10
fortè multiplicetur:& ſi ingruerit cōtra nos
bellū, addatur inimicis noſtris, expugnatiſ-
que nobis egrediatur de terra. ‡ Præpoſuit 11
itaq; eis magiſtros operū , vt affligerent eos
oneribus:ędificaueruntq; vrbes tabernaculo-
rum Pharaoni,Phithom,& Rameſſes.‡Quā- 12
toq; opprimebāt eos,tāto magis multiplica-
*&illudentes. bātur & creſcebant:‡ oderantq; filios Iſraël 13
Aegyptij, & affligebāt *illudentes eis*:‡Atq; 14

ad amaritudinē perducebāt vitā eorū operi-
C bus duris luti, & lateris, omniq; famulatu,
15 quo in terræ operibus premebātur. ‡ Dixit
aūt Rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum,
quarū vna vocabatur Sephora, altera Phua,
16 ‡ præcipiēs eis:Quando obſtetricabitis He-
bræas,& partus tēpus aduenerit:ſi maſculus
fuerit,interficite eum: ſi fœmina, reſeruate.
17 ‡ Timuerunt aūt obſtetrices Deū,& non fe-
D cerūt iuxta præceptū regis Aegypti, ſed cō-
18 ſeruabant mares. ‡ Quibus accerſitis ad ſe
rex ait:Quidnā eſt hoc quod facere voluiſtis,
19 vt pueros ſeruaretis?‡Quæ reſpōderunt:Nō
ſunt Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulieres: ipſæ
enim obſtetricandi habēt ſcientiā,& priuſ-
20 quàm veniamus ad eas pariunt.‡ Bene ergo
fecit Deus obſtetricibus: & creuit populus,
21 confortatusq; eſt nimis.‡ Et quia timuerunt
22 obſtetrices Deū,ædificauit eis domos.‡Præ-
cepit ergo Pharao omni populo ſuo, dicens:
Quicquid maſculini ſexus natum fuerit , in
flumen proiicite: quicquid fœminini,reſer-
uate.

### CAP. II.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui:
A ‖Et accepit vxorē ſtirpis ſuæ:‡quæ cō- Infr.6.c.20
2 cepit & peperit filiū: & videns eum elegan-
3 tem abſcondit tribus‖menſibus. ‡ Cumque Nu.23.g.59
iam celare nō poſſet,ſumpſit fiſcellam ſcir- 1.Par.23.b.13
peam,& liniuit eam bitumine ac pice : po-
ſuitque intus infantulū, & expoſuit eum in
4 carecto ripæ fluminis,‡ ſtante procul ſorore
5 eius,& conſyderante euentum rei. ‡ ‖Ecce Act.7.c.21
autē deſcēdebat filia Pharaonis vt lauaretur Heb.11.d.23
in flumine:& puellæ eius gradiebātur per cre
pidinē aluei. Quæ cùm vidiſſet fiſcellā in pa-
pyrione,miſit vnā è famulabus ſuis : & allatā
6 ‡ aperiens, cernensq; in ea paruulū vagien-
tem,miſerta eius,ait:De infantibus Hebræo-
7 rum eſt hic.‡ Cui ſoror pueri:Vis, inquit,vt
B vadam,& vocē tibi mulierē Hebræam quæ
8 nutrire poſſit infantulum?‡ Reſpōdit:Vade.
9 Perrexit puella, & vocauit matrē ſuā. ‡ Ad
quam locuta filia Pharaonis:Accipe,ait,pue
rum iſtū,& nutri mihi:ego dabo tibi merce
dem tuā.Suſcepit mulier,& nutriuit puerū;
10 adultumq; tradidit filiæ Pharaonis.‡Quem
illa adoptauit in locū filii,vocauitq; nomen
eius Moyſes,dicens: Quia de aqua tuli eum.
11 ‡ In diebus illis poſtquàm creuerat Moyſes,
‖egreſſus eſt ad fratres ſuos:viditq; afflictio- Heb.11.e.24
nem eorum , & virū Aegyptiū percutiētem
12 quendā de Hebræis fratribus ſuis. ‡ Cūque
circūſpexiſſet huc atq; illuc, & nullū adeſſe
vidiſſet, percuſſū Aegyptiū abſcōdit ſabulo.
13 ‡ Et egreſſus die altero conſpexit duos He-
bræos rixantes: dixitq; ei qui faciebat iniu-
14 riam: Quare percutis proximū tuum?‡ Quī
C reſpōdit: Quis cōſtituit te principem & iu-
dicē ſuper nos: num occidere me tu vis, ſi-
cut heri occidiſti Aegyptium?Timuit Moy-
ſes,& ait: Quomodo palam factū eſt verbū
15 iſtud? ‡ Audiuitque Pharao ſermonē hunc,
& quærebat occidere Moyſen:qui fugiēs de
cōſpectu eius,moratus eſt in Terra Madian,
16 & ſedit iuxta puteum. ‡ Erāt autē ſacerdotis
Madian ſeptē filiæ, quæ venerant ad hauriē-
dam aquam: & impletis canalibus adaquare
cupie-

cupiebant greges patris ſui. ‡ Superuenere 17 E
gregem 5. paſtores, & eiecerũt eas: ſurrexitq; Moyſes,
& defenſis puellis, adaquauit oues earum.
Iethro ‡Quæ cũ reuertiſſent ad Raguel patrẽ ſuũ, 18
dixit ad eas: Cur velocius veniſtis ſolito?
‡Reſpõderunt: Vir Aegyptius liberauit nos 19
de manu paſtorũ: inſuper & hauſit aquã no-
biſcũ potũq; dedit ouibus. ‡ At ille: Vbi eſt? 20
inquit, Quare dimiſiſtis hominẽ? vocate eũ D
vt comedat panem. ‡Iurauit ergo Moyſes quòd 21 F
*Infrà* 18.a. habitaret cũ eo. ‖Accepitq; Sephorã filiã ei
2. 3. vxorẽ: ‡quæ peperit ei filiũ quẽ vocauit Ger 22
1.Par.23.b. ſam, dicẽs: Aduena fui in terra aliena. Alte
15. rũ verò peperit quẽ vocauit Eliézer, dicẽs:
.3. Deus enim patris mei adiutor meus, & eri-
.4. puit me de manu Pharaonis. ‡ Poſt multũ 23 G
verò tẽporis mortuus eſt rex Aegypti: & in-
gemiſcẽtes filij Iſraël, propter opera vocife-
rati ſunt: aſcenditq; clamor eorũ ad Deũ ab
operibus. ‡Et audiuit gemitũ eorũ, ac recor 24
datus eſt fœderis quod pepigit cũ Abrahã,
Iſaac & Iacob. ‡Et reſpexit Dominus filios 25
cognouit Iſraël, & liberauit eos.

## CAP. III.

10. MOyſes autẽ paſcebat oues Iethro ſo- 1
ceri ſui ſacerdotis Madiã: cumq; mi- A
naſſet gregẽ ad interiora deſerti, venit ad mõ
*Act.7.e.20.* tem Dei Horeb. ‡‖Apparuitq; ei Dñs in flã- 2
ma ignis de medio rubi: & videbat quòd ru-
bus arderet, & non cõbureretur. ‡Dixit ergo 3
Moyſes: Vadã, & videbo viſionẽ hãc magnã,
quare nõ cõburatur rubus. ‡Cernens autem 4
Dñs quòd pergeret ad videndũ, vocauit eũ B
de medio rubi, & ait, Moyſes, Moyſes? Qui
reſpõdit: Adſum. ‡At ille, Ne appropies, in- 5
quit, huc, ſolue calceamẽtũ de pedibus tuis:
locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. ‡ Et 6
*Mat.22.c.32.* ait, ‖Ego ſum Deus patris tui, Deus Abra-
*Mar.12.c.26* hã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Abſcondit
*Luc.20.f.37.* Moyſes faciẽ ſuã: nõ enim audebat aſpicere
contra Deũ. ‡Cui ait Dominus: Vidi affli- 7
ctionẽ populi mei in Aegypto, & clamorem
eius audiui, propter duritiã eorum qui præ-
ſunt operibus: ‡ & ſciẽs dolorẽ eius, deſcẽdi 8
vt liberẽ eũ de manibus Aegyptiorũ, & edu
cam de terra illa in terrã bonam, & ſpatio-
ſam, in terrã quæ fluit lacte & melle, ad loca C
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Phe-
Gergezæi rezæi, & Heuæi, & Iebuſæi. ‡Clamor ergo 9
5. filiorũ Iſrael venit ad me: vidiq; afflictionẽ
eorũ qua ab Aegyptiis opprimuntur. ‡ Sed 10
veni, & mittã te ad Pharaonẽ, vt educas po-
pulũ meũ filios Iſraël de Aegypto. ‡Dixitq; 11
Moyſes ad Deũ, Quis ſum ego, vt vadam ad
.1. Pharaonẽ, & educã filios Iſraël de Aegy-
pto? ‡Qui dixit ei, Ego ero tecũ, & hoc habe 12
bis ſignũ quòd miſerim te, Cùm eduxeris D
.2. populũ meũ de Aegypto, immolabis Deo
ſuper montẽ iſtũ. ‡Ait Moyſes ad Deũ, Ecce 13
ego vadã ad filios Iſraël, & dicã eis: Deus pa
trũ veſtrorũ miſit me ad vos. Si dixerint mi
hi, Quod eſt nomẽ eius? quid dicã eis? ‡Di- 14
xit Dominus ad Moyſen: EGO SVM
QVI SVM. Ait, Sic dices filiis Iſraël:
QVI EST, miſit me ad vos. ‡Dixitq; ite- 15
rum Deus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſraël:
Dominus Deus patrũ veſtrorũ, Deus Abra-
ham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob miſit me
E ad vos: hoc nomẽ mihi eſt in æternũ, & hoc
memoriale meũ in generatione & genera-
16 tionem. ‡Vade & cõgrega ſeniores Iſraël, &
dices ad eos: Dñs Deus patrũ veſtrorũ appa
ruit mihi, Deus Abraham, & Deus Iſaac &
Deus Iacob, dicẽs, Viſitãs viſitaui vos: & vi-
di omnia quæ acciderũt vobis in Aegypto:
17 ‡& dixi vt educã vos de afflictione Aegypti
in Terrã Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
F & Pherezæi & Heuæi, & Iebuſæi, ad terram
18 fluentẽ lacte & melle. ‡ Et audiẽt vocẽ tuã:
ingredierisq; tu & ſeniores Iſraël ad regem
Aegypti, & dices ad eũ: Dñs Deus Hebræorũ
vocauit nos: ibimus viã triũ dierũ in ſoli-
19 tudinẽ, vt immolem Dño Deo noſtro. ‡Sed
G ego ſcio quòd nõ dimittet vos rex Aegypti
20 vt eatis, niſi per manũ validã. ‡Extendam
que manũ meã, & percutiã Aegyptũ in cun enim te.
ctis mirabilibus meis, quæ facturus ſum in
21 medio eorũ: poſt hoc dimittet vos. ‡Dabo-
que gratiã populo huic corã Aegyptiis: ‖& *Infrà* 11.a.2.
22 cùm egrediemini, non exibitis vacui. ‡ ſed & 12.e.35.
poſtulabit mulier à vicina ſua, & ab hoſpita
ſua, vaſa argentea & aurea, ac veſtes: pone-
tiſque eas ſuper filios & filias veſtras, & ſpo
liabitis Aegyptum.

## CAP. IIII.

1 REſpondens Moyſes ait, Nõ credẽt mi-
A hi, neque audient vocem meã ſed di-
2 cent, Nõ apparuit tibi Dominus. ‡Dixit er-
go ad eũ: Quid eſt quod tenes in manu tua?
3 Reſpõdit: Virga. ‡ Dixitq; Dominus: Proii-
ce eã in terrã. Proiecit, & verſa eſt in colu-
4 brũ, ita vt fugeret Moyſes. ‡ Dixitque Dñs:
Extende manum tuam, & apprehẽde caudã
eius. Extẽdit, & tenuit, verſaq; eſt in virgã.
5 ‡Vt credãt, inquit, quòd apparuerit tibi Do-
minus Deus patrũ tuorum, Deus Abrahã, ſuorum 1.
6 & Deus Iſaac, & Deus Iacob. ‡Dixitque Do
minus rurſum, Mitte manũ tuam in ſinum
B tuũ. Quã cùm miſiſſet in ſinũ, protulit lepro
7 ſam inſtar niuis. ‡ Retrahe, ait, manũ tuã in
ſinũ tuũ. Retraxit, & protulit iterũ, & erat
8 ſimilis carni reliquæ. ‡Si nõ crediderint, in-
quit, tibi, neq; audierint ſermonẽ ſigni prio
9 ris, credẽt verbo ſigni ſequẽtis. ‡Quòd ſi nec
duobus quidẽ his ſignis crediderint, neque
audierint vocem tuã: ſume aquã fluminis,
& effunde eã ſuper aridã, & quicquid hauſe-
10 ris de fluuio, vertetur in ſanguinẽ. ‡Ait Moy
C ſes: Obſecro Dñe, non ſum eloquẽs ab heri
& nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſer-
uũ tuũ, impeditioris & tardioris linguæ ſum.
11 ‡Dixit Dñs ad eum, Quis fecit os hominis?
aut quis fabricatus eſt mutũ & ſurdũ, viden
12 tẽ & cæcũ? nõne ego? ‡Perge igitur, ‖& ego *Mat.10.d.19.*
ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris.
13 ‡At ille: Obſecro Domine, inquit, mitte quẽ
14 miſſurus es. ‡Iratus Dñs in Moyſen, ait, Aarõ
frater tuus leuites, ſcio quòd eloquẽs ſit: ec-
ce ipſe egredietur in occurſum tuũ, vidẽſq;
15 te lætabitur corde. ‡Loquere ad eũ, & pone
verba mea in ore eius: & ego ero in ore tuo,
D & in ore illius, ‖& oſtendã vobis quid agere *Infr.7.a.2.*
16 debeatis. ‡Et ipſe loquetur pro te ad popu-
lũ, & erit os tuũ: tu autẽ eris ei in his quæ ad
17 Deum pertinent. ‡Virgam quoque hanc ſu-
me in manu tua, in qua facturus es ſigna.
‡Abiit

[a] cognatū 6 ‡Abiit Moyſes, & reuerſus eſt ad Iethro ſo- 18
cerum ſuū: dixitque ei, Vadam & reuertar
ad fratres meos in Aegyptum, vt videam ſi
adhuc viuant. Cui ait Iethro, Vade in pace.
‡Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madiā, 19
Vade & reuertere in Aegyptū: mortui ſunt E
enim omnes qui quærebant animam tuam.
‡Tulit ergo Moyſes vxorem ſuam, & filios 20
ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinū: reuerſuſq;
eſt in Aegyptū, portans virgā Dei in manu
ſua. ‡Dixitque ei Dominus reuertēti in Ae- 21
gyptū, Vide vt omnia oſtenta quæ poſui in
manu tua, facias coram Pharaone: ego indu
rabo cor eius, & non dimittet populū. ‡Di- 22
cesque ad eum, Hæc dicit Dominus, Filius
meus primogenitus Iſraël. ‡Dixi tibi, dimit 23
te filium meum vt ſeruiat mihi: & noluiſti F
dimittere eū, ecce ego interficiā filium tuū
primogenitum. ‡Cumque eſſet in itinere, in 24
diuerſorio occurrit ei Dominus, & volebat
occidere eum. ‡Tulit ilico Sephora acutiſſi- 25
mam petrā, & circumcidit præputium filij
ſui, tetigitque pedes eius, & ait, Sponſus ſan
guinum tu mihi es. ‡Et dimiſit eū poſtquā 26
dixerat, Sponſus ſanguinū tu mihi es: ob cir-
cunciſionem. ‡Dixit autem Dñs ad Aaron, 27
Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui G
perrexit obuiam ei in Montem Dei, & oſcu
latus eſt eum. ‡Narrauitque Moyſes Aaron 28
omnia verba Domini pro quibus miſerat
eum, & ſigna quæ mandauerat. ‡Veneruntq; 29
ſimul, & congregauerunt cunctos ſeniores
filiorum Iſraël. ‡Locutuſque eſt Aaron om- 30
nia verba quæ dixerat Dominus ad Moyſen:
& fecit ſigna corā populo, ‡& credidit popu- 31
lus. Audierūtque quòd viſitaſſet Dominus
filios Iſraël, & quòd reſpexiſſet afflictionem
illorum: & proni adorauerunt.

## CAP. V.

POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, 1
& dixerūt Pharaoni, Hæc dicit Domi- A
nus Deus Iſrael, Dimitte populū meum vt
ſacrificet mihi in deſerto. ‡At ille reſpondit, 2
Quis eſt Dominus, vt audiā vocem eius, &
dimittam Iſraël? neſcio Dominum, & Iſraël
non dimittā. ‡Dixeruntque, Deus Hebræo- 3
rum vocauit nos, vt eamus viā trium die-
rum in ſolitudinē, & ſacrificemus Domino
Deo noſtro: ne fortè accidat nobis peſtis aut
gladius. ‡Ait ad eos rex Aegypti, Quare Moy 4
ſes & Aaron ſollicitatis populū ab operibus
ſuis? ite ad onera veſtra. ‡Dixitque Pharao, 5
Multus eſt popul⁹ terræ: videtis quòd turba
ſuccreuerit: quantò magis ſi dederitis eis re-
quiem ab operibus? ‡Præcepit ergo in die 6
illo præfectis operū & exactoribus populi, B
dicens, ‡Nequaquā vltrà dabitis paleas po- 7
pulo ad conficiendos lateres, ſicut prius: ſed
ipſi vadāt, & colligant ſtipulas. ‡Et menſurā 8
laterum, quā prius faciebant, imponetis ſu-
per eos, nec minuetis quicquā: vacāt enim,
& idcirco vociferantur, dicentes, Eamus, &
ſacrificemus Deo noſtro. ‡Opprimātur ope- 9
ribus, & expleant ea: vt non acquieſcant ver
bis mendacibus. ‡Igitur egreſſi præfecti ope 10
rum & exactores ad populum dixerunt, Sic
dicit Pharao, Non do vobis paleas. ‡ite, & 11
colligite ſicubi inuenire poteritis: nec mi-
12 nuetur quicquam de opere veſtro. ‡Diſper-
ſuſque eſt populus per omnem Terram Ae-
13 gypti ad colligēdas paleas. ‡Præfecti quoque
C operū inſtabant, dicentes, Cōplete opus ve-
ſtrū quotidie, vt prius facere ſolebatis quan
14 do dabantur vobis paleæ. ‡Flagellatiq; ſunt
qui præerant operibus filiorū Iſraël, ab ex-
actoribus Pharaonis, dicentibus, Quare non
impleſtis menſuram laterū ſicut prius, nec
15 heri, nec hodie? ‡Veneruntq; præpoſiti filio-
rum Iſraël, & vociferati ſunt ad Pharaonē,
dicentes, Cur ita agis contra ſeruos tuos?
16 ‡Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimiliter
imperātur: en famuli tui flagellis cædimur,
17 & iniuſtè agitur contra populum tuū. ‡Qui
ait, Vacatis otio, & idcirco dicitis, Eamus, ·4·
18 & ſacrificemus Domino. ‡Ite ergo, & ope-
ramini, paleæ non dabūtur vobis, & redde-
19 tis conſuetum numerum laterū. ‡Videbāt-
D que ſe præpoſiti filiorum Iſraël in malum, [b] in malo 4.
eo quòd diceretur eis: Non minuetur quic-
20 quam de lateribus per ſingulos dies. ‡Oc-
curreruntque Moyſi & Aaron, qui ſtabāt ex
21 aduerſo: egredientes à Pharaone. ‡& dixe-
runt ad eos, Videat Dominus & iudicet,
quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrū co-
ram Pharaone & ſeruis eius, & præbuiſtis ei
22 gladium vt occideret nos. ‡Reuerſuſque eſt
Moyſes ad Dominū, & ait, Domine cur af-
23 flixiſti populū iſtum? quare miſiſti me? ‡Ex
eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem
vt loquerer in nomine tuo, afflixit populum
tuum: & non liberaſti eos.

## CAP. VI.

1 A DIxitque Dominus ad Moyſen, Nūc vi-
debis quæ facturus ſum Pharaoni: per
manum enim fortē dimittet eos, & in manu
2 robuſta eiiciet illos de terra ſua. ‡Locutuſq;
eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Ego Domi-
3 nus, ‡qui apparui Abrahā, Iſaac, & Iacob in
Deo omnipotēte: & nomen meum ADO-
4 NAI nō indicaui eis. ‡Pepigiq; fœdus cū
eis, vt darem eis Terram Chanaan, terram
peregrinationis eorum, in qua fuerūt adue-
5 næ. ‡Ego audiui gemitū filiorum Iſraël quo
Aegyptij oppreſſerūt eos: & recordatus ſum
6 pacti mei. ‡Ideo dic filiis Iſraël, Ego Domi-
nus qui educā vos de ergaſtulo Aegyptiorū,
& eruā de ſeruitute ac redimam in brachio
7 excelſo & iudiciis magnis. ‡Et aſſumam vos
B mihi in populū; & ero veſter Deus: & ſcie-
tis quòd ego ſum Dominus Deus veſter qui
8 eduxerim vos de ergaſtulo Aegyptiorū: ‡&
induxerim vos in terram, ſuper quā leuaui
manum meā vt darem eam Abraham, Iſaac
& Iacob: daboq; illam vobis poſſidendam,
9 ego Domin⁹. ‡Narrauit ergo Moyſes omnia
filiis Iſraël, qui non acquieuerūt ei propter
anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum.
10 ‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicēs,
11 ‡Ingredere, & loquere ad Pharaonem re-
gem Aegypti, vt dimittat filios Iſraël de ter-
12 ra ſua. ‡Reſpondit Moyſes coram Domino,
Ecce filij Iſraël nō audiunt me: & quomodo
audiet Pharao, præſertim cùm incircūciſus
13 ſim labiis? ‡Locutuſque eſt Dominus ad
Moyſen

Moyſen & Aarō: & dedit mandatū ad filios C
Iſraël, & ad Pharaonē regē Aegypti vt edu-
*Gen.46.b.9* cerent filios Iſraël de Terra-Aegypti. ‡‖Iſti 14
*Num.26.* ſunt principes domorū per familias ſuas. Fi-
*a.5.* lij Ruben primogeniti Iſraëlis: Henoch &
Phallu, Heſron & Charmi. ‡hæ cognationes 15
*1.Par.5.a.1.* Ruben: ‖ Filij Simeon: Iamuel & Iamin,
*1.Par.4.d.* & Ahod, & Iachin, & Sohar, & Saul filius
*24.* Chananitidis. hæ progenies Simeō. ‡Et hæc 16
nomina filiorū Leui per cognationes ſuas:
Gerſon & Caath & Merari. Anni autē vitæ
*1.Par.6.a.1.* Leui fuerūt centū triginta ſeptē. ‡‖ Filij Ger 17
*& 23.a.6.* ſon: Lobni & Semei, per cognationes ſuas.
*Num.3.c.17.* ‡‖Filij Caath: Amrā, & Iſaar, & Hebron & 18
*Num.26.g.* Oziel. Anni quoq; vitæ Caath, centū triginta
*57.* tres. ‡Filij Merari: Moholi & Muſi. hæ cogna 19
*1.Par.6.a.* tiones Leui per familias ſuas. ‡Accepit autē 20
*2.23.b.12.* Amrā vxorē Iochabed patruelē ſuā: quæ pe-
** & Mariā.* perit ei Aaron & Moyſen*. Fueruntq; anni D
vitæ Amrā, centū triginta ſeptē. ‡Filij quoq; 21
Iſaar: Core, & Nepheg, & Zechri. ‡Filij quo- 22
que Oziel: Mizaël, & Eliſaphan, & Sethri.
‡Accepit autē Aaron vxorē Elizabeth filiam 23
Aminadab ſororē Nahaſon, quæ peperit ei
*Num.3.a.2.* Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar. ‡‖Fi 24
lij quoq; Core: Aſer & Elcana, & Abiaſaph.
hæ ſunt cognationes Coritarum. ‡At verò 25
Eleazar filius Aarō accepit vxorē de filiab⁹
Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt prin
cipes familiarū Leuiticarū per cognationes
ſuas. ‡Iſte eſt Aaron & Moyſes quibus præ- 26
cepit Dominus vt educerent filios Iſraël de
Terra-Aegypti per turmas ſuas. ‡ Hi ſunt 27
qui loquuntur ad Pharaonē regē Aegypti, vt
educāt filios Iſraël de Aegypto: iſte eſt Moy
ſes & Aaron, ‡in die qua locutus eſt Domi- 28
nus ad Moyſen, in Terra-Aegypti. ‡Et locu- 29
tus eſt Dñs ad Moyſen, dicēs, Ego Domin⁹:
loquere ad Pharaonē regē Aegypti, omnia
quæ loquor tibi. ‡Et ait Moyſes corā Domi- 30
no, En incircuncīſus labiis ſum, quomodo
audiet me Pharao?

CAP. VII.

Dixitq; Dominus ad Moyſen, Ecce con 1
ſtitui te Deū Pharaonis: & Aaron fra- A
*Suprà 4.d.15.* ter tuus erit propheta tuus. ‡‖Tu loquēris ei 2
omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad
Pharaonē vt dimittat filios Iſraël de terra
ſua. ‡Sed ego indurabo cor eius, & multipli- 3
cabo ſigna & oſtenta mea in Terra Aegypti,
‡& nō audiet vos: immittamq; manū meam 4
ſuper Aegyptū, & educā exercitum & popu-
lum meū filios Iſraël de Terra-Aegypti per
iudicia maxima. ‡Et ſciēt Aegyptij quia ego 5
ſum Dominus qui extenderim manum meā
ſuper Aegyptū, & eduxerim filios Iſraël de
medio eorū. ‡Fecit itaq; Moyſes & Aarō ſi- 6
cut præceperat Dominus: ita egerunt. ‡Erat 7
autē Moyſes octoginta annorū, & Aarō octo-
ginta triū, quando locuti ſunt ad Pharaonē.
‡Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: 8
‡Cùm dixerit vobis Pharao, Oſtēdite ſigna: 9
dices ad Aaron, Tolle virgā tuam, & proiice
eam corā Pharaone, ac vertatur in colubrū.
‡Ingreſſi itaq; Moyſes & Aaron ad Pharao- 10
nem, fecerunt ſicut præceperat Dominus. B
Tulitq; Aaron virgā corā Pharaone & ſer-
*2.Tim.3.b.8* uis eius, quæ verſa eſt in colubrū. ‡‖Voca- 11
C uit autem Pharao ſapientes & maleficos: &
fecerunt etiam ipſi per incantationes Aegy-
12 ptiacas & arcana quædā ſimiliter. ‡Proiece-
runtq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in
dracones: ſed deuorauit virga Aaron virgas
13 eorū ‡Induratumq; eſt cor Pharaonis, & nō
14 audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. ‡Di-
xit autē Dominus ad Moyſen, Ingrauatū eſt
cor Pharaonis, non vult dimittere populū.
15 ‡Vade ad eum manè: ecce egredietur ad
aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ripā
C fluminis: & virgā quæ conuerſa eſt in dra-
16 conē, tolles in manu tua, ‡dicesque ad eum,
Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te,
dicens: Dimitte populum meū vt ſacrificet
mihi in deſerto: & vſque ad præſens audire
17 noluiſti. ‡Hæc igitur dicit Dominus, In hoc
ſcies quòd ſim Dominus. ecce percutiā vir-
ga quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, &
18 vertetur in ſanguinem. ‡Piſces quoque qui
ſunt in fluuio morientur, & computreſcent
aquæ, & affligentur Aegyptij bibentes aquā
19 fluminis. ‡Dixit quoque Dominus ad Moy
ſen, Dic ad Aaron, Tolle virgā tuā, & exten-
de manū tuā ſuper aquas Aegypti, & ſuper
fluuios eorum, & riuos ac paludes, & omnes
lacus aquarum, vt vertantur in ſanguinem:
& ſit cruor in omni Terra-Aegypti tam in
20 ligneis vaſis quàm in ſaxeis. ‡Feceruntque
D Moyſes & Aarō ſicut præceperat Dominus:
‖& eleuans virgā percuſſit aquam fluminis *Inf.17.b.5.*
coram Pharaone & ſeruis eius: quæ verſa eſt *Pſal.77.e.44*
21 in ſanguinem. ‡Et piſces qui erant in flumi-
ne, mortui ſunt: computruitque fluuius, &
nō poterant Aegyptij bibere aquam flumi-
nis, & fuit ſanguis in tota Terra-Aegypti.
22 ‡‖Feceruntq; ſimiliter malefici Aegyptiorū *Sap.17.b.7.*
incantationibus ſuis, & induratū eſt cor Pha
raonis, nec audiuit eos, ſicut præceperat Do-
23 minus. ‡Auertitque ſe, & ingreſſus eſt domū
24 ſuam, nec appoſuit cor etiā hac vice. ‡Fo-
derunt autem omnes Aegyptij per circui-
tum fluminis aquam vt biberent: non enim
25 poterant bibere de aqua fluminis. ‡Impleti-
que ſunt ſeptem dies, poſtquam percuſſit
Dominus fluuium.

CAP. VIII.

1 Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, In-
A gredere ad Pharaonē, & dices ad eū;
Hæc dicit Dominus, Dimitte populū meū,
2 vt ſacrificet mihi. ‡ Si autē nolueris dimit-
tere, ecce ego percutiam omnes terminos
3 tuos ranis. ‡ Et ebulliet fluuius ranas: quæ
aſcendent, & ingredientur domum tuam, &
cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratum tuū,
& in domos ſeruorum tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
4 ciborum tuorum: ‡ & ad te & ad populum
tuum, & ad omnes ſeruos tuos intrabunt ra-
5 næ. ‡ Dixitq; Dominus ad Moyſen, Dic ad
Aaron, Extende manum tuam ſuper fluuios
ac ſuper riuos & paludes, & educ ranas ſu-
6 per Terrā Aegypti. ‡Et extēdit Aaron manū
B ſuper aquas Aegypti, & aſcenderunt ranæ,
7 operueruntq; Terram-Aegypti. ‡‖Fecerunt *Sap.17.b.7.*
autem & malefici per incantationes ſuas ſi-
militer, eduxeruntque ranas ſuper Terram-
C Aegypti.

Aegypti. ‡ Vocauit autẽ Pharao Moyſen & 8
Aarõ,& dixit eis, Orate Dñm vt auferat ra-
nas à me & à populo meo: & dimittã popu-
lum vt ſacrificet Domino. ‡Dixitq́; Moyſes 9
ad Pharaonẽ, Cõſtitue mihi quãdo deprecer
pro te & pro ſeruis tuis, & pro populo tuo,
b.12. vt abigantur ranæ à te & à domo tua,* & à
ſeruis tuis,& à populo tuo*: & tantũ in flu-
mine remaneãt. ‡Qui reſpõdit, Cras. At ille, 10
Iuxta, inquit, verbũ tuũ faciã: vt ſcias quo- C
niã nõ eſt ſicut Dñs Deus noſter. ‡ Et rece- 11
dẽt ranæ à te & à domo tua, & à ſeruis tuis,
& à populo tuo: & tantũ in flumine rema-
nebũt. ‡ Egreſsiq́; ſunt Moyſes & Aaron à 12
Pharaone: & clamauit Moyſes ad Dñm pro
ſponſione ranarum quã cõdixerat Pharaoni.
‡Fecitq́; Dñs iuxta verbũ Moyſi: & mortuę 13
ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de a- D
gris. ‡Cõgregaueruntq́; eas in immẽſos ag- 14
geres, & cõputruit terra. ‡Vidẽs autẽ Pharao 15
quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuũ,
& nõ audiuit eos, ſicut præceperat Domin*.
‡Dixitq́; Dominus ad Moyſen, Loquere ad 16
Aaron, Extende virgã tuã, & percute pulue-
rem terræ: & ſint ciniphes in vniuerſa Ter-
ra-Aegypti. ‡Feceruntq́; ita. Et extẽdit Aa- 17
ron manũ, virgã tenens: percuſsitq́; puluerẽ
terræ, & facti ſunt ciniphes in hominibus &
in iumẽtis: omnis puluis terræ verſus eſt in
ciniphes per totã Terram Aegypti. ‡Fece- 18
runtq́; ſimiliter malefici incantationibus
ſuis, vt educerẽt ciniphes, & nõ potuerunt:
erantq́; ciniphes tã in hominibus quàm in
iumẽtis. ‡Et dixerũt malefici ad Pharaonẽ, 19
Digitus Dei eſt hic. induratũq́; eſt cor Pha- E
raonis, & non audiuit eos ſicut præceperat
Dominus. ‡Dixit quoq; Dominus ad Moy- 20
ſen, Cõſurge diluculo, & ſta corã Pharaone,
egredietur enim ad aquas: & dices ad eum,
Hęc dicit Dominus, Dimitte populũ meum
vt ſacrificet mihi. ‡ Quòd ſi non dimiſeris 21
eum: ecce ego immittam in te, & in ſeruos
tuos, & in populum tuum, & in domos tuas
omne genus muſcarum: & implebuntur do
mus Aegyptiorũ muſcis diuerſi generis, &
vniuerſa terra in qua fuerint. ‡Faciãq́; mi- 22
rabilẽ in die illa Terrã Geſſen, in qua popu F
lus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ: & ſcias
quoniã ego Dominus in medio terræ. ‡Po- 23
namq́; diuiſionẽ inter populũ meũ, & popu
lum tuũ: cras erit ſignũ iſtud. ‡Fecitq́; Do- 24
Sap.16.b.9. minus ita. ‖Et venit muſca grauiſsima in
domos Pharaonis & ſeruorũ eius, & in om
nem Terram-Aegypti: corruptaq́; eſt terra
ab huiuſcemodi muſcis. ‡Vocauitq́; Pharao 25
Moyſen & Aaron, & ait eis, Ite & ſacrificate
*Domino ſ. *Deo veſtro in terra hac. ‡ Et ait Moyſes, 26
Nõ poteſt ita fieri: abominationes enim Ae- G
gyptiorum immolabimus Domino Deo no
ſtro? quòd ſi mactauerimus ea quæ colunt
Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
‡Viã trium dierũ pergemus in ſolitudinẽ: 27
Sup.3.d.18. & ſacrificabimus Dño Deo noſtro, ‖ ſicut
pręcepit nobis. ‡Dixitq́; Pharao, Ego dimit 28
tam vos vt ſacrificetis Dño Deo veſtro in
deſerto: veruntamẽ lõgius ne abeatis, roga-
te pro me. ‡ Et ait Moyſes, Egreſſus à te, 29

orabo Dñm: & recedet muſca à Pharaone,
& à ſeruis ſuis, & à populo eius cras: verun
tamẽ noli vltra fallere, vt nõ dimittas popu
30 lũ ſacrificare Domino. ‡Egreſſuſq́; Moyſes à
31 Pharaone, orauit Dominũ. ‡Qui fecit iuxta
verbũ illius: & abſtulit muſcas à Pharaone,
& à ſeruis ſuis, & à populo eius: non ſuper-
32 fuit ne vna quidẽ. ‡Et ingrauatũ eſt cor Pha
raonis, ita vt nec hac quidẽ vice dimitteret
populum.

## CAP. IX.

1 Dixit autẽ Dominus ad Moyſen: Ingre
A dere ad Pharaonẽ, & loquere ad eũ:
Hæc dicit Dominus Deus Hebręorum: Di-
mitte populum meum vt ſacrificet mihi.
2 ‡Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos: ‡Ec-
3 ce man* mea erit ſuper agros tuos, & ſuper
equos & aſinos, & camelos, & oues, & boues,
4 peſtis valde grauis. ‡Et faciet Dominus mi
rabile inter poſſeſsiones Iſrael, & poſſeſsio-
nes Aegyptiorũ, vt nil omnino pereat ex his
5 quæ pertinẽt ad filios Iſrael. ‡ Conſtituitq́;
B Dominus tẽpus, dicẽs, Cras faciet Dominus
6 verbũ iſtud in terra. ‡ Fecit ergo Dominus
verbũ hoc altera die: mortuaq́; ſunt omnia
animãtia Aegyptiorũ: de animalib* verò fi-
7 liorum Iſrael nihil omnino periit. ‡Et miſit
Pharao ad vidẽdum: nec erat quidquã mor-
tuum de his quæ poſſidebat Iſrael. Ingraua-
tũq́; eſt cor Pharaõis, & nõ dimiſit populũ.
8 ‡Et dixit Dñs ad Moyſen & Aaron: Tollite
plenas man* cineris de camino, & ſpargat il
9 lum Moyſes in cælũ corã Pharaone. ‡ Sitq́;
puluis ſuper omnem Terram-Aegypti: erũt
enim in hominibus, & iumentis *vlcera*, & *vulnera &
veſicæ turgẽtes in vniuerſa Terra-Aegypti.
10 ‡Tuleruntq́; cinerem de camino, & ſtete-
runt corã Pharaone, & ſparſit illum Moyſes
in cælũ: factaq́; ſunt *vlcera* veſicarum tur- * vulnera
11 gentiũ in hominibus, & iumentis: ‡nec po- ſo.
terãt malefici ſtare corã Moyſe propter *vl- *vulnera ſo.
C cera* quæ in illis erãt, & in omni Terra-Ae-
12 gypti. ‡Indurauitq́; Dominus cor Pharao-
nis: & nõ audiuit eos, ſicut locutus eſt Do-
13 minus ad Moyſen. ‡ Dixitque Dominus ad
Moyſen, Manè cõſurge, & ſta corã Pharao-
ne, & dices ad eũ, Hæc dicit Dominus Deus
Hebræorũ: Dimitte populum meum vt ſa-
14 crificet mihi. ‡Quia in hac vice mittam oẽs
plagas meas ſuper cor tuũ, & ſuper ſeruos
tuos, & ſuper populum *tuum: vt ſcias quòd
15 non ſit ſimilis mei in omni terra. ‡ Nunc
enim extendens manum *percutiã te, & po- * meam ſ.
16 pulum tuum peſte, peribiſq́; de terra. ‡‖Id- Rom.9.d.17
D circo autem poſui te, vt oſtendã in te forti-
tudinem meã, & narretur nomen meum in
17 omni terra. ‡Adhuc retines populũ meum?
18 & nõ vis dimittere eum? ‡En pluã cras hac
ipſa hora grandinẽ multã nimis: qualis non
fuit in Aegypto à die qua fundata eſt, vſq; in
19 pręſens tempus. ‡Mitte ergo iam nunc, & cõ
grega iumenta tua, & omnia quæ habes in
agro: homines enim & iumenta, & vniuerſa
quæ inuenta fuerint foris, nec cõgregata de
agris, ceciderítq́; ſuper ea grãdo, morientur.
20 ‡Qui timuit verbũ Domini de ſeruis Pha-
raonis, fecit confugere ſeruos ſuos, & iumẽ-
21 ta in domos: ‡qui autẽ neglexit ſermonem
Domini,

Domini, dimiſit ſeruos ſuos, & iumenta in E
agris. ‡Et dixit Dñs ad Moyſen: Extēde ma 22
num tuam in cælum, vt fiat grando in vni-
uerſa Terra-Aegypti ſuper homines, & ſu-
per iumēta, & ſuper omnem herbā agri in
Sap.16.c.15 TerraAegypti. ‡‖Extēditq; Moyſes virgā in 23
& 19.d.19. cælum, & Dñs dedit tonitrua, & grandinē,
ac diſcurrentia fulgura ſuper Terrā: pluitq;
Dñs grandinē ſuper Terram-Aegypti. ‡Et 24
grādo & ignis mixta pariter ferebātur: tātæ
que fuit magnitudinis, quanta antè nunquā
apparuit in vniuerſa Terra-Aegypti ex quo
gēs illa cōdita eſt. ‡Et percuſsit grādo in om 25
ni Terra-Aegypti cūcta quæ fuerūt in agris, F
ab homine vſq; ad iumētum: cunctāq; her-
bam agri percuſsit grādo, & omne lignum
regionis cōfregit. ‡Tantū in Terra-Geſſen, 26
vbi erāt filij Iſrael, grando nō cecidit. ‡Mi- 27
ſitq; Pharao, & vocauit Moyſen & Aarō, di
cēt ad eos: Peccaui etiā nunc: Dominus iu-
ſtus: & ego, & populus meus, impii. ‡Orate 28
Dominū vt deſinant tonitrua Dei, & gran-
do: vt dimittā vos, & nequaquam hic vltra
maneatis. ‡Ait Moyſes, Cùm egreſſus fuero 29
de vrbe, extendā palmas meas ad Dominū,
& ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: vt
ſcias quia Dñi eſt terra. ‡noui autem quòd 30
& tu, & ſerui tui necdū timeatis Dominū
Deū. ‡Linum ergo, & hordeum læſum eſt, 31
eò quòd hordeū eſſet virens, & linum iam G
folliculos germinaret: ‡triticum autem, & 32
far non ſunt læſa, quia ſerotina erāt. ‡Egreſ 33
ſuſque Moyſes à Pharaone ex vrbe, tetendit
manus ad Dominū: & ceſſauerunt tonitrua
& grādo, nec vltrà ſtillauit pluuia ſuper Ter
ram. ‡Videns autem Pharao quòd ceſſaſſet 34
pluuia, & grādo & tonitrua, auxit peccatū:
‡ & ingrauatū eſt cor eius, & ſeruorum il- 35
lius, & induratum nimis: nec dimiſit filios
Iſrael, ſicut præceperat Dominus per manū
Moyſi.

CAP. X.

ET dixit Dñs ad Moyſen, Ingredere ad 1
Pharaonē: ego enim induraui cor eius A
& ſeruorum illius: vt faciam ſigna mea hęc
in eo, ‡& narres in auribus filii tui, & nepo 2
tum tuorum, quoties cōtriuerim Aegyptios
& ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis quia
ego Dominus. ‡Introierūt ergo Moyſes & 3
Aaron ad Pharaonē, & dixerunt ei, Hæc di-
cit Dominus Deus Hebræorum: Vſquequo
nō vis ſubiici mihi? dimitte populū meum,
* in deſerto 3. vt ſacrificet mihi*. ‡‖Sin autē reſiſtis, & nō 4
vis dimittere eū: ecce ego inducā cras locu- B
Sap.16.b.19 ſtā in fines tuos: ‡quæ operiat ſuperficiē ter- 5
ræ, ne quicquā eius appareat, ſed comeda-
tur quod reſiduum fuerit grādini. corrodet
enim oīa ligna quæ germināt in agris. ‡Et 6
implebūt domos tuas, & ſeruorū tuorū, &
omniū Aegyptiorum: quantā nō viderunt
patres tui, & aui, ex quo orti ſunt ſuper ter
rā, vſque in præſentē diem. Auertitq; ſe, &
egreſſus eſt à Pharaone. ‡Dixerunt autem 7
ſerui Pharaonis ad eum: Vſquequo patie-
mur hoc ſcādalum? dimitte homines, vt ſa-
crificēt Domino Deo ſuo. nōne vides quòd
perierit Aegyptus? ‡Reuocaueruntq; Moy- 8
ſen, & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis, C

Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro: quinam
9 ſunt qui ituri ſunt? ‡Ait Moyſes, Cum par-
uulis noſtris, & ſenioribus pergemus, cū filiis
& filiabus, cū ouibus & armentis: eſt enim
10 ſolennitas Domini Dei noſtri. ‡Et reſpon ←.5.
dit Pharao: Sic Dominus ſit vobiſcū, quo-
modo ego dimittā vos, & paruulos veſtros?
11 cui dubiū eſt quòd peſsimè cogitetis? ‡Nō
fiet ita, ſed ite tantū viri: & ſacrificate Do-
mino: hoc enim & ipſi petiſtis. Statimque
12 eiecti ſunt de conſpectu Pharaonis. ‡Dixit
D autē Dominus ad Moyſen: Extende manū
tuā ſuper Terrā-Aegypti ad locuſtā, vt aſcē-
dat ſuper terrā, & deuoret omnē herbā quæ
13 reſidua fuerit grandini. ‡Et extēdit Moyſes
virgā ſuper Terram-Aegypti: & Dominus
induxit ventū vrentē tota die illa, & nocte:
& mane facto, ventus vrens leuauit locuſtas.
14 ‡Quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam Terrā-
Aegypti: & ſederūt in cunctis finibus Aegy-
ptiorū innumerabiles, quales ante illud tē-
pus non fuerant, nec poſtea futuræ ſunt.
15 ‡Operueruntq; vniuerſam ſuperficiē terrę,
E vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur herba
terræ, & quicquid pomorum in arboribus
fuit, quæ grando dimiſerat: nihil quoq; om-
nino virēs relictū eſt in lignis, & in herbis
16 terræ, in cūcta Aegypto. ‡Quā ob rē feſtinus
Pharao vocauit Moyſen & Aaron, & dixit
eis: Peccaui in Dūm Deum veſtrū, & in vos.
17 ‡Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominū Deum veſtrū,
18 vt auferat à me mortem iſtam. ‡Egreſſusq;
eſt Moyſes de cōſpectu Pharaonis, & ora- ←.5.
19 uit Dominum. ‡Qui flare fecit ventum ab
F occidente vehementiſsimum, & arreptam
locuſtam proiecit in Mare-rubrum: nō re-
manſit ne vna quidē in cunctis finibus Ae-
20 gypti. ‡Et indurauit Dominus cor Pharao-
21 nis, nec dimiſit filios Iſrael. ‡ Dixit autem
Dominus ad Moyſen: Extende manū tuam
in cęlū: & ſint tenebrę ſuper Terrā-Aegypti
22 tam denſæ, vt palpari queant. ‡ Extenditq;
Moyſes manum in cælum: & factæ ſunt te-
nebrę horribiles in vniuerſa Terra-Aegypti
23 tribus diebus. ‡‖Nemo vidit fratrē ſuum, Sap.17.a.2.
nec mouit ſe de loco in quo erat: ‖vbicunq. Sap.18.a.
24 autem habitabant filij Iſrael, lux erat. ‡Vo- 4.8.
G cauitque Pharao Moyſen & Aaron, & dixit
eis, Ite, ſacrificate Domino: oues tantùm
veſtræ, & armenta remaneāt, paruuli veſtri
25 eant vobiſcum. ‡Ait Moyſes, Hoſtias quo-
que & holocauſta dabis nobis, quæ offera-
26 mus Domino Deo noſtro. ‡ Cuncti greges
pergent nobiſcum: nō remanebit ex eis vn-
gula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini
Dei noſtri: præſertim cùm ignoremus quid
debeat immolari, donec ad ipſum locū per-
27 ueniamus. ‡Indurauit autem Dominus cor
28 Pharaonis, & noluit dimittere eos. ‡Dixitq;
Pharao ad Moyſen, Recede à me, & caue ne
vltrà videas faciem meam: quocunque die
29 apparueris mihi, morieris. ‡Reſpōdit Moy-
ſes, Ita fiat vt locutus es, non videbo vltrà
faciem tuam.

CAP. XI.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen, Adhuc
A vna plaga tangam Pharaonem & Ae-



gyptum,

gyptū, & poſt hæc dimittet vos,& exire cō
Sup.3.g.22. pellet.‖‡Dices ergo omni plebi vt poſtulet 2
Inf.12.e. 35 vir ab amico ſuo,& mulier à vicina ſua vaſa
argentea,& aurea.‡Dabit autē Dñs gratiam 3
Ecc.45.a.1 populo ſuo coram Aegyptiis.‖Fuitq; Moy-
ſes vir magnus valde in Terra-Aegypti co-
ram ſeruis Pharaonis, & omni populo.)‡Et 4
ait, Hęc dicit Dominus: Media nocte ᵃingre b
ᵃ egrediar diarʼin Aegyptū‡‖& morietur omne primo 5
8. genitū in Terra-Aegyptiorum,à primogeni
Sap.18.b.11. to Pharaonis qui ſedet in ſolio eius,vſq; ad
primogenitum ancillæ quæ eſt ad molā, &
omnia primogenita iumentorū. ‡Eritq; cla 6
mor magnus in vniuerſa Terra-Aegypti, C
qualis nec antè fuit, nec poſteà futurus eſt.
‡Apud omnes autē filios Iſraël nō mutiet 7
canis ab homine vſque ad pecus: vt ſciatis
quāto miraculo diuidat Dñs Aegyptios &
* filios 5. *Iſraël.‡Deſcendentq; omnes ſerui tui iſti 8
ᵇorabunt 5 ad me,& ᵇadorabuntʼme,dicētes: Egredere D
tu & omnis populus qui ſubiectus eſt tibi:
poſt hæc egrediemur.‡Et exiuit à Pharaone 9
iratus nimis. Dixit autē Dominus ad Moy-
ſen: Nō audiet vos Pharao vt multa ſigna
fiant in Terra-Aegypti.‡Moyſes autē & Aa- 10
ᵃ 8. ron fecerūt omnia ſigna ᵃ& oſtētaʼquę ſcri-
pta ſunt, coram Pharaone: & indurauit Do
minus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſ-
raël de terra ſua. CAP. XII.

DIxit quoque Dominus ad Moyſen & 1
Aarō in Terra-Aegypti:‡Menſis iſte, A
vobis principium menſium: primus erit in 2
menſibus anni.‡Loquimini ad vniuerſum 3
cœtum filiorū Iſraël, & dicite eis: Decima
die mēſis huius tollat vnuſquiſq; agnū per
familias & domos ſuas.‡Sin autē minor eſt 4
numerᵘ vt ſufficere poſſit ad veſcēdū agnū,
aſſumet vicinū ſuum qui coniunctus eſt do
mui ſuæ, iuxta numerū animarum quæ ſuf-
ficere poſſunt ad eſum agni.‡Erit autē ag- 5
nus abſque macula, maſculus, anniculus: iu
xta quē ritum tolletis & hœdum.‡Et ſer- 6
uabitis eū vſq; ad quartamdecimam diem
mēſis huius: immolabitq; eū vniuerſa mul
titudo filiorum Iſraël ad veſperam.‡ Et ſu- 7
mēt de ſanguine eius, ac ponēt ſuper vtrūq; B
poſtē, & in ſuperliminaribus domorum, in
quibus comedēt illum.‡Et edēt carnes no- 8
cte illa aſſas igni, & azymos panes, cum la-
ctucis agreſtibus. ‡Non comedetis ex eo 9
crudū quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tan
tū igni: caput cū pedibᵘ eius & inteſtinis vo
rabitis.‡Nec remanebit quicquā ex eo vſq; 10
mane: ſi quid reſiduū fuerit, igne cōburetis.
‡Sic autem comedetis illum, Renes veſtros 11
accingetis,& calciamenta *habebitis in pe-
ᵃ veſtra 1. dibus, tenentes baculos in manibus, & co-
medetis feſtinātes: eſt enim Phaſe (id eſt trā
ſitus) Domini.‡Et trāſibo per Terrā-Aegy 12
pti nocte illa, percutiāq; omne primogeni-
tū in Terra-Aegypti ab homine vſq; ad pe
cus:& in cunctis diis Aegypti faciā iudicia,
ego Dominus. ‡Erit autē ſanguis vobis in 13
ſignū in ædibus in quibus eritis: & videbo
ſanguinē, & tranſibo vos: nec erit in vobis
plaga diſperdēs quando percuſſero Terrā-
Aegypti.‡Habebitis autē hunc diē in mo- 14

C nimentū, & celebrabitis eam ſolēnem Do-
mino in generationibus veſtris cultu ſempi
15 terno.‡Septem diebus azyma comedetis: in
die primo non erit fermentum in domibus
veſtris: quicūque comederit fermentū, peribit
anima illa de Iſraël, à primo die vſq; ad diē
16 ſeptimū.‡Dies prima erit ſancta atq; ſolen-
nis, & dies ſeptima eadē feſtiuitate venera-
bilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his
17 quæ ad veſcendū pertinēt.‡Et obſeruabitis
azyma: in eadē enim ipſa die educā exerci-
tum veſtrū de Terra-Aegypti, & cuſtodietis
diē iſtū in generationes veſtras ritu perpe-
18 tuo. ‡‖Primo mēſe, quartadecima die mē- Leui.23.a.5.
ſis ad veſperā comedetis azyma vſq; ad diē Nu.28.c.16.
viceſimā primā eiuſdē menſis ad veſperam.
19 ‡Septē diebus ᵃfermentatūʼ non inuenietur ᵃ fermen-
in domibus veſtris: qui comederit fermen- tum 1.
tatum, peribit anima eius de cœtu Iſraël, tā
20 de aduenis quàm de indigenis terræ.‡Om-
D ne fermentatū non comedetis: in cunctis ha
21 bitaculis veſtris edetis azyma.‡Vocauit aūt
Moyſes omnes ſeniores filiorū Iſraël, & di-
xit ad eos, Ite tollentes animal per familias Heb.11.c.
22 veſtras, & immolate Phaſe. ‡Faſciculumq; 28.
hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in limi-
ne & aſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrūq;
poſtem: nullus veſtrū egrediatur oſtium do
23 mus ſuæ vſq; mane. ‡Trāſibit enim Domi-
nus percutiēs Aegyptios: cumq; viderit ſan-
guinem in ſuperliminari & in vtroq; poſte,
tranſcēdet oſtium ᵃdomusʼ, & nō ſinet per ᵃ 5.
cuſſorem ingredi domos veſtras & lædere. ᵇCuſtodite
24 ‡ᵇCuſtodiʼ verbū iſtud legitimū ᶜtibiʼ & fi- 4.
25 liis ᵈtuisʼ vſq; in æternū.‡Cumq; introieritis ᶜvobis 4.
terram quam Dominus * daturus eſt vobis ᵈveſtris 4.
vt pollicitus eſt, obſeruabitis ceremonias *Deus
26 iſtas.‡Et cū dixerint vobis filij veſtri: Quæ
27 eſt iſta religio? ‡dicetis eis, Victima trāſitus
Domini eſt, quādo tranſiuit ſuper domos fi-
liorum Iſraël in Aegypto percutiens Aegy-
ptios, & domos noſtras liberans. Incuruā-
28 tuſque populus adorauit. ‡ Et egreſſi filij
Iſraël fecerūt ſicut præceperat Dñs Moyſi &
29 Aaron.‡Factū eſt autē in noctis medio, per-
E cuſſit Dominus omne primogenitū in Ter-
ra-Aegypti, à primogenito Pharaonis qui in
ſolio eius ſedebat, ‖vſq; ad primogenitum Sap.18.b.5.
captiuæ quæ erat in carcere, & omne pri- & 11.b.15.
30 mogenitū iumētorum.‡Surrexitq; Pharao
nocte & omnes ſerui eius, cunctiq; Aegy-
ptii: & ortus eſt clamor magnus in Aegy-
pto: neq; enim erat domus in qua nō iacē-
31 ret mortuus. ‡Vocatiſq; Pharao, Moyſe &
Aarō nocte, ait, Surgite & egredimini à po
pulo meo, vos & filij Iſraël: ite, immolate
32 Dño ſicut dicitis: ‡Oues veſtras & armēta
aſſumite vt petieratis, & abeūtes benedicite
33 mihi. ‡Vrgebātq; Aegyptii populū de terra
exire velociter, dicētes, Omnes moriemur.
34 ‡Tulit igitur populus conſperſam farinam
antequam fermētaretur: & ligans in palliis,
35 poſuit ſuper humeros ſuos. ‡Feceruntq; filij
Iſraël ‖ſicut præceperat Dominus Moyſi: & Sup.11.a.2.
petierūt ab Aegyptiis vaſa argētea & aurea,
36 veſtemq; plurimā. ‡Dominus autem dedit
gratiam populo coram Aegyptiis vt cōmo-
darent

darent eis: & ſpoliauerũt Aegyptios.‡Pro- 37
fectiq; ſunt filij Iſraël de Rameſſe in Socoth, F
ſexcẽta ferè millia peditũ virorũ, abſq; par-
•.12. uulis• & mulieribus•.‡Sed & vulgus pro- 38
miſcuũ innumerabile aſcendit cũ eis, oues
& armenta & animãtia diuerſi generis mul
ta nimis. ‡Coxeruntq; farinam quã dudũ 39
de Aegypto conſperſam tulerãt:& fecerũt
ſubcinericios panes azymos:neq; enim po-
terat fermẽtari cogẽtibus exire Aegyptiis,
& nullã facere ſinẽtibus morã: nec pulmẽ-
ti quicquã occurrerat præparare.‡Habita- 40
tio aũt filiorũ Iſraël quã manſerunt in Aegy
pto, fuit quadringentorũ triginta annorum.
‡Quibus expletis, eadẽ die egreſſus eſt om- 41
nis exercitus Domini de Terra-Aegypti.
‡Nox iſta eſt obſeruabilis Domini, quando 42
eduxit eos de Terra-Aegypti: hãc obſeruare
debẽt oẽs filij Iſraël in generationibus ſuis.
‡Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: 43
Hæc eſt religio Phaſe. Omnis alienigena nõ G
comedet ex eo.‡Omnis autẽ ſeruus empti 44
tius circũcidetur, & ſic comedet. ‡Aduena 45
Nu.9.b.12. & mercenarios nõ edẽt ex eo. ‡‖In vna do 46
mo comedetur, nec efferetis de carnib' eius
Ioan.19.f.36. foras, ‖nec os illius cõfringetis. ‡ Omnis 47
cœtus filiorum Iſraël faciet illud.‡Quòd ſi 48
quis peregrinorũ in veſtrã voluerit tranſire
coloniã, & facere Phaſe Dñi, circuncidetur
prius omne maſculinũ eius, & tũc ritè cele
brabit: eritq; ſicut indigena terræ: ſiquis aũt
circũciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.
‡Eadẽ lex erit indigenæ & colono qui pere 49
grinatur apud vos. ‡Feceruntq; omnes filij 50
Iſraël ſicut præceperat Dominus Moyſi &
Aarõ.‡ Et eadẽ die eduxit Dominus filios 51
Iſraël de Terra-Aegypti per turmas ſuas.

CAP. XIII.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 2
Inf.34.c.9. cẽs: ‡‖Sãctifica mihi omne primogeni 2
Nu.8.r.16. tũ quod aperit vuluã in filiis Iſraël, tã de ho A
Luc.2.d.23. minib' quàm de iumẽtis: mea ſunt enim om
Leu.27.c.26 nia.‡Et ait Moyſes ad populũ: Mementote 3
diei huius in qua egreſsi eſtis de Aegypto &
de domo ſeruitutis, quoniã in manu forti
eduxit vos Dñs de loco iſto: vt nõ comeda-
tis fermẽtatũ panẽ.‡Hodie egredimini mẽ 4
•vos 3. ſe nouarũ frugũ. ‡ Cumq; introduxerit•te' 5
Dñs in Terrã Chananæi & Hethæi & Amor
rhæi & Heuæi & Iebuſæi, quã iurauit patri-
bus tuis vt daret tibi, terrã fluentẽ lacte &
•celebrabis 8. melle, •celebrabitis' hũc morẽ ſacrorũ mẽſe
iſto.‡Septẽ diebus veſcẽris azymis: & in die 6
ſeptimo erit ſolẽnitas Dñi.‡Azyma come- 7
detis ſeptẽ diebus: nõ apparebit apud te ali
quid fermentatũ, nec in cũctis finibus tuis.
‡Narrabiſque filio tuo in die illo, dicens, 8
Hoc eſt quod fecit mihi Dñs quãdo egreſ- B
ſus ſum de Aegypto.‡Et erit quaſi ſignũ in 9
manu tua, & quaſi monimentũ ante oculos
tuos: & vt lex Dñi ſemper ſit in ore tuo, in
manu enim forti eduxit te Dominus de
Aegypto.‡Cuſtodies huiuſcemodi cultum 10
ſtatuto tempore à diebus in dies.‡Cũq; in- 11
Infr.22.d.29.&.34. troduxerit te Dominus in terrã Chananæi,
ſicut iurauit tibi & patribus tuis, & dederit
tibi eã: ‡‖ſeparabis omne quod aperit vul- 12

uã Dño, & quod primitiuũ eſt in pecori- Exo.44.g.30
b' tuis: quicquid habueris maſculini ſexus,
13 conſecrabis Domino.‡Primogenitum aſini
mutabis oue: quod ſi non redemeris, interfi
cies. Omne autem primogenitũ hominis de
14 filiis tuis, precio redimes. ‡Cumque interro
C gauerit te filius tu' cras, dicẽs, Quid eſt hoc?
reſpondebis ei, In manu forti eduxit nos Do
minus de Terra-Aegypti, de domo ſeruitu-
15 tis. ‡Nã cùm induratus eſſet Pharao, & nol
let nos dimittere, occidit Dominus omne
primogenitum in Terra-Aegypti à primoge
nito hominis vſq; ad primogenitũ iumen-
torũ: idcirco immolo Domino omne quod
aperit vuluã maſculini ſexus, & omnia pri-
16 mogenita filiorũ meorum redimo.‡Erit igi
tur quaſi ſignũ in manu tua, & quaſi appen
ſum quid, ob recordationem, •ante' oculos •inter 6.
tuos: eo quòd in manu forti eduxit nos Do
17 minus de Aegypto.‡Igitur cũ emiſiſſet Pha
rao populũ, non eos duxit Dominus per viã
Terræ Philiſtiim quæ vicina eſt: reputãs ne
fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe
bella cõſurgere, & reuerteretur in Aegyptũ.
18 ‡Sed circũduxit per viã deſerti, quæ eſt iu-
D xta Mare-rubrũ: & armati aſcenderunt filij
19 Iſraël de Terra-Aegypti. ‡ Tulit quoque
Moyſes oſſa Ioſeph ſecũ: eò quòd adiuraſſet
filios Iſraël, dicẽs: ‖Viſitabit vos Deus, effer Gen.50.d.
20 te oſſa mea hinc vobiſcũ.‡Profectiq; de So 15.
coth caſtrametati ſunt in Ethã in extremis Num.14.
21 finibus ſolitudinis. ‡‖Dominus autẽ præce c.21.
debat eos ad oſtendẽdam viã per diẽ in colũ 1.Cor.10.a.1.
na nubis, & per noctẽ in columna ignis: vt Nehe.9.12.
22 dux eſſet itineris vtroq; tẽpore.‡Nunquam d.19.
defuit colũna nubis per diem, nec columna
ignis per noctem, coram populo.

CAP. XIIII.

1 LOcutus eſt autem Dominus ad Moy-
2 ſen, dicẽs: ‡Loquere filiis Iſraël, Reuer
A ſi caſtrametẽtur e regione Phi-hahiroth quę
eſt inter Magdalũ & mare cõtra Beel-ſephõ:
in cõſpectu eius caſtra ponetis ſuper mare.
3 ‡Dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſraël:
Coarctati ſunt in terra, cõcluſit eos deſertũ.
4 ‡Et indurabo cor eius, ac perſequetur vos:
& glorificabor in Pharaone, & in omni exer
citu eius: ſciẽtq; Aegyptij quia ego ſum Do
5 minus. Feceruntq; ita. ‡ Et nunciatũ eſt regi
B Aegyptiorũ quòd fugiſſet populus: immu-
tatũque eſt cor Pharaonis & ſeruorum eius
ſuper populũ, & dixerunt, Quid voluimus
facere vt dimitteremus Iſraël, ne ſeruiret
6 nobis? ‡Iunxit ergo currũ, & omnem popu-
7 lum ſuũ aſſumpſit ſecũ. ‡Tulitque ſexcẽtos
currus electos, & quicquid in Aegypto cur-
8 ruũ fuit: & duces totius exercitus. ‡Indura
uitq; Domin' cor Pharaonis regis Aegypti,
& perſecutus eſt filios Iſraël: at illi egreſsi
9 erãt in manu excelſa.‡‖Cũq; perſequerẽtur 1.Mach.4.
Aegyptij veſtigia præcedentium, repererũt c.9.
eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus Ioſ.24.b.6.
& currus Pharaonis, & vniuerſus exerci-
tus erãt in Phi-hahiroth cõtra Beelſephon.
10 ‡Cũque appropinquaſſet Pharao, leuãtes fi
C lij Iſraël oculos, viderũt Aegyptios poſt ſe:
& timuerũt valde, clamaueruntque ad Do-

minum, ‡& dixerunt ad Moyſen, Forſitan 11
non erât ſepulchra in Aegypto, ideò tuliſti
nos vt moreremur in ſolitudine: quid hoc
facere voluiſti, vt educeres nos ex Aegy-
pto? ‡Nõne iſte eſt ſermo quẽ loquebamur 12
ad te in Aegypto, dicentes, Recede à nobis,
vt ſeruiamus Aegyptiis? multò enim meli⁹
erat ſeruire eis, quàm mori in ſolitudine.
‡Et ait Moyſes ad populũ, Nolite timere, 13
ſtate, & videte magnalia Dñi quæ facturus
eſt hodie: Aegyptios enim quos nunc vide-
tis, nequaquã vltrà videbitis vſque in ſem-
piternum. ‡Dominus pugnabit pro vobis, 14
& vos tacebitis. ‡Dixitque Dñs ad Moyſen: 15
Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſraël vt
proficiſcantur. ‡Tu autẽ eleua virgã tuam, 16
& extende manum tuã ſuper mare, & diui-
de illud: vt gradiantur filij Iſraël in medio
mari per ſiccum. ‡Ego autem indurabo cor 17
Aegyptiorum vt perſequantur vos: & glo-
rificabor in Pharaone, & in omni exercitu
eius, & in curribus & in equitibus illius.
‡Et ſcient Aegyptij quia ego ſum Domin⁹ 18
cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in
curribus atque in equitibus eius. ‡Tollẽſq; 19
.4. ſe ᵃ angelus Domini qui præcedebat caſtra
Iſrael, abiit poſt eos: & cum eo pariter colũ
Pſalm.77.b na nubis, priora dimittens poſt tergũ, ‡ſte- 20
13. & 104. tit inter caſtra Aegyptiorũ & caſtra Iſrael:
d:36. & erat nubes tenebroſa, & illuminans no-
Pſal.113.a3. ctem, ita vt ad ſe inuicem toto noctis tem-
pore accedere non valerent. ‡Cumq; exten 21
diſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit
illud Dominus, flante vento vehementi &
1.Cor.10.a. vrente tota nocte, & vertit in ſiccum: ‖ diui
1. ſaque eſt aqua. ‡‖ Et ingreſsi ſunt filii Iſrael 22
Heb.11.d.29 per medium ſicci maris: erat enim aqua
quaſi murus à dextra eorum & læua. ‡P[illegible] 23
ſequenteſq; Aegyptii ingreſsi ſunt [illegible]
& omnis equitatus Pharaonis, c[illegible]
& equites per medium maris. [illegible] 24
Sap.18.b.15. uenerat vigilia matutina ‖ [illegible]pi-
.41. ciens Dominus ſuper caſtr[illegible]orum
per columnã ignis & nubis, interfecit exer-
citum eorum, ‡& ſubu[illegible] rotas curruum, 25
ferebanturque in profundum. Dixerunt er
go Aegyptij, Fugiamus Iſraelem: Dominus
enim pugnat pro eis contra nos. ‡Et ait 26
Dominus ad Moyſen, Extende manũ tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegyp
tios ſuper currus & equites eorũ. ‡Cumq; 27
extendiſſet Moyſes manum cõtra mare, re-
uerſum eſt primo diluculo ad priorem lo-
cum: fugiẽtibuſque Aegyptiis occurrerũt
aquæ, & inuoluit eos Dominus in mediis
fluctibus. ‡Reuerſæq; ſunt aquæ, & operue- 28
runt currus & equites cũcti exercitus Pha
raonis, qui ſequẽtes ingreſsi fuerant mare:
nec vnus quidẽ ſuperfuit ex eis. ‡Filii autẽ 29
Iſrael perrexerũt per medium ſicci maris:
& aquæ eis erãt quaſi pro muro à dextris &
à ſiniſtris. ‡Liberauitq; Dominus in die illa 30
Iſrael de manu Aegyptiorum. ‡Et viderũt 31
Aegyptios mortuos ſuper littus maris, &
manum magnam quam exercuerat Domi-
nus cõtra eos: timuitque populus Dominũ,
& crediderũt Domino, & Moyſi ſeruo eius.

## CAP. XV.

1 TVnc cecinit Moyſes & filii Iſrael car-
A men hoc Domino, & dixerunt.
Cantemus Dño: glorioſè enim magnifica
tus eſt, equũ & aſcenſorẽ deiecit in mare.
2 ‡ ‖ Fortitudo mea & laus mea Dñs, & fa- Sap 10.d.15
ctus eſt mihi in ſalutẽ: iſte De⁹ me⁹ & glori Iſa.12.a.2.
ficabo eũ, Deus patris mei & exaltabo eum. Pſal.117.c.
3 ‡Dominus quaſi vir pugnator, omnipo- 14.
tens nomen eius.
4 ‡Currus Pharaonis & exercitũ eius pro-
iecit in mare: electi principes eius ſubmerſi
ſunt in Mari-rubro.
5 ‡Abyſsi operuerunt eos, deſcenderunt in
D profundum quaſi lapis.
6 ‡Dextera tua Domine magnificata eſt in
fortitudine: dextera tua Domine percuſsit
inimicum.
7 ‡Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti
aduerſarios ᵃmeos: miſiſti iram tuam quæ ᵃtuos 4.
deuorauit eos ſicut ſtipulam.
8 ‡Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt
B aquæ: ſtetit vnda fluens, congregatæ ſunt
abyſsi in medio mari.
9 ‡Dixit inimicus, Perſequar & comprehen
dam, diuidã ſpolia, implebitur anima mea:
euaginabo gladium meum, interficiet eos
manus mea.
10 ‡Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare:
ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis ve-
hementibus.
11 ‡Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis
ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribi-
lis atque laudabilis, *faciens mirabilia? * & 10.
12 ‡Extendiſti manum tuam, & deuorauit
eos terra.
13 ‡Dux fuiſti in miſericordia tua populo
quem redemiſti: & portaſti eũ in fortitudi-
ne tua, ad habitaculum ſanctum tuum.
14 ‡Aſcenderunt populi & irati ſunt: dolores
obtinuerunt habitatores Philiſthiim.
15 ‡Tunc conturbati ſunt principes Edom,
F robuſtos Moab obtinuit tremor: obrigue-
runt omnes habitatores Chanaan.
16 ‡Irruat ſuper eos formido & pauor, in ma
gnitudine brachij tui: fiãt immobiles quaſi
lapis, donec pertranſeat populus tuus Do-
mine, donec pertranſeat populus tuus iſte
C quem poſſediſti.
17 ‡Introduces eos & plãtabis in mõte hære
ditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo quod
operatus es Domine: ſanctuariũ tuum Do-
mine, quod firmauerunt manus tuæ.
18 ‡Dominus regnabit in æternum & vltrà.
19 ‡Ingreſſus eſt enim ᵃeques, Pharao cum ᵃequus 5.
curribus & equitibus eius in mare: & redu .4.
G xit ſuper eos Dñs aquas maris: filij autẽ Iſ-
raël ambulauerũt per ſiccũ in medio eius.
20 ‡Sũpſit ergo Maria propheriſſa ſoror Aarõ
tympanũ in manu ſua: egreſſæq; ſunt om-
nes mulieres poſt eã cum tympanis & cho
21 ris. ‡quibus præcinebat, dicens: Cantemus
Dño, glorioſè enim magnificatus eſt, equũ
22 & aſcẽſorẽ eius deiecit in mare. ‡Tulit autẽ
Moyſes Iſraël de Mari rubro, & egreſsi ſunt
D in deſertum Sur: ambulaueruntque tribus
diebus per ſolitudinem, & non inueniebãt
aquam

aquā.‡Et venerunt in Mara,nec poterāt bi- 23
bere aquas de Mara,eò q̃ eſſent amarę. vnde
& congruū loco nomē impoſuit, vocās illū
Mara,id eſt,amaritudinē. ‡Et murmurauit 24
populus contra Moyſen,dicens,Quid bibe-
mus? ‡At ille clamauit ad Dn̄m.qui oſtēdit 25
ei lignū: quod cùm miſiſſet in aquas,in dul
Iudith 5. cedinem verſæ ſunt.‖ibi cōſtituit ei pręce-
c.15. pta,atq; iudicia,& ibi tentauit eum,‡dicēs, 26
Eccl.38.a.3. Si audieris vocē Dn̄i Dei tui , & quod rectū
eſt corā eo feceris, & obedieris mandatis e-
ius,cuſtodierisq; oīa præcepta illius,cunctū
languorē quem poſui in Aegypto, non in-
ducā ſuper te: ego enim ſum Domin⁹ Deus
Num.33.b.9 ſanator tuus ‡‖Venerunt autē in Elim fi- 27
c.9. lij Iſrael⁹ vbi erant duodecim fontes aqua-
rum,& ſeptuaginta palmæ: & caſtrametati
ſunt iuxta aquas. CAP. XVI.

Sap.11.a.2. PRofectiq; ſunt de Elim, & venit omnis 1
multitudo filiorū Iſrael in deſertū Sin, A
quod eſt inter Elim & Sinai: quintodecimo
die menſis ſecundi , poſtquā egreſſi ſunt de
Terra-Aegypti. ‡Et murmurauit omnis cō 2
gregatio filiorū Iſrael cōtra Moyſen & Aarō
in ſolitudine. ‡Dixerūtq; filij Iſrael ad eos, 3
Vtinā mortui eſſemus per manū Dn̄i in Ter
ra-Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas
carniū,& comedebamus panē in ſaturitate:
cur induxiſtis nos in deſertum iſtud, vt oc-
cideretis omnē multitudinem fame? ‡Dixit 4
autē Dn̄s ad Moyſen, Ecce, ego pluā vobis B
panes de cælo: egrediatur populus, & colli-
gat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: vt tentē
eum vtrum ambulet in lege mea , an non.
‡Die autē ſexto parent quod inferant: & ſit 5
duplū quàm colligere ſolebant per ſingulos
dies. ‡ Dixeruntq; Moyſes & Aaron ad oēs 6
filios Iſrael, Veſpere ſcietis quòd Dominus
eduxerit vos de Terra-Aegypti,‡& manè vi 7
debitis gloriam Domini: audiuit enim mur-
mur veſtrū contra Dn̄m: nos verò quid ſu-
m⁹,quia muſſitaſtis cōtra nos? ‡Et ait Moy 8
ſes, Dabit vobis Dn̄s veſpere carnes edere,
& manè panes in ſaturitate : eò q̃ audierit
murmurationes veſtras,quibus murmurati
eſtis cōtra eū: nos enim quid ſumus? nec cō-
tra nos eſt murmur veſtrū,ſed cōtra Domi- C
nū. ‡Dixit quoq; Moyſes ad Aarō, Dic vni- 9
uerſæ congregationi filiorū Iſrael, Accedite
corā Dn̄o: audiuit enim murmur veſtrum.
‡Cumq; loqueretur Aaron ad omnē cœtū 10
filiorū Iſrael, reſpexerunt ad ſolitudinē, Et
ecce gloria Domini apparuit in nube. ‡Lo- 11
cutus eſt autē Dominus ad Moyſen,dicens,
Eccl.45.a.4 ‡‖Audiui murmurationes filiorum Iſrael, 12
loquere ad eos: Veſpere comedetis carnes,
& manè ſaturabimini panibus : ſcietisq; q̃
ego ſum Dominus Deus veſter. ‡Factum eſt 13
ergo veſpere,& aſcendēs coturnix cooperuit
caſtra: manè quoq; ros iacuit per circuitum
caſtrorū. ‡Cumq; operuiſſet ſuperficiē ter- 14
Num.11.b.7 ræ,‖apparuit in ſolitudine minutū, & quaſi D
Pſ.77.c.24. pilo tuſum in ſimilitudinē pruinę ſuper ter
Sap.16.c.20. ram.‡Quod cùm vidiſſent filij Iſrael,dixe- 15
Ioh.6.d.31. runt ad inuicem, Manhu ( quod ſignificat,
Quid eſt hoc?) ignorabant enim quid eſſet,
1.Cor.10.a.3 Quibus ait Moyſes,‖Iſte eſt panis quē Do-

16 minus dedit vobis ad veſcendum. ‡Hic eſt
ſermo quē præcepit Dominus: Colligat v-
nuſquiſq; ex eo quantum ſufficit ad veſcen
dū: gomor per ſingula capita,iuxta numerū
animarū veſtrarum quæ habitāt in taberna-
17 culo ſic tolletis. ‡Feceruntq; ita filij Iſrael:
18 & collegerunt,alius plus, alius minus. ‡Et
E mēſi ſunt ad menſurā gomor:‖nec qui plus 2.Cor.8.d.15
collegerat, habuit amplius: nec qui minus
parauerat, reperit minus : ſed ſinguli iuxta
19 id quod edere poterāt cōgregauerunt. ‡Di-
xitque Moyſes ad eos, Nullus relinquat ex
20 eo in manè. ‡Qui nō audierunt eum, ſed di-
miſerunt quidā ex eis vſq; manè, & ſcatere
cœpit vermibus,atq; cōputruit: & iratus eſt
21 cōtra eos Moyſes. ‡Colligebāt autem manè
ſinguli, quantū ſufficere poterat ad veſcen-
22 dum: cumq; incaluiſſet ſol, liquefiebat. ‡In
die autē ſexta collegerunt cibos duplices, id
eſt,duo gomor per ſingulos homines: vene-
runt autē oēs principes multitudinis & nar
23 rauerunt Moyſi. ‡Qui ait eis,Hoc eſt quod
loquutus eſt Dn̄s: Requies Sabbathi ſanctifi
cata eſt Domino cras. quodcūq; operādum
eſt, facite: & quæ coquenda ſunt , coquite:
quicquid autē reliquū fuerit, reponite vſq;
24 in manè.‡Fecerūtq; ita vt pręceperat Moy-
ſes,& nō computruit,neq; vermis inuentus
25 eſt in eo. ‡Dixitq; Moyſes, Comedite illud,
F bodie,quia ſabbathū eſt *Domini⁹: nō inue- * Domino
26 nietur hodie in agro.‡Sex diebus colligite: 6.
in die autē ſeptimo ſabbathū eſt Domini⁹, •.5.
27 idcirco non inuenietur. ‡Veniteque ſeptima
dies: & egreſſi de populo vt colligerēt, non
28 inuenerunt.‡Dixit autē Dominus ad Moy-
ſen,Vſquequo non vultis cuſtodire mādata
29 mea,& legē meā? ‡ Videte quòd Dominus
dederit vobis ſabbathū , & propter hoc die
ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat
vnuſquiſq; apud ſemetipſum,null⁹ egredia-
30 tur de loco ſuo die ſeptimo. ‡Et ſabbathiza
31 uit populus die ſeptimo. ‡ Appellauitq; do-
mus Iſrael nomē eius Man, quod erat quaſi
ſemē coriādri album,guſtusq; eius quaſi ſimi-
32 læ cū melle. ‡Dixit autē Moyſes, Iſte eſt ſer
mo quē præcepit Dn̄s, Imple gomor ex eo,
& cuſtodiatur in futuras retrò generatiōes:
G vt nouerint panē quo alui vos in ſolitudine
33 quando educti eſtis de Terra-Aegypti.‡Di-
xitq; Moyſes ad Aarō, Sume vas vnū,& mit
te ibi Man, quantū poteſt capere gomor: &
repone corā Dn̄o ad ſeruandum in*genera- * futuras
34 tiones veſtras , ‡ ſicut præcepit Dn̄s Moyſi. retro 6.
Poſuitq; illud Aarō in tabernaculo reſeruā-
35 dū.‡‖Filij autē Iſraël comederūt Man qua- Neh.9.d.15.
draginta annis: donec venirēt in terrā habi- Iudith 5.
tabilē. hoc cibo aliti ſunt, vſquequo tange- c.15.
36 rent fines Terræ-Chanáan. ‡Gomor autem
decima pars eſt ephi. CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorū
A Iſraël de deſerto Sin,per māſiones ſuas,
iuxta ſermonem Domini,caſtrametati ſunt
in Raphidim,vbi non erat aqua ad bibendū
2 populo. ‡‖Qui iurgatus cōtra Moyſen,ait, Nu.20.a.4.
Da nobis aquā vt bibamus. Quibus reſpon-
dit Moyſes , Quid iurgamini contra me?
3 cur tentatis Dominum ? ‡ Sitiuit ergo ibi

populus præ aquæ penuria, & murmurauit
contra Moyſen, dicens, Cur feciſti nos exire
de Aegypto, vt occideres nos, & liberos no-
ſtros, ac iumenta ſiti? ‡Clamauit antẽ Moy- 4
ſes ad Dominũ, dicens, Quid faciam populo B
huic? adhuc paululum, & lapidabit me. ‡Et 5
ait Dominus ad Moyſen, Antecede populũ,
& ſume tecum de ſenioribus Iſraël, & vir-
Sup.14.c.20 gam qua ‖ percuſſiſti fluuium, tolle in ma-
Pſal.77.b.15 nu tua, & vade. ‡ ‖En ego ſtabo ibi coram 6
1.Cor.10. te ſupra petram Horeb: percutieſq; petram,
a.4. & exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecit
Moyſes ita coram ſenioribus Iſraël. ‡Et vo- 7
cauit nomẽ loci illius Tentatio, propter iur-
gium filiorũ Iſraël, & quia tentauerũt Do-
minum, dicentes, Eſt ne Dominus in nobis, C
Judith 4. an non? ‡‖Venit autem Amalec*, & pugna- 8
d.12. bat cõtra Iſrael in Raphidim. ‡Dixitq; Moy 9
Sap.11.a.3. ſes ad Ioſue, Elige viros, & egreſſus pugna
Deut.25. cõtra Amalec: cras ego ſtabo in vertice col-
d.17. lis, habẽs virgam Dei in manu mea. ‡ Fecit 10
1.Reg.15. Ioſue vt locutus erat Moyſes, & pugnauit
a.2. cõtra Amalec: Moyſes autẽ, & Aarõ, & Hur
* ad pu- aſcenderunt ſuper verticem collis. ‡Cumq; 11
gnam 4. leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin
autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Ama-
lec. ‡Manus autem Moyſi erant graues: ſu- 12
mentes igitur lapidẽ, poſuerunt ſubter eũ,
in quo ſedit: Aaron autẽ & Hur ſuſtentabãt
manus eius ex vtraq; parte. Et factum eſt vt
manus illius nõ laſſaretur vſq; ad occaſum D
ſolis. ‡Fugauitq; Ioſue Amalec, & populum 13
eius in ore gladij. ‡Dixit autẽ Dominus ad 14
Moyſen: Scribe hoc ob monimentũ in libro,
& trade auribus Ioſue: delebo enim memo
riam Amalec ſub cœlo. ‡Aedificauitq; Moy 15
ſes altare: & vocauit nomen eius, Dominus
a ſolius exaltatio mea, dicens, ‡Quia manus a ſolij 16
Domini, & bellum Domini erit contra
Amalec, à generatione in generationem.

CAP. XVIII.

CVmq; audiſſet Iethro ſacerdos Madiã, 1
cognatus Moyſi, omnia quæ fecerat A
Deus Moyſi, & Iſraëli populo ſuo, & quòd
eduxiſſet Dominus Iſrael de Aegypto: ‡tulit 2
Sephoram vxorẽ Moyſi quã remiſerat ‡ & 3
duos filios eius, quorũ vnus vocabatur Ger
Sup.2.d.22. ſam, dicẽte patre: ‖Aduena fui in terra alie-
na. ‡Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, pa- 4
tris mei adiutor me⁹, & eruit me de gladio
Pharaonis. ‡ Vẽnit ergo Iethro cognatus 5
Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad Moyſen
in deſertũ, vbi erat caſtrametatus iuxta Mõ
tem Dei. ‡Et mandauit Moyſi, dicens, Ego 6
Iethro cognatus tuus venio ad te, & vxor
tua, & duo filij tui cũ ea. ‡ Qui egreſſus in 7
occurſum cognati ſui, adorauit, & oſculatus
eſt eũ: ſalutaueruntq; ſe mutuò verbis paci- B
ficis. Cumq; intraſſet tabernaculũ, ‡narrauit 8
Moyſes cognato ſuo cuncta quę fecerat Do-
minus Pharaoni & Aegyptiis propter Iſraël:
vniuerſumq; laborem qui accidiſſet eis in
itinere, & quòd liberauerat eos Dominus.
‡Lætatuſq; eſt Iethro ſuper omnibus bonis 9
quę fecerat Dominus Iſraeli, eò quòd eruiſ-
ſet eum de manu Aegyptiorũ. ‡& ait: Bene- 10
dictus Dominus qui liberauit vos de manu

Aegyptiorũ, & de manu Pharaonis, qui e-
11 ruit populũ ſuũ de manu Aegypti. ‡ Nunc
cognoui, quia magnus Dominus ſuper oẽs
deos: eò quòd ‖ſuperbè egerint cõtra illos. Sup.1.b.4.
12 ‡Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi holo- 10.c.26.
cauſta & hoſtias Domino: veneruntq; Aarõ d.22. & 5.
C & omnes ſeniores Iſrael, vt comederet panẽ b.7. d.18.
13 cum eo coram Deo. ‡ Altera autẽ die ſedit & 24.b.8.
Moyſes vt iudicaret populũ, qui aſſiſtebat
14 Moyſi à mane vſq; ad veſperã. ‡Quod cùm
vidiſſet cognatus eius, omnia ſcilicet quæ
agebat in populo, ait, Quid eſt hoc quod fa-
cis in plebe? cur ſolus ſedes, & omnis popu-
lus præſtolatur de mane vſq; ad veſperam?
15 ‡Cui reſpõdit Moyſes, Venit ad me populus
16 quęrens ſententiam Dei. ‡Cumq; acciderit
eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me vt iu-
dicem inter eos, & oſtendã præcepta Dei, &
17 leges eius. ‡At ille, Non bonam, inquit, rem
18 facis: ‡ſtulto labore cõſumeris & tu, & po-
pulus iſte qui tecum eſt: vltra vires tuas eſt
negotiũ, ‖ſolus illud non poteris ſuſtinere. Deut.1.b.12.
19 ‡Sed audi verba mea atq; cõſilia, & erit Do
minus tecum. Eſto tu populo in his quæ ad
Deũ pertinẽt, vt referas quæ dicũtur ad eũ:
20 ‡oſtendaſq; populo ceremonias & ritũ co-
lẽdi, viamq; per quã ingredi debeãt, & opus
21 quod facere debeãt. ‡Prouide autẽ de omni
plebe viros a ſapientes & timentes Deũ, in a potentes.
D quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiã, & 15.
conſtitue ex eis tribunos & centuriones, &
22 quinquagenarios, & decanos, ‡qui iudicent
populũ omni tẽpore: quicquid autẽ maius
fuerit, referãt ad te, & ipſi minora tantum-
modò iudicẽt: leuiuſq; ſit tibi, partito in a-
23 lios onere. ‡Si hoc feceris, implebis impe-
riũ Dei, & præcepta eius poteris ſuſtẽtare: &
omnis hic popul⁹ reuertetur ad loca ſua cũ
24 pace. ‡Quibus auditis Moyſes fecit oĩa quę
25 ille ſuggeſſerat. ‡Et electis viris ſtrenuis de
cũcto Iſrael, cõſtituit eos principes populi,
tribunos & cẽturiones, & quinquagenarios
A 26 & decanos. ‡Qui iudicabãt plebẽ omni tẽ-
pore: quicquid autẽ grauius erat, referebant
ad eum, faciliora tantummodò iudicantes.
27 ‡Dimiſitq; cognatũ ſuũ: qui reuerſus abiit
in terrã ſuam.

CAP. XIX. * filiorũ 3.

1 MEnſe tertio egreſſionis *Iſrael de Ter- Nu.33.c.15.
A ra Aegypti, in die hac venerũt in ſo-
2 litudinẽ Sinai. ‡ Nã profecti de Raphidim,
& peruenientes vſq; in deſertũ Sinai, caſtra-
metati ſunt in eodem loco, ibiq; Iſrael fixit
3 tentoria e regione mõtis. ‡ ‖Moyſes autem Act.7.c.38.
aſcẽdit ad Deum; vocauitq; eum Dominus
de monte, & ait, Hæc dices domui Iacob, &
4 annũtiabis filiis Iſrael: ‡Voſipſi vidiſtis quę
fecerim Aegyptiis, quomodo portauerim
vos ſuper alas aquilarũ, & aſſumpſerim mi- Deu.29.a.2.
5 bi. ‡‖Si ergo audieritis vocẽ meã, & cuſto-
dieritis pactũ meũ, eritis mihi in peculium Pſal.23.a.1.
de cũctis populis: ‖mea eſt enim omnis ter- 1.Pet.2.b.9.
6 ra. ‡‖Et vos eritis mihi in regnũ ſacerdota-
B le, & gens ſancta. hæc ſunt verba quæ loquẽ-
7 ris ad filios Iſrael. ‡Vẽnit Moyſes: & cõuo-
catis maioribus natu populi, expoſuit oẽs
8 ſermones quos mandauerat Dñs. ‡ Reſpõ-
ditq; omnis populus ſimul, Cuncta quæ lo-

cutus

cutus eſt Dominus, faciemus. Cumq; retu-
liſſet Moyſes verba populi ad Dominũ,‡ait 9
ei Dominus: Iam nũc veniã ad te in caligi-
ne nubis,vt audiat me populus loquentẽ ad
te,& credat tibi in perpetuũ. Nũtiauit ergo
Moyſes verba populi ad Dominum. ‡ Qui 10
dixit ei,Vade ad populum,& ſanctifica illos
hodie,& cras,lauentq; veſtimenta ſua. ‡Et 11
ſint parati in diẽ tertium:in die enim tertia
deſcendet Dominus corã omni plebe ſuper
montẽ Sinai.‡Cõſtitueſq; terminos populo 12
a.8. per circuitũ,& dices a ad eos, Cauete ne aſ- C
Heb.12.c.18. cendatis in montẽ, nec tãgatis fines illius:
omnis qui tetigerit mõtẽ, morte morietur.
a tanget.7. ‡Manus non a tangẽt eum,ſed lapidibus op- 13
primetur,aut cõfodietur iaculis:ſiue iumẽ-
tum fuerit,ſiue homo,nõ viuet. cũ cœperit
clangere buccina,tunc aſcendant in montẽ.
‡Deſcenditq; Moyſes de monte ad populũ, 14
& ſanctificauit eum. Cumq; lauiſſent veſti-
menta ſua, ‡ait ad eos, Eſtote parati in diẽ 15
tertium,& ne appropinquetis vxoribus ve-
ſtris. ‡Iamq; aduenerat tertius dies, & ma- 16
nè inclaruerat:& ecce cœperũt audiri toni-
trua,ac micare fulgura, & nubes denſiſsima
operire montẽ,clangorq; buccinæ vehemẽ-
b omnis 2. tius perſtrepebat,& timuit b populus qui e-
rat in caſtris.‡Cumq; eduxiſſet eos Moyſes 17
in occurſum Dei de loco caſtrorũ,ſteterunt
Deut.4.b.11. ad radices mõtis. ‡Totus autẽ mons Sinai 18
fumabat:eò quòd deſcẽdiſſet Dominus Deus D
ſuper eũ in igne, & aſcenderet fumus ex eo
quaſi de fornace : eratq; omnis mons terri-
bilis.‡Et ſonitus buccinæ paulatim creſce- 19
bat in maius, & prolixius tẽdebatur: Moy-
ſes loquebatur,& Deus reſpõdebat ei.‡De- 20
ſcenditq; Dominus ſuper montem Sinai in
ipſo montis vertice, & vocauit Moyſen in
cacumẽ eius. Quò cùm aſcẽdiſſet,‡dixit ad 21
eum:Deſcende,& cõteſtare populũ:ne fortè
velit tranſcendere terminos ad videndũ Do
minũ, & pereat ex eis plurima multitudo.
‡Sacerdotes quoq; qui accedunt ad Domi- 22
num,ſanctificentur, ne percutiat eos. ‡Di- 23
xitq; Moyſes ad Dominũ: Nõ poterit vul-
gus aſcendere in montẽ Sinai: tu enim te-
ſtificatus es & iuſsiſti,dicẽs: Pone terminos
circa montẽ,& ſanctifica illũ. ‡Cui ait Do- 24
minus,Vade,deſcende:aſcendeſq; tu,& Aa-
ron tecũ:ſacerdotes autẽ & populus ne trã-
ſeant terminos,nec aſcendãt ad Dominum,
ne fortè interficiat illos. ‡ Deſcenditque 25
Moyſes ad populum, & omnia narrauit eis.

## CAP. XX.

Lex.

Locutusque eſt Dominus cunctos ſer- 1
mones hos:‡Ego ſum Dominus Deus 2
Deut.5.a.6. tuus,qui eduxi te de Terra Aegypti, de do- A
Pſalm.80.c. mo ſeruitutis.‡Nõ habebis deos alienos co 3
11.96.b.7. rã me.‡Nõ facies tibi ſculptile,neq; omnẽ 4
Leui.26.a.1. ſimilitudinẽ quæ eſt in cælo deſuper,& quæ
Deut.4.c.15. in terra deorſum, nec eorũ quæ ſunt in a-
Ioſ.24.d.14. quis ſub terra.‡Nõ adorabis ea,neq; coles: 5
Deut.24. ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelõ-
c.23. tes,viſitãs iniquitatẽ patrũ in filios,in tertiã
& quartã generationẽ eorũ qui oderũt me:
‡& faciens miſericordiam in millia his qui 6
diligunt me , & cuſtodiunt præcepta mea. B

7 ‡Nõ aſſumes nomen Dñi Dei tui in vanũ. Deut.5.b.11.
nec enim habebit inſontem Dominus eum Leui.19.c.12.
qui aſſumpſerit nomẽ Domini Dei ſui fru- Mat.5.e.27
8 ſtra.‡Memẽto vt diem ſabbathi ſanctifices. Eze.20.b.12
9 ‡Sex diebus operaberis,& facies omnia ope Deut.5.b.13.
10 ra tua. ‡ Septimo autẽ die ſabbathum Do- Infr.31.b.14
mini Dei tui eſt: non facies omne opus a in a.8.
eo,tu & filius tuus,& filia tua, ſeruus tuus
& ancilla tua,iumentũ tuum & aduena qui
11 eſt intra portas tuas.‡Sex enim diebus fe- Gen.2.a.2.
cit Dominus cælũ & terrã, & mare,& om- Deut.5.b.16
nia quæ in eis ſunt,& requieuit in die ſepti Mat.15.a.4.
mo,idcirco benedixit Dominus diei ſabba- Ephe.6.a.2.
12 thi, & ſanctificauit eum. ‡ Honora patrem Mat.5.c.16.
tuum & matrẽ tuam,vt ſis longæuus ſuper
C terram,quã Dominus Deus tuus dabit tibi.
13 ‡Non occides.‡Non mœchaberis.‡Nõ fur-
14 tum facies. ‡Non loquẽris contra proximũ
15 tuum falſum teſtimonium. ‡Non concu-
16 piſces domum proximi tui: nec deſiderabis Rom.7.b.7.
17 vxorem eius,non ſeruũ, non ancillam,non 13.c.9.
bouem, non aſinum, nec omnia quæ illius b audiebat
18 ſunt.‡Cunctus autẽ populus b videbat voces 6.
& lampades,& ſonitum buccinæ,mõtemq;
fumantẽ:& perterriti ac pauore cõcuſsi ſte-
19 terunt procul, ‡dicentes Moyſi, Loquere tu
nobis,& audiemus: nõ loquatur nobis Do-
20 minus, ne fortè moriamur. ‡Et ait Moyſes
ad populũ, Nolite timere:vt enim probaret
vos venit Deus , & vt terror illius eſſet in
21 vobis,& non peccaretis. ‡ Stetitq; populus
de longe. Moyſes autẽ acceſsit ad caliginem Hebr.12.
22 in qua erat Deus.‡Dixit præterea Dominus c.18.
D ad Moyſen, Hæc dices filiis Iſraël: Vos vi- Deut.4.
23 diſtis quòd de cælo locutus ſim vobis.‡Nõ c.16.
facietis c deos argenteos,nec deos aureos fa- c mecum 8.
24 cietis vobis.‡Altare de terra facietis mihi, Infr.27.b.8.
& offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica 38.a.7.
veſtra,oues veſtras & boues in omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei: veniã ad
25 te,& benedicã tibi. ‡ Quòd ſi altare lapi- Deut.27.a.5
deũ feceris mihi,non ædificabis illud de ſe- Ioſu.8.f.31.
ctis lapidibus: ſi enim leuaueris cultrũ d ſu- d tuum 16.
26 per eũ,polluetur. ‡ Nõ aſcendes per gradus
ad altare meũ, ne reueletur turpitudo tua.

## CAP. XXI.

1 HAec ſunt iudicia quæ propones eis. Deut.15.
2 ‡ Si emeris ſeruũ Hebræũ, ſex annis c.12.
A ſeruiet tibi:in ſeptimo egredietur liber gra Ierem.34.
3 tis.‡Cũ quali veſte intrauerit,cũ tali exeat. c.14.
ſi habẽs vxorem, & vxor egredietur ſimul.
4 ‡Sin autem dominus dederit illi vxorem,&
pepererit filios & filias,mulier & liberi eius
erunt domini ſui:ipſe verò exibit cum ve-
5 ſtitu ſuo. ‡ Quòd ſi dixerit ſeruus, Diligo
dominũ meum & vxorẽ ac liberos, non e-
6 grediar liber: ‡offeret eum dominus diis,&
applicabitur ad oſtiũ & poſtes, perforabit-
B que aurẽ eius ſubula,& erit ei ſeruus in ſe-
7 culum. ‡ Si quis vendiderit filiam ſuam in
famulam, nõ egredietur ſicut ancillæ exire
8 conſueuerũt.‡Si diſplicuerit oculis domini
ſui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo
autem alieno vendendi nõ habebit poteſta-
9 tem,ſi ſpreuerit eam. ‡ Sin autem filio ſuo
deſpõderit eam, iuxta morẽ filiarum faciet Leuit.24.
10 illi. ‡Quòd ſi alteram ei acceperit,prouide- c.17.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bit puellæ nuptias, & veſtimēta, & pretium
pudicitiæ non negabit. ‡Si tria iſta nō fece- 11
rit, egredietur gratis abſque pecunia. ‡Qui 12
percuſſerit hominem volēs occidere, morte
morietur. ‡Qui autem nō eſt inſidiatus, ſed 13
Deut.19.a.2 Deus illum tradidit in manus eius: ‖conſti- C
tuam tibi locum in quē fugere debeat. ‡Si 14
quis per induſtriā occiderit proximū ſuum,
& per inſidias: ab altari meo euelles eum, vt
& 4. moriatur. ‡Qui percuſſerit patrē ſuum aut 15
Leui.20.b.9 matrē, morte moriatur. ‡ Qui maledixerit 16
Pro.20.c.20 patri ſuo vel matri, morte moriatur. ‡Qui 17
Mat.15.a.4 furatus fuerit hominē, & vēdiderit eū, cōui-
Mar.7.b.10. ctus noxæ, morte moriatur. ‡ Si rixati fue- 18
rint viri, & percuſſerit alter proximū ſuum
lapide vel pugno, & ille mortuus nō fuerit,
ſed iacuerit in lectulo: ‡ſi ſurrexerit & am- 19
bulauerit foris ſuper baculū ſuum, innocēs D
erit qui percuſſerit, ita tamē vt operas eius,
& impenſas in medicos reſtituat. ‡Qui per- 20
cuſſerit ſeruū ſuum vel ancillā virga, & mor
tui fuerint in manibus eius, criminis reus
erit. ‡Sin autē vno die vel duobus ſuperui- 21
xerit, nō ſubiacebit pœnæ, quia pecunia il-
lius eſt. ‡Si rixati fuerint viri, & percuſſerit 22
quis mulierem prægnantē, & abortiuū qui-
dem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubiacebit dam
no quantum maritus mulieris expetierit, &
arbitri iudicauerint. ‡Sin autem mors eius 23
fuerit ſubſecuta, reddet animā pro anima, E
Mat.5.f.33. ‡‖oculum pro oculo, dentē pro dente, ma- 24
Le.24.d.20. num pro manu, pedē pro pede, ‡aduſtionē 25
Deu.19.d.20 pro aduſtione, vulnus pro vulnere, liuorem
pro liuore. ‡Si percuſſerit quiſpiam oculum 26
ſerui ſui aut ancillæ, & luſcos eos fecerit,
dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.
‡Dentē quoq; ſi excuſſerit ſeruo vel ancillæ 27
ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos. ‡ Si bos 28
cornu percuſſerit virum aut mulierem, &
mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non
comedentur carnes eius, dominus quoq; bo
uis innocens erit. ‡ Quòd ſi bos cornupeta 29
fuerit ab heri & nudiuſtertius, & conteſtati F
ſunt dominū eius, nec recluſerit eum, occi-
deritq; virum aut mulierem: & bos lapidi-
bus obruetur, & dominum eius occident.
‡Quòd ſi pretiū fuerit ei impoſitum, dabit 30
pro anima ſua quicquid fuerit poſtulatus.
‡Filium quoq; & filiā ſi cornu percuſſerit, 31
ſimili ſententiæ ſubiacebit. ‡Si ſeruum an- 32
cillamq; inuaſerit, triginta ſiclos argēti do- G
mino dabit, bos verò lapidibꝰ opprimetur.
‡Si quis aperuerit ciſternā, & foderit, & nō 33
operuerit eam, cecideritque bos aut aſinus
in eam, ‡reddet dominus ciſternæ pretium 34
iumentorum: quod autē mortuū eſt, ipſius
erit. ‡Si bos alienus bouē alterius vulnera- 35
uerit, & ille mortuus fuerit: vendēt bouem
viuum, & diuidēt pretium: cadauer autem
mortui inter ſe diſpertient. ‡Si autem ſcie- 36
bat quòd bos cornupeta eſſet ab heri & nu-
diuſtertius, & nō cuſtodiuit eum dominus
ſuus: reddet bouē pro boue, & cadauer in-
tegrum accipiet.

CAP. XXII.

SI quis furatus fuerit bouem aut ouem, 1
& occiderit vel vēdiderit: quinq; boues A
2.Re.12.b.6. pro vno boue reſtituet, ‖ & quatuor oues
2 pro vna oue. ‡ Si effringēs fur domum ſiue
ſuffodiens fuerit inuētus, & accepto vulnere
mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſan-
3 guinis. ‡Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homi-
cidium perpetrauit, & ipſe morietur. Si nō
habuerit quod ꝓ furto reddat, ipſe venun-
4 dabitur. ‡Si inuētum fuerit apud eum quod
furatus eſt, viuens, ſiue bos, ſiue aſinus, ſiue
5 ouis, duplum reſtituet. ‡Si læſerit quiſpiam
agrū vel vineā, & dimiſerit iumentū ſuum
vt depaſcatur aliena: quicquid optimū ha-
buerit in agro ſuo, vel in vinea, pro damni
6 æſtimatione reſtituet. ‡Si egreſſus ignis in-
B uenerit ˇſpicasˇ, & cōprehēderit aceruos fru ˇſpinas ſ.
gum, ſiue ſtātes ſegetes in agris: reddet dam
7 num qui ignē ſuccenderit. ‡Si quis cōmen-
dauerit amico pecuniā, aut vas in cuſtodiā:
& ab eo qui ſuſcep[illegible] furto ablata fuerint:
8 ſi inuenit fur, duplū reddet: ‡ſi latet fur, dñs
domꝰ applicabitur ad deos, & iurabit quòd
nō extenderit manum in rem proximi ſui,
9 ‡ad perpetrandā fraudē, tam in boue quàm
in aſino, & oue ac veſtimento, & quicquid
dānum inferre poteſt: ad deos vtriuſq; cauſa
perueniet: & ſi illi iudicauerint, duplū reſti-
10 tuet proximo ſuo. ‡Si quis commendauerit
proximo ſuo aſinum, bouē, ouem, & omne
iumentum ad cuſtodiā, & mortuum fuerit,
aut debilitatum, vel captū ab hoſtibus, nul-
11 luſq; hoc viderit: ‡iuſiurandum erit in me-
dio, quod nō extenderit manum ad rē pro-
C ximi ſui: ‖ſuſcipietq; Dominus iuramentū, Gen.31.f.39
12 & ille reddere non cogetur. ‡Quòd ſi furto
ablatum fuerit, reſtituet damnum domino.
13 ‡Si comeſtū à beſtia, deferat ad eum quod
14 occiſum eſt, & nō reſtituet. ‡Qui à proximo
ſuo quicquam horum mutuò poſtulauerit,
& debilitatum aut mortuum fuerit domino
15 non præſente: reddere compelletur. ‡Quòd
ſi impræſentiarum dominus fuerit, nō reſti-
tuet, maximè ſi cōductum venerat pro mer
16 cede operis ſui. ‡‖Si ſeduxerit quis virginē Deu.22.d.29
necdum deſponſatam, dormieritq; cum ea:
17 dotabit eam, & habebit eam vxorē. ‡Si pa-
ter virginis dare noluerit, reddet pecuniam
iuxta modum dotis, quā virgines accipere
18 conſueuerunt. ‡ Maleficos non patieris vi-
19 uere. ‡Qui coierit cum iumēto, morte mo-
20 riatur. ‡‖Qui immolat diis, occidetur, præ- Leui.19.a.4
21 terquàm Domino ſoli. ‡Aduenam non con
D triſtabis, neq; affliges eum: aduenæ enim &
22 ipſi fuiſtis in Terra Aegypti. ‡Viduæ & pu- Zach.7.c.10.
23 pillo nō nocebitis. ‡Si læſeritis eos, vocife-
rabuntur ad me, & ego audiā clamorem eo-
24 rum: ‡ & indignabitur furor meus, percu-
tiamq; vos gladio, & erunt vxores veſtræ vi
25 duæ, & filij veſtri pupilli. ‡Si pecuniā mu-
tuā dederis populo meo pauperi qui habi-
tat tecū, non vrgebis eum quaſi exactor, nec
26 vſuris opprimes. ‡Si pignus à proximo tuo
acceperis veſtimētū, ante ſolis occaſum red
27 des ei. ‡ ipſum enim eſt ſolū quo operitur
indumentum carnis eius, nec habet aliud in
quo dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiā
28 eum, quia miſericors ſum. ‡Diis non detra-
hes, & ‖principi populi tui non maledices. Act.23.a.5.
29 ‡Decimas tuas & primitias tuas non tarda-
bis

Lev.22.b.8. bis reddere:‖ primogenitum filiorũ tuorũ
Ezech.44.g dabis mihi. ‡De bobus quoque, & ouibus ſi- 30
30. militer facies: ſeptem diebus ſit cum matre
Sup.13.a.2. ſua, die octaua reddes illum mihi. ‡Viri ſan 31
& b.12. cti eritis mihi: carnẽ quæ à beſtiis fuerit pręguſtata,
Lev. 33. c. guſtata, non comedetis, ſed proiicietis cani-
19. bus.

CAP. XXIII.

NOn ſuſcipies vocẽ mendacij: nec iun 1
ges manum tuam vt pro impio dicas A
falſum teſtimonium. ‡Nõ ſequêris turbam 2
ad faciendũ malũ, nec in iudicio plurimorũ
acquieſces ſente[ntiæ], vt à vero deuies. ‡Pau- 3
peris quoque non miſereberis in *iudicio'.
*negotio 12 ‡‖Si occurreris boui inimici tui, aut aſino 4
Deu.22.a.1 erranti, reduc ad eum. ‡Si videris aſinũ o- 5
dientis te iacêre ſub onere, nõ pertranſibis,
ſed ſubleuabis cũ eo. ‡Non declinabis in *iu 6
*iudicio 13 dicium' pauperis. ‡Mendaciũ fugies. Inſon- 7
tem & iuſtũ non occides: quia auerſor im- B
Dani.13.f. pium. ‡‖Nec accipies munera, quæ etiã ex- 8
53. cæcant prudẽtes, & ſubuertunt verba iuſto-
rum. ‡Peregrino moleſtus nõ eris. ſcitis e- 9
Deut.16.d. nim aduenarũ animas: quia & ipſi‖peregri-
19. ni fuiſtis in Terra Aegypti. ‡Sex annis ſemi 10
Eccle.20.d. nabis terrã tuam, & cõgregabis fruges eius.
32. ‡Anno autem ſeptimo dimittes eam, & re- 11
Gen.46.a.5 quieſcere facies, vt comedãt pauperes popu
li tui: & quicquid reliquũ fuerit edãt beſtię
agri. ita facies in vinea & in oliueto tuo.
‡Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſa- 12
bis, vt requieſcat bos & aſinus tuus, & refri C
geretur filius ancillæ tuæ, & aduena. ‡Om- 13
nia quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomẽ
externorũ deorũ non iurabitis, neq; audie-
tur ex ore veſtro. ‡Tribus vicibus per ſingu 14
los annos mihi feſta celebrabitis. ‡Solẽnita 15
Sup.13.a.3. tẽ azymorum cuſtodies. Septẽ diebus come
Inf.34.c.18 des azyma, ‖ſicut præcepi tibi, tẽpore mẽſis
Deut.16.d. nouorũ, ‖quando egreſſus es de Aegypto: nõ
16 apparebis in cõſpectu meo vacuus. ‡ Et ſo- 16
Eccl.35.a.6 lẽnitatem meſſis primitiuorũ operis tui, D
quæcũque ſeminaueris in agro: ſolennitatẽ
quoq; in exitu anni, quando cõgregaueris
omnes fruges tuas de agro. ‡Ter in anno ap 17
parebit omne maſculinũ tuũ corã Domi-
*.6. no Deo *tuo'. ‡Non immolabis ſuper fer- 18
*meæ 9. mento ſanguinẽ victimæ *tuæ', nec remane-
Deute.14.c. bit adeps ſolẽnitatis meæ vſq; mane. ‡Pri- 19
21. mitias frugũ terræ tuę deferes in domũ Do
Inf.34.c.26 mini Dei tui. Nõ coques hœdũ in lacte ma
*.6. tris ſuæ. ‡Ecce ego mittã angelum *meũ', 20
Deu.7.b.12. qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & intro
ducat in locũ quẽ præparaui. ‡Obſerua eũ, 21
& audi vocẽ eius, nec contẽnendum putes:
* peccaue- quia non dimittet cùm *peccaueris' & eſt
ritis 5. nomẽ meum in illo ‡Quòd ſi audieris vo- 22
cem eius, & feceris omnia quæ loquor, ini- E
micus ero inimicis tuis, & affligã affligẽtes
te. ‡‖Præcedetq; te angelus meus, & intro- 23
Inf.33.a.2. ducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, &
Ioſ.24.c.11 Pherezæũ, Chananæumq;, & Heuæum, & Ie
Deu.7.e.21. buſæũ, quos ego conterã. ‡Nõ adorabis deos 24
eorum, nec coles eos: nõ facies opera eorũ,
ſed deſtrues eos, & cõfringes ſtatuas eorum.
‡Seruietiſq; Dño Deo veſtro. vt benedicam 25
panibus tuis & aquis, & auferã infirmitatẽ
de medio tui. ‡Nõ erit infœcunda, nec ſte- 26

F rilis *in terra tua: numerum dierũ tuorum *.7.
27 implebo. ‡Terrorẽ meum mittã in præcur-
ſum tuũ, & occidã omnem populũ, ad quẽ
ingredieris: cunctorũque inimicorũ tuorũ Deut.7.c.2.
28 coram te terga vertã: ‡emittens crabrones
prius, qui fugabunt Heuæũ, & Chananæũ,
29 & Hethæũ, antequã introeas. ‡Non eiiciam
eos à facie tua anno vno: ne terra in ſolitu-
dinem redigatur, & creſcant cõtra te beſtię.
30 ‡Paulatim expellam eos de conſpectu tuo,
31 donec augearis, & poſſideas terrã. ‡Ponam
autem terminos tuos à Mari rubro vſq; ad
Mare Palæſtinorum, & à deſerto vſque ad
fluuium: tradam in manibus veſtris habita-
tores Terræ, & eiiciã eos de conſpectu ve-
32 ſtro. ‡Nõ inibis cum eis fœdus, nec cũ diis Deut.7.a.2.
33 eorum. ‡Non habitent in terra tua, ne for- Inf.34.b.15
tè peccare te faciant in me, ſi ſeruieris diis
eorum: quod tibi certè erit in ſcandalum.

CAP. XXIIII.

1 MOyſi quoq; dixit, Aſcẽde ad Domi-
A num tu & Aarõ, Nadab & Abiu, &
ſeptuaginta ſenes *ex' Iſraël, & adorabitis *.2.
2 procul. ‡Soluſque Moyſes aſcendet ad Do-
minum, & illi nõ appropinquabunt: nec po
3 pulus aſcẽdet cum eo. ‡Venit ergo Moyſes
& narrauit plebi omnia verba Domini, at-
que iudicia: reſpõditq; omnis populus vna
voce. Omnia verba Dñi quæ locutus eſt, fa
4 ciemus ‡Scripſit autem Moyſes vniuerſos
C ſermones Domini: & manè cõſurgens ædifi
cauit altare ad radices mõtis, & duodecim
5 titulos per duodecim tribus Iſraël. ‡Miſitq;
B iuuenes de filiis Iſraël, & obtulerunt holo-
cauſta, immolaueruntq; victimas pacificas
6 Domino, vitulos *duodecim'. ‡ Tulit itaq; *.4.
Moyſes dimidiã partẽ ſanguinis, & miſit in
crateras: partẽ autem reſiduam fudit ſuper
7 altare. ‡Aſſumenſque volumẽ fœderis, legit
audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ
locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus
8 obedientes. ‡Ille verò ſumptum ſanguinẽ
reſperſit in populum, & ait: Hic eſt ſanguis
fœderis quod pepigit Dominus vobiſcum
9 ſuper cunctis ſermonibus his. ‡Aſcẽderunt-
Ç que Moyſes & Aaron, Nadab & Abiu, & ſe- Heb.9.c.20
10 ptuaginta de ſenioribus Iſraël: ‡& viderũt
Deum Iſraël: & ſub pedibus eius quaſi o-
pus lapidis ſapphirini, & quaſi cælũ cùm ſe-
11 renum eſt. ‡Nec ſuper eos qui procul receſ
ſerant de filiis Iſraël, miſit manum ſuã: vi-
deruntq; Deum, & comederunt, ac bibe
12 runt. ‡ Dixit autem Dominus ad Moyſen,
Aſcende ad me in mõtem, & eſto ibi: dabo-
que tibi tabulas lapideas, & legẽ, ac mãda-
13 ta quæ ſcripſi, vt doceas * eos'. ‡Surrexerũt *filios Iſ-
Moyſes, & Ioſue miniſter eius: aſcẽdenſque raël.
14 Moyſes in montẽ Dei, ‡ſenioribus ait: Ex-
D pectate hîc donec reuertamur ad vos. habe-
tis Aarõ, & Hur vobiſcũ: ſi quid natũ fuerit
15 quæſtionis, referetis ad eos. ‡Cũque aſcen-
16 diſſet Moyſes, operuit nubes montẽ, ‡& ha
bitauit gloria Dñi ſuper Sinai, tegens illum
nube ſex diebus: ſeptimo autẽ die vocauit
17 eũ *de medio caliginis. ‡Erat autem ſpecies *Dominus
gloriæ Dñi, quaſi ignis ardẽs ſuper verticẽ
18 mõtis in cõſpectu filiorũ Iſrael. ‡Ingreſſuſ-
que

que Moyſes mediū nebulæ, aſcendit in mō-
tē: & fuit ibi quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus.

CAP. XXV.

Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: 1
‡Loquere filiis Iſraël, vt tollāt mihi pri 2
Infrà 35.a.5 mitias ab ‖ omni homine qui offert vltro- A
neus, accipietis eas. ‡Hæc ſunt aūt quę acci- 3
pere debetis, Aurū, & argentum, & æs, ‡hya 4
cinthū & purpurā, coccūq; bis tinctū, & byſ
ſum, pilos caprarū, ‡& pelles arietū rubrica 5
tas, pelleſq; ianthinas, & ligna ſetim: ‡oleum 6
ad luminaria concinnāda, aromata in vnguē
tū, & thymiamata boni odoris: ‡lapides o- 7
nychinos, & gēmas ad ornandū ephod, ac ra
tionale. ‡Facientq; mihi ſanctuariū, & ha- 8
bitabo in medio eorū: ‡‖ iuxta omnē ſimili 9
Heb.9.a.2. tudinē tabernaculi quod oſtendā tibi, & om
niū vaſorū in cultū eius: ſicq; facietis illud:
‡Arcā de lignis ſetim cōpingite, cuius lon- 10
gitudo habeat duos & ſemis cubitos, latitu
do cubitū & dimidiū, altitudo cubitū ſimi-
liter ac ſemiſſem. ‡Et deaurabis eā auro mū 11
diſſimo intus & foris: facieſq; ſuprà coro-
nā aureā per circuitū: ‡& quatuor circulos 12
aureos, quos pones per quatuor arcæ angu-
los, duo circuli ſint in latere vno, & duo in
altero. ‡Facies quoq; vectes de lignis ſetim 13
& operies eos auro. ‡Induceſq; per circulos B
qui ſunt in arcę laterib⁹, vt portetur in eis: 14
‡qui ſemper erūt in circulis, nec vnquam 15
extrahētur ab eis: ‡Poneſque in arca teſti- 16
ficationē quam dabo tibi. ‡Facies & propi- 17
tiatorium de auro mundiſſimo: duos cubi-
tos & dimidiū tenebit longitudo eius, & cu
bitum ac ſemiſſem latitudo. ‡Duos quoque 18
Cherubim aureos, & productiles facies, ex v-
traque parte oraculi. ‡Cherub vnus ſit in la 19
tere vno, & alter in altero. ‡Vtrumque latus 20
propitiatorij tegant, expandentes alas, & o-
perientes oraculum, reſpiciātque ſe mutuò
verſis vultibus in propitiatoriū quo operiē
da eſt arca, ‡in qua pones teſtimoniū quod 21
dabo tibi. ‡Inde præcipiam, & loquar ad te 22
ſupra propitiatoriū, ac de medio duorū Che C
rubim, qui erūt ſuper arcā teſtimonij, cuncta
quæ mandabo per te filiis Iſraël. ‡Facies & 23
mēſam de lignis ſetim, habentē duos cubi-
tos lōgitudinis, & in latitudine cubitū, & in
altitudine cubitū ac ſemiſſem, ‡Et inaura- 24
bis eā auro puriſſimo: facieſque illi labiū au
reū per circuitū, ‡& ipſi labio coronā inter- 25
raſilē altā quatuor digitis: & ſuper illā, alterā
coronā aureolā. ‡Quatuor quoq; circulos 26
aureos præparabis, & pones eos in quatuor
angulis eiuſdē menſæ per ſingulos pedes.
‡Subter coronā erunt circuli aurei, vt mit- 27
tātur vectes per eos, & poſſit mēſa portari.
‡Ipſos quoq; vectes facies de lignis ſetim, 28
& circūdabis auro ad ſubuehendam men-
ſam. ‡Parabis & acetabula, ac phialas, thuri 29
bula & cyathos, in quibus offerēda ſunt liba
mina, ex auro puriſſimo. ‡Et pones ſuper 30
mēſam panes propoſitionis in cōſpectu meo
ſemper. ‡Facies & candelabrū ductile de au 31
ro mundiſſimo, haſtile eius, & calamos, ſcy- D
phos & ſphærulas, ac lilia ex ipſo proceden
tia. ‡Sex calami egredientur de lateribus, 32
33 tres ex vno latere, & tres ex altero. ‡Tres
ſcyphi quaſi in nucis modū per calamos ſin
gulos, ſphærulæq; ſimul & lilia: & tres ſimi
liter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero,
ſphærulæq; ſimul & lilia. hoc erit opus ſex
calamorum, qui producēdi ſunt de haſtili.
34 ‡In ipſo autē cādelabro erunt quatuor ſcy-
phi in nucis modū, ſphęrulæq; per ſingulos,
35 & lilia. ‡Sphærulæ ſub duobus calamis per
tria loca, qui ſimul ſex fiunt procedētes de
36 haſtili vno. ‡Et ſphærulæ igitur & calami ex
ipſo erūt, vniuerſa ductilia de auro puriſſi-
37 mo. ‡Facies & lucernas ſeptē, & pones eas
38 ſuper cādelabrū, vt luceāt ex aduerſo. ‡Emū
ctoria quoq; & vbi quæ emūcta ſunt extin
39 guātur, fiāt auro puriſſimo. ‡Omne pōdus
cādelabri cū vniuerſis vaſis ſuis habebis ta- Heb.8.b.5
40 lentū auri puriſſimi. ‡‖ Inſpice, & fac ſecun Act.7.f.44
dum exēplar quod tibi in mōte monſtra-
tum eſt.

CAP. XXVI.

1 Tabernaculum verò ita facies, Decem
A cortinas de byſſo retorta, & hyacintho
ac purpura, coccoq; bis tincto, variatas ope
2 re plumario facies. ‡Lōgitudo cortinæ v-
nius habebit viginti octo cubitos, latitudo
quatuor cubitorū erit. vnius menſuræ fiēt v-
3 niuerſa tētoria. ‡Quinq; cortinæ ſibi iūgen
B tur mutuò, & aliæ quinq; nexu ſimili cohæ
4 rebūt. ‡Anſulas hyacinthinas in lateribus
ac ſummitatibus facies cortinarum, vt poſ
5 ſint inuicē copulari. ‡Quinquagenas anſu-
las cortina habebit in vtraq; parte, ita inſer
tas, vt anſa cōtra anſam veniat, & altera al-
6 teri poſſit adaptari. ‡Facies & quinquagin-
B ta circulos aureos quibus cortinarū vela iū-
7 gēda ſunt, vt vnū tabernaculū fiat. ‡Facies
& ſaga cilicina vndecim, ad operiendū tectū
8 tabernaculi. ‡Lōgitudo ſagi vnius habebit
triginta cubitos, & latitudo quatuor: æqua
9 erit menſura ſagorum omnium. ‡E quibus
quinque iunges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò
copulabis, ita vt ſextum ſagū in fronte te-
10 cti duplices. ‡Facies & quinquaginta anſas
in ora ſagi vnius, vt coniungi eum altero
queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi al-
11 teri⁹, vt cū altero copuletur. ‡Facies & quin
quaginta fibulas æneas quibus iungātur an
ſæ, vt vnum ex omnibus operimētum fiat.
12 ‡Quod autē ſuperfuerit in ſagis quæ paran
C tur tecto, id eſt vnum ſagum quod amplius
eſt, ex medietate eius operies poſteriora ta-
13 bernaculi. ‡Et cubitus ex vna parte pende-
bit, & alter ex altera qui plus eſt in ſagorū
longitudine, vtrunq; latus tabernaculi pro-
14 tegens. ‡Facies & operimētum aliud tecto
de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc
rurſum aliud operimētum de *ianthinis pel * hyacinthinis.
15 libus. ‡Facies & tabulas ſtātes tabernaculi
16 de lignis ſetim, ‡quæ ſingulæ denos cubitos
in lōgitudine habeāt, & in latitudine ſingu
17 los ac ſemiſſem. ‡In laterib⁹ tabulæ, duę in-
caſtraturæ fiēt, quibus tabula alteri tabulæ
D cōnectatur: atque in hunc modum cunctæ
18 tabulæ parabūtur. ‡Quarum viginti erunt
in latere meridiano quod vergit ad Auſtrū.
19 ‡Quibus quadraginta baſes argēteas fun-
des, vt binæ baſes ſingulis tabulis p̄ duos an
gulos

gulos ſubijciantur.‡In latere quoq; ſecun 20
do tabernaculi,quod vergit ad Aquilonẽ,vi
ginti tabulæ erũt,‡quadraginta habẽtes ba 21
ſes argẽteas.binæ baſes ſingulis tabulis ſup E
ponẽtur.‡Ad occidentalẽ verò plagã taber 22
naculi facies ſex tabulas, ‡ & rurſum alias 23
duas quæ in angulis erigãtur poſt tergũ ta.
bernaculi.‡Erũtq; coniunctæ à deorſum vſ- 24
que ſurſum,& vna omnes cõpago retinebit
Duabus quoq; tabulis quæ in angulis ponẽ-
dæ ſunt,ſimilis iũctura ſeruabitur.‡Et erũt- 25
ſimul tabulæ octo,baſes earũ argẽteæ ſede-
cim,duabus baſibus per vnã tabulã ſuppu-
tatis.‡Facies & vectes de lignis ſetim quin 26
que ad cõtinendas tabulas in vno latere ta
bernaculi, ‡ & quinq; alios in altero, & e- 27
iuſdem numeri ad occidentalem plagam: F
‡qui mittentur per medias tabulas à ſum- 28
mo vſq; ad ſummũ. ‡ Ipſas quoq; tabulas 29
deaurabis, & fundes in eis annulos aureos
per quos vectes tabulata cõtineant,quos o-
peries laminis aureis.‡Et eriges tabernacu 30
lũ iuxta exẽplar quod tibi in Mõte mõſtra — *Sup.24.a.10*
tũ eſt. ‡Facies & velũ de hyacintho,& pur 31
pura,coccoq; bis tincto, & byſſo retorta,o-
pere plumario & pulchra varietate conte-
xtũ:‡quod appẽdes ante quatuor colũnas 32
de lignis ſetim,quæ ipſæ quidẽ deauratæ e-
runt,& habebũt capita aurea,ſed baſes ar-
gẽteas.‡Inſeretur autẽ velum per circulos 33
intra quod pones arcã teſtimonij , quo & G
Sanctuariũ,& ſanctuarij ſanctuaria diuiden
tur.‡Pones & propitiatoriũ ſuper arcã te- 34
ſtimonij,in ſancta ſanctorũ:‡ mẽſamq; ex- 35
tra velum:& contra mẽſam cãdelabrum in
latere tabernaculi meridiano:mẽſa enim ſta
bit in parte Aquilonis. ‡Facies & tentoriũ 36
in introitu tabernaculi de hyacintho,& pur
pura,coccoq; bis tincto, & byſſo retorta,ope
re plumarij. ‡Et quinque colũnas deaura- 37
bis lignorum ſetim ante quas ducetur ten-
torium,quarum erunt capita aurea, & ba-
ſes æneæ. CAP. XXVII.

FAcies & altare de lignis ſetim,quod ha 1 — *Inf.38.a.b.*
bebit quinq; cubitos in lõgitudine , & A
totidem in latitudine,id eſt quadrũ, & tres
cubitos in altitudine. ‡ Cornua autem per 2
quatuor angulos ex ipſo erunt:& operies il
lud ære.‡Faciesq; in vſus eius lebetes ad ſu 3
ſcipiendos cineres,& forcipes atq; fuſcinu-
las,& ignium receptacula. Omnia vaſa ex
ære fabricabis.‡Craticulãque in modũ re- 4
tis æneã: per cuius quatuor angulos erunt
quatuor annuli ænei, ‡quos pones a ſubter 5 — *a ſuper 7.*
arulã altaris:eritq; craticula vſq; ad altaris
medium.‡Facies & vectes altaris de lignis 6
ſetim duos , quos operies laminis æneis: B
‡& induces per circulos, erũtq; ex vtroq; 7
latere altaris ad portandum. ‡Non ſolidũ, 8 — *Sup. 20. d. 24.*
ſed inane & cauum intrinſecus facies illud,
ſicut tibi in Monte monſtratum eſt.‡Facies 9
& atrium tabernaculi,in cuius auſtrali pla-
ga contra meridiem erunt tentória de byſſo
retorta:cẽtum cubitos vnum latus tenebit
in longitudine.‡Et columnas viginti cum 10
baſibus totidẽ æneis, quæ capita cum cæla
turis ſuis habebunt argentea. ‡ Similiter & 11

in latere aquilonis per longũ erũt tentoria
centũ cubitorũ,colũnæ viginti, & baſes æ-
neæ eiuſdẽ numeri,& capita earũ cũ cæla-
12 turis ſuis argẽtea. ‡In latitudine verò atrij
C quod reſpicit ad occidẽtẽ erũt tẽtoria p quĩ
quaginta cubitos,& colũnæ decẽ, baſeſque
13 totidẽ.‡In ea quoq; atrij latitudine quæ re-
ſpicit ad orientẽ,quinquaginta cubiti erũt.
14 ‡in quibus quindecim cubitorũ tentoria la
teri vno deputabũtur,colũnæq; tres & ba
15 ſes totidẽ:‡& in latere altero erunt tẽtoria
cubitos obtinẽtia quindecim, colũnæ tres,
16 & baſes totidẽ.‡In introitu verò atrij fiet
tẽtorium cubitorũ viginti ex hyacintho &
purpura,coccoq; bis tincto, & byſſo retor-
ta,opere plumarij:columnas habebit qua-
17 tuor,cũ baſibus totidẽ.‡ Omnes columnæ
atrij per circuitũ veſtitæ erunt argẽteis la-
minis,capitibus argẽteis, & baſibus æneis.
18 ‡In lõgitudine occupabit atrium cubitos
D cẽtum,in latitudine quinquaginta,altitudo
quinq; cubitorum erit. fietq; de byſſo retor
19 ta,& habebit baſes æneas. ‡Cuncta vaſa ta-
bernaculi in omnes vſus & ceremonias ,tã
20 paxillos eius quàm atrij ex ære facies.‡Præ
cipe filijs Iſraël vt afferãt tibi oleum de ar-
boribus oliuarum puriſsimum, piloq; con
21 tuſum vt ardeat lucerna ſemper ‡ in taber
naculo teſtimonij, extra velum quod appã
ſum eſt teſtimonio. Et collocabit eã Aarõ
& filij eius,vt vſq; manè luceat corã Domi
no.Perpetuus erit cultus per ſucceſsiones
eorũ coram filiis Iſraël. CAP. XXVIII.
1 APlica quoq; ad te Aaron fratrẽ tuum
A cum filiis ſuis de medio filiorũ Iſraël,
vt ſacerdotio fungãtur mihi: Aaron,Nadab
2 & Abiu,Eleazar,& Ithamar. ‡Faciesq; ve-
ſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriã &
3 decorem.‡Et loquẽris cunctis ſapientibus
corde,quos repleui ſpiritu prudentiæ, vt fa
ciant veſtes Aaron , in quibus ſanctificatus
4 miniſtret mihi. ‡Hæc autem erũt veſtimen
ta quæ facient,Rationale & ſuperhumerale,
tunicam & lineam ſtrictam,cidarim & bal-
teum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo
Aaron & filiis eius, vt ſacerdotio fungantur
5 mihi.‡Accipientq; aurum & hyacinthum &
purpuram,coccumque bis tinctum, & byſ-
6 ſum.‡Facient autem ſuperhumerale de au
B ro & hyacintho & purpura , coccoque bis
tincto, & byſſo retorta , opere polymito.
7 ‡Duas oras iũctas habebit in vtroq; latere
8 ſummitatum,vt in vnum redeant. ‡ Ipſa
quoq; textura & cuncta operis varietas erit
ex auro & hyacintho & purpura, coccoque
9 bis tincto,& byſſo retorta. ‡Sumesq; duos
lapides onychinos,& ſculpes in eis nomina
10 filiorũ Iſraël, ‡ſex nomina in lapide vno,&
ſex reliqua in altero,iuxta ordinẽ natiuitatis
11 eorum.‡Opere ſculptoris & cælatura gem-
marij,ſculpes eos nominibus filiorũ Iſraël,
12 incluſos auro atque circundatos :‡& pones
in vtroq, latere ſuperhumeralis,memoria-
le filiis Iſraël.Portabitq; Aarõ nomina eo-
C rum corã Domino ſuper vtrunque hume-
13 rum,ob recordationẽ.‡Facies & vncinos ex
14 auro,‡& duas catenulas auri puriſsimi ſibi

inuicē cohærētes;quas inſeres vncinis.‡Ra 15
tionale quoq; iudicij facies ope re polymi-
to iuxta texturā ſuperhumeralis ex auro,
hyacintho, & purpura,coccoq; bis tincto,&
byſſo retorta. ‡Quadrāgulū erit & duplex: 16
menſurā palmi habebit tā in lōgitudine quā
in latitudine.‡Ponesq; in eo quatuor ordi- 17
nes lapidū.in primo verſu erit lapis ſardius,
& topazius,& ſmaragdus.‡in ſecundo: car 18
būculus,ſapphirus,& iaſpis.‡in tertio: ligu 19
rius,achates,& amethyſtus.‡in quarto:chry 20
ſolithus,onychinus,& beryllus.incloſi auro
erūt per ordines ſuos.‡Habebuntq; nomina 21
filiorum Iſrael duodecim nominibus cæla
buntur, ſinguli lapides nominibus ſingulo-
rū per duodecim tribus.‡Facies in rationa 22
li catenas ſibi inuicē cohærētes ex auro pu D
riſsimo:‡& duos ānulos aureos:quos pones 23
in vtraq; rationalis ſummitate:‡catenasque 24
aureas iūges annulis qui ſunt in marginib⁹
ei⁹:‡& ipſarū catenarū extrema duobus co 25
pulabis vncinis in vtroq; latere ſuperhume
ralis quod rationale reſpicit.‡Facies & duos 26
annulos aureos quos pones in ſummitatib⁹
rationalis,in oris quę è regione ſunt ſuper-
humeralis,& poſteriora eius aſpiciūt. ‡Nec 27
nō & alios duos annulos aureos,qui ponēdi
ſunt in vtroq; latere ſuperhumeralis deor-
ſum,quod reſpicit cōtra faciē iūcturæ infe-
rioris,vt aptari poſsit cum ſuperhumerali.
‡& ſtringatur rationale annulis ſuis cū an- 28
nulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, vt
maneat iūctura fabrefacta, & à ſe inuicē ra-
tionale & ſuperhumerale nequeāt ſeparari.
‡Portabitq; Aaron nōia filiorū Iſrael in ra- 29
tionali iudicij ſuper pectus ſuū,quando in- E
gredietur Sāctuarium,memoriale corā Dño
in æternum.‡Pones aūt in rationali iudicij 30
Doctrinā & Veritatē quæ erunt in pectore
Aarō quādo ingredietur coram Dño, & ge-
ſtabit iudiciū filiorū Iſrael in pectore ſuo,
in cōſpectu Dñi ſemper. ‡Facies & tunicā 31
ſuperhumeralis totā hyacinthinam,‡in cu 32
ius medio ſuprà erit capitiū, & ora per gy-
rū eius textilis,ſicut fieri ſolet in extremis
veſtiū partibus,ne facilè rūpatur. ‡Deor- 33
ſum verò ad pedes eiuſdē tunicæ per circui F
tum quaſi mala punica facies ex hyacintho
& purpura , & cocco bis tincto, *miſtis in
medio tintinnabulis,‡ita vt tintinnabulum 34
ſit aureū & malū punicum: rurſumque tin
tinnabulū aliud aureū & malum punicum.
‡‖Et veſtietur ea Aarō in officio miniſterij 35
vt audiatur ſonitus quādo ingreditur & e-
greditur Sanctuariū in cōſpectu Dñi, & nō
moriatur.‡Facies & laminā de auro puriſ- 36
ſimo:in qua ſculpes opere cælatoris,Sanctū
Dño.‡Ligabiſque eā vitta hyacinthina , & 37
erit ſuper tiaram:‡imminens frōti pontifi- 38
cis.Portabitque Aaron iniquitates eorum,
quæ obtulerunt & ſanctificauerunt filij Iſ-
rael,in cunctis muneribus & donariis ſuis.
Erit autē lamina ſemper in fronte eius , vt
placatus ſit ei Dñs. ‡Stringesque tunicam 39
byſſo,& tiaram byſſinam facies, & balteum G
opere plumarij.‡Porrò filiis Aaron tunicas 40
lineas parabis & balteos ac tiaras in gloriā

* & byſſo retorta.

Eccle. 45 b.

41 & decorem:‡veſtiesque his omnibus Aarō
fratrē tuum & filios eius cū eo. Et cuncto-
rum cōſecrabis manus,ſanctificabisque il-
42 los,vt ſacerdotio fungātur mihi. ‡Facies &
feminalia linea,vt operiant carnē turpitudi
43 nis ſuæ, à renibus vſque ad femora:‡& vtē
tur eis Aaron & filij eius quandò ingredien
tur tabernaculum teſtimonij, vel quādo ap
propinquāt ad altare vt miniſtrēt in ſanctua
rio,ne iniquitatis rei moriantur. Legitimū
ſempiternum erit Aaron,& ſemini eius poſt
eum. CAP. XXIX.

1 SEd & hoc facies, vt mihi in ſacerdotio
A conſecrētur.Tolle vitulū de armēto,& Leu. 9. a. B
2 arietes duos immaculatos , ‡panesque azy
mos,& cruſtulā abſq; fermēto,quæ cōſper-
ſa ſit oleo,lagana quoque azyma oleo lita:
3 de ſimila triticea cūcta facies. ‡Et poſita in
caniſtro offeres:vitulū autē & duos arietes.
4 ‡Et Aarō,ac filios ei⁹ applicabis ad oſtiū ta
bernaculi teſtimonij.Cūq; laueris patrē cū
5 filiis ſuis aqua,‡indues Aarō veſtimētis ſuis,
id eſt linea & tunica, * & ſuperhumerali & * 4.
6 rationali,quod cōſtringes balteo.‡Et pones
tiarā in capite eius, & laminā ſanctam ſuper
7 tiarā,‡& oleum vnctionis fundes ſuper ca-
8 put eius,atque hoc ritu conſecrabitur. ‡Fi
lios quoque illius applicabis, & indues tu-
9 nicis lineis,cingeſque balteo,‡Aarō ſcilicet
& liberos eius,& impones eis mitras,erūt-
B que ſacerdotes mihi religione perpetua.
10 Poſtquā initiaueris manus eorū,‡‖applica- Leui. 8. a. 14
bis & vitulū corā tabernaculo teſtimonij.
Imponēt que Aarō & filij eius manus ſuper
11 caput illius,‡& mactabis eum in conſpectu
Dñi,iuxta oſtium tabernaculi teſtimonij.
12 ‡Sūptūque de ſanguine vituli, pones ſuper
cornua altaris digito tuo , reliquū autē ſan
13 guinem fundes iuxta baſim eius. ‡‖Sumes Leui. 3. a. 30
& adipem totū qui operit inteſtina, & re-
ticulum iecoris,ac duos renes, & adipē qui
ſuper eos eſt,& offeres incēſum ſuper alta-
14 re. ‡Carnes verò vituli & coriū & fimum
C cōbures foris extra caſtra,eò quòd pro pec-
15 cato ſit.‡Vnum quoque arietem ſumes,ſu-
per cuius caput ponent Aaron & filij eius
16 manus.‡Quē cùm mactaueris,tolles de ſan
17 guine eius,& fundes circa altare.‡ipſum au
tem arietem ſecabis in fruſta: lotaque inte-
ſtina eius ac pedes pones ſuper conciſas car
18 nes,& ſuper caput illius. ‡Et offeres totum
arietem in incēſum ſuper altare:oblatio eſt
Domino,odor ſuauiſsimus victimæ Domi-
19 ni.‡Tolles quoque arietem alterum, ſuper
cuius caput Aaron & filij eius ponent ma-
20 nus.‡Quē cùm immolaueris,ſumes de ſan
guine eius,& pones ſuper extremum auri-
culæ dextræ Aarō & filiorum eius,& ſuper
pollices manus eorum ac pedis dextri, fun-
desque ſanguinē ſuper altare per circuitū.
21 ‡Cūq; tuleris de ſanguine qui eſt ſup alta-
re,& de oleo vnctionis, aſperges Aarō & ve
D ſtes eius,filios & veſtimenta eorum.Conſe-
22 cratiſque ipſis & veſtibus , ‡tolles adipē de
ariete,& caudam & aruinam quæ operit vi
talia,ac reticulū iecoris, & duos renes,at-
que adipē qui ſuper eos eſt,armūq; dextrū,

eò quòd ſit aries cõſecrationis: ‡tortãq; pa 23
nis vnius, cruſtulã conſperſam oleo, laganũ
de caniſtro azymorũ, quod poſitũ eſt in con
ſpectu Domini: ‡ponesq; omnia ſuper manꝰ 24
Aaron & filiorũ eius, & ſanctificabis eos ele
uãs corã Domino. ‡Suſcipiesq; vniuerſa de 25
manibus eorũ: & incẽdes ſuper altare in ho
locauſtũ, odorẽ ſuauiſſimũ in cõſpectu Do-
mini, quia oblatio eius eſt. ‡Sumes quoque 26
pectuſculũ de ariete quo initiatus eſt Aarõ,
ſanctificabisq; illud eleuatũ corã Domino,
& cedet in partẽ tuã. ‡Sanctificabisq; & pe 27
ctuſculũ conſecratũ, & armũ quẽ de ariete E
ſeparaſti, ‡quo initiatus eſt Aarõ & filij eiꝰ, 28
cedetq; in partẽ Aaron & filiorũ eius iure
perpetuo à filijs Iſraël, quia primitiua ſunt
& initia de victimis eorũ pacificis quæ offe-
runt Domino. ‡Veſtẽ autẽ ſanctã qua vtetur 29
Aaron, habebunt filij eius poſt eum, vt vn-
gantur in ea, & cõſecrentur manus eorum.
‡Septem diebus vtetur illa qui põtifex pro 30
eo fuerit cõſtitutus de filijs eius, & qui in-
greditur tabernaculum teſtimonij vt mini
ᵃ conſecra- ſtret in Sãctuario. ‡Arietẽ autẽ ᵃcõſecratio- 31
tionum 7. nisꝰ tolles, & coques carnes eius in loco ſan-
Leui. 8. f. 31. cto, ‡quibus veſcetur Aarõ & filij eius. ‖Pa- 32
24. b. 9. nes quoq; qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo
Mat. 12. a. 4 tabernaculi teſtimonij comedẽt, ‡vt ſit pla 33
cabile ſacrificiũ, & ſanctificẽtur offerẽtium
manus. Alienigena nõ veſcetur ex eis, quia
ᵇ ſancta 5. ᵇſanctiꝰ ſunt. ‡Quòd ſi remãſerit de carnibus 34
conſecratis ſiue de panibus vſq; manè, com
bures reliquias igni: non comedentur, quia
ſanctificata ſunt. ‡Omnia quæ præcepi tibi, 35
facies ſuper Aarõ & filijs eius. Septẽ diebus F
cõſecrabis manus eorũ: ‡& vitulũ pro pec- 36
cato offeres per ſingulos dies ad expiandũ.
Mundabisq; altare cùm immolaueris expia
tionis hoſtiã, & vnges illud in ſanctificatio-
nẽ. ‡ Septẽ diebus expiabis altare & ſancti- 37
ficabis, & erit Sanctum ſanctorũ. omnis qui
tetigerit illud, ſanctificabitur. ‡ Hoc eſt q̃d 38
Nu. 28. a. 3. facies in altari, ‖Agnos anniculos duos per
ſingulos dies iugiter, ‡vnum agnũ manè, & 39
alterum veſperè, ‡decimã partẽ ſimilæ con- 40
ſperſę oleo tuſo, quod habeat menſurã quar
tam partem hin, & vinũ ad libandũ eiuſdem
menſurę in agno vno. ‡Alterum verò agnũ 41
offeres ad veſperam iuxta ritum matutinæ
oblationis, & iuxta ea quæ diximus, in odo-
rem ſuauitatis. ‡ſacrificiũ eſt Domino, ob- 42
latione perpetua in generationes veſtras, ad G
oſtium tabernaculi teſtimonij coram Do-
mino, vbi conſtituã vt loquar ad te. ‡ Ibiq; 43
præcipiã filijs Iſraël, & ſanctificabitur altare
in gloria mea. ‡Sanctificabo & tabernaculũ 44
teſtimonij cum altari, & Aaron cum filijs
ſuis, vt ſacerdotio fungantur mihi. ‡ Et ha- 45
bitabo in medio filiorum Iſraël, eroq; eis
Deus ‡ & ſcient quia ego Dominus Deus 46
eorum, qui eduxi eos de Terra-Aegypti, vt
manerem inter illos, ego Dominus Deus
ipſorum.

## CAP. XXX.

FAcies quoq; altare ad adolendum thy- 1
miama, de lignis ſetim, ‡habens cubitũ 2
lõgitudinis, & alterũ latitudinis, id eſt qua- A
drãgulũ, & duos cubitos in altitudine. Cor-
3 nua ex ipſo procedẽt: ‡Veſtiesq; illud auro
puriſſimo, tã craticulã eius, quàm parietes
per circuitum, & cornua. Faciesq; ei coronã
4 aureolã per gyrũ: ‡ & duos annulos aureos
ſub corona per ſingula latera, vt mittãtur in
5 eos vectes, & altare portetur. ‡Ipſos quoq;
vectes facies de lignis ſetim, & inaurabis.
6 ‡Ponesq; altare contra velũ, quod ante arcã
pendet teſtimonij coram propitiatorio quo
7 tegitur teſtimoniũ, vbi loquar tibi. ‡Et ado
lebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuaue fra-
grãs manè. Quãdo cõponet lucernas, incen-
8 det illud: ‡& quãdo collocabit eas ad veſpe
rũ, vret thymiama ſempiternum corã Dño
9 in generationes veſtras. ‡Nõ offeretis ſuper
eo thymiama cõpoſitionis alterius, nec ob-
lationẽ & victimã, nec libabitis libaminaᵃ. ᵃ.
10 ‡ Et deprecabitur Aaron ſuper cornua eius
B ſemel per annum, in ſanguine quod oblatũ
eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in gene
rationibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit
11 Domino. ‡Locutusq; eſt Dominus ad Moy
12 ſen, dicens, ‡‖Quãdo tuleris ſummã filiorũ Num. 1. a. 2.
Iſraël iuxta numerum, dabunt ſinguli pre-
tium pro animabus ſuis Domino, & nõ erit
13 plaga in eis, cùm fuerint recẽſiti. ‡Hoc autẽ
dabit omnis qui trãſit ad ᵇnomenꝰ, dimidiũ ᵇ numerũ 9.
ſicli iuxta menſurã templi. ‖Siclus viginti Leui. 27. c. 25
obolos habet. Media pars ſicli offeretur Do Nu. 3. g. 47.
14 mino. ‡ Qui ha[illegible]ur in numero, à viginti Eze. 45. d. [illegible]
15 annis & ſuprà, [illegible] pretiũ. ‡Diues non ad-
det ad mediũ ſi[illegible], & pauper nihil minuet.
16 ‡Suſceptamq; pecuniã, quæ collata eſt à fi-
lijs Iſraël, trades in vſus tabernaculi teſtimo
nij, vt ſit monimentum eorum coram Dño,
17 & propitietur animabus eorũ. ‡ Locutuſq;
18 eſt Dominus ad Moyſen, dicens, ‡ Facies &
C labrũ æneum cum baſi ſua ad lauandũ: po-
neſq; illud inter tabernaculũ teſtimonij &
19 altare. Et miſſa aqua, ‡lauabunt in ea Aaron
20 & filij eius manus ſuas ac pedes, ‡quãdo in-
greſſuri ſunt tabernaculũ teſtimonij, & quã-
do acceſſuri ſunt ad altare, vt offerant in eo
21 thymiama Dño, ‡ne fortè moriantur. legi-
timum ſempiternum erit ipſi, & ſemini eius
22 per ſucceſſiones. ‡ Locutuſq; eſt Dominus
23 ad Moyſen, ‡dicens, Sume tibi aromata, pri
mæ myrrhæ & electæ quingentos ſiclos, &
cinnamomi mediũ, id eſt ducentos quinqua
ginta ſiclos, calami ſimiliter ductos quin-
24 quaginta, ‡caſiæ autem quingentos ſiclos in
põdere ſanctuarij, olei de oliuetis menſurã
25 hin: ‡faciesq; vnctionis oleum ſanctũ, vn-
26 guentum cõpoſitum opere vnguentarij, ‡&
vnges ex eo tabernaculũ teſtimonij, & ar-
27 cam teſtamẽti, ‡ menſamq; cum vaſis ſuis,
candelabrum, & vtenſilia eius, altaria thy-
28 miamatis, ‡& holocauſti, & vniuerſam ſu-
pellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.
29 ‡Sanctificabisq; omnia, & erunt Sancta ſan-
D ctorũ: qui tetigerit ea, ſanctificabitur. ‡Aarõ
30 & filios eius vnges, ſanctificabiſque eos, vt
31 ſacerdotio fungantur mihi. ‡ Filijs quoque
Iſraël dices, Hoc oleũ vnctionis ſanctũ erit
32 mihi in generationes veſtras. ‡Caro homi-
nis nõ vngetur ex eo, & iuxta cõpoſitionem
eius non facietis aliud, quia ſanctificatum
eſt, &

eſt,& ſanctũ erit vobis.‡Homo quicũq; ta- 33
le cõpoſuerit,& dederit ex eo alieno,exter-
minabitur de populo ſuo. ‡Dixitq; Dñs ad 34
Moyſen,Sume tibi aromata,ſtacteo & ony- 5
cha,galbaoũ boni odoris, & thus lucidiſsi-
mũ,æqualis põderis erũt oĩa: ‡facieſq; thy- 35
miama cõpoſitũ opere voguẽtarij,mixtũ di-
ligeoter,& purũ,& ſanctificatiooe digniſsi-
mũ.‡Cumq; io tenuiſsimũ puluerẽ vniuer- 36
ſa cõtuderis, pones ex eo corã tabernaculo
teſtimonij,in quo loco apparebo tibi. San-
ctũ ſanctorũ erit vobis thymiama. ‡ Talem 37
compoſitionem nõ facietis in vſus veſtros,
quia ſanctũ eſt Domino.‡Homo quicunque 38
fecerit ſimile,vt odore illius perfruatur,pe-
ribit de populis ſuis. CAP. XXXI.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen,di- 1
cens,‡Ecce,vocaui ex oomine Beſeleel 2
filiũ Vri filij Hor de tribu Iuda, ‡& imple- A
ui eũ ſpiritu Dei, ſapientia,& intelligentia, 3
& ſciẽtia in omni opere, ‡ad excogitandum 4
quicquid fabrefieri poteſt ex auro, & argen
to,& ære,‡marmore, & gẽmis,& diuerſita- 5
te lignorũ. ‡Dediq; ei ſocium Ooliab filiũ 6
Achiſamech de tribo Dao.Et in cords om- B
ois eruditi poſui ſapientiã:vt faciant cuncta
quæ præcepi tibi,‡tabernaculum fœderis,& 7
arcã teſtimonij,& propitiatoriũ quod ſoper
eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi, ‡ men- 8
ſamq; & vaſa eius, candelabrũ puriſsimum
*altare 3. cum vaſis ſuis,& *altaria* thymiamatis ‡ & 9
holocauſti,& omoia vaſa eorũ,labium cum
baſi ſua,‡veſtes ſanctas in miniſterio Aaroo 10
ſacerdoti,& filiis eius, vt fuogantur officio D
ſuo in ſacris, ‡oleũ vnctionis, & thymiama 11
aromatũ io ſanctuario: omoia quæ præcepi
tibi,facient. ‡ Et locutus eſt Dominus ad 12
Moyſen,dicens, ‡Loqoere filiis Iſraël,& di- 13
Sup.20.b.8. ces ad eos, ‖ Videte vt ſabbathũ meum cu- C
Exo.20.b.12 ſtodiatis:quia ſigoom eſt ioter me & vos in
geoerationibus veſtris : vt ſciatis quia ego
Dominos qui ſanctifico vos.‡Cuſtodite ſab 14
*v.2. bathum *meũ*,ſanctum eſt enim vobis:qui
pollucrit illud,morte morietur: qui fecerit
in eo opos, peribit anima illius de medio
*facies 3. populi ſui.‡Sex diebus *facietis* opus:in die 15
ſeptimo ſabbathum eſt, requies ſancta Do-
mino : omnis qui fecerit opus in hac die,
morietur. ‡ Cuſtodiant filij Iſraël ſabba- 16
thum, & celebrent illud io generatiooibus D
ſuis. Pactum eſt ſempiternum ‡ inter me & 17
Gen.1.d.31. filios Iſraël, ſignumq; perpetuũ. ‖ſex enim
diebos fecit Dominus cælum & terrã, & io
ſeptimo ab opere ceſſauit. ‡ Deditque Dñs 18
Moyſi,completis huiuſcemodi ſermonibus
Deut.9.b.10 io mõte Sinai, duas tabolas teſtimonij lapi-
deas,ſcriptas digito Dei. CAP. XXXII.

VIdens aotẽ populus quòd morã faceret 1
deſcẽdẽdi de monte Moyſes,cõgrega A
Act.7.e.40. tus aduerſus Aaron,dixit, ‖Surge,fac nobis
deos qui nos præcedant : Moyſi enim huic
viro qui nos eduxit de Terra-Aegypti,igno
*ei.3. ramus quid acciderit*.‡Dixitq; ad eos Aa- 2
ron , Tollite inaures aureas de vxorũ,filio-
rumq;, & filiarũ veſtrarũ auribus, & afferte
Psal.105. ad me. ‡Fecitq; populus quæ iuſſerat,defe- 3
e.29. rens inaures ad Aarõ. ‡‖Quas cũ ille acce- 4

pisset,formauit opere fuſorio, & fecit ex eis
vitulom conflatilẽ.Dixeruntq;,Hi ſunt Dij
tui Iſraël,qui te eduxerunt de Terra-Aegy-
5 pti. ‡ Quod cùm vidiſſet Aaroo, ædificauit
altare coram eo,& præcoois voce clamauit
6 *dicẽs*,Cras ſolennitas Domini eſt. ‡Sur- *v.5.
B genteſq; manè,obtulerunt holocauſta,& ho
ſtias pacificas,&‖ſedit populos mandocare, 1.Cor 10.b.7
7 & bibere,& ſurrexerũt ludere.‡Locutus eſt
autẽ Dominus ad Moyſen, *dicẽs*, ‖Vade, *v.7.
deſcende : peccauit populus tuus quẽ edu- Deu.9.b.12
8 xiſti de Terra-Aegypti. ‡Receſſerũt citò de
via,quã oſtendiſti eis: feceruntq; ſibi vitulũ
conflatilem,& adoraoerunt,atq; immolãtes
ei hoſtias,dixerũt, ‖ Iſti ſunt Dij tui Iſraël, 3.Reg.12.
9 qui te eduxerunt de Terra-Aegypti. ‡Rur- g.28.
ſumq; ait Domin' ad Moyſen,‖Cerno quòd Isa.33.a.3.
10 populus iſte duræ ceruicis ſit: ‡dimitte me,
C vt iraſcatur furor meus cõtra eos, & deleã
11 eos*, faciamq; te in gentẽ magnã. ‡Moyſes *de terra 5
autẽ orabat Dominũ Deum ſuum, dicens,
‖Cur Domine iraſcitur furor tuus contra Deut.9.c.15.
populũ tuũ:quẽ eduxiſti de Terra-Aegypti, Psal.105.b.
in fortitudine magna , & in manu robuſta? 23.
11 ‡Ne quæſo dicant Aegyptij, Callidè eduxit Num.14.
eos,vt interficeret in montibus, & deleret è c.13.
terra : quieſcat ira tua,& eſto placabilis ſu-
13 per nequitia populi tui.‡Recordare Abrahã,
Iſaac, & Iſraël ſeruorũ tuorũ,quibus iuraſti
per temetipſum, dicens, ‖Multiplicabo ſe- Gen.12.b.7.
men veſtrũ ſicut ſtellas cæli: & vniuerſam & 15.b.7.
terrã hanc,de qua locutus ſum, dabo ſemi- & 48.c.16.
14 oi veſtro,& poſsidebitis eã ſemper.‡Placa-
toſq; eſt Dominus oe faceret malum quod
15 locutus fuerat aduerſus populum ſuum.‡Et
reuerſus eſt Moyſes de monte,portans duas
tabulas teſtimonij in mano ſua , ſcriptas ex
16 vtraq; parte, ‡& factas opere Domini:ſcri-
ptura quoque Dei erat ſculpta in tabolis.
17 ‡Audiẽs autẽ Ioſue tumultũ populi vocife-
rãtis,dixit ad Moyſen,Vlulatus pugnę audi-
18 tur in caſtris. ‡Qui reſpõdit,Nõ eſt clamor
adhortaotium ad pugnam,neq; vociferatio
compellentiũ ad fugam:ſed vocem cantan-
19 tium ego audio. ‡Cumque appropinquaſſet
ad caſtra,vidit vitulum, & choros: iratuſq;
valde,proiecit de manu tabulas, & cõfregit
20 eas ad radicem montis. ‡ Arripienſq; vitu-
E lum quem fecerant,combuſsit, & contriuit
vſq; ad puluerem,quem ſparſit in aquam,&
21 dedit ex eo potom filiis Iſraël. ‡Dixitq; *ad *Moyſes 6.
Aarõ,Quid tibi fecit hic populus,vt induce
22 res ſuper eum peccatum maximum? ‡ Cui
ille reſpõdit,Ne indignetur dominus meus:
tu enim noſti populum iſtum,quòd pronus
23 ſit ad malum. ‡ dixerunt mihi , Fac nobis
Deos,qui nos præcedant:huic enim Moyſi,
qui nos eduxit de Terra-Aegypti, neſcimus
24 quid acciderit. ‡Quibus ego dixi, Quis ve-
ſtrum habet aurũ?Tulerunt,& dederũt mi-
hi:& proieci illud in ignem , egreſſuſq; eſt
25 hic vitulus. ‡Videns ergo Moyſes populum
quòd eſſet nudatus(ſpoliauerat enim eum Aa-
ron propter ignominiã ſordis, & inter ho-
26 ſtes nudum conſtituerat) ‡& ſtans io porta
F caſtrorum,ait, Si quis eſt Domini,iungatur
mihi.Congregatiq; ſunt ad eum omnes filij
Leui

Leui: ‡ quibus ait: Hæc dicit Domin⁹ Deus 27
Iſraël, Ponat vir gladium ſuper femur ſuũ:
ite,& redite de porta vſq; ad portã per me-
dium caſtrorum, & occidat vnuſquiſq; fra-
trem,& amicũ, & proximum ſuum. ‡Fece- 28
runtque filij Leui iuxta ſermonẽ Moyſi, ce-
ciderũtque in die illa quaſi ᵃtriginta* tria
ᵃviginti 6. millia hominum. ‡Et ait Moyſes, Conſecra- 29
ſtis manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſ-
que in filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis
benedictio ‡Facto autẽ altero die, locut⁹ eſt 30
Moyſes ad populũ, Peccaſtis peccatũ maxi-
mũ: aſcendã ad Dominũ, ſi quo modo quiue-
ro eũ deprecari pro ſcelere veſtro. ‡ Reuer- 31
*Domine ſuſq; ad Dominum, ait, Obſecro*, peccauit
populus iſte peccatũ maximum, feceruntque
que ſibi Deos aureos : aut dimitte eis hanc
noxam, ‡ aut ſi non facis, dele me de libro 32
suo quẽ ſcripſiſti. ‡Cui reſpondit Dominus, 33
Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro
meo: ‡ tu autẽ vade,& duc populũ iſtũ quò 34
locutus ſum tibi: angelus meus præcedet te.
Ego autẽ in die vltionis viſitabo & hoc pec
catũ eorũ. ‡ Percuſſit ergo Dominus popu- 35
lum pro reatu vituli quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens*, Vade, aſcende de loco iſto tu A
& populus tuus quẽ eduxiſti de Terra Ae-
gypti, in terrã quã iuraui Abraham, Iſaac, &
Gen.12.b.7. Iacob, dicens, ‖Semini tuo dabo eam: ‡ & 2
Sup.23.c.20. mittam præcurſorẽ tui angelum, vt eijciam
Ioſ.24.c.11. Chananæum,& Amorrhæũ,& Hethæum,&
Deu.7.c.21. Pherezæum,& Heuæũ,& Iebuſæum,‡& in- 3
Sup.32.b.9. tres in terrã fluentem lacte & melle ‖ Non
ues 5. enim aſcẽdam tecũ, quia populus duræ cer-
Deu.9.c.13. uicis* eſt*: ne forte diſperdam te in via ‡Au- 4
dienſq; populus ſermonem hunc peſſimũ,
luxit: & nullus ex more indutus eſt cultu
ſuo. ‡Dixitq; Dñs ad Moyſen: Loquere filiis 5
Iſraël, Populus duræ ceruicis es, ſemel aſcen
dam in medio tui, & delebo te. Iam nunc
depone ornatum tuum, vt ſciam quid faciã
tibi. ‡Depoſuerunt ergo filij Iſraël ornatum 6
ſuum à monte Horeb. ‡ Moyſes quoq; tol- 7
lens tabernaculum, tetẽdit extra caſtra pro- B
cul, vocauitque nomen eius Tabernaculum
fœderis. Et omnis populus qui habebat ali-
quam quæſtionẽ, egrediebatur ad Taberna-
culum fœderis, extra caſtra. ‡ Cumq; egre- 8
deretur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat
vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſq; in oſtio
papilionis ſui, aſpiciebantq; tergum Moyſi,
donec ingrederetur tentoriũ. ‡Ingreſſo autẽ 9
illo Tabernaculum fœderis, deſcendebat co-
*Taberna- lumna nubis,& ſtabat ad oſtium*, loquebaturque
culi 2. turque* cum Moyſe, ‡cernentibus vniuerſis 10
*Dominus quod columna nubis ſtaret ad oſtiũ Taber-
naculi. Stabantq; ipſi, & adorabant per fores
tabernaculorum ſuorũ. ‡ Loquebatur autẽ 11
Dominus ad Moyſen facie ad faciẽ, ſicut ſo-
let loqui homo ad amicum ſuũ. Cumq; ille C
reuerteretur in caſtra, miniſter eius Ioſue fi-
lius Nun, puer, nõ recedebat de Tabernacu-
lo. ‡Dixit autẽ Moyſes ad Dominum, Præ- 12
cipis vt educã populum iſtum, & non indi-
cas mihi quẽ miſſurus es mecum, præſertim

cùm dixeris: Noui te ex nomine, & inueniſti
13 gratiam coram me. ‡Si ergo inueni gratiam
in conſpectu tuo, oſtẽde mihi ᵃfaciem* tuam, ᵃviam 6.
vt ſciam te, & inueniã gratiam ante oculos
tuos: reſpice populum tuum gentem hanc.
14 ‡Dixitque Dominus: Facies mea præcedet
15 te,& requiem dabo tibi. ‡ Et ait Moyſes, Si
non tuipſe præcedas, ne educas nos de loco
16 iſto. ‡ In quo enim ſcire poterimus ego &
populus tuus inueniſſe nos gratiã in cõſpe-
ctu tuo, niſi ambulaueris nobiſcũ, vt glorifi-
cemur ab omnibus populis qui habitant ſu-
17 per terrã? ‡ Dixit autem Dominus ad Moy-
D ſen, Et verbum iſtud quod locutus es, faciã:
inueniſti enim gratiã coram me, & teipſum
18 noui ex nomine. ‡Qui ait, Oſtẽde mihi glo-
19 riam tuã. ‡ Reſpondit, Ego oſtendam omne
bonum tibi, & ᵃvocabo* in nomine Domini ᵃvocabor
coram te: & ‖miſerebor cui voluero, & cle- Rom.9.c.15
20 mens ero in quẽ mihi placuerit. ‡Rurſum-
que ait, Nõ poteris videre faciem meam: nõ
21 enim videbit me homo,& viuet. ‡Et iterũ,
Ecce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſu-
22 pra petram. ‡Cumque tranſibit gloria mea,
ponã te in foramine petræ, & protegam de-
23 xtera mea, donec trãſeam: ‡ tollamque ma-
num meam, & videbis poſteriora mea; faciẽ
autem meam videre non poteris.

CAP. XXXIIII.

1 AC deinceps, Præcide, ait, tibi duas tabu
A las lapideas inſtar priorum, & ſcribam Deu.10.a.1.
ſuper eas verba quæ habuerunt tabulæ quas
2 fregiſti. ‡Eſto paratus manè, vt aſcendas ſta-
tim in montem Sinai, ſtabiſque mecum ſu-
3 per verticem montis. ‡ Nullus aſcendat te-
cum, nec videatur quiſpiã per totum mon-
tem, ‖ boues quoque & oues non paſcantur
4 econtra. ‡ Excidit ergo duas tabulas lapi-
deas, quales antea fuerãt: & de nocte cõſur-
gens aſcẽdit in montẽ Sinai, ſicut præcepe-
5 rat ei Dñs, portans ſecum* tabulas. ‡Cumq; *duas 2.
deſcendiſſet Dominus per nubẽ, ſtetit Moy-
6 ſes cum eo, inuocans nomen Domini. ‡Quo
tranſeunte coram eo, ait, Dominator Domi-
ne Deus, miſericors & clemẽs, patiẽs & mul
7 tæ miſerationis, ac verax, ‡qui ‖cuſtodis mi Pſa.142.42.
ſericordiã in millia: qui aufers iniquitatẽ,
& ſcelera, atq; peccata, nullusq; apud te per
ſe innocens eſt. ‖ Qui reddis iniquitatem pa- Iere.32.c.18.
trum filiis, ac nepotibus in tertiã & quartã Deu.5.a.9.
8 progeniem. ‡ Feſtinuſq; Moyſes, curuatus
B eſt pronus in terrã, & adorans ‡ ait, Si inue-
9 ni gratiã in conſpectu tuo Domine, obſecro
vt gradiaris nobiſcum: populus enim duræ
ceruicis eſt, & auferas iniquitates noſtras
10 atque peccata, noſq; poſſideas. ‡Reſpõdit Deu.5.a.2.
Dominus, Ego inibo pactũ videntibus cun- Iere.32.c.26
ctis, ſigna faciã quæ nunquam viſa ſunt ſu-
per terrã, nec in vllis gentibus: vt cernat po
pulus iſte*, in cuius es medio, opus Domini ᵃ.3.
11 terribile quod facturus ſum ‡Obſerua cun-
cta quæ hodie mandaui: ibi: ego ipſe eiiciam
ante faciem tuam Amorrhæum, & Chana-
næum,& Hethæum, Pherezæum quoque, &
12 Heuæum, & Iebuſæum*. ‡Caue ne vnquam *& Gerge-
cũ habitatoribus terræ illius iungas amici- ſæum 4.
13 tias, quæ ſint tibi in ruinam: ‡ſed aras eorũ

D deſtrue,

*& ſ. deſtrue, *cõfringe ſtatuas, lucoſque ſuccide.
‡noli adorare Deum alienum. Dominus ze- 14
Deut.7.a.2. lótes nomen eius, Deus eſt æmulator. ‡ Ne 15
ineas pactum cum hominibus illarũ regio-
nũ: ne cùm fornicati fuerit cum diis ſuis, &
adurauerint ſimulachra eorũ, vocet te quiſ-
*& ſ. piam, vt* comedas de immolatis. ‡‖ Nec vxo 16
1.Reg.11.a.2 rem de filiabus eorũ accipies filiis tuis: ne
poſtquã ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari fa-
ciãt & filios tuos in deos ſuos. ‡Deos cõfla- 17
tiles nõ facies tibi. ‡Solennitatẽ azymorum 18
cuſtodies. Septẽ dieb' veſcẽris azymis, ſicut C
præcepi tibi, in tẽpore menſis nouorũ. mẽſe
enim verni tẽporis egreſſus es de Aegypto.
Sup.13.a.2. ‡‖Omne quod aperit vuluã generis maſcu- 19
& 17.32.d.19. lini, meũ erit. De cunctis animãtibus tam de
bobus quàm de ouibus, meũ erit. ‡Primo- 20
genitũ aſini redimes oue. ſin autẽ nec pretiũ
pro eo dederis, occidetur. Primogenitum fi-
liorum tuorũ redimes: nec apparebis in con
ſpectu meo vacuus. ‡Sex diebus operaberis, 21
die ſeptimo ceſſabis arare & metere. ‡ ‖So- 22
Sup.23.b.15 lennitatẽ hebdomadarũ facies tibi in primi-
Deu.16.d.16 tiis frugũ meſsis tuæ triticeæ, & ſolennitatẽ
Ecc.35.a.6. quãdo redeunte anni tempore cũcta condun
Su.23.b.16. tur. ‡Tribus tẽporibus anni apparebit omne 23
maſculinũ tuũ in cõſpectu omnipotentis Do
mini Dei Iſraël. ‡ Cùm enim tulero gentes 24
à facie tua, & dilatauero terminos tuos, nul
lus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendẽte te & ap
parente in conſpectu Dñi Dei tui ter in an-
Sup.23.c.18. no. ‡ ‖ Non immolabis ſuper fermento ſan- 25
19. guinẽ hoſtiæ meæ: neq; reſidebit mane de vi D
ctima ſolennitatis Phaſe. ‡Primitias frugum 26
terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui.
De.14.c.21. ‖Non coques hœdũ in lacte matris ſuæ. ‡Di 27
xitque Dñs ad Moyſen, Scribe tibi verba
hæc, quibus & tecũ & cũ Iſraël ‖ pepigi fœ-
Su.24.d.18. dus. ‡Fuit ergo ibi cum Domino * quadra- 28
*Moyſes ginta dies & quadraginta noctes: panem non
comedit, & aquã non bibit, & ſcripſit in ta-
bulis ‖ verba fœderis decem. ‡ Cumque de- 29
Deut.9.b.6. ſcẽderet Moyſes de mõte Sinai, tenebat duas
c.18. tabulas teſtimonij, & ignorabat quòd cor-
De.4.b.13. nuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis
Domini. ‡Videntes autem Aaron & filij Iſ- 30
raël cornutã Moyſi faciẽ, timuerunt propè
accedere. ‡ Vocatiq; ab eo, reuerſi ſunt tam 31
Aarõ quàm principes ſynagogæ. Et poſtquã
locutus eſt ad eos, ‡venerunt ad eum etiam 32
omnes filij Iſraël: quibus præcepit cũcta quæ
audierat à Domino in mõte Sinai. ‡Imple- 33
2.Cor.3.c.13. tiſque ſermonibus ‖ poſuit velamen ſuper
*Qui ſ. faciẽ ſuam. ‡ *Quod' ingreſſus ad Dominũ, 34
& loquens cũ eo auferebat donec exiret, &
tunc loquebatur ad filios Iſraël omnia quæ
ſibi fuerant imperata. ‡Qui videbãt faciem 35
egredientis Moyſi eſſe cornutã, ſed operie-
*velami- bat ille rurſus* faciem ſuam ſiquãdo loque-
ne 4. batur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur congregata omni turba filiorum 1
Iſraël, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſsit A
Dominus fieri. ‡Sex diebus facietis opus: ſe- 2
ptimus dies erit vobis ſanctus, ſabbathũ &
requies Domini: qui fecerit opus in eo, oc-
cidetur. ‡Nõ ſuccendetis ignem in omnibus 3
habitaculis veſtris per diem ſabbathi. ‡ Et 4
ait Moyſes ad omnem cæteruam filiorũ Iſ-
raël: Iſte eſt ſermo quem præcepit Domi-
5 nus, dicens, ‡ Separate apud vos primitias
Domino. ‖Omnis voluntarius & prono ani Sup.25.a.2.
mo offerat eas Domino: aurum & argentũ,
6 & æs, ‡hyacinthum & purpurã, coccumque
7 bis tinctũ, & byſſum, pilos caprarũ, ‡ pelleſ-
que arietum rubricatas, & ianthinas, ligna
8 ſetim, ‡ & oleũ ad luminaria concinnanda,
& vt conficiatur vnguentum, & thymiama
9 ſuauiſsimũ, ‡lapides onychinos, & gemmas
ad ornatum ſuperhumeralis & rationalis.
10 ‡Quiſquis veſtrũ ſapiens eſt, veniat, & faciat
11 quod Dominus imperauit, ‡ Tabernaculũ,
B ſcilicet, & tectum eius, atque operimentũ,
annulos & tabulata cum vectibus, paxillos
12 & baſes: ‡Arcam & vectes, propitiatorium,
13 & velũ quod ante illud oppanditur: ‡ Men-
ſam cum vectibus & vaſis, & propoſitionis
14 panibus: ‡ Candelabrum ad luminaria ſu-
ſtẽtanda, vaſa illius & lucernas, & oleum ad
15 nutrimenta ignium: ‡ Altare thymiamatis,
& vectes, & oleũ vnctionis & thymiama ex
aromatibus: Tentorium ad oſtium taberna-
16 culi: ‡ Altare holocauſti, & craticulam eius
æneã cum vectibus & vaſis ſuis: Labrum &
17 *baſes' eius: ‡ Cortinas atrij cum columnis *baſim 7.
18 & baſibus, tentoriũ in foribus veſtibuli. ‡pa
xillos tabernaculi & atrij cũ funiculis ſuis:
19 ‡Veſtimenta quorum vſus eſt in miniſterio
ſanctuarij, veſtes Aarõ pontificis ac filiorum
20 eius vt ſacerdotio fungãtur mihi. ‡Egreſſaq;
C omnis multitudo filiorum Iſraël de conſpe-
21 ctu Moyſi, ‡obtulerũt mente promptiſsima
atq; deuota primitias Domino, ad faciendũ
opus tabernaculi teſtimonij. Quidquid ad
cultũ & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat,
22 ‡viri cũ mulieribus præbuerunt armillas &
inaures, annulos & dextralia: omne vas au-
23 reum in donaria Domini ſeparatum eſt. ‡Si
quis habebat hyacinthum, & purpurã, coc-
cumq; bis tinctum, byſſum & pilos caprarũ,
pelles arietum rubricatas, & hyacinthinas,
24 ‡argenti *æriſq; metalla obtulerunt Domi- *& aurĩ
25 no, ligna que ſetim in varios vſus. ‡ Sed &
mulieres doctæ quæ neuerãt dederunt hya-
cinthum, purpuram, & vermiculum ac byſ-
26 ſum, ‡& pilos caprarum, ſponte propria cun
27 cta tribuentes. ‡ Principes verò obtulerunt
lapides onychinos, & gẽmas ad ſuperhume-
28 rale & rationale, ‡aromataque, & oleum ad
luminaria concinnanda, & ad præparandum
vnguentum, ac thymiama odoris ſuauiſsimi
29 cõponendum. ‡Omnes viri & mulieres mẽ-
D te deuota obtulerũt donaria, vt fierẽt opera
quæ iuſſerat Dñs per manum Moyſi. Cun-
cti filij Iſraël voluntaria Domino dedicaue-
30 runt. ‡ Dixitq; Moyſes ad filios Iſraël, ‖Ec- Sup.31.a.2.
ce, vocauit Dominus ex nomine Beſeleel
31 filium Vri filij Hur de tribu Iuda: ‡ imple-
uitque eũ ſpiritu Dei, ſapientia & intelligẽ-
32 tia, & ſcientia, & omni doctrina ‡ad excogi-
tandum, & faciendũ opus in auro & argen-
33 to & ære, ‡ ſculpendiſq; lapidibus, & opere
carpentario. quicquid fabrè adinueniri po-
34 teſt, ‡ dedit* in corde eius: Ooliab quoq; fi- Dominus
35 liũ Achiſamech de tribu Dan: ‡ambos eru- ſ.
diuit

diuit ſapientia, vt faciāt opera abietarij, po-
lymitarij, ac plumarij de hyacintho ac pur-
pura, coccoque bis tincto, & byſſo, & texant
omnia, ac noua quæque reperiant.

CAP. XXXVI.

Sapi.26.a.1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis 1
vir ſapiens, quibus dedit Dñs ſapientiā A
& intellectum, vt ſcirent fabrè operari quæ
in vſus ſanctuarij neceſſaria ſunt, & quę prę-
1.Pa.21.d.29 cepit Dominus. ‡ Cūque vocaſſet eos Moy- 2
ſes, & omnē eruditū virum cui dederat Do-
minus ſapientiā, & qui ſponte ſua obtulerāt
ſe ad faciendū opus, ‡ tradidit eis vniuerſa 3
donaria filiorū Iſraël. Qui cùm inſtarēt ope-
ri, quotidie manè vota populus offerebat.
‡ Vnde artifices venire compulſi, ‡ dixerunt 4
Moyſi, Plus offert populus quàm neceſſariū 5
eſt. ‡ Iuſſit ergo Moyſes præconis voce can- 6
tari: Nec vir nec mulier quicquam offerat
vltrà in opere ſanctuarij. Sicque ceſſatum eſt
à muneribus offerēdis, ‡ eo quòd oblata ſuf- 7
ficerent & ſuperabundarent. ‡ Feceruntque 8
omnes corde ſapientes ad explendū opus ta-
bernaculi, cortinas decem de byſſo retorta,
& hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, B
opere vario, & arte polymita: ‡ quarum vna 9
habebat in longitudine vigintiocto cubitos,
& in latitudine quatuor. vna menſura erat
omniū cortinarum. ‡ Cōiunxitque cortinas 10
quinq;, alteram alteri, & alias quinq; ſibi in-
uicem copulauit. ‡ Fecit & anſas hyacinthi- 11
nas in ora cortinæ vnius ex vtroq; latere, &
in ora cortinæ alterius ſimiliter, ‡ vt cōtra ſe 12
inuicem venirent anſæ, & mutuò iungeren-
tur. ‡ vnde & quinquaginta fudit circulos 13
aureos, qui morderēt cortinarū anſas, & fie-
ret vnū tabernaculū. ‡ Fecit & ſaga vndecim 14
de pilis caprarū ad operiendū tectū taberna-
culi: ‡ vnū ſagum in lōgitudine habebat cu- 15
bitos triginta, & in latitudine cubitos qua-
tuor. vnius mēſuræ erant omnia ſaga, ‡ quo- 16
rū quinq; iunxit ſeorſum, & ſex alia ſepara-
tim. ‡ Fecitq; anſas quinquaginta in ora ſagi 17
vnius, & quinquaginta in ora ſagi alterius,
vt ſibi inuicē iungerētur. ‡ Et fibulas æneas 18
quinquaginta, quibus necteretur tectum, vt
vnū palliū ex omnibus ſagis fieret. ‡ Fecit & 19
opertoriū tabernaculi de pellibus arietū ru-
bricatis: aliudq; deſuper velamentū de pel- C
hyacinthinis. libus *ianthinis*. ‡ Fecit & tabulas taberna- 20
culi de lignis ſetim ſtantes. ‡ Decē cubitorū 21
erat longitudo tabulæ vnius: & vnum ac ſe-
mis cubitū latitudo retinebat. ‡ Binæ inca- 22
ſtraturæ erant per ſingulas tabulas, vt altera
alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus ta-
bernaculi tabulis. ‡ E quibus viginti ad pla- 23
gam meridianā erant cōtra auſtrum, ‡ cum 24
quadraginta baſibus argēteis. Duæ baſes ſub
vna tabula ponebantur ex vtraq; parte angu
lorū, vbi incaſtraturæ laterū in angulis ter-
minantur. ‡ Ad plagam quoq; tabernaculi 25
quæ reſpicit ad aquilonē, fecit viginti tabu-
las ‡ cum quadraginta baſibus argenteis, 26
duas baſes per ſingulas tabulas: ‡ Contra oc- 27
cidentē verò, id eſt, ad eam partē tabernaculi
quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas, ‡ & duas 28
alias per ſingulos angulos tabernaculi retrò:

29 ‡ quæ iunctæ erant à deorſum vſq; ſurſum,
& in vnam cōpaginem pariter ferebantur.
30 Ita fecit ex vtraque parte per angulos: ‡ vt
octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes
argenteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub
31 ſingulis tabulis. ‡ Fecit & vectes de lignis
D ſetim, quinque ad cōtinendas tabulas vnius
32 lateris tabernaculi, ‡ & quinque alios ad al-
terius lateris coaptādas tabulas: & extra hos
quinq; alios vectes ad occidentalem plagam
33 tabernaculi contra mare. ‡ Fecit quoque ve-
ctem alium: qui per medias tabulas ab an-
34 gulo vſq; ad angulū perueniret. ‡ Ipſa autem
tabulata deaurauit, fuſis baſibus earum ar-
genteis. Et circulos eorum fecit aureos, per
quos vectes induci poſſent: quos & ipſos la-
35 minis aureis operuit. ‡ Fecit & velū de hya-
cintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo retor
ta, opere polymitario, varium atq; diſtinctū:
36 ‡ & quatuor columnas de lignis ſetim, quas
cum capitibus deaurauit: fuſis baſibus earū
37 argenteis. ‡ Fecit & tentoriū in introitu ta-
bernaculi ex hyacintho, purpura, vermicu-
38 lo, byſſoque retorta, opere plumarij: ‡ & co-
lumnas quinque cum capitibus ſuis, quas o-
peruit auro, baſeſq; earum fudit æneas.

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis
A ſetim, habentem duos ſemis cubitos in
lōgitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitu
dine, altitudo quoq; vnius cubiti fuit & di-
2 midij: ‡ veſtiuitque eam auro puriſsimo in-
tus ac foris. Et fecit illi coronā auream per
3 gyrum, ‡ conflans quatuor annulos aureos
per quatuor angulos eius: duos ānulos in la-
4 tere vno, & duos in altero. ‡ Vectes quoque
5 fecit de lignis ſetim, quos veſtiuit auro, ‡ &
quos miſit in annulos qui erant in lateribus
6 arcæ, ad portandū eam. ‡ Fecit & propitiato-
rium, id eſt, oraculum, de auro mūdiſsimo,
duorum cubitorum & dimidij in lōgitudi-
7 ne, & cubiti ac ſemis in latitudine. ‡ Duos e-
tiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit
8 ex vtraq; parte propitiatorij: ‡ Cherub vnū
B in ſummitate vnius partis, & Cherub alterū
in ſummitate partis alteri⁹: duos Cherubim
9 in ſingulis ſummitatib⁹ propitiatorij, ‡ exte-
dētes alas, & tegētes propitiatoriū, ſeq; mu-
10 tuò & illud reſpicientes. ‡ Fecit & menſam
de lignis ſetim in lōgitudine duorum cubi-
torum, & in latitudine vnius cubiti, quæ ha-
bebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem.
11 ‡ circūdeditq; eam auro mūdiſsimo, & fecit
12 illi labium aureum per gyrum, ‡ ipſique la-
bio coronam auream interraſilem quatuor
digitorum, & ſuper eandem alteram coronā
13 auream. ‡ Fudit & quatuor circulos aureos,
quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos
14 pedes menſæ ‡ cōtra coronam, miſitque in
15 eos vectes, vt poſſit menſa portari. ‡ Ipſos
quoq; vectes fecit de lignis ſetim, & circūde
16 dit eos auro. ‡ Et vaſa ad diuerſos vſus mē-
C ſæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribu-
la, ex auro puro, in quib⁹ offerēda ſunt liba-
17 mina. ‡ Fecit & candelabrū ductile de auro
mundiſsimo. De cuius vecte calami, ſcyphi,
18 ſphærulæq; ac lilia procedebāt: ‡ ſex in vtro-

que latere, tres calami ex parte vna, & tres
ex altera: ‡ tres ſcyphi in nucis modũ per ca- 19
lamos ſingulos, ſphærulæq; ſimul & lilia: &
tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero,
ſphærulæq; ſimul & lilia. Aequũ erat opus
ſex calamorũ qui procedebant de ſtipite cã-
delabri. ‡ In ipſo autẽ vecte erant quatuor 20
ſcyphi in nucis modũ, ſphærulæq; per ſingu
los ſimul & lilia: ‡ & ſphærulæ ſub duobus 25
calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt ca-
lami procedẽtes de vecte vno. ‡ & ſphærulæ 22
igitur, & calami ex ipſo erant, vniuerſa du- D
ctilia ex auro puriſsimo. ‡ Fecit & lucernas 23
ſeptẽ cũ emunctoriis ſuis, & vaſa vbi ea quæ
emuncta ſunt, extinguantur, de auro mũdiſ-
ſimo. ‡ Talentũ auri appendebat candelabrũ 24
cum omnibus vaſis ſuis. ‡ Fecit & altare thy 25
miamatis de lignis ſetim, per quadrũ ſingu-
los habens cubitos, & in altitudine duos: è
cuius angulis procedebant cornua. ‡ Veſti- 26
uitq; illud auro puriſsimo cum craticula ac
parietibus & cornibus. ‡ Fecitque ei coronã 27
aureolam per gyrum, & duos ãnulos aureos
ſub corona per ſingula latera, vt mittãtur in
eos vectes, & poſsit altare portari. ‡ Ipſos aũt 28
vectes fecit de lignis ſetim, & operuit lami-
nis aureis. ‡ Cõpoſuit & oleũ ad ſanctifica- 29
tionis vnguentum, & [a]thymiamata[a] de aro-
matibus mundiſsimis opere pigmentarij.

[a]thymia-
ma 7.

CAP. XXXVIII.

2.Par.1.b.5

FEcit & altare holocauſti de lignis ſe- 2
tim, quinq; cubitorum per quadrum, & A
trium in altitudine: ‡ cuius cornua de angu 2
lis procedebãt, operuitque illud laminis æ-
neis. ‡ Et in vſus eius parauit ex ære vaſa di- 3
uerſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, vncinos,
& ignium receptacula. ‡ Craticulamq; eius in 4
modũ retis fecit æneam, & ſubter eam in al-
taris medio arulam, ‡ fuſis quatuor annulis 5
per totidẽ retiaculi ſummitates, ad immit-
tendos vectes ad portandum: ‡ quos & ipſos 6
fecit de lignis ſetim, & operuit laminis æ-
neis: ‡ [b]induxitq; in circulos qui in lateri[b] 7
altaris eminebant. Ipſum autem altare non
erat ſolidũ, ſed cauum ex tabulatis, & intus
vacuum: ‡ Fecit & labrum æneum cum baſi 8
ſua de ſpeculis mulierum quæ excubabãt in
oſtio tabernaculi. ‡ Fecit & atrium, in cuius 9
auſtrali plaga erant tẽtoria de byſſo retorta, B
cubitorũ centum, ‡ columnæ æneæ viginti 10
cum baſibus ſuis, capita columnarũ, & tota
operis cælatura, argentea. ‡ Aequè ad ſeptẽ- 11
trionalem plagam tentoria, columnæ, baſeſ-
que, & capita columnarum eiuſdẽ mẽſuræ,
& operis ac metalli, erant. ‡ In ea verò plaga 12
quæ ad occidentem reſpicit, fuerunt tento-
ria cubitorum quinquaginta, columnæ de-
cem cum baſibus ſuis æneæ, & capita colum
narũ, & tota operis cælatura, argẽtea. ‡ Por- 13
rò contra orientem quinquaginta cubitorũ
parauit tentoria: ‡ è quibus, quindecim cubi 14
tos, columnarũ trium, cum baſibus ſuis vnũ
tenebant latus: ‡ & in parte altera ([c]quia in- 15
ter vtraque introitũ tabernaculi fecit) quin
decim æquè cubitorũ erant tentoria, colum
næq; tres, & baſes totidem. ‡ Cuncta atrij 16
tentoria byſſus retorta texuerat. ‡ Baſes co- 17

Sapi.27.b.8

[c]quæ ab
vtroque 3.

C lumnarũ fuêre æneæ, capita autem earum
cũ cunctis cælaturis ſuis argentea: ſed & ip-
18 ſas columnas atrij veſtiuit argento. ‡ Et in
introitu eius opere plumario fecit tentoriũ
ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo
retorta, quod habebat viginti cubitos in lõ-
gitudine, altitudo vero quinq; cubitorũ erat
iuxta menſuram quam cuncta atrii tentoria
19 habebant. ‡ Columnæ autẽ in ingreſſu fuê-
re quatuor cum baſibus æneis, capitaq; earũ
20 & cælaturæ argenteæ. ‡ Paxillos quoque ta-
bernaculi & atrij per gyrum fecit æneos.
21 ‡ Hæc ſunt inſtrumẽta tabernaculi teſtimo-
nij, quæ enumerata ſunt iuxta præceptum
Moyſi in ceremonijs Leuitarum per manũ
22 Ithamar filij Aarõ ſacerdotis: ‡ quæ Beſe-
leel filius Vri filij Hur de tribu Iuda Dño
23 per Moyſen iubente, cõpleuerat, ‡ iuncto ſi-
bi ſocio Ooliab filio Achiſamech de tribu
Dan: qui & ipſe artifex lignorũ egregius fuit
& polymitarius atq; plumarius ex hyacin-
24 tho, purpura, vermiculo, & byſſo. ‡ Omne
aurũ quod expenſum eſt in opere ſanctuarij,
D & quod oblatũ eſt in donariis, viginti nouẽ
talentorum fuit, & ſeptingentorum triginta
25 ſiclorum ad menſurã ſanctuarii. ‡ Oblatum
eſt autẽ ab his qui tranſierunt ad numerum
à viginti annis & ſuprà, de ſexcentis tribus
millibus, & quingentis quinquaginta, arma-
26 torum. ‡ Fuerunt prætereà centum talenta
argenti, è quibus conflatæ ſunt baſes ſanctua
27 rij, & introitus vbi velum pendet. ‡ Centum
baſes factæ ſunt de talentis centum, ſingulis
28 talentis per baſes ſingulas ſupputatis. ‡ De
mille autẽ ſeptingentis, & ſeptuagintaquin-
que[*] fecit capita columnarum, quas & ipſas
29 veſtiuit argento. ‡ Aeris quoq; oblata ſunt
talẽta ſeptuagintaduo millia, & quadringẽti
30 ſuprà ſicli, ‡ ex quibus fuſæ ſunt baſes in in-
troitu tabernaculi teſtimonii, & altare æ-
neum cum craticula ſua, omniaq; vaſa quæ
31 ad vſum eius pertinent, ‡ & baſes atrii tam
in circuitu, quàm in ingreſſu eius, & paxilli
tabernaculi atque atrii, per gyrum.

[*]ſiclis

CAP. XXXIX.

1 DE hyacintho verò & purpura, vermi-
A culo ac byſſo fecit veſtes, quib[us] indue-
retur Aarõ quãdo miniſtrabat in ſanctis, ſi-
2 cut præcepit Dominus Moyſi. ‡ Fecit igitur
ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpu
3 ra, coccoq; bis tincto, & byſſo retorta, ‡ opere
polymitario. inciditq; bracteas aureas, & ex-
tenuauit in fila, vt poſſent torqueri cũ prio
4 rũ colorũ ſubtegmine, ‡ duasq; oras ſibi in-
uicem copulatas in vtroq; latere ſummita-
5 tum, ‡ & balteum ex eiſdẽ coloribus, ſicut
6 præceperat Dominus Moyſi. ‡ Parauit &
B duos lapides onychinos aſtrictos & incluſ-
ſos auro, & ſculptos arte gẽmaria nominj-
7 bus filiorũ Iſraël.[*] ‡ poſuitque eos in lateri-
bus ſuperhumeralis in monimentum filio-
rũ Iſraël, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
8 ‡ Fecit & rationale opere polymito iuxta
opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho,
purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo retor-
9 ta: ‡ quadrangulum, duplex, menſuræ pal-
10 mi. ‡ Et poſuit in eo gẽmarũ ordines qua-
tuor

Sap.28.a.6

[*]ſex nominã in lapi. de vno, & ſex in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum.

tuor. in primo verſu erat ſardius, topazius, C
ſmaragdus. ‡ In ſecũdo, carbunculus, ſapphi- 11
rus & iaſpis. ‡ In tertio, ligyrius, achates & 12
amethyſtus. ‡ In quarto, chryſolithus, ony- 13
chinus, & beryllus, circũdati & incluſi auro
per ordines ſuos. ‡ Ipſiq; lapides duodecim, 14
ſculpti erant nominibus duodecim tribuum
Iſraël, ſinguli per nomina ſingulorum. ‡ Fe- 15
cerũt in rationali & catenulas ſibi inuicem
cohærentes, de auro puriſsimo: ‡ & duos 16
vncinos, totidemque annulos aureos. Porrò
annulos poſuerunt in vtroque latere ratio-
nalis, ‡ è quibus penderent duæ catenæ au- 17
reæ, quas inſeruerunt vncinis qui in ſuper-
humeralis angulis eminebãt. ‡ Hæc & antè 18
& retrò ita cõueniebant ſibi, vt ſuperhume- D
rale & rationale mutuò necterentur, ‡ ſtri- 21
cta ad balteum & annulis fortius copulata,
quos iũgebat vitta hyacinthina, ne laxa flue-
rent, & à ſe inuicem mouerẽtur, ſicut præce
pit Dominus Moyſi. ‡ Fecerunt quoque tu- 22
nicam ſuperhumeralis totam hyacinthinã:
‡ & capitium in ſuperiori parte contra me- 23
dium, oramque per gyrum capitis textilem:
‡ deorſum autem ad pedes mala punica ex 24
hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo re-
torta: ‡ & tintinnabula de auro puriſsimo, 25
quæ poſuerunt inter malogranata in extre- E
ma parte tunicæ per gyrum: ‡ tintinnabulũ 26
autem aureum, & malum punicum, quibus
ornatus incedebat pontifex quãdo miniſte-
rio fungebatur, ſicut præceperat Dominus
Moyſi. ‡ Fecerunt & tunicas byſſinas opere 27
textili Aaron & filiis eius: ‡ & mitras cum 28
coronulis ſuis ex byſſo: feminalia quoq; li-
nea, byſſina: ‡ cingulum verò de byſſo re- 29
torta, hyacintho, ‡ purpura ac vermiculo di- 30
ſtinctũ arte plumaria, ſicut præceperat Do-
minus Moyſi. ‡ Fecerunt & laminam ſacræ 31
venerationis de auro puriſsimo, ſcripſerũtq; F
in ea opere gemmario, Sanctũ Domini: ‡ & 32
ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthi-
na, ſicut præceperat Dominus Moyſi. ‡ Per- 33
fectum eſt igitur omne opus tabernaculi &
tecti teſtimonij. Feceruntq; filij Iſraël cun-
cta quæ præceperat Domin⁹ Moyſi. ‡ Et ob- 34
tulerunt tabernaculum & tectum & vniuer-
ſam ſupellectilẽ, annulos, tabulas, vectes, co-
lumnas ac baſes, ‡ opertorium de pellibus 35
arietum rubricatis, & aliud operimentũ de
hyacinthinis pellibus, velum: ‡ arcam, ve- 36
ctes, propitiatorium, ‡ menſam cũ vaſis ſuis 37
& propoſitionis panibus: ‡ candelabrũ, lu- 38
cernas, & vtenſilia earum cum oleo: altare
aureum, & vnguentũ, & thymiama ex aro-
matibus, & tentoriũ in introitu tabernaculi:
‡ altare æneum, retiaculum, vectes & vaſa 39
eius omnia: labrũ cum baſi ſua: tentoria a- G
trij, & columnas cum baſibus ſuis: ‡ tento- 40
rium in introitu atrij, funiculosque illius &
paxillos. Nihil ex vaſis defuit quæ in mini-
ſterium tabernaculi, & in tectũ fœderis iuſ-
ſa ſunt fieri. ‡ Veſtes quoq; quibus ſacerdo- 41
tes vtuntur in ſanctuario, Aaron ſcilicet &
filij eius ‡ obtulerunt filij Iſraël, ſicut præce 42
perat Dominus. ‡ Quæ poſtquàm Moyſes 43
cuncta vidit completa, benedixit eis.

## CAP. XL.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ‡ Menſe primo, prima die menſis
3 eriges tabernaculũ teſtimonij, ‡ & pones in
A eo arcam, demittesque ante illam velum:
4 ‡ & illata menſa pones ſuper eam quæ ritè
præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lu-
5 cernis ſuis, ‡ & altare aureum in quo adole-
tur incenſum, corã arca teſtimonij. Tentoriũ
in introitu tabernaculi * teſtimonii pones, *.8.
6 ‡ & ante illud altare holocauſti: ‡ labrum
7 inter altare & tabernaculũ, quod implebis
8 aqua. ‡ Circundabisq; atriũ tentoriis, & in-
9 greſſum eius. ‡ Et aſſumpto vnctionis oleo
vnges tabernaculũ cum vaſis ſuis, vt ſancti-
10 ficentur: ‡ altare holocauſti & omnia vaſa
11 eius: ‡ labrum cum baſi ſua: omnia vn-
ctionis oleo cõſecrabis, vt ſint ſancta ſancto-
12 rum. ‡ Applicabisq; Aaron & filios eius ad
B fores tabernaculi teſtimonii, & lotos aqua
13 ‡ indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mihi,
& vnctio eorũ in ſacerdotium ſempiternum
16 proficiat. ‡ Fecitq; Moyſes omnia quæ præ-
17 ceperat Dñs. ‡ Igitur menſe primo anni ſe-
cũdi, prima die mẽſis collocatũ eſt taberna-
18 culũ. ‡ ‖ Erexitq; Moyſes illud, & poſuit ta- Num. 7. a. 7.
bulas ac baſes & vectes, ſtatuitq; columnas,
19 ‡ & expandit tectũ ſuper tabernaculum, im-
poſito déſuper operimẽto, ſicut Dñs impera-
20 uerat. ‡ Poſuit & teſtimoniũ in arca, ſubditis
21 infrà vectibus, & oraculũ déſuper. ‡ Cumq;
intuliſſet arcam in tabernaculũ*, appendit *teſtimonij
ante eam velum, vt expleret Domini iuſsio-
22 nẽ. ‡ Poſuit & menſam in tabernaculo teſti-
C monij ad plagam Septentrionalẽ extra ve-
23 lum, ‡ ordinatis coram propoſitionis pani-
24 bus, ſicut præceperat Dominus Moyſi. ‡ Po-
ſuit & candelabrũ in tabernaculo teſtimo-
25 nij è regione menſæ in parte auſtrali, ‡ lo-
catis per ordinẽ lucernis, iuxta præceptum
26 Domini. ‡ Poſuit & altare aureum ſub tecto
27 teſtimonij cõtra velum, ‡ & adoleuit ſuper
eo incenſum aromatũ, ſicut iuſſerat Domi-
28 nus Moyſi. ‡ Poſuit & tentoriũ in introitu
29 tabernaculi teſtimonii, ‡ & altare holocau-
ſti in veſtibulo teſtimonii, offerens in eo ho-
locauſtum & ſacrificia, vt Dñs imperauerat.
30 ‡ Labrum quoq; ſtatuit inter tabernaculũ
D teſtimonij & altare, implens illud aqua.
31 ‡ Laueruntque * Moyſes & Aarõ, ac filii eius *in eo a.
32 manus ſuas & pedes, ‡ cum ingrederentur
tectum fœderis, & accederẽt ad altare, ſicut
33 præceperat Dñs Moyſi. ‡ Erexit & atrium
per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in
introitu eius tentorio. Poſtquã omnia perfe-
34 cta ſunt, ‡ ‖ operuit nubes tabernaculũ teſti- Nu. 9. c. 15
35 monij, & gloria Dñi impleuit illud. ‡ Nec 3. Re. 8. b. 10.
poterat Moyſes ingredi tectũ fœderis, nube
operiente omnia, & maieſtate Domini co-
36 ruſcante, quia cuncta nubes operuerat. ‡ Si
quando nubes tabernaculũ deſerebat, profi-
37 ciſcebantur filij Iſraël per turmas ſuas: ‡ ſi
pendebat déſuper, manebãt in eodem loco.
38 ‡ Nubes quippe Dñi incubabat per diẽ ta-
bernaculo, & ignis in nocte, vidẽtibus cũctis
populis Iſraël per cunctas manſiones ſuas.

# LIBER LEVITICVS, HEBRAICE VAICRA, ID EST, ET VOCAVIT.

## CAP. I.

VOCAVIT autẽ Moyſen, & locu 1
tus eſt ei Dominus de tabernaculo A
teſtimonij, dicens: ‡ Loquere filiis 2
Iſraël, & dices ad eos: Homo qui obtulerit
ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id
eſt, de bobus & ouibus offerens victimas,
Exo.29.b.10 ‡ ‖Si holocauſtũ fuerit eius oblatio, ac de 3
armento, maſculũ immaculatũ offeret ad o-
ſtium tabernaculi teſtimonii, ad placandum
ſibi Dominũ: ‡ ponetq́; manus ſuper caput 4
hoſtiæ, & acceptabilis erit, atq; in expiatio- B
nem eius proficiens. ‡ Immolabitq́ue vitu- 5
lum coram Domino, & offerent filii Aaron
ᵃſacerdotes 3. ᵃſacerdotis' ſanguinẽ eius, fundentes per al-
taris circuitum, quod eſt ante oſtium taber-
naculi: ‡ detractaq; pelle hoſtiæ, artus in fru- 6
ſta cõcident, ‡ & ſubiicient in altari ignem, 7
ſtrue lignorũ antè cõpoſita: ‡ & mẽbra quæ 8
ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videli-
cet, & cuncta quæ adhærent iecori, ‡ inteſti- 9
nis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſa- C
cerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuauẽ
odorem Domino. ‡ Quòd ſi de pecoribus 10
ᵃmaſculũ 2 oblatio eſt, de ouibus ſiue de capris holocau
ſtum, ᵃagnum anniculũ &' abſq; macula of-
feret: ‡ immolabitque ad latus altaris quod 11
reſpicit Aquilonẽ, coram Domino: ſanguinẽ
verò illius fundent ſuper altare filii Aaron
per circuitum: ‡ diuidentq́; membra, caput, 12
& omnia quæ adhærent iecori: & imponent D
ſuper ligna, quibus ſubiiciendus eſt ignis:
‡ inteſtina verò & pedes lauabunt aqua. Et 13
oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare
in holocauſtũ & odorem ſuauiſſimũ Domi-
no. ‡ Si autem de auibus, holocauſti oblatio 14
fuerit Domino, de turturibus & pullis colũ-
bæ ‡ offeret eam ſacerdos ad altare: & retor- 15
to ad collum capite, ac rupto vulneris loco,
decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinẽ
altaris: ‡ veſiculam verò gutturis & plumas 16
proiiciet prope altare ad orientalem plagã,
in loco in quo cineres effundi ſolent: ‡ cõfrin 17
getque aſcellas eius, & non ſecabit, neq; fer-
ro diuidet eam, & adolebit ſuper altare li-
gnis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt & ob-
latio ſuauiſſimi odoris Domino.

## CAP. II.

ANima cùm obtulerit oblationẽ ſacri- 1
ficii Domino, ſimila erit eius oblatio. A
ᵃſacerdotes 5. fundetq́ue ſuper eam oleum, & ponet thus,
‡ ac deferet ad filios Aarõ ᵃſacerdotis': quo- 2
rum vnus tollet pugillum plenum ſimilæ &
olei, ac totũ thus, & ponet memoriale ſuper
altare in odorem ſuauiſſimum Domino:
Eccl.7.d.34 ‡ ‖quod autẽ reliquum fuerit de ſacrificio, 3
erit Aarõ & filiorũ eius, ſanctum ſanctorum
de oblationibus Domini. ‡ Cùm autem ob- 4
tuleris ſacrificium coctum in clibano: de ſi- B
mila, panes ſcilicet abſque fermento cõſper-
ſos oleo, & lagana azyma oleo lita. ‡ Si obla- 5
tio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ
oleo & abſque fermẽto, ‡ diuides eam mi- 6
7 nutatim, & fundes ſuper eam oleum. ‡ Sin
autẽ de craticula fuerit ſacrificiũ, æquè ſimi
8 la oleo conſpergetur: ‡ quam offerẽs Domi-
9 no, trades manibus ſacerdotis. ‡ Qui cùm
obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrifi-
C cio, & adolebit ſuper altare in odorẽ ſuaui-
10 tatis Dño. ‡ quicquid autẽ reliquum eſt, erit
Aaron & filiorũ eius, ſanctum ſanctorum de
11 oblationibus Domini. ‡ Omnis oblatio quæ
offertur Domino, abſque fermento fiet, nec
quicquã fermenti ac mellis adolebitur in ſa-
12 crificio Domini. ‡ Primitias tantum eorum
offeretis ac munera: ſuper altare verò non
13 imponentur in odorem ſuauitatis. ‡ Quic- Mat.9.g.49
D quid obtuleris ſacrificii, ſale cõdies, nec au-
feres ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo.
14 In omni oblatione offeres ſal. ‡ Si autẽ ob-
tuleris munus primitiarũ frugum tuarũ Do
mino, de ſpicis adhuc virentibus torrebis
igni, & confringes in morẽ farris, & ſic offe-
15 res primitias tuas Dño, ‡ fundens ſuper ea o-
leũ, & thus imponens, quia oblatio Dñi eſt.
16 ‡ de qua adolebit ſacerdos in memoriã mu-
neris partẽ farris fracti & olei, ac totũ thus.

## CAP. III.

1 QVòd ſi hoſtia pacificorum fuerit eius
A oblatio, & de bobus voluerit offerre,
marem ſiue fœminam, ᵃimmaculata' offe- ᵃimmaculatam 9.
2 ret coram Domino. ‡ Ponetq́ue manum ſu-
per caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in
introitu tabernaculi teſtimonii. fundentq́ue
filii Aaron ᵃſacerdotis', ſanguinem per alta- ᵃſacerdotes 5.
3 ris circuitum. ‡ Et offerent de hoſtia pacifi-
corũ in oblationem Domino, ‖adipem qui Exo.29.b.13
operit vitalia, & quicquid pinguedinis eſt in-
4 trinſecus: ‡ duos renes cum adipe quo te-
guntur ilia, & reticulũ iecoris cum renun-
5 culis. ‡ adolebuntq́; ea ſuper altare in holo-
B cauſtũ, lignis igne ſuppoſito: in oblationem
6 ſuauiſſimi odoris Domino. ‡ Si verò de oui-
bus fuerit eius oblatio & pacificorũ hoſtia,
ſiue maſculum obtulerit ſiue fœminam, im-
7 maculata erunt. ‡ Si agnũ obtulerit coram
8 Domino, ‡ ponet manum ſuam ſuper caput
victimæ ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo
tabernaculi teſtimonij: fundentq́; filij Aarõ
9 ſanguinẽ eius per circuitum altaris. ‡ Et of-
ferent de pacificorum hoſtia ſacrificiũ Do-
10 mino: adipem & caudã totam ‡ cum reni-
C bus, & pinguedinẽ quæ operit ventrẽ atque
vniuerſa vitalia, & vtrumque renunculum
cum adipe qui eſt iuxta ilia, reticulũque ie-
11 coris cũ renunculis. ‡ & adolebit ea ſacerdos
ſuper altare in pabulum ignis & oblationis
12 Domini. ‡ Si capra fuerit eius oblatio, & ob-
13 tulerit eam Domino, ‡ ponet manum ſuam
ſuper caput eius, immolabitq́ue eam in in-
troitu tabernaculi teſtimonij. Et fundẽt filii
D Aarõ ſanguinẽ eius ᵃper' altaris circuitum. ᵃſuper 2.
14 ‡ Tollentq́; ex ea in paſtum ignis dominici,
adipem qui operit ventrẽ, & qui tegit vni-
15 uerſa vitalia: ‡ duos renunculos cũ reticulo
quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & aruinã ieco-
16 ris cum renunculis, ‡ adolebitque ea ſuper
altare ſacerdos in alimoniã ignis, & ſuauiſ-
17 ſimi odoris. Omnis adeps, Dñi erit ‡ iure
perpetuo in generationibus, & cunctis habi-
taculis

taculis veſtris: nec ſanguinem nec adipem
omnino comedetis.

## CAP. IIII.

LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens, ‡Loquere filiis Iſraël, Anima quũ 2
peccauerit per ignorantiam, & de vniuerſis A
mandatis Domini quæ præcepit vt non fie-
rent, quippiam fecerit: ‡Si ſacerdos qui vn- 3
ctus eſt peccauerit, delinquere faciens popu-
lum, offeret pro peccato ſuo vitulũ imma-
culatũ Domino. ‡& adducet illũ ad oſtium 4
tabernaculi teſtimonij corã Dño, ponetque
manũ ſuper caput eius, & immolabit eum
Domino. ‡Hauriet quoq; de ſanguine vitu- 5
li, inferens illũ in tabernaculum teſtimonij.
‡Cumq; intinxerit digitũ in ſanguinẽ, aſper 6
ᵃeo 2. get ᵃeum ſepties corã Domino cõtra velum B
ᵃeos 2. ſanctuarij: ‡ponetq; de eodẽ ſanguine ſuper 7
cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Do-
mino, quod eſt in tabernaculo teſtimonij.
omnẽ autem reliquũ ſanguinẽ fundet in ba-
ſim altaris holocauſti in introitu tabernacu-
ᵃauferet 5. li. ‡Et adipẽ vituli ᵃofferet pro peccato, tam 8
eũ qui vitalia operit, quàm omnia quæ in-
trinſecus ſunt: ‡duos renunculos & reticulũ 9
quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & adipẽ iecoris
ᵃaufertur 6 cũ renunculis, ‡ſicut ᵃoffertur de vitulo ho- 10
ſtiæ pacificorũ: & adolebit ea ſuper altare ho C
locauſti. ‡Pellẽ verò & omnes carnes cum 11
capite & pedib⁹ & inteſtinis & fimo, ‡& re- 12
liquo corpore efferet extra caſtra in locum
mundũ, vbi cineres effundi ſolent: incendet-
que ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco
effuſorũ cinerũ cremabuntur. ‡Quòd ſi om- 13
ᵃfiliorum nis turba ᵃ Iſraël ignorauerit & per imperi-
tiam fecerit quod contra mandatũ Domini
eſt, ‡& poſtea intellexerit peccatũ ſuũ, offe- 14
ret pro peccato ſuo vitulũ, adducetque eum
ad oſtiũ tabernaculi. ‡Et ponent ſeniores po 15
puli manus ſuper caput eius corã Domino. D
Immolatoque vitulo in conſpectu Domini,
‡inferet ſacerdos qui vnctus eſt, de ſanguine 16
eius in tabernaculũ teſtimonij, ‡tincto di- 17
gito aſpergẽs ſepties contra velum. ‡ponet- 18
que de eodem ſanguine in cornibus altaris,
quod eſt corã Domino in tabernaculo teſti-
monij. reliquũ autẽ ſanguinem fundet iuxta
baſim altaris holocauſtorũ, quod eſt in oſtio
tabernaculi teſtimonij. ‡ Omnemque eius 19
adipem tollet, & adolebit ſuper altare: ‡ſic 20
faciens & de hoc vitulo quomodo fecit &
prius: & rogante pro eis ſacerdote, propitius
erit eis Dominus. ‡ Ipſum autẽ vitulũ effe- 21
ret extra caſtra, atque cõburet ſicut & prio-
rem vitulum: quia eſt pro peccato multitu-
dinis. ‡Si peccauerit princeps, & fecerit vnũ 22
è pluribus per ignorantiã, quod Domini le- E
ge prohibetur: ‡& poſtea intellexerit pecca 23
tum ſuũ, offeret hoſtiã Domino, hircum de
capris immaculatum. ‡Ponetque manũ ſuã 24
ſuper caput eius: cumque immolauerit eum
in loco vbi ſolet mactari holocauſtũ coram
Domino, quia pro peccato eſt, ‡tinget ſacer 25
dos digitum in ſanguine hoſtię pro peccato,
tangens cornua altaris holocauſti, & reli-
ᵃſanguinẽ 3 quum ᵃfundens ad baſim eius. ‡Adipem ve- 26
ᵃaltare 3. rò adolebit ſupra ᵃ, ſicut in victimis pacifico-
rum fieri ſolet: rogabitq; pro eo ſacerdos, &
27 pro peccato eius, & dimittetur ei. ‡Quòd ſi
F peccauerit anima per ignorantiã, de populo
terræ, vt faciat quicquã de his quæ Domini
28 lege prohibentur, atq; delinquat, ‡& cogno-
uerit peccatũ ſuũ, offeret caprã immaculatã.
29 ‡Ponetq; manus ſuper caput hoſtię quę pro
peccato eſt, & immolabit eam in loco holo-
30 cauſti. ‡Tolletq; ſacerdos de ſanguine in di-
gito ſuo: & tãgens cornua altaris holocau-
31 ſti, reliquum fundet ad baſim eius. ‡Omnẽ
G autẽ adipem auferens, ſicut auferri ſolet de
victimis pacificorũ, adolebit ſuper altare in
odorem ſuauitatis Domino: rogabitque pro
32 eo, & dimittetur ei. ‡ Sin autem de pecori-
bus obtulerit victimam pro peccato, ouem
33 ſcilicet immaculatam: ‡ponet manum ſuper
caput eius, & immolabit eã in loco vbi ſo-
34 lent cædi holocauſtorum hoſtiæ. ‡ Sumetq;
ſacerdos de ſanguine eius digito ſuo, & tan-
gens cornua altaris holocauſti, reliquũ fun-
35 det ad baſim eius. ‡ Omnẽ quoque adipem
auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis qui
immolatur pro pacificis, cremabit ſuper al-
tare incenſum Domini: rogabitque pro eo
& pro peccato eius, & dimittetur ei.

## CAP. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocẽ ᵃiu- ᵃadiuran-
A ratis, teſtiſq; fuerit quòd aut ipſe vidit, tis 1.
aut cõſcius eſt: niſi indicauerit, portabit ini-
2 quitatem ſuã. ‡Anima quæ tetigerit aliquid
immundum, ſiue quod occiſum à beſtia
eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud
reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ,
3 rea eſt, & deliquit. ‡& ſi tetigerit quicquam
de immunditia hominis iuxta omnẽ impu-
ritatem qua pollui ſolet, oblitaque cognoue
4 rit poſtea, ſubiacebit delicto. ‡ Anima quæ
iurauerit, & protulerit labiis ſuis vt vel ma-
lè quid faceret, vel bene, & idipſum iuramẽ-
to & ſermone firmauerit, oblitaque poſtea
5 intellexerit delictũ ſuum, ‡agat pœnitentiã
6 pro peccato, ‡ & offerat de gregibus agnam
B ſiue capram, orabitq; pro ea ſacerdos & pro
7 peccato ei⁹: ‡ſin autẽ nõ potuerit offerre pe-
cus, offerat duos turtures, vel duos pullos co
lumbarũ Domino, vnum pro peccato, & al-
8 terũ in holocauſtum, ‡ dabitque eos ſacer-
doti. Qui primũ offerens pro peccato, retor-
quebit caput eius ad pennulas, ita vt collo
9 adhæreat, & non penitus abrumpatur. ‡ Et
aſperget de ſanguine ei⁹ parietẽ altaris. quic
quid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare
ad fundamentum eius, quia pro peccato eſt.
10 ‡Alterum verò in holocauſtum adolebit, vt
fieri ſolet: rogabitq; pro eo ſacerdos & pro
11 peccato eius, & dimittetur ei. ‡Quòd ſi non
C quiuerit manus eius duos offerre turtures,
aut duos pullos columbarum, offeret pro
peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam.
non mittet in eam oleum, nec thuris ali-
12 quid imponet, quia pro peccato eſt. ‡trade-
que eam ſacerdoti: qui plenum ex ea pugil-
lum hauriẽs, cremabit ſuper altare in moni-
13 mentum eius qui obtulerit, ‡rogans pro illo
& expians, reliquam verò partem ipſe habe-
14 bit in munere. ‡ Locutusque eſt Dominus
15 ad Moyſen, dicens. ‡Anima ſi præuari-

cans ceremonias per errorē in his quæ Do-
mino ſunt ſanctificata peccauerit, offeret
pro delicto ſuo arietem immaculatū de gre-
gibus, qui emi poteſt duobus ſiclis, iuxta D
pondus ſanctuarij: ‡ipſumque quod intulit 16
damni reſtituet, & quintam partē ponet ſu-
prà, tradēs ſacerdoti, qui rogabit pro eo of-
ferens arietē, & dimittetur ei. ‡Anima ſi pec 17
cauerit per ignorantiam, feceritque vnū ex
his quæ Domini lege prohibentur, & pecca-
ti rea intellexerit iniquitatē ſuam, ‡ offeret 18
arietem immaculatū de gregibus ſacerdoti,
iuxta menſuram æſtimationemque peccati:
qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: &
[a]in Domi- num 7. dimittetur ei, ‡ quia per errorē deliquit[a]in 19
Domino[a].
CAP. VI.

1 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ‡ Anima quæ peccauerit, & con-
A tempto Domino negauerit proximo ſuo de-
poſitum, quod fidei eius creditū fuerat, vel
vi aliquid extorſerit, aut calumniā fecerit,
Num.5.a.6. ‡ſiue rem perditam inuenerit, & inficiās in- 3
ſuper peierauerit, & quodlibet aliud ex plu-
ribus fecerit, in quibus ſolent peccare homi
nes, ‡conuicta delicti, ‡reddet omnia quæ per 4
fraudem voluit obtinere, integra, & quintā 5
inſuper partē Domino cui damnum intule-
rat. ‡Pro peccato autem ſuo offeret arietem 6
immaculatū de grege, & dabit eum ſacerdo
ti iuxta æſtimationē menſuramque delicti:
‡qui rogabit pro eo coram Domino, & di- 7
mittetur illi pro ſingulis quæ faciendo pec-
cauit. ‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, 8
dicēs, ‡ Præcipe Aaron & filijs eius, Hæc eſt 9
lex holocauſti. Cremabitur in altari tota B
nocte vſq; manè: ignis in eodem altari erit:
‡veſtietur tunicā ſacerdos & feminalibus li- 10
neis: tolletq; cineres, quos vorans ignis ex-
uſſit; & ponens iuxta altare, ‡ ſpoliabitur 11
prioribus veſtimētis, indutuſque aliis effe-
ret eos extra caſtra, & in loco mūdiſſimo
▸.1. ▸.2. vſque ad fauillam conſumi faciet. ‡ Ignis 12
autē in altari ſemper ardebit, quem nutriet
ſacerdos ſubiiciens ligna manè per ſingulos
dies, & impoſito holocauſto deſuper adole-
bit adipes pacificorū. ‡ Ignis eſt iſte perpe- 13
tuus, qui nunquā deficiet in altari. ‡Hæc eſt 14
lex ſacrificij & libamentorū, quę offerēt filij
Aaron corā Domino, & coram altari. ‡Tol- 15
let ſacerdos pugillum ſimilæ, quæ conſperſa
eſt oleo, & totum thus quod ſuper ſimilā po
ſitum eſt: adolebitque illud in altari in mo-
numētum odoris ſuauiſſimi Domino: ‡ reli- 16
quam autem partem ſimilæ comedet Aarō C
cū filiis ſuis, abſque fermento: & comedet in
[a]ſancto in atrio 3. loco[a]ſanctuarij[a]tabernaculi. ‡ ideo autē nō 17
fermētabitur, quia pars eius in Domini offer
tur incenſum. ſanctum ſanctorum erit, ſicut
pro peccato atq; delicto. ‡Mares tantùm ſtir- 18
pis Aarō comedēt illud. Legitimū ac ſempi-
ternū erit in generationibus veſtris de ſacri-
ficiis Domini. omnis qui tetigerit illa, ſan-
ctificabitur. ‡ Locutuſque eſt Dñs ad Moy- 19
ſen, dicēs, ‡ Hæc eſt oblatio Aaron, & filio- 20
rum eius, quā offerre debent Domino in die
vnctionis ſuæ. Decimā partem ephi offerent
ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, mediū eius

21 manè, & medium eius veſpere, ‡quæ in ſar-
tagine oleo cōſperſa frigetur. Offeret autem
eam calidam in odorē ſuauiſſimum Domi-
22 no ‡ſacerdos, qui iure patri ſucceſſerit, & to-
23 ta cremabitur in altari. ‡ Omne enim ſacri-
D ficium ſacerdotū igne cōſumetur, nec quiſ-
24 quam comedet ex eo. ‡ Locutus eſt autem
25 Dominus ad Moyſen, dicens, ‡Loquere Aa-
rō & filiis eius, Iſta eſt lex hoſtiæ pro pecca-
to. In loco vbi offertur holocauſtū, immo-
labitur, corā Domino. Sanctum ſanctorum
26 eſt. ‡Sacerdos qui offert, comedet eā in lo-
27 co ſancto, in atrio tabernaculi. ‡ Quicquid
tetigerit carnes eius, ſanctificabitur. Si de
ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lauabi-
28 tur in loco ſancto. ‡Vas autem fictile in quo
cocta eſt, cōfringetur. quòd ſi vas æneū fue-
29 rit, defricabitur, & lauabitur aqua. ‡Omnis
maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de
carnibus eius, quia ſanctum ſanctorum eſt.
30 ‡Hoſtia [a]enim[a] quæ cæditur pro peccato, [a]autem 5.
‖cuius ſanguis infertur in tabernaculū te- Heb.13.b.11.
ſtimonij ad expiandum in ſanctuario, nō co- Sup.4.a.5.
medetur, ſed comburetur igni.

CAP. VII.

1 Hæc quoq; eſt lex hoſtiæ pro delicto,
2 Sancta ſanctorū eſt: ‡ idcirco vbi im-
A molabitur holocauſtū, mactabitur & victi-
ma pro delicto: ſanguis eius per gyrū altaris
3 fundetur. ‡ Offerent ex ea caudam & adipē
4 qui operit vitalia. ‡Duos renunculos & pin
guedinem quæ iuxta ilia eſt, reticulumque
5 iecoris cum renunculis, ‡ & adolebit ea ſa-
cerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini
6 pro delicto. ‡ Omnis maſculus de ſacerdo-
tali genere in loco ſancto veſcetur his car-
7 nibus, quia ſanctum ſanctorum eſt. ‡ Sicut
pro peccato offertur hoſtia, ita & pro deli-
cto: vtriuſq; hoſtiæ lex vna erit. ad ſacerdotē
8 qui eā obtulerit pertinebit. ‡ Sacerdos qui
offert holocauſti victimam, habebit pellem
9 eius. ‡Et omne ſacrificium ſimilæ, quod co-
quitur in clibano, & quicquid in craticula,
vel in ſartagine præparatur, eius erit ſacerdo
10 tis à quo offertur: ‡ ſiue oleo conſperſa, ſiue
arida fuerint, cunctis filiis Aaron menſura
11 æqua per ſingulos diuidetur. ‡ Hæc eſt lex
B hoſtiæ pacificorum quæ offertur Domino.
12 ‡Si pro gratiarū actione oblatio fuerit, of-
ferent panes abſque fermento ‡ conſperſos
oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq;
ſimilā, & collyridas olei admiſtione conſper
13 ſas, ‡panes quoque fermentatos cum hoſtia
14 gratiarū, quæ immolatur pro pacificis: ‡ ex
quibus vnus pro primitiis offertur Dño, &
erit ſacerdotis qui fundet hoſtiæ ſangui-
15 nem. ‡cuius carnes eādem comedentur die,
nec remanebit ex eis quicquam vſq; manè.
16 ‡Si voto, vel ſponte quiſpiam obtulerit ho-
ſtiam, eādem ſimiliter edetur die: ſed & ſi
quid in craſtinū remanſerit, veſci licitū eſt:
17 ‡quicquid autē tertius inuenerit dies, ignis
18 abſumet. ‡ [a]ſi quis de carnib[9] victimæ pacifi [a]& 2.
corū die tertio comederit, irrita fiet [a] obla- [a]eius
tio, nec proderit offerēti: quin potius quęcūq;
anima tali ſe edulio cōtaminauerit, præuari-
19 cationis rea erit. ‡Caro quæ aliquid tetigerit
im-

immundum, nō comedetur, ſed cōburetur C
igni: qui fuerit mūdus veſcetur ex ea. ‡Ani- 20
ma polluta, quæ ederit de carnib⁹ hoſtiæ pa-
cificorū, quæ oblata eſt Domino, peribit de
populis ſuis. ‡ Et quæ tetigerit immunditiā 21
hominis, vel iumēti, ſiue omnis rei quæ pol-
luere poteſt, & comederit de huiuſcemodi
carnibus, interibit de populis ſuis. ‡Locutuſ- 22
que eſt Dominus ad Moyſen, dicēs: ‡Loque- 23
re filiis Iſraël, Adipē ouis, & bouis, & capræ
nō comedetis. ‡ Adipē cadaueris morticini, 24
& eius animalis quod à beſtia captū eſt, ha-
bebitis in varios vſus. ‡Si quis adipē, qui of- 25
ferri debet in incenſum Domini, comederit,
peribit de populo ſuo. ‡Sanguinem quoque 26
omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de
auibus quàm de pecoribus. ‡ Omnis anima 27
quæ ederit ſanguinē, peribit de populis ſuis.
‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens, 28
‡Loquere filiis Iſraël, dicens, Qui offert vi- 29
ctimam pacificorum Domino, offerat ſimul
& ſacrificium, id eſt libamēta eius. ‡tenebit 30
manibus adipē hoſtiæ, & pectuſculū: cumq;
ambo oblata Domino conſecrauerit, tradet D
ſacerdoti, ‡ quia adolebit adipē ſuper altare: 31
pectuſculum autem erit Aaron, & filiorum
eius. ‡armus quoque dexter de pacificorum 32
hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis. ‡ Qui 33
obtulerit ſanguinē, & adipem filiorum Aa-
ron, ipſe habebit & armum dextrū in por-
tione ſua. ‡Pectuſculum enim eleuationis, & 34
armū ſeparationis tuli à filiis Iſraël de ho-
ſtiis eorū pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti,
& filiis eius lege perpetua, ab omni populo
Iſraël. ‡Hæc eſt vnctio Aaron & filiorū eius 35
in ceremoniis Domini in die quo obtulit
eos Moyſes, vt ſacerdotio fungerentur, ‡ & 36
quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Iſraël
religione perpetua, in generationibus ſuis.
‡Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificij pro pec 37
cato atque delicto, & pro conſecratione &
pacificorum victimis: ‡quam conſtituit Do 38
minus Moyſi in monte Sinai, quando man-
dauit filiis Iſraël vt offerrent oblationes ſuas
Domino in deſerto Sinai.

## CAP. VIII.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens, ‡Tolle Aaron cum filiis ſuis, ve- 2
ſtes eorum, & vnctionis oleum, vitulum pro A
peccato, duos arietes, caniſtrū cum azymis:
‡& congregabis omnem cœtum ad oſtium 3
tabernaculi. ‡Fecitq; Moyſes vt Dominus 4
imperauerat. Cōgregataq; omni turba ante
fores tabernaculi, ‡ ait, Iſte eſt ſermo quem 5
iuſsit Dñs fieri. ‡ Statimque obtulit Aaron 6
& filios eius. ‡Cumque lauiſſet eos, ‡veſtiuit 7
pontificē ſubucula linea, accingens eū bal-
teo, & induens eū tunica hyacinthina, & de-
ſuper humerale impoſuit, ‡quod aſtringens 8
cingulo aptauit rationali, in quo erat Doctri
na & Veritas. ‡Cidari quoque texit caput: & 9
ſuper eam, contra frontem, poſuit laminam B
auream conſecratam in ſanctificatione, ſicut
præceperat ei Dominus. ‡Tulit & vnctionis 10
oleum, quo liniuit tabernaculū cum omni
ſupellectili ſua. ‡ Cumq; ſanctificās aſperſ- 11
ſiſſet altare ſeptem vicibus, vnxit illud, &

omnia vaſa eius, labrumq; cum baſi ſua ſan
12 ctificauit oleo. ‡‖Quod fundens ſuper caput Eccl.45.c.18
13 Aaron, vnxit eum, & conſecrauit. ‡ filios
quoq; eius oblatos veſtiuit tunicis lineis, &
cinxit balteis, impoſuitq; mitras, vt iuſſerat
14 Dominus. ‡ Obtulit & vitulū pro peccato.
C cumque ſuper caput eius poſuiſſet Aaron &
15 filii eius manus ſuas, ‡immolauit eum: hau-
riens ſanguinē, & tincto digito, tetigit cor-
nua altaris per gyrū. quo expiato & ſancti-
ficato, fudit reliquum ſanguinem ad funda-
16 menta eius. ‡Adipem verò qui erat ſuper vi
talia, & reticulū iecoris, duosq; renunculos
17 cū aruinulis ſuis adoleuit ſuper altare: ‡ vi-
tulum cum pelle, & carnibus, & fimo, cre-
mans extra caſtra, ſicut præceperat Domi-
18 nus. ‡ Obtulit & arietem in holocauſtum:
ſuper cuius caput cùm impoſuiſſent Aaron
19 & filij eius manus ſuas, ‡immolauit eum, &
fudit ſanguinē eius per circuitum altaris.
20 ‡Ipſumq; arietem in fruſta concidēs, caput
21 eius, & artus, & adipem adoleuit igni, ‡lotis
D prius inteſtinis & pedibus: totumque ſimul
arietem incendit ſuper altare, eo quòd eſſet
holocauſtū ſuauiſsimi odoris Domino, ſicut
22 præceperat ei. ‡Obtulit & arietē ſecūdum,
in cōſecrationem ſacerdotum: poſueruntq;
ſuper caput eius Aaron & filij eius manus
23 ſuas. ‡quē cùm immolaſſet Moyſes, ſumens
de ſanguine eius, tetigit extremū auriculæ
dextræ Aarō, & pollicē manus eius dextræ,
24 ſimiliter & pedis. ‡ Obtulit & filios Aaron.
E cumque de ſanguine arietis immolati teti-
giſſet extremū auriculæ ſingulorum dextræ,
& *pollices* manus ac pedis dextri, reliquum *pollicē 2.
25 fudit ſuper altare per circuitum: ‡adipem
verò, & caudam, omnemque pinguedinem
quæ operit inteſtina, reticulumq; iecoris, &
duos renes cū adipibus ſuis, & armo dextro
26 ſeparauit. ‡Tollens autem de caniſtro azy-
morum, quod erat coram Domino, panem
abſque fermento *, & collyridam conſper- *vnum 1.
ſam oleo, laganumq; poſuit ſuper adipes, &
27 armū dextrum, ‡ tradens ſimul omnia Aarō
& filiis eius. Qui poſtquam leuauerunt ea
28 coram Domino, ‡rurſum ſuſcepta de mani-
F bus eorum, adoleuit ſuper altare holocau-
ſti, eo quòd conſecrationis eſſet oblatio in
29 odorē ſuauitatis ſacrificij Domini. ‡ Tulitq;
pectuſculum eleuans illud coram Domino,
de ariete conſecrationis in partē ſuam, ſicut
30 præceperat ei Dominus. ‡Aſſumenſque vn-
guentū, & ſanguinē qui erat in altari, aſper-
ſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſuper
31 filios illius ac veſtes eorum. ‡ Cūque ſancti-
ficaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, di-
cens, Coquite carnes ante fores tabernaculi,
G & ibi comedite eas. panes quoque conſecra
tionis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut
præcepit mihi Dominus, dicēs, ‖Aarō & filij Exod.29.f.
32 eius comedent eos: ‡ quicquid autem reli- 32.
quum fuerit de carne & panibus, ignis abſu- Inf.28.b.9.
33 met. ‡ De oſtio quoq; tabernaculi non exi-
bitis ſeptem diebus, vſque ad diem quo cō-
plebitur tēpus conſecrationis veſtræ. ſeptem
34 enim dieb⁹ finitur cōſecratio: ‡ ſicut impræ
ſentiarum factū eſt, vt ritus ſacrificij com-

 pleretur,

plœretur. ‡Die ac nocte manebitis in taber- 35
naculo obſeruātes cuſtodias Domini, ne mo-
riamini: ſic enim mihi præceptū eſt. ‡Fece- 36
runtq; Aarō & filij eius cūcta quæ locutus
eſt Dominus per manum Moyſi.

CAP. IX.

Exo.29.a.1. FActo autē octauo die, vocauit Moyſes 1
Aarō & filios eius, ac maiores natu Iſ- A
raël, dixitque ad Aaron: ‡‖Tolle de armento 2
vitulū pro peccato, & arietem in holocau-
ſtum, vtrunque immaculatum, & offer illos
corā Domino. ‡Et ad filios Iſraël loquêris. 3
*anniculos 5. Tollite hircū pro peccato, & vitulum atque
agnum *anniculum*, & ſine macula in holo-
cauſtum, ‡ bouem & arietem pro pacificis: 4
& immolate eos corā Domino, in ſacrificio
ſingulorū ſimilā conſperſam oleo offeren-
tes. hodie enim Dominus apparebit vobis.
‡Tulerūt ergo cūcta quæ iuſſerat Moyſes ad 5
oſtiū tabernaculi: vbi cùm omnis multitu- B
do aſtaret, ‡ait Moyſes, Iſte eſt ſermo quem 6
præcepit Dominꝰ: facite, & apparebit vobis
gloria eius. ‡Et dixit ad Aarō, Accede ad al- 7
tare, & immola pro peccato tuo. offer ho-
locauſtum, & deprecare pro te & pro po-
pulo. cumque mactaueris hoſtiam populi,
ora pro eis, ſicut præcepit Dominus. ‡ Sta- 8
timque Aaron accedēs ad altare immolauit
vitulum pro peccato ſuo: ‡cuius ſanguinem 9
obtulerunt ei filij ſui: in quo tingēs digitū,
tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad
baſim eius. ‡Adipemq;, & renunculos ac re- 10
ticulum iecoris, quæ ſunt pro peccato, ado-
leuit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus
Moyſi: ‡ carnes verò & pellē eius, extra ca- 11
ſtra cōbuſſit igni. ‡Immolauit & holocauſti 12
victimā: obtuleruntq; ei filij ſui ſanguinem C
eius, quē fudit per altaris circuitum. ‡Ipſam 13
etiā hoſtiam in fruſta conciſſam, cum capite
& membris ſingulis obtulerūt: quæ omnia
ſuper altare cremauit igni, ‡lotis aqua prius 14
inteſtinis & pedibus. ‡Et pro peccato popu- 15
li offerens, mactauit hircum: expiatoque
altari, ‡ fecit holocauſtum, ‡ addens in ſa- 16
crificio libamenta, quæ pariter offeruntur, 17
& adolēs ea ſuper altare, abſque ceremoniis
holocauſti matutini. ‡Immolauit & bouem 18
atque arietē hoſtias pacificas populi: obtu-
leruntque ei filii ſui ſanguinem, quem fudit
ſuper altare in circuitum. ‡ Adipem autem 19
bouis, & caudā arietis, renunculoſque cum D
adipibus ſuis, & reticulum iecoris ‡ poſue- 20
runt ſuper pectora: cumque cremata eſſent
adipes ſuper altare, ‡ pectora eorum, & ar- 21
mos dextros ſeparauit Aaron eleuans corā
Domino, ſicut præceperat Moyſes. ‡ Et ex- 22
tendens manum ad populum, benedixit ei.
Sicq; completis hoſtiis pro peccato, & ho-
locauſtis, & pacificis, deſcendit. ‡ Ingreſſi 23
autem Moyſes & Aaron in tabernaculum
teſtimonij, & deinceps egreſſi benedixerūt
2.Mac.2.c.10 populo. ‖ Apparuitque gloria Domini omni
multitudini: ‡& ecce egreſſus ignis à Domi- 24
no, deuorauit holocauſtum, & adipes qui
erant ſuper altare. Quod cùm vidiſſent tur-
bæ, laudauerunt Dominum, ruentes in fa-
cies ſuas.

CAP. X.

1 ARreptiſque Nadab, & Abiu filij Aaron
A thuribulis, ‖impoſuerunt ignem, & in- Num.3.a.4.
cenſum deſuper, offerentes coram Domino 26.g.26.
ignem alienū. quod eis præceptum nō erat. 1.Par.24.
2 ‡Egreſſuſq; ignis à Domino, deuorauit eos, a.2.
3 & mortui ſunt coram Domino. ‡Dixitque
Moyſes ad Aaron, Hoc eſt quod locutus eſt
Dn̄s, Sanctificabor in iis qui appropinquant
mihi, & in conſpectu omnis populi glorifi-
4 cabor. Quod audiēs, tacuit Aaron. ‡Vocatis
autē Moyſes Miſaële, & Eliſaphan filiis O-
ziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite, & tollite
fratres veſtros de conſpectu ſanctuarij, & aſ-
5 portate extra caſtra. ‡Confeſtimque pergen-
tes tulerūt eos ſicut iacebant, veſtitos lineis
tunicis, & eiecerunt foras, vt ſibi fuerat im-
6 peratum. ‡Locutuſq; eſt Moyſes ad Aaron,
B & ad Eleazar, & Ithamar filios eius. Capita
veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite
ſcindere, ne fortè moriamini, & ſuper om-
nem cœtū oriatur indignatio. Fratres *ᵈ* ve- ᵈquoque in
ſtri, & omnis domus Iſraël plangant incen-
7 dium quod Dominus ſuſcitauit. ‡ Vos autē
non egrediemini fores tabernaculi, alioquin
peribitis: oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt
ſuper vos. Qui fecerūt omnia iuxta præce-
8 ptum Moyſi. ‡Dixitque Dominus ad Aarō:
9 ‡Vinū, & omne quod inebriare poteſt, non
bibetis tu & filij tui, quādo intrabitis in ta-
bernaculum teſtimonij, ne moriamini: quia
præceptum ſempiternū eſt in generationes
10 veſtras: ‡ Et vt habeatis ſcientiam diſcer-
nendi inter ſanctū & prophanum, inter pol-
11 lutū & mundum: ‡ doceatiſque filios Iſraël
omnia legitima mea quæ locutus eſt Domi-
12 nus ad eos per manū Moyſi. ‡Locutuſq; eſt
C Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Itha-
mar filios eius, qui erant reſidui, Tollite ſa-
crificium quod remanſit de oblatione Do-
mini, & comedite illud abſque fermento
iuxta altare, quia ſanctum ſanctorum eſt.
13 ‡Comedetis autē in loco ſancto: quod datū
eſt tibi & filiis tuis de oblationibus Domi-
14 ni, ſicut præceptum eſt mihi. ‡Pectuſculum
quoque quod oblatum eſt, & armum qui
ſeparatus eſt edetis in loco mundiſſimo tu
& filii tui, & filiæ tuæ tecum. tibi enim ac
liberis tuis repoſita ſunt de hoſtiis ſalutari-
15 bus filiorum Iſraël: ‡eo quòd armum & pe-
ctus, & adipes qui cremantur in altari, ele-
uauerunt corā Domino, & pertineant ad te,
& ad filios tuos lege perpetua, ſicut præce-
16 pit Dominus. ‡‖Inter hæc hircū qui oblatus 2.Mac.2.c.11
D fuerat pro peccato cùm quæreret Moyſes,
exuſtum reperit: iratuſque contra Eleazar
& Ithamar filios Aarō qui remanſerant, ait,
17 ‡Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato
in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, &
data vobis vt portetis iniquitatem multitu-
dinis, & rogetis pro ea in cōſpectu Domini,
18 ‡præſertim cùm de ſanguine illius non ſit
illatū intra ſancta *, & comedere debueratis *ſancto-
eā in ſanctuario, ſicut præceptum eſt mihi? rum 6.
19 ‡Reſpondit Aarō, Oblata eſt hodie victima
pro peccato, & holocauſtū coram Domino:
mihi autē accidit quod vides. quomodo po-
tui comedere eam, aut placere Domino in

ceremoniis mente lugubri? ‡ Quod cùm au- 20
diſſet Moyſes, recepit ſatiſfactionem.

CAP. XI.

LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron, dicens, ‡ Dicite filiis Iſraël: * 2
‖ Hæc ſunt animalia quæ comedere debetis A
de cunctis animantibus terræ: ‡ Omne quod 3
habet diuiſam vngulam & ruminat in peco-
ribus, comedetis. ‡ Quicquid autẽ ruminat 4
quidẽ, & habet vngulam, ſed nõ diuidit eam,
ſicut camelus & cætera, nõ comedetis illud,
& inter immũda reputabitis. ‡ Chœrogryl- 5
lus qui ruminat, vngulãq́; nõ diuidit, immũ-
dus eſt. ‡ Lepus quoq;: nam & ipſe ruminat, 6
ſed vngulam nõ diuidit. ‡ Et ‖ ſus: qui cùm 7
vngulã diuidat, nõ ruminat. ‡ horũ carnibus 8
nõ veſcemini, nec cadauera contingetis, quia
immũda ſunt vobis. ‡ Hæc ſunt quæ gignun 9
tur in aquis, & veſci licitum eſt Omne quod B
habet pinnulas & ſquamas, tã in mari quàm
in fluminibus & ſtagnis, comedetis. ‡ Quic- 10
quid autẽ pinnulas & ſquamas nõ habet eo-
rum quæ in aquis mouentur & viuunt, abo-
minabile vobis ‡ execrandumq́; erit. carnes 11
eorũ non comedetis, & morticina vitabitis.
‡ Cuncta quæ nõ habẽt pinnulas & ſquamas 12
in aquis, polluta erunt. ‡ Hæc ſunt quæ de 13
auibus comedere nõ debetis, & vitanda ſunt
vobis, Aquilam, & gryphem, & halizætum,
‡ & miluum ac vulturẽ iuxta genus ſuum, 14
‡ & omne coruini generis in ſimilitudinem 15
ſuam, ‡ ſtruthionẽ, & noctuam, & larum, & 16
accipitrẽ iuxta genus ſuũ: ‡ bubonẽ, & mer- 17
gulum, & ibin, ‡ & cygnum, & onocrotalũ, 18
& porphyrionẽ. ‡ herodionẽ & charadrion 19
iuxta genus ſuum, vpupã quoque & veſper- C
tilionẽ. ‡ Omne de volucribus quod gradi- 20
tur ſuper quatuor pedes, abominabile erit
vobis. ‡ Quicquid autẽ ambulat quidem ſu- 21
per quatuor pedes, ſed habet longiora retro
crura, per quæ ſalit ſuper terrã, ‡ comedere 22
debetis, vt eſt bruchus in genere ſuo, & atta-
cus atque ophiomachus, ac locuſta, ſingula
iuxta genus ſuum. ‡ Quicquid autẽ ex vo- 23
lucribus quatuor tantùm habet pedes, exe-
crabile erit vobis: ‡ & quicunq; morticina 24
eorum tetigerit, polluetur, & erit immũdus D
vſque ad veſperum: ‡ & ſi neceſſe fuerit vt 25
portet quippiam horum mortuum, lauabit
veſtimẽta ſua, & immũdus erit vſque ad oc-
caſum ſolis. ‡ Omne animal quod habet qui- 26
dem vngulã, ſed non diuidit eam, nec rumi-
nat, immundum erit: & quicquid tetigerit
illud, cõtaminabitur. ‡ Quod ambulat ſuper 27
manus ex cunctis animantibus, quæ incedũt
quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit
morticina eorum, polluetur vſque ad veſpe-
rum. ‡ Et qui portauerit huiuſcemodi cada- 28
uera, lauabit veſtimenta ſua, & immundus
erit vſq; ad veſperũ: quia omnia hæc immũ-
da ſunt vobis. ‡ Hæc quoq; inter polluta re- 29
putabuntur de his quæ mouentur in terra, E
muſtela & mus & crocodilus, ſingula iuxta
genus ſuũ, ‡ mygale & chamæleon, & ſtellio, 30
& lacerta, & talpa: ‡ omnia hæc immunda 31
ſunt. Qui tetigerit morticina eorũ, immun-
dus erit vſq; ad veſperum: ‡ & ſuper quod 32
ceciderit quicquam de morticinis eorũ, pol-
luetur tam vas ligneum & veſtimẽtũ quàm
pelles & cilicia: & in quocunq; fit opus, tin-
gentur aqua, & polluta erunt vſq; ad veſpe-
33 rum, & ſic poſtea mundabuntur. ‡ Vas autẽ
fictile in quod horũ quicquam intrò ceci-
derit, polluetur, & idcirco frangendum eſt.
34 ‡ Omnis cibus quẽ comedetis, ſi fuſa fuerit
ſuper eum aqua, immundus erit: & omne li-
quens quod bibitur de vniuerſo vaſe, immũ-
35 dum erit ‡ Et quicquid de morticinis huiu-
F ſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum
erit: ſiue clibani, ſiue chytropodes, deſtruen-
36 tur, & immundi erunt. ‡ Fontes verò & ci-
ſternæ, & omnis aquarũ congregatio munda
erit. Qui morticinũ eorum tetigerit, pollue-
37 tur. ‡ Si ceciderit ſuper ſementem, non pol-
38 luet eam. ‡ Si autẽ quiſpiam aqua ſementem
perfuderit, & poſtea morticinis tacta fuerit,
39 illico polluetur. ‡ Si mortuum fuerit animal
quod licet vobis comedere, qui cadauer eius
tetigerit, immundus erit vſq; ad veſperum.
40 ‡ & qui comederit ex eo quippiam, ſiue por-
tauerit: lauabit veſtimẽta ſua, & immundus
41 erit vſq; ad veſperum. ‡ Omne quod reptat
ſuper terram, abominabile erit, nec aſſume-
42 tur in cibum. ‡ Quicquid ſuper pectus qua-
G drupes graditur, & multos habet pedes, ſiue
per humũ trahitur, nõ comedetis, quia abo-
43 minabile eſt. ‡ Nolite contaminare animas
veſtras, nec tangatis quicquã eorum, ne im-
44 mundi ſitis. ‡ Ego enim ſum Dñs Deus ve-
ſter: ‖ ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. 1. Pet. 1. c. 15
Ne polluatis animas veſtras in omni reptili,
45 quod mouetur ſuper terrã. ‡ Ego enim ſum
Dominus, qui eduxi vos de Terra Aegypti,
vt eſſem vobis in Deũ. Sancti eritis, quia ego
46 ſanctus ſum. ‡ Iſta eſt lex animantium ac vo-
lucrum, & omnis animæ viuentis, quæ mo-
47 uetur in aqua, & reptat in terra, ‡ vt differẽ-
tias noueritis mundi & immundi, & ſciatis
quid comedere & quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

1 LOcutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ‡ Loquere filiis Iſraël, & dices ad
A eos, ‖ Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit Luc. 2. c. 13
maſculũ, immũda erit ſeptẽ dieb⁹ iuxta dies Iohan. 7. c. 22
3 ſeparationis mẽſtruæ. ‡ ‖ Et die octauo cir- Luc. 2. c. 21.
4 cumcidetur infantulus: ‡ ipſa verò triginta tri
B bus diebus manebit in ſanguine purificatio-
nis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec in-
gredietur in ſanctuarium donec impleantur
5 dies purificationis ſuæ. ‡ Sin autem fœmi-
nam pepererit, immunda erit duabus hebdo
madibus iuxta ritum fluxus mẽſtrui, & ſexa
ginta ſex diebus manebit in ſanguine purifi-
6 cationis ſuæ. ‡ Cumque expleti fuerint dies
C purificationis ſuæ, pro filio, ſiue pro filia, de-
feret agnum anniculum in holocauſtum, &
pullum columbæ ſiue turturẽ pro peccato,
ad oſtiũ tabernaculi teſtimonii, & tradet ſa-
7 cerdoti ‡ qui offeret illa coram Domino, &
orabit pro ea, & ſic mundabitur à profluuio
D ſanguinis ſui. Iſta eſt lex parientis maſculum
8 aut fœminam. ‡ ‖ Quòd ſi nõ inuenerit ma- Luc. 2. d. 24.
nus eius, nec potuerit offerre agnum, ſumet
duos turtures vel duos pullos columbarum,
vnum

* Cuſtodite omnia quæ ſcripſi vobis vt ſim De⁹ veſter. Hæc ſunt, &c.

Deu. 14. a. 4

2. Macha. 6. d. 18.

vnum in holocauſtū, & alterū pro peccato,
orabitq; pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

## CAP. XIII.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron, dicens, ‡Homo in cuius cute & 2
carne ortus fuerit diuerſus color ſiue puſtu- A
la, aut quaſi lucens quippiam, id eſt plaga
lepræ, adducetur ad Aarō ſacerdotem, vel ad
vnum quemlibet filiorum eius. ‡ Qui cùm 3
viderit leprā in cute, & pilos in album mu-
tatos colorē, ipſamque ſpeciem lepræ humi-
liorē cute & carne reliqua, plaga lepræ eſt. &
ad arbitrium eius ſeparabitur. ‡ Sin autem 4
lucēs cādor fuerit in cute, nec humilior car-
ne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet
eū ſacerdos ſeptē diebus, ‡ & conſyderabit 5
die ſeptimo, & ſi quidē lepra vltrà nō creue-
rit, nec tranſierit in cute priores terminos,
rurſum recludet eum ſeptē diebus aliis. ‡ Et 6
die ſeptimo contēplabitur: ſi obſcurior fue-
rit lepra, & non creuerit in cute, mundabit
eum, quia ſcabies eſt: lauabitq; homo veſti-
menta ſua, & mūdus erit. ‡ Quod ſi poſtquā 7
à ſacerdote viſus eſt, & redditus munditiæ, B
iterum lepra creuerit: adducetur ad eū, ‡ & 8
immunditiæ condemnabitur. ‡ Plaga lepræ 9
ſi fuerit in homine, adducetur ad ſacerdotē,
‡ & videbit eum. Cumq; color albus in cu- 10
te fuerit, & capillorum mutauerit aſpectū,
ipſa quoq; caro viua apparuerit: ‡ lepra ve- 11
tuſtiſſima iudicabitur, atq; inolita cuti. Cō-
taminabit itaque eum ſacerdos, & nō reclu-
det, quia perſpicuæ immunditiæ eſt. ‡ Sin 12
autē effloruerit diſcurrens lepra in cute, &
operuerit omnē carnem à capite vſq; ad pe-
des, quicquid ſub aſpectum oculorum cadit,
‡ conſyderabit eum ſacerdos, & teneri lepra 13
mūdiſſima iudicabit: eò quòd omnis in can-
dorem verſa ſit, & idcirco homo mundus e-
rit. ‡ Quando verò caro viuens in eo appa- 14
ruerit, ‡ tunc ſacerdotis iudicio polluetur, & 15
inter immundos reputabitur. caro enim vi-
ua ſi lepra aſpergitur, immūda eſt. ‡ Quod ſi 16
rurſum verſa fuerit in alborē, & totum ho- C
minem operuerit, ‡ cōſyderabit eum ſacer- 17
dos, & mundū eſſe decernet. ‡ Caro autē & 18
cutis in qua hulcus natum eſt, & ſanatum,
‡ & in loco hulceris cicatrix alba apparue- 19
rit, ſiue ſubrufa, adducetur homo ad ſacer-
dotē: ‡ qui cùm viderit locum lepræ humi- 20
liorem carne reliqua, & pilos verſos in can-
dorem, cōtaminabit eum: plaga enim lepræ
orta eſt in hulcere. ‡ Quòd ſi pilus, coloris 21
eſt priſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina
carne nō eſt humilior, recludet eum ſeptem
diebus. ‡ & ſi quidem creuerit, adiudicabit 22
eum lepræ: ‡ ſin autem ſteterit in loco ſuo, 23
hulceris eſt cicatrix, & homo mundus erit.
‡Caro autē & cutis quam ignis exuſſerit, & 24
ſanata albam ſiue rufam habuerit cicatricē,
*ſi 7. ‡ conſyderabit eam ſacerdos, & ecce *verſa 25
eſt in alborem, & locus eius reliqua cute eſt
humilior: cōtaminabit eum, quia plaga le-
præ in cicatrice orta eſt. ‡ Quòd ſi pilorū co- 26
lor non fuerit immutatus, nec humilior pla- D
ga carne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit
ſubobſcura, recludet eum ſeptē diebus, ‡ & 27
die ſeptimo contēplabitur, ſi creuerit in cu-
28 te lepra, contaminabit eum. ‡ ſin autem in
loco ſuo candor ſteterit nō ſatis clarus, plaga
cōbuſtionis eſt, & idcirco mundabitur, quia
29 cicatrix eſt cōbuſturæ. ‡ Vir ſiue mulier in
cuius capite vel barba germinauerit lepra,
30 videbit eos ſacerdos. ‡ & ſi quidē humilior
fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus
ſolitoq; ſubtilior: cōtaminabit eos, quia le-
31 pra capitis ac barbæ eſt. ‡ Sin autem viderit
locum maculæ æqualē vicinæ carni, & ca-
pillū nigrum: recludet \eos/ ſeptem diebus, \eum 8.
32 ‡ & die ſeptimo intuebitur. Si non creuerit
E macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus
33 plagæ carni reliquæ æqualis: ‡ radetur ho-
mo abſq; loco maculæ, & includetur ſeptem
34 diebus aliis. ‡ Si die ſeptimo viſa fuerit ſte-
tiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne
reliqua, mundabit eum, lotiſq; veſtibus ſuis
35 mundus erit. ‡ Sin autē poſt emundationē
36 rurſus creuerit macula in cute, ‡ nō quæret
amplius vtrum capillus in flauum colorē ſit
37 cōmutatus, quia apertè immūdus eſt. ‡ Por-
rò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint,
nouerit hominē ſanatum eſſe, & cōfidenter
38 eum pronuntiet mundū. ‡ Vir ſiue mulier in
39 cuius cute candor apparuerit, ‡ intuebitur
eos ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurū al-
borē lucere in cute, ſciat nō eſſe lepram, ſed
maculam coloris candidi, & hominē mun-
40 dum. ‡ Vir de cuius capite capilli fluunt,
41 caluus & mundus eſt: ‡ & ſi à fronte cecide-
42 rint pili, recaluaſter & mundus eſt. ‡ Sin autē
F in caluitio ſiue in recaluatione albus vel ru-
43 fus color fuerit exortus, ‡ & hoc ſacerdos
viderit, cōdemnabit eum haud dubie lepræ,
44 quæ orta eſt in caluitio. ‡ Quicūq; ergo ma-
culatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbi-
45 trium ſacerdotis, ‡ habebit veſtimēta diſſu-
ta, caput nudū, os veſte cōtectum, cōtamina-
46 tum ac ſordidū ſe clamabit. ‡ Omni tēpore
quo leproſus eſt, & immūdus, ſolus habita-
47 bit extra caſtra. ‡ Veſtis lanea ſiue linea, quæ
48 leprā habuerit ‡ in ſtamine atque ſubtegmi-
ne, aut certè pellis, vel quicquid ex pelle cō-
49 fectum eſt, ‡ ſi alba vel rufa macula fuerit,
infecta lepra reputabitur, oſtēdeturq; ſacer-
50 doti. ‡ qui conſyderatā recludet ſeptē die-
51 bus: ‡ & die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi de-
prehēderit creuiſſe, lepra perſeuerās eſt: pol-
lutū iudicabit veſtimentum, & omne in quo
51 fuerit inuenta, ‡ & idcirco cōburetur flāmis.
53 ‡ Quòd ſi eam viderit nō creuiſſe, ‡ præci-
54 piet, & lauabunt id in quo lepra eſt, reclu-
55 detque illud ſeptem diebus aliis. ‡ Et cùm
G viderit faciem quidem priſtinā non reuer-
ſam, nec tamē creuiſſe lepram, immundum
iudicabit, & igne comburet, eo quòd infuſa
ſit in ſuperficie veſtimenti vel per totū, le-
56 pra. ‡ Sin autē obſcurior fuerit locus lepræ
poſtquàm veſtis eſt lota, abrumpet eum, &
57 à ſolido diuidet. ‡ Quòd ſi vltrà apparuerit
in his locis, quæ prius immaculata erāt, le-
58 pra volatilis & vaga: debet igne cōburi. ‡ ſi
ceſſauerit, lauabit aqua ea quæ pura ſunt ſe-
59 cundò, & munda erunt. ‡ Iſta eſt lex lepræ
veſtimēti lanei & linei, ſtaminis atq; ſubte-
gminis,

gminis, omniſq; ſupellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

## CAP. XIIII.

Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
Mat.8.a.2 cens, ‡Hæc eſt ritus leproſi quãdo mun- 2
Mar.1.d.40 dandus eſt: ‖ Adducetur ad ſacerdotem: ‡qui 3
Luc.5.a.12 egreſſus de caſtris cùm inuenerit leprã eſſe A
mundatam, ‡ præcipiet ei qui purificatur vt 4
offerat duos paſſeres viuos pro ſe, quos veſci
licitum eſt, & lignum cedrinũ, vermiculumque & hyſſopum. ‡ & vnũ ex paſſeribus im- 5
molari iubebit in vaſe fictili ſuper aquas viuentes: ‡ alium autẽ viuum cum ligno ce- 6
drino, & cocco & hyſſopo tinget in ſanguine
paſſeris immolati, ‡ quo aſperget illum qui 7
mũdandus eſt, ſepties, vt iure purgetur, & dimittet paſſerem viuum, vt in agrum auolet.
‡ Cumq; lauerit homo veſtimẽta ſua, radet 8
omnes pilos corporis, & lauabitur aqua: purificatuſque ingredietur caſtra, ita duntaxat
vt maneat extra tabernaculum ſuum ſeptẽ
diebus, ‡ & die ſeptimo radet capillos capitis, 9
barbamque & ſupercilia, ac totius corporis
pilos. Et lotis rurſum veſtibus & corpore, B
‡ die octauo aſſumet duos agnos immacula- 10
tos, & ouem anniculã abſque macula, & tres
decimas ſimilæ in ſacrificium quæ conſperſa
ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium. ‡ Cumq; 11
ſacerdos purificans hominem ſtatuerit eum,
& hæc omnia corã Dñõ in oſtio tabernaculi teſtimonii, ‡ tollet agnum, & offeret eum 12
pro delicto, oleique ſextarium. & oblatis
ante Dominũ omnibus, ‡ immolabit agnũ 13
vbi ſolet immolari hoſtia pro peccato & holocauſtum, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim
pro peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotem
pertinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt. ‡ Aſſu- 14
menſq; ſacerdos de ſanguine hoſtiæ quę immolata eſt pro delicto, ponet ſuper extremũ
auriculæ dextræ eius qui mundatur, & ſuper
pollices manus dextræ & pedis. ‡ & de olei 15
ſextario mittet in manũ ſuam ſiniſtrã, ‡ tin- 16
getque digitum dextrum in eo, & aſperget
coram Domino ſepties. ‡ quod autem reli- 17
quũ eſt olei in læua manu, fundet ſuper ex- C
tremũ auriculæ dextræ eius qui mundatur,
& ſuper pollices manus ac pedis dextri, &
ſuper ſanguinem qui effuſus eſt pro delicto,
‡ & ſuper caput eius. ‡ Rogabitq; pro eo co- 18
ram Dño, & faciet ſacrificium pro peccato. 19
tunc immolabit holocauſtũ, ‡ & ponet illud 20
in altari cum libamentis ſuis, & homo ritè
mundabitur. ‡ Quòd ſi pauper eſt, & non 21
poteſt manus eius inuenire quæ dicta ſunt,
pro delicto aſſumet agnum ad oblationẽ vt
roget pro eo ſacerdos, decimamque partem
ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei
ſextarium, ‡ duoſque turtures ſiue duos pul 22
los columbæ, quorũ vnus ſit pro peccato, &
alter in holocauſtũ: ‡ offeretq; ea die octa- 23
uo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium D
tabernaculi teſtimonii corã Domino. ‡ qui 24
ſuſcipiens agnum pro delicto & ſextarium
olei, leuabit ſimul: ‡ immolatoque agno, de 25
ſanguine eius ponet ſuper extremũ auriculæ
dextræ illius qui mũdatur, & ſuper pollices
manus eius ac pedis dextri: ‡ olei verò par- 26
27 tem mittet in manum ſuam ſiniſtram, ‡ in
quo tingẽs digitum dextræ manus aſperget
28 ſepties coram Domino: ‡ tangetque extremũ dextræ auriculæ illius qui mundatur, &
pollices manus ac pedis dextri in loco ſan-
29 guinis qui effuſus eſt pro delicto: ‡ reliquam
autem partem olei quæ eſt in ſiniſtra manu,
mittet ſuper caput purificati, vt placet pro
30 eo Dominũ: ‡ & turturem ſiue pullum co-
31 lumbæ offeret, ‡ vnũ pro delicto, & alterum
32 in holocauſtum cum libamentis ſuis. ‡ Hoc
eſt ſacrificium leproſi, qui habere nõ poteſt
33 omnia in emundationem ſui. ‡ Locutuſque
E eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens,
34 ‡ Cùm ingreſsi fueritis Terrã Chanãã, quã
ego dabo vobis in poſſeſsionẽ, ſi fuerit pla-
35 ga lepræ in ædibus, ‡ ibit cuius eſt dom⁹, nũtians ſacerdoti, & dicet, Quaſi plaga lepræ
36 videtur mihi eſſe in domo mea. ‡ At ille præcipiet vt efferãt vniuerſa de domo priuſquã
ingrediatur eam, & videat vtrũ leproſa ſit,
ne immũda fiant omnia quæ in domo ſunt.
intrabitq; poſtea vt conſyderet lepram do-
37 mus: ‡ & cùm viderit in parietibus illius
quaſi valliculas pallore ſiue rubore defor-
38 mes, & humiliores ſuperficie reliqua, ‡ egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illã
39 ſeptem diebus. ‡ Reuerſuſque die ſeptimo,
F cõſyderabit eam. ſi inuenerit creuiſſe leprã,
40 ‡ iubebit erui lapides in quibus lepra eſt, &
proiici eos extra ciuitatẽ in locum immun-
41 dum: ‡ domum autẽ ipſam radi intrinſecus
per circuitum, & ſpargi puluerẽ raſuræ ex-
42 tra vrbem in locum immundũ, ‡ lapideſque
alios reponi pro his qui ablati fuerint, & lu-
43 to alio liniri domũ. ‡ Sin autẽ poſtquã eruti
ſunt lapides, & puluis elatus & alia terra li-
44 ta, ‡ ingreſſus ſacerdos viderit reuerſam leprã, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt
45 perſeuerãs, & immũda domus: ‡ quã ſtatim
deſtruent & lapides eius ac ligna, atque vniuerſum puluerem proiicient extra oppidũ
46 in locum immundum. ‡ Qui intrauerit domum quãdo clauſa eſt, immundus erit vſq;
47 ad veſperũ: ‡ & qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lauabit veſtimenta ſua.
48 ‡ Quòd ſi introiens ſacerdos viderit lepram
G non creuiſſe in domo, poſtquàm denuò lita
49 fuerit, purificabit eam reddita ſanitate: ‡ &
in purificatione eius ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum atque
50 hyſſopũ: ‡ & immolato vno paſſere in vaſe
51 fictili ſuper aquas viuas, ‡ tollet lignum cedrinum, & hyſſopũ, & coccum & paſſerem
viuum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris
immolati, atq; in aquis viuẽtibus: & aſper-
52 get domum ſepties, ‡ purificabitq; eam tam
in ſanguine paſſeris, quàm in aquis viuentibus, & in paſſere viuo, lignoque cedrino &
53 hyſſopo atq; vermiculo. ‡ Cũque dimiſerit
paſſerẽ auolare in agrum liberè, orabit pro
54 domo, & iure mũdabitur. ‡ Iſta eſt lex om-
55 nis lepræ & percuſſuræ, ‡ lepræ veſtiũ & do-
56 morũ, ‡ cicatricis & erumpentiũ papularũ,
lucentis maculæ, & in varias ſpecies colo-
57 ribus immutatis, ‡ vt poſsit ſciri quo tẽpore
mundum quid, vel immundum ſit.

CAP.

## CAP. XV.

LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aarō, dicens, ‡ Loquimini filiis Iſraël, 2
& dicite eis, Vir qui patitur fluxū ſeminis, A
immundus erit. ‡ Et tunc iodicabitur huic 3
vitio ſobiacere, cùm per ſingula momenta
adhæſerit carni eius, atq; cōcreuerit fœdus
humor. ‡ Omne ſtratum in quo dormierit, 4
immondum erit, & vbicunque ſederit. ‡ Si 5
quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit
veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqoa, immun-
dus erit vſque ad veſperum. ‡ Si ſederit vbi 6
ille ſederat, & ipſe lauabit veſtimeota ſua:
& lotus aqua immundus erit vſq; ad veſpe-
rum. ‡ Qui tetigerit carnem eius, lauabit ve- 7
ſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus
erit vſque ad veſperum. ‡ Si ſaliuā huioſce- 8
modi homo iecerit ſuper eū qui mūdos eſt,
lausbit veſtimēta ſua: & lotus aqua, immun
dus erit vſque ad veſperum. ‡ Sagma ſuper 9
quod ſederit, immundū erit: ‡ & quicquid 10
ſub eo fuerit qui fluxū ſeminis patitur, pol- B
lutū erit vſq; ad veſperū. Qui portaoerit ho-
rū aliquid, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo-
tus aqua immūdus erit vſque ad veſperum.
‡ Omnis quē tetigerit qui talis eſt, non lotis 11
antè manibus, lauabit veſtimenta ſua: & lo-
tus aqua, immūdos erit vſque ad veſperum.
‡ Vas fictile quod tetigerit, cōfringetur: vas 12
autē ligneū lauabitur aqua. ‡ Si ſauatus fue- 13
rit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſsionem, nu-
merabit ſeptē dies poſt emondationē ſui, &
lotis veſtibus & toto corpore in aquis viuē-
tibos, erit mundus. ‡ Die autē octauo ſumet 14
duos tortores, aut duos pullos columbæ, &
veniet in cōſpectum Dñi ad oſtium taberna
culi teſtimonij, dabitq; eos ſacerdoti. ‡ qui 15
faciet vnum pro peccato, & alterū in holo-
cauſtū, rogabitq; pro eo coram Domino, vt
emundetur à fluxu ſemiois ſui. ‡ Vir de quo 16
egreditur ſemen coitus, lauabit aqua omne C.
corpus ſuum: & immundus erit vſq; ad ve-
ſperum. ‡ Veſtem & pellem quam habuerit, 17
lauabit aqua, & immuoda erit vſque ad ve-
ſperum. ‡ Mulier cum qua coierit, lauabitur 18
aqua, & immonda erit vſque ad veſperum.
‡ Mulier quę redeunte menſe patitur fluxum 19
ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur. ‡ Om- 20
nis qui tetigerit eam, immundus erit vſque
*locus ad veſperum: ‡ & *in quo dormierit vel ſe- 21
derit dieb' ſeparationis ſuæ, polluetur. ‡ Qui 22
tetigerit lectum eius, lauabit veſtimēta ſua,
& ipſe lotus aqua, immundus erit vſque ad
veſperum. ‡ Omne vas ſuper quod illa ſede 23
rit, quiſquis attigerit, lauabit veſtimēta ſua:
& ipſe lotus aqua, pollutus erit vſque ad ve-
ſperum. ‡ Si coierit cum ea vir tempore ſan- 24
guinis menſtrualis, immundus erit ſeptē die-
bos: & omne ſtratum in quo dormierit pol- D
luetur. ‡ Mulier quæ patitur multis diebus 25
fluxum ſanguinis non in tēpore menſtruali,
vel quæ poſt menſtruum ſanguinē fluere nō
ceſſat, quandiu ſubiacet huic paſsioni, im-
munda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.
‡ omne ſtratum in quo dormierit, & vas in 26
quo ſederit, pollutum erit. ‡ quicunque te- 27
*tes 2. tigerit *eam*, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe
lotus aqoa, immundus erit vſq; ad veſperū.
28 ‡ Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, nu-
29 merabit ſeptem dies purificationis ſuæ, ‡ &
die octauo offeret pro ſe ſacerdoti duos tur-
tures, aut duos pullos columbarū ad oſtium
30 tabernaculi teſtimooij: ‡ qui vnum faciet
pro peccatu, & alterum in holocauſtum, ro-
gabitq; pro ea coram Domino, & pro fluxu
31 immunditiæ eius. ‡ Docebitis ergo filios Iſ-
raël vt caueant immūditias, & non moriao-
tur in ſordibus ſuis, cùm polluerint taber-
32 naculū meum quod eſt inter eos. ‡ Iſta eſt
lex eius qui patitur fluxum ſeminis, & quā
33 polluitur coitu, ‡ & quæ menſtruis tempo-
ribus ſeparatur, vel quæ iugi fluit ſanguine,
& hominis qui dormierit cum ea.

## CAP. XVI.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen poſt
A ‖ mortem duorū filiorum Aarō, quan- Sap. 10. c. 8.
do offerentes ignem alienum interfecti ſunt:
2 ‡ & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron
fratrem tuū, ‖ ne omni tempore ingrediatur Ex. 30. b. 10
ſanctuariū, quod eſt intra velum coram pro- Heb. 9. b. 7
pitiatorio quo tegitur arca, vt nō moriatur
3 (quia in nube apparebo ſuper oraculū) ‡ niſi
hæc antè fecerit, Vitulū pro peccato offeret,
4 & arietē in holocauſtū. ‡ Tunica linea veſtie-
tur, feminalibus lineis verēds celabitur accin-
getur zona linea, cidarim lineā imponet ca-
piti: hæc enim veſtimēta ſunt ſancta: quibus
5 cunctis, cùm lotus fuerit, induetur: ‡ Suſci-
pietqoe ab voiuerſa multitudine filiorū Iſ-
B raël duos hircos pro peccato, & vnū arietem
6 in holocauſtum. ‡ Cumque obtolerit vitulū,
7 & orauerit pro ſe & pro domo ſua, ‡ duos
hircos ſtare faciet coram Dño in oſtio taber
8 naculi teſtimonij: ‡ mittenſq; ſoper vtrūque
ſortem, voam Domino, & alteram capro e-
9 miſſariu: ‡ cuius exierit ſors Domino, offeret
10 illum pro peccato: ‡ cuius autem in caprum
emiſſariom, ſtatuet eum viuum coram Do-
mino, vt fundat preces ſuper eum, & emittat
11 eum in ſolitudinē. ‡ His ritè celebratis, of-
feret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo
12 ſua, immolabit eum: ‡ aſſumptoq; thuribu-
lo, quod de prunis altaris impleuerit, & hau-
riens manu cōpoſitum thymiama in incen-
13 ſum, vltra velū intrabit in Sancta: ‡ vt poſitis
C ſuper ignē aromatib*, nebula eorū & vapor
operiat oraculū, quod eſt ſupra teſtimoniū,
14 & nō moriatur. ‡ ‖ Tollet quoq; de ſanguine Heb. 9. d. 13
vituli, & aſperget digito ſeptie contra propi- & 10. a.
15 tiatorium ad orientem. ‡ Cumq; mactauerit
hircum pro peccato populi, inferet ſangui-
oem eius intra velū, ſicut præceptum eſt de
ſanguine vituli, vt aſpergat e regiōe oraculi,
16 ‡ & expiet ſanctuarium ab immūditiis filio-
rum Iſraël, & à præuaricationibus eorum,
cunctiſq; peccatis. Iuxta hunc ritum faciet
tabernaculo teſtimooij, qood fixū eſt inter
D eos io medio ſordium habitationis eorum.
17 ‡ ‖ Nullus hominū ſit in tabernaculo quādo Luc. 1. a. 10
pōtifex ſanctuariū ingreditur, vt roget pro
ſe & pro domo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſ-
18 raël, donec egrediatur. ‡ Cùm aūt exierit ad
altare quod coram Domioo eſt, oret pro ſe,
& ſumptum ſanguinem vituli atque hirci
fundat

fuodat ſuper cornua eius per gyrū: ‡aſper- 19
genſq; digito ſepties expiet,& ſanctificet il-
lud ab immunditiis filiorū Iſraël. ‡poſtquā 20
emundauerit ſanctuariū & tabernaculum &
altare,tunc offerat hircū viuentē:‡& poſita 21
vtraq; manu ſuper caput eius, confiteatur
omnes iniquitates filiorū Iſrael,& vniuerſa
delicta atq; peccata eorū:quæ imprecans ca-
piti eius, emittet illū per hominē paratum,
in deſertū. ‡ Cumq; portauerit hircus om- 22
nes iniquitates eorū in terram ſolitariā, & E
dimiſſus fuerit in deſerto, ‡reuertetur Aarō 23
in tabernaculū teſtimonij,& depoſitis veſti-
bus quibus prius indutus erat cùm intraret
ſanctuariū,relictiſq; ibi, ‡lauabit carnē ſuā 24
in loco ſancto,indueturque veſtibus ſuis. Et
poſtquā egreſſus obtulerit holocauſtū ſuum
ac plebis,rogabit tā pro ſe quàm pro popu-
lo: ‡& adipem qui oblatus eſt pro peccatis, 25
adolebit ſuper altare.‡Ille verò qui dimiſe- 26
rit caprū emiſſariū, lauabit veſtimēta ſua &
corpus aqua,& ſic ingredietur in caſtra. ‡Vi 27
tulū autem & hircū qui pro peccato fuerāt F
immolati,& quorū ſanguis illatus eſt in ſan-
ctuarium vt expiatio compleretur,aſportabūt
Sup.6.d.30 foras caſtra, ‖& comburent igni tam pelles
Heb.13.b.11. quàm carnes eorū ac fimum: ‡& quicunq; 28
cōbuſſerit ea,lauabit veſtimenta ſua,& car-
nem aqua,& ſic ingredietur caſtra.‡Eritque 29
vobis hoc legitimū ſempiternum: Menſe ſe-
ptimo, decima die menſis affligetis animas
veſtras, nullumq; opus facietis,ſiue indige-
na, ſiue aduena qui peregrinatur inter vos.
Inf.23.e.7. ‡‖In hac die expiatio erit veſtri atq; mun- 30
datio ab omnibus peccatis veſtris:corā Do- G
mino mundabimini.‡ſabbatū enim requie 31
tionis eſt, & affligetis animas veſtras reli-
gione perpetua.‡Expiabit autē ſacerdos qui 32
ᵃinitiata eſt 7. vnctus fuerit,& cuius manusᵃinitiatæ ſunt vt
ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: indueturq;
que ſtola linea & veſtib⁹ ſanctis,‡& expiabit 33
ſanctuariū & tabernaculū teſtimonij atque
altare,ſacerdotes quoq; & vniuerſum popu-
lum. ‡ Eritq; vobis hoc legitimū ſempiter- 34
num,vt oretis pro filiis Iſraël,& pro cunctis
peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens, ‡ Loquere Aaron & filiis eius,& 2
cunctis filiis Iſraël, dicēs ad eos,Iſte eſt ſer- A
ᵃ.4. mo quē mādauit Dominus, ᵃdicens, ‡ Ho- 3
mo quilibet de domo Iſrael,ſi occiderit bo-
uē aut ouē,ſiue caprā in caſtris vel extra ca-
ſtra,‡& nō obtulerit ad oſtium tabernaculi 4
oblationem Dño, ſanguinis reus erit: quaſi
ſi ſanguinē fuderit,ſic peribit de medio po-
puli ſui. ‡ Ideo ſacerdoti offerre debent filij 5
Iſraël hoſtias ſuas quas occidunt in agro,vt
ſanctificētur Domino ante oſtium taberna-
culi teſtimonij,& immolent eas hoſtias pa-
cificas Domino. ‡Funditq; ſacerdos ſangui- 6
nem ſuper altare Domini ad oſtiū taberna- B
culi teſtimonij,& adolebit adipem in odorē
ſuauitatis Domino, ‡& nequaquā vltrà im- 7
molabunt hoſtias ſuas dæmonibus cū qui-
bus fornicati ſunt. Legitimū ſempiternum

8 erit illis & poſteris eorū.‡Et ad ipſos dices,
Homo de domo Iſrael & de aduenis qui
peregrinantur apud vos qui obtulerit holo-
9 cauſtū ſiue victimā, ‡& ad oſtiū tabernaculi
teſtimonij non adduxerit eam,vt ᵃofferatur ᵃofferat 5.
10 Domino,interibit de populo ſuo. ‡ Homo
C quilibet de domo Iſrael,& de aduenis qui
peregrinantur inter vos, ſi comederit ſan-
guinē,obfirmabo faciē meā contra animam
11 illius,& diſperdā eam de populo ſuo, ‡ quia
anima carnis in ſanguine eſt: & ego dedi il-
lum vobis,vt ſuper altareᵃ in eo expietis pro ᵃmeum 10.
animabus veſtris,& ſanguis pro animæ pia-
12 culo ſit. ‡ Idcirco dixi filiis Iſraël: Omnis
anima ex vobis non comedet ſanguinē, nec
13 ex aduenis qui peregrinātur apud vos.‡Ho-
mo quicunque de filiis Iſraël, & de aduenis
qui peregrinātur apud vos,ſi venatione atq;
aucupio ceperit ferā vel auem, quibus veſci
D licitum eſt, fundat ſanguinem eius, & ope-
14 riat illum terra. ‡‖Anima enim omnis car- Gene.9.b.4
nis in ſanguine eſt. Vnde dixi filiis Iſrael: Sā-
guinē vniuerſæ carnis non comedetis, quia
anima carnis in ſanguine eſt: & quicunque
15 comederit illū, interibit. ‡Anima quæ come-
derit morticinum vel captum à beſtia,tam
de indigenis quā de aduenis,lauabit veſti-
menta ſua & ſemetipſum aqua,& contami-
natus erit vſque ad veſperum: & hoc ordine
16 mundus fiet. ‡Quòd ſi nō lauerit veſtimēta
ſua vel corpus,portabit iniquitatem ſuam.

CAP. XVIII.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,dicēs,
2 ‡Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos,
3 Ego Dñs Deus veſter: ‡ iuxta conſuetudinē
A Terræ Aegypti in qua habitaſtis,nō facietis:
& iuxta morē regionis Chanāā ad quā ego
introducturus ſum vos,nō agetis,nec in le-
4 gitimis eorū ambulabitis. ‡Facietis iudicia
mea, & præcepta mea ſeruabitis, & ambu-
5 labitis in eis. Ego Dñs Deus veſter. ‡ ‖Cu- Rom.10.a.
ſtodite leges meas atq; iudicia, quæ faciens Eze.20.b.11
6 homo viuet in eis. Ego Dominus. ‡ Omnis Gal.3.b.12.
homo ad proximam ſanguinis ſui non acce-
det, vt reuelet turpitudinem eius. ego Do-
7 minus. ‡ Turpitudinem patris tui & turpi-
tudinē matris tuæ non diſcooperies: mater
tua eſt,non reuelabis turpitudinem eius.
8 ‡Turpitudinē vxoris patris tui non diſcoo-
9 peries: turpitudo enim patris tui eſt. ‡Tur-
B pitudinē ſororis tuæ ex patre ſiue ex matre
quæ domi vel foris genita eſt, non reuela-
10 bis. ‡ Turpitudinem filiæ filij tui vel neptis
ex filia nō reuelabis: quia turpitudo tua eſt.
11 ‡Turpitudinem filiæ vxoris patris tui quam
peperit patri tuo,& eſt ſoror tua, nō reuela-
12 bis. ‡ Turpitudinē ſororis patris tui nō diſ-
13 cooperies: quia caro eſt patris tui. ‡ Turpi-
tudinē ſororis matris tuæ non reuelabis, eò
14 quòd caro ſit matris tuæ. ‡Turpitudinē pa-
trui tui non reuelabis,nec accedes ad vxorē
15 eius quæ tibi affinitate coniungitur. ‡Turpi-
tudinē nurus tuæ non reuelabis, quia vxor
filij tui eſt nec diſcooperies ignominiā ei⁹. *Et vxorē
16 ‡*Turpitudinē vxoris fratris tui non reue- fratris ſui
17 labis: quia turpitudo fratris tui eſt. ‡Turpi- nullus ac-
C tudinē vxoris tuæ & filij eius nō reuelabis. cipiat.

Filiam

Filiam filij eius,& filiā filiæ illius nō ſumes,
vt reueles ignominiam eius: quia caro illius
ſunt,& talis coitus inceſtus eſt. ‡Sororē vxo 18
ris tuæ in pellicatum illius nō accipies, nec
reuelabis turpitudinē eius adhuc illa viuēte.
‡Ad mulierē quæ patitur mēſtrua nō acce- 19
des,nec reuelabis fœditatē eius. ‡ Cū vxore 20
proximi tui nō coibis, nec ſeminis commi-
ſtione maculaberis. ‡ De ſemine tuo nō da- 21
Inf.20.a.2. bis vt cōſecretur‖ idolo Moloch,nec pollues
Re.23.c.10. nomē Dei tui:ego Dominus. ‡Cum maſcu- 22
lo nō cōmiſcearis coitu fœmineo, quia abo-
minatio eſt. ‡ Cū omni pecore non coibis, 23
nec maculaberis cū eo. Mulier non ſuccūbet D
iumento, nec miſcebitur ei : quia ſcelus eſt.
‡Nec polluamini in omnibus his quibus cō 24
taminatæ ſunt vniuerſæ gētes, quas ego eii-
ciam ante cōſpectum veſtrū, ‡& quibus pol- 25
luta eſt terra : cuius ego ſcelera viſitabo, vt
euomat habitatores ſuos. ‡Cuſtodite legiti- 26
ma mea atq; iudicia, & nō faciatis ex omni-
bus abominationibꝰ iſtis, tā indigena quàm
colonus qui peregrinatur apud vos. ‡ Om- 27
nes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ
terræ qui fuerūt ante vos, & polluerūt eam.
‡Cauete ergo ne & vos ſimiliter euomat, 28
cùm paria feceritis, ſicut euomuit gentē quę
fuit ante vos. ‡Omnis anima quæ fecerit de 29
abominationibus his quippiam, peribit de
medio populi ſui. ‡Cuſtodite mādata mea. 30
Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt
ante vos, & ne polluamini in eis. ego Domi-
nus Deus veſter.

CAP. XIX.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicēs, 1
‡Loquere ad omnem cœtum filiorum 2
Sup.11.g.44 Iſraël, & dices ad eos, ‖Sācti eſtote, quia ego A
1.Pet.1.d.16 ſanctus ſum Dominus Deus veſter. ‡Vnuſ- 3
quiſque patrē ſuum, & matrē ſuam timeat.
Sabbatha mea cuſtodite. Ego Dominꝰ Deus
veſter. ‡Nolite conuerti ad idola, nec Deos 4
cōflatiles faciatis vobis. ego Dominus Deus
veſter. ‡ Si immolaueritis hoſtiā pacificorū 5
Domino vt ſit placabilis: ‡eo die quo fuerit 6
immolata, comedetis eā, & die altero: quic-
quid autē reſiduum fuerit in diem tertium,
igne cōburetis. ‡ſi quis poſt biduū comede- 7
rit ex ea, prophanus erit, & impietatis reus:
*medio po- ‡portabitq; iniquitatem ſuā, quia ſanctum 8
puli ſui 4. Domini polluit, & peribit anima illa de *po B
Inf.23.d.22 pulo ſuo*. ‡Cumque meſſueris ſegetes terræ 9
Exo.20.c.7. tuæ, non tondebis vſq; ad ſolum ſuperficiē
e.17. terræ: nec remanentes ſpicas colliges. ‡Neq; 10
Deut.5.b. in vinea tua racemos & grana decidētia con
11.c.20. gregabis, ſed pauperibus & peregrinis car-
Eccl.10.a.6. penda dimittes. ego Dominus Deus veſter. C
Deut.24.c. ‡Nō facietis furtū. Nō mentiemini, nec de- 11
14. cipiet vnuſquiſq; proximū ſuum. ‡Nō per- 12
Tob.4.c.15. iurabis in nomine meo, nec pollues nomen
Deu.1.c.17. Dei tui. ego Dominus. ‡ Non facies calum- 13
16.d.10. niā proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non
Iac.2.a.2. morabitur opus mercenarij tui apud te vſq;
Pro.24.c.23. manè. ‡Nō maledices ſurdo, nec coram cæ- 14
1.Ioh.1.b. co pones offendiculū: ſed timebis Dominū
21.3.c.15. Deum tuum, quia ego ſum Dominus ‡Non 15
Eccl.10.b.13 facies quod iniquum eſt, nec iniuſtè iudica-
Mat.18.b.15 bis. ‖ Nō cōſyderes perſonam pauperis, nec
Luc.17.a.3. honores vultū potētis. Iuſtè iudica proximo
16 tuo. ‡ Non eris criminator, nec ſuſurro in
*populo*. Nō ſtabis cōtra ſanguinē proximi *populis tuis.
17 tui. ego Dominus. ‡ Nō oderis fratrē tuū in Mat.5.g.43
corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas 22 d 39.
18 ſuper illo peccatū. ‡ ‖Nō quæras vltionem, Rom.13.c.9.
nec memor eris iniurię ciuium tuorū.‖ Di- Gal.5.c.14.
D liges amicū tuum ſicut teipſum. ego Domi- Iacob.2.b.9.
19 nus. ‡ Leges meas cuſtodite. *Iumentū tuū* *Iumenta tua 13.
non facies coire cū alterius generis animan-
tibus. Agrum tuū non ſeres diuerſo ſemine.
Veſte, quæ ex duobus texta eſt, nō induêris.
20 ‡Homo ſi dormierit cū muliere coitu ſemi-
nis, quæ ſit ancilla etiā nobilis, & tamē pre-
tio nō redempta, nec libertate donata: vapu
labunt ambo, & non morientur, quia nō fuit
21 libera. ‡pro delicto autē ſuo offeret Domino
E ad oſtium tabernaculi teſtimonij arietem:
22 ‡orabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato
eius corā Domino, & repropitiabitur ei, di-
23 mitteturq; peccatū. ‡ Quando ingreſſi fue-
ritis terrā, & plantaueritis in ea ligna po-
mifera, auferetis præputia eorū, poma quæ
germinant immunda erunt vobis, nec ede-
24 tis ex eis. ‡Quarto autē anno omnis fructus
eorum ſanctificabitur laudabilis Domino.
25 ‡Quinto autē anno comedetis fructus, con-
gregantes poma quæ proferunt. ego Domi-
26 nus Deus veſter ‡Nō comedetis *cū ſangui- *carnem.
ne. Nō augurabimini, nec obſeruabitis ſom Inf.21.a.5.
27 nia. ‡Neq; in rotundū attondebitis comam:
28 nec radetis barbam. ‡Et ſuper mortuo non
F incidetis carnes veſtras, neq; figuras aliquas,
aut ſtigmata facietis vobis. ego Dominus.
29 ‡Ne proſtituas filiam tuam, ne cōtaminetur
30 terra, & impleatur piaculo. ‡Sabbatha mea
cuſtodite, & ſanctuariū meum metuite, ego
31 Dominus. ‡Non declinetis ad magos, nec ab
ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini
32 per eos. ego Dominus Deus veſter. ‡Coram
cano capite conſurge, & honora perſonā ſe-
nis: & time Dominū Deum tuum. ego ſum
33 Dominus. ‡ Si habitauerit aduena in terra Exo.22.d.21.
G veſtra, & moratus fuerit inter vos, nō expro-
34 bretis ei: ‡ſed ſit inter vos quaſi indigena: &
diligetis eū quaſi vosmetipſos: fuiſtis enim
& vos aduenæ in Terra Aegypti. ego Domi-
35 nus Deus veſter. ‡ Nolite facere iniquū ali-
quid in iudicio, in regula, in pōdere, in men
36 ſura. ‡ Statêra iuſta, & æqua ſint pōdera, iu-
ſtus modius, æquuſque ſextarius. ego Domi-
nus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra
37 Aegypti. ‡ Cuſtodite omnia præcepta mea,
& vniuerſa iudicia, & facite ea. ego Domi-
nus.

CAP. XX.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- Sup.18.c.21.
2 cens, ‡Hæc loquêris filiis Iſraël. Homo
A de filiis Iſraël, & de aduenis qui habitant in
Iſraël, ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo
Moloch, morte moriatur: populus terræ la-
3 pidabit eum. ‡Et ego ponā faciem meā con-
tra illū, ſuccidamque eum de medio populi
ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch,
& cōtaminauerit ſanctuārium meū, ac pol-
4 luerit nomen ſanctum meum. ‡Quòd ſi ne-
gligens populus terræ, & quaſi paruipendēs
imperiū meum dimiſerit hominē qui dedit
de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eū oc-
cidere:

cidere: ‡ ponam faciē meam ſuper hominē 5
illum, & cogitationem eius, ſuccidamque &
ipſum, & omnes qui cōſenſerūt ei, vt forni-
caretur cum Moloch, de medio populi ſui.
‡Anima quę declinauerit ad magos & ario- 6
los, & fornicata fuerit cū eis, ponā faciē meā
1.Pet.1.c.16 cōtra eam, & interficiā illā de medio populi
Ex.21.c.17. ſui. ‡Sanctificamini, & eſtote ſancti, quia ego 7
Pro.20.c.20 ſum Domin⁹ Deus veſter. ‡Cuſtodite præce 8
Mat.15.a.4 pta mea, & facite ea: Ego Dominus qui ſan B
Mar.7.b.10. ctifico vos. ‡ Qui maledixerit patri ſuo, aut 9
Io.10.B.a.4. matri, morte moriatur. patri matriq́; qui ma
Deu.22.d.22. ledixerit, ſanguis eius ſit ſuper eum. ‡Si mœ 10
chatus quis fuerit cū vxore alterius, & adul
terium perpetrauerit cū coniuge proximi ſui,
morte moriantur & mœchus & adultera.
‡Qui dormierit cū nouerca ſua, & reuela- 11
uerit ignominiā patris ſui, morte moriantur
ambo: ſanguis eorū ſit ſuper eos. ‡ Si quis dor 12
mierit cū nuru ſua, vterque moriatur, quia
ſcel⁹ operati ſunt: ſanguis eorū ſit ſuper eos.
‡Qui dormierit cum maſculo coitu fœmi- 13
neo, vterque operatus eſt nefas, morte mo-
riantur: ſit ſanguis eorū ſuper eos. ‡Qui ſu 14
pra vxorē filiā, duxerit matrē ei⁹, ſcelus ope-
ratus eſt, viuus ardebit cū eis, nec perma- C
nebit tantū nefas in medio veſtri. ‡ Qui cū 15
iumento & pecore coierit, morte moriatur:
pecus quoq; occidite. ‡Mulier quæ ſuccubue 16
rit cuilibet iumēto, ſimul interficietur cum
eo: ſanguis eorū ſit ſuper eos. ‡Qui accepe- 17
rit ſororē ſuā filiā patris ſui, vel filiā matris
ſuæ, & viderit turpitudinē eius, illaq́; cōſpe-
xerit fratris ignominiam: nefariā rē operati
ſunt: occidentur in conſpectu populi ſui, eò
quòd turpitudinē ſuā mutuò reuelauerint,
& portabūt iniquitatē ſuā. ‡Qui coierit cum 18
muliere in fluxu mēſtruo, & reuelauerit tur
pitudinē eius, ipſaq́; aperuerit fontē ſangui-
nis ſui, interficientur ambo de medio populi
ſui. ‡Turpitudinē materteræ, & amitæ tuæ 19
nō diſcooperies. qui hoc fecerit, ignominiā
carnis ſuæ nudauit, portabūt ambo iniqui D
tatem ſuā. ‡Qui coierit cū vxore patrui vel 20
auunculi ſui, & reuelauerit ignominiā co-
gnationis ſuæ, portabunt ambo peccatū ſuū:
abſq; liberis morientur. ‡ Qui duxerit vxo- 21
rem fratris ſui, rem facit illicitā, turpitudi-
nem fratris ſui reuelauit: abſq; liberis erūt.
‡Cuſtodite leges meas, atq; iudicia, & faci- 22
te ea: ne & vos euomat terra quā intraturi
eſtis & habitaturi. ‡ Nolite ambulare in le- 23
gitimis nationum, quas ego expulſurus ſum
ante vos. Omnia enim hęc fecerūt: & abomi
natus ſum eas. ‡Vobis autē loquor, Poſſide- 24
te terrā eorū, quā dabo vobis in hæreditatē, E
terrā fluentem lacte & melle. ego Dominus
Deus veſter, qui ſeparaui vos à cæteris po-
pulis. ‡Separate ergo & vos iumentum mū- 25
dum ab immundo, & auem mundā ab im-
munda: ne polluatis animas veſtras in peco-
re & auibus, & cūctis quæ mouentur in ter-
*Et 2. ra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta. ‡ *Eri- 26
tis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Domi-
nus, & ſeparaui vos à cæteris populis, vt eſ-
Deut.18.b.10. ſetis mei. ‡ ‖Vir ſiue mulier, in quibus py- 27
thonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus,
morte moriantur, lapidibus obruent eos: 1.Reg.28.b.7.
ſanguis eorum ſit ſuper illos.

CAP. XXI.

1 Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, Lo-
A quere ad ſacerdotes filios Aarō, & di-
ces ad eos, Ne cōtaminetur ſacerdos in mor
2 tibus ciuium ſuorum, ‡niſi tantum in ſangui
neis, ac propinquis, id eſt, ſuper patrē &
3 matrē & filiū, & filiā, fratrē quoq; ‡& ſoro-
4 rem virginem, quæ nō eſt nupta viro: ‡ ſed
nec in principe populi ſui contaminabitur.
5 ‡‖Nec radent caput, nec barbā, neq; in car- Sup.19.f.27
6 nibus ſuis faciēt inciſuras. ‡Sancti erūt Deo
ſuo, & nō polluent nomē eius: incenſum e-
nim Domini, & panes Dei ſui offerunt, &
7 ideo ſancti erunt. ‡Scortū & vile proſtibulū
nō ducet vxorē, nec eā quæ repudiata eſt a
8 marito: quia cōſecratus eſt Deo ſuo, ‡& pa-
B nes propoſitionis offert. Sit ergo ſanctus,
quia & ego ſanctus ſum Dominus, qui ſan-
9 ctifico vos. ‡Sacerdotis filia ſi deprehenſa fue
rit in ſtupro, & violauerit nomē patris ſui,
10 flammis exuretur. ‡Pōtifex, id eſt ſacerdos ma
ximus inter fratres ſuos, ſuper cuius caput
fuſum eſt vnctionis oleū, & cuius manus in
ſacerdotio cōſecratæ ſunt, veſtitusq́; eſt ſan-
ctis veſtibus, caput ſuū nō diſcooperiet, ve-
11 ſtimenta *nō ſcindet, ‡ & ad omnē mortuū *ſua 2.
nō ingredietur omnino. ſuper patre quoque
12 ſuo, & matre nō cōtaminabitur. ‡Nec egre-
dietur de ſanctis, ne polluat ſanctuariū *Do- *Dei ſui 3.
C mini, quia oleū ſanctæ vnctionis Dei ſui ſu-
13 per eū eſt. ego Dominus. ‡‖Virginem ducet Ez.44.f.22.
14 vxorē: ‡viduā autē & repudiatā, & ſordidā,
atq; meretricē nō accipiet, ſed puellā de po-
15 pulo ſuo: ‡ne cōmiſceat ſtirpem generis ſui
vulgo gētis ſuæ: quia ego Dominus qui ſan
16 ctifico eū. ‡Locutusq́; eſt Dominus ad Moy
17 ſen, dicens, ‡Loquere ad Aarō, Homo de ſe-
mine tuo per familias *qui habuerit macu- *ſuas 2.
18 lam, nō offeret panes Deo ſuo, ‡nec accedet
ad miniſteriū eius: ſi cęcus fuerit, ſi claudus,
19 ſi vel paruo vel grandi vel torto naſo, ‡ſi fra
20 cto pede, ſi manu, ‡ſi gibbus, ſi lippus, ſi albu
gine habens in oculo, ſi iugē ſcabiē, ſi impe-
21 tiginem in corpore, vel herniosus. ‡ Omnis
D qui habuerit maculā de ſemine Aaron ſacer
dotis, non accedet offerre hoſtias Domino,
22 nec panes Deo ſuo: ‡veſcetur tamē panibus
23 qui offeruntur in ſanctuario, ‡ ita dumtaxat
vt intra velū nō ingrediatur, nec accedat ad
altare, *quia maculā habet, & contaminare *quia 6.
non debet ſanctuariū meum. Ego Dominus
24 qui ſanctifico eos. ‡Locutus eſt ergo Moyſes
ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnē Iſraël
cuncta quæ fuerant ſibi imperata.

CAP. XXII.

1 Locutus quoq; eſt Domin⁹ ad Moyſen,
2 dicēs. ‡Loquere ad Aarō & ad filios e-
A ius vt caueant ab his quæ conſecrata
ſunt filiorum Iſraël, & nō contaminent no-
men ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerūt.
3 ego Dominus. ‡ Dic ad eos, & ad poſteros
eorum, Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe
veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ ob-
tulerunt filij Iſraël Domino, in quo eſt im-
mundities, peribit coram Domino. ego ſum

Dominus.‡Homo de ſemine Aarō qui fue- 4
rit leproſus, aut patiēs fluxum ſeminis,non
veſcetur de his quę ſanctificata ſunt mihi do
nec ſanetur. Qui tetigerit immundū ſuper
mortuo,& ex quo egreditur ſemē quaſi coi
tus, ‡& qui tangit reptile,& quodlibet im- 5
mundū,cuius tactus eſt ſordidus,‡immūdus 6
erit vſq; ad veſperū, & nō veſcetur his quæ
a corpus ſanctificata ſunt: ſed cū lauerit a carnē ſuam
ſuum 4. aqua,‡& occubuerit ſol,tunc mūdatus veſ- 7
cetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.
Exo.22.d.31 ‡ ‖Morticinū & captum à beſtia non come 8
Eze.44.g.31 dent,nec polluentur in eis. ego ſum Domi-
nus. ‡ Cuſtodiāt præcepta mea,vt non ſub- 9
iaceant peccato,& moriantur in ſanctuario, B
cū polluerint illud.ego Dominus qui ſancti-
fico eos.‡Omnis alienigena non comedet de 10
ſanctificatis,inquilinus ſacerdotis, & merce-
narius nō veſcetur ex eis. ‡Quē autē ſacer 11
dos emerit, & qui vernaculus domus eius
fuerit,hi comedēt ex eis. ‡Si filia ſacerdotis 12
cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ
ſanctificata ſunt,& de primitiis nō veſcetur.
‡Sin autē vidua, vel repudiata, & abſq; libe- 13
ris reuerſa fuerit ad domum patris ſui:ſicut
puella cōſueuerat,aletur cibis patris ſui.Om
nis alienigena comedēdi ex eis nō habet po
teſtatē. ‡ Qui comederit de ſanctificatis per 14
ignorantiā,addet quintam partē cū eo quod
comedit, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium.
‡Nec cōtaminabunt ſanctificata filiorum Iſ- 15
raël,quæ offerunt Domino: ‡ ne fortè ſuſti- 16
neant iniquitatē delicti ſui,cum ſanctificata C
comederint. ego Dominus qui ſanctifico
eos. ‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 17
cens, ‡Loquere ad Aaron,& filios eius,& ad 18
omnes filios Iſraël, diceſq; ad eos,Homo de
domo Iſraël, & de aduenis qui habitāt apud
vos,qui obtulerit oblationē ſuam vel vota
ſoluens, vel ſponte offerens, quicquid illud
obtulerit in holocauſtū Domini,‡ vt offera- 19
tur per vos, maſculus immaculatus erit ex
bobus,& ouibus,& ex capris: ‡ ſi maculam 20
habuerit,nē offeretis, neq; erit acceptabile.
Deu.15.d.20 ‡‖Homo qui obtulerit victimā pacificorū 21
Eccl.35.b.14 Domino, vel vota ſoluens, vel ſponte offe-
rens,tam de bobus quàm de ouibus,imma-
culatū offeret,vt acceptabile ſit:omnis ma-
cula non erit in eo.‡Si cæcū fuerit,ſi fractū, 22
ſi cicatricē habens, ſi papulas,aut ſcabiem, D
aut impetiginē: non offeretis ea Domino,
nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini.
‡Bouem & ouem aure & cauda amputatis, 23
voluntariè offerre potes, votū autem ex eis
ſolui non poteſt. ‡ Omne animal quod vel 24
contritis,vel tonſis, vel ſectis ablatiſque te-
ſticulis eſt, non offeretis Domino,& in ter-
ra veſtra hoc omnino ne faciatis.‡De manu 25
alienigenæ nōn offeretis panes Deo veſtro,
& quicquid aliud dare voluerit:quia corru-
pta, & maculata ſunt omnia: nō ſuſcipietis
ea.‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 26
cens, ‡ Bos,ouis,& capra cū genita fuerint, 27
ſeptē diebus erūt ſub hubere matris ſuæ:die
autē octauo & deinceps offerri poterunt Do
mino. ‡Siue illa bos,ſiue ouis,non immola- 28
buntur vna die cū fœtibus ſuis. ‡Si immo- 29
lauerītis hoſtiam pro gratiarū actione,Do-
30 mino, vt poſſit eſſe placabilis, ‡eodē die co-
medetis eā, non remanebit quicquā in ma-
31 nē alterius diei. ego Dominus. ‡ Cuſtodite
mandata mea, & facite ea. ego Dominus.
32 ‡Ne polluatis nomen meū ſanctū, vt ſancti-
ficer in medio filiorū Iſraël. Ego Dominus
33 qui ſanctifico vos,‡& eduxi de Terra-Aegy-
pti,vt eſſem vobis in Deum.ego Dominus.

## CAP. XXIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicēs,‡Loquere filiis Iſraël, & dices ad
A eos, Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis Exo.20.b.9.
3 ſanctas.‡Sex dieb' facietis opus: dies ſepti-
mus, quia ſabbathi requies eſt, vocabitur
ſanctus. omne opus nō facietis in eo ſabba-
thum Domini eſt in cunctis habitationibus
4 veſtris.‡Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctę, Exo.12.c.18.
5 quas celebrare debetis tēporibus ſuis.‡Mē- Nu.28.c.16.
ſe primo,quarta decima die mēſis ad veſpe-
6 rū,Phaſe Domini eſt: ‡& quintadecima die
menſis huius, ſolēnitas azymorum Dñi eſt.
7 Septem diebus azyma comedetis.‡dies pri-
mus erit vobis celeberrimus,ſanctuſq; om-
8 ne opus ſeruile nō facietis in eo: ‡ ſed offere-
B tis ſacrificium in igne Domino ſeptem die-
bus.dies autē ſeptimus erit celebrior & ſan-
ctior: nullumque ſeruile opus facietis in
9 eo. ‡ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
10 dicēs,‡Loquere filiis Iſraël,& dices ad eos,
Cùm ingreſſi fueritis terrā quam ego dabo
vobis, & meſſueritis ſegetē, feretis manipu-
los ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad ſa-
11 cerdotem. ‡ qui eleuabit faſciculum coram
Domino, vt acceptabile ſit pro vobis,altero
12 die Sabbathi,& ſanctificabit illum. ‡ Atque
in eodē die quo manipulus conſecratur, cæ-
detur agnus immaculatus anniculus in ho-
13 locauſtum Domini.‡Et libamenta offeren-
tur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ
oleo in incenſum Domini, odoremque ſua-
uiſſimum: liba quoque vini, quarta pars
14 hin.‡Panem,& polentam,& pultes non co-
medetis ex ſegete, vſq; ad diem qua offera-
C tis ex ea Deo veſtro.‡Præceptum eſt ſempi-
ternum in generationibus,cunctiſque habi- Deu.16.b.9.
15 taculis veſtris. ‡ Numerabitis ergo ab alte-
ro die Sabbathi in quo obtuliſtis manipulū
16 primitiarū ſeptē hebdomadas plenas, ‡ vſq;
ad alterā diem expletionis hebdomadæ ſe-
ptimæ,id eſt quinquaginta dies: & ſic offere
17 tis ſacrificiū nouum Domino‡ex omnibus
habitaculis veſtris,panes primitiarum duos
de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos
18 coquetis in primitias Domini. ‡ Offeretiſq;
cū panibus ſeptem agnos immaculatos an-
niculos, & vitulum de armento vnum, &
arietes duos, & erunt in holocauſtum cū li-
bamentis ſuis, in odorē ſuauiſſimū Domi-
19 no. ‡ Facietis & hircū pro peccato,duoſque
20 agnos anniculos hoſtias pacificorū.‡Cumq;
D eleuauerit eos ſacerdos cum panibus pri-
mitiarum coram Domino, cedent in vſum
21 eius.‡Et vocabitis hunc diem celeberrimū,
atque ſanctiſſimum: omne opus ſeruile nō
facietis in eo. Legitimum ſempiternū erit in
cūctis habitaculis,& generationibus veſtris.
‡‖Poſtquam

Sup.19.b.9 ‡ ‖Poſtquā autē meſſueritis ſegetem terræ 22
Deu.24.c.19 veſtræ, non ſecabitis eam vſq; ad ſolū: ‖nec
remanētes ſpicas colligetis, ſed pauperibus
& peregrinis dimittetis eas. ego ſum Dn̄s
Deus veſter. ‡ Locutusque eſt Dominus ad 23
Moyſen, dicens, ‡ Loquere filiis Iſraël, Menſe 24
ſeptimo, prima die menſis erit vobis ſabba-
thum memoriale clangētibus tubis, & vo-
cabitur ſanctū: ‡ omne opus ſeruile non fa- 25
cietis in eo, & offeretis holocauſtum Dn̄o.
‡ Locutusque eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens, 26
Sup.16.g.30. ‡ ‖Decimo die menſis huius ſeptimi, dies 27
Nu.29.b.7 expiationū erit celeberrimus, & vocabitur B
ſanctus: affligetiſq; animas veſtras in eo, &
offeretis holocauſtū Dn̄o. ‡ Omne opus ſer 28
uile nō facietis in tempore diei huius: quia
dies propitiationis eſt, vt propitietur vobis
Dn̄s Deus veſter. ‡ Omnis anima quæ affli- 29
cta nō fuerit die hac, peribit de populis ſuis:
‡ & quæ operis quippiā fecerit, delebo eam 30
de populo ſuo. ‡ Nihil ergo operis facietis 31
in eo: legitimū ſempiternū erit vobis in cū-
ctis generationibus, & habitationibus ve-
ſtris. ‡ Sabbathū requietionis eſt, & afflige- 32
tis animas veſtras die nono mēſis. A veſpera F
vſq; ad veſperā celebrabitis ſabbatha veſtra.
‡ Et locutus eſt Dn̄s ad Moyſen, dicēs, ‡ Lo- 33
quere filiis Iſraël, A quintodecimo die mē- 34
ſis huius ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorū
ſeptē diebus Domino. ‡ Dies primus voca- 35
bitur celeberrimus atq; ſanctiſſimus: omne
opus ſeruile nō facietis in eo. ‡ Et ſeptē die- 36
Iohā.7.f.37 bus offeretis holocauſta Dn̄o. ‖dies quoque
octauus erit celeberrimus atq; ſanctiſſim⁹,
& offeretis holocauſtum Domino: eſt enim
cœtus atq; collectæ: omne opus ſeruile non
facietis in eo. ‡ Hæ ſunt feriæ Dn̄i quas vo- 37
cabitis celeberrimas atq; ſanctiſſimas, offe-
retiſq; in eis oblationes Dn̄o, holocauſta &
libamēta iuxta ritū vniuſcuiuſq; diei: ‡ ex- 38
ceptis ſabbathis Domini, doniſq; veſtris, &
quæ offeretis ex voto, vel quæ ſpōte tribue-
tis Domino. ‡ A quintodecimo ergo die 39
mēſis ſeptimi, quādo cōgregaueritis omnes
fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Dn̄i
ſeptem diebus. die primo & die octauo erit G
ſabbathū, id eſt requies. ‡ Sumetiſq; vobis 40
die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpa
tulaſque palmarū, & ramos ligni denſarum
frondiū, & ſalices de torrente, & lætabimini
coram Dn̄o Deo veſtro. ‡ celebrabitiſq; ſo- 41
lennitatē eius ſeptē diebus per annū. legiti-
mum ſempiternū erit in generationibus ve
ſtris. Mēſe ſeptimo feſta celebrabitis, ‡ & ha 42
bitabitis in vmbraculis ſeptē diebus. omnis
qui de genere eſt Iſraël, manebit in taberna
culis: ‡ vt diſcant poſteri veſtri quòd in ta- 43
bernaculis habitare fecerim filios Iſraël, cū
educerē eos de Terra Aegypti. ego Domi-
nus Deus veſter. ‡ Locutuſq; eſt Moyſes ſu- 44
per ſolennitatibus Domini ad filios Iſraël.

## CAP. XXIIII.

ET locutus eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens, 1
‡ Præcipe filiis Iſraël, vt afferant tibi 2
oleum de oliuis puriſſimū ac lucidum, ad A
concinnādas lucernas iugiter, ‡ extra velum 3
teſtimonij in tabernaculo fœderis. Ponetq;
eas Aaron à veſpere vſque in manè coram
Dn̄o, cultu rituq; perpetuo in generationi-
4 bus veſtris. ‡ Super candelabrū mundiſſi-
mum ponētur ſemper in cōſpectu Domini.
5 ‡ Accipies quoq; ſimilam, & coques ex ea
duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas
6 decimas: ‡ quorum ſenos altrinſecus ſuper
7 mēſam puriſſimā corā Domino ſtatues: ‡ &
pones ſuper eos thus lucidiſſimum, vt ſit
panis in monimentū oblationis Domini.
8 ‡ Per ſingula ſabbatha mutabūtur corā Do-
B mino ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiter
9 no: ‡ ‖eruntq; Aarō & filiorū eius: vt come Exo.29.c.33
dant eos in loco ſancto: quia ſanctū ſanctorū Mat.12.a.4
10 eſt de ſacrificiis Dn̄i iure perpetuo. ‡ Ecce Supr.8.f.31
autē egreſſus filius mulieris Iſraëlitidis, quē
pepererat de viro Aegyptio inter filios Iſ-
raël, iurgatus eſt in caſtris cū viro Iſraëlite.
11 ‡ Cumque blaſphemaſſet nomē Domini, &
maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vo
cabatur autē mater eius Salumith filia Da-
12 bri de tribu Dan.) ‡ Miſeruntq; eū in car-
cerē, donec noſſent quid iuberet Dominus.
13 ‡ Qui locutus eſt ad Moyſen, ‡ dicens, Educ
14 blaſphemū extra caſtra, & ponāt oēs qui au-
C dierunt, manus ſuas ſuper caput eius, & la-
15 pidet eum populus vniuerſus. ‡ Et ad filios
Iſraël loquēris, Homo qui maledixerit Deo
16 ſuo, portabit peccatū ſuum: ‡ & qui blaſphe
mauerit nomen Domini, morte moriatur:
lapidibus opprimet eum omnis multitudo
*populi⁹, ſiue ille ciuis, ſiue peregrinus fue- *.2.
rit. Qui blaſphemauerit nomē Dn̄i, morte
17 moriatur. ‡ ‖Qui percuſſerit & occiderit Exo.21.b.12
18 hominē, morte moriatur. ‡ Qui percuſſerit
D animal, reddet vicariū, id eſt animā pro ani-
19 ma. ‡ Qui irrogauerit maculā cuilibet ci-
20 uium ſuorū: ‖ſicut fecit, ſic fiet ei, ‡ fractu- Mat.5.f.38
ram pro fractura, oculū pro oculo, dentem Exo.21.c.24
pro dēte reſtituet. ‡ quale inflixerit maculā, Deu.19.d.21
21 talem ſuſtinere cogetur. ‡ Qui percuſſerit
iumentū, reddet aliud. Qui percuſſerit ho-
22 minē, punietur. ‡ Aequum iudiciū ſit inter
vos, ſiue peregrinus, ſiue ciuis peccauerit:
23 quia ego ſum Dn̄s Deus veſter. ‡ Locutuſ-
que eſt Moyſes ad filios Iſraël. & eduxerunt
eum qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac
lapidibus oppreſſerunt. Fecerūtque filii Iſ-
raël ſicut præceperat Dominus Moyſi.

## CAP. XXV.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen in
2 mōte Sinai, dicens, ‡ Loquere filiis Iſ-
A raël, & dices ad eos, Quādo ingreſſi fueritis
terram quā ego dabo vobis, ‖ſabbathizet* Exo.23.b
3 ſabbathū Domini. ‡ Sex annis ſeres agrum *populo
tuum, & ſex annis putabis vineā tuam, col-
4 ligeſq; fructus eius: ‡ ſeptimo autem anno
ſabbathū erit terræ, requietionis Domini:
5 agrū non ſeres, & vineam nō putabis. ‡ Quæ
ſponte gignet humus, nō metes: & vuas pri-
mitiarū tuarū nō colliges quaſi vindemiā:
6 ānus enim requietionis terræ eſt: ‡ ſed erūt
vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, ancillæ* & *tuæ 7.
mercenario tuo, & aduenæ qui peregrinatur
7 apud te: ‡ iumētis tuis & pecoribus omnia
8 quæ naſcūtur præbebūt cibū. ‡ Numerabis
quoq; tibi ſeptē hebdomadas annorū, id eſt

ſepties ſeptem, quæ ſimul faciũt annos qua-
draginta nouẽ: ‡ & clanges buccina menſe 9
ſeptimo, decima die mẽſis, propitiationis tẽ
pore in vniuerſa terra veſtra. ‡ Sãctificabiſ- 10
que annũ quinquageſimũ, & vocabis remiſ- B
ſionẽ cunctis habitatoribus terræ tuæ, ipſe
eſt enim iubileꝰ. Reuertetur homo ad poſ-
ſeſsionẽ ſuã, & vnuſquiſq; redíet ad familiã
priſtinã: ‡ quia iubileus eſt & quinquageſi- 11
mus annus. Nõ ſeretis atq; metetis ſpõte in
agro naſcẽtia, & primitias vindemiæ nõ col
ligetis, ‡ ob ſanctificationẽ iubilei, ſed ſta- 12
tim oblata comedetis. ‡ Anno iubilei re- 13
dient oẽs ad poſſeſsiones ſuas. ‡ quãdo ven- 14
des quippiã ciui tuo, vel emes ab eo, ne cõ-
triſtes fratrẽ tuũ, ſed iuxta numerũ annorũ
iubilei emes ab eo, ‡ & iuxta ſupputationẽ 15
frugũ vendet tibi. ‡ Quãto plures anni re- 16
mãſerint poſt iubileum, tãto creſcet & pre-
tium: & quãto minus tẽporis numeraueris,
tanto minoris & emptio conſtabit. tempus
enim frugũ vendet tibi. ‡ Nolite affligere 17
cõtribules veſtros, ſed timeat vnuſquiſque
Deũ ſuum, quia ego Dñs Deus veſter. ‡ Fa- 18
cite præcepta mea, & iudicia cuſtodite, & C
implete ea, vt habitare poſsitis in terra abſ-
que vllo pauore, ‡ & gignat vobis humus 19
fructus ſuos, quibus veſcamini vſq; ad ſatu
ritatẽ nullius impetũ formidãtes. ‡ Quòd ſi 20
dixeritis, Quid comedemus ãno ſeptimo, ſi
nõ ſeuerimus, neq; collegerimus fruges no
ſtras? ‡ Dabo benedictionẽ meã vobis anno 21
ſexto, & faciet fructus triũ annorũ: ‡ ſeretiſ- 22
que anno octauo, & comedetis veteres fru-
ges vſq; ad nonũ annũ: donec noua naſcan-
tur, edetis vetera. ‡ Terra quoq; nõ vẽdetur 23
in perpetuũ: quia mea eſt, & vos aduenæ &
coloni mei eſtis. ‡ vnde cũcta regio poſſeſ- 24
ſionis veſtræ ſub redẽptionis cõditione vẽ-
detur. ‡ Si attenuatus frater tuus vẽdiderit 25
poſſeſsiunculã ſuã, & voluerit propinquus
eius, poteſt redimere quod ille vendiderat.
‡ ſin aũt non habuerit proximũ, & ipſe pre- 26
tium ad redimendũ potuerit inuenire: ‡ cõ- 27
putabũtur fructus ex eo tẽpore quo vendi- D
dit: & quod reliquũ eſt reddet emptori, ſic-
que recipiet poſſeſsionẽ ſuã. ‡ quod ſi non 28
inuenerit manꝰ eius vt redd at pretiũ, habe-
bit emptor quod emerat vſq; ad annũ iubi-
leum. In ipſo enim omnis venditio redibit
ad dñm, & ad poſſeſſorẽ priſtinũ. ‡ Qui ven- 29
diderit domum intra vrbis muros, habebit
licentiã redimendi, donec vnus impleatur
annus. ‡ ſi non redemerit, & anni circulus 30
fuerit euolutus, emptor poſsidebit eam, &
poſteri eius in perpetuũ, & redimi nõ pote-
rit, etiã in iubileo. ‡ Sin autẽ in villa fuerit 31
domus, quæ muros nõ habet, agrorũ iure vẽ
detur, ſi antè redẽpta nõ fuerit, in iubileo re
uertetur ad dñm. ‡ Aedes Leuitarũ quæ in 32
vrbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi: ‡ ſi re- 33
demptæ nõ fuerint, in iubileo reuertentur E
ad dominos, quia domus vrbiũ Leuitarum
pro poſſeſsionibus ſunt inter filios Iſraël.
‡ Suburbana autẽ eorum non veneant, quia 34
poſſeſſio ſempiterna eſt. ‡ Si attenuatꝰ fuerit 35
frater tuus & infirmus manu, & ſuſceperis

eum quaſi aduenã & peregrinũ, & vixerit
36 tecũ, ‡ ne accipias vſuras ab eo, nec amplius
quam dediſti. time Deũ tuũ, vt viuere poſ-
37 ſit frater tuus apud te. ‡ Pecuniã tuam non
dabis ei ad vſurã, & frugũ ſuperabundantiã
38 nõ exiges. ‡ Ego Dñs Deus veſter, qui eduxi
F vos de Terra Aegypti, vt darẽ vobis Terrã
39 Chanáan, & eſſem veſter Deus. ‡ Si pauper-
tate cõpulſus vendiderit ſe tibi frater tuus,
40 nõ eum opprimes ſeruitute famulorũ, ‡ ſed
quaſi mercenarius & colonus erit: vſque ad
41 annũ iubileũ operabitur apud te, ‡ & poſtea
egredietur cũ liberis ſuis, & reuertetur ad
cognationẽ & ad poſſeſsionẽ patrũ ſuorum.
42 ‡ mei enim ſerui ſunt, & ego eduxi eos de
Terra Aegypti. nõ veneant cõditione ſer-
43 uorũ: ‡ ne affligas eũ per potentiã, ſed me-
44 tuito Deũ tuũ. ‡ Seruus & ancilla ſint vobis
de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt.
45 ‡ Et de aduenis qui peregrinãtur apud vos,
vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra,
46 hos habebitis famulos, ‡ & hæreditario iu-
re trãſmittetis ad poſteros, ac poſsidebitis in
æternũ. fratres aũt veſtros filios Iſraël ne op
47 primatis per potentiã. ‡ Si inualuerit apud
G vos manus aduenæ atq; peregrini, & atte-
nuatus frater tuus vẽdiderit ſe ei, aut cui-
48 quã de ſtirpe eius: ‡ poſt venditionẽ poteſt
redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redi-
49 met eũ, ‡ & patruus, & patruelis, & cõſan-
guineus, & affinis. Sin aũt & ipſe potuerit,
50 redimet ſe, ‡ ſupputatis dũtaxat annis à tẽ-
pore vẽditionis ſuæ vſq; in annũ iubileũ: &
pecunia qua vẽditus fuerat, iuxta annorum
numerũ & rationẽ mercenarij ſupputata.
51 ‡ Si plures fuerint anni qui remanent vſq;
ad iubileũ, ſecundũ hos reddet & pretium.
52 ‡ ſi pauci, ponet rationẽ cũ eo iuxta anno-
rum numerũ, & reddet emptori quod reli-
53 quum eſt annorum, ‡ quibus antè ſeruiuit
mercedibus imputatis: nõ affliget eum vio-
54 lenter in cõſpectu tuo. ‡ Quòd ſi per hæc re-
dimi nõ potuerit, anno iubileo egredietur
55 cum liberis ſuis. ‡ Mei enim ſunt ſerui filij
Iſraël, quos eduxi de Terra Aegypti.

## CAP. XXVI.

1 EGo Dominus Deus veſter, ‖ Nõ facie- Exo.20.a.4
A tis vobis idolũ & ſculptile, nec titulos Deut.5.a.8.
erigetis, nec inſignẽ lapidẽ ponetis in terra Pſal.96.b.7.
veſtra, vt adoretis eum. ego enim ſum Dñs
2 Deus veſter. ‡ Cuſtodite ſabbatha mea, &
pauete ſanctuarium meum. ego Dominus.
3 ‡ ‖ Si in præceptis meis ambulaueritis, & Deut.28.a.1
mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea,
4 dabo vobis pluuias tẽporibus ſuis, ‡ & terra
gignet germẽ ſuum, & pomis arbores reple-
5 buntur. ‡ Apprehẽdet meſsium triſtura vin-
demiã, & vindemia occupabit ſementẽ: &
comedetis panem veſtrum in ſaturitate, &
‖ abſq; pauore habitabitis in terra veſtra. Iob.11.d.19
6 ‡ Dabo pacẽ in finibus veſtris: dormietis, &
B nõ erit qui exterreat. Auferã malas beſtias:
& gladius non tranſibit terminos veſtros.
7 ‡ Perſequemini inimicos veſtros, & corruẽt
8 corã vobis. ‡ perſequentur quinq; de veſtris
centum alienos, & centum de vobis decem
millia: cadent inimici veſtri gladio in con-
ſpectu

ſpectu veſtro. ‡ Reſpiciã vos,& creſcere fa- 9
ciã: multiplicabimini, & firmabo pactum
meũ vobiſcũ. ‡ Comedetis vetuſtiſſima ve- 10
terũ,& vetera nouis ſuperuenientibus proii-
cietis. ‡ Ponã tabernaculũ meum in medio 11
1.Cor.6.c.16 veſtri,& nõ abiiciet vos anima mea.‡ Am- 12.
bulabo inter vos,& ero Deus veſter, voſq;
eritis populus meus. ‡ Ego Dominus Deus 13
veſter,qui eduxi vos de Terra-Aegyptiorũ,
ne ſeruiretis eis,& qui cõfregi catenas cer-
Deu.28.b.15 uicũ veſtrarũ,vt incederetis erecti.‡ Quòd 14
Thre.2.f.17. ſi nõ audieritis me, nec feceritis omnia mã-
Mala.2.a.2. data mea, ‡ ſi ſpreueritis leges meas,& iudi- 15
cia mea cõtempſeritis, vt nõ faciatis ea quæ C
à me cõſtituta ſunt, & ad irritũ perducatis
pactum meũ, ‡ ego quoq; hæc faciã vobis, 16
Viſitabo vos velociter in egeſtate & ardo-
re, qui cõficiat oculos veſtros, & conſumat
animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementẽ,quæ
ab hoſtibus deuorabitur. ‡ Ponã faciẽ meã 17
contra vos,& corruetis coram hoſtibus ve-
ſtris, & ſubiiciemini his qui oderunt vos.
fugietis nemine perſequẽte. ‡ Sin autẽ nec 18
ſic obedieritis mihi, addã correptiones ve-
ſtras ſeptuplum propter peccata veſtra. ‡ & 19
conterã ſuperbiã duritiæ veſtræ. Daboque
vobis cælũ dẽſuper ſicut ferrum,& terrã æ-
neam. ‡ Cõſumetur incaſſum labor veſter, 20
nõ proferet terra germẽ,nec arbores poma D
præbebunt. ‡ Si ambulaueritis ex aduerſo 21
mihi,nec volueritis audire me, addã plagas
veſtras vſq; in ſeptuplũ propter peccata ve-
ſtra: ‡ immittamq; in vos beſtias agri,quæ 22
cõſumant vos,& pecora veſtra,& ad pauci-
tatẽ cuncta redigant, deſertæque fiant viæ
veſtræ.‡ Quòd ſi nec ſic volueritis recipere 23
diſciplinã, ſed & ambulaueritis ex aduerſo
mihi: ‡ ego quoq; cõtra vos aduerſus ince- 24
dam,& percutiã vos ſepties propter pecca-
ta veſtra. ‡ inducamq; ſuper vos gladiũ vl- 25
torẽ fœderis mei. Cumque confugeritis in vr-
bes,mittã peſtilentiã in medio veſtri,& tra-
demini in manibus hoſtiũ, ‡ poſtquã con- 26
fregero baculũ panis veſtri:ita vt decẽ mu-
lieres in vno clibano coquãt panes, & red-
dant eos ad põdus,& comedetis,& nõ ſatu-
rabimini. ‡ Sin autẽ nec per hæc audieritis 27
me,ſed ambulaueritis cõtra me: ‡& ego in- 28
cedam aduerſus vos in furore contrario, & E
corripiam vos ſeptẽ plagis propter peccata
veſtra, ‡ ita vt comedatis carnes filiorũ ve- 29
ſtrorũ & filiarũ veſtrarũ. ‡ deſtruã excelſa 30
*veſtra 6. veſtra,& ſimulachra *cõfringã. Cadetis inter
ruinas idolorum veſtrorũ, & abominabitur
vos anima mea, ‡ in tantũ vt vrbes veſtras 31
redigã in ſolitudinẽ:& deſerta faciã ſanctua-
ria veſtra, nec recipiã vltrà odorẽ ſuauiſſi-
mũ. ‡ Diſperdãque terrã veſtrã,& ſtupebũt 32
ſuper ea inimici veſtri,cũ habitatores illius
fuerint. ‡ vos autẽ diſpergam in Gentes,& 33
euaginabo poſt vos gladium, eritque terra
veſtra deſerta, & ciuitates veſtræ dirutæ.
‡ Tunc placebũt terræ ſabbatha ſua cunctis 34
diebus ſolitudinis ſuæ.quãdo fueritis in ter
ra hoſtili,ſabbathizabit,& requieſcet ‡ in 35
ſabbathis ſolitudinis ſuę,eò quòd nõ requie
uerit in ſabbathis veſtris quãdo habitabatis

36 in ea. ‡ Et qui de vobis remãſerint,dabo pa-
F uorẽ in cordibus eorũ in regionibus hoſtiũ,
terrebit eos ſonitus folij volantis,& ita fu-
gient quaſi gladiũ: cadẽt nullo perſequẽte,
37 ‡ & corruẽt ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi
bella fugientes,nemo veſtrũ inimicis aude-
38 bit reſiſtere. ‡ peribitis inter Gẽtes,& hoſti-
39 lis vos terra cõſumet. ‡ Quòd ſi & de iis a-
liqui remãſerint, tabeſcent in iniquitatibus
ſuis,in terra inimicorũ ſuorũ,& propter pec
40 cata patrũ ſuorũ & ſua affligentur: ‡ donec
confiteantur iniquitates ſuas,& *maiorum *malorum
ſuorũ,quibus præuaricati ſunt in me,& am ſuorum re-
41 bulauerũt ex aduerſo mihi. ‡ Ambulabo igi- cordẽtur 8.
tur & ego cõtra eos, & inducã illos in terrã
hoſtilẽ,donec erubeſcat incircũciſa mẽs eo-
42 rũ:tunc orabunt pro impietatibus ſuis. ‡ Et
G recordabor fœderis mei quod pepigi cũ Ia-
cob,& Iſaac,& Abraham. Terræ quoq; me-
43 mor ero: ‡ quæ cũ relicta fuerit ab eis, cõ-
placebit ſibi in ſabbathis ſuis,patiens ſolitu
dinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro
peccatis ſuis, eo quod abiecerint iudicia
44 mea,& leges meas deſpexerint. ‡ Attamẽ e-
tiã cũ eſſent in terra hoſtili,nõ penitus abie-
ci eos,neq; ſic deſpexi vt cõſumerẽtur,& ir-
ritũ facerẽ pactũ meũ cũ eis.Ego enim ſum
45 Dñs Deus eorũ,‡ & recordabor fœderis mei
priſtini, quãdo eduxi eos de Terra-Aegypti
in cõſpectu Gentiũ,vt eſſem Deus eorum.
ego Dñs-Deus. Hæc ſunt iudicia atque -.1.
præcepta & leges,quas dedit Dñs inter ſe &
inter filios Iſraël in monte Sinai per manũ
Moyſi.

CAP. XXVII.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen,di-
2 cens, ‡ Loquere filiis Iſraël,& dices ad
A eos,Homo qui votũ fecerit, & ſpoponderit
Deo animã ſuã, ſub æſtimatione dabit pre-
3 tium. ‡ Si fuerit maſculus à viceſimo anno
vſq; ad ſexageſimũ annũ,dabit quinquagin-
4 ta ſiclos argenti ad menſurã ſanctuarij: ‡ ſi
5 mulier,triginta. ‡ A quinto autẽ anno vſq;
ad viceſimũ, maſculus dabit viginti ſiclos:
6 fœmina,decem. ‡ Ab vno menſe vſque ad
annũ quintũ,pro maſculo dabuntur quinq;
7 ſicli:pro fœmina tres. ‡ Sexagenarius & vltrà
maſculus dabit quindecim ſiclos: fœmina,
8 decẽ. ‡ Si pauper fuerit,& *æſtimationẽ red-
dere non valebit,ſtabit coram ſacerdote: & *ad 2.
quantũ ille æſtimauerit, & viderit eũ poſſe
9 reddere,tantũ dabit. ‡ Animal autem quod
immolari poteſt Domino, ſi quis vouerit*, *Domino
10 ſanctũ erit, ‡ & mutari nõ poterit, id eſt,nec 1.
melius malo,nec peius bono.quòd ſi muta-
uerit: & ipſum quod mutatũ eſt, & illud pro
quo mutatũ eſt, conſecratum erit Domino.
11 ‡ Animal * immundũ quod immolari Do- *autem 13
B mino non poteſt,ſi quis vouerit,adducetur
12 ante ſacerdotẽ: ‡ qui diiudicãs vtrum bo-
13 nũ an malũ ſit,ſtatuet pretiũ. ‡ quòd ſi dare
voluerit is qui offert,addet ſuper æſtimatio
14 nẽ quintã partẽ. ‡ Homo ſi vouerit domum
ſuã,& ſanctificauerit Domino, cõſyderabit
eam ſacerdos vtrũ bona an mala ſit,& iuxta
pretiũ quod ab eo fuerit conſtitutũ,venun-
15 dabitur: ‡ ſin autẽ ille qui vouerat, voluerit
redimere eam,dabit quintã partem æſtima-
 tionis

tionis ſuprà, & habebit domū. ‡ Quòd ſi a- 16
grū poſſeſsionis ſuę vouerit, & cōſecrauerit
Dño: iuxta menſurā ſementis æſtimabitur
pretiū ſi triginta modus hordei ſeritur ter-
ra, quinquaginta ſiclis venundetur argenti.
‡ Si ſtatim ab anno incipientis iubilei voue 17
rit agrū, quāto valere poteſt, tāto æſtimabi-
tur. ‡ ſin autē poſt aliquantū tēporis: ſuppu- 18
tabit ſacerdos pecuniā iuxta annorū, qui re-
liqui ſunt, numerū vſq; ad iubileum, & de-
trahetur ex precio. ‡ Quòd ſi voluerit redi- 19
mere agrū ille qui vouerat, addet quintam
partē æſtimatæ pecuniæ, & poſsidebit eum. C
‡ Sin autē noluerit redimere, ſed alteri cui- 20
libet fuerit venūdatus, vltra eū qui vouerat,
redimere nō poterit: ‡ quia cùm iubilei ve- 21
nerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſ-
ſeſsio cōſecrata ad ius pertinet ſacerdotum.
‡ Si ager emptus eſt, & non de poſſeſsione 22
maiorū ſanctificatus fuerit Domino: ‡ ſup- 23
putabit ſacerdos iuxta annorū numerū vſq;
ad iubileū, pretium: & dabit ille qui voue-
rat eū, Domino. ‡ in iubileo aūt reuertetur 24
ad priorē dominū qui vendiderat eū, & ha-
buerat in ſorte poſſeſsionis ſuæ. ‡ Omnis æ- 25
ſtimatio ſiclo ſanctuarij pōderabitur. Siclus
Exo.30.b.13 viginti obolos habet. ‡ ‖ Primogenita quæ 26
Nu.3.g.47 ad Deū pertinent, nemo ſanctificare poterit
Eze.45.d.12 & vouere, ſiue bos ſiue ouis fuerit: Domini
ſunt. ‡ Quòd ſi immundū eſt animal, red- 27
ſuam 2. met qui obtulit iuxta æſtimationē ſuam², D
& addet quintā partē pretij. ſi redimere no-
luerit, vendetur alteri quantūcunq; fuerit
antè æſtimatū. ‡ Omne quod Domino con- 28
ſecratur, ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſiue
ager, non veniet, nec redimi poterit. Quic-
quid ſemel fuerit cōſecratū, Sanctū ſanctorū
erit Domino. ‡ Et omnis cōſecratio quæ of- 29
fertur ab homine, nō redimetur, ſed morte
Ioſu.6.c.24 morietur. ‡ Oēs decimæ terræ, ſiue de fru- 30
36. gibus, ſiue de pomis arborū, Domini ſunt,
& illi ſanctificantur. ‡ Si quis autē voluerit 31
redimere decimas ſuas, addet quintā partē
earū. ‡ Omniū decimarū bouis & ouis ³ & 32
vel. capræ³, quæ ſub paſtoris virga trāſeunt, quic
quid decimū venerit, ſanctificabitur Dño.
‡ Nō eligetur nec bonū nec malū, nec alte- 33
ro cōmutabitur, ſi quis mutauerit: & quod
mutatū eſt, & pro quo mutatum eſt, ſancti-
ficabitur Domino, & non redimetur. ‡ Hæc 34
ſunt præcepta quæ mādauit Dominus Moy
ſi ad filios Iſraël in monte Sinai.

# LIBER NVMERI,

## HEBRAICE, VAIEDABBER, ID EST, ET LOCVTVS EST.

### CAP. I.

LOcutuſq; eſt Dominus ad Moyſen in 1
deſerto Sinai in tabernaculo fœde- A
ris, prima diē mēſis ſecūdi, anno al-
tero egreſsionis eorum ex Aegypto, dicens:
‡ ‖ Tollite ſummā vniuerſæ congregationis 2
Exo.30.b.12 filiorū Iſraël per cognatiōes & domos ſuas,
& nomina ſingulorū quicquid ſexus eſt ma-
ſculini ‡ à viceſimo anno & ſupra, omnium 3
virorū fortiū ex Iſraël, & numerabitis eos
4 per turmas ſuas, tu & Aarō. ‡ Eruntq; vobi-
B ſcū principes tribuū ac domorū in cogna-
5 tionibus ſuis, ‡ quorū iſta ſunt nomina: De
6 Rubē, Eliſur filius Sedeur. ‡ De Simeon, Sa-
7 lamiel filius Suriſaddai. ‡ De Iuda, Nahaſsō
8 filius Aminadab. ‡ de Iſſachar, Nathanaël fi-
9 lius Suar. ‡ de Zabulon, Eliab filius Helon.
10 ‡ Filiorū autē Ioſeph, de Ephráim, Eliſama
filius Ammiud. de Manaſſe, Gamaliel filius
11 Phadaſſeur. ‡ De Bē-iamin, Abidā filius Ge-
12 deônis. ‡ de Dā, Ahi-ézer filius Ammiſad-
13 dai. ‡ de Aſer, Phegiel filius Ochrā. ‡ de Gad,
14 Eliaſaph filius Duel. ‡ de Nephtali, Ahira fi-
15 lius Enan. ‡ Hi nobiliſsimi principes mul-
16 titudinis per tribus & cognationes ſuas, &
17 capita exercitus Iſraël: ‡ quos tulerūt Moy-
ſes & Aarō, cū omni vulgi multitudine: ‡ &
18 cōgregauerunt primo die mēſis ſecūdi, re-
cenſentes eos per cognationes & domos ac
familias & capita & nomina ſingulorū à vi-
19 ceſimo āno & ſuprà, ‡ ſicut præceperat Dñs
Moyſi: numeratique ſunt in deſerto Sinai.
20 ‡ De Rubē primogenito Iſraëlis per genera-
C tiones & familias ac domos ſuas, & nomina
capitū ſingulorū, omne quod ſexus eſt ma-
ſculini à viceſimo āno & ſuprà, procedentiū
21 ad bellū, ‡ quadraginta ſex millia quingēti.
22 ‡ De filijs Simeō per generationes & fami-
lias ac domos cognationū ſuarum recenſiti
ſunt per nomina & capita ſingulorū, omne
quod ſexus eſt maſculini à viceſimo anno &
23 ſuprà, procedentiū ad bellū, ‡ quinquaginta
24 nouē millia trecēti. ‡ De filiis Gad per gene
ratiōes & familias ac domos cognationum
ſuarū recenſiti ſunt per nomina ſingulorū à
viginti ānis & ſuprà, oēs qui ad bella proce-
25 derent, ‡ quadragintaquinq; millia ſexcēti
26 quinquaginta. ‡ De filiis Iuda per generatio
D nes & familias ac domos cognationū ſuarū,
per nomina ſingulorū à viceſimo āno & ſu-
27 prà, oēs qui poterāt ad bella procedere, ‡ re-
cēſiti ſunt ſeptuagintaquatuor millia ſexcē-
28 ti. ‡ De filiis Iſſachar, per generatiōes & fa-
milias ac domos cognationū ſuarū, per no-
mina ſingulorū à viceſimo āno & ſuprà, oēs
29 qui ad bella procederēt, ‡ recēſiti ſunt quin
30 quaginta quatuor millia quadringenti. ‡ De
filiis Zabulō per generationes & familias ac
domos cognationū ſuarū recenſiti ſunt per
nomina ſingulorū à viceſimo anno & ſuprà,
31 oēs qui poterant ad bella procedere, ‡ quin-
32 quagintaſeptē millia quadringēti. ‡ De filiis
E Ioſeph, filiorū Ephráim per generatiōes, fa-
milias, ac domos cognationū ſuarū recēſiti
ſunt per nomina ſingulorū à viceſimo anno
& ſuprà, oēs qui poterāt ad bella procedere,
33 ‡ quadraginta millia quingēti. ‡ Porrò filio-
34 rū Manaſſe per generationes & familias ac
domos cognationū ſuarū recenſiti ſunt per
nomina ſingulorū à viginti annis & ſupra,
35 oēs qui poterāt ad bella procedere, ‡ trigin-
36 taduo millia ducēti. ‡ De filiis Bē-iamin per
generatiōes & familias ac domos cognatio-
num ſuarū recenſiti ſunt nominibus ſingu-
lorū à viceſimo anno & ſuprà, oēs qui pote-
37 rant ad bella procedere, ‡ triginta quinque
millia

millia quadringẽti. ‡De filiis Dan per gene- 38
rationes, & familias ac domos cognationum
ſuarũ recẽſiti ſunt nominibus ſingulorum à
viceſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant
ad bella procedere, ‡ſexagintaduo millia ſe- 39
ptingenti. ‡De filiis Aſer per generationes & 40
familias ac domos cognationũ ſuarũ recẽſiti F
ſunt per nomina ſingulorũ à viceſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterãt ad bella proce-
dere, ‡quadraginta millia & mille quingẽti. 41
‡De filiis Nephthali per generationes & fa- 42
milias ac domos cognationũ ſuarũ recenſiti
ſunt nominibus ſingulorũ à viceſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterãt ad bella proce-
dere, ‡quinquagintatria millia quadringẽti. 43
‡Hi ſunt quos numerauerũt Moyſes & Aa- 44
ron, & duodecim principes Iſraël, ſingulos
per domos cognationũ ſuarũ. ‡Fueruntque 45
omnis numerus filiorũ Iſraël per domos &
familias ſuas à viceſimo anno & ſuprà, qui
poterant ad bella procedere, ‡ ſexcenta tria 46
millia virorũ quingenti quinquaginta. ‡Le- 47
uitæ autẽ in tribu familiarum ſuarũ nõ ſunt G
numerati cũ eis. ‡Locutusq́; eſt Dñs ad Moy 48
ſen, dicẽs, ‡Tribũ Leui noli numerare, neque 49
pones ſummã eorũ cũ filiis Iſraël: ‡ſed con- 50
ſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonij &
cuncta vaſa eius, & quicquid ad ceremonias
pertinet. Ipſi portabunt tabernaculũ & om-
nia vtẽſilia eius: & erũt in miniſterio, ac per
gyrũ tabernaculi metabuntur. ‡Cùm profi- 51
ciſcendũ fuerit, deponent Leuitæ tabernacu
lũ: cùm caſtra metãda, erigẽt, quiſquis exter
norũ acceſſerit, occidetur. ‡Metabũtur autẽ 52
caſtra filij Iſraël vnuſquiſque per turmas &
cuneos atq; exercitũ ſuũ. ‡Porrò Leuitę per 53
gyrũ tabernaculi figẽt tentoria, ne fiat indi-
gnatio ſuper multitudinẽ filiorũ Iſraël, &
excubabũt in cuſtodiis tabernaculi teſtimo-
nij. ‡Fecerunt ergo filij Iſraël iuxta omnia 54
quæ præceperat Dñs Moyſi. CAP. II.

LOcutusq́; eſt Dñs ad Moyſen & Aarõ, 1
dicens, ‡Singuli per turmas, ſigna, atq; 2
vexilla & domos cognationũ ſuarũ caſtra- A
metabuntur filiorũ Iſraël per gyrũ taberna-
culi fœderis. ‡Ad Orientẽ Iudas figet tento- 3
ria per turmas exercitus ſui: eritq; princeps
filiorũ eius Nahaſſon filius Aminadab. ‡ & 4
omnis de ſtirpe eius ſumma pugnantiũ, ſe-
ptuagintaquatuor millia ſexcẽti. ‡ Iuxta 5
eũ caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quo-
rum princeps fuit Nathanaël filius Suar. ‡& 6
omnis numerus pugnatorũ ei⁹ quinquagin
taquatuor millia quadringẽti. ‡In tribu Za- 7
bulõ princeps fuit Eliab filius Helon. ‡om- 8
niſq; de ſtirpe eius exercitus pugnatorum,
quinquagintaſeptẽ millia quadringẽti. ‡Vni- 9
uerſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt,
fuerũt centũ octoginta ſex millia quadrin-
genti: & per turmas ſuas primi egredientur.
‡In caſtris filiorũ Ruben ad meridianã pla- 10
gã erit princeps Eliſur filius Sedeur: ‡& cun 11
ctus exercitus pugnatorũ eius, qui numerati B
ſunt, quadraginta ſex millia quingẽti. ‡Iu- 12
xta eũ caſtrametati ſunt de tribu Simeon:
quorũ princeps fuit Salamiel filius Suri-ſad
dai. ‡& cũctus exercitus pugnatorũ eius qui 13

numerati ſunt, quinquagintanouẽ millia tre
14 centi. ‡ In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph
15 filius Duel. ‡& cunctus exercitus pugnatorũ
eius, qui numerati ſunt, quadragintaquinq;
16 millia ſexcenti quinquaginta. ‡Omnes qui
recenſiti ſunt in caſtris Rubẽ, centũ quin-
quaginta millia & mille quadringenti quin
quaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco
17 proficiſcẽtur. ‡Leuabitur autẽ tabernaculũ
teſtimonij per officia Leuitarum & turmas
eorũ. quomodo erigetur, ita & deponetur.
Singuli per loca & ordines ſuos proficiſcẽ-
18 tur. ‡Ad occidẽtalẽ plagã erũt caſtra filiorũ
C Ephráim, quorũ princeps fuit Eliſama filius
19 Ammiud. ‡ cũctus exercitus pugnatorũ ei⁹,
qui numerati ſunt, quadraginta millia quin
20 genti. ‡Et cũ eis tribus filiorũ Manaſſe, quo-
rũ princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
21 ‡cũctuſq; exercitus pugnatorũ eius, qui nu-
22 merati ſunt, trigintaduo millia ducenti. ‡In
tribu filiorũ Ben-iamin princeps fuit Abidã
23 filius Gedeonis. ‡& cũctus exercitus pugna-
torũ eius, qui recẽſiti ſunt, trigintaquinque
24 millia quadringenti. ‡Omnes qui numerati
ſunt in caſtris Ephráim, centum octo millia
centũ, per turmas ſuas: tertij proficiſcentur.
25 ‡Ad Aquilonis partẽ caſtrametati ſunt filij
Dan: quorũ princeps fuit Ahi-ézer fili⁹ Am-
26 mi-ſaddai. ‡cũct⁹ exercitus pugnatorũ ei⁹,
qui numerati ſunt, ſexagintaduo millia ſe-
27 ptingenti. ‡Iuxta eũ fixere tentoria de tribu
D Azer, quorũ princeps fuit Phegiel filius O-
28 chran. ‡cũctus exercitus pugnatorũ eius, qui
numerati ſunt, quadraginta millia & mille
29 quingẽti. ‡De tribu filiorum Nephtali prin-
30 ceps fuit Ahira fili⁹ Enã. ‡cũct⁹ exercit⁹ pu-
gnatorũ eius, quinquagintatria millia qua-
31 dringẽti. ‡ Omnes qui numerati ſunt in ca-
ſtris Dan, fuerũt centũ quinquagintaſeptem
millia ſexcenti: & nouiſſimi proficiſcentur.
32 ‡Hic numerus filiorũ Iſraël, per domos co-
gnationũ ſuarũ & turmas diuiſi exercitus,
ſexcẽtatria millia quingenti quinquaginta.
33 ‡Leuitæ autẽ nõ ſunt numerati inter filios
34 Iſraël: ſic enim præceperat Dñs Moyſi. ‡ Fe-
ceruntq́; filii Iſraël iuxta omnia quæ mãda-
uerat Dominus. Caſtrametati ſunt per tur-
mas ſuas, & profecti per familias ac domos
patrum ſuorum. CAP. III.

1 HAE ſunt generationes Aarõ & Moyſi
A in die qua locutus eſt Dñs ad Moyſen
2 in monte Sinai. ‡ Et hæc nomina filiorum
Aaron: ‖ primogenitus eius Nadab, deinde *Exo.6.d.23*
3 Abiu & Eleazar & Ithamar. ‡ Hæc nomina
filiorũ Aarõ ſacerdotũ qui vncti ſunt, & quo-
rũ repletæ & cõſecratæ manus vt ſacerdotio
4 fungerẽtur. ‡ ‖Mortui ſunt enim Nadab & *Leui.10.a.2.*
Abiu cũ offerrẽt ignẽ alienũ in cõſpectu Do *3.Par.24.a.2*
mini in deſerto Sinai, abſq; liberis: functiq́; *Infr.26.g.61*
ſunt ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram *Infr.8.b.9.*
5 Aaron patre ſuo. ‡Locutuſque eſt Dominus *1.Eſd.6.d.18*
6 ad Moyſen, dicens, ‡ Applica tribũ Leui, &
fac ſtare in cõſpectu Aaron ſacerdotis vt mi
7 niſtrẽt ei, ‡& excubẽt, & obſeruẽt quicquid
ad cultum pertinet multitudinis corã taber-
8 naculo teſtimonij, ‡& cuſtodiãt vaſa taber-
9 naculi, ſeruiẽtes in miniſterio ei⁹. ‡ Dabiſq;

dono Leuitas‡Aarō & filiis eius,quibus tra- 10
diti ſunt à filus Iſraël. Aaron autem & filios B
eius cōſtitues ſuper cultū ſacerdotij. Exter-
nus qui ad miniſtrandū acceſſerit,morietur.
‡Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, dicēs: 11
‡Ego tuli Leuitas à filiis Iſraël pro omni 12
primogenito qui aperit vuluā in filiis Iſraël,
eruntq; Leuitæ mei.‡Meum eſt enim omne 13
*Inf.8.c.16.* primogenitū ex quo percuſsi ‖ primogeni-
*Exod.13.a.* tos in terra Aegypti:ſanctificaui mihi quic-
*2.3 4.c.19.* quid primū naſcitur in Iſraël ab homine vſ- C
que ad pecus, mei ſunt:ego Dominus. ‡ Lo- 14
cutusq; eſt Dominus ad Moyſen in deſerto
Sinai,dicēs:‡ Numera filios Leui per domos 15
patrū ſuorū & familias,omnē maſculum ab
vno mēſe & ſupra.‡‖Numerauit Moyſes vt 16
*Exo.6.c.17.* præceperat Dominus,‡& inuēti ſunt filij Le 17
*1.Par.6.a.* ui per nomina ſua, Gerſon & Caath & Me-
*1.& 23.a.6* rari. ‡ Filij Gerſon: Lebni & Semei. ‡ Filij 18
*Inf.26.f.57* Caath: Amram,& Ieſaar,Hebron,& Oziel. 19
‡Filij Merari:Moholi,& Muſi. ‡ De Gerſon 20
fuēre familiæ duæ,Lebnitica, & Semeitica: 21
‡quarū numeratus eſt populus ſexus maſcu 22
lini ab vno mēſe & ſuprà,ſeptē millia quin-
genti. ‡ Hi poſt tabernaculū metabuntur 23
ad occidentē ‡ ſub principe Heliaſaph filio 24
Laël.‡Et habebunt excubias in tabernaculo 25
fœderis, ‡ipſum tabernaculū & operimentū 26
eius, tentoriū quod trahitur ante fores tecti
fœderis,& cortinas atrij:tentorium quoque
quod appenditur in introitu atrij taberna-
culi,& quicquid ad ritū altaris pertinet,fu-
nes tabernaculi & omnia vtenſilia eius.‡Co 27
gnatio Caath habebit populos Amramitas D
& Ieſaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ
ſunt familiæ Caathitarū recēſitæ per nomi-
na ſua:‡omnes generis maſculini ab vno mē 28
ſe & ſuprà,octo millia ſexcēti,habebūt excu
bias ſanctuarij,‡& caſtrametabūtur ad me- 29
ridianā plagā.‡Princepsque eorū erit Eliſa- 30
phan filius Oziel: ‡ & cuſtodient arcā,men- 31
ſamq; & candelabrū,altaria & vaſa ſanctua-
rij,in quibus miniſtratur,& velū cunctamq;
huiuſcemodi ſupellectilē. ‡ Princeps autem 32
principū Leuitarū Eleazar filius Aaron ſa-
cerdotis,erit ſuper excubitores cuſtodiæ ſan
ctuarij.‡At verò de Merari erūt populi Mo- 33
holitæ & Muſitæ recenſiti per nomina ſua:
‡ omnes generis maſculini ab vno menſe 34
& ſuprà,ſex millia ducenti. ‡Princeps eorū 35
Suriel filius Abihaiel:in plaga ſeptētrionali
caſtra-metabuntur.‡Erunt ſub cuſtodia eo- 36
rum tabulæ tabernaculi & vectes,& colum-
næ ac baſes earū, & omnia quæ ad cultū hu-
iuſcemodi pertinent: ‡ columnæq; atrij per 37
circuitum cū baſibus ſuis,& paxilli cū funi-
bus. ‡Caſtrametabuntur ante tabernaculū 38
fœderis,id eſt ad orientalē plagā, Moyſes &
Aaron cū filiis ſuis, habentes cuſtodiā ſan-
ctuarij in medio filiorū Iſraël,quiſquis alie-
nus acceſſerit, morietur. ‡ Omnes Leuitæ 39
quos numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta F
præceptū Domini per familias ſuas in gene-
re maſculino à menſe vno & ſuprà, fuerunt
vigintiduo millia.‡Et ait Dominus ad Moy 40
ſen:Numera primogenitos ſexus maſculini
de filiis Iſraël ab vno mēſe & ſuprà,& habe-

41 bis ſummam eorum. ‡Tollesq; Leuitas mi-
hi pro omni primogenito filiorū Iſraël: ego
ſum Dominus: & pecora eorū pro vniuerſis
42 primogenitis pecorū filiorū Iſraël. ‡Recen-
ſuit Moyſes ſicut præceperat Dominus pri-
43 mogenitos filiorū Iſraël. ‡& fuerūt maſculi
per nomina ſua à menſe vno & ſuprà,vigin
44 tiduo millia ducenti ſeptuaginta tres. ‡ Lo-
45 cutusq; eſt Dominus ad Moyſen,dicēs:‡Tol
G le Leuitas pro primogenitis filiorū Iſraël,&
pecora Leuitarū pro pecoribus eorū:eruntq;
46 que Leuitæ mei.ego ſum Dominus.‡In pre
tio autē ducētorū ſeptuagintatriū qui exce-
dunt numerū Leuitarū de primogenitis fi-
47 liorū Iſraël,‡accipies quinque ſiclos per ſin
gula capita ad menſurā ſanctuarij. ‖ Siclus *Exo.30.b.13.*
48 habet viginti obolos. ‡Dabiſque pecuniam *Leu.27.c.25*
Aaron & filiis eius pretium eorū qui ſupra *Eze.45.d.12*
49 ſunt. ‡Tulit igitur Moyſes pecuniā eorū qui *Inf.18.c.16.*
fuerant amplius, & quos redemerat à Leui-
50 tis‡pro primogenitis filiorum Iſraël, mille
trecentorū ſexagintaquinque ſiclorū iuxta
51 pondus ſanctuarij, ‡ & dedit eam Aaron &
filiis eius iuxta verbū quod præceperat ſibi
Dominus.

CAP. IIII.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen &
2 Aaron,dicens:‡Tolle ſummā filiorum
A Caath de medio Leuitarū per domos & fa-
3 milias ſuas, ‡à triceſimo anno & ſuprà vſq;
ad quinquageſimū annum,omnium qui in-
grediūtur vt ſtent,& miniſtrent in taberna-
4 culo fœderis. ‡ Hic eſt cultus filiorū Caath:
Tabernaculū fœderis & Sanctum ſanctorū
5 ‡ingredientur Aaron & filij eius , quando
mouenda ſunt caſtra , & deponēt velū quod
pendet ante fores, inuoluentque eo arcā te-
6 ſtimonij, ‡ & operiēt rurſum velamē ªian- ª hyacinthi-
thinarum pelliū , extendentq; déſuper pal- narum
lium totum hyacinthinum,& inducent ve-
7 ctes. ‡Menſam quoque propoſitionis inuol-
uent hyacinthino pallio , & ponent cum ea
thuribula & mortariola,cyathos & cratéras
ad liba fundenda:panes ſemper in ea erunt:
8 ‡extēdentque déſuper palliū coccineū,quod
rurſum operiēt velamento ªianthinarū pel- ª hyacinthi-
9 lium,& inducēt vectes.‡Sument & pallium narum
hyacinthinum quo operient candelabrū cū
lucernis & forcipibus ſuis & emunctoriis
& cunctis vaſis olei , quæ ad concinnandas
10 lucernas neceſſaria ſunt: ‡ & ſuper omnia
ponent operimentum ª ianthinarum pel- ª hyacinthi-
11 lium,& inducent vectes.‡Necnon & altare narum
aureum inuoluent hyacinthino veſtimēto,
& extendent déſuper operimentum ªianthi- ª hyacinthi-
12 narum pellium,inducentque vectes. ‡Om- narum
B nia vaſa quibus miniſtratur in ſanctuario,
inuoluēt hyacinthino pallio,& extendēt dé-
ſuper operimentum ªianthinarum pellium, ª hyacinthi-
13 inducentque vectes. ‡Sed & altare munda- narum
bunt cinere, & inuoluēt illud purpureo ve-
14 ſtimento, ‡ ponentque cum eo omnia vaſa
quibus in miniſterio eiꝰ vtuntur, id eſt,ignium
receptacula , fuſcinulas ac tridentes, vncinos
& batilla.Cūcta vaſa altaris operient ſimul
velamine ªianthinarū pellium, & inducent ª hyacinthi-
15 vectes. ‡Cumque inuoluerint Aaron & filij narum
eius ſanctuarium & omnia vaſa eius in cō-

mo-

motione caſtrorũ, tunc intrabũt filij Caath
vt portent inuoluta: & nõ tangent vaſa ſan-
ctuarij, ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorũ
Caath in tabernaculo fœderis: ‡ ſuper quos 16
erit Eleazar filius Aarõ ſacerdotis, ad cuius
curã pertinet oleũ ad cõcinnandas lucernas,
& cõpoſitionis incẽſum, & ſacrificium quod
ſemper offertur, & oleũ vnctionis & quic-
quid ad cultũ tabernaculi pertinet, omniũ-
que vaſorũ quæ in ſanctuario ſunt. ‡ Locu- 17
tusq́; eſt Domin' ad Moyſen & Aarõ, dicẽs:
‡ Nolite perdere populũ Caath de medio Le- 18
uitarũ: ‡ ſed hoc facite eis, vt viuant, & non 19
moriãtur, ſi tetigerint Sancta ſanctorũ. Aarõ
& filij eius intrabunt, ipſique diſponẽt *ope-
ra ſingulorũ, & diuident quid portare quis
debeat. ‡ Alij nulla curioſitate videant quæ 20
ſunt in ſanctuario priuſquam inuoluantur, C
alioquin morientur. ‡ Locutusq́; eſt Dominus 21
ad Moyſen, dicẽs: ‡ Tolle ſummã etiã filiorũ 22
Gerſon per domos ac familias & cognatio-
nes ſuas ‡ à triginta annis & ſupra, vſque ad 23
annos quinquaginta. Numera omnes qui in-
grediũtur & miniſtrant in tabernaculo fœ-
deris. ‡ Hoc eſt officiũ familiæ Gerſonitarũ, 24
‡ vt portẽt cortinas tabernaculi & tectũ fœ- 25
deris operimentũ aliud, & ſuper omnia vela-
men *hyacinthinũ, tentoriumq́ue quod pendet
in introitu tabernaculi fœderis, ‡ cortinas 26
atrij, & velũ in introitu quod eſt ante taber-
naculũ. Omnia quæ ad altare pertinẽt, funi-
culos & vaſa miniſterij, ‡ iubẽte Aarõ & fi- 27
lijs eius, portabunt filij Gerſon: & ſcient ſin-
guli cui debeãt oneri mãcipari. ‡ Hic eſt cul- 28
tus familiæ Gerſonitarũ in tabernaculo fœ-
deris, eruntq́; ſub manu Ithamar filij Aaron
ſacerdotis. ‡ Filios quoque Merari per fami- 29
lias & domos patrũ ſuorum recẽſebis ‡ à tri- 30
ginta annis & ſuprà, vſque ad annos quin-
quaginta, omnes qui ingrediuntur ad officiũ
miniſterij ſui & cultum fœderis teſtimonij.
‡ Hæc ſunt onera eorũ: Portabũt tabulas ta- 31
bernaculi & vectes eius, columnas ac baſes
earũ, ‡ columnas quoq; atrij per circuitũ cũ 32
baſibus & paxillis & funibus ſuis. Omnia
vaſa & ſupellectilẽ ad numerũ accipiẽt, ſicq;
portabũt. ‡ Hoc eſt officiũ familiæ Meraritarum 33
& miniſterium in tabernaculo fœde-
ris: eruntq́ue ſub manu Ithamar filij Aaron
ſacerdotis. ‡ Recenſuerunt igitur Moyſes 34
& Aarõ & principes ſynagogæ filios Caath D
per cognationes & domos patrũ ſuorũ ‡ à tri- 35
ginta annis & ſupra, vſq; ad annũ quinqua-
geſimũ, omnes qui ingrediuntur ad miniſte-
rium tabernaculi fœderis: ‡ & inuenti ſunt 36
duo millia ſeptingenti quinquaginta. ‡ Hic 37
eſt numerus populi Caath qui intrant taber-
naculum fœderis: hos numerauit Moyſes &
Aaron iuxta ſermonem Domini per manũ
Moyſi. ‡ Numerati ſunt & filij Gerſon per 38
cognationes, & domos patrũ ſuorũ, ‡ à tri- 39
ginta annis & ſuprà, vſq; ad quinquageſimũ
annũ, omnes qui ingrediuntur vt miniſtrent
in tabernaculo fœderis: ‡ & inuenti ſunt duo 40
millia ſexcẽti triginta. ‡ Hic eſt populus Ger- 41
ſonitarum, quos numerauerunt Moyſes &
Aarõ iuxta verbũ Domini. ‡ Numerati ſunt 42
& filij Merari per cognationes & domos pa-
43 trũ ſuorũ ‡ à triginta annis & ſupra vſq; ad
annũ quinquageſimũ, omnes qui ingrediun-
tur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:
44 ‡ & inuenti ſunt tria millia ducenti. ‡ Hic eſt
45 numerus filiorũ Merari quos recenſuerunt
Moyſes & Aarõ iuxta imperiũ Domini per
46 manum Moyſi. ‡ Omnes qui recenſiti ſunt
de Leuitis, & quos *fecit ad nomẽ Moyſes &
Aarõ, & principes Iſrael per cognationes &
47 domos patrum ſuorum ‡ à triginta annis &
ſupra, vſq; ad annum quinquageſimum, in-
gredientes ad miniſteriũ tabernaculi, & one-
48 ra portãda, ‡ fuerũt ſimul octo millia quin-
49 genti octoginta. ‡ Iuxta verbum Domini re-
cenſuit eos Moyſes, vnumquemq; iuxta of-
ficiũ & onera ſua, ſicut præceperat ei Do-
minus.

## CAP. V.

1 Locutusq́; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ‡ Præcipe filiis Iſraël, vt eiciãt de
A caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit,
3 pollutusque eſt ſuper mortuo: ‡ tam maſcu-
lum quàm fœminã eijcite de caſtris, ne con-
taminent ea, cùm habitauerint vobiſcum.
4 ‡ Feceruntque ita filij Iſrael, & eiecerũt eos
extra caſtra, ſicut locutus erat Dñs Moyſi.
5 ‡ Locutusque eſt Dominus ad Moyſen, di-
6 cens, ‡ Loquere ad filios Iſraël, Vir ſiue mu-
lier cùm fecerint ex omnibus peccatis quæ
ſolẽt hominibus accidere, & per negligentiã
tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atq;
7 deliquerint, ‡ cõfitebuntur peccatum ſuum,
& reddent ipſum caput, quintamq́; partem
8 deſuper ei in quem peccauerint. ‡ Sin autem
nõ fuerit qui recipiat, dabũt Domino, & erit
ſacerdotis, excepto ariete qui offertur pro
9 expiatione, vt ſit placabilis hoſtia. ‡ Omnes
quoque primitiæ quas offerũt filij Iſrael, ad
10 ſacerdotem pertinent: ‡ & quicquid in ſan-
ctuarium offertur à ſingulis, & traditur ma-
11 nibus ſacerdotis, ipſius erit. ‡ Locutusq́; eſt
12 Dominus ad Moyſen, dicẽs, ‡ Loquere ad fi-
B lios Iſraël, & dices ad eos, Vir cuius vxor er-
13 rauerit, maritumque cõtemnens ‡ dormierit
cum altero viro, & hoc maritus deprehen-
dere non quiuerit, ſed latet adulterium, &
teſtibus argui nõ poteſt, quia non eſt inuen-
14 ta in ſtupro: ‡ ſi ſpiritus zelotypiæ cõcitauerit
virum cõtra vxorẽ ſuam, quæ vel pollu-
15 ta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur: ‡ addu-
cet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationẽ
pro illa decimã partem ſati farinæ hordea-
ceæ. non fundet ſuper eam oleum, nec impo-
net thus: quia ſacrificiũ zelotypiæ eſt, & ob-
16 latio inueſtigans adulterium. ‡ Offeret igi-
tur eam ſacerdos, & ſtatuet corã Domino,
17 ‡ aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili,
& pauxillum terræ de pauimẽto tabernaculi
18 mittet in eam. ‡ Cumq́ue ſteterit mulier in
C cõſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, &
ponet ſuper manus illius ſacrificiũ recorda-
tionis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem
tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum
19 execratione maledicta cõgeſſit: ‡ adiurabit-
que eã, & dicet, Si non dormiuit vir alienus
tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti
thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſi-

Marginal notes: *onera ſ. — *hyacinthinum — *recenſuerunt — Leui. 6.a.b

mæ, in quas maledicta cõgeſsi. ‡Sin autem 20
declinaſti à viro tuo, atq; polluta es,& cõcu
buiſti cum altero viro: ‡his maledictionibus 21
ſubiacebis: Det te Dñs in maledictionẽ, exẽ-
Iere. 1. plumq; cunctorũ in populo ſuo. putreſcere
faciat femur tuũ,& tumens vterus tuus diſ-
rumpatur. ‡ ingrediantur aquæ maledictæ in 22
ventrẽ tuũ, & vtero tumeſcẽte putreſcat fe-
mur. Et reſpõdebit mulier, Amẽ, amẽ. ‡Scri- 23
betque ſacerdos in libello iſta maledicta,& D
delebit ea aquis amariſsimis, in quas maledi
cta cõgeſsit, ‡ & dabit ei bibere. Quas cùm 24
exhauſerit, ‡tollet ſacerdos de manu eius ſa 25
crificiũ zelotypiæ,& eleuabit illud corã Do
mino, imponetq; illud ſuper altare: ita dun-
taxat vt prius, ‡pugillũ ſacrificij tollat de eo 26
quod offertur, & incẽdat ſuper altare:& ſic
potũ det mulieri aquas amariſsimas. ‡Quas 27
cũ biberit, ſi polluta eſt,& contempto viro
adulterij rea, pertranſibũt eã aquæ maledi-
ctionis, & inflato vẽtre cõputreſcet femur:
eritq; mulier in maledictionẽ,& in exẽplum
omni populo. ‡Quòd ſi polluta non fuerit, 28
erit innoxia,& faciet liberos. ‡Iſta eſt lex ze 29
lotypiæ. Si declinauerit à viro ſuo,& ſi pol-
luta fuerit: ‡maritusq; zelotypiæ ſpiritu con 30
citatus adduxerit eã in cõſpectu Domini, &
fecerit ei ſacerdos iuxta omnia quæ ſcripta
ſunt, ‡ maritus abſq; culpa erit,& illa reci- 31
piet iniquitatem ſuam. CAP. VI.

LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens, ‡Loquere ad filios Iſraël,& dices 2
ad eos, Vir ſiue mulier cùm fecerint votũ vt A
ſanctificẽtur,& ſe voluerint Dño cõſecrare:
‡à vino & omni quod inebriare poteſt, abſti 3
nebũt. Acetũ ex vino,& ex qualibet alia po-
tione,& quicquid de vua exprimitur, nõ bi-
bẽt: vuas recẽtes ſiccasq; nõ comedẽt ‡cun- 4
ctis diebus quibus ex voto Dño cõſecrãtur:
quicquid ex vinea eſſe poteſt, ab vua paſſa
vſq; ad acinũ nõ comedẽt. ‡Omni tempore 5
Iud. 13. d. 5. ascendet super 7. ſeparationis ſuæ nouacula nõ tranſibit per
caput eius vſq; ad cõpletum diẽ quo Domi-
no cõſecratur. Sanctus erit, creſcẽte cæſarie
capitis eius. ‡Omni tẽpore cõſecrationis ſuæ 6
ſuper mortuũ nõ ingredietur, ‡nec ſuper pa- 7
tris quidẽ & matris & fratris ſororisque fu-
nere cõtaminabitur, quia cõſecratio Dei ſui
ſuper caput eius eſt. ‡Omnibus diebus ſepa- 8
rationis ſuæ ſanctus erit Domino. ‡Sin autẽ 9
mortuus fuerit ſubitò quiſpiã corã eo, pol- B
luetur caput cõſecrationis eius: quod radet
ilico in eadẽ die purgationis ſuæ, & rurſum
ſeptima. ‡ in octaua autem die offeret duos 10
turtures, vel duos pullos colũbæ ſacerdoti
in introitu fœderis teſtimonii: ‡facietq; ſa- 11
cerdos vnũ pro peccato,& alterum in holo-
cauſtũ,& deprecabitur pro eo quia peccauit
ſuper mortuo: ſanctificabitque caput eius in
die illo, ‡& cõſecrabit Domino dies ſepara- 12
tionis illius, offerẽs agnũ anniculũ pro pec-
cato: ita tamẽ vt dies priores irriti fiãt, quo-
niã polluta eſt ſanctificatio eius. ‡Iſta eſt lex 13
cõſecrationis, Cùm dies quos ex voto decre
uerat, cõplebuntur: adducet eũ ad oſtiũ ta- C
bernaculi fœderis, ‡& offeret oblationẽ eius 14
Domino, agnũ anniculũ immaculatũ in ho-
locauſtum,& ouem anniculam immaculatã
pro peccato,& arietẽ immaculatũ, hoſtiã pa-
15 cificam, ‡caniſtrum quoque panũ azymo-
rum qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſq;
fermẽto vncta oleo, ac libamina ſingulorũ:
16 ‡quæ offeret ſacerdos coram Domino, &
faciet tã pro peccato, quàm in holocauſtũ.
17 ‡Arietem verò immolabit hoſtiam pacifi-
cam Domino, offerẽs ſimul caniſtrum azy-
morũ,& libamenta quæ ex more debentur.
18 ‡Tunc radetur nazaræus ante oſtiũ taber- Act. 21. d. 24
naculi fœderis cæſarie cõſecrationis ſuæ: tol
letque capillos eius,& ponet ſuper ignẽ, qui
19 eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum ‡Et ar-
D mum coctum arietis, tortamq; abſque fer-
mento vnã de caniſtro, & laganum azymũ
vnũ,& tradet in manus nazaræi, poſtquàm
20 raſum fuerit caput eius. ‡ Suſceptaque rur-
ſum ab eo, eleuabit in conſpectu Domini: &
ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſcu-
lum quod ſeparari iuſſum eſt,& femur. poſt
21 hæc poteſt bibere nazaræus vinum. ‡Iſta eſt
lex nazaræi, cùm vouerit oblationem ſuam
Domino tempore conſecrationis ſuæ, exce-
ptis his quæ inuenerit manus eius. iuxta
quod mente deuouerat, ita faciet ad perfe-
22 ctionẽ ſanctificationis ſuæ. ‡Locutusque eſt
23 Dominus ad Moyſen, dicẽs, ‡Loquere Aarõ
& filiis eius, Sic benedicetis filiis Iſraël, &
24 dicetis eis, ‡Benedicat tibi Dominus,& cu-
25 ſtodiat te. ‡ Oſtendat Dominus faciem ſuã
26 tibi,& miſereatur tui. ‡Cõuertat Dominus
27 vultum ſuũ ad te,& det tibi pacem. ‡Inuo-
cabuntq; nomen meum ſuper filios Iſraël,&
ego benedicam eis. CAP. VII.

FActum eſt autem in die qua compleuit
1 Moyſes tabernaculum, & erexit illud:
A vnxitq; & ſanctificauit cum omnibus va-
ſis ſuis, altare ſimiliter & omnia vaſa eius: Exo. 40. b. 18.
2 ‡Obtulerũt principes Iſraël & capita fami
liarum qui erãt per ſingulas tribus, præfecti –. 1.
3 eorum qui numerati fuerant, ‡ munera co-
ram Domino ſex plauſtra tecta cum duode-
cim bobus. Vnum plauſtrum obtulẽre duo
duces,& vnũ bouem ſinguli, obtuleruntque
4 ea in cõſpectu tabernaculi. ‡Ait autem Do-
5 minus ad Moyſen. ‡Suſcipe ab eis vt ſeruiãt
in miniſterio tabernaculi,& trades ea Le- teſtimo-nij 1.
6 uitis iuxta ordinem miniſterij ſui. ‡ Itaque
cùm ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra, & boues,
7 tradidit eos Leuitis. ‡Duo plauſtra,& qua- ea 4.
tuor boues dedit filiis Gerſon, iuxta id quod
8 habebant neceſſariũ. ‡quatuor alia plauſtra,
& octo boues dedit filijs Merari ſecũdũ of-
ficia & cultum ſuum, ſub manu Ithamar fi-
9 lij Aaron ſacerdotis. ‡ filiis autẽ Caath non
dedit plauſtra & boues: quia in ſanctuario
ſeruiunt,& onera propriis portant humeris.
10 ‡Igitur obtulerunt duces in dedicationẽ al-
taris, die qua vnctum eſt oblationem ſuam
11 ante altare. ‡Dixitq; Dominus ad Moyſen,
B ſinguli duces per ſingulos dies offerãt mune
12 ra in dedicationẽ altaris. ‡Primo die obtulit
oblationẽ ſuã Nahaſſon filius Aminadab de
13 tribu Iuda: ‡ fueruntq; in ea acetabulũ ar-
genteũ pondo centũ triginta ſiclorũ, phiala
argẽtea habẽs ſeptuaginta ſiclos iuxta põd
ſanctuarii.

ſanctuarij, vtrũq; plenũ ſimila cõſperſa oleo
in ſacrificiũ: ‡ mortariolũ ex decẽ ſiclis au- 14
reis pleoũ incẽſo: ‡ bouẽ de armẽto, & arietẽ, 15
& agnũ ãniculũ in holocauſtũ: ‡ hircũq; pro 16
peccato: ‡ & in ſacrificio pacificorum boues 17
duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos an
niculos quinq;, hæc eſt oblatio Nahaſsõ filij
Aminadab. ‡ Secundo die obtulit Nathanaël 18
fili⁹ Suar, dux de tribu Iſſachar, ‡ acetabulũ 19
argẽteũ appẽdẽs centũ triginta ſiclos, phialã
argẽteã habẽtẽ ſeptuaginta ſiclos, iuxta põd⁹
ſanctuarii, vtrũq; plenũ ſimila cõſperſa oleo
in ſacrificiũ: ‡ mortariolũ aureũ habẽs decẽ 20
ſiclos plenũ incẽſo: ‡ bouẽ de armẽto, & arie 21
tẽ, & agnũ ãniculũ in holocauſtũ: ‡ hircomq; 22
pro peccato: ‡ & in ſacrificio pacificorũ bo- 23
ues duos, arietesquinq;, hircos quinq;, agnos
ãniculos quinq;, hęc fuit oblatio Nathanael
filii Suar. ‡ Tertio die princeps filiorũ Zabu 24
lõ Eliab fili⁹ Helõ, ‡ obtulit acetabulũ argẽ 25
teũ appẽdẽs centũ triginta ſiclos, phialã argẽ
teã habentẽ ſeptuaginta ſiclos ad põdus ſan-
ctuarii, vtrũq; pleuũ ſimila cõſperſa oleo in C
ſacrificiũ: ‡ mortariolũ aureũ appẽdens decẽ 26
ſiclos plenũ incẽſo: ‡ bouẽ de armẽto, & arie 27
tem, & agnũ anoiculũ io holocauſtũ: ‡ hircũ 28
que pro peccato: ‡ & in ſacrificio pacificorũ 29
boues duos, arietes quioq;, hircos quinq;, a-
gnos anniculos quinq;, hæc eſt oblatio Eli-
ab, filii Helon. ‡ Die quarto princeps filiorũ 30
Rubẽ, Eliſur filius Sedeur ‡ obtulit acetabu 31
lũ argeoteũ appendẽs centũ trigiota ſiclos,
phialã argeoteã habẽtem ſeptuaginta ſiclos
ad põdus ſanctuarii, vtrunq; plenum ſimila
cõſperſa oleo in ſacrificiũ: ‡ mortariolũ au- 32
reũ appendẽs decẽ ſiclos plenũ incenſo: ‡ bo- 31
uẽ de armento, & arietẽ, & agnũ anniculũ in
holocauſtũ: ‡ hircũq; pro peccato: ‡ & in ho- 34
ſtias pacificorũ boues duos, arietes quinque, 35
hircos quinq;, agnos anniculos quioq;. hæc
fuit oblatio Eliſur filii Sedeur. ‡ Die quinto 36
princeps filiorũ Simeõ Salamiel filius Suri-
ſaddai, ‡ obtulit acetabulũ argẽteũ appẽdẽs 37
centũ triginta ſiclos, phialã argeoteã habẽtẽ
ſeptuaginta ſiclos ad põdus ſanctuarii, vtrũ-
que plenũ ſimila cõſperſa oleo in ſacrificiũ:
‡ mortariolũ aureũ appeodẽs decẽ ſiclos ple 38
nũ incẽſo: ‡ bouẽ de armẽto, & arietem, & a- 39
gnũ anniculũ in holocauſtũ: ‡ hircũque pro 40
peccato: ‡ & ĩ hoſtias pacificorũ boues duos, 41
arietes quinq;, hircos quinq;, agnos annicu- D
los quinq;, hæc fuit oblatio Salamiel filii Su
riſaddai. ‡ Die ſexto princeps filiorũ Gad E- 42
liaſaph filius Duel, ‡ obtulit acetabulũ argẽ- 43
teũ appendẽs centũ triginta ſiclos, phialã ar-
genteã habentẽ ſeptuaginta ſiclos ad pondus
ſaoctuarij, vtrunq; plenũ ſimila cõſperſa o-
leo io ſacrificiũ: ‡ mortariolũ aureũ appen- 44
dẽs decẽ ſiclos plenũ incẽſo: ‡ bouẽ de armẽ 45
to, & arietẽ, & agnũ anniculũ in holocauſtũ: 46
‡ hircumq; pro peccato: ‡ & in hoſtias paci- 47
ficorum boues duos, arietes quinq;, hircos
quinq;, agnos ãniculos quinq;. hæc fuit ob-
latio Eliaſaph filii Duel. ‡ Die ſeptimo prin- 48
ceps filiorũ Ephráim Eliſama fili⁹ Ammiud,
‡ obtulit acetabulũ argenteũ appeodẽs ceo- 49
tum triginta ſiclos, phialã argenteã habentẽ
ſeptuagita ſiclos ad põdus ſanctuarii, vtrun-
que plenũ ſimila cõſperſa oleo in ſacrificiũ:
50 ‡ mortariolũ aureũ appendẽs decẽ ſiclos ple
51 nũ iocẽſo: ‡ bouẽ de armento, & arietẽ & a-
52 gnũ anniculũ in holocauſtũ: ‡ hircumq; pro
53 peccato: ‡ & io hoſtias pacificorum, boues
E duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos an
oiculos quinq;. hæc fuit oblatio Eliſama fi-
54 lii Ammiud. ‡ Die octauo princeps filiorum
55 Manaſſe Gamaliel filius Phadaſſur, ‡ obtulit
acetabulũ argenteũ appendẽs centũ triginta
ſiclos, phialã argeoteã habentẽ ſeptuagınta
ſiclos ad põdus ſanctuarii, vtrunq; plenũ ſi-
56 mila cõſperſa oleo io ſacrificiũ: ‡ mortario-
lum aureũ appẽdens decẽ ſiclos, plenũ incẽ-
57 ſo: ‡ bouẽ de armẽto, & arietẽ, & agnũ anni-
58 culũ io holocauſtum: ‡ hircumq; pro pecca-
59 toi ‡ & in hoſtias pacificorũ boues duos, a-
rietes quioq;, hircos quinq;, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filii
60 Phadaſſur. ‡ Die oono princeps filiorũ Bẽ-ia
61 min Abidã filius Gedeõnis, ‡ obtulit aceta-
bulũ argenteũ appeodens centũ triginta ſi-
clos, phialã argenteã habentẽ ſeptuaginta ſi-
clos ad põdus ſanctoarii, vtrunq; plenũ ſimi
62 la cõſperſa oleo in ſacrificiũ: ‡ mortariolum
aureũ appẽdens decẽ ſiclos plenum incenſo:
63 ‡ bouẽ de armento, & arietẽ, & agnũ annicu
64 lum io holocauſtũ. ‡ hircumq; pro peccato:
65 ‡ & io hoſtias pacificorũ boues duos, arietes
qoinq;, hircos quinq;, agnos anniculos quin
que. hæc fuit oblatio Abidao filii Gedeõnis.
66 ‡ Die decimo prioceps filiorũ Dan Ahi-ézer
67 filius Ammi-ſaddai, ‡ obtulit acetabulũ ar-
F genteũ appendẽs cẽtum triginta ſiclos, phia-
lam argenteã habentẽ ſeptuaginta ſiclos, ad
põdus ſanctuarii, vtrunq; plenum ſimila cõ-
68 ſperſa oleo in ſacrificiũ: ‡ mortariolũ aureũ
69 appẽdens decẽ ſiclos plenũ iocẽſo: ‡ bouẽ de
armẽto, & arietẽ, & agnũ anniculũ in holo-
70 cauſtũ: ‡ hircũq; pro peccató: ‡ & in hoſtias
71 pacificorũ boues duos, arietes quinq;, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;. hęc fuit ob-
72 latio Ahi-ézer filii Ammi-ſaddai. ‡ Die vn-
decimo princeps filiorũ Aſer, Phegiel filius
73 Ochrã, ‡ obtulit acetabulũ argẽteũ appẽdẽs
centũ triginta ſiclos, phialã argenteã habẽ-
tem ſeptuaginta ſiclos ad põdus ſanctuarii,
vtrunq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſa-
74 crificium: ‡ mortariolũ aureum appendens
75 decem ſiclos plenum incenſo: ‡ bouem de
armento, & arietẽ, & agnum anoiculum in
76 holocauſtũ: ‡ hircumque pro peccato: ‡ &
77 in hoſtias pacificorum boues duos, arietes
quioq;, hircos quinq;, agnos anniculos quin
que, hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.
78 ‡ Die duodecimo prioceps filiorũ Nephtali
79 Ahira filius Enan, ‡ obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentẽ ſeptuaginta ſi-
clos ad põdus ſanctuarii, vtrunque plenum
80 ſimila oleo cõſperſa in ſacrificium: ‡ mor-
tariolum aureum appendẽs decẽ ſiclos ple-
81 num incenſo: ‡ bouem de armento, & arie-
82 tem, & agnum anniculum in holocauſtum:
83 ‡ hircumq; pro peccato: ‡ & io hoſtias paci-
ficorum boues duos, arietes quinque, hircos
quin-

quinq;, agnos anniculos quinq;, hęc fuit ob-
latio Ahira filii Enan. ‡ Hæc in dedicatione 84
altaris oblata ſunt à principib⁹ Iſraël, in die
qua conſecratũ eſt: acetabula argẽtea duo-
decim: phialę argẽteę duodecim: mortario-
la aurea duodecim: ‡ ita vt cẽtum triginta 85
ſiclos argẽti haberet vnũ acetabulũ, & ſep- G
tuaginta ſiclos haberet vna phiala: id eſt in
cõmune vaſorũ omniũ ex argento ſicli duo
millia quadringenti, pondere ſanctuarii.
‡ mortariola aurea duodecim plena incẽſo, 86
denos ſiclos appendẽtia põdere ſanctuarii:
id eſt, ſimul auri ſicli centũ viginti, ‡ boues 87
de armento in holocauſtũ duodecim, arie-
tes duodecim, agni anniculi duodecim, &
libamẽta eorũ hirci duodecim pro peccato.
‡ In hoſtias pacificorũ, boues viginti-qua- 88
tuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni
anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedi-
catione altaris, quãdo vnctũ eſt. ‡ Cũque in- 89
grederetur Moyſes tabernaculũ fœderis, vt
cõſuleret oraculũ, audiebat vocẽ loquentis
ad ſe de propitiatorio quod erat ſuper arcã
teſtimonii inter duos Cherubim, vnde & lo
quebatur ei.

## CAP. VIII.

LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens, ‡ Loquere Aarõ, & dices ad eum, 2
a.5. Cùm poſueris ſeptẽ lucernas, a cãdelabrũ A
a candela- in auſtrali parte erigatur⁵. Hoc igitur præ-
brorum, in cipe vt lucernæ cõtra boream è regione re-
auſtrali par ſpiciant ad mẽſam panũ propoſitionis, cõ-
te erigan- tra eam partẽ quam candelabrum reſpicit
tur 5. lucere debebũt⁵. ‡ Fecitq; Aarõ & impoſuit 3
lucernas ſuper candelabrum, vt præceperat
Dominus Moyſi. ‡ Hæc autẽ erat factura cã- 4
delabri, Ex auro ductili, tam medius ſtipes
quàm cũcta quæ ex vtroq; calamorũ latere
naſcebãtur, iuxta exemplum quod oſtendit
Dñs Moyſi, ita operatus eſt candelabrũ. ‡ Et 5
locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs, ‡ Tolle Le 6
uitas ex medio filiorũ Iſraël, & purificabis
eos ‡ iuxta hunc ritũ: Aſpergantur aqua lu- 7
ſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ.
Cumq; lauerint veſtimenta ſua, & mũdati B
fuerint, ‡ tollent bouẽ de armentis, & liba- 8
mentũ eius ſimilam oleo conſperſam. bouẽ
autẽ alterum de armẽto tu accipies pro pec
cato: ‡ & applicabis Leuitas corã tabernacu 9
lo fœderis, cõuocata omni multitudine fi-
Sap.3.c.6 liorũ Iſraël. ‡ Cũque Leuitæ fuerint coram 10
1.Eſd.6.d.28 Domino, ponent filij Iſraël manus ſuas ſu-
per eos. ‡ & offeret Aaron Leuitas, munus 11
in cõſpectu Domini à filiis Iſraël, vt ſeruiãt
in miniſterio eius: ‡ Leuitæ quoq; ponent 12
manus ſuas ſuper capita boũ, è quibus vnũ
facies pro peccato, & alterũ in holocauſtũ
Domini, vt depreceris pro eis. ‡ Statueſque 13
Leuitas in cõſpectu Aaron & filiorũ eius, &
conſecrabis oblatos Domino, ‡ ac ſeparabis 14
de medio filiorũ Iſraël vt ſint mei: ‡ & poſt- 15
ea ingrediantur tabernaculũ fœderis vt ſer- C
uiant mihi. Sicque purificabis & cõſecrabis
eos in oblationẽ Domini, quoniã dono do-
nati ſunt mihi à filiis Iſraël. ‡ ‖ Pro primo- 16
Sap.3.c.13. genitis quæ aperiũt omnẽ vuluã in Iſraël,
Exod.13.a.2 accepi eos. ‡ Mea ſunt enim omnia primo- 17
Luc.2.d.32 genita filiorum Iſraël, tam ex hominibus
quàm ex iumẽtis. Ex die quo percuſſi om-
ne primogenitũ in Terra Aegypti, ſanctifi-
18 caui eos mihi: ‡ & tuli Leuitas pro cũctis
19 primogenitis filiorũ Iſraël: ‡ tradidiq; eos
dono Aarõ & filiis eius de medio a populi⁵, a filiorum
vt ſeruiant mihi pro Iſraël in tabernaculo Iſraël 1.
D fœderis, & orent pro eis ne ſit in populo
plaga, ſi auſi fuerint accedere ad ſanctuariũ.
20 ‡ Feceruntque Moyſes & Aaron & omnis
multitudo filiorũ Iſraël ſuper Leuitis quæ
21 præceperat Dominus Moyſi: ‡ purificatique
ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua. Eleuauitq;
eos Aaron in conſpectu Domini, & orauit
22 pro eis, ‡ vt purificati ingrederentur ad of-
ficia ſua in tabernaculum fœderis coram
Aaron & filiis eius. Sicut præceperat Domi
23 nus Moyſi de Leuitis, ita factum eſt. ‡ Lo-
cutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
24 ‡ Hęc eſt lex Leuitarum, A viginti-quinque
annis, & ſupra, ingredientur vt miniſtrent in
25 tabernaculo fœderis. ‡ Cũque quinquageſi-
mum annũ ætatis impleuerint, ſeruire ceſ-
26 ſabunt, ‡ eruntq; miniſtri fratrũ ſuorum in
tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant quæ ſibi
fuerint cõmendata, opera autẽ ipſa nõ faci-
ant. Sic diſpones Leuitis in cuſtodiis ſuis.

## CAP. IX.

1 LOcutus eſt Domin⁹ ad Moyſen in de-
A ſerto Sinai anno ſecũdo, poſtquã egreſ-
ſi ſunt de terra Aegypti mẽſe primo, dicẽs,
2 ‡ Faciant filii Iſraël Phaſe in tempore ſuo,
3 ‡ quartadecima die mẽſis huius ad veſperã,
iuxta oẽs ceremonias & iuſtificatiões eius.
4 ‡ Præcepitq; Moyſes filiis Iſraël vt facerẽt
5 Phaſe. ‡ Qui fecerunt tempore ſuo: quarta-
decima die menſis ad veſperã in Monte Si-
nai. Iuxta omnia quæ mãdauerat Dominus
6 Moyſi, fecerũt filii Iſraël. ‡ Ecce autẽ qui-
dam immũdi ſuper anima hominis, qui nõ
poterãt facere Phaſe in die illo, accedẽtes ad
7 Moyſen & Aaron, ‡ dixerunt ei, Immundi
ſumus ſuper anima hominis: quare frauda-
mur vt nõ valeamus oblationẽ offerre Do-
8 mino in tẽpore ſuo inter filios Iſraël? ‡ Qui-
B bus reſpõdit Moyſes, State vt conſulã quid
9 pręcipiat Dñs de vobis. ‡ Locutuſq; eſt Do
10 minus ad Moyſen, dicẽs, ‡ Loquere filiis Iſ-
raël, Homo qui fuerit immũdus ſuper ani-
ma, ſiue in via procul in gente veſtra, faciat
11 Phaſe Domino ‡ in mẽſe ſecũdo quartade-
cima die menſis ad veſperã: cum azymis &
12 lactucis agreſtibus comedẽt illud. ‡ nõ re-
linquent ex eo quippiã vſque manè, ‖ & os Exo.12.g.46
eius nõ cõfringent, omnẽ ritũ Phaſe obſer- Iohã.19.f.30
13 uabunt. ‡ Si quis autẽ & mundus eſt, & in
itinere nõ fuit, & tamẽ non fecit Phaſe, ex-
terminabitur anima illa de populis ſuis,
quia ſacrificiũ Dño non obtulit tẽpore ſuo:
14 peccatũ ſuũ ipſe portabit. ‡ Peregrinus quo-
C que & aduena ſi fuerint apud vos, facient
Phaſe Dño iuxta ceremonias & iuſtificatio-
nes ſuas. Præceptũ idẽ erit apud vos tã ad-
15 uenæ, quàm indigenæ. ‡ ‖ Igitur die qua ere Ex.40.d.34
ctũ eſt tabernaculũ, operuit illud nubes. A
veſpere autẽ ſuper tentoriũ erat quaſi ſpecies
16 ignis vſq; manè. ‡ ſic fiebat iugiter. per diẽ
operiebat illud nubes, & per noctẽ quaſi ſpe
cies

cies ignis.‡ Cũque ablata fuiſſet nubes quæ 17
tabernaculũ protegebat, tunc proficiſcebã-
tur filii Iſraël,& in loco vbi ſtetiſſet nubes,
ibi caſtrametabãtur. ‡ Ad imperiũ Domini 18
proficiſcebãtur,& ad imperiũ illius figebãt
1.Cor.10 a. 1 tabernaculũ.‖Cunctis diebus quibus ſtabat
nubes ſuper tabernaculũ,manebant in eodẽ D
loco: ‡ & ſi eueniſſet vt multo tẽpore ma- 19
neret ſuper illud,erãt filii Iſraël in excubiis
Dñi,& nõ proficiſcebãtur ‡ quotquot die- 20
bus fuiſſet nubes ſuper tabernaculũ. Ad im
periũ Domini erigebãt tẽtoria, & ad impe-
riũ illius deponebãt.‡ Si fuiſſet nubes à ve- 21
ſpere vſq; manè,& ſtatim diluculo taberna
culum reliquiſſet,proficiſcebãtur: & ſi poſt
diẽ & noctẽ receſsiſſet,diſsipabant tentoria.
‡ Si verò biduo aut vno mẽſe vel longiori 22
tẽpore fuiſſet ſuper tabernaculũ, manebãt
filii Iſraël in eodẽ loco, & nõ proficiſcebã-
tur: ſtatim aũt vt receſsiſſet,mouebant ca-
ſtra. ‡ Per verbũ Dñi figebant tentoria, & 23
per verbũ illius proficiſcebantur,erantq; in
excubiis Domini iuxta imperium eius per
manum Moyſi.

CAP. X.

Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen,di- 1
cens, ‡ Fac tibi duas tubas argẽteas du- 2
ctiles,quibus conuocare poſsis multitudinẽ A
quando mouẽda ſunt caſtra. ‡ Cumq; increpueris 3
tubis,cõgregabitur ad te omnis tur-
ba ad oſtiũ tabernaculi fœderis. ‡ Si ſemel 4
clangueris,venient ad te principes, & capita
multitudinis Iſraël. ‡ Si aũt prolixior atq; 5
concisus clangor increpuerit,mouebũt caſtra
primi qui ſunt ad orientalẽ plagã.‡ in ſecũ- 6
do autẽ ſonitu & pari vlulatu tubæ, leuabũt
tentoria qui habitãt ad meridiem. & iuxta
hunc modũ reliqui facient vlulantibus tu-
bis in profectionẽ.‡ Quãdo autẽ cõgregan- 7
dus eſt populus,ſimplex tubarũ clãgor erit,
& nõ concisè vlulabunt.‡ Filii autẽ Aarõ ſa- 8
cerdotis clangent tubis: eritq; hoc legitimũ
ſempiternũ in generationibus veſtris. ‡ Si 9
exieritis ad bellũ de terra veſtra cõtra ho-
ſtes qui dimicãt aduerſum vos,clãgetis vlu- B
lantibus tubis, & erit recordatio veſtri co-
rã Domino Deo veſtro,vt eruamini de ma-
nibus inimicorũ veſtrorũ.‡ Si quãdo habe- 10
bitis epulũ,& dies feſtos,& calendas, cane-
tis tubis ſuper holocauſtis,& pacificis victi-
mis,vt ſint vobis in recordationẽ Dei ve-
ſtri:ego Domin⁹ Deus veſter.‡ Anno ſecũ- 11
do,menſe ſecũdo, viceſima die mẽſis eleua-
ta eſt nubes de tabernaculo fœderis:‡ profe- 12
ctiq; ſunt filii Iſraël per turmas ſuas de de-
ſerto Sinai,& recubuit nubes in ſolitudine
Pharan.‡ Moueruntq; caſtra primi iuxta im- 13
periũ Domini per manũ Moyſi. ‡ ‖Filii Iu- 14
Sup.2.a.7. da per turmas ſuas, quorum princeps erat
Nahaſſon filius Aminadab. ‡ In tribu filio- 15
rum Iſſachar fuit princeps Nathanaël filius
Suar.‡ In tribu Zabulõ erat princeps Eliab 16
filius Helon. ‡ Depoſitũque eſt tabernacu- 17
lũ,quod portantes egreſsi ſunt filii Gerſon
& Merari. ‡ Profectique ſunt & filii Rubẽ, 18
per turmas & ordinẽ ſuum, quorum prin-
ceps erat Heliſur filius Sedeur. ‡ In tribu 19
autẽ filiorũ Simeon,princeps fuit Salamiel C

20 filius Suri-ſaddai.‡ Porrò in tribu Gad erat
21 princeps Eliaſaph filius Duel.‡ Profectique
ſunt & Caathitæ portãtes ſanctuariũ. Tam-
diu tabernaculũ portabatur, donec venirẽt
22 ad erectionis locũ.‡ Mouerunt caſtra & filii
Ephráim per turmas ſuas,in quorũ exerci-
23 tu princeps erat Eliſama fili⁹ Ammiud.‡ In
tribu autem filiorum Manaſſe princeps fuit
24 Gamaliel filius Phadaſſur. ‡ & in tribu Bẽ-
25 iamin erat dux Abidã filius Gedeónis.‡ No-
uiſsimi caſtrorũ omnium profecti ſunt filii
Dan per turmas ſuas, in quorum exercitu
princeps fuit Ahiézer filius Ammiſaddai.
26 ‡ In tribu aũt filiorũ Aſer erat princeps Phe
27 giel filius Ochrã.‡ Et in tribu filiorũ Neph-
28 thali princeps fuit Ahira filius Enan.‡ Hæc
ſunt Caſtra, & profectiões filiorũ Iſraël per
29 turmas ſuas quãdo egrediebãtur. ‡ Dixitq;
Moyſes Hobab filio Raguel Madianitæ co-
D gnato ſuo, Proficiſcimur ad locũ quẽ Dñs
daturus eſt nobis: veni nobiſcũ, vt benefa-
ciamos tibi:quia Domin⁹ bona promiſit Iſ-
30 raëli.‡ Cui ille reſpõdit, Nõ vadam tecum,
ſed reuertar in terram meam in qua natus
31 ſum.‡ Et ille,Noli,inquit,nos relinquere:tu
enim noſti in quibus locis per deſertum ca-
ſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.
32 ‡ Cũque nobiſcũ veneris, quicquid optimũ
fuerit ex opibus quas nobis traditurus eſt
33 Dominus,dabimus tibi.‡ Profecti ſunt ergo
de Mõte Domini viã trium dierũ, arcaque
fœderis Domini præcedebat eos, per dies
34 tres prouidẽs caſtrorũ locũ.‡ Nubes quoq;
Domini ſuper eos erat per diẽ cùm incede-
35 rent.‡ Cũque eleuaretur arca,dicebat Moy
ſes, ‖Surge Domine, & diſsipentur inimici Pſal.67.a.1
36 tui,& fugiãt qui oderunt te à facie tua.‡ Cũ
autem deponeretur, aiebat, Reuertere Do-
mine ad multitudinẽ exercitus Iſraël.

CAP. XI.

1 Intereà ortum eſt murmur populi, quaſi
A dolentiũ pro labore,contra Dominum.
Quod cùm audiſſet Dominus iratus eſt. Et
accenſus in eos ignis Dñi deuorauit extre-
2 mã caſtrorum partem.‡ Cumq; clamaſſet
populus ad Moyſen, orauit Moyſes ad Do-
3 minũ,& abſorptus eſt ignis.‡ Vocauitq; no-
mẽ loci illius Incenſio: eo quòd ſuccenſus
4 fuiſſet cõtra eos ignis Domini ‡ Vulg⁹ quip
pe promiſcuum quod aſcẽderat cum eis,fla-
grauit deſyderio*, ſedẽs & flens, iunctis ſibi *carnium.
pariter filiis Iſraël,& ait,‖Quis dabit nobis 1.Cor.10.a.6
5 ad veſcendũ carnes?‡ Recordamur piſcium
quos comedebam⁹ in Aegypto gratis:in mẽ-
tẽ nobis veniũt cucumeres,& pepones,por-
6 rique,& cepe,& allia. ‡ Anima noſtra arida
B eſt,nihil aliud reſpiciũt oculi noſtri niſi Mã.
7 ‡ ‖Erat autem Man quaſi ſemen coriandri Exo.16.c.14
8 coloris bdellii. ‡ Circuibatque populus, & Sap.16.c.20
colligens illud frangebat mola,ſiue terebat Pſa.77.c.24
in mortario,coquẽs in olla, & faciens ex eo Ioh.6.d.31
9 tortulas ſaporis quaſi panis oleati.‡ Cumq;
deſcẽderet nocte ſuper caſtra ros, deſcende-
10 bat pariter & Man. ‡ Audiuit ergo Moyſes
flentẽ populũ per familias,ſingulos per oſtia
tẽtorii ſui. Iratuſq; eſt furor Dñi valde: ſed
11 & Moyſi intoleranda res viſa eſt, ‡ & ait ad
Dominum,

Dominũ, Cur afflixiſti ſeruum tuum? quare
nõ inuenio gratiã coram te, & cur impoſui-
ſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me?
‡ Nunquid ego concepi omnem hanc mul- 12
titudinẽ, vel genui eam vt dicas mihi, Por- C
ta eos in ſinu tuo ſicut portare ſolet nutrix
infantulũ, & defer in terram pro qua iura-
ſti patribus eorum? ‡ Vnde mihi carnes vt 13
dem tantæ multitudini? flent cõtra me, dicẽ
tes, Da nobis carnes vt comedamus. ‡ Non 14
poſſum ſolus ſuſtinere omnẽ hunc populũ,
quia grauis eſt mihi. ‡ Sin aliter tibi videtur 15
obſecro vt interficias me, & inueniã gratiã
in oculis tuis, ne tãtis afficiar malis. ‡ Et di- 16
xit Dominus ad Moyſen, Cõgrega mihi ſe-
ptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu
noſti quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: &
duces eos ad oſtiũ tabernaculi fœderis, fa-
ciesq; ibi ſtare tecũ, ‡ vt deſcendã & loquar 17
tibi: & auferã de ſpiritu tuo, tradãq; eis, vt D
ſuſtentent tecũ onus populi, & non tu ſolus
graueris. ‡ Populo quoq; dices, Sanctifica- 18
*Ex.1. mini cras: *comedetis carnes. ego enim au-
diui vos dicere, Quis dabit nobis eſcas car-
nium? bene nobis erat in Aegypto. Vt det vo-
bis Dominus carnes, & comedatis: ‡ nõ vno 19
die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec
viginti quidem, ‡ ſed vſque ad mẽſem die- 20
rum donec exeat per nares veſtras, & verta-
tur in nauſeã, eo quòd repuleritis Dominũ
qui in medio veſtri eſt, & fleueritis corã eo,
dicentes, Quare egreſſi ſumus ex Aegypto? 21
*.4. ‡ Et ait Moyſes ad Dñm, Sexcenta millia
peditũ huius populi ſunt. & tu dicis, Dabo
Iohan.6.b.7 eis eſum carnium menſe integro? ‡ Nun- 22
quid ouium & boum multitudo cædetur, vt E
poſſit ſufficere ad cibum? vel oẽs piſces ma-
ris in vnum cõgregabuntur, vt eos ſatient?
Iſai.59.a. ‡ Cui reſpõdit Dominus, Nunquid manus 23
Domini inualida eſt? Iam nunc videbis vtrũ
meus ſermo opere cõpleatur. ‡ Venit igi- 24
tur Moyſes, & narrauit populo verba Domi
ni, cõgregans ſeptuaginta viros de ſenibus
*populi 1. *Iſraël, quos ſtare fecit circa tabernaculũ.
‡ Deſcenditq; Dominus per nubem, & locu 25
tus eſt ad eum auferens de Spiritu qui erat
in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cumq;
requieuiſſet in eis Spiritus, prophetauerũt:
nec vltra ceſſauerunt. ‡ Remanſerant autẽ 26
in caſtris duo viri, quorum vnus vocabatur F
Eldad, & alter Medad, ſuper quos requieuit
Spiritus; nam & ipſi deſcripti fuerant, & nõ
exierant ad tabernaculum. ‡ Cumque pro- 27
phetarent in caſtris, cucurrit puer, & nun-
tiauit Moyſi, dicens, Eldad & Medad pro-
phetant in caſtris. ‡ Statim Ioſue filius Nun 28
miniſter Moyſi, & electus è pluribus, ait,
Domine mi Moyſes prohibe eos. ‡ At ille, 29
Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat G
vt omnis popul9 prophetet, & det eis Domi
nus Spiritũ ſuum? ‡ Reuerſuſque eſt Moy- 30
Exo.16.c.13 ſes, & maiores natu Iſraël in caſtra. ‡ Ven- 31
Pſa.77.d.31 tus autẽ egrediens à Domino arreptas trãs
mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra
itinere quantũ vno die cõfici poteſt, ex om-
ni parte caſtrorũ per circuitum, volabantq;
in aëre duobus cubitis altitudine ſuper ter-
32 ram. ‡ Surgẽs ergo populus toto die illo, &
nocte, ac die altero, cõgregauit coturnicum
multitudinẽ: qui parum, decem coros: &
33 ſiccauerunt eas per gyrum caſtrorum. ‡ Ad- Pſa.77.e.31
huc carnes erant in dentibus eorũ, nec de-
fecerat huiuſcemodi cibus: & ecce furor
Domini cõcitatus in populũ, percuſſit eum
34 plaga magna nimis. ‡ Vocatuſq; eſt ille lo-
cus Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſe- *quem per-
pelierunt populũ*qui deſiderauerat. Egreſ- cuſſit Do-
ſi autẽ de Sepulchris concupiſcentiæ, vene- minus, quia
runt in Haſeroth, & manſerunt ibi. deſiderauerat carnes

CAP. XII.

1 Locutaq; eſt Maria & Aarõ cõtra Moy- 4.
A ſen propter vxorẽ eius Aethiopiſſam,
2 ‡ & dixerunt, Num per ſolũ Moyſen locu-
tus eſt Dñs? nõne & nobis ſimiliter eſt locu-
3 tus? Quod cũ audiſſet Dñs, iratus eſt. ‡ Erat
enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper oẽs ho-
4 mines qui morabãtur in terra. ‡ Statim lo-
cutus eſt Dominus ad eũ, & ad Aarõ & Ma-
B riam, Egredimini vos tantũ tres ad taberna
5 culũ fœderis. Cumq; fuiſſent egreſſi, ‡ de-
ſcendit Dominus in colũna nubis, & ſtetit
in introitu tabernaculi vocãs Aarõ & Ma-
6 riã. Qui cũ iſſent, ‡ dixit ad eos, Audite ſer-
mones meos, Si quis fuerit inter vos Prophe-
ta Domini, in viſione apparebo ei, vel per
7 ſomniũ loquar ad illũ. ‡ At non talis ſeruus
meus Moyſes, qui in omni domo mea fi- Hebr.3.a.2.
8 deliſſimus eſt. ‡ ore enim ad os loquor ei:
& palã, & non per ænigmata & figuras Do-
C mini videt. Quare ergo nõ timuiſtis detra-
9 here ſeruo meo Moyſi? ‡ Iratuſq; cõtra eos,
10 abiit: ‡ nubes quoq; receſſit quæ erat ſuper
tabernaculũ: & ecce Maria apparuit cãdens
lepra quaſi nix. Cumq; reſpexiſſet eam Aa-
11 rõ, & vidiſſet perfuſam lepra, ‡ ait ad Moy-
ſen, Obſecro Domine mi, ne imponas nobis
12 hoc peccatũ quod ſtultè commiſimus, ‡ ne
D fiat hæc quaſi mortua, & vt abortiuũ quod
proiicitur de vulua matris ſuæ. ecce iam
medium carnis eius deuoratum eſt à lepra.
13 ‡ Clamauitq; Moyſes ad Dominum, dicens,
14 Deus obſecro ſana eam. ‡ Cui reſpõdit Dñs,
Si pater eius ſpuiſſet in faciem illius, nonne
debuerat ſaltem ſeptẽ diebus rubore ſuffun
di? Separetur ſeptẽ diebus extra caſtra, & po
15 ſtea reuocabitur. ‡ Excluſa eſt itaq; Maria
extra caſtra ſeptẽ diebus: & populus nõ eſt
motus de loco illo, donec reuocata eſt Ma-
ria.

CAP. XIII.

1 Profectuſq; eſt populus de Haſeroth fi-
2 xis tentoriis in deſerto Pharã. ‡ Ibique
A locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens, ‡ Mitte
3 viros qui cõſiderent terram Chanáan, quã
daturus ſum filiis Iſraël, ſingulos de ſingu-
4 lis tribubus, ex principibus. ‡ Fecit Moyſes
5 quod Dñs imperauerat, de deſerto Pharan mit-
6 tẽs principes viros, ‡ quorũ iſta ſunt nomi-
B na. De tribu Rubẽ, Sãmua filiũ Zechur. ‡ De
7 tribu Simeon, Saphat filiũ Huri. ‡ De tribu
8 Iuda, Caleb filium Iephone. ‡ De tribu Iſſa-
9 char, Igal filiũ Ioſeph. ‡ De tribu Ephraim,
10 Oſee filiũ Nun. ‡ De tribu Beniamin, Phal-
11 ti filium Raphu. ‡ De tribu Zabulõ, Geddiel
12 filium Sodi. ‡ De tribu Ioſeph, ſceptri Ma-
naſſe.

naſſe, Gadi filiū Suſi: ‡De tribu Dā, Ammiel 13
filium Gemalli. ‡De tribu Aſer, Sthur filiū 14
Michaël. ‡De tribu Nephthali, Nahabi filiū 15
Vapſi. ‡De tribu Gad, Guel filiū Machi. ‡hęc 16
ſunt nomina virorū quos miſit Moyſes ad 17
conſyderandā terrā: vocauitq; Oſee filium C
Nun, Ioſue. ‡Miſit ergo eos Moyſes ad cōſy- 18
derandam terram Chanáan, & dixit ad eos,
Aſcēdite per meridianā plagā. Cumq; vene-
ritis ad montes, ‡cōſyderate terrā, qualis ſit? 19
& populū qui habitator eſt eius, virū fortis
ſit an infirmus, pauci numero an plures:
‡ipſa terra, bona an mala: vrbes quales, mu- 20
ratę an abſq; muris: ‡humus, pinguis an ſte- 21
rilis, nemoroſa an abſq; arboribus. Confor-
tamini, & afferte nobis de fructibus terræ.
Erat autē tēpus quando iam præcoquæ vuæ
veſci poſſunt. ‡ Cumq; aſcendiſſent, explo- 22
rauerunt terram à deſerto Sin, vſque Rohob D
intrātibus Emath. ‡Aſcenderuntq; ad meri- 23
diem, & venerunt in Hebron, vbi erāt Achi-
man & Siſai & Tholmai filij Enac. nā He-
bron ſeptē annis ante Tanim vrbē Aegypti
Deu.1.c.24. cōdita eſt. ‡ ‖Pergentesq; vſq; ad Torrentē- 24
botri, abſciderūt palmitē cum vua ſua, quē
portauerūt in vecte duo viri. De malis quo- E
que granatis & de ficis loci illius tulerunt.
‡qui appellatus eſt Nehel-eſcol, id eſt Tor- 25
rens botri, eo quòd botrū portaſſent inde fi-
lij Iſraël. ‡Reuerſiq; exploratores terræ poſt 26
quadraginta dies, omni regione circuita,
‡venerunt ad Moyſen & Aaron & ad omnē 27
cœtū filiorū Iſraēl in deſertū Pharan, quod
eſt in Cades. Locutiq́ue eis & omni multi-
tudini oſtenderūt fructus terræ, ‡& narraue- 28
runt, dicentes, Venimus in terrā ad quā mi- F
ſiſti nos, quæ re vera fluit lacte & melle, vt
ex his fructibus cognoſci poteſt: ‡ſed culto- 29
*nimis ſ. res fortiſsimos habet, & vrbes grādes*atque
muratas. Stirpē Enac vidimus ibi: ‡Amalec 30
habitat in meridie, Hethæus & Iebuſæus &
Amorrhæus in montanis. Chananæus verò
moratur iuxta mare & circa fluenta Iorda-
nis. ‡Inter hæc Caleb cōpeſcens murmur po 31
puli qui oriebatur cōtra Moyſen, ait, Aſcen-
damus, & poſsideamus terrā, quoniā poteri-
mus obtinere eā. ‡ Alij verò qui fuerant cū 32
eo, dicebant, Nequaquā ad hunc populū va-
lemus aſcēdere, quia fortior nobis eſt. ‡De- 33
traxeruntq; terræ quā inſpexerant, apud fi-
lios Iſraēl, dicētes, Terra quam luſtrauimus,
deuorat habitatores ſuos. populus quē aſpe-
ximus, proceræ ſtaturæ eſt. ‡ Ibi vidimus 34
monſtra quædam filiorum Enac de genere
giganteo, quibus comparati, quaſi locuſtæ
videbamur.

CAP. XIIII.

IGitur vociferās omnis turba fleuit nocte 1
illa, ‡& murmurati ſunt contra Moyſen 2
& Aaron cuncti filij Iſraēl, dicentes, Vtinam A
mortui eſſemus in Aegypto, & nō in hac va-
ſta ſolitudine. ‡ Vtinam pereamus, & nō in- 3
ducat nos Dominus in terrā iſtam, ne cada-
mus gladio, & vxores ac liberi noſtri ducan
tur captiui. Nōne melius eſt reuerti in Aegy
ptum? ‡ Dixeruntq; alter ad alterum, Con- 4
ſtituam* nobis ducē, & reuertamur in Ae-
gyptum. ‡Quo audito Moyſes & Aarō ceci- 5
derunt proni in terram coram omni multi-
6 tudine filiorum Iſraēl. ‡ ‖At verò Ioſue fi- Eccl.46.b.9
lius Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipſi 1.Mac.2.f.
luſtrauerāt terrā, ſciderunt veſtimenta ſua, 45.
7 ‡& ad omnem multitudinem filiorum Iſ-
B raēl locuti ſunt, Terra quā circuiuimus, val-
8 de bona eſt. ‡ ſi propitius fuerit Dominus,
inducet nos in eā, & tradet humum lacte &
9 melle manantem. ‡Nolite rebelles eſſe con-
tra Dominum: neq; timeatis populum ter-
ræ huius. quia ſicut panem ita eos poſſumus
deuorare. receſsit ab eis omne præſidiū: Do-
10 minus nobiſcū eſt, nolite metuere. ‡Cumq;
clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos
vellet opprimere, apparuit gloria Domini
ſuper tectū fœderis cunctis videntibus fi- *.6.
11 lijs Iſraēl. ‡Et dixit Domin* ad Moyſen, Vſ-
quequo detrahet mihi populus iſte? Quouſ-
que nō credent mihi in omnibus ſignis quæ
12 feci coram eis? ‡Feriam igitur eos peſtilen-
tia, atq; conſumam: te autē faciam principē
ſuper gentē magnā, & fortiorem quam hæc
13 eſt. ‡Et ait Moyſes ad Dominum, Vt audiāt Exo.32.c.11.
C Aegyptij de quorū medio eduxiſti populū
14 iſtū, ‡ & habitatores terræ huius qui audie-
runt quòd tu Domine in populo iſto ſis, &
facie videaris ad faciem, ‖ & nubes tua pro- Exo.13.d.21
tegat illos, & in columna nubis præcedas
eos per diem, & in columna ignis per no-
15 ctem: ‡quòd occideris tantā multitudinem
16 quaſi vnum hominem, & dicant, ‡ Non po- Deu.9.d.28
terat introducere populū in terram pro qua
iurauerat: idcirco occidit eos in ſolitudine.
17 ‡Magnificetur ergo fortitudo Domini ſicut
18 iuraſti, dicens, ‡ ‖Dominus patiens & mul- Pſa.102.b.8.
tæ miſericordiæ, auferēs iniquitatem & ſce-
lera, nullumq; innoxium derelinquens, qui
viſitas peccata patrū in filios in tertiam & Exo.20.a.5.
19 quartam generationem. ‡ Dimitte obſecro & 34.a.7.
peccatum populi tui* huius ſecundùm ma-
gnitudinē miſericordiæ tuæ, ſicut propitius *.3.
fuiſti egredientibus de Aegypto vſque ad lo-
20 cum iſtum. ‡Dixitque Dominus, Dimiſi iu-
21 xta verbū tuum. ‡ Viuo ego: & implebitur
D gloria Domini vniuerſa terra. ‡ Attamen
22 omnes homines qui viderunt maieſtatem
meā, & ſigna quæ feci in Aegypto & in ſo-
litudine, & tentauerunt me iam per decem
23 vices, nec obedierunt voci meæ, ‡non vide-
bunt terram pro qua iuraui patribus eorū,
nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, in-
24 tuebitur eam.* ‡ ‖Seruū meum Caleb qui *Sed ſ.
plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam Ioſ.14.b.6.
in terrā hanc quam circuiuit, & ſemen eius
25 poſsidebit eam. ‡ Quoniam Amalecites
& Chananæus habitāt in vallibus. Cras mo
uete caſtra, & reuertimini in ſolitudinē per
26 viā Maris rubri. ‡Locutusque eſt Dominus
27 ad Moyſen & Aaron, dicens, ‡ ‖Vſquequo Pſ.105.c.27.
E multitudo hæc peſsima murmurat contra Inf.26.g.65
28 me? querelas filiorū Iſraēl audiui. ‡Dic ergo & 32.b.10.
eis, Viuo ego, ait Dominus: ſicut locuti eſtis
29 audiente me, ſic faciam vobis. ‡ In ſolitudi-
ne hac iacebūt cadauera veſtra. ‖Omnes qui Deu.1.f.35.
numerati eſtis à viginti annis & ſupra, &
30 murmuraſtis cōtra me, ‡non intrabitis ter-
ram ſuper quā leuaui manum meam vt ha-
bitare

Ioſue 3.c.d. bitare vos facerem, ‖præter Caleb filiũ Ie-
phone, & Ioſue filiũ Nun. ‡Paruulos autem 31
veſtros de quibus dixiſtis, quòd prædæ ho- F
ſtibus forẽt, introducã ut videant terrã quæ
vobis diſplicuit. ‡Veſtra cadauera iacebunt 32
in ſolitudine. ‡Filij veſtri erunt vagi in de- 33
ſerto annis quadraginta, & portabunt forni-
cationẽ veſtrã, donec conſumantur cadaue-
ra patrũ in deſerto, ‡iuxta numerũ quadra- 34
ginta dierũ quibus cõſyderaſtis terram: an-
Exo.4.b.6. nus pro die imputabitur. ‖ Et quadraginta
Pſ.94.b.10. annis recipietis iniquitates veſtras, & ſcietis
vltionem meã: ‡ quoniã ſicut locutus ſum, 35
ita faciam omni multitudini huic peſſimæ
quæ cõſurrexit aduerſum me: in ſolitudine
hac deficiet, & morietur. ‡Igitur omnes viri 36
quos miſerat Moyſes ad contemplandã ter-
1 Cor.10.b.10. ram, & qui reuerſi murmurare fecerant con
tra eum omnem multitudinẽ, detrahentes
Heb.3.d.17. terræ quod eſſet mala, ‡ ‖mortui ſunt atque 37
Iud.1.b.5. percuſsi in conſpectu Domini. ‡ Ioſue autẽ 38
filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt
ex omnibus qui perrexerant ad conſyderan-
dam terrã. ‡ Locutusq́; eſt Moyſes vniuerſa 39
verba hæc ad omnes filios Iſraël, & luxit po G
pulus nimis. ‡Et ecce mane primo ſurgẽtes, 40
aſcenderunt verticẽ montis, atque dixerunt,
Parati ſumus aſcendere ad locũ de quo Do-
Deut.1.g.42 minus locutus eſt: quia peccauimus. ‡Qui- 41
bus Moyſes, Cur, inquit, tranſgredimini ver-
bum Domini, quod vobis non cedet in pro-
ſperum? ‡Nolite aſcendere: non enim eſt Do 42
minus vobiſcũ: ne corruatis coram inimi-
cis veſtris. ‡ Amalecites & Chananæus ante 43
vos ſunt, quorum gladio corruetis, eò quòd
nolueritis acquieſcere Domino, nec erit Do
minus vobiſcum. ‡At illi cõtenebrati aſcẽ- 44
derunt in verticẽ montis. Arca autem teſta-
menti Domini & Moyſes non receſſerũt de
caſtris. ‡Deſcenditq́; Amalecites & Chana- 45
næus qui habitabat in monte: & percutiens
eos atque concidens, perſecutus eſt eos vſ-
que Horma.

CAP. XV.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs. 1
‡Loquere ad filios Iſraël, & dices ad 2
eos, Cùm ingreſsi fueritis terram habitatio- A
nis veſtræ quã ego dabo vobis ‡ & feceritis 3
oblationẽ Domino in holocauſtũ aut victi-
mam pacificã vota ſoluentes, vel ſponte of-
ferentes munera, aut in ſolẽnitatibus veſtris
adolẽtes odorẽ ſuauitatis Domino, de bobus
ſiue de ouibus: ‡offeret quicunq; immola- 4
uerit victimã, ſacrificiũ ſimilæ decimã par-
tem ephi cõſperſam oleo, quod menſurã ha
bebit quartã partẽ hin: ‡& vinũ ad liba fun- 5
denda eiuſdem menſuræ dabit in holocauſtũ
ſiue in victimã. Per agnos ſingulos ‡ & arie 6
tes erit ſacrificiũ ſimilæ duarũ decimarum
quæ conſperſa ſit oleo tertiæ partis hin, ‡& 7
vinũ ad libamentũ tertiæ partis eiuſdẽ men
ſuræ offeret in odorem ſuauitatis Domino.
‡Quando verò de bobus feceris holocauſtũ 8
aut hoſtiã, vt impleas votũ vel pacificas vi B
ctimas, ‡dabis per ſingulos boues ſimilæ tres 9
decimas cõſperſæ oleo, quod habeat mediũ
mẽſuræ hin, ‡ & vinũ ad liba fundẽda eiuſdẽ 10
menſuræ in oblationem ſuauiſsimi odoris
11 Domino. ‡Sic facies ‡per ſingulos boues &
12 arietes & agnos & hœdos. ‡ Tam indigenæ
13 quàm peregrini ‡eodem ritu offerent ſacri-
14 ficia. Vnum præceptum erit atque iudicium
15 tam vobis quàm aduenis terræ. ‡ Locutus
16 eſt Dominus ad Moyſen, dicens, ‡ Loquere
17 filiis Iſraël, & dices ad eos, ‡ Cũ veneritis in
18 terram quã dabo vobis, ‡ & comederitis de
19 panibus regionis illius, ſeparabitis primitias
20 Domino ‡de cibis veſtris. Sicut de areis pri-
21 mitias ſeparabitis, ‡ita & de pulmẽtis dabi-
22 tis primitiua Domino. ‡Quòd ſi per ignorã-
tiam præterieritis quicquã horũ quæ locu-
23 tus eſt Dominus ad Moyſen, ‡ & mandauit
per eũ ad vos, à die qua cœpit iubere & vl-
24 trà, ‡oblitaq́ue fuerit facere multitudo: offe
C ret vitulũ de armẽto, holocauſtũ in odorem
ſuauiſsimũ Domino, & ſacrificiũ eius ac li-
ba vt cæremoniæ poſtulant, hircumq́ue pro
25 peccato, ‡& rogabit ſacerdos pro omni mul
titudine filiorum Iſraël: & dimittetur eis,
quoniã non ſpõte peccauerunt, nihilominus
offerẽtes incẽſum Domino pro ſe & pro pec
26 cato atq; errore ſuo: ‡& dimittetur vniuer-
ſæ plebi filiorũ Iſraël, & aduenis qui peregri a vos 7.
nãtur inter eos*, quoniã culpa eſt omnis po-
27 puli per ignorantiam. ‡ Quòd ſi anima vna
neſciens peccauerit, offeret caprã anniculã
28 pro peccato ſuo, ‡& deprecabitur pro ea ſa-
cerdos, quòd inſcia peccauerit corã Domi-
no: impetrabitq́; ei veniã, & dimittetur illi.
29 ‡Tam indigenis quàm aduenis vna lex erit
30 omnium qui peccauerint ignorantes. ‡Ani-
ma verò quæ per ſuperbiam aliquid cõmi-
ſerit, ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus: quo-
niam aduerſus Dominũ rebellis fuit, peribit
31 de populo ſuo. ‡verbum enim Domini con
tẽpſit, & præceptũ illius fecit irritũ: idcirco
32 delebitur, & portabit iniquitatẽ ſuam. ‡Fa-
D ctum eſt autem: cùm eſſent filij Iſraël in ſo-
litudine, & inueniſſent hominẽ colligentem
33 ligna in die Sabbathi, ‡obtulerunt eũ Moyſi
34 & Aaron & vniuerſæ multitudini. ‡Qui re-
cluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid
35 ſuper eo facere deberent. ‡ Dixitq́; Domi-
nus ad Moyſen, Morte moriatur homo iſte,
obruat eũ lapidibus omnis turba extra ca-
36 ſtra. ‡Cumq́ue eduxiſſent eum foras, obrue-
runt eũ lapidibus, & mortuus eſt ſicut præ-
37 ceperat Dominus. ‡Dixit quoque Dominus
38 ad Moyſen, ‡ Loquere filiis Iſraël, & dices Deut.22.b.12.
ad eos. ‖ vt faciant ſibi fimbrias per angulos
palliorũ, ponẽtes in eis vittas hyacinthinas: Mat.23.a.5
39 ‡quas cùm viderint, recordentur omnium
mandatorũ Domini, nec ſequantur cogita-
tiones ſuas & oculos per res varias fornican
40 tes, ‡ſed magis memores præceptorum Do-
41 mini faciant ea, ſintq́; ſancti Deo ſuo. ‡Ego
Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de Ter
ra Aegypti, vt eſſem Deus veſter.

CAP. XVI.

1 ECce autẽ Core filius Iſaar, filij Caath,
A filij Leui, & Dathan atque Abiron filij
Eliab, Hon quoq; filius Phelech, de filiis Ru-
2 ben, ‡ſurrexerũt contra Moyſen, aliiq́ue fi-
liorum Iſraël ducẽti quinquaginta viri pro-
ceres ſynagogæ, & qui tempore concilij per
nomina

Eccle.45. c.22. nomina vocabãtur. ‡Cumq; ſtetiſſent ad-
Infr. c.d.11. uerſum Moyſen & Aaron, dixerũt, Sufficiat 3
Infr.27.a.3. vobis, quia omnis multitudo ſanctorũ eſt, &
in ipſis eſt Dñs: Cur eleuamini ſuper popu-
lum Domini? ‡Quod cùm audiſſet Moyſes,
cecidit pronus in faciē: ‡locutusq; ad Core 4
& ad omnē multitudinē, Manè, inquit, notũ 5
faciet Dominus qui ad ſe pertineant, & ſan-
ctos applicabit ſibi, & quos elegerit, appro-
pinquabunt ei. ‡Hoc igitur facite. Tollat v-
nusquiſque thuribula ſua, tu Core & omne 6
conciliũ tuum: ‡ & hauſto cras igne ponite
deſuper thymiama corã Domino. & quẽcun- 7
que elegerit, ipſe erit ſanctus. multũ eri-
gimini filij Leui. ‡Dixitq; rurſum ad Core,
Audite filij Leui, ‡ Nũ parũ vobis eſt quod 8
ſeparauit vos Deus Iſraël ab omni populo, 9
& iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei in cultu taber-
naculi, & ſtaretis corã frequentia populi, &
miniſtraretis ei? ‡idcirco ad ſe fecit accede-
re te & omnes fratres tuos filios Leui, vt vo- 10
bis etiã ſacerdotiũ vẽdicetis, ‡& omnis glo-
bus tuus ſtet cõtra Dominum? quis eſt enim 11
Aaron vt murmuretis cõtra eum? ‡Miſit er-
go Moyſes vt vocaret Dathan & Abiron fi- 12
lios Eliab. Qui reſponderũt, Non venimus.
‡nunquid parũ eſt tibi quòd eduxiſti nos de
terra quę lacte & melle manabat, vt occide- 13
res in deſerto, niſi & dominatus fueris no-
ſtri? ‡Reuera induxiſti nos in terrã quæ fluit
riuis lactis & mellis, & dediſti nobis poſ- 14
ſeſsiones agrorũ & vinearum? an & oculos
noſtros vis eruere? nõ venimus. ‡Iratuſque
Moyſes valde, ait ad Dñm, Ne reſpicias ſa- 15
crificia eorũ: tu ſcis quod nec aſellũ quidē vn-
quã acceperim ab eis, nec afflixerim quem-
piã eorũ. ‡Dixitq; ad Core, Tu, & omnis cõ-
gregatio tua ſtate ſeorſum corã Dño, & Aa- 16
ron die craſtino ſeparatim. ‡Tollite ſinguli
thuribula veſtra, & ponite ſuper ea incen- 17
ſum, offerentes Dño, ducentã quinquaginta
thuribula: Aaron quoq; teneat thuribulum
ſuũ. ‡Quod cùm feciſſent, ſtãtibus Moyſe &
Aarõ, ‡& coaceruaſſent aduerſum eos omnē 18
multitudinē ad oſtiũ tabernaculi, apparuit 19
cunctis gloria Domini. ‡Locutusq; Dñs ad
Moyſen & Aarõ, ait, ‡Separamini de medio 20
congregationis huius, vt eos repente diſper- 21
dam. ‡Qui ceciderunt proni in faciē, atque
dixerunt, Fortiſsime Deus ſpirituũ vniuerſę 22
carnis, num vno peccante, cõtra omnes ira D
tua deſæuiet? ‡Et ait Dominus ad Moyſen,
‡Præcipe vniuerſo populo vt ſeparetur à ta- 23
bernaculis Core & Dathan & Abiron. ‡Sur- 24
rexitque Moyſes, & abiit ad Dathan & Abi- 25
ron: & ſequentibus eũ ſenioribus Iſraël, ‡di-
xit ad turbã, Recedite à tabernaculis homi- 26
*illorum 2. num *impiorũ, & nolite tangere quæ ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorũ.
‡ Cumq; receſsiſſent à tentoriis eorum per
circuitum, Dathan & Abiron egreſsi ſtabãt 27
in introitu papilionũ ſuorũ cum vxoribus
& liberis, omniq; frequentia. ‡Et ait Moy-
ſes, In hoc ſcietis quòd Dominus miſerit 28
me vt facerē vniuerſa quæ cernitis, & nõ ex
proprio ea corde protulerim: ‡ Si conſueta
hominũ morte interierint, & viſitauerit eos 29

plaga, qua & cæteri viſitari ſolent: nõ miſit
30 me Dominus. ‡Sin autem nouã rem fecerit
E Dominus, vt aperiens terra os ſuũ deglutiat
eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcen-
derintq; viuentes in infernũ, ſcietis quod blaſ-
31 phemauerint Dominũ. ‡Cõfeſtim igitur vt Pſal.105.
ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus c.17.
32 eorũ; ‡& aperiens os ſuũ, deuorauit illos cũ Deu.11.a.6.
tabernaculis ſuis & vniuerſa ſubſtãtia eorũ Ias.27.a.3.
33 ‡Deſcēderuntq; viui in infernũ operti hu-
34 mo, & perierũt de medio multitudinis. ‡At
verò omnis Iſraël qui ſtabat per gyrum, fu-
git à clamore pereuntiũ, dicens, Ne fortè &
35 nos terra deglutiat. ‡Sed & ignis egreſſus à
Domino, interfecit ducentos quinquaginta
36 viros qui offerebãt incenſum. ‡Locutusque
37 eſt Dominus ad Moyſen, dicens, ‡ Præcipe
Eleazaro filio Aaron ſacerdoti vt tollat thu-
ribula quæ iacent in incendio, & ignem huc
38 illucq; diſpergat: quoniã ſanctificata ſunt ‡in
mortibus peccatorũ. producatq; ea in lami-
nas, & affigat altari, eo quòd oblatum ſit in
eis incenſum Domino, & ſanctificata ſint, vt
cernãt ea pro ſigno & monimēto filij Iſraël.
39 ‡Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula æ-
nea in quibus obtulerãt hi quos incendium
deuorauit, & produxit ea in laminas, affigēs
40 altari: ‡vt haberent poſtea filij Iſraël quibus
cõmonerentur, ne quis accedat alienigena,
& qui non eſt de ſemine Aaron ad offerendũ
incenſum Domino, ne patiatur ſicut paſſus
eſt Core, & omnis congregatio eius, loquēte
41 Domino ad Moyſen. ‡ Murmurauit autem
omnis multitudo filiorũ Iſraël ſequenti die
contra Moyſen & Aaron, dicēs, Vos interfe-
42 ciſtis populũ Dñi. ‡ Cumq; oriretur ſeditio,
43 & tumultus increſceret, ‡ Moyſes & Aaron
fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod
poſtquam ingreſsi ſunt, operuit nubes*, & *taberna-
44 apparuit gloria Domini. ‡Dixitq; Dominus culum tot.
45 ad Moyſen, ‡Recedite de medio huius mul-
titudinis, etiã nunc delebo eos. Cumq; ia-
46 cerēt in terra, ‡dixit Moyſes ad Aaron, Tolle
thuribulum, & hauſto igne de altari mitte
incenſum deſuper, pergens citò ad populũ
vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira à Sap.18.d.
47 Domino, & plaga deſæuit. ‡ Quod cùm fe- 25.c.
ciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam mul-
titudinem, quam iam vaſtabat incendium,
48 obtulit thymiama, ‡ & ſtans inter mortuos
ac viuētes, pro populo deprecatus eſt, & pla-
49 ga ceſſauit. ‡Fuerunt autē qui percuſsi ſunt
quatuordecim millia hominum & ſeptin-
genti, abſque his qui perierant in ſeditione
50 Core, ‡Reuerſusq; eſt Aaron ad Moyſen ad
oſtium tabernaculi fœderis poſtquã quie-
uit interitus.

CAP. XVII.

1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens,
2 ‡ Loquere ad filios Iſraël, & accipe ab
A eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, à
cũctis principibus tribuũ, virgas duodecim,
& vniuſcuiuſque nomen ſuperſcribes virgæ
3 ſuæ: ‡ nomē autē Aarõ erit in tribu Leui, &
vna virga cunctas eorũ familias continebit:
4 ‡poneſq; eas in tabernaculo fœderis corã
5 teſtimonio vbi loquar ad te. ‡quē ex his ele-
B gero, germinabit virga eius: & cohibebo à

me querimonias filiorū Iſraël, quibus cōtra
vos murmurant. ‡Locutuſq; eſt Moyſes ad 6
filios Iſraël: & dederunt ei omnes principes
virgas per ſingulas tribus: fueruntq; virgæ
duodecim abſque virga Aaron. ‡Quas cùm 7
poſuiſſet Moyſes corā Dn̄o in tabernaculo
teſtimonij, ‡ſequenti die regreſſus inuenit 8
germinaſſe virgam Aaron in domo Leui: &
turgentibus gemmis eruperant flores, qui C
foliis dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.
‡ Protulit ergo Moyſes omnes virgas de 9
conſpectu Domini ad cunctos filios Iſraël:
videruntq; & receperūt ſinguli virgas ſuas.
‡Dixitq; Dominus ad Moyſen, Refer virgā 10
Hebr.9.a.4. Aaron in tabernaculū teſtimonij, ‖vt ſerue- D
tur ibi in ſignum rebelliū filiorum Iſraël, &
quieſcant querelæ eorū à me, ne moriantur.
‡Fecitq; Moyſes ſicut præceperat Dominus. 11
‡Dixerunt autē filij Iſraël ad Moyſen, Ecce 12
conſumpti ſumus, oēs peribimus, ‡quicunq; 13
accedit ad tabernaculum Domini, moritur.
num vſq; ad internecionem cuncti delendi
ſumus?

CAP. XVIII.

Dixitq; Dominus ad Aaron, Tu, & filij 1
tui, & domus patris tui tecū portabi- A
tis iniquitatē ſanctuarij: & tu & filij tui ſi-
mul ſuſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri,
‡ſed & fratres tuos de tribu Leui, & ſceptrū 2
patris tui ſume tecum, præſtoq; ſint, & mini
ſtrent tibi: tu autē & filij tui miniſtrabitis in
tabernaculo teſtimonij. ‡ Excubabuntque 3
Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera
tabernaculi: ita duntaxat vt ad vaſa ſanctua-
rij & altare non accedant, ne & illi morian-
tur, & vos pereatis ſimul. ‡ſint autē tecum; 4
& excubent in cuſtodiis tabernaculi, & in
omnibus ceremoniis eius. Alienigena non
miſcebitur vobis. ‡ Excubate in cuſtodia 5
ſanctuarij, & in miniſterio altaris: ne oriatur
indignatio ſuper filios Iſraël. ‡Ego dedi vo- 6
bis fratres veſtros Leuitas de medio filiorū
Iſraël, & tradidi donum Dn̄o, vt ſeruiant in
miniſteriis tabernaculi eius. ‡Tu autē & filij 7
tui cuſtodite ſacerdotiū veſtrū: & omnia quę
ad cultum altaris pertinent, & intra velum
ſunt, per ſacerdotes adminiſtrabūtur. ſi quis
externus acceſſerit, occidetur. ‡Locutuſque 8
eſt Dominus ad Aaron, Ecce dedi tibi cuſto B
diam primitiarū mearū. Omnia quæ ſancti-
ficātur à filiis Iſraël, tradidi tibi & filiis tuis
pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.
‡Hæc ergo accipies de his quæ ſanctifican- 9
tur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio,
& ſacrificiū, & quicquid ꝓ peccato atq; de-
licto redditur mihi, & cedit in ſancta ſancto-
rum, tuum erit, & filiorum tuorum. ‡In ſan 10
ctuario comedes illud: mares tantū edēt ex
*Domino 2. eo, quia cōſecratū eſt *tibi. ‡Primitias autē 11
quas vouerint & obtulerint filij Iſraël, tibi
dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis iure perpe
tuo. qui mundus eſt in domo tua, veſcetur
ei. ‡Omnē medullam olei, & vini, ac fru- 12
menti, quicquid offerunt primitiarum Do-
mino, tibi dedi. ‡Vniuerſa frugū initia, quæ 13
gignit humus, & Dn̄o deportantur, cedēt in
vſus tuos: qui mundus eſt in domo tua, veſ-
cetur eis. ‡Omne quod ex voto reddiderint 14

15 filij Iſraël, tuū erit. ‡Quicquid primū erum-
C pit è vulua cunctę carnis, quam offerūt Do-
mino, ſiue ex hominibus, ſiue de pecoribus
fuerit, tui iuris erit: ita duntaxat, vt pro ho-
minis primogenito pretiū accipias, & omne
animal quod immundum eſt redimi facias,
16 ‡cuius redēptio erit poſt vnū menſem, ſiclis
argenti quinq;, pondere ſanctuarij. ‖ Siclus Exo.30.b.13
17 viginti obolos habet. ‡ primogenitū autem Leui.27.c.25
bouis & ouis & capræ nō facies redimi, quia Sup 3.g.47.
ſanctificata ſunt Domino. ſanguinē tantum Eze.45.c.12.
eorū fundes ſuper altare, & adipes adolebis
18 in ſuauiſſimū odorē Domino. ‡Carnes verò
in vſum tuū cedent, ſicut pectuſculū conſe-
19 cratū, & armus dexter, tua erunt. ‡Omnes
primitias ſanctuarij quas offerūt filij Iſraël
Domino, tibi dedi & filiis, ac filiabus tuis
iure perpetuo. Pactū *ſalis eſt ſempiternum *pacis 4.
20 coram Domino, tibi ac filiis tuis. ‡Dixitque
Dominus ad Aarō, In terra eorū nihil *poſ- * poſſide-
ſidebitis, nec habebitis partē inter eos: ‖ego bis, nec ha-
pars & hereditas tua in medio filiorū Iſraël. bebis 5.
21 ‡Filiis autē Leui dedi omnes decimas Iſraē- Deut.10.b.9
D lis in poſſeſſionē pro miniſterio quo ſeruiūt & 18.a.1.
22 mihi in tabernaculo fœderis: ‡vt non acce- Ioſue 17.b.
dant vltra filij Iſraël ad tabernaculum, nec 14 d.33.
23 cōmittant peccatū mortiferum, ‡ ſolis filiis Ezech.44.
Leui mihi in tabernaculo ſeruiētibus, & por- g.31.
tantibus peccata populi. legitimū ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Nihil a-
24 liud poſſidebunt, ‡decimarū oblatione con-
tenti, quas in vſus eorū & neceſſaria ſepara-
25 ui. ‡Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
26 cens, ‡Præcipe Leuitis, atq; denuntia, Cum
acceperitis à filiis Iſraël decimas quas dedi
vobis, primitias earū offerte Domino, id eſt,
27 decimam partem decimæ, ‡ vt reputetur vo-
bis in oblationem primitiuorum, tam de a-
28 reis quàm de torcularibꝰ: ‡& vniuerſis quo-
rum accipitis primitias, offerte Domino, &
29 date ea Aaron ſacerdoti. ‡Omnia quæ offe-
retis ex decimis, & in donaria Domini ſepa
30 rabitis, optima & electa erunt cuncta. ‡Di-
cesq; ad eos, Si præclara & meliora quæque
obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis
quaſi de area & torculari dederitis primi-
31 tias: ‡& comedetis eas in omnibus locis ve-
ſtris, tam vos quàm familię veſtræ: quia pre
tium eſt pro miniſterio quo ſeruitis in ta-
32 bernaculo teſtimonij. ‡Et nō peccabitis ſu-
per hoc, egregia vobis & pinguia reſeruan-
tes: ne polluatis oblationes filiorum Iſraël,
& moriamini.

CAP. XIX.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
2 Aaron, dicens, ‡Iſta eſt religio victimę,
A quam conſtituit Dominus. Præcipe filiis Iſ-
raël, vt adducāt ad te vaccam rufam ætatis
integræ, in qua nulla ſit macula, nec porta-
3 uerit iugū: ‡tradetiſq; eam Eleazaro ſacer-
doti. qui eductam extra caſtra, immolabit in
4 conſpectu omnium: ‡ & ‖ tingens digitum Hebr.9.b.13.
in ſanguine eius, aſperget cōtra fores taber
5 naculi ſeptem vicibus, ‡comburetque eam
cunctis videntibus, tā pelle & carnibus eius,
6 quàm ſanguine & fimo flāmæ traditis. ‡Li-
gnū quoq; cedrinū, & hyſſopum, coccumq;
bis tinctum ſacerdos mittet in flammam
quæ

quæ vaccã vorat.‡Et tunc demũ lotis veſti- 7
bus,& corpore ſuo ingredietur in caſtra,cõ-
maculatuſq; erit vſque ad veſperũ. ‡ Sed & 8
ille qui cõbuſſerit eam , lauabit veſtimenta B
ſua & corpus,& immundus erit vſq; ad ve-
ſperũ.‡Colliget autẽ vir mũdus cineres vac- 9
cæ,& effundet eos extra caſtra in loco puriſ-
ſimo,vt ſint multitudini filiorũ Iſraël in cu-
ſtodiã,& in aquã aſperſiõis:quia pro peccato
vacca cõbuſta eſt. ‡ Cumq; lauerit qui vac- 10
cæ portauerat cineres veſtimẽta ſua, immun
dus erit vſque ad veſperũ . Habebunt hoc fi-
lij Iſraël & aduenæ,qui habitãt inter eos,ſan
ctũ iure perpetuo. ‡ Qui tetigerit cadauer 11
hominis, & propter hoc ſeptẽ diebus fuerit
immũdus: ‡ aſpergetur ex hac aqua die ter- 12
tio & ſeptimo,& ſic mũdabitur.Si die tertio
aſperſus nõ fuerit,ſeptimo nõ poterit emun-
dari. ‡ Omnis qui tetigerit humanæ animæ 13
morticinũ,& aſperſus hac commiſtione non C
fuerit,polluet tabernaculũ Dñi,& peribit ex
Iſraël:quia aqua expiationis nõ eſt aſperſus,
immũdus erit, & manebit ſpurcitia eius ſu-
per eũ. ‡ Iſta eſt lex hominis qui moritur in 14
tabernaculo.Omnes qui ingrediũtur tento-
riũ illius, & vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt, pol-
luta erunt ſeptẽ diebus. ‡ Vas quod non ha- 15
buerit operculũ,nec ligaturã deſuper,immũ
dum erit. ‡ Si quis in agro tetigerit cadauer 16
occiſi hominis,aut per ſe mortui, ſiue os il-
lius,vel ſepulchrũ,immundus erit ſeptẽ die-
bus.‡ Tollentq; de cineribus cõbuſtionis at- 17
que peccati,& mittẽt aquas viuas ſuper eos
in vas: ‡ in quibus cũ homo mũdus tinxerit 18
hyſſõpum, aſperget ex eo omne tentoriũ, &
cunctã ſupellectilẽ,& homines huiuſcemodi
cõtagione pollutos:‡ atq; hoc modo mũdus 19
luſtrabit immundum tertio & ſeptimo die. D
expiatuſq; die ſeptimo , lauabit & ſe & ve-
ſtimẽta ſua,& immũdus erit vſq; ad veſperũ.
‡ Siquis hoc ritu non fuerit expiatus,peribit 20
anima illius de medio eccleſiæ:quia ſanctua-
rium Dñi polluit,& nõ eſt aqua luſtrationis
aſperſus. ‡ erit hoc præceptũ legitimũ ſem- 21
piternũ. ipſe quoque qui aſpergit aquas, la-
uabit veſtimẽta ſua. Omnis qui tetigerit a-
quas expiationis,immundus erit vſq; ad ve-
ſperũ.‡ Quicquid tetigerit immũdus, immũ 22
dum faciet:& anima quæ horũ quippiam te-
tigerit,immunda erit vſque ad veſperum.

CAP. XX.

VEneruntq; filij Iſraël , & omnis multi- 1
tudo in deſertum Sin,menſe primo : & A
manſit populus in Cades.Mortuaque eſt ibi
Maria,& ſepulta in eodẽ loco.‡Cumq; indi- 2
geret aqua populus,conuenerunt aduerſum
Moyſen & Aarõ, ‡ & verſi in ſeditionẽ dixe- 3
runt, Vtinã periiſſemus inter fratres noſtros
Nu.27.a.2 corã Dño.‡ Cur eduxiſtis eccleſiam Domi- 4
ni in ſolitudinẽ, vt & nos & noſtra iumenta
moriamur? ‡ Quare nos feciſtis aſcẽdere de 5
Aegypto,& adduxiſtis in locum iſtum peſſi-
mũ,qui ſeri nõ poteſt , qui nec ficum gignit,
nec vineas,nec malogranata,inſuper & aquã
nõ habet ad bibendũ? ‡ Ingreſſuſq; Moyſes 6
& Aaron dimiſſa multitudine in tabernacu-
lum fœderis,corruerũt proni in terrã,*cla-

mauerũtque ad Dñm atq; dixerunt : Dñe *a.3.
Deus audi clamorẽ huius populi,& aperi eis
theſaurum tuum fontem aquæ viuæ , vt ſa-
tiati ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit
7 gloria Domini ſuper eos. ‡ Locutusque eſt
B Dominus ad Moyſen,dicens,‡Tolle virgam,
8 & cõgrega populum tu & Aarõ frater tuus,
& loquimini ad petrã coram eis, & illa da-
bit aquas. Cumq; eduxeris aquam de petra,
bibet omnis multitudo & iumenta eius.
9 ‡Tulit igitur Moyſes virgã,quæ erat in cõ- Sap.11.a.4.
10 ſpectu Domini,ſicut præceperat ei, ‡ cõgre-
gata multitudine ante petram, dixitque eis,
Audite rebelles & increduli,Num de petra Exo.17.b.6
11 hac vobis aquam poterimus eiicere? ‡ Cum- Deu.32.g.51
que eleuaſſet Moyſes manũ, percutiens vir- Pſa.77.b.15
ga bis ſilicem,egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, 104.d.40.
12 ita vt populus biberet & iumenta* ‡ Dixit- 1.cor.10.a.4
que Dominus ad Moyſen & Aarõ, Quia nõ *eius 6.
credidiſtis mihi,vt ſanctificaretis me coram Deu.1.f.37
filiis Iſraël,non introducetis hos populos in Inf.27.a.14
13 terram quam dabo eis. ‡ Hæc eſt aqua con-
tradictionis,vbi iurgati ſunt filij Iſraël con-
14 tra Dominũ, & ſanctificatus eſt in eis. ‡ Mi-
C ſit intereà nuntios Moyſes de Cades ad regẽ
Edom,qui dicerẽt, Hæc mandat frater tuus
Iſraël : Noſti omnẽ laborem qui apprehen-
15 dit nos, ‡ quomodo deſcẽderint patres noſtri
in Aegyptũ, & habitauerimus ibi multo tẽ-
pore: affixerintq; nos Aegyptij, & patres no-
16 ſtros: ‡ & quomodo clamauerimus ad Do-
minũ,& exaudierit nos, miſeritq; angelum
qui eduxerit nos de Aegypto.* Ecce in vrbe *Et 7.
Cades,quæ eſt in extremis finib* tuis,poſiti,
17 ‡ obſecramus vt nobis trãſire liceat per ter-
ram tuam. Nõ ibimus per agros, nec per vi-
neas,non bibemus aquas de puteis tuis , ſed
gradiemur via publica, nec ad dexterã , nec
ad ſiniſtrã declinantes,donec trãſeamus ter-
18 minos tuos.‡ Cui reſpondit Edõ,Non tran-
ſibis per me , alioquin armatus occurrã tibi.
19 ‡Dixerũtq; filij Iſraël,Per tritam gradiemur
viam:& ſi biberimus aquas tuas nos & peco
ra noſtra,dabimus quod iuſtũ eſt : nulla erit
in pretio difficultas, tantũ velociter tranſea-
20 mus.‡ At ille reſpõdit,Non*tranſibitis*.Sta- *et ãſibis a.
D timq; egreſſus eſt obuius, cũ infinita multi-
21 tudine,& manu forti,‡nec voluit acquieſce-
re deprecanti, vt concederet tranſitũ per fi-
nes ſuos.quam ob rem diuertit ab eo Iſraël.
22 ‡Cumq; caſtra mouiſſent de Cades, venerũt Inf.33.d.37
in montẽ Hor , qui eſt in finibus terræ Edõ:
23 ‡ vbi locutus eſt Dñs ad Moyſen, ‡ Pergat,
24 inquit,Aaron ad populos ſuos: nõ enim in-
trabit terrã quã dedi filiis Iſraël,eò quòd in-
credulus fuerit ori meo ad Aquas contradi-
25 ctionis.‡ Tolle Aaron & filium eius cũ eo, Inf.33.f.38.
26 & duces eos in montẽ Hor. ‡ Cumq; nuda- Deu.32.g.50
ueris patrẽ veſte ſua , indues ea Eleazarũ fi-
liũ eius,& Aarõ colligetur, & morietur ibi.
27 ‡ Fecit Moyſes vt præceperat Dñs, & aſcẽderũt
28 in mõtẽ Hor corã omni multitudine.‡ Cũ Deu.10.b.6
que Aarõ ſpoliaſſet veſtib* ſuis,induit eis E-
29 leazarũ filiũ eius. Illo mortuo in montis ſu-
30 percilio,deſcẽdit cũ Eleazaro.‡ Omnis autẽ
multitudo vidẽs occubuiſſe Aarõ, fleuit ſup
eo triginta diebus per cũctas familias ſuas.

## CAP. XXI.

Inf.33.e.43. QVod cùm audiſſet Chananęus rex A- 1
rad,qui habitabat ad meridiem, ve- A
niſſe ſcilicet Iſraël per exploratorũ viã, pu-
gnauit contra illum,& victor exiſtens,duxit
ex eo prædam.‡At Iſraël voto ſe Dño obli- 2
gans, ait, Si tradideris populum iſtũ in ma-
nu mea,delebo vrbes eius. ‡ Exaudiuitque 3
Dominus preces Iſraël, & tradidit Chana-
næũ,quem ille interfecit ſubuerſis vrbibus
eius:& vocauit nomẽ loci illius Horma, id
eſt anáthema.‡ Profecti ſunt autẽ & de mõ- 4
te Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrũ,
vt circumirẽt terram Edom. Et tædere cœ- B
pit populum itineris ac laboris: ‡ locutusq́; 5
cõtra Dominum & Moyſen,ait, Cur eduxi-
ſti nos de Aegypto,vt moreremur in ſolitu-
dine? Deeſt panis, nõ ſunt aquæ: anima no-
ſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſsimo.
Sap.16.a.1 ‡Quãobrem ‖miſit Dñs in populum ignitos 6
Iudit.8.c.25 ſerpentes,ad quorum plagas & mortes pluri
1.Cor.10.b.9. morum, ‡ venerunt ad Moyſen,atque dixe- 7
runt,Peccauimus,quia locuti ſumus contra
Dominũ & te: ora vt tollat à nobis ſerpẽtes.
Orauitque Moyſes pro populo, ‡ & locutus 8
eſt Dominus ad eum, Fac ſerpentẽ æneũ, &
pone eum pro ſigno; qui percuſſus aſpexerit C
Ioh.3.b.14 eũ,viuet. ‡‖Fecit ergo Moyſes SERPEN 9
TEM AENEVM, & poſuit eum pro ſi-
gno: quẽ cùm percuſsi aſpicerent, ſanaban-
tur.‡ Profectiq; filij Iſraël caſtrametati ſunt 10
in Oboth. ‡ Vnde egreſsi fixêre tentoria in 11
Ieabarim, in ſolitudine quæ reſpicit Moab
cõtra orientalẽ plagã. ‡ Et inde mouentes, 12
venerunt ad Torrentem Zared.‡ Quem re- 13
linquentes caſtrametati ſunt contra Arnon,
quæ eſt in deſerto,& prominet in finibus A-
Iud.11.c.13. morrhæi. ‖ ſiquidem Arnon terminus eſt
Moab, diuidens Moabitas & Amorrhæos.
‡ Vnde dicitur in libro bellorum Domini, 14
Sicut fecit in Mari rubro,ſic faciet in torrẽ-
tibus Arnon.‡ Scopuli torrentium inclinati 15
ſunt,vt requieſcerent in Arnon,& recumbe- D
rent in finibus Moabitarum.‡ Et ex eo loco 16
apparuit puteus ſuper quo locutus eſt Domi
nus ad Moyſen, Cõgrega populũ, & dabo ei
aquam. ‡ Tunc cecinit Iſraël carmen iſtud, 17
Aſcendat puteus. Concinebant.‡ Puteus quẽ 18
foderunt principes,& parauerunt duces mul
titudinis in datore legis, & in baculis ſuis.
-12. -Profectiq; ſunt de ſolitudine Mathana:
‡ de Mathana in Nahaliel:de Nahaliel in Ba 19
*& 8. moth.‡ *Bamoth vallis eſt in regione Moab, 20
*De 22. in vertice Phaſga*quod reſpicit cõtra deſer-
Deu.2.c.26. tũ. ‡‖Miſit autẽ Iſraël nuntios ad Sehon re- 21
Iudi.11.d.19 gem Amorrhæorũ,dicens,‡Obſecro vt trã- 22
ſire mihi liceat per terrã tuã:non declinabi- E
mus in agros,& vineas, non bibemus aquas
ex puteis,via regia gradiemur,donec trãſea-
mus terminos tuos.‡Qui cõcedere noluit vt 23
trãſiret Iſraël per fines ſuos: quin potius ex-
ercitu cõgregato,egreſſus eſt obuiã in deſer-
tũ,& venit in Iaſa, pugnauitque cõtra eum.
Amos.2.c.9 ‡‖A quo percuſſus eſt in ore gladij, & poſ- 24
Pſa.134.c.11 ſeſſa eſt terra eius ab Arnõ vſq; Ieboc, & fi-
Ioſ.24.b.8. lios Ammõ: quia forti præſidio tenebantur
Iudit 5.c.24 termini Ammonitarũ.‡Tulit ergo Iſraël om 25
nes ciuitates eius, & habitauit in vrbibus
Amorrhæi, in Heſebõ ſcilicet & viculis ei*.
26 ‡ Vrbs Heſebon fuit Sehõ Regis Amorrhæi,
F qui pugnauit cõtra Regẽ Moab:& tulit om-
nem terram quæ ditionis illius fuerat,vſque
27 Arnõ. ‡ Idcirco dicitur in prouerbio,Veni-
te in Heſebõ, ædificetur & cõſtruatur ciui-
28 tas Sehon: ‡ Ignis egreſſus eſt de Heſebon.
flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar
Moabitarũ,& habitatores excelſorũ Arnon.
29 ‡ Væ tibi Moab, ‖ periſti popule Chamos. Iud.11.c.
Dedit filios eius in fugam, & filias in capti- 3.Reg.11.b.7
30 uitatẽ regi Amorrhæorum Sehon. ‡ Iugum
ipſorũ diſperiit ab Heſebõ vſque Dibõ, Laſ-
ſi peruenerunt in Nophe, & vſque Medaba.
31 ‡ Habitauit itaq; Iſraël in terra Amorrhæi.
32 ‡ Miſitque Moyſes qui explorarẽt Iazer: cu-
G ius ceperunt viculos, & poſſederunt habita-
33 tores. ‡ ‖Verteruntq; ſe, & aſcenderunt per Deut.3.a.1.
viam Baſan,& occurrit eis Og rex Baſan cũ 29.a.7.
omni populo ſuo, pugnaturus in Edrai.
34 ‡Dixitque Dominus ad Moyſen: Ne timeas
eum,quia in manu tua tradidi illũ: & omnẽ
populũ ac terram eius: faciesq; illi ſicut fe- Pſa.134.c.11
ciſti Sehõ regi Amorrhæorũ habitatori He-
35 ſebon.‡Percuſſerunt igitur & hunc cum fi-
liis ſuis, vniuerſumq; populum eius vſque
ad internecionẽ,& poſſederunt terrã illius.

## CAP. XXII.

1 PRofectiq; caſtrametati ſunt in campe-
A ſtribus Moab, vbi trans Iordanẽ Ieri-
2 cho ſita eſt. ‡ Videns autem Balac filius Se-
phor omnia quæ fecerat Iſraël Amorrhæo,
3 ‡& quòd pertimuiſſẽt eũ Moabitę,& impe-
4 tum eius ferre non poſſent, ‡ dixit ad maio-
res natu Madian, Ita delebit hic popul* om-
nes qui in noſtris finibus commorãtur,quo-
modo ſolet bos herbas vſque ad radices car-
pere. Ipſe autẽ erat eo tẽpore rex in Moab.
5 ‡ ‖Miſit ergo nuntios ad Balaam filiũ Beor Iſa.24.b.9
ariolum, qui habitabat ſuper flumen terræ
filiorum Ammõ, vt vocarent eum, & dice-
rent, Ecce egreſſus eſt populus ex Aegypto,
qui operuit ſuperficiẽ terræ, ſedens contra
6 me. ‡ Veni igitur, & maledic populo huic,
B quia fortior me eſt: ſi quomodo poſsim per-
cutere & eiicere eum de terra -mea*, noui -.1.
enim quòd benedictus ſit cui benedixeris,
& maledictus in quem maledicta congeſ-
7 ſeris. ‡ Perrexeruntque ſeniores Moab, &
maiores natu Madian, habentes diuinatio-
nis pretium in manibus. Cumque veniſſent
ad Balaam, & narraſſent ei omnia verba Ba
8 lac, ‡ ille reſpondit, Manete hîc nocte, &
reſpondebo quicquid mihi dixerit Domi-
nus. Manentibus autem illis apud Balaam,
9 ‡ venit Deus, & ait ad eum, Quid ſibi vo-
10 lunt homines iſti apud te? ‡ Reſpondit,Ba-
lac filius Sephor Rex Moabitarum miſit ad
11 me, ‡ dicẽs,Ecce populus qui egreſſus eſt de
C Aegypto,operuit ſuperficiẽ terrę:veni,& ma
ledic ei, ſi quo modo poſsim pugnãs abigere
12 eum.‡ Dixitq; Deus ad Balaã, Noli ire cum
eis,neq; maledicas populo: quia benedictus
13 eſt. ‡ Qui manè conſurgens dixit ad prin-
cipes,Ite in terram veſtram, quia prohibuit
14 me Dñs venire vobiſcũ. ‡ Reuerſi principes
dixe-

dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire no
biſcũ. ‡ Rurſum ille multò plures & nobilio 15
res quàm ante miſerat, miſit. ‡ Qui cũ veniſ- 16
ſent ad Balaã, dixerunt, Sic dicit Balac filius
Sephor: Ne cũcteris venire ad me: ‡ paratus 17
ſum honorare te, & quicquid volueris dabo
tibi: veni, & maledic populo iſti. ‡ Reſpondit 18 A
Inf. 24. c. 15 Balaam, ‖ Si dederit mihi Balac plenam do- D
mum ſuã argenti & auri, non potero immu-
tare verbũ Domini Dei mei, vt vel plus, vel
minus loquar. ‡ Obſecro vt hîc maneatis e- 19
tiã hac nocte, & ſcire queã quid mihi rurſum
reſpondeat Dominus. ‡ Venit ergo Deus ad 20
Balaam nocte, & ait ei, Si vocare te venerint
homines iſti, ſurge, & vade cũ eis: ita dunta-
xat, vt quod tibi præcepero facias. ‡ Surrexit 21
Balaã manè, & ſtrata aſina ſua profectus eſt
cũ eis. ‡ Et iratus eſt Deus. Stetitque angelus 22
Domini in via contra Balaam, qui inſidebat
2. Pet. 2. c. 16. Iude 6. 11. aſinæ, & duos pueros habebat ſecum. ‡ ‖ Cer 23
nens aſina angelum *ſtantẽ in via euaginato E
gladio, auertit ſe de itinere, & ibat per agrũ.
*Domini 3. Quam cùm verberaret Balaam, & vellet ad
ſemitã reducere, ‡ ſtetit angelus in anguſtiis 24
duarũ maceriarum, quibus vineæ cingeban-
tur. ‡ Quem videns aſina, iunxit ſe parieti, & 25
attriuit ſedentis pedem. At ille iterum verbe
rabat eam: ‡ & nihilominus angelus ad locũ 26
anguſtum tranſiẽs, vbi nec ad dexteram nec
ad ſiniſtram poterat deuiari, obuius ſtetit.
‡ Cumque vidiſſet aſina ſtantẽ angelum, cõ- 27
cidit ſub pedibus ſedentis. Qui iratus, vehe-
mẽtius cædebat fuſte latera eius. ‡ Aperuit- 28
que Dominus os aſinæ, & locuta eſt, Quid
feci tibi? cur percutis me ecce iã tertiò? ‡ Re- 29
ſpondit Balaã, Quia commeruiſti, & illuſiſti F
mihi: vtinam haberẽ gladium, vt te percute-
rem. ‡ Dixit aſina, Nónne animal tuũ ſum, 30
cui ſemper ſedere conſueuiſti vſque in præ-
ſentem diem? dic quid ſimile vnquam fece-
rim tibi? At ille ait, Nunquam. ‡ Proti- 31
nus aperuit Dominus oculos Balaam, & vi-
dit angelum ſtantem in via euaginato gla-
dio, adorauitque eum pronus in terram.
‡ Cui angelus, Cur, inquit, tertiò verberas 32
aſinam tuam? Ego veni vt aduerſarer tibi,
quia peruerſa eſt via tua, mihique contra-
ria: ‡ & niſi aſina declinaſſet de via, dans 33
locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viue-
ret. ‡ Dixit Balaam, Peccaui, neſciens quòd 34
tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet tibi
vt vadam, reuertar. ‡ Ait angelus, Vade cum 35
iſtis, & caue ne aliud quàm præcepero tibi
loquaris. Iuit igitur cũ principibus. ‡ Quod 36
cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum G
eius in oppido Moabitarum, quod ſitum eſt
in extremis finibus Arnon. ‡ Dixitque ad Ba- 37
*vocarẽ 7. laam, Miſi nuntios vt *vocarent te, cur non
ſtatim veniſti ad me? an quia mercedem
aduentui tuo reddere nequeo? ‡ Cui ille 38
reſpondit, Ecce adſum: nunquid loqui pote-
ro aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore
meo? ‡ Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt 39
in vrbem quæ in extremis regni eius fini-
bus erat. ‡ Cumque occidiſſet Balac boues, 40
& oues, miſit ad Balaam, & principes qui
cum eo erant, munera. ‡ Mane autem facto 41
duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt
extremam partem populi.

## CAP. XXIII.

1 Dixitque Balaã ad Balac, Aedifica mihi
A hîc ſeptem aras, & para totidem vitu-
2 los, eiuſdemque numeri arietes. ‡ Cumque
fecisset iuxta ſermonem Balaam, impoſue-
runt ſimul vitulum & arietem ſuper aram.
3 ‡ Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper
iuxta holocauſtum tuum donec vadam, ſi
fortè occurrat mihi Dominus, & quodcun-
4 que imperauerit, loquar tibi. ‡ Cumque
abiiſſet velociter, occurrit illi Deus. Locu-
tusque ad eum Balaam, Septem, inquit, aras
erexi, & impoſui vitulum & arietem deſu-
5 per. ‡ Dominus autem poſuit verbum in ore
eius, & ait, Reuertere ad Balac, & hæc lo-
6 queris. ‡ Reuerſus inuenit ſtantem Balac
iuxta holocauſtum ſuum, & omnes princi-
7 pes Moabitarum: ‡ aſſumptaque parabola
ſua, dixit, De Aram adduxit me Balac rex
Moabitarum, de montibus oriẽtis. Veni, in-
B quit, & maledic Iacob: propera, & deteſtare
8 Iſraël ‡ Quomodo maledicam, cui non ma-
ledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem
9 Dominus non deteſtatur? ‡ De ſummis ſi-
licibus videbo eum, & de collibus conſyde-
rabo illum. Populus ſolus habitabit, & inter
10 Gentes non reputabitur. ‡ Quis dinumera-
re poſsit puluerem Iacob, & noſſe numerum
ſtirpis Iſraël? Moriatur anima mea morte
iuſtorum, & fiant nouiſsima mea horum ſi-
11 milia. ‡ Dixitque Balac ad Balaam, Quid
eſt hoc quod agis? Vt malediceres inimicis
meis vocaui te: & tu econtrario benedicis
12 eis. ‡ Cui ille reſpondit, Num aliud poſ-
ſum loqui, niſi quod iuſſerit Dominus?
13 ‡ Dixit ergo Balac, Veni mecum in alterum
locum vnde partẽ Iſraël videas, & totum vi
14 dere nõ poſsis, *inde maledicito ei. ‡ Cum- *& 7.
que duxiſſet eum in locum ſublimem, ſuper
verticem montis Phaſga, ædificauit Balaam
C ſeptem aras, & impoſitis ſuprà vitulis atque
15 arietibus, ‡ dixit ad Balac, Sta hîc iuxta ho-
locauſtum tuum, donec ego obuius pergam.
16 ‡ Cui cùm Dominus occurriſſet, poſuiſſet-
que verbum in ore eius, ait, Reuertere ad
17 Balac, & hæc loquêris ei. ‡ Reuerſus inue-
nit eum ſtantem iuxta holocauſtum ſuũ, &
principes Moabitarum cũ eo. Ad quem Ba-
18 lac, Quid, inquit, locutus eſt Dominus? ‡ At
ille aſſumpta parabola ſua, ait, Sta Balac, &
19 auſculta, audi fili Sephor: ‡ Non eſt Deus
quaſi homo vt mentiatur, nec vt filius ho-
minis, vt mutetur. Dixit ergo, & nõ faciet?
20 locutus eſt, & non implebit? ‡ Ad benedi-
cendum adductus ſum, benedictionem pro-
21 hibere non valeo. ‡ Non eſt idolum in Ia-
cob, nec videtur ſimulachrum in Iſraël. Do-
minus Deus eius cum eo eſt, & clangor vi- Inf. 24. b. 8.
22 ctoriæ regis in illo. ‡ Deus eduxit illum de
D Aegypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhi-
23 nocerôtis. ‡ Non eſt augurium in Iacob,
nec diuinatio in Iſraël. Temporibus ſuis di-
cetur Iacob & Iſraëli quid operatus ſit Deus.

‡Ecce populus vt leæna conſurget, & quaſi 24
leo erigetur: non accubabit donec deuoret
prædã, & occiſorũ ſanguinem bibat. ‡Dixit- 25
que Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec
benedicas. ‡Et ille ait, Nónne dixi tibi quòd 26
quicquid mihi Deus imperaret, hoc facerẽ?
‡Et ait Balac ad eum, Veni, & ducam te ad 27
alium locum: ſi fortè placeat Deo vt inde
maledicas eis. ‡Cumq́ue duxiſſet eum ſuper 28
verticem montis Phogor, qui reſpicit ſolitu-
dinem, ‡ dixit ei Balaam, Aedifica mihi hîc 29
ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſdẽ-
*per ſingulas aras 4. que numeri arietes *. ‡ Fecit Balac vt Balaã 30
dixerat: impoſuitq́ue vitulos & arietes per
ſingulas aras.

## CAP. XXIIII.

CVmq́ue vidiſſet Balaam, quòd placeret 1
Domino vt benediceret Iſraëli, nequa- A
quam abiit vt antè perrexerat, vt augurium
quæreret: ſed dirigẽs contra deſertum vultũ
ſuum, ‡& eleuans oculos vidit Iſraël in ten- 2
toriis commorantem per tribus ſuas: & ir-
ruẽte in ſe ſpiritu Dei, ‡ aſſumpta parabola 3
ait, Dixit Balaã filius Beor, dixit homo cu-
ius obturatus eſt oculus, ‡ dixit auditor ſer- 4
monum Dei, qui viſionem Omnipotẽtis in-
tuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi
eius, ‡ Quã pulchra tabernacula tua Iacob, 5
& tẽtoria tua Iſraël! ‡ vt valles nemoroſæ, 6
vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula
quę fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas.
‡Fluet aqua de ſitula eius, & ſemẽ illius erit 7
*gentes 3. in *aquas multas. Tolletur propter Agag, rex
eius, & auferetur regnum illius. ‡Deus edu- 8
Sup.23.d.22 xit illum de Aegypto, ‖ cuius fortitudo ſimi B
lis eſt rhinocerotis. Deuorabũt Gẽtes hoſtes
illius, oſſaq́; eorum confringent, & perfora-
bunt ſagittis. ‡ Accubans dormiuit vt leo, 9
& quaſi leæna, quã ſuſcitare nullus audebit.
Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus:
*tibi 3. qui maledixerit *, in maledictione reputabi-
tur. ‡Iratusq́ue Balac contra Balaã, cõploſis 10
manibus ait, Ad maledicendũ inimicis meis
vocaui te, quibus econtrario tertiò benedi-
xiſti: ‡reuertere ad locum tuum. Decreueram 11
quidẽ magnificè honorare te, ſed Dominus
priuauit te honore diſpoſito. ‡ Reſpõdit Ba- 12
laã ad Balac, Nónne nuntiis tuis quos miſi- C
Sup.22.d.18 ſti ad me, dixi, ‡‖ Si dederit mihi Balac ple- 13
nã domũ ſuã argenti & auri, nõ potero præ-
terire ſermonẽ Domini Dei mei, vt vel boni
quid, vel mali proferam ex corde meo: ſed
quicquid Dominus dixerit, hoc loquar? ‡Ve- 14
*tibi 6. runtamen pergẽs ad populum meum, dabo*
cõſilium, quid populus tuus populo huic fa-
ciat extremo tempore. ‡Sumpta igitur para- 15
bola, rurſum ait, Dixit Balaam filius Beor, di
xit homo cuius obturatus eſt oculus, ‡dixit 16
auditor ſermonũ Dei, qui nouit doctrinã Al-
tiſsimi, & viſiones Omnipotentis videt, qui
cadens apertos habet oculos, ‡Videbo eum, 17
ſed non modò: intuebor illum, ſed non pro-
Mat.2.a.2. pè, ‖ ORIETVR STELLA ex Iacob,
& cõſurget virga de Iſraël: & percutiet du- D
ces Moab, vaſtabitq́; oẽs filios Seth. ‡Et erit 18
Idumæa poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet
19 inimicis ſuis: Iſraël verò fortiter aget. ‡ De
Iacob erit qui dominetur, & perdat reliquias
20 ciuitatis. ‡Cumq́ue vidiſſet Amalec, aſſumẽs
parabolam, ait, Principium Gentium Ama-
21 lec, cuius extrema perdentur. ‡Vidit quoque
Cinæum: & aſſumpta parabola, ait, Robuſtũ
quidem eſt habitaculum tuũ: ſed ſi in petra
22 poſueris nidũ tuũ, ‡ & fueris electus de ſtir-
pe Cin, quãdiu poteris permanere? Aſſur e-
23 nim capiet te. ‡Aſſumptaque parabola iterũ
locutus eſt, Heu, quis victurus eſt quãdo iſta
24 faciet Deus? ‡ Venient in trieribus de Italia,
ſuperabunt Aſſyrios, vaſtabuntq́; Hebræos,
25 & ad extremum etiam ipſi peribunt. ‡Surre-
xitq́ue Balaam, & reuerſus eſt in locũ ſuũ:
Balac quoque via qua venerat rediit.

## CAP. XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſraël in
A Setim, & fornicatus eſt populus cum
2 filiabus Moab, ‡ quæ vocauerunt eos ad ſa-
crificia ſua. At illi comederũt & adorauerũt
3 deos earum. ‡ Initiatusq́ue eſt Iſraël Beel-
4 Phegor, & iratus Dominus ‡ait ad Moyſen,
‖ Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende Ioſu.22.d.17
B eos cõtra ſolem in patibulis: vt auertatur fu Deu.4.a.3.
5 ror meus ab Iſrael. ‡Dixitq́ue Moyſes ad iu
dices Iſrael, Occidat vnuſquiſque proximos
6 ſuos, qui initiati ſunt Beel phegor. ‡ Et ecce
vnus de filiis Iſrael intrauit coram fratribus
ſuis ad ſcortum Madianitidem vidente Moy
ſe, & omni turba filiorum Iſrael, qui flebant
7 ante fores tabernaculi. ‡ ‖ Quod cùm vidiſ- 1.Mach.2.
ſet Phinees filius Eleazari filij Aarõ ſacerdo f.54.
C tis, ſurrexit de medio multitudinis, & arre- Pſal.145.
8 pto pugione ‡ingreſſus eſt poſt virũ Iſraelitẽ e.30.
in lupanar, & perfodit ambos ſimul virum 1.Cor.10.b.8
ſcilicet & mulierẽ in locis genitalibus. Ceſ-
9 ſauitq́ue plaga à filiis Iſrael, ‡ & occiſi ſunt
10 viginti quatuor millia hominum. ‡Dixitq́ue
11 Dominus ad Moyſen, ‡ Phinees filius Elea-
zari filij Aarõ ſacerdotis auertit iram meã à
filiis Iſrael: quia zelo meo cõmotus eſt con-
tra eos vt nõ ipſe delerẽ filios Iſrael in zelo
12 meo. ‡ idcirco loquere ad eum, ‖ Ecce do 1.Mach.
13 ei pacẽ fœderis mei, ‡& erit tam ipſi quàm 21.f.54.
D ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternũ: Eccl.45.
quia *zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſce d.24.
14 lus filiorum Iſrael. ‡Erat autem nomen viri *zelo 4.
Iſraelitæ qui occiſus eſt cum Madianitide,
Zambri filius Salu dux de cognatione & tri-
15 bu Simeônis. ‡ Porrò mulier Madianitis,
quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi
filia Sur principis nobiliſsimi Madianitarũ.
16 ‡Locutusq́ue eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs,
17 ‡‖ Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percu- Infr. 31.a.2.
18 tite eos: ‡quia & ipſi hoſtiliter egerunt con-
tra vos, *& decepẽre* inſidiis per idolũ Pho- *vt deciperent 4.
gor & Cozbi filiam ducis Madian ſororem
ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſa-
crilegio Phogor.

## CAP. XXVI.

1 POſtquàm noxiorum ſanguis effuſus eſt,
A dixit Dominus ad Moyſen & Eleazarũ
2 filium Aaron ſacerdotem, ‡Numerate om-
nem

num ſummã filiorũ Iſrael à viginti annis &
ſupra,per domos & cognationes ſuas,cũctos
qui poſſunt ad bella procedere.‡Locuti ſunt 3
itaq; Moyſes & Eleazar ſacerdos,in campe-
ſtribus Moab ſuper Iordanem cõtra Iericho
ad eos qui erant‡à viginti annis & ſupra,ſi- 4
cut Dominus imperauerat, quorum iſte eſt
Ge.46.b.9. numerus: ‡‖ Ruben primogenitus Iſraël. 5
Exo.6.b.14 huius fili' Henoch, à quo familia Henochi-
1.Pa.5.a.1. tarũ:& Phallu, à quo familia Phalluitarũ:
‡& Heſron,à quo familia Heſronitarum:& 6
Charmi,à quo familia Charmitarum.‡ hæ 7
ſunt familiæ de ſtirpe Rubẽ:quarum nume-
rus inuentus eſt quadraginta tria millia, &
ſeptingenti triginta. ‡ Filius Phallu,Eliab. 8
‡huius filij,Namuel & Dathan & Abiron. 9
iſti ſunt Dathan & Abiron principes populi,
Sup.16.a.2. qui ‖ ſurrexerunt contra Moyſen & Aarõ in
&.49. ſeditione Core, qñ aduerſus Dñm rebellaue
runt:‡ & aperiens terra os ſuum deuorauit 10
Core morientibus plurimis, qñ combuſſit I
ignis ducentos quinquaginta viros. Et factũ
eſt grande miraculũ,‡vt Core pereunte,filij 11
illius non perirent.‡Filij Simeõ per cogna- 12
tiões ſuas: Namuel, ab hoc familia Namue-
litarũ: & Iamin,ab hoc familia Iaminitarũ:
Iachin, ab hoc familia Iachinitarũ: ‡ Zare, 13
ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc fa-
milia Saulitarũ. ‡ hæ ſunt familiæ de ſtirpe 14
Simeon, quarũ omnis numerus fuit viginti
duo millia ducentorũ.‡Filij Gad per cogna 15
tiones ſuas:Sephon,ab hoc familia Sephoni-
tarũ:Aggi,ab hoc familia Aggitarũ:Suni,ab
hoc familia Sunitarũ:‡Ozni, ab hoc familia 16
Oznitarũ: Her, ab hoc familia Heritarum:
‡Arod, ab hoc familia Aroditarũ: Ariel, ab 17
hoc familia Arielitarum. ‡iſtæ ſunt familiæ 18
Gad, quarũ omnis numer' fuit quadraginta
Gen.38.a.3. millia quingentorũ.‡‖ Filij Iuda,Her, & O- 19
b.7. nan,qui ambo mortui ſunt in terra Chanã-
an.‡ Fuerũtq; filij Iuda p cognationes ſuas: 20
Sela,à quo familia Selaitarũ: Phares, à quo C
familia Phareſitarũ:Zare, à quo familia Za-
reitarum.‡Porrò filij Phares,Heſron, à quo 21
familia Heſronitarum:& Hamuel, à quo fa-
milia Hamulitarum.‡iſtæ ſunt familiæ Iu- 22
da,quarum omnis numerus fuit ſeptuagin-
ta ſex millia quingentorum. ‡ Filij Iſſachar 23
per cognationes ſuas: Thola, à quo familia
Tholaitarũ: Phua,à quo familia Phuaitarũ:
‡Iaſub,à quo familia Iaſubitarum: Semran, 24
à quo familia Semranitarũ.‡hæ ſunt cogna- 25
tiones Iſſachar quarũ numerus fuit ſexagin-
ta-quatuor millia trecentorum. ‡ Filij Za- 26
bulon per cognationes ſuas:Sared,à quo fa-
milia Sareditarum:Elon,à quo familia Elo-
nitarum: Ialel,à quo familia Ialelitarũ. ‡hæ 27
ſunt cognationes Zabulon, quarum nume-
rus fuit ſexaginta millia quingentorũ.‡Filij 28
Ioſeph per cognationes ſuas, Manaſſe &
Ephraim. ‡ De Manaſſe ortus eſt Machir, à 29
quo familia Machiritarum. Machir genuit D
Galaad,à quo familia Galaaditarum. ‡ Ga- 30
laad habuit filios: Iezer, à quo familia Ie-
zeritarum: & Helec, à quo familia Heleci-
tarum: ‡ & Aſriel, à quo familia Aſrie- 31
litarum: & Sechem, à quo familia Seche-

32 mitarum: ‡ & Semida à quo familia Semi-
daitarum:& ‖ Hepher,à quo familia Hephe- Infr.27.a.
33 ritarum. ‡ Fuit aũt Hepher pater Salphaad,
qui filios non habebat,ſed tantũ filias, qua-
rum iſta ſunt nomina: Maala,& Noa,& He-
34 gla,& Melcha,& Therſa.‡ hæ ſunt familiæ
Manaſſe,& numer' earũ quinquaginta duo
35 millia ſeptingentorũ.‡ Filij autem Ephraim
per cognationes ſuas fuerunt hi: Suthala, à
quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo
familia Becheritarum: Theben, à quo fa-
36 milia Thehenitarum. ‡ porrò filius Suthala
37 fuit Herã, à quo familia Heranitarum. ‡ hæ
ſunt cognationes filiorũ Ephraim: quarum
numerus fuit triginta duo millia quingen-
torũ. Iſti ſunt filij Ioſeph per familias ſuas.
38 ‡Filij Ben-iamin in cognatiõibus ſuis: Bela,
E à quo familia Belaitarũ: Aſbel,à quo familia
Aſbelitarum: Achiram, à quo familia Achi-
39 ramitarum: ‡ Supham, à quo familia Su-
phamitarũ:Hupham, à quo familia Huphami
40 tarũ.‡Filij Bela, Hered & Noeman. De He-
red,familia Hereditarũ:de Noeman,familia
41 Noemanitarũ. ‡ hi ſunt filij Beniamin per
cognationes ſuas, quorũ numerus fuit qua-
42 dragintaquinque millia ſexcenti.‡Filij Dan
per cognationes ſuas: Suham, à quo familia
Suhamitarũ. hæ ſunt cognationes Dan per
43 familias ſuas. ‡oẽs fuẽre Suhamitæ, quorũ
numerus erat ſexagintaquatuor millia qua-
44 dringẽtorũ.‡Filij Aſer per cognatiões ſuas:
Iemna, à quo familia Iemnaitarum: Ieſſui,
à quo familia Ieſſuitarũ: Brie,à quo familia
45 Brieitarum.‡Filij Brie:Heber,à quo familia
Heberitarũ: & Melchi-el,à quo familia Mel
46 chielitarũ.‡ Nomen aũt filiæ Aſer,fuit Sara.
47 ‡hæ cognationes filiorũ Aſer, & numerus eo
F rum quinquaginta tria millia quadringen-
48 torũ.‡Filij Nephthali per cognationes ſuas:
Ieſiel,à quo familia Ieſielitarũ: Guni, à quo
49 familia Gunitarũ:‡Ieſer, à quo familia Ieſe-
50 ritarũ: Sellẽ,à quo familia Sellemitarũ.‡hæ
ſunt cognationes filiorũ Nephthali per fa-
milias ſuas:quorum numerus quadraginta-
51 quinq; millia quadringentorũ.‡Iſta eſt ſum
ma filiorũ Iſrael qui recenſiti ſunt, ſexcenta
52 millia,& mille ſeptingenti triginta. ‡Locu-
53 tusq; eſt Dñs ad Moyſen dicẽs,‡Iſtis diuide-
tur terra iuxta numerũ vocabulorũ in poſ-
54 ſeſsiones ſuas. ‡ Pluribus maiorem partem
dabis, & paucioribus minorem: ſingulis ſi-
cut nunc recenſiti ſunt tradetur poſſeſsio:
55 ‡ita duntaxat vt ſors terrã tribubus diuidat
56 & familiis.‡Quicquid ſorte contigerit, hoc
57 vel plures accipiant, vel pauciores. ‡‖Hic Exod.6.c.17
quoq; eſt numerus filiorũ Leui per familias
ſuas:Gerſon, à quo familia Gerſonitarum:
G Caath,à quo familia Caathitarũ: Merari, à
58 quo familia Meraritarum. ‡hæ ſunt familiæ
Leui. Familia Lobni, familia Hebroni,fami
lia Moholi, familia Muſi, familia Core. At
59 verò Caath genuit Amrã:‡‖qui habuit vxo Exod.2.a.1.
rem Iochabed filiam Leui,quæ nata eſt ei in 6.c.20.
Aegypto.hæc genuit Amram viro ſuo filios,
Aaron & Moyſen, & Mariam ſororem eo- Sup.3.a.2.
60 rum. ‡ De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu Lev.10.a.2
61 & Eleazar, & Ithamar: ‡‖ quorũ Nadab & 1.Par.24.a.

Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignē alie
num coram Domino. ‡ Fueruntque omnes 62
qui numerati ſunt, viginti tria millia generis
ᵃquia.2. maſculini ab vno menſe & ſupra: ᵃ qui' nō
ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec eis cum
cæteris data poſſeſſio eſt. ‡ Hic eſt numerus 63
filiorum Iſraël qui deſcripti ſunt à Moyſe &
Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab
1.Cor.10.a.6 ſupra Iordanē contra Iericho. ‡ ‖ inter quos 64
nullus fuit eorum qui antè numerati ſunt à
Sup.14.d.24 Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. ‡ Prædixe- 65
rat enim Dominus quòd omnes morerētur
in ſolitudine. Nulluſq; remanſit ex eis, niſi
Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.

CAP. XXVII.

Sup.26.d.12 Acceſſerunt autem ‖ filiæ Salphaad, filij 1
Infrà.36.a.2 Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij A
Ioſu.17.a.3 Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph: quarum ſunt
nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha
& Therſa. ‡ Steteruntq; corā Moyſe & Elea- 2
zaro ſacerdote, & cūctis principibus populi
ad oſtiū tabernaculi fœderis, atque dixerūt:
‡ Pater noſter mortu' eſt in deſerto, nec fuit 3
in ſeditione quæ ‖ cōcitata eſt contra Domi-
Sup.16.a.2. num ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus
c.32. eſt: hic non habuit mares filios. Cur tollitur
nomen illius de familia ſua, quia non habet
filiū? Date nobis poſſeſſionem inter cogna-
tos patris noſtri. ‡ Retuliq; Moyſes cauſam 4
earum ad iudicium Domini. ‡ Qui dixit ad 5
eum, ‡ Iuſtam rē poſtulant filiæ Salphaad: B
da eis poſſeſſionē inter cognatos patris ſui, 6
& ei in hæreditatem ſuccedāt. ‡ Ad filios au- 7
tem Iſrael loquêris hæc, ‡ Homo cum mor- 8
tuus fuerit abſq; filio, ad filiā eius tranſibit
hæreditas. ‡ ſi filiam non habuerit, habebit 9
ſucceſſores fratres ſuos. ‡ quod ſi & fratres 10
non fuerint, dabitis hæreditatem fratribus
patris eius. ‡ ſin autem nec patruos habue- 11
rit, dabitur hæreditas his qui ei proximi C
ſunt. eritque hoc filijs Iſrael ſanctum lege
perpetua, ſicut præcepit Dñs Moyſi. ‡ Dixit 12
quoque Dominus ad Moyſen, Aſcende in
montem iſtum Abarim, & contēplare inde
terrā quam daturus ſum filijs Iſrael. ‡ Cum 13
que videris eam, ibis & tu ad populum tuū,
Deu.32.g.42 ſicut iuit frater tuus Aaron. ‡ quia ‖ offendi- 14
Sup.20.b.12 ſtis me in deſerto Sin in cōtradictione mul-
titudinis, nec ſanctificare me voluiſtis corā
ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ cōtradictionis
in Cades deſerti Sin. ‡ Cui reſpōdit Moyſes, 15
‡ Prouideat Dominus Deus ſpirituū omnis 16
carnis, hominē qui ſit ſuper multitudinem
hanc: ‡ & poſſit exire & intrare ante eos, & 17
educere eos vel introducere, ne ſit populus D
Domini ſicut oues abſque paſtore. ‡ Dixitq; 18
ᵃMoyſen.8 Dominus ad eum', ‖ Tolle Ioſue filiū Nun
Deu.3.d.18. virum in quo eſt Spiritus Dei, & pone ma
c.4. num tuam ſuper eum. ‡ Qui ſtabit coram 19
Eleazaro ſacerdote & omni multitudine,
‡ & dabis ei præcepta cunctis vidētibus, & 20
partē gloriæ tuę, vt audiat eū omnis ſynago
ga filiorū Iſrael. ‡ Pro hoc ſiquid agendum 21
erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dñm. Ad ver
bum eius egredietur, & ingredietur ipſe, &
omnes filij Iſrael cum eo, & cætera multitu-
do. ‡ Fecit Moyſes vt præceperat Dominus. 22

Cumque tuliſſet Ioſue, ſtatuit eū corā Elea
zaro ſacerdote & omni frequentia populi.
23 ‡ Et impoſitis capiti eius manibus cuncta
replicauit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, ‡ Præ
2 cipe filijs Iſrael, & dices ad eos, Obla-
A tionem meam & panes, & incenſum odoris
3 ſuauiſſimi offerte per tempora ſua. ‡ ‖ Hæc Exo.29.f.38
ſunt ſacrificia quæ offerre debetis, Agnos an
niculos immaculatos duos quotidie in ho-
4 locauſtū ſempiternum: ‡ vnum offeretis ma-
5 nè, & alterum ad veſperum: ‡ decimam par
tem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo pu-
6 riſſimo, & habeat quartā partem hin. ‡ ho-
locauſtū iuge eſt quod obtuliſtis in monte
Sinai in odorē ſuauiſſimum incēſi Domi-
7 ni. ‡ & libabitis vini quartam partem hin
per agnos ſingulos in ſanctuario Domini.
8 ‡ Alterumq; agnum ſimiliter offeretis ad ve
ſperam iuxta omnē ritum ſacrificij matuti-
ni, & libamentorū eius, oblationem ſuauiſ-
9 ſimi odoris Domino. ‡ ‖ die autē Sabbathi Mat.12.a.5
B offeretis duos agnos anniculos immacula-
tos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ
10 in ſacrificio, & liba, ‡ quæ rite funduntur per
ſingula Sabbatha in holocauſtū ſempiternū.
11 ‡ In calendis autem, id eſt in menſium exor-
dijs, offeretis holocauſtum Domino, vitulos
de armēto duos, arietem vnum, agnos anni-
12 culos ſeptem immaculatos, ‡ & tres decimas
ſimilæ oleo cōſperſæ in ſacrificio per ſingu-
los vitulos: & duas decimas ſimilæ oleo cō-
13 ſperſę per ſingulos arietes: ‡ & decimam de-
cimæ ſimilæ ex oleo ᵃ in ſacrificio per agnos ᵃconſperſæ
ſingulos: holocauſtū ſuauiſſimi odoris atq; 8.
14 incenſi eſt Domino. ‡ Libamenta autem vi-
ni quæ per ſingulas fundenda ſunt victimas,
iſta erūt, Media pars hin per ſingulos vitu-
los, tertia per arietē, quarta per agnū, hoc e-
C rit holocauſtū per oēs menſes, qui ſibi anno
15 vertente ſuccedunt. ‡ Hircus quoque offere-
tur Domino pro peccatis in holocauſtū ſem
16 piternum cum libamentis ſuis. ‡ ‖ Menſe au- Exo.12.c.18
tem primo, quartadecima die menſis, Phaſe Leuit.23.a.5
17 Domini erit, ‡ & quintadecima die ſolenni-
18 tas: ſeptem diebus veſcentur azymis. ‡ Qua-
rum dies prima venerabilis & ſancta erit:
19 omne opus ſeruile non facietis in ea. ‡ Offe- Deut.23.a.3
retiſq; incenſum holocauſtū Domino vitu-
los de armēto duos, arietē vnū, agnos anni-
20 culos immaculatos ſeptē: ‡ & ſacrificia ſin-
gulorum ex ſimila quæ cōſperſa ſit oleo, tres
decimas per ſingulos vitulos, & duas deci-
21 mas per arietē, ‡ & decimā decimę per agnos
22 ſingulos, id eſt per ſeptē agnos. ‡ Et hircū pro
23 peccato vnū, vt expietur pro vobis: ‡ præter
holocauſtum matutinum quod ſemper offe
24 retis. ‡ Ita facietis per ſingulos dies ſeptem
dierum in fomitem ignis, & in odorem ſua-
D uiſſimū Domino, qui ſurget de holocauſto
25 & de libationibus ſingulorum. ‡ Dies quoq;
ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis:
26 omne opus ſeruile non facietis in eo. ‡ Dies
etiam primitiuorū quando offeretis nouas
fruges Domino, expletis hebdomadibus, ve-
nerabilis & ſancta erit: omne op' ſeruile nō

facie

27 facietis in ea. ‡ Offeretiſq; holocauſtum in
odorẽ ſuauiſsimum Dño, vitulos de armẽ-
to duos, arietẽ vnũ, & agnos anniculos im-
28 maculatos ſeptem: ‡ atque in ſacrificiis eo-
rum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per
29 ſingulos vitulos, per arietes duas, ‡ per agnos
decimam decimę, qui ſimul ſunt agni ſeptẽ:
30 ‡ hircum quoque * qui mactatur pro expia- *vnum 1,
31 tione: ‡ præter holocauſtũ ſempiternum &
liba eius. Immaculata offeretis omnia cum
libationibus ſuis. CAP. XXIX.

1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies vene-
A rabilis & ſancta erit vobis. omne o-
pus ſeruile non facietis in ea, quia dies clan- Leuit.23.c.24.
2 goris eſt & tubarum. ‡ Offeretiſq; holocau-
ſtũ in odorem ſuauiſsimũ Domino, vitulũ
de armento vnũ, arietem vnũ, & agnos an-
3 niculos immaculatos ſeptem: ‡ & in ſacrifi-
ciis eorũ ſimilæ oleo cõſperſæ tres decimas
per ſingulos vitulos, duas decimas per arie-
4 tem, ‡ vnam decimam per agnum, qui ſimul
5 ſunt agni ſeptem: ‡ & hircum pro peccato,
6 qui offertur in expiationẽ populi: ‡ præter
holocauſtũ calendarũ cum ſacrificiis ſuis, &
holocauſtũ ſempiternum cum libationibus
ſolitis. Eiſdẽ ceremoniis offeretis in odorẽ Leuit.16.g.30 & 23.c.27.
7 ſuauiſsimũ incenſum Domino. ‡ ¶ Decima
quoq; dies menſis huius ſeptimi erit vobis
ſancta atq; venerabilis, & affligetis animas
veſtras: omne opus ſeruile nõ facietis in ea.
8 ‡ Offeretiſq; holocauſtum Domino in odo-
rem ſuauiſsimũ, vitulum de armẽto vnum,
arietem vnũ, agnos anniculos immaculatos
9 ſeptem: ‡ & in ſacrificiis eorum ſimilę oleo
B cõſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos,
10 duas decimas per arietem, ‡ decimam deci-
mæ per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni
11 ſeptem: ‡ & hircum pro peccato, abſque his
quæ offerri pro delicto ſolent in expiationẽ:
& holocauſtum ſempiternũ & ſacrificio &
12 libaminibus eorũ. ‡ Quintadecima verò die
mẽſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit atq; ve-
nerabilis, omne opus ſeruile non facietis in
ea, ſed celebrabitis ſolennitatem Domino
13 ſeptem diebus. ‡ offeretiſque holocauſtum
in odorem ſuauiſsimũ Domino, vitulos de
armento tredecim, arietes duos, agnos an-
14 niculos immaculatos quatuordecim: ‡ & in
libamentis eorum ſimilæ oleo cõſperſæ tres
decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul
vituli tredecim: & duas decimas arieti vno,
15 id eſt ſimul arietibus duobus, ‡ & decimam
decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni
16 quatuordecim: ‡ & hircum pro peccato, abſ-
que holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, &
17 libamine ei⁹. ‡ In die altero offeretis vitulos
C de armento duodecim, arietes duos, agnos
18 anniculos immaculatos quatuordecim: ‡ ſa-
crificiaq; & libamina ſingulorum per vitu-
19 los & arietes & agnos rite celebrabitis: ‡ &
hircum pro peccato, abſque holocauſto ſem
20 piterno, ſacrificioq; & libamine eius. ‡ Die
tertio offeretis vitulos vndecim, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quatu
21 ordecim: ‡ ſacrificiaq; & libamina ſingulo-
rũ per vitulos & arietes & agnos rite cele-
22 brabitis: ‡ & hircum pro peccato: abſq; ho-

locauſto ſempiterno, ſacrificioq; & libami-
23 ne eius. ‡ Die quarto offeretis vitulos decẽ,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
24 quatuordecim: ‡ ſacrificiaq; & libamina ſin-
gulorum per vitulos & arietes & agnos rite
25 celebrabitis: ‡ & hircũ pro peccato abſq; ho-
locauſto ſempiterno, ſacrificioque eius & li
26 bamine. ‡ Die quinto offeretis vitulos no-
uem, arietes duos, agnos anniculos immacu
27 latos quatuordecim: ‡ ſacrificiaque & liba-
mina ſingulorum per vitulos & arietes & a-
28 gnos rite celebrabitis: ‡ & hircũ pro pecca-
to. abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq;
29 eius & libamine. ‡ Die ſexto offeretis vitu-
D los octo, arietes duos, agnos anniculos im-
30 maculatos quatuordecim: ‡ ſacrificiaq; & li
bamina ſingulorũ per vitulos & arietes &
31 agnos rite celebrabitis: ‡ & hircum pro pec-
cato. abſque holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
32 cioque eius & libamine. ‡ Die ſeptimo offe-
retis vitulos ſeptẽ, & arietes duos, agnos an-
33 niculos immaculatos quatuordecim: ‡ ſacri-
ficiaque & libamina ſingulorum per vitulos
34 & arietes & agnos rite celebrabitis: ‡ & hir-
cum pro peccato. abſq; holocauſto ſempiter
35 no, ſacrificioq; eius & libamine. ‡ Die octa-
uo qui eſt celeberrimus, omne opus ſeruile
36 non facietis, ‡ offerentes holocauſtũ in odo-
rem ſuauiſsimum Dño, vitulum vnũ, arie-
tem vnum, agnos anniculos immaculatos
37 ſeptem: ‡ ſacrificiaq; & libamina ſingulorũ
per vitulos & arietes & agnos rite celebra-
38 bitis: ‡ & hircum pro peccato. abſque holo-
cauſto ſempiterno, ſacrificioque eius & li-
39 bamine. ‡ Hæc offeretis Dño in ſolennitati-
bus veſtris. præter vota & oblationes ſpon-
taneas in holocauſto, in ſacrificio, in libami
ne, & in hoſtiis pacificis. CAP. XXX.

1 NArrauitq; Moyſes filiis Iſrael omnia
2 quę ei Dominus imperarat, ‡ & locu-
A tus eſt ad principes tribuum filiorũ Iſrael,
3 Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus. ‡ Si
quis virorũ votum Domino vouerit, aut ſe
conſtrinxerit iuramento: nõ faciet irritum
verbum ſuum, ſed omne quod promiſit im-
4 plebit. ‡ Mulier ſiquippiã vouerit & ſe con-
ſtrinxerit iuramento, quę eſt in domo patris
ſui, & in ætate adhuc puellari: ‡ ſi cognoue-
rit pater votũ quod pollicita eſt, & iuramẽ-
tum quo obligauit animã ſuam, & tacuerit,
5 voti rea erit: ‡ quicquid pollicita eſt & iu-
6 rauit, opere complebit. ‡ ſin autem ſtatim vt
audierit, cõtradixerit pater: & vota & iura-
menta eius irrita erũt, nec obnoxia tenebi-
tur ſponſioni, eo quòd contradixerit pater.
7 ‡ Si maritum habuerit, & vouerit aliquid, &
ſemel de ore eius verbum egrediens animã
8 eius obligauerit iuramẽto: ‡ quo die audie-
rit vir, & nõ contradixerit, voti rea erit, red
9 detq; quodcunq; promiſerat. ‡ ſin autẽ au-
C diens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit
pollicitationes eius, verbaque quibus ob-
ſtrinxerat animã ſuã: propitius erit ei Domi
10 nus. ‡ Vidua & repudiata quicquid vouerint
11 reddent. ‡ Vxor in domo viri cum ſe voto
12 conſtrinxerit & iuramento, ‡ ſi audierit vir,
& tacuerit, nec cõtradixerit ſpõſioni, reddet

quodcunq; promiſerat. ‡ ſin aũt ex templo 13
cõtradixerit, nõ tenebitur promiſsionis rea:
quia maritus contradixit, & Dñs ei propitiꝰ
erit. ‡ Si vouerit, & iuramẽto ſe cõſtrinxerit 14
vt per ieiunium vel cæterarũ rerum abſti- D
nentiam affligat animam ſuam: in arbitrio
viri erit ſiue faciat, ſiue non faciat. ‡ quod ſi 15
audiens vir tacuerit, & in alteram diem di-
ſtulerit ſententiam: quicquid vouerat atq;
promiſerat, reddet: quia ſtatim vt audiuit,
tacuit. ‡ ſin autem contradixerit poſtquã re- 16
ſciuit, portabit ipſe iniquitatem eius. ‡ Iſtæ 17
ſunt leges quas conſtituit Dñs Moyſi inter
virum & vxorem, inter patrem & filiã quæ
in puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet
in parentis domo.

CAP. XXXI.

Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
Sap.25.d.17 cens, ‡ ‖ Vlciſcere prius filios Iſraël de 2
Madianitis, & ſic colligêris ad populũ tuũ. A
‡ Statimq; Moyſes, Armate, inquit, ex vobis
viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Dñi 3
expetere de Madianitis. ‡ mille viri de ſingu 4
lis tribubus eligantur ex Iſraël qui mittan-
tur ad bellum. ‡ Dederuntq; millenos de ſin- 5
gulis tribubus, id eſt duodecim millia expe-
ditorum ad pugnam: ‡ quos miſit Moyſes 6
cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſaq;
ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.
‡ Cumq; pugnaſſent contra Madianitas at- 7
que viciſſent, omnes mares occiderunt, ‡ & 8
Inf.13.c.28. ‖ reges eorum Eui & Recem & Sur & Hur
& Rebe, quinque principes gentis: Balaam
quoque filium Beor interfecerunt gladio.
‡ Ceperuntq; mulieres eorum & paruulos, 9
omniaque pecora & cũctam ſupellectilem: B
quicquid habere potuerãt, depopulati ſunt:
‡ tam vrbes, quàm viculos, & caſtella flam- 10
ma cõſumpſit. ‡ Et tulerunt prædam, & vni- 11
uerſa quæ ceperant tã ex hominibus quàm
ex iumentis, ‡ & adduxerunt ad Moyſen & 12
Eleazarum ſacerdotem, & ad omnẽ multi-
tudinẽ filiorũ Iſraël. reliqua autem vtenſi-
lia portauerunt ad caſtra in campeſtribus
Moab, iuxta Iordanẽ cõtra Iericho. ‡ Egreſsi 13
ſunt autem Moyſes & Eleazar ſacerdos, &
oẽs principes ſynagogę in occurſum eorum
extra caſtra. ‡ Iratusque Moyſes principibus 14
exercitus, tribunis & cẽturionibus qui vene G
rant de bello, ‡ ait, Cur fœminas reſeruaſtis? 15
Sup.25.a.2. ‡ Nónne iſtæ ſunt quæ ‖ deceperunt filios Iſ- 16
raël ad ſuggeſtionẽ Balaã, & præuaricari vos
fecerunt in Dñm ſuper peccato Phogor, vñ
& percuſſus eſt populus? ‡ Ergo cunctos in- 17
terficite quicquid eſt generis maſculini, etiã
in paruulis: & mulieres quæ nouerunt viros
in coitu, iugulate: ‡ puellas autem & omnes 18
fœminas virgines reſeruate vobis, ‡ & ma- 19
nete extra caſtra ſeptem diebus. Qui occide
rit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabi
tur die tertio & ſeptimo. ‡ Et de omni præ- 20
da ſiue veſtimentum fuerit, ſiue vas, & ali-
quid in vtenſilia præparatum, de caprarum
pellibus & pilis & ligno expiabitur. ‡ Elea- 21
zar quoque ſacerdos ad viros exercitus, qui
pugnauerant, ſic locutus eſt, Hoc eſt præce-
Exo.4.d.11. ptũ legis quod ‖ mandauit Dominus Moyſi,
‡ Aurum & argẽtum & æs & ferrum & plũ- 22

23 bum & ſtannum, ‡ & omne quod poteſt trã-
ſire per flammas, igne purgabitur, quicquid
autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua ex-
24 piationis ſanctificabitur: ‡ & lauabitis veſti-
menta veſtra die ſeptimo, & purificati poſt-
25 ea caſtra intrabitis. ‡ Dixit quoque Domi-
26 nus ad Moyſen, ‡ ᵃ Tolle ſummam eorum ᵃ Tolle. 4.
D quæ capta ſunt ab homine vſque ad pecus,
tu & Eleazar ſacerdos & principes vulgi:
27 ‡ diuideſque ex æquo prædam inter eos qui
pugnauerunt, egreſsique ſunt ad bellum, &
28 inter omnem reliquam multitudinem, ‡ &
ſeparabis partem Domino ab his qui pugna
uerunt & fuerunt in bello, vnam animã de
quingentis tã ex hominibus quàm ex bobus
29 & aſinis & ouibus, ‡ & dabis eam Eleazaro
30 ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt. ‡ Ex
E media quoque parte filiorum Iſraël accipies
quinquageſimum caput hominum & boũ
& aſinorum & ouium, cunctorumq; animã-
tium: & dabis ea Leuitis, qui excubant in cu
31 ſtodiis tabernaculi Domini. ‡ Feceruntque
Moyſes & Eleazarᵇ, ſicut præceperat Domi ᵇ ſacerdos 5.
32 nus. ‡ Fuit autem præda, quam exercitus ce-
perat, ouium ſexcenta ſeptuagintaquinque
33 millia, ‡ boum ſeptuagintaduo millia, ‡ aſi-
34 norũ ſexaginta millia & mille: ‡ animæ ho-
35 minum ſexus fœminei, quæ non cognoue-
36 rant viros, triginta duo millia. ‡ Dataq; eſt
media pars his qui in prælio fuerant, ouium
trecenta trigintaſeptem millia quingentæ:
37 ‡ è quibus in partẽ Domini ſupputatæ ſunt
38 oues ſexcentæ ſeptuagintaquinque. ‡ Et de
F bobus trigintaſex millibus, boues ſeptuagin-
39 ta & duo: ‡ de aſinis triginta millibus quin-
40 gẽtis, aſini ſexaginta vnus: ‡ de animabus ho
minum ſedecim millibus, ceſſerunt in partẽ
41 Domini trigintaduæ animæ. ‡ Tradiditque
Moyſes numerum primitiarum Domini E-
leazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatum
42 ‡ ex media parte filiorum Iſraël, quam ſepa-
43 rauerat his qui in prælio fuerant. ‡ De media
verò parte quæ contigerat reliquæ multitu-
dini, id eſt de ouibus trecentis triginta ſeptẽ
44 millibus quingẽtis, ‡ & de bobus trigintaſex
45 millibus, ‡ & de aſinis triginta millibꝰ quin-
46 gentis, ‡ & de hominibus ſedecim millibus,
47 ‡ tulit Moyſes quinquageſimum caput, &
G dedit Leuitis qui excubabãt in tabernaculo
48 Domini, ſicut præceperat Dñs. ‡ Cumque
acceſsiſſent principes exercitꝰ ad Moyſen, &
49 tribuni, centurioneſque dixerunt, ‡ Nos ſer-
ui tui recenſuimus numerum pugnatorum,
quos habuimus ſub manu noſtra, & ne vnus
50 quidem defuit. ‡ Ob hanc cauſam offerimus
in donariis Domini ſinguli quod in præda
auri potuimus inuenire, periſcelides & ar-
millas, annulos & dextralia ac murenulas,
51 vt depreceris pro nobis Dominum. ‡ Suſce-
peruntque Moyſes & Eleazar ſacerdos om-
52 ne aurum in diuerſis ſpeciebus, ‡ ᵃ pondoᵛ ſe- ᵃ pondere ſanctuarij 7.
decim millia, ſeptingentos quinquaginta ſi-
53 clos, à tribunis & cẽturionibus. ‡ Vnuſquiſ-
que enim quod in præda rapuerat, ſuũ erat.
54 ‡ Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum
teſtimonij in monumentum filiorum Iſraël
coram Domino.

CAP.

CAP. XXXII.

Filij autem Ruben & Gad habebāt peco- 1
ra multa, & erat illis in iumētis infinita A
ſubſtantia. Cumq; vidiſſent Iazer & Galaad
aptas animalibus alendis terras, ‡ venerunt 2
ad Moyſen & ad Eleazarum ſacerdotem, &
principes multitudinis, atq; dixerūt, ‡ Ata- 3
roth, & Dibō, & Iazer, & Nemra, Heſebon, &
Eleale, & Sabā, & Nebo, & Beon, ‡terra quā 4
percuſſit Dñs in cōſpectu filiorū Iſraël, re-
gionis uberrimæ eſt ad paſtū animaliū: &
nos ſerui tui habemus iumenta plurima:
‡precamurq; ſi inuenimus gratiā corā te, vt 5
des nobis famulis tuis eā in poſſeſsionē, nec
facias nos trāſire Iordanem. ‡Quibus reſpō 6
dit Moyſes, Nunquid fratres veſtri ibūt ad B
pugnā, & vos hic ſedebitis? ‡Cur ſubuertitis 7
mentes filiorū Iſraël, ne tranſire audeant in
locū quē eis daturus eſt Dominus? ‡ nōnne 8
ita egerunt patres veſtri quādo miſi de Ca-
Sup.13.c.14. deſ-barne ad explorandā terrā? ‡ ‖Cumque 9
veniſſent vſq; ad Vallem-botri, luſtrata om
ni regione, ſubuerterunt cor filiorū Iſraël, vt
Sup.14.c.28 nō intrarent fines quos eis Dñs dedit. ‡Qui 10
iratus iurauit, dicēs, ‡‖Si videbunt homines 11
iſti qui aſcenderūt ex Aegypto à viginti an-
nis & ſupra, terrā quā ſub iuramēto pollici-
tus ſum Abrahā, Iſaac, & Iacob: & noluerūt
ſequi me, ‡præter Caleb filiū Iéphone Cene- 12
zæū, & Ioſue filiū Nun: iſti impleuerūt vo- C
luntatē meā. ‡Iratusq; Dñs aduerſum Iſraël, 13
circunduxit eū per deſertū quadraginta an-
nis, donec cōſumeretur vniuerſa generatio
quæ fecerat malū in conſpectu eius. ‡Et ec- 14
ce, inquit, vos ſurrexiſtis pro patrib⁹ veſtris,
incrementa, & alumni hominū peccatorū,
vt augeretis furorem Domini cōtra Iſraël.
‡Quòd ſi nolueritis ſequi eū, in ſolitudine 15
populū derelinquet, & vos cauſa eritis necis
omniū. ‡At illi propè accedētes, dixerūt, Cau 16
las ouiū fabricabimus, & ſtabula iumento-
rum, paruulis quoq; noſtris vrbes munitas:
‡nos autē ipſi armati & accincti pergemus 17
ad prælium ante filios Iſraël, donec introduca-
mus eos ad loca ſua. Paruuli noſtri & quic-
quid habere poſſumus, erunt in vrbibus mu
ratis, propter habitatorum inſidias. ‡ Non 18
reuertemur in domos noſtras, vſquedū poſ- D
ſideant filij Iſraël hæreditatem ſuam: ‡ nec 19
quicquam quærenus trans Iordanem, quia
iam habemus noſtrā poſſeſsionē in orientali
Ioſue 1.c.13. eius plagā. ‡ Quibus Moyſes ait, ‖Si facitis 20
quod promittitis, expediti pergite coram Do
mino ad pugnā: ‡& omnis vir bellator arma 21
tus Iordanem tranſeat, donec ſubuertat Do-
minus inimicos ſuos, ‡& ſubijciatur ei om- 22
nis terra: tūc eritis inculpabiles apud Domi
num & apud Iſraël, & obtinebitis regiones
quas vultis corā Dño. ‡ Sin autem quod di- 23
citis, nō feceritis, nulli dubium eſt quin pec-
cetis in Deum: & ſcitote quoniam peccatū E
veſtrum apprehendet vos. ‡Aedificate ergo 24
vrbes paruulis veſtris, & caulas & ſtabula o-
uibus ac iumētis: & quod polliciti eſtis im-
plete. ‡Dixerūtq; filij Gad & Ruben ad Moy 25
ſen, Serui tui ſumus: faciem⁹, quod iubet do-
minus noſter. ‡ Paruulos noſtros & mulie- 26
res, & pecora, ac iumēta relinquemus in vr-
27 bibus Galaad: ‡nos autem famuli tui omnes
expediti pergemus ad bellū, ſicut tu domine
28 loqueris. ‡‖Præcepit ergo Moyſes Eleazaro Ioſue 4.c.12.
ſacerdoti, & Ioſue filio Nun, & principibus
familiarum per tribus Iſraël, & dixit ad eos,
29 ‡Si trāſierint filij Gad, & filij Ruben vobiſcū
Iordanem omnes armati ad bellum coram
Domino, & vobis fuerit terra ſubiecta: date
30 eis Galaad in poſſeſsionem. ‡Sin autem no-
F luerint tranſire armati vobiſcum in Terrā-
Chanáan, inter vos habitādi accipiant loca.
31 ‡Reſponderuntque filij Gad, & filij Ruben,
Sicut locutus eſt dominus ſeruis ſuis⁹ ita fa-
32 ciemus: ‡ipſi armati pergemus corā domino
in Terrā-Chanáan, & poſſeſsionē iam ſuſce-
33 piſſe nos cōfitemur trans Iordanē. ‡‖Dedit Ioſ.13.b.8.
itaq; Moyſes filiis Gad & Rubē, & dimidiæ 22.a.4.
tribui Manaſſe filij Ioſeph regnū Sehō regis Deut.3.b.12.
Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, & a.1.
terrā eorum cū vrbibus ſuis per circuitum.
34 ‡Igitur extruxerunt filij Gad, Dibō, & Ata-
35 roth, & Aroer, ‡ & Roth, & Sophan, & Iazer,
36 & Iegbaa, ‡& Beth-nemra, & Beth-aran, vr-
37 bes munitas, & caulas pecoribus ſuis. ‡ Filij
verò Ruben ædificauerūt Heſebō, & Eleale,
38 & Chariathâim, ‡& Nabo, & Baal-meō ver-
ſis nominibus, Sabama quoque: imponentes
39 vocabula vrbibus quas extruxerāt. ‡‖Porrò Gen.50.d.23
filij Machir, filij Manaſſe perrexerunt in Ga
laad, & vaſtauerunt eā interfecto Amorrhæo
40 habitatore eius. ‡Dedit ergo Moyſes Terrā-
Galaad Machir filio Manaſſe, qui habitauit
41 in ea. ‡Iair autem filius Manaſſe abiit, & oc-
cupauit vicos eius, quos appellauit Hauoth-
42 Iair, id eſt, villas Iair. ‡ Nobe quoque perre-
xit, & apprehēdit Chanath cum viculis ſuis:
vocauitque eam ex nomine ſuo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HAE ſunt manſiones filiorum Iſraël,
A qui egreſsi ſunt de Aegypto per tur-
2 mas ſuas in manu Moyſi & Aarō, ‡ quas de-
ſcripſit Moyſes iuxta caſtrorū loca, quæ Dñi
3 iuſsione mutabant. ‡‖Profecti igitur de Ra- Exo.12.f.37
meſſe mēſe primo, quintadecima die menſis
primi, altera die Phaſe filij Iſraël a.3.
in manu excelſa, vidētibus cūctis Aegyptiis,
4 ‡& ſepeliētibus primogenitos quos percuſ-
ſerat Dominus (nam & in diis eorum exer-
5 cuerat vltionem) ‡caſtrametati ſunt in So-
6 coth. ‡Et de Socoth venerūt in Etham, quæ
7 eſt in extremis finibus ſolitudinis. ‡ ‖Inde Exo.13.d.20.
egreſsi venerunt contra Phi-hahiroth, quæ
reſpicit Beel-ſephon, & caſtrametati ſunt
8 ante Magdalum. ‡ ‖Profectique de Phi-ha- Exo.14.e.22
hiroth, tranſierūt per mediū mare in ſolitu-
B dinem: & ambulantes tribus diebus per de-
ſertum Etham, caſtrametati ſunt in Mara.
9 ‡‖Profectiq; de Mara venerūt in Elim, vbi Exo.15.e.27
erant duodecim fontes aquarū, & palmæ ſe-
10 ptuaginta: ibique caſtrametati ſunt. ‡ Sed &
inde egreſsi, fixerūt tentoria ſuper Mare ru-
11 brū. ‖Profectiq; de Mari-rubro, ‡caſtrameta Exo.16.a.1.
12 ti ſunt in deſerto Sin. ‡Vnde egreſsi, venerūt
13 in Daphca. ‡ Profectique de Daphca, caſtra-
14 metati ſunt in Alus. ‡‖ Egreſsique de Alus, Exo.17.a.1.
in Raphidim fixere tentoria, vbi populo de-

fuit

Exo.19.a.1. fuit aqua ad bibendum. ‡ ‖ Profectique de 15
Raphidim, caſtrametati ſunt in deſerto Si- C
nai. ‡Sed & de ſolitudine Sinai egreſsi, vene 16
rũt ad Sepulchra-cõcupiſcẽtiæ. ‡Profectique 17
de Sepulchris-cõcupiſcẽtiæ, caſtrametati ſũt
Sup.11.g.35. in Haſeroth. ‡ ‖ Et de Haſeroth venerunt in 18
Rethma. ‡Profectiq; de Rethma, caſtrame- 19
Sup.13.a.2. tati ſunt in Rẽmon-phares. ‡ ‖ Vnde egreſ- 10
ſi, venerunt in Lebna. ‡De Lebna caſtrame- 21
tati ſunt in Reſſa. ‡ Egreſsique de Reſſa, ve- 22
nerunt in Ceelatha. ‡ Vnde profecti, caſtra- 23
metati ſunt in monte Sepher. ‡ Egreſsi de 24
monte Sepher venerunt in Harada. ‡ Inde 25
proficiſcẽtes, caſtrametati ſunt in Maceloth.
‡Profectique de Maceloth, venerũt in Thá- 26
hath. ‡De Tháhath caſtrametati ſunt in Tha 27
re. ‡Vnde egreſsi, fixêre tentoria in Methca· 28
‡Et de Methca caſtrametati ſunt in Heſmo 29
Deu.10.b.6. na. ‡ ‖ Profectique de Heſmona, venerunt in D
Moſeroth. ‡ Et de Moſeroth caſtrametati 30
ſunt in Bene-iaacã. ‡Profectiq; de Bene-iaa- 31
cã, venerũt in montẽ Gadgad. ‡Vnde profe- 32
cti, caſtrametati ſunt in Ietebátha. ‡ Et de 33
Ietebátha venerũt in Hebrona. ‡Egreſsique 34
de Hebrona, caſtrametati ſunt in Aſion-ga- 35
ber. ‡Inde profecti, venerũt in deſertũ Sin, 36
Sup.20.d. hæc eſt Cades. ‡ ‖ Egreſsiq; de Cades, caſtra- 37
22.25. metati ſunt in mõte Hor, in extremis finib⁹ E
Deu.32.g.50. Terræ-Edom. ‡ ‖ Aſcẽditque Aaron-ſacer- 38
&.3. dos in montẽ Hor iubente Domino: & ibi
mortuus eſt anno quadrageſimo egreſsionis
filiorũ Iſraël ex Aegypto, menſe quinto, pri-
ma die mẽſis, ‡cùm eſſet annorum centum 39
Supr.21.a. vigintitriũ. ‡ ‖ Audiuitque Chananæus rex 40
Arad, qui habitabat ad meridiẽ, in terram-
Chanáã veniſſe filios Iſraël. ‡ Et profecti de 41
monte Hor caſtrametati ſunt in Salmona.
Sup.21.c.10. ‡Vnde egreſsi, venerũt in Phunon. ‡ ‖ Pro- 42
fectique de Phunõ, caſtrametati ſunt in O- 43
both. ‡Et de Oboth venerũt in Ie-abarim, 44
quæ eſt in finibus Moabitarũ. ‡ Profectique 45
de Ie-abarim, fixêre tẽtoria in Dibon gad. F
‡Vnde egreſsi, caſtrametati ſunt in Helmõ- 46
deblathàim. ‡Egreſsique de Helmõ-debla- 47
thàim, venerunt ad montes Abarim contra
Nabo. ‡ Profectique de montibus Abarim, 48
tranſierũt ad campeſtria Moab, ſupra Iorda-
nem, contra Iericho. ‡ Ibique caſtrametati 49
ſunt de Beth-ſimoth vſq; ad Abel-ſathim in
planioribus locis Moabitarũ. ‡ vbi locutus 50
eſt Dominus ad Moyſen: ‡Præcipe filiis Iſ- 51
raël & dic ad eos, Quã do tráſieritis Iordanẽ,
intrãtes Terram-Chanáan, ‡ diſperdite cun- 52
ctos habitatores terræ illius: cõfringite titu- G
los, & ſtatuas comminuite, atque omnia ex-
celſa vaſtate, ‡mundantes terram, & habitã- 53
tes in ea, ego enim dedi vobis illam in poſ-
Deu.7.a.1. ſeſsionẽ. ‡ quam diuidetis vobis ſorte. Plu- 54
Ioſu.11. b.11. ribus dabitis latiorem, & paucioribus angu-
ſtiorem. Singulis vt ſors ceciderit, ita tribue
tur hęreditas. Per tribus & familias poſſeſsio
diuidetur. ‡Sin autem nolueritis interficere 55
habitatores terræ, qui remanſerint, erunt vo
bis quaſi claui in oculis, & lanceæ in lateri-
bus, & aduerſabuntur vobis in terra habita-
tionis veſtræ: ‡& quicquid illis cogitaueram 56
facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ‡ Præcipe filiis Iſraël, & dices ad
A eos, Cùm ingreſsi fueritis Terrã-Chanáan,
& in poſſeſsionem vobis ſorte ceciderit, his
3 finibus terminabitur, ‡ ‖ Pars meridiana in- Ioſue 15.a.
cipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edom:
& habebit terminos contra orientem mare
4 ſalſiſsimum: ‡qui circuibunt auſtralem pla
gam per Aſcẽſum-ſcorpionis, ita vt tranſeãt
in Senna, & perueniant ad meridiẽ vſque ad
Cadesbarne, vnde egredietur cõfinia ad vil-
lam nomine Adar, & tendent vſque ad Aſe-
5 mona. ‡ ibitque per gyrum terminus ab
Aſemona, vſque ad torrentẽ Aegypti, & ma-
6 gni maris littore finietur. ‡Plaga autem oc-
B cidentalis à mari magno incipiet, & ipſo
7 fine claudetur. ‡ Porrò ad ſeptentrionalem
plagam à mari magno termini incipiẽt, per-
8 uenientes vſque ad montem altiſsimum, ‡à
quo ª venient⁹ in Emath vſque ad terminos ª venies G.
9 Sedáda, ‡ibuntque cõfinia vſque ad Zephro-
na, & villam Enan. hi erunt termini in parte
10 Aquilonis. ‡ Inde metabuntur fines contra
orientalem plagam de villa Enan vſque Se-
11 pháma. ‡& de Sepháma deſcendent terminĩ
in Reblátha contra fontem Daphnim: inde
C peruenient cõtra orientẽ ad mare Cenéreth,
12 ‡& tendent vſque ad Iordanem, & ad vlti-
mũ ſalſiſsimo claudentur mari. Hanc habe-
13 bitis terrã per fines ſuos in circuitu. ‡ Præ-
cepitque Moyſes filiis Iſraël, dicẽs, Hæc erit
terra quam poſsidebitis ſorte, & quã iuſsit
Dominus dari nouem tribubus, & dimidiæ
14 tribui. ‡Tribus enim filiorum Ruben per fa-
milias ſuas, & tribus filiorum Gad iuxta co-
gnationum numerum, media quoque tribus
15 Manaſſe, ‡id eſt duæ ſemis tribus acceperunt
D partem ſuam trans Iordanem cõtra Iericho
16 ad orientalem plagam. ‡Et ait Dominus ad
17 Moyſen, ‡ ‖ Hæc ſunt nomina virorum qui Ioſ.24.d.
terram vobis diuident, Eleazar ſacerdos, &
18 Ioſue filius Nun, ‡& ſinguli principes de tri
19 bubus ſingulis, ‡ quorũ iſta ſunt vocabula:
20 De tribu Iuda, Caleb filius Iéphone. ‡ De
21 tribu Simeõ, Samuel fili⁹ Ammiud. ‡De tri-
22 bu Ben-iamin, Elidad filius Chaſelon. ‡ De
23 tribu filiorũ Dan, Bocci filius Iogli. ‡Filiorũ
Ioſeph de tribu Manaſſe, Haniel fili⁹ Ephod.
24 ‡De tribu Ephráim, Camuel filius Seph-
25 than. ‡De tribu Zabulõ, Eliſaphã filius Phar
26 nach. ‡ De tribu Iſſachar, dux Phaltiel filius
27 Ozan. ‡ De tribu Aſer, Ahiud filius Salomi.
28 ‡De tribu Nephthali, Phedaël filius Am-
29 miud. ‡ Hi ſunt quibus præceperat Dñs vt
diuiderent filiis Iſraël Terram-Chanáan.

CAP. XXXV.

1 HAEc quoque locutus eſt Dñs ad Moy-
A ſen in campeſtribus Moab ſupra Ior-
2 danem, cõtra Iericho, ‡ ‖ Præcipe filiis Iſraël Ioſ.21.a.2.
3 vt dent Leuitis de poſſeſsionibus ſuis ‡ vr-
bes ad habitandũ, & ſuburbana earũ per cir-
cuitum: vt ipſi in oppidis maneãt, & ſubur-
4 bana ſint pecoribus ac iumẽtis: ‡quæ à mu-
ris ciuitatum forinſecus, per circuitũ, mille
5 paſſuum ſpatio tendẽtur. ‡contra orientem
duo millia erunt cubiti, & contra meridiem
ſimili-

ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoque
quod reſpicit ad occidentē, eadē mēſura erit,
& ſeptentrionalis plaga æquali termino fi-
nietur. eruntq; vrbes in medio, & foris ſub-
Ioſ.21.a.2 urbana. ‡ De ipſis autē oppidis, quæ Leuitis 6
Deu.4.g.41. dabitis, ſex erūt in fugitiuorū auxilia ſepara
ta, vt fugiat ad ea qui fuderit ſanguinem: &
exceptis his alia quadragintaduo oppida,
‡ id eſt ſimul quadragintaocto cum ſubur- 7
banis ſuis. ‡ Ipſæque vrbes quæ dabuntur de 8
poſſeſſionibus filiorū Iſraël, ab his qui plus B
habēt, plures auferētur: & qui minus, paucio
res. ſinguli iuxta menſuram hæreditatis ſuæ
dabūt oppida Leuitis. ‡ Ait Dñs ad Moyſen, 9
Deu.19.a.2. ‡ Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos, Quā 10
Ioſu.20.a.2. do tranſgreſſi fueritis Iordanē in Terram-
Chanáan, ‡ decernite quæ vrbes eſſe debeāt 11
in præſidia fugitiuorū, qui nolentes ſangui-
nē fuderint: ‡ in quibus cū fuerit profugus, 12
cognatus occiſi nō poterit eum occidere, do-
nec ſtet in conſpectu multitudinis, & cauſa
illius iudicetur. ‡ De ipſis autē vrbibus quæ 13
ad fugitiuorū ſubſidia ſeparātur, ‡ tres erunt 14
trans Iordanē, & tres in Terra Chanáan. ‡ tā 15
filiis Iſraël, quàm aduenis atque peregrinis,
vt cōfugiat ad eas qui nolens ſanguinē fu-
derit. ‡ Si quis ferro percuſſerit, & mortuus 16
fuerit qui percuſſus eſt: reus erit homicidij,
& ipſe morietur. ‡ Si lapidē iecerit, & ictus 17
occubuerit: ſimiliter punietur. ‡ Si ligno 18
percuſſus interierit: percuſſoris ſanguine vin C
dicabitur. ‡ Propinquus occiſi, homicidam 19
interficiet: ſtatim vt apprehēderit eum, * in-
* interficiet 6. terficiet. ‡ Si per odium quis hominē im- 20
pulerit, vel iecerit quippiā in eum per inſi-
Deu.19.c.11. dias: ‡ aut cùm eſſet inimicus, manu percuſ- 21
ſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homi-
cidij reus erit. cognatus occiſi ſtatim vt inue
*.2. nerit eū, iugulabit. ‡ Quòd ſi fortuitu, & * 22
abſque odio, ‡ & inimicitiis quicquā horum 23
fecerit, ‡ & hoc audiente populo fuerit com- 24
probatū, atq; inter percuſſorē & propinquū
ſanguinis quæſtio vētilata: ‡ liberabitur in- 25
nocēs de vltoris manu, & reducetur per ſen-
tentiam in vrbem ad quam confugerat, ma-
nebitq; ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo
ſancto vnctus eſt, moriatur. ‡ Si interfector 26
extra fines vrbium quæ exulibus deputatæ D
ſunt, ‡ fuerit inuētus, & percuſſus ab eo qui 27
vltor eſt ſanguinis: abſq; noxa erit qui eum
occiderit. ‡ debuerat enim profugus vſque 28
ad mortē Pontificis in vrbe reſidere. poſtquā
autē ille obierit, homicida reuertetur in ter-
ram ſuā. ‡ Hæc ſempiterna erunt, & legiti- 29
ma in cunctis habitationibus veſtris. ‡ Ho- 30
micida ſub teſtibus punietur: ad vnius teſti-
moniū nullus condemnabitur. ‡ Nō accipie- 31
tis pretium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſta-
tim & ipſe morietur. ‡ Exules & profugi an- 32
te mortem Pontificis nullo modo in vrbes
ſuas reuerti poterunt: ‡ ne polluatis terram 33
habitationis veſtræ quæ inſontiū cruore ma-
culatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per e-
ius ſanguinē qui alterius ſanguinē fuderit.
‡ Atque ita emūdabitur veſtra poſſeſſio mo 34
commorante vobiſcū: ego enim ſum Do-
minus qui habito inter filios Iſraël.

## CAP XXXVI.

1 ACceſſerunt autē & principes familiarū
A Galaad filij Machir, filij Manaſſe de ſtir
pe filiorū Ioſeph: locutiq; ſunt Moyſi coram
2 principibus Iſraël, atq; dixerunt, ‡ Tibi Do- Sup.27.a.1 Ioſ.17.a.4
mino noſtro præcepit Dominus vt terram
ſorte diuideres filiis Iſraël, & vt filiabus Sal-
phaad fratris noſtri dares poſſeſſionē debi-
3 tam patri: ‡ quas ſi alterius tribus homines
vxores acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, &
trāſlata ad aliam tribum de noſtra hæredita-
4 te minuetur: ‡ atq; ita fiet, vt cùm iubileus,
B id eſt quinquageſimus annus remiſſionis ad-
uenerit, cōfundatur ſortium diſtributio, &
5 aliorū poſſeſſio ad alios tranſeat. ‡ Reſpōdit
Moyſes filiis Iſraël, & Domino præcipiente
ait, Rectè tribus filiorum Ioſeph locuta eſt,
6 ‡ & hæc lex ſuper filiabus Salphaad à Domi-
no promulgata eſt: Nubant quibus volunt, Tob.7.c.15.
7 tantùm vt ſuæ tribus hominibus: ‡ ne com-
C miſceatur poſſeſſio filiorū Iſraël de tribu in
tribum. Omnes enim viri ducent vxores de
8 tribu & cognatione ſua: ‡ & cunctæ fœminæ
de eadē tribu maritos accipient: vt hæredi-
9 tas permaneat in familiis, ‡ nec ſibi miſcean-
10 tur tribus, ſed ita maneant ‡ vt à Domino
ſeparatæ ſunt. Feceruntq; filiæ Salphaad vt
11 fuerat imperatum: ‡ & nupſerunt Maala, &
Therſa, & Hegla, & Melcha, & Noa filiis pa-
12 trui ſui ‡ de familia Manaſſe, qui fuit filius
Ioſeph: & poſſeſſio quæ illis fuerat attribu-
ta, manſit in tribu & familia patris earum.
13 ‡ Hæc ſunt mandata atque iudicia quæ mā-
dauit Dominus per manum Moyſi ad filios
Iſraël, in campeſtribus Moab ſupra Iorda-
nem contra Iericho.

# LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM, ID EST, HAEC SVNT VERBA.

## CAP. I.

1 HAec ſunt verba quæ locutus eſt
A Moyſes ad omnē Iſraël trans Ior-
danē in ſolitudine campeſtri, con-
tra Mare-rubrum, inter Pharan & Thophel
& Laban & Haſeroth, vbi auri eſt plurimū:
2 ‡ Vndecim diebus de Horeb per viam mō-
3 tis Seir vſque ad Cades-barne. ‡ Quadrage-
ſimo anno, vndecimo menſe, prima die mē-
ſis locutus eſt Moyſes ad filios Iſraël omnia
quæ præceperat illi Dominus vt diceret eis:
4 ‡ poſtquam percuſſit Sehon regem A- Nu.21.e.24.
morrhæorum, qui habitauit in Heſebon: &
Og regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth, &
5 in Edraï ‡ trans Iordanem in Terra-Moab.
B Cœpitque Moyſes explanare legem & dice-
6 re: ‡ Dominus Deus noſter locutus eſt ad
nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quod in
7 hoc monte manſiſtis: ‡ reuertimini & veni-
te ad montem Amorrhæorum, & ad cætera
quæ ei proxima ſunt campeſtria atq; mon-
tana & humiliora loca contra meridiem, &
iuxta littus maris, Terram Chananæorum,
& Libani vſque ad flumē magnum Euphrá-
8 ten. ‡ En, inquit, tradidi vobis: ingredimini
& poſsi-

& poſsidete eam, ſuper qua iurauit Dñs pa-
tribus veſtris Abrahã, Iſaac, & Iacob, vt da-
Exo.18.c.19. ret illĩ eis, & ſemini eorũ poſt eos. ‡ Dixiq́; 9
vobis illo in tẽpore, ‡ Nõ poſſum ſolus ſuſti- 10
nere vos: ‡ quia Dñs Deus veſter multipli- C
cauit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ cæli, plu-
rimi. ‡ (Dñs Deus patrũ veſtrorũ addat ad 11
hunc numerũ multa millia, & benedicat vo-
bis ſicut locutus eſt.) ‡ Nõ valeo ſolus nego- 12
tia veſtra ſuſtinere, & põdus ac iurgia. ‡ Da- 13
te ex vobis viros ſapiẽtes & gnaros, & quo-
rũ cõuerſatio ſit probata in tribubus veſtris,
vt ponã eos vobis principes. ‡ Tunc reſpon- 14
diſtis mihi: Bona res eſt quã vis facere. ‡ Tu- 15
liq́; de tribubus veſtris viros ſapientes & no-
biles, & conſtitui eos principes, tribunos, &
centuriones, & quinquagenarios ac decanos,
qui docerent vos ſingula. ‡ Præcepiq́; eis, di- 16
Ioan.7.d.24 cens: Audite illos, ‖ & quod iuſtũ eſt iudica-
Infr.16.d.18 te: ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus. ‡ ‖ Nul- 17
Leu.19.c.15 la erit diſtãtia perſonarũ, ita paruũ audietis
Pro.24.e.24 vt magnũ: nec accipietis cuiuſquã perſonã,
Eccl.42.a.1 quia Dei iudiciũ eſt. Quòd ſi difficile vobis
Iacob.2.a.2 viſum aliquid fuerit, referte ad me, & ego
audiã. ‡ Præcepiq́; omnia quæ facere debere- 18
tis. ‡ Profecti autẽ de Horeb, trãſiuimus per 19
..8. eremũ terribilẽ & maximã ſolitudinẽ, quã D
vidiſtis, per viam mõtis Amorrhæi, ſicut præ
ceperat Dñs Deus noſter nobis. Cumq́; ve-
niſſemus in Cades-barne, ‡ dixi vobis: Veni- 20
ſtis ad mõtem Amorrhæi, quẽ Dñs Deus no-
ſter daturus eſt nobis. ‡ Vide terram quam 21
Dominus Deus tuus dat tibi: aſcende & poſ-
ſide eam, ſicut locutus eſt Dñs Deus noſter
patribus tuis: noli timere, nec quicquam pa-
Num.13.a.4 ueas. ‡ Et acceſsiſtis ad me omnes, atque di- 22
xiſtis: Mittamus viros qui conſyderent ter-
ram: & renuntient per quod iter debeamus
aſcendere, & ad quas pergere ciuitates. ‡ Cũ- 23
que mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis
duodecim viros, ſingulos de tribubus ſuis.
Nu.13.d.24 ‡ Qui cũ perrexiſſent, & aſcẽdiſſent in mõta- 24
na, venerũt vſq; ad Vallem-botri: & cõſide-
rata terra ‡ ſumẽtes de fructibus eius, vt o- 25
ſtẽderent hubertatẽ, attulerunt ad nos, atque
dixerunt: Bona eſt terra quam Dominus E
Deus noſter daturus eſt nobis. ‡ Et noluiſtis 26
aſcendere, ſed increduli ad ſermonẽ Domi-
treſtrl 6. nĩ Dei noſtri, ‡ murmuraſtis in tabernaculis 27
veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Dominus, &
idcirco eduxit nos de Terra-Aegypti, vt tra-
deret nos in manu Amorrhæi, atq; deleret.
‡ Quò aſcendemus? nuntij terruerunt cor 28
noſtrum, dicentes: Maxima multitudo eſt, &
nobis ſtatura procerior: vrbes magnæ, & ad
cælum vſq; munitæ, filios Enacim vidimus
ibi. Et dixi vobis: ‡ Nolite metuere, nec ti- 29
meatis eos: ‡ Dominus Deus qui ductor eſt 30
veſter, pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in
Aegypto cunctis videntibus. ‡ & in ſolitudine 31
ipſi vidiſtis. Portauit te Domin⁹ Deus tuus,
vt ſolet homo geſtare paruulũ filium ſuum,
in omni via per quam ambulaſtis, donec ve-
niretis ad locum iſtum. ‡ Et nec ſic quidem 32
credidiſtis Domino Deo veſtro, ‡ qui præ- 33
Exo.13.d.21 ceſsit vos in via, & metatus eſt locũ in quo
tentoria figere deberetis, ‖ nocte oſtendens F
vobis iter per ignẽ, & die per columnã nu- Nu.14.d.20
34 bis. ‡ Cumq́; audiſſet Dominus vocem ſer-
35 monũ veſtrorũ, iratus iurauit & ait: ‡ Nõ vi-
debit quiſpiam de hominibus generationis
huius peſsimæ terram bonã, quam ſub iura-
36 mẽto pollicitus ſum patribus veſtris: ‡ præ-
ter Caleb filium Iephone. ipſe enim videbit
eam, & ipſi dabo terrã quã calcauit, & filiis
37 eius, quia ſecutus eſt Dominũ. ‡ Nec miran-
da indignatio in populũ, cùm mihi quoque
iratus Dominus propter vos dixerit: ‖ Nec Nu.20.b.12
38 tu ingredieris illuc: ‡ ſed Ioſue filius Nun
miniſter tuus, ipſe intrabit pro te. hunc ex-
hortare, & robora, & ipſe ſorte terrã diuidet
39 Iſraëli. ‡ Paruuli veſtri, de quibus dixiſtis
quòd captiui ducerẽtur, & filij qui hodie bo
ni ac mali ignorant diſtantiã, ipſi ingredien-
tur: & ipſis dabo terrã, & poſsidebunt eam.
40 ‡ Vos autẽ reuertimini & abite in ſolitudinẽ
41 per viam Maris-rubri. ‡ ‖ Et reſpõdiſtis mi- Nu.14.f.40
G hi: Peccauimus Domino: aſcendemus & pu-
gnabimus, ſicut præcepit Dominus Deus no
ſter. Cumque inſtructi armis pergeretis in
42 montẽ, ‡ ait mihi Dominus: Dic ad eos: No-
lite aſcendere, neq; pugnetis, non enim ſum
vobiſcũ: ne cadatis coram inimicis veſtris.
43 ‡ Locutus ſum, & non audiſtis: ſed aduerſan
tes imperio Domini, & tumentes ſuperbia
44 aſcendiſtis in montẽ. ‡ Itaq; egreſſus Amor-
rhæus, qui habitabat in montibus, & ob-
uiam veniens perſecutus eſt vos, ſicut ſolent
apes perſequi: & cecidit de Seir vſque Hor-
45 ma. ‡ Cumq́; reuerſi ploraretis coram Do-
mino, nõ audiuit vos, nec voci veſtræ voluit
46 acquieſcere. ‡ Sediſtis ergo in Cades-barne
multo tempore.

## CAP. II.

1 PRofectiq́; inde venimus in ſolitudinẽ,
A quæ ducit ad Mare-rubrum, ſicut mihi
dixerat Dominus: & circuiuimus montem
2 Seir longo tempore. ‡ Dixitq́; Dominus ad
3 me: ‡ Sufficit vobis circuire montẽ iſtum: ite
4 cõtra aquilonẽ: ‡ & populo præcipe dicens:
Tranſibitis per terminos fratrũ veſtrorũ fi-
liorum Eſau, qui habitant in Seir, & time-
5 bunt vos. ‡ Videte ergo diligenter ne mo-
ueamini contra eos. neque enim dabo vo-
bis de terra eorum quantũ poteſt vnius pe-
dis calcare veſtigium, quia in poſſeſsionem
6 Eſau dedi montem Seir. ‡ Cibos emetis ab
eis pecunia, & comedetis: aquã emptam hau
7 rietis, & bibetis. ‡ Dominus Deus tuus be-
nedixit tibi in omni opere manuum tuarũ:
B nouit iter tuum, quomodo tranſieris ſoli-
tudinem hanc magnam per quadraginta an-
nos, habitans tecum Dominus Deus tuus, &
8 nihil tibi defuit. ‡ Cumq́; tranſiſſemus fra-
tres noſtros filios Eſau, qui habitabãt in Seir
per viam campeſtrem de Elath, & de Aſion-
gaber, venimus ad iter quod ducit in deſer-
9 tum Moab. ‡ Dixitque Dominus ad me:
Non pugnes contra Moabitas, nec ineas ad-
uerſus eos prælium: non enim dabo tibi quic-
quam de terra eorum, quia filiis Loth tradi-
10 di Ar in poſſeſsionẽ. ‡ Emim primi fuerunt
habitatores eius, popul⁹ magnus, & validus,
11 & tam excelſus vt de Enacim ſtirpe, ‡ quaſi

g.gan-

gigantes crederẽtur, & eſſent ſimiles filiorũ C
Enacim. Deniq; Moabitæ appellant eos E-
[b]Horrhæi s. mim. ‡In Seir autẽ prius habitauerũt [b]Hor- 12
rim': quibus expulſis atq; deletis habitaue-
rũt filij Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſ-
ſeſsionis ſuæ, quam dedit illi Dñs. ‡Surgẽ- 13
tes ergo vt transiremus torrentem Zared,
venimus ad eum. ‡Tẽpus autẽ quo ambula- 14
uimus de Cades-barne vſq; ad tranſitũ tor-
rentis Zared, triginta & octo annorũ fuit: do
nec cõſumeretur omnis generatio hominũ
bellatorũ de caſtris, ſicut iurauerat Domi-
nus: ‡cuius manus fuit aduerſum eos, vt in- 15
terirent de caſtrorũ medio. ‡Poſtquàm aũt 16
vniuerſi ceciderũt pugnatores, ‡locutus eſt 17
Dominus ad me, dicens: ‡Tu tranſibis hodie 18
terminos Moab, vrbẽ nomine Ar: ‡& acce- 19
dens in vicina filiorũ Ammon, caue ne pu- D
gnes cõtra eos, nec mouearis ad prælium: non
enim dabo tibi de terra filiorũ Ammõ, quia
filiis Loth dedi eam in poſſeſsionem. ‡Terra 20
gigantũ reputata eſt: & in ipſa olim habita-
uerunt gigantes, quos Ammonitæ vocant
Zomzommim: ‡populus magnus, & proce- 21
ræ longitudinis, ſicut Enacim, quos deleuit
Dominus à facie eorum: & fecit illos habi-
tare pro eis, ‡ſicut fecerat filiis Eſau qui ha- 22
bitant in Seir, delens Horrhæos, & terrã eo-
rum illis tradens, quã poſsident vſq; in præ
ſens. ‡Heuæos quoq; qui habitabant in Ha- 23 B
ſerim vſq; Gazam, Cappadoces expulerunt:
qui egreſsi de Cappadocia deleuerunt eos, E
& habitauerunt pro illis. ‡Surgite & trãſite 24
torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua
Sehon regẽ Heſebon Amorrhæũ, & terram
eius incipe poſsidere, & committe aduerſus
eum prælium. ‡Hodie incipiam mittere ter- 25
rorem atq; formidinẽ tuam in populos qui
habitant ſub omni cælo: vt audito nomine
tuo paueant, & in morem parturientiũ con-
Num.21. d.21. tremiſcant, & dolore teneantur. ‡[Miſi ergo 26
nuntios de ſolitudine Cademoth ad Sehon
[a]Trãſibo s. regẽ Heſebon verbis pacificis dicẽs: ‡[a]Tran- 27
[b]gradiar via: nõ declinabo s. ſibimus' per terrã tuam, publica [b]gradiemur
via: non declinabimus' neq; ad dextram, ne-
que ad ſiniſtram. ‡ Alimenta pretio vende 28
[c]mihi vt veſcar s. [c]nobis, vt veſcamur' : aquã pecunia tribue,
[d]bibam. & ſic [d]bibemus'. [e]Tantum eſt vt nobis' con-
cedas tranſitum, ‡ ſicut fecerunt filij Eſau, 29
[e]Tantum eſt mihi s. qui habitant in Seir, & Moabitæ qui moran F
[f]veniam ad Iordanẽ & tranſeam s. tur in Ar: donec [f]veniamus ad Iordanem, &
tranſeamus' ad terram quã Dominus Deus
noſter daturus eſt nobis. ‡Noluitq; Sehõ rex 30
Heſebon dare nobis tranſitum: quia indu-
rauerat Dominus Deus tuus ſpiritum eius,
& obfirmauerat cor illius, vt traderetur in
manus tuas, ſicut nunc vides. ‡Dixitq; Do- 31
Amos 2.c.9 minus ad me: [Ecce cœpi tibi tradere Se-
hon, & terram eius, incipe poſsidere eam.
‡Egreſſusq; eſt Sehon obuiã nobis cũ omni 32
populo ſuo ad prælium in Iaſa. ‡Et tradidit 33
eum Dominus Deus noſter nobis: percuſsi-
musque eum cum filiis ſuis & omni popu-
lo ſuo. ‡Cũctasq; vrbes in tempore illo ce- 34
pimus, interfectis habitatoribus earum, vi- G
ris ac mulieribus & paruulis, non reliqui-
mus in eis quicquam. ‡Abſq; iumẽtis, quæ 35
in partem venêre prædantium: & ſpoliis vr-
36 bium, quas cepimus ‡ab Aroer, quæ eſt ſu-
per ripam torrentis Arnon, *oppido quod in *& s.
valle ſitum eſt, vſq; Galaad. Non fuit vicus,
& ciuitas quæ noſtras effugeret manus: om-
nes tradidit Dominus Deus noſter nobis.
37 ‡Abſq; terra filiorum Ammon, ad quã non
acceſsimus: & cunctis quæ adiacent torrenti
Ieboc, & vrbibus montanis, vniuerſiſq; lo-
cis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus
noſter.

## CAP. III.

1 ITaq; conuerſi aſcẽdimus per iter Baſan: Infr.29.b.7.
A egreſſusq; eſt Og rex Baſan in occurſum Num.21.
nobis cũ populo ſuo ad bellandũ in Edrái. g.33.
2 ‡Dixitq; Dominus ad me, Ne timeas eum:
quia in manu tua traditus eſt cũ omni po-
pulo ac terra ſua: faciesque ei [ſicut fecisti Num.21.
Sehon regi Amorrhæorum, qui habitauit in c.24.
3 Heſebon. ‡Tradidit ergo Dominus Deus no
ſter in manibus noſtris etiam Og regem Ba Num.21.
ſan, & vniuerſum populum eius: percuſsi- g.35.
4 musq; eos vſq; ad internecionem, ‡vaſtãtes
cunctas ciuitates illius vno tempore, non
fuit oppidum quod nos effugeret: ſexaginta
vrbes, omnem regionem Argob regni Og in
5 Baſan. ‡ Cunctæ vrbes erant munitæ mu-
ris altiſsimis, portiſq; & vectibus, abſq; op-
pidis innumeris quæ non habebant muros.
6 ‡Et deleuimus eos, ſicut feceramus Sehon
B regi Heſebon, diſperdentes omnem ciuita-
7 tem, viroſq; ac mulieres & paruulos: ‡ iu-
menta autem & ſpolia vrbium diripuimus.
8 ‡Tulimusq; illo in tempore terrã de manu
duorum Regum Amorrhæorum qui erant
trans Iordanem: à torrente Arnon vſque ad
9 montem Hermon, ‡quem Sidonij Sarion
10 vocant, & Amorrhæi Sanir: ‡omnes ciuita-
tes quæ ſitæ ſunt in planitie, & vniuerſam
terram Galaad & Baſan vſq; ad Selcha, &
11 Edrái ciuitates regni Og in Baſan. ‡ Solus
quippe Og Rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gi-
gantum. Monſtratur lectus eius ferreus, qui
eſt in Rabbath filiorum Ammon nouem cu
bitos habens longitudinis, & quatuor lati-
tudinis ad menſuram cubiti viriles manus.
12 ‡Terramq; poſſedimus tempore illo ab A- Num.32.
roer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon f.15.
vſq; ad mediam partem montis Galaad: &
13 ciuitates illius dedi Rubẽ & Gad. ‡ Reliquã
autem partem Galaad, & omnem Baſan re-
gni Og, tradidi mediæ tribui Manaſſe, om-
nem regionem Argob: cunctaque Baſan vo
14 catur terra gigantum. ‡ Iair filius Manaſſe
poſſedit omnem regionem Argob vſque ad
C terminos Geſſuri, & Machati. Vocauitque
ex nomine ſuo Baſan, Hauoth-Iair, id eſt,
Villas-Iair vſque in præſentem diem.
15 ‡Machir quoque dedi Galaad. ‡Et tribubus
16 Ruben & Gad dedi de Terra Galaad vſque
ad torrentem Arnon medium torrentis,
& confinium vſque ad torrentem Ieboc,
17 qui eſt terminos filiorum Ammon: ‡& pla-
nitiem ſolitudinis atque Iordanem, & ter-
minos Cenereth vſq; ad mare deſerti, quod
eſt ſalſiſsimum ad radices montis Phaſga
contra orientem. ‡Præcepiq; vobis in tem-
18 pore illo, dicens, Dominus Deus veſter dat
vobis

vobis terram hanc in hæreditatem, expediti
præcedite fratres veſtros filios Iſraël omnes
viri robuſti: ‡abſque vxoribus, & paruulis 19
atque iumentis. Noui enim quòd plura ha-
beatis pecora, & in vrbibus remanere debe-
bunt, quas tradidi vobis ‡donec requiē tri- 20
buat Dominus fratribus veſtris, ſicut vobis
tribuit, & poſsideant ipſi etiā terram quam
daturus eſt eis trans Iordanem: tunc reuer-
tetur vnuſquiſq; in poſſeſsionē ſuam quam
Num.27.d. dedi vobis. ‡‖Ioſue quoq; in tempore illo 21
præcepi, dicens, Oculi tui viderūt quæ fecit D
Dominus Deus veſter duobus his regibus:
ſic faciet omnibus regnis ad quæ trāſiturus
es. ‡Ne timeas eos: Dominus enim Deus ve- 22
ſter pugnabit pro vobis. ‡Precatusq́ue ſum 23
Dominū in tempore illo, dicens, ‡Domine 24
Deus tu cœpiſti oſtēdere ſeruo tuo magni-
tudinem tuam, manumq́; fortiſsimam, neq;
enim eſt alius Deus vel in cœlo, vel in ter-
ra, qui poſsit facere opera tua, & comparari
fortitudini tuæ. ‡ Tranſibo igitur, & videbo 25
terrā hanc optimam trans Iordanē, & mon-
Infr.31.a.2. tem iſtum egregiū, & Libanum. ‡‖Iratusq́; 26
& 34.a.2. eſt Dominus mihi propter vos, nec exaudi-
uit me, ſed dixit mihi, Sufficit tibi: nequa-
quā vltrà loquaris de hac re ad me. ‡Aſcen- 27
de cacumē Phaſgæ, & oculos tuos circumfer
ad occidentem, & ad aquilonē, auſtrumq́ue,
& orientē, & aſpice. nec enim tranſibis Ior-
danem iſtum. ‡Præcipe Ioſue, & corrobora 28
eum atq; conforta, quia ipſe præcedet popu-
lum iſtū, & diuidet eis terram quā viſurus
es. ‡Manſimusq́ue in valle contra phanum 29
Phogor.

## CAP. IIII.

ET nunc Iſraël audi præcepta & iudicia
quæ ego doceo te: vt faciens ea, viuas, A
& ingrediens poſsideas terrā quam Domi-
nus Deus patrū veſtrorū daturus eſt vobis.
‡Nō addetis ad verbū quod vobis loquor, 2
nec auferetis ex eo: cuſtodite mādata Domi-
Nu.25.a.4. ni Dei veſtri quæ ego præcipio vobis. ‡‖O- 3
Ioſ.22.b.17. culi veſtri viderunt omnia quæ fecit Dominus
Nu.25.a.4. contra Beel-phegor, quomodo contriuerit
omnes cultores eius de medio veſtri. ‡Vos 4
autem qui adhæretis Domino Deo veſtro,
viuitis vniuerſi vſque in præſentem diem.
‡Scitis quòd docuerim vos præcepta atq; iu- 5
ſtitias, ſicut mandauit mihi Dominus Deus
meus: ſic facietis ea in terra quam poſſeſſuri
eſtis, ‡ & obſeruabitis, & implebitis opere. 6
Hæc eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus
corā populis, vt audientes vniuerſi præcepta
hæc, dicant, En populus ſapiēs & intelligēs,
gens magna. ‡Nec eſt alia natio tam grādis 7
quæ habeat Deos appropinquātes ſibi, ſicut
*Dominus *Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus
3. noſtris. ‡Quæ eſt enim alia gēs ſic inclyta, vt 8
habeat ceremonias, iuſtaq́ue iudicia, & vni- B
uerſam legē, quam ego proponā hodie ante
oculos veſtros? ‡Cuſtodi igitur temetipſum, 9
& animā tuam ſolicitè. Ne obliuiſcaris ver-
borū quæ viderunt oculi tui, & ne excidant
Exod.18.c. de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. ‖Do-
cebis ea filios ac nepotes tuos, ‡diem in quo 10
ſtetiſti coram Domino Deo tuo in Horeb,
quando Dominus locutus eſt mihi, dicens,
Cōgrega ad me populū, vt audiāt ſermones
meos, & diſcant timere me omni tempore
quo viuunt in terra, doceantq́ue filios ſuos.
11 ‡Et acceſsiſtis ad radices mōtis qui ardebat
vſq; ad cœlū: erantq́ue in eo tenebræ, & nu-
12 bes & caligo. ‡Locutusq́ue eſt Dominus ad
vos de medio ignis. Vocē verborū eius au-
13 diſtis, & formā penitus nō vidiſtis. ‡Et oſten
dit vobis pactū ſuū quod præcepit vt face-
retis, & decem verba quæ ſcripſit in duabus
14 tabulis lapideis. ‡ Mihiq́; mandauit in illo
tēpore vt docerē vos ceremonias & iudicia
C quæ facere deberetis in terra quā poſſeſſuri
15 eſtis. ‡ Cuſtodite igitur ſolicitè animas ve-
ſtras. Nō vidiſtis aliquā ſimilitudinē in die
qua locutus eſt vobis Dn̄s in Horeb de me-
16 dio ignis: ‡ ne fortè decepti faciatis vobis
ſculptā ſimilitudinem, aut imaginē maſculi
17 vel fœminæ, ‡ſimilitudinē omnium iumen-
torū quæ ſunt ſuper terrā, vel auiū ſub cœlo
18 volantium, ‡atq; reptiliū quæ mouentur in
terra, ſiue piſciū qui ſub terra morantur in
19 aquis. ‡ne fortè eleuatis oculis ad cœlū, vi-
deas Solem & Lunā, & omnia aſtra cœli, &
errore deceptus adores ea & colas, quæ crea
uit Dominus Deus tuus in miniſteriū cun-
20 ctis gentibus quæ ſub cœlo ſunt. ‡Vos autem
tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea
Aegypti vt haberet populū hæreditariū, ſicut
21 eſt in præſenti die. ‡‖Iratusq́; eſt Dominus Sap.1.f.17.
D cōtra me propter ſermones veſtros, & iura- 3.d.26.
uit vt nō tranſirem Iordanem, nec ingrede- Infr.34.a.2.
rer terram optimā quam daturus eſt vobis.
22 ‡Ecce morior in hac humo, non tranſibo
Iordanem: vos trāſibitis & poſsidebitis ter-
23 ram egregiā. ‡ Caue ne quādo obliuiſcaris
pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecū, &
facias tibi ſculptam ſimilitudinē eorū quæ
24 fieri Dominus prohibuit, ‡‖quia Dominus Hebr.12.g.
Deus tuus ignis cōſumens eſt, Deus æmula- 22.
25 tor. ‡Si genueritis filios ac nepotes, & mo-
rati fueritis in terra, deceptiq́; feceritis vo-
bis aliquā ſimilitudinē, patrantes malū corā
Domino Deo veſtro, vt eum ad iracundiam
26 prouocetis: ‡teſtes inuoco hodie cœlum &
terram, citò perituros vos eſſe de terra quā
trāſito Iordane poſſeſſuri eſtis. nō habitabi-
tis in ea longo tempore, ſed delebit vos Do-
27 minus, ‡atque diſperget in omnes gētes, &
remanebitis pauci in natiōibus ad quas vos
28 ducturus eſt Dominus. ‡ ibiq́; ſeruietis Diis
qui hominum manu fabricati ſunt, ligno &
lapidi, qui nō vident, nec audiunt, nec come
29 dunt, nec odorātur. ‡ Cumq́ue quæſieris ibi Sap.6.a.b.
E Dominum Deū tuum, inuenies eum: ſi ta-
mē toto corde quæſieris, & tota tribulatiōe
30 animæ tuæ. ‡Poſtquā te inuenerint omnia
quæ prædicta ſunt, nouiſsimo autem tēpore
reuerteris ad Dominū Deum tuum, & au-
31 dies vocē eius. ‡ Quia Deus miſericors Do-
minus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec
omnino delebit, neq; obliuiſcetur pacti in
32 quo iurauit patribꝰ tuis. ‡Interroga de die-
bus antiquis, qui fuerūt ante te ex die quo
creauit Deus hominē ſuper terram, à ſum-
mo cœlo vſq; ad ſummum eius, ſi facta eſt
aliquando huiuſcemodi res, aut vnquam
cognitum

cognitum eſt, ‡vt audiret populus vocẽ Dei 33
loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti,&
*vixiſti 6.* vidiſti? ‡ ſi fecit Deus vt ingrederetur, & 34
tolleret ſibi Gentem de medio nationũ, per
tentationes,ſigna,atq; portenta,per pugnam
& robuſtam manũ, extentumq́; brachium,
& horribiles viſiones iuxta omnia quę fecit
pro vobis Domin⁹ Deus veſter in Aegypto,
videntibus oculis tuis: ‡vt ſcires quonia Dñs 35
*vnum 4.* ipſe eſt Deus, & nõ eſt alius præter *vnum*. F
‡De cęlo te fecit audire vocem ſuam vt do- 36
ceret te: & in terra oſtẽdit tibi ignem ſuum
maximum, & audiſti verba illius de medio
ignis, ‡quia dilexit patres tuos & elegit ſe- 37
*Exo.13.d.21.* men eorum poſt eos. ‖Eduxitque te præce-
dens in virtute ſua magna ex Aegypto, ‡vt 38
deleret nationes maximas & fortiores te in
introitu tuo: & introduceret te, daretq́; tibi
terram earum in poſſeſſionẽ, ſicut cernis in
præſenti die. ‡ Scito ergo hodie,& cogitato 39
in corde tuo,quod Dñs ipſe eſt Deus in cæ-
lo ſurſum,& in terra deorſum,& non ſit a-
lius. ‡ Cuſtodi præcepta eius atq; mandata 40
quæ ego præcipio tibi: vt bene ſit tibi,& fi-
liis tuis poſt te, & permaneas multo tẽpore
ſuper terrã quam Dñs Deus tuus daturus eſt G
*Nu.35.a.6.* tibi. ‡ Tunc ſeparauit Moyſes tres ciuitates 41
trans Iordanem ad orientalem plagam, ‡vt 42
cõfugiat ad eas qui occiderit nolens proxi-
mum ſuũ,nec ſibi fuerit inimicus ante vnũ
& alterũ diem. & ad harũ aliquam vrbium
*Ioſu.20.c.8* poſsit euadere: ‡‖Boſor in ſolitudine quæſi- 43
ta eſt in terra cãpeſtri de tribu Ruben: & Ra
moth in Galaad quę eſt in tribu Gad: & Go-
lan in Baſan quæ eſt in tribu Manaſſe. ‡Iſta 44
eſt lex quã propoſuit Moyſes coram filiis Iſ-
rael, ‡ & hæc teſtimonia & ceremoniæ atq; 45
iudicia quæ locutus eſt ad filios Iſrael,quã-
do egreſſi ſunt de Aegypto, ‡trãs Iordanem 46
in valle contra Phanũ Phogor in terra Se-
hon regis Amorrhęi,qui habitauit in Heſe-
bon,quem percuſsit Moyſes. Filij quoq; Iſ-
rael egreſsi ex Aegypto ‡ poſſederunt terrã 47
eius,& terram Og Regis Baſan, duorũ regũ
Amorrhæorũ, qui erant trans Iordanem ad
ſolis ortum: ‡ab Aroer quæ ſita eſt ſuper ri- 48
pam torrentis Arnon,vſq; ad montem Sion
qui eſt & Hermon, ‡omnem planitiem trãs 49
Iordanẽ ad oriẽtalem plagam, vſq; ad mare
ſolitudinis, & vſq; ad radices mõtis Phaſga.

CAP. V.

VOcauitq́; Moyſes omnem Iſraelem,& 1
dixit ad eum, Audi Iſrael ceremonias A
atq; iudicia quæ ego loquor in auribus ve-
ſtris hodie: diſcite ea, & opere complete.
*Exo.19.a.5.* ‡‖Dñs Deus noſter pepigit nobiſcũ fœdus 2
in Horeb. ‡ Non cum patribus noſtris iniit 3
pactum: ſed nobiſcum qui impræſentiarum
ſumus,& viuimus. ‡ Facie ad faciẽ locutus 4
eſt nobis in monte de medio ignis. ‡Ego ſe- 5
queſter & medius fui inter Dominũ & vos
in tẽpore illo, vt annuntiarem vobis verba
eius. timuiſtis enim ignem, & nõ aſcendiſtis
*Exo.20.a.2.* in montem, & ait, ‡ ‖Ego Dominus Deus 6
*Leui.26.a.2.* tuus,qui eduxi te de terra Aegypti de domo
*Pſal.96.b.7* ſeruitutis. ‡Nõ habebis Deos alienos in cõ- 7
ſpectu meo, ‡ Non facies tibi ſculptile, ne- 8

ſimilitudinem omniũ quæ in cælo ſunt dé-
ſuper, & quæ in terra deorſum, & quæ ver-
9 ſantur in aquis ſub terra. ‡Nõ adorabis ea,
& nõ coles. ‖Ego enim ſum Dominus Deus *Exo 34.a.7.*
tuus, Deus æmulator, reddens iniquitatẽ pa- *Iere..32.c.18.*
trum ſuper filios in tertiã & quartam gene- *Leui.19.c.12.*
10 rationem his qui oderunt me, ‡ & faciens *Mat.5.c.28.*
B miſericordiam in multa millia diligentibus *Exe.20.b.8.*
11 me, & cuſtodientibus præcepta mea. ‡Non *Exo 20.a. 7.*
vſurpabis nomen Dñi Dei tui fruſtra: quia
nõ erit impunitus, qui ſuper re vana nomẽ
12 eius aſſumpſerit. ‡Obſerua diem Sabbathi,
vt ſanctifices eũ ſicut ‖præcepit tibi Domi- *Exo.20.b.8.*
13 nus Deus tuus. ‡ Sex diebus operaberis, &
14 facies oĩa opera tua. ‡Septimus dies Sabba-
thi eſt, id eſt, ‖requies Domini Dei tui: Non *Gene.2.a.2.*
facies in eo quicquã operis, tu,& fili⁹ tuus, *Hebr.4.a.4*
& filia, ſeruus & ancilla, & bos,& aſinus,&
omne iumentũ tuum, & peregrinus qui eſt
intra portas tuas: vt requieſcat ſeruus tuus,
15 & ancilla tua, ſicut & tu. ‡Memẽto quòd &
ipſe ſerui eris in Aegypto,& eduxerit te in-
de Dominus De⁹ tuus in manu forti, & bra
chio extẽto. Idcirco præcepit tibi vt obſer-
16 uares diem Sabbathi. ‡‖Honora patrẽ tuum *Exo.20.c.12*
& matrẽ, ſicut præcepit tibi Dñs Deus tuus, *Eccle.3 b.9.*
vt lõgo viuas tẽpore,& bene ſit tibi in terra *Mat.15.a.4.*
quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. *Ephe.6.a.2.*
17 ‡‖Non occides. ‡Neq; mœchaberis. ‡Fur- *Mat.5.c.21.*
18 tumque non facies. ‡ Nec loquẽris contra *Rom.7.b.7.*
19 proximũ tuum falſum teſtimoniũ. ‡ ‖Non
20 concupiſces vxorẽ proximi tui, non domũ,
21 non agrum, non ſeruum, non ancillam, non
C bouem, nõ aſinũ, & vniuerſa quę illius ſunt.
22 ‡ Hæc verba locutus eſt Dominus ad om-
nem multitudinẽ veſtram in monte de me-
dio ignis & nubis & caliginis, voce magna,
nihil addẽs amplius, & ſcripſit ea in duabus
23 tabulis lapideis quas tradidit mihi. ‡ Vos
aũt poſtquam audiſtis vocẽ de medio tene-
brarum,& montẽ ardere vidiſtis, acceſsiſtis
ad me omnes principes tribuũ & maiores
24 natu, atq; dixiſtis, ‡Ecce oſtendit nobis Do-
minus Deus noſter maieſtatẽ & magnitudi-
nem ſuam, vocem enim eius audiuimus de
medio ignis,& probauimus hodie, quòd lo-
D quente Deo cum homine, vixerit homo.
25 ‡Cur ergo moriemur,& deuorabit nos ignis
hic maximus? Si eñ audierimus vltra vocẽ
26 Domini Dei noſtri, moriemur. ‡ Quid eſt
omnis caro, vt audiat vocẽ Dei viuẽtis, qui
de medio ignis loquitur ſicut nos audiuim⁹
27 & poſsit viuere? ‡ Tu magis accede: & audi
cũcta quæ dixerit Dominus Deus noſter ti-
bi: loquẽriſq; ad nos, & nos audientes facie-
28 mus ea. ‡ Quod cùm audiſſet Dominus, ait
ad me, Audiui vocem verborũ populi huius
quæ locuti ſunt tibi: bene oĩa ſunt locuti.
29 ‡ Quis det talem eos habere mentem, vt ti-
meant me,& cuſtodiant vniuerſa mandata
mea in omni tempore, vt bene ſit eis & filiis
30 eorum in ſempiternum? Vade ergo, & dic
31 eis: reuertimini in tẽtoria veſtra. ‡Tu verò
hîc ſta mecum,& loquar tibi omnia mãdata
mea,& ceremonias atq; iudicia: quæ doce-
bis eos, vt faciãt ea in terra quam dabo illis
32 in poſſeſsionem. ‡Cuſtodite igitur & facite

quæ præcepit Dominus Deus vobis: non de-
clinabitis neq; ad dexteram, neque ad ſini-
ſtram, ‡ſed per viam quam præcepit Domi- 33
nus Deus veſter ambulabitis, vt viuatis &
bene ſit vobis, & protelentur dies in terra
poſſeſsionis veſtræ.

CAP. VI.

HAec ſunt præcepta & ceremoniæ atq; 1
iudicia quæ mãdauit Dominus Deus A
veſter vt docerem vos, & faciatis ea in terra
ad quam tranſgredimini poſsidendam, ‡ vt 2
timeas Dominum Deum tuum, & cuſtodias
oĩa mandata & præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi & filiis ac nepotib⁹ tuis cũctis die-
bus vitæ tuæ, vt prolõgentur dies tui. ‡Audi 3
v.7. Iſrael, & obſerua vt facias quę præcepit tibi
Dñs, & bene ſit tibi, & multipliceris am-
plius, ſicut pollicitus eſt Dñs Deus patrum
tuorum tibi terrã lacte & melle manãtem.
Mat.22.d.37. ‡‖Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Deus 4
Mar.12.c.29 vnus eſt*. ‡Diliges Dominum Deum tuum 5
Luc.10.c.27. ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &
* & 1. ex tota fortitudine tua. ‡‖Eruntq; verba 6
Infr.11.c.18. hæc quæ ego præcipio tibi hodie, in corde
tuo: ‡& narrabis ea filiis tuis, & meditabe- 7
ris ſedens in domo tua, & ambulans in iti- B
nere, dormiens, atq; conſurgens. ‡Et ligabis 8
ea quaſi ſignum in manu tua, eruntq; & mo
uebuntur inter oculos tuos, ‡ſcribeſq; ea in 9
limine & oſtiis domus tuæ. ‡ Cumq; intro- 10
duxerit te Dominus Deus tuus in terrã pro
qua iurauit patribus tuis Abraham, Iſaac, &
Iacob: & dederit tibi ciuitates magnas &
optimas quas non ędificaſti, ‡domos plenas 11
cunctarum opum quas nõ extruxiſti, ciſter-
nas quas nõ fodiſti, vineta & oliueta quę nõ C
plantaſti, ‡& comederis & ſaturatus fueris: 12
‡caue diligẽter ne obliuiſcaris Domini qui 13
eduxit te de terra Aegypti, de domo ſeruitu
Inf.10.d.20. tis: ‖Dominũ Deum tuũ timebis, & illi ſo-
Mt.4.b.10. li ſeruies, ac per nomen illius iurabis. ‡Non 14
Luc.4.b.8. ibitis poſt Deos alienos cunctarũ Gentium,
v.4. quæ in circuitu veſtro ſunt: ‡ quoniã Deus
Matt.4.b.7. æmulator Domin⁹ Deus tuus in medio tui:
Luc.4.b.12. nequando iraſcatur furor Dñi Dei tui cõtra
Nu.21.b.5. te, & auferat te de ſuperficie terræ. ‡‖Non 16
Exod.17.a.2. tentabis Dominũ Deum tuum, ſicut tẽtaſti
in loco tẽtationis. ‡Cuſtodi præcepta Domi 17
ni Dei tui, ac teſtimonia & ceremonias, quas
præcepit tibi: ‡& fac quod placitũ eſt & bo- 18
num in cõſpectu Domini, vt bene ſit tibi: &
ingreſſus poſsideas terrã optimã, de qua iu-
rauit Domin⁹ patribus tuis, ‡ vt deleret om 19
nes inimicos tuos corã te, ſicut locutus eſt.
‡Cum interrogauerit te filius tuus cras, di- 20
cens, Quid ſibi volũt teſtimonia hæc, & cere
moniæ, atq; iudicia, quæ præcepit Dominus
* vobis 1. Deus noſter *nobis? ‡dices ei, Serui eramus 21
Pharaonis in Aegypto, & eduxit nos Domi- D
nus de Aegypto in manu forti: ‡ fecitq; ſi- 22
gna atq; prodigia magna & peſsima in Ae-
gypto contra Pharaonem & omnẽ domum
illius in cõſpectu noſtro. ‡& eduxit nos in- 23
de, vt introductis daret terrã ſuper qua iu-
rauit patribus noſtris. ‡Præcepitq; nobis Do 24
minus vt faciamus omnia legitima hæc, &
timeamus Dominũ Deum noſtrum, vt bene
ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt
25 hodie. ‡Eritq; noſtri miſericors, ſi cuſtodie-
rimus & fecerimus omnia præcepta eius
coram Domino Deo noſtro, ſicut mandauit
nobis.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus Inf.31.a.3.
A tuus in terrã quã poſſeſſurus ingrede-
ris, & deleuerit gẽtes multas coram te, He-
thæum & Gergezæum & Amorrhæum,
Chananæum & Pherezæum, & Heuæum &
Iebuſæum, ſeptem gẽtes multo maioris nu-
2 meri quàm tu es, & robuſtiores te: ‡tradide-
ritq; eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vſq; ad internecionẽ. ‖ non inibis cum Exo.23.d.32
3 eis fœdus, nec miſereberis earum, ‡neq; ſo- 34.b.12.
ciabis cum eis coniugia. Filiam tuã non da-
bis filio eius, nec filiã illius accipies filio tuo
4 ‡quia ſeducet filiũ tuum, ne ſequatur me, &
vt magis ſeruiat Diis alienis. iraſceturq; fu-
5 ror Domini, & delebit te citò. ‡ Quin potius
hæc facietis eis, Aras eorũ ſubuertite, & con
fringite ſtatuas, lucoſq; ſuccidite, & ſculpti-
6 lia comburite. ‡‖ Quia populus ſanctus es Infr.14.a.2.
B Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus & 26.d.18.
tuus vt ſis ei populus peculiaris de cunctis
7 populis qui ſunt ſuper terrã. ‡Nõ quia cun-
ctas gẽtes numero vincebatis, vobis iunctus
eſt Dominus, & elegit vos, cùm omnibus ſi-
8 tis populis pauciores: ‡ ſed quia dilexit vos
Dominus, & cuſtodiuit iuramentũ quod iu
rauit patrib⁹ veſtris. ‡Eduxitq; vos in manu
forti, & redemit de domo ſeruitutis, de ma-
9 nu Pharaonis regis Aegypti. ‡ Et ſcies quia
Dominus Deus tuus, ipſe eſt Deus fortis &
fidelis, cuſtodiens pactũ & miſericordiã di-
ligentibus ſe, & his qui cuſtodiunt præcepta
10 eius, in mille generationes: ‡& reddens odi-
entibus ſe ſtatim, ita vt diſperdat eos, & vl-
tra nõ differat, protinus eis reſtituens quod
11 merẽtur. ‡Cuſtodi ergo præcepta & ceremo
nias atq; iudicia quæ ego mando tibi hodie,
12 vt facias. ‡Si poſtquam audieris hęc iudicia,
cuſtodieris ea & feceris, cuſtodiet & Dñs
Deus tuus pactũ tibi & miſericordiã quam
13 iurauit patribus tuis: ‡& diliget te ac mul-
C tiplicabit, benedicetq; fructui ventris tui, &
fructui terræ tuæ, frumento tuo atq; vinde-
miæ, oleo & armentis, gregibus ouiũ tuarũ
ſuper terrã, pro qua iurauit patribus tuis vt
14 daret eam tibi. ‡Benedictus eris inter omnes
populos. ‖Non erit apud te ſterilis vtriuſq; Exo.23.d.26
ſexus, tam in hominibus quàm in gregibus
15 tuis. ‡ Auferet Dominus à te omnẽ languo-
rem: & infirmitates Aegypti peſsimas quas
nouiſti, non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus
16 tuis. ‡Deuorabis omnes populos quos Do-
minus Deus tuus daturus eſt tibi. Nõ parcet
eis oculus tuus, nec ſeruies diis eorũ, ne ſint
17 in ruinam tui. ‡Si dixeris in corde tuo, Plu-
res ſunt gentes iſtæ quàm ego, quomodo po
18 tero delere eas? ‡noli metuere, ſed recordare
quæ fecerit Domin⁹ Deus tuus Pharaoni &
19 cunctis Aegyptiis, ‡plagas maximas quas vi
derunt oculi tui, & ſigna atq; portenta, ma-
numque robuſtam, & extentum brachium,
D vt educeret te Domin⁹ Deus tuus. ſic faciet
20 cũctis populis quos metuis. ‡Inſuper & cra-
brones mittet Dominus Deus tuus in eos,

donec deleat omnes atq; diſperdat qui te fu
Exo.23.e.32 gerint, & latêre potuerint. ‡ Nō timebis eos, 21
33.a.2. quia Dominus Deus tuus in medio tui eſt,
Ioſ.24.c.11. Deus magnus & terribilis: ‡ ipſe cōſumet 22
nationes has in cōſpectu tuo paulatim atque
per partes. Nō poteris eas delere pariter: ne
fortè multiplicentur contra te beſtiæ terræ.
‡ Dabitq; eos Dominus Deus tuus in con- 23
ſpectu tuo: & interficiet illos donec penitus
deleâtur. ‡ Traderq; reges eorum in manus 24
tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cælo: 
nullus poterit reſiſtere tibi, donec conteras
2.Mach.12. eos. ‡ ‖Sculptilia eorum igne cōbures: non 25
8.40. concupiſces argentū & aurum de quibus fa-
cta ſunt, neq; aſſumes ex eis tibi quicquam,
ne offendas, propterea quia abominatio eſt
Domini Dei tui. ‡ Nec inferes quippiam ex 26
idôlo in domū tuam, ne fias anáthema, ſicut
& illud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, &
velut inquinamentum ac ſordes abomina-
tioni habebis, quia anáthema eſt.

CAP. VIII.

OMne mādatum quod ego præcipio ti- 1
bi hodie caue diligenter vt facias: vt A
poſsitis viuere, & multiplicemini, ingreſsiq;
poſsideatis terrā, pro qua iurauit Dominus
Infr.29.a.5. patribus veſtris. ‡ Et recordaberis cuncti iti- 2
neris per quod adduxit te Dn̄s Deus tuus
quadraginta annis per deſertum, vt affligе-
ret te atq; tentaret, & nota fierēt quæ in tuo
animo verſabantur, vtrum cuſtodires illius
mandata, an non. ‡ Afflixit te penuria, & de- 3
dit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu &
Mat.4.a.4. patres tui: vt oſtēderet tibi quòd ‖nō in ſolo
Luc.4.a.5. pane viuat homo, ſed in omni verbo quod
egreditur de ore Domini. ‡ Veſtimentū tuū 4
quo operiebaris, nequaquā vetuſtate defecit, B
& pes tuus nō eſt ſubtritus, en quadrageſimus
Infr.26.a.3 annus eſt: ‡ ‖Vt recogites in corde tuo, quia 5
ſicut erudit filiū ſuum homo, ſic Dominus
Deus tuus erudiuit te, ‡ vt cuſtodias māda- 6
ta Domini Dei tui, & ambules in viis eius,
& timeas eū. ‡ Dominus enim Deus tuus in- 7
troducet te in terram bonam, terrā riuorum
aquarumq;, & fontium: in cuius campis &
montibus erumpunt fluuiorū abyſsi: ‡ ter- 8
ram frumēti, hordei ac vinearum, in qua fi-
cus & malogranata, & olíueta naſcūtur: ter-
ram olei ac mellis. ‡ Vbi abſque vlla penuria 9
comedes panem tuum, & rerum omnium a-
bundantia perfruêris: cuius lapides ferrum C
ſunt, & de mōtibus eius æris metalla fodiun-
tur: ‡ vt cū comederis, & ſatiatus fueris, be- 10
nedicas Domino Deo tuo pro terra optima
quam dedit tibi. ‡ Obſerua, & caue nequan- 11
do obliuiſcaris Domini Dei tui, & negligas
mandata eius atque iudicia & ceremonias
quas ego præcipio tibi hodie, ‡ ne poſtquam 12
comederis & ſatiatus fueris, domos pulchras
ædificaueris & habitaueris in eis. ‡ habueris- 13
que armēta boum & ouium greges, argēti &
auri, cūctarumq; rerum copiam, ‡ eleuetur 14
cor tuum, & non reminiſcaris Domini Dei
tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo
ſeruitutis: ‡ & ductor tuus fuit in ſolitudine 15
magna atq; terribili, in qua erat ſerpens fla-
tu adūrēs, & ſcorpio ac dipſas, & nullę omni-
no aquæ: ‖ qui eduxit riuos de petra duriſsi-
16 ma, ‡ ‖ & cibauit te Manna in ſolitudine, Ber.1.d.20
quod neſcierunt patres tui. Et poſtquā affli- Num.20.b.
xit ac probauit, ad extremum miſertus eſt 11.21.b.5.
17 tui, ‡ ne diceres in corde tuo, Fortitudo Exo.16.d.17
D mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia & 17.a.1.
18 præſtiterūt. ‡ Sed recorderis Dn̄i Dei tui, &c 2.
quòd ipſe vires tibi præbuerit, vt impleret
pactū ſuum, ſuper quo iurauit patribus tuis,
19 ſicut præſens indicat dies. ‡ Sin autē oblitus
Domini Dei tui, ſecutus fueris deos alie-
nos, colueriſq; illos & adoraueris: ecce nunc
20 prædico tibi quòd omnino diſpereas. ‡ Sicut
gentes quas deleuit Dominus in introitu
tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedientes fue-
ritis voci Domini Dei veſtri.

CAP. IX.

1 AVdi Iſraël, Tu trāſgredieris hodie Ior-
A danem, vt poſsideas nationes maximas
& fortiores te, ciuitates ingentes, & ad cælū
2 vſque muratas, ‡ populum magnum atque
ſublimem, filios Enacim, quos ipſe vidiſti &
audiſti, quibus nullus poteſt ex aduerſo reſi-
3 ſtere. ‡ Scies ergo hodie quòd Dn̄s Deus tuus
ipſe tranſibit ante te, ignis deuorans atque
conſumens, qui conterat eos & deleat atque
diſperdat ante faciem tuam velociter, ſicut
4 locutus eſt tibi. ‡ Ne dicas in corde tuo cū
deleuerit eos Dominus Deus tuus in con-
ſpectu tuo, Propter iuſtitiam meam intro-
duxit me Dominus vt terram hāc poſside-
rem, cum propter impietates ſuas iſtę delerę
5 ſint nationes. ‡ Neque enim propter iuſti-
tias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris
vt poſsideas terras earum: ſed quia illæ ege-
runt impiè, introeunte te deletæ ſunt. & vt
compleret verbū ſuum Dominus, quod ſub
iuramēto pollicitus eſt patribus tuis Abra-
6 ham, Iſaac & Iacob. ‡ Scito ergo quòd non
propter iuſtitias tuas Dominus Deus tuus de-
derit tibi terram hanc optimā in poſſeſsio-
nem, cum duriſsimæ ceruicis ſis populus.
7 ‡ Memento, & ne obliuiſcaris quomodo ad
B iracundiā prouocaueris Dominū Deū tuum
in ſolitudine. ‖ Ex eo die quo egreſſus es ex Exo.14.b.10
Aegypto vſq; ad locum iſtum ſemper aduer & 16.a.2.
8 ſum Dominum cōtendiſti. ‡ Nam & in Ho- & 17.a.2.
reb prouocaſti eū, & iratus delere te voluit,
9 ‡ quando aſcendi in montem, vt acciperem
tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiſcū
Deus: & perſeueraui in monte quadraginta Exo.24.d.18
diebus ac noctibus, panem nō comedens, & & 34.d.28
10 aquam non bibens. ‡ Deditque mihi Dn̄s Exo.31.d.28
duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei,
& cōtinentes omnia verba quæ vobis locu-
tus eſt in mōte de medio ignis, quādo con-
11 cio populi congregata eſt. ‡ Cumque tranſ-
iſſent quadraginta dies, & totidē noctes, de-
dit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabu-
12 las fœderis, ‡ dixitque mihi, Surge, & deſcē-
de hinc citò: quia populus tuus quē eduxiſti
de Aegypto, deſeruerūt velociter viam, quā
demonſtraſti eis, feceruntque ſibi conflatile.
13 ‡ Rurſumq; ait Dn̄s ad me, Cerno quòd popu-
14 lus iſte duræ ceruicis ſit: ‡ dimitte me vt cō-
C terā eū, & deleam nomē eius de ſub cælo, &
cōſtituā te ſuper gentē quæ hac maior & for

tior ſit. ‡ Cumq; de monte ardente deſcen- 15
derem,& duas tabulas fœderis vtraq; tenerē
manu, ‡ vidiſſemque vos peccaſſe Domino 16
Deo veſtro,& feciſſe vobis vitulum cōflati-
lem, ac deſeruiſſe velociter viam eius quam
vobis oſtenderat: ‡ proieci tabulas de mani- 17
bus meis,cōfregique eas in cōſpectu veſtro.
‡ Et procidi ante Dominū ſicut prius,qua- 18
draginta diebus & noctibus panē nō come-
dens,& aquā nō bibens,propter omnia pec-
cata veſtra quæ geſſiſtis cōtra Dominum,&
eum ad iracundiā prouocaſtis: ‡ timui enim 19
indignationem & iram illius, qua aduerſum
vos concitatus delere vos voluit . Et exaudi-
uit me Dñs , etiam hac vice. ‡ Aduerſum 20
Aarō quoq; vehemēter iratus,voluit eū cō-
terere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.
‡ Peccatum autem veſtrum quod feceratis, 21
id eſt vitulum,arripiens, igne cōbuſſi,& in
fruſta cōminuens, omninoq; in puluerem
redigens,proieci in torrentem qui de mōte
Exo.17.b.7 deſcendit. ‡ In incendio quoq;,& in tenta- 22
Num.11.a.1 tione,& in ſepulchris concupiſcētiæ prouo- D
21.a.5. caſtis Dominum : ‡ & quando miſit vos de 23
Cades-barne,dicens,Aſcendite, & poſsidete
terram quam dedi vobis. & cōtempſiſtis im-
perium Domini Dei veſtri: & nō crediditis
ei:neque vocem eius audire voluiſtis, ‡ ſed 24
ſemper fuiſtis rebelles à die qua noſſe vos
cœpi. ‡ Et iacui corā Dño quadraginta die- 25
bus ac noctibus,quibus eū ſuppliciter depre
cabar, ne deleret vos vt fuerat cōminatus:
‡ & orās dixi,Domine Deus,ne diſperdas po 26
pulum tuum, & hæreditatē tuam , quā rede-
miſti in magnitudine tua , quos eduxiſti de
Aegypto in manu forti.‡ Recordare ſeruorū 27
tuorū Abraham,Iſaac, & Iacob : ne aſpicias
duritiam populi huius,& impietatem atque
peccatū: ‡ ne fortè dicant habitatores ter- 28
ræ,de qua eduxiſti nos,Nō poterat Dominus
introducere eos in terram quā pollicitus eſt
eis,& oderat illos: idcirco eduxit, vt inter-
ficeret eos in ſolitudine. ‡ qui ſunt populus 29
tuus & hereditas tua,quos eduxiſti in forti-
tudine tua magna & in brachio tuo extēto.

CAP. X.

Exo.34.a.1. IN tēpore illo dixit Dominus ad me,Do- 1
la tibi duas tabulas lapideas , ſicut prio- A
res fuerūt,& aſcēde ad me in montē: facieſ-
que arcam ligneam, ‡ & ſcribam in tabulis 2
verba quæ fuerunt in his quas antè cōfregi-
ſti,ponesq; eas in arca. ‡ Feci igitur arcam 3
de lignis ſetim.Cumq; dolaſſem duas tabu-
las lapideas inſtar priorū, aſcendi in montē
habens eas in manibus. ‡ Scripſitq; in tabu- 4
lis iuxta id quod prius ſcripſerat,verba decē,
quæ locutus eſt Dominus ad vos in monte,
de medio ignis,quādo populus congregatus
eſt,& dedit eas mihi. ‡ Reuerſusq; de mōte, 5
deſcēdi & poſui tabulas in arcam quam fe-
ceram,quæ hucuſq; ibi ſunt,ſicut mihi præ-
Nu.33.d.30. cepit Dominus. ‡ ‖ Filij autē Iſrael moue- 6
runt caſtra ex Beroth filiorū Iacan in Moſe- B
Nu.20.d.20 ra, ‖ vbi Aaron mortuus & ſepultus eſt, pro
quo ſacerdotio functus eſt Eleazar filius e-
ius.‡ Inde venerunt in Gadgad:de quo loco 7
profecti,caſtrametati ſunt in Ietebatha , in

8 terra aquarū atq; torrentium. ‡ Eo tēpore
ſeparauit tribū Leui, vt portaret arcam fœ-
deris Domini , & ſtaret corā eo in miniſte-
rio,ac benediceret in nomine illius vſq; in
9 præſentem diem.‡ Quam ob rem nō habuit Nu.18.e.20
Leui partem, neque poſſeſsionē cum fratri- Inſr.18.a.2
bus ſuis : quia ipſe Dominus poſſeſsio eius
eſt,ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.
10 ‡ Ego autē ſteti in mōte,ſicut prius, quadra-
C ginta diebus ac noctibus : exaudiuitque me
Dominus etiā hac vice, & te perdere noluit.
11 ‡ Dixitq; mihi, Vade, & præcede populum,
vt ingrediatur, & poſsideat terrā quam iu-
12 raui patribus eorū vt traderem eis. ‡ Et nūc
Iſrael quid Dominus Deus tuus petit à te,
niſi vt timeas Dominum Deum tuum , &
ambules in viis eius, & diligas eum , ac ſer-
uias Dño Deo tuo in toto corde tuo , & in
13 tota anima tua:‡ cuſtodiasq; mandata Dñi,
& ceremonias eius quas ego hodie præcipio
14 tibi,vt bene ſit tibi? ‡ En Domini Dei tui cæ
lum eſt, & cælū cæli, terra & omnia quæ in
15 ea ſunt: ‡ & tamē patribus tuis conglutina-
tus eſt Dominus, & amauit eos, elegitq; ſe-
men eorū poſt eos,id eſt, vos,de cunctis gen-
16 tibus,ſicut hodie cōprobatur.‡ Circuncidi-
D te igitur præputium cordis veſtri , & ceruī-
17 cem veſtrā ne induretis amplius: ‡ quia Do-
minus Deus veſter ipſe eſt Deus Deorū , &
Dominus dominantium , Deus magnus &
potens, & terribilis, ‖ qui perſonam nō acci- 2.Pa.19.b.7
18 pit,nec munera.‡ Facit iudicium pupillo & Iob.34.b.19
viduæ, amat peregrinum , & dat ei victum Sap.6.b.8.
19 atque veſtitum. ‡ & vos ergo amate pere- Ecc.35.b.16
grinos , quia & ipſi fuiſtis aduenæ in terra Rom.2.b.11.
20 Aegypti. ‡ ‖ Dominū Deum tuum timebis, Gala.2.b.6
& ei * ſeruies : ipſi adhærebis, iurabisque in Supr.6.c.13.
21 nomine illius. ‡ Ipſe eſt laus tua,& Deus * ſoli
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribi- Mat.4.b.10.
22 lia quæ viderunt oculi tui ‡ ‖ In ſeptuagin- Luc.4.b.8
ta animabus deſcenderunt patres tui in Ae- Ge.46.c.27
gyptum:& ecce nunc multiplicauit te Do-
minus Deus tuus ſicut aſtra cæli.

CAP. XI.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, &
A obſerua præcepta eius & ceremonias,
2 iudicia atq; mandata omni tempore. ‡ Co-
gnoſcite hodie quæ ignorant filij veſtri, qui
non viderunt diſciplinā Domini Dei veſtri,
magnalia eius & robuſtam manum , exten-
3 tumque brachium, ‡ ſigna & opera quæ fe-
cit in medio Aegypti Pharaoni regi, & vni-
4 uerſæ terræ eius,‡ omnique exercitui Aegy-
ptiorū,& equis ac curribus: quomodo ope-
ruerint eos aquæ maris-rubri,cū vos perſe-
querentur,& deleuerit eos Dominus vſq; in
5 præſentem diem: ‡ vobisque quæ fecerit in
ſolitudine, donec veniretis ad hunc locum:
6 ‡ & ‖ Dathā atq; Abiron filiis Eliab, qui fuit Nu.16.c.31
filius Rubē:quos aperto ore ſuo terra abſor- Pſ.105.c.17
buit cū domibus & tabernaculis,& vniuerſa
ſubſtantia eorum,quam habebant in medio
7 Iſraēl. ‡ Oculi veſtri viderunt omnia opera
8 Domini magna quæ fecit, ‡ vt cuſtodiatis
8 vniuerſa mādata illius,quæ ego hodie præci
pio vobis, * & poſsitis introire, & poſsidere * vt s.
9 terram ad quam ingredimini, ‡ multoq; in

ea viuatis tēpore: quā ſub iuramēto pollici-
tus eſt Dñs patribus veſtris, & ſemini eorū,
lacte & melle manantē. ‡Terra enim ad quā 10
*ingredie-ris.* *ingrederis poſsidendā, non eſt ſicut terra
Aegypti de qua exiſti, vbi iacto ſemine in
hortorū morem aquæ ducuntur irriguæ: ‡ſed 11
mōtuoſa eſt & campeſtris de cælo expectās plu
uias. ‡quā Dñs Deus tuus ſemper inuiſit, & 12
oculi illius in ea ſunt à principio anni vſq;
ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis 13
meis, quæ ego hodie præcipio vobis, vt dili-
gatis Dominū Deū veſtrum, & ſeruiatis ei in
toto corde veſtro, & in tota anima veſtra:
‡dabit pluuiā terræ veſtræ tēporaneā & ſe- 14
rotinā, vt colligatis frumentū, & vinum, &
oleū, ‡fœnumq; ex agris ad paſcenda iumē 15
ta, & vt ipſi comedatis ac ſaturemini. ‡Ca- 16
uete ne forte decipiatur cor veſtrū, & rece- C
datis à Dño, ſeruiatisq; diis alienis, & adore
tis eos: ‡ iratusq; Dominus claudat cælū, & 17
pluuiæ non deſcendant, nec terra det germē
ſuum, pereatisque velociter de terra optima
*Sap.6.b.8.* quam Dominus daturus eſt vobis. ‡‖Poni- 18
te hæc verba mea in cordibus & in animis
veſtris, & ſuſpēdite ea pro ſigno in manibus,
& inter oculos veſtros collocate. ‡Docete fi- 19
lios veſtros vt illa meditētur, quādo ſederis
in domo tua, & ambulaueris in via, & accu-
bueris atq; ſurrexeris. ‡Scribes ea ſuper po- 20
ſtes & ianuas domus tuæ: ‡ vt multiplicen- 21
tur dies tui, & filiorum tuorum in terra quā
iurauit Dominus patribus tuis, vt daret eis
quandiu cælum imminet terræ. ‡Si enim cu- 22
ſtodieritis mādata, quæ ego præcipio vobis,
& feceritis ea, vt diligatis Dominum Deum D
veſtrum, & ambuletis in omnibus viis eius,
adhærentes ei, ‡ diſperdet Dominus omnes 23
gentes iſtas ante faciem veſtram, & poſside-
bitis eas quę maiores & fortiores vobis ſunt.
*Ioſ.1.a.3.* ‡‖ Omnis locus quē calcauerit pes veſter, 24
veſter erit. A deſerto, & à Libano, à flumine
magno Euphrate vſque ad mare occidenta-
le erunt termini veſtri. ‡Nullus ſtabit con- 25
tra vos: terrorem veſtrum & formidinē da-
bit Dominus Deus veſter ſuper omnem ter-
ram quam calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt
vobis. ‡En propono in conſpectu veſtro ho- 26
die benedictionem & maledictionem: ‡bene- 27
dictionem, ſi obedieritis mandatis Domini
Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis:
‡maledictionem, ſi nō obedieritis mandatis 28
Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de via quā
ego nunc oſtendo vobis, & ambulaueritis
poſt Deos alienos, quos ignoratis. ‡Cùm ve- 29
rò introduxerit te Dominus Deus tuus in
*Inf.27.b.12* terram, ad quam pergis habitandam, ‖pones
benedictionē ſuper montem Garizim, male-
dictionem ſuper montem Hebal: ‡ qui ſunt 30
trans Iordanē poſt viam quæ vergit ad ſolis
occubitū in terra Chananæi, qui habitat in
campeſtribus cōtra Galgalam, quę eſt iuxta
vallem tendentē & intrantem procul. ‡Vos 31
enim tranſibitis Iordanem, vt poſsideatis ter
ram quam Dominus Deus veſter daturus eſt
vobis, vt habeatis & poſsideatis illā. ‡Videte 32
ergo vt impleatis ceremonias atque iudicia
quæ ego hodie ponam in conſpectu veſtro.

## CAP. XII.

1 HAec ſunt præcepta atque iudicia quæ
A facere debetis in terra quā Dñs Deus
patrū tuorū daturus eſt tibi, vt poſsideas eā
cūctis diebus quibus ſuper humū gradiēris.
2 ‡Subuertite omnia loca in quibus coluerūt
gentes quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſuper
mōtes excelſos, & colles, & ſubter omne li-
3 gnū frondoſum. ‡Diſsipate aras earū, & con
fringite ſtatuas, lucos igne cōburite, & idôla
cōminuite: diſperdite nomina earū de locis
4 illis. ‡Non facietis ita Domino Deo veſtro:
5 ‡ſed ad locū quē elegerit Dñs Deus veſter *2.Par.7.c.16*
de cunctis tribubus veſtris, vt ponat nomen
6 ſuū ibi, & habitet in eo, venietis: ‡& offeretis
in loco illo holocauſta & victimas veſtras,
decimas & primitias manuū veſtrarū, & vo-
ta atq; donaria, primogenita boum & ouiū.
7 ‡Et comedetis ibi in conſpectu Dñi Dei ve
ſtri: ac lætabimini in cūctis ad quæ miſeritis
manū vos & domus veſtræ, in quibus bene-
8 dixerit vobis Dñs Deus veſter. ‡ Non facie-
tis ibi quæ nos hic facimus hodie, ſinguli
9 quod ſibi rectum videtur. ‡Neque enim vſ-
que in præſens tēpus veniſtis ad requiem, &
poſſeſsionē quam Dominus Deus veſter da-
10 turus eſt vobis. ‡Tranſibitis Iordanem & ha
B bitabitis in terra quā Dominus Deus veſter
daturus eſt vobis, vt requieſcatis à cūctis ho
ſtibus per circuitum: & abſque vllo timore
11 habitetis ‡ in loco quem elegerit Dominus *3.Re.8.c.29*
Deus veſter, vt ſit nomē eius in eo. Illuc om
nia quæ præcipio, conferetis, holocauſta*, & *veſtra 1.
hoſtias, ac decimas, & primitias manuū ve-
ſtrarū: & quicquid præcipuum eſt in mune-
12 ribus quę vouiſtis Domino. ‡Ibi epulabimi-
ni coram Domino Deo veſtro, vos & filii ac
filiæ veſtræ, famuli & famulæ atque Leuites,
qui in vrbibus veſtris*commorantur. neque *commo-
enim habet aliam partē & poſſeſsionem in- ratur 6.
13 ter vos. ‡ Caue ne offeras holocauſta tua in
14 omni loco quem videris: ‡ ſed in eo quem
elegerit Dominus, in vna tribuum tuarum
offeres hoſtias, & facies quęcunque præcipio
15 tibi. ‡Si autem comedere volueris, & te eſus
carniū delectauerit, occîde, & comede iuxta
benedictionem Domini Dei tui quam dedit
tibi in vrbibus tuis: ſiue immundum fuerit,
hoc eſt maculatum & debile: ſiue mundum:
hoc eſt integrū & ſine macula, quod offerri
licet, ſicut capream & ceruum, comedes,
16 ‡abſq; eſu duntaxat ſanguinis, quem ſuper
17 terram quaſi aquam effundes. ‡Non poteris
C comedere in oppidis tuis decimam frumen
ti, & vini, & olei tui, primogenita armento-
rum & pecorum, & omnia quæ voueris, &
ſponte offerre volueris, & primitias manuū
18 tuarū: ‡ſed coram Domino Deo tuo come-
des ea in loco quē elegerit Dominus Deus
tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſeruus &
famula, atque Leuites, qui manet in vrbibus
tuis: & lætaberis & reficieris corā Domino
Deo tuo in cunctis ad quæ extenderis manū
19 tuam. ‡Caue ne derelinquas Leuitem in om
20 ni tempore quo verſaris in terra. ‡ Quan-
do dilatauerit Dominus Deus tuus termi- *Gen.28.c.14*
nos tuos, ‖ſicut locutus eſt tibi, & volue- *Inf.19.b.8.*

ris veſci carnibus quas deſiderat anima tua.
‡locus autẽ quem elegerit Dominus Deus 21
tuus vt ſit nomẽ eius ibi, ſi procul fuerit, oc-
cides de armẽtis & pecoribus quæ habueris,
ſicut præcepi tibi, & comedes in oppidis
tuis, vt tibi placet. ‡ Sicut comeditur ca- 22
prea & ceruus, ita veſcẽris eis: & mũdus &
immundus in cõmune veſcẽtur. ‡ Hoc ſolũ 23
caue, ne ſanguinẽ comedas. ſanguis enim eo-
rũ pro anima eſt: & idcirco nõ debes animã
comedere cum carnibus: ‡ſed ſuper terram 24
fundes quaſi aquam, ‡vt bene ſit tibi & filiis 25
tuis poſt te, cùm feceris quod placet in con-
ſpectu Domini. ‡Quæ autem ſanctificaueris 26
& voueris Domino, tolles, & venies ad locũ
quem elegerit Dominus, ‡& offeres oblatio- 27
nes tuas carnẽ & ſanguinẽ ſuper altare Do- D
*tuarum 1. mini Dei tui: ſanguinem hoſtiarũ *fundes in
altari: carnibus autẽ ipſe veſcẽris. ‡Obſerua 28
& audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt be-
ne ſit tibi & filiis tuis poſt te in ſempiternũ,
cùm feceris quod bonũ eſt & placitũ in con
ſpectu Domini Dei tui. ‡ Quando diſperdi- 29
derit Dominus Deus tuus ante faciem tuam
gẽtes ad quas ingredieris poſsidẽdas, & poſ-
ſederis eas atq; habitaueris in terra earum:
‡caue ne imiteris eas, poſtquã te fuerint in- 30
troeunte ſubuerſæ, & requiras ceremonias
earũ dicens, Sicut coluerũt gentes iſtæ deos
Sup.4.a.2. ſuos, ita & ego colam. ‡Non facies ſimiliter 31
Pro.30.b.6. Domino Deo tuo. Omnes enim abomina-
tiones quas auerſatur Dominus, fecerũt diis
ſuis, offerentes filios & filias, & comburẽtes
igni. ‡ Quod præcipio tibi, hoc tantũ facito 32
Domino: nec addas quicquam, nec minuas.

CAP. XIII.

SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut 1
qui ſomniũ vidiſſe ſe dicat, & prædixerit A
ſignũ atque portentum, ‡ & euenerit quod 2
locutus eſt, & dixerit tibi, Eamus & ſequa-
mur deos alienos quos ignoras, & ſeruiamꝰ
eis: ‡ non audies verba prophetæ illius aut 3
ſomniatoris: quia tentat vos Dñs Deus ve-
ſter, vt palàm fiat vtrum diligatis eũ an nõ,
in toto corde, & in tota anima veſtra. ‡ Do- 4
minũ Deũ veſtrum ſequimini, & ipſum ti-
mete, & mãdata illius cuſtodite, & audite vo
cem eius: ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis.
‡Propheta autẽ ille aut fictor ſomniorũ in- 5
terficietur: quia locutus eſt vt vos auerteret
à Dño Deo veſtro, qui eduxit vos de terra
Aegypti, & redemit vos de domo ſeruitu-
tis: vt errare te faceret de via quã tibi præ-
cepit Dominꝰ Deus tuus: & auferes malũ de
medio tui. ‡Si tibi voluerit perſuadere fra- 6
ter tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel B
filia, ſiue vxor quæ eſt in ſinu tuo, aut ami-
cus quẽ diligis vt animam tuam, clàm dicẽs,
Eamus, & ſeruiamus diis alienis quos igno-
ras tu & patres tui, ‡cunctarũ in circuitu gẽ- 7
tiũ quæ iuxta vel procul ſunt ab initio vſ-
que ad finem terræ, ‡non acquieſcas ei, nec 8
audias, neque parcat ei oculus tuus vt miſe-
rearis & occultes eũ, ‡ ſed ſtatim interficies. 9
Inf.17.b.25. ¶Sit primùm manus tua ſuper eum, & poſt
te omnis populus mittat manum. ‡Lapidi- 10
bus obrutus necabitur: quia voluit te ab- C
ſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de
11 terra Aegypti, de domo ſeruitutis: ‡vt om-
nis Iſraël audiens timeat, & nequaquã vltrà
12 faciat quippiã huius rei ſimile. ‡ Si audieris
in vna vrbium tuarum quas Dominus Deus
tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
13 quos, ‡ Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui,
& auerterint habitatores vrbis ſuæ, atque di-
xerint, Eamus, & ſeruiamus diis alienis quos
14 ignoratis: ‡ quære ſolicitè, & diligenter rei
veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe
quod dicitur, & abominationem hanc opere
15 perpetratã, ‡ſtatim percuties habitatores vr-
bis illius in ore gladij, & delebis eã, omniaq;
16 quæ in illa ſunt vſque ad pecora. ‡quicquid
etiam ſupellectilis fuerit, cõgregabis in me-
dio platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuc-
cẽdes, ita vt vniuerſa cõſumas Domino Deo
tuo, & ſit tumulus ſempiternus. nõ ædifica-
17 bitur amplius, ‡& nõ adhærebit de illo ana-
themate quicquã in manu tua, vt auertatur
Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur
tui, multipliceťque te, ſicut iurauit patribus
18 tuis, ‡ quando audieris vocem Domini Dei
tui, cuſtodiens omnia præcepta eius quæ ego
præcipio tibi hodie, vt facias quod placitum
eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAP. XIIII.

1 Filij eſtote Domini Dei veſtri: nõ vos in- Sup.7.a.6.
A cidetis, nec facietis caluitiũ ſuper mor- Inf.26.d.18
2 tuo. ‡ quoniam populus ſanctus es Domino
Deo tuo: & te elegit vt ſis ei in populũ pecu
liarẽ de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper ter-
3 ram. ‡ ¶Ne comedatis quæ immunda ſunt. Leu.11.a.2.
4 ‡Hoc eſt animal quod comedere debetis, Bo
5 uem, & ouem, & caprã, ‡ceruum & capream,
bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem,
6 camelopardalum. ‡ Omne animal quod in
duas partes findit vngulã & ruminat, come-
7 detis. ‡De his autẽ quæ ruminant, & vngu-
lam non findunt, hæc comedere nõ debetis,
camelũ, leporem, chœrogryllum: quia rumi-
nant, & non diuidunt vngulam, immunda
8 erunt vobis. ‡ Sus quoque quoniam diuidit
B vngulam, & non ruminat, immunda erit.
carnibus eorum non veſcemini, & cadauera
9 non tangetis. ‡ Hæc comedetis ex omnibus
quæ morantur in aquis. Quæ habent pinnu-
10 las & ſquamas, comedite: ‡quæ abſque pin-
nulis & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia im
11 munda ſunt. ‡Omnes aues mũdas comedi-
12 te. ‡ Immũdas ne comedatis: aquilam ſcili-
13 cet, & gryphem, & haliæetum, ‡ixon, & vul-
14 turem ac miluũ iuxta genus ſuum: ‡& om-
15 ne coruini generis, ‡ & ſtruthionem, ac no-
ctuam, & larum, atque accipitrem iuxta ge-
16 nus ſuum: ‡ herodium ac cygnum & ibin,
17 ‡ac mergulũ, porphyrionẽ, & nycticoracem.
18 ‡onocrotalũ, & charadrium, ſingula in ge-
nere ſuo: vpupam quoque, & veſpertilionẽ.
19 ‡Et omne quod repit & pennulas habet,
C immundum erit, & non comedetur. ‡Omne
20 quod mundũ eſt, comedite. ‡ Quicquid au-
21 tem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Pe
regrino qui intra portas tuas eſt, da vt come
dat, aut vẽde ei. quia tu populus ſanctus Do-
mini Dei tui es. Nõ coques hœdum in lacte
matris

Exo.23.c.19 matris ſuæ. ‡‖Decimã partẽ ſeparabis de cũ 22
& 34.d.26. ctis fructibus tuis quæ naſcũtur in terra per
annos ſingulos, ‡& comedes in cõſpectu Dñi 23
Dei tui in loco quẽ elegerit, vt in eo nomen
illius inuocetur, decimã frumenti tui, & vi-
ni, & olei, & primogenita de armẽtis & oui-
* offeres.4. bus tuis*: vt diſcas timere Dñm Deum tuũ
omni tẽpore. ‡Cùm aũt lõgior fuerit via, & 24
locus quẽ elegerit Dñs Deus tuus, tibiq; be
nedixerit, nec potueris ad eũ hæc cũcta por D
Mat.21.c.12 tare, ‡vendes oĩa, & in pretiũ rediges, portã- 25
biſq; manu tua, & proficiſceris ad locũ quẽ
elegerit Dominus Deus tuus: ‡& emes ex 26
eadem pecunia quicquid tibi placuerit, ſiue
ex armentis, ſiue ex ouibus, vinum quoq;, &
ſiceram, & omne quod deſyderat anima tua: &
comedes corã Domino Deo tuo, & epulabe
ris tu & dom⁹ tua, ‡& Leuita qui intra por- 27
tas tuas eſt, caue ne derelinquas eũ, quia nõ
habet aliã partem in poſſeſſione tua. ‡Anno 28
tertio ſeparabis aliã decimam ex omnibus
quæ naſcuntur tibi eo tempore: & repones
intra ianuas tuas. ‡Venietq́ue Leuites qui a- 29
liam non habet partẽ nec poſſeſsionem te-
cum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui
intra portas tuas ſunt, & comedent, & ſatura
buntur: vt benedicat tibi Dominus Deus
tuus in cunctis operibus manuum tuarum
quæ feceris. CAP. XV.

Septimo anno facies remiſsionem, ‡quæ 1
hoc ordine celebrabitur. Cui debetur a- 2
liquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, A
repetere non poterit, quia annus remiſsionis
eſt Dñi. ‡A peregrino & aduena exiges: ciuẽ 3
& propinquum repetendi non habebis po-
teſtatem. ‡Et omnino indigens & mendicus 4
non erit inter vos: vt benedicat tibi Domi-
*.13. nus Deus tuus* in terra quã traditurus eſt
tibi in poſſeſsionem. ‡Si tamen audieris vo- 5
cẽ Domini Dei tui, & cuſtodieris vniuerſa
quæ iuſsit, & quæ ego hodie præcipio tibi, be
nedicet tibi, vt pollicitus eſt. ‡Fœnerabis 6
gẽtibus multis, & ipſe à nullo accipies mu-
tuũ. Dominaberis natiõibus plurimis, & tui
nemo dominabitur. ‡Si vn⁹ de fratrib⁹ tuis 7
qui moratur intra portas ciuitatis tuæ in B
terra quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi,
ad paupertatẽ deuenerit: non obdurabis cor
tuum, nec contrahes manum, ‡ſed aperies 8
Mat.5.g.42 eã pauperi, & ‖ dabis mutuum quo eum in-
Luc.6.f.34. digere perſpexeris. ‡Caue ne forte ſubrepat 9
tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo,
Appropinquat ſeptimus annus remiſsionis,
& auertas oculos tuos à paupere fratre tuo
nolẽs ei quod poſtulat mutuũ commodare:
ne clamet contra te ad Dominũ, & fiat tibi
in peccatum. †Sed dabis ei: nec ages quip- 10
piam callidè in eius neceſsitatibus ſubleuã-
dis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in
*opere. 1. omni tempore*, & in cunctis ad quæ manũ
Mat.26.a.11 miſeris. ‡‖ Non deerunt pauperes in terra 11
habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi
vt aperias manũ fratri tuo egeno & paupe-
Exo.21.a.2. ri, qui tecũ verſatur in terra. ‡‖Cũ tibi ven- 12
Ier.34.c.14. ditus fuerit frater tuus Hebræ⁹, aut Hebræa, C
& ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno
dimittes eũ liberum: ‡& quẽ libertate do- 13

naueris, nequaquam vacuum abire patieris:
14 ‡ſed dabis viaticũ de gregibus, & de area, &
torculari tuo, quibus Dñs Deus tuus bene-
15 dixerit tibi. ‡Memento quod & ipſe ſeruieris in
terra Aegypti, & liberauerit te Dñs De⁹ tu-
16 us, & idcirco ego nunc præcipio tibi. ‡Sin
aũt dixerit, Nolo egredi: eò quòd diligat te,
& domũ tuã, & bene ſibi apud te eſſe ſen-
17 tiat: ‡aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
eius in ianua domus tuæ, & ſeruiet tibi vſq;
18 in æternũ. ancillæ quoq; ſimiliter facies. ‡Nõ
auertas ab eis oculos tuos quando dimiſeris
eos liberos: quoniã iuxta mercedem merce-
narij per ſex annos ſeruiuit tibi: vt benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in cunctis ope-
19 ribus quæ agis. ‡De primogenitis quæ naſ-
D cuntur in armentis, & ouibus tuis, quicquid
eſt ſexus maſculini, ſanctificabis Domino
Deo tuo. Nõ operaberis in primogenito bo-
20 uis, & nõ tondebis primogenita ouiũ. ‡‖In Leu. 22.c.21
conſpectu Domini Dei tui comedes ea per Ecc.35.b.14
annos ſingulos in loco quẽ elegerit Domi-
21 nus, tu & domus tua. ‡Sin aũt habuerit ma-
culam, & vel claudum fuerit vel cæcũ, aut
in aliqua parte deforme vel debile, non im-
22 molabitur Domino Deo tuo. ‡ſed intra por
tas vrbis tuæ comedes illud: tam mundus
quàm immũdus ſimiliter veſcentur eis quaſi
23 caprea, & ceruo. ‡Hoc ſolum obſeruabis, vt
ſanguinem eorum non comedas, ſed effun-
des in terrã quaſi aquam. CAP. XVI.

1 Obſerua menſem nouarum frugum, &
A verni primũ temporis, vt facias Phaſe
Domino Deo tuo: quoniã in iſto mẽſe edu-
xit te Dominus Deus tu⁹ de Aegypto nocte.
2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo, de
ouibus, & de bobus in loco quẽ elegerit Do
minus Deus tuus, vt habitet nomẽ eius ibi.
3 ‡Non comedes in eo panẽ fermentatũ: Se-
ptẽ diebus comedes abſq; fermẽto afflictio-
nis panem, quoniã in pauore egreſſus es de
Aegypto: vt memineris diei egreſsiõis tuæ
de Aegypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
4 ‡Non apparebit fermentatũ in omnibus ter
minis tuis ſeptem diebus, & non remane-
bit de carnibus eius quod immolatũ eſt ve-
5 ſpere in die primo vſque mane. ‡Nõ pote-
ris immolare Phaſe in qualibet vrbiũ tuarũ
quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi:
6 ‡ſed in loco quem elegerit Dñs Deus tuus,
B vt habitet nomẽ eius ibi: immolabis Phaſe
veſpere ad ſolis occaſum, quãdo egreſſus es
7 de Aegypto. ‡Et coques, & comedes in loco
quem elegerit Dominus Deus tuus, maneq;
8 conſurgens vades in tabernacula tua. ‡Sex
diebus comedes azyma: & in die ſeptima,
quia collecta eſt Dñi Dei tui, nõ facies opus.
9 ‡Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea Leu.23.c.15
10 die qua falcẽ in ſegetẽ miſeris, ‡& celebra-
bis diẽ feſtũ hebdomadarũ Dño Deo tuo, ob
lationẽ ſpontaneam manus tuæ, quã offeres
11 iuxta benedictionẽ Dñi Dei tui: ‡& epulabe
ris corã Dño Deo tuo, tu & filius tuus, & fi-
lia tua, & ſeruus tuus, & ancilla tua, & Leui
tes qui eſt intra portas tuas, & aduena ac pu
pillus & vidua, qui morantur vobiſcũ: in lo-
co quem elegerit Dominus Deus tuus, vt

habitet nomē eius ibi: ‡ & recordaberis quo 12
niā ſeruus fueris in Aegypto: cuſtodieſque C
ac facies quæ præcepta ſunt. ‡ Solennitatem 13
quoq; tabernaculorū celebrabis per ſeptem
dies, quā collegeris de area & torculari fru-
ges tuas: ‡ & epulaberis in feſtiuitate tu & 14
filius tu⁹ & filia, & ſeru⁹ tuus & ancilla. Le-
uites quoq;, & aduena, & pupillus ac vidua
qui intra portas tuas ſunt. ‡ Septem diebus 15
Dño Deo tuo feſta celebrabis in loco quem
elegerit Dñs: benedicetque tibi Dñs Deus
tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni o-
pere manuū tuarū, eriſq; in lætitia. ‡ Tribus 16
vicibus per annū apparebit omne maſcu- D
linum tuum in conſpectu Domini Dei tui
in loco quem elegerit, in ſolēnitate azymo-
rū, & in ſolennitate hebdomadarū, & in ſo-
Exo.23.b.15 lennitate tabernaculorum. ‖ Non apparebit
34.c.23. ante Dñm vacuus: ‡ ſed offeret vnuſquiſque 17
Ecc.10.b.6 ſecundùm quod habuerit iuxta benedictio-
nem Domini Dei ſui, quam dederit ei ‡ Iu- 18
dices & magiſtros cōſtitues in omnibus por
tis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit
tibi per ſingulas tribus tuas: vt iudicēt po-
pulum iuſto iudicio, ‡ nec in alterā partem 19
Sup.1.c.17. declinent. ‖ Non accipies perſonā, nec mu-
Leu.19.c.15 nera: quia munera excæcant oculos ſapien-
Exo.23.a.8. tum, & mutant verba iuſtorū. ‡ Iuſtè quod 20
Ecc.20.d.23 iuſtū eſt perſequēris: vt viuas, & poſsideas
terram quam Dñs Deus tuus dederit tibi.
‡ Non plantabis lucum & oēm arborem iu- 21
xta altare Domini Dei tui. ‡ Nec facies tibi 22
ᵃquam.6. atq; conſtitues ſtatuam: ᵃ quæ odit Domi-
nus Deus tuus.

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo tuo bo- 1
uē & ouē in quo eſt macula aut quip- A
piā vitij: quia abominatio eſt Domino Deo
tuo. ‡ Cùm reperti fuerint apud te intra vnā 2
portarū tuarum, quas Dñs Deus tuus dabit
tibi, vir aut mulier qui faciāt malū in con-
ſpectu Dñi Dei tui, & tranſgrediantur pactū
illius, ‡ vt vadant & ſeruiant diis alienis, & 3
adorent eos, ſolem & lunam, & oēm mili-
tiā cæli, quæ non præcepi. ‡ & hoc tibi fue- 4
rit nunciatū, audienſq; inquiſieris diligen-
ter, & verū eſſe repereris, & abominatio fa-
cta eſt in Iſraël: ‡ educes virū ac mulierem, 5
qui rem ſceleratiſsimā perpetrarunt, ad por-
Inf.19.d.15. tas ciuitatis tuę, & lapidibus obruētur. ‡ ‖ In 6
Mat.18.b. ore duorū aut trium teſtium peribit qui in- B
16. terficietur. Nemo occidatur, vno cōtra ſe di-
2 Cor.13. cente teſtimoniū. ‡ Manus teſtium primo in- 7
a.1. terficiet eum, & manus reliqui populi extre-
Sup.13.b.9. ma mittetur: vt auferas malū de medio tui.
‡ Si difficile & ambiguum apud te iudiciū 8
eſſe proſpexeris inter ſanguinē & ſanguinē,
cauſam & cauſam, leprā & nō lepram, & iu-
diciū inter portas tuas videris verba variari:
ſurge & aſcende ad locū quem elegerit Do-
1.Par.19. minus Deus tuus, ‡ ‖ Venieſque ad ſacerdo- 9
c.8. tes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit
illo tēpore: quæreſque ab eis, qui indicabūt
tibi iudicij veritatem. ‡ Et facies quodcun- 10
que dixerint qui præſunt loco quē elegerit
Dominus, & docuerint te ‡ iuxta legem eius, 11
ſequeriſq; ſententiam eorū. Nec declinabis C
ad dexteram, neque ad ſiniſtram. ‡ Qui au- 12
tem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis
imperio, qui eo tēpore miniſtrat Dño Deo
tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille,
13 & auferes malū de Iſraël: ‡ cunctuſque po-
pulus audiēs timebit, vt nullus deinceps in-
14 tumeſcat ſuperbia. ‡ Cū ingreſſus fueris ter-
rā quam Dñs Deus tuus dabit tibi, & poſ-
ſederis eam, habitaueriſq; in illa, & dixeris,
Conſtituā ſuper me regem, ſicut habent oēs
15 per circuitum nationes: ‡ eum conſtitues
quem Dñs Deus tuus elegerit de numero
fratrum tuorū. Non poteris alterius gentis
hominem regem facere, qui non ſit frater
16 tuus. ‡ Cumq; fuerit conſtitutus, non mul-
D tiplicabit ſibi equos, nec reducet populū in
Aegyptū, equitatus numero ſubleuatus, præ-
ſertim cùm Dñs præceperit vobis vt nequa-
quā amplius per eandem viā reuertamini.
17 Non habebit vxores plurimas quæ alliciant
animum eius, neq; argenti & auri immenſa
18 pondera. ‡ Poſtquam autem ſederit in ſolio
regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomiū legis
huius in volumine, accipiēs exemplar, à ſa-
19 cerdotibus Leuiticæ tribus, ‡ & habebit ſecū,
legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, vt
diſcat timere Dominum Deum ſuū, & cu-
ſtodire verba & ceremonias eius, quæ in le-
20 ge præcepta ſunt. ‡ Nec eleuetur cor eius in
ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neq; declinet
in partem dexteram vel ſiniſtram, vt longo
tēpore regnet ipſe & ᵃfilius eius ſuper Iſraël. ᵃfilij. 6.

CAP. XVIII.

1 NOn habebunt ſacerdotes & Leuitæ, &
A omnes qui de eadem tribu ſunt, partē
& hæreditatē cum reliquo Iſraël, ‖ quia ſa- Sup.10.b.9
crificia Domini, & oblationes eius comedēt,
2 & nihil aliud accipient de poſſeſsione fra-
trum ſuorū: ‖ Dñs enim ipſe eſt hæreditas Nu.18.c.20
3 eorum: ſicut locutus eſt illis. ‡ Hoc erit iudi- 1.Cor.9.b.13
cium ſacerdotum à populo, & ab his qui of- Nu.18.c.20
ferunt victimas: ſiue bouem, ſiue ouē immo-
lauerint, dabunt ſacerdoti armum ac vētri-
4 culum, ‡ primitias frumenti, vini & olei, &
5 lanarum partem ex ouium tonſione. ‡ Ipſum
enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis
tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret nomini
6 Domini ipſe & filij eius in ſempiternū. ‡ Si
B exierit Leuites ex vna vrbium tuarū ex o-
mni Iſraël in qua habitat, & voluerit veni-
re, deſiderans locum quē elegerit Dominus,
7 ‡ miniſtrabit in nomine dñi dei ſui, ſicut oēs
fratres eius Leuitæ, qui ſtabunt eo tempore
8 coram Domino. ‡ Partem ciborum eandem
accipiet quam & cæteri: excepto eo quod in
vrbe ſua ex paterna ei ſucceſsione debetur.
9 ‡ Quādo ingreſſus fueris terrā quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari ve-
10 lis abominationes illarū gentiū. ‡ ‖ Nec in- Leu.20.d.27
ueniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut
filiā, ducens per ignē: aut qui ariolos ſciſci-
tetur, & obſeruet ſomnia atq; auguria, nec
11 ſit maleficus, ‡ nec incantator, neq; qui py-
C thônes conſulat, nec diuinos, ‖ & quærat à 1.Re.18.b.7
12 mortuis veritatem. ‡ omnia enim hæc abo-
minatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſce-
13 lera delebit eos in introitu tuo. ‡ perfectus
eris, & abſq; macula cum Domino Deo tuo.

Gen-

‡Gentes iſtæ quarũ poſsidebis terrã, augures 14
& diuinos audiunt: tu aũt à Dño Deo tuo a-
Ioan.1.g.45 liter inſtitutus es. ‡‖PROPHETAM de 15
Act.3.d.22. gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſci-
7.e.37. tabit tibi Dñs Deus tuus: ipſum audies, ‡ vt 16
petiſti à Dño Deo tuo in Horeb, qñ concio
Exo.20.d.19 congregata eſt, atq; dixiſti, ‖Vltrà non audiã
vocem Dñi Dei mei, & ignẽ hunc maximũ
amplius non videbo, ne moriar. ‡Et ait Do 17
Ioan.1.g.45. minus mihi, Bene oĩa ſunt locuti, ‡‖Prophe 18
tam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum
ſimilem tui. & ponã verba mea in ore eius, D
loqueturque ad eos oĩa quæ præcepero illi.
‡qui aũt verba eius quæ loquetur in nomi- 19
ne meo, audire noluerit, ego vltor exiſtam.*
‡Propheta aũt qui arrogãtia deprauatus vo 20
luerit loqui in nomine meo, quę ego nõ præ
cepi illi vt diceres, aut ex nomine alienorũ
deorũ, interficietur. ‡ Quòd ſi tacita cogita- 21
tione reſponderis, Quomodo poſſum intelli
gere verbũ quod Dñs non eſt locutus? ‡ hoc 22
habebis ſignum, Quod in nomine Dñi pro-
pheta ille prædixerit, & non euenerit: hoc
Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem
animi ſui propheta confinxit, & idcirco non
timebis eum.

## CAP. XIX.

Nu.35.b.13 CVm diſperdiderit Dominus Deus tuus 1
Ioſu.20.a.8 gentes, quarũ tibi traditurus eſt terrã, A
& poſſederis eã, habitaueriſque in vrbibus
ᵃearum.1. ᵃeius* & in ædibus: ‡tres ciuitates ſeparabis 2
Ex.21.c.13. tibi in medio terræ, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi in poſſeſsionem, ‡ ſternens 3
diligenter viã: & in tres æqualiter partes to-
tam terræ tuæ prouinciã diuides. vt habeat
è vicino qui propter homicidium profugus
eſt, quò poſsit euadere. ‡Hæc erit lex homi- 4
cidæ fugientis, cuius vita ſeruanda eſt, Qui
percuſſerit proximũ ſuũ neſciens, & qui he-
ri & nudiuſtertius nullũ contra eum odiũ
habuiſſe comprobatur: ‡ſed abiiſſe cum eo 5
ſimpliciter in ſyluã ad ligna cædenda, & in
ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manu
ferrumq; lapſum de manubrio amicũ eius
percuſſerit, & occiderit: hic ad vnã ſupradi-
ctarũ vrbium cõfugiet, & viuet: ‡ne forſitan 6
proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolo- B
re ſtimulatus, perſequatur, & apprehẽdat eũ
ſi longior via fuerit, & percutiat animã eius
qui non eſt reus mortis: quia nullũ contra
eum qui occiſus eſt, odium prius habuiſſe
monſtratur. ‡Idcirco præcipio tibi, vt tres ci 7
uitates æqualis inter ſe ſpatii diuidas. ‡ Cũ 8
autẽ dilatauerit Dominus Deus tuus termi
Gen.28.c.14 nos tuos, ſicut iurauit patribus tuis, & dede-
Sap.12.c.10. rit tibi cunctã terrã ‖ quã eis pollicitus eſt,
‡(ſi tamen cuſtodieris mandata eius, & fece- 9
ris quæ hodie præcipio tibi, vt diligas Domi
Ioſu.20.c.7. num Deum tuum, & ambules in viis eius
omni tẽpore) addes tibi ‖tres alias ciuitates, C
& ſupradictarũ trium vrbiũ numerum du-
plicabis: ‡vt nõ effundatur ſanguis innoxius 10
Nu.35.c.20. in medio terræ, quam Dñs Deus tuus dabit
tibi poſsidendam, ne ſis ſanguinis reus. ‡‖Si 11
quis aũt odio habẽs proximũ ſuũ inſidiatus
fuerit vitæ eius, ſurgẽſq; percuſſerit illũ, &
mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de ſupra
dictis vrbibus, ‡mittent ſeniores ciuitatis 12
illius, & arripient eum de loco effugii, tra-
dentq; in manu proximi, cuius ſanguis effu-
13 ſus eſt, & morietur. ‡ Non miſereberis eius,
& auferes ᵇinnoxium ᵇſanguinẽ de Iſraël, vt ᵇinnoxium.
14 bene ſit tibi. ‡Non aſſumes, & trãsferes ter-
minos proximi tui quos fixerunt priores in
poſſeſsione tua, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi in terra quam acceperis poſsiden-
15 dam. ‡‖Non ſtabit teſtis vnus cõtra aliquẽ, Sap.17.b.6.
D quicquid illud peccati, & facinoris fuerit:
ſed ‖in ore duorũ aut trium teſtium ſtabit Mat.18.b.16
16 omne verbum. ‡Si ſteterit teſtis mẽdax cõ- Ioan.8.b.17
tra hominẽ, accuſans eum præuaricationis, 2.Cor.13.a.1
17 ‡ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Do- Heb.10.e.28
minum in conſpectu ſacerdotum & iudicũ
18 qui fuerint in diebus illis. ‡Cumq; diligen-
tiſsimè perſcrutantes, inuenerint falſum te-
ſtem dixiſſe contra fratrẽ ſuum mendacium:
19 ‡‖reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogita- Dan.13.g.61
20 uit, & auferes malum de medio tui: ‡vt au- Mat.5.f.38.
dientes cæteri timorem habeant, & nequa- Prove.19.e.5
21 quam talia audeãt facere. ‡ᶜ Non miſerebe- ᶜ Et.2.
ris eius, ‖ſed animam pro anima, oculũ pro Exo.21.c.24
oculo, dentẽ pro dente, manũ pro manu, pe- Leu.24.d.20
dem pro pede exiges.

## CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum cõtra hoſtes tuos, &
A videris equitatus & currus, & maiorem
quàm tu habeas, aduerſarij exercit⁹ multi-
tudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra
2 Aegypti. ‡Appropinquante autem iam præ-
lio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loque-
3 tur ad populũ, ‡Audi Iſraël, vos hodie con-
tra inimicos veſtros pugnã committitis, nõ
pertimeſcat cor veſtrũ, nolite metuere, no-
4 lite cedere, nec formidetis eos: ‡ quia Do-
minus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro
B vobis cõtra aduerſarios dimicabit, vt eruat
5 vos de periculo. ‡Duces quoq; per ſingulas
turmas audiente exercitu proclamabunt,
‖Quis eſt homo qui ædificauit domum no- 1.Mac.3.g.56
uam, & non dedicauit eã? vadat, & reuerta-
tur in domum ſuam, ne fortè moriatur in
6 bello, & alius dedicet eam. ‡Quis eſt homo
qui plantauit vineam, ‖ & necdum fecit eã Leui.19.d.9
eſſe communẽ, de qua veſci omnibus liceat?
vadat, & reuertatur in domũ ſuam: ne fortè
moriatur in bello, & alius homo eius funga
7 tur officio. ‡ Quis eſt homo qui deſpondit
vxorem, & nõ accepit eam? vadat, & reuer-
tatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in
8 bello, & alius homo accipiat eã. ‡ His dictis
addent reliqua, & loquentur ad populum,
‖Quis eſt homo formidoloſus, & corde pa Iudic.7.a.3.
uidus? vadat, & reuertatur in domũ ſuam, ne
pauere faciat corda fratrum ſuorũ, ſicut ipſe
9 timore perterritus eſt. ‡Cumq; ſiluerint
C duces exercitus, & finem loquendi fecerint,
vnuſquiſque ſuos ad bellandum cuneos præ
10 parabit. Si quando acceſſeris ad expugnan-
dam ciuitatem, offeres ei primùm pacem.
11 ‡Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus
populus qui in ea eſt, ſaluabitur, & ſeruiet
12 tibi ſub tributo. ‡Sin autem fœdus inire no
luerit, & cœperit cõtra te bellũ, oppugnabis
13 eam. ‡ Cumque tradiderit Dominus Deus
tuus illã in manu tua, percuties omne quod

in ea generis maſculini eſt, in ore gladij,
‡abſq; mulieribus & infantibus, iumētis & 14
cæteris quæ in ciuitate ſunt. Oēm prædam
exercitus diuides, & comedes de ſpolijs ho-
ſtium tuorū, quæ Dñs Deus tuus dederit ti-
bi. ‡Sic facies *cunctis ciuitatibus quæ à te 15
procul valde ſunt, & non ſunt de his vrbi-
bus quas in poſſeſsionē accepturus es. ‡De 16
his aūt ciuitatibus quæ dabuntur tibi, nul- D
lum oīno permittes viuere, ‡ſed interficies 17
in ore gladij, Hethæum videlicet, & Amor-
rhæum, & Chananæū, Pherezæū, & Heuæū,
& Iebuſæū, ſicut præcepit tibi Dñs Deus tu⁹:
‡ne forte doceant vos facere cūctas abomi- 18
nationes quas ipſi operati ſunt diis ſuis: &
peccetis in Dñm Deum veſtrū. ‡Quādo ob- 19
ſederis ciuitatem multo tempore, & muni-
tionibus circundederis vt expugnes eam, nō
ſuccīdes arbores de quibus veſci poteſt, nec
ſecuribus per circuitū debes vaſtare regio-
nē: quoniā lignum eſt, & non homo, nec po-
teſt bellantium cōtra te augere numerum.
‡Si qua aūt ligna non ſunt pomifera, ſed a- 20
greſtia, & in cæteros apta vſus, ſuccīde, & in-
ſtrue machinas, donec capias ciuitatem quæ
contra te dimicat.

CAP. XXI.

QVando inuentum fuerit in terra quā 1
Domin⁹ Deus tuus daturus eſt tibi, A
hominis cadauer occiſi, & ignora-
bitur cædis reus, ‡egredientur maiores natu, 2
& iudices tui, & metientur à loco cadaueris
ſingularum per circuitum ſpatia ciuitatū
‡& quam viciniorem cæteris eſſe perſpexe- 3
rint, ſeniores ciuitatis illius tollent vitulam
de armento, quæ non traxit iugū, nec terram
ſcidit vomere, ‡& ducent eā ad vallem aſpe- 4
ram atq; ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt,
nec ſementē recepit, & cædent in ea ceruices
vitulæ. ‡accedentq́ue ſacerdotes filij Leui, 5
quos elegerit Dominus Deus tuus, vt mini-
ſtrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad
-.7. verbum eorum omne negotium pendet: &
quicquid mundum vel immundū eſt, iudi-
*omnes. I. cetur. ‡Et venient *maiores natu ciuitatis 6
illius ad interfectum, lauabūtq; manus ſuas B
ſuper vitulam, quæ in valle percuſſa eſt, ‡& 7
dicent, Manus noſtræ non effuderunt ſangui-
nem hunc, nec oculi viderunt. ‡propitius 8
eſto populo tuo Iſraël, quē redemiſti Dñe,
& ne repútes ſanguinem innocentē in me-
dio populi tui Iſraël. Et auferetur ab eis rea-
tus ſanguinis: ‡tu aūt alienus eris ab inno- 9
cētis cruore, qui fuſus eſt, cùm feceris quod
præcepit Dominus. ‡Si egreſſus fueris ad 10
pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit
eos Dominus Deus tuus in manu tua, capti-
uosq́; duxeris, ‡& videris in numero capti- 11
uorum mulierem pulchram, & adamaueris
eam, voluerisq́; habere vxorem, ‡introdu- 12
ces eam in domum tuā, quæ radet cæſariem, C
& circuncidet vngues, ‡& deponet veſtē in 13
qua capta eſt: ſedensq́; in domo tua, flebit
patrem & matrē ſuam vno menſe, & poſtea
intrabis ad eā, dormieſq́ue cum illa, & erit
vxor tua. ‡Si autē poſtea non ſederit animo 14
tuo, dimittet eā liberam, nec vēdere poteris
pecunia, nec opprimere per potētiam; quia

15 humiliaſti eam. ‡Si habuerit homo vxores
duas, vnam dilectam, & alterā odioſam, *ge- *genuerintque ex eo.
nuerintq; ex eis liberos, & fuerit filius odioſæ
16 primogenitus, ‡volueritq́ue ſubſtantiam
inter filios ſuos diuidere: non poterit filium
dilectæ facere primogenitū, & præferre filio
17 odioſæ, ‡ſed filium odioſæ agnoſcet primo-
genitum, ‖ dabitq́ue ei de his quæ habuerit 1.Par.5.a.b
cūcta duplicia. iſte eſt enim principiū libero-
18 rum eius, & huic debentur primogenita. ‡Si
genuerit homo filiū contumacē & proter-
uum, qui non audierit patris ac matris im-
19 periū, & coërcitus obedire contēpſerit: ‡ap-
D prehendēt eum, & ducent ad ſeniores ciui-
20 tatis illius, & ad portam iudicij, ‡dicentq́ue
ad eos, Filius noſter iſte proteruus & contu-
max eſt, monita noſtra audire contemnit,
commeſſationibus vacat, & luxuriæ atq; cō-
21 uiuiis: ‡lapidibus eum obruet populus ciui-
tatis, & morietur, vt auferatis malū de me-
dio veſtri, & vniuerſus Iſraël audiens perti-
22 meſcat. ‡Quando peccauerit homo quod
morte plectendum eſt, & adiudicatus morti
23 appenſus fuerit in patibulo: ‡nō permane-
bit cadauer eius in ligno, ſed in eadē die ſe-
pelietur ‖ quia maledictus à Deo eſt qui pē- Gal.3.b.13.
det in ligno, & nequaquā contaminabis ter-
ram tuā quā Dominus Deus tuus dederit ti-
bi in poſſeſsionem.

CAP. XXII.

1 NOn videbis bouē fratris tui, aut ouē Exo.23.a.4.
A errantem, & præteribis: ſed reduces Tob.2.c.21.
2 fratri tuo, ‡etiamſi nō eſt propinquus frater
tuus, nec noſti eum: duces in domum tuam,
& erunt apud te quamdiu quærat ea frater
3 tuus, & recipiat. ‡Similiter facies de aſino,
& de veſtimento, & de omni re fratris tui
quæ perierit, ſi inueneris eam, ne negligas
4 quaſi alienam. ‡Si videris aſinum fratris tui
aut bouem cecidiſſe in via, nō deſpicies, ſed
5 ſubleuabis cum eo. ‡Non induetur mulier
veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea:
abominabilis enim apud Deū eſt qui facit
6 hæc. ‡Si ambulās per viam, in arbore vel in
terra nidū auis inueneris, & matrē pullis vel
ouis deſuper incubantem: non tenebis eam
7 cum filiis, ‡ſed abire patieris, captos tenens
filios, vt bene ſit tibi, & longo viuas tēpore.
8 Cùm ædificaueris domum nouam, facies
murum tecti per circuitum: ne effundatur
ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio,
9 & in præceps ruente. ‡Non ſeres vineā tuā
B altero ſemine: ne & ſementis quā ſeuiſti, &
quæ naſcūtur ex vinea, pariter ſanctificētur.
10 ‡Non arabis in boue ſimul & aſino. ‡Non
11 induēris veſtimento quod ex lana linoq́ue
contextum eſt. ‡Funiculos in fimbriis facies
12 per quatuor angulos pallij tui quo operiris.
‡Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio ha-
13 buerit eam, ‡quæſieritq́; occaſiones quibus
14 dimittat eam, obiiciens ei nomen peſsimū,
& dixerit, Vxorem hanc accepi, & ingreſſus
15 ad eam non inueni virginem: ‡tollent eam
pater & mater eius, & ferent ſecū ſigna vir-
ginitatis eius ad ſeniores vrbis qui in porta
16 ſunt: ‡& dicet pater, Filiā meam dedi huic
17 vxorem: quam quia odit, ‡imponit ei nomē
peſſimum, vt dicat, Non inueni filiā tuam
virginem:

virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis
filiæ meæ. Expandēt veſtimentū corā ſenio- C
ribus ciuitatis: ‡apprehendentq́; ſenes vrbis 18
illius virū, & verberabunt illū, ‡cōdemnan- 19
tes inſuper centū ſiclis argenti,quos dabit pa
tri puellæ, quoniā diffamauit nomē peſſimū
ſuper virginē Iſraël,habebitq́; eā vxorem, &
nō poterit dimittere eā omnibus diebus vitę
ſuæ. ‡ Quod ſi verū eſt quod obiicit, & non 20
eſt in puella inuenta virginitas: ‡eiicient eā 21
extra fores domus patris ſui, & lapidibus
obruent viri ciuitatis illius, & morietur:
quoniam fecit nefas in Iſraël vt fornicaretur
in domo patris ſui : & auferes malū de me-
Leu.20.b.10 dio tui. ‡ ‖Si dormierit vir cū vxore alterius, 22
vterq́; morietur, id eſt, adulter & adultera:
& auferes malū de Iſraël. ‡Si puellā virginē 23
deſpōderit vir, & inuenerit eā aliquis in ciui D
tate,& cōcubuerit cū ea, ‡educes vtrunque 24
ad portā ciuitatis illius,& lapidibus obruen-
tur:puella,quia nō clamauit,cùm eſſet in ci-
uitate:vir,quia humiliauit vxorem proximi
ſui. & auferes malū de medio tui. ‡ Sin autē 25
in agro reperierit vir puellam quæ deſpōſata
eſt,& apprehendēs concubuerit cū ea,ipſe mo
rietur ſolus: ‡puella nihil patietur,nec eſt rea 26
mortis : quoniā ſicut latro conſurgit contra
fratrē ſuū, & occidit animā eius,ita & puella
perpeſſa eſt. ‡ ſola erat in agro:clamauit,& 27
nullus affuit qui liberaret eā. ‡ Si inuenerit 28
vir puellā virginē,quæ non habet ſponſum,
& apprehendens concubuerit cū illa, & res
Exo.22.c.16 ad iudiciū venerit: ‡ ‖dabit qui dormiuit cū 29
ea,patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti,
& habebit eā vxorē, quia humiliauit illā:nō
poterit dimittere eā cunctis diebus vitæ ſuæ.
‡Non accipiet homo vxorem patris ſui, nec 30
reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

NOn intrabit eunuchus attritis vel am 1
putatis teſticulis , & abſciſſo veretro A
eccleſiā Domini. ‡ Nō ingredietur mamzer, 2
hoc eſt,de ſcorto natus, in eccleſiā Domini
vſque ad decimam generationem. ‡ Ammo- 3
nites & Moabites etiā poſt decimam gene-
rationem non intrabunt eccleſiam Domini,
in æternum: ‡quia noluerunt vobis occur- 4
rere cum pane & aqua in via quando egreſſi
eſtis de Aegypto:& quia cōduxerunt contra
te Balaam filiū Beor de Meſopotamia Syriæ,
Nu. 22. a.5. vt malediceret tibi: ‡ ‖& noluit Dominus 5
Deus tuus audire Balaā,vertitq́; maledictio-
nem eius in benedictionē tuam,eò quòd di-
ligeret te. ‡ Non facies cum eis pacem,nec 6
quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in B
ſempiternum. ‡Nō abominaberis Idumæū, 7
quia frater tuus eſt : nec Aegyptiū,quia ad-
uena fuiſti in terra eius. ‡Qui nati fuerint ex 8
eis, tertia generatione intrabunt in Eccleſiā
Domini. ‡ Quando egreſſus fueris aduerſus 9
hoſtes tuos in pugnam,cuſtodies te ab omni
re mala. ‡ Si fuerit inter vos homo qui no- 10
cturno pollutus ſit ſomnio,egredietur extra
caſtra, ‡& non reuertetur priuſquàm ad ve- 11
ſperam lauetur aqua , & poſt ſolis occaſum
regredietur in caſtra. ‡Habebis locum extra 12
caſtra,ad quē egrediaris ad requiſita naturæ,

13 ‡gerens paxillū in baltheo. cumq́ue ſederis,
fodies per circuitum,& egeſta humo operies
14 ‡quo releuatus es (Dn̄s enim Deus tuus am
C bulat in medio caſtrorum[a],vt eruat te,& tra [a]tuorum 7.
dat tibi inimicos tuos)& ſint caſtra tua ſan-
cta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne de-
15 relinquat te. ‡ Non trades ſeruum Domino
16 ſuo,qui ad te confugerit, ‡ habitabit tecum
in loco qui ei placuerit , & in vna vrbium
17 tuarum requieſcet:ne contriſtes eum. ‡Non
erit meretrix de filiabus Iſraël , nec ſcorta-
18 tor de filiis Iſraël. ‡ Non offeres mercedem
proſtibuli , nec pretium canis in domo Do-
mini Dei tui , quicquid illud eſt quod [a] vo- [a]voueris 5.
ueris[b]: quia abominatio eſt vtrunque apud
19 Dominum Deū tuum. ‡Non fœnerabis fra-
tri tuo ad vſuram pecuniam,nec fruges,nec
20 quamlibet aliam rē: ‡ ſed alieno. Fratri au-
D tē tuo abſq; vſura id quo indiget cōmoda-
bis:vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in [a]ingrede-
omni opere tuo in terra ad quam [a]ingredie- ris 1.
21 ris[b] poſſidendam. ‡Cùm votum voueris Do-
mino Deo tuo,nō tardabis reddere: quia re-
quiret illud Dominus Deus tuus.& ſi mora
22 tus fueris,reputabitur tibi in peccatum. ‡Si
nolueris polliceri, abſque peccato eris.
23 ‡Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis
tuis,obſeruabis,& facies ſicut promiſiſti Do
mino Deo tuo , & propria voluntate & ore
24 tuo locutus es. ‡ Ingreſſus vineam proximi
tui,comede vuas quātum tibi placuerit: fo-
25 ras autem ne efferas tecum. ‡ Si intraueris
ſegetem amici tui , franges ſpicas, & manu Mat.12.a.1.
conteres:falce autem non metes.

CAP. XXIIII.

1 SI acceperit homo vxorem , & habuerit Mat.5.e.31
A eam,& non inuenerit gratiam ante ocu & 19.a.7.
los eius propter aliquam fœditatem:ſcribet Mar.10.a.4.
libellū repudij, & dabit in manu illius,& di
2 mittet eam de domo ſua. ‡ Cumque egreſ-
3 ſa alterum maritum duxerit,‡& ille quoque
oderit eam , dederitque ei libellum repudij,
& dimiſerit de domo ſua,vel certè mortuus
4 fuerit: ‡ non poterit prior maritus recipere
eam in vxorem: quia polluta eſt, & abomi-
nabilis facta eſt coram Domino : ne peccare
facias terrā tuam quā Dominus Deus tuus
5 tradiderit tibi poſſidendam ‡ Cùm accepe-
B rit homo nuper vxorē, non procedet ad bel
lum , nec ei quippiā neceſſitatis iniungetur
publicæ,ſed vacabit abſque culpa domi ſuę,
6 vt vno anno lætetur cum vxore ſua. ‡ Non
accipies loco pignoris inferiorē & ſuperio-
rem molam : quia animam ſuam appoſuit
7 tibi. ‡Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans
fratrem ſuum de filiis Iſraël , & vendito eo
acceperit pretium : interficietur, & auferes
8 malum de medio tui. ‡ Obſerua diligenter
ne incurras plagam lepræ,ſed facies quæcun
que docuerint te ſacerdotes Leuitici generis
iuxta id quod præcepi eis, & imple ſolicitè.
9 ‡ ‖[a]Mementote quæ fecerit Dominus Deus Nu.12.c.10.
C veſter[b] Mariæ in via cùm egrederemini de [a]Memento
10 Aegypto. ‡Cùm repetes à proximo tuo rem quæ fecerit
aliquam quam debet tibi,nō ingredieris do- Dn̄s Deus
11 mum eius vt pignus auferas: ‡ ſed ſtabis fo- tuus 1.
12 ris, & ille tibi proferet quod habuerit. ‡ ſin
autem

amté pauper eſt, non pernoctabit apud te pi-
gnus, ‡ ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occa- 13
ſum: vt dormiens in veſtimento ſuo, benedi-
cat tibi, & habeas iuſtitiam coram Domino
...i.19.c.13. Deo tuo. ‡Nō negabis mercedē indigētis, & 14
...4.c.15. pauperis fratris tui, ſiue aduenæ qui tecū mo
ratur in terra, & intra portas tuas eſt: ‡ ſed 15
eadē die reddes ei pretiū laboris ſui ante ſo-
lis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtētat
animā ſuā: ne clames contra te ad Dominū,
Re..4.c.1. & reputetur tibi in peccatū. ‡Nō occidētur 16
.Pa.25.a.4 patres pro filiis, nec filii ꝑ patribus, ſed vnuſ
...28.c.27. quiſq; pro peccato ſuo morietur. ‡ Nō per- 17
uertes iudiciū aduenæ & pupilli, nec auferes
pignoris loco viduæ veſtimentū. ‡Memento 18
quòd ſerui eris in Aegypto, & eruerit te Do D
minus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi
vt facias hanc rē. ‡Quando meſſueris ſegetē 19
in agro tuo, & oblitus manipulū reliqueris:
non reuertêris vt tollas illū: ſed aduenam &
pupillū, & viduā auferre patieris, vt benedi-
cat tibi Dñs Deus tuus in omni opere ma-
nuū tuarū. ‡ Si fruges collegeris oliuarum, 20
quicquid remanſerit in arboribus, non reuer
têris vt colligas: ſed relinques aduenæ, pupil
lo ac viduæ. ‡Si vindemiaueris vineā tuā, nō 21
colliges remanentes racemos, ſed cedent in
vſus aduenæ, pupilli, ac viduæ. ‡Memento 22
quòd & tu ſerui eris in Aegypto, & idcirco
præcipio tibi vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpel- 1
lauerint iudices: quem iuſtum eſſe per- A
ſpexerint, illi iuſtitiæ palmam dabūt: quem
impium, condemnabunt impietatis. ‡Sin au 2
tem eum qui peccauit, dignum viderint pla
gis: proſternent & coram ſe facient verbe-
rari. Pro mēſura peccati erit & plagarū mo-
..Co.11.f.24 dus, ‡ita duntaxat, vt ‖quadragenarium nu- 3
..Cor.9.b.9. merum nō excedant: ne fœdè laceratus an-
.Tim.5.c. te oculos tuos abeat frater tuus. ‡Non liga- 4
8. bis os bouis terentis in area fruges tuas.
..21.22 c.22 ‡Quādo habitauerint fratres ſimul, & vnus 5
..t.21.b.19 ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor
..ue.20.d.27 defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam B
frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui:
& primogenitum ex ea filium nomine illius 6
appellabit, vt non deleatur nomen eius ex
Iſraël. ‡Sin autem noluerit accipere vxorem 7
fratris ſui quæ ei lege debetur, perget mu-
lier ad portā ciuitatis & interpellabit maio
Ruth.4.b.7. res natu, dicetque, ‖ Nō vult frater viri mei
nomen 4. ſuſcitare *ſemen* fratris ſui in Iſraël, nec me
in coniugium ſumere. ‡Statimque acceſſiri 8
eum facient, & interrogabunt. Si reſponde-
rit, Nolo eam vxorē accipere: ‡ accedet mu- 9
lier ad eum coram ſenioribus, & tollet cal-
ceamētum de pede eius, ſpuetque in faciem
illius, & dicet: Sic fiet homini qui nō ædifi-
cat domum fratris ſui. ‡ Et vocabitur nomē 10
illius in Iſraël, Domus diſcalceati. ‡ Si ha- 11
..5. buerint inter ſe iurgium viri duo*, & vnus C
cōtra alterum rixari cœperit, voleſq; vxor
alterius eruere virum ſuum de manu fortio
ris, miſeritque manū, & apprehenderit ve-
renda eius, ‡ abſcindes manum illius, nec 12
flectêris ſuper eam vlla miſericordia. ‡ Non 13
habebis in ſacculo diuerſa pondera, maius
14 & minus, ‡nec erit in domo tua modius ma
15 ior & minor. ‡pōdus habebis iuſtum & ve-
rum, & modius æqualis & verus erit tibi: vt
multo viuas tempore ſuper terram quam
16 Dominus Deus tuus dederit tibi. ‡ abomi-
D natur enim Dominus tuus eū qui facit hæc,
17 & auerſatur omnē iniuſtitiam. ‡ Memento Exo.17.c.8.
quę fecerit tibi Amalec in via quando egre-
18 diebaris ex Aegypto: ‡quomodo occurrerit
tibi, & extremos agminis tui qui laſſi ſede-
bant, ceciderit, quando tu eras fame &
labore confectus, & non timuerit Deum.
19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit tibi
requiem, & ſubiecerit cunctas per circuitū
nationes in terra quā tibi pollicitus eſt: de-
lebis nomen eius ſub cælo. Caue ne obli-
uiſcaris.

CAP. XXVI.

1 CVmque intraueris terrā quam Domi-
A nus Deus tuus tibi daturus eſt poſſidē-
dam, & obtinueris eam atque habitaueris
2 in ea, ‡ tolles de cūctis frugibus tuis primi-
tias, & pones in cartallo, pergesq; ad locum
quē Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi in-
3 uocetur nomen eius: ‡ accedesque ad ſacer-
dotem qui fuerit in diebus illis, & dices ad
eum, Profiteor hodie coram Domino Deo
tuo, quòd ingreſſus ſum in terram pro qua
iurauit * patribus noſtris, vt daret eā nobis. *Domi-
4 ‡Suſcipienſq; ſacerdos cartallum de manu nus 1.
5 tua*, ponet ante altare Domini Dei tui. ‡& *tua 6.
loquêris in cōſpectu Domini Dei tui, Syrus
perſequebatur patrem meum, qui deſcendit
in Aegyptum, & ibi peregrinatus eſt in pau-
ciſſimo numero: creuitque in gentem ma-
B gnam ac robuſtam & infinitæ multitudinis.
6 ‡Afflixeruntque nos Aegyptij, & perſecutā
7 ſunt imponentes onera grauiſſima: ‡& cla-
mauimus ad Dominū Deum patrū noſtro-
rum: qui exaudiuit nos, & reſpexit humilita
tem noſtram, & laborem atque anguſtiam:
8 & eduxit nos de Aegypto in manu forti &
brachio extento, in ingenti pauore in ſignis
9 atque portentis, ‡ & introduxit ad locum
iſtum, & tradidit nobis terram lacte & melle
10 manantem. ‡ Et idcirco nunc offero primi-
tias frugum terræ quam Dominus dedit mi-
hi. Et dimittes eas in conſpectu Domini Dei
11 tui: & adorato Domino Deo tuo, ‡epulabe-
ris in omnibus bonis quæ Dominus Deus
tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Leui-
12 tes, & aduena qui tecum eſt. ‡Quando com-
C pleueris decimā cunctarum frugum ſuarū,
anno decimarum tertio dabis Leuitæ, & ad-
uenæ, & pupillo & viduæ, vt comedant intra
13 portas tuas, & ſaturentur: ‡ loquêriſque in
conſpectu Domini Dei tui, Attuli quod ſan
ctificatum eſt de domo mea, & dedi illud Le
uitæ & aduenę, & pupillo ac viduę, ſicut iuſ-
ſiſti mihi: non præteriui mandata tua, nec
14 ſum oblitus imperij tui. ‡Nō comedi ex eis Sap.14.d.17.
in luctu meo, nec ſeparaui ea in qualibet im
munditia, nec expēdi ex his quicquam in re
funebri. Obediui voci Domini Dei mei, &
15 feci omnia ſicut præcepiſti mihi. ‡ ‖Reſpice Iſa.63.d.15.
de ſanctuario tuo, & de excelſo cælorū habi- Baru.2.c.16
taculo, & benedic populo tuo Iſraël, & terræ
quam

quã dediſti nobis, ſicut iuraſti patribus no-
ſtris, terræ lacte & melle manãti. ‡ Hodie 16
Dñs Deus tuus præcepit tibi vt facias man-
data hęc atq; iudicia: vt cuſtodias & impleas
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.
Sap.7.a.6. ‡ ‖ Dñm elegiſti hodie, vt ſis tibi Deus, & am 17
bules in viis eius, vt cuſtodias ceremonias D
illius, & mãdata atq; iudicia, & obedias eius
ᵃEs 4. imperio. ‡ ᵃEn° Dñs elegit te hodie vt ſis ei 18
popul° peculiaris, ſicut locut° eſt tibi, & cu-
ſtodias omnia præcepta illius: ‡ & faciet te 19
excelſiorẽ cũctis gẽtibus quas creauit in lau-
dem, & nomẽ, & gloriam ſuã: vt ſis populus
ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

## CAP. XXVII.

PRæcepit autẽ Moyſes & ſeniores Iſraël, 1
populo dicentes, Cuſtodite omne man- A
datũ quod præcipio vobis hodie. ‡ Cumque 2
trãſieritis Iordanẽ in terrã quam Dñs Deus
tuus dabit tibi, eriges ingẽtes lapides, & cal-
ce leuigabis eos, ‡ vt poſſis in eis ſcribere 3
omnia verba legis huius, Iordane trãſmiſſo:
vt introeas terrã quam Dñs Deus tuus dabit
tibi, terrã lacte & melle manantẽ, ſicut iura-
Exo.20.d.15 uit patribus tuis. ‡ ‖ Quãdo ergo tranſieritis 4
Ioſu.8.f.35 Iordanẽ, erigite lapides quos ego hodie præ-
cipio vobis in mõte Hebal, & leuigabis eos
calce: ‡ & ædificabis ibi altare Dño Deo tuo 5
de lapidibus quos ferrũ nõ tetigit, ‡ & de ſa- 6
xis informibus & impolitis: & offeres ſuper B
eo holocauſta Dño Deo tuo, ‡ & immolabis 7
hoſtias pacificas, comedeſq; ibi, & epulabe-
ris corã Dño Deo tuo. ‡ Et ſcribes ſuper la- 8
pides omnia verba legis huius planè & luci-
dè. ‡ Dixeruntq; Moyſes & ſacerdotes Leui- 9
tici generis ad omnẽ Iſraělẽ, Attende, & au-
di Iſraël, Hodie factus es populus Domini
Dei tui. ‡ audies vocẽ eius, & facies mãdata 10
ᵇhodie 1. atq; iuſtitias quas ego præcipio tibi ᵇ. ‡ Præ- 11
cepitq; Moyſes populo in die illo, dicẽs. ‡ Hi 12
ᶜpopulo 1. ſtabũt ad benedicendũ ᶜDomino° ſuper mõ-
tẽ Garizim, Iordane tranſmiſſo: Simeõ, Leui,
Iudas, Iſſachar, Ioſeph, & Ben-iamin. ‡ Et è 13
regione iſti ſtabunt ad maledicendũ in mõ-
te Hebal: Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon, C
Dan.9.c.11 Dã, & Nepthali. ‡ ‖ Et pronuntiabũt Leuitæ, 14
dicentq; ad omnes viros Iſraël excelſa voce,
ᵈfaciet 6. ‡ Maledictus homo qui ᵈfacit° ſculptile & 15
conflatile, abominationẽ Domini opus ma-
ᵉponitq; ue. nuum artificum, ᵉponetque° illud in abſcon-
dito: & reſpondebit omnis populus, & dicet,
Amẽ. ‡ Maledictus qui non honorat patrem, 16
ᶠſuam 1. ſuum & matrem ᶠ. & dicet omnis populus,
Amen. ‡ Maledictus qui transfert terminos 17
proximi ſui. & dicet omnis populus, Amen.
‡ Maledictus qui errare facit cæcũ in itinere. 18
& dicet omnis populus, Amen. ‡ Maledictus 19
qui peruertit iudiciũ aduenæ, pupilli, & vi-
duæ. & dicet omnis populus, Amẽ. ‡ Male- 20
dictus qui dormit cũ vxore patris ſui, & re- D
uelat operimentũ lectuli eius & dicet omnis
populus, Amẽ. ‡ Maledictus qui dormit cum 21
omni iumẽto. & dicet omnis populus, Amẽ.
‡ Maledictus qui dormit cum ſorore ſua filia 22
patris ſui, vel matris ſuæ. & dicet omnis po-
pulus, Amẽ. ‡ Maledictus qui dormit cũ ſo- 23
cru ſua. & dicet omnis populus, Amẽ ‡ Ma- 24
ledictus qui clam percuſſerit proximũ ſuũ.
25 & dicet omnis populus, Amẽ. ‡ *Maledictus *Maledict° qui dormit cum vxore proximi ſui, & dicet omnis popul°, Amẽ.
qui accipit munera, vt percutiat animã ſan-
guinis innocentis. & dicet omnis populus,
26 Amen. ‡ ‖ Maledictus qui non permanet in
ſermonibus legis huius, nec eos opere per-
ficit. & dicet omnis populus, Amen.

## CAP. XXVIII.

1 SI autẽ audieris vocem Domini Dei tui, Gal.3.b.10
A vt facias atque cuſtodias omnia manda- Leui.26.a.3
ta eius quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te
Dominus Deus tuus excelſiorẽ cunctis gen-
2 tibus quæ verſantur in terra. ‡ Venientque
ſuper te vniuerſæ benedictiones iſtæ, & ap-
prehendent te: ſi tamẽ præcepta eius audie-
3 ris. ‡ Benedictus tu in ciuitate, & benedictus
4 in agro. ‡ Benedictus fructus ventris tui, &
fructus terræ tuæ, fructuſque iumentorum
tuorum, greges armentorũ tuorum, & caul-
5 læ ouium tuarum. ‡ Benedicta horrea tua, &
6 benedictæ reliquiæ tuæ. ‡ Benedictus eris in-
7 grediens & egrediens. ‡ Dabit Dominus ini-
micos tuos qui cõſurgunt aduerſum te, cor-
ruentes in conſpectu tuo: per vnam viam
venient contra te, & per ſeptẽ fugient à fa-
8 cie tua. ‡ Emittet Dominus benedictionem
ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera ma-
nuum tuarum: benedicetque tibi in terra
9 quam acceperis. ‡ Suſcitabit te Domin° ſibi
in populum ſanctũ, ſicut iurauit tibi: ſi cu-
ſtodieris mãdata Domini Dei tui, & ambu-
10 laueris in viis eius. ‡ Videbuntque omnes
terrarum populi quòd nomẽ Domini inuo-
11 catum ſit ſuper te, & timebũt te. ‡ Abũdare
te faciet Dominus omnibus bonis, fructu
vteri tui, & fructu iumẽtorum tuorum, fru-
ctu terræ tuæ quam iurauit Dñs patribus
12 tuis vt daret tibi. ‡ Aperiet Dominus theſau-
B rum ſuum optimum, cælum, vt tribuat plu-
uiam terræ tuæ in tempore ſuo: benedicet-
que cunctis operibus manuum tuarum. Et
fœnerabis gẽtibus multis, & ipſe à nullo fœ
13 nus accipies. ‡ Cõſtituet te Dominus in ca-
put, & nõ in caudam: & eris ſemper ſuprà, &
non ſubter: ſi tamen audieris mandata Do-
mini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie,
14 & cuſtodieris & feceris, ‡ ac nõ declinaueris
ab eis nec ad dextram, nec ad ſiniſtram, nec
ſequutus fueris Deos alienos, neq; colueris
15 eos. ‡ ‖ Quòd ſi audire nolueris vocẽ Domi-
ni Dei tui, vt cuſtodias & facias omnia mã- Leu.26.b.14
data eius & ceremonias quas ego præcipio Thre.2.f.17
tibi hodie, venient ſuper te omnes maledi- Mala.2.a.2
16 ctiones iſtæ, & apprehẽdent te. ‡ Maledictus Baru.1.d.18
17 eris in ciuitate, maledictus in agro ‡ Maledi- Tob.3.a.4.
ctum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ
18 tuę. ‡ Maledictus fructus vẽtris tui, & fructus
C terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges
19 ouium tuarum. ‡ Maledictus eris ingrediẽs,
20 & maledictus egrediens. ‡ Mittet Dominus
ſuper te famem & eſuriem, & increpationẽ
in omnia opera tua quę tu facies: donec cõte-
rat te, & perdat velociter ᵍ. propter adinuẽ- ᵍde ſub cęlo 5.
tiones tuas peſſimas in quibus reliquiſti me.
21 ‡ Adiungat tibi Dominus peſtilentiã, donec
conſumat te de terra ad quam ʰingrederis° ʰingrediẽris.
22 poſſidendã. ‡ Percutiat te Domin° egeſtate,
febri

febri & frigore, ardore & æſtu, & aëre corru-
pto ac rubigine, & pſequatur donec pereas.
Leu.26.c.19 ‡ ‖Sit cælũ quod ſupra te eſt, æneũ: & terra 23
quã calcas, ferrea. ‡ Det Dñs imbrẽ terræ tuæ 24
puluerẽ, & de cælo deſcendat ſuper te cinis,
donec cõteraris. ‡ Tradat te Dñs corruentem 25
antẽ hoſtes tuos. per vnã viam egrediaris cõ
tra eos, & per ſeptẽ fugias, & diſpergaris per
omnia regna terræ. ‡ ſitq; cadauer tuum in 26
eſcam cũctis volatilib⁹ cæli, & beſtiis terræ,
& nõ ſit qui abigat. ‡ Percutiat te Dominus 27
vlcere Aegypti, & partẽ corporis per quam
ſtercora egeritur, ſcabie quoq; & prurigine:
ita vt curari nequeas. ‡ Percutiat te Domi- 28
nus amẽtia & cæcitate ac furore mentis, ‡ & 29
palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus
in tenebris, & nõ dirigas vias tuas. Omniq;
tẽpore calũniã ſuſtineas, & opprimaris violẽ D
tia, nec habeas qui liberet te. ‡ Vxorẽ acci- 30
pias, & alius dormiat cũ ea. Domum ædifi-
ces, & nõ habites in ea. Plantes vineã, & non
vindemies eam. ‡ Bos tuus immoletur corã 31
te, & nõ comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur
in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oues
tuæ dentur inimicis tuis, & nõ ſit qui te ad
iuuet. ‡ Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri 32
populo, videntibus oculis tuis, & deficiẽtibus
ad conſpectũ eorũ tota die, & nõ ſit fortitudo
in manu tua. ‡ Fructus terræ tuæ & omnes 33
labores tuos comedat populus quẽ ignoras:
& ſis ſemper calumniã ſuſtinẽs & oppreſſus
cunctis diebus, ‡ & ſtupens ad terrorem eo 34
rum quæ videbunt oculi tui. ‡ Percutiat te 35
Dominus vlcere peſſimo in genibus & in ſu
ris, ſanarique nõ poſsis à planta pedis vſque
ad verticẽ tuum. ‡ Ducet te Dominus, & re- 36
gem quẽ cõſtitues ſuper te, in gentem quam
ignoras tu & patres tui: & ſeruies ibi diis a-
lienis, ligno & lapidi. ‡ Et eris perditus in 37
prouerbiũ ac fabulam omnibus populis, ad
Mich.6.d.15 quos te introduxerit Dominus. ‡ ‖Sementẽ 38
Aggei.1.b.6 multã iacies in terram, & modicũ cõgrega-
bis: quia locuſtæ deuorabũt omnia. ‡ Vineã 39
plantabis, & fodies, & vinum non bibes, nec
colliges ex ea quippiam: quoniã vaſtabitur
vermibus. ‡ Oliuas habebis in omnibus ter 40
minis tuis, & nõ vngeris oleo: quia defluent,
& deperibunt. ‡ Filios generabis & filias, & 41
nõ frueris eis: quoniã ducentur in captiui-
tatẽ. ‡ Omnes arbores tuas & fruges terræ 42
tuæ rubigo cõſumet. ‡ Aduena qui tecũ ver 43
ſatur in terra, aſcẽdet ſuper te, eritq; ſubli-
mior: tu autem deſcendes, & eris inferior. E
‡ Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. 44
Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam. ‡ Et 45
venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ,
& perſequẽtes apprehẽdent te, donec inter-
eas: quia nõ audiſti vocem Domini Dei tui,
nec ſeruaſti mandata eius & ceremonias
quas præcepit tibi. ‡ Et erunt in te ſigna at- 46
que prodigia, & in ſemine tuo vſq; in ſempi
ternũ: ‡ eò quòd nõ ſeruieris Domino Deo 47
tuo in gaudio, cordiſq; lætitia, propter rerũ
omnium abundantiã. ‡ Seruies inimico tuo 48
quẽ immittet tibi Dominus, in fame, & ſiti,
& nuditate, & omni penuria, & ponet iugũ
ferreum ſuper ceruicem tuam, donec te cõ-
49 terat. ‡ Adducet Dominus ſuper te gentem
de lõginquo, & de extremis terræ finibus in
ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu:
50 cuius linguam intelligere nõ poſsis, ‡ gen-
tem procaciſsimã, quæ non deferat ſeni, nec
51 miſereatur paruuli, ‡ & deuoret fructũ iu-
mentorũ tuorum ac fruges terræ tuæ: donec
intereas, & nõ relinquat tibi triticũ, vinum,
& oleum, armenta boum, & greges ouium:
52 donec te diſperdat, ‡ & cõterat in cunctis vr-
bibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi at-
que ſublimes, in quibus habebas fiduciam
in omni terra tua. Obſideberis intra portas
ſuas in omni terra tua quam dabit tibi Do-
53 minus Deus tuus, ‡ & comedes fructũ vte-
F ri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum
tuarũ, quas dederit tibi Domin⁹ Deus tuus,
in anguſtia, & vaſtitate qua opprimet te ho-
54 ſtis tuus. ‡ Homo delicatus in te, & luxurio-
ſus valde inuidebit fratri ſuo, & vxori quæ
55 cubat in ſinu ſuo, ‡ ne det eis de carnibus fi-
liorũ ſuorũ quas comedet: eo quòd nihil a-
liud habeat in obſidione & penuria qua va-
ſtauerint te inimici tui intra omnes portas
56 tuas. ‡ Tenera mulier & delicata quæ ſuper
terrã ingredi non valebas, nec pedis veſtigiũ
figere propter mollitiem & teneritudinem
nimiã, inuidebit viro ſuo qui cubat in ſinu
57 eius, ſuper filij & filiæ carnibus, ‡ & illuuie
ſecundinarum quæ egrediuntur de medio
feminum eius, & ſuper liberis qui eadẽ ho-
ra nati ſunt. comedẽt enim eos clàm prop-
ter rerum omniũ penuriam, in obſidione &
vaſtitate qua opprimet te inimicus tuus in-
58 tra portas tuas. ‡ Niſi cuſtodieris, & feceris
omnia verba legis huius quæ ſcripta ſunt in
hoc volumine, & timueris nomẽ eius glorio
ſum & terribile, hoc eſt Dñm Deum tuum:
59 ‡ augebit Dominus plagas tuas, & plagas
ſeminis tui, plagas magnas & perſeuerantes,
60 infirmitates peſsimas & perpetuas, ‡ & con-
uertet in te omnes afflictiones Aegypti quas
61 timuiſti, & adhærebũt tibi: ‡ Inſuper & vni-
G uerſos lãguores, & plagas quæ nõ ſunt ſcri-
ptæ in volumine legis huius, inducet Domi-
62 nus ſuper te, donec te conterat: ‡ & remane-
bitis pauci numero, qui prius eratis ſicut a-
ſtra cæli præ multitudine, quoniã nõ audiſti
63 vocẽ Domini Dei tui. ‡ Et ſicut ante læta-
tus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis fa-
ciens, voſque multiplicans: ſic lætabitur di-
ſperdens vos atq; ſubuertens, vt auferamini
de terra ad quam ingredieris poſsidendam.
64 ‡ Diſperget te Dominus in omnes populos à
ſummitate terræ vſque ad terminos eius: &
ſeruies ibi diis alienis, quos & tu ignoras &
65 patres tui, lignis & lapidibus. ‡ In gentibus
quoque illis nõ quieſces, neque erit requies
veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dñs ibi
cor pauidum, & deficientes oculos, & ani-
66 mam cõſumptam mœrore, ‡ & erit vita tua
quaſi pẽdens ante te. Timebis nocte & die, &
67 nõ credes vitæ tuæ. ‡ Mane dices, Quis mihi
det veſperũ? & veſpere, Quis mihi det ma-
nè? propter cordis tui formidinẽ: qua terre-
beris, & propter ea quæ tuis videbis oculis.
68 ‡ Reducet te Dominus claſsibus in Aegyptũ
per

per viam de qua dixit tibi vt eam amplius
non videres. Ibi venderis inimicis tuis in
ſeruos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

Exo.19.a.4. HAec ſunt verba fœderis quod præce- 1
pit Dñs Moyſi vt feriret cum filiis Iſ- A
rael in Terra-Moab: præter illud fœd9 quod
cū eis pepigit in Horeb. ‡Vocauitq; Moyſes 2
omnem Iſrael, & dixit ad eos, Vos vidiſtis
vniuerſa quæ fecit Dominus corā vobis in
Terra-Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis
eius, vniuerſæque terræ illius, ‡ tentationes 3
magnas quas viderunt oculi tui, ſigna illa,
portētaq; ingētia, ‡& nō dedit vobis Domi- 4
nus cor intelligēs, & oculos vidētes, & aures
quæ poſſint audire vſq; in præſentem diem.
Supr.8.a.2. ‡‖Adduxit vos quadraginta annis per deſer 5
tum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec
*tuorum 2. calceamēta pedū *veſtrorū, vetuſtate cōſum
pta ſunt. ‡Panē nō comediſtis, vinū & ſicerā 6
*ego ſum non bibiſtis: vt ſciretis quia *ipſe eſt* Domi-
Nu.21.g.33. nus Deus veſter. ‡‖Et veniſtis ad hūc locū: 7
Supr.3.a.1. egreſſuſq; eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex
Baſan, occurrētes nobis ad pugnam. Et per-
cuſſimus eos. ‡& tulimus terrā eorū, & tra- 8
didimus poſſidendā Ruben & Gad, & dimi-
diæ tribui Manaſſe. ‡ Cuſtodite ergo verba 9
pacti huius, & implete ea: vt intelligatis vni B
uerſa quæ facitis. ‡ Vos ſtatis hodie cuncti 10
corā Dño Deo veſtro, principes veſtri, & tri
bus, ac maiores natu, atque doctores, omnis
*aduena qui tecum moratur 6. populus Iſrael, ‡liberi & vxores veſtræ, *& 11
aduenæ qui tecū morantur* in caſtris, exce-
ptis lignorū cæſoribus, & his qui cōportant
aquas: ‡vt tranſeas in fœdere Domini Dei 12
tui, & in iureiurādo quod hodie Dñs Deus
tuus percutit tecū: ‡vt ſuſcitet te ſibi in po- 13
pulū, & ipſe ſit Deus tuus ſicut locutus eſt
tibi, & ſicut iurauit patribus tuis Abraham,
Iſaac & Iacob. ‡Nec vobis ſolis ego hoc fœ 14
dus ferio, & hæc iuramēta cōfirmo, ‡ſed cū- 15
ctis præſentibus & abſentibus. ‡ Vos enim 16
noſtis quomodo habitauerim9 in Terra-Ae-
gypti, & quomodo trāſierimus per medium
nationū, quas trāſeuntes ‡vidiſtis, abomina- 17
tiones & ſordes, id eſt, idola eorū lignum &
lapidem, argentū & aurum quæ colebant.
‡Ne fortè ſit inter vos vir aut mulier, fami- 18
lia aut tribus cuius cor auerſum eſt hodie à
Domino Deo noſtro: vt vadat & ſeruiat diis C
illarum gentiū: & ſit inter vos radix germi-
nās fel & amaritudinē. ‡Cumq; audierit ver 19
ba iuramenti huius, benedicat ſibi in corde
ſuo, dicens, Pax erit mihi, & ambulabo in
prauitate cordis mei: & aſſumat ebria ſitien
tem. ‡& Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc 20
quā maximè furor eius fumet, & zelus con-
tra hominē illum, & ſedeant ſuper eum om
nia maledicta quæ ſcripta ſunt in hoc volu-
mine, & deleat Dominus nomē eius ſub cæ-
lo, ‡& conſumat eum in perditionē ex om- 21
nibus tribubus Iſrael, iuxta maledictiones
quæ in libro legis huius ac fœderis conti-
nentur. ‡ Dicetq; ſequens generatio, & filij 22
qui naſcentur deinceps, & peregrini qui dé
longe venerint, videntes plagas terræ illius,
& infirmitates quibus eam afflixerit Domi-

23 nus ‡ſulphure, & ſalis ardore comburens, ita
D vt vltra non ſeratur, nec virens quippiam
germinet in exemplum ‖ſubuerſionis Sodo- Gen.19.c.25
mæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim quas 3.Reg.9.b.8.
1 ſubuertit Dominus in ira & in furore ſuo. Iere.22.c.8.
A 24 ‡Et dicēt omnes gentes, Quare ſic fecit Do-
minus terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris eius
2 25 immenſa? ‡Et reſpondebūt, Quia dereliquе-
runt pactum Domini quod pepigit cum pa-
tribus eorum, quando eduxit eos de Terra-
26 Aegypti: ‡& ſeruierunt diis alienis, & ado-
3 rauerunt eos quos neſciebant, & quibus nō
27 fuerant attributi: ‡ idcirco iratus eſt furor
4 Domini contra terrā iſtam, vt induceret ſu-
per eam omnia maledicta quæ in hoc volu-
28 mine ſcripta ſunt, ‡& eiecit eos de terra ſua
5 in ira & in furore, & in indignatione maxi-
ma, proiecitq; in terram alienā ſicut hodie
29 comprobatur. ‡Abſcōdita Domino Deo no
6 ſtro: quæ manifeſta ſunt nobis & filiis no-
ſtris vſq; in ſempiternum, vt faciamus vni-
7 uerſa *legis huius. CAP. XXX. *verba 6.

1 CVm ergo venerint ſuper te omnes ſer-
A mones iſti, benedictio ſiue maledictio Pſal.105.g.
8 quam propoſui in conſpectu tuo: & ductus 45.
pœnitudine cordis tui in vniuerſis gētibus,
9 in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,
B 2 ‡& reuerſus fueris ad eum, & obedieris eius
10 imperiis, ſicut ego hodie præcipio tibi, cum
filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima
3 tua: ‡reducet te *Dominus Deus tuus de ca- *Dominus
11 ptiuitate tua*, ac miſerebitur tui, & rurſum Deus tuus
congregabit te de cunctis populis in quos te captiuitatē
4 antè diſperſit. ‡Si ad cardines cæli fueris diſ- tuam 3.
12 ſipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,
5 ‡‖& aſſumet, atq; introducet in terrā quam 2.Mach.1.f.
13 poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: & & 2.c.18.
benedicens tibi maioris numeri te eſſe fa-
6 ciet, quam fuerint patres tui. ‡Circuncidet
14 Dominus Deus tuus cor tuū, & cor ſeminis
15 tui: vt diligas Dominum Deū tuum in toto
16 B corde tuo, & in tota anima tua vt poſſis vi-
7 uere. ‡Omnes autem maledictiones has cō-
uertet ſuper inimicos tuos, & eos qui ode-
17 8 runt te, & perſequuntur. ‡Tu autem reuer-
teris, & audies vocem Domini Dei tui: fa-
ciesq; vniuerſa mandata quæ ego præcipio
18 9 tibi hodie, ‡& abundare te faciet Dominus
Deus tuus in cunctis operibus manuū tua-
C rum, in ſobole vteri tui, & in fructu iumen-
torum tuorum, in vbertate terræ tuæ, & in
19 rerum omnium largitate. Reuertetur enim
Dñs, vt gaudeat ſuper te in omnibus bonis,
10 ſicut gauiſus eſt in patribus tuis: ‡ ſi tamen
audieris vocem Domini Dei tui, & cuſto-
20 dieris præcepta eius & ceremonias, quæ in
hac lege cōſcripta ſunt: & reuertaris ad Do-
C minum Deum tuū in toto corde tuo, & in
11 tota anima tua. ‡‖Mandatum hoc quod ego Rom.10.a.6
præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque
21 12 procul poſitum, ‡nec in cælo ſitum, vt poſ-
ſis dicere, Quis noſtrûm valet ad cælum
aſcendere, vt deferat illud ad nos, vt audia-
22 13 mus atq; opere cōpleamus? ‡Neq; trans ma-
re poſitū: vt cauſeris, & dicas: Quis è nobis
poterit trāsfretare mare, & illud ad nos vſq;
deferre: vt poſſimus audire & facere quod

præceptum

præceptũ eſt? ‡Sed iuxta te eſt ſermo valde, 14
in ore tuo & in corde tuo, vt facias illum.
‡Cõſidera quòd hodie propoſuerim in con 15
ſpectu tuo vitam & bonũ, & ecõtrario mor-
tem & malũ: ‡vt diligas Dominum Deum 16
tuum, & ambules in viis eius, & cuſtodias
mãdata illius ac ceremonias atq; iudicia: &
viuas, atq; multiplicet te, benedicatq́; tibi in
ᵃingrediens — terra ad quam ᵃingrederis ᵇ poſsidendam. D
‡Si autẽ auerſum fuerit cor tuũ, & audire 17
nolueris, atque errore deceptus adoraueris
deos alienos & ſeruieris eis: ‡prædico tibi 18
hodie quòd pereas, & paruo tempore morẽ-
ris in terra ad quam Iordane tranſmiſſo in-
grediteris poſsidendã. ‡Teſtes inuoco hodie 19
cælũ & terram, quòd propoſuerim vobis vi-
ᵇmortẽ 6. — tam & ᵇbonum, benedictionẽ & maledictio-
nem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & ſe-
men tuum: ‡& diligas Dominũ Deũ tuum, 20
atq; obedias voci eius, & illi adhæreas (ipſe
eſt enim vita tua, & longitudo dierũ tuorũ)
vt habites in terra pro qua iurauit Domi-
nus patribus tuis Abraham, Iſaac, & Iacob,
vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABiit itaq; Moyſes, & locutus eſt omnia 1
verba hęc ad vniuerſum Iſrael, ‡& di- A
xit ad eos, Centũ viginti annorũ ſum hodie, 2
nõ poſſum vltrà egredi & ingredi, pręſertim
Sup 3.d.26. — cum & Dominus dixerit mihi, Non tranſi-
Nu.27.c.18. — bis Iordanem iſtum. ‡Dominus ergo Deus 3
tuus trãſibit ante te. ipſe delebit omnes gen-
tes has in cõſpectu tuo, & poſsidebis eas: &
Ioſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt
Nu.21.e.24 — Dominus. ‡Facietque Dominus eis ſicut 4
fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorũ, &
ᵃdeleuitque 3. — terræ eorum, ᵃdelebitque ᵇ eos. ‡Cũm ergo 5
& hos tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis
Sup.7.d 1. — ſicut præcepi vobis. ‡Viriliter agite, & con 6
fortamini; nolite timere, nec paueatis ad cõ- B
ſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus
ipſe eſt ductor tuus, & nõ dimittet, nec dere
linquet te. ‡Vocauitque Moyſes Ioſue, & 7
dixit ei coram omni Iſrael, Confortare, & eſto
robuſtus: tu enim introduces populũ iſtum
in terram quam daturũ ſe patribus eorum
iurauit Dominus, & tu eam ſorte diuides.
‡Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit 8
tecum: nõ dimittet, nec derelinquet te: noli
timere, nec paueas. ‡Scripſit itaque Moyſes 9
legẽ hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis
Leui, qui portabãt arcam fœderis Domini,
& cunctis ſenioribus Iſraël. ‡Præcepitque 10
eis, dicens, Poſt ſeptẽ annos, anno remiſsio-
nis, in ſolennitate tabernaculorum, ‡cõue- 11
nientibus cunctis ex Iſrael, vt appareant in C
cõſpectu Domini Dei tui in loco quem ele-
gerit Dominus: leges verba legis huius co-
ram omni Iſrael, audientibus eis, ‡& in vnũ 12
omni populo congregato, tam viris quàm
mulierib⁹, paruulis & aduenis qui ſunt intra
portas tuas: vt audientes diſcant, & timeant
Dominũ Deum veſtrum, & cuſtodiant, im-
pleantq́; omnes ſermones legis huius. ‡Filij 13
quoq; eorum qui nunc ignorant: vt audire
ᵇveſtrũ 7. — poſsint, & timeãt Dominum Deum ᵇſuum ᵇ
cunctis diebus quibus verſantur in terra ad
quam vos Iordane tranſmiſſo pergitis obti-

14 nendam: ‡Et ait Dominus ad Moyſen, Ecce
propè ſunt dies mortis tuæ: voca Ioſue, &
ſtate in tabernaculo teſtimonij, vt præcipiã
D ei. Abierunt ergo Moyſes & Ioſue, & ſtete-
15 runt in tabernaculo teſtimonij: ‡apparuitq́;
Dominus ibi in colũna nubis, quæ ſtetit in
16 introitu tabernaculi. ‡Dixitq́; Dominus ad
Moyſen, Ecce tu dormies cũ patribus tuis,
& populus iſte cõſurgens fornicabitur poſt
deos alienos in terra ad quam ingreditur vt
habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum
17 faciet fœdus quod pepigi cũ eo. ‡Et icalce-
tur furor meus cõtra eum in die illo: & de-
relinquam eum, & abſcõdam faciem meam
ab eo, & erit in deuorationẽ: inuenient eum
omnia mala & afflictiões: ita vt dicat in illo
E die, Verè quia nõ eſt Deus mecum, inuene-
18 runt me hæc mala. ‡Ego autem abſcõdam,
& celabo faciem meam in die illo propter
omnia mala quæ fecit, quia ſecutus eſt deos
19 alienos. ‡Nunc itaque ſcribite vobis canti-
cum iſtud, & docete filios Iſrael: vt memo-
riter teneant, & ore decãtent, & ſit mihi car
men iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.
20 ‡Introducam enim eum in terram pro qua
iuraui patribus eius, lacte & melle manan-
tem. Cumq́; comederint, & ſaturati, craſsiq́;
fuerint, auertẽtur ad deos alienos, & ſeruiet
eis: detrahentq́; mihi, & irritum facient pa-
21 ctum meum. ‡Poſtquam inuenerint eum
mala multa & afflictiones, reſpõdebit ei can
ticum iſtud pro teſtimonio, quod nulla de-
lebit obliuio ex ore ſeminis ᵃtui ᵇ. Scio enim ᵃſui 1.
cogitationes eius, quæ facturus ſit hodie an-
F tequam introducam eum in terram quã ei
22 pollicitus ſum. ‡Scripſit ergo Moyſes canti-
23 cum, & docuit filios Iſrael. ‡Præcepitque
Dominus ᵇ Ioſue filio Nun, & ait, Confor-
tare, & eſto robuſtus: tu enim introduces fi-
lios Iſrael in terram quam pollicitus ſum, &
24 ego ero tecũ. ‡Poſtquam ergo ſcripſit Moy-
ſes verba legis huius in volumine, atq; com
25 pleuit, ‡præcepit Leuitis qui portabant ar-
26 cam fœderis Domini, dicens. ‡Tollite librũ
iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis
Domini Dei veſtri: vt ſit ibi contra te in te-
27 ſtimonium. ‡Ego enim ſcio contentionem
G tuam, & ceruicem tuam duriſsimã. Adhuc
viuente me & ingrediente vobiſcũ, ſemper
contẽtioſe egiſtis contra Dominum: quan-
28 to magis cum mortuus fuero? ‡Congregate
ad me omnes maiores natu per tribus ve-
ſtras, atque doctores, & loquar audientibus
eis ſermones iſtos, & inuocabo contra eos
29 cælum & terram. ‡Noui enim quod poſt
mortem meam iniquè agetis, & declinabi-
tis citò de via quam præcepi vobis: & occur
rent vobis mala in extremo tempore, quan
do feceritis malum in conſpectu Domini,
vt irritetis eum per opera manuum veſtra-
30 rum. ‡Locutus eſt ergo Moyſes audiente
vniuerſo cœtu Iſrael verba carminis huius,
& ad finem vſque compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat terra
A verba oris mei,
2 ‡Concreſcat in pluuiam doctrina mea, fluat
vt ros

vt ros eloquium meum, quaſi imber ſuper
herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina:
‡Quia nomen Domini inuocabo: date ma- 3
gnificentiam Deo noſtro.
‡Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius 4
iudicia: Deus fidelis, & abſq; vlla iniquitate,
iuſtus & rectus.
•.ſ. ‡Peccauerunt ei, & ᵃnon filij eius in ſordi- 5
bus, generatio praua atq; peruerſa.
‡ Hæccine reddis Domino popule ſtulte & 6
inſipiens? nunquid non ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creauit te?
‡ Memento dierum antiquorum, cogita ge- 7
nerationes ſingulas: interroga patrē tuum,
& annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent
tibi.
‡Quando diuidebat Altiſsimus gētes: quan- 8
do ſeparabat filios Adam, cōſtituit terminos
populorum iuxta numerū filiorum Iſrael. B
‡ Pars autem Domini, populus eius: Iacob 9
funiculus hæreditatis eius.
‡Inuenit eū in terra deſerta, in loco horro- 10
ris, & vaſtæ ſolitudinis: circunduxit eum, &
docuit: & cuſtodiuit quaſi pupillā oculi ſui.
‡ Sicut aquila prouocans ad volandum pul- 11
los ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas
ſuas & aſſumpſit eum, atque portauit in hu-
meris ſuis.
‡ Dominus ſolus dux eius fuit: & non erat 12
cum eo Deus alienus.
‡Conſtituit eum ſuper excelſam terram: vt 13
ᵇ& ſ. comederet fructus agrorū, ᵇvtᶜ ſugeret mel
de petra, oleumque de ſaxo duriſsimo:
‡Butyrum de armēto, & lac de ouibus cum 14
adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan,
& hircos cum medulla tritici, & ſanguinem
vuæ biberet meraciſsimum.
‡Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit: in- 15
craſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit C
Deum factorem ſuum, & receſsit à Deo ſa-
lutari ſuo.
‡Prouocauerunt eū in diis alienis, & in abo 16
minationibus ad iracundiā concitauerunt.
‡ Immolauerunt dæmoniis & non Deo, diis 17
quos ignorabāt: noui recentesq; venerunt,
quos non coluerunt patres eorum.
‡Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus 18
es Domini creatoris tui.
‡Vidit Dominus, & ad iracundiā concitatus 19
eſt: quia prouocauerunt eū filij ſui & filiæ.
‡Et ait, Abſcondam faciem meam ab eis, & 20
conſiderabo nouiſsima eorum: generatio
enim peruerſa eſt, & infideles filij.
‡Ipſi me prouocauerunt in eo qui non erat 21
Ro.10.d.19. Deus, & irritauerūt in vanitatibus ſuis: ‖&
Ier.15.c.14. ego prouocabo eos in eo qui non eſt popu-
lus, & in gente ſtulta irritabo illos.
‡Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & arde- 22
bit vſque ad inferni nouiſsima: deuorabitq;
terram cum germine ſuo, & montium fun-
damenta comburet.
‡ Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas 23
meas complebo in eis.
‡Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues 24
morſu amariſsimo: dentes beſtiarum im- D
mittam in eos, cum furore trahentium ſu-
per terram, atque ſerpentium.

25 ‡Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor,
iuuenem ſimul ac virginem, lactentem cum
homine ſene.
26 ‡ Et dixi, Vbinam ſunt? ceſſare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 ‡Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent,
Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit
hæc omnia.
28 ‡Gens abſq; conſilio eſt, & ſine prudentia.
29 ‡Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac no-
uiſsima prouiderent.
30 ‡ Quomodo ᵃperſequebaturᵇ vnus mille, & ᵃperſequatur 5.
E duo fugarent decem millia? nónne ideo,
quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus
concluſit illos?
31 ‡Non enim eſt Deus noſter vt dij eorum:
& inimici noſtri ſunt iudices.
32 ‡De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de
ſuburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fel-
lis, & ᵃbotri amariſsimiᵇ. ᵃbotrus amariſsimus 9.
33 ‡Fel draconum vinum eorum, & venenum
aſpidum inſanabile.
34 ‡ Nónne hæc condita ſunt apud me, & ſi-
gnata in theſauris meis?
35 ‡‖ Mea eſt vltio, & ego retribuam ᵃeisᵇ in Eccl.28.a.1.
tempore, vt labatur pes eorū: iuxta eſt dies Ro.12.d.19.
perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Heb.10.e.30
36 ‡Iudicabit Dominus populum ſuum, & in •.9.
ſeruis ſuis miſerebitur: videbit quòd infir-
mata ſit manus, & clauſi quoq; defecerunt,
reſiduiq; conſumpti ſunt.
37 ‡ Et ᵃdicetᵇ, Vbi ſunt dij eorum, in quibus ᵃdicent 10
habebant fiduciam?
38 ‡De quorum victimis comedebant adipes,
& bibebant vinum libaminum: ſurgant, &
opitulentur vobis, & in neceſsitate vos pro-
tegant.
39 ‡‖Videte quòd ego ſim ſolus, & nō ſit alius 1.Reg.2.b.6
F Deus præter me: ego occidam, & ego viue- Tob.13.a.2.
re faciam: percutiam, & ego ſanabo, & non Sap.16.b.13.
eſt qui de manu mea poſsit eruere.
40 ‡Leuabo ad cælum manum meā, & dicam,
Viuo ego in æternum.
41 ‡Si acuero vt fulgur gladium meum, & ar-
ripuerit iudicium manus mea: reddam vl-
tionem hoſtibus meis, & his qui oderunt
me retribuam.
42 ‡ Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gla-
dius meus deuorabit carnes, de cruore oc-
ciſorum, & de captiuitate, nudati inimico-
rum capitis.
43 ‡‖Laudate gentes populum eius, quia ſan- 2.Mach.7.
guinem ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vin b.6.
dictam retribuet in hoſtes eorum, & propi-
tius erit terræ populi ſui.
44 ‡Venit ergo Moyſes, & loquutus eſt omnia
verba cantici huius in auribus populi, ipſe
45 & Ioſue filius Nun. ‡Compleuitque omnes
G ſermones iſtos, loquēs ad vniuerſum Iſrael.
46 ‡& dixit ad eos, Ponite corda veſtra in om-
nia verba quæ ego teſtificor vobis hodie: vt
mandetis ea filiis veſtris cuſtodire & face-
re, & implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt le-
47 gis huius: ‡quia nō incaſſum præcepta ſunt
vobis, ſed vt ſinguli in eis viuerent: quæ fa-
cientes longo perſeuerετis tempore in terra

ᵃingredie- ad quam Iordane tranſmiſſo ᵃingredimini'
nunt. poſsidendam. ‡Locutuſque eſt Dominus ad 48
Num.20.d. Moyſen in eadem die, dicens, ‡ Aſcende in 49
montem iſtum Abarim, id eſt, tranſituum,
in montem Nebo, qui eſt in terra Moab con
tra Iericho: & vide terram Chanáan, quam
ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & mo-
rere in monte. ‡Quem conſcendens iungê- 50
Num.10.d. ris populis tuis, ‖ ſicut mortuus eſt Aaron
25.33.d.38. frater tuus in monte Hor, & appoſitus po-
Num.20.b, pulis ſuis: ‡quia ‖ præuaricati eſtis cõtra me 51
20.27.c.14. in medio filiorum Iſrael ad Aquas-contra-
dictionis in Cades deſerti Sin: & non ſan-
ctificaſtis me inter filios Iſrael. ‡ Econtra 52
videbis terram, & non ingredieris in eam
quam ego dabo filiis Iſrael.

CAP. XXXIII.

Hæc eſt benedictio qua benedixit Moy 1
ſes homo Dei filiis Iſrael ante mortẽ A
ſuam. ‡Et ait, Dominus de Sinai venit, & de 2
Seir ortus eſt nobis: apparuit de mõte Pha-
ran, & cum eo ſanctorum millia. In dextera
eius ignea lex. ‡Dilexit populos, omnes ſan 3
cti in manu illius ſunt: ‖ & qui appropin-
quant pedibus eius, accipient de doctrina
illius. ‡ Legem præcepit nobis Moyſes hæ- 4
reditatem multitudinis Iacob. ‡ Erit apud 5
rectiſsimum rex, congregatis principibus
populi cum tribubus Iſrael.
‡ Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit par- 6
uus in numero.
‡ Hæc eſt Iudæ benedictio, Audi Domine 7
vocem Iudæ, & ad populum ſuum introduc
eum: manus eius pugnabunt pro eo, & ad-
iutor illius contra aduerſarios eius erit.
‡Leui quoque ait, Perfectio tua, & doctrina 8
tua viro ſancto tuo, quem probaſti in ten- B
tatione, & iudicaſti ad Aquas contradictio-
nis. ‡Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ, Neſ- 9
cio vos: & fratribus ſuis, Ignoro illos: & ne-
ſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquiũ
tuum, & pactum tuum ſeruauerũt, ‡iudicia 10
tua ô Iacob, & legem tuam ô Iſrael: ponent
thymiama in furore tuo, & holocauſtum
ſuper altare tuum. ‡Benedic Domine forti- 11
tudini eius, & opera manuum illius ſuſcipe.
Percute dorſa inimicorum eius: & qui ode-
runt eum, non conſurgant.
‡Et Ben-Iamin ait, Amantiſsimus Domini 12
habitabit confidenter in eo: quaſi in thala-
mo tota die morabitur, & inter humeros il-
lius requieſcet.
‡ Ioſeph quoque ait, De benedictione Do- 13
mini terra eius, de pomis cæli, & rore, atque C
abyſſo ſubiacente. ‡De pomis fructuum ſo- 14
lis ac lunę, ‡de vertice antiquorũ montium, 15
de pomis collium æternorum. ‡& de frugi- 16
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio
Exod.3.a.2. illius ‖ qui apparuit in rubo, veniat ſuper ca-
put Ioſeph, & ſuper verticem nazaræi inter
fratres ſuos. ‡ Quaſi primogeniti tauri pul- 17
chritudo eius, cornúa rhinocerôtis cornua
illius: in ipſis ventilabit gentes vſq; ad ter-
minos terræ. hæ ſunt multitudines Ephrá-
im, & hæc millia Manaſſé.
‡ Et Zabulon ait, Lætare Zabulon in exitu 18
tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis. ‡Popu- 19
los vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos
arenarum.
20 ‡ Et Gad ait, Benedictus in latitudine Gad:
quaſi leo requieuit, cepitq; brachium & ver
21 ticem. ‡Et vidit principatum ſuum, quòd in
parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum
principibus populi, & fecit iuſtitias Domi-
ni, & iudicium ſuum cum Iſrael.
22 ‡Dan quoque ait, Dan catulus leonis, fluet
D largiter de Baſan.
23 ‡Et Nephthali dixit, Nephthali abundantia
perfruetur, & plenus erit benedictionibus
Domini: mare & meridiem poſsidebit.
24 ‡Aſer quoq; ait, Benedictus in filiis Aſer, ſit
placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pe-
25 dem ſuum. ‡ Ferrum & æs calceamentum
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſene-
26 ctus tua. ‡ Non eſt Deus alius vt Deus re- -.4.
ctiſsimi: aſcenſor cæli auxiliator tuus. Ma-
27 gnificentia eius diſcurrunt nubes, ‡habita-
culum eius ſurſum, & ſubter brachia ſempi-
terna: eiiciet à facie tua inimicum, dicetq;,
28 ᵃContere'. ‡ ‖ Habitabit Iſrael confiden- ᵃCõtere 2.
ter, & ſolus. Oculus Iacob in terra frumenti Iere.23.b.6.
29 & vini, cæliq; caligabunt rore. ‡Beatus es 33.c.16.
tu Iſrael. quis ſimilis tui popule, qui ſalua-
ris in Domino? ſcutum auxilii tui, & gladius
gloriæ tuę. negabunt te inimici tui, & tu eo-
rum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

1 Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus
A Moab ſuper montẽ Nebo, in verticem,
Phaſga contra Iericho: ‖ oſtenditque ei Do- 2.Mach.2.
2 minus omnem terram Galaad vſq; Dan, ‡& a.4.
vniuerſum Nephthali, terramq; Ephráim & Supr.3.d.27.
Manaſſe, & omnem terram ᵃvſque ad mare ᵃIuda 8.
3 nouiſsimum, ‡& auſtralem partem, & lati-
tudinem campi Iericho ciuitatis palmarum
4 vſq; Segor. ‡Dixitq; Dominus ad eum, Hęc
B eſt terra, pro qua iuraui Abraham, Iſaac, &
Iacob, dicens, ‖ Semini tuo dabo eam. Vidi- Gen.12.b.7.
ſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. 13.d.15.15.d.
5 ‡Mortuuſq; eſt ibi Moyſes ſeruus Domini 18.26.a.4.
6 in terra Moab, iubente Domino: ‡& ſepel-
iuit eum in valle terræ Moab, cõtra Phogor:
‖ & non cognouit homo ſepulchrum eius Iude c.9.
7 vſq; in præſentem diem. ‡ Moyſes centum
& viginti annorum erat quando mortuus
C eſt: non caligauit oculus eius, nec dentes
8 illius moti ſunt. ‡ Fleueruntque eum filii
Iſrael in campeſtribus Moab triginta die-
bus: & completi ſunt dies planctus lugentiũ
9 Moyſen. ‡Ioſue verò filius Nun repletus eſt
Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſu-
per eum manus ſuas. Et obedierunt ei filii
Iſrael, feceruntque ſicut præcepit Dominus
10 Moyſi. ‡ Et non ſurrexit vltra propheta in
D Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus
11 facie ad faciem ‡ in omnibus ſignis atque
portentis, quæ miſit per eum, vt faceret in
terra Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis
12 eius, vniuerſæque terræ illius, ‡& cunctam
manum robuſtam, magnaq; mirabilia, quæ
fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.

LIBER

# LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

## CAP. I.

ET factum eſt poſt mortem Moyſi 1
ſerui Domini, vt loqueretur Domi- A
nus ad Ioſue filium Nun, miniſtrũ
Moyſi, & diceret ei: ‡ Moyſes ſeruus meus 2
mortuus eſt: ſurge, & tranſi Iordanẽ iſtum,
tu & omnis populus tecũ in terram quã ego
Deu.11.c.24 dabo filiis Iſraël. ‡ Omnẽ locum quem cal- 3
Inf.14.c.9. cauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradã,
ſicut locutus ſum Moyſi. ‡ A deſerto & Li- 4
bano vſque ad fluuium magnũ Euphráten,
omnis terra Hethæorum vſq; ad mare ma-
gnum cõtra ſolis occaſum erit terminus ve-
ſter. ‡ Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis 5
diebus vitæ tuę: ſicut fui cum Moyſe, ita ero
Hebr.13.a.5 tecum; non dimittam, nec derelinquam te.
‡ Confortare & eſto robuſtus: tu enim ſorte 6
diuides populo huic terram, pro qua iuraui B
Vuis 1. patribus *tuis' vt traderẽ eam illis. ‡ Confor- 7
tare igitur, & eſto robuſtus valde: vt cuſto-
dias, & facias omnẽ legem quã præcepit tibi
Moyſes ſeruus meus: ne declines ab ea ad
dexterã vel ad ſiniſtram, vt intelligas cuncta
quæ agis. ‡ Non recedat volumẽ legis huius 8
ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac
noctibus, vt cuſtodias & facias omnia quæ
ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam,
& intelliges eam. ‡ Ecce præcipio tibi, con- 9
fortare, & eſto robuſtus. Noli metuere, &
noli timere: quoniã tecũ eſt Dominus Deus
tuus in omnibus ad quæcunque perrexeris.
‡ Præcepitq; Ioſue principibus populi, dicẽs: 10
Tranſite per mediũ caſtrorũ, & imperate po- C
pulo, ac dicite: ‡ Præparate vobis cibaria: 11
quoniã poſt diem tertium tranſibitis Iorda-
nẽ, & intrabitis ad poſſidendã terram quam
Dñs Deus veſter daturus eſt vobis. ‡ Rube- 12
nitis quoque, & Gadditis, & dimidiæ tribui
Nu.32.d.20 Manaſſe ait: ‡ Mementote ſermonis quem 13
præcepit vobis Moyſes famulus Domini, di-
cens: Dominus Deus veſter dedit vobis re-
quiem, & omnẽ terram. ‡ Vxores veſtræ, & 14
filii, ac iumenta manebũt in terra quã tradi-
dit vobis Moyſes trans Iordanẽ: vos aũt trã-
ſite armati ante fratres veſtros, omnes fortes
manu, & pugnate pro eis, ‡ donec det Dñs 15
requiẽ fratribus veſtris ſicut & vobis dedit, D
& poſſideãt ipſi quoq; terram quã Dominus
*reuertemini t. Deus veſter daturus eſt eis: & ſic *reuertimi-
ni' in terrã poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis
in ea quã vobis dedit Moyſes famulus Dñi
trãs Iordanẽ contra ſolis ortũ. ‡ Reſpõderũt- 16
que ad Ioſue, atq; dixerũt, Omnia quæ præ-
cepiſti nobis, faciemus: & quocunq; miſeris,
ibimus. ‡ Sicut obediuimus in cũctis Moyſi, 17
ita obediemus & tibi: tantum ſit Dominus
Deus tuus tecũ, ſicut fuit cum Moyſe. ‡ Qui 18
cõtradixerit ori tuo, & nõ obedierit cunctis
ſermonibus quos præceperis ei, moriatur. tu
tantùm confortare, & viriliter age.

## CAP. II.

MIſit igitur Ioſue filius Nun de Setim 1
duos viros exploratores in abſcondi- A
to: & dixit eis: Ite, & conſyderate terram, vr-
bemq; Iericho. Qui pergẽtes ingreſſi ſunt Iac.2.d.25. Heb.11.f.31
domũ mulieris meretricis, nomine Rahab,
2 & quieuerunt apud eam. ‡ Nuntiatumq; eſt
regi Iericho, & dictũ eſt: Ecce viri ingreſſi ſunt
huc per noctem de filiis Iſraël, vt explorarẽt
3 terram. ‡ Miſitq; rex Iericho ad Rahab, di-
cens: Educ viros qui venerunt ad te, & in-
greſſi ſunt domũ tuam: exploratores quippe
ſunt, & omnẽ terram conſyderare venerunt.
4 ‡ Tollensque mulier viros, abſcondit, & ait:
Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam vnde
5 eſſent: ‡ cumque porta clauderetur in tene-
bris, & illi pariter exierunt, neſcio quò ab-
ierunt: perſequimini cito, & comprehende-
6 tis eos. ‡ Ipſa autem fecit aſcendere viros in
ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula
7 lini, quæ ibi erat. ‡ Hi autẽ qui miſſi fuerãt,
B ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit ad *va- *vada t.
dum' Iordanis: illiſq; egreſſis ſtatim porta
8 clauſa eſt. ‡ Necdum obdormierant qui la-
tebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:
9 ‡ Noui quòd Dominus tradiderit vobis ter-
ram*: etenim irruit in nos terror veſter, & *iſtam 5.
10 elanguerunt omnes habitatores terræ. ‡ Au-
diuimus quòd ſiccauerit Dominus aquas
Maris-rubri ad veſtrum introitum, quando
egreſſi eſtis ex Aegypto: & quæ feceritis Nu.21.c.25
duobus Amorrhæorũ regibus, qui erant trãs
Iordanem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.
11 ‡ Et hęc audientes, pertimuimus, & elanguit
cor noſtrũ, nec remanſit in nobis ſpiritus ad
introitum veſtrũ: Dominus enim Deus ve-
ſter ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, & in terra
12 deorſum. ‡ Nunc ergo iurate mihi per Do-
minũ, vt quo modo ego miſericordiam feci
C vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo pa-
13 tris mei: detiſq; mihi verũ ſignum: *vt' ſal- *& 5.
uetis patrẽ meum & matrem, fratres ac ſoro-
res meas, & omnia quę illorũ ſunt, & eruatis
14 animas noſtras à morte. ‡ Qui reſponderunt
ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem ſi
tamen nõ prodideris nos. cumq; tradiderit
nobis Dominus terram, faciemus in te mi-
15 ſericordiam & veritatẽ. ‡ Demiſit ergo eos
per funem de feneſtra: domus enim eius hæ-
16 rebat muro. ‡ Dixitque ad eos: Ad montana
cõſcendite, ne forte occurrant vobis reuer-
tentes: ibique latitate tribus diebus donec
17 redeant, & ſic ibitis per viam veſtram. ‡ Qui
dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramẽ-
18 to hoc quo adiuraſti nos: ‡ ſi ingredientibus
nobis terram, ſignum * fuerit funiculus iſte *non 4.
coccineus, & ligaueris eum in feneſtra, per
quam dimiſiſti nos: & patrẽ tuum ac matrẽ,
fratreſq;, & omnẽ cognationẽ tuam congre-
19 gaueris in domũ tuam. ‡ Qui oſtium domus
D tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in ca-
put eius, & nos erimus *alieni'. Cunctorum *Innoxij 6.
autẽ ſanguis qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput noſtrũ, ſi eos aliquis teti-
20 gerit. ‡ Quòd ſi nos prodere volueris, & ſer-
monem iſtum proferre in medium, erimus
mundi ab hoc iuramento quo adiuraſti nos.
21 ‡ Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat.
dimittenſq; eos vt pergerent, appendit funi-
22 culũ coccineum in feneſtra. ‡ Illi verò am-
bulantes peruenerunt ad montana, & man-

ſerunt ibi tres dies, donec reuerterentur qui
fuerãt perſecuti: quærẽtes enim per omnem
viam, non repererunt eos. ‡ Quibus vrbem 23
ingreſsis, reuerſi ſunt, & deſcẽderunt explo-
ratores de monte; & trãſmiſſo Iordane, ve-
nerunt ad Ioſue filium Nun, narraueruntq́;
ei omnia quæ acciderant ſibi, ‡ atque dixe- 24
runt, Tradidit Dominus omnẽ terram hanc
in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt
cuncti habitatores eius.

## CAP. III.

IGitur Ioſue de nocte cõſurgẽs mouit ca- 1
ſtra: egredientesq́; de Setim, venerunt ad A
Iordanẽ ipſe, & oẽs filij Iſraël, & morati ſunt
ibi per tres dies. ‡ Quibus euolutis trãſierũt 2
præcones per caſtrorũ medium, ‡ & clamare 3
cœperunt, Quando videritis arcam fœderis
Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leui
ticæ portãtes eã, vos quoq; conſurgite, & ſe-
quimini præcedẽtes: ‡ ſitq; inter vos & arcã 4
ſpatiũ cubitorũ duom milliũ: vt procul vi-
dere poſsitis, & noſſe per quam viam ingre-
diamini: quia prius nõ ambulaſtis per eã, &
cauete ne appropinquetis ad arcã. ‡ Dixitq; 5
Ioſue ad populũ, Sanctificamini: cras enim
faciet Dominus inter vos mirabilia. ‡ Et ait 6
ad ſacerdotes, Tollite arcam fœderis, & præ- B
cedite populũ. Qui iuſſa cõplentes, tulerunt,
& ambulauerunt ante eos. ‡ Dixitque Do- 7
minus ad Ioſue, Hodie incipiam exaltare te
coram omni Iſraël: vt ſciant quod ſicut cum
Moyſe fui, ita & tecum ſim. ‡ Tu autem præ- 8
cipe ſacerdotibus qui portant arcã fœderis,
& dic eis, Cùm ingreſsi fueritis partẽ aquæ
Iordanis, ſtate in ea. ‡ Dixitq; Ioſue ad filios 9
ᵃverba 6. Iſraël, Accedite huc, & audite ᵃverbum' Do-
mini Dei veſtri. ‡ Et rurſum, In hoc, inquit, 10
ſcietis quòd Dominus Deus viuẽs in medio C
veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro
Chananæum & Hethæum, Heuæum, & Phe-
rezæum, Gergeſæum quoque & Iebuſæum,
& Amorrhæum. ‡ Ecce arca fœderis Domi- 11
nis omnis terræ antecedet vos per Iordanẽ.
ᵃduodecim ‡ Parate duodecim viros de ᵃtribubus Iſraël, 12
ſingulos per ſingulas tribus. ‡ Et cùm po- 13
ſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdotes
ᵃfœderis qui portant arcam ᵃ Domini Dei vniuerſæ
terræ in aquis Iordanis, aquæ quæ inferiores
ſunt, decurrent atque deficient: quæ autem
deſuper veniunt, ‖ in vna mole conſiſtent.
Pſa. 113. a. 3. ‡ Igitur egreſſus eſt populus de tabernacu- 14
Act. 7. f. 45. lis ſuis, vt tranſiret Iordanem: & ſacerdotes
qui portabãt arcã fœderis pergebãt ante eũ.
‡ Ingreſsiſque eis Iordanem, & pedibus eo- 15
Ecc. 24. e. 36 rum in parte aquæ tinctis (‖ Iordanis autem D
ripas alueí ſui tempore meſsis impleuerat)
‡ ſteterunt aquæ deſcẽdentes in loco vno, & 16
ad inſtar montis intumeſcentes apparebant
ᵃAdam 12. procul ab vrbe quæ vocatur ᵃEdom' vſq; ad
ᵇlatus 1. ᵇlocum' Sarthan, quæ autẽ inferiores erant,
in Mare ſolitudinis (quod nũc vocatur mor
tuũ) deſcẽderunt, vſquequo omnino defice-
ᵃIericho 1. rent. ‡ Populus autẽ incedebat cõtra ᵃIorda-
nẽ:' & ſacerdotes qui portabant arcam fœ-
deris Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Iordanis accincti, omniſq; populus
per arentem alueum tranſibat.

## CAP. IIII.

1 QVibus tranſgreſsis dixit Dominus ad
2 Ioſue, ‡ Elige duodecim viros ſingu-
3 los per ſingulas tribus, ‡ & præcipe eis vt tol
A lant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt
pedes ſacerdotũ, duodecim duriſsimos lapi-
des, quos ponetis in loco caſtrorũ vbi fixeri-
4 tis hac nocte tẽtoria. ‡ Vocauitq; Ioſue duo-
decim viros, quos elegerat de filiis Iſraël
5 ſingulos de ſingulis tribubus, ‡ & ait ad eos,
Ite ante arcã Dñi Dei veſtri ad Iordanis me-
dium, & portate inde ſinguli ſingulos lapi-
des in humeris veſtris, iuxta numerũ filiorũ
6 Iſraël, ‡ vt ſit ſignũ inter vos. Et quando in-
terrogauerint vos filij veſtri cras, dicentes,
7 Quid ſibi volunt iſti lapides? ‡ reſpõdebitis
eis, Defecerũt aquæ Iordanis ante arcã fœ-
deris Domini, tùm trãſiret eum: idcirco po-
ſiti ſunt lapides iſti in monumentũ filiorũ
8 Iſraël vſq; in æternum. ‡ Fecerunt ergo filij
B Iſraël ſicut præcepit eis Ioſue, portantes de
medio Iordanis alueo duodecim lapides, vt
Dñs ei imperarat, iuxta numerũ filiorũ Iſ-
raël', vſq; ad locũ in quo caſtrametati ſunt,
9 ibiq́ue poſuerũt eos. ‡ Alios quoq; duode-
cim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis
alueo, vbi ſteterunt ſacerdotes, qui portabãt
arcam fœderis Domini': & ſunt ibi vſq; in ᵃ. 5.
10 præſentẽ diem. ‡ Sacerdotes autẽ qui porta-
bant arcã, ſtabant in Iordanis medio, donec
omnia cõplerentur quæ Ioſue, vt loqueре-
tur ad populũ, præcẽperat Dominus, ᵃ& ᵃ di- ᵃvt 1.
xerat ei Moyſes. Feſtinauitque populus, &
11 tranſijt. ‡ Cumq; tranſiſſent omnes, tranſijt
& arca Dñi, ſacerdotes quoq; pergebant an-
12 te populum. ‡ Filij quoque Rubẽ, & Gad &
C dimidia tribus Manaſſe, armati præcedebant
fratres ſuos filios Iſraël, ſicut eis præceperat
13 Moyſes: ‡ & quadraginta pugnatorũ millia
per turmas, & cuneos, incedebant per plana
14 atque campeſtria vrbis Iericho. ‡ In die illo Nu. 32. e. 29.
magnificauit Dominᵘ Ioſue coram omni Iſ-
raël, vt timerent eum, ſicut timuerant Moy-
15 ſen dum adhuc viueret. ‡ Dixitque ad eum,
16 ‡ Præcipe ſacerdotibus qui portant arcam
17 fœderis, vt aſcendant de Iordane. ‡ Qui præ-
18 cepit eis, dicens, Aſcendite de Iordane. ‡ Cũ-
que aſcendiſſent portantes arcam fœderis
Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſ-
ſent, reuerſæ ſunt aquæ in alueum ſuum, &
19 fluebãt ſicut antè cõſueuerãt. ‡ Populus au-
D tem aſcendit de Iordane decimo die menſis
primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis cõtra
20 orientalẽ plagam vrbis Iericho. ‡ Duode-
cim quoque lapides, quos de Iordanis alueo
21 ſumpſerant, poſuit Ioſue in Galgalis, ‡ & di-
xit ad filios Iſraël, Quando interrogauerint
filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis,
22 Quid ſibi volunt lapides iſti? ‡ docebitis eos,
atque dicetis, Per arentem alueum tranſiuit
23 Iſraël Iordanem iſtum, ‡ ſiccante Domino ᵃveſtro a-
Deo ᵃnoſtro aquas eius in conſpectu noſtro', quas eius
24 donec ᵇtranſiretis': ‡ ſicut fecerat prius in in cõſpectu
mari rubro, quod ſiccauit donec tranſire- veſtro 4.
25 mus: ‡ vt diſcant omnes terrarũ populi for- ᵇtranſire-
tiſsimam Domini manum, vt & vos timea- mus 16.
tis Dominũ Deum veſtrum omni tempore. Exo. 14. f. 8

## CAP. V.

POſtquam ergo audierunt omnes reges 1
Amorrhæorũ, qui habitabãt trans Ior- A
danem ad occidentalẽ plagam, & cuncti re-
ges Chanáan, qui propinqua poſſidebant ma
gni maris loca, quòd ſiccaſſet Dñs fluẽta Ior-
danis corã filiis Iſraël donec trãſirẽt, diſſolu-
tũ eſt cor eorũ, & nõ remanſit in eis ſpiritus
timentiũ introitũ filiorũ Iſraël. ‡Eo tẽpore 2
ait Dñs ad Ioſue, Fac tibi cultros lapideos,
& circũcide ſecũdò filios Iſraël. ‡Fecit quo- 3
que quod iuſſerat Dñs, & circũcidit filios Iſ-
raël in colle præputiorũ. ‡Hæc autẽ cauſa eſt 4
ſecũdæ circumciſionis, Omnis populus qui B
egreſſus eſt de Aegypto generis maſculini,
vniuerſi bellatores viri mortui ſunt in deſer
to per lõgiſsimos viæ circuitus, ‡qui oẽs cir 5
cũciſi erãt. Populus autẽ qui natus eſt in de-
ſerto, ‡per quadraginta annos itineris latiſsi 6
mæ ſolitudinis incircũciſus fuit; donec cõſu-
merẽtur qui non audierant vocẽ Domini, &
ᵃvt non 2. quibus ante iurauerat ᵃvt oſtẽderet eis terrã
lacte & melle manantẽ ‡Horũ filij in locum 7
ſucceſſerũt patrũ, & circumciſi ſunt à Ioſue:
quia ſicut nati fuerãt, in præputio erant, nec
eos in via aliquis circumciderat. ‡Poſtquam 8
autẽ oẽs circumciſi ſunt, manſerũt in eodem C
caſtrorũ loco, donec ſanarentur. ‡Dixitq; Do 9
minus ad Ioſue, Hodie abſtuli opprobrium
Aegypti à vobis. Vocatumq; eſt nomen loci
illius Galgala, vſq; in præſentẽ diẽ. ‡ Manſe- 10
runtq; filij Iſraël in Galgalis, & fecerũt Pha
ſe quartadecima die mẽſis ad veſperũ in cã-
peſtribus Iericho: ‡ & comederũt de frugi- 11
bus terræ die altero, azymos panes, & polen
tam eiuſdẽ anni. ‡ Defecitque manna poſt- 12
quã comederunt de frugibus terræ, nec vſi D
ſunt vltrà cibo illo filij Iſraël, ſed comede-
rũt de frugibus præſentis anni terræ Cha-
Exo.23.e.23. náan. ‡Cũ autẽ eſſet Ioſue in agro vrbis Ie- 13
richo, leuauit oculos, & vidit virũ ſtantẽ cõ-
tra ſe, euaginatũ tenentẽ gladiũ, perrexitque
ad eũ, & ait, Noſter es, an aduerſariorũ? ‡Qui 14
reſpondit, Nequaquã, ſed ſum princeps exer-
citus Domini, & nunc venio. ‡Cecidit Ioſue
pronus in terrã. Et adorans ait, Quid Domi-
Exo.3.b.5. nus meus loquitur ad ſeruum ſuum? ‡‖ Sol- 15
ue, inquit, calceamentum tuum de pedibus
tuis: locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt. Fe-
citque Ioſue vt ſibi fuerat imperatum.

## CAP. VI.

IEricho autem clauſa erat atq; munita, 1
timore filiorum Iſraël, & nullus egredi A
audebat aut ingredi. ‡ Dixitq; Dominus ad 2
ᵃmanu tua Ioſue, Ecce dedi in ᵃmanus tuas Iericho, &
3. regem eius, omneſq; fortes viros. ‡Circuite 3
vrbem cuncti bellatores ſemel per diem: ſic
facietis ſex diebus. ‡Septimo aũt die ſacer- 4
dotes tollent ſeptem buccinas, quarum vſus
eſt in iubileo, & præcedent arcam fœderis:
ſeptieſque circuibitis ciuitatem, & ſacerdo-
tes clangent buccinis. ‡ Cumq; inſonuerit 5
vox tubæ longior atque concisior, & in auri-
bus veſtris increpuerit, conclamabit omnis
populus vociferatione maxima, & muri fun
ditus corruent ciuitatis, ingredienturq́ue ſin
guli per locum contra quem ſteterint. ‡Vo- 6
cauit ergo Ioſue fili⁹ Nun ſacerdotes, & di-
xit ad eos, Tollite arcã fœderis: & ſeptẽ alij
ſacerdotes tollant ſeptem iubileorum buc-
7 cinas, & incedant ante arcam Domini. ‡ Ad
populum quoque ait, Ite, & circuite ciuita-
tem, armati præcedentes arcam Domini.
8 Cumq́ue Ioſue verba finiſſet, & ſeptẽ ſacer-
B dotes ſeptem buccinis clangerent ante arcã
9 fœderis Domini, ‡omniſq́ue præcederet ar-
matus exercitus, reliquum vulgus arcam ſe-
quebatur, ac buccinis omnia concrepabant.
10 ‡Præceperat autẽ Ioſue populo, dicens, Non
clamabitis, nec audietur vox veſtra, neq; vl-
lus ſermo ex ore veſtro egredietur: donec ve
niat dies in quo dicã vobis, Clamate & vo-
11 ciferamini. ‡ Circuiuit ergo arca Domini ci-
uitatem ſemel per diem, & reuerſa in caſtra,
12 manſit ibi. ‡ Igitur Ioſue de nocte conſur-
gente, tulerunt ſacerdotes arcam Domini,
13 ‡& ſeptem ex eis ſeptem buccinas, quarum
in iubileo vſus eſt: præcedebantq́ue arcam
Domini ambulantes atque clangentes: & ar-
matus populus ibat ante eos, vulgus aũt re-
liquũ ſequebatur arcã; & buccinis perſona-
14 bat. ‡Circuieruntq́ue ciuitatem ſecundo die
ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt
15 ſex diebus ‡Die autẽ ſeptimo diluculo con-
ſurgẽtes, circuierunt vrbem, ſicut diſpoſitum
16 erat ſepties. ‡ Cumq; ſeptimo circuitu clan-
C gerent buccinis ſacerdotes, dixit Ioſue ad
omnem Iſraël, Vociferamini, tradidit enim
17 vobis Dominus ciuitatẽ: ‡ſitq́ue ciuitas hæc
anáthema: & omnia quę in ea ſunt Domino.
ſola Rahab meretrix viuat cũ vniuerſis qui Sup.2.a.4.
cũ ea in domo ſunt: ‖ abſcondit enim nun- Heb.11.f.30
18 tios quos direximus. ‡Vos autem cauete ne
de his quæ præcepta ſunt quippiam cõtinga
tis, & ſitis præuaricationis rei, & omnia ca-
ſtra Iſraël ſub peccato ſint atque turbentur.
19 ‡Quicquid autem auri aut argẽti fuerit, &
vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſe-
20 cretur, repoſitum in theſauris eius. ‡ Igitur
omni populo vociferante, & clangẽtibus tu-
bis, poſtquam in aures multitudinis vox ſo-
nituſq́ue increpuit, muri ilicò corruerũt: &
aſcendit vnuſquiſque per locum qui contra 2. Mach. 12.
21 ſe erat: ceperuntq́ue ciuitatem, ‡ & interfe- c.25.
cerunt omnia quæ erant in ea, à viro vſque
ad mulierẽ, ab infante vſque ad ſenem. Bo-
ues quoque & oues, & aſinos in ore gladij
22 percuſſerunt. ‡Duobus autem viris, ‖qui ex- Sup.2.c.14.
D ploratores miſsi fuerãt, dixit Ioſue, Ingredi-
mini domum mulieris meretricis, & produ-
cite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi
23 iuramento firmaſtis. ‡‖Ingreſsique iuuenes Heb.11.f.33
eduxerunt Rahab, & parentes eius, fratres
quoque & cunctam ſupellectilem ac cogna-
tionem illius, & extra caſtra Iſraël manere
24 fecerunt. Vrbem autem & omnia quæ ᵃin- ᵃfuerunt 3.
uenta ſunt in ea, ſuccenderunt: abſque auro
& argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in
25 ærarium Domini conſecrarunt. ‡Rahab ve-
rò meretricem & domum patris eius, & om
nia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habi-
tauerunt in medio Iſraël vſque in præſentẽ
diem: eò quòd abſconderit nũtios quos mi-
ſerat vt explorarent Iericho. In tempore illo,

 impre-

1.Re.16.g.34 imprecatus eſt Ioſue, dicens, ‡ ‖Maledictus 26
vir corã Dño qui ſuſcitauerit & ædificaue-
rit ciuitatẽ Iericho. In primogenito ſuo fun-
damẽta illius iaciat, & in nouiſsimo libero-
rum ponat portas eius. ‡Fuit ergo Dominus 27
cum Ioſue, & nomen eius vulgatum eſt in
omni terra.

CAP. VII.

Inf.22.d.20 2.Par.1.b.7. FIlij autem Iſraël præuaricati ſunt man- 1
datum, & vſurpauerũt de anathemate. A
Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij
Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathe-
mate: iratusque eſt Dominus contra filios
Iſraël. ‡ Cumque mitteret Ioſue de Iericho 2
viros cõtra Hai, quæ eſt iuxta Beth-auen, ad
orientalem plagam oppidi Beth-el, dixit eis,
Aſcẽdite, & explorate terram. Qui præcepta
complentes explorauerunt Hai. ‡Et reuerſi 3
dixerunt ei, Nõ aſcendat omnis populus, ſed
duo vel tria millia virorum pergãt & deleãt
† ciuitatẽ: quare omnis populus fruſtra vexa-
bitur contra hoſtes paucisſimos? ‡Aſcende- 4
runt ergo tria millia pugnatorũ. Qui ſtatim
terga vertentes, ‡percuſsi ſunt à viris vrbis 5
Hai, & corruerũt ex eis triginta & ſex homi
nes: perſecutiq; ſunt eos aduerſarij de porta
vſq; ad Sabarim, & ceciderũt per prona fu-
gientes, pertimuitq; cor populi, & ad inſtar
aquæ liquefactũ eſt. ‡Ioſue verò ſcidit veſti- 6
mẽta ſua, & pronus cécidit in terrã corã ar-
ca Domini vſq; ad veſperã, tam ipſe quàm
omnes ſenes Iſraël: miſeruntq; puluerẽ ſu-
per capita ſua, ‡& dixit Ioſue, Heu Domine 7
Deus, quid voluiſti traducere populũ iſtum
Iordanem fluuiũ, vt traderes nos in manus B
Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus,
manſiſſemus trans Iordanem. ‡ Mi Domine 8
Deus, quid dicam, videns Iſraelem hoſtibus
ſuis terga vertẽtem? ‡Audient Chananæi, & 9
omnes habitatores terræ, & pariter conglo-
bati circundabũt nos atque delebunt nomen
noſtrũ de terra: & quid facies magno nomi-
ni tuo? ‡ Dixitq; Dominus ad Ioſue, Surge, 10
cur iaces pronus in terra? ‡Peccauit Iſrael & 11
præuaricatus eſt pactum meum: tuleruntq;
de anathemate, & furati ſunt atque mentiti,
& abſcõderunt inter vaſa ſua. ‡ Nec poterit 12
Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet:
quia pollutus eſt anathemate. non ero vltra
vobiſcum, donec conteratis eum qui huius
ſceleris reus eſt. ‡Surge, ſanctifica populum, 13
& dic eis, Sanctificamini in craſtinum: hæc
enim dicit Dominus Deus Iſrael, Anathema
in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare co-
ram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te qui
hoc contaminatus eſt ſcelere. ‡Accedetiſque 14
mane ſinguli per tribus veſtras: & quamcun C
que tribum ſors inuenerit, accedet per co-
gnationes ſuas, & cognatio per domos do-
a eſt qui 4. muſque per viros. ‡ Et quicunque ille ᵃin 15
hoc facinore fuerit deprehẽſus, comburetur
igni cum omni ſubſtãtia ſua: quoniam præ-
uaricatus eſt pactũ Domini, & fecit nephas
in Iſrael. ‡ Surgens itaq; Ioſue manè, appli- 16
cuit Iſrael per tribus ſuas, & inuenta eſt tri-
bus Iuda. ‡ Quæ cùm iuxta familias ſuas eſ- 17
ſet oblata, inuenta eſt familia Zare. Illã quo-
que per domos offerẽs, reperit Zabdi: ‡cuius 18
domum in ſingulos diuidens viros, inuenit
Achan filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare
19 de tribu Iuda. ‡ Et ait Ioſue ad Achan, Fili
mi, da gloriam Domino Deo Iſraël, & cõfi-
tere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcõ
20 das. ‡Reſponditque Achan Ioſue, & dixit ei,
Verè ego peccaui Domino Deo Iſraël, & ſic
21 & ſic feci. ‡vidi enim inter ſpolia palliũ coc-
D cineum valde bonum, & ducentos ſiclos ar-
genti, regulamque auream quinquaginta ſi-
clorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi
in terra cõtra medium tabernaculi mei, ar-
22 gentumque foſſa humo operui. ‡Miſit ergo
Ioſue miniſtros: qui currentes ad taberna-
culum illius, repererunt cuncta abſcondita
23 in eodem loco, & argentum ſimul: ‡Auferen
teſque de tentorio tulerunt ea ad Ioſue, &
ad omnes filios Iſraël, proiecerũtque ante
24 Dominum. ‡Tollens itaque Ioſue Achan fi-
lium Zare, argentumque & pallium, & au-
ream regulam, filios quoque & filias eius, bo
ues & aſinos & oues, ipſumque tabernaculũ,
& cunctam ſupellectilẽ: (& omnis Iſraël cũ
25 eo) duxerunt eos ad Vallem-achor: ‡Vbi di-
xit Ioſue, Quia turbaſti nos, exturbet te Do-
minus in die hac. Lapidauitque eum omnis
Iſrael: & cuncta quæ illius erant, igne con-
26 ſumpta ſunt. ‡Congregaueruntque ſuper eũ
aceruum magnum lapidum qui permanet
vſque in præſentem diem. Et auerſus eſt fu-
ror Domini ab eis. Vocatumque eſt nomen
loci illius, Vallis-achor, vſque hodie.

CAP. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Ioſue, Ne ti-
A meas, neque formides: tolle tecũ om-
nem multitudinem pugnatorũ, & cõſurgens
aſcende in oppidum Hai. ecce tradidi in ma-
num tuã regem eius, & populum, vrbemque
2 & terram. ‡Faciesque vrbi Hai, & regi eius,
‖ſicut feciſti Iericho, & regi illius: prædam Sup.6. d.20.
verò & omnia animãtia diripietis vobis: po-
3 ne inſidias vrbi poſt eam. ‡ Surrexitque Io-
ſue & omnis exercitus bellatorũ cum eo, vt
aſcenderẽt in Hai: & electa triginta millia vi
4 rorum fortiũ miſit nocte, ‡præcepitque eis,
dicẽs, Ponite inſidias poſt ciuitatem: nec lon-
5 gius recedatis, & eritis omnes parati. ‡ ego
autem & reliqua multitudo quæ mecũ eſt,
ᵃaſcẽdemus ex aduerſo contra vrbẽ. Cumq; ᵃaccede-
B exierint cõtra nos ſicut antè fecimus, fugie- mus 6.
6 mus, & terga vertemus: ‡donec perſequẽtes
ab vrbe lõgius protrahantur: putabunt enim
7 nos fugere ſicut prius. ‡Nobis ergo fugienti-
bus & illis perſequẽtibus, conſurgetis de in-
ſidiis, & vaſtabitis ciuitatem: tradetque eam
8 Dñs Deus veſter in manus veſtras. ‡Cumq;
ceperitis ᵇ, ſuccẽdite eã, & ſic omnia facietis, ᵇvrbem I.
9 vt iuſsi. ‡Dimiſitque eos, & perrexerunt ad
locũ inſidiarum, ſederuntque inter Beth-el,
& Hai, ad occidentalem plagam vrbis Hai.
Ioſue autem nocte illa in medio manſit po-
10 puli, ‡ſurgenſque diluculo recenſuit ſocios,
& aſcendit cum ſenioribus in fronte exerci-
11 tus, vallatus auxilio pugnatorum. ‡Cumque
veniſſent & aſcẽdiſſent ex aduerſo ciuitatis,
ſteterunt ad Septentrionalem vrbis plagam,
12 inter quã & eos erat vallis media. ‡Quinque
autem

autẽ millia viros elegerat & poſuerat in in-
❡Bethel.8. ſidiis inter Beth-auen* & Hai ex occidentali C
parte eiuſdẽ ciuitatis: ‡omnis verò reliquus 13
exercitus ad aquilonẽ aciẽ dirigebat, ita vt
nouiſsimi multitudinis occidentalem plagã
vrbis attingerẽt. Abijt ergo Ioſue nocte illa,
& ſtetit in vallis medio. ‡ Quod cũ vidiſſet 14
rex Hai, feſtinauit mane, & egreſſus eſt cum
omni exercitu ciuitatis, direxitq; aciẽ con-
tra deſertum, ignorans quòd poſt tergũ la-
terent inſidiæ. ‡Ioſue verò, & omnis Iſrael 15
ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugiẽ-
tes per ſolitudinis viam. ‡At illi vociferantes 16
pariter, & ſe mutuò cohortantes, perſecuti
ſunt eos. Cumque receſſiſſent à ciuitate, ‡& 17
ne vnus quidem in vrbe Hai, & Beth-el re-
manſiſſet qui nõ perſequeretur Iſrael (ſicut
eruperant aperta oppida relinquentes,) ‡di- 18
xit Dñs ad Ioſue, Leua clypeum qui in ma-
nu tua eſt contra vrbẽ Hai, quoniã tibi tra- D
dam eã. ‡Cumq; eleuaſſet clypeũ ex aduer- 19
ſo ciuitatis, inſidiæ quæ latebant, ſurrexerũt
confeſtim: & pergentes ad ciuitatẽ, ceperũt
& ſuccenderunt eam. ‡Viri aũt ciuitatis qui 20
perſequebantur Ioſue, reſpicientes & vidẽ-
tes fumũ vrbis ad cælũ vſq; conſcendere, nõ
potuerunt vltrà huc illucq; diffugere: præ-
ſertim cùm hi qui ſimulauerant fugã, & ten
debant ad ſolitudinem, contra perſequentes
fortiſsimè reſtitiſſent. ‡Videnſq; Ioſue & o- 21
mnis Iſrael quòd capta eſſet ciuitas, & fum*
vrbis aſcenderet, reuerſus percuſsit viros
Hai. ‡Siquidem & illi qui ceperant & ſuc- 22
cenderant ciuitatem, egreſsi ex vrbe contra
ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm E
ergo ex vtraq; parte aduerſarij cæderentur
ita vt nullus de tanta multitudine ſaluare-
tur, ‡regem quoq; vrbis Hai apprehenderũt 23
viuentem, & obtulerunt Ioſue. ‡Igitur om- 24
nibus interfectis qui Iſraelem ad deſerta tẽ-
dentẽ fuerãt perſequuti, & in eodẽ loco gla-
dio corruentibus, reuerſi filij Iſrael percuſ-
ſerunt ciuitatem. ‡ Erant aũt qui in eodem 25
die conciderant à viro vſq; ad mulierẽ, duo-
decim millia hominũ oẽs vrbis Hai. ‡ Ioſue 26
verò non contraxit manũ, quam in ſublime
porrexerat, tenens clypeũ, donec interfice-
rentur oẽs habitatores Hai. ‡Iumenta aũt & 27
prædã ciuitatis diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſi- F
cut præceperat Dñs Ioſue. ‡ Qui ſuccendit 28
vrbẽ, & fecit eam tumulũ ſempiternũ: ‡re- 29
gem quoq; eius ſuſpendit in patibulo vſque
ad veſperam & ſolis occaſum. Præcepitque
Ioſue, & depoſuerũt cadauer eius de cruce:
proieceruntq; in ipſo introitu ciuitatis, cõ-
geſto ſuper eum magno aceruo lapidum, qui
permanet vſq; in præſentem diem. ‡ Tunc 30
ædificauit Ioſue altare Domino Deo Iſrael
Exo.20.d.25 in monte Hebal. ‡‖ſicut præceperat Moyſes 31
Deu.27.a.5 famulus Dñi filiis Iſrael, & ſcriptum eſt in
volumine legis Moyſi, Altare de lapidibus
impolitis quos ferrũ non tetigit: & obtulit
ſuper eo holocauſta Domino, immolauitq;
pacificas victimas. ‡Et ſcripſit ſuper lapides 32
Deuteronomiũ legis Moyſi, quod ille digeſ- G
ſerat coram filiis Iſrael. ‡Omnis autem po- 33
*.1. pulus, & *omnes* maiores natu, ducesque

ac iudices ſtabant ex vtraque parte arcæ, in
conſpectu ſacerdotum qui portabant arcam
fœderis Domini, vt aduena ita & indigena:
Media pars eorum iuxta montem Garizim,
& media iuxta montem Hebal ſicut præce-
perat Moyſes famulus Domini. Et primùm
34 quidem benedixit populo Iſrael. ‡ Poſt hæc
legit oĩa verba benedictionis & maledictio-
nis, & cuncta quæ ſcripta erant in legis vo-
35 lumine. ‡ Nihil ex his quæ Moyſes iuſſera t
reliquit intactũ, ſed vniuerſa replicauit co-
ram omni multitudine Iſrael, mulieribus
ac paruulis & aduenis, qui inter eos mora-
bantur.

CAP. IX.

1 A Quibus auditis, cuncti reges trans Ior-
danem qui verſabantur in montanis
& campeſtribus, in maritimis ac littore Ma-
gni-maris, hi quoque qui habitabant iuxta
Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chana-
næus, Pherezæus, & Heuæus & Iebuſæus
2 ‡congregati ſunt pariter, vt pugnarent cõtra
Ioſue & Iſrael vno animo, eademq; ſenten-
3 tia. ‡At hi qui habitabant in Gabaon, audi-
entes cuncta quæ fecerat Ioſue, Iericho &
4 Hai ‡*callidè cogitantes tulerunt ſibi ciba- *& 5.
ria, ſaccos veteres aſinis imponẽtes, & vtres
5 vinarios ſciſſos atque conſutos, ‡calceamẽ-
taq; perantiqua quæ ad indicium vetuſtatis
pittaciis conſuta erant, induti veteribus ve-
ſtimentis: panes quoque, quos portabant ob
viaticum, duri erãt, & in fruſta comminuti:
6 ‡perrexeruntque ad Ioſue qui tunc moraba
tur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque
ſimul omni Iſraeli, De terra longinqua venĩ
B mus, pacem vobiſcum facere cupientes. Re-
ſpõderuntq; viri Iſrael ad eos, atq; dixerũt,
7 ‡Ne fortè in terra quæ nobis ſorte debetur,
habitetis, & non poſsimus fœdus inire vo-
8 biſcum. ‡ At illi ad Ioſue, Serui, inquiunt, tui
ſumus. Quibus Ioſue ait, Quinam eſtis vos,
9 aut vnde veniſtis? ‡Reſponderunt, De terra
longinqua valde, venerunt ſerui tui in no-
mine Dñi Dei tui. Audiuimus enim famam
potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Aegypto,
10 ‡‖ & duobus regibus Amorrhæorum qui Nu.21.e.24
fuerunt trans Iordanẽ, Sehon regi Heſebon,
11 & Og regi Baſan, qui erãt in Aſtaroth: ‡dixe
runtq; nobis ſeniores, & oẽs habitatores ter-
ræ noſtræ, Tollite in manibus* cibaria ob lõ- *veſtris 7.
giſsimã viã, & occurrite eis, & dicite, Serui
12 veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcum. ‡En pa
nes quñ egreſsi ſumus de domibus noſtris, vt
veniremus ad vos, calidos ſumpſimus: nunc
ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia cõminuti.
13 ‡vtres vini nouos impleuimus, nunc rupti
ſunt & ſoluti, veſtes & calceamenta, quibus
C induimur, & quæ habem* in pedibus, ob lõ-
gitudinem longioris viæ trita ſunt, & penè
14 conſumpta. ‡ Suſceperunt igitur de cibariis
eorum, & os Domini non interrogauerunt.
15 ‡‖Fecitque Ioſue cum eis pacem, & inito 2.Reg.21.a
fœdere pollicitus eſt vt nõ occiderẽtur. prin
cipes quoque multitudinis iurauerunt eis.
16 ‡Poſt dies autẽ tres initi fœderis, audierunt
quòd in vicino habitarẽt, & inter eos futuri
17 eſſent. ‡ Moueruntque caſtra filij Iſrael, &
venerunt in ciuitates eorũ die tertio, quarũ

hæc vocabula ſunt, Gabaon,& Caphira, &
Beroth,& Cariath-iarim.‡Et non percuſſe- 18
runt eos eò q iuraſſent eis principes multi-
tudinis in noīe Dñi Dei Iſraël. Murmurauit
itaq; omne vulgus cōtra principes. ‡Qui re 19
ſponderūt eis, Iurauim⁹ eis in nomine Dñi
Dei Iſraël,& idcirco nō poſſumus eos con-
tingere.‡Sed hoc faciemus eis, Reſeruentur 20
quidē vt viuant,ne contra nos ira Dñi con-
Vers. 7. citetur,ſi peierauimus⁎: ‡ſed ſic viuāt, vt in 21
vſus vniuerſæ multitudinis ligna cædant, a- D
quaſq; cōporcent. Quibus hæc loquentibus,
‡vocauit Gabaonitas Ioſue, & dixit eis, Cur 22
nos decipere fraude voluiſtis vt diceretis,
Procul valde habitam⁹ à vobis:cùm in me-
dio noſtri ſitis?‡Itaq; ſub maledictione eri- 23
tis,& non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cæ-
dens, aquaſq; comportās in domū Dei mei.
‡Qui reſponderunt, Nuntiatū eſt nobis ſer- 24
uis tuis, quod promiſiſſet Dñs Deus tuus
Moyſi ſeruo ſuo vt traderet vobis oēm ter-
ram, & diſperderet cūctos habitatores eius.
Timuimus igitur valde,& prouidimus ani-
mabus noſtris,veſtro terrore cōpulſi:& hoc
conſilium iniuimus. ‡nunc autem in manu 25
tua ſumus:quod tibi bonum & rectum vi-
detur,fac nobis. ‡ Fecit ergo Ioſue vt dixe- 26
rat,& liberauit eos de manu filiorū Iſraël,vt
non occiderentur. ‡ Decreuitq́ue in illo die 27
eos eſſe in miniſterio cuncti populi & alta-
ris Domini,cædentes ligna, & aquas cōpor-
tantes,vſq; in præſens tempus, in loco quē
Dominus elegiſſet.

CAP. X.

QVæ cùm audiſſet Adoni-ſedec rex Ie- 1
ruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Ioſue A
Hai,& ſubuertiſſet eā (ſicut enim
fecerat Iericho & regi ei⁹,ſic fecit Hai & re-
gi illius)& quòd tráſfugiſſent Gabaonitæ ad
Iſraël,& eſſent fœderati eorū,‡timuit valde. 2
Vrbs enim magna erat Gabaon,& vna ciui-
tatū regaliū,& maior oppido Hai, omneſq;
bellatores eius fortiſsimi. ‡Miſit ergo Ado- 3
ni-ſedec rex Ieruſalem ad Ohā regem He-
bron,& ad Pharam regem Ierimoth, ad Ia-
phia quoq; regem Lachis, & ad Dabir regē
Eglō,dicens,‡Ad me aſcendite,& ferte præ- 4
ſidium,vt expugnemus Gabaō, quare tranſ-
fugerit ad Ioſue,& ad filios Iſraël,‡Congre- 5
gati igitur aſcenderunt quinq; reges Amor-
rhæorum:rex Ieruſalē,rex Hebron, rex Ie-
rimoth,rex Lachis, rex Eglon,ſimul cū ex- B
ercitibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Ga
baon,oppugnantes eam. ‡ Habitatores autē 6
Gabaō vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue,qui
tunc morabatur in caſtris apud Galgalam, &
dixerūt ei,Ne retrahas manus tuas ab auxi-
lio ſeruorum tuorum: aſcende citò,& libera
nos,ferq́; præſidium: conuenerunt enim ad-
uerſum nos oēs reges Amorrhæorum, qui
habitāt in montanis.‡Aſcenditq́ue Ioſue de 7
Galgalis, & omnis exercitus bellatorū cum
Vtrique 1. eo⁎ viri fortiſsimi. ‡ Dixitq́ue Dominus ad 8
Ioſue, Ne timeas eos : in manus enim tuas
tradidi illos : nullus ex eis tibi reſiſtere pote
rit. ‡Irruit itaq; Ioſue ſuper eos repēte, tota 9
nocte aſcendens de Galgalis. ‡Et conturba- 10
uit eos Dominus à facie Iſraël:contriuitq́ue
plaga magna in Gabaō,ac perſecutus eſt eos
per viam aſcenſus Beth-horon, & percuſsit
11 vſq; Azéca & Maceda. ‡ Cumq́ue fugerent
C filios Iſraël,& eſſent in deſcenſu Beth-horō,
Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de
cælo vſq; ad Azéca : & mortui ſunt multo
plures lapidibus grandinis quàm quos gla-
12 dio percuſſerant filij Iſraël. ‡ Tunc locutus
eſt Ioſue Domino in die qua tradidit Amor-
rhæū in conſpectu filiorū Iſraël, dixitq́; co-
rā eis,‖Sol cōtra Gabaō ne mouearis,& Lu- Iſa.28.f.21.
13 na contra vallem Aialon. ‡ Steteruntq́; Sol Eccl.46.a.5.
& Luna,donec vlciſceretur ſe gēs de inimi-
cis ſuis.Nónne ſcriptū eſt hoc in libro iuſto
rū?Stetit itaq; ſol in medio cæli, & nō feſti-
14 nauit occūbere ſpatio vnius diei.‡ Non fuit
anteà & poſtea tā longa dies,obediente Dño
15 voci hominis, & pugnante pro Iſraël. ‡ Re-
uerſuſq́; eſt Ioſue cùm omni Iſraël in caſtra
16 Galgalæ.‡Fugerant enim quinq; reges, & ſe
17 abſcōderant in ſpelūca vrbis Maceda. ‡ Nū-
D tiatumq́; eſt Ioſue quòd inuenti eſſent quinq;
reges latentes in ſpelunca ⁎vrbis Maceda, ⁎.8.
18 Qui præcepit ſociis, & ait, Voluite ſaxa in-
gentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros indu-
19 ſtrios qui clauſos cuſtodiant:‡vos aūt nolite
ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos
quoſque fugientium cædite : nec dimittatis
eos vrbium ſuarum intrare præſidia, quos
tradidit Dominus Deus in manus veſtras.
20 ‡Cæſis ergo aduerſariis plaga magna,& vſq;
ad internecionē penè conſumptis, hi qui Iſ-
raël effugere potuerūt, ingreſsi ſunt ciuita-
21 tes munitas. ‡Reuerſuſq́; eſt omnis exercit⁹
ad Ioſue in Maceda, vbi tunc erāt caſtra, ſa-
ni,& integro numero: nulluſq́; contra filios
22 Iſraël mutire auſus eſt. ‡ Præcepitq́; Ioſue,
dicēs, Aperite os ſpelūcæ,& producite ad me
23 quinq; reges qui in ea latitant. ‡Feceruntq́;
miniſtri vt ſibi fuerat imperatum: & ⁎ addu- ⁎eduxerūt.
xerunt ad eum quinq; reges de ſpelunca,re- 12.
E gem Ieruſalem,regem Hebron, regem Ieri-
24 moth,regem Lachis,regem Eglon. ‡Cùmq́ue
⁎adducti eſſent ad eū , vocauit omnes viros ⁎educti 14.
Iſraël, & ait ad principes exercitus qui ſecū
erant,Ite,& ponite pedes ſuper colla regum
iſtorū. Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorū
25 colla pedibus calcarent, ‡ rurſum ait ad eos,
Nolite timere, nec paueatis, confortamini
& eſtote robuſti : ſic enim faciet Dominus
cunctis hoſtibus veſtris aduerſum quos di-
26 micatis. ‡ Percuſsitq́ue Ioſue, & interfecit
eos,atq; ſuſpendit ſuper quinq; ſtipites:fue-
27 runtq́; ſuſpenſi vſque ad veſperum. ‡Cùm-
q́ue occumberet ſol, præcepit ſociis vt depo
nerēt eos de patibulis. Qui depoſitos proie-
cerunt in ſpeluncam in qua latuerāt, & po-
ſuerūt ſuper os eius ſaxa ingentia, quæ per-
28 manent vſque in præſens. ‡Eodem die Ma-
cedam quoque cepit Ioſue, & percuſsit in
ore gladij, regemq́ue illius interfecit, &
omnes habitatores eius : non dimiſit in ea
F ſaltē paruas reliquias.Fecitq́ue regi Maceda
29 ſicut fecerat regi Iericho. ‡ Tranſiuit autem
cum omni Iſraël de Maceda in Lebna,& pu
30 gnabat contra eam:‡ quā tradidit Dominus
cum rege ſuo in manus Iſraël: percuſſeruntq́;
vrbem

vrbem in ore gladij, & omnes habitatores
eius: nō dimiſerunt in ea vllas reliquias. Fe-
ceruntq; regi Lebna ‖ſicut fecerat regi Ieri- Sup.6.c.21.
31 cho. ‡De Lebna tranſiuit in Lachis cum o-
mni Iſraël: & exercitu per gyrum diſpoſito
32 oppugnabat eam. ‡ Tradiditque Dominus
Lachis in manus Iſraël, & cepit eam die alte
ro, atque percuſſit in ore gladij, omnemque
animā quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.
33 ‡Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, vt
auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Ioſue
cum omni populo eius vſque ad internecio
34 nem. ‡Tranſiuitque de Lachis in Eglon, &
35 circundedit,‡ atque expugnauit eam in ea-
dem die: percuſſitque in ore gladij oēs ani-
mas quæ erant in ea iuxta omnia quæ fece-
36 rat Lachis. ‡ Aſcendit quoq; cū omni Iſraël
de Eglon in Hebron, & pugnauit contra eā:
37 ‡cœpitque & percuſſit in ore gladij, regem
quoq; eius, & omnia oppida regionis illius,
vniuerſasq; animas quæ in ea fuerant cō-
moratæ: non reliquit in ea vllas reliquias:
G ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebrō, cun-
38 cta quæ in ea reperit cōſumens gladio.‡ In-
39 de reuerſus in Dabir, ‡cepit eam, atque va-
ſtauit: regem quoq; eius atque omnia per
circuitum oppida percuſſit in ore gladij: nō
dimiſit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat He
brō & Lebna & regibus earum, ſic fecit Da-
40 bir & regi illius.‡Percuſſit itaq; Ioſue om-
nem terram mōtanam & meridianam atq;
campeſtrem, & Aſedoth cum regibus ſuis:
non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed omne
quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præce-
41 perat ei Dominus Deus Iſraël‡ à Cadesbar-
ne vſque Gazā. Omnem terram Geſſen vſq;
42 Gabaon,‡ vniuerſosq; reges & regiones eo-
rum vno impetu cepit atq; vaſtauit: Domi-
43 nus enim Deus Iſraël pugnauit pro eo.‡re-
uerſusq; eſt cum omni Iſraël ad locum ca-
ſtrorum in Galgala. CAP. XI.

1 QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, mi-
A ſit ad Iobab regem Madon, & ad
regem Semeron, atque ad regem
2 Achſaph:‡ad reges quoque Aquilonis, qui
habitabant in montanis & in planitie cōtra
meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoq;
3 & regionibus Dor iuxta mare: ‡ Chananæū
quoq; ab oriente & occidēte, & Amorrhæū
atq; Hethæum ac Pherezæum & Iebuſæum
in montanis: Heuæum quoq; qui habitabat
4 ad radices Hermon in terra Maſpha.‡Egreſ-
ſique ſunt omnes cum turmis ſuis, populus
multus nimis, ſicut arena quæ eſt in littore
maris, equi quoq; & currus immenſæ mul-
5 titudinis.‡Conueneruntq; omnes reges iſti
in vnum ad Aquas-merom, vt pugnarēt cō-
6 tra Iſraël. ‡ Dixitq; Dominus ad Ioſue, Ne
B timeas eos: cras enim hac eadem hora ego
tradā omnes iſtos vulnerandos in conſpectu
Iſrael: equos eorū ſubneruabis, & curr⁹ igne
7 combures.‡Venitque Ioſue, & omnis exer-
citus cum eo aduerſus illos ad Aquas-me-
8 rom ſubitò, & irruerunt ſuper eos, ‡ tradi-
ditque illos Dominus in manus Iſrael. Qui
percuſſerūt eos, & perſecuti ſunt vſq; ad Si-
donem magnā & Aquas-maſrephoth, cam-

pumq; Maſphe, qui eſt ad orientalem illius Inf.13.a.8.
partem. Itaque percuſſit oēs, vt nullas dimit
9 teret ex eis reliquias: ‡fecitque ſicut præce-
perat ei Dominus, equos eorum ſubnerua-
10 uit, curruſque combuſſit igni. ‡ Reuerſusq;
ſtatim cepit Aſor: & regem eius percuſſit
gladio. Aſor enim antiquitus inter omnia
11 regna hæc principatum tenebat.‡Percuſſit-
que omnes animas quæ ibidem moraban-
tur: nō dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſq;
C ad internecionē vniuerſa vaſtauit, ipſamq;
12 vrbē ᵃperemit incendio.‡ Et omnes per cir- ᵃ combuſ-
cuitum ciuitates, reges quoque earū cepit, ſit t.
percuſſit atq; deleuit, ‖ ſicut præceperat ei Deut.7.a.2.
13 Moyſes famulus Domini. ‡Abſque vrbibus Nu.33.f.54
quæ erant in collibus & in tumulis ſitæ, cæ-
teras ſuccendit Iſrael: vnam tantùm Aſor
14 munitiſſimā flamma conſumpſit. ‡ Omnēq;
prædam iſtarum vrbium ac iumenta diui-
ſerunt ſibi filij Iſrael, cunctis hominibus in-
15 terfectis.‡Sicut præceperat Dominus Moyſi
ſeruo ſuo, ‖ita præcepit Moyſes Ioſue, & ille Exo.34.b.11.
vniuerſa compleuit: non præteriit de vniuer Deut.7.a.2.
ſis mandatis, nec vnum quidem verbū quod
16 iuſſerat Dominus Moyſi. ‡ Cepit itaque Io-
ſue omnem terram montanam & meridia-
nam: terramque Geſſen, & planitiem, & oc-
cidentalem plagam, montemque Iſrael, &
17 campeſtria eius: ‡ & partem montis quæ aſ-
D cendit Seir vſque Baal-gad per planitiem
Libani ſubter montem Hermon: omnes re-
18 ges eorū cepit, percuſſit & occidit. ‡ Multo
tempore pugnauit Ioſue contra reges iſtos.
19 ‡Non fuit ciuitas quæ ſe non traderet fi-
liis Iſrael, præter Heuæum qui habitabat in
20 Gabaon: omnes enim bellando cepit.‡Do-
mini enim ſententia fuerat, vt indurarentur
corda eorum, & pugnarent contra Iſrael, &
caderent: & non mererentur vllam clemen-
tiam, ac perirent, ſicut præceperat Dominus
21 Moyſi.‡In illo tempore venit Ioſue, & in-
terfecit Enacim de montanis Hebron, &
Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda &
22 Iſrael, vrbesq; eorum deleuit.‡Non reliquit
vllū de ſtirpe Enacim, in terra filiorū Iſrael:
abſq; ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in
23 quibus ſolùm relicti ſunt.‡Cepit ergo Ioſue
omnem terram, ſicut locutus eſt Dominus
ad Moyſen, & tradidit eam in poſſeſſionem
filiis Iſrael ſecundum partes & tribus ſuas:
quieuitque terra à præliis. CAP. XII.

1 HI ſunt reges quos percuſſerunt filij Iſ-
A raël, & poſſederunt terram eorū trās
Iordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon
vſque ad montem Hermon, & omnē orien-
2 talem plagam quæ reſpicit ſolitudinē. ‡ Se-
hon rex Amorrhæorum, qui habitauit in
Heſebon, dominatus eſt ab Aroer quæ ſita
eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ
partis in valle, dimidiæque Galaad, vſque
ad torrentem Iaboc, qui eſt terminus filio-
3 rū Ammon.‡& à ſolitudine vſque ad Mare-
Ceneroth contra orientem, & vſq; ad Mare-
deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad ᵃorien- ᵃ occiden-
talem plagam, per viam quæ ducit Bethſi- talem.4.
B moth: & ab auſtrali parte, quæ ſubiacet Aſe-
4 doth, Phaſga. ‡Terminus Og regis Baſan, de

reliquijs Raphaim, qui habitauit in Aſta-
roth,& in Edrai,& dominatus eſt in monte
Hermon,& in Salecha,atq; in vniuerſa Ba-
ſan,vſq; ad terminos ‡ Geſſuri, & Machati, 5
terminũ. 7 & dimidię partis Galaad:*terminos' Sehon
regis Heſebon.‡Moyſes famulus Domini,& 6
filij Iſrael percuſſerunt eos, tradiditque ter-
ram eorum Moyſes in poſſeſsionem Rubeni-
tis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe.
Iudic.5.a.20 ‡Hi ſunt reges terræ, quos percuſsit Ioſue & 7
filij Iſrael trans Iordanem ad occidentalem C
plagam, à Baal gad in campo Libani, vſque
*Libani. ad montem*cuius pars aſcendit in Seir: tra-
diditq; eam Ioſue in poſſeſsionem tribubus
Iſrael, ſingulis partes ſuas, ‡ tam in monta- 8
*Aſedoth 1. nis quàm in planis atq; campeſtribus. In*A-
ſeroth', & in ſolitudine, ac in meridie He-
thæ* fuit & Amorrhæus, Chananæus & Phe-
rezæus, Heuæus, & Iebuſæus. ‡ Rex Iericho 9
vn*: rex Hai, quæ eſt ex latere Beth-el, vnus: D
‡rex Ieruſalem vnus, rex Hebron vnus, ‡rex 10
Ierimoth vnus, rex Lachis vnus, ‡rex Eglon 11
vnus, rex Gazer vnus, ‡rex Dabir vnus, rex 12
Gader vnus, ‡ rex Herma vnus, rex Hered 13
vnus, ‡ rex Lebna vnus, rex Adullam vnus, 14
‡rex Maceda vnus, rex Beth-el vnus, ‡ rex 15
*Hepher. 1. Taphua vnus, rex*Opher' vnus, ‡rex Aphec 16
*Lasaron 1. vnus, rex *Saron* vnus, ‡ rex Madon vnus, 17
*Moron. 1. rex Aſor vnus, ‡ rex Semeron* vnus, rex 18
Acſaph vnus, ‡rex Thenac vnus, rex Maged- 19
do vnus, ‡rex Cedes vnus, rex Iachanã Car- 20
meli vnus, ‡rex Dor, & prouinciæ Dor vn*, 21
rex gentium Galgal vnus, ‡rex Therſa vnus: 22
omnes reges triginta vnus. 23

CAP. XIII. 24

IOſue ſenex prouectęq; ætatis erat,& di- 1
xit Domin* ad eũ, Senuiſti, & longæuus A
es, terraque latiſsima derelicta eſt, quæ nec-
dum ſorte diuiſa eſt: ‡omnis videlicet Gali- 2
læa, Philiſthijm, & vniuerſa Geſſuri. ‡A flu- 3
uio turbido qui irrigat Aegyptum, vſq; ad
terminos Accaron cõtra Aquilonem, terra
Chanáan: quæ in quinque regulos Phili-
ſthijm diuiditur, Gazæos, & Azotios, Aſcalo
nitas, Gethæos, & Accaronitas. ‡ Ad meri- 4
diem verò ſunt Heuæi, omnis terra Chaná-
an, & Maara Sidoniorum vſque Apheca &
terminos Amorrhæi, ‡eiuſque confinia. Li- 5
bani quoque regio contra Oriẽtem à Baal-
gad ſub monte Hermon, donec ingrediaris
Sup. 11. b. 8. Emath. ‡Omniũ qui habitant in mõte à Li- 6
bano, vſq; ad Aquas-Maſerephoth, vniuer-
ſiq; Sidonij. Ego ſum qui delebo eos à facie
filiorum Iſraël. Veniat ergo in partẽ hære-
ditatis Iſrael ſicut præcepi tibi. ‡ Et nunc 7
diuide terram in poſſeſsionem nouem tribu
bus,& dimidię tribui Manaſſe, ‡ cum qua 8
Ruben & Gad poſſederunt terrã, ‖ quã tra-
Nu.32.f.33 didit eis Moyſes famulus Domini trans flu-
Inf.24.a.4. enta Iordanis, ad orientalem plagam. ‡ Ab 9
Aroër quæ ſita eſt in ripa torrẽtis Arnon, & B
in vallis medio, vniuerſaq; campeſtria Me-
daba, vſque Dibon. ‡ & cunctas ciuitates 10
Sehon, regis Amorrhæi, qui regnauit in He-
ſebon vſque ad terminos filiorum Ammon.
‡ & Galaad, ac terminum Geſſuri & Ma- 11
chati,& omnem montem Hermon, & vni-
12 uerſam Baſan, vſque ad Salecha, ‡omne re-
gnũ Og in Baſan, qui regnauit in Aſtaroth
& Edrai, ipſe fuit de reliquijs Raphaim: per
13 cuſsitq; eos Moyſes, atque deleuit. ‡Nolue-
runtq; diſperdere filij Iſrael Geſſuri & Ma-
chati: & habitauerunt in medio Iſrael vſq;
14 in præſentem diem. ‡ ‖ Tribui autem Leui Nu.28.c.20
non dedit poſſeſsionem: ſed ſacrificia & vi-
ctimæ Domini Dei Iſrael, ipſa eſt eius hæ-
15 reditas, ſicut locutus eſt illi. ‡ Dedit ergo
Moyſes poſſeſsionem tribui filiorum Ruben
16 iuxta cognationes ſuas. ‡ Fuitque terminus
eorũ ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis
C Arnon,& in valle eiuſdem torrentis media:
vniuerſam planitiem, quæ ducit Medaba
17 ‡ & Heſebon cũctosq; viculos *earum' qui *.r
ſunt in campeſtribus. Dibon quoque, & Ba- *eius.
18 moth baal,& oppidum Baalmeon. ‡ & Iaſſa,
19 & Cedimoth,& Mephaath, ‡& Cariathaim,
& Sabama,& Sarathaſar in monte conual-
20 lis. ‡ Beth phogor & Aſedoth, Phaſga &
21 Beth-ieſimoth, ‡ & omnes vrbes cãpeſtres,
vniuerſaque regna Sehon regis Amorrhæi
qui regnauit in Heſebon, ‖ quem percuſsit Nu. 31. c. 4.
Moyſes cum principibus Madian: Heuæum,
& Recem,& Sur,& Hur,& *Rebe' duces Se- Reba 1.
22 hon habitatores terræ. ‡ Et Balaam filium
Beor ariolum occiderunt filij Iſrael gladio
23 cum cæteris interfectis. ‡Factusque eſt ter-
minus filiorum Rubẽ Iordanis fluuius. Hæc
eſt poſſeſsio Rubenitarum per cognationes
24 ſuas vrbium & viculorum. ‡Deditq; Moy-
ſes tribui Gad & filiis eius per cognationes
ſuas poſſeſsionem, cuius hæc diuiſio eſt.
25 ‡Terminus Iaſer, & omnes ciuitates Galaad,
& dimidiam partem terræ filiorũ Ammon:
26 vſque ad Aroër quæ eſt contra Rabba. ‡ & Ramath 1.
ab Heſebon vſque*Ramoth', Maſphe & Be-
D tonim:& à Manaim vſque ad terminos Da-
27 bir. ‡in valle quoque Beth-aram, & Beth-
nemra,& Socoth, & Saphon reliquam par-
tem regni Sehon regis Heſebon. huius quo-
que finis, Iordanis eſt vſq; ad extremã par-
tem maris Cenéreth trans Iordanẽ ad oriẽ-
28 talem plagam ‡ hæc eſt poſſeſsio filiorum
Gad per familias ſuas, ciuitates & villæ ea-
29 rum. ‡Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, fi-
liisque eius iuxta cognationes ſuas poſſeſsio
30 nem, ‡cuius hoc principium eſt: à Manaim
vniuerſam Baſan, & cuncta regna Og regis
Baſan, omneſque vicos Iair qui ſunt in Ba-
31 ſan: ſexaginta oppida. ‡& dimidiam partem
Galaad,& Aſtaroth,& Edrai vrbes regni Og
in Baſan: filiis Machir, filij Manaſſe dimidiæ
parti filiorũ Machir iuxta cognationes ſuas.
32 ‡Hanc poſſeſsionẽ diuiſit Moyſes in campe-
ſtribus Moab, trans Iordanem contra Ieri-
33 cho ad orientalẽ plagam. ‡ Tribui autẽ Leui
non dedit poſſeſsionem: quoniam Dñs Deus
Iſrael ipſe eſt poſſeſsio eius, ‖ vt locutus eſt Nu. 28. c. 20
illi.

CAP. XIIII.

1 HOc eſt quod poſſederũt filij Iſrael in
A terra Chanáan, quã dederunt eis Elea
zar ſacerdos,& Ioſue filius Nũ,& principes
2 familiarum per tribus Iſrael ‡ ſorte omnia
diuidentes, ‖ ſicut præceperat Dñs in ma- Nu.34.g.5
nu Moyſi, nouẽ tribubus,& dimidiæ tribui.

‡Duabus

‡Duabus enim tribubus, & dimidiæ dederat 3
Moyſes trans Iordanẽ poſſeſſionẽ: abſq; Le-
uitis, qui nihil terræ acceperũt inter fratres
ſuos, ‡ ſed in eorum ſucceſſerũt locum filij 4
Ioſeph in duas diuiſi tribus, Manaſſe & E-
phraim: nec acceperunt Leuitæ aliã in terra B
partẽ, niſi vrbes ad habitandũ, & ſuburbana
earũ ad alenda iumẽta & pecora ſua ‡Sicut 5
præceperat Dñs Moyſi, ita fecerũt filij Iſraël,
& diuiſerũt terrã. ‡Acceſſerunt itaq; filij Iu- 6
da ad Ioſue in Galgala. locutusq; eſt ad eũ
Nu.14.d.24 Caleb filius Iephone Cenezæus, ‖Noſti quid
locutus ſit Dñs ad Moyſen hominem Dei de
me & te in Cades barne. ‡ Quadraginta an- 7
norũ eram quãdo miſit me Moyſes famulus
Domini de Cades-barne, vt cõſiderarẽ terrã,
nuntiauique ei quod mihi verũ videbatur.
‡Fratres autẽ mei qui aſcenderãt mecũ diſ- 8
ſoluerunt cor populi: & nihilominus ego ſe- C
Supr.1.a.3. cutus ſum Dominũ Deũ meũ. ‡‖Iurauitque 9
Moyſes in die illo, dicens, Terra quã calcauit
pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorũ tuorum
in æternũ: quia ſecutus es Dominum Deum
ᵃtuum. ᵃmeum. ‡Conceſſit ergo Dominus vitã mi- 10
hi, ſicut pollicitus eſt vſq; in præſentẽ diem.
Quadraginta & quinq; anni ſunt ex quo lo-
cutus eſt Dominus verbũ iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſraël per ſolitudinẽ: ho-
die octogintaquinque annorum ſum ‡ſic va- 11
lens, vt eo valebam tempore quando ad ex- D
Eccl.46.b.11 plorandum miſſus ſum: ‖illius in me tem-
poris fortitudo vſque hodie perſeuerat, tam
ad bellandum, quàm ad gradiendum. ‡ Da 12
ergo mihi montem iſtum quem pollicitus
eſt Dominus te quoque audiente, in quo
Enacim ſunt, & vrbes magnæ atque munitę:
ſi fortè ſit Dominus mecum, & potuero de-
lere eos: ſicut promiſit mihi. ‡Benedixitque 13
1.Ma.2.f.56. ei Ioſue: ‖& tradidit ei Hebron in poſſeſſio-
nem, ‡ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio 14
Iephone Cenezæo vſque in præſentem diẽ:
quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſraël.
‡Nomen Hebron antè vocabatur Cariath- 15
Arbe: Adã maximus ibi inter Enacim ſitus
eſt, & terra ceſſauit a prælijs.

## CAP. XV.

IGitur ſors filiorũ Iudæ per cognationes 1
Nu.34.a.3. ſuas iſta fuit. A termino Edom vſq; ad A
a.3. deſertum Sin contra meridiem, & vſque ad
extremam partem auſtralis plagæ. ‡initium 2
eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua
eius quæ reſpicit meridiem. ‡Egrediturque 3
contra aſcenſum ſcorpionis, & pertranſit in
Sina: aſcenditque in Cades-barne, & per-
uenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & cir-
cuiens Carcaa, ‡ atque inde pertranſiens in 4
Aſemona, & perueniẽs ad torrentem Ægy-
pti: eruntque termini eius Mare magnum.
hic erit finis meridianæ plagæ. ‡ Ab oriente 5
vero erit initium mare ſalſiſſimum vſq; ad
extrema Iordanis & ea quæ reſpiciunt ad
Aquilonem à lingua maris vſque ad eundẽ
Iordanis fluuium. ‡ aſcenditque terminus 6
in Beth hagla, & tranſit ab Aquilone in B
Beth-araba: aſcendẽs ad lapidem Boen filij
Ruben: ‡& tendens vſque ad terminos De- 7
bera de Valle-achor contra Aquilonẽ reſpi-
ciens Galgala, quæ eſt ex aduerſo Aſcen-
ſionis-adommin, ab auſtrali parte torrentis:
tranſitque aquas quæ vocantur Fons-ſolis:
8 & erunt exitus eius ad Fontem-rogel. ‡ aſ-
cenditq; per ᵃcõuallem ᵃfilij Ennom ex late- ᵃvallem a.
re Iebuſæi ad meridiem, hæc eſt Ieruſalem:
& inde ſe erigẽs ad verticem montis, qui eſt
cõtra Gehennom ad occidentem in ſummi-
9 tate Vallis-Raphaim contra Aquilonẽ. ‡per-
C tranſitq; à vertice montis vſque ad fontem
aquæ Nephtoa: & peruenit vſque ad vicos
montis Ephron: inclinaturque in Baalar
qua eſt Cariath-iarim, id eſt, vrbs ſyluarum.
10 ‡ & circuit de Baala contra occidentem, vſ-
que ad montem Seir: tranſitque iuxta la-
tus mõtis Iarim ad Aquilonem in Cheſlon:
& deſcendit in Beth-ſames, tranſitque in
11 Thamna. ‡& peruenit contra Aquilone par-
tis Accaron ex latere: inclinaturque Sechro-
na, & tranſit montem Baala: peruenitque in
Iebneel, & magni maris contra occidentem
12 fine concluditur. ‡ hi ſunt termini filiorum
Iuda per circuitum in cognationibus ſuis.
13 ‡Caleb vero filio Iephone dedit partem in
medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Do
D minus: Cariath-Arbe patris Enac, ipſa eſt
14 Hebron. ‡Deleuitque ex ea Caleb tres filios Iudic.1.c.20
Enac, Seſai & Ahiman & Tholmai de ſtirpe
15 Enac. ‡ Atq; inde conſcendens venit ad ha-
bitatores Dabir quæ prius vocabatur Cari-
16 ath-ſepher, id eſt ciuitas literarum. ‡ Dixit-
que Caleb, Qui percuſſerit Cariath-ſepher,
& ceperit eã, dabo ei Axam filiam meã vxo-
17 rem. ‡ Cepitque eam Othoniel filius Cenez
frater Caleb iunior: deditque ei Axam filiã
18 ſuam vxorem. ‡ Quicum pergerent ſimul,
ſuaſa eſt à viro ſuo vt peteret à patre ſuo
agrum, ſuſpirauitq; vt ſedebat in aſino. Cui
19 Caleb, Quid habes, inquit? ‡ At illa reſpon-
dit, Da mihi benedictionem: terram auſtra-
lem & arentem dediſti mihi, iunge & irri-
E guam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſu-
20 perius & inferius. ‡ Hæc eſt poſſeſſio tribus
21 filiorum Iuda per cognationes ſuas. ‡Erant-
que ciuitates ab extremis partibus filiorum
Iuda iuxta terminos Edom à meridie: Cab-
22 ſeel & Eder & Iagur, ‡ & Cina & Dimona
23 & Adada, ‡ & Cedes & Aſor & Iethnan,
24 ‡Ziph & Telem & Baloth, ‡ Aſor noua &
25 Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor. ‡ Amam,
26 Sama, & Molada, ‡ & Aſergadda & Haſſe-
27 mon & Bethphelet. ‡ & Haſerſual & Ber-
28 ſabee & Baziothia ‡ & Baala & Iim & Eſem,
29 ‡& Elthollad & Ceſil & Harma, ‡ & Sice-
30 leg & Medemena & Senſenna, ‡ Lebaoth &
31 Selim & Aen & Remon. omnes ciuitates vi-
32 ginti nouem, & villæ earum. ‡ In campe-
33 ſtribus verò: Eſtaol & Sarea & Aſena ‡& Za-
34 noe & Engannim & Taphúa & Enaim, ‡ &
35 Ierimoth & Adullam, Socho & Azeca ‡ &
36 Saráim & Adithaim & Gedera & Gedero-
37 thaim: vrbes quatuordecim, & villæ earum.
38 ‡Sanan & Hadaſſa & Magdal-gad, ‡ De-
39 lean & Maſepha & Iecthel, ‡ Lachis & Ba-
40 ſchath & Eglon, ‡ Chebbon & Lehemau &
41 Cethlis ‡& Gideroth & Bethdagõ & Naama
& Maceda: ciuitates ſedecim, & villæ earũ.
‡Labana

febri & frigore,ardore & æſtu,& aëre corru-
pto ac rubigine,& pſequatur donec pereas.
Leu.26.c.19 ‡ ‖Sit cælũ quod ſupra te eſt,æneũ: & terra 23
quã calcas,ferrea. ‡Det Dñs imbrẽ terræ tuæ 24
puluerẽ,& de cælo deſcendat ſuper te cinis,
donec cõteraris. ‡Tradat te Dñs corruentem 25
antè hoſtes tuos.per vnã viam egrediaris cõ
tra eos,& per ſeptẽ fugias,& diſpergaris per
omnia regna terræ. ‡ ſitq; cadauer tuum in 20
eſcam cũctis volatilib⁹ cæli, & beſtiis terræ,
& nõ ſit qui abigat. ‡Percutiat te Dominus 27
vlcere Aegypti,& partẽ corporis per quam
ſtercora egeruntur,ſcabie quoq; & prurigine:,
ita vt curari nequeas. ‡ Percutiat te Domi- 28
nus amẽtia & cæcitate ac furore mentis,‡ & 29
palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus
in tenebris,& nõ dirigas vias tuas. Omniq;
tẽpore calũniã ſuſtineas,& opprimaris violẽ D
tia,nec habeas qui liberet te. ‡ Vxorẽ acci- 30
pias,& alius dormiat cũ ea. Domum ædifi-
des,& nõ habites in ea. Plantes vineã,& non
vindemies eam. ‡ Bos tuus immoletur corã 31
te,& nõ comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur
in conſpectu tuo,& non reddatur tibi. Oues
tuæ dentur inimicis tuis,& nõ ſit qui te ad
iuuet. ‡Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri 32
populo,vidẽtibus oculis tuis,& deficiẽtibus
ad conſpectũ eorũ tota die,& nõ ſit fortitudo
in manu tua. ‡ Fructus terræ tuæ & omnes 33
labores tuos comedat populus quẽ ignoras:
& ſis ſemper calumniã ſuſtinẽs & oppreſſus
cunctis diebus, ‡ & ſtupens ad terrorem eo 34
rum quæ videbunt oculi tui. ‡ Percutiat te 35
Dominus vlcere peſſimo in genibus & in ſu
ris,ſanarique nõ poſſis à planta pedis vſque
ad verticẽ tuum. ‡ Ducet te Dominus,& re- 36
gem quẽ cõſtitues ſuper te,in gentem quam
ignoras tu & patres tui: & ſerules ibi diis a-
lienis, ligno & lapidi. ‡ Et eris perditus in 37
prouerbiũ ac fabulam omnibus populis, ad
Mich.6.d.15 quos te introduxerit Dominus. ‡ ‖Sementẽ 38
Aggæi.1.b.6 multã iacies in terram, & modicũ cõgrega-
bis:quia locuſtæ deuorabũt omnia. ‡ Vineã 39
plantabis,& fodies,& vinum non bibes, nec
colliges ex ea quippiam: quoniã vaſtabitur
vermibus. ‡ Oliuas habebis in omnibus ter 40
minis tuis,& nõ vngeris oleo: quia defluent,
& deperibunt. ‡ Filios generabis & filias,& 41
nõ frueris eis: quoniã ducentur in captiui-
tatẽ. ‡ Omnes arbores tuas & fruges terræ 42
tuæ rubigo cõſumet. ‡Aduena qui tecũ ver- 43
ſatur in terra, aſcẽdet ſuper te, eritq; ſubli-
mior:tu autem deſcendes,& eris inferior. E
‡Ipſe fœnerabit tibi,& tu non fœnerabis ei. 44
Ipſe erit in caput,& tu eris in caudam. ‡ Et 45
venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ,
& perſequẽtes apprehẽdent te, donec inter-
eas:quia nõ audiſti vocem Domini Dei tui,
nec ſeruaſti mandata eius & ceremonias
quas præcepit tibi. ‡ Et erunt in te ſigna at- 46
que prodigia,& in ſemine tuo vſq; in ſempi
ternũ: ‡ eò quòd nõ ſeruieris Domino Deo 47
tuo in gaudio, cordiſq; lætitia, propter rerũ
omnium abundantiã. ‡ Seruies inimico tuo 48
quẽ immittet tibi Dominus,in fame, & ſiti,
& nuditate, & omni penuria, & ponet iugũ
ferreum ſuper ceruicem tuam, donec te cõ-

49 terat. ‡ Adducet Dominus ſuper te gentem
de lõginquo,& de extremis terræ finibus in
ſimilitudinem aquilæ volãtis cum impetu:
50 cuius linguam intelligere nõ poſſis, ‡ gen-
tem procaciſſimã,quæ non deferat ſeni, nec
51 miſereatur paruuli, ‡ & deuoret fructũ iu-
mentorũ tuorum ac fruges terræ tuæ:donec
intereas,& nõ relinquat tibi triticũ,vinum,
& oleum,armenta boum, & greges ouium:
52 donec te diſperdat,‡& cõterat in cunctis vr-
bibus tuis,& deſtruantur muri tui firmi at-
que ſublimes, in quibus habebas fiduciam
in omni terra tua. Obſideberis intra portas
tuas in omni terra tua quam dabit tibi Do-
53 minus Deus tuus, ‡ & comedes fructũ vte-
F ri tui,& carnes filiorum tuorum & filiarum
tuarũ, quas dederit tibi Domin⁹ Deus tuus,
in anguſtia,& vaſtitate qua opprimet te ho-
54 ſtis tuus.‡ Homo delicatus in te,& luxurio-
ſus valde inuidebit fratri ſuo, & vxori quæ
55 cubat in ſinu ſuo,‡ne det eis de carnibus fi-
liorũ ſuorũ quas comedet: eo quòd nihil a-
liud habeat in obſidione & penuria qua va-
ſtauerint te inimici tui intra omnes portas
56 tuas. ‡ Tenera mulier & delicata quæ ſuper
terrã ingredi non valebat, nec pedis veſtigiũ
figere propter mollitiem & teneritudinem
nimiã, inuidebit viro ſuo qui cubat in ſinu
57 eius,ſuper filij & filiæ carnibus, ‡ & illuuie
ſecundinarum quæ egrediuntur de medio
feminum eius,& ſuper liberis qui eadẽ ho-
ra nati ſunt. comedẽt enim eos clàm prop-
ter rerum omniũ penuriam, in obſidione &
vaſtitate qua opprimet te inimicus tuus in-
58 tra portas tuas. ‡ Niſi cuſtodieris, & feceris
omnia verba legis huius quæ ſcripta ſunt in
hoc volumine,& timueris nomẽ eius glorio
ſum & terribile, hoc eſt Dñm Deum tuum:
59 ‡ augebit Dominus plagas tuas, & plagas
ſeminis tui, plagas magnas & perſeuerantes,
60 infirmitates peſſimas & perpetuas,‡ & con-
uertet in te omnes afflictiones Aegypti quas
61 timuiſti,& adhærebũt tibi: ‡ Inſuper & vni-
G uerſos lãguores, & plagas quæ nõ ſunt ſcri-
ptæ in volumine legis huius,inducet Domi-
62 nus ſuper te,donec te conterat: ‡ & remane-
bitis pauci numero, qui prius eratis ſicut a-
ſtra cæli præ multitudine, quoniã nõ audiſti
63 vocẽ Domini Dei tui. ‡ Et ſicut ante læta-
tus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis fa-
ciens,voſque multiplicans: ſic lætabitur di-
ſperdens vos atq; ſubuertens, vt auferamini
de terra ad quam ingredieris poſſidendam.
64 ‡Diſperget te Dominus in omnes populos à
ſummitate terræ vſque ad terminos eius: &
ſeruies ibi diis alienis, quos & tu ignoras &
65 patres tui,lignis & lapidibus. ‡ In gentibus
quoque illis nõ quieſces, neque erit requies
veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dñs ibi
cor pauidum, & deficientes oculos, & ani-
66 mam cõſumptam mœrore,‡ & erit vita tua
quaſi pẽdens ante te. Timebis nocte & die,&
67 nõ credes vitæ tuæ.‡ Mane dices,Quis mihi
det veſperũ? & veſpere,Quis mihi det ma-
nè? propter cordis tui formidinẽ: qua terre-
beris,& propter ea quæ tuis videbis oculis.
68 ‡ Reducet te Dominus claſſibus in Aegyptũ
per

per viam de qua dixit tibi vt eam amplius
non videres. Ibi venderis inimicis tuis in
ſeruos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

Exo.19.a.4. HAec ſunt verba fœderis quod præce- 1
pit Dñs Moyſi vt feriret cum filiis Iſ- A
rael in Terra-Moab: præter illud fœd' quod
cũ eis pepigit in Horeb. ‡Vocauitq; Moyſes 2
omnem Iſrael, & dixit ad eos, Vos vidiſtis
vniuerſa quæ fecit Dominus corã vobis in
Terra-Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis
eius, vniuerſæq́ue terræ illius, ‡ tentationes 3
magnas quas viderunt oculi tui, ſigna illa,
portẽtaq; ingẽtia, ‡& nõ dedit vobis Domi- 4
nus cor intelligẽs, & oculos vidẽtes, & aures
quæ poſſint audire vſq; in præſentem diem.
Supr.8.a.2. ‡[Adduxit vos quadraginta annis per deſer 5
tum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec
*tuorum 2. calceamẽta pedũ *veſtrorũ, vetuſtate cõſum
pta ſunt. ‡Panẽ nõ comediſtis, vinũ & ſicerã 6
*ego ſum non bibiſtis: vt ſciretis quia *ipſe eſt' Domi-
Nu.21.g.33. nus Deus veſter. ‡[Et veniſtis ad hũc locũ: 7
Supr.3.a.1. egreſſuſq; eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex
Baſan, occurrẽtes nobis ad pugnam. Et per-
cuſſimus eos. ‡& tulimus terrã eorũ, & tra- 8
didimus poſſidendã Ruben & Gad, & dimi-
diæ tribui Manaſſe. ‡ Cuſtodite ergo verba 9
pacti huius, & implete ea: vt intelligatis vni B
uerſa quæ facitis. ‡ Vos ſtatis hodie cuncti 10
corã Dño Deo veſtro, principes veſtri, & tri
bus, ac maiores natu, atque doctores, omnis
*aduena populus Iſrael, ‡liberi & vxores veſtræ, *& 11
qui tecum aduenæ qui tecũ morantur' in caſtris, exce-
moratur 6. ptis lignorũ cæſoribus, & his qui cõportant
aquas: ‡vt tranſeas in fœdere Domini Dei 12
tui, & in iureiurãdo quod hodie Dñs Deus
tuus percutit tecũ: ‡vt ſuſcitet te ſibi in po- 13
pulũ, & ipſe ſit Deus tuus ſicut locutus eſt
tibi, & ſicut iurauit patribus tuis Abraham,
Iſaac & Iacob. ‡Nec vobis ſolis ego hoc fœ 14
dus ferio, & hæc iuramẽta cõfirmo, ‡ſed cũ- 15
ctis præſentibus & abſentibus. ‡ Vos enim 16
noſtis quomodo habitauerim' in Terra-Ae-
gypti, & quomodo trãſierimus per medium
nationũ, quas trãſeuntes ‡vidiſtis, abomina- 17
tiones & ſordes, id eſt, idôla eorũ lignum &
lapidem, argentũ & aurum quæ colebant.
‡Ne fortè ſit inter vos vir aut mulier, fami- 18
lia aut tribus cuius cor auerſum eſt hodie à
Domino Deo noſtro: vt vadat & ſeruiat diis C
illarum gentiũ: & ſit inter vos radix germi-
nãs fel & amaritudinẽ. ‡Cumq́; audierit ver 19
ba iuramenti huius, benedicat ſibi in corde
ſuo, dicens, Pax erit mihi, & ambulabo in
prauitate cordis mei: & aſſumat ebria ſitien
tem. ‡& Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc 20
quã maximè furor eius fumet, & zelus con-
tra hominẽ illum, & ſedeant ſuper eum om
nia maledicta quæ ſcripta ſunt in hoc volu-
mine, & deleat Dominus nomẽ eius ſub cæ-
lo, ‡& conſumat eum in perditionẽ ex om- 21
nibus tribubus Iſrael, iuxta maledictiones
quæ in libro legis huius ac fœderis conti-
nentur. ‡ Diceťq; ſequens generatio, & filij 22
qui naſcentur deinceps, & peregrini qui dé
longe venerint, videntes plagas terræ illius,
& infirmitates quibus eam afflixerit Domi-

23 nus ‡ſulphure, & ſolis ardore comburens, ita
D vt vltra non ſeratur, nec virens quippiam
germinet in exemplum [ſubuerſionis Sodo-
mæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim quas Gen.19.e.25
ſubuertit Dominus in ira & in furore ſuo. 3.Reg.9.b.8.
24 ‡Et dicẽt omnes gentes, Quare ſic fecit Do- Iere.22.c.8.
min' terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris eius
25 immenſa? ‡Et reſpondebũt, Quia dereliqne-
runt pactum Domini quod pepigit cum pa-
tribus eorum, quando eduxit eos de Terra-
26 Aegypti: ‡& ſeruierunt diis alienis, & ado-
rauerunt eos quos neſciebant, & quibus nõ
27 fuerant attributi: ‡ idcirco iratus eſt furor
Domini contra terrã iſtam, vt induceret ſu-
per eam omnia maledicta quæ in hoc volu-
28 mine ſcripta ſunt, ‡& eiecit eos de terra ſua
in ira & in furore, & in indignatione maxi-
ma, proiecitq́; in terram alienã ſicut hodie
29 comprobatur. ‡Abſcõdita Domino Deo no
ſtro: quæ manifeſta ſunt nobis & filiis no-
ſtris vſq; in ſempiternum, vt faciamus vni-
uerſa *legis huius.

CAP. XXX. *verba 6.

1 CVm ergo venerint ſuper te omnes ſer-
A mones iſti, benedictio ſiue maledictio Pſal.105.g.
quam propoſui in conſpectu tuo: & ductus 45.
pœnitudine cordis tui in vniuerſis gẽtibus,
in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,
2 ‡& reuerſus fueris ad eum, & obedieris eius
imperiis, ſicut ego hodie præcipio tibi, cum
filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima
3 tua: ‡reducet te *Dominus Deus tuus de ca- *Dominus
ptiuitate tua', ac miſerebitur tui, & rurſum Deus tuus
congregabit te de cunctis populis in quos te captiuitatẽ
4 antè diſperſit. ‡Si ad cardines cæli fueris diſ- tuam 3.
ſipatus, inde te retrahet Domin' Deus tuus,
5 ‡[& aſſumet, atq; introducet in terrã quam 2.Mach.1.f.
poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: & 46.2.c.18.
benedicens tibi maioris numeri te eſſe fa-
6 ciet, quam fuerint patres tui. ‡Circuncidet
Dominus Deus tuus cor tuũ, & cor ſeminis
tui: vt diligas Dominum Deũ tuum in toto
B corde tuo, & in tota anima tua vt poſſis vi-
7 uere. ‡Omnes autem maledictiones has cõ-
uertet ſuper inimicos tuos, & eos qui ode-
8 runt te, & perſequuntur. ‡Tu autem reuer-
têris, & audies vocem Domini Dei tui: fa-
ciesq́; vniuerſa mandata quæ ego præcipio
9 tibi hodie, ‡& abundare te faciet Dominus
Deus tuus in cunctis operibus manuũ tua-
rum, in ſobole vteri tui, & in fructu iumen-
torum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in
rerum omnium largitate. Reuertetur enim
Dñs, vt gaudeat ſuper te in omnibus bonis,
10 ſicut gauiſus eſt in patribus tuis: ‡ ſi tamen
audieris vocem Domini Dei tui, & cuſto-
dieris præcepta eius & ceremonias, quæ in
hac lege cõſcripta ſunt: & reuertaris ad Do-
C minum Deum tuũ in toto corde tuo, & in
11 tota anima tua. ‡[Mandatum hoc quod ego Rom.10.a.6
præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque
12 procul poſitum, ‡nec in cælo ſitum, vt poſ-
ſis dicere, Quis noſtrûm valet ad cælum
aſcendere, vt deferat illud ad nos, vt audia-
13 mus atq; opere cõpleamus? ‡Neq; trans ma-
re poſitũ: vt cauſeris, & dicas: Quis è nobis
poterit trãſfretare mare, & illud ad nos vſq;
deferre: vt poſſimus audire & facere quod

præceptum

præceptũ eſt? ‡Sed iuxta te eſt ſermo valde, 14
in ore tuo & in corde tuo, vt facias illum.
‡Côſidera quòd hodie propoſuerim in con 15
ſpectu tuo vitam & bonũ, & ecôtrario mor-
tem & malũ: ‡vt diligas Dominum Deum 16
tuum, & ambules in viis eius, & cuſtodias
mãdata illius ac ceremonias atq; iudicia: &
viuas, atq; multiplicet te, benedicatq; tibi in
a ingredieris — terra ad quam [a] ingrederis [a] poſsidendam. D
‡Si autẽ auerſum fuerit cor tuũ, & audire 17
nolueris, atque errore deceptus adoraueris
deos alienos & ſeruieris eis: ‡prædico tibi 18
hodie quòd pereas, & paruo tempore more-
ris in terra ad quam Iordane tranſmiſſo in-
grederis poſsidendã. ‡Teſtes inuoco hodie 19
cælũ & terram, quòd propoſuerim vobis vi
b mortẽ 6. — tam & [b] bonum [b], benedictionẽ & maledictio-
nem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & ſe-
men tuum: ‡& diligas Dominũ Deũ tuum, 20
atq; obedias voci eius, & illi adhæreas (ipſe
eſt enim vita tua, & longitudo dierũ tuorũ)
vt habites in terra pro qua iurauit Domi-
nus patribus tuis Abraham, Iſaac, & Iacob,
vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABiit itaq; Moyſes, & locutus eſt omnia 1
verba hæc ad vniuerſum Iſrael, ‡& di- A
xit ad eos, Centũ viginti annorũ ſum hodie, 2
nõ poſſum vlterà egredi & ingredi, præſertim
Sup. 3.d.26. — cum & Dominus dixerit mihi, ‖Non tranſi-
Nu.27.c.18. — bis Iordanem iſtum. ‡Dominus ergo Deus 3
tuus trãſibit ante te. ipſe delebit omnes gen-
tes has in côſpectu tuo, & poſsidebis eas: &
Ioſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt
Nu.21.e.24 — Dominus. ‡Facietque Dominus eis ‖ ſicut 4
fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorũ, &
c deleuitque 3. — terræ eorum, [c] delebitque [c] eos. ‡Cùm ergo 5
& hos tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis
Sup.7.d.2. — ſicut præcepi vobis. ‡‖Viriliter agite, & con 6
fortamini; nolite timere, nec paueatis ad cô- B
ſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus
ipſe eſt ductor tuus, & nõ dimittet, nec dere
linquet te. ‡Vocauitque Moyſes Ioſue, & 7
dixit ei corã omni Iſrael, Confortare, & eſto
robuſtus: tu enim introduces populũ iſtum
in terram quam daturũ ſe patribus eorum
iurauit Dominus, & tu eam ſorte diuides.
‡Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit 8
tecum: nõ dimittet, nec derelinquet te: noli
timere, nec paueas. ‡Scripſit itaque Moyſes 9
legẽ hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis
Leui, qui portabãt arcam fœderis Domini,
& cunctis ſenioribus Iſraël. ‡Præcepitque 10
eis, dicens, Poſt ſeptẽ annos, anno remiſsio-
nis, in ſolennitate tabernaculorum, ‡côue- 11
nientibus cunctis ex Iſrael, vt appareant in C
côſpectu Domini Dei tui in loco quem ele-
gerit Dominus: leges verba legis huius co-
ram omni Iſrael, audientibus eis, ‡& in vnũ 12
omni populo congregato, tam viris quàm
mulierib⁹, paruulis & aduenis qui ſunt intra
portas tuas: vt audientes diſcant, & timeant
Dominũ Deum veſtrum, & cuſtodiant, im-
pleantq; omnes ſermones legis huius. ‡filij 13
quoq; eorum qui nunc ignorant: vt audire
d veſtrũ 7. — poſſint, & timeãt Dominum Deum [d] ſuum [d]
cunctis diebus quibus verſantur in terra ad
quam vos Iordane tranſmiſſo pergitis obti-
14 nendam: ‡Et ait Dominus ad Moyſen, Ecce
propè ſunt dies mortis tuæ: voca Ioſue, &
ſtate in tabernaculo teſtimonij, vt præcipiã
D ei. Abierunt ergo Moyſes & Ioſue, & ſtete-
15 runt in tabernaculo teſtimonij: ‡apparuitq;
Dominus ibi in colũna nubis, quæ ſtetit in
16 introitu tabernaculi. ‡Dixitq; Dominus ad
Moyſen, Ecce tu dormies cũ patribus tuis,
& populus iſte côſurgens fornicabitur poſt
deos alienos in terra ad quam ingreditur vt
habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum
17 faciet fœdus quod pepigi cũ eo. ‡Et iraſce-
tur furor meus côtra eum in die illo: & de-
relinquam eum, & abſcôdam faciem meam
ab eo, & erit in deuorationẽ: inuenient eum
omnia mala & afflictiões: ita vt dicat in illo
E die, Verè quia nõ eſt Deus mecum, inuene-
18 runt me hæc mala. ‡Ego autem abſcôdam,
& celabo faciem meam in die illo propter
omnia mala quæ fecit, quia ſecutus eſt deos
19 alienos. ‡Nunc itaque ſcribite vobis canti-
cum iſtud, & docete filios Iſrael: vt memo-
riter teneant, & ore decãtent, & ſit mihi car
men iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.
20 ‡Introducam enim eum in terram pro qua
iuraui patribus eius, lacte & melle manan-
tem. Cumq; comederint, & ſaturati, craſſiq;
fuerint, auertẽtur ad deos alienos, & ſeruiẽt
eis: detrahentq; mihi, & irritum facient pa-
21 ctum meum. ‡Poſtquam inuenerint eum
mala multa & afflictiones, reſpôdebit ei can
ticum iſtud pro teſtimonio, quod nulla de-
lebit obliuio ex ore ſeminis [e] tui [e]. Scio enim — e ſui ſ.
cogitationes eius, quæ facturus ſit hodie an-
F tequam introducam eum in terram quã ei
22 pollicitus ſum. ‡Scripſit ergo Moyſes canti-
23 cum, & docuit filios Iſrael. ‡Præcepitque
[f] Dominus [f] Ioſue filio Nun, & ait, Confor- — f 9.
tare, & eſto robuſtus: tu enim introduces fi-
lios Iſrael in terram quam pollicitus ſum, &
24 ego ero tecũ. ‡Poſtquam ergo ſcripſit Moy-
ſes verba legis huius in volumine, atq; com
25 pleuit, ‡præcepit Leuitis qui portabant ar-
26 cam fœderis Domini, dicens, ‡Tollite librũ
iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis
Domini Dei veſtri: vt ſit ibi contra te in te-
27 ſtimonium. ‡Ego enim ſcio contentionem
G tuam, & ceruicem tuam duriſsimã. Adhuc
viuente me & ingrediente vobiſcũ, ſemper
contẽtioſe egiſtis contra Dominum: quan-
28 to magis cum mortuus fuero? ‡Congregate
ad me omnes maiores natu per tribus ve-
ſtras, atque doctores, & loquar audientibus
eis ſermones iſtos, & inuocabo contra eos
29 cælum & terram. ‡Noui enim quod poſt
mortem meam iniquè agetis, & declinabi-
tis citò de via quam præcepi vobis: & occur
rent vobis mala in extremo tempore, quan
do feceritis malum in conſpectu Domini,
vt irritetis eum per opera manuum veſtra-
30 rum. ‡Locutus eſt ergo Moyſes audiente
vniuerſo cœtu Iſrael verba carminis huius,
& ad finem vſque compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat terra
A verba oris mei,
2 ‡Concreſcat in pluuiam doctrina mea, fluat
vt ros

vt ros eloquium meum, quaſi imber ſuper
herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina:
‡Quia nomen Domini inuocabo: date ma- 3
gnificentiam Deo noſtro.
‡Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius 4
iudicia: Deus fidelis, & abſq; vlla iniquitate,
iuſtus & rectus.
‡Peccauerunt ei ᵃ & ᵃnon filij eius in ſordi- 5
bus, generatio praua atq; peruerſa.
‡Hæccine reddis Domino popule ſtulte & 6
inſipiens? nunquid non ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creauit te?
‡Memento dierum antiquorum, cogita ge- 7
nerationes ſingulas: interroga patrẽ tuum,
& annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent
tibi.
‡Quando diuidebat Altiſsimus gẽtes: quan- 8
do ſeparabat filios Adam, cõſtituit terminos
populorum iuxta numerũ filiorum Iſrael. B
‡Pars autem Domini, populus eius: Iacob 9
funiculus hæreditatis eius.
‡Inuenit eũ in terra deſerta, in loco horro- 10
ris, & vaſtæ ſolitudinis: circunduxit eum, &
docuit: & cuſtodiuit quaſi pupillã oculi ſui.
‡Sicut aquila prouocans ad volandum pul- 11
los ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas
ſuas & aſſumpſit eum, atque portauit in hu-
meris ſuis.
‡Dominus ſolus dux eius fuit: & non erat 12
cum eo Deus alienus.
‡Conſtituit eum ſuper excelſam terram: vt 13
comederet fructus agrorũ, ᵇvtᵇ ſugeret mel
de petra, oleumque de ſaxo duriſsimo:
‡Butyrum de armẽto, & lac de ouibus cum 14
adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan,
& hircos cum medulla tritici, & ſanguinem
vuæ biberet meraciſsimum.
‡Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit: in- 15
craſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit C
Deum factorem ſuum, & receſsit à Deo ſa-
lutari ſuo.
‡Prouocauerunt eũ in diis alienis, & in abo 16
minationibus ad iracundiã concitauerunt.
‡Immolauerunt dæmoniis & non Deo, diis 17
quos ignorabãt: noui recentesq; venerunt,
quos non coluerunt patres eorum.
‡Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus 18
es Domini creatoris tui.
‡Vidit Dominus, & ad iracundiã concitatus 19
eſt: quia prouocauerunt eũ filij ſui & filiæ.
‡Et ait, Abſcondam faciem meam ab eis, & 20
conſiderabo nouiſsima eorum: generatio
enim peruerſa eſt, & infideles filij.
‡Ipſi me prouocauerunt in eo qui non erat 21
Deus, & irritauerũt in vanitatibus ſuis: ‖ &
ego prouocabo eos in eo qui non eſt popu-
lus, & in gente ſtulta irritabo illos.
‡Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & arde- 22
bit vſque ad inferni nouiſsima: deuorabitq;
terram cum germine ſuo, & montium fun-
damenta comburet.
‡Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas 23
meas complebo in eis.
‡Conſumẽtur fame, & deuorabunt eos aues 24
morſu amariſsimo: dentes beſtiarum im- D
mittam in eos, cum furore trahentium ſu-
per terram, atque ſerpentium.

ᵃ 6.
ᵇ & 1.
Ro. 10. d. 19.
Ier. 15. c. 14.

25 ‡Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor,
iuuenem ſimul ac virginem, lactentem cum
homine ſene.
26 ‡Et dixi, Vbinam ſunt? ceſſare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 ‡Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent,
Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit
hæc omnia.
28 ‡Gens abſq; conſilio eſt, & ſine prudentia.
29 ‡Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac no-
uiſsima prouiderent.
30 ‡Quomodo ᶜperſequebaturᶜ vnus mille, &
E duo fugarent decem millia? nónne ideo,
quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus
concluſit illos?
31 ‡Non enim eſt Deus noſter vt dij eorum:
& inimici noſtri ſunt iudices.
32 ‡De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de
ſuburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fel-
lis, & ᵈbotri amariſsimiᵈ.
33 ‡Fel draconum vinum eorum, & venenum
aſpidum inſanabile.
34 ‡Nónne hæc condita ſunt apud me, & ſi-
gnata in theſauris meis?
35 ‡‖Mea eſt vltio, & ego retribuam ᵉeisᵉ in
tempore, vt labatur pes eorũ: iuxta eſt dies
perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.
36 ‡Iudicabit Dominus populum ſuum, & in
ſeruis ſuis miſerebitur: videbit quòd infir-
mata ſit manus, & clauſi quoq; defecerunt,
reſiduiq́; conſumpti ſunt.
37 ‡Et ᶠdicetᶠ, Vbi ſunt dij eorum, in quibus
habebant fiduciam?
38 ‡De quorum victimis comedebant adipes,
& bibebant vinum libaminum: ſurgant, &
opitulentur vobis, & in neceſsitate vos pro-
tegant.
39 ‡‖Videte quòd ego ſim ſolus, & nõ ſit alius
F Deus præter me: ego occidam, & ego viue-
re faciam: percutiam, & ego ſanabo, & non
eſt qui de manu mea poſsit eruere.
40 ‡Leuabo ad cælum manum meã, & dicam,
Viuo ego in æternum.
41 ‡Si acuero vt fulgur gladium meum, & ar-
ripuerit iudicium manus mea: reddam vl-
tionem hoſtibus meis, & his qui oderunt
me retribuam.
42 ‡Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gla-
dius meus deuorabit carnes, de cruore oc-
ciſorum, & de captiuitate, nudati inimico-
rum capitis.
43 ‡‖Laudate gentes populum eius, quia ſan-
guinem ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vin
dictam retribuet in hoſtes eorum, & propi-
tius erit terræ populi ſui.
44 ‡Venit ergo Moyſes, & loquutus eſt omnia
verba cantici huius in auribus populi, ipſe
45 & Ioſue filius Nun. ‡Compleuitque omnes
G ſermones iſtos, loquẽs ad vniuerſum Iſrael.
46 ‡& dixit ad eos, Ponite corda veſtra in om-
nia verba quæ ego teſtificor vobis hodie: vt
mandetis ea filiis veſtris cuſtodire & face-
re, & implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt le-
47 gis huius: ‡quia nõ incaſſum præcepta ſunt
vobis, ſed vt ſinguli in eis viuerent: quæ fa-
cientes longo perſeueretis tempore in terra

ᶜ perſequatur 5.
ᵈ botrus amariſsimus 9.
Eccl. 28. a. 1.
Ro. 12. d. 19.
Heb. 10. e. 30
ᵉ 9.
ᶠ dicent 10
1. Reg. 2. b. 6
Tob. 13. a. 2.
Sap. 16. b. 13.
2. Mac. 7.
b. 6.

*ingredie- mini.* ad quam Iordane tranſmiſſo *ingredimini* 
poſsidendam. ‡Locutuſque eſt Dominus ad 48
Num.20.d. Moyſen in eadem die, dicens, ‡ Aſcende in 49
montem iſtum Abarim, id eſt, tranſituum,
in montem Nebo, qui eſt in terra Moab con
tra Iericho: & vide terram Chanáan, quam
ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & mo-
rere in monte. ‡Quem conſcendens iungê- 50
Num.20.d. ris populis tuis. ‖ ſicut mortuus eſt Aaron
15.33.d.38. frater tuus in monte Hor, & appoſitus po-
Num.20.b. pulis ſuis: ‡quia‖prævaricati eſtis cõtra me 51
20.27.c.14. in medio filiorum Iſrael ad Aquas-contra-
dictionis in Cades deſerti Sin: & non ſan-
ctificaſtis me inter filios Iſrael. ‡ Econtra 52
videbis terram, & non ingredieris in eam
quam ego dabo filiis Iſrael.

## CAP. XXXIII.

Haec eſt benedictio qua benedixit Moy 1
ſes homo Dei filiis Iſrael ante mortẽ A
ſuam. ‡Et ait, Dominus de Sinai venit, & de 2
Seir ortus eſt nobis: apparuit de mõte Pha-
ran, & cum eo ſanctorum millia. In dextera
Sap.3.a.1. eius ignea lex. ‡Dilexit populos, omnes ſan 3
cti in manu illius ſunt: ‖ & qui appropin-
quant pedibus eius, accipient de doctrina
illius. ‡ Legem præcepit nobis Moyſes hæ- 4
reditatem multitudinis Iacob. ‡ Erit apud 5
rectiſsimum rex, congregatis principibus
populi cum tribubus Iſrael.
‡ Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit par- 6
uus in numero.
‡ Hæc eſt Iudæ benedictio, Audi Domine 7
vocem Iudæ, & ad populum ſuum introduc
eum: manus eius pugnabunt pro eo, & ad-
iutor illius contra aduerſarios eius erit.
‡Leui quoque ait, Perfectio tua, & doctrina 8
tua viro ſancto tuo, quem probaſti in ten- B
tatione, & iudicaſti ad Aquas contradictio-
nis. ‡Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ, Neſ- 9
cio vos: & fratribus ſuis, Ignoro illos: & ne-
ſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquiũ
tuum, & pactum tuum ſeruauerũt, ‡iudicia 10
tua ô Iacob, & legem tuam ô Iſrael: ponent
thymiama in furore tuo, & holocauſtum
ſuper altare tuum. ‡Benedic Domine forti- 11
tudini eius, & opera manuum illius ſuſcipe.
Percute dorſa inimicorum eius & qui ode-
runt eum, non conſurgant.
‡Et Ben-Iamin ait, Amantiſsimus Domini 12
habitabit confidenter in eo: quaſi in thala-
mo tota die morabitur, & inter humeros il-
lius requieſcet.
‡ Ioſeph quoque ait, De benedictione Do- 13
mini terra eius, de pomis cæli, & rore, atque C
abyſſo ſubiacente. ‡De pomis fructuum ſo- 14
lis ac lunæ, ‡de vertice antiquorũ montium, 15
de pomis collium æternorum, ‡& de frugi- 16
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio
Exod.3.a.2. illius‖qui apparuit in rubo, veniat ſuper ca-
put Ioſeph, & ſuper verticem nazaræi inter
fratres ſuos. ‡ Quaſi primogeniti tauri pul- 17
chritudo eius, cornua rhinocerótis cornua
illius: in ipſis ventilabit gentes vſq; ad ter-
minos terræ. hæ ſunt multitudines Ephrá-
im, & hæc millia Manaſſé.
‡ Et Zabulon ait, Lætare Zabulon in exitu 18
tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis. ‡Popu- 19
los vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos
arenarum.
20 ‡ Et Gad ait, Benedictus in latitudine Gad:
quaſi leo requieuit, cepitq; brachium & ver
21 ticem. ‡Et vidit principatum ſuum, quòd in
parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum
principibus populi, & fecit iuſtitias Domi-
ni, & iudicium ſuum cum Iſrael.
22 ‡Dan quoque ait, Dan catulus leonis, fluet
D largiter de Baſan.
23 ‡Et Nephthali dixit, Nephthali abundantia
perfruetur, & plenus erit benedictionibus
Domini: mare & meridiem poſsidebit.
24 ‡Aſer quoq; ait, Benedictus in filiis Aſer, ſit
placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pe-
25 dem ſuum. ‡ Ferrum & æs calceamentum
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſene-
26 ctus tua. ‡ Non eſt Deus alius vt Deus re- c.4.
ctiſsimi: aſcenſor cæli auxiliator tuus. Ma-
27 gnificentia eius diſcurrunt nubes, ‡habita-
culum eius ſurſum, & ſubter brachia ſempi-
terna: eiiciet à facie tua inimicum, dicetq;,
28 *Contere*. ‡ ‖Habitabit Iſrael confiden- *Cõtere 2.
ter, & ſolus. Oculus Iacob in terra frumenti Iere.23.b.6.
29 & vini, cælique caligabunt rore. ‡beatus es 33.c.26.
tu Iſrael. quis ſimilis tui popule, qui ſalua-
ris in Domino? ſcutum auxilii tui, & gladius
gloriæ tuæ. negabunt te inimici tui, & tu eo-
rum colla calcabis.

## CAP. XXXIIII.

1 Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus
A Moab ſuper montẽ Nebo, in verticem
Phaſga contra Iericho: ‖oſtenditque ei Do- 2.Mach.2.
2 minus omnem terram Galaad vſq; Dan, ‡& a.4.
vniuerſum Nephthali, terramq; Ephráim & Supr.3.d.27.
Manaſſe, & omnem terram *vſque ad mare *Iuda 8.
3 nouiſsimum, ‡& auſtralem partem, & lati-
tudinem campi Iericho ciuitatis palmarum
4 vſq; Segor. ‡Dixitq; Dominus ad eum, Hæc
B eſt terra, pro qua iuraui Abraham, Iſaac, &
Iacob, dicens, ‖Semini tuo dabo eam. Vidi- Gen.12.b.7.
ſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. 13.d.15.15.d.
5 ‡Mortuuſq; eſt ibi Moyſes ſeruus Domini 18.26.a.4.
6 in terra Moab, iubente Domino: ‡& ſepeli-
uit eum in valle terræ Moab, cõtra Phogor:
‖ & non cognouit homo ſepulchrum eius Iuda c.9.
7 vſq; in præſentem diem. ‡ Moyſes centum
& viginti annorum erat quando mortuus
C eſt: non caligauit oculus eius, nec dentes
8 illius moti ſunt. ‡ Fleueruntque eum filij
Iſrael in campeſtribus Moab triginta die-
bus: & completi ſunt dies planctus lugentiũ
9 Moyſen. ‡Ioſue verò filius Nun repletus eſt
Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſu-
per eum manus ſuas. Et obedierunt ei filij
Iſrael, feceruntque ſicut præcepit Dominus
10 Moyſi. ‡ Et non ſurrexit vltra propheta in
D Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus
11 facie ad faciem ‡ in omnibus ſignis atque
portentis, quæ miſit per eum, vt faceret in
terra Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis
12 eius, vniuerſæque terræ illius, ‡& cunctam
manum robuſtam, magnaq; mirabilia, quæ
fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.

# LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

## CAP. I.

ET factum eſt, poſt mortem Moyſi 1
ſerui Domini, vt loqueretur Domi A
nus ad Ioſue filium Nun, miniſtrũ
Moyſi, & diceret ei; ‡ Moyſes ſeruus meus 2
mortuus eſt: ſurge, & tranſi Iordanẽ iſtum,
tu & omnis populus tecũ in terram quã ego
Deu.11.c.24 dabo filiis Iſraël. ‡ Omnẽ locum quem cal- 3
Infr.14.c.9. cauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradã,
ſicut locutus ſum Moyſi. ‡ A deſerto & Li- 4
bano vſque ad fluuium magnũ Euphráten,
omnis terra Hethæorum vſq; ad mare ma-
gnum cõtra ſolis occaſum erit terminus ve-
ſter. ‡ Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis 5
diebus vitæ tuę: ſicut fui cum Moyſe, ita ero
Hebr.13.a.5 tecum; non dimittam, nec derelinquam te.
‡ Confortare & eſto robuſtus: tu enim ſorte 6
diuides populo huic terram, pro qua iuraui B
a tuis 5. patribus a tuis, vt traderẽ eam illis. ‡ Confor- 7
tare igitur, & eſto robuſtus valde: vt cuſto-
dias, & facias omnẽ legem quã præcepit tibi
Moyſes ſeruus meus: ne declines ab ea ad
dexterã vel ad ſiniſtram, vt intelligas cuncta
quæ agis. ‡ Non recedat volumẽ legis huius 8
ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac
noctibus, vt cuſtodias & facias omnia quæ
ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam,
& intelliges eam. ‡ Ecce præcipio tibi, con- 9
fortare, & eſto robuſtus. Noli metuere, &
noli timere: quoniã tecũ eſt Dominus Deus
tuus in omnibus ad quæcunque perrexeris.
‡ Præcepitq; Ioſue principibus populi, dicẽs: 10
Tranſite per mediũ caſtrorũ, & imperate po C
pulo, ac dicite: ‡ Præparate vobis cibaria: 11
quoniã poſt diem tertium tranſibitis Iorda-
nẽ, & intrabitis ad poſſidendã terram quam
Dñs Deus veſter daturus eſt vobis. ‡ Rube- 12
nitis quoque, & Gadditis, & dimidiæ tribui
Nu.32.d.20 Manaſſe ait: ‡ Mementote ſermonis quem 13
præcepit vobis Moyſes famulus Domini, di-
cens: Dominus Deus veſter dedit vobis re-
quiem, & omnẽ terram. ‡ Vxores veſtræ, & 14
filii, ac iumenta manebũt in terra quã tradi-
dit vobis Moyſes trans Iordanẽ: vos autẽ trã-
ſite armati ante fratres veſtros, omnes fortes
manu, & pugnate pro eis, ‡ donec det Dñs 15
requiẽ fratribus veſtris ſicut & vobis dedit, D
& poſſideãt ipſi quoq; terram quã Dominus
a reuertemini 5. Deus veſter daturus eſt eis: & ſic a reuertimi-
ni in terrã poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis
in ea quã vobis dedit Moyſes famulus Dñi
trãs Iordanẽ contra ſolis ortũ. ‡ Reſpõderũt- 16
que ad Ioſue, atq; dixerũt, Omnia quæ præ-
cepiſti nobis, faciemus: & quocunq; miſeris,
ibimus. ‡ Sicut obediuimus in cũctis Moyſi, 17
ita obediemus & tibi: tantum ſit Dominus
Deus tuus tecũ, ſicut fuit cum Moyſe. ‡ Qui 18
cõtradixerit ori tuo, & nõ obedierit cunctis
ſermonibus quos præceperis ei, moriatur. tu
tantùm confortare, & viriliter age.

## CAP. II.

MIſit igitur Ioſue filius Nun de Setim 1
duos viros exploratores in abſcondi- A
to: & dixit eis, Ite, & conſyderate terram, vr-
bemq; Iericho. Qui pergẽtes ingreſſi ſunt Iac.2.d.25.
domũ mulieris meretricis, nomine Rahab, Heb.11.f.31
2 & quieuerunt apud eam. ‡ Nuntiatumq; eſt
regi Iericho, & dictum eſt: Ecce viri ingreſſi ſunt
huc per noctem de filiis Iſraël, vt explorarẽt
3 terram. ‡ Miſitq; rex Iericho ad Rahab, di-
cens: Educ viros qui venerunt ad te, & in-
greſſi ſunt domũ tuam: exploratores quippe
ſunt, & omnẽ terram conſyderare venerunt.
4 ‡ Tollenſque mulier viros, abſcondit, & ait:
Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam vnde
5 eſſent: ‡ cumque porta clauderetur in tene-
bris, & illi pariter exierunt, neſcio quò ab-
ierunt: perſequimini cito, & comprehende-
6 tis eos. ‡ Ipſa autem fecit aſcendere viros in
ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula
7 lini, quæ ibi erat. ‡ Hi autẽ qui miſſi fuerãt,
B ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit ad a va- a vada 5.
dum Iordanis: illiſq; egreſſis ſtatim porta
8 clauſa eſt. ‡ Necdum obdormierant qui la-
tebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:
9 ‡ Noui quòd Dominus tradiderit vobis ter-
ram a: etenim irruit in nos terror veſter, & a iſtam 5.
10 elanguerunt omnes habitatores terræ. ‡ Au-
diuimus quòd ſiccauerit Dominus aquas
Maris-rubri ad veſtrum introitum, quando
egreſſi eſtis ex Aegypto: & quæ feceritis Nu.21.c.25
duobus Amorrhæorũ regibus, qui erant trãs
Iordanem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.
11 ‡ Et hęc audientes, pertimuimus, & elanguit
cor noſtrũ, nec remanſit in nobis ſpiritus ad
introitum veſtrũ: Dominus enim Deus ve-
ſter ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, & in terra
12 deorſum. ‡ Nunc ergo iurate mihi per Do-
minũ, vt quo modo ego miſericordiam feci
C vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo pa-
13 tris mei: detiſq; mihi verũ ſignum ‡ a vt ſal- a & 5.
uetis patrẽ meum & matrem, fratres ac ſoro
res meas, & omnia quę illorũ ſunt, & eruatis
14 animas noſtras à morte. ‡ Qui reſponderunt
ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem: ſi
tamen nõ prodideris nos. cumq; tradiderit
nobis Dominus terram, faciemus in te mi-
15 ſericordiam & veritatẽ. ‡ Demiſit ergo eos
per funem de feneſtra: domus enim eius hæ-
16 rebat muro. ‡ Dixitque ad eos: Ad montana
cõſcendite, ne forte occurrant vobis reuer-
tentes: ibique latitate tribus diebus donec
17 redeant, & ſic ibitis per viam veſtram. ‡ Qui
dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramẽ-
18 to hoc quo adiuraſti nos: ‡ ſi ingredientibus
nobis terram, ſignum a fuerit funiculus iſte a non 4.
coccineus, & ligaueris eum in feneſtra, per
quam dimiſiſti nos: & patrẽ tuum ac matrẽ,
fratreſq;, & omnẽ cognationẽ tuam congre-
19 gaueris in domũ tuam. ‡ Qui oſtium domus
D tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in ca-
put eius, & nos erimus a alieni. Cunctorum a Innoxij 6.
autẽ ſanguis qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput noſtrũ, ſi eos aliquis teti-
20 gerit. ‡ Quòd ſi nos prodere volueris, & ſer-
monem iſtum proferre in medium, erimus
mundi ab hoc iuramento quo adiuraſti nos.
21 ‡ Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat:
dimittenſq; eos vt pergerent, appendit funi-
22 culũ coccineum in feneſtra. ‡ Illi verò am-
bulantes peruenerunt ad montana, & man-

ſerunt ibi tres dies, donec reuerterentur qui
fuerāt perſecuti: quærētes enim per omnem
viam, non repererunt eos. ‡ Quibus vrbem 23
ingreſsis, reuerſi ſunt, & deſcēderunt explo-
ratores de monte; & trāſmiſſo Iordane, ve-
nerunt ad Ioſue filium Nun, narraueruntq;
ei omnia quæ acciderant ſibi, ‡ atque dixe- 24
runt; Tradidit Dominus omnē terram hanc
in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt
cuncti habitatores eius.

## CAP. III.

IGitur Ioſue de nocte cōſurgēs mouit ca- 1
ſtra: egredientesq; de Setim, venerunt ad A
Iordanē ipſe, & oēs filij Iſraël, & morati ſunt
ibi per tres dies. ‡ Quibus euolutis trāſierūt 2
præcones per caſtrorū medium, ‡ & clamare 3
cœperunt, Quando videritis arcam fœderis
Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leui
ticæ portātes eā, vos quoq; conſurgite, & ſe-
quimini præcedētes: ‡ ſitq; inter vos & arcā 4
ſpatiū cubitorū duum milliū: vt procul vi-
dere poſsitis, & noſſe per quam viam ingre-
diamini: quia prius nō ambulaſtis per eā, &
cauete ne appropinquetis ad arcā. ‡ Dixitq; 5
Ioſue ad populū, Sanctificamini: cras enim
faciet Dominus inter vos mirabilia. ‡ Et ait 6
ad ſacerdotes, Tollite arcam fœderis, & præ- B
cedite populū. Qui iuſſa cōplentes, tulerunt,
& ambulauerunt ante eos. ‡ Dixitque Do- 7
minus ad Ioſue, Hodie incipiam exaltare te
coram omni Iſraël: vt ſciant quod ſicut cum
Moyſe fui, ita & tecum ſim. ‡ Tu autem præ- 8
cipe ſacerdotibus qui portant arcā fœderis,
& dic eis, Cùm ingreſsi fueritis partē aquæ
Iordanis, ſtate in ea. ‡ Dixitq; Ioſue ad filios 9
*verba 6. Iſraël, Accedite huc, & audite *verbum' Do-
mini Dei veſtri. ‡ Et rurſum, In hoc, inquit, 10
ſcietis quòd Dominus Deus viuēs in medio C
veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro
Chananæum & Hethæum, Heuæum, & Phe-
rezæum, Gergeſæum quoque & Iebuſæum,
& Amorrhæum. ‡ Ecce arca fœderis Domi- 11
nis omnis terræ antecedet vos per Iordanē.
*duodecim ‡ Parate duodecim viros de *tribubus Iſraël, 12
ſingulos per ſingulas tribus. ‡ Et cùm po- 13
ſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdotes
*fœdéris qui portant arcam * Domini Dei vniuerſæ
terræ in aquis Iordanis, aquæ quæ inferiores
ſunt, decurrent atque deficient: quæ autem
déſuper veniunt, ‖ in vna mole conſiſtent,
Pſa.113.a.3. ‡ Igitur egreſſus eſt populus de tabernacu- 14
Act.7.f.45. lis ſuis, vt tranſiret Iordanem: & ſacerdotes
qui portabāt arcā fœderis pergebāt ante eū.
‡ Ingreſsiſque eis Iordanem, & pedibus eo- 15
Ecc.24.e.36 rum in parte aquæ tinctis (‖ Iordanis autem D
ripas aluei ſui tempore meſsis impleuerat)
‡ ſteterunt aquæ deſcēdentes in loco vno, & 16
ad inſtar montis intumeſcentes apparebant
*Adam 12. procul ab vrbe quæ vocatur *Edom' vſq; ad
*latus 1. *locum' Sarthan, quæ autē inferiores erant,
in Mare ſolitudinis (quod nūc vocatur mor-
tuū) deſcēderunt, vſquequo omnino defice-
*Iericho 1. rent. ‡ Populus autē incedebat cōtra *Iorda-
nē:' & ſacerdotes qui portabant arcam fœ-
deris Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Iordanis accincti, omniſq; populus
per arentem alueum tranſibat.

## CAP. IIII.

1 QVibus tranſgreſsis dixit Dominus ad
2 Ioſue, ‡ Elige duodecim viros ſingu-
3 los per ſingulas tribus, ‡ & præcipe eis vt tol
A lant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt
pedes ſacerdotū, duodecim duriſsimos lapi-
des, quos ponetis in loco caſtrorū vbi fixeri-
4 tis hac nocte tētoria. ‡ Vocauitq; Ioſue duo-
decim viros, quos elegerat de filiis Iſraël
5 ſingulos de ſingulis tribubus, ‡ & ait ad eos,
Ite ante arcā Dñi Dei veſtri ad Iordanis me-
dium, & portate inde ſinguli ſingulos lapi-
des in humeris veſtris, iuxta numerū filiorū
6 Iſraël, ‡ vt ſit ſignū inter vos. Et quando in-
terrogauerint vos filij veſtri cras, dicentes,
7 Quid ſibi volunt iſti lapides? ‡ reſpōdebitis
eis, Defecerūt aquæ Iordanis ante arcā fœ-
deris Domini, cùm trāſiret eum: idcirco po-
ſiti ſunt lapides iſti in monumentū filiorū
8 Iſraël vſq; in æternum. ‡ Fecerunt ergo filij
B Iſraël ſicut præcepit eis Ioſue, portantes de
medio Iordanis alueo duodecim lapides, vt
Dñs ei imperarat, iuxta numerū filiorū Iſ-
raël', vſq; ad locū in quo caſtrametati ſunt,
9 ibique poſuerūt eos: ‡ Alios quoq; duode-
cim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis
alueo, vbi ſteterunt ſacerdotes, qui portabāt
arcam fœderis Domini': & ſunt ibi vſq; in *.5.
10 præſentē diem. ‡ Sacerdotes autē qui porta-
bant arcā, ſtabant in Iordanis medio, donec
omnia cōplerentur quæ Ioſue, vt loquere-
tur ad populū, præcēperat Dominus, *&' di- *vt 1.
xerat ei Moyſes. Feſtinauitque populus, &
11 tranſiit. ‡ Cumq; tranſiſſent omnes, tranſiuit
& arca Dñi, ſacerdotes quoq; pergebant an-
12 te populum. ‡ Filij quoque Rubē, & Gad &
C dimidia tribus Manaſſe, armati præcedebant
fratres ſuos filios Iſraël, ſicut eis præceperat
13 Moyſes: ‡ & quadraginta pugnatorū millia
per turmas, & cuneos, incedebant per plana
14 atque campeſtria vrbis Iericho. ‡ In die illo Nu.32.c.29.
magnificauit Domin' Ioſue coram omni Iſ-
raël, vt timerent eum, ſicut timuerant Moy-
15 ſen dum adhuc viueret. ‡ Dixitque ad eum,
16 ‡ Præcipe ſacerdotibus qui portant arcam
17 fœderis, vt aſcendant de Iordane. ‡ Qui præ-
18 cepit eis, dicens, Aſcendite de Iordane. ‡ Cū-
que aſcendiſſent portantes arcam fœderis
Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſ-
ſent, reuerſæ ſunt aquæ in alueum ſuum, &
19 fluebāt ſicut antè cōſueuerāt. ‡ Populus au-
D tem aſcendit de Iordane decimo die menſis
primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis cōtra
20 orientalē plagam vrbis Iericho. ‡ Duode-
cim quoque lapides, quos de Iordanis alueo
21 ſumpſerant, poſuit Ioſue in Galgalis, ‡ & di-
xit ad filios Iſraël, Quando interrogauerint
filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis,
22 Quid ſibi volunt lapides iſti? ‡ docebitis eos,
atque dicetis, Per arentem alueum tranſiuit
23 Iſraël Iordanem iſtum, ‡ ſiccante Domino *veſtro a-
Deo *noſtro aquas eius in conſpectu noſtro', quas eius
24 donec *tranſiretis': ‡ ſicut fecerat prius in in cōſpectu
mari rubro, quod ſiccauit donec tranſire- veſtro 4.
25 mus: ‡ vt diſcant omnes terrarū populi for- *tranſire-
tiſsimam Domini manum, vt & vos timea- mus 10.
tis Dominū Deum veſtrum omni tempore. Exo.14.f.8

CAP.

## CAP. V.

POſtquam ergo audierunt omnes reges 1
Amorrhæorũ, qui habitabãt trans Ior- A
danem ad occidentalẽ plagam, & cuncti re-
ges Chanáan, qui propinqua poſsidebant ma
gni maris loca, quòd ſiccaſſet Dñs fluẽta Ior-
danis corã filiis Iſraël donec trãſirẽt, diſſolu-
tũ eſt cor eorũ, & nõ remanſit in eis ſpiritus
timentiũ introitũ filiorũ Iſraël. ‡ Eo tẽpore 2
ait Dñs ad Ioſue, Fac tibi cultros lapideos,
& circũcide ſecũdo filios Iſraël. ‡ Fecit quo- 3
que quod iuſſerat Dñs, & circũcidit filios Iſ-
raël in colle præputiorũ. ‡ Hæc autẽ cauſa eſt 4
ſecũdæ circumciſionis, Omnis populus qui B
egreſſus eſt de Aegypto generis maſculini,
vniuerſi bellatores viri mortui ſunt in deſer
to per lõgiſsimos viæ circuitus, ‡ qui oẽs cir 5
cũciſi erãt. Populus autẽ qui natus eſt in de-
ſerto, ‡ per quadraginta annos itineris latiſsi 6
mæ ſolitudinis incircũciſus fuit; donec cõſu-
merẽtur qui non audierant vocẽ Domini, &
ᵃvt non 2. quibus ante iurauerat ᵃvt oſtẽderet eis terrã
lacte & melle manantẽ ‡ Horũ filij in locum 7
ſucceſſerũt patrũ, & circumciſi ſunt à Ioſue:
quia ſicut nati fuerãt, in præputio erant, nec
eos in via aliquis circumciderat. ‡ Poſtquam 8
autẽ oẽs circumciſi ſunt, manſerũt in eodem C
caſtrorũ loco, donec ſanarentur. ‡ Dixitq; Do 9
minus ad Ioſue, Hodie abſtuli opprobrium
Aegypti à vobis. Vocatumq; eſt nomen loci
illius Galgala, vſq; in præſentẽ diẽ. ‡ Manſe- 10
runtq; filij Iſraël in Galgalis, & fecerũt Pha
ſe quartadecima die mẽſis ad veſperũ in cã-
peſtribus Iericho: ‡ & comederũt de frugi- 11
bus terræ die altero, azymos panes, & polen
tam eiuſdẽ anni. ‡ Defecitque manna poſt- 12
quã comederunt de frugibus terræ, nec vſi D
ſunt vltrà cibo illo filij Iſraël, ſed comede-
rũt de frugibus præſentis anni terræ Cha-
Exo.23.e.23. náan. ‡ Cũ autẽ eſſet Ioſue in agro vrbis Ie- 13
richo, leuauit oculos, & vidit virũ ſtantẽ cõ-
tra ſe, euaginatũ tenentẽ gladiũ, perrexitque
ad eũ, & ait, Noſter es, an aduerſariorũ? ‡ Qui 14
reſpondit, Nequaquã, ſed ſum princeps exer-
citus Domini, & nunc venio. ‡ Cecidit Ioſue
pronus in terrã. Et adorans ait, Quid Domi-
Exo.3.b.5. nus meus loquitur ad ſeruum ſuum? ‡ ‖ Sol- 15
ue, inquit, calceamentum tuum de pedibus
tuis: locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt. Fe-
citque Ioſue vt ſibi fuerat imperatum.

## CAP. VI.

IEricho autem clauſa erat atq; munita, 1
timore filiorum Iſraël, & nullus egredi A
audebat aut ingredi. ‡ Dixitq; Dominus ad 2
ᵃmanu tua 3. Ioſue, Ecce dedi in ᵃmanus tuas Iericho, &
regem eius, omneſq; fortes viros. ‡ Circuite 3
vrbem cuncti bellatores ſemel per diem: ſic
facietis ſex diebus. ‡ Septimo aũt die ſacer- 4
dotes tollent ſeptem buccinas, quarum vſus
eſt in iubileo, & præcedent arcam fœderis:
ſeptieſque circuibitis ciuitatem, & ſacerdo-
tes clangent buccinis. ‡ Cumq; inſonuerit 5
vox tubæ longior atque concisior, & in auri-
bus veſtris increpuerit, conclamabit omnis
populus vociferatione maxima, & muri fun
ditus corruent ciuitatis, ingredienturque ſin
guli per locum contra quem ſteterint. ‡ Vo- 6
cauit ergo Ioſue filiꝰ Nun ſacerdotes, & di-
xit ad eos, Tollite arcã fœderis: & ſeptẽ alij
ſacerdotes tollant ſeptem iubileorum buc-
7 cinas, & incedant ante arcam Domini. ‡ Ad
populum quoque ait, Ite, & circuite ciuita-
tem, armati præcedentes arcam Domini.
8 Cumque Ioſue verba finiſſet, & ſeptẽ ſacer-
B dotes ſeptem buccinis clangerent ante arcã
9 fœderis Domini, ‡ omniſque præcederet ar-
matus exercitus, reliquum vulgus arcam ſe-
quebatur, ac buccinis omnia concrepabant,
10 ‡ Præceperat autẽ Ioſue populo, dicens, Non
clamabitis, nec audietur vox veſtra, neq; vl-
lus ſermo ex ore veſtro egredietur: donec ve
niat dies in quo dicã vobis, Clamate & vo-
11 ciferamini. ‡ Circuiuit ergo arca Domini ci-
uitatem ſemel per diem, & reuerſa in caſtra,
12 manſit ibi. ‡ Igitur Ioſue de nocte conſur-
gente, tulerunt ſacerdotes arcam Domini,
13 ‡ & ſeptem ex eis ſeptem buccinas, quarum
in iubileo vſus eſt: præcedebantque arcam
Domini ambulantes atque clangentes: & ar-
matus populus ibat ante eos, vulgus aũt re-
liquũ ſequebatur arcã, & buccinis perſona-
14 bat. ‡ Circuieruntque ciuitatem ſecundo die
ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt
15 ſex diebus ‡ Die autẽ ſeptimo diluculo con-
ſurgẽtes, circuierunt vrbem, ſicut diſpoſitum
16 erat ſepties. ‡ Cumq; ſeptimo circuitu clan-
C gerent buccinis ſacerdotes, dixit Ioſue ad
omnem Iſraël, Vociferamini, tradidit enim
17 vobis Dominus ciuitatẽ: ‡ ſitque ciuitas hæc
anáthema: & omnia quę in ea ſunt Domino.
ſola Rahab meretrix viuat cũ vniuerſis qui Sup.2.a.4.
cũ ea in domo ſunt: ‖ abſcondit enim nun- Heb.11.f.30
18 tios quos direximus. ‡ Vos autem cauete ne
de his quæ præcepta ſunt quippiam cõtinga
tis, & ſitis præuaricationis rei, & omnia ca-
ſtra Iſraël ſub peccato ſint atque turbentur.
19 ‡ Quicquid autem auri aut argẽti fuerit, &
vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſe-
20 cretur, repoſitum in theſauris eius. ‡ Igitur
omni populo vociferante, & clangẽtibus tu-
bis, poſtquam in aures multitudinis vox ſo-
nituſque increpuit, muri illicò corruerũt: &
aſcendit vnuſquiſque per locum qui contra 2. Mach. 12.
21 ſe erat: ceperuntque ciuitatem, ‡ & interfe- c.25.
cerunt omnia quæ erant in ea, à viro vſque
ad mulierẽ, ab infante vſque ad ſenem. Bo-
ues quoque & oues, & aſinos in ore gladij
22 percuſſerunt. ‡ Duobus autem viris, ‖ qui ex- Sup.2.c.14
D ploratores miſsi fuerãt, dixit Ioſue, Ingredi-
mini domum mulieris meretricis, & produ-
cite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi
23 iuramento firmaſtis. ‡ ‖ Ingreſsique iuuenes Heb.11.f.33
eduxerunt Rahab, & parentes eius, fratres
quoque & cunctam ſupellectilem ac cogna-
tionem illius, & extra caſtra Iſraël manere
24 fecerunt. Vrbem autem & omnia quæ ᵃin- ᵃfuerunt 3.
uenta ſunt in ea, ſuccenderunt: abſque auro
& argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in
25 ærarium Domini conſecrarunt. ‡ Rahab ve-
rò meretricem & domum patris eius, & om
nia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habi-
tauerunt in medio Iſraël vſque in præſentẽ
diem: eò quòd abſconderit nũtios quos mi-
ſerat vt explorarẽt Iericho. In tempore illo,

3.Re.16.g.34 imprecatus eſt Ioſue, dicens, ‡ ‖Maledictus 26
vir corã Dño qui ſuſcitauerit & ædificaue-
rit ciuitatẽ Iericho. In primogenito ſuo fun-
daméta illius iaciat, & in nouiſsimo libero-
rum ponat portas eius. ‡Fuit ergo Dominus 27
cum Ioſue, & nomen eius vulgatum eſt in
omni terra.

CAP. VII.

Inf.21.d.20
1.Par.2.b.7.
FIlij autem Iſraël præuaricati ſunt man- 1
datum, & viurpauerũt de anathemate. A
Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij
Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathe-
mate: iratusque eſt Dominus contra filios
Iſraël. ‡ Cumque mitteret Ioſue de Iericho 2
viros cõtra Hai, quæ eſt iuxta Beth-auen, ad
orientalem plagam oppidi Beth-el, dixit eis,
Aſcẽdite, & explorate terram. Qui præcepta
complentes explorauerunt Hai. ‡Et reuerſi 3
dixerunt ei, Nõ aſcendat omnis populus, ſed
duo vel tria millia virorum pergãt & deleãt
ciuitatẽ: quare omnis populus fruſtra vexa-
bitur contra hoſtes pauciſsimos? ‡Aſcende- 4
runt ergo tria millia pugnatorũ. Qui ſtatim
terga vertentes, ‡percuſsi ſunt à viris vrbis 5
Hai, & corruerũt ex eis triginta & ſex homi
nes: perſecutiq; ſunt eos aduerſarij de porta
vſq; ad Sabarim, & ceciderũt per prona fu-
gientes, pertimuitq; cor populi, & ad inſtar
aquæ liquefactũ eſt. ‡Ioſue verò ſcidit veſti- 6
mẽta ſua, & pronus cécidit in terrã corã ar-
ca Domini vſq; ad veſperã, tam ipſe quàm
omnes ſenes Iſraël: miſeruntq; puluerẽ ſu-
per capita ſua, ‡& dixit Ioſue, Heu Domine 7
Deus, quid voluiſti traducere populũ iſtum
Iordanem fluuiũ, vt traderes nos in manus 8
Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus,
manſiſſemus trans Iordanem. ‡ Mi Domine 8
Deus, quid dicam, videns Iſraelem hoſtibus
ſuis terga vertẽtem? ‡Audient Chananæi, & 9
omnes habitatores terræ, & pariter conglo-
bati circundabũt nos atque delebunt nomen
noſtrũ de terra: & quid facies magno nomi-
ni tuo? ‡ Dixitq; Dominus ad Ioſue, Surge, 10
cur iaces pronus in terra? ‡Peccauit Iſrael & 11
præuaricatus eſt pactum meum: tuleruntq;
de anathemate, & furati ſunt atque mentiti,
& abſcõderunt inter vaſa ſua. ‡ Nec poterit 12
Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet:
quià pollutus eſt anathemate. non ero vltra
vobiſcum, donec conteratis eum qui huius
ſceleris reus eſt. ‡Surge, ſanctifica populum, 13
& dic eis, Sanctificamini in craſtinum: hæc
enim dicit Dominus Deus Iſrael, Anáthema
in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare co-
ram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te qui
hoc contaminatus eſt ſcelere. ‡Acceditiſque 14
mane ſinguli per tribus veſtras: & quamcun C
que tribum ſors inuenerit, accedet per co-
gnationes ſuas, & cognatio per domos do-
‖eſt qui 4. muſque per viros. ‡ Et quicunque ille ᵃin 15
hoc facinore fuerit depreheſus, comburetur
igni cum omni ſubſtãtia ſua: quoniam præ-
uaricatus eſt pactũ Domini, & fecit nephas
in Iſrael. ‡ Surgens itaq; Ioſue manè, appli- 16
cuit Iſrael per tribus ſuas, & inuenta eſt tri-
bus Iuda. ‡ Quæ cùm iuxta familias ſuas eſ- 17
ſet oblata, inuenta eſt familia Zare. Illã quo-
que per domos offerẽs, reperit Zabdi: ‡cuius 18
domum in ſingulos diuidens viros, inuenit
Achan filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare
19 de tribu Iuda. ‡ Et ait Ioſue ad Achan, Fili
mi, da gloriam Domino Deo Iſraël, & cõfi-
tere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcõ
20 das. ‡Reſponditque Achan Ioſue, & dixit ei,
Verè ego peccaui Domino Deo Iſraël, & ſic
21 & ſic feci. ‡vidi enim inter ſpolia palliũ coc-
D cineum valde bonum, & ducentos ſiclos ar-
genti, regulamque auream quinquaginta ſi-
clorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi
in terra cõtra medium tabernaculi mei, ar-
22 gentumque foſſa humo operui. ‡Miſit ergo
Ioſue miniſtros: qui currentes ad taberna-
culum illius, repererunt cuncta abſcondita
23 in eodem loco, & argentum ſimul: ‡Auferen
teſque de tentorio tulerunt ea ad Ioſue, &
ad omnes filios Iſraël, proieceruntque ante
24 Dominum. ‡Tollens itaque Ioſue Achan fi-
lium Zare, argentumque & pallium, & au-
ream regulam, filios quoque & filias eius, bo
ues & aſinos & oues, ipſumque tabernaculũ,
& cunctam ſupellectilẽ: (& omnis Iſraël cũ
25 eo) duxerunt eos ad Vallem-achor. ‡Vbi di-
xit Ioſue, Quia turbaſti nos, exturbet te Do-
minus in die hac. Lapidauitque eum omnis
Iſrael: & cuncta quæ illius erant, igne con-
26 ſumpta ſunt. ‡Congregaueruntque ſuper eũ
aceruum magnum lapidum qui permanet
vſque in præſentem diem. Et auerſus eſt fu-
ror Domini ab eis. Vocatumque eſt nomen
loci illius, Vallis-achor, vſque hodie.

CAP. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Ioſue, Ne ti-
A meas, neque formides: tolle tecũ om-
nem multitudinem pugnatorũ, & cõſurgens
aſcende in oppidum Hai. ecce tradidi in ma-
num tuã regem eius, & populum, vrbemque
2 & terram. ‡Faciesque vrbi Hai, & regi eius,
‖ſicut feciſti Iericho, & regi illius: prædam Sup.6.d.20.
verò & omnia animãtia diripietis vobis: po-
3 ne inſidias vrbi poſt eam. ‡ Surrexitque Io-
ſue & omnis exercitus bellatorũ cum eo, vt
aſcenderẽt in Hai: & electa triginta millia vi
4 rorum fortiũ miſit nocte, ‡præcepitque eis,
dicẽs, Ponite inſidias poſt ciuitatem: nec lon-
5 gius recedatis, & eritis omnes parati. ‡ ego
autem & reliqua multitudo quæ mecũ eſt,
ᵃaſcẽdemus ex aduerſo contra vrbẽ. Cumq; ᵃaccedemus 6.
B exierint cõtra nos ſicut antè fecimus, fugie-
6 mus, & terga vertemus: ‡donec perſequẽtes
ab vrbe lõgius protrahantur: putabunt enim
7 nos fugere ſicut prius. ‡Nobis ergo fugienti-
bus & illis perſequẽtibus, conſurgetis de in-
ſidiis, & vaſtabitis ciuitatem: tradetque eam
8 Dñs Deus veſter in manus veſtras. ‡Cumq;
ceperitisᵇ, ſuccẽdite eã, & ſic omnia facietis, ᵇvrbem 1.
9 vt iuſsi. ‡Dimiſitque eos, & perrexerunt ad
locũ inſidiarum, ſederuntque inter Beth-el,
& Hai, ad occidentalem plagam vrbis Hai.
Ioſue autem nocte illa in medio manſit po-
10 puli, ‡ſurgenſque diluculo recenſuit ſocios,
& aſcendit cum ſenioribus in fronte exerci-
11 tus, vallatus auxilio pugnatorum. ‡Cumque
veniſſent & aſcẽdiſſent ex aduerſo ciuitatis,
ſteterunt ad Septentrionalem vrbis plagam,
12 inter quã & eos erat vallis media. ‡Quinque
autem

autē millia viros elegerat & poſuerat in in-
Bethel. 1. ſidiis inter Beth-auen* & Hai ex occidentali C
parte eiuſdē ciuitatis: ‡omnis verò reliquus 13
exercitus ad aquilonē aciē dirigebat, ita vt
nouiſsimi multitudinis occidentalem plagā
vrbis attingeret. Abijt ergo Ioſue nocte illa,
& ſtetit in vallis medio. ‡ Quod cū vidiſſet 14
rex Hai, feſtinauit mane, & egreſſus eſt cum
omni exercitu ciuitatis, direxitq; aciē con-
tra deſertum, ignorans quòd poſt tergū la-
terent inſidiæ. ‡Ioſue verò, & omnis Iſrael 15
ceſſerunt loco, ſimul intes metum, & fugiē-
tes per ſolitudinis viam. ‡At illi vociferātes 16
pariter, & ſe mutuò cohortantes, perſecuti
ſunt eos. Cumque receſſiſſent à ciuitate, ‡& 17
ne vnus quidem in vrbe Hai, & Beth-el re-
manſiſſet qui nō perſequeretur Iſrael (ſicut
eruperant aperta oppida relinquentes,) ‡di- 18
xit Dñs ad Ioſue, Leua clypeum qui in ma-
nu tua eſt contra vrbē Hai, quoniā tibi tra- D
dam eā. ‡Cumq; eleuaſſet clypeū ex aduer- 19
ſo ciuitatis, inſidiæ quæ latebant, ſurrexerūt
confeſtim: & pergentes ad ciuitatē, ceperūt
& ſuccenderunt eam. ‡Viri autē ciuitatis qui 20
perſequebantur Ioſue, reſpicientes & vidē-
tes fumū vrbis ad cælū vſq; conſcendere, nō
potuerunt vltrà huc illucq; diffugere: præ-
ſertim cùm hi qui ſimulauerant fugā, & ten
debant ad ſolitudinem, contra perſequentes
fortiſsimè reſtitiſſent. ‡Videnſq; Ioſue & o- 21
mnis Iſrael quòd capta eſſet ciuitas, & fum*
vrbis aſcenderet, reuerſus percuſsit viros
Hai. ‡Siquidem & illi qui ceperant & ſuc- 22
cenderant ciuitatem, egreſsi ex vrbe contra
ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm E
ergo ex vtraq; parte aduerſarij cæderentur
ita vt nullus de tanta multitudine ſaluare-
tur, ‡regem quoq; vrbis Hai apprehenderūt 23
viuentem, & obtulerunt Ioſue. ‡Igitur om- 24
nibus interfectis qui Iſraelem ad deſerta tē-
dentē fuerāt perſequuti, & in eodē loco gla-
dio corruentibus, reuerſi filij Iſrael percuſ-
ſerunt ciuitatem. ‡ Erant autē qui in eodem 25
die ceciderant à viro vſq; ad mulierē, duo-
decim millia hominū oēs vrbis Hai. ‡ Ioſue 26
verò non contraxit manū, quam in ſublime
porrexerat, tenens clypeū, donec interfice-
rentur oēs habitatores Hai. ‡Iumenta autē & 27
prædā ciuitatis diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſi- F
cut præceperat Dñs Ioſue.* ‡ Qui ſuccendit 28
vrbē, & fecit eam tumulū ſempiternū: ‡re- 29
gem quoq; eius ſuſpendit in patibulo vſque
ad veſperam & ſolis occaſum. Præcepitque
Ioſue, & depoſuerūt cadauer eius de cruce:
proieceruntq; in ipſo introitu ciuitatis, cō-
geſto ſuper eo magno aceruo lapidum, qui
permanet vſq; in præſentem diem. ‡ Tunc 30
ædificauit Ioſue altare Domino Deo Iſrael
Exo.20.d.25 in monte Hebal. ‡‖ſicut præceperat Moyſes 31
Deu.27.a.5 famulus Dñi filiis Iſrael, & ſcriptum eſt in
volumine legis Moyſi, Altare de lapidibus
impolitis quos ferrū non tetigit: & obtulit
ſuper eo holocauſta Domino, immolauitq;
pacificas victimas. ‡Et ſcripſit ſuper lapides 32
Deuteronomiū legis Moyſi, quod ille digeſ- G
ſerat coram filiis Iſrael. ‡Omnis autem po- 33
*1. pulus, & *omnes* maiores natu, ducesque

ac iudices ſtabant ex vtraque parte arcæ, in
conſpectu ſacerdotum qui portabant arcam
fœderis Domini, vt aduena ita & indigena:
Media pars eorum iuxta montem Garizim,
& media iuxta montem Hebal ſicut præce-
perat Moyſes famulus Domini. Et primùm
34 quidem benedixit populo Iſrael. ‡ Poſt hæc
legit oīa verba benedictionis & maledictio-
nis, & cuncta quæ ſcripta erant in legis vo-
35 lumine. ‡ Nihil ex his quæ Moyſes iuſſerat 8
reliquit intactū, ſed vniuerſa replicauit co-
ram omni multitudine Iſrael, mulieribus
ac paruulis & aduenis, qui inter eos mora-
bantur.

CAP. IX.

5 A QVibus auditis, cuncti reges trans Ior-
danem qui verſabantur in montanis
& campeſtribus, in maritimis ac littore Ma-
gni-maris, hi quoque qui habitabant iuxta
Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chana-
næus, Pherezæus, & Heuæus & Iebuſæus
2 ‡cōgregati ſunt pariter, vt pugnarent cōtra
Ioſue & Iſrael vno animo, eademq; ſenten-
3 tia. ‡At hi qui habitabant in Gabaon, audi-
entes cuncta quæ fecerat Ioſue, Iericho &
4 Hai ‡*callidè cogitantes tulerunt ſibi ciba- *& 5.
ria, ſaccos veteres aſinis imponētes, & vtres
5 vinarios ſciſſos atque conſutos, ‡calceamē-
taq; perantiqua quæ ad indicium vetuſtatis
pittaciis conſuta erant, induti veteribus ve-
ſtimentis: panes quoque, quos portabant ob
viaticum, duri erāt, & in fruſta comminuti:
6 ‡perrexeruntque ad Ioſue qui tunc moraba
tur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque
ſimul omni Iſraeli, De terra longinqua veni
B mus, pacem vobiſcum facere cupientes. Re-
ſpōderuntq; viri Iſrael ad eos, atq; dixerūt,
7 ‡Ne fortè in terra quæ nobis ſorte debetur,
habitetis, & non poſsimus fœdus inire vo-
8 biſcum. ‡At illi ad Ioſue, Serui, inquiunt, tui
ſumus. Quibus Ioſue ait, Quinam eſtis vos,
9 aut vnde veniſtis? ‡Reſponderunt, De terra
longinqua valde, venerunt ſerui tui in no-
mine Dñi Dei tui. Audiuimus enim famam
potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Aegypto,
10 ‡‖ & duobus regibus Amorrhæorum qui Nu.21.c.24
fuerunt trans Iordanē, Sehon regi Heſebon,
11 & Og regi Baſan, qui erāt in Aſtaroth: ‡dixe
runtq; nobis ſeniores, & oēs habitatores ter-
ræ noſtræ, Tollite in manibus *cibaria ob lō- *veſtris 7.
giſsimā viā, & occurrite eis, & dicite, Serui
12 veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcum. ‡En pa
nes quū egreſsi ſumus de domibus noſtris, vt
veniremus ad vos, calidos ſumpſimus: nunc
ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia cōminuti.
13 ‡vtres vini nouos impleuimus, nunc rupti
ſunt & ſoluti, veſtes & calceamenta, quibus
C induimur, & quæ habem* in pedibus, ob lō-
gitudinem longioris viæ trita ſunt, & penè
14 conſumpta. ‡ Suſceperunt igitur de cibariis
eorum, & os Domini non interrogauerunt.
15 ‡‖Fecitque Ioſue cum eis pacem, & inito 2.Reg.22.a
fœdere pollicitus eſt vt nō occiderētur. prin
cipes quoque multitudinis iurauerunt eis.
16 ‡Poſt dies autē tres initi fœderis, audierunt
quòd in vicino habitarēt, & inter eos futuri
17 eſſent. ‡ Moueruntque caſtra filij Iſrael, &
venerunt in ciuitates eorū die tertio, quarū

hæc vocabula ſunt, Gabaon,& Caphira, &
Beroth,& Cariath-iarim.‡Et non percuſſe- 18
runt eos eò q iuraſſent eis principes multi-
tudinis in nóie Dñi Dei Iſraël. Murmurauit
itaq; omne vulgus cõtra principes. ‡Qui re 19
ſponderũt eis, Iurauim⁹ eis in nomine Dñi
Dei Iſraël,& idcirco nõ poſſumus eos con-
tingere.‡Sed hoc faciemus eis, Reſeruentur 20
quidẽ vt viuant,ne contra nos ira Dñi con-
Vers. 7. citetur,ſi peierauimus. ‡ſed ſic viuãt, vt in 21
vſus vniuerſæ multitudinis ligna cædant, a- D
quasq́; cõportent. Quibus hæc loquentibus,
‡vocauit Gabaonitas Ioſue, & dixit eis, Cur 22
nos decipere fraude voluiſtis vt diceretis,
Procul valde habitam⁹ à vobis:cùm in me-
dio noſtri ſitis?‡Itaq; ſub maledictione eri- 23
tis,& non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cæ-
dens, aquasq́; comportãs in domũ Dei mei.
‡Qui reſponderunt, Nuntiatũ eſt nobis ſer- 24
uis tuis, quod promiſiſſet Dñs Deus tuus
Moyſi ſeruo ſuo vt traderet vobis oẽm ter-
ram, & diſperderet cũctos habitatores eius.
Timuimus igitur valde,& prouidimus ani-
mabus noſtris,veſtro terrore cõpulſi:& hoc
conſilium iniuimus. ‡nunc autem in manu 25
tua ſumus:quod tibi bonum & rectum vi-
detur,fac nobis. ‡ Fecit ergo Ioſue vt dixe- 26
rat,& liberauit eos de manu filiorũ Iſraël,vt
non occiderentur. ‡ Decreuitque in illo die 27
eos eſſe in miniſterio cuncti populi & alta-
ris Domini,cædentes ligna, & aquas cõpor-
tantes,vſq; in præſens tempus, in loco quẽ
Dominus elegiſſet.

CAP. X.

Quæ cùm audiſſet Adoni-ſedec rex Ie- 1
ruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Ioſue A
Hai,& ſubuertiſſet eã (ſicut enim
fecerat Iericho & regi ei⁹,ſic fecit Hai & re-
gi illius)& quòd tráſfugiſſent Gabaonitæ ad
Iſraël,& eſſent fœderati eorũ,‡timuit valde. 2
Vrbs enim magna erat Gabaon,& vna ciui-
tatũ regaliũ,& maior oppido Hai, omnesq́;
bellatores eius fortiſſimi. ‡Miſit ergo Ado- 3 E
ni-ſedec rex Ieruſalem ad Ohã regem He-
bron,& ad Pharam regem Ierimoth, ad Ia-
phia quoq; regem Lachis, & ad Dabir regẽ
Eglõ,dicens,‡Ad me aſcendite,& ferte præ- 4
ſidium,vt expugnemus Gabaõ, quare tranſ-
fugerit ad Ioſue,& ad filios Iſraël.‡Congre- 5
gati igitur aſcenderunt quinq; reges Amor-
rhæorum,rex Ieruſalẽ,rex Hebron, rex Ie-
rimoth,rex Lachis, rex Eglon,ſimul cũ ex- B
ercitibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Ga
baon,oppugnantes eam. ‡ Habitatores autẽ 6
Gabaõ vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue,qui
tunc morabatur in caſtris apud Galgalam,&
dixerũt ei,Ne retrahas manus tuas ab auxi-
lio ſeruorum tuorum: aſcende citò,& libera
nos,ferq́; præſidium: conuenerunt enim ad-
uerſum nos oẽs reges Amorrhæorum, qui
habitãt in montanis.‡Aſcenditque Ioſue de 7
Galgalis, & omnis exercitus bellatorũ cum
Vtrique 1. eo ᵃviri ᵃfortiſſimi. ‡ Dixitque Dominus ad 8
Ioſue, Ne timeas eos: in manus enim tuas
tradidi illos: nullus ex eis tibi reſiſtere pote
rit.‡Irruit itaq; Ioſue ſuper eos repẽte, tota 9
nocte aſcendens de Galgalis. ‡Et conturba- 10
uit eos Dominus à facie Iſraël:contriuitque
plaga magna in Gabaõ,ac perſecutus eſt eos
per viam aſcenſus Beth-horon, & percuſſit
11 vſq; Azéca & Maceda. ‡ Cumque fugerent
C filios Iſraël,& eſſent in deſcenſu Beth-horõ,
Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de
cælo vſq; ad Azéca: & mortui ſunt multo
plures lapidibus grandinis quàm quos gla-
12 dio percuſſerant filij Iſraël. ‡ Tunc locutus
eſt Ioſue Domino in die qua tradidit Amor-
rhæũ in conſpectu filiorũ Iſraël, dixitq́; co-
rã eis,‖Sol cõtra Gabaõ ne mouearis,& Lu- Iſa.28.f.21.
13 na contra vallem Aialon. ‡ Steteruntq́; Sol Eccl.46.a.5.
& Luna,donec vlciſceretur ſe gẽs de inimi-
cis ſuis. Nónne ſcriptũ eſt hoc in libro iuſto
rũ?Stetit itaq; ſol in medio cæli, & nõ feſti-
14 nauit occũbere ſpatio vnius diei.‡ Non fuit
anteà & poſtea tã longa dies,obediente Dño
15 voci hominis, & pugnante pro Iſraël. ‡ Re-
uerſusq́; eſt Ioſue cùm omni Iſraël in caſtra
16 Galgalæ.‡Fugerant enim quinq; reges, & ſe
17 abſcõderant in ſpelũca vrbis Maceda. ‡ Nũ-
D tiatũq́; eſt Ioſue quòd inuenti eſſent quinq;
reges latentes in ſpelunca ᵃvrbis Maceda, a.8.
18 Qui præcepit ſociis, & ait, Voluite ſaxa in-
gentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros indu-
19 ſtrios qui clauſos cuſtodiant:‡vos autẽ nolite
ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos
quoſque fugientium cædite: nec dimittatis
eos vrbium ſuarum intrare præſidia, quos
tradidit Dominus Deus in manus veſtras.
20 ‡Cæſis ergo aduerſariis plaga magna,& vſq;
ad internecionẽ penè conſumptis, hi qui Iſ-
raël effugere potuerũt, ingreſſi ſunt ciuita-
21 tes munitas. ‡Reuerſusq́; eſt omnis exercit⁹
ad Ioſue in Maceda, vbi tunc erãt caſtra, ſa-
ni,& integro numero:nullusq́; contra filios
Iſraël mutire auſus eſt. ‡ Præcepitq́; Ioſue,
22 dicẽs, Aperite os ſpelũcæ,& producite ad me
23 quinq; reges qui in ea latitant. ‡Feceruntq́;
miniſtri vt ſibi fuerat imperatum:& ᵃaddu- ᵃeduxerũt.
xerunt ad eum quinq; reges de ſpelunca,re- 32.
E gem Ieruſalem,regem Hebron, regem Ieri-
24 moth,regem Lachis,regem Eglon. ‡Cùmque
ᵇadducti eſſent ad eũ, vocauit omnes viros ᵇeductã 24.
Iſraël, & ait ad principes exercitus qui ſecũ
erant, Ite,& ponite pedes ſuper colla regum
iſtorũ. Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorũ
25 colla pedibus calcarent, ‡ rurſum ait ad eos,
Nolite timere, nec paueatis, confortamini
& eſtote robuſti: ſic enim faciet Dominus
B cunctis hoſtibus veſtris aduerſum quos di-
26 micatis. ‡ Percuſſitque Ioſue, & interfecit
eos,atq; ſuſpendit ſuper quinq; ſtipites:fue-
27 runtq́; ſuſpenſi vſque ad veſperum. ‡Cum-
que occumberet ſol, præcepit ſociis vt depo
nerẽt eos de patibulis. Qui depoſitos proie-
cerunt in ſpeluncam in qua latuerãt, & po-
ſuerũt ſuper os eius ſaxa ingentia, quæ per-
28 manent vſque in præſens. ‡Eodem die Ma-
cedam quoque cepit Ioſue, & percuſſit in
ore gladij, regemque illius interfecit, &
omnes habitatores eius: non dimiſit in ea
F ſaltẽ paruas reliquias. Fecitque regi Maceda
29 ſicut fecerat regi Iericho. ‡ Tranſiuit autem
cum omni Iſraël de Maceda in Lebna,& pu
30 gnabat contra eam:‡ quã tradidit Dominus
cum rege ſuo in manus Iſraël: percuſſeruntq́;
vrbem

vrbem in ore gladij, & omnes habitatores
eius: nō dimiſerunt in ea vllas reliquias. Fe-
Sup.6.c.21. ceruntq́; regi Lebna ‖ ſicut fecerāt regi Ieri-
cho. ‡De Lebna tranſiuit in Lachis cum o- 31
mni Iſraël: & exercitu per gyrum diſpoſito
oppugnabat eam. ‡ Traditque Dominus 32
Lachis in manus Iſraël, & cepit eam die alte
ro, atque percuſsit in ore gladij, omnemq́ue
animā quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.
‡Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, vt 33
auxiliaretur Lachis: quem percuſsit Ioſue
cum omni populo eius vſque ad interneciо
nem. ‡Tranſiuitque de Lachis in Eglon, & 34
circundedit, ‡ atque expugnauit eam in ea- 35
dem die: percuſsitque in ore gladij oēs ani-
mas quæ erant in ea iuxta omnia quæ fece-
rat Lachis. ‡ Aſcendit quoq; cū omni Iſraël 36
de Eglon in Hebron, & pugnauit contra eā:
‡cœpitque & percuſsit in ore gladij, regem 37
quoq; eius, & omnia oppida regionis illius,
vniuerſasq́; animas quæ in ea fuerant cō-
moratæ: non reliquit in ea vllas reliquias:
ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebrō, cun- G
cta quæ in ea reperit cōſumens gladio. ‡ In- 38
de reuerſus in Dabir, ‡cepit eam, atque va- 39
ſtauit: regem quoq; eius atque omnia per
circuitum oppida percuſsit in ore gladij: nō
dimiſit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat He
brō & Lebna & regibus earum, ſic fecit Da-
bir & regi illius. ‡Percuſsit itaq; Ioſue om- 40
nem terram mōtanam & meridianam atq;
campeſtrem, & Aſedoth cum regibus ſuis:
non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed omne
quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præce-
perat ei Dominus Deus Iſraël ‡ à Cadesbar- 41
ne vſque Gazā. Omnem terram Geſſen vſq;
Gabaon, ‡ vniuerſoſq́; reges & regiones eo- 42
rum vno impetu cepit atq; vaſtauit: Domi-
nus enim Deus Iſraël pugnauit pro eo. ‡re- 43
uerſuſq́; eſt cum omni Iſraël ad locum ca-
ſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, mi- 1
ſit ad Iobab regem Madon, & ad A
regem Semeron, atque ad regem
Achſaph: ‡ad reges quoque Aquilonis, qui 2
habitabant in montanis & in planis e cōtra
meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoq;
& regionibus Dor iuxta mare: ‡ Chananæū 3
quoq; ab oriente & occidēte, & Amorrhæū
atq; Hethæum ac Pherezæum & Iebuſæum
in montanis: Heuæum quoq; qui habitabat
ad radices Hermon in terra Maſpha. ‡Egreſ- 4
ſique ſunt omnes cum turmis ſuis, populus
multus nimis, ſicut arena quæ eſt in littore
maris, equi quoq; & currus immenſæ mul-
titudinis. ‡Conueneruntq́; omnes reges iſti 5
in vnum ad Aquas-merom, vt pugnarēt cō-
tra Iſraël. ‡ Dixitq́; Dominus ad Ioſue, Ne 6
timeas eos: cras enim hac eadem hora ego B
tradā omnes iſtos vulnerandos in conſpectu
Iſraël: equos eorū ſubneruabis, & curr⁹ igne
combures. ‡Venitque Ioſue, & omnis exer- 7
citus cum eo aduerſus illos ad Aquas-me-
rom ſubitò, & irruerunt ſuper eos, ‡ tradi- 8
ditque illos Dominus in manus Iſraël. Qui
percuſſerūt eos, & perſecuti ſunt vſq; ad Si-
donem magnā & Aquas-maſerephoth, cam-
pumq́; Maſphe, quieſt ad orientalem illius Ioſ.13.a.8
partem. Itaque percuſsit oēs, vt nullas dimit
9 teret ex eis reliquias: ‡fecitque ſicut præce-
perat ei Dominus, equos eorum ſubnerua-
10 uit, curruſque combuſsit igni. ‡ Reuerſuſq́;
ſtatim cepit Aſor: & regem eius percuſsit
gladio. Aſor enim antiquitus inter omnia
11 regna hæc principatum tenebat. ‡Percuſsit-
que omnes animas quæ ibidem morabantur:
nō dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſq;
C ad internecionē vniuerſa vaſtauit, ipſamq́;
12 vrbē ᵃperemit incendio. ‡ Et omnes per cir- ᵃ combuſſit s.
cuitum ciuitates, reges quoque earū cepit,
percuſsit atq; deleuit, ‖ ſicut præceperat ei Deut.7.a.2.
13 Moyſes famulus Domini. ‡Abſque vrbibus Nu.33.f.54
quæ erant in collibus & in tumulis ſitæ, cæ-
teras ſuccendit Iſraël: vnam tantùm Aſor
14 munitiſsimā flamma conſumpſit. ‡ Omnē-q;
prædam iſtarum vrbium ac iumenta diui-
ſerunt ſibi filij Iſraël, cunctis hominibus in-
15 terfectis. ‡Sicut præceperat Dominus Moyſi
ſeruo ſuo, ‖ ita præcepit Moyſes Ioſue, & ille Exo.34.b.11
vniuerſa compleuit: non prætermiſit de vniuer Deut.7.a.2.
ſis mandatis, nec vnum quidem verbū quod
16 iuſſerat Dominus Moyſi. ‡ Cepit itaque Io-
ſue omnem terram montanam & meridia-
nam: terramq́ue Geſſen, & planitiem, & oc-
cidentalem plagam, montemq́ue Iſraël, &
17 campeſtria eius: ‡ & partem montis quæ aſ-
D cendit Seir vſque Baal-gad per planitiem
Libani ſubter montem Hermon: omnes re-
18 ges eorū cepit, percuſsit & occidit. ‡ Multo
tempore pugnauit Ioſue contra reges iſtos.
19 ‡Non fuit ciuitas quæ ſe non tradéret fi-
liis Iſraël, præter Heuæum qui habitabat in
20 Gabaon: omnes enim bellando cepit. ‡Do-
mini enim ſententia fuerat, vt indurarentur
corda eorum, & pugnarent contra Iſraël, &
caderent: & non mererentur vllam clemen-
tiam, ac perirent, ſicut præceperat Dominus
21 Moyſi. ‡In illo tempore venit Ioſue, & in-
terfecit Enacim de montanis Hebron, &
Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda &
22 Iſraël, vrbeſq́; eorum deleuit. ‡Non reliquit
vllū de ſtirpe Enacim, in terra filiorū Iſraël:
abſq; ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in
23 quibus ſolùm relicti ſunt. ‡Cepit ergo Ioſue
omnem terram, ſicut locutus eſt Dominus
ad Moyſen, & tradidit eam in poſſeſsionem
filiis Iſraël ſecundum partes & tribus ſuas:
quieuitq́ue terra à prœliis.

CAP. XII.

1 HI ſunt reges quos percuſſerunt filij Iſ-
A raël, & poſſederunt terram eorū trās
Iordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon
vſque ad montem Hermon, & omnē orien-
2 talem plagam quæ reſpicit ſolitudinē. ‡ Se-
hon rex Amorrhæorum, qui habitauit in
Heſebon, dominatus eſt ab Aroer quæ ſita
eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ
partis in valle, dimidiæq́ue Galaad, vſque
ad torrentem Ieboc, qui eſt terminus filio-
3 rū Ammon. ‡& à ſolitudine vſque ad Mare-
Ceneroth contra orientem, & vſq; ad Mare-
deſerti, quod eſt mare ſalſiſsimum, ad ᵃ orië- ᵃ occidentalem.4.
talem plagam, per viam quæ ducit Bethſi-
B moth: & ab auſtrali parte, quæ ſubiacet Aſe-
4 doth, Phaſga. ‡Terminus Og regis Baſan, de

reliquijs Raphaim , qui habitauit in Aſta-
roth, & in Edrai, & dominatus eſt in monte
Hermon, & in Salecha, atq; in vniuerſa Ba-
ſan, vſq; ad terminos ‡ Geſſuri, & Machati, 5
terminū. 7 & dimidię partis Galaad: *terminos* Sehon
regis Heſebon. ‡Moyſes famulus Domini, & 6
filij Iſrael percuſſerunt eos, tradiditque ter-
ram eorum Moyſes in poſſeſsionem Rubeni-
tis, & Gaditis , & dimidiæ tribui Manaſſe.
Infr. 5. a. 20 ‡Hi ſunt reges terræ, quos percuſsit Ioſue & 7
filij Iſrael trans Iordanem ad occidentalem C
plagam, à Baal gad in campo Libani , vſque
*Libani. ad montem *cuius pars aſcendit in Seir: tra-
diditq; eam Ioſue in poſſeſsionem tribubus
Iſrael, ſingulis partes ſuas, ‡ tam in monta- 8
*Aſedoth 1. nis quàm in planis atq; campeſtribus. In *A-
ſeroth*, & in ſolitudine , ac in meridie He-
thæus fuit & Amorrhæus, Chananæus & Phe-
rezæus, Heuæus, & Iebuſæus. ‡ Rex Iericho 9
vn⁹: rex Hai, quæ eſt ex latere Beth-el, vnus: D
‡rex Ieruſalem vnus, rex Hebron vnus, ‡rex 10
Ierimoth vnus, rex Lachis vnus, ‡rex Eglon 11
vnus, rex Gazer vnus, ‡rex Dabir vnus, rex 12
Gader vnus, ‡ rex Herma vnus , rex Hered 13
vnus, ‡ rex Lebna vnus, rex Adullam vnus, 14
‡rex Maceda vnus , rex Beth-el vnus, ‡ rex 15
*Hepher. 1. Taphua vnus, rex *Opher* vnus, ‡rex Aphec 16
*Lasaron 1. vnus, rex *Saron* vnus, ‡ rex Madon vnus, 17
*Moron. 1. rex Aſor vnus, ‡ rex Semeron * vnus , rex 18
Acſaph vnus, ‡rex Thenac vnus, rex Maged- 19
do vnus, ‡rex Cedes vnus, rex Iachanā Car- 20
meli vnus, ‡rex Dor, & prouinciæ Dor vn⁹, 21
rex gentium Galgal vnus, ‡rex Therſa vnus: 22
omnes reges triginta vnus. 23

CAP. XIII.

IOſue ſenex prouectæq; ætatis erat, & di- 1
xit Domin⁹ ad eū, Senuiſti, & longæuus A
es, terraque latiſsima derelicta eſt, quæ nec-
dum ſorte diuiſa eſt: ‡omnis videlicet Gali- 2
læa, Philiſthijm, & vniuerſa Geſſuri. ‡A flu- 3
uio turbido qui irrigat Aegyptum , vſq; ad
terminos Accaron cōtra Aquilonem, terra-
Chanáan : quæ in quinque regulos Phili-
ſthijm diuiditur, Gazæos, & Azotios, Aſcalo-
nitas, Gethæos , & Accaronitas. ‡ Ad meri- 4
diem verò ſunt Heuæi, omnis terra-Chaná-
an , & Maara Sidoniorum vſque Apheca &
terminos Amorrhæi, ‡eiuſque confinia. Li- 5
bani quoque regio contra Orientem à Baal-
gad ſub monte Hermon , donec ingrediaris
Supr. 11. b. 8. Emath. ‡Omniū qui habitant in mōte à Li- 6
bano, vſq; ad Aquas-Maſerephoth, vniuer-
ſiq; Sidonij. Ego ſum qui delebo eos à facie
filiorum Iſraël. Veniat ergo in partē hære-
ditatis Iſrael ſicut præcepi tibi. ‡ Et nunc 7
diuide terram in poſſeſsionem nouem tribu-
bus, & dimidię tribui Manaſſe , ‡ cum qua 8
Ruben & Gad poſſederunt terrā, ‖ quā tra-
Nu. 32. f. 33 didit eis Moyſes famulus Domini trans flu-
Inf. 24. a. 4. enta Iordanis , ad orientalem plagam. ‡ Ab 9
Aroër quæ ſita eſt in ripa torrētis Arnon, & B
in vallis medio, vniuerſaq; campeſtria Me-
daba , vſque Dibon. ‡ & cunctas ciuitates 10
Sehon, regis Amorrhæi, qui regnauit in He-
ſebon vſque ad terminos filiorum Ammon.
‡ & Galaad , ac terminum Geſſuri & Ma- 11
chati, & omnem montem Hermon , & vni-

12 uerſam Baſan, vſque ad Salecha, ‡omne re-
gnū Og in Baſan , qui regnauit in Aſtaroth
& Edrai, ipſe fuit de reliquijs Raphaim: per-
13 cuſsitq; eos Moyſes, atque deleuit. ‡Nolue-
runtq; diſperdere filij Iſrael Geſſuri & Ma-
chati : & habitauerunt in medio Iſrael vſq;
14 in præſentem diem. ‡ ‖ Tribui autem Leui Nu. 18. c. 20
non dedit poſſeſsionem: ſed ſacrificia & vi-
ctimæ Domini Dei Iſrael , ipſa eſt eius hæ-
15 reditas , ſicut locutus eſt illi. ‡ Dedit ergo
Moyſes poſſeſsionem tribui filiorum Ruben
16 iuxta cognationes ſuas. ‡ Fuitque terminus
eorū ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis
C Arnon, & in valle eiuſdem torrentis media:
vniuerſam planitiem , quæ ducit Medaba
17 ‡ & Heſebon cūctoſq; viculos *earum* qui *.1
ſunt in campeſtribus. Dibon quoque, & Ba- *eius
18 moth baal, & oppidum Baalmeon. ‡& Ieſſa,
19 & Cedimoth, & Mephaath, ‡& Cariathaim,
& Sabama, & Sarathaſar in monte conual-
20 lis. ‡ Beth phogor & Aſedoth , Phaſga &
21 Beth-ieſimoth , ‡ & omnes vrbes cāpeſtres,
vniuerſaque regna Sehon regis Amorrhæi
qui regnauit in Heſebon, ‖ quem percuſsit Nu. 31. a. 4.
Moyſes cum principibus Madian: Heueum,
& Recem, & Sur, & Hur, & *Rebe* duces Se- Reba 1.
22 hon habitatores terræ. ‡ Et Balaam filium
Beor ariolum occiderunt filij Iſrael gladio
23 cum cæteris interfectis. ‡Factuſque eſt ter-
minus filiorum Rubē Iordanis fluuius. Hæc
eſt poſſeſsio Rubenitarum per cognationes
24 ſuas vrbium & viculorum. ‡Deditq; Moy-
ſes tribui Gad & filiis eius per cognationes
ſuas poſſeſsionem , cuius hæc diuiſio eſt.
25 ‡Terminus Iaſer, & omnes ciuitates Galaad,
& dimidiam partem terræ filiorū Ammon:
26 vſque ad Aroër quæ eſt contra Rabba . ‡ & Ramatis 1.
ab Heſebon vſque *Ramoth*, Maſphe & Be-
D tonim: & à Manáim vſque ad terminos Da-
27 bir. ‡in valle quoque Beth aram, & Beth-
nemra, & Socoth , & Saphon reliquam par-
tem regni Sehon regis Heſebon. huius quo-
que finis , Iordanis eſt vſq; ad extremā par-
tem maris Cenéreth trans Iordanē ad oriē-
28 talem plagam ‡ hæc eſt poſſeſsio filiorum
Gad per familias ſuas , ciuitates & villæ ea-
29 rum. ‡Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe , fi-
liiſque eius iuxta cognationes ſuas poſſeſsio-
30 nem, ‡cuius hoc principium eſt : à Manáim
vniuerſam Baſan , & cuncta regna Og regis
Baſan , omneſque vicos Iair qui ſunt in Ba-
31 ſan: ſexaginta oppida. ‡& dimidiam partem
Galaad, & Aſtaroth, & Edrai vrbes regni Og
in Baſan: filiis Machir, filij Manaſſe dimidiæ
parti filiorū Machir iuxta cognationes ſuas.
32 ‡Hanc poſſeſsionē diuiſit Moyſes in campe-
ſtribus Moab , trans Iordanem contra Ieri-
33 cho ad orientalē plagam. ‡ Tribui aūt Leui
non dedit poſſeſsionem: quoniam Dn̄s Deus
Iſrael ipſe eſt poſſeſsio eius, ‖ vt locutus eſt Nu. 18. c. 20
illi.

CAP. XIIII

1 HOc eſt quod poſſederūt filij Iſrael in
A terra Chanáan, quā dederunt eis Elea-
zar ſacerdos, & Ioſue filius Nū, & principes
2 familiarum per tribus Iſrael · ‡ ſorte omnia
diuidentes, ‖ ſicut præceperat Dn̄s in ma- Nu. 34. g. 54
nu Moyſi, nouē tribubus, & dimidiæ tribui.
‡Duabus

‡Duabus enim tribubus, & dimidiæ dederat 3
Moyſes trans Iordanē poſſeſsionē : abſq; Le-
uitis, qui nihil terræ acceperūt inter fratres
ſuos, ‡ ſed in eorum ſucceſſerūt locum filij 4
Ioſeph in duas diuiſi tribus, Manaſſe & E-
phraim: nec acceperunt Leuitæ aliā in terra B
partē, niſi vrbes ad habitandū, & ſuburbana
earū ad alenda iumēta & pecora ſua. ‡Sicut 5
præceperat Dñs Moyſi, ita fecerūt filij Iſraël,
& diuiſerūt terrā. ‡Acceſſerunt itaq; filij Iu- 6
da ad Ioſue in Galgala. locutuſq; eſt ad eū
Nu.14.d.24 Caleb filius Iephone Cenezæus, ‖Noſti quid
locutus ſit Dñs ad Moyſen hominem Dei de
me & te in Cades barne. ‡ Quadraginta an- 7
norū eram quādo miſit me Moyſes famulus
Domini de Cades-barne, vt cōſiderarē terrā,
nuntiauique ei quod mihi verū videbatur.
‡Fratres autē mei qui aſcenderāt mecū diſ- 8
ſoluerunt cor populi: & nihilominus ego ſe- C
Supr.14.a.3. cutus ſum Dominū Deū meū. ‡‖Iurauitque 9
Moyſes in die illo, dicens, Terra quā calcauit
pes tuus, erit poſſeſsio tua, & filiorū tuorum
in æternū: quia ſecutus es Dominum Deum
tuum. *meum*. ‡Conceſsit ergo Dominus vitā mi- 10
hi, ſicut pollicitus eſt vſq; in præſentē diem.
Quadraginta & quinq; anni ſunt ex quo lo-
cutus eſt Dominus verbū iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſraël per ſolitudinē: ho-
die octogintaquinque annorum ſum: ‡ſic va- 11
lens, vt eo valebam tempore quando ad ex- D
Eccl.46.b.11 plorandum miſſus ſum: ‖illius in me tem-
poris fortitudo vſque hodie perſeuerat, tam
ad bellandum, quàm ad gradiendum. ‡ Da 12
ergo mihi montem iſtum quem pollicitus
eſt Dominus te quoque audiente, in quo
Enacim ſunt, & vrbes magnæ atque munitæ:
ſi fortè ſit Dominus mecum, & potuero de-
lere eos: ſicut promiſit mihi. ‡Benedixitque 13
1.Mac.2.f.56. ei Ioſue: ‖& tradidit ei Hebron in poſſeſsio-
nem, ‡ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio 14
Iephone Cenezæo vſque in præſentem diē:
quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſraël.
‡Nomen Hebron antè vocabatur Cariath- 15
Arbe: Adā maximus ibi inter Enacim ſitus
eſt, & terra ceſſauit à prælijs.

CAP. XV.

IGitur ſors filiorū Iudæ per cognationes 1
Nu.34.a.3. ſuas iſta fuit. A termino Edom *vſq; ad* A
a.8. deſertum Sin contra meridiem, & vſque ad
extremam partem auſtralis plagæ. ‡initium 2
eius à ſummitate maris ſalſiſsimi, & à lingua
eius quæ reſpicit meridiem. ‡Egrediturque 3
contra aſcenſum ſcorpionis, & pertranſit in
Sina: aſcenditque in Cades-barne, & per-
uenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & cir-
cuiens Carcaa, ‡ atque inde pertranſiens in 4
Aſemona, & perueniēs ad torrentem Aegy-
pti: eruntque termini eius Mare magnum.
hic erit finis meridianæ plagæ. ‡ Ab oriente 5
vero erit initium mare ſalſiſsimum vſq; ad
extrema Iordanis & ea quæ reſpiciunt ad
Aquilonem à lingua maris vſque ad eundē
Iordanis fluuium. ‡ aſcenditque terminus 6
in Beth hagla, & tranſit ab Aquilone in B
Beth-araba: aſcendēs ad lapidem Boen filij
Ruben: ‡& tendens vſque ad terminos De- 7
bera de Valle-achor contra Aquilonē reſpi-
ciens Galgala, quæ eſt ex aduerſo Aſcen-
ſionis-adommim, ab auſtrali parte torrentis:
tranſitque aquas quæ vocantur Fons-ſolis:
8 & erunt exitus eius ad Fontem rogel. ‡ aſ-
cenditq; per *cōuallem* filij Ennom ex late- a vallem z.
re Iebuſæi ad meridiem, hæc eſt Ieruſalem:
& inde ſe erigēs ad verticem montis, qui eſt
cōtra Gehennom ad occidentem in ſummi-
9 tate Vallis-Raphaim contra Aquilonē. ‡per-
C tranſitq; à vertice montis vſque ad fontem
aquæ Nephtóa: & peruenit vſque ad vicos
montis Ephron: inclinaturque in Baala:
quæ eſt Cariath-iarim, id eſt, vrbs ſyluarum.
10 ‡& circuit de Baala contra occidentem, vſ-
que ad montem Seir: tranſitque iuxta la-
tus mōtis Iarim ad Aquilonem in Cheſlon:
& deſcendit in Beth-ſames, tranſitque in
11 Thamna. ‡& peruenit contra Aquilone par-
tis Accaron ex latere: inclinaturque Sechro-
na, & tranſit montem Baala: peruenitque in
Iebneel, & magni maris contra occidentem
12 fine concluditur. ‡ hi ſunt termini filiorum
Iuda per circuitum in cognationibus ſuis.
13 ‡Caleb vero filio Iephone dedit partem in
medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Do-
D minus: Cariath-Arbe patris Enac, ipſa eſt
14 Hebron. ‡Deleuitque ex ea Caleb tres filios Iudic.1.c.10
Enac, Seſai & Ahiman & Tholmai de ſtirpe
15 Enac. ‡ Atq; inde conſcendens venit ad ha-
bitatores Dabir quæ prius vocabatur Cari-
16 ath-ſépher, id eſt ciuitas literarum. ‡ Dixit-
que Caleb, Qui percuſſerit Cariath-ſépher,
& ceperit eā, dabo ei Axam filiam meā vxo-
17 rem. ‡ Cepitque eam Othoniel filius Cenez
frater Caleb iunior: deditque ei Axam filiā
18 ſuam vxorem. ‡ Quæ cum pergerent ſimul,
ſuaſa eſt à viro ſuo vt peteret à patre ſuo
agrum, ſuſpirauitq; vt ſedebat in aſino. Cui
19 Caleb, Quid habes, inquit? ‡ At illa reſpon-
dit, Da mihi benedictionem: terram auſtra-
lem & arentem dediſti mihi, iunge & irri-
E guam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſu-
20 perius & inferius. ‡ Hæc eſt poſſeſsio tribus
21 filiorum Iuda per cognationes ſuas. ‡Erant-
que ciuitates ab extremis partibus filiorum
Iuda iuxta terminos Edom à meridie: Cab-
22 ſeel & Eder & Iagur, ‡ & Cina & Dimona
23 & Adada, ‡ & Cedes & Aſor & Iethnam,
24 ‡Ziph & Telem & Baloth, ‡ Aſor noua &
25 Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor. ‡ Amam,
26 Sama, & Molada, ‡ & Aſergadda & Haſſe-
27 mon & Bethphelet. ‡ & Haſerſual & Ber-
28 ſabee & Baziothia ‡ & Baala & Iim & Eſem,
29 ‡& Eltholad & Ceſil & Harma, ‡ & Sice-
30 leg & Medemena & Senſenna, ‡ Lebaoth &
31 Selim & Aen & Remon. omnes ciuitates vi-
32 gintinouem, & villæ earum. ‡ In campe-
33 ſtribus verò: Eſtaol & Sarea & Aſena ‡& Za-
34 noe & Engannim & Taphúa & Enaim, ‡ &
35 Ierimoth & Adullam, Socho & Azeca ‡ &
36 Saráim & Adithàim & Gedera & Gedero-
37 thàim: vrbes quatuordecim, & villæ earum.
38 ‡Sanan & Hadaſſa & Magdal-gad, ‡ De-
39 lean & Maſepha & Iecthel, ‡ Lachis & Ba-
40 ſchath & Eglon, ‡ Chebbon & Leheman &
41 Cethlis ‡& Gideroth & Bethdagō & Naama
& Maceda: ciuitates ſedecim, & villæ earū.

‡Labana

‡Labana & Ether & Aſan, ‡ Iephta & Eſ- 42
na & Neſib, ‡ & Ceila & Achzib & Mareſa: 43
ciuitates nouem,& villæ earum. ‡ Accaron 44
cum vicis & villulis ſuis. ‡ Ab Accaron vſ- 45
que ad mare omnia quæ vergūt ad Azótum 46
& viculos eius. ‡ Azótus cum vicis & villu- 47
lis ſuis. Gaza cum vicis & villulis ſuis, vſque
ad torrētem-Aegypti,& mare-magnum ter-
minus eius. ‡ Et in mōte, Samir & Iether & 48
Socoth ‡ & Danna & Cariathſenna, hæc eſt, 49
Dabir: ‡ Anab & Iſtemo & Anim, ‡ Goſen 50
& Olon & Gilo: ciuitates vndecim & villæ 51
earum. ‡Arab & Ruma,& Eſaau, ‡& Ianum 52
& Beth-taphua & Apheca, ‡ Athmatha & 53
Cariatharbe, hæc eſt Hebron & Sior: ciuita- 54
tes nouem & villæ earum, ‡ Maon & Char- G
mel& Ziph & Iotha, ‡Iezrael & Iucadam & 55
Zanoe, ‡Accain, Gabaa & Thamna: ciuitates 56
decem & villæ earum, ‡Halhul,& Beth-ſur, 57
& Gedor, ‡Mareth,& Bethanoth,& Eltecō: 58
ciuitates ſex & villæ earum. ‡Cariath-Baal, 59
hæc eſt Cariath-iarim vrbs ſyluarū, & Areb 60
ba: ciuitates duæ & villæ earum. ‡In deſer- 61
to, Beth-araba, Meddin, & Sachacha ‡& Neb 62
ſan,& Ciuitas-ſalis,& Engaddi: ciuitates ſex
*Sūt ſimul & villæ earum. ‡*Iebuſæum autem habitorē 63
ciuitates quin- Ieruſalem non potuerunt filij Iuda delere:
decim. habitauitque Iebuſæus cum filiis Iuda in Ie-
ruſalem vſque in præſentem diem.

CAP. XVI.

CEcidit quoq; ſors filiorum Ioſeph ab 1
Iordane cōtra Iericho & aquas eius, ab A
oriente: ſolitudo quæ aſcendit de Iericho ad
montem Beth-el ‡ & egreditur de Beth el 2
Luzam: tranſitque terminū Archiatharoth.
‡& deſcendit ad occidentem iuxta terminū 3
Iephleti, vſq; ad terminos Beth-horon infe-
rioris,& Gazer: finiūturq; regiones eius ma-
ri-magno. ‡poſſederuntque filij Ioſeph Ma- 4
naſſes & Ephráim. ‡ Et factus eſt terminus 5
filiorum Ephráim per cognationes ſuas: & B
poſſeſsio eorum contra orientem Atharoth-
addar vſq; Beth-horon ſuperiorem. ‡Egre- 6
diunturque confinia in mare: Machmethath
verò Aquilonē reſpicit, & circuit terminos
cōtra orientē in Thanath-ſelo: & pertranſit C
ab oriente Ianoe: ‡ deſcenditq; de Ianne in 7
Ataroth & Naarátha: & peruenit in Iericho,
egrediturq; ad Iordanē. ‡De Taphúa pertran 8
ſit cōtra mare in Vallē-arundineti, ſuntque
egreſſus eius in mare ſalſiſsimum, hæc eſt
poſſeſsio tribus filiorum Ephráim per fami-
lias ſuas. ‡ Vrbeſque ſeparatæ ſunt filiis E- 9
phráim in medio poſſeſsionis filiorū Manaſ- D
ſe,& villæ earū. ‡ Et non interfecerunt filij 10
Ephráim Chananæū qui habitabat in Gazer:
habitauitq; Chananæus in medio Ephráim
vſque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

CEcidit autem ſors tribui Manaſſe (ipſe 1
enim eſt primogenitus Ioſeph) Machir A
primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit
vir pugnator, habuitque poſſeſsionem Ga-
Nu.26.d.29 laad & Baſan. ‡‖ & reliquis filiorum Manaſ- 2
ſe iuxta familias ſuas, filiis Abi-ézer,& filiis
Helec,& filiis Eſriel,& filiis Sechem,& filiis
Hepher, & filiis Semida. iſti ſunt filij Ma-
naſſe filij Ioſeph, mares, per cognationes
3 ſuas. ‡‖ Salphaad vero filio Hepher filij Ga- Nu.27.a.1.
laad filij Machir filij Manaſſe nō erāt filij, ſed 36.a.2.
folæ filiæ: quarū iſta ſunt nomina, Maala &
4 Noa,& Hegla & Melcha & Therſa. ‡ Vene-
runtq; in cōſpectu Eleazari ſacerdotis & Io
ſue filij Nun, & principū, dicētes, Dn̄s præ-
cepit per manū Moyſi, vt daretur nobis poſ-
ſeſsio in medio fratrū noſtrorum. Deditque
B eis iuxta imperiū Domini poſſeſsionem in
5 medio fratrū patris earum. ‡ Et ceciderunt
funiculi Manaſſe, decem, abſq; terra Galaad
6 & Baſan trans Iordanem. ‡ Filiæ enim Ma-
naſſe poſſederunt hæreditatē in medio filio-
rum eius. ‡ Terra autem Galaad cecidit in
ſortem filiorum Manaſſe qui reliqui erant.
7 ‡Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer, Mach-
mathath, quæ reſpicit Sichem: & egreditur
ad dextram iuxta habitatores Fontis-Ta-
8 phúe. ‡ Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat
terra Taphúe, quæ eſt iuxta terminos Manaſ-
9 ſe filiorū Ephráim. ‡Deſcenditque terminus
Vallis-arūdineti in meridiē torrētis ciuitatū
Ephráim, quæ in medio ſunt vrbiū Manaſſes
terminus Manaſſe ab Aquilone torrentis, &
10 exitus eius pergit ad mare: ‡ ita vt poſſeſsio
Ephráim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone Ma-
naſſe,& vtranq; claudat mare,& coniungan-
C tur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, & in tribu
11 Iſſachar ab oriente. ‡Fuitque hæreditas Ma-
naſſe in Iſſachar & in Aſer, Beth-ſan & vi-
culi ei⁹, & Ieblaá cū viculis ſuis,& habitato-
res Dor cum oppidis ſuis: habitatores quoq;
Endor cum viculis ſuis: ſimiliterque habita-
tores Tenac cum viculis ſuis, & habitatores
Mageddo cum viculis ſuis,& tertia pars vr-
12 bis Nopheth. ‡ Nec potuerunt filij Manaſſe
has ciuitates ſubuertere, ſed cœpit Chana-
13 næus habitare in terra ipſa. ‡Poſtquam au-
tem conualuerunt filij Iſraēl, ſubiecerunt
Chananæos, & fecerunt ſibi tributarios, nec
14 interfecerunt eos. ‡ Locutique ſunt filij Io-
ſeph ad Ioſue,& dixerūt, Quare dediſti mihi
poſſeſsionem ſortis & funiculi vnius, cum
ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi
15 Dominus? ‡ Ad quos Ioſue ait, Si populus
D multus es, aſcende in ſyluam,& ſuccīde tibi
ſpatia in terra Pherezæi & Raphaim: quia
anguſta eſt tibi poſſeſsio montis Ephráim.
16 ‡Cui reſpōderunt filij Ioſeph, Non poteri-
mus ad montana conſcendere, cùm ferreis
curribus vtantur Chananæi qui habitant in
terra cāpeſtri, in qua ſitæ ſunt Beth-ſan cum
viculis ſuis, & Iezrael mediā poſsidens val-
17 lem. ‡ Dixitque Ioſue ad domum Ioſeph,
Ephráim & Manaſſe, Populus multus es, &
magnæ fortitudinis, non habebis ſortē vnā,
18 ‡ſed tranſibis ad montem, & ſuccīdes tibi,
atque purgabis ad habitandum ſpatia: & po-
teris vltra procedere cùm ſubuerteris Cha-
nanæum, quē dicis ferreos habere currus,&
eſſe fortiſsimum.

CAP. XVIII.

1 COngregatiq; ſunt omnes filij Iſraēl in
A Silo, ibique fixerunt tabernaculum te-
a ſtimonij,& fuit eis terra ſubiecta. ‡ Reman-
ſerunt autem filiorum Iſraēl ſeptem tribus,
quæ

quæ necdum acceperant poſſeſsiones ſuas.
‡ Ad quos Ioſue ait, Vſquequo marcetis ig- 3
nauia, & nõ intratis ad poſſidendã terrã, quã
Dominus Deus patrũ veſtrorũ dedit vobis?
‡ Eligite de ſingulis tribubus ternos viros: 4
vt mittam eos & pergant atq; circumeant
*terminũ.* terrã, & deſcribãt eam iuxta *numerũ* vniuſ-
cuiuſq; multitudinis: referantq; ad me quod
deſcripſerint. ‡ Diuidite vobis terrã in ſep- 5
tem partes: Iudas ſit in terminis ſuis ab au-
ſtrali plaga, & domus Ioſeph ab Aquilone:
‡ mediã inter hos terrã in ſeptẽ partes deſcri 6
bite: & huc venietis ad me, vt coram Dño
Deo veſtro mittam vobis hîc ſortẽ: ‡ quia 7
nõ eſt inter vos pars Leuitarũ, ſed ſacerdo-
tium Domini eſt eorũ hæreditas. Gad autẽ
& Rubẽ, & dimidia tribus Manaſſe iam acce
perant poſſeſsiones ſuas trans Iordanem ad
orientalẽ plagam: quas dedit eis Moyſes fa-
mulus Domini. ‡ Cumq; ſurrexiſſent viri, 8
vt pergerent ad deſcribendã terrã, præcepit B
eis Ioſue, dicens, Circuite terrã, & deſcribi-
te eam, ac reuertimini ad me: vt hîc coram
Dño, in Silo mittam vobis ſortem. ‡ Itaque 9
perrexerunt: & luſtrantes eam, in ſeptẽ par-
tes diuiſerunt, ſcribentes in volumine. Re-
uerſique ſunt ad Ioſue in caſtra Silo. ‡ Qui 10
miſit ſortes corã Domino in Silo, diuiſitque
terrã filiis Iſraël in ſeptẽ partes. ‡ Et aſcendit 11
ſors prima filiorum Ben-iamin per familias
ſuas, vt poſſiderent terrã inter filios Iuda &
filios Ioſeph. ‡ Fuitq; terminus eorũ contra 12
Aquilonem à Iordane: pergens iuxta latus
Iericho ſeptentrionalis plagæ, & inde cõtra
occidentem ad montana conſcendens, & per-
ueniens ad ſolitudinem Beth-auen, ‡ atque 13
pertranſiens iuxta Luzam ad meridiem, ipſa
eſt Beth-el, deſcenditq; in Ataroth-addar in
montẽ qui eſt ad meridiem Beth-horon in-
ferioris: ‡ Et inclinatur circuiens cõtra ma- 14
re ad meridiẽ montis qui reſpicit Beth-horõ C
cõtra Africum: ſuntque exitus eius in Ca-
riath-báal, quę vocatur & Cariath-iarim, vr-
bem filiorũ Iuda. hæc eſt plaga cõtra mare,
*& 4.* *ad occidentẽ. ‡ A meridie aũt ex parte Ca- 15
riath-iarim egreditur termin* cõtra mare,
& peruenit vſq; ad fontem aquarum Neph-
thoa. ‡ Deſcenditq; in partẽ montis qui reſpi- 16
cit Vallem-filiorũ-Ennom: & eſt cõtra ſep-
tentrionalẽ plagam in extrema parte Vallis-
raphaim. Deſcenditq; in Gehennom (id eſt
Vallis-Ennom) iuxta latus Iebuſæi ad Au-
ſtrum: & peruenit ad Fontem-rogel, ‡ tran- 17
ſiens ad Aquilonẽ, & egrediens ad Enſémes,
id eſt fontẽ ſolis: ‡ & pertranſit vſq; ad tumu- 18
los qui ſunt è regione Aſcenſus-adommim:
deſcenditq; Aben-Boen, id eſt lapidem Boen
filij Ruben. & pertranſit ex latere Aquilonis
ad campeſtria: deſcenditque in planitiem,
‡ & prætergreditur cõtra Aquilonem Beth- 19
hagla: ſuntque exitus eius contra linguam
maris ſalſiſsimi ab Aquilone in fine Iordanis
ad auſtralem plagam: ‡ qui eſt terminus il- 20
lius ab oriente. hæc eſt poſſeſsio filiorũ Ben- D
iamin per terminos ſuos in circuitu, & fa-
milias ſuas. ‡ Fueruntq; ciuitates eius, Ieri- 21
cho & Beth-hagla & Vallis-caſis, ‡ Beth-ara- 22
23 ba & Samaráim & Beth-el ‡ & Auim & A-
24 phara & Ophera, ‡ Villa-hemona & Ophni
& Gábee: ciuitates duodecim, & villæ earũ.
25 ‡ Gabaon & Rama & Beroth ‡ & Meſphe,
26 & Caphara & Amoſa ‡ & Recẽ, Iarephel &
27 Tharela ‡ & Sela, Eleph & Iebus, quę eſt Ie-
28 ruſalem, Gabaath & Cariath: ciuitates qua-
tuordecim, & villæ earũ. * Hæc eſt poſſeſsio *Fueruntq; omnes ciuitates viginti ſex.*
filiorum Ben-iamin iuxta familias ſuas.

CAP. XIX.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorũ Simeõ
2 per cognatiões ſuas: ‡ fuitq; hæreditas
A eorum in medio poſſeſsionis filiorum Iudæ
3 Ber-ſabee & Sabee & Molada ‡ & Haſer-
4 ſual, Bala & Aſem ‡ & Eltholad, Bethul &
5 Harma ‡ & Siceleg & Beth-marchaboth &
6 Haſer-ſuſa ‡ & Beth-lebaoth & Sarohen: ci-
7 uitates tredecim, & villæ earũ. ‡ Ain & Rẽ-
8 mon & Athar & Aſan: ciuitates quatuor, &
villæ earũ. ‡ omnes viculi per circuitũ vrbiũ
iſtarum vſq; ad Baalath, Beer, Ramath con-
tra auſtralem plagam*. Hæc eſt hæreditas fi- *Fueruntq;
liorũ Simeon iuxta cognationes ſuas, ‡ in omnes ciui
9 poſſeſsione & funiculo filiorũ Iudæ: quia ma tates decẽ
ior erat. & idcirco filij Simeõ poſſederunt in & ſeptem.
10 medio hæreditatis eorum. ‡ Ceciditque ſors
tertia filiorũ Zabulon per cognationes ſuas:
& factus eſt terminus poſſeſsionis eorũ vſq;
11 Sarid. ‡ Aſcenditq; de mari & *Medalaa*, & *Merala* ſ.
peruenit in Debbaſeth: vſque ad torrentem,
12 qui eſt contra Ieconam. ‡ Et reuertitur de
Sarid contra orientem in finem Ceſeleth-
Thabor: & egreditur ad Dabéreth, aſcendit-
13 que cõtra Iaphie. ‡ Et inde pertranſit vſque
B ad orientalẽ plagam Geth-hepher & Taca-
ſin: & egreditur in Remmõ, Amthar & Noa.
14 ‡ Et circuit ad Aquilonẽ Hanathon: ſuntque
15 egreſſus eius Vallis-Iephtahel, ‡ & Cateth
& Naalol & Semeron & Iedala & Beth-lé-
hem: ciuitates duodecim, & villæ earum.
16 ‡ Hæc eſt hæreditas tribus filiorum Zabulon
per cognationes ſuas, vrbes & viculi earum.
17 ‡ Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per cogna-
18 tiones ſuas: ‡ fuitq; eius hæreditas Iezrael &
19 Caſaloth & Sunẽ ‡ & Hapharáim & Seon &
20 Anaharath ‡ & Rabboth & Ceſion, Abes.
21 ‡ & Rameth & En-gannim & Enhadda &
22 Beth-pheſes. ‡ Et peruenit terminus eius vſ-
que Thabor & Seheſima & Bethſémes: eruntq;
que exitus eius Iordanis: ciuitates ſedecim,
23 & villæ earũ. ‡ Hæc eſt poſſeſsio filiorũ Iſſa-
char per cognationes ſuas: vrbes, & viculi
24 earũ. ‡ Ceciditq; ſors quinta tribui filiorum
25 Aſer per cognationes ſuas: ‡ fuitq; terminus
eorum Halcath & Chali & Beten & Axaph.
26 ‡ & Elmélech & Amaad & Meſſal: & perue-
nit vſq; ad Carmelũ maris & Sihor & La-
27 banath. ‡ Ac reuertitur cõtra orientẽ Beth-
dagon: & pertranſit vſq; Zabulõ & Vallem-
Iephthaël contra Aquilonẽ in Bethémec &
28 Nehiel. Egrediturque ad Leuam Cabul. ‡ &
C Abran & Rohob & Hamõ & Cana, vſque ad
29 Sidonem magnã: ‡ reuertiturque in Horma
vſq; ad ciuitatẽ munitiſsimã Tyrũ, & vſque
Hoſa, eruntq; exitus eius in mare de funicu-
30 lo Achziba: ‡ & Amma & Aphec & Ro-
hob: ciuitates vigintiduæ, & villæ earum.
‡ Hæc

‡Hæc eſt poſſeſsio filiorũ Aſer per cognatio- 31
nes ſuas, vrbesq́ue & viculi earum. ‡ Filio- 32
rum Nephthali ſexta ſors cecidit per fami-
lias ſuas: ‡ & cœpit terminus de Heleph, & 33
Elon in Saananim & Adami, quæ eſt Neceb,
& Iebnael vſque Lecum: & egreſſus eorum D
vſq; ad Iordanem, ‡ reuertiturq; terminus 34
contra occidentem in Azanoth Thabor, atq;
inde egreditur in Hucuca, & pertrãſit in Za-
bulon contra meridiem, & in Aſer contra
occidentem, & in Iuda ad Iordanem contra
ortum ſolis, ‡ ciuitates munitiſsimæ, Aſſe- 35
dim, Ser & Emath & Reccath & Cenéreth.
‡ & Edema & Arama, Aſor, ‡ & Cedes & E- 36
drai, En-haſor ‡ Ieron & Magdalel, Horem 37
& Beth anath & Beth-ſameſ: ciuitates decẽ 38
& nouem, & villæ earum. ‡ Hæc eſt poſſeſ- 39
ſio tribus filiorum Nephthali per cognatio-
nes ſuas, vrbes & viculi earum. ‡ Tribui fi- 40
liorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors
ſeptima: ‡ & fuit terminus poſſeſsionis eius 41
Saraa & Eſthaol & Hir-ſémes, id eſt ciuitas D
ſolis. ‡ Selebin & Aialon & Iethela, ‡ Elon 42
& Themna & Acron, ‡ Elthece, Gebbethon 43
& Balaath ‡ & Iud & Bane & Barac & Geth- 44
remmon ‡ & Meiarcon & Arecon, cũ ter- 45
mino qui reſpicit Ioppen, ‡ & ipſo fine cõ- 46
cluditur. Aſcenderuntq; filij Dan, & pugna- 47
uerunt contra Leſem, ceperuntque eam: &
percuſſerunt eam in ore gladij, & poſſede-
runt, & habitauerunt in ea, vocantes nomen
eius Leſem-Dan, ex nomine Dan patris ſui.
‡ Hæc eſt poſſeſsio tribus filiorum Dan, per 48
cognationes ſuas, vrbes & viculi earum.
‡Cumq; compleſſet ſorte diuidere terrã ſin- 49
gulis per tribus ſuas, dederũt filij Iſraël poſ-
ſeſsionẽ Ioſue filio Nun in medio ſui, ‡ iux- 50
ta præceptum Domini, vrbem quam poſtu-
lauit, Thamnath-Saraa in monte Ephráim:
& ædificauit ciuitatem, habitauitque in ea.
‡ Hæ ſunt poſſeſsiones quas ſorte diuiſerunt 51
Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nun, & prin
cipes familiarum, ac tribuũ filiorum Iſraël,
in Silo, coram Domino ad oſtium taberna-
culi teſtimonij, partitiq; ſunt terram.

CAP. XX.

ET locutus eſt Dñs ad Ioſue, dicens, Lo- 1
quere filiis Iſraël, & dic eis, ‡ Separate 2
vrbes fugitiuorum, ‖ de quibus locutus ſum A
ad vos per manum Moyſi, ‡ vt confugiat ad 3 Num.35.b.9 Deut.19.a.2
eas quicunq; animam percuſſerit neſcius: &
poſsit euadere iram proximi qui vltor eſt
ſanguinis, ‡ cùm ad vnam harum cõfugerit 4
ciuitatũ: ſtabitque ante portam ciuitatis, &
loquetur ſenioribus vrbis illius ea, quæ ſe
cõprobent innocentẽ: ſicq; ſuſcipient eum,
& dabunt ei locum ad habitandũ. ‡ Cumq; 5
vltor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non B
tradent in manus eius: quia ignorãs percuſ-
ſit proximũ eius, nec ante biduũ triduũmve
eius probatur inimicus. ‡ Et habitabit in ci- 6
uitate illa, donec ſtet ante iudicium cauſam
reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos ma-
gnus qui fuerit in illo tempore: tunc reuer C
tetur homicida, & ingredietur ciuitatem &
domũ ſuam de qua fugerat. ‡ Decreueruntq; 7
Cedes in Galilæa montis Nephthali, & Sichẽ
in mõte Ephráim, & Cariath-Arbe, ipſa eſt
8 Hebrõ in mõte Iuda. ‡ Et trans Iordanẽ con
tra orientalẽ plagam Iericho, ‖ ſtatuerũt Bo- Deu.4.g.43
ſor, quæ ſita eſt in cãpeſtri ſolitudine de tri- Ioſu.20.b.8
bu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu
D Gad, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe.
9 ‡ Hæ ciuitates conſtitutæ ſunt cunctis filiis
Iſraël, & aduenis qui habitabãt inter eos: vt
fugeret ad eas qui animã neſcius percuſsiſ-
ſet, & nõ moreretur in manu proximi, effu-
ſum ſanguinẽ vindicare cupiẽtis, donec ſta-
ret ante populũ expoſiturus cauſam ſuam.

CAP. XXI.

1 ACceſſeruntq; principes familiarũ Leui
A ad Eleazarũ ſacerdotem, & Ioſue filiũ
Nun, & ad duces cognationum per ſingulas
2 tribus filiorũ Iſraël: ‡ locutique ſunt ad eos
in Silo terræ Chanáan, atq; dixerunt, ‖ Dñs Num.35.a.8
precepit per manum Moyſi, vt darentur no-
bis vrbes ad habitandum, & ſuburbana ea-
3 rum ad alenda iumenta. ‡ Dederuntque filij
Iſraël de poſſeſsionibus ſuis iuxta imperiũ
4 Dñi, ciuitates & ſuburbana earum. ‡ Egreſ-
ſaque eſt ſors in familiam Caath filiorũ Aa-
rõ ſacerdotis de tribu Iuda & Simeõ & Bẽ-
5 iamin, ciuitates tredecim: ‡ Et reliquis filio-
rum Caath, id eſt Leuitis qui ſuperfuerant,
de tribubus Ephráim, & Dã, & dimidia tri-
6 bu Manaſſe, ciuitates decem. ‡ Porrò filiis
Gerſon egreſſa eſt ſors vt acciperẽt de tribu-
bus Iſſachar & Aſer & Nephthali, dimidiaq;
tribu Manaſſe in Baſan ciuitates numero tre
7 decim. ‡ Et filiis Merari per cognatiões ſuas
de tribubus Rubẽ & Gad & Zabulon vrbes
8 duodecim. ‡ Dederuntque filij Iſraël Leuitis
ciuitates & ſuburbana earum, ſicut præcepit
B Dominus per manũ Moyſi, ſingulis ſorte tri-
9 buentes. ‡ De tribubus filiorum Iuda & Si-
meõ dedit Ioſue ciuitates: ‖ quarũ iſta ſunt 1.Par.6.e.2.
10 nomina, ‡ filiis Aarõ per familias Caath Le-
uitici generis (prima enim ſors illis egreſſa
11 eſt) ‡ Cariath-Arbe patris Enac, quæ vocatur
Hebron, in mõte Iuda, & ſuburbana eius per
12 circuitũ. ‡ ‖ Agros verò, & villas eiꝰ dederat Sup.14.d.26
13 Caleb filio Iéphone ad poſsidendũ. ‡ Dedit
ergo filiis Aaron ſacerdotis Hebron confu-
gij ciuitatem, ac ſuburbana eius: & Lobnam
14 cum ſuburbanis ſuis: ‡ & Iether & Eſtemo,
15 ‡ & Holon & Dabir, ‡ & Ain, & Ieta, &
16 Bethſames cum ſuburbanis ſuis: ciuitates
nouem de tribubus, vt dictum eſt, duabus.
17 ‡ De tribu autẽ filiorũ Ben-iamin, Gabaon
18 & Gabae ‡ & Anatoth & Almõ, cum ſubur-
19 banis ſuis: ciuitates quatuor. ‡ Omnes ſimul
ciuitates filiorũ Aaron ſacerdotis tredecim,
20 cum ſuburbanis ſuis. ‡ Reliquis verò per fa-
milias filiorum Caath Leuitici generis hæc
21 eſt data poſſeſsio. ‡ De tribu Ephráim vrbes
confugij Sichem cũ ſuburbanis ſuis in mõ-
22 te Ephráim, & Gazer ‡ & Cibſáim & Beth-
C horõ, cũ ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.
23 ‡ De tribu quoque Dan: Eltheco & Gaba-
24 thon ‡ & Aialon & Geth-remmõ, cum ſub-
25 urbanis ſuis: ciuitates quatuor. ‡ Porrò de di
midia tribu Manaſſe, Thanach & Geth-rem-
mon, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates duæ.
26 ‡ Omnes ciuitates decem, & ſuburbana ea-
rum

rum, darę ſunt filiis Caath inferioris gradus.
‡Filiis quoq; Gerſon Leuitici generis dedit 27
de dimidia tribu Manaſſe cõfugij ciuitates,
Gaulon in Baſan, & Boſran, cum ſuburbanis
ſuis: ciuitates duas. ‡ Porrò de tribu Iſſa- 28
char: Ceſion, & Dabereth, ‡& Iaramoth, & 29
En-gannim, cum ſuburbanis ſuis: ciuitates
quatuor. ‡De tribu autẽ Aſer, Maſal & Ab- 30
don, ‡& Helcath, & Rohob, cum ſuburbanis 31
ſuis: ciuitates quatuor. ‡ De tribu quoque 32
Nephthali ciuitates cõfugij. Cedes in Gali-
laa, & Hammoth-dor, & Carthan, cũ ſub-
urbanis ſuis: ciuitates tres. ‡Oẽs vrbes fa- 33
miliarũ Gerſon, tredecim, cum ſuburbanis
ſuis. ‡Filiis autem Merari Leuitis inferioris 34
gradus per familias ſuas data eſt de tribu Za
bulõ, Iecnam & Cartha ‡& Damna & Naa- 35
lol, ciuitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.
‡De tribu Gad ciuitates confugij, Ramoth 36
in Galaad, & Manáim & Heſebõ & Iazer: ci- D
uitates quatuor cũ ſuburbanis ſuis. ‡De tri- 37
bu Ruben vltra Iordanẽ cõtra Iericho ci-
uitates refugij, Boſor in ſolitudine, Miſor &
Iaſer & Iethſon & Mephaath: ciuitates qua-
tuor cũ ſuburbanis ſuis. ‡ Oẽs vrbes filiorũ 38
Merari p familias, & cognationes ſuas duo-
decim. ‡Itaq; ciuitates vniuerſæ Leuitarum 39
in medio poſſeſsionis filiorũ Iſrael fuerunt
quadragintaocto ‡cũ ſuburbanis ſuis, ſingu- 40
læ per familias diſtributæ. ‡ Deditque Dñs 41
Deus Iſraeli omnẽ terrã, quã traditurum ſe
patribus eorũ iurauerat: & poſſederunt illã,
atq; habitauerunt in ea. ‡Dataque eſt ab eo 42
pax in omnes per circuitũ nationes: nullus-
que eis hoſtiũ reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti
in eorũ ditionẽ redacti ſunt, ‡Ne vnũ qui- 43
dem verbũ, quod illis pręſtiturũ ſe eſſe pro-
miſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt
omnia.

CAP. XXII.

EOdẽ tẽpore vocauit Ioſue Rubenitas, 1
& Gaditas, & dimidiam tribũ Manaſſe: A
‡dixitq; ad eos, Feciſtis omnia quæ pręcepit 2
vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoq; E
in omnibus obediſtis, ‡nec reliquiſtis fratres 3
veſtros longo tẽpore, vſq; in præſentẽ diem,
cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.
‡Quia igitur dedit Dñs Deus veſter fratri- 4
bus veſtris quietẽ & pacem, ſicut pollicitus
eſt: reuertimini, & ite in tabernacula veſtra,
Nu.32.e.31. & in terrã poſſeſsionis, ‖ quã tradidit vobis
Sup.12.b.8. Moyſes famulus Dñi trãs Iordanẽ, ‡ita dun- 5
taxat, vt cuſtodiatis attentè, & opere com-
pleatis mandatũ & legẽ quã præcepit vobis
Moyſes famulus Domini, vt diligatis Domi
num Deũ veſtrũ, & ambuletis in omnibus
viis eius, & obſeruetis mãdata illius, adhæ-
reatisq; ei, ac ſeruiatis in omni corde & in
omni anima veſtra. ‡ Benedixitq; eis Ioſue, 6
& dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in taberna- B
cula ſua. ‡Dimidiæ autẽ tribui Manaſſe poſ- 7
ſeſsionẽ Moyſes dederat in Baſan: & idcirco
mediæ quæ ſuperfuit, dedit Ioſue ſortẽ inter
cæteros fratres ſuos trans Iordanẽ ad occi-
dentalẽ plagã. Cumq; dimitteret eos in ta-
bernacula ſua, & benedixiſſet eis, ‡dixit ad 8
eos, In multa ſubſtãtia atq; diuitiis reuer- F
timini ad ſedes veſtras, cũ argento & auro,

ære ac ferro, & veſte multiplici: diuidite
9 prædã hoſtiũ cum fratribus veſtris. ‡Reuer-
ſiq; ſunt, & abierũt filij Ruben, & filij Gad,
& dimidia tribus Manaſſe, à filiis Iſrael de
Silo, quæ ſita eſt in Chanáan, vt intrarẽt Ga-
laad terrã poſſeſsionis ſuæ, quã obtinuerant
iuxta imperium Domini in manu Moyſi.
10 ‡Cumq; veniſſent ad tumulos Iordanis, in
C terrã Chanáan, ædificauerũt iuxta Iordanẽ
11 altare infinitæ magnitudinis. ‡ Quod cum
audiſſent filij Iſrael, & ad eos certi nuntij
detuliſſent ædificaſſe filios Rubẽ, & Gad, &
dimidiæ tribus Manaſſe altare in terra-Cha-
náan, ſuper Iordanis tumulos, contra filios
12 Iſrael: ‡cõuenerunt oẽs in Silo, vt aſcende-
13 rent & dimicarẽt cõtra eos. ‡Et interim mi-
ſerũt ad illos in terrã Galaad Phinees filiũ
14 Eleazari ᵃſacerdotẽᵃ, ‡& decẽ principes cum ᵃſacerdotis &.
15 eo, ſingulos de ſingulis tribubus. ‡ Qui ve-
nerũt ad filios Rubẽ, & Gad, & dimidiæ tri-
bus Manaſſe in terrã Galaad, dixeruntq; ad
16 eos, ‡Hæc mandat omnis populus Dñi, Quæ
eſt iſta tranſgreſsio? Cur reliquiſtis Dominum
Deum Iſrael, ædificãtes altare ſacrilegũ, & à
17 cultu illius recedẽtes? ‡An parum vobis eſt
D quod ‖peccaſtis in Beel-phegor, & vſque in Nu.25.a.4.
præſentẽ diem macula huius ſceleris in vo- e nobis &.
bisᵉ permanet, multiq; de populo corruerũt?
18 ‡Et vos hodie reliquiſtis Dominum, & cras
19 in vniuerſum Iſrael ira eiᵘ deſæuiet. ‡Quòd
ſi putatis immũdam eſſe terram poſſeſsionis
veſtræ, tranſite ad terram in qua tabernacu
lum Domini eſt, & habitate inter nos: tantũ
vt à Domino, & à noſtro cõſortio non rece-
datis, ædificato altari præter altare Domini
20 Dei noſtri. ‡‖Nónne Achan filius Zare præ Sup.7.a.a.
teriit mandatum Domini, & ſuper omnem
populũ Iſrael ira eius incubuit? Et ille erat
vnus homo, atque vtinam ſolus periiſſet in
21 ſcelere ſuo. ‡Reſponderuntque filij Ruben,
& Gad, & dimidia tribus Manaſſe princip-
22 bus legationis Iſrael, ‡Fortiſsimᵘ Deus Do-
minus*, ipſe nouit, & Iſrael ſimul intelliget: *fortiſsimus Deus Dominus
ſi præuaricationis animo hoc altare cõſtru-
ximus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in
23 præſenti. ‡ Et ſi ea mente fecimus vt holo- 4.
cauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas
ſuper eo imponeremus, ipſe quærat & iudi-
24 cet. ‡& non ea magis cogitatione atque tra-
ctatu, vt diceremus, Cras dicent filij veſtri
filiis noſtris, Quid vobis & Domino Deo
25 Iſrael? ‡terminũ poſuit Dominus inter nos
& vos ô filij Ruben, & filij Gad Iordanem
fluuium: & idcirco partem non habetis in
Domino. Et per hanc occaſionem auertent
filij veſtri filios noſtros à timore Domini.
26 Putauimus itaq; melius, ‡ & diximus, Ex-
truamus nobis altare, non in holocauſta,
27 neque ad victimas offerendas, ‡ ſed in teſti-
monium inter nos & vos, & ſobolem no-
ſtram veſtramq; progeniẽ, vt ſeruiamus Do
mino, & iuris noſtri ſit offerre & holocau-
ſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & nequa-
quam dicãt cras filij veſtri filiis noſtris, Non
28 eſt vobis pars in Domino. ‡ Quod ſi volue-
rint dicere, reſpondebunt eis, Ecce altare
Domini quod fecerunt patres noſtri, non in
holo-

holocauſta, neq; lo ſacrificium, ſed in teſti-
monium noſtrũ ac veſtrum. ‡Abſit à nobis 29
hoc ſcelus, vt recedamus à Domioo, & eius
veſtigia relinquamus extructo altari ad ho-
locauſta, & ſacrificia, & victimas offerendas,
prçter altare Domini Dei noſtri quod extru
ctum eſt ante tabernaculum eius. ‡ Quibus 30
auditis, Phinees ſacerdos, & principes legá-
tionis Iſraël, qui erant cũ eo, placati ſunt: &
verba filiorũ Ruben, & Gad, & dimidiæ tri-
bus Manaſſe, libẽtiſsimè ſuſceperũt. ‡Dixit- 31
que Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos, G
Nũc ſcimus quòd nobiſcũ ſit Domin[9], quo-
niã alieni eſtis à præuaricatione hac, & libe-
raſtis filios Iſraël de manu Domini. ‡Reuer- 32
ſusq; eſt cũ principibus à filiis Ruben & Gad
a in terram 3. de terra Galaad, [a]finium[a] Chanáan ad filios
Iſraël, & retulit eis. ‡ Placuitq; ſermo cun- 33
ctis audiẽtibus. Et laudauerunt Deum filij
Iſraël, & nequaquã vltra dixerunt vt aſcen-
derent contra eos, atq; pugnarent, & delerẽt
terram poſſeſsionis eorum. ‡Vocaueruntq; 34
filij Ruben, & filij Gad altare quod extru-
xerant, Teſtimonium noſtrum, quod Domi
nus ipſe ſit Deus.

CAP. XXIII.

EVoluto autẽ multo tẽpore, poſtquam 1
pacẽ dederat Dominus Iſraeli, ſubie- A
ctis in gyro nationibus vniuerſis, & Ioſue iã
longæuo, & perſenilis ętatis, ‡vocauit Ioſue 2
omnem Iſraëlem, maioresq; natu, & princi-
b iudices 1. c magiſtratus 4. pes, ac [b]duces[b], & [c]magiſtros, dixitq; ad eos,
Ego ſenui, & progreſsioris ætatis ſum: ‡voſ- 3
que cernitis omnia quæ fecerit Dominus
Deus veſter cunctis per circuitum nationi-
bus, quomodo pro vobis ipſe pugnauerit:
d diuiſit 1. ‡ & nunc quia vobis ſorte [d]diuiſit[d] omnem 4
terram, ab orientali parte Iordanis vſq; ad
mare magnum, multæque adhuc ſuperſunt
nationes, ‡Dominus Deus veſter diſperdet 5
eas, & auferet à facie veſtra, & poſsidebitis B
terram, ſicut vobis pollicitus eſt, ‡ tantùm 6
confortamini, & eſtote ſolliciti vt cuſtodia-
tis cuncta quæ ſcripta ſunt in volumine le-
gis Moyſi: & non declinetis ab eis neq; ad
dexteram neq; ad ſiniſtram: ‡ ne poſtquam 7
intraueritis ad gentes, quæ inter vos futuræ
ſunt, iuretis in nomine deorũ earum, & ſer-
uiatis eis, & adoretis illos: ‡Sed adhæreatis 8
Domino Deo veſtro, quod feciſtis vſque in
diem hanc. ‡ Et tunc auferet Dñs Deus in 9
conſpectu veſtro gẽtes magnas, & robuſtiſ-
ſimas, & nullus vobis reſiſtere poterit. ‡Vn[9] 10
è vobis perſequetur hoſtiũ mille viros: quia C
Dominus Deus veſter ꝓ vobis ipſe pugna-
bit ſicut pollicitus eſt. ‡Hoc tantùm diligẽ- 11
tiſsimè prçcauete, vt diligatis Dominũ Deũ
veſtrum. ‡Quòd ſi volueritis gentiũ harum 12
quæ inter vos habitant, erroribus adhærere,
& cum eis miſcere connubia, atq; amicitias
copulare: ‡iam nunc ſcitote quòd Dominus 13
Deus veſter non eas deleat ante faciem ve-
e erunt 1. ſtram, ſed [e]ſint[e] vobis in foueam ac laqueũ,
& offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in
oculis veſtris, donec vos auferat atq; diſper-
dat de terra hac optima quã tradidit vobis. D
‡En ego hodie ingredior viam vniuerſæ ter- 14
ræ, & toto animo cognoſcetis, quod de om-
nibus verbis quæ ſe Dominus præſtiturum
vobis eſſe pollicitus eſt, vnũ non prçterierit
15 incaſſum. ‡Sicut ergo impleuit opere quod
promiſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic
adducet ſuper vos quicquid malorũ cõmi-
nat[9] eſt, donec vos auferat atq; diſperdat de
16 terra hac optima quã tradidit vobis, ‡eo q
prætererítis pactũ Domini Dei veſtri, quod
pepigit vobiſcũ, & ſernieritis diis alienis, &
adoraueritis eos: cito atq; velociter conſur-
get in vos furor Domini, & auferemini ab
hac terra optima quam tradidit vobis.

CAP. XXIIII.

1 COngregauitq; Ioſue omnes trib[9] Iſraël
A in Sichem, & vocauit maiores natu, ac
principes, & iudices, & magiſtros: ſteterũtq;
2 in conſpectu Domini, ‡& ad populum ſic lo
cutus eſt, Hæc dicit Dominus Deus Iſraël,
‖Trans fluuium habitauerunt patres veſtri Gen. 11. d.
ab initio, Thare pater Abraham & Nachor 16. & 31.
3 ſeruieruntq; diis alienis. ‡Tuli ergo patrem
veſtrum Abraham de Meſopotamię finibus:
& adduxi eum in terram Chanãã: multipli-
4 cauiq; ſemen eius, ‡‖& dedi ei Iſaac: Illique Gen. 21. a. 2.
rurſum dedi Iacob & Eſau.‖E quibus, Eſau 25. d. 26.
dedi montem Seir ad poſsidendum: ‖Iacob Gen. 36. a. 8.
verò, & filij eius deſcẽderunt in Aegyptum. Gen. 46. a. 6
5 ‡‖Miſiq; Moyſen & Aaron, & percuſsi Ae- Exod. 3. c. 10
6 gyptum multis ſignis atq; portentis.‡‖Edu- Exo. 12. f. 37.
xiq; vos & patres veſtros de Aegypto, & ve-
B niſtis‖ad mare: perſecutique ſunt Aegyptij Exo. 14. b. 9.
patres veſtros cũ curribus & equitatu, vſq;
7 ad Mare-rubrum. ‡Clamauerunt autem ad
Dominũ filij Iſraël: qui poſuit tenebras in-
ter vos & Aegyptios: & adduxit ſuper eos
mare, & operuit eos. Viderunt oculi veſtri
cũcta quæ in Aegypto fecerim, & habitaſtis
8 in ſolitudine multo tempore: ‡& introduxi
vos in terrã Amorrhæi, qui habitabat trans
Iordanẽ.‖Cumq; pugnarẽt contra vos, tra- Nu. 21. c. 29.
didi eos in manus veſtras, & poſſediſtis terrã
9 eorum, atque interfeciſtis eos. ‡‖Surrexit Num. 22. a. 5
autem Balac filius Sephor rex Moab, & pu-
C gnauit contra Iſraëlem. Miſitque, & vocauit
Balaam filium Beor, vt malediceret vobis:
10 ‡& ego nolui audire eum, ſed ecõtrario per
illũ benedixi vobis, & liberaui vos de manu
11 eius. ‡‖Tranſiſtisque Iordanem, & veniſtis Sup. 3. d. 14.
ad Iericho, Pugnaueruntque contra vos viri 6. a. 1. 11. a. 3
ciuitatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus &
Chananæus, & Hethæus & Gergeſæus, &
Heuæus, & Iebuſæus: & tradidi illos in ma-
12 nus veſtras. ‡‖Miſiq; ante vos crabrones: & Sup. 11. d. 10
eieci eos de locis ſuis, duos reges Amorrhęo Deu. 7. c. 20.
13 rum, non in gladio & in arcu tuo. ‡Dedique
vobis terram in qua non laboraſtis, & vrbes
quas non ędificaſtis, vt habitaretis in eis: vi-
14 neas & olivueta quæ non plantaſtis. ‡ Nunc
ergo timete Dominũ, & ſeruite ei perfecto
corde atq; veriſsimo: & auferte deos quibus
D ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia &
15 in Aegypto, ac ſeruite Domino. ‡Sin autem
malum vobis videtur vt Domino ſeruiatis,
optio vobis datur: eligite hodie quod pla-
cet, cui ſeruire potiſsimum debeatis, vtrum
diis quibus ſeruierũt patres veſtri in Meſo-
potamia, an diis Amorrhæorum, in quorum

terra habitatis: ego autẽ & domus mea ſer-
uiemus Domino. ‡ Reſpondítq; populus, & 16
ait, Abſit à nobis vt relinquamus Dominũ,
& ſeruiamus diis alienis. ‡ Dominus Deus 17
noſter ipſe eduxit nos & patres noſtros de
terra Aegypti, de domo ſeruitutis: fecítq; vi-
dentibus nobis ſigna ingentia, & cuſtodiuit
nos in omni via per quam ambulauimus, &
in cunctis populis per quos trãſiuimus. ‡ Et 18
eiecit vniuerſas gentes, Amorrhæum habi-
tatorẽ terræ quam nos intrauimus. Seruie-
mus igitur Domino, quia ipſe eſt Deus no- E
ſter. ‡ Dixítq; Ioſue ad populũ, Nõ poteritis 19
ſeruire Domino: Deus enim ſanctus, & for-
tis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus ve-
ſtris atq; peccatis. ‡ Si dimiſeritis Dominũ, 20
& ſeruieritis diis alienis, conuertet ſe, & af-
fliget vos, atque ſubuertet poſtquàm vobis
præſtiterit bona. ‡ Dixítq; populus ad Ioſue, 21
Nequaquam ita vt loqueris erit, ſed Domi-
no ſeruiemus. ‡ Et Ioſue ad populũ, Teſtes, 22
inquit, vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis
Dominũ vt ſeruiatis ei. Reſpõderúntq;, Te-
ſtes. ‡ Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de 23
medio veſtri, & inclinate corda veſtra ad
Dominũ Deum Iſrael. ‡ Dixítq; populus ad 24
Ioſue, Domino Deo noſtro ſeruiem⁹, & obe- F
dientes erimus præceptis eius. ‡ Percuſsit 25
ergo Ioſue in die illo fœdus, & propoſuit
populo præcepta atque iudicia in Sichem.
‡ Scripſit quoq; omnia verba hæc in volu- 26
mine legis Domini: & tulit lapidẽ pergran-
dem, poſuítq; eum ſubter quercũ quæ erat
in ſanctuario Domini, ‡ & dixit ad omnem 27
populũ: En lapis iſte erit vobis in teſtimo-
audieris 5 niũ quòd audieritis omnia verba Domini quæ
locutus eſt vobis: ne fortè poſtea negare ve-
litis, & mentiri Domino Deo veſtro. ‡ Dimi- 28
ſítq; populũ, ſingulos in poſſeſsionem ſuam.
‡ Et poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun 29
ſeruus Domini, centum & decem annorum:
‡ ſepelierúntq; eũ in finibus poſſeſsionis ſuæ 30
in Thamnath-ſare, quæ eſt ſita in monte E- G
phraim, à ſeptẽtrionali parte montis Gaas.
‡ Seruiuítq; Iſrael Domino cunctis diebus 31
Ioſue & ſeniorũ, qui longo vixerant tẽpore
poſt Ioſue, & qui nouerãt omnia opera Dñi
quæ fecerat in Iſrael. ‡ Oſſa quoq; Ioſeph, 32
Ge.50.d.25. [quæ tulerãt filij Iſrael de Aegypto, ſepelie-
Exo.13.d.19 runt in Sichem, in parte agri quẽ emerat Ia-
Gen.33.d.19 cob] à filiis Hemor patris Sichem, centũ no
uellis ouibus, & fuit in poſſeſsionẽ filiorum
Ioſeph. ‡ Eleazar quoq; filius Aarõ mortuus 33
eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phinees
filij eius, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

# LIBER IVDICVM,
## HEBRAICE SOPHETIM.

### CAP. I.

POſt mortem Ioſue cõſuluerunt filij 1
Iſrael Dominũ, dicentes: Quis aſcen A
det ante nos contra Chananæũ, & erit
dux belli? ‡ Dixítq; Dominus: Iudas 2
aſcendet: ecce tradidi terram in manus eius.
‡ Et ait Iudas Simeoni fratri ſuo: Aſcende 3
mecũ in ſortem meam, & pugna cõtra Cha-
nanæum, vt & ego pergam tecum in ſortem
4 tuam. Et abiit cum eo Simeon. ‡ Aſcendítq;
Iudas, & tradidit Dominus Chananæum, ac
Pherezæum in manus eorum: & percuſſe-
5 runt in Bezec decem millia virorum. ‡ Inue-
B nerúntq; Adoni-bezec in Bezec, & pugna-
uerunt contra eum, ac percuſſerunt Chana-
6 næum & Pherezæum. ‡ Fugit autem Adoni-
bezec: quem perſecuti comprehenderunt,
cæſis ſummitatibus manuũ eius ac pedum.
7 ‡ Dixítque Adonibezec: Septuaginta reges
amputatis manuũ ac pedum ſummitatibus,
colligebãt ſub menſa mea ciborũ reliquias:
ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxe-
rúntq; eum in Ieruſalẽ, & ibi mortuus eſt.
8 ‡ Oppugnãtes ergo filij Iuda Ieruſalem, ce-
perunt eam, & percuſſerũt in ore gladij, tra-
9 dentes cunctam incendio ciuitatem. ‡ Et po-
ſteà deſcendentes pugnauerunt contra Cha-
nanæum qui habitabat in mõtanis, & ad me-
10 ridiem in campeſtribus. ‡ Pergénſq; Iudas
C contra Chananæum qui habitabat in He-
bron, (cuius nomẽ fuit antiquitus Cariath-
arbe) [percuſsit Seſai, & Ahiman, & Thol- Ioſ.15.d.14
11 mai: ‡ atq; inde profectus abiit ad habitato-
res Dabir, cuius nomen vetus erat Cariath-
12 ſepher, id eſt, ciuitas literarum. ‡ Dixítque
Caleb: Qui percuſſerit Cariath-ſepher, &
vaſtauerit eã, dabo ei Axam filiam meã vxo-
13 rem. ‡ Cumque cepiſſet eam Othoniel filius
Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam
14 filiam ſuã coniugem. ‡ Quam pergentem in
itinere monuit vir ſu⁹ vt peteret à patre ſuo
agrum. Quæ cùm ſuſpiraſſet ſedẽs in aſino,
15 dixit ei Caleb: Quid habes? ‡ At illa reſpon-
dit: Da mihi benedictionẽ, quia terram arẽ-
D tem dediſti mihi: da & irriguã aquis. Dedit
ergo ei Caleb irriguũ ſuperius, & irriguum
16 inferius. ‡ Filij autem Cinæi cognati Moyſi
aſcenderũt de Ciuitate-palmarũ, cum filiis
Iuda in deſertũ ſortis eius, quod eſt ad me-
17 ridiem Arad, & habitauerũt cum eo. ‡ Abiit
autẽ Iudas cum Simeõne fratre ſuo, & per-
cuſſerunt ſimul Chananæum qui habitabat
in Sephaath, & interfecerũt eum. Vocatúmq;
eſt nomen vrbis, Horma, id eſt, anáthema.
18 ‡ Cepítq; Iudas Gazam cum finibus ſuis, &
Aſcalonem, atq; Accarõ cum terminis ſuis.
19 ‡ Fuítque Dominus cum Iuda, & montana
B poſſedit: nec potuit delere habitatores val-
20 lis, quia falcatis curribus abundabant. ‡ De-
derúntq; Caleb Hebrõ, [ſicut dixerat Moy- Nu.14.d.24
21 ſes, qui deleuit ex ea tres filios Enac.] ‡ Iebu- Ioſ.14.c.13
ſæum autẽ habitatorem Ieruſalem non de- & 16.d.14.
leuerunt filij Beniamin: habitauítq; Iebu-
ſæus cum filiis Beniamin in Ieruſalẽ vſq;
22 in præſentem diem. ‡ Domus quoq; Ioſeph
aſcendit in Bethel, fuítq; Dominus cum eis.
23 ‡ Nam cùm obſiderent vrbem quæ prius
24 Luza vocabatur, ‡ viderunt hominem egre-
dientem de ciuitate, dixerúntque ad eum:
Oſtẽde nobis introitũ ciuitatis, & faciemus
25 tecum miſericordiam. ‡ Qui cùm oſtendiſſet
eis, percuſſerunt vrbem in ore gladij: ho-
F minem autem illum, & omnẽ cognationem
26 eius dimiſerunt. ‡ Qui dimiſſus, abiit in ter-
ram Hethim, & ædificauit ibi ciuitatem,

vocauitq; eam Luzam: quæ ita appellatur
vſq; in præſentē diem. ‡Manaſſes quoq; non 27
deleuit Beth-ſan, & Tanach cū viculis ſuis,
& habitatores Dor, & Ieblaā, & Mageddo cū
viculis ſuis, cœpitque Chananæus habitare
cū eis. ‡Poſtq̄ aūt confortatus eſt Iſrael, fecit 28
eos tributarios, & delere noluit. ‡Ephraim 29
etiam non interfecit Chananæū qui habita-
bat in Gazer, ſed habitauit cum eo. ‡Zabu- 30
lon nō deleuit habitatores Cetron, & *Naa-
*Naalol 1. lon: ſed habitauit Chananæus in medio ei⁹,
factuſq; eſt ei tributarius. ‡Aſer quoq; non 31
deleuit habitatores Accho, & Sidonis, Aha-
lab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:
‡habitauitq; in medio Chananæi habitato- 32
ris illius terræ, nec interfecit eum. ‡Neph- 33
v.4. thali quoq; non deleuit habitatores Beth- G
ſemes, & Beth-anath: & habitauit inter Cha
nanæum habitatorem terræ, fueruntq́ue ei
Betſemitæ & Bethanitæ tributarij. ‡Arcta- 34
uitq; Amorrhæus filios Dan in monte, nec
dedit eis locū vt ad planiora deſcenderent:
‡habitauitq; in monte Hares, quod inter- 35
*teſtaceo 2 pretatur *teſtaceo, in Aialon & Salebim. Et
aggrauata eſt manus domus Ioſeph, factuſq;
eſt ei tributarius. ‡Fuit autem terminus 36
Amorrhæi ab Aſcenſu-ſcorpionis, petra, &
ſuperiora loca.

CAP. II.

1 ASCENDITQ; Angelus Domini de Galga-
A lis ad Locum-flentiū, & ait, Eduxi vos
de Aegypto, & introduxi in terram pro qua
iurauī patribus veſtris: & pollicitus ſum vt
non facerem irritum pactum meum vobiſ-
cum in ſempiternum: ‡ita duntaxat vt non 2
feriretis fœdus cū habitatorib⁹ terræ huius,
& aras eorū ſubuerteretis: & noluiſtis audi-
re vocem meam: cur hoc feciſtis? ‡Quam 3
ob rem nolui delere eos à facie veſtra: vt ha
beatis hoſtes, & dij eorū ſint vobis in rui-
nam. ‡Cumq; loqueretur angelus Domini 4
hęc verba ad omnes filios Iſrael, eleuauerūt
vocem ſuam, & fleuerunt. ‡Et vocatum eſt 5
nomen loci illius, Locus flentium, ſiue la-
chrymarum: immolaueruntque ibi hoſtias B
Ioſ.24.g.28 Domino. ‡Dimiſit ergo Ioſue populum, & 6
abierunt filij Iſrael vnuſquiſq; in poſſeſſio-
nem ſuam, vt obtinerēt eam: ‡ſeruieruntq; 7
Domino cunctis diebus eius, & ſeniorum,
qui longo poſt eum vixerūt tempore, & no-
uerant omnia opera Domini quæ fecerat cū
Iſrael. ‡Mortuus eſt autē Ioſue filius Nun, 8
famulus Domini, centum & decem anno-
rum, ‡& ſepelierunt eū in finibus poſſeſſio- 9
nis ſuę in Thamnathſare in mōte Ephraim,
à ſeptentrionali plaga montis Gaas. ‡Om- 10
niſq; illa generatio congregata eſt ad patres
ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non nouerant
Dominū, & opera quæ fecerat cum Iſrael.
‡Feceruntq; filij Iſrael malum in conſpectu 11
Domini, & ſeruierunt Baalim. ‡Ac dimiſe- 12
runt Dominum Deum patrum ſuorum, qui
eduxerat eos de terra Aegypti: & ſecuti C
ſunt deos alienos, deoſque populorum qui
habitabant in circuitu eorum, & adoraue-
runt eos: & ad iracundiam concitauerunt
Dominum, ‡dimittentes eum, & ſeruientes 13
Baal & Aſtaroth. ‡Iratuſq; Dominus cōtra 14
Iſrael, tradidit eos in manus diripientium:
qui ceperūt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui
habitabant per gyrum: nec potuerūt reſiſte-
15 re aduerſarijs ſuis, ‡ſed quocunque pergere
voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſi-
cut locutus eſt, & iurauit eis: & vehemēter
16 afflicti ſunt. ‡Suſcitauitq; Dominus iudices
qui liberarent eos de vaſtantiū manibus: ſed
17 nec eos audire voluerunt: ‡fornicantes cum
dijs alienis, & adorantes eos. Citò deſerue-
runt viam per quam ingreſſi fuerant patres
eorum: & audientes mandata Domini, omnia
18 fecēre contraria. ‡Cumq; Dominus iudices
ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur mi-
D ſericordia, & audiebat afflictorum gemitus,
19 & liberabat eos de cæde vaſtantium. ‡Poſt-
quàm autem mortuus eſſet iudex, reuerte-
bantur, & multò faciebāt *maiora quàm fe- *peiora
cerant patres eorum, ſequētes deos alienos,
ſeruientes eis, & adorantes illos. Non dimi-
ſerunt adinuentiones ſuas, & viam duriſſi-
mam per quam ambulare conſueuerant.
20 ‡Iratuſq; eſt furor Domini in Iſrael, & ait,
Quia irritum fecit gens iſta pactum meum
quod pepigerā cum patribus eorū, & vocem
21 meam audire contempſit: ‡& ego nō delebo
22 gētes quas dimiſit Ioſue, & mortuus eſt: ‡vt
in ipſis experiar Iſrael, vtrum cuſtodiant viā
Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodie-
23 runt patres eorum, an non. ‡Dimiſit ergo
Dominus omnes nationes has, & citò ſub-
uertere noluit, nec tradidit in manus Ioſue.

CAP. III.

1 HAE ſunt gentes quas Dominus dereli-
A quit, vt erudiret in eis Iſraelem, & om-
nes qui non nouerant bella Chananæorum:
2 ‡& poſtea diſcerent filij eorum certare cum
hoſtibus, & habere conſuetudinē præliandi:
3 ‡quinq; ſatrapas Philiſthinorum, omnemq;
Chananæum & Sidonium, atq; Heuæū qui
*habitabat in monte Libano, de mōte Baal- *habitabant a2.
4 Hermon vſq; ad introitum Emath. ‡Dimi-
ſitque eos, vt in ipſis experiretur Iſraelem,
vtrum audirent mandata Domini quæ præ-
ceperat patribus eorum per manum Moyſi,
5 an non. ‡Itaque filij Iſrael habitauerunt in
medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi,
6 & Pherezæi, & Heuæi & Iebuſæi: ‡& duxe-
runt vxores filias eorum, ipſiq; filias ſuas fi-
lijs eorum tradiderūt, & ſeruierunt dijs eo-
7 rum. ‡Feceruntq; malum in conſpectu Do-
mini, & obliti ſunt Dei ſui, ſeruientes Baalim
8 & Aſtaroth. ‡Iratuſq; contra Iſrael Domi-
nus, tradidit eos in manus Chuſan-raſa-
thàim regis Meſopotamiæ, ſeruieruntque ei
9 octo annis. ‡Et clamauerunt ad Dominum:
B qui ſuſcitauit eis ſaluatorem, & liberauit
eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrē
10 Caleb minorem: ‡fuitque in eo Spiritus
Domini, & iudicauit Iſrael. Egreſſuſque eſt
ad pugnam, & tradidit Dominus in manus
eius Chuſan-raſathàim regem Syriæ, & op-
11 preſſit eum. ‡Quieuitque terra quadragin-
ta annis, & mortuus eſt Othoniel filius Ce-
12 nez. ‡Addiderunt autem filij Iſrael facere
malum in conſpectu Domini: qui conforta-
uit aduerſum eos Eglon regem Moab. quia
fecerunt

fecerunt malū in cōſpectu eius. ‡ Et copula- 13
uit ei filios Ammon, & Amalec: abiitque &
percuſsit Iſrael, atq; poſſedit vrbem palma-
rum. ‡ Seruieruntque filij Iſrael Eglon regi 14
Moab decē & octo annis: ‡ & poſtea clama- 15
uerunt ad Dñm: qui ſuſcitauit eis ſaluatorē
*inclytum vocabulo Aod, *filium Gera, filij Iemini, qui
Vtraq; manu pro dextera vtebatur. Miſerūt-
que filij Iſrael per illum munera Eglon regi
Moab. ‡ Qui fecit ſibi gladium ancipitem, 16
habentē in medio capulum lōgitudinis pal- C
mæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum
in dextro femore. ‡ Obtulitq; munera Eglō 17
regi Moab. Erat autem Eglon craſſus nimis.
‡ Cumq; obtuliſſet ei munera, proſecutus eſt 18
ſocios qui cum eo venerant. ‡ Et reuerſus de 19
Galgalis, vbi erāt idôla, dixit ad Regē, Ver-
bum ſecretū habeo ad te ô Rex. Et ille im-
perauit ſilentium: egreſsiſque omnibus qui
circa eum erant, ‡ ingreſſus eſt Aod ad eum: 20
ſedebat aūt in æſtiuo cœnaculo ſolus, dixit-
que, Verbū Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſur-
rexit de throno. ‡ Extenditq; Aod ſiniſtram 21
manum, & tulit ſicam de dextero femore
ſuo, infixitque eam in ventrē eius ‡ tam va- 22
lidè vt capulus ſequeretur ferrum in vulne-
re, ac pinguiſsimo adipe ſtringeretur. Nec
eduxit gladiū, ſed ita vt percuſſerat, reliquit
in corpore, ſtatimq; per ſecreta naturæ alui
ſtercora proruperunt. ‡ Aod autē clauſis di- 23
ligentiſsimè oſtiis cœnaculi, & obfirmatis
ſera, ‡ per poſticū egreſſus eſt. Seruique regis 24
ingreſsi viderūt clauſas fores cœnaculi, at- D
que dixerunt, Forſitan purgat aluum in æſti-
uo cœnaculo. ‡ Expectātesq; diu donec eru- 25
beſcerent, & videntes quòd nullus aperiret,
tulerunt clauem: & aperientes inuenerunt
dominum ſuum in terra iacentē mortuum.
‡ Aod autem dum illi turbarentur, effugit, & 26
pertranſiit Locū idolorū vnde reuerſus fue-
rat. Venitque in Seirath: ‡ & ſtatim inſonuit 27
buccina in mōte Ephraim: deſcenderuntque
cum eo filij Iſrael, ipſo in fronte gradiente.
‡ Qui dixit ad eos, Sequimini me: tradidit 28
enim Dñs inimicos noſtros Moabitas in ma-
nus noſtras. Deſcenderuntque poſt eum, &
occupauerunt vada Iordanis quæ tranſmit-
tūnt in Moab: & nō dimiſerūt trāſire quen
quam. ‡ ſed percuſſerunt Moabitas in tēpore 29
illo, circiter decem millia, omnes robuſtos
& fortes viros. nullus eorū euadere potuit.
‡ Humiliatusq; eſt Moab in die illo ſub ma- 30
nu Iſrael: & quieuit terra octoginta annis.
‡ Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui 31
percuſsit de Philiſthiim ſexcentos viros vo-
mere: & ipſe quoque defendit Iſrael.

CAP. IIII.

ADdideruntq; filij Iſrael facere malum 1
in cōſpectu Domini poſt mortem Aod, A
1.Reg 12.b.9 ‡ & tradidit illos Dominus in manus Iabin 2
regis Chanaan, qui regnauit in Aſor: habuit-
que ducem exercitus ſui nomine Siſaram,
ipſe autem habitabat in Haroſeth gentium.
‡ Clamaueruntque filij Iſrael ad Dominum. 3
nongentos enim habebat falcatos currus, &
per viginti annos vehementer oppreſſerat
eos. ‡ Erat autē Debora prophêtis vxor La- 4
pidoth, quæ iudicabat populum in illo tem-
5 pore. ‡ Et ſedebat ſub palma, quæ nomine
illius vocabatur, inter Rama & Beth-el in
monte Ephraim: aſcendebantq; ad eam filij
6 Iſrael in omne iudicium. ‡ Quæ miſit, &
vocauit Barac filium Abi-nôem de Cedes
Nephthali: dixitq; ad eum, Præcepit tibi Do
minus Deus Iſrael, vade, & duc exercitum in
montē Thabor, tolleſque tecum decē mil-
lia pugnatorū de filiis Nephthali, & de filiis
7 Zabulō: ‡ ego autem adducam ad te in loco
Torrentis-ciſon, Siſaram principē exercitus
Iabin, & currus eius, atq; omnem multitu-
8 dinem, & tradam eos in manu tua. ‡ Dixit-
B que ad eam Barac, Si venis mecum, vadam:
ſi nolueris venire *mecum, non pergam. *.6.
9 ‡ Quæ dixit ad eum, Ibo quidem tecum, ſed
in hac vice victoria non reputabitur tibi,
quia in manu mulieris tradetur Siſara. Sur-
rexit itaque Debora, & perrexit cum Barac
10 in Cedes. ‡ Qui, accitis Zabulō & Nephtha-
li, aſcendit cum decem millibus pugnatorū,
11 habens Deboram in comitatu ſuo. ‡ Haber
autem Cinæus receſſerat quondam à cæte-
ris Cinæis fratribus ſuis filiis Hobab, cogna-
ti Moyſi: & tetenderat tabernacula vſque ad
vallem quæ vocatur Sennim, & erat iuxta
12 Cedes. ‡ Nuntiatumq; eſt Siſaræ quòd aſ-
cendiſſet Barac filius Abi nôem, in montem
13 Thabor: ‡ & cōgregauit nongentos falcatos
currus, & omnem exercitum de Haroſeth-
14 gentium ad Torrentem-ciſon. ‡ Dixitque De-
C bora ad Barac, Surge, hæc eſt enim dies in
qua tradidit Dominus Siſaram in manus
tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcendit ita-
que Barac de monte Thabor, & decem mil-
15 lia pugnatorum cum eo. ‡ Perterruitq; Do- Pſa.82.c.10.
minus Siſaram, & omnes currus eius, vni-
uerſamque multitudinem in ore gladij ad
conſpectum Barac: in tantum vt Siſara de
16 curru deſiliens, pedibus fugeret, ‡ & Barac
perſequeretur fugientes currus, & exercitum
vſque ad Haroſeth-gentium, & omnis ho-
ſtium multitudo vſq; ad internecionem ca-
17 deret. ‡ Siſara autem fugiens peruēnit ad
tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi. Erat
autem pax inter Iabin regem Azor & domū
18 Haber Cinæi. ‡ Egreſſa igitur Iahel in occur
ſum Siſaræ, dixit ad eum, Intra ad me domi-
ne mi, intra, ne timeas. Qui ingreſſus taber-
19 naculum eius, & opertus ab ea pallio, ‡ di-
xit ad eam, Da mihi obſecro paululū aquæ,
D quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrem lactis, &
20 dedit ei bibere & operuit illum. ‡ Dixitque
Siſara ad eam, Sta ante oſtium tabernaculi:
& cùm venerit aliquis interrogans te & di-
cens, Nunquid hic eſt aliquis? Reſpondebis,
21 Nullus eſt. ‡ Tulit itaque Iahel vxor Haber
clauum tabernaculi, aſſumens pariter &
malleum: & ingreſſa abſconditè, & cum ſi-
lentio poſuit ſupra tempus capitis eius cla-
uum, percuſſumque malleo defixit in cere-
brum vſque ad terram: qui ſoporem morti
22 ſocians defecit, & mortuus eſt. ‡ Et ecce Ba-
rac ſequēs Siſarā veniebat: egreſſaq; Iahel in
occurſum eius, dixit ei, Veni, & oſtendā tibi
virum quem quæris. Qui cùm intraſſet ad

eam, vidit Siſaram iacentem mortuum,&
clauum infixum in tẽpore eius. ‡ Humilia- 23
uit ergo Deus in die illo Iabin regem Cha-
náan coram filiis Iſraël: ‡qui creſcebãt quo- 24
tidie, & forti manu opprimebant Iabin Re-
gem Chanáan, donec delerent eum.

CAP. V.

Cecineruntque Debora & Barac filius 1
Abi-nóem in illo die, dicentes, A
‡Qui ſponte obtuliſtis de Iſraël animas ve- 2
ſtras ad periculum, benedicite Domino.
‡Audite reges, auribus percipite principes: 3
Ego ſum, ego ſum quæ Domino canam,
pſallam Domino Deo Iſraël.
‡ Domine cùm exires de Seir, & tranſires per 4
regiones Edom, terra mota eſt, cælique ac
nubes diſtillauerunt aquis.
‡ Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai 5
à facie Domini Dei Iſraël.
‡ In diebus Sãgar filij Anath, in diebus Iahel 6
quieuerunt ſemitæ: & qui ingrediebantur
per eas, ambulauerunt per calles deuios.
‡ Ceſſauerunt fortes in Iſraël, & quieuerũt: 7
donec ſurgeret Debora, ſurgeret mater
in Iſraël.
‡ Noua bella elegit Dñs, & portas hoſtium 8
ipſe ſubuertit: clypeus & haſta ſi apparue-
runt in quadraginta millibus Iſraël.
‡Cor meũ diligit principes Iſraël: qui pro- 9
pria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, B
benedicite Domino.
ᵃaſinas t. ‡Qui aſcẽditis ſup nitẽtesᵃ aſinos, & ſedetis 10
in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.
‡ Vbi colliſi ſunt currus, & hoſtiũ ſuffocatus 11
eſt exercitus, ibi narrentur iuſtitię Domi-
ni & clementia in fortes Iſraël: tunc deſ-
cendit populus Domini ad portas, & ob-
tinuit principatum.
‡Surge, ſurge Debora, ſurge, ſurge, & loque- 12
re canticum: ſurge Barac, & apprehende
captiuos tuos fili Abi-nóem.
‡Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in 13
fortibus dimicauit.
‡Ex Ephráim deleuit eos in Amalec, & poſt 14
eum ex Ben-iamin in populos tuos ô A-
malec: de Machir principes deſcenderũt,
& de Zabulon qui exercitum ducerent ad
bellandum.
‡Duces Iſſachar fuere cum Debora, & Barac 15
veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps
ac barathrum ſe diſcrimini dedit: diuiſo
contra ſe Ruben, magnanimorum reperta
eſt contentio.
‡ Quare habitas inter duos terminos, vt au- 16
dias ſibilos gregũ? diuiſo cõtra ſe Ruben, C
magnanimorum reperta eſt contentio.
‡Galaad trans Iordanem quieſcebat, & Dan 17
vacabat nauibus: Aſer habitabat in litto-
re maris, & in portubus morabatur.
‡ Zabulõ verò & Nephthali obtulerunt ani- 18
mas ſuas morti in regione Merome.
‡Venerũt reges & pugnauerũt, pugnauerunt 19
reges Chanáã in Tanach iuxta aquas Ma-
geddo, & tamen nihil tulére prædantes.
‡De cælo dimicatũ eſt contra eos: ſtellæ ma- 20
nentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus
Siſaram pugnauerunt.
21 ‡ Torrens Ciſon traxit cadauera eorũ, tor-
rens Cadumim, torrens Ciſon: conculca
anima mea robuſtos.
22 ‡ Vngulæ equorũ ceciderũt, fugientibus im-
petu, & per præceps ruentibus fortiſſimis
hoſtium.
23 ‡ Maledicite terræ Meroz, dixit Angelᵘˢ Do-
mini, maledicite habitatoribus eius, quia
nõ venerunt ad auxilium Domini, in ad-
iutorium fortiſſimorum eius.
24 ‡Benedicta inter mulieres Iahel vxor Ha-
D ber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo
ſuo.
25 ‡ Aquã petenti lac dedit, & in phiala princi-
pum obtulit butyrum.
26 ‡ Siniſtram manũ miſit ad clauum, & dex-
tram ad fabrorum malleos, percuſsitque
Siſaram quærens in capite vulneri locum,
& tempus validè perforans.
27 ‡ Inter pedes eius ruit, defecit, & mortuus
eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis & miſerabilis.
28 ‡Per feneſtrã reſpiciẽs, vlulabat mater eius:
& de cœnaculo loquebatur, Cur moratur
regredi currus eius? quare tardauerunt pe-
des quadrigarum illius?
29 ‡Vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc
ſocrui verba reſpondit,
30 ‡ Forſitan nũc diuidit ſpolia, & pulcherrima
fœminarum eligitur ei: veſtes diuerſorum
colorũ Siſaræ traduntur in prædam, & ſu-
pellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 ‡ Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autẽ diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo
ſplendet, ita rutilent.
32 ‡ Quieuitque terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 Fecerunt autẽ filij Iſraël malum in con-
A ſpectu Domini: qui tradidit illos in ma-
2 nu Madian ſeptem annis, ‡ & oppreſſi ſunt
valde ab eis. Feceruntq; ſibi antra & ſpelun-
cas in mõtibus, & munitiſsima ad repugnã-
3 dum loca. ‡ Cumque ſeuiſſet Iſraël, aſcende-
bat Madian & Amalec, cæterique orienta-
4 lium nationũ: ‡ & apud eos figentes tento-
ria, ſicut erant in herbis cũcta vaſtabãt vſq;
ad introitum Gazæ: nihilq; omnino ad vi-
tam pertinens relinquebant in Iſraël, non
5 oues, nõ boues, nõ aſinos. ‡Ipſi enim & vni-
uerſi greges eorũ veniebãt cum tabernaculis
ſuis, & inſtar locuſtarũ vniuerſa cõplebant,
innumera multitudo hominum, & camelo-
6 rum, quicquid tetigerant deuaſtãtes. ‡ Hu-
miliatusq; eſt Iſraël valde in conſpectu Ma-
7 dian. ‡ Et clamauit ad Dominum poſtulans
B auxilium contra Madianitas. ‡ Qui miſit ad
8 eos virum Prophetam, & locutus eſt, Hæc
dicit Dominus Deus Iſraël, Ego vos feci cõ-
ſcendere de Aegypto, & eduxi vos de domo
9 ſeruitutis, ‡ & liberaui de manu Aegyptio-
rum & omnium inimicorum qui affligе-
bant vos: eiecique eos ad introitum ve-
10 ſtrum, & tradidi vobis terram eorum. ‡ Et
dixi, Ego Dominus Deus veſter, ne timeatis
deos Amorrhæorum, in quorum terra habi-
11 tatis. Et noluiſtis audire vocem meam. ‡Ve-
nit autẽ angelus Domini, & ſedit ſub quercu
quæ

quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas pa-
tré familiæ Ezri. Cumq; Gedeon filius eius
excuteret atq; purgaret frumēta in torcula-
ri, vt fugeret Madian, ‡ apparuit ei angelus 12
Domini, & ait, Dominus tecū virorū fortiſ-
ſime. ‡ Dixitque ei Gedeon, Obſecro mi do- 13
mine, ſi Dn̄s nobiſcū eſt, cur apprehenderunt C
nos hæc omnia? vbi ſunt mirabilia eius quæ
narrauerunt patres noſtri, atq; dixerunt, De
Aegypto eduxit nos Dominus? Nunc autem
dereliquit nos Dn̄s, & tradidit in manus Ma
4.Re.12.b.13 dian. ‡ Reſpexitq; ad eū Dominus, & ait, Va- 14
de in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael
de manu Madian: ſcito quòd miſerim te.
‡ Qui reſpondens ait, Obſecro, mi Domine, 15
in quo liberabo Iſrael? ecce familia mea infi-
ma eſt in Manaſſe, & ego minimus in domo
patris mei. ‡ Dixitque ei Dominus, Ego ero 16
tecū: & percuties Madian quaſi vnū virum.
‡ Et ille, Si inueni, inquit, gratiā coram te, da 17
mihi ſignū quòd tu ſis qui loqueris ad me.
‡ Nec recedas hinc, donec reuertar ad te, por- 18
tans ſacrificiū, & offerens tibi. Qui reſpōdit, D
Ego præſtolabor aduentū tuum. ‡ Ingreſſus 19
eſt itaq; Gedeon, & coxit hœdū, & de farinæ
modio azymos panes: carneſq; ponēs in ca-
niſtro, & ius carnium mittens in ollam, tulit
omnia ſub quercu, & obtulit ei: ‡ Cui dixit 20
angelus Domini, Tolle carnes & azymos pa-
nes, & pone ſupra petram illam, & ius deſu-
per funde. Cumque feciſſet ita, ‡ extēdit an- 21
gelus Domini ſummitatem virgæ quam te-
nebat in manu, & tetigit carnes & panes azy-
mos: aſcēditq; ignis de petra, & carnes, azy-
moſq; panes cōſumpſit: angelus autem Do-
mini euanuit ex oculis eius. ‡ Videnſq; Ge- 22
deō quòd eſſet angelus Domini, ait, Heu mi
Domine Deus: quia vidi angelū Domini fa-
cie ad faciem. ‡ Dixitque ei Dominus, Pax 23
tecum: ne timeas, nō morieris. ‡ Aedificauit 24
ergo ibi Gedeon altare Domino, vocauitq; E
illud, Domini pax, vſq; in præſentem diem.
Cumque adhuc eſſet in Ephra quæ eſt fami-
liæ Ezri, ‡ nocte illa dixit Dominus ad eum, 25
Tolle taurum patris tui, & alterum taurum
annorum ſeptem, deſtrueſq; aram Báal quæ
eſt patris tui: & nemus quod circa aram eſt,
ſuccide: ‡ & ædificabis altare Domino Deo 26
tuo in ſummitate petræ huius, ſuper quam
antè ſacrificium poſuiſti: tolleſq; taurū ſe-
cundū, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem
lignorū quæ de nemore ſucciderīs. ‡ Aſſum- 27
ptis ergo Gedeon decem viris de ſeruis ſuis,
fecit ſicut præceperat ei Dominus. Timens
autem domum patris ſui, & homines illius
ciuitatis per diem noluit facere, ſed omnia
nocte compleuit. ‡ Cumque ſurrexiſſent viri 28
oppidi eius manè, viderūt deſtructam aram F
Báal, lucumq; ſuccîſum, & taurum alterum
impoſitum ſuper altare quod tunc ædificatū
erat. ‡ Dixeruntque ad inuicem, Quis hoc 29
fecit? Cumque perquirerent authorem facti,
dictum eſt, Gedeon filius Ioas fecit hæc om-
nia. ‡ Et dixerunt ad Ioas, Produc filium 30
tuum huc, vt moriatur: quia deſtruxit aram
Báal, & ſuccidit nemus. ‡ Quibus ille reſpon- 31
dit, Nunquid vltores eſtis Báal, vt pugnetis
pro eo? qui aduerſarius eſt eius moriatur an-
tequā lux craſtina veniat. ſi Deus eſt, vindi-
32 cet ſe de eo qui ſuffodit aram eius. ‡ Ex illo
die vocatus eſt Gedeō, Ierobáal, eo quòd di-
xiſſet Ioas, Vlciſcatur ſe de eo Báal, qui fodit
33 aram eius. ‡ Igitur omnis Madiā, & Amalec,
& oriētales populi congregati ſunt ſimul. &
tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in
34 valle Iezrael. ‡ Spiritus autem Domini in-
G duit Gedeon, qui clangens buccina conuo-
cauit domum Abi-ezer, vt ſequeretur ſe.
35 ‡ Miſitque nuntios in vniuerſum Manaſſen,
qui & ipſe ſecutus eſt eum. & alios nuntios
in Azer & Zabulon & Nephthali, qui occur-
36 rerunt ei. ‡ Dixitque Gedeon ad Dominum,
Si ſaluum facis per manum meam Iſrael, ſi-
37 cut locutus es, ‡ ponam hoc vellus lanæ in
area: ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni
terra ſiccitas, ſciam quòd per manum meā,
38 ſicut locutus es, liberabis Iſrael. ‡ Factumq;
eſt ita. Et de nocte conſurgens expreſſo vel-
39 lere, concham rore impleuit. ‡ Dixitq; rur-
ſus ad Dominū, Ne iraſcatur furor tuus con-
tra me ſi adhuc ſemel tentauero, ſignū quæ-
rens in vellere. Oro vt ſolū vellus ſiccū ſit,
40 & omnis terra rore madens. ‡ Fecitque Do-
minus nocte illa vt poſtulauerat, & fuit ſic-
citas in ſolo vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

1 Igitur Ierobáal qui & Gedeon, de nocte
A conſurgens, & omnis populus cū eo, ve-
nit ad fontem qui vocatur Harad. erant au-
tem caſtra Madian in valle ad ſeptentriona-
2 lem plagam collis excelſi. ‡ Dixitque Domi-
nus ad Gedeon, Multus tecum eſt populus,
nec tradetur Madian in manus eius: ne glo-
rietur cōtra me Iſrael, & dicat, Meis viribus
3 liberatus ſum. ‡ Loquere ad populum, &
cunctis audientibus prædica. Qui formido- Deu.20.b.5.
loſus & timidus eſt, reuertatur. Receſſerūtq; 1.Mach.3.g.
de monte Galaad, & reuerſi ſunt ex populo 46.
vigintiduo millia virorum, & tātum decem
4 millia remāſerunt. ‡ Dixitque Dominus ad
B Gedeon, Adhuc populus multus eſt: duc eos
ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixe
ro tibi vt tecum vadat, ipſe pergat. quem ire
5 prohibuero, *reuertatur. ‡ Cumque deſcen- *ipſe 1.
diſſet populus ad aquas, dixit Dominus ad
Gedeon, Qui lingua lambuerint aquas, ſicut
ſolēt canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum:
qui autē curuatis genibus biberint, in alte-
6 ra parte erunt. ‡ Fuit itaque numerus eorum
qui manu ad os proiicientes, lambuerant a-
quas, trecenti viri: omnis autē reliqua mul-
7 titudo flexo poplite biberat. ‡ Et ait Domi-
nus ad Gedeon, In trecentis viris qui lambe-
runt aquas, liberabo vos, & tradam in manu
tua Madian: omnis autē reliqua multitudo
8 reuertatur in locum ſuum. ‡ Sumptis itaque
C pro numero cibariis & tubis, omnem reli-
quam multitudinē abire præcepit ad taber-
nacula ſua: & ipſe cum trecentis viris ſe cer-
tamini dedit. Caſtra autem Madian erant
9 ſubter in valle. ‡ Eadem nocte dixit Domi-
nus ad eum, Surge, & deſcēde in caſtra: quia
10 tradidi eos in manu tua. ‡ Sin autem ſolus ire
formidas, deſcēdat tecum Phara puer tuus.

Dominus. ‡Dixitq́; ad eos, Vnā petitionem 24
poſtulo à vobis, Date mihi inaures ex præ-
da veſtra. Inaures enim aureas Iſmaëlitæ ha
bere conſueuerant. ‡Qui reſponderunt, Li- 25
bentiſsimè dabimus. Expandentesq́; ſuper F
terrā pallium, proiecerunt in eo inaures de
præda: ‡& fuit pondus poſtulatarū inauriū, 26
mille ſeptingenti auri ſicli, abſq; ornamētis,
& monilibus, & veſte purpurea, quibus re-
ges Madian vti ſoliti erant, & præter torques
aureas camelorum. ‡Fecitq́; ex eo Gedeon 27
ephod, & poſuit illud in ciuitate ſua E-
phra. Fornicatusq́; eſt omnis Iſrael in eo, &
factum eſt Gedeoni & omni domui eius in
ruinam. ‡Humiliatus eſt autem Madian co- 28
rā filiis Iſrael, nec potuerunt vltra ceruices
eleuare: ſed quieuit terra per quadraginta
annos quibus Gedeō præfuit. ‡Abiit itaq; Ie 29
robáal filius Ioas, & habitauit in domo ſua:
‡habuitq; ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt 30
de femore eius, eo quòd plures haberet vxo G
res. ‡Concubina aūt illius, quam habebat in 31
Sichē, genuit ei filiū noīe Abi-mélech. ‡Mor 32
tuusq́; eſt Gedeō filius Ioas in ſenectute bo-
na, & ſepultus eſt in ſepulchro Ioas patris
ſui in Ephra de familia Ezri. ‡Poſtquàm 33
aūt mortuus eſt Gedeon, auerſi ſunt filij Iſ-
rael, & fornicati ſunt in Baalim. Percuſſe-
runtq́; cum Baal fœdus, vt eſſet eis in Deū:
‡nec recordati ſunt Dñi Dei ſui, qui eruit 34
eos de manibus inimicorū ſuorum omniū
per circuitum: ‡nec fecerunt miſericordiā 35
cum domo Ierobáal Gedeon, iuxta omnia
bona quæ fecerat Iſraeli.

CAP. IX.

ABiit autē Abi-mélech filius Ierobáal 1
in Sichem ad fratres matris ſuæ, & lo- A
cutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem
*matris. domus patris *matrisq́; ſuæ, dicens, ‡Loqui 2
mini ad omnes viros Sichē, Quid vobis eſt
melius, vt dominētur veſtri ſeptuaginta viri
omnes filij Ierobáal, an vt dominetur vobis
vnus vir? ſimulq́; cōſyderate quòd os veſtrū,
& caro veſtra ſum. ‡Locutique ſunt fratres 3
matris eius de eo ad oēs viros Sichem, vni-
uerſos ſermones iſtos, & inclinauerunt cor
eorum poſt Abi-mélech, dicētes, Frater no-
ſter eſt. ‡Dederuntq́; illi ſeptuaginta ponde- 4
ra argenti de phano Baal-berith. Qui con-
duxit ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecu-
tiq; ſunt eum. ‡Et venit in domum patris 5
ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Ie-
robáal ſeptuaginta viros, ſuper lapidem v-
num: remanſitque Ioatham filius Ierobáal
minimus, & abſconditus eſt. ‡Congregati 6
ſunt autem omnes viri Sichem, & vniuerſæ
familiæ vrbis Mello: abieruntq; & conſti-
tuerunt regem Abi-mélech, iuxta quercum
quæ ſtabat in Sichem. ‡Quòd cùm nuntia- 7
tum eſſet Ioatham, iuit, & ſtetit in vertice B
montis Garizim: eleuataque voce, clamauit
& dixit, Audite me viri Sichem, ita vt au-
diat vos Deus. ‡Ierunt ligna, vt vngerent 8
ſuper ſe regem: dixeruntq́; oliuæ, Impera
nobis. ‡Quæ reſpōdit, Nunquid poſſum de- 9
ſerere pinguedinem meam, qua & Dij vtun-
tur, & homines: & venire vt inter ligna pro
mouear? ‡Dixeruntque ligna ad arborē ficū, 10
11 Veni, & ſuper nos regnū accipe. ‡Quæ re-
ſpondit ei, Nunquid poſſum deſerere dul-
cedinem meam, fructusque ſuauiſsimos, &
12 ire vt inter cætera ligna promouear? ‡Lo-
cutaque ſunt ligna ad vitem, Veni, & impera
13 nobis. ‡Quæ reſpondit eis, Nunquid poſſum
deſerere vinum meū, quod lætificat Deū &
homines, & inter ligna cætera promoueri?
14 ‡Dixeruntq́; omnia ligna ad rhamnum, Veni
15 & impera ſuper nos. ‡Quæ reſpondit eis, Si
verè me regem vobis conſtituitis, venite, &
ſub vmbra mea requieſcite: ſi autem non vul-
tis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret
16 cedros Libani. ‡Nūc igitur ſi rectè, & abſq;
C peccato conſtituiſtis ſuper vos regem Abi-
mélech, & bene egiſtis cum Ierobáal, & cū
domo eius, & reddidiſtis vicem beneficijs
17 eius qui pugnauit pro vobis, ‡& animam
ſuam dedit periculis, vt erueret vos de ma-
18 nu Madian, ‡qui nunc ſurrexiſtis contra
domum patris mei, & interfeciſtis filios eius
ſeptuaginta viros ſuper vnum lapidem, &
conſtituiſtis regem Abi-mélech filiū ancil-
læ eius ſuper habitatores Sichem, eo quòd
19 frater veſter ſit: ‡ſi ergo rectè, & abſque vi-
tio egiſtis cum Ierobáal, & domo eius, ho-
die lætemini in Abi-mélech, & ille lætetur
20 in vobis. ‡Sin autem peruersè, egredia-
tur ignis ex eo, & conſumat habitatores
Sichem, & oppidum Mello: egrediaturque
ignis de viris Sichem, & de oppido Mello,
21 & deuoret Abi-mélech. ‡Quæ cùm dixiſſet,
fugit, & abiit in Bera: habitauitque ibi ob
22 metum Abi-mélech fratris ſui. ‡Regnauit
itaq; Abi-mélech ſuper Iſrael tribus annis.
23 ‡Miſitq́; Dominus ſpiritum peſsimum in-
ter Abi-mélech, & habitatores Sichem: qui
24 cœperunt eum deteſtari, ‡& ſcelus interfe-
ctionis ſeptuaginta filiorum Ierobáal, &
effuſionem ſanguinis eorū conferre in Abi-
mélech fratrem ſuum, & in cæteros Sichi-
25 morum principes, qui eū adiuuerant. ‡Po-
D ſueruntque inſidias aduerſum eum in ſum-
mitate montium: & dum illius præſtola-
bantur aduentum, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntibus. nuntia-
26 tumque eſt Abi-mélech. ‡Venit autē Gaal
filius Obed cum fratribus ſuis, & tranſiuit
in Sichimam. Ad cuius aduentum erecti ha-
27 bitatores Sichem, ‡egreſſi ſunt in agros
vaſtantes vineas, vuasque calcantes: & fa-
ctis cantantium choris ingreſſi ſunt phanū
Dei ſui, & inter epulas & pocula maledi-
28 cebant Abi-mélech, ‡clamante Gaal filio
Obed, Quis eſt Abi-mélech, & quæ eſt Si-
chem, vt ſeruiamus ei? nunquid non eſt fi-
lius Ierobáal, & conſtituit principem Zebul
ſeruum ſuum ſuper viros Emor patris Si-
29 chem? Cur ergo ſeruiemus ei? ‡vtinam da-
ret aliquis populum iſtum ſub manu mea,
vt auferrem de medio Abi-mélech. Dictū-
que eſt Abi-mélech, Cōgrega exercitus mul
30 titudinem, & veni. ‡Zebul enim princeps
ciuitatis auditis ſermonibꝰ Gaal filij Obed,
31 iratus eſt valde, ‡& miſit clam ad Abi-mé-
lech nuntios, dicens, Ecce Gaal filius Obed
venit in Sichimam cum fratribus ſuis, & op

pugnat aduerſum te ciuitatẽ. ‡Surge itaque 32
nocte cum populo qui tecum eſt, & latita in F
agro: ‡& primò manè oriente ſole, irrue ſu- 33
per ciuitatẽ. Illo aũt egrediente aduerſum te
cum populo ſuo, fac ei quod potueris. ‡Sur- 34
rexit itaq; Abi-mélech cum omni exercitu
ſuo nocte, & tetendit inſidias iuxta Sichimã
in quatuor locis. ‡Egreſſusq; eſt Gaal filius 35
Obed, & ſtetit in introitu portæ ciuitatis.
Surrexit aũt Abimélech, & omnis exercitus
cum eo de inſidiarũ loco. ‡Cumq; vidiſſet 36
populũ Gaal, dixit ad Zebul, Ecce de mon-
tibus multitudo deſcendit. Cui ille reſpõdit,
Vmbras montiũ vides quaſi capita hominũ,
& hoc errore deciperis. ‡Rurſumque Gaal 37
ait, Ecce populus de vmbilico terræ deſcẽ-
dit, & vnus cuneus venit per viam quæ re-
ſpicit quercũ. ‡Cui dixit Zebul, Vbi eſt nũc 38
os tuũ, quo loquebaris, Quis eſt Abi-mélech
vt ſeruiamus ei? Nónne hic populus eſt, quẽ
deſpiciebas? Egredere, & pugna cõtra eum.
‡Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorũ po- 39
pulo, & pugnauit contra Abi-mélech. ‡qui 40
perſecutus eſt eũ fugientẽ, & in vrbem cõ-
pulit: cecideruntque ex parte eius plurimi,
vſq; ad portã ciuitatis, ‡& Abi-mélech ſe- 41
dit in Ruma: Zebul aũt, Gaal & ſocios eius F
expulit de vrbe, nec in ea paſſus eſt commo-
rari. ‡Sequenti ergo die egreſſus eſt populus 42
in campum. Quod cùm nuntiatũ eſſet Abi-
mélech, ‡tulit exercitum ſuum, & diuiſit 43
in tres turmas, tendens inſidias in agris. Vi-
densque quòd egrederetur populus de ciui-
tate, ſurrexit & irruit in eos, ‡cũ cuneo ſuo, 44
oppugnans & obſidens ciuitatem: duæ aũt
turmæ palantes per campũ aduerſarios per-
ſequebantur. ‡porrò Abi-mélech omni die 45
illo oppugnabat vrbem: quam cepit, interfe-
ctis habitatoribus eius, ipſaq; deſtructa, ita
vt ſal in ea diſpergeret. ‡Quod cum audiſ- 46
ſent qui habitabant in turre Sichimorũ, in-
greſſi ſunt Phanũ Dei ſui, Berith, vbi fœdus
cum eo pepigerant, & ex eo locus nomẽ ac-
ceperat, qui erat munitus valde. ‡Abi-mé- 47
lech quoque audiens viros turris Sichimo-
rum pariter conglobatos, ‡aſcẽdit in mon- 48
tem Selmon cum omni populo ſuo: & arre-
pta ſecuri, præcidit arboris ramum, impoſi-
tumq; ferens humero, dixit ad ſocios, Quod
me vidiſtis facere, citò facite. ‡Igitur certa- 49
tim ramos de arboribus præcidẽtes, ſeque- G
bantur ducem. Qui circundãtes præſidium,
ſuccẽderunt: atque ita factum eſt, vt fumo
& igne mille hominum necarentur, viri pa-
riter & mulieres, habitatorum turris Sichẽ.
‡Abi-mélech autem inde proficiſcens ve- 50
nit ad oppidum Thebes, quod circundans
obſidebat exercitu. ‡Erat autem turris ex- 51
celſa in media ciuitate, ad quã confugerant
ſimul viri ac mulieres, & omnes principes
ciuitatis, clauſa firmiſſimè ianua, & ſuper
turris tectũ ſtantes per propugnacula. ‡Ac- 52
cedensque Abi-mélech iuxta turrim, pugna
bat fortiter: & appropinquans oſtio, ignem
2.Re.11.c.21 ſupponere nitebatur: ‡& ecce vna mulier 53
fragmen molæ deſuper iaciens, illiſit capiti
Abi-mélech, & confregit cerebrum eius.

54 ‡Qui vocauit citò armigerum ſuum, & ait
ad eum: Euagina gladium tuum, & percute
me: ne forte dicatur quod à femina interfe-
ctus ſim. Qui iuſſa perficiens, interfecit eum.
55 ‡Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant
56 de Iſrael, reuerſi ſunt in ſedes ſuas: ‡& red-
didit Deus malũ quod fecerat Abi-mélech
contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta
57 fratribus ſuis. ‡Sichimitis quoq; quod ope-
rati erant, retributum eſt, & venit ſuper eos
maledictio Ioatham filij Ierobáal.

CAP. X.

1 POſt Abi-mélech ſurrexit dux in Iſrael
A Thola fili⁹ Phua patrui Abi-mélech vir
de Iſſachar, qui habitauit in Samir montis ª monte
2 Ephráim: ‡& iudicauit Iſraelem viginti &
tribus annis, mortuusque eſt, ac ſepultus in
3 Samir. ‡Huic ſucceſſit Iair Galaadites, qui
iudicauit Iſraelẽ per viginti & duos annos,
4 ‡habens triginta filios ſedẽtes ſuper triginta
pullos aſinarum, & principes triginta ciuita-
tum, quæ ex nomine eius ſunt appellatæ A-
noth-Iair, id eſt, oppida Iair, vſq; in præſen-
5 tem diem in terra Galaad. ‡Mortuusq; eſt
Iair, ac ſepultus in loco cui eſt vocabulũ Ca-
6 mon. ‡Filij autem Iſrael peccatis veteribus
B iungentes noua, fecerunt malum in conſpe-
ctu Domini, & ſeruierunt idólis, Báalim &
Aſtaroth, & dijs Syriæ ac Sidõnis & Moab
& filiorũ Ammõ & Philiſthijm: dimiſerũt-
7 que Dñm & non coluerunt eum. ‡Contra
quos Dominus irátus, tradidit eos in manus
8 Philiſthijm & filiorum Ammon. ‡Afflictiq;
ſunt, & vehementer oppreſſi per annos de-
cem & octo, omnes qui habitabãt trans Ior-
danẽ in terra Amorrhæi, quæ eſt in Galaad:
9 ‡in tantum vt filij Ammon Iordane tranſ-
miſſo vaſtarent Iudam & Ben-iamin & E-
10 phráim: afflictusq; eſt Iſrael nimis. ‡Et cla-
C mantes ad Dominum, dixerunt, Peccauim⁹
tibi, quia dereliquimus Dominum⁹ Deum 4
11 noſtrum, & ſeruiuim⁹ Báalim. ‡Quibus lo-
cutus eſt Dominus, Nunquid non Aegyptij
& Amorrhæi, filijq; Ammõ & Philiſthijm,
12 ‡Sidonij quoq; & Amalec & Chanaan op-
preſſerũt vos: & clamaſtis ad me, & erui vos
13 de manu eorum? ‡Et tamen reliquiſtis me,
& coluiſtis Deos alienos? idcirco non addam
14 vt vltrà vos liberem. ‡ite, & inuocate deos
quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore
15 anguſtiæ. ‡Dixeruntq; filij Iſrael ad Dñm,
Peccauimus, redde tu nobis quicquid tibi
16 placet: tantum nunc libera nos. ‡Quæ dicẽ-
tes, omnia de finibus ſuis alienorum deorũ
idóla proiecerunt, & ſeruierunt Dño Deo:
17 qui doluit ſuper miſeriis eorum. ‡Itaq; filij
Ammon conclamantes, in Galaad fixere tẽ-
toria: contra quos congregati filij Iſrael, in
18 Maſpha caſtrametati ſunt. ‡Dixeruntque
principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos,
Qui primus ex nobis contra filios Ammon
cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

1 FVit itaq; illo in tempore Iephte Galaa-
A dites vir fortiſſimus atq; pugnator, fili⁹
mulieris meretricis, qui nat⁹ eſt de Galaad.
2 ‡Habuit autem Galaad vxorem, de qua ſu-
ſcepit

ſcepit filios: qui poſtquã creuerant, eiecerunt
Iephte, dicẽtes, Hæres in domo patris noſtri
eſſe non poteris, quia de altera matre natus
es. ‡Quos ille fugiens atq; deuitans, habita- 3
uit in terra-Tob: congregatiq; ſunt ad eũ vi-
ri inopes, & latrocinantes, & quaſi principẽ
ſequebantur ‡In illis diebus pugnabant filij 4
Ammon contra Iſrael. ‡Quibus acriter in- 5
ſtantibus perrexerunt maiores natu de Ga-
laad, vt tollerẽt in auxiliũ ſui Iephte de ter-
ra-Tob: ‡Dixeruntq; ad eum, Veni, & eſto 6
princeps noſter, & pugna contra filios Am-
mon. ‡Quibus ille reſpondit, Nónne vos e- 7
ſtis qui odiſtis me, & eieciſtis de domo pa- B
tris mei, & nunc veniſtis ad me neceſſitate
compulſi? ‡Dixeruntq; principes Galaad ad 8
Iephte, Ob hanc igitur cauſam nũc ad te ve-
nimus, vt proficiſcaris nobiſcum, & pugnes
contra filios Ammon, ſisq; dux omnium qui
habitant in Galaad. ‡Iephte quoq; dixit eis, 9
Si verè veniſtis ad me, vt pugnẽ pro vobis
contra filios Ammon, tradideritq; eos Dñs
in manus meas, ego ero veſter princeps?
‡Qui reſpõderũt ei, Dñs qui hæc audit, ipſe 10
mediator ac teſtis eſt quòd noſtra promiſſa
faciemus. ‡Abiit itaque Iephte cum princi- 11
pibus Galaad, fecitque eum omnis popul⁹
principem ſui. Locutusque eſt Iephte om-
nes ſermones ſuos coram Domino in Maſ-
pha. ‡Et miſit nuntios ad regem filiorum 12
Ammon, qui ex perſona ſua dicerent, Quid
mihi & tibi eſt, quia veniſti cõtra me, vt va-
ſtares terram meam? ‡Quibus ille reſpon- 13
Nu.21.f.31. dit, ‖quia tulit Iſrael terram meam, quando C
aſcendit de Aegypto à finibus Arnon vſque
Ieboc atque Iordanem: nunc ergo cum pace
redde mihi eam. ‡Per quos rurſum manda- 14
uit Iephte, & imperauit eis vt dicerent regi
Ammon. ‡Hæc dicit Iephte, Nõ tulit Iſrael 15
terram Moab, nec terram filiorum Ammõ:
‡ſed quando de Aegypto cõſcenderunt, am- 16
bulauit per ſolitudinem vſq; ad Mare-ru-
Nu.20.c.29 brum, & venit in Cades. ‡‖Miſitq; nuntios 17
ad regem Edom, dicens, Dimitte me vt trãſ-
eam terram tuam. Qui noluit acquieſcere
precibus eius. Miſit quoq; ad regem Moab,
qui & ipſe tranſitum præbere contempſit.
Manſit itaque in Cades, ‡& circuiuit ex la- 18
tere terram Edõ, & terram-Moab: venitque
contra orientalẽ plagam terræ Moab, & ca-
ſtrametatus eſt trãs Arnõ: nec voluit intrare
Nu.21.c.13. terminos Moab: Arnon quippe confinium
& 21.f.24 eſt terræ-Moab. ‡Miſit itaque Iſrael nun- 19
tios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui ha- D
bitabat in Heſebon, & dixerunt ei, Dimitte
vt tranſeam per terram tuam vſque ad flu-
uium. ‡Qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens, 20
non dimiſit eũ tranſire per terminos ſuos:
ſed infinita multitudine cõgregata egreſſus
eſt contra eum in Iaſa, & fortiter reſiſtebat.
‡Tradiditq; eum Dominus in manus Iſrael 21
cum omni exercitu ſuo, & percuſſit eum, &
poſſedit omnem terram Amorrhæi habita-
toris regionis illius, ‡& vniuerſos fines eius 22
de Arnon vſque Ieboc, & de ſolitudine vſq;
ad Iordanem. ‡Dominus ergo Deus Iſrael 23
ſubuertit Amorrhæum, pugnante contra il- E
lum populo ſuo Iſrael, & tu nunc vis poſſi-
24 dere terram eius? ‡Nónne ea quæ poſſedit
Chamos Deus tuus, tibi iure debentur? Quę
autẽ Dominus Deus noſter victor obtinuit,
25 in noſtram cedent poſſeſſionem: ‡‖niſi for- Nu.22.a.2.
tè melior es Balac filio Sephor rege Moab,
aut docere potes, quòd iurgatus ſit cõtra Iſ-
26 rael, & pugnauerit contra eum, ‡quãdo ha-
bitauit in Heſebon, & viculis eius, & in A-
roër, & villis illius, vel in cunctis ciuitatib⁹
iuxta *Iordanẽ, per trecentos annos. Quare * Arnon.
tanto tẽpore nihil ſuper hac repetitione tẽ-
27 taſtis? ‡Igitur non ego pecco in te, ſed tu cõ-
tra me malè agis, indicens mihi bella nõ iu-
ſta. Iudicet Dñs arbiter huius diei inter Iſ-
28 rael, & inter filios Ammon. ‡Noluitque ac-
quieſcere rex filiorum Ammõ verbis Ieph-
29 te, quæ per nuntios mandauerat. ‡Factus eſt
F ergo ſuper Iephte Spiritus Domini, & cir-
cuiens Galaad & Manaſſe, Maſpha quoque
Galaad, & inde tranſiens ad filios Ammon,
30 ‡votum vouit Domino, dicens, Si tradideris
31 filios Ammon in manus meas: ‡quicunque
primus fuerit egreſſus de foribus domus
meæ, mihiq; occurrerit reuertenti cum pace
à filiis Ammon, eum holocauſtum offeram
32 Domino. ‡Tranſiuitq; Iephte ad filios Am-
mon, vt pugnaret contra eos: quos tradidit
33 Dominus in manus eius. ‡Percuſſitque ab
Aroër vſq; dum venias in Mennith, viginti
ciuitates, & vſque ad Abel, quæ eſt vineis cõ-
ſita, plaga magna nimis. humiliatique ſunt
34 filij Ammon à filijs Iſrael. ‡Reuertente au-
tem Iephte in Maſpha domum ſuam, occur-
rit ei vnigenita filia ſua cum tympanis &
choris. non enim habebat alios liberos.
35 ‡Qua viſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Heu
me filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es.
Aperui enim os meum ad Dominũ, & aliud
36 facere non potero. ‡Cui illa reſpondit, Pater
G mi, ſi aperuiſti os tuum ad Dominum, fac
mihi quodcunque pollicitus es, conceſſa ti-
bi vltione atque victoria de hoſtibus tuis.
37 ‡Dixitque ad patrem, Hoc ſolum mihi præ-
ſta quod deprecor, Dimitte me vt duobus
menſibus circumeam montes, & plangam
virginitatem meam cum ſodalibus meis.
38 ‡Cui ille reſpondit, Vade. Et dimiſit eã duo-
bus menſibus. Cumque abiiſſet cum ſociis
ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam
39 in montibus. ‡Expletiſq; duobus menſibus
reuerſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei ſicut
vouerat, quæ ignorabat virum. Exinde mos
increuit in Iſrael, & conſuetudo ſeruata eſt,
40 ‡vt poſt anni circulum cõueniant in vnum
filiæ Iſrael, & plangant filiam Iephte Galaa-
ditę diebus quatuor.

## CAP. XII.

1 A ECce autẽ in Ephraim orta eſt ſeditio:
nam tranſeuntes contra Aquilonẽ, di-
xerunt ad Iephte, Quare vadens ad pugnã
contra filios Ammõ, vocare nos noluiſti, vt
pergeremus tecum? Igitur incendemus* do- *te & 2.
2 mum tuam. ‡Quibus ille reſpondit, Diſce-
ptatio erat mihi & populo meo cõtra filios
Ammon vehemens: vocauique vos vt præ-
beretis mihi auxilium, & facere noluiſtis.
3 ‡Quod cernẽs, poſui animam meam in ma-

nibus meis,tranſiuique ad filios Ammon, & B
tradidit eos Dñs in manus meas.Quid com-
merui,vt aduerſum me conſurgatis in præ-
lium? ‡Vocatis itaq; ad ſe cunctis viris Ga- 4
laad,pugnabat cõtra Ephráim, percuſſerũt-
que viri Galaad Ephráim,quia dixerat, Fu-
gitiuus eſt Galaad de Ephráim, & habitat
in medio Ephráim & Manaſſe.‡Occupaue- 5
runtq; Galaaditæ vada Iordanis,per quæ E-
phráim reuerſurus erat. Cumq; veniſſet ad
ea de Ephráim numero, fugiens, atq; dixiſ-
ſet,Obſecro vt me tranſire permittas: dice-
bant ei Galaaditæ , Nunquid Ephratæus es?
quo dicente,Non ſum: ‡ interrogabant eũ, 6
Dic ergo Schibbóleth , quod interpretatur C
ſpica. Qui reſpondebat,Sibbóleth:eadem li-
tera ſpicam exprimere non valens. Statimq;
apprehenſum iugulabant in ipſo Iordanis
tranſitu . Et ceciderunt in illo tẽpore de E-
phráim quadragintaduo millia. ‡ Iudicauit 7
itaque Iephte Galaadites Iſrael ſex annis: &
mortuus eſt,ac ſepultus in ciuitate ſua Ga-
laad.‡ Poſt hunc iudicauit Iſrael Abeſan de 8
Beth-léhem: ‡ qui habuit triginta filios , & 9
totidem filias:quas emittens foras, maritis
dedit, & eiuſdem numeri filiis ſuis accepit
vxores , introducens in domum ſuam. Qui D
ſeptem annis iudicauit Iſrael,‡mortuuſque 10
eſt,ac ſepultus in Beth-léhem. ‡Cui ſucceſ- 11
Elon ſ. ſit Ahialon Zabulonites: & iudicauit Iſrael
decem annis; ‡ mortuuſque eſt ac ſepultus 12
in Zabulon. ‡ Poſt hũc iudicauit Iſrael Ab- 13
don, filius Elel Pharathonites: ‡ qui habuit 14
quadraginta filios,& triginta ex eis nepotes,
aſcendẽtes ſuper ſeptuaginta pullos aſinarũ,
& iudicauit Iſrael octo annis: ‡mortuuſque 15
eſt ac ſepultus in Pharathõ terræ Ephráim,
in monte Amalec.

CAP. XIII.

Rurſumque filij Iſrael fecerunt malum 1
in conſpectu Domini, qui tradidit eos A
in man⁹ Philiſthinorum quadraginta annis.
‡Erat autẽ quidam vir de Saraa, & de ſtirpe 2
Dan,nomine Manue,habens vxorem ſterilẽ.
‡Cui apparuit angelus Domini , & dixit ad 3
Num.6.4.5. eam, Sterilis es & abſque liberis: ſed conci-
pies & paries filiũ. ‡ caue ergo ne bibas vi- 4
num ac ſiceram,nec immundum quicquam
comedas: ‡quia concipies , & paries filium, 5
cuius non tanget caput nouacula:erit enim
Nazaræus Dei ab infantia ſua , & ex matris
vtero,& ipſe incipiet liberare Iſrael de ma-
nu Philiſthinorum. ‡ Quæ cùm veniſſet ad 6
maritũ ſuum , dixit ei, Vir Dei venit ad me
habens vultum angelicum,terribilis nimis.
Quę cùm interrogaſſem quis eſſet, & vnde B
veniſſet , & quo noĩe vocaretur, noluit mi-
hi dicere: ‡ſed hoc reſpondit , Ecce cõcipies 7
& paries filium : caue ne vinum bibas , nec
ſiceram,& ne aliquo veſcaris immundo:erit
enim puer nazaræus Dei ab infantia ſua , &
ex vtero matris ſuæ , vſque ad diem mortis
ſuæ.‡Orauit itaq; Manue Dominum , & ait, 8
Obſecro Domine , vt vir Dei quem miſiſti,
veniat iterũ , & doceat nos quid debeamus
facere de puero qui naſciturus eſt.‡Exaudi- 9
uitq; Dñs deprecantem Manue, & apparuit
rurſum angelus Dei vxori eius ſedenti in

agro.Manue aũt maritus eius non erat cum
10 ea. Quæ cùm vidiſſet angelum,‡ feſtinauit,
& cucurrit ad virum ſuum: nuntiauitq; ei,
dicens , Ecce apparuit mihi vir quem antè
11 videram. ‡Qui ſurrexit, & ſecutus eſt vxorẽ
ſuam:veniensque ad virum,dixit ei , Tu es
qui locutus es mulieri ? Et ille reſpondit,
12 Ego ſum.‡Cui Manue, Quando,inquit, ſer-
C mo tuus fuerit expletus , quid vis vt faciat
13 puer ? aut à quo ſe obſeruare debebit? ‡ Di-
xitq; angelus Domini ad Manue, Ab omni-
bus quæ locut⁹ ſum vxori tuæ, abſtineat ſe:
14 ‡& quicquid ex vinea naſcitur , non come-
dat.vinum & ſiceram non bibat , nullo ve-
ſcatur immũdo: & quod ei præcepi,impleat
15 atq, cuſtodiat. ‡ Dixitq; Manue ad angelum
Domini, Obſecro te vt acquieſcas precibus
16 meis,& faciamus tibi hœdũ de capris.‡Cui
reſpondit angelus , Si me cogis,non come-
dam panes tuos: ſi aũt vis holocauſtum fa-
cere, offer illud Dño. Et neſciebat Manue q
17 angelus Domini eſſet. ‡Dixitq; ad eũ, Quod
eſt tibi nomen , vt ſi ſermo tuus fuerit ex-
18 pletus , honoremus te? ‡ Cui ille reſpondit,
19 Cur quæris nomen meum , quod eſt mira-
D bile? ‡ Tulit itaq; Manue hœdum de capris,
& libamenta, & poſuit ſuper petram , offe-
rens Domino qui facit mirabilia : ipſe au-
20 tem & vxor eius intuebantur. ‡Cumq; aſ-
cenderet flamma altaris in cælum , angelus
Domini pariter in flamma aſcendit. Quod
cùm vidiſſent Manue & vxor eius,proni ce-
21 ciderunt in terram, ‡ & vltrà eis non appa-
ruit angelus Domini . Statimque intellexit
22 Manue angelum Domini eſſe , ‡ & dixit ad
vxorẽ ſuã , Morte moriemur, quia vidimus
23 Dominũ.‡Cui reſpondit mulier : Si Domi-
nus nos vellet occidere , de manibus noſtris
holocauſtũ & libamenta non ſuſcepiſſet,nec
oſtendiſſet nobis hæc omnia , neque ea quæ
24 ſunt ventura dixiſſet. ‡Peperit itaq; filium,
& vocauit nomen eius Samſon. Creuitque
25 puer,& benedixit ei Dominus. ‡ Cœpitque
Spiritus Domini eſſe cum eo in caſtris Dan,
inter Saraa & Eſthaol.

CAP. XIIII.

1 Deſcendit ergo Samſon in Thamnátha.
A vadensq; ibi mulierem de filiabus Phi
2 liſthiim, ‡aſcendit, & nuntiauit patri ſuo, &
matri ſuæ,dicẽns, Vidi mulierem in Tham-
natha de filiabus Philiſtinorũ : quam quæſo
3 vt mihi accipiatis vxorem. ‡ Cui dixerunt
pater & mater ſua,Nunquid non eſt mulier
in filiabus fratrum tuorum , & in omni po-
pulo tuo , quia vis accipere vxorẽ de Phili-
ſthiim,qui incircuncisi ſunt ? Dixitq; Sam-
ſon ad patrem ſuum,Hanc mihi accipe: quia
4 placuit oculis meis. ‡ Parentes autem eius
neſciebãt quòd res à Domino fieret, & quæ-
reret occaſionẽ contra Philiſthiim.eo enim
tempore Philiſthiim dominabãtur Iſraeli.
5 ‡Deſcendit itaq; Samſon cum patre ſuo &
matre in Thamnátha. Cũq; veniſſent ad vi-
neas oppidi,apparuit catulus leonis ſæu⁹, &
6 rugiens,& occurrit ei.‡Irruit autẽ Spiritus
B Dñi in Samſon, & dilacerauit leonem,quaſi
hœdum in fruſta decerperet , nihil omnino
habens

habens in manu: & hoc patri & matri noluit
indicare. ‡ Deſcenditq;, & locutus eſt mulieri 7
quæ placuerat oculis eius. ‡ Et poſt aliquot 8
dies reuertens vt acciperet eã, declinauit vt
videret cadauer leonis, & ecce examẽ apum
in ore leonis erat ac fauus mellis. ‡ Quem 9
cùm ſumpſiſſet in manibus, comedebat in
via: veniensque ad patrẽ ſuũ & matrẽ, dedit
eis partẽ, qui & ipſi comederunt: nec tamen
eis voluit indicare quòd mel de * corpore
leonis aſſumpſerat. ‡ Deſcendit itaque pater 10
eius ad mulierẽ, & fecit filio ſuo Samſon cõ-
uiuium. ſic enim iuuenes facere cõſueuerãt.
‡ Cùm ergo ciues loci illius vidiſſent eũ, de- 11
derunt ei ſodales triginta qui eſſent cum eo. C
‡ Quibus locutus eſt Samſon, Proponam vo- 12
bis problema: quod ſi ſolueritis mihi intra
ſeptẽ dies conuiuij, dabo vobis triginta ſin-
dones, & totidẽ tunicas. ‡ Sin autẽ nõ potue- 13
ritis ſoluere, vos dabitis mihi triginta ſindo-
nes, & eiuſdẽ numeri tunicas. Qui reſponde-
runt ei, Propone problema, vt audiamus.
‡ Dixitque eis, De comedente exiuit cibus, & 14
de forti egreſſa eſt dulcedo. nec potuerũt per
tres dies propoſitionẽ ſoluere. ‡ Cumq; adeſ- 15
ſet dies ſeptimus, dixerunt ad vxorem Sam-
ſon, Blandire viro tuo, & ſuade ei vt indicet
tibi quid ſignificet problema: quod ſi facere
nolueris, incẽdemus te, & domum patris tui.
an idcirco vocaſtis nos ad nuptias vt ſpolia-
retis? ‡ Quæ fundebat apud Sãſon lachrymas, 16
& querebatur dicens, Odiſti me, & non dili- D
gis: idcirco problema quod propoſuiſti filiis
populi mei, non vis mihi exponere. At ille
reſpondit, Patri meo & matri nolui dicere:
& tibi indicare potero? ‡ Septẽ igitur diebus 17
conuiuij flebat ante eũ: tandemq; die ſepti-
mo cùm ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſta-
tim indicauit ciuibus ſuis. ‡ Et illi dixerunt 18
ei die ſeptimo ante ſolis occubitũ, Quid dul-
cius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad
eos, Si non araſſetis in vitula mea, non inue-
niſſetis propoſitionẽ meam. ‡ Irruit itaque in 19
eum Spiritus Domini, deſcenditque Aſcalo-
nem, & percuſsit ibi triginta viros: quorum
ablatas veſtes dedit iis qui problema ſolue-
rant. Iratusque nimis aſcendit in domũ pa-
tris ſui: ‡ vxor autem eius accepit maritum 20
vnum de amicis eius & pronubis.

* ore 10.

CAP. XV.

PÒſt aliquantulum autẽ temporis, cùm
dies triticeæ meſſis inſtarẽt, venit Sam- A
ſon inuiſere volens vxorẽ ſuam, & attulit ei
hœdum de capris. Cumque cubiculum eius
ſolito vellet intrare, prohibuit illum pater
illius, dicens. ‡ Putaui quòd odiſſes eam, & 2
ideo tradidi illã amico tuo: ſed habet ſoro-
rem, quæ iunior & pulchrior illa eſt, ſit tibi
pro ea vxor. ‡ Cui Samſon reſpondit, Ab hac 3
die non erit culpa in me contra Philiſthæos:
faciam enim vobis mala. ‡ Perrexitque, & 4
cepit trecentas vulpes, caudaſq; earũ iunxit
ad caudas, & faces ligauit in medio: ‡ quas 5
igne ſuccendens dimiſit vt huc illucque diſ-
currerent. Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes
Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis, & com-
portatæ iã fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula,
6 cõcrematæ ſunt, in tantũ vt vineas quoque,
& oliueta flamma conſumeret. ‡ Dixeruntq;
B Philiſthiim, Quis fecit hanc rem? Quibus di-
ctum eſt, Samſon gener Thamnathæi: quia
tulit vxorem eius, & alteri tradidit, hæc ope-
ratus eſt. Aſcenderuntq; Philiſthiim: & com
buſſerunt tam mulierem quàm patrẽ eius.
7 ‡ Quibus ait Samſon, Licet hæc feceritis,
tamen adhuc ex vobis expetam vltionem, &
8 tunc quieſcam. ‡ Percuſsitque eos ingenti
plaga, ita vt ſtupentes ſuram femori impone-
rent. Et deſcendens habitauit in ſpelunca pe-
9 træ Etam. ‡ Igitur aſcendentes Philiſthiim
in terram Iuda caſtrametati ſunt in loco, qui
10 poſteà vocatus eſt Lechi, id eſt maxilla: vbi
eorum fuſus eſt exercitus. ‡ Dixeruntque ad
C eos de tribu Iuda, Cur aſcendiſtis aduerſum
nos? Qui reſponderunt, Vt ligemus Samſon
venimus, & reddamus ei quæ in nos opera-
11 tus eſt. ‡ Deſcenderũt ergo tria millia virorũ
de Iuda, ad ſpecũ ſilicis Etam: dixeruntque
ad Sãſon, Neſcis quòd Philiſthiim imperent
nobis? quare * hoc facere voluiſti? Quibus il-
12 le ait, Sicut fecerũt mihi, ſic feci eis. ‡ Ligare,
inquiũt, te venimus, & tradere in manus Phi-
liſthinorum. Quibus Samſon, Iurate, ait, &
13 ſpondete mihi quòd non occidatis me. ‡ Di-
xerunt, Non te occidemus, ſed vinctũ trade-
mus. Ligaueruntque eum duobus nouis fu-
14 nibus, & tulerũt eum de petra Etam. ‡ Qui
cùm veniſſet ad locum Maxillæ, & Phili-
ſthiim vociferãtes occurriſſent ei, irruit Spi-
ritus Domini in eum: & ſicut ſolent ad * odo-
rem * ignis * ligna * conſumi, ita vincula qui-
15 bus ligatus erat, diſſipata ſunt & ſoluta. ‡ In-
uentamque maxillã, id eſt mandibulã aſini,
quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea mille
16 viros. ‡ & ait, In maxilla aſini, in mandibu-
D la pulli aſinarum deleui eos, & percuſsi mil-
17 le viros. ‡ Cumque hæc verba canens
compleſſet, proiecit mãdibulam de manu, &
vocauit nomen loci illius Ramath-lechi,
18 quod interpretatur eleuatio maxillæ. ‡ Si-
tiensque valde, clamauit ad Dominũ, & ait,
Tu dediſti in manu ſerui tui ſalutẽ hanc ma-
ximam atque victoriã: & en ſiti morior, inci-
19 damque in manus incircumciſorũ. ‡ Aperuit
itaque Dominus molarem dentem in maxilla
aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hau-
ſtis refocillauit ſpiritũ, & vires recepit. Id-
circo appellatum eſt nomẽ loci illius Fons-
inuocantis-de-maxilla, vſque in præſentem
20 diem. ‡ Iudicauitque Iſraël in diebus Phili-
ſthiim viginti annis.

* ergo 2.

* ardorẽ 3.

* lina 2.

CAP. XVI.

1 ABiit quoq; in Gazam, & vidit ibi mu-
A lierem meretricem: ingreſſuſq; eſt ad
2 eam. ‡ Quod cùm audiſſent Philiſthiim, &
percrebruiſſet apud eos intraſſe vrbẽ Sãſon:
circumdederũt eum poſitis in porta ciuitatis
cuſtodibus: & ibi tota nocte cũ ſilentio præ-
ſtolantes, vt facto manè exeuntẽ occiderent.
3 ‡ Dormiuit autẽ Samſon vſque ad medium
noctis, & inde conſurgens apprehendit am-
bas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera, im
poſitaſq; humeris ſuis portauit ad verticem
4 montis qui reſpicit Hebrõ. ‡ Poſt hæc amauit
mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, &
vocabatur

vocabatur Dalila. ‡ Veneruntq; ad eā prin- 5
cipes Philiſthinorū, atq; dixerūt, Decipe eū, B
& diſce ab illo, in quo habeat tantā fortitu-
dinem, & quomodo eū ſuperare valeamus,
& vinctū affligere. quod ſi feceris, dabimus
tibi ſinguli mille & centū argenteos. ‡ Locu- 6
ta eſt ergo Dalila ad Samſon, Dic mihi, ob-
ſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo, &
quid ſit quo ligatus erumpere nequeas. ‡ Cui 7
reſpondit Samſon, Si ſeptē neruiceis funibus
necdum ſiccis, & adhuc humentibus ligatus
fuero, infirmus ero vt cæteri homines. ‡ At- 8
tuleruntq; ad eā ſatrapæ Philiſtinorū ſeptem
funes, vt dixerat, quibus vinxit eum, ‡ laten- 9
tibus apud ſe inſidiis, & in cubiculo finē rei
expectantibus, clamauitq; ad eū, Philiſthiim
ſuper te Samſon: Qui rupit vincula quomo-
do ſi rumpat quis filum de ſtupa tortū ſpu-
Ardorē b. tamine, cùm odorē ignis acceperit, & nō eſt
cognitū in quo eſſet fortitudo eius. ‡ Dixitq; 10
ad eū Dalila, Ecce illuſiſti mihi, & falſum lo C
cutus es: ſaltem nunc indica mihi quo ligari
debeas. ‡ Cui ille reſpondit, Si ligatus fuero 11
nouis funibus, qui nunquā fuerunt in opere,
infirmus ero, & aliorum hominum ſimilis.
‡ Quibus rurſum Dalila vinxit eū, & clama- 12
uit, Philiſthiim ſuper te Samſon, in cubicu-
lo inſidiis præparatis. Qui ita rupit vincula
quaſi fila telarū. ‡ Dixitq; Dalila rurſum ad 13
eū, Vſquequo decipis me, & falſum loqueris?
oſtende quo vinciri debeas. Cui reſpondit
Samſon, Si, inquit, ſeptē crines capitis mei
cū licio plexueris, & clauū his circumligatū
terræ fixeris, infirmus ero. ‡ Quod cùm feciſ- 14
ſet Dalila, dixit ad eum, Philiſthiim ſuper te
Samſon. Qui conſurgens de ſomno extraxit
clauū cū crinibus & licio. ‡ Dixitque ad eum 15
Dalila, Quomodo dicis quòd amas me, cùm D
animus tuus nō ſit mecū? Per tres vices men
titus es mihi, & noluiſti dicere in quo ſit
maxima fortitudo tua. ‡ Cumq; moleſta eſ- 16
ſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret,
ſpatiū ad quietem non tribuens, defecit ani-
ma eius, & ad mortem vſq; laſſata eſt. ‡ Tunc 17
aperiens veritatem rei, dixit ad eam, Ferrum
nunquam aſcēdit ſuper caput meū, quia na-
zaræus, id eſt, conſecratus Deo ſum de vte-
ro matris meæ: ſi raſum fuerit caput meum,
recēdet à me fortitudo mea, & deficiā, ero-
que ſicut cæteri homines. ‡ Videnſque illa 18
quod confeſſus ei eſſet omnē animum ſuū,
miſit ad principes Philiſthinorum ac man-
dauit, Aſcendite adhuc ſemel, quia nunc mi-
hi aperuit cor ſuum. Qui aſcenderūt aſſum- E
pta pecunia quam promiſerāt. ‡ At illa dor- 19
mire eū fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo
reclinare caput, Vocauitq; tonſorem, & ra-
ſit ſeptem crines eius, & cœpit abigere eum,
& à ſe repellere: ſtatim enim ab eo fortitudo
diſceſſit, ‡ dixitq; Philiſthiim ſuper te Sam- 20
ſon. Qui de ſomno cōſurgens dixit in animo
ſuo, Egrediar ſicut antè feci, & me excutiā,
neſciens quòd receſſiſſet ab eo Dominus.
‡ Quem cùm apprehēdiſſent Philiſthiim, ſta- 21
tim eruerūt oculos eius, & duxerūt Gazam
vinctum catenis, & clauſum in carcere mo-
lere fecerunt. ‡ Iamque capilli eius renaſci 22

23 cœperant, ‡ & principes Philiſthinorum cō-
uenerunt in vnū vt immolarent hoſtias ma
gnificas Dagon Deo ſuo, & epularentur, di-
F centes, Tradidit Deus noſter inimicum no-
24 ſtrum Samſon in manus noſtras. ‡ Quod
etiā populus videns, laudabat Deum ſuum,
eademque dicebat, Tradidit Deus noſter
aduerſarium noſtrum in manus noſtras, qui
deleuit terram noſtrā, & occidit plurimos.
25 ‡ Lætanteſq; per conuiuia, ſumptis iā epulis
præceperūt vt vocaretur Samſon, & ante eos
luderet. Qui adductus de carcere ludebat an-
te eos, feceruntque eum ſtare inter duas co-
26 lumnas. ‡ Qui dixit puero regenti greſſus
ſuos, Dimitte me vt tangam columnas qui-
bus omnis imminet domus, & reclinet ſuper
27 eas, & paululum requieſcam. ‡ Domus au-
tem erat plena virorum ac mulierum, &
erant ibi omnes principes Philiſthinorum,
ac de tecto & ſolario circiter tria millia v-
triuſque ſexus ſpectantes ludentem Samſon.
28 ‡ At ille inuocato Domino ait, Domine
G Deus, memento mei, & redde mihi nunc for
titudinem priſtinam, Deus meus, vt vlciſcar
me de hoſtibus meis, & pro amiſſione duo-
rum luminum vnam vltionem recipiam.
29 ‡ Et apprehendens ambas columnas, quibus
innitebatur domus, alteramque earū dexte-
30 ra, & alterā læua tenens, ‡ ait, Moriatur ani-
ma mea cū Philiſthiim: concuſſiſque fortiter
columnis, cecidit domus ſuper omnes prin-
cipes, & cæteram multitudinē quæ ibi erat:
multoq; plures interfecit moriēs, quàm an-
31 tè viuus occiderat. ‡ Deſcendētes autem fra-
tres eius, & vniuerſa cognatio tulerunt cor-
pus eius, & ſepelierūt inter Saraa & Eſthaol
in ſepulchro patris ſui Manue, iudicauitque
Iſraēl viginti annis.

## CAP. XVII.

1 Fvitque eo tempore vir quidā de monte
A Ephraím nomine Michas, ‡ qui dixit
2 matri ſuæ, Mille & centum argenteos quos
ſeparaueras tibi, & ſuper quibus me audiēte
iuraueras, ecce ego habeo, & apud me ſunt.
Cui illa reſpōdit, Benedictus filius meus Do
3 mino. ‡ Reddidit ergo eos matri ſuæ, quę di-
xerat ei, Conſecraui, & voui hoc argentum
Domino, vt de manu mea ſuſcipiat filius
meus, & faciat ſculptile atque conflatile: &
4 nunc trado illud tibi. ‡ Reddidit igitur eos
B matri ſuæ, quæ tulit ducentos argenteos, &
dedit eos argentario, vt faceret ex eis ſcul-
ptile, atque cōflatile quod fuit in domo Mi-
5 chæ. ‡ Qui ædiculam quoque in ea Deo ſe-
parauit, & fecit ephod, & theraphim, id eſt
veſtem ſacerdotalem, & idola: impleuitque
vnius filiorum ſuorum manum, & factus eſt
6 ei ſacerdos. ‡ In diebus illis non erat Rex in
C Iſraēl, ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum vi-
7 debatur, hoc faciebat. ‡ Fuit quoq; alter ado
leſcens de Beth-lēhem Iuda, ex cognatione
eius: eratque ipſe Leuites, & habitabat ibi.
8 ‡ Egreſſuſque de ciuitate Beth-lēhem, pere-
grinari voluit vbicunque ſibi commodum
reperiſſet. Cumque veniſſet in montem E-
phraím iter faciens, & declinaſſet parumper
9 in domum Michæ, ‡ interrogatus eſt ab eo
vnde

vnde veniſſet. Qui reſpondit, Leuita ſum de D
Beth-lêhem Iuda, & vado vt habitem vbi E
potuero, & vtile mihi eſſe proſpexero. ‡ Di- 10
xitq; Michas, Mane apud me, & eſto mihi pa-
rẽs ac ſacerdos, daboq; tibi per annos ſingu-
los decem argenteos, ac veſtem duplicem, &
quæ ad victum ſunt neceſſaria. ‡ Acquieuit, 11
& manſit apud hominem, fuitque illi quaſi
vnus de filiis. ‡ impleuitq; Michas manum 12
eius, & habuit puerum ſacerdotem apud ſe,
‡ Nunc ſcio, dicens, quòd benefaciet mihi 13
Deus habenti Leuitici generis ſacerdotem.

CAP. XVIII.

IN diebus illis nõ erat rex in Iſraël, & tri- 1
bus Dan quærebat poſſeſsionẽ ſibi, vt ha- A
bitaret in ea, vſq; ad illũ enim diẽ inter cæ-
teras tribus ſortem nõ acceperat. ‡ Miſerunt 2
ergo filij Dan ſtirpis & familiæ ſuæ quinq;
viros fortiſsimos de Sara & Eſthaol, vt ex-
plorarẽt terrã, & diligenter inſpicerẽt: dixe-
runtq; eis, Ite, & cõſyderate terrã. Qui cùm
pergẽtes veniſſent in montẽ Ephráim, & in-
traſſent domum Michæ, requieuerunt ibi:
‡ & agnoſcẽtes vocẽ adoleſcẽtis Leuitæ, vtẽ- 3
teſq; illius diuerſorio, dixerũt ad eum, Quis
te huc adduxit? Quid hîc agis? quam ob cau-
ſam huc venire voluiſti? ‡ Qui reſpõdit eis, 4
Hæc & hęc præſtitit mihi Michas, & me mer- B
cede cõduxit vt ſim ei ſacerdos. ‡ Rogauerũt 5
autẽ eũ vt cõſuleret Dñm, & ſcire poſſent an
proſpero itinere pergerent, & res haberet ef-
fectũ. ‡ Qui reſpõdit eis, Ite cũ pace, Dñs re- 6
ſpicit viam veſtrã, & iter quo pergitis. ‡ Eũ- 7
tes igitur quinq; viri venerũt Lais, viderũt-
que populũ habitantẽ in ea abſq; vllo timo-
re, iuxta cõſuetudinẽ Sidoniorũ, ſecurum &
quietũ, nullo ei penitus reſiſtẽte, magnarũq;
opũ, & procul à Sidóne atq; à cunctis homi-
nibus ſeparatũ. ‡ Reuerſiq; ad fratres ſuos in 8
Saraa & Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitanti- C
bus reſpõderunt, ‡ Surgite & aſcendamus ad 9
eos. vidimus enim terrã valde opulentam &
uberem: nolite negligere, nolite ceſſare: ea-
mus, & poſsideamus eam, nullus erit labor.
‡ Intrabimus ad ſecuros, in regionẽ latiſsi- 10
mã, tradetq; nobis Dñs locũ in quo nullius
rei eſt penuria, eorũ quæ gignuntur in terra.
‡ Profecti igitur ſunt de cognatione Dan, id 11
eſt, de Saraa & Eſthaol ſexcenti viri accincti
armis bellicis: ‡ aſcendẽteſq; manſerunt in 12
Cariath-iarim Iudæ: qui locus ex eo tẽpore
Caſtrorũ Dan nomen accepit, & eſt poſt ter-
gum Cariath-iarim. ‡ *Inde tranſierunt in 13
*& 1.
montẽ Ephráim. Cumq; veniſſent ad domũ D
Michæ, ‡ dixerũt quinq; viri qui prius miſ- 14
ſi fuerant ad conſyderandã terram Lais, cæ-
teris fratribus ſuis: Noſtis quòd in domibus
iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculptile at-
que cõflatile: videte quid vobis placeat. ‡ Et 15
cùm paululũ declinaſſent, ingreſsi ſunt do-
mum adoleſcentis Leuitæ, qui erat in domo
Michæ, ſalutaueruntq; eum verbis pacificis.
‡ Sexcẽti autẽ viri ita vt erant armati, ſtabãt 16
ante oſtium. ‡ At illi qui ingreſsi fuerãt do- 17
mũ iuuenis, ſculptile & ephod & theraphim,
atq; conflatile tollere nitebãtur, & ſacerdos
ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſsi-

18 mis haud procul expectantibus. ‡ tulerunt
E igitur qui intrauerãt ſculptile, ephod, & idô-
la, atque conflatile, Quibus dixit ſacerdos,
19 Quid facitis? ‡ Qui reſpõderunt, Tace, & po-
ne digitũ ſuper os tuum, veniq; nobiſcum,
vt habeamus te patrẽ ac ſacerdotẽ. Quid ti-
bi melius eſt, vt ſis ſacerdos in domo vnius
viri, an in vna tribu & familia in Iſraël?
20 ‡ Quod cùm audiſſet, acquieuit ſermonibus
eorũ, & tulit ephod & idóla, ac ſculptile, &
21 profectus eſt cum eis. ‡ Qui cùm pergerent,
& ante ſe ire feciſſent paruulos ac iumẽta, &
22 omne quod erat pretioſum, ‡ iamq; à domo
Michæ eſſent procul, viri qui habitabant in
23 ædibus Michæ cõclamantes ſecuti ſunt, ‡ &
F poſt tergum clamare cœperũt. Qui cùm re-
ſpexiſſent, dixerunt ad Michã, Quid tibi vis,
24 cur clamas? ‡ Qui reſpõdit, Deos meos quos
mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotẽ, & omnia quæ
25 habeo: & dicitis, Quid tibi eſt? ‡ Dixeruntq;
ei filij Dan, Caue ne vltra loquaris ad nos, &
veniant ad te viri animo concitati, & ipſe cũ
26 omni domo tua pereas. ‡ Et ſic cœpto itinere
perrexerunt. Videns autẽ Michas quòd for-
tiores ſe eſſent, reuerſus eſt in domũ ſuam.
27 ‡ Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdotem,
& quæ ſuprà diximus: veneruntq; in Lais ad
populum quieſcentẽ atque ſecurum, & per-
cuſſerunt eos in ore gladij, vrbemq; incen-
28 dio tradiderunt, ‡ nullo penitus ferente præ-
ſidium, eo quòd procul habitarent à Sidone,
& cum nullo hominum haberẽt quicquam
G ſocietatis ac negotij. Erat autem ciuitas ſita
in regione Rohob: quam rurſum extruentes
29 habitauerunt in ea, ‡ vocato nomine ciuita-
tis Dan, iuxta vocabulũ patris ſui quem ge-
30 nuerat Iſraël, quæ prius Lais dicebatur. ‡ Po-
ſueruntq; ſibi ſculptile, & Ionathan filium
Gerſam filij Moyſi, ac filios eius ſacerdotes
in tribu Dan, vſq; ad diem captiuitatis ſuæ.
31 ‡ Manſitq; apud eos idôlum Michæ omni tem-
pore quo fuit domus Dei in Silo. in diebus
illis non erat rex in Iſraël.

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites, habitans in la-
A tere mõtis Ephráim, qui accepit vxorẽ
2 de Beth-lêhem Iuda, ‡ quæ reliquit eum, &
reuerſa eſt in domum patris ſui in Beth-lê-
hem, manſitq; apud eum quatuor mẽſibus.
3 ‡ Secutuſq; eſt eam vir ſuus, volens recon-
ciliari ei, atque blandiri, & ſecum reducere,
habẽs in comitatu puerũ & duos aſinos, quæ
ſuſcepit eum, & introduxit in domum patris
ſui. Quod cùm audiſſet ſocer eius, eumque
4 vidiſſet; occurrit ei lætus, ‡ & amplexatus eſt
hominem. Manſitque gener in domo ſoceri
tribus diebus, comedẽs cum eo & bibens fa-
5 miliariter. ‡ Die autẽ quarto de nocte cõſur-
gens proficiſci voluit. Quem tenuit ſocer, &
ait ad eum, Guſta prius pauxillũ panis, & con-
6 forta ſtomachum, & ſic proficiſcêris. ‡ Sede-
B runtque ſimul, ac comederunt & biberunt.
Dixitq; pater puellæ ad generũ ſuum: Quæ-
ſo te vt hodie hîc maneas, pariterque læte-
7 mur. ‡ At ille conſurgens, cœpit velle profi-
ciſci. Et nihilominus obnixè eũ ſocer tenuit,
8 & apud ſe fecit manere. ‡ Manè autem facto,
parabat

parabat Leuites iter. Cui ſocer rurſum, Ob-
ſecro, inquit, vt paululum cibi capias, & aſ-
ſumptis viribus, donec increſcat dies, poſteà
proficiſcaris. Comederũt ergo ſimul. ‡ Sur- 9
rexitq́; adoleſcens, vt pergeret cũ vxore ſua
& puero. Cui rurſum loquutus eſt ſocer,
Cõſydera q̀ dies ad occaſum decliuior ſit, &
propinquat ad veſperũ: mane apud me etiã
hodie, & duc lætũ diem, & cras proficiſcéris
vt vadas in domũ tuam. ‡ Noluit gener ac- 10
quieſcere ſermonibus eius: ſed ſtatim ᵃper- C
Surrexit 1. rexitᵃ, & venit cõtra Iebus, quę altero nomi-
ne vocatur Ieruſalẽ, ducens ſecũ duos aſinos
onuſtos, & concubinã. ‡ Iamq́; erant iuxta 11
Iebus, & dies mutabatur in noctẽ: dixitque
puer ad dominũ ſuum, Veni obſecro, decli-
nemus ad vrbem Iebuſæorũ, & maneamus
in ea. ‡ Cui reſpõdit dominus: Nõ ingrediar 12
oppidũ gentis alienæ, quæ nõ eſt de filiis Iſ-
raël, ſed tranſibo vſq; Gabaa: ‡ & cum illuc 13
peruenero, manebimus in ea, aut certè in vr-
be Rama. ‡ Tranſierũt ergo Iebus, & cœptũ 14
carpebant iter, occubuitq́; eis ſol iuxta Ga-
baa, quæ eſt in tribu Bẽ-iamin: ‡ diuerteruñt- 15
que ad eam, vt manerẽt ibi. Quò cum intraſ- D
ſent, ſedebãt in platéa ciuitatis, & nullus eos
recipere voluit hoſpitio. ‡ Et ecce apparuit 16
homo ſenex reuertens de agro & de opere
ſuo veſperi, qui & ipſe de monte erat E-
phráim, & peregrinus habitabat in Gabaa.
Homines aũt regionis illius erãt filij gemi-
ni. ‡ Eleuatiſq́; oculis, vidit ſenex ſedentem 17
hominẽ cũ ſarcinulis ſuis in platéa ciuitatis:
& dixit ad eum, Vnde venis? & quò vadis?
‡ Qui reſpõdit ei, Profecti ſumus de Beth-lé- 18
hem Iuda, & pergimus ad locũ noſtrũ, qui
eſt in latere montis Ephráim, vnde ieramus
in Beth-léhẽ: & nũc vadimus ad domũ Dei, E
nulluſq́; ſub tectũ ſuum nos vult recipere,
‡ habẽtes paleas & fœnũ in aſinorũ pabulũ, 19
& panẽ ac vinũ in meos & ancillæ tuæ vſus,
& pueri qui mecũ eſt: nulla re indigemus ni-
ſi hoſpitio. ‡ Cui reſpõdit ſenex, Pax tecũ ſit, 20
ego præbebo omnia quæ neceſſaria ſunt: tã-
tùm, quæſo, ne in platéa maneas. ‡ Introdu- 21
xitque eum in domũ ſuam, & pabulũ aſinis
præbuit: ac poſtquã lauerũt pedes ſuos, rece-
pit eos in cõuiuium. ‡ Illis epulãtibus, & poſt 22
laborem itineris, cibo & potu reficientibus
corpora, venerũt viri ciuitatis illius filij Be-
lial, id eſt abſq; iugo, & circundantes domũ
ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad
dñm domus, atq; dicẽtes, Educ virũ qui in-
greſſus eſt domũ tuam, vt abutamur eo. ‡ E- 23
greſſuſq́; eſt ad eos ſenex, & ait, Nolite fra- F
tres, nolite facere malũ hoc: quia ingreſſus
eſt homo hoſpitiũ meum, & ceſſate ab hac
ſtultitia. ‡ habeo filiã virginẽ, & hic homo 24
habet concubinã, educam eas ad vos, vt hu-
milietis eas, & veſtrã libidinem compleatis:
tantũ, obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam
operemini in virũ. ‡ Nolebant acquieſcere 25
ſermonibus illius: quod cernẽs homo, eduxit
ad eos cõcubinam ſuam, & eis tradidit illu-
dendã: qua cũ tota nocte abuſi eſſent, dimi-
ſerunt eam manè. ‡ At mulier recedentibus 26
tenebris, venit ad oſtium domus, vbi mane-
27 bat dominus ſuus, & ibi corruit. ‡ Mane ſa-
cto, ſurrexit homo, & aperuit oſtiũ, vt cœp-
tam expleret viam: & ecce concubina eius
iacebat ante oſtium ſparſis in limine mani-
28 bus. ‡ Cui ille, putans eam quieſcere, loque-
G batur, Surge & ambulemus. Qua nihil re-
ſpõdente, intelligens quòd erat mortua, tulit
eam, & impoſuit aſino, reuerſuſq́; eſt in do-
29 mũ ſuam. ‡ Quam cùm eſſet ingreſſus, arri-
puit gladium, & cadauer vxoris cum oſsibus
ſuis in duodecim partes ac fruſta concidens,
30 miſit in omnes terminos Iſraël. ‡ Quod cùm
vidiſſent ſinguli, conclamabant, Nunquam
res talis facta eſt in Iſraël ex eo die quo aſ-
cenderunt patres noſtri de Aegypto, vſque
in præſens tempus: ferte ſententiam, & in
commune decernite quid facto opus ſit.

## CAP. XX.

1 EGreſsi itaq; ſunt omnes filij Iſraël, &
A pariter cõgregati quaſi vir vnus de Dã Oſee.10. c.9
vſque Berſabee, & terra Galaad ad Dominũ
2 in Maſpha: ‡ omneſq́; anguli populorum, &
cunctæ tribus Iſraël in eccleſiã populi Dei
conuenerũt quadringenta millia peditũ pu-
3 gnatorũ. ‡ (Nec latuit filios Bẽ-iamin quòd
aſcẽdiſſent filij Iſrael in Maſpha.) Interroga-
tuſque Leuita maritus mulieris interfectæ,
quomodo tantum ſcelus perpetratum eſſet,
4 ‡ reſpondit, Veni in Gabaa Ben-iamin cum
5 vxore mea, illucque diuerti: ‡ & ecce, ho-
mines ciuitatis illius circũdederũt nocte do-
mũ in qua manebam, volentes me occidere
& vxorem meã incredibili furore libidinis
6 vexantes, deniq; mortua eſt. ‡ Quam arre-
ptam in fruſta concidi, miſiq́; partes in om-
nes terminos poſſeſsionis veſtræ: quia nun-
quam tantum nefas, & tam grande piacu-
7 lum factum eſt in Iſraël. ‡ Adeſtis omnes filij
8 Iſrael, decernite quid facere debeatis. ‡ Stãſ-
que omnis populus, quaſi vnius hominis ſer-
B mone reſpõdit, Non recedemus in taberna-
cula noſtra, nec ſuam quiſquam intrabit do-
9 mum: ‡ ſed hoc contra Gabaa in commune
10 faciemus. ‡ Decem viri eligantur è centum,
ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de
mille, & mille de decem millibus, vt cõpor-
tent exercitui cibaria, & poſsimus pugnare
contra Gabaa Ben-iamin, & reddere ei pro
11 ſcelere quod meretur. ‡ Conuenitq́; vniuer-
ſus Iſrael ad ciuitatẽ, quaſi homo vnus ea-
12 dem mente, vnoque conſilio. ‡ & miſerunt
nuntios ad omnẽ tribum Ben-iamin, qui di-
cerent, Cur tantum nefas in vobis repertum
13 eſt? ‡ Tradite homines de Gabaa, qui hoc
flagitium perpetrarunt, vt moriantur, & au-
feratur malum de Iſrael. Qui noluerũt fra-
trum ſuorum filiorũ Iſrael audire mandatũ:
14 ‡ ſed ex cunctis vrbibus quæ ſortis ſuæ erãt,
conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxi-
lium, & contra vniuerſum populum Iſrael
15 dimicarent. ‡ Inuentiq́; ſunt viginti quin-
que millia de Ben-iamin educentium gla-
16 dium, præter habitatores Gabaa, ‡ qui ſe-
ptingenti erant viri fortiſsimi, ita ſiniſtra vt
C dextra præliãtes: & ſic fundis lapides ad cer-
tum iacientes, vt capillum quoq; poſſent per-
cutere, & nequaquã in alteram partẽ ictus

lapidis deferretur. ‡ Virorum quoq; Iſrael, 17
abſq; filiis Ben-iamin, inocta ſunt quadrin-
genta millia educentiũ gladios, & paratorũ
ad pugnã. ‡Qui ſurgentes venerũt in domũ 18
Dei, hoc eſt, in Silo: cõſuluerunt; Dominũ,
atq; dixerunt, Quis erit in exercitu noſtro
princeps certaminis cõtra filios Ben-iamin?
Quibus reſpõdit Dominus, Iudas ſit dux ve
ſter. ‡Statimq; filij Iſrael ſurgẽtes manè ca- 19
ſtrametati ſunt iuxta Gabaa: ‡& inde proce- 20
dentes ad pugnã cõtra Ben-iamin, vrbẽ op-
pugnare cœperunt. ‡Egreſsiq; filij Ben-ia- 21
min de Gabaa, occiderũt de filiis Iſrael die
illo viginti duo millia virorũ. ‡Rurſum filij 22
Iſrael & fortitudine & numero confidentes,
in eodẽ loco in quo prius certauerãt, aciem
direxerunt: ‡ita tamen vt prius aſcenderẽt, 23
& flerent corã Domino vſq; ad noctem: con
ſulerentq; eum, & dicerẽt, Debeo vltrà pro- D
cedere ad dimicandũ contra filios Ben-ia-
min fratres meos, an non? Quibus ille reſ-
põdit, Aſcendite ad eos, & inite certamen.
‡Cumque filij Iſrael altera die contra filios 24
Ben-iamin ad prælium proceſsiſſent, ‡ erupe- 25
rũt filij Ben-iamin de portis Gabaa: & occur
rentes eis tanta in illos cæde bacchati ſunt,
vt decẽ & octo millia virorũ educentiũ gla-
dium proſternerẽt. ‡Quã ob rem omnes fi- 26 G
lij Iſrael venerunt in domũ Dei, & ſedentes
flebant coram Domino: ieiunaueruntq; die
illo vſq; ad veſperam, & obtulerũt ei holo-
cauſta, atq; pacificas victimas, ‡ & ſuper ſta- 27
tu ſuo interrogauerunt. Eo tempore ibi erat
arca fœderis Domini, ‡& Phinees filius E- 28
leazari filij Aaron præpoſitus domus. Con-
ſuluerunt igitur Dominum, atq; dixerunt,
Exire vltra debemus ad pugnã contra filios
Ben-iamin fratres noſtros, an quieſcere?
Quibus ait Dominus, Aſcendite: cras enim
tradam eos in manus veſtras. ‡Poſueruntq; 29
filij Iſrael inſidias per circuitum vrbis Ga-
baa: ‡& tertia vice, ſicut ſemel & bis, cõtra 30
Ben-iamin exercitum produxerunt. ‡Sed & 31
filij Ben-iamin audacter eruperũt de ciuita-
te, & fugiẽtes aduerſarios longius perſecuti E
ſunt: ita vt vulnerarẽt ex eis ſicut primo die
& ſecũdo, & cæderent per duas ſemitas ver-
tẽtes terga, quarũ vna ferebatur in Beth-el,
& altera in Gabaa, atq; proſternerent trigin
ta circiter viros. ‡ putauerunt enim ſolito 32
eos more cædere. Qui fugam arte ſimulãtes
inierunt conſiliũ vt abſtraherent eos de ci-
uitate, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſe-
mitas perducerent. ‡Omnes itaq; filij Iſrael 33
ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciem
in loco qui vocatur Baal thamar. Inſidiæ
quoq; quæ circa vrbã erant, paulatim ſe ape
rire cœperunt, ‡& ab occidentali vrbis parte 34
procedere. Sed & alia decem millia virorũ
de vniuerſo Iſrael, habitatores vrbis ad cer-
tamina prouocabant. Ingrauatumq; eſt bel-
lum contra filios Ben-iamin: & non intel-
lexerunt quòd ex omni parte illis inſtaret
interitus. ‡Percuſsitq; eos Dominus in con 35
ſpectu filiorũ Iſrael, & interfecerunt ex eis
in illo die viginti quinq; millia, & centum
viros, omnes bellatores & educẽtes gladiũ.

36 ‡Filij autẽ Beniamin cùm ſe inferiores eſſe
F vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cernentes
filij Iſrael, dederunt eis ad fugiendũ locum,
vt ad præparatas inſidias deuenirent, quas
37 iuxta vrbẽ poſuerant. ‡Qui cùm repentè de
latibulis ſurrexiſſent, & Ben-iamin terga
cædentibus daret, ingreſsi ſunt ciuitatem, &
38 percuſſerunt eam in ore gladij. ‡ Signũ au-
tem dederant filij Iſrael his quos in inſidiis
collocauerãt, vt poſtquàm vrbem cepiſſent,
ignẽ accenderent: vt aſcendente in altũ fu-
39 mo, captam vrbẽ demõſtrarẽt. ‡Quod cùm
cernerent filij Iſrael in ipſo certamine poſiti
(putauerunt enim filij Ben-iamin eos fuge-
re, & inſtantius perſequebãtur, cæſis de exer
40 citu eorũ triginta viris) ‡& viderunt quaſi
columnã fumi de ciuitate conſcẽdere. Ben-
iamin quoq; reſpiciens retro cùm captam
cerneret ciuitatem, & flammas in ſublime
41 ferri: ‡ qui prius ſimulauerant fugam, verſa
facie fortius reſiſtebãt. Quod cùm vidiſſent
42 filij Ben-iamin, in fugam verſi ſunt, ‡& ad
viã deſerti ire cœperunt, illuc quoq; eos ad-
uerſariis perſequentibus. ſed & hi qui vrbem
43 ſuccenderant, occurrerunt eis. ‡Atq; ita fa-
ctum eſt, vt ex vtraq; parte ab hoſtibus cæ-
derentur, nec erat vlla requies morientium.
G Ceciderunt atq; proſtrati ſunt ad orienta-
44 lem plagam vrbis Gabaa. ‡ Fuerunt autem
qui in eodem loco interfecti ſunt, decem &
octo millia virorũ omnes robuſtiſsimi pu-
45 gnatores. ‡Quod cùm vidiſſent, qui reman-
ſerãt de Ben-iamin, fugerunt in ſolitudinẽ:
& pergebant ad petram: cuius vocabulum
eſt Remmon. In illa quoq; fuga palantes, &
in diuerſa tendẽtes, occiderunt quinq; mil-
lia viros. Et cùm vltrà tenderẽt, perſecuti
ſunt eos, & interfecerũt etiam alia duo mil-
46 lia. ‡Et ſic factum eſt, vt omnes qui cecide-
rant de Ben-iamin in diuerſis locis, eſſent
viginti quinq; millia, pugnatores ad bella
47 promptiſsimi. ‡Remanſerunt itaq; de omni
numero Ben-iamin, qui euadere potuerunt,
& fugere in ſolitudinem ſexcenti viri: ſede-
runtq; in Petra-remmon mẽſibus quatuor.
48 ‡ Regreſsi autẽ filij Iſrael, omnes reliquias
ciuitatis à viris vſq; ad iumenta gladio per-
cuſſerunt, cunctaſque vrbes & viculos Ben-
iamin vorax flamma conſumpſit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoq; filij Iſrael in Maſpha,
A & dixerunt, Nullus noſtrũm dabit filiis
2 Beniamin de filiabus ſuis vxorem. ‡Vene-
runtq; omnes ad domum Dñi in Silò: & in
conſpectu eius ſedentes vſq; ad veſperam,
leuauerunt vocem, & magno vlulato cœpe-
3 runt flere, dicentes, ‡Quare Domine Deus
Iſrael factũ eſt hoc malum in populo tuo, vt
4 hodie vna tribus auferretur ex nobis? ‡Al-
tera autẽ die diluculo cõſurgentes, extruxe
runt altare, obtuleruntq; ibi holocauſta, &
5 pacificas victimas, & dixerũt, ‡Quis nõ aſcẽ
dit in exercitu Domini de vniuerſis tribub9
Iſrael? Grãdi enim iuramẽto ſe conſtrinxe-
rant cùm eſſent in Maſpha, interfici eos qui
6 defuiſſent. ‡ Ductiq; pœnitentia filij Iſrael
B ſuper fratre ſuo Ben-iamin, cœperũt dicere,
Ablata

ſocrum ſuam: Si iubes, vadam in agrum, &
colligam ſpicas quæ fugerint manus meten-
tium, vbicunq; clementis in me patrisfami-
lias reperero gratiam. Cui illa reſpõdit: Va-
de filia mi. ‡ Abiit itaq;, & colligebat ſpicas 3
poſt terga metentiũ. Accidit autem vt ager
ille haberet dominũ nomine Booz qui erat
de cognatione Eli-mélech. ‡ Et ecce, ipſe ve 4
niebat de Beth-lehem, dixitq; meſſoribus:
Dominus vobiſcũ. Qui reſponderunt ei: Be-
nedicat tibi Domin⁹. ‡ Dixitq; Booz iuueni 5
qui meſſoribus præerat: Cuius eſt hæc puel-
la? ‡ Cui reſpondit: Hæc eſt Moabitis quæ ve 6
nit cum Noëmi, de regione Moabitide, ‡ & 7
rogauit vt ſpicas colligeret remanentes, ſe-
quens meſſorum veſtigia: & de manè vſque B
nunc ſtat in agro, & ne ad momentum qui-
dem domum reuerſa eſt. ‡ Et ait Booz ad
Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum 8
ad colligẽdum, nec recedas ab hoc loco: ſed
iungere puellis meis, ‡ & vbi meſſuerint, ſe- 9
quere. Mandaui enim pueris meis vt nemo
moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris, vade ad
ſarcinulas, & bibe aquas de quibus & pueri
bibunt. ‡ Quæ cadens in faciem ſuã & ado- 10
rans ſuper terram, dixit ad eum: Vnde mihi
hoc, vt inuenirem gratiã ante oculos tuos,
& noſſe me dignareris peregrinã mulierẽ?
‡ Cui ille reſpõdit: Nuntiata ſunt mihi om- 11
nia quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem viri
tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & ter-
ram in qua nata es, & veneris ad populum
quem anteà neſciebas. ‡ Reddat tibi Domi- 12
nus pro opere tuo, & plenam mercedem re
cipias à Domino Deo Iſrael, ad quẽ veniſti, C
& ſub cuius cõfugiſti alas. ‡ Quæ ait: a Inue- 13
ni⁹ gratiã apud oculos tuos domine mi, qui
cõſolatus es me, & locutus es ad cor ancillę
tuæ, quæ non ſum ſimilis vnius puellarum
tuarũ. ‡ Dixitq; ad eam Booz: Quando hora 14
veſcendi fuerit, veni huc, & comede panẽ, &
intinge buccellã tuam in aceto. Sedit itaq;
ad meſſorũ latus, & cõgeſſit polentam ſibi,
comeditq; & ſaturata eſt, & tulit reliquias.
‡ Atq; inde ſurrexit, vt ſpicas ex more colli- 15
geret. Præcepit autem Booz pueris ſuis, di-
cens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne
prohibeatis eam: ‡ & de veſtris quoq; ma- 16
nipulis proiicite de induſtria, & remanere
permittite, vt abſq; rubore colligat, & colli
gentem nemo corripiat. ‡ Collegit ergo in 17
agro, vſque ad veſperam: & quæ collegerat
virga cædens & excutiens, inuenit hordei
quaſi ephi menſuram, id eſt tres modios.
‡ Quos portans reuerſa eſt in ciuitatem, & 18
oſtẽdit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit D
ei de reliquiis cibi ſui quo ſaturata fuerat.
‡ Dixitq; ei ſocrus ſua: Vbi hodie collegiſti, 19
& vbi feciſti opus? ſis benedictus qui miſer-
tus eſt tui. Indicauitq; ei apud quem eſſet
operata: & nomen dixit viri, quòd Booz vo
caretur. ‡ Cui reſpondit Noëmi: Benedictus 20
ſit à Domino: quoniã eandem gratiã quam
præbuerat viuis, ſeruauit & mortuis. Rur-
ſumq; ait: Propinquus noſter eſt homo.
‡ Et Ruth, Hoc quoq;, inquit, præcepit mi- 21
hi, vt tamdiu meſſoribus eius iũgerer, donec

22 omnes ſegetes meterentur. ‡ Cui dixit ſo-
crus: Melius eſt filia mi, vt cum puellis eius
exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſ-
23 piam reſiſtat tibi. ‡ Iuncta eſt itaque puellis
Booz: & tamdiu cum eis meſſuit, donec hor
dea & triticum in horreis conderentur.

## CAP. III.

1 POſtquàm autem reuerſa eſt ad ſocrum
A ſuam, audiuit ab ea: Filia mi, quęrã tibi
2 requiẽ, & prouidebo vt bene ſit tibi. ‡ Booz
iſte, cuius puellis in agro iuncta es, propin-
quus noſter eſt, & hac nocte aream hordei
3 ventilat. ‡ Lauare igitur, & vngere, & indue-
re cultioribus veſtimentis, & deſcende in
aream: non te videat homo donec eſum po-
4 tumq; finierit. ‡ Quando autem ierit ad dor
miendum, nota locum in quo dormiat: ve-
niesq;, & diſcooperies pallium quo operitur
à parte pedum, & proiicies te, & ibi iacebis:
B ipſe autem dicet tibi quid agere debeas.
5 ‡ Quæ reſpondit: Quicquid præceperis, fa-
6 ciam. ‡ Deſcenditq; in aream, & fecit om-
7 nia quæ ſibi imperauerat ſocrus. ‡ Cumque
comedisset Booz, & bibiſſet, & factus eſſet
hilarior, iſſetq; ad dormiendũ iuxta aceruũ
manipulorũ, venit abſcondite, & diſcooper-
8 to pallio à pedib⁹ eius ſe proiecit. ‡ Et ecce,
nocte iam media expauit homo, & cõturba-
tus eſt: viditque mulierem iacentem ad pe-
9 des ſuos, ‡ & ait illi: Quæ es? Illaq; reſpon-
dit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pal-
lium tuum ſuper famulam tuam, quia pro-
10 pinquus es. ‡ Et ille, Benedicta, inquit, es à
Domino filia, & priorem miſericordiam po
ſteriore ſuperaſti: quia nõ es ſecuta iuuenes
11 pauperes, ſiue diuites. ‡ Noli ergo metuere,
ſed quicquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit
C enim omnis populus qui habitat intra por-
12 tas vrbis meæ, mulierẽ te eſſe virtutis. ‡ Nec
abnuo me propinquũ, ſed eſt alius me pro-
13 pinquior. ‡ Quieſce hac nocte: & facto ma-
ne, ſi te voluerit propinquitatis iure retine-
re, bene res acta eſt: ſin autem ille noluerit,
ego te abſq; vlla dubitatione ſuſcipiam, vi-
14 uit Dominus: dormi vſq; manè. ‡ Dormiuit
itaq; ad pedes eius vſq; ad noctis abſceſſum.
D Surrexit itaq; antequã homines ſe cogno-
ſcerent mutuò, & dixit Booz: Caue ne quis
15 nouerit quòd huc veneris. ‡ Et rurſum, Ex-
pande, inquit, palliolum tuum, quo operiris,
& tene vtraq; manu. Qua extendente, & te-
nente, menſus eſt ſex modios hordei, & po-
ſuit ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt ci-
16 uitatem, ‡ & venit ad ſocrum ſuam. Quę di-
xit ei: Quid egiſti filia? Narrauitq; ei omnia
17 quæ ſibi feciſſet homo. ‡ Et ait: Ecce ſex mo
dios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam
18 te reuerti ad ſocrum tuam. ‡ Dixitq; Noë-
mi: Expecta filia donec videamus quem rę
exitum habeat: neque enim ceſſabit homo
niſi compleuerit quod locutus eſt.

## CAP. IIII.

1 AScendit ergo Booz ad portam, & ſedit
A ibi. Cumq; vidiſſet propinquum præ-
terire, de quo prius ſermo habitus eſt, dixit
ad eum: Declina paulìſper, & ſede hic: vo-
cans eum nomine ſuo. Qui diuertit, & ſedit.

‡Tollẽs autẽ Booz decẽ viros de ſenioribus 2
ciuitatis, dixit ad eos; Sedete hîc. ‡ Quibus 3
reſidentibus locutus eſt ad propinquũ; Par-
*vendit 6. tem agri fratris noſtri Eli-mélech *vendet
Noëmi, quæ reuerſa eſt de regione Moabi-
tide: ‡ quod audire te volui, & tibi dicere 4
coram cũctis ſedentibus, & maioribus natu
de populo meo. Si vis poſsidere iure propin
quitatis: eme, & poſside. ſin autem diſplicet
tibi, hoc ipſum indica mihi, vt ſciam quid
facere debeam. nullus enim eſt propinquus
excepto te, qui prior es: & me, qui ſecundus
ſum. At ille reſpondit; Ego agrum emam.
‡Cui dixit Booz; Quando emeris agrum de 5
manu mulieris, Ruth quoq; Moabitidem, B
quæ vxor defuncti fuit, debes accipere: vt
ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate
ſua. ‡Qui reſpõdit; Cedo iuri propinquita- 6
tis; neq; enim poſteritatẽ familiæ meæ dele-
re debeo. tu meo vtere priuilegio, quo me
Deut.25.b.7 libenter carere profiteor. ‡‖Hic autem erat 7
mos antiquitus in Iſrael inter propinquos,
vt ſi quando alter alteri ſuo iuri cedebat,
vt eſſet firma conceſsio, ſoluebat homo cal-
ceamentũ ſuum, & dabat proximo ſuo. hoc
erat teſtimonium ceſsionis in Iſrael. ‡Dixit 8
ergo propinquo ſuo Booz; Tolle calceamen-
tum tuum. Quod ſtatim ſoluit de pede ſuo.
‡At ille maioribus natu, & vniuerſo populo, 9
Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſſede- C
rim omnia quę fuerunt Eli-mélech & Che-
lion, & Mahalon, tradente Noëmi: ‡& Ruth 10
Moabitidem, vxorẽ Mahalon, in coniugium
ſumpſerim, vt ſuſcitem nomen defuncti in
hæreditate ſua, ne vocabulum eius de fami-
lia ſua, ac fratribus & populo deleatur. Vos,
inquam, huius rei teſtes eſtis. ‡Reſpõdit om 11
nis populus qui erat in porta, & maiores na-
tu; Nos teſtes ſumus: faciat Dominus hanc
mulierem, quæ ingreditur domum tuam, ſi-
cut Rachel, & Liam, quæ ædificauerunt do-
mum Iſrael; vt ſit exemplum virtutis in
Ephrata, & habeat celebre nomen in Beth-
léhem: ‡ſitq; domus tua ſicut domus Pha- 12
Gen.38.g.29 res, ‖quem Thamar peperit Iudæ, de ſemine
quod tibi dederit Dominus ex hac puella.
‡Tulit itaq; Booz Ruth, & accepit vxorem: 13
ingreſſusq; eſt ad eam, & dedit illi Domi- D
nus vt conciperet, & pareret filium. ‡Dixe- 14
runtq; mulieres ad Noëmi; Benedictus Do-
minus qui non eſt paſſus vt deficeret ſuc-
ceſſor familiæ tuæ, & vocaretur nomẽ eius
in Iſrael. ‡Et habeas qui conſoletur animã 15
tuam, & enutrias ſenectutem. de nuru enim
tua natus eſt, qui te diliget: & multo tibi
melior eſt, quàm ſi ſeptem haberes filios.
‡Sufceptumq; Noëmi puerũ poſuit in ſinu 16
ſuo, & nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
‡Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, 17
& dicentes; Natus eſt filius Noëmi: vocaue-
runt nomen eius Obed: hic eſt pater Iſai, pa
tris Dauid. ‡Hæ ſunt generationes Phares: 18
2.Par.2.a.4 ‖Phares genuit Eſron, ‡Eſrõ genuit Aram, 19
6.10. Aram genuit Aminadab, ‡Aminadab genuit 20
Matt.1.a.3. Nahaſſon; Nahaſſon genuit Salmon, ‡Sal. 21
mon genuit Booz, Booz genuit Obed,
*regem 8. ‡Obed genuit Iſai, Iſai genuit Dauid *. 22

# LIBER PRIMVS SAMVELIS, QVEM NOS PRIMVM REGVM DICIMVS.

## CAP. I.

FVit vir vnus de Ramathâim-ſophim,
1 de monte Ephraim, & nomẽ eius El-
A cana, filius Ierohã, filij Eliu, filij Tho-
hu, filij Suph, Ephratæus: ‡ & habuit
2 duas vxores, nomen vni Anna, & nomen ſe-
cundæ Phenenna. Fueruntq; Phenennæ filij:
Annæ autem non erant liberi. ‡Et aſcende-
3 bat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis diebus, vt
adoraret & ſacrificaret Domino exercituũ
in Silo. Erant autẽ ibi duo filij Heli, Ophni
& Phinees, ſacerdotes Domini. ‡Venit ergo
4 dies, & immolauit Elcana, deditq; Phenen-
næ vxori ſuæ, & cunctis filiis eius, & filiabus
partes: ‡Annæ autem dedit partẽ vnam tri-
5 ſtis, quia Annam diligebat. Dominus autem
6 concluſerat vuluam eius. ‡Affligebat quoq;
B eam æmula eius, & vehementer angebat, in
tantum vt exprobraret quòd Dominus con
7 cluſiſſet vuluam eius: ‡ſicq; faciebat per ſin-
gulos annos, cùm redeunte tempore aſcen-
derent ad templum Domini: & ſic prouoca-
bat eam. porrò illa flebat, & non capiebat ci-
8 bum. ‡Dixit ergo ei Elcana vir ſuus, Anna,
cur fles? & quare non comedis? & quam ob
rem affligitur cor tuum? numquid non ego
melior tibi ſum, quàm decẽ filij? ‡ Surrexit
9 autem Anna poſt quàm comederat, & bibe-
rat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedente ſuper
10 ſellã ante poſtes domus Domini, ‡cum eſſet
Anna amaro animo, orauit ad Dominũ, flens
11 largiter, ‡ & votum vouit, dicens, Domine
exercituum, ſi reſpiciẽs videris afflictionem
famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec
oblitus ancillæ tuæ, dederisq; ſeruæ tuæ ſe-
xum virilem: dabo eum Domino omnibus
diebus vitæ eius, & nouacula non aſcendet
12 ſuper caput eius. ‡Factum eſt autẽ, cùm illa
multiplicaret preces corã Domino, vt Heli
13 obſeruaret os eius. ‡Porrò Anna loquebatur
in corde ſuo, tantumque labia illius moue-
C bantur, & vox penitus non audiebatur. Ae-
14 ſtimauit ergo eam Heli temulentam, ‡ di-
xitq; ei, Vſquequo ebria eris? digere pauli-
15 ſper vinum quo mades. ‡Reſpondens Anna,
Nequaquã, inquit, domine mi: nam mulier
infelix nimis ego ſum, vinumque & omne
quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effudi
16 animã meam in conſpectu Domini. ‡Ne re-
putes ancillam tuam quaſi vnã de filiabus
Belial: quia ex multitudine doloris, & mœ-
17 roris mei locuta ſum vſq; in præſens. ‡Tunc
Heli ait ei, Vade in pace: & Deus Iſrael det
tibi petitionem tuam, quam rogaſti eum.
18 ‡ At illa dixit, Vtinam inueniat ancilla tua
gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in
viam ſuam, & comedit, vultusq; illius non
19 ſunt amplius in diuerſa mutati. ‡Et ſurre-
xerunt manè, & adorauerunt coram Domi-
no: reuerſique ſunt, & venerunt in domum
ſuam in Ramátha. Cognouit autem Elcana
Annam vxorẽ ſuam: & recordatus eſt eius
Domi-

Dominus.‡Et factũ eſt poſt circulum dierũ, 20
cõcepit Anna, & peperit filiũ,vocauitq; no-
mẽ eius Samuel : eo quòd à Dño poſtulaſſet D
eum.‡Aſcendit autẽ vir eius Elcana,& om- 21
nis domus eius, vt immolaret Dñ hoſtiam
ſolennẽ,& votum ſuum,‡ & Anna nõ aſcen- 22
dit: dixit enim viro ſuo, Nõ vadã,donec ab-
lactetur infans, & ducã eum, vt appareat an-
te conſpectũ Dñi,& maneat ibi iugiter. ‡ Et 23
ait ei Elcana vir ſuus,Fac quod bonum tibi
videtur,& mane, donec ablactes eũ: precor-
que vt impleat Dñs verbũ ſuum.Manſit er-
go mulier,& lactauit filium ſuum, donec a-
moueret eum à lacte.‡Et adduxit eũ ſecum, 24
poſtquã ablactauerat,in vitulis tribus,&ᵃtri
bus modiisᵃ farinæ, & amphora vini, & ad-
duxit eum ad domũ Dñi in Silo. Puer autẽ
erat adhuc infantulus: ‡ & immolauerunt 25
vitulum,& obtulerunt puerũ Heli. ‡ Et ait 26
▸Annaᵇ, Obſecro mi domine , viuit anima
tua domine : ego ſum illa mulier quæ ſteti
coram te hic orans Dñm. ‡ Pro puero iſto 27
oraui,& dedit mihi Dñs petitionem meam,
quã poſtulaui eum. ‡ Idcirco & ego commo 28
daui eum Domino cunctis diebus , quibus
fuerit accommodatus Domino. Et adorauc-
runt ibi Dominum. Et orauit Anna, & ait.

ᵃvno modio a.

▸.2.

CAP. II.

EXultauit cor meũ in Domino, & exal- 1
tatum eſt cornu meum in Deo▸meo:ᵇ A
dilatatum eſt os meũ ſuper inimicos meos:
quia lætata ſum in ſalutari tuo.
‡ Nõ eſt ſanctus vt eſt Dominus: neq; enim 2
eſt alius extra te,& non eſt fortis ſicut Deus
noſter.
‡ Nolite multiplicare loqui ſublimia, glo- 3
riantes : recedant vetera de ore veſtro: quia
Deus ſcientiarum Dominus eſt , & ipſi præ-
parantur cogitationes.
‡ Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi ac- 4
cincti ſunt robore.
‡ ᵃRepletiᵃ prius,pro panibus ſe locauerunt: 5
& famelici ſaturati ſunt:donec ſterilis pepe-
rit plurimos : & quæ multos habebat filios,
infirmata eſt. B
‡ ‖Dominus mortificat & viuificat , dedu- 6
cit ad inferos & reducit.
‡ Dominus pauperem facit & ditat, humi- 7
liat & ſubleuat.
‡ Suſcitat de puluere egenum,& de ſtercore 8
eleuat pauperem,vt ſedeat cum principibus,
& ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt
cardines terræ,& poſuit ſuper eos orbem.
‡ Pedes ſanctorum ſuorũ ſeruabit, & impij 9
in tenebris conticeſcent : quia nõ in fortitu-
dine▸ſuaᵇ roborabitur vir.
‡ Dominũ formidabunt aduerſarij eius,ſu- 10
per ipſos in cælis tonabit: Dominus iudica-
bit fines terræ, & dabit imperiũ regi ſuo, &
ſublimabit cornu Chriſti ſui.
‡ Et abiit Elcana in Ramátha , in domum 11
ſuam:puer autem erat minister in conſpectu C
Domini,ante faciẽ Heli ſacerdotis. ‡ Porrò 12
filij Heli,filij Belial,neſciẽtes Dominũ,‡ ne- 13
que officium ſacerdotum ad populum : ſed
quicunque immolaſſet victimam , veniebat
puer ſacerdotis dum coquerentur carnes, &

▸.5.

ᵃSaturati ſunt.

Deu.32.f.39
Tob.13.a.2
Sap.16.b.13

habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,
24 ‡ & mittebat eam in lebetem, vel in cabla-
riam,aut in ollam,ſiue in cacabum: & omne
quod leuabat fuſcinula, tollebat ſacerdos ſi-
bi. ſic faciebãt vniuerſo Iſraëli venientiũ in
15 Silo. ‡ Etiam antequam adolerent adipem,
veniebat puer ſacerdotis, & dicebat immo-
lanti, Da mihi carnem, vt coquã ſacerdoti:
non enim accipiam à te carnem coctam, ſed
16 crudam. ‡ Dicebatque illi immolans, Incen-
D datur primùm iuxta morem hodie adeps, &
tolle tibi quantũcunq; deſyderat anima tua.
Qui reſpõdens aiebat ei, Nequaquam: nunc
17 enim dabis, alioquin tollam vi. ‡ Erat ergo
peccatum puerorum grande nimis coram
Domino : quia detrahebant homines ſacri-
18 ficio Domini. ‡ Samuel autem miniſtrabat
ante faciem Domini · puer, accinctus ephod
19 lineo. ‡ Et tunicam paruam faciebat ei ma-
ter ſua , quam afferebat ſtatutis diebus , aſ-
cendens cum viro ſuo , vt immolaret hoſtiã
20 ſolennemᵃ. ‡ Et benedixit Heli Elcanæ & ᵃ& votum
vxori eius : dixitque ei, Reddat tibi Domi- ſuum.
nus ſemen de muliere hac,pro fœnore quod
commodaſti Domino . Et abierunt in lo-
21 cum ſuum. ‡ Viſitauit ergo Dominus An-
E nam , & concepit , & peperit tres filios , &
duas filias : & magnificatus eſt puer Samuel
22 apud Dominũ. ‡ Heli autem erat ſenex val-
de , & audiuit omnia quæ faciebant filij ſui
vniuerſo Iſraëli: & quomodo dormiebãt cũ
mulieribus quæ obſeruabant ad oſtium ta-
23 bernaculi : ‡ & dixit eis, Quare facitis res
huiuſcemodi, quas ego audio, res peſſimas,
24 ab omni populo? ‡ Nolite filij mei: non enim
eſt bona fama quam ego audio, vt tranſgre-
25 di faciatis populũ Domini. ‡ Si peccauerit
vir in virum, placari ei poteſt Deus : ſi autẽ
in Dominum peccauerit vir,quis orabit pro
eo? Et nõ audierunt vocem patris ſui : quia
26 voluit Dominus occidere eos. ‡ Puer autem
Samuel proficiebat,atq; creſcebat, & place-
27 bat tam Deo,quàm hominibus. ‡ Venit au-
F tem vir Dei ad Heli,& ait ad eum, Hæc di-
cit Dominus, Nunquid nõ apertè reuelatus
ſum domui patris tui , cùm eſſent in Aegy-
28 pto in domo Pharaonis? ‡ Et elegi eum ex
omnibus tribubus Iſraël mihi in ſacerdo-
tem,vt aſcenderet ad altare meum, & adole
ret mihi incenſum,& portaret ephod coram
me,& dedi domui patris tui omnia,de ſacri-
29 ficiis filiorum Iſraël.‡ Quare calce abieciſtis
victimam meam,& munera mea quæ præce
pi vt offerantur in templo : & magis hono-
raſti filios tuos quàm me , vt comederetis
primitias omnis ſacrificij Iſrael populi mei?
30 ‡ Propterea ait Dominus Deus Iſrael, ‖Lo- 3.Re.2.e.27.
quens locutus ſum,vt domus tua, & domus
patris tui miniſtraret in conſpectu meo, vſ-
que in ſempiternũ . Nunc autem dicit Do-
minus, Abſit hoc à me : ſed quicunque ho-
norificauerit me , glorificabo eum : qui au-
31 tem contemnunt me,erunt ignobiles. ‡ Ecce
G dies veniunt, & præcidam brachium tuũ, &
brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex
32 in domo tua. ‡ Et videbis æmulum tuum in
templo , in vniuerſis proſperis Iſrael : &

nõ erit ſenex in domo tua omnibus diebus.
‡ Veruntamẽ nõ auferã penitus virum ex te 33
ab altari meo: ſed vt deficiãt oculi tui, & ta-
beſcat anima tua, & pars magna domus tuæ
morietur cùm ad virilẽ ætatẽ venerit. ‡ Hoc 34
autẽ erit tibi ſignum quod venturũ eſt duo-
bus filiis Ophni & Phinees, In die vno mo-
rientur ambo. ‡ Et ſuſcitabo mihi ſacerdotẽ 35
fidelẽ qui iuxta cor meũ, & animã meã fa-
ciet: & ædificabo ei domũ fidelẽ, & ambula-
bit corã chriſto meo cunctis diebus. ‡ Futu- 36
rum eſt autẽ, vt quicunq; remanſerit in do-
mo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat
nummum argenteũ, & tortã panis, dicatque,
Dimitte me obſecro ad vnam partem ſacer-
dotalem, vt comedam buccellam panis.

## CAP. III.

PVer autẽ Samuel miniſtrabat Dño corã 1
Heli, (& ſermo Domini erat pretioſus A
in diebus illis, nõ erat viſio manifeſta.) ‡ Fa- 2
ctum eſt ergo in die quadam, Heli iacebat in
loco ſuo, & oculi eius caligauerant, nec po-
terat videre ‡ lucernã Dei antequam extin- 3
gueretur. Samuel autẽ dormiebat in templo
Domini, vbi erat arca Dei. ‡ Et vocauit Dñs 4
Samuel. Qui reſpondens ait, Ecce ego. ‡ Et 5
cucurrit ad Heli, & dixit, Ecce ego: vocaſti B
*te fili, enim me. Qui dixit, Nõ vocaui*: reuertere,
& dormi. Et abiit, & dormiuit. ‡ Et adiecit 6
Dñs rurſum vocare Samuelẽ. Conſurgenſq;
Samuel abiit ad Heli, & dixit, Ecce ego: quia
vocaſti me. Qui reſpondit, Nõ vocaui te fili
mi, reuertere & dormi. ‡ Porrò Samuel nec- 7
dum ſciebat Dñm, neque reuelatus fuerat ei
ſermo Domini. ‡ Et adiecit Dñs, & vocauit 8
adhuc Samuelẽ tertiò. Qui cõſurgens abiit
ad Heli, ‡ & ait, Ecce ego: quia vocaſti me. 9
Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret
puerũ: & ait ad Samuelẽ, Vade, & dormi: &
ſi deinceps vocauerit te, dices, Loquere Do-
mine, quia audit ſeruus tuus. Abiit ergo Sa-
muel, & dormiuit in loco ſuo. ‡ Et venit Do 10
minus, & ſtetit: & vocauit ſicut vocauerat
ſecundò, Samuel, Samuel Et ait Samuel, Lo
*.1. quere *Domine*, quia audit ſeru* tuus. ‡ Et 11
dixit Dominus ad Samuelẽ, Ecce ego facio C
verbum in Iſrael, quod quicunque audierit,
tinnient ambæ aures ei*. ‡ In die illa ſuſcita- 12
bo aduerſum Heli, omnia quæ locutus ſum
ſuper domum eius: incipiam & complebo.
‡ Prædixi enim ei quòd iudicaturus eſſem 13
domum eius in æternũ, propter iniquitatẽ,
eo quòd nouerat indignè agere filios ſuos,
& nõ corripuerit eos. ‡ Idcirco iuraui do- 14
mui Heli quòd nõ expietur iniquitas domus
eius victimis & muneribus vſq; in æternũ.
‡ Dormiuit autẽ Samuel vſq; manè, aperuit- 15
que oſtia dom* Dñi. Et Samuel timebat in-
dicare viſionẽ Heli. ‡ Vocauit ergo Heli Sa- 16
muelẽ, & dixit, Samuel fili mi? Qui reſpon-
dens, ait, Præſtò ſum. ‡ Et interrogauit eum, 17
*.2. Quis eſt ſermo *quẽ locutus eſt Dominus* D
ad te? oro te ne celaueris me. hæc faciat tibi
Deus, & hæc addat, ſi abſconderis à me ſer-
monẽ ex omnib* verbis quæ dicta ſunt tibi.
‡ Indicauit itaque ei Samuel vniuerſos ſer- 18
mones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpõ-
dit, Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis
19 ſuis faciat. ‡ Creuit autẽ Samuel, & Domi-
nus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus
20 verbis eius in terram. ‡ Et cognouit vniuer-
ſus Iſrael à Dan, vſq; Berſabee, quòd fidelis
21 Samuel propheta eſſet Domini. ‡ Et addidit
Dominus vt appareret in Silo: quoniam re-
uelatus fuerat Dominus Samueli in Silo,
iuxta verbum Domini. Et euenit ſermo Sa-
muelis vniuerſo Iſraeli.

## CAP. IIII.

1 *ET factũ eſt in diebus illis, conuene- *.1.
A runt Philiſthiim in pugnã*. Egreſſus
eſt namq; Iſraël obuiam Philiſthiim in præ-
lium, & caſtrametatus eſt iuxta Lapidẽ ad-
iutorij. Porrò Philiſthiim venerũt in Aphec.
2 ‡ & inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito
autem certamine, terga vertit Iſrael Phili-
ſthæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſsim
3 per agros, quaſi quatuor millia virorũ. ‡ Et
reuerſus eſt populus ad caſtra: dixeruntque
maiores natu de Iſrael, Quare percuſsit nos
Dominus hodie coram Philiſthiim? Affera-
mus ad nos de Silo arcam fœderis Dñi, &
veniat in mediũ noſtri, vt ſaluet nos de ma-
nu inimicorũ noſtrorũ. ‡ Miſit ergo populus
4 in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Do-
mini exercituum ſedentis ſuper Cherubim:
eratque duo filij Heli cũ arca fœderis Do-
5 mini Ophni & Phinees. ‡ Cumque veniſſet
arca fœderis Domini in caſtra, vociferatus
eſt omnis Iſraël clamore grãdi, & perſonuit
6 terra. ‡ Et audierũt Philiſthiim vocem cla-
B moris, dixeruntq;, Quænam eſt hæc vox cla-
moris magni in caſtris Hebræorum? Et co-
gnouerũt quòd arca Domini veniſſet in ca-
7 ſtra. ‡ Timueruntque Philiſthiim, dicentes,
Venit Deus in caſtra. Et ingemuerũt, dicen-
8 tes, ‡ Væ nobis: non enim fuit tanta exulta-
tio heri & nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos
ſeruabit de manu Deorum ſublimium iſto-
rum? hi ſunt Dij qui percuſſerunt Aegyptũ
9 omni plaga, in deſerto. ‡ Confortamini, &
eſtote viri Philiſthiim: ne ſeruiatis Hebræis,
ſicut & illi ſeruierunt nobis: confortamini,
10 & bellate. ‡ Pugnauerunt ergo Philiſthiim,
& cæſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſque in
tabernaculum ſuum: & facta eſt plaga ma-
gna nimis: & ceciderunt de Iſrael triginta
11 millia peditum. ‡ Et arca Dei capta eſt: duo
quoq; filij Heli mortui ſunt, Ophni & Phi-
12 nees. ‡ Currens autem vir de Beniamin ex
acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, &
13 conſperſus puluere caput. ‡ Cumq; ille ve-
C niſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam cõtra viam
*expectans*. Erat enim cor eius pauens pro *Vſpectans *
arca Dei. Vir autem ille poſtquàm ingreſſus
eſt, nunciauit vrbi: & vlulauit omnis ciui-
14 tas. ‡ Et audiuit Heli ſonitum clamoris, di-
xitq;, Quis eſt hic ſonitus tumultus huius?
At ille feſtinauit, & venit, & nũciauit Heli.
15 ‡ Heli autem erat nonaginta & octo anno-
rum, & oculi eius caligauerant, & videre nõ
16 poterat. ‡ Et dixit ad Heli, Ego ſum qui veni
de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui
17 ille ait, Quid actum eſt fili mi? ‡ Reſpondens
autẽ ille qui nunciabat, Fugit, inquit, Iſraël
coram

coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt
in populo: inſuper & duo filij tui mortui
ſunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta eſt.
‡Cumque ille nominaſſet arcã Dei, cecidit 18
de ſella retrorſum iuxta oſtiũ, & fractis cer-
uicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir &
grandæuus: & ipſe iudicauit Iſraël quadra-
ginta annis. ‡ Nurus autem eius vxor Phi 19
nees, prægnãs erat, vicinaq; partui: & audito
nuntio quòd capta eſſet arca Dei, & mortu° D
eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incuruauit ſe &
peperit. irruerant enim in eam dolores ſu-
biti. ‡In ipſo autẽ momento mortis eius, di- 20
xerunt ei, quæ ſtabant circa eam, Ne timeas,
quia filiũ peperiſti. Quæ non reſpondit eis,
neque animaduertit. ‡ Et vocauit puerum 21
*Domini. I-chabod, dicens, Tranſlata eſt gloria *de Iſ-
*Et 4. raël, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero
ſuo, & pro viro ſuo. ‡ *Ait, Tranſlata eſt glo- 22
ria ab Iſraël, eo quòd capta eſſet arca Dei.

CAP. V.

PHiliſthiim autẽ tulerunt arcam Dei, & 1
aſportauerant eã à Lapide-adiutorij in A
Azótum. ‡ Tuleruntq́ue Philiſthiim arcam 2
Dei, & intulerũt eã in tẽplum Dagon, & ſta-
tuerũt eã iuxta Dagon. ‡Cumq; ſurrexiſſent 3
diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iace-
bat pronus in terra ante arcã Domini: & tu-
lerunt Dagon, & reſtituerunt eũ in locũ ſuũ.
‡Rurſumque manè die altera conſurgentes, 4
inuenerunt Dagon iacentem ſuper faciem
ſuam in terra corã arca Domini: caput autẽ
Dagon, & duæ palmæ manuum eius abſciſſæ
erant ſuper limen: ‡porrò Dagon ſolus trun 5
cus remanſerat in loco ſuo. Propter hãc cau B
ſam nõ calcant ſacerdotes Dagon, & omnes
qui ingrediuntur templum eius, ſuper limen
Dagon in Azoto, vſq; in hodiernũ diẽ. ‡Ag- 6
grauata eſt autẽ manus Domini ſuper Azo-
Pſa,77.g.66. tios, & demolitus eſt eos: ‖& percuſſit in ſe-
cretiori parte natium Azótum, & fines eius.
*.6. *Et ebullierũt villæ & agri in medio regio-
nis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt con-
fuſio mortis magnæ in ciuitate.° ‡ Videntes 7
autẽ viri Azotij huiuſcemodi plagam, dixe-
runt, Non maneat arca Dei Iſraël apud nos:
quoniam dura eſt manus eius ſuper nos, &
ſuper Dagon deum noſtrum. ‡Et mittentes 8
cõgregauerunt omnes ſatrapas Philiſthinorum
ad ſe, & dixerunt, Quid faciemus de C
arca Dei Iſraël? Reſponderuntque Gethæi,
Circũducatur arca Dei Iſraël. Et circundu-
xerunt arcam Dei Iſraël. ‡ Illis autem cir- 9
cunducentibus eam, fiebat manus Domini
per ſingulas ciuitates interfectionis magnæ
nimis: & percutiebat viros vniuſcuiuſque
vrbis, à paruo vſque ad maiorem & compu-
*.4. treſcebãt prominentes extales eorum. *In-
ieruntq́ue Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi
ſedes pelliceas.° ‡ Miſerunt ergo arcam Dei 10
in Accaron. Cumque veniſſet arca Dei in
Accaron, exclamauerũt Accaronitæ, dicen- D
tes, Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſraël vt
interficiat nos & populum noſtrum. ‡ Miſe- 11
runt itaque & congregauerunt omnes ſatra-
pas Philiſthinorum: qui dixerunt, Dimittite
*vt 2. arcam Dei Iſraël, *& reuertatur in locum
ſuum, & nõ interficiat nos cum populo no-
ſtro. Fiebat enim pauor mortis in ſingulis
vrbibus, & grauiſsima valde manus Dei.
12 ‡viri quoque qui mortui non fuerant, per-
cutiebantur in ſecretiori parte natium: &
aſcendebat vlulatus vniuſcuiuſque ciuitatis
in cælum.

CAP. VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione Phili-
2 ſthinorum ſeptem mẽſibus. ‡Et *voca- *poſt hæc
A uerunt Philiſthiim ſacerdotes & diuinos di-
centes, Quid faciemus de arca Domini? indi-
cate nobis quomodo remittamus eam in lo-
3 cum ſuum. Qui dixerunt, ‡Si remittitis ar-
cam Dei Iſraël, nolite dimittere eam va-
cuam, ſed quod debetis, reddite ei pro pecca
to, & tunc curabimini: & ſcietis quare non
4 recedat manus eius à vobis. ‡Qui dixerunt,
Quid eſt quod pro delicto reddere debeam°
5 ei? Reſponderuntq́ue illi, ‡Iuxta numerum
prouinciarum Philiſthinorum quinq; anos
aureos facietis: & quinque mures aureos:
quia plaga vna fuit omnibus vobis, & ſatra-
pis veſtris. Facietisq; ſimilitudines anorum
veſtrorum, & ſimilitudines murium qui de-
moliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſraël glo
B riam: ſi forte releuet manum ſuam à vobis,
6 & à dijs veſtris, & à terra veſtra. ‡Quare ag-
grauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit Aegy
ptus, & Pharao cor ſuum? ‖nõnne poſtquam Exo.12.d.31
percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt?
7 ‡Nunc ergo arripite & facite plauſtrum no-
uum vnum: & duas vaccas fœtas, quibus nõ
eſt impoſitum iugum, iungite in plauſtro, &
8 recludite vitulos earum domi. ‡Tolletisque
arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & va-
ſa aurea quæ exoluiſtis ei pro delicto, pone-
tis in capſellã ad latus eius: & dimittite eã
9 vt vadat. ‡ Et aſpicietis, & ſiquidẽ per viam
finium ſuorũ aſcenderit contra Beth-ſames,
ipſe fecit nobis hoc malum grande: ſin au-
tem minime, ſciemus quia nequaquam ma-
10 nus eius tetigit nos, ſed caſu accidit. ‡ Fece-
runt ergo illi hoc modo: & tollentes duas
vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad
plauſtrum, vituloſq́ue earum concluſerunt
11 domi. ‡Et poſuerunt arcam Dei ſuper plau-
ſtrum, & capſellam quæ habebat mures au-
12 reos, & ſimilitudinẽ anorum. ‡Ibant autem
C in directum vaccæ per viam quę ducit Beth-
ſames, & itinere vno gradiebantur, pergẽtes
& mugientes: & non declinabant neque ad
dextram neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ
Philiſthiim ſequebantur vſque ad terminos
13 Beth-ſames. ‡ Porrò Bethſamitæ metebant
triticum in valle: & eleuãtes oculos ſuos, vi-
derunt arcam, & gauiſi ſunt cùm vidiſſent.
14 ‡Et plauſtrum venit in agrum Ioſue Beth-
ſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis
magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vac-
caſq́ue impoſuerunt ſuper ea holocauſtum
15 Domino. ‡ Leuitæ autem depoſuerunt ar-
cam Dei, & capſellam quæ erat iuxta eam, in
qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper la-
pidem grandem. Viri autẽ Beth-ſamitæ ob-
D tulerunt holocauſta, & immolauerunt victi-
16 mas in die illa Domino. ‡Et quinque ſatrapæ

Philiſthinorum viderunt, & reuerſi ſunt in
Accaron in die illa. ‡ Hi ſunt autem ani au- 17
rei, quos reddiderũt Philiſthiim pro delicto,
Domino, Azotus vnum, Gaza vnum, Aſca-
lon vnum, Geth vnum, Accaron vnum: ‡ & 18
mures aureos ſecundùm numerum vrbium
Philiſthiim, quinque prouinciarum, ab vrbe
murata, vſq; ad villam quæ erat abſq; mu-
ro, & vſque ad Abel-magnum, ſuper quem
poſuerũt arcam Domini quæ erat vſque in
die illa in agro Ioſue Bethſamitis. ‡ Percuſ- 19
* Dominus ſit autem * de viris Bethſamitibus, eo quòd
vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de po-
pulo ſeptuaginta viros, & quinquaginta mil-
lia plebis. Luxitque populus, eo quòd Domi-
nus percuſſiſſet plebem plaga magna. ‡ Et 20
dixerunt viri Bethſamitæ, Quis poterit ſtare
in conſpectu Domini Dei ſancti huius? & ad
quem aſcendet à nobis? ‡ Miſeruntque nun- 21
tios ad habitatores Cariath-iarim, dicentes,
Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini, de-
ducite 4. ſcendite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

V Enerunt ergo viri Cariath-iarim, & re- 1
duxerunt arcam Domini, & intulerunt A
eam in domum Abinadab in Gabaa. Elea-
zarum autem filium eius ſanctificauerunt, vt
cuſtodiret arcam Domini. ‡ Et factũ eſt, ex 2
→.2. qua die manſit arca Domini in Cariath-ia-
rim, multiplicati ſunt dies, erat quippe iam
annus viceſimus: & requieuit omnis domus
Iſraël poſt Dominũ. ‡ Ait autem Samuel ad 3
vniuerſam domum Iſraël, dicens, Si in toto
corde veſtro reuertimini ad Dominum, au-
→.5. ferte deos alienos de medio veſtri, Baalim
Deu.6.c.13. & Aſtaroth: & præparate corda veſtra Do-
Mat.4.b.10. mino, ‖ & ſeruite ei ſoli, & eruet vos de ma-
nu Philiſthiim. ‡ Abſtulerunt ergo filij Iſraël 4
Baalim & Aſtaroth, & ſeruierunt Domino
ſoli. ‡ Dixit autẽ Samuel, Cõgregate vniuer- 5
ſum Iſraël in Maſphath, vt orem pro vobis B
Dominum. ‡ Et conuenerunt in Maſphath: 6
hauſeruntq; aquã, & effuderunt in cõſpectu
Domini, & ieiunauerunt in die illa, atque
dixerunt ibi, Peccauimus Domino. Iudica-
uitque Samuel filios Iſraël in Maſphath. ‡ Et 7
audierunt Philiſthiim quòd cõgregati eſſent
filij Iſraël in Maſphath, & aſcenderunt ſa-
trapæ Philiſthinorum ad Iſraël. Quod cùm
audiſſent filij Iſraël, timuerunt à facie Phi-
liſthinorum. ‡ Dixeruntque ad Samuelẽ, Ne 8
ceſſes pro nobis clamare ad Dominum Deũ
noſtrum, vt ſaluet nos de manu Philiſthino-
rum. ‡ Tulit autẽ Samuel agnum lactentem 9
vnum, & obtulit illum holocauſtũ integrum C
Domino: & clamauit Samuel ad Dominum
pro Iſraël, & exaudiuit eum Dominus. ‡ Fa- 10
ctum eſt autẽ, cùm Samuel offerret holocau
ſtum, Philiſthiim iniêre prælium cõtra Iſraël:
intonuit autem Dominus fragore magno in
die illa ſuper Philiſthiim, & exterruit eos, &
Ecc.46.d.22 cæſi ſunt à filiis Iſrael. ‡ Egreſſique viri Iſ- 11
raël de Maſphath perſecuti ſunt Philiſthæos,
& percuſſerunt eos vſq; ad locum qui erat
ſubter Beth-char. ‡ Tulit autem Samuel la- 12
pidem vnum, & poſuit vnũ inter Maſphath
& inter Sen: & vocauit nomen loci illius,
Lapis-adiutorij. Dixitque, Huc vſq; auxilia-
13 tus eſt nobis Dominus. ‡ Et humiliati ſunt
D Philiſthijm, nec appoſuerũt vltrà vt venirẽt
in terminos Iſraël. Facta eſt itaq; manus Do
mini ſuper Philiſthæos, cunctis diebus Sa-
14 muelis. ‡ Et redditæ ſunt vrbes quas tulerãt
Philiſthiim ab Iſraël Iſraëli, ab Accaron vſq;
Geth, & terminos ſuos: liberauitq; Iſraël de
manu Philiſthinorum, eratque pax inter Iſ-
15 raël & Amorrhæum. ‡ Iudicabat quoque Sa
16 muel Iſraëlem cunctis diebus vitæ ſuæ: ‡ &
ibat per ſingulos annos circuiens Beth-el, &
Galgala & Maſphath, & iudicabat Iſraëlem
17 in ſupradictis locis. ‡ Reuertebaturque in
Ramátha. ibi enim erat domus eius, & ibi iu-
dicabat Iſraëlem: ædificauit etiam ibi altare
Domino.

CAP. VIII.

1 F Actum eſt autem cùm ſenuiſſet Samuel,
2 poſuit filios ſuos iudices Iſraël. ‡ Fuit-
A que nomen filij eius primogeniti Ioël. & no-
men ſecundi Abia, iudicum in Ber-ſabee.
3 ‡ Et non ambulauerunt filij illius in viis e-
ius: ſed declinauerunt poſt auaritiam, acce-
peruntq; munera, & peruerterunt iudicium.
4 ‡ Congregati ergo vniuerſi maiores natu Iſ-
raël, venerunt ad Samuelem in Ramátha.
5 ‡ Dixeruntque ei, Ecce tu ſenuiſti, & filij
tui nõ ambulant in viis tuis: ‖ conſtitue no- Oſee 9.b.14.
bis regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ 13.c.10.
6 habent nationes. ‡ Diſplicuitque ſermo in Act.13.c.21
oculis Samuelis, eò quòd dixiſſent, Da nobis
B regem, vt iudicet nos. Et orauit Samuel ad
7 Dominum. ‡ Dixit autem Dominus ad Sa-
muelem, Audi vocem populi in omnibus
quæ loquuntur tibi. nõ enim te abiecerunt,
8 ſed me, ne regnem ſuper eos. ‡ Iuxta omnia
opera ſua quæ fecerunt à die qua eduxi eos
de Aegypto vſque ad diem hãc: ſicut dereli-
querunt me, & ſeruierũt diis alienis, ſic fa-
9 ciunt etiam tibi. ‡ Nunc ergo vocem eorum
audi: veruntamẽ cõteſtare eos, & prædic ei-
10 ius regis qui regnaturus eſt ſuper eos. ‡ Di-
xit itaque Samuel omnia verba Domini ad
11 populũ qui petierat à ſe regem, ‡ & ait, Hoc
C erit ius regis qui imperaturus eſt vobis. Filios
veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis, faciet-
que ſibi equites & præcurſores quadrigarum
12 ſuarum, ‡ & conſtituet ſibi tribunos & cen-
turiones, & aratores agrorũ ſuorum, & meſ-
ſores ſegetum, & fabros armorũ & curruum
13 ſuorum. ‡ Filias quoq; veſtras faciet ſibi vn-
14 guentarias, & focarias, & panificas. ‡ Agros
quoque veſtros, & vineas, & oliueta optima
15 tollet, & dabit ſeruis ſuis. ‡ Sed & ſegetes ve-
ſtras, & vinearũ reditus addecimabit, vt det
16 eunuchis & famulis ſuis. ‡ Seruos etiam ve-
D ſtros, & ancillas, & iuuenes optimos, & aſi-
17 nos auferet, & ponet in opere ſuo. ‡ Greges
quoq; veſtros addecimabit, vosq; eritis ei →.4.
18 ſerui. ‡ Et clamabitis in die illa, à facie regis
veſtri quem elegiſtis vobis: & non exaudiet
vos Dominus in die illa, quia petiſtis vo- →.7.
19 bis regẽ. ‡ Noluit autẽ populus audire vo-
cem Samuelis, ſed dixerunt, Nequaquã. rex
20 enim erit ſuper nos, ‡ & erimus nos quoque
ſicut oẽs gentes: & iudicabit nos rex noſter,
& egre-

& egredietur ante nos,& pugnabit bella no-
ſtra pro nobis. ‡Et audiuit Samuel oīa ver- 21
ba populi, & locutus eſt ea in auribus Dñi.
‡Dixit aūt Dñs ad Samuelem, Audi vocem 22
eorum, & conſtitue ſuper eos regem. Et ait
Samuel ad viros Iſrael, Vadat vnuſquiſq; in
ciuitatem ſuam.

## CAP. IX.

ET erat vir de Ben-iamin nomine Cis, 1
filius Abi-el, filij Seor, filij Bechorath, A
•filij Sareth. •filij Aphia, filij viri Iemini, fortis robore.
‡Et erat ei filius vocabulo Saul, electus & 2
bonus:& non erat vir de filijs Iſrael melior
illo. ab humero & ſurſum eminebat ſuper
oēm populum. ‡Perierant aūt aſinæ Cis pa 3
tris Saul:& dixit Cis ad Saul filiū ſuū, Tolle
tecum vnum de pueris,& conſurgens vade,
& quære aſinas. Qui cùm trāſiſſent per mō-
tem Ephraim, ‡& per terram-Saliſa, & non 4
inueniſſent, trāſierunt etiam per terram-Sa-
lim,& non erant: ſed & per terram-Iemini,
& minimè repererunt. ‡Cùm autem veniſ- 5
•& non inueniſſent 7. ſent in terram-Suph•, dixit Saul ad puerū•
qui erat cū eo: Veni, & reuertamur ne for-
•ſuum 6. tè dimiſerit pater meus aſinas,& ſollicitus ſit
pro nobis. ‡Qui ait ei, Ecce vir Dei eſt in ci 6
uitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur
ſine ambiguitate venit. nunc ergo eamus il-
luc: ſi fortè indicet nobis de via noſtra pro-
pter quam venimus. ‡ Dixitq; Saul ad pue- 7
rum ſuum, Ecce ibimus: quid feremus ad
virū Dei? panis defecit in ciſtarciis noſtris: & B
ſportulam non habemus vt demus homini
Dei, nec quicquam aliud. ‡Rurſum puer re- 8
ſpondit Sauli, & ait, Ecce inuēta eſt in manu
mea quarta pars ſtateris argenti, demus ho-
mini Dei, vt indicet nobis viam noſtram.
‡(olim in Iſrael ſic loquebatur vnuſquiſq; 9
vadens conſulere Deum, Venite, & eamus
ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur
hodie, vocabatur olim Videns.) ‡ Et dixit 10
Saul ad puerum ſuum, Optimus ſermo tu•,
Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem in qua
erat vir Dei. ‡Cumque aſcenderent cliuum 11
ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad
hauriendā aquam,& dixerunt eis, Num hîc
eſt Videns? ‡Quæ reſpondentes dixerunt il- 12
lis, Hîc eſt, ecce ante te, feſtina nunc, hodie
enim venit in ciuitatē, quia ſacrificium eſt
•populo 1. hodie •populi• in excelſo. ‡ Ingredientes vr- 13
bem, ſtatim inuenietis eum antequam aſcē-
dat excelſum ad veſcendum, neq; enim co-
meſturus eſt populus donec ille veniat, quia
ipſe benedicet hoſtiæ,& deinceps comedent
qui vocati ſunt. Nūc ergo conſcendite, quia
hodie reperietis eum. ‡Et aſcenderunt in ci- 14
uitatem. Cumque illi ambularent in medio
vrbis, apparuit Samuel egrediens obuiā eis,
Act.13.c.21 vt aſcenderet in excelſum. (‡ Dominus au- 15
tem reuelauerat auriculā Samuelis antè v-
nā diē quàm veniret Saul, dicens, ‡Hac ipſa 16
hora, quæ nūc eſt, cras mittam virum ad te
de terra Ben-iamin, & vnges eum ducē ſu-
per populum meum Iſrael: & ſaluabit popu C
lum meum de manu Philiſthinorū: quia re-
ſpexi populum meū, venit enim clamor eo-
rum ad me. ‡Cumq; aſpexiſſet Samuel Sau- 17
lem, Dominus dixit ei, Ecce vir quem dixe-
18 rā tibi, iſte dominabitur populo meo. ‡Ac-
ceſſit aūt Saul ad Samuelē in medio portæ,
& ait, Indica, oro, mihi, vbi eſt domus Vidē-
19 tis. ‡Et reſpondit Samuel Sauli, dicens, Ego
ſum Videns, aſcende ante me in excelſum,
vt comedatis mecum hodie, & dimittam te
manè: & omnia quæ ſunt in corde tuo, in-
20 dicabo tibi. ‡Et de aſinis quas nudiuſtertius
perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inuentæ ſunt.
Et cuius erūt optima quæque Iſrael? nōnne
21 tibi & omni domui patris tui? ‡Reſpondens
aūt Saul ait, Nunquid non filius Iemini ego
ſum de minima tribu Iſrael, & cognatio
mea nouiſſima inter oēs familias de tribu
D Ben-iamin? quare ergo locutus es mihi ſer-
22 monē iſtum? ‡Aſſumens itaq; Samuel Sau-
lē & puerū eius, introduxit eos in triclinium,
& dedit eis locū in capite eorū qui fuerant
23 inuitati. erant enim quaſi triginta viri. ‡Di-
xitq; Samuel coco, Da partē quā dedi tibi,
& præcepi vt reponeres ſeorſum apud te.
24 ‡Leuauit aūt cocus armum, & poſuit ante
Saul. Dixitq; Samuel, Ecce quod remanſit,
pone ante te, & comede: quia de induſtria
ſeruatū eſt tibi, qn̄ populum vocaui. Et co-
25 mēdit Saul cū Samuele in die illa. ‡ Et de-
ſcēderūt de excelſo in oppidū,& locutus eſt
cum Saule in ſolario: •ſtrauitq; Saul in ſo- •.5.
26 lario,& dormiuit• ‡Cumq; mane ſurrexiſ-
ſent,& iam eluceſceret, vocauit Samuel Sau •& 8.
lē in ſolario, dicens, Surge, •vt• dimittā te. Et
ſurrexit Saul. egreſſiq; ſunt ambo: ipſe vide
27 licet & Samuel. ‡Cumq; deſcenderēt in ex-
trema parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul,
Dic puero vt antecedat nos, & tranſeat:
tu aūt ſubſiſte paulíſper, vt indicē tibi ver-
bum Domini.

## CAP. X.

1 A TVlit autem Samuel lenticulam olei,&
effudit ſuper caput eius, & deoſculat•
eſt eū,& ait, ‡ Ecce vnxit te Dominus ſuper Act.13.c.21
hæreditatem ſuam in principem, •& libera Oſ.9.d.15.
bis populum ſuum de manib• inimicorum •:5.
eius qui in circuitu eius ſunt. Et hoc tibi
ſignum, quia vnxit te Deus in principem•.
2 ‡Cum abieris hodie à me, inuenies duos vi-
ros iuxta ſepulchrū Rachel in finibus Ben-
iamin in meridie, dicentq; tibi, Inuentę ſunt
aſinę, ad quas ieras perquirēdas: & intermiſ-
ſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, &
3 dicit, Quid faciam de filio meo? ‡ Cumque
abieris inde, & vltrà tranſieris, & veneris ad
quercū Thabor, inuenient te ibi tres viri aſ-
cendentes ad Deum in Beth-el, vnus portās
tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius
4 portans lagenam vini. ‡Cumq; te ſalutaue-
rint, dabunt tibi duos panes, & accipies de
5 manu eorū. ‡ Poſt hæc venies in collē Dei,
vbi eſt ſtatio Philiſthinorū: & cùm ingreſſus
fueris ibi vrbē, obuiā habebis gregem pro-
phetarum deſcendentium de excelſo, & ante
eos pſalterium, & tympanum, & tibiā, & ci-
6 tharam, ipſoſque prophetantes. ‡ Et inſiliet
B in te Spiritus Domini, & prophetabis cum
7 eis, & mutaberis in virum alium. ‡ Quan-
do ergo euenerint ſigna hæc omnia tibi, fac
quæcunque inuenerit manus tua, quia Do-
8 minus tecum eſt. ‡ Et deſcendes ante me in

Galgala: (ego quippe deſcendã ad te) vt of-
feras oblationem, & immoles victimas paci-
ficas ſeptẽ diebus expectabis, donec veniam
9 ad te, & oſtendam tibi quid facias. ‡ Itaque
cum auertiſſet humerũ ſuũ vt abiret à Sa-
muele, immutauit ei De' cor aliud, & vene
10 runt omnia ſigna hæc in die illa. ‡ Venerũt-
que ad prędictum collẽ, & ecce cuneus pro-
phetarum obuius ei: & inſiluit ſuper eũ ſpi-
ritus Dñi, & prophetauit in medio eorum.
11 ‡ Videntes autem omnes qui nouerant eum
heri & nudiuſtertius, quòd eſſet cũ prophe-
tis, & prophetaret, dixerunt ad inuicẽ, Quæ-
C nam res accidit filio Cis? num & Saul inter
12 prophetas? ‡ Reſponditque alius ad alterum
dicens, Et ¹ quis pater ²eius? propterea ver
ſum eſt in prouerbiũ, NVM ET SAVL
13 INTER PROPHETAS? ‡ Ceſſauit
14 aũt prophetare, & venit ad excelſum. ‡ Di-
xitq; patruus Saul ad eũ, & ad puerum eius,
Quo abiſtis? Qui reſponderũt, Quærere aſi-
nas: quas cùm nõ reperiſſemus, venimus ad
15 Samuelẽ. ‡ Et dixit ei patruus ſuus, Indica
16 mihi, quid dixerit tibi Samuel. ‡ Et ait Saul
ad patruum ſuum, Indicauit nobis quia in-
uentæ eſſent aſinæ. De ſermone autem regni
non indicauit ei quem locutus fuerat ei Sa-
17 muel. ‡ Et conuocauit Samuel populum ad
18 Dominũ in Maſphat, ‡ & ait ad filios Iſrael,
Hæc dicit Dñs Deus Iſrael, Ego eduxi Iſrael
de Aegypto, & erui vos de manu Aegyptio-
rũ, & de manu omniũ regum qui affligebãt
19 vos. ‡ Vos aũt hodie proieciſtis Deũ veſtrũ,
qui ſolus ſaluauit vos de vniuerſis malis &
tribulationibus veſtris: & dixiſtis, Nequa-
D quã, ſed regẽ conſtitue ſuper nos. Nunc ergo
ſtate coram Dño per tribus veſtras, & per fa
20 milias. ‡ Et applicuit Samuel oẽs tribus Iſ-
21 rael, & cecidit ſors tribus Beniamin. ‡ Et
applicuit tribũ Beniamin & cognationes e-
ius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit
vſq; ad Saul filiũ Cis. Quæſierunt ergo eũ,
22 & non eſt inuentus ³. ‡ Et conſuluerunt poſt
hæc Dñm vtrumnã venturus eſſet illuc. Re-
ſponditq; Dñs, Ecce abſconditus eſt domi.
23 ‡ Cucurrerunt itaq;, & tulerunt eum inde:
ſtetitq; in medio populi: & altior fuit vni
24 uerſo populo ab humero & ſurſum. ‡ Et ait
Samuel ad oẽm populum, Certè videtis quẽ
elegit Dñs, quoniam non ſit ſimilis illi in
omni populo. Et clamauit omnis populus,
25 & ait, ‖ Viuat rex. ‡ Locutus eſt autem Sa
muel ad populum legem regni, & ſcripſit
in libro, & repoſuit coram Domino: & dimi
ſit Samuel omnem populũ, ſingulos in do-
26 mum ſuam. ‡ Sed & Saul abiit in domum
ſuam in Gabaa: & abiit cum eo pars exerci-
27 tus, quorũ tetigerat Deus corda. ‡ Filij verò
Belial dixerunt, Nũ ſaluare nos poterit iſte?
Et deſpexerunt eum, & non attulerunt ei
munera: ille verò diſſimulabat ſe audire.

CAP. XI.

1 ET factum eſt quaſi poſt menſem ⁴, a-
A ſcendit Naas Ammonites, & pugnare
cœpit aduerſum Iabes-Galaad. Dixeruntq;
oẽs viri Iabes ad Naas, Habeto nos fœdera-
2 B tos, & ſeruiemus tibi. ‡ Et reſpondit ad eos
Naas Ammonites, In hoc feriam vobiſcum
fœdus, vt eruam omniũ veſtrum oculos de-
xtros, ponamque vos opprobriũ in vniuerſo
3 Iſrael. ‡ Et dixerunt ad eum ſeniores Iabes,
Concede nobis ſeptem dies, vt mittamus
nuntios ad vniuerſos terminos Iſrael: & ſi
non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad
4 te. ‡ Venerunt ergo nuntij in Gabaa Saulis:
B & locuti ſunt verba hęc ⁵ audiente populo,
& leuauit omnis populus vocem ſuam, &
5 fleuit. ‡ Et ecce Saul veniebat, ſequẽs boues
de agro, & ait, Quid habet populus quòd
plorat? Et narrauerunt ei verba virorum Ia-
6 bes. ‡ Et inſiluit Spiritus Dñi in Saul, cùm
audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor eius
7 nimis. ‡ Et aſſumens vtrunq; bouem, conci-
dit in fruſta, miſitq; in oẽs terminos Iſrael
per manũ nuntiorũ, dicens, Quicunq; non
exierit & ſecutus fuerit Saul & Samuel, ſic
fiet bobus eius. Inuaſit ergo timor Domini
8 populum, & egreſsi ſunt quaſi vir vnus. ‡ Et
C recenſuit eos in Bezec: fueruntque filiorum
Iſrael trecenta millia: virorum autem Iuda
9 triginta millia. ‡ Et dixerunt nũtijs qui ve-
nerant, Sic dicetis viris qui ſunt in Iabes-
Galaad, Cras erit vobis ſalus, cùm incalue-
rit Sol. Venerunt ergo nuntij & annuntiaue
10 runt viris Iabes: qui lętati ſunt. ‡ Et dixerũt,
Manè exibimus ad vos ¹ & facietis nobis o-
11 mne quod placuerit vobis. ‡ Et factũ eſt, cùm
dies craſtinus veniſſet, conſtituit Saul popu-
lũ in tres partes: & ingreſſus eſt media caſtra
in vigilia matutina, & percuſsit Ammõ vſq;
dũ incaleſceret dies: reliqui aũt diſperſi ſunt
ita vt nõ relinquerentur in eis duo pariter.
12 ‡ ‖ Et ait populus ad Samuelem, Quis eſt iſte
D qui dixit, Saul nũ regnabit ſuper nos? Date
13 viros, & interficiemus eos. ‡ Et ait Saul, Nõ
occidetur quiſquam in die hac, quia hodie
14 fecit Dominus ſalutẽ in Iſrael. ‡ Dixit au-
tẽ Samuel ad populum, Venite, & eamus in
15 Galgala, & innouemus ibi regnũ. ‡ Et per-
rexit omnis populus in Galgala, & fecerunt
ibi regem Saul coram Domino in Galgala,
& immolauerunt ibi victimas pacificas co-
ram Dño. Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti
viri Iſrael nimis.

CAP. XII.

1 DIxit aũt Samuel ad vniuerſum Iſrael,
A Ecce audiui vocẽ veſtram iuxta om-
nia quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper
2 vos regem. ‡ Et nunc rex graditur ante vos:
ego autẽ ſenui & incanui: porrò filij mei vo-
biſcum ſunt: itaq; conuerſatus coram vobis
ab adoleſcentia mea vſq; ad hanc diẽ, ‡ ecce
3 præſto ſum. ‖ Loquimini de me coram Do-
mino, & coram chriſto eius, vtrum bouem
cuiuſquam tulerim aut aſinũ: ſi quempiam
calumniatus ſum, ſi oppreſsi aliquem, ſi de
manu cuiuſquã munus accepi: & contemnã
4 illud hodie, reſtituamq; vobis. ‡ Et dixerũt,
Non es calũniatus nos, neq; oppreſsiſti, neq;
5 tuliſti de manu alicuius quippiam. ‡ Dixitq;
ad eos, Teſtis eſt Dominus aduerſum vos,
& teſtis chriſtus eius in die hac, quia non in-
ueneritis in manu mea quippiam. Et dixe-
6 runt, Teſtis. ‡ Et ait Samuel ad populũ, Do-
B minus qui fecit Moyſen & Aaron, & eduxit
patres

Margin notes: ¹ Cis pater eius 4. ² eorum. Inf. 19.d.24 ³ illic. Sup. 8.c.11. Inf. 11.c.12. ⁴ v.6. ⁵ v.6. Sup. 10.d.27 Ecc. 46.d.23

.6. patres noſtros de terra Aegypti, adeſt.
‡Nunc ergo ſtate, vt iudicio cõtendam ad- 7
uerſum vos corã Dño de omnibus miſeri-
cordiis Dñi, quas fecit vobiſcũ, & cũ patrib.
Gen.46.a.5 veſtris: ‡quomodo Iacob ingreſſus eſt in 8
Aegyptum, & clamauerunt patres veſtri ad
Dñm: & miſit Dñs Moyſen & Aarõ, & edu-
xit patres veſtros de Aegypto, & collocauit
Iudic.4.a.2. eos in loco hoc. ‡ Qui obliti ſunt Dñi Dei 9
ſui, & tradidit eos in manu Siſaræ magiſtri
regia militiæ Haſor, & in manu Philiſthinorũ, &
in manu regis Moab, & pugnauerunt aduer-
ſum eos. ‡Poſteà aũt clamauerunt ad Dñm, 10
& dixerunt, Peccauimus, quia dereliquimus
Dñm, & ſeruiuimus Baalim & Aſtaroth: nũc
ergo erue nos de manu inimicorum noſtro-
rum, & ſeruiemus tibi. ‡ Et miſit Dominus 11
Badan & Barac. Ierobáal, & Bedan & Samſon, & Barac,
& Iephte, & Samuel, & eruit vos de manu
.2. inimicorũ veſtrorum per circuitum, & ha-
bitaſtis confidenter. ‡Videntes autem quòd 12
Naas, rex filiorum Ammon, veniſſet aduer- C
ſum vos, dixiſtis mihi, Nequaquam, ſed rex
imperabit nobis: cùm Dominus Deus veſter
regnaret in vobis. ‡ Nũc ergo præſto eſt rex 13
veſter, quem elegiſtis & petiſtis. ecce dedit
vobis Dominus regem. ‡Si timueritis Do- 14
minum, & ſeruieritis ei, & audieritis vocem
eius, & nõ exaſperaueritis os Domini: eritis
& vos, & rex qui imperat vobis ſequentes
Dominum Deum veſtrum. ‡ Si autem non 15
audieritis vocẽ Domini, ſed exaſperaueritis
ſermones eius, erit manus Dñi ſuper vos, &
ſuper patres veſtros. ‡ Sed & nunc ſtate, & 16
videte rem iſtam grandem, quam facturus
eſt Dominus in conſpectu veſtro. ‡Nunquid 17
non meſſis tritici eſt hodie? inuocabo Dñm,
& dabit voces & pluuias: & ſcietis & videbi
tis quia grande malũ feceritis vobis in con-
ſpectu Domini, petentes ſuper vos regem.
‡Et clamauit Samuel ad Dominũ, & dedit 18
Dominus voces & pluuias in illa die. ‡Et ti 19
muit omnis populus nimis Dominũ & Sa- D
muelẽ, & dixit vniuerſus populus ad Samue
lem, Ora pro ſeruis tuis ad Dominũ Deum
tuum, vt non moriamur. addidimus enim
vniuerſis peccatis noſtris malum, vt petere-
mus nobis regem. ‡Dixit aũt Samuel ad po- 20
pulũ, Nolite timere, vos feciſtis vniuerſum
malum hoc: veruntamen nolite recedere à
tergo Domini, ſed ſeruite Domino in omni
corde veſtro. ‡Et nolite declinare poſt vana, 21
quæ non proderunt vobis, neq; eruent vos,
quia vana ſunt. ‡ Et non derelinquet Dñs 22
populum ſuum, propter nomen ſuum ma-
gnum: quia iurauit Dominus facere vos ſibi
populum. ‡ Abſit aũt à me hoc peccatum in 23
Domino, vt ceſſem orare pro vobis, & doce-
bo vos viam bonam & rectam. ‡ Igitur ti- 24
.2. mete Dñm & ſeruite ei in veritate, & ex
toto corde veſtro. vidiſtis enim magnifica,
quæ in vobis geſſerit. ‡Quòd ſi perſeuera- 25
ueritis in malitia: & vos & rex veſter pari-
ter peribitis.

## CAP. XIII.

Iuſ.15.d.17 Filius vnius anni erat Saul cùm regnare 1
cœpiſſet, duobus autem annis regnauit A
ſuper Iſrael. ‡ Et elegit ſibi Saul tria millia 2
de Iſrael: & erant cum Saul duo millia in
Machmas, & in monte Beth-el: mille autem
cum Ionatha in Gabaa Beniamin. porro cæ-
terum populum remiſit vnumquemque in
3 tabernacula ſua. ‡Et percuſſit Ionathas ſta-
tionem Philiſthinorum, quæ erat in Gabaa.
Quod cùm audiſſent Philiſthiim, Saul ceci-
nit buccina in omni terra, dicens, Audiant
4 Hebræi. ‡Et vniuerſus Iſrael audiuit huiuſ-
cemodi famam. Percuſſit Saul ſtationẽ Phi
liſthinorum: & erexit ſe Iſrael aduerſus Phi
liſthiim. Clamauit ergo populus poſt Saul autem.
5 in Galgala. ‡Et Philiſthiim congregati ſunt
ad præliandum contra Iſrael, triginta millia
curruum, & ſex millia equitum, & reliquũ
vulgus ſicut arena quæ eſt in littore maris
plurima. Et aſcendẽtes caſtrametati ſunt in
6 Machmas ad orientem Beth-áuen. ‡ Quod
B cum vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto poſitos
(afflictus enim erat populus) abſconderũt ſe
in ſpeluncis, & in abditis, in petris quoque,
7 & in antris, & in ciſternis. ‡ Hebræi autem
tranſierunt Iordanem in terram Gad & .13.
Galaad. Cumq; adhuc eſſet Saul in Galgala,
vniuerſus populus perterritus eſt, qui ſeque
8 batur eũ. ‡Et expectauit ſeptẽ diebus iuxta
placitum Samuelis, & nõ venit Samuel in
9 Galgala, dilapſusq; eſt populus ab eo. ‡ Ait
ergo Saul, Afferte mihi holocauſtũ, & paci-
10 fica. Et obtulit holocauſtũ. ‡ Cumq; cõpleſ-
ſet offerens holocauſtũ, ecce Samuel venie-
bat: & egreſſus eſt Saul obuiam ei, vt ſaluta-
11 ret eum. ‡Locutusq; eſt ad eũ Samuel, Quid
feciſti? Reſpondit Saul, Quia vidi quòd po-
pulus dilaberetur à me, & tu nõ veneras iu-
xta placitos dies, porrò Philiſthiim congre-
12 gati fuerãt in Machmas: ‡Dixi, Nunc deſcẽ-
C dent Philiſthiim ad me in Galgala, & faciem
Dñi non placaui. Neceſſitate compulſus, ob-
13 tuli holocauſtum. ‡Dixitq; Samuel ad Saul,
Stultè egiſti, nec cuſtodiſti mãdata Domini
Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod ſi non fe-
ciſſes, iam nunc præparaſſet Dñs regnũ tuũ
14 ſuper Iſrael in ſempiternũ, ‡ſed nequaquam
regnum tuũ vltrà conſurget. Quæſiuit Do-
minus ſibi virum iuxta cor ſuum: & præce-
pit ei Dominus vt eſſet dux ſuper populum
ſuum, eo quòd nõ ſeruaueris quæ præcepit Act.13.d.22
15 Dominus. ‡Surrexit aũt Samuel, & aſcendit
de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reli- .6.
qui populi aſcenderunt poſt Saul obuiã po-
pulo, qui expugnabant eos venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recẽ-
ſuit Saul populũ, qui inuenti fuerant cũ eo,
16 quaſi ſexcentos viros. ‡ Et Saul & Ionathas
filius eius, populusq; qui inuentus fuerat
cum eis, erat in Gabaa Beniamin: porrò
17 Philiſthiim conſederant in Machmas. ‡ Et
egreſſi ſunt ad prædandum de caſtris Phili- prædan-
D ſthinorum tres cunei. Vnus cuneus perge- dum.9.
18 bat cõtra viã Ephra ad terram Sual. ‡ por-
rò alius ingrediebatur per viam Beth-horõ.
tertius autẽ verterat ſe ad iter termini in .6.
terra Saba imminentis valli Seboim cõtra
19 deſertum. ‡Porrò faber ferrarius non inue-
niebatur in omni terra Iſrael. cauerãt enim
Philiſthiim, ne fortè facerẽt Hebræi gladiũ

aut lanceã. ‡Deſcendebat ergo omnis Iſrael 20
ad Philiſthiim, vt exacueret vnuſquiſq; vo-
*& tri len- merẽ ſuũ, & ligonẽ, & ſecurim* & ſarculum.
tem. ‡Retuſæ itaq; erant acies vomerũ, & ligonũ 21
& tridentũ, & ſecuriũ, vſq; ad ſtimulũ cor-
rigendũ. ‡Cumq; veniſſet dies prælij, nõ eſt 22
inuentus enſis & lancea in manu totius po-
puli qui erat cũ Saule & Ionatha, excepto
Saul & Ionatha filio eius. ‡ Egreſſa eſt autẽ 23
ſtatio Philiſthiim, vt tranſcẽderet in Mach-
mas.

## CAP. XIIII.

ET accidit in quadã die vt diceret Iona- 1
thas filius Saul ad adoleſcentem armi- A
gerum ſuum, Veni & tranſeamus ad ſtatio-
nẽ Philiſthinorũ, quæ eſt trans locum illum.
Patri autem ſuo hoc ipſum non indicauit.
‡Porrò Saul morabat in extrema parte Ga- 2
Magron 3. baa ſub malogranato, quæ erat in *agro Ga-
baa*: & erat populus cum eo quaſi ſexcento-
rum virorum. ‡ Et Achias filius Achitob fra- 3
Supr. 4. d. 2. tris I-chabod filij Phinees, ‖ qui ortus fue- D
rat ex Heli ſacerdote Dñi in Silo, portabat
ephod. Sed & populus ignorabat quò iſſet
Ionathas. ‡ Erant autem inter aſcenſus, per 4
quos nitebatur Ionathas tranſire ad ſtatio-
nem Philiſthinorum, eminentes petræ ex v-
traq; parte, & quaſi in modum dentiũ ſco-
puli hinc inde prærupti, nomen vni Boſes,
& nomen alteri Sene: ‡ vnus ſcopulus pro- 5
minens ad aquilonem ex aduerſo Machmas,
& alter ad meridiem, contra Gabaa. ‡Dixit 6
autẽ Ionathas ad adoleſcentem armigerum B
ſuum, Veni, tranſeamus ad ſtationem incir-
cunciſorum horum, ſi fortè faciat Dominus
pro nobis: quia nõ eſt Domino difficile ſal-
2. Par. 14. c. uare vel in multis vel in paucis. ‡ Dixitque 7
11. ei armiger ſuus, Fac omnia quæ placent ani-
- 5. mo tuo: perge quò cupis, - & *ero tecũ vbi-
cunque volueris. ‡ Et ait Ionathas, Ecce nos 8
tranſimus ad viros iſtos. Cumq; apparueri-
mus eis, ‡ſi taliter locuti fuerint ad nos, Ma- 9
nete, donec veniamus ad vos: ſtemus in loco
noſtro, nec aſcendamus ad eos. ‡ Si autem 10
dixerint, Aſcendite ad nos: aſcendamus, quia E
*& 1. tradidit eos Dominus in manibus noſtris,*
hoc erit nobis ſignum. ‡Apparuit igitur v- 11
terque ſtationi Philiſthinorum: dixeruntq;
Philiſthiim, En Hebræi egrediũtur de cauer
nis in quibus abſconditi fuerant. ‡Et locuti 12
ſunt viri de ſtatione ad Ionathã, & ad armi-
gerum eius, dixeruntq;, Aſcendite ad nos, &
oſtendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad
armigerum ſuum, Aſcendamus, ſequere me,
tradidit enim Dñs eos in manus Iſrael. ‡A- 13
ſcendit autem Ionathas manibus & pedibus C
*quum vi- reptans, & armiger eius poſt eum. Itaq; *alij
diſſent fa- cadebant ante Ionathan, alios armiger eius
ciem Iona- interficiebat ſequens eum. ‡Et facta eſt pla- 14
thæ. ga prima, qua percuſſit Ionathas & armiger
eius, quaſi viginti virorum in media parte
iugeris, quam par boum in die arare cõſue-
- 10. uit. ‡Et factum eſt miraculũ in caſtris, - & * 15
per agros: ſed & omnis populus ſtationis eo
*eſt terra rum, qui ierant ad prædandum, obſtupuit, &
4. cõturbata * ſunt caſtra: * & accidit quaſi mi-
raculum à Deo. ‡Et reſpexerunt ſpeculato- 16
res Saul, qui erant in Gabaa Beniamin, &
ecce multitudo proſtrata, & huc illucq; dif-
17 fugiens. ‡Et ait Saul populo qui erat cũ eo,
Requirite, & videte quis abierit ex nobis.
Cumq; requiſiſſent, repertum eſt non adeſſe
18 Ionathan & armigerũ eius. ‡Et ait Saul ad
Achiam, Applica arcam Dñi. (Erat enim ibi
19 arca Dei in die illa cum filiis Iſrael.) ‡ Cũ-
que loqueretur Saul ad ſacerdotem, tumul-
tus magnus exortus eſt in caſtris Philiſthi-
norum: creſcebatq; paulatim, & clarius re-
ſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotẽ, Contrahe
20 manum tuam. ‡Conclamauit ergo Saul, &
omnis populus qui erat cum eo, & venerunt
vſq; ad locũ certaminis: & ecce verſus fue-
rat gladius vniuſcuiuſq; ad proximum ſuũ,
21 & cædes magna nimis. ‡ Sed & Hebræi qui
fuerant cum Philiſthiim heri & nudiuſter-
tius, aſcenderantq; cum eis in caſtris, reuerſi
ſunt vt eſſent cum Iſrael * qui erant cũ Saul *& iis.
22 & Ionatha. ‡ Oẽs quoq; Iſraelitæ qui ſe ab-
ſconderant in monte Ephraim, audientes q
fugiſſent Philiſthæi, ſociauerunt ſe cum ſuis
in prælio. - Et *erant cum Saul, quaſi decem - 5.
23 millia virorum. ‡Et ſaluauit Dns in die illa
Iſrael. pugna autem peruenit vſq; ad Beth-
24 auen. ‡ Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die
illa: adiurauit autem Saul populum, dicens,
Maledictus vir qui comederit panem vſque
ad veſperã, donec vlciſcar de inimicis meis.
Et non manducauit vniuerſus populus pa-
25 nem: ‡ omneque terræ vulgus venit in ſal-
26 tum, in quo erat mel ſuper faciem agri. ‡In-
greſſus eſt itaque populus ſaltũ, & apparuit
fluẽs mel, nullusq; applicuit manũ ad os ſuũ,
27 timebat enim populus iuramẽtum. ‡ Porrò
Ionathas non audierat cùm adiuraret pater
eius populum: extenditq; ſummitatem vir-
gæ quam habebat in manu, & intinxit in fa-
uum mellis: & conuertit manum ſuam ad
28 os ſuum, & illuminati ſunt oculi eius. ‡ Re-
ſpondensq; vnus de populo ait, Iureiuran-
do conſtrinxit pater tuus populum, dicens,
Maledictus vir qui comederit panem hodie
29 (defecerat autem populus.) ‡Dixitq; Iona-
thas, Turbauit pater meus terram: vidiſtis
ipſi quia illuminati ſunt oculi mei: eò quòd
30 guſtauerim paululum de melle iſto: ‡ quãto
magis ſi comediſſet populus de præda inimi-
corum ſuorum quam reperit? nónne maior
31 plaga facta fuiſſet in Philiſthiim? ‡Percuſſe-
runt ergo in die illa Philiſthæos à Machmis
vſque in Aialon. Defatigatus eſt autem po-
32 pulus nimis: ‡& verſus ad prædam tulit o-
ues & boues, & vitulos, & mactauerunt in
terra: comeditque populus cum ſanguine.
33 ‡ Nuntiauerunt autem Sauli dicentes quòd
populus peccaſſet Domino, comedens cum
ſanguine. Qui ait, Præuaricati eſtis, voluite
34 ad me iam nunc ſaxum grande. ‡ Et dixit
Saul, Diſpergimini in vulgus, & dicite eis vt
adducat ad me vnuſquiſque bouẽ ſuum, &
arietẽ, & occidite ſuper iſtud, & veſcimini,
& non peccabitis Domino comedentes cum
ſanguine. Adduxit itaque omnis populus v-
nuſquiſque bouem in manu ſua vſque ad
35 noctem: & occiderunt ibi. ‡ Ædificauit au-
tem Saul altare Domino: tuncque primùm

cœpit

cœpit ædificare altare Domino. ‡ Et dixit 36
Saul, Irruamus ſuper Philiſthæos nocte, &
vaſtemus eos vſq; dum illuceſcat manè, nec
relinquamus ex eis virũ. Dixitque populus, F
Omne quod bonum videtur in oculis tuis,
fac. Et ait ſacerdos, Accedamus huc ad Deũ.
‡ Et conſuluit Saul Dominum, Num perſe- 37
quar Philiſthiim? ſi trades eos in manus Iſ-
raël? Et non reſpõdit ei in die illa. ‡ Dixitque 38
Saul, Applicate huc vniuerſos angulos popu
li: & ſcitote, & videte per quẽ acciderit pec-
catũ hoc hodie. ‡ Viuit Dñs ſaluator Iſraël, 39
quia ſi per Ionathan filiũ meũ factũ eſt, abſ-
que retractatione morietur. Ad quod nullus
cõtradixit ei de omni populo. ‡ Et ait ad vni- 40
uerſum Iſraël, Separamini vos in partẽ vnã,
& ego cũ Ionatha filio meo ero in parte al-
tera. Reſponditque populus ad Saul, Quod
-.4. bonũ videtur in oculis tuis, fac. ‡ Et dixit 41
Saul ad Dominũ Deũ Iſraël, ⁊ Dñe Deus Iſ-
raël, da indiciũ, quid eſt quòd non reſponde
ris ſeruo tuo hodie. Si in me aut in Ionatha
filio meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionẽ: aut
ſi hæc iniquitas eſt in populo tuo*, da ſancti-
tatẽ. Et deprehẽſus eſt Ionathas & Saul, po-
pulus autem exiuit. ‡ Et ait Saul, Mittite ſor 42
tem inter me, & inter Ionathan filiũ meũ.
Et captus eſt Ionathas. ‡ Dixit autẽ Saul ad 43
Ionathan, Indica mihi quid feceris. Et indi-
cauit ei Ionathas, & ait, Guſtans guſtaui in
ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea, pau
lulũ mellis, & ecce ego morior. ‡ Et ait Saul, 44
Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia
morte morieris Ionatha. ‡ Dixitque populus 45
ad Saul, Ergóne Ionathas morietur qui fecit G
ſalutẽ hanc magnam in Iſraël? hoc nefas eſt,
viuit Dominus, ſi ceciderit capillus de capi-
te eius in terrã, quia cũ Deo operatus eſt ho-
die. Liberauit ergo populus Ionathan, vt nõ
moreretur. ‡ Receſſitque Saul, nec perſecu- 46
tus eſt Philiſthiim: porrò Philiſthiim abierũt
in loca ſua. ‡ Et Saul confirmato regno ſuper 47
Iſraël, pugnabat per circuitũ aduerſum om-
nes inimicos eius, cõtra Moab, & filios Am-
mon, & Edom, & reges Soba, & Philiſthæos:
& quocunq; ſe verterat, ſuperabat. ‡ Congre- 48
gatoque exercitu percuſſit Amalec, & eruit
Iſraël de manu vaſtatorum eius. ‡ Fuerunt 49
autem filij Saul, Ionathas, & Ieſſui, & Mel-
chiſua: & nomina duarum filiarum eius,
nomen primogenitæ Merob, & nomen mi-
noris Michol. ‡ Et nomen vxoris Saul, A- 50
chinoam filia Achimaas: & nomen princi-
pis militiæ eius Abner, filius Ner, patruelis
1.Par.8.c.33. Saul. ‡ Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pa- 51
ter Abner, filius Abiel. ‡ Erat autem bel- 52
lum potens aduerſum Philiſthæos omnibus
diebus Saul. Nam quemcunque viderat Saul
virum fortem, & aptum ad prælium, ſocia-
bat eum ſibi.

## CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul, Me miſit Domi- 1
nus, vt vngerẽ te in regem ſuper popu- A
lum eius Iſraël, nunc ergo audi vocem Do-
mini: ‡ Hæc dicit Dominus exercituum, Re- 2
Exo.17.b.8. cenſui, quæcunq; fecit Amalec Iſraëli, ‖ quo-
modo reſtitit ei in via cum aſcenderet de
3 Aegypto. ‡ Nunc ergo vade, & percute Ama
lec, & demolire vniuerſa eius: non parcas ei,
⁊ & nõ concupiſcas ex rebus ipſius aliquid*, -.3.
ſed interfice à viro vſq; ad mulierẽ, & paruu
lum atq; lactantẽ, bouem & ouem, camelum
4 & aſinum. ‡ Præcepit itaque Saul populo, &
recẽſuit eos quaſi agnos: ducenta millia pe-
5 ditum, & decẽ millia virorũ Iuda. ‡ Cumque
veniſſet Saul vſque ad ciuitatẽ Amalec, te-
6 tendit inſidias in torrente. ‡ Dixitque Saul
Cinæo, Abite, recedite, atque diſcedite ab
Amalec: ne forte inuoluam te cum eo. tu e-
nim feciſti miſericordiã cum omnibus filiis
Iſraël, cũ aſcenderẽt de Aegypto. Et receſſit
7 Cinæus de medio Amalec. ‡ Percuſſitq; Saul
Amalec ab Heuila, donec venias ad Sur, quæ
8 eſt è regione Aegypti. ‡ Et apprehendit Agag
regem Amalec viuum, omne autem vulgus
9 interfecit in ore gladij. ‡ Et pepercit Saul &
populus, Agag, & optimis gregibus ouiũ &
armentorũ, & veſtibus, & arietibus, & vni-
C uerſis quæ pulchra erãt, nec voluerũt diſper-
dere ea: quicquid verò vile fuit & reprobũ,
10 hoc demoliti ſunt. ‡ Factum eſt autẽ verbũ
11 Dñi ad Samuel, dicẽs, ‡ Pœnitet me quòd cõ
ſtituerim Saul regem: quia dereliquit me,
& verba mea opere nõ impleuit. Contriſta-
tuſque eſt Samuel, & clamauit ad Dominũ
12 tota nocte. ‡ Cumque de nocte ſurrexiſſet Sa-
muel, vt iret ad Saul, manè nunciatum eſt
Samueli, eo quòd veniſſet Saul in Carme-
lum, & erexiſſet ſibi fornicem triumphalem,
& reuerſus tranſiſſet: deſcendiſſetque in Gal-
gala. ⁊ Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul -.5.
offerebat holocauſtum Dño de initiis præ-
13 darum quæ attulerat ex Amalec*. ‡ Et cùm
veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul, Bene-
dictus tu Domino, impleui verbũ Domini.
14 ‡ Dixitque Samuel, Et quæ eſt hæc vox gre-
D gum quæ reſonat in auribus meis, & armen
15 torũ quã ego audio? ‡ Et ait Saul, De Ama-
lec adduxerunt ea: pepercit enim populus
melioribus ouibus & armentis vt immola-
rentur Domino Deo tuo, reliqua verò occi-
16 dimus. ‡ Ait autem Samuel ad Saul, Sine me,
& indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus ad
17 me nocte. Dixitque ei, Loquere. ‡ Et ait Sa-
muel, ‖ Nónne cùm paruulus eſſes in oculis Sup.9.a.21.
18 tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? vnxit-
que te Dominus in regem ſuper Iſraël, ‡ &
miſit te Dominus in viã, & ait, Vade & in-
19 terfice peccatores Amalec, & pugnabis con-
tra eos vſque ad internecionẽ eorũ. ‡ Quare
ergo non audiſti vocem Domini: ſed verſus
20 ad prædam es, & feciſti malum in oculis Do
E mini? ‡ Et ait Saul ad Samuelẽ, Imò audiui
vocem Domini, & ambulaui in via per quã
miſit me Dominus, & adduxi Agag regem
21 Amalec, & Amalec interfeci. ‡ Tulit autem
de præda populus oues & boues primitias
eorum quæ cæſa ſunt, vt immolet Domino
22 Deo ſuo in Galgalis. ‡ Et ait Samuel, Nun-
quid vult Dominus holocauſta & victimas,
& non potius vt obediatur voci Domini? Eccl.4.d.17.
MELIOR EST ENIM OBEDI- Oſee 6.c.7.
ENTIA QVAM VICTIMAE: & Mat.9.b.13.
auſcultare, magis quàm offerre adipẽ arietũ. & 12.a.7.

‡quoniam quaſi peccatū ariolandi eſt, repu- 23
gnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle ac-
quieſcere. Pro eo ergo quod abiecisti ſermo-
•.5. nē Domini, abiecit te Dominus ne ſis rex.
‡Dixitque Saul ad Samuelem, Peccaui, quia 24
præuaricatus ſum ſermonē Domini, & verba
tua, timens populū, & obediens voci eorum.
‡Sed nunc porta quæſo peccatum meum, & 25
reuertere mecum vt adorē Dominum. ‡ Et 26
ait Samuel ad Saul, Nō reuertar tecum, quia F
proiecisti ſermonem Domini, & proiecit te
Dominus ne ſis rex ſuper Iſraël. ‡Et conuer- 27
ſus eſt Samuel vt abiret: ille autē apprehen-
dit ſummitatem pallij eius, quæ & ſciſſa eſt.
Inf.28.c.17. ‡Et ait ad eū Samuel, Scidit Dominus regnū 28
Iſraël à te hodie, & tradidit illud proximo
• tuo meliori te. ‡Porrò Triūphator in Iſraël 29
non parcet, & pœnitudine nō flectetur: neq;
enim homo eſt vt agat pœnitētiam. ‡At ille 30
ait, Peccaui: ſed nunc honora me corā ſenio-
ribus populi mei, & coram Iſraël, & reuerte-
re mecū, vt adorē Dominū Deum tuū. ‡Re- 31
uerſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulem: & G
adorauit Saul Dominum. ‡ Dixitq; Samuel, 32
Adducite ad me Agag regē Amalec. Et obla-
•.4. tus eſt ei Agag pinguiſſimus & tremens. Et
dixit Agag, Siccine ſeparat amara mors? ‡Et 33
ait Samuel, Sicut fecit abſque liberis mulie-
res gladius tuus, ſic abſque liberis erit inter
mulieres mater tua. Et in fruſta concīdit eū
Samuel corā Domino in Galgalis. ‡Abiit au- 34
tem Samuel in Ramátha. Saul verò aſcēdit
Saulis 1. in domū ſuam in Gabaa*. ‡ & non vidit Sa- 35
muel vltrà Saul vſque ad diem mortis ſuæ:
veruntamen lugebat Samuel Saulem, quo-
niam Dominum pœnitebat quòd cōſtituiſ-
ſet regem Saul ſuper Iſraël.

CAP. XVI.

Dixitque Dominus ad Samuelē: Vſque- 1
quo tu luges Saul, cū ego proiecerim A
eū ne regnet ſuper Iſraël? imple cornu tuū
Inf.17.b.12. oleo, & veni, vt mittam te ad Iſai Bethlehe-
mitē: prouidi enim in filiis eius mihi regē.
‡Et ait Samuel, Quomodo vadam? audiet 2
enim Saul, & interficiet me. Et ait Dñs, Vi-
tulū de armēto tolles in manu tua, & dices,
Ad immolādum Domino veni. ‡Et vocabis 3
Iſai ad victimā, & ego oſtendā tibi quid fa-
cias, & vnges quemcumq; monſtrauero tibi.
‡Fecit ergo Samuel ſicut locutus eſt ei Do- 4
minus. Venitque in Beth-lèhem, & admirati
ſunt ſeniores ciuitatis, occurrentes ei, dixe- B
runtque, Pacificúſne eſt ingreſſus tuus? ‡ Et 5
ait, Pacificus: ad immolādum Domino veni,
ſanctificamini, & venite mecum vt immolē.
Sanctificauit ergo Iſai & filios eius, & voca-
uit eos ad ſacrificiū. ‡Cumq; ingreſſi eſſent, 6
vidit Eliab, & ait, Num coram Domino eſt
Pſal.7.a.10. Chriſtus eius? ‡Et dixit Dñs ad Samuelē, Ne 7
reſpicias vultum eius, neque altitudinē ſta-
• turæ eius: quoniā abieci eū, nec iuxta intui-
tum hominis ego iudico: homo enim videt
ea quæ parent, Dominus autē intuetur cor.
‡Et vocauit Iſai Abinadab, & adduxit eum 8
corā Samuele. Qui dixit, Nec hunc elegit
Dominus. ‡Adduxit aūt Iſai Samma, de quo 9
ait, Etiā hunc non elegit Dominus. ‡Adduxit 10

itaque Iſai ſeptem filios ſuos corā Samuele:
& ait Samuel ad Iſai, Non elegit Dominus
11 ex iſtis. ‡Dixitque Samuel ad Iſai, Nunquid
iam completi ſunt filij? Qui reſpōdit, Adhuc
reliquus eſt paruulus, & paſcit oues. Et ait
Samuel ad Iſai, Mitte, & adduc eū: nec enim
C diſcumbemus priuſquàm hûc ille veniat.
12 ‡Miſit ergo, & adduxit eum. Erat autē rufus,
& pulcher aſpectu, decoraque facie, & ait Do
13 minus, Surge, & vnge eū: ipſe eſt enim. ‡Tu-
lit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in 2.Reg.7.b.8.
medio fratrum eius: & ‖directus eſt Spiritus Pſa.17.d.44
Domini à die illa in Dauid, & deinceps: ſur- 88.c.22.
14 genſq; Samuel abiit in Ramátha. ‡ Spiritus Act.7.f.45.
autem Domini receſſit à Saul, & exagitabat 13.d.24.
15 eum ſpiritus nequā, à Domino. ‡Dixeruntq;
ſerui Saul ad eū, Ecce ſpiritus Dei malus exa
16 gitat te. ‡ Iubeat dominus noſter*, & ſerui *rex
tui qui corā te ſunt, quærent hominē ſcientē
pſallere cithara: vt quando arripuerit te ſpi-
ritus Domini malus, pſallat manu ſua, & le-
17 uius feras. ‡ Et ait Saul ad ſeruos ſuos,
Prouidete ergo mihi aliquē bene pſallētem,
18 & adducite eum ad me. ‡ Et reſpondens
D vnus de pueris, ait, Ecce vidi filiū Iſai Beth-
lehemitē ſcientem pſallere, & fortiſſimū ro-
bore, & virū bellicoſum, & prudentē in ver-
bis, & virū pulchrū: & Dominus eſt cum eo.
19 ‡Miſit ergo Saul nuncios ad Iſai dicens, Mit-
te ad me Dauid filiū tuū, qui eſt in paſcuis.
20 ‡Tulit itaque Iſai aſinum plenū panibus, &
lagenam vini, & hœdū de capris vnū, & mi-
21 ſit per manum Dauid filij ſui Sauli. ‡ Et ve-
nit Dauid ad Saul, & ſtetit corā eo: at ille di-
lexit eum nimis, & factus eſt eius armiger.
22 ‡Miſitque Saul ad Iſai, dicens, Stet Dauid in
conſpectu meo: inuenit enim gratiā in ocu-
23 lis meis. ‡Igitur quandocunq; ſpiritus *Do- *Dei arri-
mini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat piebat 3.
citharā, & percutiebat manu ſua, & refocil-
labatur Saul, & leuius habebat. recedebat
enim ab eo ſpiritus malus.

CAP. XVII.

1 Congregantes autē Philiſthiim agmina
A ſua in prælium, conuenerunt in Socho
Iudæ: & caſtrametati ſunt inter Socho & A-
2 zeca in finibus Dōmim. ‡ Porrò Saul & filij
Iſraël cōgregati venerūt in Vallē terebin-
thi, & direxerūt aciē ad pugnandū cōtra Phi
3 liſthiim. ‡Et Philiſthiim ſtabāt ſuper montē
ex parte hac, & Iſraël ſtabat ſupra montem
4 ex altera parte, vallisque erat inter eos. ‡Et
egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſthino-
rū nomine Goliath, de Geth, altitudinis ſex
5 cubitorū & palmi: ‡ & caſſis ærea ſuper ca-
put eius, & lorica hamata induebatur. porrò
pōdus loricæ eius, quinq; millia ſiclorū æris
6 erat: ‡ & ocreas æreas habebat in crurib': &
7 clype' æreus tegebat humeros eius. ‡ haſtile
autē haſtæ eius erat quaſi liciatoriū texētiū,
ipſum autē ferrū haſtæ eius ſexcentos ſiclos
habebat ferri: & armiger eius antecedebat
8 eum. ‡ Stanſq; clamabat aduerſum phalan-
gas Iſraël, & dicebat eis, Quare veniſtis pa-
rati ad prælium? Nunquid ego nō ſum Phi-
liſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex vobis
9 virū, & deſcendat ad ſingulare certamen. ‡Si
quiuerit

quineris pugnare mecum, & percuſſerit me,
erimus vobis ſerui: ſi aũt ego præualuero, & B
percuſſero eũ, vos ſerui eritis, & ſeruietis no-
bis. ‡ Et aiebat Philiſthæus, Ego exprobraui 10
agminib⁹ Iſraël hodie, Date mihi virũ, & in-
eat mecũ ſingulare certamẽ. ‡ Audiens autẽ 11
Saul, & oẽs Iſraelitæ ſermones Philiſthæi hu-
iuſcemodi, ſtupebant, & metuebant nimis.
‡ Dauid autem erat filius viri Ephrathæi, de 12
Cap. 16. a. 1. quo ‖ ſupra dictũ eſt, de Beth-lehem Iuda, cui
nomẽ erat Iſai, qui habebat octo filios, & e-
rat vir in dieb⁹ Saul ſenex, & grãdæuus inter
viros. ‡ Abierunt autẽ tres filij eius maiores 13
poſt Saul in prælium: & nomina trium filiorũ
eius, qui perrexerunt ad bellũ, Eliab primo-
genitus, & ſecundus Abinadab, tertius quo- 14
que Sãma: ‡ Dauid autẽ erat minimus. Tri- 15
bus ergo maioribus ſecutis Saulẽ, ‡ abiit Da
uid, & reuerſus eſt à Saul, vt paſceret gregẽ 16
patris ſui in Beth-lehẽ. ‡ Procedebat verò
Philiſthæus manè & veſpere, & ſtabat qua-
draginta diebus. ‡ Dixit autẽ Iſai ad Dauid 17 C
filiũ ſuũ, Accipe fratribus tuis ephi polentæ, 18
‡ & decẽ panes iſtos, & curre in caſtra ad fra
tres tuos, & decẽ formellas caſei has deferes
ad tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi rectè
agant: & cum quibus ordinati ſunt, diſce.
‡ Saul autẽ, & illi, & omnes filij Iſrael, in Val- 19
le terebinthi pugnabant aduerſum Phili-
ſthiim. ‡ Surrexit itaq; Dauid manè, & cõ- 20
mendauit gregẽ cuſtodi: & onuſtus abiit, ſi-
cut præceperat ei Iſai. Et venit ad locũ Ma-
gála, & ad exercitũ qui egreſſus ad pugnam
vociferatus erat in certamine. ‡ Direxerat e- 21
nim aciẽ Iſrael, ſed & Philiſthiim ex aduer-
ſo fuerant præparati. ‡ Derelinquẽs ergo Da- 22
uid vaſa quæ attulerat, ſub manu cuſtodis
ad ſarcinas, cucurrit ad locũ certaminis, &
interrogabat ſi omnia rectè agerentur erga
fratres ſuos. ‡ Cũque adhuc ille loqueretur 23
eis, apparuit vir ille ſpurius aſcẽdẽs, Goliath
nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris Phi-
liſthinorũ: & loquente eo hæc eadem verba
audiuit Dauid. ‡ Oẽs autẽ Iſraëlitæ, cùm vi- 24
diſſent virũ, fugerunt à facie eius, timẽtes eũ
valde. ‡ Et dixit vnus quiſpiã de Iſrael, Num 25
vidiſtis virũ hunc qui aſcẽdit? ad exprobrã-
dum enim Iſraeli, aſcẽdit. Virũ ergo qui per-
cuſſerit eũ, ditabit rex diuitiis magnis, & fi-
liam ſuã dabit ei, & domũ patris eius faciet
abſq; tributo in Iſraël. ‡ Et ait Dauid ad vi- 26
ros qui ſtabãt ſecũ, dicẽs, Quid dabitur viro D
qui percuſſerit Philiſthæum hunc, & tulerit
opprobriũ de Iſraël? quis eſt enim hic Phili-
ſthæus incircumciſus qui exprobrauit acies
Dei viuẽtis? ‡ Referebat autẽ ei populus eun- 27
dẽ ſermonẽ, dicens, Hæc dabuntur viro qui
percuſſerit eũ. ‡ Quod cũ audiſſet Eliab fra- 28
ter eius maior, loquente eo cum aliis, iratus
eſt contra Dauid, & ait, Quare veniſti? & qua-
re dereliquiſti pauculas oues illas in deſer-
to? ego noui ſuperbiã tuã, & nequitiã cordis
tui: quia vt videres prælium, deſcẽdiſti. ‡ Et di- 29
xit Dauid, Quid feci? nunquid nõ verbũ eſt?
‡ Et declinauit paululũ ab eo ad aliũ: dixit- 30
que eundẽ ſermonẽ. Et reſpondit ei populus
verbũ ſicut prius. ‡ Audita ſunt autẽ verba 31

quæ locutus eſt Dauid, & annũciata in con-
32 ſpectu Saul. ‡ Ad quẽ cùm fuiſſet adductus,
locutus eſt ei, Non concidat cor cuiuſquã in
eo: ego ſeruus tuus vadã, & pugnabo aduer-
33 ſus Philiſthæũ. ‡ Et ait Saul ad Dauid, Non
vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare
E aduerſus eũ: quia puer es, hic autẽ vir bella-
34 tor eſt ab adoleſcetia ſua. ‡ ‖ Dixitq; Dauid Eccl. 47. a.
ad Saul, Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gre-
gẽ, & veniebat leo vel vrſus, & tollebat a-
35 rietẽ de medio gregis: ‡ & perſequebar eos,
& percutiebã, eruebamq; de ore eorũ, & illi
cõſurgebant aduerſum me, & apprehendebã
mentũ eorũ, & ſuffocabã, interficiebãq; eos.
36 ‡ Nã & leonẽ & vrſum interfeci ego ſeruus
tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incircun-
ciſus, quaſi vnus ex eis. ⸗ Nũc vadã, & aufe- ⸗ . 8.
ram opprobriũ populi: quoniam quis eſt iſte
Philiſthæus incircũciſus? ⸌qui⸍ auſus eſt ma- quis 8.
37 ledicere exercitui Dei viuentis. ‡ Et ait Da-
uid, Dñs qui eripuit me de manu leonis, &
de manu vrſi, ipſe me liberabit de manu
Philiſthæi huius. Dixit autẽ Saul ad Dauid,
38 Vade, & Dñs tecũ ſit. ‡ Et induit Saul Dauid
veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam æream
ſuper caput eius, & veſtiuit eum lorica.
39 ‡ Accinctus ergo Dauid gladio eius ſuper ve
ſtem ſuã, cœpit tentare ſi armatus poſſet in-
cedere: nõ enim habebat conſuetudinẽ. Di-
xitq; Dauid ad Saul, Nõ poſſum ſic incedere
40 quia nõ vſum habeo. Et depoſuit ea, ‡ & tu-
lit baculũ ſuum quẽ ſemper habebat in ma-
nibus: & elegit ſibi quinq; limpidiſſimos la-
pides de torrente, & miſit eos in peram pa-
ſtoralẽ quã habebat ſecum, & fundam manu
tulit: & proceſſit aduerſum Philiſthæum.
41 ‡ Ibat autẽ Philiſthæus incedẽs & appropin-
quans aduerſum Dauid, & armiger eius ante
42 eum. ‡ Cumq; inſpexiſſet Philiſthæus, & vi-
F diſſet Dauid, deſpexit eum. Erat autem ado-
43 leſcens rufus, & pulcher aſpectu. ‡ Et dixit
Philiſthæus ad Dauid, Nunquid ego canis
ſum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et
maledixit Philiſthæus Dauid in diis ſuis:
44 ‡ dixitq; ad Dauid, Veni ad me, & dabo car-
nes tuas volatilibus cœli & beſtiis terræ.
45 ‡ Dixit autẽ Dauid ad Philiſthæũ, Tu venis ad
me cũ gladio, & haſta, & clypeo: ego autem
venio ad te in nomine Domini exercituum,
Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti
46 ‡ hodie, & dabit te Dominus in manu mea,
& percutiam te, & auferam caput tuum à te:
& dabo cadauera caſtrorum Philiſthiim ho-
die volatilibus cæli, & beſtiis terræ: vt
ſciat omnis terra quia eſt Deus in Iſrael.
47 ‡ Et nouerit vniuerſa eccleſia hæc quia non
in gladio, nec in haſta ſaluat Dominus: ipſius
enim eſt bellum, & tradet vos in manus no-
48 ſtras. ‡ Cum ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, &
veniret, & appropinquaret contra Dauid, fe-
ſtinauit Dauid, & cucurrit ad pugnã ex ad-
49 uerſo Philiſthæi ‡ Et miſit manum ſuam in
G peram, tulitq; vnum lapidem, & funda iecit,
& ⸗ circunducens⸌ percuſſit Philiſthæum in ⸗ . 5.
fronte: & infixus eſt lapis in fronte eius, &
50 cecidit in faciẽ ſuam ſuper terram. ‡ ‖ Præ- 1. Ma. 4. d. 1.
naluitque Dauid aduerſum Philiſthæum in
funda-

ſunda & lapide, percuſſumq; Philiſthæũ in-
terfecit. Cumq; gladium nõ haberet in ma-
nu Dauid, ‡ cucurrit, & ſtetit ſuper Phili- 51
ſthæũ, & tulit gladiũ eius, & eduxit eum de
vagina ſua: & interfecit eum, præciditq; ca-
put eius. Vidẽtes aũt Philiſthiim, quòd mor-
tuus eſſet fortiſſimus eorũ, fugerũt. ‡ Et cõ- 52
ſurgentes viri Iſraël & Iuda vociferati ſunt,
& perſecuti ſunt Philiſthæos vſquedũ veni-
rent in vallem, & vſq; ad portas Accarõ, ce-
*h. cideruntque vulnerati de Philiſthiim in via
Saraim, *vſq; ad Geth, & vſq; ad Accaron.
‡ Et reuertentes filij Iſraël poſtquàm perſe- 53
cuti fuerãt Philiſthæos, inuaſerunt caſtra eo-
rum. ‡ Aſſumẽs autẽ Dauid caput Philiſthæi, 54
attulit illud in Ieruſalẽ: arma verò eius po-
ſuit in tabernaculo ſuo. ‡ Eo autẽ tempore 55
quo viderat Saul Dauid egredientẽ contra
*Abner 10. Philiſthæũ, ait ad Abner principẽ militię, De
qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens*? Dixit-
que Abner, Viuit anima tua, rex, ſi noui.
‡ Et ait rex, Interroga tu, cuius filius ſit iſte 56
puer. ‡ Cumq; regreſſus eſſet Dauid, percuſſo 57
Philiſthæo, tulit eum Abner, & introduxit
coram Saule, caput Philiſthæi habentem in
manu. ‡ Et ait ad eum Saul, De qua proge- 58
nie es ô adoleſcens? Dixitque Dauid, Filius
ſerui tui Iſai Beth-lehemitæ ego ſum.

## CAP. XVIII.

Et factũ eſt cùm cõpleſſet loqui ad Saul, 1
anima Ionathæ cõglutinata eſt animæ A
Dauid, & dilexit eum Ionathas quaſi animã
ſuam. ‡ Tulitq; eum Saul in die illa, & non 2
cõceſſit ei vt reuerteretur in domum patris
ſui. ‡ Inierunt aũt Dauid & Ionathas fœdus: 3
diligebat enim eum quaſi animã ſuã. ‡ Nam 4
expoliauit ſe Ionathas tunica qua erat indu
tus, & dedit eam Dauid, & reliqua veſti-
menta ſua vſq; ad gladiũ & arcum ſuum, &
vſq; ad baltheum. ‡ Egrediebatur quoq; Da- 5
uid ad omnia quęcunque miſiſſet eum Saul, B
& prudenter ſe agebat: poſuitque eum Saul
ſuper viros belli, & acceptus erat in oculis
vniuerſi populi, maximeq; in cõſpectu famu
*-ſ. lorũ Saul. ‡ Porrò cum reuerteretur percuſ- 6
ſo Philiſthæo Dauid, *& ferret caput eius in
Ieruſalẽ*, egreſſæ ſunt mulieres de vniuerſis
vrbibus Iſraël, cantãtes, chorosque ducentes
in occurſum Saul regis, in tympanis lætitiæ
& in ſiſtris. ‡ Et præcinebãt mulieres luden- 7
tes, atq; dicẽtes, Percuſſit Saul mille, & Da-
uid decẽ millia. ‡ Iratus eſt autẽ Saul nimis, 8
& diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixit-
que, Dederunt Dauid decem millia, & mihi
mille dederũt: quid ei ſupereſt, niſi ſolum re- C
gnũ? ‡ Nõ rectis ergo oculis Saul aſpiciebat 9
Dauid à die illa, & deinceps. ‡ Poſt diem aũt 10
alteram, inuaſit ſpiritus Dei malus Saul, &
propheta bat in medio domus ſuæ. Dauid
autẽ pſallebat manu ſua, ſicut per ſingulos
dies. Tenebatq; Saul lanceam, ‡ & miſit eam, 11
putans quòd cõfigere poſſet Dauid cum pa-
riete: & declinauit Dauid à facie eius ſecun-
dò. ‡ Et timuit Saul Dauid, eo quòd Dñs eſ- 12
ſet cum eo, & à ſe receſſiſſet. ‡ Amouit ergo 13
eum Saul à ſe, & fecit eum tribunum ſuper
mille viros, & egrediebatur, & intrabat in
14 conſpectu populi. ‡ In omnibus quoq; vijs
D ſuis Dauid prudenter agebat, & Dñs erat cũ
15 eo. ‡ Vidit itaq; Saul quòd prudens eſſet ni-
16 mis, & cœpit cauere eum. ‡ Omnis autẽ Iſ-
raël & Iuda diligebat Dauid: ipſe enim ingre
17 diebatur & egrediebatur ante eos. ‡ Dixitq;
Saul ad Dauid, Ecce filia mea maior Merob,
ipſam dabo tibi vxorem, tantũmodo eſto vir
fortis, & præliare bella Dñi. Saul autẽ repu-
tabat dicens, Non ſit manus mea *in eo*, ſed *in eum. x
18 ſit ſuper eum manus Philiſthinorũ. ‡ Ait au-
E tẽ Dauid ad Saul, Quis ego ſum, aut quæ eſt
vita mea, aut cognatio patris mei in Iſraël,
19 vt fiam gener regis? ‡ Factũ eſt autẽ tempus
cùm deberet dari Merob filia Saul Dauid,
20 data eſt Hadrieli Molathitæ vxor. ‡ *Dilexit *Dilexit
autẽ Dauid Michol filiam Saul alteram*. Et autem Mi-
21 nuntiatũ eſt Saul, & placuit ei. ‡ Dixitq; Saul, chol filia
Dabo eam illi, vt fiat ei in ſcandalum, & ſit Saul alteram
ſuper eũ manus Philiſthinorũ. Dixitq; Saul Dauid 5.
ad Dauid, In duabus rebus gener meus eris
22 hodie. ‡ Et mandauit Saul ſeruis ſuis, Loqui-
mini ad Dauid clam me, dicẽtes, Ecce places
regi, & omnes ſerui eius diligũt te. Nũc ergo
23 eſto gener regis. ‡ Et locuti ſunt ſerui Saul
in auribus Dauid omnia verba hæc: & ait
Dauid, Num parũ videtur vobis generũ eſſe
24 regis? ego autẽ ſum vir pauper & tenuis. ‡ Et
F renuntiauerunt ſerui Saul, dicẽtes, Huiuſce-
25 modi verba locutus eſt Dauid. ‡ Dixit autẽ
Saul, Sic loquimini ad Dauid, Nõ habet rex
ſponſalia neceſſe, niſi tantũ centũ præputia
Philiſthinorũ, vt fiat vltio de inimicis regis.
Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in ma-
26 nus Philiſthinorũ. ‡ Cumq; renũtiaſſent ſer-
ui eius Dauid verba quæ dixerat Saul, pla-
cuit ſermo in oculis Dauid, vt fieret gener
27 regis. ‡ Et poſt paucos dies ſurgens Dauid,
abiit *cũ viris qui ſub eo erant. Et percuſſit *in Acca-
G ex Philiſthiim ducentos viros, & attulit eorũ ron,
præputia, & annumerauit ea regi, vt eſſet ge-
ner eius. Dedit itaq; Saul ei Michol filiã ſuã
28 vxorẽ. ‡ Et vidit Saul, & intellexit quòd Do
min* eſſet cum Dauid. Michol aũt filia Saul,
29 diligebat eum. ‡ Et Saul magis cœpit timere
Dauid: factusq; eſt Saul inimicus Dauid cũ-
30 ctis diebus. ‡ Et egreſſi principes Philiſthi-
norũ. à principio autẽ egreſſionis eorũ pru-
dẽtius ſe gerebat Dauid, quàm omnes ſerui
Saul, & celebre factũ eſt nomẽ eius nimis.

## CAP. XIX.

1 Locutus eſt autẽ Saul ad Ionathan filiũ
A ſuum, & ad omnes ſeruos ſuos, vt occi-
derẽt Dauid. Porrò Ionathas filius Saul dili-
2 gebat Dauid valde. ‡ Et indicauit Ionathas
Dauid, dicẽs, Quęrit Saul pater meus occide-
re te: quapropter obſerua te quæſo manè, &
3 manebis clam, & abſcõdẽris. ‡ Ego aũt egre-
diens ſtabo iuxta patrẽ meum in agro, vbi-
cunq; *fueris* & ego loquar de te ad patrẽ
meum, & quodcunq; videro, nuntiabo tibi. *fueris 3.
4 ‡ Locutus eſt ergo Ionathas de Dauid bona
ad Saul patrẽ ſuum, dixitq; ad eum, Ne *pec-
ces rex in ſeruũ tuũ* Dauid, quia non pecca- *peccet rex
uit tibi, & opera eius bona ſunt tibi valde. in ſeruum
5 ‡ Et poſuit animam ſuã in manu ſua, & per- ſuum 1.
cuſſit Philiſthæum, & fecit Dominus ſalu-
tem

tem magnam vniuerſo Iſraeli. vidiſti, & læ-
tatus es. Quare ergo peccas in ſanguine in-
noxio, interficiens Dauid, qui eſt abſq; cul-
pa? ‡Quod cum audiſſet Saul, placatus voce 6
Ionathæ, iurauit, Viuit Dominus, quia non
occidetur. ‡ Vocauit itaq; Ionathas Dauid, 7
& indicauit ei omnia verba hæc: & introdu- B
xit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante eum
ſicut fuerat heri & nudiuſtertius. ‡Motũ eſt 8
autem rurſum bellũ: & egreſſus Dauid, pu-
gnauit aduerſum Philiſthiim, percuſſitq; eos
plaga magna. Et fugerunt à facie eius. ‡ Et 9
factus eſt ſpiritus Domini malus in Saul,
ſedebat autem in domo ſua, & tenebat lan-
ceã: porrò Dauid pſallebat manu ſua. ‡Ni- 10
ſusq; eſt Saul configere Dauid lancea in pa
riete, & declinauit Dauid à facie Saul: lãcea
autem caſſo vulnere perlata eſt in pariete, &
Dauid fugit, & ſaluatus eſt nocte illa. ‡Miſit 11
*nocte. ergo Saul ſatellites ſuos *in domum Dauid
vt cuſtodirẽt eum, & interficeretur manè.
Quod cum annũtiaſſet Dauid Michol vxor
ſua, dicens, Niſi ſaluaueris te nocte hac, cras
morièris: ‡depoſuit eum per feneſtram. por 12
rò ille abiit & aufugit, atque ſaluatus eſt.
‡Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam 13
ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum C
poſuit ad caput eius, & operuit eam veſti-
mentis. ‡ Miſit autem Saul apparitores qui 14
raperent Dauid: & reſpõſum eſt quòd ægro-
taret. ‡Rurſumq; miſit Saul nuntios vt vi- 15
derent Dauid, dicens, Afferte eum ad me in
lecto, vt occidatur. ‡Cumq; veniſſent nun- 16
tij, inuẽtum eſt ſimulachrum ſuper lectum,
& pelles caprarum ad caput eius. ‡Dixitque 17
Saul ad Michol, Quare ſic illuſiſti mihi, &
dimiſiſti inimicum meũ vt fugeret? Et reſ-
põdit Michol ad Saul, Quia ipſe locutus eſt
*dicens. mihi, *Dimitte me, alioquin interficiam te.
‡Dauid autem fugiens, ſaluatus eſt, & venit 18
ad Samuel in Ramátha, & nuntiauit ei om-
nia quæ fecerat ſibi Saul, & abierunt ipſe &
Samuel, & morati ſunt in Naioth. ‡Nuntia- 19
tum eſt autem Sauli à dicentibus, Ecce Da-
uid in Naioth in Ramátha. ‡Miſit ergo Saul 20
lictores, vt raperent Dauid: qui cum vidiſ- D
ſent cuneum prophetarum vaticinantium,
& Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt
*ſuper nun- etiam Spiritus Domini *in illis* & prophe-
tios Saul. 3. tare cœperunt etiam ipſi. ‡Quod cùm nun- 21
tiatum eſſet Sauli, miſit & alios nũtios: pro-
phetauerunt autem & illi. Et rurſum miſit
Saul tertios nuntios: qui & ipſi propheta-
*.3. uerunt. *Et iratus iracundia Saul*, ‡abiit 22
etiam ipſe in Ramátha, & venit vſq; ad ci-
ſternam magnã quæ eſt in Socho, & inter-
rogauit, & dixit, In quo loco ſunt Samuel
& Dauid? Dictumq; eſt ei, Ecce in Naioth
ſunt in Ramátha. ‡Et abiit in Naioth in Ra 23
mátha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiri-
tus Domini, & ambulabat ingrediens, &
prophetabat vſq; dum veniret in Naioth in
Ramátha. ‡ Et expoliauit etiam ipſe ſe ve 24
ſtimentis ſuis, & prophetauit cum cæteris
coram Samuele, & cecidit nudus tota die
illa & nocte. Vnde & exiuit prouerbium,
Sup. 10. c. 11. ‡Num & Saul inter Prophetas?

CAP. XX.

1 FVgit autẽ Dauid de Naioth quæ eſt in
A Ramátha, veniensq; locutus eſt coram
Ionatha, Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, &
quod peccatum meũ in patrem tuum, quia
2 quærit animã meã? ‡Qui dixit ei, Abſit, non
morièris: neq; enim faciet pater meus quic-
quã grande vel paruũ, niſi prius indicauerit
mihi: hunc ergo celauit me pater meus ſer-
monẽ tantummodo? nequaquam erit iſtud.
3 ‡Et iurauit rurſum Dauidi: & ille ait, Scit
profectò pater tuus quia inueni gratiam in
oculis tuis, & dicet, Neſciat hoc Ionathas, ne
fortè triſtetur. Quinimò viuit Dominus, &
viuit anima tua, quia vno tantũ (vt ita di-
4 cam) gradu, ego morsq; diuidimur. ‡Et ait
Ionathas ad Dauid, Quodcunq; dixerit mihi
5 anima tua, faciam tibi. ‡ Dixit autẽ Dauid
ad Ionathan, Ecce calendæ ſunt craſtino, &
ego ex more ſedere ſoleo iuxta regẽ ad veſ-
B ceudũ: dimitte ergo me vt abſcõdar in agro
6 vſq; ad veſperã diei tertiæ. ‡ Si *reſpiciens* *.5.
requiſierit me pater tuus, reſpõdebis ei, Ro-
gauit me Dauid, vt iret celeriter in Beth-
lehẽ ciuitatẽ ſuã: quia victimæ ſolennes ibi
7 ſunt vniuerſis cõtribulibus ſuis. ‡Si dixerit,
Bene: pax erit ſeruo tuo. ſi autem fuerit ira-
8 tus, ſcito quia cõpleta eſt malitia eius. ‡Fac
ergo miſericordiã in ſeruũ tuũ: quia fœdus
Domini me famulũ tuũ tecum inire feciſti.
ſi autẽ eſt iniquitas aliqua in me, tu me in-
terfice, & ad patrẽ tuum ne introducas me.
9 ‡Et ait Ionathas, Abſit hoc *à me*: neque *à te *.4.
enim fieri poteſt, vt ſi certè cognouero com
pletam eſſe patris mei malitiã contra te, nõ
10 annuntiem tibi. ‡Reſponditq; Dauid ad Io-
nathan, Quis renũtiabit mihi, ſiquid fortè
reſponderit tibi pater tuus durè *de me*? *.4.
11 ‡Et ait Ionathas ad Dauid, Veni & egredia-
mur *foras* in agrum. Cumq; exiſſent am- *.6.
12 bo in agrũ, ‡ait Ionathas ad Dauid, Domine
C Deus Iſrael, ſi inueſtigauero ſententiam pa
tris mei craſtino vel perendie, & aliquid bo
ni fuerit ſuper Dauid, & non ſtatim miſero
13 ad te, & notum tibi fecero, ‡hæc faciat Do-
minus Ionathæ, & hæc addat. Si autẽ perſe-
uerauerit patris mei malitia aduerſum te,
reuelabo aurẽ tuã, & dimittã te, vt vadas in
pace, & ſit Dominus tecũ, ſicut fuit cũ patre
14 meo. ‡Et ſi vixero, facies mihi miſericordiã
15 Domini: ſi verò mortuus fuero, ‡non aufe-
res miſericordiam tuam à domo mea vſq;
in ſempiternũ, quando eradicauerit Domi-
nus inimicos Dauid, vnumquenq; de terra: *
*auferat Ionathã de domo ſua, & requirat *.7.
16 Dominus de manu inimicorũ Dauid*. ‡Pe-
pigit ergo Ionathas fœdus cũ domo Dauid:
& requiſiuit Dominus de manu inimicorũ
17 Dauid. ‡ Et addidit Ionathas deierare Da-
D uid, eo quòd diligeret illum: ſicut enim ani
18 mam ſuam, ita diligebat eum. ‡ Dixitq; ad
eum Ionathas, Cras calendæ ſunt, & requi-
19 rẽris: ‡ requiretur enim ſeſſio tua vſq; perẽ
die. Deſcẽdes ergo feſtinus, & venies in locũ
vbi celandus es in die quando operari licet,
& ſedebis iuxta lapidẽ, cui nomen eſt Ezel.
20 ‡Et ego tres ſagittas mittam iuxta eum, &
iaciam

iaciam quaſi exercẽs me ad ſignũ. ‡Mittam 21
quoq; & puerũ, dicens ei, Vade & affer mihi
ſagittas ‡Si dixero puero, Ecce ſagittæ intra 22
te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax ti-
bi eſt, & nihil eſt mali, viuit Dominus. Si
autem ſic locutus fuero puero, Ecce ſagittæ
vltra te ſunt: Vade in pace, quia dimiſit te
Dominus. ‡ De verbo autẽ quod locuti ſu- 23
mus ego & tu, ſit Dominus inter me & te,
vſq; in ſempiternum. ‡Abſconditus eſt ergo 24
Dauid in agro, & venerunt calendæ, & ſedit
rex ad comedẽdũ panẽ. ‡Cumq; ſediſſet rex 25
ſuper cathedrã ſuam (ſecũdùm conſuetudi- E
nem) quæ erat iuxta parietem, ſurrexit Io-
nathas, & ſedit Abner ex latere Saul, vacu-
uſq; apparuit locus Dauid. ‡Et nõ eſt locu- 26
tus Saul quicquã in die illa: cogitabat enim
quod forte eueniſſet ei vt non eſſet mũdus,
nec purificatus. ‡Cumque illuxiſſet dies ſe- 27
cunda poſt calendas, rurſus apparuit vacuus
locus Dauid. Dixitq; Saul ad Ionathan filiũ
ſuum, Cur non venit filius Iſai nec heri, nec
hodie ad veſcendũ? ‡ Reſponditq; Ionathas 28
Sauli, Rogauit me obnixè, vt irem in Beth-
lehem, ‡ & ait, Dimitte me quoniã ſacrifi- 29
*mea. cium ſolenne eſt in ciuitate*, vnus de fratri-
bus meis accerſiuit me: nunc ergo ſi inueni
gratiã in oculis tuis, vadam citò, & videbo
fratres meos. Ob hanc cauſam non venit ad
menſam regis. ‡ Iratus autẽ Saul aduerſum 30
Ionathan, dixit ei, Fili mulieris virum vltrò F
rapientis, nunquid ignoro quia diligis filiũ
Iſai in confuſionẽ tuam, & in confuſionem
ignominioſæ matris tuæ? ‡ Omnibus enim 31
diebus quibus filius Iſai vixerit ſuper ter-
ram, non ſtabilieris tu, neq; regnũ tuũ. Itaq;
iam nunc mitte & adduc eum ad me: quia
filius mortis eſt. ‡Reſpõdens autẽ Ionathas 32
Sauli patri ſuo ait, Quare morietur? quid
fecit? ‡Et arripuit Saul lanceã vt percuteret 33
eum. Et intellexit Ionathas quòd definitum
eſſet à patre ſuo vt interficeret Dauid. ‡Sur- 34
rexit ergo Ionathas à menſa in ira furoris,
& nõ comedit in die calendarũ ſecũda panẽ.
Contriſtatus eſt enim ſuper Dauid, eo quòd
cõfudiſſet eũ pater ſuus. ‡Cumq; illuxiſſet 35
manè, venit Ionathas in agrũ iuxta placitũ
Dauid, & puer paruulus cũ eo, ‡& ait ad pue- 36
rum ſuum, Vade, & affer mihi ſagittas quas
ego iacio. Cumq; puer cucurriſſet, iecit aliã G
ſagittam trãs puerum. ‡ Venit itaq; puer ad 37
locum iaculi, quod miſerat Ionathas: & cla-
mauit Ionathas poſt tergũ pueri, & ait, Ecce
ibi eſt ſagitta porrò vltra te. ‡ Clamauitque 38
iterũ Ionathas poſt tergũ pueri, dicẽs, Feſti-
na velociter, ne ſteteris. Collegit autẽ puer
Ionathæ ſagittas, & attulit ad dominũ ſuũ:
‡& quid ageretur, penitus ignorabat, tantũ- 39
modò enim Ionathas & Dauid rẽ nouerant.
‡Dedit ergo Ionathas arma ſua puero, & di- 40
xit ei, Vade, & defer in ciuitatẽ. ‡ Cumq; a- 41
biiſſet puer, ſurrexit Dauid de loco qui ver-
gebat ad auſtrũ, & cadẽs pronus in terram,
adorauit tertiò: & oſculãtes ſe alterutrũ, fle-
uerũt pariter, Dauid autem amplius. ‡Dixit 42
ergo Ionathas ad Dauid, Vade in pace: quæ-
cunq; iurauimus ambo in nomine Dñi, di-
cẽtes, Dñs ſit inter me & te, & inter ſemen
tuũ, & ſemen meum vſq; in ſempiternum.
43 ‡Et ſurrexit Dauid, & abiit: ſed & Ionathas
ingreſſus eſt ciuitatẽ.

CAP.XXI.

1 A Venit autẽ Dauid in Nobe ad Achimé-
lech ſacerdotẽ: & obſtupuit Achimé-
lech, eo quòd veniſſet Dauid. Et dixit ei,
2 Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum? ‡Et ait
Dauid ad Achimélech ſacerdotẽ, Rex præ-
cepit mihi ſermonem, & dixit, Nemo ſciat
rem, propter quam miſſus es à me, & cuiuſ-
modi præcepta tibi dederim: nam & pueris
3 condixi in illum & illum locum. ‡Nunc er-
go ſi quid habes ad manum, vel quinq; pa-
4 nes, da mihi, aut quicquid inueneris. ‡Et re-
ſpõdens ſacerdos ad Dauid, ait illi, Non ha-
beo laicos panes ad manum, ſed tantùm pa-
B nem ſanctũ: ſi mundi ſunt pueri, maximè à
5 mulieribus*. ‡Et reſpõdit Dauid ſacerdoti, *mãducẽt.
& dixit ei, Et quidẽ ſi de mulieribus agitur,
continuimus nos ab heri & nudiuſtertius,
quãdo egrediebamur, & fuerũt vaſa puero-
rum ſancta. porrò via hæc polluta eſt, ſed &
6 ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. ‡ ‖Dedit *Mat.12, a.3.*
ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem. neq;
enim erat ibi panis, niſi tantùm panes pro-
poſitionis qui ſublati fuerãt à facie Domini,
7 vt ponerentur panes calidi. ‡Erat autem ibi
C vir quidã de ſeruis Saul, in die illa intus in
tabernaculo Domini: & nomen eius Doeg
8 Idumæus potẽtiſſimus paſtorũ Saul*. ‡Di- *hic paſce-
xit autem Dauid ad Achimélech, Si habes bat mulas
hic ad manum haſtam aut gladium? *quia Saul.
gladium meum, & arma mea non tuli me- *da mihi.
9 cum. ſermo enim regis vrgebat. ‡ Et dixit
ſacerdos, Ecce hic gladius Goliath Phili- -.1.
ſthæi, quem percuſſiſti in Valle terebinthi,
eſt inuolutus pallio poſt ephod: ſi iſtum vis
tollere, tolle. neq; enim hic eſt alius abſque
eo. Et ait Dauid, Non eſt huic alter ſimilis,
10 da mihi eum. ‡ Surrexit itaq; Dauid, & fu-
git in die illa à facie Saul, & venit ad Achis
11 regem Geth, ‡ dixeruntque ſerui Achis ad
D eum cùm vidiſſent Dauid, Nunquid non -.6.
iſte eſt Dauid rex terræ? nónne huic canta-
bant per choros dicẽtes, Percuſſit Saul mil-
12 le, & Dauid decem millia? ‡ Poſuit autem
Dauid ſermones iſtos in corde ſuo, & extí-
13 muit valde à facie Achis regis Geth. ‡ Et
immutauit os ſuum coram eis, & collabe-
batur inter manus eorum: & impingebat
in oſtia portæ, defluebantque ſaliuæ eius in
14 barbam. ‡Et ait Achis ad ſeruos ſuos, Vidi-
ſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis
15 eum ad me? ‡An deſunt nobis furioſi, quòd
introduxiſtis iſtum, vt fureret me præſente?
hiccine ingredietur domum meam?

CAP.XXII.

1 A Abiit ergo Dauid inde, & fugit in ſpe-
luncã Odollam. Quod cũ audiſſent fra-
tres eius, & omnis domus patris eius, deſcẽ-
2 derunt ad eum illuc. ‡ Et conuenerunt ad
eum omnes qui erant in anguſtia cõſtituti,
& oppreſſi ære alieno, & amaro animo: & fa-
ctus eſt eorũ princeps, fueruntq; cũ eo quaſi
3 quadringenti viri. ‡ Et profectus eſt Dauid
inde in Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad
regem

regē Moab. Maneat oro pater meus & mater
mea vobiſcum, donec ſciā quid faciat mihi
Deus. ‡ Et reliquit eos ante faciem regis 4
Moab: manſeruntq́; apud eum cūctis diebus
quibus Dauid fuit in præſidio. ‡ Dixitq́; Gad 5
propheta ad Dauid, Noli manere in præſidio:
proficiſcere & vade in terrā Iuda. Et profe-
cta eſt Dauid, & venit in Saltum hareth.
‡ Et audiuit Saul quòd apparuiſſet Dauid, & 6 A
viri qui erāt cū eo. Saul autē cū maneret in
Gabaa, & eſſet in nemore qđ eſt in Rama,
haſtā manu tenēs, cunctiq́; ſerui eius circū-
ſtarent eū, ‡ ait ad ſeruos ſuos qui aſsiſtebāt 7
ei, Audite me nūc filij Iemini: nūquid omni-
bus vobis dabit filius Iſai agros & vineas, & B
vniuerſos vos faciet tribunos, & cēturiones:
‡ quoniā cōiuraſtis omnes aduerſum me, & 8
non eſt qui mihi renuntiet, maximè cùm
& filius meus fœdus inierit cum filio Iſai?
Non eſt qui vicem meā doleat ex vobis, nec
qui annunciet mihi: eo quòd ſuſcitauerit fi-
lius meus ſeruū meum aduerſum me, inſi-
diantem mihi vſque hodie. ‡ Reſpōdens autē 9
Doeg Idumæus qui aſsiſtebat, & erat primus
inter ſeruos Saul, Vidi, inquit, filium Iſai in
(•.5.) Nobe apud Achi-mélech filiū Achitob ſa-
cerdotem'. ‡ Qui conſuluit pro eo Domi- 10
num, & cibaria dedit ei: ſed & gladium Go-
liath Philiſthæi dedit illi. ‡ Miſit ergo rex ad 11
accerſendum Achi-mélech ſacerdotem fi-
lium Achitob, & omnem domū patris eius,
ſacerdotum qui erant in Nobe, qui vniuerſi
venerunt ad regem. ‡ Et ait Saul ad Achi- 12
(•.14.) mélech', Audi fili Achitob. Qui reſpondit,
Præſtò ſum domine. ‡ Dixitq́; ad eum Saul, 13
Quare coniuraſtis aduerſum me, tu & filius C
Iſai, & dediſti ei panes & gladium, & conſu-
luiſti pro eo Dominum, vt conſurgeret ad-
uerſum me, inſidiator vſque hodie perma-
nens? ‡ Reſpondenſque Achi-mélech regi, 14
ait, Et quis in omnibus ſeruis tuis, ſicut Da-
uid fidelis, & gener regis, & pergēs ad impe-
rium tuū, & glorioſus in domo tua? ‡ Num 15
hodie cœpi pro eo conſulere Dominum? ab-
ſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex aduerſus ſeruū
ſuum rem huiuſcemodi, in vniuerſa domo
patris mei: nō enim ſciuit ſeruus tuus quic-
quam ſuper hoc negotio, vel modicum, vel
grande. ‡ Dixitq́; rex, Morte morieris Achi- 16
mélech, tu & omnis domus patris tui. ‡ Et 17
ait rex emiſſarijs qui circunſtabant eum,
Conuertimini, & interficite ſacerdotes Do-
mini: nam manus eorum cum Dauid eſt:
ſcientes quòd fugiſſet, & nō indicauerunt
(•.2.) mihi. Noluerunt autem ſerui regis extende-
re manus ſuas in ſacerdotes Domini. ‡ Et ait 18
rex ad Doeg, Conuertere tu, & irrue in ſa-
(* Domini.) cerdotes*. Conuerſuſque Doeg Idumæus,
irruit in ſacerdotes, & trucidauit in die illa D
octogintaquinq; viros veſtitos ephod lineo.
‡ Nobe autem ciuitatem ſacerdotū percuſ- 19
ſit in ore gladij, viros & mulieres, & paruu-
los, & lactentes, bouemq́; & aſinum, & ouē,
in ore gladij. ‡ Euadens autem vnus filius 20
Achi-mélech filij Achitob, cuius nomē erat
Abiathar, fugit ad Dauid. ‡ & annunciauit ei 21
quòd occidiſſet Saul ſacerdotes Domini.

22 ‡ Et ait Dauid ad Abiathar, Sciebam in die
illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus, pro-
culdubio annunciaret Sauli: ego ſum reus
23 omnium animarum *patris tui. ‡ Mane me- (* domus l.)
cum, ne timeas: ſi quis quæſierit animam
meam, quæret & animam tuam, mecumq́ue
ſeruaberis.

## CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicētes, Ecce
Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diri-
2 piunt areas. ‡ Conſuluit ergo Dauid Domi-
num, dicens, Num vadam & percutiā Phi-
liſthæos iſtos? Et ait Dominus ad Dauid, Va-
de, & percuties Philiſthæos, & Ceilā ſalua-
3 bis. ‡ Et dixerunt viri qui erant cum Dauid
ad eum, Ecce nos hic in Iudæa conſiſtentes
timemus: quanto magis ſi ierimus in Ceilā
4 aduerſum agmina Philiſthinorū? ‡ Rurſum
ergo Dauid conſuluit Dominum. Qui re-
ſpondens ait ei, Surge & vade in Ceilā: ego
5 enim tradā Philiſthæos in manu tua. ‡ Abiit
ergo Dauid & viri eius, in Ceilam, & pugna-
uit aduerſum Philiſthæos, & abegit iumenta
eorum, & percuſsit eos plaga magna: & ſal-
6 uauit Dauid habitatores Ceilæ. ‡ Porrò eo
tempore quo fugiebat Abiathar filius Achi-
mélech ad Dauid in Ceilam, ephod ſecū ha-
7 bens deſcenderat. ‡ Nunciatum eſt autem
Sauli quòd veniſſet Dauid in Ceilam: & ait
B Saul, Tradidit eū Dominus in manus meas:
concluſuſque eſt introgreſſus vrbem in qua
8 portæ & ſeræ ſunt. ‡ Et præcepit Saul omni
populo vt ad pugnā deſcenderet in Ceilā, &
9 obſideret Dauid & viros eius. ‡ Quod cùm
Dauid reſciſſet quia præpararet ei Saul clā
malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem, Ap-
10 plica ephod. ‡ Et ait Dauid, Domine Deus
Iſraël, audiuit famam ſeruus tuus, quòd diſ-
ponat Saul venire in Ceilam, vt euertat vr-
11 bem propter me. ‡ Si tradent me viri Ceilæ
in manus eius? Et ſi deſcendet Saul, ſicut au-
diuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſraël indi-
12 ca ſeruo tuo. Et ait Dominus, Deſcēdet. ‡ Di-
xitque *Dauid: Si tradent me viri Ceilæ, & (* rurſum)
viros qui ſunt mecū in manus Saul? Et di-
13 xit Dominus, Tradent. ‡ Surrexit ergo Da-
uid & viri eius quaſi ſexcenti, & egreſsi de
Ceila, huc atq; illuc vagabantur incerti: nun-
tiatumq́ue eſt Sauli quòd fugiſſet Dauid de
Ceila & ſaluatus eſſet: quamobrem diſsimu-
14 lauit exire. ‡ Morabatur autem Dauid in de-
ſerto in locis firmiſsimis, manſitque in mō-
te ſolitudinis Ziph in monte opaco', quære- (•.1.)
C bat eum tamen Saul cunctis diebus: & non
15 tradidit eum Dominus in manus eius. ‡ Et
vidit Dauid quòd egreſſus eſſet Saul vt quæ-
reret animā eius. Porrò Dauid erat in deſer-
16 to Ziph in ſylua. ‡ Et ſurrexit Ionathas filius
Saul, & abiit ad Dauid in ſyluam, & confor-
17 tauit manus eius in Deo, dixitque ei: ‡ Ne
timeas: neque enim inueniet te manus Saul
patris mei, & tu regnabis ſuper Iſraël, & ego
ero tibi ſecūdus, ſed & Saul pater meus ſcit
18 hoc. ‡ Percuſsit ergo vterque fœdus coram
Domino: manſitq́; Dauid in ſylua: Ionathas
19 autem reuerſus eſt in domum ſuam. ‡ Aſ-
cenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa,
dicentes, Nōnne ecce' Dauid latitat apud (•.2.)

nos in locis tutiſsimis ſyluæ, in Colle-Ha-
chila, quę eſt ad dexterā deſerti? ‡Nunc ergo 20
ſicut deſyderauit anima tua vt deſcēderes,
deſcende: noſtrū autem erit vt tradamus eū
in manus regis. ‡Dixitq; Saul, Benedicti vos 21
à Domino, quia doluiſtis vicē meam. ‡Abite 22
ergo oro, & diligētius præparate, & curio-
ſius agite, & conſyderate locum vbi ſit pes
*velociter eius*, vel quis viderit eum ibi, * recogitat
*vbi dixiſtis enim de me, quòd callidè inſidier ei. ‡Conſy- 23
derate, & videte omnia latibula ei⁹, in qui-
bus abſconditur: & reuertimini ad me ad rē
certam, vt vadā vobiſcū. quòd ſi etiā in terrā
ſe obſtruxerit, perſcrutabor eum in cunctis
millibus Iuda. ‡At illi ſurgentes abierunt in 24
Ziph ante Saul: Dauid autē & viri eius erant
in deſerto-Maon, in campeſtribus ad dexte-
ram Ieſimon. ‡Iuit ergo Saul & ſocij eius ad 25
quærendū eum: & nunciatum eſt Dauid, ſta-
timq; deſcendit ad petram, & verſabatur in
deſerto Maon. quod cū audiſſet Saul, ſe ſe-
quutus eſt Dauid in deſerto-Maon. ‡Et ibat 26
*& viri eius. Saul * ad latus montis ex parte vna, Dauid
autē & viri eius erāt in latere montis ex par
te altera: porro Dauid deſperabat ſe poſſe
euadere à facie Saul: itaq; Saul, & viri eius
in modū coronæ cingebant Dauid, & viros
eius, vt caperent eos. ‡Et nuntius venit ad 27
Saul, dicens, Feſtina, & veni, quoniā inſude-
runt ſe Philiſthiim ſuper terram. ‡Reuerſus 28
eſt ergo Saul deſiſtens perſequi Dauid, &
perrexit in occurſum Philiſthinorum. pro-
pter hoc vocauerunt locum illum Petram-
diuidentem.

CAP. XXIIII.

ASCENDIT ergo Dauid inde: & habitauit 1
in locis tutiſsimis En-gaddi. ‡Cumq; ne 2
reuerſus eſſet Saul, poſtquā perſequutus eſt A
Philiſthæos, nuntiauerunt ei, dicentes, Ecce
Dauid in deſerto eſt En-gaddi. ‡ Aſſumens 3
ergo Saul tria millia electorum virorum ex
omni Iſrael, perrexit ad inueſtigandū Dauid
& viros eius, etiam ſuper abruptiſsimas pe-
tras, quæ ſolis ibicibus perviæ ſunt. ‡Et ve- 4
nit ad caulas ouiū, quæ ſe offerebant vianti:
eratq; ibi ſpelunca quam ingreſſus eſt Saul,
vt purgaret ventrē: porrò Dauid & viri eius
in interiore parte ſpeluncæ latebāt. ‡Et di- 5
xerunt ſerui Dauid ad eū, Ecce dies de qua
locutus eſt Dominus ad te, Ego tradam tibi
inimicū tuum, vt facias ei ſicut placuerit in
oculis tuis. Surrexit ergo Dauid, & præcidit
oram chlamydis Saul ſilenter. ‡Poſt hæc 6
percuſsit cor ſuū Dauid, eò quòd abſcidiſſet
orā chlamydis Saul. ‡Dixitq; ad viros ſuos, 7
Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc B
rem domino meo chriſto Domini, vt mittā
manū meam in eum, quia chriſtus Domini
eſt. ⸗Viuit Dominus, quia niſi Dñs percuſ-
*.7. ſerit eum, aut dies eius venerit vt moriatur,
aut deſcendēs in prælium perierit, propitius
mihi ſit Dominus vt non mittam manum
meam in chriſtum Domini⸗. ‡ Et confregit 8
*iſtis, Dauid viros ſuos ſermonibus*, & non per-
miſit eos vt conſurgerēt in Saul: porrò Saul
exurgens de ſpelunca, pergebat cœpto iti-
nere. ‡Surrexit autem Dauid poſt eum: & 9
egreſſus de ſpelunca, clamauit poſt tergum

Saul, dicēs, Domine mi rex. Et reſpexit Saul
poſt ſe: & inclinans ſe Dauid pronus in ter-
10 ram, adorauit, ‡ dixitq; ad Saul, Quare au-
dis verba hominum loquentiū, Dauid quę-
11 rit malum aduerſum te? ‡Ecce hodie vide-
runt oculi tui quòd tradiderit te Dominus
in manu mea in ſpelunca: & cogitaui vt
occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus.
C dixi enim, Non extendam manū meam in
dominum meū, quia chriſtus Domini eſt.
D 12 ‡Quin potius pater mi, vide, & cognoſce
oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniā
cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis
tuæ, nolui extendere manum meam in te.
animaduerte, & vide, quoniā non eſt in ma-
nu mea malum, neq; iniquitas, neq; peccaui
in te: tu autē inſidiaris animæ meæ vt aufe-
13 ras eam. ‡ Iudicet Dominus inter me & te,
& vlciſcatur me Dominus ex te: manus au-
14 tem mea nō ſit in te. ‡Sicut & in prouerbio
antiquo dicitur, AB IMPIIS egredietur
15 impietas: man⁹ ergo mea nō ſit in te. ‡Quē
perſequeris rex Iſrael? quē perſequeris? ca-
nem mortuū perſequeris, & pulicem vnum.
16 ‡Sit Dominus iudex, & iudicet inter me &
te: & videat, & iudicet cauſam meā, & eruat
17 me de manu tua. ‡Cùm autē compleſſet Da
uid loquēs ſermones huiuſcemodi ad Saul,
D dixit Saul, Nunquid vox hæc tua eſt fili mi
Dauid? Et leuauit Saul vocē ſuam, & fleuit,
18 ‡dixitq; ad Dauid, Iuſtior tu es quàm ego:
tu enim tribuiſti mihi bona: ego autē red-
19 didi tibi mala. ‡ Et tu indicaſti hodie quæ
feceris mihi bona, quomodo tradiderit me
Dñs in manum tuam, & non occideris me.
20 ‡Quis enim cùm inuenerit inimicū ſuum,
dimittet eū in via bona? Sed Dominus red-
dat tibi viciſsitudinē hanc pro eo quod ho-
21 die operatus es in me. ‡ Et nunc quia ſcio
quòd certiſsimè regnaturus ſis, & habiturus
22 in manu tua regnum Iſrael: ‡iura mihi in
Domino, ne deleas ſemen meū poſt me, neq;
auferas nomen meum de domo patris mei.
23 ‡Et iurauit Dauid Sauli. Abiit ergo Saul in
domū ſuam: & Dauid, & viri eius aſcende-
runt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

1 MORTUUS eſt autē Samuel, & cōgrega- Ecc.46.d.23
A tus eſt vniuerſus Iſrael, & planxerunt
eum, & ſepelierunt eum in domo ſua in Ra
matha. Conſurgenſque Dauid deſcendit in
2 deſertum Pharan. ‡ Erat autē vir quiſpiam
in ſolitudine Maon, & poſſeſsio eius in Car
melo, & homo ille magnus nimis: erantq; ei
oues tria millia, & mille capræ: & accidit vt
3 tonderetur grex eius in Carmelo. ‡Nomen
autē viri illius erat Nabal: & nomen vxoris
eius Abigáil, eratq; mulier illa prudentiſsi-
ma & ſpecioſa: porrò vir ei⁹ durus, & peſsi-
mus, & malitioſus: erat autē de genere Ca-
4 leb. ‡ Cùm ergo audiſſet Dauid in deſerto
5 quòd tonderet Nabal gregem ſuum, ‡miſit
decē iuuenes, & dixit eis, Aſcendite in Car-
melū, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis eū
6 ex nomine meo pacificè: ‡Et dicetis, Sit fra-
tribus meis & tibi pax, & domui tuæ pax, &
B omnibus quæcunq; habes, ſit pax. ⸗Ea mul- *.4.
tis annis ſaluos faciens meos, & omnia tua⸗.
Audiui

*greges tuos

‡ Audiui quòd tondêrent paſtores tui * qui 7
erãt nobiſcũ in deſerto: nunquã eis moleſti
fuimus, nec aliquando defuit quicquã eis de
grege, omni tẽpore quo fuerũt nobiſcum in
Carmelo. ‡ Interroga pueros tuos, & indica-
8. bunt tibi. Nunc ergo inueniant pueri tui
gratiã in oculis tuis: in die enim bona veni-
mus: quodcũq; inuenerit manus tua, da ſer-
uis tuis, & filio tuo Dauid. ‡ Cùmq; veniſſẽt 9
pueri Dauid, locuti ſunt ad Nabal omnia
verba hæc ex nomine Dauid: & ſiluerunt.
‡ Reſpondens autẽ Nabal pueris Dauid, ait, 10
Quis eſt Dauid? & quis eſt filius Iſai? hodie
increuerũt ſerui qui fugiunt dominos ſuos.
‡ Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & 11
carnes pecorũ quæ occidi tõſoribus meis, &
dabo viris quos neſcio vnde ſint? ‡ Regreſſi 12
ſunt itaq; pueri Dauid per viam ſuã, & reuer
ſi venerunt, & annuntiauerũt ei omnia verba
viris 8. quæ dixerat. ‡ Tũc ait Dauid pueris ſuis, Ac- 13
cingatur vnuſquiſq; gladio ſuo. Et accincti
ſunt ſinguli gladiis ſuis, accinctuſque eſt & C
Dauid enſe ſuo: & ſecuti ſunt Dauid quaſi
quadringẽti viri: porrò ducẽti remanſerunt
ad ſarcinas. ‡ Abigáil autẽ vxori Nabal nun- 14
tiauit vnus de pueris ſuis, dicẽs, Ecce Dauid
miſit nũtios de deſerto, vt benedicerẽt Dño
noſtro: & auerſatus eſt eos. ‡ homines iſti, 15
boni ſatis fuerũt nobis, & non moleſti: nec
quicquã aliquãdo periit omni tempore quo
fuimus cõuerſati cum eis in deſerto: ‡ pro 16
muro erãt nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus quibus pauimus apud eos
greges. ‡ Quã ob rem conſydera, & recogita 17
quid facias: quoniã cõpleta eſt malitia aduer
ſum virũ tuum, & aduerſum domũ tuam, &
ipſe eſt filius Belial, ita vt nemo poſsit ei lo-
qui. ‡ Feſtinauit igitur Abigáil, & tulit ducẽ- 18
tos panes, & duos vtres vini, & quinq; arie-
tes coctos, & quinq; ſata polẽtæ, & centũ li-
gaturas vuæ paſſæ, & ducẽtas maſſas carica-
rum, & poſuit ſuper aſinos, ‡ dixitq; pueris 19
ſuis, Præcedite me: ecce, ego poſt tergum ſe- D
quar vos. viro autẽ ſuo Nabal nõ indicauit.
‡ Cũ ergo aſcendiſſet aſinũ, & deſcenderet ad 20
radicem mõtis, Dauid & viri eius deſcende-
bant in occurſum eius: quibus & illa occur-
rit. ‡ Et ait Dauid, Verè fruſtrà ſeruaui om- 21
nia quæ huius erant in deſerto, & non periit
quicquã de cunctis quæ ad eum pertinebãt:
& reddidit mihi malũ pro bono. ‡ Hæc fa- 22
ciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, ſi re-
liquero de omnibus quæ ad ipſum pertinent
vſq; manè, mingentẽ ad parietẽ. ‡ Cùm autẽ 23
vidiſſet Abigáil Dauid, feſtinauit, & deſcen-
dit de aſino, & prócidit corã Dauid ſuper fa-
ciem ſuã, & adorauit ſuper terrã, ‡ & cecidit 24
ad pedes eius, & dixit, In me ſit Dñe mi hæc
iniquitas: loquatur obſecro ancilla tua in
auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ. ‡ Ne 25
ponat oro dominus meus rex cor ſuum ſu-
per virum iſtum iniquum Nabal: quoniam
ſecundum nomẽ ſuum ſtultus eſt, & ſtulti-
tia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non
vidi pueros tuos domine mi quos miſiſti.
‡ Nunc ergo domine mi, viuit Dominus, & 26
viuit anima tua, qui prohibuit te ne venires

E in ſanguinem, & ſaluauit manum tuam tibi:
& nunc fiant ſicut Nabal inimici tui, & qui
27 quærunt domino meo malũ. ‡ Quapropter
ſuſcipe benedictionem hanc, quam attulit
ãcilla tua tibi domino meo: & da pueris qui
28 ſequuntur te dominum meum. ‡ Aufer ini-
quitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet
Dominus tibi domino meo domum fide-
lem, quia prælia Domini domine mi tu præ
liaris: malitia ergo nõ inueniatur in te om-
29 nibus diebus vitæ tuæ. ‡ Si enim ſurrexerit
aliquando homo perſequens te, & quærens
animã tuam, erit anima domini mei cuſto-
dita quaſi in faſciculo viuentium, apud Do-
minum Deum tuum: porrò inimicorũ tuo-
rũ anima rotabitur, quaſi in impetu & cir-
30 culo fundæ. ‡ Cum ergo fecerit Dominus
tibi domino meo omnia quæ locutus eſt bo-
na de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſ-
31 rael, ‡ non erit tibi hoc in ſingultum, & in
ſcrupulum cordis domino meo, quòd effu-
deris ſanguinem innoxium, aut ipſe te vltus
fueris: & cùm benefecerit Dominus domino
32 meo, recordaberis ancillæ tuæ*. ‡ Et ait Da- *& tu bene
uid ad Abigáil, Benedict° Dominus Deus Iſ facies ei.
F rael, qui miſit hodie te in occurſum meum,
33 ‡ & benedictum eloquium tuum, & benedi-
cta tu quæ prohibuiſti me hodie ne irem ad
34 ſanguinẽ, & vlciſcerer me manu mea. ‡ Alio-
quin viuit Dominus Deus Iſrael qui prohi-
buit me ne malum facerẽ tibi: niſi citò ve-
niſſes in occurſum mihi, nõ remanſiſſet Na-
bal vſque ad lucem matutinam, mingens
35 ad parietem. ‡ Suſcepit ergo Dauid de manu
eius omnia quæ attulerat ei, dixitq; ei, Va-
de pacificè in domũ tuam, ecce audiui vo-
36 cem tuam, & honoraui faciem tuam. ‡ Ve-
nit autem Abigáil ad Nabal: & ecce erat ei
conuiuium in domo eius, quaſi conuiuium
regis, & cor Nabal iucundum: erat enim
ebrius nimis: & nõ indicauit ei verbũ puſil-
37 lum aut grande vſq; manè. ‡ Diluculo au-
G tem cùm digeſsiſſet vinum Nabal, indicauit
ei vxor ſua verba hæc, & emortuum eſt cor
eius intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis.
38 ‡ Cumque pertrãſiſſent decem dies, percuſ-
39 ſit Dominus Nabal, & mortuus eſt. ‡ Quod
cùm audiſſet Dauid mortuũ Nabal, ait, Be-
nedictus Domin° qui iudicauit cauſam op-
probrij mei de manu Nabal, & ſeruũ ſuum
cuſtodiuit à malo, & malitiam Nabal reddi-
dit Dominus in caput eius. Miſit ergo Da-
uid, & locutus eſt ad Abigáil, vt ſumeret eã
40 ſibi in vxorem. ‡ Et venerunt pueri Dauid
ad Abigáil in Carmelum, & locuti ſunt ad
eam, dicentes, Dauid miſit nos ad te, vt acci-
41 piat te ſibi in vxorem. ‡ Quæ conſurgens
adorauit prona in terram, & ait, Ecce famu
la tua ſit in ancillam, vt lauet pedes ſeruo-
42 rum domini mei. ‡ Et feſtinauit, & ſurrexit
Abigáil, & aſcendit ſuper aſinum, & quinq;
puellæ ierunt cum ea pediſſequæ eius, & ſe-
quuta eſt nũtios Dauid: & facta eſt illi vxor.
43 ‡ Sed & Achi-noam accepit Dauid de Iezra-
44 hel: & fuit vtraque vxor eius. ‡ Saul autem
dedit Michol filiam ſuam vxorem Dauid
Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

## CAP. XXVI.

ET venerũt Ziphæi ad Saul in Gabaa di- 1
centes, Ecce Dauid abſconditus eſt in A
Colle-hachila, q̃ eſt ex aduerſo ſolitudinis.
‡Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum- 2
Ziph, & cum eo tria millia virorũ de electis
Iſraël, vt quæreret Dauid in deſerto Ziph.
‡Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa-hachi- 3
la, quæ erat ex aduerſo ſolitudinis in via: Da
uid autẽ habitabat in deſerto. Videns autem
quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertũ, ‡ miſit 4
exploratores, & didicit quòd illuc* veniſſet
►.7. certiſſimè. ‡ Et ſurrexit Dauid clam*, & 5
►.3. venit ad locũ vbi erat Saul: cumque vidiſſet
locũ in quo dormiebat Saul & Abner filius
Ner, princeps militiæ eius, & Saulẽ dormiẽ-
tem in tentorio, & reliquũ vulgus per cir-
cuitũ eius, ‡ ait Dauid ad Achimélech He- 6
thæum, & Abiſai filiũ Saruiæ, fratrẽ Ioab, di-
cens, Quis deſcẽdet mecũ ad Saul in caſtra?
Dixitq; Abiſai, Ego deſcendã tecũ. ‡ Vene- 7
runt ergo Dauid & Abiſai ad populũ nocte,
& inuenerunt Saul iacentẽ & dormientẽ in
tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput
eius: Abner autẽ & populum dormientes in
circuitu eius. ‡ Dixitque Abiſai ad Dauid, 8
Cõcluſit Deus inimicũ tuum hodie in ma- B
nus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea
in terra ſemel, & ſecundo opus nõ erit. ‡ Et 9
dixit Dauid ad Abiſai, Ne interficias eum:
quis enim extendet manũ ſuam in chriſtum
Domini, & innocens erit? ‡ Et dixit Dauid, 10
Viuit Dñs, quia niſi Dominus percuſſerit
eum, aut dies eius venerit vt moriatur, aut
in prælium deſcendens perierit: ‡ propitius ſit 11
mihi Dominus ne extẽdam manũ meam in
chriſtũ Domini: nunc igitur tolle haſtã quæ
eſt ad caput eius, & ſcyphum aquæ, & abea-
mus. ‡ Tulit igitur Dauid haſtã, & ſcyphum 12
aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: &
nõ erat quiſquã qui videret, & intelligeret,
& euigilaret, ſed oẽs dormiebãt, quia ſopor
Domini irruerat ſuper eos. ‡Cumq; tranſiſ- 13
ſet Dauid ex aduerſo, & ſtetiſſet in vertice
montis de longè, & eſſet grande interuallum
inter eos, ‡ clamauit Dauid ad populũ, & ad 14
Abner filiũ Ner, dicens, Nónne reſpondebis
Abner? Et reſpondens Abner, ait, Quis es tu C
qui clamas, & inquietas regem? ‡ Et ait Da- 15
uid ad Abner, Nunquid nõ vir tu es? & quis
alius ſimilis tui in Iſraël? quare ergo nõ cu-
ſtodiſti dominũ tuũ regẽ? ingreſſus eſt enim
vnus de turba vt interficeret regẽ dominũ
tuum. ‡ Nõ eſt bonũ hoc quod feciſtis: viuit 16
Dominus, quoniam filij mortis eſtis vos, qui
nõ cuſtodiſtis dominũ veſtrũ chriſtum Do-
mini. nunc ergo vide vbi ſit haſta regis, &
vbi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput eius.
‡Cognouit autẽ Saul vocem Dauid, & dixit, 17
Nunquid vox hæc tua fili mi Dauid? Et ait
Dauid, Vox mea domine mi rex. ‡ Et ait, 18
Quã ob cauſam dominus meus perſequitur
ſeruũ ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum
in manu mea? ‡ Nunc ergo audi oro domine 19
mi rex verba ſerui tui: Si Dominus incitat
te aduerſum me, odoretur ſacrificium: ſi autẽ
filij hominũ, maledicti ſunt in cõſpectu Do- D
mini: *qui* eiecerunt me hodie, vt nõ habi- *quia 2.
tem in hæreditate Domini, dicentes, Vade,
20 ſerui diis alienis. ‡ Et nunc non effundatur
ſanguis meus in terrã coram Domino: quia
egreſſus eſt rex Iſraël vt quærat pulicẽ vnũ,
21 ſicut perſequitur perdix in montibus. ‡ Et
ait Saul, Peccaui, reuertere fili mi Dauid:
nequaquã enim vltra tibi malefaciam, eò q
pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis ho-
die: apparet enim quòd ſtultè egerim, & ig-
22 norauerim multa nimis. ‡ Et reſpondẽs Da-
uid ait, Ecce haſta regis: tranſeat vnus de
23 pueris regis, & tollat eam. ‡Dominus autem
retribuet vnicuiq; ſecundũ iuſtitiam ſuam
& fidẽ: tradidit enim te Dominus hodie in
manũ meam, & nolui extendere manũ meã
24 in chriſtum Domini. ‡ Et ſicut magnificata
eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic ma-
gnificetur anima mea in oculis Domini, &
25 liberet me de omni anguſtia. ‡ Ait ergo Saul
ad Dauid, Benedictus tu fili mi Dauid: &
quidem faciens facies, & potens poteris.
Abiit autẽ Dauid in viam ſuam, & Saul re-
uerſus eſt in locum ſuum.

## CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde ſuo, Aliquãdo in-
A cidã vna die in manus Saul: nõne me-
lius eſt vt fugiam, & ſaluer in terra Philiſthi-
norum, *vt* deſperet Saul, ceſſetq; me quæ- *& 2.
rere in cũctis finibus Iſraël? fugiã ergo ma-
2 nus eius. ‡Et ſurrexit Dauid, & abiit ipſe, &
ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch
3 regem Geth. ‡ Et habitauit Dauid cũ Achis
in Geth, ipſe & viri eius, *& domus eius, Da *vir 2.
uid, & duæ vxores eius, Achi-nóam Iezraeli-
4 tis, & Abigáil vxor Nabal Carmeli. ‡ Et nũ-
tiatũ eſt Sauli quòd fugiſſet Dauid in Geth,
5 & nõ addidit vltra quærere eum. ‡ Dixit au-
B tẽ Dauid ad Achis, Si inueni gratiam in o-
culis tuis, detur mihi locus in vna vrbium
regionis huius, vt habitẽ ibi: cur enim ma-
net ſeruus tuus in ciuitate regis tecum?
6 ‡Dedit itaq; ei Achis in die illa Siceleg: pro-
pter quam cauſam facta eſt Siceleg regum
7 Iuda, vſque in diem hanc. ‡ Fuit autẽ nume-
rus dierũ quibus habitauit Dauid in regio-
8 ne Philiſthinorũ quatuor menſium. ‡ Et aſ-
C cendit Dauid, & viri eius, & agebant prædas
de Geſſuri & de Gerzi, & de Amalecitis: hi
enim *pagi *habitabãtur* in terra antiquitus, *habita-
9 euntibus Sur vſque ad terram Aegypti. ‡ Et bant 2.
percutiebat Dauid omnẽ terram*, nec re- *vagi habi-
linquebat viuentẽ virum & mulierem: tol- tabant 4.
lenſq; oues, & boues, & aſinos, & camelos, & *illorum.
veſtes, reuertebatur, & veniebat ad Achis.
10 ‡ Dicebat autem ei Achis, In quem irruiſti
hodie? Reſpõdebat Dauid, Contra meridiem
Iudæ, & contra meridiem Ierameel, & con-
11 tra meridiem Ceni. ‡ Virum & mulierem
D non viuificabat Dauid, nec adducebat in
Geth, dicens, Ne fortè loquantur aduerſum
nos, Hæc fecit Dauid: & hoc erat decretum
illi omnibus diebus quibus habitauit in re-
12 gione Philiſthinorũ. ‡ Credidit ergo Achis
Dauid, dicens, Multa mala operatus eſt con-
tra populum ſuum Iſraël: erit igitur mihi
ſeruus ſempiternus.

## CAP. XXVIII.

FActum eſt autem in diebus illis, congre- 1
gauerũt Philiſthiim agmina ſua, vt præ- A
pararentur ad bellum cõtra Iſraël: dixitque
Achis ad Dauid, Sciens nunc ſcito, quoniam
mecum egredieris in caſtris tu & viri tui.
‡Dixitque Dauid ad Achis, Nunc ſcies quæ 2
facturus eſt ſeruus tuus. Et ait Achis ad Da-
uid, Et ego cuſtodem capitis mei ponam te
Sup.25.a.1. cunctis diebus. ‡ ‖Samuel autẽ mortuus eſt, 3
planxitque eum omnis Iſrael, & ſepelierunt
a.6. eum in Rhamátha vrbe ſua. Et Saul abſtulit
magos, & hariolos de terra: & interfecit
eos, qui pythones habebant in ventre. ‡Con 4
gregatique ſunt Philiſthiim, & venerunt, &
caſtrametati ſunt in Sunam: cõgregauit au-
tem & Saul vniuerſum Iſraël, & venit in Gel-
boë. ‡Et vidit Saul caſtra Philiſthiim, & ti- 5
muit, & expauit cor eius nimis. ‡Cõſuluit- 6
que Dominum, & non reſpõdit ei, neque per
ſomnia, neque per ſacerdotes, neq; per pro-
phetas. ‡Dixitque Saul ſeruis ſuis, Quærite 7
mihi mulierem habentẽ pythonẽ, & vadam
ad eã, & ſciſcitabor per illã. Et dixerũt ſerui B
Leu.20.d.27 eius ad eum; Eſt mulier ‖pythonẽ habens in
Deu.18.b.11. Endor. ‡Mutauit ergo habitũ ſuũ, veſtitusq; 8
eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo viri
cũ eo, veneruntq; ad mulierẽ nocte, & ait il-
li, Diuina mihi in pythone, & ſuſcita mihi
quẽ dixero tibi. ‡ Et ait mulier ad eũ, Ecce, 9
tu noſti quãta fecerit Saul, & quomodo era-
ſerit magos & hariolos de terra: quare ergo
inſidiaris animæ meæ, vt occidar? ‡ Et iura- 10
uit ei Saul in Domino, dicens, Viuit Domi-
nus, quia nõ eueniet tibi quicquã mali pro-
pter hanc rem. ‡ Dixitq; ei mulier, Quẽ ſu- 11
ſcitabo tibi? Qui ait, Samuelem mihi ſuſcita.
‡Cum autẽ vidiſſet mulier Samuelẽ, excla- 12
mauit voce magna, & dixit ad Saul, Quare
impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul. ‡Dixitque 13
ei rex, Noli timere: quid vidiſti? Et ait mu-
lier ad Saul, Deos vidi aſcendentes de terra.
‡Dixitq; ei, Qualis eſt forma eius? Quæ ait, 14
Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. C
Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & in-
clinauit ſe ſuper faciẽ ſuã in terra, & adora-
Ecc.46.d.23 uit. ‡‖Dixit autẽ Samuel ad Saul, Quare in- 15
quietaſti me vt ſuſcitarer? Et ait Saul, Coar-
ctor nimis: ſiquidẽ Philiſthiim pugnant ad-
uerſum me, & Deus receſsit à me, & exau-
dire me noluit neq; in manu prophetarum,
neque per ſomnia: vocaui ergo te, vt oſten-
deres mihi quid faciã. ‡Et ait Samuel, Quid 16
interrogas me, cũ Dñs receſſerit à te, & tranſ-
ierit ad æmulũ tuũ? ‡ Faciet enim tibi Dñs 17
Sup.15.f.28. ſicut locutus eſt in manu mea, & ‖ſcindet re-
gnũ tuum de manu tua, & dabit illud proxi-
mo tuo Dauid: ‡quia nõ obediſti voci domi- 18
ni, neq; feciſti irã furoris eius in Amalec. id-
circo quod pateris, fecit tibi Dñs hodie. ‡Et 19
dabit Dñs etiam Iſrael tecũ in manus Phili-
ſthiim: cras autem tu & filij tui mecũ eritis:
ſed & caſtra Iſraël tradet Dominus in ma-
*valde 1. nus Philiſthiim. ‡ Statimque Saul cecidit 20
porrectus in terrã; extimuerat enim * verba D
Samuelis, & robur non erat in eo, quia non
comederat panem tota die illa. ‡ Ingreſſa eſt 21
A itaque mulier illa ad Saul, (cõturbatus enim
erat valde) dixitq; ad eũ, Ecce obediuit an-
cilla tua voci tuæ, & poſui animã meam in
manu mea: & audiui ſermones tuos quos
22 locutus es ad me: ‡ Nunc igitur audi & tu
vocẽ ancillæ tuæ, & ponã corã te buccellam
panis, vt comedens conualeſcas, & poſsis iter
23 agere. ‡ Qui renuit, & ait, Non comedam.
Coegerũt autem eum ſerui ſui & mulier, &
tandẽ audita voce eorũ ſurrexit de terra, &
24 ſedit ſuper lectum. ‡ Mulier autem illa ha-
bebat vitulum paſcualem in domo, & feſti-
nauit, & occidit eum: tollensque farinam
25 miſcuit eam & coxit azyma, ‡ & poſuit ante
Saul, & ante ſeruos eius. Qui cùm comediſ-
ſent, ſurrexerunt, & ambulauerunt per totã
noctem illam.

## CAP. XXIX.

1 COngregata ſunt ergo Philiſthiim vni-
A uerſa agmina in Aphec: ſed & Iſraël ca-
ſtrametatus eſt ſuper fontẽ qui erat in Iez-
2 rahel. ‡Et ſatrapæ quidem Philiſthiim ince-
debant in centuriis & millibus: Dauid au-
tem & viri eius erant in nouiſſimo agmine
3 cum Achis. ‡ Dixeruntque principes Phili-
ſthiim ad Achis, Quid ſibi volunt Hebræi a.5.
iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthiim,
Nũquid ignoratis Dauid, qui fuit ſeruus Saul
regis Iſrael, & eſt apud me multis diebus vel
annis, & non inueni in eo quicquam * ex die *mali
qua tranſfugit ad me, vſque ad diem hanc.
4 ‡ Irati ſunt autẽ aduerſus eum principes Phi-
B liſthiim, & dixerunt ei, ‖Reuertatur vir, & 1.Par.12.d.19
ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti eũ: &
non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat
nobis aduerſarius cùm præliari cœperimus:
quomodo enim aliter poterit placare Domi-
5 num ſuum, niſi in capitibus noſtris? ‡Nõnne
iſte eſt Dauid cui cantabant in choris, dicen-
tes, Percuſsit Saul in millibus ſuis, & Dauid
6 in decem millibus ſuis? ‡Vocauit ergo Achis
C Dauid, & ait ei, Viuit Dominus, quia rectus
es tu, & bonus in conſpectu meo: & exitus
tuus & introitus tuus mecum eſt in caſtris:
& non inueni in te quicquã mali ex die qua
veniſti ad me, vſque in diem hanc: ſed ſatra-
7 pis non places. ‡ Reuertere ergo: & vade in
pace, & nõ offendas oculos ſatraparum Phi-
8 liſthiim. ‡ Dixitque Dauid ad Achis, Quid
enim feci, & quid inueniſti in me ſeruo tuo
à die qua fui in cõſpectu tuo vſque in diem
hanc, vt non veniam, & pugnem contra ini-
9 micos domini mei regis? ‡ Reſpondens au-
tẽ Achis, locutus eſt ad Dauid, Scio quia bo-
nus es tu in oculis meis, ſicut angelus Dei:
ſed principes Philiſthinorum dixerunt, Non
10 aſcendet nobiſcum in prælium. ‡Igitur con-
D ſurge manè, tu & ſerui domini tui, qui ve-
nerunt tecũ: & cùm de nocte ſurrexeritis, &
11 cœperit diluceſcere, pergite. ‡ Surrexit ita-
que de nocte Dauid ipſe & viri eius, vt pro-
ficiſcerentur manè, & reuerterentur ad ter-
ram Philiſthiim: Philiſthiim autem aſcẽde-
runt in Iezrahel.

## CAP. XXX.

1 CVmque veniſſent Dauid & viri eius in
A Siceleg die tertia, Amalecitæ impetũ

fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & per-
cuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni.
‡ Et captiuas duxerant mulieres ex ea, à mi- 2
nimo vſque ad magnum: & nõ interfecerãt
quenquã, ſed ſecũ duxerant, & pergebãt iti-
nere ſuo. ‡ Cùm ergo veniſſet Dauid & viri 3
eius ad ciuitatẽ, & inueniſſent eã ſuccenſam
igni, & vxores ſuas, & filios ſuos, & filias du-
ctas eſſe captiuas, ‡ leuauerunt Dauid & po- 4
pulus qui erat cũ eo voces ſuas, & planxe-
rũt donec deficerẽt in eis lachrymæ. ‡ Siqui- 5
dẽ & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fue- B
rant, Achi-noam Iezrahelitis, & Abigáil vxor
Nabal Carmeli. ‡ Et contriſtatus eſt Dauid
valde: volebat enim eũ popul⁹ lapidare, quia 6
amara erat anima vniuſcuiuſq; viri ſuper fi-
liis ſuis, & filiabus: confortatus eſt autẽ Da-
uid in Domino Deo ſuo. ‡ Et ait ad Abiathar 7
ſacerdotẽ filiũ Achi-mélech, Applica ad me
ephod. Et applicauit Abiathar ephod ad Da-
uid, ‡ & conſuluit Dauid Dominum, dicens, 8
Perſequar latrunculos hos, & cõprehendam C
eos, an non? Dixitque ei Dominus, Perſe-
‑.6. quere: abſq; dubio enim cõprehendes eos, &
excuties prædã. ‡ Abiit ergo Dauid ipſe & ſex- 9
centi viri qui erant cũ eo, & venerunt vſq;
ad Torrentem beſor: & laſsi quidã ſubſtite-
runt. ‡ Perſecutus eſt autẽ Dauid ipſe & qua- 10
*cum eo. drigenti viri*: ſubſtiterant enim ducenti,
qui laſsi tranſire nõ poterãt Torrentem be-
ſor. ‡ Et inuenerunt virũ Aegyptiũ in agro, 11
& adduxerunt eũ ad Dauid: dederuntque ei
panẽ vt comederet, & biberet aquã, ‡ ſed & 12
fragmẽ maſſæ caricarũ, & duas ligaturas vuæ
paſſæ. ‡ Qui cùm comediſſet, reuerſus eſt ſpi-
ritus eius, & refocillatus eſt: non enim come-
derat panẽ, neq; biberat aquã, tribus diebus
& tribus noctibus. ‡ Dixit itaque ei Dauid, 13
‑.2. Cuius es tu? vel vnde? & quò pergis? Qui D
ait, Puer Aegyptius ego ſum, ſeruus viri A-
malecitæ: dereliquit autẽ me dñs meus, quia
ægrotare cœpi nudiuſtertius. ‡ Siquidẽ nos 14
erupimus ad auſtralẽ plagã Cerethi, & con-
tra Iudã, & ad meridiẽ Caleb, & Siceleg ſuc-
cendimus igni. ‡ Dixitq; ei Dauid, Potes me 15
ducere ad cuneũ iſtũ? Qui ait, Iura mihi per
Deum quòd non occidas me, & non tradas
me in manus domini mei, & ego ducã te ad
cuneum iſtum. Et iurauit ei Dauid. ‡ Qui 16
‑.4. cùm duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebãt ſu-
per faciẽ vniuerſæ terræ comedentes & bi-
bentes, & quaſi feſtum celebrantes diem pro
cuncta præda & ſpoliis quæ ceperãt de terra
Philiſthiim, & de terra Iuda. ‡ Et percuſſit 17
eos Dauid à veſpere vſque ad veſperam alte-
rius diei, & non euaſit ex eis quiſquam, niſi E
quadringenti viri adoleſcentes, qui aſcende-
rant camelos, & fugerãt. ‡ Eruit ergo Dauid 18
omnia quæ tulerant Amalecitæ, & duas vxo-
*quicquam res ſuas eruit. ‡ Nec defuit *quiſquam à par- 19
uo vſque ad magnum, tam de filiis quàm de
filiabus, & de ſpoliis: & quæcunque rapuerãt
omnia reduxit Dauid. ‡ Et tulit vniuerſos 20
greges & armenta, & minauit ante faciem
ſuam: dixeruntque, Hæc eſt præda Dauid.
‡ Venit autem Dauid ad ducẽtos viros, qui 21
laſsi ſubſtiterant, nec ſequi potuerãt Dauid,
& reſidere eos iuſſerat in torrente beſor:
qui egreſsi ſunt obuiam Dauid, & populo
F qui erat cum eo. Accedens autem Dauid ad
22 populum, ſalutauit eos pacificè. ‡ Reſpon-
densq; omnis vir peſsimus, & iniquus de vi-
ris qui ierant cũ Dauid, dixit, Quia non ve-
nerunt nobiſcum, non dabimus eis quic-
quam de præda quam eruimus: ſed ſufficiat
vnicuique vxor ſua & filij, quos cùm acce-
23 perint, recedant. ‡ Dixit autem Dauid, Non
ſic facietis fratres mei de his quæ tradidit
nobis Dominus, & cuſtodiuit nos, & dedit
latrunculos qui eruperant aduerſum nos, in
24 manus noſtras, ‡ nec audiet vos quiſquam
ſuper ſermone hoc. æqua enim pars erit de-
ſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſar-
25 cinas, & ſimiliter diuident. ‡ Et factum eſt
hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum &
præfinitum, & quaſi lex in Iſraël vſque in
26 diem hanc. ‡ Venit ergo Dauid in Siceleg, &
miſit dona de præda ſenioribus Iuda proxi-
mis ſuis, dicens, Accipite benedictionem de
27 præda hoſtium Domini: ‡ His qui erant in
Beth-el, & qui in Ramoth ad meridiem, &
28 qui in Gether, ‡ & qui in Aroër, & qui in
29 Sephamoth, & qui in Eſthamo, ‡ & qui in
Rachal, & qui in vrbibus Ieramеel, & qui in
30 vrbibus Ceni, ‡ & qui in Harama, & qui in
31 lacu Aſan, & qui in Athach, ‡ & qui in
Hebron, & reliquis qui erant in his locis,
in quibus commoratus fuerat Dauid & vi-
ri eius.

## CAP. XXXI.

1 PHiliſthiim autem pugnabant aduerſum 1.Par.10.a.b
A Iſrael: & fugerunt viri Iſrael ante faciẽ
Philiſthiim, & ceciderũt interfecti in mon-
2 te Gelbóe. ‡ Irrueruntque Philiſthiim in
Saul & in filios eius, & percuſſerunt Iona-
than & Abinadab & Melchiſúa filios Saul,
3 ‡ totumque pondus prælij verſum eſt in
Saul: & conſecuti ſunt eum viri ſagittarij,
& vulneratus eſt vehementer à ſagittariis.
4 ‡ Dixitque Saul ad armigerum ſuum, Eua-
gina gladium tuum, & percute me: ne for-
tè veniant incircũciſi iſti, & interficiant me,
B illudentes mihi. Et noluit armiger eius: fue-
rat enim nimio terrore perterritus. arripuit
itaque Saul gladium ſuum*, & irruit ſuper ‑.2.
5 eum. ‡ Quod cùm vidiſſet armiger eius, vi-
delicet quòd mortuus eſſet Saul, irruit etiã
ipſe ſuper gladium ſuũ, & mortuus eſt cum
6 eo. ‡ Mortuus eſt ergo Saul, & tres filij eius
& armiger illius & vniuerſi viri eius in die
7 illa pariter. ‡ Videntes autem *filij Iſrael qui *viri 5.
erant trans vallem & trans Iordanem, quòd
fugiſſent viri Iſraelitæ, & quòd mortuus eſ-
ſet Saul, & filij ei⁹, reliquerũt ciuitates ſuas,
& fugerunt: veneruntque Philiſthiim, & ha-
8 bitauerunt ibi. ‡ Facta autem die altera, ve-
C nerũt Philiſthiim, vt ſpoliarẽt interfectos,
& inuenerunt Saul & tres filios eius iacẽtes
9 in monte Gelbóe. ‡ Et præciderunt caput
Saul, & expoliauerunt eũ armis: & miſerunt
in terram Philiſthinorum per circuitum, vt
annuntiaretur in templo idolorum*, & in *ſuorum 2.
10 populis. ‡ Et poſuerunt arma eius in templo
Aſtaroth, corpus verò eius ſuſpenderunt in
mure

2.Re.2.a.2. muro Beth-ſan. ‡ ‖ Quod cum audiſſent ha- 11
bitatores Iabes Galaad, quæcunq; fecerant
Philiſthiim Saul, ‡ ſurrexerunt omnes viri 12
fortiſsimi, & ambulauerūt totā nocte, & tu-
lerūt cadauer Saul, & cadauera filiorū eius
de muro Bethſan: veneruntq; Iabes-Galaad,
& combuſſerunt eā ibi igni: ‡ & tulerunt 13
oſſa eorum, & ſepelierunt in nemore Iabes,
& ieiunauerunt ſeptem diebus.

# LIBER SECVNDVS SAMVELIS, QVEM NOS SECVNDVM REGVM DICIMVS.

## CAP. I.

FACTVM eſt autē poſtquam mor- 1
tuus eſt Saul, vt Dauid reuerteretur à
cæde Amalec, & maneret in Siceleg
duos dies. ‡ In die autem tertia apparuit ho- 2
mo veniens de caſtris Saul veſte conſciſſa, &
puluere conſperſus caput. & vt venit ad Da-
uid, cecidit ſuper faciem ſuam, & adorauit.
‡ Dixitque ad eum Dauid, Vnde venis? Qui 3
ait ad eum, De caſtris Iſraël fugi. ‡ Et dixit 4
ad eum Dauid, Quod eſt verbum quod factū
eſt? indica mihi. Qui ait, Fugit populus ex
prælio, & multi corruentes è populo mortui
ſunt: ſed & Saul & Ionathas filius eius inte-
rierunt. ‡ Dixitque Dauid ad adoleſcentem 5
qui nuntiabat ei, Vnde ſcis quia mortuus eſt
Saul & Ionathas filius eius? ‡ Et ait adole- 6
ſcens qui nuntiabat ei, Caſu veni in mon-
tem Gelbóe, & Saul incumbebat ſuper ha-
ſtam ſuam: porro currus & equites appro-
pinquabant ei, ‡ & conuerſus poſt tergum 7
ſuum, videnſque me vocauit. Cui cùm re- B
ſpondiſſem, Adſum. ‡ dixit mihi, Quiſnam 8
es tu? Et aio ad eum, Amalecites ego ſum.
‡ Et locutus eſt mihi, Sta ſuper me, & inter- 9
fice me: quoniam tenent me anguſtiæ, & ad-
huc tota anima mea in me eſt. ‡ Stanſq; ſu- 10
per eum, occidi illum: ſciebam enim quòd
viuere non poterat poſt ruinam: & tuli dia-
dema quod erat in capite eius, & armillam
de brachio illius, & attuli ad te dominum
meum huc. ‡ Apprehendens autem Dauid 11
veſtimenta ſua ſcidit, omneſq; viri qui erāt
cum eo. ‡ & planxerunt, & fleuerunt, & ie- 12
iunauerunt vſque ad veſperam ſuper Saul,
& ſuper Ionathan filium eius, & ſuper po-
pulum Domini, & ſuper domum Iſrael, eò
quòd corruiſſent gladio. ‡ Dixitque Dauid 13
ad iuuenem qui nuntiauerat ei, Vnde es tu?
Qui reſpondit, Filius hominis aduenæ A-
malecitæ ego ſum. ‡ Et ait ad eum Da- 14
Pſ.104.a.5. uid, ‖ Quare non timuiſti mittere manum C
tuam vt occideres chriſtum Domini? ‡ Vo- 15
canſque Dauid vnum de pueris ſuis, ait,
Accedens irrue in eum. Qui percuſſit illum,
& mortuus eſt. ‡ Et ait ad eum Dauid, San- 16
guis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum
locutum eſt aduerſum te, dicens, Ego inter-
feci chriſtum Domini. ‡ Planxit autem 17
Dauid planctum huiuſcemodi ſuper Saul &

18 ſuper Ionathan filium eius, (‡ & præcepit vt
docerent filios Iuda arcum, ſicut ſcriptum
eſt in libro iuſtorum.)
Et ait, Conſydera Iſrael pro his qui mor- ≈.10.
tui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati,
19 ‡ Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos interfecti
ſunt: quomodo ceciderunt fortes?
20 ‡ Nolite annuntiare in Geth, neque annun-
tietis in compitis Aſcalonis: ne forte læten-
tur filiæ Philiſthiim, ne exultent filiæ incir-
cunciſorum.
21 ‡ Montes Gelbóe, nec ros, nec pluuia veniāt
ſuper vos, neque ſint agri primitiarum: quia
ibi abiectus eſt clypeus fortiū, clypeus Saul,
quaſi non eſſet vnctus oleo.
22. ‡ A ſanguine interfectorum, ab adipe for-
D tium, ſagitta Ionathæ nunquam rediit re-
trorſum, & gladius Saul non eſt reuerſus
inanis.
23 ‡ Saul & Ionathas amabiles, & decóri in vi-
ta ſua, in morte quoque non ſunt diuiſi: a-
quilis velociores, leonibus fortiores.
24 ‡ Filiæ Iſraël ſuper Saul flete, qui veſtiebat
vos coccino in deliciis, qui præbebat orna-
menta aurea cultui veſtro.
25. ‡ Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Io-
nathas in excelſis tuis occiſus eſt?
26 ‡ Doleo ſuper te frater mi Ionatha decóre ni-
mis, & amabilis ſuper amorem mulierum.
Sicut mater vnicum amat filiū ſuum, ita ≈.2.
ego te diligebam.
27 ‡ Quomodo ceciderunt robuſti, & periērūt
arma bellica?

## CAP. II.

1 IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Domi-
A num, dicens, Num aſcendam in vnam de
ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum,
Aſcende. Dixitque Dauid, Quò aſcendam?
2 Et reſpondit ei, in Hebron. ‡ Aſcendit ergo
Dauid, & duæ vxores eius, Achi-nóam Iez-
rahelites, & Abigáil vxor Nabal Carmeli:
3 ‡ ſed & viros qui erant cum eo, duxit Dauid
ſingulos cum domo ſua: & manſerūt in op-
4 pidis Hebron. ‡ ‖ Veneruntque viri Iuda, & 1.Ma.2.f.57
vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret ſuper do- 1.Re.31.d.13
mum Iuda. Et nuntiatum eſt Dauid, quòd
5 viri Iabes-Galaad ſepelíſſent Saul. ‡ Miſit
ergo Dauid nuntios ad viros Iabes-Galaad,
dixitque ad eos, Benedicti vos Domino, qui
feciſtis miſericordiam hāc cum domino ve-
6 ſtro Saul, & ſepeliſtis eum. ‡ Et nunc retri-
B buet vobis quidem Dominus miſericordiā
& veritatem: ſed & ego reddam gratiam,
7 eò quòd feciſtis verbum iſtud. ‡ Conforten-
tur manus veſtræ, & eſtote filij fortitudinis:
licèt enim mortu⁹ ſit dominus veſter Saul,
tamen me vnxit domus Iuda in regem ſibi.
8 ‡ Abner autem filius Ner princeps exercit⁹
Saul, tulit Iſ-boſeth filium Saul, & circun-
9 duxit eū per caſtra, ‡ regemq; conſtituit ſu-
per Galaad, & ſuper Gelluri, & ſuper Gezra-
hel, & ſuper Ephraim, & ſuper Ben-iamin,
10 & ſuper Iſrael vniuerſum. ‡ Quadraginta
annorū erat Iſ-bóſeth filius Saul, cùm regna-
re cœpiſſet ſuper Iſrael, & duobus annis re-
gnauit: ſola aūt domus Iuda ſequebatur Da-
11 uid. ‡ Et fuit numer⁹ dierū quos cōmoratus

eſt Dauid, imperans in Hebron ſuper domũ
Iuda, ſeptẽ annorũ, & ſex menſium. ‡ Egreſ- 12
ſusq; eſt Abner fili* Ner, & pueri Iſ-boſeth
filij Saul de caſtris in Gabaon. ‡Porrò Ioab 13
filius Saruiæ, & pueri Dauid egreſſi ſunt, &
occurrerunt eis iuxta piſcinam Gabaon. Et
cùm in vnũ conueniſſent, e regione ſederũt:
hi in vna parte piſcinæ, & illi ex altera. ‡Di- 14
xitq; Abner ad Ioab, Surgant pueri, & ludãt
coram nobis. Et reſpondit Ioab, Surgant.
‡ Surrexerunt ergo, & tranſierunt nume- 15
ro duodecim de Ben-iamin, ex parte Iſ-bo-
ſeth filij Saul, & duodecim de pueris Dauid.
‡Apprehenſoq; vnuſquiſq; capite comparis 16
ſui, defixit gladiũ in latus contrarij, & ceci-
derunt ſimul: vocatumq; eſt nomen loci il- D
lius, Ager robuſtorum, in Gabaon. ‡ Et or- 17
tum eſt bellũ durum ſatis in die illa: fuga-
tusq; eſt Abner & viri Iſrael, à pueris Dauid.
‡Erant autẽ ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abi- 18
ſai, & Aſael: porrò Aſael curſor velociſſim*
fuit, quaſi vnus de capreis quæ morantur in
ſyluis. ‡Perſequebat̃ aũt Aſael Abner, & nõ 19
declinauit ad dexterã neq; ad ſiniſtrã, omit-
tens perſequi Abner. ‡Reſpexit itaq; Abner 20
poſt tergũ ſuũ, & ait, Túne es Aſael? Qui re-
ſpondit, Ego ſum. ‡Dixitq; ei Abner, Vade 21
ad dexterã, ſiue ad ſiniſtrã, & apprehende vnũ E
de adoleſcentibus, & tolle tibi ſpolia eius.
Noluit aũt Aſael omittere quin vrgeret eũ.
‡Rurſumq; locutus eſt Abner ad Aſael, Re- 22
cede & noli me ſequi, ne cõpellar confodere
te in terrã, & leuare non potero faciẽ meam
ad Ioab fratrẽ tuũ. ‡Qui audire contempſit, 23
& noluit declinare: percuſſit ergo eũ Abner
auerſa haſta in inguine, & tranſfodit, & mor
tuus eſt in eodem loco: oẽsq; qui tranſibant
per locum illum in quo ceciderat Aſael, &
mortuus erat, ſubſiſtebant. ‡Perſequentibus 24
aũt Ioab & Abiſai fugientem Abner, ſol oc- F
cubuit: & venerunt vſque ad Collem aquæ
ductus qui eſt ex aduerſo vallis, & * itineris
deſerti in Gabaon. ‡ Congregatiq; ſunt filij 25
Ben-iamin ad Abner: & conglobati in vnũ
cuneũ, ſteterũt in ſummitate tumuli vnius.
‡Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait, Num 26
vſque ad internecionem tuus mucro deſæ-
uiet? an ignoras quòd periculoſa ſit deſpera-
tio? vſquequo non dicis populo vt omittat
perſequi fratres ſuos? ‡ Et ait Ioab, Viuit 27
Dominus ſi locutus fuiſſes, manè receſſiſſet
populus perſequens fratrem ſuum. ‡ Inſo- 28
nuit ergo Ioab buccina, & ſtetit omnis exer
citus, nec perſecuti ſunt vltrà Iſrael, neque
iniêre certamen. ‡ Abner autem & viri eius 29
abierunt per campeſtria, tota nocte illa: &
tranſierunt Iordanẽ, & luſtrata omni Beth- G
horon, venerunt ad Caſtra. ‡Porrò Ioab re- 30
uerſus omiſſo Abner, cõgregauit oẽm po-
pulum: & defuerunt de pueris Dauid decẽ
& nouem viri, excepto Aſaele. ‡Serui autem 31
Dauid percuſſerunt de Ben-iamin, & de vi-
ris qui erant cum Abner trecentos ſexagin-
* viros 1. ta*, qui & mortui ſunt. ‡ Tuleruntq; Aſael, 32
& ſepelierunt eum in ſepulchro patris ſui
in Beth lehem: & ambulauerunt tota no-
cte Ioab, & viri qui erant cum eo, & in ipſo
crepuſculo peruenerunt in Hebron.

## CAP. III.

1 FActa eſt ergo longa concertatio inter
A domũ Dauid, & inter domum Saulis:
Dauid proficiẽs & ſemper ſeipſo robuſtior,
domus autem Saul decreſcens quotidie.
2 ‡ Natiq; ſunt filij Dauid in Hebron: fuit- 1. Par. 3. a. 1
que primogenitus eius Amnõ de Achi-noã
3 Iezrahelitide. ‡ Et poſt eũ Cheleab de Abi-
gáil vxore Nabal Carmeli: porrò terti* Ab-
ſalõ filius Maacha filię Tolmai regis Geſſur.
4 ‡Quartus autem Adonias, filius Haggith: &
5 quintus Saphatia, filius Abital. ‡ Sext* quo-
que Iethraam de Egla vxore Dauid. hi nati
6 ſunt Dauid in Hebrõ. ‡Cum ergo eſſet prę-
lium inter domum Saul & domum Dauid,
7 Abner filius Ner regebat domũ Saul. ‡Fue-
rat autem Sauli concubina nomine Reſpha,
filia Aia. * Dixitque Iſ-bóſeth ad Abner, * Ingreſſus
8 ‡Quare ingreſſus es ad concubinam patris que eſt ad
B mei? Qui iratus nimis propter verba Iſ-bó- eã Abner.
ſeth, ait, Nũquid caput canis ego ſum aduer-
ſum Iudam hodie, qui fecerim miſericordiã
ſuper domũ Saul patris tui, & ſuper fratres
& proximos eius, & nõ tradidi te in manus
Dauid, & tu requiſiſti in me quod argueres
9 pro muliere hodie? ‡ Hæc faciat Deus Ab-
ner, & hæc addat ei, niſi quomodò iurauit
10 Dominus Dauid, ſic faciam cum eo, ‡vt
trãſferatur regnum de domo Saul, & eleue-
tur thronus Dauid ſuper Iſrael, & ſuper Iu-
11 dam, à Dan vſque Ber-ſabee. ‡ Et non po-
tuit reſpõdere ei quicquam: quia metuebat
12 illum. ‡ Miſit ergo Abner nuntios ad Da-
uid* pro ſe dicentes, Cuius eſt terra? Et vt *in Hebrõ.
loquerentur, Fac mecum amicitias, & erit
manus mea tecũ, & reducam ad te vniuer-
13 ſum Iſrael. ‡ Qui ait, Optimè: ego faciam
tecũ amicitias: ſed vnam rem peto à te, di-
cens, Non videbis faciem meam antequàm
C adduxeris Michol filiam Saul: & ſic venies,
14 & videbis me. ‡Miſit autem Dauid nuntios
ad Iſ-bóſeth filium Saul, dicẽs, Redde vxo-
rem meam Michol, quam deſpondi mihi 1. Reg. 18. g.
15 centum præputiis Philiſthiim. ‡ Miſit ergo 27.
Iſ-bóſeth, & tulit eam à viro ſuo Phaltiel, fi-
16 lio Lais. ‡Sequebaturque eam vir ſuus, plo-
rans vſque Bahurim: & dixit ad eũ Abner,
17 Vade, & reuertere. Qui reuerſus eſt. ‡ Ser-
monem quoque intulit Abner ad ſeniores
Iſrael, dicens, Tam heri quàm nudiuſtertius
quærebatis Dauid vt regnaret ſuper vos.
18 ‡Nunc ergo facite: quoniam Dominus lo-
cutus eſt ad Dauid, dicẽs, In manu ſerui mei
Dauid ſaluabo populũ meum Iſrael de ma-
nu Philiſthiim, & omniũ inimicorum eius.
19 ‡Locutus eſt autem Abner etiam ad Ben-ia-
mín. Et abiit vt loqueretur ad Dauid in He
D bron omnia quæ placuerant Iſraeli & vni-
20 uerſo Ben-iamin. ‡ Venitque ad Dauid in
Hebron cũ viginti viris, & fecit Dauid Ab-
ner & viris eius qui venerant cũ eo, conui-
21 uium. ‡ Et dixit Abner ad Dauid, Surgam,
vt congregẽ ad te dominum meum regem
omnem Iſrael, & ineã tecum fœdus, & im-
peres omnibus, ſicut deſyderat anima tua.
Cùm ergo deduxiſſet Dauid Abner, & ille
iſſet

iſſet in pace. ‡Statim pueri Dauid & Ioab ve- 22
nerunt cæſis latronibus, cum præda magna
nimis: Abner autem non erat cum Dauid in
3. Reg. 2. a. 5 Hebron, quia iam dimiſerat eum, & profe-
ctus fuerat in pace. ‡ Et Ioab & omnis ex- 23
ercitus qui erant cum eo, poſteà venerant:
nunciatũ eſt itaq; Ioab à narrãtibus, Venit
Abner filius Ner ad regẽ, & dimiſit eum, &
abijt in pace. ‡Et ingreſſus eſt Ioab ad regẽ, 24
& ait, Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te:
quare dimiſiſti eũ, & abiit & receſſit? ‡Igno- 25
ras Abner filium Ner, quoniã ad hoc venit
6. ad te vt deciperet te, & ſciret exitum tuũ,
& introitũ tuũ, & noſſet vniuerſa quæ agis? ‡Egreſ- 26
ſus itaq; Ioab à Dauid, miſit nũtios poſt Ab-
ner, & reduxit eũ à ciſterna Sira, ignorante
Dauid. ‡Cumq; rediiſſet Abner in Hebron, 27
ſeorſum adduxit eũ Ioab ad mediũ portæ, vt
loqueretur ei in dolo: & percuſſit illum ibi
in inguine, & mortuus eſt in vltionẽ ſangui-
nis Aſael fratris eius. ‡ Quod cùm audiſſet 28
Dauid rem iam geſtã, ait, Mundus ego ſum,
& regnum meum apud Deum vſq; in ſem-
piternum à ſanguine Abner filij Ner, ‡& 29
veniat ſuper caput Ioab, & ſuper omnẽ do-
mũ patris eius: nec deficiat de domo Ioab
fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & te-
nens fuſum, & cadens gladio, & indigens pa-
ne. ‡Igitur Ioab & Abiſai frater eius inter- 30
fecerũt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fra-
trem eorum in Gabaon in prælio. ‡Dixit autẽ 31
Dauid ad Ioab, & ad omẽ populum qui erat
cũ eo, Scindite veſtimenta veſtra, & accingi-
mini ſaccis, & plãgite ante exequias Abner:
porrò rex Dauid ſequebatur feretrũ. ‡Cum- 32
que ſepeliſſent Abner in Hebrõ, leuauit rex
5. Dauid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumu-
lũ Abner: fleuit aũt & oĩs populus. ‡Plan- 33
4. genſq; rex & lugens Abner, ait, Nequaquã
vt mori ſolent ignaui, mortuus eſt Abner.
‡Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui nõ 34
ſunt compedibus aggrauati: ſed ſicut ſolent
cadere coram filiis iniquitatis, ſic corruiſti.
Congeminanſque omnis populus fleuit ſu-
per eum. ‡ Cumque veniſſet vniuerſa mul- 35
titudo cibum capere cum Dauid, clara ad-
huc die iurauit Dauid, dicens, Hæc faciat
mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum
ſolis guſtauero panem vel aliud quicquam.
‡ Omniſque populus audiuit, & placuerunt 36
eis cuncta quæ fecit rex in conſpectu totius
populi. ‡Et cognouit omne vulgus, & vni- 37
uerſus Iſrael in die illa quoniam nõ actum
fuiſſet à rege vt occideretur Abner filius
Ner. ‡Dixit quoque rex ad ſeruos ſuos, Nũ 38
ignoratis quoniam princeps & maximus
cecidit hodie in Iſrael? ‡ Ego autem adhuc 39
delicatus, & vnctus rex: porrò viri iſti filij
Saruiæ duri ſunt mihi: retribuat Dominus
facienti malum iuxta malitiam ſuam.

CAP. IIII.

7. Audiuit autem Iſ-boſeth filius Saul 1
quòd cecidiſſet Abner in Hebron, & A
diſſolutæ ſunt manus eius, omniſque Iſrael
perturbatus eſt. ‡Duo autem viri principes 2
latronum erant filio Saul, nomẽ vni Baana,
& nomen alteri Rechab, filij Rammõ Bero-
thitæ de filiis Beniamin: ſiquidem & Beroth
3 reputata eſt in Ben-iamin. ‡& fugerunt Be-
rothitæ in Gethaim, fueruntque ibi aduenæ
4 vſq; ad tempus illud. ‡Erat autem Ionathæ
filio Saul filius debilis pedibus: quinquen-
nis enim fuit, quãdo venit nuncius de Saul
B & Ionatha ex Iezrahel, tollens itaque eum
nutrix ſua, fugit: cumque feſtinaret vt fu-
geret, cecidit, & claudus effectus eſt: habuit-
E 5 que vocabulum Miphi-boſeth. ‡ Venientes
igitur filij Remmon Berothitæ, Rechab &
Baana ingreſſi ſunt feruẽte die domum Iſ-
boſeth: qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum
meridie. Et oſtiaria domus purgans triti- 2.
6 cum, obdormiuit. ‡Ingreſſi ſunt autem do-
mum latenter aſſumentes ſpicas tritici, & 3.
percuſſerũt eum in inguine Rechab & Baa-
7 na frater eius, & fugerunt. ‡Cùm autem in-
greſſi fuiſſent domũ, ille dormiebat ſuper
C lectum ſuum in conclaui, & percutiẽtes in-
terfecerunt eum: ſublatoque capite eius
8 abierũt per viam deſerti tota nocte, ‡& at-
tulerunt caput Iſ-boſeth ad Dauid in He-
bron: dixeruntque ad regem, Ecce caput Iſ-
boſeth filij Saul inimici tui, qui quærebat
animam tuam: & dedit Dominus domino
F meo regi vltionẽ hodie de Saul, & de ſemi-
9 ne eius. ‡Reſpondẽs autem Dauid Rechab,
& Baana fratri eius filiis Remmon Berothi-
tæ, dixit ad eos, Viuit Dominus qui eruit a-
10 nimam meã de omni anguſtia, ‡ quoniam Sup. 1. c. 15.
D eum qui annunciauerat mihi, & dixerat, Mor-
tuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nun-
ciare, tenui, & occidi eum in Sicelez, cui o-
portebat mercedem dare pro nuncio.
11 ‡Quanto magis, nunc cùm homines impij
interfecerũt virum innoxium in domo ſua,
ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem
eius de manu veſtra, & auferã vos de terra?
12 ‡Præcepit itaque Dauid pueris ſuis, & in-
terfecerunt eos: præcidenteſque manus &
pedes eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſci-
nam in Hebron: caput autem Iſ-boſeth tu-
G lerunt & ſepelierunt in ſepulchro Abner in
Hebron.

CAP. V.

1 Et venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad 1. Par. 11. a. 1
A Dauid in Hebron, dicẽtes, Ecce nos os
2 tuum, & caro tua ſumus. ‡Sed & heri & nu-
dius tertius cùm eſſet Saul rex ſuper nos, tu
eras educens & reducens Iſrael: dixit autem
Dñs ad te, Tu paſces populum meum Iſra- Pſa. 77. g. 71
3 el, & tu eris dux ſuper Iſrael. ‡ Venerunt
quoq; & ſeniores Iſrael ad regẽ in Hebron,
& percuſſit cum eis rex Dauid fœdus in He-
bron coram Domino: vnxeruntque Dauid
4 in regem ſuper Iſrael. ‡ Filius triginta an-
norum erat Dauid, cùm regnare cœpiſſet, &
5 quadraginta annis regnauit. ‡ In Hebron 3. Re. 2. a. 11
regnauit ſuper Iudam ſeptem annis, & ſex
menſibus: in Ieruſalem autem regnauit tri-
ginta tribus annis ſuper omnem Iſrael & Iu-
6 dam. ‡Et abiit rex, & omnes viri qui erant
cum eo, in Ieruſalem ad Iebuſæum habitato-
rem terræ: dictumque eſt Dauid ab eis, Non
ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & clau-
dos, dicentes, Non ingredietur Dauid huc,

‡Cepit autem Dauid arcem Sion, hæc eſt ci- 7
uitas Dauid. ‡ Propoſuerat enim Dauid in 8.
die illa præmiū, qui percuſsiſſet Iebuſæum,
& tetigiſſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet
cæcos & claudos odientes animam Dauid:
idcirco dicitur in prouerbio, Cæcus & clau- B
dus non intrabunt in templum. ‡Habitauit 9
*Sion autem Dauid in arce*, & vocauit eam, Ci-
uitatē Dauid: & ædificauit per gyrū à Mel-
lo & intrinſecus. ‡ Et ingrediebatur proſi- 10
ciens atque ſuccreſcens, & Dominus Deus
1.Par.14.a.1 exercituum erat cum eo. ‡‖ Miſit quoque 11
Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid & ligna
cedrina, & artifices lignorum, artificesque
lapidum ad parietes: & ædificauerunt do-
mum Dauid. ‡Et cognouit Dauid quoniam 12
confirmaſſet eum Dominus regem ſuper Iſ-
rael, & quoniam exaltaſſet regnum eius ſu-
1.Par.3.b.5 per populum ſuum Iſrael. ‡ ‖ Accepit ergo 13
Dauid adhuc concubinas & vxores de Ieru-
ſalem, poſtquàm venerat de Hebron: natí-
que ſunt Dauid & alij filij & filiæ: ‡ & hæc 14
nomina eorum qui nati ſunt ei in Ieruſalē, C
Samua & Sobab & Nathan & Salomon. ‡ & 15
Iebahar & Eliſua & Nepheg ‡ & Iaphia & 16
1.Par.14.b. Eliſama & Elioda & Eliphalet. ‡‖ Audierūt 17
1.c.11.d.16. ergo Philiſthiim quod vnxiſſent Dauid in
regem ſuper Iſrael: & aſcenderunt vniuerſi
vt quærerent Dauid. quod cùm audiſſet Da-
uid, deſcendit in præſidiū. ‡ Philiſthiim autē 18
uenientes, diffuſi ſunt in Valle-raphaim. ‡ Et 19
conſuluit Dauid Dominum, dicēs, Si aſcen-
dam ad Philiſthiim? & ſi dabis eos in manu
mea? Et dixit Dominus ad Dauid, Aſcende,
quia tradens dabo Philiſthiim in manu tua.
Iſa.28.f.21 ‡‖ Venit ergo Dauid in Baal pharaſim, & 20
percuſsit eos ibi, & dixit, Diuiſit Dominus
inimicos meos coram me, ſicut diuiduntur
aquæ. Proptereà vocatum eſt nomen loci
illius Baal-pharaſim. ‡ Et reliquerunt ibi 21
ſculptilia ſua: quæ tulit Dauid & viri eius.
‡Et addiderunt adhuc Philiſthiim vt aſcen- 22
derent, & diffuſi ſunt in Valle-raphaim.
*.4. ‡Conſuluit autem Dauid Dominum, *Si a- 23
ſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in
manus meas? Qui reſpondit, Non aſcendas
*.4. *contra eos*, ſed gyra poſt tergum eorum,
& venies ad eos ex aduerſo pyrorum. ‡ Et 24
cùm audieris ſonitum gradientis in cacu-
mine pyrorū, tunc inibis prælium: quia tunc
egredietur Dominus ante faciem tuam, vt
percutiat caſtra Philiſthiim. ‡ Fecit itaque 25
Dauid ſicut præceperat ei Dominus, & per-
cuſsit Philiſthiim de Gabaa, vſq; dum ve-
nias Gezer.

## CAP. VI.

Congregauit autem rurſum Dauid om- 1
nes electos ex Iſrael, triginta millia. A
‡‖Surrexitque Dauid, & abiit, & vniuerſus 2
1.Par.13.b.5 populus qui erat cū eo de viris Iuda, vt ad-
ducerent arcam Dei ſuper quam inuoca-
tum eſt nomen Domini exercituum, ſe-
dentis in Cherubim ſuper eam. ‡ Et impo- 3
ſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum nouum:
tuleruntque eam de domo Abinadab, qui
erat in Gabaa: Oza autem, & Ahio filij Abi-
nadab, minabāt plauſtrum nouū. ‡‖ Cumq; 4
1.R.7.a. tuliſſent eam de domo Abinadab, qui erat in
Gabaa, cuſtodiens arcam Dei Ahio præcede-
5 bat arcam. ‡ Dauid autem, & omnis Iſrael
ludebant coram Domino in omnibus lignis
fabrefactis, & citharis & lyris & tympanis &
6 ſiſtris & cymbalis. ‡‖ Poſtquàm autem ve- 1.Par.15.b.13
B nerūt ad Aream-Nachor*, extendit Oza ma- *Nachon 1.
num ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam
calcitrabant boues *& declinauerunt eam*. *.3.
7 ‡Iratusq; eſt indignatione Dominus con-
tra Ozam, & percuſsit eū ſuper temeritate:
8 qui mortuus eſt ibi iuxta arcam Dei. ‡Con-
B triſtatus eſt autem Dauid, eo quòd percuſ-
ſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt nomen
loci illius, Percuſsio-Ozæ, vſque in diem
9 hanc. ‡Et extimuit Dauid Dominum in die
illa, dicens, Quomodo ingredietur ad me
10 arca Domini? ‡Et noluit diuertere ad ſe ar-
cam Domini in ciuitatem Dauid: ſed diuer-
tit eam in domum Obed-edom Gethæi.
11 ‡Et habitauit arca Domini in domo Obed-
edom Gethæi tribus menſibus: & benedixit
Dominus Obed-edom, & omnem domum
12 eius. ‖‡Nuntiatumque eſt regi Dauid quòd 1.Par.15.
benedixiſſet Dominus Obed-edom, & oīa d.25.
eius propter arcam Dei. *Dixitque Dauid, *.6.
Ibo, & reducam arcam cum benedictione in
domum meam*. Abiit ergo Dauid, & addu-
xit arcam Dei de domo Obed-edom in ciui
tatem Dauid cum gaudio: * & erant cum *.7.
Dauid ſeptem chori, & victima vituli*.
13 ‡Cumq; tranſcendiſſent, qui portabant ar-
cam Domini ſex paſſus, immolabat bouem
C *& ouem* & arietem, & Dauid *percutie- *.6.
14 bat in organis armigatis; ‡ &* ſaltabat totis *.6.
viribus ante Dominum: porrò Dauid erat
15 accinctus ephod lineo. ‡Et Dauid, & omnis
domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti
Domini in iubilo, & in clangore buccinæ.
16 ‡Cumque intraſſet arca Domini in ciuita-
tem Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per
feneſtram, vidit regem Dauid ſubſilientem,
atque ſaltantem coram Domino: & deſpexit
17 eum in corde ſuo. ‡Et introduxerunt arcam 1.Par.16.a.1
Domini, & impoſuerunt eam in loco ſuo in
medio tabernaculi, quod tetenderat ei Da-
uid: & obtulit Dauid holocauſta, & pacifica
18 coram Domino. ‡Cumque compleſſet offe-
rens *holocauſta* & pacifica, benedixit po- *holocau-
19 pulo in nomine Domini exercituum. ‡ Et ſtum 3.
partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſrael tam
viro quàm mulieri ſingulis collyridam pa-
nis vnam & aſſaturam bubulæ carnis vnā,
& ſimilam frixam oleo: & abiit omnis po-
D pulus, vnuſquiſque in domum ſuam.
20 ‡Reuerſuſque eſt Dauid vt benediceret do-
mui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in oc-
curſum Dauid, ait, Quàm glorioſus fuit ho-
die rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas
ſeruorum ſuorū, & nudatus eſt, quaſi ſi nu-
21 detur vnus de ſcurris. ‡ Dixitque Dauid ad
Michol, *Viuit Dominus quia ludam*, ante *.4.
Dominum qui elegit me potius, quàm pa-
trem tuum, & quàm omnem domum eius,
& præcepit mihi vt eſſem dux ſuper popu-
22 lum Domini in Iſrael, ‡ & ludam, ; & vilior
fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis
in oculis meis, & cum ancillis, de quibus lo

cuta es, glorioſior apparebo. ‡ Igitur Michol 23
filiæ Saul non eſt natus filius vſque in diem
mortis ſuæ.

## CAP. VII.

FActum eſt autẽ cùm ſediſſet rex in do- 1
mo ſua, & Dominus dediſſet ei requiẽ A
vndique ab vniuerſis inimicis ſuis, ‡ dixit 2
1.Par.17.a.2. ad Nathan prophetã, Videſne quòd ego ha-
bitem in domo cedrina, & arca Dei poſita
ſit in medio pellium? ‡ Dixitque Nathan ad 3
regem, Omne quod eſt in corde tuo, vade
fac, quia Dominus tecum eſt. ‡ Factum eſt 4
autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini
ad Nathan, dicens, ‡ Vade & loquere ad ſer- 5
uum meũ Dauid, Hæc dicit Dominus, Nun-
quid tu ædificabis mihi domum ad habitan-
dum? ‡ Neq; enim habitaui in domo ex die 6
illa, qua eduxi filios Iſrael de terra Aegypti,
vſque in diem hanc: ſed ambulabam in ta-
bernaculo, & in tentorio. ‡ Per cuncta loca 7
quæ tranſiui cum omnibus filiis Iſrael, nun-
quid loquens locutus ſum ad vnam de tri-
bubus Iſrael, cui præcepi vt paſceret popu-
lum meum Iſrael, dicens: Quare non ædifi-
caſtis mihi domum cedrinam? ‡ Et nunc 8
hæc dices ſeruo meo Dauid, Hæc dicit Do- B
1.Re.16.c.12 minus exercituum. ‖ Ego tuli te de paſcuis
Pſa.77.g.70. ſequentem greges, vt eſſes dux ſuper popu-
lum meum Iſrael. ‡ & fui tecum in omni- 9
bus vbicunq; ambulaſti, & interfeci vniuer-
ſos inimicos tuos à facie tua: fecique tibi
nomen grande, iuxta nomẽ magnorum qui
2.Par.33.a. ſunt in terra. ‡ Et ponam locum populo meo 10
4.b.7. Iſrael, & plantabo eum, & habitabit ſub eo,
& non turbabitur amplius: nec addent filij
iniquitatis vt affligant eum ſicut prius, ‡ ex 11
die qua conſtitui iudices ſuper populum
meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab om-
nibus inimicis tuis. prædicitque tibi Do-
minus, quòd domum faciat tibi Dominus.
3.Re.8.b.12. ‡ ‖ Cumque cõpleti fuerint dies tui, & dor- 12
mieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen
tuum poſt te, quod egredietur de vtero tuo,
3.Reg.5.a.5 & firmabo regnum eius. ‡ ‖ Ipſe ædificabit 13
1.Par.22.b. domum nomini meo, & ſtabiliam thronum
10. regni eius vſque in ſempiternum. ‡ ‖ EGO 14
Heb.1.b.5. ERO EI IN PATREM, & ipſe erit
Pſa.88.c.31. mihi in filiũ: qui ſi iniquè aliquid geſſerit,
arguam eũ in virga virorum, & in plagis fi-
liorum hominum. ‡ Miſericordiam autem 15
meã non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, C
ᵃtua 5. quem amoui à facie ᵃmea. ‡ Et fidelis erit 16
domus tua, & regnum tuum vſque in æter-
num ante faciem tuam, & thronus tuus erit
firmus iugiter. ‡ Secundũ omnia verba hæc, 17
& iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locu-
tus eſt Nathan ad Dauid. ‡ Ingreſſus eſt autẽ 18
rex Dauid, & ſedit coram Domino, & dixit,
Quis ego ſum Domine Deus & quæ domus
mea, quia adduxiſti me hucuſque? ‡ Sed & 19
hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo Do-
mine Deus, niſi loquereris etiam de domo
ſerui tui in longinquum: iſta eſt enim lex
Adam Domine Deus. ‡ Quid ergo addere po- 20
terit adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu enim
ſcis ſeruum tuum Domine Deus. ‡ Propter 21
verbum tuum, & ſecundum cor tuum feci-
ſti omnia magnalia hæc, ita vt notum face-
22 res ſeruo tuo. ‡ Idcirco magnificatus es Do-
mine Deus, quia non eſt ſimilis tui, neque
eſt Deus extra te, in omnibus quæ audiui-
23 mus auribus noſtris. ‡ Quæ eſt autem vt po-
D pulus tuus Iſrael gens in terra, propter quã
iuit Deus vt redimeret eam ſibi in populũ,
& poneret ſibi nomen, faceretq; eis magna-
lia, & horribilia ſuper terram à facie populi
ᵃtui, quem redemiſti tibi ex Aegypto, ᵃgen- ᵃgentibus, & diis a.
24 tem, & Deum ᵃeius. ‡ Firmaſti enim tibi po- ᵃgente & Deo a.
pulum tuum Iſrael in populum ſempiter-
num: Et tu Domine Deus factus es eis in
25 Deum. ‡ Nunc ergo Domine Deus verbum
quod locutus es ſuper ſeruum tuum, & ſu-
per domum eius, ſuſcita in ſempiternum: &
26 fac ſicut locutus es, ‡ vt magnificetur no-
men tuum vſque in ſempiternum, atque di-
catur, Dominus exercituum Deus ſuper Iſ-
rael. Et domus ſerui tui Dauid erit ſtabilita
27 coram Domino, ‡ quia tu Domine exerci-
tuum Deus Iſrael reuelaſti aurem ſerui tui,
dicens, Domũ ædificabo tibi: propterea in-
uenit ſeruus tuus cor ſuum vt oraret te ora-
28 tione hac. ‡ Nunc ergo Domine Deus, tu es
Deus, & verba tua erunt vera: locutus es
29 enim ad ſeruum tuum bona hæc. ‡ Incipe
ergo, & benedic domui ſerui tui, vt ſit in
ſempiternum coram te: quia tu Domine
Deus locutus es, ᵃ benedictione tua bene- ᵃ& ſ.
ᵃ& ſ. dicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

## CAP. VIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc percuſſit Da-
A uid Philiſthiim, & humiliauit eos, ‖ & 1.Pa.18.a.1.
tulit Dauid Frenum tributi de manu Phi-
2 liſthiim. ‡ Et percuſſit Moab, & menſus eſt
eos funiculo, coæquãs terræ: menſus eſt au-
tem duos funiculos, vnum ad occidendum,
& vnum ad viuificandum: factusque eſt
3 Moab Dauid ſeruiens ſub tributo. ‡ Et per-
cuſſit Dauid Adar-ézer filium Rohob regẽ
Soba, quando profectus eſt vt dominare-
4 tur ſuper flumen Euphraten. ‡ Et captis Da-
uid ex parte eius mille ſeptingentis equiti-
bus, & viginti millibus peditum, ſubnerua-
uit omnes iugales curruum: dereliquit au-
5 tem ex eis centum currus. ‡ Venit quoque
Syria Damaſci, vt præſidium ferret Adar-
B ézer regi Soba: & percuſſit Dauid de Syria
6 viginti duo millia virorum. ‡ Et poſuit Da-
uid præſidium in Syria Damaſci: factaque
eſt Syria Dauid ſeruiens ſub tributo: ſerua-
uitq; Dominus Dauid in omnibus ad quæ-
7 cunque profectus eſt. ‡ Et tulit Dauid arma
aurea, quæ habebant ſerui Adar-ézer, & de-
8 tulit ea in Ieruſalem. ‡ Et de Bete, & de Be-
roth ciuitatibus Adar-ézer tulit rex Da-
uid æs multum nimis, ᵃde quo fecit Salo- ᵃ& ſ.
mon omnia vaſa ærea in templo: & mare
9 æneum, & columnas, & altareᵃ. ‡ Audiuit
C autem Thou rex Emath, quòd percuſſiſſet
10 Dauid omne robur Adar-ézer, ‡ & miſit
Thou Ioram filium ſuum ad regem Dauid,
vt ſalutaret eum cõgratulans, & gratias age-
ret: eo quòd expugnaſſet Adar-ézer, & per-
cuſſiſſet eũ. Hoſtis quippe erat Thou Adar-
ézer, & in manu eius erant vaſa aurea, & vaſa
argentea,

argentea, & vaſa ærea: ‡quæ & ipſa ſanctifi- 11
cauit rex Dauid Domino cum argẽto & au-
ro, quæ ſanctificauerat de vniuerſis gentibus
quas ſubegerat ‡ de Syria, & Moab, & filijs 12
Ammon, & Philiſthijm, & Amalec, & de D
manubijs Adar-ézer filij Rohob regis Soba.
‡Fecit quoque ſibi Dauid nomen cùm re- 13
uerteretur capta Syria in Valle ſalinarum,
[a]Duodecim cæſis [a]decem & octo [b]millibus, [c]& in Gebe-
9. lem ad viginti tria millia[c]: ‡& poſuit in Idu- 14
-6. mæa cuſtodes, ſtatuitque præſidium: & facta
eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Dauid, & ſer-
uauit Dominus Dauid in omnibus ad quæ-
cunque profectus eſt. ‡ Et regnauit Dauid 15
ſuper omnem Iſraël: faciebat quoque Dauid
iudicium & iuſtitiã omni populo ſuo. ‡Ioab 16
autem filius Saruiæ erat ſuper exercitum:
porrò Ioſaphat filius Ahilud erat à commẽ-
tarijs: ‡& Sadoc filius Achitob, & Achimé- 17
lech filius Abiathar erant ſacerdotes: & Sa-
raias, ſcriba: ‡ Banaias autem filius Ioiadæ 18
ſuper cerethi & phelethi: filij autem Dauid
ſacerdotes erant.

## CAP. IX.

ET dixit Dauid, Putáſne eſt aliquis qui 1
remanſerit de domo Saul, vt faciam cũ A
eo miſericordiam propter Ionathan? ‡ Erat 2
autem de domo Saul, ſeruus nomine Siba:
quem cùm vocaſſet rex ad ſe, dixit ei, Túne
es Siba? Et ille reſpondit, Ego ſum ſeruus
tuus. ‡ Et ait rex, Nunquid ſupereſt aliquis 3
de domo Saul, vt faciam cum eo miſericor- B
diam Dei? Dixítque Siba regi, Supereſt filius
Ionathæ, debilis pedibus. ‡Vbi, inquit, eſt? Et 4
Siba ad regem, Ecce, ait, in domo eſt Ma-
chir filij Ammiel in Lo-dabar. ‡ Miſit ergo 5
rex Dauid, & tulit eũ de domo Machir filij
Ammiel de Lo-dabar. ‡ Cùm autem veniſ- 6
ſet Miphi-bóſeth filius Ionathæ filij Saul ad
Dauid, corruit in faciem ſuam, & adorauit:
Dixítque Dauid, Miphi-bóſeth? qui reſpon-
dit, Adſum ſeruus tuus. ‡Et ait ei Dauid, Ne 7
timeas, quia faciens faciam in te miſericor-
diam propter Ionathan patrem tuum, & re- C
ſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, &
tu comedes panem in menſa mea ſemper.
‡Qui adorans eum dixit, Quis ego ſum ſer- 8
uus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem
mortuum ſimilem mei? ‡ Vocauit itaque 9
rex Sibam puerum Saul, & dixit ei, Omnia
quæcunque fuerunt Saul, & vniuerſam do-
mum eius, dedi filio domini tui. ‡ Opera- 10
re igitur ei terram tu, & filij tui, & ſerui tui:
& inferes filio domini tui cibos, vt alatur:
Miphi-bóſeth autem filius domini tui co-
medet ſemper panem ſuper menſam meam.
Erant autem Sibæ quindecim filij, & vigin- D
ti ſerui. ‡Dixítque Siba ad regem, Sicut iuſ- 11
ſiſti domine mi rex ſeruo tuo, ſic faciet ſer-
uus tuus: & Miphi-bóſeth comedet ſuper
ſuam 9. menſam [b] meam[b] quaſi vnus de filijs regis.
‡Habebat autem Miphibóſeth filium par- 12
uulum nomine Micha: omnis verò cognatio
domus Sibæ ſeruiebat Miphi-bóſeth. ‡Porrò 13
Miphi-bóſeth habitabat in Ieruſalem: quia
de menſa regis iugiter veſcebatur: & erat
claudus vtroque pede.

## CAP. X.

1 FActum eſt autẽ poſt hæc, vt moreretur
A rex filiorũ Ammon, & regnauit Hanon
2 filius eius pro eo. ‡ [a]Dixítq; Dauid, Faciam 1.Pa.19 a.9
miſericordiã cũ Hanon filio Naas, ſicut fe-
cit pater eius mecũ miſericordiã. Miſit ergo
Dauid, conſolans eum per ſeruos ſuos ſuper
patris interitu. Cùm autẽ veniſſent ſerui Da
3 uid, in terrã filiorum Ammõ, ‡dixerunt prin
cipes filiorũ Ammõ ad Hanon dominũ ſuũ,
Putas quòd propter honorẽ patris tui miſe-
rit Dauid ad te cõſolatores, & nõ ideo vt *in- *te.
ueſtigaret, & exploraret ciuitatem, & euer-
teret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te?
4 ‡Tulit itaque Hanon ſeruos Dauid, raſítque
dimidiam partem barbæ eorum, & præſcidit
veſtes eorum medias vſque ad nates, & di-
5 miſit eos. ‡ Quod cùm nuntiatum eſſet Da-
uid, miſit in occurſum eorum: erant enim
B viri confuſi turpiter valde, & mandauit eis
Dauid, Manete in Iericho, donec creſcat bar-
6 ba veſtra, & tunc reuertimini. ‡Videntes au-
tẽ filij Ammon, quòd iniuriam feciſſent Da-
uid, miſerunt, & conduxerunt mercede Sy-
rum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia
peditum, & à rege Maacha mille viros, & ab
7 Iſ-tob duodecim millia virorum. ‡ Quod
cùm audiſſet Dauid, miſit Ioab & omnem
8 exercitum bellatorum. ‡ Egreſſi ſunt ergo
filij Ammon, & direxerunt aciẽ ante ipſum
introitum portę: Syrus autẽ Soba, & Rohob,
& Iſ-tob, & Maacha ſeorſum erãt in campo.
9 ‡Videns igitur Ioab quòd præparatum eſſet
aduerſum ſe prælium, & ex aduerſo & poſt
tergum, elegit *ex omnibus electis Iſraël, & *ſibi
10 inſtruxit aciem contra Syrum: ‡ reliquam
C autem partem populi tradidit Abiſai fratri
ſuo, qui direxit aciẽ aduerſus filios Ammon.
11 ‡Et ait Ioab, Si præualuerint aduerſum me
Syri, eris mihi in adiutorium: ſi autem filij
Ammon præualuerint aduerſum te, auxilia-
12 bor tibi. ‡ Eſto vir fortis, & pugnemus pro
populo noſtro, & ciuitate Dei noſtri: Domi-
nus autem faciet quod bonum eſt in conſpe-
13 ctu ſuo. ‡ Iniit itaque Ioab & populus qui
erat cum eo, certamen contra Syros: qui ſta-
14 tim fugerunt à facie eius. ‡Filij autem Am-
mon videntes quia fugiſſent Syri, fugerũt &
ipſi à facie Abiſai, & ingreſſi ſunt ciuitatem:
reuerſuſq; eſt Ioab à filijs Ammon, & venit
15 Ieruſalem. ‡ [a] Videntes igitur filij Ammon [a]Videntes
quoniam Syrus expauit, & quoniã corruiſ- igitur Syri
ſent coram Iſraël, congregati ſunt pariter. quoniã cor
16 ‡Miſítque Adar-ézer, & eduxit Syros qui ruiſſent 7.
erant trans fluuium, & adduxit eorum exer-
citum: Sobach autẽ magiſter militiæ Adar-
17 ézer, erat princeps eorum. ‡ Quod cùm nun-
D tiatum eſſet Dauid, contraxit omnem Iſraë-
lem, & tranſiuit Iordanem, venítque in He-
lam: & direxerunt aciem Syri ex aduerſo
18 Dauid, & pugnauerunt contra eum. ‡ Fuge-
runtque Syri à facie Iſraël, & occidit Dauid
de Syris ſeptingentos currus, & quadraginta
millia equitum: & Sobach principem mili-
19 tiæ percuſſit, qui ſtatim mortuus eſt. ‡ Vi-
dentes autem vniuerſi reges qui erãt in præ-
ſidio Adar-ézer, ſe victos eſſe ab Iſraël,

*.6. *expauerunt & ‡fugerunt quinquaginta & octo millia coram Iſraël. Et *fecerunt pacem cum Iſraël: & ſeruierunt eis, timueruntque
*vltrà 1. Syri auxilium præbere *filiis Ammon.

CAP. XI.

1.Par.20.a.1 FActū eſt autē, vertente anno, eo tēpore 1
quo ſolent reges ad bella pcedere, miſit A
Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, & vniuerſum Iſraël, & vaſtauerunt filios Ammon, & obſederūt Rabba: Dauid autē remāſit in Ie-
*quadam die. ruſalē. ‡Dum hæc agerentur, accidit* vt ſur- 2
geret Dauid de ſtratu ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ, viditque mulierē ſe lauantē, ex aduerſo ſuper ſolarium ſuū: erat autē mulier pulchra valde.
‡ Miſit ergo rex, & requiſiuit quæ eſſet mu- 3
lier. Nūtiatumq; eſt ei quòd ipſa eſſet Beth-
ſabee filia Eliam, vxor Vriæ Hethæi. ‡ Miſ- 4
ſis itaq; Dauid nuntiis tulit eam: quæ cum
Leui.15.c.18 ingreſſa eſſet ad illū, dormiuit cum ea: ‖ ſta-
timq; ſanctificata eſt ab immūditia ſua: ‡ & 5
reuerſa eſt in domū ſuā concepto fœtu. Mittensque nuntiauit Dauid, & ait, Concepi.
‡ Miſit autē Dauid ad Ioab dicens, Mitte ad 6
me Vriam Hethæū. Miſitq; Ioab Vriam ad
Dauid. ‡Et venit Vrias ad Dauid. Quæſiuit- 7
que Dauid quàm rectè ageret Ioab, & popu B
lus, & quomodo adminiſtraretur bellū. ‡ & 8
dixit Dauid ad Vriam, Vade in domū tuam, & laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias de domo regis, ſecutusq; eſt eum cibus regius.
‡ Dormiuit autē Vrias ante portam domus 9
regiæ, cum aliis ſeruis domini ſui, & nō de-
ſcendit ad domū ſuam. ‡ Nuntiatumque eſt 10
Dauid à dicentibus, Nō iuit Vrias in domū ſuam. Et ait Dauid ad Vriam, Nunquid non de via veniſti? quare nō deſcendiſti in domū
*.6. tuā? ‡Et ait Vrias ad Dauid, Arca *Dei & Iſ- 11
rael, & Iuda habitāt in papilionibus, & dominus meus Ioab, & ſerui domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domū meam, vt comedā & bibam, & dormiā cum vxore mea? per Salutē tuam & per Salutem
animæ tuæ nō faciā rem hanc. ‡Ait ergo Da 12
uid ad Vriam, Mane hîc etiam hodie, & cras
*autem 1. dimittam te. Manſit * Vrias in Ieruſalem in C
die illa & altera: ‡ & vocauit eum Dauid vt 13
comederet corā ſe & biberet, & inebriauit eū: qui egreſſus veſpere, dormiuit in ſtratu ſuo cū ſeruis domini ſui, & in domum ſuam
non deſcendit. ‡ Factū eſt ergo manè, & ſcri- 14
pſit Dauid epiſtolā ad Ioab: miſitq; per ma-
num Vriæ, ‡ ſcribens in epiſtola, Ponite Vriā 15
ex aduerſo belli, vbi fortiſsimū eſt prælium: & derelinquite eum, vt percuſſus intereat.
‡ Igitur cū Ioab obſideret vrbē, poſuit Vriā 16
in loco vbi ſciebat viros eſſe fortiſsimos.
‡ Egreſſiq; viri de ciuitate, bellabant aduer- 17
ſum Ioab, & ceciderunt de populo ſeruorū Dauid, & mortuus eſt etiam Vrias Hethæus.
‡ Miſit itaq; Ioab, & nuntiauit Dauid omnia 18
verba prælii: ‡ præcepitq; nuntio dicens, Cū 19
cōpleueris vniuerſos ſermones belli ad re-
gem, ‡ ſi eum videris indignari, & dixerit, 20
Quare acceſſiſtis ad murū vt præliaremini? an ignorabatis quòd multa deſuper ex mu-
Iudic.9.g.53 ro tela mittantur? ‡ ‖ Quis percuſſit Abime- 21
lech filiū *Ierobaal? nōne mulier miſit ſup *Ierobe-
eū fragmē molæ de muro, & interfecit eū in ſeth 5.
Thebes? quare iuxta murū acceſſiſtis? dices,
D Etiam ſeruus tuus Vrias Hethæus occubuit.
22 ‡Abiit ergo nūtius, & venit, & narrauit Da-
23 uid omnia quæ ei præceperat Ioab. ‡ Et dixit nūtius ad Dauid, Præualuerūt aduerſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: nos
autē facto impetu perſequuti eos ſumus vſq;
24 ad portā ciuitatis. ‡Et direxerūt iacula ſagittarii ad ſeruos tuos ex muro deſuper: mortuiq; ſunt de ſeruis regis, quinetiam ſeruus
25 tuus Vrias Hethæus mortuus eſt. ‡ Et dixit Dauid ad nuntiū, Hæc dices Ioab, Nō te frāgat iſta res: varius enim euentus eſt belli, & nūc hunc, & nūc illū cōſumit gladius: cōforta bellatores tuos aduerſus vrbē, vt deſtruas
26 eam, & exhortare eos. ‡ Audiuit autē vxor Vriæ, quòd mortuus eſſet Vrias vir ſuus, &
27 planxit eum. ‡Trāſactoq; luctu miſit Dauid, & introduxit eam in domū ſuam, & facta eſt ei vxor, peperitq; ei filiū: & diſplicuit verbū hoc quod fecerat Dauid coram Domino.

CAP. XII.

1 MIſit ergo Dominus Nathā ad Dauid:
A qui cum veniſſet ad eū, dixit ei, * Duo *Reſpondemus audi-
viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter ctiuum.
2 pauper. ‡ Diues habebat oues & boues plu-
3 rimos valde. ‡ Pauper autem nihil habebat omnino, præter ouem vnam paruulam quā emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filiis eius ſimul, de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.
4 ‡ Cum autē peregrinus quidam veniſſet ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus & de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ouem viri pauperis, & præparauit cibos homini qui
5 venerat ad ſe. ‡ Iratus autē indignatiōe Da-
B uid aduerſus hominē illum nimis, dixit ad Nathan, Viuit Dominus, quoniā filius mor-
6 tis eſt vir qui fecit hoc. ‡ Ouem reddet ‖ in Exo.22.a.1.
quadruplum, eo quòd fecerit verbum iſtud
7 & nō pepercerit. ‡ Dixit autem Nathan ad
Dauid, Tu es ille vir*. Hæc dicit Dominus *qui feciſti
Deus Iſrael, Ego vnxi te in regem ſuper Iſ- hanc rem.
8 rael, & ego erui te de manu Saul, ‡ & dedi tibi domum domini tui, & vxores domini tui in ſinu tuo, dediq; tibi domum Iſrael & Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adiiciā tibi multo
9 maiora. ‡ Quare ergo contempſiſti verbum Domini vt faceres malū in conſpectu meo? Vriam Hethæum percuſſiſti gladio, & vxorem illius accepiſti in vxorem tibi, & inter-
10 feciſti eum gladio filiorum Ammō. ‡ Quam ob rem non recedet gladius de domo tua vſque in ſempiternum, eo quòd deſpexeris
C me, & tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt eſſet
11 vxor tua. ‡Itaque hæc dicit Dominus, Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua,
& tollā vxores tuas in oculis tuis, ‖ & dabo Inf.16.d.22
proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis
12 in oculis Solis huius. ‡ Tu enim feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in
conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu So- *huius.
13 lis*. ‡ Et dixit Dauid ad Nathan, ‖ Peccaui Ecc.47.b.13
Domino.

Ecc.47.b.23 Domino. Dixitque Nathan ad Dauid, Do-
minus quoque tranſtulit peccatum tuum:
non morieris. ‡ Veruntamen quoniam 14 A
*nomen. blaſphemare feciſti inimicos * Domini: D
propter verbum hoc, filius qui natus eſt ti-
bi, morte morietur. ‡ Et reuerſus eſt Nathã 15
in domũ ſuam. Percuſsit quoque Dominus
paruulum quem pepererat vxor Vriæ Da-
uid, & deſperatus eſt. ‡ Deprecatuſque eſt 16
Dauid Dominum pro paruulo: & ieiunauit
Dauid ieiunio, & ingreſſus ſeorſum, iacuit
ſuper terram. ‡ Venerunt autẽ ſeniores do- 17
mus eius cogentes eum vt ſurgeret de terra:
qui noluit, nec comedit cum eis cibũ. ‡ Ac- 18
cidit autẽ die ſeptima vt moreretur infans:
timueruntq́; ſerui Dauid nunciare ei quòd
mortuus eſſet paruulus: dixerunt enim, Ec- E
ce cùm paruulus adhuc viueret, loqueba-
mur ad eum, & non audiebat vocem noſtrã:
quãto magis ſi dixerimus, Mortuus eſt puer,
*vidiſſet 1. ſe affliget? ‡ Cum ergo Dauid *audiſſet* ſer- 19
uos ſuos muſsitantes, intellexit quòd mor-
tuus eſſet infantulus: dixitq́; ad ſeruos ſuos,
Num mortuus eſt puer? Qui reſponderunt
ei, Mortuus eſt. ‡ Surrexit ergo Dauid de ter 20
ra, & lotus vnctuſque eſt: cumque mutaſſet
*veſtes 1. *veſtem*, ingreſſus eſt domũ Domini: & ad-
orauit, & venit in domũ ſuam, petiuitque vt
ponerent ei panẽ, & comedit. ‡ Dixerunt au- 21
tem ei ſerui ſui, Quis eſt ſermo quẽ feciſti?
propter infantem cùm adhuc viueret, ieiu-
naſti & flebas: mortuo autem puero ſurre-
xiſti, & comediſti panem. ‡ Qui ait, Propter 22
infantẽ, dum adhuc viueret, ieiunaui & fle-
ui: dicebã enim, Quis ſcit ſi fortè donet eum
mihi Dominus, & viuat infans? ‡ Nunc autẽ 23
quia mortuus eſt, quare ieiuno? Nunquid
potero reuocare eum amplius? ego vadam F
magis ad eum: ille verò non reuertetur ad
me. ‡ Et conſolatus eſt Dauid Beth-ſabee 24
vxorem ſuam, ingreſſuſq́; ad eam dormiuit
Matt.1.a.6 cum ea: ‖ quæ genuit filium, & vocauit no-
men eius Salomõ, & Dominus dilexit eum.
*eum. ‡ Miſitque * in manu Nathan prophetæ, & 25
vocauit nomen eius Amabilis Domino: eò
1.Par.20.a.1 quòd diligeret eum Dominus. ‡ ‖ Igitur pu- 26
gnabat Ioab contra Rabbath filiorum Am-
mon, & expugnabat vrbem regiam. ‡ Miſit- 27
que Ioab nuntios ad Dauid, dicens, Dimi-
caui aduerſum Rabbath, & capienda eſt
Vrbs aquarum. ‡ Nunc igitur congrega re- 28
liquam partem populi, & obſide ciuitatem, G
& cape eam: ne cùm à me vaſtata fuerit
vrbs, nomini meo aſcribatur victoria. ‡ Con 29
gregauit itaque Dauid omnem populum,
& profectus eſt aduerſum Rabbath: cumque
dimicaſſet, cepit eam. ‡ Et tulit diadema 30
regis eorum de capite eius, pondo auri ta-
lentum, habens gemmas pretioſiſsimas, &
impoſitum eſt ſuper caput Dauid. Sed & præ
dam ciuitatis aſportauit multam valdè.
‡ populum quoque eius adducens ſerrauit, 31
& circumegit ſuper eos ferrata carpenta:
diuiſitque cultris, & traduxit in typo laterũ:
ſic fecit vniuerſis ciuitatibus filiorum Am-
mon: & reuerſus eſt Dauid, & omnis exerci-
tus in Ieruſalem.

CAP. XIII.

1 FActum eſt autẽ poſt hæc, vt Abſalõ fi-
A lij Dauid ſororem ſpecioſiſsimã voca-
bulo Thamar, adamaret Amnõ filius Dauid,
2 ‡ & deperiret in eam valde*, ita vt propter *.R.
amorem eius ægrotaret: quia cùm eſſet vir-
go, difficile ei videbatur vt quippiam inho-
3 neſtè ageret cum ea. ‡ Erat autẽ Amnon a-
micus, nomine Ionadab filius Sẽmaa fratris
4 Dauid, vir prudens valde. ‡ Qui dixit ad eũ,
Quare ſic attenuaris macie fili regis, per ſin-
gulos dies? cur non indicas mihi? Dixitq́; ei
Amnõ, Thamar ſororem fratris mei Abſalõ
5 amo. ‡ Cui reſpõdit Ionadab, Cuba ſuper le-
ctum tuum, & languorem ſimula: cumque
venerit pater tuus vt viſitet te, dic ei, Veniat,
oro, Thamar ſoror mea, vt det mihi cibũ, &
faciat pulmẽtũ, vt comedam de manu eius.
6 ‡ Accubuit itaque Amnõ, & quaſi ægrotare
cœpit: cumq́; veniſſet rex ad viſitandum eũ,
ait Amnõ ad regẽ, Veniat, obſecro, Thamar
B ſoror mea, vt faciat in oculis meis duas ſor-
bitiunculas, & cibum * capiã de manu eius. *paratum
7 ‡ Miſit ergo Dauid ad Thamar domum, di-
cens, Veni in domũ Amnon fratris tui, & fac
8 ei pulmentum. ‡ Venitque Thamar in do-
mum Amnõ fratris ſui: ille autem iacebat:
quæ tollens farinã commiſcuit: & liquefa-
ciens, in oculis eius coxit ſorbitiunculas.
9 ‡ Tollenſque quod coxerat, effudit, & poſuit
coram eo, & noluit comedere: dixitque Am-
non, Eiicite vniuerſos à me. Cumq́; eieciſ-
10 ſent omnes, ‡ dixit Amnõ ad Thamar, Infer
cibum in conclaui, vt veſcar de manu tua.
Tulit ergo Thamar ſorbitiũculas quas fece-
rat, & intulit ad Amnõ fratrẽ ſuũ in cõclaui.
11 ‡ Cumque obtuliſſet ei cibum, apprehendit
C eam, & ait, Veni, cuba mecum ſoror mea.
12 ‡ Quæ reſpondit ei, Noli frater mi, noli op-
primere me: neq; enim hoc fas eſt in Iſrael:
13 noli facere ſtultitiam hanc. ‡ Ego enim ferre
nõ potero opprobriũ meum, & tu eris quaſi
vnus de inſipiẽtibus in Iſrael: quin potius lo-
14 quere ad regẽ, & non negabit me tibi. ‡ No-
luit autem * acquieſcere precibus eius, ſed *Amnon
præualens viribus oppreſsit eam, & cubauit
15 cum ea. ‡ Et exoſam eam habuit Amnon o-
dio magno nimis: ita vt maius eſſet odiũ quo
oderat eã, amore quo ante dilexerat. Dixitq́;
16 ei Amnõ, Surge & vade. ‡ Quæ reſpondit ei,
Maius eſt hoc malũ quod nunc agis aduer-
ſum me, quàm quod ante feciſti, expellẽs me.
17 Et noluit audire eam: ‡ ſed vocato puero,
qui miniſtrabat ei, dixit, Eiice hãc à me fo-
18 ras: & claude oſtium poſt eam. ‡ Quæ induta
erat talari tunica: huiuſcemodi enim filiæ
D regis virgines veſtibus vtebãtur. Eiecit ita-
que eam miniſter illius foras: clauſitq́; fores
19 poſt eam. ‡ Quæ aſpergens cinerem capiti
ſuo, ſciſſa talari tunica, impoſitiſq́; manibus
ſuper caput ſuũ, ibat ingrediens & clamãs.
20 ‡ Dixit autem ei Abſalom frater ſuus, Nũ-
quid Amnon frater tuus concubuit tecum?
ſed nunc ſoror tace, frater tuus eſt: neque
affligas cor tuum pro hac re. Manſit itaque
Thamar contabeſcens in domo Abſalõ fra-
21 tris ſui. ‡ Cùm autem audiſſet rex Dauid
verba

verba hæc, contriſtatus eſt valde: & noluit
*.3. contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quoniã
diligebat eum, quia primogenitus erat ei*.
‡Porro non eſt locutus Abſalõ ad Amnon, 22
nec malum nec bonũ: oderat enim Abſalom
Amnon, eò quod violaſſet Thamar ſororem E
ſuam. ‡Factum eſt autem poſt tempus bien- 23
nij, vt tonderentur oues Abſalom in Baal-ha-
ſor, quæ eſt iuxta Ephraim: & vocauit Abſa-
lom omnes filios regis, ‡veniṫq; ad regem, 24
& ait ad eum, Ecce tondentur oues ſerui tui:
veniat oro rex cũ ſeruis ſuis, ad ſeruũ ſuum.
‡Dixitq; rex ad Abſalom, Noli fili mi, noli 25
rogare vt veniamus omnes, & grauemus te. B
Cùm autem cogeret eũ, & noluiſſet ire, be-
*ad Dauid, nedixit ei.‡ Et ait Abſalom*, Si non vis ve- 26
nire, veniat obſecro nobiſcũ ſaltem Amnõ
frater meus. Dixitque ad eum rex, Non eſt
neceſſe vt vadat tecũ. ‡ Coëgit itaque Abſa- 27
lom eum, & dimiſit cum eo Amnon & vni-
uerſos filios regis. Fecerat que Abſalõ con-
*.6. uiuium quaſi conuiuium regis*.‡ Præcepe- 28
rat autẽ Abſalom pueris ſuis, dicens, Obſer-
uate cùm temulentus fuerit Amnõ vino, &
dixero vobis, Percutite eũ, & interficite: no-
lite timere: ego enim ſum qui præcipio vo-
bis: roboramini, & eſtote viri fortes. ‡Fece- 29
rũt ergo pueri Abſalõ aduerſum Amnõ ſi- F
cut præceperat eis Abſalõ. Surgenteſq; om-
nes filij regis aſcẽderunt ſinguli mulas ſuas,
& fugerunt.‡ Cumq; adhuc pergerẽt in iti- 30
nere, fama peruenit ad Dauid, dicẽs, Percuſ-
ſit Abſalom omnes filios regis, & nõ remã-
*Dauid. ſit ex eis ſaltem vnus.‡ Surrexit itaque rex*, 31
& ſcidit veſtimenta ſua: & cecidit ſuper ter-
ram, & omnes ſerui illius qui aſſiſtebant ei,
ſciderunt veſtimenta ſua.‡ Reſpondens au- 32
tem Ionadab filius Semmaa fratris Dauid,
dixit, Ne æſtimet dominus meus rex, quòd
omnes pueri filij regis occiſi ſint: Amnon ſo-
lus mortuus eſt, quoniã in ore Abſalõ erat
poſitus ex die qua oppreſſit Thamar ſororẽ
eius.‡ Nunc ergo ne ponat dominus meus 33
rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, dicens,
Omnes filij regis occiſi ſunt: quoniam Am-
non ſolus mortuus eſt. ‡ Fugit autem Ab- 34
ſalom, & eleuauit puer ſpeculator oculos G
ſuos, & aſpexit: & ecce populus multus ve-
niebat per iter deuiũ ex latere montis.‡Di- 35
xit autem Ionadab ad regem, Ecce filij regis
adſunt: iuxta verbum ſerui tui ſic factũ eſt.
‡Cumque ceſſaſſet loqui, apparuerunt & fi- 36
lij regis: & intrantes leuauerunt vocem ſuã,
& fleuerunt: ſed & rex & omnes ſerui eius
fleuerũt ploratu magno nimis.‡ Porrò Ab- 37
ſalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Am-
miud regem Geſſur. Luxit ergo Dauid filiũ
ſuum* multis diebus.‡Abſalom autem cùm 38
*Amnon fugiſſet, & veniſſet in Geſſur, fuit ibi tribus
*cunctis 4. annis.‡Ceſſauitq; rex Dauid perſequi Abſa-
lom, eò quod conſolatus eſſet ſuper Amnon
interitu.

CAP. XIIII.

INtelligens autẽ Ioab filius Saruiæ, quòd 1
cor regis verſum eſſet ad Abſalom, ‡miſit 2
Thecuam, & tulit inde mulierem ſapien- A
tem, dixitque ad eam, Lugere te ſimula, &
induere veſte lugubri, & ne vngaris oleo, vt
ſis quaſi mulier iam plurimo tẽpore lugens
3 mortuum:‡ & ingredieris ad regem, & lo-
queris ad eum ſermones huiuſcemodi. Po-
4 ſuit autem Ioab verba in ore eius.‡ Itaque
cùm ingreſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad re-
gem: cecidit coram eo ſuper terram, & ado-
5 rauit, & dixit, Serua me rex.‡Et ait ad eam
rex, Quid cauſæ habes? Quę reſpondit, Heu,
mulier vidua ego ſum: mortuus eſt enim vir
6 meus.‡Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui ri-
xati ſunt aduerſum ſe in agro, nulluſq; erat
qui eos prohibere poſſet: & percuſſit alter
7 alterũ, & interfecit eũ.‡ Et ecce conſurgens
B vniuerſa cognatio aduerſum ancillã tuã, di-
cit, Trade eũ qui percuſſit fratrẽ ſuũ, vt oc-
cidamus eũ pro anima fratris ſui quẽ inter-
fecit, & deleamus hæredẽ. & quærunt extin-
guere ſcintillã meã quæ relicta eſt, vt nõ ſu-
perſit viro meo nomẽ, & reliquiæ ſuper ter-
8 ram.‡ Et ait rex ad mulierẽ, Vade in domũ
9 tuã, & ego iubebo pro te.‡ Dixitq; mulier
Thecuitis ad regẽ, In me domine mi rex ſit
iniquitas, & in domũ patris mei: rex autẽ &
10 thronus eius ſit innocẽs.‡Et ait rex, Qui cõ-
tradixerit tibi, adduc eũ ad me, & vltra non
11 addet vt tãgat te.‡ Quæ ait, Recordetur rex
C Domini dei ſui, vt nõ multiplicentur proximi
ſanguinis ad vlciſcendũ, & nequaquã inter-
ficiant filium meum. Qui ait, Viuit Domi-
nus, quia non cadet de capillis filij tui ſuper
12 terram.‡ Dixit ergo mulier, Loquatur an-
cilla tua ad dominum meũ regem verbum.
13 Et ait, Loquere.‡Dixitq; mulier, Quare co-
gitaſti huiuſcemodi rem cõtra populũ Dei,
& locutus eſt rex verbum iſtud vt peccet, &
14 non reducat eiectum ſuum?‡ Omnes mori-
mur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quę Eze. 18. 32.
non reuertuntur: ‖nec vult Deus perire ani- & 33. c. 11.
mã, ſed retractat, cogitans ne penitus pereat
15 qui abiectus eſt.‡Nũc igitur veni vt loquar
ad dominũ meum regẽ verbũ hoc præſente
populo. Et dixit ancilla tua, Loquar ad regẽ,
ſi quo modo faciat rex verbum ancillę ſuæ.
16 ‡Et audiuit rex*, vt liberaret ancillã ſuam, *verba.
D de manu omnium qui volebant de hæredi-
tate Domini delere me, & filium meum ſi-
17 mul.‡ Dicat ergo ancilla tua, vt fiat ver-
bum domini mei regis ſicut ſacrificiũ. Sicut
enim angelus Domini, ſic eſt dominus meus
rex, vt nec benedictione, nec maledictione
moueatur: vnde & Dominus Deus tuus eſt
18 tecum.‡ Et reſpondens rex dixit ad mulie-
rẽ, Ne abſcondas à me verbum quod te in-
terrogo. Dixitque ei mulier, Loquere domi-
19 ne mi rex.‡ Et ait rex, Nunquid manus
Ioab tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit
E mulier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ do-
mine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexte-
rã eſt ex omnibus his quæ locutus eſt domi-
nus meus rex: ſeruus enim tuus Ioab, ipſe
præcepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillę tuę
20 omnia verba hęc.‡Vt verterẽ figurã ſermo-
nis huius, ſeruus tuus Ioab præcepit iſtud: tu
autem domine mi rex, ſapiẽs es, ſicut habet
ſapientiam angelus Dei, vt intelligas omnia
21 ſuper terram.‡Et ait rex ad Ioab, Ecce pla-
catus feci verbum tuũ: vade ergo & reuoca

puerum

puerum Abſalom. ‡Cadenſq; Ioab ſuper fa- 22
ciem ſuã in terrã, adorauit, & benedixit re-
gi: & dixit Ioab, Hodie intellexit ſeru9 tuus,
quia inueni gratiã in oculis tuis domine mi
rex: feciſti enim ſermonẽ *rex ſerui tui. ‡Sur- 23 * domine mi
rexit ergo Ioab, & abiit in Geſſur, & addu-
xit Abſalom in Ieruſalẽ. ‡Dixit autem rex, 24
Reuertatur in domũ ſuã, & faciẽ meam non F
videat. Reuerſus eſt itaq; Abſalom in domũ
ſuam, & faciem regis nõ vidit. ‡Porrò ſicut 25
Abſalom, vir non erat pulcher in omni Iſ-
rael, & decorus nimis: à veſtigio pedis vſque
ad verticem non erat in eo vlla macula. ‡Et 26
quando tondebat capillũ (ſemel autẽ in an-
no tondebatur, quia grauabat eum cæſaries)
ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſi-
clis, põdere publico. ‡Nati ſunt autẽ Abſa- 27
lom filij tres: & filia vna, nomine Thamar,
elegãtis formæ. ‡Manſitq; Abſalom in Ieru- 28
ſalem duobus annis, & faciẽ regis non vidit.
‡Miſit itaq; ad Ioab, vt mitteret eũ ad re- 29
gem: qui noluit venire ad eũ. Cumq; ſecun-
dò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum,
‡dixit ſeruis ſuis, Scitis agrũ Ioab iuxta a- 30
grum meũ, habentẽ meſſem hordei: ite igi- G
tur & ſuccendite eum igni. Succenderunt
ergo ſerui Abſalom ſegetẽ igni. - Et venien -.2.
tes ſerui Ioab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt,
Succenderũt ſerui Abſalom partẽ agri igni.°
‡Surrexitq; Ioab, & venit ad Abſalom in do 31
mum eius, & dixit, Quare ſuccẽderunt ſerui
tui ſegetẽ meam igni? ‡Et reſpondit Abſa- 32
lom ad Ioab, Miſi ad te obſecrans vt venires
ad me, & mitterẽ te ad regem, & diceres ei,
Quare veni de Geſſur? Melius mihi erat ibi
eſſe: obſecro ergò vt videã faciẽ regis: quòd
ſi memor eſt iniquitatis meę, interficiat me.
‡Ingreſſus itaq; Ioab ad regem, nuntiauit ei 33
- omnia°, vocatuſq; eſt Abſalom, & intrauit -.9.
ad regem, & adorauit ſuper faciem terræ
coram eo. oſculatuſq; eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

IGitur poſt hęc fecit ſibi Abſalom currus 1
& equites, & quinquaginta viros qui A
præcederẽt eum. ‡Et manè cõſurgens Abſa- 2
lom, ſtabat iuxta introitũ portæ - in via°, & -.4.
omnem virũ qui habebat negotium vt ve-
niret ad regis iudiciũ, vocabat Abſalom ad
ſe, & dicebat, De qua ciuitate es tu? Qui re-
ſpondẽs aiebat, Ex vna tribu Iſrael ego ſum
ſeruus tuus. ‡Reſpondebatque ei Abſalom, 3
Videntur mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed
non eſt qui te audiat conſtitutus à rege. Di-
cebatque Abſalom, ‡Quis me conſtituat iu- 4
dicem ſuper terram, vt ad me veniãt omnes
qui habẽt negotium, & iuſtè iudicem? ‡Sed 5
& cùm accederet ad eum homo vt ſalutaret
illum, extẽdebat manum ſuam, & apprehen- B
dens, oſculabatur eum. ‡Faciebatque hoc 6
omni Iſrael veniẽti ad iudicium vt audire-
tur à rege, & ſolicitabat corda virorũ Iſrael.
‡Poſt *quadraginta° autem annos, dixit Ab- 7 * quatuor 9 -.3.
ſalom ad regem - Dauid°, Vadam, & reddam
vota mea quæ voui Domino in Hebron.
‡Vouens enim vouit ſeruus tuus, cùm eſſet 8
in Geſſur Syriæ, dicens, Si reduxerit me Do
minus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.

9 ‡Dixitq; ei rex Dauid, Vade in pace. Et ſur-
10 rexit, & abiit in Hebron. ‡Miſit autem Ab-
ſalom exploratores in vniuerſas tribus Iſ-
rael, dicens, Statim vt audieritis clangorem
buccinæ, dicite, Regnabit Abſalom in He-
11 bron. ‡Porrò cũ Abſalom ierunt ducẽti viri
de Ieruſalẽ vocati, euntes ſimplici corde, &
12 cauſam penitus ignorãtes. ‡Accerſiuit quo-
C que Abſalom Achi-tóphel Gilonitem cõſi-
liariũ Dauid, de ciuitate ſua Gilo. *Cumq; * Cùm im-
immolaret victimas: facta eſt coniuratio va- molaret vi
lida, populuſq; concurrens augebatur cum ctimas &
13 Abſalom. ‡ Venit igitur nuntius ad Dauid, facta 5.
dicẽs, Toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur
14 Abſalom ‡Et ait Dauid ſeruis ſuis qui erant
cum eo in Ieruſalẽ, Surgite, fugiamus: neq;
enim erit nobis effugium à facie Abſalom:
feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet
nos, & *impleat° ſuper nos ruinam, & percu- * impellat 7
15 tiat ciuitatem in ore gladij ‡ Dixeruntque
ſerui regis ad eum, Omnia quęcunq; præce-
perit dominus noſter rex, libenter exeque-
16 mur ſerui tui. ‡Egreſſus eſt ergo rex & vni-
uerſa domus ei9 pedibus ſuis: & reliquit rex
D decem mulieres concubinas ad cuſtodien-
17 dam domum. ‡ Egreſſuſq; rex & omnis Iſ-
18 rael pedibus ſuis, ſtetit procul à domo: ‡&
vniuerſi ſerui eius ambulabãt iuxta eum, &
legiones cerethi & phelethi, & omnes Ge-
thæi - pugnatores validi° ſexcẽti viri qui ſe- -.3.
cuti eum fuerant de Geth pedites, præcede-
19 bãt regem. ‡Dixit autem rex ad Ethai Ge-
thæum, Cur venis nobiſcũ? reuertere, & ha-
bita cum rege, quia peregrinus es, & egreſ- 2.
20 ſus es de loco tuo. ‡ Heri veniſti, & hodie
cõpelleris nobiſcum egredi? ego autẽ vadam
quò iturus ſum: reuertere, & reduc tecum
fratres tuos, & Dominus faciet tecum miſe-
ricordiam & veritatem, - quia oſtẽdiſti gra- -.4.
21 tiam & fidem. ‡ Et reſpondit Ethai regi di-
cẽs, Viuit Dominus, & viuit dominus meus
rex: quoniam in quocunque loco fueris do-
mine mi rex, ſiue in morte, ſiue in vita, ibi
22 erit ſeruus tuus. ‡Et ait Dauid Ethai, Veni,
E & tranſi. Et tranſiuit Ethai Gethęus, & om-
nes viri qui cum eo erant, & reliqua multi-
23 tudo. ‡Omneſq; flebãt voce magna, & vni-
uerſus populus tranſibat: rex quoque tranſ-
grediebatur Torrentem - cedron, & cunctus
populus incedebat contra viam - oliuæ° quæ -.7.
24 reſpicit ad deſertum. ‡ Venit autem & Sa-
doc - ſacerdos°, & vniuerſi Leuitæ cum eo, -.3.
portantes arcam fœderis Dei, & depoſuerũt
arcam fœderis Dei: & aſcendit Abiathar, do-
nec expletus eſſet omnis populus qui egreſ-
25 ſus fuerat de ciuitate. ‡ Et dixit rex ad Sa-
doc, Reporta arcam Dei in vrbẽ: ſi inuene-
ro gratiam in oculis Domini, reducet me, &
oſtendet mihi eam & tabernaculum ſuum.
26 ‡Si autem dixerit mihi, Non places: præſto
27 ſum, faciat *quod bonum eſt coram ſe. ‡Et * mihi 2.
F dixit rex ad Sadoc ſacerdotem, O videns re-
uertere in ciuitatem in pace: & Achimaas
filius tuus, & Ionathan filius Abiathar duo
28 filij veſtri, ſint vobiſcum. ‡Ecce ego abſcon-
dar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſer-
29 mo à vobis indicans mihi. ‡Reportauerunt
ergo

ergo Sadoc & Abiathar arcã Dei in Ieruſa-
lem, & manſerunt ibi. ‡Porrò Dauid aſcen- 30
debat Cliuum oliuarũ, ſcandẽs & flens, nu-
dis pedibus incedens, & operto capite, ſed &
omnis populus qui erat cũ eo, operto capite
aſcendebat plorans. ‡Nuntiatum eſt autem 31
Dauid quod & Achi-tóphel eſſet in coniu-
ratione cũ Abſalom, dixitq́; Dauid, Infatua
quæſo Dñe conſilium Achi-tóphel. ‡Cumq́; 32
aſcenderet Dauid ſummitatẽ montis, in quo G
adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei
Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra pleno
capite. ‡Et dixit ei Dauid, Si veneris mecũ, 33
eris mihi oneri: ‡ſi autẽ in ciuitatẽ reuerta- 34
ris, & dixeris Abſalõ, Seruus tuus ſum rex,
*.3. patere me viuere:* ſicut fui ſeruus patris
tui, ſic ero ſeruus tuus: diſſipabis conſilium
Achi-tóphel. ‡Habes autem tecum Sadoc & 35
Abiathar ſacerdotes: & omne verbũ quod-
cunq; audieris de domo regis, indicabis Sa-
doc & Abiathar ſacerdotibus. ‡ Sunt enim 36
cum eis duo filij eorum Achimaas filius Sa-
doc, & Ionathan filius Abiathar: & mittetis
per eos ad me omne verbum quod audieri-
tis. ‡Veniente ergo Chuſai amico Dauid in 37
ciuitatem, Abſalom quoq; ingreſſus eſt Ie-
ruſalem.

CAP. XVI.

CVmq́; Dauid trãſiſſet paululùm mon- 1
tis verticẽ, apparuit Siba puer Miphi- A
bóſeth, in occurſum eius, cũ duobus aſinis,
qui onerati erant ducẽtis panibus, & centũ
alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis pala
a vtre 6. tharum, & *duobus vtribus* vini. ‡ Et dixit 2
rex Sibæ, Quid ſibi volunt hæc? Reſponditq́;
* domine Siba, *aſini, domeſticis regis vt ſedeant, &
mi rex. panes, & palathæ ad veſcendũ pueris *tuis,*
*.3. vinum autẽ vt bibat ſiquis defecerit in de-
Inf.19.c.27. ſerto. ‡[Et ait rex, Vbi eſt filius domini tui? 3
Reſponditq́; Siba regi, Remanſit in Ieruſa-
lem, dicens, Hodie reſtituet mihi domus Iſ-
rael regnũ patris mei. ‡Et ait rex Sibæ, Tua 4
ſint omnia quæ fuerunt Miphi-bóſeth. Di-
xitq́; Siba, Oro, vt inueniam gratiam coram
te domine mi rex. ‡ Venit ergo rex Dauid 5
vſq; Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir
de cognatione domus Saul, nomine Semei,
filius Gera, procedebatq́; egrediẽs, & male
dicebat. ‡Mittebatq́; lapides contra Dauid, 6
& contra vniuerſos ſeruos regis Dauid: om- B
nis autem populus, & vniuerſi bellatores à
dextro & à ſiniſtro latere regis incedebant.
‡Ita autẽ loquebatur Semei cùm malediceret 7
*.8. regi, *Egredere, egredere vir ſanguinũ,
& vir Belial. ‡ Reddidit tibi Dominus vni- 8
uerſum ſanguinẽ domus Saul: quoniã inua-
ſiſti regnũ pro eo, & dedit Dominus regnum
in manu Abſalom filij tui: & ecce premunt
te mala tua, quoniam vir ſanguinũ es. ‡Di- 9
xit autẽ Abiſai filius Saruiæ regi, Quare ma
ledicit canis hic moriturus domino meo
regi? vadã, & amputabo caput eius. ‡Et ait 10
rex, Quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ? di-
mittite eum vt maledicat: Dominus enim
præcepit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt
qui audeat dicere, quare ſic fecerit? ‡ Et ait 11
rex Abiſai, & vniuerſis ſeruis ſuis, Ecce fi- C
lius meus qui egreſſus eſt de vtero meo
quærit animam meam: quanto magis* hic *nunc 3.
filius Iemini*? dimittite eum, vt maledicat *maledicet
12 iuxta præceptũ Domini, ‡ ſi fortè reſpiciat mihi?
Dominus afflictionẽ meam, & reddat mihi
Dominus bonum pro maledictione hac, die
13 hodierna. ‡Ambulabat itaq; Dauid & ſocij
eius per viam cum eo: Semei autẽ per iugũ
montis ex latere, contra illum gradiebatur,
maledicens, & mittens lapides aduerſum
14 eum, terramq́; ſpargens. ‡Venit itaq; rex *& *Dauid.
vniuerſus populus cum eo laſſus, & *refo- *refocilla-
15 cillati ſunt* ibi. ‡Abſalom autem & omnis tus eſt 1.
populus *eius* ingreſſi ſunt Ieruſalem, ſed & *Iſrael 6.
16 Achi-tóphel cum eo. ‡Cùm autem veniſſet
Chuſai Arachites amicus Dauid ad Abſalõ,
17 locutus eſt ad eum, Salue rex, ſalue rex. ‡Ad
quem Abſalom, Hæc eſt, inquit, gratia tua
ad amicum tuum? quare non iuiſti cum a-
18 mico tuo? ‡Reſponditque Chuſai ad Abſa-
lom, Nequaquam: quia illius ero quem ele-
git Dominus, & omnis hic populus & vni-
19 uerſus Iſrael, & cum eo manebo. ‡Sed vt &
hoc inferam, cui ego ſeruiturus ſum? nõne
filio regis? ſicut parui patri tuo, ita parebo
20 & tibi. ‡Dixit autem Abſalom ad Achi-to-
phel, Inite conſilium quid agere debeamus.
21 ‡Et ait Achi-tóphel ad Abſalom, Ingredere
ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad
cuſtodiẽdum domum: vt cùm audierit om-
nis Iſrael quòd fœdaueris patrem tuum, ro-
22 borentur tecum manus eorum. ‡Tetende-
runt ergo Abſalom tabernaculum in ſola-
rio,] ingreſſusq́; eſt ad concubinas patris ſui Sup.12.c.11.
23 coram vniuerſo Iſrael. ‡ Conſilium autem
Achi-tóphel, quod dabat in diebus illis,
quaſi ſiquis conſuleret Deum: ſic erat omne
conſilium Achi-tóphel, & cùm eſſet cum
Dauid, & cùm eſſet cum Abſalom.

CAP. XVII.

1 DIxit ergo Achi-tóphel ad Abſalõ, Eli-
A gam mihi duodecim millia virorũ, &
2 conſurgens perſequar Dauid hac nocte. ‡Et
irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, &
ſolutis manibus) percutiam eum: cumque
fugerit omnis populus qui cum eo eſt, per-
3 cutiam regem deſolatum. ‡Et reducam vni-
uerſum populum, quomodo *vnus homo* *omnis 6.
reuerti ſolet: vnũ enim virum tu quæris: &
4 omnis populus erit in pace. ‡ Placuitq́; ſer-
mo eius Abſalõ, & cunctis maioribus natu
5 Iſrael. ‡Ait autem Abſalom, Vocate *Chu- *& 4.
ſai Arachiten, & audiamus quid etiam ipſe
6 dicat. ‡Cumq́; veniſſet Chuſai ad Abſalom,
ait Abſalom ad eum, Huiuſcemodi ſermo-
nem locutus eſt Achi-tóphel: facere debe-
7 mus an non? quod das conſilium? ‡Et dixit
B Chuſai ad Abſalom, Non eſt bonum conſi-
8 lium quod dedit Achi-tóphel hac vice. ‡Et
rurſum intulit Chuſai, Tu noſti patrẽ tuũ,
& viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos &
amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis in
ſaltu ſæuiat: ſed & pater tu* vir bellator eſt,
9 nec morabitur cum populo. ‡Forſitan nunc
latitat in foueis, aut in vno quo voluerit lo-
co: & cùm ceciderit vnus quilibet in prin-
cipio, audiet quicũq; audierit, & dicet, Facta
eſt plaga in populo qui ſequebatur Abſalõ.

*ipſe 2.
•.2.

‡Et fortiſsimus *quiſq;, cuius cor eſt quaſi 10
leonis pauore ſoluetur: ſcit enim omnis po-
pulus Iſrael fortem eſſe patrem tuum, & ro- C
buſtos omnes qui cum eo ſunt. ‡Sed hoc 11
mihi videtur rectum eſſe conſiliũ. Congre-
getur ad te vniuerſus *Iſrael, à Dan vſq; Ber
ſabee, quaſi arena maris innumerabilis: &
tu eris in medio eorum. ‡Et irruemus ſuper 12
eum in quocunque loco inuentus fuerit: &
operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper
terram: & non relinquemus de viris qui cũ
eo ſunt, ne vnum quidem. ‡Quòd ſi vrbem 13
aliquam intrauerit ingreſſus, circumdabit omnis
Iſrael ciuitati illi funes, & trahemus eam in
torrentẽ, vt non reperiatur ne calculus qui-
dem ex ea. ‡Dixitq; Abſalom, & omnes vi- 14
ri Iſrael, Melius eſt conſiliũ Chuſai Arachi-
tæ, conſilio Achi-tóphel. Domini autẽ nu-
tu diſsipatum eſt conſiliũ Achi-tóphel vti- D
le, vt induceret Dominus ſuper Abſalõ ma-
lum. ‡Et ait Chuſai Sadoc & Abiathar ſa- 15
cerdotibus, Hoc & hoc modo conſiliũ dedit
Achi-tóphel Abſalom, & ſenioribus Iſrael:
& ego tale & tale dedi conſilium. ‡Nunc 16
ergo mittite citò, & nũtiate Dauid, dicẽtes,
Ne moreris nocte hac in campeſtribus de-
ſerti, ſed abſq; dilatione tranſgredere: ne for
tè abſorbeatur rex, & omnis populus qui cũ
eo eſt. ‡Ionathan autẽ & Achimaas ſtabant 17
iuxta Fontẽ-rogel: abiit ancilla & nuntiauit
eis: & illi profecti ſunt, vt referrent ad regẽ
Dauid nuntiũ: non enim poterãt videri, aut
introire ciuitatem. ‡Vidit autẽ eos quidam 18
puer, & indicauit Abſalom: illi verò cõcito E
gradu ingreſsi ſunt domum cuiuſdã viri in
Bahurim, qui habebat puteum in veſtibulo
ſuo, & deſcẽderunt in eum. ‡Tulit autẽ mu- 19
lier, & expãdit velamen ſuper os putei quaſi
ſiccans ptiſanas: & ſic latuit res. ‡Cumq; ve- 20
niſſent ſerui Abſalom in domũ ad mulierẽ,
dixerunt, Vbi eſt Achimaas & Ionathan? Et
reſpondit eis mulier, Tranſierunt feſtinãter,
guſtata paululũ aqua. At hi qui quærebant,
cùm nõ reperiſſent, reuerſi ſunt in Ieruſalẽ.
‡Cumque abiiſſent, aſcenderunt illi de pu- 21
teo, & pergẽtes nuntiauerunt regi Dauid, &
dixerunt, Surgite, & tranſite citò fluuium:
quoniam huiuſcemodi dedit cõſilium con-
tra vos Achi-tophel. ‡Surrexit ergo Dauid, 22
& omnis populus qui cũ eo erat, & tranſie- F
runt Iordanẽ, donec dilueſceret, *& ne vnus
quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet flu-
uium. ‡Porrò Achi-tóphel videns quòd non 23
fuiſſet factum conſiliũ ſuum, ſtrauit aſinum
ſuum, ſurrexitq;, & abiit in domum ſuam
& in ciuitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua,
ſuſpẽdio interiit, & ſepultus eſt in ſepulchro
patris ſui. ‡Dauid autem venit in Caſtra, & 24
Abſalom tranſiit Iordanẽ, ipſe & omnes viri
Iſrael cum eo. ‡Amaſam verò cõſtituit Ab- 25
ſalom pro Ioab ſuper exercitũ: Amaſa au-
tem erat filius viri, qui vocabatur Iethra de
Ieſraeli, qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam G
Naas, ſororem Saruiæ quæ fuit mater Ioab.
‡Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom 26
in terra Galaad. ‡Cumq; veniſſet Dauid in 27
Caſtra, Sobi filius Naas de Rabath filiorum

*populus

*antequàm denudaretur verbũ.

Ammon, & Machir filius Amihel de Lo-da-
bar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,
28 ‡obtulerunt ei ſtratoria & tapetia, & vaſa
fictilia, frumentum & hordeum & farinam
& polentam & fabam & lentem, & frixum * *oleo.
29 cicer, ‡& mel & butyrum, oues & pingues
vitulos. dederuntque Dauid, & populo qui
cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim
ſunt populũ fame & ſiti fatigari in deſerto.

## CAP. XVIII.

1 IGitur cõſyderato Dauid populo ſuo cõ-
A ſtituit ſuper eos tribunos & cẽturiones,
2 ‡& dedit populi tertiam partem ſub manu
Ioab, & tertiam partem ſub manu Abiſai fi-
lij Saruiæ fratris Ioab, & tertiã partem ſub
manu Ethai, qui erat de Geth: dixitq; rex ad
3 populum, Egrediar & ego vobiſcũ. ‡Et reſ-
pondit populus, Non exibis: ſiue enim fuge-
rimus, non magnopere ad eos de nobis per-
tinebit: ſiue media pars cecide: it è nobis, nõ
ſatis curabũt: quia tu vnus *pro decem mil- *ſolus.
libus cõputaris: melius eſt igitur vt ſis no-
4 bis in vrbe præſidio. ‡Ad quos rex ait, Quod
vobis videtur rectũ, hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam: egrediebaturque populus
5 per turmas ſuas centeni & milleni. ‡Et præ-
B cepit rex Ioab & Abiſai & Ethai, dicẽs, Ser-
uate mihi puerum Abſalom. Et omnis po-
pulus audiebat præcipiẽtem regem cunctis
6 principibus pro Abſalom. ‡Itaque egreſſus
eſt populus in campum contra Iſrael, & fa-
7 ctum eſt prælium in ſaltu Ephraim. ‡Et cæ-
ſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid,
factaque eſt plaga magna in die illa, viginti
8 millium. ‡Fuit autem ibi prælium diſper-
ſum ſuper faciem omnis terræ, & multò plu
res erant quos ſaltus cõſumpſerat de popu-
lo, quàm hi quos vorauerat gladius in die
9 illa. ‡Accidit autem vt occurreret Abſalom
ſeruis Dauid, ſedens mulo: cumq; ingreſſus
fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum
& magnã, adhæſit caput eius quercui: & illo
ſuſpenſo inter cælum & terram, mulus cui
10 inſederat, pertranſiuit. ‡Vidit autẽ hoc quiſ-
C piam, & nuntiauit Ioab, dicens, Vidi Abſa-
11 lom pendere de quercu. ‡Et ait Ioab viro
qui nuntiauerat ei, Si vidiſti, quare non con
fodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi
12 decem argenti ſiclos, & vnũ baltheũ? ‡Qui
dixit ad Ioab, Si appẽderes in manibus meis
mille argenteos, nequaquam mitterem ma-
num meam in filiũ regis: audientibus enim
nobis præcepit rex tibi & Abiſai, & Ethai,
13 dicẽs, Cuſtodite mihi puerũ Abſalom. ‡Sed
& ſi feciſſem contra animam meã audacter,
nequaquã hoc regem latẽre potuiſſet, & tu
14 ſtares ex aduerſo. ‡Et ait Ioab, Non ſicut tu
vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo
*tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in *Ioab.
corde Abſalom. Cumque adhuc palpitaret
15 hærens in quercu, ‡cucurrerunt decem iu-
uenes armigeri Ioab, & percutiẽtes interfe-
16 cerunt eum. ‡Cecinit autem Ioab buccina,
D & retinuit populũ, ne perſequeretur fugien
17 tem Iſrael, volens parcere multitudini. ‡Et
tulerunt Abſalom, & proiecerunt eum in
ſaltu, in foueam grandem, & comportaue-
runt

runt ſuper eum aceruum lapidũ magnũ ni-
mis: omnis autẽ Iſrael fugit in tabernacula
ſua.‡ Porrò Abſalom erexerat ſibi cùm ad- 18
huc viueret, titulum, qui eſt in Valle-regis:
dixerat enim, Nõ habeo filiũ,& hoc erit mo
numentũ nominis mei. Vocauitq; titulũ no-
mine ſuo,& appellatur, Manus-Abſalõ: vſq;
ad hanc diem. ‡ Achimaas autẽ filius Sadoc, 19
ait, Curram,& nuntiabo regi quia iudicium
fecerit ei Domin⁹ de manu inimicorũ eius.
‡ Ad quem Ioab dixit, Non eris nuntius in 20
hac die, ſed nuntiabis in alia: hodie nolo te
nuntiare, filius enim regis eſt mortuus. ‡ Et 21
ait Ioab Chuſi, Vade, & nuntia regi quæ vi- E
diſti. Adorauit Chuſi Ioab,& cucurrit. ‡ Rur- 22
ſus autẽ Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab,
Quid impedit ſi etiam ego currã poſt Chu-
ſi? Dixitq; ei Ioab, Quid vis currere fili mi?
•.4. •veni huc*, non eris boni nuntij baiulus.
‡ Qui reſpõdit, Quid enim ſi cucurrero? Et 23
ait ei, Curre. Currens ergo Achimaas per viã
cõpendij, tranſiuit Chuſi ‡ Dauid autẽ ſede- 24
bat inter duas portas: ſpeculator verò qui
erat in faſtigio portæ ſuper murum, eleuans
oculos, vidit hominẽ currentem ſolum.‡ Et 25
exclamans indicauit regi: dixitq; rex, Si ſo-
lus eſt, bonus eſt nuntius in ore eius. Prope- F
rante autẽ illo,& accedente propius, ‡ vidit 26
ſpeculator hominẽ alterum currentẽ,& vo-
ciferans in culmine, ait, Apparet mihi alter
homo currens ſolus. Dixitq; rex, Et iſte bo-
nus eſt nuntius. ‡ Speculator autẽ, Cõtem- 27
plor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achi-
maas filij Sadoc. Et ait rex, Vir bonus eſt: &
nuntiũ portãs bonũ venit.‡ Clamans autem 28
Achimaas, dixit ad regem, Salue rex. Et ad-
orans regẽ coram eo pronus in terrã, ait, Be-
nedictus Dominus Deus tuus, qui concluſit
homines qui leuauerunt manus ſuas contra
dominũ meũ regem. ‡ Et ait rex, Eſtne pax 29
puero Abſalom? Dixitque Achimaas, Vidi G
tumulum ſ. *tumultum* magnũ, cùm mitteret Ioab ſer-
uus tuus, ô rex, me ſeruũ tuum: neſcio aliud.
‡ Ad quem rex, Tranſi, ait: & ſta hic. Cumq; 30
ille tranſiſſet, & ſtaret, ‡ apparuit Chuſi: & 31
veniens ait, Bonũ apporto nuntium domine
mi rex: iudicauit enim pro te Dominus ho-
die de manu omniũ qui ſurrexerunt contra
te.‡ Dixit autẽ rex ad Chuſi, Eſtne pax pue- 32
ro Abſalom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant,
inquit, ſicut puer, inimici domini mei regis,
& vniuerſi qui conſurgunt aduerſus eum in
malum. ‡ Contriſtatus itaque rex, aſcendit 33
cœnaculum portæ,& fleuit. Et ſic loqueba-
tur, vadens, Fili mi Abſalom, Abſalom fili
mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te
Abſalom fili mi, fili mi Abſalom?

CAP. XIX.

NVntiatum eſt autẽ Ioab quòd rex fle- 1
ret, & lugeret filium ſuum: ‡ & verſa 2
eſt victoria in luctum in die illa omni popu- A
lo: audiuit enim populus in die illa dici, Do
let rex ſuper filio ſuo.‡ Et declinauit popu- 3
lus in die illa ingredi ciuitatẽ, quomodo de-
clinare ſolet populus verſus, & fugiens de
prælio. ‡ Porrò rex operuit caput ſuum,& 4
clamabat voce magna, Fili mi Abſalom, Ab-
5 ſalom fili mi*. ‡ Ingreſſus ergo Ioab ad re- *fili mi ʒ.
gem in domum, dixit, Confudiſti hodie vul-
tus omnium ſeruorum tuorum qui ſaluam
fecerunt animam tuam,& animam filiorum
tuorum & filiarũ tuarum, & animam vxo-
rum tuarum,& animam cõcubinarum tua-
6 rum.‡ Diligis odientes te, & odio habes di-
ligentes te:& oſtendiſti hodie quia non cu-
ras de ducibus tuis, & de ſeruis tuis: & verè
cognoui modò, quia ſi Abſalom viueret, &
omnes nos occubuiſſemus, tunc placeret ti-
7 bi. ‡ Nunc igitur ſurge & procede: & allo-
B quens ſatisfac ſeruis tuis: iuro enim tibi
per Dominum, quòd ſi non exieris, ne vnus
quidem remanſurus ſit tecum nocte hac:
& peius erit hoc tibi, quàm omnia mala
quæ venerunt ſuper te ab adoleſcentia tua
8 vſque in præſens. ‡ Surrexit ergo rex,& ſe-
dit in porta: & omni populo nuntiatum eſt
quòd rex ſederet in porta: venitq; vniuerſa
multitudo coram rege, Iſraël autẽ fugit in
9 tabernacula ſua. ‡ Omnis quoque populus
certabat in cunctis tribubus Iſraël, dicens,
Rex liberauit nos de manu inimicorum no-
ſtrorum, ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthĩ
norum: & nunc fugit de terra propter Abſa-
10 lom.‡ Abſalom autem quem vnximus ſuper
nos, mortuus eſt in bello: vſquequo ſiletis,
& non reducitis regem? •Et conſilium to- •.11.
11 tius Iſrael venit ad regẽ*. ‡ Rex verò Dauid
C miſit ad Sadoc & Abiathar ſacerdotes, di-
cẽs, Loquimini ad maiores natu Iuda, dicẽ-
tes, Cur venitis nouiſſimi ad reducendũ re-
gẽ in domũ ſuam? Sermo autẽ omnis Iſrael
peruenerat ad regẽ in domo eius, •quia di- •.6.
xerat rex, Hæc dicetis ad populum Iuda*.
12 ‡ Fratres mei vos, os meum, & caro mea
13 vos: quare nouiſsimi reducitis regem? ‡ Et
Amaſæ dicite, Nónne os meum,& caro mea
es? Hæc faciat mihi Deus,& hæc addat, ſi nõ
magiſter militiæ fueris coram me omni tẽ-
14 pore pro Ioab. ‡ Et inclinauit cor omnium
virorum Iuda, quaſi viri vnius: miſeruntq;
ad regem, dicentes, Reuertere tu, & omnes
15 ſerui tui.‡ ‖Et reuerſus eſt rex: & venit vſ- 3.Reg.2.b.8
que ad Iordanem,& •omnis* Iuda venit vſ- •.6.
que in Galgala, vt occurreret regi, & tradu-
16 ceret eum Iordanem.‡ Feſtinauit autem Se-
mei filius Gera filij Iemini de Bahurim, &
deſcendit cum viris Iuda in occurſum regis
17 Dauid ‡ cũ mille viris de Beniamin, & Si-
ba puer de domo Saul: & quindecim filij
eius, ac viginti ſerui erant cũ eo: & irrũpen-
18 tes Iordanẽ ante regẽ ‡ tranſierunt vada, vt
D traducerent domũ regis,& facerẽt iuxta iuſ-
ſionem eius: Semei autẽ filius Gera proſtra-
tus coram rege, cùm iam tranſiſſet Iordanẽ,
19 ‡ dixit ad eũ, ‖ Ne reputes mihi domine mi Sup.16.a.5.
iniquitatem, neque memineris iniuriarũ ſer
ui tui in die qua egreſſus es domine mi rex
de Ieruſalem, neque ponas rex in corde tuo.
20 ‡ Agnoſco enim ſeruus tuus peccatũ meum:
& idcirco hodie prim⁹ veni de omni domo
Ioſeph, deſcendique in occurſum domini
21 mei regis.‡ Reſpõdens verò Abiſai filius Sar
uię, dixit, Nũquid pro his verbis nõ occide-
tur Semei, quia maledixit chriſto Domini?

‡ Et ait Dauid, Quid mihi & vobis filij Sar- 22
uiæ?cur efficimini mihi hodie in ſatã? ergo-
ne hodie interficietur vir in Iſraël? an igno-
ro hodie me factũ regẽ ſuper Iſrael? ‡ Et ait 23
rex Semei, Nõ morieris. Iurauitq; ei. ‡ Mi- 24
phi-bóſeth quoq; filius Saul deſcẽdit in oc- E
curſum regis illotis pedibus, & intonſa bar-
ba: veſteſq; ſuas nõ lauerat à die qua egreſ-
ſus fuerat rex, vſq; ad diem reuerſionis eius
in pace. ‡ Cumque Ieruſalẽ occurriſſet regi, 25
dixit ei rex, Quare non veniſti mecũ Miphi-
bóſeth? ‡ Et reſpõdens ait, Dñe mi rex, ſer- 26
uus meus cõtempſit me: dixiq; ei ego famu
lus tuus vt ſterneret mihi aſinũ, & aſcendẽs
abirem cum rege: claudus enim ſum ſeruus
Sup.16.a.3. tuus. ‡ ‖ Inſuper & accuſauit me ſeruũ tuum 27
Eſth.15.c.16 ad te dominũ meũ regẽ: tu autẽ domine mi
rex ſicut angelus Dei es, fac quod placitũ eſt
tibi. ‡ Neq; enim fuit domus patris mei, niſi 28
morti obnoxia domino meo regi: tu autem
poſuiſti me ſeruũ tuum inter cõuiuas men-
ſæ tuæ: quid ergo habeo iuſtæ querelæ? aut
quid poſſum vltrà vociferari ad regẽ? ‡ Ait 29
ergo ei rex, Quid vltra loqueris? fixum eſt
Supr.16.a.4 ‖ quod locutus ſum: tu & Siba diuidite poſ-
ſeſſiones. ‡ Reſpõditq; Miphi-bóſeth regi, E- 30
tiam cuncta accipiat, poſtquam reuerſus eſt
dominus meus rex pacificè in domũ ſuam.
3.Reg.2.b.7 ‡ ‖ Berzellai quoq; Galaadites, *deſcendens 31
*ſenex valde. de Rogelim, traduxit regẽ Iordanẽ, paratus F
etiam vltra fluuiũ proſequi eum. ‡ Erat autẽ 32
Sup.17.g.27 Berzellai Galaadites ſenex valde, id eſt octo-
genarius, & ipſe præbuit alimenta regi, cùm
moraretur in Caſtris: fuit quippe vir diues
nimis. ‡ Dixit itaque rex ad Berzellai, Veni 33
mecum, vt requieſcas ſecurus mecũ in Ieru-
ſalẽ. ‡ Et ait Berzellai ad regem, Quot ſunt 34
dies annorũ vitæ meæ, vt aſcendã cum rege
in Ieruſalẽ? ‡ Octogenarius ſum hodie: nun- 35
quid vigent ſenſus mei ad diſcernẽdũ ſuaue,
aut amarum? aut delectare poteſt ſeruũ tuũ
cibus aut potus? vel audire poſſum vltrà vo-
cem cantorũ atque cantatricũ? quare ſeruus
tuus ſit oneri domino meo regi? ‡ Paululum 36
*procedat r. *procedã famulus tuus ab Iordane tecũ: nõ
indigeo hac viciſsitudine, ‡ ſed obſecro vt 37
reuertar ſeruus tuus, & moriar in ciuitate
ꝛ.26 mea, ꝛ & ſepeliar iuxta ſepulchrũ patris mei
& matris meæ. Eſt autẽ ſeru⁹ tuus Chamaã,
ipſe vadat tecum domine mi rex, & fac ei
quicquid tibi bonũ videtur. ‡ Dixit itaque ei 38
rex, Mecũ tranſeat Chamaam, & ego faciam G
ei quicquid tibi placuerit: & omne quod pe-
tieris à me, impetrabis. ‡ Cumque tranſiſſet 39
*reſtitit vniuerſus populus, & rex Iordanẽ, *oſculat⁹
eſt rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reuer
ſus eſt in locum ſuum. ‡ Trãſiuit ergo rex in 40
Galgalam, & Chamaam cũ eo: omnis autem
populus Iuda traduxerat regẽ, & media tan-
tum pars affuerat de populo Iſraël. ‡ Itaque 41
omnes viri Iſraël cõcurrentes ad regẽ, dixe-
rũt ei, Quare te furati ſunt fratres noſtri vi-
ri Iuda, & traduxerũt regẽ & domũ eius Ior-
danẽ, omneſq; viros Dauid cum eo? ‡ Et re- 42
ſpondit omnis vir Iuda ad viros Iſraël, Quia
mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac
re? nunquid comedimus aliquid ex rege, aut
43 munera nobis data ſunt? ‡ Et reſpondit vir
Iſraël ad viros Iuda, & ait, Decem partibus
maior ego ſum apud regem, *magiſque ad *& primo-
me pertinet Dauid, quàm ad te: cur feciſti genitus
mihi iniuriam, & nõ mihi nunciatũ eſt prio- ego ſum ꝛ.
ri, vt reducerem regem meũ? Durius autem
reſponderunt viri Iuda viris Iſraël.

## CAP. XX.

1 ACcidit quoq; vt ibi eſſet vir Belial, no-
A mine Seba, filius Bochri, vir Iemineus:
& cecinit buccina, & ait, Non eſt nobis pars
in Dauid, neque hæreditas in filio Iſai: ꝛ re- ꝛ.1.
2 uertere⁹ in tabernacula *tua⁹ Iſraël. ‡ Et ſe- *ſua r.
paratus eſt omnis Iſraël à Dauid, ſecutuſq;
eſt Seba filiũ Bochri: viri autẽ Iuda adhæſe-
runt regi ſuo à Iordane vſque Ieruſalem.
3 ‡ Cumq; veniſſet rex in domũ ſuam in Ieru
ſalẽ, tulit decem mulieres concubinas, quas
dereliquerat ad cuſtodiendam domũ, & tra-
didit eas in cuſtodiã, alimenta eis præbens:
& nõ eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ
vſq; in diẽ mortis ſuæ in viduitate viuẽtes.
4 ‡ Dixit autẽ rex Amaſæ, Cõuoca mihi omnes
B viros Iuda in diem tertiũ: & tu adeſto præ-
5 ſens. ‡ Abijt ergo Amaſa vt conuocaret Iu-
dam, & moratus eſt extra placitum quod ei
6 cõſtituerat ꝛ rex⁹. ‡ Ait autẽ Dauid ad Abiſai, ꝛ.1.
Nunc magis afflicturus eſt nos Seba filius
Bochri, quàm Abſalom: tolle igitur ſeruos
domini tui, & perſequere eum, ne fortè inue
niat ciuitates munitas, & effugiat nos. ‡ E-
7 greſsi ſunt ergo cũ eo viri Ioab, cerethi quo-
que & phelethi: & omnes robuſti exierũt de
Ieruſalẽ ad perſequendũ Seba filiũ Bochri.
8 ‡ Cumq; illi eſſent iuxta lapidẽ grandẽ qui
C eſt in Gabaon, Amaſa veniens occurrit eis.
Porrò Ioab veſtitus erat tunica ſtricta ad mẽ
ſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gla-
dio dependẽte vſq; ad ilia, in vagina, qui fa-
bricatus leui motu egredi poterat, & percu-
9 tere. ‡ Dixit itaq; Ioab ad Amaſam, Salue mi
frater. ‖ Et tenuit manu dextera mẽtũ Ama- 3.Re.2.a.5.
10 ſæ, quaſi oſculans eum. ‡ Porrò Amaſa non
obſeruauit gladium, quẽ habebat Ioab: qui
percuſsit eũ in latere, & effudit inteſtina ei⁹
in terrã, *nec ſecũdũ vulnus appoſuit. Ioab *& mor-
autẽ, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Seba tuus eſt.
11 filium Bochri. ‡ Interea quidã viri cùm ſte-
D tiſſent iuxta cadauer Amaſæ, de ſocijs Ioab,
dixerunt, Ecce qui eſſe voluit pro Ioab co-
12 mes Dauid. ‡ Amaſa autẽ cõſperſus ſangui-
ne, iacebat in media via. Vidit hoc quidã vir
quòd ſubſiſteret omnis populus ad videndũ
eum, & amouit Amaſam de via in agrũ: ope-
ruitq; eum veſtimento, ne ſubſiſterẽt tranſ-
13 euntes propter eum. ‡ Amoto ergo illo de
via tranſibat omnis vir ſequẽs Ioab ad per-
14 ſequendũ Seba filiũ Bochri. ‡ Porrò ille trã-
E ſierat per omnes tribus Iſraël vſq; in Abelã,
& Beth-maacha: omneſq; viri electi cõgre-
15 gati fuerant ad eum. ‡ Venerunt itaq;, & op-
pugnabant eum in Abela, & in Beth maa-
cha, & circundederũt munitionibus ciuita-
tem, & obſeſſa eſt vrbs: omnis autem turba
quę erat cũ Ioab, moliebatur deſtruere mu-
16 ros. ‡ Et exclamauit mulier ſapiẽs de ciuita-
te, Audite, audite, dicite Ioab, Appropinqua
huc

hac, & loquar tecũ. ‡Qui cùm acceſſiſſet ad 17
eam, ait illi, Tu es Ioab? Et ille reſpõdit, Ego.
Ad quẽ ſic locuta eſt, Audi ſermones ancillæ
tuæ. Qui reſpõdit, Audio. ‡Rurſumque illa, 18
Sermo, inquit, dicebatur in veteri prouer- F
Deu.20.c.11. bio, ‖Qui interrogant, interrogent in Abe-
la: & ſic proficiebant. ‡Nónne ego ſum quæ 19
reſpõdeo veritatẽ in Iſraël, & tu quæris ſub-
uertere ciuitatẽ & euertere matrẽ in Iſraël?
Quare præcipitas hæreditatẽ Domini? ‡Re- 20
ſpondensque Ioab, ait, Abſit, abſit hoc à me:
nõ præcipito, neq; demolior. ‡Non ſic ſe ha- 21
bet res, ſed homo de monte Ephráim Seba,
filius Bochri cognomine, leuauit manũ ſuã
contra regẽ Dauid: tradite illum ſolũ, & rece-
demus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab, Ec-
ce caput eius mittetur ad te per murũ. ‡In- 22
greſſa eſt ergo ad omnẽ populũ, & locuta eſt G
eis ſapienter: qui abſciſſum caput Sebæ filij
Bochri proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit
tuba, & receſſerunt ab vrbe, vnuſquiſque
in tabernacula ſua: Ioab autẽ reuerſus eſt Ie-
Sup.8.d.16. ruſalem ad regem. ‡‖Fuit ergo Ioab ſuper 23
omnẽ exercitum Iſraël: Banaias autẽ filius
Ioiadæ ſuper cerethæos & phelethæos. ‡Adu- 24
ram verò ſuper tributa: porrò Ioſaphat filius
Ahilud, à commentariis. ‡Siua autem, ſcri- 25
ba: Sadoc verò & Abiathar, ſacerdotes: ‡Ira 26
autem Iairites erat ſacerdos Dauid.

CAP. XXI.

Facta eſt quoque fames in diebus Dauid 1
tribus annis iugiter: & conſuluit Dauid A
oraculũ Domini. Dixitq; Dñs, Propter Saul,
a.1. & domum eius ſanguinũ, quia occidit Ga-
baonitas. ‡Vocatis ergo Gabaonitis rex, di- 2
xit ad eos. (Porrò Gabaonitæ non erant de
Ioſu.9.c.16. filiis Iſraël, ſed reliquiæ Amorrhæorũ: ‖filij
quippe Iſraël iurauerant eis & voluit Saul
percutere eos zelo, quaſi pro filiis Iſraël &
Iuda) ‡Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas, 3
Quid faciã vobis? & quod erit veſtri piacu-
lũ, vt benedicatis hæreditati Dñi? ‡Dixerũt- 4
que ei Gabaonitæ, Non eſt nobis ſuper argẽ-
a.1. to & auro quæſtio, ſed contra Saul, & con-
tra domũ eius: neq; volumus vt interficia-
a.2. tur homo de Iſraël. Ad quos rex ait, Quid
ergo vultis vt faciã vobis? ‡Qui dixerũt re- 5
gi, Virũ qui attriuit nos & oppreſſit iniquè,
ita delere debemus vt ne vnus quidem reſi-
duus ſit de ſtirpe eius in cunctis finibus Iſ- B
raël. ‡Dẽtur nobis ſeptẽ viri de filiis eius vt 6
crucifigamus eos Dño in Gabaa Saul quon-
dam electi Dñi. Et ait rex, Ego dabo. ‡Peper- 7
citque rex Miphiboſeth filio Ionathæ filij
2.Re.18.a.3. Saul, ‖propter iuſiurandum Dñi, quod fue-
rat inter Dauid, & inter Ionathã filiũ Saul.
‡Tulit itaq; rex duos filios Reſphæ filiæ Aia, 8
quos peperit Sauli, Armoni, & Miphibo-
ſeth: & quinq; filios Michol filiæ Saul, quos
genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de
Molathi, ‡& dedit eos in manus Gabaoni- 9
tarũ: qui crucifixerunt eos in monte coram
Dño: & ceciderunt hi ſeptem ſimul occiſi in
diebus meſſis primis, incipiente meſſione
hordei. ‡Tollens autẽ Reſpha filia Aia, cili- 10
ciũ, ſubſtrauit ſibi ſupra petrã ab initio meſ-
ſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de cælo: &
non dimiſit aues lacerare eos per diẽ, neque
11 beſtias per noctem. ‡Et nuntiata ſunt Dauid
quæ fecerat Reſpha, filia Aia, cõcubina Saul.
12 ‡Et abiit Dauid, & tulit oſſa Saul, & oſſa Io-
C nathæ filij eius à viris Iabes Galaad, qui fu-
rati fuerant ea de plateá Beth-ſan, ‖in qua 1.Re.31.d.9.
ſuſpenderãt eos Philiſthiim cùm interfeciſ-
13 ſent Saul in Gelbóe: ‡& aſportauit inde oſſa
Saul, & oſſa Ionathæ filij eius: & colligẽtes
14 oſſa eorũ, qui affixi fuerant, ‡ſepelierunt ea
cũ oſſibus Saul, & Ionathæ filij eius in ter-
ra Beniamin, in latere, in ſepulchro Cis pa-
tris eius: feceruntq; omnia quæ præceperat
rex, & repropitiatus eſt Deus terræ poſt hæc.
15 ‡Factũ eſt autẽ rurſum prælium Philiſthinorũ
aduerſum Iſraël, & deſcendit Dauid & ſerui
eius cũ eo, & pugnabant cõtra Philiſthiim.
16 Deficiẽte autẽ Dauid, ‡Ieſbi-benob, qui fuit
de genere arapha, cuius ferrũ haſtæ trecẽtas
vncias appendebat, & accinctus erat enſe no-
17 uo, niſus eſt percutere Dauid. ‡Præſidioq; ei
D fuit Abiſai filius Saruiæ, & percuſſum Phili-
ſthæũ interfecit. Tũc iurauerunt viri Dauid,
dicẽtes, Iam non egredieris nobiſcũ in bellũ, 1.Pa.20.a.4.
18 ne extinguas lucernã Iſraël. ‡‖Secũdũ quo-
que bellum fuit in Gob contra Philiſthæos:
tunc percuſſit Sobochai de Huſathi, Saph de
19 ſtirpe arapha de genere gigantum. ‡Tertiũ a.2.
quoq; fuit bellũ in Gob cõtra Philiſthæos, in
quo percuſſit Adeodatus filius Saltus poly-
mitarius Beth-lehemites Goliath Gethæũ,
cuius haſtile haſtæ erat quaſi liciatoriũ tex-
20 entium. ‡Quartũ bellũ fuit in Geth: in quo
vir fuit excelſus qui ſenos in manibus pedi-
buſq; habebat digitos, id eſt viginti quatuor,
21 & erat de origine arapha. ‡Et blaſphemauit
Iſraël: percuſſit autẽ eũ Ionathan filius Sa-
22 maa fratris Dauid. ‡Hi quatuor nati ſunt de
arapha in Geth, & ceciderunt in manu Da-
uid, & ſeruorum eius. CAP. XXII.
1 Locutus eſt autẽ Dauid Domino verba
A carminis huius, in die qua liberauit eũ
Dominus de manu omniũ inimicorũ ſuo-
2 rum, & de manu Saul. ‡Et ait:
Dominus petra mea, & robur meũ, & ſal-
uator meus.
3 ‡Deus fortis meus, ſperabo in eum: ſcutum
meum & cornu ſalutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum: ſaluator meus, de ini-
quitate liberabis me.
4 ‡‖Laudabilem inuocabo Dominum, & ab Pſal.17.a.3.
inimicis meis ſaluus ero.
5 ‡Quia circundederunt me contritiones mor-
tis: torrentes belial terruerunt me.
6 ‡Funes inferni circundederunt me: præue-
nerunt me laquei mortis.
7 ‡In tribulatione mea inuocabo Dominum,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo ſancto ſuo vocem meã, & clamor a.3.
meus veniet ad aures eius.
8 ‡Commota eſt & contremuit terra, funda-
mẽta montium concuſſa ſunt & conquaſſa-
ta, quoniam iratus eſt eis. a.4.
9 ‡Aſcẽdit fum' de narib' eius, & ignis de ore
eius vorabit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 ‡Et inclinauit cælos, & deſcendit: & caligo
ſub pedibus eius.

‡Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit : & 11
lapſus eſt ſuper pennas venti.
‡Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum: 12
cribrans aquas de nubibus cælorum.
*nubes. ‡Præ fulgore in conſpectu eius, * ſuccenſi 13
ſunt carbones ignis. B
‡Tonabit de cælo Dominus, & excelſus da- 14
bit vocem ſuam.
*ſuas. ‡Miſit ſagittas *, & diſsipauit eos: fulgur, & 15
conſumpſit eos.
‡Et apparuerunt effuſiones maris, & reue- 16
lata ſunt fundamenta orbis ab increpatio-
ne Domini, ab inſpiratione ſpiritus furoris
eius.
‡Miſit de cælo, & aſſumpſit me, & extraxit 17
me de aquis multis.
‡Liberauit me ab inimico meo potentiſsi- 18
mo, & ab his qui oderant me: quoniam ro-
buſtiores me erant.
‡Præuenit me in die afflictionis meæ, & fa- 19
ctus eſt Dominus firmamentum meum.
‡Et eduxit me in latitudinem: liberauit me, 20
quia complacui ei.
‡Retribuet mihi Dominus ſecundum iuſti- 21
tiam meam, & ſecundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
‡Quia cuſtodiui vias Domini, & nõ egi im- 22
piè, à Deo meo.
‡Omnia enim iudicia eius in cõſpectu meo, 23
& præcepta eius non amoui à me.
‡Et ero perfectus cum eo, & cuſtodiam me 24
ab iniquitate mea. C
‡Et reſtituet mihi Dominus ſecundũ iuſti- 25
tiam meam: & ſecundũ munditiam manuũ
mearum in conſpectu oculorum ſuorum.
‡Cum ſancto ſanctus eris, & cum robuſto 26
perfectus.
‡Cum electo electus eris, & cum peruerſo 27
peruerteris.
‡Et populum pauperem ſaluum facies, ocu- 28
liſque tuis excelſos humiliabis.
‡Quia tu lucerna mea Domine, & tu Do- 29
mine illuminabis tenebras meas.
‡In te enim curram accinctus, in Deo meo 30
tranſiliam murum.
‡Deus, immaculata via eius, eloquium Do- 31
mini igne examinatum: ſcutum eſt omnium
ſperantium in ſe.
‡Quis eſt Deus præter Dominum: & quis 32
fortis, præter Deum noſtrum?
‡Deus qui accinxit me fortitudine, & com- 33
planauit perfectam viam meam.
‡Coæquans pedes meos ceruis, & ſuper ex- 34
celſa mea ſtatuens me.
‡Docens manus meas ad prælium, & com- 35
ponens quaſi arcum æreum brachia mea.
‡Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ, & man- 36
*tua 2. ſuetudo *mea* multiplicauit me.
‡Dilatabis greſſus meos ſubtus me, & non 37
deficient tali mei.
‡Perſequar inimicos meos, & conteram, & 38
non conuertar donec conſumam eos. D
‡Conſumam eos & confringam, vt nõ con- 39
ſurgant: cadent ſub pedibus meis.
‡Accinxiſti me fortitudine ad prælium, in- 40
curuaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
‡Inimicos meos dediſti mihi dorſum: odien- 41
tes me, & diſperdam eos.
42 ‡Clamabunt, & non erit qui ſaluet, ad Do-
minum, & non exaudiet eos.
43 ‡Delebo eos vt puluerem terræ: quaſi lu-
tum platearum comminuam eos atque con-
fringam.
44 ‡Saluabis me à contradictionibus populi
mei: cuſtodies ME IN CAPVT
GENTIVM: populus quẽ ignoro, ſer-
uiet mihi.
45 ‡Filij alieni reſiſtent mihi, auditu auris obe-
dient mihi.
46 ‡Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in
anguſtiis ſuis.
47 ‡Viuit Dominus, & benedictus Deus meus,
& exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 ‡Deus qui das vindictas mihi, & deiicis po-
pulos ſub me.
49 ‡Qui educis me ab inimicis meis, & à reſi-
ſtentibus mihi eleuas me: à viro iniquo libe-
rabis me.
50 ‡‖Propterea cõfitebor tibi Domine in gen- Rom 15.b.9.
tibus, & nomini tuo cantabo.
51 ‡Magnificãs ſalutes regis ſui, & faciens mi-
ſericordiã chriſto ſuo Dauid, & ſemini eius
in ſempiternum.

CAP. XXIII.

1 HAec autem ſunt verba nouiſsima quæ
A dixit Dauid filius Iſai: Dixit vir cui
conſtitutum eſt de chriſto Dei Iacob, egre-
2 gius pſaltes Iſraël, ‡ Spiritus Domini locu-
tus eſt per me, & ſermo eius per linguam
3 meam. ‡ Dixit Deus Iſraël mihi, locutus eſt
Fortis Iſraël, Dominator hominum, iuſtus
4 dominator in timore Dei. ‡*Sicut lux auro- *Et 2.
ræ oriente ſole, manè abſque nubibus ruti-
lat, & ſicut pluuiis germinat herba de terra.
5 ‡Nec tanta eſt domus mea apud Deum, vt
pactũ æternum iniret mecũ firmum in om-
nibus atq; munitũ. Cuncta enim ſalus mea,
& omnis voluntas: nec eſt quicquam ex *ea *eo 2.
6 quod non germinet. ‡Præuaricatores autem
quaſi ſpinæ euellẽtur vniuerſi: quæ non tol-
7 luntur manibus. ‡ Et ſiquis tangere volue-
rit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, ig-
neque ſuccenſæ comburentur, vſque ad ni- 1.Par.11.b.10.
8 hilum. ‡Hæc nomina fortium Dauid. *Da- *. 3.
uid* ſedens in cathedra ſapientiſsimus prin-
ceps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrim᷒ ligni
vermiculus, qui octingentos interfecit im-
9 petu vno. ‡ Poſt hunc Eleazar filius patrui
B eius Ahohites inter tres fortes, qui erãt cum
Dauid, quando exprobrauerunt Philiſthiim,
10 & congregati ſunt illuc in prælium. ‡ Cum-
que aſcendiſſent viri Iſraël, ipſe ſtetit & per-
cuſſit Philiſthæos donec deficeret manus
eius & obrigeſceret cũ gladio: fecitque Do-
minus ſalutem magnã in die illa: & populus
qui fugerat, reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia
11 detrahẽda. ‡Et poſt hunc, Semma filius Age
de Arari: & congregati ſunt Philiſthiim in
ſtatione: erat quippe ibi ager lente plenus.
Cumq; fugiſſet populus à facie Philiſthiim,
12 ‡ſtetit ille in medio agri, & tuitus eſt eum,
percuſſitque Philiſthæos: & fecit Dominus
13 ſalutẽ magnam. ‡ Necnon & antè deſcende-
rant tres, qui erant principes inter triginta,
& ve-

& venerant tēpore meſſis ad David in ſpe-
luncam Odollam: caſtra autem Philiſthino-
rū erant poſita in Valle gigantū. ‡Et David 14
erat in præſidio: porrò ſtatio Philiſthinorum
tunc erat in Beth-lehem. ‡Deſiderauit ergo 15
David aquam de lacu*, & ait, O ſiquis mihi
daret potū aquæ de ciſterna quæ eſt in Beth-
léhem iuxta portam. ‡ Irruperunt ergo tres 16
fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſerunt a- C
quam de ciſterna Beth-léhem, quæ erat iu-
xta portā, & attulerunt ad David: at ille no-
luit bibere, ſed libauit eā Domino, ‡dicens, 17
Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc:
num ſanguinem hominum iſtorū qui pro-
fecti ſunt, & animarum periculum bibam?
Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres robu-
ſtiſſimi. ‡Abiſai quoque frater Ioab filius 18
Saruiæ, princeps erat de tribus*: ipſe eſt qui
leuauit haſtā ſuā contra trecentos, quos in-
terfecit, nominatus in *tribus, ‡ & inter tres 19
nobilior, eratque eorum princeps, ſed vſq;
ad tres primos non peruenerat. ‡Et Banaias 20
filius Ioiadæ viri fortiſſimi, magnorū ope-
rum de Cabſeel: ipſe percuſſit duos leones
Moab, & ipſe deſcendit, & percuſſit leonē in
media ciſterna in diebus niuis. ‡Ipſe quoq; 21
interfecit virum Aegyptium, virum dignū
ſpectaculo, habentem in manu haſtam: itaq;
cùm deſcēdiſſet ad eum in virga, vi extorſit
haſtam de manu Aegyptij, & interfecit eum
haſta ſua. ‡ hæc fecit Banaias filius Ioiadæ. 22
‡Et ipſe nominatus inter tres robuſtos, qui 23
erant inter triginta nobiliores: veruntamen D
vſque ad tres non peruenerat: fecitque eum
ſibi David auricularium, à ſecreto. ‡ Aſael 24
frater Ioab inter triginta, Elchanā filius pa-
trui eius de Beth-léhem, ‡Semma de Haro- 25
di, Elica de Harodi, ‡Heles de Phalti, Hira 26
filius Acces de Thecua. ‡ Abi-ézer de Ana- 27
thoth, Mobonnai de Huſati, ‡Selmon Aho- 28
hites, Maharái Netophathites, ‡Heled filius 29
Baana, & ipſe Netophathites, Ithai fili* Ribai
de Gabaath filiorū Ben iamin, ‡Banáia Pha- 30
rathonites, Heddai de Torrēte-Gaas, ‡ Abi- 31
albon Arbathites, Azmáueth de Beromi, ‡E- 32
liaba de Salaboni. Filij Iaſſen, Ionathan.
‡Semma de *Orodi*, Ahiam filius Sarar A- 33
rarites, ‡Eliphélet filius Aasbai filij Macha- 34
ti, Eliā filius Achi tóphel Gelonites, ‡Heſrái 35
de Carmelo, Pharái de Arbi, ‡Igaal fili* Na- 36
than de Soba, *Bonni* de Gadi, ‡Selec de 37
Ammoni, Naharái Berothites armiger Ioab
filij Saruiæ, ‡Ira Iethrites, Gareb & ipſe Ie- 38
thrites, ‡Vrias Hethæus. Omnes triginta ſe- 39
ptem.

*7. *iſtis. 2. *illis 1. *Orodi 1. *Bani 1.

CAP. XXIIII.

Et addidit furor Domini iraſci contra 1
Iſrael, cōmouitq; David in eis dicen- A
tem*, Vade, numera Iſrael & Iudam. ‡Dixit- 2
que rex ad Ioab principē exercitus ſui, Per-
ambula omnes tribus Iſrael à Dā, vſq; Ber-
ſabee, & numerate populum, vt ſciā nume-
rum eius. ‡Dixitq; Ioab re[illegible] Adaugeat Do- 3
minus Deus tuus ad populū tuum, quantus
nunc eſt, iterumq; centuplicet in conſpectu
dñi mei regis: ſed quid ſibi dominus meus
rex vult in re huiuſcemodi? ‡Obtinuit autē 4
ſermo regis verba Ioab, & principū exerci-
tus: egreſſusque eſt Ioab, & principes militū
à facie regis, vt numerarent populū Iſrael.
5 ‡Cumq; pertranſiſſent Iordanem, venerunt
in Aroer ad dexterā vrbis, quæ eſt in Valle
6 Gad: ‡& per Iazer tranſierunt in Galaad, &
in terram inferiorem Hadſi, & venerunt in
Dan ſylueſtria. Circumeuntesq; iuxta Sidó-
7 nem, ‡tranſierunt prope mœnia Tyri, & o-
C mnem terrā Heuæi & Chananæi, veneruntq-
8 que ad meridiem Iuda in Ber-ſabee: ‡& lu-
ſtrata vniuerſa terra aduenerunt poſt nouē mē-
9 ſes & viginti dies, in Ieruſalem. ‡Dedit ergo
Ioab numerum deſcriptionis populi regi, &
inuenta ſunt de Iſrael octingenta millia vi-
rorum fortiū, qui educerent gladium: & de
10 Iuda quingenta millia pugnatorum. ‡ Per-
cuſſit autem cor David eum, poſtquā nume-
ratus eſt populus: & dixit David ad Dñm:
Peccaui valde in hoc facto: ſed precor Dñe
vt transferas iniquitatē ſerui tui, quia ſtultè
11 egi nimis. ‡Surrexit itaque David manè, &
ſermo Domini factus eſt ad Gad prophetā &
12 videntē David, dicens, ‡Vade, & loquere ad
David, Hæc dicit Dominus, Triū tibi datur
optio, elige vnum quod volueris ex his, vt
13 faciā tibi. ‡ Cumq; veniſſet Gad ad David,
nuntiauit ei dicēs, Aut ſeptem annis veniet
tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus
fugies aduerſarios tuos: & illi te perſequen-
tur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia in
C terra tua. Nunc ergo delibera, & vide quem
14 reſpondeam ei, qui me miſit, ſermonē. ‡Di-
xit autē David ad Gad, Coarctor nimis: ſed
D melius eſt vt incidā in manus Dñi, (multæ
enī miſericordiæ eius ſunt) quàm in manus
15 hominū. ‡Immiſitq; Dñs peſtilētiā in Iſrael
de manè vſq; ad tempus conſtitutū, & mor-
tui ſunt ex populo à Dan vſq; ad Ber ſabee
16 ſeptuaginta millia virorū. ‡ Cumq; extēdiſ-
ſet manū ſuam angelus Dñi ſuper Ieruſalē
vt diſperderet eam, miſertus eſt Dñs ſuper
afflictionē, & ait angelo percutienti populū,
Sufficit: nunc contine manū tuā, erat autem
17 angel* Dñi iuxta areā Areuna Iebuſæi. ‡Di-
xitque David ad Dominū, cùm vidiſſet an-
gelum cædentē populū, Ego ſum qui pecca-
ui, & ego inique egi: iſti qui oues ſunt, quid
fecerunt? vertatur obſecro manus tua con-
18 tra me, & contra domum patris mei. ‡Venit
D autem Gad *ad David in die illa, & dixit ei,
Aſcende, & conſtitue altare Domino in area
19 Areuna Iebuſæi. ‡Et aſcendit David, iuxta
ſermonem Gad, quem præceperat ei Domi-
20 nus. ‡Conſpiciensq; Areuna, animaduertit
21 regem & ſeruos eius trāſire ad ſe: ‡& egreſ-
ſus adorauit regem prono vultu in terram,
& ait, Quid cauſæ eſt vt veniat dñs meus
rex ad ſeruum ſuū? Cui David ait, Vt emam
à te aream, & ædificem altare Dño, & ceſſet
22 interfectio quæ graſſatur in populo. ‡ Et ait
Areuna ad David, Accipiat, & offerat dñs
meus rex, ſicut placet ei: habes boues in ho-
locauſtū, & plauſtrū, & iuga boū in vſum li-
23 gnorum. ‡Omnia dedit Areuna regi: dixitq;
Areuna ad regem, Dñs Deus tuus ſuſcipiat
24 votū tuū. ‡Cui reſpondēs rex ait, Nequaquā
vt vis, ſed emā pretio à te, & non offerā Dño

*1. Par. 21. 4. *ad Ioab. *prophete

Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo Da
uid aream & boues, argẽti ſiclis quinquagin
2.par.3.a.3 ta: ‡ & ædificauit ibi Dauid altare Dño: & 25
obtulit holocauſta & pacifica: & propitiatus
eſt Dñs terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.

# LIBER REGVM

## TERTIVS: SECVNDVM HEBRAEOS, PRIMVS MALACHIM.

### CAP. I.

ET REX Dauid ſenuerat, habebatque 1
ætatis plurimos dies: cumque operire- A
tur veſtibus, nõ calefiebat. ‡ Dixerunt 2
ergo ei ſerui ſui, Quæramus domino
noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet
coram rege, & foueat eum, dormiatque in
ᵃtuo ʒ. ſinu ᵃſuo, & calefaciat dominum noſtrum
regem. ‡ Quæſierunt igitur adoleſcentulam 3
ſpecioſam in omnib⁹ finibus Iſrael, & inue-
nerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt
eã ad regẽ. ‡ Erat aũt puella pulchra nimis, 4
dormiebatque cũ rege, & miniſtrabat ei, rex
verò nõ cognouit eam. ‡ Adonias autem fi- 5
li⁹ Haggith eleuabatur, dicẽs, Ego regnabo.
Fecitque ſibi currus & equites, & quinqua-
ginta viros qui currerẽt ante eũ. ‡ Nec cor- 6
ripuit eũ pater ſuus aliquando, dicens, Qua- B
re hoc feciſti? Erat aũt & ipſe pulcher valdè,
ſecundus natu poſt Abſalõ. ‡ Et ſermo ei cũ 7
Ioab filio Saruiæ, & cũ Abiathar ſacerdote,
qui adiuuabant partes Adoniæ. ‡ Sadoc verò 8
ſacerdos, & Banaias filius Ioiadæ, & Nathan
*Rei ſ. propheta, & Semei, & ᵃcerethi & phelethi*,
*omne. & *robur exercitus Dauid non erat cũ Ado-
nia. ‡ Immolatis ergo Adonias arietibus & 9
vitulis, & vniuerſis pinguibus iuxta Lapidẽ
zoheleth, qui erat vicinus Fonti rogel, voca
uit vniuerſos fratres ſuos filios regis, & oẽs
viros Iuda ſeruos regis. ‡ Nathã aũt prophe- 10
tã, & Banaiam, & robuſtos quoſque, & Salo-
monẽ fratrẽ ſuum non vocauit. ‡ Dixit itaq; 11
Nathan ad Beth ſabee matrem Salomonis,
Nũ audiſti q̃ regnauerit Adonias fili⁹ Hag-
gith, & dominus noſter Dauid hoc ignorat?
‡ Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, & 12
ſalua animam tuam, filiiq; tui Salomonis.
‡ Vade, & ingredere ad regẽ Dauid, & dic ei, 13
Nonne tu dñe mi rex iuraſti mihi ancillæ
tuæ, dicens, Quòd Salomõ filius tuus regna-
bit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? qua
re ergo regnat Adonias? ‡ Et adhuc ibi te lo- 14
quente cum rege, ego veniã poſt te, & com-
plebo ſermones tuos. ‡ Ingreſſa eſt itaque 15
Beth ſabee ad regem in cubiculo: rex autẽ
ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis mini- C
ſtrabat ei. ‡ Inclinauit ſe Beth ſabee, & ado- 16
rauit regẽ. Ad quã rex, Quid tibi, inquit, vis?
*rex, ‡ Quæ reſpondens ait, Domine mi *tu iuraſti 17
per Dominum Deũ tuum ancillæ tuæ, Salo-
mõ filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſede-
bit in ſolio meo. ‡ Et ecce nunc Adonias re- 18
gnat, te domine mi rex ignorãte. ‡ Mactauit 19
boues & pinguia quæque, & arietes pluri-
mos, & vocauit omnes filios regis, Abiathar
quoq; ſacerdotẽ, & Ioab principẽ militiæ:
Salomonem aũt ſeruum tuum non vocauit.
20 ‡ Veruntamẽ domine mi rex, in te oculi re-
ſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis quis ſe-
dere debeat in ſolio tuo dñe mi rex poſt te.
21 ‡ Eritq;, cùm dormierit dominus meus rex
cum patribus ſuis, erimus ego & filius me⁹
22 Salomon peccatores. ‡ Adhuc illa loquente
23 cum rege, Nathan propheta venit. ‡ Et nun-
tiauerunt regi, dicentes, Adeſt Nathan pro-
pheta. Cumq; introiſſet in conſpectũ regis,
24 & adoraſſet eum pronus in terrã, ‡ dixit Na-
than, Dñe mi rex, tu dixiſti, Adonias regnet
poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronũ meum?
25 ‡ Quia deſcendit hodie, & immolauit boues
D & pinguia & arietes plurimos, & vocauit v-
niuerſos filios regis, & principes exercitus:
Abiathar quoq; ſacerdotẽ: illisq; veſcentib⁹
& bibentibus corã eo, & dicentibus, Viuat
26 rex Adonias. ‡ Me ſeruũ tuũ, & Sadoc ſacer-
dotẽ, & Banaiam filiũ Ioiadæ, & Salomonẽ
27 famulũ tuum nõ vocauit. ‡ Nunquid à Dño
meo rege exiuit hoc verbũ, & mihi non in-
dicaſti ſeruo tuo quis ſeſſur⁹ eſſet ſuper thro
28 num dñi mei regis poſt eum? ‡ Et reſpondit
rex Dauid, dicẽs, Vocate ad me Beth-ſabee.
Quæ cùm fuiſſet ingreſſa corã rege, & ſtetiſ-
29 ſet ante eũ, ‡ iurauit rex & ait, Viuit Dñs, qui
30 eruit animã meã de omni anguſtia, ‡ quia ſi-
cut iuraui tibi per Dñm Deum Iſrael, dicẽs,
Salomõ filius tuus regnabit poſt me, & ipſe
ſedebit ſuper ſolium meum pro me: ſic fa-
31 ciam hodie. ‡ Summiſſoque Beth ſabee in
terram vultu, adorauit regem, dicens, Viuat
32 dominus meus Dauid in æternum. ‡ Dixit
quoq; rex Dauid, Vocate mihi Sadoc ſacer-
dotem, & Nathan prophetam, & Banaiam
filiũ Ioiadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent corã
33 rege, ‡ dixit ad eos, Tollite vobiſcum ſeruos
E domini veſtri & imponite Salomonẽ filium
meum ſuper mulam meam: & ducite eum
34 in Gihõ. ‡ & vngat eum ibi Sadoc ſacerdos,
& Nathan propheta in regẽ ſuper Iſrael*: & 1.par.29.f.22
canetis buccina, atque dicetis, Viuat rex Sa- *& Iudã 4.
35 lomon. ‡ Et aſcendetis poſt eum, & ᵃvenie-
tis* * & ſedebit ſuper ſolium meum, & ipſe ᵃveniet s.
regnabit pro me: illique præcipiã vt ſit dux *in Ieruſa-
36 ſuper Iſrael & ſuper Iudam. ‡ Et reſpondit lem.
Banaias filius Ioiadæ regi, dicens, Amen: ſic
loquatur Dominus Deus domini mei regis.
37 ‡ Quomodo fuit Dominus cũ domino meo
rege, ſic ſit cum Salomone, & ſublimius fa-
ciat ſoliũ eius à ſolio domini mei regis Da-
38 uid. ‡ Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos & Na-
than propheta, & Banaias fili⁹ Ioiadæ, & ce-
rethi, & phelethi: & impoſuerunt Salomo-
nem ſuper mulam regis Dauid, & adduxe-
39 runt eum in Gihon. ‡ Sumpſitque Sadoc ſa-
F cerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit
Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit
40 omnis populus, Viuat rex Salomon. ‡ Et a-
ſcendit vniuerſa multitudo poſt eum, & po-
pulus canentium tibiis, & lætãtium gaudio
magno, & inſonuit terra à clamore eorum.
41 ‡ Audiuit autem Adonias, & omnes qui in-
uitati fuerant ab eo, iamq; cõuiuiũ finitum
erat,

erat: ſed & Ioab audita voce tubæ, ait, Quid
ſibi vult clamor ciuitatis tumultuantis?
‡Adhuc illo loquẽte, Ionathan filius Abia- 42
thar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias, In-
gredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.
‡Reſponditque Ionathan Adoniæ, Nequa- 43
quam: Dñs enim noſter rex Dauid regẽ cõ-
ſtituit Salomonẽ. ‡miſitq; cum eo Sadoc ſa- 44
cerdotẽ, & Nathan prophetã, & Banaiam fi-
liũ Ioiadæ, & cerethi, & phelethi, & impoſue-
runt eũ ſuper mulã regis. ‡Vnxeruntq; eum 45
Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta regẽ in
Gihon: & aſcenderunt inde lætantes, & inſo-
nuit ciuitas. hæc eſt vox quã audiſtis. ‡ Sed 46
& Salomon ſedet ſuper ſoliũ regni. ‡Et in- 47 G
greſſi ſerui regis, benedixerunt dño noſtro
regi Dauid, dicentes, Amplificet Deus nomẽ
Salomonis ſuper nomen tuũ, & magnificet
thronũ eius ſuper thronũ ſuum. Et adorauit
rex in lectulo ſuo: ‡ inſuper & hæc locutus 48
eſt, Benedictus Dñs Deus Iſrael, qui dedit
hodie ſedentẽ in ſolio meo, videntibus ocu-
lis meis. ‡Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt 49
oẽs qui inuitati fuerant ab Adonia, & iuit v-
nuſquiſq; in viam ſuam. ‡Adonias aũt timẽs 50
(.3.) Salomonem, ſurrexit, & abiit in tabernacu-
lũ Dñi, tenuitq; cornu altaris. ‡Et nuntiaue- 51
runt Salomoni dicentes, Ecce Adonias ti-
mens regẽ Salomonẽ tenuit cornu altaris, di-
cens, Iuret mihi rex Salomõ hodie q̃ non in-
terficiat ſeruũ ſuũ gladio. ‡Dixitq; Salomõ, 52
Si fuerit vir bonus, non cadet ne vnus quidẽ
capillus eius in terram: ſin aũt malum inuẽ-
tum fuerit in eo, morietur. ‡ Miſit ergo rex 53
Salomon, & eduxit eum ab altari, & ingreſ-
ſus adorauit regem Salomonem: dixitque ei
Salomon, Vade in domum tuam.

## CAP. II.

APpropinquauerunt autem dies Dauid 1
vt moreretur, præcepitq; Salomoni fi- A
[c] Ecce. lio ſuo, dicẽs, [c] ‡ Ego ingredior viã vniuerſæ 2
[d] fortis. terræ: confortare, & eſto vir [d]. ‡Et obſerua 3
.13. vt cuſtodias mandata Domini Dei tui,
.13. vt ambules in viis eius, & cuſtodias ceremo-
nias eius, & præcepta eius, & iudicia, & teſti-
*Deu.17.d.16* monia, ſicut ‖ ſcriptũ eſt in lege Moyſi: vt in-
telligas vniuerſa quæ facis, & quocunque te
*Ioſ.7.x.14.* verteris. ‡ Vt confirmet Dñs ſermones ſuos 4
quos locutus eſt de me, dicens, Si cuſtodie-
[b] viã ſuã 4. rint filij tui vias meas [b], & ambulauerint co-
ram me in veritate, in omni corde ſuo, & in
omni anima ſua, nõ auferetur tibi vir de ſo-
lio Iſrael. ‡ Tu quoq; noſti quæ fecerit mi- 5
hi Ioab filius Saruiæ, quæ fecerit duobus prin-
*2.Reg.3.e.27* cipibus exercitus Iſrael, ‖ Abner filio Ner,
*& 20.c.10.* & Amaſæ filio Iether quos occidit, & effu-
dit ſanguinẽ belli in pace, & poſuit cruorem
prælii in baltheo ſuo, qui erat circa lumbos
eius, & in calceamento ſuo quod erat in pe-
dibus eius. ‡Facies ergo iuxta ſapientiã tuã, 6
& non deduces canitiem eius pacificè ad in- B
feros. ‡Sed & filiis Berzellai Galaaditis red- 7
des gratiam, eruntque comedentes in men-
*2.Re.19.f.31* ſa tua: ‖ occurrerunt enim mihi quando fu-
giebam à facie Abſalom fratris tui. ‡ Habes 8
*2.Re.16.b.5* quoq; apud te Semei filium Gera filii Iemi-
*& 19.d.19.* ni de Bahurim, ‖ qui maledixit mihi male-
dictione peſſima, quando ibã ad Caſtra: ſed
quia deſcendit mihi in occurſum cùm trã-
ſirem Iordanẽ, & iuraui ei per Dñm, dicens,
9 Non te interficiam gladio: ‡tu noli pati eũ
eſſe innoxium. Vir aũt ſapiens es, [a] vt ſcias [a] [a] & ſcies ſ.
quæ facies ei, deduceſq; canos eius cũ ſan-
10 guine ad inferos. ‡ Dormiuit igitur Dauid
cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Ciuitate
11 Dauid. ‡Dies aũt quibus regnauit Dauid ſu-
per Iſrael, quadraginta anni ſunt: in Hebron
regnauit ‖ ſeptẽ annis: in Ieruſalẽ [e], triginta *1.Pa.29.f.27*
12 tribus. ‡Salomon aũt ſedit ſuper thronum [e] verò 3.
C Dauid patris ſui, & firmatum eſt regnũ eius *2.Re.5.a.4*
13 nimis. ‡Et ingreſſus eſt Adonias filius Hag-
gith ad Beth ſabee matrẽ Salomonis. Quæ
dixit ei, Pacificúſne eſt ingreſſus tuus? Quĩ
14 reſpõdit, Pacificus. ‡ Addiditq;, Sermo mihi
15 eſt ad te. Cui ait, Loquere. Et ille, ‡ Tu, in-
quit, noſti, quia meũ erat regnũ, & me præ-
poſuerat omnis Iſrael ſibi in regẽ: ſed trãſla-
tũ eſt regnum, & factũ eſt fratris mei: à Dño
16 enim conſtitutũ eſt ei. ‡Nunc ergo petitio-
nẽ vnã precor à te, ne confundas faciẽ meã.
17 Quæ dixit ad eũ, Loquere. ‡Et ille ait, Pre-
cor vt dicas Salomoni regi (neq; enim ne-
gare tibi quicquam poteſt) vt det mihi Abi-
18 ſag Sunamitidẽ vxorem. ‡Et ait Beth-ſabee,
19 Bene, ego loquar pro te regi. ‡ Venit ergo
Beth-ſabee ad regẽ Salomonẽ, vt loqueretur
ei pro Adonia: & ſurrexit rex in occurſum
eius, adorauitq; eã, & ſedit ſuper thronũ ſuũ:
poſituſq; eſt thronus matri regis, quæ ſedit
20 ad dexteram eius. ‡Dixitque ei, Petitionem
D vnam paruulam ego deprecor à te, ne con-
fundas faciem meam. Et dixit ei rex, Pete
mater mea: neq; enim fas eſt vt auertã fa-
21 ciem tuam: ‡ Quæ ait, Detur Abiſag Suna-
22 mitis Adoniæ fratri tuo vxor. ‡Reſponditq;
rex Salomon, & dixit matri ſuæ, Quare po-
ſtulas Abiſag Sunamitidẽ Adoniæ? poſtula
ei & regnum: ipſe eſt enim frater meus ma-
ior me, & habet Abiathar ſacerdotẽ, & Ioab
23 filium Saruiæ. ‡Iurauit itaque rex Salomon
per Dominũ, dicens, Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, quia contra animam ſuam lo-
24 cutus eſt Adonias verbum hoc. ‡Et nũc vi-
uit Dominus qui firmauit me, & collocauit
me ſuper ſolium Dauid patris mei, & qui fe-
cit mihi domũ, ſicut locutus eſt, quia hodie
25 occidetur Adonias. ‡Miſitque rex Salomon
per manũ Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit
26 eum, & mortuus eſt. ‡ Abiathar quoque ſa-
E cerdoti dixit rex, Vade in Anathoth ad agrũ
tuum, & quidem vir mortis es: ſed hodie te
non interficiam, quia portaſti arcã Domini
Dei corã Dauid patre meo, & ſuſtinuiſti la-
borẽ in omnibus in quibus laborauit pater
27 meus. ‡ Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt
non eſſet ſacerdos Domini, ‖ vt impleretur *1.Re.2.f.p.*
ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper do-
28 mum Heli in Silo. ‡ Venit autẽ nuntius ad
[a] Salomonem [a] quòd Ioab declinaſſet poſt A- [a] Ioab 1.
doniam, & poſt Salomonem nõ declinaſſet:
fugit ergo Ioab in tabernaculũ Domini, &
29 apprehendit cornu altaris. ‡Nuntiatũmque
eſt regi Salomoni quòd fugiſſet Ioab in ta-
bernaculum Dñi, & eſſet iuxta altare: mi-

ſitque Salomon Banaiam filium Ioiadæ, di-
cens, Vade, interfice eum. ‡ Et venit Banaias 30
ad tabernaculũ Domini, & dixit ei, Hæc di-
cit rex, Egredere. Qui ait, Non egrediar, ſed
hic moriar. Renũtiauit Banaias regi ſermo-
nem, dicens, Hęc locutus eſt Ioab, & hæc re-
ſpondit mihi. ‡ Dixitq; ei rex, Fac ſicut locu- 31
tus eſt: & interfice eum, & ſepeli, & amoue-
bis ſanguinem innocentem, qui effuſus eſt à
Ioab, à me, & à domo patris mei. ‡ Et reddet 32
Dñs ſanguinẽ ei⁹ ſuper caput ei⁹, quia inter- F
fecit duos viros iuſtos, melioresq; ſe: & occi-
dit eos gladio, patre meo Dauid ignorante:
2.Re.3.e.27 ‖ Abner filium Ner principẽ militiæ Iſrael,
2.Re.20.c.9 ‖ & Amaſam filiũ Iether principẽ exercitus
Iuda: ‡ & reuertetur ſanguis illorũ in caput 33
Ioab, & in caput ſeminis ei⁹ in ſempiternũ.
Dauid aũt & ſemini eius, & domui, & thro-
no illius ſit pax vſq; in æternum à Dño. ‡ A- 34
ſcendit itaq; Banaias filius Ioiadæ, & aggreſ-
ſus eum interfecit, ſepulsusque eſt in domo
ſua in deſerto. ‡ Et conſtituit rex Banaiã fi- 35
lium Ioiadæ pro eo ſuper exercitũ, & Sadoc
ſacerdotẽ poſuit pro Abiathar. ‡ Miſit quoq; 36
rex & vocauit Semei, dixitq; ei, Aedifica ti-
bi domũ in Ieruſalẽ, & habita ibi: & non e-
gredieris inde huc, atque illuc. ‡ Quacunq; 37
autẽ die egreſſus fueris & trãſieris Torren-
tem cedron, ſcito te interficiendum: ſanguis
tuus erit ſuper caput tuum. ‡ Dixitque Se- 38
mei regi, Bonus ſermo: ſicut locutus eſt do- G
minus meus rex, ſic faciet ſeruus tuus. Ha-
bitauit itaque Semei in Ieruſalem diebus
multis. ‡ Factum eſt autem poſt annos tres 39
vt fugerent ſerui Semei ad Achis filiũ Maa-
cha regem Geth: nuntiatumque eſt Semei
quòd ſerui eius iſſent in Geth. ‡ Et ſurrexit 40
Semei, & ſtrauit aſinum ſuum: iuitq; ad A-
chis in Geth, ad requirẽdum ſeruos ſuos, &
adduxit eos de Geth. ‡ Nuntiatum eſt autem 41
regi. *Salomoni q iſſet Semei in Geth de Ieru-
ſalem, & rediſſet. ‡ Et mittens vocauit eum, 42
dixitque illi, Nónne teſtificatus ſum tibi per
Dominum, & prædixi tibi, Quacunque die
egreſſus ᵃ fueris' huc & illuc, ſcito te eſſe
ᵃieris.4. moriturum? Et reſpondiſti mihi, Bonus ſer-
mo quem audiui. ‡ Quare ergo nõ cuſtodi- 43
ſti iuſiurandum Domini, & præceptũ quod
præceperam tibi? ‡ Dixitque rex ad Semei, 44
Tu noſti omne malum, cuius tibi conſcium
eſt cor tuum, quod feciſti Dauid patri
meo: reddidit Dominus malitiam tuam in
caput tuum. ‡ Et rex Salomõ benedictus, & 45
thronus Dauid erit ſtabilis coram Domino
vſque in ſempiternum. ‡ Iuſſit itaque rex 46
ᵃegreſſus 2. Banaiæ filio Ioiadæ: qui ᵃaggreſſus², percuſſit
eum, & mortuus eſt.

CAP. III.

2.Par.1.a.1. CONfirmatum eſt igitur regnũ in ma- 1
nu Salomonis, & affinitate coniunctus A
eſt Pharaoni regi Aegypti: accepit nanq; fi-
liam eius, & adduxit in ciuitatẽ Dauid, do-
nec compleret ædificans domum ſuã, & do-
mum Domini, & murum Ieruſalem per cir-
cuitum. ‡ Attamen populus immolabat in 2
excelſis: non enim ædificatum erat templũ
nomini Domini vſque in diem illum. ‡ Di- 3
lexit autem Salomon Dominũ, ambulans in
præceptis Dauid patris ſui, excepto quòd in
excelſis immolabat, & accendebat thymia-
4 ma. ‡ Abiit itaque ᵃ in Gabaon, vt immola- *Salomon.
ret ibi: illud quippe erat excelſum maximũ:
mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salo-
5 mon ſuper altare illud ᵃin Gabaon. ‡ Appa- ein Gabaon
ruit autẽ Dominus* Salomoni per ſomnium apparuit
nocte, dicens, Poſtula quod vis vt dem tibi. Domin⁹ 5.
6 ‡ Et ait Salomon, Tu feciſti cum ſeruo tuo
Dauid patre meo miſericordiã magnam, ſi-
cut ambulauit in conſpectu tuo in veritate
& iuſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti ei
miſericordiam tuam grandem, & dediſti ei
filium ſedentem ſuper thronum eius, ſicut
7 eſt hodie. ‡ Et nunc Domine Deus, tu re-
B gnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre
meo: ego autem ſum puer paruulus, & igno-
8 rans egreſſum & introitum meum. ‡ Et ſer-
uus tuus in medio eſt populi quem elegiſti,
populi infiniti, qui numerari & ſupputari
9 non poteſt præ multitudine. ‡ ‖ Dabis ergo 2.Par.1.b.10.
ſeruo tuo cor docile, vt populũ tuũ iudicare
poſſit, & diſcernere inter bonum & malũ.
quis enim poterit iudicare populum iſtum,
10 populum tuum hunc multum? ‡ Placuit er-
go ſermo corã Domino, quòd Salomon po-
11 ſtulaſſet huiuſcemodi rem. ‡ Et dixit Domi-
nus Salomoni, Quia poſtulaſti verbum hoc,
& non petiſti tibi dies multos, nec diuitias,
aut animas inimicorum tuorũ, ſed poſtula-
ſti tibi ſapiẽtiam ad diſcernendũ iudicium:
12 ‡ ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos, &
dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantũ
vt nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt
13 te ſurrecturus ſit. ‡ Sed & hæc quæ non poſtu Sap.7.b.11.
laſti dedi tibi, diuitias ſcilicet, & gloriam, vt Mat.6.d.29
C nemo fuerit ſimilis tui in regibus cũctis re-
14 trò diebus. ‡ Si autem ambulaueris in viis
meis, & cuſtodieris præcepta mea & mãdata
mea, ſicut ambulauit *pater tuus, longos fa- *Dauid 2.
15 ciã dies tuos. ‡ Igitur euigilauit Salomõ, &
intellexit quòd eſſet ſomniũ: cumq; veniſ-
ſet Ieruſalem, ſtetit coram arca fœderis Do-
mini, & obtulit holocauſta, & fecit victimas
pacificas & grande conuiuium vniuerſis fa-
16 mulis ſuis. ‡ Tunc venerunt duæ mulieres
meretrices ad regem, ſteteruntque coram
17 eo, ‡ quarum vna ait, Obſecro, mi domine,
ego & mulier hæc habitabamus in domo v-
18 na: & peperi apud eam in cubiculo. ‡ Tertia
autem die poſtquam ego peperi, peperit &
hæc: & eramus ſimul, nullusq; alius nobiſ-
19 cum in domo, exceptis nobis duabus. ‡ Mor
tuus eſt autem filius mulieris huius nocte.
20 dormiens quippe oppreſſit eum. ‡ Et con-
ſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tulit fi-
lium meum de latere meo ancillæ tuæ dor-
mientis, & collocauit in ſinu ſuo: ſuum au-
tem filium, qui erat mortuus, poſuit in ſinu
21 meo. ‡ Cumque ſurrexiſſem manè vt darem
lac filio meo, apparuit mortuus: quem dili-
gentius intuens clara luce, deprehendi non
22 eſſe meum quem genueram. ‡ Reſponditque
D altera mulier, Non eſt ita vt dicis, ſed filius -.5.
tuus mortuus eſt, meus autẽ viuit. Ecõtrario
illa dicebat, Mẽtiris: filius quippe me⁹ viuit,
& filius

& filius tuus mortuus eſt. Atq; in hunc mo-
dum contendebant coram rege. ‡ Tunc rex 23*
ait, Hæc dicit, Filius meus viuit, & fili⁹ tuus
mortuus eſt. Et iſta reſpondit, Non, ſed filius
tuus mortuus eſt, meus autem viuit. ‡ Dixit 24
ergo rex, Afferte mihi gladium. Cumque at-
tuliſſent gladium coram rege, ‡ Diuidite, in- 25
quit, infantem viuum in duas partes, & da-
te dimidiam partem vni, & dimidiam par-
tem alteri. ‡ Dixit autem mulier cuius filius 26
erat viuus, ad regem (commota ſunt quippe
viſcera eius ſuper filio ſuo,) Obſecro domi-
ne, date illi infantem viuum, & nolite inter-
ficere eũ. E contrario illa dicebat, Nec mihi,
nec tibi ſit, ſed diuidatur. ‡ Reſpondit rex, & 27
ait, Date huic infantem viuum, & non occi-
datur: hæc eſt enim mater eius. ‡ Audiuit ita- 28
que omnis Iſraël iudicium quod iudicaſſet
rex, & timuerunt regẽ, videntes ſapientiam
Dei eſſe in eo ad faciendum iudicium.

## CAP. IIII.

Erat autem rex Salomon regnans ſuper 1
omnem Iſraël: ‡ & hi principes quos ha- 2
Sacerdos 8 bebat: Azarias filius Sadoc *ſacerdotis: ‡ Eli- A
hóreph & Ahia filij Siſà, ſcribæ: Ioſaphat fi- 3
lius Ahilud, à cõmẽtariis: ‡ Banaias fili⁹ Ioia- 4
dæ, ſuper exercitũ: Sadoc autẽ & Abiathar,
ſacerdotes: ‡ Azarias filius Nathan, ſuper eos 5
qui aſſiſtebãt regi: Zabud filius Nathã, ſacer-
dos amicus regis: ‡ & Ahiſar præpoſitus do- 6
mus: & Adonirã filius Abda ſuper tributa.
‡ Habebat autẽ Salomon duodecim præfe- 7
ctos ſuper omnẽ Iſraël qui præbebãt annonã
regi & domui eius: per ſingulos enim mẽſes
in anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant. ‡ Et 8
hæc nomina eorũ: Bẽ-hur, in mõte Ephráim.
‡ Ben-décar, in Macces, & in Sálebim, & in 9
Beth ſames, & in Elon, & in Beth-hanan.
*enim ‡ Beth-héſed in Aruboth ipſius *erat Socho, 10
& omnis terra Epher. ‡ Bẽ-abinadab, cuius 11
omnis Nephat-dor, Tapheth filiã Salomonis
habebat vxorẽ. ‡ Bana filius Ahilud regebat 12
Thanach & Mageddo, & vniuerſam Bethſan,
quæ eſt iuxta Sárthana ſubter Iezrahel, à
Beth-ſan vſq; Abel-mehula è regione Iec- B
maan. ‡ Bengaber in Ramoth-galaad. habe- 13
bat Auoth-iair filij Manaſſe in Galaad, ipſe
præerat in omni regione Argob quæ eſt in
Baſan, ſexaginta ciuitatibus magnis atq; mu-
ratis, quæ habebant ſeras æreas. ‡ Ahinadab 14
filius Addo præerat in Manáim. ‡ Achimáas 15
in Nephthali: ſed & ipſe habebat Báſemath
filiam Salomonis in coniugio. ‡ Báana filius 16
Huſi, in Aſer, & in Baloth. ‡ Ioſaphat filius 17
Pharúe, in Iſſachar. ‡ Semei filius Ela, in Ben- 18
‡& iamin. ‡ Gaber filius Vri, in terra Galaad, *in 19
terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Ba
ſan, ſuper omnia quæ erãt in illa terra. ‡ Iuda 20
& Iſraël innumerabiles, ſicut arena maris in
multitudine comedentes, & bibentes, atque
Ecc.47.c.12 ‡.2. lætantes. ‡ Salomon autem erat in ditione 21
ſua, habens omnia regna ‡ ſecum à flumine
terræ Philiſthiim vſque ad terminum Ægy- C
pti: offerentiũ ſibi munera, & ſeruientium ei
cunctis diebus vitæ eius. ‡ Erat autẽ cibus Sa- 22
lomonis per dies ſingulos triginta cori ſimi-
læ, & ſexaginta cori farinæ, ‡ decẽ boues pin- 23
gues, & viginti boues paſcuales, & cẽtũ arie-
tes, excepta venatione ceruorum, caprearũ,
24 atque bubalorum, & auium altilium: ‡ Ipſe
enim obtinebat omnem regionem quæ erat
trans flumen, ‡ quaſi à Taphſa vſq; ad Gazã ‡.c.
& cunctos reges illarum regionum: & habe-
25 bat pacem ex omni parte in circuitu. ‡ Ha-
bitabatq; Iuda & Iſraël abſque timore vllo,
vnuſquiſq; ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, à Dan
26 vſq; Berſabee cũctis diebus Salomonis. ‡ Et
habebat Salomon quadraginta millia præ- 2.Pa.9.f.25
ſepia equorum curribium, & duodecim mil-
27 lia equeſtrium. ‡ Nutriebantque eos ſupra-
dicti regis præfecti: ſed & neceſſaria menſæ
regis Salomonis cum ingenti cura præbebãt
28 in tempore ſuo. ‡ Hordeũ quoque & paleas
D equorum & iumentorum deferebant in lo-
cum vbi erat rex, iuxta conſtitutum ſibi.
29 ‡ Dedit quoque Deus ſapientiã Salomoni, Ecc.47.c.16
& prudentiam multam nimis, & latitudinẽ
cordis, quaſi arenam quæ eſt in littore maris.
30 ‡ Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapien-
tiam omnium Orientalium, & Ægyptiorũ,
31 ‡ & erat ſapientior cunctis hominibus: ſapiẽ-
tior Ethan Ezrahite, & Heman, & Chalcol
& Dorda filiis Mahol: & erat nominatus in
32 vniuerſis gentibus per circuitum. ‡ Locu-
tus eſt quoque Salomon tria millia parabo-
las: & fuerunt carmina eius quinque millia.
33 ‡ Et diſputauit ſuper lignis a cedro, quæ eſt
in Libano, vſque ad hyſſopum quę egreditur
de pariete: & diſſeruit de iumentis & volu-
34 cribus, & reptilibus & piſcibus. ‡ Et venie-
bãt de cunctis populis ad audiendam ſapien
tiam Salomonis, & ab vniuerſis regibus ter-
ræ, qui audiebant ſapientiam eius.

## CAP. V.

1 Miſit quoque Hiram rex Tyri ſeruos
A ſuos ad Salomonem: audiuit enim *ſuper Iſ-
quòd ipſum vnxiſſent regẽ* pro patre eius: raël.
quia amicus fuerat Hiram Dauid omni tem
2 pore. ‡ Miſit autem Salomon ad Hiram, di- 2.Pa.2.a.3
3 cens, ‡ Tu ſcis voluntatem Dauid patris mei,
& quia non potuerit ædificare domum no-
mini Domini Dei ſui propter bella immi-
nentia per circuitum, donec daret Dominus
4 eos ſub veſtigio pedum eius. ‡ Nunc autem
requiem dedit *Deus meus mihi per circui- *Domin⁹
tum: & non eſt ſatan, neque occurſus malus.
5 ‡ Quam ob rem cogito ædificare templum
nomini Domini Dei mei: ſicut locutus eſt 2.Reg.7.b.13
Dominus Dauid patri meo, dicẽs, Filius tuus 1.Pa.22.c.10
B quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe
6 ædificabit domum nomini meo. ‡ Præcipe
igitur vt præcidant mihi ‡ ſerui tui cedros ‡.8.
de Libano, & ſerui mei ſint cum ſeruis tuis:
mercedem autem ſeruorum tuorum dabo
tibi quamcunque petieris: ſcis enim quo-
modò non eſt in populo meo vir qui noue-
7 rit ligna cædere ſicut Sidonij. ‡ Cum ergo
audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus eſt
valde, & ait, Benedictus Dominus Deus
C hodie, qui dedit Dauid filium ſapientiſſi-
8 mum ſuper populum hunc pluri mum. ‡ Et
miſit Hiram ad Salomonem, dicens, Audiui
quæcunque mãdaſti mihi: ego faciam omnẽ
voluntatem tuam in lignis cedrinis & abie-
gnis.

gnis. ‡ Serui mei deponent ea de Libano ad 9
mare: & ego componã ea in ratibus, in mari,
vſq; ad locũ quẽ ſignificaueris mihi, & ap-
plicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſque
neceſſaria mihi, vt detur cibus domui meæ. C
‡Itaq; Hiram dabat Salomoni ligna cedri- 10
na, & ligna abiegna, iuxta omnẽ voluntatẽ
eius. ‡Salomon autẽ præbebat Hiram vigin- 11
ti millia coros tritici in cibũ domui eius, &
viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat
Salomon Hiram per ſingulos annos. ‡Dedit 12
Sup. 3. b. 12. quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ‖ ſi-
1. Par. 22. b. cut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram &
Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.
‡Elegitq; rex Salomon operarios de omni 13
Iſrael, & erat indictio triginta millia viro-
rum. ‡Mittebatq; eos in Libanũ, decẽ millia 14
per menſes ſingulos viciſſim, ita vt duobus
menſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoni- D
ram erat ſuper huiuſcemodi indictionem.
‡Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia 15
eorũ qui onera portabant: & octoginta mil-
lia latomorum in monte: ‡abſque præpoſitis 16
qui præerant ſingulis operibus, numero triũ
milliũ, & trecentorũ præcipientiũ populo,
& his qui faciebant opus. ‡Præcepitque rex, 17
vt tollerent lapides grandes, lapides pretio-
ſos in fundamentũ templi, & quadrarẽt eos:
‡quos dolauerunt cæmentarij Salomonis, & 18
cæmentarij Hiram: porrò Giblij præparaue-
runt ligna & lapides ad ædificandam domũ.

CAP. VI.

2. Par. 3. a. 2. FActum eſt ergo quadringenteſimo & 1
octogeſimo anno egreſsionis filiorũ Iſ- A
raël de terra Aegypti, in anno quarto (mẽſe
Zio, ipſe eſt mẽſis ſecundus) regni Salomo-
nis ſuper Iſraël, ædificare cœpit domũ Domi
no. ‡Domus autẽ quã ædificabat rex Salomõ 2
Domino, habebat ſexaginta cubitos in lõgi-
tudine, & viginti cubitos in latitudine, & tri
ginta cubitos in altitudine. ‡Et porticus erat 3
ante templũ viginti cubitorũ longitudinis
iuxta menſuram latitudinis tẽpli: & habebat
decẽ cubitos latitudinis ante faciẽ templi.
‡Fecitque in templo feneſtras obliquas. ‡Et 4
ædificauit ſuper parietẽ templi tabulata per 5
gyrũ, in parietibus domus per circuitũ tem-
pli & oraculi, & fecit latera in circuitu. ‡Ta- 6
bulatum quod ſubter erat, quinque cubitos
habebat latitudinis, & medium tabulatum
ſex cubitorũ latitudinis, & tertium tabula-
tum ſeptem habens cubitos latitudinis. Tra-
bes autem poſuit in domo per circuitum fo
rinſecus, vt nõ hærerent muris templi. ‡Do- 7
mus autem cùm ædificaretur, de lapidibus
dolatis atque perfectis ædificata eſt: & mal-
leus, & ſecuris, & omne ferramentum non
ſunt audita in domo cum ædificaretur.
ᵃ parte 5. ‡Oſtium lateris medij in ᵃ pariete ͭ erat do- 8
mus dexteræ: & per cochleam aſcendebant in
medium cœnaculum, & à medio in tertiũ.
‡Et ædificauit domũ, & conſummauit eam: 9
texit quoque domum laquearibus cedrinis. B
‡Et ædificauit tabulatum ſuper omnem do- 10
mum quinque cubitis altitudinis, & operuit
domum lignis cedrinis. ‡Et factus eſt ſermo 11
Domini ad Salomonem, dicens, ‡ Domus 12
hæc quam ædificas, ſi ambulaueris in præce-
ptis meis, & iudicia mea feceris, & cuſtodie-
ris omnia mandata mea, gradiens per ea: fir-
mabo ſermonem meum tibi, ‖ quem locu- 2. Re. 7. c. 16
13 tus ſum ad Dauid patrem tuum. ‡ Et habi- 1. Par. 22. b. 9.
tabo in medio filiorum Iſrael, & non dere-
14 linquam populum meum Iſraël. ‡ Igitur
ædificauit Salomon domum, & conſumma-
15 uit eam. ‡ Et ædificauit parietes domus in-
trinſecus, tabulatis cedrinis: à pauimẽto do-
mus vſq; ad ſummitatẽ parietum, & vſque *&
ad laquearia, *operuit lignis cedrinis intrin-
ſecus: & texit pauimentum domus tabulis
16 abiegnis. ‡ Aedificauitque viginti cubito-
rum ad poſteriorem partem templi tabulata
cedrina, à pauimento vſque ad ſuperiora: &
fecit interiorem domũ oraculi in Sanctum
17 ſanctorum. ‡ Porrò quadraginta cubitorum
erat ipſum templum pro foribus oraculi.
18 ‡Et cedro omnis domus intrinſecus veſtie-
C batur, habẽs tornaturas, & iuncturas ſuas fa-
brefactas & cælaturas eminentes: omnia ce-
drinis tabulis veſtiebantur: nec omnino la-
19 pis apparere poterat in pariete. ‡Oraculum
autẽ in medio domus, in interiori parte fe-
cerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domini.
20 ‡Porrò oraculum habebat viginti cubitos
lõgitudinis, & viginti cubitos latitudinis, &
viginti cubitos altitudinis: & operuit illud
atque veſtiuit auro puriſſimo. ſed & altare
21 veſtiuit cedro. ‡Domum quoque ante ora-
culum operuit auro puriſſimo, & affixit la-
22 minas clauis aureis. ‡Nihilque erat in tem-
plo quod non auro tegeretur: ſed & totum
23 altare oraculi texit auro. ‡Et fecit in oracu-
lo duos cherubim de lignis oliuarum, decẽ
24 cubitorum altitudinis. ‡ Quinque cubito-
rum ala cherub vna, & quinque cubitorum
ala cherub altera: id eſt, decem cubitos ha-
bentes à ſummitate alæ vnius vſque ad alæ
25 alterius ſummitatem. ‡ Decem quoque cu-
bitorum erat cherub ſecundus: in menſura
pari, & opus vnũ erat in duobus cherubim,
26 ‡id eſt, altitudinem habebat vnus cherub
decẽ cubitorum, & ſimiliter cherub ſecun-
27 dus. ‡ poſuitque cherubim in medio templi
interioris: extendebant autem alas ſuas che-
rubim, & tangebat ala vna parietem, & ala
cherub ſecundi tangebat parietem alterũ:
D alæ autem ᵉ alteræ ͭ in media parte templi ᵉ . I.
28 ſe inuicem contingebãt. ‡Texit quoque che-
29 rubim auro. ‡Et omnes parietes templi per
circuitum ſculpſit variis cælaturis & torno:
& fecit in eis cherubim, & palmas, & pictu-
ras varias, quaſi prominentes de pariete, &
30 egredientes. ‡ Sed & pauimentum domus
31 texit auro intrinſecus & extrinſecus. ‡Et in *duo
ingreſſu oraculi fecit * oſtiola de lignis oli-
32 uarum, poſteſque angulorum quinque. ‡ Et
duo oſtia de lignis oliuarũ: & ſculpſit in eis
picturam cherubim, & palmarum ſpecies, &
anaglypha valde prominẽtia, & texit ea au-
ro: & operuit tam cherubim quàm palmas,
33 & cætera auro. ‡Fecitque in introitu templi
poſtes de lignis oliuarum quadrangulatos:
34 ‡& duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecus:
& vtrunque oſtium duplex erat, & ſe inuicẽ
tenens

tenſ aperiebatur. ‡ Et ſculpſit cherubim, & 35
palmas & cælaturas valde eminentes: & ope-
ruitque omnia laminis aureis opere quadro
ad regulã. ‡ Et ædificauit atriũ interius tri- 36
bus ordinibus lapidũ politorũ, & vno ordine
lignorũ cedri. ‡ Anno quarto fundata eſt do- 37
mus Domini in menſe Zio: ‡ & in anno vn- 38
decimo, menſe Bul (ipſe eſt menſis octauus)
perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in
vniuerſis vtenſilibus ſuis: ædificauitq; eam
annis ſeptem.

CAP. VII.

Domum autẽ ſuam ædificauit Salomõ 1
Inf.9.b.10 ‖ tredecim annis, & ad perfectũ vſque A
perduxit. ‡ Aedificauit quoq; domũ ſaltus Li 2
bani centũ cubitorũ longitudinis, & quin-
quaginta cubitorum latitudinis, & triginta
cubitorũ altitudinis: & quatuor deambula-
cra inter colũnas cedrinas: ligna quippe ce-
drina exciderat in colũnas. ‡ Et tabulatis ce- 3
drinis veſtiuit totã camerã, quæ quadragin-
ta quinq; colũnis ſuſtentabatur. Vnus autẽ
ordo habebat columnas quindecim ‡ cõtra 4
ſe inuicẽ poſitas: ‡ & e regione ſe reſpicien- 5
tes, æquali ſpatio inter colũnas, & ſuper co-
lumnas quadrãgulata ligna in cunctis æqua-
lia. ‡ Et porticũ columnarũ fecit quinqua- 6
ginta cubitorũ longitudinis, & triginta cu-
bitorũ latitudinis: & alterã porticu in facie
maioris porticus: & columnas, & epiſtylia
*fecit. ſuper colũnas*. ‡ Porticũ quoq; ſolij, in qua 7
tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à
pauimento vſq; ad ſummitatẽ. ‡ Et domun- 8
cula in qua ſedebatur ad iudicandũ, erat in
media porticu ſimili opere. Domũ quoq; fe-
Sup.3.a.3. cit filiæ Pharaonis (‖ quam vxorem duxerat B
Salomõ) tali opere, quali & hanc porticum.
‡ Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam 9
quandã atq; menſurã tam intrinſecus quàm
extrinſecus ſerrati erant: à fundamento vſq;
ᵃextrinſe- ad ſummitatẽ parietum, & ᵃintrinſecusᵃ vſq;
cus I. ad atrium maius. ‡ Fundamenta autẽ de la- 10
pidibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſi-
ue octo cubitorũ. ‡ Et deſuper lapides pre- 11
tioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliter-
que de cedro. ‡ Et atrium maius rotundum 12
trium ordinum de lapidibus ſectis, & vnius
ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio
domus Domini interiori, & in porticu do-
mus. ‡ Miſit quoque rex Salomõ, & tulit Hi- 13
ram de Tyro. ‡ filium mulieris viduæ de tri- 14
bu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærariũ,
& plenũ ſapientia, & intelligentia, & doctri-
na ad faciendũ omne opus ex ære. Qui cùm
veniſſet ad regem Salomonẽ, fecit omne o-
pus eius. ‡ Et finxit duas colũnas æreas, de- 15
cem & octo cubitorũ altitudinis columnam
Ier.52.e.21. vnam: & ‖ linea duodecim cubitorũ ambie-
bat columnam vtranq;. ‡ Duo quoque capi- 16
tella fecit, quæ ponerentur ſuper capita co-
lumnarum, fuſilia ex ære: quinque cubito-
rum altitudinis capitellum vnum, & quinq;
cubitorum altitudinis capitellum alterum: C
‡ & quaſi in modum retis & catenarum ſibi 17
inuicem miro opere contextarum. Vtrun-
que capitellum columnarum fuſile erat: ſe-
ptena verſuum retiacula in capitello vno, &
ſeptena retiacula in capitello altero. ‡ Et 18
perfecit columnas, & duos ordines per cir-
cuitum retiaculorum ſingulorum, vt tege-
rent capitella quæ erant ſuper ſummitatem
malogranatorum: eodem modo fecit & ca-
19 pitello ſecũdo. ‡ Capitella autem quæ erant
ſuper capita columnarum, quaſi opere lilij
fabricata erant, in porticu, quatuor cubito-
20 rum. ‡ Et rurſum alia capitella in ſummita-
te columnarum deſuper iuxta menſurã co-
lumnæ contra retiacula: malogranatorum
autem ducenti ordines erant in circuitu ca-
21 pitelli ſecundi. ‡ Et ſtatuit duas columnas in
porticu templi: cumq́ue ſtatuiſſet columnã
dexteram, vocauit eam nomine Iachin: ſi-
militer erexit columnam ſecundã, & voca-
22 uit nomẽ eius Booz. ‡ Et ſuper capita colum 2.Par.4.c.3.
narum opus in modum lilij poſuit: perfe-
23 ctumq́ue eſt opus columnarum. ‡ Fecit quo-
D que mare fuſile decem cubitorum à labio
vſque ad labium, rotundũ in circuitu: quin-
que cubitorũ altitudo eius, & reſticula tri-
ginta cubitorũ cingebat illud per circuitũ.
24 ‡ Et ſculptura ſubter labium circuibat illud
decem cubitis ambiens mare: duo ordines
25 ſculpturarum hiſtriatarũ erant fuſiles. ‡ Et
ᵃſtabantᵃ ſuper duodecim boues, è quibus ᵃſtabat I.
tres reſpiciebant ad Aquilonẽ, & tres ad Oc-
cidentẽ, & tres ad Meridiem, & tres ad Oriẽ-
tem: & mare ſuper eos deſuper erat: quorũ
poſteriora vniuerſa intrinſecus latitabant.
26 ‡ Groſsitudo autẽ luteris, trium vnciarum
erat: labiumq́ue eius, quaſi labium calicis, &
folium repandi lilij: duo millia batos ca-
27 piebat, ⁼& tria millia metretas⁼. ‡ Et fecit ⁼-4.
decem baſes æneas quatuor cubitorum lon-
gitudinis baſes ſingulas, & quatuor cubito-
rum latitudinis, & trium cubitorum altitu-
28 dinis. ‡ Et ipſum opus baſiũ, interraſile erat:
29 & ſculpturæ inter iuncturas. ‡ Et inter coro-
nulas & plectas, leones & boues & cheru-
bim: & in iuncturis ſimiliter deſuper: & ſub-
ter leones & boues quaſi lora ex ære depen-
30 dentia. ‡ Et quatuor rotæ per baſes ſingulas,
& axes ærei: & per quatuor partes quaſi hu-
meruli ſubter luterem fuſiles, contra ſe in-
31 uicem reſpectantes. ‡ Os quoque luteris in-
E trinſecus erat in capitis ſummitate: & quod
forinſecus apparebat, vnius cubiti erat, to-
tum rotundum, pariterq; habebat vnum cu-
bitum & dimidium: in angulis autẽ colum-
narum variæ cælaturæ erant: & media inter-
32 columnia, quadrata non rotunda. ‡ Quatuor
quoque rotæ, quæ per quatuor angulos baſis
erant, cohærebant ſibi ſubter baſim: vna ro-
ta habebat altitudinis cubitum & ſemis.
33 ‡ Tales autẽ rotæ erant quales ſolent in cur-
ru fieri: & axes earum, & radij, & canthi, &
34 modioli, omnia fuſilia. ‡ Nam & humeruli
illi quatuor per ſingulos angulos baſis vni*,
35 ex ipſa baſi fuſiles & coniuncti erant. ‡ In
ſummitate autem baſis erat quædam rotun-
ditas vnius & dimidij cubiti, ita fabrefacta,
vt luter deſuper poſſet imponi, habens cæ-
laturas ſuas, variaſq́ue ſculpturas ex ſemet-
36 ipſa. ‡ Sculpſit quoque in tabulatis illis quæ
F erant ex ære, & in angulis, cherubim, & leo-
nes, & palmas, quaſi in ſimilitudinem homi-
nis ſtan-

nis ſtantis, vt nō cælata, ſed appoſita per cir-
cuitum viderentur. ‡ In hunc modum fecit 37
decem baſes, fuſura vna, & menſura, ſculptu
raq́; conſimili. ‡ Fecit quoq; decem luteres 38
æneos: quadraginta batos capiebat luter
vnus, eratq́; quatuor cubitorū: ſingulos quo-
que luteres per ſingulas, id eſt, decem baſes
poſuit. ‡ Et conſtituit decem baſes, quinque 39
ad dexteram partē templi, & quinque ad ſi-
niſtram: mare autē poſuit ad dexteram par-
ᵃquinque 2. tem tēpli contra Orientē ad Meridiem. ‡ Fe- 40
cit ᵃergoᵃ Hiram lebetes, & ſcutras, & amu-
las, & perfecit omne opus regis Salomonis in
tēplo Domini. ‡ Columnas duas, & funicu- 41
los capitellorū ſuper capitella columnarum
duos: & retiacula duo, vt operirent duos fu-
niculos, qui erant ſuper capita columnarū.
‡ Et malogranata quadringenta in duobus 42
retiaculis: duos verſus malogranatorum in
retiaculis ſingulis, ad operiendos funiculos
capitellorū qui erant ſuper capita columna-
rum. ‡ Et baſes decem, & luteres decemᵃ ſu- 43
per baſes. ‡ Et mare vnum, & boues duode- 44
cim ſubter mare. ‡ Et lebetes, & ſcutras, & 45
amulas. omnia vaſa quæ fecit Hiram regi G
Salomoni in domo Domini, de aurichalco
erant. ‡ In campeſtri regione Iordanis fudit 46
ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth & Sar
ᵃIn domo Domini. than. ‡ Et poſuit Salomō omnia vaſaᵃ: pro- 47
pter multitudinē autē nimiam nō erat pon-
dus æris. ‡ Fecitq́; Salomon omnia vaſa in 48
domo Domini: altare aureum, & mēſam ſu-
per quam ponerentur panes propoſitionis,
ᵃ. 8. auream: ‡ & candelabra ᵃaureaᵃ, quinq; ad 49
dexteram, & quinq; ad ſiniſtram cōtra ora-
culum ex auro puro: & quaſi lilij flores &
lucernas deſuper aureas: & forcipes aureos,
‡ & hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mor- 50
tariola, & thuribula de auro puriſsimo: &
cardines oſtiorum domus interioris Sanctā
ſanctorum, & oſtiorum domus templi, ex
2.Par.5.a.1 auro erant. ‡ ‖ Et perfecit omne opus quod 51
ᵃrex 1. faciebat ᵃ Salomon in domo Domini, & in-
tulit quæ ſanctificauerat Dauid pater ſuus,
argentum & aurum, & vaſa, repoſuitque in
theſauris domus Domini.

## CAP. VIII.

2.Par.5.a.2 TVnc ‖ congregati ſunt omnes maiores 1
natu Iſraël cum principibus tribuum, A
& duces familiarum filiorum Iſraël ad re-
gem Salomonem in Ieruſalem: vt deferrent
arcam fœderis Domini, de ciuitate Dauid, id
eſt de Sion. ‡ Conuenitque ad regem Salo- 2
ᵃEthanim 2. monem vniuerſus Iſraël in menſe ᵃ Betha-
nimᵃ, in ſolenni die, ipſe eſt menſis ſeptimus.
‡ Veneruntque cuncti ſenes de Iſraël, & tu- 3
lerunt arcam ſacerdotes, ‡ & portauerunt 4
arcam Domini, & tabernaculum fœderis, &
omnia vaſa ſanctuarij quæ erant in taberna-
culo: & ferebant ea ſacerdotes & Leuitæ.
‡ Rex autem Salomon, & omnis multitudo 5
Iſraël quæ conuenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immolabant oues &
boues abſque æſtimatione & numero. ‡ Et 6
intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domi-
ni in locum ſuum, in oraculum templi, in
Sanctum ſanctorum ſubter alas cherubim.

7 ‡ Siquidem cherubim expandebant alas ſu-
per locum arcæ, & protegebant arcam, &
8 vectes eius deſuper. ‡ Cumque eminerent
vectes, & apparerent ſummitates eorum fo-
ris ſanctuarium ante oraculum, non appare-
bant vltra extrinſecus, qui & fuerunt ibi
9 vſque in præſentem diem. ‡ In arca autem
non erat aliud ‖ niſi duæ tabulæ lapideæ, Exo.34.d.28
‖ quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb, Hebr.9.a.4
B quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Ex.40.d.27
Iſraël, cum egrederentur de terra Aegypti. 2.Par.6.a.2
10 ‡ Factum eſt autem cùm exiſſent ſacerdo-
tes de ſanctuario, nebula impleuit domum
11 Domini, ‡ & non poterant ſacerdotes ſtare
& miniſtrare propter nebulam: impleuerat
enim gloria Domini domum Domini.
12 ‡ Tunc ait Salomon, Dominus dixit vt ha-
13 bitaret in nebula. ‡ Aedificans ædificaui do-
mum in habitaculum tuum, firmiſsimum
14 ſolium tuum in ſempiternum. ‡ Conuer-
titque rex faciem ſuam, & benedixit omni
eccleſiæ Iſraël: omnis enim eccleſia Iſraël ſta ᵃ. 6.
15 bat. ‡ Et ait ᵃSalomonᵃ, Benedictus Domi-
nus Deus Iſraël qui locutus eſt ore ſuo ad ᵃmanu ſua
Dauid patrem meum, & in ᵃmanibus eiusᵃ 1.
16 perfecit, dicens, ‡ A die qua eduxi populum
meum Iſraël de Aegypto, non elegi ciuita-
tem de vniuerſis tribubus Iſraël, vt ædifica-
retur domus, & eſſet nomen meum ibi: ſed
elegi Dauid vt eſſet ſuper populum meum
17 Iſraël. ‡ ‖ Voluitque Dauid pater meus ædi- 2.Re.7.a.5.
ficare domum nomini Domini Dei Iſraël:
18 ‡ & ait Dominus ad Dauid patrem meum, 2.Pa.33.b.7.
Quod cogitaſti in corde tuo ædificare do-
mum nomini meo, bene feciſti hoc ipſum
19 mente tractans. ‡ Verumtamen tu non ædi-
ficabis ᵃmihiᵃ domum, ſed filius tuus qui ᵃ. 8.
egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit
20 domum nomini meo. ‡ Confirmauit Do-
minus ſermonem ſuum, quem locutus eſt:
ſtetique pro Dauid patre meo, & ſedi ſuper
thronum Iſraël, ſicut locutus eſt Domi-
nus: & ædificaui domum nomini Domini
21 Dei Iſraël. ‡ Et conſtitui ibi locum arcæ in
qua fœdus Domini eſt, quod percuſsit cum
patribus noſtris quando egreſsi ſunt de ter-
22 ra Aegypti. ‡ Stetit autem Salomon ante
C altare Domini in conſpectu eccleſiæ Iſraël,
23 & expandit manus ſuas in cælum, ‡ & ait,
‖ Domine Deus Iſraël, non eſt ſimilis tui 2.Ma.2.b.9
Deus in cælo deſuper, & ſuper terram deor-
ſum: qui cuſtodis pactum & miſericordiam
ſeruis tuis qui ambulant coram te in toto
24 corde ſuo. ‡ Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid
patri meo, quæ locutus es ei: ore locutus es,
& manibus perfeciſti, vt hæc dies probat.
25 ‡ Nunc igitur Domine Deus Iſraël, cōſerua
famulo tuo Dauid patri meo quæ locutus
es ei, dicens, ‖ Non auferetur de te vir co- 2.Reg.7.b
ram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſraël: ita 12.c.16.
tamen ſi cuſtodierint filij tui viam ſuam,
vt ambulent coram me ſicut tu ambulaſti
26 in conſpectu meo. ‡ Et nunc ᵃDomineᵃ Deus ᵃ. 3.
Iſraël firmentur verba tua quæ locutus es
27 ſeruo tuo Dauid patri meo. ‡ Ergóne putan-
dum eſt quòd verè Deus habitet ſuper terrā?
ſi enim cælum, & cæli cælorū te capere non
poſſunt,

poſſunt, quantò magis domus hæc quã ædi-
ficaui? ‡Sed reſpice ad orationẽ ſerui tui, & 28
ad preces eius Dñe Deus meus: audi hym-
num & orationẽ quam ſeruus tuus orat co-
ram te hodie: ‡Vt ſint oculi tui aperti ſuper 29
domũ hanc nocte ac die: ſuper domũ de qua
Deu.12.b.11 dixiſti, ‖Erit nomen meum ibi: vt exaudias
orationẽ, quã orat in loco iſto ad te ſeruus
tuus. ‡Vt exaudias deprecationẽ ſerui tui & 30
populi tui Iſrael, quodcunque orauerint in
loco iſto, & exaudies in loco habitaculi tui
in cœlo: & cùm exaudieris, propitius eris.
‡Si peccauerit homo in proximũ ſuũ, & ha- 31
buerit aliquod iuramentum quo teneatur D
aſtrictus: & venerit propter iuramentũ corã
altari tuo in domũ tuã, ‡tu exaudies in cœlo: 32
& facies, & iudicabis ſeruos tuos, condem-
nans impiũ, & reddens viam ſuam ſuper ca-
put eius, iuſtificansq; iuſtũ, & retribuens ei
ſecundùm iuſtitiã ſuam. ‡Si fugerit populus 33
tuus Iſrael inimicos ſuos (quia peccaturus
eſt tibi:) & agentes pœnitentiã, & confiten-
tes nomini tuo venerint, & orauerint, & de-
precati te fuerint in domo hac: ‡exaudi in 34
cælo, & dimitte peccatũ populi tui Iſrael, &
reduces eos in terrã quam dediſti patribus
eorũ. ‡Si clauſum fuerit cælũ, & non pluerit 35
propter peccata eorũ, & orantes in loco iſto
pœnitentiã egerint nomini tuo, & à pecca-
tis ſuis cõuerſi fuerint propter afflictionem
ſuam: ‡exaudi eos in cælo, & dimitte pec- 36
cata ſeruorũ tuorum, & populi tui Iſrael: &
oſtende eis viam bonã per quã ambulent, &
da pluuiam ſuper terrã tuam quam dediſti
populo tuo in poſſeſſionẽ. ‡Fames ſi oborta 37
fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus
aer, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & af-
flixerit eum inimicus eius portas obſidens,
omnis plaga, vniuerſa infirmitas, ‡cuncta 38
deuotatio, & imprecatio quæ acciderit om-
ni homini de populo tuo Iſrael: ſi quis co-
gnouerit plagã cordis ſui, & expãderit ma-
nus ſuas in domo hac, ‡tu exaudies in cælo 39
in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis,
& facies vt des vnicuique ſecundùm omnes
vias ſuas, ſicut videris cor eius (quia tu no-
ſti ſolus cor omnium filiorũ hominum) ‡vt 40
timeãt te cunctis diebus quibus viuunt ſu-
per faciem terræ quam dediſti patribus no-
ſtris. ‡Inſuper & alienigena, qui non eſt de 41
populo tuo Iſrael, cùm venerit de terra lon- E
ginqua propter nomen tuũ (audietur enim
nomen tuum magnum, & manus tua fortis,
& brachium tuum ‡extentum vbique) cùm 42
venerit ergo, & orauerit in hoc loco, ‡tu 43
exaudies in cælo, in firmamento habitaculi
tui, & facies omnia pro quibus inuocauerit
te alienigena: vt diſcant vniuerſi populi ter-
rarum nomen tuum timere, ſicut populus
tuus Iſrael, & probent quia nomen tuũ in-
uocatum eſt ſuper domũ hanc quam ædifi-
caui. ‡Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel 44
lum contra inimicos ſuos, per viam, quocũq;
miſeris eos, orabunt te contra viam ciuitatis
quam elegiſti, & contra domũ quam ædifi-
caui nomini tuo, ‡& exaudies in cælo ora- 45
tiones eorũ, & preces eorũ, & facies iudiciũ

46 eorum. ‡Quòd ſi peccauerint tibi (‖non eſt 2.Par.6.f.36
enim homo qui non peccet) & iratus tradi- 3.Ioan.1.a.8
deris eos inimicis ſuis, & captiui ducti fue- Eccl.7.c.21
47 rint in terrã inimicorũ longè vel propè, ‡&
egerint pœnitentiã in corde ſuo in loco ca-
ptiuitatis, & conuerſi deprecati te fuerint in
captiuitate ſua, dicẽtes, Peccauimus, iniquè
48 egimus, impiè geſſimus: ‡& reuerſi fuerint
ad te in vniuerſo corde ſuo, & tota anima
ſua in terra inimicorum ſuorum, ad quam
captiui ducti fuerint: & orauerint te contra
viam terræ ſuæ quam dediſti patribus eo-
rum, & ciuitatis quam elegiſti, & templi
49 quod ædificaui nomini tuo: ‡exaudies in
F cælo, in firmamento ſolij tui orationes eo-
rum, & preces eorum, & facies iudicium
50 eorum. ‡& propitiaberis populo tuo qui
peccauit tibi, & omnibus iniquitatibus eo-
rum quibus præuaricati ſunt in te: & dabis
miſericordiã coram eis qui eos captiuos ha-
51 buerint, vt miſereantur eis. ‡Populus enim
tuus eſt, & hæreditas tua, quos eduxiſti de
terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.
52 ‡Vt ſint oculi tui aperti ad deprecationem
ſerui tui & populi tui Iſrael, & exaudias eos
in vniuerſis pro quibus inuocauerint te.
53. ‡Tu enim ſeparaſti eos tibi in hæreditatem
de vniuerſis populis terræ, ſicut locutus es
per Moyſen ſeruum tuum, quando eduxiſti
patres noſtros de Aegypto Domine Deus.
54 ‡Factum eſt autẽ, cùm compleſſet Salomon
orans Dominum omnem orationem, & de-
precationem hanc, ſurrexit de conſpectu al-
taris Domini. vtrunq; enim genu in terram
55 fixerat, & manus expãderat in cælum. ‡Ste-
tit ergo, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael
56 voce magna, dicens, ‡Benedictus Dominus
qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, iuxta
omnia quæ locutus eſt: non cecidit ne vnus
quidem ſermo ex omnibus bonis quæ lo-
57 cutus eſt per Moyſen ſeruum ſuum. ‡Sit Do-
minus Deus noſter nobiſcũ ſicut fuit cum
patribus noſtris, nõ derelinquens nos, neque
58 proiiciens. ‡Sed inclinet corda noſtra ad ſe,
G vt ambulemus in vniuerſis viis eius, &
cuſtodiamus mandata eius, & ceremonias
eius, & iudicia quæcunque mandauit patri-
59 bus noſtris. ‡Et ſint ſermones mei iſti qui-
bus deprecatus ſum coram Domino, appro-
pinquantes Domino Deo noſtro die ac no-
cte, vt faciat iudicium ſeruo ſuo, & populo
60 ſuo Iſrael per ſingulos dies: ‡ᵃ& ſciant oẽs *vt ſ.
populi terræ, quia Dominus ipſe eſt Deus,
61 & non eſt vltrà abſq; eo. ‡Sit quoq; cor no-
ſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro,
vt ambulemus in decretis eius, & cuſtodia-
62 mus mãdata eius, ſicut & hodie. ‡Igitur rex
& omnis Iſrael cum eo, immolabant victi-
63 mas coram Domino. ‡Mactauitq; Salomon 2.Par.7.a.5
hoſtias pacificas, quas immolauit Domino,
boum viginti duo millia, & ouium centum
viginti millia: & dedicauerunt templum
64 Domini rex & ᵃfilij Iſrael. ‡In die illa *omnes
ſanctificauit rex medium atrij, quod erat
ante domum Domini: fecit quippe holo-
cauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem paci-
ficorum: quoniam altare æneum quod erat
coram

coram Domino, minus erat, & capere non
poterat holocauſtum, & ſacrificiũ, & adipẽ
pacificorum. ‡Fecit ergo Salomon in tem- 65
pore illo feſtiuitatẽ celebrẽ, & omnis Iſrael
cũ eo, multitudo magna ab introitu Emath
vſque ad Riuum-Aegypti, coram Domino
Deo noſtro, ſeptẽ diebus & ſeptem diebus,
id eſt, quatuordecim diebus. ‡Et in die octa 66
ua dimiſit populos: qui benedicentes regi
profecti ſunt in tabernacula ſua lætantes, &
alacri corde ſuper omnibus bonis quæ fece-
rat Dominus Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael po-
pulo ſuo.

CAP. IX.

FActum eſt autem cùm perfeciſſet Salo- 1
mon ædificiũ domus Domini, & ædifi- A
cium regis, & omne quod optauerat & vo-
luerat facere, ‡apparuit ei Dominus ſecun- 2
2.Par.7.c.11. dò ‖ ſicut apparuerat ei in Gabaon. ‡Dixitq́; 3
Sup.3.a.6. Dominus ad eum, Exaudiui orationẽ tuam
& deprecationẽ tuam, quam deprecatus es
coram me: ſanctificaui domum hanc quam
ædificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in
ſempiternũ, & erũt oculi mei & cor meum
ibi cunctis diebus. ‡Tu quoq; ſi ambulaue- 4
*Dauid 2. ris coram me, ſicut ambulauit * pater tuus,
in ſimplicitate cordis & in æquitate: & fece
ris omnia quæ præcepi tibi, & legitima mea
& iudicia mea ſeruaueris: ‡ponam thronũ 5
2.Re.7.b.12. regni tui ſuper Iſrael in ſempiternũ, ‖ ſicut
c.16. locutus ſum Dauid patri tuo, dicens, Nõ au-
1.Par.22. feretur vir de genere tuo de ſolio Iſrael. ‡Si 6
d.10. autem auerſione auerſi fueritis vos & filij
veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes
mãdata mea, & ceremonias meas quas pro-
poſui vobis, ſed abieritis, & colueritis deos
alienos, & adoraueritis eos: ‡auferam Iſrael 7
de ſuperficie terræ quã dedi eis, & templum B
quod ſanctificaui nomini meo proiiciã à cõ-
ſpectu meo, eritq́; Iſrael in prouerbiũ, & in
fabulã cunctis populis. ‡Et domus hæc erit 8
in exemplũ: omnis qui tranſierit per eam,
De.29.d.24 ſtupebit & ſibilabit, & dicet, ‖ Quare fecit
Iere.22.b.8. Dominus ſic terræ huic & domui huic? ‡Et 9
reſpõdebunt, Quia dereliquerũt Dñm Deũ
ſuũ, qui eduxit patres eorũ de terra-Aegy-
pti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adorauerũt
eos, & coluerunt eos: idcirco induxit Domi
2.Par.8.a.1. nus ſuper eos omne malum hoc. ‡‖ Expletis 10
antẽ annis viginti poſtquã ædificauerat Sa-
lomon duas domos, id eſt domũ Domini &
domum regis, ‡(Hiram rege Tyri præbente 11
Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurũ
iuxta omne quod opus habuerat:) tunc de-
*rex 1. dit *Salomõ Hiram viginti oppida in terra-
Galileæ. ‡Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, vt 12
videret oppida quæ dederat ei Salomon, &
nõ placuerunt ei, ‡& ait, Hæccine ſunt ciui- 13
tates quas dediſti mihi, frater? Et appellauit
eas Terram-chabul, vſq; in diẽ hanc. ‡Miſit 14
*.3. quoq; Hiram ad regem- Salomonẽ* centum
viginti talenta auri. ‡Hæc eſt ſumma expẽ- 15
ſarum, quam obtulit rex Salomon ad ædifi-
candã domum Domini & domum ſuam, &
Mello, & murum Ieruſalẽ, & Heſer, & Ma-
geddo, & Gazer. ‡Pharao rex Aegypti aſcen 16
dit, & cepit Gazer, ſuccenditq́; eam igni: &
Chananæũ qui habitabat in ciuitate, inter-
fecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxori
17 Salomonis. ‡Aedificauit ergo Salomon Ga-
18 zer, & Beth-horon inferiorẽ, ‡& Baalath &
19 Palmirã in terra ſolitudinis. ‡Et omnes vi-
cos qui ad ſe pertinebant, & erant abſq; mu
ro, muniuit & ciuitates curruũ, & ciuitates
equitum, & quodcunq; ei placuit vt ędifica
ret in Ieruſalẽ, & in Libano & in omni terra
20 poteſtatis ſuæ. ‡ Vniuerſum populum qui
remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, &
Pherezæis, & Heuæis, & Iebuſæis, qui non
21 ſunt de filiis Iſrael: ‡horũ filios, qui reman-
ſerant in terra, quos ſcilicet non potuerant
filij Iſrael exterminare: fecit Salomõ tribu-
22 tarios, vſq; in diem hanc. ‡ De filiis autem
D Iſrael nõ conſtituit Salomon ſeruire quem-
quam, ſed erant viri bellatores & miniſtri
eius, & principes & duces, & pręfecti curruũ
23 & equorum. ‡ Erant autem principes ſuper
omnia opera Salomonis præpoſiti quingenti
quinquaginta, qui habebant ſubiectum po-
pulum, & ſtatutis operibus imperabant.
24 ‡‖ Filia autẽ Pharaonis aſcẽdit de Ciuitate 2.Par.8.c.11.
Dauid in domũ ſuam quam ædificauerat ei
25 *Salomon*: tunc ædificauit Mello. ‡Offere- *.1.
bat quoq; Salomõ tribus vicibus per annos
ſingulos holocauſta, & pacificas victimas ſu
per altare quod ædificauerat Dño, & adole-
bat thymiama coram Domino: perfectumq́;
26 eſt templum. ‡ Claſſem quoq; fecit rex Sa-
lomõ in Aſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath in
27 littore Maris rubri, in terra Idumææ. ‡Mi-
ſitque Hiram in claſſe illa ſeruos ſuos viros
nauticos & gnaros maris, cum ſeruis Salo-
28 monis. ‡Qui cùm veniſſent in Ophir, ſum-
ptum inde aurum quadringẽtorum viginti
talẽtorum, detulerunt ad regẽ Salomonem.

CAP. X.

1 SEd ‖ & regina Saba audita fama Salo- 1.Par.9.a.1.
A monis in nomine Domini, venit tentare Mat.12.d.42
2 eum in ænigmatibus. ‡ Et ingreſſa Ieruſalẽ Luc.11.d.31.
multo cum comitatu, & diuitiis, camelis
portãtibus aromata, & aurum infinitum ni-
mis, & gemmas pretioſas, venit ad *regem* *.5.
Salomonem, & locuta eſt ei vniuerſa quæ
3 habebat in corde ſuo. ‡Et docuit eam Salo-
mon omnia verba quæ propoſuit: non fuit
ſermo qui regẽ poſſet latẽre, & non reſpon-
4 deret ei. ‡ Videns autẽ regina Saba omnem
ſapientiam Salomonis, & domũ quam ædi-
5 ficauerat, ‡ & cibos menſæ eius, & habita-
cula ſeruorum, & ordines miniſtrantium,
veſteſq́; eorum, & pincernas, & holocauſta
quæ offerebat in domo Domini: non habe-
6 bat vltrà ſpiritum. ‡dixitq́; ad regem, Verus
7 eſt ſermo quem audiui in terra mea ‡ ſuper
ſermonibus tuis, & ſuper ſapiẽtia tua: & nõ
C credebã narrantibus mihi, donec ipſa veni,
& vidi oculis meis, & probaui quòd media
pars mihi nunciata non fuerit: maior eſt ſa-
pientia, & opera tua, quàm rumor quẽ au-
8 diui. ‡Beati viri tui, & beati ſerui tui hi, qui
B ſtant corã te ſemper, & audiunt ſapientiam
9 tuam. ‡Sit Dominus Deus tuus benedictus,
cui cõplacuiſti, & poſuit te ſuper thronum
Iſrael, eò quòd dilexerit Dominus Iſrael in
ſempiternũ, & cõſtituit te regem, vt faceres
iudicium

iudicium & iuſtitiã. ‡ Dedit ergo regi cen- 10
tum viginti talenta auri, & aromata multa
nimis, & gemmas pretioſas: non ſunt allata
vltra aromata tã multa quàm ea quæ dedit
regina Saba regi Salomoni. ‡(Sed & claſsis 11
Hiram, quæ portabat aurũ de Ophir, attulit
ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gem-
mas pretioſas. ‡Fecitq́; rex de lignis thyinis 12
fulcra domus Domini, & domus regiæ, &
citharas lyrasq́; cantoribus: non ſunt allata
huiuſcemodi ligna thyina, neq; viſa vſq; in
præſentem diem.) ‡Rex autem Salomõ de- 13
dit reginæ Saba omnia quæ voluit, & peti-
uit ab ea: exceptis his, quæ vltrò obtulerat
ei munere regio. Quæ reuerſa eſt, & abiit in
terram ſuam cum ſeruis ſuis. ‡ Erat autem 14
põdus auri quod afferebatur Salomoni per C
annos ſingulos, ſexcentorum ſexaginta ſex
talentorum auri: ‡ excepto eo quod affere- 15
bant viri, qui ſuper vectigalia erant, & ne-
gotiatores vniuerſique ſcruta vendentes, &
omnes reges Arabiæ, ducesq́ue terræ. ‡Fecit 16
quoq; rex Salomon ducenta ſcuta de auro
puriſsimo, ſexcentos auri ſiclos dedit in la-
minas ſcuti vnius. ‡ Et trecentas peltas ex 17
auro probato: trecentæq́; minæ auri vnam
peltam veſtiebant: poſuitq́; eas rex in domo
ſaltus Libani. ‡ Fecit etiam rex Salomon 18
thronum de ebore grandem: & veſtiuit eum
auro fuluo nimis, ‡qui habebat ſex gradus: 19
& ſummitas throni rotũda erat in parte po-
ſteriori: & duæ manus hinc atq; inde tenen-
tes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta ma-
nus ſingulas. ‡Et duodecim leunculi ſtantes 20
ſuper ſex gradus hinc atque inde: non eſt fa-
ctum tale opus in vniuerſis regnis. ‡Sed & 21
omnia vaſa, de quibus potabat rex Salomõ,
erant aurea: & vniuerſa ſupellex domus ſal-
tus Libani de auro puriſsimo: nõ erat argen D
tum, nec alicuius pretij putabatur in die-
bus Salomonis, ‡quia claſsis regis per mare 22
cum claſſe Hiram ſemel per tres annos ibat
in Tharſis, deferens inde aurũ & argentum,
& dentes elephantorum, & ſimias, & pauos.
‡Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper 23
omnes reges terræ diuitiis & ſapientia. ‡Et 24
vniuerſa terra deſyderabat vultum Salomo
nis, vt audiret ſapientiam eius, quam dede-
rat Deus in corde eius. ‡ Et ſinguli defere- 25
bant ei munera, vaſa argentea & aurea, ve-
ſtes & arma bellica, aromata quoque, & e-
quos & mulos, per annos ſingulos. ‡Congre 26
gauitq́; Salomon currus & equites, & facti
ſunt ei mille quadringenti currus, & duode-
cim millia equitũ: & diſpoſuit eos per ci-
uitates munitas, & cum rege in Ieruſalem.
‡ Fecitq́; vt tanta eſſet abundantia argenti 27
in Ieruſalem, quanta & lapidum: & cedro-
rum præbuit multitudinẽ quaſi ſicomoros,
quæ naſcũtur in campeſtribus. ‡ Et educe- 28
bantur equi Salomoni de Aegypto & de
Coa. Negotiatores enim regis emebant de
Coa, & ſtatuto pretio perducebant. ‡Egre- 29
diebatur autẽ quadriga ex Aegypto ſexcen-
tis ſiclis argenti, & equus centum quinqua-
ginta. Atque in hunc modum cuncti reges
Hethæorum & Syriæ equos venundabant.

2.Par.1.d. 14.

CAP. XI.

1 A REx autẽ Salomon ‖adamauit mulieres Ecc.47.d.21.
alienigenas multas, filiam quoq; Pha- Deu.17.d.17
raonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idu-
2 mæas, & Sidonias, & Cethæas: ‡ de gentibus
ſuper quibus dixit Dominus filiis Iſrael,
‖Nõ ingrediemini ad eas, neq; de illis ingre Exo.34.b.16
dientur ad veſtras: certiſsimè enim auertent
corda veſtra vt ſequamini deos earum. His
itaq; copulatus eſt Salomon ardentiſsimo
3 amore. ‡Fueruntq́; ei vxores quaſi reginæ —.8.
ſeptingentæ, & cõcubinæ trecentæ: & auer-
4 terunt mulieres cor eius. ‡Cumq́; iam eſſet
ſenex, deprauatũ eſt cor eius per mulieres,
vt ſequeretur deos alienos: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor
5 Dauid patris eius. ‡ Sed colebat Salomon
Aſtarthen deã Sidoniorũ, & Camos deum —.6.
Moabitarũ, & Moloch idolũ Ammonitarũ.
6 ‡Fecitq́; Salomon quod non placuerat corã
Domino, & non adimpleuit vt ſequeretur
7 Dominũ, ſicut Dauid pater eius. ‡Tunc ædi-
B ficauit Salomõ phanũ Chamos idolo Moab,
in monte qui eſt contra Ieruſalẽ, & Moloch
8 idolo filiorũ Ammon. ‡Atq; in hunc modũ
fecit vniuerſis vxorib⁹ ſuis alienigenis, quæ
adolebant thura & immolabant diis ſuis.
9 ‡Igitur iratus eſt Dominus Salomoni, quòd
auerſa eſſet mẽs eius à Domino Deo Iſrael,
10 ‖qui apparuerat ei ſecundò, ‡& præceperat Sap.6.b.12.
de verbo hoc ne ſequeretur deos alienos, & 9.a.3.
non cuſtodiuit quæ mandauit ei Dominus.
11 ‡Dixit itaq; Dominus Salomoni, Quia ha-
buiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum
meũ, & præcepta mea quæ mãdaui tibi, diſ-
rumpens ‖ſcindã regnum tuũ, & dabo illud Inf.12.d.15.
12 ſeruo tuo. ‡Veruntamen in diebus tuis non
faciam propter Dauid patrẽ tuum: de manu
13 filij tui ſcindam illud, ‡nec totum regnum
auferam, ſed tribũ vnam dabo filio tuo pro-
pter Dauid ſeruũ meũ, & Ieruſalẽ quã elegi.
14 ‡Suſcitauit autẽ Dominus aduerſariũ Salo-
C moni Adad Idumæum de ſemine regio, qui
15 erat in Edom. ‡ ‖Cùm enim eſſet Dauid in 2.Re.8.d.14
Idumæa, & aſcendiſſet Ioab princeps militiæ
ad ſepeliendum eos qui fuerãt interfecti, &
16 occidiſſet omne maſculinũ in Idumæa. ‡(ſex
enim menſibus ibi moratus eſt Ioab, & om-
nis Iſrael, donec interimeret omne maſculi-
17 num in Idumæa) ‡fugit Adad ipſe, & viri
Idumæi de ſeruis patris eius cũ eo, vt ingre-
deretur Aegyptum: erat autem Adad puer
18 paruulus. ‡Cumq́; ſurrexiſſent de Madian,
venerunt in Pharan, tuleruntq́; ſecum viros
de Pharan, & introierunt Aegyptum ad Pha
raonem regẽ Aegypti: qui dedit ei domum,
19 & cibos conſtituit, & terram delegauit. ‡Et
inuenit Adad gratiam corã Pharaone val-
de, in tantũ vt daret ei vxorem, ſororẽ vxo-
20 ris ſuæ germanã Taphnes reginæ. ‡Genuit-
D que ei ſoror Taphnes Genubath filium, &
nutriuit eum Taphnes in domo Pharaonis:
eratq́ue Genubath habitans apud Pharao-
21 nem cum filiis eius. ‡Cumq́; audiſſet Adad
in Aegypto, dormiſſe Dauid cum patribus
ſuis, & mortuum eſſe Ioab principem mili-
tiæ, dixit Pharaoni, Dimitte me, vt vadam

in terrã meã. ‡Dixitq́; ei Pharao, Qua enim 22
re apud me indiges, vt quæras ire ad terram
tuam? At ille reſpõdit, Nulla: ſed obſecro te
vt dimittas me. ‡ Suſcitauit quoq; ei Deus 23
aduerſarium Raaon filiũ Eliada, qui fugerat
Adar-ézer regẽ Soba dominũ ſuum: ‡& cõ- 24
gregauit contra eũ viros, & factus eſt prin-
ceps latronum cùm interficeret eos Dauid:
abieruntq́; Damaſcũ & habitauerunt ibi, &
conſtituerunt eum regẽ in Damaſco, ‡eratq́; 25
aduerſarius Iſraeli cunctis diebus Salomo-
nis: & hoc eſt malũ Adad, & odium contra
2.Par.13.a.6 Iſrael, regnauitq́; in Syria. ‡Ieroboam quo- 26
que filius Nabat, Ephratæus, de Sareda, ſer- E
uus Salomonis, cuius mater erat nomine
Serua, mulier vidua: leuauit manum contra
regẽ. ‡Et hæc eſt cauſa rebellionis aduerſus 27
eum, quia Salomon ædificauit Mello, & co-
æquauit voraginẽ ciuitatis Dauid patris ſui.
‡ Erat autẽ Ieroboam vir fortis & potens, 28
videnſq́; Salomõ adoleſcentẽ bonæ indolis
& induſtriũ, cõſtituerat eum præfectũ ſuper
2.Paral.10. tributa vniuerſæ domus Ioſeph. ‡ Factũ eſt 29
a.15. igitur in tempore illo, vt Ieroboam egrede-
retur de Ieruſalẽ, & inueniret eum Ahias Si-
lonites propheta in via, opertus pallio no-
uo: erant autẽ duo tantùm in agro. ‡Appre- 30
hendẽſq́; Ahias palliũ ſuum nouũ, quo coo-
pertus erat, ſcidit in duodecim partes. ‡ Et 31
ait ad Ieroboam, Tolle tibi decem ſciſſuras:
hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael, Ecce
ego ſcindam regnũ de manu Salomonis, &
dabo tibi decẽ tribus. ‡Porrò vna tribus re- 32
manebit ei propter ſeruum meũ Dauid, & F
Ieruſalẽ ciuitatem quam elegi ex omnibus
tribubus Iſrael: ‡ eò quòd dereliquerit me, 33
& adorauerit Aſtarthen deam Sidoniorum,
& Chamos deum Moab, & Moloch deum fi-
liorum Ammon: & nõ ambulauerit in viis
meis vt faceret iuſtitiã coram me, & præce-
pta mea, & iudicia ſicut Dauid pater eius.
‡Nec auferã omne regnũ de manu eius, ſed 34
ducem ponã eum cunctis diebus vitæ ſuæ,
propter Dauid ſeruum meum quem elegi,
qui cuſtodiuit mãdata mea & pcepta mea.
‡ Auferam autẽ regnũ de manu filij eius, & 35
dabo tibi decem tribus: ‡filio autẽ eius da- 36
bo tribum vnã, vt remaneat lucerna Dauid
ſeruo meo cunctis diebus coram me in Ie-
ruſalem ciuitate quam elegi vt eſſet nomen
meum ibi. ‡Te autem aſſumam, & regnabis 37
ſuper omnia quæ deſyderat anima tua, eris- G
que rex ſuper Iſrael. ‡Si igitur audieris om- 38
nia quæ præcepero tibi, & ambulaueris in
viis meis, & feceris quod rectum eſt coram
me, cuſtodiẽs mãdata mea & præcepta mea,
ſicut fecit Dauid ſeruus meus: ero tecum, &
ædificabo tibi domũ fidelem, quomodo ædi
ficaui Dauid domum, & tradam tibi Iſrael:
‡& affligam ſemen Dauid ſuper hoc, verun- 39
tamen non cunctis diebus. ‡Voluit ergo Sa- 40
lomon interficere Ieroboam: qui ſurrexit, &
aufugit in Aegyptũ ad Seſac regẽ Aegypti,
& fuit in Aegypto vſq; ad mortẽ Salomo-
nis. ‡Reliquũ autem verborũ Salomonis, & 41
omnia quæ fecit, & ſapiẽtia eius: ecce vni-
b.6. uerſa ſcripta ſunt in libro verborũ dierum

42 Salomonis. ‡Dies autẽ quos regnauit Salo-
mon in Ieruſalẽ ſuper omnẽ Iſrael, quadra-
43 ginta anni ſunt. ‡Dormiuitq́; Salomõ cum
patribus ſuis, & ſepultus eſt in Ciuitate Da
uid patris ſui, regnauitq́; Roboam filius eius
pro eo.

CAP. XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc
A enim cõgregatus erat omnis *Iſrael ad *populus
2 conſtituendum eum regem. ‡At verò Iero- 2.Par.10.a.2
boam filius Nabat, cùm adhuc eſſet in Aegy
pto profugus à facie regis Salomonis, audita
3 morte eius, reuerſus eſt de Aegypto. ‡Miſe-
runtq́;, & vocauerũt eum: venit ergo Iero-
boam, & omnis multitudo Iſrael, & locuti
4 ſunt ad Roboam, dicentes, ‡ Pater tuus du-
riſſimum iugum impoſuit nobis: tu itaque
nunc imminue paululum de imperio patris
tui duriſſimo, & de iugo grauiſſimo quod
5 impoſuit nobis, & ſeruiemus tibi. ‡Qui ait
eis, Ite vſq; ad tertium diem, & reuertimini
6 ad me. Cumq́; abiiſſet populus, ‡iniit conſi-
B lium rex Roboam cum ſenioribus, qui aſſi-
ſtebãt coram Salomone patre eius, cùm ad-
huc viueret, & ait, Quod datis mihi cõſiliũ,
7 vt reſpondeam populo huic? ‡ Qui dixerunt
ei, Si hodie obedieris populo huic, & ſeruie-
ris, & petitioni eorum ceſſeris, locutuſque
fueris ad eos verba lenia, erũt tibi ſerui cun-
8 ctis diebus. ‡Qui dereliquit conſiliũ ſenum
quod dederant ei, & adhibuit adoleſcentes
qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebãt illi:
9 ‡dixitq́; ad eos, Quod mihi datis conſilium,
vt reſpondeam populo huic? qui dixerunt
mihi, Leuius fac iugũ quod impoſuit pater
10 tuus ſuper nos? ‡Et dixerunt ei iuuenes qui
nutriti fuerant cum eo, Sic loquere populo
C huic, qui locuti ſunt ad te, dicẽtes, Pater tuus
aggrauauit iugũ noſtrũ, tu releua nos: ‖Sic Eccl.47.d.28
loquẽris ad eos, Minimus digitus meus groſ
11 ſior eſt dorſo patris mei. ‡Et nũc pater meus
poſuit ſuper vos iugũ graue, ego autem ad-
dam ſuper iugum veſtrũ: pater meus cecĩ-
dit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcor-
12 pionibus. ‡ Venit ergo Ieroboam, & omnis
populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus
fuerat rex, dicẽs, Reuertimini ad me die ter-
13 tia. ‡Reſponditq́; rex populo dura, derelicto
14 conſilio ſeniorum quod ei dederant, ‡& lo-
cutus eſt eis ſecundum cõſilium iuuenum,
dicẽs, Pater meus aggrauauit iugũ veſtrum,
ego autem addam iugo veſtro: pater meus
cecĩdit vos flagellis, ego autem cædam vos
15 ſcorpionibus. ‡Et nõ acquieuit rex populo:
D quoniam auerſatus fuerat eum Dominus, vt
ſuſcitaret verbũ ſuum ‖quod locutus fuerat Sap.11.b.11.
in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium
16 Nabat. ‡Vidẽs itaq; populus quòd noluiſſet
eos audire rex, reſpondit ei, dicens, Quæ no-
bis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in filio
Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nunc a.3.
vide domum tuam Dauid. Et abiit Iſrael in
17 tabernacula ſua. ‡Super filios autem Iſrael,
quicunq; habitabant in ciuitatibus Iuda, re
18 gnauit Roboam. ‡ Miſit ergo rex Roboam
Aduram qui erat ſuper tributa: & lapidauit
eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex
Roboam feſtinus aſcẽdit currum, & fugit in
Ieruſa-

Ieruſalē, ‡ receſsitq́; Iſrael à domo Dauid, 19
vſq; in præſentē diem. ‡ Factū eſt autē cùm 20
audiſſet omnis Iſrael quòd reuerſus eſſet Ie- E
roboam, miſerunt, & vocauerūt eum cōgre-
gato cœtu, & cōſtituerunt eum regem ſuper
omnē Iſrael, nec ſecutus eſt quiſpiam domū
Dauid præter tribum Iuda ſolā. ‡ Venit autē 21
Roboam Ieruſalē, & cōgregauit vniuerſam
domū Iuda, & tribum Ben-iamin, centum
octoginta millia electorū virorū, & bellato-
rum, vt pugnarent contra domū Iſrael, & re-
ducerent regnum Roboam filio Salomonis.
2.Par.11.a.2 ‡ Factus eſt autē ſermo Domini ad Semeiā 22
virum Dei, dicēs, ‡ Loquere ad Roboam filiū 23
Salomonis regem Iuda, & ad omnē domum
Iuda, & Ben-iamin, & reliquos de populo,
dicens, ‡ Hæc dicit Dominus, Nō aſcende- 24
tis, neque bellabitis cōtra fratres veſtros fi-
lios Iſrael: reuertatur vir in domū ſuam, à F
me enim factū eſt verbū hoc. Audierunt ſer-
monē Domini, & reuerſi ſunt de itinere ſi-
cut eis præceperat Dñs. ‡ Aedificauit autem 25
Ieroboam Sichem in monte Ephráim, & ha-
bitauit ibi: & egreſſus inde ædificauit Pha-
nuel. ‡ Dixitque Ieroboam in corde ſuo, 26
Sup.11.f.37. Nunc reuertetur regnū ad domum Dauid,
‡ ſi aſcenderit populus iſte vt faciat ſacrificia 27
in domo Domini in Ieruſalem: & conuerte-
tur cor populi huius ad dominū ſuū Roboā
regem Iuda, interficientq́; me, & reuerten-
Tob.1.a.5. tur ad eum. ‡ Et excogitato conſilio, fecit 28
duos vitulos aureos, & dixit eis, Nolite vltrà
aſcendere in Ieruſalem, Ecce dij tui Iſrael, G
Exo.32.b.8 qui te eduxerunt de terra Aegypti. ‡ Poſuit- 29
que vnum in Beth-el, & alterū in Dan: ‡ & 30
factum eſt verbū hoc in peccatū: ibat enim
populus ad adorandū vitulum, vſq; in Dan.
2.Par.11.c.15 ‡ Et fecit phana in excelſis, & ſacerdotes 31
de extremis populi, qui nō erant de filiis Le-
ui. ‡ Conſtituitq́; diem ſolennem in menſe 32
octauo, quintadecima die menſis, in ſimilitu-
dinem ſolennitatis quæ celebrabatur in Iu-
da. Et aſcendens altare, ſimiliter fecit in
Beth-el, vt immolaret vitulis quos fabrica-
tus fuerat: conſtituitq́; in Beth-el ſacerdo-
tes excelſorū quæ fecerat. ‡ Et aſcēdit ſuper 33
altare quod extruxerat in Beth-el, quintade-
cima die menſis octaui, quē finxerat de cor-
de ſuo: & fecit ſolennitatē filiis Iſrael, & a-
ſcendit ſuper altare, vt adoleret incenſum.

CAP. XIII.

ET ecce vir Dei venit de Iuda in ſermo- 1
ne Dñi in Beth-el, Ieroboam ſtante ſu- A
per altare, & thus iaciente. ‡ Et exclamauit 2
contra altare in ſermone Domini, & ait, Al-
tare, altare, hæc dicit Dominus, Ecce filius
4.Reg.23.d.17. naſcetur domui Dauid, Ioſias nomine, & im
molabit ſuper te ſacerdotes excelſorum, qui
nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa hominū
ſuper te incendet. ‡ Deditq́; in illa die ſignū, 3
dicens, Hoc erit ſignū quod locutus eſt Do-
minus, Ecce altare ſcindetur, & effundetur ci-
nis qui in eo eſt. ‡ Cumque audiſſet rex ſer- 4
monē hominis Dei quē inclamauerat cōtra
altare in Beth-el, extendit manū ſuā de al-
tari, dicens, Apprehendite eum. Et exaruit B
manus eius quam extēderat cōtra eum: nec
5 valuit retrahere eam ad ſe. ‡ Altare quoque
ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari, iuxta
ſignū quod prædixerat vir Dei in ſermone
6 Domini. ‡ Et ait rex ad virum Dei, Depreca-
re faciem Domini Dei tui, & ora pro me, vt
reſtituatur manus mea mihi. Orauitque vir
Dei faciē Dñi, & reuerſa eſt manus regis ad
7 eum, & facta eſt ſicut prius fuerat. ‡ Locutus
eſt autē rex ad virum Dei, Veni mecum do-
8 mū vt prandeas, & dabo tibi munera. ‡ Re-
ſponditq́; vir Dei ad regem, Si dederis mihi
mediam partē domus tuæ, non veniā tecum,
nec comedā panem, neque bibam aquam in
9 loco iſto: ‡ ſic enim mandatum eſt mihi in
C ſermone Domini præcipientis, Nō comedes
panem, neque bibes aquā, nec reuertêris per
10 viam qua veniſti. ‡ Abiit ergo per aliam viā,
& non eſt reuerſus per iter quò venerat in
11 Beth-el. ‡ Propheta autē quidam ſenex ha-
bitabat in Beth-el, ad quem *venerunt filij *venit filius
ſui, & narrauerūt *ei omnia opera quæ fece- ſuus, & nar
rat vir Dei illa die in Beth-el, & verba quæ rauit 7.
locutus fuerat ad regē, & * narrauerunt pa- * 4.
12 tri ſuo. ‡ Et dixit eis pater eorū, Per quam
viam abiit? * Oſtenderunt ei filij ſui viam *Et 8.
per quam abierat vir Dei qui venerat de Iu-
13 da. ‡ Et ait filiis ſuis, Sternite mihi aſinum.
14 Qui cùm ſtrauiſſent, aſcendit, ‡ & abiit poſt
virum Dei, & inuenit eum ſedentem ſubtus
D terebinthum: & ait illi, Túne es vir Dei qui
15 veniſti de Iuda? Reſpōdit ille, Ego ſum. ‡ *Di- *Dixit 9.
xitq́; * ad eum, Veni mecū domū, vt comedas
16 panem. ‡ Qui ait, Nō poſſum reuerti, neque
venire tecum, nec comedā panē, neque bi-
17 bam aquā in loco iſto: ‡ quia locutus eſt Dñs
ad me in ſermone Domini, dicens, Non co-
medes panē, & non bibes aquam ibi, nec re-
18 uertêris per viam qua ieris. ‡ Qui ait illi, Et
ego propheta ſum ſimilis tui: & angelus lo-
cutus eſt mihi in ſermone Domini, dicens,
Reduc eum tecū in domū tuam, vt comedat
19 panem, & bibat aquam. Fefellit eum, ‡ & re-
duxit ſecum: comedit ergo panem in domo
20 eius, & bibit aquā. ‡ Cumq́; ſederēt ad men-
ſam, factus eſt ſermo Dñi ad prophetam qui
21 reduxerat eum. ‡ Et exclamauit ad virum
E Dei, qui venerat de Iuda, dicens, Hæc dicit
Dominus, Quia nō obediens fuiſti ori Do-
mini, & nō cuſtodiſti mandatum quod præ-
22 cepit tibi Dominus Deus tuus: ‡ & reuerſus
es, & comediſti panem & bibiſti aquam in
loco in quo præcepit tibi ne comederes pa-
nem, neque biberes aquam, nō inferetur ca-
dauer tuum in ſepulchrum patrum tuorū.
23 ‡ Cumque comediſſet & bibiſſet, ſtrauit aſi-
24 num ſuū *prophetæ *quem reduxerat. ‡ Qui *.1.
cùm abiiſſet, inuenit eum leo in via, & occi- *prophetæ
dit, & erat cadauer eius proiectū in itinere: (datiuus 1.
aſinus autē ſtabat iuxta illum, & leo ſtabat
25 iuxta cadauer. ‡ Et ecce, viri tranſeuntes vi-
derunt cadauer proiectum in via, & leonem
ſtantem iuxta cadauer. Et venerūt, & diuul-
gauerunt in ciuitatem in qua propheta ille
26 ſenex habitabat. ‡ Quod cùm audiſſet pro-
F pheta ille qui reduxerat eum de via, ait, Vir
Dei eſt, qui inobediēs fuit ori Dñi, & tradi-
dit eum Dominus leoni, & confregit eum,

& occidit iuxta verbũ Dñi quod locutus eſt
ei. ‡ Dixitq; ad filios ſuos, Sternite mihi aſi- 27
nũ. Qui cùm ſtrauiſſent, ‡ & ille abiiſſet, in- 28
uenit cadauer eius proiectũ in via, & aſinum
& leonẽ ſtantes iuxta cadauer: nõ comedit
leo de cadauere, nec læſit aſinũ. ‡ Tulit ergo 29
propheta cadauer viri Dei, & poſuit illud
ſuper aſinũ, & reuerſus intulit in ciuitatem
ᵃ propheta ſenex 4. a. 1. ᵃ prophetæ ſenisᵇ, vt plangerẽt eũ. ‡ Et poſuit 30
cadauer eius in ſepulchro ſuo: & planxerũt
eũ, Heu heu mi frater. ‡ Cumq; planxiſſent 31
eum, dixit ad filios ſuos: Cũ mortuus fuero,
ſepelite me in ſepulchro in quo vir Dei ſe-
pultus eſt: iuxta oſſa eius ponite oſſa mea.
‡ Profectò enim veniet ſermo quẽ prædixit 32
in ſermone Dñi contra altare quod eſt in
Beth-el, & contra omnia phana excelſorum
quæ ſunt in vrbibus Samariæ. ‡ poſt verba 33
hæc nõ eſt reuerſus Ieroboã de via ſua peſſi-
ma, ſed ecõtrario fecit de nouiſſimis populi
ſacerdotes excelſorũ: quicunq; volebat, im-
plebat manũ ſuã, & fiebat ſacerdos excelſo-
rũ. ‡ Et propter hãc cauſam peccauit domus 34
Ieroboã, & euerſa eſt, & deleta de ſuperficie
terræ.

CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius Ie- 1
roboam. ‡ Dixitq; Ieroboam vxori ſuæ, 2
Surge, & commuta habitum, ne cognoſcaris A
quòd ſis vxor Ieroboam: & vade in Silo, vbi
Sup. 11. f. 31 eſt Abias propheta ‖ qui locutus eſt mihi quòd
regnaturus eſſem ſuper populũ hunc. ‡ Tol- 3
le quoq; in manu tua decem panes, & cru-
ſtulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipſe
enim indicabit tibi quid euenturum ſit pue-
ro huic. ‡ Fecit vt dixerat, vxor Ieroboam: & 4
conſurgens abiit in Silo, & venit in domum
Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caliga-
uerant oculi eius præ ſenectute. ‡ Dixit autẽ 5
Dominus ad Ahiam, Ecce vxor Ieroboã in-
greditur, vt cõſulat te ſuper filio ſuo qui æ-
grotat: hæc & hæc loquêris ei. Cùm ergo illa B
intraret, & diſſimularet ſe eſſe quę erat, ‡ au- 6
diuit Ahias ſonitũ pedum eius introeuntis
per oſtium, & ait, Ingredere vxor Ieroboã:
quare aliam te eſſe ſimulas? ego autẽ miſſus
ſum ad te durus nuntius. ‡ Vade, & dic Iero- 7
boã, Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, Quia
exaltaui te de medio populi, & dedi te ducẽ
ſuper populum meum Iſrael: ‡ & ſcidi reg- 8
num domus Dauid, & dedi illud tibi, & non
fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodi-
uit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto
corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in cõ-
ſpectu meo: ‡ ſed operatus es malè ſuper 9
omnes qui fuerũt ante te, & feciſti tibi deos
alienos & conflatiles, vt me ad iracundiam C
prouocares, me autẽ proieciſti poſt corpus
tuum: ‡ Idcirco ecce ego inducam mala ſu- 10
per domũ Ieroboam, & percutiam de Iero-
Inf. 15. f. 29. boam mingentem ad parietẽ, & clauſum, &
nouiſſimũ in Iſrael: & mundabo reliquias
domus Ieroboam, ſicut mundari ſolet fimus
vſq; ad purum. ‡ Qui mortui fuerint de Ie- 11
roboam in ciuitate, comedent eos canes: qui
autẽ mortui fuerint in agro, vorabunt eos
aues cœli: quia Dominus locutus eſt. ‡ Tu 12
igitur ſurge, & vade in domũ tuam: & in ip- D
ſo introitu pedum tuorũ in vrbem, morie-
13 tur puer, ‡ & planget eum omnis Iſrael, &
ſepeliet: iſte enim ſolus inferetur de Iero-
boam in ſepulchrũ, quia inuentus eſt ſuper
eo ſermo bonus ᵃ à Domino Deoᵇ Iſrael, in ᵃ ad Dominũ Deũ 9.
14 domo Ieroboam. ‡ Conſtituet autẽ ſibi Do-
minus regem ſuper Iſrael, qui percutiet do-
mũ Ieroboam in hac die, & in hoc tempore:
15 ‡ & percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut
moueri ſolet arundo in aqua: & euellet Iſ-
rael de terra bona hac, quam dedit patribus
eorũ, & ventilabit eos trans Flumẽ: quia fe-
16 cerunt ſibi lucos, vt irritarent Dominũ. ‡ Et
tradet Dñs Iſrael propter peccata Ieroboam
17 qui peccauit, & peccare fecit Iſrael. ‡ Surre-
xit itaque vxor Ieroboam, & abiit, & venit
in Therſa. cumq; illa ingrederetur limẽ do-
18 mus, puer mortuus eſt, ‡ & ſepelierũt eũ. Et
E planxit eum omnis Iſrael iuxta ſermonem
Dñi, quem locutus eſt in manu ſerui ſui A-
19 hiæ prophetæ. ‡ Reliqua autẽ verborũ Iero-
boam, quomodo pugnauerit, & quomodo
regnauerit, ecce ſcripta ſunt in libro verbo-
20 rũ dierũ regũ Iſrael. ‡ Dies autẽ quibus re-
gnauit Ieroboã, viginti duo anni ſunt: & dor-
miuit cũ patribus ſuis: regnauitq; Nadab fi-
21 lius eius pro eo. ‡ ‖ Porrò Roboam filius Sa- 2. Pa. 12. c. 13
lomonis regnauit in Iuda: Quadraginta &
vnius anni erat Roboã, cùm regnare cœpiſ-
ſet: decẽ & ſeptẽ annos regnauit in Ieruſalẽ
ciuitate, quã elegit Dominus vt poneret no-
mẽ ſuũ ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. No-
mẽ autem matris eius Naama Ammanitis.
22 ‡ Et fecit Iudas malũ coram Dño, & irrita-
F uerunt eum ſuper omnibus quæ fecerãt pa-
tres eorũ in peccatis ſuis quæ peccauerunt.
23 ‡ Aedificauerũt enim & ipſi ſibi aras, & ſta-
tuas, & lucos ſuper omnẽ collẽ excelſum, &
24 ſubter omnẽ arborẽ frondoſam: ‡ Sed & ef-
fœminati fuerunt in terra, feceruntque om-
nes abominationes gentium, quas attriuit
25 Dominus ante faciẽ filiorũ Iſrael. ‡ In quin- 2. Pa. 12. a. 1
to autẽ anno regni Roboam aſcendit Seſac
26 rex Aegypti in Ieruſalẽ, ‡ & tulit theſauros
domus Domini, & theſauros regios, & vni-
uerſa diripuit: ſcuta quoque aurea ‖ quæ fe- Sup. 10. c. 16
27 cerat Salomon: ‡ pro quibus fecit rex Ro-
G boam ſcuta ærea, & tradidit ea in manũ du-
cum ſcutariorũ, & eorũ qui excubabant an-
28 te oſtium domus regis. ‡ Cumq; ingredere-
tur rex in domũ Domini, portabant ea qui
præeundi habebãt officium: & poſteà repor-
29 tabant ad armamentariũ ſcutariorũ. ‡ Reli-
qua autẽ ſermonum Roboam, & omnia quę
fecit, ecce ſcripta ſunt in libro ſermonũ die-
30 rum regum Iuda. ‡ Fuitq; bellum inter Ro-
31 boam & Ieroboam cunctis diebus. ‡ Dormi-
uitque Roboam cum patribus ſuis, & ſepul-
tus eſt cum eis in Ciuitate Dauid: nomen
autem matris eius Naama Ammanitis: &
regnauit Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero- 2. Pa. 13. a. 1
A boam filij Nabat, regnauit Abiam ſuper
2 Iudam. ‡ Tribus annis regnauit in Ieruſalẽ:
nomen matris eius Maacha filia Abeſſalom. 2. Par. 13. a. 2
3 ‡ Ambulauitque in omnibus peccatis patris
ſui,

ſui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor eius
perfectũ cũ Domino Deo ſuo, ſicut cor Da-
uid patris eius. ‡ Sed propter Dauid dedit ei 4
Dominus Deus ſuus lucernã in Ieruſalẽ, vt
ſuſcitaret filiũ eius poſt eum, & ſtatueret Ie-
ruſalẽ. ‡ eò quòd feciſſet Dauid rectũ in ocu- 5
lis Domini, & non declinaſſet ab omnibus
quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ,
2.Re.11.a.4. ‖ excepto ſermone Vriæ Hethæi. ‡ Attamen 6
a.17.& 12. bellũ fuit inter Roboam & Ieroboam omni
b.9. tẽpore vitæ eius. ‡ Reliqua autẽ ſermonum 7
Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hæc ſcri- B
2.Pa.14.a.1 pta ‖ ſunt in libro verborũ dierũ regũ Iuda?
Fuitque prælium inter Abiam & inter Iero-
boam. ‡ Et dormiuit Abiã cũ patribus ſuis: 8
& ſepelierunt eũ in Ciuitate-Dauid: regna-
uitque Aſa filius eius pro eo. ‡ In anno ergo 9
viceſimo Ieroboã regis Iſraël regnauit Aſa
rex Iuda: ‡ & quadraginta & vno anno reg- 10
nauit in Ieruſalẽ. Nomen matris eius Maa-
cha, filia Abeſſalom. ‡ Et fecit Aſa rectũ ante 11
conſpectũ Domini, ſicut Dauid pater eius: C
‡ & abſtulit effœminatos de terra, purgauit- 12
que vniuerſas ſordes idolorũ, quæ fecerant
patres eius. ‡ Inſuper & Maacham matrem 13
ſuã amouit, ne eſſet princeps in ſacris Pria-
pi, & in luco eius quẽ conſecrauerat: ſubuer
titq; ſpecũ eius, & confregit ſimulachrũ tur-
piſſimum, & cõbuſſit in Torrente-cedron:
‡ excelſa autẽ non abſtulit. Veruntamen cor 14
Aſa perfectũ erat cũ Domino cunctis diebus
ſuis: ‡ & intulit ea quæ ſanctificauerat pater 15
ſuus, & vouerat, in domũ Domini, argentum
& aurum, & vaſa. ‡ Bellum autem erat inter 16
Aſa & Baaſa regẽ Iſraël cunctis diebus eorũ.
‡ Aſcendit quoq; Baaſa rex Iſraël in Iudã, & 17
ædificauit Rama, vt nõ poſſet quiſpiã egredi
2.Pa.16.a.2. vel ingredi de parte Aſa regis Iudæ. ‡ Tollẽs 18
itaq; Aſa omne argentũ & aurum quod re- D
manſerat in theſauris domus Domini, & in
theſauris domus regiæ, dedit illud in manus
ſeruorum ſuorũ: & miſit ad Ben-adad filium
Tabremon filij Hezion, regẽ Syriæ, qui habi-
tabat in Damaſco, dicens, ‡ Fœdus eſt inter 19
me & te, & inter patrẽ meũ & patrẽ tuum:
ideo miſi tibi munera, argentũ & aurum: &
peto vt venias, & irritum facias fœdus quod
habes cũ Baaſa rege Iſraël, & recedat à me.
‡ Acquieſcens Ben-adad regi Aſa, miſit prin- 20
cipes exercitus ſui in ciuitates Iſraël, & per-
cuſſerunt Ahion & Dan & Abel-domum-
Maacha, & vniuerſam Cenneroth, omnẽ ſci-
licet terram-Nephthali. ‡ Quod cùm audiſ- 21
ſet Baaſa, intermiſit ædificare Rama, & re-
2.Pa.15.a.2 uerſus eſt in Therſa. ‡ Rex autẽ Aſa nuntium 22
miſit in omnẽ Iudã, dicens. Nemo ſit excuſa- E
tus. & tulerunt lapides de Rama, & ligna
eius, quibus ædificauerat Baaſa, & extruxit
de ris rex Aſa, Gabaa Ben-iamin, & Maſpha.
‡ Reliqua autẽ omniũ ſermonum Aſa, & vni- 23
uerſæ fortitudines eius, & cuncta quæ fecit,
& ciuitates quas extruxit, nónne hæc ſcripta
ſunt in libro verborum dierum regũ Iuda?
*Aſa 2. Veruntamen in tempore ſenectutis ſuæ do-
2.Pa.17.a.1. luit pedes. ‡ Et dormiuit *cum patribus ſuis, 24
& ſepultus eſt cũ eis in Ciuitate-Dauid pa-
tris ſui. Regnauitque Ioſaphat filius eius pro
25 eo. ‡ Nadab verò filius Ieroboã regnauit ſu-
F per Iſraël anno ſecundo Aſa regis Iuda: reg-
26 nauitq; ſuper Iſraël duobus annis. ‡ Et fecit
quod malũ eſt in cõſpectu Domini, & ambu
lauit in viis patris ſui, & in peccatis eius
27 quibus peccare fecit Iſrael. ‡ Inſidiatus eſt
autẽ ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſſachar,
& percuſſit eum in Gebbethon, quę eſt vrbs
Philiſthinorũ: ſiquidẽ Nadab & omnis Iſraël
28 obſidebant Gebbethõ. ‡ Interfecit ergo illũ
Baaſa in anno tertio Aſa regis Iuda, & reg-
29 nauit pro eo. ‡ Cumque regnaſſet, percuſſit
omnẽ domũ Ieroboam: non dimiſit ne vnã
quidẽ animã de ſemine eius, donec deleret
G eũ ‖ iuxta verbũ Domini quod locutus fue- Sup.14.c.10.
30 rat in manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis, ‡ pro-
pter peccata Ieroboam quæ peccauerat, &
quibus peccare fecerat Iſrael: & propter de-
lictũ quo irritauerat Dominũ Deum Iſrael.
31 ‡ Reliqua autem ſermonũ Nadab, & omnia
quæ operatus eſt, nónne hæc ſcripta ſunt in
libro verborum dierum Regum Iſrael?
32 ‡ Fuitque bellum inter Aſa & Baaſa regem
33 Iſrael cunctis diebus eorum. ‡ Anno tertio
Aſa regis Iuda regnauit Baaſa filius Ahię, ſu-
per omnem Iſrael in Therſa viginti quatuor
34 annis. ‡ Et fecit malum coram Domino, am-
bulauitque in viis Ieroboam, & in peccatis
eius quibus peccare fecit Iſraël.

## CAP. XVI.

1 FActus eſt autem ſermo Domini ad Iehu
2 filiũ Hanani contra Baaſa, dicens, ‡ Pro
A eo quòd exaltaui te de puluere, & poſui te
ducem ſuper populum meum Iſrael, tu autẽ
ambulaſti in via Ieroboam, & peccare feciſti
populum meũ Iſrael, vt me irritares in pec-
3 catis eorum: ‡ ecce, ego demetam poſteriora
Baaſa, & poſteriora domus eius: & faciam do
mum tuã ‖ ſicut domum Ieroboam filij Na- Sup.15.g.29.
4 bat. ‡ Qui mortuus fuerit de Baaſa ciuita-
te, comedent eum canes: & qui mortuus fue-
rit ex eo in regione, comedent eum volucres
5 cœli. ‡ Reliqua autem ſermonum Baaſa, &
quæcunque fecit, & prælia eius, nónne hæc
ſcripta ſunt ‖ in libro verborum dierũ regũ 2.Par.15.a.2
6 Iſrael? ‡ Dormiuit ergo Baaſa cum patri-
B bus ſuis, ſepultusque eſt in Therſa: & regna-
7 uit Ela filius eius pro eo. ‡ Cùm autẽ in ma-
nu Iehu filij Hanani prophetæ verbum Do
mini factum eſſet cõtra Baaſa, & contra do-
mum eius, & cõtra omne malum quod fece-
rat coram Domino, ad irritandũ eum in ope
ribus manuũ ſuarum, vt fieret ſicut domus
Ieroboam: ob hanc cauſam occidit eum,
*hoc eſt, Iehu filium Hanani, prophetam. *a.3.
8 ‡ Anno viceſimo ſexto Aſa regis Iuda, regna-
uit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duo-
9 bus annis. ‡ Et rebellauit contra eum ſeruus
ſuus Zambri, dux mediæ partis equitũ. erat
C autẽ Ela in Therſa bibens, & temulentus in
10 domo Arſa præfecti Therſa. ‡ ‖ Irruens ergo 4.Re.9.g.31.
Zambri, percuſſit & occidit eum anno vice-
ſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, & regnauit pro
11 eo. ‡ Cumq; regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſoliũ
eius, percuſſit omnem domum Baaſa, & non
dereliquit ex ea mingentẽ ad parietẽ, & pro-
12 pinquos & amicos eius. ‡ Deleuitq; Zambri

omnem domũ Baaſa, iuxta verbũ Domini,
quod locutus fuerat ad Baaſa in manu I.hu
propheiç, ‡propter vniuerſa peccata Baaſa,& 13
peccata Ela filij eius, qui peccauerunt,& pec
care fecerunt Iſrael, prouocantes Dominũ
Deum Iſrael in vanitatibus ſuis. ‡ Reliqua 14
autẽ ſermonũ Ela,& omnia quę fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in libro verborũ dierũ regũ
Iſrael? ‡Anno viceſimoſeptimo Aſa regis Iu 15
da, regnauit Zambri ſeptẽ diebus in Therſa: D
porro exercitus obſidebat Gebbethon vrbẽ
Philiſthinorum. ‡Cumque audiſſet rebellaſ- 16
ſe Zambri, & occidiſſe regẽ, fecit ſibi regem
omnis Iſrael Amri, qui erat princeps mili-
tiæ ſuper Iſrael in die illa, in caſtris. ‡Aſcen- 17
dit ergo Amri, & omnis Iſrael cũ eo de Geb
bethon,& obſidebant Therſa. ‡ Videns autẽ 18
Zãbri quòd expugnãda eſſet ciuitas, ingreſ-
ſus eſt palatium,& ſuccendit ſe cũ domo re-
gia:& mortuus eſt ‡in peccatis ſuis quæ pec- 19
cauerat faciens malũ corã Domino, & am- E
bulans in via Ieroboam, & in peccato eius
quo fecit peccare Iſrael. ‡Reliqua autem ſer- 20
monũ Zambri, & inſidiarũ eius, & tyranni-
dis, nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborũ
dierum regum Iſrael? ‡ Tũc diuiſus eſt popu- 21
lus Iſrael in duas partes: media pars populi
ſequebatur Thebni filiũ Gineth, vt cõſtitue-
ret eũ regem: & media pars Amri. ‡Præua- 22
luit autẽ populus qui erat cũ Amri, populo
qui ſequebatur Thebni filium Gineth: mor-
tuusq́; eſt Thebni, & regnauit Amri. ‡ Anno 23
triceſimo primo Aſa regis Iuda regnauit
Amri ſuper Iſrael, duodecim annis: in Ther-
ſa regnauit ſex annis. ‡Emitq́; montẽ Sama- 24
riæ à Somer duobus talentis argenti:& ædi- F
ficauit eũ,& vocauit nomẽ ciuitatis quã ex-
truxerat, nomine Semer Domini mõtis Sa-
mariæ. ‡ Fecit autẽ Amri malũ in cõſpectu 25
Domini,& operatus eſt nequiter ſuper om-
nes qui fuerunt ante eũ. ‡ Ambulauitque in 26
omni via Ieroboam filij Nabat, & in pecca-
tis eius quibus peccare fecerat Iſrael: vt irri-
taret Dominum Deum Iſrael in vanitatibus
ſuis. ‡Reliqua autẽ ſermonũ Amri, & prælia 27
eius quæ geſsit, nõne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborũ dierũ regũ Iſrael? ‡Dormiuitq́; 28
Amri cũ patribus ſuis, & ſepultus eſt in Sa-
maria: regnauitque Achab filius eius pro eo.
‡Achab verò fili[9] Amri regnauit ſuper Iſrael 29
anno triceſimo octauo Aſa regis Iuda. Et re-
gnauit Achab filius Amri ſuper Iſrael in Sa-
maria viginti & duobus annis. ‡ Et fecit 30
Achab filius Amri malum in conſpectu Do- G
mini ſuper omnes qui fuerunt ante eũ. ‡Nec 31
ſuffecit ei vt ambularet in peccatis Ierobo ã
filij Nabat: inſuper duxit vxorẽ Iezabel filiã
Eth-Baal regis Sidoniorũ. Et abiit, & ſer-
uiuit Baal,& adorauit eũ. ‡ Et poſuit aram 32
Baal in tẽplo Baal, quod ædificauerat in Sa-
maria, ‡& plãtauit lucũ: & addidit Achab in 33
opere ſuo, irritans Dominũ Deum Iſrael ſu-
per omnes reges Iſrael, qui fuerunt ante eũ.
‡In diebus eius ædificauit Hiel de Beth-el, 34
Iericho: in Abiram primitiuo ſuo fundauit
eã,& in Segub nouiſsimo ſuo poſuit portas
eius; ‖iuxta verbum Domini quod locutus Ioſ.6.d.26.
fuerat in manu Ioſue filij Nun.

CAP. XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatori-
A bus Galaad ad Achab, ‖Viuit Dñs Deus Eccl.48.a.3.
Iſrael, in cuius conſpectu ſto: ſi erit annis his Iac.5.d.16.
2 ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verba. ‡ Et
factum eſt verbum Domini ad eum, dicens,
3 ‡Recede hinc,& vade contra orientẽ, & ab-
ſcondere in Torrente-carith, qui eſt contra
4 Iordanẽ, ‡& ibi de torrente bibes: coruiſque
5 præcepi vt paſcant te ibi. ‡ Abiit ergo,& fe-
cit iuxta verbũ Domini: cumq́; abiiſſet, ſe-
dit in Torrente-carith, qui eſt cõtra Iordanẽ.
6 ‡Corui quoque deferebãt ei panẽ & carnes
manè, ſimiliter panẽ & carnes veſperi,& bi-
7 bebat de torrente. ‡poſt dies autem ſiccatus
eſt torrens: non enim pluerat ſuper terram.
8 ‡Factus eſt ergo ſermo Domini ad eum, di-
9 cens, ‡‖Surge, & vade in Sareptha Sidonio- Luc.4.d.25.
rũ,& manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri
10 viduæ vt paſcat te. ‡Surrexit,& abiit in Sa-
B reptha. Cumq́; veniſſet ad portã ciuitatis, ap
paruit ei mulier vidua colligẽs ligna, & vo-
cauit eã, dixitq́; ei, Da mihi paululum aquæ
11 in vaſe, vt bibam. ‡ Cumque illa pergeret vt
afferret, clamauit poſt tergũ eius, dicẽs, Affer
mihi obſecro & buccellã panis in manu tua.
12 ‡Quæ reſpõdit, Viuit Dominus Deus tuus,
quia nõ habeo panẽ, niſi quantũ pugillus ca-
pere poteſt farinæ in hydria, & paululũ olei
in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingre-
diar,& faciã illud mihi & filio meo, vt come
13 damus,& moriamur. ‡Ad quã Elias ait, Noli
timere, ſed vade,& fac ſicut dixiſti: veruntа-
men mihi primùm fac de ipſa farinula ſub-
cineritium panẽ paruulũ, & affer ad me: ti-
14 bi autem & filio tuo facies poſtea. ‡Hæc au-
C tem dicit Dominus Deus Iſrael, Hydria fa-
rinæ nõ deficiet, nec lecythus olei minuetur
vſque ad diem in qua Dominus daturus eſt
15 pluuiam ſuper faciem terræ. ‡ Quæ abiit,&
fecit iuxta verbũ Eliæ:& comedit ipſe,& il-
16 la,& domus eius: & ex illa die ‡hydria farinæ
nõ defecit, & lecythus olei non eſt imminu-
tus, iuxta verbũ Dñi quod locutus fuerat in
17 manu Eliæ. ‡Factum eſt aũt poſt* hæc, ægro- *verba.
tauit filius mulieris matrisfamiliãs, & erat
languor*fortiſsimus, ita vt nõ remaneret in *eius 1.
18 eo halitus. ‡Dixit ergo ad Eliam, Quid mihi
& tibi vir Dei? ingreſſus es ad me, vt reme-
moraretur iniquitates meę,& interficeres fi-
19 liũ meũ? ‡Et ait ad eam Elias*: Da mihi fi- *.ſ.
D liũ tuũ. Tulitq́; eũ de ſinu eius,& portauit in
cœnaculũ vbi ipſe manebat, & poſuit ſuper
20 lectulum ſuum. ‡ Et clamauit ad Dominũ,
& dixit, Domine Deus meus etiámne viduã
apud quam ego vtcunq; ſuſtentor, afflixiſti,
21 vt interficeres filiũ eius? ‡Et expãdit ſe atq;
menſus eſt ſuper puerũ tribus vicibus,& cla
mauit ad Dominũ,& ait, Domine Deus me[9],
reuertatur, obſecro, anima pueri huius in vi
22 ſcera eius. ‡ Et exaudiuit Dominus vocem
Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eum,&
23 reuixit. ‡Tulitque Elias puerum,& depoſuit
eum de cœnaculo in inferiorẽ domũ,& tra-
didit matri ſuæ,& ait illi, En viuit fili[9] tuus.
24 ‡Dixitque mulier ad Eliam, Nunc in iſto

cognoui quoniā vir Dei es tu, & verbū Dñi
in ore tuo verum eſt.

CAP. XVIII.

POſt dies multos factum eſt verbū Do- a
mini ad Eliam, in anno tertio dicens, A
Vade, & oſtende te Achab, vt dem pluuiam
ſuper faciē terræ. ‡Iuit ergo Elias vt oſten- 2
deret ſe Achab: erat aūt fames vehemēs in
Samaria. ‡Vocauitq; Achab Abdiam diſpē- 3
ſatorē domus ſuæ: Abdias aūt timebat Dñm
valde. ‡Nam cùm interficeret Iezabel pro- 4
phetas Dñi, tulit ille centū prophetas, & ab-
ſcondit eos quinquagenos & quinquagenos
in ſpelūcis, & pauit eos pane & aqua. ‡Dixit 5
ergo Achab ad Abdiā, Vade in terrā ad vni-
uerſos fontes aquarū, & in cunctas valles: ſi
fortè poſsimus inuenire herbā, & ſaluare e-
quos & mulos, & non penitus iumenta in-
tereant. ‡Diuiſeruntq; ſibi regiones, vt cir- 6
cuirent eas: Achab ibat per viā vnā, & Ab- B
dias per viā alterā ſeorſum. ‡Cumque eſſet 7
Abdias in via, Elias occurrit ei, qui cùm co-
gnouiſſet eum, cecidit ſuper faciē ſuam, &
ait, Nū tu es domine mi, Elias? ‡Cui ille re- 8
ſpōdit, Ego. *Vade, & dic domino tuo, Adeſt
Elias. ‡Et ille, Quid peccaui, inquit, quoniā 9
tradis me ſeruū tuū in manu Achab, vt in-
terficiat me? ‡Viuit Dñs Deus tuus, quia nō 10
eſt gens aut regnū, quò non miſerit domi-
nus meus te requirēs: & reſpondentibus cū-
ctis, Non eſt hîc: adiurauit regna ſingula &
gētes, eo quòd minimè repcrireris. ‡Et nūc 11
tu dicis mihi, Vade, & dic domino tuo, Ad-
eſt Elias. ‡Cumq; receſſero à te, Spirit' Dñi 12
aſportabit te in locum quē ego ignoro: &
ingreſſus nuntiabo Achab, & non inueniens
te, interficiet me: ſeruus aūt tuus timet Do- C
minū ab infantia ſua. ‡Nūquid non indica- 13
tū eſt tibi domino meo, quid fecerim cùm
interficeret Iezabel prophetas Dñi quòd
abſconderim de prophetis Dñi centū viros,
quinquagenos & quinquagenos in ſpelun-
cis, & pauerim eos pane & aqua? ‡Et nūc tu 14
dicis, Vade, & dic domino tuo, Adeſt Elias:
vt interficiat me. ‡Et dixit Elias, Viuit Do- 15
minus exercituū, ante cuius vultū ſto, quia
hodie apparebo ei. ‡Abiit ergo Abdias in 16
occurſum Achab, & indicauit ei: venitq; A-
chab in occurſum Eliæ. ‡Et cùm vidiſſet 17
eū, ait, Tune es ille qui conturbas Iſrael? ‡Et 18
ille ait, Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & do-
mus patris tui, qui dereliquiſtis mādata Dñi,
& ſecuti eſtis Baalim. ‡Veruntamē nūc mit- 19
te, & congrega ad me vniuerſum Iſrael in
mōte Carmeli, & prophetas Baal quadringē-
tos quinquaginta, prophetasq; lucorū qua-
dringētos, qui comedunt de menſa Iezabel. D
‡Miſit Achab ad oēs filios Iſrael, & congre- 20
gauit prophetas in mōte Carmeli. ‡Accedēs 21
aūt Elias ad oēm populū, ait, Vſquequo clau-
dicatis in duas partes? ſi Dñs eſt Deus, ſequi-
mini eum: ſi aūt Baal, ſequimini illū. Et non
reſpondit ei populus verbum. ‡Et ait rurſus 22
Elias ad populū, Ego remanſi propheta Dñi
ſolus: prophetæ autē Baal, quadringenti & *prophetæque lucorū quadringēti.
quinquaginta *viri ſunt. ‡Dentur nobis duo 23
boues, & illi eligant ſibi bouē vnū, & in fru
ſta cædentes ponant ſuper ligna, ignē autem
non ſupponāt: & ego faciā bouē alterum, &
imponā ſuper ligna, ignē aūt non ſupponā.
24 ‡Inuocate nomina deorū veſtrorum, & ego
inuocabo nomē Dñi mei: & Deus qui exau
dierit per ignē, ipſe ſit Deus. Reſpondens oīs
25 populus ait, Optima propoſitio*. ‡Dixit er- *quam locutus eſt Elias.
go Elias prophetis Baal, Eligite vobis bouē
vnum, & facite primi: quia vos plures eſtis:
& inuocate noīa deorū veſtrorū, ignemq; nō
26 ſupponatis. ‡Qui cùm tuliſſent bouē quem
dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen
Baal de manè vſq; ad meridiē, dicentes, Baal
exaudi nos. Et non erat vox, nec qui reſpō-
E deret, tranſiliebantq; altare quod fecerant.
27 ‡Cūq; eſſet iā meridies, illudebat illis Elias
dicēs, Clamate voce maiore: De' enim eſt,
& forſitā loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut
in itinere, aut certè dormit, vt excitetur.
28 ‡Clamabāt ergo voce magna, & incidebant
ſe iuxta ritū ſuū cultris & lāceolis, donec per
29 funderentur ſanguine. ‡Poſtqnā aūt tranſijt
meridies, & illis prophetātibus venerat tē-
pus quo ſacrificiū offerri ſolet, nec audieba-
tur vox, nec aliquis reſpōdebat, nec attēde-
30 bat orātes: ‡dixit Elias omni populo, Venite
ad me. Et accedēte ad ſe populo, curauit al-
31 tare Dñi quod deſtructum fuerat. ‡Et tulit
duodecim lapides iuxta numerū tribuū filio
rū Iacob, ad quē factus eſt ſermo Dñi, dicens,
32 Iſrael erit nomē tuū. ‡Et ædificauit de la- Ge.32.f.28.
pidibus altare in nomine Dñi: fecitq; aquæ- 3.Reg.17.f.
F ductū, quaſi per duas aratiūculas in circuitu 3‡
33 altaris, ‡& cōpoſuit ligna, diuiſitq; per mē-
34 bra bouē, & poſuit ſuper ligna, ‡& ait, Im-
plete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper
holocauſtū, & ſuper ligna. Rurſumq; dixit,
Etiā ſecūdò hoc facite. Qui cùm feciſſent ſe-
cundo, ait, Etiā tertiò idipſum facite. Fece-
35 runtq; tertiò, ‡& currebāt aquæ circū alta-
36 re, & foſſa aquæductus repleta eſt. ‡Cumq;
iā tēpus eſſet vt offerretur holocauſtū, acce
dens Elias propheta ait, Dñe Deus Abrahā, &
Iſaac, & Iſrael, oſtēde hodie quia tu es Deus
Iſrael, & ego ſeruus tuus, & iuxta præceptū
37 tuū feci oīa verba hæc. ‡Exaudi me Dñe, ex
audi me: vt diſcat popul' iſte quia tu es Dñs
Deus, & tu conuertiſti cor eorum iterum.
38 ‡Cecidit aūt ignis Domini, & vorauit ho-
locauſtū, & ligna, & lapides, puluerē quoq;
& aquam quæ erat in aquæductu lambens.
39 ‡Quod cū vidiſſet omnis populus, cecidit in
faciem ſuam, & ait, Dñs ipſe eſt Deus, Dñs
40 ipſe eſt Deus. ‡Dixitq; Elias ad eos, Appre-
G hendite prophetas Baal, & ne vnus quidē ef-
fugiat ex eis. Quos cùm apprehēdiſſent, du-
xit eos Elias ad Torrentē Ciſon, & interfecit
41 eos ibi. ‡Et ait Elias ad Achab, Aſcende, co-
mede, & bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt.
42 ‡Aſcendit Achab, vt comederet & biberet:
Elias aūt aſcendit in verticem Carmeli, &
pron' in terrā poſuit faciem ſuam inter ge-
43 nua ſua, ‡& dixit ad puerū ſuum, Aſcēde, &
proſpice cōtra mare. Qui cū aſcēdiſſet, & cō
tēplatus eſſet, ait, Nō eſt quicquā. Et rurſum
44 ait illi, Reuertere ſeptē vicib'. ‡In ſeptima
aūt vice, Ecce nubecula parua quaſi veſtigiū
hominis aſcēdebat de mari. Qui ait, Aſcēde,

►.3. & dic Achab, Iunge ►curum tuum° & de-
ſcende, ne occupet te pluuia. ‡ Cumque ſe 45
verteret huc atq; illuc, ecce cæli cōtenebra-
ti ſunt, & nubes, & vētus, & facta eſt pluuia
grandis. Aſcendens itaque Achab abiit in
Iezrahel, ‡& manus Domini facta eſt ſuper 46
Eliam, accinctuſq; lumbis currebat ante A-
chab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

NVnciauit autē Achab Iezabel omnia 1
quæ fecerat Elias, & quomodò occi- A
*Baal 1. diſſet vniuerſos prophetas*gladio. ‡ Miſitq; 2
►.2. Iezabel nuntiū ad Eliam, dicens, Hæc ►mi-
hi° faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora
cras poſuero aīam tuā ſicut animā vnius ex
illis. ‡Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit 3
quocunq; eum ferebat voluntas: venitq; in
Ber-ſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuū,
‡& perrexit in deſertum viam vnius diei. 4
Cūq; veniſſet, & ſederet ſubter vnā iunipe-
rū, petiuit animæ ſuæ vt moreretur, & ait,
Sufficit mihi Dñe, tolle animā meā: neq; e-
nim melior ſum quàm patres mei. ‡ Proie- 5
citq; ſe, & obdormiuit in vmbra iuniperi: &
►.3. ecce angelus ►Dñi° tetigit eum, & dixit illi,
Surge & comede. ‡Reſpexit, & ecce ad ca- 6
put ſuum ſubcineritius panis, & vas aquæ: B
comedit ergo, & bibit, & rurſū obdormiuit.
‡Reuerſuſq; eſt angelus Dñi ſecundò, & te- 7
tigit eum, dixitq; illi, Surge, comede: grādis
enim tibi reſtat via. ‡ Qui cùm ſurrexiſſet, 8
comedit & bibit, & ambulauit in fortitudi-
ne cibi illius quadraginta diebus & quadra-
ginta noctibus, vſque ad montem Dei Ho-
reb. ‡Cumq; veniſſet illuc, manſit in ſpelū- 9
ca: & ecce ſermo Dñi ad eum, dixitque illi,
Ro.11.a.3. Quid hîc agis Elia? ‡At ille reſpōdit, ‖Zelo 10
zelatus ſum pro Dño Deo exercituū, quia
ctuum 4. dereliquerunt pactū ►Dñi° filii Iſrael: altaria
tua deſtruxerunt, & prophetas tuos occide-
runt gladio, & derelictus ſum ego ſolus, &
quærunt animā meam vt auferāt eā. ‡ Et ait 11
ei, Egredere, & ſta in monte coram Dño: &
ecce Dñs tranſit, & ſpiritus grandis & fortis C
ſubuertens montes, & conterens petras ante
Dominum: non in ſpiritu Dñs, & poſt ſpi-
ritum commotio: non in cōmotione Domi-
nus, ‡& poſt commotionē ignis: nō in igne 12
Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.
‡Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum 13
ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpelū-
cæ, & ecce vox ad eum, dicēs, Quid hîc agis
Elia? ‡ Et ille reſpondit, Zelo zelatus ſum 14
pro Domino Deo exercituum, quia dereli-
querunt pactum tuum filij Iſrael: altaria tua
deſtruxerunt: & prophetas tuos occiderunt
gladio, & derelictus ſum ego ſolus, & quæ- D
runt animam meā vt auferant eam. ‡Et ait 15
Dominus ad eum, Vade, & reuertere in
viā tuam per deſertum in Damaſcum: cūq;
perueneris illuc, vnges Hazael regem ſuper
Syriam, ‡& Iehu filium Namſi vnges regem 16
ſuper Iſrael: Eliſeum autem filium Saphat,
qui eſt de Abel-meula, vnges prophetam pro
4.Reg.9.a.1 te. ‡‖Et erit, quicunq; fugerit gladium Hā- 17
Eccl.48.a.8 zael, occidit eum Iehu: & quicunq; fugerit
Rom.11.a.4 gladium Iehu, interficiet eum Eliſeus. ‡ Et 18

derelinquā mihi in Iſrael ſeptē millia ►viro- ►vniuerſo°
rum°, quorū genua non ſunt incuruata ante rum 2.
Baal, & omne os quod non adorauit eum
19 oſculās manum. ‡Profectus ergo inde Elias,
reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in
duodecim iugis boum, & ipſe in duodecim
►iugis boum° arantibus vnus erat: cumque ►.ſ.
veniſſet Elias ad eū, miſit pallium ſuum ſu-
20 per illum. ‡Qui ſtatim relictis bobus cucur-
rit poſt Eliā, & ait, Oſculer, oro, patrē meū,
& matrem meam, & ſic ſequar te. Dixitque
ei, Vade, & reuertere: quod enim meū erat,
21 feci tibi. ‡Reuerſus aūt ab eo, tulit par boū,
& mactauit illud, & in aratro boum coxit
carnes, & dedit populo, & comederunt: con-
ſurgenſq; abiit, & ſecutus eſt Eliam, & mi-
niſtrabat ei.

CAP. XX.

1 POrrò Ben-adad rex Syriæ, congregauit
A omnem exercitum ſuum, & triginta
duos reges ſecum, & equos, & currus: & a-
ſcendens pugnabat contra Samariam, & ob-
2 ſidebat eā. ‡Mittēſq; nuntios ad Achab regē
3 Iſrael in ciuitatē, ‡ait, Hæc dicit Ben-adad,
Argentū tuū & aurū tuū meū eſt: & vxores
4 tuæ: & filij tui optimi, mei ſunt. ‡Reſpondit-
que rex Iſrael, Iuxta verbum tuum domine
5 mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea. ‡Re-
uertenteſq; nuntij, dixerūt, Hæc dicit Ben-
adad, qui miſit nos ad te, Argētum tuum, &
aurum tuū, & vxores tuas, & filios tuos da-
6 bis mihi. ‡Cras igitur hac eadem hora mit-
tam ſeruos meos ad te, & ſcrutabuntur do-
mum tuā, & domum ſeruorum tuorum: &
omne quod eis placuerit, ponēt in manibus
7 ſuis, & auferent. ‡ Vocauit autem rex Iſrael
B omnes ſeniores terræ, & ait, Animaduertite
& videte quoniam inſidietur nobis. miſit e-
nim ad me pro vxorib° meis, & filiis, & pro
8 argento & auro: & non abnui. ‡ Dixeruntq;
omnes maiores natu, & vniuerſus populus
ad eum, Non audias, neque acquieſcas illi.
9 ‡Reſpondit itaque nuntijs Ben-adad, Dici-
te domino meo regi, Omnia propter quę mi-
ſiſti ad me ſeruum tuum in initio, faciam:
10 hanc autem rem facere nō poſſum. ‡Reuer-
ſique nuntij retulerunt ei. Qui remiſit, &
ait, Hæc faciāt mihi dij, & hæc addant, ſi ſuf-
fecerit puluis Samariæ pugillis omnis po-
11 puli qui ſequitur me. ‡Et reſpōdens rex Iſ-
rael, ait, Dicite ei, Ne glorietur accinctus
12 æquè vt diſcinctus. ‡Factum eſt autem cùm
audiſſet ►Ben-adad° verbum iſtud, bibebat ►.4.
ipſe & reges in vmbraculis, & ait ſeruis ſuis,
Circundate ciuitatem. Et circundederunt
13 eam. ‡Et ecce propheta vnus accedēs ad A-
chab regē Iſrael, ait ei, Hæc dicit Dominus,
C Certè vidiſti omnem multitudinē hanc ni-
miā? ecce, ego tradam eam in manū tuā ho-
14 die: vt ſcias quia ego ſum Dominus. ‡ Et ait
Achab, Per quē? Dixitque ei, Hæc dicit Do-
min°, Per pediſſequos principū prouinciarū.
Et ait, Quis incipiet præliari? Et ille dixit,
15 Tu. ‡Recenſuit ergo pueros principū pro-
uinciarum, & reperit numerum ducentorū
triginta duorum: & recenſuit poſt eos popu-
16 lum, omnes filios Iſrael, ſeptem millia, ‡&
egreſſi ſunt meridie. Ben-adad aūt bibebat

ſemu-

temulētus in vmbraculo ſuo,& reges trigin
ta duo cum eo, qui ad auxiliū eius venerāt.
‡Egreſsi ſunt autem pueri principum pro- 17
uinciarū in prima fronte. Miſit itaque Ben-
adad. Qui nuntiauerunt ei, dicentes, Viri e-
greſsi ſunt de Samaria.‡At ille ait, Siue pro 18
pace veniunt, apprehēdite eos viuos: ſiue vt
prælientur, viuos eos capite. ‡ Egreſsi ſunt 19
ergo pueri principū prouinciarum, ac reli-
*Ios.3. quus exercitus ſequebatur*: ‡ & percuſsit 20
vnuſquiſq; virum qui cōtra ſe veniebat, fu-
geruntq́; Syri, & perſecut* eſt eos Iſrael. Fu-
git quoque Ben-adad rex Syriæ in equo cū D
equitibus ſuis. ‡ Necnon egreſſus rex Iſrael 21
percuſsit equos & currus: & percuſsit Syriā
plaga magna. ‡ (Accedens aūt propheta ad 22
regem Iſrael, dixit ei, Vade, & confortare, &
ſcito, & vide quid facias: ſequēti enim anno
rex Syriæ aſcendet contra te.) ‡ Serui verò 23
regis Syriæ dixerunt ei, Dij montiū ſunt dij
eorū, ideò ſuperauerūt nos: ſed melius eſt vt
pugnemus cōtra eos in cāpeſtribus, & obti-
nebimus eos. ‡Tu ergo verbū hoc fac, Amo- 24
ue reges ſingulos ab exercitu tuo, & pone
principes pro eis: ‡ & inſtaura numerū mili- 25
tum qui ceciderunt de tuis, & equos ſecun-
dùm equos priſtinos, & currus ſecundùm cur-
rus quos antè habuiſti: & pugnabimus con-
tra eos in cāpeſtribus, & videbis quòd obti-
nebimus eos. Credidit conſilio eorū, & fecit
ita. ‡Igitur poſtquàm annus tranſierat, recē- 26
ſuit Ben-adad Syros, & aſcendit in Aphec, vt
pugnaret contra Iſrael. ‡ Porrò filij Iſrael 27
recenſiti ſunt, & acceptis cibariis profecti E
ex aduerſo, caſtraq́; metati ſunt contra eos,
quaſi duo parui greges caprarū: Syri aūt re-
*.1. pleuerunt terram. ‡(Et accedens vnus' vir 28
Dei, dixit ad regē Iſrael, Hæc dicit Domin*,
Quia dixerunt Syri, Deus montium eſt Dñs,
& non eſt Deus valliū: dabo oēm multitudi-
nem hanc grandem in manu tua, & ſcietis
quia ego ſum Dominus.) ‡Dirigebantq́; ſe- 29
ptem diebus ex aduerſo hi, atq; illi acies, ſe-
ptima autem die cōmiſſum eſt bellum: per-
cuſſeruntq́; filii Iſrael de Syris centū mil-
lia peditum in die vna. ‡ Fugerunt autem 30
qui remanſerant in Aphec, in ciuitatē: & ce-
cidit murus ſuper viginti ſeptem millia ho-
minum qui remanſerant. Porrò Ben-adad
fugiens ingreſſus eſt ciuitatem, in cubicu-
lum quod erat intra cubiculū, ‡dixeruntq́; 31
ei ſerui ſui, Ecce, audiuim* quòd reges do- F
mus Iſrael clementes ſint, ponamus itaque
ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in ca-
pitibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſ-
rael: forſitan ſaluabit animas noſtras. ‡Ac- 32
cinxerunt ſaccis lumbos ſuos, & poſuerunt
funiculos in capitibus ſuis, veneruntq́ue ad
regem Iſrael, & dixerūt ei, Seruus tuus Ben-
adad dicit, Viuat, oro te, anima mea. Et ille
ait, Si adhuc viuit, frater meus eſt. ‡ Quod 33
acceperūt viri pro omine: & feſtinantes ra-
puerunt verbum ex ore eius, atq; dixerunt,
*viuit. Frater tu* Ben-adad*. Et dixit eis, Ite, & ad-
ducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum
Ben-adad, & leuauit eum in currum ſuum,
‡Qui dixit ei, Ciuitates quas tulit pater 34

meus à patre tuo, reddam: & plateas fac ti-
bi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Sa-
maria, & ego fœderatus recedam à te. Pepi-
35 git ergo fœdus, & dimiſit eum. ‡ Tunc vir
quidam de filijs prophetarum dixit ad ſo-
cium ſuū in ſermone Domini, Percute me.
36 At ille noluit percutere. ‡Cui ait, Quia no-
luiſti audire vocē Domini, ecce recedes à
me, & percutiet te leo. Cumque paululum
receſsiſſet ab eo, inuenit eum leo, atq; per-
37 cuſsit. ‡Sed & alterum inueniēs virum, di-
G xit ad eum, Percute me. Qui percuſsit eum,
38 & vulnerauit. ‡Abiit ergo propheta, & oc-
currit regi in via, & mutauit aſperſione pul
39 neris os & oculos ſuos. ‡Cūque rex tran- *.2.
ſiſſet, clamauit ad regem, & ait, Seruus tuus
egreſſus eſt ad præliandum cominus: cūque
fugiſſet vir vnus, adduxit eum quidam ad
me, & ait, Cuſtodi virū iſtum: qui ſi lapſus
fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut
40 talentum argenti appendes. ‡ Dum autem
ego turbatus huc illucq́ue me verterem, ſu-
bitò non comparuit. Et ait rex Iſrael ad
eum, Hoc eſt iudicium tuum, quod ipſe de-
41 creuiſti. ‡ At ille ſtatim abſterſit puluerem
de facie ſua, & cognouit eū rex Iſrael quòd
42 eſſet de prophetis. ‡Qui ait ad eum, Hæc di-
cit Dominus, ‖Quia dimiſiſti virum dignū Inf.22.f. B.
morte de manu tua, erit anima tua pro ani-
ma eius, & populus tuus pro populo eius.
43 ‡Reuerſus eſt igitur rex Iſrael in domum
ſuam, audire contemnens, & furibundus ve-
nit in Samariam.

## CAP. XXI.

1 POſt verba autem hæc tempore illo' vi- *.5.
A nea erat Naboth Iezrahelitæ, quæ erat
in Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Sa-
2 mariæ. ‡Locut* eſt ergo Achab ad Naboth,
dicens, Da mihi vineam tuā, vt faciam mi-
hi hortum olerum, quia vicina eſt, & prope
domum meam, daboque tibi pro ea vineā
meliorem: aut ſi commodius tibi putas, ar-
3 genti pretium quantum digna eſt. ‡Cui re-
ſpondit Naboth, Propitius ſit mihi Domi-
nus, ne dem hæreditatem patrum meorum
4 tibi. ‡ Venit ergo Achab in domum ſuā in-
dignans, & frendens ſuper verbo quod lo-
cutus fuerat ad eū Naboth Iezrahelites, di-
cens, Non dabo tibi hæreditatem patrum
B meorum, Et proijciens ſe in lectulum ſuū,
auertit faciem ſuam ad parietem, & nō co-
medit panem. ‡ Ingreſſa eſt autem ad eum
5 Iezabel vxor ſua, dixitque ei, Quid eſt hoc,
vnde anima tua contriſtata eſt? & quare nō
6 comedis panem? ‡Qui reſpondit ei, Locutus
ſum Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei, Da mi-
hi vineam tuam, accepta pecunia: aut ſi tibi
placet, dabo tibi vineam meliorem' pro ea. *.4.
Et ille ait, Non dabo tibi vineam meam.
7 ‡Dixit ergo ad eum Iezabel vxor eius, Grā-
dis authoritatis es, & bene regis regnum Iſ-
rael: ſurge, & comede panem, & æquo ani-
mo eſto, ego dabo tibi vineā Naboth Iezra-
8 helitæ. ‡ Scripſit itaq; literas ex nomine A-
C chab, & ſignauit eas annulo eius, & miſit ad
maiores natu, & optimates qui erant in ciui
9 tate eius, & habitabant cū Naboth. ‡Litera-
rum autem hæc erat ſententia, Prædicate ie-

ſuniū,& ſedere facite Naboth inter primos
populi. ‡& ſubmittite duos viros filios be- 10
lial contra eum, & falſum teſtimoniū dicāt,
Benedixit Deū & regem, & educite eum, &
lapidate, ſicq; moriatur. ‡ Fecerunt ergo ci- 11
ues eius maiores natu & optimates qui ha-
bitabant cū eo in vrbe, ſicut præceperat eis
Iezabel, & ſicut ſcriptum erat in literis quas
miſerat ad eos: ‡ prædicauerunt ieiuniū, & 12
ſedere fecerunt Naboth inter primos popu- D
li. ‡Et adductis duob⁹ viris filiis diaboli, ſe- 13
cerunt eos ſedere cōtra eum: at illi, ſcilicet
vt viri diabolici, dixerunt cōtra eū teſtimo-
niū coram multitudine, Benedixit Naboth
Deū & regē: quam ob rem eduxerunt eum
extra ciuitatē, & lapidib⁹ interfecerūt. ‡Mi- 14
ſeruntq; ad Iezabel, dicentes, Lapidatus eſt
Naboth, & mortuus eſt. ‡Factum eſt autem, 15
cùm audiſſet Iezabel lapidatum Naboth, &
mortuū, locuta eſt ad Achab, Surge, & poſſi-
de vineā Naboth Iezrahelitę, qui noluit tibi
acquieſcere, & dare eā accepta pecunia: non
enim viuit Naboth, ſed mortuus eſt. ‡Quod 16
cùm audiſſet Achab, mortuū videlicet Na-
both, ſurrexit, & deſcendebat in vineā Na-
both Iezrahelitæ, vt poſſideret eā. ‡ Factus 17
eſt igitur ſermo Dñi ad Eliam Theſbiten,
dicens, ‡Surge, & deſcende in occurſum A- 18
chab regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce ad E
vineā Naboth deſcendit, vt poſſideat eam:
‡& loqueris ad eum, dicens, Hæc dicit Dñs, 19
Inf.22.f.38 Occidiſti inſuper & poſſediſti. Et poſt hæc
addes, Hęc dicit Dñs, In loco hoc in quo lin-
ᵃinimice xerunt canes ſanguinē Naboth, lābent quo-
mi? que ſanguinē tuum. ‡ Et ait Achab ad Eliā, 20
ᵇ Hæc dicit Num inueniſti me ᵃinimicū tibi? Qui dixit,
Dominus. Inueni, eo quòd venundatus ſis, vt faceres
4.Reg.9.b.8 malū in conſpectu Dñi. ᵇ‡‖Ecce ego inducā 21
ſuper te malū, & demetam poſteriora tua, &
interficiā de Achab mingentē ad parietē, &
clauſum, & vltimū in Iſrael. ‡ Et dabo do- 22
Sup.11.g.29. mum tuam ‖ ſicut domum Ieroboam filij
Sup.16.a.3. Nabat, ‖& ſicut domū Baaſa filij Abia: quia F
egiſti, vt me ad iracundiam prouocares, &
4.Reg.9.g.33 peccare feciſti Iſrael. ‡ ‖ Sed & de Iezabel 23
locutus eſt Dñs, dicens, Canes comedent Ie-
zabel in agro Iezrahel. ‡ Si mortuus fuerit 24
Achab in ciuitate, comedent eum canes: ſi
aūt mortuus fuerit in agro, comedent eum
volucres cæli. ‡Igitur non fuit alter talis ſi- 25
cut Achab, qui venūdatus eſt vt faceret ma-
lum in conſpectu Domini, concitauit enim
eū Iezabel vxor ſua, ‡& abominabilis factus 26
eſt in tantum vt ſequeretur idōla quæ fece-
rant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus G
à facie filiorū Iſrael. ‡ Itaque cùm audiſſet 27
Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua,
& operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitq;,
& dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo
capite. ‡Et factus eſt ſermo Domini ad Eliā 28
Theſbiten, dicens, ‡ Nónne vidiſti humilia- 29
tum Achab coram me? quia igitur humilia-
tus eſt mei cauſa, non inducam malū in die-
4.Re.9.f.26 bus eius, ſed ‖ in diebus filij ſui inferam ma-
lum domui eius.

## CAP. XXII.

2.Par.18.a.1 TRanſierunt igitur tres anni abſq; bel- 1
lo inter Syriam & Iſrael. ‡ In anno 2

A aūt tertio, deſcēdit Ioſaphat rex Iuda ad re-
3 gem Iſrael. ‡(Dixitque rex Iſrael ad ſeruos
ſuos, Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth Ga-
laad, & negligimus tollere eā de manu regis
4 Syriæ?) ‡Et ait ad Ioſaphat, Veniéſne mecū
5 ad præliandū in Ramoth-Galaad? ‡Dixitq;
Ioſaphat ad regem Iſrael, Sicut ego ſum, ita
& tu: ᵃpopulus meus, & populus tuus vnum
ſunt: & equites mei, equites tui ᵉ. Dixitq; Io- ᵃſicut popu
ſaphat ad regē Iſrael, Quære, oro te, hodie lus meus,
6 ſermonem Domini. ‡Congregauit ergo rex & populus
Iſrael prophetas, quadringentos circiter vi- tuus: & ſi-
ros, & ait ad eos, Ire debeo in Ramoth Ga- cut equi
laad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſpō- mei, ita &
derunt, Aſcende, & dabit eam Dominus in equi tui ᵉ.
7 manu regis. ‡Dixit aūt Ioſaphat, Nō eſt hic
propheta Domini quiſpiā, vt interrogemus
8 per eum? ‡Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat, Re-
manſit vir vnus, per quem poſſumus inter-
rogare Dominū: ſed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonū, ſed malum, Michæas
filius Iemla. Cui Ioſaphat ait, Ne loquaris
9 ita rex. ‡Vocauit ergo rex Iſrael eunuchum
B quendam, & dixit ei, Feſtina adducere Mi-
10 chæam filium Iemla. ‡ Rex autem Iſrael, &
Ioſaphat rex Iuda ſedebant vnuſquiſque in
ſolio ſuo veſtiti cultu regio, in area iuxta o-
ſtium portæ Samariæ, & vniuerſi prophetæ
11 prophetabant in conſpectu eorum. ‡ Fecit
quoque ſibi Sedecias filius Chanaana cor-
nua ferrea, & ait, Hæc dicit Domin⁹, His vē-
12 tilabis Syriam, donec deleas eam. ‡Omneſ-
que prophetæ ſimiliter prophetabant, dicē-
tes, Aſcende in Ramoth-Galaad, & vade
proſperè, & tradet Dominus in manus re-
13 gis. ‡Nuntius verò qui ierat vt vocaret Mi-
chæam, locutus eſt ad eum, dicens, Ecce ſer-
mones prophetarum ore vno regi bona præ
dicant: ſit ergo ᵇ ſermo tuus ſimilis eorum, ᵇ& c.
14 & loquere bona. ‡ Cui Michæas ait, Viuit
Dominus, quia quodcunque dixerit mihi
15 Dominus, hoc loquar. ‡ Venit itaque ad re-
gem, & ait illi rex, Michæa, ire debemus in
Ramoth-Galaad ad præliandum, an ceſſare?
C Cui ille reſpondit, Aſcende, & vade proſpe-
16 rè, & tradet Dominus in manus regis. ‡ Di-
xit autem rex ad eum, Iterum atque iterum
adiuro te, vt non loquaris mihi niſi quod
17 verum eſt, in nomine Domini. ‡ Et ille ait,
Vidi cunctum Iſrael diſperſum in monti-
bus quaſi oues non habentes paſtorem: &
ait Dominus, Non habent iſti dominum: re-
uertatur vnuſquiſque in domum ſuam in
18 pace. ‡ (Dixit ergo rex Iſrael ad Ioſaphat,
Nunquid non dixi tibi quia non prophetat
19 mihi bonum, ſed ſemper malum?) ‡Ille ve-
rò addens, ait, Propterea audi ſermonem
Domini, Vidi Dominum ſedentem ſuper
ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli,
20 aſsiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris: ‡ & ait
Dominus, Quis decipiet Achab regem Iſ-
rael, vt aſcendat, & cadat in Ramoth-Ga-
laad? Et dixit vnus verba huiuſcemodi, &
21 alius aliter. ‡Egreſſus eſt autem ſpiritus, &
ſtetit coram Domino, & ait, Ego decipiam
D illum. Cui locutus eſt Dominus, In quo?
22 ‡Et ille ait, Egrediar, & ero ſpiritus mēdax
in ore

in ore omnium prophetarum eius. Et dixit
Dñs,Decipies,& præualebis: egredere,& fac
ita. ‡ Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiri- 23
tum mendacij in ore omniũ prophetarum
tuorũ, qui hic ſunt,& Dñs locutus eſt cõtra
te malũ. ‡ Acceſsit autem Sedecias filius Cha 24
naana, & percuſsit Michæam in maxillã, &
dixit, Méne ergo dimiſit Spiritus Domini,&
locutus eſt tibi? ‡ Et ait Michæas,Viſurus es 25
in die illa quando ingrediêris in cubiculũ,
intra cubiculũ vt abſcondaris. ‡ Et ait rex Iſ- 26
raël,Tollite Michæã, & maneat apud Amon
principẽ ciuitatis, & apud Ioas filium Amé-
lech, ‡ & dicite eis,Hæc dicit rex, Mittite vi- 27
rum iſtũ in carcerem, & ſuſtentate eum pa-
ne tribulationis & aqua anguſtiæ, donec re-
uertar in pace. ‡ Dixitq́; Michæas,Si reuerſus 28
fueris in pace, non eſt locutus in me Domi-
nus. Et ait, Audite populi omnes. ‡ Aſcendit 29
itaq; rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda in Ra-
moth-Galaad. ‡ Dixit itaq; rex Iſrael ad Io- 30
ſaphat,Sume arma,& ingredere prælium, &
induere veſtibus tuis. porrò rex Iſraël mu-
tauit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellũ.
‡ Rex aũt Syriæ præceperat principibus cur- 31
ruum trigintaduobus,dicens,Non pugnabi- E
tis cõtra minorem, & maiorem quempiam,
niſi contra regem Iſrael,ſolum. ‡ Cùm ergo 32
vidiſſent principes curruum Ioſaphat,ſuſpi-
cati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſrael, & impe-
tu facto pugnabant contra eum: & exclama-
uit Ioſaphat. ‡ Intellexeruntq́ue principes 33
curruum quòd non eſſet rex Iſrael, & ceſſa-
uerunt ab eo. ‡ aVir' autem quidam teten- 34
dit arcum,in incertum ſagittam dirigens,&
caſu percuſsit regem Iſrael inter pulmonem
& ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo, Ver-
te manum tuam, & eiice me de exercitu,
quia grauiter vulneratus ſum. ‡ Commiſ- 35
ſum eſt ergo prælium in die illa, & rex Iſ-
rael' ſtabat in curru ſuo contra Syros, &
mortuus eſt veſpere: fluebat autem ſanguis
plagæ in ſinum currus, ‡ & præco inſonuit in 36
vniuerſo exercitu antequã ſol occumberet,
dicens,Vnuſquiſq; reuertatur in ciuitatem*,
& in terrã ſuam. ‡ Mortuus eſt autem rex,& 37
perlatus eſt in Samariam: ſepelieruntq́ue re-
gem in Samaria, ‡ & lauerunt currum eius 38
in piſcina Samariæ, & linxerunt canes ſan-
guinem eius,& habenas lauerũt, ‖ iuxta ver-
bum Domini quod locutus fuerat ‡ Reliqua 39
autem ſermonũ Achab, & vniuerſa quæ fe-
cit,& domus eburnea quam ædificauit,cun-
ctarumq́; vrbium quas extruxit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum re- F
gum Iſrael? ‡ Dormiuit ergo Achab cũ pa- 40
tribus ſuis, & regnauit Ochozias filius eius
pro eo. ‡ Ioſaphat verò filius Aſa regnare cœ 41
perat ſuper Iudam anno quarto Achab re-
gis Iſrael. ‡ Triginta quinque annorum erat 42
cùm regnare cœpiſſet,& vigintiquinque an-
nis regnauit in Ieruſalem: nomẽ matris eius
Azuba filia Salai. ‡ Et ambulauit in omni via 43
Aſa patris ſui,& non declinauit ex ea: fecitq́;
quod rectũ erat in conſpectu Domini. ‡ Ve- 44
runtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim
populus ſacrificabat, & adolebat incenſum

Marginal notes: aVnus 8. — ...8. — *ſuam 8. — Sup.21.c.21.

45 in excelſis. ‡ pacemq́; habuit Ioſaphat cũ re-
46 ge Iſrael. ‡ Reliqua autem verborum Ioſa-
phat,& opera eius quæ geſsit,& prælia,nón-
ne hæc ſcripta ſunt in libro verborũ dierum
47 regũ Iuda? ‡ Sed & reliquias effœminatorũ,
G qui remanſerant in diebus Aſa patris eius,
48 abſtulit de terra. ‡ Nec erat tunc rex conſti-
49 tutus in Edom. ‡ Rex verò Ioſaphat fecerat
claſſes in mari, quæ nauigarent in Ophir
propter aurum: & ire non poterant,quia cõ-
50 fractæ ſunt in Aſion-gáber. ‡ Tunc ait Ocho-
zias filius Achab ad Ioſaphat, Vadant ſerui
mei cũ ſeruis tuis in nauibus. Et noluit Io-
51 ſaphat. ‡ Dormiuitq́ue Ioſaphat cum patri-
bus ſuis,& ſepultus eſt cum eis in Ciuitate 2.Pa.21.a.1
Dauid patris ſui: regnauitq́ue Ioram filius
52 eius pro eo. ‡ Ochozias autem filius Achab
regnare cœperat ſuper Iſrael in Samaria,an-
no ſeptimodecimo Ioſaphat regis Iuda, re-
53 gnauitq́ue ſuper Iſrael duobus annis. ‡ Et
fecit malum in conſpectu Domini, & ambu-
lauit in via patris ſui & matris ſuæ,& in via
Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael.
54 ‡ Seruiuit quoque Baal, & adorauit eum, &
irritauit Dominum Deum Iſrael, iuxta om-
nia quæ fecerat pater eius.

# QVARTVS REGVM LIBER: SECVNDVM HEBRAEOS, MALACHIM SECVNDVS.

## CAP. I.

1 PRAEVARICATVS eſt autem
A Moab in Iſrael, poſtquã mortuus eſt
2 Achab. ‡ Ceciditq́ue Ochozias per
cãcellos cœnaculi ſui quod habebat
in Samaria,& ægrotauit: miſitq́; nũtios, di-
cens ad eos, Ite,conſulite Beel-zebub deum
Accaron, vtrũ viuere queam de infirmitate
3 mea hac. ‡ Angelus autem Domini locutus
eſt ad Eliam Theſbiten,dicens, Surge,& aſ-
cende in occurſum nuntiorum Regis Sama-
riæ,& dices ad eos, Nunquid nõ eſt Deus in
Iſrael, vt eatis ad conſulendum Beel-zebub
4 Deum Accaron? ‡ Quam ob rem hæc dicit
Dominus,De lectulo ſuper quem aſcendiſti,
non deſcendes,ſed morte morieris. Et abijt
5 Elias. ‡ Reuerſique ſunt nuntij ad Ocho-
B ziam. Qui dixit eis, Quare reuerſi eſtis?
6 ‡ At illi reſponderunt ei, Vir occurrit no-
bis,& dixit ad nos,Ite,& reuertimini ad re-
gem qui miſit vos, & dicetis ei, Hæc dicit
Dominus, Nunquid quia non erat Deus in
Iſrael, mittis vt conſulatur Beel-zebub
Deus Accaron? Idcirco de lectulo ſuper
quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte
7 morieris. ‡ Qui dixit eis, Cuius figuræ & ha-
bitus eſt vir ille qui occurrit vobis, & locu-
8 tus eſt verba hæc? ‡ At illi dixerunt, Vir pi-
loſus,& zona pellicea accinctus renibus. Qui
9 ait, Elias Theſbites eſt. ‡ Miſitq́ue ad eum
quinquagenarium principem, & quinqua-
ginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad eum:
ſedentiq́; in vertice montis, ait, Homo Dei

rex

rex præcepit vt deſcendas. Reſpondenſque
Elias, ‡ dixit quinquagenario, Si homo Dei 10
ſum, deſcēdat ignis de cælo, & deuoret te, &
quinquaginta tuos. Deſcendit itaq; ignis de
cælo, & deuorauit eum & quinquaginta qui C
erant cū eo. ‡Rurſumq; miſit ad eū principē 11
quinquagenarium alterum, & quinquaginta
cum eo. Qui locutus eſt illi, Homo Dei, hæc
dicit rex, Feſtina, deſcende. ‡Reſpōdens Elias 12
ait, Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de
cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.
*Dei 4. Deſcendit ergo * ignis de cælo, & deuorauit
illū, & quinquaginta eius. ‡Iterū miſit prin- 13
cipem quinquagenarium tertiū, & quinqua-
ginta qui erant cum eo. Qui cùm veniſſet,
curuauit genua cōtra Eliam, & precatus eſt
eū, & ait, Homo Dei, noli deſpicere animam
meā, & animas ſeruorum tuorū qui mecum
ſunt. ‡Ecce deſcendit ignis de cælo, & deuo- 14
rauit duos principes quinquagenarios pri-
mos, & quinquagenos qui cum eis erant: ſed D
nunc obſecro vt miſerearis animæ meæ.
‡Locutus eſt autē angelus Domini ad Eliā, 15
dicens, Deſcende cum eo, ne timeas. Surrexit
igitur, & deſcendit cum eo ad regem, ‡& lo- 16
cutus eſt ei, Hæc dicit Dominus, Quia miſi-
ſti nuntios ad conſulendū Beel-zebub deum
Accaron, quaſi nō eſſet Deus in Iſraël à quo
poſſes interrogare ſermonē, ideo de lectulo
ſuper quē aſcendiſti, non deſcēdes, ſed morte
morieris. ‡ Mortuus eſt autē iuxta ſermonē 17
Domini quem locutus eſt Elias, & regnauit
Iorā frater eius pro eo, anno ſecundo Ioram
filij Ioſaphat regis Iudæ: non enim habebat
filium. ‡Reliqua autē verborū Ochoziæ quę 18
operatus eſt, nōnne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſraël?

CAP. II.

FActum eſt autē, cùm leuare vellet Do- 1
minus Eliam per turbinem in cælum, A
ibant Elias & Eliſeus de Galgalis. ‡ Dixitq; 2
Elias ad Eliſeum, Sede hic, quia Dominus
miſit me vſque in Beth-el. Cui ait Eliſeus,
Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia nō
derelinquā te. Cumq; deſcendiſſent Beth-el,
‡egreſſi ſunt filij prophetarum, qui erant 3
in Beth-el, ad Eliſeum, & dixerunt ei, Nun-
quid noſti quia hodie Dominus tollet domi
num tuum à te? Qui reſpondit, Et ego noui,
ſilete. ‡ Dixit autem Elias ad Eliſeum, Sede 4
hic, quia Dominus miſit me in Iericho. Et
ille ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua,
quia non derelinquam te. Cumque veniſ-
ſent Iericho, ‡acceſſerunt filij prophetarum 5
qui erant in Iericho, ad Eliſeum, & dixerunt
ei, Nunquid noſti quia Dominus hodie tol-
let dominum tuum à te? Et ait, Et ego noui:
ſilete. ‡Dixit autem ei Elias, Sede hic, quia 6
Dominus miſit me vſque ad Iordanem. Qui
ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia
non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pa- B
riter, ‡& quinquaginta viri de filiis prophe- 7
tarū ſecuti ſunt eos, qui & ſtēterunt econ-
tra, lōge: illi autem ambo ſtabant ſuper Ior-
danem. ‡ Tulitque Elias pallium ſuū, & in- 8
uoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ
ſunt in vtranque partem, & tranſierūt ambo

9 per ſiccum. ‡Cumque tranſiſſent, Elias dixit
ad Eliſeum, Poſtula quod vis vt faciam tibi,
antequam tollar à te. Dixitq; Eliſeus, O obſe-
10 cro vt fiat in me duplex Spiritus tuus. ‡Qui
reſpondit, Rem difficilem poſtulaſti: attamē
ſi videris me, quādo tollar à te, erit tibi quod
11 petiſti: ſi autē non videris, non erit. ‡ Cum-
que pergerent, & incedentes ſermocinaren-
tur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſe- 1. Mach. 2.
runt vtrunque: ‖& aſcendit Elias per turbi- f. 58.
12 nem in cælum, ‡ Eliſeus autem videbat, & Ecc. 48. b. 13
clamabat, Pater mi, pater mi, currus Iſraël &
auriga eius. Et non vidit eū amplius: appre-
hendit q; veſtimēta ſua, & ſcidit illa in duas
13 partes. ‡Et leuauit pallium Eliæ, quod ceci-
C derat ei: reuerſusque ſtetit ſuper ripam Ior-
14 danis, ‡& pallio Eliæ quod ceciderat ei, per-
cuſſit aquas, * & non ſunt diuiſæ*, & dixit, *. 8.
Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc. Percuſſitque
aquas, & diuiſæ ſunt huc atque illuc, & tran
15 ſiit Eliſeus. ‡ Videntes autem *filij prophe- *eum 1.
tarum qui erant in Iericho econtra, dixe-
runt, Requieuit Spiritus Eliæ ſuper Eliſeū.
Et venientes in occurſum eius, adorauerunt
16 eum proni in terram: ‡ dixeruntque illi,
Ecce, cū ſeruis tuis ſunt quinquaginta vi-
ri fortes, qui poſſunt ire, & quærere domi-
num tuum, ne fortè tulerit eum Spiritus
Domini, & proiecerit eum in vnum mon-
tium, aut in vnam vallium. Qui ait, Nolite
17 mittere. ‡ Coëgeruntque eum, donec ac-
quieſceret, & diceret, Mittite. Et miſerunt
quinquaginta viros: qui cùm quæſiſſent tri-
18 bus diebus, non inuenerunt. ‡ Et reuerſi
ſunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, &
D dixit eis, Nunquid non dixi vobis, Nolite
19 *mittere*? ‡ Dixerunt quoque viri ciuitatis *ire? 4.
ad Eliſeum, Ecce habitatio ciuitatis huius
optima eſt, ſicut tuipſe domine perſpicis: ſed
20 aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis. ‡ At ille
ait, Afferte mihi vas nouum, & mittite in il-
21 lud ſal. Quod cùm attuliſſent, ‡ egreſſus ad
fontem aquarum, miſit in illum ſal, & ait,
Hæc dicit Dominus, Sanaui aquas has, & nō
22 erit vltrà in eis mors, neque ſterilitas. ‡ Sa-
natæ ſunt ergo aquæ vſq; in diem hāc iuxta
23 verbum Eliſei quod locutus eſt. ‡ Aſcendit
autem inde in Beth-el: cumque aſcenderet
per viā, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate,
& illudebant ei dicentes, Aſcende calue,
24 aſcende calue. ‡ Qui cùm reſpexiſſet, vidit
eos, & maledixit eis in nomine Domini:
egreſſique ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacera-
uerunt ex eis quadraginta duos pueros.
25 ‡Abiit autem inde in montem Carmeli, &
inde reuerſus eſt in Samariam.

CAP. III.

1 IOram verò filius Achab regnauit ſuper
A Iſraël in Samaria anno decimooctauo Io
ſaphat regis Iudæ. Regnauitq; duodecim an-
2 nis. ‡ Et fecit malum coram Domino, ſed
non ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſta-
3 tuas Baal quas fecerat pater eius. ‡Verunta-
men in peccatis Ieroboā filij Nabat, qui pec-
care fecit Iſraël, adhæſit, nec receſſit ab eis.
4 ‡Porrò Meſa rex Moab, nutriebat pecora
multa, & ſoluebat regi Iſraël centum millia

agnorum

agnorũ, & centum millia arietũ cũ vellerı-
buſ ſuis. ‡ Cumq; mortuus fuiſſet Achab, 5
prævaricatus eſt fœdus quod habebat cũ re-
ge Iſrael. ‡ Egreſſus eſt igitur rex Iorã in die 6
illa de Samaria, & recẽſuit vniuerſum Iſra-
el. ‡ Miſitq; ad Ioſaphat regẽ Iuda, dicẽs, Rex 7
Moab receſsit à me, veni mecum cõtra eum
ad prælıũ. Qui reſpondit, Aſcendã, qui meus
eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus: &
equi mei, equi tui. ‡ Dixitq;, Per quã viam 8
aſcẽdemus? At ille reſpõdit, Per deſertũ Idu-
mææ. ‡ Perrexerunt igitur rex Iſrael, & rex 9
Iuda, & rex Edõ, & circuierũt per viã ſeptẽ B
dierum, nec erat aqua exercitui & iumentis
–.1. quæ ſequebãtur eos. ‡ Dixitque rex Iſrael, 10
Heu–heu heu', cõgregauit nos Dñs tres re-
ges, vt traderet in manu Moab. ‡ Et ait Ioſa- 11
phat, Eſt ne hic propheta Domini, vt depre-
cemur Dominũ per eum? Et reſpondit vnus
de ſeruis regis Iſrael, Eſt hic Eliſeus filius
Saphat, qui fundebat aquam ſuper manus
Eliæ. ‡ Et ait Ioſaphat, Eſt apud eum ſermo 12
Dñi. Deſcenditq; ad eum rex Iſrael, & Ioſa-
phat –rex Iuda', & rex Edõ. ‡ Dixit autẽ E- 13
liſeus ad regem Iſrael, Quid mihi & tibi eſt?
vade ad prophetas patris tui & matris tuæ.
Et ait illi rex Iſrael, Quare cõgregauit Do-
minus tres reges hos, vt traderet eos in ma-
nus Moab? ‡ Dixitq; ad eum Eliſeus, Viuit 14
Dñs exercituum, in cuius cõſpectu ſto: quòd
ſi non vultũ Ioſaphat regis Iudæ erubeſce-
rem, non attendiſſem quidẽ te, nec reſpexiſ-
ſem. ‡ Nunc autẽ adducite mihi pſaltẽ. Cũ- 15
que caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum ma- C
nus Domini, & ait, ‡ Hæc dicit Dominus, Fa 16
cite alueum torrentis huius foſſas & foſſas.
‡ Hæc enim dicit Dñs, Nõ videbitis ventum, 17
neq; pluuiã: & alueus iſte replebitur aquis,
& bibetis vos, & familiæ veſtræ, & iumenta
veſtra. ‡ Parumq; eſt hoc in cõſpectu Domi- 18
ni: inſuper tradet etiam Moab in manus ve-
ſtras. ‡ Et percutietis omnẽ ciuitatẽ munı- 19
tam, & omnẽ vrbem electam, & vniuerſum
lignum fructiferũ ſuccidetis, cunctoſq; fon-
tes aquarum obthurabitis, & omnẽ agrum
egregium operietis lapidibus. ‡ Factum eſt 20
igitur manè, quando ſacrificiũ offerri ſolet,
& ecce, aquæ veniebant per viam Edom, &
repleta eſt terra aquis. ‡ Vniuerſi autẽ Moa- 21
bitæ audiẽtes quòd aſcẽdiſſent reges vt pu-
gnarent aduerſum eos, cõuocauerũt omnes
qui accincti erant baltheo de ſuper, & ſtete-
runt in terminis. ‡ Primoque manè ſurgen- 22
tes, & orto iam ſole ex aduerſo aquarũ, vi-
derunt Moabitæ econtra aquas rubras, quaſi
ſanguinẽ, ‡ dixeruntque, Sanguis gladij eſt: 23
pugnauerũt reges contra ſe, & cæſi ſunt mu- D
tuò: nunc perge ad prædam Moab. ‡ Perre- 24
xeruntq; in caſtra Iſrael: porrò cõſurgens Iſ-
rael, percuſsit Moab: at illi fugerunt coram
eis. Venerunt igitur qui vicerant, & percuſ-
ſerunt Moab, ‡ & ciuitates deſtruxerunt: & 25
omnẽ agrum optimũ, mittentes ſinguli la-
pides, repleuerunt: & vniuerſos fontes aqua-
rum obthurauerunt: & omnia ligna fructi-
fera ſucciderunt, ita vt muri tantùm fictiles
remanerent: & circundata eſt ciuitas à fun-
dibulariis, & magna ex parte percuſſa.
26 ‡ Quod cùm vidiſſet rex Moab, præualuiſſe
ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingẽtos viros
educentes gladios, vt irrumperent ad regem
27 Edom: & non potuerunt. ‡ Arripienſque fi-
lium ſuum primogenitum, qui regnaturus
erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper mu-
rum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael,
ſtatimque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt
in terram ſuam.

## CAP. IIII.

1 MVlier autẽ quædam de vxoribus pro-
A phetarum clamabat ad Eliſeum, di-
cens, Seruus tuus vir meus mortuus eſt, &
tu noſti quia ſeruus tuus fuit timens Deũ:
& ecce creditor venit vt tollat duos filios
2 meos ad ſeruiendum ſibi. ‡ Cui dixit Eliſeus,
Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid ha-
bes in domo tua? At illa reſpondit, Non ha-
beo ancilla tua quicquam in domo mea, niſi
3 parum olei quo vngar. ‡ Cui ait, Vade, pete
mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua
4 non pauca. ‡ Et ingredere, & claude oſtium
tuum, cùm intrinſecus fueris tu & filij tui:
& mitte inde in omnia vaſa hæc: & cũ plena
5 fuerint, tolles. ‡ Iuit itaque mulier, & clau-
ſit oſtium ſuper ſe & ſuper filios ſuos: illi of-
6 ferebant vaſa, & illa infundebat. ‡ Cumque
plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum, Af-
fer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit, Non
7 habeo. Stetitque oleum. ‡ Venit autem illa,
& indicauit homini Dei. Et ille, Vade, in-
B quit, vende oleum, & redde creditori tuo: tu
8 autem & filij tui viuite de reliquo. ‡ Facta
eſt autem quædam dies, & tranſibat Eliſeus
per Sunam*: erat autem ibi mulier magna *ciuitatem
quæ tenuit eum vt comederet panem: cum-
que frequenter inde tranſiret, diuertebat ad
9 eam vt comederet panem. ‡ Quæ dixit ad
virum ſuum, Animaduerto quòd vir Dei ſan
ctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter.
10 ‡ Faciamus ergo ei cœnaculum paruum, &
ponamus ei in eo lectulũ, & menſam, & ſel-
lam, & candelabrum, vt cùm venerit ad nos,
11 maneat ibi. ‡ Facta eſt ergo dies quædam, &
veniens diuertit in cœnaculum, & requie-
12 uit ibi. ‡ Dixitque ad Giezi puerũ ſuum, Vo-
ca Sunamitidẽ iſtam. Qui cùm vocaſſet eam,
13 & illa ſtetiſſet coram eo, ‡ dixit ad puerum
C ſuum, Loquere ad eã, Ecce, ſedulè in omni-
bus miniſtraſti nobis, quid vis vt faciam ti-
bi? nũquid habes negotium, & vis vt loquar
regi, ſiue principi militiæ? Quæ reſpondit, In
14 medio populi mei habito. ‡ Et ait, Quid er-
go vult vt faciam ei? Dixitq; Giezi, Ne quæ-
ras: filium enim non habet, & vir eius ſenex
15 eſt. ‡ Præcepit itaque vt vocaret eam: quæ
cum vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium,
16 ‡ dixit ad eam, In tempore iſto in hac eadẽ
hora, ſi vita comes fuerit, habebis in vtero
filium. At illa reſpondit, Noli quæſo domi-
17 ne mi vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ. ‡ Et
concepit mulier, & peperit filium in tempo-
re, & in hora eadem qua dixerat * Eliſeus. *ei s.
18 ‡ Creuit autem puer. Et cùm eſſet quædam
dies, & egreſſus iſſet ad patrẽ ſuum ad meſ-
19 ſores, ‡ ait patri ſuo, Caput meum, –doleo', –.3.
caput

caput meū doleo'. At ille dixit puero, Tol-
le, duc eum ad matrem ſuam. ‡ Qui cùm tu- 20
liſſet, & duxiſſet eum ad matrē ſuam, poſuit
eum illa ſuper genua ſua vſq; ad meridiem,
& mortuus eſt. ‡ Aſcendit autē, & colloca- 21
uit eum ſuper lectulū hominis Dei, & clau- D
ſit oſtium: & egreſſa ‡ vocauit virum ſuum, 22
& ait, Mitte mecū, obſecro, vnum de pueris,
& aſinam, vt excurrā vſq; ad hominem Dei,
& reuertar. ‡ Qui ait illi, Quā ob cauſam va- 23
Vale 10. dis ad eum? hodie nō ſunt Calendæ, neq; Sab
bathū. Quæ reſpōdit, 'Vadam'. ‡ Strauitque 24
aſinam, & præcepit puero, Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eundo: & hoc age
quod præcipio tibi. ‡ Profecta eſt igitur, & 25
venit ad virum Dei in montē Carmeli: cū-
que vidiſſet eam vir Dei ecōtra, ait ad Giezi
puerum ſuum, Ecce Sunamitis illa. ‡ Vade 26
ergo in occurſum eius, & dic ei, Recténe a-
gitur circa te, & circa virum tuum, & circa
filium tuum? Quæ reſpondit, Rectè. ‡ Cumq; 27
veniſſet ad virum Dei in montē, apprehen-
dit pedes eius, & acceſsit Giezi vt amoueret
eam. Et ait homo Dei, Dimitte illam: anima
enim eius in amaritudine eſt, & Dominus
celauit à me, & non indicauit mihi. ‡ Quæ 28
dixit illi, Nunquid petiui filium à Domino E
meo? nunquid nō dixi tibi, Ne illudas me?
‡ Et ille ait ad Giezi, Accinge lumbos tuos, 29
& tolle baculū meum in manu tua, & vade.
Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: &
ſi ſalutauerit te quiſpiam, nō reſpondeas illi:
& pones baculum meum ſuper faciē pueri.
‡ Porrò mater pueri ait, Viuit Dominus, & 30
viuit anima tua, non dimittam te. Surrexit
ergo, & ſecutus eſt eam. ‡ Giezi autē præceſ- 31
ſerat ante eos, & poſuerat baculum ſuper fa-
ciem pueri, & nō erat vox, neque ſenſus: re-
uerſuſque eſt in occurſum eius, & nuntiauit
ei, dicens, Non ſurrexit puer. ‡ Ingreſſus eſt 32
ergo Eliſeus domū, & ecce puer mortuus ia-
cebat in lectulo eius: ‡ ingreſſuſque clauſit 33
oſtium ſuper ſe, & ſuper puerū: & orauit ad F
Dominum. ‡ Et aſcendit, & incubuit ſuper 34
puerū: poſuitq; os ſuū ſup os eius, & oculos
ſuos ſup oculos eius, & manus ſuas ſup ma-
nus eius: & incuruauit ſe ſuper eum, & cale-
facta eſt caro pueri. ‡ At ille reuerſus, deam- 35
bulabat in domo, ſemel huc atq; illuc: & aſ-
cendit, & incubuit ſuper eum: & oſcitauit
puer ſepties, aperuitq; oculos. ‡ Et ille voca- 36
uit Giezi, & dixit ei, Voca Sunamitidē hanc.
Quę vocata, ingreſſa eſt ad eum. Qui ait,
Tolle filium tuum. ‡ Venit illa, & corruit ad 37
pedes eius, & adorauit ſuper terram: e tulitq;
filium ſuum, & egreſſa eſt: ‡ & Eliſeus reuer- 38
ſus eſt in Galgala. Erat autem fames in ter-
ra, & filij prophetarum habitabant corā eo,
dixitque vni de pueris ſuis, Pone ollam gran
dem, & coque pulmentum filiis prophetarū.
‡ Et egreſſus eſt vnus in agrum vt collige- 39
ret herbas agreſtes: inuenitque quaſi vitem G
ſylueſtrem, & collegit ex ea colocynthidas
agri, & impleuit palliū ſuum, & reuerſus cō-
ſcidit in ollam pulmēti: neſciebat enim quid
eſſet. ‡ Infuderunt ergo ſociis, vt comederēt: 40
cumque guſtaſſent de coctione, clamauerūt,

dicentes, Mors in olla vir Dei. Et non potue-
41 runt comedere. ‡ At ille, Afferte, inquit, fari-
nam. 'Cumq; tuliſſent, miſit' in ollam, & ait, ‡Et miſit 3.
Infunde turbæ, vt comedāt. Et non fuit am-
42 plius quicquam amaritudinis in olla. ‡ Vir
autem quidam venit de Baal-ſaliſa deferēs
viro Dei panes primitiarum, –&' viginti –.8.
panes hordeaceos, & frumentū nouū in pera
ſua. At ille dixit: Da populo, vt comedat.
43 ‡ Reſponditque ei miniſter eius, Quātum eſt
hoc, vt apponam coram centum viris? Rur-
ſum ille ait, Da populo, vt comedat: hæc e-
nim dicit Dominus, Comedent & ſupererit.
44 ‡ Poſuit itaq; coram eis: qui comederunt, &
ſuperfuit iuxta verbum Domini.

## CAP. V.

1 NAaman *princeps militiæ regis Syrię, *autem 8.
A erat vir magnus apud dominū ſuum,
& honoratus: per illum enim dedit Domin'
ſalutē Syriæ: erat autem vir fortis & diues,
2 ſed leproſus. ‡ Porrò de Syria egreſsi fuerāt
latrunculi, & captiuam duxerant de terra
Iſrael puellā paruulā, quæ erat in obſequio
3 vxoris Naamā, ‡ quæ ait ad dominam ſuam,
Vtinam fuiſſet dominus meus ad prophe-
tam qui eſt in Samaria: profectò curaſſet
4 eum à lepra quam habet. ‡ Ingreſſus eſt ita-
que Naaman ad dominum ſuum, & nuntia-
uit ei, dicens, Sic & ſic locuta eſt puella de
5 terra Iſrael. ‡ Dixitque ei rex Syriæ, Vade, &
mittam literas ad regem Iſrael. Qui cùm
B profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decē talēta
argēti, & ſex millia aureos, & decem muta-
6 toria veſtimentorum: ‡ detulit literas ad re-
gem Iſrael, in hæc verba, Cùm acceperis epi
ſtolam hanc, ſcito quòd miſerim ad te Naa-
man ſeruum meum, vt cures eū à lepra ſua.
7 ‡ Cumque legiſſet rex Iſrael literas, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait, Nunquid Deus ego
ſum, vt occidere poſsim, & viuificare, quia
iſte miſit ad me, vt curem hominem à lepra
ſua? animaduertite, & videte quòd occaſiōes
8 quærat aduerſum me. ‡ Quod cùm audiſſet
Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet regē Iſrael
veſtimenta ſua, miſit ad eum, dicens, Quare
ſcidiſti veſtimēta tua? veniat ad me, & ſciat
9 eſſe prophetā in Iſrael. ‡ Venit ergo Naamā
C cum equis & curribus, & ſtetit ad oſtiū do-
10 mus Eliſei. ‡ Miſitque ad eum Eliſeus nun-
tium, dicēs, Vade, & lauare ſepties in Iorda-
ne, & recipiet ſanitatem caro tua, atq; mun-
11 daberis. ‡ Iratus Naaman recedebat, dicens,
Putabam quòd egrederetur ad me, & ſtans
inuocaret nomē Domini Dei ſui, & tāgeret
12 manu ſua locum lepræ, & curaret me. ‡ Nū-
quid non meliores ſunt Abana & Pharphar
fluuij Damaſci oībus aquis Iſrael, vt lauer
D in eis, & munder? Cùm ergo vertiſſet ſe, &
13 abiret indignans, ‡ acceſſerunt ad eum ſerui
ſui, & locuti ſunt ei, Pater, –&' ſi rem gran- –.4.
dem dixiſſet tibi propheta, certè facere de-
bueras: quanto magis quia nunc dixit tibi,
14 Lauare, & mundaberis? ‡ Deſcendit, & lauit Luc.4.c.27.
in Iordane ſepties iuxta ſermonē viri Dei,
& reſtituta eſt caro ei', ſicut caro pueri par-
15 uuli, & mundatus eſt. ‡ Reuerſuſque ad vi-
rum Dei cum vniuerſo comitatu ſuo, venit

& ſtetit

& ſtetit coram eo, & ait, Verè ſcio quòd non
•.4. ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tantùm
in Iſrael. Obſecro itaq; vt accipias benedi-
ctionem à ſeruo tuo. ‡At ille reſpōdit, Viuit 16
Dominus ante quem ſto, quia nō accipiam. E
Cumq; vim faceret, penitus non acquieuit.
‡Dixitq; Naaman, Vt vis, ſed obſecro, cōce- 17
de mihi ſeruo tuo, vt tollā onus duorū bur-
donū de terra: non enim faciet vltrà ſeruus
tuus holocauſtū, aut victimā dijs alienis, niſi
Domino. ‡Hoc autē ſolum eſt de quo depre 18
ceris Dominū pro ſeruo tuo, Quādo ingre-
dietur dominus meus templū Remmon, vt
adoret: & illo innitente ſuper manū meam,
ſi adorauero in templo Remmon, adorante
eo in eodē loco, vt ignoſcat mihi Dominus
ſeruo tuo pro hac re. ‡Qui dixit ei: Vade in 19
pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.
‡Dixitq; Giezi puer viri Dei; Pepercit do- 20
minus meus Naamā Syro iſti, vt nō accipe- F
ret ab eo quæ attulit: viuit Dominus, quia
curram poſt eum, & accipiam ab eo aliquid.
‡Et ſecutus eſt Giezi poſt tergū Naaman: 21
quē cùm vidiſſet ille currentē ad ſe, deſiliit
de curru in occurſum eius, & ait, Rectène
ſunt omnia? ‡Et ille ait, Rectè. dñs meus mi 22
ſit me ad te, dicens, Modò venerunt ad me
duo adoleſcentes de monte Ephraim, ex fi-
lijs prophetarū: da eis talentū argenti, & ve-
ſtes mutatorias duplices. ‡Dixitq; Naaman, 23
Melius eſt vt accipias duo talenta. Et coëgit
eum, ligauitq; duo talenta argēti in duobus
ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impoſuit
duobus pueris ſuis, qui & portauerunt co-
ram eo. ‡Cumq; veniſſet iam veſperi, tulit 24
de manu eorum, & repoſuit in domo, dimi- G
ſitq; viros, & abierunt: ‡ipſe autē ingreſſus, 25
ſtetit coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus,
Vnde venis Giezi? Qui reſpondit, Non iuit
ſeruus tuus quòquam. ‡At ille ait, Nōne cor 26
meum in præſenti erat quando reuerſus eſt
homo de curru ſuo in occurſum tui? Nunc
igitur accepiſti argētum, & accepiſti veſtes,
vt emas oliueta, & vineas & oues & boues
& ſeruos & ancillas. ‡Sed & lepra Naaman 27
adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſq; in ſempi-
ternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi
nix.

CAP. VI.

Dixerūt autē filij prophetarum ad Eli- 1
ſeum, Ecce, locus in quo habitamus A
corā te, anguſtus eſt nobis. ‡Eamus vſq; ad 2
*tollamus 2. Iordanē, & *tollant ſinguli de ſylua materias
ſingulas, vt ædificemus nobis ibi locū ad ha-
bitandū. Qui dixit, Ite. ‡Et ait vnus ex illis, 3
Veni ergo & tu cum ſeruis tuis. Reſpondit,
Ego veniā. ‡Et abijt cum eis. Cumq; veniſ- 4
ſent ad Iordanem, cædebant ligna. ‡Accidit 5
autē, vt cùm vnus materiā ſuccidiſſet, cade-
ret ferrū ſecuris in aquā: exclamauitq; ille,
& ait, Heu heu heu dñe mi, & hoc ipſum
mutuò acceperā. ‡Dixit autem homo Dei, 6
Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locū: præ-
cidit ergo lignū, & miſit illuc: natauitq; fer B
rum. ‡& ait, Tolle. Qui extendit manum, & 7
tulit illud. ‡Rex autē Syriæ pugnabat cōtra 8
Iſrael, conſiliumq; iniit cum ſeruis ſuis, di-
cens, In loco illo & illo ponamus inſidias.

9 ‡Miſit itaq; vir Dei ad regem Iſrael, dicens,
Caue ne tranſeas in locū illum: quia ibi Sy-
10 ri in inſidijs ſunt. ‡Miſit itaq; rex Iſrael ad
locū quem dixerat ei vir Dei, & præoccu-
pauit eū, & obſeruauit ſe ibi nō ſemel neq;
11 bis. ‡Cōturbatumq; eſt cor regis Syriæ pro
hac re: & conuocatis ſeruis ſuis, ait, Quare
non indicatis mihi quis proditor mei ſit a-
12 pud regē Iſrael? ‡Dixitq; vnus ſeruorū eius,
Nequaquā domine mi rex, ſed Eliſeus pro-
pheta qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael om
C nia verba quæcunq; locutus fueris in con-
13 claui tuo. ‡Dixitq; eis, Ite, & videte vbi ſit
vt mittam, & capiā eum. Annunciaueruntq;
14 ei, dicentes, Ecce in Dothain. ‡Miſit ergo il-
luc equos & currus, & robur exercitus: qui
cùm veniſſent nocte, circundederunt ciuita-
15 tem. ‡Conſurgens autē diluculo miniſter
viri Dei, egreſſus eſt, viditque exercitum in
circuitu ciuitatis, & equos & currus: nun-
tiauitq; ei dicens, Heu heu heu domine mi,
16 quid faciemus? ‡At ille reſpōdit, Noli time-
re, plures enim nobiſcū ſunt quàm cū illis.
17 ‡Cumq; oraſſet Eliſeus, ait, Domine, aperi
D oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus
oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus
equorū, & curruum igneorum in circuitu
18 Eliſei. ‡Hoſtes verò deſcenderunt ad eum:
porrò Eliſeus orauit ad Dominum, dicens,
Percute, obſecro, gentē hanc cæcitate. Per-
cuſſitq; eos Dominus, ne viderēt, iuxta ver
19 bum Eliſei. ‡Dixit autē ad eos Eliſeus, Non
eſt hæc via, neq; iſta eſt ciuitas: ſequimini
me, & oſtendā vobis virum quem quæritis.
20 Duxit ergo eos in Samariā. ‡Cumq; ingreſſi
fuiſſent in Samariā, dixit Eliſeus, Domine
aperi oculos iſtorum, vt videant. Aperuitq;
Dominus oculos eorū, & viderunt ſe eſſe in
21 medio Samariæ. ‡Dixitq; rex Iſrael ad Eli-
E ſeum, cùm vidiſſet eos, Nunquid percutiam
22 eos pater mi? ‡Et ille ait, Nō percuties: neq;
enim cepiſti eos gladio, & arcu tuo, vt per-
cutias: ſed pone panē, & aquā coram eis, vt
comedant, & bibant, & vadant ad dominum
23 ſuum. ‡Appoſitaq; eſt eis ciborū magna præ
paratio, & comederunt, & biberunt, & dimi
ſit eos, abieruntq; ad dominū ſuum, & vltrà
nō venerunt latrones Syriæ in terrā Iſrael.
24 ‡Factum eſt autem poſt hæc, congregauit
Ben-adad, rex Syriæ vniuerſum exercitum
ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam.
25 ‡Factaque eſt fames magna in Samaria: &
tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur ca-
put aſini octoginta argenteis, & quarta pars
cabi ſtercoris columbarū, quinq; argenteis.
26 ‡Cumq; rex Iſrael tranſiret per murū, mu-
F lier quædā exclamauit ad eum, dicēs, Salua
27 me domine mi rex. ‡Qui ait, Non: te ſaluet
Dominus: vnde te poſſum ſaluare? de area,
vel de torculari? Dixitq; ad eā rex, Quid tibi
28 vis? Quæ reſpondit, ‡Mulier iſta dixit mihi,
Da filium tuum vt comedamus eum hodie,
29 & filium meū comedemus cras. ‡Coximus
ergo filium meum & comedimus. Dixique
ei die altera, Da filium tuū, vt comedamus
30 eum. Quæ abſcondit filium ſuum. ‡Quod
cum audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, &
tranſibat

tranſibat per murū. Viditq; omnis populus
ciliciū, quo veſtitus erat ad carnē intrinſe-
.3. cus. ‡Et ait ᵃrexᵃ, Hæc mihi faciat Deus,& 31
hæc addat,ſi ſteterit capus Eliſei filij Saphat G
ſuper ipſum hodie. ‡Eliſeus autē ſedebat in 32
domo ſua,& ſenes ſedebāt cum eo.Præmiſis
itaq; virum:& antequā veniret nūtius ille,
dixit ad ſenes, Nūquid ſcitis ꝙ miſerit filius
homicidæ hic, vt præcidatur capus meum?
videte ergo , cùm venerit nuntius , claudite
oſtium,& nō ſinatis eū introire : ecce enim
ſonitus pedum domini eius poſt eum eſt.
‡Adhuc illo loquente eis , apparuit nūtius, 33
qui veniebat ad eum. Et ait, Ecce, tantum
malum à Domino eſt : quid amplius expe-
ctabo à Domino?

CAP. VII.

Dixit autem Eliſeus,Audite verbū Do- 1
mini,Hæc dicit Dominus,In tempore A
hoc cras modius ſimilæ vno ſtatére erit , &
duo modij hordei ſtatére vno , in porta Sa-
mariæ.‡Reſpondens vnus de ducibus, ſuper 2
cuius manum rex incumbebat,homini Dei,
ait,Si Dominus fecerit etiam cataractas in
cælo , nunquid poterit eſſe quod loqueris?
Qui ait,Videbis oculis tuis,& inde nō com-
edes.‡Quatuor ergo viri erant leproſi iuxta 3
introitū portæ:qui dixerunt adinuicē,Quid
hic eſſe volumus donec moriamur ? ‡ Siue 4
ingredi voluerimus ciuitatē , fame morie-
mur: ſiue manſerimus hic, moriendū nobis
eſt:venite ergo, & transfugiamus ad caſtra
Syriæ.ſi pepercerint nobis,viuemus: ſi autē
occidere voluerint,nihilominus moriemur. B
‡Surrexerunt ergo veſperi, vt venirent ad 5
caſtra Syriæ. Cumq; veniſſent ad principiū
caſtrorum Syriæ:nullum ibidem reperierūt.
.2. ‡Siquidē Dominus ſonitū audire fecerat in 6
caſtris Syriæ,curruum & equorū,ᵃ& exer-
citus plurimi : dixeruntq; adinuicem, Ecce
mercede cōduxit aduerſum nos rex Iſrael,
reges Hethæorū & Aegyptiorū, & venerunt
ſuper nos ‡Surrexerūt ergo,& fugerunt in 7
tenebris,& dereliquerunt tentoria ſua,& e-
quos & aſinos in caſtris,fugeruntq;, animas
tantùm ſuas ſaluare cupientes.‡Igitur cùm 8
veniſſent leproſi illi ad principiū caſtrorū,
ingreſsi ſunt vnum tabernaculū , & come-
derunt & biberunt: tuleruntq; inde argen-
tum,& aurū,& veſtes,& abierunt, & abſcon
derunt : & rurſum reuerſi ſunt ad aliud ta-
bernaculū , & inde ſimiliter auferentes ab-
ſconderunt.‡Dixeruntque adinuicem,Non 9
rectè facimus:hæc enim dies boni nūtij eſt. C
Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare vſq;
manè,ſceleris arguemur: venite, eamus, &
nuntiemus in aula regis. ‡ Cumq; veniſſent 10
ad portam ciuitatis,narrauerunt eis, dicen-
tes,Iuimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibidē
reperimus hominē,niſi equos & aſinos alli-
gatos,& fixa tentoria.‡Ierunt ergo portarij, 11
& nuntiauerūt in palatio regis intrinſecus.
‡ Qui ſurrexit nocte , & ait ad ſeruos ſuos, 12
Dico vobis quid fecerint nobis Syri,Sciunt
quia fame laboramus,& idcirco egreſsi ſunt
de caſtris,& latitant in agris dicentes, Cùm
egreſsi fuerint de ciuitate,capiemus eos vi-
uos , & tunc ciuitatem ingredi poterimus.

13 ‡Reſpondit autē vnus ſeruorum eius, Tolla-
mus quinq; equos,qui remanſerunt in vrbe
(quia ipſi tantùm ſunt in vniuerſa multitu-
dine Iſrael,alij enim cōſumpti ſunt)& mit-
14 tentes,explorare poterimus. ‡ Adduxerunt
ergo duos equos, miſitq; rex in caſtra Syro-
15 rum, dicens, Ite, & videte . ‡ Qui abierunt
D poſt eos vſq; ad Iordanem:ecce autem om-
nis via plena erat veſtibus,& vaſis,quę pro-
iecerant Syri cùm turbarentur : reuerſique
16 nuntij indicauerunt regi. ‡ Et egreſſus po-
pulus diripuit caſtra Syrię:factusq; eſt mo-
dius ſimilæ ſtatére vno , & duo modij hor-
17 dei ſtatére vno,iuxta verbū Domini.‡Porrò
rex ducem illum, in cuius manu ᵃincubue- ᵃincumbebat 5.
ratᵃ conſtituit ad portam:quem conculcauit
turba in introitu portę,& mortuus eſt,iuxta
ᵇquod locutus fuerat vir Dei,quando deſcē- ᵇverbum 1.
18 derat rex ad eum. ‡ Factumq; eſt ſecundùm
ſermonem viri Dei quem dixeras regi,quan
do ait,Duo modij hordei ſtatére vno erunt,
& modius ſimilæ ſtatére vno hoc eodem
19 tempore cras in porta Samarię:‡quādo reſ-
pōderat dux ille viro Dei,& dixerat, Etiāſi
Dominus fecerit cataractas in cælo, nūquid
poterit fieri quod loqueris?Et dixit ei,Vide-
20 bis oculis tuis,& inde nō comedes.‡Euenit
ergo ei ſicut prædictum erat, & conculcauit
eum populus in porta,& mortuus eſt.

CAP. VIII.

1 Eliſeus autem locutus eſt ad mulierem
A ‖cuius viuere feceras filiū,dicens,Sur- Sup.4.f.35.
ge,vade,tu & domᵘˢ tua,& peregrinare vbi-
cunq; repereris: vocauit enim Dominus fa-
mem,& veniet ſuper terram ſeptem annis.
2 ‡Quæ ſurrexit,& fecit iuxta verbum homi-
nis Dei:& vadēs cum domo ſua, peregrina-
ta eſt in terra Philiſthiim ᵃ diebus multisᵃ. ᵃannis ſe-
3 ‡Cumq; finiti eſſent anni ſeptem,reuerſa eſt ptem 1.
mulier de terra Philiſthiim:& egreſſa eſt vt
interpellaret regē pro domo ſua,& pro agris
4 ſuis.‡Rex autē loquebatur cum Giezi puero
B viri Dei,dicens, Narra mihi omnia magna-
5 lia quæ fecit Eliſeus. ‡ Cumq; ille narraret
regi quomodò mortuū ſuſcitaſſet, apparuit
mulier cuius viuificauerat filium, clamans
ad regem pro domo ſua , & pro agris ſuis,
dixitq; Giezi, Domine mi rex , hæc eſt mu-
lier,& hic eſt filius eius quem ſuſcitauit E-
6 liſeus. ‡Et interrogauit rex mulierem:quæ
narrauit ei . Deditq; ei rex eunuchum vnū,
dicens , Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt , &
vniuerſos reditus agrorum à die qua reli-
7 quit terram, vſq; ad præſens. ‡Venit quoq;
C Eliſeus Damaſcum, & Ben-adad rex Syriæ
ægrotabat: nuntiaueruntq; ei dicētes, Venit
8 vir Dei huc.‡Et ait rex ad Hazaël,Tolle te-
cum munera,& vade in occurſum viri Dei,
& conſule Dominū per eum,dicens,Si eua-
9 dere potero de infirmitate mea hac? ‡ Iuit
igitur Hazaël in occurſum eius , habens ſe-
cum munera,&omnia bona Damaſci,onera
quadraginta camelorū. Cumq; ſtetiſſet corā
eo,ait,Filius tuus Ben-adad rex Syriæ miſit
me ad te,dicens,Si ſanari potero de infirmi
10 tate mea hac? ‡Dixitq; ei Eliſeus,Vade,dic
ei,Sanaberis:porrò oſtendit mihi Dominus
quia

quia morte morietur. ‡Stetitque cum eo,& 11
conturbatus eſt vſq; ad ſuffuſionem vultus:
fleuitq; vir Dei. ‡Cui Hazael ait, Quare do- 12
minus me' flet? At ille dixit, Quia ſcio quæ
facturus ſis filiis Iſrael mala. Ciuitates eorū D
munitas igne ſuccendes, & iuuenes eorum
interficies gladio,& paruulos eorum elides,
& prægnantes diuides. ‡ Dixitque Hazael, 13
Quid enim ſum ſeruus tuus canis, vt faciā
rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus, Oſtendit
mihi Dominus te regem Syriæ fore. ‡ Qui 14
cùm receſsiſſet ab Eliſeo, venit ad dominū
ſuum: qui ait ei, Quid dixit tibi Eliſeus? At
ille reſpondit, Dixit mihi, Recipies ſanitatē.
‡Cumque veniſſet dies altera, tulit ſtragu- 15
lum,& infudit aquam,& expandit ſuper fa-
ciē eius: quo mortuo regnauit Hazael pro
2.Par.21.a.4 eo. ‡‖Anno quinto Ioram filij Achab regis 16
Iſrael, & Ioſaphat regis Iuda, regnauit Iorā E
filius Ioſaphat rex Iuda. ‡Triginta duorum 17
annorum erat cùm regnare cœpiſſet,& octo
annis regnauit in Ieruſalem. ‡Ambulauitq; 18
in viis regum Iſrael,ſicut ambulauerat do-
mus Achab: filia enī Achab erat vxor eius;
& fecit quod malum eſt in cōſpectu Domi-
ni. ‡Noluit autem Dominus diſperdere Iu- 19
2.Re.7.d.14 dam, propter Dauid ſeruū ſuum, ‖ſicut pro-
miſerat ei, vt daret illi lucernā,& filiis eius
cūctis diebus. ‡In diebus eius receſsit Edō, 20
ne eſſet ſub Iuda, & conſtituit ſibi regem.
‡Venitq; Ioram Seira, & omnes currus cū 21
eo: & ſurrexit nocte, percuſsitque Idumæos
qui eū circumdederāt, & principes curruū,
populus autem fugit in tabernacula ſua.
‡Receſsit ergo Edom ne eſſet ſub Iuda vſq; 22
ad diē hanc. Tunc receſsit & Lobna in tem- F
2.Par.21.b.8 pore illo. ‡ Reliqua autem ſermonū Ioram, 23
& vniuerſa quæ fecit, nōne hæc ſcripta ſunt
in libro verborū dierum regum Iuda? ‡ Et 24
dormiuit Ioram cū patribus ſuis, ſepultuſq;
2.Par 22. a.1. eſt cum eis in Ciuitate Dauid, ‖& regnauit
*Achaſias 8.& infra ſemper. *Ochozias* filius eius pro eo. ‡ Anno duo- 25
decimo Iorā filij Achab regis Iſrael regna-
uit Ochozias filius Iorā regis Iudę. ‡Viginti 26
duorū annorum erat Ochozias cùm regna- G
re cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſa-
lē: nomē matris ei' Athalia filia Amri regis
Iſrael. ‡Et ambulauit in viis domus Achab, 27
& fecit quod malū eſt coram Domino, ſicut
domus Achab: gener enim domus Achab
fuit. ‡Abiit quoq; cum Ioram filio Achab, 28
ad præliandū contra Hazael regē Syriæ in
Ramoth-Galaad, & vulnerauerūt Syri Io-
Inf.19.c.14. rā: ‡qui reuerſus eſt vt curaretur, i Iezrahel: 29
quia vulnerauerāt eū Syri in Ramoth præ-
liantem contra Hazael regem Syriæ. Porrò
Ochozias filius Ioram rex Iuda deſcendit
inuiſere Ioram filium Achab in Iezrahel,
quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

Eliſeus autē propheta vocauit vnum 1
4.Re.19.d.17 de filiis prophetarū,& ait illi, ‖Accin- A
ge lumbos tuos, & tolle lenticulā olei hanc
in manu tua, & vade in Ramoth-Galaad.
‡Cumq; veneris illuc, videbis Iehu filium 2
Ioſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis
eum de medio fratrū ſuorum,& introduces
in interius cubiculū. ‡Tenenſq; lenticulam 3
olei, fundes ſuper caput eius, & dices, Hæc
dicit Dominus, Vnxi te regem ſuper Iſrael.
Aperieſq; oſtiū,& fugies,& nō ibi ſubſiſtes.
4 ‡Abiit ergo adoleſcēs puer prophetæ in Ra-
5 moth-Galaad, ‡ & ingreſſus eſt illuc: ecce
autē principes exercitus ſedebant,& ait, Ver
bum mihi ad te ô princeps. Dixitq; Iehu, Ad
quē ex omnibus nobis? At ille dixit, Ad te ô
6 princeps. ‡Et ſurrexit,& ingreſſus eſt cubi-
culum: at ille fudit oleū ſuper caput eius, &
B ait, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Vnxi te
7 regem ſuper populū Domini Iſrael, ‡& per-
cuties domū Achab domini tui, & vlciſcar
ſanguinē ſeruorum meorū prophetarū, &
ſanguinē omnium ſeruorū Domini ‖de ma- 3.Re.21.f.30
8 nu Iezabel. ‡Perdamq; omnē domū Achab:
& interficiā de Achab mingentē ad parietē,
9 & clauſum, & nouiſsimum in Iſrael. ‡ Et
dabo domū Achab ‖ ſicut domū Ieroboam 3.Re.15.g.30
filij Nabat,& ‖ ſicut domū Baaſa filij Ahia. 3 Reg.16.a.3
10 ‡Iezabel quoque comedent canes in agro
Iezrahel, nec erit qui ſepeliat eā. Aperuitq;
11 oſtium,& fugit. ‡Iehu autem egreſſus eſt ad
ſeruos domini ſui: qui dixerunt ei, Rectène
ſunt omnia? quid venit inſanus iſte ad te?
Qui ait eis, Noſtis hominē, & quid locutus
12 ſit. ‡At illi reſponderunt, Falſum eſt: ſed ma
C gis narra nobis. Qui ait eis, Hæc & hæc lo-
cutus eſt mihi: & ait, Hæc dicit Dominus,
13 Vnxi te regem ſuper Iſrael. ‡Feſtinauerunt
itaq;, & vnuſquiſque tollens pallium ſuum
poſuerunt ſub pedibus eius, in ſimilitudinē
tribunalis,& cecinerunt tuba, atq; dixerūt,
14 Regnauit Iehu. ‡‖Coniurauit ergo Iehu fi- Sup.8.g.28
lius Ioſaphat filij Namſi contra Ioram: por-
rò Ioram obſederat Ramoth-Galaad, ipſe, &
15 omnis Iſrael cōtra Hazael regem Syrię: ‡&
reuerſus fuerat vt curaretur, in Iezrahel,
propter vulnera, quia percuſſerant eū Syri,
præliantem cōtra Hazael regem Syriæ. Di-
xitq; Iehu, Si placet vobis, nemo egrediatur
profugus de ciuitate, ne vadat, & nunciet in
16 Iezrahel. ‡ Et aſcendit, & profectus eſt in
Iezrahel: Iorā enim ægrotabat ibi,& Ocho-
zias rex Iuda deſcenderat ad viſitandū Iorā.
17 ‡Igitur ſpeculator qui ſtabat ſuper turrim
D Iezrahel, vidit globum Iehu venientis,& ait,
Video ego globū. Dixitq; Ioram, Tolle cur-
rum, & mitte in occurſum eorum, & dicat
18 vadens, Rectène ſunt omnia? ‡ Abiit ergo
qui aſcenderat currum, in occurſum eius,&
ait, Hæc dicit rex, Pacatáne ſunt omnia? Di-
xitq; Iehu, Quid tibi & paci? trāſi,& ſeque-
re me. Nunciauit quoq; ſpeculator, dicens,
19 Venit nuntius ad eos,& nō reuertitur. ‡Mi-
ſit etiam currum equorum ſecundum: ve-
nitq; ad eos,& ait, Hæc dicit rex, Nunquid
pax eſt? & ait Iehu, Quid tibi & paci? tranſi,
20 & ſequere me. ‡ Nuntiauit autem ſpecula-
tor, dicens, Venit vſq; ad eos,& non reuer-
E titur: eſt autem inceſſus quaſi inceſſus Iehu
21 filij Namſi, præceps enim graditur. ‡Et ait
Ioram, Iunge currum. *Iunxeruntq;* currū *Iunxitque a.
eius,& egreſſus eſt Iorā rex Iſrael,& Ocho-
zias rex Iuda, ſinguli in curribus ſuis, egreſ-
ſique ſunt in occurſum Iehu, & inuenerunt
22 eum in agro Naboth Iezrahelitæ. ‡Cumque

vidiſſet Ioram Iehu, dixit, Pax eſt Iehu? At
ille reſpõdit, Quæ pax? adhuc fornicationes
Iezabel matris tuæ, & veneficia eius multa
vigent. ‡Conuertit autẽ Ioram manũ ſuã, & 23
fugiens ait ad Ochoziam, Inſidiæ Ochozia.
‡Porrò Iehu tetendit arcum manu, & per- 24
cuſsit Ioram inter ſcapulas: & egreſſa eſt ſa
gitta per cor eius, ſtatimq; corruit in curru
ſuo. ‡Dixitq; Iehu ad Badacer ducem, Tolle, 25
proiice eum in agro Naboth Iezrahelitæ:
memini enim quando ego & tu ſedentes in F
curru ſequebamur Achab patrem huius, quod
Dominus onus hoc leuauerit ſuper eum, di-
*3.Reg.21.f.* cens, ‡ Si non pro ſanguine Naboth, & pro 26
ſanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait
Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit Do-
minus. Nunc ergo tolle, & proiice eum in
agrum iuxta verbum Domini. ‡ Ochozias 27
autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam
domus horti: perſecutusq; eſt eum Iehu, &
*v.6.* ait, Etiam hunc percutite in curru ſuo. Et
percuſſerunt eum* in aſcenſu Gaber quæ eſt
iuxta Ieblaã: qui fugit in Mageddo, & mor-
tuus eſt ibi. ‡Et impoſuerunt eum ſerui e- 28
ius ſuper currum ſuum, & tulerunt in Ieru-
ſalem: ſepelieruntq; eum in ſepulchro cum
patribus ſuis in Ciuitate Dauid. ‡Anno vn- 29
*Regis Iſrael. decimo Ioram filij Achab, *regnauit Ocho-
zias ſuper Iudam, ‡venitq; Iehu in Iezrahel. 30
Porrò Iezabel introitu eius audito, depinxit
oculos ſuos ſtibio, & ornauit caput ſuum, &
reſpexit per feneſtram ‡ ingredientem Iehu 31
per portam, & ait, Nunquid pax poteſt eſſe G
*3.Re.16.c.10* Zambri, qui interfecit dominum ſuum?
‡Leuauitq; Iehu faciem ſuam ad feneſtram, 32
& ait, Quæ eſt iſta? & inclinauerunt ſe ad
* & dixerunt, Hæc eſt illa Iezabel. eum duo vel tres eunuchi*. ‡ At ille dixit 33
eis, Præcipitate eam deorſum. & præcipita-
uerunt eam, aſperſusq; eſt ſanguine paries,
& equorum vngulæ conculcauerunt eam.
‡Cumque ingreſſus eſſet, vt comederet, 34
biberetq;, ait, Ite, & videte maledictã illam,
& ſepelite eam: quia filia regis eſt. ‡Cumq; 35
iſſent vt ſepelirent eam, non inuenerunt niſi
caluariam, & pedes & ſummas manus. ‡Re- 36
uerſiq; nuntiauerunt ei. Et ait Iehu, Sermo
*3.Reg.21.f.21.* Domini eſt, quem locutus eſt per ſeruum
ſuum Eliam Theſbiten, dicens, In agro Iez-
rahel comedent canes carnes Iezabel, ‡ & 37
erunt carnes Iezabel ſicut ſtercus ſuper fa-
ciem terræ in agro Iezrahel: ita vt præter-
euntes dicant, Hæccine eſt illa Iezabel?

## CAP. X.

ERant autem Achab ſeptuaginta filij in 1
Samaria: ſcripſit ergo Iehu literas, & A
miſit in Samariam ad optimates ciuitatis, &
ad maiores natu, & ad nutritios Achab, di-
cens, ‡Statim vt acceperitis literas has, qui 2
habetis filios domini veſtri, & currus, & e-
quos, & ciuitates firmas, & arma, ‡ eligite 3
meliorem, & eum qui vobis placuerit de
filiis domini veſtri, & eum ponite ſuper ſo-
lium patris ſui, & pugnate pro domo domi-
ni veſtri. ‡Timuerunt illi vehementer, & di- 4
xerunt, Ecce duo reges non potuerunt ſtare
coram eo, & quomodo nos valebimus reſi-
ſtere? ‡ Miſerunt ergo præpoſiti domus, & 5
præfecti ciuitatis, & maiores natu, & nutri-
tij, ad Iehu, dicentes, Serui tui ſumus, quæ-
cunq; iuſſeris faciemus, nec cõſtituemus no
6 bis regẽ: quæcunq; tibi placent, fac. ‡Reſcri-
B pſit autem eis literas ſecundò, dicens, Si mei
eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum
domini veſtri, & venite ad me hac eadẽ ho-
ra cras, in Iezrahel. Porrò filij regis, ſeptua-
ginta viri apud optimates ciuitatis nutrie-
7 bantur. ‡Cumq; veniſſent literæ ad eos, tu-
lerunt filios regis, & occiderunt ſeptuaginta
viros, & poſuerunt capita eorũ in cophinis,
8 & miſerunt ad eum in Iezrahel. ‡ Venit autẽ
nuntius, & indicauit ei, dicens, Attulerunt
capita filiorum regis. Qui reſpondit, Ponite
ea ad duos aceruos iuxta introitũ portę vſq;
9 manè. ‡Cumq; diluxiſſet, egreſſus eſt, & ſtãs
dixit ad omnem populum, Iuſti eſtis: ſi ego
coniuraui cõtra dominum meum, & inter-
10 feci eum, quis percuſsit omnes hos? ‡Videte
ergo nunc quoniam non cecidit de ſermo-
nibus Domini in terram, quos locutus eſt *3.Reg.22.*
Dominus ſuper domũ Achab, & Dominus *g.29.*
fecit quod locut⁹ eſt in manu ſerui ſui Eliæ.
11 ‡Percuſsit igitur Iehu omnes qui reliqui
C erant de domo Achab in Iezrahel, & vniuer-
ſos optimates eius, & notos, & ſacerdotes,
12 donec non remanerent ex eo reliquiæ. ‡ Et
ſurrexit, & venit in Samariam: cumque ve-
13 niſſet ad Cameram paſtorum, in via ‡inue-
nit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque ad
eos, Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt,
Fratres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad
14 ſalutandos filios regis, & filios reginæ. ‡Qui
ait, Comprehendite eos viuos. Quos cùm
comprehendiſſent viuos, iugulauerunt eos
in ciſterna iuxta Camerã, quadraginta duos
viros, & non reliquit ex eis quenquam.
15 ‡Cumque abiiſſet inde, inuenit Ionadab fi-
D lium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit
ei. Et ait ad eum, Nunquid eſt cor tuum re-
ctum*, ſicut cor meũ cum corde tuo? Et ait *cum corde meo.
Ionadab, Eſt. Si eſt, inquit: da manum tuam.
Qui dedit ei manum ſuã. At ille leuauit eum
16 ad ſe in currum: ‡dixitq; ad eum, Veni me-
cum, & vide zelum meum pro Domino. Et
17 impoſitum in curru ſuo ‡duxit in Samariã.
Et percuſsit omnes qui reliqui fuerant de
Achab in Samaria, vſq; ad vnum iuxta ver-
bum Domini quod locutus eſt per Eliam.
18 ‡ Congregauit ergo Iehu omnem popu- *3.Reg.16.*
lum, & dixit ad eos, Achab coluit Baal pa- *g.32.*
19 rum, ego autẽ colam eum amplius. ‡ Nunc
igitur omnes prophetas Baal, & vniuerſos
ſeruos eius, & cunctos ſacerdotes ipſius vo-
cate ad me: nullus ſit qui non veniat, ſacri-
ficium enim grande eſt mihi Baal: quicun-
que defuerit, non viuet. Porrò Iehu faciebat
E hoc inſidioſe, vt diſperderet cultores Baal.
20 ‡Et dixit, Sanctificate diem ſolennem Baal.
21 Vocauitq;, ‡& miſit in vniuerſos terminos
Iſrael, & venerunt cuncti ſerui Baal: nõ fuit
reſiduus ne vnus quidem qui nõ veniret. Et
ingreſsi ſunt templũ Baal: & repleta eſt do-
22 mus Baal à ſummo vſq; ad ſummum. ‡Di-
xitque his qui erant ſuper veſtes, Proferte
veſtimẽta vniuerſis ſeruis Baal. Et protule-
runt

runt eis veſtes. ‡ Ingreſſuſq; Iehu, & Iona- 23
dad filius Rechab templū Baal, ait cultorib⁹
Baal, Perquirite, & videte ne quis fortè vo-
biſcū ſit de ſeruis Dñi, ſed vt ſint ſerui Baal
ſoli. ‡ Ingreſſi ſunt igitur vt facerent victi- 24
mas & holocauſta: Iehu autē præparauerat
ſibi foris octoginta viros, & dixerat eis, Qui-
cunq; fugerit de hominib⁹ his quos ego ad-
duxero in manus veſtras, anima eius erit pro
anima illius. ‡ Factū eſt autē, cum complerū 25
eſſet holocauſtū, præcepit Iehu militibus &
ducibus ſuis, Ingredimini, & percutite eos,
nullus euadat. Percuſſeruntq; eos in ore gla- F
dij, & proiecerunt milites & duces: & ierunt
in ciuitatē tēpli Baal, ‡ & protulerunt ſtatuā 26
de phano Baal, & cōbuſſerunt, ‡ & cōminue- 27
runt eam. Deſtruxerunt quoque ædem Baal,
& fecerūt pro ea latrinas, vſq; in diem hanc.
‡ Deleuit itaq; Iehu Baal de Iſrael: ‡ verū- 28
tamen à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui 29
peccare fecit Iſrael, non receſsit, nec dereli-
quit vitulos aureos qui erāt in Beth-el & in
Dan. ‡ Dixit autē Dñs ad Iehu, Quia ſtudioſè 30
egiſti quod rectū erat, & placebat in oculis
Infr.15.c.12 meis, & omnia quæ erant in corde meo feci-
ſti contra domum Achab: filij tui vſque ad
quartam generationem ſedebūt ſuper thro-
num Iſrael. ‡ Porrò Iehu non cuſtodiuit vt 31
ambularet in lege Domini Dei Iſrael in to- G
to corde ſuo: nō enim receſsit à peccatis Ie-
roboā, qui peccare fecerat Iſrael. ‡ In diebus 32
illis cœpit Domin⁹ tædere ſuper Iſrael: per-
cuſsitq; eos Hazael in vniuerſis finibus Iſra-
el, ‡ à Iordane cōtra orientalē plagam, omnē 33
terrā Galaad & Gad & Ruben & Manaſſe, ab
Aroer quæ eſt ſuper Torrentē Arnon, & Ga-
laad, & Baſan. ‡ Reliqua autē verborum Ie- 34
hu, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius,
nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborū die-
rum regum Iſrael? ‡ Et dormiuit Iehu cum 35
patribus ſuis, ſepelieruntq; eum in Samaria:
& regnauit Ioachaz filius eius pro eo. ‡ Dies 36
autem quos regnauit Iehu ſuper Iſrael, vi-
ginti & octo anni ſunt, in Samaria.

CAP. XI.

2.Par.22.c.10. Athalia verò mater Ochoziæ, videns 1
mortuū filiū ſuū, ſurrexit, & interfecit A
omne ſemē regium. ‡ Tollens autem Ioſaba 2
filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas filium
Ochoziæ, furata eſt eum de medio filiorum
regis qui interficiebantur, & nutricem eius
de triclinio: & abſcondit eum à facie Atha-
liæ vt non interficeretur. ‡ Eratque cum ea 3
ſex annis clàm in domo Domini: porro Atha
lia regnauit ſuper terram*. ‡ Anno autem 4
ſeptimo miſit Ioiada, & aſſumens centurio-
nes, & milites introduxit ad ſe in templum
Domini, pepigitque cum eis fœdus: & adiu-
rans eos in domo Domini, oſtēdit eis filium
regis, ‡ & præcepit illis dicēs, Iſte eſt ſermo 5
quem facere debetis. ‡ Tertia pars veſtrûm 6
introeat ſabbatho, & obſeruet excubias do- B
mus regis. Tertia autem pars ſit ad portam
Seir: & tertia pars ſit ad portā quæ eſt poſt
habitaculum ſcutariorum: & cuſtodietis ex-
cubias domus Meſſa. ‡ Duæ verò partes è vo 7
bis omnes egredientes ſabbatho cuſtodiant

*ſeptem annis.

2.Pa.23.c.1

8 excubias domus Domini circa regem. ‡ Et
vallabitis eū, habētes arma in manibus ve-
ſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit ſeptum
templi, interficiatur: eritiſque cum rege in-
9 troeunte & egrediente. ‡ Et fecerunt centu-
riones iuxta omnia quę præceperat eis Ioia-
da ſacerdos: & aſſumentes ſinguli viros ſuos
qui ingrediebantur ſabbatho, cū his qui egre
diebantur è ſabbatho, venerūt ad Ioiadā ſa-
10 cerdotē. ‡ Qui dedit eis haſtas, & arma regis
11 Dauid, quæ erant in domo Domini. ‡ Et ſte-
terunt ſinguli habentes arma in manu ſua à
parte templi dextera, vſque ad partem ſini-
12 ſtram altaris, & ædis, circum regē. ‡ Produ-
C xitq; filium regis, & poſuit ſuper eum diade-
ma & teſtimoniū: feceruntq; eum regem, &
vnxerunt: & plaudentes manu, dixerunt, Vi-
13 uat rex. ‡ Audiuit autē Athalia vocē populi
currentis: & ingreſſa ad turbas in templum
14 Domini, ‡ vidit regem ſtantē ſuper tribunal
iuxta morē, & cātores & *tubas prope eum, *turbas.
omnemq; populū terræ lætantem & canen-
tem tubis: & ſcidit veſtimēta ſua, clamauit-
15 que, Coniuratio, coniuratio. ‡ Præcepit autem
Ioiada *centurionibus qui erant ſuper exer- *ſacerdos
citū, & ait eis, Educite eam extra ſepta tēpli, t.
& quicunq; eam ſecutus fuerit, feriatur gla-
dio. Dixerat enim ſacerdos, Nō occidatur in
16 templo Dñi. ‡ Impoſueruntque ei manus, &
D impegerunt eam per viam introitus equorū,
17 iuxta palatium*, & interfecta eſt ibi. ‡ Pepi- *regis t.
git ergo Ioiada fœdus inter Dominū & re-
gem, & inter populum, vt eſſet populus Do-
18 mini, & inter regē & populū. ‡ Ingreſſuſque
eſt omnis populus terræ templum Baal, &
deſtruxerunt aras eius, & imagines cōtriue-
runt validè: Mathan quoq; ſacerdotem Baal
occiderunt coram altari. Et poſuit ſacerdos
19 cuſtodias in domo Domini. ‡ Tuliſque cen-
turiones, & cerethi & pheleti legiones, &
omnem populum terræ, deduxeruntque re-
gem de domo Domini: & venerunt per viam
portæ ſcutariorum in palatium, & ſedit ſu-
20 per thronum regum. ‡ Lætatuſque eſt om-
nis populus terræ, & ciuitas conquieuit. A-
thalia autem occiſa eſt gladio in domo re-
21 gis. ‡ Septemque annorum erat Ioas cùm
regnare cœpiſſet.

CAP. XII.

1 Anno ſeptimo Iehu regnauit Ioas: qua-
A draginta ānis regnauit in Ieruſalē: no-
2 men matris eius Sebia, de Ber-ſabée. ‡ Fecit-
que Ioas rectum coram Domino cūctis die-
3 bus quib⁹ docuit eum Ioiada ſacerdos. ‡ Ve-
runtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat in excelſis
4 incenſum. ‡ Dixitq; Ioas ad ſacerdotes, Om-
nem pecuniam ſanctorum quæ illata fuerit
in templum Domini à prætereuntibus, quæ
offertur pro pretio animæ, & quam ſpōte &
arbitrio cordis ſui inferunt in templū Do-
5 mini: ‡ accipiant illā ſacerdotes iuxta ordi-
nē ſuum, & inſtaurēt ſartatecta dom⁹, ſiquid
6 neceſſariū viderint inſtauratiōe. ‡ Igitur vſ-
que ad viceſimumtertiū annū regis Ioas, nō
inſtaurauerunt ſacerdotes ſartatecta templi.
7 ‡ Vocauitque rex Ioas Ioiadam pontificem

& ſacerdotes, dicēs eis, Quare ſartatecta non B
inſtauratis templi? nolite ergo amplius acci-
pere pecuniā iuxta ordinē veſtrū, ſed ad in-
ſtaurationē templi reddite eam. ‡ Prohibi- 8
templi 2. tique ſunt ſacerdotes vltrà accipere pecuniā
à populo, & inſtaurare ſartatecta domus.
‡ Et tulit Ioiada pontifex gazophylacium 9
vnum, aperuitq; foramen deſuper, & poſuit
illud iuxta altare ad dexterā ingredientium
domū Domini, mittebantq; in eo ſacerdotes
qui cuſtodiebant oſtia, omnē pecuniam quæ
deferebatur ad templū Domini. ‡ Cumque 10
viderent nimiam pecuniā eſſe in gazophy-
lacio, aſcendebat ſcriba regis & pontifex, ef-
fundebantq;, & numerabant pecuniam quæ
inueniebatur in domo Domini: ‡ & dabant 11
eam iuxta numerū atq; menſuram in manu
eorū qui præerant cæmentariis domus Do- C
mini: qui impendebant eam in fabris ligno-
rum, & in cæmentariis iis qui operabātur in
domo Domini, ‡ & ſartatecta faciebant: & 12
in iis qui cædebant ſaxa, & vt emerent ligna
& lapides qui excidebantur: ita vt implere-
tur inſtauratio domus Domini in vniuerſis
quæ indigebāt expenſa ad muniendā domū.
‡ Veruntamē non fiebant ex eadem pecunia 13
hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ & thu-
ribula & tubæ, & omne vas aureū & argen-
teum, de pecunia quæ inferebatur in tem-
plū Domini. ‡ Iis enim qui faciebant opus, 14
ex ea 1. dabatur, vt inſtauraretur templū Domini:
‡ & non fiebat ratio iis hominibus qui acci- 15
piebant pecuniā vt diſtribuerent eam artifi-
cibus, ſed in fide tractabant eam. ‡ Pecuniam 16
verò pro delicto, & pecuniam pro peccatis
non inferebant in templū Domini, quia ſa-
cerdotum erat. ‡ Tunc aſcendit Hazael rex 17
Syriæ, & pugnabat contra Geth, cepitq; eam:
& direxit faciem ſuam vt aſcenderet in Ie- D
ruſalem. ‡ Quam ob rem tulit Ioas rex Iu- 18
da omnia ſanctificata, quæ cōſecrauerant Io-
ſaphat, & Ioram, & Ochozias patres eius re-
ges Iuda, & quę ipſe obtulerat: & vniuerſum
aurum 1. argentum quod inueniri potuit in theſau-
ris templi Domini, & in palatio regis: miſit-
que Hazaeli regi Syriæ, & receſsit ab Ieruſa-
lē. ‡ Reliqua autē ſermonū Ioas, & vniuerſa 19
quæ fecit, nōne hæc ſcripta ſunt in libro ver-
borum dierū regum Iuda? ‡ Surrexerunt au- 20
tem ſerui eius, & cōiurauerunt inter ſe, per-
cuſſeruntq; Ioas in Domo-mello in deſcen-
ſu Sella. ‡ Ioſachar nanque filius Semaath, & 21
Iozabad filius Somer ſerui eius, percuſſerunt
eum, & mortuus eſt: & ſepelierunt eum cum
patribus ſuis in ciuitate David, regnauitque
Amaſias filius eius pro eo.

## CAP. XIII.

ANno viceſimo tertio Ioas filij Ochozię 1
regis Iudæ, regnauit Ioachaz filius Iehu A
ſuper Iſrael in Samaria, decem & ſeptem an-
nis. ‡ Et fecit malum coram Domino, ſecu- 2
tusq; eſt peccata Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael, & non declinauit ab eis.
‡ Iratusq; eſt furor Domini contra Iſrael, & 3
tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, &
in manu Ben-adad filij Hazael, cunctis die-
bus. ‡ Deprecatus eſt autem Ioachaz faciem 4
Dñi, & audiuit eū Dominus: vidit enim an-
guſtiam Iſrael, quia attriuerat eos rex Syrię:
5 ‡ & dedit Dñs ſaluatorē Iſraeli, & liberatus
eſt de manu regis Syriæ: habitaueruntque 4.
filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri &
6 nudiuſtertius. ‡ Veruntamē non receſſerunt
à peccatis domus Ieroboā qui peccare fecit
Iſrael, ſed in ipſis ambulauerūt: ſiquidem &
7 lucus permanſit in Samaria. ‡ Et non ſunt
derelicti Ioachaz de populo niſi quinquagin
ta equites, & decem currus, & decem millia
peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, &
redegerat quaſi puluerem in tritura areæ.
8 ‡ Reliqua autē ſermonū Ioachaz, & vniuerſa
B quæ fecit, & fortitudo eius, nónne hæc ſcri-
pta ſunt in libro ſermonū dierum regum Iſ-
9 rael? ‡ Dormiuitque Ioachaz cum patribus
ſuis, & ſepelierūt eum in Samaria: regnauit-
10 que Ioas filius eius pro eo. ‡ Anno triceſimo
ſeptimo Ioas regis Iuda regnauit Ioas filius
Ioachaz ſuper Iſrael in Samaria ſedecim an-
11 nis, ‡ & fecit quod malū eſt in cōſpectu Do-
mini: nō declinauit ab omnibus peccatis Ie-
roboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael,
12 ſed in ipſis ambulauit. ‡ Reliqua autem ſer-
monū Ioas, & vniuerſa quæ fecit, & fortitu-
do eius, quomodo pugnauerit cōtra Amaſiā
regem Iuda, nónne hæc ſcripta ſunt in libro
13 ſermonū dierū regum Iſrael? ‡ Et dormiuit
Ioas cum patribus ſuis: Ieroboam autē ſedit
ſuper ſolium eius. Porrò Ioas ſepultus eſt in
14 Samaria cum regibus Iſrael. ‡ Eliſeus autē
ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt:
C deſcenditq; ad eum Ioas rex Iſrael, & flebat
coram eo, dicebatq;, Pater mi, pater mi, cur-
15 rus Iſrael & auriga eius. ‡ Et ait illi Eliſeus,
Affer arcum & ſagittas. Cumq; attuliſſet ad
16 eum arcum & ſagittas, ‡ dixit ad regem Iſ-
rael, Pone manū tuam ſuper arcum. Et cùm
poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit Eli-
17 ſeus manus ſuas manibus regis, ‡ & ait, Ape-
ri feneſtram orientalē. Cumq; aperuiſſet, di-
xit Eliſeus, Iace ſagittam. Et iecit. Et ait Eli-
ſeus, Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis
cōtra Syriam: percutiesq; Syriam in Aphec,
18 donec conſumas eam. ‡ Et ait, Tolle ſagit-
tas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit ei, Percu-
te iaculo terram. Et cùm percuſsiſſet tribus
19 vicibus, & ſtetiſſet, ‡ iratus eſt vir Dei cōtra
eum, & ait, Si percuſsiſſes quinquies, aut ſe-
xies, ſiue ſepties, percuſsiſſes Syriam vſq; ad
conſummationem: nunc autem tribus vici-
20 bus percuties eā. ‡ Mortuus eſt ergo Eliſeus,
D & ſepelierunt eum. Latrunculi aūt de Moab
21 venerunt in terram in ipſo anno. ‡ Quidam
autem ſepelientes hominē, viderunt latrun-
culos, & proiecerunt cadauer in ſepulchro
Eliſei. ‖ Quod cū tetigiſſet oſſa Eliſei, reui- Ecc.48.b.14
22 xit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. ‡ Igitur
Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cūctis diebus
23 Ioachaz: ‡ & miſertus eſt Dominus eorū, &
reuerſus eſt ad eos propter pactū ſuum quod
habebat cum Abraham & Iſaac & Iacob: &
noluit diſperdere eos, neque proiicere peni-
24 tus, vſque in præſent tempus. ‡ Mortuus eſt
autē Hazael rex Syriæ, & regnauit Ben-adad
25 filius eius pro eo. ‡ Porro Ioas filius Ioachaz,
tulit

tulit vrbes de manu Ben-adad filij Hazael,
quas tulerat de manu Ioachaz patris ſui iu-
re prælij: tribus vicibus percuſſit eũ Ioas, &
reddidit ciuitates Iſraël.

## CAP. XIIII.

2.Pa.25.a.1. IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis 1
Iſraël regnauit Amaſias filius Ioas regis A
Iuda. ‡Viginti quinque annorũ erat cùm re- 2
gnare cœpiſſet: viginti autẽ & nouẽ annis re-
*autem 5. gnauit in Ieruſalem: nomen * matris eius
Ioadan, de Ieruſalẽ. ‡ Et fecit rectum coram 3
Domino, veruntamen non vt Dauid pater
eius: Iuxta omnia quæ fecit Ioas pater ſuus
fecit: ‡ niſi hoc tantùm quòd excelſa nõ ab- 4
ſtulit: adhuc enim popul* immolabat & ado
lebat incenſum in excelſis. ‡ Cumque obti- 5
nuiſſet regnũ, percuſſit ſeruos ſuos qui inter
fecerant regẽ patrem ſuũ: ‡ filios autem eorũ 6
qui occiderant, nõ occidit, iuxta quod ſcri- B
ptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit
Deu.24.c.16 Dñs, dicens, ‖ Non morientur patres pro fi-
Eze.18.c.20 liis, neque filij morientur pro patribus: ſed
vnuſquiſq; in peccato ſuo morietur. ‡ Ipſe 7
percuſſit Edom in Valle-Salinarum, decem
millia, & apprehendit petram in prælio, vo-
cauitq; nomen eius Iectehel, vſq; in præſen-
tem diem ‡ Tunc miſit Amaſias nuntios ad 8
Ioas filiũ Ioachaz, filij Iehu regis Iſraël, di- C
cens, Veni, & videamus nos. ‡ Remiſitq; Ioas 9
rex Iſraël ad Amaſiam regẽ Iuda, dicẽs, Car-
duus Libani miſit ad cedrum, quæ eſt in Li-
bano, dicens, Da filiam tuam filio meo vxo-
rem. Tranſieruntq; beſtiæ ſaltus quæ ſunt in
Libano, & conculcauerunt carduum. ‡ Percu- 10
tiens inualuiſti ſuper Edom, & ſubleuauit te
cor tuũ: contentus eſto gloria, & ſede in do-
mo tua: quare prouocas malũ, vt cadas tu &
Iudas tecum? ‡ Et non acquieuit Amaſias: 11
Aſcenditque Ioas rex Iſraël, & viderunt ſe,
ipſe & Amaſias rex Iuda in Beth-ſames op-
pido Iudæ. ‡ Percuſſusque eſt Iuda coram Iſ- 12
raël, & fugerunt vnuſquiſque in tabernacula D
ſua. ‡ Amaſiam verò regem Iuda filium Ioas 13
filij Ochoziæ cepit Ioas rex Iſraël in Beth-
ſames, & adduxit eũ in Ieruſalem: & inter-
rupit murũ Ieruſalem, à porta Ephraim vſ-
que ad portã anguli, quadringentis cubitis.
‡ Tulitque omne aurum & argentũ, & vni- 14
uerſa vaſa quæ inuenta ſunt in domo Domi-
ni, & in theſauris regis, & obſides, & reuer-
ſus eſt in Samariam. ‡ Reliqua autem verbo- 15
rum Ioas quæ fecit, & fortitudo eius qua pu
gnauit cõtra Amaſiam regẽ Iuda, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum regum
Iſraël? ‡ Dormiuitque Ioas cũ patribus ſuis, 16
& ſepultus eſt in Samaria cũ regibus Iſraël: E
& regnauit Ieroboã filius eius pro eo. ‡ Vi- 17
xit autem Amaſias, filius Ioas rex Iuda, poſt-
quam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz regis
*quinde- Iſraël *vigintiquinque* annis. ‡ Reliqua autẽ 18
cim 3. ſermonum Amaſiæ, nónne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierũ regum Iuda? ‡ Fa- 19
ctaque eſt contra eum coniuratio in Ieruſa-
lem: at ille fugit in Lachis. Miſeruntque poſt
eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi. ‡ Et 20
aſportauerũt in equis, ſepultusq; eſt in Ieru-
ſalem cum patribus ſuis in Ciuitate-Dauid.

21 ‡ ‖ Tulit autẽ vniuerſus populus Iudæ Aza-
F riam annos natũ ſedecim, & conſtituerunt 2.Pa.26.a.1.
22 eum regem pro patre eius Amaſia. ‡ Ipſe ædi
ficauit *Ailam*, & reſtituit eam Iudæ, poſtquã *Elath t.
23 dormiuit rex cum patribus ſuis. ‡ Anno
quintodecimo Amaſiæ filij Ioas regis Iuda,
regnauit Ieroboam filius Ioas regis Iſraël in
24 Samaria, quadraginta & vno anno. ‡ & fecit
quod malum eſt coram Domino. Nõ receſ-
ſit ab omnibus peccatis Ieroboam filij Na-
25 bat, qui peccare fecit Iſraël. ‡ Ipſe reſtituit
terminos Iſraël ab introitu Emath, vſque ad
Mare-ſolitudinis, iuxta ſermonem Domini
G Dei Iſraël, quem locutus eſt per ſeruũ ſuum *prophetæ
Ionam filium Amathi *prophetam* qui erat 1.
26 de Geth quæ eſt in Opher. ‡ Vidit enim Do- Ion.1.a.1.
minus afflictionem Iſraël amaram nimis, &
quòd conſumpti eſſent vſque ad clauſos car
cere & extremos, & non eſſet qui auxiliare-
27 tur Iſraëli. ‡ Nec locutus eſt Dominus vt
deleret nomen Iſraël de ſub cælo, ſed ſalua-
28 uit eos in manu Ieroboam filij Ioas. ‡ Reli-
qua autem ſermonum Ieroboam, & vniuer-
ſa quæ fecit, & fortitudo eius qua præliatus
eſt, & quomodo reſtituit Damaſcũ, & Emath
Iudæ in Iſraël: nónne hæc ſcripta ſunt in li-
29 bro ſermonum dierum regum Iſraël? ‡ Dor-
miuitque Ieroboam cum patribus ſuis regi-
bus Iſraël, & regnauit Zacharias filius eius
pro eo.

## CAP. XV.

1 ANno viceſimo ſeptimo Ieroboam regis
A Iſraël regnauit Azarias filius Amaſiæ
2 regis Iuda. ‡ Sedecim annorum erat, cùm re-
gnare cœpiſſet, & quinquaginta duob[9] annis
regnauit in Ieruſalem: nomẽ matris eius Ie-
3 chelia, de Ieruſalem. ‡ Fecitq; quod erat pla-
citum corã Domino, iuxta omnia quæ fecit
4 Amaſias pater eius. ‡ Veruntamẽ excelſa nõ
eſt demolitus: adhuc populus ſacrificabat, &
5 adolebat incenſum in excelſis. ‡ ‖ Percuſſit 2.Pa.26.d.21
D autem Dominus regẽ, & fuit leproſus vſque *liberè 5.
in diẽ mortis ſuæ, & habitabat in domo *li-
bera* ſeorſum: Ioatham verò filius regis gu-
bernabat palatium, & iudicabat populũ ter-
6 ræ. ‡ Reliqua autem ſermonum Azariæ &
vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in
7 libro verborum dierũ regum Iuda? ‡ Et dor-
miuit Azarias cum patribus ſuis: ſepelierũt-
que eum cũ maioribus ſuis in Ciuitate-Da-
uid, & regnauit Ioatham filius eius pro eo.
8 ‡ Anno triceſimooctauo Azariæ regis Iudæ
B regnauit Zacharias filius Ieroboam ſuper Iſ-
9 raël in Samaria ſex menſibus: ‡ & fecit quod
malũ eſt coram Domino, ſicut fecerãt patres
eius: nõ receſſit à peccatis Ieroboã filij Na-
10 bat, qui peccare fecit Iſraël. ‡ Cõiurauit autẽ
contra eũ Sellum filius Iabes: percuſſitq; eũ
11 palàm, & interfecit, regnauitq; pro eo. ‡ Re-
liqua autẽ verborũ Zachariæ, nõne hæc ſcri
C pta ſunt in libro ſermonũ dierũ regũ Iſraël?
12 ‡ ‖ Iſte eſt ſermo Domini quem locutus eſt Sup.10.f.30
ad Iehu, dicẽs; Filij tui vſque ad quartam ge
nerationem ſedebunt *de te* ſuper thronum *.3.
13 Iſraël. Factumque eſt ita. ‡ Sellum fili[9] Iabes
regnauit triceſimonono anno Azariæ regis
Iudæ: regnauit autem vno mẽſe in Samaria.

‡Et aſcendit Manahē filius Gadi de Therſa: 14
veniíq; in Samariā, & percuſsit Sellū filium
Iabes in Samaria, & interfecit eū regnauítq;
pro eo. ‡Reliqua autē verborū Sellū, & con- 15
iuratio eius per quā tetendit inſidias: nónne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonū dierū regū
Iſraël? ‡Tunc percuſsit Manahem, Thapſam, 16
& omnes qui erāt in ea, & terminos eius de
Therſa, noluerant enim aperire ei: & inter-
fecit omnes prægnantes eius, & ſcidit eas.
‡Anno triceſimonono Azariæ regis Iudæ 17
regnauit Manahē filius Gadi ſuper Iſraël de- D
cem annis in Samaria. ‡Fecítque quod erat 18
malū corā Domino: non receſsit à peccatis
Ieroboā filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël
*cunctis diebus eius. ‡Veniebat Phul[a] rex 19
Aſſyriorum in[b] Therſam[c], & dabat Manahem
Phul mille talenta argenti, vt eſſet ei in auxi
lium, & firmaret regnū eius. ‡Indixítq; Ma- 20
nahem argentū ſuper Iſraël cunctis potenti-
bus & diuitibus, vt daret regi Aſſyriorū, quin
quaginta ſiclos argēti per ſingulos: reuerſuſ-
que eſt rex Aſſyriorum, & nō eſt moratus in
[b] Therſa[c]. ‡Reliqua autē ſermonū Manahem, 21
& vniuerſa quæ fecit, nōne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonū dierum regum Iſraël? ‡Et 22
dormiuit Manahem cū patribus ſuis: regna- E
uítq; Phaceia filius eius pro eo. ‡Anno quin- 23
quageſimo Azariæ regis Iudæ regnauit Pha-
ceia filius Manahem ſuper Iſraël in Sama-
ria, biennio: ‡& fecit quod erat malū coram 24
Domino: non receſsit à peccatis Ieroboā filij
Nabat, qui peccare fecit Iſraël. ‡Coniurauit 25
autem aduerſus eum Phacee filius Romeliæ,
dux eius, & percuſsit eū in Samaria in turre
domus regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie, &
cū eo quinquaginta viros de filiis Galaadi-
tarum, & interfecit eum, regnauítq; pro eo.
‡Reliqua autē ſermonū Phaceia, & vniuerſa 26
quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro
ſermonū dierum regum Iſraël? ‡Anno quin 27
quageſimoſecūdo Azariæ regis Iudæ regna-
uit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſraël in Sa-
maria viginti annis. ‡Et fecit quod erat ma- 28
lum corā Domino: nō receſsit à peccatis Ie- F
roboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.
‡In diebus Phacee regis Iſraël venit The- 29
glath-phalaſar rex Aſſur, & cepit Aion, &
Abel-domum-Maacha, & Ianoe, & Cedes,
& Aſor, & Galaad, & Galilæam, & vniuer-
ſam terrā Nephthali: & trāſtulit eos in Aſſy-
rios. ‡Coniurauit autem, & tetendit inſidias 30
Oſee filius Ela contra Phacee filiū Romeliæ,
& percuſsit eū, & interfecit: regnauítque pro
eo viceſimo anno Ioatham filij Oziæ. ‡Reli 31
qua autē ſermonū Phacee, & vniuerſa quæ
fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermo-
2. Par. 27. a. 1. num dierum regum Iſraël? ‡‖Anno ſecundo 32
Phacee filij Romeliæ regis Iſraël, regnauit G
Ioatham filius Oziæ regis Iuda. ‡Viginti- 33
quinq; annorū erat cùm regnare cœpiſſet, &
ſedecim annis regnauit in Ieruſalem: nomē
matris eius, Ieruſa filia Sadoc. ‡Fecítq; quod 34
erat placitū corā Domino: iuxta omnia quæ
fecerat Ozias pater ſuus operatus eſt. ‡Verū- 35
tamen excelſa nō abſtulit: adhuc populus im
molabat, & adolebat incenſum in excelſis:

ipſe ædificauit portam domus Domini ſubli
36 miſsimam. ‡Reliqua autē ſermonum Ioathā,
& vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt
37 in libro verborū dierum regū Iuda? ‡In die-
bus illis cœpit Dominus mittere in Iudam
Raſin regē Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.
38 ‡Et dormiuit Ioatham cū patribus ſuis, ſe-
pultúſque eſt cū eis in Ciuitate David pa-
tris ſui, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

## CAP. XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filij Ro- 2. Par. 28. a. 1.
A meliæ, regnauit Achaz filius Ioathā re-
2 gis Iuda. ‡Viginti annorum erat Achaz cùm
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit
in Ieruſalē: Non fecit quod erat placitum in
cōſpectu Domini Dei ſui, ſicut David pater
3 eius. ‡Sed ambulauit in via regum Iſraël: in-
ſuper & filium ſuum cōſecrauit, transferens
per ignē ſecundùm idôla gentium, quæ diſ-
4 ſipauit Dominus corā filiis Iſraël. ‡Immo-
labat quoque victimas, & adolebat incēſum
in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno
5 frondoſo. ‡‖Tunc aſcēdit Raſin rex Syriæ, & Iſa. 7. a. 1.
Phacee filius Romeliæ rex Iſraël in Ieruſalē
ad præliandū: cumque obſiderent Achaz, non
6 valuerunt ſuperare eū. ‡In tempore illo re-
ſtituit Raſin rex Syriæ Ailam Syriæ, & eie-
cit Iudæos de Aila: & Idumæi * venerunt in *& Syri.
Ailā, & habitauerunt ibi vſq; in diem hanc.
7 ‡Miſit autem Achaz nuntios, ad Theglath-
B phalaſar regem Aſſyriorum, dicens, Seruus
tuus & filius tuus ego ſum: aſcēde, & ſaluum
me fac de manu regis Syriæ, & de manu re-
gis Iſraël, qui conſurrexerūt aduerſum me.
8 ‡Et cùm collegiſſet *argentum & aurū quod *Achaz 4.
inueniri potuit in domo Domini, & in the-
ſauris regis, miſit regi Aſſyriorum munera.
9 ‡Qui & acquieuit voluntati eius: aſcendit
enim rex Aſſyriorum in Damaſcū, & vaſta-
uit eam: & tranſtulit habitatores eius Cyre-
10 nen, Raſin autem interfecit. ‡Perrexítq; rex
Achaz in occurſum Theglath-phalaſar regi
Aſſyriorum in Damaſcum: cumque vidiſſet
altare Damaſci, miſit rex Achaz ad Vriam
ſacerdotem exemplar eius, & ſimilitudinem
11 iuxta omne opus eius. ‡Extruxítque Vrias
C ſacerdos altare: iuxta omnia quæ præceperat
rex Achaz, de Damaſco, ita fecit ſacerdos V-
rias, donec veniret rex Achaz de Damaſco.
12 ‡Cumq; veniſſet rex de Damaſco, vidit al-
tare, & veneratus eſt illud: aſcendítque, & im-
13 molauit holocauſta, & ſacrificium ſuum, ‡&
libauit libamina, & fudit ſanguinem pacifi-
14 corum quæ obtulerat ſuper altare. ‡Porrò
altare æreū, quod erat corā Domino, tranſ-
tulit de facie templi, & de loco altaris, & de
loco tēpli Domini: poſuítque illud ex latere
15 altaris ad Aquilonem. ‡Præcepit quoque rex
Achaz Vriæ ſacerdoti, dicēs, Super altare ma
ius offer holocauſtū matutinum, & ſacrifi-
cium veſpertinum, & holocauſtum regis, &
ſacrificium eius, & holocauſtum vniuerſi po
puli terræ, & ſacrificia eorū, & libamina eo-
rum: & omnem ſanguinem holocauſti, & v-
niuerſum ſanguinem victimæ ſuper illud ef-
D fundes: altare verò æreum erit paratū ad vo
16 luntatem meā. ‡Fecit igitur Vrias ſacerdos
iuxta

iuxta omnia quæ præceperat rex Achaz.
‡Tulit aũt rex Achaz cælatas baſes, & luté- 17
rem,qui erat déſuper: & mare depoſuit de
bobus æreis,qui ſuſtentabant illud,& poſuit
ſuper pauimentum ſtratũ lapide. ‡ Muſach 18
quoq; ſabbati, quod ædificauerat in tẽplo:
& ingreſſum regis exterius conuertit in tẽ-
*& omnia. plum Domini propter regem Aſſyriorum.
‡Reliqua autem verborũ Achaz *quæ fecit, 19
nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum
dierum regum Iuda? ‡Dormiuitq; Achaz cũ 20
patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ci-
uitate-Dauid, & regnauit Ezechias filius e-
ius pro eo.

CAP. XVII.

ANno duodecimo Achaz regis Iuda,re- 1
gnauit Oſee filius Ela in Samaria ſu- A.
Inf.18.b.9. per Iſrael nouẽ annis. ‡Fecitq; malũ coram 2
Tob.1.a.2. Domino:ſed non ſicut reges Iſrael,qui ante
eum fuerant. ‡ Contra hunc aſcẽdit Salma- 3
náſar rex Aſſyriorũ,& factus eſt ei Oſee ſer-
uus,reddebatq; illi tributa. ‡ Cumq; depre- 4
hendiſſet rex Aſſyriorũ Oſee, quòd rebella-
re nitens, miſiſſet nuntios ad Sua regẽ Ae-
gypti,ne præſtaret tributa regi Aſſyriorũ ſi-
cut ſingulis annis ſolitus erat, obſedit eum,
& vinctum miſit in carcerem. ‡Peruagatuſ- 5
que eſt omnem terram: & aſcendens Sama-
Inf.18.b.10. riam,obſedit eam tribus annis. ‡‖Anno au- 6
tem nono Oſee, cepit rex Aſſyriorũ Sama-
riam,& tranſtulit Iſrael in Aſſyrios:poſuitq;
eos in Hala,& in Habor iuxta fluuium Go-
zan,in ciuitatibus Medorum. ‡ Factũ eſt e- 7
nim, cùm peccaſſent filij Iſrael Dño Deo
ſuo, qui eduxerat eos de terra Aegypti, de
manu Pharaonis regis Aegypti, coluerunt
deos alienos. ‡Et ambulauerũt iuxta ritum 8
gentiũ quas conſumpſerat Dñs in conſpe- B
a operue- ctu filiorum Iſrael,& regũ Iſrael:quia ſimi-
runt 5. liter fecerant. ‡ Et aoffenderunt filij Iſrael 9
verbis non rectis Dominum Deum ſuum:&
ædificauerũt ſibi excelſa in cunctis vrbibus
ſuis à Turre-cuſtodum vſq; ad Ciuitatem-
munitam. ‡ Feceruntq; ſibi ſtatuas & lucos 10
in omni colle ſublimi,& ſubter omne lignũ
nemoroſum: ‡& adolebant ibi incẽſum ſu- 11
per aras in morem gentiũ quas tranſtulerat
Dominus à facie eorum:feceruntque verba
peſsima irritantes Dñm, ‡& coluerunt im- 12
munditias de quibus præcepit eis Dominus
ne facerent verbum hoc. ‡Et teſtificatus eſt 13
Domin⁹ in Iſrael & in Iuda per manum o-
mnium prophetarum & Videntium,dicens,
Iere.25.b.5. ‖Reuertimini à vijs veſtris peſsimis, & cu-
ſtodite præcepta mea & ceremonias, iuxta
oẽm legẽ quam præcepi patribus veſtris; &
ſicut miſi ad vos in manu ſeruorũ meorũ
prophetarũ. ‡Qui non audierũt, ſed indura- 14
uerunt ceruicem ſuã iuxta ceruicem patrũ C
ſuorum,qui noluerũt obedire Domino Deo
ſuo. ‡Et abiecerunt legitima eius,& pactum 15
quod pepigit cum patribus eorum,& teſtifi-
cationes quibus conteſtatus eſt eos:ſecutiq;
ſunt vanitates, & vanè egerũt:& ſecuti ſunt
gentes quæ erant per circuitum eorũ, ſuper
quibus præceperat Dominus eis vt nõ face-
rent ſicut & illę faciebant. ‡ Et dereliquer- 16
runt omnia præcepta Domini Dei ſui:fece-

runtq; ſibi conflatiles duos vitulos,& lucos,
& adorauerunt vniuerſam militiã cæli: ſer-
17 uieruntq; Baal, ‡& cõſecrauerũt filios ſuos,
& filias ſuas per ignẽ: & diuinationibus in-
ſeruiebant & augurijs: & tradiderunt ſe vt
facerent malũ coram Dño, vt irritarent eũ.
18 ‡Iratuſq; eſt Dñs vehementer Iſraeli,& ab-
ſtulit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit
19 niſi tribus Iuda tantummodò. ‡Sed nec ipſe
Iuda cuſtodiuit mandata Dñi Dei ſui: verũ-
tamen ambulauit in erroribus Iſrael, quos
20 operatus fuerat. ‡ Proiecitq; Dñs omne ſe-
D men Iſrael, & afflixit eos, & tradidit eos in
manu diripientiũ,donec proijceret eos à fa-
21 cie ſua: ‡‖ ex eo iam tẽpore, quo ſciſſus eſt 3.Re.12.c.19
Iſrael à domo Dauid, & conſtituerunt ſibi
regẽ Ieroboã filiũ Nabat:ſeparauit enim Ie-
roboã Iſrael à Dño,& peccare eos fecit pec-
22 catũ magnum. ‡Et ambulauerunt filij Iſrael
in vniuerſis peccatis Ieroboam quę fecerat:
23 & anon receſſerunt ab eis, ‡vſquequo Dñs a.5.
auferret Iſrael à facie ſua,‖ſicut locutus fue- Iere.25.b.5
rat in manu omniũ ſeruorũ ſuorũ propheta-
rũ:tranſlatuſq; eſt Iſrael de terra ſua in Aſ-
24 ſyrios vſq; in diẽ hanc. ‡Adduxit autem rex
Aſſyriorũ *de Babylone, & de Cutha, & de *viros.
Auah,& de Emath,& de Sepharuáim:& col
locauit eos in ciuitatibus Samariæ pro filijs
Iſrael.qui poſſederũt Samariã, & habitaue-
25 rũt in vrbib⁹ eius. ‡Cumq; ibi habitare cœ-
piſſent,nõ timebant Dñm: & immiſit in eos
Dominus leones qui interficiebant eos.
26 ‡Nuntiatumq; eſt regi Aſſyriorũ, & dictũ,
E Gentes quas tranſtuliſti, & habitare feciſti
in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei terræ, & immiſit in eos Dñs leones: &
ecce,interficiũt eos,eo quòd ignorent ritum
27 Dei terræ. ‡ Præcepit aũt rex Aſſyriorũ,di-
cens,Ducite illuc vnũ de ſacerdotibus,quos
inde captiuos adduxiſtis, & vadat,& habitet
cum eis:& doceat eos legitima Dei terræ.
28 ‡Igitur cùm veniſſet vnus de ſacerdotibus
his qui captiui ducti fuerãt de Samaria, ha-
bitauit in Beth-el,& docebat eos quomodò
29 colerent Dominum. ‡ Et vnaquæque gens
fabricata eſt deũ ſuum:poſueruntq; eos in
phanis excelſis quæ fecerant Samaritæ gens
& gens in vrbibus ſuis in quibus habitabat.
30 ‡Viri enim Babylonij fecerunt Socoth-be-
not:Viri aũt Cuthæi fecerũt Nergel:& Viri
31 de Emath fecerũt Aſima. ‡Porrò Heuæi fe-
F cerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autẽ qui e-
rant de Sepharuáim, cõburebant filios ſuos
igni, Adramélech & Anamélech diis Sephar
32 uáim. ‡& nihilominus colebãt Dominum.
Fecerunt aũt ſibi de nouiſsimis ſacerdotes
excelſorũ,& ponebãt eos in phanis ſublimi-
33 bus. ‡Et cùm Dominũ colerent, diis quoq;
ſuis ſeruiebant iuxta conſuetudinẽ gentiũ,
34 de quibus tranſlati fuerant Samariã. ‡vſque
in præſentem diem morem ſequuntur anti-
quum: non timent Dominum, neque cuſto-
diunt ceremonias eius,atq; iudicia & legem
& mãdatum quod præceperat Dñs filiis Ia-
35 cob,‖quẽ cognominauit Iſrael: ‡& percuſſe- Ge.32.f.28.
rat cũ eis pactũ,& mãdauerat eis,dicẽs, No-
lite timere deos alienos, & nõ adoretis eos,

neq; colatis eos, & non immoletis eis. ‡Sed 36
Dñm Deũ veſtrum qui eduxit vos de terra G
Aegypti in fortitudine magna, & in brachio
extento, ipſum timete, & illũ adorate & ipſi
immolate. ‡Ceremonias quoq;, & iudicia & 37
legẽ & mandatũ quod ſcripſit vobis, custo-
dite, vt faciatis cũctis diebus: & non timea-
tis deos alienos. ‡Et pactum quod percuſsit 38
vobiſcũ, nolite obliuiſci: nec colatis deos a-
lienos. ‡ſed Dñm Deum veſtrum timete, & 39
ipſe eruet vos de manu omniũ inimicorum
veſtrorum. ‡Illi verò non audierunt, ſed iu- 40
xta conſuetudinẽ ſuam priſtinam perpetra-
bant. ‡ Fuerunt igitur gentes iſtæ timentes 41
quidem Dominũ, ſed nihilominus & idolis
ſuis ſeruientes: nam & filij eorum, & nepo-
tes, ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt vſq;
2. par. 28. d. in præſentem diem. CAP. XVIII.
28. & 29. ANno tertio Oſee filij Ela regis Iſrael 1
a. 1. regnauit Ezechias fili⁹ Achaz regis Iu- A
da. ‡Vigintiquinq; annorũ erat cùm regna- 2
re cœpiſſet: & vigintinouem annis regnauit
in Ieruſalẽ: nomen matris eius Abi filia Za-
chariæ. ‡Fecitque quod erat bonum coram 3
Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid
pater eius. ‡Ipſe diſsipauit excelſa, & cõtri- 4
Num. 21. c. 9 uit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitq; ſer-
pentem æneũ, quẽ fecerat Moyſes: ſiquidẽ
vſq; ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei
incenſum: vocauitq; nomen eius Noheſtan.
‡In Domino Deo Iſrael ſperauit: itaq; poſt 5
eũ non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Iu-
da, ſed neq; in his qui ante eum fuerunt: ‡& 6
adhæſit Domino, & non receſsit à veſtigiis
eius, fecitq; mãdata ei⁹ quæ præceperat Do-
minus Moyſi. ‡Vnde & erat Dominus cum 7
eo, & in cunctis ad quæ procedebat, ſapiẽter B
ſe agebat. Rebellauit quoq; contra regẽ Aſ-
ſyriorum, & non ſeruiuit ei. ‡Ipſe percuſsit 8
Philiſthæos vſq; ad Gazam, & omnes termi-
Sup. 17. a. 3. nos eorum, à Turre-cuſtodum vſque ad Ci-
Tob. 1. a. 2. uitatem-munitam. ‡ Anno quarto regis E- 9
Sup. 17. a. 6. zechiæ, qui erat annus ſeptim⁹ Oſee filij Ela
regis Iſrael, aſcendit Salmanáſar rex Aſſy-
riorũ in Samariam, & oppugnauit eam, ‡& 10
cepit. Nam poſt annos tres, anno ſexto Eze-
chiæ, id eſt nono anno Oſee regis Iſrael, ca-
pta eſt Samaria: ‡& tranſtulit rex Aſſyriorũ 11
Iſrael in Aſſyrios, collocauitq; eos in Hala,
& in Habor fluuiis Gozan in ciuitatib⁹ Me-
dorum: ‡ quia nõ audierunt vocem Domini 12
Dei ſui, ſed prætergreſsi ſunt pactum eius:
omnia quæ præceperat Moyſes ſeru⁹ Domi-
2. par 32. a. ni, non audierunt, neque fecerunt. ‡ Anno 13
Iſa 36. a. 1. quartodecimo regis Ezechiæ, aſcẽdit Senna C
Eccl. 48. c. 9. cherib rex Aſſyriorum ad vniuerſas ciuitates
Iuda munitas: & cepit eas. ‡Tunc miſit Eze- 14
chias rex Iuda nuntios ad regem Aſſyriorũ
in Lachis, dicens, Peccaui, recede à me: & o-
mne quod impoſueris mihi, feram. Indixit
itaq; rex Aſſyriorũ Ezechiæ regi Iudæ tre-
centa talenta argenti, & triginta talẽta auri.
‡Deditq; Ezechias omne argẽtum quod re- 15
pertum fuerat in domo Domini, & in the-
ſauris regis. ‡In tempore illo confregit Eze- 16
chias valuas templi Domini, & laminas auri
quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſyrio-

17 rum. ‡Miſit aũt rex Aſſyriorum Tharthan, &
D Rabſaris, & Rabſacen de Lachis ad regẽ E-
zechiam cũ manu valida Ieruſalẽ: qui cùm
aſcendiſſent, venerunt Ieruſalẽ, & & ſteterũt
iuxta aquæductũ piſcinę ſuperioris, quæ eſt
18 in via Agri-fullonis. ‡ Vocaueruntq; regẽ:
egreſſus eſt aũt ad eos Eliacim filius Helciæ
præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Ioahe
19 filius Aſaph, à commentariis. ‡ Dixitque ad
eos Rabſaces, Loquimini Ezechię, Hæc dicit
rex magnus, rex Aſſyriorũ, Quæ eſt iſta fidu-
20 cia qua niteris? ‡Forſitan iniſti conſilium, vt
pręparares te ad prœliũ. In quo confidis, vt au-
21 deas rebellare? ‡an ſperas in baculo arundi-
neo atq; confracto Aegypto, ſuper quẽ ſi in-
cubuerit homo, cõminutus ingredietur ma-
nũ eius, & perforabit eã? ſic eſt Pharao rex
22 Aegypti, omnibus qui confidũt in ſe. ‡Quòd
E ſi dixeritis mihi, In Dño Deo noſtro habe-
mus fiduciã: nónne iſte eſt cuius abſtulit E-
zechias excelſa & altaria: & præcepit Iudæ
& Ieruſalẽ, Ante altare hoc adorabitis in Ie-
23 ruſalẽ? ‡Nunc igitur tranſite ad dñm meum
regẽ Aſſyriorũ, & dabo vobis duo millia e-
quorũ, & videte an habere valeatis aſcenſo-
24 res eorum. ‡Et quomodò poteſtis reſiſtere
ante vnũ ſatrapã de ſeruis dñi mei minimis?
An fiduciã habes in Aegypto propter currus
25 & equites? ‡Nunquid ſine Domini voluntate
aſcendi ad locum iſtum, vt demolirer eum?
Dominus dixit mihi, Aſcende ad terrã hãc,
26 & demolire eam. ‡Dixerunt autem Eliacim
filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe Rabſaci,
Precamur vt loquaris nobis ſeruis tuis Sy-
riacè: ſiquidem intelligimus hanc linguã, &
non loquaris nobis Iudaicè audiente populo
27 qui eſt ſuper murum. ‡Reſponditq; eis Rab-
F ſaces, dicens, Nunquid ad dominũ tuum, &
ad te miſit me dominus meus, vt loquerer
ſermones hos, & non potius ad viros qui ſe-
dent ſuper murũ, vt comedant ſtercora ſua,
28 & bibant vrinam ſuam vobiſcum? ‡ Stetit
itaq; Rabſaces, & exclamauit voce magna
Iudaicè, & ait, Audite verba regis magni, re-
29 gis Aſſyriorum. ‡Hæc dicit rex, Nõ vos ſe-
ducat Ezechias: nõ enim poterit eruere vos
30 de manu mea. ‡ Neque fiduciam vobis tri-
buat ſuper Dominũ, dicens, Eruens libera-
bit nos Dominus, & non tradetur ciuitas
31 hæc in manu regis Aſſyriorũ. ‡Nolite audi-
re Ezechiã. Hæc enim dicit rex Aſſyriorũ,
Facite mecũ quod vobis eſt vtile, & egredi-
mini ad me: & comedet vnuſquiſque de vi-
nea ſua, & de ficu ſua: & bibetis aquas de ci-
32 ſternis veſtris, ‡donec veniam, & transferam
vos in terrã quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in
terram fructiferam, & fertilem vini, terram
panis & vinearum, terram oliuarum, & olei
ac mellis: & viuetis, & non moriemini. No-
lite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicẽs,
33 Dominus liberabit nos. ‡Nunquid liberaue-
runt dij gentium terram ſuã de manu regis
34 Aſſyriorum? ‡Vbi eſt Deus Emath & Ar-
phad? vbi eſt Deus Sepharuáim, Ana & Aua?
nunquid liberauerunt Samariam de manu
35 mea? ‡Qui nã illi ſunt in vniuerſis dijs ter-
rarum, qui eruerunt regionẽ ſuam de manu
mea,

mea, vt poſsit eruere Dñs Ieruſalē de manu
36 mea? ‡Tacuit itaq; populus, & non reſpōdit
ei quicquam: ſiquidem præceptum regis ac-
37 Tob.1.d.24 ceperant vt non reſponderent ei. ‡Venitque
Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus, &
Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph, à com-
mentariis, ad Ezechiam ſciſsis veſtibus, &
nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XIX.

1 QVæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit
A Iſa.37.a.1. veſtimēta ſua, & opertus eſt ſac-
co, ingreſſusq; eſt domum Dñi.
2 ‡Et miſit Eliacim præpoſitū dom⁹, & Sob-
nam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus oper-
tos ſaccis, ad Iſaiam prophetā filium Amos.
3 Vel 1. ‡Qui dixerunt*, Hæc dicit Ezechias, Dies
tribulatiōis, & increpationis, & blaſphemiæ
dies iſte: venerūt filij vſq; ad partum, & vi-
4 res non habet parturiens. ‡ Si fortè audiat
Dominus Deus tuus vniuerſa verba Rabſa-
cis, quē miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus,
vt exprobraret Deum viuētem, & argueret
verbis quæ audiuit Dominus Deus tuus: &
fac orationē pro reliquiis quæ repertæ ſunt.
5 ‡Venerūt ergo ſerui regis Ezechiæ ad Iſaiā.
6 ‡Dixitq; eis Iſaias: Hæc dicetis domino ve-
B ſtro, Hæc dicit Dominus, Noli timere à facie
ſermonum quos audiſti, quibus blaſphema-
7 uerunt pueri regis Aſſyriorum me. ‡Ecce e-
go immittam ei ſpiritum, & audiet nūtium,
& reuertetur in terram ſuam, & deijciā eum
8 gladio in terra ſua. ‡Reuerſus eſt ergo Rab-
ſaces, & inuenit regem Aſſyriorū expugnan-
tem Lobnam: audierat enim quòd receſsiſ-
9 ſet de Lachis. ‡Cumque audiſſet de Tharáca
rege Aethiopiæ, dicētes, Ecce egreſſus eſt vt
pugnet aduerſum te: & iret contra eum, mi-
10 ſit nuntios ad Ezechiam, dicēs, ‡ Hæc dicite
C Ezechiæ regi Iuda, Nō te ſeducat De⁹ tuus,
in quo habes fiduciam: neq; dicas, Non tra-
detur Ieruſalem in manus regis Aſſyriorū.
11 ‡Tu enim ipſe audiſti quæ fecerūt reges Aſ-
ſyriorum vniuerſis terris, quomodò vaſtaue-
Vel 1. runt eas: num* ergo ſolus poteris liberari?
12 ‡Nunquid liberauerūt dij gentium ſingu-
los, quos vaſtauerunt patres mei, Gozam vi-
delicet, & Haram, & Reſeph, & filios Eden,
13 qui erāt in Thelaſſar? ‡ Vbi eſt rex Emath,
& rex Arphad, & rex ciuitatis Sepharuáim,
14 Ana & Aua? ‡ Itaque cùm accepiſſet Eze-
chias litteras de manu nuntiorum, & legiſſet
eas, aſcendit in domum Domini, & expādit
15 eas coram Domino, ‡& orauit in conſpectu
eius, dicēs, Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſu-
per cherubim, tu es Deus ſolus regū omniū
16 terræ: tu feciſti cælum & terram. ‡ Inclina
aurem tuam & audi: aperi Domine oculos
tuos, & vide, & audi omnia verba Sennache-
rib, qui miſit vt exprobraret ⌐nobis* Deum ⌐.1.
17 viuentem. ‡Verè Domine diſsipauerunt re-
D ges Aſſyriorum gentes, & terras ⌐omnium*. ⌐.2.
18 ‡Et miſerunt deos eorum in ignem: non
enim erant dij, ſed opera manuum homi-
num ex ligno & lapide, & perdiderunt eos.
19 ‡Nunc igitur Domine Deus noſter, ſaluos
nos fac de manu eius, vt ſciāt omnia regna
20 terræ, quia tu es Dominus Deus ſol⁹. ‡ Miſit
autē Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens,
Hæc dicit Dñs Deus Iſrael, Quæ deprecatus
es me ſuper Sennacherib rege Aſſyriorum,
21 audiui. ‡Iſte eſt ſermo quem locut⁹ eſt Do-
minus de eo. Spreuit te, & ſubſannauit te vir-
go filia Sion: poſt tergum tuum caput mo-
22 uit, filia Ieruſalem. ‡Cui exprobraſti & quē
blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocem
tuam, & eleuaſti in excelſum oculos tuos?
23 contra ſanctum Iſrael. ‡Per manum ſeruorū
E tuorum exprobraſti Domino, & dixiſti, In
multitudine curruum meorum aſcendi ex-
celſa montium, in ſummitate Libani, & ſuc-
cidi ſublimes cedros eius, & electas abietes
illius. Et ingreſſus ſum vſque ad terminos
24 eius, ⌐& ſaltum carmeli eius‡ ego ſuccidi. ⌐.1.
Et bibi aquas alienas, & ſiccaui veſtigiis pe-
25 dum meorum omnes aquas clauſas. ‡Nun-
quid non audiſti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plaſmaui illud, & nunc ad-
duxi: eruntq; in ruinam colliū compugnan-
26 tium ciuitates munitæ. ‡Et qui ſedet in eis,
humiles manu, contremuerunt & confuſi
ſunt, facti ſunt velut fœnum agri, & virens
herba tectorum, quæ areſacta eſt antequàm
27 veniret ad maturitatem. ‡ Habitaculū tuū,
F & egreſſum tuum, & introitum tuum, & viā
tuam ego præſciui, & furorem tuum con-
28 tra me. ‡Inſaniſti in me, & ſuperbia tua aſcē-
dit in aures meas: ponā itaq; circulum in
naribus tuis, & camum in labiis tuis, & re-
29 ducam te in viam per quam veniſti. ‡ Tibi
autem Ezechia hoc erit ſignum, Comede
hoc anno quæ repereris: in ſecundo autem
anno quæ ſponte naſcuntur: porrò in tertio
anno ſeminate, & metite: plantate vineas,
30 & comedite ⌐fructum* earum. ‡Et quodcun- ⌐fructus. 2.
que reliquum fuerit de domo Iuda, mittet
radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.
31 ‡De Ieruſalem quippe egredientur reliquiæ,
& quod ſaluetur de monte Sion: zelus Do-
32 mini exercituū faciet hoc. ‡ Quam ob rem
hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum, Nō
ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam
ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec
33 circumdabit eā munitio. ‡Per viam qua ve-
G nit, reuertetur: & ciuitatem hanc nō ingre-
34 dietur, dicit Dominus. ‡Protegamque vrbē
hanc, & ſaluabo eam propter me, & propter
35 Dauid ſeruum meum. ‡ ‖Factum eſt igitur Tob.1.d.21.
in nocte illa, venit angelus Domini, & per- Ecc.48.d.24
cuſsit in caſtris Aſſyriorum centum octo- Iſa.37.g.35.
gintaquinque millia. Cumque diluculo ſur- 1.Ma.7.f.41
rexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: 2.Mac.8.c.
36 & recedens abiit, ‡& reuerſus eſt Sennache- 19.
rib rex Aſſyriorum, & manſit in Niniue.
37 ‡Cumque adoraret in templo Neſroch deū
ſuum, Adramélech & Saraſar filij eius per-
cuſſerunt eum gladio, fugeruntque in terrā
Armeniorum, & regnauit Aſar-haddon fi-
lius eius pro eo.

CAP. XX.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; 2.par.32.f.24
A ad mortē: & venit ad eū Iſaias filius A- Iſa.38.a.1.
mos, propheta, dixitq; ei, Hæc dicit Dom in⁹ Eccl.48.d.
⌐Deus* Præcipe domui tuæ: morieris enim 46.
2 tu, & non viues. ‡Qui conuertit faciē ſuam ⌐.1.

ad parietem, & orauit Dominum, dicens,
‡Obſecro Domine, memẽto quæſo quomo- 3
dò ambulauerim coram te in veritate, & in
corde perfecto, & quod placitum eſt coram
te, fecerim. Fleuit itaq; Ezechias fletu ma-
gno. ‡ Et antequã egrederetur Iſaias mediã 4
partem atrij, factus eſt ſermo Dñi ad eum,
dicens, ‡Reuertere, & dic Ezechiæ duci po- 5
puli mei, Hæc dicit Dñs Deus Dauid patris
tui, Audiui orationem tuam, & vidi lachry-
•.2. mam tuã: •& ecce, ſanaui te, die tertio aſcẽ
des templum Domini. ‡ Et addam diebus 6
tuis quindecim annos: ſed & de manu regis B
Aſſyriorum liberabo te, & ciuitatem hãc, &
protegam vrbem iſtam propter me, & pro-
pter Dauid ſeruum meum. ‡ Dixitq; Iſaias, 7
Afferte maſſam ficorum. Quã cùm attuliſ-
ſent, & poſuiſſent ſuper vlcus eius, curatus
eſt. ‡ Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam, 8
Quod erit ſignum quia Dominus me ſana-
bit, & quia aſcenſurus ſum die tertia tem-
plum Dñi? ‡Cui ait Iſaias, Hoc erit ſignum 9
à Domino, quòd facturus ſit Dominus ſer-
monem quem locutus eſt: vis vt aſcendat
vmbra decem lineis, an vt reuertatur totidẽ
gradibus? ‡ Et ait Ezechias, Facile eſt vm- 10
bram creſcere decem lineis: nec hoc volo vt
fiat, ſed vt reuertatur retrorſum decem gra-
dibus. ‡Inuocauit itaq; Iſaias propheta Do- 11
minum, & reduxit vmbram per lineas, qui-
bus iam deſcenderat in horologio Achaz,
Iſa. 39. a. 1. retrorſum decem gradibus. ‡‖ In tempore 12
illo miſit Berodach Baladan filius Baladan C
rex Babyloniorum literas & munera ad E-
zechiam: audierat enim quòd ægrotaſſet E-
zechias. ‡Lætatus eſt autẽ in aduentu eorum 13
Ezechias, & oſtendit eis domum aromatũ,
& aurum, & argentum, & pigmenta varia,
vnguenta quoq;, & domum vaſorum ſuo-
rum, & omnia quæ habere poterat in the-
*verbũ 2. ſauris ſuis. Non fuit *quod non monſtraret
eis Ezechias in domo ſua, & in omni pote-
ſtate ſua. ‡Venit autẽ Iſaias propheta ad re- 14
gem Ezechiam, dixitque ei, Quid dixerunt
viri iſti? aut vnde venerunt ad te? Cui ait
•.8. Ezechias, De terra longinqua• venerunt ad
me, de Babylone. ‡ At ille reſpondit, Quid 15
viderunt in domo tua? Ait Ezechias, Omnia
quæcunq; ſunt in domo mea, viderunt: ni- D
hil eſt quod non monſtrauerim eis in the-
ſauris meis. ‡ Dixit itaque Iſaias Ezechiæ, 16
Audi ſermonem Dñi, ‡ Ecce dies venient, 17
& auferentur omnia quæ ſunt in domo tua,
& quæ condiderunt patres tui vſq; in diem
hanc, in Babylonem: non remanebit quic-
quã, ait Dominus. ‡ Sed & de filijs tuis qui 18
*tollent 5. egredientur ex te, quos generabis *tollẽtur,
& erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
•Dixitq; 3. ‡•Dixit Ezechias ad Iſaiam, Bonus ſermo 19
*tantùm. Domini quem locutus es: ſit *pax & veritas
in diebus meis. ‡Reliqua autem ſermonum 20
Ezechiæ, & omnis fortitudo eius, & quomo-
dò fecerit piſcinam, & aquæductũ, & intro-
duxerit aquas in ciuitatẽ, nónne hæc ſcripta
ſunt in libro ſermonum dierum regũ Iuda?
‡Dormiuitq; Ezechias cum patribus ſuis, & 21
regnauit Manaſſes filius eius pro eo.

## CAP. XXI.

1 DVodecim annorũ erat Manaſſes cùm 2.Par. 33. a. 1.
A regnare cœpiſſet, & quinquaginta
quinq; annis regnauit in Ieruſalẽ: nomẽ ma-
2 tris eius Haphſiba. ‡Fecitq; malum in con-
ſpectu Dñi, iuxta idola gentiũ, quas deleuit
3 Dñs à facie filiorũ Iſrael. ‡Conuerſuſq; eſt,
& ædificauit excelſa quæ diſſipauerat Eze-
chias pater eius: & erexit aras Baal, & fecit
lucos ſicut fecerat Achab rex Iſrael: & ado-
rauit omnem militiam cæli, & coluit eam.
4 ‡Extruxitq; aras in domo Dñi, de qua dixit
5 Dñs, ‖In Ieruſalem ponam nomen meũ. ‡Et 2.Re.7.b. 10
extruxit altaria vniuerſæ militiæ cæli in Iere.32.f.34.
6 duobus atrijs templi Dñi. ‡Et traduxit filiũ
ſuũ per ignẽ: & ariolatus eſt, & obſeruauit
auguria, & fecit pythones, & aruſpices mul-
tiplicauit, vt faceret malũ coram Dño, & ir-
7 ritaret eum. ‡Poſuit quoq; idolum luci quẽ
fecerat, in templo Domini, ‖ ſuper quo lo- 2.Re.7.b. 10
cutus eſt Dominus ad Dauid, & ad Salomo- 3.Re.8.b.16
B nem filium eius, In templo hoc, & in Ieru- & 9.a.3.
ſalem quam elegi de cũctis tribubus Iſrael,
8 ponam nomen meum in ſempiternum. ‡Et
vltrà non faciam commoueri pedem Iſrael
de terra quam dedi patribus eorum: ſi tamẽ
cuſtodierint opere omnia quæ præcepi eis,
& vniuerſam legem quam mandauit eis ſer-
9 uus meus Moyſes. ‡Illi verò non audierunt,
ſed ſeducti ſunt à Manaſſe, vt facerent ma-
lum ſuper gentes quas contriuit Dominus
10 à facie filiorum Iſrael. ‡Locutusque eſt Do-
minus in manu ſeruorum ſuorum prophe-
11 tarum, dicẽs, ‡‖Quia fecit Manaſſes rex Iu- Iere.15.a.4.
da abominationes iſtas peſſimas, ſuper om-
nia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, &
peccare fecit etiam Iudam in immunditijs
12 ſuis: ‡ propterea hæc dicit Dominus Deus
C Iſrael, Ecce ego inducam mala ſuper Ieru-
ſalẽ & Iudam: vt quicunq; audierit, tinniãt
13 ambæ aures eius. ‡Et extendam ſuper Ieru-
ſalem funiculum Samariæ, & pondus domus
Achab: & delebo Ieruſalem, ſicut deleri ſo-
lent tabulæ: delens vertam & ducã crebrius
14 ſtylum ſuper faciem eius. ‡Dimittam verò
reliquias hæreditatis meæ, & tradam eas in
manus inimicorum eius: eruntq; in vaſtita-
tem, & in rapinam cunctis aduerſarijs ſuis:
15 ‡eò quòd fecerint malum corã me, & per-
ſeuerauerint irritãtes me, ex die qua egreſſi
ſunt patres eorum ex Aegypto, vſq; ad hanc
16 diem. ‡Inſuper & ſanguinem innoxium fu-
dit Manaſſes multum nimis, donec impleret
Ieruſalem vſq; ad os: abſque peccatis ſuis
quibus peccare fecit Iudam, vt faceret ma-
17 lum coram Domino. ‡ Reliqua autem ſer-
monum Manaſſe, & vniuerſa quæ fecit, &
peccatũ eius quod peccauit: nónne hæc ſcri-
pta ſunt in libro ſermonum dierum regum
18 Iuda? ‡ Dormiuitque Manaſſes cum patri-
bus ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ,
in horto Oza: & regnauit Amon filius eius
19 pro eo. ‡Viginti duorum annorum erat A-
D mon cùm regnare cœpiſſet: duobus quoq;
annis regnauit in Ieruſalem. nomen ma-
tris eius Meſſalemeth filia Harus de Ieteba.
10 ‡Fecitq; malum in conſpectu Domini, ſicut
fecerat

feceratManaſſes pater eius. ‡ Et ambulauit 21 D
in omni via per quã ambulauerat pater eius:
ſeruiuitq́ immunditiis, quibus ſeruierat pa-
ter eius, & adorauit eas, ‡ & dereliquit Domi 22
num Deũ patrum ſuorũ, & nõ ambulauit in
via Domini. ‡ Tetenderuntq́ ei inſidias ſerui 23
ſui, & interfecerunt regẽ in domo ſua. ‡ Per- 24
cuſſit autẽ populus terræ omnes qui coniu-
rauerant contra regẽ Amon: & conſtituerũt
ſibi regẽ Ioſiam filium eius pro eo. ‡ Reliqua 25
autem ſermonum Amon quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum
regum Iuda? ‡ Sepelieruntq́ eũ in ſepulchro 26
ſuo, in horto Oza: & regnauit Ioſias filius
eius pro eo.

CAP. XXII.

OCto annorũ erat Ioſias cùm regnare 1
cœpiſſet, & triginta vno anno regna- A
1.Pa.34.a.1. uit in Ieruſalem: nomen matris eius Idida,
filia Hadaia de Beſecath. ‡ Fecitq́ quod pla- 2
citum erat corã Domino, & ambulauit per
omnes vias Dauid patris ſui: non declinauit
ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram. ‡ Anno autem 3
octauo decimo regis Ioſiæ, miſit rex, Saphan
filium Aſsia, filij Meſſulam ſcribam templi
Domini, dicens ei: ‡ Vade ad Helciam ſacer- 4
dotem magnum, vt conflctur pecunia quæ
illata eſt in templum Domini, quam colle-
gerunt ianitores templi à populo. ‡ Detur- 5
Alio domo que fabris per præpoſitos ᵃ domus' Domi-
4. ni: qui & diſtribuant eam his qui operantur
in templo Domini, ad inſtauranda ſartatecta
templi: ‡ tignariis videlicet & cæmentariis, 6
& iis qui interrupta cõponunt: & vt eman-
tur ligna, & lapides de lapicidinis ad inſtau- B
randum templum Domini'. ‡ Veruntamen 7
non ſupputetur eis argentũ quod accipiunt,
ſed in poteſtate habeant, & in fide. ‡ Dixit 8
autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam,
Librum Legis reperi in domo Domini: de-
ditque Helcias volumẽ Saphan, qui & legit
illud. ‡ Venit quoque Saphan ſcriba ad re- 9
gem, & renuntiauit ei quod præceperat, &
ait, Conflauerunt ſerui tui pecuniam quæ
reperta eſt in domo Domini: & dederunt vt
diſtribueretur fabris à præfectis operũ tem-
pli Domini. ‡ Narrauit quoque Saphan ſcri- 10
ba regi, dicens, Librum dedit mihi Helcias
ſacerdos. Quem cùm legiſſet Saphan coram
rege, ‡ & audiſſet rex verba libri Legis Do- 11
mini, ſcidit veſtimenta ſua. ‡ Et præcepit 12
Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, &
Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, &
Aſaiæ ſeruo regis, dicens, ‡ Ite, & conſulite 13
Dominũ ſuper me, & ſuper populo, & ſuper
omni Iuda de verbis voluminis iſtius quod
inuentum eſt: magna enim ira Domini ſuc- C
cenſa eſt contra nos: quia non audierunt pa-
tres noſtri verba libri huius, vt facerent om-
ne quod ſcriptum eſt nobis. ‡ Ierunt itaque 14
Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, &
Saphan, & Aſaia ad Holdam propheticem
vxorem Sellum filij Thecuæ, filij Araas cu-
ſtodis veſtium, quæ habitabat in Ieruſalẽ In
Secunda: locutique ſunt ad eam. ‡ Et illa re- 15
ſpondit eis, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael,
Dicite viro qui miſit vos ad me: ‡ Hæc dicit 16
Dominus, Ecce, ego adducam mala ſuper

locum iſtum, & ſuper habitatores eius, om-
17 nia verba Legis quæ legit rex Iuda: ‡ quia
dereliquerunt me, & ſacrificauerunt diis alie
nis, irritantes me in cunctis operibus ma-
nuum ſuarũ: & ſuccendetur indignatio mea
18 in loco hoc, & non extinguetur. ‡ Regi autẽ
Iuda qui miſit vos vt conſuleretis Dominũ,
ſic dicetis, Hæc dicit Dominus Deus Iſraël,
19 Pro eo quòd audiſti verba voluminis, ‡ &
perterritum eſt cor tuũ, & humiliatus es co-
ram Domino, auditis ſermonibus contra
locũ iſtũ & habitatores eius, quòd videlicet
fierent in ſtuporẽ & in maledictum: & ſcidiſti
veſtimẽta tua, & fleuiſti corã me, & ego au-
20 diui, ait Dominus: ‡ idcirco colligã te ad pa-
tres tuos, & colligêris ad ſepulchrum tuum
in pace, vt nõ videant oculi tui omnia mala
quæ introducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAP. XXIII.

1 ET renuntiauerunt regi quod dixerat. 2.Pa.34.f.30
A Qui miſit: & congregati ſunt ad eum
2 omnes ſenes Iuda & Ieruſalem. ‡ Aſcenditq́
rex templum Domini, & omnes viri Iuda,
vniuerſiq́ qui habitabãt in Ieruſalem cũ eo
ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus
à paruo vſque ad magnum: legitque cunctis
audientibus omnia verba libri fœderis, qui
3 inuentus eſt in domo Domini. ‡ Stetitque
rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram
Domino, vt ambularent poſt Dominum, &
cuſtodirent præcepta eius, & teſtimonia, &
ceremonias in omni corde, & in tota anima,
& ſuſcitarent verba fœderis huius quæ ſcri-
pta erant in libro illo: acquieuitque populus
4 pacto. ‡ Et præcepit rex Helciæ pontifici &
ſacerdotibus ſecũdi ordinis, & ianitoribus,
‡ vt proiicerent de templo Domini omnia Ecc.49.a.3.
vaſa quæ facta fuerant Baal, & in luco, & c.1.
vniuerſæ militiæ cæli: & combuſſit ea foris
Ieruſalem in Conualle cedron, & tulit pul-
5 uerem eorum in Beth el. ‡ Et deleuit aru-
ſpices quos poſuerant reges Iuda ad ſacrifi-
cãdũ in excelſis per ciuitates Iuda, & in cir-
cuitu Ieruſalem: & eos qui adolebãt incen-
B ſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſig-
6 nis, & omni militiæ cæli. ‡ Et efferri fecit
lucum de domo Domini foras Ieruſalem in
Conualle cedron: & combuſſit eum ibi, &
redegit in puluerem, & proiecit ſuper ſepul
7 chra vulgi. ‡ Deſtruxit quoque ædiculas ef-
fœminatorum, quæ erant in domo Domini,
pro quibus mulieres texebant quaſi domũ-
8 culas luci. ‡ Congregauitque omnes ſacer-
dotes de ciuitatibus Iuda: & contaminauit
excelſa, vbi ſacrificabãt ſacerdotes, de Gabaa
vſque Ber-ſabee: & deſtruxit aras portarum
in introitu oſtij Ioſue principis ciuitatis,
9 quod erat ad ſiniſtram portæ ciuitatis. ‡ Ve-
runtamen nõ aſcendebant ſacerdotes excel-
ſorũ ad altare Domini in Ieruſalẽ: ſed tãtùm
C comedebant azyma in medio fratrũ ſuorũ.
10 ‡ Contaminauit quoque Thopheth, quod eſt
in Conualle filij Ennom: vt nemo conſecra
ret filium ſuum aut filiã per ignem, Moloch.
11 ‡ Abſtulit quoque equos quos dederant re-
ges Iudæ, Soli, in introitu templi Domini,
iuxta exedram Nathan-melech eunuchi,
qui erat

qui erat in Pharurim: currus autẽ ſolis com-
buſſit igni. ‡Altaria quoq; quæ erãt ſuper te- 12
cta cœnaculi Achaz, quæ fecerãt reges Iuda,
& altaria quæ fecerat Manaſſes in duobus
atriis tẽpli Domini, deſtruxit rex: & cucurrit
inde, & diſperſit cinerẽ eorũ in Torrentem
cedron. ‡Excelſa quoq; quæ erant in Ieruſa- 13
3.Re.10.b.7 lem ad dexterã partẽ Mõtis-offenſionis, ‖ quę
ædificauerat Salomon rex Iſrael Aſtaroth
idólo Sidoniorum, & Chamos offenſioni
Moab, & Melchom abominationi filiorum
Ammon, polluit rex. ‡ Et cõtriuit ſtatuas, & 14
ſuccidit lucos: repleuitque loca eorũ oſſibus D
3.Re.12.g.28 mortuorum. ‡ ‖ Inſuper & altare quod erat 15
in Beth-el, & excelſum quod fecerat Iero-
boã filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael: &
altare illud & excelſum deſtruxit, atq; cõbuſ-
ſit, & cõminuit in puluerẽ, ſuccenditq; etiam
lucũ. ‡Et cõuerſus Ioſias vidit ibi ſepulchra 16
quæ erãt in monte: miſitque, & tulit oſſa de
ſepulchris, & cõbuſſit ea ſuper altare, & pol-
luit illud iuxta verbũ Domini quod locutus
eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc. ‡ Et 17
ait, Quis eſt titulus ille quem video? Reſpõ-
3.Re.13.a.2 deruntq; ei ciues vrbis illius, ‖ Sepulchrum
eſt hominis Dei, qui venit de Iuda, & prædi-
xit verba hæc quæ feciſti ſuper altare Beth-
el. ‡Et ait, Dimittite eũ, nemo cõmoueat oſ- 18
ſa eius. Et intacta miſerũt oſſa illius cũ oſſi-
bus prophetę qui venerat de Samaria. ‡Inſu- 19
per & omnia phana excelſorum quæ erant
in ciuitatibus Samariæ, quæ fecerãt reges Iſ-
rael ad irritandũ Dominũ, abſtulit Ioſias: &
fecit eis ſecũdùm omnia opera quæ fecerat
in Beth-el. ‡Et occidit vniuerſos ſacerdotes 20
excelſorũ qui erant ibi ſuper altaria: & com-
buſſit oſſa humana ſuper ea: reuerſuſque eſt E
2.Pa.35.a.1. Ieruſalẽ. ‡‖Et præcepit omni populo dicẽs, 21
3.Eſd.1.a.1 Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecundùm
quod ſcriptũ eſt in libro fœderis huius. ‡Nec 22
enim factũ eſt Phaſe tale à diebus iudicum,
qui iudicauerunt Iſrael, & omniũ dierũ re-
gum Iſrael, & regum Iuda, ‡ſicut in octauo 23
decimo anno regis Ioſiæ factũ eſt Phaſe iſtud
Domino, in Ieruſalem. ‡ Sed & pythones & 24
ariolos, & figuras idolorũ, & immunditias, &
abominationes quæ fuerant in terra Iuda &
Ieruſalẽ, abſtulit Ioſias: vt ſtatueret verba le-
gis, quæ ſcripta ſunt in libro quẽ inuenit Hel-
cias ſacerdos in tẽplo Domini. ‡ Similis illi 25
non fuit ante eum rex, qui reuerteretur ad
Dominum in omni corde ſuo, & in tota ani-
ma ſua, & in vniuerſa virtute ſua iuxta om-
nem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit
ſimilis illi. ‡ Veruntamen non eſt auerſus 26
Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus F
eſt furor eius contra Iudam: propter irrita-
tiones quibus prouocauerat eum Manaſſes.
Inf.24.a.2. ‡Dixit itaque Dominus, Etiam Iudam au- 27
feram à facie mea, ſicut abſtuli Iſrael: & pro-
iiciam ciuitatem hãc quam elegi Ieruſalem,
& domũ de qua dixi, Erit nomen meum ibi.
‡Reliqua autem ſermonum Ioſiæ, & vniuer- 28
ſa quæ fecit, nõnne hæc ſcripta ſunt in libro
2 Par.35. d.20. verborum dierum regum Iuda? ‡‖In diebus 29
eius aſcendit Pharao Nechao rex Aegypti,
3.Eſd.1.d.23 cõtra regem Aſſyriorum ad flumen Euphrã-
tem: & abiit Ioſias rex in occurſum eius: &
occiſus eſt in Mageddo, cùm vidiſſet eum.
30 ‡Et portauerunt eum ſerui ſui mortuum de
Mageddo: & pertulerunt in Ieruſalem, & ſe-
pelierunt eum in ſepulchro ſuo. ‖ Tulitque 2.Pa.36.a.1
populus terræ Ioachaz filium Ioſiæ: & vnxe-
runt eum, & conſtituerunt eum regem pro
31 patre ſuo. ‡ Viginti trium annorũ erat Ioa-
G chaz cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſi-
bus regnauit in Ieruſalem: nomen matris
32 eius Amital, filia Ieremiæ de Lobna. ‡Et fe-
cit malum corã Domino, iuxta omnia quæ
33 fecerant patres eius. ‡ Vinxitque eum Pha- [a]Rebla ſ.
rao Nechao in [a] Reblatha, quæ eſt in terra
Emath, ne regnaret in Ieruſalem: & impo-
ſuit mulctam terræ, centum talentis argẽti,
34 & talento auri. ‡Regemque conſtituit Pha-
rao Nechao Eliacim filium Ioſiæ, pro Ioſia
patre eius, vertitque nomen eius Ioacim:
porrò Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptum.
35 ‡Argentum autem, & aurum dedit Ioacim
Pharaoni, cùm indixiſſet terræ per ſingulos,
vt conferretur iuxta præceptum Pharaonis:
& vnumquemque iuxta vires ſuas exegit, tam
argentum quàm aurum de populo terræ: vt
36 daret Pharaoni Nechao. ‡ Viginti quinque
annorũ erat Ioacim cùm regnare cœpiſſet:
& vndecim annis regnauit in Ieruſalem: no-
men matris eius Zebida filia Phadaia de Ru-
37 ma. ‡Et fecit malum coram Domino iuxta
omnia quæ fecerant patres eius.

## CAP. XXIIII.

a A IN diebus eius aſcendit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis, & factus eſt ei Ioacim
ſeruus tribus annis: & rurſum rebellauit
2 contra eum. ‡ Immiſitque ei Dominus la-
trunculos Chaldæorum, & latrunculos Sy-
riæ, & latrũculos Moab, & latrunculos filio-
rum Ammon: & immiſit eos in Iudam, vt
diſperderẽt eum, iuxta verbũ Domini quod Sup.23.f.23
locutus fuerat per ſeruos ſuos prophetas.
3 ‡Factum eſt autẽ hoc per verbum Domini
contra Iudam, vt auferret eum corã ſe pro-
4 pter peccata Manaſſe vniuerſa quæ fecit: ‡&
propter ſanguinem innoxium quem effudit,
& impleuit Ieruſalem cruore innocentium:
& ob hanc rem noluit Dominus propitiari.
5 ‡Reliqua autem ſermonum Ioacim, & vni-
uerſa quæ fecit, nõnne hæc ſcripta ſunt in li-
B bro ſermonum dierum regum Iuda? Et dor-
6 miuit Ioacim cum patribus ſuis: ‡& regna-
7 uit Ioacim filius eius pro eo. ‡ Et vltra non
addidit rex Aegypti, vt egrederetur de terra
ſua: tulerat enim rex Babylonis à riuo Aegy-
pti, vſq; ad fluuium Euphrãten, omnia quæ
8 fuerant regis Aegypti. ‡ Decem & octo an-
norũ erat Ioachin cùm regnare cœpiſſet: &
tribus menſibus regnauit in Ieruſalem: no-
men matris eius Nohesta filia Elnathan de
9 Ieruſalem. ‡ Et fecit malum coram Domi-
no, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.
10 ‡‖In tempore illo aſcenderunt ſerui Na- Dan.1.a.1.
C buchodonoſor regis Babylonis in Ieruſalẽ:
11 & circundata eſt vrbs munitionibus. ‡ Ve-
nitque Nabuchodonoſor rex Babylonis ad [a]quũ ſerui
ciuitatem [a]cum ſeruis ſuis vt oppugnarent eius oppu-
12 eam. ‡ Egreſſuſque eſt Ioachin rex Iuda ad gnarent t.
regem

regem Babylonis, ipſe & mater eius, & ſerui
eius, & principes eius, & eunuchi eius: & ſu-
ſcepit eum rex Babylonis anno octauo regni
ſui. ‡ Et protulit inde omnes theſauros do- 13
mus Domini, & theſauros domus regiæ: &
concidit vniuerſa vaſa aurea quæ fecerat Sa-
lomon rex Iſrael in templo Domini iuxta ver-
bum Domini. ‡ Et tranſtulit omnem Ieruſa- 14
lem, & vniuerſos principes, & omnes fortes
exercitus, decem millia in captiuitatem: &
omnem artificem & incluſorem: nihilque re-
lictum eſt, exceptis pauperibus populi terræ.
2. Pa. 36. b. 10. ‡ ‖ Tranſtulit quoque Ioachin in Babylonem, 15
Eſth. 2. a. 6. & matrem regis, & vxores regis, & eunuchos
& 11. a. 4. eius: & iudices terræ duxit in captiuitatem de D
Ieruſalem in Babylonem. ‡ Et omnes viros 16
robuſtos, ſeptem millia, & artifices, & inclu-
ſores mille, omnes viros fortes & bellatores:
duxitque eos rex Babylonis captiuos in Ba-
Iere. 37. a. 1. bylonem. ‡ ‖ Et conſtituit Matthaniam pa- 17
& 52. a. 1. truum eius pro eo: impoſuitque nomen ei
Sedeciam. ‡ Viceſimum & primum annum 18
ætatis habebat Sedecias cùm regnare cœpiſ-
ſet. Et vndecim annis regnauit in Ieruſalem:
nomen matris eius erat Amital, filia Ieremiæ
de Lobna. ‡ Et fecit malum coram Domino, 19
iuxta omnia quæ fecerat Ioacim. ‡ Iraſceba- 20
tur enim Dominus contra Ieruſalem, & con-
tra Iudam, donec proijceret eos à facie ſua:
receſſitque Sedecias à rege Babylonis.

## CAP. XXV.

Iere. 39. a. 4. FActum eſt autem anno nono regni eius, 1
& 52. a. 5. menſe decimo, decima die menſis, venit A
Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & om-
nis exercitus eius in Ieruſalem, & circunde-
derunt eam: & extruxerunt in circuitu eius
munitiones. ‡ Et clauſa eſt ciuitas atq; val- 2
lata, vſq; ad vndecimum annum regis Sede-
ciæ, ‡ nona die menſis, præualuitque fames 3
in ciuitate, nec erat panis populo terræ. ‡ Et 4
interrupta eſt ciuitas: & omnes viri bellato-
res nocte fugerunt per viam portæ quæ eſt
inter duplicem murum ad hortum regis (por-
rò Chaldæi obſidebant in circuitu ciuitatem)
fugit itaque Sedecias per viam quæ ducit ad
campeſtria ſolitudinis. ‡ Et perſequutus eſt 5
exercitus Chaldæorum regem, comprehen-
ditq; eum in planitie Iericho: & omnes bel- B
latores qui erant cum eo diſperſi ſunt, & reli-
querunt eum. ‡ Apprehenſum ergo regem duxe- 6
runt ad regem Babylonis in Reblatha: qui lo-
cutus eſt cum eo iudicium. ‡ Filios autem Sede- 7
ciæ occidit coram eo, & oculos eius effodit:
vinxitq; eum catenis, & adduxit in Babylo-
nem. ‡ Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe 8
eſt annus nonus decimus regis Babylonis:
venit Nabuzardan princeps exercitus, ſeruus
Pſal. 37. b. regis Babylonis, in Ieruſalem. ‡ ‖ Et ſuccendit 9
*omnes l. domum Domini, & domum regis: & *domos Ie-
*magnā l. ruſalem, omnemq; domum *combuſſit igni. ‡ Et 10
muros Ieruſalem in circuitu deſtruxit omnis
exercitus Chaldæorum qui erat cum principe
militum. ‡ Reliquam autem populi partem quæ 11
remanſerat in ciuitate, & perfugas qui trans-
fugerant ad regem Babylonis, & reliquum C
vulgus tranſtulit Nabuzardan princeps mi-
Ier. 17. d. 19. litiæ. ‡ ‖ Et de pauperibus terræ reliquit vi- 12
13 nitores & agricolas. ‡ Columnas autem æreas,
quæ erant in templo Domini, & baſes, & mare
æreum quod erat in domo Domini, confre-
gerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne
14 in Babylonem. ‡ Ollas quoq; æreas, & trullas,
& tridentes, & ſcyphos, & mortariola, & om-
nia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tule-
15 runt. ‡ Necnon & thuribula, & phialas: quæ
D aurea, aurea: & quæ argentea, argentea, tulit
16 princeps militiæ: ‡ id eſt, columnas duas, ma-
re vnum, & baſes quas fecerat Salomon in
templo Domini, non erat pondus æris om-
17 nium vaſorum. ‡ ‖ Decem & octo cubitos 3. Re. 7. b. 15.
altitudinis habebat columna vna: & capitel Ier. 52. e. 21.
lum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubi- 2. Par. 3. d. 15
torum: & retiaculum, & malogranata ſuper
capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem
18 & columna ſecunda habebat ornatum. ‡ Tu-
litque quoque princeps militiæ Saraiam ſacer-
dotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſe-
19 cundum, & tres ianitores. ‡ Et de ciuitate
E eunuchum vnum qui erat præfectus ſuper bel-
latores viros: & quinq; viros de his qui ſte-
terant coram rege, quos reperit in ciuitate:
& Sopher principem exercitus, qui proba-
bat tyrones de populo terræ: & *ſex viros è *ſexaginta
20 vulgo, qui inuenti fuerant in ciuitate. ‡ Quos l.
tollens Nabuzardan princeps militum, du-
21 xit ad regem Babylonis in Reblatha. ‡ Per-
cuſſitq; eos rex Babylonis, & interfecit eos
in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt
22 Iuda de terra ſua. ‡ ‖ Populo autem qui reli- Ier. 40. b. 5.
ctus erat in terra Iuda, quem dimiſerat Na & 9.
buchodonoſor rex Babylonis, præfecit Go-
23 doliam filium Ahicam filij Saphan. ‡ Quod
cùm audiſſent omnes duces militum, ipſi & viri
F qui erant cum eis, videlicet quòd conſtituiſ-
ſet rex Babylonis Godoliam: venerunt ad
Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Natha-
niæ, & Iohanan filius Caree, & Saraia filius
Thanehumeth Netophathites, & Iezonias fi-
24 lius Maachati, ipſi & ſocij eorum. ‡ Iurauit-
que Godolias ipſis & ſocijs eorum, dicens, No-
lite timere ſeruire Chaldæis: manete in ter-
ra, & ſeruite regi Babylonis, & bene erit vo-
25 bis. ‡ Factum eſt autem in menſe ſeptimo, ve-
nit Iſmahel filius Nathaniæ filij Eliſama de
ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſ-
ſeruntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed
& Iudæos & Chaldæos qui erant cum eo in
26 Maſpha. ‡ Conſurgenſque omnis populus à
paruo vſque ad magnum, & principes mili-
tum venerunt in Aegyptum timentes Chal-
27 dæos. ‡ Factum eſt verò in anno triceſimo
G ſeptimo tranſmigrationis Ioachin regis Iu-
dæ, menſe duodecimo, viceſimaſeptima die
menſis: ſubleuauit Euil-merodach rex Baby
lonis, anno quo regnare cœperat, caput Ioa-
28 chin regis Iuda de carcere. ‡ Et locutus eſt
ei benignè: & poſuit thronum eius ſuper thro-
num regum qui erant cum eo in Babylone.
29 ‡ Et mutauit veſtes eius quas habuerat in
carcere, & comedebat panem ſemper in con-
30 ſpectu eius cunctis diebus vitæ ſuæ. ‡ Annò-
nam quoq; conſtituit ei ſine intermiſſione,
quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies
omnibus diebus vitæ ſuæ.

LIBER

# LIBER PARALIPOMENON PRIMVS: HEBRAICE DIBREHAIAMIM.

## CAP. I.

A
Gen.2.b.25. 4.d.23.& 5.b.10. ADAM, Seth, Enos, ‡ Cainan, Malâ 1
leel, iared, ‡ Henoch, Mathuſale, La- 2
mech, ‡ Noë, Sem, Châ, & Iapheth. 3
Gen.10.a.2. ‡ Filij Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai 4
& Iauan, Thubal, Moſoch, Thiras. ‡ Porrò fi- 5
lij Gomer: Aſcenez & Riphath & Thogor- 6
ma. ‡ Filij autẽ Iauan: Eliſa & Tharſis, Ce- 7
thim & Dodanim. ‡ Filij Cham: Chus & 8
Meſráim & Phut & Chanáan. ‡ Filij autem 9
Chus: Saba & Heuila, Sabbatha & Regma &
Sabathacha. Porrò filij Regma: Saba & Da-
Gen.10.b.8 dã. ‡ Chus autẽ genuit Nemrod: iſte cœpit 10
eſſe potens in terra. ‡ Meſráim verò genuit 11
Ludim & Anamim & Laabim & Nephtuim,
‡ Phetruſim quoque & Caſluim: de quibus 12
egreſsi ſunt Philiſthiim & Caphtorim. ‡ Cha 13
náan verò genuit Sidonem primogenitum B
ſuum: Hethæum quoque ‡ & Iebuſæum & 14
Amorrhæum & Gergeſæum, ‡ Heuæumq́; 15
& Aracæum, & Sinæum, ‡ Aradium quoque, 16
Gen.10.d.22 11.b.10. & Samaræum & Hamathæum. ‡ ‖Filij Sem: 17
Aelam & Aſſur & Arphaxad & Lud, & Arã.
Hus & Hul & Gether & Moſoch. ‡ Arpha- 18
xad autẽ genuit Sale, qui & ipſe genuit He-
ber. ‡ Porrò Heber nati ſunt duo filij, nomẽ 19
vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa eſt ter
ra: & nomẽ fratris eius Iectan. ‡ Iectan autẽ 20
genuit Elmodad & Saleph & Aſarmoth &
Iare, ‡ Adoram quoque & Vzal & Decla, 21
‡ Hebal etiam & Abimáel & Saba, necnon 22
‡ & Ophir & Heuila & Iobab. omnes iſti 23
filij Iectan. ‡ Sem, Arphaxad, Sale, ‡ Heber, 24
Phaleg, Ragau, ‡ Serug, Nachor, Thare, ‡ A- 25
Gen.11.d.26 bram, iſte eſt Abraham. ‡ ‖Filij autẽ Abra- 26
ham, Iſaac & Iſmahel. ‡ Et hæ generationes 27
Gen.25.b.12 eorum. ‖Primogenitus Iſmahelis, Nabaioth 28
& Cedar, & Abbeel & Mabſan, ‡ & Maſma 29
& Duma, Maſſa, Hadad, & Thema, ‡ Iachur, 30
Naphis, Cedma. hi ſunt filij Iſmahelis. ‡ Fi- 31
lij autem Ceturæ concubinæ Abrahã, quos 32
genuit: Zamran, Iecſan, Madan, Madian, Ieſ- C
boc, & Sue. Porrò filij Iecſan: Saba, & Dadã.
*v.9. Filij autẽ Dadan: Aſſurim & Latuſsim &
Gene.25.a.2 Laomim*. ‡ ‖Filij autẽ Madian: Epha & E- 33
pher & Henoch & Abida & Eldaa. omnes hi,
Gen.25.c.18. filij Ceturæ. ‡ ‖Genuit autẽ Abraham Iſaac: 34
Gen.36.b.18 cuius fuerũt filij Eſau & Iſrael. ‡ ‖Filij Eſau: 35
Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom & Core. ‡ Fi- 36
lij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan,
Cenez, Thamna, Amalec. ‡ Filij Rahuel, Na- 37
hath, Zara, Samma, Meza. ‡ Filij Seir: Lotan, 38
Sobal, Sebeon, Aua, Diſon, Eſer, Diſan. ‡ Filij 39
Lotan: Hori, Homam. Soror autẽ Lotan fuit
Thamna. ‡ Filij Sobal: Alian, & Manáhath, 40
& Ebal, Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia &
Ana. Filij Ana: Diſon. ‡ Filij Diſon: Ham- 41
ram, & Eſeban & Iethrã & Charan. ‡ Filij 42
Eſer: Balaan & Zauan & Iacan. Filij Diſon:
Hus & Aran. ‡ Iſti ſunt reges qui impera- 43
uerunt in terra Edom, antequàm eſſet rex D
ſuper filios Iſrael. Bale filius Beor: & nomen
44 ciuitatis eius, Denaba. ‡ Mortuus eſt autem
Bale, & regnauit pro eo Iobab filius Zare de
45 Boſra. ‡ Cumq́; & Iobab fuiſſet mortu*, re-
gnauit pro eo Huſam de terra Themanorũ.
46 ‡ Obiit quoq; & Huſam, & regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſsit Madian in
terra Moab: & nomen ciuitatis eius Auith.
47 ‡ Cumq́; & Adad fuiſſet mortuus, regnauit
48 pro eo Semla de Maſreca. ‡ Sed & Sẽla mor-
tuus eſt, & regnauit pro eo Saul de Rohoboth,
49 quæ iuxta amnem ſita eſt. ‡ Mortuo quoque
Saul, regnauit pro eo Balanan filius Acbo-
50 bor. ‡ Sed & hic mortuus eſt, & regnauit pro
eo Adad: cuius vrbis nomẽ fuit Phau, & ap-
pellata eſt vxor eius Meetabel filia Matred
51 filiæ Mezaab. ‡ Adad autẽ mortuo, duces pro
regibus in Edõ eſſe cœperunt: dux Thamna,
52 dux Alua, dux Ietheth, ‡ dux Oolibama, dux
53 Ela, dux Phinõ, ‡ dux Cenez, dux Theman,
54 dux Mabſar, ‡ dux Magdiel, dux Hiram. hi
duces Edom.

## CAP. II.

1 FIlij autem Iſrael: ‖Ruben, Simeõ, Leui, Gen.29.g.32
2 Iuda, Iſſachar, & Zabulon, ‡ Dan, Ioſeph, & 30.a.5.
A Beniamin, Nephthali, Gad & Aſer. ‡ ‖Filij & 35.c.d.
3 Iuda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati ſunt ei Gen.38.a.3.
de filia Sue Chananitidis. Fuit autẽ Her pri-
mogenitus Iuda, malus coram Domino, &
4 occidit eum. ‡ Thamar autẽ nurus eius pepe-
rit ei Phares & Zara. omnes ergo filij Iuda,
5 quinque. ‡ Filij autẽ Phares: Heſron & Ha- Infr.4.a.1
6 mul. ‡ Filij quoq; Zaræ: Zamri & Ethan & Matt.1.a.3
Eman, Chalcal quoq;, & Darda, ſimul quin-
7 que. ‡ Filij Charmi: Achar, ‖qui turbauit Iſ- Ioſu.7.a.1
8 rael, & peccauit in furto anathematis. ‡ Filij
9 Ethan: Azarias. ‡ Filij autẽ Heſron qui nati
10 ſunt ei: Ierameel & Ram & Calubi. ‡ ‖Porrò Ruth.4.d.19
Ram genuit Aminadab. Aminadab autem
B genuit Nahaſſon principem filiorum Iuda.
11 ‡ Nahaſſon quoq; genuit Salma, de quo or-
12 tus eſt Booz. ‡ Booz verò genuit Obed, qui
13 & ipſe genuit Iſai. ‡ ‖Iſai autem genuit pri- 1.Re.16.b.10
mogenitum Eliab, ſecundũ *Aminadab*, ter- & 17.b.12.
14 tium Simmaa, ‡ quartum Nathanael, quin- *Abinadab 1.
15 tum Raddai, ‡ ſextum Aſom, ſeptimum Da-
16 uid. ‡ quorum ſorores fuerunt, Saruia & A-
bigáil. Filij Saruiæ: Abiſai, Ioab & Aſael,
17 tres. ‡ Abigáil autem genuit Amaſa, cuius
18 pater fuit Iether Iſmahelites. ‡ Caleb verò
filius Heſron accepit vxorem nomine Azu-
ba, de qua genuit Ierioth: fueruntq́; filij eius
19 Iaſer & Sobab & Ardon. ‡ Cumque mortua
C fuiſſet Azuba, accepit vxorẽ Caleb, Ephratha:
20 quæ peperit ei Hur. ‡ Porrò Hur genuit Vri:
21 & Vri genuit Bezeleel. ‡ Poſt hæc ingreſſus
eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad,
& accepit eam cùm eſſet annorum ſexagin-
22 ta: quæ peperit ei Segub. ‡ Sed & Segub ge-
nuit Iair, & poſſedit viginti tres ciuitates
23 in terra Galaad. ‡ Cepitq́ue Geſſur & A-
ram oppida Iair, & Canath & viculos eius
ſexaginta ciuitatum. omnes iſti, filij Machir
24 patris Galaad. ‡ Cùm autem mortuus eſſet
Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrátha.
Habuit quoque Heſron vxorem Abia, quæ
25 peperit ei Aſhur patrem Thecuæ. ‡ Nati ſunt
D autẽ filij Ierameel primogeniti Heſron, Ram
primogenitus eius, & Buna & Aran, & Aſom
& Achia.

& Achia. ‡Duxit quoq; vxorē alteram Iera- 26
meel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.
‡Sed & filij Ram primogeniti Ierameel, fue- 27
runt Moos, Iamin & Acar. ‡Onam autē ha- 28
buit filios Semei & Iada. Filij autē Semei:
Nadab & Abiſur. ‡Nomē verò vxoris Abi- 29
ſur, Abihaíl quæ peperit ei Abobban, & Mo-
lid. ‡ Filij autem Nadab fuerunt Saled, & 30
Apphaím. Mortuus eſt autem Saled abſq; li-
beris. ‡ Filius verò Apphaím, Ieſi: qui Ieſi 31
genuit Seſan. Porrò Seſan genuit Oholai.
‡Filij autē Iada fratris Semei: Iether & Io- 32
nathã. Sed & Iether mortuus eſt abſq; libe-
ris. ‡Porrò Ionathã genuit Phaleth & Ziza: 33
Iſti fuerunt filij Ierameel. ‡Seſan autē non 34
habuit filios, ſed filias: & ſeruũ Aegyptium, B
nomine Ieraa. ‡Deditq; ei filiã ſuã vxorem: 35
quæ peperit ei Ethei. ‡Ethei autem genuit 36
Nathan, & Nathan genuit Zabad, ‡ Zabad 37
quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit O-
bed, ‡Obed genuit Iehu, Iehu genuit Aza- 38
riã, ‡Azarias genuit Helles, & Helles genuit 39
Elaſa, ‡Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit 40
Sellum, ‡Sellũ genuit Icamiam, Icamia au- 41
tem genuit Eliſama. ‡ Filij autē Caleb fra- 42
tris Ierameel: Meſa primogenitus eius, ipſe F
eſt pater Ziph: & filij Mareſa patris Hebron.
‡Porrò filij Hebrõ, Core & Taphua, & Recē 43
& Samma. ‡ Samma autem genuit Raham 44
patrem Iercaam, & Recem genuit Sammái.
* autem 1. ‡Filius *Sammái, Maon: & Maõ pater Beth- 45
ſur. ‡Epha autem concubina Caleb peperit 46
Haran & Moſa & Gezez. Porrò Harã genuit
Gezez. ‡Filij autē Iahaddái, Regom & Ioa- 47
than & Geſan & Phalet & Epha & Saaph.
‡Cõcubina Caleb Maacha, peperit Saber & 48
Tharana. ‡Genuit autem Saaph pater Mad- 49
mena, Sue patrē Machbena, & patrem Ga-
baa. Filia verò Caleb, fuit Achſa. ‡Hi erant 50
filij Caleb, filij Hur primogeniti Ephrátha, G
Sobal pater Cariath-iarim, ‡Salma pater 51
Beth-léhē, Hariph pater Beth-gader. ‡Fue- 52
runt autē filij Sobal patris Cariath-iarim,
Qui-videbat-dimidium-requietionum. ‡Et 53
de cognatione Cariath-iarim, Iethrei & A-
phuthei & Semathei & Maſerei. Ex his e-
greſſi ſunt Saraitæ & Eſthaolitæ. ‡Filij Sal- 54
ma: Beth-léhem, & Netophati, Coronæ-do-
mus-Ioab, & Dimidium-requietionis-ſarai,
‡Cognationes quoq; ſcribarũ habitantiũ in 55
Iabes, Canentes atq; Reſonãtes, & In-taber-
naculis-commorantes. Hi ſunt Cinæi, qui
venerunt de Calore patris domus Rechab.

## CAP. III.

DAuid verò hos habuit filios, qui ei na- 1
1.Reg.3.a.2. ti ſunt in Hebrõ: primogenitũ Amnõ A
ex Achinoam Iezrahelitide: ſecundum Da-
niel de Abigáil Carmelitide, ‡tertiũ Abſalõ 2
filium Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur,
quartũ Adoniam filium Aggith, ‡ quintum 3
Saphatiam ex Abital, ſextum Iethraham de
Egla vxore ſua. ‡Sex ergo nati ſunt ei in He- 4
bron, vbi regnauit ſeptē annis & ſex menſi-
bus. Triginta autē & tribus annis regnauit
3.Re.5.c.24. in Ieruſalē. ‡‖Porrò in Ieruſalē nati ſunt ei 5
filij Simmaa & Sobab, & Nathan, & Salo-
*Beth-ſua 1 mon, quatuor de *Beth-ſabee filia Ammiel, B
6 ‡Iebaar quoq; & Eliſama ‡ & Eliphalet &
7 Noge, & Nepheg & Iaphia, ‡necnõ Eliſama
8 & Eliada & Eliphélet, nouē. ‡omnes hi, filij
9 Dauid, abſq; filiis cõcubinarũ: habueruntq;
10 ſororē Thamar. ‡Filius autē Salomonis, Ro-
boam: cuius Abia filius genuit Aſa. De hoc
11 quoq; natus eſt Ioſaphat ‡pater Ioram: qui
Iorã genuit Ochoziã, ex quo ortus eſt Ioas:
12 ‡& huius Amaſias filius genuit Azariã. Por-
13 rò Azariæ filius Ioathan ‡procreauit Achaz
C patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſſes.
14 ‡Sed & Manaſſes genuit Amon patrē Ioſiæ.
15 ‡Filij autē Ioſiæ fuerunt, primogenitus Io-
hanan, ſecundus Ioacim, tertius Sedecias,
16 quartus Sellum. ‡‖De Ioacim natus eſt Ie- Mat.1.b.12
17 chonias & Sedecias. ‡Filij Iechoniæ fuerũt:
18 Aſir, Salathiel, ‡Melchiram, Phadaia, Senne-
19 ſer & Iecemia, Sama & Nadabia. ‡ De Pha-
D daia orti ſunt Zorobabel & Semei. Zoroba-
bel genuit Moſollam, Hananiã, & Salomith
20 ſororem eorũ: ‡Haſabam quoq; & Ohol, &
Barachiam, & Haſadia, Ioſabheſed, quinq;.
21 ‡Filius autē Hananiæ Phaltias pater Ieſeiæ,
cuius filius Raphaia. huius quoq; filius, Ar-
nan, de quo natus eſt Obdia, cuius filius fuit
22 Sechenias. ‡Filius Secheniæ, Semeia: cuius
filij Hattus & Iegaal & Baria & Naaria &
23 Saphat, * & Seſa*, ſex numero. ‡Filius Naa- *.7.
riæ, Elioenái & Ezechias & Ezricam, tres.
24 ‡Filius Elioenái, Oduia & Eliaſub & Phe-
leia & Accub & Iohanan & Dalaia & Ana-
ni, ſeptem.

## CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: ‖Phares, Heſrõ & Charmi & Sup.2.a.4.
2 Hur & Sobal. ‡ Raia verò filius Sobal Gen.38.g.29
A genuit Iahath, de quo nati ſunt Ahumai & & 46.b.12.
3 Laad. hæ cognationes Sarathi. ‡Iſta quoque
ſtirps Etam: Iezrahel & Ieſema & Iedebos.
Nomen quoq; ſororis eorum, Aſalelphuni.
4 ‡Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater
Hoſa, iſti ſunt filij Hur primogeniti Ephra-
5 tha patris Beth-léhem. ‡ Aſſur verò patri
Thecuæ erant duæ vxores, Halaa & Naara.
6 ‡Peperit autē ei Naara, Oozã & Hepher, &
Themani & Ahaſthari, iſti ſunt filij Naara.
7 ‡Porrò filij Halaa, Sereth, & Sahar & Eth-
8 nan. ‡Cos autem genuit Anob, & Soboba, &
9 cognationē Aharehel filij Arum. ‡Fuit autē
B Iabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater
eius vocauit nomen illius Iabes, dicēs, Quia
10 peperi eum in dolore. ‡ Inuocauit verò Ia-
bes Deũ Iſrael, dicens, Si benedicēs benedi-
xeris mihi, & dilataueris terminos meos, &
fuerit manꝰ tua mecũ, & feceris me à mali-
tia nõ opprimi. Et præſtitit Deus quæ preca-
11 tus eſt. ‡Caleb autē frater Sua, genuit Mahir,
12 qui fuit pater Eſthon. ‡Porrò Eſthõ genuit
Beth-rapha & Pheſſe & Tehinna patrē vr-
13 bis Naas. hi ſunt viri Recha. ‡Filij autē Ce-
C nez: Othoniel & Saraia. Porrò filij Otho-
14 niel, Hathath & Maonathi. ‡Maonathi ge-
nuit Ophra. Saraia autē genuit Ioab patrem
Vallis-artificum: ibi quippe artifices erant.
15 ‡Filij verò Caleb filij Iephone, Hir & Ela &
16 Naham. Filij quoq; Ela, Cenez. ‡Filij quoq;
Ialeleel: Ziph & Zipha, Thiria & Aſrael.
17 ‡Et filij Ezra: Iether & Mered & Epher &
B Ialon, genuitq; Mariam & Sammái & Ieſba

patrem

patrem Eſthamo.‡Vxor quoq; eius Iudaia, 18
peperit Iared patrē Gedor,& Heber patrem
Socho, & Icuthiel patrē Zanoe. hi autē filij
Bethiæ filiæ Pharaonis, quā accepit Mered.
‡Et filij vxoris Odaiæ ſororis Nahā patris 19
Ceila, Garmi & Eſthamo qui fuit de Macha D
thi. ‡ Filij quoq; Simon: Ammon & Rinna 20
filius Hani,& Thilon. Et filij Ieſi: Zoheth &
Gen.38.a.3. Benzoheth.‡‖Filij Sela,filij Iudę: Her pater 21
Lecha,& Laada pater Mareſa & cognationes
domus operātium byſſum in Domo iura-
menti. ‡Et Qui ſtare fecit ſolē,viriq; Men- 22
dacij,& Securus & Incendens,qui principes
fuerunt in Moab,& Qui reuerſi ſunt in La-
hem.hæc autē verba vetera. ‡Hi ſunt figuli 23
habitantes in Plantationibus & in Sepibus,
apud regē in operibus eius,cōmoratiq; ſunt
Gen.46.b.10 ibi.‡‖Filij Simeon: Namuel & Iamin, Iarib, 24
Zara, Saul: ‡ Sellum filius eius , Mabſam 25
filius eius,Maſma filius eius. ‡Filij Maſmæ: E
Hamuel filius eius,Zachur filius eius,Semei 26
filius eius.‡Filij Semei ſedecim,& filiæ ſex: 27
fratres autē eius non habuerunt filios mul-
tos,& vniuerſa cognatio nō potuit adæqua-
re ſummā filiorum Iuda. ‡Habitauerūt au- 28
tem in Ber-ſabee & Molada & Haſar-ſuhal,
‡& in Bala,& In Aſom,& in Tholad, ‡& in 29
Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, ‡& in 30
Beth-marchaboth, & in Haſar ſuſim , & in 31
Beth-berai,& in Saarim.hę ciuitates eorum
vſq; ad regem Dauid.‡Villæ quoq; eorum: 32
Etam & Aen,Remmō, & Thochen & Aſan,
ciuitates quinq;. ‡Et vniuerſi viculi eorum 33
per circuitū ciuitatū iſtarū vſq; ad Baal.hæc F
eſt habitatio eorum , & ſedium diſtributio.
‡Moſobab quoq; & Iemlech , & Ioſa filius 34
Amaſiæ, ‡ & Ioel, & Iehu filius Ioſabiæ filij 35
Saraiæ filij Aſiel, ‡ & Elioenái & Iacoba & 36
Iſuhaia & Aſaia & Adiel & Iſmiel & Bana-
ia, ‡ Ziza quoq; filios Sephei filij Allon filij 37
Idaia filij Semri filij Samaia . ‡Iſti ſunt no- 38
minati principes in cognationibus ſuis,& in
domo affinitatū ſuarū multiplicati ſunt ve
hementer.‡Et profecti ſunt vt ingrederētur 39
in Gador vſq; ad orientē vallis,& vt quære-
rent paſcua gregibus ſuis. ‡ Inueneruntque 40
paſcuas huberes & valde bonas,& terram la G
tiſsimā & quietā & fertilem, in qua antè ha
bitauerant de ſtirpe Cham. ‡Hi ergo vene- 41
rūt quos ſuprà deſcripſimus nominatim, in
diebus Ezechiæ regis Iuda : & percuſſerunt
tabernacula eorū,& habitatores qui inuenti
fuerāt ibi,& deleuerunt eos vſq; in præſentē
diem: habitaueruntq; pro eis,quoniam hu-
berrimas paſcuas ibidē repererūt. ‡De filiis 42
quoq; Simeon abierunt in montē Seir viri
quingenti,habētes principes Phaltiā & Naa-
riam & Raphaiā & Oziel filios Ieſi: ‡& per- 43
cuſſerunt reliquias,quæ euadere potuerant,
Amalecitarū,& habitauerunt ibi pro eis vſ-
que ad diem hanc.

## CAP. V.

Filij quoque Ruben primogeniti Iſrael. 1
Gen.35.d.22 49.a.4. (‖Ipſe quippe fuit primogenitus eius: A
ſed cùm violaſſet thorū patris ſui, data ſunt
primogenita eius filiis Ioſeph filij Iſrael, &
nō eſt ille reputatus in primogenitū. ‡Por- 2
rò Iudas qui erat fortiſſimus inter fratres
ſuos,de ſtirpe ei9 principes germinati ſunt:
3 primogenita aūt reputata ſunt Ioſeph) ‡‖fi- Gen.46.b.9
lij ergo Ruben primogeniti Iſrael: Enoch & Exo.6.c.14
4 Phallu: Eſron & Charmi. ‡Filij Ioel: Samia Nu.16.a.5.
filius eius,Gog filius eius, Semei filius eius.
5 ‡Micha filius eius, Reia filius eius, Baal filius
6 eius. ‡Beera filius eius,quem captiuū duxit
Thelgath phalnáſar rex Aſſyriorum, & fuit
7 princeps in tribu Ruben. ‡Fratres aūt eius,
& vniuerſa cognatio eius quādo numerabā-
tur per familias ſuas , habuerunt principes
8 Iehiel,& Zachariā. ‡Porrò Bala filius Azaz,
filij Sāma, filij Ioel, ipſe habitauit in Aroer
9 vſq; ad Nebu & Beelmeon.‡Contra orien-
B talem quoq; plagam habitauit vſque ad in-
troitū eremi & flumen Euphráten. Multum
quippe iumentorum numerum poſsidebant
10 in terra Galaad. ‡In diebus autē Saul præ-
liati ſunt contra Agarenos, & interfecerunt
illos,habitaueruntq; pro eis in tabernaculis
eorū, in omni plaga quæ reſpicit ad orien-
11 tem Galaad. ‡Filij verò Gad e regione eorū
habitauerunt in terra-Baſan vſque Selcha:
12 ‡Ioel in capite, & Sapham ſecundus: Ianai
13 autem & Saphad in Baſan. ‡Fratres verò eo-
rum ſecundùm domos cognationū ſuarum,
Michael & Moſollam & Sebe & Iorai & Ia-
14 chan & Zie & Heber,ſeptem. ‡Hi filij Abi-
háil,filij Huri,filij Iara,filij Galaad,filii Mi-
15 chael, filij Ieſeſi,filij Ieddo, filij Buz. ‡Fra-
tres quoque filij Abdiel, filij Guni,princeps
16 domus in familiis ſuis.‡Et habitauerunt in
Galaad & in Baſan & in viculis eius , & in
cūctis ſuburbanis Saron , vſq; ad terminos.
17 ‡Omnes hi, numerati ſunt in diebus Ioathā
C regis Iuda,& in diebus Ieroboā regis Iſrael.
18 ‡Filij Ruben & Gad & dimidiæ tribus Ma-
naſſe, viri bellatores,ſcuta portantes,& gla-
dios,& tendentes arcū , eruditiq; ad prælia,
quadragintaquatuor millia , & ſeptingenti
19 ſexaginta procedētes ad pugnā. ‡Dimicaue-
rūt cōtra Agarenos: Ituræi verò,& Naphis,
20 & Nodab ‡præbuerunt eis auxilium. Tradi-
tiq; ſunt in manus eorum Agareni , & vni-
uerſi qui fuerāt cum eis,quia Deum inuoca-
uerunt cùm præliarentur: & exaudiuit eos,
21 eo quòd credidiſſent in eum. ‡Ceperuntque
omnia quæ poſſederāt , camelorū quinqua-
ginta millia, & ouium ducēta quinquaginta
millia, & aſinos duo millia,& animas homi
22 num centum millia. ‡Vulnerati autē multi
corruerunt.fuit enim bellū Domini. Habi-
taueruntq; pro eis vſq; ad tranſmigrationē.
23 ‡Filij quoq; dimidiæ tribus Manaſſe poſſe-
D derunt terram à finibus Baſan vſque Baal,
Hermon & Sanir,& montē Hermon. ingens
24 quippe numerus erat. ‡Et hi fuerunt princi
pes domus cognationis eorū, Epher, & Ieſi,
& Eliel, & Ezriel, & Ieremia, & Odoia, &
Iediel viri fortiſsimi & potētes,& nominati
25 duces in familiis ſuis. ‡ Reliquerunt autem
Deum patrū ſuorum, & fornicati ſunt poſt
deos populorum terræ , quos abſtulit Deus
26 coram eis. ‡& ſuſcitauit Deus Iſrael ſpiritū
Phul regis Aſſyriorū, & ſpiritum Thelgath-
phalnáſar regis Aſſur : & trāſtulit Ruben &
Gad & dimidiam tribū Manaſſe, & adduxit
eos

eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluuiũ
Gozan, vſq; ad diem hanc.

## CAP. VI.

Gen.46.b.11 Filij Leui: ‖Gerſon, Caath, & Merari. 1
Infr.23.b.6. ‡Filij Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & 2
Exo.6.c.17. Oziel. ‡Filij Amrã: Aaron, Moyſes & Maria. 3
Ioſu.21.b.10 Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, & Itha- A
mar. ‡Eleazar genuit Phinees, & Phinees ge 4
nuit Abiſue. ‡Abiſue verò genuit Bocci, & 5
Bocci genuit Ozi, ‡ Ozi genuit Zaraiam, & 6
Zaraias genuit Meraioth. ‡Porrò Meraioth 7
genuit Amariã, & Amarias genuit Achitob,
‡ Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit 8
Achimaas, ‡Achimaas genuit Azariam, Aza 9
rias genuit Iohanan, ‡Iohanan genuit Aza- 10
riam. ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in
domo quã ędificauit Salomon in Ieruſalem.
‡Genuit autem Azarias Amariam, & Ama- 11
rias genuit Achitob, ‡Achitob genuit Sadoc 12
& Sadoc genuit Sellum, ‡Sellũ genuit Hel- 13
ciam, & Helcias genuit Azariam, ‡ Azarias 14
genuit Saraiam, & Saraia genuit Ioſedec.
‡Porrò Ioſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit 15
Dñs Iudam & Ieruſalem per manus Nabu- B
Exod.6.c.17. chodonoſor. ‡Filij ergo Leui ‖Gerſon, Ca 16
ath, & Merari. ‡Et hæc nomina filiorũ Ger- 17
ſon: Lobni & Semei. ‡Filij Caath: Amram, 18
& Iſaar, & Hebron, & Oziel. ‡ Filij Merari: 19
Moholi & Muſi. Hæ autẽ cognationes Leui
ſecundũ familias eorũ. ‡Gerſon Lobni filius 20
eius, Iahath filius eius, Zamma filius eius,
‡Ioah filius eius, Addo filius eius, Zara filius 21
eius, Ietbrái filius eius. ‡ Filij Caath, Ami- 22
nadab filius eius, Core filius eius, Aſir filius
eius, ‡Elcana filius eiꝰ, Abiaſaph filius eius, 23
Aſir filius eius, ‡Thábath filius eius, Vriel fi- 24
lius eius, Ozias filius eius, Saul filius eius.
‡Filij Elcana: Amaſai, & Achimoth, ‡ & El- 25
cana. Filij Elcana: Sophái filius eius, Nahath 26
filius eius, ‡ Eliab filius eius, Ieroham filius 27
eius, Elcana filius eius. ‡ Filij Samuel: pri- 28
mogenitus Vaſſeni, & Abia. ‡Filij autẽ Me- 29
rari, Moholi: Lobni filius eius, Semei filius C
eius, Oza filius eius, ‡ Sammaa filius eius, 30
Haggia filius eius, Aſaia filius eius. ‡Iſti ſunt 31
quos cõſtituit Dauid ſuper cantores domus
Domini, ex quo collocata eſt arca: ‡& mini- 32
ſtrabant corã tabernaculo teſtimonij, canẽ-
tes donec ædificaret Salomõ domũ Domini
in Ieruſalem: ſtabãt autẽ iuxta ordinẽ ſuum
in miniſterio. ‡Hi verò ſunt qui aſsiſtebant 33
cum filiis ſuis, de filiis Caath, Heman cãtor
filius Ioel, filij Samuel, ‡filij Elcana, filij Ie- 34
robã, filij Eliel, filij Thohu, ‡filij Suph, filij 35
Elcana, filij Mahath, filij Amaſai, ‡filij Elca- 36
na, filij Iohel, filij Azariæ, filij Sophoniæ, ‡fi- 37
lij Thahath, filij Aſir, filij Abiaſaph, filij Co-
re, ‡ filij Iſaar, filij Caath, filij Leui, filij Iſ- 38
rael. ‡Et frater eius Aſaph, qui ſtabat à dex- 39
tris eius, Aſaph filius Barachiæ, filij Samaa,
‡filij Michael, filij Baſaiæ, filij Melchiæ, ‡fi- 40
lij Athanai, filij Zara, filij Adaia, ‡filij Ethã, 41
filij Zamma, filij Semei, ‡filij Ieth, filij Ger- 42
ſon, filij Leui. ‡Filij aũt Merari fratres eorũ, 43
ad ſiniſtram, Ethan filius Cuſi, filij Abdi, filij 44
Maloch, ‡filij Haſabię, filij Amaſię, filij Hel- 45
ciæ, ‡filij Amaſai, filij Boni, filij Somer, ‡fi- 46
lij Moholi, filij Muſi, filij Merari, filij Leui. 47

48 ‡Fratres quoq; eorum Leuitæ, qui ordinati
D ſunt in cunctũ miniſterium tabernaculi do-
49 mus Domini. ‡Aarõ verò, & filij eius adole
bant incenſum ſuper altare holocauſti, &
ſuper altare thymiamatis, in omne opus Sã-
cti ſanctorũ: & vt precarẽtur pro Iſrael iuxta
omnia quæ præceperat Moyſes ſeruus Dei.
50 ‡Hi ſunt autẽ filij Aarõ: Eleazar filius eius,
51 Phinees filius eius, Abiſue filius eius, ‡Bocci
filius eius, Ozi filius eius, Zarahia filius eius:
52 ‡ Meraioth filius eius, Amarias filius eius,
53 Achitob filius eius, ‡Sadoc filius eius, Achi-
54 maas filius eius. ‡Et hæc habitacula eorum
per vicos atq; cõfinia, filiorũ ſcilicet Aaron,
iuxta cognationes Caathitarum: ipſis enim
55 ſorte contigerãt. ‡Dederũt igitur eis Hebrõ
F in terra Iuda, & ſuburbana eius per circui-
56 tũ: ‡‖agros autẽ ciuitatis, & villas, Caleb fi- Ioſ.21.b.10.
57 lio Iephone. ‡Porrò filiis Aarõ dederũt ciui
tates ad cõfugiendũ, Hebrõ & Lobna, & ſub-
58 urbana eius. ‡ Iether quoq; & Eſthemo cũ
ſuburbanis ſuis, ſed & Helon & Dabir cum
59 ſuburbanis ſuis. ‡Aſan quoq; & Beth-ſemes
60 & ſuburbana earũ. ‡ De tribu autẽ Ben-ia-
min: Gábee & ſuburbana eius, & Almath cũ
ſuburbanis ſuis, Anathoth quoq; cũ ſubur-
banis ſuis, omnes ciuitates, tredecim, per co-
61 gnationes ſuas. ‡Filiis aũt Caath reſiduis de
cognatione ſua dederunt ex dimidia tribu
62 Manaſſe in poſſeſsionem vrbes decẽ. ‡Porrò
filiis Gerſon per cognationes ſuas de tribu
Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu Neph-
thali, & de tribu Manaſſe in Baſan, vrbes tre [a]quatuor-
63 decim[a]. ‡Filiis autẽ Merari per cognationes decim ſo.
F ſuas de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de
tribu Zabulõ, dederũt ſorte ciuitates duode-
64 cim. ‡Dederũt quoq; filij Iſrael Leuitis ciui-
65 tates, & ſuburbana earum: ‡dederuntq; per
ſortẽ, ex tribu filiorũ Iuda, & ex tribu filio-
rum Simeon, & ex tribu filiorũ Ben-iamin,
vrbes has quas vocauerunt nominibus ſuis,
66 ‡& his qui erãt de cognatiõe filiorũ Caath,
fueruntq; ciuitates in terminis eorũ de tribu
67 Ephraim. ‡‖Dederũt ergo eis vrbes ad con Ioſ.21.b.20.
fugiendũ, Sichẽ cũ ſuburbanis ſuis in monte
68 Ephraim: & Gazer cũ ſuburbanis ſuis, ‡Iec-
maan quoq; cum ſuburbanis ſuis, & Beth-
69 horon ſimiliter, ‡nec non & Helon cũ ſub-
urbanis ſuis, & Geth-remmõ in eundẽ mo-
70 dũ. ‡ Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner
& ſuburbana eius: Balaã & ſuburbana eius:
his videlicet qui de cognatiõe filiorũ Caath
71 reliqui erant. ‡Filiis autem Gerſom de co-
gnatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulom
in Baſan, & ſuburbana eius, & Aſtaroth cũ
72 ſuburbanis ſuis. ‡De tribu Iſſachar, Cedes &
G ſuburbana eius, & Dabereth cum ſuburba-
73 nis ſuis, ‡Ramoth quoq; & ſuburbana eius,
74 & Anem cum ſuburbanis ſuis. ‡ De tribu
verò Aſer: Maſal cũ ſuburbanis ſuis, & Ab-
75 don ſimiliter, ‡[a]Aſac[b] quoq; & ſuburbana [a]Hacoc ſ.
76 eius, & Rohob cum ſuburbanis ſuis. ‡Porrò
de tribu Nephthali, Cedes in Galilęa & ſub-
urbana eius, Hamon cum ſuburbanis ſuis, &
77 Cariathaim, & ſuburbana eius. ‡Filiis autẽ
Merari reſiduis, de tribu Zabulon, Remmo-
no & ſuburbana eius, & Thabor cum ſubur-

banis ſuis. ‡trans Iordanē quoq; ex aduerſo 78
Iericho contra orientem Iordanis, de tribu
Ruben, Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis
ſuis,& Iaſſa cū ſuburbanis ſuis, ‡Cademoth 79
quoq; & ſuburbana eius, & Mepháath cum
ſuburbanis ſuis. ‡Nec non & de tribu Gad, 80
Ramoth in Galaad & ſuburbana eius, &
Manáim cum ſuburbanis ſuis,‡ſed & Heſe- 81
bon cum ſuburbanis ſuis,& Iezer cum ſub-
urbanis ſuis.

CAP. VII.

Porrò filij Iſſachar: Thola,& Phua,Iaſub 1
& Simeron,quatuor. ‡Filij Thola: Ozi 2
& Raphaia,& Ieriel, & Iemái,& Iebſem,& A
Samuel, principes per domos cognationum
ſuarū. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi nume-
rati ſunt in diebus Dauid, viginti duo millia
ſexcēti. ‡Filij Ozi: Izrahia,de quo nati ſunt 3
Michael, & Obadia,& Iuel,& Ieſia,quinq;:
omnes principes.‡Cumque eis per familias 4
& populos ſuos,accincti ad prælium, viri for-
tiſſimi,triginta ſex millia: multas enim ha-
buerunt vxores,& filios. ‡Fratres quoq; eo- 5
Gen.46.c.21 rum per omnem cognationem Iſſachar,ro- B
buſtiſſimi ad pugnādum, octoginta ſeptem
v.5. millia numerati ſunt. ‡ Filij Ben-iamin, 6
Bela,& Bechor,& Iadihel,tres. ‡Filij Bela: 7
Eſbon & Ozi & Oziel,& Ierimoth & Vrai,
quinq; principes familiarum,& ad pugnan-
dum robuſtiſſimi: numerus autem eorum,
viginti duo millia,& trigintaquatuor. ‡Por 8
rò filij Béchor: Zamira,& Ioas,& Eliézer,&
Elioénai, & Amri, & Ierimoth, & Abia, &
Anathoth,& Almath.omnes hi,filij Bechor.
‡ Numerati ſunt autem per familias ſuas 9
principes cognationū ſuarum ad bella for- C
tiſſimi,viginti millia & ducenti. ‡ Porrò fi- 10
lij Iadihel: Balan. Filij autem Balan: Iehus,
& Ben-iamin,& Aod,& Chanaana,& Zethā,
& Tharſis,Ahiſahar. ‡omnes hi,filij Iadihel, 11
principes cognationum ſuarū, viri fortiſſi-
mi,decem & ſeptē millia,& ducenti ad præ
lium procedētes. ‡ Sepham quoq; & Haphā 12
filij Hir: & Haſim filij Aher. ‡Filij autem 13
Nephthali: Iaſiel, & Guni,& Ieſer,& Sellū,
¶ filij I. filij Bala. ‡Porrò filius Manaſſe, Eſriel: con- 14
cubinaq; eius Syra peperit Machir patrem
Galaad. ‡ Machir autem accepit vxorē filiis 15
ſuis Happhim & Saphan: & habuit ſororem D
nomine Maacha: nomē autem ſecundi Sal-
phaad,natæq; ſunt Salphaad filiæ. ‡ & pepe- 16
rit Maacha vxor Machir filium,vocauitque
nomē eius Phares: porrò nomē fratris eius,
Sares: & filij eius, Vlam, & Recen. ‡ Filius 17
autem Vlam, Badan. hi ſunt filij Galaad,filij
Machir,filij Manaſſe. ‡Soror autē eius Regi- 18
na peperit virum decôrū,& Abiézer,& Mo-
hola. ‡Erant autem filij Semida: Ahin & Se- 19
chen,& Leci,& Aniam. ‡Filij autē Ephráim 20
Suthála, Bared filius eius, Tháhath filius eius,
Elada filius eius, Tháhath filius eius, & hu-
ius filius Zabad, ‡& huius filius Suthála, & 21
huius filius Ezer & Elad: occiderunt autem
eos viri Geth indigenæ,quia deſcenderāt vt
inuaderent poſſeſſiones eorum. ‡Luxit igi- 22
tur Ephráim pater eorū multis diebus,& ve- E
nerunt fratres eius vt cōſolarentur eū. ‡In- 23
greſſuſq; eſt ad vxorē ſuam: quæ cōcepit, &
peperit filiū, & vocauit nomē eius Beria,eò
24 quod in malis domus eius ortus eſſet. ‡filia
autē eius fuit Sara, quæ ædificauit Beth-ho-
ron inferiorem & ſuperiorem,& Ozen-ſara.
25 ‡Porrò filius eius Rapha,& Reſeph,& Tha-
26 le,de quo natus eſt Thaan,‡qui genuit Laa-
dan: huius quoq; filius Ammiud,qui genuit
27 Eliſama, ‡de quo ortus eſt Nun,qui habuit
28 filium Ioſue. ‡poſſeſſio autem eorum & ha-
F bitatio, Beth-el cum filiabus ſuis, & contra
orientē Noran, ad occidentalē plagā Gazer
& filiæ eius, Sichem quoq; cū filiabus ſuis,
29 vſq; ad Aſa cum filiabus eius. ‡Iuxta filios
quoq; Manaſſe Beth-ſan & filias eius, Tha-
nach & filias eius, Mageddo & filias eius, Dor
& filias eius. in his habitauerūt filij Ioſeph,
30 filij Iſrael. ‡ ¶ Filij Aſer: Iemna, & Ieſua,& Gen.46.b.17.
31 Ieſſui,& Baria,& Sara ſoror eorū. ‡Filij au-
tem Baria: Heber & Melchiel: ipſe eſt pater
32 Barſaith. ‡ Heber autem genuit Iephlat, &
Somer, & Hotham, & Suaa ſororē eorum.
33 ‡Filij Iephlat: Phoſech, & Chamaal,& A-
ſoth: hi filij Iephlat. ‡Porrò filij Somer: Ahi
34
35 & Roaga,& Haba,& Aram. ‡Filij autē He-
G lem fratris eius: Supha,& Iéna, & Selles,&
36 Amal. ‡Filij Supha: Sue, Harnapher,& Sual,
37 & Beri,& Iamra, ‡Boſor & Hod,& Samma,
38 & Saluſa, & Iethran & Bera. ‡ Filij Iether:
39 Iephonne, & Phaſpha,& Ara. ‡ Filij autem
40 Olla: Aree,& Haniel,& Reſia. ‡ Omnes hi
filij Aſer,principes cognationum,electi atq;
fortiſſimi duces ducum: numerus autē eo-
rum ætatis quæ apta eſſet ad bellum,viginti
ſex millia.

CAP. VIII.

1 Ben-iamin autem genuit Bale primoge Gen.46.c.21.
A nitum ſuum, Asbel ſecundū, Ahara ter Sup.7.b.6.
2 tium, ‡Nohaa quartum, & Rapha quintum.
3 ‡Fueruntq; filij Bale: Addar, & Gera,& A-
4 biud, ‡ Abiſúe quoq;,& Naaman,& Ahóe,
5 ‡ſed & Gera,& Sephuphan,& Huram. ‡ Hi
6 ſunt filij Ahod, principes cognationum ha-
bitantium in Gabaa,qui trāſlati ſunt in Ma-
7 náhath. ‡ Naaman autem & Achia,& Gera
ipſe trāſtulit eos, & genuit Oza & Ahihud.
8 ‡Porro Saharáim genuit in regione Moab,
poſtquā dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas.
9 ‡Genuit autem de Hodes vxore ſua Iobab,
10 & Sebia & Moſa,& Molchon, ‡Iehus quoq;
B & Sechia,& Marma. hi ſunt filij eius princi-
11 pes in familiis ſuis. ‡ Mehuſim verò genuit
12 Abitob,& Elphaal. ‡Porro filij Elphaal: He-
13 ber,& Miſaan,& Samad: hic ædificauit Ono,
14 & Lod,& filias eius. ‡ Baria autem & Sama
15 principes cognationum habitātium in Aia-
16 lon: hi fugauerunt habitatores Geth. ‡ Et
17 Ahio, & Seſac, & Ierimoth, ‡& Zabadia, &
18 Arod,& Heder, ‡Michael quoque & Ieſpha,
19 & Ioha filij Baria. ‡ Et Zabadia, & Moſol-
20 lam, & Hezeci, & Heber, ‡ & Ieſamari, &
21 Iezlia, & Iobab filij Elphaal. ‡ Et Iacim,&
C Zechri, & Zabdi, ‡& Elioēnai, & Selethái,
22 & Eliel, ‡ & Adaia,& Baraia, & Samarath
23 filij Semei. ‡Et Ieſphan,& Heber, & Eliel,
24 ‡& Abdon, & Zechri, & Hanan, ‡& Hana-
25 nia,& Elam,& Anathothia, ‡& Iephdaia,&
26 Phanuel filij Seſac. ‡& Samſari,& Sopharia,
27 & Otholia, ‡& Ierſia, & Elia,& Zechri,filij

Iero-

Ieroham. ‡ hi patriarchæ, & cognationũ prin 28
Infr.9.f. 35 cipes, qui habitauerũt in Ieruſalẽ. ‡ ‖ In Ga- 29
baon aũt habitauerũt Abi-gabaon, & nomẽ
vxoris eius Maacha: ‡ Filiusq; eius primoge 30
nitus Abdõ, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab,
‡ Gedor quoq; & Ahio, & Zacher, & Maccl- 31
loth: ‡ & Macelloth genuit Samaa: habita- 32
1.Re.24.g.51 uerũtq; ex aduerſo fratrũ ſuorũ in Ieruſalẽ
Inf.9.g.39. cũ fratribus ſuis. ‡ ‖ Ner autẽ genuit Cis, & 33
Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Ionathã, D
& Melchi-ſua, & Abinadab, & Esbáal. ‡ Filij 34
autem Ionathan, Merib baal: & Merib-báal
genuit Micha. ‡ Filij Micha, Phiton, & Me- 35
lech, & Tharaa, & Ahaz, ‡ & Ahaz genuit 36
Ioada: & Ioada genuit Alamath, & Azmoth,
& Zamri: porrò Zamri genuit Moſa, ‡ & 37
Moſa genuit Banaa, cuius filius fuit Rapha.
de quo ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel. ‡ Por- 38
rò Aſel ſex filij fuerunt, his nominibus, Ez-
ricam, Bochru, Iſmahel, Saria, Obdia, & Ha-
nan: omnes hi, filij Aſel. ‡ Filij autẽ Eſec fra- 39
tris eius, Vlam primogenitus, & Iehus ſecũ-
dus, & Eliphálet tertius. ‡ Fueruntque filij 40
Vlam viri robuſtiſsimi, & magno robore
tendentes arcum: & multos habentes filios
ac nepotes, vſque ad centum quinquaginta
a.1. a millia. Omnes hi, filij Ben-iamin.

CAP. IX.

VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus eſt: 1
& ſumma eorũ ſcripta eſt in libro re- A
gum Iſraël, & Iuda: tranſlatique ſunt in Ba-
bylonem propter delictum ſuum. ‡ Qui au- 2
tem habitauerũt primi in poſſeſsionibus, &
in vrbibus ſuis: Iſrael, & ſacerdotes, & Leui-
tæ, & Nathinei. ‡ Commorati ſunt in Ieru- 3
ſalem de filiis Iuda, & de filiis Ben-iamin, de
filiis quoque Ephraim, & Manaſſe. ‡ Othei 4
filius Ammiud, filij Amri, filij O[illegible], filij
Bonni, de filiis Phares filij Iuda. ‡ [illegible] Silo- 5
ni: Aſaia primogenitus, & filij eius. ‡ De filiis 6
autẽ Zara: Iehuel, & fratres eorum, ſexcenti
nonaginta. ‡ Porrò de filiis Ben-iamin: Salo 7
filius Moſollam filij Oduia, filij Aſanaa ‡ & 8
Iobania filius Ieroham: & Ela filius Ozi, fi- B
lij Mochori: & Moſollam filius Saphatiæ, fi-
lij Rahuel, filij Iebaniæ: ‡ & fratres eorum 9
per familias ſuas, nongẽti quinquaginta ſex.
Omnes hi, principes cognationum per do-
mos patrum ſuorum. ‡ De ſacerdotibus au- 10
tem: Iedaia, Ioiarib, & Iachin. ‡ Azarias quo- 11
que filius Helciæ, filij Moſollam, filij Sadoc,
filij Maraioth, filij Achitob, pontifex domus
Dei. ‡ Porrò Adaias filius Ieroham, filij Phaſ- 12
ſur, filij Melchiæ: & Maáſai filius Adiel, filij
Iezra, filij Moſollam, filij Moſollamith, filij
Emmer: ‡ fratres quoq; eorũ principes per 13
familias ſuas, mille ſeptingẽti ſexaginta: for-
tiſsimi robore ad faciendum opus miniſterij
in domo Dei. ‡ De Leuitis autem: Semeia fi- 14
lius Haſſub filij Ezricam, filij Haſebia de fi- C
liis Merari. ‡ Bacbacar quoque carpentarius 15
& Galal, & Mathania filius Micha, filij Ze-
chri, filij Aſaph, ‡ & Obdia filius Semeię filij 16
Galal, filij Idithun: & Barachia filius Aſa, fi-
lij Elcana, qui habitauit in atriis Netophati.
‡ Ianitores autem: Sellum, & Accub, & Tel- 17
mon, & Ahiman: & frater eorũ Sellum prin-
18 ceps, ‡ vſq; ad illud tẽpus, in porta regis ad
orientẽ, obſeruabant per vices ſuas de filiis
19 Leui. ‡ Sellũ verò filius Core filij Abiaſaph,
filij Core, cum fratribus ſuis, & domo patris
ſui, hi ſunt Coritæ ſuper opera miniſterij, cu-
ſtodes veſtibulorum tabernaculi: & familiæ
eorum per vices caſtrorum Domini cuſto-
20 dientes introitum. ‡ Phinees autẽ, filius E-
21 leazari, erat dux eorũ coram Domino. ‡ Por-
D rò Zacharias filius Moſollamia, ianitor portæ
22 tabernaculi teſtimonij. ‡ Omnes hi electi in
oſtiarios per portas, ducẽti duodecim: & de-
ſcripti, in villis propriis: quos conſtituerunt
23 Dauid, & Samuel Videns, in fide ſua ‡ tam ip-
ſos, quàm filios eorũ in oſtiis domus Domi-
24 ni, & in tabernaculo vicibus ſuis. ‡ Per qua-
tuor ventos erant oſtiarij: id eſt ad orientẽ,
& ad occidentem, & ad aquilonẽ, & ad au-
25 ſtrum. ‡ Fratres autẽ eorum in viculis mo-
rabantur, & veniebant in ſabbathis ſuis de
26 tempore vſq; ad tempus. ‡ His quatuor Le-
uitis creditus erat omnis numerus ianitorũ,
& erant ſuper éxedras, & theſauros domus
27 Dñi. ‡ Per gyrum quoq; tẽpli Domini mora-
E bãtur in cuſtodiis ſuis: vt cũ tempus fuiſſet,
28 ipſi manè aperirent fores. ‡ De horũ a grege a *a genere 10*
erant & ſuper vaſa miniſterij: ad numerum
enim & inferebantur vaſa & efferebantur.
29 ‡ De ipſis & qui credita habebant vtenſilia
ſanctuarij, præerãt ſimilæ, & vino, & oleo, &
30 thuri, & aromatibus. ‡ Filij aũt ſacerdotum
31 vnguenta ex aromatibus conficiebant. ‡ Et
Mathathias Leuites primogenitus Sellũ Co-
ritæ, præfectus erat eorũ quæ in ſartagine fri-
32 gebãtur. ‡ Porrò de filiis Caath fratribus eo-
rũ, ſuper panes erãt propoſitionis, vt ſemper
nouos per ſingula ſabbatha præpararent.
33 ‡ Hi ſunt principes cantorũ per familias Le-
F uitarũ, qui in éxedris morabantur, vt die ac
34 nocte iugiter ſuo miniſterio deſeruirẽt. ‡ Ca-
pita Leuitarum, per familias ſuas principes,
35 manſerũt in Ieruſalẽ. ‡ ‖ In Gabaon autẽ cõ- Sup.8.c.29
morati ſunt pater Gabaon Iehiel, & nomen
36 vxoris eius Maacha. ‡ Filius primogenitus
eius Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, &
37 Nadab, ‡ Gedor quoq;, & Ahio, & Zacharias,
38 & Macelloth. ‡ Porrò Macelloth genuit Sa-
maan: iſti habitauerũt e regione fratrũ ſuo-
39 rum in Ieruſalẽ, cum fratribus ſuis. ‡ ‖ Ner
G autẽ genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul Sup.8.d.33
genuit Ionathã, & Melchiſũa, & Abinadab,
40 & Esbaal. ‡ Filius autẽ Ionathã, Merib-báal:
41 & Merib-báal genuit Micha. ‡ Porrò filij
Micha, Phithõ & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
42 ‡ Ahaz autẽ genuit Iara: & Iara genuit Alá-
math, & Azmoth, & Zamri. Zamri autẽ ge-
43 nuit Moſa: ‡ Moſa verò genuit Banaa: cuius
filius Raphaia, genuit Elaſa de quo ortus eſt
44 Aſel. ‡ Porrò Aſel ſex filios habuit his no-
minibus, Ezricam, Bochru, Iſmahel, Saria,
Obdia, Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAP. X.

1 PHiliſthiim autem pugnabãt contra Iſ-
A rael, fugerũtq; viri Iſrael Palæſtinos, & 1.Re.31.a.1
2 ceciderunt vulnerati in mõte Gelboë. ‡ Cũ-
que appropinquaſſent Philiſthæi perſequẽtes
Saul & filios eius, percuſſerunt Ionathan,

& Abinadab,& Melchi-ſua filios Saul. ‡ Et 3
aggrauatū eſt prælium cōtra Saul,inuenerunt-
que eum ſagittarij, & vulnerauerūt iaculis.
‡ Et dixit Saul ad armigerū ſuum, Euagina 4
gladiū tuum,& interfice me: ne fortè veniāt B
incircuncisi iſti,& illudant mihi. Noluit au-
tem armiger eius hoc facere, timore perter-
ritus: arripuit ergo Saul enſem, & irruit in
eum. ‡ Quod cùm vidiſſet armiger eius, vide 5
licet mortuum eſſe Saul,irruit etiam ipſe in
gladium ſuum,& mortuus eſt. ‡ Interiit ergo 6
Saul,& tres filij eius, & omnis domus illius
pariter concidit. ‡ Quod cùm vidiſſent viri 7
Iſrael qui habitabāt in cāpeſtribus,fugerunt:
& Saul ac filiis eius mortuis, dereliquerunt
vrbes ſuas,& huc illucq; diſperſi ſunt: vene-
runtque Philiſthiim, & habitauerunt in eis.
‡ Die igitur altero detrahentes Philiſthiim 8
ſpolia cæſorū,inuenerunt Saul, & filios eius C
iacentes in mōte Gelbóe. ‡ Cumq; ſpoliaſ- 9
ſent eum,& amputaſſent caput,armisq; nu-
daſſent, miſerunt in terrā ſuā, vt circunfer-
retur,& oſtenderetur idolorū templis & po-
pulis: ‡ arma aūt eius cōſecrauerunt in pha- 10
no Dei ſui, & caput affixerunt in tēplo Da-
gon. ‡ Hoc cùm audiſſent viri Iabes-Galaad, 11
omnia ſcilicet quæ Philiſthiim fecerant ſu- D
per Saul, ‡ conſurrexerūt ſinguli virorū for- 12
tium, & tulerunt cadauera Saul & filiorum
eius: attuleruntq; ea in Iabes, & ſepelierunt
oſſa eorū ſubter quercum quę erat in Iabes,
& ieiunauerunt ſeptē diebus. ‡ Mortuus eſt 13
ergo Saul propter iniquitates ſuas, eò quòd
1.Re.15.c.22 præuaricatus ſit ‖ mandatum Domini quod
præceperat, & nō cuſtodierit illud: ſed inſu-
1.Re.28.b.8. per etiā ‖ pythoniſſam cōſuluerit, ‡ nec ſpe- 14
rauerit in Dño: propter quod interfecit eum,
& tranſtulit regnū eius ad Dauid filium Iſai.

CAP. XI.

Congregatus eſt igitur omnis Iſraël ad 1
Dauid in Hebron,dicens, Os tuum ſu- A
1.Reg.5.a.2 mus & caro tua. ‡ Heri quoq; & nudiuſter- 2
tius cū adhuc regnaret Saul,tu eras qui edu-
cebas & introducebas Iſraël: tibi enim dixit
Dominus Deus tuus, Tu paſces populū meū
Iſraël,& tu eris princeps ſuper eum. ‡ Vene- 3
runt ergo omnes maiores natu Iſraël ad re-
gem in Hebrō,& iniit Dauid cum eis fœdus
coram Domino: vnxeruntq; eum regem ſu-
per Iſraël, iuxta ſermonē Domini quem lo-
cutus eſt in manu Samuel. ‡ Abiit quoq; Da- 4
uid,& omnis Iſraël in Ieruſalem: hæc eſt Ie-
bus, vbi erāt Iebuſæi habitatores terræ. ‡ Di- 5
xeruntq; qui habitabant in Iebus ad Dauid, B
Non ingredieris huc. Porrò Dauid cepit ar-
cem Sion, quæ eſt Ciuitas-Dauid. ‡ dixitque, 6
Omnis qui percuſſerit Iebuſæum in primis,
erit princeps & dux. Aſcendit igitur primus
Ioab filius Saruiæ, & factus eſt princeps.
‡ Habitauit autem Dauid in arce,& idcirco 7
appellata eſt Ciuitas-Dauid. ‡ Aedificauitq; 8
vrbem in circuitu à Mello, vſque ad gyrum:
Ioab autē reliqua vrbis extruxit. ‡ Proficie- 9
batq; Dauid vadens & creſcens,& Dominus
2.Re.23.a.8 exercituum erat cum eo. ‡ ‖ Hi principes 10
virorū fortium Dauid, qui adiuuerunt eum C
vt rex fieret ſuper omnē Iſraël iuxta verbū

11 Domini quod locutus eſt ad Iſraël. ‡ Et iſte
numerus robuſtorum Dauid: Ieſbaam filius
Hachamoni princeps inter triginta: iſte le-
uauit haſtam ſuam ſuper trecentos vulne-
12 ratos vna vice. ‡ Et poſt eum Eleazar filius
Patrui eius Ahohites, qui erat inter tres po-
13 tentes. ‡ Iſte fuit cū Dauid in Pheſdomim,
quando Philiſthiim congregati ſunt ad lo-
cum illum in prælium: & erat ager regionis
illius plenus hordeo, fugeratque populus à
14 facie Philiſthinorum. ‡ ᵃHi ſteterunt' in me- ᵃHic ſtetit 12.
dio agri, & ᵇdefenderunt' eum: eumque ᶜper- ᵇdefendit 12.
cuſsiſſent' Philiſthæos, dedit Dominus ſalu- ᶜ percuſsiſ-
15 tem magnam populo ſuo. ‡ Deſcenderunt ſet 12.
autem tres de triginta principibus ad petrā
in qua erat Dauid, ad ſpeluncam Odollam,
quando Philiſthiim fuerant caſtrametati in
16 Valle-raphaim. ‡ Porrò Dauid erat in præ-
ſidio,& ſtatio Philiſthinorū in Beth-lehem.
17 ‡ Deſyderauit igitur Dauid ᵃ, & dixit, O ſi 2.Re.23.c.25
D quis daret mihi aquam de ciſterna Beth lé- ᵃaquam
18 hem, quæ eſt in porta. ‡ Tres ergo iſti per
media caſtra Philiſthinorum perrexerunt,&
hauſerunt aquā de ciſterna Beth-léhem quæ
erat in porta,& attulerūt ad Dauid vt bibe-
ret: qui noluit, ſed magis libauit illam Do-
19 mino, ‡ dicens, Abſit vt in cōſpectu Dei mei
hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum
bibam: quia in periculo animarum ſuarum
attulerunt mihi aquam. Et ob hanc cauſam
noluit bibere. hæc fecerūt tres robuſtiſsimi.
20 ‡ Abiſai quoq; frater Ioab ipſe erat princeps
E trium,& ipſe leuauit haſtam ſuam cōtra tre-
centos vulneratos, & ipſe erat inter tres no-
21 minatiſsimus, ‡ & inter tres ſecundus incly-
tus,& princeps eorū: veruntamē vſq; ad tres
22 primos non peruenerat. ‡ Banaias filius Io-
iadę ᵃviri robuſtiſsimi', qui multa opera per- ᵃvir robu-
petrarat, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos ariel ſtiſsimus 4
Moab: & ipſe deſcendit, & interfecit leonem
23 in media ciſterna tempore niuis. ‡ Et ipſe
percuſsit virū Aegyptium, cuius ſtatura erat
quinque cubitorum, & habebat lanceam vt
liciatorium texentium: deſcendit igitur ad
eum cum virga,& rapuit haſtam quam tene-
24 bat manu,& interfecit eum haſta ſua. ‡ Hæc
F fecit Banaias fili' Ioiadæ, qui erat inter tres
25 robuſtos nominatiſsimus, ‡ inter triginta
primus, veruntamē ad tres vſque nō perue-
nerat: poſuit autē eum Dauid ad auriculam
26 ſuam. ‡ Porrò fortiſsimi viri in exercitu, Aſa
hel frater Ioab, & Elchanā filius Patrui eius
27 de Beth léhem, ‡ Sammoth Arorites, Helles
28 Phalonites, ‡ Ira filius Acces Thecuites, Abi-
29 ézer Anathothites, ‡ Sobbochai Huſathites,
30 Ilai Ahohites, ‡ Maharai Netophathites, ‡ He-
31 led filius Baana Netophathites, ‡ Ethai filius
Ribai de Gabaath filiorum Ben-iamin, Ba-
32 naia Pharatonites. ‡ Hurai de Torrente
33 Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramí-
34 tes, Eliaba Salabonites. ‡ Filij Aſſem Gezo-
35 nites, Ionathan filius Sage Ararites, ‡ Ahiam
G filius Sachar Ararites. ‡ Eliphal filius Vr,
36 ‡ Hepher Mecheratites, Ahia Phelonites.
37 ‡ Heſro Carmelites, Naárai filius Azbai.
38 ‡ Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.
39 ‡ Selec Ammonites Naharai Berothites ar-
miger

miger Ioab filij Saruiæ, ‡ Ira Iethræus, Ga- 40
reb Iethræus. ‡ Vrias Hethæus, Zabad filius 41
Oholi, ‡ Adina filius Siza Rubenites princeps 42
Rubenitarũ, & cũ eo triginta. ‡ Hanam filius 43
Maacha, & Ioſaphat Mathanites, ‡ Ozia Aſta 44
rothites, Samma & Iehiel filij Hotham Aro
rhites, ‡ Iedihel filiꝰ Samri, & Ioha frater eiꝰ 45
Thoſaites, ‡ Eliel Mahumites, & Ieribai & 46
Ioſaia filij Elnaem, & Iethma Moabites, E-
liel & Obed, & Iaſiel de Maſubia.

## CAP. XII.

HI quoq; venerũt ad Dauid in Siceleg, 1
cùm adhuc fugeret Saul filiũ Cis, qui A
erãt fortiſsimi & egregij pugnatores, ‡ tẽden 2
tes arcũ, & vtraq; manu fundis ſaxa iaciẽtes,
& dirigẽtes ſagittas: de fratribus Saul ex Bẽ-
iamin. ‡ Princeps Ahiezer, & Ioas filij Samaa 3
Gabaathites: & Iaziel & Phallet filij Az-
moth, & Baracha & Iehu Anathothites. ‡ Sa- 4
maias quoque Gabaonites fortiſsimus inter
triginta & ſuper triginta. Ieremias & Iehe-
ziel & Iohanan & Iezabad Gaderothites. ‡ & 5
Eluzai & Ierimuth, & Baalia & Samaria &
Saphatia Haruphites. ‡ Elcana & Ieſia & A- 6
zareel & Ioezer & Ieſbaam de Carehim:
‡ Ioela quoq; & Zabadia filij Ieroham de Ge 7
dor. ‡ Sed & de Gaddi trãsfugerũt ad Dauid, 8
cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſsimi, & B
pugnatores optimi, tenentes clypeũ & haſtã:
facies eorũ quaſi facies leonis, & veloces
quaſi capreæ in montibus. ‡ Ezer princeps. 9
Obdias ſecũdus, Eliab tertius, ‡ Maſmana 10
quartꝰ, Ieremias quintus, ‡ Ethi ſextus, Eliel 11
ſeptimus, ‡ Iohanan octauus, Elzebad nonus, 12
‡ Ieremias decimus, Machbanai vndecimus. 13
‡ hi de filiis Gad principes exercitus: nouiſ- 14
ſimus, centũ militibus præerat, & maximus,
mille. ‡ Iſti ſunt qui tranſierũt Iordanẽ mẽſe 15
primo, quando inundare conſueuit ſuper ri-
pas ſuas: & omnes fugauerunt qui moraban
tur in vallibus ad orientalem plagã & occi-
dentalem. ‡ Venerunt autẽ & de Ben-iamin 16
& de Iuda ad præſidiũ in quo morabatur Da
uid. ‡ Egreſſuſque eſt Dauid obuiã eis, & ait, 17
Si pacificè veniſtis ad me vt auxiliemini mi- C
hi, cor meũ iungatur vobis. ſi autem inſidia-
mini mihi pro aduerſariis meis, cũ ego ini-
quitatẽ in manibus non habeã, videat Deus
patrũ noſtrorũ, & iudicet. ‡ Spiritus verò in- 18
duit Amaſai principem inter triginta, & ait,
Tui ſumus ô Dauid, & tecũ fili Iſai, pax, pax
tibi, & pax adiutoribus tuis. te enim adiuuat
Deus tuus. Suſcepit ergo eos Dauid, & cõſti-
tuit principes turmæ. ‡ Porrò de Manaſſe 19
transfugerũt ad Dauid, quando veniebat cũ
Philiſthiim aduerſus Saul, vt pugnaret: &
1.Re.29.b.4 non dimicauit cũ eis. ‖ quia inito cõſilio re-
miſerunt eũ principes Philiſthiinorũ, dicẽtes,
Periculo capitis noſtri reuertetur ad domi-
num ſuũ Saul. ‡ Quando igitur reuerſus eſt 20
in Siceleg, transfugerũt ad eum de Manaſſe, D
Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael, & a A.
Ednasꝰ & Iozabad, & Eliu, & Salathi, princi-
ℓmilium 6. pesꝰ militũꝰ in Manaſſe. ‡ hi præbuerunt auxi- 21
liũ Dauid aduerſus latrũculos: omnes enim
erant viri fortiſsimi, & facti ſunt principes in
exercitu. ‡ Sed & per ſingulos dies veniebant 22
ad Dauid ad auxiliãdũ ei vſq; dũ fieret grã-
23 dis numerus quaſi exercitus Dei. ‡ Iſte quo-
que eſt numerus principũ exercitus, qui ve-
nerunt ad Dauid, cũ eſſet in Hebron, vt trãſ-
ferrent regnũ Saul ad eum, iuxta verbũ Do-
24 mini. ‡ Filij Iuda portantes clypeum & ha-
ſtam, ſex millia octingenti expediti ad præ-
25 lium. ‡ De filiis Simeon virorũ fortiſsimo-
E rum ad pugnandum, ſeptem millia centum.
26 ‡ De filiis Leui, quatuor millia ſexcenti.
27 ‡ Ioiada quoque princeps de ſtirpe Aaron, &
28 cũ eo tria millia ſeptingenti. ‡ Sadoc etiam
puer egregiæ indolis, & domus patris eius,
29 principes viginti duo. ‡ De filiis autem Ben-
iamin fratribus Saul, tria millia, magna e-
nim pars eorum adhuc ſequebatur domum
30 Saul. ‡ Porrò de filiis Ephraim viginti millia
octingenti, fortiſsimi robore, viri nominati
31 in cognationibus ſuis. ‡ Et ex dimidia tribu
Manaſſe, decem & octo millia, ſinguli per no
mina ſua venerunt vt cõſtituerent regẽ Da-
32 uid. ‡ De filiis quoque Iſſachar viri eruditi
qui nouerant ſingula tempora, ad præcipien-
dum quid facere deberet Iſraël, principes
ducenti: omnis autem reliqua tribus, eorum
33 conſilium ſequebatur. ‡ Porrò de Zabulon
F qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in
acie inſtructi armis bellicis, quinquaginta
millia venerunt in auxilium, non in corde
34 duplici. ‡ Et de Nephthali, principes mille,
& cum eis inſtructi clypeo & haſta, triginta
35 & ſeptem millia. ‡ De Dan etiam præparati
36 ad prælium, viginti octo millia ſexcenti ‡ Et
de Aſer egredientes ad pugnam, & in acie
37 prouocantes, quadraginta millia. ‡ Trans
Iordanem autẽ de filiis Ruben, & de Gad &
dimidia parte tribꝰ Manaſſe, inſtructi armis
38 bellicis, centum viginti millia. ‡ Omnes iſti
viri bellatores expediti ad pugnandũ, corde
perfecto venerunt in Hebron, vt conſtitue-
rent regẽ Dauid ſuper vniuerſum Iſrael: ſed
G & omnes reliqui ex Iſrael, vno corde erant,
39 vt rex fieret Dauid. ‡ Fueruntque ibi apud
Dauid tribus diebus comedẽtes & bibentes,
40 præparauerant enim eis fratres ſui. ‡ Sed &
qui iuxta eos erant, vſque ad Iſſachar & Za-
bulon & Nephthali, afferebant panes in aſi-
nis, & camelis, & mulis, & bobus ad veſcen-
dum: farinam, palathas, vuam paſſam, vinũ,
oleum, boues, arietes ad omnem copiã. gau-
dium quippe erat in Iſraël.

## CAP. XIII.

1 INiit autem conſilium Dauid cũ tribu-
A nis & centurionibus & vniuerſis princi-
2 pibus, ‡ & ait ad omnem cœtũ Iſrael, Si pla-
cet vobis, & à Domino Deo noſtro egreditur
ſermo quẽ loquor: mittamus ad fratres no-
ſtros reliquos in vniuerſas regiones Iſrael, &
ad ſacerdotes & Leuitas qui habitant in ſub-
3 urbanis vrbium, vt congregentur ad nos, ‡ &
reducamus arcam Dei noſtri ad nos: non
4 enim requiſiuimus eam in diebus Saul. ‡ Et
reſpondit vniuerſa multitudo vt ita fieret:
5 placuerat enim ſermo omni populo. ‡ Con-
B gregauit ergo Dauid cunctum Iſrael à Si-
hor Aegypti, vſq; dum ingrediaris Emath:
‖ vt adduceret arcam Dei de Cariath-iarim. 2.Re.6.a.2.

omnes vi- ‡Et aſcendit Dauid &*omnis - vir' Iſrael ad 6
2. collē Cariath-iarim,qui eſt in Iuda,vt affer-
.2. ret inde arcā Domini Dei ſedētis ſuper che- 7
rubim,vbi inuocatum eſt nomen eius.‡Im- C
poſueruntque arcam Dei ſuper plauſtrū no-
uum,de domo Abinadab: Oza autem & fra- 8
ter eius minabant plauſtrum.‡Porrò Dauid
& vniuerſus Iſrael ludebant corā Deo omni
virtute in cāticis & in citharis , & pſalteriis,
& tympanis,& cymbalis,& tubis.‡Cùm au- 9
tem peruenissent ad Aream-chidon,tetendit
Oza manum ſuam,vt ſuſtentaret arcam:bos
quippe laſciuiēs paululū inclinauerat eam.
‡Iratus eſt itaque Dominus contra Ozam,& 10
Nu.4.b.19. percuſsit eum, ‖eò quòd tetigiſſet arcam:&
mortuus eſt ibi coram Domino.‡Contriſta- 11
tusque eſt Dauid, eò quòd diuiſiſſet Domi- D
nus Ozam: vocauitq; locum illum, Diuiſio
Ozæ,vſque in præſentem diem. ‡ Et timuit 12
Deum tunc temporis,dicēs,Quomodo poſ-
ſum ad me introducere arcam Dei? ‡ Et ob 13
hanc cauſam non adduxit eam ad ſe,hoc eſt,
in Ciuitatem-Dauid, ſed auertit in domum
Obed-edom Getʜæi. ‡ Manſit ergo arca Dei 14
in domo Obed-edom tribus mēſibus:& be-
nedixit Dominus domui eius , & omnibus
quæ habebat.

CAP. XIIII.

2.Re.5.b.11. M Iſit quoq; Hiram rex Tyri nūtios ad 1
Dauid,& ligna cedrina,& artifices pa A
rietū lignorumque , vt ædificarent ei domū.
‡Cognouitq; Dauid, eò quòd cōfirmaſſet eū 2
Dn̄s in regē ſuper Iſrael, & ſubleuatū eſt re-
gnum ſuū ſuper populū eius Iſrael. ‡ Acce- 3
pit quoq; Dauid alias vxores in Ieruſalem:
genuitq; filios & filias ‡‖Et hęc nomina eo- 4
2.Re.5.b.13. rum qui nati ſunt ei in Ieruſalem:Samua & B
Sobad,Nathan & Salumon.‡Iebahar & Eli- 5
ſua,*& Eliphálet, ‡Noga quoq;,& Nápheg, 6
*Et Eli 7. & Iaphia, ‡ Eliſama,& Baal-iada,& Elipha- 7
let.‡‖Audientes autem Philiſthiim eò quòd 8
2.Re.5.c.17. vnctus eſſet Dauid in regē ſuper vniuerſum
Iſrael, aſcenderunt omnes vt quærerēt eum:
quod cùm audiſſet Dauid egreſſus eſt obuiā
eis.‡Porrò Philiſthiim venientes,diffuſi ſunt 9
in Valle-Raphâim.‡Conſuluitq; Dauid Do- 10
minum,dicens, Si aſcendā ad Philiſthæos, &
ſi trades eos in manu mea? Et dixit ei Do- C
minus,Aſcende, & tradam eos in manu tua.
‡Cumq; illi aſcendiſſent in Baal-pharaſim, 11
percuſsit eos ibi Dauid,& dixit,Diuiſit Deus
inimicos meos per manū meā,ſicut diuidun-
tur aquæ. & ideirco vocatū eſt nomen illius
loci Baal-pharaſim. ‡ Dereliqueruntque ibi 12
deos ſuos quos Dauid iuſsit exuri. ‡Alia etiā 13
vice Philiſthiim irruerunt, & diffuſi ſunt in
valle.‡Conſuluitq; rurſum Dauid Deum:& 14
dixit ei Deus,Nō aſcēdas poſt eos,recede ab
eis,& venies contra illos ex aduerſo pyrorū. D
‡Cumque audieris ſonitū gradientis in ca- 15
cumine pyrorum,tunc egredieris ad bellum.
Egreſſus eſt enim Deus ante te vt percutiat
caſtra Philiſthiim. ‡ Fecit ergo Dauid ſicut 16
præceperat ei Deus,& percuſsit caſtra Phili-
ſthinorum,de Gabaon vſq; Gázera.‡Diuul- 17
gatumque eſt nomen Dauid in vniuerſis re-
gionibus, & Dominus dedit pauorē eius ſu-
per omnes gentes.

CAP. XV.

1 F Ecit quoq; ſibi domos in Ciuitate-Da- Nu.4.a.6.
A uid: & ædificauit locū arcæ Dei, teten-
2 ditq́ue ei tabernaculum.‡Tunc dixit Dauid,
Illicitū eſt vt à quocunq; portetur arca Dei,
niſi à Leuitis: quos elegit Dn̄s ad portandum
eam & ad miniſtrandū ſibi , vſq; in æternū.
3 ‡Congregauitq; vniuerſum Iſrael in Ieruſa-
lem,vt afferretur arca Dei in locū ſuū quem
4 præparauerat ei. ‡Nec-non & filios Aarō &
5 Leuitas.‡de filiis-Caath,Vriel princeps fuit:
6 & fratres eius*centū*viginti. ‡ De filiis Me- *ducentū
rari, Aſaia princeps : & fratres eius ducenti 13.
7 *viginti*.‡De filiis Gerſom,Ioel princeps:& *triginta
8 fratres eius centū*triginta. ‡ De filiis Eliſa- 13.
phā,Semeias princeps: & fratres eius ducēti. *viginti 13.
9 ‡De filiis Hebron, Eliel princeps : & fratres
10 eius octoginta. ‡ De filiis Oziel,Aminadab
princeps : & fratres eius centum duodecim.
11 ‡Vocauitq; Dauid Sadoc & Abiathar ſacer-
dotes, & Leuitas,Vriel,Aſaiam,Ioel,Semeiā,
12 Eliel, & Aminadab: ‡ & dixit ad eos, Vos
B qui eſtis principes familiarū Leuiticarū,ſan-
ctificamini cū fratribus veſtris, & afferte ar-
cam Dn̄i Dei Iſrael ad locū qui ei præpara- Su.13.d.20.
13 tus eſt: ‡ ne‖vt à principio,quia non eratis
præſentes,percuſsit nos Dn̄s:ſic & nunc fiat,
14 illicitū quid nobis agētibus.‡Sāctificati ſunt
ergo ſacerdotes & Leuitæ vt portarent arcā
15 Domini Dei Iſrael.‡Et tulerūt filii Leui ar-
cam Dei,ſicut præceperat‖Moyſes iuxta ver Nu.4.b.15.
16 bū Domini,humeris ſuis,in vectibus. ‡ Di-
xitq́ue Dauid principibus Leuitarū,vt cōſti-
tuerent de fratribus ſuis cantores in organis
muſicorū , nablis videlicet & lyris & cym-
balis,vt reſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ.
17 ‡Conſtitueruntque Leuitas:Heman filium
Ioel, & de fratribus eius Aſaph filium Bara-
chiæ.de filiis verò Merari, fratribus eorum
18 Ethan filiū Caſaiæ. ‡ Et cū eis fratres eorū,
C in ſecundo ordine, Zachariam & Ben & Ia-
ziel,& Semiramoth,& Iahiel,& Ani,Eliab,&
Banaiam & Maaſiam & Mathathiam & Eli-
phalu & Macemiam & Obed edō & Iehiel,
19 ianitores.‡Porrò cantores,Heman,Aſaph &
20 Ethan:in cymbalis æneis cōcrepantes. ‡Za-
charias autē & Oziel, & Semiramoth & Ia-
hiel & Ani & Eliab & Maaſias & Banaias in
21 nablis arcana cantabāt. ‡Porrò Mathathias
& Eliphalu & Macenias & Obed-edō & Ie-
hiel & Ozaziu , in citharis pro octaua cane-
22 bāt epiniciō. ‡ Chonenias autē princeps Le-
uitarū,prophetiæ præerat,ad præcinēdā me-
23 lodiā:erat quippe valde ſapiēs.‡Et Barachias
24 & Elcana:ianitores arcæ. ‡Porrò Sebenias &
Ioſaphat & Nathanael & Amaſai, & Zacha-
rias & Banaias & Eliézer ſacerdotes clange- *Achimaas
bāt tubis corā arca Dei:& Obed-edō & *Ie- 11.
15 hias*erant ianitores arcæ. ‡‖Igitur Dauid & 2.Re.6.b.12
D - omnes' maiores natu Iſrael, & tribuni, ie- - .2.
runt ad deportandā arcā fœderis Domini de
26 domo Obed-edom cū lætitia.‡Cumq; adiu-
uiſſet Deus Leuitas qui portabāt arcam - fœ - .5.
deris' Domini, immolabantur ſeptē tauri &
27 ſeptem arietes. ‡ Porrò Dauid erat indutus
ſtola byſsina , & vniuerſi Leuitæ qui porta-
bant arcam , cantoresque , & Chonenias
princeps

princeps prophetię inter cantores: Dauid au
tem etiam indutus erat ephod lineo. ‡ Vni- 28
uerſuſque Iſraël deducebant arcam fœderis
Domini in iubilo, & ſonitu buccinæ & tu-
bis & cymbalis & nablis & citharis concre-
pantes. ‡ Cumque perueniſſet arca fœderis 29
Domini vſque ad Ciuitatem Dauid, Michol
filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit re-
gem Dauid ſaltantem atq; ludentem, & de-
ſpexit eum in corde ſuo.

CAP. XVI.

2.Re.6.d.17 ATtulerunt igitur arcam Dei, & conſti- 1
tuerũt eam in medio tabernaculi quod A
tetẽderat ei Dauid: & obtulerũt holocauſta
& pacifica corã Deo. ‡ Cumque compleſſet 2
Dauid offerens holocauſta & pacifica, bene-
dixit populo in nomine Domini. ‡ Et diui- 3
ſit vniuerſis per ſingulos, à viro vſq; ad mu-
lierem tortam panis, & partem aſſæ carnis
bubalæ, & frixã oleo ſimilam. ‡ Conſtituit- 4
que corã arca Domini de Leuitis, qui mini-
ſtrarent: & recordarentur operum eius, &
glorificarent, atque laudarent Dominũ Deũ
Iſraël. ‡ Aſaph principem, & ſecundum eius 5
Zachariam. Porrò Iahiel & Semiramoth &
Iehiel & Mathathiã & Eliab & Banaiam &
Obed-edom, & Iehiel ſuper organa pſalterij
& lyras: Aſaph autem, vt cymbalis perſona-
ret. ‡ Banaiam verò & Iaziel ſacerdotes, ca 6
nere tuba iugiter corã arca fœderis Domi-
ni. ‡ In illo die fecit Dauid principem ad 7
confitendum Domino, Aſaph & fratres eius.
Pſal.104.a.1 ‡ ¶ Confitemini Domino, & inuocate no- 8
Iſa.12.a.4. men eius: notas facite in populis adinuen-
tiones eius.
‡ Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia 9
mirabilia eius. B
‡ Laudate nomen ſanctum eius: lætetur cor 10
quærentium Dominum.
‡ Quærite Dominum & virtutẽ eius: quæ- 11
rite faciem eius ſemper.
‡ Recordamini mirabilium eius quæ fecit: 12
ſignorum illius, & iudiciorum oris eius.
‡ Semẽ Iſraël ſerui eius: filij Iacob electi eius. 13
‡ Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa ter 14
ra iudicia eius.
‡ Recordamini in ſempiternum pacti eius: 15
ſermonis quem præcepit in mille genera-
tiones.
‡ Quem pepigit cum Abraham: & iuramẽti 16
illius cum Iſaac.
‡ Et conſtituit illud Iacob in præceptum, & 17
Iſraël in pactum ſempiternum,
‡ Dicens, Tibi dabo terram Chanáan, funi- 18
culum hæreditatis veſtræ.
‡ Cùm eſſent pauci numero, parui & coloni 19
eius. C
‡ Et tranſierũt de gente in gentem, & de re- 20
gno ad populum alterum.
‡ Non dimiſit quenquam calumniari eos: 21
ſed increpauit pro eis reges.
Pſal.95.a.1 ‡ ¶ Nolite tangere chriſtos meos, & in pro- 22
phetis meis nolite malignari.
‡ Cantate Domino omnis terra: annuntiate 23
ex die in diem ſalutare eius.
‡ Narrate in gentibus gloriam eius; in cun- 24
ctis populis mirabilia eius.
25 ‡ Quia magnus Dominus, & laudabilis ni-
mis: & horribilis ſuper omnes deos.
26 ‡ Omnes enim dij populorum, idôla: Domi-
nus autem cælos fecit.
27 ‡ Confeſſio & magnificentia coram eo: for-
titudo & gaudium in loco eius.
28 ‡ Afferte Domino familiæ populorũ: afferte
Domino gloriam & imperium
29 ‡ Date Domino gloriam, nomini eius, le- 
uate ſacrificium, & venite in conſpectu eius:
& adorate Dominum in decôre ſancto.
30 ‡ Commoueatur à facie eius omnis terra:
ipſe enim fundauit orbem immobilem.
31 ‡ Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in
nationibus, Dominus regnauit.
32 ‡ Tonet mare, & plenitudo eius: exultent
agri, & omnia quæ in eis ſunt.
33 ‡ Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Domi-
no: quia venit iudicare terram.
34 ‡ Confitemini Domino quoniã bonus: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
35 ‡ Et dicite, Salua nos Deus ſaluator noſter:
D & congrega nos, & erue de gentibus, vt con-
fiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus in
carminibus tuis.
36 ‡ Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æter-
no, vſque in æternum: & dicat omnis popu-
lus, Amen, & hymnum Deo.
37 ‡ Dereliquit itaque ibi coram arca fœderis
Domini Aſaph & fratres eius: vt miniſtra-
rent in conſpectu arcæ iugiter per ſingulos
38 dies, & vices ſuas. ‡ Porrò Obed-edom, &
fratres eius ſexaginta octo: & Obed-edom,
filium Idithun, & Hoſa conſtituit ianitores:
39 ‡ Sadoc autem ſacerdotem, & fratres eius ſa
cerdotes, coram tabernaculo Domini in ex-
40 celſo quod erat in Gabaon: ‡ vt offerrẽt ho-
locauſta Domino ſuper altare holocauſtoma-
tis iugiter, manè & veſpere, iuxta omnia quæ
ſcripta ſunt in lege Domini, quam præcepit
41 Iſraëli. ‡ Et poſt eum Heman & Idithun, &
reliquos electos, vnumquemq; vocabulo ſuo,
ad confitendum Domino, Quoniam in æter
42 num miſericordia eius. ‡ Heman quoque &
Idithun canentes tuba, & quatientes cymba-
la, & omnia muſicorum organa ad canendũ
Domino. filios autem Idithun fecit eſſe por-
43 tarios. ‡ Reuerſuſque eſt omnis populus
in domum ſuam: & Dauid, vt benediceret
etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

1 CVm autẽ habitaret Dauid in domo ſua, 2.Reg.7.a.1
A dixit ad Nathan prophetam, Ecce ego
habito in domo cedrina: arca autem fœderis
2 Domini ſub pellibus eſt. ‡ Et ait Nathan ad
Dauid, Omnia quæ in corde tuo ſunt fac:
3 Deus enim tecũ eſt. ‡ Igitur nocte illa factus
4 eſt ſermo Domini ad Nathã, dicẽs, ‡ Vade &
loquere Dauid ſeruo meo: Hæc dicit Domi
nus, Non ædificabis tu mihi domum ad ha-
5 bitandum. ‡ Neque enim manſi in domo ex
eo tempore quo eduxi Iſraël * vſque ad diẽ *de terra
hanc: ſed fui ſemper mutãs loca tabernaculi, Aegypti.
6 & in tentorio ‡ manens cum omni Iſraël.
Nunquid locutus ſum ſaltem vni iudicũ Iſ-
raël, quibus præceperã, vt paſcerẽt populũ
meum, & dixi, Quare nõ ædificaſtis mihi do
7 mum cedrinam? ‡ Nunc itaque ſic loquẽris

ad ſeruum meum Dauid, Hæc dicit Dominꝰ
exercituum, Ego tuli te cùm in paſcuis ſe-
quereris gregẽ, vt eſſes dux populi mei Iſ-
rael. ‡Et fui tecum quocunque perrexiſti: & 8
interfeci omnes inimicos tuos coram te, fe- B
ciq; tibi nomen quaſi vnius magnorum qui
celebrantur in terra. ‡Et dedi locum popu- 9
lo meo Iſrael: plãtabitur & habitabit in eo,
& vltrà nõ commouebitur: nec filij iniqui-
tatis atterent eos, ſicut à principio, ‡ex die- 10
bus quibus dedi iudices populo meo Iſrael,
& humiliaui vniuerſos inimicos tuos. An-
nuntio ergo tibi, quòd ædificaturus ſit tibi
Dñs domum. ‡Cumq; impleueris dies tuos 11
vt vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuũ
poſt te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliã re-
gnum eius. ‡Ipſe ædificabit mihi domum, 12
& firmabo ſolium eius vſque in æternum:
‡EGO ERO EI IN PATREM, 13
& ipſe erit mihi in filium: & miſericordiã
meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab
eo qui ante te fuit. ‡Et ſtatuã eum in domo 14
mea, & in regno meo vſq; in ſempiternũ: &
thronꝰ eius erit firmiſsimus in perpetuum.
‡Iuxta omnia verba hæc, & iuxta vniuer- 15
ſam viſionẽ iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad
Dauid. ‡Cumque veniſſet rex Dauid, & ſe- 16
diſſet coram Dño, dixit, Quis ego ſum Do- C
mine Deus, & quæ domus mea, vt præſtares
mihi talia? ‡Sed & hoc parum viſum eſt in 17
conſpectu tuo, ideoque locutus es ſuper do-
mum ſerui tui etiam in futurũ: & feciſti me
ſpectabilem ſuper omnes homines Domine
Deus. ‡Quid vltrà addere poteſt Dauid, cùm 18
ita glorificaueris ſeruum tuum, & cognoue-
ris eum? ‡Dñe propter famulum tuũ iuxta 19
cor tuum feciſti omnẽ magnificentiã hanc,
& nota eſſe voluiſti vniuerſa magnalia.
‡Dñe non eſt ſimilis tui: & nõ eſt aliꝰ Deꝰ 20
abſq; te, ex omnibus quot audiuimus auri-
autem 4. bus noſtris. ‡Quis enim eſt alius, vt popu- 21
lus tuus Iſrael, gẽs vna in terra, ad quã per- D
rexit Deus, vt liberaret & faceret populũ ſi-
bi, & magnitudine ſua atq; terroribus eiice-
ret nationes à facie eius, quẽ de Aegypto li-
berarat? ‡Et poſuiſti populum tuum Iſrael 22
tibi in populum vſq; in æternum, & tu Do-
mine factus es Deus eius. ‡Nunc igitur Do- 23
mine ſermo quẽ locutus es famulo tuo, &
ſuper domũ eius, cõfirmetur in perpetuũ, &
fac ſicut locutꝰ es. ‡Permaneatq; & magni- 24
ficetur nomen tuum vſq; in ſempiternũ: &
dicatur, Dñs exercituũ Deus Iſrael, & domꝰ
Dauid ſerui eius permanens coram eo. ‡Tu 25
enim Dñe Deus meus reuelaſti auriculã ſer-
ui tui, vt ædificares ei domũ: & idcirco inue-
nit ſeruus tuus fiduciã, vt oret corã te. ‡Nũc 26
ergo Domine tu es Deus: & locutus es ad
ſeruum tuum tanta beneficia. ‡Et cœpiſti 27
benedicere domui ſerui tui, vt ſit ſemper co-
ram te: te enim Domine benedicente, bene-
dicta erit in perpetuũ.

## CAP. XVIII.

2.Reg.8.a.1. FActum eſt autẽ poſt hæc, vt percuteret 1
Dauid Philiſthiim, & humiliaret eos, & A
tolleret Geth, & filias eius de manu Phili-
ſthiim, ‡percuteretq; Moab, & fierent Moa- 2
bitæ ſerui Dauid offerentes ei munera. ‡eo 3
tempore percuſſit Dauid etiam Adarézer
rege Soba regionis Hemath, quando perre-
xit vt dilataret imperium ſuum vſq; ad flu-
4 men Euphráten. ‡Cepit ergo Dauid mille
quadrigas eius, & ſeptem millia equitum ac
viginti millia virorum peditum: ſubnerua-
uitq; omnes equos curruum, exceptis centũ
5 quadrigis quas reſeruauit ſibi. ‡Superuenit
B autem & Syrus Damaſcenus, vt auxilium
præberet Adar-ézer regi Soba: ſed & huius
percuſſit Dauid viginti duo millia virorũ.
6 ‡Et poſuit milites ĩ Damaſco, vt Syria quo-
que ſeruiret ſibi, & offerret munera. Adiu-
uitq; eum Dominus in cunctis ad quæ per-
7 rexerat. ‡Tulit quoque Dauid pharetras au-
reas, quas habuerant ſerui Adar-ézer: & at-
8 tulit eas in Ieruſalẽ. ‡Necnon de Tebath &
Chun vrbibus Adar-ézer æris plurimũ, de
quo fecit Salomõ mare æneum, & columnas,
9 & vaſa ænea. ‡Quod cùm audiſſet Thou rex
C Hemath, percuſsiſſe videlicet Dauid omnẽ
10 exercitum Adar-ézer regis Soba, ‡miſit A-
doram filium ſuum ad regem Dauid, vt po-
ſtularet ab eo pacem, & congratularetur ei
quòd percuſſiſſet & expugnaſſet Adar-ézer:
aduerſarius quippe erat Thou Adar-ézer.
11 ‡Sed & omnia vaſa aurea & argentea & æ-
nea cõſecrauit Dauid rex Domino, cum ar-
gento & auro quod tulerat ex vniuerſis gen-
tibus, tam de Idumæa & Moab, & filijs Am-
12 mon, quàm de Philiſthiim & Amalec. ‡Abi-
D ſai verò filiꝰ Saruiæ percuſſit Edõ in Valle-
13 ſalinarum, decem & octo millia: ‡& conſti-
tuit in Edom præſidium, vt ſeruiret Idumæa
Dauid: ſaluauitq; Dñs Dauid in cunctis ad
14 quæ perrexerat. ‡Regnauit ergo Dauid ſu-
per vniuerſum Iſrael, & faciebat iudicium
15 atq; iuſtitiã cuncto populo ſuo. ‡Porrò Ioab
filius Saruiæ erat ſuper exercitum, & Ioſa-
16 phat filius Ahilud à commentariis. ‡Sadoc
autem filius Achitob, & Abi-mélech filius Abi-mélech 3.
17 Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba. ‡Bana-
ias quoq; filius Ioiadæ ſuper legiones cere-
thi & phelethi: Porrò filij Dauid primi ad
manũ regis.

## CAP. XIX.

1 ACcidit autẽ vt moreretur Naas rex fi- 2.Re.10.a.1
A liorũ Ammõ, & regnaret filiꝰ eius pro
2 eo. ‡Dixitq; Dauid, Faciam miſericordiam
cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi
pater eius gratiam. Miſitque Dauid nuntios
ad conſolandũ eum ſuper morte patris ſui.
Qui cùm perueniſſent in terrã filiorũ Am-
3 mon vt cõſolarentur Hanon, ‡dixerũt prin-
cipes filiorũ Ammon ad Hanon, Tu forſitan
putas, quòd Dauid honoris cauſa in patrem
tuum, miſerit qui conſolarentur te: nec ani-
maduertis, quòd vt explorent, & inueſtigẽt,
& ſcrutentur terram tuã venerint ad te ſer-
4 ui eius. ‡Igitur Hanon pueros Dauid decal-
uauit & raſit & præcidit tunicas eorum à
5 natibus vſq; ad pedes, & dimiſit eos. ‡Qui
B cum abiiſſent, & hoc mãdaſſent Dauid, miſit
in occurſum eorum (grandem enim contu-
meliam ſuſtinuerant) & præcepit vt manerẽt
in Iericho, donec creſceret barba eorum, &
6 tunc reuerterentur. ‡Videntes autem filij
Ammon, quod iniuriam feciſſent Dauid tã

Hanon

Hanon quàm reliquus populꝰ, miſerũt mil-
le talenta argenti, vt conducerẽt ſibi de Me-
ſopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba
7 currus & equites. ‡ Conduxeruntq; triginta
duo millia curruum, & regem Maacha cum
populo eius. Qui cùm venissent, caſtrameta-
ti ſunt è regione Medaba. Filij quoque Am-
mon congregati de vrbibus ſuis, venerũt ad
8 bellũ. ‡ Quod cũ audiſſet Dauid, miſit Ioab
C & omnem exercitum virorum fortium:
9 ‡ egreſsique filij Ammon, direxerunt aciem
iuxta portam ciuitatis: reges autem qui ad
auxilium eius venerant, ſeparatim in agro
10 ſteterũt. ‡ Igitur Ioab intelligens bellum ex
aduerſo, & poſt tergum contra ſe fieri, elegit
viros fortiſsimos de vniuerſo Iſrael, & per-
11 rexit contra Syrũ. ‡ Reliquam autem partẽ
populi dedit ſub manu Abiſai fratris ſui: &
12 perrexerunt contra filios Ammõ. ‡ Dixitq;,
Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: Si au-
tem ſuperauerint te filij Ammõ, ero tibi in
13 præſidium. ‡ Confortare, & agamus viriliter
pro populo noſtro, & pro vrbibꝰ Dei noſtri:
Dominus autem quod in conſpectu ſuo bo-
14 num eſt, faciet. ‡ Perrexit ergo Ioab, & po
D pulus qui cum eo erat, cõtra Syrum ad præ-
15 lium: & fugauit eos. ‡ Porrò filij Ammon vi-
dẽtes quòd fugiſſet Syrus, ipſi quoque fuge-
runt Abiſai fratrem eius, & ingreſsi ſunt ci-
uitatẽ: reuerſusq; eſt etiam Ioab in Ieruſa-
16 lem. ‡ Videns autem Syrus quòd cecidiſſet
coram Iſrael, miſit nuntios, & adduxit Syrũ
qui erat trans Fluuium: Sophach autẽ prin-
ceps militiæ Adar-ézer, erat dux eorum.
17 ‡ Quod cùm annuntiatũ eſſet Dauid, cõgre-
gauit vniuerſum Iſrael, & trãſiuit Iordanẽ,
irruitq; in eos, & direxit ex aduerſo aciem,
18 illis contrà pugnantibus. ‡ Fugit autẽ Syrus
Iſrael: & interfecit Dauid de Syris ſeptẽ mil-
lia curruum, & quadraginta millia pedi-
19 tum, & Sophach exercitus principem. ‡ Vi-
dentes autẽ ſerui Adar-ézer ſe ab Iſrael eſſe
ſuperatos, transfugerunt ad Dauid, & ſeruie-
runt ei: noluitq; vltrà Syria auxiliũ præbe-
re filijs Ammon.

CAP. XX.

2.Re.10.b.7. ☛ 11.a.1.

1 FActum eſt autem poſt anni circulum eo
A tempore quo ſolent reges ad bella pro-
cedere, cõgregauit Ioab exercitum & robur
militiæ: & vaſtauit terram filiorũ Ammon,
perrexitq;, & obſedit Rabba: porrò Dauid
manebat in Ieruſalem, quãdo Ioab percuſ-
2 ſit Rabba, & deſtruxit eam. ‡ Tulit autem
Dauid coronam Melchom de capite eius, &
inuenit in ea auri pondo talentũ, & precio-
B ſiſsimas gemmas, fecitq; ſibi inde diadema:
3 manubias quoq; vrbis plurimas tulit. ‡ po-
pulum autem qui erat in ea, eduxit: & fecit
ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata carpẽ-
ta tranſire, ita vt diſſecarentur & contererẽ-
tur: ſic fecit Dauid cunctis vrbibus filiorum
Ammon: & reuerſus eſt cum omni populo
2.Re.21.d.18
4 ſuo in Ieruſalem. ‡ Poſt hæc initum eſt bel-
C lum in Gazer aduerſum Philiſthæos: in quo
c percuſsit Sobochai Huſathites, Saphai de
5 genere Raphaim, & humiliauit eos. ‡ Aliud
quoque bellum geſtum eſt aduerſus Phili-
ſthæos, in quo percuſsit Adeodatꝰ filius Sal-
tus a Beth-lehemites fratrem Goliath Ge-
thæi, cuius haſtæ lignum erat quaſi liciato-
6 rium texentium. ‡ Sed & aliud bellum acci-
D dit in Geth, in quo fuit homo longiſsimus,
ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti
quatuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe
7 generatus. ‡ Hic blaſphemauit Iſrael: & per-
cuſsit eum Ionathan filius Samaa fratris
Dauid. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui ceci-
derunt in manu Dauid & ſeruorum eius.

a Lehemi-tem 2.

CAP. XXI.

1 COnſurrexit autẽ Satan contra Iſrael:
A & incitauit Dauid vt numeraret Iſra-
2 el. ‡ Dixitque Dauid ad Ioab, & ad principes
populi, Ite, & numerate Iſrael à Berſabee
vſq; Dan: & afferte mihi numerũ, vt ſciam.
3 ‡ Reſponditq; Ioab, Augeat Dominus po-
pulum ſuum centuplum, quàm ſunt. nónne
domine mi rex, omnes ſerui tui ſunt? quare
hoc quærit dominus meus quod in peccatũ
4 reputetur Iſraeli? ‡ Sed ſermo regis magis
præualuit: egreſſusq; eſt Ioab, & circuiuit v-
niuerſum Iſrael: & reuerſus eſt Ieruſalem.
5 ‡ Deditque Dauidi numerum eorum quos
circuierat: & inuẽtus eſt omnis numerus Iſ-
rael, mille millia, & centum millia virorum
educentium gladium: de Iuda autẽ b quadrin-
6 ginta ſeptuaginta millia bellatorum. ‡ Nam
Leui & Ben iamin, non numerauit: eò quòd
Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
7 ‡ Diſplicuit autem Deo quod iuſſum erat: &
8 percuſsit Iſrael. ‡ Dixitq; Dauid ad Deum,
Peccaui nimis vt hoc facerẽ: obſecro aufer
B iniquitatem ſerui tui, quia inſipienter egi.
9 ‡ Et locutus eſt Dominus ad Gad Videntem
10 Dauidis, dicens, ‡ Vade & loquere ad Dauid,
& dic ei, Hæc dicit Dominus, Triũ tibi o-
ptionẽ do: vnum quod volueris elige, & fa-
11 ciam tibi. ‡ Cumq; veniſſet Gad ad Dauid,
dixit ei, Hæc dicit Dominꝰ, Elige quod vo-
12 lueris: ‡ aut tribus annis peſtilentiam c: aut
tribus mẽſibus te fugere hoſtes tuos, & gla-
dium eorum non poſſe euadere: aut tribus
diebus gladium Domini, & mortẽ verſari
in terra, & angelum Domini interficere in
vniuerſis finibus Iſrael. nũc igitur vide quid
13 reſpondeam ei qui miſit me. ‡ Et dixit Da-
uid ad Gad, Ex omni parte me anguſtiæ pre-
munt: ſed melius mihi eſt vt incidã in ma-
nus Domini, quia multæ ſunt miſerationes
14 eius, quàm in manus hominum. ‡ Miſit ergo
Dominus peſtilentiã in Iſrael: & ceciderunt
15 de Iſrael ſeptuaginta millia virorum. ‡ Miſit
quoque angelum in Ieruſalẽ, vt percuteret
B eam: cumq; percuteretur, vidit Dominus &
miſertus eſt ſuper magnitudine mali: & im-
perauit angelo qui percutiebat, Sufficit, iam
ceſſet manus tua. Porrò angelus Dñi ſtabat
16 iuxta aream Ornan Iebuſæi. ‡ Leuanſq; Da-
C uid oculos ſuos, vidit angelum Domini ſtã-
tem inter cælum & terram, & euaginatum
gladium in manu eius, & verſum contra Ie-
ruſalem: & ceciderunt tam ipſe, quam ma-
iores natu veſtiti cilicijs, proni in terram.
17 ‡ Dixitque Dauid ad Deum, Nonne ego ſum
qui iuſsi vt numeraretur populus? Ego qui
peccaui, ego qui malum feci: iſte grex quid

2.Re.24.a.1. Iof.27.c.24.

b trecẽta 18

c.1.

c famis 4.

commeruit? Domine Deus meus vertatur
obſecro manus tua in me, & in domũ patris
mei: populus autem tuus non percutiatur.
‡ Angelus autẽ Domini præcepit Gad vt di- 18
ceret Dauidi, vt aſcẽderet, extrueretq́; alta-
re Domino Deo in area Ornã Iebuſæi. ‡ A- 19
ſcendit ergo Dauid iuxta ſermonem Gad,
quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
‡ Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet 20
angelũ, quatuorq́; filij eius cum eo, abſcon-
derunt ſe: nam eo tẽpore terebat in area tri-
ticum. ‡ Igitur cùm veniret Dauid ad Ornã, 21
conſpexit eum Ornan, & proceſsit ei obuiã
de area, & adorauit eum pronus in terram.
‡ Dixitq́; ei Dauid, Da mihi locũ areæ tuæ, 22
vt ædificem in ea altare Dño: ita vt quantũ
valet argenti accipias, & ceſſet plaga à popu
lo. ‡ Dixit autẽ Ornan ad Dauid, Tolle, & fa- 23
cias dominus meus rex quodcũq; ei placet: D
ſed & boues do in holocauſtum, & tribulas
in ligna, & triticum in ſacrificiũ. Omnia li-
bẽs præbebo. ‡ Dixitq́; ei rex Dauid, Nequa- 24
quam ita fiet, ſed argentum dabo quantum
valet: neq; enim tibi auferre debeo, & ſic of-
ferre Dño holocauſta gratuita. ‡ Dedit ergo 25
Dauid Ornã pro loco, ſiclos auri iuſtiſsimi
1.Par.3.a.1 ponderis ſexcentos. ‡ Et ædificauit ibi altare 26
Dño: obtulitq́; holocauſta, & pacifica: & in-
uocauit Dñm, & exaudiuit eum in igne de
cælo ſuper altare holocauſti. ‡ Præcepitque 27
Dñs angelo: & conuertit gladium ſuum in
vaginam. ‡ Protinus ergo Dauid, vidẽs quòd 28
exaudiſſet eũ Dñs in area Ornã Iebuſæi, im-
molauit ibi victimas. ‡ Tabernaculum autẽ 29
Exod.36.a.2 Dñi, quod fecerat ‖ Moyſes in deſerto, & al-
tare holocauſtorum, ea tempeſtate erat in
excelſo Gabaon. ‡ Et non præualuit Dauid 30
ire ad altare, vt ibi obſecraret Deũ: nimio
enim fuerat in timore perterritus, vidẽs gla
dium angeli Dñi.

CAP. XXII.

Dixitque Dauid, Hæc eſt domus Dei, & 1
hoc altare in holocauſtum Iſrael. ‡ Et A
præcepit vt congregarentur oẽs proſelyti de 2
terra Iſrael, & conſtituit ex eis latomos ad
cædendos lapides & poliendos, vt ædificare-
tur domus Dei. ‡ Ferrum quoque plurimum 3
ad clauos ianuarum, & ad cõmiſſuras atque
iuncturas præparauit Dauid: & æris pondus
innumerabile. ‡ Ligna quoq; cedrina nõ po- 4
terant æſtimari, quæ Sidonij & Tyrij depor-
tauerãt ad Dauid. ‡ Et dixit Dauid, Salomõ 5
filius meus puer paruul⁹ eſt & delicatus: do-
mus autẽ quam ædificare volo Dño, talis eſ-
ſe debet vt in cunctis regionibus nomine-
tur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hãc
cauſam, ante mortem ſuam omnes prępara
uit impenſas. ‡ Vocauitque Salomonem fi- 6
lium ſuum: & præcepit ei vt ædificaret do- B
mum Domino Deo Iſrael. ‡ Dixitque Dauid 7
ad Salomonem, Fili mi, voluntatis meæ fuit
vt ædificarem domum nomini Domini Dei
Inf.28.a.5. mei. ‡ Sed factus eſt ſermo Domini ad me, 8
dicens, Multum ſanguinem effudiſti, & plu-
rima bella bellaſti: non poteris ædificare do-
mum nomini meo, tanto effuſo ſanguine
coram me: ‡ filius qui naſcetur tibi, erit vir 9
quietiſsimus: faciam enim eum requieſcere
ab omnibus inimicis ſuis per circuitum, &
ob hanc cauſam Pacificus vocabitur, & pa-
cem & otium dabo in Iſrael cunctis diebus
10 eius. ‡ ‖ Ipſe ædificabit domũ nomini meo: 1.Re.7.b.13
& IPSE ERIT MIHI IN FI- Hebr.1.a.5.
LIVM, & ego ero illi in patrem: firma- 3.Reg.5.b.5
boq́; ſolium regni eius ſuper Iſrael in æter-
11 num. ‡ Nunc ergo fili mi, ſit Dominus tecũ,
C & proſperare, & ædifica domum Dño Deo
12 tuo, ſicut locutus eſt de te. ‡ Det quoq; tibi
Dominus prudentiam & ſenſum, vt regere
poſsis Iſrael, & cuſtodire legẽ Domini Dei
13 tui. ‡ Tunc enim proficere poteris, ſi cuſtodie
ris mandata, & iudicia quæ pręcepit Domi-
nus Moyſi vt doceret Iſrael: confortare &
14 viriliter age, ne timeas, neq; paueas. ‡ Ecce
ego in paupertate mea præparaui impenſas
domus Dñi, auri talenta centũ millia, & ar-
genti mille millia talentorum: æris verò, &
ferri non eſt pondus: vincitur enim nume-
rus magnitudine: ligna & lapides præparaui
15 ad vniuerſa impendia. ‡ Habes quoq; pluri-
D mos artifices, latomos, & cæmentarios, ar-
tificeſque lignorum, & omnium artium ad
16 faciendum opus prudentiſsimos ‡ in auro &
argento & ære & ferro, cuius non eſt nume-
rus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus
17 tecum. ‡ Præcepit quoque Dauid cunctis
principibus Iſrael, vt adiuuarent Salomonẽ
18 filium ſuum. ‡ Cernitis, inquiens, quòd Do-
minus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit
vobis requiem per circuitum, & tradiderit
omnes inimicos veſtros in man⁹ veſtras, ..4.
& ſubiecta ſit terra coram Domino, & corã ..10.
19 populo eius. ‡ Præbete igitur corda veſtra &
animas veſtras: vt quæratis Dominum Deũ
veſtrum: & conſurgite & ædificate ſanctua-
rium Domino Deo: vt introducatur arca
fœderis Domini, & vaſa Domino conſecra-
ta, in domum quæ ædificatur nomini Dñi.

CAP. XXIII.

1 Igitur Dauid ſenex & plenus dierum, re-
A gem conſtituit Salomonem filium ſuũ
2 ſuper Iſrael. ‡ Et congregauit omnes princi-
3 pes Iſrael, & ſacerdotes atque Leuitas ‡ Nu-
merati q́ue ſunt Leuitæ à viginti annis, & trigin ta 4.
ſuprà: & inuenta ſunt triginta octo millia
4 virorum. ‡ Ex his electi ſunt & diſtributi in
miniſteriũ domus Domini viginti quatuor
millia: prępoſitorum autem & iudicum, ſex
5 millia. ‡ Porrò quatuor millia ianitores: &
totidem pſaltes canẽtes Domino in organis
6 quæ fecerat ad canendum. ‡ ‖ Et diſtribuit Exod 6.c.17
eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerſon, Supr.6.a.1.
7 videlicet, & Caath, & Merari. ‡ Filij Gerſon:
8 Leedam, & Semei. ‡ Filij Leedam: princeps
9 Iahiel & Zethan, & Ioel, tres. ‡ Filij Semei:
B Salomith & Hoſiel & Aran, tres: iſti prin-
10 cipes familiarum Leedam. ‡ Porrò filij Se-
mei: Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: iſti fi-
11 lij Semei, quatuor. ‡ Erat autẽ Leheth prior,
Ziza ſecundus: porrò Iaus & Baria non ha-
buerunt plurimos filios, & idcirco in vna
12 familia vnaq; domo computati ſunt. ‡ Filij
Caath: Amram & Iſaar, Hebron & Oziel, Exod.2.a.2
13 quatuor. ‡ Filij Amrã, Aaron & Moyſes. ‖ Se- & b.5. 20.
paratuſq́; eſt Aaron vt miniſtraret in Sãcto- Heb.5.b.5.
Sanctorum.

ſanctorum, ipſe & filij eius in ſempiternũ, &
adoleret incenſum Dño ſecundũ ritũ ſuũ, ac
benediceret nomini ei⁹ in perpetuũ. ‡ Moyſi 14
quoq; hominis Dei filij annumerati ſunt in
tribu Leui. ‡ Filij Moyſi: Gerſom & Eliézer 15
Exo. 2. d. 22 ‡ Filij Gerſom: Subuel primus. ‡ Fuerũt au- 16
& 18. a. 3. tẽ filij Eliézer: Rohobia primus: & nõ erant 17
Eliézer filij alij. Porrò filij Rohobia multi- C
plicati ſunt nimis. ‡ Filij Iſaar: Salomith pri 18
mus. ‡ Filij Hebron: Ieriáu primus, Amarias 19
ſecundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus.
‡ Filij Oziel: Micha primus, Ieſia ſecundus. 20
‡ Filij Merari: Moholi & Muſi. Filij Moholi: 21
Eleázar & Cis. ‡ Mortuus eſt autẽ Eleázar, & 22
nõ habuit filios, ſed filias: acceperuntq; eas
filij Cis fratres earũ. ‡ Filij Muſi: Moholi & 23
Eder & Ierimoth, tres. ‡ Hi filij Leui in co- 24
gnationib⁹ & familiis ſuis, principes per vi-
ces, & numerũ capitũ ſingulorũ qui faciebãt
opera miniſterij domus Domini à viginti
annis, & ſuprà. ‡ Dixit enim Dauid, Requiem 25
dedit Dñs Deus Iſrael populo ſuo, & habita-
tionẽ Ieruſalẽ vſq; in æternũ. ‡ Nec erit offi- 26
cij Leuitarũ vt vltrà portent tabernaculũ, &
omnia vaſa eius ad miniſtrandũ. ‡ Iuxta præ- 27
cepta quoq; Dauid nouiſſima ſupputabitur
numerus filiorũ Leui à viginti annis & ſu-
prà. ‡ Et erũt ſub manu filiorũ Aaron in cul- 28
tum domus Domini, in veſtibulis & in exe- D
dris, & in loco purificationis, & in ſanctua-
rio, & in vniuerſis operibus miniſterij tẽpli
Domini. ‡ Sacerdotes autẽ ſuper panes pro- 29
poſitionis, & ad ſimilæ ſacrificiũ, & ad laga-
na & azyma & ſartaginẽ, & ad *torrendum*,
*ferue ntem ſimilã ſ4.* & ſuper omne pondus atq; menſuram. ‡ Le- 30
uitæ verò vt ſtent manè ad confitendum, &
canendũ Domino: ſimiliterque ad veſperam,
‡ tam in oblatione holocauſtorum Domini, 31
quàm in ſabbathis & Calendis & ſolemnita-
tibus reliquis iuxta numerũ & ceremonias
vniuſcuiuſque rei, iugiter coram Domino.
‡ Et cuſtodiant obſeruationes tabernaculi 32
fœderis, & ritum ſanctuarij, & obſeruationẽ
filiorum Aaron fratrũ ſuorum, vt miniſtrent
in domo Domini.

## CAP. XXIIII.

Leui. 10. a. 1 PORrò filiis Aaron hæ partitiones erant. 1
Nu. 3. a. 4. Filij Aaron: Nadab & Abiu & Eleázar A
& 26. g. 60. & Ithamar. ‡ Mortui ſunt autem Nadab & 2
Abiu ante patrẽ ſuũ abſque liberis: ſacerdo-
tioque functus eſt Eleazar & Ithamar. ‡ Et 3
*id eſt ſ.* diuiſit eos Dauid, *id eſt* Sadoc de filiis Elea
zari, & Ahi-mélech de filiis Ithamar ſecun-
dùm vices ſuas & miniſterium. ‡ Inuentique 4
ſunt multo plures filij Eleazar in principi-
bus viris, quàm filij Ithamar. Diuiſit autem
eis, hoc eſt filiis Eleázar principes per fami-
lias ſedecim: & filiis Ithamar per familias
& domos ſuas octo. ‡ Porrò diuiſit vtraſque 5
inter ſe familias ſortibus: erant enim prin-
cipes ſanctuarij, & principes Dei tã de filiis
Eleázar, quã de filiis Ithamar. ‡ Deſcripſitq; 6
eos Semeias filius Nathanael ſcriba Leuites, B
corã rege & principibus, & Sadoc ſacerdote,
& Achi-mélech filio Abiathar, principibus
quoque familiarũ ſacerdotaliũ & Leuitica-
rum: vnã domũ, quæ cæteris præerat, Eleá-
zar: & alterã domũ, quæ ſub ſe habebat cæ-
7 teros, Ithamar. ‡ Exiuit autẽ ſors prima Io-
8 iarib, ſecunda Iedei, ‡ tertia Harim, quarta
9 Seorim, ‡ quinta Melchia, ſexta Maiman,
10 ‡ ſeptima Accos, octaua Abia, ‡ nona Ieſua,
11 decima Sechenia, ‡ vndecima Eliaſib, duode-
12 cima Iacim, ‡ tertiadecima Hoppha, decima-
13 quarta Iſbaab, ‡ decimaquinta Belga, deci-
14 maſexta Emmer, ‡ decimaſeptima Hezir,
15 decimaoctaua Aphſes, ‡ decimanona Phetеia,
16 viceſima Hezechiel, ‡ viceſimaprima Iachin,
17 viceſimaſecũda Gamul, ‡ viceſimatertia Da-
C laiáu, viceſimaquarta Maaziáu. ‡ Hæ vices
18 eorũ ſecundùm miniſteria ſua, vt ingrediãn-
19 tur domũ Domini & iuxta ritum ſuum ſub
manu Aarõ patris eorũ: ſicut præceperat Do
20 minus Deus Iſrael. ‡ Porrò filiorũ Leui, qui
reliqui fuerãt, de filiis Amrã erat Subael: &
21 de filiis Subael, Iehedeia. ‡ De filiis quoque
21 Rohobiæ princeps Ieſias. ‡ Iſaari verò filius
23 Salemoth: filiuſque Salemoth Iahath: ‡ fi-
liuſq; eius Ieriáu primus, *Amarias ſecun- *ſ.*
D dus, Iahaziel tertius, Iecmáan quartus. ‡ Fi-
24 lius Oziel, Micha: filius Micha, Samir. ‡ Fra-
25 ter Micha, Ieſia: filiuſque Ieſiæ, Zacharias.
26 ‡ Filij Merari: Moholi & Muſi. filius Oziáu:
27 Benno. ‡ Filius quoq; Merari: Oziáu & Soam
28 & Zacchur & Hebri. ‡ Porrò Moholi filius:
29 Eleázar, qui non habebat liberos. ‡ Filius
30 verò Cis, Ierameel. ‡ Filij Muſi: Moholi,
Eder & Ierimoth. Iſti filij Leui ſecundùm
31 domos familiarum ſuarum. ‡ Miſeruntque
& ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron
coram Dauid rege, & Sadoc, & Ahi-mélech,
& principibus familiarum ſacerdotalium &
Leuiticarum, tam maiores, quàm minores.
omnes ſors æqualiter diuidebat.

## CAP. XXV.

1 IGitur Dauid & magiſtratus exercitus
A ſegregauerunt in miniſteriũ filios Aſaph
& Heman & Idithun: qui prophetarent in
citharis, & pſalteriis, & cymbalis ſecundùm
numerũ ſuum dedicato ſibi officio ſeruien-
2 tes. ‡ De filiis Aſaph: Zacchur & Ioſeph &
Nathania & Aſarela, filij Aſaph: ſub manu
3 Aſaph *prophetantes* iuxta regẽ. ‡ Porrò Idi- *prophetã-tis ſ.*
thun: filij Idithun, Godolias, Sori, Ieſeias,
& Haſabias, & Mathathias, ſex, ſub manu pa-
tris ſui Idithun qui in cithara prophetabat
ſuper confitentes & laudantes Dominum.
4 ‡ Heman quoque: filij Heman, Bocciáu, Ma-
thaniáu, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hana-
B nias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romem-
thi ézer, & Ieſbacaſſa, Mellóthi, Othir, Ma-
5 haſioth: ‡ omnes iſti filij Heman *Videntes* *Videntis ſ.*
regis in ſermonibus Dei, vt exaltaret cornu:
deditque Deus Heman filios quatuorde-
6 cim, & filias tres. ‡ Vniuerſi ſub manu pa-
tris ſui ad cantandum in templo Domini
diſtributi erant, in cymbalis, & pſalteriis, &
citharis, in miniſteria domus Domini iu-
xta regem: Aſaph videlicet & Idithun &
7 Heman. ‡ Fuit autem numerus eorum cum
fratribus ſuis, qui erudiebant canticum Do-
mini, cuncti doctores ducenti octogintaocto.
8 ‡ Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo
tam maior quàm minor, doctus pariter &
indoctus.

indoctus.‡Egreſſaque eſt ſors prima Ioſeph, 9
qui erat de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi & C
filiis eius,& fratribus eius duodecim. ‡ Ter- 10
tia Zachur,filiis & fratribus eius duodecim.
‡Quarta Iſari, filiis & fratribus eius duode- 11
cim. ‡ Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus 12
eius duodecim. ‡Sexta Bocciáu,filiis & fra- 13
tribus eius duodecim. ‡ Septima Iſreela,fi- 14
liis & fratribus eius duodecim. ‡ Octaua Ie- 15
ſaiæ,filiis & fratribus eius duodecim.‡Nona 16
Mathaniæ, filiis & fratribus eius duodecim.
‡Decima Semeiæ, filiis & fratrib⁹ eius duo- 17
decim.‡Vndecima Azareel,filiis & fratribus 18
eius duodecim. ‡Duodecima Haſabiæ,filiis 19
& fratribus eius duodecim. ‡ Tertiadecima 20
Subael , filiis & fratribus eius duodecim. D
‡Quartadecima Mathathiæ,filiis & fratribus 21
eius duodecim. ‡ Quintadecima Ierimoth, 22
filiis & fratribus eius duodecim. ‡ Sextade- 23
cima Hananiæ,filiis & fratribus eius duode-
cim.‡Septimadecima Ieſbacaſſæ,filiis & fra 24
tribus eius duodecim. ‡ Octauadecima Ha- 25
nani,filiis & fratribus eius duodecim. ‡No- 26
nadecima Mellothi , filiis & fratribus eius
duodecim.‡Viceſima Eliátha,filiis & fratri- 27
bus eius duodecim. ‡Viceſimaprima Othir, 28
filiis & fratribus eius duodecim.‡Viceſima- 29
ſecũda Geddelthi,filiis & fratribus eius duo-
decim. ‡ Viceſimatertia Mahazioth, filiis & 30
fratribus eius duodecim . ‡ Viceſimaquar- 31
ta Romemthi-ézer , filiis & fratribus eius
duodecim.

CAP. XXVI.

Diuiſiones autem ianitorum.de Coritis 1
Meſelemia , filius Core,de filiis Aſaph. A
‡Filij Meſelemiæ : Zacharias primogenitus, 2
Iadihel ſecũdus, Zabadias tertius, Iathanael
quartus, ‡ Aelam quintus, Iohanan ſextus, 3
Elioenai ſeptimus. ‡ Filij autẽ Obed edom: 4
Semeias primogenitus , Iozabad ſecundus,
Ioaha tertius , Sachar quartus , Nathanael
quintus,‡Ammiel ſextus,Iſſachar ſeptimus, 5
Phollathi octauus : quia benedixit illi Dñs.
‡Semeiæ aũt filio eius nati ſunt filij,præfecti 6
familiarũ ſuarũ: erant enim viri fortiſsimi.
‡Filij ergo Semeiæ: Othni,& Raphael, & O- 7
bed, Elzabad, & fratres eius viri fortiſsimi:
Eliu quoq; & Samachias. ‡ omnes hi,de fi- 8
liis Obed edom:ipſi & filij,& fratres eorum
fortiſsimi ad miniſtrandũ , ſexagintaduo de
Obed-edom.‡Porrò Meſelemiæ filij, & fra- 9
tres eorũ robuſtiſsimi,decem & octo. ‡ De 10
Hoſa autẽ, id eſt de filiis Merari: Semri prin
ceps (nõ enim habuerat primogenitũ, & id-
circo poſuerat eũ pater eius in principem:) B
‡Helcias ſecundus, Tabelias tertius, Zacha- 11
rias quartus:omnes hi filij , & fratres Hoſa,
tredecim. ‡ Hi diuiſi ſunt in ianitores , vt 12
ſemper principes cuſtodiarũ, ſicut & fratres
eorũ miniſtrarent in domo Domini. ‡ Miſſæ 13
ſunt ergo ſortes ex ęquo,& paruis & magnis
per familias ſuas in vnamquamq; portarum.
‡Cecidit ergo ſors orientalis,Selemiæ.Porro 14
Zachariæ filio eius , viro prudentiſsimo, &
erudito , ſortitò obtigit plaga ſeptentriona-
lis.‡Obed-edom verò & filiis ei⁹, ad auſtrũ 15
in qua parte domus, erat ſeniorum conciliũ.
‡Sephim & Hoſa ad occidentẽ , iuxta portã 16
quæ ducit ad viam aſcenſionis:cuſtodia con-
17 tra cuſtodiã. ‡Ad orientem verò Leuitæ ſex:
& ad aquilonẽ, quatuor per diem : atque ad
meridiem ſimiliter in die , quatuor : & vbi
18 erat conciliũ,bini & bini. ‡ In cellulis quo-
C que ianitorum ad occidentem quatuor in
19 via:biniq; per cellulas. ‡ Hæ ſunt diuiſiones
20 ianitorum filiorum Core,& Merari. ‡Porrò
Achias erat ſuper theſauros domus Dei & va
21 ſa ſanctorum. ‡ Filij quoq; Ledan,filij Ger-
ſonni : de Ledan principes familiarum , Le-
22 dan & Gerſonni,Iehieli. ‡ Filij Iehieli: Za- ᵃfrater 3.
than & Ioel ᵃ fratres ᵇ eius ſuper theſauros
23 domus Domini, ‡ Amramitis & Iſaaritis,&
24 Hebronitis & Ozihelitis. ‡ Subael autem fi-
lius Gerſom,filij Moyſi, præpoſit⁹ theſauris. ᵃfratres 8.
25 ‡ᵃfrater ᵇ quoque eius Eliezer , cuius filius
Rahabia, & huius filius Iſaias,& huius filius
Ioram, huius quoque filius Zechri, & huius
26 filius Selemith. ‡ Ipſe Selemith , & fratres
eius ſuper theſauros ſanctorũ , quæ ſanctifi-
cauit Dauid rex, & principes familiarum,&
tribuni,& centuriones, & duces exercitus,
27 ‡de bellis, & manubiis præliorum, quæ con
ſecrauerant ad inſtaurationem & ſupellecti-
28 lem templi Domini. ‡ Hæc autem vniuerſa
ſanctificauit Samuel Videns , & Saul filius
D Cis , & Abner filius Ner, & Ioab filius Sar-
uiæ: ᵃomneſque ᵇ ſanctificauerãt ea per manũ ᵃomnes qui 23.
29 Selemith,& fratrũ eius. ‡ Iſaaritis verò præ-
erat Chonenias,& filiis eius ad opera forin-
ſecus ſuper Iſrael ad docendum & iudican-
30 dum eos.‡Porrò de Hebronitis Haſabias, &
fratres eius viri fortiſsimi, mille ſeptingenti
præerãt Iſraëli trans Iordanẽ cõtra occiden-
tem,in cunctis operibus Domini,& in mini-
31 ſteriũ regis. ‡ Hebronitarũ autem princeps
fuit Ieria ſecundum familias & cognationes
eorũ . Quadrageſimo anno regni Dauid re-
cenſiti ſunt : & inuẽti ſunt viri fortiſsimi in
32 Iazer Galaad, ‡ fratreſque eius robuſtioris
ætatis , duo millia ſeptingenti principes fa-
miliarum . Præpoſuit autem eos Dauid rex
Rubenitis & Gadditis,& dimidię tribui Ma-
naſſe,in omne miniſterium Dei & regis.

CAP. XXVII.

1 Filij autem Iſraël ſecundum numerum
A ſuum, principes familiarum,tribuni &
centuriones & præfecti , qui miniſtrabãt re-
gi iuxta turmas ſuas ingrediẽtes & egredien
tes per ſingulos mẽſes in anno: vigintiqua-
2 tuor millibus ſinguli præerant. ‡Primæ tur-
mæ in primo menſe Ieſboam præerat filius
Zabdiel : & ſub eo vigintiquatuor millia.
3 ‡De filiis Phares , princeps cunctorũ princi-
4 pum in exercitu mẽſe primo.‡Secundi men
ſis habebat turmam Dudia Ahohites,& poſt
ſe alter nomine Macelloth,qui regebat par-
5 tem exercitus vigintiquatuor milliũ. ‡ Dux
quoque turmæ tertiæ in menſe tertio , erat
Banaias filius Ioiadæ ᵃſacerdos ᵇ: & in diuiſio- ᵃſacerdotis 7.
6 ne ſua vigintiquatuor millia. ‡ Ipſe eſt Ba-
naias fortiſsimus inter triginta, & ſuper tri-
ginta. præerat autẽ turmæ ipſius Amizabad
7 filius eius. ‡ Quartus,menſe quarto, Azahel
frater Ioab,& Zabadias filius eius poſt eum:
& in turma eius viginti quatuor millia.

‡Quin-

‡ Quintus, menſe quinto, princeps Samaoth 8
Iezerites: & in turma eius viginti quatuor B
millia. ‡ Sextus, mẽſe ſexto, Hira filius Acces 9
Thecuites: & in turma eius viginti quatuor
millia. ‡ Septimus, menſe ſeptimo, Helles 10
Phallonites de filiis Ephráim: & in turma
eius vigintiquatuor millia. ‡ Octauus, menſe 11
octauo, Sobochai Huſathites de ſtirpe Zar-
hái: & in turma eius vigintiquatuor millia.
‡ Nonus, menſe nono, Abiezer Anathotites 12
de filiis Iemini: & in turma eius vigintiqua-
tuor millia. ‡ Decimus, mẽſe decimo Marai, 13
& ipſe Netophathites de ſtirpe Zarahi: & in
turma eius vigintiquatuor millia. ‡ Vndeci- 14
mus, mẽſe vndecimo, Banaias Pharatonites
de filiis Ephráim: & in turma eius viginti-
quatuor millia. ‡ Duodecimus, mẽſe duode- 15
cimo, Holdai Netophathites, de ſtirpe Go-
thoniel: & in turma eius vigintiquatuor mil
lia. ‡ Porrò tribubus præerant in Iſraël, Ru 16
benitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, C
dux Saphatias filius Maacha: ‡ Leuitis, Ha- 17
ſabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc: ‡ Iuda, 18
Eliu frater Dauid: Iſſachar, Amri filius Mi-
chael: ‡ Zabulonitis, Ieſmaias filius Abdiæ: 19
Nephthalitibus, Ierimoth filius Ozriel: ‡ fi- 20
liis Ephráim, Oſee filius Ozaziu: dimidię tri-
bui Manaſſe, Ioel filius Phadaiæ: ‡ & dimidiæ 21
tribui Manaſſe in Galaad, Iaddo filius Zacha
riæ: Beniamin autẽ, Iaſiel filius Abner: ‡ Dã 22
verò, Ezrihel filius Ieroham. hi principes fi-
liorũ Iſrael. ‡ Noluit autẽ Dauid numerare 23
eos à viginti annis inferius: quia dixerat Do
minus vt multiplicaret Iſrael quaſi ſtellas cæ
li. ‡ Ioab filius Saruiæ cœperat numerare, 24
*Supr. 21. a. 2.* ‖ nec cõpleuit: quia ſuper hoc ira irruerat in
Iſrael: & idcirco numerus eorũ qui fuerant
recenſiti, nõ eſt relatus in faſtos regis Dauid.
‡ Super theſauros autẽ regis fuit Aſmoth fi- 25
lius Adiel. his aũt theſauris qui erant in vr-
bibus, & in vicis, & in turribus præſidebat D
Ionathã filius Oziæ. ‡ Operi autẽ ruſtico, & 26
agricolis qui exercebant terrã, præerat Ezri
filius Chelub: ‡ vinearumq; cultoribus, Se- 27
meias Romathites: cellis autẽ vinariis, Zab-
dias Aphonites. ‡ Nã ſuper oliueta & ficeta, 28
quæ erant in cãpeſtribus, Balanã Gederites:
ſuper apothecas aũt olei, Ioas. ‡ Porrò armẽ- 29
tis quæ paſcebãtur in Saron, præpoſitus fuit
Setrai Saronites: & ſuper boues in vallibus,
Saphat filius Adli: ‡ ſuper camelos verò, V- 30
bil Iſmaelites: & ſuper aſinos, Iadias Mero-
nathites: ‡ ſuper oues quoq;, Iaziz Agareus. 31
omnes hi principes ſubſtantiæ regis Dauid.
‡ Ionathan autẽ patruus Dauid, cõſiliarius, 32
vir prudens & literatus: ipſe & Iahiel filius
Hachamoni, erant cum filiis regis. ‡ Achito- 33
phel etiam cõſiliarius regis, & Chuſai Ara-
chites amicus regis. ‡ poſt Achitophel fuit 34
Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps
autem exercitus regis erat Ioab.

## CAP. XXVIII.

Conuocauit igitur Dauid omnes princi 1
pes Iſrael, duces tribuũ, & præpoſitos A
turmarum, qui miniſtrabant regi: tribunos
quoq; & centuriones, & qui præerant ſub-
ſtantiæ & poſſeſsionibus regis: filiosq́ue ſuos
cum eunuchis, & potentes, & robuſtiſsimos
2 quosq; in exercitu Ieruſalẽ. ‡ Cumq́; ſurre-
xiſſet rex, & ſtetiſſet, ait, Audite me fratres
mei, & populus meus, cogitaui vt ædificarẽ
domũ in qua requieſceret arca fœderis Do-
mini, & ſcabellũ pedum Dei noſtri: & ad æ-
3 dificandũ, omnia præparaui. ‡ Deus autẽ di-
xit mihi, ‖ Nõ ędificabis domũ nomini meo: *2. Re. 7. b. 13*
eò quòd ſis vir bellator, & ſanguinẽ fuderis.
4 ‡ Sed elegit Dominus Deus Iſrael me de vni-
uerſa domo patris mei, vt eſſem rex ſuper Iſ-
raël in ſempiternũ: de Iuda enim elegit prin
cipes: porro de domo Iuda, domũ patris mei:
B & de filiis patris mei, placuit ei vt me elige- *Sup. 9. b. 9.*
5 ret regem ſuper cunctũ Iſrael. ‡ ‖ Sed & de
filiis meis (filios enim mihi multos dedit Do
minus) elegit Salomonẽ filium meũ, vt ſe-
deret in throno regni Domini ſuper Iſrael:
6 ‡ dixitq́; mihi, Salomon filius tuus ædifica-
bit domũ meam, & atria mea: ipſum enim *altaria 13.*
elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 ‡ Et firmabo regnũ eius vſque in æternum, ſi
perſeuerauerit facere præcepta mea, & iudi-
8 cia ſicut & hodie. ‡ Nũc ergo coram vniuer-
ſo cœtu Iſrael audiente Deo noſtro, cuſtodi-
te & perquirite cuncta mãdata Domini Dei
noſtri: vt poſsideatis Terram bonã, & relin-
quatis eam filiis veſtris poſt vos vſq; in ſem
9 piternum. ‡ Tu autẽ Salomon fili mi, ſcito
Deũ patris tui, & ſerui ei corde perfecto, & *Pſal. 7. c. 10*
animo volũtario: ‖ Omnia enim corda ſcru-
tatur Dñs, & vniuerſas mentium cogitatio-
nes intelligit. Si quæſieris eũ, inuenies: ſi au-
tem dereliqueris eũ, proiiciet te in æternũ.
10 ‡ Nunc ergo quia elegit te Dominus vt ædi-
ficares domũ ſanctuarij, confortare & per-
11 fice. ‡ Dedit autẽ Dauid Salomoni filio ſuo
deſcriptionẽ porticus, & templi, & cellario-
C rum, & cœnaculi, & cubiculorũ in adytis, &
12 domus propitiationis, ‡ nec non & omnium
quæ cogitauerat atriorum & exedrarũ per
circuitũ in theſauros domus Domini, & in
13 theſauros ſanctorũ, ‡ diuiſionumq́; ſacerdo-
talium & Leuiticarum, in omnia opera do-
mus Domini, & in vniuerſa vaſa miniſterij
14 templi Domini. ‡ Aurum in pondere per ſin
gula vaſa miniſterij. Argenti quoque pon-
15 dus pro vaſorum & operũ diuerſitate. ‡ Sed
& in candelabra aurea & ad lucernas eorũ,
aurum pro menſura vniuſcuiuſq; cãdelabri
& lucernarũ. Similiter & in candelabra ar-
gentea, & in lucernas eorum pro diuerſitate
16 mẽſuræ, põdus argenti tradidit. ‡ Aurũ quo-
que dedit in menſas propoſitionis pro diuer *mẽſam 13*
ſitate menſarũ: ſimiliter & argentũ in alias *mẽſurę 13*
17 menſas argenteas. ‡ Ad fuſcinulas quoque &
D phialas, & thuribula ex auro puriſsimo, &
leunculos aureos pro qualitate menſurę põ-
dus diſtribuit, in leunculũ & leunculum. Si-
militer & in leones argenteos diuerſum ar-
18 genti pondus ſeparauit. ‡ Altari autẽ in quo
adoletur incenſum, aurũ puriſsimũ dedit: vt
ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ cherubim
extendentium alas, & velantium arcam fœ-
19 deris Domini. ‡ Omnia (inquit) venerunt
ſcripta manu Dñi ad me, vt intelligerẽ vni-
20 uerſa opera exemplaris. ‡ Dixit quoq; Dauid
Salomoni

Salomoni filio ſuo, Viriliter age, & confor-
tare,& fac : ne timeas, & ne paueas, Dñs e-
nim Deus meus tecũ erit, & nõ dimittet te,
nec derelinquet, donec perficias omne opus
miniſterij domus Domini. ‡ Ecce diuiſiões 21
*opus miniſterij 12. ſacerdotum & Leuitarũ , in omne *miniſte-
rium* domus Domini aſſiſtunt tibi,& para-
ti ſunt,& nouerunt tam principes,quàm po-
pulus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

LOcutusq́; eſt Dauid rex ad omnem ec- 1
cleſiam,Salomonẽ filium meum vnum A
elegit Deus,adhuc puerũ & tenellum : opus
enim grande eſt , neq; enim* homini præpa-
*Domino 3. ratur habitatio,ſed *Deo. ‡ Ego autem totis 2
viribus meis preparaui impẽſas domus *Dei
*Domini mei. Aurũ ad vaſa aurea,& argentũ in argẽ-
tea,æs in ænea, ferrũ in ferrea , ligna ad lig-
nea & lapides onychinos,& quaſi ſtibinos,&
diuerſorũ colorũ, omnemq́; pretioſum lapi-
dem,& marmor parium abundãtiſſime. ‡ & 3
ſuper hæc quæ obtuli in domũ Dei mei , de
peculio meo aurum & argentũ do in tẽplum
Dei mei, exceptis his quæ præparaui in ædẽ
ſanctã. ‡ Tria millia talenta auri de auro O- 4
phir : & ſeptẽ millia talentorũ argenti pro- B
*Vt 3. batiſſimi: ad deaurãdos parietes tẽpli. ‡ *Et*, 5
vbicunq; opus eſt aurum,de auro, & vbicũ-
que opus eſt argentũ,de argento opera fiant
per manus artificum: & ſiquis ſponte offert,
impleat manũ ſuam hodie , & offerat quod
voluerit Domino. ‡ Polliciti ſunt itaq; prin 6
cipes familiarũ, & proceres tribuum Iſrael,
tribuni quoque & centuriones , & principes
*v. 6. *principum* poſſeſsionũ regis. ‡ Dederuntq́; 7
in opera domus Domini auri talenta quinq;
millia,& ſolidos decem millia: argenti talẽ-
ta decem millia:& æris talenta decẽ & octo
millia: ferri quoq; centum millia talentorũ.
‡ Et apud quencunq; inuenti ſunt lapides, 8
*theſaurũ 9. dederunt in *theſauros* domus Domini,per
manũ Iahiel Gerſonitis. ‡ Lætatusq́; eſt po- 9
*ſua 4. polus,cùm vota *ſponte promitterent: quia C
corde toto offerebãt ea Domino: ſed & Da-
uid rex lætatus eſt gaudio magno. ‡ Et be- 10
nedixit Domino coram vniuerſa multitudi-
ne: & ait, Benedictus es Domine Deus Iſrael
patris noſtri ab æterno in æternũ. ‡ Tua eſt 11
Domine magnificentia, & potẽtia,& gloria,
atq; victoria , & tibi laus : cuncta enim quæ
in cælo ſunt,& in terra,tua ſunt : tuum Do-
mine regnũ, & tu es ſuper omnes principes.
‡ Tuæ diuitiæ, & tua eſt gloria: tu domina- 12
ris omnium : in manu tua virtus & potẽtia,
in manu tua magnitudo & imperium om-
nium. ‡ Nunc igitur Deus noſter confite- 13
mur tibi, & laudamus nomẽ tuum inclytũ.
‡ Quis ego, & quis populus meus, vt poſsi- 14
mus hæc tibi vniuerſa promittere ? tua ſunt D
omnia: & quæ de manu tua accepimus , de-
Sap.2.b.5. dimus tibi. ‡ Peregrini enim ſumus corã te 15
& aduenæ, ſicut omnes patres noſtri. ‖ Dies
noſtri quaſi vmbra ſuper terram, & nulla eſt
mora. ‡ Domine Deus noſter,omnis hæc co- 16
pia quam parauimus vt ædificaretur domus
nomini ſancto tuo , de manu tua eſt, & tua
ſunt omnia. ‡ Scio Deus meus quòd probes 17
corda,& ſimplicitatẽ diligas,vnde & ego in
ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuer-
ſa hæc: & populũ tuum,qui hic repertus eſt,
vidi cum ingenti gaudio tibi offerre dona-
18 ria. ‡ Domine Deus Abrahã,& Iſaac,& Iſra-
E el patrum noſtrorũ , cuſtodi in æternũ hanc
voluntatẽ cordis eorum , & ſemper in vene-
19 rationẽ tui mens iſta permaneat. ‡ Salomoni
quoq; filio meo da cor perfectum, vt custo-
diat mandata tũa , teſtimonia tua , & cere-
monias tuas, & faciat vniuerſa : & ædificet
20 ædem,cuius impenſas paraui. ‡ Præcepit au-
tẽ Dauid vniuerſæ eccleſiæ , Benedicite Do-
mino Deo *noſtro*. Et benedixit omnis ec- *veſtro 1.
cleſia Domino Deo patrum ſuorũ: & incli-
nauerunt ſe, & adorauerunt Deum, & dein-
21 de regem. ‡ Immolaueruntq́; victimas Dño:
F & obtulerunt holocauſta die ſequenti, tau-
ros mille, arietes mille, agnos mille cum li-
baminibus ſuis, & vniuerſo ritu abundantiſ-
22 ſimè in omnẽ Iſrael. ‡ Et comederunt, & bi-
berunt coram Domino in die illo cum gran
di lætitia. ‖ Et vnxerunt ſecundò Salomonẽ 3.Re.2.c.34.
filium Dauid. Vnxerunt autẽ eum Domino
23 in principem,& Sadoc in pontificem. ‡ Se-
ditq́; Salomon ſuper ſolium Domini in re-
gem pro Dauid patre ſuo,& cunctis placuit:
24 & paruit illi omnis Iſrael. ‡ Sed & vniuerſi
principes & potentes, & cuncti filij regis Da-
uid dederunt manũ,& ſubiecti fuerunt Salo
25 moni regi. ‡ Magnificauit ergo Dominus
Salomonẽ ſuper omnem Iſrael : & dedit illi
gloriam regni,qualẽ nullus habuit ante eum
26 rex Iſrael. ‡ Igitur Dauid filius Iſai regnauit 3.Re.2.b.11.
G ſuper vniuerſum Iſrael. ‡ Et dies quibus re-
27 gnauit ſuper Iſrael,fuerunt quadraginta an-
ni: in Hebron regnauit ſeptẽ annis,& in Ie-
28 ruſalẽ annis triginta tribus. ‡ Et mortuus eſt
in ſenectute bona,plenus dierum,& diuitiis,
& gloria. Et regnauit Salomõ filius eius pro
29 eo. ‡ Geſta autẽ Dauid regis priora & nouiſ-
ſima ſcripta ſunt in libro Samuelis Videntis,
& in libro Nathan prophetæ,atque in volu-
30 mine Gad Videntis: ‡ Vniuerſique regni
eius & fortitudinis, & temporũ quæ tranſie-
runt ſub eo,ſiue in Iſrael, ſiue in cunctis re-
gnis terrarum.

# SECVNDVS LIBER PARALIPOMENON: HEBRAICE, DIBRE HAIAMIM.

CAP. I.

1 COnfortatus eſt ergo Salomõ filius
A Dauid in regno ſuo , & Dominus
*erat cum eo , & magnificauit eum 3.Re.3.a.2.
2 in excelſum. ‡ Præcepitq́; Salomon vniuer- *Deus
ſo Iſraeli,tribunis,& centurionibus,& duci- eius 1.
bus & iudicibus omnis Iſrael,& principibus
3 familiarũ: ‡ & abiit cum vniuerſa multitu-
dine in Excelſum Gabaon,vbi erat taberna-
culũ fœderis Domini,quod fecit Moyſes fa-
4 mulus Dei,in ſolitudine. ‡ Arcam autem
Dei adduxerat Dauid de Cariath-iarim in
locum quem præparauerat ei , & vbi fixerat
illã

illi tabernaculū, hoc eſt in Ieruſalem. ‡Al- 5
Exo.38.a.b. tare quoq; æneum, ‖quod fabricatus fuerat B
Beſeleel filius Vri filij Hur, ibi erat corā ta-
bernaculo Domini: quod & requiſiuit Salo-
mon, & omnis eccleſia. ‡Aſcenditq́ue Salo- 6
mon ad altare æneū, coram tabernaculo fœ
deris Domini, & obtulit in eo mille hoſtias.
‡Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus, 7
dicēs, Poſtula quod vis, vt dem tibi. ‡Dixit- 8
q́ue Salomō Deo, Tu feciſti cū Dauid patre
meo miſericordiam magnam: & cōſtituiſti
me regē pro eo. ‡Nunc ergo Domine Deus 9
impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es
Dauid patri meo: tu enim me feciſti regem
Sap.9.b.10. ſuper populū tuum multum, qui tam innu-
merabilis eſt, quā puluis terræ. ‡ ‖Da mihi 10
ſapientiam & intelligentiam, vt ingrediar & C
egrediar corā populo tuo: quis enim poteſt
hunc populū tuum dignè, qui tam grandis
eſt, iudicare? ‡Dixit autem Deus ad Salo- 11
monē, Quia hoc magis placuit cordi tuo, &
non poſtulaſti diuitias, & ſubſtātiam, & glo-
riam, neque animas eorum qui te oderant,
ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſa-
pientiam & ſcientiam, vt iudicare poſsis po-
pulum meū, ſuper quem cōſtitui te regem,
‡Sapiētia & ſcientia data ſunt tibi: diuitias 12
autē & ſubſtātiam & gloriam dabo tibi, ita
vt nullus in regibus nec ante te, nec poſt te
3.Re.10.d.26 fuerit ſimilis tui. ‡‖Venit ergo Salomon ab 13
excelſo Gabaon in Ieruſalem corā taberna- D
culo fœderis, & regnauit ſuper Iſrael. ‡Cō- 14
gregauitq́; ſibi curr⁹ & equites, & facti ſunt
ei mille quadringenti currus, & duodecim
millia equitum: & fecit eos eſſe in vrbibus
quadrigarum, & cum rege in Ieruſalem.
‡Præbuitq́; rex argentum & aurum in Ie- 15
ruſalem quaſi lapides, & cedros quaſi ſyco-
moros, quæ naſcuntur in campeſtribus mul-
3.Re.10.d.28 titudine magna. ‡‖Adducebantur autem ei 16
equi de Aegypto, & de Coa à negotiatoribus
regis, qui ibant, & emebāt pretio, ‡quadri- 17
gam equorū ſexcentis argenteis, & equum
centum quinquaginta: ſimiliter de vniuer-
ſis regnis Cethæorum, & à regibus Syriæ
emptio celebrabatur. CAP. II.

DEcreuit autem Salomō ædificare do- 1
mum nomini Domini, & palatiū ſibi. A
‡Et numerauit ſeptuaginta millia virorum 2
portātium humeris, & octoginta millia qui
cæderent lapides in montibus, præpoſitosq́;
eorū tria millia ſexcentos. ‡Miſit quoq; ad 3
3.Reg.5.a.2. Hiram regē Tyri, dicens, ‖Sicut egiſti cum
Dauid patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina,
vt ædificaret ſibi domū, in qua & habitauit:
‡ſic fac mecū vt ædificē domū nomini Do- 4
mini Dei mei, vt cōſecrem eā ad adolendū
incenſum corā illo, & fumiganda aromata,
& ad propoſitionē panum ſempiternā, & ad
holocautomata manè & veſpere, ſabbathis
quoq;, & neomeniis, & ſolennitatibus Do-
mini Dei noſtri in ſempiternū, quæ mādata
ſunt Iſraeli. ‡Domus enim quam ædificare 5
cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus no- B
ſter ſuper omnes deos. ‡ Quis ergo poterit 6
præualere, vt ædificet ei dignā domū? ſi cæ-
lum, & cæli cælorum capere eum nequeūt:

quantus ego ſum, vt poſsim ædificare ei do-
mum? ſed ad hoc tantū, vt adoleatur incen-
7 ſum corā illo. ‡Mitte ergo mihi virū erudi-
tum, qui nouerit operari in auro & argēto,
ære & ferro, purpura, coccino, & hyacintho,
& qui ſciat ſculpere cælaturas cū his artifi-
cibus quos mecum habeo in Iudæa & Ieru-
ſalem, quos præparauit Dauid pater meus.
8 ‡Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceu-
thina, & pinea de Libano: ſcio enim quod ſerui
tui nouerint cædere ligna de Libano, & e-
9 runt ſerui mei cū ſeruis tuis, ‡ vt parentur
C mihi ligna plurima. Domus enim quā cupio
10 ædificare, magna eſt nimis & inclyta. ‡Præ-
tereà operariis qui cæſuri ſunt ligna, ſeruis
tuis dabo in cibaria tritici coros viginti mil
lia, & hordei coros totidē, * olei quoq; ſata *& vini viginti millia metretas.
11 viginti millia. ‡ Dixit autē Hiram rex Tyri
per literas, quas miſerat Salomoni, Quia di-
lexit Dominus populum ſuum, idcirco te
12 regnare fecit ſuper eum. ‡Et addidit, dicēs,
Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit
cælum & terrā, qui dedit Dauid regi filium
ſapientem & eruditum & ſenſatum atque
prudentē, vt ædificaret domum Domino, &
13 palatium ſibi. ‡Miſi ergo tibi virum pruden
tem & ſcientiſsimum Hiram patrem meum,
14 ‡ filiū mulieris de filiabus Dan: cuius pater
fuit Tyrius, qui nouerit operari in auro &
argento, ære & ferro, & marmore, & lignis,
in purpura quoque & hyacintho & byſſo &
coccino: & qui ſciat cælare omnē ſculptu-
ram, & adinuenire prudenter quodcunq; in
opere neceſſariū eſt cum artificibus tuis, &
cum artificibus domini mei Dauid patris
15 tui. ‡Triticum ergo, & hordeum, & oleum,
D & vinū, quæ pollicitus es domine mi, mitte
16 ſeruis tuis. ‡Nos autem cædemus ligna de
Libano, quot neceſſaria habueris, & applica-
bimus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum
17 autē erit transferre ea in Ieruſalē. ‡Nume-
rauit igitur Salomō omnes viros proſelytos
qui erāt in terra Iſrael, poſt dinumerationē
quā dinumerauit Dauid pater eius: & inuē-
ti ſunt centum quinquaginta tria millia &
18 ſexcenti. ‡Fecitq́; ex eis ſeptuaginta millia,
qui humeris onera portarent, & octoginta
millia qui lapides de montibus cæderent:
tria autem millia, & ſexcentos præpoſitos
operum populi. CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domū Do-
A mini in Ieruſalē, in Monte-moria, qui
demōſtratus fuerat Dauid patri eius, in loco
quē parauerat Dauid in area ‖Ornan Iebu- 2.Reg.24.d.25.
2 ſæi. ‡Cœpit autem ædificare menſe ſecundo,
3 anno quarto regni ſui ‡ Et hæc ſunt funda- 1.Par.21.
mēta quæ fecit Salomō, vt ædificaret domū 3.Reg.6.a.
Dei, longitudinis cubitos in menſura prima
4 ſexaginta, latitudinis cubitos viginti. ‡Por-
ticum verò ante frontem, quæ tendebatur
in longum iuxta menſuram latitudinis do-
mus, cubitorum viginti: porrò altitudo cen
tum viginti cubitorum erat: & deaurauit
5 eam intrinſecus auro mūdiſsimo. ‡Domum
B quoq; maiorē texit tabulis ligneis abiegnis,
& laminas auri obrizi affixit per totū. ſcul-
pſitq́ue in ea palmas, & quaſi catherulas ſe

ſe inuicem

inuicem complectentes. ‡Strauit quoq; pa- 6
uimentũ tẽpli pretioſiſsimo marmore, de-
côre multo. ‡Porrò aurũ erat probatiſsimũ, 7
de cuius laminis texit domũ, & trabes eius,
& poſtes, & parietes, & oſtia: & cælauit che-
rubim in parietibus. ‡ Fecit quoq; domum 8
Sanctiſanctorum: longitudine iuxta latitu-
dinem domus, cubitorũ viginti: & latitudi-
nem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis
aureis texit eã, quaſi talentis ſexcentis. ‡Sed 9
& clauos fecit aureos, ita vt ſinguli claui ſi-
clos quinquagenos appenderent: cœnacula
quoq; texit auro. ‡ Fecit etiã in domo San- 10
ctiſanctorũ cherubim duos, opere ſtatuario:
& texit eos auro. ‡Alæ cherubim viginti cu 11
bitis extendebantur, ita vt vna ala haberet C
cubitos quinq;, & tangeret parietẽ domus:
& altera quinq; cubitos habens, alam tan-
geret alterius cherub. ‡Similiter cherub al- 12
terius ala, quinq; habebat cubitos, & tange-
bat parietẽ: & ala eius altera quinq; cubito-
rum, alam cherub alterius cõtingebat. ‡Igi- 13
tur alæ vtriuſq; cherubim expanſæ erant, &
extendebantur per cubitos viginti: ipſi autẽ
ſtabant erectis pedibus, & facies eorũ erant
verſæ ad exteriorẽ domum. ‡ Fecit quoque 14
Mat.27.f.51 ‖velũ ex hyacintho, purpura, cocco, & byſ-
ſo: & intexuit ei cherubim. ‡Ante fores etiã 15
Iere.52.d.20 templi‖duas colũnas, quæ triginta & quinq;
cubitos habebãt altitudinis: porrò capita ea-
rum, quinq; cubitorũ. ‡Necnon & quaſi ca- 16
tenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capi-
tibus columnarũ: malogranata etiam centũ,
quæ catenulis interpoſuit. ‡Ipſas quoq; co- 17
lumnas poſuit in veſtibulo templi, vnam à
dextris, & alteram à ſiniſtris: eam quæ à de-
xtris erat, vocauit Iachin, & quæ ad læuam,
Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoq; altare æneũ viginti cubito- 1
rum longitudinis, & viginti cubitorũ la- A
3.Reg.7.e.23 titudinis, & decẽ cubitorũ altitudinis. ‡Ma- 2
re etiam fuſile decẽ cubitis à labio vſq; ad
labiũ, rotundum per circuitum: quinq; cu-
bitos habebat altitudinis, & funiculus tri-
ginta cubitorũ ambiebat gyrũ eius. ‡Simili- 3
tudo quoq; boum erat ſubter illud: & decẽ
cubitis quædam extrinſecus cælaturæ, quaſi
duobus verſibus alunm maris circuibant.
Boues autẽ erant fuſiles: ‡& ipſum mare ſu- 4
per duodecim boues impoſitũ erat, quorum
tres reſpiciebant ad aquilonẽ, & alij tres ad
occidẽtẽ, porrò tres alij meridiẽ, & tres qui
reliqui erant, orientẽ, habentes mare ſuper-
poſitum: poſteriora autẽ boum erant intrin-
ſecus ſub mari. ‡Porrò vaſtitas eius habebat 5
menſuram palmi, & labium illius erat quaſi B
labiũ calicis, vel repandi lilij: capiebatq; tria
millia metretas. ‡Fecit quoq; conchas decẽ 6
& poſuit quinq; à dextris, & quinq; à ſini-
ſtris, vt lauarent in eis omnia quæ in holo-
cauſtum oblaturi erãt: porrò in mari ſacer-
dotes lauabantur. ‡Fecit autẽ & candelabra 7
[a] iuſſa erant [b] aurea decẽ, ſecundum ſpeciẽ qua[a] iuſſerat[b]
fieri: & poſuit ea in tẽplo, quinq; à dextris,
& quinq; à ſiniſtris. ‡Necnon & menſas de- 8
cem: & poſuit eas in tẽplo, quinq; à dextris,
& quinque à ſiniſtris. Phialas quoq; aureas

9 centum. ‡Fecit etiam atrium ſacerdotum, &
C baſilicam grandem, & oſtia in baſilica, quæ
10 texit ære. ‡ Porrò mare poſuit in latere de-
11 xtro cõtra orientẽ ad meridiem. ‡Fecit au-
tem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: &
compleuit omne opus regis in domo Dei:
12 ‡Hoc eſt, columnas duas: & epiſtylia, & ca-
pita, & quaſi quædã retiacula, quæ capita te-
13 gerent ſuper epiſtylia. ‡Malogranata quoq;
[a]quadringẽta[b] & retiacula duo, ita vt bini or- [a] quadraginta 13.
dines malogranatorũ ſingulis retiaculis iun-
gerentur, quæ protegerent epiſtylia, & capi-
14 ta columnarũ. ‡Baſes etiam fecit & cõchas,
15 quas ſuperpoſuit baſibus: ‡mare vnũ, boues
16 quoq; duodecim ſub mari. ‡ Et lebetes, &
creagras, & phialas. Omnia vaſa fecit Salo-
moni Hiram pater eius in domo Domini ex
17 ære mundiſsimo. ‡In regione Iordanis fudit
D ea rex in argilloſa terra inter Socoth, & Sa-
18 redatha. ‡Erat autem multitudo vaſorũ in-
numerabilis, ita vt ignoraretur pondus æris.
19 ‡Feciq; Salomon omnia vaſa domus Dei,
& altare aureũ: & menſas, & ſuper eas panes
20 propoſitionis. ‡ Candelabra quoq; cum lu-
cernis ſuis vt lucerent ante oraculum iuxta
21 ritum, ex auro puriſsimo: ‡& florẽtia quæ-
dam, & lucernas, & forcipes aureos. omnia
22 de auro mundiſsimo facta ſunt. ‡Thymiate-
ria quoq;, & thuribula, & phialas, & morta-
riola ex auro puriſsimo. Et oſtia cælauit tẽ-
pli interioris, id eſt in Sanctoſanctorum: &
oſtia templi forinſecus aurea. Sicq; cõple-
tum eſt omne opus quod fecit Salomon in
domo Domini.

CAP. V.

1 INtulit igitur Salomõ omnia quæ voue- 3.Reg.7.g.51 & 8.a.1.
A rat Dauid pater ſuus, argentũ & aurũ, &
vniuerſa vaſa poſuit in theſauris dom[us] Dei.
2 ‡Poſt quæ congregauit maiores natu Iſrael,
& cunctos principes tribuũ, & capita fami-
liarum de filiis Iſrael, in Ieruſalem: vt addu-
cerẽt arcã fœderis Domini de Ciuitate Da-
3 uid, quæ eſt Sion. ‡Venerunt itaq; ad regem
oẽs viri Iſrael in die ſolenni mẽſis ſeptimi.
4 ‡Cumq; veniſſent cuncti ſeniorum Iſrael,
5 portauerunt Leuitæ arcam, ‡ & intulerunt
eam, & omnem paraturã tabernaculi. Porrò
vaſa ſanctuarij quæ erãt in tabernaculo, por-
6 tauerũt ſacerdotes cum Leuitis. ‡Rex autem
B Salomõ & vniuerſus cœtus Iſrael, & omnes
qui fuerunt cõgregati ante arcam, immola-
bãt arietes & boues abſq; vllo numero: tãta
7 enim erat multitudo victimarum. ‡Et intu-
lerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in
locum ſuum, id eſt, ad oraculum templi, in
8 Sanctaſanctorum ſubter alas cherubim: ‡ita
vt cherubim expanderẽt alas ſuas ſuper lo-
cum in quo poſita erat arca, & ipſam arcam
9 tegerẽt cum vectibus ſuis. ‡Vectium autem
quibus portabatur arca, quia paululum lon-
giores erãt, capita parebant ante oraculum:
ſi verò quis paululũ fuiſſet extrinſecus, eos
videre nõ poterat. Fuit itaq; arca ibi vſq; in
10 præſentẽ diem. ‡ Nihilq; erat aliud in arca,
niſi duæ tabulæ quas poſuerat Moyſes in
Horeb, quando legem dedit Dominus filiis
11 Iſrael egredientibus ex Aegypto. ‡Egreſsis
autem ſacerdotibus de ſanctuario (oẽs enim
ſacerdo-

ſacerdotes qui ibi potuerãt inueniri, ſancti-
ficati ſunt: nec adhuc in illo tempore vices
& miniſteriorũ ordo inter eos diuiſus erat)
‡tam Leuitæ quã cantores, id eſt, & qui ſub 12
Aſaph erant, & qui ſub Heman, & qui ſub
Idithun, filij & fratres eorum veſtiti byſſi- D
nis, cymbalis & pſalteriis, & citharis concre
pabant, ſtantes ad orientalem plagam altaris,
& cum eis ſacerdotes centum viginti canen
tes tubis. ‡ Igitur cunctis pariter & tubis, & 13
voce, & cymbalis, & organis, & diuerſi gene
ris muſicorũ cõcinentibus, & vocẽ in ſubli-
me tollentibus, longè ſonitus audiebatur: ita
vt cùm Dominũ laudare cœpiſſent, & dicere,
Confitemini Domino quoniam bonus, quo-
niã in æternũ miſericordia eius: impleretur
domus Dei nube, ‡ne poſſent ſacerdotes ſta- 14
re & miniſtrare propter caliginem. Comple-
uerat enim gloria Domini domum Dei.

CAP. VI.

3 Re.8.b.12 TVnc Salomon ait, Dominus pollicitus 1
eſt vt habitaret in caligine: ‡ ego autẽ 2
ædificaui domũ nomini eius, vt habitaret ibi A
ᵃ.4. in perpetuũ. ‡Et cõuertit ᵃ ſe ᵇfaciẽ ſuam, & 3
benedixit vniuerſæ multitudini Iſrael (nam
omnis turba ſtabat intenta,) & ait, ‡Benedi- 4
ctus Dñs Deus Iſraël, qui quod locutus eſt
Dauid patri meo, opere cõpleuit, dicens, ‡ A 5
die qua eduxi populũ meũ de terra Aegypti,
nõ elegi ciuitatẽ de cunctis tribubus Iſraël,
vt ædificaretur in ea domus nomini meo:
neq; elegi quenquã alium virũ, vt eſſet dux
in populo meo Iſrael: ‡ ſed elegi Ieruſalẽ, vt 6
ſit nomẽ meũ in ea, & elegi Dauid, vt conſti-
tuerem eũ ſuper populũ meũ Iſraël. ‡Cumq; 7
fuiſſet voluntatis Dauid patris mei, vt ædifi-
caret domum nomini Domini Dei Iſraël:
‡dixit Dñs ad eũ, Quia hæc fuit volũtas tua, 8
vt ædificares domũ nomini meo, bene quidẽ B
feciſti huiuſcemodi habere voluntatẽ. ‡ ſed 9
non tu ædificabis domũ, veruntamen filius
tuus qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædi-
ficabit domũ nomini meo. ‡Compleuit ergo 10
Dñs ſermonem ſuum quẽ locutus fuerat: &
ego ſurrexi pro Dauid patre meo, & ſedi ſu-
per thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Domi-
nus: & ædificaui domũ nomini Domini Dei
Iſraël. ‡Et poſui in ea arcã, in qua eſt pactum 11
Domini quod pepigit cũ filiis Iſrael. ‡Stetit 12
ergo coram altari Domini ex aduerſo vni-
uerſæ multitudinis Iſraël, & extendit manus
ſuas. ‡Siquidẽ fecerat Salomon baſim æneã, 13
& poſuerat eã in medio baſilicæ, habentem
quinq; cubitos lõgitudinis, & quinq; cubitos
latitudinis, & tres cubitos altitudinis: ſtetitq;
ſuper eam, & deinceps flexis genibus contra
vniuerſam multitudinem Iſrael, & palmis
2.Ma.2.b.10 in cælum leuatis, ‡ ait, ‖ Domine Deus Iſ- 14
raël, non eſt ſimilis tui Deus in cælo & in C
terra: qui cuſtodis pactum & miſericordiam
cũ ſeruis tuis qui ambulant coram te in to-
to corde ſuo. ‡Qui præſtitiſti ſeruo tuo Da- 15
uid patri meo quæcunque locutus fueras ei:
& quæ ore promiſeras, opere compleſti, ſicut
& præſens tẽpus probat. ‡Nunc ergo Domi- 16
ne Deus Iſraël, imple ſeruo tuo patri meo
Dauid quæcunque locutus es, dicens, Non

deficiet ex te vir coram me, qui ſedeat ſuper
thronum Iſraël: ita tamen ſi cuſtodierint fi-
lij tui ᵃ vias meas ᵇ, & ambulauerint in lege ᵃviã ſuã 4.
17 mea, ſicut & tu ambulaſti coram me: ‡ Et
nunc Domine Deus Iſraël, firmetur ſermo
18 tuus quem locutus es ſeruo tuo Dauid. ‡Er-
góne credibile eſt vt habitet Deus cum ho-
minibus ſuper terram? Si cælum & cæli cæ-
lorum non te capiunt: quantò magis domus
19 iſta quam ædificaui? ‡Sed ad hoc tantùm fa-
cta eſt, vt reſpicias orationem ſerui tui, &
obſecrationem eius Domine Deus meus: &
audias preces quas ᵃ fudit ᵇ famulus tuus co- ᵃfundit 9.
20 ram te: ‡vt aperias oculos tuos ſuper domũ
D iſtam diebus ac noctibus, ſuper locũ in quo
pollicitus es vt inuocaretur nomen tuum,
21 ‡& exaudires orationem quam ſeruus tuus
orat in eo, & exaudias preces famuli tui, &
populi tui Iſraël. Quicunque orauerit in lo-
co iſto, exaudi de habitaculo tuo, id eſt, de
22 cælis, & propitiare. ‡Si peccauerit quiſpiam
in proximum ſuum, & iurare contra eum
paratus venerit, ſeque maledicto cõſtrinxe-
23 rit coram altari in domo iſta: ‡ tu audies de
cælo, & facies iudicium ſeruorum tuorum,
ita vt reddas iniquo viam ſuam in caput
proprium, & vlciſcaris iuſtum, retribuens ei
24 ſecundum iuſtitiam ſuam. ‡Si ſuperatus fue-
rit populus tuus Iſraël ab inimicis (pecca-
bunt enim tibi) & conuerſi egerint pœni-
tentiã, & obſecrauerint nomẽ tuum, & fue-
25 rint deprecati ᵃ in loco iſto. ‡ tu exaudies de ᵃte 8.
cælo, & propitiare peccato populi tui Iſ-
raël, & reduc eos in terram quam dediſti eis,
26 & patribus eorum. ‡ Si clauſo cælo plu-
E uia non fluxerit propter peccata populi, &
deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi
nomini tuo, & conuerſi à peccatis ſuis, cùm
27 eos afflixeris, ‡exaudi de cælo Domine, & di
mitte peccata ſeruis tuis & populi tui Iſ-
rael, & doce eos viã bonã per quã ingrediam
tur, & da pluuiam terræ quam dediſti popu-
28 lo tuo ad poſſidendum. ‡‖ Fames ſi orta fue- Inf.20.b.9.
rit in terra, & peſtilentia, ærugo & aurugo, &
locuſta, & bruchus, & hoſtes vaſtatis regio-
nibus portas obſederint ciuitatis, omniſque
29 plaga & infirmitas preſſerit: ‡ ſi quis de po-
pulo tuo Iſraël fuerit deprecatus, cognoſcens
plagã & infirmitatẽ ſuam, & expanderit ma-
30 nus ſuas in domo hac: ‡ tu exaudies de cæ-
lo de ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & pro-
pitiare, & redde vnicuique ſecundum vias
ſuas quas noſti eum habere in corde ſuo: (tu
enim ſolus noſti corda filiorum hominum.)
31 ‡Vt timeant te, & ambulent in viis tuis
F cunctis diebus quibus viuunt ſuper faciem
32 terræ quam dediſti patribus noſtris. ‡Exter-
num quoque qui non eſt de populo tuo Iſ-
raël, ſi venerit de terra longinqua, propter
nomen tuum magnum, & propter manum
tuam robuſtam, & brachium tuum exten-
33 tum, & adorauerit in loco iſto: ‡ tu exau-
dies de cælo firmiſſimo habitaculo tuo, &
facies cuncta pro quibus inuocauerit te ille
peregrinus: vt ſciant omnes populi terræ no-
men tuum, & timeant te ſicut populus tuus
Iſraël, & cognoſcant quia nomen tuum in-

uocatum eſt ſuper domũ hanc quam ædifi-
caui. ‡Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel- 34
lum cõtra aduerſarios ſuos per viam in qua
miſeris eos, adorabunt te cõtra viam in qua
ciuitas hæc eſt quã elegiſti, & domus quam
ædificaui nomini tuo: ‡tu exaudies de cælo 35
preces eorũ, & obſecrationem, & vlciſcaris.
3.Re.8.e.46 ‡Si autẽ peccauerint tibi (neq; enim eſt ho 36
Eccl.7.c.21. mo qui nõ peccet) & iratus fueris eis, & tra- G
1.Ioh.1.d.8. dideris hoſtibus, & captiuos duxerint eos in
terrã longinquam, vel certè quæ iuxta eſt:
‡& conuerſi in corde ſuo in terra ad quam 37
captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiã, &
deprecati te fuerint in terra captiuitatis ſuæ,
dicentes, Peccauimus, iniquè fecimus, in-
iuſtè egimus: ‡ & reuerſi fuerint ad te 38
in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, in
terra captiuitatis ſuæ ad quã ducti ſunt, ado-
rabunt te contra viam terræ ſuæ quã dediſti
patribus eorũ, & vrbis quã elegiſti, & domus
quam ædificaui nomini tuo: ‡tu exaudies de 39
cælo, hoc eſt, de firmo habitaculo tuo preces
eorum, & facias iudicium, & dimittas popu-
lo tuo quamuis peccatori: ‡tu es enim Deus 40
meus: aperiantur, quæſo, oculi tui, & aures
tuæ intentæ ſint ad orationẽ quæ fit in loco
Pſal.131.c.8. iſto. ‡Nunc igitur conſurge Domine Deus 41
in requiem tuã, tu & arca fortitudinis tuæ:
Sacerdotes tui Domine Deus induantur ſa-
lutem, & ſancti tui lætentur in bonis. ‡Do- 42
mine Deus ne auerteris faciem chriſti tui:
memento miſericordiarum Dauid ſerui tui.

CAP. VII.

2.Mach.2.b.10. CVmque compleſſet Salomon fundens 1
preces, ignis deſcẽdit de cælo, & deuo- A
rauit holocauſta & victimas: & maieſtas Do
mini impleuit domum. ‡Nec poterant ſacer 2
dotes ingredi templũ Domini, eò quòd im-
pleſſet maieſtas Domini templum Domini.
‡Sed & omnes filij Iſrael videbant deſcen- 3
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terram ſuper
pauimentum ſtratum lapide, adorauerunt
& laudauerũt Dominum, Quoniam bonus,
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
‡Rex autem & omnis populus immolabant 4
3.Re.8.g.65 victimas coram Domino. ‡Mactauit igi- 5
tur rex Salomon hoſtias, boum viginti duo
millia, arietum cẽtum viginti millia: & de-
dicauit domum Dei rex & vniuerſus popu-
lus. ‡ Sacerdotes autem ſtabant in officijs 6
ſuis: & Leuitæ in organis carminum Domi-
ni, quæ fecit Dauid rex ad laudãdum Domi-
num, Quoniã in æternum miſericordia eius, B
hymnos Dauid canẽtes per manus ſuas: por-
rò ſacerdotes canebant tubis ante eos, cun-
ctuſque Iſrael ſtabat. ‡ Sanctificauit quoque 7
Salomon medium atrij ante templum Do-
mini: obtulerat enim ibi holocauſta & adi-
pes pacificorum: quia altare æneum quod
fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta &
ſacrificia & adipes. ‡ Fecit ergo Salomon 8
ſolennitatem in tempore illo ſeptem diebus,
& omnis Iſraël cum eo, eccleſia magna val-
de, ab introitu Emath vſque ad Torren-
tem Aegypti. ‡ Fecitq; die octauo collectã, 9
eò quòd dedicaſſet altare ſeptem diebus, &
10 ſolennitatem celebraſſet diebus ſeptẽ. ‡Igi-
tur in die viceſimo tertio menſis ſeptimi di-
miſit populos ad tabernacula ſua, lætantes at-
que gaudentes ſuper bono quod fecerat Do-
minus Dauidi, & Salomoni, & Iſraeli popu-
11 lo ſuo. ‡Compleuitq; Salomon domũ Do- 3.Re.9.a.2.
mini, & domũ regis, & omnia quæ diſpoſue-
rat in corde ſuo vt faceret in domo Domi-
12 ni, & in domo ſua, & proſperatus eſt. ‡Appa-
C ruit autem ei Dñs nocte, & ait, Audiui ora-
tionem tuam, & elegi locum iſtum mihi in
13 domum ſacrificij. ‡Si clauſero cælum, & plu
uia non fluxerit, & mandauero & præcepero
locuſtæ vt deuoret terram, & miſero peſti-
14 lentiam in populum meum: ‡conuerſus au-
tem populus meus, ſuper quos inuocatũ eſt
nomẽ meũ, deprecatus me fuerit, & exqui-
ſierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à
vijs ſuis peſſimis: & ego exaudiam de cælo,
& propitius ero peccatis eorũ, & ſanabo ter-
15 ram eorum. ‡Oculi quoque mei erunt aper-
ti, & aures meæ erectæ ad orationẽ eius qui
16 in loco iſto orauerit. ‡ Elegi enim, & ſan-
ctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum
ibi in ſempiternũ, & permaneant oculi mei
17 & cor meum ibi cunctis diebus. ‡ Tu quo-
D que ſi ambulaueris coram me, ſicut ambula-
uit Dauid pater tuus, & feceris iuxta omnia
quæ præcepi tibi, & iuſtitias meas iudiciaq;
18 ſeruaueris: ‡ ſuſcitabo thronum regni tui,
ſicut pollicitus ſum Dauid patri tuo, dicens,
Non auferetur de ſtirpe tua vir, qui [a] non a.13.
19 ſit princeps in Iſrael. ‡ Si autem auerſi fue-
ritis, & dereliqueritis iuſtitias meas, & præ-
cepta mea quæ propoſui vobis, & abeuntes
ſerueritis dijs alienis, & adoraueritis eos:
20 ‡euellam vos de terra mea quam dedi vo- ædificaui
bis: & domum hanc quam [a] ſanctificaui [b] no- 12.
mini meo, proijciam à facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
21 populis. ‡Et domus iſta erit in prouerbium
vniuerſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes,
Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & do-
22 mui huic? ‡ Reſpondebuntque, Quia dereli-
querunt Dominum Deum patrum ſuorum,
qui eduxit eos de terra Aegypti, & appre-
henderunt deos alienos, & adorauerunt eos,
& coluerũt: idcirco venerunt ſuper eos vni-
uerſa hæc mala.

CAP. VIII.

1 EXpletis autem viginti annis poſtquam 3.Re.9.b.10
A ædificauit Salomon domum Domini,
2 & domum ſuã ‡ ciuitates quas dederat Hi-
B rã Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit
3 filios Iſrael. ‡Abijt quoq; in Emath Suba, &
4 obtinuit eam. ‡ Et ædificauit Palmiram in
deſerto, & alias ciuitates munitiſſimas ædi-
5 ficauit in Emath. ‡Extruxitque Beth-horon
ſuperiorem, & Beth-horon inferiorem, ciui-
tates muratas habentes portas & vectes &
6 ſeras: ‡ Balaath etiam & omnes vrbes fir-
miſſimas quæ fuerunt Salomonis, cunctaſ-
que vrbes quadrigarum, & vrbes equitum.
omnia [a] quæcunque [b] voluit Salomon atque quæ 3.
diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalem & in Liba-
7 no, & in vniuerſa terra poteſtatis ſuæ. ‡Om-
B nem populum, qui derelictus fuerat de He-
thæis,

thæis,& Amorrhæis,& Pherezæis,& Heuæis,
& Iebuſæis,qui non erãt de ſtirpe Iſrael, ‡ de 8
filiis eorum: & de poſteris quos nõ interfe-
cerant filij Iſrael, ſubiugauit Salomõ in tri-
butarios,vſque in diem hanc. ‡ Porrò de fi- 9
liis Iſrael nõ poſuit vt ſeruirẽt operibus re-
gis:ipſi enim erant viri bellatores, & duces
primi & principes quadrigarum & equitum
eius. ‡ Omnes autem principes exercitus re- 10
gis Salomonis fuerũt ducenti quinquaginta,
qui erudiebãt populum. ‡ Filiam verò Pha- 11
raonis tranſtulit de Ciuitate-Dauid in do-
mum quã ædificauerat ei. Dixit enim rex, C
Non habitabit vxor mea in domo Dauid re-
gis Iſrael, eò quod ſanctificata ſit: quia in-
greſſa eſt in eam arca Domini. ‡ Tunc obtu- 12
lit Salomon holocauſta Domino ſuper alta-
re Domini,quod extruxerat ante porticum,
‡ vt per ſingulos dies offerretur in eo iuxta 13
præceptum Moyſi,in ſabbathis & in calẽdis,
& in feſtis diebus ter per annum, id eſt, in
Solennitate azymorũ,& in Solennitate heb-
domadarũ, & in Solennitate tabernaculorũ.
‡ Et conſtituit iuxta diſpoſitionẽ Dauid pa- 14
tris ſui officia ſacerdotũ in miniſteriis ſuis:
& Leuitas in ordine ſuo,vt laudarent,& mi-
niſtrarent coram ſacerdotibus iuxta ritum
vniuſcuiuſq; diei: & ianitores in diuiſioni-
bus ſuis per portam & portam:ſic enim præ-
ceperat Dauid homo Dei. ‡ Nec prætergreſ- 15
ſi ſunt de mandatis regis tam ſacerdotes, D
quàm Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat,
& in cuſtodiis theſaurorũ. ‡ Omnes impen- 16
ſas præparatas habuit Salomõ,ex eo die quo
fundauit domũ Domini, vſque in diem quo
perfecit eam. ‡ Tunc abiit Salomõ in Aſion- 17
gaber,& in Ailath ad oram Maris-rubri,quæ
eſt in Terra-edom. ‡ Miſit autẽ ei Hiram per 18
manus ſeruorum ſuorum naues, & nautas
gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salo-
monis in Ophir: tuleruntque inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & attule-
runt ad regem Salomonem.

## CAP. IX.

3.Re.10.a.1 Regina quoq; Saba cùm audiſſet famã 1
Mt.12.d.42 Salomonis, venit vt tentaret eũ in æ- A
Luc.11.d.31. nigmatibus, in Ieruſalem: cum magnis opi-
bus & camelis, qui portabãt aromata,& au-
ri plurimum,gemmaſque pretioſas. Cumq;
veniſſet ad Salomonem,locuta eſt ei quæcũ-
que erant in corde ſuo. ‡ Et expoſuit ei Sa- 2
lomõ omnia quæ propoſuerat: nec quicquã
fuit quod non perſpicuum ei fecerit. ‡ Quæ 3
poſtquam vidit ſapientiam ſcilicet Salomo-
nis,& domum quam ædificauerat, ‡ necnon 4
& cibaria menſæ eius,& habitacula ſeruorũ,
& officia miniſtrorum eius, & veſtimẽta eo-
rum,pincernas quoq; & veſtes eorum,& vi-
ctimas quas immolabat in domo Domini:
nõ erat præ ſtupore vltrà in ea ſpiritus. ‡ Di- 5
xitq; ad regem, Verus eſt ſermo quẽ audie-
ram in terra mea de virtutibus & ſapientia
tua. ‡ Nõ credebam narrantibus,donec ipſa 6
veniſſem, & vidiſſent oculi mei: & proba- B
ſſem vix medietatẽ ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe
narratam: viciſti famã virtutibus tuis. ‡ Beati 7
viri tui,& beati ſerui tui,hi qui aſſiſtunt co-
ram te omni tempore,& audiunt ſapientiam
8 tuam. ‡ Sit Dñs Deus tuus benedictus,qui
voluit te ordinare ſuper thronũ ſuum regẽ
Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, &
vult ſeruare eum in æternum:idcirco poſuit
te ſuper eum regem, vt facias iudicia atque
9 iuſtitiam. ‡ Dedit autẽ regi centum viginti
talenta auri, & aromata multa nimis,& gem
mas pretioſiſſimas: nõ fuerunt aromata ta-
lia, vt hæc quæ dedit regina Saba regi Salo-
10 moni. ‡ Sed & ſerui Hiram cum ſeruis Sa-
C lomonis attulerũt aurum de Ophir, & ligna
11 thyina, & gemmas pretioſiſſimas. ‡ De qui- 3.Re.10.b.11
bus fecit rex,de lignis ſcilicet thyinis, grad⁹
in domo Domini & in domo regiã: citharas
quoq; & pſalteria cantoribus, nunquam viſa
12 ſunt in terra-Iuda ligna talia. ‡ Rex autem
Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ vo-
luit,& quæ poſtulauit, & multò plura quàm
attulerat ad eum: quæ reuerſa, abiit in terrã
13 ſuam cum ſeruis ſuis. ‡ Erat autem pondus
D auri quod afferebatur Salomoni per ſingu-
los annos,ſexcenta ſexaginta ſex talẽta auri:
14 ‡ excepta ea ſumma quam legati diuerſarũ
gentium,& negotiatores afferre cõſueuerãt,
omneſq; reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum,
qui cõportabant aurum & argentũ Salomo-
15 ni. ‡ Fecit igitur rex Salomon ducentas ha-
ſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureo-
rum,qui in ſingulis haſtis expendebantur.
16 ‡ Trecenta quoq; ſcuta aurea trecentorum
aureorum quibus tegebantur ſingula ſcuta:
poſuitq; ea rex in armamentario, quod erat
17 conſitum nemore. ‡ Fecit quoq; rex ſolium
eburneum grãde: & veſtiuit illud auro mũ-
18 diſſimo. ‡ Sex quoq; gradus,quibus aſcen-
E debatur ad ſolium: & ſcabellum aureum, &
brachiola duo altrinſecus,& duos leones ſtã-
19 tes iuxta brachiola: ‡ ſed & alios duodecim
leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraq;
parte. non fuit tale ſolium in vniuerſis re-
20 gnis. ‡ Omnia quoque vaſa conuiuij regis
erant aurea: & vaſa domus ſaltus Libani ex
auro puriſſimo. Argentum enim in diebus
21 illis pro nihilo reputabatur. ‡ Siquidem na-
ues regis ibant in Tharſis cũ ſeruis Hiram,
ſemel in annis tribus: & deferebant inde
aurum & argentum, & ebur, & ſimias, &
22 pauos. ‡ Magnificatus eſt igitur Salomon ſu-
per omnes reges terræ præ diuitiis & gloria.
23 ‡ Omneſque reges terrarum deſyderabant
F videre faciem Salomonis: vt audirẽt ſapien-
24 tiam quam dederat Deus in corde eius. ‡ Et
deferebant ei munera, vaſa argentea & au-
rea, & veſtes, & arma, & aromata, equos &
25 mulos,per ſingulos annos. ‡ Habuit quoque
Salomon quadraginta millia equorũ in ſta-
bulis: & curruum, equitumque duodecim
millia:conſtituitque eos in vrbibus quadri-
26 garum,& vbi erat rex in Ieruſalem. ‡ Exer-
cuit etiam poteſtatẽ ſuper cũctos reges à flu-
G mine Euphrãte vſq; ad terrã Philiſthinorũ,
27 & vſque ad terminos Aegypti. ‡ Tantamque
copiam præbuit argenti in Ieruſalẽ quaſi la
pidum: & cedrorum tantam multitudinem
velut ſycomororum quæ gignuntur in cam-
28 peſtribus. ‡ Adducebantur autẽ ei equi de

Aegypto, cunctiſque regionibus. ‡ Reliqua 29
autẽ opera Salomonis priorum & nouiſsi-
morum ſcripta ſunt in verbis Nathan pro-
phetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in viſione
quoque Addo Videntis, cõtra Ieroboam fi-
lium Nabat. ‡ Regnauit autem Salomon in 30
Ieruſalem ſuper omnem Iſraël quadraginta
annis. ‡ Dormiuitque cum patribus ſuis: & 31
ſepelierunt eum in ciuitate David: regna-
uitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

3.Re.12.a.1 PRofectus eſt autẽ Roboã in Sichẽ: illuc 1
enim cunctus Iſrael conuenerat, vt cõ- A
ſtituerẽt eum regẽ. ‡ Quod cùm audiſſet Ie- 2
roboã filius Nabat, qui erat in Aegypto (fu-
gerat quippe illuc ante Salomonẽ) ſtatim re-
uerſus eſt. ‡ Vocaueruntq; eum, & venit cũ 3
vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboã, di-
centes, ‡ Pater tuus duriſsimo iugo nos preſ- 4
ſit: tu leuiora impera patre tuo, qui nobis
impoſuit grauem ſeruitutẽ, & paululum de
onere ſubleua vt ſeruiamus tibi. ‡ Qui ait, 5
Poſt tres dies reuertimini ad me. Cumque
abiiſſet populus, ‡ iniit conſiliũ cum ſenibus 6
qui ſteterãt corã patre eius Salomone, dum
adhuc viueret, dicens, Quid datis conſilij, vt
reſpõdeam populo? ‡ Qui dixerunt ei, Si pla- 7
cueris populo huic, & linieris eos verbis cle- B
mentibus, ſeruient tibi omni tẽpore. ‡ At il- 8
le reliquit conſiliũ ſenum, & cum iuuenibus
tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, &
erant in comitatu illius. ‡ Dixitque ad eos, 9
Quid vobis videtur? vel reſpõdere quid de-
beo populo huic, qui dixit mihi, Subleua iu-
gum quod impoſuit nobis pater tuus? ‡ At 10
b.1. illi reſpõderunt vt iuuenes & nutriti cum
eo in delicijs, atq; dixerunt, Sic loquẽris po-
pulo qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit
iugum noſtrũ, tu ſubleua: & ſic reſpondebis C
ei, Minimus digitus meus groſsior eſt lum-
bis patris mei. ‡ Pater meus impoſuit vobis 11
graue iugũ, & ego maius pondus apponã: pa-
ter meus cecidit vos flagellis, ego verò cæ-
dam vos ſcorpionibus. ‡ Venit ergo Ieroboã, 12
& vniuerſus populus ad Roboam die tertio,
ſicut præceperat eis. ‡ Reſponditq; rex dura, 13 D
derelicto cõſilio ſeniorũ, ‡ locutuſq; eſt iu- 14
xta iuuenũ voluntatẽ, Pater meus graue vo-
bis impoſuit iugum: quod ego grauius faciã:
pater meus cecidit vos flagellis: ego verò cę-
dam vos ſcorpionibus. ‡ Et nõ acquieuit po- 15
puli precibus: erat enim voluntatis Dei, vt
cõpleretur ſermo eius, ‖ quem locut⁹ fuerat
3.Re.11.e.29 per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filiũ
Nabat. ‡ Populus autẽ vniuerſus rege duri- 16
ora dicente, ſic locutus eſt ad eum, Nõ eſt no- D
bis pars in Dauid, neque hæreditas in filio
Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu
autẽ paſce domũ tuam Dauid. Et abiit Iſra-
el in tabernacula ſua. ‡ Super filios autẽ Iſ- 17
rael, qui habitabant in ciuitatibus Iuda, re-
gnauit Roboam. ‡ Miſitq; rex Roboam Adu- 18
ram, qui præerat tributis, & lapidauerunt eũ
filij Iſrael, & mortuus eſt: porrò rex Roboã
currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ie-
ruſalem. ‡ Receſsitque Iſrael à domo Dauid 19
vſque ad diem hanc.

CAP. XI.

1 VEnit autẽ Roboam in Ieruſalẽ, & con-
A uocauit vniuerſam domũ Iuda, & Bẽ- 3.Re.12.d.21
iamin, centũ octoginta millia electorũ atq;
bellantium, vt dimicaret contra Iſrael, & co-
2 uerteret ad ſe regnũ ſuum. ‡ Factuſq; eſt ſer-
mo Domini ad Semeiam hominem Dei, di-
3 cens, ‡ Loquere ad Roboam filiũ Salomonis
regem Iuda, & ad vniuerſum Iſrael qui eſt in
4 Iuda & Bẽ-iamin. ‡ Hæc dicit Dominus, Nõ
aſcendetis, neq; pugnabitis cõtra fratres ve-
ſtros: reuertatur vnuſquiſq; in domũ ſuã, e.3.
quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui
B cum audiſſent ſermonem Domini, reuerſi
5 ſunt, nec perrexerũt contra Ieroboam. ‡ Ha-
bitauit autẽ Roboam in Ieruſalẽ, & ædifica-
6 uit ciuitates muratas in Iuda. ‡ Extruxitq;
7 Beth-lẽhem & Etam, & Thecue, ‡ Bethſur
8 quoque, & Socho, & Odollam, ‡ necnon &
9 Geth, & Mareſa, & Ziph ‡ ſed & Aduram, &
10 Lachis, & Azeca: ‡ Saraa quoq;, & Aialon, &
Hebron, quæ erant in Iuda & Ben-iamin, ci-
11 uitates munitiſsimas. ‡ Cumque clauſiſſet
eas muris, poſuit in eis principes, ciborumq;
12 horrea, hoc eſt, olei & vini. ‡ Sed & in ſingu-
lis vrbibus fecit armamentaria ſcutorum &
haſtarum: firmauitq; eas ſumma diligentia:
13 & imperauit ſuper Iudã & Ben-iamin. ‡ Sa-
C cerdotes autẽ & Leuitæ qui erant in vniuer-
ſo Iſrael, venerunt ad eum de cunctis ſedi-
14 bus ſuis, ‡ relinquẽtes ſuburbana, & poſſeſ-
ſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam & Ieru-
ſalẽ: eo quòd abieciſſet eos Ieroboam, & po-
ſteri eius, ne ſacerdotio Domini fungerẽtur.
15 ‡ Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum 3.Re.12.g.31
& dæmoniorum, vitulorumque quos fece-
16 rat. ‡ Sed & de cunctis tribubus Iſrael, qui-
cunq; dederant cor ſuum vt quærerent Do-
minum Deum Iſrael, venerunt in Ieruſalem
ad immolãdum victimas ſuas coram Domi-
17 no Deo patrum ſuorum. ‡ Et roborauerunt
regnũ Iuda: & confirmauerunt Roboam filiũ
Salomonis per tres annos: ambulauerunt
enim in viis Dauid & Salomonis, annis tan-
18 tũm tribus. ‡ Duxit autẽ Roboam vxorem
D Mahalath, filiam Ierimoth filij Dauid: Abi-
19 hail quoq; filiam Eliab filij Iſai, ‡ quæ pepe-
20 rit ei filios Ieus, & Somoriã, & Zoon. ‡ Poſt
hanc quoq; accepit Maacha filiam Abſalom,
quæ peperit ei Abia & Ethai, & Ziza, & Sa-
21 lomith. ‡ Amauit autẽ Roboam Maacha fi-
liam Abſalom ſuper omnes vxores ſuas, &
concubinas: nam vxores decem & octo du-
xerat, concubinas autẽ ſexaginta: & genuit
22 viginti octo filios, & ſexaginta filias. ‡ Con-
ſtituit verò in capite Abiam filium Maacha
ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum e-
23 nim regem facere cogitabat, ‡ quia ſapien-
tior fuit, & potẽtior ſuper omnes filios eius,
& in cunctis finibus Iuda, & Ben-iamin, &
in vniuerſis ciuitatibus muratis: præbuitque
eis eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 CVmq; roboratum fuiſſet regnum Ro-
A boam & cõfortatum, dereliquit legem
2 Domini, & omnis Iſrael cum eo. ‡ ‖ Anno 3.Re.14.f.25
autem quinto regni Roboam, aſcendit Seſac

rex Aegypti in Ieruſalē*, (quia peccauerant
Domino) ‡ cum mille ducentis curribus, & 3
ſexaginta millibus equitum: nec erat nume-
rus vulgi quod venerat cū eo ex Aegypto,
Lybies ſcilicet, & Troglodytæ, & Aethiopes.
‡ Cepitq; ciuitates munitiſsimas in Iuda, & 4
venit vſq; in Ieruſalē. ‡ Semeias autem pro- 5
pheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes
Iuda, qui congregati fuerant in Ieruſalē, fu-
gientes Seſac: dixitq; ad eos, Hæc dicit Do-
minus, Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos
in manu Seſac. ‡ Conſternatique principes 6
Iſrael, & rex, dixerunt, Iuſtus eſt Dominus. B
‡ Cumq; vidiſſet Dominus quòd humiliati 7
eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semeiā,
dicens, Quia humiliati ſunt, non diſperdam
eos: daboq; eis pauxillum auxilij, & nō ſtil-
labit furor meus ſuper Ieruſalē per manum
Seſac. ‡ Veruntamē ſeruient ei: vt ſciant di- 8
ſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni
terrarum. ‡ Receſsit itaq; Seſac rex Aegypti 9
ab Ieruſalē, ſublatis theſauris domus Domi-
ni, & domus Regis, omniaq; ſecum tulit: & C
clypeos aureos quos fecerat Salomon, ‡ pro 10
quibus fecit rex æneos, & tradidit illos prin-
cipibus ſcutariorum qui cuſtodiebant veſti-
bulum palatij. ‡ Cumq; introiret rex domū 11
Domini, veniebant ſcutarij & tollebant eos:
iterumq; referebant eos ad armamentarium
ſuū. ‡ Veruntamē quia humiliati ſunt, auer- 12
ſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt pe-
nitus: ſiquidem in Iuda inuenta ſunt opera
3. Re. 14. c. 21 bona. ‡ ‖ Confortatus eſt ergo rex Roboam 13
in Ieruſalē, atq; regnauit: quadraginta autē
& vnius anni erat cùm regnare cœpiſſet: &
decem & ſeptē annis regnauit in Ieruſalem,
vrbe quam elegit Dominus, vt confirmaret
nomen ſuum ibi, de cunctis tribubus Iſraël: D
nomē autē matris eius Naama Ammanitis.
‡ Fecit autē malum, & non præparauit cor 14
ſuum vt quæreret Dominum. ‡ Opera verò 15
Roboam prima & nouiſsima ſcripta ſunt in
libris Semeiæ Prophetæ, & Addo Videntis,
& diligenter expoſita: pugnaueruntq; aduer
ſum ſe Roboam & Ieroboam cūctis diebus.
‡ Et dormiuit Roboam cum patribus ſuis: 16
ſepultusq; eſt in Ciuitate David. Et regna-
uit Abia filius eius pro eo.

## CAP. XIII.

ANno octauodecimo regis Ieroboā, re- 1
3. Re. 15. a. 2. gnauit Abia ſuper Iudā. ‡ Tribus annis 2
regnauit in Ieruſalem: nomenq; matris eius A
Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bellum
inter Abiam & Ieroboam. ‡ ‖ Cumq; iniiſſet 3
3. Re. 15. a. 7 Abia certamē, & haberet bellicoſiſsimos vi-
*quadrin- ros, & electorum *quadraginta* millia: Iero-
genta 6. boā inſtruxit ecōtra aciem *octoginta* millia
*octingen- virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella
ta 4. fortiſsimi. ‡ Stetit ergo Abia ſuper montem 4
Semeron, qui erat in Ephráim, & ait, Audi
Ieroboam, & omnis Iſraël, ‡ Num ignoratis 5
quòd Dominus Deus Iſrael dederit regnum
Dauid ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi & fi-
liis eius in pactum ſalis? ‡ (Et ſurrexit Iero- 6
boā filius Nabat, ſeruus Salomonis filii Da-
3. Re. 11. c. 26 uid: ‖ & rebellauit contra Dominum ſuum.
‡ Congregatique ſunt ad eum viri vaniſsi- 7
mi, & filij Belial: & præualuerunt cōtra Ro-
boam filium Salomonis: porrò Roboam erat
rudis, & corde pauido, nec potuit reſiſtere
8 eis.) ‡ Nunc ergo vos dicitis quòd reſiſtere
B poſſitis regno Domini, quod poſſidet per fi-
lios Dauid: habetisq; grandem populi mul-
titudinem, atque vitulos aureos quos fecit
9 vobis Ieroboam in deos: ‡ ‖ Et eiecistis ſa- 3. Re. 12. g. 31
cerdotes Domini, filios Aaron, atq; Leuitas:
& feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes po-
puli terrarum: quicunque venerit, & initia-
uerit manum ſuam in tauro de bobus, & in
arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum qui nō
10 ſunt dij. ‡ Noſter autem Dominus Deus eſt,
quem non relinquimus: ſacerdoteſque mi-
niſtrant Domino de filiis Aaron: & Leuitæ
11 ſunt in ordine ſuo. ‡ Holocauſta quoq; of-
ferunt Domino per ſingulos dies manè &
veſpere: & thymiama iuxta legis præcepta
confectum, & proponuntur panes in menſa
mundiſsima, eſtque apud nos candelabrum
aureum, & lucernæ eius, vt accendatur ſem-
per ad veſperā: nos quippe cuſtodimus præ-
cepta Domini Dei noſtri, quem vos reliqui-
12 ſtis. ‡ Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt,
C & ſacerdotes eius, qui clangunt tubis, & re-
ſonant contra vos: filij Iſrael nolite pugnare
contra Dominū Deum patrum veſtrorum,
13 quia non vobis expedit. ‡ Hæc illo loquēte,
Ieroboam retro moliebatur inſidias. Cum-
que ex aduerſo hoſtium ſtaret, ignorantem
14 Iudā ſuo ambiebat exercitu. ‡ Reſpicienſq;
Iudas, vidit inſtare bellū ex aduerſo & poſt
tergum, & clamauit ad Dominum: ac ſacer-
15 dotes tubis canere cœperunt. ‡ Omneſque
viri Iuda vociferati ſunt: & ecce illis cla-
mantibus perterruit Deus Ieroboā, & om-
nem Iſrael qui ſtabat ex aduerſo Abia & Iu-
16 da. ‡ Fugeruntq; filii Iſrael Iudam, & tradi-
17 dit eos Deus in manu eorum. ‡ Percuſſit er-
D go eos Abia, & populus eius plaga magna:
& corruerunt vulnerati ex Iſrael *quinqua- *quingen-
18 ginta* millia virorum fortium. ‡ Humilia- ta 5.
tique ſunt filii Iſrael in tempore illo: & ve-
hementiſsimè confortati filii Iuda, eo quòd
ſperaſſent in Domino Deo patrum ſuorum,
19 ‡ Perſecutus eſt autem Abia fugientem Ie-
roboam: & cepit ciuitates eius, Beth-el &
filias eius: & Ieſana cum filiabus ſuis: Ephrō
20 quoq; & filias eius. ‡ Nec valuit vltra reſi-
ſtere Ieroboā in diebus Abia, quē percuſsit
21 Dominus, & mortuus eſt. ‡ Igitur Abia, cō-
fortato imperio ſuo, accepit vxores quatuor
decim: procreauitq; vigintiduos filios, & ſe-
22 decim filias. ‡ Reliqua autē ſermonum Abia,
viarumq; & operum eius, ſcripta ſunt dili-
gentiſsimè in libro Addo Prophetæ.

## CAP. XIIII.

1 DOrmiuit aūt Abia cum patribus ſuis, 3. Re. 15. a. 8
A & ſepelierunt eum in ciuitate David:
regnauitque Aſa filius eius pro eo, in cuius
2 diebus quieuit terra annis decem. ‡ Fecit au-
tem Aſa quod bonum & placitum erat in
3 conſpectu * Dei ſui, & ſubuertit altaria pe- *Domini 5
regrini cultus, & excelſa, & cōfregit ſtatuas,
4 lucoſq; ſuccidit. ‡ Et præcepit Iudæ vt quæ-
reret Dominum Deum patrum ſuorū, & fa-

ceret legem, & vniuerſa mãdata. ‡ Et abſtu- 5 C
lit de cunctis vrbibus Iuda aras & phana, &
regnauit in pace. ‡ Aedificauit quoque vrbes 6
munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla
temporibus eius bella ſurrexerant, pacẽ Do-
mino largiente. ‡ Dixit autẽ Iudæ, Aedifice- 7
mus ciuitates iſtas, & vallemus muris, & ro- B
boremus turribus, & portis, & ſeris: donec à
bellis quieta ſunt omnia, eò quòd quæſieri-
mus Dominum Deum patrum noſtrorũ, &
dederit nobis pacem per gyrum. Aedificaue-
runt igitur, & nullum in extruendo impe-
dimentum fuit. ‡ Habuit autem Aſa in exer- 8
citu ſuo portantium ſcuta & haſtas, de Iuda
trecẽta millia: de Bẽ-iamin verò ſcutariorũ,
*ſeptuaginta 9. — & ſagittariorũ, ducẽta *octoginta millia: oẽs
iſti viri fortiſsimi. ‡ Egreſſus eſt autem con- 9
tra eos Zara Aethiopa cum exercitu ſuo, de- C
cies centena millia, & curribus trecentis: &
venit vſq; Mareſa. ‡ Porrò Aſa perrexit ob- 10
uiam ei, & inſtruxit aciem ad bellũ in Val-
1.Re.14.b.6 — le Sephátha, quæ eſt iuxta Mareſa. ‡ ‖ Et in- 11
uocauit Dominũ Deum, & ait, Domine non
eſt apud te vlla diſtãtia, vtrũ in paucis auxi-
lieris, an in pluribus: adiuua nos Domine
Deus noſter: in te enim, & in tuo nomine
habentes fiduciam venimus cõtra hanc mul-
titudinẽ. Domine, Deus noſter tu es, nõ præ-
ualeat contra te homo. ‡ Exterruit itaque 12
Dominus Aethiopes coram Aſa & Iuda: fu- D
geruntq; Aethiopes. ‡ Et perſecutus eſt eos 13
Aſa, & populus qui cum eo erat, vſq; Géra-
ra: & ruerunt Aethiopes vſq; ad internecio-
nem, quia Domino cædente contriti ſunt, &
exercitu illius præliante. Tulerũt ergo ſpo-
lia multa. ‡ Et percuſſerunt ciuitates omnes 14
per circuitum Gérare: grandis quippe cun-
ctos terror inuaſerat: & diripuerunt vrbes, &
multam prædam aſportauerũt. ‡ Sed & cau- 15
las ouium deſtruentes, tulerunt pecorum in-
finitam multitudinem, & camelorum: re-
uerſique ſunt in Ieruſalem.

## CAP. XV.

3.Re.15.c.22 — AZarias autẽ filius Obed, facto in ſe ſpi- 1
ritu Dei, ‡ egreſſus eſt in occurſum A- 2
ſa, & dixit ei, Audite me Aſa, & omnis Iuda A
& Ben-iamin, Dñs vobiſcũ, quia fuiſtis cum
eo. Si quæſieritis eum, inuenietis: ſi autẽ de-
reliqueritis eum, derelinquet vos. ‡ Tranſi- 3
bunt autẽ multi dies in Iſraël abſq; Deo ve-
ro, & abſq; ſacerdote doctore, & abſq; lege.
‡ Cumque reuerſi fuerint in anguſtia ſua, 4
*& clamauerint — *ad Dominum Deum Iſraël, & quæſierint
eum, reperient eum. ‡ In tempore illo nõ erit 5
pax egredienti & ingredienti: ſed terrores
vndique in cunctis habitatoribus terrarum.
‡ Pugnabit enim gens contra gentem, & ci- 6
uitas contra ciuitatẽ: quia Dominus contur- B
babit eos in omni anguſtia. ‡ Vos ergo con- 7
fortamini, & nõ diſſoluantur manus veſtræ:
erit enim merces operi veſtro. ‡ Quod cùm 8
audiſſet Aſa, verba ſcilicet, & prophetiam A-
zariæ filij Obed Prophetæ, confortatus eſt, &
abſtulit idola de omni terra Iuda, & de Bẽ-
iamin, & ex vrbibus, quas ceperat, mõtis E-
phráim: & dedicauit altare Domini quod
erat ante porticũ Domini. ‡ Cõgregauitque 9
C vniuerſum Iudam & Ben-iamin, & aduenas
cum eis de Ephráim, & de Manaſſe, & de Si-
meon: plures enim ad eum confugerant ex
Iſraël, videntes quòd Dominus Deus illius
10 eſſet cum eo. ‡ Cumq; veniſſent in Ieruſalẽ
menſe tertio, anno decimoquinto regni Aſa,
11 ‡ immolauerũt Dño in die illa de manubiis
& præda quam adduxerant, boues ſeptingen
12 tos, & arietes ſeptem millia. ‡ Et intrauit ex
more ad corroborandũ fœdus, vt quærerent
Dominũ Deum patrum ſuorum in toto cor-
13 de, & in tota anima ſua. ‡ Si quis autem, in-
quit, non quæſierit Dominum Deum Iſraël,
moriatur, à minimo vſq; ad maximum, à vi-
14 ro vſque ad mulierẽ. ‡ Iurauerũtq; Domi-
D no voce magna in iubilo, & in clangore tu-
15 bæ, & in ſonitu buccinarũ ‡ omnes qui erãt
in Iuda cum execratione: in omni enim cor-
de ſuo iurauerunt, & in tota voluntate quę-
ſierunt eum & inuenerunt: præſtititque eis
16 Dominus requiem per circuitum. ‡ Sed &
Maacham matrem Aſa regis ex auguſto de-
poſuit imperio, eò quòd feciſſet in luco ſi-
mulachrũ Priapi: quod omne cõtriuit, & in
fruſta comminuens combuſſit in Torrẽte-
17 cedron. ‡ Excelſa autem derelicta ſunt in
Iſraël: attamen cor Aſa erat perfectũ cunctis
18 diebus eius. ‡ Eaq; quæ vouerat pater ſuus,
& ipſe, intulit in domũ Domini: argentum
& aurum, vaſorumque diuerſam ſupellecti- — *triceſimũ quintum
19 lem. ‡ Bellum verò non fuit vſque ad *trice-
ſimum annum regni Aſa.

## CAP. XVI.

1 ANno autem triceſimoſexto regni eius — 3.Re.15.d.17
A aſcendit Baaſa rex Iſraël in Iudam, &
muro circũdabat Rama, vt nullus tutè poſ-
2 ſet egredi & ingredi de regno Aſa. ‡ Protulit
autem Aſa argentum & aurum de theſauris
domus Domini, & de theſauris regis: miſitq;
ad Ben-adad regem Syriæ, qui habitabat in
3 Damaſco, dicẽs, ‡ Fœdus inter me & te eſt:
pater quoq; meus & pater tuus habuere cõ-
cordiã, quã ob rem miſi tibi argentũ & aurũ,
vt rupto fœdere quod habes cum Baaſa rege
4 Iſraël, facias eum à me recedere. ‡ Quo cõ-
perto Ben-adad miſit principes exercituum
ſuorum ad vrbes Iſraël: qui percuſſerunt A-
hion, & Dan, & Abel-maim, & vniuerſas
5 vrbes Nephthali muratas. ‡ Quod cùm au-
diſſet Baaſa, deſiit ædificare Rama, & inter-
6 miſit opus ſuum. ‡ Porrò Aſa rex aſſumpſit
B vniuerſum Iudam, & tulerunt lapides de Ra
ma, & ligna quæ ædificationi præparauerat
Baaſa: ædificauitq; ex eis Gabaa, & Maſpha.
7 ‡ In tempore illo venit Hanani Propheta ad
Aſam regem Iuda, & dixit ei, Quia habuiſti
fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino
Deo tuo: idcirco euaſit Syriæ regis exercitus
8 de manu tua. ‡ ‖ Nõne Aethiopes & Libyes — Supr.14.c.9
C multo plures erant quadrigis & equitibus, &
multitudine nimia: quos, cùm in Domino
9 credidiſſes, tradidit in manu tua? ‡ Oculi e-
nim Domini contemplantur vniuerſam ter-
ram, & præbent fortitudinem his ‖ qui corde — Zach.4.f.10
perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti,
& propter hoc ex præſenti tẽpore aduerſum
10 te bella conſurgent. ‡ Iratusq; Aſa aduerſus
Videntem,

Videntem, iuſsit eũ mitti in neruum: valde
quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & in-
terfecit de populo in tempore illo plurimos.
‡Opera autẽ Aſa prima & nouiſsima ſcripta 11
ſunt in libro regũ Iuda & Iſrael. ‡Aegrota- 12
uit etiam Aſa anno triceſimonono regni ſui, D
dolore pedum vehementiſsimo, & nec in in-
firmitate ſua quæſiuit Dominum, ſed magis
in medicorum arte cõfiſus eſt. ‡Dormiuitq; 13
cũ patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadra
geſimo-primo regni ſui. ‡Et ſepelierunt eũ 14
in ſepulchro ſuo quod foderat ſibi in Ciuita
te-Dauid, poſueruntque eũ ſuper lectum ſuũ
plenũ aromatibus & vnguentis meretriciis,
quæ erant pigmentariorũ arte cõfecta, & cõ-
buſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

3. Re. 15. c. 24

Regnauit autem Ioſaphat filius eius pro 1
eo, & inualuit cõtra Iſrael. ‡Cõſtituit- 2
que militũ numeros in cunctis vrbibus Iu- A
da, quę erant vallatæ muris. Præſidiaq; diſpo
ſuit in terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim
quas ceperat Aſa pater eius. ‡Et fuit Dñs cũ 3
Ioſaphat, quia ambulauit in viis Dauid pa-
tris ſui primis: & nõ ſperauit in Baalim, ‡ſed 4
in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis il-
lius, & nõ iuxta peccata Iſrael. ‡Confirma- 5
uitq; Dominus regnũ in manu eius: & dedit
omnis Iuda munera Ioſaphat: factæq; ſunt ei
infinitæ diuitiæ, & multa gloria. ‡Cumque 6
ſumpſiſſet cor eius audaciã propter vias Do- B
mini, etiã excelſa & lucos de Iuda abſtulit.
‡Tertio autẽ anno regni ſui miſit de princi- 7
pibus ſuis Benhail, & Obdiã, & Zachariam,
& Nathanael, & Michæam, vt docerẽt in ci-
uitatibus Iuda: ‡& cũ eis Leuitas, Semeiam, 8
& Nathaniã, & Zabadiam, Aſael quoque &
Semiramoth & Ionathan, Adoniamq; & To
biam & Thob-adoniam Leuitas: & cum eis
Eliſama, & Iorã ſacerdotes: ‡docebantq; po- 9
pulum in Iuda, habentes librum legis Do-
mini: & circuibãt cunctas vrbes Iuda, atque
erudiebant populum. ‡Itaque factus eſt pa- 10
uor Domini ſuper omnia regna terrarũ quæ C
erant per gyrum Iuda: nec audebant bellare
contra Ioſaphat. ‡Sed & Philiſthæi Ioſaphat 11
munera deferebant, & vectigal argenti: A-
rabes quoque adducebant pecora arietum,
ſeptẽ millia ſeptingentos, & hircos totidem.
‡Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus eſt 12 D
vſque in ſublime: atque ædificauit in Iuda
domos adinſtar turrium, vrbeſque muratas.
‡Et multa opera parauit in vrbibus Iuda: 13
viri quoque bellatores, & robuſti erant in
Ieruſalem, ‡quorum iſte numerus per do- 14
mos atque familias ſingulorum: In Iuda

*principes 2.

*princeps* exercitus, Ednas dux, & cum eo
robuſtiſsimi viri trecenta millia. ‡Poſt 15
hunc Iohanan princeps, & cum eo ducenta D
octoginta millia. ‡Poſt illum quoque Ama- 16
ſias filius Zechri, conſecratus Domino, &
cum eo ducenta millia virorum fortium.
‡Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Elia- 17
da, & cum eo tenentium arcum & clypeum
ducenta millia. ‡Poſt iſtum etiam Iozabad: 18
& cum eo centum octoginta millia expedi-
torum militum. ‡Hi omnes erant ad ma- 19
num regis, exceptis aliis quos poſuerat in
vrbibus muratis, in vniuerſo Iuda.

CAP. XVIII.

3. Re. 22. a. 1

1 Fuit ergo Ioſaphat diues & inclytus mul
A tum, & affinitate coniunctus eſt Achab.
2 ‡Deſcenditque poſt annos ad eum in Sama-
riam: ad cuius aduentum mactauit Achab
arietes, & boues plurimos ipſi & populo
qui venerant cum eo: perſuaſitque illi vt
3 aſcenderet in Ramoth Galaad. ‡Dixitque
Achab rex Iſrael ad Ioſaphat regem Iuda,
Veni mecum in Ramoth-Galaad. Cui ille
reſpondit, Vt ego, & tu: ſicut populus tuus,
ſic & populus meus: tecumque erimus in
4 bello. ‡Dixit Ioſaphat ad regem Iſrael, Con-
ſule obſecro in præſentiarũ ſermonem Do-
5 mini. ‡Congregauit igitur rex Iſrael pro-
B phetarum quadringentos viros, & dixit ad
eos, In Ramoth Galaad ad bellandũ ire de-
bemus, an quieſcere? At illi, Aſcende, in-
6 quiunt, & tradet Deus in manu regis. ‡Di-
xitque Ioſaphat, Nunquid non eſt hic pro-
pheta Domini, vt ab illo etiã requiramus?
7 ‡Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat, Eſt vir vnus
à quo poſſumus quærere Domini volun-
tatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat
mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt
autem Michæas filius Iemla. Dixitque Io-
8 ſaphat, Ne loquaris rex hoc modo. ‡Vo-
cauit ergo rex Iſrael vnum de eunuchis, &
dixit ei, Voca citò Michæam filium Iemla.
9 ‡Porrò rex Iſrael & Ioſaphat rex Iuda vter-
que ſedebant in ſolio ſuo veſtiti cultu re-
gio: ſedebant autem in area iuxta portam
Samariæ, omneſque prophetæ vaticinaban-
10 tur coram eis. ‡Sedecias verò filius Cha-
C naana fecit ſibi cornua ferrea, & ait, Hæc
dicit Dominus, His ventilabis Syriam, do-
11 nec cõteras eam. ‡Omneſq; prophetæ ſimi-
liter prophetabant, atque dicebant, Aſcen-
de in Ramoth-Galaad, & proſperaberis, &
12 tradet eos Dominus in manu regis. ‡Nun-
tius autẽ qui ierat ad vocandum Michæam,
ait illi, En, verba omnium prophetarum
vno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo
te vt & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, lo-
13 quariſque proſpera. ‡Cui reſpondit Mi-
chæas, Viuit Dominus, quia quodcunque
14 dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. ‡Venit
D ergo ad regem, Cui rex ait, Michæa, ire de-
bemus in Ramoth-Galaad ad bellandum,
an quieſcere? Cui ille reſpondit, Aſcendite:
cuncta enim proſpera euenient, & tradentur
15 hoſtes in manus veſtras. ‡Dixitque rex, Ite-
rum, atque iterum te adiuro, vt mihi non
loquaris, niſi quod verum eſt in nomine Do
16 mini. ‡At ille ait, Vidi vniuerſum Iſrael
diſperſum in montibus, ſicut oues abſque
paſtore: & dixit Dominus, Non habent iſti
dominos: reuertatur vnuſquiſque in domũ
17 ſuam in pace. ‡Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat:
Nónne dixi tibi quòd non prophetaret iſte
mihi quicquam boni, ſed ea quæ mala ſunt?
18 ‡At ille, Idcirco, ait, audite verbum Domi-
ni, Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, &
E omnem exercitum cæli aſsiſtentem ei à de-
19 xtris, & à ſiniſtris. ‡Et dixit Dominus, Quis

 decipiet

deciſpies Achab regem Iſraël, vt aſcendat &
corruat in Ramoth-Galaad? Cumq; diceret
vnus hoc modo, & alter alio: ‡ proceſsit ſpi- 20
ritus, & ſtetit coram Domino, & ait, Ego de-
cipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit,
decipies? ‡ At ille reſpondit, Egrediar, & ero 21
ſpiritus mēdax in ore omnium prophetarū
eius. Dixitq; Dominus, Decipies, & præua-
lebis: egredere, & fac ita. ‡ Nunc igitur, ecce 22
Dominus dedit ſpiritū mendacij in ore om-
nium prophetarum tuorū: & Dominus lo-
cutus eſt de te mala. ‡ Acceſsit autem Sede- 23
cias filius Chanaana, & percuſsit Michææ
maxillā, & ait, Per quā viam tranſiuit Spiri-
tus Domini à me, vt loqueretur tibi? ‡ Di- 24
xitque Michæas, Tu ipſe videbis in die illo
quando ingreſſus fueris cubiculū de cubicu-
lo, vt abſcondaris. ‡ Præcepit autē rex Iſraël, 25
dicens, Tollite Michæam, & ducite eum ad F
Amon principem ciuitatis, & ad Ioas filium
Amélech. ‡ Et dicetis, Hæc dicit rex, Mittite 26
hunc in carcerē, & date ei panis modicum, &
aquæ pauxillū, donec reuertar in pace. ‡ Di- 27
xitque Michæas, Si reuerſus fueris in pace,
non eſt locutus Dominus in me. Et ait, Au-
dite omnes populi. ‡ Igitur aſcenderunt rex 28
Iſraël, & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth-Ga-
laad. ‡ Dixitq; rex Iſraël ad Ioſaphat, Mutabo 29
habitum, & ſic ad pugnam vadam: tu autem
induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſrael
habitu, venit ad bellum. ‡ Rex autem Syriæ 30
præceperat ducibus equitatus ſui dicens, Ne
pugnetis contra minimum, aut contra maxi-
mum, niſi contra ſolum regem Iſraël. ‡ Itaq; 31
cùm vidiſſent principes equitatus Ioſaphat, G
dixerunt, Rex Iſrael eſt iſte. Et circundede-
runt eū dimicantes: at ille clamauit ad Do-
minum, & auxiliatus eſt ei, atq; auertit eos
ab illo. ‡ Cùm enim vidiſſent duces equita- 32
tus quòd non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eū.
‡ Accidit autem vt vnus è populo ſagittam 33
in incertum iaceret, & percuteret regem Iſ-
rael inter ceruicem & ſcapulas: at ille au-
rigæ ſuo ait, Cōuerte manum tuam, & educ
me de acie, quia vulneratus ſum. ‡ Et finita 34
eſt pugna in die illo: porrò rex Iſraël ſtabat
in curru ſuo contra Syros vſque ad veſperā,
& mortuus eſt occidente ſole.

## CAP. XIX.

REuerſus eſt autē Ioſaphat rex Iuda in 1
domum ſuam pacificè, in Ieruſalem. A
‡ Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, & 2
ait ad eum, Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris: &
idcirco iram quidē Domini merebaris: ‡ ſed 3
bona opera inuēta ſunt in te, eo quòd abſtu-
leris lucos de terra Iuda, & præparaueris cor
r.4. tuum vt requireres ᵃDominum Deum pa-
r.3. trum tuorumᵃ. ‡ Habitauit ergo Ioſaphat in 4
Ieruſalem: rurſumque egreſſus eſt ad popu-
lum de Ber-ſabee vſq; ad mōtem Ephráim,
& reuocauit eos ad Dominum Deum patrū
ſuorū. ‡ Conſtituitque iudices terræ in cun- 5
ctis ciuitatibus Iuda munitis per ſingula lo- B
ca, ‡ & præcipiens iudicibus, Videte, ait, quid 6
faciatis: non enim hominis exercetis iudi-
cium, ſed Domini: & quodcunque iudicaue-
7 ritis, in vos redundabit. ‡ Sit timor Domini Deu.10.d.17
vobiſcum: & cum diligentia cuncta facite: Rom.2.b.11
non eſt enim apud Dominum Deum noſtrū Gal.2.b.6.
iniquitas, ‖ nec perſonarū acceptio, nec cu- Ephe.6.b.9.
8 pido munerum. ‡ In Ieruſalem quoque con- Coloſ.3.d.25.
C ſtituit Ioſaphat Leuitas & ſacerdotes, & prin Act.10.e.34.
cipes familiarum ex Iſrael, vt iudicium & 1.Pet.1.c.17.
cauſam Domini iudicarēt habitatoribꝰ eius. Sap.6.a.8.
9 ‡ Præcepitque eis, dicēs, Sic agetis in timore Ecc.35.b.16.
10 Domini fideliter, & corde perfecto. ‡ Omnē
cauſam quæ venerit ad vos fratrū veſtrorū
qui habitāt in vrbibus ſuis, inter cognationē
& cognationem, vbicunq; quæſtio eſt de le-
ge, de mandato, de ceremoniis, de iuſtifica-
tionibus: oſtendite eis, vt non peccent in Do-
minum, & ne veniat ira ſuper vos & ſuper
fratres veſtros: ſic ergo agentes nō peccabi-
11 tis. ‡ Amarias autē ſacerdos & pontifex ve-
D ſter, in his quæ ad Deū pertinēt, præſidebit:
porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in
domo Iuda, ſuper ea opera erit quæ ad regis
officiū pertinent: habetisq; magiſtros Leui-
tas corā vobis. confortamini, & agite diligen- ᵃcum bo-
ter: & erit Dominusᵃvobiſcum in bonisᵃ. nis 4.

## CAP. XX.

1 POſt hæc cōgregati ſunt filij Moab, & fi-
A lij Ammon, & cū eis de Ammonitis ad
2 Ioſaphat, vt pugnarent contra eum. ‡ Vene-
runtq; nuntij, & indicauerunt Ioſaphat, di-
centes, Venit contra te multitudo magna de
his locis quæ trans mare ſunt, & de Syria: &
ecce conſiſtūt in Aſaſon-thamar, quæ eſt En-
3 gaddi. ‡ Ioſaphat autem timore perterritus,
totum ſe contulit ad rogandum Dominum:
4 & prædicauit ieiuniū vniuerſo Iuda. ‡ Con-
gregatusque eſt Iudas ad deprecandum Do-
minum: ſed & omnes de vrbibus ſuis vene-
5 runt ad obſecrandum eum. ‡ Cumque ſte-
B tiſſet Ioſaphat in medio cœtu Iudæ, & Ieru-
ſalem, in domo Domini ante atrium nouū,
6 ‡ ait, Domine Deus patrum noſtrorum, tu es
Deus in cælo, & dominaris cūctis regnis gen
tium: in manu tua eſt fortitudo & potentia,
7 nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere. ‡ Nonne
tu Deus noſter interfeciſti omnes habitato-
res terræ huius corā populo tuo Iſrael, & de-
diſti eam ſemini Abraham amici tui in ſem-
8 piternū? ‡ Habitaueruntq; in ea, & extruxe-
runt in illa ſanctuariū nomini tuo, dicentes, Sup.6.e.28.
9 ‡ ‖ Si irruerint ſuper nos mala, gladius iudi-
cij, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram do-
mo hac in conſpectu tuo, in qua inuocatum
eſt nomē tuum: & clamabimus ad te in tri-
bulationibꝰ noſtris, & exaudies, ſaluosq; fa-
10 cies. ‡ Nunc igitur ecce filij Ammō, & Moab,
C & mōs Seir, ‖ per quos non cōceſsiſti ᵃIſrael Deut.2.a.9.
vt tranſirent quando egrediebantur de Ae- ᵃfiliis 32.
gypto, ſed declinauerunt ab eis, & non inter-
11 fecerunt illos: ‡ e contrario agunt, & nitūtur
eiicere nos de poſſeſſione quā tradidiſti no-
12 bis. ‡ Deus noſter, ergo non iudicabis eos? In
nobis quidem nō eſt tanta fortitudo, vt poſ-
ſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit
ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere
debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt
13 oculos noſtros dirigamus ad te. ‡ Omnis
verò Iuda ſtabat corā Domino cum paruu-
lis, &

lis,& vxoribus,& liberis ſuis. ‡Erat autē Ia- 14
haziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel,
filij Mathaniæ, Leuites de filiis Aſaph, ſuper
quē factus eſt Spiritus Domini in medio tur
bæ, ‡& ait, Attendite omnis Iuda,& qui ha- 15
bitatis in Ieruſalē,& tu rex Ioſaphat: hæc di-
cit Dominus vobis, Nolite timere, nec pauea-
tis hanc multitudinē: nō eſt enim veſtra pu-
ascendetis 13. gna, ſed Dei. ‡ Cras descendetis contra eos: 16
aſcenſuri enim ſunt per cliuum nomine Sis,
& inuenietis illos in ſummitate torrētis, qui
eſt cōtra ſolitudinem Ieruel. ‡Non eritis vos 17
qui dimicabitis, ſed tantummodò confidēter D
ſtate,& videbitis auxiliū Domini ſuper vos,
ô Iuda,& Ieruſalē: nolite timere, nec pauea-
tis: cras egrediemini cōtra eos, & Dominus
erit vobiſcū. ‡Ioſaphat ergo,& Iuda,& om- 18
nes habitatores Ieruſalē ceciderunt proni in
terrá coram Domino, & adorauerunt eum.
‡Porrò Leuitæ de filiis Caath,& de filiis Co- 19
re laudabant Dominum Deum Iſraël voce
magna, in excelſum. ‡Cumq; manè ſurrexiſ- 20
ſent, egreſſi ſunt per deſertū Thecua: profe-
ctiſq; eis, ſtans Ioſaphat in medio eorū, dixit,
v.13. Audite me viri Iuda,& omnes habitatores
Ieruſalem: credite in Domino Deo veſtro,&
ſecuri eritis: credite prophetis eius,& cuncta
euenient proſpera. ‡Deditque conſilium po 21
pulo,& ſtatuit cātores Domini, vt laudarent
eum in turmis ſuis, & antecederent exerci-
Pſal.135.a.1 tum, ac voce cōſona dicerent, ‖Confitemini
Domino, quoniam in æternum miſericordia
eius. ‡Cumq; cœpiſſent laudes canere, vertit 22
Dñs inſidias eorū in ſemetipſos, filiorū ſcili- E
cet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui
egreſſi fuerant vt pugnarent cōtra Iudam,&
percuſſi ſunt. ‡namque filij Ammō,& Moab 23
cōſurrexerunt aduerſum habitatores mōtis
Seir, vt interficerent, & delerent eos: cumq;
hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos
verſi, mutuis concidēre vulneribus. ‡ Porrò 24
ſpeculā 1. Iuda cùm veniſſet ad ſpeculam quæ reſpi-
cit ſolitudinē, vidit procul omnē latè regio-
nem plenā cadaueribus, nec ſupereſſe quen-
quam qui necem potuiſſet euadere. ‡ Venit 25
ergo Ioſaphat, & omnis populus cum eo ad
detrahenda ſpolia mortuorū: inueneruntq;
inter cadauera, variā ſupellectilē, veſtes quo-
que,& vaſa pretioſiſſima: & diripuerunt, ita
vt omnia portare non poſſent, nec per tres
dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine.
‡Die autem quarto cōgregati ſunt in Valle- 26
benedictionis: etenim quoniā ibi benedixe- F
rant Domino, vocauerunt locum illū Vallis-
benedictionis vſque in præſentē diem. ‡Re- 27
uerſusque eſt omnis vir Iuda,& habitatores
Ieruſalem,& Ioſaphat ante eos in Ieruſalem
cū lætitia magna, eo quòd dediſſet eis Domi
nus gaudium de inimicis ſuis. ‡Ingreſſique 28
ſunt in Ieruſalem cū pſalteriis, & citharis,&
tubis in domū Domini. ‡Irruit autem pauor 29
Domini ſuper vniuerſa regna terrarū, cùm
audiſſent quòd pugnaſſet Dominus cōtra ini-
micos Iſrael. ‡Quieuitque regnum Ioſaphat, 30
& præbuit ei Deus pacem per circuitum.
‡Regnauit igitur Ioſaphat ſuper Iudam, & 31
erat triginta quinque annorum cùm regnare
cœpiſſet: viginti autem & quinque annis re-
gnauit in Ieruſalem: & nomen matris eius
32 Azuba filia Selahi. ‡ Et ambulauit in via pa-
tris ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciens quæ
33 placita erant coram Domino. ‡Veruntamen
excelſa non abſtulit, & adhuc populus non
G direxerat cor ſuum ad Dominum Deum pa-
34 trum ſuorum. ‡ Reliqua autem geſtorum
Ioſaphat priorum & nouiſſimorum, ſcripta
ſunt in verbis Iehu filij Hanani, quæ digeſſit
35 in libros regum Iſrael. ‡ Poſt hæc iniit ami-
citias Ioſaphat rex Iuda cum Ochozia rege
36 Iſrael cuius opera fuerunt impiiſſima. ‡ Et
particeps fuit vt faceret naues quæ irent in
Tharſis: feceruntque claſſem in Aſion gaber.
37 ‡Prophetauit autem Eliezer filius Dodau
de Mareſa ad Ioſaphat, dicens, Quia habuiſti
fœdus cū Ochozia, percuſſit Dominus ope-
ra tua, contritæque ſunt naues, nec potuerunt
ire in Tharſis.

## CAP. XXI.

1 DOrmiuit autem Ioſaphat cū patribus 3.Reg.22.g
A ſuis, & ſepultus eſt cū eis in Ciuitate- 51.
Dauid: regnauitq; Ioram filius eius pro eo.
2 ‡Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariā,
& Iahiel, & Zachariam & Azariam, & Mi-
chael,& Saphatiam: omnes hi, filij Ioſaphat
3 regis Iuda. ‡ Deditque eis pater ſuus multa
munera argenti,& auri,& compenſationes cum pēſitationes 3.
ciuitatibus munitiſſimis in Iuda, regnum
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet pri-
4 mogenitus. ‡ Surrexit autem Ioram ſuper
regnum patris ſui: cumq; ſe cōfirmaſſet, oc-
cidit omnes fratres ſuos gladio, & quoſdam
5 de principibus Iſraël. ‡ ‖ Trigintaduorum 4.Re.8.c.16
annorum erat Ioram cùm regnare cœpiſſet:
6 & octo annis regnauit in Ieruſalem. ‡Ambu
lauitq; in viis regū Iſrael, ſicut egerat domus
Achab: filia quippe Achab erat vxor eius: &
7 fecit malum in conſpectu Domini. ‡Noluit
B autem Dominus diſperdere domum Dauid
propter pactum quod inierat cū eo: & quia
promiſerat vt daret ei lucernam,& filiis eius
8 omni tempore. ‡ ‖In diebus illis rebellauit 4.Re.8.f.20
Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ,& conſtituit ſi-
9 bi regem. ‡Cumque tranſiſſet Ioram cū prin
cipibus ſuis, & cūcto equitatu qui erat ſecū,
ſurrexit nocte,& percuſſit Edom qui ſe cir-
cundederat, & omnes duces equitatus eius.
10 ‡Attamen rebellauit Edom, ne eſſet ſub di-
tione Iuda, vſque ad hanc diem: eo tēpore &
Lobna receſſit, ne eſſet ſub manu illius. De-
reliquerat enim Dominū Deum patrū ſuo-
11 rum: ‡inſuper & excelſa fabricatus eſt in vr-
bibus Iuda,& fornicari fecit habitatores Ie-
12 ruſalem,& præuaricari Iudam. ‡Allatæ ſunt
C autem ei literæ ab Elia propheta, in quibus
ſcriptū erat, Hæc dicit Dominus Deus Da-
uid patris tui, Quoniā non ambulaſti in viis
Ioſaphat patris tui,& in viis Aſa regis Iuda,
13 ‡ſed inceſſiſti per iter regū Iſrael,& fornica-
ri feciſti Iudā & habitatores Ieruſalē, imita-
tus fornicationem domus Achab: inſuper &
fratres tuos domū patris tui, meliores te oc-
14 cidiſti: ‡ ecce Dñs percutiet te plaga magna
cū populo tuo,& filiis,& vxoribus tuis, vni-
15 uerſaque ſubſtantia tua. ‡ tu autē ægrotabis

peſſimo languore vteri tui, donec egrediantur
vitalia tua paulatim per ſingulos dies.
16 ‡Suſcitauit ergo Dñs cõtra Ioram ſpiritum
Philiſthinorum, & Arabum, qui cõfines ſunt
17 Aethiopibus. ‡ & aſcenderunt in terrã Iuda,
& vaſtauerũt eam: diripueruntque cunctam
ſubſtantiam quæ inuenta eſt in domo regis,
inſuper & filios eius, & vxores: nec remanſit
ei filius niſi Ioachaz, qui minimus natu erat.
18 ‡Et ſuper hæc omnia percuſſit eũ Dominus
19 alui languore inſanabili. ‡Cumq; diei ſucce-
D deret dies, & temporum ſpatia voluerentur,
duorũ annorũ expletus eſt circulus: & ſic lon
ga cõſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſ-
cera ſua, languore pariter, & vita caruit.
‡Mortuusq; eſt in infirmitate peſſima, & nõ
fecit ei populus ſecundùm morẽ cõbuſtionis
20 exequias, ſicut fecerat maioribus eius. ‡Tri-
ginta duorũ annorũ fuit cùm regnare cœpiſ-
ſet: & octo annis regnauit in Ieruſalem. Am-
bulauitq; nõ rectè, & ſepelierunt eum in Ci-
uitate-Dauid: veruntamen non in ſepulchro
regum.

CAP. XXII.

4.Re.8.f.24 1 CONſtituerunt autem habitatores Ieru-
A ſalem Ochoziam filium eius minimũ,
regẽ pro eo: omnes enim maiores natu, qui
ante eum fuerant, interfecerãt latrones Ara-
bum, qui irruerant in caſtra: regnauitque
2 Ochozias filius Iorã regis Iuda. ‡ Quadra-
gintaduorũ annorũ erat Ochozias cùm reg-
nare cœpiſſet: & vno anno regnauit in Ieru-
ſalẽ: & nomẽ matris eius Athalia filia Amri.
3 ‡Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus A-
chab: mater enim eius impulit eũ vt impiè
4 ageret. ‡Fecit igitur malum in cõſpectu Do-
B mini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt
ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in inte-
5 ritum eius. ‡Ambulauitque in conſiliis eo-
rum. Et perrexit cum Ioram filio Achab re-
ge Iſraël, in bellum cõtra Hazael regem Sy-
riæ, in Ramoth-Galaad: vulnerauerunt; Sy-
6 ri Ioram. ‡ Qui reuerſus eſt vt curaretur in
Iezrahel: multas enim plagas acceperat in
ſupradicto certamine. Igitur Ochozias filius
Ioram rex Iuda, deſcẽdit vt inuiſeret Ioram
7 filium Achab in Iezrahel ægrotantem. ‡Vo-
C lũtatis quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam,
.2. vt veniret ad Ioram: & cũ veniſſet, & egre
deretur cũ eo aduerſum Iehu filium Namſi,
quem vnxit Dominus, vt deleret domum
8 Achab. ‡ Cùm ergo euerteret Iehu domum
Achab, inuenit principes Iuda, & filios fra-
trũ Ochoziæ, qui miniſtrabãt ei, & interfecit
9 illos. ‡ Ipſum quoq; perquirens Ochoziam,
comprehendit latitantem in Samaria: addu-
ctumque ad ſe, occidit, & ſepelierũt eum: eò
quòd eſſet filius Ioſaphat, qui quæſierat Do-
minum in toto corde ſuo, nec erat vltrà ſpes
D aliqua vt de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ.
4.Re.11.a.1. 10 ‡‖ſiquidem Athalia mater eius vidẽs quòd
mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit & interfe-
*Iuda s. cit omnem ſtirpem regiam domus *Ioram*.
11 ‡Porrò Ioſabeth filia regis tulit Ioas filium
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorũ
regis, cùm interficerẽtur: abſconditque eum
cũ nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſa-
beth autem quæ abſconderat eum, erat filia
regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, ſoror O-
choziæ. & idcirco Athalia non interfecit eũ.
12 ‡Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcondi-
tus ſex annis, quibus regnauit Athalia ſuper
terram.

CAP. XXIII.

4.Re.11.a.4 1 ANno autem ſeptimo cõfortatus Ioiada,
A aſſumpſit centuriones; Azariam videli-
cet filiũ Ieroham, & Iſmahel filium Iohanã,
Azariam quoq; filium Obed, & Maaſiam fi-
lium Adaiæ, & Eliſaphat filiũ Zechri: & in-
2 iit cum eis fœdus. ‡Qui circumeuntes Iudã,
congregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus
Iuda, & principes familiarum Iſrael: vene-
3 runtq; in Ieruſalem. ‡Iniit ergo omnis mul-
titudo pactum in domo Dei cũ rege: dixit-
que ad eos Ioiada, Ecce filius regis regnabit,
ſicut locutus eſt Dominus, ſuper filios Da-
4 uid. ‡Iſte eſt ergo ſermo quem facietis: ‡ Ter
5 tia pars veſtrũm qui veniunt ad Sabbathũ,
ſacerdotũ, & Leuitarum, & ianitorũ erit in
portis: tertia verò pars ad domum regis: &
tertia ad portam quæ appellatur Fundamen-
ti: omne verò reliquum vulgus ſit in atriis
6 domus Domini. ‡Nec quiſpiam alius ingre-
diatur domũ Domini, niſi ſacerdotes, & qui
miniſtrant de Leuitis: ipſi tantummodò in-
grediãtur, quia ſanctificati ſunt: & omne re-
liquum vulgus obſeruet cuſtodias Domini.
7 ‡Leuitæ autem circundent regem, habentes
B ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus
fuerit templum, interficiatur) ſintq; cũ rege
8 & intrãte, & egrediente. ‡Fecerũt ergo Leui-
tæ, & vniuerſus Iuda iuxta omnia quæ præ-
ceperat Ioiada pontifex: & aſſumpſerunt ſin-
guli viros qui ſub ſe erãt, & veniebãt per or-
dinem ſabbathi, cũ his qui impleuerant ſab- *egreſſu-
bathum, & *egreſſi* erãt. ſiquidẽ Ioiada pon- ri 9.
tifex nõ dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per
ſingulas hebdomadas ſuccedere cõſueuerãt.
9 ‡Deditque Ioiada ſacerdos centurionibus
lanceas, clypeosq; & peltas regis Dauid quas
10 conſecrauerat in domo Domini. ‡Cõſtituit-
que omnẽ populũ tenẽtium pugiones à par-
te templi dextra, vſq; ad partem tẽpli ſiniſtrã
coram altari, & templo, per circuitum regis.
11 ‡Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt
ei diadema, & teſtimoniũ, dederuntq; in .13.
manu eius tenendam legem: & conſtituerũt .1.
C eum regẽ: vnxit quoq; illũ Ioiada pontifex,
& filij eius: imprecatique ſunt ei, atq; dixe-
12 runt, Viuat rex ‡ Quod cũ audiſſet Athalia:
vocem ſcilicet currentium atque laudantiũ
regẽ, ingreſſa eſt ad populum in templũ Do-
13 mini. ‡Cumq; vidiſſet regem ſtantem ſuper
gradum in introitu, & principes, turmasque
circa eum, omnemq; populũ terræ gauden-
tem, atq; clangentẽ tubis, & diuerſi generis
organis cõcinentem, vocemq; laudantium,
ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Inſidiæ, inſidiæ.
14 ‡Egreſſus autẽ Ioiada pontifex ad centurio-
nes & principes exercitus, dixit eis, Educite
illam extra ſepta tẽpli, & interficiatur foris
gladio. Præcepitq; ſacerdos ne occideretur in
15 domo Domini. ‡Et impoſuerunt ceruicibus
eius manus: cumq; intraſſet portam equorũ
16 domus regis, interfecerunt eam ibi. ‡Pepigit
autẽ Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſumq; po-
pulum

pulum & regem, vt eſſet populus Domini.
‡ Itaq; ingreſſus eſt omnis populus domum 17
Baal, & deſtruxerunt eam: & altaria ac ſimu D
lachra illius cõfregerunt: Mathan quoq; ſa-
cerdotem Baal interfecerunt ante aras. ‡ Cõ- 18
ſtituit autẽ Ioiada præpoſitos in domo Dñi,
ſub manibus ſacerdotum & Leuitarũ, quos
diſtribuit Dauid in domo Dñi: vt offerrent
ªlibro 13. holocauſta Dño, ſicut ſcriptum eſt in ªlege
Moyſi, in gaudio & canticis, iuxta diſpoſitio-
nem Dauid. ‡ Conſtituit quoq; ianitores in 19
portis domus Domini, vt non ingrederetur
eam immundus in omni re. ‡ Aſſumpſitque 20
cẽturiones, & fortiſſimos viros ac principes
populi, & omne vulgus terræ, & fecerũt de-
ſcendere regẽ de domo Domini, & introire
per mediũ portæ ſuperioris in domũ regis,
& collocauerunt eum in ſolio regali. ‡ Læta- 21
tusq; eſt omnis populus terræ, & vrbs quie-
uit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

## CAP. XXIIII.

4.Re.12.a.1 SEptẽ annorũ erat Ioas cùm regnare cœ- 1
piſſet: & quadraginta annis regnauit in A
Ieruſalẽ: nomẽ matris eius Sebia de Ber-ſa-
bee. ‡ Fecitq; quod bonũ eſt corã Dño cun- 2
ctis diebus Ioiadæ ſacerdotis. ‡ Accepit autẽ 3
ei Ioiada vxores duas, è quibus genuit filios
& filias. ‡ Poſt quæ placuit Ioas vt inſtaura- 4
ret domũ Dñi. ‡ Congregauitq; ſacerdotes, 5
& Leuitas, & dixit eis, Egredimini ad ciuita-
tes Iuda, & colligite de vniuerſo Iſraël pe-
ªveſtri 12. cuniam ad ſartatecta tẽpli Dei ªnoſtri, per
ſingulos annos, feſtinatoq; hoc facite: porrò
Leuitæ egẽre negligentius. ‡ Vocauitq; rex 6
Ioiadam principẽ, & dixit ei, Quare tibi nõ B
fuit curæ vt cogeres Leuitas inferre de Iuda
& de Ieruſalẽ pecuniam quæ conſtituta eſt à
Moyſe ſeruo Domini, vt inferret eam omnis
multitudo Iſrael in tabernaculũ teſtimonij?
‡ Athalia enim impiiſſima, & filij eius de- 7
ſtruxerũt domũ Dei, & de vniuerſis quę ſan-
ctificata fuerant in tẽplo Domini, ornauerũt
phanum Baalim. ‡ Præcepit ergo rex, & fe- 8
cerunt arcam: poſueruntq; eam iuxta por-
ªdomus tam ªDomini forinſecus. ‡ Et prædicatũ eſt 9
in Iuda & Ieruſalẽ vt deferrent ſinguli pre-
tium Dño, quod ‖ conſtituit Moyſes ſeruus
Exo.30.b.12 Dei ſuper omnẽ Iſrael, in deſerto. ‡ Lætatiq; 10
ª.1. ſunt cuncti principes, & omnis popul*: & in- C
greſſi cõtulerunt in arcam ªDomini, atque
miſerunt ita vt impleretur. ‡ Cumque tem- 11
pus eſſet vt deferrent arcam coram rege per
manus Leuitarum (videbant enim multam
pecuniã) ingrediebatur ſcriba regis, & quem
primus ſacerdos conſtituerat: effundebantq;
pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam re-
portabant ad locum ſuum: ſicque faciebant
per ſingulos dies, & congregata eſt infinita
pecunia. ‡ Quam dederunt rex & Ioiada his 12
qui præerãt operibus domus Domini: at illi
conducebant ex ea cæſores lapidũ, & artifi-
ces operum ſingulorum, vt inſtaurarent do-
mum Domini: fabros quoq; ferri & æris, vt
quod cadere cœperat, fulciretur. ‡ Egerunt- 13
que hi qui operabantur induſtriè, & obduce- D
batur parietum cicatrix per manus eorũ: ac
ſuſcitarunt domum Domini in ſtatum pri-
14 ſtinũ, & firmiter eam ſtare fecerunt. ‡ Cum-
que cõpleſſent omnia opera, detulerunt co-
ram rege & Ioiada reliquam partẽ pecuniæ:
de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium
ad holocauſta, phialæ quoque, & cętera vaſa
aurea & argentea: & offerebantur holocau-
ſta in domo Domini iugiter cunctis diebus
15 Ioiadæ. ‡ Senuit autẽ Ioiada plenus dierum,
E & mortuus eſt cùm eſſet cẽtum triginta an-
16 norũ: ‡ ſepelieruntq; eum in Ciuitate Da-
uid cum regibus, eo quod feciſſet bonũ cum
17 Iſrael, & cum domo eius. ‡ Poſtquàm autem
obiit Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, &
adorauerunt regem: qui delinitus obſequiis
18 eorum, acquieuit eis. ‡ Et dereliquerunt tẽ-
plum Domini Dei patrum ſuorũ, ſeruieruntque
lucis & ſculptilibus: & facta eſt ira con-
tra Iudam & Ieruſalem propter hoc pecca-
19 tũ. ‡ Mittebatq; eis prophetas, vt reuerterẽ-
tur ad Dominũ: quos proteſtantes, illi audire
20 nolebant. ‡ Spiritus itaq; Dei induit Zacha-
riam filium Ioiadæ ſacerdotẽ, & ſtetit in cõ-
ſpectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Domi-
F nus Deus, Quare tranſgredimini pręceptum
Domini, quod vobis non proderit: & dereli-
quiſtis Dominum, vt derelinqueret vos?
21 ‡ Qui congregati aduerſus eum, miſerũt la-
pides iuxta regis imperium, in atrio domus
22 Domini. ‡ Et non eſt recordatus Ioas rex,
miſericordiæ quã fecerat Ioiada pater illius
ſecum, ſed interfecit filium eius. ‖ Qui cùm Mat.23.d.35
moreretur, ait, Videat Dominus & requirat.
23 ‡ Cumque euolutus eſſet annus, aſcẽdit con-
tra eum exercitus Syriæ: venitque in Iudam
& Ieruſalem, & interfecit cunctos principes
populi, atque vniuerſam prædam miſerunt
24 regi in Damaſcum. ‡ Et certè cùm permo-
G dicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit
Dominus in manibus eorum infinitam mul
titudinem: eo quòd dereliquiſſent Dominũ
Deum patrum ſuorum: in Ioas quoq; igno-
25 minioſa exercuere iudicia. ‡ Et abeuntes di-
miſerunt eum in languoribus magnis. ſur-
rexerunt autẽ contra eum ſerui ſui, in vltio-
nem ſanguinis filij Ioiadæ ſacerdotis, & oc-
ciderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt:
ſepelieruntq; eum in Ciuitate Dauid, ſed nõ
26 in ſepulchris regum. ‡ Inſidiati verò ſunt ei
Zabad filius Semaath Ammanitidis, & Ioza-
27 bad filius Semarith Moabitidis. ‡ Porrò filiis
eius, ac ſumma pecuniæ quæ adunata fuerat
ſub eo, & inſtauratio domus Dei ſcripta ſunt
diligentius in Libro regum: regnauit autem
Amaſias filius eius pro eo.

## CAP. XXV.

1 VIgintiquinq; ãnorũ erat Amaſias cũ re- 4.Re.14.a.1
A gnare cœpiſſet, & vigintinouẽ ãnis re-
gnauit in Ieruſalẽ: nomẽ matris eius ªIoadã ªIoadan 2.
2 de Ieruſalẽ. ‡ Fecitq; bonũ in cõſpectu Do-
3 mini, verũtamẽ nõ in corde perfecto. ‡ Cũq;
roboratũ ſibi videret imperiũ, iugulauit ſer-
4 uos qui occiderãt regẽ patrẽ ſuũ. ‡ Sed filios
eorũ nõ interfecit, ſicut ſcriptũ eſt in Libro Deu.24.c.16
legis Moyſi, vbi præcepit Dñs, dicẽs, ‖ Nõ oc- 4.Re.14.b.6
cidentur patres pro filiis, neq; filij pro patri- Eze.18.c.20
bus ſuis: ſed vnuſquiſq; in ſuo peccato mo-
5 rietur. ‡ Cõgregauit igitur Amaſias Iudã, &

cõſtituit eos per familias, tribunosq; & cen-
turiones in vniuerſo Iuda & Beniamin: &
recenſuit à viginti annis ſurſum, inuenitque
*trecēta 3. *triginta millia iuuenum qui egrederentur
ad pugnam, & tenerent haſtam & clypeum.
6 ‡ Mercede quoq; conduxit de Iſrael centum
7 millia robuſtorũ, centũ talentis argẽti. ‡ Ve-
B nit autẽ homo Dei ad illum, & ait, O rex ne
egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt
enim Dominus cũ Iſrael, & cunctis filiis E-
8 phráim. ‡ Quòd ſi putas in robore exercitus
bella cõſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab ho-
ſtibus: Dei quippe eſt & adiuuare, & in fugã
9 conuertere. ‡ Dixitq; Amaſias ad hominem
C Dei, Quid ergo fiet de centum talentis quæ
dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo
Dei, Habet Dominus vnde tibi dare poſsit
10 multò his plura. ‡ Separauit itaq; Amaſias
exercitum qui venerat ad eum ex Ephráim,
vt reuerteretur in locũ ſuũ: at illi contra Iu-
dam vehementer irati, reuerſi ſunt in regio-
11 nem ſuam. ‡ Porrò Amaſias cõfidenter edu-
xit populũ ſuum, & abiit in Vallem ſalinarũ,
12 percuſsitq; filios Seir decem millia. ‡ Et alia
D decem millia virorum ceperunt filij Iuda, &
adduxerunt ad præruptum cuiuſdam petræ,
præcipitaueruntq; eos de ſummo in præceps,
13 qui vniuerſi crepuerunt. ‡ At ille exercitus
quem remiſerat Amaſias, ne ſecum iret ad
prælium, diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda, à
Samaria vſque ad Beth-horon, & interfectis
tribus millibus, diripuit prædam magnam.
14 ‡ Amaſias verò poſt cędem Idumæorũ, & al-
latos deos filiorũ Seir, ſtatuit illos in deos ſi-
bi, & adorabat eos, & illis adolebat incẽſum.
15 ‡ Quam ob rem iratus Dominus contra A-
maſiam, miſit ad illum prophetã, qui diceret
ei, Cur adoraſti deos qui nõ liberauerunt po-
16 pulum ſuum de manu tua? ‡ Cumq; hæc ille
E loqueretur, reſpõdit ei, Num cõſiliarius re-
gis es? quieſce, ne interficiam te. Diſcedenſq;
propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus
occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſu-
17 per nõ acquieuiſti conſilio meo. ‡ Igitur A-
maſias rex Iuda inito peſsimo cõſilio, miſit
ad Ioas filiũ Ioachaz filij Iehu, regem Iſrael,
18 dicens, Veni, videamus nos mutuò. ‡ At ille
remiſit nuntios, dicẽs, Carduus qui eſt in Li-
bano miſit ad Cedrum Libani, dicens, Da fi-
liam tuam filio meo vxorem: & ecce, beſtiæ
quæ erant in ſylua Libani tranſierunt, & con-
19 culcauerunt carduum. ‡ Dixiſti, Percuſsi E-
F dom: & idcirco erigitur cor tuum in ſuper-
biam, ſede in domo tua, cur malũ aduerſum
te prouocas, vt cadas & tu & Iudas tecum?
*autem 1. 20 ‡ Noluit *audire Amaſias, eò quòd Domini
eſſet voluntas vt traderetur in manus hoſtiũ
21 propter deos Edom. ‡ Aſcẽdit igitur Ioas rex
Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus:
Amaſias autem rex Iuda erat in Beth-ſames
22 Iudæ. ‡ Corruitq; Iudas corã Iſrael, & fugit
23 in tabernacula ſua. ‡ Porrò Amaſiam regem
Iuda filiũ Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex Iſ-
rael in Beth ſámes, & adduxit in Ieruſalem:
deſtruxitq; murũ eius à porta Ephráim vſq;
24 ad portã anguli, quadringentis cubitis. ‡ Om-
G ne quoq; aurum & argentũ, & vniuerſa va-
ſa quæ repererat in domo Dei, & apud O-
bed-edom, in theſauris etiam domus regiæ,
nec nõ & filios obſidũ reduxit in Samariã.
25 ‡ Vixit autem Amaſias filius Ioas rex Iuda,
poſtquã mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex
26 Iſrael, quindecim annis. ‡ Reliqua autẽ ſer-
monũ Amaſiæ priorũ & nouiſsimorũ ſcripta
27 ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael. ‡ Qui
poſtquàm receſsit à Dño, tetenderunt ei in-
ſidias in Ieruſalẽ. Cumq; fugiſſet in Lachis,
28 miſerunt, & interfecerunt eum ibi. ‡ Repor-
tanteſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum
patribus ſuis in ciuitate David.

## CAP. XXVI.

1 OMnis autem populus Iuda, filium eius 4. Re. 14.
A Oziam annorum ſedecim, conſtituit 21.
2 regem pro Amaſia patre ſuo. ‡ Ipſe ædifica-
uit Ailath, & reſtituit eam ditioni Iudę, poſt-
3 quàm dormiuit rex cum patribus ſuis. ‡ Se-
decim annorũ erat Ozias cùm regnare cœ-
piſſet, & quinquaginta duobus ãnis regnauit
in Ieruſalem: nomen matris eius Iechelia de
4 Ieruſalem. ‡ Fecitq; quod erat rectũ in ocu-
lis Domini, iuxta omnia quę fecerat Amaſias
5 pater eius. ‡ Et exquiſiuit Dominũ in diebus
Zachariæ intelligẽtis & videntis Deũ: cumq;
requireret Dominum, direxit eum in omni-
6 bus. ‡ Deniq; egreſſus eſt, & pugnauit contra
Philiſthijm, & deſtruxit murũ Geth, & mu-
rum Iabniæ, murumque Azoti: ædificauit
quoque oppida in Azoto, & in Philiſthijm.
7 ‡ Et adiuuit eum Deus cõtra Philiſthijm, &
contra Arabes qui habitabant in Gurbáal, &
8 contra Ammonitas. ‡ Appendebantq; Am-
B monitæ munera Oziæ: & diuulgatũ eſt no-
men eius vſq; ad introitum Aegypti, propter
9 crebras victorias. ‡ Aedificauitq; Ozias tur-
res in Ieruſalẽ ſuper portam anguli, & ſuper
portã vallis, & reliquas, in eodem muri late-
10 re, firmauitq; eas. ‡ Extruxit etiam turres
in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas,
eo quòd haberet multa pecora tam in cam-
peſtribus quàm in eremi vaſtitate: vineas
quoq; habuit & vinitores in montibus & in
carmelo: erat quippe homo agriculturæ de-
11 ditus. ‡ Fuit autẽ exercitus bellatorum eius,
qui procedebant ad prælia ſub manu Iehiel
ſcribæ, Maaſiæq; doctoris, & ſub manu Ha-
12 naniæ qui erat de ducibus regis. ‡ Omniſq;
numerus principum per familias, virorum
13 fortium duorũ millium ſexcentorum. ‡ Et
ſub eis vniuerſus exercitus trecentorum
& ſeptem millium quingentorum qui erant
apti ad bella, & pro rege contra aduerſarios
14 dimicabãt. ‡ Præparauit quoq; eis Ozias, id
C eſt, cuncto exercitui, clypeos & haſtas & ga-
leas & loricas, arcuſque & fundas, ad iacien-
15 dos lapides. ‡ Et fecit in Ieruſalẽ diuerſi ge-
neris machinas, quas in turribus collocauit,
& in angulis murorũ, vt mitterẽt ſagittas &
ſaxa grandia: egreſſumq; eſt nomẽ eius pro-
cul, eo quòd auxiliaretur ei Dñs, & corrobo-
16 raſſet illũ. ‡ Sed cùm roboratus eſſet, eleua-
tum eſt cor eius in interitũ ſuũ, & neglexit
Dominũ Deũ ſuũ: ingreſſuſque templũ Do-
mini, adolere voluit incenſum ſuper altare
17 thymiamatis. ‡ Statimq; ingreſſus poſt eum
Azarias

Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Dñi
a ſeptuaginta 2. [a]octoginta*, viri fortiſſimi, ‡ reſtiterunt re- 18
gi, atq; dixerunt, Non eſt tui officij Ozia, vt
adoleas incenſum Domino: ſed ſacerdotum,
hoc eſt, filiorum Aarõ, qui conſecrati ſunt ad
huiuſcemodi miniſterium: egredere de ſan-
ctuario, ne cõtempſeris: quia non reputabi-
Zach. 14. b. 6 tur tibi in gloriã hoc à Domino Deo. ‡ Ira- 19
tuſque Ozias, & tenens in manu thuribulũ D
vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdoti-
bus. Statimq; orta eſt lepra in frõte eius corã
ſacerdotib⁹, in domo Dñi ſuper altare thymia
matis. ‡ Cumq; reſpexiſſet eum Azarias põ- 20
tifex, & omnes reliqui ſacerdotes, viderunt
lepram in fronte eius, & feſtinato expulerũt
eum. Sed & ipſe perterritus accelerauit e-
gredi, eo quòd ſenſiſſet ilico plagam Domi-
4. Re. 15. a. 5 ni. ‡ ‖ Fuit igitur Ozias rex leproſus vſq; ad 21
diem mortis ſuæ, & habitauit in domo ſe-
parata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat
de domo Domini. Porrò Ioatham filius eius
rexit domum regis, & iudicabat populũ ter-
ræ. ‡ Reliqua autem ſermonum Oziæ prio- 22
rum & nouiſſimorum ſcripſit Iſaias filius
Amos, propheta. ‡ Dormiuitque Ozias cum 23
patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro re-
galium ſepulchrorum, eo quòd eſſet lepro-
ſus: regnauitq; Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

4. Re. 15. g. 32 VIginti quinq; annorũ erat Ioathã cùm 1
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re- A
gnauit in Ieruſalẽ: nomen matris eius Ieruſa
filia Sadoc. ‡ Fecitq; quod rectũ erat coram 2
Dño iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater
ſuus, excepto quòd nõ eſt ingreſſus templum
Domini: & adhuc populus delinquebat. ‡ Ip- 3
ſe ædificauit portam domus Domini excel- B
ſam: & in muro Ophel multa cõſtruxit. ‡ Vr- 4
bes quoq; ædificauit in mõtibus Iuda: & in
ſaltibus caſtella & turres. ‡ Ipſe pugnauit 5
cõtra regẽ filiorũ Ammon, & vicit eos: dede-
runtq; ei filii Ammõ in tempore illo centũ
talenta argenti, & decem millia coros triti- C
ci, ac totidẽ coros hordei: hæc ei præbuerũt
filij Ammõ in anno ſecundo & tertio. ‡ Cor- 6
roboratuſq; eſt Ioatham, eò quòd direxiſſet
vias ſuas coram Domino Deo ſuo. ‡ Reliqua 7
autẽ ſermonũ Ioathã, & omnes pugnæ eius,
& opera, ſcripta ſunt in libro regum Iſrael
& Iuda. ‡ Viginti quinq; annorũ erat cũ re- 8
gnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in
Ieruſalẽ. ‡ Dormiuitq; Ioatham cum patri- 9
bus ſuis, & ſepelierunt eum in ciuitate Da-
uid: & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

4. Re. 16. a. 2 VIginti annorũ erat Achaz cùm regnare 1
cœpiſſet: & ſedecim annis regnauit in A
Ieruſalem: non fecit rectum in cõſpectu Do-
mini ſicut Dauid pater eius. ‡ Sed ambulauit 2
in viis regum Iſrael, inſuper & ſtatuas fudit
Baalim. ‡ Ipſe eſt qui adoleuit incenſum in 3
Valle-ben-ennom: & luſtrauit filios ſuos in
igne iuxta ritum gentiũ, quas interfecit Do-
minus in aduentu filiorum Iſrael. ‡ Sacrifi- 4
cabat quoq;, & thymiama ſuccẽdebat in ex-
celſis, & in collibus, & ſub omni ligno fron-
doſo. ‡ Tradiditq; eum Dominus Deus eius 5
in manus regis Syriæ, qui percuſſit eum, ma-
gnamque prædam cepit de eius imperio, &
adduxit in Damaſcum: manibus quoq; re-
gis Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga
6 grandi. ‡ Occiditque Phacee filius Romeliæ,
de Iuda centũ viginti millia in die vno, om-
nes viros bellatores: eò quòd reliquiſſent
7 Dominum Deum patrum ſuorum. ‡ Eodem
tempore occidit Zechri vir potẽs ex Ephrá-
im, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducẽ
domus eius, Elcanam quoq; ſecundum à re-
8 ge. ‡ Ceperuntq; filij Iſrael de fratribus ſuis
ducẽta millia mulierum, puerorum, & puel-
larum, & infinitam prædam: pertuleruntque
9 eam in Samariam. ‡ Ea tempeſtate erat ibi
B propheta Domini, nomine Obed: qui egreſ-
ſus obuiam exercitui venienti in Samariam,
dixit eis, Ecce iratus Dominus Deus patrum
veſtrorum contra Iudam, tradidit eos in ma
nibus veſtris: & occidiſtis eos atrociter, ita
vt ad cælum pertingeret veſtra crudelitas.
10 ‡ Inſuper filios Iuda, & Ieruſalem vultis vo-
bis ſubiicere in ſeruos & ancillas, quod ne-
quaquã facto opus eſt, peccaſtis enim ſuper
11 hoc Domino Deo veſtro. ‡ Sed audite conſi-
lium meũ, & reducite captiuos quos addu-
xiſtis de fratribus veſtris, quia magnus furor
12 Domini imminet vobis. ‡ Steterũt itaq; viri
de principibus filiorum Ephráim, Azarias
filius Iohanã, Barachias filius Moſollamoth,
Ezechias filius Sellum, & [a]Amaſias* filius a Amaſa 2.
Hadali, contra eos qui veniebant de prælio,
13 ‡ & dixerunt eis, Non introducetis huc ca-
ptiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis
adiicere ſuper peccata noſtra, & vetera cu-
mulare delicta? grande quippe peccatum
eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſ-
14 rael. ‡ Dimiſeruntq; viri bellatores prædam,
& vniuerſa quæ ceperant coram principi-
15 bus & omni multitudine. ‡ Steteruntq; viri
C quos ſupra memorauimus: & apprehenden-
tes captiuos, omneſque qui nudi erant, ve-
ſtierunt de ſpoliis: cumq; veſtiſſent eos, &
calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, vn-
xiſſentque propter laborem, & adhibuiſſent
eis curam: quicunque ambulare non pote-
rant, & erant imbecillo corpore, impoſue-
runt eos iumentis, & adduxerunt * Iericho * eos ſ.
Ciuitatem palmarũ ad fratres eorum, ipſi-
16 que reuerſi ſunt in Samariam. ‡ Tempore
illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum,
17 poſtulans auxilium. ‡ Veneruntque Idumæi,
& percuſſerunt multos ex Iuda, & ceperunt
18 prædam magnam. ‡ Philiſthiim quoque dif-
fuſi ſunt per vrbes campeſtres, & ad meri-
diem Iudæ: ceperuntque Beth ſames, & A-
ialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Tham-
nan, & Gamzo cum viculis ſuis: & habita-
19 uerunt in eis. ‡ Humiliauerat enim Domi-
nus Iudam propter Achaz regem Iuda, eò
quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui
20 habuiſſet Dominum. ‡ Adduxitq; contra
eum Thelgath-phalnaſar regem Aſſyriorũ,
qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſta-
21 uit. ‡ Igitur Achaz ſpoliata domo Domini,
& domo regum, ac principum, dedit regi Aſ-
ſyriorum munera: & tamen nihil ei profuit.
‡ Inſuper

‡ Inſuper & tẽpore anguſtiæ ſuæ auxit con- 22
temptũ in Dñm, ipſe per ſe rex Achaz. ‡ Im- 23
molauit diis Damaſci victimas percuſſori-
bus ſuis, & dixit, Dij regum Syriæ auxilian-
tur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt
mihi; cum è contrario ipſi fuerint ruinæ ei,
& vniuerſo Iſrael. ‡ Direptis itaque Achaz 24
♦.8. ♦omnibus' vaſis domus Dei, atq; confractis;
clauſit ianuas templi Dei: & fecit ſibi altaria
in vniuerſis angulis Ieruſalẽ. ‡ In omnibus 25
quoq; vrbibus Iuda extruxit aras ad cremã-
dum thus, atque ad iracundiam prouocauit
Dominũ Deum patrum ſuorũ. ‡ Reliqua au- 26
tem ſermonũ eius, & omnium operum ſuo-
rum priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt
in libro regum Iuda & Iſrael. ‡ Dormiuit- 27
que Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt
eum in ciuitate Ieruſalem: neq; enim rece-
perunt eum in ſepulchra regum Iſrael. Re-
gnauitque Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

4.Re.18.a.1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm vi- 1
gintiquinque eſſet annorum, & viginti- A
nouem annis regnauit in Ieruſalem: nomen
matris eius Abia, filia Zachariæ. ‡ Fecitque 2
quod erat placitũ in cõſpectu Domini, iuxta
ᵃIpſe 2. omnia quæ fecerat Dauid pater eius. ‡ ᵃIpſo' 3
anno & menſe primo regni ſui aperuit val-
uas domus Domini, & inſtaurauit eas. ‡ Ad- 4
duxitq; ſacerdotes atque Leuitas, & cõgre-
ᵇparietẽ 8. gauit eos in ᵇplateam' orientalem. ‡ Dixitq; 5
ad eos, Audite me Leuitæ, & ſanctificamini,
mundate domum Domini Dei patrũ veſtro-
rum, & auferte omnẽ immunditiam de ſan-
ctuario. ‡ Peccauerunt patres noſtri, & fece- 6
runt malũ in conſpectu Domini Dei noſtri,
derelinquentes eum: auerterunt facies ſuas
à tabernaculo Domini, & præbuerunt dor-
ſum. ‡ Clauſerunt oſtia quæ erant in porti- 7
cu, & extinxerunt lucernas: incenſumq; non B
adoleuerunt, & holocauſta nõ obtulerunt in
ſanctuario Deo Iſrael. ‡ Concitatus eſt itaq; 8
furor Domini ſuper Iudam & Ieruſalẽ: ira-
diditq; eos in commotionẽ, & in interitum,
& in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis ve-
ſtris. ‡ En corruerunt patres noſtri gladiis: 9
filii noſtri, & filiæ noſtræ, & cõiuges captiuæ
ductæ ſunt propter hoc ſcelus. ‡ Nunc ergo 10
placet mihi vt ineamus fœdus cum Domi-
no Deo Iſrael, & auertet à nobis furorẽ iræ
ſuæ. ‡ Filij mei nolite negligere: vos elegit 11
Dominus vt ſtetis coram eo, & miniſtretis
illi, colatisq; eum, & cremetis ei incenſum.
‡ Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius A- 12
maſai, & Iohel filius Azariæ, de filiis Caath.
Porrò de filiis Merari: Cis filius Abdi, & A-
zarias filius Ialaleel. De filiis autem Gerſon: C
Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. ‡ At 13
verò de filiis Eliſaphan: Samri & Iahiel. De
filiis quoq; Aſaph: Zacharias & Mathanias.
‡ Necnon de filiis Heman, Iahiel, & Semei. 14
Sed & de filiis Idithun, Semeias & Oziel.
‡ Congregaueruntq; fratres ſuos, & ſanctifi- 15
cati ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta mandatũ re-
gis, & imperium Domini, vt expiarent do-
mũ Dei. ‡ Sacerdotes quoque ingreſſi tem- 16
plum Domini vt ſanctificarent illud, extu-
lerũt omnẽ immunditiam, quam intro re-
pererant in veſtibulo domus Domini: quam
tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt ad Torrẽ-
17 tem-cedron foras. ‡ Cœperunt autẽ prima
D die menſis primi mundare, & in die octauo
eiuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum tem-
pli Domini: expiaueruntq; templum diebus
octo, & in die ſexta decima menſis eiuſdem,
18 quod cœperant impleuerunt. ‡ Ingreſſi quo-
que ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei,
Sanctificauimus omnẽ domum Domini, &
altare holocauſti, vaſaque eius, necnon &
menſam propoſitionis cum omnibus vaſis
19 ſuis, ‡ cunctamque templi ſupellectilem
quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſt
quam præuaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt
20 omnia coram altari Domini. ‡ Conſurgens-
que diluculo Ezechias rex, adunauit omnes
principes ciuitatis, & aſcendit in domum
21 Domini: ‡ obtuleruntque ſimul tauros ſe-
ptem, & arietes ſeptẽ, agnos ſeptem, & hir-
cos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſan-
ctuario, pro Iuda: dixitq; ſacerdotibus filiis
Aaron, vt offerrent ſuper altare Domini.
22 ‡ Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt
ſanguinem ſacerdotes, & fuderunt illum ſu-
E per altare: mactauerunt etiam arietes, & il-
lorum ſanguinem ſuper altare fuderunt:
immolaueruntque agnos, & fuderunt ſuper
23 altare ſanguinem. ‡ Applicuerunt hircos pro
peccato coram rege, & vniuerſa multitudi-
ne: impoſueruntque manus ſuas ſuper eos.
24 ‡ Et immolauerunt illos ſacerdotes, & aſper-
ſerunt ſanguinem eorum ♦coram' altari pro ♦.3.
piaculo vniuerſi Iſraelis: pro omni quippe
Iſrael præceperat rex, vt holocauſtum fieret
25 & pro peccato. ‡ Conſtituit quoque Leuitas
in domo Domini cum cymbalis & pſalteriis,
& citharis ſecundum diſpoſitionem Dauid
♦regis', & Gad Videntis ᶜ, & Nathan pro- ♦.7.
phetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit ᶜregis 6.
26 per manum prophetarum eius. ‡ Steterunt-
F que Leuitæ tenentes organa Dauid, & ſacer-
27 dotes tubas. ‡ Et iuſſit Ezechias vt offerrẽt
holocauſta ſuper altare: cumque offerrentur
holocauſta, cœperunt laudes canere Domi-
no, & clangere tubis, atque in diuerſis orga-
nis quæ Dauid rex Iſrael præparauerat con-
28 crepare. ‡ Omni autem turba adorante, can-
tores & ij qui tenebant tubas, erant in offi-
cio ſuo, donec compleretur holocauſtum.
29 ‡ Cumque finita eſſet oblatio, incuruatus eſt
rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraue-
30 runt. ‡ Præcepitque Ezechias, & principes
Leuitis vt laudarent Dominum ſermonibus
Dauid & Aſaph Videntis: qui laudauerunt
eum magna lætitia, & incuruato genu adora
31 uerunt. ‡ Ezechias autem etiam hæc addi-
dit, Impleſtis manus veſtras Domino, accedi
te, & offerte victimas, & laudes in domo Do
G mini. Obtulit ergo vniuerſa multitudo ho-
ſtias, & laudes, & holocauſta mente deuota.
32 ‡ Porro numerus holocauſtorum quæ ob-
tulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuagin-
33 ta, arietes centum, agnos ducentos. ‡ Sãctifi-
caueruntque Domino boues ſexcentos, &
34 oues tria millia. ‡ Sacerdotes verò pauci
erant

erant, nec poterant ſufficere vt pelles holo-
cauſtorũ detraherẽt: vnde & Leuitæ fratres
eorũ adiuuerũt eos, donec impleretur opus,
& ſanctificarentur antiſtites: Leuitæ quippe
faciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdo-
tes. ‡ Fuerunt ergo holocauſta plurima, adi- 35
pes pacificorũ, & libamina holocauſtorũ: &
cõpletus eſt cultus domus Domini. ‡ Læta- 36
tuſque eſt Ezechias, & omnis populus, eò
quòd miniſteriũ Domini eſſet expletũ. De
repente quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

MIſit quoq; Ezechias ad omnẽ Iſrael & 1
Iudã: ſcripſitq; epiſtolas ad Ephráim A
& Manaſſen, vt venirẽt ad domũ Domini in
Ieruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael. ‡Inito ergo cõſilio regis & principũ, & 2
vniuerſi cœtus Ieruſalẽ, decreuerunt vt face-
ᵃpotuerãt 3 rent Phaſe menſe ſecũdo. ‡Nõ enim ᵃoccur- 3
rerantᵃ facere in tẽpore ſuo: quia ſacerdotes
qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant,
& populus nondũ congregatus fuerat in Ie-
ruſalẽ. ‡Placuitq; ſermo regi & omni multi- 4
tudini. ‡Et decreuerũt vt mitterent nuntios 5
in vniuerſum Iſrael de Ber-ſabee vſq; Dan,
vt venirent, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael, in Ieruſalẽ: multi enim non fecerant
ſicut lege præſcriptum eſt. ‡Perrexeruntque 6
curſores cũ epiſtolis ex regis imperio, & prin
cipũ eius, in vniuerſum Iſrael & Iudam, iu-
xta id quod rex iuſſerat, prædicantes, Filij Iſ-
rael reuertimini ad Dominum Deum Abra-
ham, & Iſaac, & Iſrael: & reuertetur ad reli-
quias quæ effugerũt manus regis Aſſyriorũ.
‡Nolite fieri ſicut patres veſtri & fratres qui 7
receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum,
& tradidit eos in interitum, vt ipſi cernitis.
‡Nolite indurare ceruices veſtras, ſicut pa- 8
tres veſtri, tradite manus Domino & venite
ad ſanctuariũ eius quod ſanctificauit in æter-
num: ſeruite Domino Deo patrũ veſtrorũ, B
& auertetur à vobis ira furoris eius. ‡ Si 9
enim vos reuerſi fueritis ad Dominum, fra-
tres veſtri & filij habebunt miſericordiã co-
ram dominis ſuis qui illos duxerunt capti-
uos, & reuertẽtur in terram hanc: pius enim
& clemens eſt Dominus Deus veſter, & non
auertet faciẽ ſuam à vobis, ſi reuerſi fueri-
tis ad eum. ‡Igitur curſores pergebant velo- 10
citer de ciuitate in ciuitatem per terram
Ephráim & Manaſſe, vſque ad Zabulon, illis
irridentibus & ſubſannantibus eos. ‡ Atta- 11
men quidam viri ex Aſer & Manaſſe & Za-
bulon acquieſcentes conſilio, venerunt Ieru
ſalem. ‡In Iuda verò facta eſt manus Domi- 12
ni, vt daret eis cor vnum vt facerent iuxta
præceptum regis & principũ, verbũ Domi-
ni. ‡ Congregatiq; ſunt in Ieruſalem popu- 13
li multi, vt facerent ſolennitatẽ azymorum
in menſe ſecundo. ‡ Et ſurgentes deſtruxe- 14
runt altaria quæ erant in Ieruſalem: atque
vniuerſa in quibus idolis adolebatur incen-
ſum, ſubuertentes, proiecerunt in Torren- C
tem-cedron. ‡ Immolauerunt autem Phaſe 15
quarta-decima die menſis ſecundi. Sacerdo-
tes quoque, atq; Leuitæ tandem ſanctificati
obtulerunt holocauſta in domo Domini.
16 ‡Steteruntque in ordine ſuo iuxta diſpoſi-
tionẽ & legem Moyſi hominis Dei: ſacerdo-
tes verò ſuſcipiebant effundendũ ſanguinem
17 de manibus Leuitarum: ‡eo quòd multa tur
ba ſanctificata non eſſet: & idcirco immo-
larent Leuitæ Phaſe his qui non occurrerant
18 ſanctificari Domino. ‡Magna etiam pars po-
puli de Ephráim & Manaſſe & Iſſachar & Za
bulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit
phaſe, non iuxta quod ſcriptum eſt: & orauit
pro eis Ezechias, dicens, Dominus bonus
19 propitiabitur, ‡cunctis qui in toto corde re-
quirunt Dominũ Deum patrum ſuorum, &
non imputabit eis quod minus ſanctificati
20 ſunt. ‡ Quem exaudiuit Dominus, & placa-
21 tus eſt populo. ‡ Feceruntque filij Iſrael qui
inuenti ſunt in Ieruſalẽ, ſolennitatẽ azymo-
rum ſeptẽ diebus in lætitia magna, laudan-
tes Dominũ per ſingulos dies. Leuitæ quoq;
& ſacerdotes per organa quæ ſuo officio con
22 gruebãt. ‡Et locutus eſt Ezechias ad cor om
nium Leuitarum qui habebant intelligentiã
bonã ſuper Domino: & comederunt ſeptem
D dicbus ſolennitatis immolãtes victimas pa-
cificorum, & laudantes Dominum Deũ pa-
23 trum ſuorum. ‡Placuitque vniuerſæ multi-
tudini vt celebrarent etiã alios dies ſeptem:
24 quod & fecerunt cũ ingenti gaudio. ‡ Eze-
chias ᵃautẽᵃ rex Iuda præbuerat multitudi- ᵃenim
ni mille tauros, & ſeptẽ millia ouium; prin-
cipes verò dederant populo tauros mille, &
oues decem millia: ſanctificata eſt ergo ſacer
25 dotum plurima multitudo. ‡ Et hilaritate
perfuſa omnis turba Iuda tam ſacerdotũ &
Leuitarum, quàm vniuerſæ frequentiæ quæ
venerat ex Iſrael: proſelytorum quoque de
26 terra Iſrael, & habitantium in Iuda. ‡Facta-
que eſt grandis celebritas in Ieruſalem, qua-
lis à diebus Salomonis filij Dauid regis Iſ-
27 rael in ea vrbe nõ fuerat. ‡Surrexerunt autẽ
ſacerdotes atq; Leuitæ benedicentes popu-
lo: & exaudita eſt vox eorum, peruenitque
oratio in habitaculum ſanctum cæli.

CAP. XXXI.

1 CVmque hæc fuiſſent ritè celebrata,
A egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus
fuerat in vrbibus Iuda, & fregerunt ſimu-
lachra, ſucciderũtque lucos, demoliti ſunt
excelſa, & altaria deſtruxerunt: non ſolùm
de vniuerſo Iuda & Ben-iamin, ſed & de
Ephráim quoque & Manaſſe, donec penitus
euerterent: reuerſique ſunt omnes filij Iſ-
2 rael in poſſeſſiones & ciuitates ſuas. ‡ Eze-
chias autem cõſtituit turmas ſacerdotales,
& Leuiticas per diuiſiones ſuas: vnumquen-
que in officio proprio, tam ſacerdotũ vide-
licet quàm Leuitarum, ad holocauſta & pa-
cifica, vt miniſtrarent & confiterẽtur, cane-
3 rentque in portis caſtrorum Domini. ‡Pars
autẽ regis erat, vt de propria eius ſubſtantia
offerretur holocauſtum manè ſemper & ve-
ſpere, Sabbathis quoque, & Calẽdis, & ſolen-
C nitatibus cæteris, ſicut ſcriptum eſt in lege
4 ᵃMoyſiᵃ. ‡Præcepit etiam populo habitantiũ ᵃDomini.
B Ieruſalẽ, vt darẽt partes ſacerdotibus & Le-
5 uitis, vt poſſent vacare legi Domini. ‡ Quod
cùm percrebruiſſet in aurib' multitudinis,
plurimas

uocatum eſt ſuper domũ hanc quam ædifi-
caui. ‡Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel- 34
lum contra aduerſarios ſuos per viam in qua
miſeris eos, adorabunt te contra viam in qua
ciuitas hæc eſt quã elegiſti, & domus quam
ædificaui nomini tuo: ‡tu exaudies de cælo 35
preces eorũ, & obſecrationem, & vleiſcaris.
3.Re.8.c.46 ‡Si autẽ peccauerint tibi (neq; enim eſt ho 36
Eccl.7.c.21. mo qui nõ peccet) & iratus fueris eis, & tra- G
1.Ioh.1.d.8. dideris hoſtibus, & captiuos duxerint eos in
terrã longinquam, vel certè quæ iuxta eſt:
‡& conuerſi in corde ſuo in terra ad quam 37
captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiã, &
deprecati te fuerint in terra captiuitatis ſuæ,
dicentes, Peccauimus, iniquè fecimus, in-
iuſtè egimus: ‡ & reuerſi fuerint ad te 38
in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, in
terra captiuitatis ſuæ ad quã ducti ſunt, ado-
rabunt te contra viam terræ ſuæ quã dediſti
patribus eorũ, & vrbis quã elegiſti, & domus
quam ædificaui nomini tuo: ‡tu exaudies de 39
cælo, hoc eſt, de firmo habitaculo tuo preces
eorum, & facias iudicium, & dimittas popu-
lo tuo quamuis peccatori: ‡tu es enim Deus 40
meus: aperiantur, quæſo, oculi tui, & aures
tuæ intentæ ſint ad orationẽ quæ fit in loco
Pſal.131.c.8. iſto. ‡Nunc igitur conſurge Domine Deus 41
in requiem tuã, tu & arca fortitudinis tuæ:
Sacerdotes tui Domine Deus induantur ſa-
lutem, & ſancti tui lætentur in bonis. ‡Do- 42
mine Deus ne auerteris faciem chriſti tui:
memento miſericordiarum Dauid ſerui tui.

CAP. VII.

2.Mach.2. CVmque compleſſet Salomon fundens 1
b.10. preces, ignis deſcẽdit de cælo, & deuo- A
rauit holocauſta & victimas: & maieſtas Do
mini impleuit domum. ‡Nec poterant ſacer 2
dotes ingredi templũ Domini, eò quòd im-
pleſſet maieſtas Domini templum Domini.
‡Sed & omnes filij Iſrael videbant deſcen- 3
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terram ſuper
pauimentum ſtratum lapide, adorauerunt
& laudauerũt Dominum, Quoniam bonus,
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
‡Rex autem & omnis populus immolabant 4
3.Re.8.g.65 victimas coram Domino. ‡Mactauit igi- 5
tur rex Salomon hoſtias, boum viginti duo
millia, arietum centum viginti millia: & de-
dicauit domum Dei rex & vniuerſus popu-
lus. ‡ Sacerdotes autem ſtabant in officiis 6
ſuis: & Leuitæ in organis carminum Domi-
ni, quæ fecit Dauid rex ad laudãdum Domi-
num, Quoniã in æternum miſericordia eius, B
hymnos Dauid canẽtes per manus ſuas: por-
rò ſacerdotes canebant tubis ante eos, cun-
ctusque Iſrael ſtabat. ‡ Sanctificauit quoque 7
Salomon medium atrij ante templum Do-
mini: obtulerat enim ibi holocauſta & adi-
pes pacificorum: quia altare æneum quod
fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta &
ſacrificia & adipes. ‡ Fecit ergo Salomon 8
ſolennitatem in tempore illo ſeptem diebus,
& omnis Iſraël cum eo, eccleſia magna val-
de, ab introitu Emath vſque ad Torren-
tem Aegypti. ‡ Fecitq; die octauo collectã, 9
eò quòd dedicaſſet altare ſeptem diebus, &

10 ſolennitatem celebraſſet diebus ſeptẽ. ‡Igi-
tur in die viceſimo tertio menſis ſeptimi di-
miſit populos ad tabernacula ſua, lætãtes at-
que gaudentes ſuper bono quod fecerat Do-
minus Dauidi, & Salomoni, & Iſraeli popu-
11 lo ſuo. ‡Compleuitq; Salomon domũ Do- 3.Re.9.a.1.
mini, & domũ regis, & omnia quæ diſpoſue-
rat in corde ſuo vt faceret in domo Domi-
12 ni, & in domo ſua, & proſperatus eſt. ‡Appa-
C ruit autem ei Dñs nocte, & ait, Audiui ora-
tionem tuam, & elegi locum iſtum mihi in
13 domum ſacrificij. ‡Si clauſero cælum, & plu
uia non fluxerit, & mandauero & præcepero
locuſtæ vt deuoret terram, & miſero peſti-
14 lentiam in populum meum: ‡conuerſus au-
tem populus meus, ſuper quos inuocatũ eſt
nomẽ meũ, deprecatus me fuerit, & exqui-
ſierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à
viis ſuis peſſimis: & ego exaudiam de cælo,
& propitius ero peccatis eorũ, & ſanabo ter-
15 ram eorum. ‡Oculi quoque mei erunt aper-
ti, & aures meæ erectæ ad orationẽ eius qui
16 in loco iſto orauerit. ‡ Elegi enim, & ſan-
ctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum
ibi in ſempiternũ, & permaneant oculi mei
17 & cor meum ibi cunctis diebus. ‡ Tu quo-
D que ſi ambulaueris coram me, ſicut ambula-
uit Dauid pater tuus, & feceris iuxta omnia
quæ præcepi tibi, & iuſtitias meas iudiciaq;
18 ſeruaueris: ‡ ſuſcitabo thronum regni tui,
ſicut pollicitus ſum Dauid patri tuo, dicens, ª.13.
Non auferetur de ſtirpe tua vir, qui ª non
19 ſit princeps in Iſrael. ‡ Si autem auerſi fue-
ritis, & dereliqueritis iuſtitias meas, & præ-
cepta mea quæ propoſui vobis, & abeuntes
ſeruieritis diis alienis, & adorareritis eos:
20 ‡euellam vos de terra mea quam dedi vo- ªædificaui
bis: & domum hanc quam ª ſanctificaui no- 12.
mini meo, proiiciam à facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
21 populis. ‡Et domus iſta erit in prouerbium
vniuerſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes,
Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & do-
22 mui huic? ‡ Reſpondebuntque, Quia dereli-
querunt Dominum Deum patrum ſuorum,
qui eduxit eos de terra Aegypti, & appre-
henderunt deos alienos, & adorauerunt eos,
& coluerũt: idcirco venerunt ſuper eos vni-
uerſa hæc mala.

CAP. VIII.

1 EXpletis autem viginti annis poſtquam 3.Re.9.b.10
A ædificauit Salomon domum Domini,
2 & domum ſuã: ‡ ciuitates quas dederat Hi-
rã Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit
3 filios Iſrael. ‡Abiit quoq; in Emath Suba, &
4 obtinuit eam. ‡ Et ædificauit Palmiram in
deſerto, & alias ciuitates munitiſſimas ædi-
5 ficauit in Emath. ‡Extruxitque Beth-horon
ſuperiorem, & Beth-horon inferiorem, ciui-
tates muratas habentes portas & vectes &
6 ſeras: ‡ Balaath etiam & omnes vrbes fir-
miſſimas quæ fuerunt Salomonis, cunctas-
que vrbes quadrigarum, & vrbes equitum. ªquæ 3.
omnia ª quæcunque voluit Salomon atque
diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalem & in Liba-
7 no, & in vniuerſa terra poteſtatis ſuæ. ‡Om-
B nem populum qui derelictus fuerat de He-
thæis,

thæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Heuæis,
& Iebuſæis, qui non erãt de ſtirpe Iſrael, ‡ de 8
filiis eorum: & de poſteris quos nõ interfe-
cerant filij Iſrael, ſubiugauit Salomõ in tri-
butarios, vſque in diem hanc. ‡ Porrò de fi- 9
liis Iſrael nõ poſuit vt ſeruirẽt operibus re-
gis: ipſi enim erant viri bellatores, & duces
primi & principes quadrigarum & equitum
eius. ‡ Omnes autem principes exercitus re- 10
gis Salomonis fuerũt ducenti quinquaginta,
qui erudiebãt populum. ‡ Filiam verò Pha- 11
raonis tranſtulit de Ciuitate-Dauid in do-
mum quã ædificauerat ei. Dixit enim rex, C
Non habitabit vxor mea in domo Dauid re-
gis Iſrael, eò quòd ſanctificata ſit: quia in-
greſſa eſt in eam arca Domini. ‡ Tunc obtu- 12
lit Salomon holocauſta Domino ſuper alta-
re Domini, quod extruxerat ante porticum,
‡ vt per ſingulos dies offerretur in eo iuxta 13
præceptum Moyſi, in ſabbathis & in calẽdis,
& in feſtis diebus ter per annum, id eſt, in
Solennitate azymorũ, & in Solennitate heb-
domadarũ, & in Solennitate tabernaculorũ.
‡ Et conſtituit iuxta diſpoſitionẽ Dauid pa- 14
tris ſui officia ſacerdotũ in miniſteriis ſuis:
& Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent, & mi-
niſtrarent coram ſacerdotibus iuxta ritum
vniuſcuiuſq; diei: & ianitores in diuiſioni-
bus ſuis per portam & portam: ſic enim præ-
ceperat Dauid homo Dei. ‡ Nec prætergreſ- 15
ſi ſunt de mandatis regis tam ſacerdotes, D
quàm Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat,
& in cuſtodiis theſaurorũ. ‡ Omnes impen- 16
ſas præparatas habuit Salomõ, ex eo die quo
fundauit domũ Domini, vſque in diem quo
perfecit eam. ‡ Tunc abiit Salomõ in Aſion- 17
gaber, & in Ailath ad oram Maris-rubri, quæ
eſt in Terra-edom. ‡ Miſit autẽ ei Hiram per 18
manus ſeruorum ſuorum naues, & nautas
gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salo-
monis in Ophir: tuleruntque inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & attule-
runt ad regem Salomonem.

## CAP. IX.

3.Re.10.a.1 Regina quoq; Saba cùm audiſſet famã 1
Mt.12.d.42 Salomonis, venit vt tentaret eũ in æ- A
Luc.11.d.31. nigmatibus, in Ieruſalem: cum magnis opi-
bus & camelis, qui portabãt aromata, & au-
ri plurimum, gemmaſque pretioſas. Cumq;
veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei quæcũ-
que erant in corde ſuo. ‡ Et expoſuit ei Sa- 2
lomõ omnia quæ propoſuerat: nec quicquã
fuit quod non perſpicuum ei fecerit. ‡ Quæ 3
poſtquam vidit ſapientiam ſcilicet Salomo-
nis, & domum quam ædificauerat, ‡ necnon 4
& cibaria menſæ eius, & habitacula ſeruorũ,
& officia miniſtrorum eius, & veſtimẽta eo-
rum, pincernas quoq; & veſtes eorum, & vi-
ctimas quas immolabat in domo Domini:
nõ erat præ ſtupore vltrà in ea ſpiritus. ‡ Di- 5
xitq; ad regem, Verus eſt ſermo quẽ audie-
ram in terra mea de virtutibus & ſapientia
tua. ‡ Nõ credebam narrantibus, donec ipſa 6
veniſſem, & vidiſſent oculi mei: & probaſ- B
ſem vix medietatẽ ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe
narratam: viciſti famã virtutibus tuis. ‡ Beati 7
viri tui, & beati ſerui tui, hi qui aſſiſtunt co-
ram te omni tempore, & audiunt ſapientiam
8 tuam. ‡ Sit Dñs Deus tuus benedictus, qui
voluit te ordinare ſuper thronũ ſuum regẽ
Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, &
vult ſeruare eum in æternum: idcirco poſuit
te ſuper eum regem, vt facias iudicia atque
9 iuſtitiam. ‡ Dedit autẽ regi centum viginti
talenta auri, & aromata multa nimis, & gem-
mas pretioſiſſimas: nõ fuerunt aromata ta-
lia, vt hæc quæ dedit regina Saba regi Salo-
10 moni. ‡ Sed & ſerui Hiram cum ſeruis Sa-
C lomonis attulerũt aurum de Ophir, & ligna
11 thyina, & gemmas pretioſiſſimas. ‡ De qui- 3.Re.10.b.11
bus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradꝰ
in domo Domini & in domo regiã: citharas
quoq; & pſalteria cantoribus, nunquam viſa
12 ſunt in terra-Iuda ligna talia. ‡ Rex autem
Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ vo-
luit, & quæ poſtulauit, & multò plura quàm
attulerat ad eum: quæ reuerſa, abiit in terrã
13 ſuam cum ſeruis ſuis. ‡ Erat autem pondus
D auri quod afferebatur Salomoni per ſingu-
los annos, ſexcenta ſexaginta ſex talẽta auri:
14 ‡ excepta ea ſumma quam legati diuerſarũ
gentium, & negotiatores afferre cõſueuerãt,
omneſq; reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum,
qui cõportabant aurum & argentũ Salomo-
15 ni. ‡ Fecit igitur rex Salomon ducentas ha-
ſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureo-
rum, qui in ſingulis haſtis expendebantur.
16 ‡ Trecenta quoq; ſcuta aurea trecentorum
aureorum quibus tegebantur ſingula ſcuta:
poſuitq; ea rex in armamentario, quod erat
17 conſitum nemore. ‡ Fecit quoq; rex ſolium
eburneum grãde: & veſtiuit illud auro mũ-
18 diſſimo. ‡ Sex quoq; gradus, quibus aſcen-
E debatur ad ſolium: & ſcabellum aureum, &
brachiola duo altrinſecus, & duos leones ſtã-
19 tes iuxta brachiola: ‡ ſed & alios duodecim
leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraq;
parte. non fuit tale ſolium in vniuerſis re-
20 gnis. ‡ Omnia quoque vaſa conuiuij regis
erant aurea: & vaſa domus ſaltus Libani ex
auro puriſſimo. Argentum enim in diebus
21 illis pro nihilo reputabatur. ‡ Siquidem na-
ues regis ibant in Tharſis cũ ſeruis Hiram,
ſemel in annis tribus: & deferebant inde
aurum & argentum, & ebur, & ſimias, &
22 pauos. ‡ Magnificatus eſt igitur Salomon ſu-
per omnes reges terræ præ diuitiis & gloria.
23 ‡ Omneſque reges terrarum deſyderabant
F videre faciem Salomonis: vt audirẽt ſapien-
24 tiam quam dederat Deus in corde eius. ‡ Et
deferebant ei munera, vaſa argentea & au-
rea, & veſtes, & arma, & aromata, equos &
25 mulos, per ſingulos annos. ‡ Habuit quoque
Salomon quadraginta millia equorũ in ſta-
bulis: & curruum, equitumque duodecim
millia: conſtituitque eos in vrbibus quadri-
26 garum, & vbi erat rex in Ieruſalem. ‡ Exer-
cuit etiam poteſtatẽ ſuper cũctos reges à flu-
G mine Euphrate vſq; ad terrã Philiſthinorũ,
27 & vſque ad terminos Aegypti. ‡ Tantamque
copiam præbuit argenti in Ieruſalẽ quaſi la-
pidum: & cedrorum tantam multitudinem
velut ſycomororum quæ gignuntur in cam-
28 peſtribus. ‡ Adducebantur autẽ ei equi de

Aegypto,cunctiſque regionibus. ‡ Reliqua 29
autē opera Salomonis priorum & nouiſsi-
morum ſcripta ſunt in verbis Nathan pro-
phetæ,& in libris Ahiæ Silonitis, in viſione
quoque Addo Videntis, cōtra Ieroboam fi-
lium Nabat. ‡ Regnauit autem Salomon in 30
Ieruſalem ſuper omnem Iſraël quadraginta
annis. ‡ Dormiuitque cum patribus ſuis: & 31
ſepelierunt eum in ciuitate Dauid: regna-
uitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

3.Re.12.a.1 PRofectus eſt autē Roboā in Sichē: illuc 1
enim cunctus Iſrael conuenerat,vt cō- A
ſtituerēt eum regē. ‡ Quod cùm audiſſet Ie- 2
roboā filius Nabat,qui erat in Aegypto (fu-
gerat quippe illuc ante Salomonē) ſtatim re-
uerſus eſt. ‡ Vocaueruntq; eum, & venit cū 3
vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboā, di-
centes, ‡ Pater tuus duriſsimo iugo nos preſ- 4
ſit: tu leuiora impera patre tuo, qui nobis
impoſuit grauem ſeruitutē, & paululum de
onere ſubleua vt ſeruiamus tibi. ‡ Qui ait, 5
Poſt tres dies reuertimini ad me. Cumque
abiiſſet populus, ‡ init conſiliū cum ſenibus 6
qui ſteterāt corā patre eius Salomone, dum
adhuc viueret,dicens, Quid datis conſilij,vt
reſpōdeam populo? ‡ Qui dixerunt ei,Si pla- 7
cueris populo huic, & linieris eos verbis cle- B
mentibus,ſeruient tibi omni tēpore. ‡ At il- 8
le reliquit conſiliū ſenum,& cum iuuenibus
tractare cœpit,qui cum eo nutriti fuerant,&
erant in comitatu illius. ‡ Dixitque ad eos, 9
Quid vobis videtur? vel reſpōdere quid de-
beo populo huic,qui dixit mihi, Subleua iu-
gum quod impoſuit nobis pater tuus? ‡ At 10
a.8. illi reſpōderunt vt iuuenes & nutriti cum
eo in delicijs,atq; dixerunt, Sic loquêris po-
pulo qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit
iugum noſtrū,tu ſubleua: & ſic reſpondebis C
ei, Minimus digitus meus groſsior eſt lum-
bis patris mei. ‡ Pater meus impoſuit vobis 11
graue iugū,& ego maius pondus apponā: pa-
ter meus cecîdit vos flagellis, ego verò cæ-
dam vos ſcorpionibus. ‡ Venit ergo Ieroboā, 12
& vniuerſus populus ad Roboam die tertio,
ſicut præceperat eis. ‡ Reſponditq; rex dura, 13
derelicto cōſilio ſeniorū, ‡ locutuſq; eſt in- 14
xta iuuenū voluntatē, Pater meus graue vo-
bis impoſuit iugum: quod ego grauius faciā:
pater meus cecîdit vos flagellis: ego verò cę-
dam vos ſcorpionibus. ‡ Et nō acquieuit po- 15
puli precibus: erat enim voluntatis Dei, vt
cōpleretur ſermo eius, ‖ quem locut⁹ fuerat
3.Re.11.e.29 per manum Ahię Silonitis ad Ieroboam filiū
Nabat. ‡ Populus autē vniuerſus rege durio- 16
ra dicente,ſic locutus eſt ad eum, Nō eſt no- D
bis pars in Dauid, neque hæreditas in filio
Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu
autē paſce domū tuam Dauid. Et abiit Iſra-
el in tabernacula ſua. ‡ Super filios autē Iſ- 17
rael,qui habitabant in ciuitatibus Iuda, re-
gnauit Roboam. ‡ Miſitq; rex Roboam Adu- 18
ram,qui præerat tributis, & lapidauerunt eū
filij Iſrael,& mortuus eſt: porrò rex Roboā
currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ie-
ruſalem. ‡ Receſsitque Iſrael à domo Dauid 19
vſque ad diem hanc.

CAP. XI.

1 A VEnit autē Roboam in Ieruſalē, & con-
uocauit vniuerſam domū Iuda, & Bē- 3.Re.12.d.21
iamin, centū octoginta millia electorū atq;
bellantium,vt dimicaret contra Iſrael,& co-
2 uerteret ad ſe regnū ſuum. ‡ Factuſq; eſt ſer-
mo Domini ad Semeiam hominem Dei,di-
3 cens, ‡ Loquere ad Roboam filiū Salomonis
regem Iuda,& ad vniuerſum Iſrael qui eſt in
4 Iuda & Bē-iamin. ‡ Hæc dicit Dominus,Nō
aſcendetis, neq; pugnabitis cōtra fratres ve-
ſtros: reuertatur vnuſquiſq; in domū ſuā, e.3.
quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui
B cum audiſſent ſermonem Domini, reuerſi
5 ſunt,nec perrexerūt contra Ieroboam. ‡ Ha-
bitauit autē Roboam in Ieruſalē, & ædifica-
6 uit ciuitates muratas in Iuda. ‡ Extruxitq;
7 Beth-lêhem & Etam, & Thecue, ‡ Bethſur
8 quoque,& Socho,& Odollam, ‡ necnon &
9 Geth,& Mareſa,& Ziph: ‡ ſed & Aduram,&
10 Lachis,& Azeca: ‡ Saraa quoq;,& Aialon,&
Hebron,quæ erant in Iuda & Ben-iamin,ci-
11 uitates munitiſsimas. ‡ Cumque clauſiſſet
eas muris,poſuit in eis principes,ciborumq;
12 horrea,hoc eſt,olei & vini. ‡ Sed & in ſingu-
lis vrbibus fecit armamentaria ſcutorum &
haſtarum: firmauitq; eas ſumma diligentia:
13 & imperauit ſuper Iudā & Ben-iamin. ‡ Sa-
C cerdotes autē & Leuitæ qui erant in vniuer-
ſo Iſrael, venerunt ad eum de cunctis ſedi-
14 bus ſuis, ‡ relinquētes ſuburbana, & poſſeſ-
ſiones ſuas,& tranſeuntes ad Iudam & Ieru-
ſalē: eo quòd abiecisſet eos Ieroboam,& po-
ſteri eius,ne ſacerdotio Domini fungerētur.
15 ‡ Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum 3.Re.12.g.31
& dæmoniorum, vitulorumque quos fece-
16 rat. ‡ Sed & de cunctis tribubus Iſrael, qui-
cunq; dederant cor ſuum vt quærerent Do-
minum Deum Iſrael,venerunt in Ieruſalem
ad immolādum victimas ſuas coram Domi-
17 no Deo patrum ſuorum. ‡ Et roborauerunt
regnū Iuda: & confirmauerunt Roboam filiū
Salomonis per tres annos: ambulauerunt
enim in viis Dauid & Salomonis,annis tan-
18 tūm tribus. ‡ Duxit autē Roboam vxorem
D Mahalath, filiam Ierimoth filij Dauid: Abi-
19 háil quoq; filiam Eliab filij Iſai, ‡ quæ pepe-
20 rit ei filios Ieus, & Somoriā,& Zoon. ‡ Poſt
hanc quoq; accepit Maacha filiam Abſalom,
quæ peperit ei Abia & Ethai, & Ziza, & Sa-
21 lomith. ‡ Amauit autē Roboam Maacha fi-
liam Abſalom ſuper omnes vxores ſuas, &
concubinas: nam vxores decem & octo du-
xerat, concubinas autē ſexaginta: & genuit
22 viginti octo filios,& ſexaginta filias. ‡ Con-
ſtituit verò in capite Abiam filium Maacha
ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum e-
23 nim regem facere cogitabat, ‡ quia ſapien-
tior fuit,& potêtior ſuper omnes filios eius,
& in cunctis finibus Iuda, & Ben-iamin, &
in vniuerſis ciuitatibus muratis: præbuitque
eis eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 A CVmq; roboratum fuiſſet regnum Ro-
boam & cōfortatum,dereliquit legem
2 Domini, & omnis Iſrael cum eo. ‡ ‖ Annô
autem quinto regni Roboam, aſcendit Seſac 3.Re.14.f.25

rex Aegypti in Ieruſalē, (quia peccauerant
Domino) ‡ cum mille ducentis curribus, & 3
ſexaginta millibus equitum: nec erat nume-
rus vulgi quod venerat cū eo ex Aegypto,
Lybies ſcilicet, & Troglodytæ, & Aethiopes.
‡ Cepitq; ciuitates munitiſsimas in Iuda, & 4
venit vſq; in Ieruſalē. ‡ Semeias autem pro- 5
pheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes
Iuda, qui congregati fuerant in Ieruſalē, fu-
gientes Seſac: dixitq; ad eos, Hæc dicit Do-
minus, Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos
in manu Seſac. ‡ Conſternatique principes 6
Iſrael, & rex, dixerunt, Iuſtus eſt Dominus. B
‡ Cumq; vidiſſet Dominus quòd humiliati 7
eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semeiā,
dicens, Quia humiliati ſunt, non diſperdam
eos: daboq; eis pauxillum auxilij, & nō ſtil-
labit furor meus ſuper Ieruſalē per manum
Seſac. ‡ Veruntamē ſeruient ei: vt ſciant di- 8
ſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni
terrarum. ‡ Receſsit itaq; Seſac rex Aegypti 9
ab Ieruſalē, ſublatis theſauris domus Domi-
ni, & domus Regis, omniaq; ſecum tulit: & C
clypeos aureos quos fecerat Salomon, ‡ pro 10
quibus fecit rex æneos, & tradidit illos prin-
cipibus ſcutariorum qui cuſtodiebant veſti-
bulum palatij. ‡ Cumq; introiret rex domū 11
Domini, veniebant ſcutarij & tollebant eos:
iterumq; referebant eos ad armamentarium
ſuū. ‡ Veruntamē quia humiliati ſunt, auer- 12
ſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt pe-
nitus: ſiquidem in Iuda inuenta ſunt opera
3.Re.14.c.21 bona. ‡ ‖ Confortatus eſt ergo rex Roboam 13
in Ieruſalē, atq; regnauit: quadraginta autē
& vnius anni erat cùm regnare cœpiſſet: &
decem & ſeptē annis regnauit in Ieruſalem,
vrbe quam elegit Dominus, vt confirmaret
nomen ſuum ibi, de cunctis tribubus Iſraël: D
nomē autē matris eius Naama Ammanitis.
‡ Fecit autē malum, & non præparauit cor 14
ſuum vt quæreret Dominum. ‡ Opera verò 15
Roboam prima & nouiſsima ſcripta ſunt in
libris Semeiæ Prophetæ, & Addo Videntis,
& diligenter expoſita: pugnaueruntq; aduer
ſum ſe Roboam & Ieroboam cūctis diebus.
‡ Et dormiuit Roboam cum patribus ſuis: 16
ſepultusq; eſt in Ciuitate David. Et regna-
uit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

ANno octauodecimo regis Ieroboā, re- 1
3.Re.15.a.2. gnauit Abia ſuper Iudā. ‡ Tribus annis 2
regnauit in Ieruſalem: nomenq; matris eius A
Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bellum
inter Abiam & Ieroboam. ‡ ‖ Cumq; iniiſſet 3
3.Re.15.a.7 Abia certamē, & haberet bellicoſiſsimos vi-
[a]quadrin- ros, & electorum [a]quadraginta millia: Iero-
genta 6. boā inſtruxit ecōtra aciem [b]octoginta millia
[b]octingen- virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella
ta 4. fortiſsimi. ‡ Stetit ergo Abia ſuper montem 4
Semeron, qui erat in Ephraim, & ait, Audi
Ieroboam, & omnis Iſraël, ‡ Num ignoratis 5
quòd Dominus Deus Iſrael dederit regnum
David ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi & fi-
liis eius in pactum ſalis? ‡ (Et ſurrexit Iero- 6
boā filius Nabat, ſeruus Salomonis filii Da-
3.Re.11.c.26 uid: ‖ & rebellauit contra Dominum ſuum.
‡ Congregatique ſunt ad eum viri vaniſsi- 7
mi, & filij Belial: & præualuerunt cōtra Ro-
boam filium Salomonis: porrò Roboam erat
rudis, & corde pauido, nec potuit reſiſtere
8 eis.) ‡ Nunc ergo vos dicitis quòd reſiſtere
B poſsitis regno Domini, quod poſsidet per fi-
lios David: habetisq; grandem populi mul-
titudinem, atque vitulos aureos quos fecit
9 vobis Ieroboam in deos: ‡ ‖ Et eieciſtis ſa- 3.Re.12.g.31
cerdotes Domini, filios Aaron, atq; Leuitas:
& feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes po-
puli terrarum: quicunque venerit, & initia-
uerit manum ſuam in tauro de bobus, & in
arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum qui nō
10 ſunt dij. ‡ Noſter autem Dominus Deus eſt,
quem non relinquimus: ſacerdotesque mi-
niſtrant Domino de filiis Aaron: & Leuitæ
11 ſunt in ordine ſuo. ‡ Holocauſta quoq; of-
ferunt Domino per ſingulos dies manè &
veſpere: & thymiama iuxta legis præcepta
confectum, & proponuntur panes in menſa
mundiſsima, eſtque apud nos candelabrum
aureum, & lucernæ eius, vt accendatur ſem-
per ad veſperā: nos quippe cuſtodimus præ-
cepta Domini Dei noſtri, quem vos reliqui-
12 ſtis. ‡ Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt,
C & ſacerdotes eius, qui clangunt tubis, & re-
ſonant contra vos: filii Iſrael nolite pugnare
contra Dominū Deum patrum veſtrorum,
13 quia non vobis expedit. ‡ Hæc illo loquēte,
Ieroboam retro moliebatur inſidias. Cum-
que ex aduerſo hoſtium ſtaret, ignorantem
14 Iudā ſuo ambiebat exercitu. ‡ Reſpiciensq;
Iudas, vidit inſtare bellū ex aduerſo & poſt
tergum, & clamauit ad Dominum: ac ſacer-
15 dotes tubis canere cœperunt. ‡ Omnesque
viri Iuda vociferati ſunt: & ecce illis cla-
mantibus perterruit Deus Ieroboā, & om-
nem Iſrael qui ſtabat ex aduerſo Abia & Iu-
16 da. ‡ Fugeruntq; filii Iſrael Iudam, & tradi-
17 dit eos Deus in manu eorum. ‡ Percuſsit er-
D go eos Abia, & populus eius plaga magna:
& corruerunt vulnerati ex Iſrael [a]quinqua- [a]quingen-
18 ginta millia virorum fortium. ‡ Humilia- ta 5.
tique ſunt filii Iſrael in tempore illo: & ve-
hementiſsimè confortati filii Iuda, eo quòd
ſperaſſent in Domino Deo patrum ſuorum.
19 ‡ Perſecutus eſt autem Abia fugientem Ie-
roboam: & cepit ciuitates eius, Beth-el &
filias eius: & Ieſana cum filiabus ſuis: Ephrō
20 quoq; & filias eius. ‡ Nec valuit vltra reſi-
ſtere Ieroboā in diebus Abia, quē percuſsit
21 Dominus, & mortuus eſt. ‡ Igitur Abia, cō-
fortato imperio ſuo, accepit vxores quatuor
decim: procreauitq; vigintiduos filios, & ſe-
22 decim filias. ‡ Reliqua autē ſermonum Abia,
viarumq; & operum eius, ſcripta ſunt dili-
gentiſsimè in libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

1 DOrmiuit aūt Abia cum patribus ſuis, 3.Re.15.a.8
A & ſepelierunt eum in ciuitate David:
regnauitque Aſa filius eius pro eo, in cuius
2 diebus quieuit terra annis decem. ‡ Fecit au-
tem Aſa quod bonum & placitum erat in
3 conſpectu [a] Dei ſui, & ſubuertit altaria pe- [a]Domini 5
regrini cultus, & excelſa, & cōfregit ſtatuas,
4 lucosq; ſuccidit. ‡ Et præcepit Iudæ vt quæ-
reret Dominum Deum patrum ſuorū, & fa-

ceret legem, & vniuerſa mãdata. ‡ Et abſtu- 5
lit de cunctis vrbibus Iuda aras & phana, &
regnauit in pace. ‡ Aedificauit quoque vrbes 6
munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla
temporibus eius bella ſurrexerant, pacẽ Do-
mino largiente. ‡ Dixit autẽ Iudæ, Aedifice- 7
mus ciuitates iſtas, & vallemus muris, & ro- B
boremus turribus, & portis, & ſeris: donec à
bellis quieta ſunt omnia, eò quòd quæſieri-
mus Dominum Deum patrum noſtrorũ, &
dederit nobis pacem per gyrum. Aedificaue-
runt igitur, & nullum in extruendo impe-
dimentum fuit. ‡ Habuit autem Aſa in exer- 8
citu ſuo portantium ſcuta & haſtas, de Iuda
trecẽta millia: de Bẽ-iamin verò ſcutariorũ,
& ſagittariorũ, ducẽta *octoginta* millia: oẽs
iſti viri fortiſsimi. ‡ Egreſſus eſt autem con- 9
tra eos Zara Aethiops cum exercitu ſuo, de- C
cies centena millia, & curribus trecentis: &
venit vſq; Mareſa. ‡ Porrò Aſa perrexit ob- 10
uiam ei, & inſtruxit aciem ad bellũ in Val-
le-Sephátha, quæ eſt iuxta Mareſa. ‡ ‖ Et in- 11
uocauit Dominũ Deum, & ait, Domine non
eſt apud te vlla diſtãtia, vtrũ in paucis auxi-
lieris, an in pluribus: adiuua nos Domine
Deus noſter: in te enim, & in tuo nomine
habentes fiduciam venimus cõtra hanc mul-
titudinẽ. Domine, Deus noſter tu es, nõ præ-
ualeat contra te homo. ‡ Exterruit itaque 12
Dominus Aethiopes coram Aſa & Iuda: fu- D
geruntq; Aethiopes. ‡ Et perſecutus eſt eos 13
Aſa, & populus qui cum eo erat, vſq; Géra-
ra: & ruerunt Aethiopes vſq; ad internecio-
nem, quia Domino cædente contriti ſunt, &
exercitu illius præliante. Tulerũt ergo ſpo-
lia multa. ‡ Et percuſſerunt ciuitates omnes 14
per circuitum Géraræ: grandis quippe cun-
ctos terror inuaſerat: & diripuerunt vrbes, &
multam prædam aſportauerũt. ‡ Sed & cau- 15
las ouium deſtruentes, tulerunt pecorum in-
finitam multitudinem, & camelorum: re-
uerſique ſunt in Ieruſalem.

*ſeptuaginta 9.

1. Re. 14. b. 6

## CAP. XV.

3. Re. 15. c. 22

AZarias autẽ filius Obed, facto in ſe ſpi- 1
ritu Dei, ‡ egreſſus eſt in occurſum A- 2
ſa, & dixit ei, Audite me Aſa, & omnis Iuda A
& Ben-iamin, Dñs vobiſcũ, quia fuiſtis cum
eo. Si quæſieritis eum, inuenietis: ſi autẽ de-
reliqueritis eum, derelinquet vos. ‡ Tranſi- 3
bunt autẽ multi dies in Iſrael abſq; Deo ve-
ro, & abſq; ſacerdote doctore, & abſq; lege.
‡ Cumque reuerſi fuerint in anguſtia ſua, 4
*ad Dominum Deum Iſraël, & quæſierint
eum, reperient eum. ‡ In tempore illo nõ erit 5
pax egredienti & ingredienti: ſed terrores
vndique in cunctis habitatoribus terrarum.
‡ Pugnabit enim gens contra gentem, & ci- 6
uitas contra ciuitatẽ: quia Dominus contur-
babit eos in omni anguſtia. ‡ Vos ergo con- 7
fortamini, & nõ diſſoluantur manus veſtræ:
erit enim merces operi veſtro. ‡ Quod cùm 8
audiſſet Aſa, verba ſcilicet, & prophetiam A-
zariæ filij Obed Prophetæ, confortatus eſt, &
abſtulit idôla de omni terra Iuda, & de Bẽ-
iamin, & ex vrbibus, quas ceperat, mõtis E-
phráim: & dedicauit altare Domini quod
erat ante porticũ Domini. ‡ Cõgregauitque 9

*& clamauerint

C vniuerſum Iudam & Ben-iamin, & aduenas
cum eis de Ephráim, & de Manaſſe, & de Si-
meon: plures enim ad eum confugerant ex
Iſrael, videntes quòd Dominus Deus illius
10 eſſet cum eo. ‡ Cumq; veniſſent in Ieruſalẽ
menſe tertio, anno decimoquinto regni Aſa,
11 ‡ immolauerũt Dño in die illa de manubiis
& præda quam adduxerant, boues ſeptingen
12 tos, & arietes ſeptem millia. ‡ Et intrauit ex
more ad corroborandũ fœdus, vt quærerent
Dominũ Deum patrum ſuorum in toto cor-
13 de, & in tota anima ſua. ‡ Si quis autem, in-
quit, non quæſierit Dominum Deum Iſraël,
moriatur, à minimo vſq; ad maximum, à vi-
14 ro vſque ad mulierẽ. ‡ Iuraueruntq; Domi-
D no voce magna in iubilo, & in clangore tu-
15 bæ, & in ſonitu buccinarũ ‡ omnes qui erãt
in Iuda cum execratione: in omni enim cor-
de ſuo iurauerunt, & in tota voluntate quæ-
ſierunt eum & inuenerunt: præſtititque eis
16 Dominus requiem per circuitum. ‡ Sed &
Maacham matrem Aſa regis ex auguſto de-
poſuit imperio, eò quòd feciſſet in luco ſi-
mulachrũ Priapi: quod omne cõtriuit, & in
fruſta comminuens combuſsit in Torrẽte-
17 cedron. ‡ Excelſa autem derelicta ſunt in
Iſraële: attamen cor Aſa erat perfectũ cunctis
18 diebus eius. ‡ Eaq; quæ vouerat pater ſuus,
& ipſe, intulit in domũ Domini: argentum
& aurum, vaſorumque diuerſam ſupellecti-
19 lem. ‡ Bellum verò non fuit vſque ad *trice-
ſimum* annum regni Aſa.

*triceſimũ quintum

## CAP. XVI.

1 ANno autem triceſimoſexto regni eius
A aſcendit Baaſa rex Iſrael in Iudam, &
muro circũdabat Rama, vt nullus tutè poſ-
2 ſet egredi & ingredi de regno Aſa. ‡ Protulit
autem Aſa argentum & aurum de theſauris
domus Domini, & de theſauris regis: miſitq;
ad Ben-adad regem Syriæ, qui habitabat in
3 Damaſco, dicẽs, ‡ Fœdus inter me & te eſt:
pater quoq; meus & pater tuus habuere cõ-
cordiã, quã ob rem miſi tibi argentũ & aurũ,
vt rupto fœdere quod habes cum Baaſa rege
4 Iſrael, facias eum à me recedere. ‡ Quo cõ-
perto Ben-adad miſit principes exercituum
ſuorum ad vrbes Iſraël: qui percuſſerunt A-
hion, & Dan, & Abel-maim, & vniuerſas
5 vrbes Nephthali muratas. ‡ Quod cùm au-
diſſet Baaſa, deſiit ædificare Rama, & inter-
6 miſit opus ſuum. ‡ Porrò Aſa rex aſſumpſit
B vniuerſum Iudam, & tulerunt lapides de Ra
ma, & ligna quæ ædificationi præparauerat
Baaſa: ædificauitq; ex eis Gabaa, & Maſpha.
7 ‡ In tempore illo venit Hanani Propheta ad
Aſam regem Iuda, & dixit ei, Quia habuiſti
fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino
Deo tuo: idcirco euaſit Syriæ regis exercitus
8 de manu tua. ‡ ‖ Nõne Aethiopes & Libyes
C multo plures erant quadrigis & equitibus, &
multitudine nimia: quos, cùm in Domino
9 credidiſſes, tradidit in manu tua? ‡ Oculi e-
nim Domini contemplantur vniuerſam ter-
ram, & præbent fortitudinem his ‖ qui corde
perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti,
& propter hoc ex præſenti tẽpore aduerſum
10 te bella conſurgent. ‡ Iratuſq; Aſa aduerſus

3. Re. 15. d. 18

Supr. 14. c. 9

Ioan. 7. f. 38.

Videntem, iuſſit eũ mitti in neruum: valde
quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & in-
terfecit de populo in tempore illo plurimos.
‡Opera autẽ Aſa prima & nouiſſima ſcripta 11
ſunt in libro regũ Iuda & Iſrael. ‡Aegrota- 12
uit etiam Aſa anno triceſimonono regni ſui, D
dolore pedum vehementiſſimo, & nec in in-
firmitate ſua quæſiuit Dominum, ſed magis
in medicorum arte cõfiſus eſt. ‡Dormiuitq; 13
cũ patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadra-
geſimo-primo regni ſui. ‡Et ſepelierunt eũ 14
in ſepulchro ſuo quod foderat ſibi in Ciuita-
te-Dauid, poſueruntque eũ ſuper lectum ſuũ
plenũ aromatibus & vnguentis meretricijs,
quæ erant pigmentariorũ arte cõfecta, & cõ-
buſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

3.Re.15.c.24

Regnauit autem Ioſaphat filius eius pro 1
eo, & inualuit cõtra Iſrael. ‡Cõſtituit- 2
que militũ numeros in cunctis vrbibus Iu- A
da, quæ erant vallatæ muris. Præſidiaq; diſpo-
ſuit in terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim
quas ceperat Aſa pater eius. ‡Et fuit Dñs cũ 3
Ioſaphat, quia ambulauit in vijs Dauid pa-
tris ſui primis: & nõ ſperauit in Baalim, ‡ſed 4
in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis il-
lius, & nõ iuxta peccata Iſrael. ‡ Confirma- 5
uitq; Dominus regnũ in manu eius: & dedit
omnis Iuda munera Ioſaphat: factæq; ſunt ei
infinitæ diuitiæ, & multa gloria. ‡ Cumque 6
ſumpſiſſet cor eius audaciã propter vias Do- B
mini, etiã excelſa & lucos de Iuda abſtulit.
‡Tertio autẽ anno regni ſui miſit de princi- 7
pibus ſuis Benhail, & Obdiã, & Zachariam,
& Nathanael, & Michæam, vt docerẽt in ci-
uitatibus Iuda: ‡& cũ eis Leuitas, Semeiam, 8
& Nathaniã, & Zabadiam, Aſael quoque &
Semiramoth & Ionathan, Adoniamq; & To-
biam & Thob-adoniam Leuitas: & cum eis
Eliſama, & Iorã ſacerdotes: ‡docebantq; po- 9
pulum in Iuda, habentes librum legis Do-
mini: & circuibãt cunctas vrbes Iuda, atque
erudiebant populum. ‡ Itaque factus eſt pa- 10
uor Domini ſuper omnia regna terrarũ quæ C
erant per gyrum Iuda: nec audebant bellare
contra Ioſaphat. ‡Sed & Philiſthæi Ioſaphat 11
munera deferebant, & vectigal argenti: A-
rabes quoque adducebant pecora arietum,
ſeptẽ millia ſeptingentos, & hircos totidem.
‡Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus eſt 12
vſque in ſublime: atque ædificauit in Iuda
domos ad inſtar turrium, vrbeſque muratas.
‡Et multa opera parauit in vrbibus Iuda: 13
viri quoque bellatores, & robuſti erant in
Ieruſalem, ‡ quorum iſte numerus per do- 14
mos atque familias ſingulorum: In Iuda
principes 2. ᵃprinceps exercitus, Ednas dux, & cum eo
robuſtiſſimi viri trecenta millia. ‡ Poſt 15
hunc Iohanan princeps, & cum eo ducenta D
octoginta millia. ‡Poſt illum quoque Ama- 16
ſias filius Zechri, conſecratus Domino, &
cum eo ducenta millia virorum fortium.
‡Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Elia- 17
da, & cum eo tenentium arcum & clypeum
ducenta millia. ‡ Poſt iſtum etiam Iozabad: 18
& cum eo centum octoginta millia expedi-
torum militum. ‡ Hi omnes erant ad ma- 19
num regis, exceptis alijs quos poſuerat in
vrbibus muratis, in vniuerſo Iuda.

CAP. XVIII.

1 Fuit ergo Ioſaphat diues & inclytus mul- 3.Re.22.a.
A tum, & affinitate coniunctus eſt Achab.
2 ‡Deſcenditque poſt annos ad eum in Sama-
riam: ad cuius aduentum mactauit Achab
arietes, & boues plurimos ipſi & populo
qui venerant cum eo: perſuaſitque illi vt
3 aſcenderet in Ramoth Galaad. ‡ Dixitque
Achab rex Iſrael ad Ioſaphat regem Iuda,
Veni mecum in Ramoth-Galaad. Cui ille
reſpondit, Vt ego, & tu: ſicut populus tuus,
ſic & populus meus: tecumque erimus in
4 bello. ‡Dixit Ioſaphat ad regem Iſrael, Con-
ſule obſecro in præſentiarũ ſermonem Do-
5 mini. ‡ Congregauit igitur rex Iſrael pro-
B phetarum quadringentos viros, & dixit ad
eos, In Ramoth-Galaad ad bellandũ ire de-
bemus, an quieſcere? At illi, Aſcende, in-
6 quiunt, & tradet Deus in manu regis. ‡ Di-
xitque Ioſaphat, Nunquid non eſt hic pro-
pheta Domini, vt ab illo etiã requiramus?
7 ‡Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat, Eſt vir vnus
à quo poſſumus quærere Domini volun-
tatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat
mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt
autem Michæas filius Iemla. Dixitque Io-
8 ſaphat, Ne loquaris rex hoc modo. ‡ Vo-
cauit ergo rex Iſrael vnum de eunuchis, &
dixit ei, Voca citò Michæam filium Iemla.
9 ‡Porrò rex Iſrael & Ioſaphat rex Iuda vter-
que ſedebant in ſolio ſuo veſtiti cultu re-
gio: ſedebant autem in area iuxta portam
Samariæ, omneſque prophetæ vaticinaban-
10 tur coram eis. ‡ Sedecias verò filius Cha-
C naana fecit ſibi cornua ferrea, & ait, Hæc
dicit Dominus, His ventilabis Syriam, do-
11 nec cõteras eam. ‡Omneſq; prophetæ ſimi-
liter prophetabant, atque dicebant, Aſcen-
de in Ramoth-Galaad, & proſperaberis, &
12 tradet eos Dominus in manu regis. ‡ Nun-
tius autẽ qui ierat ad vocandum Michæam,
ait illi, En, verba omnium prophetarum
vno ore bona regi annunciant: quæſo ergo
te vt & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, lo-
13 quariſque proſpera. ‡ Cui reſpondit Mi-
chæas, Viuit Dominus, quia quodcunque
14 dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. ‡Venit
D ergo ad regem, Cui rex ait, Michæa, ire de-
bemus in Ramoth-Galaad ad bellandum,
an quieſcere? Cui ille reſpondit, Aſcendite:
cuncta enim proſpera euenient, & tradentur
15 hoſtes in manus veſtras. ‡Dixitque rex, Ite-
rum, atque iterum te adiuro, vt mihi non
loquaris, niſi quod verum eſt in nomine Do-
16 mini. ‡ At ille ait, Vidi vniuerſum Iſrael
diſperſum in montibus, ſicut oues abſque
paſtore: & dixit Dominus, Non habent iſti
dominos: reuertatur vnuſquiſque in domũ
17 ſuam in pace. ‡Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat:
Nonne dixi tibi quòd non prophetaret iſte
mihi quicquam boni, ſed ea quæ mala ſunt?
18 ‡At ille, Idcirco, ait, audite verbum Domi-
ni, Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, &
E omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à de-
19 xtris, & à ſiniſtris. ‡Et dixit Dominus, Quis

deciplet Achab regem Iſraël, vt aſcendat &
corruat in Ramoth-Galaad? Cumq; diceret
vnus hoc modo, & alter alio: ‡ proceſſit ſpi- 20
ritus, & ſtetit coram Domino, & ait, Ego de-
cipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit,
decipies? ‡ At ille reſpondit, Egrediar, & ero 21
ſpiritus mẽdax in ore omnium prophetarũ
eius. Dixitq́; Dominus, Decipies, & præua-
lebis: egredere, & fac ita. ‡ Nunc igitur, ecce 22
Dominus dedit ſpiritũ mendacij in ore om-
nium prophetarum tuorũ: & Dominus lo-
cutus eſt de te mala. ‡Acceſſit autem Sede- 23
cias filius Chanaana, & percuſſit Michææ
maxillã, & ait, Per quã viam tranſiuit Spiri-
tus Domini à me, vt loqueretur tibi? ‡ Di- 24
xitque Michæas, Tu ipſe videbis in die illo
quando ingreſſus fueris cubiculũ de cubicu-
lo, vt abſcondaris. ‡Præcepit autẽ rex Iſraël, 25
dicens, Tollite Michæam, & ducite eum ad F
Amon principem ciuitatis, & ad Ioas filium
Amélech. ‡Et dicetis, Hæc dicit rex, Mittite 26
hunc in carcerẽ, & date ei panis modicum, &
aquæ pauxillũ, donec reuertar in pace. ‡ Di- 27
xitque Michæas, Si reuerſus fueris in pace,
non eſt locutus Dominus in me. Et ait, Au-
dite omnes populi. ‡Igitur aſcenderunt rex 28
Iſraël, & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth-Ga-
laad. ‡Dixitq́; rex Iſraël ad Ioſaphat, Mutabo 29
habitum, & ſic ad pugnam vadam: tu autem
induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſraël
habitu, venit ad bellum. ‡ Rex autem Syriæ 30
præceperat ducibus equitatus ſui dicens, Ne
pugnetis contra minimum, aut contra maxi-
mum, niſi contra ſolum regem Iſraël. ‡Itaq; 31
cùm vidiſſent principes equitatus Ioſaphat, G
dixerunt, Rex Iſraël eſt iſte. Et circumdede-
runt eũ dimicantes: at ille clamauit ad Do-
minum, & auxiliatus eſt ei, atq; auertit eos
ab illo. ‡ Cùm enim vidiſſent duces equita- 32
tus quòd non eſſet rex Iſraël, reliquerunt eũ.
‡Accidit autem vt vnus è populo ſagittam 33
in incertum iaceret, & percuteret regem Iſ-
raël inter ceruicem & ſcapulas: at ille au-
rigæ ſuo ait, Cõuerte manum tuam, & edue
me de acie, quia vulneratus ſum. ‡ Et finita 34
eſt pugna in die illo: porrò rex Iſraël ſtabat
in curru ſuo contra Syros vſque ad veſperã,
& mortuus eſt occidente ſole.

## CAP. XIX.

REuerſus eſt autẽ Ioſaphat rex Iuda in 1
domum ſuam pacificè, in Ieruſalem. A
‡Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, & 2
ait ad eum, Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris: &
idcirco iram quidẽ Domini merebaris: ‡ſed 3
bona opera inuẽta ſunt in te, eo quòd abſtu-
leris lucos de terra Iuda, & præparaueris cor
tuum vt requireres Dominum *Deum pa-
trum tuorum*. ‡Habitauit ergo Ioſaphat in 4
Ieruſalem: rurſumque egreſſus eſt ad popu-
lum de Ber-ſabee vſq; ad mõtem Ephraim,
& reuocauit eos ad Dominum Deum patrũ
ſuorũ. ‡Conſtituitque iudices terræ in cun- 5
ctis ciuitatibus Iuda munitis per ſingula lo- B
ca, ‡& præcipiens iudicibus, Videte, ait, quid 6
faciatis: non enim hominis exercetis iudi-
cium, ſed Domini: & quodcunque iudicaue-
7 ritis, in vos redundabit. ‡ Sit timor Domini Deu.10.d.17
vobiſcum: & cum diligentia cuncta facite: Rom.2.b.11
non eſt enim apud Dominum Deum noſtrũ Gal.2.b.6.
iniquitas, ‖nec perſonarũ acceptio, nec cu- Ephe.6.b.9.
8 pido munerum. ‡In Ieruſalem quoque con- Coloſ.3.d.25.
C ſtituit Ioſaphat Leuitas & ſacerdotes, & prin Act.10.e.34.
cipes familiarum ex Iſraël, vt iudicium & 1.Pet.1.c.17.
cauſam Domini iudicarẽt habitatoribꝰ eius. Sap.6.d.8.
9 ‡Præcepitque eis, dicẽs, Sic agetis in timore Ecc.35.b.16.
10 Domini fideliter, & corde perfecto. ‡Omnẽ
cauſam quæ venerit ad vos fratrũ veſtrorũ
qui habitãt in vrbibus ſuis, inter cognationẽ
& cognationem, vbicunq; quæſtio eſt de le-
ge, de mandato, de ceremoniis, de iuſtifica-
tionibus: oſtendite eis, vt non peccent in Do-
minum, & ne veniat ira ſuper vos & ſuper
fratres veſtros: ſic ergo agentes nõ peccabi-
11 tis. ‡Amarias autẽ ſacerdos & pontifex ve-
D ſter, in his quæ ad Deũ pertinẽt, præſidebit:
porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in
domo Iuda, ſuper ea opera erit quæ ad regis
officiũ pertinent: habetiſq́; magiſtros Leui-
tas corã vobis. confortamini, & agite diligen- *cum bonis 4.
ter: & erit Dominus *vobiſcum in bonis*.

## CAP. XX.

1 POſt hæc cõgregati ſunt filij Moab, & fi-
A lij Ammon, & cũ eis de Ammonitis ad
2 Ioſaphat, vt pugnarent contra eum. ‡ Vene-
runtq́; nuntij, & indicauerunt Ioſaphat, di-
centes, Venit contra te multitudo magna de
his locis quæ trans mare ſunt, & de Syria: &
ecce conſiſtũt in Aſaſon-thamar, quæ eſt En-
3 gaddi. ‡ Ioſaphat autem timore perterritus,
totum ſe contulit ad rogandum Dominum:
4 & prædicauit ieiuniũ vniuerſo Iuda. ‡Con-
gregatuſque eſt Iudas ad deprecandum Do-
minum: ſed & omnes de vrbibus ſuis vene-
5 runt ad obſecrandum eum. ‡ Cumque ſte-
B tiſſet Ioſaphat in medio cœtu Iudæ, & Ieru-
ſalem, in domo Domini ante atrium nouũ,
6 ‡ait, Domine Deus patrum noſtrorum, tu es
Deus in cælo, & dominaris cũctis regnis gen-
tium: in manu tua eſt fortitudo & potentia,
7 nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere. ‡ Nonne
tu Deus noſter interfeciſti omnes habitato-
res terræ huius corã populo tuo Iſraël, & de-
diſti eam ſemini Abraham amici tui in ſem-
8 piternũ? ‡Habitaueruntq́; in ea, & extruxe-
runt in illa ſanctuariũ nomini tuo, dicentes, Sup.6.e.28.
9 ‡‖Si irruerint ſuper nos mala, gladius iudi-
cij, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram do-
mo hac in conſpectu tuo, in qua inuocatum
eſt nomẽ tuum: & clamabimus ad te in tri-
bulationibꝰ noſtris, & exaudies, ſaluoſq́; fa-
10 cies. ‡Nunc igitur ecce filij Ammõ, & Moab,
C & mõs Seir, ‖per quos non cõceſſiſti *Iſraël Deut.2.a.4.
vt tranſirent quando egrediebantur de Æ- *filiis 12.
gypto, ſed declinauerunt ab eis, & non inter-
11 fecerunt illos: ‡econtrario agunt, & nituntur
eiicere nos de poſſeſſione quã tradidiſti no-
12 bis. ‡Deus noſter, ergo non iudicabis eos? In
nobis quidem nõ eſt tanta fortitudo, vt poſ-
ſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit
ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere
debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt
13 oculos noſtros dirigamus ad te. ‡ Omnis
verò Iuda ſtabat corã Domino cum paruu-
lis, &

liis,& vxoribus,& liberis ſuis. ‡Erat autẽ Ia- 14
haziel fili⁹ Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel,
filij Mathaniæ, Leuites de filiis Aſaph, ſuper
quẽ factus eſt Spiritus Domini in medio tur
bæ, ‡& ait, Attendite omnis Iuda,& qui ha- 15
bitatis in Ieruſalẽ,& tu rex Ioſaphat: hæc di-
cit Domin⁹ vobis, Nolite timere, nec paueа-
tis hanc multitudinẽ:nõ eſt enim veſtra pu-
gna, ſed Dei. ‡ Cras *deſcendetis contra eos: 16
aſcenſuri enim ſunt per cliuum nomine Sis,
& inuenietis illos in ſummitate torrẽtis, qui
eſt cõtra ſolitudinem Ieruel. ‡Non eritis vos 17
qui dimicabitis, ſed tantummodò confidẽter D
ſtate,& videbitis auxiliũ Domini ſuper vos,
ô Iuda,& Ieruſalẽ. nolite timere, nec paueа-
tis: cras egrediemini cõtra eos, & Dominus
erit vobiſcũ. ‡Ioſaphat ergo,& Iuda,& om- 18
nes habitatores Ieruſalẽ ceciderunt proni in
terrã coram Domino, & adorauerunt eum.
‡Porrò Leuitæ de filiis Caath,& de filiis Co- 19
re laudabant Dominum Deum Iſraël voce
magna, in excelſum. ‡Cumq; manè ſurrexiſ- 20
ſent, egreſſi ſunt per deſertũ Thecuæ: profe-
ctiſq; eis, ſtans Ioſaphat in medio eorũ, dixit,
Audite me viri Iuda,& omnes habitatores
Ieruſalem: credite in Domino Deo veſtro,&
ſecuri eritis: credite prophetis eius,& cuncta
euenient proſpera. ‡Deditque conſilium po 21
pulo,& ſtatuit cãtores Domini, vt laudarent
eum in turmis ſuis, & antecederent exerci-
tum, ac voce cõſona dicerent, ‖Confitemini
Domino, quoniam in æternum miſericordia
eius. ‡Cumq; cœpiſſent laudes canere, vertit 22
Dñs inſidias eorũ in ſemetipſos, filiorũ ſcili- E
cet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui
egreſſi fuerant vt pugnarent cõtra Iudam,&
percuſſi ſunt. ‡nanque filij Ammõ,& Moab 23
cõſurrexerunt aduerſum habitatores mõtis
Seir, vt interficerent, & delerent eos: cumq;
hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos
verſi, mutuis concidere vulneribus. ‡ Porrò 24
Iuda cùm veniſſet ad *ſpeculam quæ reſpi-
cit ſolitudinẽ, vidit procul omnẽ latè regio-
nem plenã cadaueribus, nec ſupereſſe quen-
quam qui necem potuiſſet euadere. ‡ Venit 25
ergo Ioſaphat, & omnis populus cum eo ad
detrahenda ſpolia mortuorũ: inueneruntq;
inter cadauera, variã ſupellectilẽ, veſtes quo-
que,& vaſa pretioſiſſima: & diripuerunt, ita
vt omnia portare non poſſent, nec per tres
dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine.
‡Die autem quarto cõgregati ſunt in Valle- 26
benedictionis: etenim quoniã ibi benedixe- F
rant Domino, vocauerunt locum illũ Vallis-
benedictionis vſque in præſentẽ diem. ‡Re- 27
uerſusque eſt omnis vir Iuda,& habitatores
Ieruſalem,& Ioſaphat ante eos in Ieruſalem
cũ lætitia magna, eo quòd dediſſet eis Domi
nus gaudium de inimicis ſuis. ‡Ingreſſique 28
ſunt in Ieruſalem cũ pſalteriis, & citharis,&
tubis in domũ Domini. ‡Irruit autem pauor 29
Domini ſuper vniuerſa regna terrarũ, cùm
audiſſent quòd pugnaſſet Domin⁹ cõtra ini-
micos Iſrael. ‡ Quieuitque regnum Ioſaphat, 30
& præbuit ei Deus pacem per circuitum.
‡Regnauit igitur Ioſaphat ſuper Iudam, & 31
erat trigintaquinque annorum cùm regnare

*aſcendetis 13.

v. 13.

Pſal. 135. a. 1

*ſpeculã 1.

cœpiſſet: viginti autem & quinque annis re-
gnauit in Ieruſalem: & nomen matris eius
32 Azuba filia Selahi. ‡ Et ambulauit in via pa-
tris ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciens quæ
33 placita erant coram Domino. ‡Veruntamen
excelſa non abſtulit, & adhuc populus non
G direxerat cor ſuum ad Dominum Deum pa-
34 trum ſuorum. ‡ Reliqua autem geſtorum
Ioſaphat priorum & nouiſſimorum, ſcripta
ſunt in verbis Iehu filij Hanani, quæ digeſſit
35 in libros regum Iſrael. ‡ Poſt hæc iniit ami-
citias Ioſaphat rex Iuda cum Ochozia rege
36 Iſrael cuius opera fuerunt impiiſſima. ‡ Et
particeps fuit vt faceret naues quæ irent in
Tharſis: feceruntque claſſem in Aſion gaber.
37 ‡Prophetauit autem Elie zer filius Dodau
de Mareſa ad Ioſaphat, dicens, Quia habuiſti
fœdus cũ Ochozia, percuſſit Dominus ope-
ra tua, contritæque ſunt naues, nec potuerunt
ire in Tharſis.

## CAP. XXI.

1 DOrmiuit autem Ioſaphat cũ patribus
A ſuis, & ſepultus eſt cũ eis in Ciuitate-
David: regnauitq; Ioram filius eius pro eo.
2 ‡Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariã,
& Iahiel, & Zachariam & Azariam, & Mi-
chael,& Saphatiam: omnes hi, filij Ioſaphat
3 regis Iuda. ‡ Deditque eis pater ſuus multa
munera argenti,& auri,& *penſationes cum
ciuitatibus munitiſſimis in Iuda, regnum
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet pri-
4 mogenitus. ‡ Surrexit autem Ioram ſuper
regnum patris ſui: cumq; ſe cõfirmaſſet, oc-
cidit omnes fratres ſuos gladio, & quoſdam
5 de principibus Iſraël. ‡ ‖ Trigintaduorum
annorum erat Ioram cùm regnare cœpiſſet:
6 & octo annis regnauit in Ieruſalem. ‡Ambu
lauitq; in viis regũ Iſrael, ſicut egerat dom⁹
Achab: filia quippe Achab erat vxor eius: &
7 fecit malum in conſpectu Domini. ‡Noluit
B autem Dominus diſperdere domum David
propter pactum quod inierat cũ eo: & quia
promiſerat vt daret ei lucernam,& filiis eius
8 omni tempore. ‡ ‖ In diebus illis rebellauit
Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ,& conſtituit ſi-
9 bi regem. ‡Cumque tranſiſſet Ioram cũ prin
cipibus ſuis, & cuncto equitatu qui erat ſecũ,
ſurrexit nocte,& percuſſit Edom qui ſe cir-
cundederat, & omnes duces equitatus eius.
10 ‡Attamen rebellauit Edom, ne eſſet ſub di-
tione Iuda, vſque ad hanc diem: eo tẽpore &
Lobna receſſit, ne eſſet ſub manu illius. De-
reliquerat enim Dominũ Deum patrũ ſuo-
11 rum: ‡inſuper & excelſa fabricatus eſt in vr-
bibus Iuda,& fornicari fecit habitatores Ie-
12 ruſalem,& præuaricari Iudam. ‡Allatæ ſunt
C autem ei literæ ab Elia propheta, in quibus
ſcriptũ erat, Hæc dicit Dominus Deus Da-
uid patris tui, Quoniã non ambulaſti in viis
Ioſaphat patris tui,& in viis Aſa regis Iuda,
13 ‡ſed inceſſiſti per iter regũ Iſrael,& fornica-
ri feciſti Iudã & habitatores Ieruſalẽ, imita-
tus fornicationem domus Achab: inſuper &
fratres tuos domũ patris tui, meliores te oc-
14 cidiſti: ‡ ecce Dñs percutiet te plaga magna
cũ populo tuo,& filiis,& vxoribus tuis, vni-
15 uerſaque ſubſtantia tua. ‡ tu autẽ ægrotabis

3. Reg. 22. g 51.

*pẽſitatio-nes 3.

4. Re. 8. c. 16

4. Re. 8. f. 20

peſsimo languore vteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per ſingulos dies.
‡Suſcitauit ergo Dñs cõtra Ioram ſpiritum 16
Philiſthinorum, & Arabum, qui cõfines ſunt
Aethiopibus. ‡ & aſcenderunt in terrã Iuda, 17
& vaſtauerũt eam: diripueruntque cunctam
ſubſtantiam quæ inuenta eſt in domo regis,
inſuper & filios eius, & vxores: nec remanſit
ei filius niſi Ioachaz, qui minimus natu erat.
‡Et ſuper hæc omnia percuſsit eũ Dominus 18
alui languore inſanabili. ‡Cumq; diei ſucce- 19
deret dies, & temporum ſpatia voluerentur, D
duorũ annorũ expletus eſt circulus: & ſic lon
ga cõſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſ-
cera ſua, languore pariter, & vita caruit.
‡Mortuusq; eſt in infirmitate peſsima, & nõ
fecit ei populus ſecundùm morẽ cõbuſtionis
exequias, ſicut fecerat maioribus eius. ‡Tri- 20
ginta duorũ annorũ fuit cùm regnare cœpiſ-
ſet: & octo annis regnauit in Ieruſalem. Am-
bulauitq; nõ rectè, & ſepelierunt eum in Ci-
uitate David: veruntamen non in ſepulchro
regum. CAP. XXII.

4.Re.8.f.24

COnſtituerunt autem habitatores Ieru- 1
ſalem Ochoziam filium eius minimũ, A
regẽ pro eo: omnes enim maiores natu, qui
ante eum fuerant, interfecerãt latrones Ara-
bum, qui irruerant in caſtra: regnauitque
Ochozias filius Iorã regis Iuda. ‡ Quadra- 2
gintaduorũ annorũ erat Ochozias cùm reg-
nare cœpiſſet: & vno anno regnauit in Ieru-
ſalẽ: & nomẽ matris eius Athalia filia Amri.
‡Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus A- 3
chab: mater enim eius impulit eũ vt impiè
ageret. ‡Fecit igitur malum in cõſpectu Do- 4
mini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt B
ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in inte-
ritum eius. ‡Ambulauitque in conſiliis eo- 5
rum. Et perrexit cum Ioram filio Achab re-
ge Iſraël, in bellum cõtra Hazael regem Sy-
riæ, in Ramoth-Galaad: vulneraueruntq; Sy-
ri Ioram. ‡ Qui reuerſus eſt vt curaretur in 6
Iezrahel: multas enim plagas acceperat in
ſupradicto certamine. Igitur Ochozias filius
Ioram rex Iuda, deſcẽdit vt inuiſeret Ioram
filium Achab in Iezrahel ægrotantem. ‡Vo- 7
luntatis quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam, C
vt veniret ad Ioram: & cũ veniſſet, ⌐& [a]egre
deretur cũ eo aduerſum Iehu filium Namſi,
quem vnxit Dominus, vt deleret domum
Achab. ‡ Cùm ergo euerteret Iehu domum 8
Achab, inuenit principes Iuda, & filios fra-
trũ Ochoziæ, qui miniſtrabãt ei, & interfecit
illos. ‡ Ipſum quoq; perquirens Ochoziam, 9
comprehendit latitantem in Samaria: addu-
ctumque ad ſe, occidit, & ſepelierũt eum: eò
quòd eſſet filius Ioſaphat, qui quæſierat Do-
minum in toto corde ſuo, nec erat vltrà ſpes
aliqua vt de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ. D
‡‖ſiquidem Athalia mater eius vidẽs quòd 10
mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit & interfe-
cit omnem ſtirpem regiam domus [b]Ioram[b].
‡Porrò Ioſabeth filia regis tulit Ioas filium 11
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorũ
regis, cùm interficerẽtur: abſconditque eum
cũ nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſa-
beth autem quæ abſconderat eum, erat filia

4.Re.11.a.1.

[b]Iuda s.

a.3.

regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, ſoror O-
choziæ. & idcirco Athalia non interfecit eũ.
12 ‡Fuit ergo cum eis in domo Dñi abſcondi-
tus ſex annis, quibus regnauit Athalia ſuper
terram. CAP. XXIII.

4.Re.11.a.4

1 ANno autem ſeptimo cõfortatus Ioiada,
A aſſumpſit centuriones; Azariam videli-
cet filiũ Ieroham, & Iſmahel filium Iohanã,
Azariam quoq; filium Obed, & Maaſiam fi-
lium Adaiæ, & Eliſaphat filiũ Zechri: & in-
2 iit cum eis fœdus. ‡Qui circumeuntes Iudã,
congregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus
Iuda, & principes familiarum Iſraël: vene-
3 runtq; in Ieruſalem. ‡Iniit ergo omnis mul-
titudo pactum in domo Dei cũ rege: dixit-
que ad eos Ioiada, Ecce filius regis regnabit,
ſicut locutus eſt Dominus, ſuper filios Da-
4 uid. ‡Iſte eſt ergo ſermo quem facietis; ‡Ter
5 tia pars veſtrũm qui veniunt ad Sabbathũ,
ſacerdotũ, & Leuitarum, & ianitorũ erit in
portis: tertia verò pars ad domum regis: &
tertia ad portam quæ appellatur Fundamen-
ti: omne verò reliquum vulgus ſit in atriis
6 domus Domini. ‡Nec quiſpiam alius ingre-
diatur domũ Domini, niſi ſacerdotes, & qui
miniſtrant de Leuitis: ipſi tantummodò in-
grediãtur, quia ſanctificati ſunt: & omne re-
liquum vulgus obſeruet cuſtodias Domini.
7 ‡Leuitæ autem circundent regem, habentes
B ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus
fuerit templum, interficiatur) ſintq; cũ rege
8 & intrãte, & egrediente. ‡Fecerũt ergo Leui-
tæ, & vniuerſus Iuda iuxta omnia quæ præ-
ceperat Ioiada pontifex: & aſſumpſerunt ſin-
guli viros qui ſub ſe erãt, & veniebãt per or-
dinem ſabbathi, cũ his qui impleuerant ſab-
bathum, & [a]egreſsi[a] erãt. ſiquidẽ Ioiada pon-
tifex nõ dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per
ſingulas hebdomadas ſuccedere cõſueuerãt.
9 ‡Deditque Ioiada ſacerdos centurionibus
lanceas, clypeosq; & peltas regis David quas
10 conſecrauerat in domo Domini. ‡Cõſtituit-
que omnẽ populũ tenẽtium pugiones à par-
te templi dextra, vſq; ad partem tẽpli ſiniſtrã
coram altari, & templo, per circuitum regis.
11 ‡Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt
ei diadema, ⌐& teſtimoniũ[b], ⌐dederuntq; in
manu eius tenendam legem[c]: & conſtituerũt
C eum regẽ: vnxit quoq; illũ Ioiada pontifex,
& filij eius: imprecatique ſunt ei, atq; dixe-
12 runt, Viuat rex. ‡ Quod cũ audiſſet Athalia:
vocem ſcilicet currentium atque laudantiũ
regẽ, ingreſſa eſt ad populum in templũ Do-
13 mini. ‡Cumq; vidiſſet regem ſtantem ſuper
gradum in introitu, & principes, turmasque
circa eum, omnemq; populũ terræ gaudẽn-
tem, atq; clangentẽ tubis, & diuerſi generis
organis concinentem, vocemq; laudantium,
ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Inſidiæ, inſidiæ.
14 ‡Egreſſus autẽ Ioiada pontifex ad centurio-
nes & principes exercitus, dixit eis, Educite
illam extra ſepta tẽpli, & interficiatur foris
gladio. Præcepitq; ſacerdos ne occideretur in
15 domo Domini. ‡Et impoſuerunt ceruicibus
eius manus: cumq; intraſſet portam equorũ
16 domus regis, interfecerunt eam ibi. ‡Pepigit
autẽ Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſumq; po-

[a]egreſſu-
ri 9.

b.13.

c.1.

pulum

pulum & regem, vt eſſet populus Domini.
‡ Itaq; ingreſſus eſt omnis populus domum 17
Baal, & deſtruxerunt eam: & altaria ac ſimu D
lachra illius cōfregerunt: Mathan quoq; ſa-
cerdotem Baal interfecerunt ante aras. ‡ Cō- 18
ſtituit autē Ioiada præpoſitos in domo Dñi,
ſub manibus ſacerdotum & Leuitarũ, quos
diſtribuit Dauid in domo Dñi: vt offerrent
ᵃlibro 13. holocauſta Dño, ſicut ſcriptum eſt in ᵃlege ᵇ
Moyſi, in gaudio & canticis, iuxta diſpoſitio-
nem Dauid. ‡ Conſtituit quoq; ianitores in 19
portis domus Domini, vt non ingrederetur
eam immundus in omni re. ‡ Aſſumpſitque 20
cēturiones, & fortiſſimos viros ac principes
populi, & omne vulgus terræ, & fecerũt de-
ſcendere regē de domo Domini, & introire
per mediũ portæ ſuperioris in domũ regis,
& collocauerunt eum in ſolio regali ‡ Lætа- 21
tusq; eſt omnis populus terræ, & vrbs quie-
uit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

## CAP. XXIIII.

4.Re.12.a.1 SEptē annorũ erat Ioas cùm regnare cœ- 1
piſſet: & quadraginta annis regnauit in A
Ieruſalē: nomē matris eius Sebia de Ber-ſa-
bee. ‡ Fecitq; quod bonũ eſt corā Dño cun- 2
ctis diebus Ioiadæ ſacerdotis. ‡ Accepit autē 3
ei Ioiada vxores duas, è quibus genuit filios
& filias. ‡ poſt quæ placuit Ioas vt inſtaura- 4
ret domũ Dñi. ‡ Congregauitq; ſacerdotes, 5
& Leuitas, & dixit eis, Egredimini ad ciuita-
tes Iuda, & colligite de vniuerſo Iſraël pe-
ᵃveſtri 12. cuniam ad ſartatecta tēpli Dei ᵃnoſtri ᵇ, per
ſingulos annos, feſtinatoq; hoc facite: porrò
Leuitæ egēre negligentius. ‡ Vocauitq; rex 6
Ioiadam principē, & dixit ei, Quare tibi nō B
fuit curæ vt cogeres Leuitas inferre de Iuda
& de Ieruſalē pecuniam quæ conſtituta eſt à
Moyſe ſeruo Domini, vt inferret eam omnis
multitudo Iſrael in tabernaculũ teſtimonij?
‡ Athalia enim impiiſſima, & filij eius de- 7
ſtruxerũt domũ Dei, & de vniuerſis quę ſan-
ctificata fuerant in tēplo Domini, ornauerũt
phanum Baalim. ‡ Præcepit ergo rex, & fe- 8
ᵃdomus cerunt arcam: poſueruntq; eam iuxta por-
tam ᵃDomini forinſecus. ‡ Et prædicatũ eſt 9
in Iuda & Ieruſalē vt deferrent ſinguli pre-
tium Dño, quod ‖ conſtituit Moyſes ſeruus
Exo.30.b.12 Dei ſuper omnē Iſrael, in deſerto. ‡ Lætatiq; 10
ſunt cuncti principes, & omnis popul⁹: & in- C
ᵃ.I.ᵃ greſſi cōtulerunt in arcam ᵃDomini ᵇ, atque
miſerunt ita vt impleretur. ‡ Cumque tem- 11
pus eſſet vt deferrent arcam coram rege per
manus Leuitarum (videbant enim multam
pecuniā) ingrediebatur ſcriba regis, & quem
primus ſacerdos conſtituerat: effundebantq;
pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam re-
portabant ad locum ſuum: ſicque faciebant
per ſingulos dies, & congregata eſt infinita
pecunia. ‡ Quam dederunt rex & Ioiada his 12
qui præerāt operibus domus Domini: at illi
conducebant ex ea cæſores lapidũ, & artifi-
ces operum ſingulorum, vt inſtaurarent do-
mum Domini: fabros quoq; ferri & æris vt
quod cadere cœperat, fulciretur. ‡ Egerunt- 13
que hi qui operabantur induſtriè, & obduce- D
batur parietum cicatrix per manus eorũ: ac
ſuſcitarunt domum Domini in ſtatum pri-
14 ſtinũ, & firmiter eam ſtare fecerunt. ‡ Cum-
que cōpleſſent omnia opera, detulerunt co-
ram rege & Ioiada reliquam partē pecuniæ:
de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium
ad holocauſta, phialæ quoque, & cetera vaſa
aurea & argentea: & offerebantur holocau-
ſta in domo Domini iugiter cunctis diebus
15 Ioiadæ. ‡ Senuit autē Ioiada plenus dierum,
E & mortuus eſt cùm eſſet cētum triginta an-
16 norũ: ‡ ſepelieruntq; eum in Ciuitate Da-
uid cum regibus, eo quod feciſſet bonũ cum
17 Iſrael, & cum domo eius. ‡ Poſtquàm autem
obiit Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, &
adorauerunt regem: qui delinitus obſequiis
18 eorum, acquieuit eis. ‡ Et dereliquerunt tē-
plum Domini Dei patrum ſuorũ, ſeruieruntque lucis & ſculptilibus: & facta eſt ira con-
tra Iudam & Ieruſalem propter hoc pecca-
19 tũ. ‡ Mittebatq; eis prophetas, vt reuerterē-
tur ad Dominũ: quos proteſtantes, illi audire
20 nolebant. ‡ Spiritus itaq; Dei induit Zacha-
riam filium Ioiadæ ſacerdotē, & ſtetit in cō-
ſpectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Domi-
F nus Deus, Quare tranſgredimini præceptum
Domini, quod vobis non proderit: & dereli-
quiſtis Dominum, vt derelinqueret vos?
21 ‡ Qui congregati aduerſus eum, miſerũt la-
pides iuxta regis imperium, in atrio domus
22 Domini. ‡ Et non eſt recordatus Ioas rex,
miſericordiæ quā fecerat Ioiada pater illius
ſecum, ſed interfecit filium eius. ‖ Qui cùm Mat.23.d.35
moreretur, ait, Videat Dominus & requirat.
23 ‡ Cumque euolutus eſſet annus, aſcēdit con-
tra eum exercitus Syriæ: venitque in Iudam
& Ieruſalem, & interfecit cunctos principes
populi, atque vniuerſam prædam miſerunt
24 regi in Damaſcum. ‡ Et certè cùm permo-
G dicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit
Dominus in manibus eorum infinitam mul-
titudinem: eo quòd dereliquiſſent Dominũ
Deum patrum ſuorum: in Ioas quoq; igno-
25 minioſa exercuere iudicia. ‡ Et abeuntes di-
miſerunt eum in languoribus magnis. ſur-
rexerunt autē contra eum ſerui ſui, in vltio-
nem ſanguinis filij Ioiadæ ſacerdotis, & oc-
ciderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt:
ſepelieruntq; eum in Ciuitate-Dauid, ſed nō
26 in ſepulchris regum. ‡ Inſidiati verò ſunt ei
Zabad filius Semaath Ammanitidis, & Ioza-
27 bad filius Semarith Moabitidis. ‡ Porrò filii
eius, ac ſumma pecuniæ quæ adunata fuerat
ſub eo, & inſtauratio domus Dei ſcripta ſunt
diligentius in Libro regum: regnauit autem
Amaſias filius eius pro eo.

## CAP. XXV.

1 VIginti quinq; ānnorũ erat Amaſias cũ re- 4.Re.14.a.1
A gnare cœpiſſet, & viginti nouē ānis re-
gnauit in Ieruſalē: nomē matris eius ᵃIoiadā ᵇ ᵃIoadan 2.
2 de Ieruſalē. ‡ Fecitq; bonũ in cōſpectu Do-
3 mini, verũtamē nō in corde perfecto. ‡ Cũq;
roboratũ ſibi videret imperiũ, iugulauit ſer-
4 uos qui occiderāt regē patrē ſuũ. ‡ Sed filios
eorũ nō interfecit, ſicut ſcriptũ eſt in Libro Deu.24.c.16
legis Moyſi, vbi præcepit Dñs, dicēs, ‖ Nō oc- 4.Re.4.b.6
cidentur patres pro filiis, neq; filij pro patri- Eze.18.c.20
bus ſuis: ſed vnuſquiſq; in ſuo peccato mo-
5 rietur. ‡ Cōgregauit igitur Amaſias Iudā, &
con-

cõſtituit eos per familias,tribunosq́; & cen-
turiones in vniuerſo Iuda & Ben iamin: &
recenſuit à viginti annis ſurſum, inuenitque
*trecenta 1. *triginta' millia iuuenum qui egrederentur
ad pugnam, & tenerent haſtam & clypeum.
‡ Mercede quoq; conduxit de Iſrael centum 6
millia robuſtorũ,centũ talentis argẽti.‡ Ve- 7
nit autẽ homo Dei ad illum,& ait,O rex ne B
egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt
enim Dominus cũ Iſrael, & cunctis filiis E-
phráim.‡ Quòd ſi putas in robore exercitus 8
bella cõſiſtere,ſuperari te faciet Deus ab ho-
ſtibus:Dei quippe eſt & adiuuare, & in fugã
conuertere. ‡ Dixitq́; Amaſias ad hominem 9
Dei, Quid ergo fiet de centum talentis quæ C
dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo
Dei, Habet Dominus vnde tibi dare poſsit
multò his plura. ‡ Separauit itaq; Amaſias 10
exercitum qui venerat ad eum ex Ephráim,
vt reuerteretur in locũ ſuũ:at illi contra Iu-
dam vehementer irati, reuerſi ſunt in regio-
nem ſuam. ‡ Porrò Amaſias cõfidenter edu- 11
xit populũ ſuum,& abiit in Vallem ſalinarũ,
percuſsitq́; filios Seir decem millia. ‡ Et alia 12
decem millia virorum ceperunt filij Iuda,& D
adduxerunt ad præruptum cuiuſdam petræ,
præcipitaueruntq́; eos de ſummo in præceps,
qui vniuerſi crepuerunt. ‡ At ille exercitus 13
quem remiſerat Amaſias, ne ſecum iret ad
prælium, diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda, à
Samaria vſque ad Beth-horon, & interfectis
tribus millibus, diripuit prædam magnam.
‡ Amaſias verò poſt cędem Idumæorũ,& al- 14
latos deos filiorũ Seir,ſtatuit illos in deos ſi-
bi,& adorabat eos,& illis adolebat incẽſum.
‡ Quam ob rem iratus Dominus contra A- 15
maſiam,miſit ad illum prophetã, qui diceret
ei,Cur adoraſti deos qui nõ liberauerunt po
pulum ſuum de manu tua? ‡ Cumq́; hæc ille 16
loqueretur, reſpõdit ei, Num cõſiliarius re- E
gis es? quieſce,ne interficiam te. Diſcedenſq́;
propheta,Scio,inquit,quòd cogitauerit Deus
occidere te,quia feciſti hoc malum,& inſu-
per nõ acquieuiſti conſilio meo. ‡ Igitur A- 17
maſias rex Iuda inito peſsimo cõſilio, miſit
ad Ioas filiũ Ioachaz filij Iehu, regem Iſrael,
dicens,Veni,videamus nos mutuò. ‡ At ille 18
remiſit nuntios,dicẽs,Carduus qui eſt in Li-
bano miſit ad Cedrum Libani,dicens, Da fi-
liam tuam filio meo vxorem: & ecce, beſtiæ
quæ erant in ſylua Libani tranſierunt,& con
culcauerunt carduum. ‡ Dixiſti,Percuſsi E- 19
dom: & idcirco erigitur cor tuum in ſuper- F
biam,ſede in domo tua, cur malũ aduerſum
te prouocas, vt cadas & tu & Iudas tecum?
*autem 1. ‡ Noluit *audire Amaſias, eò quòd Domini 20
eſſet volũtas vt traderetur in manus hoſtiũ
propter deos Edom.‡ Aſcẽdit igitur Ioas rex 21
Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus:
Amaſias autem rex Iuda erat in Beth-ſames
Iudæ. ‡ Corruitq́; Iudas corã Iſrael,& fugit 22
in tabernacula ſua.‡ Porrò Amaſiam regem 23
Iuda filiũ Ioas filij Ioachaz,cepit Ioas rex Iſ-
rael in Beth ſames, & adduxit in Ieruſalem:
deſtruxitq́; murũ eius à porta Ephráim vſq;
ad portã anguli, quadringentis cubitis.‡ Om 24
ne quoq; aurum & argentũ, & vniuerſa va- G
ſa quæ repererat in domo Dei, & apud O-
bed-edom,in theſauris etiam domus regiæ,
nec nõ & filios obſidũ reduxit in Samariã.
25 ‡ Vixit autem Amaſias filius Ioas rex Iuda,
poſtquã mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex
26 Iſrael,quindecim annis. ‡ Reliqua autẽ ſer-
monũ Amaſiæ priorũ & nouiſsimorũ ſcripta
27 ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael. ‡ Qui
poſtquàm receſsit à Dño,tetenderunt ei in-
ſidias in Ieruſalẽ. Cumq́; fugiſſet in Lachis,
28 miſerunt,& interfecerunt eum ibi.‡ Repor-
tanteſque ſuper equos,ſepelierunt eum cum
patribus ſuis in ciuitate David.

## CAP. XXVI.

1 OMnis autem populus Iuda,filium eius 4.Re.14 f
A Oziam annorum ſedecim, conſtituit 21.
2 regem pro Amaſia patre ſuo. ‡ Ipſe ædifica-
uit Ailath, & reſtituit eam ditioni Iudę,poſt-
3 quàm dormiuit rex cum patribus ſuis.‡ Se-
decim annorũ erat Ozias cùm regnare cœ-
piſſet,& quinquaginta duobus ãnis regnauit
in Ieruſalem:nomen matris eius Iechelia de
4 Ieruſalem. ‡ Fecitq; quod erat rectũ in ocu-
lis Domini,iuxta omnia quę fecerat Amaſias
5 pater eius.‡ Et exquiſiuit Dominũ in diebus
Zachariæ intelligẽtis & videntis Deũ:cumq́;
requireret Dominum,direxit eum in omni-
6 bus.‡ Deniq́; egreſſus eſt,& pugnauit contra
Philiſthiim, & deſtruxit murũ Geth, & mu-
rum Iabniæ, murumque Azoti: ædificauit
quoque oppida in Azoto, & in Philiſthiim.
7 ‡ Et adiuuit eum Deus cõtra Philiſthiim,&
contra Arabes qui habitabant in Gurbáal,&
8 contra Ammonitas. ‡ Appendebantq́; Am-
B monitæ munera Oziæ: & diuulgatũ eſt no-
men eius vſq; ad introitum Aegypti,propter
9 crebras victorias. ‡ Aedificauitq; Ozias tur-
res in Ieruſalẽ ſuper portam anguli,& ſuper
portã vallis,& reliquas,in eodem muri late-
10 re,firmauitq́; eas. ‡ Extruxit etiam turres
in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas,
eo quòd haberet multa pecora tam in cam-
peſtribus quàm in eremi vaſtitate: vineas
quoq; habuit & vinitores in montibus & in
carmelo: erat quippe homo agriculturæ de-
11 ditus.‡ Fuit autẽ exercitus bellatorum eius,
qui procedebant ad prælia ſub manu Iehiel
ſcribæ, Maaſiæq; doctoris, & ſub manu Ha-
12 naniæ qui erat de ducibus regis. ‡ Omniſq́;
numerus principum per familias, virorum
13 fortium duorũ millium ſexcentorum. ‡ Et
ſub eis vniuerſus exercitus trecentorum
& ſeptem millium quingentorum qui erant
apti ad bella, & pro rege contra aduerſarios
14 dimicabãt. ‡ Præparauit quoq; eis Ozias, id
C eſt,cuncto exercitui, clypeos & haſtas & ga-
leas & loricas,arcuſque & fundas,ad iacien-
15 dos lapides.‡ Et fecit in Ieruſalẽ diuerſi ge-
neris machinas,quas in turribus collocauit,
& in angulis murorũ,vt mitterẽt ſagittas &
ſaxa grandia: egreſſumq́; eſt nomẽ eius pro-
cul,eo quòd auxiliaretur ei Dñs,& corrobo-
16 raſſet illũ. ‡ Sed cùm roboratus eſſet,eleua-
tum eſt cor eius in interitũ ſuũ, & neglexit
Dominũ Deũ ſuũ: ingreſſuſque templũ Do-
mini, adolere voluit incenſum ſuper altare
17 thymiamatis.‡ Statimq́; ingreſſus poſt eum
Azarias

Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Dñi
ᵃſeptuaginta 2. ᵇoctoginta',viri fortiſsimi, ‡ reſtiterunt re- 18
gi,atq; dixerunt, Non eſt tui officij Ozia, vt
adoleas incenſum Domino: ſed ſacerdotum,
hoc eſt,filiorum Aarõ,qui conſecrati ſunt ad
huiuſcemodi miniſterium:egredere de ſan-
ctuario,ne cõtempſeris: quia non reputabi-
Zach.14.b.6 tur tibi in gloriã hoc à Domino Deo. ‡ Ira- 19
tusque Ozias, & tenens in manu thuribulũ D
vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdoti-
bus. Statimq; orta eſt lepra in frõte eius corã
ſacerdotib⁹,in domo Dñi ſuper altare thymia
matis. ‡ Cumq; reſpexiſſet eum Azarias põ- 20
tifex, & omnes reliqui ſacerdotes, viderunt
lepram in fronte eius, & feſtinato expulerũt
eum. Sed & ipſe perterritus accelerauit e-
gredi, eo quòd ſenſiſſet ilico plagam Domi-
4.Re.15.a.5 ni. ‡ ‖Fuit igitur Ozias rex leproſus vſq; ad 21
diem mortis ſuæ, & habitauit in domo ſe-
parata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat
de domo Domini. Porrò Ioatham filius eius
rexit domum regis, & iudicabat populũ ter-
ræ. ‡ Reliqua autem ſermonum Oziæ prio- 22
rum & nouiſsimorum ſcripſit Iſaias filius
Amos,propheta. ‡ Dormiuitque Ozias cum 23
patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro re-
galium ſepulchrorum, eo quòd eſſet lepro-
ſus: regnauitq; Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

4.Re.15.g.32 Viginti quinq; annorũ erat Ioathã cùm 1
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re- A
gnauit in Ieruſalẽ:nomen matris eius Ieruſa
filia Sadoc. ‡ Fecitq; quod rectũ erat coram 2
Dño iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater
ſuus,excepto quòd nõ eſt ingreſſus templum
Domini:& adhuc populus delinquebat. ‡ Ip- 3
ſe ædificauit portam domus Domini excel- B
ſam:& in muro Ophel multa cõſtruxit. ‡ Vr- 4
bes quoq; ædificauit in mõtibus Iuda: & in
ſaltibus caſtella & turres. ‡ Ipſe pugnauit 5
cõtra regẽ filiorũ Ammon,& vicit eos:dede-
runtq; ei filij Ammõ in tempore illo centũ
talenta argenti, & decem millia coros triti- C
ci,ac totidẽ coros hordei: hæc ei præbuerũt
filij Ammõ in anno ſecundo & tertio. ‡ Cor- 6
roboratusq; eſt Ioatham, eò quòd direxiſſet
vias ſuas coram Domino Deo ſuo. ‡ Reliqua 7
autẽ ſermonũ Ioathã, & omnes pugnæ eius,
& opera, ſcripta ſunt in libro regum Iſrael
& Iuda. ‡ Viginti quinq; annorũ erat cũ re- 8
gnare cœpiſſet,& ſedecim annis regnauit in
Ieruſalẽ. ‡ Dormiuitq; Ioatham cum patri- 9
bus ſuis, & ſepelierunt eum in ciuitate Da-
uid:& regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

4.Re.16.a.2 Viginti annorũ erat Achaz cùm regnare 1
cœpiſſet: & ſedecim annis regnauit in A
Ieruſalem:non fecit rectum in cõſpectu Do-
mini ſicut Dauid pater eius. ‡ Sed ambulauit 2
in viis regum Iſrael, inſuper & ſtatuas fudit
Baalim. ‡ Ipſe eſt qui adoleuit incenſum in 3
Valle-ben-ennom:& luſtrauit filios ſuos in
igne iuxta ritum gentiũ, quas interfecit Do-
minus in aduentu filiorum Iſrael. ‡ Sacrifi- 4
cabat quoq;,& thymiama ſuccẽdebat in ex-
celſis,& in collibus,& ſub omni ligno fron-
doſo. ‡ Tradiditq; eum Dominus Deus ſuus 5
in manus regis Syriæ,qui percuſsit eum,ma-
gnamque prædam cepit de eius imperio,&
adduxit in Damaſcum: manibus quoq; re-
gis Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga
6 grandi. ‡ Occiditque Phacee filius Romeliæ,
de Iuda centũ viginti millia in die vno,om-
nes viros bellatores: eò quòd reliquiſſent
7 Dominum Deum patrum ſuorum. ‡ Eodem
tempore occidit Zechri vir potẽs ex Ephrá-
im, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducẽ
domus eius,Elcanam quoq; ſecundum à re-
8 ge. ‡ Ceperuntq; filij Iſrael de fratribus ſuis
ducẽta millia mulierum,puerorum,& puel-
larum,& infinitam prædam: pertuleruntque
9 eam in Samariam. ‡ Ea tempeſtate erat ibi
B propheta Domini,nomine Obed: qui egreſ-
ſus obuiam exercitui venienti in Samariam,
dixit eis,Ecce iratus Dominus Deus patrum
veſtrorum contra Iudam,tradidit eos in ma-
nibus veſtris: & occidiſtis eos atrociter, ita
vt ad cælum pertingeret veſtra crudelitas.
10 ‡ Inſuper filios Iuda,& Ieruſalem vultis vo-
bis ſubiicere in ſeruos & ancillas, quod ne-
quaquã facto opus eſt, peccaſtis enim ſuper
11 hoc Domino Deo veſtro. ‡ Sed audite conſi-
lium meũ, & reducite captiuos quos addu-
xiſtis de fratribus veſtris,quia magnus furor
12 Domini imminet vobis. ‡ Steterũt itaq; viri
de principibus filiorum Ephráim, Azarias
filius Iohanã, Barachias filius Moſollamoth,
Ezechias filius Sellum, & ᵃAmaſias' filius ᵃAmaſa 2.
Hadali, contra eos qui veniebant de prælio,
13 ‡ & dixerunt eis, Non introducetis huc ca-
ptiuos,ne peccemus Domino. Quare vultis
adiicere ſuper peccata noſtra, & vetera cu-
mulare delicta? grande quippe peccatum
eſt,& ira furoris Domini imminet ſuper Iſ-
14 rael. ‡ Dimiſeruntq; viri bellatores prædam,
& vniuerſa quæ ceperant coram principi-
15 bus & omni multitudine. ‡ Steteruntq; viri
C quos ſupra memorauimus:& apprehenden-
tes captiuos, omnesque qui nudi erant, ve-
ſtierunt de ſpoliis: cumq; veſtiſſent eos, &
calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, vn-
xiſſentque propter laborem, & adhibuiſſent
eis curam: quicunque ambulare non pote-
rant, & erant imbecillo corpore, impoſue-
runt eos iumentis, & adduxerunt *Iericho *Ieros 5.
Ciuitatem palmarũ ad fratres eorum, ipſi-
16 que reuerſi ſunt in Samariam. ‡ Tempore
illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum,
17 poſtulans auxilium. ‡ Veneruntque Idumæi,
& percuſſerunt multos ex Iuda, & ceperunt
18 prædam magnam. ‡ Philiſthiim quoque dif-
fuſi ſunt per vrbes campeſtres, & ad meri-
diem Iudæ: ceperuntque Beth ſames, & A-
ialon,& Gaderoth,Socho quoque, & Tham-
nan,& Gamzo cum viculis ſuis: & habita-
19 uerunt in eis. ‡ Humiliauerat enim Domi-
nus Iudam propter Achaz regem Iuda, eò
quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui
20 habuiſſet Dominum. ‡ Adduxitq; contra
eum Thelgath-phalnaſar regem Aſſyriorũ,
qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſta-
21 uit. ‡ Igitur Achaz ſpoliata domo Domini,
& domo regum,ac principum,dedit regi Aſ-
ſyriorum munera:& tamen nihil ei profuit.
‡ Inſuper

‡ Inſuper & tẽpore anguſtiæ ſuæ auxit con- 22
temptũ in Dñm, ipſe per ſe rex Achaz. ‡ Im- 23
molauit diis Damaſci victimas percuſſori-
bus ſuis, & dixit, Dij regum Syriæ auxilian-
tur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt
mihi; cum econtrario ipſi fuerint ruinæ ei,
& vniuerſo Iſrael. ‡ Direptis itaque Achaz 24
- 2. omnibus vaſis domus Dei, atq; confractis;
clauſit ianuas templi Dei: & fecit ſibi altaria
in vniuerſis angulis Ieruſalẽ. ‡ In omnibus 25
quoq; vrbibus Iuda extruxit aras ad cremã-
dum thus, atque ad iracundiam prouocauit
Dominũ Deum patrum ſuorũ. ‡ Reliqua au- 26
tem ſermonũ eius, & omnium operum ſuo-
rum priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt
in libro regum Iuda & Iſrael. ‡ Dormiuit- 27
que Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt
eum in ciuitate Ieruſalem: neq; enim rece-
perunt eum in ſepulchra regum Iſrael. Re-
gnauitque Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

4. Re. 18. c. 1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm vi- 1
ginti quinque eſſet annorum, & viginti- A
nouem annis regnauit in Ieruſalem: nomen
matris eius Abia, filia Zachariæ. ‡ Fecitque 2
quod erat placitũ in cõſpectu Domini, iuxta
omnia quæ fecerat Dauid pater eius. ‡ Ipſo 3
Ipſe 1. anno & menſe primo regni ſui aperuit val-
uas domus Domini, & inſtaurauit eas. ‡ Ad- 4
duxitq; ſacerdotes atque Leuitas, & cõgre-
plateam 8. gauit eos in plateam orientalem. ‡ Dixitq; 5
ad eos, Audite me Leuitæ, & ſanctificamini,
mundate domum Domini Dei patrũ veſtro-
rum, & auferte omnẽ immunditiam de ſan-
ctuario. ‡ Peccauerunt patres noſtri, & fece- 6
runt malũ in conſpectu Domini Dei noſtri,
derelinquẽtes eum: auerterunt facies ſuas
à tabernaculo Domini, & præbuerunt dor-
ſum. ‡ Clauſerunt oſtia quæ erant in porti- 7
cu, & extinxerunt lucernas: incenſumq; non B
adoleuerunt, & holocauſta nõ obtulerunt in
ſanctuario Deo Iſrael. ‡ Concitatus eſt itaq; 8
furor Domini ſuper Iudam & Ieruſalẽ: tra-
diditq; eos in commotionẽ, & in interitum,
& in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis ve-
ſtris. ‡ En corruerunt patres noſtri gladiis: 9
filij noſtri, & filiæ noſtræ, & cõiuges captiuæ
ductæ ſunt propter hoc ſcelus. ‡ Nunc ergo 10
placet mihi vt ineamus fœdus cum Domi-
no Deo Iſrael, & auertet à nobis furorẽ iræ
ſuæ. ‡ Filij mei nolite negligere: vos elegit 11
Dominus vt ſtetis coram eo, & miniſtretis
illi, colatisq; eum, & cremetis ei incenſum.
‡ Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius A- 12
maſai, & Ioel filius Azariæ, de filiis Caath.
Porrò de filiis Merari: Cis filius Abdi, & A-
zarias filius Ialaleel. De filiis autem Gerſon: C
Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. ‡ At 13
verò de filiis Eliſaphan: Samri & Iahiel. De
filiis quoq; Aſaph: Zacharias & Mathanias.
‡ Necnon de filiis Heman, Iahiel, & Semei. 14
Sed & de filiis Idithun, Semeias & Oziel.
‡ Congregaueruntq; fratres ſuos, & ſanctifi- 15
cati ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta mandatũ re-
gis, & imperium Domini, vt expiarent do-
mũ Dei. ‡ Sacerdotes quoque ingreſſi tem- 16
plum Domini vt ſanctificarent illud, extu-
lerũt omnẽ immunditiam, quam intro re-
pererant in veſtibulo domus Domini: quam
tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt ad Torrẽ-
17 tem Cedron foras. ‡ Cœperunt autẽ prima
D die menſis primi mundare, & in die octauo
eiuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum tem-
pli Domini: expiaueruntq; templum diebus
octo, & in die ſexta decima menſis eiuſdem,
18 quod cœperant impleuerunt. ‡ Ingreſſi quo-
que ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei,
Sanctificauimus omnẽ domum Domini, &
altare holocauſti, vaſaque eius, necnon &
menſam propoſitionis cum omnibus vaſis
19 ſuis, ‡ cunctamque templi ſupellectilem
quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſt
quam præuaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt
20 omnia coram altari Domini. ‡ Conſurgens-
que diluculo Ezechias rex, adunauit omnes
principes ciuitatis, & aſcendit in domum
21 Domini: ‡ obtuleruntque ſimul tauros ſe-
ptem, & arietes ſeptẽ, agnos ſeptem, & hir-
cos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſan-
ctuario, pro Iuda: dixitq; ſacerdotibus filiis
Aaron, vt offerrent ſuper altare Domini.
22 ‡ Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt
ſanguinem ſacerdotes, & fuderunt illum ſu-
E per altare: mactauerunt etiam arietes, & il-
lorum ſanguinem ſuper altare fuderunt:
immolaueruntque agnos, & fuderunt ſuper
23 altare ſanguinem. ‡ Applicuerunt hircos pro
peccato coram rege, & vniuerſa multitudi-
ne: impoſueruntque manus ſuas ſuper eos.
24 ‡ Et immolauerunt illos ſacerdotes, & aſper-
ſerunt ſanguinem eorum coram altari pro - 3.
piaculo vniuerſi Iſraelis: pro omni quippe
Iſrael præceperat rex, vt holocauſtum fieret
25 & pro peccato. ‡ Conſtituit quoque Leuitas
in domo Domini cum cymbalis & pſalteriis,
& citharis ſecundum diſpoſitionem Dauid
regis, & Gad Videntis, & Nathan pro- - 7.
phetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit regis 6.
26 per manum prophetarum eius. ‡ Steterunt-
F que Leuitæ tenentes organa Dauid, & ſacer-
27 dotes tubas. ‡ Et iuſſit Ezechias vt offerrẽt
holocauſta ſuper altare: cumque offerrentur
holocauſta, cœperunt laudes canere Domi-
no, & clangere tubis, atque in diuerſis orga-
nis quæ Dauid rex Iſrael præparauerat con-
28 crepare. ‡ Omni autem turba adorante, can-
tores & ij qui tenebant tubas, erant in offi-
cio ſuo, donec compleretur holocauſtum.
29 ‡ Cumque finita eſſet oblatio, incuruatus eſt
rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraue-
30 runt. ‡ Præcepitque Ezechias, & principes
Leuitis vt laudarent Dominum ſermonibus
Dauid & Aſaph Videntis: qui laudauerunt
eum magna lætitia, & incuruato genu adora-
31 uerunt. ‡ Ezechias autem etiam hæc addi-
dit, Impleſtis manus veſtras Domino, accedi-
te, & offerte victimas, & laudes in domo Do-
G mini. Obtulit ergo vniuerſa multitudo ho-
ſtias, & laudes, & holocauſta mente deuota.
32 ‡ Porro numerus holocauſtorum quæ ob-
tulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuagin-
33 ta, arietes centum, agnos ducentos. ‡ Sãctifi-
caueruntque Domino boues ſexcentos, &
34 oues tria millia. ‡ Sacerdotes verò pauci
erant

erant, nec poterant ſufficere vt pelles holo-
cauſtorū detraherēt: vnde & Leuitæ fratres
eorū adiuuerūt eos, donec impleretur opus,
& ſanctificarentur antiſtites: Leuitæ quippe
faciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdo-
tes. ‡ Fuerunt ergo holocauſta plurima, adi- 35
pes pacificorū, & libamina holocauſtorū: &
cōpletus eſt cultus domus Domini. ‡ Læta- 36
tuſque eſt Ezechias, & omnis populus, eò
quòd miniſteriū Domini eſſet expletū. De-
repente quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

MIſit quoq; Ezechias ad omnē Iſrael & 1
Iudā: ſcripſitq; epiſtolas ad Ephráim A
& Manaſſen, vt venirēt ad domū Domini in
Ieruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael. ‡Inito ergo cōſilio regis & principū, & 2
vniuerſi cœtus Ieruſalē, decreuerunt vt face-
[a]potuerāt 3 rent Phaſe menſe ſecūdo. ‡Nō enim [a]occur- 3
rerant facere in tēpore ſuo: quia ſacerdotes
qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant,
& populus nondū congregatus fuerat in Ie-
ruſalē. ‡Placuitq; ſermo regi & omni multi- 4
tudini. ‡Et decreuerūt vt mitterent nuntios 5
in vniuerſum Iſrael de Ber-ſabee vſq; Dan,
vt venirent, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael, in Ieruſalē: multi enim non fecerant
ſicut lege præſcriptum eſt. ‡Perrexeruntque 6
curſores cū epiſtolis ex regis imperio, & prin-
cipū eius, in vniuerſum Iſrael & Iudam, iu-
xta id quod rex iuſſerat, prædicantes, Filij Iſ-
rael reuertimini ad Dominum Deum Abra-
ham, & Iſaac, & Iſrael: & reuertetur ad reli-
quias quæ effugerūt manus regis Aſſyriorū.
‡Nolite fieri ſicut patres veſtri & fratres qui 7
receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum,
& tradidit eos in interitum, vt ipſi cernitis.
‡Nolite indurare ceruices veſtras, ſicut pa- 8
tres veſtri, tradite manus Domino & venite
ad ſanctuariū eius quod ſanctificauit in æter-
num: ſeruite Domino Deo patrū veſtrorū, B
& auertetur à vobis ira furoris eius. ‡ Si 9
enim vos reuerſi fueritis ad Dominum, fra-
tres veſtri & filij habebunt miſericordiā co-
ram dominis ſuis qui illos duxerunt capti-
uos, & reuertētur in terram hanc: pius enim
& clemens eſt Dominus Deus veſter, & non
auertet faciē ſuam à vobis, ſi reuerſi fueri-
tis ad eum. ‡Igitur curſores pergebant velo- 10
citer de ciuitate in ciuitatem per terram
Ephráim & Manaſſe, vſque ad Zabulon, illis
irridentibus & ſubſannantibus eos. ‡ Atta- 11
men quidam viri ex Aſer & Manaſſe & Za-
bulon acquieſcentes conſilio, venerunt Ieru-
ſalem. ‡In Iuda verò facta eſt manus Domi- 12
ni, vt daret eis cor vnum vt facerent iuxta
præceptum regis & principū, verbū Domi-
ni. ‡ Congregatiq; ſunt in Ieruſalem popu- 13
li multi, vt facerent ſolennitatē azymorum
in menſe ſecundo. ‡ Et ſurgentes deſtruxe- 14
runt altaria quæ erant in Ieruſalem: atque
vniuerſa in quibus idolis adolebatur incen-
ſum, ſubuertentes, proiecerunt in Torren- C
tem-cedron. ‡ Immolauerunt autem Phaſe 15
quarta-decima die menſis ſecundi. Sacerdo-
tes quoque, atq; Leuitæ tandem ſanctificati
obtulerunt holocauſta in domo Domini.

16 ‡Steteruntque in ordine ſuo iuxta diſpoſi-
tionē & legem Moyſi hominis Dei: ſacerdo-
tes verò ſuſcipiebant effundendū ſanguinem
17 de manibus Leuitarum: ‡eo quòd multa tur-
ba ſanctificata non eſſet: & idcirco immo-
larent Leuitæ Phaſe his qui non occurrerant
18 ſanctificari Domino. ‡Magna etiam pars po-
puli de Ephráim & Manaſſe & Iſſachar & Za-
bulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit
phaſe, non iuxta quod ſcriptum eſt: & orauit
pro eis Ezechias, dicens, Dominus bonus
19 propitiabitur, ‡cunctis qui in toto corde re-
quirunt Dominū Deum patrum ſuorum, &
non imputabit eis quod minus ſanctificati
20 ſunt. ‡ Quem exaudiuit Dominus, & placa-
21 tus eſt populo. ‡ Feceruntque filij Iſrael qui
inuenti ſunt in Ieruſalē, ſolennitatē azymo-
rum ſeptē diebus in lætitia magna, laudan-
tes Dominū per ſingulos dies. Leuitæ quoq;
& ſacerdotes per organa quæ ſuo officio con-
22 gruebāt. ‡Et locutus eſt Ezechias ad cor om-
nium Leuitarum qui habebant intelligentiā
bonā ſuper Domino: & comederunt ſeptem
D diebus ſolennitatis immolātes victimas pa-
cificorum, & laudantes Dominum Deū pa-
23 trum ſuorum. ‡Placuitque vniuerſæ multi-
tudini vt celebrarent etiā alios dies ſeptem:
24 quod & fecerunt cū ingenti gaudio. ‡ Eze-
chias [a]autē rex Iuda præbuerat multitudi- [a]enim 4.
ni mille tauros, & ſeptē millia ouium: prin-
cipes verò dederant populo tauros mille, &
oues decem millia: ſanctificata eſt ergo ſacer-
25 dotum plurima multitudo. ‡ Et hilaritate
perfuſa omnis turba Iuda tam ſacerdotū &
Leuitarum, quàm vniuerſæ frequentiæ quæ
venerat ex Iſrael: proſelytorum quoque de
26 terra Iſrael, & habitantium in Iuda. ‡Facta-
que eſt grandis celebritas in Ieruſalem, qua-
lis à diebus Salomonis filij Dauid regis Iſ-
27 rael in ea vrbe nō fuerat. ‡Surrexerunt autē
ſacerdotes atq; Leuitæ benedicentes popu-
lo: & exaudita eſt vox eorum, perueniſque
oratio in habitaculum ſanctum cæli.

CAP. XXXI.

1 CVmque hæc fuiſſent ritè celebrata,
A egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus
fuerat in vrbibus Iuda, & fregerunt ſimu-
lachra, ſucciderunt que lucos, demoliti ſunt
excelſa, & altaria deſtruxerunt: non ſolùm
de vniuerſo Iuda & Ben-iamin, ſed & de
Ephráim quoque & Manaſſe, donec penitus
euerterent: reuerſique ſunt omnes filij Iſ-
2. rael in poſſeſſiones & ciuitates ſuas. ‡ Eze-
chias autem cōſtituit turmas ſacerdotales,
& Leuiticas per diuiſiones ſuas: vnumquem-
que in officio proprio, tam ſacerdotū vide-
licet quàm Leuitarum, ad holocauſta & pa-
cifica, vt miniſtrarent & confiterētur, cane-
3 rentque in portis caſtrorum Domini. ‡Pars
autē regis erat, vt de propria eius ſubſtantia
offerretur holocauſtum manè ſemper & ve-
ſpere, Sabbathis quoque, & Calēdis, & ſolen-
nitatibus cæteris, ſicut ſcriptum eſt in lege
4 [a]Moyſi. ‡Præcepit etiam populo habitantiū [a]Domini 2.
B Ieruſalē, vt darēt partes ſacerdotibus & Le-
5 uitis, vt poſſent vacare legi Domini. ‡ Quod
cùm percrebruiſſet in aurib' multitudinis,
plurimas

plurimas obtulêre primitias filij Iſraël, fru-
menti, vini, & olei, mellis quoque: & om-
niũ quæ gignit humus, decimas obtulerunt.
‡Sed & filij Iſrael & Iuda, qui habitabant 6
in vrbibus Iuda, obtulerunt decimas boum
& ouium, decimaſq; ſanctorum quæ voue-
rant Domino Deo ſuo: atque vniuerſa por-
tantes, fecerunt aceruos plurimos. ‡ Menſe 7
tertio ceperunt aceruorum iacere fundamẽ- B
ta, & menſe ſeptimo compleuerunt eos.
‡Cumq; ingreſſi fuiſſent Ezechias & princi- 8
pes eius, viderunt aceruos, & benedixerunt
Domino ac populo Iſrael. ‡Interrogauitque 9
Ezechias ſacerdotes & Leuitas cur ita iace-
rent aceruui. ‡Reſpondit illi Azarias ſacerdos 10
primus de ſtirpe Sadoc, dicẽs, Ex quo cœpe-
rũt offerri primitiæ in domo Domini, come-
dimus, & ſaturati ſumus, & remanſerũt plu-
rima: eò quòd benedixerit Dominus populo
ſuo: reliquiarũ autẽ copia eſt iſta, quã cernis.
‡Præcepit igitur Ezechias vt præpararent 11
horrea in domo Domini. Quod cũ feciſſent, C
‡intulerunt tam primitias quàm decimas, & 12
quæcunq; vouerant fideliter. Fuit autẽ præ-
fectus eorũ Chonenias Leuita, & Semei fra-
ter eius ſecundus, ‡ poſt quẽ Iahiel, & Aza- 13
rias, & Nahath, & Aſael, & Ierimoth, Ioza-
bad quoque & Eliel, & Ieſmachias, & Ma-
hath, & Banaias, præpoſiti ſub manibus Cho
neniæ & Semei fratris eius, ex imperio Eze-
chiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei,
ad quos omnia pertinebant. ‡Core verò fi- 14
lius Iemna Leuites, & ianitor orientalis por-
tæ, præpoſitus erat iis quæ ſponte offerebãtur
Domino, primitiiſq; & conſecratis in Sancta
ſanctorũ. ‡ Et ſub cura eius Eden & Ben ia- 15
min, Ieſue & Semeias, Amarias quoq; & Se- D
chenias, In ciuitatibus ſacerdotũ: vt fideliter
diſtribuerẽt fratribus ſuis partes minoribus
atq; maioribus: ‡exceptis maribus ab annis 16
tribus & ſuprà, cunctis qui ingrediebantur
templum Domini, & quicquid per ſingulos
dies cõducebat in miniſterio atque obſerua-
tionibus iuxta diuiſiones ſuas, ‡ ſacerdoti- 17
bus per familias, & Leuitis à viceſimo anno
& ſuprà per ordines & turmas ſuas, ‡ vni- 18
uerſæq; multitudini tã vxoribus quàm libe-
ris eorũ vtriuſque ſexus, fideliter cibi de his
quæ ſanctificata fuerãt præbebantur. ‡Sed & 19
filiorũ Aaron per agros, & ſuburbana vrbiũ
ſingularum diſpoſiti erant viri, qui partes di
ſtribuerent vniuerſo ſexui maſculino, de ſa-
cerdotibus & Leuitis. ‡ Fecit ergo Ezechias 20
vniuerſa quæ diximus in omni Iuda: opera-
tuſq; eſt bonũ & rectum, & verũ coram Do-
mino Deo ſuo ‡in vniuerſa cultura miniſte- 21
rij domus Domini, iuxta legem & ceremo-
nias, volẽs requirere Deũ ſuum in toto cor-
de ſuo: fecitque, & proſperatus eſt.

CAP. XXXII.

POſt quæ & huiuſcemodi veritatem, ve- 1
nit Sennacherib rex Aſſyriorum, & in- A
greſſus Iudam, obſedit ciuitates munitas, vo-
3.Re.18.c.13. lens eas capere. ‡ Quod cùm vidiſſet Eze- 2
Iſai.36.a.1. chias veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum
Ecc.47.c.19. belli impetũ verti contra Ieruſalem, ‡ inito 3
cum principibus conſilio virisque fortiſſi-
mis, vt obturarent capita fontium qui erant
extra vrbem: & hoc omnium decernente
4 ſententia, ‡cõgregauit plurimam multitudi-
nem, & obturauerunt cunctos fontes, & ri-
uum qui fluebat in medio terræ, dicẽtes, Ne
veniant reges Aſſyriorum, & inueniãt aqua-
5 rum abundantiam. ‡ Aedificauit quoque
agens induſtriè omnem murum qui fuerat
diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & fo-
rinſecus alterum murum: inſtaurauitque
Mello in Ciuitate David, & fecit vniuerſi ge
6 neris armaturam & clypeos. ‡Conſtituitque
B principes bellatorum in exercitu. Et conuo-
cauit vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac
7 locutus eſt ad cor eorum, dicens, ‡ Viriliter
agite, & confortamini, nolite timere, nec pa-
ueatis regem Aſſyriorum, & vniuerſam mul
titudinem quæ eſt cum eo: multo enim plu-
8 res nobiſcum ſunt, quàm cum illo. ‡ Cum
illo enim eſt brachium carneum, nobiſcum
Dominus Deus noſter qui auxiliator eſt no-
ſter, pugnatque pro nobis. Confortatuſque
eſt populus huiuſcemodi verbis Ezechiæ re-
9 gis Iuda. ‡ Quæ poſtquàm geſta ſunt, miſit
Sennacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in
Ieruſalem (ipſe enim cum vniuerſo exercitu
obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda,
& ad omnem populum qui erat in vrbe, di-
10 cens, ‡ Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyrio-
C rum, In quo habentes fiduciam, ſedetis ob-
11 ſeſſi in Ieruſalem? ‡ Num Ezechias decepit
vos, vt tradat morti in fame & ſiti, affirmãs,
quòd Dominus Deus veſter liberet vos de
12 manu regis Aſſyriorum? ‡ Nunquid non iſte
eſt Ezechias qui deſtruxit excelſa illius, & al-
taria, & præcepit Iudæ & Ieruſalem, dicens,
Coram altari vno adorabitis, & in ipſo com
13 buretis incenſum? ‡ An ignoratis quæ ego
fecerim, & patres mei cunctis terrarum po-
pulis? nunquid præualuerunt dij gentium,
omniumque terrarum liberare regionem
14 ſuam de manu mea? ‡ Quis eſt de vniuerſis
diis gentium, quas vaſtauerunt patres mei,
qui potuerit eruere populum ſuum de manu
mea, vt poſſit etiam Deus veſter eruere vos
15 de hac manu? ‡ Non vos ergo decipiat Eze-
D chias, nec vana perſuaſione deludat, neque
credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cun-
ctarum gentium atque [a]regionum[a] liberare *[a]regnorũ 2.*
populum ſuum de manu mea, & de manu
patrum meorum, cõſequenter nec Deus ve-
16 ſter poterit eruere vos de manu mea. ‡ Sed
& alia multa locuti ſunt ſerui eius contra
Dominum Deum, & contra Ezechiam ſer-
17 uum eius, ‡ epiſtolas quoque ſcripſit plenas
blaſphemiæ in Dominum Deum Iſrael, &
locutus eſt aduerſum eum, Sicut dij gẽtium
cæterarum nõ potuerunt liberare populum
ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ
eruere non poterit populum ſuum de manu
18 iſta. ‡ Inſuper & clamore magno, lingua
Iudaica, contra populum qui ſedebat in mu
ris Ieruſalem, perſonabat, vt terreret eos, &
19 caperet ciuitatem. ‡ Locutuſque eſt contra
E Deum [b]Iſrael[b], ſicut aduerſum deos populo- *[b]Ieruſalem 15.*
20 rum terræ, opera manuũ hominum. ‡ Ora-
uerunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius
Amos

Amos prophetes, aduerſum hanc blaſphe-
miam, ac vociferati ſunt vſq; in cælum. ‡Et 21
*Tob.1.d.24.* miſit Dominus angelum qui percuſſit om-
nem virum robuſtũ, & bellatorem, & prin-
cipem exercitus regis Aſſyriorũ. Reuerſusq;
eſt cum ignominia in terram ſuam. Cumq;
ingreſſus eſſet domũ Dei ſui, filij qui egreſſi
fuerãt de vtero eius, interfecerunt eũ gladio.
‡Saluauitq; Dominus Ezechiam & habita- 22
tores Ieruſalem, de manu Sennacherib regis
Aſſyriorũ, & de manu omniũ, & præſtitit ei
quietẽ per circuitum. ‡Multi etiã deferebãt 23
hoſtias, & ſacrificia Domino in Ieruſalem,
& munera Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus
*Gen.24.f.53* eſt poſt hæc corã cunctis gentibus. ‡‖In die- 24
*4.Re.20.a.1* bus illis ægrotauit Ezechias vſq; ad mortẽ, 1
*Iſa.38.a.1.* & orauit Dominũ: exaudiuitq; eum, & de-
dit ei ſignum. ‡Sed non iuxta beneficia quę 25
acceperat, retribuit, quia eleuatum eſt cor
eius: & facta eſt contra eum ira, & cõtra Iu-
dam & Ieruſalem. ‡Humiliatusq; eſt poſteà, 26
eò quòd exaltatum fuiſſet cor eius, tã ipſe
quàm habitatores Ieruſalem: & idcirco non
venit ſuper eos ira Domini in diebus Eze
chiæ. ‡Fuit autẽ Ezechias diues, & inclytus 27
valde, & theſauros ſibi plurimos cõgregauit
argenti & auri & lapidis pretioſi, aromatũ,
& armorum vniuerſi generis, & vaſorũ ma-
gni pretij. ‡Apothecas quoq; frumenti, vini, 28
& olei, & præſepia omniũ iumentorũ, cau-
laſq; pecorũ, ‡& vrbes *ſex* ædificauit ſibi. 29
habebat quippe greges ouium & armento-
rum innumerabiles, eo quòd dediſſet ei Do-
minus ſubſtantiam multam nimis. ‡Ipſe eſt 30
Ezechias qui obturauit ſuperiorem fontem C
aquarum Gihon, & auertit eas ſubter ad oc-
cidentem Vrbis-Dauid: in omnibus operi-
bus ſuis fecit proſperè quæ voluit. ‡Attamẽ 31
in legatione principum Babylonis, qui miſſi
fuerant ad eum, vt interrogarẽt de portento
quod acciderat ſuper terrã, dereliquit eum
Deus vt tẽtaretur, & nota fierent omnia quę
erant in corde eius. ‡Reliqua autem ſermo- 32
num Ezechiæ, & miſericordiarũ eius ſcripta
ſunt in viſione Iſaiæ filij Amos Prophetæ, &
in libro regum Iuda & Iſrael. ‡Dormiuitq; 33
Ezechias cũ patribus ſuis, & ſepelierũt eum
ſuper ſepulchra filiorũ Dauid: & celebrauit
eius exequias vniuerſus Iuda, & omnes ha-
bitatores Ieruſalẽ: regnauitq; Manaſſes filius
eius pro eo.

CAP. XXXIII.

DVodecim annorũ erat Manaſſes cùm 1
*4.Re.21.a.1* regnare cœpiſſet: & quinquaginta- A
quinq; annis regnauit in Ieruſalẽ. ‡Fecit au- 2
tem malũ coram Domino, iuxta abomina-
tiones gẽtium, quas ſubuertit Dominus co-
ram filiis Iſrael. ‡ Et conuerſus, inſtaurauit 3
excelſa quæ demolitus fuerat Ezechias pa-
ter eius: cõſtruxitq; aras Baalim, & fecit lu-
cos: & adorauit omnẽ militiam cæli, & co-
luit eam. ‡ Aedificauit quoq; altaria in do- 4
*2.Re.7.b.10.* mo Domini de qua dixerat Dominus, ‖In
Ieruſalẽ erit nomen meum in æternũ. ‡Ae- 5
dificauit autem ea cuncto exercitui cæli in
duobus atriis domus Domini. ‡Transireque 6
fecit filios ſuos per ignem, in Valle-ben en-
nom, obſeruabat ſomnia, ſectabatur augu-
ria, maleficis artibus inſeruiebat: habebat
ſecũ magos & incãtatores: multaq; mala ope
ratus eſt coram Domino, vt irritaret eum.
7 ‡Sculptile quoq;, & conflatile ſignum poſuit
B in domo Domini, ‖ de qua locutus eſt Do- *2.Re.7.b.10*
minus ad Dauid, & ad Salomonẽ filiũ eius, *3.Re.8.b.17.*
dicens, In domo hac, & in Ieruſalem quam
elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponã nomen
8 meum in ſempiternum. ‡Et mouere non fa-
ciam pedem Iſrael de terra quam tradidi pa
tribus eorũ: ita duntaxat ſi cuſtodierint fa-
cere quæ præcepi eis, cunctamque legem, &
ceremonias atq; iudicia *per manum Moyſi. *quæ man-
9 ‡ Igitur Manaſſes ſeduxit Iudã & habitato- *daui.*
res Ieruſalem, vt facerent malum ſuper om-
nes gentes quas ſubuerterat Dominus à fa-
10 cie filiorum Iſrael. ‡Locutusq; eſt Dominus
ad eum, & ad populum illius: & attendere
11 noluerũt. ‡Idcirco ſuperinduxit eis princi-
pes exercitus regis Aſſyriorum: ceperuntque
Manaſſen, & vinctum catenis, atq; compedi-
12 bus duxerunt in Babylonẽ. ‡Qui poſtquam
C coangustatus eſt, orauit Dominum Deum
ſuum: & egit pœnitentiam valde corã Deo
13 patrum ſuorum. ‡ Deprecatusq; eſt eum, &
obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem
eius, reduxitque eum Ieruſalem in regnum
ſuum, & cognouit Manaſſes quòd Dominus
14 ipſe eſſet Deus. ‡Poſt hæc ædificauit murum
extra Ciuitatem-Dauid, ad occidentem Gi-
hon in conualle: ab introitu portæ piſcium
per circuitum vſq; ad Ophel, & exaltauit il-
lum vehemẽter: cõſtituitq; principes exer-
citus in cunctis ciuitatibus Iuda munitis.
15 ‡Et abſtulit deos alienos, & ſimulachrum de
domo Domini: aras quoque quas fecerat in
mõte domus Domini, & in Ieruſalẽ: & pro-
16 iecit omnia extra vrbẽ. ‡ Porrò inſtaurauit
altare Domini, & immolauit ſuper illud vi-
ctimas, & pacifica, & laudem: præcepitq; Iu-
17 dæ vt ſeruiret Domino Deo Iſrael. ‡Atta-
men adhuc populus immolabat in excelſis
18 Domino Deo ſuo. ‡Reliqua autẽ geſtorum
Manaſſe: & obſecratio eius ad Deum ſuum:
verba quoq; Videntium qui loquebãtur ad
eum in nomine Domini Dei Iſrael, continẽ-
19 tur in ſermonibus regum Iſrael. ‡ Oratio
D quoq; eius & exauditio, & cuncta peccata,
atq; contemptus, loca etiam in quibus ædi-
ficauit excelſa, & fecit lucos, & ſtatuas ante-
quam ageret pœnitentiã, ſcripta ſunt in ſer-
20 monibus Hozai. ‡ Dormiuit ergo Manaſſes
cum patribus ſuis, & ſepelierunt eũ in domo
21 ſua: regnauitq; pro eo filius eius Amõ. ‡Vi-
ginti duorũ annorũ erat Amon cùm regna-
re cœpiſſet: & duobus annis regnauit in Ie-
22 ruſalem. ‡Fecitq; malum in conſpectu Do-
mini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: &
cunctis idolis quæ Manaſſes fuerat fabrica-
23 tus, immolauit, atq; ſeruiuit. ‡Et non eſt re-
ueritus faciem Domini, ſicut reueritus eſt
Manaſſes pater eius: & multò maiora deli-
24 quit. ‡Cumque coniuraſſent aduerſus eum
ſerui ſui, interfecerunt eum in domo ſua.
25 ‡Porrò reliqua populi multitudo, cæſis ilis
qui Amon percuſſerant, conſtituit regem
Ioſiam filium eius pro eo.

## CAP. XXXIIII.

4.Re.22.a.1 OCto annorũ erat Ioſias cùm regnare 1
cœpiſſet: & triginta & vno anno re- A
gnauit in Ieruſalē. ‡Fecitq; quod erat rectũ 2
in cõſpectu Domini, & ambulauit in viis Da
uid patris ſui: non declinauit neq; ad dexte-
ram, neq; ad ſiniſtram. ‡Octauo autem anno 3
regni ſui, cũ adhuc eſſet puer, cœpit quærere
Deum patris ſui Dauid: & duodecimo anno
poſtquam regnare cœperat, mũdauit Iudam
& Ieruſalem ab excelſis, & lucis, ſimula-
chriſq;, & ſculptilibus. ‡Deſtruxeruntq; co- 4
ram eo aras Baalim: & ſimulachra quæ ſu-
perpoſita fuerant, demoliti ſunt: lucos etiã,
& ſculptilia ſuccidit atq; comminuit: & ſuper
tumulos eorũ qui eis immolare cõſueuerāt,
fragmenta diſperſit. ‡Oſſa præterea ſacerdo- 5
tum cõbuſsit in altaribus idolorũ, munda- B
uitq; Iudam & Ieruſalem. ‡Sed & in vrbi- 6
bus Manaſſe & Ephráim, & Simeon vſque
Nephtháli cuncta ſubuertit. ‡Cumq; altaria 7
diſsipaſſet, & lucos, & ſculptilia contriuiſſet
in fruſta, cunctaque delubra demolitus eſſet
de vniuerſa terra Iſrael, reuerſus eſt in Ieru-
ſalē. ‡Igitur anno octauodecimo regni ſui, 8
mundata iam terra, & templo Domini, mi-
ſit Saphan filium Eſeliæ, & Maaſian principē
ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commenta-
riis: vt inſtaurarent domũ Domini Dei ſui.
‡Qui venerunt ad Helciam ſacerdotem ma 9
gnum: acceptamq; ab eo pecuniã, quæ illata
fuerat in domum Domini, & quam cõgre-
gauerant Leuitæ, & ianitores de Manaſſe, & C
Ephráim, & vniuerſis reliquiis Iſrael, ab om
ni quoq; Iuda, & Ben-iamin & habitatori-
bus Ieruſalem, ‡tradiderunt in manibus eo- 10
rum qui pręerãt operariis in domo Domini,
vt inſtaurarent templum, & infirma quæq;
ſarcirent. ‡At illi dederunt eam artificibus, 11
& cæmentariis, vt emerent lapides de lapi-
cidinis, & ligna ad cõmiſſuras ædificij & ad
contignationem domorum quas deſtruxe-
rant reges Iuda: ‡Qui fideliter cuncta facie- 12
bant. Erant autē præpoſiti operantiũ, Iahath
& Abdias de filiis Merari: Zacharias & Mo-
ſollam de filiis Caath, qui vrgebant opus:
omnes Leuitæ ſcientes organis canere. ‡Su- 13
per eos verò qui ad diuerſos vſus onera por
tabant, erant ſcribæ, & magiſtri de Leuitis,
ianitores. ‡Cumq; efferrent pecuniam quæ 14
illata fuerat in templũ Domini, reperit Hel- D
cias ſacerdos librum legis Domini, per ma-
num Moyſi. ‡Et ait ad Saphan ſcribam, Li- 15
brum legis inueni in domo Domini. Et tra-
didit ei. ‡At ille intulit volumen ad regē, & 16
nunciauit ei, dicens, Omnia quæ dediſti in
manu ſeruorum tuorum, ecce complentur.
‡Argentum quod repertũ eſt in domo Do- 17
mini, conflauerunt: datumque eſt præfectis
artificum, & diuerſa opera fabricantium.
‡Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos 18
hunc librum. Quem cùm rege præſente re-
citaſſet, ‡audiſſetq; ille verba legis, ſcidit ve- 19
ſtimenta ſua: ‡& præcepit Helciæ & Ahi- 20
cam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Sa-
phan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſeruo regis, di-
cens, ‡Ite, & orate Dominum pro me, & pro 21
E reliquiis Iſrael & Iuda, ſuper vniuerſis ſer-
monibus libri iſtius qui repertus eſt: ma-
gnus enim furor Domini ſtillauit ſuper nos,
eo quòd nõ cuſtodierint patres noſtri verba
Domini, vt facerent omnia quæ ſcripta ſunt
22 in iſto volumine. ‡Abiit ergo Helcias, & hi
qui ſimul à rege miſsi fuerant, ad Oldã pro-
phetidem, vxorem Sellum filij Thecuath, fi-
lij Haſra cuſtodis veſtium: quæ habitabat in
Ieruſalem in Secunda: & locuti ſunt ei ver-
23 ba quæ ſuprà narrauimus. ‡At illa reſpõdit
eis, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Dicite
24 viro qui miſit vos ad me, ‡Hæc dicit Domi-
nus, Ecce, ego inducam mala ſuper locum
iſtum, & ſuper habitatores eius: cunctaque
maledicta quæ ſcripta ſunt in libro hoc, quē
25 legerunt coram rege Iuda: ‡quia dereliquerunt me, & ſacrificauerũt diis alienis, vt me
ad iracundiam prouocarent in cunctis ope-
ribus manuũ ſuarum: idcirco ſtillabit furor
meus ſuper locum iſtum, & non extingue-
26 tur. ‡Ad regem autem Iuda, qui miſit vos
F pro Domino deprecãdo, ſic loquimini, Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael, Quoniam audi-
27 ſti verba voluminis, ‡atq; emollitũ eſt cor
tuum: & humiliatus es in conſpectu Domi-
ni ſuper his quę dicta ſunt contra locũ hunc,
& habitatores Ieruſalem, reuerituſq; faciem
meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti co-
ram me: ego quoq; exaudiui te, dicit Domi-
28 nus. ‡Iam enim colligam te ad patres tuos,
& inferẽris in ſepulchrum tuum in pace:
nec videbunt oculi tui omne malum quod
ego inducturus ſum ſuper locum iſtum, &
G ſuper habitatores eius. ‡Retulerũt itaq; regi 4.Re.23.a.2
29 cuncta quæ dixerat. ‡At ille conuocatis vni-
uerſis maioribus natu Iuda & Ieruſalem,
30 ‡aſcendit in domum Domini, vnaq; omnes
viri Iuda & habitatores Ieruſalem, ſacerdo-
tes & Leuitæ, & cunctus populus à minimo
vſq; ad maximum. Quibus audientibus in
domo Domini, legit rex omnia verba volu-
31 minis. ‡Et ſtans in tribunali ſuo, percuſsit
fœdus coram Domino, vt ambularet poſt
eum, & cuſtodiret pręcepta, & teſtimonia, &
iuſtificationes eius in toto corde ſuo, & in
tota anima ſua, faceretque quæ ſcripta ſunt
32 in volumine illo quod legerat. ‡Adiurauit
quoque ſuper hoc omnes qui reperti fue-
rant in Ieruſalem & Ben-iamin: & fecerunt
habitatores Ieruſalem iuxta pactum Do-
33 mini Dei patrum ſuorum. ‡Abſtulit ergo
Ioſias cunctas abominationes de vniuerſis
regionibus filiorum Iſrael: & fecit omnes
qui reſidui erant in Iſrael, ſeruire Domino
Deo ſuo. Cunctis diebus vitæ eius non re-
ceſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

## CAP. XXXV.

1 FEcit autem Ioſias in Ieruſalē Phaſe Do 4.Re.23.c.21
A mino, quod immolatũ eſt quartadeci- 3.Eſd.1.a.1
2 ma die menſis primi. ‡Et cõſtituit ſacerdo-
tes in officiis ſuis: hortatuſq; eſt eos vt mi-
3 niſtrarent in domo Domini. ‡Leuitis quoq;,
ad quorũ eruditionem omnis Iſrael ſanctifi-
cabatur Domino, locutus eſt, Ponite arcã in
ſanctuario templi, quod ædificauit Salomon
filius Dauid rex Iſrael: nequaquã enim vl-
tra

vltrà portabitis: nūc autem miniſtrate Dño
Deo veſtro, & populo eius Iſrael. ‡Et præpa- 4
rate vos per domos & cognationes veſtras in
diuiſionibus ſingulorū, ſicut præcepit Dauid
rex Iſrael, & deſcripſit Salomon filius eius.
‡Et miniſtrate in ſanctuario ei⁹ per familias 5
turmaſq; Leuiticas, ‡& ſanctificati immolate 6
Phaſe: fratres etiam veſtros, vt poſsint iuxta
verba quæ locutus eſt Dñs in manu Moyſi
facere, præparate. ‡ Dedit præterea Ioſias o- 7
▸.3. mni populo qui ibi fuerat inuentus in ſo-
lēnitate Phaſe, agnos & hœdos de gregibus,
& reliqui pecoris triginta millia, boū quoq;
tria millia. hæc de regis vniuerſa ſubſtantia.
ᵃ volebant ‡Duces quoq; eius ſponte quod ᵃvouerantᵃ, 8
8. obtulerunt, tam populo, quàm ſacerdotibus B
& Leuitis. Porrò Helcias & Zacharias, & Ia-
hiel principes domus Dñi, dederunt ſacerdo-
tibus ad faciendū Phaſe, pecora commixtim
duo millia ſexcēta, & boues trecētos. ‡Cho- 9
nenias aūt, & Semeias etiā, & Nathanael fra-
tres eius: necnon Haſabias, & Iehiel, & Ioſa-
bad principes Leuitarū, dederūt cæteris Le-
uitis ad celebrandū Phaſe quinq; millia pe-
corum, & boues quingētos. ‡ Præparatumq; 10
eſt miniſteriū, & ſteterunt ſacerdotes in offi-
cio ſuo: Leuitæ quoq; in turmis, iuxta regis
imperiū. ‡Et immolatum eſt Phaſe: aſperſe- 11
runtq; ſacerdotes manu ſua ſanguinē, & Le-
uitæ detraxerunt pelles holocauſtorum. ‡Et 12
ſeparauerūt ea vt darēt per domos & fami-
lias ſingulorum, & offerrētur Domino, ſicut
ſcriptum eſt in libro Moyſi. de bobus quoq;
fecerunt ſimiliter. ‡ Et aſſauerunt Phaſe ſu- 13
per ignem, iuxta quod in lege ſcriptum eſt:
pacificas verò hoſtias coxerunt in lebetibus,
& cacabis, & ollis: & feſtinatò diſtribuerunt
vniuerſæ plebi. ‡Sibi autem, & ſacerdotibus 14
poſtea parauerunt. nam in oblatione holo-
cauſtorum & adipum, vſq; ad noctē ſacerdo-
tes fuerunt occupati: vnde Leuitæ ſibi, & ſa-
cerdotibus filiis Aaron parauerunt nouiſsi-
mis. ‡ Porrò cantores filij Aſaph ſtabant in 15
ordine ſuo, iuxta præceptū Dauid, & Aſaph,
ᵃprophetæ & Heman, & Idithun ᵃprophetarumᵇregis.
ſ. Ianitores verò per portas ſingulas obſerua-
ᵇDauid. bant, ita vt nec puncto quidem diſcederent à
miniſterio: quam ob rem & fratres eorū Le-
uitæ parauerunt eis cibos. ‡ Omnis igitur 16
cultura Domini ritè completa eſt in die illa, C
vt facerent Phaſe, & offerrent holocauſta ſu-
per altare Domini, iuxta præceptum regis
Ioſiæ. ‡ Feceruntque filij Iſrael qui reperti 17
fuerant ibi Phaſe in tempore illo, & ſolenni-
tatem azymorum ſeptem diebus. ‡ Non fuit 18
Phaſe ſimile huic in Iſrael, à diebus Samue-
lis prophetæ: ſed nec quiſquā de cunctis re-
gibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Ioſias, ſacerdo-
tibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Iſrael qui
repertus fuerat, & habitantibus in Ieruſalē.
‡Octauodecimo anno regni Ioſiæ, hoc Phaſe 19
4. Reg. 23. f. celebratū eſt. ‡ Poſtquam inſtaurauerat Io- 20
29. ſias templum, aſcendit Nechao rex Aegypti
3. Eſd. 1. d. 25 ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphrā-
tem: & proceſsit in occurſum eius Ioſias. ‡At 21
ille miſsis ad eum nuntiis, ait, Quid mihi &
tibi eſt rex Iuda? non aduerſum te hodie ve-
nio, ſed contra aliā pugno domum, ad quam
me De⁹ feſtinatò ire præcepit: deſine aduer-
ſum Deū facere, qui mecum eſt, ne interfi-
22 ciat te. ‡Noluit Ioſias reuerti, ſed præparauit
D contra eum bellum: nec acquieuit ſermoni-
bus Nechao ex ore Dei: ‖verùm perrexit vt Zach. 12. b. 11
23 dimicaret in campo Mageddo. ‡Ibique vul-
neratus à ſagittariis, dixit pueris ſuis, Educite
me de prælio, quia oppidò vulneratus ſum.
24 ‡Qui tranſtulerunt eum de curru in alterum
currum, qui ſequebatur eum more regio; &
aſportauerunt eum in Ieruſalē, mortuuſq;
eſt: & ſepult⁹ in mauſoleo patrum ſuorum:
& vniuerſus Iuda & Ieruſalem luxerunt eū.
25 ‡Ieremias maximè: cuius omnes cantores
atque cantatrices, vſque in præſentem diem
lamentationes ſuper Ioſiā replicant: & quaſi
lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptū fertur in
26 lamentationibus. ‡Reliqua autem ſermonū
Ioſiæ & miſericordiarum eius, quæ lege præ
27 cepta ſunt Dñi, ‡opera quoq; illius prima &
nouiſsima, ſcripta ſunt in libro regum Iuda
& Iſrael.

CAP. XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ, Ioachaz filiū 4. Re. 23. f. 30
A Ioſiæ: & conſtituit regem pro patre 3. Eſd. 1. c. 34
2 ſuo in Ieruſalem. ‡Viginti trium annorum
erat Ioachaz cùm regnare cœpiſſet, & tribus
3 menſibus regnauit in Ieruſalem. ‡ Amouit
autē eum rex Aegypti cùm veniſſet in Ieru-
ſalem, & condemnauit terram centū talen-
4 tis argenti, & talēto auri. ‖‡Conſtituitq; pro Mat. 1. b. 13
eo regem, Eliacim fratrem eius, ſuper Iudā
& Ieruſalem: & vertit nomē eius Ioacim. ip-
ſum verò Ioachaz tulit ſecum, & abduxit in
5 Aegyptū. ‡Vigintiquinq; annorum erat Ioa-
cim cùm regnare cœpiſſet, & vndecim annis
regnauit in Ieruſalem: fecitq; malum coram
6 Domino Deo ſuo. ‡Contra hunc aſcēdit Na-
buchodonoſor rex Chaldæorū: & vinctū ca-
7 tenis duxit in Babylonem. ‡Ad quam & vaſa
8 Domini tranſtulit, & poſuit ea in tēplo ſuo.
8 ‡Reliqua autem verborum Ioacim, & abo-
minationum eius quas operatus eſt, & quæ
ᵃinuentaᵃ ſunt in eo, continentur in libro re- ᵃinuētæ ſ.
gum Iuda & Iſrael. Regnauit autē Ioachim
9 filius eius pro eo. ‡Octo annorum erat Ioa-
chim cùm regnare cœpiſſet: & tribus menſi-
bus, ac decē diebus regnauit in Ieruſalē: fe-
10 citq; malum in conſpectu Domini. ‡Cumq;
anni circulus volueretur, miſit Nabuchodo-
noſor rex nuntios, qui & adduxerunt eū in
Babylonē, aſportatis ſimul pretioſiſsimis va-
ſis domus Dñi. ‡‖Regē verò cōſtituit Sedeciā
11 ᵃpatruumᵃ eius ſuper Iudā & Ieruſalē. ‡ Vi- 4. Reg. 24. d 15.
ginti & vnius anni erat Sedecias cùm regna- ᵃfratrem ſ.
re cœpiſſet: & vndecim annis regnauit in Ie-
12 ruſalem. ‡‖Fecitq; malum in oculis Dñi Dei Iere. 37. a. 1.
ſui: nec erubuit faciē Ieremiæ prophetæ lo- & 2.
13 quentis ad ſe ex ore Domini. ‡ A rege quo-
C que Nabuchodonoſor receſsit, qui adiuraue
rat eū per Deum: & indurauit ceruicē ſuam
& cor, vt non reuerteretur ad Dominum
14 Deum Iſrael. ‡ Sed & vniuerſi principes ſa-
cerdotum & populus præuaricati ſunt ini-
què iuxta vniuerſas abominationes gentiū:
& polluerunt domū Domini, quam ſanctifi-
15 cauerat ſibi in Ieruſalem. ‡ Mittebat autem

Dñs Deus patrum ſuorũ ad illos, per manũ
nuntiorũ ſuorũ, de nocte cõſurgens, & quo-
tidie cõmonens: eò q parceret populo & ha-
bitaculo ſuo. ‡At illi ſubſannabant nuntios 16
Dei, & paruipendebant ſermones eius, illu-
debantq; prophetis: donec aſcenderet furor
Dñi in populum eius, & eſſet nulla curatio.
‡Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæo- 17
rũ, & interfecit iuuenes eorũ gladio in domo
*.12.* ſanctuarij ſui: non eſt miſertus adoleſcẽtis,
& virginis, & ſenis, nec decrepiti quidẽ: ſed D
oẽs tradidit in manibus eius. ‡Vniuerſaque 18
vaſa domus Dñi tam maiora, quàm minora,
& theſauros tẽpli, & regis & principũ tran-
ſtulit in Babylonem. ‡Incenderũt hoſtes do- 19
mum Dei, deſtruxeruntq; murũ Ieruſalẽ: v-
niuerſas turres cõbuſſerũt, & quicquid pre-
tioſum fuerat, demoliti ſunt. ‡Siquis euaſe- 20
rat gladiũ, ductus in Babylonẽ ſeruiuit regi
& filijs eius, donec imperaret rex Perſarũ.
‡Vt compleretur ſermo Domini ex ore Ie- 21
remiæ: & celebraret terra ſabbatha ſua: cun-
ctis enim diebus deſolationis egit ſabbathũ,
vſque dum complerẽtur ſeptuaginta anni.
*Iere. 25.c.12* ‡Anno autem primo Cyri regis Perſarum, 22
*& 29.c. 10.* ad explẽdum ſermonem Domini, quem lo-
*1. Eſd.1.a.1.* cutus fuerat per os Ieremiæ, ſuſcitauit Dñs
*& 6.a.3.* ſpiritum Cyri regis Perſarũ qui iuſsit præ-
*Dan.9.a. 2.* dicari in vniuerſo regno ſuo, etiam per ſcri-
*3.Eſ.2.g. 57.* pturam, dicẽs, ‡Hæc dicit Cyrus rex Perſa- 23 A
*& 2.a.2.* rum, Omnia regna terræ dedit mihi Domi-
*& 6.a.14.* nus Deus cæli: & ipſe præcepit mihi vt ædi-
ficarem ei domũ in Ieruſalẽ, quæ eſt in Iu-
dæa: quis ex vobis eſt in omni populo eius?
ſit Dominus Deus ſuus cum eo, & aſcendat.

## ORATIO MANASSAE REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

Domine omnipotẽs Deus patrũ noſtrorum, Abrahã, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem oĩa pauent, & tremunt à vultu virtutis tuæ: quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtẽtabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inueſtigabilis miſericordia promiſsionis tuæ: quoniã tu es Dñs, altiſsimus, benignus, longanimis, & multum miſericors, & pœnitẽs ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundum multitudinem bonitatis tuæ promiſiſti pœnitẽtiam, & remiſsionem iis qui peccauerunt tibi, & multitudine miſerationũ tuarũ decreuiſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, nõ poſuiſti pœnitẽtiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, iis qui tibi non peccauerũt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Dñe, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinẽ cæli, præ multitudine iniquitatum mearũ. incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt nõ poſsim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuã, & malum coram te feci: nõ feci voluntatẽ tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes & multiplicaui offenſiones. Et nũc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Dñe, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſaluabis me ſecũdum magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

## ESDRAE LIBER PRIMVS.

### CAP. I.

1 IN anno primo Cyri regis Perſarũ, vt *Infr. 6. a.3.*
cõpleretur verbum Domini ex ore Ie- *Iere. 25.c.12*
remiæ, ſuſcitauit Dñs ſpiritum Cyri *& 29.c.10.*
regis Perſarum: & traduxit vocem in *2.Par. 36.*
omni regno ſuo, etiã per ſcripturã, di- *d.22.*
2 cens: ‡Hæc dicit Cyrus rex Perſarum, Oĩa *3.Eſd.2. a.1*
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, *& 6. c. 24.*
& ipſe præcepit mihi vt ædificarẽ ei domũ *Dan.9.a. 2.*
3 in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. ‡Quis eſt in
B vobis de vniuerſo populo eius? Sit Deus il- *Iudith. 1. g.*
lius cum ipſo. Aſcẽdat in Ieruſalẽ quæ eſt in *57. & 5. d.*
Iudæa, & ædificet domum Dñi Dei Iſrael. *23.*
4 ipſe eſt Deus qui eſt in Ieruſalem. ‡Et om-
nes reliqui in cunctis locis vbicunque habi-
tant, adiuuent eum viri de loco ſuo, argento
& auro, & ſubſtantia, & pecoribus, excepto
quod voluntarie offerũt tẽplo Dei, quod eſt
5 in Ieruſalem. ‡Et ſurrexerunt principes pa-
C trum de Iuda & Ben-iamin, & ſacerdotes &
Leuitæ, & omnis cuius Deus ſuſcitauit ſpiri-
tum, vt aſcenderet ad ædificandũ templum
6 Dñi, quod erat in Ieruſalem. ‡Vniuerſique
qui erãt in circuitu, adiuuerũt manus eorũ
in vaſis argenteis & aureis, in ſubſtantia &
iumentis, in ſupellectili, exceptis his quæ
7 ſpõte obtulerãt. ‡Rex quoq; Cyrus protulit
vaſa tẽpli Domini, quæ tulerat Nabuchodo-
noſor de Ieruſalem, & poſuerat ea in templo
8 Dei ſui. ‡Protulit aũt ea Cyrus rex Perſarũ
D per manum Mithridatis filij Gazabar, & an-
9 numerauit ea Saſſabaſar principi Iudæ. ‡Et
hic eſt numerus eorũ, Phialæ aureæ trigin-
ta, phialæ argenteę mille, cultri viginti nouẽ,
10 ‡ſcyphi aurei triginta, ſcyphi argentei ſecun
11 di quadringenti decem: vaſa alia mille. ‡O-
mnia vaſa aurea & argentea, quinq; millia
quadringenta; vniuerſa tulit Saſſabaſar cum
his qui aſcendebant de tranſmigratione Ba-
bylonis in Ieruſalem.

CAP.

CAP. II.

2.Eſd.7.b.6 3.Eſd.5.a.1. & 7.

HI ſunt aũt prouinciæ filij, qui aſcende- 1
runt de captiuitate quam tranſtulerat A
Nabuchodonoſor rex Babylonis in Babylo-
nẽ, & reuerſi ſunt in Ieruſalẽ & Iudã, vnuſ-
quiſque in ciuitatẽ ſuam. ‡ Qui venerunt cũ 2
Zorobabel, Ieſua, Nehemia, Saraia, Rahelaia, D
Mardochai, Belſan, Meſphar, Beguai, Rehũ,
Baana. Numerus virorũ populi Iſrael: ‡ Filij 3
Pharos, duo millia centum ſeptuagintaduo.
‡ Filij Sephatia, treceoti ſeptuagintaduo. 4
‡ Filij Area, ſeptingenti ſeptuagintaquinque. 5
‡ Filij Phahath-moab, filiorũ Ioſue Ioab duo 6
(a nongenti 11.) millia ᵃoctingenti ducdecim. ‡ Filij Aelam, 7
mille ducenti quinquagintaquatuor. ‡ Filij 8
Zethua, nongenti quadragintaquinq;. ‡ Filij 9
Zachai, ſeptingẽti ſexaginta. ‡ Filij Bani, ſex- 10
centi quadraginta duo. ‡ Filii Bebai, ſexcenti 11
vigintitres. ‡ Filii Azgad, mille ducẽti vigin- 12
tiduo. ‡ Filii Adonicã, ſexcenti ſexaginta ſex. 13
‡ Filii Beguai, duo millia quinquagintaſex. 14
‡ Filii Adin, quadringẽti quinquagintaqua- 15
(b nongenti 2.) tuor. ‡ Filii Ather, qui erant ex Ezechia, ᵇno- 16
naginta octo. ‡ Filii Beſai, trecenti vigint- 17
tres. ‡ Filii Iora, centũ duodecim. ‡ Filii Ha- 18
ſum, ducenti vigintitres. ‡ Filii Gebbar, no- 19
nagintaquinq;. ‡ Filii Beth-lehem, centũ vi- B
gintitres. ‡ Viri Netupha, quinquagintaſex. 20
‡ Viri Anathoth, centum viginti octo. ‡ Filii 21
Azmaueth, quadragintaduo. ‡ Filii Cariath- 22
iarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti qua- 23
dragintatres. ‡ Filii Rama & Gabaa, ſexcenti 24
viginti vnus. ‡ Viri Machmas, cẽtum vigin- 25
tiduo. ‡ Viri Beth-el & Hai, ducenti viginti- 26
tres. ‡ Filii Nebo, quinquagintaduo. ‡ Filii 27
Megbis, centum quinquaginta ſex. ‡ Filii Ae- 28
lã alterius, mille ducenti quinquagintaqua- 29
tuor. ‡ Filii Harim, trecẽti viginti. ‡ Filii Lod- 30
hadid & Ono, ſeptingenti vigintiquinque. 31
‡ Filii Iericho, trecenti quadragintaquinq;. 32
‡ Filii Senaa, tria millia ſexcenti triginta. 33
‡ Sacerdotes: Filii Iadaia in domo Ieſue, 34
nongenti ſeptuagintatres. ‡ Filii Emmer, 35
mille quinquagintaduo. ‡ Filii Pheshur, mil- 36
le ducenti quadragintaſeptem. ‡ Filii Ha- 37
rim, mille decem & ſeptem. ‡ Leuitæ: Filii 38
Ieſue & Cedmiel filiorũ Oduuiæ ſeptuagin- 39
taquatuor. ‡ Cantores: Filii Aſaph, centum 40
vigintiocto. ‡ Filii ianitorum: filii Sellum, 41
filii Ater, filii Thelmõ, filii Accub, filii Hati- 42
ta, filii Sobai: vniuerſi cẽtum trigintanouẽ. C
‡ Nathinæi: filii Siha, filii Haſupha, filii Tab- 43
baoth, ‡ filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, 44
‡ filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub, ‡ filii 45
Hagab, filii Semlai, filii Hanã, ‡ filii Gaddel, 46
filii Gaher, filii Raaia, ‡ filii Raſin, filii Neco- 47
da, filii Gazam, ‡ filii Aza, filii Phaſea, filii 48
Beſee, ‡ filii Aſena, filii Munim, filii Nephu- 49
ſim, ‡ filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur, 50
‡ filii Beſluth, filii Mahida, filii Harſa, ‡ filii 51
Bercos, filii Siſara, filii Thema, ‡ filii Naſia, 52
filii Hatipha, ‡ filii ſeruorũ Salomonis, filii 53
Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda, ‡ filii Ia- 54
la, filii Dercon, filii Geddel, ‡ filii Saphatia, 55
filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Aſe- 56
baim, filii Ami. ‡ Oẽs Nathinæi, & filii ſer- 57
uorum Salomonis, ‡ trecẽti nonaginta duo. 58

59 ‡ Et hi qui aſcenderunt de Thelmela, Thel-
harſa, Cherub, & Adon, & Emer: Et non po-
tuerunt indicare domũ patrũ ſuorum & ſe-
60 mẽ ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent. ‡ Filii Da-
laia filii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quin-
61 quagintaduo. ‡ Et de filiis ſacerdotum: Filii
Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit
de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem, &
62 vocatus eſt nomine eorum. ‡ hi quæſierunt
ſcripturam genealogiæ ſuæ, & nõ inuenerũt,
63 & eiecti ſunt de ſacerdotio. ‡ Et dixit Ather-
ſatha eis vt non comederent de Sanctoſan-
ctorũ, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque
64 perfectus. ‡ Oĩs multitudo quaſi vnus, qua-
65 draginta duo millia trecenti ſexaginta: ‡ ex-
ceptis ſeruis eorũ & ancillis, qui erant ſeptẽ
millia trecenti trigintaſeptem: & in ipſis cã-
66 tores atq; cantatrices ducenti. ‡ Equi eorum
ᶜſexcenti trigintaſex. muli eorum, ducenti (c ſeptingenti 1.)
67 quadragintaquinq;: ‡ cameli eorũ, quadringẽ-
ti trigintaquinq;. aſini eorũ, ſex millia ſeptin-
68 genti viginti. ‡ Et de principibus patrũ cùm
ingrederentur templũ Dñi quod eſt in Ieru-
ſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei ad
69 extruendã eam in loco ſuo. ‡ Secundũ vires
ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos
ᵈquadraginta millia & mille, argenti mnas (d ſexaginta 1.)
quinque millia, & veſtes ſacerdotales centũ.
70 ‡ Habitauerunt ergo ſacerdotes & Leuitæ, &
de populo, & cantores, & ianitores, & Na-
thinæi in vrbibus ſuis, vniuerſuſq; Iſrael in
ciuitatibus ſuis.

CAP. III.

1 IAmq; venerat menſis ſeptimus, & erant (3.Eſ.5.c.47.)
A filii Iſrael in ciuitatibus ſuis: congrega-
tus eſt ergo populus quaſi vir vnus in Ieru-
2 ſalẽ. ‡ Et ſurrexit Ioſue filius Ioſedec, & fra-
tres eius ſacerdotes, & Zorobabel filius Sala
thiel, & fratres eius: & ædificauerunt altare
Dei Iſrael, vt offerrẽt in eo holocautomata,
3 ſicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi viri Dei. ‡ Col-
locauerũt aũt altare Dei ſuper baſes ſuas, de-
terrẽtibus eos per circuitum populis terra-
rum: & obtulerunt ſuper illud holocauſtum
4 Domino mane & veſpere. ‡ Feceruntq́ue ſo-
lennitatem tabernaculorum, ſicut ſcriptum
eſt, & holocauſtum diebus ſingulis per ordi-
nem ſecundum præceptum, opus diei in die
5 ſuo. ‡ Et poſt hæc holocauſtum iuge, tam in
B Calendis, quàm in vniuerſis ſolennitatibus
Domini quæ erãt conſecratæ, & in omnibus
in quibus vltrò offerebatur munus Domi-
6 no. ‡ A primo die menſis ſeptimi cœperunt
offerre holocauſtum Domino: porrò tem-
7 plum Dei nondum fundatum erat. ‡ Dede-
runt autem pecunias latomis & cæmenta-
riis: cibum quoque, & potum, & oleum
Sidoniis, Tyriiſque, vt deferrent ligna ce-
drina de Libano ad mare Ioppẽ, iuxta quod
8 præceperat Cyrus rex Perſarum eis. ‡ Anno
C autem ſecundo aduentus eorum ad templũ
Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue fili⁹ Io-
ſedec, & reliqui de fratribus eorum ſacerdo-
tes & Leuitæ, & omnes qui venerant de ca-
ptiuitate in Ieruſalem: & conſtituerunt Le-
uitas à viginti annis, & ſuprà, vt vrgerent
9 opus Domini. ‡ Stetitq́ue Ioſue & filii eius,



& fra-

& fratres eius, Cedmihel & filii eius, & filii
Iuda, quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper eos
qui faciebant opus in tẽplo Dei: filii Henadad,
& filii eorum, & fratres eorum Leuitæ.
Fundato igitur à cæmentariis templo Do- 10
mini, ſteterũt ſacerdotes in ornatu ſuo cum
tubis: & Leuitæ filii Aſaph in cymbalis, vt
laudarent Deum per manus Dauid regis Iſ-
rael. ‡Et concinebant in hymnis, & cõfeſſio- 11
ne Domino: Quoniã bonus, quoniã in æter-
num miſericordia eius ſuper Iſrael. Omnis D
quoq; populus vociferabatur clamore ma-
gno in laudãdo Dominum: eo quòd funda-
tum eſſet templum Dñi. ‡Plurimi etiam de 12
ſacerdotibus & Leuitis & principes patrum,
& ſeniores qui viderãt templum prius cùm
fundatum eſſet, & hoc templum in oculis
eorum, flebant voce magna: & multi vocife-
rantes in lætitia, eleuabãt vocem. ‡ Nec po- 13
terat quiſquam agnoſcere vocem clamoris
lætantium, & vocem fletus populi: commi-
xtim enim populus vociferabatur clamore
magno, & vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

Esd. 5. 8. 66.

AVdierunt autem hoſtes Iudæ & Ben- 1
iamin, quia filij captiuitatis ædificarẽt A
templum Domino Deo Iſrael. ‡ Et accedẽn- 2
tes ad Zorobabel, & ad principes patrum, di-
xerunt eis, Aedificemus vobiſcum, quia ita
vt vos quærimus Deum veſtrum: ecce nos
immolauimus victimas à diebus Aſor-had-
dan regis Aſſur, qui adduxit nos huc. ‡Et di- 3
xit eis Zorobabel, & Ioſue, & reliqui prin-
cipes patrum Iſrael, Non eſt vobis & nobis
vt ædificemus domum Deo noſtro, ſed nosi-
pſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro,
ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.
‡Factum eſt igitur vt populus terræ impe- 4
diret manus populi Iudæ, & turbaret eos in
ædificando. ‡ Conduxerunt autem aduerſus 5
eos conſiliatores, vt deſtruerent conſilium
eorum omnibus dieb⁹ Cyri regis Perſarum,
& vſque ad regnum Darij regis Perſarum.
‡‖In regno autem Aſſuero in principio re- 6
gni eius ſcripſerunt accuſationem aduerſus
habitatores Iudæ & Ieruſalem. ‡ Et in die- 7
bus Artaxerxis ſcripſit Beſelam Mithridates,

3. Esd. 2. c. 16.

& Tabeel, & reliqui qui erant in conſilio eo-
rum, ad Artaxerxem regem Perſarum. epi-
ſtola aũt accuſationis ſcripta erat Syriacé, & B
legebatur ſermone Syro. ‡Reum Beelteem, 8
& Samſai ſcriba ſcripſerunt epiſtolam vnã
de Ieruſalem Artaxerxi regi, huiuſcemodi.
‡REVM BEEL-TEEM, & Samſai 9
ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinai,
& Apharſathachæi, Terphalæi, Apharſæi, Er-
chuæi, Babylonij, Suſanechæi, Dieui, & Ela-
mitæ: ‡& cæteri de Gentibus quas trãſtulit 10
Aſenaphar magnus & glorioſus: & habitare
eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reli-
quis regionibus trans Flumẽ in pace: ‡(Hoc 11
eſt exemplar epiſtolæ quam miſerunt ad eũ)
Artaxerxi regi, ſerui tui viri qui ſunt trans
Fluuium, ſalutem dicunt. ‡ Notum ſit regi 12
quia Iudæi qui aſcenderũt à te ad nos, vene-
runt in Ieruſalem ciuitatem rebellẽ & peſ-
ſimam, quam ædificant extruentes muros e-

13 lus, & parietes componentes. ‡ Nunc igitur
notum ſit regi, quia ſi ciuitas illa ædificata
C fuerit, & muri eius inſtaurati, tributum, &
vectigal, & annuos reditus non dabunt, &
14 vſque ad reges hæc noxa perueniet. ‡Nos
autẽ memores ſalis quod in palatio come-
dim⁹, & quia læſiones regis videre nefas du-
cimus: idcirco miſimus & nuntiauimus re-
15 gi, ‡vt recenſeas in libris hiſtoriarum pa-
trum tuorum, & inuenies ſcriptum in com-
mẽtariis: & ſcies quoniam vrbs illa, vrbs re-
bellis eſt, & nocens regibus & prouinciis, &
bella concitantur in ea ex diebus antiquis,
quam ob rem & ciuitas ipſa deſtructa eſt.
16 ‡Nũtiamus nos regi quoniam ſi ciuitas il-
la ædificata fuerit, & muri ipſi⁹ inſtaurati,
poſſeſsionem trans Fluuium non habebis.
17 ‡Verbum miſit rex ad Reum Beel-teem, &
Samſai ſcribam & ad reliquos qui erant in
conſilio eorum habitatores Samariæ, & cæ-
teris trans Fluuium, ſalutem dicens & pa-
18 cem. ‡ ACCVSATIO quam miſiſtis ad
19 nos, manifeſtè lecta eſt coram me. ‡ & à me
D præceptum eſt: & recenſuerunt, inueneruntque
quoniam ciuitas illa à diebus antiquis
aduerſum reges rebellat, & ſeditiones &
20 prælia cõcitantur in ea. ‡Nam & reges for-
tiſſimi fuerũt in Ieruſalem: qui & domina-
ti ſunt omni regioni quæ trans Fluuium eſt.
Tributum quoq; & vectigal, & reditus ac-
21 cipiebant. ‡ Nunc ergo audite ſententiam,
Prohibeatis viros illos, vt vrbs illa non ædi-
ficetur, donec ſi fortè à me iuſſum fuerit.
22 ‡Videte ne negligẽter hoc impleatis, & pau-
23 latim creſcat malũ contra reges. ‡Itaq; exẽ-
plum edicti Artaxerxis regis lectum eſt co-
ram Reum-Beel-teem⁹, & Samſai ſcriba, & ..3.
conſiliariis eorum, & abierunt feſtini in Ie-
ruſalem ad Iudæos, & prohibuerunt eos in
24 brachio & robore. ‡ Tunc intermiſſum eſt
opus domus Dñi in Ieruſalem, & non fiebat
vſq; ad annum ſecundum regni Darij regis
Perſarum.

CAP. V.

3. Esd. 5. a.

1 PRophetauerunt autem Aggæus prophe-
A ta, & Zacharias filius Addo prophetan-
tes ad Iudæos qui erant in Iudæa & Ieruſalẽ,
2 in nomine Dei Iſrael. ‡ Tunc ſurrexerunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius Io-
ſedec: & cœperunt ædificare templum Dei
in Ieruſalem, & cum eis prophetæ Dei adiu
3 uantes eos. ‡ In ipſo autem tẽpore venit ad
eos Thathanai qui erat dux trans Flumẽ, &
Sthar-buzanai, & conſiliarii eorum: ſicque
dixerunt eis, Quis dedit vobis conſilium vt
domum hanc ædificaretis, & muros eius in-
4 ſtaurareтis? ‡Ad quod reſpondimus eis, quæ
eſſent nomina hominum authorum ædifica
5 tionis illius. ‡Oculus autem Dei eorum fa-
ctus eſt ſuper ſenes Iudæorum, & nõ potue-
runt inhibere eos. Placuitque vt res ad Da-
8 rium referretur, & tunc ſatisfacerent aduer-
6 ſus accuſationem illam. ‡ Exemplar epiſto-
læ quam miſit Thathanai dux regionis trans
Flumen, & Sthar-buzanai, & conſiliatores
eius Arphaſachæi qui erant trans Flumen ad
7 Darium regem. ‡Sermo quem miſerant ei,
ſic ſcriptus erat: DARIO REGI pax
omnis,

omnis. ‡Notum ſit regi iſſe nos ad Iudæam 8
prouinciam, ad domũ Dei magni, quæ ædi-
ficatur lapide impolito, & ligna ponũtur in
parietibus: opuſq; illud diligẽter extruitur,
& creſcit in manibus eorum. ‡Interrogaui- 9
mus ergo ſenes illos, & ita diximus eis, Quis
dedit vobis poteſtatem, vt domum hanc æ-
dificaretis, & muros hos inſtauraretis? ‡Sed 10
& nomina eorũ quæſiuimus ab eis, vt nun-
tiaremus tibi: ſcripſimuſq; nomina eorum C
virorum qui ſunt principes in eis. ‡Huiuſ- 11
cemodi autem ſermonẽ reſponderũt nobis,
dicẽtes, Nos ſumus ſerui Dei cæli & terræ,
& ædificamus templum quod erat extructũ
ante hos annos multos: quodque rex Iſrael
magnus ædificauerat & extruxerat. ‡Poſt- 12
quàm autem ad iracundiam prouocauerũt
patres noſtri Deum cæli, tradidit eos in ma-
nus Nabuchodonoſor regis Babylonis Chal
dæi: domum quoq; hanc deſtruxit, & popu-
lum eius tranſtulit in Babylonem. ‡Anno 13
autem primo Cyri regis Babylonis Cyrus
rex propoſuit edictum vt domus Dei ædifi-
caretur. ‡Nam & vaſa templi Dei aurea & 14
argentea quæ Nabuchodonoſor tulerat de
templo quod erat in Ieruſalem, & aſporta- D
uerat ea in templum Babylonis, protulit Cy-
rus rex de templo Babylonis, & data ſunt
Saſſabaſar vocabulo, quem & principẽ con-
ſtituit, ‡dixitq; ei, Hæc vaſa tolle, & vade: & 15
pone ea in templo quod eſt in Ieruſalem, &
domus Dei ædificetur in loco ſuo. ‡Tunc 16
itaq; Saſſabaſar ille venit: & poſuit funda-
menta templi Dei in Ieruſalẽ, & ex eo tem-
pore vſq; nunc ædificatur, & necdum com-
pletum eſt. ‡Nunc ergo ſi videtur regi bo- 17
num, recenſeat in bibliotheca regis, quæ eſt
in Babylone, vtrumnam à Cyro rege iuſſum
fuerit vt ædificaretur domus Dei in Ieru-
ſalem, & voluntatẽ regis ſuper hac re mit-
tat ad nos.

CAP. VI.

3.Eſd.6.c.13 Sap.1.a.1. 2.Par.36.d.22. Iere.25.c.12. & 29.c.10. 3.Eſd.1.g.57. & 2.a.1. & 6.c.24. Dan.9.a.2.

TVnc Darius rex præcepit: & recẽſue- 1
runt in bibliotheca librorũ, qui erant A
repoſiti in Babylone, ‡& inuentum eſt in 2
Ecbatanis, quod eſt caſtrũ in Medena pro-
uincia, volumen vnum, taliſq; ſcriptus erat
in eo cõmentarius, ‡ANNO PRIMO 3
Cyri regis, Cyrus rex decreuit vt dom⁹ Dei
ædificaretur, quæ eſt in Ieruſalem, in loco
vbi immolent hoſtias, & vt ponant funda-
menta ſupportãtia altitudinem cubitorum
ſexaginta, & latitudinẽ cubitorum ſexagin
ta, ‡ordines de lapidibus impolitis tres, & 4
ſic ordines de lignis nouis: ſumptus autem
de domo regis dabuntur. ‡Sed & vaſa tem- 5
pli Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodo-
noſor tulerat de templo Ieruſalem, & attu- B
lerat ea in Babylonem, reddantur, & refe-
rantur in templum in Ieruſalem in locum
ſuum, quæ & poſita ſunt in templo Dei.
‡Nunc ergo Thathanái dux regionis quæ 6
eſt trans Flumen, Sithar-buſanái, & cõſiliarij
veſtri Apharſachæi, qui eſtis trans Flumen,
procul recedite ab illis, ‡& dimittite fieri 7
templũ Dei illud à duce Iudæorum, & à ſe-
nioribus eorũ, vt domum Dei illam ædifi-
cent in loco ſuo. ‡Sed & à me præceptum eſt 8
quid oporteat fieri à presbyteris Iudæorum
illis, vt ædificetur domus Dei, ſcilicet vt de
arca regis, id eſt, de tributis quæ dantur de
regione trans Flumẽ, ſtudioſe ſumptus den-
9 tur viris illis, ne impediatur opus. ‡Quod ſi
neceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos
in holocauſtũ Deo cæli, frumentũ, ſal, vinũ,
& oleum, ſecundùm ritum ſacerdotum qui
ſunt in Ieruſalẽ, detur eis per ſingulos dies:
10 ne ſit in aliquo querimonia. ‡Et offerãt ob-
lationes Deo cæli, orentq; pro vita regis, &
11 filiorũ eius. ‡A me ergo poſitum eſt decre-
tum, Vt omnis homo qui hanc mutauerit
iuſſionẽ, tollatur lignum de domo ipſius, &
erigatur, & configatur in eo, domus autem
12 eius publicetur: ‡Deus autem qui habitare
C fecit nomẽ ſuum ibi, diſsipet omnia regna,
& populũ qui extenderit manum ſuam vt
repugnet & diſsipet domũ Dei illam quę eſt
in Ieruſalem. Ego Darius ſtatui decretum,
13 quod ſtudioſe impleri volo. ‡‖Igitur Tha- 3.Eſd.7.a.1.
thanái dux regionis trans Flumen, & Sithar-
7 buzanai, & conſiliarij eius, ſecundùm quod
pręceperat Darius rex, ſic diligenter executi
14 ſunt. ‡Seniores autem Iudæorũ ædificabant,
& proſperabantur iuxta prophetiam Aggæi
prophetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædifica-
uerunt & conſtruxerũt iubente Deo Iſrael,
& iubente Cyro & Dario, & Artaxerxe re-
15 gibus Perſarum: ‡& compleuerunt domum
Dei iſtam, vſq; ad diem tertium menſis A-
16 dar, qui eſt annus ſextus Darij regis. ‡Fece-
runt autẽ filij Iſrael ſacerdotes & Leuitæ, &
reliqui filiorum tranſmigrationis, dedica-
17 tionem domus Dei in gaudio. ‡Et obtule-
D runt in dedicatione domus Dei, vitulos cen
tum, arietes ducentos, agnos quadringẽtos,
hircos caprarum pro peccato totius Iſrael
duodecim, iuxta numerum tribuum Iſrael.
18 ‡Et ſtatuerunt ſacerdotes in ordinibus ſuis,
& Leuitas in vicibus ſuis ſuper opera Dei
in Ieruſalẽ, ſicut ſcriptũ eſt in ‖libro Moyſi. Num.3.a.6 & 8.b.9.
19 ‡Fecerunt autẽ filij Iſrael tranſmigrationis,
Paſcha, quartadecima die menſis primi.
20 ‡Purificati enim fuerãt ſacerdotes & Leui-
tæ quaſi vnus: omnes mundi ad immolandũ
paſcha vniuerſis filiis trãſmigrationis & fra
21 tribus ſuis ſacerdotibus & ſibi. ‡Et come-
derunt filij Iſrael qui reuerſi fuerãt de trãſ-
migratione, & omnes qui ſe ſeparauerant à
coinquinatiõe Gentiũ terræ ad eos vt quæ-
22 rerent Dominũ Deum Iſrael. ‡Et fecerunt
ſolennitatem azymorum ſeptem diebus in
lætitia, quoniã lætificauerat eos Dominus,
& conuerterat cor regis Aſſur ad eos vt ad-
iuuaret manus eorum in opere domus Do-
mini Dei Iſrael.

CAP. VII.

1 POſt hæc autẽ verba in regno Artaxer- 3.Eſd.8.a.2
A xis regis Perſarũ, Eſdras filius Saraiæ,
2 filij Azariæ, filij Helciæ, ‡filij Sellũ, filij Sa-
3 doc, filij Achitob, ‡filij Amariæ, filij Azariæ,
4 filij Maraioth, ‡filij Zarabiæ, filij Ozi, filij
5 Bocci, ‡filij Abiſue, filij Phinees, filij Elea-
6 zar, filij Aaron ſacerdotis ab initio. ‡Ipſe
Eſdras aſcẽdit de Babylone, & ipſe ſcriba ve
lox in lege Moyſi, quam Dñs Deus dedit Iſ-
raeli, & dedit ei rex ſecundũ manũ Domini

Dei eius ſuper eum,omnē petitionem eius.
‡Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & da filiis 7
ſacerdotum, & de filiis Leuitarū,& de can-
toribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis
in Ieruſalē anno ſeptimo Artaxerxis regia.
‡Et venerunt in Ieruſalem menſe quinto, 8
ipſe eſt annus ſeptimus regis. ‡Quia in pri- 9
mo die menſis primi cœpit aſcēdere de Ba-
bylone,& in primo die menſis quinti venit
in Ieruſalem iuxta manum Dei ſui bonam
ſuper ſe. ‡Eſdras autem parauit cor ſuum, 10
vt inueſtigaret legem Domini, & faceret,&
doceret in Iſrael præceptum & iudicium.
‡Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, 11
quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, B
ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis
Domini,& ceremoniis eius in Iſrael. ‡AR- 12
TAXERXES rex regum Eſdræ ſacerdo-
ti,ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem.
‡A me decretū eſt, vt cuicunq; placuerit in 13
regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdo-
tibus eius, & de Leuitis ire in Ieruſalem,te-
cum vadat. ‡A facie enim regis & ſeptem 14
conſiliatorū eius miſſus es, vt viſites Iudæā
& Ieruſalē in lege Dei tui,quæ eſt in manu
tua: ‡& vt feras argentū & aurum quod rex 15
& conſiliatores eius ſpōte obtulerunt Deo
Iſrael, cuius in Ieruſalem tabernaculū eſt.
‡Et omne argentū & aurum quodcunq; in- 16
ueneris in vniuerſa prouincia Babylonis, &
populus offerre voluerit,& de ſacerdotibus
qui ſpōte obtulerint domui Dei ſui quæ eſt
in Ieruſalem, ‡liberè accipe,& ſtudioſe eme 17
de hac pecunia vitulos, arietes, agnos,& ſa-
crificia & libamina eorū,& offer ea ſuper al-
tare templi Dei veſtri quod eſt in Ieruſalē. C
‡Sed & ſiquid tibi & fratribus tuis placue- 18
rit de reliquo argento & auro vt faciatis,iu-
xta voluntatē Dei veſtri facite. ‡Vaſa quoq; 19
quæ dantur tibi in miniſterium domus Dei
tui,trade in conſpectu Dei in Ieruſalē. ‡Sed 20
& cætera quibus opus fuerit in domum Dei
tui quantumcunq; neceſſe eſt vt expendas,
dabis de theſauro,& de fiſco regis,‡& à me: 21
Ego Artaxerxes rex ſtatui atq; decreui om-
nibus cuſtodibus arcæ publicæ,qui ſunt trās
Flumen, vt quodcunq; petierit à vobis Eſ-
dras ſacerdos, ſcriba legis Dei cæli, abſque
mora detis, ‡vſq; ad argenti talenta cētum, 22
& vſq; ad frumenti coros centum, & vſque
ad vini batos centum, & vſq; ad batos olei
centum,ſal verò abſque menſura. ‡Omne 23
quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur
diligenter in domo Dei cæli:ne fortè iraſca- D
tur contra regnum regis, & filiorum eius.
‡Vobis quoq; notum facimus de vniuerſis 24
ſacerdotibus & Leuitis,& cantoribus,& ia-
nitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus
Dei huius, vt vectigal & tributum,& anno-
nas non habeatis poteſtatem imponendi ſu-
per eos. ‡Tu autem Eſdra ſecundùm ſapien- 25
tiam Dei tui,quæ eſt in manu tua,conſtitue
iudices & præſides,vt iudicent omni popu-
lo qui eſt trans Flumen,his videlicet qui no-
uerunt legem Dei tui, ſed & imperitos do-
cete liberè. ‡Et omnis qui nō fecerit legem 26
Dei tui,& legem regis diligenter,iudicium
erit de eo, ſiue in mortem, ſiue in exilium,
ſiue in cōdemnationem ſubſtantiæ eius, vel
27 certè in carcerem. ‡Benedictus Dominus
Deus patrum noſtrorum, qui dedit hoc in
corde regis vt glorificaret domum Domini
28 quæ eſt in Ieruſalem, ‡& in me inclinauit
miſericordiam ſuam coram rege & cōſilia-
toribus eius, & vniuerſis principibus regis
potentibus:& ego cōfortatus manu Domini
Dei mei quæ erat in me, congregaui de Iſ-
rael principes qui aſcenderent mecum.

CAP. VIII.

1 HI ſunt ergo principes familiarum & 3.Eſd.8.a.32.
A genealogia eorū qui aſcenderunt me-
cum in regno Artaxerxis regis,de Babylone.
2 ‡De filiis Phinees, Gerſom. De filiis Itha-
3 mar,Daniel. De filiis Dauid,Hattus. ‡De fi-
liis Secheniæ,& de filiis Pharos, Zacharias:
& cum eo numerati ſunt viri centum quin-
4 quaginta. ‡De filiis Phahath-moab, Elioe-
nai filius Zarehæ: & cum eo ducenti viri.
5 ‡De filiis Secheniæ: filius Ezechiel: & cum
6 eo trecenti viri. ‡De filiis Adan,Abed filius
7 Ionathan:& cum eo quinquaginta viri.‡De
filiis Alam, Iſaias filius Athaliæ: & cum eo
8 ſeptuaginta viri. ‡De filiis Saphatiæ,Zebe-
dia filius Michael: & cum eo octoginta viri.
9 ‡De filiis Ioab,Obedia filius Iahiel: & cum
B eo ducenti decem & octo viri ‡De filiis Se-
10 lomith,filius Ioſphiæ: & cum eo centum ſe-
11 xaginta viri. ‡De filiis Bebai, Zacharias fi-
12 lius Bebai:& cum eo viginti octo viri. ‡De
filiis Azgad,Iohanan filius Eccetan: & cum
13 eo centum & decem viri. ‡De filiis Adoni-
cam,qui erāt nouiſſimi, & hæc nomina eo-
rum,Eliphélet,& Iehiel,& Samaias: & cum
14 eis ſexaginta viri. ‡De filiis Begui, Vthai &
15 Zachur.& cum eis ſeptuaginta viri. ‡Con-
C gregaui aūt eos ad fluuium qui decurrit ad
Ahaua,& māſimus ibi tribus diebus: quæſi-
uique in populo & in ſacerdotibus de filiis
16 Leui,& non inueni ibi. ‡Itaq; miſi Eliézer,
& Ariel,& Semeiam, & Elnathan, & Iarib,
& alterum Elnathan, & Nathan, & Zacha-
riam, & Moſollam principes: & Ioiarib, &
17 Elnathan ſapientes. ‡Et miſi eos ad Eddo,
qui eſt primus in Chaſphiæ loco:& poſui in
ore eorum verba quæ loquerētur ad Eddo,
& fratres eius Nathinæos in loco Chaſphiæ,
vt adducerent nobis miniſtros domus Dei
18 noſtri. ‡Et adduxerunt nobis per manum
Dei noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſ-
ſimū de filiis Moholi filij Leui filij Iſrael,&
D Sarabiam & filios eius, & fratres eius decē
19 & octo: ‡& Haſabiam,& cum eo Iſaiam de
filiis Merari,fratresq; eius, & filios eius vi-
20 ginti. ‡Et de Nathinæis quos dederat Da-
uid, & principes ad miniſteria Leuitarum,
Nathinæos ducentos viginti: omnes hi ſuis
21 nominibus vocabantur. ‡Et prædicaui ibi
ieiunium iuxta fluuium Ahaua,vt affligere-
mur coram Domino Deo noſtro, & pete- -, 1,
remus ab eo viam rectam nobis & filiis no-
22 ſtris,vniuerſæq; ſubſtantiæ noſtræ. ‡Erubui
enim petere regem auxilium & equites,qui
defenderent nos ab inimico in via. quia di-
xeramus regi, Manus Dei noſtri eſt ſuper
omnes

ooioes qui quęrunt eum in bonitate: & im-
perium eius & fortitudo eius, & furor ſuper E
omnes qui derelinquunt eū. ‡Ieiunauimos 23
autem, & rogauimus Deum noſtrū pro hoc:
& euenit nobis ꝓſperè. ‡Et ſeparaui de prio 24
cipibus ſacerdotum duodecim, Sarabiam &
Haſabiam, & cum eis de fratrib⁹ eorum de-
cem: ‡ appendiq́; eis argentum & aurum, & 25
vaſa conſecrata domus Dei noſtri, quæ ob-
tulerat rex & cōſiliatores eius, & principes
eius vniuerſusq́; Iſrael eorum qui inuenti
fuerant: ‡& appendi in manibus eorum ar- 26
genti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa
argentea centum, auri centum talenta: ‡ & 27
crateres aureos viginti, qui habebāt ſolidos
millenos, & vaſa æris fulgentis optimi duo
pulchra, vt aurum. ‡Et dixi eis, Vos ſancti 28
Domini, & vaſa ſancta, & argentū & aurum
quod ſponte oblatum eſt Domino Deo pa-
⁹ veſtrorū trum ⁹noſtrorum’: ‡vigilate & cuſtodite, do- 29
nec appendatis corā principibus ſacerdotū,
& Leuitarum, & ducibus familiarum Iſrael 1
in Ieruſalem in theſaurum domus Domini.
‡Susceperunt autem ſacerdotes & Leuitæ 30
pondus argenti & auri, & vaſorum, vt defer-
rent Ieruſalem in domum Dei noſtri. ‡Pro- 31
mouim⁹ ergo à flumine Ahaua duodecimo
die menſis primi, vt pergeremus Ieruſalem:
& manus Dei noſtri fuit ſuper nos, & libe-
rauit nos de manu inimici & inſidiatoris in
via. ‡Et venimus Ieruſalem: & manſimus ibi 32
tribus diebus. ‡Die autem quarta appēſum 33
eſt argētum, & aurum, & vaſa in domo Dei G
noſtri per manum Meremoth filij Vriæ ſa-
cerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees,
cumq́; eis Iozabed filius Ioſue, & Noadaia
filius Bennoi Leuitę, ‡iuxta numerū & pon- 34
dus omniū: deſcriptumq́; eſt omne pondus
in tempore illo. ‡Sed & qui venerant de ca- 35
ptiuitate filij tranſmigrationis, obtulerunt
holocautomata Deo Iſrael, vitulos duode-
cim pro omni populo Iſrael, arietes nona-
ginta ſex, agnos ſeptuagintaſeptē, hircos pro
peccato duodecim: omnia in holocauſtum
Domino. ‡Dederunt autem edicta regis ſa- 36
trapis qui erant de conſpectu regis & duci-
bus trans flumen, & eleuauerunt populum
& domum Dei.

CAP. IX

3. Eſd. 8. e. 69. POſtquam autem hęc completa ſunt, ac- 1
ceſſerunt ad me principes, dicentes, Nō A
eſt ſeparatus populus Iſrael, & ſacerdotes &
Leuitæ, à populis terrarum, & de abomina-
tionibus eorum, Chananæi videlicet, & He-
thæi, & Pherezæi & Iebuſæi, & Ammonita-
rum, & Moabitarum, & Aegyptiorum, & A-
morrhæorum. ‡tulerunt enim de filiabus 2
eorum ſibi & filiis ſuis, & commiſcuerunt
ſemen ſanctum cum populis terrarum. Ma-
nus etiam principum & magiſtratuum fuit
in tranſgreſſione hac prima. ‡Cumq́; audiſ- 3
ſem ſermonem iſtum, ſcidi pallium meum
& tunicam, & euelli capillos capitis mei &
barbæ, & ſedi mœrens. ‡Conuenerunt autē 4
ad me omnes qui timebant verbum Dei Iſ-
rael, pro trāſgreſſione eorum qui de capti-
uitate venerant: & ego ſedebam triſtis, vſq;
ad ſacrificiū veſpertinū. ‡Et in ſacrificio ve- 5

B ſpertino ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo
pallio & tunica, curuaui genua mea, & ex-
pandi manus meas ad Dominū Deum meū,
6 ‡& dixi, Deus meus, confundor & erubeſco
leuare faciē meam ad te, quoniam iniqui-
tates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput
-noſtrum’, & delicta noſtra creuerunt vſq; -.6.
7 ad cælum, ‡à diebus patrū noſtrorū. Sed &
noſipſi peccauimus grauiter vſque ad diem
hanc, & ⁹in’ iniquitatibus noſtris traditi ſu- ⁹ pro a.
mus ipſi, & reges noſtri, & ſacerdotes noſtri
in manū regum terrarū, & in gladium, -&’ -.8.
in captiuitatē, & -in’rapinam, & in cōfuſio- -.1.
8 nem vultus, ſicut & die hac. ‡Et nunc quaſi
parum & ad momētum facta eſt deprecatio
noſtra apud Dominum Deum noſtrum, vt
C dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur no
bis ⁹paxillus’ in loco ſancto eius, & illumi ⁹paxillus q.
naret oculos noſtros Deus noſter: & daret
nobis vitam modicam in ſeruitute noſtra.
9 ‡quia ſerui ſumus, & in ſeruitute noſtra nō
dereliquit nos Deus noſter: & inclinauit ſu-
per nos miſericordiā coram rege Perſarum,
vt daret nobis vitā & ſublimaret domū Dei
noſtri, & extrueret ſolitudines eius, vt daret
10 nobis ⁹ſpem’in Iuda & Ieruſalem. ‡Et nunc ⁹ſpem e.
quid dicemus Deus noſter poſt hæc? quia
11 dereliquimus mandata tua ‡quæ præcepiſti
in manu ſeruorū tuorum prophetarum, di-
cens, ‖ Terra ad quam vos ingredimini vt Deut. 7. a. 3.
poſsideatis eam, terra immūda eſt iuxta im-
munditiam populorum, cæterarumq́; terra-
rum, abominationibus eorū qui repleuerunt
eam ab ore vſque ad os -in’ coinquinatione -.1.
12 ſua. ‡Nunc ergo filias veſtras ne detis filiis
D eorum, & filias eorū ne accipiatis filiis ve-
ſtris: & non quæratis pacem eorum, & pro-
ſperitatē eorum, vſq; in æternum, vt cōfor-
temini, & comedatis quæ bona ſunt terræ,
& hæredes habeatis filios veſtros vſq; in ſe-
13 culum. ‡Et poſt omnia quæ venerunt ſuper
nos in operibus noſtris peſsimis, & in deli-
cto noſtro magno, quia tu Deus noſter libe-
raſti nos de iniquitate noſtra, & dediſti no-
14 bis ſalutem ſicut eſt hodie, ‡vt non conuer-
teremur, & irrita faceremus mandata tua,
neq; matrimonia iungeremus cum populis
abominationum iſtarum. Nunquid iratus es
nobis vſq; ad conſummationem, ne dimit-
15 teres nobis reliquias ad ſalutem? ‡Domine
Deus Iſrael iuſtus es tu: quoniam derelicti
ſumus, qui ſaluaremur ſicut die hac. Ecce
coram te ſumus in delicto noſtro. nō enim
ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAP. X.

1 SIc ergo orante Eſdra, & implorante 3. Eſd. 8.
A ⁹Deum’, & flente, & iacēte ante templū g. 32.
Dei, collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus ⁹co 2.
grandis nimis virorū & mulierum & pue-
2 rorū: & fleuit populus fletu multo. ‡Et reſ-
pōdit Sechenias filius Iehiel de filiis Aelam,
& dixit Eſdræ, Nos præuaricati ſumus in
Deum noſtrū, & duximus vxores alienige-
1 nas de populis terræ: & nunc ſi eſt pœniten
3 tia in Iſrael ſuper hoc, ‡percutiamus fœdus
cum -Domino’Deo noſtro, vt proiiciamus -.1.
vniuerſas vxores, & eos qui de his nati ſunt

iuxta volũtatem Domini, & eorum qui ti-
ment præceptũ Domini Dei noſtri: ſecundũ
legem fiat. ‡Surge, tuũ eſt diſcernere: noſq; 4
erimus tecum: confortare, & fac. ‡Surrexit 5
ergo Eſdras, & adiurauit principes ſacerdo-
tum & Leuitarũ, & omnem Iſrael, vt facerẽt
‡ Eſd. 9. a. 1. ſecundùm verbum hoc: & iurauerunt. ‡ Et 6
ſurrexit Eſdras ante domum Dei, & abiit ad
cubiculum Iohanã filij Eliaſib, & ingreſſus
eſt illuc: panem non comedit, & aquam nõ
bibit: lugebat enim tranſgreſſionem eorum
qui venerãt de captiuitate. ‡& miſſa eſt vox 7
in Iuda & in Ieruſalẽ omnibus filiis tranſ- 8
migrationis, vt cõgregarẽtur in Ieruſalem.
‡Et omnis qui non venerit in tribus diebus 8
iuxta conſilium principum & ſeniorum, au-
feretur vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe abii-
cietur de cœtu tranſmigrationis. ‡Conuene- 9
runt igitur omnes viri Iuda & Ben-iamin
in Ieruſalem tribus diebus, ipſe eſt menſis
nonus, viceſima die menſis: & ſedit omnis
populus in platea domus Dei, tremẽtes pro
peccato & pluuiis. ‡ Et ſurrexit Eſdras ſa- 10
cerdos, & dixit ad eos, Vos tranſgreſſi eſtis,
& duxiſtis vxores alienigenas, vt adderetis
ſuper delictum Iſrael. ‡Et nunc date confeſ- 11
ſionem Domino Deo patrum veſtrorum, &
facite placitum eius: & ſeparamini à popu-
lis terræ, & ab vxoribus alienigenis. ‡Et re- 12
ſpondit vniuerſa multitudo, dixitque voce
magna, Iuxta verbum tuum ad nos, ſic fiat.
‡Veruntamen quia populus multus eſt, & 13
tempus pluuiæ, & non ſuſtinemus ſtare fo-
ris, & opus non eſt diei vnius vel duorũ (ve-
hementer quippe peccauimus in ſermone
iſto) ‡ conſtituantur principes in vniuerſa 14
multitudine: & omnes in ciuitatibus noſtris
qui duxerunt vxores alienigenas, veniant in
temporibus ſtatutis, & cum his ſeniores per
ciuitatem & ciuitatẽ, & iudices eius, donec
auertatur ira Dei noſtri à nobis ſuper pecca-
to hoc. ‡Igitur Ionathã filius Azahel, & Iaa- 15
zia filius Thecuæ ſteterunt ſuper hoc, & Me- C
ſollam & Sebethai Leuites adiuuerunt eos:
‡feceruntque ſic filij tranſmigrationis. Et 16
abierũt Eſdras ſacerdos, & viri principes fa-
miliarum in domos patrũ ſuorũ, & omnes
per nomina ſua: & ſederunt in die primo
menſis decimi, vt quærerent rem. ‡Et con- 17
ſummati ſunt omnes viri qui duxerant vxo-
res alienigenas, vſq; ad diem primam men
ſis primi. ‡Et inuenti ſunt de filiis ſacerdotũ 18
qui duxerant vxores alienigenas. De filiis
Ioſue filij Ioſedec, & fratres eius, Maaſia &
Eliézer & Iarib & Godolia. ‡ Et dederunt 19
manus ſuas vt eijcerent vxores ſuas, & pro
delicto ſuo arietem de ouibus offerrent. ‡Et 20
de filiis Emmer, Hanani & Zebedia. ‡ Et de 21
filiis Harim, Maaſia & Elia & Semeia, & Ie-
hiel, & Orias. ‡ Et de filiis Pheshur, Elioe- 22
nai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Iozabed &
Elaſa. ‡Et de filiis Leuitarũ, Iozabed & Se- 23
mei, & Celaia, ipſe eſt Calita. Phathaia, Iuda,
& Eliézer. ‡Et de cantoribus, Eliaſib. Et de 24
ianitoribus, Sellum & Telem & Vri. ‡Et ex 25
Iſrael, de filiis Pharos, Remeia & Iezia &
Melchia & Miamin & Eliézer & Melchia & D

26 Banea. ‡Et de filiis Aelam, Mathania, Za-
charias, & Iehiel & Abdi & Ierimoth & E-
27 lia. ‡ Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliaſib,
Mathánia & Ierimuth & Zabad & Aziza.
28 ‡Et de filiis Bebai, Iohanã, Hanania, Zabbai,
29 Athalai. ‡Et de filiis Bani, Moſollam & Mel
luch & Adaia, Iaſub & Saal & Ramoth.
30 ‡Et de filiis Phahath-Moab, Edna, & Cha-
lal, Bananias & Maaſias, Mathanias, Beſeleel,
31 Bennui & Manaſſe. ‡Et de filiis Herem, E-
liézer, Ieſue, Melchias, Semeias, Simeon,
32 ‡Ben-iamin, Maloch, Samarias. ‡ Et de filiis
33 Haſom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphe-
34 let, Iermai, Manaſſe, Semei. ‡ De filiis Bani,
35 Maaddi, Amram & Vel, ‡Baneas, & Badaias,
36 Chelicu, ‡Vania, Marimuth, & Eliaſib, ‡Ma-
37 thanias, Mathanai, & Iaſi, ‡ & Bani & Ben-
38 nui, Semei, ‡& Salmias & Nathan & Adaias,
39 ‡& Mechnedebai, Siſai, Sarai, ‡Ezrel & Se-
40 lemiáu, Semeria, ‡ Sellum, Amaria, Ioſeph.
41 ‡De filiis Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad,
42 Zabina, Ieddu, & Ioel, & Banaia. ‡ Omnes
43 hi acceperant vxores alienigenas, & fuerunt
44 ex eis mulieres quæ pepererant filios.

# LIBER NEHEMIAE,

## QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

### CAP. I.

1 VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et fa-
A ctum eſt in menſe Caſleu, anno vice-
ſimo, & ego eram in Suſis caſtro.
2 ‡Et venit Hanani vnus de fratribus meis,
ipſe, & viri *Iuda: & interrogaui eos de Iu- * ex 7.
dæis qui remanſerãt, & ſupererant de capti-
3 uitate, & Ieruſalẽ. ‡Et dixerũt mihi, Qui re-
mãſerunt, & derelicti ſunt de captiuitate ibi
in prouincia, in afflictione magna ſunt, & in
opprobrio: & murus Ieruſalẽ diſſipatus eſt,
4 & portæ eius cõbuſtę ſunt igni. ‡Cumq; au-
B diſſem verba huiuſcemodi, ſedi, & fleui, &
luxi diebus multis, & ieiunabã, & orabam
5 ante faciem Dei cæli. ‡Et dixi, ‖Quæſo Dñe Dan. 9. a. 4.
Deus cæli fortis, magne atq; terribilis, qui
cuſtodis pactũ & miſericordiam cũ his qui
6 te diligunt, & cuſtodiunt mandata tua: ‡fiãt
C aures tuę auſcultantes, & oculi tui aperti, vt
audias orationẽ ſerui tui, quam ego oro co-
ram te hodie, nocte & die pro filiis Iſrael ſer
uis tuis: & confiteor pro peccatis filiorũ Iſ-
rael: quibus peccauerũt tibi: & ego, & dom[9]
7 patris mei peccauimus, ‡vanitate ſeducti ſu
mus, & nõ cuſtodiuimus mandatũ tuum[9], —. 3.
& cæremonias, & iudicia quę pcepiſti Moyſi
8 famulo tuo. ‡Memento verbi quod manda-
ſti Moyſi ſeruo tuo, dicens, Cum tranſgreſſi
9 fueritis, ego diſpergã vos in populos. ‡Et ſi
D reuertamini ad me, & cuſtodiatis præcepta
mea, & faciatis ea: etiã ſi abducti fueritis ad
extrema cæli, inde cõgregabo vos, & redu-
cam in locũ quem elegi vt habitaret nomen
10 meũ ibi. ‡Et ipſi ſerui tui, & populus tuus:
quos redemiſti in fortitudine tua magna,
11 & in manu tua valida. ‡ Obſecro Domine,
D ſit auris tua attendens ad orationem ſerui
tui,

tui, & ad orationem ſeruorum tuorum qui
volunt timere nomen tuum: & dirige ſeruũ
tuum hodie, & da ei miſericordiam ante vi-
rum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAP. II.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno
A vigeſimo Artaxerxis regis, & vinum e-
rat ante eum, & leuaui vinũ, & dedi regi: &
2 eram quaſi languidꝰ ante faciem eius. ‡ Di-
xitq; mihi rex, Quare vultus tuus triſtis eſt,
cùm te ægrotum non videam? non eſt hoc
fruſtrà, ſed malum neſcio quod in corde tuo
3 eſt. Et timui valde, ac nimis, ‡ & dixi regi,
Rex in æternum viue: quare non mœreat
vultus meus, quia ciuitas domus ſepulchro-
rum patris mei deſerta eſt, & portæ eius cõ-
4 buſtæ ſunt igni? ‡ Et ait mihi rex, Pro qua re
5 poſtulas? Et oraui Deum cæli ‡ & dixi ad
regem, Si videtur regi bonũ, & ſi placet ſer-
uus tuus ante faciem tuam, vt mittas me in
Iudæam ad ciuitatem ſepulchri patris mei,
6 & ædificabo eam. ‡ Dixitque mihi rex, & re-
B gina quæ ſedebat iuxta eum, Vſque ad quod
tempus erit iter tuum, & quãdo reuerteris?
Et placuit ante vultum regis, & miſit me: &
7 conſtitui ei tempus. ‡ Et dixi regi, Si regi vi-
detur bonũ, epiſtolas det mihi ad duces re-
gionis trans Flumen, vt traducant me, donec
8 veniam in Iudæam: ‡ & epiſtolam ad Aſaph
cuſtodem ſaltus regis, vt det mihi ligna, vt
tegere poſſim portas tẽpli, turres domus &
muros ciuitatis, & domum quam ingreſſus
fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei
9 mei bonam mecum. ‡ Et veni ad duces re-
gionis trans Flumen, dedique eis epiſtolas
regis. Miſerat autem rex mecum principes
10 militum & equites. ‡ Et audierunt Sanabal-
lat Horonites, & Tobias ſeruꝰ Ammanites,
C & cõtriſtati ſunt afflictione magna, quòd ve-
niſſet homo qui quæreret proſperitatem fili-
11 orum Iſrael. ‡ Et veni Ieruſalem, & eram ibi
12 tribus diebus: ‡ & ſurrexi nocte ego, & viri
pauci mecum, & nõ indicaui cuiquam quid
Deus dediſſet in corde meo vt facerẽ in Ie-
ruſalem: & iumentum non erat mecum, niſi
13 animal cui ſedebam. ‡ Et egreſſus ſum per
portam vallis nocte, & ante fontẽ draconis,
& ad portã ſtercoris: & conſiderabam murũ
Ieruſalem diſſipatũ, & portas eius conſum-
14 ptas igni. ‡ Et tranſiui ad portam fontis, &
ad aquæductum regis, & non erat locus iu-
15 mento cui ſedebam, vt tranſiret. ‡ Et aſcendi
per torrentem nocte, & conſiderabã murũ:
& reuerſus veni ad portam vallis, & redii.
16 ‡ Magiſtratus aũt neſciebant quò abiiſſem,
aut quid ego facerem: ſed & Iudæis & ſacer-
dotibus, & optimatibus, & magiſtratibus, &
reliquis qui faciebant opus vſque ad id loci
17 nihil indicaueram. ‡ Et dixi eis, Vos noſtis af-
flictionem in qua ſumus, quia Ieruſalem de-
D ſerta eſt, & portæ eius conſumptæ ſunt igni:
venite, & ædificemus muros Ieruſalẽ, & non
18 ſimus vltra opprobrium. ‡ Et indicaui eis
manum Dei mei quòd eſſet bona mecum, &
verba regis quæ locutus eſſet mihi, & aio,
Surgamus, & ædificemus. Et cõfortatæ ſunt
19 manus eorum in bono. ‡ Audierunt aũt Sa-
naballat Horonites, & Tobias ſeruꝰ Ammani-
tes, & Goſem Arabs: & ſubſannauerũt nos,
& deſpexerunt, dixeruntq;, Quæ eſt hæc res
quam facitis? nunquid contra regem vos re-
20 bellatis? ‡ Et reddidi eis ſermonem, dixiq; ad
eos, Deus cæli ipſe nos iuuat, & nos ſerui e-
ius ſumus: ſurgamus, & ædificemus: vobis
autem non eſt pars, & iuſtitia, & memoria
in Ieruſalem.

CAP. III.

1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, &
A fratres eius ſacerdotes: & ædificauerũt
portam gregis: ipſi ſanctificauerunt eam, &
ſtatuerunt valuas eius, & vſque ad turrim
centum cubitorum ſanctificauerunt eã, vſ-
2 que ad Turrim Hananeel. ‡ Et iuxta eum æ-
dificauerunt viri Iericho: & iuxta eum æ-
3 dificauit Zacchur filius Amri. ‡ Portam au-
tem piſcium ædificauerunt filii Aſnaa: ipſi
texerunt eam, & ſtatuerũt valuas eius, & ſe-
ras, & vectes. Et iuxta eos ædificauit Mari-
4 muth filius Vriæ, filii Accus. ‡ Et iuxta *eum* *eos r.
B ædificauit Moſollã filius Barachiæ filii Me-
ſezebel: & iuxta eos ædificauit Sadoc filius
5 Baana. ‡ Et iuxta eos ædificauerunt Thecue-
ni: optimates autem eorum non ſuppoſue-
6 runt colla ſua in opere Domini ſui. ‡ Et por-
tam veterẽ ædificauerunt Ioiada filius Pha-
ſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt
eam, & ſtatuerunt valuas eius, & ſeras &
7 vectes. ‡ Et iuxta eos ædificauerunt Meltias
Gabaonites, & Iadon Meronathites, viri de
Gabaon & Maſpha: pro duce qui erat in re-
8 gione trans Flumen. ‡ Et iuxta eum ædifi-
cauit Eziel filius Araia aurifex: & iuxta eum
C ædificauit Ananias filius pigmentarii: & di-
9 miſerunt Ieruſalem vſque ad murũ plateæ
10 latioris. ‡ Et iuxta eum ædificauit Raphaia
filius Hur, princeps vici Ieruſalem. ‡ Et iu-
xta *eum* ædificauit Iedaia filius Haromaph *eos r.
contra domum ſuam: & iuxta eũ ædificauit
11 Hattus filius Haſeboniæ. ‡ Mediam partem
vici ædificauit Melchias filius Herem, & Ha-
ſub filius Phahath-moab, & turrim furnorũ.
12 ‡ Et iuxta eum ædificauit Sellum filius Alo-
hes princeps mediæ partis vici Ieruſalem,
13 ipſe & filiæ eius. ‡ Et portam vallis ædifica-
uit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi ædifi-
cauerunt eam, & ſtatuerunt valuas eius, &
ſeras & vectes, & mille cubitos in muro, vſ-
14 que ad portam ſterquilinii. ‡ Et portam ſter-
quilinii ædificauit Melchias filius Rechab,
princeps vici Beth-acháram: ipſe ædificauit
eam, & ſtatuit valuas eius, & ſeras & vectes.
15 ‡ Et portam fontis ædificauit Sellum filius
D Chol-hoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædifi-
cauit eam, & texit, & ſtatuit valuas eius, &
ſeras & vectes, & muros piſcinę Siloë in hor
tum regis, & vſq; ad gradus qui deſcendunt
16 de Ciuitate Dauid. ‡ Poſt eum ædificauit
Nehemias filꝰ Azbor princeps dimidiæ par-
tis vici Bethſur vſq; contra ſepulchrum Da-
uid, & vſq; ad piſcinã quæ grandi opere cõ-
17 ſtructa eſt, & vſq; ad domũ fortium. ‡ Poſt eũ
ædificauerũt Leuitæ, Rehũ filius Benni: poſt
eũ ædificauit Haſebias princeps dimidię par-
18 tis vici Ceilæ in vico ſuo. ‡ Poſt eum ædifi-
cauerunt fratres eorũ Bauai filius Henadad,
princeps

princeps dimidiæ partis Ceilæ. ‡Et ædifica- 19
uit iuxta eũ Azer filius Ioſue, princeps Maſ- E
pha mẽſuram ſecundã, contra aſcenſum fir-
miſsimi anguli. ‡Poſt eum in monte ædifi- 20
cauit Baruch filius Zachái mẽſuram ſecun-
dam ab angulo vſq; ad portam domus Elia-
ſib ſacerdotis magni. ‡ Poſt eum ædificauit 21
Merimuth filius Vriæ filii Haceus, menſurã
ſecundã a porta domus Eliaſib, donec exten-
deretur domus Eliaſib. ‡ Et poſt eum ædifi- 22
cauerunt ſacerdotes viri de cãpeſtribus Ior-
danis. ‡Poſt eum ædificauit Ben-iamin & 23
Haſub contra domum ſuam: & poſt eum æ-
dificauit Azarias filius Maaſiæ filij Ananiæ
contra domum ſuam. ‡ poſt eum ædificauit 24
Bennui filius Henadad mẽſuram ſecundam, F
à domo Azariæ vſq; ad flecturã, & vſque ad
angulum. ‡ᵃ Phalel filius Ozi contra flexurã 25
& turrim quæ eminet de domo regis excel-
ſa, id eſt in atrio carceris: poſt eum Phedaia
filius Pharos. ‡ Nathinæi aũt habitabant in 26
Ophel, vſque contra portam aquarum, ad o-
rientem, & turrim quę prominebat. ‡Poſt eũ 27
ædificauerunt Thecueni menſuram ſecundã
eregione, à turre magna & eminenteᵃ vſq; ad
murum templi. ‡Surſum aũtᵇad portamᵇ e- 28
quorum ædificauerunt ſacerdotes vnuſquiſ-
que contra domum ſuam. ‡Poſt eos ædifica- 29
uit Sadoc filius Emmer contra domũ ſuam.
Et poſt eum ædificauit Semaia filius Seche-
niæ, cuſtos portæ orientalis. ‡Poſt eum ædi- 30
ficauit Hanania filius Selemiæ, & Hanun fi- G
lius Seleph ſextus mẽſuram ſecundam: poſt
eum ædificauit Moſollam filius Barachiæ,
contra gazophylacium ſuum. ‡Poſt eum æ- 31
dificauit Melchias filius aurificis vſq; ad do-
mum Nathinæorum, & ᵃſcutaᵃ vendentium
contra portam iudicialem, & vſq; ad cœna-
culum anguli. ‡ Et ᵇinterᵇ cœnaculũ anguli 32
in porta gregis ædificauerunt ᶜartificesᶜ &
negotiatores.

Marginal notes: * Poſt eum ædificauit. — ᵃ à porta ei — ᵃ ſcruta 1. — ᵇ vſq; ad 5. — ᶜ aurifices 1

CAP. IIII.

FActum eſt autẽ cùm audiſſet Sanabal- 1
lat quòd ædificaremus murũ, iratus eſt A
valde: & motus nimis ſubſannauit Iudæos,
‡& dixit coram fratribus ſuis, & frequentia 2
Samaritanorum, Quid Iudæi faciunt imbe-
cilles? num dimittent eos gentes? Num ſa-
crificabunt, & complebũt in vna die? Nun-
quid ædificare poterunt lapides de aceruis
pulueris, qui combuſti ſunt? ‡ Sed & Tobias 3
Ammanites proximus eius, ait, Aedificent: ſi
aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum
lapideum.ᵃ ‡Audi Deus noſter, quia facti ſu- 4
mus deſpectui: conuerte opprobrium ſuper
caput eorũ, & da eos in deſpectionẽ in terra
captiuitatis. ‡Ne operias iniquitatem eorũ, 5
& peccatum eorum coram facie tua nõ de-
leatur: quia irriſerunt ædificantes. ‡ Itaque 6
ædificauimus murum, & coniunximus totũ
vſque ad partem dimidiam: & prouocatum B
eſt cor populi ad operandum. ‡ Factum eſt 7
autẽ, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, &
Arabes, & Ammanitæ, & Azotii, quòd obdu-
cta eſſet cicatrix muri Ieruſalẽ, & quòd cœ-
piſſent interrupta concludi: irati ſunt nimis.
‡Et congregati ſunt omnes pariter vt veni- 8
rent, & pugnarent contra Ieruſalẽ, & moli-

Marginal note: ᵃ Et dixit Nehemias.

9 rentur inſidias. ‡ Et orauimus Deum no-
ſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murum
10 die ac nocte cõtra eos. ‡Dixit autem Iudas,
Debilitata eſt fortitudo portantis, & humus
nimia eſt, & nos nõ poterimᵘ ædificare mu-
11 rum. ‡Et dixerunt hoſtes noſtri, Neſciant &
ignorent, donec veniamus in medium eorũ,
& interficiamᵘ eos, & ceſſare faciamus opᵘ.
12 ‡Factum eſt autem venientibus Iudæis qui
C habitabant iuxta eos, & dicẽtibus nobis per
decem vices, ex omnibus locis quibus vene-
13 rant ad nos, ‡ſtatui in loco poſt murum per
circuitum populũ in ordinem cum gladiis
14 ſuis & lanceis, & arcubus. ‡ Et perſpexi atq;
ſurrexi: & aio ad optimates & magiſtratus,
& ad reliquam partem vulgi, Nolite timere
à facie eorum. Domini magni & terribilis
mementote, & pugnate pro fratribᵘ veſtris,
filiis veſtris, & filiabus veſtris, & vxoribus
15 veſtris, & domibus veſtris. ‡ Factum eſt aũt,
cùm audiſſent inimici noſtri nuntiatum eſſe
nobis, diſsipauit Deus conſilium eorũ. ‡Et
reuerſi ſumus omnes ad muros, vnuſquiſq;
16 ad opus ſuum. ‡Et factum eſt à die illa, me-
dia pars iuuenum eorum faciebat opus, &
media parata erat ad bellum, & lanceæ, &
ſcuta, & arcus, & loricæ, & principes poſt eos
17 in omni domo Iuda ‡ ædificantium in mu-
D ro, & portantium onera, & imponentium:
vna manu ſua faciebat opus, & altera tene-
18 bat gladiũ. ‡ ædificantium enim vnuſquiſq;
gladio erat accinctus renes. Et ædificabãt, &
19 clangebant buccina iuxta me. ‡ Et dixi ad
optimates, & ad magiſtratus, & ad reliquam
partẽ vulgi: Opus grande eſt & latum, & nos
ſeparati ſumus in muro procul alter ab alte
20 ro: ‡in loco quocũq; audieritis clangorẽ tu-
bæ, illuc concurrite ad nos. Deus noſter pu-
21 gnabit pro nobis. ‡Et noſipſi faciamus opus:
& media pars noſtrum teneat lanceas ab a-
22 ſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra. ‡In
tempore quoq; illo dixi populo, Vnuſquiſ-
que cum puero ſuo maneat in medio Ieru-
ſalem, & ſintᵃvobisᵃ vices per noctem, & diẽ,
23 ad operandum. ‡ Ego autem & fratres mei
& pueri mei, & cuſtodes qui erant poſt me,
non deponebamus veſtimenta noſtra: vnuſ-
quiſq; tantùm nudabatur ad baptiſmum.

Marginal note: ᵃ nobis 5.

CAP V.

1 ET factus eſt clamor populi, & vxorum
A eius magnus aduerſus fratres ſuos Iu-
2 dæos. ‡Et erant qui dicerent, Filij noſtri &
filiæ noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus
pro pretio eorũ frumẽtum, & comedamus,
3 & viuamus. ‡ Et erant qui dicerent, Agros
noſtros, & vineas, & domos noſtras oppona-
mus: & accipiamus frumentum in fame.
4 ‡Et alii dicebant, Mutuo ſumamus pecu-
nias in tributa regis, demuſq; agros noſtros
5 & vineas: ‡& nunc ſicut carnes fratrum no-
ſtrorũ, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filii eo-
rum, ita & filii noſtri. ecce nos ſubiugamus
filios noſtros, & filias noſtras in ſeruitutẽ, &
de filiabus noſtris ſunt famulæ, nec habemᵘ
vnde poſſint redimi, & agros noſtros & vi-
6 neas noſtras alii poſſident. ‡ Et iratus ſum
nimis, cùm audiſſem clamorem eorum ſe-

cundùm

cundùm verba hæc, ‡cogitauitq; cor meum 7
mecum, & increpaui optimates & magiſtra- B
tus, & dixi eis, Vſuráne ſinguli à fratribus
veſtris exigitis? Et congregaui aduerſum eos
concionem magnam, ‡ & dixi eis, Nos, vt 8
ſcitis, redemimus fratres noſtros Iudæos qui
venditi fuerant gentibus, ſecundùm poſsibi-
litatem noſtram: & vos igitur vendetis fra-
tres veſtros, & redimemus eos? Et ſiluerũt,
nec inuenerunt quid reſponderent. ‡Dixiq;
ad eos, Non eſt bona res quam facitis: quare 9
non in timore Dei noſtri ambulatis, ne ex-
probretur nobis à gentibus inimicis noſtris?
‡Et ego & fratres mei & pueri mei, com- 10 C
modauimus plurimis pecuniam & frumen-
tum: non repetamus in commune iſtud, æs
alienum concedamus quod debetur nobis.
‡Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas 11
ſuas, & oliueta ſua, & domos ſuas: quin po-
tius & centeſimam pecuniæ, frumenti, vini
& olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro
illis. ‡ Et dixerunt, Reddemus, & ab eis ni- 12
hil quæremus: ſicque faciemus vt loqueris. C
Et vocaui ſacerdotes, & adiuraui eos vt face-
rent iuxta quod dixeram. ‡ Inſuper excuſsi 13
ſinum meum, & dixi, Sic excutiat Deus oẽm
virum qui non compleuerit verbum iſtud,
de domo ſua, & de laboribus ſuis: ſic excu-
tiatur, & vacuus fiat. Et dixit vniuerſa mul-
titudo, Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit
ergo populus ſicut erat dictum. ‡ A die autẽ 14
illa qua præceperat rex mihi vt eſſem dux in
terra Iuda, ab anno viceſimo vſque ad annũ
triceſimum ſecundum Artaxerxis regis, per
annos duodecim, ego & fratres mei annonas
quæ ducibus debebantur, non comedimus.
‡Duces autem primi, qui fuerant ante me, 15
grauauerunt populum, & acceperunt ab eis
in pane, & vino, & pecunia quotidie ſiclos
quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſ-
ſerunt populum. Ego autẽ non feci ita, pro- D
pter timorẽ Dei: ‡ quin potius in opere mu- 16
ri ædificaui, & agrũ non emi, & omnes pueri
mei congregati ad opus erant. ‡ Iudæi quo- 17
que & magiſtratus centũ quinquaginta viri,
& qui veniebant ad nos de gentibus quæ in
circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant.
‡Parabatur autẽ mihi per dies ſingulos, bos 18
vnus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus,
& inter dies decẽ, vina diuerſa, & alia mul-
ta tribuebam: inſuper & annonas ducatus
mei non quæſiui. valde enim attenuatus e-
rat populus. ‡ Memento mei Deus meus in 19
bonum ſecundum omnia quæ feci populo
huic.

CAP. VI.

FActum eſt autẽ, cùm audiſſet Sanabal- 1
lat, & Tobias, & Goſſem Arabs, & cæte- A
ri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego mu-
rũ, & nõ eſſet in ipſo reſidua interruptio (vſ-
que ad tẽpus autẽ illud valuas non poſueram
in portis) ‡miſerunt Sanaballat, & Goſſem 2
ad me, dicentes, Veni & percutiamus fœdus
pariter in viculis in Campo Ono. Ipſi autẽ
Oviculis 4 cogitabant vt facerent mihi malum. ‡ Miſi 3
ergo ad eos nuntios, dicẽs, Opus grande ego
facio, & non poſſum deſcendere: ne fortè
negligatur cùm venero & deſcẽdero ad vos.

4 ‡Miſerunt autem ad me ſecundum verbum
hoc, per quatuor vices: & reſpondi eis iuxta
5 ſermonem priorem. ‡ Et miſit ad me Sana-
B ballat iuxta verbum prius quinta vice pue-
rum ſuum, & epiſtolam habebat manu ſua
6 ſcriptam hoc modo, ‡IN GENTIBVS
auditum eſt, & Goſſem dixit quòd tu & Iu-
dæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices
murum, & leuare te velis ſuper eos regem:
7 propter quam cauſam ‡ & prophetas poſue-
ris qui prædicent de te in Ieruſalem, dicen-
tes, Rex in Iudæa eſt. Auditurus eſt rex ver-
ba hæc: idcirco nunc veni, vt ineamus cõſi-
8 liũ pariter. ‡Et miſi ad eos, dicens, Nõ eſt fa-
C ctum ſecùdum verba hæc quæ tu loqueris:
9 de corde enim tuo tu componis hæc. ‡Om-
nes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd
ceſſarent manus noſtræ ab opere, & quieſce-
remus. Quam ob cauſam magis confortaui
10 manus meas: ‡& ingreſſus ſum domum Se-
maiæ filii Dalaiæ filii Metabeel ſecretò. Qui
ait, Tractemus nobiſcũ in domo Dei in me-
dio templi, & claudamus portas ædis: quia
venturi ſunt vt interficiant te, & nocte ven-
11 turi ſunt ad occidendum te. ‡Et dixi, Num
quiſquã ſimilis mei fugit? & quis vt ego in-
gredietur templum & viuet? non ingrediar.
12 ‡Et intellexi quòd Deus non miſiſſet eum,
ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, &
13 Tobias & Sanaballat cõduxiſſent eũ. ‡acce-
D perat enim pretium, vt territus facerem, &
peccarem, & haberent malum quod expro-
14 brarent mihi. ‡ Memento mei Domine pro
Tobia & Sanaballat, iuxta opera eorũ talia:
ſed & Noadiæ prophetæ, & cæterorum pro-
15 phetarum qui terrebant me. ‡Completus eſt
autem murus viceſimoquinto die mẽſis E-
16 lul, quinquagintaduobus diebus. ‡ Factũ eſt
ergo cùm audiſſent omnes inimici noſtri,
vt timerent vniuerſæ gentes quæ erant in
circuitu noſtro, & conciderent intra ſemet-
ipſos, & ſcirent quòd à Deo factum eſſet o-
17 pus hoc. ‡Sed & in diebus illis multæ opti-
matum Iudæorum epiſtolæ mittebantur ad
18 Tobiam, & a Tobia veniebant ad eos. ‡Multi
enim erant in Iudæa habentes iuramentum
eius, quia gener erat Sechenjæ filii Area, &
Iohanan filius eius acceperat filiam Moſollã
19 filii Barachiæ. ‡ſed & laudabant eum coram
me, & verba mea nuntiabant ei; & Tobias
mittebat epiſtolas vt terreret me.

CAP. VII.

1 POſtquam autem ædificatus eſt murus, &
A poſui valuas, & recẽſui ianitores, & cã- Eccl. 49. c. 15
2 tores, & Leuitas: ‡ præcepi Hanani fratri
meo, & Hananiæ principi domus de Ieruſa-
lem (ipſe enim quaſi vir verax & timens
3 Deum, plus cæteris videbatur) ‡& dixi eis,
Non aperiantur portæ Ieruſalem vſq; ad ca-
lorem Solis. Cumq; adhuc aſſiſterent, clau-
ſæ portæ ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes
de habitatoribus Ieruſalem, ſingulos per vi-
ces ſuas, & vnumquemque contra domum
4 ſuam. ‡ Ciuitas autem erat lata nimis &
grandis, & populus paruus in medio eius, &
5 non erant domus ædificatæ. ‡Deus autem
dedit in corde meo, & congregaui optima-
tes, &

tes,& magiſtratus & vulgus, vt recenſerem B
eos: & inueni librum cenſus eorũ qui aſcen-
derant primum,& inuentum eſt ſcriptum in
3.Eſd.2.a.1 eo. ‡Iſti filij prouinciæ, qui aſcenderunt de 6
3.Eſ.5.a.7. captiuitate migrantium, quos tranſtulerat
Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reuerſi
ſunt in Ieruſalem,& in Iudæam, vnuſquiſq;
a venerũt 7. in ciuitatem ſuam. ‡Qui aveneranta cum Zu- 7
robabel,Ioſue,Nehemias,Azarias, Raamias,
Nahamani,Mardochæus,Belſan, Meſpharath,
Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum
populi Iſrael, ‡Filii Pharos, duo millia cen- 8
tum ſeptuagintaduo. ‡Filii Saphatia, trecẽti 9
ſeptuaginta duo. ‡Filii Area, ſexcenti quin- 10
quagintaduo. ‡ Filii Phahath-moab filiorũ 11
Ioſue & Ioab, duo millia octingenti decem C
b ducenti 1. & octo. ‡Filii Aelam, mille boctingẽtib quin- 12
quagintaquatuor. ‡ Filii Zethua, octingenti 13
quadragintaquinq;. ‡Filii Zachai, ſeptingẽti 14
ſexaginta. ‡Filii Bannui, ſexcenti quadragin- 15
taocto. ‡ Filii Bebai, ſexcenti vigintiocto. 16
‡Filii Azgad, duo millia trecenti vigintiduo, 17
‡Filii Adonicam, ſexcenti ſexagintaſeptem, 18
‡Filii Beguai, duo millia ſexagintaſeptem, 19
‡Filii Adin, ſexcenti quinquagintaquinque. 20
c nonaginta ‡Filii Ater, filii Hezeciæ, cnongenti octoc. 21
2 3. ‡Filii Haſem, trecenti viginti octo. ‡Filii Be- 22
ſai, trecenti vigintiquatuor. ‡ Filii Hareph, 23
centum duodecim. ‡Filii Gabaon, nonaginta 24
quinq;. ‡Filii Beth-lehem & Netupha, centũ 25
octogintaocto. ‡Viri Anathoth, centũ vigin- 26
tiocto. ‡Viri Beth-azmoth, quadraginta duo. 27
‡Viri Cariath-iarim, Cephira, & Beroth, ſe- 28
ptingenti quadragintatres. ‡ Viri Rama & 29
Geba, ſexcenti viginti vnus. ‡ Viri Mach- 30
mas, centum vigintiduo. ‡ Viri Beth-el & 31
Hai, centũ vigintitres. ‡ Viri Nebo alterius, 32
quinquagintaduo. ‡Viri Aelam alterius, mil- 33
le ducenti quinquagintaquatuor. ‡Filii Ha- 34
rem, trecenti viginti. ‡Filii Iericho, trecenti D
quadragintaquinque. ‡Filii Lodhadid & O- 35
no, ſeptingenti viginti vnus. ‡ Filii Senaa, 36
tria millia nongenti triginta. ‡ Sacerdotes: 37
Filii Idaia in domo Ieſua, nongẽti ſeptuagin 38
tatres. ‡ Filii Emmer, mille quinquaginta- 39
duo. ‡Filii Phashur, mille ducẽti quadragin- 40
taſeptem. ‡Filii Arem, mille decem & ſeptẽ. 41
‡Leuitæ: Filii Ioſue & Cedmiel filiorum 42
‡Oduiæ, ſeptuagintaquatuor. ‡Cantores: Fi- 43
lii Aſaph, centum quadragintaocto. ‡Ianito- 44
res: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii 45
Accub, filii Hatita, filii Sobai, centum tri- E
gintaocto. ‡Nathinæi: filii Soha, filii Haſu- 46
pha, filii Tebbaoth, ‡filii Ceros, filii Siaa, filii 47
Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Sel- 48
mai; ‡filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher, 49
‡filii Raaia, filii Raſin, filii Necoda, ‡ filii 50
Gezem, filii Aza, filii Phaſea. ‡ filii Beſai, filii 51
Munim, filii Nephuſſim, ‡Filii Bacbuc, filii 52
Hacupha, filii Harhur, ‡filii Beſloth, filii Ma- 53
hida, filii Harſa, ‡filii Bercos, filii Siſara, filii 54
Thema. ‡filii Naſia, filii Hatipha, ‡ filii ſer- 55
uorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, 56
filii Pharida, ‡filii Iahala, filii Darcon, filii 57
Ieddel, ‡ filii Saphatia, filii Hatil, filii Pho- 58
chereth, qui erat ortus ex Sabaim filio A- 59
mon. ‡ Omnes Nathinæi, & filii ſeruorum 60

61 Salomonis trecenti nonagintaduo. ‡Hi ſunt
autem qui aſcenderunt de Thelmela, Thel-
harſa, Cherub, Addon, & Emmer: & non po-
tuerunt indicare domum patrum ſuorum, &
62 ſemen ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent. ‡ Filii
Dalaia, filii Tobia, filii Necoda ſexcẽti qua-
63 dragintaduo. ‡ Et de ſacerdotibus filii Ha-
F bia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de
filiabus Berzellai Galaaditis vxorẽ, & voca-
64 tus eſt nomine eorum. ‡ Hi quæſierunt ſcri-
pturam ſuam in cenſu, & non inuenerunt: &
65 eiecti ſunt de ſacerdotio. ‡ Dixitque Ather-
ſatha eis vt non mãducarent de Sanctis ſan-
ctorum, donec ſtaret ſacerdos doctus & eru-
66 ditus. ‡ Omnis multitudo quaſi vir vnus
quadragintaduo millia dſexcentid ſexaginta: d trecenti 4
67 ‡abſq; ſeruis & ancillis eorum, qui erant
ſeptem millia trecenti trigintaſeptem: & in-
ter eos cantores, & cantatrices, ducenti qua-
68 dragintaquinque. ‡Equi eorum, ſeptingenti
trigintaſex: muli eorum, ducẽti quadragin-
69 taquinq;: ‡cameli eorũ, quadringenti trigin-
taquinq;: aſini, ſex millia ſeptingẽti viginti.

HVCVSQVE REFERTVR

*Quid in commentariis ſcriptum fuerit ex in Nehemia hiſtoria texitur.*

70 NONNVLLI autem de principibus
G familiarum dederũt in opus. Atherſatha de-
dit in theſaurum, auri drachmas mille, phia-
las quinquaginta, tunicas ſacerdotales quin-
71 gentas triginta. ‡Et de principibus familia-
rum dederunt in theſaurum operis, auri
drachmas viginti millia, & argẽti mnas duo
72 millia ducentas. ‡Et quod dedit reliquus po
pulus, auri drachmas viginti millia, & argẽti
mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſe-
73 xaginta ſeptem. ‡Habitauerũt autem ſacer-
dotes & Leuitæ, & ianitores & cantores, &
reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſ-
rael in ciuitatibus ſuis.

## CAP. VIII.

1 ET venerat menſis ſeptimus: filij autem
A Iſrael erant in ciuitatibus ſuis. Con-
gregatuſq; eſt omnis populus quaſi vir vnus
ad plateã quæ eſt ante portã aquarum: & di-
xerũt Eſdræ ſcribæ vt afferret librum legis
Moyſi, quem præceperat Dominus Iſraeli.
2 ‡Attulit ergo Eſdras ſacerdos legẽ corã mul
titudine virorum & mulierum, cũctiſq; qui
poterant intelligere, in die prima menſis ſe-
3 ptimi. ‡Et legit in eo apertè in platea quæ
erat ante portam aquarum, de manè vſq; ad
mediam diem in conſpectu virorum & mu-
lierum, & ſapientium: & aures omnis populi
4 erant erectæ ad librum. ‡ Stetit autem Eſ-
dras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem fe-
cerat ad loquendum: & ſteterunt iuxta eum
Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria, &
Helcia, & Maaſia, ad dextrã eius: & ad ſini-
ſtrã, Phadaia, Miſael, & Melchia, & Haſum,
5 & Haſbadana, Zacharia & Moſollã. ‡Et ape-
ruit Eſdras librum corã omni populo: ſuper
B vniuerſum quippe populũ eminebat. Et cũ
6 aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus. ‡Et be-
nedixit Eſdras Domino Deo evoce magnae: e magno 1.
& reſpondit omnis populus, Amen, amen:
eleuans

eleuãs manus ſuas.& incuruati ſunt,& ado-
rauerũt Deum proni in terrã.‡Porrò Ioſue, 7
& Bani & Serebias, Iamin, Accub, Sephal,
Odia,Maaſia,Celita,Azarias, Iozabed, Ha-
nan,Phalaia,Leuitæ, ſilentium faciebant in
populo ad audiendã legem: populus autem
ſtabat in gradu ſuo. ‡ Et legerunt in libro 8
legis Dei diſtinctè,& apertè ad intelligendũ:
& intellexerunt cùm legeretur. ‡Dixit autẽ 9
Nehemias (ipſe eſt Atherſata) & Eſdras ſa- C
cerdos & ſcriba,& Leuitæ interpretantes v-
niuerſo populo, Dies ſanctificatus eſt Dño
[b]veſtro ı. Deo[b]noſtro' nolite lugere,& nolite flere. Fle
bat enim omnis populus, cũ audiret verba
legis. ‡Et dixit eis, Ite,comedite pinguia,& 10
[c]ei qui non bibite mulſum,& mittite partes[c]his qui nõ
præparauit præparauerunt' ſibi, quia ſanctus dies Domi
6. ni eſt,& nolite contriſtari. gaudium etenim
[d]veſtra ı. Domini eſt fortitudo[d]noſtra'. ‡Leuitæ autẽ 11
ſilentium faciebant in omni populo, dicen-
tes,Tacete,quia dies ſanctus eſt,& nolite do-
lere. ‡Abiit itaq; omnis populus, vt come- 12
deret,& biberet,& mitteret partes, & face-
ret lætitiam magnã:quia intellexerant ver-
ba quæ docuerat eos. ‡Et in die ſecundo cõ 13
gregati ſunt principes familiarum vniuerſi
populi,ſacerdotes & Leuitæ ad Eſdram ſcri
bam,vt interpretaretur eis verba legis. ‡Et 14
inuenerunt ſcriptum in lege,præcepiſſe Do- D
minũ in manu Moyſi,vt habitent filij Iſrael
in tabernaculis,in die ſolenni,menſe ſepti-
mo: ‡ & vt prædicent, & diuulgent vocem 15
in vniuerſis vrbibus ſuis, & in Ieruſalẽ,di-
centes,Egredimini in montẽ,& afferte frõ-
des oliuæ,& frondes ligni pulcherrimi,frõ-
des myrti,& ramos palmarũ, & frõdes ligni
nemoroſi,vt fiant tabernacula, ſicut ſcriptũ
eſt. ‡ Et egreſſus eſt populus,& attulerunt: 16
feceruntq; ſibi tabernacula vnuſquiſque in
domate ſuo,& in atriis ſuis,& in atriis dom[9]
Dei,& in platea portæ aquarũ : & in platea
portæ Ephraim.‡Fecit ergo vniuerſa eccle- 17
ſia eorum qui redierãt de captiuitate taber-
nacula,& habitauerunt in tabernaculis:non
enim fecerãt à diebus Ioſue filij Nun taliter
filij Iſrael,vſq; ad diem illum. Et fuit læti-
tia magna nimis.‡Legit autem Eſdras in li- 18
bro legis Dei per dies ſingulos, à die primo
vſq; ad diem nouiſsimum. & fecerunt ſolen
nitatem ſeptem diebus, & in die octauo col
lectam iuxta ritum.

## CAP. IX.

IN die autẽ viceſimoquarto mẽſis huius 1
conuenerunt filij Iſrael in ieiunio, & in A
ſaccis,& humus ſuper eos. ‡ Et ſeparatũ eſt 2
ſemen filiorũ Iſrael ab omni filio alienige-
næ & ſteterunt,& confitebãtur peccata ſua,
& iniquitates patrũ ſuorum. ‡ Et conſur- 3
rexerunt ad ſtandum : & legerunt in volu-
mine legis Domini Dei ſui, quater in die,&
quater cõfitebantur, & adorabant Dominũ
Deum ſuum. ‡Surrexerunt autẽ ſuper gra- 4
dum Leuitarum Ioſue,& Bani,& Cedmiel,
Sabania,Bonni, Sarebias,Bani, & Chanáni:
& clamauerunt voce magna ad Dominum
Deum ſuum. ‡Et dixerunt Leuitæ Ioſue,& 5
Cedmiel,Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaia,
Sebnia,Phathahia: Surgite: Benedicite Do-
mino Deo[a]veſtro' ab æterno vſq; in æternũ: [a]noſtro.
& benedicãt nomini gloriæ tuæ excelſo in
6 omni benedictione & laude. ‡Tu ipſe Do-
B mine ſolus,tu feciſti cælũ,& cælũ cælorum,
& omnem exercitũ eorũ;terram & vniuerſa
quæ in ea ſunt: maria , & omnia quæ in eis
ſunt: & tu viuificas omnia hæc,& exercitus
7 cæli te adorat. ‡Tu ipſe Dñe Deus,qui ele-
giſti Abram,& eduxiſti eum de Igne Chal- Gen.11.g.31.
dæorum : & poſuiſti nomen eius Abraham.
8 ‡Et inueniſti cor eius fidele corã te: & per-
cuſsiſti cum eo fœdus,vt dares ei terrã Cha
nanæi, Hethæi, & Heuæi, & Amorrhæi , &
Pherezæi, & Iebuſæi, & Gergeſæi, vt dares
ſemini eius:& impleſti verba tua, quoniam
9 iuſtus es. ‡Et vidiſti afflictionem patrũ no-
ſtrorum in Aegypto: clamoremq; eorũ au-
10 diſti ſuper Mare-rubrũ.‡Et dediſti ſigna atq;
portenta in Pharaone & in vniuerſis ſeruis
eius,& in omni populo terræ illius:cogno-
uiſti enim quia ſuperbè egerant contra eos:
11 & feciſti tibi nomen,ſicut & in hac die.‡Et Exo.14.e.20.
mare diuiſiſti ante eos , & tranſierunt per
mediũ maris in ſicco : perſecutores autem
eorũ proieciſti in profundũ , quaſi lapidem
12 in aquas validas.‡Et in columna nubis du-
C ctor eorũ fuiſti per diem: & in colũna ignis
per noctem : vt appareret eis via per quam
13 ingrediebãtur. ‡Ad montẽ quoq; Sinai deſ- Exo.20.a.8.
cẽdiſti, & locutus es cum eis de cælo: & de-
diſti eis iudicia recta, & legem veritatis,ce-
14 remonias,& præcepta bona.‡Et ſabbatum
ſanctificatum tuum oſtendiſti eis, & mãda-
ta,& ceremonias, & legem præcepiſti eis in
15 manu Moyſi ſerui tui. ‡ Panẽ quoq; de cælo Exo.16.c.15.
dediſti eis in fame eorũ, & aquam de petra
eduxiſti eis ſitientibus:& dixiſti eis vt ingre
derentur & poſsiderent terram ſuper quam
16 leuaſti manũ tuam,vt traderes eis.‡ Ipſi ve-
rò & patres noſtri ſuperbè egerunt,& indu-
rauerunt ceruices ſuas,& non audierũt man
17 data tua. ‡Et noluerunt audire:& non ſunt
recordati mirabilium tuorũ quę feceras eis.
Et indurauerunt ceruices ſuas, & dederunt
caput vt conuerterentur ad ſeruitutẽ ſuam,
quaſi per contentionem. Tu autẽ Deus pro-
pitius,clemẽs, & miſericors, longanimis,&
18 multæ miſerationis nõ dereliquiſti eos, ‡&
D quidem cùm feciſſent ſibi vitulum conflati-
lẽ,& dixiſſent, Iſte eſt Deus tuus,qui eduxit
te de Aegypto:feceruntq; blaſphemias ma-
19 gnas. ‡Tu autẽ in miſericordiis tuis multis Exo.13.d.22.
non dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis
non receſsit ab eis per diẽ, vt duceret eos in
viam:& columna ignis per noctẽ, vt oſten-
20 deret eis iter per quod ingrederentur. ‡ Et
ſpiritũ tuum bonũ dediſti qui doceret eos,
& manna tuũ nõ prohibuiſti ab ore eorum,
21 & aquã dediſti eis in ſiti.‡Quadraginta an-
nis pauiſti eos in deſerto, nihilq; eis defuit:
veſtimenta eorum non inueterauerunt , &
22 pedes eorum nõ ſunt attriti: ‡Et dediſti eis
regna & populos,& partitus es eis ſortes:&
poſſederunt terrã Sehon, & terrã regis He-
23 ſebõ,& terrã Og regis Baſan. ‡ Et multipli-
caſti filios eorũ ſicut ſtellas cęli,& adduxiſti
eos ad terrã de qua dixeras patrib[9] eorũ vt
ingre-

ingrederentur & poſſiderent. ‡Et venerunt 24
filii, & poſſederunt terrã, & humiliaſti corã E
eis habitatores terræ Chananæos, & dediſti
eos in manu eorũ, & reges eorũ, & populos
terræ, vt facerẽt eis ſicut placebat illis. ‡Ce- 25
perunt itaq; vrbes munitas & humum pin-
guem, & poſſederunt domos plenas cunctis
bonis: ciſternas ab aliis fabricatas, vineas, &
oliueta, & ligna pomifera multa: & comede-
runt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt, &
abũdauerũt deliciis in bonitate tua magna.
‡Prouocauerunt autẽ te ad iracundiã, & re- 25
ceſſerunt à te, & proiecerũt legem tuã poſt
terga ſua: & prophetas tuos occiderunt, qui
conteſtabãtur eos vt reuerterentur ad te: fe-
ceruntq; blaſphemias grãdes. ‡Et dediſti eos 27
in manũ hoſtium ſuorũ, & afflixerũt eos. Et
in tẽpore tribulationis ſuæ clamauerunt ad
te, & tu de cælo audiſti, & ſecundũ miſera-
tiones tuas multas dediſti eis ſaluatores, qui
ſaluarẽt eos de manu hoſtiũ ſuorũ. ‡Cumq; 28
requieuiſſent, reuerſi ſunt vt facerent malũ F
in cõſpectu tuo: & dereliquiſti eos in manu
inimicorũ ſuorum, & poſſederunt eos. Con-
uerſiq; ſunt, & clamauerunt ad te: tu autem
de cælo exaudiſti, & liberaſti eos in miſeri-
cordiis tuis, multis tẽporibus. ‡Et conteſtatus 29
Leui.18.c.6. es eos vt reuerterentur ad legẽ tuã. Ipſi verò
Rom.10.b.11 ſuperbè egerunt, & non audierunt mandata
Gal.3.b.12. tua, & in iudiciis tuis peccauerũt, quæ faciet
homo, & viuet in eis: & dederũt humerum
recedẽtem, & ceruicem ſuam indurauerunt,
nec audierunt. ‡Et protraxiſti ſuper eos an- 30
nos multos, & conteſtatus es eos in Spiritu
tuo per manũ prophetarum tuorum: & non
audierunt, & tradidiſti eos in manum popu
lorum terrarum. ‡In miſericordiis autẽ tuis 31
plurimis non feciſti eos in cõſumptionem,
nec dereliquiſti eos: quoniam Deus miſera-
tionum, & clemens es tu. ‡Nunc itaq; Deus 32
noſter magne, fortis & terribilis, cuſtodiens
pactum & miſericordiam, ne auertas à facie
tua omnem laborem qui inuẽnit nos, reges
noſtros, & prĩcipes noſtros, & ſacerdotes no
-.3. ſtros, & pphetas noſtros, & patres noſtros,
& omnem populum tuum à diebus regis
Aſſur, vſq; in diem hanc. ‡Et tu iuſtus es in 33
omnibus quæ venerũt ſuper nos: quia veri- G
tatem feciſti, nos autẽ impiè egimus. ‡Reges 34
noſtri, principes noſtri, ſacerdotes noſtri, &
patres noſtri non fecerunt legem tuam, &
non attenderunt mandata tua, & teſtimonia
tua quæ teſtificatus es in eis. ‡Et ipſi in re- 35
2. gnis ſuis bonis, & in bonitate tua multa
quã dederas eis, & in terra latiſſima & pin-
gui quam tradideras in cõſpectu eorum, nõ
ſeruierũt tibi, nec reuerſi ſunt à ſtudiis ſuis
peſſimis. ‡Ecce noſipſi hodie ſerui ſumus: & 36
terra quã dediſti patribus noſtris vt come-
derent panem eius & quæ bona ſunt eius, &
noſipſi ſerui ſumus in ea. ‡Et fruges eius 37
multiplicantur regibus, quos poſuiſti ſuper
nos propter peccata noſtra, & corporibus
noſtris dominantur, & iumentis noſtris ſe-
cundùm voluntatem ſuam, & in tribulatione
magna ſumus. ‡Super omnibus ergo his 38
noſipſi percutimus fœdus, & ſcribimus, &
ſignant principes noſtri, Leuitæ noſtri, & ſa-
cerdotes noſtri.

## CAP. X.

1 Signatores autem fuerunt, Nehemias, A-
A therſatha filius Harhelai, & Sedecias,
2 ‡Saraias, Azarias, Ieremias, ‡Pheshur, Ama-
3 rias, Melchias, ‡Hattus, Sebenia, Melluch,
4 ‡Harem, Merimuth, Obdias, ‡Daniel, Gen-
5 thon, Baruch, ‡Moſollam, Abia, Miamin,
6 ‡Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacerdotes. ‡Por-
7 rò Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ, Bennui de fi-
8 liis Henadad, Cedmiel: ‡& fratres eorum,
9 Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, ‡Mi-
10 cha, Rohob, Haſebia, ‡Zachur, Serebia, Sa-
11 bania, ‡Odaia, Bani, Baninu. ‡Capita popu-
12 li, Pharos, Phahath-moab, Aelam, Zethu, Ba-
13 ni, ‡Bonni, Azgad, Bebai, ‡Adonia, Begoai,
14 Adin, ‡Ater, Hezecia, Azur, ‡Odaia, Haſum,
15 Beſai, ‡Hareph, Anathoth, Nebai, ‡Meg-
16 phias, Moſollam, Hazir, ‡Meſizabel, Sadoc,
17 Ieddua, ‡Pheltia, Hanan, Anaia, ‡Oſee, Ha-
18 nania, Haſub, ‡Alohes, Phalea, Sober, ‡Re-
B hum, Maaſia, ‡Erhaia, Hanan, Anan, ‡Mel-
19 luch, Haran, Baana: ‡& reliqui de populo,
20 ſacerdotes, Leuitæ, ianitores, & cantores, Na-
21 thinæi, & oẽs qui ſe ſeparauerũt de populis
22 terrarum ad legem Dei, vxores eorum, filij
23 eorum, & filiæ eorum, ‡omnes qui poterãt & 2.
24 ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, opti-
25 mates eorum, & qui veniebant ad pollicen-
26 dum & iurãdum vt ambularent in lege Dei,
27 quam dederat in manu Moyſi ſerui Dei, vt
28 facerẽt & cuſtodirẽt vniuerſa mandata Do-
29 mini Dei noſtri, & iudicia ei' & ceremonias
30 eius, ‡& vt non daremus filias noſtras popu
lo terræ, & filias eorum nõ acciperemus fi-
31 liis noſtris. ‡Populi quoq; terræ, qui impor-
tãt venalia, & omnia ad vſum, per diẽ ſabba
thi vt vendant, nõ accipiemus ab eis in ſab-
batho & in die ſanctificato. Et dimittemus
annum ſeptimum, & exactionem vniuerſæ
32 manus. ‡Et ſtatuemus ſuper nos præcepta,
C vt demus tertiam partem ſicli per annũ ad
33 opus domus Dei noſtri, ‡ad panes propoſi-
tionis, & ad ſacrificium ſempiternum, & in
holocauſtum ſempiternum in ſabbathis, in
calẽdis, in ſolennitatibus, & in ſanctificatis,
& pro peccato: vt exoretur pro Iſraël, & in
34 omnem vſum domus Dei noſtri. ‡Sortes er-
go miſimus ſuper oblationẽ lignorum inter
ſacerdotes, & Leuitas, & populum, vt in- -.3.
ferretur in domum Dei noſtri per domos
patrum noſtrorum, per tempora, à tempori-
bus anni vſque ad annum: vt arderent ſuper
altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt
35 in lege Moyſi. ‡& vt afferrem' primogenita
terræ noſtræ, & primitiua vniuerſi fructus
omnis ligni, ab anno in annum, in domo Do
36 mini. ‡& primitiua filiorum noſtrorum, &
D pecorum noſtrorum ſicut ſcriptum eſt in
lege, & primitiua boum noſtrorũ, & ouium
noſtrarũ, vt offerentur in domo Dei noſtri,
ſacerdotibus qui miniſtrãt in domo Dei no-
37 ſtri. ‡Et primitias ciborum noſtrorum, &
libaminum noſtrorũ, & poma omnis ligni,
vindemiæ quoq;, & olei afferemus ſacerdo-
tibus ad gazophylaciũ Dei noſtri, & decimã
partem terræ noſtræ Leuitis. Ipſi Leuitæ de-
cimas

cimas accipient ex omnibus ciuitatibus ope
rum noſtrorum. ‡Erit autem ſacerdos filius 38
Aaron cū Leuitis in decimis Leuitarū, & Le-
uitæ offerent decimā partē decimæ ſuę in do-
mo Dei noſtri, ad gazophylacium in domo
theſauri. ‡Ad gazophylacium enim deporta- 39
būt filij Iſrael, & filij Leui primitias frumen
ti, vini, & olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata,
& ſacerdotes, & cantores, & ianitores & mi-
niſtri, & non dimittemus domū Dei noſtri.

## CAP. XI.

HAbitauerunt autē principes populi in 1
Ieruſalē: reliqua verò plebs miſit ſor- A
tem, vt tollerent vnā partem de decem qui
habitaturi eſſent in Ieruſalē ciuitate ſancta,
nouem verò partes in ciuitatibus. ‡ Benedi- 2
xit autē populus omnibus viris qui ſe ſpon-
te obtulerant vt habitarēt in Ieruſalem. ‡Hi 3
ſunt itaque principes prouinciæ qui habita-
uerunt in Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda.
Habitauit autem vnuſquiſque in poſſeſsione
ſua, in vrbibus ſuis, Iſraël, ſacerdotes, Leui-
tæ, Nathinæi, & filij ſeruorum Salomonis.
‡Et in Ieruſalem habitauerūt de filiis Iuda, 4
& de filiis Ben-iamin: de filiis Iuda, Athaias
filius Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij
Saphatiæ, filij Malaleel. de filiis Phares,
‡Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, filius 5
Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius Za-
chariæ, filius Siloniris. ‡omnes hi, filij Pha- 6
res, qui habitauerunt in Ieruſalem, quadrin- B
locto 3. genti ſexaginta *nouem *viri fortes. ‡Hi ſunt 7
autem filij Ben iamin: Sellum filius Moſol-
lam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia,
filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia, ‡& poſt 8
eum Gebái, Sellái, nongenti vigintiocto. ‡ & 9
Ioel filius Zechri præpoſitus eorum, & Iudas
filius Senua ſuper ciuitatem ſecundus. ‡ Et 10
de ſacerdotibus Idaia filius Ioarib, Iachin,
‡Saraia filius Helciæ, filius Moſollam, filius 11
Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob prin-
ceps domus Dei, ‡& fratres eorum facientes 12
opera templi: octingēti vigintiduo. Et Adaia
filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amſi, fi-
lius Zachariæ, filius Pheſhur, filius Melchiæ,
‡& fratres eius principes patrum: ducenti 13
quadragintaduo. Et Amaſſai filius Azreel, fi-
lius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Em-
mer, ‡& fratres eorum potentes nimis: cen- 14
tum vigintiocto. & præpoſitus eorum Zab-
diel filius potentium. ‡Et de Leuitis Semeia 15
filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia,
filius Boni, ‡ & Sabathai, & Iozabed, ſuper 16
omnia opera quæ erant forinſecus in domo C
Dei, à principibus Leuitarum. ‡ Et Matha- 17
nia filius Micha, filius Zebedei, filius Aſaph
princeps ad laudandum, & ad confitendū in
oratione, & Becbecia ſecundus de fratribus
eius, & Abda filius Samúa, filius Galal, filius
Idithun. ‡ omnes Leuitæ in ciuitate ſancta, 18
ducenti octogintaquatuor. ‡ Et ianitores, 19
Accub, Telmon, & fratres eorum, qui cuſto-
diebant oſtia: centū ſeptuagintaduo. ‡Et re- 20
liqui ex Iſraël ſacerdotes, & Leuitæ in vni-
uerſis ciuitatibus Iuda, vnuſquiſque in poſ-
ſeſsione ſua. ‡ Et Nathinæi qui habitabant in 21
Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.
22 ‡Et epiſcopus Leuitarum in Ieruſalē, Azzi
filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, fi-
lius Michæ. De filiis Aſaph, cantores in mi-
23 niſterio domus Dei. ‡Præceptū quippe regis
ſuper eos erat, & ordo in cātoribus per dies
24 ſingulos, ‡ & Phathahia filius Meſezebel de
filiis Zara filij Iuda in manu regis, iuxta om
25 ne verbum populi, ‡& in domibus per om-
D nes regiones eorum. De filiis Iuda habitaue-
runt in Cariath-arbe & in filiabus eius, & in
Dibon & in filiabus eius, & in Cabſeel, & in
26 viculis eius, ‡ & in Ieſue, & in Molada, & in
27 Beth-phalet, ‡ & in Haſerſual, & in Ber ſa-
28 bee, & in filiabus eius: ‡ & in Siceleg, & in
29 Mochona, & in filiabus eius, ‡& in Remmō,
30 & in Saraa, & in Ierimuth, ‡Sanóa, Odollam
& in villis earum, Lachis & in regionibus
eius, Azeca, & in filiabus eius. Et manſerunt
in Ber ſabee vſque ad vallem-Ennom.
31 ‡Filij autem Ben-iamin à Geba, Mechmas,
32 & Hai, & Beth-el, & filiabus eius: ‡ Ana-
33 thoth, Nob, Anania, ‡Aſor, Rama, Gethàim. *Lod 2.
34 ‡Hadid, Seboim, & Neballat, ‡ * & Ono-
35 valle-artificum. ‡ Et de Leuitis portiones
36 Iudæ & Ben-iamin.

## CAP. XII.

1 HI ſunt autē ſacerdotes & Leuitæ qui
A aſcenderunt cū Zorobabel filio Sala-
2 thiel, & Ioſue: Saraia, Ieremias, Eſdras, ‡Ama
3 ria, Melluch, Hattus, ‡ Sebenias, Rehum,
4 Merimuth, ‡ Addo, Genthon, Abia, ‡ Mia-
5 min, Madia, Belga, ‡ Semeia & Ioiarib,
6 ‡Idaia, Sellū, Amoc, Helcias, Idaia. Iſti prin-
7 cipes ſacerdotum, & fratres eorum in diebus
8 Ioſue. ‡ Porrò Leuitæ, Ieſua, Bennui, Ced-
miel, Sarebia, Iuda, Mathanias, ſuper hym-
9 nos ipſi & fratres eorum: ‡ & Becbecia at-
que Hanni, & fratres eorum vnuſquiſque in
10 officio ſuo. ‡ Ioſue autem genuit Ioacim, &
Ioacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Ioia
11 da, ‡ & Ioiada genuit Ionathan, & Ionathan
12 genuit Ieddoa. ‡ In diebus autem Ioacim
erant ſacerdotes- & *principes familiarū. Sa- *.8.
13 raiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania: ‡ Eſdræ,
14 Moſollam: Amariæ, Iohanan. ‡Milicho, Iona
15 than: Sebeniæ, Ioſeph: ‡ Haram, Edna: Ma-
16 raioth, Helci: ‡ Adaiæ, Zacharia: Genthon,
17 Moſollam: ‡ Abiæ, Zechri: Miamin & Moa-
18 diæ, Phelti: ‡Belgæ, Sammúa: Semaiæ: Iona-
19 than: ‡ Ioiarib, Mathanái: Iodaiæ, Azzi:
20 ‡Sellai, Celai: Amoc, Heber: ‡ Helciæ, Ha-
21 ſebia: Idaiæ, Nathanael. ‡ Leuitæ in diebus
22 Eliaſib, & Ioiada, & Iohanan, & Ieddoa ſcri-
B pti principes familiarum, & ſacerdotes in re-
23 gno Darij Perſæ. ‡Filij Leui principes fami-
liarum, ſcripti in libro verborum dierum, &
24 vſque ad dies Ionathan filij Eliaſib. ‡Et prin
cipes Leuitarum, Haſebía, Serebia, & Ieſue
filius Cedmiel: & fratres eorum per vices
ſuas, vt laudarent & confiterentur iuxta prę-
ceptum Dauid viri Dei, & obſeruarent ęquè
25 per ordinem. ‡Mathania, & Becbecia, Obe-
dia, Moſollam, Telmon, Accub cuſtodes por-
26 tarum & veſtibulorum ante portas. ‡ Hi in
diebus Ioacim filij Ioſue, filij Ioſedec, & in
diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis
27 ſcribæque. ‡ In dedicatione autem muri Ie-
S ruſalem

ruſale m requiſierūt Leuitas de omnibus lo-
cis ſuis, vt adducerent eos in Ieruſalem, &
facerēt dedicationē & lætitiā in actione gra-
tiarum,& cantico: & in cymbalis, pſalteriis,
& citharis. ‡Congregati ſunt autē filij canto- 28
rum,de cāpeſtribus circa Ieruſalē, & de vil-
lis Nethuphati, ‡ & de domo Galgal, & de 29
regionibus Geba & Azmaueth: quoniā vil-
las ædificauerunt ſibi cantores in circuitu
Ieruſalē. ‡ Et mūdati ſunt ſacerdotes & Le- 30
uitæ,& mundauerūt populū,& portas,& mu
rum. ‡ Aſcēdere autē feci principes Iuda ſu- 31
per murū,& ſtatui duos magnos choros lau- C
dantiū. Et ierunt ad dexterā ſuper murū ad
portā ſterquilinij. ‡Et iuit poſt eos Oſaias,& 32
media pars principum Iuda,‡& Azarias, Eſ- 33
dras,& Moſollam,Iuda,& Ben-iamin,& Se-
meia,& Ieremias. ‡ Et de filiis ſacerdotū in 34
tubis Zacharias filius Ionathan, filius Se-
meiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius
Zechur,filius Aſaph,‡& fratres eius Semeia, 35
& Azareel,Malalai,Galalai,Maai,Nathanael,
& Iuda,& Hanani,in vaſis cātici Dauid viri
Dei:& Eſdras ſcriba ante eos in porta Fōtis.
‡Et cōtra eos aſcēderūt in gradibus ciuitatis 36
Dauid in aſcenſu muri ſuper domū Dauid,
& vſque ad portam Aquarum ad orientem.
‡Et chorus ſecundus gratias referentiū ibat 37
ex aduerſo,& ego poſt eū,& media pars po-
puli ſuper murū & ſuper turrim furnorū,&
vſq; ad murum latiſsimū,‡& ſuper portam 38
Ephraim,& ſuper portam antiquā, & ſuper
portā piſciū & turrim Hananeel, & turrim
Emath,& vſq; ad portā gregis: & ſteterūt in
porta cuſtodiæ, ‡ ſteteruntq; duo chori lau- 39
dantiū in domo Dei, & ego, & dimidia pars
magiſtratuū mecū. ‡Et ſacerdotes,Eliacim, 40
Maaſia,Miamin,Michéa,Elioenai, Zacharia, D
Hanania in tubis, ‡& Maaſia, & Semeia, & 41
Eleazar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia, &
Aelan,& Ezer. Et clarè cecinerunt cantores,
& Iezraia præpoſitus: ‡ & immolauerunt in 42
die illa victimas magnas,& lætati ſunt: Deus
enim lætificauerat eos lætitia magna. Sed &
vxores eorū & liberi gauiſi ſunt,& audita eſt
lætitia Ieruſalē procul. ‡Recēſuerūt quoque 43
in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri,
ad libamina, & ad primitias, & ad decimas
vt introferrent per eos principes ciuitatis in
decóre gratiarū actionis,ſacerdotes & Leui-
tas:quia lætificatus eſt Iuda, in ſacerdotibus
& Leuitis aſtantibus. ‡Et cuſtodierūt obſer- 44
uationē Dei ſui,& obſeruationē expiationis,
& cantores,& ianitores iuxta præceptū Da-
uid,& Salomonis filij eius. ‡ quia in diebus 45
Dauid & Aſaph ab exordio erant principes
cōſtituti cantorū in carmine laudantium &
confitentiū Deo. ‡Et omnis Iſraël in diebus 46
Zorobabel,& in diebus Nehemiæ dabāt par-
tes cantoribus,& ianitoribus per dies ſingu-
los,& ſanctificabant Leuitas, & Leuitæ ſan-
ctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

IN die autem illo lectum eſt in volumine 1
Moyſi audiente populo: ‖ Et inuentū eſt A
Deu.23.4.3. ſcriptum in eo, quòd non debeant introire
Ammonites & Moabites in eccleſiā Dei vſ-
2 que in æternum: ‡ eò quòd non occurrerint
filiis Iſraël cum pane & aqua: & conduxe-
rint aduerſum eos Balaam, ad maledicendū
eis,& conuertit Deus noſter maledictionē in
3 benedictionem. ‡Factum eſt autem,cùm au-
diſſent legem, ſeparauerūt omnem alienige-
4 nam ab Iſraël. ‡ Et ſuper hoc erat Eliaſib ſa-
cerdos qui fuerat præpoſitus in gazophyla-
cio domus Dei noſtri, & proximus Tobiæ.
5 ‡Fecit ergo ſibi gazophylacium grāde,& ibi
erant ante eum reponentes munera, & thus,
& vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei,
partes Leuitarū, & cantorum,& ianitorum,
6 & primitias ſacerdotales. ‡ In omnibus au-
tem his non fui in Ieruſalem,quia anno tri-
ceſimo ſecundo Artaxerxis regis Babylonis
veni ad regem: & in fine dierum rogaui re-
7 gem. ‡Et veni in Ieruſalem,& intellexi ma-
lū quod fecerat Eliaſib Tobiæ vt faceret ei
8 theſaurū in veſtibulis domus Dei. ‡ Et ma-
lum mihi viſum eſt valde. Et proieci vaſa
9 domus Tobiæ foras de gazophylacio. ‡Præ-
B cepique, & emundauerunt gazophylacium:
& retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium &
10 thus. ‡ Et cognoui quòd partes Leuitarum
non fuiſſent datæ: & fugiſſet vnuſquiſque in
regionem ſuam de Leuitis, & cantoribus, &
11 de his qui miniſtrabant: ‡ & egi cauſam ad-
uerſum magiſtratꝰ,& dixi, Quare dereliqui-
mus domum Dei? Et congregaui eos: & feci
12 ſtare in ſtationibus ſuis. ‡Et omnis Iuda ap-
portabat decimā frumēti,vini & olei in hor-
13 rea. ‡Et cōſtituimus ſuper horrea Selemiam
ſacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadaiam
de Leuitis,& iuxta eos Hanan filium Zachur
filium Mathaniæ; quoniam fideles compro-
bati ſunt,& ipſis creditæ ſunt partes fratrum
14 ſuorum. ‡Memento mei Deus meus pro hoc,
& ne deleas miſerationes meas quas feci in
15 domo Dei mei,& in ceremoniis eius. ‡ In
diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia
in ſabbatho,portantes aceruos, & onerantes
ſuper aſinos vinum,& vuas,& ficus,& omne
onus: & inferentes in Ieruſalem die ſabba-
thi. Et conteſtatus ſum vt in die qua vende-
16 re liceret, venderent. ‡ Et Tyrij habitaue-
C runt in ea,inferentes piſces, & omnia vena-
lia: & vendebāt in ſabbathis filiis Iuda & Ie-
17 ruſalem: ‡ & obiurgaui optimates Iuda: &
dixi eis, Quæ eſt hæc res mala quam vos fa-
18 citis,& prophanatis diē Sabbathi? ‡ Nūquid vestri 2.
non hæc fecerunt patresᵃ noſtriᵃ, & adduxit
Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, &
ſuper ciuitatem hanc? Et vos additis iracun-
19 diam ſuper Iſraël violando Sabbathum.‡Fa-
ctum eſt autē, cùm quieuiſſent portæ Ieru-
ſalem in die ſabbathi,dixi: & clauſerunt ia-
nuas,& præcepi vt nō aperirent eas vſq; poſt
Sabbathum: & de pueris meis cōſtitui ſuper
portas,vt nullus inferret onus in die Sabba-
20 thi. ‡Et manſerunt negotiatores, & venden-
tes vniuerſa venalia foris Ieruſalem ſemel &
21 bis. ‡Et cōteſtatus ſum eos,& dixi eis, Qua-
re manetis ex aduerſo muri? ſi ſecundò hoc
feceritis,manū mittam in vos. Itaq; ex tem-
22 pore illo non venerunt in Sabbatho. ‡ Dixi
quoq; Leuitis vt mundarentur, & venirent
ad

ad cuſtodiẽdas portas, & ſanctificandi diem
Sabbathi: & pro hoc ergo memẽto mei Deus
meus, & parce mihi ſecundũ multitudinem
miſerationũ tuarum. ‡ Sed & in diebus illis 23
vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Am- D
monitidas, & Moabitidas. ‡ Et filij eorum ex 24
media parte loquebantur Azoticè & neſcie-
bant loqui Iudaicè, & loquebãtur iuxta lin-
guam populi & populi. ‡ Et obiurgaui eos, 25
& maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalua-
ui eos, & adiuraui in Deo vt nõ darent filias
ſuas filiis eorum, & nõ acciperent de filiabus
4.Reg.3.b.7 eorũ filiis ſuis, & ſibimetipſis, dicens, ‡ ‖ Nũ- 26
quid nõ in huiuſcemodi re peccauit Salomõ
rex Iſrael? & certè in gentibus multis non e-
rat rex ſimilis ei: & dilectus Deo ſuo erat, &
3.Reg.11.a.8. poſuit eum Deus regẽ ſuper omnẽ Iſraël: ‖ &
ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres
alienigenæ. ‡ Nunquid & nos inobedientes 27
faciemus omne malũ grande hoc, vt præua-
ricemur in Deo noſtro, & ducamus vxores
peregrinas? ‡ De filiis autẽ Ioiada filij Eliaſib 28
ſacerdotis magni gener erat Sanaballat Ho-
ronites, quem fugaui à me. ‡ Recordare Dñe 29
Deus meus aduerſum eos qui polluunt ſa-
cerdotium, iuſque ſacerdotale & Leuiticum.
‡ Igitur mundaui eos ab omnibus alienige- 30
nis, & conſtitui ordines ſacerdotum & Leui-
tarum, vnumquemq; in miniſterio ſuo: ‡ & 31
in oblatione lignorum in temporibus cõſti-
tutis, & in primitiis: memento mei Deus
meus in bonum. Amen.

# LIBER ESDRAE TERTIVS.

## CAP. I.

4.Re.23.c.21 2.Par.35.a.1
ET fecit Ioſias Paſcha in Ieroſolymis 1
Domino, & immolauit Phaſe quarta- A
decima luna primi mẽſis: ‡ ſtatuens 2
ſacerdotes per vices dierũ ſtolis amictos in
templo Dñi. ‡ & dixit Leuitis ſacris ſeruis 3
Iſrael, vt ſanctificarẽt ſe Domino in poſitio-
ne ſanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædi-
ficauit Salomõ filius Dauid rex. ‡ Non erit 4
vobis tollere ſuper humeros eam. Et nunc
deſeruite Dño veſtro, & curam agite gentis
illius Iſraël ex parte ſecundũ pagos & tribus
*noſtras 5. *veſtras*. ‡ ſecundũ ſcripturam Dauid regis 5
Iſrael, & ſecundũ magnificẽtiam Salomonis
filij eius, omnes in templo, & ſecundũ parti-
culam principatus paternã veſtrã eorum qui
ſtant in conſpectu fratrũ filiorũ Iſrael. ‡ Im- 6
molate Paſcha, & ſacrificia parate fratribus
veſtris, & facite ſecundum præceptũ Domini
quod datum eſt Moyſi. ‡ Et donauit Ioſias in 7
plebem, quæ inuenta eſt, ouium, agnorum, & B
hœdorum, & caprarũ triginta millia, vitulos
tria millia. ‡ hæc de regalibus data ſunt ſe- 8
cũdũ promiſſionẽ populo: & ſacerdotibus
in Paſcha, oues numero duo millia, ac vituli
centũ. ‡ Et Iechonias, & Semeias, & Natha- 9
nael fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba
in Phaſe, oues quinq; millia, vitulos quingẽ-
tos. ‡ Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt 10
ſacerdotes & Leuitæ habentes azyma per tri-
bus. ‡ Et ſecundum partes principatus pa- 11
trum in conſpectu populi offerebant Domi-
no, ſecundum ea quæ in libro Moyſi ſcripta
12 ſunt: ‡ & aſſauerunt Phaſe igni prout opor-
tebat: & hoſtias coxerunt in *æneis*, & in *lamulis
13 ollis cum beneuolentia: ‡ & attulerunt om-
nibus qui erant ex plebe: & poſt hæc para-
14 uerunt ſibi & ſacerdotibus: ‡ Sacerdotes
enim offerebant adipes, vſque dum finita eſ-
ſet hora: & Leuitæ parauerunt ſibi, & fratri-
15 bus ſuis, filiis Aaron. ‡ Et ſacri cantores fi-
C lij Aſaph erant per ordinem ſecundum præ-
ceptum Dauid, & Aſaph, & Zacharias, &
16 Ieddimus, qui erat à rege: ‡ Et oſtiarij per ſin-
gulas ianuas, ita vt nõ præuaricaretur vnuſ-
quiſque ſuam: fratres enim illorum para-
17 uerunt illis. ‡ Et conſummata ſunt quæ per-
18 tinebant ad ſacrificium Domini. ‡ In illa die
egerunt Phaſe, & offerebãt hoſtias ſuper Do-
mini ſacrificium, ſecundum præceptum re-
19 gis Ioſiæ. ‡ Et egerunt filij Iſrael, qui inuen-
ti ſunt in tempore illo, Phaſe: & diem feſtũ
20 azymorum per dies ſeptem: ‡ & nõ eſt cele-
bratum Phaſe tale in Iſrael, à temporibus Sa-
21 muelis prophetæ: ‡ & omnes reges Iſrael nõ
celebrauerunt tale Paſcha quale egit Ioſias,
& ſacerdotes, & Leuitæ, & Iudæi, & omnis
Iſrael, qui inuenti ſunt in commoratione Ie-
22 roſolymis. ‡ Octauo decimo anno, regnante
23 Ioſia celebratum eſt Phaſe. ‡ Et directa ſunt
D opera Ioſiæ in conſpectu Domini ſui in cor-
24 de pleno *metuentis*: ‡ & quæ circa illum *metuentia
quidem conſcripta ſunt in priſtinis tempo- 9.
ribus de eis qui peccauerunt, quique irreli-
gioſi fuerunt in Dominũ præ omni gente, &
qui nõ quæſierũt verba Domini ſuper Iſrael.
25 ‡ ‖ Et poſt omnem actum hunc Ioſię, aſcẽdit 4.Re.23.f.29
Pharao rex Aegypti, veniẽs in Charcamis ab 2.Pa.35.c.20
itinere ſuper Euphrátẽ, & exiit obuiã illi Io-
26 ſias. ‡ Et miſit rex Aegypti ad Ioſiam, dicẽs,
27 Quid mihi & tibi eſt rex Iudæ? ‡ Non ſum
miſſus à Domino vt pugnem cõtra te: ſuper
Euphrátem enim bellum meum eſt, feſtinãs
28 deſcende. ‡ Et non eſt reuerſus Ioſias ſuper
currum: ſed expugnare eum conabatur, non
attendens verbũ prophetæ ex ore Domini:
29 ‡ ſed conſtituit ad eum bellum in campo
Mageddo. Et deſcenderunt principes ad re-
30 gem Ioſiam. ‡ Et dixit rex pueris ſuis, A-
mouete me à prælio, infirmatus ſum enim
valde. Et ſtatim amouerunt eum pueri ipſius
31 de acie. ‡ Et aſcendit ſuper currum ſecunda-
rium ſuum: & perueniens Ieroſolymam, vita
functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepul-
32 chro. ‡ Et in tota Iudæa lugebant Ioſiam: &
qui præſidebant, cum vxoribus lamentabant
eum vſque in hunc diem. Et datum eſt hoc
33 fieri ſemper in omne genus Iſrael ‡ Hæc au-
E tem præſcripta ſunt in libro hiſtoriarum re-
gũ Iudæ: & ſingula geſta actus Ioſiæ, & eius
gloria & intellectus eius in lege Domini:
quæque geſta ſunt ab eo, & quæ non ſcripta
34 ſunt in libro regum Iſrael & Iudę: ‡ ‖ Et aſſu- 4.Re.23.f.30
mentes, qui erant ex gente Iechoniam filium 2.Par.36.a.1
Ioſiæ, conſtituerunt regẽ pro Ioſia patre ſuo,
35 cùm eſſet annorum trigintatriũ. ‡ Et regna-
uit ſuper Iſrael menſibus tribus. Et amouit
eum rex Aegypti, ne regnaret in Ieroſolymis:

‡ & mulctauit gentē argenti talenta centū, 36
& auri talentū vnum. ‡ Et cōſtituit rex Ae- 37
gypti Ioacim fratrē ipſius, regē Iudę & Ieru-
ſalem: ‡ & alligauit magiſtratus Ioacim, & 38
Zaracelem fratrē ſuum, & apprehendens re-
duxit in Aegyptū. ‡ Annorum erat Ioacim 39
viginti quinq;, cùm regnare cœpiſſet in terra
Iuda & Ieruſalē: & fecit malum in cōſpectu
Domini. ‡ Poſt hunc autem aſcendit Nabu- 40
chodonoſor rex Babylonis, & alligās eum in
æreo vinculo, perduxit in Babyloniā: ‡ & ſa- 41
cra vaſa Domini accepit Nabuchonoſor, &
tulit & conſecrauit in tēplo ſuo in Babylo-
nia. ‡ Nam de immunditia illios, & irreli- 42
gioſitate ſcriptū eſt in libro tēporum regū.
‡ Et regnauit Ioachin filius eius pro eo. Cū 43
autē conſtitutus eſſet rex, erat annorum ᵃde- F
*ᵃocto 9.* cem & octoᵇ. ‡ Regnauit autē menſes tres, & 44
dies decem in Ieruſalem, & fecit malum in
conſpectu Domini: ‡ & poſt annum mittens 45
Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum in Ba-
byloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini.
‡ Et cōſtituit Sedeciam regem Iuda, & Ieru- 46
ſalem, cùm eſſet annorum viginti vnius: re-
gnauit autem annis vndecim. ‡ Et fecit ma- 47
lum in conſpectu Domini, & non eſt veritus
*Iere. 37. a. 2.* à verbis ‖ quæ dicta ſunt ab Ieremia prophe-
ta ex ore Domini: ‡ & adiuratus à rege Na- 48
buchodonoſor, periurans diſceſsit: & indu-
rata ceruice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt
legitima Domini Dei Iſrael. ‡ Et duces po- 49
puli Domini multa iniquè geſſerūt, & impiè
egerunt ſuper omnes immūditias gentium:
& polluerunt templum Domini quod ſan-
ctū erat in Ieroſolymis. ‡ Et miſit Deus pa- 50
trum ipſorum per angelum ſuum reuocare
eos, propter quod parceret illis, & taberna-
culo ſuo. ‡ Ipſi verò ſubſannabant in angelis 51
ſuis: & qua die locutus eſt Dominus, erant G
illudentes prophetis eius. ‡ Qui vſq; ad ira- 52
cundiam concitatus eſt ſuper gentem ſuam
propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit
aſcendere reges Chaldæorum. ‡ Hi occide- 53
runt iuuenes eorū in gladio, in circuitu ſan-
cti templi eorum, & nō pepercerunt iuueni,
& ſeni, & virgini, & adoleſcenti: ‡ ſed omnes 54
traditi ſunt in manus ipſorum: & omnia ſa-
cra vaſa Dñi, & regales apothecas reſumen-
tes, tulerunt in Babyloniam, ‡ & incenderūt 55
domum Domini, & demolierunt muros Ie-
ruſalē: & turres eius incenderunt igne, ‡ & 56
conſummauerunt omnia honorifica eius, &
ad nihilum redegerunt, & reliquos à gladio
duxerunt in Babylonē. ‡ Et erant ſerui illius 57
*Iere. 25. c. 12* vſq; dum regnarēt Perſæ ‖ in repletione ver-
*& 29. c. 10.* bi Domini in ore Ieremiæ: ‡ quouſque be- 58
*Dan. 9. b. 2.* nignè ageret terra ſabbatha ſua, omni tem-
pore deſertionis ſuæ ſabbathizauit in appli-
*ᵃſeptuagin-* catione annorum ᵃſeptuaginta ſeptemᵇ.
*ta 9.*

CAP. II.

*2. pa. 36. d. 22* Regnante Cyro rege Perſarum in con- 1
*2. Eſd. 1. a. 1.* ſummatione verbi Domini in ore Iere A
*& 6. a. 3.* miæ, ‡ ſuſcitauit Dominus ſpiritū Cyri re- 2
*Ier. 26. a. 12.* gis Perſarū, & prædicauit in toto regno ſuo
*& 29. c. 10* ſimul per ſcripturam, ‡ dicēs, Hæc dicit Cy- 3
*Dan. 9. b. 2* rus rex Perſarum, Me conſtituit regem orbi
terrarū Dominus Iſrael, Dominus excelſus,

4 ‡ & ſignificauit mihi ædificare domum ſibi *1. Eſd. 1. a. 37*
5 in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. ‡ Si quis eſt *& 1. a. 1.*
ex genere veſtro, dominus ipſius aſcendat *6. c. 24.*
6 cum eo in Ieruſalē. ‡ Quotquot ergo circa
loca habitant, adiuuent eos qui ſunt in loco
7 ipſo, in auro & argento, ‡ in dationibus cum
equis & iumentis, cumque aliis quæ ſecun-
dum vota apponuntur in ædem Domini quę
8 eſt in Ieruſalem. ‡ Et ſtantes principes tri-
buum, pagorum, & Iudææ ex tribu Ben-ia-
min, & ſacerdotes, & Leuitæ, quos excitauit
Dominus aſcendere & ædificare domū Do-
mini quæ eſt in Ieruſalē, & qui erant in cir-
9 cuitu eorum, ‡ adiuuerunt in omni auro & *... 3.*
argento eius, & iumentis, & votis complu-
10 ribus multi quorū ſenſus excitatus eſt. ‡ Et
B Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini, quæ
trāſtulit Nabuchodonoſur rex Babylonis ex
11 Ieruſalem, & conſecrauit ea idolo ſuo. ‡ &
proferens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit
Mithridato, qui erat ſuper theſauros ipſius.
12 ‡ Per hunc autem tradita ſunt Salmanaſaro
13 præſidi Iudææ. ‡ Horum autem hic nume-
rus: Libatoria argentea duo millia quadrin-
genta, thiſcæ argenteæ triginta: phialæ au-
reæ triginta, item argenteæ duo millia qua- *ᵃquatuor*
14 dringentæ, & alia vaſa mille. ‡ omnia autem *millia qua-*
vaſa aurea & argentea, ᵃ quinq; millia octin- *dringenta*
15 genta ſexagintaᵇ. ‡ Et enumerata ſunt Salma *ſexaginta*
naſaro ſimul cum his qui ex captiuitate Ba- *nouem 8.*
16 byloniæ venerāt in Ieroſolymam. ‡ ‖ In Ar- *2. Eſd. 4. b. 8*
taxerxis autem regis Perſarum temporibus
ſcripſerunt ei de his qui habitabant in Iudęa
& Ieruſalem, Balſamus, & Mithridatus, &
Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Same-
lius ſcriba, & reliqui habitantes in Samaria,
& cæteris locis ſubiectam epiſtolā regi Ar-
17 taxerxi. ‡ DOMINE, pueri tui Rathimus
C ab accidentibus, & Sabellius ſcriba, & reli-
qui curiæ tuæ iudices in Cœleſyria & Phœ-
18 nice. ‡ Et nunc notum ſit dummo regi, quo-
niam Iudæi qui aſcenderunt à vobis ad nos,
venientes in Ieruſalem ciuitatē refugam &
peſsimam, ædificant forūs eius, & ſtatuunt
19 muros, & templum ſuſcitant. ‡ Quòd ſi ci-
uitas iſta, & muri conſummati fuerint, non
tantùm tributa non ſuſtinebunt pendere, ſed
20 etiam regibus reſiſtent. ‡ Et quia id agitur
circa templum, rectè haberi arbitrati ſumus
21 non deſpicere hoc ipſum: ‡ ſed notum facere
domino regi, vt ſi videbitur, rex, quęratur in
22 libris patrum tuorum, ‡ & inuenies in ad-
monitionibus ſcripta de his, & ſcies quoniā
ciuitas iſta fuit refuga, & reges, & ciuitates
23 concutiens, ‡ & Iudæi refugæ, & prælia com-
mittentes in ea ab æterno, ob quam cauſam
24 ciuitas iſta deſerta eſt. ‡ Nunc ergo notum
facimus, domine rex, quoniam ſi ciuitas hæc
ædificata fuerit, & huius muri erecti fuerint,
deſcenſus tibi non erit in Cœleſyriam &
25 Phœnicen. ‡ Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui
D ſcribebat accidentia, & Balthemo, & Sabel-
lio ſcribæ, & cæteris conſtitutis, & habitan-
tibus in Syria, & Phœnice, ea quæ ſubiecta
26 ſunt. ‡ LEGI epiſtolam quam miſiſtis mi-
hi. Præcepi ergo inquiri, & inuentū eſt, quo-
niam ciuitas illa eſt ab æuo regibus reſiſtēs,
& ho-

‡ & homines refugæ, & prælia in ea efficien- 27
tes, & reges fortiſsimi erãt in Ieruſalẽ domi-
nantes, & tributa exigentes, à Cœleſyria &
Phœnice. ‡ Nũc ergo præcepi prohibere bo- 28
mines illos ædificare ciuitatem, & prohibere
ne quid vltrà hæc fiant: ‡ ſed nec procedant 29
in plurimũ, ex quo ſunt malitiæ, ita vt regi-
bus moleſtia inferetur. ‡ Tunc recitatis his 30
quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathi-
mus, & Sabellius ſcriba, & qui cũ his conſti-
tuti erant iungentes feſtinanter venerunt in
Ieruſalẽ cum equitatu, & turba, & agmine: 31
‡ cœperuntq; ædificantes prohibere, & vaca-
bãt ab ædificatione templi in Ieruſalẽ, vſque
ſecundo anno regni Darij regis Perſarum.

CAP. III.

REx Darius fecit cœnam magnam om- 1
nibus vernaculis ſuis, & omnibus ma- A
giſtratibus Mediæ & Perſidis, ‡ & omnibus 2
purpuratis, & prætoribus, & conſulibus, &
præfectis ſub illo ab India vſq; Aethiopiam,
centum viginti ſeptem prouinciis. ‡ Et cùm 3
manducaſſent, & bibiſſent, & ſatiati reuerte-
rentur, tunc Darius rex aſcendit in cubicu-
lum ſuum, & dormiuit, & expergefactus eſt.
‡ Tũc illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui 4
cuſtodiebãt corpus regis, dixerunt alter alte-
ri: ‡ Dicamus vnuſquiſq; noſtrũ ſermonem 5
qui præcellit: & cuiuſcunq; apparuerit ſer- B
mo ſapientior alterius, dabit illi rex Darius
dona magna, ‡ purpura cooperiri, & in auro 6
bibere, & ſuper aurum dormire, & currum
aureo fræno, & cydarim byſsinam, & torquẽ
circa collum: ‡ & ſecundo loco ſedebit à Da 7
rio propter ſapientiã ſuam. Et cognatus Da-
rij vocabitur. ‡ Tũc ſcribentes ſinguli ſuum 8
verbũ ſignauerunt, & poſuerunt ſubtus cer-
uical Darij regis, ‡ & dixerunt, Cùm ſurre- 9
xerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra: & quod-
cunque iudicauerit rex è tribus, & magiſtra-
tus Perſidis, quoniam verbum eius ſapien-
tius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut ſcriptũ eſt.
‡ Vnus ſcripſit, Forte eſt vinũ. ‡ Alius ſcrip- 10
ſit, Fortior eſt rex. ‡ Tertius ſcripſit, Fortio- 11
res ſunt mulieres: ſuper omnia autẽ vincit 12
veritas. ‡ Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt 13
ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit. ‡ Et mit- 14
tens vocauit omnes magiſtratus Perſarũ, & C
Medos, & purpuratos, & prætores, & præfe-
ctos: ‡ & ſederunt in concilio: & lecta ſunt 15
ſcripta corã ipſis. ‡ Et dixit, Vocate adoleſcẽ- 16
tes, & ipſi indicabũt verba ſua. Et vocati ſunt,
& introierunt. ‡ Et dixit illis, Indicate nobis 17
de his quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui
dixerat de fortitudine vini, ‡ & dixit, Viri, 18
quàm præualet vinum omnibus hominibus
qui bibunt illud! ſeducit mentem. ‡ Itemq; 19
regis & orphani facit mentẽ vanam. Itẽ ſer-
ui ac liberi, pauperis ac diuitis, ‡ & omnem 20
mentem conuertit in ſecuritatẽ & iucundi- D
tatem, & nõ meminit omnẽ triſtitiam & de-
bitum, ‡ & omnia præcordia facit honeſta, 21
& non meminit regem nec magiſtratum, &
omnia per talenta loqui facit. ‡ Et non me- 22
minerũt, cùm biberint, amicitiam, nec frater-
nitatẽ; ſed non multũ poſt ſumunt gladios.
‡ Et cùm à vino merſerint & ſurrexerint, 23

24 non meminerunt quæ geſſerunt. ‡ O viri,
num præcellit vinum? quia ſic cogitat face-
re? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

1 ET inchoauit ſequẽs dicere, qui dixit de
2 fortitudine regis. ‡ O viri, num præ-
A cellunt homines, qui terram & mare obti-
3 nent, & omnia quæ in eis ſunt? ‡ Rex autem
ſuper omnia præcellit, & dominatur eorũ: &
4 omne quodcunq; dixerit illis, faciunt. ‡ Et ſi
miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demo-
5 liuntur mõtes, & muros, & turres. ‡ Iugulan
tur, & iugulant, & regis verbũ nõ prætereũt.
nam ſi vicerint, afferunt regi omnia quæcun-
6 que prædati fuerint. ‡ Similiter & alij om-
nes, & quotquot nõ militant, nec pugnant,
ſed colunt terrã: rurſum cùm fuerint metẽ-
7 tes, afferunt tributa regi: ‡ & ipſe vnus ſolus
ſi dixerit occidite, occidũt: dixerit remittite,
8 remittunt: ‡ dixerit percutite, percutiunt:
dixerit exterminate, exterminant: dixerit æ-
9 dificate, ædificant: ‡ dixerit excidite, exci-
10 dunt: dixerit plantate, plantant: ‡ & omnis
plebs, & virtutes eum obaudiũt, & ſuper hoc
11 ipſe recumbit, & bibit, & dormit. ‡ Hi autẽ
B cuſtodiunt in circuitu eum, & nõ poſſunt ire
ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obau-
12 dientes ſunt ei. ‡ Viri, quomodo nõ præcel-
13 lit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit. ‡ Ter-
tius qui dixerat de mulieribus & veritate,
14 hic eſt Zorobabel, cœpit loqui. ‡ Viri, non
magnus rex, & multi homines, nec vinũ præ-
cellit. Quis eſt ergo qui dominatur eorum?
15 ‡ Nónne mulieres genuerunt regẽ, & omnẽ
16 populũ, qui dominatur mari & terræ: ‡ & ex
illis nati ſunt, & ipſæ educauerunt eos qui
17 plantauerũt vineas ex quibus vinum fit? ‡ Et
ipſæ faciunt ſtolas omnium hominũ, & ipſæ
faciunt gloriam hominibus, & nõ poſſunt ho
18 mines ſeparari à mulieribus. ‡ Si congrega-
uerint aurũ & argentũ, & omnẽ rem ſpecio-
ſam, & viderint mulierẽ vnam bono habitu
19 & bona ſpecie, ‡ omnia hæc relinquentes in
eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, &
eam alliciunt magis quàm aurum & argen-
20 tum, & omnẽ rem pretioſam. ‡ Homo patrẽ
ſuum relinquit qui enutriit illum, & ſuam
21 regionẽ, & ad mulierem ſe coniungit. ‡ Et cũ
C muliere remittit animam: & neque patrem
meminit, neque matrem, neque regionem.
22 ‡ Et hinc oportet vos ſcire: quoniam mulie-
23 res dominantur veſtri. Nónne doletis? ‡ Et
accipit homo gladiũ ſuum, & vadit in viam
facere furta, & homicidia, & mare nauigare
24 & flumina, ‡ & leonem videt, & in tenebris
ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes,
25 & rapinas, amabili ſuæ affert. ‡ Et iterũ, dili-
git homo vxorem ſuam magis quàm patrem
26 aut matrem. ‡ Et multi dementes facti ſunt
propter vxores ſuas: & ſerui facti ſunt ꝓpter
27 illas, ‡ & multi perierunt & iugulati ſunt, &
28 peccauerunt propter mulieres. ‡ Et nũc cre-
dite mihi, quia magnus eſt rex in ꝑteſtate
ſua: quoniam omnes regiones verentur tan-
29 gere eum. ‡ Videbam tamen Apemen filiam
Bezacis, mirifici concubinam regis ſedentẽ
30 iuxta regem ad dexteram, ‡ & auferentem

diadema de capite eius, & imponentem ſibi,
& palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.
‡ Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: 31
& ſi arriſerit ei, ridet. nam ſi indignata ei fue D
rit, blanditur, donec recõcilietur in gratiam.
‡ O viri, cur nõ ſunt fortiores mulieres? Ma- 32
gna eſt terra, & excelſum eſt cælũ: ªquis iſta
agit? ‡ Et tunc rex, & purpurati intuebãtur 33
in alterutrum. Et inchoauit loqui de verita-
te. ‡ O viri, nónne fortes ſunt mulieres? Ma- 34
gna eſt terra, & excelſum eſt cælum: & velox
curſus ſolis cõuertit in gyro cælum in locũ
ſuum in vna die. ‡ Nónne magnificus eſt qui 35
hæc facit, & veritas magna, & fortior præ om
nibus? ‡ Omnis terra veritatẽ inuocat, cælũ 36
etiam ipſam benedicit, & omnia opera mo-
uentur, & tremunt eam, & non eſt cum ea
quicquã iniquum. ‡ Vinum iniquum, ini- 37
quus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij
hominũ, & iniqua illorũ omnia opera, & no
eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peri-
bunt: ‡ & veritas manet, & inualeſcit in æ- 38
ternũ, & viuit, & obtinet in ſecula ſeculorũ.
‡ Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque 39
differentias: ſed quæ iuſta ſunt facit omni-
bus, iniuſtis ac malignis, & omnes benignan-
tur in operibus eius. ‡ Et non eſt in iudicio 40
eius iniquum, ſed fortitudo, & regnũ, & po- E
teſtas & maieſtas omniũ æuorum. Benedi-
ctus Deus veritatis. ‡ Et deſiit loquendo. Et 41
omnes populi clamauerunt, & dixerunt, Ma-
gna eſt veritas, & præualet. ‡ Tunc rex ait 42
illi, Pete, ſi quid vis amplius, quàm quæ ſcri-
pta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inuen
tus es ſapientior proximis, & proximus mihi
ſedebis, & cognatus meus vocaberis. ‡ Tunc 43
ait regi, Memor eſto voti tui, quod vouiſti,
ædificare Ieruſalẽ, in die qua regnum acce-
piſti: ‡ & omnia vaſa quæ accepta ſunt ex 44
Ieruſalem, remittere, quæ ſeparauit Cyrus,
quando mactauit Babylonium, & voluit re-
mittere ea ibi. ‡ Et tu vouiſti ædificare tem- 45
plum quod incenderunt Idumæi, quãdo ex-
terminata eſt Iudæa à Chaldæis. ‡ Et nunc 46
hoc eſt quod poſtulo Domine, & quod peto,
hæc eſt maieſtas quod à te poſtulo, vt facias
votum quod vouiſti regi cæli ex ore tuo.
‡ Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt il- 47
lum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſa- F
tores, & præfectos & purpuratos, vt deduce-
rent eum, & eos qui cum illo erant, oẽs aſcẽ-
dentes ædificare Ieruſalẽ. ‡ Et omnibus præ- 48
fectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Liba
no ſcripſit epiſtolas, vt traherent ligna cedri-
na à Libano in Ieruſalẽ, vt ædificarent cum
eis ciuitatẽ. ‡ Et ſcripſit omnibus Iudæis qui 49
aſcendebant à regno in Iudæam pro liber-
tate, omnẽ potentem, & magiſtratũ, & præ-
fectum nõ ſuperuenire ad ianuas ipſorum,
‡ & omnẽ regionem quam obtinuerant im- 50
munem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtel-
la quæ obtinent Iudæorum, ‡ & in ſtructurã 51
templi dare per ſingulos annos talenta vigin
ti, vſq; dum perædificaretur: ‡ & ſuper ſa- 52
crarium holocautomata vſtulare quotidie,
ſicut habent præceptum: alia talenta decem
offerre per ſingulos annos, ‡ & omnibus qui 53
procedunt à Babylonia condere ciuitatẽ: vt
eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum, &
54 omnibus ſacerdotibus qui præcedũt. ‡ Scri-
G pſit autẽ & quantitatẽ, & ſacram ſtolam iuſ-
55 ſit dari, in qua deſeruirent; ‡ & Leuitis ſcri-
pſit dare præcepta, vſq; in diem qua cõſum-
mabitur domus, & Ieruſalem extruetur:
56 ‡ & omnibus cuſtodientibus ciuitatem ſcri-
57 pſit dari ei ſortes & ſtipendia. ‡ Et dimiſit
omnia vaſa quæcunque ſeparauerat Cyrus, à
Babylonia, & omnia quæcunq; dixit Cyrus,
& ipſe præcepit fieri, & mitti Ieruſalem.
58 ‡ Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, eleuãs
faciem in Ieruſalem, benedixit regem cæli,
59 ‡ & dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſa-
pientia & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum.
60 ‡ Benedictus es qui dediſti mihi ſapientiam,
& tibi confitebor Domine Deus patrum no-
61 ſtrorum. ‡ Et accepit epiſtolas, & profectus
eſt in Babyloniam. Et venit, & nunciauit fra-
tribus ſuis omnibus qui fuerunt in Babylo-
62 nia. ‡ & benedixerunt Deum patrum ſuo-
rum, quoniam dedit illis remiſſionem & re-
63 frigerium, ‡ vt aſcenderent & ædificarent
Ieruſalem, & templum vbi nominatum eſt
nomen eius in ipſo, & exultauerunt cum
muſicis & lætitia diebus ſeptem.

## CAP. V.

1 POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcende- 1.Eſd.2.a.1.
A rent principes pagorum per domos, &
tribus ſuas, & vxores illorum, & filij & filiæ
eorum, & ſerui & ancillæ ipſorum, & pecora
2 eorum. ‡ Et Darius rex miſit vnà cum eis
equites mille, donec deducerent eos in Ieru-
ſalem cum pace, & cum muſicis & cum tym
3 panis & tubis. ‡ & omnes fratres erant lu-
dentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.
4 ‡ Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcen-
derunt per pagos ſuos in tribus, & in partem
5 principatus ipſorum. ‡ Sacerdotes; Filij
Phinees, filij Aaron, Ieſus filius Ioſedec, Ioa-
cim filius Zorobabel filij Salathiel de domo
Dauid, ex progenie Phares, de tribu Iuda,
6 ‡ qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum
ſermones mirificos in ſecundo anno regni
7 ipſius menſe Niſan priore. ‡ Sunt autem hi, 1.Eſd.2.a.1.
qui aſcenderunt ex Iudæa de captiuitate 2.Eſd.7.b.6
trãſmigrationis, quos tranſmigrauit Nabu-
chodonoſor rex Babyloniæ in Babylonẽ, &
8 reuerſus eſt in Ieruſalem. ‡ Et requiſiuit par-
tem Iudææ vnuſquiſque in ciuitatem ſuam,
qui venerunt cum Zorobabel & Ieſu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Enmanio, Mardo-
cheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro. E-
9 monia vnus de principibus eorũ. ‡ Et nume-
rus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum
filij Phares, duo millia centum ſeptuagínta-
10 duo: ‡ filij Ares, tria millia centum quin-
11 quagintaſeptem: ‡ filij Phœmo, centum
B quadragintaduo: in filijs Ieſu & Ioabes,
12 mille trecenti duo: ‡ filij Demu, duo millia
quadringenti ſeptuaginta: filij Choraba, du-
centiquinque: filij Banica, centum ſexagin-
13 taocto. ‡ filij Bebech, quadringentitres: filij
14 Archad, quadringenti vigintiſeptem: ‡ filij
Cham, trigintaſeptem: filij Zoroar, duo mil-
lia ſexagintaſeptem: filij Adin, quadringenti
ſexagin-

ſexaginta vnus: ‡ filij Aderectis,centũ octo: 15
filij Ciaſo & Zelas,centũ ſeptẽ: filij Azoroc,
quadringenti trigintanouẽ: ‡filij Iedarbone, 16
centũ trigintaduo:filij Ananiæ,centũ trigin-
ta:filij Aſom,nonaginta: ‡ filij Marſar,qua- 17
dringẽti vigintiduo:filij Zabarus,nonaginta-
quinq;: filij Sepolemon,centum vigintitres;
‡filij Nepopas, quinquagintaquinque: filij 18
Hechanatus,centum quinquagintaocto:filij
Cebethamus,cẽtũ triginta duo:‡filij Crear- 19
patros,qui Enocadies,& Modiæ,quadringẽ-
ti vigintitres:qui ex Gramas & Gabea,centũ
vigintivnus: ‡qui ex Beſſelon,& Ceagge,ſe- 20
xaginta quinq;:qui ex Baſtaro,centũ viginti-
duo ‡Qui ex Bechenobes,quinquagintaquin 21
que: filij Liptis,centũ quinquagintaquinque:
filij Labonni, trecenti quinquagintaſeptem:
‡Filij Sichem,trecẽti ſeptuaginta:filij Sua- 22
don, & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto:
‡filij Ericus, duo millia centũ quadraginta- 23
quinque: filij Anaas,trecẽti ſeptuaginta. Sa- C
cerdotes: ‡Filij Ieddus,filij Euther,filij Elia- 24
ſib, trecenti ſeptuaginta duo:filij Emerus,
ducenti quinquagintaduo: ‡filij Phaſurij,tre- 23
centi quinquagintaſeptẽ: filij Caree,ducen-
ti vigintiſeptẽ. ‡ Leuitæ: Filij Ieſu in Cadu- 24
hel,& Bamis,& Serebias,& Edias,ſeptuagin
taquatuor.omnis numerus à duodecimo an-
no, triginta millia quadringenti ſexaginta-
duo, ‡ filij,& filiæ,& vxores,omnis cõputa- 27
tio,quadraginta millia ducenti quadraginta
duo.‡Filij ſacerdotũ, qui pſallebãt in tẽplo: 28
filij Aſaph,centũ vigintiocto. ‡Oſtiarij verò: 29
filij Eſmẽni,filij Azer,filij Amon, filij Accu-
ba, Topa filij Tobi, omnes centũ trigintano-
uem. ‡ Sacerdotes ſeruientes in templo:filij 30
Sel,filij Gaſpha,filij Tobloch,filij Cariæ,filij
Su,filij Hellu,filij Labana, filij Armacha,fi-
lij Accub,filij Vtha,filij Cetha,filij Aggab,fi-
lij Obai,filij Anani,filij Canna, filij Geddu,
‡filij An, filij Radin, filij Deſanon, filij Na- 31
choba,filij Caſeba,filij Gaze, filij Ozui, filij
Sinone,filij Attre,filij Haſtẽ, filij Aſiana, filij
Manei,filij Naſiſim,filij Accuſu,filij Agiſta,
filij Azui, filij Fauon, filij Phaſalon, ‡ filij 32
Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij Barcus,
filij Saree,filij Coeſi, filij Naſith, filij Agiſti,
filij Pedon. ‡Salomon filij eius filij Aſophot, 33
filij Phaſida,filij Celi,filij Dedõ,filij Gadda-
hel,filij Sephegi. ‡ filij Aggia,filij Sachareth, 34
filij Sabathen,filij Caroneth,filij Malſith,filij
Amæ, filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij D
Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij Mal-
mon. ‡Omnes ſacro ſeruientes, & pueri Salo 35
monis,quadringenti octogintaduo. ‡Hi ſunt 36
filij qui aſcenderũt à Thel-mela,Thel-harſa:
principes eorũ,Carmellã,& Careth: ‡& non 37
poterant edicere ciuitates ſuas, & progenies
ſuas,quemadmodũ ſint ex Iſrael. Filij Dala-
ri,filij Tubal,filij Nechodaici, ‡ex ſacerdoti- 38
bus,qui fungebantur ſacerdotio:& non ſunt
inuenti filij Obia, filij Achiſos, filij Addin,
qui accepit vxorẽ ex filiabus Phargeleu: ‡& 39
vocati ſunt nomine eius, & horũ quæſita eſt
generis ſcriptura in prædatura, & nõ eſt in-
uenta,& prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. ‡Et 40
dixit illis Nehemias & Aſtharas, Ne partici-

pentur ſancta, donec exurgat põtifex doctus
41 in oſtenſionem & veritatem. ‡Omnis autem
Iſrael erat exceptis ſeruis & ancillis, quadra
42 ginta duo millia trecenti quadraginta. ‡Ser-
ui horũ & ancillæ, ſeptem millia trecenti tri-
gintaſeptem. ‡Cãtores & cantatrices, ducẽti
43 ſexagintaquinque. ‡Cameli,quadringẽti tri-
B gintaquinque. Equi, ſeptem millia triginta-
ſex. Muli, ducenta millia quadragintaquin-
que. Subiugalia, quinq; millia vigintiquin-
44 que. ‡ Et de præpoſitis ipſis per pagos,dum
venirent in templum Dei,quod erat in Ieru
ſalẽ, innouare & ſuſcitare templum in loco
45 ſuo, ſecundum ſuam virtutem: ‡ & dari in
templum theſaurum operum ſacrum auri
mnas duodecim millia,& mnas argẽti quin-
46 que millia,& ſtolas ſacerdotales centũ. ‡ Et
habitauerunt ſacerdotes & Leuitæ, & qui
exierant de plebe in Ieruſalẽ & in regione,
& ſacri cãtores,& oſtiarij,& omnis Iſrael in
47 regionibus ſuis. ‡ ‖ Inſtante autem ſeptimo 2.Eſd.3.a.b.
menſe, cumque eſſent filij Iſrael vnuſquiſque
in ſuis rebus,cõuenerunt vnanimes in atriũ,
48 quod erat ante ianuam orientalem. ‡ Et
ſtantes Ieſus filius Ioſedec,& fratres eius ſa-
cerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, &
49 huius fratres, parauerunt altare, ‡ vt offer-
rent ſuper illud holocautomata, ſecundum
quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.
40 ‡Et cõuenerunt ibi ex aliis nationibus ter-
ræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes
gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holo-
51 cautomata Domino matutina. ‡ Et egerunt
ſcenopegiam, & diẽ ſolennem, ſicut præce-
ptum eſt in lege: & ſacrificia quotidie, ſicut
52 oportebat: ‡ & poſt hæc oblationes inſtitu-
tas, & hoſtias ſabbatborum, & neomenia-
F rum, & dierum ſolennium omnium ſancti-
53 ficatorum. ‡ Et quotquot vouebant Domi-
no à neomenia ſeptimi menſis,cœperũt ho-
ſtias offerre Deo, & templum Domini non-
54 dum erat ædificatum. ‡ Et dederunt pecu-
niam lapidariis & fabris,& potum & pabu-
55 la cum gaudio. ‡ Et dederunt carra Sido-
niis,& Tyriis,vt tranſueherent illis de Liba-
no trabes cedrinas, & facerẽt rates in Ioppe
portu, ſecundum decretum quod ſcriptum
56 erat eis à Cyro rege Perſarum. ‡ Et in ſe-
cundo anno venientes in templũ Dei in Ie-
ruſalẽ, menſe ſecundo inchoauit Zorobabel
filius Salathiel,& Ioſue filius Ioſedec,& fra-
tres ipſorum, & ſacerdotes & Leuitæ,& om
nes qui venerant de captiuitate in Ieruſa-
57 lem: ‡ & fundauerunt templum Dei noui-
lunio ſecundi menſis ſecundi anni, cùm ve-
58 niſſent in Iudæam & Ieruſalem. ‡ Et ſtatue-
runt Leuitas à viginti annis, ſuper opera
Domini: & ſtetit Ieſus & filius eius, &
fratres omnes Leuitæ conſpirantes, & exe-
cutores legis, facientes opera in domo Do-
59 mini. ‡Et ſteterũt ſacerdotes habentes ſtolas
cũ tubis: & Leuitæ filij Aſaph, habentes cym
60 bala ‡collaudantes Dominũ,& benedicentes
61 ſecundũ Dauid regem Iſrael. ‡Et cantabant
canticũ Domino, quoniam dulcedo eius, &
62 honor in ſecula ſuper omnem Iſrael. ‡Et om
G nis populus tuba cecinerunt, & proclama-

uerunt uoce magna, collaudãtes Dominum
in ſuſcitatione domus Domini. ‡Et uenerũt 63
ex ſacerdotibus & Leuitis, & præſidentibus
ſecundùm pagos ſenioribus, qui viderãt pri-
ſtinam domũ: ‡& ad huius ædificationem cũ 64
clamore & planctu magno, & multi cum tu-
bis & gaudio magno: ‡ in tantũ vt populus 65
non audiret tubas propter planctum populi.
Turba enim erat tubis canens magnificè, ita
1.Eſd.4.a.1. vt longè audiretur. ‡ ¶Et audierunt inimici 66
tribus Iudæ, & Ben-iamin, & venerunt ſcire
quæ eſſet vox tubarũ. ‡ Et cognouerũt quo- 67
niam qui erant ex captiuitate, ædificant tem
plum Domino Deo Iſrael. ‡Et accedentes ad 68
Zorobabel & Ieſum, præpoſitos pagorũ, di-
xerunt eis, Aedificabimus vnà vobiſcũ: ‡Si- 69
militer enim audiuimus Dominũ veſtrũ, &
ipſi pariter incedimus à diebus Aſbazareth
regis Aſſyriorum, qui trãſmigrauit nos huc.
‡ Et dixit illis Zorobabel, & Ieſus, & 70
principes pagorũ Iſrael, ‡Nõ eſt nobis & vo- 71
bis ædificare domũ Dei noſtri. nos enim ſoli
ædificabimus Domino Iſrael ſecundùm ea
quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarũ. ‡Gẽ- 72
tes autẽ terræ incũbentes his qui ſunt in Iu-
dæa, & leuãtes opus ædificationis & inſidias,
& populos adducentes prohibebant eos ædi-
ficare, ‡& aggreſſuras exercẽtes impedierũt, 73
ne conſummaretur ædificiũ omni tempore
vitæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram
per biennium vſque ad Darij regnum.

## CAP. VI.

1.Eſd.5.a.1. IN ſecundo autem anno regni Darij pro- 1
phetauit Aggæus, & Zacharias filius Ad- A
din prophetæ apud Iudæã & Ieruſalẽ in no-
mine Dei Iſrael ſuper eos. ‡ Tunc ſtans Zo- 2
robabel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſe-
dec, inchoauerunt ædificare domũ Domini,
quæ eſt in Ieruſalẽ: ‡cùm adeſſent eis prophe 3
tæ Domini, & adiuuarent eos. In ipſo tẽpore
venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ, &
Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales eius,
‡& dixerunt eis, Quo præcipiente vobis do- 4
mum hãc ædificatis, & tectũ iſtud, & alia om
nia perficitis? & qui ſunt ſtructores qui hæc
ædificant? ‡ Et habuerunt gratiã viſitatione 5
facta ſuper eos, qui erant ex captiuitate à Do
mino ſeniores Iudæorũ. ‡ & non ſunt impe- 6
diti ædificare, donec ſignificaretur Dario de
omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.
‡Exemplum epiſtolę, quam miſerunt Dario, 7
SISENNES ſubregulus Syriæ, & Phœ-
nicis, & Satrabuzanes, & ſodales eius in Sy-
ria, & Phœnice præſides, regi Dario ſalutem.
‡ Omnia nota ſint domino regi, quòd cum 8
veniſſemus in regionẽ Iudeę, & introiſſemus
in Ieruſalẽ, inuenimus ædificantes domum
Dei magnam: ‡& templum ex lapidibus po- 9
litis, & magnis & pretioſis materijs in parie-
tibus, ‡& opera illa inſtanter fieri, & ſuffra- 10
gare, & proſperare in manibus eorum, & in B
omni gloria, quàm diligentiſsimè perfici.
‡Tũc interrogauimus ſeniores, dicẽtes, Quo 11
permittente vobis ædificatis domũ iſtam, &
opera hæc fundatis? ‡Ideo autẽ interrogaui 12
mus eos, vt notũ faceremus tibi homines &
prępoſitos, & nominũ ſcripturam præpoſito-
13 rum poſtulauimus illos. ‡At illi reſponderũt
nobis, dicẽtes, Nos ſumus ſerui Domini, qui
14 fecit cælum & terram, ‡& ædificabatur hæc
domus ante annos iſtos multos à rege Iſrael
15 magno & fortiſsimo, & cõſummata eſt. ‡Et
quoniã patres noſtri exacerbãtes erãt & pec
cauerũt in Deũ Iſrael, tradidit eos in manus
Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis
16 Chaldæorum, ‡& domum iſtam demolien-
tes incenderunt, & populum captiuum du-
17 xerunt in Babylonem. ‡ In primo anno re-
gnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus
18 rex domum hanc ædificare: ‡& illa ſacra va-
ſa aurea & argentea quæ extulerat Nabucho
donoſor de domo quæ eſt in Ieruſalem, &
conſecrauerat ea in ſuo templo, rurſus pro-
C tulit ea Cyrus rex de tẽplo quod erat in Ba-
bylonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Sal-
19 manaſaro ſubregulo. ‡ & præceptum eſt eis
vt offerrent hæc vaſa, & reponerent in tem-
plo, quod erat in Ieruſalem, & ipſum tem-
20 plum Dei ædificare in loco ſuo. ‡ Tunc Sal-
manaſarus ſubiecit fundamenta domus Do-
mini, quæ eſt in Ieruſalem: & exinde vſque
nunc ædificatur, & non accepit conſumma-
21 tionem. ‡ Nunc ergo ſi iudicatur à te ô rex,
perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri
22 regis quæ ſunt in Babylonia: ‡ & ſi inuen-
tum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe
ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Ieru-
ſalem, & iudicatur à Domino rege noſtro,
23 ſcribat de his nobis. ‡¶Tunc Darius rex pręcepit 1.Eſd.6.a.1.
cepit inquiri in bibliothecis, & inuentus eſt
in Ecbathanis oppido, quod eſt in Media re-
gione locus vnus in quo ſcripta erant iſta,
24 ‡ANNO primo regnante Cyro rex Cy-
rus præcepit domum Domini quæ eſt in Ie-
ruſalem ædificare, vbi incendebãt igni aſsi-
25 duo, ‡ cuius altitudo ſit cubitorum decem,
& latitudo cubitorum ſexaginta, quadratũ
lapidibus politis tribus, & meniano ligneo
eiuſdem regionis, & meniano vno nouo, &
26 impendia dari de domo Cyri regis: ‡ & ſa-
cra vaſa domus Domini tã aurea quàm ar-
gentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in do-
mum Domini, quæ eſt in Ieruſalẽ vbi erant
27 poſita, vt ponantur illic: ‡& pręcepit curam
agere Siſennem ſubregulum Syrię, & Phœ-
D nicis, & Satrabuzanem, & ſodales eius, &
qui ordinati erant in Syria & Phœnice pre-
28 ſides, vt abſtinerent ſe ab eodem loco. ‡ Et
ego quoque præcepi in totum ædificare: &
proſpexi, vt adiuuent eos qui ſunt ex capti-
uitate Iudæorum, donec conſummetur tem-
29 plum ædis Domini: ‡ & à vexatione tribu-
torum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligenter
quantitatem dari his hominibus ad ſacrifi-
cium Domini Zorobabel præfecto, ad tau-
30 ros & arietes, & agnos, ‡ ſimiliter autem &
frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtan-
ter per ſingulos annos, prout ſacerdotes qui
ſunt in Ieruſalem, dictauerunt cõſumi quo-
31 tidie ſine vlla dilatione, ‡ vt offerantur li-
bationes ſummo Deo pro rege & pueris ei⁹
32 & orent pro ipſorum vita: ‡ & denuntietur,
vt quicunque tranſgreſsi fuerint aliquid ex
his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipia-

tur

cur lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendantur,
& bona ipſorũ regi aſcribantur. ‡ Propterea 33
& Dominus, cuius nomen inuocatũ eſt ibi,
extermineт omnem regem & gentem, qui
manum ſuam extenderit prohibere, aut ma-
le tractare domum Domini illam quæ eſt in
Ieruſalem. ‡ Ego Darius rex decreui quàm 34
diligentiſsimè ſecundùm hæc fieri.

CAP. VII.

1.Eſd.6.c.13 TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ 1
& Phœnicis, & Satrabuſanes, & ſoda- A
les obſecuti his, quæ à Dario rege erant de-
creta, ‡ inſiſtebant ſacroſanctis operibus dili- 2
gentiſsimè, cooperãtes cũ ſenioribus Iudæo-
rum principibus Syriæ, ‡ & proſperata ſunt 3
ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo &
Zacharia prophetis. ‡ Et conſummauerunt 4
omnia per præceptum Domini Dei Iſrael, &
ex conſilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis
Perſarum. ‡ Et conſummata eſt domus no- 5
ſtra vſq; ad tertiam & viceſimam diẽ men- B
ſis Adar, ſexto anno Darij regis. ‡ Et fecerũt 6
filij Iſraël & ſacerdotes & Leuitæ, & cæteri
qui erant ex captiuitate, qui appoſiti ſunt ſe-
cundùm ea quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi.
‡ Et obtulerunt in dedicationem tẽpli Do- 7
mini, tauros centum, arietes ducentos, agnos
quadringentos, ‡ & hœdos, pro peccatis vni- 8
uerſi Iſrael duodecim, ſecundùm numerum
tribuũ Iſrael. ‡ Et ſteterũt ſacerdotes & Le- 9
uitæ amicti ſtolis per tribus ſuper omnia ope
ra Domini Dei Iſrael ſecũdùm librũ Moyſi, C
& oſtiarij per ſingulas ianuas. ‡ Et egerunt 10
filij Iſrael cũ his qui erãt ex captiuitate illud
Phaſe quartadecima luna mẽſis primi, quan-
do ſanctificati ſunt ſacerdotes & Leuitæ.
‡ Omnes filij captiuitatis non ſunt ſimul ſan 11
ctificati, quia Leuitæ omnes ſimul ſanctifi-
cati ſunt. ‡ Et immolauerunt Phaſe vniuerſi 12
filij captiuitatis, & fratribus ſuis ſacerdoti- D
bus, & ſibimetipſis. ‡ Et manducauerunt filij 13
Iſrael, qui erãt ex captiuitate omnes qui re-
manſerant ab omnibus execrationibus gen-
tium terræ quærentes Dominum, ‡ & cele- 14
brauerunt diem feſtũ azymorũ ſeptẽ diebus
epulantes in cõſpectu Domini, ‡ quoniã con- 15
uerterat cõſiliũ regis Aſſyriorũ in eos, cõforta-
re manus eorũ ad opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſa- 1
1.Eſd.7.a.1. rum rege acceſsit Eſdras filius Azariæ, A
filij Helciæ, filij Solome, ‡ filij Sadoc, filij 2
Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci,
filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleazari, filij
Aaron primi ſacerdotis: ‡ hic Eſdras aſcen- 3
dit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba & inge-
nioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Domi-
ᵃdicere 8. no Deo Iſrael ᵃdocere' & facere. ‡ Et dedit ei 4
rex gloriam, quòd inueniſſet gratiam in om
ni dignitate & deſyderio in conſpectu eius.
‡ Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis Iſ- 5
rael, & ſacerdotibus, & Leuitis, & ſacris can-
toribus templi, & oſtiariis, & ſeruis templi
in Ieruſalem. ‡ Anno ſeptimo regnante Ar- 6
taxerxe in quinto mẽſe, hic annus ſeptimus
eſt regni, exeuntes de Babylonia nouiluniо
quinti menſis, ‡ venerunt Ieroſolymam iu- 7
xta præceptum illius ſecundùm proſperita-
tem itineris à Domino ipſorum datam eis.
8 ‡ In his enim Eſdras magnam diſciplinam
obtinebat, ne prætermitteret quicquam eo-
rũ, quæ eſſent ex lege Domini & præceptis,
& docendo vniuerſum Iſrael omnem iuſti-
9 tiam & iudicium. ‡ Accedentes autem, qui
ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradide-
runt ſcriptum quod obuenerat ab Artaxerxe
rege ad Eſdram ſacerdotem, & lectorem le-
gis Domini, cuius exemplum ſubiectum eſt.
10 ‡ REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti & le-
11 ctori legis Domini ſalutem. ‡ Humanior
ego iudicans in beneficiis, præcepi eis qui
deſyderant ex gente Iudæorum ſua ſponte,
& ex ſacerdotibus, & Leuitis, qui ſunt in
regno meo, comitari tecum in Ieruſalem.
12 ‡ Si qui ergo cupiunt ire tecum, conue-
niant, & proficiſcantur ſicut placuit mihi &
13 ſeptem amicis meis conſiliariis, ‡ vt viſitent
B ea quæ aguntur ſecundùm Iudæam & Ieru-
ſalem, obſeruantes ſicut habes in lege Do-
14 mini, ‡ & ferant munera Domino Deo Iſ-
rael, quæ voui ego & amici Ieruſalem, &
omne aurum & argentum, quod inuentum
fuerit in regione Babyloniæ Domino in Ie-
15 ruſalem cum illo, ‡ quod eſt donatum pro
ipſa gente in templum Domini eorum quod
eſt in Ieruſalem: vt colligatur hoc aurum
& argentum ad tauros, & arietes, & agnos,
& hœdos, & quæ his ſunt congruentia,
16 ‡ vt offerant hoſtias Domino ſuper altare
Domini ipſorum quod eſt in Ieruſalem.
17 ‡ Et omnia quæcunque volueris cum fratri-
bus tuis facere auro & argento, perfice pro
voluntate tua ſecundum præceptum Domi-
18 ni Dei tui: ‡ & ſacroſancta vaſa, quæ data
ſunt tibi ad opera domus Domini Dei tui,
19 quæ eſt in Ieruſalem: ‡ & cætera quæcunque
tibi ſubuenerint ad opera tẽpli Dei tui, da-
20 bis de regali gazophylacio: ‡ cùm volueris
cum fratribus tuis facere auro & argento,
21 perfice ſecundùm voluntatem Domini. ‡ Et
ego quidem rex Artaxerxes præcepi cuſto-
dibus theſaurorum Syriæ & Phœnicis, vt
quæcunque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & le-
ctor legis Domini, diligenter detur ei vſque
ad argenti talenta centum, ſimiliter & au-
22 ri: ‡ & vſque ad frumenti modios centum,
& vini amphoras centum, & alia quæcun-
23 que abundant ſine taxatione. ‡ Omnia ſe-
cundùm legem Dei fiant Deo altiſsimo, ne
fortè exurgat ira in regno regis, & filij, & fi-
24 liorum eius. ‡ Vobis autem dicitur, vt om-
nibus ſacerdotibus, & Leuitis, & ſacris can-
toribus, & ſeruis templi, & ſcribis templi
25 huius ‡ nullum tributum, neque vlla alia
indictio irrogetur, nec habeat quiſquam
26 poteſtatem obiicere eis quicquam. ‡ Tu
C autem Eſdra ſecũdùm ſapientiam Dei con-
ſtitue iudices & arbitros in tota Syria &
Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non
27 nouerunt, doce: ‡ vt quotquot tranſgreſsi
fuerint legem, diligenter plectantur ſiue
morte, ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mul
28 ctatione vel abductione. ‡ Et dixit Eſdras
ſcriba, Benedictus Deus patrum noſtrorum,

qui dedit hanc voluntatē in cor regis, clari-
ficare domū ſuā quæ eſt in Ieruſalē, ‡ & me 29
honorificauit in conſpectu regis, & conſilia-
riorum, & amicorū, & purpuratorū eius. ‡& 30 E
ego cōſtans animo factus ſum ſecundū opitu
lationē Domini Dei mei, & congregaui ex
Eſd.2.4.1. Iſrael viros, vt ſimul aſcēderēt mecum. ‡‖Et 31
hi ſunt prępoſiti ſecundū ſuas patrias, & prin
cipatus portionales eorū qui mecū aſcende-
runt de Babylonia in regno Artaxerxis. ‡ Et 32
ex filiis Phares, Gerſomus: ex filiis Siema-
rith, Amenus: filiorum Dauid, Acchus filius
Secciliæ: ‡ ex filiis Phares, Zacharias, & cum 33
eo reuerſi ſunt viri centū quinquaginta: ‡ex 34
filiis ductoris Moabilionis Zaraei, & cū ipſo
viri ducēti quinquaginta: ‡ex filiis Zachues, 35
Iechonias Zechoeli, & cum ipſo viri ducenti
quinquaginta: ‡ex filiis Sala, Maaſias Gotho- 36
liæ; & cum ipſo viri ſeptuaginta: ‡ ex filiis 37
Saphatiæ, Zarias Micheli, & cū ipſo viri octo
ginta: ‡ex filiis Iob, Abdias Ieheli, & cū ipſo 38
viri ducenti duodecim: ‡ex filiis Baniæ, Sali- 39
moth, filius Ioſaphiæ, & cum ipſo viri centū
ſexaginta: ‡ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & 40
cum ipſo viri ducenti octo: ‡ex filiis Ezead, 41
Iohannes Eccetan, & cum ipſo viri centum
decem: ‡ ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, 42
& hæc ſunt nomina eorum, Eliphalam, filius
Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptua-
ginta. ‡Et congregaui eos ad fluuium qui di- 43
citur Thia, & metati fuimus illic triduo, &
recognoui eos. ‡Et ex filiis ſacerdotū & Le- 44
uitarum non inueni illic. ‡ Et miſi ad Elea- 45
zarum, & Eccelon, & Maſman, & Maloban, D
& Enaathan, & Samea, & Ioribum, Nathan,
Enuagam, Zachariam, & Moſolamū ipſos du
ctores & peritos: ‡& dixi eis vt venirent ad 46
Loddeū, qui erat apud locū gazophylacij. ‡Et 47
mandaui eis vt dicerent Loddeo & fratribus
eius, & illis qui erāt in gazophylacio, vt mit-
terent nobis eos qui ſacerdotio fungerentur
in domo Domini Dei noſtri. ‡& adduxerunt 48
nobis ſecundùm manum validam Domini
Dei noſtri viros peritos: ex filiis Moholi, filii
Leui, filij Iſraël, Sebebian, & filios & fratres,
qui erant decem & octo: ‡ Aſbiam & Amin 49
ex filiis filiorum Chananæi, & filij eorum
viri viginti. ‡Et ex his qui tēplo ſeruiebant, 50
quos dedit Dauid, & ipſi principes ad opera-
tionem Leuitis templo ſeruientium ducenti
viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt in
ſcripturis. ‡Et voui illic ieiunium iuuenibus 51
in cōſpectu Dei, vt quærerem ab eo bonum
iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, &
pecorib⁹ ꝓpter inſidias. ‡Erubui enim pete- 52
re à rege pedites & equites in comitatu, tu-
telæ gratia cōtra aduerſarios noſtros. ‡Dixi- 53
mus enim regi quoniam virtus Domini erit
cū eis qui inquirunt eum in omni affectu.
‡Et iterum deprecati ſumus Dominū Deū 54
noſtrum ſecundùm hæc, quem & propitium
habuimus, & compotes facti ſumus Deo no-
ſtro. ‡Et ſeparaui ex plebis præpoſitis, & ſa- 55
cerdotibus templi viros duodecim, & Sede-
biam, & Aſannam, & cū eis ex fratribus eo-
rum viros decem. ‡& appendi eis aurum & 56
argentum & vaſa ſacerdotalia domus Dei

noſtri, quæ donauerat rex, & conſiliarij eius,
57 & principes, & omnis Iſrael. ‡Et cùm appen
diſſem, tradidi argenti talenta centum quin-
E quaginta, & vaſa argentea talentorum cen-
58 tum, & auri talenta centum, ‡ & vaſorum
aureorum ſepties viginti, & vaſa ærea de bo
no æramento ſplendentia, duodecim, auri
59 ſpeciem reddentia: ‡ & dixi eis, Et vos ſan-
cti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurū,
& argentum votū eſt Domino Deo patrum
60 noſtrorum. ‡Vigilate & cuſtodite donec tra-
daris ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus, &
Leuitis, & principibus ciuitatū Iſrael in Ie-
ruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.
61 ‡Et hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Leuitæ
aurum & argētum & vaſa, intulerunt in Ie-
62 ruſalem in templum Domini. ‡ Et promo-
uimus à fluuio Thia, die duodecima menſis
primi, vſquequo introiuimus in Ieruſalem.
63 ‡Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta
autem die ponderatum aurum, & argentum
traditū eſt in domo Domini Dei noſtri Ma-
64 rimoth filio Iori ſacerdoti: ‡ & cum ipſo
erat Eleazar filius Phinees: & erant cū ipſis
Ioſadus filius Ieſu, & Medias, & Banni filius
Leuitæ ad numerum, & ad pondus vniuerſa.
65 ‡Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem
66 hora. ‡ Qui autem venerunt ex captiuitate,
obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſrael,
tauros duodecim pro omni Iſrael, arietes
67 octoginta ſex, ‡ agnos ſeptuaginta duos, hir-
cos pro peccato duodecim, & pro ſalute vac
cas duodecim, omnia in ſacrificiū Domini.
68 ‡Et relegerunt præcepta regis regalibus di-
ſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ, &
Phœnicis: & honorificauerunt gentem, &
69 templum Domini. ‡Et conſummatis his, ac-
ceſſerūt ad me præpoſiti, dicentes, ‖Non ſe- 2.Eſd.9.a.b.
gregauerunt genus Iſraël, & principes, & ſa-
70 cerdotes, & Leuitæ, ‡& alienigenæ gentes, &
F nationes terræ immunditias ſuas à Chana-
næis & Hethæis & Pherezæis, & Iebuzæis &
71 Moabitis & Aegyptiis & Idumæis. ‡ con-
iuncti enim ſunt filiabus eorū & ipſi, & filij
eorum: & miſtum eſt ſemen ſanctum alieni-
genis gentibus terræ: & participes erant pręↄ
poſiti, & magiſtratus iniquitatis eius ab ini-
72 tio ipſius regni. ‡Et mox vt audiui iſta, con-
ſcidi veſtimenta & ſacram tunicam: & lace-
rans capillos capitis & barbam, ſedi dolēs &
73 mœſtus. ‡ Et conuenerunt quotquot tunc
mouebantur in verbo Domini Dei Iſrael ad
me lugentem ſuper iniquitatem illam, & ſe-
debam triſtis vſque ad ſacrificium veſperti-
74 num. ‡Et conſurgens à ieiunio, conſ. iſſa ha-
bens veſtimenta & ſacram tunicam, ingeni-
culans, & extendens manus ad Dominum,
75 ‡dicebam, Domine confuſus ſum, & reue-
76 ritus ſum ante faciem tuam. ‡Peccata enim
noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra,
& iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt vſque ad
77 cælum. ‡quoniam à temporibus patrum no
ſtrorū ſumus in magno peccato vſq; ad diē
78 hunc. ‡ Et propter peccata noſtra, ô patrū
noſtrorum ſumus traditi cum fratribus no-
ſtris, & cū ſacerdotibus noſtris regibus ter-
ræ in gladium & captiuitatē, & deprædatio-
nem

nem cum cõfuſione vſq; in hodiernũ diem.
‡ Et nunc quantũ eſt hoc quod contigit no- 79
bis miſericordia abs te Dñe Deus, & relin-
que nobis radicem, & nomẽ in locũ ſanctifi-
cationis tuæ, ‡ detegere luminare noſtrũ in 80
domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum
in omni tempore ſeruitutis noſtræ. ‡ Et cùm 81
ſeruiremus, non fuimus derelicti à Domino
Deo noſtro: ſed cõſtituit nos in gratia, ponẽs
nobis reges Perſarũ dare cibum, ‡ & clarifi- 82
care templũ Domini Dei noſtri, & ædificare
deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatẽ in Iudæa
& Ieruſalẽ. ‡ Et nunc quid dicimus Domine 83
habentes hæc? Trãſgreſſi enim ſumus præce- G
pta tua, quæ dediſti in manus puerorũ tuo-
rum prophetarũ, dicens, ‡ Quoniam terra in 84
quam introiſtis poſſidere hæreditatem eius,
terra polluta eſt coinquinationibus alienige-
narũ terræ, & immunditiæ illorum repleue-
runt eam totam immunditia ſua. ‡ Et nunc 85
filias veſtras nõ coniungetis filiis eorũ, & fi-
lias eorũ non accipietis filiis veſtris, ‡ & nõ 86
inquiretis pacẽ habere cum illis omni tem-
pore, vt inualeſcentes mãducetis optima ter-
ræ, & hæreditatem diſtribuatis filiis veſtris
vſque in æuum. ‡ Et quæ contingunt nobis, 87
omnia fiunt propter opera noſtra maligna, &
magna peccata noſtra. ‡ Et dediſti nobis ta- 88
lem radicem, & rurſum reuerſi ſumus tranſ-
gredi legitima tua, vti commiſceremur im-
mũditiæ alienigenarũ gentium terræ huius.
‡ Nonne iraſceris nobis perdere nos, quoad 89
vſq; nõ relinquatur radix & nomen noſtrũ?
‡ Domine Deus Iſrael verax es. Derelicta eſt 90
enim radix vſq; in hodiernum diem. ‡ Ecce, 91
nunc ſumus in cõſpectu tuo in iniquitatibus
1.Eſd.10.a.1 noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in
his. ‡ Et cùm adorando confiteretur Eſdras 92
flens, humi proſtratus ante tẽplũ, congregati
ſunt ante eum ex Ieruſalẽ turba magna val-
de, viri & mulieres & iuuenes & iuuenculæ.
Fletus enim erat magnꝰ in ipſa multitudine.
‡ Et cùm clamaſſet, Iechonias Iebeli ex filiis 93
Iſrael, dixit Eſdræ, Nos in Dominũ peccaui-
mus, quòd collocauimus nobis in matrimo-
nium mulieres alienigenas ex gentibus ter-
ræ. ‡ Et nunc es ſuper omnẽ Iſrael. In hoc er- 94
go ſit iuſiurandũ à Domino expellere omnes
vxores noſtras quæ ex alienigenis ſunt cum
filiis earum. ‡ Sicut tibi decretũ eſt à maio- 95
ribus ſecũdùm legem Domini exurgens ex-
plica. ‡ Ad te enim ſpectat negotium, & nos 96
tecum ſumus: viriliter fac. ‡ Et exurgens Eſ- 97
dras adiurauit principes ſacerdotum & Le-
uitas, & omnem Iſrael facere ſecũdùm hæc,
& iurauerunt.

## CAP. IX.

1.Eſd.10.a.6 ET exurgens Eſdras ab ante atrium tem- 1
pli, abiit in paſtophorium Ionathæ filii A
Naſabi, ‡ & hoſpitatus illic non guſtauit pa- 2
nem, nec aquam bibit ſuper iniquitatẽ mul-
titudinis. ‡ Et facta eſt prædicatio in omni 3
Iudæa, & in Ieruſalem omnibus qui erãt ex
captiuitate in Ieruſalem congregari, ‡ vt 4
quicunque non occurrerit biduo vel triduo
dici ſecundum iudicium aſſidentium ſenio-
rum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alie-
nus iudicaretur à multitudine captiuitatis.
5 ‡ Et congregati ſunt omnes qui erant ex tri-
bu Iuda, & Bẽiamin in tribus diebus in Ie-
ruſalẽ. hic menſis eſt nonus, dies mẽſis vice-
6 ſimus. ‡ Et ſedit omnis multitudo in area
tẽpli trementes, propter hyemem præſentẽ.
7 ‡ Et exurgens Eſdras dixit illis, Vos iniquè
feciſtis collocantes vobis in matrimonium
vxores alienigenas, vt adderetis ad peccata
8 Iſrael. ‡ Et nunc date confeſſionẽ, & magni-
B ficentiam Dño Deo patrũ noſtrorũ: ‡ & per-
9 ficite voluntatẽ ipſius, & diſcedite à genti-
10 bus terræ, & ab vxoribus alienigenis. ‡ Et
clamauit omnis multitudo, & dixerunt voce
11 magna, Sicut dixiſti, faciemus. ‡ Sed quoniã
multitudo magna eſt, & tẽpus hybernum, &
non poſſumus in ſubdiales ſtare: & hoc opus
non eſt nobis vnius diei, neq; bidui: multum
12 enim in his peccauimus: ‡ ſtent præpoſiti
multitudinis, & omnes qui nobiſcũ inhabi-
tant, & quotquot habent vxores apud ſe alie-
13 nigenas, ‡ & aſſiſtant accepto tẽpore ex om-
ni loco presbyteri, & iudices, vſquequo ſol-
14 uant iram Domini negotij huius. ‡ Ionathas
autẽ filius Ezeli, & Ozias Thecan: ſuſceperũt
ſecundũ hæc: & Boſoramus, & Leuis, & Sab-
15 bathæus ſimul cooperati ſunt cum illis. ‡ Et
C ſteterunt ſecundum hæc omnia vniuerſi qui
16 erant ex captiuitate. ‡ Et elegit ſibi viros Eſ-
dras ſacerdos principes magnos de patribus
eorum ſecundũ nomina: & conſederunt no-
uilunio menſis decimi examinare negotium
17 iſtud. ‡ Et determinatũ eſt de viris qui habe-
bant vxores alienigenas, vſq; ad neomeniam
18 primi menſis: ‡ & inuenti ſunt ex ſacerdoti-
bus permiſti qui habebant alienigenas vxo-
19 res. ‡ Ex filiis Ieſu filij Ioſedec, & fratribus
eius: Maſeas, & Eliozerus, & Ioribus, & Ioa-
20 deus, ‡ & iniecerunt manus vt expellerent
vxores ſuas: & ad litandũ in exorationẽ arie-
21 tem pro ignorantia ſua. ‡ & ex filiis Semme-
22 ri: Maſeas, & Eſſes & Ieelech Azarias. ‡ & ex
filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Natha-
23 nee, Iuſſio, Reddus, & Talſas: ‡ & ex Leuitis,
Iorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calites, &
24 Facteas, & Coluas, & Elionas. ‡ & ex ſacris
25 cantoribus, Eliaſib, Zaccarus. ‡ & ex oſtia-
26 riis, Salumus, & Tolbanes. ‡ & ex Iſrael: ex
D filiis Foro, Ozi, & Remias & Geddias & Mel-
chias, & Michelus, Eleazarus & Iammebias
27 & Bannas: ‡ & ex filiis Iolamã: Chamas &
Zacharias & Iezrelus, & Ioddius, & Erimoth
28 & Helias. ‡ & ex filiis Zathoim: Eliadas &
Liaſumus, Zochias & Larimoth, & Zabdis &
29 Tebedias. ‡ & ex filiis Zebes: Iohãnes & Ama-
30 nias & Zabdias & Emeus. ‡ & ex filiis Bãni:
Olamus & Maluchus & Ieddeus & Iaſub &
31 Azabus & Ierimoth. ‡ & ex filiis Addin: Naa-
thꝰ & Mooſias & Caleus & Raanas, Maaſeas,
Mathathias & Beſeel & Bõnus & Manaſſes.
32 ‡ & ex filiis Nuse: Noneas & Aſeas & Mel-
chias & Sameas & Simõ, Beniamin & Mal-
33 chus & Marras. ‡ & ex filiis Aſom: Carianeꝰ,
Mathathias & Bannus & Eliphalach & Ma-
34 naſſes & Semei. ‡ & ex filiis Banni: Iere-
mias & Moadias & Abramus & Iohel &
Baneas & Pelias & Ionas & Marimoth & E-
liaſib

Eliaſib & Mathaneus & Eliaſis & Orizas &
Dichis & Semedius & Zambris & Iuſephus.
‡ & ex filiis Nobei: Idelus & Mathathias & 35
Sabadus & Zecheda, Sedmi & Ieſſei, Baneas. E
‡ omnes iſti cõiunxerunt ſibi vxores alieni- 36
genas, & dimiſerũt eas cum filiis. ‡ Et inha- 37
bitauerũt ſacerdotes & Leuitæ: & qui erant
ex Iſrael in Ieruſalẽ, & in tota vna regione
nouilunio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſrael
in cõmorationibus ſuis. ‡ Et congregata eſt 38
omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab
oriente portæ ſacræ: ‡ & dixerũt Eſdræ pon- 39
tifici, & lectori, vt afferret legem Moyſi, quæ
tradita eſt à Domino Deo Iſrael. ‡ Et attulit 40
Eſdras põtifex legẽ omni multitudini eorũ
à viro vſq; ad mulierẽ, & omnibus ſacerdo-
tibus audire legem nouilunio mẽſis ſeptimi.
‡ Et legebat in area, quæ eſt ante ſacrã por- 41
tam tẽpli, à prima luce vſq; ad veſperã corã
viris & mulieribus. Et dederunt omnes ſen-
ſum ad legẽ. ‡ Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & le- 42
ctor legis ſuper ligneum tribunal quod fabri F
catũ erat. ‡ Et ſteterunt ad eum Mathathias, 43
& Samus, Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias,
& Baliamus ad dexterã: ‡ & ad ſiniſtram Fal- 44
deus, Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Na-
badias, & Zacharias. ‡ Et aſſumpſit Eſdras li- 45
brũ coram omni multitudine: præſidebat e-
nim in gloria in conſpectu omniũ. ‡ Et cùm 46
abſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterunt: &
benedixit Eſdras Dñm Deum altiſsimum,
Deũ Sabaoth omnipotentem. ‡ Et reſpondit 47
omnis populus, Amẽ. Et eleuatis ſurſum ma
nibus procidentes in terrã, adorauerunt Do-
minũ. ‡ Ieſus & Banaeus & Sarebias & Iad- 48
dimus & Accubus & Sabbathæus & Cali-
thes & Azarias & Ioradus & Ananias & Phi-
lias Leuitæ, ‡ qui docebant legem Dñi, & in 49
multitudine legebant legem Dñi, & præfere
bant ſinguli eos, qui intelligebãt lectionem.
‡ Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici, & le- 50
ctori, & Leuitis, qui docebant multitudinẽ, G
‡ dicens, Dies hic ſanctus eſt Dño. Et omnes 51
flebant, cùm audiſſent legem. ‡ Et dixit Eſ- 52
dras, Digreſsi ergo manducate pinguiſsima
quæq;, & bibite dulciſsima quæq;, & mittite
munera his qui non habent. ‡ Sanctus enim 53
eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſſe. Do-
minus enim clarificabit vos. ‡ Et Leuitę de- 54
nuntiabant in publico omnibus, dicentes,
Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe. ‡ Et 55
abierunt omnes mãducare, & bibere, & epu-
lari, & dare munera his qui non habebant, vt
epularentur. Magnificè enim ſunt exaltati
verbis quibus edocti ſunt. ‡ & congregati 56
ſunt vniuerſi in Ieruſalẽ celebrare lætitiam,
ſecundùm teſtamentum Domini Dei Iſrael.

# LIBER ESDRAE QVARTVS.

## CAP. I.

LIBER Eſdrę prophetæ ſecũdus, fi- 1
lij Sarei, filij Azarei, filij Helciæ, filij A
Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob,
‡ filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli, filij Ame 2
riæ, filij Aſiel, filij Marimoth, filij Arna, filij
Oziæ, filij Borith, filij Abiſei, filij Phinees, fi-
3 lij Eleazar, ‡ filij Aaron ex tribu Leui, qui
fuit captiuus in regione Medorum, in regno
4 Artaxerxis regis Perſarũ. ‡ Et factũ eſt ver-
5 bum Dñi ad me, dicens, ‡ Vade, & nuntia po-
pulo meo facinora ipſorum, & filiis eorum
iniquitates, quas in me admiſerunt, vt nun-
6 tiẽt filiis filiorũ: ‡ quia peccata parentũ ip-
ſorũ in illis creuerunt. Obliti enim mei ſa-
7 crificauerũt diis alienis. ‡ Nónne ego eduxi
eos de terra Aegypti de domo ſeruitutis? Ipſi
autẽ irritauerunt me, & conſilia mea ſpreue-
8 runt. ‡ Tu autẽ excute comam capitis tui, &
proiice omnia mala ſuper illos: quoniã non
obedierunt legi meæ. Populus autẽ eſt indi-
9 ſciplinatus. ‡ Vſquequo eos ſuſtinebo, quibus
10 tanta beneficia contuli? ‡ Reges multos pro-
B pter eos ſubuerti. Pharaonẽ cũm pueris ſuis,
11 & omnẽ exercitum eius percuſsi. ‡ Omnes
gentes à facie eorũ perdidi, & in oriente pro-
uinciarum duarum populos Tyri & Sidonis
diſsipaui, & omnes aduerſarios eorũ interfe-
12 ci. ‡ Tu verò loquere ad eos, dicens, Hæc di-
13 cit Dñs: ‡ Nempe ego vos per mare tranſ-
meaui, & plateas vobis initio munitas exhi-
bui. ducẽ vobis dedi Moyſen, & Aaron ſacer-
14 dotem: ‡ lucem vobis per columnam ignis
præſtiti, & magna mirabilia feci in vobis:
15 vos autẽ mei obliti eſtis, dicit Dñs. ‡ Hæc di-
cit Dñs omnipotens: Coturnix vobis in ſi-
gno fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi, & illic
16 murmuraſtis: ‡ & nõ triumphaſtis in nomi-
ne meo de perditione inimicorum veſtrorũ,
17 ſed adhuc nunc vſque murmuraſtis. ‡ Vbi
ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis? Nónne in
deſerto cùm eſuriretis, proclamaſtis ad me,
18 ‡ dicentes, Vt quid nos in deſertũ iſtud ad-
duxiſti interficere nos? melius nobis fuerat
ſeruire Aegyptiis, quàm mori in deſerto hoc.
19 ‡ Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis
manna in eſcam. Panem angelorum mandu-
20 caſtis. ‡ Nónne cùm ſitiretis, petram excidi, Sap.16.e.20
& fluxerunt aquæ in ſaturitate? propter æ- Nu.20.b.11
21 ſtus foliis arborum vos texi. ‡ Diuiſi vobis Eſa.5.a.4
C terras pingues: Chananæos, & Pherezæos, &
Philiſthæos à facie veſtra proieci: quid faciã
22 vobis adhuc: dicit Dominus? ‡ Hæc dicit Exo.15.d.25
Dominus omnipotens, In deſerto cùm eſſe-
tis in flumine Amorrhæo ſitientes, & blaſ-
23 phemantes nomen meum, ‡ non ignem vo-
bis pro blaſphemiis dedi, ſed mittẽs lignum
24 in aquam, dulce feci flumen. ‡ Quid tibi fa- Exo.32.b.8
ciam Iacob? Noluiſti obedire Iuda. Tranſfe-
ram me ad alias gentes, & dabo eis nomen
25 meum, vt cuſtodiant legitima mea. ‡ Quo-
niã me dereliquiſtis, & ego vos derelinquã.
Petẽtibus vobis à me miſericordiã, nõ miſe-
26 rebor. ‡ Quãdo inuocabitis me, ego non ex- Eſa.1.d.15
audiam vos. Maculaſtis enim manus veſtras
ſanguine, & pedes veſtri impigri ſunt ad cõ-
27 mittenda homicidia. ‡ Non quaſi me dereli-
28 quiſtis, ſed voſipſos, dicit Dominus. ‡ Hæc
dicit Dominus omnipotens, Nónne ego vos
rogaui, vt pater filios, & vt mater filias, & vt
29 nutrix paruulos ſuos, ‡ vt eſſetis mihi in po-
pulum, & ego vobis in Deum, & vos mihi
in fi-

in filios, & ego vobis in patrẽ? ‡ Ita vos col- 30
Mat.23.d.37 legi, vt gallina pullos ſuos ſub alas ſuas. Mo- D
Eſa.66.a.3 dò autẽ quid faciã vobis? Proiiciam vos à fa-
cie mea. ‡ Oblationẽ cùm mihi attuleritis, 31
auertã faciem meã à vobis. Dies enim feſtos
veſtros, & neomenias & circũciſiones repu-
diaui. ‡ Ego miſi pueros meos prophetas ad 32
vos, quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis
corpora eorũ, quorũ ſanguinẽ exquiram, di-
cit Dñs. ‡ Hæc dicit Dominus omnipotens, 33
Domus veſtra deſerta eſt: Proiiciam vos
ſicut ventus ſtipulam, ‡ & filij procreationẽ 34
nõ facient: quoniam mandatum meũ negle-
xerunt, & quod malũ eſt coram me, fecerũt.
‡ Tradam domos veſtras populo venienti, 35
qui me nõ audientes credunt: quibus ſigna
nõ oſtendi, facient quæ præcepi. ‡ Prophetas 36
non viderunt, & memorabuntur iniquitatũ
eorum. ‡ Teſtor populi venientis gratiam, 37
cuius paruuli exultant cum lætitia, me non
videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu credẽ-
tes quæ dixi. ‡ Et nunc frater aſpice, quæ 38
gloria: & vide populũ venientẽ ab oriente,
‡ quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac, & 39
Iacob, & Oſee, & Amos, & Michææ, & Iocl,
Mala.3.a.1 & Abdiæ, & Ionæ, ‡ & Naum, & Habacuc, 40
Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui
& angelus Domini vocatus eſt.

## CAP. II.

HAec dicit Dominus: Ego eduxi popu- 1
lum iſtum de ſeruitute, quibus man- A
data dedi per pueros meos prophetas, quos
audire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea cõ-
ſilia. ‡ Mater quæ eos generauit, dicit illis, 2
Ite filij, quia ego vidua ſum & derelicta. ‡ E- 3
ducaui vos cum lætitia, & amiſi vos cum
luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis coram
Domino Deo veſtro, & quod malum eſt co-
ram eo feciſtis. ‡ Modò autem quid faciam 4
vobis? Ego vidua ſum & derelicta: ite filij,
& petite à Domino miſericordiã. ‡ Ego autẽ 5
te pater teſtem inuoco ſuper matrẽ filiorũ,
qui noluerunt teſtamentum meum ſeruare,
‡ vt des eis confuſionem, & matrem eorum 6
in direptionẽ, ne generatio eorum fiat. ‡ Di- 7
ſpergantur in gentes nomina eorum, delean-
Gen.19.a.2. tur à terra: quoniam ſpreuerunt ſacramentũ
meum. ‡ Væ tibi Aſſur, qui abſcõdis iniquos 8
penes te. Gens mala, memorare quid fecerim
Sodomæ & Gomorrhæ, ‡ quorum terra ia- 9
cet in piceis glebis & aggeribus cinerum. ſic
dabo eos, qui me non audierunt, dicit Do-
minus omnipotens. ‡ Hæc dicit Dominus 10
ad Eſdrã, Nuntia populo meo, quoniam da-
bo eis regnum Ieruſalẽ, quod daturus eram
Iſrael. ‡ Et ſumam mihi gloriam illorum, 11
& dabo eis tabernacula æterna, quæ præpa-
raueram illis. ‡ Lignum vitæ erit illis in odo- 12
re vnguenti, & non laborabunt, neq; fatiga-
buntur. ‡ Ite, & accipietis Rogate vobis dies 13
paucos, vt immorentur. Iam paratũ eſt vo- B
bis regnũ: vigilate. ‡ Teſtare cœlum & ter- 14
ram. Contriui enim malum, & creaui bonũ,
quia viuo ego, dicit Dominus. ‡ Mater am- 15
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quo-
niam te elegi, dicit Dominus. ‡ Et reſuſcita- 16
bõ mortuos de locis ſuis, & de monumẽtis
educam illos, quoniam cognoui nomẽ meũ
17 in Iſrael. ‡ Noli timere mater filiorũ, quo-
18 niam te elegi, dicit Dominus. ‡ Mittam tibi
adiutorium pueros meos Iſaiam & Ieremiã,
ad quorum conſilium ſanctificaui, & paraui
tibi arbores duodecim grauatas variis fru-
19 ctibus, ‡ & totidẽ fontes fluentes lac & mel: Exo.13.d.
& montes immenſos ſeptẽ, habentes roſam
& lilium, in quibus gaudio implebo filios
20 tuos. ‡ Viduam iuſtifica, pupillo iudica, egẽ-
21 ti da, orphanũ tuere, nudum veſti, ‡ confra-
ctum & debilem cura, claudum irridere no-
li, tutare mancum, & cæcum ad viſionẽ cla- Tob.1.d.
22 ritatis meæ admitte. ‡ Senem & iuuenem
23 intra muros tuos ſerua: ‡ mortuos vbi in-
ueneris ſignans cõmenda ſepulchro, & dabo
tibi primã ſeſſionem in reſurrectione mea.
24 ‡ Pauſa & quieſce populus meus, quia veniet
25 requies tua. ‡ Nutrix bona nutri filios tuos,
26 confirma pedes eorum. ‡ Seruos quos tibi
dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim re-
27 quiram de numero tuo. ‡ Noli fatigari. Cũ
enim venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, alij
C plorabunt & triſtes erunt: tu autẽ hilaris &
28 copioſa eris. ‡ Zelabunt gentes, & nil aduer-
29 ſus te poterunt, dicit Dominus. ‡ Manus
meæ tegent te, ne filij tui gehennã videant.
30 ‡ Iucundare mater cũ filiis tuis, quià ego te
31 eripiam, dicit Dominus. ‡ Filios tuos dor-
mientes memorare, quoniam ego eos edu-
cam de lateribus terræ, & miſericordiam
cum illis faciam: quoniam miſericors ſum,
32 dicit Dominus omnipotens. ‡ Amplectere
natos tuos vſq; dum venio, & præſta illis
miſericordiam: quoniam exuberant fontes
33 mei, & gratia mea non deficiet. ‡ Ego Eſdras
præceptum accepi à Domino in monte O-
reb, vt irem ad Iſrael: ad quos cùm venirẽ,
reprobauerũt me, & reſpuerunt mandatum
34 Dñi. ‡ Ideoq; vobis dico gentes, quæ auditis,
& intelligitis, Expectate paſtorẽ veſtrum, re-
quiem æternitatis dabit vobis: quoniam in
proximo eſt ille qui in fine ſeculi adueniet.
35 ‡ Parati eſtote ad præmia regni, quia lux per-
petua lucebit vobis per æternitatẽ tẽporis.
36 ‡ Fugite vmbrã ſeculi huius: accipite iucun-
ditatẽ gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm ſalua-
37 torẽ meum. ‡ Commendatũ donum accipite
& iucundamini, gratias agẽtes ei qui vos ad
38 cæleſtia regna vocauit. ‡ Surgite, & ſtate, &
D videte numerum ſignatorum in conuiuio
39 Domini. ‡ Qui ſe de vmbra ſeculi tranſtu-
lerunt, ſplendidas tunicas à Domino accepe-
40 runt. ‡ Recipe Sion numerum tuum, & con-
clude candidatos tuos qui legem Domini
41 compleuerunt. ‡ Filiorum tuorum quos o-
ptabas plenus eſt numerus. Roga imperium
Domini vt ſanctificetur populus tuus qui
42 vocatus eſt ab initio. ‡ Ego Eſdras vidi in Apo.7.a.9
monte Sion turbam magnam, quam nume-
rare non potui, & omnes canticis collauda-
43 bant Dominũ. ‡ Et in medio eorum erat
iuuenis ſtatura celſus, eminentior omnibus
illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat
coronas, & magis exaltabatur: Ego autẽ mi-
44 raculo tenebar. ‡ Tunc interrogaui angelũ,
& dixi,

& dixi, Qui ſunt hi Dñe? ‡ Qui reſpondens 45
dixit mihi, Hi ſunt qui mortalē tunicam de-
poſuerunt, & immortalē ſumpſerunt, & con-
feſſi ſunt nomē Dei: Modò coronãtur, & ac-
cipiunt palmas. ‡ Et dixi angelo, Ille iuue- 46
nis quis eſt, qui eis coronas imponit, & pal-
mas in manus tradit? ‡ Et reſpõdēs dixit mi- 47
hi, Ipſe eſt filius Dei, quem in ſeculo confeſſi
ſunt: ego autē magnificare eos cœpi, qui for-
titer pro nomine Domini ſteterunt. ‡ Tunc 48
dixit mihi angelus, Vade, annuntia populo
meo, qualia & quãta mirabilia Domini Dei
vidiſti.

## CAP. III.

ANno triceſimo ruinæ ciuitatis eram in 1
Babylone, & cõturbatus ſum ſuper cu- A
biculo meo recumbens, & cogitationes meæ
aſcendebãt ſuper cor meum: ‡ quoniam vidi 2
deſertionem Sion, & abundantiã eorum qui
habitabant in Babylone. ‡ & ventilatus eſt 3
ſpiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altiſſi
mũ verba timorata, ‡ & dixi, O dominator 4
Domine, tu dixiſti ab initio, quãdo plantaſti
Gen.2.c.9 terram, & hoc ſolus, & imperaſti populo, ‡ & 5
dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum
figmentũ manuum tuarum erat, & inſufflaſti
in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt viuens
coram te, ‡ & induxiſti eũ in paradiſo, quem 6
plantauerat dextera tua, antequàm terra ad-
uentaret. ‡ Et huic mandaſti diligere viam 7
tuam, & præteriuit eam, & ſtatim inſtituiſti
Gen.3. in eo mortem, & in nationibus eius, & natæ
ſunt gentes, & tribus, & populi, & cognatio-
nes quarũ non eſt numerus. ‡ Et ambulauit 8
vnaquæq; gens in volũtate ſua, & mira age-
Gen.6.a.12 bant coram te, & ſpernebant præcepta tua.
‡ Iterum autē in tempore induxiſti diluuiũ 9
ſuper inhabitantes ſeculum, & perdidiſti eos. B
Gen.7.b.10. ‡ Et factum eſt in vnoquoq; eorum, ſicut A- 10
dæ mors, ſic his diluuium. ‡ Dereliquiſti au- 11
tem vnum ex his Noë cum domo ſua, & ex
1.Pet.3.d.10 eo iuſti omnes. ‡ Et factũ eſt cùm cœpiſſent 12
multiplicari, qui habitabant ſuper terram, &
multiplicauerunt filios & populos & gentes
multas: & cœperunt iteratò impietatem fa-
cere plus quàm priores. ‡ Et factũ eſt, cùm 13
iniquitatē facerent coram te, elegiſti tibi vi-
Gen.12.a.2. rum ex his cui nomē erat Abraham. ‡ Et di- 14
lexiſti eum, & demõſtraſti ei ſoli voluntatem
tuã: ‡ & diſpoſuiſti ei teſtamentũ æternum, 15
& dixiſti ei vt nõ vnquã derelinqueres ſemē
eius. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Iacob
Gen.21.a.2. & Eſau. ‡ Et ſegregaſti tibi Iacob, Eſau autē 16
Rom.9.b.7 ſeparaſti. Et factus eſt Iacob in multitudine
Gen.25.d.25 magna. ‡ Et factum eſt cum educeres ſemen 17
Ex.d.19.a.3 eius ex Aegypto, adduxiſti ſuper montē Sina.
Deu.4.b.10 ‡ Et inclinaſti cœlos, & ſtatuiſti terrã, & cõ- 18
mouiſti orbem, & tremere feciſti abyſſos, &
cõturbaſti ſeculũ, ‡ & tranſiit gloria tua por- 19
tas quatuor ignis & terræmotus, & ſpiritus, C
& gelu, vt dares ſemini Iacob legem, & ge-
nerationi Iſrael diligentiã. ‡ Et nõ abſtuliſti 20
ab eis cor malignũ, vt faceret lex tua in eis
fructũ. ‡ Cor enim malignũ baiulans primus 21
Adam trãſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes
qui de eo nati ſunt. ‡ Et facta eſt permanens 22
infirmitas, & lex cum corde populi, cum ma-
lignitate radicis, & diſceſſit quod bonũ eſt,
23 & manſit malignũ. ‡ Et tranſierunt tēpora,
& finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſeruum
24 nomine Dauid, ‡ & dixiſti ei ædificare ciui-
tatē nominis tui, & offerre tibi in eadē thus
25 & oblationes. ‡ Et factũ eſt hoc annis mul-
tis, & deliquerunt qui habitabant ciuita-
26 tē, ‡ in omnibus facientes ſicut fecit Adam
& omnes generationes eius. vtebantur enim
27 & ipſi corde maligno. ‡ Et tradidiſti ciuitatē
28 tuam in manibus inimicorũ tuorũ. ‡ Nun- Iere.20.d.29
quid meliora faciunt, qui habitãt Babylonē?
29 Et propter hoc dominabitur Sion? ‡ Factum
D eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates
quarum non eſt numerus: & delinquentes
multos vidit anima mea hoc triceſimo ãno,
30 & exceſſit cor meum: ‡ quoniam vidi quo-
modò ſuſtines eos peccãtes, & pepercisti im-
piè agentibus, & perdidiſti populum tuum,
& cõſeruaſti inimicos tuos, & nõ ſignificaſti.
31 ‡ Nihil memini quomodo debeat derelinqui
via hæc. Nũquid meliora facit Babylõ quàm
32 Siõ? ‡ aut alia gēs cognouit te præter Iſraël?
aut quæ tribus crediderunt teſtamentis tuis,
33 ſicut Iacob? ‡ Quarum merces non comparuit,
neque labor fructificauit. Pertranſiens enim
pertranſiui in gentibus, & vidi abundantes
eas, & non memorantes mandatorum tuo-
34 rum. ‡ Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras
iniquitates, & eorum qui habitant in ſeculo:
& non inuenietur nomē tuum, niſi in Iſraël.
35 ‡ Aut quando nõ peccauerunt in conſpectu
tuo, qui habitant terram? aut quæ gens ſic
36 obſeruauit mandata tua? ‡ Hos quidem per
nomina inuenies ſeruaſſe mandata tua, gen-
tes autem non inuenies.

## CAP. IIII.

1 ET reſpõdit ad me angelus, qui miſſus eſt
2 ad me, cui nomē Vriel, ‡ & dixit mihi,
A Excedens exceſſit cor tuum in ſeculo hoc, &
3 comprehendere cogitas viam Altiſſimi. ‡ Et
dixi, Ita Domine meus. Et reſpondit mihi, &
dixit, Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, &
4 tres ſimilitudines proponere coram te. ‡ de
quibus mihi ſi renuntiaueris vnam ex his, &
ego tibi demonſtrabo viam quam deſyderas
videre, & docebo te, vnde ſit cor malignum.
5 ‡ Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad
me, Vade, pondera mihi ignis pondus, aut
menſura mihi flatum venti, aut reuoca mihi
6 diem quæ præterijt. ‡ Et reſpondi, & dixi,
Quis natorum poterit facere, vt me interro-
7 ges de his? ‡ Et dixit ad me, Si eſſem interro-
gans te, dicens, Quantæ habitationes ſunt in
corde maris, aut quãtæ venæ ſunt in princi-
pio abyſſi, aut quãtæ venæ ſunt ſuper firma-
8 mentũ, aut qui ſunt exitus paradiſi: ‡ diceres
mihi fortaſsis, in abyſſum nõ deſcẽdi, neq;
in infernum adhuc, neque in cælum vnquam
9 aſcendi. ‡ nunc autē non interrogaui te, niſi
de igne, & vento, & die, per quem tranſiſti,
& à quibus ſeparari non potes: & non re-
10 ſpondiſti mihi de eis. ‡ Et dixit mihi, Tu quæ
tua ſunt, tecum coadoleſcentia, non potes
11 cognoſcere: ‡ & quomodo poterit vas tuum
capere Altiſſimi viam, & iam exterius cor-
rupto ſeculo intelligere corruptionem eui-
12 dentem in facie mea? ‡ Et dixi illi, Melius
erat

erat nos nō eſſe, quàm adhuc viuentes viue-
re in impietatibus, & pati, & non intelligere
Iud.9.b.8. de qua re. ‡ Et reſpondit ad me, & dixit, Pro- 13
2.Pa.25.c.15 ficiſcens profectus ſum ad ſyluam lignorum
campi, & cogitauerūt cogitationē, ‡ & dixe- 14
runt, Venite & eamus, & faciamus ad mare B
bellū, vt recedat corā nobis, & faciamus no-
bis alias ſyluas. ‡ Et ſimiliter fluctus maris 15
& ipſi cogitauerunt cogitationē, & dixerūt,
Venite aſcendētes, debellemus ſyluas campi,
vt & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliā
regionē. ‡ Et factus eſt cogitatus ſyluæ in va 16
num, venit enim ignis, & conſumpſit eam.
‡ Similiter & cogitatus fluctuū maris. ſtetit 17
enim arena, & prohibuit eos. ‡ Si enim eſſes 18
iudex horū, quē inciperes iuſtificare, aut quē
condemnare? ‡ Et reſpondi, & dixi, Vtique 19
vanā cogitationē cogitauerunt. terra enim
data eſt ſyluæ, & mari locus portare fluctus
ſuos. ‡ Et reſpondit ad me, & dixit, Bene tu 20
iudicaſti, & quare non iudicaſti tibimetipſi?
‡ Quemadmodum enim terra ſyluæ data eſt, 21
& mare fluctib[us] ſuis: ſic qui ſuper terrā inha
bitant, quæ ſunt ſuper terrā intelligere ſolū-
modo poſſunt: & qui ſuper cælos, quæ ſuper
altitudinem cælorum. ‡ Et reſpondi, & dixi, 22
Deprecor te Domine, vt mihi detur ſenſus C
intelligendi. ‡ nō enim volui interrogare de 23
ſuperioribus tuis, ſed de his quæ pertrāſeunt
per nos quotidie. propter quid Iſrael dat[us] in
opprobriū gentibus, quē dilexiſti populū, da-
tus eſt tribubus impiis, & lex patrū noſtrorū
in interitū deducta eſt, & diſpoſitiones ſcri-
ptæ nuſquā ſunt: ‡ & pertranſiuimus de ſe- 24
culo, vt locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pa-
uor, & nec digni ſumus miſericordiā conſe-
qui. ‡ Sed quid faciet nomini ſuo quod in- 25
uocatū eſt ſuper nos? & de his interrogaui.
‡ Et reſpondit ad me, & dixit, Si fueris pluri- 26
mum ſcrutatus, frequenter miraberis: quo-
niam feſtinans feſtinat ſeculū pertrāſire, ‡ & 27
non capit portare quæ in futuris tēporibus
iuſtis repromiſſa ſunt: quoniā plenū iniuſti-
tia eſt ſeculū hoc & infirmitatibus. ‡ De qui- 28
bus autē interrogas, dicā: ſeminatū enim eſt
malū, & necdū venit deſtructio ipſius. ‡ Si er- 29
go non inuerſum fuerit quod ſeminatū eſt,
& diſceſſerit locus vbi ſeminatū eſt malū, nō
veniet vbi ſeminatum eſt bonū. ‡ Quoniam 30
granum ſeminis mali ſeminatū eſt in corde
Adā ab initio: & quantū impietatis genera-
uit vſq; nunc! & generat vſque cùm veniat
area? ‡ Aeſtima autē apud te granū mali ſe- 31
minis, quantū fructū impietatis generauit:
‡ quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarū non eſt 32
numerus, quàm magnā aream incipient fa-
[a] Quo 2. cere? ‡ Et reſpondi, & dixi, [a]Quomodo, & 33
quando hæc? Quare modici & mali anni no-
ſtri? ‡ Et reſpōdit ad me, & dixit mihi, Nō fe- 34
ſtines tu ſuper Altiſſimū. Tu enim feſtinas
inaniter eſſe ſuper ipſum. nam exceſſus tuus
multus. ‡ Nónne de his interrogauerunt ani 35
mæ iuſtorum in promptuariis ſuis, dicentes,
Vſquequo ſperō ſic? & quādo veniet fructus
areæ mercedis noſtræ? ‡ Et reſpondit ad ea 36
Ieremiel archangelus, & dixit, Quando im-
pletus fuerit numerus ſeminum in vobis,

37 quoniam in ſtatera ponderauit ſeculum, ‡ &
menſura mēſurauit tempora, & numero nu-
merauit tempora, & non commouit, nec ex-
citauit vſquedum impleatur prædicta men-
38 ſura. ‡ Et reſpōdi, & dixi, O dominator Do-
D mine, ſed & nos omnes pleni ſum[us] impieta-
39 te. ‡ Et ne forte propter nos nō impleantur
iuſtorū areæ, propter peccata inhabitātiū ſu-
40 per terrā. ‡ Et reſpōdit ad me, & dixit, Vade,
& interroga prægnātem, ſi quādo impleuerit
nouem menſes ſuos, adhuc poterit matrix
41 eius retinere partum in ſemetipſa? ‡ Et dixi,
Nō poteſt Domine. Et dixit ad me, In infer-
no promptuaria animarū matrici aſſimilata
42 ſunt. ‡ Quemadmodū enim illa feſtinat quæ
parit effugere neceſſitatē partus: ſic & hæc
feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt.
43 ‡ Ab initio tibi demonſtrabitur de his quæ
44 concupiſcis videre. ‡ Et reſpondi, & dixi,
Si inueni gratiam ante oculos tuos, & ſi
45 poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, ‡ demonſtra
mihi, ſi pluſquam præteritum ſit habet ve-
nire, aut plura pertranſierūt ſuprà quàm fu-
46 turum eſt. ‡ Quid pertrāſiuit, ſcio: quid autē
47 futurū ſit, ignoro. ‡ Et dixit ad me, Sta ſuper
dexteram partem, & demōſtrabo tibi inter-
48 pretationē ſimilitudinis. ‡ Et ſteti, & vidi:
& ecce fornax ardens tranſiit coram me. &
factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi: &
49 ecce ſuperauit fumus. ‡ Poſt hæc tranſiit co-
ram me nubes plena aquæ, & immiſit pluuiā
impetu multam. & cùm tranſiſſet impetus
50 pluuiæ, ſuperauerunt in ea guttæ. ‡ Et dixit
ad me, Cogita tibi, ſicut creſcit pluuia am-
plius quā guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſu-
perabūdauit quæ tranſiuit menſura. Supera-
51 uerunt autem guttæ, & fumus: ‡ & oraui, &
dixi, Putas viuo vſq; in diebus illis? vel quid
52 erit in diebus illis? ‡ Reſpōdit ad me, & dixit,
De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte
poſſum tibi dicere: de vita autē tua non ſum
miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

## CAP. V.

e
A DE ſignis autem: ecce dies venient, in
quibus apprehendentur qui inhabitāt
terram in cenſu multo: & abſcondetur veri-
2 tatis via, & ſterilis erit à fide regio: ‡ & mul-
tiplicabitur iniuſtitia ſuper hanc quam ipſe
3 tu vides, & ſuper quam audiſti olim: ‡ & erit
impoſitio veſtigio quam nunc vides regnare
4 regionem, & videbunt eam deſertam. ‡ Si
autē tibi dederit Altiſſimus viuere, videbis
poſt tertiam tubam, & reluceſcet ſubitò ſol
5 noctu, & luna ter in die, ‡ & de ligno ſanguis
ſtillabit, & lapis dabit vocē ſuam, & populi
6 commouebuntur: ‡ & regnabit, quem non
ſperant qui inhabitant ſuper terram, & vola
7 tilia commigrationem facient: ‡ & mare So-
domiticum piſces reiiciet, & dabit vocem
noctu, quam nō nouerant multi. omnes au-
8 tem audient vocem eius, ‡ & chaos fiet per
loca multa, & ignis frequenter remittetur, &
beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres
9 menſtruatæ parient monſtra, ‡ & in dulcibus
aquis ſalſæ inuenientur, & amici oēs ſemet-
ipſos expugnabūt: & abſcōdetur tunc ſenſus,
& intellectus ſeparabitur in promptuariū ſuū:
‡ & quæ-

‡& quæretur à multis,& non inuenietur: & 10
multiplicabitur iniuſtitia,& incontinētia ſu-
per terrā. ‡ Et interrogabit regio proximam 11
ſuā, & dicet, Nunquid per te pertranſiit iu-
ſtitia iuſtū faciēs? Et hoc negabit. ‡Et erit in 12
illo tēpore,& ſperabunt homines,& non im
petrabunt: laborabunt, & nō dirigentur viæ
eorū. ‡ Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt 13
mihi: & ſi oraueris iterū & ploraueris, ſicut
& nunc,& ieiunaueris ſeptem diebus,audies
iteratò horū maiora.‡Et euigilaui,& corpus 14
meū horruit valde: & anima mea laborauit,
vt deficeret: ‡ & tenuit me qui venit ange- 15
lus,qui loquebatur in me, & cōfortauit me, B
& ſtatuit me ſuper pedes.‡Et factū eſt in no- 16
cte ſecunda,& venit ad me Salathiel dux po-
puli,& dixit mihi, Vbi eras?& quare vultus
tuus triſtis?‡An neſcis, quoniā tibi creditus 17
eſt Iſraël in regione tranſmigrationis eorū?
‡Exurge ergo, & guſta panē, & non dereliu- 18
quas nos, ſicut paſtor gregē ſuū in manibus
luporum malignorū.‡Et dixi ei, Vade à me, 19
& non appropies ad me. Et audiuit, vt dixi:
& receſsit à me. ‡Et ego ieiunaui diebus ſe- 20
ptem vlulans & plorans , ſicut mihi manda-
uit Vriel angelus. ‡ Et factū eſt poſt dies ſe- 21
ptē , & iterū cogitationes cordis mei mole-
ſtæ erant mihi valde, ‡ & reſumpſit anima 22
mea ſpiritū intellectus . & iterum cœpi lo-
qui corā Altiſsimo ſermones, ‡ & dixi,Do- 23
minator Domine ex omni ſylua terræ,& om
nibus arboribus eius, elegiſti vineam vnicā:
‡Et ex omni terra orbis , elegiſti tibi foueā 24
vnam: & ex omnibus floribus orbis elegiſti
tibi liliū vnū: ‡& ex omnibus abyſsis maris, 25
repleſti tibi riuū vnū ; & ex omnibus ædifi-
catis ciuitatib⁹ , ſanctificaſti tibimetipſi Siō:
‡& ex omnibus creatis volatilibus,nomina- 26
ſti tibi columbā vnam: & ex omnibus plaſ-
matis pecoribus , prouidiſti tibi ouem vnā:
‡& ex omnibus multiplicatis populis,acqui- 27
ſiuiſti tibi populū vnū: & ab omnibus proba
tam legē donaſti huic,quē deſyderaſti popu-
lo. ‡Et nunc Domine,vt quid tradidiſti vnū 28
pluribus?Et præparaſti ſuper vnam radicem
alias, & diſperdidiſti vnicum tuū in multis:
‡& conculcauerunt eū, qui contradicebant 29
ſponſionibus tuis,quiq; tuis teſtamentis non C
credebant.‡Et ſi odiens odiſti populū tuum, 30
tuis manibus debet caſtigari.‡Et factum eſt, 31
cùm locutus eſſem ſermones , & miſſus eſt
angelus ad me,qui antè venerat ad me præ-
terita nocte, ‡ & dixit mihi,Audi me,& in- 32
ſtruam te: & intende mihi, & adijciam corā
te ‡Et dixi,Loquere Domine meus. Et dixit 33
ad me , Valde tu in exceſſu mentis factus es
pro Iſraël: an plus dilexiſti eū, quàm qui eū
fecit?‡Et dixi ad eum, Non Domine, ſed du 34
lens locutus ſum . Torquent enim me renes
mei per omnem horā,quærentem apprehen
dere ſemitam Altiſsimi , & inueſtigare partē
iudicij eius. ‡ Et dixit ad me, Non potes.Et 35
dixi,Quare Domine? Ad quid naſcebar, aut
quare nō fiebat matrix matris meæ mihi ſe-
pulchrum, vt nō viderem laborem Iacob,&
defatigationem generis Iſrael ? ‡Et dixit ad 36
me, Numera mihi quæ necdum venerant,&
collige mihi diſperſas guttas , & reuiride
37 mihi aridos flores,‡& aperi mihi clauſa prō-
ptuaria , & produc mihi incluſos in eis fla-
tus;demōſtra mihi vocis imaginem: & tunc
38 oſtendam tibi laborē quē rogas videre. ‡ Et
dixi, Dominator Domine,quis enim eſt qui
poteſt hæc ſcire,niſi qui cum hominibus ha-
39 bitationem non habet? ‡Ego autem inſipiēs:
& quomodo potero dicere de his,quibus me
40 interrogaſti?‡Et dixit ad me,Quomodo non
potes facere vnum de his quæ dicta ſunt:ſic
non poteris inuenire iudiciū meum , aut in
41 fine charitatem, quam populo promiſi. ‡ Et
D dixi,Sed ecce Domine tu prope es his qui in
finem ſunt: & quid facient qui ante me fue-
42 runt,aut nos, aut hi qui poſt nos? ‡ Et dixit
ad me,Coronæ aſsimilabo iudicium meum.
Sicut non nouiſsimorū tarditas,ſic nec prio-
43 rum velocitas.‡Et reſpondi,& dixi,Nec po-
teras facere eos qui facti ſunt, & qui ſunt, &
qui futuri ſunt ,in vnum , vt celerius iudi-
44 cium tuum oſtendas? ‡ Et reſpondit ad me,
& dixit , Non poteſt feſtinare creatura ſuper
creatorem,nec ſuſtinere ſeculum eos qui in
45 eo creandi ſunt,in vnum.‡Et dixi. Quo mo-
do dixiſti ſeruo tuo , quoniam viuificans vi-
uificaſti à te creatam creaturam in vnum,&
ſuſtinebat creatura: poterit & nūc portare
46 præſentes in vnum. ‡ Et dixit ad me,Interro
ga matricem mulieris, & dices ad eam,Et ſi
paris,quare per tempus ? Roga ergo eam, vt
47 det decem in vnum. ‡ Et dixi,Non vtiq; po-
48 terit;ſed ſecūdum tempus. ‡ Et dixit ad me,
Et ego dedi matricē terræ his qui ſeminati
49 ſunt ſuper eam per tempus. ‡Quemadmodū
enim infans nō parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic
50 ego diſpoſui à me creatum ſeculum.‡Et in-
terrogaui,& dixi, Cùm iā dederis mihi viā,
loquar corā te:nā mater noſtra,de qua dixi-
ſti mihi,adhuc iuuenis eſt:iā ſenectuti appro
51 pinquat.‡Et reſpōdit ad me,& dixit,Interro
52 ga eā quæ parit,& dicet tibi.‡Dices enim ei,
Quare quos peperiſti, nunc non ſunt ſimiles
53 his qui ante te,ſed minores ſtatura?‡Et dicet
tibi & ipſa,Alij ſunt qui in iuuentute virtu-
tis nati ſunt:& alij qui ſub tēpore ſenectutis,
54 deficiēte matrice ſunt nati. ‡ Cōſydera ergo
& tu quoniā minori ſtatura eſtis præ his qui
55 ante vos:‡& qui poſt vos,minori quam vos,
quaſi iā ſeneſcētes creaturæ,& fortitudinem
iuuentutis prætereuntes. Et dixi , Rogo Dñe,
ſi inueni gratiā ante oculos tuos, demonſtra
ſeruo tuo,per quē viſites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me , Initio terreni orbis &
A antequā ſtarēt exitus ſeculi,& antequā
2 ſpirarent conuentiones ventorum,‡& ante-
quam ſonarēt voces tonitruū, & antequam
ſplenderēt nitores coruſcationū , & antequā
3 confirmarentur fundamenta paradiſi,‡& an-
tequam viderentur decori flores,& antequā
confirmarentur motæ virtutes,& antequam
colligerentur innumerabiles militiæ ange-
4 lorum,‡& antequam extollerentur altitudi
nes aëris,& antequam nominarentur mēſu-
ræ firmamentorum, & antequam æſtuarent
5 camini in Sion,‡& antequam inueſtigarētur
præſen-

præſentes anni, & antequam abalienarentur
eorum qui nunc peccant adinuentiones, &
cõſignati eſſent, qui fidem theſaurizauerũt:
‡tunc cogitaui, & facta ſunt per me ſolũ, & 6
non per aliũ: & finis per me, & nõ per aliũ.
‡Et reſpõdi, & dixi, Quæ erit ſeparatio tem 7
porum? aut quando prioris finis, & ſequẽtis
initiũ? ‡Et dixit ad me, Ab Abraham vſq; ad 8
Gen. cap. 25 n. 25.
Iſaac, quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau,
manus Iacob tenebat ab initio calcaneum
Eſau, ‡finis enim huius ſeculi Eſau, & prin- 9
cipium ſequentis Iacob. ‡ Hominis manus 10
inter calcaneũ & manũ. Aliud noli quærere
Eſdra. ‡ Et reſpondi, & dixi, O dominator 11
Domine, ſi inueni gratiã ante oculos tuos:
‡oro vt demonſtres ſeruo tuo finem ſigno- 12
rum tuorũ, quorum partẽ mihi demõſtraſti
nocte precedẽti. ‡Et reſpõdit, & dixit ad me, 13
Surge ſuper pedes tuos, & audi vocẽ pleniſ-
ſimam ſonitus. ‡Et erit ſicut commotio, nec 14
commouebitur locus, in quo ſtas ſuper eũ.
‡Ideo cùm loquitur, tu nõ expaueas, quoniã 15
de fine verbum & fundamentũ terræ intelli-
gitur, ‡quoniam de ipſis ſermo tremiſcit & 16
cõmouetur, ſcit enim quoniã finem eorum B
oportet cõmutari. ‡Et factũ eſt, cùm audiſ- 17
ſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audiui: &
ecce vox loquens, & ſonus eius ſicut ſonus
aquarũ multarũ, ‡& dixit, Ecce dies veniũt, 18
& erit quando appropinquare incipiam, vt
viſitem habitantes in terra: ‡& quando in- 19
quirere incipiam ab eis qui iniuſtè nocue-
runt iniuſtitia ſua, & quãdo ſuppleta fuerit
humilitas Sion. ‡& cùm ſuperſignabitur ſe- 20
culum quod incipiet pertranſire, hæc ſigna
faciã, Libri aperientur ante faciẽ firmamẽti,
& omnes videbunt ſimul, ‡& anniculi infan 21
tes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes
immaturos parient infantes triũ & quatuor
menſiũ, & viuent, & ſuſcitabuntur. ‡Et ſu- 22
bitò apparebunt ſeminata loca nõ ſeminata,
& plena promptuaria ſubitò inuenientur va-
cua: ‡& tuba canet cum ſono, quam cũ om- 23
nes audierint, ſubitò expaueſcent. ‡ Et erit 24
in illo tempore, debellabunt amici amicos
vt inimici, & expaueſcet terra cũ his: & venæ
fontium ſtabunt, & non decurrent in horis
tribus: ‡& erit, omnis qui derelictus fuerit 25
ex omnibus iſtis quibus prædixi tibi, ipſe
ſaluabitur, & videbit ſalutare meũ, & finem
ſeculi veſtri. ‡Et videbunt qui recepti ſunt 26
homines, qui mortẽ non guſtauerunt à na-
tiuitate ſua, & mutabitur cor inhabitantiũ,
& conuertetur in ſenſum aliũ. ‡ Delebitur 27
enim malũ, & extinguetur dolus. ‡Florebit 28
autẽ fides, & vincetur corruptela, & oſtẽde-
tur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tãtis.
‡Et factũ eſt, cùm loqueretur mihi, & ecce 29
paulatim intuebar ſuper eũ ante quàm ſta-
bam, ‡& dixit ad me hæc, Veni tibi oſtẽdere 30
tempus venturæ noctis. ‡Si ergo iterum ro- 31
gaueris, & iterũ ieiunaueris ſeptem diebus,
iterum tibi renuntiabo horũ maiora per diẽ
quã audiui. ‡Audita eſt enim vox tua apud 32
Altiſſimum. Vidit enim fortis directionem C
tuam, & prouidit pudicitiam, quã à iuuen-
tute tua habuiſti: ‡& propter hoc miſit me 33
demonſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi,
34 Cõfide, & noli timere, ‡ & noli feſtinare cũ
prioribus temporibus cogitare vana, vt non
35 properes à nouiſſimis tẽporibus. ‡ Et factũ
eſt poſt hæc, & fleui iterum: & ſimiliter ie-
iunaui ſeptẽ diebus, vt ſuppleam tres hebdo
36 madas, quæ dictæ ſunt mihi. ‡Et factũ eſt in
octaua nocte, & cor meũ turbabatur iteratò
37 in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo. ‡In-
flammabatur enim ſpiritus meus valde, &
38 anima mea anxiabatur. ‡& dixi, O Domine,
loquens locutus es ab initio creaturæ in pri-
mo die dicens, Fiat cœlũ & terra: & tuũ ver-
39 bum opus perfectũ. ‡Et erat tunc ſpiritus, &
tenebræ circunferebantur, & ſilentiũ, ſonus
40 vocis hominis nondũ erat abs te. ‡Tunc di-
xiſti de theſauris tuis proferri lumen lumi-
41 noſum, quo appareret opus tuum. ‡ Et die
ſecundo creaſti ſpiritũ firmamenti, & impe-
raſti ei vt diuideret & diuiſionẽ faceret in-
ter aquas, vt pars quædã ſurſum recederet,
42 pars verò deorſum maneret. ‡ Et tertia die
imperaſti aquis cõgregari in ſeptima parte
terræ: ſex verò partes ſiccaſti & conſeruaſti,
vt ex his ſint corã te miniſtrãtia ſeminata à
43 Deo, & culta. ‡Verbũ enim tuum proceſſit,
44 & opus ſtatim fiebat. ‡Proceſſit enim ſubi-
tò fructus multitudinis immenſus, & cõcu-
piſcentiæ guſtus multiformes, & flores colo-
re immutabili, & odores odoramenti inue-
45 ſtigabilis. & die tertia hæc facta ſunt. ‡Quar
D ta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorẽ,
46 lunæ lumen, ſtellarũ diſpoſitionem: ‡& im-
peraſti eis, vt deſeruirent futuro plaſmato
47 homini. ‡Quinto autem die dixiſti ſeptimæ
parti, vbi erat aqua cõgregata, vt procrearet
animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat.
48 ‡ aqua muta, & ſine anima quæ Dei nutu
iubebãtur, animalia faciebat, vt ex hoc mi-
49 rabilia tua nationes enarrent. ‡Et tunc con-
ſeruaſti duas animas: nomẽ vni vocaſti He-
noch, & nomen ſecundæ vocaſti Leuiathan,
50 ‡& ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim po-
terat ſeptima pars, vbi erat aqua cõgregata,
51 capere ea. ‡Et dediſti Henoch vnam partẽ,
quæ ſiccata eſt tertio die, vt habitet in ea
52 vbi ſunt mõtes mille. ‡Leuiathan autem de-
diſti ſeptimã partem humidam, & ſeruaſti
eam, vt fiat in deuorationem quibus vis, &
53 quãdo vis. ‡Sexto autẽ die imperaſti terræ
vt crearet coram te iumenta, & beſtias, &
54 reptilia: ‡& ſuper his Adam, quẽ conſtituiſti
ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, &
ex eo educimur nos omnes, quemq; elegiſti
55 populum. ‡Hæc autẽ omnia dixi coram te
Domine, quia propter nos creaſti ſeculum.
56 ‡Reſiduas autẽ gentes ab Adam natas dixi-
ſti eas nil eſſe, & quoniam ſaliuæ aſſimilatæ
ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti
57 abundantiã eorum. ‡Et nunc Domine, ecce,
iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt,
58 cœperũt dominari noſtri, & deuorare: ‡nos
autem populus tuus quem vocaſti primo-
genitum vnigenitũ æmulatorẽ tuum, tra-
59 diti ſumus in manibus eorũ: ‡ & ſi propter
nos creatũ eſt ſeculum, quare non hæredita-
tem poſſidemus cum ſeculo? Vſquequo hæc.

## CAP. VII.

ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba 1
hæc, miſſus eſt ad me angel⁹ qui miſſus A
fuerat ad me primis noctibus, ‡ & dixit ad 2
me, Surge Eſdra, & audi ſermones quos ve-
ni loqui ad te. ‡Et dixi, Loquere De⁹ meus. 3
Et dixit ad me, Mare poſitum eſt in ſpatioſo
loco, vt eſſet altum & immẽſum: ‡erit autẽ 4
ei introitus in anguſto loco poſitus, vt eſſet
ſimilis fluminibus. ‡Quis enim volens vo- 5
luerit ingredi mare, & videre eũ, vel domi-
nari eius: ſi nõ tranſierit anguſtũ, in latitu-
dinem quomodo venire poterit? ‡Itẽ aliud, 6
Ciuitas eſt ædificata, & poſita in loco cãpe-
ſtri: eſt autẽ plena omniũ bonorum. ‡introi- 7
tus eius anguſtus & in præcipiti poſitus, vt
eſſet à dextris quidem ignis, à ſiniſtris aqua
alta: ‡ſemita [illegible]e eſt vna ſola inter eos po- 8
ſita, hoc eſt, inter ignẽ & aquã, vt non capiat
ſemita, niſi ſolummodo veſtigium hominis.
‡Si autẽ dabitur ciuitas homini in hæredi- 9
tatem, ſi nunquã antepoſitum periculũ per-
tranſierit, quomodo accipiet hæreditatẽ ſuã?
‡Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic eſt: 10
& Iſrael pars. ‡Propter eos enim feci ſeculũ, 11
& quando tranſgreſſus eſt Adam cõſtitutio-
nes meas, iudicatum eſt quod factũ eſt. ‡Et 12
facti ſunt introitus huius ſeculi anguſti, &
dolentes, & laborioſi: pauci autẽ & mali, &
periculorũ pleni: & labore magnopere fulti.
‡nam maioris ſeculi introitus ſpatioſi & ſe- 13
curi, & facientes immortalitatis fructũ. ‡Si 14
ergo ingredientes non fuerunt ingreſsi qui
viuunt, anguſta & vana hæc: non poterunt re
cipere quæ ſunt repoſita. ‡Nunc ergo quare 15
tu cõturbaris, cùm ſis corruptibilis? & quid
mouẽris tu, cùm ſis mortalis? ‡Et quare nõ 16
accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed
quod in præſenti? ‡Reſpõdi & dixi, Domina- 17
tor Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quo-
niam iuſti hæreditabunt hæc, impij autẽ pe-
ribunt. ‡Iuſti autẽ ferent anguſta, ſperantes 18
ſpatioſa. qui enim impiè geſſerũt, & anguſta
paſsi ſunt, & ſpatioſa nõ videbunt. ‡Et dixit 19
ad me, Nõ eſt iudex ſuper Deũ, neq; intelli- B
gens ſuper Altiſsimũ. ‡Pereunt enim multi 20
præſentes, quia negligitur quę antepoſita eſt
Dei lex. ‡Mandans enim mandauit Deus ve 21
nientibus, quando venerunt, quid ſcientes
viuerẽt, & quid obſeruantes nõ punirentur.
‡Hi autem non ſunt perſuaſi, & cõtradixe- 22
runt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen va-
nitatis, ‡& propoſuerunt ſibi circumuentio- 23
nes delictorum, & ſuperdixerunt Altiſsimo
nõ eſſe, & vias eius nõ cognouerunt, ‡& le- 24
gem eius ſpreuerunt, & ſpõſiones eius abne
gauerũt, & in legitimis eius fidẽ non habue-
runt, & opera eius nõ perfecerunt. ‡propter 25
hoc Eſdra vacua vacuis, & plena plenis. ‡Ec 26
ce tẽpus veniet, & erit quãdo venient ſigna
quæ prædixi tibi, & apparebit ſponſa, & ap-
pareſcens oſtẽdetur quæ nũc ſubducitur ter
ra: ‡& omnis qui liberatus eſt de prædictis 27
malis, ipſe videbit mirabilia mea. ‡Reuela- 28
bitur enim filius meus IESVS cum his
qui cum eo ſunt, & iucundabuntur qui reli-
cti ſunt in annis quadringentis. ‡Et erit poſt 29
annos hos, & morietur filius meus CHRI-
STVS, & omnes qui ſpiramentum habent
30 homines: ‡& conuertetur ſeculum in anti-
quum ſilẽtium diebus ſeptem, ſicut in prio-
31 rib⁹ iudicijs, ita vt nemo derelinquatur. ‡Et
erit poſt dies ſeptẽ, & excitabitur quod nõ-
dum vigilat ſeculũ, & morietur corruptũ:
32 ‡& terra reddet quæ in ea dormiunt, & pul
uis qui in eo ſilentio habitãt, & promptua-
ria reddẽt quæ eis cõmendatæ ſunt animæ.
33 ‡Et reuelabitur Altiſsimus ſuper ſedẽ iudi-
cij, & pertranſibũt miſeriæ, & longanimitas
34 congregabitur. ‡Iudicium autẽ ſolum rema
35 nebit, veritas ſtabit, & fides conualeſcet, ‡&
opus ſubſequetur, & merces oſtendetur, &
iuſtitiæ vigilabũt, & iniuſtitiæ non domina-
36 bũtur. ‡ Et dixi, Primus Abraham propter *Gen. 18. c. 25*
C Sodomitas orauit, & Moyſes pro patrib⁹ qui *Exo. 32. c. 11.*
37 in deſerto peccauerũt, ‡& qui poſt eum pro *1. Re. 24. c. 17*
38 Iſrael in diebus Achaz, & Samuelis, ‡& Da- *1. Pa. 6. c. 14*
uid pro cõfractione, & Salomon pro eis qui *3. Re. 17. d, 20*
39 venerũt in ſanctificationẽ. ‡Et Elias pro his *& 18. d. 25.*
qui pluuiã acceperunt, & pro mortuo vt vi *4. Re. 19. c. 15*
40 ueret, ‡& Ezechias ꝓ populo in diebus Sen-
41 nacherib, & multi pro multis. ‡Si ergo mo-
do quãdo corruptibile increuit, & iniuſtitia
multiplicata eſt, & orauerunt iuſti pro im-
42 pijs: quare & nunc ſic nõ erit? ‡Et reſpondit
ad me, & dixit, Præſens ſeculũ non eſt finis,
gloria in eo frequẽs manet: ꝓpter hoc ora-
43 uerũt pro inualidis. ‡Dies enim iudicij erit
finis temporis huius, & initiũ temporis fu-
turæ immortalitatis, in quo tranſiuit corru-
44 ptela: ‡ſoluta eſt intẽperantia, abſciſſa eſt in-
credulitas: creuit autẽ iuſtitia, orta eſt veri-
45 tas. ‡tunc enim nemo poterit ſaluare eũ qui
perijt, neq; demergere qui vicit. Et reſpõdi,
46 ‡& dixi, Hic eſt ſermo meus primus & no-
uiſsimus, quoniã melius erat non dare ter-
ram Adã, vel cùm iam dediſſet, coercere eũ
47 vt nõ peccaret. ‡Quid enim prodeſt homi-
nibus in præſenti viuere in triſtitia, & mor-
48 tuos ſperare punitionẽ? ‡O tu quid feciſti *Rom. 5. c. 8.*
Adã? Si enim tu peccaſti, nõ eſt factus ſolius
tuus caſus, ſed & noſter qui ex te adueni-
49 mus. ‡Quid enim ꝓdeſt nobis ſi promiſſum
eſt nobis immortale tẽpus: nos autẽ morta-
50 lia opera egimus? ‡Et quoniam prædicta eſt
nobis perpetuis ſpes, nos verò peſsimi vani fa
51 cti ſumus. ‡Et quoniam repoſita ſunt nobis
habitacula ſanitatis & ſecuritatis: nos verò
52 malè cõuerſati ſumus. ‡Et quoniã repoſita
eſt gloria Altiſsimi protegere eos qui tardè
cõuerſati ſunt: nos autẽ peſsimis vijs ambu
53 lauimus. ‡Et quoniam oſtẽdetur paradiſus,
cuius fructus incorruptus perſeuerat, in quo
54 eſt ſecuritas & medela: ‡nos verò nõ ingre-
diemur. in ingratis enim locis cõuerſati ſu-
55 mus. ‡Et quoniã ſuper ſtellas fulgebunt fa-
D cies eorũ qui abſtinentiã habuerunt: noſtræ
56 autẽ facies ſuper tenebras nigræ. ‡non enim
cogitauimus viuentes quãdo iniquitatẽ fa-
ciebamus, ꝙ incipiemus poſt mortem pati.
57 ‡Et reſpõdit, & dixit, Hoc eſt cogitamẽtum
certaminis quod certabit qui ſuper terram
58 natus eſt homo, ‡ vt ſi victus fuerit, patia-
tur quod dixiſti: ſi autem vicerit, recipiet
quod

quod dico: ‡quoniã hæc eſt vita quã Moy- 59
ſes dixit cùm viueret, ad populũ, dicens, Eli- Deu.30.d.19
ge tibi vitã, vt viuas. ‡Non crediderunt au- 60
tẽ ei, ſed nec poſt eũ prophetis: ſed nec mihi
qui locutus ſum ad eos, ‡quoniam nõ eſſet 61
triſtitia in perditionem eorũ, ſicut futurum
eſt gaudiũ ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſa-
lus. ‡Et reſpondi, & dixi, Scio Domine, quo- 62
niã vocatus eſt Altiſsimus miſericors in eo,
quòd miſereatur his qui nõdũ in ſeculo ad-
uenerunt, ‡& quòd miſeretur illis qui con- 63
uerſionẽ faciunt in lege eius: ‡& lõganimis 64
eſt, quoniã lõganimitatẽ preſtat his qui pec-
cauerunt quaſi ſuis operibus: ‡& munificus 65
eſt, quoniam quidẽ donare vult pro exigen-
tiis: ‡& multæ miſericordiæ, quoniam mul- 66
tiplicat magis miſericordias his qui præſen-
tes ſunt, & qui pręterierũt, & qui futuri ſunt.
‡Si enim nõ multiplicauerit miſericordias 67
ſuas: non viuificabitur ſeculum cũ his qui
inhæreditabant in eo. ‡Et donat: quoniã ſi 68
nõ donauerit de bonitate ſua, vt alleuentur
hi qui iniquitatẽ fecerunt, de ſuis iniquita-
tibus nõ poterit decies milleſima pars viui-
ficari hominũ. ‡Et iudex ſi nõ ignouerit his 69
qui curati ſunt verbo eius, & deleuerit mul-
titudinem contentionum: non fortaſsis de-
relinquerẽtur in innumerabili multitudine,
niſi pauci valde.

CAP. VIII.

ET reſpondit ad me, & dixit, Hoc ſecu- 1
lũ fecit Altiſsimus propter multos, fu-
turum autem propter paucos. ‡Dicã autem 2
coram te ſimilitudinem Eſdra. Quomodo
autẽ interrogabis terram, & dicet tibi, quo-
niam dabit terram multam magis vnde fiat
fictile, paruũ autem puluerem vnde aurum
fit: ſic & actus præſentis ſeculi. ‡Multi qui- 3
dem creati ſunt, pauci autem ſaluabuntur.
‡Et reſpõdi, & dixi, Abſorbe ergo anima ſen- 4
ſum, & deuora quod ſapit. ‡conueniſti enim 5
obaudire, & prophetare °volens. Nec enim °voles. 3.
tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodo vi-
uere. ‡O Domine, ſi nõ permittes ſeruo tuo, 6
vt oremus corã te, & des nobis ſemẽ cordi,
& ſenſui culturã, vnde fructus fiat, vnde vi-
uere poſsit omnis corrupt°, qui portabit lo-
cum hominis? ‡Solus enim es, & vna plaſ- 7
matio nos ſumus manuũ tuarũ, ſicut locu-
tus es. ‡& quomodo nũc in matrice plaſma- 8
tũ eſt corpus, & præſtas mẽbra: conſeruatur
in igne & aqua tua creatio: & nouẽ menſi-
bus patitur tua plaſmatio tuã creaturã quæ
in ea creata eſt: ‡ipſum autẽ quod ſeruat, & 9
quod ſeruatur, vtraq; ſeruabuntur: ſeruataq;
quandoq; iterum reddit matrix, quæ in ea
creuerunt. ‡Imperaſti enim ex ipſis mẽbris, 10
hoc eſt mamillis præbere lac fructui mamil-
larum, ‡vt nutriatur id quod plaſmatũ eſt 11
vſque in tempus aliquod, & poſtea diſponas
eum tuæ miſericordiæ. ‡Enutriſti eum tua 12
iuſtitia, & erudiſti eum in lege tua, & corri-
puiſti eũ tuo intellectu: ‡& mortificabis eũ, 13
vt tuam creaturam: & viuificabis eum, vt
opus tuum. ‡Si ergo perdideris eũ qui tan- 14
tis laboribus plaſmatus eſt: tuo iuſſu facilè B
eſt ordinari, vt & id quod fiebat ſeruaretur.
‡Et nunc Domine dicam, de omni homine 15
tu magis ſcis: de populo autẽ tuo, ob quem
16 doleo: ‡Et de hæreditate tua, propter quam
lugeo: & propter Iſrael, propter quẽ triſtis
17 ſum: & de Iacob, propter quem doleo: ‡ideo
incipiam orare coram te pro me, & pro eis:
quoniã video lapſus noſtros qui inhabita-
18 mus terrã. ‡Sed audiui celeritatem iudicii
19 qui futurus eſt. ‡Ideo audi vocẽ meã & in-
tellige ſermonẽ meum, & loquar coram te.
20 ‡Initium verborũ Eſdræ priuſquã aſſume-
retur: & dixi, Domine, qui inhabitas ſeculũ,
21 cuius oculi eleuati in ſuperna & aëre: ‡& cu-
ius thronus inæſtimabilis, & gloria incom-
prehenſibilis: cui aſtat exercitus angelorum
22 cũ tremore, ‡quorũ ſeruatio in vẽto & igni
conuertitur. cuius verbũ verũ, & dicta per-
23 ſeuerantia: ‡cuius iuſsiõ fortis, & diſpoſitio
terribilis: cuius aſpectus arefacit abyſſos, &
indignatio tabeſcere facit montes, & veritas
24 teſtificatur: ‡exaudi orationẽ ſerui tui, & au-
25 ribus percipe precationẽ figmẽti tui. ‡Dum
enim viuo, loquar: & dum ſapio, reſpõdebo:
26 ‡nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi
27 in veritate ſeruiunt. ‡Nec intendas impia
gentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum
28 doloribus cuſtodierunt. ‡Nec cogites qui
in conſpectu tuo falsè conuerſati ſunt, ſed
memorare qui ex voluntate tua timorem
29 cognouerunt. ‡Neque volueris perdere, qui
pecudum mores habuerũt: ſed reſpicias eos
A 30 qui legem tuam ſplendidè docuerunt. ‡Nec
C indigneris eis qui beſtiis peiores iudicati
ſunt: ſed diligas eos qui ſemper in tua iuſti-
31 tia confidunt, & gloria. ‡Quoniam nos &
patres noſtri talibus morbis languemus: tu
autẽ propter nos peccatores miſericors vo-
32 caberis. ‡Si enim deſyderaueris vt noſtri
miſerearis, tunc miſericors vocaberis, no-
bis autem non habentibus opera iuſtitiæ.
33 ‡Iuſti enim, quibus ſunt opera multa repo-
ſita, ex propriis operibus recipient mercedẽ.
34 ‡Quid eſt enim homo, vt ei indigneris: aut
genus corruptibile, vt ita amar° ſis de ipſo?
35 ‡In veritate enim nemo de genitis eſt qui 3.Re.8.e.46
non impiè geſsit, & de cõfitentibus qui non 2.Pa.6.f.36
36 deliquit. ‡In hoc enim annuntiabitur iuſti-
tia tua, & bonitas tua Domine, cũ miſertus
fueris eis qui non habent ſubſtantiã bono-
37 rum operum. ‡Et reſpondit ad me, & dixit,
Rectè locutus es aliqua: & iuxta ſermones
38 tuos, ſic & fiet. ‡quoniam non verè cogita-
bo ſuper plaſma eorum qui peccauerũt ante
39 mortem, ante iudiciũ, ante perditionẽ: ‡ſed Gen.4.c.4.
iucũdabor ſuper iuſtorum figmentũ, & me-
morabor peregrinationis quoque, & ſalua-
40 tionis & mercedis receptionis. ‡Quomodo
41 ergo locut° ſum, ſic & eſt. ‡Sicut enim agri- Mat.13.a.4.
cola ſerit ſuper terrã ſemina multa, & plan- & 20.b.16.
tationes multitudinis plãtat, ſed nõ in tem-
pore omnia quę ſeminata ſunt, ſaluantur, ſed
nec omnia quæ plantata ſunt, radicabuntur:
ſic & qui in ſeculo ſeminati ſunt, nõ omnes
42 ſaluabuntur. ‡Et reſpondi, & dixi, Si inueni
43 gratiam, loquar. ‡Quomodo ſemen agrico-
læ ſi nõ aſcẽderit aut non acceperit pluuiam
tuam in tempore, aut ſi corruptum fuerit
44 multitudine pluuiæ, ‡ſic perit; & ſimiliter

homo qui manibus tuis plaſmatus eſt, & tu
ei imago nominatus: quoniã ſimilatus es ei,
propter quẽ omnia plaſmaſti, & ſimilaſti ſe-
mini agricolæ. ‡Nõ iraſcaris ſuper nos, ſed 45
parce populo tuo, & miſerere hæreditati
tuæ. Tu autẽ creaturæ tuæ miſereris. ‡Et re- 46
ſpondit ad me, & dixit, Quæ ſunt præſentia D
pręſentibus, & quę futura futuris? ‡Multum 47
enim tibi reſtat, vt poſsis diligere meã crea-
turam ſuper me: tibi autẽ frequenter & ipſi
proximaui, iniuſtis autẽ nunquam. ‡Sed & 48
in hoc mirabilis es coram Altiſsimo, ‡quo- 49
niam humiliaſti te ſicut decet te, & non iu-
dicaſti te, vt inter iuſtos plurimũ glorifice-
ris. ‡Propter quod miſerię multę, & miſera- 50
biles efficientur eis qui habitant ſeculum in
nouiſsimis: quia in multa ſuperbia ambula-
uerunt. ‡Tu autẽ pro te intellige, & de ſimi- 51
libus tuis inquire gloriã. ‡Vobis enim aper- 52
tus eſt paradiſus, plantata eſt arbor vitæ, præ
paratũ eſt futurũ tempus, pręparata eſt abun
dantia, ædificata eſt ciuitas, probata eſt re-
quies, perfecta eſt bonitas & perfecta ſapien
tia. ‡Radix mali ſignata eſt à vobis: infirmi- 53
tas, & tinea à vobis abſcõſa eſt: & in infernũ
fugit corruptio in obliuione. ‡Tranſierunt 54
dolores, & oſtenſus eſt in fine theſaurus im-
mortalitatis. ‡Noli ergo adiicere inquirẽdo 55
de multitudine eorũ qui pereunt. ‡Nam & 56
ipſi accipientes libertatẽ, ſpreuerunt Altiſ-
ſimum, & legẽ eius contẽpſerũt, & vias eius
Pſal.13.a.2. dereliquerunt. ‡Adhuc autẽ iuſtos eius con 57
& 52.a.2. culcauerunt, ‡& dixerunt in corde ſuo non 58
eſſe Deum: & quidẽ ſcientes quoniã moriun
tur. ‡Sicut enim vos ſuſcipient quæ prædi- 59
cta ſunt: ſic eos ſitis & cruciatus, quæ præpa-
rata ſunt. non enim voluit hominẽ diſperdi.
‡Sed & ipſi qui creati ſunt, coinquinauerũt 60
nomen eius qui fecit eos: & ingrati fuerunt
ei qui præparauit eis vitã. ‡Quapropter iu- 61
dicium meum modo appropinquat. ‡Quæ 62
non omnibus demonſtraui, niſi tibi, & tibi
ſimilibus paucis. Et reſpõdi, & dixi, ‡Ecce 63
nunc Domine demonſtraſti mihi multitu-
dinẽ ſignorum, quæ incipies facere in no-
uiſsimis: ſed non demonſtraſti mihi quo
tempore,

CAP. IX.

ET reſpõdit ad me, & dixit, Metiens me- 1
tire tempus in ſemetipſo: & erit cùm A
videris, quando tranſierit pars quædã ſigno-
rum quæ prædicta ſunt, ‡tũc intelliges quo- 2
niam ipſum eſt tẽpus in quo incipiet Altiſ-
ſimus viſitare ſeculũ quod ab eo factum eſt.
‡Et quãdo videbitur in ſeculo motio loco- 3
rum, & populorum turbatio, ‡tunc intelli- 4
ges quoniã de his erat Altiſsimus locutus
à diebus qui fuerũt ante te ab initio. ‡Sicut 5
enim omne quod factũ eſt in ſeculo initiũ
habet, pariter & conſummationem, & con-
ſummatio eſt manifeſta: ‡ſic & Altiſsimi 6
tẽpora initia habent manifeſta in prodigiis
& virtutibus, & conſummationes in actu &
in ſignis. ‡Et erit, omnis qui ſaluus factus 7
fuerit, & qui poterit effugere per opera ſua
& per fidem in qua credidiſtis, ‡relinque- 8
tur de prędictis periculis, & videbit ſalutare
meum in terra mea, & in finibus meis, quo-

9 niam ſanctificaui me à ſeculo. ‡Et tunc mi-
ſerebũtur qui nunc abuſi ſunt vias meas: &
in tormentis cõmorabuntur hi qui eas pro-
10 iecerunt in contemptu. ‡Qui enim nõ co-
gnouerunt me, viuentes beneficia cõſecuti,
11 ‡& qui faſtidierunt legem meam, cum ad-
12 huc erant habentes libertatem, ‡& cùm ad-
huc eſſet eis apertus pœnitẽtiæ locus nõ in-
tellexerunt, ſed ſpreuerunt: hos oportet poſt
13 mortẽ in cruciamẽto cognoſcere. ‡Tu ergo
noli adhuc curioſus eſſe, quomodo impij
cruciabũtur: ſed inquire quomodo iuſti ſal-
B uabuntur, & quorũ ſeculũ, & propter quos
14 ſeculum, & quando. ‡Et reſpondi, & dixi,
15 ‡Olim locutus ſum, & nunc dico, & poſtea
dicã: quoniã plures ſunt qui pereunt, quàm
16 qui ſaluabũtur: ‡ſicut multiplicatur fluctus Matt.20.b.16
ſuper guttam. Et reſpondit ad me, & dixit,
17 ‡Qualis ager, talia & ſemina: & quales flo-
res, tales & tincturæ: & qualis operator, talis
& creatio: & qualis agricola, talis cultura:
18 quoniam tempus erat ſeculi. ‡Et nunc cùm
eſſem parans eis his qui nunc ſunt, antequã
fieret ſeculũ, in quo habitarẽt: & nemo mi-
19 hi contradixit. ‡tunc enim quiſque, & nunc
creator in mũdo hoc parato, & meſſe inde-
ficienti, & lege inueſtigabili corrupti ſunt
20 mores eorũ. ‡Et conſideraui ſeculũ, & ecce
erat periculum propter cogitationes quæ in
21 eo aduenerunt. ‡Et vidi, & peperci ei valde;
& ſeruaui mihi acinum de botro, & planta-
22 tionem de tribu multa. ‡Pereat ergo multi-
tudo quæ ſine cauſa nata eſt, & ſeruetur aci-
nus meus, & plantatio mea: quia cum mul-
23 to labore perfeci. ‡Tu autem ſi adhuc intro-
mittas ſeptem dies alios, ſed non ieiunabis
24 in eis: ‡Ibis in campum florum, vbi domus
non eſt ædificata: & manducabis ſolũmodo
de floribus campi, & carnem nõ guſtabis, &
25 vinũ non bibes, ſed ſolummodo flores: ‡de-
precare Altiſsimũ ſine intermiſsione, & ve-
26 niam, & loquar tecũ. ‡Et profectus ſum, ſi-
C cut dixit mihi in campum, qui vocatur Ar-
dath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri
manducaui, & facta eſt eſca carũ mihi in ſa-
27 turitatem. ‡Et factũ eſt poſt dies ſeptem, &
ego diſcumbebam ſupra fœnũ, & cor meum
28 iterũ turbabatur ſicut antè. ‡Et apertũ eſt
os meũ, & inchoaui dicere corã Altiſsimo,
29 & dixi, ‡O Domine, te nobis oſtẽdens oſten- Exo.19.b.4.
ſus es patribus noſtris in deſerto, quod non & 24.a.3.
calcatur, & infructuoſo, quãdo erant exeun- Deu.4.b.12.
30 tes de Aegypto: & dicens dixiſti, ‡Tu Iſrael
audi me, & ſemẽ Iacob intende ſermonibus
31 meis. ‡Ecce enim ego ſemino in vobis legẽ
meam, & faciet in vobis fructum, & glorifi-
32 cabimini in eo per ſeculũ. ‡Nam patres no-
ſtri accipientes legẽ, non ſeruauerunt, & le-
gitima mea non cuſtodierunt, & factus eſt
fructus legis non parens: nec enim poterat,
33 quoniam tuus erat. ‡Nam qui acceperunt, Exo.32.f.28
perierunt, nõ cuſtodientes quod in eis ſemi-
34 natum fuerat. ‡Et ecce, conſuetudo eſt, vt
cùm acceperit terra ſemẽ, vel nauem mare,
vel vas aliquod eſcam vel potũ: cùm fuerit
exterminatum id, in quo ſeminatum eſt, vel
35 in quod miſſũ eſt: ‡ſimul id quod ſeminatũ

vel

vel miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exter-
minantur, & ſuſcepta iam nõ manent apud D
nos: ſed nobis ſic nõ factũ eſt. ‡Nos quidem 36
qui legẽ accepimus peccantes periuimus, &
cor noſtrũ quod ſuſcepit eam: ‡nam lex nõ 37 B
periit, ſed permanſit in ſuo labore. ‡Et cùm 38
loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis
meis, & vidi mulierẽ in dextera parte, & ec-
ce hæc lugebat, & plorabat cũ voce magna,
& animo dolebat valde, & veſtimenta eius
diſciſſa, & cinis ſuper caput eius. ‡Et dimiſi 39
cogitatus, in quibus eram cogitans, & con-
uerſus ſum ad eam, & dixi ei, ‡Vt quid fles? 40
& quid doles animo? Et dixit ad me, ‡Di- 41
mitte me Domine meus, vt defleam me, &
adiiciam dolorẽ: quoniam valde amaro ſum
animo, & humiliata ſum valde. ‡Et dixi ei, 42
Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me, ‡Ste- 43
rilis fui ego famula tua, & non peperi, habẽs
maritum annis triginta. ‡Ego enim per ſin- 44
gulas horas, & per ſingulos dies, & annos
hos triginta deprecor Altiſsimum nocte ac
die. ‡Et factum eſt, poſt triginta annos exau 45
diuit me Deus ancillam tuam, & vidit humi-
litatem meam, & attendit tribulationi meę,
& dedit mihi filium: & iucundata ſum ſuper
eum valde ego, & vir meus, & omnes ciues
mei, & honorificabamus valde Fortem. ‡Et 46
nutriui eum cum labore multo. ‡Et factum 47
eſt cùm creuiſſet, & veniſſet accipere vxorẽ,
feci diem epuli.

CAP. X.

ET factũ eſt, cùm introiſſet filius meus 1
in thalamo ſuo, cecidit, & mortuus eſt: A
‡& euertimus omnes lumina, & ſurrexerũt 2
oẽs ciues mei ad conſolãdum me, & quieui
vſq; in alium diem vſq; nocte. ‡Et factum 3
eſt, cùm omnes quieuiſſent vt me conſola-
rẽtur vt quieſcerem: & ſurrexi nocte, & fu-
gi: & veni ſicut vides in hoc campo: ‡& co- 4
gito iam non reuerti in ciuitatem, ſed hic
conſiſtere: & neq; manducare, neq; bibere,
ſed ſine intermiſsione lugere, & ieiunare
vſq; dum moriar. ‡Et dereliqui ſermones 5 C
in quibus eram, & reſpõdi cum iracũdia ad
eam, & dixi, ‡Stulta ſuper omnes mulieres, 6
non vides luctum noſtrũ, & quæ nobis con-
tingunt? ‡Quoniam Sion mater noſtra om- 7
ni triſtitia contriſtatur, & humilitate humi-
liata eſt, & luget validiſsimè. ‡Et nunc quo- 8
niam omnes lugemus, & triſtes ſumus: quo-
niam omnes contriſtati ſumus, tu autẽ con-
triſtaris in vno filio? ‡Interroga enim terrã, 9
& dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ debeat
lugere caſum tantorum ſuper eam germi-
nantium. ‡Et ex ipſa ab initio omnes nati 10
& alii venient: & ecce, pene omnes in per-
ditionẽ ambulant, & exterminium fit mul-
titudo eorum. ‡Et quis ergo debet lugere 11
magis, niſi hæc quæ tam magnã multitudi-
nẽ perdidit, quàm tu, quæ pro vno doles? Si
autẽ dicis mihi, ‡Quoniam nõ eſt planctus 12
meus ſimilis terræ: quoniã fructum ventris
mei perdidi, quem cũ mœroribus peperi, &
cum doloribus genui: ‡terra autẽ ſecundum 13
viam terræ, abiitq; in ea multitudo pręſens,
quo modo euẽnit: & ego tibi dico, ‡ſicut tu 14
cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructũ
ſuum homini ab initio ei qui fecit eam.
15 ‡Nunc ergo retine apud temetipſam dolo-
rem tuum, & fortiter fer qui tibi contige-
16 runt caſus. ‡Si enim iuſtificaueris terminũ
Dei, & cõſilium ſuum recipies in tempore,
17 & in talibus collaudaberis. ‡ ingredere ergo
in ciuitatem ad virũ tuum. Et dixit ad me,
18 ‡Non faciam, neq; ingrediar ciuitatem, ſed
19 hic moriar. ‡Et appoſui adhuc loqui ad eã,
20 & dixi, ‡Noli facere hunc ſermonẽ, ſed con-
ſenti perſuadẽti. Quot enim caſus Sion? Cõ-
21 ſolare propter dolorem Ieruſalem. ‡Vides
enim quoniã ſanctificatio noſtra deſerta ef-
fecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, &
22 templum noſtrum deſtructum eſt, ‡& pſal-
terium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus
cõticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, &
lumen candelabri noſtri extinctũ eſt, & ar-
ca teſtamẽti noſtri direpta eſt, & ſancta no-
ſtra contaminata ſunt, & nomen quod inuo-
catum eſt ſuper nos, penè prophanatum eſt:
& liberi noſtri cõtumeliam paſsi ſunt, & ſa
cerdotes noſtri ſuccẽſi ſunt, & Leuitæ noſtri
in captiuitatem abierunt, & virgines noſtræ
coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim
paſſæ ſunt, & iuſti noſtri rapti ſunt, & paruu
li noſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri ſer-
uierunt, & fortes noſtri inualidi facti ſunt:
23 ‡& quod omnium maius, ſignaculum Sion,
quoniã reſignata eſt de gloria ſua, nã & tra-
dita eſt in manibus eorum qui nos oderũt.
24 ‡Tu ergo excute tuam triſtitiam multã, &
depone abs te multitudinem dolorũ, vt tibi
repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi
25 Altiſsimus requietionem laborum. ‡Et fa-
ctum eſt, cùm loquebar ad eam, facies eius
fulgebat ſubitò & ſpecies, coruſcus fiebat
viſus eius, vt eſſem pauens valde ad eam, &
26 cogitarem quid eſſet hoc. ‡Et ecce, ſubitò
emiſit ſonitũ vocis magnũ timore plenum,
vt commoueretur terra à mulieris ſono. &
27 vidi: ‡& ecce, amplius mulier nõ compare-
bat mihi, ſed ciuitas ædificabatur, & locus
demonſtrabatur de fundamentis magnis: &
28 timui, & clamaui voce magna, & dixi, ‡Vbi Supr. 4. a. b.
eſt Vriel angelus, qui à principio venit ad
me? quoniã ipſe me fecit venire in multitu-
dine in exceſſu mentis huius, & factus eſt fi-
nis meus in corruptionem, & oratio mea in
29 improperium. ‡Et cùm eſſem loquens ego
30 hæc, ecce venit ad me, & vidit me. ‡& ecce
erã poſitus vt mortuus, & intellectus meus
alienatus erat, & tenuit dexteram meam, &
confortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes
31 meos, & dixit mihi, ‡Quid tibi eſt? & quare
cõturbatus eſt intellectus tuꝰ, & ſenſus cor-
32 dis tui? & quare cõturbaris? Et dixi, ‡Quo-
niam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſe-
cundũ ſermones tuos, & exiui in campũ &
ecce vidi, & video quòd non poſſum enarra-
33 re. Et dixit ad me, ‡Sta vt vir, & *cõmone- * commo-
34 bo te. Et dixi, ‡Loquere Domine meus tu nebo 2.
in me, noli me derelinquere, vt non fruſtra
35 moriar: ‡quoniam vidi quę non ſciebam, &
36 audio quæ non ſcio. ‡Aut nunquid ſenſus
37 meus fallitur, & anima mea ſomniat? ‡Nũc
ergo deprecor te, vt demõſtres ſeruo tuo de

exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit,
‡Audi me & ducam te, & dicam tibi de 38
quibus times: quoniam Altiſsimus reuelauit
tibi myſteria multa. ‡Vidit rectã viã tuam, 39
quoniam ſine intermiſsione contriſtabaris
pro populo tuo, & valde lugebas propter
Sion. ‡Hic ergo intellectus viſionis quæ ti 40
bi apparuit ante paululum. ‡Quam vidiſti 41
lugentem, inchoaſti conſolari eam. ‡Nunc 42
autem iam ſpeciem mulieris non vides, ſed
apparuit tibi ciuitas ædificari: ‡& quoniam 43
enarrabat tibi de caſu filii ſui, hæc abſolutio
eſt. ‡Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion: 44
& quoniam dixit tibi quam & nunc conſpi- D
cies, vt ciuitatem ædificatam. ‡Et quoniam 45
dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis:
propter quod erant anni ſcilicet triginta,
quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.
‡Et factum eſt poſt annos triginta, ædifica- 46
uit Salmõ ciuitatem, & obtulit oblationes:
tunc fuit quando peperit ſterilis filium. ‡Et 47
quod tibi dixit, quoniam nutriuit eum cum
labore, hoc erat, habitatio in Ieruſalem. ‡Et 48
quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniẽs
in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet
ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Ieruſa-
lem. ‡Et ecce, vidiſti ſimilitudinem eius: & 49
quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari
eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant
tibi aperienda. ‡Et nunc videt Altiſsimus, 50
quoniam ex animo contriſtatus es, & quo-
niam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit
tibi claritatẽ gloriæ eius, & pulchritudinem
decóris eius. ‡Propterea enim dixi tibi vt 51
maneres in campo vbi domus non eſt ædifi-
cata. ‡Sciebam enim ego, quoniam Altiſsi- 52
mus incipiebat tibi oſtẽdere hæc: ‡propterea 53
dixi tibi vt venires in agrum vbi non eſt fun
damentum ędificij. ‡Nec enim poterat opus 54
ædificij hominis ſuſtineri in loco, vbi inci-
piebatur Altiſsimi ciuitas oſtendi. ‡Tu ergo 55
noli timere, neque expaueſcat cor tuum: ſed
ingredere, & vide ſplendorem & magnitu-
dinem ædificij, quantum capax eſt tibi viſus
oculorum videre: ‡& poſt hæc audies quan- 56
tum capit auditus aurium tuarum audire.
‡Tu enim beatus es præ multis, & vocatus 57
es apud Altiſsimum ſicut & pauci. ‡Nocte 58
autem quæ in craſtinum futura eſt, manebis
hic: ‡& oſtendet tibi Altiſsimus eas viſiones 59
ſupremorum, quæ faciet Altiſsimus his qui
habitant ſuper terram à nouiſsimis diebus.
‡Et dormiui illam noctem & aliam, ſicut 60
dixerat mihi.

CAP. XI.

ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de 1
mari aquila, cui erant duodecim alæ A
pennarum & capita tria. ‡Et vidi, & ecce 2
expandebat alas ſuas in omnem terram, &
omnes venti cœli inſufflabãt in eam, & col-
ligebantur. ‡Et vidi, & de pennis eius naſce- 3
bantur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in
pennaculis minutis & modicis. ‡Nam capi- 4
ta eius erant quieſcentia, & dimidium caput
erat maius aliorum capitum, ſed ipſa quie-
ſcebat cum eis. ‡Et vidi, & ecce aquila vo- 5
lauit in pẽnis ſuis, & regnauit ſuper terram,
& ſuper eos qui habitant in ea. ‡Et vidi, 6
quoniam ſubiecta erant ei omnia ſub cœlo,
& nemo illi contradicebat, neque vnus de
7 creatura quæ eſt ſuper terram. ‡Et vidi, &
ecce ſurrexit aquila ſuper vngues ſuos, &
8 miſit vocem pennis ſuis, dicens, ‡Nolite
omnes ſimul vigilare, dormite vnuſquiſque
9 in loco ſuo, & per tempus vigilate. ‡Capita
10 autem in nouiſsimo ſeruentur. ‡Et vidi, &
ecce vox non exibat de capitibus eius, ſed
11 de medietate corporis eius. ‡Et numeraui
cõtrarias pẽnas eius, & ecce ipſæ erant octo.
12 ‡Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit
vna pẽna, & regnauit ſuper omnem terram.
13 ‡Et factum eſt cùm regnaret, venit ei finis,
& non apparuit locus eius: & ſequens exur-
rexit, & regnabat ipſa multum tenuit tem-
14 pus. ‡Et factum eſt cùm regnaret, & venie-
B bat finis eius, vt non appareret ſicut prior.
15 ‡Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens, ‡Audi
16 tu quæ tanto tempore tenuiſti terram. hæc
annuntio tibi antequam incipias non appa-
17 rere. ‡Nemo poſt te tenebit tempus tuum,
18 ſed nec dimidiũ eius. ‡Et leuauit ſe tertia, .5.
& tenuit principatũ ſicut & priores: & non
19 apparuit & ipſa. ‡Et ſic contingebat omni-
bus alis ſingulatim principatum gerere, &
20 iterum nuſquã comparere. ‡Et vidi, & ecce
in tempore ſequentes pennæ erigebantur à
dextera parte, vt tenerẽt & ipſæ principatũ:
& ex his erãt quæ tenebant, ſed tamẽ ſtatim
21 non cõparebant. ‡Nam & aliquæ ex eis eri-
22 gebantur, ſed non tenebant principatũ. ‡Et
vidi poſt hæc, & ecce non comparuerũt duo-
23 decim pẽnæ & duo pennacula: ‡& nihil ſu-
pererat in corpore aquilæ, niſi duo capita
24 quieſcentia & ſex pennacula. ‡Et vidi, &
C ecce ſex pennaculis diuiſæ ſunt duę, & man-
ſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram par-
tem. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo.
25 ‡Et vidi, & ecce ſubalares cogitabãt ſe eri-
26 gere & tenere principat⁹. ‡Et vidi, & ecce .3.
27 vna erecta eſt, ſed ſtatim non cõparuit. ‡Et
ſecundæ velocius, quàm priores non cõpa-
28 ruerunt. ‡Et vidi, & ecce duæ quæ ſupera-
uerunt apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ
29 regnare. ‡& in eo cùm cogitarẽt, ecce vnum
quieſcentium capitũ quod erat mediũ, eui-
gilabat, hoc enim erat duorũ capitũ maius.
30 ‡Et vidi quoniam cõpleta ſunt duo capita
31 ſecum: ‡& ecce conuerſum eſt caput cũ his
qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares
32 quæ cogitabant regnare. ‡Hoc autem caput
percõterruit omnem terram, & dominaba-
tur in ea his qui habitant terrã cum labore
multo, & poteſtatum tenuit orbis terrarum
33 ſuper omnes alas quæ fuerunt. ‡Et vidi poſt
hæc, & ecce mediũ caput ſubitò nõ compa-
34 ruit, & hoc ſicut alæ. ‡Superauerunt autem
duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnauerũt
ſuper terram, & ſuper eos qui habitãt in ea.
35 ‡Et vidi, & ecce deuorauit caput à dextera
36 parte illud quod à læua. ‡Et audiui vocem
dicentem mihi, Conſpice contra te, & cõſy-
37 dera quod vides. ‡Et vidi, & ecce ſicut leo
D concitatus de ſylua rugiẽs: & vidi quoniam
emittebat vocẽ hominis ad aquilam. Et di-
38 xit, dicens, ‡Audi tu, & loquar ad te, & dicet
Altiſsi-

Altiſsimus tibi, ‡Nónne tu es qui ſuperaſti 39
de quatuor animalibus, quæ fecerā regnare
in ſeculo meo, & vt per eos veniret finis tē-
porum eorum? ‡Et quartus veniens deuicit 40
omnia animalia quæ tranſierunt, & poten-
tatu tenuit ſeculum cum tremore multo, &
omnem orbē cum labore peſsimo, & inha-
bitauit tot temporibus orbem terrarū cum
dolo. ‡ Et iudicaſti terrā non cum veritate. 41
‡Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quie- 42
ſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti
habitationes eorū qui fructificabant, & hu-
miliaſti muros eorū qui te non nocuerunt.
‡Et aſcendit contumelia tua vſq; ad Altiſ- 43
ſimum, & ſuperbia tua ad Fortem. ‡Et reſ- 44
pexit Altiſsimus ſuperba tempora, & ecce
finita ſunt, & ſcelera eius completa ſunt.
‡Propterea non appareas tu aquila, & alæ 45
tuæ horribiles, & pennacula tua peſsima, &
capita tua maligna, & vngues tui peſsimi, &
omne corpus tuū vanum, ‡vt refrigeretur 46
omnis terra, & reuertatur liberata de tua vi,
& ſperet iudicium & miſericordiam eius
qui fecit eam.

## CAP. XII.

ET factū eſt, dum loqueretur leo verba 1
hæc ad aquilam: & vidi, ‡& ecce quod 2
ſuperauerat caput, & nō comparuerūt qua- A
tuor alæ illę quæ ad eum tranſierūt, & ere-
ctæ ſunt vt regnarēt: & erat regnum eorum
exile, & tumultu plenum. ‡ Et vidi, & ecce 3
ipſa nō apparebant, & omne corpus aquilæ
incēdebatur, & expaueſcebat terra valde, &
ego à tumultu & exceſſu mētis, & à magno
timore vigilaui, & dixi ſpiritui meo, ‡Ecce 4
tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutatis
vias Altiſsimi. ‡ Ecce adhuc fatigatus ſum 5
animo, & ſpiritu meo inualidus ſum valde,
& nec modica eſt in me virtus à multo ti-
more, quā expaui nocte hac. ‡Nūc ergo ora- 6
bo Altiſsimū, vt me cōfortet vſq; in finem.
‡Et dixi, Dominator Domine, ſi inueni gra- 7
tiam ante oculos tuos, & ſi iuſtificatus ſum
apud te præ multis, & ſi certè aſcēdit depre-
catio mea ante faciē tuam, ‡conforta me, & 8
oſtēde ſeruo tuo mihi interpretationem &
diſtinctionē viſus horribilis huiꝰ, vt pleniſsi-
mè cōſoleris animā meā. ‡ Dignū enim me 9
habuiſti oſtēdere mihi temporū nouiſsima.
Et dixit ad me, ‡Hęc eſt interpretatio viſio- 10
nis huius. ‡Aquilam quam vidiſti aſcenden 11
tem de mari, hoc eſt regnū quod viſum eſt
in viſione Danieli fratri tuo. ‡ Sed non eſt 12
illi interpretatū, quoniam ego nunc tibi in-
terpretor. ‡Ecce dies veniūt, & exurget re- 13
gnum ſuper terrā, & erit timor acrior om-
nium regnorū quæ fuerūt ante eū. ‡Regna- 14
bunt autem in ea reges duodecim, vnus poſt
vnū. ‡Nam ſecūdus incipiet regnare, & ipſe 15
tenebit amplius tēpus præ duodecim. ‡Hæc 16
eſt interpretatio duodecim alarū quas vidi- B
ſti. ‡Et quā audiſti vocē quæ locuta eſt, non 17
de capitibus eius exeuntē, ſed de medio cor
poris eius, ‡ hæc eſt interpretatio, quoniam 18
poſt tēpus regni illius naſcentur cōtentiones
non modicę, & periclitabitur vt cadat: & nō
cadet tunc, ſed iterum conſtituetur in ſuum
initium. ‡ Et quoniā vidiſti ſubalares octo 19
20 cohærentes alis eius, ‡hæc eſt interpretatio.
exurgent in ipſo octo reges, quorum erunt
tempora leuia, & anni citati, & duo quidem
21 ex ipſis peribūt. ‡ Appropinquante autē tem-
pore medio quatuor ſeruabūtur in tēpore,
cùm incipiet appropinquare tempus eius vt
22 finiatur: duæ verò in finē ſeruabuntur. ‡Et
23 quoniā vidiſti tria capita quieſcentia, ‡hæc
eſt interpretatio: in nouiſsimis eius ſuſcita-
bit Altiſsimus tria regna, & reuocabit in ea
24 multa. & dominabuntur terrā, ‡& qui habi-
tant in ea, cū labore multo ſuper omnes qui
fuerūt ante hos. propter hoc ipſi vocati ſunt
25 capita aquilæ. ‡Iſti enim erunt qui recapi-
tulabūt impietates eius, & qui perficient no
26 uiſsima eius. ‡Et quoniam vidiſti caput ma
ius non apparens, hæc eſt interpretatio eius.
C quoniā vnus ex eis ſuper lectū ſuū morie-
27 tur, & tamē cum tormentis. ‡Nam duo qui
28 perſeuerauerint, gladiꝰ eos comedet. ‡Vniꝰ
enim gladius comedet qui cū eo: ſed tamen
29 hic gladio in nouiſsimis cadet. ‡Et quoniā
vidiſti duas ſubalares traiicientes ſuper ca-
30 put quod eſt in dextera parte, ‡ hæc eſt in-
terpretatio. hi ſunt quos cōſeruauit Altiſsi-
mus in finē ſuum, hóc eſt regnū exile, & tur-
31 bationis plenū. ‡Sicut vidiſti & leonē, quem
vidiſti de ſylua euigilantē & rugientē, & lo-
quentem ad aquilam, & arguentem eam, &
iniuſtitias ipſius per omnes ſermones eius
32 ſicut audiſti: ‡hic eſt ventus quem ſeruauit
Altiſsimꝰ in finē ad eos, & impietates ipſo-
rum: & arguet illos, & ineuiiet coram ipſis
33 diſceptiones eorum. ‡Statuet enim eos in
iudicio viuos: & erit, cùm arguerit eos, tunc
34 corripiet eos. ‡ Nam reſiduum populū meū
liberabit cum miſeria, qui ſaluati ſunt ſuper
fines meos, & iucundabit eos quoadúſque
veniet finis dies iudicij, de quo locutus ſum
35 tibi ab initio. ‡ Hoc ſomnium quod vidiſti,
36 & hæ interpretationes. ‡ Tu ergo ſolus di-
37 gnus fuiſti ſcire Altiſsimi ſecretū hoc. ‡Scri-
be ergo omnia iſta in libro quæ vidiſti, &
38 pone ea in loco abſcondito: ‡& docebis ea
ſapientes de populo tuo, quorum corda ſcis
39 poſſe capere, & ſeruare ſecreta hæc. ‡Tu au-
tem adhuc ſuſtine hic alios dies ſeptem, vt
tibi oſtendatur quicquid viſum fuerit Altiſ
40 ſimo oſtendere tibi. ‡Et profectus eſt à me.
Et factum eſt, cùm audiſſet omnis populus
quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego
non fuiſſem reuerſus in ciuitatem, & con-
gregauit ſe omnis à minimo vſq; ad maxi-
mum: & venit ad me, & dixerunt mihi di-
41 centes, ‡Quid peccauimus tibi, & quid in-
D iuſtè egimus in te, quoniam derelinquens
42 nos ſediſti in loco hoc? ‡ Tu enim nobis ſu-
peres ſolus ex omnibus populisꝰ, ſicut bo-
trus de vinea, & ſicus lucerna in loco ob-
ſcuro, & ſicut portus & nauis ſaluata à tem-
43 peſtate. ‡Aut non ſufficiunt nobis mala quæ
44 contingunt? ‡ Si ergo tu nos dereliqueris,
quanto nobis erat melius ſi eſſemus ſuccen-
45 ſi & nos cum incēdio Sion? ‡ Nec enim nos
ſumus meliores eorum qui ibi mortui ſunt.
Et plorauerunt voce magna. Et reſpondi
46 ad eos, & dixi, ‡Cōfide Iſrael, & noli triſtari

te domus Iacob. ‡Eſt enim memoria veſtri 47
coram Altiſsimo,& Fortis nõ eſt oblitus ve
ſtri in tentatione.‡Ego enim non dereliqui 48
vos, neq; exceſsi à vobis : ſed veni in hunc
locum vt deprecarer pro deſolatinoe Siõ,vt
quærerẽ miſericordiam pro humilitate ſan-
ctificationis veſtræ.‡Et nunc ite vnuſquiſq; 49
veſtrum in domum ſuam,& ego veniam ad
vos poſt dies iſtos. ‡ Et profectus eſt popu- 50
lus,ſicut dixi ei,in ciuitatẽ. ‡ego autem ſe- 51
di in campo ſeptem diebus,ſicut mihi man
dauit: & manducabã de floribus ſolummo-
dò agri, de herbis facta eſt eſca mihi in die-
bus illis.

CAP. XIII.

ET factũ eſt poſt dies ſeptẽ, & ſomniaui 1
ſomniũ nocte.‡Et ecce de mari ventus 2
exurgebat,vt cõturbaret omnes fluctus eius. A
‡Et vidi, & ecce cõualeſcebat ille homo cũ 3
millibus cæli:& vbi vultum ſuum vertebat
vt conſyderaret, tremebant omnia quæ ſub
eo videbãtur: ‡& vbicũq; exibat vox de ore 4
eius,ardeſcebant omnes qui audiebãt voces
eius ſicut quieſcit terra quãdo ſenſerit ignẽ.
‡Et vidi poſt hæc,& ecce cõgregabatur mul 5
titudo hominũ,quorum nõ erat numerus de
quatuor ventis cæli , vt debellarent hominẽ
qui aſcẽderat de mari.‡Et vidi,& ecce ſibi- 6
metipſi ſculpſerat montẽ magnũ, & volauit
ſuper eum.‡Ego autẽ quæſiui videre regio- 7
nem vel locũ vnde ſculptus eſſet mons,& nõ
potui.‡Et poſt hæc vidi, & ecce omnes qui 8
congregati ſunt ad eum,vt expugnarent eũ,
timebant valdè , tamen audebant pugnare.
‡Et ecce, vt vidit impetũ multitudinis ve- 9
nientis, non leuauit manum ſuã,neq; phra-
mæã tenebat , neq; aliquod vas bellicoſum
niſi ſolummodò vt vidi , ‡quoniã emiſit de 10
ore ſuo ſicut flatum ignis , & de labiis eius
ſpiritus flammæ,& de lingua eius emittebat
ſcintillas & tẽpeſtates,& cõmiſta ſunt omnia
ſimul,hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ,&
multitudo tempeſtatis: ‡ & concidit ſuper 11
multitudinẽ in impetu, quæ præparata erat
pugnare,& ſuccendit omnes, vt ſubitò nihil
videretur de innumerabili multitudine,niſi
ſolummodò puluis,& fumi odor:& vidi,&
extimui.‡Et poſt hæc vidi ipſum hominem 12
deſcendentẽ de monte, & vocantẽ ad ſe mul
titudinẽ aliam pacificã, ‡& accedebat ad eũ 13
vultus hominum multorũ quorundam gau-
dentium,quorundã triſtantium: aliqui verò
alligati,aliqui adducentes ex eis qui offere-
bantur. & ægrotaui à multitudine pauoris, B
& expergefactus ſum, & dixi, ‡Tu ab initio 14
demõſtraſti ſeruo tuo mirabilia hæc, & di-
gnũ me habuiſti vt ſuſciperes deprecationẽ
meam: ‡& nunc demonſtra mihi adhuc in- 15
terpretationem ſomnij huius. ‡ Sicut enim 16
exiſtimo in ſenſu meo, væ qui derelicti fue-
runt in diebus illis: & multo plus væ his qui
non ſunt derelicti.‡Qui enim nõ ſunt dere- 17
licti,triſtes erant. ‡ Intelligo nunc quæ ſunt 18
repoſita in nouiſsimis diebus, & occurrent
eis,ſed & his qui derelicti ſunt.‡Propter hoc 19
venerunt enim in pericula magna,& neceſ-
ſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.
‡Attamen facilius eſt periclitantẽ venire in 20
hunc,quàm pertranſire,ſicut nubẽ à ſeculo,
& nunc videre quæ contingunt in nouiſsimo.
21 Et reſpõdit ad me,& dixit, ‡Et viſionis in-
terpretationẽ dicam tibi:& de quibus locu
22 tus es adaperiã tibi. ‡ Quoniã de his dixiſti
23 qui derelicti ſunt:hæc eſt interpretatio.‡Qui
auſert periculũ illo tẽpore,hic ſe cuſtodiuit.
qui in periculo inciderũt,hi ſunt qui habent
24 opera & fidem ad Fortiſsimum.‡Scito ergo
quoniã magis beatificati ſunt qui derelicti,
25 ſuper eos qui mortui ſunt.‡Hæ interpreta-
tiones viſionis, quia vidiſti virum aſcenden
26 tem de corde maris,‡ipſe eſt quẽ conſeruat
Altiſsimus multis temporibus , qui per ſe-
metipſum liberabit creaturã ſuam : & ipſe
27 diſponet,qui derelicti ſunt. ‡ Et quoniã vi-
diſti de ore eius exire,vt ſpiritũ,& ignem,&
28 tempeſtatem:‡& quoniã non tenebat phra-
mæam,neq; vas bellicoſum : corrupit enim
impetus eius multitudinẽ, quæ venerat ex-
29 pugnare eum. hæc eſt interpretatio. ‡ Ecce
dies veniũt,quãdo incipiet Altiſsimus libe-
30 rare eos qui ſuper terram ſunt: ‡& veniet in
C exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitãt ter-
31 ram.‡Et alij alios cogitabunt debellare: ci- Mat.24.a.7
uitas ciuitatẽ,& locus locũ, & gẽs aduerſus
32 gentem, & regnũ aduerſus regnũ. ‡Et erit,
cùm fient hæc,& contingent ſigna quæ ante
oſtẽdi tibi: & tunc reuelabitur filius meus,
33 quẽ vidiſti,vt virũ aſcẽdentẽ.‡Et erit quan-
do audierint omnes gentes vocẽ eius:& de-
relinquet vnuſquiſq; in regione ſua bellum
34 ſuũ,quod habẽt ad alterutrum: ‡& collige-
tur in vnũ multitudo innumerabilis , ſicut
35 volẽtes venire,& expugnare eum.‡Ipſe au-
36 tem ſtabit ſuper cacumẽ montis Sion. ‡Siõ
autem veniet,& oſtendetur omnibus parata
& ædificata, ſicut vidiſti mõtem ſculpi ſine
37 manibus. ‡ Ipſe autem filius meus arguet
quæ adinuenerunt Gentes, impietates eorũ
has quæ tempeſtati appropinquauerũt pro-
pter mala cogitamenta eorũ & cruciamen-
38 ta quibus incipiẽt cruciari: ‡ quæ aſsimila-
tæ ſunt flãmæ, & perdet eos ſine labore per
39 legem quæ igni aſsimilata eſt.‡Et quoniam
vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multi-
40 tudinem pacificam,‡hæ ſunt decem tribus,
quæ captiuæ factæ ſunt de terra ſua in die- 4.Re.17.a.6
bus Oſee regis , quem captiuum duxit Sal-
manaſar rex Aſſyriorũ : & tranſtulit eos trãs
41 flumen,& tranſlati ſunt in terrã aliam.‡Ipſi
autem ſibi dederunt conſilium hoc vt dere-
linquerent multitudinem gentium, & pro-
ficiſc…ntur in vlteriorem regionem , vbi
42 nonquàm inhabitauit genus humanũ: ‡ vel
ibi obſeruare legitima ſua,quæ non fuerant
43 ſeruantes in regione ſua.‡Per introitus autẽ
D anguſtos fluminis Euphráten introierunt.
44 ‡Fecit enim eis tunc Altiſsimus ſigna,& ſta Exo.14.c.21
45 tuit venas fluminis vſquequo tranſirẽt.‡Per Ioſu.3.d.15
eam enim regionẽ erat via multa itineris,
anni vnius & dimidij:nam regio illa voca-
46 tur Arſareth.‡Tunc inhabitauerunt ibi vſq;
in nouiſsimo tempore:& nunc iterum cùm
47 cœperint venire,‡iterum Altiſsimus ſtatuet
venas fluminis, vt poſsint tranſire : propter
48 hæc vidiſti multitudinem cum pace.‡Sed &
qui

qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui
inueniuntur intra terminũ meum. ‡Factum 49
erit ergo, quãdo incipiet perdere multitudi
nem earũ, quæ collectæ ſunt gẽtes, proteget
eos qui ſuperauerunt populũ: ‡& tunc oſtẽ- 50
det eis multa pluima portenta. ‡Et dixi 51
ego, Dominator Dñe, hoc mihi oſtende, pro-
pter quod vidi virũ aſcendensem de corde
maris. Et dixit mihi, ‡Sicut non potes hæc 52
vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo
maris: ſic nõ poterit quiſq; ſuper terrã vide-
re filium meũ, vel eos qui cum eo ſunt, niſi
in tẽpore diei. ‡Hæc eſt interpretatio ſom- 53
nij quod vidiſti, & ꝓpter quod illuminatus
es hic ſolus. ‡Dereliquiſti enim tuã, & circa 54
meã vacaſti legem, & quęſiſti. ‡Vitam enim 55
tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuũ
vocaſti matrẽ: ‡ & propter hoc oſtendi tibi 56
merces apud Altiſsimũ. erit enim poſt alios
tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi
grauia & mirabilia. ‡ Es profectus ſum, & 57
tranſij in campũ, multum gloſificãs & lau-
dans Altiſsimũ de mirabilibus quæ per tem
pus faciebat: ‡& quoniam gubernat ipſum, 58
& quæ ſuns in temporibus illata, & ſedi ibi
tribus diebus.

CAP. XIIII.

ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam 1
ſub quercu. ‡Et ecce, vox exiuit cõtra 2
me de rubo, & dixit, Eſdra Eſdra. Et dixi, A
Ecce ego Dñe. Et ſurrexi ſuper pedes meos.
*Exod.3.a.2.* Et dixit ad me, ‡Reuelãs reuelatus ſum ſu- 3
per rubum, & locutus ſum Moyſi, quãdo po
pulus meus ſeruiebat in Aegypto, ‡ & miſi 4
eum, & eduxi populũ meum de Aegypto, &
adduxi eum ſuper montẽ Sina, & detinebã
eum apud me diebus multis: ‡ & enarraui 5
ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum
ſecreta & finem: & præcepi ei, dicens, ‡Hæc 6
in palàm facies verba, & hæc abſcõdes. ‡Et 7
nunc tibi dico, ‡Signa quæ demonſtraui, & 8
ſomnia quæ vidiſti, & interpretatiões quas
tu vidiſti, in corde tuo repone ea: ‡tu enim 9
recipieris ab omnibus, conuerteris reſiduus
cũ conſilio meo & cũ ſimilibus tuis, vſque-
quo finiantur tempora. ‡quoniam ſeculum 10
perdidit iuuentutem ſuam, & tempora ap-
propinquant ſeneſcere. ‡ Duodecim enim 11
partibus diuiſum eſt ſeculum, & tranſierunt
eius decima & dimidium decimæ partis
‡ſuperſunt antẽ eius poſt medium decimæ 12
partis. ‡Nunc ergo diſpone domum tuam, 13
& corripe populum tuũ, & cõſolare humi- B
les eorum, & renuntia iam corruptelæ, ‡& 14
dimitte abs te mortales cogitatiões, & pro-
iice abs te pondera humana, & exue te iam
infirmam naturam, & repone in vnam par-
tem moleſtiſsima tibi cogitamenta, & feſti-
*Mat.24.a.7* na tranſmigrare à temporibus his: ‡quæ 15
*2.Ioh.2.c.18.* enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum
horum deteriora facient: ‡ quantum enim 16
inualidum fiet ſeculum à ſenectute, tantum
multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala.
‡Prolongauit enim ſe magis veritas, & ap- 17
propinquauit mendacium. Iam enim feſti-
nat venire, quam vidiſti viſionem. ‡Et reſ- 18
põdi, & dixi coram te Domine, ‡Ecce enim 19
ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiã
præſentem populũ. Qui autem iterum nati
20 fuerint, quis commonebit? ‡Poſitũ eſt ergo
ſeculum in tenebris, & qui inhabitant in eo
21 ſine lumine. ‡Quoniam lex tua incenſa eſt,
propter quod nemo ſcit quæ à te facta ſunt,
22 vel quæ incipient opera. ‡Si enim inueni in
te gratiam, immitte in me ſpiritũ ſanctum,
& ſcribam omne quod factum eſt in ſeculo
ab initio, quæ erant in lege tua ſcripta vt
poſsint homines inuenire ſemitam: & qui
23 voluerint viuere in nouiſsimis, viuant. ‡Et
C reſpondit ad me, & dixit, Vadens congrega
populum, & dices ad eos, vt non quærant te
24 diebus quadraginta. ‡Tu autem præpara ti-
bi buxos multos, & accipe tecum Saream,
Dabriam, Salemiam, Echanũ, & Aſiel, quin-
que hos qui parati ſunt ad ſcribendũ velo-
25 citer. ‡Et venias huc, & ego accẽdã in cor-
de tuo lucernam intellectus, quæ nõ extin-
guetur quoadusq; finiãtur quæ incipies ſcri-
26 bere. ‡Et tunc perfectis quædam palam fa-
cies, quædam ſapientibus abſconſe trades. in
craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.
27 ‡Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, &
28 congregaui omnem populum, & dixi, ‡Audi
29 Iſrael verba hæc, ‡ Peregrinati ſunt patres *Gen.47.a.9*
noſtri ab initio in Aegypto, & liberati ſunt *Deut.4.a.5.*
30 inde: ‡& acceperunt legem vitæ, quam non *& 5.a.6.*
cuſtodierunt, quã & vos poſt eos tranſgreſsi *Act.7.g.55.*
31 eſtis: ‡ & data eſt vobis terra in ſortem, &
terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatẽ
feciſtis, & non ſeruaſtis vias quas præcepit
32 vobis Altiſsimus: ‡ & iuſtus iudex cùm ſit,
abſtulit à vobis in tẽpore quod donauerat.
33 ‡Et nunc vos hic eſtis, & fratres veſtri in-
34 troſum veſtrum ſunt. ‡Si ergo imperaueri-
tis ſenſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum,
viui conſeruati eritis, & poſt mortem miſe-
35 ricordiam conſequemini. ‡Iudicium enim
poſt mortem veniet, quando iterum reui-
D uiſcemus: & tunc iuſtorũ nomina parebũt,
36 & impiorum facta oſtendentur. ‡Ad me igi-
tur nemo accedat nunc, neque requirat me
37 vſq; dies quadraginta. ‡Et accepi quinq; vi-
ros, ſicut mandauit mihi, & profecti ſumus
38 in campum, & manſimus ibi. ‡Et factus ſum
in craſtinum, & ecce vox vocauit me dicẽs,
Eſdra aperi os tuũ, & bibe quo te potauero.
39 ‡Et aperui os meũ, & ecce calix plenus por
rigebatur mihi. Hoc erat plenũ ſicut aqua:
40 color autẽ eius vt ignis ſimilis. ‡ Et accepi,
& bibi: & in eo cùm bibiſſem, cor meũ cru-
ciabatur intellectu, & in pectus meũ increſ-
cebat ſapientia. Nam ſpiritus meus cõſerua-
41 batur memoria. ‡Et apertum eſt os meum,
42 & nõ eſt clauſum amplius. ‡Altiſsimus de-
dit intellectum quinq; viris, & ſcripſerunt
quæ dicebãtur exceſsiones noctis, quas non
43 ſciebant. ‡Nocte autẽ manducabant panem,
ego autem per diem loquebar, & per noctẽ
44 non tacebam. ‡Scripti ſunt autem per qua-
45 draginta dies libri ducenti quatuor. ‡Et fa-
ctum eſt cùm compleuiſſent quadraginta
dies, locutus eſt Altiſsimus, dicens, Priora
quæ ſcripſiſti, in palàm pone, & legant digni
46 & indigni: ‡nouiſsimos autem ſeptuaginta
conſeruabis, vt tradas eos ſapientibus de

populo tuo. ‡ In his enim eſt vena intelle- 47
ctus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen.
Et feci ſic.

CAP. XV.

ECce loquere in aures plebis meæ ſer- 1
mones prophetię, quos immiſero in os A
tuũ, dicit Dñs: ‡ & fac vt in charta ſcribãtur, 2
quoniam fideles & veri ſunt. ‡ Ne timeas à 3
cogitationibus aduerſum te, nec turbent te
incredulitates dicẽtium, ‡ Quoniam omnis 4
incredulus in incredulitate ſua morietur.
‡ Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper or- 5
bem terrarum mala, gladium, & famem, &
mortẽ, & interitum: ‡ propter quod ſuper- 6
polluit iniquitas omnem terrã, & adimpleta
ſunt opera nociua illorũ. ‡ Propterea dicit 7
Dominus, ‡ Iam non ſilebo de impietatibus 8
eorum quæ irreligioſè agunt, nec ſuſtinebo
in his quæ inique exercent. ecce ſanguis in-
noxius & iuſtus clamat ad me, & animæ iu-
Apo.6.c.10. & 19.a.2 ſtorum clamant perſeueranter. ‡ Vindicans 9
vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam
omnem ſanguinẽ innoxium ex illis ad me.
‡ Ecce populus meus quaſi grex ad occiſio- 10
nem ducitur, iam non patiar illum habitare
in terra Aegypti: ‡ ſed educã eum in manu 11
potenti & brachio excelſo, & percutiã plaga
ſicut prius, & corrumpam omnem terram
eius. ‡ Lugebit Aegyptus, & fundamẽta eius 12
plaga verberata, & caſtigatiõe quas inducet
ei Deus. ‡ Lugebunt cultores operantes ter- 13
ram, quoniam deficient ſemina eorum ab
rubigine & grandine, & à ſydere terribili. ‡ Væ 14
ſeculo, & qui habitãt in eo: ‡ quia appropin- 15
quauit gladius & cõtritio eorum, & exurget
gens contra gentẽ ad pugnam, & rhomphæa
in manibus eorum. ‡ Erit enim incõſtabili- 16
tio hominibus, & alij alijs inualeſcẽtes non
curabunt regem ſuum, & principes viæ ge-
ſtorum ſuorũ in potentia ſua. ‡ Concupiſcet 17
enim homo in ciuitatem ire, & non poterit.
‡ Propter ſuperbiã enim eorũ ciuitates tur- 18
babuntur, domus extercentur, homines me-
tuent. ‡ Non miſerebitur homo proximum 19
ſuum ad irritum faciendũ domos eorum in
gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum B
propter famem panis & tribulationẽ mul-
tam. ‡ Ecce, ego conuoco, dicit Deus, omnes 20
reges terræ ad me verendũ, qui ſunt ab ori-
ente & ab auſtro, ab euro, & à Libano, ad
cõuertendos in ſe, & reddere quæ dederunt
illis: ‡ ſicut faciũt vſq; hodie electis meis, ſic 21
faciam & reddam in ſinu eorum, Hæc dicit
Dominus Deus. ‡ Non parcet dextera mea 22
ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa ſu-
per effundentes ſanguinem innoxium ſuper
terram. ‡ Exiit ignis ab ira eius & deuorauit 23
fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtra-
men incẽſum. ‡ Væ eis qui peccãt, & nõ ob- 24
ſeruant mãdata mea, dicit Dñs. ‡ nõ parcam 25
illis. Diſcedite filij à poteſtate. Nolite conta-
minare ſanctificationem meam, ‡ quoniam 26
nouit Dominus omnes qui delinquũt in il-
lum; propterea tradidit eos in mortem, & in
occiſionẽ. ‡ Iam enim venerũt ſuper orbem 27
terrarũ mala, & manebitis in illis. non enim
liberabit vos Deus, propter quod peccaſtis
in eũ. ‡ Ecce viſio horribilis, & facies illius 28

29 ab oriente. ‡ Et exient nationes draconum
Arabum in curribus multis, & ſicut flatus,
eorũ numerus fertur ſuper terrã, vt iam ti-
meant & trepident omnes qui illos audient
30 ‡ carmonij inſaniẽtes in ira, & exient vt apri
de ſylua, & aduenient de virtute magna, &
conſtabunt in pugnã cum illis, & vaſtabunt
31 portionem terræ Aſſyriorum. ‡ Et poſt hæc
ſuperualeſcent dracones natiuitatis ſuę me-
mores, & conuertent ſe conſpirantes in vir-
32 tute magna ad perſequendos eos. ‡ Iſti tur-
babuntur & ſilebunt in virtute illorũ, & cõ-
33 uertent pedes ſuos in fugam, ‡ & à territo-
rio Aſſyriorũ ſubſeſſor obſidebit eos, & con-
ſumet vnum ex illis, & erit timor & tremor
in exercitu illorũ, & contẽtio in reges ipſo-
34 rum. ‡ Ecce nubes ab oriente, & à ſeptẽtrio-
C ne vſq; ad meridianũ, & facies earũ horrida
valde, plena iræ & procellæ, & collident ſe
35 inuicem, ‡ & collidẽt ſydus copioſum ſuper
terram, & ſydus illorũ, & erit ſanguis à gla-
36 dio vſq; ad ventrẽ, ‡ & fimus hominis vſque
ad ſubſtramen cameli, & erit timor & tre-
37 mor multus ſuper terrã, ‡ & horrebunt qui
videbunt iram illã, & tremor apprehendet
illos: & poſt hæc mouebũtur nimbi copioſi
38 ‡ à meridiano & ſeptentrione, & portio alia
39 ab occidente: ‡ & ſuperinualeſcent venti ab
oriente, & recludent eam, & nubem quam
ſuſcitauit in ira, & ſydus ad faciendã exter-
ritationem ad orientalẽ ventum & occiden
40 tem violabitur: ‡ & exaltabũtur nubes ma-
gnæ & validæ plenæ iræ, & ſydus, vt exter-
terreant omnẽ terram, & inhabitantes eam,
& infundent ſuper omnẽ locum altum &
41 eminentẽ ſydus terribile, ‡ ignem & grandi-
nem, & rhomphæas volantes, & aquas mul-
tas, vt etiã impleantur omnes campi, & om-
42 nes riui plenitudine aquarum multarũ. ‡ &
demolientur ciuitates, & muros, & montes,
& colles, & ligna ſyluarũ, & fœnũ pratorũ,
43 & frumenta eorũ. ‡ Et tranſibunt conſtantes
44 vſq; Babylonẽ, & exterent eam: ‡ cõuenient
ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent
ſydus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit
puluis & fumus vſq; in cælum, & omnes in
45 circuitu lugebunt eam: ‡ & qui ſub ea re-
46 manſerint, ſeruiẽt his qui exterruerunt. ‡ Et
tu Aſia concors in ſpem Babylonis, & gloria
47 perſonæ eius, ‡ væ tibi miſera propter quod
aſſimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in forni-
catione, ad placendum & gloriandũ in ama-
toribus tuis, qui tecũ cupierunt ſemper for-
48 nicari. ‡ Odibilẽ imitata es in omnibus ope-
D ribus eius, & in adinuentionibus eius: pro-
49 pterea dicit Deus, ‡ Immittam tibi mala, vi-
duitatẽ, paupertatem, & famem, & gladium,
& peſtẽ, ad deuaſtandas domos tuas à vio-
50 latione, & morte, & gloria virtutis tuæ. ‡ Si-
cut flos ſiccabitur, cùm exurget ardor qui
51 emiſſus eſt ſuper te, ‡ infirmaberis vt pau-
percula plagata & caſtigata à mulieribus,
vt nõ poſſint te ſuſcipere potentes & ama-
52 tores. ‡ Nunquid ego ſic zelabor te, dicit
53 Dominus, ‡ niſi occidiſſes electos meos in
omni tempore, exaltans percuſſionem ma-
nuum, & dicens ſuper mortem eorum, cùm
inebriata

inebriata eſſes, ‡ Exorna ſpeciē vultus tui? 54
‡Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, pro- 55
pter hoc redditionem accipies.‡Sicut faciet 56
electis meis, dicit Dominus: ſic faciet tibi
Deus, & tradet te in malum. ‡Et nati tui fa- 57
me interient: & tu rhomphæa cades, & ci-
uitates tuæ cōterētur, & omnes tui in cam-
po gladio cadent. ‡Et qui ſunt in mōtibus, 58
fame peribūt, & māducabunt carnes ſuas, &
ſanguinem bibent à fame panis & ſiti aquę.
‡Infœlix per maria venies, & rurſum acci- 59
pies mala. ‡Et in tranſitu allidēt ciuitatem 60
ᵃocciſam, & exterent ᵃaliquam portionē ter-
ræ tuæ, & partē gloriæ tuæ exterminabunt,
rurſum reuertentes ᵇad Babylonem ſubuer-
ſamᵇ.‡ Et demolita eris illis pro ſtipula, & 61
ipſi erunt tibi ignis:‡& deuorabūt te, & ci- 62
uitates tuas, terram tuam & montes tuos,
omnes ſyluas tuas & lignū fructiferum igni
comburent.‡Filios tuos captiuos ducent, & 63
cenſum tuum in prædam habebunt, & glo-
riam faciei tuæ exterminabunt.

ᵃociosam, & exterent. 5. ᵇconuerſam 5.

CAP. XVI.

VAE tibi Babylō & Aſia, væ tibi Ægy- 1
pte & Syria.‡Præcingite vos ſaccis & 2
ciliciјs, & plangite filios veſtros, & dolete: A
quoniā appropinquauit cōtritio veſtra.‡Im 3
miſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui auer
tat illū?‡Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis 4
eſt qui extinguat illum? ‡Immiſſa ſunt vo- 5
bis mala, & quis eſt qui repellat ea? ‡Nun- 6
quid repellet aliquis leonē eſurientē in ſyl-
ua, aut extinguet ignē in ſtipula, mox quan-
do cœperit ardere? ‡ Nunquid repellet ali- 7 C
quis ſagittā à ſagittario forti miſſam? ‡ Do- 8
minus fortis immittit mala, & quis eſt qui
repellat ea?‡Exiit ignis ex iracundia eius, & 9
quis eſt qui extinguat eum? ‡ Coruſcabit, & 10
quis non timebit? Tonabit, & quis nō paue-
bit?‡Dominus cōminabitur, & quis nō fun- 11
ditus conteretur à facie ipſius? ‡ Terra tre- 12
muit & fundamenta eius, mare fluctuat de
profundo, & fluctus eius diſturbabuntur, &
piſces eius à facie Domini, & à gloria virtu-
tis eius: ‡ quoniam fortis dextera eius quæ 13
arcū tendit: ſagittæ eius acutæ quæ ab ipſo
mittuntur, nō deficient, cùm cœperint mitti
in fines terræ. ‡Ecce mittūtur mala, & non 14
reuertentur donec veniant ſuper terram.
‡Ignis ſuccenditur, & non extinguetur, do- 15
nec cōſumat fundamenta terræ. ‡Quemad- 16
modum non redit ſagitta miſſa à valido ſa-
gittario, ſic non reuertentur mala quæ miſſa
fuerint in terrā.‡Væ mihi væ mihi: quis me 17
liberabit in illis diebus? ‡initium dolorum 18
& multi gemitus, initium famis & multi in-
teritus, initiū bellorum & formidabunt po-
teſtates, initium malorum, & trepidabunt o-
mnes. ‡ In his quid faciam, cum venerint 19
mala? ‡ Ecce fames & plaga & tribulatio & 20
anguſtia miſſa ſunt flagella in emendatione,
‡ & in his omnibus ſe non conuertent ab 21
iniquitatibus ſuis, neq; flagellorum memo-
res erunt ſemper. ‡Ecce, erit annonæ vilitas 22
ſuper terram, ſic vt putent ſibi eſſe directam
pacem, & tunc germinabūt mala ſuper ter- B
ram, gladius, fames, & magna confuſio.

23 ‡A fame enim plurimi qui inhabitant ter-
ram interient, & gladius perdet cæteros qui
24 ſuperauerint à fame, ‡& mortui ſicut ſterco
ra proiicientur, & nō erit qui cōſoletur eos.
Derelinquetur enim terra deſerta, & ciuita-
25 tes eius deiicientur. ‡Non derelinquetur qui
26 colat terrā, & qui ſeminet eam. ‡ Ligna da-
27 bunt fructus, & quis vindemiabit illa? ‡Vua
matura fiet, & quis calcabit illā? erit enim
28 locis magna deſertio. ‡ Cupiet enim homo
hominem videre, vel vocem eius audire.
29 ‡Relinquētur enim de ciuitate decē, & duo
de agro qui abſconderint ſe in denſis nemo-
30 ribus, & ſciſſuris petrarum: ‡ quēadmodum
derelinquuntur in oliueto & ſingulis arbo-
31 ribus tres aut quatuor oliuę, ‡aut ſicut in vi-
nea vindemiata racemi relinquuntur ab his
32 qui diligenter vineam ſcrutantur: ‡ſic relin-
quentur in diebus illis tres aut quatuor ab
ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.
33 ‡Et relinquetur terra deſerta, & agri eiᵘ in-
ueterabūt, & viæ eius, & omnes ſemitæ eius
germinabūt ſpinas, eò quòd nō tranſiet ho-
34 mo ea per eam. ‡Lugebunt virgines nō ha-
bentes ſponſos: lugebunt mulieres non ha-
bentes viros, lugebunt filiæ earū nō haben-
35 tes adiutorium: ‡ſponſi earum in bello con-
ſumentur, & viri earum in fame exterentur.
36 ‡Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſerui Do-
37 mini. ‡Ecce verbū Domini, excipite illud:
ne diis credatis de quibus dicit Dominus.
38 ‡Ecce appropinquant mala, & non tardant.
39 ‡Quemadmodū prægnans cū parit in nono
menſe filium ſuum, appropinquante hora
partus eius ante horas duas vel tres, dolores
circumeunt ventrem eius, & prodeunte in-
fante de ventre non tardabunt vno puncto:
40 ‡ſic non morabuntur mala ad prodeundum
ſuper terrā, & ſeculū gemet, & dolores cir-
41 cumtenebunt illud. ‡Audite verbum, plebs
mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic
42 eſtote, quaſi aduenæ terræ. ‡Qui vēdit, quaſi
qui fugiat: & qui emit, quaſi qui perditurus.
43 ‡Qui mercatur, quaſi qui fructū non capiat:
44 & qui ædificat, quaſi non habitaturus. ‡Qui
ſeminat, quaſi qui non metet: ſic & qui vi-
45 neam putat, quaſi non vindemiaturus. ‡Qui
nubūt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non
46 nubunt, ſic quaſi vidui. ‡Propter quod qui
47 laborant, ſine cauſa laborant: ‡Fructus enim
illorum alienigenæ metent, & ſubſtantiā il-
lorum rapient, & domos euertent, & filios
eorū captiuabūt, quia in captiuitate & fame
48 generant natos ſuos. ‡ Et qui negotiātur in
rapina, quantum diu exornant ciuitates &
domos ſuas, & poſſeſſiones & perſonas ſuas,
49 ‡tanto magis adzelabor eos ſuper peccata
50 ſua, dicit Dominus. ‡Quomodo zelatur for-
nicaria mulierem idoneam & bonā valdè,
51 ‡ſic zelabitur iuſtitia iniquitatē cū exornat
ſe, & accuſat eam in facie, cū venerit qui de-
fendat exquirentē omne peccatū ſuper ter-
52 ram. ‡Propterea nolite ſimilari ei, nec ope-
53 ribᵘ eius: ‡quoniā adhuc puſillū, & tolletur
iniquitas à terra, & iuſtitia regnabit in vos.
54 ‡Non dicat peccator ſe nō peccaſſe: quoniā
carbones ignis cōburet ſuper caput eius qui
dicit,

a.4. dicit, Non peccaui coram Domino Deo &
Eccl.23.c.25. gloria ipſius. ‡ Ecce Dominus cognoſcet o- 55
Luc.16.d.15 mnia opera hominũ, & adinuentiones illo-
Gene.1.a.1. rum, & cogitationes illorum, & corda illo-
Pſ.148.a.4. rum. ‡ Dixit enim, Fiat terra, & facta eſt: fiat 56
cælum, & factum eſt. ‡ Et in verbo illius ſtel 57
læ fundatę ſunt, & nouit numerum ſtellarũ D
‡ Qui ſcrutatur abyſſum, & theſauros illa- 58
rum: qui menſus eſt mare, & conceptũ eius.
‡ Qui concluſit mare in medio aquarũ, & 59
ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.
‡ Qui extendit cælũ quaſi cameram, ſuper 60
aquas fundauit eum. ‡ Qui poſuit in deſerto 61
fontes aquarum, & ſuper verticem montiũ
lacus ad emittendum flumina ab eminenti
ᵃpotaret 3 petra, vt ᵃpotaret terram. ‡ Qui finxit ho- 62
minem, & poſuit cor ſuũ in medio corpo-
ris, & miſit ei ſpiritum, vitam & intellectũ,
‡ & ſpiramen Dei omnipotentis qui fecit o- 63
mnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſcon
ſis terræ. ‡ Hic nouit adinuentionem veſtrã, 64
& quæ cogitatis in cordibꝰ veſtris, peccãtes
& volentes occultare peccata veſtra. ‡ Pro- 65
pter quod Dominus ſcrutinãdo ſcrutinauit
omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,
‡ & vos confuſi eritis cùm proceſſerint pec- 66
cata veſtra coram hominibus, & iniquitates
erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.
‡ Quid facietis? aut quomodò abſcondetis 67
peccata veſtra coram Deo & angelis eius?
‡ Ecce iudex Deus, timete eum. Deſinite à 68
peccatis veſtris, & obliuiſcamini iniquitates
veſtras iam agere eas in ſempiterno, & Deus
educet vos, & liberabit de omni tribulatiõe.
‡ Ecce enim incẽditur ardor ſuper vos tur- 69
bæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, &
cibabunt idôlis occiſos: ‡ & qui conſenſerint 70
eis, erunt illis in deriſum, & in improperiũ,
& in conculcationẽ. ‡ erit enim locis locus, 71
& ĩ vicinas ciuitates exurrectio multa ſuper
timentes Dominum. ‡ Erũt quaſi inſani ne- 72
mini parcentes, ad diripiendum & deuaſtã-
dum adhuc timentes Dominum. ‡ quia de- 73
uaſtabunt & diripient ſubſtantias, & de do-
mibus ſuis eos eijcient. ‡ Tunc parebit pro- 74
batio electorum meorum, vt aurum quod
probatur ab igne. ‡ Audite dilecti mei, dicit 75
Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis, &
de his liberabo vos. ‡ Ne timeatis, nec hæſi- 76
tetis, quoniam Deus dux veſter eſt. ‡ Et qui 77
ſeruat mandata & pręcepta mea, dicit Domi
nus Deus ne præpõderẽt vos peccata veſtra,
ne ſupereleuent ſe iniquitates veſtræ. ‡ Væ 78
qui conſtringũtur à peccatis ſuis, & obtegũ-
tur ab iniquitatibus ſuis, quẽadmodũ ager
cõſtringitur à ſylua, & ſpinis tegitur ſemita
eius per quam nõ tranſit homo, & excludi-
tur, & mittitur ad deuorationem ignis.

# LIBER TOBIAE.

## CAP. I.

TObias ex tribu & ciuitate Neph- 1
thali, quæ eſt in ſuperioribus Galilææ A
ſupra Naaſſon poſt viam quæ ducit
ad occidentem, in ſiniſtro habens ciuitatem
2 Sephet: ‡ cùm captus eſſet in diebus Salma- 4.Re.17.a.4
naſar regis Aſſyriorum, in captiuitate tamẽ & 18.b.9
3 poſitus, viam veritatis non deſeruit: ‡ ita vt
omnia quæ habere poterat, quotidie conca-
ptiuis fratribus, qui erãt ex eius genere, im-
4 pertiret. ‡ Cumque eſſet iunior omnibus in
tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſſit
5 in opere. ‡ Denique cùm irent omnes ad vi-
tulos aureos, ‖ quos Ierobo㺠fecerat rex Iſ- 3.Re.12.f.28
rael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium
6 ‡ & pergebat in Ieruſalem ad templum Do-
B mini, & ibi adorabat Dominum Deũ Iſrael,
omnia primitiua ſua & decimas ſuas fideliter
7 offerens, ‡ ita vt in tertio anno proſelytis &
aduenis miniſtraret omnem decimationem.
8 ‡ Hæc & his ſimilia ſecundùm legem Dei
9 puerulus obſeruabat. ‡ Cùm verò factus fu-
iſſet vir, accepit vxorẽ Annam de tribu ſua:
genuitque ex ea filium, nomen ſuum impo-
10 nens ei, ‡ quem ab infantia timere Deũ do-
11 cuit, & abſtinere ab omni peccato. ‡ Igitur
cùm per captiuitatem deueniſſet cũ vxore
C ſua & filio in ciuitatem Niniuen cum o-
12 mni tribu ſua: ‡ & cùm omnes ederent ex
cibis gentilium, iſte cuſtodiuit animam ſuã,
& nunquam contaminatus eſt in eſcis eorũ.
13 ‡ Et quoniam memor fuit Domini in toto
corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in cõſpe-
14 ctu Salmanaſar regis: ‡ & dedit illi poteſta-
tem quocunque vellet ire, habens libertatẽ
15 quæcunque facere voluiſſet. ‡ Pergebat ᵃer- ᵃenim 23.
go ad omnes qui erãt in captiuitate, & mo-
16 nita ſalutis dabat eis. ‡ Cùm autem veniſſet
in Rages ciuitatem Medorum, & ex his qui-
bus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem
17 talenta argenti: ‡ & cùm in multa turba ge-
neris ſui Gabelum egentem videret qui erat
ex tribu eiꝰ, ſub chirographo dedit illi me-
18 moratum pondus argẽti. ‡ Poſt multũ verò
temporis mortuo Salmanaſar rege, cùm re-
gnaret Sẽnacherib filius eius pro eo, & filios
19 Iſrael exoſos haberet in cõſpectu ſuo, ‡ To-
bias ᵃquotidie pergebat per omnem cogna- a.8.
D tionem ſuã, & cõſolabatur eos, diuidebatq;
vnicuique, prout poterat, de facultatibꝰ ſuis.
20 ‡ eſurientes alebat, nudiſq; veſtimenta præ-
bebat, & mortuis atq; occiſis ſepulturã ſoli-
21 citus exhibebat. ‡ Deniq; cùm reuerſus eſſet 4.Re.19.g.35
rex Sennacherib fugiẽs à Iudæa plagã, quam Ecc.48.d.24
circa eum fecerat Deus propter blaſphemiã
ſuã, & iratus multos occideret ex filiis Iſ- Iſa.37.g.36.
22 rael, Tobias ſepeliebat corpora eorum. ‡ At 1.Ma.7.f.41
vbi nuntiatum eſt regi, iuſſit eum occidi, & 2.Ma.8.c.19
23 tulit omnem ſubſtãtiam eius. ‡ Tobias verò
cum filio ſuo, & cũ vxore fugiens, nudos la- Infr. 2. b.8.
24 tuit, quia multi diligebant eum. ‡ Poſt dies 4.Re.19.g.37
verò quadragintaquinq; occiderunt regem 2.Pa.32.s.21
25 filij ipſius, ‡ & reuerſus eſt Tobias in domũ
ſuam, omniſq; facultas eius reſtituta eſt ei.

## CAP. II.

1 POſt hæc verò cùm eſſet dies feſtus Do-
A mini, & factum eſſet prandium bonũ in
2 domo Tobiæ, ‡ dixit filio ſuo, Vade, & adduc
aliquos de tribu noſtra, timentes Deum, vt
3 epulentur nobiſcũ. ‡ Cumq; abiiſſet, reuer-
ſus nũtiauit ei vnum ex filijs Iſrael iugula-
tum iacére in plateá. Statimque exiliens de
accu-

accubitu ſuo, relinquens prandium, ieiunus
perueniт ad corpus: ‡tollenſq; illud portauit 4
ad domum ſuam occultè, vt dum ſol occu- B
Infr. 12. c. 12. buiſſet, cautè ſepeliret eum. ‡Cumque oc- 5
cultaſſet corpus, manducauit panẽ cum lu-
ctu & tremore, ‡memorãs illum ſermonem 6
Amos 8. c. 10. quem dixit Dominus per Amos prophetã,
1. Mac. 1. d. 44. ‖Dies feſti veſtri cõuertentur in lamentati-
onem & luctũ. ‡Cùm verò ſol occubuiſſet, 7
abiit, & ſepeliuit eũ. ‡ Arguebant autẽ eum 8
omnes proximi eius, dicẽtes, Iam huius rei B
cauſa interfici iuſſus es, & vix effugiſti mor-
Sup. 1. d. 23. tis imperium, & iterum ſepelis mortuos?
‡Sed Tobias plus timens Deũ quàm regem, 9
rapiebat corpora occiſorũ, & occultabat in
domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.
‡Contigit autem vt quadam die fatigatus à 10
ſepultura, veniens in domum ſuam, iactaſſet
ſe iuxta parietẽ & obdormiſſet: ‡& ex nido 11
hirundinũ dormienti illi calida ſtercora in-
ciderent ſuper oculos eius, fieretque cæcus.
‡Hanc autem tentationẽ ideo permiſit Do- 12
minus euenire illi, vt poſteris daretur exem C
plum patiẽtiæ eius, ſicut & ſancti Iob. ‡Nam 13
cùm ab infantia ſua ſemper Deũ timuerit,
& mandata eius cuſtodierit, non eſt contri-
ſtatus cõtra Deum, quòd plaga cæcitatis e-
uenerit ei: ‡ ſed immobilis in Dei timore 14
permãſit, agens gratias Deo omnibus diebus
vitæ ſuæ. ‡Nam ſicut beato Iob inſultabant 15
reges: ita iſti parẽtes & cognati eius irride-
bant vitam eius, dicentes, ‡Vbi eſt ſpes tua, 16
pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas?
‡Tobias verò increpabat eos, dicens, Nolite 17
ita loqui, ‡quoniam filij ſanctorum ſumus, 18
& vitam illam expectamus, quã Deus datu-
rus eſt his qui fidem ſuam nunquàm mutãt
ab eo. ‡ Anna verò vxor eius ibat ad opus 19
textrinum quotidie: & de labore manuum D
ſuarum victũ, quem conſequi poterat, defe-
rebat. ‡Vnde factũ eſt, vt hœdum caprarum 20
accipiens detuliſſet domi. ‡Cuius cùm vo- 21
cem balantis vir eius audiſſet, dixit, Videte,
Deu. 22. a. 2. ne fortè furtiuus ſit: reddite eum dominis
ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto
aliquid, aut contingere. ‡ Ad hæc vxor eius 22
Iob 2. c. 9. irata reſpondit, Manifeſtè vana facta eſt ſpes
tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt.
‡Atq; his, & aliis huiuſcemodi verbis ex- 23
probrabat ei.

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare 1
cũ lachrymis, ‡dicẽs, Iuſtus es Domi- 2
ne, & omnia iudicia tua iuſta ſunt: & omnes A
viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & iudiciũ.
‡Et nunc Dñe memor eſto mei, & ne vin- 3
dictam ſumas de peccatis meis, neq; remi-
niſcaris delicta mea, vel parẽtum meorum.
Deu. 28. b. 15. ‡Quoniam non obediuimus præceptis tuis, 4
ideo traditi ſumus in direptionẽ, & captiui-
tatem, & mortẽ, & in fabulam, & in impro-
periũ omnibus nationibus, in quibus diſper
ſiſti nos. ‡ Et nunc Domine magna iudicia 5
tua, quia non egimus ſecundũ præcepta tua,
& non ambulauimus ſynceriter coram te.
‡ Et nunc Domine ſecundum voluntatem 6
*miſericordiam ſ. tuam fac mecum*, & præcipe in pace recipi
ſpiritũ meũ. Expedit enim mihi mori ma-

7 gis quàm viuere. ‡Eadem itaq; die contigit
vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Me-
8 dorum, & ipſa audiret improperium, ab vna
ex ancillis patris ſui, ‡quoniam tradita fue-
rat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſ-
modæus occiderat eos, mox vt ingreſſi fuiſ-
9 ſent ad eam. ‡Ergo cùm pro culpa ſua incre
paret puellam, reſpondit ei, dicens, Amplius
ex te non videamus filium, aut filiam ſuper
10 terram, interfectrix virorũ tuorum. ‡Nun-
quid & occidere me vis, ſicut iam occidiſti
ſeptẽ viros? Ad hanc vocẽ perrexit in ſupe-
rius cubiculũ domus ſuæ: & tribus diebus,
& tribus noctibus nõ manducauit, neq; bi-
11 bit: ‡ſed in oratione perſiſtens cum lachry-
mis deprecabatur Deũ, vt ab iſto impropé-
12 rio liberaret eam. ‡Factũ eſt autem die ter-
C tia, dum compleret orationem, benedicens
13 Dominum, ‡ dixit, Benedictum eſt nomen
tuum Deus patrum noſtrorũ: qui cùm ira-
tus fueris, miſericordiã facies, & in tempore
tribulationis peccata dimittis his qui inuo-
14 cant te. ‡Ad te Dñe faciem meam cõuerto,
15 ad te oculos meos dirigo. ‡Peto Domine vt
de vinculo improperij huius abſoluas me,
16 aut certè deſuper terrã eripias me. ‡Tu ſcis
Domine quia nunquam cõcupiui virum, &
mundam ſeruaui animã meam ab omni cõ
17 cupiſcentia. ‡Nunquã cum ludentibus mi-
ſcui me: neq; cum his qui in leuitate ambu-
18 lant, participem me præbui. ‡Virum autem
cum timore tuo, nõ cum libidine mea con-
19 ſenſi ſuſcipere. ‡Et aut ego indigna fui illis,
aut illi forſitan mihi nõ fuerunt digni: quia
20 forſitan viro alij conſeruaſti me. ‡ Non eſt
enim in hominis poteſtate cõſilium tuum.
21 ‡Hoc autem pro certo habet omnis qui te
D colit, quòd vita eius, ſi in probatione fuerit,
coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit,
liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad
22 miſericordiã tuã venire licebit. ‡Non enim
delectaris in perditionib' noſtris: quia poſt
tempeſtatẽ tranquillum facis, & poſt lachry
mationẽ & fletum, exultationem infundis.
23 ‡Sit nomen tuum Deus Iſrael benedictum
24 in ſecula. ‡In illo tẽpore exauditæ ſunt pre-
ces amborũ in cõſpectu gloriæ ſummi Dei:
25 ‡& miſſus eſt angelus Domini ſanctus Ra-
phael, vt curaret eos ambos, quorum vno
tempore ſunt orationes in cõſpectu Domini
recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cũ Tobias putaret orationẽ ſuam
A exaudiri vt mori potuiſſet, vocauit ad ſe
2 Tobiam filium ſuum, ‡dixitque ei, Audi fili
mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quaſi
3 fundamentũ cõſtrue. ‡Cùm acceperit Deus Eccl. 7. c. 29.
animam meã, corpus meum ſepeli: & hono- Exo. 20. b. 12.
rem habebis matri tuæ omnibus dieb' vitæ
4 eius. ‡memor enim eſſe debes quæ & quãta
pericula paſſa ſit propter te in vtero ſuo.
5 ‡Cum autem & ipſa compleuerit tempus
6 vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me. ‡Omnibus
B autẽ diebus vitæ tuæ in mente habeto Deũ:
& caue ne aliquando peccato conſentias, & Leu. 14. c. 13.
prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. Prou. 3. b. 9.
7 ‡Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & no- Eccl. 4. a. 1.
li auertere faciem tuam ab vllo paupere: & 14. b. 13.
ita

ſta enim fiet vt nec à te auertatur facies Do-
*Eccl.35.a.4* mini. ‡Quo modo potueris,ita eſto miſeri- 8
cors.‡Si multum tibi fuerit,abundanter tri- 9
bue:ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum
libenter impertiri ſtude. ‡ Præmium enim 10
bonum tibi theſaurizas in die neceſsitatis, C
*Eccl.29.c.15* ‡‖quoniam eleemoſyna ab omni peccato,& 11
à morte liberat, & nõ patietur animã ire in
tenebras. ‡ Fiducia magna erit coram ſum- 12
mo Deo, eleemoſyna omnibus facientibus C
*1.Theſ.4.a.3.* eam.‡Attende tibi fili mi ab omni fornica- 13
tione:& præter vxorẽ tuam nunquã patia-
ris crimen ſcire. ‡ Superbiam nunquam in 14
tuo ſenſu,aut in tuo verbo dominari permit-
tas: in ipſa enim initiũ ſumpſit omnis per-
*Gen.3.a.5.* ditio. ‡‖ Quicunque tibi aliquid operatus 15
*Leu.19.c.13* fuerit,ſtatim ei mercedem reſtitue,& mer-
*Deu.24.c.14* ces mercenarij tui apud te omnino non re-
maneat. ‡‖Quod ab alio oderis fieri tibi,vi- 16
*Mat.7.b.12* de ne tu aliquando alteri facias.‡Panẽ tuum 17
*Luc.6.c.31.* cum eſurientibus & egenis comede: & de
*Luc.14.c.14* veſtimentis tuis nudos tege.‡Panem tuum, 18
& vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti con-
ſtitue, & noli ex eo manducare,& bibere cũ
peccatoribus. ‡conſilium ſemper à ſapiente 19
perquire. ‡ Omni tempore benedic Deum: 20
& pete ab eo vt vias tuas dirigat, & omnia D
conſilia tua in ipſo permaneant. ‡Indico 21
etiam tibi fili mi, dediſſe me decem talenta
argenti, dum adhuc infantulus eſſes, Gabelo,
in Rages ciuitate Medorum, & chirogra-
phum eius apud me habeo: ‡& ideo perqui- 22
re quomodò ad eum peruenias, & recipias
ab eo ſuprà memoratum pondus argenti, &
reſtituas ei chirographum ſuum. ‡ Noli ti- 23
*Rom.8.d.17* mere fili mi, pauperem quidem vitam geri-
mus,ſed multa bona habebimus ſi timueri-
mus Deum, & receſſerimus ab omni pecca-
to,& fecerimus bene.

## CAP. V.

Tunc reſpõdit Tobias patri ſuo,& dixit, 1
Omnia quæcunque præcepiſti mihi,fa- A
ciam pater. ‡ Quomodo autem pecuniam 2
hanc requiram,ignoro: ille me neſcit,& ego
eum ignoro: quod ſignum dabo ei? Sed neq;
viam,per quam pergatur illuc, aliquãdo co-
gnoui. ‡ Tunc pater ſuus reſpondit illi, & 3
dixit,Chirographum quidem illius apud me
habeo: quod dum illi oſtẽderis,ſtatim reſti-
tuet. ‡ Sed perge nunc, & inquire tibi ali- 4
quem fidelem virum, qui eat tecum ſalua
mercede ſua: dũ adhuc viuo,vt recipias eam.
‡Tunc egreſſus Tobias,inuenit iuuenẽ ſplen- 5
didum,ſtantem, præcinctũ, & quaſi paratum
ad ambulãdum. ‡Et ignorans quòd angelus 6
Dei eſſet,ſalutauit eum,& dixit, Vnde te ha-
bemus bone iuuenis? ‡At ille reſpõdit, Ex fi- 7
liis Iſraël. Et Tobias dixit ei,Noſti viam quæ
ducit in regionem Medorum? ‡Cui reſpon- 8
dit, Noui, & omnia itinera eius frequenter B
ambulaui, & manſi apud Gabelum fratrem
noſtrum qui moratur in Rages ciuitate Me-
dorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatanis.
‡Cui Tobias ait, Suſtine me obſecro, donec 9
hæc ipſa nuntiẽ patri meo. ‡ Tunc ingreſſus 10
Tobias,indicauit vniuerſa hæc patri ſuo. Su-
per quæ admirat⁹ pater,rogauit vt introiret
ad eum.‡Ingreſſus itaque ſalutauit eum, & 11
12 dixit, Gaudium tibi ſit ſemper.‡Et ait To-
bias,Quale gaudiũ mihi erit,qui in tenebris
13 ſedeo, & lumen cæli non video? ‡ Cui ait
iuuenis,Forti animo eſto,in proximo eſt vt
14 à Deo cureris.‡Dixit itaq; illi Tobias, Nũ-
C quid poteris perducere filium meũ ad Ga-
belum in Rages ciuitatem Medorũ? & cùm
15 redieris, reſtituam tibi mercedem tuã. ‡Et
dixit ei angelus, Ego ducam,& reducã eum
16 *ad te. ‡ Cui Tobias reſpondit,Rogo te,in- **ſanum.*
dica mihi, de qua domo, aut de qua tribu
17 es tu? ‡ Cui Raphael angelus dixit, Genus
quæris mercenarij: an ipſum mercenarium
18 qui cũ filio tuo eat? ‡ Sed ne fortè ſolicitum
te reddam, ego ſum Azarias Ananiæ magni
19 filius. ‡Et Tobias reſpõdit, Ex magno gene-
re es tu. Sed peto ne iraſcaris ꝙ voluerim co-
20 gnoſcere genus tuũ. ‡Dixit autẽ illi ange-
D lus, Ego ſanũ ducam, & ſanũ tibi reducam
21 filium tuũ.‡Reſpondens autem Tobias,ait,
Bene ambuletis, & ſit Deus in itinere ve-
ſtro, & angelus eius comitetur vobiſcum.
22 ‡Tunc paratis oĩbus quę erãt in via portan-
da, fecit Tobias vale patri ſuo & matri ſuæ,
23 & ambulauerũt ambo ſimul. ‡Cumq; pro- *Infr.10.a.4*
fecti eſſent, cœpit mater ei⁹ flere, & dicere,
Baculũ ſenectutis noſtrę tuliſti,& trãſmiſiſti
24 à nobis. ‡Nunquã fuiſſet ipſa pecunia, pro
25 qua miſiſti eũ.‡Sufficiebat enim nobis pau-
pertas noſtra, vt diuitias cõputaremus hoc,
26 ꝙ videbamus filiũ noſtrum. ‡Dixitq; ei To-
bias, Noli flere,ſalu⁹ perueniet filius noſter,
& ſalu⁹ reuertetur ad nos,& oculi tui vide-
27 bunt illũ. ‡ Credo enim ꝙ angelus Dei bo-
nu⁹ comitetur ei,& bene diſponat omnia quę
circa eũ geruntur, ita vt cũ gaudio reuer-
28 tatur ad nos. ‡Ad hanc vocẽ ceſſauit mater
eius flere,& tacuit.

## CAP. VI.

1 Profectus eſt autẽ Tobias,& canis ſecu-
A tus eſt eum, & manſit prima manſione
2 iuxta fluuium Tigris. ‡ Et exiuit vt lauaret
pedes ſuos,& ecce piſcis immanis exiuit ad
3 deuorandum eum. ‡ Quem expaueſcẽs To-
bias,clamauit voce magna,dicens,Domine,
4 inuadit me. ‡Et dixit ei angel⁹, Apprehẽde
brãchiam eius, & trahe eũ ad te. Quod cùm
feciſſet,attraxit eum in ſiccum,& palpitare
5 cœpit ante pedes eius. ‡Tunc dixit ei ange-
lus, Exentera hunc piſcẽ: & cor eius,& fel, &
iecur repone tibi. ſunt enim hæc neceſſaria
6 ad medicamenta vtiliter. ‡Quod cũ feciſſet,
aſſauit carnes eius,& ſecum tulerunt in via:
cætera ſalierunt quæ ſufficerẽt eis, quouſq;
peruenirent in Rages ciuitatem Medorum.
7 ‡Tũc interrogauit Tobias angelum,& dixit
B ei,‡Obſecro te Azaria frater,vt dicas mihi,
quod remedium habebunt iſta quæ de piſce
8 ſeruare iuſſiſti? ‡Et reſpondẽs angelus dixit
ei,Cordis eius particulam ſi ſuper carbones
ponas, fumus eius extricat omne genus dę-
moniorum,ſiue à viro, ſiue à muliere,ita vt
9 vltrà non accedat ad eos. ‡*Et fel valet ad **ſ.*
vnguẽdos oculos in quibus fuerit albugo,&
10 ſanabuntur. ‡Et dixit ei Tobias,Vbi vis vt
11 maneamus? ‡Reſpondensq; angelus,ait, Eſt
hic Raguel nomine,vir propinquus de tribu
tua, & hic habet filiã nomine Sarã, ſed neq;
maſcu-

maſculum, neq; fœminam vllã habet aliam
præter eam. ‡ Tibi debetur omnis ſubſtantia 12
Num.27.b.8 eius, & oportet eã te accipere coniugẽ. ‡ Pe- C
& 36.c.8. te ergo eã à patre eius, & dabit tibi eã in vxo 13
rem. ‡ Tunc reſpondit Tobias, & dixit, Audio 14
quia tradita eſt ſeptẽ viris: & mortui ſunt:
ſed & hoc audiui, quia dæmoniũ occîdit il-
los. ‡ Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eue- 15
niant: & cũ ſim vnicus parentibus meis, de-
ponam ſenectutẽ illorum cũ triſtitia ad in-
feros. ‡ Tunc angelus Raphael dixit ei, Audi 16
me, & oſtendã tibi qui ſunt quibus præuale-
re poteſt dæmoniũ. ‡ Hi namque qui coniu- 17
giũ ita ſuſcipiunt, vt Deũ à ſe, & à ſua mente
excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut
equus & mulus, quibus non eſt intellectus: D
habet poteſtatẽ dæmoniũ ſuper eos. ‡ Tu au- 18
tem cùm acceperis eam, ingreſſus cubiculũ,
per tres dies continens eſto ab ea, & nihil a-
liud, niſi orationibus vacabis cũ ea. ‡ Ipſa au- 19
tem nocte, incenſo iecore piſcis, fugabitur
dæmoniũ. ‡ Secunda verò nocte in copula- 20
tione ſanctorũ patriarcharũ admitteris. ‡ Ter 21
tia autẽ nocte benedictionem conſequêris,
vt filij ex vobis procreẽtur incolumes. ‡ Trãſ 22
acta autẽ tertia nocte, accipies virginẽ cum
timore Domini, amore filiorũ magis quàm
libidine ductus, vt in ſemine Abrahæ bene-
dictionem in filiis conſequaris.

CAP. VII.

INgreſſi ſunt autẽ ad Raguelem, & ſuſce 1
pit eos Raguel cũ gaudio. ‡ Intuenſq; To 2
biam Raguel, dixit Annæ vxori ſuæ, Quàm A
ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino meo! ‡ Et 3
cùm hæc dixiſſet, ait, Vnde eſtis iuuenes fra-
tres noſtri? At illi dixerunt, Ex tribu Neph-
thali ſumus, ex captiuitate Niniue. ‡ Dixitq; 4
illis Raguel, Noſtis Tobiam fratrẽ meũ? Qui
dixerunt, Nouimus. ‡ Cumque multa bona 5
loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelẽ,
Tobias de quo interrogas, pater iſtius eſt.
‡ Et miſit ſe Raguel, & cũ lachrymis oſcula- 6
tus eſt eũ, & plorans ſuper collum eius, ‡ di- B
xit, Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni & 7
optimi viri filius es. ‡ Et Anna vxor eius, & 8
Sara ipſorũ filia lachrymatæ ſunt. ‡ Poſtquã 9
autẽ locuti ſunt, præcepit Raguel occidi arie
tem, & parari cõuiuium. Cumq; hortaretur
eos diſcumbere ad prandiũ, ‡ Tobias dixit, 10
Hîc ego hodie non mãducabo neq; bibã, niſi
prius petitionẽ meã cõfirmes, & promittas
mihi dare Saram filiã tuã. ‡ Quo audito ver- 11
bo Raguel, expauit ſciens quid euenerit illis
ſeptẽ viris qui ingreſſi ſunt ad eã: & timere
cœpit ne fortè & huic ſimiliter contingeret.
‡ Et cùm nutaret, & non daret petenti vllũ
reſpõſum, ‡ dixit ei angelus, Noli timere da- 12
re eã iſti, quoniã huic timenti Deũ debetur C
coniunx filia tua: propterea alius nõ potuit
habere illam. ‡ Tunc dixit Raguel, Non du- 13
bito quòd Deus preces & lachrymas meas
in cõſpectu ſuo admiſerit. ‡ Et credo quoniã 14
ideo fecit vos venire ad me, vt iſta cõiunge-
retur cognationi ſuæ ‖ ſecundùm legẽ Moyſi:
Nu.36.c.6. & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tra
dam. ‡ Et apprehendens dexterã filię ſuæ de- 15
xtræ Tobiæ tradidit, dicens, Deus Abraham,

& Deus Iſaac, & Deus Iacob vobiſcũ ſit, &
D ipſe coniungat vos, impleatq; benedictionẽ
16 ſuam in vobis. ‡ Et accepta charta fecerunt
17 conſcriptionẽ coniugij. ‡ Et poſt hæc epulati
18 ſunt benedicentes Deum. ‡ Vocauitque Ra-
guel ad ſe Annam vxorem ſuam, & præcepit
19 ei vt præpararet alterũ cubiculum. ‡ Et in-
troduxit illuc Saram filiam ſuam, & lachry-
20 mata eſt. ‡ Dixitque ei, Forti animo eſto fi-
lia mea: Dominus cæli det tibi gaudiũ pro
tædio quod perpeſſa es.

CAP. VIII.

1 POſtquam verò cœnauerunt, introduxe-
2 runt iuuenem ad eam. ‡ Recordatus ita-
A que Tobias ſermonum angeli, protulit de
caſſidili ſuo partem iecoris, poſuitque eam
3 ſuper carbones viuos. ‡ Tũc Raphael angelus
apprehendit dæmonium, & religauit illud in
4 deſerto ſuperioris Aegypti. ‡ Tunc hortatus
eſt virginem Tobias, dixitq; ei, Sara, exurge:
& deprecemur Deũ hodie, & cras, & ſecun-
dũ cras: quia his tribus noctibus Deo iun-
gimur: tertia autẽ tranſacta nocte, in noſtro
5 erimus coniugio. ‡ Filij quippe ſanctorum
ſumus, & non poſſumus ita coniungi ſicut
6 gentes quæ ignorant Deum. ‡ Surgentes au-
tem pariter, inſtãter orabant ambo ſimul, vt
7 ſanitas daretur eis. ‡ Dixitque Tobias, Domi
ne Deus patrum noſtrorum, benedicant te
B cæli & terræ, mareque & fontes, & flumina,
8 & oẽs creaturæ tuæ quæ in eis ſunt. ‡ ‖ Tu Gen.2.c.7.
feciſti Adam de limo terræ, dediſtique ei ad-
9 iutorium Heuam. ‡ Et nunc Domine tu ſcis
quia non luxuriæ cauſa accipio ſororẽ meã
coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, .13.
in qua benedicatur nomen tuum in ſecula
10 ſeculorũ. ‡ Dixit itaq; Sara, Miſerere nobis
Domine, miſerere nobis, & cõſeneſcam am
11 bo pariter ſani. ‡ Et factum eſt circa pullorũ
cantũ, accerſiri iuſſit Raguel ſeruos ſuos, &
abierũt cũ eo pariter vt foderẽt ſepulchrũ.
12 ‡ Dicebat enim, Ne fortè ſimili modo euene
rit ei, quo & cæteris illis ſeptẽ viris qui ſunt
13 ingreſſi ad eam. ‡ Cumque paraſſent foſſam,
C reuerſus Raguel ad vxorem ſuam, dixit ei,
14 ‡ Mitte vnã ex ancillis tuis, & videat ſi mor
tuus eſt, vt ſepeliam eũ antequam illuceſcat
15 dies. ‡ At illa miſit vnã ex ancillis ſuis. Quæ
ingreſſa cubiculum, reperit eos ſaluos & in-
16 columes, ſecum pariter dormientes. ‡ Et re-
uerſa nuntiauit bonũ nuntiũ, & benedixe-
rũt Dominũ, Raguel videlicet & Anna vxor
17 eius: ‡ & dixerunt, Benedicimus te Domine
Deus Iſrael, quia non contigit quemadmo-
18 dum putabamus. ‡ Feciſti enim nobiſcum
miſericordiam tuã, & excluſiſti à nobis ini-
19 micum perſequentem nos. ‡ Miſertus es au-
D tem duobus vnicis. Fac eos Domine pleni
benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ,
& ſuæ ſanitatis offerre, vt cognoſcat vniuer-
ſitas gentium quia tu es Deus ſolus in vni-
20 uerſa terra. ‡ Statimque præcepit ſeruis ſuis
Raguel, vt replerent foſſam quam fecerant,
21 priuſquã eluceſceret. ‡ Vxori autẽ ſuæ dixit
vt inſtrueret cõuiuium, & præpararet omnia
quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 ‡ Duas quoque pingues vaccas, & quatuor
arietes

arietes occidi fecit, & parari epulas omnib⁹
vicinis ſuis, cunctiſq; amicis. ‡Et adiurauit 23
Raguel Tobiam, vt duas hebdomadas mo-
raretur apud ſe. ‡De omnibus aũt quæ poſ- 24
ſidebat Raguel, dimidiam partem dedit To-
biæ, & fecit hanc ſcripturam, vt pars dimi-
dia quæ ſupererat poſt obitum eorũ, Tobiæ
dominio deueniret.

## CAP. IX.

TVnc vocauit Tobias angelũ ad ſe, quẽ 1
quidem hominem exiſtimabat: dixitq; A
ei, Azaria frater, peto vt auſculies verba
mea: ‡Si meipſum tradã tibi ſeruũ, non ero 2
condignus prouidentiæ tuæ. ‡Tamẽ obſecro 3
te vt aſſumas tibi animalia ſiue ſeruitia, &
vadas ad Gabelum in Rages ciuitatẽ Medo-
rum: reddaſq; ei chirographũ ſuum, & re-
cipias ab eo pecuniam, & roges eum venire
ad nuptias meas. ‡ Scis enim ipſe quoniam 4
numerat pater me⁹ dies: & ſi tardauero vna B
die plus, contriſtatur anima eius. ‡Et certè 5
vides quomodò adiurauit me Raguel, cuius
adiuramentum ſpernere nõ poſſum. ‡Tunc 6
Raphael aſſumens quatuor ex ſeruis Rague-
lis, & duos camelos, in Rages ciuitatem Me-
dorum perrexit: & inueniens Gabelũ, dedit
ei chirographum ſuum, & recepit ab eo om
nem pecuniam. ‡Indicauitq; ei de Tobia fi- 7
lio Tobiæ, omnia quæ geſta ſunt: fecitq; eũ C
ſecum venire ad nuptias. ‡Cumq; ingreſſus 8
eſſet domum Raguelis, inuenit Tobiam diſ-
cumbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſein-
uicem: & fleuit Gabelus, benedixitq; Deũ,
‡& dixit, Benedicat te Deus Iſrael, quia fi- 9
lius es optimi viri, & iuſti, & timentis Deũ, D
& eleemoſynas facientis: ‡& dicatur bene- 10
dictio ſuper vxorem tuam, & ſuper parẽtes
veſtros: ‡& videatis filios veſtros, & filios fi- 11
liorum veſtrorum vſq; in tertiam & quar-
tam generationem: & ſit ſemen veſtrum be
nedictum à Deo Iſrael, qui regnat in ſecula
ſeculorum. ‡Cumq; omnes dixiſſent amen, 12
acceſſerunt ad conuiuiũ: ſed & cum timore
Domini nuptiarum cõuiuium exercebant.

## CAP. X.

CVm verò moras faceret Tobias, cauſa 1
nuptiarũ, ſolicitus erat pater eius To- A
bias, dicẽs, ‡Putas quare moratur fili⁹ meus, 2
aut quare detentus eſt ibi? Putáſne Gabelus
mortuus eſt, & nemo reddet illi pecuniam?
‡Cœpit autem contriſtari nimis ipſe & An- 3
na vxor eius cũ eo: & cœperunt ambo ſimul
flere: eo quòd die ſtatuto minimè reuertere-
tur filius eorũ ad eos. ‡ Flebat igitur mater 4
eius irremediabilibus lachrymis, atq; dice-
Sup.5.d.23. bat, ‖Heu heu me fili mi, vt quid te miſim⁹ B
peregrinari, lumen oculorũ noſtrorum, ba-
culum ſenectutis noſtræ, ſolatiũ vitæ noſtræ,
ſpem poſteritatis noſtræ? ‡Omnia ſimul in 5
te vno habentes, te nõ debuimus dimittere
ire à nobis. ‡Cui dicebat Tobias, Tace, & no 6
li turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis
eſt vir ille cũ quo miſimus eum. ‡Illa autẽ 7
nullo modo conſolari poterat, ſed quotidie
exiliens circũſpiciebat & circuibat vias om
nes per quas ſpes remeandi videbatur, vt
procul videret eum, ſi fieri poſſet, venientẽ.
‡ At verò Raguel dicebat ad generũ ſuum, 8
C Mane hic, & ego mittam nuntiũ ſalutis de
9 te ad Tobiam patrem tuũ. ‡Cui Tobias ait,
Ego noui quia pater meus & mater mea
modò dies computant, & cruciatur ſpiritus
10 eorum in ipſis. ‡ Cumq; verbis multis ro-
garet Raguel Tobiã, & ille eũ nulla ratione
vellet audire, tradidit ei Sarã, & dimidiam
partẽ omnis ſubſtãtiæ ſuæ in pueris, in puel-
lis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis &
in pecunia multa: & ſaluum atq; gaudentẽ
11 dimiſit eum à ſe, ‡dicens, Angelus Domini
D ſanctus ſit in itinere veſtro, perducatq; vos
incolumes, & inueniatis omnia rectè circa
parentes veſtros, & videant oculi mei filios
12 veſtros priuſquã moriar. ‡Et apprehendẽtes
parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, &
13 dimiſerunt ire: ‡monẽtes eam honorare ſo-
ceros, diligere maritum, regere familiam,
gubernare domũ, & ſeipſam irreprehenſibi-
lem exhibere.

## CAP. XI.

1 CVmq; reuerterentur, peruenerunt ad
A Charan quæ eſt in medio itinere cõtra
2 Niniuen, vndecimo die. ‡Dixitque angelus,
Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti
3 patrem tuum. ‡Si placet itaq; tibi, præceda-
mus, & lento gradu inſequantur iter noſtrũ
familiæ, ſimul cum cõiuge tua, & cum ani-
4 malibus. ‡ Cumque hoc placuiſſet vt irent,
dixit Raphael ad Tobiam, Tolle tecum ex
felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit ita-
5 que Tobias ex felle illo, & abierunt. ‡Anna
autẽ ſedebat ſecus viam quotidie in ſuper-
cilio montis, vnde reſpicere poterat de lon-
6 ginquo. ‡Et dum ex eodẽ loco ſpecularetur
aduentũ eius, vidit à longe, & illico agnouit
B venientem filiũ ſuum: currenſq; nuntiauit
7 viro ſuo, dicens, Ecce venit filius tuus. ‡Di-
xitq; Raphael ad Tobiam: At vbi introieris
domũ tuam, ſtatim adora Dominum Deum
tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem
8 tuum, & oſculare eum. ‡Statimq; lini ſuper
oculos eius ex felle iſto piſcis, quod portas
tecum. Scias enim quoniam mox aperiẽtur
oculi eius, & videbit pater tuus lumẽ cæli,
9 & in aſpectu tuo gaudebit. ‡Tunc præcucur-
rit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nũ-
tius adueniens, blandimẽto ſuæ caudæ gau-
10 debat. ‡Et conſurgens cæcus pater eius, cœ-
pit offendens pedibus currere: & data manu
11 puero, occurrit obuiam filio ſuo. ‡Et ſuſci-
C piens oſculatus eſt eum cum vxore ſua, &
12 cœperunt ambo flere præ gaudio. ‡Cumque
adoraſſent Deũ, & gratias egiſſent, conſede-
13 runt. ‡ Tunc ſumens Tobias de felle piſcis
14 liniuit oculos patris ſui. ‡Et ſuſtinuit quaſi
dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex
oculis eius, quaſi membrana oui, egredi.
15 ‡Quam apprehẽdens Tobias traxit ab ocu-
16 lis eius, ſtatimq; viſum recepit. ‡Et glorifi-
cabant Deum, ipſe videlicet & vxor eius, &
17 omnes qui ſciebant eum. ‡ Dicebatque To-
bias, Benedico te Domine Deus Iſrael quia
tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti me: & ecce, ego
18 video Tobiam filium meum. ‡ Ingreſſa eſt
etiam poſt ſeptẽ dies Sara vxor filij eius, &
omnis familia & pecora ſana, & cameli, &
pecunia multa vxoris, ſed & illa pecunia quã
receperat

receperat à Gabelo: ‡& narrauit parentibus 19
ſuis omnia beneficia Dei quæ feciſſet circa
eũ per hominẽ qui eũ duxerat. ‡Veneruntq; 20
Achior & Nabath conſobrini Tobiæ, gauden
tes ad Tobiam, & congratulantes ei de om-
nibus bonis quæ circa illũ oſtenderat Deus.
‡Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum 21
gaudio magno gauiſi ſunt.

## CAP. XII.

TVnc vocauit ad ſe Tobias filiũ ſuũ, di- 1
xitq; ei: Quid poſſumus dare viro illi A
ſancto, qui venit tecũ? ‡ Reſpondens Tobias, 2
dixit patri ſuo, Pater, quã mercedẽ dabimus
ei? aut quid dignũ poterit eſſe beneficiis eius?
‡Me duxit & reduxit ſanũ, pecuniã à Gabelo 3
ipſe recepit, vxorẽ ipſe me habere fecit, & dę
moniũ ab ea ipſe cõpeſcuit, gaudiũ parenti-
bus eius fecit, meipſum à deuoratione piſ-
cis eripuit, te quoq; videre fecit lumẽ cæli,
& bonis omnibus per eũ repleti ſumus. Quid
illi ad hæc poterimus dignũ dare? ‡ Sed peto 4
à te pater mi, vt roges eũ, ſi fortè dignabitur B
medietatẽ de omnibus quæ allata ſunt, ſibi
aſſumere. ‡ Et vocantes eũ, pater ſcilicet & 5
filius, tulerunt eũ in partẽ: & rogare cœperũt
vt dignaretur dimidiã partẽ omniũ quæ at-
tulerant, acceptã habere. ‡Tunc dixit eis oc- 6
cultè, Benedicite Deũ cæli, & corã omnibus
viuentibus cõfitemini ei, quia fecit vobiſcũ
miſericordiam ſuã. ‡Etenim ſacramentũ re- 7
gis abſcõdere, bonũ eſt: opera autẽ Dei reue-
lare & cõfiteri, honorificũ eſt. ‡Bona eſt ora- 8
tio cum ieiunio: & eleemoſyna magis quàm
theſauros auri recõdere. ‡quoniã eleemoſy- 9
na à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat pec
cata, & facit inuenire miſericordiã & vitã
æternã. ‡Qui autẽ faciunt peccatũ & iniqui- 10
tatẽ, hoſtes ſunt animæ ſuæ. ‡Manifeſto ergo 11
vobis veritatẽ, & nõ abſcondam à vobis oc- C
cultũ ſermonẽ. ‡Quando orabas cum lachry 12
mis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas
prandiũ tuum, & mortuos abſcondebas per
diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos,
ego obtuli orationẽ tuam Domino. ‡Et quia 13
acceptus eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio
probaret te. ‡Et nunc miſit me Dominus vt 14
curarẽ te, & Sarã vxorẽ filij tui à dæmonio
liberarem. ‡Ego enim ſum Raphael angelus 15
vnus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominũ.
‡Cumque hæc audiſſent, turbati ſunt, & tre- 16
mentes ceciderũt ſuper terrã in faciẽ ſuam. D
‡Dixitq; eis angelus, Pax vobis, nolite time- 17
re. ‡Etenim cùm eſſem vobiſcum, per volun 18
tatem Dei eram: ipſum benedicite, & cãtate
illi. ‡Videbar quidẽ vobiſcum manducare, & 19
bibere, ſed ego cibo inuiſibili, & potu, qui ab
hominibus videri non poteſt, vtor. ‡Tempus 20
eſt ergo vt reuertar ad eũ qui me miſit: vos
autẽ benedicite Deũ, & narrate omnia mi-
rabilia eius. ‡Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu 21
eorũ ablatus eſt, & vltrà eum videre non po-
tuerunt. ‡Tũc proſtrati per horas tres in fa- 22
ciem, benedixerunt Deum: & exurgẽtes nar-
rauerunt omnia mirabilia eius.

(Margin: 10. — Sup. 2. a. 5.)

## CAP. XIII.

APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, 1
benedixit Dominũ, & dixit, Magnus es A
Domine in æternum, & in omnia ſecula re- *Deu. 32. f. 39*
2 gnum tuum: ‡ Quoniam tu flagellas, & ſal- *1. Re. 2. a. 6.*
uas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt *Sap. 16. b. 13*
3 qui effugiat manũ tuã. ‡Cõfitemini Domino
filij Iſrael, & in conſpectu gentiũ laudate eũ:
4 ‡quoniã ideo diſperſit vos inter gentes, quæ
ignorant eũ, vt vos enarretis mirabilia eius,
& faciatis ſcire eos quia non eſt alius Deus
5 omnipotẽs præter eum. ‡ Ipſe caſtigauit nos
propter iniquitates noſtras, & ipſe ſaluabit
6 nos propter miſericordiã ſuã. ‡Aſpicite ergo
B quæ fecit nobiſcũ, & cũ timore & tremore
confitemini illi: regemque ſeculorũ exaltate
7 in operibus veſtris. ‡Ego autẽ in terra capti-
uitatis meæ confitebor illi: quoniã oſtendit
maieſtatem ſuam in gentem peccatricem.
8 ‡Cõuertimini itaq; peccatores, & facite iu-
ſtitiã corã Deo, credentes quòd faciat vobiſ-
9 cum miſericordiã ſuã. ‡Ego autem, & anima
10 mea in eo lætabimur. ‡ Benedicite Dominũ
omnes electi eius: agite dies lætitiæ, & cõfi-
11 temini illi. ‡ Ieruſalem ciuitas Dei, caſtiga-
uit te Dominus in operibus manuũ tuarũ.
12 ‡Cõfitere Domino in bonis tuis, & bene-
C dic Deum ſeculorũ, vt reædificet in te taber-
naculũ ſuum, & reuocet ad te omnes capti-
uos, & gaudeas in omnia ſecula ſeculorum.
13 ‡Luce ſplendida fulgebis: & oẽs fines terræ
14 adorabunt te. ‡Nationes ex longinquo ad te
venient: & munera deferentes, adorabunt in
te Dominũ, & terram tuã in ſanctificationẽ
15 habebunt. ‡Nomen enim magnũ inuocabũt
16 in te. ‡Maledicti erunt qui contempſerint te:
& cõdemnati erũt omnes qui blaſphemaue-
rint te: benedictique erunt qui ædificauerint
17 te. ‡ Tu autem lætaberis in filiis tuis, quo-
D niam omnes benedicentur, & congregabun-
18 tur ad Dominum. ‡Beati omnes qui diligũt
19 te, & qui gaudent ſuper pace tua. ‡ Anima
mea benedic Dominum, quoniam liberauit
Ieruſalẽ ciuitatẽ ſuam à cunctis tribulatio-
20 nibus eius: Dominus Deus noſter. ‡ Beatus
ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei ad viden-
21 dam claritatẽ Ieruſalem. ‡Portæ Ieruſalem *Apo. 21. f. 18*
ex ſapphiro & ſmaragdo ædificabuntur: &
ex lapide pretioſo omnis circuitus murorũ
22 eius. ‡ Ex lapide candido, & mundo omnes
plateæ eius ſternẽtur: & per vicos eius al-
23 leluia cantabitur. ‡Benedictus Dominus qui
exaltauit eam, vt ſit regnũ eius in ſecula ſe-
culorum ſuper eam. Amen.

## CAP. XIIII.

1 ET cõſummati ſunt ſermones Tobiæ. Et
A poſtquam illuminatus eſt Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios ne-
2 potum ſuorũ. ‡Completis itaque annis cen-
tũ duobus, ſepultus eſt honorificè in Niniue.
3 ‡Quinquaginta namque & ſex annorum lu-
men oculorum amiſit: ſexagenarius verò re-
4 cepit. ‡ Reliquum verò vitæ ſuæ, in gaudio
fuit, & cum bono profectu timoris Dei per-
5 rexit in pace. ‡In hora autem mortis ſuæ vo-
cauit ad ſe Tobiam filiũ ſuum, & ſeptem iu-
uenes filios ſuos nepotes ſuos, dixitque eis:
6 ‡Propè erit interitus Niniue. non enim ex
cidit verbum Domini: & fratres noſtri qui
diſperſi ſunt à terra Iſrael, reuertentur ad eã.

a.Eſd.3.b.8. ‡Omnis autem deſerta terra eius replebitur, 7
& 6.c.14. & domus Dei quæ in ea incenſa eſt, iterū re- B
ædificabitur: ibiq; reuertentur omnes timen
tes Deū, ‡ & relinquent gentes idola ſua, & 8
venient in Ieruſalem, & inhabitabunt in ea:
‡& gaudebunt in ea omnes reges terræ, ado- 9
rantes regem Iſraël. ‡ Audite ergo filij mei 10
patrē veſtrū: ſeruite Domino in veritate, &
inquirite vt faciatis quæ placita ſunt illi: ‡& 11
filiis veſtris mandate vt faciant iuſtitias &
eleemoſynas, vt ſint memores Dei, & bene-
dicant eū in omni tempore in veritate, & in
tota virtute ſua. ‡Nunc ergo filij audite me, 12
& nolite manere hîc: ſed quacunq; die ſepe- C
lieritis matrē veſtram circa me in vno ſepul-
chro, ex eo dirigite greſſus veſtros vt exeatis
hinc. ‡Video enim quia iniquitas eius finem 13
dabit ei. ‡Factum eſt autē poſt obitū matris 14
ſuæ, Tobias abſceſsit ex Niniue cum vxore
ſua, & filiis, & filiorū filiis, & reuerſus eſt ad
ſoceros ſuos. ‡Inuenitq; eos incolumes in 15
ſenectute bona: & curā eorum geſsit, & ipſe D
clauſit oculos eorū: & omnē hæreditatē do-
mus Raguelis ipſe percepit, vidítq; quintam
generationē, filios filiorū ſuorū. ‡Et cōpletis 16
annis nonaginta nouem in timore Domini
cum gaudio ſepelierunt eum. ‡ Omnis autē 17
cognatio eius, & omnis generatio eius in bo
na vita, & in ſancta conuerſatione permāſit,
ita vt accepti eſſent tam Deo quàm homi-
nibus, & cunctis habitantibus in terra.

# LIBER IVDITH.

## CAP. I.

ARPHAXAD itaq; rex Medorū 1
ſubiugauerat multas gētes impe- A
rio ſuo, & ipſe ædificauit ciuitatē
potentiſsimā, quā appellauit Ec-
batanis. ‡Ex lapidibus quadratis & ſectis, fe- 2
cit muros eius in altitudinē cubitorū ſeptua
ginta, & in latitudinē cubitorū triginta: tur-
res verò eius poſuit in altitudinē cubitorū
centū. ‡Per quadrū verò earū latus vtrumq; 3
vicenorum pedū ſpatio tendebatur, poſuitq; B
portas eius in altitudinē turriū. ‡ Et gloria- 4
batur quaſi potēs in potētia exercitus ſui, &
in gloria quadrigarū ſuarum. ‡ Anno igitur 5
duodecimo regni ſui, Nabuchodonoſor rex
Aſſyriorum qui regnabat in Niniue ciuitate
magna, pugnauit contra Arphaxad: & obti- C
nuit eū ‡in campo magno qui appellatur Ra- 6
gau, circa Euphráten, & Tigrin, & Iadaſon in
cāpo Erioch regis Elicorū. ‡Tunc exaltatum 7
eſt regnū Nabuchodonoſor, & cor eius ele-
uatū eſt: & miſit ad omnes qui habitabant
in Cilicia, & Damaſco, & Libano: ‡& ad gen 8
tes quæ ſunt in Carmelo, & Cedar, & inhabi
tātes Galilæā in campo magno Eſdrelon: ‡& 9
ad oēs qui erāt in Samaria & trans flumen D
Iordanē vſq; ad Ieruſalē, & omnē terrā Ieſ-
ſe, quouſq; perueniatur ad terminos Aethio-
piæ. ‡Ad hos omnes miſit nuntios Nabucho- 10
donoſor rex Aſſyriorū, ‡ qui oēs vno animo 11
contradixerūt, & remiſerūt eos vacuos, & ſi-
ne honore abiecerūt. ‡Tunc indignatus Na- 12
buchodonoſor rex ad omnē terrā illam, iu-
rauit per thronū & regnum ſuum quòd de-
fenderet ſe de omnibus regionibus his.

## CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor
A regis, viceſima & ſecūda die mēſis pri-
mi, factū eſt verbum in domo Nabuchodo-
2 noſor regis Aſſyriorū, vt defenderet ſe. ‡Vo-
cauitque omnes maiores natu, omneſq; du-
ces, & bellatores ſuos, & habuit cum eis my-
3 ſterium conſilij ſui. ‡ Dixitque cogitationē
ſuā in eo eſſe, vt omnē terram ſuo ſubiuga-
4 ret imperio. ‡ Quod dictum cùm placuiſſet
omnibus, vocauit Nabuchodonoſor rex Ho
5 lofernem principē militiæ ſuæ, ‡ & dixit ei,
Egredere aduerſum omne regnū occidentis:
& contra eos præcipuè qui contēpſerunt im
6 perium meum. ‡Non parcet oculus tuus vlli
B regno, omnemq; vrbem munitam ſubiuga-
7 bis mihi. ‡Tunc Holofernes vocauit duces,
& magiſtratus virtutis Aſſyriorum: & dinu-
merauit viros in expeditionē, ſicut præcepit
ei rex, centū viginti millia peditum pugna-
torū, & equites ſagittarios duodecim millia.
8 ‡Omnemque expeditionem ſuā fecit præire
in multitudine innumerabiliū camelorum,
cum his quæ exercitibus ſufficerēt copioſè:
C boum quoque armenta, gregeſq; ouiū, quo-
9 rum nō erat numerus. ‡Frumentū ex omni
10 Syria in tranſitu ſuo parari cōſtituit. ‡ Aurū
verò & argentum, de domo regis aſſumpſit Inf.16. a.5.
11 multum nimis. ‡Et profectus eſt ipſe & om-
nis exercitus, cum quadrigis & equitibus, &
ſagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ,
12 ſicut locuſtæ. ‡Cumq; pertranſiſſet fines Aſ-
ſyriorū, venit ad magnos montes Ange, qui
ſunt à ſiniſtro Ciliciæ: aſcenditq; omnia ca-
ſtella eorū, & obtinuit omnē munitionem.
13 ‡Effregit autē ciuitatem opinatiſsimā Me-
lothi, prædauitque oēs filios Tharſis & filios
Iſmahel, qui erant contra faciem deſerti, &
14 ad auſtrū terræ Cellon. ‡Et trāſiuit Euphrá-
D ten, & venit in Meſopotamiam: & fregit om
nes ciuitates excelſas quæ erāt ibi, à torren-
te Mambre, vſquequo perueniatur ad mare:
15 ‡& occupauit terminos eius, à Cilicia, vſque
16 ad fines Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. ‡Ab-
duxitque omnes filios Madian, & prædauit
omnē locupletationē eorū, omneſque reſi-
17 ſtētes ſibi occidit in ore gladij. ‡Et poſt hæc
deſcēdit in campos Damaſci in diebus meſ-
ſis, & ſuccendit omnia ſata: omneſq; arbores
18 & vineas fecit incidi, ‡& cecidit timor illius
ſuper omnes inhabitantes terram.

## CAP. III.

1 TVnc miſerunt legatos ſuos vniuerſarū
A vrbium, ac prouinciarū reges ac princi
pes, Syriæ ſcilicet & Meſopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes
2 ad Holofernem, dixerunt, ‡Deſinat indigna-
tio tua circa nos. Melius eſt enim vt viuētes
ſeruiamus Nabuchodonoſor regi magno, &
ſubditi ſimus tibi, quàm morientes cum in-
teritu noſtro ipſi ſeruituris noſtræ damna pa
3 tiamur. ‡ Omnis ciuitas noſtra, omniſque
B poſſeſsio, omnes montes, & colles, & campi,
& armēta boum, gregeſque ouium & capra-
rum,

rum,equorumq́; & camelorum, & vniuerſæ
facultates noſtræ atque familiæ in conſpectu
tuo ſunt: ‡ ſint omnia noſtra ſub lege tua. 4
‡Nos etiam & filij noſtri, ſerui tui ſumus. 5
‡ Veni nobis pacificus dñs, & vtere ſeruitio 6
noſtro,ſicut placuerit tibi. ‡ Tunc deſcendit 7
de mõtibus cũ equitibus in virtute magna,
& obtinuit omnẽ ciuitatẽ,& omnẽ inhabitã-
tẽ terrã. ‡De vniuerſis autẽ vrbibus aſſump- 8
ſit ſibi auxiliarios viros fortes & electos ad C
bellũ. ‡Tantusq́; metus prouincijs illis incu- 9
buit, vt vniuerſarũ vrbium habitatores prin-
cipes,& honorati ſimul cum populis exirent
in obuiã venienti, ‡excipientes eum cum co- 10
ronis,& lãpadibus, ducentes choros in tym-
panis & tibiis. ‡Nec iſta tamẽ facientes,fero- 11
citatẽ eius pectoris mitigare potuerunt. ‡Nã 12
& ciuitates eorũ deſtruxit,& lucos eorũ ex-
cidit. ‡ præceperat enim illi Nabuchodono- 13
ſor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, D
videlicet vt ipſe ſolus diceretur Deus ab his
nationibus quę potuiſſent Holofernis potẽtia
ſubiugari. ‡Pertranſiens autem Syriã Sobal, 14
& omnẽ Apameam, omnemq́ue Meſopota
miam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,
‡acceptiſque ciuitates eorum, & ſedit ibi per 15
triginta dies, in quibus diebus adunari præ-
cepit vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IIII.

TVnc audiẽtes hæc filij Iſraël, qui habi- 1
tabant in terra Iuda, timuerunt valde A
à facie eius. ‡Tremor etiam & horror inuaſit 2
ſenſus eorũ, ne hoc faceret Ieruſalẽ & tem-
plo Domini,quod fecerat cæteris ciuitatibus
& templis earum. ‡ Et miſerunt in omnem 3
Samariam per circuitum vſque Iericho, &
præoccupauerunt omnes vertices montium.
‡Et muris circundederunt vicos ſuos,& cõ- 4
gregauerunt frumenta in præparationẽ pu-
gnæ. ‡Sacerdos etiam Eliachim ſcripſit ad 5
vniuerſos qui erant contra Eſdrelon,quæ eſt B
contra faciem campi magni, iuxta Dothaim,
& vniuerſos per quos viæ trãſitus eſſe pote-
rat, ‡ vt obtinerent aſcenſus montium per 6
quos via eſſe poterat ad Ieruſalẽ, & illic cu-
ſtodirent vbi anguſtum iter eſſe poterat inter
montes. ‡ Et fecerunt filij Iſraël ſecundum 7
quod conſtituerat eis ſacerdos Domini Elia-
chim. ‡Et clamauit omnis populus ad Domi 8
num inſtantia magna, & humiliauerunt ani-
mas ſuas in ieiunijs & orationibus ipſi &
mulieres eorum. ‡ Et induerunt ſe ſacerdo- 9
tes cilicijs, & infantes proſtrauerunt contra
faciem templi Domini, & altare Domini
operuerunt cilicio: ‡ Et clamauerunt ad Do- 10
minum Deum Iſraël vnanimiter,ne darẽtur C
in prædam infantes eorum,& vxores eorum
in diuiſionem, & ciuitates eorum in exter-
minium,& ſancta eorum in pollutionem,&
fierent in opprobrium Gentibus. ‡ Tunc E- 11
liachim ſacerdos Domini magnus circuiuit
omnem Iſraël, allocutusq́; eſt eos, ‡ dicens, 12
Scitote quoniam exaudiet Dominus preces
veſtras,ſi manentes permanſeritis in ieiunijs
Exo.17.d.12 & orationibus in conſpectu Domini. ‡ ‖Me- 13
mores eſtote Moyſi ſerui Domini, qui Ama-
lec confidentem in virtute ſua, & in poten- D
tia ſua, & in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis,
& in curribus ſuis, & in equitibus ſuis, non
ferro pugnando,ſed precibus ſanctis orando
14 deiecit: ‡ ſic erunt vniuerſi hoſtes Iſraël, ſi
perſeueraueritis in hoc opere quod cœpiſtis.
15 ‡Ad hanc igitur exhortationem eius depre-
cantes Dominum, permanebãt in conſpectu
16 Domini, ‡ ita vt etiam hi qui offerebãt Dño
holocauſta, præcincti cilicijs offerrent ſacri-
ficia Domino,& erat cinis ſupra capita eorũ.
17 ‡Et ex toto corde ſuo omnes orabant Deũ,
vt viſitaret populum ſuum Iſraël.

CAP. V.

1 NVntiatumq́ue eſt Holoferni principi
A militiæ Aſſyriorum, quòd filij Iſraël
præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium
2 itinera concluſiſſent: ‡& furore nimio exar-
ſit in iracundia magna: vocauitque omnes
3 principes Moab & duces Ammon. ‡ & dixit
eis, Dicite mihi quis ſit populus iſte,qui mõ-
tana obſidet: aut quæ, & quales, & quantæ
ſint ciuitates eorum: quæ etiam ſit virtus
eorum, aut quæ ſit multitudo eorũ, vel quis
4 rex militiæ illorum: ‡ & quare præ omni-
bus qui habitant in oriente, iſti contempſe-
runt nos,& non exierunt in obuiã nobis,vt Infr.11.b.7.
5 ſuſciperẽt nos cum pace? ‡Tunc Achior dux
omnium filiorum Ammon reſpondens, ait,
Si digneris audire domine mi,dicam verita-
tem in conſpectu tuo de populo iſto, qui in
montanis habitat,& non egredietur verbum
6 falſum ex ore meo. ‡ Populus iſte ex proge-
7 nie Chaldæorum eſt. ‡‖hic primum in Me- Gen.11.d.
ſopotamia habitauit,quoniam noluerunt ſe-
qui deos patrum ſuorum, qui erant in terra
8 Chaldæorum. ‡ Deſerentes itaque ceremo-
nias patrum ſuorũ quæ in multitudine deo-
9 rum erant, ‡ vnum Deum cæli coluerunt,
qui‖ & præcepit eis vt exirent inde, & habi- Gen.12.a.1.
tarent in Charan. Cumq́ue operuiſſet omnẽ
B terram fames, ‖ deſcenderunt in Aegyptum, Gen.46.a.2
illicq́ue per quadringentos annos ſic multi-
plicati ſunt,vt dinumerari eorum non poſſet
10 exercitus. ‡Cumq́ue grauaret eos rex Aegy-
pti,atque in ædificationibus vrbium ſuarum
in luto & latere ſubiugaſſet eos, clamauerũt
ad Dominum ſuum, & percuſsit totam terrã
11 Aegypti plagis varijs. ‡ ‖Cumq́ue eiecĳſſent Exo.14.a.
eos Aegyptij à ſe,& ceſſaſſet plaga ab eis, &
iterum eos vellent capere, & ad ſuum ſerui-
12 tium reuocare, ‡ fugientibus his Deus cæli Infr.6.c.18
mare aperuit, ita vt hinc inde aquæ, quaſi
murus ſolidarẽtur,& iſti pede ſicco fundum
13 maris perambulãdo tranſirent. ‡In quo loco
dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum
eos perſequeretur,ita aquis coopertus eſt,vt
non remaneret vel vnus,qui factum poſteris
14 nuntiaret. ‡‖Egreſsi etiã mare rubrũ, deſer- Exo.15.b.13.
ta Sina montis occupauerũt, in quibus nun- & 16.g.32.
quam homo habitare potuit, vel filius homi
15 nis requieuit. ‡ Illic fontes amari,obdulcati
C ſunt eis ad bibendum, & per annos quadra-
16 ginta annonam de cælo cõſecuti ſunt. ‡ Vbi-
cunque ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta, &
abſque ſcuto & gladio, Deus eorum pugna-
17 uit pro eis & vicit. ‡Et non fuit qui inſulta-
ret populo iſti, niſi quando receſsit à cultu

Domini Dei ſui. ‡ Quotieſcunq; autẽ præter 18
ipſum Deum ſuum, alterum coluerunt, dati
ſunt in prædam, & in gladium, & in oppro-
brium. ‡ Quotieſcunq; autẽ pœnituerunt ſe 19
receſsiſſe à cultura Dei ſui, dedit eis Deus
cæli virtutẽ reſiſtendi. ‡ ‖ Deniq; Chananæũ 20
Nu. 21. c. 25. regem, & Iebuſæum, & Pherezæum, & He-
Ioſu. 12. a. 7 thæum, & Heuæum, & Amorrhæum, & om-
nes potentes in Heſebõ proſtrauerunt, & ter
ras eorum & ciuitates eorũ ipſi poſſederunt:
‡ & vſque dum non peccarent in conſpectu 21
Dei ſui erant cum illis bona. Deus enim il-
lorũ odit iniquitatẽ. ‡ Nam & ante hos an- 22
nos cùm receſsiſsẽt à via, quam dederat illis
Deus, vt ambularent in ea, exterminati ſunt
prælijs à multis nationibus, & plurimi eorũ
captiui abducti ſunt in terram non ſuam.
2. Eſd. 1. a. 3 ‡ ‖ Nuper autẽ reuerſi ad Dominum Deum 23
ſuum ex diſperſione qua diſperſi fuerãt, adu- D
nati ſunt, & aſcenderunt montana hæc om-
nia, & iterũ poſsident Ieruſalẽ, vbi ſunt San-
cta ſanctorum. ‡ Nunc ergo mi Domine, per- 24
quire ſi eſt aliqua iniquitas eorũ in conſpe-
ctu Dei eorũ: & aſcendamus ad illos, quoniã
tradens tradet illos Deus eorum tibi, & ſub-
iugati erunt ſub iugo potẽtiæ tuæ. ‡ Si verò 25
nõ eſt offenſio populi huius coram Deo ſuo,
non poterimus reſiſtere illis, quoniam Deus
eorũ defendet illos, & erimus in opprobrium
vniuerſæ terræ. ‡ Et factum eſt cùm ceſſaſſet 26
loqui Achior verba hæc, irati ſunt omnes
magnates Holofernis, & cogitabant interfi-
cere eum, dicẽtes ad alterutrũ: ‡ Quis eſt iſte, 27
qui filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi Na-
buchodonoſor & exercitibus eius, homines
inermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis
pugnæ? ‡ Vt ergo agnoſcat Achior quoniam 28
fallit nos, aſcendamus in montana: & cùm
capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſ-
dem gladio tranſuerberabitur: ‡ vt ſciat om- 29
nis gens quoniam Nabuchodonoſor Deus
terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAP. VI.

FActum eſt autẽ cùm ceſſaſſent loqui, in- 1
dignatus Holofernes vehementer, dixit A
ad Achior, ‡ Quoniam propheraſti nobis, di- 2
cens, quòd gens Iſrael defendatur à Deo ſuo,
vt oſtendam tibi quoniam nõ eſt Deus, niſi
Nabuchodonoſor: ‡ cùm percuſſerimus eos 3
omnes ſicut hominẽ vnum, tunc & ipſe cum
illis Aſſyriorũ gladio interibis, & omnis Iſ-
rael tecum perditione diſperiet: ‡ & proba- 4
bis quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit
vniuerſæ terræ, tuncq; gladius militiæ meæ
tranſiet per latera tua, & confixus cades in-
ter vulneratos Iſrael, & non reſpirabis vltrà,
donec extermineris cum illis. ‡ Porrò autẽ 5
ſi prophetiam tuam veram exiſtimas, nõ cõ-
cidat vultus tuus: & pallor qui faciem tuam
obtinet, abſcedat à te, ſi verba mea hæc pu-
tas impleri non poſſe. ‡ Vt autẽ noueris quia 6
ſimul cum illis hæc experieris, ecce ex hac B
hora illorum populo ſociaberis: vt dum di-
gnas mei gladij pœnas exceperint, ipſe ſimul
vltioni ſubiaceas. ‡ Tunc Holofernes præce- 7
pit ſeruis ſuis vt comprehenderent Achior,
& perducerent eum in Bethuliam, & trade-

8 rent eum in manus filiorum Iſrael. ‡ Et acci-
pientes eum ſerui Holofernis, profecti ſunt
per cãpeſtria: ſed cùm appropinquaſſent ad
montana, exierunt contra eos fundibularij.
9 ‡ Illi autẽ diuertentes à latere mõtis, ligaue-
runt Achior ad arborẽ manibus & pedibus,
& ſic vinctum de reſtibus dimiſerũt eum, &
10 reuerſi ſunt ad dominũ ſuum. ‡ Porrò filij
Iſrael deſcendẽtes de Bethulia, venerunt ad
eum. Quẽ ſoluentes duxerunt ad Bethuliam,
atq; in medium populi illum ſtatuentes, per-
cunctati ſunt quid rerum eſſet quòd illum
11 vinctum Aſſyrij reliquiſſent. ‡ In diebus illis
erãt illic principes, Ozias filius Micha de tri-
C bu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.
12 ‡ In medio itaque ſeniorum & in conſpectu
omniũ, Achior dixit omnia quę locutus ipſe
fuerat ab Holoferne interrogatus: & quali-
ter populus Holofernis voluiſſet propter hoc
13 verbũ interficere eum, ‡ & quemadmodum
ipſe Holofernes iratus iuſſerit eum Iſraëlitis
hac de cauſa tradi: vt dum vicerit filios Iſra-
el, tunc & ipſum Achior diuerſis iubeat in-
terire ſupplicijs, propter hoc quòd dixiſſet, Sup. 5. b. 22
14 Deus cæli defenſor eorũ eſt. ‡ Cumq; Achior
vniuerſa hæc expoſuiſſet, omnis populus ce-
cidit in faciem, adorantes Dominum, & com
muni lamentatione & fletu vnanimes preces
15 ſuas Domino effuderunt, ‡ dicẽtes: Domine
Deus cæli & terræ, intuere ſuperbiam eorũ,
& reſpice ad noſtram humilitatẽ, & faciem
ſanctorũ tuorum attende, & oſtende quoniã
nõn derelinquis præſumentes de te: & præ-
ſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes,
16 humilias. ‡ Finito itaque fletu, & per totam
D diem oratione populorum completa, conſo-
17 lati ſunt Achior, ‡ dicentes: Deus patrũ no-
ſtrorum, cuius tu virtutẽ prædicaſti, ipſe tibi
hanc dabit viciſsitudinẽ, vt eorum magis tu
18 interitũ videas. ‡ Cùm verò Dominus Deus
noſter dederit hanc libertatẽ ſeruis ſuis, ſit &
tecum Deus in medio noſtri: vt ſicut placue-
rit tibi, ita cum tuis omnibus conuerſeris
19 nobiſcũ. ‡ Tunc Ozias, finito conſilio, ſuſce-
pit eum in domum ſuam, & fecit ei cœnam
20 magnam. ‡ Et vocatis omnibus presbyteris,
21 ſimul expleto ieiunio refecerunt. ‡ Poſtea
verò conuocatus eſt omnis populus, & per
totam noctem intra eccleſiam orauerunt pe-
tentes auxilium à Deo Iſrael.

CAP. VII.

1 HOlofernes autem altera die præcepit
A exercitibus ſuis, vt aſcenderent cõtra
2 Bethuliam. ‡ Erant autem pedites bellatorũ
centum viginti millia, & equites viginti duo
millia, præter præparationes virorum illorũ
quos occupauerat captiuitas, & abducti fue-
rant de prouincijs & vrbibus vniuerſæ iu-
uentutis. ‡ Omnes parauerunt ſe pariter ad
3 pugnam contra filios Iſrael, & venerunt per
crepidinem montis vſque ad apicem qui re-
ſpicit ſuper Dothain, à loco qui dicitur Bel-
ma vſque ad Chelmon, qui eſt contra Eſdre-
4 lon. ‡ Filij autem Iſrael vt viderunt multi-
tudinem illorum, proſtrauerunt ſe ſuper ter-
ram, mittentes cinerẽ ſuper capita ſua, vnani
mes orãtes vt Deus Iſrael miſericordiam ſuam
oſtende-

oſtenderet ſuper populum ſuum. ‡ Et aſſu- 5
mētes arma ſua bellica, ſederūt per loca quæ
ad anguſti itineris tramitem dirigunt inter
montoſa, & erant cuſtodientes ea tota die &
nocte. ‡ Porrò Holofernes, dum circuit per 6
gyrum, reperit quòd fons qui influebat, aquę B
ductum illorum à parte auſtrali extra ciuita-
tem dirigeret, & incidi præcepit aquæ ductū
illorū. ‡ Erant tamē non longè à muris fon- 7
tes, ex quibus furtim videbantur haurire a-
quā ad refocillandū potius, quàm ad potan-
dum. ‡ Sed filij Ammō & Moab acceſſerunt 8
ad Holofernē, dicentes, Filij Iſrael nō in lan-
cea, nec in ſagitta confidunt, ſed mōtes defen-
dunt illos, & muniunt illos colles in præci-
pitio conſtituti. ‡ Vt ergo ſine congreſsione 9
pugnæ poſsis ſuperare eos, pone cuſtodes fon
tium, vt non hauriant aquam ex eis, & ſine
gladio interficies eos, vel certè fatigati tra-
dent ciuitatē ſuam, quā putant in montibus
poſitam ſuperari nō poſſe. ‡ Et placuerūt ver- 10
ba hæc coram Holoferne, & coram ſatelliti-
bus eius, & cōſtituit per gyrum centenarios
per ſingulos fontes. ‡ Cumque iſta cuſtodia 11
per dies viginti fuiſſet expleta, defecerunt ci- C
ſternæ, & collectiones aquarū omnibus habi-
tantibus Bethuliam, ita vt nō eſſet intra ciui-
tatem vnde ſatiarētur vel vna die, quoniā ad
menſuram dabatur populis aqua quotidie.
‡ Tunc ad Oziam cōgregati omnes viri, fœ- 12
*Geneſ. 6. minæque, iuuenes,* & paruuli, omnes ſimul
vna voce ‡ dixerunt, Iudicet Deus inter nos 13
& te, quoniā feciſti in nos mala, nolēs loqui
pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc vendi-
dit nos Deus in manibus eorū. ‡ Et ideò nō 14
eſt qui adiuuet, cùm proſternamur ante ocu-
los eorū in ſiti & perditione magna. ‡ Et nūc 15
congregate vniuerſos qui in ciuitate ſunt, vt
ſponte tradamus nos omnes populo Holo-
fernis. ‡ Melius eſt enim vt captiui benedica 16
mus Dūm, viuentes, quàm moriamur, & ſi-
mus opprobrium omni carni, cùm videri-
mus vxores noſtras & infantes noſtros mori
ante oculos noſtros. ‡ Cōteſtamur hodie cæ- 17
lum & terram, & Deum patrum noſtrorum D
qui vlciſcitur nos ſecundum peccata noſtra,
vt iam tradatis ciuitatem in manu militiæ
Holofernis, vt ſit finis noſter breuis in ore
gladij, qui longior efficitur in ariditate ſitis.
‡ Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus & 18
vlulatus magnus in eccleſia omnibus, & per
multas horas vna voce clamauerunt ad Deū,
Pſal.105.a.6. dicentes, ‡ Peccauimus cū patribus noſtris, 19
iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus. ‡ Tu 20
quia pius es, miſerere noſtri: aut in tuo fla-
gello vindica iniquitates noſtras, & noli tra-
dere confitentes te populo qui ignorat te,
‡ vt nō dicant inter gentes, Vbi eſt Deus eo- 21
rum? ‡ Et cùm fatigati his clamoribus, & his 22
fletibus laſſati ſiluiſſent, ‡ exurgens Ozias, 23
infuſus lachrymis, dixit, Aequo animo eſtote
fratres, & hos quinq; dies expectemus à Do-
mino miſericordiam. ‡ Forſitan enim indig- 24
nationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam
nomini ſuo. ‡ Si autem tranſactis quinque 25
diebus nō venerit adiutorium, faciemus hæc
verba quæ locuti eſtis.

## CAP. VIII.

1 ET factū eſt, cùm audiſſet hæc verba Iu-
A dith vidua quæ erat filia Merari, filij
Idox, filij Ioſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iā-
nor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achitob,
filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij
2 Salathiel, filij Simeō, filij Ruben: ‡ & vir eius
fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in dieb' meſ-
3 ſis hordeaceæ, ‡ inſtabat enim ſuper alligan-
tes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper
caput eius, & mortuus eſt in Bethulia ciui-
tate ſua, & ſepultus eſt illic cū patribus ſuis.
4 ‡ Erat autē Iudith relicta eius vidua iam an-
5 nis tribus, & menſibus ſex. ‡ Et in ſuperiori-
bus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculū,
in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur:
6 ‡ & habens ſuper lumbos ſuos ciliciū, ieiu-
nabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſab-
batha, & neomenias, & feſta domus Iſrael.
7 ‡ Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir
ſuus reliquerat diuitias multas, & familiam
copioſam, ac poſseſsiones armentis boum, &
8 gregibus ouium plenas. ‡ Et erat hęc in om-
nibus famoſiſsima, quoniam timebat Domi-
num valde: nec erat qui loqueretur de illa
9 verbū malum. ‡ Hæc itaq; cùm audiſſet quo-
niā Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto
die traderet ciuitatem, miſit ad presbyteros
10 Chabri & Charmi. ‡ Et venerunt ad illam
B & dixit illis, Quod eſt hoc verbū in quo con-
ſenſit Ozias, vt tradat ciuitatē Aſſyriis, ſi in-
tra quinq; dies non venerit vobis adiutoriū?
11 ‡ Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?
12 ‡ Nō eſt iſte ſermo qui miſericordiā prouo-
cet: ſed potius qui iram excitet, & furorē ac-
13 cendat. ‡ Poſuiſtis vos tempus miſerationis
Domini, & in arbitrium veſtrū diem conſti-
14 tuiſtis ei. ‡ Sed quia patiens Dn̄s eſt, in hoc
ipſo pœniteamus, & indulgentiā eius fuſis la-
15 chrymis poſtulemus. ‡ nō enim quaſi homo,
ſic Deus cōminabitur: neq; ſicut filius homi-
16 nis ad iracundiā inflāmabitur. ‡ Et ideo hu-
miliemus illi animas noſtras: & in ſpiritu cō-
17 ſtituti humiliato, ſeruientes illi ‡ dicamus
flentes Domino, vt ſecundū voluntatē ſuam
ſic faciat nobiſcum citò miſericordiā ſuam:
vt ſicut conturbatū eſt cor noſtrū in ſuper-
bia eorū, ita etiam de noſtra humilitate glo-
18 riemur, ‡ quoniam nō ſumus ſecuti peccata
patrum noſtrorum qui dereliquerunt Deum
19 ſuum, & adorauerūt deos alienos: ‡ pro quo
C ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinā, &
in confuſionē inimicis ſuis. nos autem alte-
20 rum Deum neſcimus præter ipſum. ‡ Expe-
ctemus humiles conſolationē eius, & exqui-
ret ſanguinē noſtrum de afflictionibus inimi-
corum noſtrorū: & humiliabit omnes gētes,
quæcunq; inſurgunt cōtra nos, & faciet illas
21 ſine honore Dn̄s Deus noſter. ‡ Et nūc fra-
tres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo
Dei, & ex vobis pendet anima illorū, ad elo-
quiū veſtrū corda eorū erigite, vt memores
ſint, quia tentati ſunt patres noſtri, vt proba-
22 rentur, ſi verè colerēt Deum ſuum. ‡ Memo-
res eſſe debent, quomodo pater noſter Abra Gen.22.a.2.
ham tentatus eſt, & per multas tribulationes
23 probatus, Dei amicus effectus eſt. ‡ Sic Iſaac,

ſic Iacob, ſic Moyſes: & omnes qui placuerũt
Deo, per multas tribulatiões tranſierũt fide-
les. ‡ Illi autẽ qui tentationes nõ ſuſceperunt 24
cũ timore Dñi, & impatientiã ſuam & im-
Nu.21.b.6 properiũ murmurationis ſuæ contra Domi-
1.Cor.10.b.9 nũ protulerunt, ‡ exterminati ſunt ab exter- 25
minatore, & à ſerpentibus perierunt. ‡ Et nos 26
ergo non vlciſcamur nos pro his quæ pati- D
mur: ‡ ſed reputãtes peccatis noſtris hæc ip- 27
ſa ſupplicia minora eſſe flagella Dñi, quibus
quaſi ſerui corripimur ad emendationem, &
non ad perditionẽ noſtrã euenisse credamus.
‡ Et dixerũt illi Ozias & presbyteri, Omnia 28
quæ locuta es, vera ſunt, & nõ eſt in ſermoni-
bus tuis vlla reprehẽſio. ‡ Nũc ergo ora pro 29
nobis, quoniã mulier ſancta es, & timẽs Deũ.
‡ Et dixit illis Iudith, Sicut quod potui lo- 30
qui, Dei eſſe cognoſcitis: ‡ Ita quod facere 31
diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt: & orate, vt fir-
mũ faciat Deus conſiliũ meũ. ‡ Stabitis vos 32
ad portam nocte iſta, & ego exeam cum abra
mea: & orate: vt ſicut dixiſtis, In dieb⁹ quin-
que reſpiciat Dominus populũ ſuum Iſrael.
‡ Vos autẽ nolo vt ſcrutemini actum meũ: 33
& vſq; dum renunciẽ vobis, nihil aliud fiat,
niſi oratio pro me ad Dominũ Deũ noſtrũ.
‡ Et dixit ad eam Ozias princeps Iudæ, Vade 34
in pace, & Dominus ſit tecũ in vltionem ini-
micorum noſtrorũ. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

QVibus aſcẽdẽtibus, Iudith ingreſſa eſt 1
oratoriũ ſuum: & induens ſe cilicio, A
poſuit cinerẽ ſuper caput ſuum: & proſternẽs
ſe Domino, clamabat ad Dñm dicens, ‡ Do- 2
Gen.34.d.25 mine Deus patris mei Simeõ, qui dediſti il-
li gladiũ in defenſionẽ alienigenarũ, qui vio-
latores extiterũt in coinquinatione ſua, & de-
nudauerunt femur virginis in confuſionem:
‡ & dediſti mulieres illorũ in prædã, & filias 3
illorũ in captiuitatẽ: & omnẽ prædam in di-
uiſionẽ ſeruis tuis, qui zelauerũt zelũ tuum:
ſubueni quæſo te Dñe Deus meus mihi vi-
duæ. ‡ Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa 4
cogitaſti: & hoc factũ eſt quod ipſe voluiſti. B
‡ Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iu- 5
Exo.14.b.9 dicia in tua prouidẽtia poſuiſti. ‡ Reſpice ca- 6
ſtra Aſſyriorũ nunc, ſicut tunc caſtra Aegyp-
tiorum videre dignatus es, quãdo poſt ſeruos
tuos armati currebant, cõfidentes in quadri-
gis, & in equitatu ſuo, & in multitudine bel-
latorũ. ‡ Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & 7
tenebræ fatigauerunt eos. ‡ Tenuit pedes eo- 8
rum abyſſus, & aquæ operuerunt eos. ‡ Sic 9
fiant & iſti Dñe qui cõfidunt in multitudine C
ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in ſcu-
tis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur,
‡ & neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter qui 10
conteris bella ab initio, & Dñs nomẽ eſt tibi.
‡ Erige brachium tuum, ſicut ab initio: & 11
allide virtutẽ illorũ in virtute tua: cadat vir-
tus eorũ in iracundia tua qui promittunt ſe
violare ſancta tua, & polluere tabernaculum
nominis tui, & deiicere gladio ſuo cornu al-
taris tui. ‡ Fac Dñe, vt gladio proprio eius ſu- 12
perbia amputetur, ‡ capiatur laqueo oculo- 13
rum ſuorũ in me, & percuties eum ex labiis
charitatis meæ. ‡ Da mihi in animo conſtã- 14
tiam, vt contemnã illum: & virtutẽ, vt euer-
15 tam illũ. ‡ Erit enim hoc memoriale nomi-
nis tui, cùm manus fœminæ deiecerit eum.
16 ‡ Nõ enim in multitudine eſt virtus tua Do-
mine, neq; in equorũ viribus voluntas tua
D eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed
humiliũ & manſuetorũ ſemper tibi placuit
17 deprecatio. ‡ Deus cœlorũ, creator aquarũ,
& Dñs totius creaturæ, exaudi me miſeram
deprecantẽ, & de tua miſericordia præſumẽ-
18 tem. ‡ Memento Domine teſtamẽti tui, & da
verbũ in ore meo, & in corde meo conſiliũ
corrobora, vt domus tua in ſanctificatione
19 tua permaneat: ‡ & omnes gentes agnoſcant
quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

CAP. X.

1 FActum eſt autẽ, cùm ceſſaſſet clamare ad
A Dominũ, ſurrexit de loco in quo iacue-
2 rat proſtrata ad Dñm. ‡ Vocauitque abram
ſuam, & deſcendens in domũ ſuã, abſtulit à ſe
ciliciũ, & exuit ſe veſtimẽtis viduitatis ſuæ,
3 ‡ & lauit corpus ſuũ, & vnxit ſe myrto opti-
mo, & diſcriminauit crinẽ capitis ſui, & im-
poſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe
veſtimẽtis iucũditatis ſuæ, induitq; ſandalia
pedibus ſuis, aſſumpſitq; dextraliola, & lilia,
& inaures, & annulos, & omnibus ornamen-
4 tis ſuis ornauit ſe. ‡ Cui etiã Dominus con-
tulit ſplendorẽ: quoniã omnis iſta cõpoſitio
nõ ex libidine, ſed ex virtute pẽdebat: & ideo
Dominus hanc in illã pulchritudinẽ amplia-
uit, vt incomparabili decóre omnium oculis
5 appareret. ‡ Impoſuit itaq; abræ ſuæ aſcopã
B vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & pa-
6 nes, & caſeum, & profecta eſt. ‡ Cumque ve-
niſſent ad portam ciuitatis, inuenerũt expe-
7 ctantẽ Oziam & presbyteros ciuitatis. ‡ Qui
cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati ſunt ni-
8 mis pulchritudinẽ eius. ‡ Nihil tamen inter-
rogantes eam, dimiſerunt tranſire, dicentes,
Deus patrũ noſtrorum det tibi gratiã, & om-
ne conſilium tui cordis ſua virtute corrobo-
ret, vt glorietur ſuper te Ieruſalẽ, & ſit nomẽ
9 tuũ in numero ſanctorum & iuſtorum. ‡ Et
dixerunt hi qui illic erant omnes vna voce:
10 Fiat, fiat. ‡ Iudith verò orans Dominũ, tran-
11 ſiuit per portas ipſa & abra eius. ‡ Factum eſt
autem, cùm deſcenderet montẽ, circa ortum
diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorũ,
& tenuerunt eam, dicentes, Vnde venis? aut
12 quò vadis? ‡ Quæ reſpondit, Filia ſum He-
C bræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quo-
niam futurum agnoui, quòd dentur vobis in
deprædationem, pro eo quòd contemnentes
vos, noluerunt vltrò tradere ſeipſos, vt inue-
nirent miſericordiam in conſpectu veſtro.
13 ‡ Hac de cauſa cogitaui mecum, dicens, Va-
dam ad faciem principis Holofernis, vt indi-
cem illi ſecreta illorum, & oſtẽdam illi quo
aditu poſſit obtinere eos: ita vt nõ cadat vir
14 vnus de exercitu eius. ‡ Et cùm audiſſẽt viri
illi verba eius, conſyderabant faciem eius: &
erat in oculis eorũ ſtupor, quoniã pulchritu-
15 dinem eius mirabantur nimis. ‡ Et dixerunt
ad eam: Conſeruaſti animã tuã eo quòd tale
repperiſti conſiliũ, vt deſcenderes ad dominũ
16 noſtrum. ‡ Hoc autẽ ſcias, quoniã cùm ſtete-

ris in

tis in cõſpectu eius, bene tibi faciet, & eris D
gratiſsima in corde eius. Duxeruntq; illã ad
tabernaculũ Holofernis, annunciantes eam.
Infr.16.b.8. ‡Cumq; intraſſet ante faciem eius, ſtatim 17
captus eſt in ſuis oculis Holofernes. ‡Dixe- 18
runtq; ad eũ ſatellites eius, Quis contemnat
populum Hebræorũ qui tam decoras mu-
lieres habent, vt nõ pro his merito pugnare
contra eos debeamus? ‡Videns itaq; Iudith 19
Holofernẽ ſedentem in conopæo, quod erat
ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidib⁹
pretioſis intextum: ‡& cùm in faciem eius 20
intendiſſet, adorauit eum, proſternens ſe ſu-
per terram. Et eleuauerunt eam ſerui Ho-
lofernis, iubente domino ſuo.

CAP. XI.

TVnc Holofernes dixit ei, Aequo ani- 1
mo eſto: & noli pauere in corde tuo: A
quoniã ego nunquã nocui viro qui voluit
ſeruire Nabuchodonoſor regi. ‡Populus au- 2
tem tuus ſi non contempſiſſet me, non alle-
uaſſem lanceam meam ſuper eum. ‡Nunc 3
autẽ dic mihi, qua ex cauſa receſsiſti ab il-
lis, & placuit tibi vt venires ad nos? ‡Et di- 4
xit illi Iudith, Sume verba ancillę tuę: quo-
niam ſi ſequutus fueris verba ancillæ tuæ;
perfectam rem faciet Dominus tecũ. ‡Viuit 5
enim Nabuchodonoſor rex terræ, & viuit
virtus ei⁹ quæ eſt in te ad correptionẽ om-
nium animarum errantium: quoniam non
ſolùm homines ſeruiũt illi per te, ſed & be-
ſtiæ agri obtemperant illi. ‡Nunciatur enim 6
animi tui induſtria vniuerſis gẽtibus, & in-
dicatũ eſt omni ſeculo, quoniã tu ſolus bo-
nus & potẽs es in omni regno eius, & diſci- B
plina tua omnibus prouinciis prædicatur.
Sup.5.d.5. ‡Nec hoc latet quod locutus eſt Achior, nec 7
illud ignoratur quod ei iuſſeris euenire.
‡Conſtat enim Deũ noſtrum ſic peccatis of- 8
fenſum, vt mãdauerit per prophetas ſuos ad
populũ, quòd tradat eum pro peccatis ſuis.
‡Et quoniã ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum 9
filij Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt. ‡In- 10
ſuper etiã fames inuaſit eos, & ab ariditate
aquæ iam inter mortuos computãtur. ‡De- 11
niq; hoc ordinant, vt interficiãt pecora ſua,
& bibant ſanguinẽ eorum, ‡& ſancta Domi 12
ni Dei ſui quæ præcepit Deus non contingi,
in frumento, vino, & oleo, hæc cogitauerũt
impendere, & volunt conſumere quæ nec C
manibus deberent contingere. ergo quoniã
hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionẽ
dabũtur. ‡Quod ego ancilla tua cognoſcẽs, 13
fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa
nunciare tibi. ‡Ego enim ancilla tua Deum 14
colo, etiam nũc apud te: & exiet ancilla tua,
& orabo Deũ, ‡& dicet mihi quãdo eis red- 15
dat peccatũ ſuum, & veniens nunciabo tibi,
ita vt ego adducã te per mediam Ieruſalẽ, D
& habebis omnẽ populum Iſrael, ſicut oues
quibus nõ eſt paſtor, & nõ latrabit vel vnus
canis cõtra te, ‡quoniã hæc mihi dicta ſunt 16
per prouidentiã Dei. ‡Et quoniam iratus eſt 17
illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nunciare tibi.
‡Placuerunt autẽ omnia verba hæc coram 18
Holoferne, & corã pueris eius, & mirabãtur
ad ſapientiam eius, & dicebant alter ad alte-
19 rum, ‡Nõ eſt talis mulier ſuper terrã in a-
ſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborũ.
20 ‡Et dixit ad illã Holofernes, Benefecit De⁹
qui miſit te ante populũ, vt des illum tu in
21 manibus noſtris: ‡& quoniã bona eſt pro-
miſsio tua, ſi fecerit mihi hoc Deus tuus,
erit & Deus meus, & tu in domo Nabucho-
donoſor magna eris, & nomen tuũ nomina-
bitur in vniuerſa terra.

CAP. XII.

1 TVnc iuſsit eam introire vbi repoſiti
A erant theſauri eius, & iuſsit illic ma-
nere eam: & conſtituit quid daretur illi de
2 cõuiuio ſuo. ‡Cui reſpõdit Iudith, & dixit,
Nunc nõ potero mãducare ex his quæ mihi
præcipis tribui, ne veniat ſuper me offenſio:
ex his autem quæ mihi detuli, manducabo.
3 ‡Cui Holofernes ait, Si defecerint tibi iſta
4 quæ tecũ detuliſti, quid faciemus tibi? ‡Et
dixit Iudith, Viuit anima tua domine meus,
quoniã non expẽdet omnia hæc ancilla tua,
donec faciat Deus in manu mea hæc quæ
cogitaui. Et induxerunt illam ſerui eius in
5 tabernaculũ quod præceperat. ‡Et petiit dũ
B introiret, vt daretur ei copia nocte & ante
lucẽ egrediendi foras ad orationẽ, & depre-
6 candi Dominum. ‡Et præcepit cubiculariis
ſuis, vt ſicut placeret illi, exiret & introiret
7 ad adorandũ Deum ſuũ per triduũ. ‡Et exi-
bat noctibus in vallẽ Bethuliæ, & baptizabat
8 ſe in fonte aquæ. ‡Et vt aſcendebat, orabat
Dominũ Deum Iſrael vt dirigeret viã eius
9 ad liberationẽ populi ſui. ‡Et introiẽs, mun-
da manebat in tabernaculo, vſq; dum acci-
10 peret eſcã ſuam in veſpere. ‡Et factũ eſt in
C quarto die Holofernes fecit cœnam ſeruis
ſuis, & dixit ad Vagao eunuchũ ſuum, Vade
& ſuade Hebræam illã vt ſponte conſentiat
11 habitare mecũ. ‡Fœdum eſt enim apud Aſ-
ſyrios, ſi fœmina irrideat virũ agendo, vt im-
12 munis ab eo tranſeat. ‡Tunc introiuit Va-
gao ad Iudith, & dixit, Non vereatur bona
puella introire ad dominũ meum, vt hono-
rificetur ante faciẽ eius, vt manducet cũ eo,
13 & bibat vinum in iucunditate. ‡Cui Iudith
reſpõdit, Quæ ego ſum, vt contradicã domi-
14 no meo? ‡Omne quod erit ante oculos eius
bonũ & optimũ, faciam. Quicquid autẽ illi
placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus
15 diebus vitæ meæ. ‡Et ſurrexit, & ornauit ſe
D veſtimẽto ſuo, & ingreſſa ſtetit ante faciem
16 eius. ‡Cor autẽ Holofernis concuſſum eſt:
17 erat enim ardens in cõcupiſcentia eius. ‡Et
dixit ad eã Holofernes, Bibe nunc, & accum
be in iucunditate: quoniã inueniſti gratiam
18 coram me. ‡Et dixit Iudith, Bibam domine,
quoniam magnificata eſt anima mea hodie
19 præ omnibus diebus meis. ‡Et accepit, &
mãducauit, & bibit coram ipſo ea quæ pa-
20 rauerat illi ancilla eius. ‡Et iucundus factus
eſt Holofernes ad eam, bibitq; vinum mul-
tum nimis, quantum nunquam biberat in
vita ſua.

CAP. XIII.

1 VT autem ſerò factum eſt, feſtinauerunt
A ſerui illius ad hoſpitia ſua, & cõcluſit
2 Vagao oſtia cubiculi, & abiit. ‡erant autem
3 oẽs fatigati à vino. ‡Eratque Iudith ſola in
cubiculo.

cubiculo. ‡ Porrò Holofernes iacebat in le- 4
cto, nimia ebrietate ſopitus. ‡ Dixitq́; Iudith 5
puellæ ſuæ vt ſtaret foris ante cubiculum, &
obſeruaret. ‡ Stetitq́; Iudith ante lectũ, orãs 6
cum lachrymis & labiorum motu in ſilentio,
‡ dicẽs, Cõfirma me Dñe Deus Iſraël, & re- 7
ſpice in hac hora ad opera manuũ mearũ, vt
ſicut promiſiſti, Ieruſalẽ ciuitatẽ tuã erigas:
& hoc quod credẽs per te poſſe fieri cogita-
ui, perficiã. ‡ Et cùm hæc dixiſſet, acceſsit ad 8
columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, &
pugionẽ eius qui in ea ligatus pẽdebat, exol-
uit. ‡ Cumq́ue euaginaſſet illũ, apprehendit 9
comã capitis eius, & ait, Confirma me Dñe
Deus in hac hora. ‡ & percuſsit bis in cerui- 10
cem eius, & abſcidit caput eius, & abſtulit
conopœum eius à columnis, & euoluit cor-
pus eius truncum. ‡ Et poſt puſillũ exiuit, & 11
tradidit caput Holofernis ancillæ ſuæ, & iuſ-
ſit vt mitteret illud in perã ſuã. ‡ Et exierunt 12
duæ, ſecundũ conſuetudinem ſuam quaſi ad B
orationem, & tranſierunt caſtra: & gyrantes
vallẽ, venerunt ad portã ciuitatis. ‡ Et dixit 13
Iudith à longe cuſtodibus murorũ, Aperite
portas, quoniã nobiſcũ eſt Deus qui fecit vir-
*magnã 10. tutem* in Iſrael. ‡ Et factũ eſt, cùm audiſſent 14
viri vocẽ eius, vocauerunt presbyteros ciui-
tatis. ‡ Et occurrerũt ad eã omnes à minimo 15
vſque ad maximũ, quoniã ſperabãt eam iam
non eſſe venturã. ‡ Et accendẽtes luminaria 16
congyrauerunt circa eã vniuerſi: illa autem
aſcendens in eminentiorẽ locũ iuſsit fieri ſi-
lentium. Cumq́ue omnes tacuiſſent, ‡ dixit 17
Iudith, Laudate Dominũ Deũ noſtrũ, qui nõ
deſeruit ſperantes in ſe: ‡ & in me ancilla ſua 18
adimpleuit miſericordiã ſuam, quã promiſit
domui Iſraël: & interfecit in manu mea ho-
ſtem populi ſui in hac nocte. ‡ Et proferẽs de 19
pera caput Holofernis, oſtendit illis, dicens,
Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſ-
ſyriorũ. Et ecce conopœum illius in quo re-
cumbebat in ebrietate ſua, vbi per manum
fœminæ percuſsit illũ Dominus Deus noſter.
‡ Viuit autẽ ipſe Dñs, quoniã cuſtodiuit me 20
angelus eius & hinc euntẽ, & ibi cõmoran-
tem, & inde huc reuertentem: & nõ permiſit C
me Dñs ancillã ſuã coinquinari, ſed ſine pol-
lutione peccati reuocauit me vobis gauden-
tem in victoria ſua, in euaſione mea, & in li-
Pſal.105.a.1. beratione veſtra. ‡ ‖ Cõfitemini illi omnes, 21
& 106.a.1. quoniã bonus, quoniã in ſeculũ miſericordia
eius. ‡ Vniuerſi autẽ adorãtes Dominũ dixe- 22
runt ad eã, Benedixit te Dñs in virtute ſua,
quia per te ad nihilum redegit inimicos no-
ſtros. ‡ Porrò Ozias princeps populi Iſrael, 23
dixit ad eam, Benedicta es tu filia à Domino
Deo excelſo præ omnibus mulieribus ſuper
terrã. ‡ Benedictus Dñs qui creauit cælum & 24
terrã, qui te direxit in vulnera capitis prin-
cipis inimicorũ noſtrorũ. ‡ quia hodie nomẽ 25
tuũ ita magnificauit, vt non recedat laus tua D
de ore hominũ qui memores fuerint virtu-
tis Domini in æternũ, pro quibus non peper-
ciſti animæ tuæ propter anguſtias & tribula-
tionem generis tui, ſed ſubueniſti ruinæ an-
te conſpectũ Dei noſtri. ‡ Et dixit omnis po- 26
pulus, Fiat, fiat. ‡ Porrò Achior vocatus ve- 27
nit, & dixit ei Iudith, Deus Iſrael cui tu te-
ſtimonium dediſti quòd vlciſcatur ſe de ini-
micis ſuis, ipſe caput omniũ incredulorũ in-
28 cidit in hac nocte in manu mea. ‡ Et vt pro-
bes quia ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in
cõtemptu ſuperbiæ ſuæ Deũ Iſrael contem-
pſit: & tibi interitum minabatur, dicẽs, Cùm
captus fuerit populus Iſrael, gladio perforari
29 præcipiã latera tua. ‡ Videns autem Achior
caput Holofernis, anguſtiatus præ pauore
cecidit in faciem ſuã ſuper terrã, & æſtuauit
30 anima eius. ‡ Poſtea verò quàm reſumpto
ſpiritu recreatus eſt, procidit ad pedes eius,
31 & adorauit eã, & dixit, ‡ Benedicta tu à Deo
tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in
omni gente quæ audierit nomen tuum, ma-
gnificabitur ſuper te Deus Iſrael.

## CAP. XIIII.

1 Dixit autem Iudith ad omnẽ populum,
A Audite me fratres: ſuſpẽdite caput hoc
2 ſuper muros noſtros: ‡ & erit, cùm exierit
ſol, accipiat vnuſquiſq; arma ſua, & exite cũ
impetu: nõ vt deſcẽdatis deorſum, ſed quaſi
3 impetum facientes. ‡ Tunc exploratores ne-
ceſſe erit vt fugiãt ad principem ſuum exci-
4 tandum ad pugnam. ‡ Cumq́ue duces eorum
cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, &
inuenerint eum truncũ in ſuo ſanguine vo-
5 lutatum, decidet ſuper eos timor. ‡ Cumq́ue
cognoueritis fugere eos, ite poſt illos ſecuri,
quoniam Dominus cõteret eos ſub pedibus
6 veſtris. ‡ Tunc Achior videns virtutem quã
B fecit Deus Iſrael, relicto gẽtilitatis ritu, cre-
didit Deo, & circumcidit carnẽ præputij ſui,
& appoſitus eſt ad populum Iſrael, & omnis
ſucceſsio generis eius vſque in hodiernum
7 diem. ‡ Mox autem vt ortus eſt dies, ſuſpen-
derunt ſuper muros caput Holofernis, acce-
pitq́; vnuſquiſq; vir arma ſua, & egreſsi ſunt
8 cum grandi ſtrepitu & vlulatu. ‡ Quod vidẽ-
tes exploratores, ad tabernaculum Holo-
9 fernis cucurrerunt. ‡ Porrò hi qui in taber-
naculo erãt venientes, & ante ingreſſum cu-
biculi perſtrepẽtes excitandi gratia, inquie-
tudinẽ arte moliebantur, vt nõ ab excitanti-
bus, ſed à ſonantibus Holofernes euigilaret.
10 ‡ Nullus enim audebat cubiculum virtutis
C Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire.
11 ‡ Sed cùm veniſſent eius duces ac tribuni,
& vniuerſi maiores exercitus regis Aſſyrio-
12 rum, dixerunt cubiculariis, ‡ Intrate & ex-
citate illum, quoniam egreſsi mures de ca-
uernis ſuis, auſi ſunt prouocare nos ad præ-
13 lium. ‡ Tũc ingreſſus Vagao cubiculum eius
ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit mani-
bus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Iu-
14 dith dormire. ‡ Sed cùm nullum motum ia-
centis ſenſu aurium caperet, acceſsit proxi-
mans ad cortinam, & eleuans eam, videnſq́;
cadauer abſque capite Holofernis in ſuo ſan
guine tabefactum iacẽre ſuper terram, excla
mauit voce magna cum fletu, & ſcidit veſti-
15 menta ſua. ‡ Et ingreſſus tabernaculum Iu-
D dith, non inuenit eam, & exiliit foras ad po-
16 pulum, ‡ & dixit, Vna mulier Hebræa fecit
confuſionem in domo regis Nabuchodono-
ſor, ecce enim Holofernes iacet in terra, &
caput

caput eius non eſt in illo. ‡Quod cùm audiſ- 17
ſent principes virtutis Aſſyriorum, ſciderũt
omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis timor
& tremor cecidit ſuper eos, & turbati ſunt
animi eorum valde. ‡ Et factus eſt clamor 18
incomparabilis in medio caſtrorum eorum.

## CAP. XV.

CVm que omnis exercitus decollatũ Ho- 1
lofernẽ audiſſet, fugit mens & conſiliũ A
ab eis, & ſolo tremore & metu agitati, fugæ
præſidiũ ſumũt, ‡ita vt nullus loqueretur cũ 2
proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis
omnibus, euadere feſtinabãt Hebræos, quos
armatos ſuper ſe venire audierant, fugientes
per vias camporũ & ſemitas colliũ. ‡Viden- 3
tes itaq; filij Iſraël fugientes, ſecuti ſunt il-
los. Deſcenderuntq; clangẽtes tubis, & vlu-
lantes poſt ipſos. ‡Et quoniã Aſſyrij nõ adu- 4
nati, in fugã ibant præcipites: filij autẽ Iſrael B
vno agmine perſequentes, debilitabant om-
nes quos inuenire potuiſſent. ‡ Miſit itaque 5
Ozias nuntios per omnes ciuitates & regio-
nes Iſrael. ‡Omnis itaq; regio, omniſq; vrbs 6
electã iuuentutẽ armatam miſit poſt eos, &
perſequuti ſunt eos in ore gladij, quouſque
peruenirent ad extremitatẽ finium ſuorum.
‡Reliqui autẽ qui erant in Bethulia ingreſſi 7
ſunt caſtra Aſſyriorũ, & prædã quã fugiẽtes
Aſſyrij reliquerant, abſtulerunt & onuſtati
ſunt valde. ‡ Hi verò qui victores reuerſi 8
ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erãt illorum
abſtulerunt ſecũ, ita vt non eſſet numerus in C
pecoribus, & iumentis, & vniuerſis mobili-
bus eorũ, vt à minimo vſq; ad maximũ om-
nes diuites fierent de prædationibus eorum.
‡Ioachim autẽ ſummus pontifex de Ieruſa- 9
lem venit in Bethuliam cũ vniuerſis presby-
teris ſuis, vt videret Iudith. ‡Quæ cùm exiſ- 10
ſet ad illũ, benedixerunt eã omnes vna voce,
dicentes, Tu gloria Ieruſalẽ, tu lætitia Iſrael,
tu honorificentia populi noſtri, ‡quia feciſti 11
viriliter, & confortatũ eſt cor tuũ, eò quòd
caſtitatẽ amaueris, & poſt virum tuũ, alterũ
neſcieris: ideò & manus Domini confortauit
te, & ideò eris benedicta in æternũ. ‡Et dixit 12
omnis populus, Fiat, fiat. ‡ Per dies autẽ tri- 13
ginta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorũ à po-
pulo Iſrael. ‡Porrò autẽ vniuerſa quæ Holo- 14
fernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt D
Iudith in auro, & argento, & veſtibus,
& gẽmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt
omnia illi à populo. ‡Et omnes populi gau- 15
debant cũ mulieribus, & virginibus, & iuue-
nibus, in organis, & citharis.

## CAP. XVI.

TVnc cantauit canticum hoc Domino 1
Iudith, dicens, A
‡Incipite Domino in tympanis, cantate Do- 2
mino in cymbalis, modulamini illi pſal-
mum nouum, exultate, & inuocate no-
men eius.
‡Dominus conterens bella, Dominus nomẽ 3
eſt illi.
‡Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui, 4
vt eriperet nos de manu omniũ inimico-
rum noſtrorum.
Exo. 3. b. 11. ‡Venit Aſſur ex montibus ab aquilone in 5
multitudine fortitudinis ſuæ: cuius mul-
titudo obthurauit torrentes, & equi eorũ
cooperuerunt valles.
6 ‡Dixit ſe incenſurum fines meos, & iuuenes
meos occiſurũ gladio, infantes meos da-
re in prædam, & virgines in captiuitatem.
7 ‡Dominus autẽ omnipotẽs nocuit eũ, & tra-
didit eũ in manꝰ fœminæ, & *confodit eũ. *cõfudit 14.
8 ‡Non enim cecidit potens eorum à iuueni- Sup. 10. d. 27
bus, nec filij Titan percuſſerunt eum, nec
excelſi gigantes impoſuerũt ſe illi, ſed Iu-
dith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſ-
B ſoluit eum.
9 ‡Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & in-
duit ſe veſtimento lætitiæ in exultatione
filiorum Iſraël.
10 ‡Vnxit faciem ſuam vnguento, & colligauit
cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam no-
uam ad decipiendum illum.
11 ‡Sãdalia eius rapuerũt oculos eius, pulchri-
tudo eius captiuam fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
12 ‡Horruerunt Perſę conſtantiam eius, & Me-
di audaciam eius.
13 ‡Tunc vlulauerũt caſtra Aſſyriorum quan-
do apparuerunt humiles mei, areſcentes
in ſiti.
14 ‡Filij puellarum compunxerũt eos, & ſicut
pueros fugiẽtes occiderunt eos, perierunt
in prælio à facie Domini Dei mei.
15 ‡Hymnum cantemus Domino, hymnũ no-
C uum cantemus Deo noſtro.
16 ‡Adonai Domine magnus es tu, & præcla-
rus in virtute tua, & quem ſuperare nemo
poteſt.
17 ‡Tibi ſeruiat omnis creatura tua: quia di- Gen. 1. c. 24.
xiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuũ, & Pſal. 32. b. 9.
creata ſunt, & nõ eſt qui reſiſtat voci tuæ.
18 ‡Montes à fundamentis mouebuntur cum
aquis, petræ ſicut cera liqueſcent ante fa-
ciem tuam.
19 ‡Qui autem timent te, magni erunt apud te
per omnia.
20 ‡Væ genti inſurgenti ſuper genus meũ: Do-
minus enim omnipotẽs vindicabit in eis,
in die iudicij viſitabit illos.
21 ‡Dabit enim ignem & vermes in carnes eo-
rum, vt vrantur & ſentiant vſque in ſem-
piternum.
22 ‡Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt
victoriam venit in Ieruſalem adorare do-
minũ: & mox vt purificati ſunt, obtulerunt
omnes holocauſta, & vota, & repromiſſiones
23 ſuas. ‡ Porrò Iudith vniuerſa vaſa bellica
Holofernis quæ dedit illi populus, & cono-
D pœum quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius ⁎. 13.
24 obtulit in anathema obliuionis. ‡ Erat au-
tem populus iucundus ſecundũ faciem ſan-
ctorum, & per tres menſes gaudiũ huius vi-
25 ctoriæ celebratum eſt cum Iudith. ‡Poſt dies
autẽ illos vnuſquiſq; rediit in domum ſuã,
& Iudith magna facta eſt in Bethulia, & prę-
26 clarior erat vniuerſæ terræ Iſrael. ‡Erat enĩ
virtuti caſtitas adiuncta, ita vt nõ cognoſce-
ret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo
27 defunctus eſt Manaſſes vir eius. ‡Erat autem
diebus feſtis procedens cum magna gloria.

‡Manſit autem in domo viri ſui annos cen- 28
tum quinque,& dimiſit abram ſuã liberam,
& defuncta eſt ac ſepulta cũ viro ſuo in Be-
Ge.50.b.10. thulia.‡Luxitque illam omnis populus die- 29
bus ſeptẽ. ‡In omni autem ſpatio vitæ eius 30
non fuit qui perturbaret Iſraël,& poſt mor-
tem eius annis multis.‡Dies autem victoriæ 31
huius feſtiuitatis,ab Hebræis in numero ſan
ctorum dierum accipitur,& colitur à Iudæis
ex illo tempore vſque in præſentem diem.

# LIBER ESTHER.

## CAP. I.

IN diebus Aſſueri qui regnauit ab In- 1
dia vſque Aethiopiam ſuper centum A
vigintiſeptem prouincias:‡quando ſe- 2
dit in ſolio regni ſui, Suſan ciuitas re-
gni eius exordium fuit. ‡Tertio igitur anno 3
imperij ſui fecit grande conuiuium cunctis
principibus, & pueris ſuis, fortiſsimis Per-
ſarũ,& Medorũ inclytis & præfectis prouin-
ciarũ coram ſe,‡vt oſtenderet diuitias glorię 4
regni ſui,ac magnitudinẽ, atque iactantiam
potẽtiæ ſuæ,multo tempore,centum videli-
cet & octoginta diebus. ‡Cumque implerẽ 5
tur dies cõuiuij, inuitauit omnem populum
qui inuentus eſt in Suſan à maximo vſq; ad
minimum : & iuſsit ſeptem diebus cõuiuiũ
præparari in veſtibulo horti , & nemoris,
quod regio cultu & manu conſitũ erat. ‡ Et 6
Exod. 26. pendebant ex omni parte tentoria *ærei* co- B
loris,& carbaſini ac hyacinthini,ſuſtẽtata fu-
nibus byſsinis, atq; purpureis qui eburneis
circulis inſerti erant , & colũnis marmoreis
fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argen-
tei,ſuper pauimentum ſmaragdino, & pario
ſtratũ lapide, diſpoſiti erant: quod mira va-
rietate pictura decorabat. ‡Bibebant autem 7
qui inuitati erant,aureis poculis,& aliis at-
que aliis vaſis cibi inferebantur. Viuũ quo-
que,vt magnificentia regia dignũ erat,‡abũ- 8
dans & præcipuum ponebatur. Nec erat qui
nolentes cogeret ad bibẽdũ: ſed ſicut rex ſta
tuerat, præponens menſis ſingulos de princi-
pibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſq; quod vel-
let. ‡Vaſthi quoque regina fecit conuiuium 9
fœminarum in palatio, vbi rex Aſſuerus ma
nere conſueuerat. ‡ Itaque die ſeptimo,cùm 10
rex eſſet hilarior,& poſt nimiam potationem
incaluiſſet mero,præcepit Mauman & Baza- C
tha & Harbona , & Bagatha & Abgatha &
Zethar & Charchas, ſeptem eunuchis qui in
cõſpectu eius miniſtrabãt,‡vt introducerent 11
reginam Vaſthi coram rege,poſito ſuper ca-
put eius diademate, vt oſtẽderet cunctis po-
pulis & principibus pulchritudinem illius:
erat enim pulchra valde ‡Quæ renuit,& ad 12
regis imperium,quod per eunuchos manda-
uerat,venire contempſit. Vnde iratus rex,&
nimio furore ſuccenſus,‡interrogauit ſapiẽ- 13
tes qui ex more regio ſemper ei aderant , &
illorum faciebat cuncta cõſilio,ſcientium le-
ges,ac iura maiorum: ‡ (erant autem primi 14
& proximi,Charſena & Sethar & Admátha
& Tharſis & Mares & Marſana & Mamuchã,
ſeptem duces Perſarum, atq; Medorum qui
videbant faciem regis,& primi poſt eum re-
15 ſidere ſoliti erant) ‡cui ſententiæ Vaſthi re-
gina ſubiaceret , quæ Aſſueri regis imperiũ,
quod per eunuchos mandauerat ,facere no-
16 luiſſet. ‡ Reſponditque Mamuchan,audiente
D rege,atq; principibus,Non ſolùm regem læ
ſit regina Vaſthi,ſed & oẽs populos & prin-
cipes qui ſunt in cũctis prouinciis regis Aſ-
17 ſueri. ‡ Egredietur enim ſermo reginæ ad
omnes mulieres, vt cõtemnãt viros ſuos; &
dicant , Rex Aſſuerus iuſsit vt regina Vaſthi
18 intraret ad eum,& illa noluit. ‡ Atque hoc
exemplo omnes principum coniuges Perſa-
rum atque Medorum,paruipendent imperia
maritorum.vnde regis iuſta eſt indignatio.
19 ‡*Si tibi placet , egrediatur edictum à facie *Et 6.
tua,& ſcribatur iuxta legẽ Perſarum atque
Medorum,quã præteriri illicitum eſt,vt ne-
quaquam vltra Vaſthi ingediatur ad regem,
ſed regnum illius, altera quæ melior eſt illa,
20 accipiat. ‡Et hoc in omne(quod latiſsimum
eſt)prouinciarum tuarum diuulgetur impe-
rium,& cunctæ vxores tam maiorum quàm
minorum deferant maritis ſuis honorem.
21 ‡placuit conſiliũ eius regi,& principibus. fe-
22 citque rex iuxta conſilium Mamuchan, ‡ &
miſit epiſtolas ad vniuerſas prouincias regni
ſui,vt quęque gens audire & legere poterat,
diuerſis linguis & literis,eſſe viros principes
ac maiores in domibus ſuis: & hoc per cun-
ctos populos diuulgari.

## CAP. II.

1 HIs ita geſtis,poſtquam regis Aſſueri in-
A dignatio deferbuerat , recordatus eſt
2 Vaſthi,& quæ feciſſet,vel quæ paſſa eſſet:‡di
xeruntque pueri regis,ac miniſtri eius, Quę-
3 rantur regi puellæ virgines ac ſpecioſæ , ‡ &
mittantur qui cõſyderẽt per vniuerſas pro-
uincias puellas ſpecioſas & virgines,& addu
cant eas ad ciuitatẽ Suſan , & tradant eas in
domum fœminarum ſub manu Egei eunu-
chi, qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierũ re-
giarum : & accipiant mundum muliebrem,
4 & cætera ad vſos neceſſaria. ‡& quæcunque
inter omnes oculis regis placuerit , ipſa re-
5 gnet pro Vaſthi. ‡Placuit ſermo regi : & ita
vt ſuggeſſerant, iuſsit fieri. Erat vir Iudæus Inf.11.a.2.
in Suſan ciuitate, vocabulo Mardochæus,fi-
lius Iair,filij Semei,filij Cis,de ſtirpe Iemi-
6 ni,‡qui tranſlat* fuerat de Ieruſalẽ eo tẽpore 4.re.24.d.15
quo Iechoniam regem Iuda, Nabuchodono- Inf.11. a.4.
7 ſor rex Babylonis tranſtulerat, ‡qui fuit nu-
tritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero no-
mine vocabatur Eſther: & vtrunque paren-
tem amiſerat:pulchra nimis,& decora facie.
Mortuiſq; patre eius ac matre,Mardochæus
8 ſibi eam adoptauit in filiam. ‡Cumque per-
B crebruiſſet regis imperium, & iuxta manda
tum illius multæ pulchræ virgines adduce-
rentur Suſan,& Egeo traderentur eunucho:
Eſther quoq; inter cæteras puellas ei tradi-
ta eſt, vt ſeruaretur in numero fœminarum.
Quæ placuit ei , & inuenit gratiam in con-
9 ſpectu illius.‡Et præcepit eunucho vt accele
raret mundũ muliebrem, & traderet ei par-
tes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſsimas de
domo regis , & tã ipſam, quàm pediſſequas
eius

eius ornaret atque excoleret. ‡ Quæ noluit 10
indicare ei populum & patriam ſuam. Mar-
dochæus enim præceperat ei: vt de hac re
omnino reticeret: ‡ qui deambulabat quoti- 11
die ante veſtibulũ domus, in qua electæ vir-
gines ſeruabantur, curã agens ſalutis Eſther,
& ſcire volens quid ei accideret. ‡ Cùm au- 12
tem veniſſet tempus ſingularum per ordinẽ
puellarum, vt intrarent ad regẽ, expletis om-
nibus quæ ad cultũ muliebrem pertinebant, C
menſis duodecimus vertebatur: ita dũtaxat,
vt ſex menſibus oleo vngerentur myrtino, &
aliis ſex quibuſdam pigmentis & aromatibus
vterentur. ‡ Ingredienteſq; ad regem, quic- 13
quid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, acci-
piebant: & vt eis placuerat, compoſitæ, de tri-
clinio fœminarũ ad regis cubiculum tranſi-
bant. ‡ Et quæ intrauerat veſperè, egredieba- 14
tur manè, atq; inde in ſecundas ædes *dedu-
cebantur quæ ſub manu Suſagazi eunuchi
erant, qui concubinis regis præſidebat: nec
habebat poteſtatẽ ad regem vltrà redeundi,
niſi voluiſſet rex, & eam venire iuſsiſſet ex
nomine. ‡ Euoluto autẽ tempore per ordinẽ, 15
inſtabat dies quo Eſther filia Abihaïl fratris
Mardochæi, quam ſibi adoptauerat in filiam,
deberet intrare ad regem. Quæ non quæſiuit
muliebrẽ cultum, ſed quæcũq; voluit Egeus
eunuchus cuſtos virginũ, hæc ei ad ornatum
dedit. Erat enim formoſa valde, & incredibi-
li pulchritudine, omnium oculis gratioſa &
amabilis videbatur. ‡ Ducta eſt itaq; ad cu- 16
biculum regis Aſſueri mẽſe decimo qui vo-
catur Tebeth, ſeptimo anno regni eius. ‡ Et 17
adamauit eam rex plus quàm omnes mulie-
res, habuitq; gratiam & miſericordiã coram
eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema
regni in capite eius, fecitq; eã regnare in loco
Vaſthi. ‡ Et iuſsit conuiuiũ præparari perma- 18
gnificum cunctis principibus, & ſeruis ſuis D
pro coniunctione, & nuptiis Eſther. Et dedit
requiem vniuerſis prouinciis, ac dona largi-
tus eſt iuxta magnificentiã principalẽ. ‡ Cũq; 19
& ſecundò quærerentur virgines & congre-
garentur, Mardochæus manebat ad ianuam
regis. ‡ necdum prodiderat Eſther patriam 20
& populum ſuum, iuxta mandatum eius.
Quidquid enim ille præcipiebat, obſeruabat
Eſther: & ita cuncta faciebat vt eo tempore
ſolita erat quo eam paruulam nutriebat.
‡ Eo igitur tempore quo Mardochæus ad 21
regis ianuam morabatur, irati ſunt Bagathan
& Thares duo eunuchi regis qui ianitores
erant, & in primo palatij limine præſidebant:
volueruntq; inſurgere in regem, & occidere
eum. ‡ Quod Mardochæum non latuit: sta- 22
timque nuntiauit reginæ Eſther: & illa regi
ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detu-
lerat. ‡ Quæſitum eſt, & inuentum: & ap- 23
penſus eſt vterque eorum in patibulo. *Man-
datumq; eſt hiſtoriis, & annalibus traditum
coram rege.

*deducebatur 6.

Infr.12.a.1

* Et iuſsit rex vt in libro memorialis ſcriberetur, vt pro vita ſua aliquid repenſaret ei.

Infr.16.b.29

טֵבֵת December 10.

CAP. III.

POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit Amã fi- 1
lium Amadathi qui erat de ſtirpe Agag: A
& poſuit ſolium eius ſuper omnes principes
quos habebat. ‡ Cunctique ſerui regis qui in 2
foribus palatij verſabantur, flectebãt genua,
& adorabant Aman: ſic enim præceperat eis
imperator. ſolus Mardochæus non flectebat
3 genu, neque adorabat eum. ‡ Cui dixerunt
pueri regis qui ad fores palatij præſidebant,
Cur præter ceteros non obſeruas mandatum
4 regis? ‡ Cumq; hoc crebrius dicerent, & ille
nollet audire, nuntiauerunt Aman, ſcire cu-
pientes vtrum perſeueraret in ſententia. di-
5 xerat enim eis ſe eſſe Iudæum. ‡ Quod cùm
B audiſſet Amã, & experimẽto probaſſet quòd
Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe
6 adoraret, iratus eſt valde, ‡ & pro nihilo du-
xit in vnum Mardochæũ mittere manus ſuas.
audierat enim quòd eſſet gentis Iudææ. ma-
giſq; voluit omnẽ Iudæorũ, qui erant in re-
7 gno Aſſueri, perdere nationẽ. ‡ Menſe primo
(cuius vocabulum eſt Niſan) anno duodeci-
mo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in vrnã, quæ
Hebraicè dicitur phur coram Aman, quo die
& quo menſe gens Iudæorũ deberet interfi-
ci: & exiuit menſis duodecimus qui vocatur
8 Adar. ‡ Dixitq; Amã regi Aſſuero: Eſt popu-
lus per omnes prouincias regni tui diſperſus
& à ſe mutuò ſeparatus, nouis vtens legibus
& ceremoniis, inſuper & regis ſcita contem-
nẽs. Et optimè noſti quòd nõ expediat regno
9 tuo vt inſoleſcat per licentiam. ‡ ſi tibi pla-
C cet, decerne vt pereat, & decem millia talen-
10 torũ appendam arcariis gazæ tuæ. ‡ Tulit er-
go rex annulum quo vtebatur, de manu ſua,
& dedit eum Aman filio Amadathi de proge-
11 nie Agag, hoſti Iudæorũ. ‡ dixitq; ad eum,
Argẽtum quod tu polliceris, tuum ſit. de po-
12 pulo *age quod tibi placet. ‡ Vocatique ſunt
ſcribæ regis menſe primo, Niſan, tertiadeci-
ma die eiuſdẽ menſis: & ſcriptum eſt, vt iuſ-
ſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis, & iu-
dices prouinciarũ, diuerſarumq; gentium, vt
quæque gens legere poterat, & audire pro
varietate linguarũ, ex nomine regis Aſſueri:
13 & litteræ ſignatæ ipſius annulo, ‡ miſſæ ſunt
D per curſores regis ad vniuerſas prouincias,
vt occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à
puero vſque ad ſenem, paruulos & mulieres
vno die, hoc eſt tertiodecimo menſis duode-
cimi qui vocatur Adar, & bona eorum diri-
14 perent. ‡ Sũma autẽ epiſtolarum hæc fuit, vt
omnes prouinciæ ſcirent & pararẽt ſe ad præ-
15 dictam diem. ‡ Feſtinabãt curſores qui miſſi
erant, regis imperium explere. Statimque in
Suſan pependit edictum, rege & Aman cele-
brante conuiuium, & cunctis Iudæis qui in
vrbe erant flentibus.

*autem 5.

נִיסָן Marti. 1.

אֲדָר Februarius. 12

אֲדָר Februarius. 12.

.4.

CAP. IIII.

1 QVæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit
A veſtimenta ſua, & indutus eſt ſac-
co, ſpargens cinerem capiti: & in
platea mediæ ciuitatis voce magna clama-
2 bat, oſtendẽs amaritudinẽ animi ſui, ‡ & hoc
eiulatu vſque ad fores palatij gradiens. Non
enim erat licitum, indutum ſacco aulam re-
3 gis intrare. ‡ In omnibus quoq; prouinciis,
oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma
peruenerat, planctus ingens erat apud Iu-
dæos, ieiunium, vlulatus, & fletus, ſacco &
4 cinere multis pro ſtratu vtentibus. ‡ Ingreſſæ
autem

autẽ ſunt puellæ Eſther & eunuchi, nuntia-
ueruntq; ei. Quod audiens conſternata eſt:
& veſtẽ miſit, vt ablato ſacco[a] indueret eam[a] B
quam accipere noluit. ‡ Accitoq; Athach 5
eunucho, quẽ rex miniſtrum ei dederat, præ-
cepit ei vt iret ad Mardochæũ, & diſceret ab
eo cur hoc faceret. ‡ Egreſſusq; Athach, iuit 6
ad Mardochæum ſtantem in platéa ciuitatis,
ante oſtium palatij, ‡ qui indicauit ei omnia 7
quæ acciderant, quomodò Amã promiſiſſet vt C
in theſauros regis pro Iudæorum nece infer-
ret argentum. ‡ exemplar quoq; edicti quod 8
pendebat in Suſan, dedit ei, vt reginæ oſten-
deret, & moneret eam vt intraret ad regem,
& deprecaretur eum pro populo ſuo. ‡ Re- 9
greſſus Athach, nuntiauit Eſther omnia quæ
Mardochæus dixerat. ‡ Quæ reſpondit ei, & 10
iuſsit vt diceret Mardochæo. ‡ Omnes ſerui 11
regis, & cũctæ quæ ſub ditione eius ſunt no-
runt prouinciæ, quòd ſiue vir, ſiue mulier nõ
vocatus, interius atrium regis intrauerit, abſ-
que vlla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi
fortè rex auream virgam ad eum tetenderit
pro ſigno clementiæ, atque ita poſsit viuere.
Ego igitur quomodò ad regem intrare pote-
ro quæ triginta iam diebus non ſum vocata
ad eum? ‡ Quod cum audiſſet Mardochæus, 12
‡ rurſum mandauit Eſther, dicens, Ne putes 13
quòd animã tuam tãtùm liberes, quia in do-
mo regis es præ cũctis Iudæis: ‡ ſi enim nũc 14
ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur D
Iudæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et
quis nouit vtrum idcirco ad regnũ veneris,
vt in tali tempore parareris? ‡ Rurſumque 15
Eſther hæc Mardochæo verba mãdauit, ‡ Va- 16
de, & congrega omnes Iudæos, quos in Suſan
reperẽris, & orate pro me. Non comedatis, &
non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus:
& ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo,
& tunc ingrediar ad regem, contra legem fa-
ciens, non vocata, tradensq; me morti & pe-
riculo. ‡ Iuit itaque Mardochæus, & fecit 17
omnia quæ ei Eſther præceperat.

CAP. V.

Die autem tertio induta eſt Eſther rega- 1
libus veſtimentis, & ſtetit in atrio do- A
mus regiæ, quod erat interius, contra baſilicã
regis: at ille ſedebat ſuper ſoliũ ſuum in con-
ſiſtorio palatij, cõtra oſtium domus. ‡ Cum- 2
que vidiſſet Eſther reginam ſtantem, placuit
oculis eius, & extendit contra eam virgã au-
ream quam tenebat manu. Quæ accedẽs oſcu
lata eſt ſummitatẽ virgæ eius. ‡ Dixitque ad 3
eam rex, Quid vis Eſther regina? quæ eſt pe-
titio tua? etiam ſi dimidiam partẽ regni pe-
tieris, dabitur tibi. ‡ At illa reſpondit, Si re- 4
gi placet, obſecro vt venias ad me hodie, &
Aman tecum ad conuiuium quod paraui.
‡ Statimq; rex, Vocate, inquit, citò Aman, vt 5
Eſther obediat voluntati. Venerunt itaque B
rex & Aman ad conuiuium quod eis regina
parauerat. ‡ Dixitq; ei rex, poſtquam vinum 6
Mar.6.c.23 biberat abundanter: Quid petis vt detur tibi?
& pro qua re poſtulas? etiam ſi dimidiam par
tem regni mei petieris, impetrabis. ‡ Cui re- 7
ſpondit Eſther, Petitio mea, & preces ſunt
iſtæ: ‡ Si inueni in conſpectu regis gratiam, & 8
ſi regi placet vt det mihi quod poſtulo, &
meam impleat petitionẽ: veniat rex & Amã
ad conuiuium quod paraui eis, & cras ape-
9 riam regi voluntatem meam. ‡ Egreſſus eſt
C itaque illo die Aman lætus & alacer. Cumq;
vidiſſet Mardochæum ſedentem ante fores
palatij, & non ſolùm non aſſurrexiſſe ſibi, ſed
nec motum quidem de loco ſeſsionis ſuæ, in-
10 dignatus eſt valde: ‡ & diſſimulata ira reuer
ſus in domũ ſuam, conuocauit ad ſe amicos
11 ſuos, & Zares vxorem ſuam: ‡ & expoſuit il-
lis magnitudinem diuitiarum ſuarum, filio-
rumque turbam, & quanta eum gloria ſuper
omnes principes & ſeruos ſuos rex eleuaſſet.
12 ‡ Et poſt hæc ait, Regina quoq; Eſther nullũ
alium vocauit ad conuiuium cum rege, præ-
ter me: apud quam etiam cras cum rege pran
13 ſurus ſum. ‡ Et cùm hæc omnia habeam, ni-
D hil me habere puto, quamdiu videro Mar-
dochæum Iudæum ſedentem ante fores re-
14 gias. ‡ Reſponderuntque ei Zares vxor eius,
& cæteri amici, Iube parari excelſam trabẽ,
habentem altitudinis quinquaginta cubitos:
& dic manè regi vt appendatur ſuper eam
Mardochæus, & ſic ibis cum rege lætus ad
conuiuium. [a]Placuit[a] ei conſilium, & iuſsit [a]placuitq; ſ 10.
excelſam præparari crucem.

CAP. VI.

1 Noctem illam duxit rex inſomnẽ, iuſ-
A ſitque ſibi afferri hiſtorias & annales
priorum temporum. Quæ cùm illo præſente
2 legerentur, ‡ ventum eſt ad illum locũ vbi
ſcriptum erat quomodò nuntiaſſet Mardo-
chæus inſidias Bagathan & Tharea eunucho- Infr.12.a.1
rum, regem Aſſuerum iugulare cupientium.
3 ‡ Quod cùm audiſſet rex, ait, Quid pro hac
fide honoris ac præmij Mardochæus cõſecu-
tus eſt? Dixerunt ei ſerui illius ac miniſtri,
4 Nihil omnino mercedis accepit. ‡ Statimq;
B rex, Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe
interius atrium domus regiæ intrauerat, vt
ſuggereret regi, & iuberet Mardochæũ affigi
5 patibulo quod ei fuerat præparatum. ‡ Re-
ſponderunt pueri, Amã ſtat in atrio. Dixitq;
6 rex, Ingrediatur. ‡ Cumque eſſet ingreſſus,
ait illi, Quid debet fieri viro, quem rex ho-
norare deſiderat? Cogitans autem in corde
ſuo Aman, & reputans quòd nullum alium
7 rex, niſi ſe, vellet honorare, ‡ reſpondit, Ho-
8 mo quem rex honorare cupit, ‡ debet indui
C veſtibus regiis, & imponi ſuper equum qui
de ſella regis eſt, & accipere regium diadema
9 ſuper caput ſuum, ‡ & primus de regiis prin-
cipibus ac tyrannis teneat equum eius: & per
platéam ciuitatis incedens, clamet & dicat,
Sic honorabitur, quemcunque voluerit rex
10 honorare. ‡ Dixitque ei rex, Feſtina, & ſum-
pta ſtola & equo, fac vt locutus es, Mardo-
chæo Iudæo qui ſedet ãte fores palatij. Caue
ne quicquam de his quæ locutus es præter-
11 mittas. ‡ Tulit itaq; Aman ſtolam & equum,
indutumque Mardochæum, in platéa ciuita-
tis, & impoſitum equo præcedebat, atq; cla-
D mabat, Hoc honore condignus eſt, quencun-
12 que rex voluerit honorare. ‡ Reuerſusque
eſt Mardochæus ad ianuam palatij: & Aman
feſtinauit ire in domum ſuam, lugens &
operto

operto capite: ‡ narrauitq́; Zares vxori ſuæ, 13
& amicis omnia quæ euenisſent ſibi. Cui re-
ſponderunt ſapientes quos habebat in cõſi-
lio, & vxor eius, Si de ſemine Iudæorum eſt
Mardochæus, ante quem cadere cœpiſti, non
poteris ei reſiſtere, ſed cades in cõſpectu eius.
‡ Adhuc illis loquentibus, venerunt eunu- 14
chi regis, & citò eum ad conuiuium quod
regina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

INtrauit itaque rex & Aman, vt biberent 1
cum regina. ‡ Dixitq́; ei rex etiam ſecun 2
da die, poſtquàm vino incaluerat, Quę eſt pe- A
titio tua Eſther, vt detur tibi? & quid vis fie-
ri? etiam ſi dimidiam partem regni mei pe-
tieris, impetrabis. ‡ Ad quem illa reſpondit, 3
Si inueni gratiam in oculis tuis ô rex, & ſi
tibi placet, dona mihi animã meam pro qua
rogo, & populum meum pro quo obſecro.
‡ Traditi enim ſumus ego & populus meus, 4
vt conteramur, iugulemur, & pereamus. At- B
que vtinã in ſeruos & famulas venderemur:
eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem,
nunc autem hoſtis noſter eſt, cuius crudeli-
tas redundat in regem. ‡ Reſpondensq́; rex 5
Aſſuerus ait, Quis eſt iſte, & cuius potentiæ,
vt hæc audeat facere? ‡ Dixitq́; Eſther, Ho- 6
ſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Amã.
Quod ille audiens, ilico obſtupuit, vultum
regis ac reginæ ferre nõ ſuſtinens. ‡ Rex au- 7
tem iratus ſurrexit, & de loco cõuiuij intra- C
uit in hortum arboribus conſitũ. Amã quo-
que ſurrexit, vt rogaret Eſther reginam pro
anima ſua. intellexit enim à rege ſibi paratũ
malum. ‡ Qui cùm reuerſus eſſet de horto 8
nemoribus conſito, & intraſſet conuiuij lo-
cum, reperit Amã ſuper lectulum corruiſſe,
in quo iacebat Eſther, & ait, Etiam reginam
vult opprimere, me præſente, in domo mea.
Necdum verbũ de ore regis exierat, & ſta-
tim operuerunt faciem eius. ‡ Dixitq́; Har- 9
bonà, vnus de eunuchis qui ſtabant in mini- D
ſterio regis, En lignum quod parauerat Mar-
dochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in do-
mo Aman, habẽs altitudinis 50. cubitos. Cui
dixit rex, Appendite eum in eo. ‡ Suſpenſus 10
eſt itaque Aman in patibulo quod parauerat
Mardochæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

DIe illo dedit rex Aſſuer⁹ Eſther reginæ 1
domum Aman aduerſarij Iudæorum, A
& Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem re-
gis. Cõfeſſa eſt enim ei Eſther quòd eſſet pa-
truus ſuus. ‡ Tulitq́; rex annulum quem ab 2
Aman recipi iuſſerat, & tradidit Mardochęo.
Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper
domum ſuam. ‡ Nec his contenta, prócidit 3
ad pedes regis: fleuitq́;, & locuta ad eum o-
rauit vt malitiam Aman Agagitæ, & machi-
nationes eius peſſimas, quas excogitauerat
contra Iudæos, iuberet irritas fieri. ‡ At ille 4
ex more ſceptrum aureum prætendit manu,
quo ſignum clementiæ monſtrabatur. Illaq́;
conſurgens ſtetit ante eum, ‡ & ait, Si placet 5
regi, & ſi inueni gratiã in oculis eius, & de-
precatio mea non ei videtur eſſe contraria,
obſecro vt nouis epiſtolis veteres Amã lite-
ræ inſidiatoris & hoſtis Iudæorum, quibus
eos in cunctis regis prouinciis perire præce-
6 perat, corrigantur. ‡ Quomodo enim pote-
ro ſuſtinere necem & interfectionem populi
7 mei? ‡ Reſponditq́ue rex Aſſuerus Eſther re-
B ginæ, & Mardochæo Iudæo, Domum Aman
concesſi Eſther: & ipſum iusſi affigi cruci,
quia auſus eſt manum mittere in Iudæos.
8 ‡ Scribite ergo Iudæis, ſicut vobis placet, ex
regis nomine, ſignantes literas annulo meo.
Hæc enim conſuetudo erat, vt epiſtolis quæ
ex regis nomine mittebantur, & illius annu-
lo ſignatæ erant, nemo auderet cõtradicere.
9 ‡ Accitiſque ſcribis & librariis regis (erat
autem tempus tertij menſis, qui appellatur
Siban) viceſima & tertia die illius ſcriptæ
ſunt epiſtolæ, vt Mardochæus voluerat, ad Iu
dæos & ad principes, procuratoresq́; & iu-
dices, qui centum vigintiſeptem prouinciis
C ab India vſque ad Aethiopiam præſidebant:
prouinciæ atque prouinciæ, populo & popu-
lo iuxta linguas & literas ſuas, & Iudæis, pro-
10 vt legere poterant, & audire. ‡ Ipſæque epi-
ſtolæ, quæ ex regis nomine mittebantur, an-
nulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per ve-
redarios: qui per oẽs prouincias diſcurrẽtes,
veteres literas nouis nuntiis præuenirent.
11 ‡ Quibus imperauit rex, vt conuenirent Iu-
dæos per ſingulas ciuitates, & in vnũ præci-
perent congregari, vt ſtarent pro animabus
ſuis, & omnes inimicos ſuos cum cõiugibus
ac liberis & vniuerſis domibus interficerent
12 atque delerent. ‡ Et conſtituta eſt per omnes
prouincias vna vltionis dies, id eſt tertiade-
13 cima mẽſis duodecimi Adar. ‡ Summaq́; epi-
D ſtolæ hæc fuit, vt in omnibus terris ac popu-
lis, qui regis Aſſueri ſubiacebant imperio,
notũ fieret paratos eſſe Iudæos ad capiẽdam
14 vindictam de hoſtibus ſuis. ‡ Egresſiq́; ſunt
veredarij celeres nuntia perferentes, & edi-
15 ctum regis pependit in Suſan. ‡ Mardochæus
autem de palatio, & de cõſpectu regis egre-
diens fulgebat veſtibus regiis, hyacinthinis
videlicet & æriis, coronã auream portãs in
capite, & amict⁹ ſerico pallio atq; purpureo.
Omniſq́; ciuitas exultauit, atque læta eſt.
16 ‡ Iudæis autem noua lux oriri viſa eſt, gau-
17 dium, honor & tripudiũ. ‡ Apud omnes po-
pulos, vrbes atque prouincias, quocunq; re-
gis præcepta veniebãt, mira exultatio, epulæ
atque conuiuia, & feſtus dies: in tantũ vt plu
res alterius gentis & ſectæ, eorum religioni
& ceremoniis iungerentur. Grandis enim
cunctos Iudaici nominis terror inuaſerat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi menſis, quem Adar vo-
A cari antè iam diximus, tertiadecima die,
quãdo cunctis Iudæis interfectio parabatúr,
& hoſtes eorũ inhiabant ſanguini, verſa vice
Iudæi ſuperiores eſſe cœperunt, & ſe de ad-
2 uerſariis vindicare. ‡ Congregatiq́; ſunt per
ſingulas ciuitates & oppida & loca, vt exten-
derent manũ contra inimicos, & perſecuto-
res ſuos. Nulloſq́; auſus eſt reſiſtere, eò quòd
omnes populos magnitudinis eorũ formido
3 [a]penetraret. ‡ Nam & prouinciarum iudi- [a]penetra-
ces, & duces, & procuratores, omniſque di- rat 4.

gnit.

gnitas quæ ſingulis locis ac operib⁹ præerat,
extollebãt Iudęos timore Mardochęi: ‡ quē 4
principem eſſe palatij, & plurimũ poſſe co-
gnouerant. fama quoq; nominis eius creſce-
bat quotidie, & per cunctorũ ora volitabat.
‡ Itaq; percuſſerũt Iudæi inimicos ſuos pla- 5
ga magna, & occiderũt eos, reddētes eis quod B
ſibi parauerāt facere: ‡ in tantũ vt etiam in 6
Suſan quingentos viros interficerent, extra
decem filios Aman Agagitæ hoſtis Iudæorũ,
quorũ iſta ſunt nomina, ‡ Pharſandatha, & 7
Delphõ, & Eſphátha, ‡ & Phorátha, & Adalia, 8
& Aridatha, ‡ & Phermeſta, & Ariſai, & Ari- 9
dai, & Iezatha. ‡ Quos cùm occidiſſent, præ- 10
das de ſubſtantiis eorum ᵃagereᵃ noluerunt.
ᵃtangere 6. ‡ Statimq; numerus eorũ qui occiſi erant in 11
Suſan, ad regem relatus eſt. ‡ Qui dixit regi- 12
næ, In vrbe Suſan interfecerunt Iudæi quin-
gentos viros, & alios decem filios Amã: quã-
tam putas eos exercere cædem in vniuerſis
prouinciis? Quid vltra poſtulas, & quid vis vt
fieri iubeam? ‡ Cui illa reſpondit, Si regi pla 13
cet, detur poteſtas Iudæis: vt ſicut fecerunt C
hodie in Suſan, ſic & cras faciant, & decē filij
Aman in patibulis ſuſpendãtur. ‡ Præcepit- 14
que rex vt ita fieret. Statimque in Suſan pe-
pendit edictum, & decem filij Aman ſuſpenſi
ſunt. ‡ Congregatis Iudæis quartadecima die 15
menſis Adar, interfecti ſunt in Suſan trecenti
viri: nec eorũ ab illis direpta ſubſtantia eſt.
‡ Sed & per omnes prouincias quæ ditioni 16
regis ſubiacebant, pro animabus ſuis ſteterũt
Iudæi, interfectis hoſtibus ac perſecutoribus
ſuis: in tantũ vt ſeptuagintaquinq; millia oc-
ciſorũ implerentur, & nullus de ſubſtantiis
eorum quicquã contingeret. ‡ Dies autē ter- 17
tiuſdecimus menſis Adar vnus apud omnes
interfectionis fuit, & quartadecima die cæde-
re deſierunt. Quē conſtituerunt eſſe ſolennē, D
vt in eo omni tēpore deinceps vacarent epu-
lis, gaudio atq; conuiuiis. ‡ At hi qui in vrbe 18
Suſan cædem exercuerant, tertiodecimo &
quartodecimo die eiuſdē menſis in cæde ver-
ſati ſunt: quintodecimo autē die percutere
deſierunt. Et idcirco eundē diem cõſtituerũt
ſolennem epularũ atq; lætitiæ. ‡ Hi verò Iu- 19
dæi qui in oppidis nõ muratis ac villis mo-
rabantur, quartũdecimum diem menſis A-
dar conuiuiorũ & gaudij decreuerunt, ita vt
exultent in eo, & mittant ſibi mutuò partes
epularũ & ciborum. ‡ Scripſit itaq; Mardo- 20
chæus omnia hæc, & literis cõprehenſa miſit
ad Iudæos qui in omnibus regis prouinciis
morabãtur, tam in vicino poſitis quàm pro- E
cul, ‡ vt quartamdecimã & quintãdecimam 21
diē mēſis Adar pro feſtis ſuſciperēt, & reuer-
tente ſemper anno ſolenni celebrarēt hono-
re: ‡ quia in ipſis diebus ſe vlti ſunt Iudæi de 22
inimicis ſuis, & luctus atq; triſtitia in hilari-
tatē gaudiumq; cõuerſi ſunt, eſſentq; dies iſti
epularũ atq; lætitiæ, & mitterēt ſibi inuicem
ciborũ partes, & pauperibus munuſcula lar-
girẽtur. ‡ Suſceperũtq; Iudæi in ſolennē ritũ 23
cuncta quæ eo tēpore facere cœperãt, & quæ
Mardochæus literis faciẽda mãdauerat. ‡ A- 24
mã enim, filius Amadathi ſtirpis Agag, hoſtis
& aduerſarius Iudęorũ, cogitauit contra eos
malũ, vt occideret illos, atq; deleret: & miſit
Phur, quod noſtra lingua vertitur in ſortē. Supr. 3. c.
25 ‡ Et poſteà ingreſſa eſt Eſther ad regē, obſe-
F crãs vt conatus eius, literis regis irriti fierēt:
& malũ quod contra Iudæos cogitauerat, re-
uerteretur in caput ei⁹. Deniq; & ipſum & fi-
26 lios eius affixerũt cruci, ‡ atq; ex illo tēpore
dies iſti appellati ſunt phurim, id eſt ſortium:
eò quòd phur, id eſt ſors, in vrnã miſſa fuerit. Et
cuncta quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri hu-
27 ius volumine cõtinentur: ‡ quæq; ſuſtinue-
runt, & quæ deinceps immutata ſunt, ſuſcepe-
runt Iudæi ſuper ſe & ſemē ſuũ, & ſuper cũ-
ctos qui religioni eorũ voluerũt copulari, vt
nulli liceat duos hos dies abſque ſolennitate
trãſigere: quos ſcriptura teſtatur, & ᵇcertaᵇ ᵇcerta 7.
expetũt tēpora annis ſibi iugiter ſuccedẽtib⁹.
28 ‡ Iſti ſunt dies, quos nulla vnquã delebit ob-
G liuio: & per ſingulas generationes cunctæ in
toto orbe prouinciæ celebrabũt: nec eſt vlla
ciuitas, in qua dies phurim, id eſt ſortium, nõ
obſeruētur à Iudæis, & ab eorũ progenie, quę
29 his ceremoniis obligata eſt. ‡ Scripſeruntq;
Eſther regina filia Abihail, & Mardochæus
Iudæus etiã ſecundã epiſtolã, vt omni ſtudio
30 dies iſta ſolennis ſanciretur in poſterũ. ‡ &
miſerunt ad oēs Iudæos, qui in centũ viginti
ſeptem prouinciis regis Aſſueri verſabantur,
vt haberent pacem, & ſuſciperent veritatem,
31 ‡ obſeruantes Dies ſortium, & ſuo tempore
cum gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant
Mardochæus & Eſther, & illi obſeruãda ſuſce
perũt à ſe, & à ſemine ſuo ieiunia, & clamo-
32 res & Sortium dies. ‡ & omnia quæ libri hu-
ius qui vocatur Eſther, hiſtoria cõtinentur.

CAP. X.

1 REx verò Aſſuerus omnē terrã, & cũctas
2 maris inſulas fecit tributarias: ‡ cuius
A fortitudo & imperium, & dignitas atq; ſub-
limitas, qua exaltauit Mardochæum, ſcripta
3 ſunt in libris Medorum, atque Perſarum: ‡ &
quomodò Mardochæus Iudaici generis ſe-
cundus à rege Aſſuero fuerit: & magnus a-
pud Iudæos, & acceptabilis plebi fratrum
ſuorum, quærens bona populo ſuo, & loquēs
ea quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.
B *Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi.*
*Hæc autem quæ ſequuntur, ſcripta reperi in edi-*
*tione vulgata, quæ Græcorum lingua & literis*
*continentur. & interim poſt finem libri hoc capi-*
*tulum ferebatur, quod iuxta conſuetudinem no-*
*ſtram obelo, id eſt veru prænotauimus.*
4 ‡ Dixitque Mardochæus, A Deo facta ſunt
5 iſta. ‡ Recordatus ſum ſomnij quod videram,
hæc eadem ſignificantis: nec eorum quic-
6 quam irritum fuit. ‡ Paruus fons qui creuit
in fluuium, & in lucem, ſolemque conuerſus
eſt, & in aquas plurimas redundauit: Eſther
eſt, quam rex accepit vxorem, & voluit eſſe
7 reginam. ‡ Duo autem dracones: ego ſum,
8 & Aman. ‡ Gentes quæ conuenerant: hi ſunt
C qui conati ſunt delere nomen Iudæorum.
9 ‡ Gens autem mea Iſrael eſt, quæ clamauit
ad Dominũ, & ſaluum fecit Dominus popu-
lum ſuum: liberauitq; nos ab omnibus ma-
lis, & fecit ſigna magna atque portenta inter
10 gentes: ‡ & duas ſortes eſſe præcepit, vnam
populi

populi Dei, & alteram cunctarum gentium.
‡Veniique vtraque ſors in ſtatutum ex illo 11
iam tempore diem corã Deo vniuerſis gen- D
tibus: ‡& recordatus eſt Domin' populi ſui, 12
ac miſertus eſt hæreditatis ſuæ. ‡Et obſerua- 13
buntur dies iſti in menſe Adar quartadeci-
ma, & quintadecima die eiuſdem menſis, cũ
omni ſtudio, & gaudio in vnum cœtum po-
puli congregati, in cunctas deinceps gene-
rationes populi Iſrael.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Ptolemæo & 1
Cleopatra, attulerunt Doſitheus, qui ſe A
ſacerdotem, & Leuitici generis ferebat, &
Ptolemæus filius eius hanc epiſtolã phurim,
quã dixerunt interpretatũ eſſe Lyſimachum
Ptolemæi filium in Ieruſalem.

*Hoc quoque principiũ erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.*

*Inf.16.a.1.* ‡Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maxi- 2
*Sup.2.a.5.* mo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium B
Mardochæus, filius Iairi, filij Semei, filij Cis
de tribu Beniamin: ‡homo Iudæus, qui ha- 3
bitabat in vrbe Suſis, vir magnus, & inter
*4.Re.24.d.15* primos aulæ regiæ. ‡Erat autẽ de eo numero 4
*Sup.2.a.6.* captiuorũ, quos tranſtulerat Nabuchodono-
ſor rex Babylonis de Ieruſalem cũ Iechonia
rege Iuda: ‡& hoc eius ſomniũ fuit, Appa- 5
ruerunt voces & tumultus, & tonitrua, & C
terræmotus, & cõturbatio ſuper terram: ‡& 6
ecce duo dracones magni, paratiq; contra ſe
in præliũ. ‡Ad quorum clamorẽ cunctæ con 7
citatæ ſunt nationes, vt pugnarent cõtra gen
tem iuſtorũ. ‡Fuitq; dies illa tenebrarum & 8
diſcriminis, tribulationis & anguſtiæ, & in-
gens formido ſuper terrã. ‡Conturbataq; eſt 9
gens iuſtorum timentiũ mala ſua, & præpa-
rata ad mortẽ. ‡Clamaueruntque ad Deũ: & 10
illis vociferãtibus, fons paruus creuit in flu- D
uiũ maximũ, & in aquas plurimas redunda-
uit. ‡Lux & ſol ortus eſt, & humiles exaltati 11
ſunt, & deuorauerunt inclytos. ‡Quod cùm 12
vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtratu,
cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum
habebat in animo ſcire cupiens quid ſignifi-
caret ſomnium.

CAP. XII.

*Sup.2.d.21.* MOrabatur autẽ eo tẽpore in aula re- 1
*& 6.a.2.* gis cũ Bagatha & Thara eunuchis re- A.
gis, qui ianitores erãt palatij. ‡Cumq; intel- 2
lexiſſet cogitationes eorũ, & curas diligen-
tius peruidiſſet, didicit quòd conarentur in
regẽ Artaxerxem manus mittere, & nontia- B
uit ſuper eo regi. ‡Qui de vtroque habita 3
quæſtione, confeſſos iuſſit duci ad mortem.
‡Rex autẽ quod geſtũ erat, ſcripſit in cõmen 4
tariis: ſed & Mardochæus rei memoriã lite- C
ris tradidit. ‡Præcepitq; ei rex, vt in aula pa- 5
latij moraretur, datis ei pro delatione mu-
neribus. ‡Aman verò filius Amadathi bo- 6
gæus erat glorioſiſſimus corã rege, & voluit
nocere Mardochæo, & populo eius pro duo- D
bus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucuſque procemium.

*Quæ ſequũtur in eo loco poſita erant vbi ſcriptum eſt in volumine,* Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorũ. *quæ in ſola vulgata editione reperimus.*

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vſq;
A Aethiopiam, centũ vigintiſeptem pro-
uinciarum principibus, & ducibus, qui eius
2 imperio ſubiecti ſunt, ſalutem. ‡Cùm pluri-
mis gentibus imperarem, & vniuerſum or-
bem meæ ditioni ſubiugaſſem, volui nequa-
quam abuti potentiæ magnitudine, ſed cle-
mentia & lenitate gubernare ſubiectos: vt
abſque vllo terrore vitam ſilentio tranſigen
tes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.
3 ‡Quærente autem me à cõſiliariis meis
quomodò poſſet hoc impleri, vnus qui ſa-
pientia & fide cæteros præcellebat, & erat
4 poſt regem ſecundus, Aman nomine, ‡indi-
cauit mihi in toto orbe terrarum populum
eſſe diſperſum, qui nouis vteretur legibus, &
cõtra omnium Gentium conſuetudinem fa-
ciens, Regum iuſſa contemneret, & vniuer-
ſarum cõcordiam nationum ſua diſſenſione
5 violaret. ‡Quod cùm didiciſſemus, videntes
B vnam gentem rebellem aduerſus omne ho-
minũ genus peruerſis vti legibus, noſtriſque
iuſſionibus contraire, & turbare ſubiecta-
rum nobis prouinciarum pacem atque con-
6 cordiam: ‡iuſſimus vt quoſcunque Aman,
qui omnibus prouinciis præpoſitus eſt, & ſe-
cundus à rege, & quem patris loco colimus,
monſtrauerit: cum coniugibus ac liberis de-
leantur ab inimicis ſuis, nulluſque eorum
miſereatur quartadecima die duodecimi
7 menſis Adar, anni præſentis: ‡vt nefarij ho-
C mines vno die ad inferos deſcendentes,
reddant imperio noſtro pacem, quam tur-
bauerant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

*Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur,* Pergenſq; Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandauerat Eſther. *Nec tamẽ habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.*

8 ‡Mardochæus autem deprecatus eſt Dñm,
9 memor omniũ operum eius, ‡& dixit, Dñe
Domine rex omnipotẽs, in ditione enim tua
cuncta ſunt poſita: & non eſt qui poſſit tuæ
reſiſtere volũtati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.
10 ‡Tu feciſti cælum, & terrã, & quicquid cæli
11 ambitu continetur. ‡Dominus omnium es,
12 nec eſt qui reſiſtat maieſtati tuæ. ‡Cũcta no-
ſti, & ſcis quia nõ pro ſuperbia & cõtumelia
& aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt
13 non adorarem Aman ſuperbiſſimum. ‡(Li-
D benter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia
14 pedum eius deoſculari paratus eſſem:) ‡ſed
timui ne honorem Dei mei transferrẽ ad ho
minem, & ne quenquam adorarem excepto
15 Deo meo. ‡Et nunc Domine rex Deus Abra
ham miſerere populi tui, quia volũt nos inĩ
mici noſtri perdere, & hæreditatem tuã de-
16 lere. ‡Ne deſpicias partem tuã quam rede-
17 miſiſti tibi de Aegypto. ‡Exaudi deprecationẽ
meam, & propiti' eſto ſorti & funiculo tuo,
& conuerte luctum noſtrum in gaudium, vt
viuentes laudemus nomen tuum Domine,

‡& ne

& ne claudas ora te canentiū. ‡Omnis quo- 18
que Iſrael pari mēte & obſecratione clama-
uit ad Dominū: eò quòd eis certa mors im-
penderet.

## CAP. XIIII.

Eſther quoque regina cōfugit ad Domi- 1
num, pauēs periculū quod imminebat. A
‡Cumque depoſuiſſet veſtes regias, fletibus 2
& luctui apta indumēta ſuſcepit, & pro vn-
guentis variis, cinere & ſtercore impleuit ca-
put, & corpus ſuū humiliauit ieiuniis: om-
niaque loca in quibus antea lætari cōſueue-
rat, crinium laceratione cōpleuit. ‡Et depreca- 3
batur Dominum Deū Iſrael, dicens, Domi-
ne mi, qui rex noſter es ſolus, adiuua me ſo-
litariā, & cuius præter te nullus eſt auxilia-
tor alius. ‡Periculū meum in manibus meis 4
eſt. ‡Audiui à patre meo, quòd tu Domine 5
tuliſſes Iſrael de cunctis gentibus, & patres
noſtros ex omnibus retro maioribus ſuis, vt
poſſideres hæreditatē ſempiternā, feciſtique 6
eis ſicut locutus es: ‡Peccauimus in cōſpectu B
tuo, & idcirco tradidiſti nos in manus inimi- 7
corū noſtrorū: ‡coluimus enim deos eorum. 8
Iuſtus es Domine. ‡Et nunc non eis ſufficit,
quòd duriſſima nos opprimunt ſeruitute,
ſed robur manuū ſuarū, idolorū potentiæ de-
putantes, ‡ volunt tua mutare promiſſa, & 9
delere hæreditatē tuā, & claudere ora laudan-
tium te, atq; extinguere gloriā tēpli & alta- 10
ris tui, ‡vt aperiant ora Gentium, & laudent
idolorū fortitudinē, & prædicent carnalem 11
regē in ſempiternū. ‡Ne tradas Domine ſce- C
ptrum tuū his qui nō ſunt, ne rideāt ad rui-
nam noſtrā: ſed conuerte conſiliū eorū ſuper
eos, & eū qui in nos cœpit ſæuire, diſperde. 12
‡Memento Domine, & oſtende te nobis in
tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fi-
duciam Domine rex deorum, & vniuerſæ po- 13
teſtatis: ‡ tribue ſermonem compoſitum in
ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor 14
illius in odiū hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat,
& cæteri qui ei conſentiunt. ‡Nos autē libe-
ra in manu ſua, & adiuua me, nullum aliud
auxilium habentem, niſi te Domine, qui ha- 15
bes omnium ſcientiam, ‡ & noſti quia ode-
rim gloriam iniquorū, & deteſter cubile in- 16
circunciſorum, & omnis alienigenę. ‡Tu ſcis D
neceſſitatem meam quòd abominer ſignū
ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper ca-
put meum in diebus oſtentationis meæ, &
deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, & 17
non portē in diebus ſilentij mei, ‡ & quòd
non comederim in menſa Aman, nec mihi
placuerit conuiuium regis: & non biberim 18
vinum libaminum: ‡ & nunquam lætata ſit
ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum vſque
in præſentem diem, niſi in te Domine Deus 19
Abraham. ‡Deus fortis ſuper omnes, exaudi
vocem eorum qui nullam aliam ſpem ha-
bēt, & libera nos de manu iniquorū, & erue
me à timore meo.

## CAP. XV.

*Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.* 1
ET mādauit ei (haud dubiū quin Eſther A
Mardochæus) vt ingrederetur ad regē,
& rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua.
2 ‡Memorare (inquit) dierū humilitatis tuæ,
quomodò nutrita ſis in manu mea, quia A-
man ſecundus à rege locutus eſt cōtra nos in
3 mortē: ‡& tu inuoca Dominū, & loquere re-
gi pro nobis, & libera nos de morte.

*Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.*

4 ‡Die autem tertio depoſuit veſtimenta or-
5 natus ſui, & circūdata eſt gloria ſua ‡Cumq;
B regio fulgeret habitu, & inuocaſſet omnium
rectorē & ſaluatorem Deum, aſſumpſit duas
6 famulas: ‡ & ſuper vnam quidem innitеba-
tur, quaſi præ deliciis & nimia teneritudine
7 corpus ſuum ferre non ſuſtinens: ‡altera au-
tem famularum ſequebatur dominā, defluen-
8 tia in humum indumenta ſuſtentans. ‡ Ipſa
autem roſeo colore vultum perfuſa, & gra-
tis ac nitentibus oculis triſtem celabat ani-
9 mum, & nimio timore contractum. ‡Ingreſ-
ſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit con-
tra regem, vbi ille reſidebat ſuper ſolium re-
gni ſui, indutus veſtibus regiis, auroq; ful-
gens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis
10 aſpectu. ‡Cumque eleuaſſet faciem, & arden-
C tibus oculis furorem pectoris indicaſſet, re-
gina corruit, & in pallorem colore mutato,
laſſum ſuper ancillulam reclinauit caput.
11 ‡Conuertitque Deus ſpiritum regis in man-
ſuetudinē, & feſtinus ac metuens exiliuit de
ſolio: & ſuſtentans eam vlnis ſuis, donec re-
12 diret ad ſe, his verbis blandiebatur: ‡ Quid
habes Eſther? Ego ſum frater tuus, noli me-
13 tuere. ‡ Non morieris, non enim pro te, ſed
14 pro omnibus hæc lex conſtituta eſt. ‡ Acce-
15 de igitur, & tange ſceptrum. ‡ Cumque illa
D reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſu-
per collum eius, & oſculatus eſt eam, & ait: *Gen.3.b.10.*
16 Cur mihi non loqueris? ‡ Quæ reſpondit, *2.Re.19.c.27*
Vidi te Domine quaſi angelum Dei, & con-
turbatum eſt cor meum præ timore gloriæ
17 tuæ. ‡ Valde enim mirabilis es Domine, &
18 facies tua plena eſt gratiarum. ‡Cumque lo-
queretur, rurſus corruit, & penè exanimata
19 eſt. ‡Rex autem turbabatur, & omnes mini-
ſtri eius conſolabantur eam.

## CAP. XVI.

*Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quā pro Iudæis ad totas regni ſui prouincias miſit, quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.* *Sup.13.a.1.*

1 REx magnus Artaxerxes, ab India vſque
A Aethiopiam centum viginti ſeptē pro-
uinciarū ducibus ac principibus, qui noſtræ
2 iuſſioni obediunt, ſalutem dicit. ‡Multi bo-
nitate principum & honore qui in eos colla-
3 tus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam: ‡ & non ſo-
lum ſubiectos regibus nituntur opprimere,
ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos
4 qui dederunt, moliuntur inſidias. ‡Nec con-
tenti ſunt gratias non agere beneficiis, & hu-
manitatis in ſe iura violare, ſed Dei quoque
cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe fugere
5 ſententiam. ‡ Et in tantum veſaniæ proru-
perunt, vt eos qui credita ſibi officia diligen-
ter obſeruant, & ita cuncta agunt vt omniū
laude digni ſint, mendaciorum *cuniculis *funiculis
6 conentur ſubuertere, ‡dum aures principum
ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes,
7 callida fraude decipiunt. ‡Quæ res & ex ve-
teribus

ceribus probatur hiſtoriis, & ex his quæ ge B
runtur quotidie, quomodo malis quorundã
ſuggeſtionibus regũ ſtudia deprauentur. ‡Vn- 8
de prouidendũ eſt paci omniũ prouinciarũ.
‡Nec putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex 9
animi noſtri venire leuitate: ſed pro qualita-
Cap.3.a.1. te & neceſſitate temporũ, vt reipublicæ poſ-
cit vtilitas, ferre ſententiã. ‡ Et vt manife- 10
ſtius quod dicimus, intelligatis, Aman filius
Amadathi, & animo & gente Macedo, alie-
nusq; à Perſarũ ſanguine, & pietatẽ noſtram
ſua crudelitate commaculans, peregrinus à
nobis ſuſceptus eſt: ‡ & tantã in ſe expertus 11
humanitatem, vt pater noſter vocaretur, &
adoraretur ab omnibus, poſt regẽ ſecundus:
‡qui in tantum arrogantiæ tumorẽ ſublatus 12
eſt, vt regno priuare nos niteretur & ſpiritu.
‡Nam Mardochæum, cuius fide & beneficiis 13
viuimus, & conſortẽ regni noſtri Eſther cũ C
omni gente ſua nouis quibuſdã atque inau-
ditis machinis expetiuit in mortẽ: ‡hoc co- 14
gitans vt illis interfectis, inſidiaretur noſtræ
ſolitudini, & regnũ Perſarum transferret in
Macedonas. ‡Nos autem à peſsimo morta- 15
lium Iudęos neci deſtinatos in nulla penitus
culpa reperimus, ſed ecõtrario iuſtis vtentes
legibus, ‡ & filios altiſsimi & maximi, ſem- 16
perq; viuentis Dei, cuius beneficio & patri-
bus noſtris & nobis regnũ eſt traditũ, & vſq;
hodie cuſtoditur. ‡Vnde eas literas quas ſub 17
nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irri-
tas. ‡ Pro quo ſcelere ante portas huius vr- 18
bis, id eſt, Suſan, & ipſe qui machinatus eſt,
& omnis cognatio eius pendet in patibulis:
nõ nobis, ſed Deo reddente ei quod meruit.
‡Hoc autẽ edictum quod nunc mittimus, in 19
cunctis vrbibus proponatur: vt liceat Iudæis
vti legibus ſuis. ‡Quibus debetis eſſe admi- 20
niculo, vt eos qui ſe ad necẽ eorũ parauerãt, D
poſsint interficere tertiadecima die menſis
duodecimi, qui vocatur Adar: ‡hãc enim diẽ, 21
Deus omnipotẽs, mœroris & luctus eis ver-
tit in gaudiũ. ‡Vnde & vos inter cæteros fe- 22
ſtos dies, hanc habetote diẽ, & celebrate eam
cũ omni lætitia, vt & in poſterũ cognoſcatur,
‡omnes qui fideliter Perſis obediunt, dignã 23
pro fide recipere mercedẽ: qui autẽ inſidian-
tur regno eorum, perire pro ſcelere. ‡Omnis 24
autẽ prouincia & ciuitas quæ noluerit ſolen
nitatis huius eſſe particeps, gladio & igne
pereat, & ſic deleatur, vt non ſolùm homini-
bus, ſed etiã beſtiis inuia ſit in ſempiternum,
pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

# LIBER IOB.

## CAP. I.

Ezech.14.d. & 20.
VIR ERAT in terra Hus, nomine 1
Iob: & erat vir ille ſimplex & rectus, A
ac timens Deum, & recedẽs à malo.
‡Natique ſunt ei ſeptem filij & tres filiæ. 2
‡Et fuit poſſeſsio eius ſeptem millia ouiũ, & 3
tria millia camelorum, quingenta quoque
iuga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia
multa nimis: eratque vir ille magnus inter
omnes orientales. ‡ Et ibant filij eius, & fa- 4
ciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque
in die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſoro-
res ſuas, vt comederent & biberent cum eis.
5 ‡Cumque in orbem tranſiſſent dies conui-
B uij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat il-
los: cõſurgensq; diluculo offerebat holocau-
ſta per ſingulos. Dicebat enim, Ne fortè pec-
cauerint filij mei, & benedixerint Deo in
cordibus ſuis. Sic faciebat Iob cũctis diebus.
6 ‡Quadam autem die, cùm veniſſent filij Dei
vt aſsiſterent corã Domino, affuit inter eos
7 etiam Satan. ‡Cui dixit Dominus, Vnde ve-
nis? Qui reſpondens, ait, Circuiui terram, &
8 perambulaui eam. ‡ Dixitque Dominus ad
eum, Nunquid conſyderaſti ſeruum meum
Iob, quòd nõ ſit ei ſimilis in terra, homo ſim
plex, & rectus, ac timẽs Deum, & recedens à
9 malo? ‡ Cui reſpondens Satan, ait, Nunquid
10 Iob fruſtra timet Deum? ‡nónne tu vallaſti
eum, ac domũ eius, vniuerſamque ſubſtan-
tiam per circuitum? operibus manuum eius
benedixiſti, & poſſeſsio eius creuit in terra?
11 ‡Sed extende paululum manum tuam, & ª in facie tua 10.
C tange cuncta quæ poſsidet: niſi ªin faciem ᵇ
12 benedixerit tibi. ‡ Dixit ergo Dominus ad ᵇ tuam 2.
Satã, Ecce, vniuerſa quæ habet, in manu tua
ſunt: tantùm in eum ne extendas manum
tuam. Egreſſusque eſt Satan à facie Domini.
13 ‡Cùm autẽ quadã die filij & filiæ eius come-
derẽt & biberẽt vinũ in domo fratris ſui pri
14 mogeniti, ‡nũtius venit ad Iob, qui diceret,
Boues arabãt & aſinę paſcebantur iuxta eos:
15 ‡& irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, &
pueros percuſſerunt gladio: & euaſi ego ſo-
16 lus, vt nuntiarem tibi. ‡ Cumque adhuc ille
loqueretur, venit alter, & dixit, Ignis Dei cẽ-
cidit è cælo, & tactas oues puerosque con-
ſumpſit: & effugi ego ſolus, vt nuntiarem ti-
17 bi. ‡Sed & illo adhuc loquente, venit alius,
& dixit, Chaldæi fecerunt tres turmas, & in-
uaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon &
pueros percuſſerũt gladio: & ego fugi ſolus,
18 vt nuntiarem tibi. ‡ Adhuc loquebatur ille,
D & ecce alius intrauit, & dixit, Filiis tuis & fi-
liabus veſcentibus & bibentibus vinum in
19 domo fratris ſui primogeniti, ‡repentè ven-
tus vehemens irruit à regione deſerti, & cõ-
cuſsit quatuor angulos domus, quæ corruẽs
oppreſsit liberos tuos, & mortui ſunt: & ef-
20 fugi ego ſolus, vt nuntiarem tibi. ‡Tunc ſur
rexit Iob, & ſcidit ª veſtimenta ſua, & tonſo ª tunicam ſuam 10.
21 capite corruens in terram, adorauit, ‡ & di-
xit, ¶ Nudus egreſſus ſum de vtero matris Eccl.5.c.14.
meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus de- 1.Tim.6.b.7
dit, Dominus abſtulit: ᵇ ſicut Domino pla- ᵇ .8.
cuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini be-
22 dictum. ‡ In omnibus his nõ peccauit Iob
ᶜ labiis ſuis: neq; ſtultum quid cõtra Deum ᶜ .7.
locutus eſt. Infr.2.c.10.

## CAP. II.

1 FActum eſt autem cùm quadam die ve-
A niſſent filij Dei, & ſtarent coram Domi-
no, veniſſet quoque Satan inter eos, & ſta-
2 ret in conſpectu eius, ‡ vt diceret Dominus
ad Satan, Vnde venis? Qui reſpondens, ait,
3 Circuiui terram, & perambulaui eam. ‡ Et
dixit Dominus ad Satan, Nunquid conſyde-

raſti ſeruum meũ Iob, quòd non ſit ei ſimi-
lis in terra, vir ſimplex & rectus, ac timens
Deũ, & recedẽs à malo, & adhuc retinẽs in-
nocentiã? Tu autẽ commouiſti me aduerſus
eũ, vt affligerẽ eũ fruſtra. ‡ Cui reſpondens Sa- 4
tan, ait, Pellẽ pro pelle, & cuncta quæ habet B
homo, dabit pro anima ſua: ‡ alioquin mitte 5
manum tuam, & tange os eius & carnem, &
in facie ſua 3. tunc videbis quòd in * faciem benedicat ti-
bi. ‡ Dixit ergo Dñs ad Satan, Ecce, in manu 6
tua eſt, veruntamen animã illius ſerua. ‡ E- 7
greſſus igitur Satan à facie Domini percuſ- C
ſit Iob vlcere peſsimo, à planta pedis vſq; ad
verticẽ eius, ‡ qui teſta ſaniẽ radebat, ſedens 8
Tob. 2. d. 22. in ſterquilinio. ‡ Dixit autẽ illi vxor ſua, Ad 9
huc tu permanes in ſimplicitate tua? bene-
dic Deo & morere. ‡ Qui ait ad illam, Quaſi 10
ᵇ. 1. vna de ſtultis ᵇ mulieribus locuta es. ſi bona
Sup. 1. d. 22. ſuſcepim' de manu Dei, mala quare nõ ſuſ-
cipiamus? In omnibus his nõ peccauit Iob
labiis ſuis. ‡ Igitur audientes tres amici Iob 11
omne malũ quod accidiſſet ei, venerũt ſingu
li de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Bal-
dad Suhites, & Sophar Naamathites. Condi-
xerant enim, vt pariter venientes viſitarent
eũ & cõſolarentur. ‡ Cumq; eleuaſſent procul 12
oculos ſuos, nõ cognouerũt eũ, & exclaman D
tes plorauerunt, ſciſsiſq; veſtibus ſparſerunt
puluerẽ ſuper caput ſuũ in cælum. ‡ Et ſede- 13
runt cũ eo in terra ſeptem diebus & ſeptem
noctibus, & nemo loquebatur ei verbũ. vi-
debant enim dolorem eſſe vehementem.

CAP. III.

Poſt hæc aperuit Iob os ſuũ, & maledi- 1
xit diei ſuo, ‡ & locutus eſt, 2
Iere. 20. d. 14 ‡ Pereat dies in qua natus ſum, & nox in 3
qua dictũ eſt, Conceptus eſt homo. A
‡ Dies ille vertatur in tenebras: non requirat 4
*& non ſit eũ Deus deſuper, * & nõ ᵃ illuſtretur lumine.
in recorda- ‡ Obſcurent eum tenebræ & vmbra mortis: 5
tione 13. occupet eum caligo, & inuoluatur amaritu-
ᵃ illuſtret 8. dine.
‡ Noctem illam tenebroſus turbo poſsideat: 6
non cõputetur in diebus anni, nec numere-
tur in menſibus.
‡ Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna: 7
‡ Maledicant ei qui maledicũt diei, qui para- 8
ti ſunt ſuſcitare Leuiathan. B
‡ Obtenebrentur ſtellæ caligine eius: expe- 9
ctent lucem, & nõ videat nec ortum ſurgen-
tis auroræ.
‡ Quia non concluſit oſtia ventris qui por- 10
tauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
‡ Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus 11
ex vtero non ſtatim perij?
‡ Quare exceptus genibus? cur lactatus vbe- 12
ribus? ‡ Nunc enim dormiens ſilerem, & 13
ſomno meo requieſcerem.
‡ Cum regibus & conſulibus terræ, qui ædi- 14
ficant ſibi ſolitudines: C
‡ Aut cum principibus qui poſsident aurũ 15
& replent domos ſuas argento:
‡ Aut ſicut abortiuũ abſconditũ nõ ſubſiſte- 16
rem, vel qui concepti non viderunt lucem.
‡ Ibi impij ceſſauerunt à tumultu, & ibi re- 17
quieuerunt feſsi robore.
ᵇ. 4. ‡ Et ᵇ quondam vincti pariter ſine moleſtia, 18
non audierunt vocem exactoris.
19 ‡ Paruus & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber
20 à domino ſuo. ‡ Quare miſero data eſt lux,
D & vita his qui in amaritudine animæ ſunt?
21 ‡ Qui expectant mortem, & non venit; quaſi
22 effodientes theſaurum. ‡ Gaudentque ve-
hementer cùm inuenerint ſepulchrum.
23 ‡ Viro cuius abſcondita eſt via, & circunde-
dit eum Deus tenebris?
24 ‡ Antequam comedam ſuſpiro: & tanquam
inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 ‡ Quia timor quem timebam euẽnit mihi:
& quod verebar accidit.
26 ‡ Nonne diſsimulaui? nonne ſilui? nonne
quieui? & venit ſuper me indignatio.

CAP. IIII.

1 Reſpondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit,
2 ‡ Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè
accipies. ſed conceptum ſermonem tenere
quis poterit?
3 ‡ Ecce, docuiſti multos, & manus laſſas ro-
boraſti.
4 ‡ Vacillantes confirmauerunt ſermones tui,
& genua trementia confortaſti.
5 ‡ Nũc autem venit ſuper te plaga, & defeci-
ſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 ‡ Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, * patien- *& 7.
B tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 ‡ Recordare obſecro te, quis vnquam inno-
cens periit? aut quando recti deleti ſunt?
8 ‡ Quin potius vidi eos qui operãtur iniqui-
tatem, & ſeminant dolores, & metunt eos,
9 ‡ Flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ eius eſſe
conſumptos.
10 ‡ Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes ca-
tulorum leonum contriti ſunt.
11 ‡ Tigris periit, eò quòd non haberet prædã:
& catuli leonis diſsipati ſunt.
12 ‡ Porrò ad me dictum eſt verbum abſcondi-
C tum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea ve-
nas ſuſurri eius.
13 ‡ In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet
ſopor occupare homines,
14 ‡ Pauor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa
mea perterrita ſunt.
15 ‡ Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, in-
horruerunt pili carnis meæ.
16 ‡ Stetit quidam, cuius nõ agnoſcebam vul-
D tum, imago corã oculis meis, & vocẽ quaſi Infr. 25. a. 4.
auræ lenis audiui.
17 ‡ Nunquid homo, Dei cõparatione iuſtifica- Infr. 15. b. 15
bitur, aut factore ſuo purior erit vir?
18 ‡ Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles, & 2. Pet. 2. a. 4.
in angelis ſuis reperit prauitatem,
19 ‡ Quantò magis hi qui habitant domos lu-
teas, qui terrenum habent fundamentũ, con-
ſumentur velut à tinea?
20 ‡ De mane vſque ad veſperã ſuccidentur: &
quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 ‡ Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex
eis: morientur, & non in ſapientia.

CAP. V.

1 Voca ergo ſi eſt qui tibi reſpõdeat, & ad
A aliquem ſanctorum conuertere.
2 ‡ ᵃ Virum ᵃ ſtultum interficit iracundia, & ᵃ Verè 4.
paruulum occidit inuidia.

Ego

‡ Ego vidi ſtultũ firma radice, & maledixi 3
pulchritudini eius ſtatim.
‡ Longè fient filij eius à ſalute, & contereu- 4
tur in porta, & non erit qui eruat.
‡ Cuius meſſẽ famelicus comedet, & ipſum 5
rapiet armatus, & bibẽt ſitientes diuitias ei°.
‡ Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo nõ 6
orietur dolor.
‡ Homo naſcitur ad laborem, & auis ad vo- 7
latum. B
‡ Quam ob rem ego deprecabor Dominũ, 8
& ad Deum ponam eloquium meum.
‡ Qui facit magna & inſcrutabilia & mira- 9
bilia, abſque numero.
‡ Qui dat pluuiam ſuper faciẽ terræ, & ir- 10
rigat aquis vniuerſa.
‡ Qui ponit humiles in ſublime, & mœren- 11
tes erigit ſoſpitate. ‡ Qui diſsipat cogitatio- 12
nes malignorum, ne poſsint implere manus C
eorum quod cœperant.
1. Cor. 3. d. 19 ‡ Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eo- 13
rum, & conſilium prauorum diſsipat.
‡ Per diem incurrent tenebras, & quaſi in 14
nocte, ſic palpabunt in meridie.
‒ 5. ‡ Porrò ſaluum faciet ‒ egenũ° à gladio oris 15
eorum, & de manu violenti pauperem.
‡ Et erit egeno ſpes, iniquitas autem contra- 16
het os ſuum.
Leo. 2. b. 12. ‡ Beatus homo qui corripitur à Deo: in- 17
crepationem ergo Domini ne reprobes:
‡ Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & 18
manus eius ſanabunt.
‡ In ſex tribulationibus liberabit te, & in 19
ſeptima non tanget te malum.
‡ In fame, eruet te de morte: & in bello, de 20
manu gladij. D
‡ A flagello linguæ abſcondêris: & non ti- 21
mebis calamitatem cùm venerit.
‡ In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias ter- 22
ræ non formidabis.
‡ Sed cum lapidibus regionũ pactum tuum: 23
& beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
‡ Et ſcies quòd pacem habeat tabernaculũ 24
tuum, & viſitans ſpeciem tuã, non peccabis.
‡ Scies quoque quoniam multiplex erit ſe- 25
men tuum, & progenies tua quaſi herba
terræ.
‡ Ingrediêris in abundantia ſepulchrum, ſi- 26
cut infertur aceruus tritici in tempore ſuo.
‡ Ecce, hoc vt inueſtigauimus, ita eſt: quod 27
auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 A Reſpondens autem Iob, dixit,
2 ‡ Vtinam appenderentur peccata mea,
quibus iram merui: & calamitas quam pa-
3 tior in ſtatera: ‡ Quaſi arena maris hæc gra-
apparet 1. uior °appareret°: vnde & verba mea dolore
ſunt plena.
4 ‡ Quia ſagittæ Domini in me ſunt: quarum
indignatio ebibit ſpiritum meum, & terro-
res Domini militant contra me.
5 ‡ Nunquid rugiet onager cùm habuerit her-
bam? aut mugiet bos, cùm ante præſepe ple-
num ſteterit?
6 ‡ Aut poterit comedi inſulſum, quod nõ eſt
ſale conditũ? aut poteſt aliquis guſtare, quod
Prou. 27. a. 7 guſtatũ affert mortem? ‒ Animæ enim eſu- B
rienti etiam amara dulcia eſſe videntur°: ‒ . 16
7 ‡ Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.
8 ‡ Quis det vt veniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 ‡ Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſoluat ma-
num ſuam, & ſuccidat me?
10 ‡ Et hæc mihi ſit conſolatio, vt affligens me
dolore, non parcat: nec contradicam ſermo-
11 nibus Sancti. ‡ Quæ eſt enim fortitudo mea,
vt ſuſtineam? aut quis finis meus, vt patien-
ter agam?
12 ‡ Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec
caro mea ænea eſt.
13 ‡ Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & ne-
C ceſſarij quoque mei receſſêrunt à me.
14 ‡ Qui tollit ab amico ſuo miſericordiã, ti-
morem Domini derelinquit.
15 ‡ Fratres mei prætererunt me, ſicut torrẽs
qui raptim tranſit in conuallibus.
16 ‡ Qui timẽt pruinam, irruet ſuper eos nix.
17 ‡ Tempore quo fuerint diſsipati, peribunt:
& vt incaluerint, ſoluentur de loco ſuo.
18 ‡ Inuolutæ ſunt ſemitæ greſsuum eorũ: am-
bulabunt in vacuum, & peribunt.
19 ‡ Conſyderate ſemitas Thema, itinera Saba,
& expectate paulùſper.
20 ‡ Cõfuſi ſunt, quia °ſperaui°: venerunt quo- ſperaue-
que vſque ad me, & pudore cooperti ſunt. runt 1.
21 ‡ Nunc veniſtis: & modo videntes plagam
meam timetis.
22 ‡ Nunquid dixi, Afferte mihi, & de ſubſtan-
tia veſtra donate mihi?
23 ‡ Vel, Liberate me de manu hoſtis, & de ma-
D nu robuſtorum eruite me?
24 ‡ Docete me, & ego tacebo: & ſiquid fortè
ignoraui, inſtruite me.
25 ‡ Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, cũ
è vobis nullus ſit qui poſsit arguere ‒ me°? ‒ . 5.
26 ‡ Ad increpandum tantùm eloquia concin-
natis, & in ventum verba profertis.
27 ‡ Super pupillum irruitis, & ſubuertere niti-
mini amicum veſtrum.
28 ‡ Veruntamen quod cœpiſtis explete: præ-
bete aurem, & videte an mentiar.
29 ‡ Reſpondete obſecro abſque contentione:
& loquentes id quod iuſtum eſt, iudicate:
30 ‡ Et non inuenietis in lingua mea iniqui-
tatem, nec in faucibus meis ſtultitia perſo-
nabit.

CAP. VII.

1 A Militia eſt vita hominis ſuper terram: &
ſicut dies mercenarij, dies eius.
2 ‡ Sicut ſeruus deſyderat vmbram, & ſicut
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
3 ‡ Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeraui mihi.
4 ‡ Si dormiero, dicam, Quando conſurgam?
& rurſum expectabo veſperam, & replebor
doloribus vſque ad tenebras.
5 ‡ Induta eſt caro mea putredine & ſordibus
pulueris: cutis mea aruit, & contracta eſt.
6 ‡ Dies mei velocius tranſierunt, quàm à te-
B xente tela ſucciditur: & conſumpti ſunt abſ-
que vlla ſpe.
7 ‡ Memento quia ventus eſt vita mea, & non
reuertetur oculus meus vt videat bona.

‡ Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui 8
in me,& non ſubſiſtam.
‡ Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic 9
qui deſcenderit ad inferos non aſcendet.
‡ Nec reuertetur vltrà in domum ſuam, ne- 10
que cognoſcet eum amplius locus eius.
‡ Quapropter & ego non parcam ori meo, 11
loquar in tribulatione ſpiritus mei: cōfabu- C
labor cum amaritudine animæ meæ.
‡ Nunquid mare ego ſum, aut cetus quia cir- 12
cundediſti me carcere?
‡ Si dixero, Conſolabitur me lectulus meus, 13
& releuabor loquens mecum in ſtratu meo:
‡ Terrebis me per ſomnia, & per viſiones 14
horrore concuties.
‡ Quam ob rem elegit ſuſpendium anima 15
mea,& mortem oſſa mea.
‡ Deſperaui, nequaquam vltrà iam viuam: 16
parce mihi, nihil enim ſunt dies mei. D
‡ Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut 17
quid apponis erga eum cor tuum?
‡ Viſitas eum diluculo, & ſubitò probas il- 18
lum: ‡ vſquequo nō parcis mihi, nec dimit- 19
tis me vt glutiam ſaliuam meam?
‡ Peccaui, quid faciam tibi ô cuſtos homi- 20
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, &
factus ſum mihimetipſi grauis?
‡ Cur nō tollis peccatū meū, & quare nō au- 21
fers iniquitatē meam? ecce, nunc in puluere
dormiā: & ſi manè me quæſieris, nō ſubſiſtā.

CAP. VIII.

RESpōdens autem Baldad Suhites, dixit, 1
‡ Vſquequo loqueris talia, & ſpiritus 2
multiplex ſermonis oris tui? A
‡ Nunquid Deus ſupplantat iudicium? aut 3
omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
‡ Etiam ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit 4
eos in manu iniquitatis ſuæ:
‡ Tu tamē ſi diluculo cōſurrexeris ad Deū, 5
& omnipotentem fueris deprecatus:
‡ Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim eui- 6
gilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum B
iuſtitiæ tuæ.
‡ In tantum vt ſi priora tua fuerint parua, & 7
nouiſsima tua multiplicentur nimis.
‡ Interroga enim generationem priſtinam, 8
& diligenter inueſtiga patrum memoriam:
Pſa.143. a.4 ‡ (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus quo- 9
Infr.14. a.2 niam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper ter-
ram.) ‡ Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, 10
& de corde ſuo proferent eloquia.
‡ Nunquid virere poteſt ſcirpus abſque hu- 11
more? aut creſcere carectum ſine aqua? C
‡ Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur ma- 12
nu, ante omnes herbas areſcit:
‡ Sic viæ omnium qui obliuiſcūtur Deum, 13
& ſpes hypocritæ peribit:
‡ Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela 14
aranearum fiducia eius.
‡ Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſta- 15
bit: fulciet eam, & non conſurget:
‡ Humectus videtur antequā veniat ſol, & 16
in ortu ſuo germen eius egredietur.
‡ Super aceruum petrarum radices eius dē- 17
ſabuntur, & inter lapides commorabitur. D
‡ Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit 18
eum, & dicet, Non noui te.

19 ‡ Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum
de terra alij germinentur.
20 ‡ Deus non proiiciet ſimplicem, nec porri-
get manum malignis,
21 ‡ Donec impleatur riſu os tuum, & labia
tua iubilo.
22 ‡ Qui oderunt te, induentur confuſione: &
tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

1 ET reſpondens Iob, ait,
2 ‡ Verè ſcio quòd ita ſit, & quòd non
A iuſtificetur homo compoſitus Deo.
3 ‡ Si voluerit contendere cum eo, non pote-
rit ei reſpondere vnum pro mille.
4 ‡ Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis re-
ſtitit ei, & pacem habuit?
5 ‡ Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi
quos ſubuertit in furore ſuo.
6 ‡ Qui commouet terram de loco ſuo, & co-
lumnæ eius concutiuntur.
7 ‡ Qui præcipit Soli, & non oritur, & ſtellas
claudit quaſi ſub ſignaculo.
8 ‡ Qui extendit cælos ſolus, & graditur ſu-
per fluctus maris.
9 ‡ Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas,
& interiora auſtri.
10 ‡ Qui facit magna, & incomprehenſibilia, &
B mirabilia quorum non eſt numerus.
11 ‡ Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abie-
rit, non intelligam*. *eum 9.
12 ‡ Si repentè interroget, quis reſpondebit ei?
vel quis dicere poteſt, Cur ita facis?
13 ‡ Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, &
ſub quo curuantur qui portant orbem.
14 ‡ Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam ei,
& loquar verbis meis cum eo?
15 ‡ Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtū, nō
reſpōdebo, ſed meum iudicem deprecabor.
16 ‡ Et cùm inuocantem exaudierit me, non
credo quòd audierit vocem meam.
17 ‡ In turbine enim conteret me, & multipli-
cabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 ‡ Nō concedit requieſcere ſpiritum meum,
& implet me amaritudinibus.
19 ‡ Si fortitudo quæritur, robuſtiſsimus eſt: ſi
C æquitas iudicij, nemo audet pro me teſtimo-
nium dicere.
20 ‡ Si iuſtificare me voluero, os meum con-
demnabit me: ſi innocentem oſtendero, pra-
uum me comprobabit.
21 ‡ Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum igno-
rabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 ‡ Vnum eſt quod locutus ſum, & innocen-
tem & impium ipſe conſumit.
23 ‡ Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis
innocentum rideat.
24 ‡ Terra data eſt in manus impij, vultum iu-
dicum eius operit. quòd ſi non ille eſt, quis
ergo eſt?
25 ‡ Dies mei velociores fuerunt curſore: fu-
gerunt, & non viderunt bonum.
26 ‡ Pertranſierunt quaſi naues poma portan-
tes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 ‡ Cùm dixero, Nequaquam ita loquar: cō-
D muto faciem meam, & dolore torqueor.
28 ‡ Verebar omnia opera mea, ſciens quòd nō
parceres delinquenti.

Si au-

‡ Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra 29
laboraui?
‡ Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſe- 30
rint velut mundiſsimæ manus meæ:
‡ Tamen ſordibus intinges me, & abomina- 31
buntur me veſtimenta mea.
‡ Neque enim viro qui ſimilis mei eſt re- 32
ſpondebo: nec qui mecũ in iudicio ex æquo
poſsit audiri.
‡ Non eſt qui vtrumque valeat arguere, & 33
ponere manum ſuam in ambobus.
‡ Auferat à me virgam ſuam, & pauor eius 34
non me terreat.
‡ Loquar, & non timebo eum: neque enim 35
poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

TAedet animam meam vitæ meæ, dimit- 1
tam aduerſum me eloquium meum, A
loquar in amaritudine animæ meæ.
‡ Dicam Deo, Noli me condemnare: indica 2
mihi cur me ita iudices.
‡ Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnie- 3
ris me, & opprimas me opus manuum tuarũ,
& conſilium impiorum adiuues?
‡ Nunquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut 4
videt homo, & tu videbis?
‡ Nunquid ſicut dies hominis dies tui, & an- 5
ni tui ſicut humana ſunt tempora;
‡ Vt quæras iniquitatem meam, & peccatũ 6
meum ſcruteris?
‡ Et ſcias quia nihil impiũ fecerim, cùm ſit 7
nemo qui de manu tua poſsit eruere.
‡ Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt 8
me totum in circuitu: & ſic repentè præcipi-
tas me?
‡ Memento quæſo quòd ſicut lutum feceris 9
me, & in puluerem reduces me.
‡ Nónne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeũ 10
me coagulaſti?
*& 9. ‡ Pelle & carnibus veſtiſti me, * oſsibus & 11
neruis compegiſti me.
‡ Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & 12
viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. C
‡ Licet hæc celes in corde tuo, tamen ſcio 13
quia vniuerſorum memineris.
‡ Si peccaui, & ad horã pepercisti mihi: cur 14
ab iniquitate mea mundũ me eſſe nõ pateris?
‡ Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi iuſtus, 15
nõ leuabo caput, ſaturatus afflictione & mi-
ſeria.
ˈleæna 2. ‡ Et propter ſuperbiam quaſi ˈleænãˈ capies 16
me, reuerſuſque mirabiliter me crucias.
‡ Inſtauras teſtes tuos contra me, & multi- 17
plicas iram tuam aduerſum me, & pœnæ mi- D
litant in me.
‡ Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam 18
conſumptus eſſem, ne oculus me videret.
‡ Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero transla- 19
tus ad tumulum.
‡ Nunquid non paucitas dierum meorum 20
finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam
paulũlum dolorem meum.
‡ Antequã vadam, & nõ reuertar, ad terram 21
tenebroſam, & opertam mortis caligine,
‡ Terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra 22
ˈinhabitat 3. mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus hor-
ror ˈinhabitansˈ.

CAP. XI.

1 REſpondẽs autem Sophar Naamathites,
2 dixit, ‡ Nũquid qui multa loquitur, nõ
A & audiet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
3 ‡ Tibi ſoli tacebunt homines? & cùm cæte-
ros irriſeris, à nullo confutaberis?
4 ‡ Dixiſti enim, Purus eſt ſermo meus, & mũ-
dus ſum in conſpectu tuo.
5 ‡ Atque vtinam Deus loqueretur tecum, &
aperiret labia ſua tibi.
6 ‡ Vt oſtẽderet tibi ſecreta ſapiẽtiæ, & quòd
B multiplex eſſet lex eius, & intelligeres quòd
multo minora exigaris ab eo, quàm meretur
iniquitas tua.
7 ‡ Forſitan veſtigia Dei comprehẽdes, & vſq;
ad perfectum, Omnipotentem reperies?
8 ‡ Excelſior cælo eſt, & quid facies? profũ-
dior inferno, & vnde cognoſces?
9 ‡ Lõgior terra menſura eius, & latior mari.
10 ‡ Si ſubuerterit omnia, vel in vnũ coarcta-
C uerit, quis contradicet ei?* *vel quis dicere ei poteſt, Cur ita facis?
11 ‡ Ipſe enim nouit hominum vanitatem, &
videns iniquitatem nónne conſyderat?
12 ‡ Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquã
pullum onagri ſe liberum natum putat.
13 ‡ Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti
ad eum manus tuas.
14 ‡ Si iniquitatem quæ eſt in manu tua abſtu-
leris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo
iniuſtitia:
15 ‡ Tunc leuare poteris faciem tuam abſque
D macula, & eris ſtabilis, & non timebis.
16 ‡ Miſeriæ quoq; obliuiſcêris, & quaſi aqua-
rum quæ præterierunt recordaberis.
17 ‡ ‖ Et quaſi meridianus fulgor cõſurget tibi Lev.26.a.5.
ad veſperam: & cùm te conſumptum puta-
ueris, orieris vt lucifer.
18 ‡ Et habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, &
defoſſus ſecurus dormies.
19 ‡ Requieſces, & non erit qui te exterreat: &
deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 ‡ Oculi autẽ impiorũ deficient, & effugium
peribit ab eis, & ſpes illorũ abominatio ani-
mæ.

CAP. XII.

1 REſpondens autem Iob, dixit,
2 ‡ Ergo vos eſtis ſoli homines, & vo-
A biſcum morietur ſapientia?
3 ‡ Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec inferior Infr.20.a.8
veſtri ſum: quis enim hæc quæ noſtis igno-
4 rat? ‡ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, Prin.13.a.2
inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur
enim iuſti ſimplicitas.
5 ‡ Lampas contempta apud cogitationes di-
uitum parata ad tempus ſtatutum.
6 ‡ Abundant tabernacula prædonum, & au-
dacter prouocant Deum, cùm ipſe dederit
omnia in manus eorum.
7 ‡ Nimirum interroga iumenta, & docebunt
B te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.
8 ‡ Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & nar-
rabunt piſces maris.
9 ‡ Quis ignorat quòd omnia hæc manus Do-
mini fecerit,
10 ‡ In cuius manu anima omnis viuentis, &
ſpiritus vniuerſæ carnis hominis?
11 ‡ Nónne auris verba diiudicat, & fauces co-
medentis, ſaporem?

‡ In antiquis eſt ſapientia,& in multo tem- 12
pore prudentia.
‡ Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe 13
Iſa.22.f.22 habet conſilium & intelligentiam.
Apoc.3.b.7 ‡ ‖Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi 14
incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat. C
‡ Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: 15
& ſi emiſerit eas, ſubuertent terram.
‡ Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ipſe 16
nouit & decipientem, & eum qui decipitur.
‡ Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & 17
iudices in ſtuporem. ‡ Baltheum regum diſ- 18
ſoluit,& præcingit fune renes eorum. ‡ Du- 19
cit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplã-
tat. ‡ Cõmutans labium veracium,& doctri- 20
nã ſenum auferẽs. ‡ Effundit deſpectionẽ ſu- 21
per principes,& eos qui oppreſſi fuerant re- D
leuãs. ‡ Qui reuelat profunda de tenebris,& 22
producit in lucẽ vmbrã mortis. ‡ Qui multi- 23
plicat gẽtes & perdit eas,& ſubuerſas in inte-
grum reſtituit. ‡ Qui immutat cor principũ 24
populi terræ,& decipit eos vt fruſtra incedãt
per inuium: ‡ Palpabunt quaſi in tenebris,& 25
non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.

CAP. XIII.

Ecce omnia hæc vidit ocul⁹ meus,& au- 1
diuit auris mea, & intellexi ſingula. A
‡ Secundum ſcientiam veſtram & ego noui: 2
nec inferior veſtri ſum.
‡ Sed tamẽ ad omnipotentem loquar, & di- 3
ſputare cum Deo cupio:
‡ Prius vos oſtendens fabricatores menda- 4
cij,& cultores peruerſorum dogmatum.
‡ Atque vtinam taceretis,vt putaremini eſ- 5
ſe ſapientes.
‡ Audite ergo correptiones meas,& iudiciũ 6
labiorum meorum attendite. B
‡ Nunquid Deus indiget veſtro mendacio, 7
vt pro illo loquamini dolos?
‡ Nunquid faciem eius accipitis,& pro Deo 8
iudicare nitimini?
‡ Aut placebit ei quem celare nihil poteſt? 9
aut decipietur,vt homo, veſtris fraudulẽtiis?
‡ Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito 10
faciem eius accipitis.
‡ Statim vt ſe commouerit, turbabit vos: & 11
terror eius irruet ſuper vos.
‡ Memoria veſtra cõparabitur cineri, & re- 12
digentur in lutum ceruices veſtræ.
‡ Tacete pauliſper,vt loquar quodcunq; mi- 13
hi mens ſuggeſſerit.
‡ Quare lacero carnes meas dentibus meis, 14
& animam meam porto in manibus meis?
‡ Etiã ſi occiderit me,in ipſo ſperabo: verũ- 15
tamen vias meas in conſpectu eius arguam, C
‡ Et ipſe erit ſaluator meus: nõ enim veniet 16
in conſpectu eius omnis hypocrita. ‡ Audite 17
ſermonẽ meum,& ænigmata percipite auri-
bus veſtris. ‡ Si fuero iudicatus, ſcio quòd 18
iuſtus inueniar. ‡ Quis eſt qui iudicetur me- 19
cum? veniat: quare tacens conſumor?
‡ Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à fa- 20
cie tua non abſcondar:
‡ Manum tuam longè fac à me, & formido 21
tua non me terreat.
‡ Voca me,& ego reſpondebo tibi: aut certè 22
loquar,& tu reſponde mihi.

23 ‡ Quantas habeo iniquitates & peccata, ſce-
lera mea & delicta *oſtende mihi. *mea 3.
24 ‡ Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris
me inimicum tuum?
25 ‡ Cõtra folium quod vento rapitur,oſtendis
potentiã tuam,& ſtipulã ſiccam perſequeris:
26 ‡ Scribis enim contra me amaritudines, &
cõſumere me vis peccatis adoleſcẽtiæ meæ.
27 ‡ Poſuiſti in neruo pedem meum, & obſer-
uaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum
meorum conſyderaſti:
28 ‡ Qui quaſi putredo conſumendus ſum, &
quaſi veſtimentum quod comeditur à tinea.

CAP. XIIII.

1 Homo natus de muliere, breui viuens
A tempore,repletur multis miſeriis. Sap.8.b.9
2 ‡ Qui quaſi flos egreditur & conteritur, & Pſa.143.b.4
fugit velut vmbra,& nũquam in eodem ſta-
tu permanet.
3 ‡ Et dignũ ducis ſuper huiuſcemodi aperire
oculos tuos, & adducere eũ tecũ in iudiciũ?
4 ‡ ‖Quis poteſt facere mundum de immun- Pſa.50.b.7
do cõceptum ſemine? nónne tu qui ſolus es?
5 ‡ Breues dies hominis ſunt, numerus men-
ſium eius apud te eſt: conſtituiſti terminos
eius qui præteriri non poterunt.
6 ‡ Recede *paululũ ab eo vt quieſcat, donec *ergo 8.
B optata veniat,ſicut mercenarij, dies eius.
7 ‡ Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit,
rurſum vireſcit, & rami eius pullulant.
8 ‡ Si ſenuerit in terra radix eius,& in pulue-
re emortuus fuerit truncus illius,
9 ‡ Ad odorem aquæ germinabit,& faciet co-
mam quaſi cùm primùm plantatum eſt.
10 ‡ Homo verò cùm mortuus fuerit,& nuda-
tus atque conſumptus,vbi quæſo eſt?
11 ‡ Quomodo ſi recedant aquæ de mari,& flu-
uius vacuefactus areſcat:
12 ‡ Sic homo cùm dormierit nõ reſurget, do-
nec atteratur cælum nõ euigilabit, nec con-
ſurget de ſomno ſuo.
13 ‡ Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno prote-
C gas me, & abſcondas me, donec pertranſeat
furor tuus,& conſtituas mihi tempus in quo
recorderis mei?
14 ‡ Putáſne mortuus homo rurſum viuet? cũ-
ctis diebus,quibus nunc milito, expecto do-
nec veniat immutatio mea.
15 ‡ Vocabis me,& ego reſpondebo tibi: operi
manuum tuarum porriges dexteram.
16 ‡ ‖Tu quidem greſſus meos dinumeraſti,ſed Prou.5.d.21
*parce peccatis meis. *parces 5.
17 ‡ Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed
18 curaſti iniquitatem meam. ‡ Mons cadens
D defluit,& ſaxum trãsfertur de loco ſuo: ‡ La-
19 pides excauant aquæ, & alluuione paulatim
terra conſumitur: & homines ergo ſimiliter
20 perdes. ‡ Roboraſti eum paululũ, vt in per-
petuum tranſiret: immutabis faciem eius,
21 & emittes eum. ‡ Siue nobiles fuerint filij
eius,ſiue ignobiles,non intelliget.
22 ‡ Attamen caro eius dum viuet,dolebit, &
anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAP. XV.

1 Reſpondẽs autem Eliphaz Themanites,
A dixit,
2 ‡ Nunquid ſapiens reſpondebit quaſi in ven-
tum

tũ loquẽs,& implebit ardore ſtomachũ ſuũ?
‡Arguis verbis eum qui non eſt æqualis ti- 3
bi,& loqueris quod tibi non expedit.
‡ Quantum in te eſt, euacuaſti timorem,& 4
tuliſti preces coram Deo.
‡Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imi 5
taris linguam blaſphemantium.
‡ Condemnabit te os tuum , & non ego: & 6
labia tua reſpondebunt tibi.
‡ Nũquid primus homo tu natus es,& ante 7
colles formatus? ‡ Nunquid conſilium Dei 8
audiſti,& inferior te erit eius ſapientia?
‡Quid noſti quod ignoremus? quid intelli- 9
gis quod neſciamus? D
Eccl.10.b.8. ‡‖ Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multò 10
vetuſtiores quàm patres tui.
‡Nunquid grande eſt vt cõſoletur te Deus? 11
ſed verba tua praua hoc prohibent.
‡ Quid te eleuat cor tuum , & quaſi magna 12
cogitans, attonitos habes oculos?
‡Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus,vt 13
proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones?
‡ Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt 14
iuſtus appareat natus de muliere?
Sup.4.d.18. ‡‖Ecce inter ſanctos eius nemo immutabi- 15
lis,& cæli nõ ſunt mundi in conſpectu eius:
‡Quanto magis abominabilis & inutilis ho 16
mo,qui bibit quaſi aquam iniquitatem?
‡Oſtendam tibi,audi me:quod vidi,narra- 17
bo tibi. ‡ Sapientes confitentur, & non ab- 18
ſcondunt patres ſuos, C
‡ Quibus ſolis data eſt terra , & non tranſi- 19
uit alienus per eos.
‡Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & nu 20
merus annorũ incertus eſt tyrannidis eius.
‡Sonitus terroris ſemp in auribus illius:& 21
cũ pax ſit, ille ⌐ſemper’ inſidias ſuſpicatur. ⌐.5.
‡ Nõ credit quod reuerti poſſit de tenebris 22
⌐ad lucem’, circumſpectãs vndiq; gladium. ⌐.5.
‡ Cùm ſe mouerit ad quærendũ panẽ,nouit 23
q paratus ſit in manu eius tenebrarũ dies.
‡ Terrebit eum tribulatio, & anguſtia val- 24
labit eum , ſicut regem qui præparatur ad
prælium.
‡ Tetendit enim aduerſus Deum manum 25
ſuam,& cõtra omnipotentem roboratus eſt.
‡ Cucurrit aduerſus eum erecto collo , & 26
pingui ceruice armatus eſt.
‡ Operuit faciem eius craſsitudo,& de late- 27
ribus eius aruina dependet. D
‡Habitauit in ciuitatibus deſolatis,& in do 28
mib⁹ deſertis,quæ in tumulos ſunt redactæ.
‡Non ditabitur,nec perſeuerabit ſubſtantia 29
eius,nec mittet in terra radicem ſuam.
‡ Non recedet de tenebris: ramos eius are- 30
faciet flamma,& auferetur ſpiritu oris ſui.
‡Non credet fruſtra errore deceptus, quòd 31
aliquo pretio redimendus ſit.
‡Antequam dies eius impleantur,peribit:& 32
arefcet 5. manus eius ⁹areſcent’.
‡Lædetur quaſi vinea,in primo flore botrus 33
eius,& quaſi oliua proiiciens florem ſuum.
‡ Congregatio enim hypocritæ ſterilis, & 34
ignis deuorabit tabernacula eorum qui mu
nera libenter accipiunt.
Iſa.59.b.14. ‡‖Cõcepit dolorem & peperit iniquitatem, 35
Pſal.7.d.15. & vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit,
2 ‡ Audiui frequenter talia: conſolato-
A res oneroſi omnes vos eſtis.
3 ‡ Nunquid habebunt finem verba ventoſa?
aut aliquid tibi moleſtum eſt ſi loquaris?
4 ‡Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque
vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea,
5 ‡Conſolarer & ego vos ſermonibus,& mo-
uerem caput meum ſuper vos.
6 ‡Roborarem vos ore meo: & mouerem la-
B bia mea,quaſi parcens vobis.
7 ‡Sed quid agam? Si locutus fuero,nõ quieſ-
cet dolor meus:& ſi tacuero, non recedet à
8 me. ‡Nũc autem oppreſsit me dolor meus,
& in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 ‡ Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me,
& ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciem
meam contradicens mihi.
10 ‡ Collegit furorem ſuum in me,& commi-
nans mihi infremuit cõtra me dentibus ſuis:
hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus
11 eſt. ‡Aperuerunt ſuper me ora ſua,& expro-
brantes percuſſerunt maxillam meam , ſa-
tiati ſunt pœnis meis.
12 ‡ Concluſit me Deus apud iniquum, & ma-
nibus impiorum me tradidit.
13 ‡Ego ille quondam opulentus repentè con-
C tritus ſum:tenuit ceruicem meam, cõfregit
me,& poſuit me ſibi quaſi in ſignum.
14 ‡Circumdedit me lanceis ſuis, conuulnera- & 1.
uit lumbos meos , ⁺ non pepercit & effudit
in terra viſcera mea.
15 ‡ Conſcidit me vulnere ſuper vulnus,irruit
16 in me quaſi gigas. ‡ Saccum conſui ſuper
cutem meã,& operui cinere carnem meam.
17 ‡ Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ
meæ caligauerunt.
18 ‡ Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus
meæ,cùm haberẽ mundas ad Deum preces.
19 ‡Terra ne operias ſanguinem meum,neque
D inueniat in te locum latendi clamor meus.
20 ‡Ecce enim in cælo teſtis meus, & cõſcius
meus in excelſis.
21 ‡Verboſi amici mei,ad Deum ſtillat oculus
22 meus. ‡Atq; vtinam ſic iudicaretur vir cum
Deo, quomodo iudicatur filius hominis cũ
collega ſuo.
23 ‡Ecce enim breues anni tranſeunt:& ſemi-
tam per quam non reuertar ambulo.

CAP. XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur , dies mei
A breuiabuntur , & ſolùm mihi ſupereſt
2 ſepulchrum. ‡ Non peccaui,& in amaritudi-
nibus ⁹moratur’ oculus meus. ⁹ morabi-
3 ‡Libera me,⁺& pone me iuxta te,& cuiuſ- tur 4.
uis manus pugnet contra me. *Domine
4 ‡ Cor eorum longè feciſti à diſciplina , & 12.
propterea non exaltabuntur.
5 ‡ Prædam pollicetur ſociis , & oculi filio-
B rum eius deficient.
6 ‡ Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, &
exemplum ſum coram eis.
7 ‡Caligauit ab indignatione oculus meus,&
membra mea quaſi in nihilũ redacta ſunt.
8 ‡ Stupebunt iuſti ſuper hoc , & innocens
contra hypocritam ſuſcitabitur.

a mundus 4
9 ‡ Et tenebit iuſtus viam ſuam, & ᵃmundisᵃ
C manibus addet fortitudinem.
10 ‡Igitur omnes vos conuertimini, & venite,
& non inueniam in vobis vllum ſapientem.
11 ‡ Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ
diſsipatæ ſunt, torquentes cor meum.
12 ‡Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt
tenebras ſpero lucem.
13 ‡ Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, &
D in tenebris ſtraui lectulum meum.
14 ‡Putredini dixi, Pater meus es: Mater mea,
& ſoror mea, vermibus.
15 ‡Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & pa-
tientiam meam quis conſyderat?
16 ‡In profundiſsimũ infernũ deſcendent om-
nia mea: putáſne ſaltē ibi erit requies mihi?

## CAP. XVIII.

1 REſpõdens autem Baldad Suhites, dixit,
2 ‡Vſq; ad quem finem verba iactabi-
A tis? intelligite prius, & ſic loquamur.
3 ‡Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſor-
duimus coram ᵇvobisᵇ?
b te 15.
4 ‡ Qui perdis animam tuam in furore tuo,
nunquid propter te derelinquetur terra, &
transferentur rupes de loco ſuo?
5 ‡ Nónne lux impij extinguetur, nec ſplen-
debit flamma ignis eius?
6 ‡Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius: &
B lucerna quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 ‡Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præci-
pitabit eum conſilium ſuum.
8 ‡Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in ma-
9 culis eius ambulat. ‡Tenebitur planta illius
laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis.
10 ‡Abſcondita eſt in terra pedica eius, & deci-
pula illius ſuper ſemitam.
11 ‡Vndiq; terrebũt eum formidines, & inuol-
12 uent pedes eius. ‡Attenuetur fame ro-
bur eius, & inedia inuadat coſtas illius.
13 ‡Deuoret pulchritudinem cutis eius, conſu-
C mat brachia illius primogenita mors.
14 ‡Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia eius,
& calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 ‡Habitent in tabernaculo illius ſocij eius
qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo eius
15 ſulphur. ‡ Deorſum radices eius ſiccentur,
D ſurſum autem atteratur meſsis eius.
Prou. 2. d. 22
17 ‡‖Memoria illius pereat de terra, & non ce-
lebretur nomen eius in plateis.
18 ‡ Expellet eum de luce in tenebras, & de
19 orbe transferet eum. ‡Non erit ſemen eius,
neq; progenies in populo ſuo, nec vllæ reli-
quiæ in regionibus eius.
20 ‡In die eius ſtupebunt nouiſsimi, & primos
inuadet horror.
21 ‡Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte
locus eius qui ignorat Deum.

## CAP. XIX.

1 REſpondens autem Iob, dixit,
2 ‡Vſquequo affligitis animã meam, &
3 atteritis me ſermonibus? ‡En, decies confun
A ditis me, & nõ erubeſcitis opprimẽtes me.
4 ‡Nempe etſi ignoraui, mecum erit ignoran-
5 tia mea. ‡At vos contra me erigimini, & ar
6 B guitis me opprobrijs meis. ‡ Saltem nunc
intelligite quia Deus non æquo iudicio af-
flixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
7 ‡Ecce, clamabo vim patiens, & nemo au-
B diet: vociferabor, & non eſt qui iudicet.
Inf. 30. c. 20.
8 ‡Semitam meam circumſepſit, & tranſire
nõ poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 ‡Spoliauit me gloria mea, & abſtulit coro-
nam de capite meo.
10 ‡Deſtruxit me vndique, & pereo, & quaſi
euulſæ ᵃarboriᵃ abſtulit ſpem meam.
a arboris a
11 ‡Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me
habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 ‡Simul venerunt latrones eius, & fecerunt
ſibi viam per me, & obſederunt in gyro ta-
bernaculum meum.
13 ‡Fratres meos longè fecit à me, & noti mei
quaſi alieni receſſerunt à me.
14 ‡Dereliquerunt me propinqui mei: & qui
me nouerant, obliti ſunt mei.
15 ‡Inquilini domus meæ, & ancillæ meę ſicut
C alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus
fui in oculis eorum.
16 ‡Seruum meum vocaui, & non reſpondit,
ore proprio deprecabar illum.
17 ‡Halitum meum exhorruit vxor mea, &
orabam filios vteri mei.
18 ‡Stulti quoq; deſpiciebant me: & cùm ab
eis receſsiſſem, detrahebant mihi.
19 ‡Abominati ſunt me quondam conſiliarij
mei: & quem maximè diligebã, ᵃauerſatus
20 eſt meᵃ. ‡ Pelli meæ, conſumptis carnibus,
a aduerſatus eſt mihi 7.
adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantum-
21 modo labia circa dẽtes meos. ‡ Miſeremini
D mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei,
22 quia manꝰ Domini tetigit me. ‡Quare per-
ſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis
23 ſaturamini? ‡Quis mihi tribuat vt ſcriban-
tur ſermones mei? quis mihi det vt exaren-
24 tur in libro ‡ſtylo ferreo, & plumbi lamina,
vel certè ſculpantur in ſilice?
25 ‡Scio enim quòd redemptor meus viuit, &
in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum.
26 ‡Et rurſum circundabor pelle mea, & in
carne mea videbo Deum ᵃ.
a ſaluatorẽ meum 8.
27 ‡Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei
conſpecturi ſunt, & non alius, repoſita eſt
hæc ſpes mea in ſinu meo.
28 ‡Quare ergo nunc dicitis, Perſequamur eũ,
& radicem verbi inueniamus contra eum?
29 ‡Fugite ergo à facie gladij, quoniam vltor
ᵃiniquitatumᵃ gladius eſt, & ſcitote eſſe iu-
dicium.
a iniquitatis 5.

## CAP. XX.

1 REſpõdens autem Sophar Naamathites,
2 dixit, ‡Idcirco cogitatiões meæ variæ
Sup. 12. a. 2.
A ſuccedunt ſibi, & mens in diuerſa rapitur.
3 ‡Doctrinam qua me arguis, audiam, & ſpi-
ritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 ‡Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt ho-
mo ſuper terram,
5 ‡Quòd laus impiorũ breuis ſit, & gaudium
hypocritæ ad inſtar puncti.
6 ‡Si aſcenderit vſq; ad cælum ſuperbia eius,
& caput eius nubes tetigerit:
7 ‡Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: &
qui eum viderant, dicent, Vbi eſt?
8 ‡Velut ſomnium auolans non inuenietur,
B tranſiet ſicut viſio nocturna.
9 ‡Oculus qui eum viderat, non videbit: neq;
vltrà intuebitur eum locus ſuus.

‡Filij eius atterentur egeſtate, & manus il- 10
lius reddent ei dolorem ſuum.
‡Oſſa eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ 11
eius, & cum eo in puluere dormient.
‡ Cùm enim dulce fuerit in ore eius malū, 12
abſcondet illud ſub lingua ſua:
‡Parcet illi, & non derelinquet illud, & ce- 13
labit in gutture ſuo. ‡Panis eius in vtero il- 14
lius vertetur in fel aſpidum intrinſecus.
‡Diuitias quas deuorauit euomet, & de ven 15
tre illius extrahet eas Deus. ‡Caput aſpidū 16
ſuget, & occidet eum lingua viperæ. ‡Non 17
[a]videbit 4. [a]videat[b] riuulos fluminis, torrentes mellis, & C
butyri. ‡ Luet quæ fecit omnia, nec tamen 18
conſumetur: iuxta multitudinem adinuen-
tionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.
‡ Quoniam confringens nudauit pauperes: 19
domum rapuit, & non ædificauit eam.
‡Nec eſt ſatiatus venter eius: & cùm habue- 20
rit quæ concupierat, poſsidere non poterit.
‡Non remanſit de cibo eius, & propterea 21
nihil permanebit de bonis eius.
‡Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & 22
omnis dolor irruet ſuper eum.
‡Vtinam impleatur venter eius, vt emittat 23
in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illū
bellum ſuum. ‡Fugiet arma ferrea, & irruet 24
in arcum æreum. D
[a]Gladius eductus 1. ‡ [a] Eductus[b], & egrediens de vagina ſua, & 25
fulgurans in amaritudine ſua vadent, & ve-
nient ſuper eum horribiles.
‡Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occul- 26
tis eius: deuorabit eū ignis qui nō ſuccendi-
tur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo.
‡Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra 27
conſurget aduerſus eum.
‡Apertum erit germen domus illius, detra- 28
hetur in die furoris Dei. ‡Hæc eſt pars ho- 29
minis impij à Deo, & hæreditas verborum
eius à Domino.

CAP. XXI.

RESpondens autem Iob, dixit, 1
‡Audite quæſo ſermones meos, & agi- 2
te pœnitentiam. ‡Suſtinete me vt & ego lo- 3
quar & poſt mea, ſi videbitur, verba ridete. A
‡Nunquid contra hominem diſputatio mea 4
eſt, vt meritò non debeam contriſtari?
‡ Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperpo- 5
nite digitum ori veſtro. ‡Et ego quando re- 6
cordatus fuero, pertimeſco, & concutit car-
Iere.12.a.1. nem meā tremor. ‡Quare ergo impij viuūt, 7
Haba.1.a.3. ſubleuati ſunt, cōfortatíq; diuitiis? ‡Semen 8
eorum permanet coram eis, propinquorum
turba, & nepotum in conſpectu eorum.
‡Domus eorū ſecuræ ſunt & pacatæ, & non 9
eſt virga Dei ſuper illos. ‡Bos eorū cōcepit, 10
& nō abortiuit: vacca peperit, & nō eſt pri- B
uata fœtu ſuo. ‡Egrediūtur quaſi greges par 11
uuli eorū, & infantes eorū exultāt luſibus.
‡Tenent tympanū, & citharam, & gaudēt ad 12
ſonitum organi. ‡Ducunt in bonis dies ſuos, 13
& in puncto ad inferna deſcendūt. ‡Qui di- 14
xerunt Deo, Recede à nobis, & ſcientiā viarū
Mal.3.d.14. tuarū nolumus. ‡[a]Quis[b] eſt Omnipotēs, vt 15
[a] Quid 9. ſeruiamus ei? & quid nobis prodeſt ſi oraue-
rimus illum? ‡Veruntamen quia nō ſunt in 16
manu eorum bona ſua, cōſilium impiorum
longè ſit à me. ‡Quoties lucerna impiorum 17
C extinguetur, & ſuperueniet eis inundatio, &
dolores diuidet furoris ſui?
18 ‡Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſi-
cut fauilla quam turbo diſpergit.
19 ‡Deus ſeruabit filiis illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc ſciet.
20 ‡Videbunt oculi eius interfectionem ſuam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 ‡ Quid enim ad eum pertinet de domo ſua
poſt ſe? & ſi numerus menſium eius dimidie-
22 tur? ‡ Nunquid Deum docebit quiſpiam
D. ſcientiam, qui excelſos iudicat?
23 ‡Iſte moritur robuſtus & ſanus, diues & fœ
24 lix. ‡ Viſcera eius plena ſunt adipe, & me-
dullis oſſa illius irrigantur:
25 ‡Alius verò moritur in amaritudine animę
26 abſq; vllis opibus: ‡ Et tamen ſimul in pul-
uere dormient, & vermes operient eos.
27 ‡Certè noui cogitationes veſtras, & ſenten-
tias contra me iniquas.
28 ‡Dicitis enim, Vbi eſt domus principis? &
vbi tabernacula impiorum?
29 ‡ Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.
30 ‡Quia in diem perditionis ſeruatur malus,
& ad diem furoris ducetur.
31 ‡Quis arguet coram eo viam eius? & quæ
32 fecit, quis reddet illi? ‡Ipſe ad ſepulchra du-
cetur, & in congerie mortuorum vigilabit.
33 ‡ Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe om-
nem hominē trahet, & ante ſe innumerabi-
34 les. ‡Quomodo igitur conſolamini me fru-
ſtra, cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa
ſit veritati?

CAP. XXII.

1 RESpōdens autem Eliphas Themanites,
2 dixit, ‡Nūquid Deo poteſt comparari
A homo, etiam cùm perfectæ fuerit ſcientiæ?
3 ‡Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris? aut quid
ei confert ſi immaculata fuerit via tua?
4 ‡Nunquid timēs [a]arguet te, & veniet tecum [a]te 2.
5 in iudicium, ‡Et non propter malitiā tuam
plurimam, & infinitas iniquitates tuas?
6 ‡ Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum
B ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 ‡Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſub-
8 traxiſti panem. ‡ In fortitudine brachij tui
poſsidebas terram, & potentiſsimus obtine-
9 bas eam. ‡Viduas dimiſiſti vacuas, & lacer-
tos pupillorum comminuiſti.
10 ‡ Propterea circundatus es laqueis, & con-
turbat te formido ſubita.
11 ‡Et putabas te tenebras nō viſurum, & im-
petu aquarū inundantiū non oppreſſum iri?
12 ‡ [a]An[b] cogitas quòd Deus excelſior cælo ſit, [a]An non 1.
& ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?
13 ‡Et dicis, Quid enim nouit Deus? & quaſi
per caliginem iudicat.
14 ‡Nubes latibulum eius, nec noſtra conſyde
rat, & circa cardines cæli perambulat.
15 ‡ Nunquid ſemitam ſeculorū cuſtodire cu-
C pis, quam calcauerunt viri iniqui?
16 ‡Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & flu-
17 uius ſubuertit fundamentum eorum. ‡Qui
dicebant Deo, Recede à nobis: & quaſi nihil
poſſit facere Omnipotens, æſtimabant eum.
18 ‡ Cùm ille impleſſet domos eorum bonis?
quorum ſententias procul ſit à me.

Pſal.106.d.42. ‡‖Videbunt iuſti,& lætabuntur, & innocens 19
ſubſannabit eos.
‡Nónne ſucciſa eſt erectio eorum, & reli- 20
quias eorum deuorauit ignis?
‡Acquieſce igitur ei,& habeto pacem,& per 21
hæc habebis fructus optimos.
‡Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermo- 22
nes eius in corde tuo. D
‡Si reuerſus fueris ad omnipotentem,ædifi- 23
caberis, & longé facies iniquitatem à taber-
naculo tuo. ‡ Dabit pro terra ſilicem,& pro 24
ſilice torrentes aureos.
‡Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos,& 25
argentum coaceruabitur tibi.
‡Tunc ſuper Omnipotentē delicíis afflues,& 26
eleuabis ad Deum faciem tuam.
‡Rogabis eũ,& exaudiet te, & vota tua red- 27
des. ‡ Decernes rē, & veniet tibi,& in viis 28
tuis ſplendebit lumen.
Pro.29.d.23. ‡‖Qui enim humiliatus fuerit, erit in glo- 29
ria: & qui inclinauerit oculos, ipſe ſaluabi-
tur. ‡ Saluabitur innocens, ſaluabitur autē 30
in mundicia manuum ſuarum.

CAP. XXIII.

RESpondens autem Iob, ait, 1
‡Nunc quoque in amaritudine eſt ſer- 2
mo meus,& manus plagæ meæ aggrauata eſt A
ſuper gemitum meum.
‡Quis mihi tribuat vt cognoſcam & inue- 3
niam illũ,& veniam vſque ad ſolium eius?
‡Ponam coram eo iudicium, & os meũ re- 4
plebo increpationibus.
‡Vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat,& in- 5
telligam quid loquatur mihi. B
‡Nolo multa fortitudine contendat mecũ, 6
nec magnitudinis ſuę mole me premat.
‡Proponat æquitatem contra me, & perue- 7
niet ad victoriam iudicium meum.
‡Si ad Orientē iero, non apparet: ſi ad Oc- 8
cidentem,non intelligam eum.
‡Si ad ſiniſtram,quid agam? non apprehen- 9
dam eum. ſi me vertam ad dexteram,nõ vi- C
debo illum. ‡ Ipſe verò ſcit viam meam,& 10
probabit me quaſi aurum quod per ignem
tranſit. ‡ Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus. 11
viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea.
‡A mandatis labiorum eius non receſsi, & 12
in ſinu meo abſcondi verba oris eius.
‡Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere po- 13
teſt cogitationem eius: & anima eius quod- D
cunque voluit,hoc fecit.
‡Cumque expleuerit in me voluntatē ſuã, 14
& alia multa ſimilia præſto ſunt ei:
‡Et idcirco à facie eius turbatus ſum: & cõ- 15
ſyderans eum,timore ſolicitor.
‡Deus molliuit cor meum, & Omnipotens 16
conturbauit me.
‡Non enim perij propter imminentes tene- 17
bras,nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

AB Omnipotēte nõ ſunt abſcõdita tem- 1
pora: qui autem nouerunt eum, igno- A
rant dies illius.
‡Alij terminos tranſtulerunt, diripuerunt 2
greges,& pauerunt eos. ‡ Aſinum pupillorũ 3
abegerunt,& abſtulerũt pro pignore bouem
viduæ. ‡ Subuerterunt pauperum viam, & 4
oppreſſerunt pariter manſuetos terræ.
5 ‡Alij quaſi onagri in deſerto egrediuntur ad
opus ſuũ,vigilantes ad prædã, præparãt panē
6 liberis. ‡ Agrũ non ſuũ demetunt: & vineã
eius,quem vi oppreſſerint, vindemiant.
7 ‡Nudos dimittunt homines,indumenta tol-
lentes,quibus non eſt operimentũ in frigore:
D 8 ‡Quos imbres montium rigant: & non ha-
bentes velamen,amplexantur lapides.
9 ‡Vim fecerunt deprædantes pupillos,& vul-
B gum pauperem ſpoliauerunt.
10 ‡Nudis *& incedentibus abſque veſtitu,& *.1.
11 eſurientibus tulerunt ſpicas. ‡ Inter aceruos
eorũ meridiati ſunt, qui calcatis torculari-
12 bus ſitiunt. ‡ De ciuitatibus fecerunt viros
gemere,& anima vulneratorum clamauit,&
Deus inultum abire non patitur.
13 ‡Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierũt vias
C eius:nec reuerſi ſunt per ſemitas eius.
14 ‡Mane primo cõſurgit homicida, interficit
egenum & pauperem: per noctēm verò erit
15 quaſi fur. ‡ Oculus adulteri obſeruat cali-
ginem, dicens, Non me videbit oculus: &
operiet vultum ſuum.
16 ‡Perfodit in tenebris domos,ſicut in die cõ-
dixerant ſibi, & ignorauerunt lucem.
17 ‡Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur
vmbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in
18 luce ambulant. ‡ Leuis eſt ſuper faciē aquæ:
maledicta ſit pars eius in terra, nec ambulet
per viam vinearum.
19 ‡Ad nimium calorem tranſeat ab aquis ni-
D uium, & vſque ad inferos peccatum illius.
20 ‡Obliuiſcatur eius miſericordia: dulcedo il-
lius vermes:non ſit in recordatione, ſed con
teratur quaſi lignum infructuoſum.
21 ‡Pauit enim ſterilem, & quæ non parit *&
viduæ bene non fecit.
22 ‡Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cùm
ſteterit,non credet vitæ ſuæ.
23 ‡‖Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille Apo.2.f.21.
abutitur eo in ſuperbiam: oculi autem eius
24 ſunt in viis illius. ‡ Eleuati ſunt ad modi-
cum, & non ſubſiſtent, & humiliabuntur ſi-
cut omnia,& auferētur, & ſicut ſummitates
25 ſpicarum conterentur. ‡ Quod ſi non eſt ita,
quis me poteſt arguere eſſe mentitum,& po
nere ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

1 RESpondens autē Baldad Suhites dixit,
2 ‡Poteſtas & terror apud eũ eſt qui fa-
A cit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 ‡Nũquid eſt numerus militum eius? & ſu-
per quem non *ſurget* lumen illius? *fulget. 12.
4 ‡‖Nunquid iuſtificari poteſt homo compa- Supr.4.c.17.
ratus Deo,aut apparere mundus natus de mu-
5 liere? ‡ Ecce luna etiam non ſplēdet,& ſtel-
læ non ſunt mundæ in conſpectu eius:
6 ‡Quãto magis homo putredo, & filius ho-
minis vermis?

CAP. XXVI.

1 RESpondens autem Iob,dixit,
2 ‡Cuius adiutor es? nunquid imbecil-
A lis? & ſuſtentas brachium eius qui non eſt
3 fortis? ‡Cui dediſti conſilium? forſitã illi qui
non habet ſapientiam, & prudentiam tuam
4 oſtendiſti plurimã. ‡ *Quem docere volui- *aut 12.
ſti? nónne eum qui fecit ſpiramentum?

Ecce

‡*Ecce gigantes gemunt ſub aquis,& qui ha 5
bitant cum eis. B
‡ Nudus eſt infernus coram illo, & nullum 6
eſt operimentum perditioni.
‡ Qui extendit Aquilonem ſuper vacuũ, & 7
appendit terram ſuper nihilum.
‡ Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non 8
erumpant pariter deorſum.
‡ Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit ſu- 9
per illud nebulam ſuam. C
‡ Terminum circundedit aquis, vſque dum 10
finiantur lux & tenebræ.
‡ Columnæ cæli contremiſcunt, & pauent 11
ad nutum eius.
‡ In fortitudine illius repentè maria cõgre- 12
gata ſunt,& prudẽtia eius percuſsit ſuperbũ. D
‡ Spiritus eius ornauit cælos:& obſtetrican- 13
te manu eius,eductus eſt coluber tortuoſus.
‡ Ecce,hæc ex parte dicta ſunt viarum eius: 14
& cùm vix paruam ſtillã ſermonis eius au-
dierimus, quis poterit tonitruum magnitu-
dinis illius intueri?

CAP. XXVII.

ADdidit quoque Iob, aſſumens parabo- 1
lam ſuam,& dixit: A
‡ Viuit Deus,(qui abſtulit iudicium meum, 2
& Omnipotens qui ad amaritudinem addu-
xit animam meam.)
‡ Quia donec ſupereſt halitus in me, & ſpi- 3
ritus Dei in naribus meis,
‡ Non loquẽtur labia mea iniquitatem,nec 4
lingua mea meditabitur mendacium.
‡ Abſit à me vt iuſtos vos eſſe iudicem: do- 5
nec deficiã, non recedam ab innocẽtia mea.
‡ Iuſtificationẽ meam quam cœpi tenere,nõ 6
deſeram: neq; enim reprehendit me cor meũ
in omni vita mea. ‡ Sit vt impius,inimicus 7
meus:& aduerſarius meus, quaſi iniquus. B
‡ Quæ eſt enim ſpes hypocritę ſi auarè ra- 8
piat,& non liberet Deus animam eius?
‡ Nũquid Deus audiet clamorem eius,cùm 9
venerit ſuper eum anguſtia?
‡ Aut poterit in Omnipotente delectari, & 10
inuocare Deum omni tempore?
‡ Docebo vos per manum Dei quæ Omni- 11
potens habeat,nec abſcondam.
*vt 1. ‡ Ecce,vos omnes noſtis,& *quid ſine cauſa 12
vana loquimini?
‡ Hæc eſt pars hominis impij apud Deum, 13
& hæreditas violentorum, quam ab Omni- C
potente ſuſcipient.
‡ Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio 14
erunt,& nepotes eius nõ ſaturabuntur pane.
‡ Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in 15
interitu,& viduæ illius non plorabunt.
‡ Si comportauerit quaſi terram argẽtum, 16
& ſicut lutum præparauerit veſtimenta:
‡ Pręparabit quidem,ſed iuſtus veſtietur il- 17
lis:& argentum innocens diuidet.
‡ Aedificauit ſicut tinea domum ſuam,& ſi- 18
cut cuſtos fecit vmbraculum.
Pſa.48.d.18 ‡ ‖Diues cùm dormierit,nihil ſecum auſe- 19
ret: aperiet oculos ſuos,& nihil inueniet. D
‡ Apprehendet eum quaſi aqua inopia, no- 20
cte opprimet eum tempeſtas.
‡ Tollet eum ventus vrens,& auferet,& ve- 21
lut turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 ‡ *Et mittet ſuper eum, & non parcet: de *Emittet
manu eius fugiens fugiet. 14.
23 ‡ Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibila-
bit ſuper illum,intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum venarum ſuarũ prin-
A cipia:& auro locus eſt in quo cõflatur.
2 ‡ Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolutus
calore,in æs vertitur.
3 ‡ Tempus poſuit tenebris, & vniuerſorum
finem ipſe conſyderat,lapidem quoque cali-
ginis,& vmbram mortis.
4 ‡ Diuidit torrens à populo peregrinante,eos
quos oblitus eſt pes egentis hominis & in-
5 uios. ‡ Terra de qua oriebatur panis in lo-
co ſuo,igni ſubuerſa eſt.
6 ‡ Locus ſapphiri lapides eius,& glebæ illius
7 aurum. ‡ Semitam ignorauit auis, nec in-
tuitus eſt eam oculus vulturis.
8 ‡ Non calcauerunt eam filij inſtitorum,nec
B pertranſiuit per eam leæna.
9 ‡ Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſubuer-
tit à radicibus montes.
10 ‡ In petris riuos excidit:& omne pretioſum
vidit oculus eius.
11 ‡ Profunda quoque fluuiorum ſcrutatus eſt,
& abſcondita in lucem produxit.
12 ‡ Sapientia verò vbi inuenitur? & quis eſt Prou.2.a.7
locus intelligentiæ?
13 ‡ Neſcit homo pretium eius: nec inuenitur
in terra ſuauiter viuentium.
14 ‡ Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare lo-
C quitur,Non eſt mecum.
15 ‡ ‖Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec Pro.8.b.10
appendetur argentum in commutatione eius. Sap.7.a.9.
16 ‡ Nõ conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec
lapidi ſardonycho pretioſiſsimo,vel ſapphi-
17 ro. ‡ Nõ adæquabitur ei aurum vel vitrũ,
nec commutabuntur pro ea vaſa auri.
18 ‡ Excelſa & eminentia non memorabuntur
comparatione eius: trahitur autem ſapien-
tia de occultis.
19 ‡ Non adæquabitur ei topazius de Aethio-
pia, nec tincturæ mundiſsimæ componetur.
20 ‡ Vnde ergo ſapientia venit? & quis eſt lo-
cus intelligentiæ?
21 ‡ Abſcondita eſt ab oculis omnium viuen-
D tium,volucres quoque cæli latet.
22 ‡ Perditio & mors dixerunt, Auribus no-
ſtris audiuimus famam eius.
23 ‡ Deus intelligit viam eius, & ipſe nouit
locum illius.
24 ‡ Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia
quæ ſub cælo ſunt reſpicit,
25 ‡ Qui fecit ventis pondus,& aquas appendit
26 in menſura. ‡ Quando ponebat pluuijs le-
gem,& viam procellis ſonantibus:
27 ‡ Tunc vidit illam,& enarrauit,& præpara- Prou.1.a.7
28 uit,& inueſtigauit. ‡ Et dixit homini, Ecce & 9.b.10.
timor Domini,ipſa eſt ſapientia: & recedere
à malo,intelligentia.

CAP. XXIX.

1 ADdidit quoque Iob, aſſumens parabo-
A lam ſuam,& dixit,
2 ‡ Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes
priſtinos,ſecundum dies quibus Deus cuſto-
diebat me?

Quando

‡ Quādo ſplēdebat lucerna eius ſuper caput 3
meū,& ad lumen eius ambulabā in tenebris?
‡ Sicut fui in diebus adoleſcētiæ meæ,quan 4
do ſecretò Deus erat in tabernaculo meo?
‡ Quando erat Omnipotens mecum : & in 5
circuitu meo pueri mei?
‡ Quando lauabam pedes meos butyro , & 6
petra fundebat mihi riuos olei?
‡ Quando procedebam ad portam ciuitatis, 7
& in platéa parabant cathedram mihi?
‡ Videbant me iuuenes, & abſcondebantur: 8
& ſenes aſſurgentes ſtabant. B
‡ Principes ceſſabant loqui , & digitum ſu- 9
perponebant ori ſuo.
‡ Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua 10
eorum gutturi ſuo adhærebat.
‡ Auris audiens beatificabat me , & oculus 11
videns teſtimonium reddebat mihi.
‡ Eò quòd liberaſſem pauperem vociferan- 12
tem,& pupillum cui non eſſet adiutor.
‡ Benedictio perituri ſuper me veniebat, & 13
cor viduæ conſolatus ſum. C
‡ Iuſtitia indutus ſum : & veſtiui me , ſicut 14
veſtimento & diademate, iudicio meo.
‡ Oculus fui cæco,& pes claudo. 15
‡ Pater eram pauperum: & cauſam quam ne- 16
ſciebam,diligentiſsimè inueſtigabam.
‡ Conterebam molas iniqui, & de dentibus 17
illius auferebam prædam.
‡ Dicebamque, In nidulo meo moriar,& ſi- 18
cut palma multiplicabo dies.
‡ Radix mea aperta eſt ſecus aquas , & ros 19
morabitur in meſſione mea.
‡ Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus 20
meus in manu mea inſtaurabitur. D
‡ Qui me audiebant, expectabant ſententiā, 21
& intenti tacebant ad conſilium meum.
‡ Verbis meis addere nihil audebant, & ſu- 22
per illos ſtillabat eloquium meum.
‡ Expectabant me ſicut pluuiam,& os ſuum 23
aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.
‡ Siquando ridebam ad eos, non credebant, 24
& lux vultus mei non cadebat in terram.
‡ Si voluiſſem ire ad eos , ſedebam primus: 25
cumque ſederem quaſi rex circumſtāte exer-
citu,eram tamen mœrentium conſolator.

CAP. XXX.

NVnc autem derident me iuniores tem- 1
pore, quorum nō dignabar patres po- A
nere cum canibus gregis mei:
‡ Quorum virtus manuum mihi erat pro 2
nihilo,& vita ipſa putabantur indigni.
‡ Egeſtate & fame ſteriles , qui rodebant in 3
ſolitudine,ſqualentes calamitate & miſeria.
‡ Et mandebant herbas , & arborum corti- 4
ces,& radix iuniperorum erat cibus eorum.
‡ Qui de conuallibus iſta rapientes,cùm ſin- 5
gula reperiſſent,ad ea cū clamore currebant.
‡ In deſertis habitabāt torrentium, & in ca- 6
uernis terræ,vel ſuper glaream.
‡ Qui inter huiuſcemodi lætabantur , & eſſe 7
ſub ſentibus delicias computabant. B
‡ Filij ſtultorum & ignobilium , & in terra 8
penitus non parentes.
‡ Nunc in eorum canticum verſus ſum , & 9
factus ſum eis in prouerbium.
‡ Abominantur me , & longè fugiunt à me, 10
& faciem meam conſpuere non verentur.
11 ‡ Pharetram enim ſuam aperuit , & afflixit
me,& frenum poſuit in os meum.
12 ‡ Ad dexteram orientis calamitatis meę illi-
cò ſurrexerunt: pedes meos ſubuerterunt,&
oppreſſerunt quaſi fluctibus,ſemitis ſuis.
13 ‡ Diſsipauerunt itinera mea , inſidiati ſunt
mihi: & præualuerunt,& non fuit qui ferret
14 auxilium. ‡ Quaſi rupto muro,& aperta ia-
nua irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias
deuoluti ſunt.
15 ‡ Redactus ſum in nihilum : abſtulit quaſi
ventus deſyderium meū: & velut nubes per-
C tranſiit ſalus mea.
16 ‡ Nunc autem in memetipſo marceſcit ani-
ma mea,& poſsident me dies afflictionis.
17 ‡ Nocte os meum perforatur doloribus : &
qui me comedunt,non dormiunt.
18 ‡ In multitudine eorum conſumitur veſti-
mentum meum,& quaſi capitio tunicæ ſuc-
cinxerunt me.
19 ‡ Comparatus ſum luto, & aſsimilatus ſum
fauillæ & cineri.
20 ‡ ‖Clamo ad te, & non exaudis me : ſto, & Sup.19.a.7
non reſpicis me.
21 ‡ Mutatus es mihi in crudelem,& in duritia
manus tuæ aduerſaris mihi.
22 ‡ Eleuaſti me , & quaſi ſuper ventum ponēs
eliſiſti me validè.
23 ‡ Scio quia morti trades me, vbi conſtituta
D eſt domus omni viuenti.
24 ‡ Veruntamē nō ad cōſumptionē meā emit-
tis manū tuam: & ſi corruerint,ipſe ſaluabis.
25 ‡ Flebam quondam ſuper eo qui afflictus
erat,& compatiebatur anima mea pauperi.
26 ‡ Expectabam bona,& venerunt mihi mala:
præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ‡ Interiora mea efferbuerunt abſq; vlla re-
quie,præuenerunt me dies afflictionis.
28 ‡ Mœrens incedebam , ſine furore , conſur-
gens in turba clamabam.
29 ‡ Frater fui draconū,& ſocius ſtruthionum.
30 ‡ Cutis mea denigrata eſt ſuper me , & oſſa
mea aruerunt præ caumate.
31 ‡ Verſa eſt in luctum cithara mea, & orga-
num meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne co-
A gitarem quidem de virgine.
2 ‡ Quam enim partem haberet in me Deus
déſuper,& hæreditatem Omnipotens de ex-
celſis?
3 ‡ Nunquid non perditio eſt iniquo,& alie-
natio operantibus iniuſtitiam?
4 ‡ Nónne ipſe conſyderat vias meas , & cun- Prou.5.d.21
ctos greſſus meos dinumerat? Infr.34.c.21
5 ‡ Si ambulaui in vanitate , & feſtinauit in
dolo pes meus:
6 ‡ Appendat me in ſtatéra iuſta, & ſciat Deus
ſimplicitatem meam.
7 ‡ Si declinauit greſſus meus de via, & ſi ᵃſe- ᵃſecutum
cutus eſt oculus meus cor meū, & ſi in ma- eſt oculos
nibus meis adhæſit macula: meos 1.
8 ‡ Seram,& alius comedat: & progenies mea
eradicetur.
9 ‡ Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere,
& ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:

‡ Scortum alterius ſit vxor mea, & ſuper il- 10
lam incuruentur alij. B
‡ Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima. 11
‡ Ignis eſt vſque ad perditionem deuorans, 12
& omnia eradicans genimina.
‡ Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo 13
meo, & ancilla mea, cùm diſceptarent aduer
ſum me. ‡ Quid enim faciam cùm ſurrexe- 14
rit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit,
quid reſpondebo illi?
‡ Nunquid nõ in vtero fecit me, qui & illum 15
operatus eſt: & formauit me in vulua vnus?
‡ Si negaui quod volebant pauperibus, & 16
oculos viduæ expectare feci.
‡ Si comedi buccellam meam ſolus, & non 17
comedit pupillus ex ea?
‡ (Quia ab infantia mea creuit mecum mi- 18
ſeratio: & de vtero matris meæ egreſſa eſt
mecum.) ‡ Si deſpexi pereuntem, eo quòd 19
non habuerit indumentum, & abſque operi-
mento pauperem?
‡ Si non benedixerunt mihi latera eius, & de 20
velleribus ouium mearum calefactus eſt? C
‡ Si leuaui ſuper pupillum manum meam, 21
etiam cùm viderem me in porta ſuperiorẽ?
‡ Humerus meus à iunctura ſua cadat, & bra 22
chium meum cum ſuis oſsibus cõfringatur.
‡ Semper enim quaſi tumentes ſuper me flu- 23
ctus timui Deum, & pondus eius ferre non
potui. ‡ Si putaui aurum robur meum: & 24
obrizo dixi, Fiducia mea?
‡ Si lætatus ſum ſuper multis diuitiis meis, 25
& quia plurima reperit manus mea?
‡ Si vidi ſolem cùm fulgeret, & lunam ince- 26
dentem clarè:
‡ Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & 27
oſculatus ſum manum meam ore meo,
‡ Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio con- 28
tra Deum altiſsimum?
‡ Si gauiſus ſum ad ruinã eius qui me ode- 29
rat; & exultaui quòd inueniſſet eum malũ?
‡ Non enim dedi ad peccandum guttur meũ 30
vt expeterem maledicens animam eius. D
‡ Si nõ dixerunt viri tabernaculi mei, Quis 31
det de carnibus eius, vt ſaturemur?
‡ Foris non manſit peregrinus, oſtium meũ 32
viatori patuit.
‡ Si abſcondi quaſi homo peccatũ meum, 33
& celaui in ſinu meo iniquitatem meam?
‡ Si expaui ad multitudinem nimiam, & de- 34
ſpectio propinquorum terruit me: & nõ ma-
gis tacui, nec egreſſus ſum oſtium?
‡ Quis mihi tribuat auditorẽ, vt deſyderium 35
meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat
ipſe qui iudicat;
‡ Vt in humero meo portem illum, & cir- 36
cundem illum quaſi coronam mihi?
‡ Per ſingulos gradus meos pronuntiabo il- 37
lum, & quaſi principi offeram eum.
‡ Si aduerſum me terra mea clamat, & cum 38
ipſa ſulci eius deflent?
‡ Si fructus eius comedi abſque pecunia, & 39
animam agricolarum eius afflixi:
‡ Pro frumẽto oriatur mihi tribulus, & pro 40
hordeo ſpina.

*Finita ſunt verba Iob.*

CAP. XXXII.

1 OMiſerunt autẽ tres viri iſti reſpondere
A Iob, eò quòd iuſtus ſibi videretur.
2 ‡ Et iratus, indignatuſq; eſt Eliu filius Ba-
rachel Buzites, de cognatione Ram: iratus eſt
autem aduerſum Iob, eo quòd iuſtum ſe eſſe
3 diceret corã Deo. ‡ Porrò aduerſum amicos
eius indignatus eſt, eo quòd non inueniſſent
reſponſionem rationabilem, ſed tantummo-
dò condemnaſſent Iob.
4 ‡ Igitur Eliu expectauit Iob loquentem, eo
quòd ſeniores * eſſent qui loquebantur. *ſe ſ.
5 ‡ Cùm autem vidiſſet quòd tres reſpondere
B non potuiſſent, iratus eſt vehementer.
6 ‡ Reſpondenſq; Eliu filius Barachel Buzites,
dixit, Iunior ſum tempore, vos autem anti-
quiores: idcirco demiſſo capite veritus ſum
vobis indicare meam ſententiam.
7 ‡ Sperabam enim quòd ætas prolixior lo-
queretur, & annorum multitudo doceret ſa-
8 pientiam. ‡ Sed vt video, Spiritus eſt in ho-
minibus, & inſpiratio Omnipotentis dat in-
telligentiam.
9 ‡ Non ſunt longæui ſapientes, nec ſenes in-
C telligunt iudicium.
10 ‡ Ideo dicam, audite me, oſtendam vobis e-
tiam ego meam ſapientiam.
11 ‡ Expectaui enim ſermones veſtros, audiui
prudentiam veſtram, donec diſceptaremini
12 ſermonibus: ‡ Et donec putabã vos aliquid
dicere, conſyderabam: ſed vt video, non eſt
qui poſsit arguere Iob, & reſpõdere ex vobis
ſermonibus eius.
13 ‡ Ne fortè dicatis, Inuenimus ſapientiam,
Deus proiecit eum, non homo.
14 ‡ Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecun-
D dum ſermones veſtros reſpondebo illi.
15 ‡ Extimuerunt, nec reſponderunt vltrà, ab-
ſtuleruntque à ſe eloquia.
16 ‡ Quoniam igitur expectaui, & non ſunt lo-
cuti: ſteterunt, nec vltrà reſponderunt:
17 ‡ Reſpondebo & ego partem meam, & oſten
dam ſcientiam meam.
18 ‡ Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat
me ſpiritus vteri mei:
19 ‡ En venter meus quaſi muſtum abſq; ſpira
culo, quod lagunculas nouas diſrumpit.
20 ‡ Loquar, & reſpirabo paululũ: aperiam la-
21 bia mea, & reſpondebo. ‡ Non accipiam per-
ſonam viri, & Deum homini non æquabo.
22 ‡ Neſcio enim quandiu ſubſiſtam, & ſi poſt
modicum tollat me factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes
A ſermones meos auſculta.
2 ‡ Ecce, aperui os meum, ªloquatur' lingua ªloquetur
mea in faucibus meis.
3 ‡ Simplici corde meo ſermones mei, & ªſen ªſcientiã I.
tentiam' puram labia mea loquentur.
4 ‡ Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Om-
nipotentis viuificauit me.
5 ‡ Si potes, reſponde mihi, & aduerſus faciem
6 meam conſiſte. ‡ Ecce, & me ſicut & te fecit
Deus, & de eodem luto ego quoq; formatus ªeloquium
ſum. meum non
7 ‡ Veruntamẽ miraculũ meũ non te terreat, ſit tibi gra
& ªeloquentia mea non ſit tibi grauis'. ue I.

Dixiſti

‡ Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem 8
verborum tuorum audiui. B
‡ Mundus ſum egu,& abſq; delicto: imma- 9
culatus,& non eſt iniquitas io me.
‡ Quia querelas in me reperit, ideò arbitra- 10
tus eſt me inimicum ſibi.
‡ Poſuit in neruo pedes meos, cuſtodiuit 11
omnes ſemitas meas.
‡ Hoc eſt ergo in quo non es iuſtificatus:re- 12
ſpondebo tibi, quia maior ſit Deus homine.
‡ Aduerſus eum contendis: quòd non ad 13
omnia verba reſponderit tibi?
‡ Semel loquitur Deus,& ſecundò id ipſum 14
non repetit. ‡ Per ſomnium in viſione no- 15
cturna, quando irruit ſopor ſuper homines,
& dormiunt in lectulo:
‡ Tūc aperit aures virorum,& erudiens eos 16
inſtruit diſciplina. ‡ Vt auertat hominē ab 17
ᵃfacit 8. his quæ ᵃfecit,& liberet eum de ſuperbia. C
‡ Eruens animam eius à corruptione: & vi- 18
tam illius, vt non tranſeat in gladium.
‡ Increpat quoque per dolorem in lectulo, 19
& omnia oſſa eius marceſcere facit.
‡ Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & a- 20
nimæ illius cibus antè deſyderabilis.
‡ Tabeſcet caro eius, & oſſa quæ tecta fue- 21
rant,nudabuntur.
‡ Appropinquauit corruptioni anima eius, 22
& vita illius mortiferis.
ᵇvnum 8. ‡ Si fuerit pro eo angelus loquens ᵇvnus de 23
millibus, vt annuntiet hominis æquitatem,
‡ Miſerebitur eius, & dicet, Libera eum vt 24
non deſcendat in corruptionem: inueni in
quo ei propitier.
‡ Conſumpta eſt caro eius à ſuppliciis, re- 25
uertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
‡ Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: 26
& videbit faciem eius in iubilo,& reddet ho
mini iuſtitiam ſuam. D
‡ Reſpiciet homines,& dicet,Peccaui,& ve- 27
rè deliqui:& vt eram dignus,non recepi.
‡ Liberauit animā ſuam ne pergeret in in- 28
teritum,ſed viuens lucem videret.
‡ Ecce,hæc omnia operatur Deus tribus vi- 29
cibus per ſingulos,
‡ Vt reuocet animas eorum à corruptione, 30
& illuminet luce viuentium.
‡ Attende Iob,& audi me: & tace,dum ego 31
loquor.
‡ Si autem habes quod loquaris, reſponde 32
mihi,loquere: volo enim te apparere iuſtū.
‡ Quòd ſi non habes,audi me: tace,& doce- 33
bo te ſapientiam.

## CAP. XXXIIII.

PRonuntians itaq; Eliu, etiam hæc locu- 1
tus eſt, ‡ Audite ſapientes verba mea,& 2
eruditi auſcultate me: A
Sap.12.b.11. ‡ ‖ Auris enim verba probat,& guttur eſcas 3
guſtu diiudicat.
‡ Iudicium eligamus nobis,& inter nos vi- 4
deamus quid ſit melius.
‡ Quia dixit Iob, Iuſtus ſum, & Deus ſub- 5
uertit iudicium meum.
‡ In iudicando enim me, mendacium eſt: 6
violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.
‡ Quis eſt vir vt eſt Iob,qui bibit ſubſanna- 7
tionem quaſi aquam,

8 ‡ Qui graditur cum operantibus iniquita-
tem,& ambulat cum viris impiis?
9 ‡ Dixit enim, Non placebit vir Deo,etiamſi
cucurrerit cum eo.
10 ‡ Ideo viri cordati audite me, abſit à Deo
impietas & ab Omnipotente iniquitas.
11 ‡ Opus enim hominis reddet ei, & iuxta
B vias ſingulorum reſtituet eis.
12 ‡ Verè enim Deus nō condemnabit fruſtra,
nec Omnipotens ſubuertet iudicium.
13 ‡ Quem conſtituit alium ſuper terram? aut
quem poſuit ſuper orbem quē fabricatus eſt?
14 ‡ Si direxerit ad eum cor ſuum,ſpiritum il-
lius & flatum ad ſe trahet:
15 ‡ Deficiet omnis caro ſimul, & homo in ci-
nerem reuertetur.
16 ‡ Si habes ergo intellectum,audi quod dici-
tur,& auſculta vocem eloquij mei.
17 ‡ Nunquid qui non amat iudicium, ſanari
poteſt? & quomodo tu eum qui iuſtus eſt in
18 tantum condemnas, ‡ Qui dicit Regi, apo-
ſtata:qui vocat duces impios?
19 ‡ ‖ Qui nō accipit perſonas principum: nec Deu.10.d.17
cognouit tyrannū,cùm diſceptaret cōtra pau 2.Par.19.c.7
perem: opus enim manuū eius ſunt vniuerſi. Sap.6.b.8
20 ‡ Subitò morientur, & in media nocte tur- Eccl.35.b.16
babuntur populi, & pertranſibunt, & aufe- Rom.2.b.11.
C reni violentum abſque manu. Gala.2.b.6.
21 ‡ Oculi enim eius ſuper vias hominum, & Ephe.6.b.9.
omnes greſſus eorum conſyderat. Col.3.d.26
22 ‡ Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mor- Act.10.c.34.
tis,vt abſcondantur ibi qui operantur iniqui 1.Pet.1.c.17.
23 tatem ‡ Neq; enim vltra in hominis pote- Sap.31.a.4
24 ſtate eſt,vt veniat ad Deū in iudiciū. ‡ Con- Prou.5.d.21
teret multos, innumerabiles, & ſtare faciet
25 alios pro eis. ‡ Nouit enim opera eorum:&
idcirco inducet noctem,& conterentur.
26 ‡ Quaſi impios percuſsit eos in loco viden-
27 tium. ‡ Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab
eo,& omnes vias eius intelligere noluerunt,
28 ‡ Vt peruenire facerent ad eum clamorem
egeni,& audiret vocem pauperum.
29 ‡ Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui
D condemnet?ex quo abſcōderit vultum, quis
eſt qui contempletur eum & ſuper gentes &
30 ſuper omnes homines? ‡ Qui regnare facit
hominē hypocritā propter peccata populi.
31 ‡ Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te
quoque non prohibebo.
32 ‡ Si erraui,tu doce me:ſi iniquitatem locu-
tus ſum,vltrà non addam.
33 ‡ Nunquid à te Deus expetit eā,quia diſpli-
cuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego:
quod ſi quid noſti melius,loquere.
34 ‡ Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 ‡ Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba il-
lius non ſonant diſciplinam.
36 ‡ Pater mi, probetur Iob vſq; ad finem: ne
37 deſinas ab homine iniquitatis. ‡ ᵃQui addit ᵃQuia 6.
ſuper peccata ſua blaſphemiam: inter nos multipli-
interim conſtringatur, & tunc ᵃad iudicium cet ſermo-
prouocet ſermonibus ſuis Deumᵃ. nes ſuos ad
Deum 1.

## CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt,
2 ‡ Nunquid æqua tibi videtur tua cogi-
A tatio,vt diceres,Iuſtior ſum Deo?

Dixiſti

‡Dixiſti enim, Non tibi placet quod rectũ 3
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
‡Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & 4
amicis tuis tecum.
‡Suſpice cælum & intuere, & contemplare 5
æthera quòd altior te ſit. B
‡Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi multi- 6
plicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum? ‡Porrò ſi iuſtè egeris, quid do- 7
nabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
‡Homini qui ſimilis tui eſt, nocebit impie- 8
tas tua: & filium hominis adiuuabit iuſtitia
tua. ‡Propter multitudinẽ calumniatorum 9
clamabunt: & eiulabũt propter vim brachij C
tyrannorum.
‡Et non dixit, Vbi eſt Deus qui fecit me, qui 10
dedit carmina in nocte?
‡Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſu- 12
per volucres cæli erudit nos. ‡Ibi clamabũt, 12
& non exaudiet propter ſuperbiam malorũ. D
‡Non ergo fruſtra audiet Deus, & omnipo- 13
tens cauſas ſingulorũ intuebitur. ‡Etiam cũ 14
dixeris, Non cõſyderat: iudicare coram illo,
& expecta eum. ‡Nunc enim non infert fu- 15
rorem ſuum, nec vlciſcitur ſcelus valde.
‡Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſque 16
ſcientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt, 1
‡Suſtine me paululum, & indicabo ti- 2
bi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. A
‡Repetam ſcientiã meam à principio, & ope- 3
ratorem meum probabo iuſtum.
‡Verè enim abſq; mendacio ſermones mei, 4
& perfecta ſcientia probabitur tibi.
*potens 6. ‡Deus *potentes' non abiicit, cùm & ipſe ſit 5
*tribuet 5. potens. ‡Sed non ſaluat impios, & iudiciũ 6
pauperibus *tribuit'.
*illi 1. ‡Non auferet à iuſto oculos ſuos, & reges in 7
ſolio collocat in perpetuũ, & *illic' eriguntur. B
‡Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funi- 8
bus paupertatis, ‡Indicabit eis opera eorũ, 9
& ſcelera eorum, quia violenti fuerunt.
‡Reuelabit quoque aurem eorum, vt corri- 10
piat: & loquetur, vt reuertantur ab iniquita-
te. ‡Si audierint & obſeruauerint, cõplebũt 11
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
‡Si autem nõ audierint, tranſibunt per gla- 12
dium, & conſumentur in ſtultitia.
‡Simulatores & callidi prouocant iram Dei, 13
neque clamabunt cùm vincti fuerint.
‡Morietur in tempeſtate anima eorum, & 14
vita eorum inter effœminatos.
‡Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & reue- 15
labit in tribulatione aurem eius.
‡Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſſimè, 16
& non habente fundamentum ſubter ſe: re- C
quies autẽ menſæ tuæ erit plena pinguedine.
‡Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cauſam 17
iudiciumque recipies.
‡Non te ergo ſuperet ira, vt aliquem oppri- 28
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
‡Depone magnitudinem tuam abſque tri- 19
bulatione, & omnes robuſtos fortitudine.
‡Ne protrahas noctem, vt aſcendant populi 20
pro eis. ‡Caue ne declines ad iniquitatem: 21
hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.

22 ‡Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, &
nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 ‡Quis poterit ſcrutari vias eius? aut quis po-
D teſt ei dicere, Operatus es iniquitatem?
24 ‡Memento quòd ignores opus eius de quo
25 cecinerunt viri. ‡Omnes homines vident
eum, vnuſquiſque intuetur procul.
26 ‡Ecce Deus magnus vincẽs ſcientiã noſtrã:
numerus annorum eius inæſtimabilis.
27 ‡Qui aufert ſtillas pluuiæ; & effundit im-
29 bres ad inſtar gurgitum. ‡Qui de nubibus
*fluunt', quæ prætexunt cuncta deſuper. *pluunt 5.
29 ‡Si voluerit extendere nubes quaſi tento-
30 rium ſuum, ‡Et fulgurare lumine ſuo deſu-
per, cardines quoque maris operiet.
31 ‡Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcam
32 multis mortalibus. ‡In manibus abſcondit
lucem, & præcipit ei vt rurſus adueniat.
33 ‡Annunciat de ea amico ſuo, quòd poſſeſſio
eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAP. XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, & emotũ
2 eſt de loco ſuo. ‡Audite auditionem in
A terrore vocis eius, & ſonũ de ore illius pro-
cedentem.
3 ‡Subter omnes cælos ipſe conſyderat, & lu-
men illius ſuper terminos terræ.
4 ‡Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis ſuæ, & non inueſtigabitur, cùm
audita fuerit vox eius.
5 ‡Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui
facit magna & inſcrutabilia.
6 ‡Qui præcipit niui vt deſcendat in terram,
B & hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuę.
7 ‡Qui in manu omnium hominum ſignat, vt
8 nouerint ſinguli opera ſua. ‡Ingredietur be-
ſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur.
9 ‡Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab
Arcturo frigus.
10 ‡Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum la-
11 tiſſimè funduntur aquæ. ‡Frumentũ deſy-
derat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.
12 ‡Quæ luſtrant per circuitum quocunq; eas
voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod
præceperit illis ſuper faciem orbis terrarũ,
13 ‡Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in
C quocunque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſe-
rit inueniri.
14 ‡Auſculta hæc Iob: ſta, & conſydera mirabi-
15 lia Dei. ‡Nunquid ſcis quando præcepit
Deus pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium
16 eius? ‡Nunquid noſti ſemitas nubium ma-
17 gnas, & perfectas ſcientias? ‡Nónne veſti-
mẽta tua calida ſunt cùm perflata fuerit ter-
ra Auſtro?
18 ‡Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui
D ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 ‡Oſtẽde nobis quid dicamus illi: nos quippe
inuoluimur tenebris.
20 ‡Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi lo-
cutus fuerit homo, deuorabitur.
21 ‡At nunc non vidẽt lucem: ſubitò aër coge-
tur in nubes, & vẽtus tranſiens fugabit eas.
22 ‡Ab Aquilone aurũ veniet, & ad Deum for-
23 midoloſa laudatio. ‡Dignè eum inuenire
non poſſumus: magnus fortitudine & iudi-
cio, & iuſtitia, & enarrari non poteſt.

Ideò

‡Ideò timebunt eum viri, & non audebunt 24
contemplari omnes qui ſibi videtur eſſe ſapientes.

CAP. XXXVIII.

Reſpondens autem Dñs Iob de turbine, 1
dixit, ‡ Quis eſt iſte inuoluens ſenten- 2
tias ſermonibus imperitis? A
‡Accinge ſicut vir lumbos tuos, interrogabo 3
te, & reſponde mihi.
‡Vbi eras quãdo ponebam fundamenta ter- 4
ræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.
‡Quis poſuit menſuras eius ſi noſti? vel quis 5
tetendit ſuper eam lineam?
‡Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut 6
quis demiſit lapidem angularem eius,
‡Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina, & 7
iubilarent omnes filij Dei?
‡Quis concluſit oſtiis mare, quando erum- 8
pebat quaſi de vulua procedens,
‡Cùm ponerem nubem veſtimentum eius, 9
& caligine illud quaſi pannis infantiæ obuol
uerem? ‡ Circundedi illud terminis meis, & 10
poſui vectem & oſtia. ‡Et dixi, Vſque huc ve 11
nies, & non procedes amplius, & hic confrin B
ges tumentes fluctus tuos. ‡ Nunquid poſt 12
ortum tuum præcepiſti diluculo, & oſtẽdiſti
auroræ locum ſuum? ‡Et tenuiſti cõcutiens 13
extrema terræ, & ª excuſſiſti impios ex ea?
ª excluſiſti g.
‡Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & ſtabit 14
ſicut veſtimentum.
‡Auferetur ab impiis lux ſua, & brachium 15
excelſum confringetur.
‡Nunquid ingreſſus es profunda maris, & 16
in nouiſſimis abyſſi deambulaſti?
‡Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & 17
oſtia tenebroſa vidiſti?
‡Nunquid conſideraſti ª latitudinem terræ? 18
ª latitudines t.
indica mihi ſi noſti omnia, ‡ In qua via lux 19
habitet, & tenebrarum quis locus ſit,
‡Vt ducas vnumquodque ad terminos ſuos, 20
& intelligas ſemitas domus eius.
‡Sciebas tunc quòd naſciturus eſſes? & nu- 21
merum dierum tuorum noueras? C
‡Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut 22
theſauros grandinis aſpexiſti?
‡Quæ præparaui in tempus hoſtis, in diem 23
pugnæ & belli? ‡ Per quam viam ſpargitur 24
lux, diuiditur æſtus ſuper terram?
‡Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum, 25
& viam ſonantis tonitrui,
‡Vt plueret ſuper terram, abſque homine in 26
deſerto, vbi nullus mortalium commoratur,
‡Vt impleret inuiam & deſolatam, & produ 27
ceret herbas virentes? ‡ Quis eſt pluuiæ pa- 28
ter? vel quis genuit ſtillas roris?
‡De cuius vtero egreſſa eſt glacies? & gelu 29
de cælo quis genuit?
‡In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur, & 30
ſuperficies abyſſi conſtringitur. D
‡Nunquid coniungere valebis micãtes ſtellas 31
Pleiadas, aut gyrũ Arcturi poteris diſſipare?
‡Nũquid producis Luciferũ in tẽpore ſuo, & 32
Veſperum ſuper filios terræ cõſurgere facis?
‡Nunquid noſti ordinem cæli, & pones ra- 33
tionem eius in terra?
‡Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam, 34
& impetus aquarum operiet te?
‡Nunquid mittes fulgura, & ibunt; & reuer- 35
tentia dicent tibi, Adſumus?
36 ‡Quis poſuit in viſceribus hominis ſapien-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ‡Quis enarrabit cælorum rationem, & con-
centum cæli quis dormire faciet?
38 ‡Quando fundabatur puluis in terra, & gle-
bæ compingebantur?
1 ‡Nunquid capies leænæ prædam, & animã
catulorum eius implebis,
2 ‡Quando cubant in antris, & in ſpecubus
inſidiantur?
3 ‡Quis præparat coruo eſcam ſuam, quãdo Pſa. 146. b.9
pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo
quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

4 Nunquid noſti tẽpus partus ibicum in
A petris, vel parturientes ceruas obſer-
5 uaſti? ‡Dinumeraſti menſes conceptus earũ,
& ſciſti tempus partus earum?
6 ‡Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugi-
tus emittunt.
7 ‡Separantur filij earum, & pergũt ad paſtũ:
egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.
8 ‡Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula
eius quis ſoluit?
9 ‡Cui dedi in ſolitudine domum, & taberna-
cula eius in terra ſalſuginis.
10 ‡Cõtemnit multitudinem ciuitatis, clamo-
B rem exactoris non audit.
11 ‡Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ, & viren-
tia quæque perquirit.
12 ‡Nunquid volet rhinoceros ſeruire tibi, aut
morabitur ad præſepe tuum?
13 ‡Nunquid alligabis rhinocerota ad arandũ
loro tuo? aut cõfringet glebas valliũ poſt te?
14 ‡Nunquid fiduciam habebis in magna for-
titudine eius, & derelinques ei labores tuos?
15 ‡Nunquid credes illi quoniam ſementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
16 ‡Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis hero-
dij, & accipitris.
17 ‡Quando derelinquit oua ſua in terra, tu
forſitan in puluere calefacies ea?
18 ‡Obliuiſcitur quòd pes conculcet ea, aut
beſtia agri conterat.
19 ‡Duratur ad filios ſuos quaſi nõ ſint ſui, fru-
C ſtra laborauit nullo timore cogente:
20 ‡Priuauit enim eam Deus ſapientia, nec de-
dit illi intelligentiam.
21 ‡Cùm tempus fuerit in altum alas erigit:
deridet equum & aſcenſorem eius.
22 ‡Nunquid præbebit equo fortitudinem, aut
circundabis collo eius hinnitum?
23 ‡Nunquid ſuſcitabis eũ quaſi locuſtas? glo-
ria narium eius terror.
24 ‡Terram vngula fodit, exultat audacter: in
occurſum pergit armatis.
25 ‡Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ‡Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit ha
ſta & clypeus.
27 ‡Feruens & fremens ſorbet terram, nec re-
putat tubæ ſonare clangorem.
28 ‡Vbi audierit buccinam, dicit, Vah, procul
odoratur bellum, exhortationem ducum, &
vlulatum exercitus.
29 ‡Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit
D accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?

‡Nunquid

‡ Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur 30
aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
‡ In petris manet, & in præruptis ſilicibus 31
commoratur, atque inacceſſis rupibus.
‡Inde cõtemplatur eſcam, & de longe oculi 32
eius proſpiciunt.
‡ Pulli eius lambent ſanguinem: & vbicun- 33
que cadauer fuerit, ſtatim adeſt.
‡Et adiecit Dominus, & locutus eſt ad Iob, 34
‡Nunquid qui contendit cum Deo, tam fa- 35
cilè conquieſcit? vtique qui arguit Deum,
debet reſpondere ei.
‡ Reſpondens autem Iob Domino, dixit, 36
‡Qui leuiter locutus ſum, reſpondere quid 37
poſſum? manũ meam ponã ſuper os meum.
‡Vnum locutus ſum, quod vtinam non di- 38
xiſſem: & alterum, quibus vltrà non addam.

CAP. XL.

REſpondens autẽ Dominus Iob de tur- 1
bine, dixit, ‡Accinge ſicut vir lumbos 2
tuos: interrogabo te, & indica mihi. A
‡Nunquid irritum facies iudicium meum, 3
& condemnabis me, vt tu iuſtificeris?
‡Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce 4
ſimili tonas? ‡Circunda tibi decôrem, & in 5
ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecio-
ſis induere veſtibus.
‡ Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi- 6
ciens omnem arrogantem humilia.
‡Reſpice cunctos ſuperbos, & cõfunde eos, 7
& contere impios in loco ſuo. B
‡ Abſconde eos in puluere ſimul, & facies 8
eorum demerge in foueam.
‡ Et ego confitebor quòd ſaluare te poſſit 9
dextera tua.
‡Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum 10
quaſi bos comedet:
‡Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus il- 11
lius in vmbilico ventris eius.
‡ Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, ner- 12
ui teſticulorum eius perplexi ſunt.
‡Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago illius 13
quaſi laminæ ferreæ.
‡ Ipſe eſt principium viarum Dei qui fecit 14
eum, applicabit gladium eius. C
‡Huic montes herbas ferunt: omnes beſtiæ 15
agri ludent ibi.
‡Sub vmbra dormit in ſecreto calami, & in 16
locis humentibus.
‡ Protegunt vmbræ vmbram eius, circun- 17
dabunt eum ſalices torrentis.
‡ Ecce, abſorbebit fluuium, & non mirabi- 18
tur: & habet fiduciam quòd influat Iorda-
nis in os eius.
‡ In oculis eius quaſi hamo capiet eum, & 19
in ſudibus perforabit nares eius.
‡ An extrahere poteris leuiathan hamo, & 20
fune ligabis linguam eius?
‡Nunquid pones circulum in naribus eius, 21
aut armilla perforabis maxillam eius?
‡ Nunquid multiplicabit ad te preces, aut 22
loquetur tibi mollia? D
‡Nunquid feriet tecum pactum, & accipies 23
eum ſeruum ſempiternum?
‡ Nunquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis 24
eum ancillis tuis? ‡ Concident eum amici, 25
diuident illum negotiatores?

26 ‡ Nunquid implebis ſagenas pelle eius, &
gurguſtium piſcium capite illius?
27 ‡Pone ſuper eum manum tuam: memento
28 belli, nec vltrà addas loqui. ‡Ecce, ſpes eius
fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præ-
cipitabitur.

CAP. XLI.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eũ: quis
A enim reſiſtere poteſt vultui meo?
2 ‡Quis antè dedit mihi, vt reddam ei? omnia
quæ ſub cælo ſunt, mea ſunt.
3 ‡Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad
deprecandum compoſitis.
4 ‡Quis reuelabit faciem indumenti eius? &
medium oris eius quis intrabit?
5 ‡Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum
dentium eius formido.
6 ‡Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, cõpactum
ſquamis ſe prementibus.
7 ‡ Vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum
quidem incedit per eas:
8 ‡Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequa-
9 quã ſeparabuntur. ‡Sternutatio eius ſplendor
B ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi.
10 ‡ De ore eius lampades procedũt ſicut tedæ
ignis accenſæ.
11 ‡De naribus eius procedit fumus ſicut ollæ
ſuccenſæ atque feruentis.
12 ‡ Halitus eius prunas ardere facit, & flam-
ma de ore eius egreditur.
13 ‡ In collo eius morabitur fortitudo, & fa-
ciem eius præcedit egeſtas.
14 ‡Membra carnium eius cohærentia ſibi: mit-
C tet contra eum flumina, & ad locum alium
15 non ferentur. ‡ Cor eius indurabitur tan-
quam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris
16 incus. ‡Cùm ſublatus fuerit, timebunt an-
geli, & territi purgabuntur.
17 ‡Cùm apprehenderit eum gladius, ſubſiſte-
re non poterit neque haſta, neque thorax:
18 ‡ Reputabit enim quaſi paleas ferrum, &
quaſi lignum putridum, æs.
19 ‡Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſtipu-
lam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 ‡Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & de-
21 ridebit vibrantem haſtam. ‡ Sub ipſo erunt
D radij ſolis, & ſternet ſibi aurũ quaſi lutum.
22 ‡Ferueſcere faciet quaſi ollam, profundum
mare: & ponet quaſi cùm vnguenta bulliunt.
23 ‡Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſ-
ſum quaſi ſeneſcentem.
24 ‡ Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ cõpa-
retur ei, qui factus eſt vt nullum timeret.
25 ‡Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper
vniuerſos filios ſuperbiæ.

CAP. XLII.

1 REſpondens autem Iob Domino, dixit,
2 ‡ Scio quia omnia potes, & nulla te
A latet cogitatio.
3 ‡Quis eſt iſte qui celat conſiliũ abſq; ſcien-
tia? ideo inſipienter locutus ſum, & quæ vl-
tra modum excederent ſcientiam meam.
4 ‡ Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
oſtende mihi.
5 ‡Auditu auris audiui te, nunc autem ocu-
lus meus videt te.
6 ‡ Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœni-
tentiam in fauilla & cinere.

‡Poſtquam autem locutus eſt Dominus 7
verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Thema-
nitem, Iratus eſt furor meus in te, & in duos
amicos tuos, quoniam non eſtis locuti co-
ram me rectum, ſicut ſeruus meus Iob.
‡ Sumite ergo vobis ſeptẽ tauros & ſeptem 8
arietes, & ite ad ſeruũ meum Iob, & offerte
holocauſtum pro vobis: Iob autem ſeruus
meus orabit pro vobis: faciem eius ſuſci-
piam, vt non vobis imputetur ſtultitia: ne-
ᵃcoram me rectum 3. que enim locuti eſtis ᵃad me recta ſicut ſer-
uus meus Iob.
‡Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Bal- 9
dad Suhites, & Sophar Naamathites, & fe- C
cerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos,
& ſuſcepit Dominus faciem Iob.
‡ Dominus quoque conuerſus eſt ad pœni- 10
tẽtiam Iob, cùm oraret ille pro amicis ſuis.
Et addidit Dominus omnia quæcunq; fue-
rant Iob, duplicia. ‡Venerunt autẽ ad eum 11
omnes fratres ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ,
& cuncti qui nouerant eũ priùs: & comede-
runt cum eo panem in domo eius: & moue-
runt ſuper eum caput, & cõſolati ſunt eum
ſuper omni malo quod intulerat Dominus
ſuper eum. Et dederũt ei vnuſquiſq; ouem
vnam, & inaurem auream vnam. D
‡Dominus autem benedixit nouiſſimis Iob 12
magis quàm principio eius. Et facta ſunt ei
quatuordecim millia ouiũ, & ſex millia ca-
melorũ, & mille iuga boum, & mille aſinæ.
‡Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ. 13
‡Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen 14
ſecundæ Caſsiam, & nomen tertiæ Cornu-
ſtibij. ‡ Non ſunt autem inuentæ mulieres 15
ſpecioſæ ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra: de-
ditque eis pater ſuus hæreditatem inter fra-
tres earum. ‡Vixit autem Iob poſt hæc, cen- 16
tum quadraginta annis, & vidit filios ſuos,
& filios filiorum ſuorum, vſque ad quartam
generationem, & mortuus eſt ſenex, & ple-
nus dierum.

## LIBER PSALMORVM.

1 BEATVS vir qui non abiit in con-
A ſilio impiorum, & in via peccato-
rum non ſtetit, & in cathedra peſti-
lentiæ non ſedit.
2 ‡ Sed in lege Domini voluntas eius: & in
Ioſue 1.b.8. lege eius meditabitur die ac nocte.
3 ‡ Et erit tanquam lignum quod plantatum
Ieree.17.b.8. eſt ſecus decurſus aquarum: quod fructum
ſuum dabit in tempore ſuo,
Et folium eius nõ deflu et: & omnia quæ-
cunque faciet, proſperabuntur.
4 ‡ Non ſic impij, non ſic: ſed tanquam pul-
B uis quem proiicit ventus à facie terræ.
5 ‡Ideo non reſurgunt impij in iudicio: neq;
peccatores in conſilio iuſtorum,
6 ‡ Quoniam nouit Dominus viam iuſtorũ:
& iter impiorum peribit.

PSAL. II.

Acto.4.d.25 1 QVare fremuerunt Gentes, & populi
A meditati ſunt inania?
2 ‡ Aſtiterunt reges terræ & princi-
pes conuenerunt in vnum aduerſus Domi-
num & aduerſus CHRISTVM eius.
3 ‡Dirumpamus vincula eorum, & proiicia-
mus à nobis iugum ipſorum.
4 ‡Qui habitat in cælis irridebit eos: & Do-
minus ſubſannabit eos.
5 ‡ Tunc loquetur ad eos in ira ſua: & in fu-
B rore ſuo conturbabit eos.
6 ‡Ego autem cõſtitutus ſum rex ab eo ſuper
Sion montem ſanctum eius: prædicans præ-
ceptum eius.
7 ‡ Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: Act.13.e.33.
ego hodie genui te. Heb.1.b.5.
8 ‡Poſtula à me & dabo tibi Gẽtes hæredita- & 5.b.5.
C tem tuã, & poſſeſsionẽ tuã terminos terræ.
9 ‡ Reges eos in virga ferrea: & tanquã vas Apo.2.g.27
figuli confringes eos. & 19.c.15.
10 ‡ Et nunc reges intelligite: erudimini qui
iudicatis terram.
11 ‡Seruite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 ‡Apprehendite diſciplinam, nequando iraſ-
catur Dominus: & pereatis de via iuſta.
13 ‡Cùm exarſerit in breui ira eius, beati om-
nes qui confidunt in eo.
1 ‡ *Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſa-*
*lom filij ſui, 2.Reg.15.c.14.* III.
2 DOmine quid multiplicati ſunt qui tri-
A bulãt me? multi inſurgũt aduerſũ me.
3 ‡Multi dicunt animæ meæ, Nõ eſt ſalus ipſi
in Deo eius.
4 ‡Tu autem Domine ſuſceptor meus es, glo-
ria mea, & exaltans caput meum.
5 ‡Voce mea ad Dominum clamaui: & exau-
diuit me de monte ſancto ſuo.
6 ‡ Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exur- Ioan.2.d.21
rexi: quia Dominus ᵃſuſcepit me. ᵃſuſcipiet 3
7 ‡ Nõ timebo millia populi circundãtis me:
B exurge Domine, ſaluum me fac Deus meus.
8 ‡ Quoniã tu percuſsiſti omnes aduerſantes
mihi ſine cauſa: dentes peccatorũ cõtriuiſti.
9 ‡Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.
1 *In finem in carminibus, Pſalmus David.*
IIII.
2 CVm inuocarẽ exaudiuit me Deus iuſti-
A tiæ meæ: in tribulatiõe dilataſti mihi.
Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3 ‡Filij hominum vſquequo graui corde? vt
quid diligitis vanitatem, & quæritis men-
dacium?
4 ‡Et ſcitote quoniam mirificauit Dominus
Sanctum ſuum: Dominus exaudiet me cùm
clamauero ad eum.
5 ‡ Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis Eph.4.f.26
in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris,
compungimini.
6 ‡ Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate
B in Domino. multi dicunt, Quis oſtendit no-
bis bona?
7 ‡ Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui
Domine: dediſti lætitiam in corde meo.
8 ‡A fructu frumenti, vini, & olei ſui multi-
9 plicati ſunt. ‡ In pace in idipſum dormiam
& requieſcam.
10 ‡ Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe
conſtituiſti me.

*In finem,*

*In finem, pro ea quæ hæreditatem conſequitur,* 1
*Pſalmus Dauid.* V.

VErba mea auribus percipe Domine: 2
intellige clamorem meum. A
‡Intende voci orationis meæ, rex meus & 3
Deus meus.
‡Quoniā ad te orabo: Domine manè exau- 4
dies vocem meam.
‡ Manè aſtabo tibi & videbo: quoniam non 5
Deus volens iniquitatem tu es.
‡Neque habitabit iuxta te malignus: neq; 6
permanebunt iniuſti ante oculos tuos.
‡Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: 7
perdes omnes qui loquuntur mendacium:
Virum ſanguinum & doloſum abomina-
bitur Dominus. B
‡ Ego autem in multitudine miſericordiæ 8
tuæ introibo in domum tuam: adorabo ad
templum ſanctum tuum in timore tuo.
ᵃmeo viam tuam 5. ‡Domine deduc me in iuſtitia tua: propter 9
inimicos meos dirige in conſpectu ᵃtuo viā
meam°.
‡ Quoniam non eſt in ore eorum veritas: 10
cor eorum vanum eſt. C
Infr.13.b.3. Rom.3.b.13 ‡‖Sepulchrū patens eſt guttur eorum, lin- 11
guis ſuis doloſè agebant, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundum
multitudinem impietatum eorum expelle
eos, quoniam irritauerunt te Domine.
‡Et lætentur omnes qui ſperant in te: in 12
æternum exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt
nomē tuum: ‡quoniam tu benedices iuſto. 13
ᵃ.5. Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis ᵃtuæ°
coronaſti nos.

*In finem in carminibus, Pſalmus Dauid, pro* 1
*octaua.* VI.

Pſal.37.a.2. D‖Omine, ne in furore tuo arguas me, 2
neque in ira tua corripias me. A
‡Miſerere mei Domine, quoniam infirmus 3
ſum: ſana me Domine, quoniam conturba-
ta ſunt oſſa mea.
ᵃſed ‡ Et anima mea turbata eſt valde: ᵃ&° tu 4
Domine vſquequo?
‡ Cōuertere Dne, & eripe animam meam: 5
ſaluum me fac propter miſericordiā tuam.
‡ Quoniam non eſt in morte qui memor ſit 6
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
‡ Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſin- 7
gulas noctes lectum meum, lachrymis meis B
ſtratum meum rigabo.
‡ Turbatus eſt à furore oculus meus: inue- 8
teraui inter omnes inimicos meos.
Mat.7.d.23. 25.d.41. Luc.13.f.27. ‡‖ Diſcedite à me omnes qui operamini 9
iniquitatem: Quoniam exaudiuit Dominus
vocem fletus mei.
‡Exaudiuit Dominus deprecationē meam, 10
Dominus orationem meam ſuſcepit.
‡ Erubeſcant, & conturbentur vehementer 11
omnes inimici mei: conuertantur & eru-
beſcant valde velociter.

*Pſalmus Dauid quem cantauit Domino pro* 1
*verbis Chuſi filij Iemini, 2.Reg.16.d.*
VII.

DOmine Deus meus in te ſperaui: ſal- 2
uum me fac ex omnibus perſequenti- A
bus me, & libera me.
3 ‡Nequādo rapiat vt leo animā meam, dum
nō eſt qui redimat, neq; qui ſaluum faciat.
4 ‡Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt ini-
quitas in manibus meis.
5 ‡Si reddidi retribuentibus mihi mala: de-
cidam meritò ab inimicis meis inanis.
6 ‡ Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat & conculcet in terra vitam
meā, & gloriam meā in puluerem deducat.
7 ‡ Exurge Domine in ira tua: & exaltare in
finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præce-
8 pto quod mandaſti: ‡& ſynagoga populorū
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 ‡Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam
meam, & ſecundum innocentiam meam
ſuper me.
10 ‡Conſumetur nequitia peccatorum, & di-
riges iuſtū, ‖ſcrutans corda & renes Deus. 1.Par.28.b.
11 Iuſtum ‡adiutorium meum à Domino, qui Iere.11.d.20
ſaluos facit rectos corde. 17.b.10.c.12.
12 ‡ Deus iudex iuſtus, ᵃfortis, & patiens, num- ᵃ& 3.
quid iraſcitur per ſingulos dies?
13 ‡Niſi conuerſi fueritis, gladiū ſuum ᵃvibra- ᵃvibrabit
uit°, arcum ſuū tetendit, & parauit illum.
14 ‡Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas
C ardentibus effecit.
15 ‡‖Ecce parturit iniuſtitiam, concepit dolo- Iſai.59.a.4.
rem: & peperit iniquitatem. Iob.15.f.35.
16 ‡Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit
in foueam quam fecit.
17 ‡Conuertetur dolor eius in caput eius: & in
verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.
18 ‡ Confitebor Domino ſecundum iuſtitiam
eius, & pſallam nomini Domini altiſsimi.

1 *In finem pro torcularibus, Pſalmus Dauid.*
VIII.

2 DOmine Dominus noſter, quàm admi-
A rabile eſt nomen tuum in vniuerſa
terra! Quoniam eleuata eſt magnificentia
tua ſuper cælos.
3 ‡ ‖Ex ore infantium & lactētium perfeciſti Mat.21.b.16
laudem propter inimicos tuos: vt deſtruas
inimicum & vltorem.
4 ‡ Quoniā videbo cælos tuos opera digitorū
tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu fundaſti:
5 ‡Quid eſt homo, quòd memor es eius? aut
filius hominis, quoniam viſitas eum?
6 ‡‖ Minuiſti eum paulominus ab angelis: Hebr.2.b.7.
7 gloria & honore coronaſti eum, ‡& conſti-
B tuiſti eum ſuper opera manuum tuarum.
8 ‖Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius: ‡oues Gen.1.c.28.
& boues vniuerſas: inſuper & pecora cāpi. 1.Cor.15.d.27
9 ‡ Volucres cæli & piſces maris, qui peram-
bulant ſemitas maris.
10 ‡ Domine Dominus noſter, quàm admira-
bile eſt nomen tuum in vniuerſa terra!

1 *In finem pro occultis filij, Pſal. Dauid.*
IX.

2 COnfitebor tibi Domine in toto corde
A meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3 ‡Lætabor & exultabo in te, pſallam nomini
tuo altiſsime.
4 ‡ In conuertendo inimicum meum retror-
ſum: infirmabūtur, & peribunt à facie tua.

‡Quoniam feciſti iudicium meum & cau- 5
ſam meam : ſediſti ſuper thronum qui iudi-
cas iuſtitiam.
‡Increpaſti Gentes,& periit impius: nomen 6
eorũ deleſti in æternum & in ſeculũ ſeculi.
•.7. ‡Inimici defecerunt frameæ in finem : & ci- 7
uitates •‑ eorum' deſtruxiſti. Periit memoria
eorum cum ſonitu.
‡Et Dominus in æternum permanet . Para- 8
uit in iudicio thronum ſuum: ‡ & ipſe iudi- 9
cabit orbem terræ in æquitate,iudicabit po B
pulos in iuſtitia:
‡Et factus eſt Dominus refugium pauperi: 10
adiutor in opportunitatibus,in tribulatione.
‡Et ſperent in te qui nouerunt nomen tuũ: 11
quoniã nõ dereliquiſti quærẽtes te Domine.
‡Pſallite Domino qui habitat in Sion : an- 12
nuntiate inter Gentes ſtudia eius:
‡Quoniã requirẽs ſanguinẽ eorũ, recordatus 13
eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum.
‡Miſerere mei Domine : vide humilitatem 14
meam de inimicis meis, C
‡Qui exaltas me de portis mortis,vt annun- 15
tiem omnes laudationes tuas in portis filiæ
Sion.
‡ Exultabo in ſalutari tuo:infixæ ſunt Gen- 16
tes in interitu quem fecerunt.
In laqueo iſto quem abſconderunt,com-
prehenſus eſt pes eorum.
‡Cognoſcetur Dominus iudicia faciens: in 17
operibus manuum ſuarum comprehẽſus eſt
peccator.
‡Conuertantur peccatores in infernum, om 18
nes gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
‡Quoniã non in finẽ obliuio erit pauperis: 19
patientia pauperum non peribit in finem.
‡Exurge Domine , non confortetur homo: 20
iudicentur Gentes in conſpectu tuo.
‡Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos: 21
ſciant Gentes quoniam homines ſunt.

*Pſal. 10. ſecundum Hebræos.*

‡Vt quid Domine receſsiſti longè , deſpicis 1
in opportunitatibus,in tribulatione? A
*‡Dum ſuperbit impius,incenditur pauper: 2
cõprehenduntur in cõſiliis quibus cogitant.
‡Quoniam laudatur peccator in deſyderiis 3
animæ ſuæ:& iniquus benedicitur.
‡Exacerbauit Dominũ peccator , ſecundum 4
multitudinẽ iræ ſuæ non quæret.
Non eſt Deus in cõſpectu eius: ‡ inquina- 5
tæ ſunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur iudicia tua à facie eius : om- B
nium inimicorum ſuorum dominabitur.
‡Dixit enim in corde ſuo , Non mouebor à 6
generatione in generationem , ſine malo.
Ro.3.b.14. ‡‖Cuius maledictione os plenum eſt , & a- 7
Rom.3.b.14. maritudine,& dolo:ſub lingua eius labor &
dolor.
‡Sedet in inſidiis cum diuitibus:in occultis 8
vt interficiat innocentem.
Oculi eius in pauperem reſpiciunt:‡ inſi- 9
diatur in abſcõdito quaſi leo in ſpelũca ſua.
Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pau C
perem dum attrahit eum
‡In laqueo ſuo : humiliabit eum, inclinabit 10
ſe,& cadet cùm dominatus fuerit pauperũ.
‡Dixit enim in corde ſuo,Oblitus eſt Deus: 11
auertit faciem ſuam ne videat in finem.
12 ‡Exurge Domine Deus , * exaltetur manus
tua:ne obliuiſcaris pauperum.
13 ‡Propter quid irritauit impius Deum? dixit
D enim in corde ſuo,Non requiret.
14 ‡Vides,quoniã tu laborem & dolorem con-
ſyderas:vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper;orphano tu eris
adiutor.
15 ‡Contere brachium peccatoris & malignĩ:
quæretur peccatũ illius, & non inuenietur.
16 ‡Dominus regnabit in æternum, & in ſecu-
lum ſeculi: peribitis Gentes de terra illius.
17 ‡Deſyderiũ pauperum exaudiuit Dominus:
præparationẽ cordis eorũ audiuit auris tua.
18 ‡Iudicare pupillo & humili:vt non apponat
vltrà magnificare ſe homo ſuper terram.

*In finem,Pſalmus Dauid.* X. HEB. 11.

1 IN Domino confido : quomodo dicitis
A animæ meæ , Tranſmigra in montem ſi-
cut paſſer?
2 ‡Quoniam ecce peccatores intenderunt ar-
cum:parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt
ſagittent in obſcuro rectos corde.
3 ‡Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt: iu-
ſtus autem quid fecit?
4 ‡‖Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus Aba.2.d.20
B in cælo ſedes eius:
Oculi eius in pauperẽ reſpiciunt : palpe-
bræ eius interrogant filios hominum.
5 ‡Dominus interrogat iuſtũ & impium : qui
autẽ diligit iniquitatem, odit animã ſuam.
6 ‡Pluet ſuper peccatores laqueos : ignis •‑ &' •.13.
ſulphur,& ſpiritus procellarum, pars calicis
eorum.
7 ‡Quoniam iuſtus Dominus •‑ &'iuſtitias di- •.2.
lexit:æquitatem vidit vultus eius.

1 *In finem pro octaua,Pſalmus Dauid.*

X I. HEB. 12.

2 SAluum me fac Domine, quoniam defe-
A cit ſanctus, quoniam diminutæ ſunt ve-
ritates à filiis hominum.
3 ‡Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximũ
ſuum:labia doloſa , in corde & corde locuti
ſunt.
4 ‡Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa,
•‑ &'linguam magniloquam. •.2.
5 ‡Qui dixerunt , Linguam noſtram magnifi-
cabimus:labia noſtra à nobis ſunt, quis no-
ſter Dominus eſt?
6 ‡Propter miſeriam inopum & gemitũ pau-
B perum nunc exurgam,dicit Dominus.Ponã
in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
7 ‡‖Eloquia Domini,eloquia caſta:argentum Prou.30.a.5.
igne examinatum, probatum terræ purgatũ
ſeptuplum.
8 ‡Tu Domine ſeruabis nos : & cuſtodies nos
à generatione hac in æternum.
9 ‡In circuitu impij ambulãt:ſecundũ altitu-
dinem tuam multiplicaſti filios hominum.

1 *In finem,Pſalmus Dauid.* XII. HEB. 13.

2 VSquequo Domine obliuiſcẽris me in
A finẽ?vſquequo auertis faciẽ tuã à me?
3 ‡Quandiu ponam conſilia in anima mea, do
lorem in corde meo per diem?
Vſquequo exaltabitur inimic' meus ſuper
4 me? ‡reſpice,& exaudi me Dñe Deus meus.
Illumi-

Illumina oculos meos ne vnquam obdor-
miam in morte: ‡ne quando dicat inimicus 5
meus,Præualui aduerſus eum.
Qui tribulant me exultabunt ſi motus fue- B
ro:‡ego autem in miſericordia tua ſperaui. 6
Exultabit cor meum in ſalutari tuo:canta-
bo Domino qui bona tribuit mihi : & pſal-
lam nomini Domini altiſsimi.

HEB.14. *In finem,Pſalmus David.* XIII. 1

4.Eſ.8.d.38 Dixit inſipiēs in corde ſuo,Nō eſt Deus. A
Infr.52.a.1. Corrupti ſunt,& abominabiles facti
ſunt in ſtudiis ſuis:nō eſt qui faciat bonum,
non eſt vſque ad vnum.
‡Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios ho 2
Rom.3.b.10. minum: ‖vt videat ſi eſt intelligens aut re-
quirens Deum.
‡Omnes declinauerunt,ſimul inutiles facti 3
ſunt:non eſt qui faciat bonum, non eſt vſq;
Supr.5.c.11. ad vnum.
Rom.3.b.13. ‖Sepulchrum patens eſt guttur eorū:lin-
Infr.139.a.4 guis ſuis doloſè agebant,venenum aſpidum
Sup.9.d.26. ſub labiis eorum.
Rom.3.b.14. ‖Quorum os maledictione & amaritudi-
ne plenum eſt:veloces pedes eorū ad effun-
dendum ſanguinem.
Iſai.59.b.8. Contritio & infœlicitas in viis eorum, &
Infr.35.a.2 viam pacis non cognouerunt:‖nō eſt timor
Dei ante oculos eorum.
‡Nónne cognoſcent omnes qui operantur 4
iniquitatem,qui deuorant plebem meam ſi- B
cut eſcam panis?
‡Dominum non inuocauerunt , illic trepi- 5
dauerunt timore vbi non erat timor.
‡Quoniam Dominus in generatione iuſta 6
eſt , conſilium inopis confudiſtis : quoniam
Dominus ſpes eius eſt.
‡ Quis dabit ex Sion ſalutare Iſraël? cùm 7
auerterit Dominus captiuitatem plebis ſuę,
exultabit Iacob,& lætabitur Iſraël.

HEB.15. *Pſalmus David.* XIIII. 1

Domine quis habitabit in tabernaculo A
tuo:aut quis requieſcet in monte ſan-
cto tuo? ‡Qui ingreditur ſine macula, & 2
operatur iuſtitiā: Qui loquitur veritatem in
corde ſuo,‡qui nō egit dolum in lingua ſua. 3
Nec fecit proximo ſuo malum, & oppro-
brium nō accepit aduerſus proximos ſuos:
‡Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius 4
malignus , timētes autem Dominum glori- B
ficat: Qui iurat proximo ſuo & non decipit:
‡qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, 5
& munera ſuper innocentem non accepit:
Qui facit hæc,non mouebitur in æternum.

HEB.16. *Titulis inſcriptio ipſi David.* XV. 1

Conſerua me Domine , quoniā ſperaui A
in te.‡Dixi Domino,Deus meus es tu, 2
quoniam bonorum meorum non eges.
‡Sanctis qui ſunt in terra eius,mirificauit o- 3
mnes voluntates meas in eis.
‡Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum:po- 4
ſtea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de
ſanguinibus:nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
‡Dominus, pars hæreditatis meæ & calicis 5
mei:tu es qui reſtitues hęreditatē meā mihi.
‡Funes ceciderunt mihi in præclaris ; ete- 6
nim hæreditas mea præclara eſt mihi.
7 ‡ Benedicam Dominum qui tribuit mihi
B intellectum,inſuper & vſque ad noctem in-
crepuerunt me renes mei.
8 ‡‖Prouidebam Dñm in cōſpectu meo ſem- Act.2.d.25.
per:quoniā à dextris eſt mihi,ne cōmouear.
9 ‡Propter hoc lætatū eſt cor meum, & exul-
tauit lingua mea : inſuper & caro mea re-
quieſcet in ſpe.
10 ‡‖Quoniam non derelinques animā meam Act.2.e.31
in inferno: nec dabis ſanctum tuum videre 13.e.35.
corruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ : adimplebis
me lætitia cum vultu tuo : delectationes in
dextera tua vſque in finem.

1 *Oratio David.* XVI. HEB.17

A Exaudi Domine iuſtitiam meam:inten-
de deprecationem meam:
Auribus percipe orationem meam, non in
labiis doloſis.
2 ‡ De vultu tuo iudicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 ‡Probaſti cor meū,& viſitaſti nocte:igne me
examinaſti,& nō eſt inuēta in me iniquitas.
4 ‡Vt non loquatur os meum opera hominū:
propter verba labiorum tuorum ego cuſto-
diui vias duras.
5 ‡ Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt nō
B moueantur veſtigia mea.
6 ‡Ego clamaui,quoniam exaudiſti me Deus:
inclina aurē tuā mihi,& exaudi verba mea.
7 ‡Mirifica miſericordias tuas,qui ſaluos fa-
cis ſperantes in te:
8 A reſiſtentibus dexteræ tuæ: ‡ cuſtodi me
vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum protege me:
9 ‡à facie impiorum qui me afflixerunt. Ini-
C mici mei animam meam circundederunt:
10 ‡adipem ſuum concluſerunt, os eorum lo-
cutum eſt ſuperbiam.
11 ‡Proiicientes me,nunc circundederunt me:
oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12 ‡Suſceperunt me ſicut leo, paratus ad præ-
dam, & ſicut catulus leonis habitans in ab-
ditis.
13 ‡Exurge Domine,præueni eum,& ſupplan-
D ta eum:eripe animam meam ab impio,fra-
14 meam tuam ‡ ab inimicis manus tuæ.
Domine , à paucis de terra diuide eos in
vita eorum: * de abſconditis tuis adimple- *&
tus eſt venter eorum.
Saturati ſunt filiis: & dimiſerunt reliquias
ſuas paruulis ſuis.
15 ‡Ego autem in iuſtitia apparebo conſpectui
tuo : ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini David, qui locutus eſt Domino verba cantici huius, in die qua eri-puit eum Dominus de manu omnium inimi-corum eius,& de manu Saul,& dixit,2.Re-gum 22.a.2.* XVII. HEB.18.

2 Diligam te Domine fortitudo mea:
3 ‡Dominus firmamentum meum , &
A refugium meum, & liberator meus.
Deus meus adiutor meus : & ſperabo in Hebr.2.c.13
eum. Protector meus,& cornu ſalutis meæ,
& ſuſceptor meus.

‡Laudans inuocabo Dominum: & ab ini- 4
micis meis ſaluus ero.
‡Circundederũt me dolores mortis, & tor- 5
rentes iniquitatis conturbauerunt me.
‡Dolores inferni circundederunt me: præ- 6
occupauerunt me laquei mortis.
‡In tribulatione mea inuocaui Dominum, 7
& ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de têplo ſancto ſuo vocem
meam: & clamor meus in cõſpectu eius, in-
troiuit in aures eius.
*& ſ. ‡Commota eſt & contremuit terra: *fun- 8
damenta montiũ conturbata ſunt, & com-
mota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
‡Aſcendit fumus in ira eius: & ignis à facie 9
eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
‡Inclinauit cælos, & deſcendit: & caligo 10
ſub pedibus eius.
‡Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit: vo- 11
lauit ſuper pennas ventorum.
‡Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in cir- 12
cuitu eius tabernaculũ eius: tenebroſa aqua E
in nubibus aëris.
‡Præ fulgore in conſpectu eius nubes tran- 13
ſierunt, grando, & carbones ignis.
‡Et intonuit de cælo Dñs, & Altiſſimus de- 14
dit vocem ſuam: grando & carbones ignis.
‡Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos: ful- 15
gura multiplicauit, & conturbauit eos.
‡Et apparuerunt fontes aquarũ, & reuela- 16
ta ſunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine, ab inſpira-
tione ſpiritus iræ tuæ.
*.l. ‡Miſit de ſummo, & accepit me: *& aſſum- 17
pſit me de aquis multis.
‡Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis, & 18
ab his qui oderunt me: quoniam confortati
ſunt ſuper me.
‡Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & 19
factus eſt Dominus protector meus.
‡ Et eduxit me in latitudinem: ſaluum me 20
fecit, quoniam voluit me.
‡Et retribuet mihi Dominus ſecundum iu- 21
ſtitiam meam, & ſecundum puritatem ma-
nuum mearum retribuet mihi:
‡Quia cuſtodiui vias Domini, nec impiè 22
geſſi à Deo meo:
‡Quoniam omnia iudicia eius in conſpectu 23
meo: & iuſtitias eius non repuli à me.
‡Et ero immaculatus cum eo: & obſeruabo 24
me ab iniquitate mea.
‡Et retribuet mihi Dominus ſecundum iu- 25
ſtitiam meam: & ſecundum puritatem ma- C
nuum mearum in conſpectu oculorũ eius.
‡Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro inno- 26
cente innocens eris, ‡Et cum electo electus 27
eris: & cum peruerſo peruerteris.
‡Quoniam tu populum humilem ſaluum 28
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
‡ Quoniam tu illuminas lucernam meam 29
Domine: Deus me⁹ illumina tenebras meas.
‡Quoniam in te eripiar à tentatione, & in 30
Deo meo tranſgrediar murum.
‡Deus meus impolluta via eius: eloquia 31
Domini igne examinata: protector eſt om-
nium ſperantium in ſe.
‡ Quoniam quis Deus præter Dominum? 32

*aut⁹ quis Deus præter Deum noſtrum? *& 2.
33 ‡Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit
immaculatam viam meam.
34 ‡Qui perfecit pedes meos tanquam ceruo-
rum: & ſuper excelſa ſtatuens me.
35 ‡‖Qui docet manus meas ad prælium: & 2.Re.22.e.B
poſuiſti vt arcum æreum brachia mea:
36 ‡Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ,
& dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finem, &
diſciplina tua ipſa me docebit.
37 ‡Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non
D ſunt infirmata veſtigia mea:
38 ‡Perſequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos: & nõ conuertar donec deficiant.
39 ‡Confringam illos, nec poterunt ſtare: ca-
dent ſubtus pedes meos.
40 ‡ Et præcinxiſti me virtute ad bellum: &
ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 ‡Et inimicos meos dediſti mihi dorſum, &
odientes me diſperdidiſti.
42 ‡Clamauerunt, nec erat qui ſaluos faceret:
ad Dominum, nec exaudiuit eos.
43 ‡Et comminuam eos vt puluerem ante fa-
ciem vẽti: vt lutum platearum delebo eos.
44 ‡ Eripies me de contradictionibus populi:
conſtitues me in caput Gentium.
45 ‡Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi:
in auditu auris obediuit mihi.
46 ‡ Filij alieni mẽtiti ſunt mihi, filij alieni in-
ueterati ſunt, & claudicauerũt à ſemitis ſuis.
47 ‡Viuit Dominus, & benedictus Deus meus,
& exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 ‡Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis
populos ſub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
49 ‡Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à
viro iniquo eripies me.
50 ‡Propterea cõfitebor tibi in nationibus Do- 2.Reg.22.d.
mine: & nomini tuo pſalmum dicam. 50.
51 ‡ Magnificans ſalutes regis eius, & faciens Rom.15.b.9.
miſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini
eius vſque in ſeculum.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XVIII. HEB. 19

2 CAeli enarrant gloriã Dei, & opera ma-
A nuum eius annuntiat firmamentum.
3 ‡Dies diei eructat verbum: & nox nocti in-
dicat ſcientiam.
4 ‡Non ſunt loquelæ neq; ſermones, quorum
non audiantur voces eorum.
5 ‡‖In omnem terram exiuit ſonus eorum, Rom.10.d.18
& in fines orbis terræ verba eorum.
6 ‡In ſole poſuit tabernaculum ſuum: & ipſe
tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo,
*Exultauit⁹ vt gigas ad currendam viam, Lu.24.g.46 *exultabit
7 à ſummo cælo egreſſio eius, ‡Et occurſus 2.
eius vſque ad ſummum eius: nec eſt qui ſe
abſcondat à calore eius.
8 ‡Lex Domini immaculata, conuertens ani-
B mas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam
præſtans paruulis.
9 ‡Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda,
præceptũ Domini lucidũ, illuminans oculos.
10 ‡Timor Dñi ſanct⁹, permanẽs in ſeculũ ſecu-
li: iudicia Dñi vera, iuſtificata in ſemetipſa.
11 ‡Deſyderabilia ſuper aurũ & lapidẽ pretio-
ſum multũ: & dulciora ſuper mel & fauum.
Etenim

‡Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſto- 12
diendis illis retributio multa. C
‡ Delicta quis intelligit? ab occultis meis 13
munda me, ‡ & ab alienis parce ſeruo tuo: 14
Si mei nõ fuerint dominati, tunc immacu
latus ero, & emundabor à delicto maximo.
‡Et erunt vt complaceãt eloquia oris mei: 15
& meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper.
Domine adiutor meus, & redẽptor meus.
HEB.20. *In finem, Pſalmus David.* XIX. 1
EXaudiat te Dominus in die tribulatio- 2
nis: protegat te nomen Dei Iacob. A
‡Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion 3
tueatur te.
‡Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocau- 4
ſtum tuum pingue fiat.
‡Tribuat tibi ſecundùm cor tuum, & omne 5
conſilium tuum confirmet.
‡ Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine 6
Dei noſtri magnificabimur. B
‡Impleat Dominus omnes petitiones tuas: 7
nunc cognoui quoniam ſaluum fecit Do-
minus CHRISTVM ſuum.
Exaudiat illum de cælo ſancto ſuo: in po-
tentatibus ſalus dexteræ eius.
‡Hi in curribus, & hi in equis: nos autem 8
in nomine Domini Dei noſtri inuocabim⁹.
‡Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem 9
ſurreximus & erecti ſumus.
‡Domine ſaluum fac regem, & exaudi nos 10
in die qua inuocauerimus te.
HEB.21. *In finem, Pſalmus David.* XX. 1
DOmine in virtute tua lætabitur rex: 2
& ſuper ſalutare tuum exultabit ve- A
hementer. ‡Deſyderium cordis eius tribui- 3
ſti eũ & voluntate labiorum eius non frau-
daſti eum. ‡ Quoniam præuenisti eum in 4
benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in ca-
pite eius coronam de lapide pretioſo.
‡Vitam petiit à te: & tribuiſti ei longitudi- 5
nem dierum in ſeculum, & in ſeculũ ſeculi.
‡Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: glo- 6
riam & magnũ decorẽ impones ſuper eum. B
‡ Quoniam dabis eum in benedictionem in 7
ſeculum ſeculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
‡Quoniam rex ſperat in Domino: & in mi- 8
ſericordia Altiſsimi non commouebitur.
‡ Inueniatur manus tua omnibus inimicis 9
tuis: dextera tua inueniat oẽs qui te oderũt.
‡ Pones eos vt clibanum ignis in tempore 10
vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
‡Fructum eorum de terra perdes: & ſemen 11
eorum à filiis hominum. C
‡ Quoniam declinauerunt in te mala, cogi- 12
tauerũt conſilia quæ non potuerũt ſtabilire.
‡ Quoniam pones eos dorſum: in reliquiis 13
tuis præparabis vultum eorum.
‡ Exaltare Domine in virtute tua: cantabi- 14
mus & pſallemus virtutes tuas.
*In finem, pro ſuſceptione matutina, Pſalmus* 1
HEB.22. *David.* XXI.
Mat.27.e.46 DEus Deus meus reſpice in me: ‖ quare 2
Mar.15.e.34 me dereliquiſti? longè à ſalute mea A
verba delictorum meorum.

3 ‡ Deus meus clamabo per diem, & non ex-
audies: & nocte, & nõ ad inſipientiam mihi.
4 ‡Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.
5 ‡ In te ſperauerunt patres noſtri: ſperaue-
runt, & liberaſti eos.
6 ‡Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt: in te
ſperauerunt, & non ſunt confuſi.
7 ‡ Ego autem ſum vermis, & non homo:
opprobrium hominum & abiectio plebis.
8 ‡Omnes videntes me, deriſerunt me: locuti Mat.27.e.39
ſunt labiis, ‖ & mouerunt caput. Mar.15.c.29
9 ‡Sperauit in Domino, eripiat eum: ſaluum Mat.27.e.43
faciat eum, quoniam vult eum.
10 ‡Quoniam tu es qui extraxiſti me de ven-
B tre: ſpes mea ab uberibus matris meæ.
11 ‡ In te proiectus ſum ex vtero:
De ventre matris meæ Deus meus es tu,
12 ‡ne diſceſſeris à me.
Quoniam tribulatio proxima eſt, quo-
niam non eſt qui adiuuet.
13 ‡ Circundederunt me vituli multi: tauri
pingues obſederunt me.
14 ‡ Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo
rapiens & rugiens.
15 ‡ Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tanquã cera lique-
16 ſcens in medio ventris mei. ‡ Aruit tanquã
teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit
faucibus meis, & in puluerẽ mortis dedu-
17 xiſti me. ‡ Quoniã circundederũt me canes
C multi: conſilium malignantiũ obſedit me.
‖ Foderunt manus meas & pedes meos: Mat.27.d.35
18 ‡dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ioan.19.d.23
Ipſi verò conſyderauerunt & inſpexerunt
19 me: ‡diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſu- Mat.27.d.35
per veſtem meam miſerunt ſortem.
20 ‡Tu autem Domine ne elongaueris auxiliũ
tuũ à me: ad defenſionem meã conſpice. =,11.
21 ‡Erue à framea Deus animam meam: & =.3.
de manu canis vnicam meam.
22 ‡Salua me ex ore leonis: & à cornibus vni-
cornium humilitatem meam.
23 ‡‖Narrabo nomen tuum fratribus meis: in Hebr.2.e.12.
medio eccleſiæ laudabo te.
24 ‡Qui timetis Dominum laudate eum: vni-
uerſum ſemen Iacob glorificate eum.
25 ‡ Timeat eũ omne ſemẽ Iſrael: quoniã non
ſpreuit, neq; deſpexit deprecationem pau-
peris. Nec auertit faciem ſuam à me, &
cùm clamarem ad eum exaudiuit me.
26 ‡Apud te laus mea in eccleſia magna: vota
D mea reddam in conſpectu timentium eum.
27 ‡Edent pauperes & ſaturabuntur: & lauda-
bunt Dominum qui requirunt eum: viuent
corda eorum in ſeculum ſeculi.
28 ‡Reminiſcentur & conuertentur ad Domi-
num vniuerſi fines terræ.
Et adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ
familiæ Gentium.
29 ‡Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe do-
minabitur Gentium.
30 ‡ Manducauerunt & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conſpectu eius cadent om-
nes qui deſcendunt in terram.
31 ‡Et anima mea illi viuet: & ſemen meum
ſeruiet ipſi.

32 ‡ Annuntiabitur Domino generatio ventu-
►.d. ra, & annuntiabunt ► cæli⁹ iuſtitiam eius po-
H E B.23. pulo qui naſcetur, quem fecit Dominus.
Iſai.40.c.11 1 *Pſalmus Dauid.* X X I I.
Iere.23.a.5. A DOmin⁹ regit me, & nihil mihi deerit:
Eze.34.c.11 2 ‡ in loco paſcuæ ibi me collocauit.
e.23. Super aquam refectionis educauit me:
Ioa.10.b.11 3 ‡animam meam conuertit.
1.Pet.2.d.25 Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter
5.a.4. nomen ſuum.
4 ‡Nã etſi ambulauero in medio vmbræ mor-
tis, non timebo mala: quoniã tu mecum es.
Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſo-
lata ſunt.
5 ‡ Paraſti in conſpectu meo menſam aduer-
ſus eos qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quàm præclarus eſt!
6 ‡Et miſericordia tua ſubſequetur me omni-
bus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in lon-
gitudinem dierum.
H E B.24. 1 *Pſalmus Dauid prima ſabbathi.* X X I I I.
1.Co.10.f.26 A DOmini ⌈ eſt terra, & plenitudo eius:
Pſal.49.b.12 orbis terrarum & vniuerſi qui habi-
tant in eo.
2 ‡ Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: &
ſuper flumina præparauit eum.
3 ‡Quis aſcendet in mõtem Domini, aut quis
ſtabit in loco ſancto eius?
Matt.5.a.8. 4 ‡ Innocens manibus & mundo corde, qui
non accepit in vano animam ſuam, nec iu-
rauit in dolo proximo ſuo.
5 ‡Hic accipiet benedictionem à Domino, &
miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 ‡ Hæc eſt generatio quærentium eum, quæ-
rentium faciem Dei Iacob.
7 ‡Attollite portas principes veſtras, & eleua-
B mini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 ‡Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis &
potens, Dominus potens in prælio.
9 ‡Attollite portas principes veſtras, & eleua-
mini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 ‡ Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtu-
tum ipſe eſt rex gloriæ.
H E B.25. 1 *In finem, Pſalmus Dauid.* X X I I I I.
AD te Domine leuaui animam meam:
2 ‡Deus meus in te cõfido, nõ erubeſcã.
A Neq; irrideant me inimici mei: ‡ etenim
3 vniuerſi qui ſuſtinent te, non confundentur.
Confundantur omnes iniqua agentes ſu-
peruacuè.
4 ‡ Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſe-
mitas tuas edoce me.
5 ‡Dirige me in veritate tua, & doce me: quia
tu es Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui tota
die.
6 ‡ Reminiſcere miſerationũ tuarũ Domine,
& miſericordiarũ tuarũ quæ à ſeculo ſunt.
7 ‡Delicta iuuẽtutis meæ, & ignorantias meas
B ne memineris.
Secundùm miſericordiam tuam, memẽto
mei tu, propter bonitatem tuam Domine.
8 ‡Dulcis & rectus Dominus: propter hoc
legem dabit delinquentibus in via.
9 ‡ Diriget manſuetos in iudicio: docebit
mites vias ſuas.

10 ‡ Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & ve-
ritas, requirentibus teſtamentum eius & te-
ſtimonia eius.
11 ‡Propter nomen tuum Domine propitiabe-
C ris peccato meo: multum eſt enim.
12 ‡Quis eſt homo qui timet Dominũ? legem
ſtatuit ei in via quam elegit.
13 ‡ Anima eius in bonis demorabitur, & ſe-
men eius hæreditabit terram.
14 ‡Firmamentũ eſt Dominus timẽtibus eum:
& teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis.
15 ‡Oculi mei ſemper ad Dominũ: quoniam
ipſe euellet de laqueo pedes meos.
16 ‡ Reſpice in me, & miſerere mei: quia vni-
cus & pauper ſum ego.
17 ‡ Tribulationes cordis mei multiplicatæ
ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.
18 ‡ Vide humilitatem meam, & laborem
meum: & dimitte vniuerſa delicta mea.
19 ‡ Reſpice inimicos meos, quoniam multi-
D plicati ſunt, & ⌈odio iniquo oderunt me. Ioh.15.d.25
20 ‡ Cuſtodi animam meam, & erue me: non
erubeſcam, quoniam ſperaui in te.
21 ‡Innocentes & recti adhæſerunt mihi: quia
ſuſtinui te.
22 ‡ Libera Deus, Iſrael, ex omnibus tribula-
tionibus ſuis.
1 *In finem, Pſalmus Dauid.* X X V. H E B. 26.
A IVdica me Domine, quoniam ego in in-
nocentia mea ingreſſus ſum: & in Do-
mino ſperans non infirmabor.
2 ‡Proba me Domine, & tenta me: vre renes
meos & cor meum.
3 ‡ Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt. & complacui in veritate tua.
4 ‡Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum
iniqua gerentibus non introibo.
5 ‡ Odiui eccleſiam malignantium: & cum
B impiis non ſedebo.
6 ‡ Lauabo inter innocentes manus meas: &
circumdabo altare tuum Domine:
7 ‡ Vt audiam vocem laudis, & enarrem vni-
uerſa mirabilia tua.
8 ‡ Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ.
9 ‡ Ne perdas cum impiis ► Deus⁹ animam ►.6.
C meam, & cum viris ſanguinũ vitam meam:
10 ‡ In quorum manibus iniquitates ſunt:
dextera eorum repleta eſt muneribus.
11 ‡ Ego autem in innocentia mea ingreſſus
ſum: redime me, & miſerere mei.
12 ‡ Pes meus ſtetit in directo: in eccleſiis be-
nedicam te Domine.
1 *Pſalmus Dauid priuſquam liniretur.* X X V I. H E B. 27.
A DOminus illuminatio mea & ſalus
mea: quem timebo?
Dñs protector vitæ meæ, à quo trepidabo?
2 ‡Dum appropiant ſuper me nocentes, vt
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infir-
mati ſunt & ceciderunt.
3 ‡ Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non ti-
mebit cor meum.
B Si exurgat aduerſum me prælium, in hoc
ego ſperabo.
4 ‡Vnam petij à Dño, hanc requirã, vt inhabi-
tẽ in domo Dñi omnibus diebus vitæ meæ.
Vt videam

ᵃvoluptatem 1. Vt videam ᵃ voluntatemᵇDomini, & viſitem templum eius.
‡Quoniã abſcondit me in tabernaculo ſuo: 5
in die malorum protexit me in abſcondito
tabernaculi ſui.
‡In petra exaltauit me: & nunc exaltauit 6
caput meum ſuper inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius C
hoſtiam vociferationis: cantabo & pſalmum
dicam Domino.
‡Exaudi Domine vocem meã qua clamaui 7
→.2. →ad te: miſerere mei, & exaudi me.
→.2. ‡Tibi dixit cor meum, exquiſiuit→ teᵇfacies 8
mea: faciem tuam Domine requiram.
‡Ne auertas faciem tuam à me: ne declines 9
in ira à ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me, neq;
deſpicias me Deus ſalutaris meus.
‡Quoniam pater meus & mater mea dere- 10
liquerunt me: Dominus autẽ aſſumpſit me.
‡Legem pone mihi Domine in via tua: & 11
dirige me in ſemita recta propter inimicos D
meos. ‡Ne tradideris me in animas tribu- 12
lantium me: quoniam inſurrexerunt in me
teſtes iniqui: & mentita eſt iniquitas ſibi.
‡Credo videre bona Dñi in terra viuẽtium. 13
Infr.30.d.25 ‡Expecta Dominum, viriliter age: & con- 14
fortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

H E B. 28. *Pſalmus huic David.* XXVII. 1

AD te Domine clamabo, Deus meus ne A
ſileas à me: nequãdo taceas à me, & aſ-
ſimilabor deſcendentibus in lacum.
‡Exaudi Domine vocẽ deprecationis meæ 2
dum oro ad te, dum extollo manus meas ad
templum ſanctum tuum.
ᵃtrahas 1. ‡Ne ſimulᵃtradasᵇme cum peccatoribus: & 3
cum operantibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo,
mala autem in cordibus eorum.
‡Da illis ſecundum opera eorum, & ſecun- 4
dùm nequitiam adinuentionum ipſorum:
ſecundùm opera manuum eorum tribue il-
lis: redde retributionem eorum ipſis.
‡Quoniam non intellexerũt opera Domini, 5
& in opera manuũ eius: deſtrues illos, & non
ædificabis eos. ‡Benedictus Dominus: quo- 6
niam exaudiuit vocem deprecationis meæ. B
‡Dominus adiutor meus, & protector meus: 7
→.4. →&ᵇin ipſo ſperauit cor meũ & adiutᵒ ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea
confitebor ei.
‡Dominus fortitudo plebis ſuæ: & prote- 8
ctor ſaluationum chriſti ſui eſt.
‡Saluum fac populum tuũ Domine, & be- 9
nedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle
illos vſque in æternum.

*Pſalmus David in conſummatione tabernaculi.*

H E B. 29. XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Domi- A
no filios arietum.
‡Afferte Domino gloriã & honorem, afferte 2
Domino gloriam nomini eius: adorate Do-
minum in atrio ſancto eius.
‡Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis 3
intonuit: Dominus ſuper aquas multas. B
‡Vox Domini in virtute: vox Domini in 4
magnificentia.

5 ‡Vox Domini cõfringentis cedros: & con-
fringet Dominus cedros Libani.
6 ‡Et cõminuet eas tanquam vitulũ Libani:
& dilectus quẽadmodũ filius vnicornium:
7 ‡Vox Domini intercidentis flammã ignis:
8 ‡Vox Domini concutientis deſertum, &
commouebit Dominus deſertum Cades.
9 ‡Vox Domini præparantis ceruos, & reue-
C labit condenſa: & in templo eius omnes di-
cent gloriam.
10 ‡Dominus diluuium inhabitare facit: & ſe-
debit Dominus rex in æternum.
11 ‡Dominus virtutem populo ſuo dabit: Do-
minus benedicet populo ſuo in pace.

1 *Pſalmus cantici in dedicatione domus David.*

XXIX. H E B. 30.

2 EXaltabo te Dñe, quoniã ſuſcepiſti me:
A nec delectaſti inimicos meos ſup me.
3 ‡Dñe Deus meᵒ clamaui ad te, & ſanaſti me.
4 ‡Domine eduxiſti ab inferno animã meam:
ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum.
5 ‡Pſallite Domino ſancti eius: & confitemini
memoriæ ſanctitatis eius.
6 ‡Quoniam ira in indignatione eius: & vita
B in voluntate eius.
Ad veſperum demorabitur fletus: & ad
matutinum lætitia.
7 ‡Ego autem dixi in abundantia mea, Non
mouebor in æternum.
8 ‡Domine, in voluntate tua præſtitiſti de-
C cori meo virtutem:
Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum
conturbatus.
9 ‡Ad te Domine clamabo, & ad Deũ meum
deprecabor.
10 ‡Quæ vtilitas in ſanguine meo, dũ deſcen-
do in corruptionem?
D Nunquid confitebitur tibi puluis, aut an-
nuntiabit veritatem tuam?
11 ‡Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei:
Dominus factus eſt adiutor meus.
12 ‡Conuertiſti planctum meum in gaudium
mihi: concidiſti ſaccum meum, & circun-
dediſti me lætitia.
13 ‡Vt cantet tibi gloria mea, & non compun-
gar: Domine Deus meus in æternum confi-
tebor tibi.

1 *In finem, Pſalmus David pro extaſi.*

XXX. H E B. 31.

2 IN te Domine ſperaui, non confundar in Inf.70.a.1.
A æternum: in iuſtitia tua libera me.
3 ‡Inclina ad me aurem tuam: accelera
vt eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem, & in do-
mum refugij: vt ſaluum me facias.
4 ‡Quoniam fortitudo mea & refugiũ meum
es tu: & propter nomen tuum deduces me
& enutries me.
5 ‡Educes me de laqueo hoc quem abſcon-
derũt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 ‖‡In manus tuas commendo ſpiritũ meum: Luc.23.f.46
redemiſti me Domine Deus veritatis.
7 ‡Odiſti obſeruantes vanitates ſuperuacuè.
8 ‡Ego autem in Domino ſperaui: exultabo
B & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam,
ſaluaſti de neceſsitatibus animam meam.

‡Nec concluſiſti me in manibus inimici: 9
ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
‡Miſerere mei Domine quoniam tribulor: 10
conturbatus eſt in ira oculus meus, anima
mea, & venter meus.
‡Quoniam defecit in dolore vita mea, & 11
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea,
& oſſa mea conturbata ſunt.
[illegible] 5. ‡Super omnes inimicos meos factus ſum 12
opprobrium * vicinis meis valde, & timor
notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt à me:
‡obliuioni datus ſum tanquam mortuus à 13
corde. Factus ſum tanquam vas perditum: C
‡quoniam audiui vituperationẽ multorum 14
commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduerſum
me, accipere animam meam conſiliati ſunt.
‡Ego autem in te ſperaui Domine: dixi, 15
‡Deus me⁹ es tu, in manib⁹ tuis ſortes meæ. 16
Eripe me de manu inimicorũ meorum,
& à perſequentibus me.
‡Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuum, 17
ſaluum me fac in miſericordia tua.
‡Domine non confundar, quoniam inuo- 18
caui te.
Erubeſcant impij, & deducãtur in infer-
num: ‡muta fiant labia doloſa. 19
Quæ loquũtur aduerſus iuſtum iniquita-
tem in ſuperbia & in abuſione.
‡Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ 20
Domine, quam abſcondiſti timentibus te!
Perfeciſti eis qui ſperant in te, in cõſpectu
filiorum hominum.
‡Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à 21
conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à con- D
tradictione linguarum.
‡Benedictus Dominus: quoniam mirificauit 22
miſericordiam ſuã mihi in ciuitate munita.
‡Ego autem di[illegible] in exceſſu mentis meæ, 23
Proiectus ſum [illegible]cie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
‡Diligite Dominum omnes ſancti eius: 24
quoniam veritatẽ requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
Sap.26.d.14 ‡‖Viriliter agite, & cõfortetur cor veſtrum, 25
omnes qui ſperatis in Domino.

HEB. 32. *Ipſi Dauid intellectus.* XXXI. 1

Rom.4.a.7. B‖Eati quorũ remiſſæ ſunt iniquitates, A
& quorum tecta ſunt peccata.
‡Beatus vir cui non imputauit Dominus 2
peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus.
‡Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, 3
dum clamarem tota die.
‡Quoniam die ac nocte grauata eſt ſuper 4
me manus tua: conuerſus ſum in ærumna
mea, dum configitur ſpina.
‡Delictum meum cognitum tibi feci, & in- 5
iuſtitiam meam non abſcondi. B
Eſa.65.d.24 ‖Dixi, Cõfitebor aduerſum me iniuſtitiã
meam Domino: & tu remiſiſti impietatem
peccati mei.
‡Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tem- 6
pore opportuno.

Verumtamen in diluuio aquarum multa-
rum ad eum non approximabunt.
7 ‡Tu es refugium meum à tribulatione quæ
C circundedit me: exultatio mea, erue me à
circundantibus me.
8 ‡Intellectũ tibi dabo, & inſtruã te in via hac
qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos.
9 ‡Nolite fieri ſicut equus & mulus quibus
non eſt intellectus.
D In camo & freno maxillas eorum con-
ſtringe, qui non approximant ad te.
10 ‡Multa flagella peccatoris: ſperantẽ autem
in Domino miſericordia circundabit.
11 ‡Lætamini in Domino & exultate iuſti, &
gloriamini omnes recti corde.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XXXII. HEB. 33.

A E Xultate iuſti in Domino: rectos decet
collaudatio.
2 ‡Confitemini Domino in cithara: in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 ‡Cantate ei canticum nouum: bene pſallite
ei in vociferatione.
4 ‡Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera eius in fide.
5 ‡Diligit miſericordiam & iudicium: miſe-
ricordia Domini plena eſt terra.
6 ‡Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu
B oris eius omnis virtus eorum.
7 ‡Congregans ſicut in vtre aquas maris: po-
nens in theſauris abyſſos.
8 ‡Timeat Dominũ omnis terra: ab eo autẽ
commoueantur omnes inhabitãtes orbem.
9 ‡‖Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe Gen.1.a.3. Iudit.16.c.17
mandauit & creata ſunt.
10 ‡Dominus diſsipat conſilia gentium: repro-
bat autẽ cogitationes populorũ, & reprobat
conſilia principum.
11 ‡Cõſilium autem Domini in æternum ma-
C net: cogitationes cordis eius in generatione
& generationem.
12 ‡Beata gens cuius eſt Dominus, Deus eius,
populus quem elegit in hæreditatem ſibi.
13 ‡De cælo reſpexit Dominus: vidit omnes fi-
lios hominum.
14 ‡De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu-
per omnes qui habitant terram.
15 ‡Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui in-
telligit omnia opera eorum.
16 ‡Nõ ſaluatur rex p multã virtutẽ: & gigas
non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuę.
17 ‡Fallax equus ad ſalutem: in abundantia
D autem virtutis ſuæ non ſaluabitur.
18 ‡Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum,
& in eis qui ſperãt ſuper miſericordia eius.
19 ‡Vt eruat à morte animas eorum, & alat eos
in fame.
20 ‡Anima noſtra ſuſtinet Dominũ, quoniam
adiutor & protector noſter eſt.
21 ‡Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in
nomine ſancto eius ſperauimus.
22 ‡Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos,
quemadmodum ſperauimus in te.
1 *Dauidi cũ immutauit vultum ſuũ coram Abi-*
*melech, & dimiſit eum, & abijt* 1.Reg.21.d.
XXXIII. HEB. 34

2 B Enedicam Dominum in omni tẽpore:
A ſemper laus eius in ore meo.

In Do-

3 ‡In Domino laudabitur anima mea: au-
diant manſueti,& lætentur.
4 ‡Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen eius in idipſum.
5 ‡Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me: &
ex omnibus tribulationib' meis eripuit me.
6 ‡Accedite ad eum, & illuminamini: & fa-
cies veſtræ non confundentur.
7 ‡Iſte pauper clamauit, & Dominus exau-
B diuit eum: & de omnibus tribulationibus
eius ſaluauit eum.
Mat.18.b.10 8 ‡Immittet angelus Domini in circuitu ti-
mentium eum: & eripiet eos.
9 ‡Guſtate,& videte quoniam ſuauis eſt Do-
minus: beatus vir qui ſperat in eo.
10 ‡Timete Dominũ omnes ſancti eius: quo-
niam non eſt inopia timentibus eum.
Luc.1.e.50. 11 ‡Diuites eguerunt & eſurierunt: inquiren-
tes autẽ Dominũ non minuẽtur omni bono.
12 ‡Venite filij, audite me: timorem Domini
C docebo vos.
1.Pet.3.b.17 13 ‡‖Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies
videre bonos?
14 ‡Prohibe linguam tuam à malo, & labia
tua ne loquantur dolum.
15 ‡Diuerte a malo, & fac bonum: inquire pa-
cem,& perſequere eam.
Ecc.15.d.20. 16 ‡‖Oculi Domini ſuper iuſtos: & aures eius
Heb.4.c.13. in preces eorum.
17 ‡Vultus autem Domini ſuper facientes ma-
la: vt perdat de terra memoriam eorum.
18 ‡Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudiuit
D eos: & ex omnibus tribulationibus eorum
liberauit eos.
19 ‡Iuxtà eſt Dominus iis qui tribulato ſunt
corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.
20 ‡Multæ tribulationes iuſtorum: & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 ‡Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
vnum ex his non conteretur.
22 ‡Mors peccatorum peſſima: & qui oderunt
iuſtum delinquent.
23 ‡Redimet Dominus animas ſeruorum ſuo-
rum: & non delinquent omnes qui ſperant
in eo.

HEB. 35. 1 *Pſalmus huic Dauid.* XXXIIII.

A IVdica Domine nocentes me: expugna
impugnantes me.
2 ‡Apprehende arma & ſcutum: & exurge in
adiutorium mihi.
3 ‡Effunde frameam, & conclude aduerſus
eos qui perſequuntur me: dic animæ meæ,
Salus tua ego ſum.
Inf.39.d.15. 4 ‡‖Confundantur & reuereantur quærentes
& 69.a.3. animam meam.
Auertantur retrorſum & cõfundantur co-
gitantes mihi mala.
5 ‡Fiant tanquam puluis ante faciem venti,
& angelus Domini coarctans eos.
6 ‡Fiat via illorum tenebræ & lubricum: &
B angelus Domini perſequens eos.
7 ‡Quoniam gratis abſconderunt mihi inte-
ritum laquei ſui: ſuperuacuè exprobraue-
runt animam meam.
8 ‡Veniat illi laqueus quem ignorat, & ca-
ptio quam abſcondit apprehẽdat eum: & in
laqueum cadat in ipſum.

9 ‡Anima autem mea exultabit in Domino:
-&-delectabitur ſuper ſalutari ſuo. - 3.
10 ‡Omnia oſſa mea dicent, Domine, quis ſi-
milis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorũ eius:
egenum & pauperem à diripientibus eum.
11 ‡Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 ‡Retribuebant mihi mala pro bonis: ſteri-
litatem animæ meæ.
13 ‡Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, in-
duebar cilicio
C Humiliabam in ieiunio animam meam:
& oratio mea in ſinu meo conuertetur.
14 ‡Quaſi proximum, quaſi fratrem noſtrum, *ɵ
ſic complacebam: quaſi lugens & contriſta-
tus ſic humiliabar.
15 ‡Et aduerſum me lætati ſunt, & cõuenerũt:
congregata ſunt ſup me flagella, & ignoraui.
16 ‡Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentauerunt
me, ſubſannauerũt me ſubſannatione: fren-
duerunt ſuper me dentibus ſuis.
27 ‡Domine quando reſpicies? reſtitue ani-
mam meam à malignitate eorũ, à leonibus
vnicam meam.
18 ‡Confitebor tibi in eccleſia magna, in po-
pulo graui laudabo te.
19 ‡Non ſupergaudeant mihi qui aduerſantur
mihi iniquè,‖qui oderunt me gratis & an- Ioã.15.d.25
nuunt oculis.
20 ‡Quoniam mihi quidem pacificè loque-
bantur: & in iracundia terræ loquentes, do-
los cogitabant.
21 ‡Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixe-
runt, Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 ‡Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne di-
ſcedas à me.
23 ‡Exurge & intẽde iudicio meo, Deus meus:
D & Dominus meus in cauſam meam.
24 ‡Iudica me ſecundùm iuſtitiam tuam Do-
mine Deus meus, & nõ ſupergaudeãt mihi.
25 ‡Non dicant in cordibus ſuis, Euge, eu-
ge, animæ noſtræ: nec dicant, ᵃDeuorabi- ᵃDeuora-
mus eum. uimus. 5.
26 ‡Erubeſcant & reuereantur ſimul qui gra-
tulantur malis meis.
Induantur confuſione & reuerentia qui
ᵇmaligna loquuntur ſuper me. ᵇmagna 5.
27 ‡Exultent & lætentur qui volunt iuſtitiam
meam: & dicant ſemper, Magnificetur Do-
minus qui volunt pacem ſerui eius.
28 ‡Et lingua mea meditabitur iuſtitiã tuam,
tota die laudem tuam.

1 *In finem, ſeruo Domini ipſi David.* HEB. 36.
XXXV.

2 DIxit iniuſt' vt delinquat in ſemetipſo,
A non eſt timor Dei ante oculos eius.
3 ‡Quoniam doloſe egit in conſpectu eius: vt Sap.13.a.9
inueniatur iniquitas eius ad odium.
4 ‡Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit
intelligere vt bene ageret.
5 ‡Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo:
aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem
non odiuit.
6 ‡Domine in cælo miſericordia tua: & veri-
tas tua vſque ad nubes.
7 ‡Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia tua
abyſſus

abyſſus multa. Homines & iumenta ſalua-
bis Domine : ‡(quemadmodum multipli- 8
caſti miſericordiam tuam Deus.)
Filij autem hominum in tegmine alarum B
tuarum ſperabunt.
‡Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, 9
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
-.8. ‡Quoniam apud te eſt fons vitæ : - &ᵃ in 10
lumine tuo videbimus lumen.
‡Prætende miſericordiam tuam ſcientibus 11
te, & iuſtitiã tuam his qui recto ſunt corde.
‡ Non veniat mihi pes ſuperbiæ : & manus 12
peccatoris non moueat me.
‡Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: 13
expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

HEB. 37. *Pſalmus ipſi David.* XXXVI. 2

NOli æmulari in malignantibus, neque A
zelaueris facientes iniquitatem.
‡Quoniã tanquã fœnũ velociter areſcent:& 2
quemadmodũ olera herbarum citò decidẽt.
‡Spera in Domino, & fac bonitatem, & in- 3
habita terram, & paſcẽris in diuitiis eius.
‡Delectare in Domino : & dabit tibi peti- 4
tiones cordis tui.
‡Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo: 5
& ipſe faciet.
‡Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam : & 6
iudicium tuum tanquam meridiem: ‡ſubdi- 7
tus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui proſperatur in via
ſua, in homine faciente iniuſtitias.
‡Deſine ab ira, & derelinque furorem : noli 8
æmulari vt maligneris.
‡Quoniam qui malignantur, extermina- 9
buntur : ſuſtinentes autem Dominum ipſi
hæreditabunt terram.
‡Et adhuc puſillum, & non erit peccator:& 10
quæres locum eius, & non inuenies.
Mat.5.a.4. ‡Manſueti autem hæreditabunt terram, & 11
delectabuntur in multitudine pacis. B
‡Obſeruabit peccator iuſtum : & ſtridebit 12
ſuper eum dentibus ſuis.
‡Dominus autem irridebit eum, quoniam 13
proſpicit quòd veniet dies eius.
‡ Gladium euaginauerunt peccatores, in- 14
tenderunt arcum ſuum.
ᵃdeiiciãt 1. Vt ᵃdecipiantᵃ pauperem & inopem, vt tru-
cident rectos corde.
‡Gladius eorum intret in corda ipſorum: 15
& arcus eorum confringatur.
‡ Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias 16
peccatorum multas.
‡Quoniam brachia peccatorum conteren- 17
tur: confirmat autem iuſtos Dominus.
‡Nouit Dominus dies immaculatorum : & 18
hæreditas eorum in æternum erit.
‡Non confundentur in tempore malo, & 19
in diebus famis ſaturabuntur : ‡quia pecca- 20
tores peribunt.
Inimici verò Domini mox vt honorifica- C
ti fuerint & exaltati: deficientes quemadmo-
dum fumus deficient.
ᵃMutua-tur 5. ‡ᵃMutuabiturᵃ peccator, & non ſoluet: iu- 21
ſtus autem miſeretur & tribuet.
‡ Quia benedicentes ei hæreditabunt ter- 22
ram: maledicentes autem ei diſperibunt.
ᵃdirigen-tur 2. ‡Apud Dominum greſſus hominis ᵃdirige- 23
turᵃ & viam eius volet.
24 ‡Cùm ceciderit, non collidetur : quia Do-
minus ſupponit manum ſuam.
25 ‡Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iu- *Eccl.2.b.m.*
ſtũ derelictũ, nec ſemen eius quærẽs panem.
26 ‡ Tota die miſeretur & commodat : & ſe-
men illius in benedictione erit.
27 ‡Declina à malo, & fac bonum, & inhabita
in ſeculum ſeculi.
28 ‡Quia Dominus amat iudicium: & non de-
relinquet ſanctos ſuos : in æternum conſer-
uabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum pe-
29 ribit. ‡Iuſti autem hæreditabunt terram : &
inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper eam.
30 ‡][ Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lin- *Pro.31.d.26.*
D gua eius loquetur iudicium.
31 ‡Lex Dei eius in corde ipſius : & non ſup- *Eſai.51.a.7*
plantabuntur greſſus eius.
32 ‡ Conſyderat peccator iuſtũ: & quærit mor-
tificare eum.
33 ‡Dominus autẽ nõ derelinquet eũ in mani-
bus eius: nec dãnabit eũ cũ iudicabitur illi.
34 ‡ Expecta Dominum, & cuſtodi viam eius:
& exaltabit te vt hæreditate capias terram:
cùm perierint peccatores videbis.
35 ‡Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum
ſicut cedros Libani.
36 ‡ Et tranſiui, & ecce non erat: - &ᵃ quæſiui -.14.
eum, & non eſt inuentus locus eius.
37 ‡Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem:
quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 ‡Iniuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ
impiorum interibunt.
39 ‡ Salus autem iuſtorum à Domino : & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 ‡ Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit
eos : & eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit
eos: quia ſperauerunt in eo.

1 *Pſalmus David in rememoratione, die ſab-
bathi.* XXXVII. HEB. 38.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, *Pſal.6.a.2.*
A neque in ira tua corripias me.
3 ‡Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, &
confirmaſti ſuper me manum tuam.
4 ‡ Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ
tuæ: non eſt pax oſsibus meis à facie pecca-
torum meorum.
5 ‡ Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ
ſunt caput meum: - &ᵃ ſicut onus graue gra- -.9.
uatæ ſunt ſuper me.
6 ‡Putruerũt & corruptæ ſunt cicatrices meę,
à facie inſipientiæ meæ.
7 ‡Miſer factus ſum & curuatus ſum vſque in
finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
8 ‡ Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſio-
B nibus: & non eſt ſanitas in carne mea.
9 ‡ Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.
10 ‡Domine, ante te omne deſyderium meum:
& gemitus meus à te non eſt abſconditus.
11 ‡ Cor meum conturbatum eſtᵉ, dereliquit ᵉin me.
me virtus mea : & lumen oculorum meo-
rum, & ipſum non eſt mecum.
12 ‡Amici mei, & proximi mei aduerſum me
C appropinquauerunt & ſteterunt.
Et qui iuxta me erant, de longe ſteterunt:
& vim

‡& vim faciebant qui quærebãt animã meã. 13
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates, & dolos tota die meditabantur.
‡Ego autem tanquã ſurdus non audiebam: 14
& ſicut mutus non aperiens os ſuum.
‡Et factus ſum ſicut homo non audiens, & 15
non habens in ore ſuo redargutiones.
‡Quoniam in te Domine ſperaui, tu exau- 16
dies me Domine Deus meus.
‡Quia dixi, Nequando ſupergaudeant mi- 17
hi inimici mei: & dum cõmouentur pedes
mei, ſuper me magna locuti ſunt.
‡Quoniam ego in flagella paratus ſum: & 18
dolor meus in conſpectu meo ſemper. D
‡Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: 19
& cogitabo pro peccato meo.
‡Inimici autem mei viuunt, & confirmati 20
ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt qui ode-
runt me iniquè.
‡Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe- 21
bant mihi quoniam ſequebar bonitatem.
‡Ne derelinquas me Domine Deus meus: 22
ne diſceſſeris à me.
‡ Intende in adiutorium meum Domine 23
•.4. •Deus ſalutis meæ.

*In finem pro Idithun canticum David.* 1

XXXVIII.

HEB. 39. Dixi, Cuſtodiam vias meas: vt non de- 2
linquam in lingua mea. A
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret
peccator aduerſum me.
‡Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bo- 3
nis: & dolor meus renouatus eſt.
‡Concaluit cor meum intra me: & in me- 4
ditatione mea exardeſcet ignis. B
‡Locutus ſum in lingua mea, Notum fac 5
mihi Domine finem meum,
Et numerum dierum meorum quis eſt: vt
ſciam quid deſit mihi.
‡Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: & 6
ſubſtantia mea tanquam nihilum ante te.
Veruntamen vniuerſa vanitas: omnis ho-
mo viuens.
‡Veruntamen in imagine pertranſit homo: 7
ſed & fruſtra conturbatur. Theſaurizat: &
ignorat cui congregabit ea.
‡Et nunc quæ eſt expectatio mea? nónne Do- 8
minus? & ſubſtantia mea apud te eſt,
‡Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: 9
opprobrium inſipienti dediſti me. C
‡Obmutui, & non aperui os meum, quoniã 10
tu feciſti: ‡ amoue à me plagas tuas. 11
‡A fortitudine manus tuæ ego defeci: in in- 12
crepationibus propter iniquitatem, corri-
puiſti hominem. Et tabeſcere feciſti ſicut
araneam animã eius: veruntamen vanè con-
turbatur omnis homo.
‡Exaudi orationẽ meã Dñe, & deprecatio- 13
nem meã auribus percipe: lachrymas meas
Ne ſileas: quoniam aduena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
‡Remitte mihi, vt refrigerer prius quàm 14
abeam, & amplius non ero.

*In finem, Pſalmus ipſi David.* XXXIX. 1

HEB. 40. Expectans expectaui Dominum, & inten- 2
dit mihi. A
Et exaudiuit preces meas, ‡ & eduxit me de 3
lacu miſeriæ, & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos, & di-
rexit greſſus meos.
4 ‡Et immiſit in os meum canticum nouum,
carmen Deo noſtro.
Videbunt multi, & timebunt: & ſperabũt
in Domino.
5 ‡Beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes
eius: & non reſpexit in vanitates & inſanias
falſas.
6 ‡Multa feciſti tu Domine Deus meus mira-
B bilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui
ſimilis ſit tibi.
Annuntiaui & locutus ſum: multiplicati
ſunt ſuper numerum.
7 ‡Sacrificium & oblationem noluiſti: aures
autem perfeciſti mihi.
Holocauſtum & pro peccato non poſtu-
8 laſti: ‡ tunc dixi, Ecce venio. Heb.10.b.5.
9 In capite libri ſcriptũ eſt de me, ‡ vt fa-
cerẽ voluntatem tuam, Deus meus volui, &
legem tuam in medio cordis mei.
10 ‡Annuntiaui iuſtitiam tuam in eccleſia ma-
gna, ecce labia mea non prohibebo, Domine
tu ſciſti.
11 ‡Iuſtitiam tuã non abſcondi in corde meo,
C veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam & ve-
ritatem tuam à concilio multo.
12 ‡Tu autem Domine ne longè facias miſera-
tiones tuas à me: miſericordia tua & veritas
tua ſemper ſuſceperunt me.
13 ‡Quoniam circundederunt me mala quorũ
non eſt numerus: comprehenderunt me ini-
quitates meæ, & non potui vt viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 ‡Cõplaceat tibi Domine vt erues me: [Do- Inf.69.a.2.
mine, ad adiuuandum me reſpice.
15 ‡[Confundantur & reuereantur ſimul, qui Sup.34.a.4.
quærunt animam meam vt auferant eam. Infr.69.a.3.
Conuertantur retrorſum & reuereantur
D qui volunt mihi mala.
16 ‡Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui
dicunt mihi, Euge, euge.
17 ‡Exultent & lætentur ſuper te omnes quæ-
rentes te: & dicãt ſemper, Magnificetur Do-
minus, qui diligunt ſalutare tuum.
18 ‡Ego autem mendicus ſum & pauper: Do-
minus ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

1 *In finem, Pſalmus ipſi David.* XL. HEB. 41.

2 Beatus vir qui intelligit ſuper egenum
A & pauperem: in die mala liberabit eum
Dominus.
3 ‡Dominus conſeruet eum, & viuificet eum,
& beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum eius.
4 ‡Dominus opem ferat illi ſuper lectum do-
loris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti
in infirmitate eius.
5 ‡Ego dixi, Domine miſerere mei: ſana ani-
mam meam, quia peccaui tibi.
6 ‡Inimici mei dixerunt mala mihi, Quando
B morietur, & peribit nomen eius?
7 ‡Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loque-
batur,

batur,cor eius cõgregauit iniquitatem ſibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur: ‡ in id 8 B
ipſum
Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici
mei:aduerſum me cogitabant mala mihi.
‡Verbum iniquum conſtituerunt aduerſum 9
me, Nunquid qui dormit non adiiciet vt
reſurgat?
‡Etenim homo pacis meæ in quo ſperaui, 10
qui edebat panes meos: magnificauit ſuper
me ſupplantationem.
‡Tu autem Domine miſerere mei, & reſu- 11
Ioh.13.b.18. ſcita me: & retribuam eis. C
Act.1.c.16. ‡In hoc cognoui quoniam voluiſti me: quo- 12
niam nõ gaudebit inimicus meus ſuper me.
‡Me autẽ propter innocentiam ſuſcepiſti:& 13
cõfirmaſti me in conſpectu tuo in æternum.
‡Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſeculo, 14
& vſque in ſeculum:fiat,fiat.

HEB. 42. *In finem, intellectus filiis Core.* XLI. 1

Qvemadmodum deſyderat ceruus ad 2
fontes aquarum: ita deſyderat ani- A
ma mea ad te Deus.
Vfontem 8. ‡Sitiuit anima mea ad Deũ ᵃfontẽmᵃ viuũ: 3
quando veniã & apparebo ante faciem Dei?
‡Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac 4
nocte:dũ dicitur mihi quotidie, Vbi eſt Deus
tuus?
‡Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani- 5
mam meam, quoniam tranſibo in locum ta-
bernaculi admirabilis, vſq; ad domum Dei, B
In voce exultationis & confeſsionis, ſonus
epulantis.
Infr.c.12. ‡Quare triſtis es anima mea? & quare con 6
turbas me?
Infr.42.b.5 Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi:ſalutare vultus mei, ‡ & Deus meus. 7
Ad meipſum anima mea conturbata eſt,
propterea memor ero tui de terra Iordanis,
& Hermoniim, à monte modico.
‡Abyſſus abyſſum inuocat in voce catara- 8
ctarum tuarum.
Omnia excelſa tua & fluctus tui ſuper me
tranſierunt.
‡In die mandauit Dominus miſericordiam 9
ſuam, & nocte canticum eius,
Apud me oratio Deo vitæ meæ: ‡ dicam 10
Deo, Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contriſta- C
tus incedo, dum affligit me inimicus?
‡Dum confringuntur oſſa mea, exprobraue- 11
runt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per ſingulos dies, Vbi
Sup.b.6. eſt Deus tuus? ‡ quare triſtis es anima 12
Inf.42.b. mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

HEB. 43. *Pſalmus David.* XLII.

Ivdica me Deus, & diſcerne cauſam meã 1
de gente non ſancta, ab homine iniquo A
& doloſo erue me.
‡Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me 2
repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affligit
me inimicus?
‡Emitte lucem tuam, & veritatem tuã: ipſa 3
me deduxerunt, & adduxerunt in montem
ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

4 ‡Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui læ-
B tificat iuuentutem meam.
Cõfitebor tibi in cithara Deᵘ Deus meus: Sup.41.b.
5 ‡quare triſtis es anima mea? & quare con- 6.c.12.
turbas me?
Spera in Deo quoniam adhuc confitebor
illi. ſalutare vultus mei, & Deus meus.
1 *In finem pro filiis Core ad intellectum.*
XLIII.

2 Devs auribus noſtris audiuimus: patres HEB. 44.
A noſtri annuntiauerunt nobis.
Opus quod operatus es in diebus eorum,
ᵇ&ᵇ in diebus antiquis. ᵇ.3.
3 ‡Manus tua gentes diſperdidit & plantaſti
eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos.
4 ‡Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terrã,
& brachium eorum non ſaluauit eos,
Sed dextera tua, & brachiũ tuum, & illu-
minatio vultus tui: quoniã complacuiſti in
5 eis. ‡ Tu es ipſe rex meus & Deus meus:
qui mandas ſalutes Iacob.
6 ‡In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
nu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes
ᵃin nobisᵃ. ᵃin nos 4.
7 ‡Non enim in arcu meo ſperabo: & gladius Ioſ.24.c.39.
B meus non ſaluabit me. 2.Reg. 17.c.
8 ‡Saluaſti enim nos de affligentibus nos: & 39.f.41.
odientes nos confudiſti. 2.Re.8.d.14
9 ‡In Deo laudabimur tota die: & in nomine
tuo confitebimur in ſeculum.
10 ‡Nunc autem repuliſti & confudiſti nos: &
non egredieris ᵇDeusᵇ in virtutibus noſtris. ᵇ.7.
11 ‡Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos no-
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.
12 ‡Dediſti nos tanquam oues eſcarum, & in
Gentibus diſperſiſti nos.
13 ‡Vendidiſti populũ tuum ſine pretio: & non
fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 ‡Poſuiſti nos opprobriũ vicinis noſtris, ſub-
C ſannationem & deriſum his qui ſunt in cir-
cuitu noſtro.
15 ‡Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus:
commotionem capitis in populis.
16 ‡Tota die verecundia mea contra me eſt, &
confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 ‡A voce exprobrantis & obloquentis, à fa-
cie inimici & perſequentis.
18 ‡Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti
ſumus te: & iniquè nõ egimus in teſtamen-
to tuo.
19 ‡Et non receſsit retrò cor noſtrum: & decli-
naſti ſemitas noſtras à via tua.
20 ‡Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio-
nis, & cooperuit nos vmbra mortis,
21 ‡Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi ex-
D pandimus manus noſtras ad Deum alienũ?
22 ‡Nõnne Deus requiret iſta? ipſe enim nouit
abſcondita cordis.
Quoniam propter te mortificamur tota Rom.8.g.36.
die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.
23 ‡Exurge, quare obdormis Domine? exurge,
& ne repellas in finem.
24 ‡Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris
inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?
25 ‡ Quoniam humiliata eſt in puluere ani-
ma noſtra: conglutinatus eſt in terra venter
noſter.

Exurge

‡ Exurge Domine, adiuua nos: & redime 26
nos propter nomen tuum.
*In finem, pro iis qui commutabuntur, filiis Core* 1
*ad intellectum, canticum pro dilecto.*
HEB.45. XLIIII.
ERuctauit cor meum verbum bonum: 2
dico ego opera mea regi. A
Lingua mea calamus ſcribæ velociter
ſcribentis.
‡ Speciosus forma præ filiis hominum, dif- 3
fuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea be-
nedixit te Deus in æternum.
‡ Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, 4
potentiſsime.
‡ Specie tua & pulchritudine tua intende, 5
proſperè procede & regna,
Propter veritatē & manſuetudinē, & iuſti- B
tiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
‡Sagittæ tuæ acutæ (populi ſub te) cadent in 6
corda inimicorum regis.
*Hebr.1.c.8.* ‡ Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi: virga 7
directionis virga regni tui.
‡ Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: 8
propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo
lætitiæ præ conſortibus tuis.
‡ Myrrha & gutta & caſia à veſtimētis tuis, 9
à domibus eburneis, ex quibus delectaue-
runt te ‡ filiæ regum in honore tuo. 10
Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu de- C
aurato, circundata varietate.
‡Audi filia, & vide, & inclina aurē tuā: & ob- 11
liuiſcere populum tuū, & domū patris tui.
‡ Et concupiſcet rex decorem tuum: quo- 12
niam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adora-
bunt eum.
‡ Et filiæ Tyri, in muneribus vultum tuum 13
-.4. deprecabuntur, - omnes' diuites plebis.
‡ Omnis gloria eius filiæ regis abintus, in 14
fimbriis aureis ‡ circumamicta varietatibus. 15
Adducentur regi virgines poſt eam: pro- D
ximæ eius afferentur tibi.
‡Afferentur in lætitia & exultatione: addu- 16
centur in templum regis.
‡Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſti- 17
tues eos principes ſuper omnem terram.
ᵃMemor ero 8. ‡ ᵃ Memores erunt ᵇ nominis tui ᶜ in omni 18
ᵇdomine 14. generatione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in
æternum, & in ſeculum ſeculi.
*In finem filiis Core pro arcanis Pſalmus.* 1
HEB.46. XLV.
DEus noſter refugium & virtus: adiu- 2
tor in tribulationibus quæ inuenerūt A
nos nimis. ‡Propterea non timebimus dum 3
turbabitur terra, & transferentur montes in
cor maris.
‡ Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorum: 4
conturbati ſunt montes in fortitudine eius.
‡Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: 5
ſanctificauit tabernaculū ſuum Altiſsimus.
‡ Deus in medio eius non commouebitur: 6
adiuuabit eam Deus manè diluculo. B
‡Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt 7
regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.
‡ Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor 8
noſter Deus Iacob.
‡ Venite, & videte opera Domini, quæ po- 9

10 ſuit prodigia ſuper terram: ‡ auferens bella
vſque ad finem terræ.
C Arcum conteret, & confringet arma: &
ſcuta comburet igni.
11 ‡Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus:
exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 ‡ Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor
noſter Deus Iacob.
1 *In finem, pro filiis Core Pſalmus.* XLVI. HEB.47.
2 OMnes gentes plaudite manibus: iubi-
A late Deo in voce exultationis,
3 ‡ Quoniam Dominus excelſus, terribilis,
Rex magnus ſuper omnem terram.
4 ‡ Subiecit populos nobis: & gentes ſub pe-
dibus noſtris:
5 ‡Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem
Iacob ᵃquam' dilexit. ᵃquem ego.
6 ‡ Aſcendit Deus in iubilo, Dominus in *2.Reg.7.c.*
voce tubæ.
7 ‡Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi
noſtro, pſallite.
8 ‡Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite
9 ſapienter. ‡ ᵃRegnabit' Deus ſuper gentes: ᵃRegna-
Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam. uit 8.
10 ‡ Principes populorum cōgregati ſunt cum
Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ,
vehementer eleuati ſunt.
1 *Pſalmus cantici filiis Core ſecunda Sabbathi.*
XLVII. HEB.48.
2 MAgnus Dominus & laudabilis nimis
A in ciuitate Dei noſtri, in monte ſan-
cto eius.
3 ‡Fūdatur exultatione vniuerſæ terræ mons
Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.
4 ‡Deus in domibus eius cognoſcetur, cùm
ſuſcipiet eam.
5 ‡ Quoniam ecce reges - terræ' congregati -.13.
ſunt: conuenerunt in vnum.
6 ‡ Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati
7 ſunt, commoti ſunt: ‡ tremor apprehendit
eos ibi dolores vt parturientis.
8 ‡ In ſpiritu vehementi conteres naues Thar-
9 ſis. ‡ Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciui-
B tate Domini virtutum, in ciuitate Dei no-
ſtri: Deus fundauit eam in æternum.
10 ‡Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in
medio templi tui.
11 ‡Secūdum nomen tuū Deus, ſic & laus tua
in fines terræ: iuſtitia plena eſt dextera tua.
12 ‡ Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ
propter iudicia tua Domine.
13 ‡ Circundate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus eius.
14 ‡Ponite corda veſtra in virtute eius: & di-
ſtribuite domos eius, vt enarretis in proge-
nie altera.
15 ‡ Quoniā hic eſt Deus, Deᵘ noſter in ęternū
& in ſeculū ſeculi: ipſe reget nos in ſecula.
1 *In finem filiis Core Pſalmus.* XLVIII. HEB.49.
2 AVdite hæc omnes gentes: auribus per-
A cipite omnes qui habitatis orbem.
3 ‡Quiq; terrigenę & filij hominum: - ſimul' -.3.
in vnum diues & pauper.
4 ‡ Os meum loquetur ſapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.
5 ‡ Inclinabo in parabolam aurem meam, *Infr.77.a.2.*
aperiam in pſalterio propoſitionem meam. *Mat.13.e.35*

‡ Cur timebo in die mala? iniquitas calca- 6
nei mei circundabit me,
‡ Qui confidunt in virtute ſua, & in multi- 7
tudine diuitiarum ſuarum gloriantur.
* & 4. ‡ Frater non redimit, redimet homo: *non 8
dabit Deo placationem ſuam, B
‡Et pretiũ redemptionis animæ ſuæ: & la- 9
borabit in æternũ,‡& viuet adhuc in finem, 10
‡ Non videbit interitum, cùm viderit ſapi- 11
entes morientes: ſimul inſipiens & ſtultus
peribunt.
Et relinquent alienis diuitias ſuas: ‡& ſe- 12
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie & proge-
nie, vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
-.13. ‡- Et' homo cùm in honore eſſet, nõ intel- 13
lexit: comparatus eſt iumentis inſipienti-
bus,& ſimilis factus eſt illis. C
‡Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſtea 14
in ore ſuo complacebunt.
‡ Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors 15
depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti in matuti-
no: & auxilium eorum veteraſcet in infer-
no à gloria eorum.
‡Veruntamen Deus redimet animã meam, 16
de manu inferi cùm acceperit me.
‡ Ne timueris cũ diues factus fuerit homo: 17
& cũ multiplicata fuerit gloria domus eius. D
Iob 27.d.19. ‡‖ Quoniam cùm interierit, nõ ſumet om- 18
nia: neque deſcendet cum eo gloria eius.
‡ Quia anima eius in vita ipſius benedice- 19
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
‡ Introibit vſque in progenies patrum ſuo- 20
-.5. rum: - &' vſque in æternum non videbit
lumen.
‡ Homo cùm in honore eſſet, nõ intellexit: 21
comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſi-
milis factus eſt illis.

HEB.50. *Pſalmus Aſaph.* XLIX. 1

DEus deorum Dominus locutus eſt: & A
vocauit terram
A ſolis ortu vſque ad occaſum: ‡ ex Sion 2
ſpecies decoris eius. ‡ Deus manifeſtè ve- 3
niet: Deus noſter, & non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in
circuitu eius tempeſtas valida.
*Aduocabit 8. ‡ * Aduocauit' cælum déſurſum: & terram 4
diſcernere populum ſuum.
‡ Congregate illi ſanctos eius: qui ordinant 5
teſtamentum eius ſuper ſacrificia.
‡Et annuntiabunt cæli iuſtitiam eius: quo- 6
niam Deus iudex eſt. B
‡Audi populus meus, & loquar Iſrael, & te- 7
ſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
‡Nõ in ſacrificiis tuis arguam te: holocau- 8
ſta autem tua in cõſpectu meo ſunt ſemper.
‡Non accipiam de domo tua vitulos: neque 9
de gregibus tuis hircos.
‡Quoniam meę ſunt omnes feræ ſyluarum, 10
iumenta in montibus & boues.
‡Cognoui omnia volatilia cæli: & pulchri- 11
tudo agri mecum eſt.
Sap.23.4.8. ‡ Si eſuriero, non dicam tibi: ‖meus eſt e- 12
nim orbis terræ, & plenitudo eius.
‡ Nunquid manducabo carnes taurorum? 13
aut ſanguinem hircorum potabo? C

14 ‡ Immola Deo ſacrificium laudis: & redde
Altiſsimo vota tua.
15 ‡ Et inuoca me in die tribulationis: -&' -.7.
eruam te, & honorificabis me.
16 ‡ Peccatori autem dixit Deus, Quare tu e-
narras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamen-
tum meum per os tuum?
17 ‡Tu verò odiſti diſciplinam: & proieciſti
ſermones meos retrorſum.
18 ‡Si videbas furem, currebas cum eo: & cum
adulteris portionem tuam ponebas.
19 ‡Os tuum abundauit malitia: & lingua tua
D concinnabat dolos.
20 ‡ Sedens, aduerſus fratrem tuum loqueba-
ris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas
21 ſcandalum: ‡hæc feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis: ar-
guam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 ‡ Intelligite hæc qui obliuiſcimini Deum:
nequando rapiat, & non ſit qui eripiat.
23 ‡ Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 *In finem, Pſalmus Dauid ‡ cùm venit ad eum*
2 *Nathan propheta, quando intrauit ad Beth-* HEB.51.
A *ſabee. 2.Reg.12.a.* L.

3 MIſerere mei Deus ſecundũ magnam
miſericordiam tuam.
Et ſecundũ multitudinem miſerationum
tuarum dele iniquitatem meam.
4 ‡ Amplius laua me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 ‡Quoniam iniquitatẽ meam ego cognoſco:
& peccatum meum contra me eſt ſemper.
6 ‡Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci:
‖vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas Rom.3.a.4.
cùm iudicaris.
7 ‡‖ Ecce enim in iniquitatibus conceptus Iob 14.a.4.
B ſum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 ‡Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta &
occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
9 ‡Aſperges me *hyſſopo, & mundabor: la- * Domine
uabis me, & ſuper niuem dealbabor.
10 ‡ Auditui meo dabis gaudium & lætitiam,
& exultabunt oſſa humiliata.
11 ‡ Auerte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 ‡ Cor mundũ crea in me Deus, & ſpiritum
C rectum innoua in viſceribus meis.
13 ‡ Ne proiicias me à facie tua, & Spiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 ‡Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & Spi-
ritu principali confirma me.
15 ‡ Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
conuertentur.
16 ‡Libera me de ſanguinib' Deus, De' ſalutis
meæ: & exultabit lingua mea iuſtitiã tuã.
17 ‡ Domine, labia mea aperies, & os meum
D annuntiabit laudem tuam.
18 ‡Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, dediſſem
vtique: holocauſtis non delectaberis.
19 ‡Sacrificium Deo, ſpiritus cõtribulatus: cor
contritũ & humiliatũ, Deus, non deſpicies.
20 ‡ Benignè fac Domine in bona voluntate
tua Sion: & ædificentur muri Ieruſalem.
21 ‡Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, obla-
tiones & holocauſta: tunc imponent ſuper
altare tuum vitulos.

*In finem, intellectus David ‡ cùm venit Doeg* 1
*Idumæus, & annuntiauit Sauli, & dixit,* 2
a Achimelech 1. *Venit David in domum^a Abi, melech^a. 1. Reg.*
*21.b.9.*

HEB. 52. L I.

QVid gloriaris in malitia, qui potẽs es 3
in iniquitate? A
‡Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua tua: 4
ſicut nouacula acuta feciſti dolum.
‡Dilexiſti malitiam ſuper benignitatẽ: & ini- 5
quitatem magis, quàm loqui æquitatem.
b linguam dolosam 3. ‡Dilexiſti omnia verba præcipitationis, ^b lin- 6
gua doloſa^b.
‡Propterea Deus deſtruet te in finem: euel- 7
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & B
radicem tuam de terra viuentium.
‡Videbunt iuſti & timebunt, & ſuper eum 8
ridebunt: & dicent, ‡ Ecce homo qui non 9
poſuit Deum adiutorem ſuum,
Sed ſperauit in multitudine diuitiarũ ſua-
rum: & præualuit in vanitate ſua.
‡Ego autem ſicut oliua fructifera in domo 10
Dei, ſperaui in miſericordia Dei in æternũ, C
& in ſeculum ſeculi.
‡Confitebor tibi in ſeculum quia feciſti: & 11
expectabo nomen tuum, quoniã bonũ eſt
in conſpectu ſanctorum tuorum.

*In finem, pro Amaleth intelligentiæ David.* 1

HEB. 53. L II.
Pſal.13.a.1:
4. Eſ.8.d.58

DIxit inſipiẽs in corde ſuo, Nõ eſt Deus. 2
‡ Corrupti ſunt & abominabiles facti A
ſunt in iniquitatibus: nõ eſt qui faciat bonũ.
‡Deus de cælo proſpexit ſuper filios homi- 3
num: vt videat ſi eſt intelligens, aut requirẽs
Deum.
Rom.3.b.12. ‡‖Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti 4
ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſq;
ad vnum.
‡Nónne ſcient omnes qui operãtur iniqui- 5
tatem, qui deuorãt plebem meam vt cibum B
panis?
‡Deum non inuocauerunt: illic trepidaue- 6
runt timore vbi non erat timor,
Quoniam Deus diſſipauit oſſa eorum qui
hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam
Deus ſpreuit eos.
‡Quis dabit ex Siõ ſalutare Iſraël? cùm con 7
uerterit Deus captiuitatem plebis ſuæ, exul-
tabit Iacob, & lætabitur Iſrael.

*In finem in carminibus intellectus David, ‡cùm* 1
*veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul, Nõne* 2
*David abſconditus eſt apud nos? 1. Reg. 23.*
*d.19.26.a.1.*

HEB. 54. L III.

DEus in nomine tuo ſaluum me fac: & in 3
virtute tua iudica me. A
‡Deus exaudi orationem meã: auribus per- 4
cipe verba oris mei.
‡Quoniam alieni inſurrexerunt aduerſum 5
me, & fortes quæſierũt animam meam: ⌐ &^c
non propoſuerunt Deum ante conſpectum
ſuum.
⌐ .5. ‡Ecce enim Deus adiuuat me: ⌐ &^c Domi- 6
nus ſuſceptor eſt animæ meæ. B
^d &. ‡Auerte mala inimicis meis: ^d in veritate 7
tua diſperde illos.
⌐ .3. ‡Voluntariè ſacrificabo tibi, ⌐ &^c confitebor 8
nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt.

9 ‡Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti
me: & ſuper inimicos meos deſpexit oculus
meus.
1 *In finem, in carminibus intellectus David.*

L IIII. HEB. 55.

2 EXaudi Deus orationẽ meam, & ne de-
A ſpexeris deprecationem meam:
3 ‡intende mihi, & exaudi me.
Contriſtatus ſum in exercitatione mea: &
4 conturbatus ſum ‡ à voce inimici, & à tri-
bulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me ^a iniquita- a iniquitatem 3.
tes^a: & in ira moleſti erant mihi.
5 ‡Cor meum conturbatum eſt in me, & for-
mido mortis cecidit ſuper me.
6 ‡Timor & tremor venerunt ſuper me, & cõ-
texerunt me tenebræ:
7 ‡Et dixi, Quis dabit mihi pennas ſicut co-
B lumbæ, & volabo, & requieſcam?
8 ‡Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſolitu-
dine.
9 ‡Expectabam eum qui ſaluũ me fecit à pu-
ſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.
10 ‡Præcipita Domine, & diuide linguas eorũ:
quoniam vidi iniquitatem & contradictio-
nem in ciuitate,
11 ‡Die ac nocte circundabit eam ſuper mu-
ros eius iniquitas, & labor in medio eius,
12 ‡& iniuſtitia.
Et non defecit de plateis eius vſura & do
lus.
13 ‡Quoniam ſi inimicus ⌐ meus^c maledixiſſet ⌐ .4.
mihi, ſuſtinuiſſem vtique.
Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna lo-
cutus fuiſſet: abſcõdiſſem me forſitan ab eo.
14 ‡Tu verò homo vnanimis, dux meus & no-
C tus meus.
15 ‡Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulauimus cum conſenſu.
16 ‡Veniat mors ſuper illos: & deſcendãt in in-
fernum viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum
in medio eorum.
17 ‡Ego autem ad Deum clamaui: & Domi-
nus^a ſaluabit^a me. a ſaluauit me
18 ‡Veſpere, & manè, & meridie narrabo &
annuntiabo, & exaudiet vocem meam.
19 ‡Redimet in pace animam meam ab his qui
appropinquant mihi: quoniam inter multos
erant mecum.
20 ‡Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt
D ante ſecula.
Non enim eſt illis commutatio, & non ti-
21 muerunt Deum: ‡extendit manum ſuam in
retribuendo.
22 Contaminauerũt teſtamentum eius, ‡di-
uiſi ſunt ab ira vultus eius: & appropinqua-
uit cor illius. Molliti ſunt ſermones eius ſu-
per oleum: & ipſi ſunt iacula.
23 ‡‖Iacta ſuper Dominum curam tuã, & ipſe Mat.6.d.25.
te enutriet: ^e non dabit in æternum fluctua- Luc.12.c.22
tionem iuſto. 1.Pet.5.b.7.
24 ‡Tu verò Deus deduces eos in puteum in- ^e &
teritus.
Viri ſanguinum & doloſi non dimidia-
bunt dies ſuos: ego autem ſperabo in te Do-
mine.

*In finem, pro populo qui à ſanctis longè factus* 1
*eſt, Dauid in tituli inſcriptione, cùm tenue-*
*runt eum Allophyli in Geth. 1.Reg.21.d.12.*
HEB. 56. LV.
MIſerere mei Deus, quoniá conculcauit 2
me homo: tota die impugnás tribula- A
uit me. ‡Cóculcauerunt me inimici mei to- 3
ta die: quoniá multi belláres aduerſum me.
‡Ab altitudine diei timebo: ego verò in te 4
ſperabo. ‡In Deo laudabo ſermones meos, in 5
Deo ſperaui: nó timebo quid faciat mihi ca-
ro. ‡Tota die verba mea execrabantur: ad- 6
uerſum me oés cogitationes eorum, in malú. B
‡Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calcaneú 7
meum obſeruabunt.
Sicut ſuſtinuerút animá meá ‡pro nihilo 8
ſaluos facies illos. in ira populos cófringes.
Deus, ‡vitam meam annuntiaui tibi: po- 9
ſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo:
Sicut & in promiſſione tua: ‡tunc cóuer- 10
tentur inimici mei retrorſum, C
In quacunque die inuocauero te, ecce co-
gnoui quoniam Deus meus es.
‡In Deo laudabo verbum, in Domino lau- 11
dabo ſermoné: ‡in Deo ſperaui, non time- 12
bo quid faciat mihi homo.
laudatio-nis 6. ‡In me ſunt Deus vota tua, quæ reddá, [a]lau- 13
dationes[b] tibi.
‡Quoniam eripuiſti animá meá de morte, 14
& pedes meos de lapſu, vt placeam corá Deo
in lumine viuentium.
1.Re.21.a.1. & 24.a.4. *In finé, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptio-* 1
*ne, cùm fugeret à facie Saul in ſpeluncam.*
HEB. 57. LVI.
MIſerere mei Deus, miſerere mei: quo- 2
niam in te confidit anima mea. A
Et in vmbra alarum tuarum ſperabo, do-
nec tranſeat iniquitas.
‡Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum qui 3
benefecit mihi.
‡Miſit de cælo, & liberauit me: dedit in op- 4
probrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuá & veritaté
ſuam, ‡& eripuit animam meam de medio 5
catulorum leonum: dormiui conturbatus.
Filij hominum, dentes eorum arma & ſa-
gittæ: & lingua eorum, gladius acutus.
‡Exaltare ſuper cælos Deus: & in omné ter- 6
ram gloria tua. B
‡Laqueum parauerunt pedibus meis: & in- 7
curuauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: &
inciderunt in eam.
Inf.107.a.1. ‡‖Paratum cor meum Deus, paratum cor 8
Domino, meum: cantabo & pſalmum dicam[a].
Ioh.3.d. ‡‖Exurge gloria mea, exurge pſalterium & 9
cithara: exurgam diluculo.
v.4. ‡Confitebor tibi in populis Domine: & 10
pſalmum dicam tibi in gentibus.
‡Quoniá magnificata eſt vſque ad cęlos miſe- 11
ricordia tua, & vſque ad nubes veritas tua.
‡Exaltare ſuper cælos Deus: & ſuper omné 12
terram gloria tua.
*In finem, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcri-* 1
HEB. 58. *ptione.* LVII.
recta 4. SI verè vtique iuſtitiam loquimini: [a]re- 2
cta[b] iudicate filij hominum. A
3 ‡Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra iniuſtitias manus veſtræ concinnant.
4 ‡Alienati ſunt peccatores à vulua, errauerút
ab vtero, locuti ſunt falſa.
5 ‡Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſer-
pentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis au-
res ſuas.
6 ‡Quæ non exaudiet vocem incantantium,
& venefici incantantis ſapienter.
7 ‡Deus conteret dentes eorum in ore ipſorú:
B molas leonum confringet Dominus.
8 ‡Ad nihilú deuenient tanquá aqua decurrés:
intendit arcum ſuum donec infirmentur.
9 ‡Sicut cera quæ fluit auferentur: ſupercecí-
dit ignis, & non viderunt ſolem.
10 ‡Priuſquá intelligerent ſpinæ veſtræ rham-
num: ſicut viuentes [a]ſicut[b] in ira abſorbet sic 12.
eos.
11 ‡Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictá: ma-
nus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
12 ‡Et dicet homo: Si vtique eſt fructus iuſto:
vtique eſt Deus iudicans eos in terra.
1 *In finem, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcri-*
*ptione, quando miſit Saul, & cuſtodiuit domú*
*eius, vt interficeret eum. 1.Reg.19.b.11.*
LVIII. HEB. 59.
2 ERipe me de inimicis meis Deus meus:
A & ab inſurgentibus in me libera me.
3 ‡Eripe me de operantibus iniquitaté, & de
viris ſanguinum ſalua me.
4 ‡Quia ecce ceperunt animam meam, irrue-
runt in me fortes:
5 ‡Neque iniquitas mea, neque peccatú meum
Domine: ſine iniquitate cucurri & direxi.
6 ‡Exurge in occurſum meum, & vide: & tu
Domine Deus virtutum, Deus Iſrael.
B Intende ad viſitádas omnes gentes: nó mi-
ſerearis omnibus qui operantur iniquitaté.
7 ‡Conuertentur ad veſperam: & famem pa-
tientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
8 ‡Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in la-
bijs eorum: quoniam quis audiuit?
9 ‡Et tu Domine deridebis eos: ad nihilú de-
duces omnes gentes.
10 ‡Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia
11 Deus ſuſceptor meus es: ‡Deus meus mi-
ſericordia eius præueniet me.
12 ‡Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos:
C ne occidas eos, nequando obliuiſcantur po-
puli mei.
Diſperge illos in virtute tua: & depone
eos protector meus Domine:
13 ‡Delictum oris eorú, ſermoné labiorú ipſo-
rum, & comprehendantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio annuntia-
14 buntur ‡in conſummatione: in ira conſum-
mationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus [a]dominabitur[b] Iacob, dominatur 1.
& finium terræ.
15 ‡Conuertentur ad veſperam, & famem pa-
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 ‡Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi ve-
D rò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 ‡Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exultabo
[a]exaltabo[b] mané miſericordiam tuam: 9.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugiú
meum in die tribulationis meæ.
Adiutor

‡ Adiutor meus tibi pſallam, quia Deus ſu- 18
ſceptor meus es: Deus meus miſericordia
mea.

*In finem, pro ijs qui immutabuntur in tituli in-* 1
2.Reg.8.a.1 *ſcriptione ipſi Dauid in doctrinam:* ‡ *‖cùm* 2
10.b.7. *ſuccenderit Meſopotamiam Syriæ & Sobal, &*
1.Par.18.a.1 *conuertit Ioab, & percuſſit idumæam in valle*
HEB. 60. *Salinarum duodecim millia.* LIX.

DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: ira- 3
tus es, & miſertus es nobis. A
‡ Commouiſti terram, & conturbaſti eam: 4
ſana contritiones eius, quia commota eſt.
‡ Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos 5
vino compunctionis.
‡ Dediſti metuentibus te ſignificationem: 6
vt fugiant à facie arcus: B
Vt liberentur dilecti tui: ‡ ſaluum fac de- 7
xtera tua, & exaudi me.
Inf.10.c.7. ‡ ‖Deus locutus eſt in ſancto ſuo, Lætabor, 8
& partibor Sichimam, & conuallem taber-
naculorum metibor.
‡ Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & 9
Ephráim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus: ‡ Moab olla ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
‡ Quis deducet me in ciuitatem munitam? 11
quis deducet me vſque in Idumæam?
‡ Nonne tu Deus qui repuliſti nos: & non 12
egredieris Deus in virtutibus noſtris? C
ᵃquia 11. ‡ Da nobis auxilium de tribulatione: ᵃ&ᵃ 13
vana ſalus hominis.
‡ In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihi- 14
lum deducet tribulantes nos.

HEB. 61. *In finem, in hymnis Dauid.* LX. 1

EXaudi Deus deprecationem meam: in- 2
tende orationi meæ. A
‡ A finibus terræ ad te clamaui: dum anxia- 3
retur cor meum in petra exaltaſti me.
Deduxiſti me, ‡ quia factus es ſpes mea: 4
turris fortitudinis à facie inimici.
‡ Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula: 5
protegar in velamento alarum tuarum.
ᵇ.B. ‡ Quoniam tu Deus ᵇmeusᵇ exaudiſti ora- 6
tionem meam: dediſti hereditatem timenti-
bus nomen tuum.
‡ Dies ſuper dies regis adiicies: annos eius 7
vſq; in diem generationis & generationis.
ᶜPermane- ‡ ᶜPermanetᶜ in æternum in conſpectu Dei: 8
bit 1. miſericordiam & veritatem eius quis re-
quiret?
‡ Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſeculũ 9
ſeculi: vt reddam vota mea de die in diem.

*In finem, pro Idithun, Pſalmus Dauid.* 1
HEB. 62. LXI.

NOnne Deo ſubiecta erit anima mea? 2
ab ipſo enim ſalutare meum. A
‡ Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: 3
ſuſceptor meus, non mouebor amplius.
‡ Quouſque irruitis in hominem? interfici- 4
tis vniuerſi vos: tanquam parieti inclinato,
& maceriæ depulſæ?
‡ Verumtamen pretium meum cogitauerũt 5
repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedice-
bant, & corde ſuo maledicebant.
‡ Veruntamẽ Deo ſubiecta eſto anima mea: 6
quoniam ab ipſo patientia mea.

7 ‡ Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus:
B adiutor meus, non emigrabo.
8 ‡ In Deo ſalutare meũ, & gloria mea: Deus
auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 ‡ Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda veſtra: Deus ad-
iutor noſter in æternum.
10 ‡ Veruntamen vani filij hominum, menda-
ces filij hominum in ſtateris: vt decipiant
ipſi de vanitate in idipſum.
11 ‡ Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas no-
lite concupiſcere: diuitiæ ſi affluant, nolite
cor apponere.
12 ‡ Semel locutus eſt Deus, duo hæc audiui,
13 quia poteſtas Dei eſt, ‡ & tibi Domine mi-
ſericordia: ‖quia tu reddes vnicuique iuxta Mt.16.d.27.
opera ſua. Rom.2.b.6

1 *Pſalmus Dauid, cùm eſſet in deſerto Idumeæ.* 1.Cor.3.b.8.
*1.Reg.22.a.5.* LXII. Gal.6.b.5

2 DEus, Deus meus, ad te de luce vigilo. HEB. 63.
A Sitiuit in te anima mea, quàm multi-
pliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa. ‡ ſic
in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam & gloriam tuam.
4 ‡ Quoniam melior eſt miſericordia tua ſu-
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 ‡ Sic benedicam te in vita mea: & in nomi-
ne tuo leuabo manus meas.
6 ‡ Sicut adipe & pinguedine repleatur ani-
ma mea, & labijs exultationis laudabit os
meum.
7 ‡ ᵈSiᵈ memor fui tui ſuper ſtratum meum, ᵈSi 9.
8 in matutinis meditabor in te: ‡ quia fuiſti
adiutor meus.
B Et in velamento alarum tuarum exulta-
9 bo, ‡ adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit
dextera tua.
10 ‡ Ipſi verò in vanum quæſierunt animam
11 meam, introibũt in inferiora terræ: ‡ traden-
tur in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 ‡ Rex verò lætabitur in Deo, ᵉlaudabuntur ᵉlaudabitur
omnes qui iurantᵉ in eo, quia obſtructũ eſt omnis qui
os loquentium iniqua. iurat 3.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* LXIII. HEB. 64.

2 EXaudi Deus orationem meam cùm de-
A precor: a timore inimici eripe animam
meam.
3 ‡ Protexiſti me à conuentu malignantium:
à multitudine operantium iniquitatem.
4 ‡ Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas,
5 intenderunt arcum rem amaram: ‡ vt ſagit-
tent in occultis immaculatum.
6 ‡ Subitò ſagittabunt eum, & nõ timebunt:
firmauerunt ſibi ſermonem nequam:
Narrauerunt vt abſconderent laqueos: di-
xerunt, Quis videbit eos?
7 ‡ Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcru-
B tantes ᶠſcrutinioᶠ.
8 Accedet homo ᵍadᵍ cor altum: ‡ & exal- ᶠſcrutinia 4.
tabitur Deus. ᵍ& 6.
Sagittæ paruulorũ factæ ſunt plagæ eorũ:
9 ‡ & infirmatæ ſunt cõtra eos linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbãt eos:
10 ‡ & timuit omnis homo.
Et annuntiauerũt opera Dei: & facta eius
intellexerunt.

‡ Lętabitur iuſtus in Domino, & ſperabit in 11
eo, & laudabuntur omnes recti corde.
*In finem, Pſalmus Dauid, Canticū Aggæi, Iere-* 1
*miæ, & Ezechiel populo tranſmigrationis*
HEB. 65. *quando incipiebant proficiſci.* LXIIII.
TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi 2
reddetur votum in Ieruſalem. A
‡Exaudi orationem meam: ad te omnis ca- 3
ro veniet.
‡Verba iniquorum præualuerunt ſuper nos: 4
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
‡Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti: inha- 5
bitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
eſt templum tuum, ‡ mirabile in æquitate. 6
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes om- B
nium finium terræ, & in mari longè.
‡Præparans montes in virtute tua, accinctus 7
potentia: ‡ qui conturbas profundum ma- 8
ris, ſonum fluctuum eius.
Turbabuntur Gentes, ‡ & timebunt qui 9
habitant terminos à ſignis tuis: exitus ma-
tutini & veſpere delectabis.
‡Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multi- 10
plicaſti locupletare eam.
Flumē Dei repletum eſt aquis: paraſti cibū C
illorum: quoniam ita eſt præparatio eius.
ᵃinebrians ‡Riuos eius ᵃinebria, multiplica genimina 11
14. eius: in ſtillicidiis eius lætabitur germinans.
‡Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: 12
& campi tui replebuntur vbertate.
‡Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione 13
colles accingentur.
‡Induti ſunt arietes ouium, & valles abun- 14
dabunt frumento: clamabunt, etenim hym- D
num dicent.
*In finem, Canticum Pſalmi reſurrectionis.* 1
HEB. 66. LXV.
IVbilate Deo omnis terra, ‡ pſalmū dicite 2
nomini eius: date gloriam laudi eius. A
‡Dicite Deo, quàm terribilia ſunt opera tua 3
Domine! in multitudine virtutis tuæ men-
tientur tibi inimici tui.
‡Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: pſal 4
mum dicat nomini tuo.
‡Venite, & videte opera Dei: terribilis in 5
conſiliis ſuper filios hominum. B
‡Qui conuertit mare in aridam, in flumine 6
pertranſibunt pede, ibi lætabimur in ipſo.
‡Qui dominatur in virtute ſua in æternum, 7
oculi eius ſuper gentes reſpiciunt: qui exaſ-
perant non exaltentur in ſemetipſis.
‡Benedicite Gentes Deum noſtrum, & au- 8
ditam facite vocem laudis eius.
‡Qui poſuit animam meam ad vitam: & nō 9
dedit in commotionem pedes meos.
‡Quoniam probaſti nos Deus: igne nos exa- 10
minaſti, ſicut examinatur argentum.
‡ Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribula- 11
tiões in dorſo noſtro: ‡ impoſuiſti homines 12
ſuper capita noſtra. Trāſiuimus per ignem C
& aquam: & eduxiſti nos in refrigerium.
‡ Introibo in domum tuam in holocauſtis: 13
reddam tibi vota mea, ‡ quæ diſtinxerunt 14
labia mea. Et locutum eſt os meum in tribu
latione mea.
‡ Holocauſta medullata offerā tibi cum in- 15
cenſo arietū, offeram tibi boues cum hircis.
16 ‡Venite, audite, & narrabo omnes qui time-
D tis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 ‡ Ad ipſum ore meo clamaui, & exultaui
ſub lingua mea.
18 ‡ Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 ‡Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci
deprecationis meæ.
20 ‡Benedictus Deus qui non amouit oratione
meam, & miſericordiam ſuam à me.
1 *In finem, in hymnis Pſalmus cantici Dauid.*
LXVI. HEB. 67.
2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat no-
A bis: illuminet vultum ſuum ſuper nos,
& miſereatur noſtri:
3 ‡Vt cognoſcamus in terra viam tuā: in om-
nibus gentibus ſalutare tuum.
4 ‡Confiteantur tibi populi Deus: confitean-
tur tibi populi omnes.
5 ‡ Lætentur & exultent gētes, quoniā iudicas
populos in ęquitate, & gētes in terra dirigis.
6 ‡Confiteantur tibi populi Deus, confitean-
7 tur tibi populi omnes, ‡ terra dedit fructum
B ſuum.
8 Benedicat nos Deus Deus noſter, ‡ bene-
dicat nos Deus, & metuant eum omnes fi-
nes terræ.
1 *In finem, Pſalmus cantici ipſi Dauid.*
LXVII. HEB. 68
2 EXurgat Deus, & diſſipētur inimici eiᵒ,
A & fugiant qui oderūt eum, à facie eius.
3 ‡Sicut deficit fumᵒ, deficiāt: ſicut fluit cera à
facie ignis, ſic pereāt peccatores à facie Dei.
4 ‡Et iuſti epulentur, & exultent in conſpectu
Dei, & delectentur in lætitia.
5 ‡Cātate Deo, pſalmum dicite nomini eius:
iter facite ei qui aſcēdit ſuper occaſum: Do-
minus nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turbabuntur à
6 facie eius, ‡ patris orphanorum, & iudicis
viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: ‡ Deus qui inha-
bitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter
eos qui exaſperant, qui habitāt in ſepulchris.
8 ‡Deus cùm egredereris in conſpectu populi
tui, cùm pertranſires in deſerto:
9 ‡Terra mota eſt, etenim cæli diſtillauerunt
à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.
10 ‡ Pluuiam voluntariam ſegregabis, Deus, hæ-
B reditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perfe-
ciſti eam.
11 ‡ Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in
dulcedine tua pauperi, Deus.
12 ‡Dominus dabit verbum euangelizantibus
virtute multa.
13 ‡Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei do-
mus diuidere ſpolia.
14 ‡ Si dormiatis inter medios cleros, pennæ
columbæ deargentatę, & poſteriora dorſi e-
ius in pallore auri.
15 ‡Dum diſcernit cæleſtis reges ſuper eam,
16 niue dealbabuntur in Selmon: ‡ mons Dei,
mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis: ‡ vt quid
ſuſpicamini montes coagulatos?

Mons in quo beneplacitũ eſt Deo habitare
in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
‡ Currus Dei decẽ millibus multiplex, mil- 18
lia lætantium, Dñs in eis in Sinai in ſancto.
Ephe.4.b.8 ‡ ‖ Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatẽ, 19
accepiſti dona in hominibus. C
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
‡ Benedictus Dominus die quotidie: proſpe- 20
rum iter faciet nobis, Deus ſalutarium no-
ſtrorum.
‡ Deus noſter Deus ſaluos faciendi: & Do- 21
mini Domini exitus mortis.
‡ Veruntamen Deus confringet capita ini- 22
micorum ſuorum: verticem capilli peram-
bulantium in delictis ſuis.
‡ Dixit Dominus, Ex Baſan conuertam, cõ- 23
uertam in profundum maris:
‡ Vt intinguatur pes tuus in ſanguine: lin- 24
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
‡ Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus 25
Dei mei, regis mei qui eſt in ſancto.
‡ Præuenerunt principes coniuncti pſallen- 26
tibus, in medio iuuencularum tympani-
ſtriarum.
‡ In eccleſiis benedicite Deo Domino, de 27
fontibus Iſraël.
‡ Ibi Ben-iamin adoleſcentulus in mentis: 28
exceſſu. D
Principes Iuda, duces eorum: principes Za-
bulon, principes Nephthali.
‡ Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc, 29
Deus, quod operatus es in nobis.
‡ A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent 30
reges munera.
‡ Increpa feras arundinis, congregatio tau- 31
rorum in vaccis populorum: vt excludant
eos qui probati ſunt argento.
Diſſipa gentes quæ bella volunt: ‡ venient 32
legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet ma-
nus eius Deo.
‡ Regna terræ cantate Deo: pſallite Domi- 33
no, pſallite Deo, ‡ qui aſcendit ſuper cælum 34
cæli, ad orientem.
Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, ‡ date 35
gloriam Deo, ſuper Iſrael magnificẽtia eius,
& virtus eius in nubibus.
‡ Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael 36
ipſe dabit virtutem & fortitudinẽ plebi ſuæ:
benedictus Deus.

*In finem, pro iis qui commutabuntur, David.* 1

LXVIII.

HEB. 69. SAluum me fac Deus, quoniam intraue- 2
runt aquæ vſque ad animam meam. A
‡ Infixus ſum in limo profundi: & non eſt 3
ſubſtantia. Veni in altitudinẽ maris, & tem-
peſtas demerſit me.
‡ Laboraui clamans, raucæ factæ ſunt fau- 4
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero
in Deum meum.
‡ Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis 5
mei qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me ini-
mici mei iniuſtè: quæ non rapui tunc exol-
uebam.
‡ Deus tu ſcis inſipientiam meam: & deli- 6
cta mea à te non ſunt abſcondita.

7 ‡ Nõ erubeſcant in me qui expectant te Do-
mine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quærunt
te, Deus Iſrael.
8 ‡ Quoniam propter te ſuſtinui opprobriũ:
operuit confuſio faciem meam.
9 ‡ Extraneus factus ſum fratribus meis, &
B peregrinus filiis matris meæ.
10 ‡ ‖ Quoniam zelus domus tuæ comedit me; Ioh.2.d.17.
& ‖ opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt Rom.15.a.3.
runt ſuper me.
11 ‡ Et operui in ieiunio animam meam: &
factum eſt in opprobrium mihi.
12 ‡ Et poſui veſtimentum meum cilicium: &
factus ſum illis in parabolam.
13 ‡ Aduerſum me loquebãtur qui ſedebant in
porta: & in me pſallebãt qui bibebant vinũ.
14 ‡ Ego verò orationem meam ad te Domine:
tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate ſalutis tuæ:
15 ‡ Eripe me de luto, vt nõ infigar: libera me
ab iis qui oderũt me, & de profundis aquarũ.
16 ‡ Non me demergat tempeſtas aquæ, neque
abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſu-
per me puteus os ſuum.
17 ‡ Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt
miſericordia tua: ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum reſpice in me.
18 ‡ Et ne auertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 ‡ Intẽde animæ meæ, & libera eam: propter
C inimicos meos eripe me.
20 ‡ Tu ſcis improperium meum, & confuſio-
nem meam, & reuerentiam meam.
21 ‡ In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribulãt
me, improperium expectauit cor meum, &
miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit, & qui conſolaretur, & non inueni.
22 ‡ Et dederunt in eſcam meam fel: ‖ & in ſiti Mat.27.e.48
mea potauerunt me aceto. Mar.15.d.36
23 ‡ Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueũ,
& in ᵃretributiones & in ſcandalum. ᵃretributionem 2.
24 ‡ Obſcurentur oculi eorum ne videant, &
dorſum eorum ſemper incurua.
25 ‡ Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ
tuæ comprehendat eos.
26 ‡ Fiat habitatio eorum deſerta: & in taber- Act.1.d.20.
naculis eorum non ſit qui inhabitet.
27 ‡ Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 ‡ Appone iniquitatem ſuper iniquitatẽ eo-
D rum: & non intrent in iuſtitiam tuam.
29 ‡ Deleantur de libro viuentium, & cum iu-
ſtis non ſcribantur.
30 ‡ Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua Deus
ſuſcepit me.
31 ‡ Laudabo nomen Dei cum cantico: & ma-
gnificabo eum in laude.
32 ‡ Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum
cornua producentem & vngulas.
33 ‡ Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima veſtra:
34 ‡ Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: &
vinctos ſuos non deſpexit.

‡ Laudent illum cæli & terra, mare, & om- 35
nia reptilia in eis.
‡ Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & æ- 36
dificabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acqui-
rent eam.
‡ Et ſemẽ ſeruorum eius poſsidebit eam, & 37
qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.

*In finẽ, Pſalmus Dauid, in rememoratione quòd* 1
*ſaluum fecerit ᵃeumᵃ Dominus.* LXIX.

ᵃ*me* 4.
HEB. 70. DEus in adiutorium meum intẽde: Do- 2
*Sup.*34.*d.*23 mine ad adiuuandum me feſtina. A
39.*c.*14. ‡ Confundantur, & reuereantur, qui quæ- 3
*Sup.*34.*d.*26 runt animam meam:
*Infr.*70.*b.*13 ‡ Auertantur retrorſum & erubeſcant, qui 4
volunt mihi mala.
Auertantur ſtatim erubeſcentes: qui dicũt
mihi, Euge, euge.
‡ Exultent & lætentur in te omnes qui quæ- 5
runt te: & dicant ſemper, Magnificetur Do- B
minus, qui diligunt ſalutare tuum.
‡ Ego verò egenus & pauper ſum: Deus ad- 6
iuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu: Do-
mine ne moreris.

*Pſalmus Dauid, filiorum Ionadab, & priorum* 1
HEB. 71. *captiuorum.* LXX.

*Sup.*30.*a.*1. IN te Domine ſperaui, non confundar in A
æternum: ‡ in iuſtitia tua libera me, & 2
eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me.
‡ Eſto mihi in Deum protectorem, & in lo- 3
cum munitum, vt ſaluum me facias.
Quoniam firmamentum meum, & refu-
gium meum es tu.
‡ Deus meus eripe me de manu peccatoris, 4
& de manu contra legem agentis & iniqui:
‡ Quoniã tu es patientia mea Domine, Do- 5
mine ſpes mea à iuuentute mea.
‡ In te confirmatus ſum ex vtero: de ventre 6
matris meæ tu es protector meus. B
In te cãtatio mea ſemper: ‡ tanquã prodi- 7
giũ factus ſum multis, & tu adiutor fortis.
‡ Repleatur os meum laude: vt cantem glo- 8
riam tuam, tota die magnitudinem tuam.
‡ Ne proiicias me in tẽpore ſenectutis: cùm 9
defecerit virtus mea, ne derelinquas me:
‡ Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui 10
cuſtodiebant animam meam, conſilium fe-
cerunt in vnum,
‡ Dicentes, Deus dereliquit eum: perſequi- 11
mini, & comprehendite eum: quia non eſt
qui eripiat.
‡ Deus ne elongeris à me: Deus meus, in 12
auxilium meum reſpice.
‡ Confundantur & deficiant detrahẽtes ani- 13
mæ meæ: operiantur confuſione & pudore C
qui quærunt mala mihi.
‡ Ego autem ſemper ſperabo: & adiiciam 14
ſuper omnem laudem tuam.
‡ Os meum annuntiabit iuſtitiã tuam: tota 15
die ſalutare tuum.
Quoniam nõ cognoui literaturam, ‡ in- 16
ᵇ*potentias* troibo in ᵇpotentiamᵇ Domini: Domine me-
32. morabor iuſtitiæ tuæ ſolius.
‡ Deus docuiſti me à iuuentute mea: & vſq; 17
nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18 ‡ Et vſque in ſenectam & ſenium, Deus ne
derelinquas me,
Donec annuntiem brachium tuum gene-
rationi omni quæ ventura eſt:
19 Potentiam tuam ‡ & iuſtitiã tuam, Deus
D vſq; in altiſsima quæ feciſti magnalia. Deus,
quis ſimilis ᵃ tibi? ᵃ*ſit.*
20 ‡ Quãtas oſtendiſti mihi tribulationes mul-
tas & malas: & conuerſus viuificaſti me: &
de abyſsis terræ iterum reduxiſti me:
21 ‡ Multiplicaſti magnificentiam tuam: & con
uerſus conſolatus es me.
22 ‡ Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmĩ
veritatẽ tuam, Deus: pſallam tibi in cithara,
ſanctus Iſraël.
23 ‡ Exultabunt labia mea cùm cãtauero tibi:
& anima mea quam redemiſti.
24 ‡ Sed & lingua mea tota die meditabitur
iuſtitiam tuam: cùm confuſi & reueriti fue-
rint qui quærunt mala mihi.

1 *Pſalmus in Salomonem.* LXXI. HEB. 72.

2 DEus iudicium tuum regi da: & iuſtitiam
A tuam filio regis.
Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pau
peres tuos in iudicio.
3 ‡ Suſcipiant montes pacem populo, & colles
iuſtitiam.
4 ‡ Iudicabit pauperes populi, & ſaluos faciet
filios pauperum: & humiliabit calumnia-
torem.
5 ‡ Et permanebit cum Sole & ante Lunam ᵃ*generatio-*
in generatione ᵃ& generationemᵃ. *num* 2.
6 ‡ Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut
B ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 ‡ Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundã-
tia pacis: donec auferatur Luna.
8 ‡ Et dominabitur à mari vſque ad mare: &
à flumine vſq; ad terminos orbis terrarum.
9 ‡ Coram illo procident Aethiopes: & inimi-
ci eius terram lingent.
10 ‡ Reges Tharſis & inſulæ munera offerent: *Eſa.*60.*a.*6
reges Arabum & Saba dona adducent: *Mat.*2.*b.* 11
11 ‡ Et adorabunt eum omnes regesᵇ: omnes ᵇ*terræ.*
C gentes ſeruient ei.
12 ‡ Quia liberabit pauperem à potẽte, & pau-
perem cui non erat adiutor.
13 ‡ Parcet pauperi & inopi: & animas paupe-
rum ſaluas faciet.
14 ‡ Ex vſuris & iniquitate redimet animas eo-
rum: & honorabile nomen eorũ coram illo.
15 ‡ Et viuet & dabitur ei de auro Arabiæ, &
adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedi-
cent ei.
16 ‡ Et erit firmamentum in terra in ſummis
D montium, ſuperextolletur ſuper Libanũ fru-
ctus eius: & florebunt de ciuitate ſicut fœ-
num terræ.
17 ‡ Sit nomen eius benedictum in ſecula: ante
ſolem permanet nomen eius.
Et benedicẽtur in ipſo omnes tribus ter-
ræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 ‡ Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit
mirabilia ſolus.
19 ‡ Et benedictum nomen maieſtatis eius in
æternum, & replebitur maieſtate eius omnis
terra: fiat, fiat.
20 ‡ Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe.

HEB. 73. *Pſalmus Aſaph.* LXXII.

QVàm bonus Iſraël Deus his qui recto A
ſunt corde?
‡Mei autẽ penè moti ſunt pedes, penè effuſi 2
ſunt greſſus mei.
‡Quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccato- 3
rum videns.
‡Quia non eſt reſpectus morti eorum: & fir- 4
mamentum in plaga eorum.
‡In labore hominum non ſunt, & cum ho- 5
minibus non flagellabuntur.
‡Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniqui 6
tate & impietate ſua.
‡Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorũ: tran- 7
ſierunt in affectum cordis.
‡Cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiã: ini- 8
quitatem in excelſo locuti ſunt. B
‡Poſuerunt in cælum os ſuum; & lingua eo- 9
rum tranſiuit in terra:
‡Ideo conuertetur populus meus hic: & dies 10
pleni inuenientur in eis.
‡Et dixerunt, Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt 11
ſcientia in excelſo?
‡Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſecu- 12
lo, obtinuerunt diuitias.
‡Et dixi, Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor 13
meum, & laui inter innocentes manus meas:
‡Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea 14
in matutinis.
‡Si dicebam, Narrabo ſic: ecce nationẽ filio- 15
rum tuorum reprobaui. C
‡Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc: labor 16
eſt ante me,
‡Donec intrem in ſanctuarium Dei: & intel- 17
ligam in nouiſsimis eorum.
‡Veruntamen propter dolos poſuiſti eis: de- 18
iecisti eos dum alleuarentur.
‡Quomodò facti ſunt in deſolationẽ? ſubitò 19
defecerunt: perierũt propter iniquitatẽ ſuã.
‡Velut ſomniũ ſurgentiũ Domine, in ciuita- 20
te tua imaginem ipſorũ ad nihilum rediges.
‡Quia inflammatum eſt cor meum, & renes 21
mei commutati ſunt: ‡ & ego ad nihilum 22
redactus ſum, & neſciui.
‡Vt iumentũ factus ſum apud te: & ego ſem- 23
per tecũ. ‡ Tenuiſti manũ dexteram meam: 24
& in voluntate tua deduxiſti me, & cũ glo- D
ria ſuſcepiſti me.
‡Quid enim mihi eſt in cælo? & à te quid vo- 25
lui ſuper terram?
‡Defecit caro mea & cor meum: Deus cor- 26
dis mei, & pars mea Deus in æternum.
‡Quia ecce, qui elongant ſe à te peribunt: 27
perdidiſti omnes qui fornicantur abs te.
‡Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, po- 28
nere in Domino Deo ſpem meam:
Vt annuntiem omnes prædicationes tuas
in portis filiæ Sion.

HEB. 74. *Intellectus Aſaph.* LXXIII. 1

VT quid Deus repuliſti in finem: iratus A
eſt furor tuus ſuper oues paſcuæ tuæ?
‡Memor eſto congregationis tuæ, quam poſ- 2
ſediſti ab initio.
Redemiſti virgã hæreditatis tuæ: ᵃmons
Sion in quo habitaſti in eo.

ᵃmontẽ 2.

‡Leua manus tuas in ſuperbias eorũ in finẽ: 3
quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?
4 ‡Et gloriati ſunt qui oderunt te: in medio
B ſolennitatis tuæ.
5 Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: ‡ & non co-
gnouerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus ‡ exci-
derunt ianuas eius in idipſum: in ſecuri &
aſcia deiecerunt eam.
7 ‡‖Incenderunt igni ſanctuarium tuum: in
terra polluerũt tabernaculum nominis tui.

4. Re. 25. b. 9

8 ‡Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſi-
mul, Quieſcere faciamus omnes dies feſtos
Dei à terra.
9 ‡Signa noſtra non vidimus, iam nõ eſt pro-
pheta: & nos non cognoſcet amplius.
10 ‡Vſquequo Deus improperabit inimicus, ir-
ritat aduerſarius nomen tuum in finem?
11 ‡Vt quid auertis manum tuam, & dexteram
C tuam de medio ſinu tuo in finem?
12 ‡‖Deus autem rex noſter ante ſecula: ope-
ratus eſt ſalutem in medio terræ.

Luc. 1. g. 70.

13 ‡Tu confirmaſti in virtute tua mare: contri-
bulaſti capita draconum in aquis.
14 ‡Tu confregiſti capita draconis: dediſti eum
eſcam populis Aethiopum.
15 ‡Tu dirupiſti fontes & torrentes: tu ſiccaſti
fluuios Ethan.
16 ‡Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus
es auroram & ſolem.
17 ‡Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem
& ver tu plaſmaſti ea.
18 ‡Memor eſto huius, inimicus improperauit
D Dño: & populus inſipiẽs incitauit nomẽ tuũ.
19 ‡Ne tradas beſtiis ᵃanimas ᵇconfitentes tibi:
& animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris
in finem.

ᵃanimã cõ-
fitentem 9.
ᵇconfiten-
tium 4.

20 ‡Reſpice in teſtamentum tuum: quia repleti
ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus ini-
quitatum.
21 ‡Ne auertatur humilis factus confuſus: pau-
per & inops laudabunt nomen tuum.
22 ‡Exurge Deus, iudica cauſam tuam: memor
eſto improperiorum tuorum, eorum quę ab
inſipiente ſunt tota die.
23 ‡Ne obliuiſcaris voces inimicorũ tuorum:
ſuperbia eorũ qui te oderũt aſcẽdit ſemper.
1 *In finem ne ᵃcorrũpas, Pſalmus cãtici Aſaph.*
LXXIIII.

ᵃdiſperdas
5.
HEB. 75.

2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur,
A & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: ‡ cùm acce-
pero tempus, ego iuſtitias iudicabo.
4 ‡Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitant
in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 ‡Dixi iniquis, Nolite iniquè agere, & delin-
quentibus, Nolite exaltare cornu.
6 ‡Nolite extollere in altum cornu veſtrum:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 ‡Quia neque ab oriente, neque ab occiden-
8 te, neque à deſertis montibus: ‡ quoniam
B Deus iudex eſt.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: ‡quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus mi-
ſto: Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen
fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes pec
catores terræ.
10 ‡Ego autem annuntiabo in ſeculum: canta-
bo Deo Iacob.

‡Et omnia cornua peccatorum confringam: 11
& exaltabuntur cornua iuſti.

HEB. 76. *In finem in laudibus, Pſalmus Aſaph, canticũ* 1
*ad Aſſyrios.* LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Iſrael magnũ 2
nomen eius. A
‡Et factus eſt in pace locus eius: & habitatio 3
eius in Sion.
arcuum 5. ‡Ibi confregit potentias ᵃarcuum, ſcutũ, gla- 4
dium & bellum.
‡Illuminans tu mirabiliter à montibus æter- 5
nis: ‡turbati ſunt omnes inſipientes corde. 6
Dormierunt ſomnũ ſuum: & nihil inue- B
nerũt omnes viri diuitiarũ in manibus ſuis.
‡Ab increpatione tua Deus Iacob dormita- 7
uerunt qui aſcenderunt equos.
‡Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex tunc 8
ira tua. ‡De cælo auditum feciſti iudicium: 9
terra tremuit & quieuit. C
‡Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt ſal- 10
uos faceret omnes manſuetos terræ.
‡Quoniã cogitatio hominis cõfitebitur tibi: 11
& reliquiæ cogitationis diẽ feſtum agẽt tibi.
‡Vouete & reddite Domino Deo veſtro: om 12
nes qui in circuitu eius affertis munera
Terribili ‡ & ei qui aufert ſpiritum prin- 13
cipum, terribili apud reges terræ.

*In finem pro Idithun, Pſalmus Aſaph.* 1
HEB. 77. LXXVI.

Pſ. 141. a. 1. VOce mea ad Dominũ clamaui: voce 2
mea ad Deum, & intendit mihi. A
‡In die tribulationis meæ Deum exquiſiui, 3
manibus meis nocte contra eum: & nõ ſum
deceptus.
Renuit cõſolari anima mea, ‡Memor fui 4
Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum: &
defecit ſpiritus meus.
‡Anticipauerunt vigilias oculi mei: turba- 5
tus ſum, & non ſum locutus.
‡Cogitaui dies antiquos: & annos æternos 6
in mente habui.
‡Et meditatus ſum nocte cum corde meo:
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritũ meum. 7 B
& 8. ‡Nunquid in æternum proiiciet Deus, ᵃaut 8
non apponet vt complacitior ſit adhuc?
‡Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin- 9
det, à generatione in generationem?
‡Aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut con- 10
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas?
‡Et dixi, Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ 11
Excelſi. C
‡Memor fui operum Domini: quia memor 12
ero ab initio mirabilium tuorum.
‡Et meditabor in omnibus operibus tuis: & 13
in adinuentionibus tuis exercebor.
‡Deus in ſancto via tua: quis Deus magnus 14
ſicut Deus noſter? ‡ tu es Deus qui facis 15
mirabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam:
‡redemiſti in brachio tuo populum tuum, 16
filios Iacob & Ioſeph.
‡Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: 17
& timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
‡Multitudo ſonitus aquarum: vocem dede- 18
runt nubes. D
Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: ‡vox to- 19
nitrui tui in rota,

Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt & contremuit terra.
20 ‡In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis mul
tis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
21 ‡‖Deduxiſti ſicut oues populũ tuum in ma- Ex. 14. d. 19.
nu Moyſi & Aaron.

1 *Intellectus Aſaph.* LXXVII. HEB. 78.

A ATtendite popule meus legẽ meam: in-
clinate aurẽ veſtrã in verba oris mei.
2 ‡‖Aperiam in parabolis os meum: loquar Sap. 48. a. 5.
propoſitiones ab initio. Mat. 13. e. 35.
3 ‡Quanta audiuimus & cognouimus ea: &
patres noſtri narrauerunt nobis,
4 ‡Non ſunt occultata à filiis eorum in gene-
ratione altera,
Narrãtes laudes Domini, & virtutes eius,
& mirabilia eius quæ fecit.
5 ‡Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: & le-
gem poſuit in Iſrael.
Quanta mandauit patribus noſtris nota
6 facere ea filiis ſuis: ‡ vt cognoſcat generatio
altera.
Filij qui naſcentur & exurgent, & narra-
bunt filiis ſuis,
7 ‡Vt ponant in Deo ſpẽ ſuam, & non obliuiſ-
cantur operũ Dei, & mandata eius exquirãt.
8 ‡Ne fiant ſicut patres eorum, generatio pra-
ua & exaſperans,
Generatio quæ non direxit cor ſuum: &
non eſt creditus cum Deo ſpiritus eius.
9 ‡Filij Ephrem intendentes & mittentes ar-
B cum: conuerſi ſunt in die belli.
10 ‡Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: & in
lege eius noluerunt ambulare.
11 ‡Et obliti ſunt benefactorum eius, & mira-
bilium eius quæ oſtendit eis.
12 ‡Coram patribus eorum fecit mirabilia in Exo. 14. e. 22.
terra Aegypti, in campo Taneos. Exo. 13. d. 21.
13 ‡Interrupit mare, & perduxit eos: & ſtatuit d. 14. d. 19.
aquas quaſi in vtre. f. 24.
14 ‡‖Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte Pſ. 104. d. 38
in illuminatione ignis.
15 ‡‖Interrupit petram in eremo, & adaquauit Exo. 17. b. 6.
eos velut in abyſſo multa.
16 ‡Et eduxit aquam de petra: & ᵃdeduxit tan- ᵃeduxit 3.
quam flumina aquas.
17 ‡Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram
excitauerunt Excelſum in inaquoſo.
18 ‡Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt
peterent eſcas animabus ſuis.
19 ‡‖Et male locuti ſunt de Deo: dixerũt, Nun Nu. 20. b. 11.
quid poterit Deus parare mẽſam in deſerto?
20 ‡‖Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt Num. 11. c. 1.
C aquæ, & torrentes inundauerunt.
Nunquid & panem poterit dare, aut para-
re menſam populo ſuo?
21 ‡Ideo audiuit Dominus, & diſtulit: & ignis
accẽſus eſt in Iacob, & ira aſcendit in Iſrael:
22 ‡Quia non crediderunt in Deo, nec ſperaue-
runt in ſalutari eius.
23 ‡Et mandauit nubibus deſuper, & ianuas
cæli aperuit. Exo. 16. b. 4.
24 ‡‖Et pluit illis manna ad manducandum, & c. 14.
‖panem cæli dedit eis. Nu. 11. b. 7.
D 25 ‡‖Panem angelorum manducauit homo: ci Ioh. 6. d. 31.
baria miſit eis in abundantia. 1. Cor. 10. a. 3.
26 ‡‖Tranſtulit Auſtrum de cælo: & induxit Nu. 11. g. 31.
in vir-

in virtute ſua Africum.
‡Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes: 27
& ſicut arenam maris volatilia pennata.
‡Et ceciderunt in medio caſtrorum eorum, 28
circa tabernacula eorum.
‡Et manducauerunt & ſaturati ſunt nimis, 29
& deſyderium eorum attulit eis: ‡ non ſunt 30
fraudati à deſyderio ſuo. D
Nu.11.g.33. ‖Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorũ:
‡& ira Dei aſcendit ſuper eos. 31
Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael
impediuit.
‡In omnibus his peccauerunt adhuc: & non 32
crediderunt in mirabilibus eius.
‡Et defecerunt in vanitate dies eorũ: & anni 33
eorum cum feſtinatione.
• Deum ‡Cùm occideret eos, quærebant eum: & re- 34
uertebantur, & diluculo veniebãt ad °eum°.
‡Et rememorati ſunt quia Deus adiutor eſt 35
eorũ: & Deus excelſus redemptor eorum eſt.
‡Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua 36
mentiti ſunt ei:
‡Cor autem eorum non erat rectum cũ eo, 37
nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.
‡Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet 38
peccatis eorum: & non diſperdet eos.
ᵃmultiplicauit a. ᵃEt ᵃabundauitᵃ vt auerteret iram ſuam: &
non accendit omnem iram ſuam.
‡Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiritus 39
vadens, & non rediens.
‡Quoties exacerbauerunt eum in deſerto, in 40
iram concitauerunt eum in inaquoſo? E
‡Et conuerſi ſunt, & tentauerunt Deum: & 41
ſanctum Iſrael exacerbauerunt.
‡Non ſunt recordati manus eius, die qua re- 42
demit eos de manu tribulantis,
‡Sicut poſuit in Aegypto ſigna ſua, & prodi- 43
gia ſua in campo Taneos.
Exo.7.d.20. ‡‖Et conuertit in ſanguinem flumina eorũ, 44
& imbres eorum, ne biberent.
Exo.8.a.6. f.24. ‡‖Miſit in eos cynomyiam, & comedit eos: 45
& ranam, & diſperdidit eos.
Exo.10.d.13 ‡‖Et dedit ærugini fructus eorum: & labo- 46
res eorum locuſtæ.
Exo.9.e.23. ‡‖Et occidit in grandine vineas eorum: & 47
moros eorum in pruina.
Exo.9.a.3. ‡‖Et tradidit grandini iumenta eorum: & 48
poſſeſsionem eorum igni.
‡Miſit in eos iram indignationis ſuæ: indi- 49
ᵇimmiſsionem 12. gnationem, & iram, & tribulationem: ᵇim-
miſsionesᵇ per angelos malos.
*& 6. ‡Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, * non pepercit à 50
morte animabus eorum, & iumenta eorum F
in morte concluſit.
Exo.12.d.29 ‡‖Et percuſsit omne primogenitum in ter- 51
ᶜlaborũ 4. ra Aegypti: ᶜprimitias omnis laborisᶜ eorũ
in tabernaculis Cham.
Exo.15.c.13. ‡‖Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: & 52
perduxit eos tanquam gregem in deſerto.
‡Et eduxit eos in ſpe, & non timuerunt: & 53
Exo.14.f.27 ‖inimicos eorum operuit mare.
‡Et induxit eos in montem ſanctificationis 54
ſuæ, montem quem acquiſiuit dextera eius.
Ioſ.13.b.7. ‖Et eiecit à facie eorum Gẽtes: & ſorte di-
uiſit eis terram in funiculo diſtributionis.
‡Et habitare fecit in tabernaculis eorũ tri- 55
bus Iſrael.

56 ‡Et tentauerũt, & exacerbauerũt Deũ excel-
ſum: & teſtimonia eius non cuſtodierunt.
57 ‡Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactũ:
quemadmodum patres eorum, conuerſi ſunt
in arcum prauum.
58 ‡ In iram concitauerunt eũ in collibus ſuis:
& in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum
prouocauerunt.
59 ‡Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihilum re-
degit valde Iſrael.
60 ‡‖Et repulit tabernaculũ Silo, tabernaculũ Iere.7.b.12.
G ſuum vbi habitauit in hominibus.
61 ‡‖Et tradidit in captiuitatẽ virtutẽ eorum: 1.Re.4.d.11.
& pulchritudinẽ eorum in manus inimici.
62 ‡Et concluſit in gladio populum ſuũ: & hæ-
reditatem ſuam ſpreuit.
63 ‡Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines
eorum non ſunt lamentatæ.
64 ‡Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: &
viduæ eorum non plorabantur.
65 ‡Et excitatus eſt tanquam dormiens Domi-
nus, tanquam potens crapulatus à vino:
66 ‡Et percuſsit inimicos ſuos in poſteriora:
opprobrium ſempiternum dedit illis.
67 ‡Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tribum
Ephraim non elegit:
68 ‡Sed elegit tribum Iuda, montẽ Sion quem
dilexit.
69 ‡Et ædificauit ſicut vnicornium ſanctificium
ſuum in terra, quam fundauit in ſecula.
70 ‡‖Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit 3.Reg.16.a.
eum de gregibus ouium:
71 ‡de poſt fœtantes accepit eum,
Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſrael hære-
72 ditatem ſuam. ‡ Et pauit eos in innocentia
cordis ſui: & in intellectibus manuum ſua-
rum deduxit eos.

1 *Pſalmus Aſaph.* LXXVIII. HEB. 79.

A DEus, venerunt Gentes in hæreditatem
tuam, polluerũt templũ ſanctũ tuum:
poſuerunt Ieruſalem in pomorum cuſtodiã.
2 ‡Poſuerunt morticina ſeruorũ tuorũ eſcas
volatilibus cæli: carnes ſanctorum tuorũ be-
ſtiis terræ.
3 ‡Effuderunt ſanguinem eorũ tanquã aquam
in circuitu Ieruſalẽ: & nõ erat qui ſepeliret.
4 ‡ Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris:
B ſubſannatio & illuſio his qui in circuitu no-
ſtro ſunt.
5 ‡Vſquequo Domine iraſcẽris in finẽ: accen-
detur velut ignis zelus tuus?
6 ‡‖Effunde iram tuam in Gentes quæ te non
nouerunt: & in regna quæ nomen tuum non Ier.10.d.25.
inuocauerunt:
7 ‡Quia comederunt Iacob: & locum eius de-
ſolauerunt.
8 ‡‖Ne memineris iniquitatũ noſtrarum an- Iſai.64.c.9.
C tiquarum, citò anticipent nos miſericordiæ
tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis.
9 ‡Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: & ᵈpro- ᵈ.6.
pter gloriã nominis tui Domine libera nos,
& propitius eſto peccatis noſtris propter no-
men tuum:
10 ‡Ne fortè dicant in gentibus, Vbi eſt Deus
eorum? & innoteſcat in nationibus coram
oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum quæ

effuſus eſt : ‡ introeat in conſpectu tuo ge- 11
mitus compeditorum.
Secundum magnitudinē brachij tui poſ- D
ſide filios mortificatorum.
‡Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu 12
eorum: improperium ipſorum quod expro-
brauerunt tibi Domine.
‡Nos autem populus tuus & oues paſcuæ 13
tuæ confitebimur tibi in ſeculum,
In generationem & generationē annuntia-
bimus laudem tuam.

HEB. 80. *In finem, pro ijs qui commutabuntur, teſti-* 1
*monium Aſaph, Pſalmus.* LXXIX.

QVi regis Iſrael, intende : qui deducis 2
velut ouem, Ioſeph. A
Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare
‡coram Ephráim, Ben-iamin & Manaſſe. 3
Excita potentiam tuam, & veni vt ſaluos
facias nos.
‡Deus conuerte nos : & oſtende faciē tuam, 4
& ſalui erimus.
‡Domine Deus virtutum, quouſque iraſcē- 5
ris ſuper orationem ſerui tui?
‡Cibabis nos pane lachrymarum: & potum 6
dabis nobis in lachrymis in menſura? B
‡Poſuiſti nos in contradictionem vicinis no- 7
ſtris: & inimici noſtri ſubſannauerunt nos.
‡Deus virtutum conuerte nos : & oſtende 8
faciem tuam, & ſalui erimus.
‡Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eiecisti Gē- 9
tes, & plantaſti eam.
‡Dux itineris fuiſti in cōſpectu eius, & plan- 10
taſti radices eius, & impleuit terram.
‡Operuit mōtes vmbra eius: & arbuſta eius 11
cedros Dei. C
‡Extendit palmites ſuos vſq; ad mare: & vſ- 12
que ad flumen propagines eius.
‡Vt quid deſtruxiſti maceriā eius, & vinde- 13
miant eam oēs qui prætergrediuntur viam?
‡Exterminauit eam aper de ſylua: & ſingu- 14
laris ferus depaſtus eſt eam.
‡Deus virtutum conuertere : reſpice de cæ- 15
lo, & vide, & viſita vineam iſtam.
‡Et perfice eā quā plantauit dextera tua: & 16
...7. ſuper filium hominis quē confirmaſti tibi.
‡Incenſa igni & ſuffoſſa ab increpatione vul- 17
tus tui peribunt. D
‡Fiat manus tua ſuper virū dexteræ tuæ : & 18
ſuper filium hominis quem cōfirmaſti tibi.
‡Et non diſcedimus à te: viuificabis nos, & 19
nomen tuum inuocabimus.
‡ Domine Deus virtutum conuerte nos: & 20
oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

HEB. 81. *In finē pro torcularibus Pſalmus ipſi Aſaph,* 1
*quinta ſabbathi.* LXXX.

EXultate Deo adiutori noſtro : iubilate 2
Deo Iacob. A
‡Sumite pſalmum, & date tympanum: pſal- 3
terium iucundum cum cithara.
‡Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die 4
ſolennitatis veſtræ.
‡Quia præceptum in Iſrael eſt, & iudicium 5
Deo Iacob.
Gen. 41. c. 25 f. 45. ‡‖Teſtimonium in Ioſeph poſuit illud, cùm 6
exiret de terra Aegypti, linguam quam non
nouerat audiuit.
‡Diuertit ab oneribus dorſum eius : manus 7
B eius in cophino ſeruierunt.
8 ‡In tribulatione inuocaſti me, & liberaui
te, exaudiui te in abſcōdito tēpeſtatis: ‖ pro- Exo. 17. b. 6.
baui te apud aquam contradictionis. Exo. 20. a. 7.
9 ‡Audi populus meus, & conteſtabor te : Iſ-
10 rael ſi audieris me, ‡ non erit in te Deus re-
cens, neque adorabis Deum alienum.
11 ‡Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui
C eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, &
implebo illud.
12 ‡Et non audiuit populus meus vocem meā:
& Iſrael non intendit mihi,
13 ‡‖Et dimiſi eos ſecundum deſyderia cordis Act. 14. c. 16.
eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.
14 ‡‖Si populus meus audiſſet me : Iſrael ſi in Baru. 3. b. 13.
viis meis ambulaſſet;
15 ‡Pro nihilo forſitan inimicos eorum humi-
liaſſem: & ſuper tribulātes eos miſiſſem ma-
num meam.
16 ‡Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit tē-
D pus eorum in ſecula.
17 ‡Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de pe-
tra melle ſaturauit eos.

1 *Pſalmus Aſaph.* LXXXI. HEB. 82.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorū : in me-
dio autem deos diiudicat.
2 ‡Vſquequo iudicatis iniquitatem : & facies
peccatorum ſumitis?
3 ‡Iudicate egeno & pupillo: humilem & pau-
perem iuſtificate.
4 ‡‖Eripite pauperem : & egenum de manu Pro. 24. b. 11
peccatoris liberate.
5 ‡Neſcierunt, neque intellexerunt, in tene-
B bris ambulant : mouebuntur omnia funda-
menta terræ.
6 ‡‖Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Ioan. 10. f. 34
7 ‡Vos autem ſicut homines moriemini: & ſi-
cut vnus de principibus cadetis.
8 ‡Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hæ-
reditabis in omnibus Gentibus.

1 *Canticum Pſalmi Aſaph.* LXXXII. HEB. 83.

2 DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas, ne-
A que compeſcaris Deus,
3 ‡Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt : &
qui oderunt te extulerunt caput.
4 ‡Super populū tuum malignauerunt conſi-
lium: & cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.
5 ‡Dixerūt, Venite, & diſperdamus eos de gē-
te: & non memoretur nomen Iſrael vltrà.
6 ‡Quoniam cogitauerunt vnanimiter : ſimul
B aduerſum te teſtamentum diſpoſuerunt,
7 ‡ tabernacula Idumæorum & Iſmahelitæ,
Moab, & Agareni,
8 ‡Gebal, & Ammon, & Amalec : alienigenæ
cum habitantibus Tyrum.
9 ‡Etenim Aſſur venit cum illis : facti ſunt in
adiutorium filiis Lot.
10 ‡Fac illis ſicut Madian & ‖ Siſaræ: ſicut Ia- Iudi. 7. f. 22.
bin in torrente Ciſſon. Iud. 4. d. 15.
11 ‡Diſperierunt in Endor: facti ſunt vt ſtercus
C terræ.
12 ‡‖Pone principes eorum ſicut Oreb, & Zeb, Iudi. 7. g. 25.
& ‖Zébee, & Salmana, Iud. 8. d. 21.
13 Omnes principes eorum : ‡ qui dixerunt,
Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.
14 ‡Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſti-
pulam ante faciem venti.

Sicut

‡ Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut 15
flamma comburens montes:
‡ Ita perſequêris illos in tempeſtate tua, & 16
in ira tua turbabis eos. D
‡ Imple facies eorum ignominia: & quærẽt 17
nomen tuum Domine.
‡ Erubeſcant & conturbentur in ſeculum 18
ſeculi: & confundantur & pereant.
‡ Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus, 19
ᵃſuper omnẽ terrã 2. — tu ſolus altiſſimus ᵃin omni terraᵃ.
H E B. 84. — *In finem pro torcularibus filiis Core, Pſalmus.* 1

L X X X I I I.

QVàm dilecta tabernacula tua Domine 2
virtutum: ‡ concupiſcit & deficit a- 3
nima mea in atria Domini. A
Cor meum & caro mea exultauerunt in
Deum viuum.
‡ Etenim paſſer inuênit ſibi domum: & tur- 4
tur nidum ſibi, vbi ponat pullos ſuos.
Altaria tua Domine virtutum, rex meus B
& Deus meus.
ᵃDomine. — ‡ Beati qui habitant in domo tuaᵃ: in ſecu- 5
la ſeculorum laudabunt te.
‡ Beatus vir cuius eſt auxiliũ abs te: aſceo- 6
ſiones in corde ſuo diſpoſuit, ‡ in valle la- 7
chrymarum in loco quem poſuit.
ᵃbenedictionem. — ‡ Etenim ᵃbenedictionesᵃ dabit legiſlator, 8
ibunt de virtute in virtutẽ: videbitur Deus C
deorum in Sion.
‡ Domine Deus virtutum exaudi oratio- 9
nem meam: auribus percipe Deus Iacob.
‡ Protector noſterᵃ aſpice Deus, & reſpice in 10
faciem Chriſti tui:
‡ Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſu- 11
per millia. Elegi abiectus eſſe in domo Dei D
mei: magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
‡ Quia miſericordiam & veritatem diligit 12
ᵃDominus 2. — ᵃDeus: gratiam & gloriam dabit Dominus.
‡ Non priuabit bonis eos qui ambulant in 13
innocentia: Domine virtutum, beatus ho-
mo qui ſperat in te.
H E B. 85. — *In finem filiis Core, Pſalmus.* L X X X I I I I. 1

BEnedixiſti Domine terram tuam: auer- 2
tiſti captiuitatem Iacob. A
‡ Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: operui- 3
ſti omnia peccata eorum.
‡ Mitigaſti omnem iram tuam: auertiſti ab 4
ira indignationis tuæ.
‡ Conuerte nos Deus ſalutaris noſter: & a- 5
uerte iram tuam à nobis.
‡ Nunquid in æternum iraſcéris nobis? aut 6
extendes iram tuam à generatione in gene- B
rationem?
‡ Deus tu cõuerſus viuificabis nos: & plebs 7
tua lætabitur in te. ‡ Oſtẽde nobis Domine 8
miſericordiã tuam: & ſalutare tuũ da nobis.
‡ Audiam quid loquatur in me Dñs Deus: 9
quoniam loquetur pacem in plebem ſuam.
Et ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui con- C
uertuntur ad cor.
‡ Veruntamen prope timentes eũ ſalutare 10
ipſius: vt inhabitet gloria in terra noſtra.
‡ Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi: 11
iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.
‡ Veritas de terra orta eſt: & iuſtitia de cælo 12
proſpexit. D

13 ‡ Etenim Dominus dabit benignitatem: &
terra noſtra dabit fructum ſuum.
14 ‡ Iuſtitia ante eum ambulabit: & ponet in
via greſſus ſuos.
1 *Oratio ipſi David.* L X X X V. — H E B. 86.
A INclina Domine aurem tuam, & exaudi
me: quoniam inops & pauper ſum ego.
2 ‡ Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus
ſum: ſaluum fac ſeruum tuum Deus meus
ſperantem in te.
3 ‡ Miſerere mei Domine, quoniam ad te ᵃcla- — ᵃclamabo
4 mauiᵃ tota die: ‡ Lætifica animam ſerui tui, — 3.
quoniã ad te Domine animam meã leuaui.
5 ‡ Quoniã tu Domine ſuauis & mitis, & mul — *Ioel.* 2. *a.* 13.
tæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te.
6 ‡ Auribus percipe Domine orationẽ meam:
B & intende voci deprecationis meæ.
7 ‡ In die tribulationis meæ clamaui ad te:
quia exaudiſti me.
8 ‡ Non eſt ſimilis tui in diis Domine: & non
eſt ſecundum opera tua.
9 ‡ Omnes gentes quaſcunque feciſti, venient,
& adorabunt coram te Domine: & glorifi-
cabunt nomen tuum.
10 ‡ Quoniam magnus es tu, & faciens mira-
C bilia: tu es Deus ſolus.
11 ‡ Deduc me Domine in via tua, & ingrediar
in veritate tua: lętetur cor meum vt timeat
nomen tuum.
12 ‡ Cõfitebor tibi Dñe Deᵘ meus in toto cor-
de meo, & glorificabo nomẽ tuũ in æternũ:
13 ‡ Quia miſericordia tua magna eſt ſuper
me: & eruiſti animam meam ex inferno in-
feriori.
14 ‡ Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, & ſy-
nagoga potentium quęſierunt animã meam:
& non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.
15 ‡ Et tu Domine Deus miſerator & miſeri-
D cors, patiẽs, & multę miſericordiæ, & verax.
16 ‡ Reſpice in me, & miſerere mei, da impe-
rium tuum puero tuo: & ſaluum fac filium
ancillæ tuæ.
17 ‡ Fac mecum ſignum in bonum, vt videant
qui oderunt me, & confundantur, quoniam
tu Domine adiuuiſti me, & cõſolatus es me.
1 *Filiis Core Pſalmus cantici.*

L X X X V I. — H E B. 87.

A FVndamenta eius in montibus ſanctis:
2 ‡ diligit Dominus portas Sion ſuper
omnia tabernacula Iacob.
3 ‡ Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.
4 ‡ Memor ero Raab & Babylonis ſcientium
me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus
Aethiopum, hi fuerunt illic.
5 ‡ Nunquid Sion dicet, Homo, & homo na-
tus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſsimus?
6 ‡ Dominus narrabit in ſcripturis populorũ,
& principum, horum qui fuerunt in ea.
7 ‡ Sicut lętantium omniũ habitatio eſt in te.
1 *Canticum Pſalmi filiis Core in finem pro
Maheleth ad reſpondendum, intellectus
Eman Ezrahitæ,*

L X X X V I I. — H E B. 88.

2 DOmine Deus ſalutis meæ in die clama-
A ui & nocte coram te.
3 ‡ Intret in conſpectu tuo oratio mea: incli-
na aurem tuam ad precem meam.

Quia

‡ Quia repleta eſt malis anima mea: & vita 4
mea inferno appropinquauit.
‡ Aeſtimatus ſum cum deſcendentibus in 5
lacū: factus ſum ſicut homo ſine adiutorio,
‡ inter mortuos liber, 6
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipſi de
manu tua repulſi ſunt.
‡ Poſuerunt me in lacu inferiori: in tenebro 7
ſis, & in vmbra mortis. B
‡ Super me confirmatus eſt furor tuus: & 8
omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
‡ Longè feciſti notos meos à me: poſuerunt 9
me abominationem ſibi.
Traditus ſum, & non egrediebar: ‡ oculi 10
mei languerunt præ inopia.
‡ Clamaui ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
‡ Nūquid mortuis facies mirabilia: aut me- 11
dici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? C
‡ Nūquid narrabit aliquis in ſepulchro mi- 12
ſericordiam tuam, & veritatē tuam in per-
ditione?
‡ Nunquid cognoſcentur in tenebris mira- 13
bilia tua, & iuſtitia tua in terra obliuionis?
‡ Et ego ad te Domine clamaui: & manè o- 14
ratio mea præueniet te.
‡ Vt quid Domine repellis orationem meā? 15
auertis faciem tuam à me?
‡ Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentu- 16
te mea: exaltatus autem, humiliatus ſum & D
conturbatus.
‡ In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui 17
conturbauerunt me.
‡ Circundederunt me ſicut aqua tota die 18
circundederunt me ſimul.
‡ Elongaſti à me amicum & proximum: & 19
notos meos à miſeria.

*Intellectus Ethan Ezrahitæ.* 1

HEB. 89. LXXXVIII.

MIſericordias Domini in æternum can- 2
tabo. A
In generationem & generationem annun-
tiabo veritatem tuam in ore meo.
‡ Quoniam dixiſti, In æternum miſericor- 3
dia ædificabitur: in cælis præparabitur veri-
tas tua in eis.
2.Re.7.b.12 ‡ Diſpoſui teſtamentum electis meis, iura- 4
ui Dauid ſeruo meo, ‡ Vſque in æternum 5
præparabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generationem & genera-
tionem ſedem tuam.
‡ Cōfitebuntur cæli mirabilia tua Domine: 6
etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorū.
‡ Quoniam quis in nubibus æquabitur Do- 7
mino, ſimilis erit Deo in filiis Dei?
‡ Deus qui glorificatur in concilio ſancto- 8
rum: magnus & terribilis ſuper omnes qui
in circuitu eius ſunt. B
‡ Dn̄e Deus virtutū, quis ſimilis tibi? potens 9
es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
‡ Tu dominaris poteſtati maris: motum au- 10
tem fluctuum eius tu mitigas.
‡ Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſuperbū: 11
in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos
tuos.
Eccl.1.a. ‡ Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem terræ 12

13 & plenitudinem eius tu fundaſti: ‡ aquilo-
nem & mare tu creaſti.
Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
14 bunt: ‡ tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera
15 tua: ‡ iuſtitia & iudicium præparatio ſedis
C tuæ.
Miſericordia & veritas præcedent faciem
16 tuam: ‡ Beatus populus qui ſcit iubilationē.
Domine, in lumine vultus tui ambulabūt,
17 ‡ & in nomine tuo exultabunt tota die, &
in iuſtitia tua exaltabuntur.
18 ‡ Quoniā gloria virtutis eorum tu es, & in
beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrū.
19 ‡ Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & ſan-
cti Iſrael regis noſtri.
20 ‡ Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, & ^a ſuper po-
dixiſti, Poſui adiutorium ^a in potentē, & tentem 2.
exaltaui electum de plebe mea. ‑.4.
21 ‡ Inueni Dauid ſeruum meum: oleo ſan- Act.13.d.22
D cto meo vnxi eum. 1.Re.16.a.8
22 ‡ Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
chium meum ^b confortabit eum. 2.Re.5.a.2.
23 ‡ Nihil proficiet inimicus in eo: & filius ini- ^b confirma-
quitatis non apponet nocere ei. bit 6.
24 ‡ Et concidam à facie ipſius inimicos eius:
& odientes eum in fugam conuertam.
25 ‡ Et veritas mea, & miſericordia mea cum
ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu
eius.
26 ‡ Et ponam in mari manum eius: & in flu-
minibus dexteram eius.
27 ‡ Ipſe ^a inuocauit me, Pater meus es tu: Deus ^a inuoca-
meus & ſuſceptor ſalutis meæ. bit 8.
28 ‡ Et ego primogenitum ponam illum: ex-
celſum præ regibus terræ.
29 ‡ In æternum ſeruabo illi miſericordiā meā:
& teſtamentum meum fidele ipſi.
30 ‡ Et ponam in ſeculum ſeculi ſemē eius: &
E thronum eius ſicut dies cæli.
31 ‡ Si autē dereliquerint filij eius legem meā,
& in iudiciis meis non ambulauerint:
32 ‡ Si iuſtitias meas prophanauerint, & man-
data mea non cuſtodierint:
33 ‡ Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in
verberibus peccata eorum.
34 ‡ Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo, neque ^b nocebo in veritate ^b decipiā 8.
mea.
35 ‡ Neque prophanabo teſtamentum meum,
& quæ procedunt de labiis meis non faciam
irrita.
36 ‡ Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mē-
37 tiar: ‡ ſemen eius in æternum manebit.
38 ‡ Et thronus eius ſicut ſol in cōſpectu meo, 2.Re.7.c.16
& ſicut luna perfecta in æternum: & teſtis in
F cælo fidelis.
39 ‡ Tu verò repuliſti & deſpexiſti: distuliſti
Chriſtum tuum.
40 ‡ ^a Auertiſti teſtamentum ſerui tui: propha- ^a Euertiſti
naſti in terra ſanctuarium eius. 8.
41 ‡ Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti fir-
mamentum eius formidinem.
42 ‡ Diripuerunt eum omnes trāſeuntes viam:
factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 ‡ Exaltaſti dexteram ^b deprimentium eum: ^b inimicorū
lætificaſti omnes inimicos eius. eius 8.

Auerti-

‡ Auertiſti adiutorium gladij eius: & non 44
es auxiliatus ei in bello. G
‡ Deſtruxiſti eum ab emũdatione: & ſedem 45
*in terrã *t.* eius *in terra* colliſiſti.
‡ Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti 46
eum confuſione.
‡ Vſquequo Domine auertis in finem: exar- 47
deſcet ſicut ignis ira tua?
‡ Memorare quæ mea ſubſtantia: nunquid 48
enim vanè cõſtituiſti omnes filios hominũ?
‡ Quis eſt homo qui viuet, & non videbit 49
mortem: eruet animã ſuam de manu inferi?
*2. Re. 7. b. 16* ‡ Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domi- 50
ne: ſicut iuraſti Dauid in veritate tua?
‡ Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum 51
tuorum (quod continui in ſinu meo) multa-
rum gentium.
‡ Quod exprobrauerunt inimici tui Dñe, q 52
exprobrauerunt commutationẽ Chriſti tui.
‡ Benedictus Dominus in æternum: fiat fiat. 53
HEB. 90. *Oratio Moyſi hominis Dei.* LXXXIX. 1
DOmine, refugium factus es nobis à ge- A
neratione in generationem.
*aut & 8.* ‡ Priuſquam montes fierent, *aut* formare- 2
tur terra & orbis: à ſeculo & vſq; in ſeculũ
tu es Deus.
‡ Ne auertas hominem in humilitatem: & 3
dixiſti, Conuertimini filij hominum.
‡ Quoniam mille anni ante oculos tuos, tan 4
quam dies heſterna quæ præteriit,
Et cuſtodia in nocte: ‡ quæ pro nihilo ha- 5
bentur, eorum anni erunt.
‡ Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat & 6
tranſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat. B
‡ Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo 7
turbati ſumus.
‡ Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu 8
tuo: ſeculum noſtrum in illuminatione vul-
tus tui.
‡ Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: & 9
in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:
*Eccl. 18. a. 8* ‡ dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua- 10
ginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: C
& amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo, & cor-
ripiemur.
‡ Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ ti- 11
more tuo iram tuam ‡ dinumerare? 12
Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos
corde in ſapientia.
‡ Conuertere Domine, vſquequo? & depre- 13
cabilis eſto ſuper ſeruos tuos.
‡ Repleti ſumus manè miſericordia tua: & 14
exultauimus, & delectati ſumus in omnibus D
diebus noſtris.
‡ Lætati ſumus pro diebus quibus nos hu- 15
miliaſti: annis quibus vidimus mala.
‡ Reſpice in ſeruos tuos, & in opera tua: & 16
dirige filios eorum.
‡ Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper 17
nos, & opera manuũ noſtrarum dirige ſuper
nos: & opus manuum noſtrarum dirige.
HEB. 91. *Laus cantici Dauid.* XC.
QVi habitat in adiutorio Altiſsimi, in 1
protectione Dei cæli commorabitur. A
2 ‡ Dicet Dño, ſuſceptor meus es tu, & refu-
gium meum, Deus meus ſperabo in eum,
3 ‡ Quoniam ipſe liberauit me de laqueo ve-
nantium, & à verbo aſpero.
4 ‡ *Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pẽ- *In 4.*
nis eius ſperabis.
5 ‡ Scuto circundabit te veritas eius: non ti-
B mebis à timore nocturno,
6 ‡ A ſagitta volante in die, à negotio peram-
bulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio
meridiano.
7 ‡ Cadẽt à latere tuo mille, & decem millia à
dextris tuis: ad te autem nõ appropinquabit.
8 ‡ Veruntamen oculis tuis conſyderabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 ‡ Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſsi-
C mum poſuiſti refugium tuum.
10 ‡ Non accedet ad te malum, & flagellum nõ
appropinquabit tabernaculo tuo.
11 ‡ Quoniam angelis ſuis mandauit de te, vt *Matt. 4. a. 6*
cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *Luc. 4. b. 10*
12 ‡ In manibus portabunt te: ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum.
13 ‡ Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, &
D conculcabis leonem & draconem.
14 ‡ Quoniã in me ſperauit, liberabo eũ: prote-
gam eũ, quoniam cognouit nomen meum.
15 ‡ Clamauit ad me, & exaudiam eum: cum
ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum &
glorificabo eum.
16 ‡ Longitudine dierum replebo eum: & oſtẽ-
dam illi ſalutare meum.
1 *Pſalmus cantici in die ſabbathi.* XCI. HEB. 92.
2 BOnum eſt cõfiteri Domino, & pſallere
A nomini tuo Altiſsime.
3 ‡ Ad annuntiandum manè miſericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem.
4 ‡ In decachordo pſalterio, cum cantico, in
cithara.
5 ‡ Quia delectaſti me Domine in factura tua:
B & in operibus manuum tuarum exultabo.
6 ‡ Quàm magnificata ſunt opera tua Do- *Infr. 110. a. 2*
mine! nimis profundæ factæ ſunt cogitatio-
nes tuæ.
7 ‡ Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non
intelliget hæc.
8 ‡ Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœnũ,
& apparuerint omnes qui operantur iniqui
tatem,
9 Vt intereant in ſeculum ſeculi, ‡ (tu au-
tem altiſsimus in æternum Domine.)
10 ‡ Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & diſpergen
tur omnes qui operantur iniquitatem.
11 ‡ Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meũ:
C & ſenectus mea in miſericordia uberi.
12 ‡ Et deſpexit oculus meus inimicos meos:
& *inſurgentibus in me malignantibus, au- *ab 5.*
diet auris mea.
13 ‡ Iuſtus vt palma florebit: *ſicut cedrus Li- *& 3.*
bani multiplicabitur.
14 ‡ Plantati in domo Domini, in atriis domus
Dei noſtri florebunt.
15 ‡ Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi:
16 & bene patientes erunt: ‡ vt annuntient,
Quoniam rectus Dominus Deus noſter, &
non eſt iniquitas in eo.

*Laus cantici ipſi David in die ante ſabbathū,*
HEB. 93. *quando fundata eſt terra.* XCII.

DOminus regnauit, decorem indutus eſt: 1
indutus eſt Dominus fortitudinem, & A
præcinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
‡ Parata ſedes tua ex tunc: à ſeculo tu es: 2
‡ Eleuauerunt flumina Domine, eleuaue- 3
runt flumina vocem ſuam:
Eleuauerunt flumina fluctus ſuos ‡ à vo- 4
cibus aquarum multarum. B
Mirabiles elationes maris: mirabilis in al-
tis Dominus.
‡ Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: 5
domum tuam decet ſanctitudo Domine in
longitudine dierum.

HEB. 94. *Pſalmus ipſi David quarta ſabbathi.* XCIII.

DEus vltionum Dominus: Deus vltio- 1
num liberè egit. A
‡ Exaltare qui iudicas terram: redde retri- 2
butionem ſuperbis.
‡ Vſquequo peccatores Domine, vſquequo 3
peccatores gloriabuntur,
‡ Effabuntur & loquentur iniquitatem, lo- 4
quentur omnes qui operantur iniuſtitiam?
‡ Populum tuum Domine humiliauerunt: 5
& hæreditatem tuam vexauerunt.
‡ Viduam & aduenam interfecerunt: & pu- 6
pillos occiderunt.
‡ Et dixerunt, Non videbit Dominus: nec 7
intelliget Deus Iacob. B
‡ Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti 8
aliquando ſapite.
‡ Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui 9
finxit oculum, non conſyderat?
‡ Qui corripit gentes, non arguet, qui docet 10
hominem ſcientiam?
‡ Dominus ſcit cogitationes hominū quo- 11
niam vanæ ſunt.
‡ Beatus homo quem tu erudieris Domine, 12
& de lege tua docueris eum.
‡ Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodia- 13
tur peccatori fouea, C
‡ Quia non repellet Dominus plebē ſuam, 14
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
‡ Quoadusq; iuſtitia cōuertatur in iudiciū: 15
& qui iuxta illā omnes qui recto ſunt corde.
‡ Quis conſurget mihi aduerſus malignan- 16
tes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operan-
tes iniquitatem?
‡ Niſi quia Dominus adiuuit me: paulomi- 17
nus habitaſſet in inferno anima mea.
‡ Si dicebam, Motus eſt pes meus: miſericor- 18
dia tua Domine adiuuabat me. D
‡ Secundum multitudinem dolorum meo- 19
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
‡ Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis: 20
*dolorē 7. qui fingis *laborem* in præcepto?
‡ Captabunt in animam iuſti: & ſanguinem 21
innocentem condemnabunt.
‡ Et factus eſt mihi Dominus in refugium, 22
& Deus meus in adiutorium ſpei meæ.
‡ Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in 23
malitia eorum diſperdet eos, diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

*Laus cantici ipſi David.* XCIIII. HEB. 95.

1 VEnite exultemus Domino, iubilemus
A Deo ſalutari noſtro:
2 ‡ Præoccupemus faciem eius in cōfeſſione,
& in pſalmis iubilemus ei.
3 ‡ Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 ‡ Quia in manu eius ſunt fines terræ: & al-
titudines montium ipſius ſunt.
5 ‡ Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus eius formauerunt.
6 ‡ Venite, adoremus & procidamus, & plo-
7 remus ante Dominum qui fecit nos: ‡ quia
B ipſe eſt Dominus Deus noſter,
Et nos populus paſcuæ eius, & oues ma-
nus eius.
8 ‡ ‖ Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite Heb.3.b.7
obdurare corda veſtra.
Sicut in irritatione ſecundū diem tenta-
tionis in deſerto,
9 ‡ Vbi tentauerunt me patres veſtri: proba-
uerunt & viderunt opera mea.
10 ‡ ‖ Quadraginta annis offenſus fui genera-
tioni illi: & dixi, Semper hi errant corde.
11 Et iſti nō cognouerūt vias meas: ‡ ‖ vt iura- Heb.4.a.3
ui in ira mea, Si introibunt in requiē meā.

1 *Canticum ipſi David quando domus ædificaba-
tur poſt captiuitatem.* 1.Par.16.c.23.
XCV. HEB. 96.

1 CAntate Domino canticū nouum: can- 1.par.16.c.23
A tate Domino omnis terra.
2 ‡ Cantate Domino, & benedicite nomini
eius: annūtiate de die in diem ſalutare eius.
3 ‡ Annuntiate inter Gentes gloriam eius, in
omnibus populis mirabilia eius.
4 ‡ Quoniam magnus Dominus, & laudabilis
nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 ‡ Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
6 ‡ Confeſſio & pulchritudo in conſpectu e-
ius, ſanctimonia & magnificentia in ſancti-
ficatione eius.
7 ‡ Afferte Domino patriæ Gentium, afferte
8 Domino gloriam & honorem. ‡ afferte Do-
B mino gloriam nomini eius.
Tollite hoſtias, & introite in atria eius:
9 ‡ adorate Dominum in atrio ſancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuerſa ter-
10 ra, ‡ dicite in Gentibus quia Dn̄s regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui nō cō-
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 ‡ Lætentur cæli, & exultet terra: commouea-
12 tur mare, & plenitudo eius: ‡ gaudebunt
campi, & omnia quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum
13 ‡ à facie Domini, quia venit, quoniam ve-
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate ſua.

1 *Huic David, quando terra eius reſtituta eſt ei.*
XCVI. HEB. 97.

A DOminus regnauit, exultet terra: læten-
tur inſulæ multæ.
2 ‡ Nubes & caligo in circuitu eius: iuſtitia,
& iudicium correctio ſedis eius.
3 ‡ Ignis ante ipſum præcedet: & inflammabit
in circuitu inimicos eius.

‡Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, 4
& commota eſt terra.
‡Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domi- 5
ni, à facie Domini omnis terra.
‡Annuntiauerunt cæli iuſtitiam eius, & vi- 6
derunt omnes populi gloriam eius.
Exo.20.a.4. ‡‖Confundantur omnes qui adorant ſcul- 7
Leu. 26.a.1. ptilia, & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. B
Deut.5 a.8. ‖Adorate eum omnes angeli eius: ‡audi- 8
Heb.1.b.6. uit & lætata eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudi-
cia tua Domine.
‡Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper 9
omnem terram, nimis exaltatus es ſuper om-
nes deos.
Amos 5.d.15 ‡‖Qui diligitis Dominũ, odite malum: cu- 10
Rom.12.b.9. ſtodit Dominus animas ſanctorũ ſuorum,
*peccato- de manu *peccatoris liberabit eos.
rum 4. ‡Lux orta eſt iuſto & rectis corde lætitia. 11
‡Lætamini iuſti in Domino: & confitemini 12
memoriæ ſanctificationis eius.

HEB. 98. *Pſalmus ipſi Dauid.* XCVII. 1

Cantate Domino canticum nouũ: quia A
mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius: & brachiũ ſan-
ctum eius.
Iſa.52.c.10 ‡‖Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in 2
63.b.8. conſpectu Gentiũ reuelauit iuſtitiam ſuã.
‡Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & verita- 3
tis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare
Dei noſtri.
‡Iubilate Domino omnis terra: cantate, & 4
exultate, & pſallite.
‡Pſallite Domino in cithara, in cithara & 5
voce pſalmi: ‡ in tubis ductilibus, & voce 6
tubæ corneæ. B
Iubilate in cõſpectu regis Domini: ‡mo- 7
ueatur mare & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
‡Flumina plaudent manu, ſimul montes ex- 8
ultabunt ‡ à conſpectu Domini: quoniã ve- 9
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, &
populos in æquitate.

HEB. 99. *Pſalmus ipſi Dauid.* XCVIII. 1

Dominus regnauit, iraſcantur populi: A
*ſedet 1. qui *ſedes ſuper cherubim, moueatur
terra. ‡ Dominus in Sion magnus: & ex- 2
celſus ſuper omnes populos.
‡Confiteantur nomini tuo magno, quoniam 3
terribile & ſanctum eſt: ‡ & honor regis iu- 4
dicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iuſti-
tiam in Iacob tu feciſti.
‡ Exaltate Dominum Deum noſtrum, & 5
adorate ſcabellum pedum eius: quoniã ſan-
ctum eſt.
‡Moyſes & Aarõ in ſacerdotibus eius: & Sa- 6
muel inter eos qui inuocant nomen eius. B
Inuocabãt Dominũ, & ipſe exaudiebat eos:
‡in columna nubis loquebatur ad eos. 7
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptũ
quod dedit illis.
‡Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: 8
Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcẽs in om-
nes adinuentiones eorum.

9 ‡Exaltate Dominum Deum noſtrũ, & ado-
rate in monte ſancto eius: quoniam ſanctus
Dominus Deus noſter.

1 *Pſalmus in confeſſione.* XCIX. HEB. 100

2 Iubilate Deo omnis terra: ‡ ſeruite Do-
A mino in lætitia.
Introite in conſpectu eius in exultatione.
3 ‡Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos, & non ipſi nos,
4 Populus eius & oues paſcuæ eius. ‡ in-
troite portas eius in confeſſione, atria eius
in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomẽ eius: ‡ quoniam ſuauis eſt
B Dominus, in æternum miſericordia eius, &
vſque in generationem & generationem ve-
ritas eius.

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* C. HEB. 101.

A Miſericordiam & iudicium cantabo tibi
Domine.
2 Pſallam, ‡ & intelligam in via immacu-
lata quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
3 ‡Non proponebam ante oculos meos rem
iniuſtam: facientes præuaricationes odiui.
4 Non adhæſit mihi ‡ cor prauum: declinan-
tem à me malignum non cognoſcebam.
5 ‡Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc
perſequebar.
B Superbo oculo & inſatiabili corde, cum
hoc non edebam,
6 ‡Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant me-
cum: ambulans in via immaculata, hic mi-
hi miniſtrabat.
7 ‡Non habitabit in medio domus meæ qui
facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conſpectu oculorum meorum.
8 ‡ In matutino interficiebam omnes pecca-
tores terræ: vt diſperderem de ciuitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

1 *Oratio pauperis cùm anxius fuerit, & corã*
*Domino effuderit precem ſuam.* CI. HEB. 102.

2 Domine exaudi orationem meam: &
A clamor meus ad te veniat.
3 ‡Non auertas faciem tuam à me, in quacun-
que die tribulor, inclina ad me aurem tuã.
In quacunque die inuocauero te, veloci-
ter exaudi me.
4 ‡Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 ‡Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor meũ:
quia oblitus ſum comedere panem meum.
6 ‡A voce gemitus mei adhæſit os meum car-
ni meæ.
7 ‡Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
B factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 ‡Vigilaui & factus ſum ſicut paſſer ſolita-
rius in tecto.
9 ‡Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me aduerſum me iurabãt.
10 ‡Quia cinerem tanquã panem manducabã,
& potum meum cum fletu miſcebam.
11 ‡A facie iræ *indignationis tuæ: quia eleuãs *& 5.
allisiſti me.
12 ‡Dies mei ſicut vmbra declinauerũt, & ego
ſicut fœnum arui.
13 ‡Tu autem Domine in æternum permanes:
& memo-

& memoriale tuum in generatione & generationem.
*Domine 3. ‡Tu exurgens * miſereberis Sion: quia tem- 14
pus miſerendi eius, quia venit tempus.
‡ Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides 15
eius: & terræ eius miſerebuntur. C
nomē Domini 3. ‡Et timebunt Gentes nomen tuum Domi- 16
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam.
‡Quia ædificauit Dominus Sion: & videbi- 17
tur in gloria ſua.
‡Reſpexit in orationem humilium: & non 18
ſpreuit precem eorum.
in generationem alteram 2. ‡Scribantur hæc in generatione altera: & 19
populus qui creabitur laudabit Dominum.
‡Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Do- 20
minus de cælo in terram aſpexit:
gemitū 3. ‡Vt audiret gemitus compeditorū, vt ſolue- 21
ret filios interemptorum:
‡Vt annuntient in Sion nomen Domini, & 22
laudem eius in Ieruſalem. D
‡In conueniendo populos in vnum, & reges 23
vt ſeruiant Domino.
‡Reſpondit ei in via virtutis ſuæ, Paucitatē 24
dierum meorum nuntia mihi.
‡Ne reuoces me in dimidio dierum meorū: 25
in generatione & generationem anni tui.
Heb.1.c.14. ‡Initio tu Domine terram fundaſti: & ope 26
ra manuum tuarum ſunt cæli.
‡Ipſi peribunt, tu autem permanes: & om- 27
nes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & mu-
tabuntur: ‡ tu autem idem ipſe es, & anni 28
tui non deficient.
‡Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemē 29
eorum in ſeculum dirigetur.

HEB. 103. *Ipſi David.* CII. 1

BEnedic anima mea Domino; & omnia A
quæ intra me ſunt nomini ſancto eius.
‡Benedic anima mea Domino: & noli obli- 2
uiſci omnes retributiones eius.
‡Qui propitiatur omnibus iniquitatib⁹ tuis: 3
qui ſanat omnes infirmitates tuas.
‡Qui redimit de interitu vitā tuam: qui co- 4
ronat te in miſericordia & miſerationibus.
‡Qui replet in bonis deſyderium tuum: re- 5
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
‡Faciens miſericordias Dominus: & iudiciū 6
omnibus iniuriam patientibus.
‡Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſraël vo- 7
luntates ſuas. B
Nu.14.c.18. ‡Miſerator & miſericors Dominus: longa- 8
nimis & multum miſericors.
‡Non in perpetuum iraſcetur: neque in æter 9
num comminabitur.
‡Nō ſecundū peccata noſtra fecit nobis: neq; 10
ſecundùm iniquitates noſtras retribuit nobis.
‡Quoniam ſecundùm altitudinē cæli à ter- 11
ra: corroborauit miſericordiam ſuam ſuper
timentes ſe.
‡Quantum diſtat ortus ab occidente: longè 12
fecit à nobis iniquitates noſtras. C
‡Quomodo miſeretur pater filiorū; miſer- 13
tus eſt Dominus timentibus ſe: ‡ quoniam 14
ipſe cognouit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam puluis ſumus,
‡homo ſicut fœnum dies eius: tanquam flos 15
agri ſic efflorebit.

16 ‡Quoniā ſpiritus pertrāſibit in illo, & nō ſub-
ſiſtet: & non cognoſcet amplius locū ſuum.
17 ‡Miſericordia autem Domini ab æterno &
vſque in æternum ſuper timentes eum.
18 Et iuſtitia illius in filios filiorū, ‡ his qui
ſeruant teſtamentum eius,
D Et memores ſunt mandatorum ipſius ad
faciendum ea.
19 ‡Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: &
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 ‡Benedicite Domino omnes angeli eius: .7.
potentes virtute, facientes verbum illius: ad
audiendam vocem ſermonum eius.
21 ‡Benedicite Domino omnes virtutes eius:
miniſtri eius qui facitis voluntatem eius.
22 ‡Benedicite Domino omnia opera eius: in
omni loco dominationis eius benedic ani-
ma mea Domino.

1 *Ipſi David.* CIII. HEB. 104.

A BEnedic anima mea Domino: Domine
Deus meus magnificatus es vehementer.
Confeſſionem & decorem induiſti:
2 ‡amictus lumine ſicut veſtimento.
3 Extendens cælum ſicut pellem: ‡ qui te-
gis aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubē aſcenſum tuum: qui am-
bulas ſuper pennas ventorum.
4 ‡Qui facis angelos tuos ſpiritus: & mini- Hebr.1.b.7.
ſtros tuos ignem vrentem.
5 ‡Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatē ſuam:
non inclinabitur in ſeculum ſeculi.
6 ‡Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 ‡Ab increpatione tua fugient: à voce toni-
trui tui formidabunt.
8 ‡Aſcendunt montes, & deſcendunt campi in
locum quem fundaſti eis.
9 ‡Terminum poſuiſti quē non tranſgredien-
B tur, neque conuertentur operire terram.
10 ‡Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 ‡Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt
onagri in ſiti ſua.
12 ‡Super ea volucres cæli habitabunt: de me-
dio petrarum dabunt voces. vocem 8.
13 ‡Rigans mōtes de ſuperioribus ſuis: de fru-
ctu operum tuorum ſatiabitur terra.
14 ‡Producens fœnum iumentis, & herbā ſer-
uituti hominum.
15 Vt educas panem de terra: ‡ & vinum edocet 2.
lætificet cor hominis: lætificat 5.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
hominis confirmet.
16 ‡Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani
17 quas plantauit: ‡ Illic paſſeres nidificabunt.
18 Herodij domus dux eſt eorum, ‡ montes
excelſi ceruis: petra refugium herinaciis.
19 ‡Fecit lunam in tempora: ſol cognouit oc-
C caſum ſuum.
20 ‡Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ,
22 ‡Catuli leonum rugientes vt rapiāt, & quæ-
rant à Deo eſcam ſibi.
22 ‡Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cu-
bilibus ſuis collocabuntur.
23 ‡Exibit homo ad opus ſuum, & ad opera-
tionem ſuam vſque ad veſperum.

Quam

‡ Quàm magnificata ſunt opera tua Domi- 24
ne! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt
terra poſſeſsione tua.
‡ Hoc mare magnum, & ſpatioſum mani- 25
bus, illic reptilia quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis: ‡ illic na- 26
ues pertranſibunt: Draco iſte quem for-
maſti ad illudendum ei: ‡ omnia à te expe- 27
ctant vt des illis eſcam in tempore. D
‡ Dante te illis, colligent: aperiente te ma- 28
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
‡ Auertente autem te faciem, turbabuntur: 29
auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in
puluerem ſuum reuertentur.
‡ Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & 30
renouabis faciem terræ.
‡ Sit gloria Domini in ſeculum: lætabitur 31
Dominus in operibus ſuis:
‡ Qui reſpicit terram, & facit eam tremere: 32
qui tangit montes, & fumigant.
Infr.145.a.2 ‡ ‖ Cantabo Domino in vita mea: pſallam 33
Deo meo quamdiu ſum.
‡ Iucundum ſit ei eloquium meum: ego ve- 34
rò delectabor in Domino.
*Deficient. ‡ *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ità 35
vt non ſint: benedic anima mea Domino.

H E B.105. *Hallelu-ia.* C I I I I.

1.Par.16.a.8 Confitemini Dño, & inuocate nomẽ e- 1
Iſai.12.a.4. ius: annunciate inter gentes opera eius. A
‡ Cantate ei, & pſallite ei: narrate omnia mi- 2
rabilia eius.
‡ Laudamini in nomine ſancto eius: lætetur 3
cor quærentium Dominum.
‡ Quærite Dominum, & cõfirmamini: quæ- 4
rite faciem eius ſemper.
‡ Mementote mirabilium eius quæ fecit: 5
prodigia eius, & iudicia oris eius.
‡ Semen Abraham, ſerui eius: filij Iacob ele- 6
cti eius.
‡ Ipſe Dominus Deus noſter, in vniuerſa ter- 7
ra iudicia eius.
‡ Memor fuit in ſeculum teſtamenti ſui, ver- 8
bi quod mandauit in mille generationes.
Gen.22.c.16 ‡ Quod diſpoſuit ad Abraham: & iuramen- 9
ti ſui ad Iſaac:
‡ Et ſtatuit illud Iacob in præceptum, & Iſ- 10
raël in teſtamentum æternum.
‡ Dicens, Tibi dabo terram Chanáan, funi- 11
culum hæreditatis veſtræ.
‡ Cùm eſſent numero breui, pauciſsimi, & 12
incolæ eius. B
‡ Et pertranſierunt de gente in gentem, & 13
de regno ad populum alterum.
‡ Non reliquit hominem nocere eis: & cor- 14
ripuit pro eis reges.
1.Par.16. ‡ ‖ Nolite tangere chriſtos meos: & in pro- 15
c.22. phetis meis nolite malignari.
2.Reg.1.c.14 ‡ Et vocauit famem ſuper terram: & omne 16
firmamentum panis contriuit.
Gen.37.g.36 ‡ Miſit ante eos virum: ‖ in ſeruum venun- 17
datus eſt Ioſeph.
Gen.39.d.20 ‡ ‖ Humiliauerunt in cõpedibus pedes eius, 18
ferrum pertranſiit animam eius, ‡ donec 19
veniret verbum eius.
Eloquium Domini inflammauit eum,
Ge.41.b.14 ‡ ‖ miſit rex & ſoluit eum, princeps populo- 20
rum, & dimiſit eum.

22 ‡ ‖ Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & Gen.41.e.40.
principem omnis poſſeſsionis ſuæ.
22 ‡ Vt erudiret principes eius ſicut ſemetip-
ſum, & ſenes eius prudentiam doceret.
23 ‡ Et intrauit Iſraël in Aegyptum, & Iacob Gen.46.a.6
C accola fuit in terra Cham.
24 ‡ ‖ Et auxit populum ſuum vehementer: & Exod.1.a.7.
firmauit eum ſuper inimicos eius.
24 ‡ ‖ Conuertit cor eorum vt odirent popu- Act.7.b.17.
lum eius, & dolum facerent in ſeruos eius.
26 ‡ ‖ Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aarõ quem Exod.3.c.10.
elegit ipſum. 4.g.29.
27 ‡ ‖ Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, & Exo.7.b.10.
prodigiorum in terra Cham.
28 ‡ ‖ Miſit tenebras, & obſcurauit, & non exa- Exo.10.f.21
cerbauit ſermones ſuos.
29 ‡ ‖ Conuertit aquas eorum in ſanguinem, Exo.7.c.20.
& occidit piſces eorum.
30 ‡ ‖ *Edidit* terra eorum ranas in penetrali- Exod.8.b.6.
bus regum ipſorum. *Et dedit 13
31 ‡ ‖ Dixit, & venit cynomya: & cinifes in om- Exo.8.f.24.
nibus finibus eorum.
32 ‡ ‖ Poſuit pluuias eorum grandinem: ignem Exo.9.e.23.
comburentem in terra ipſorum.
33 ‡ Et percuſsit vineas eorum & ficulneas eo-
rum: & contriuit lignum finium eorum.
34 ‡ ‖ Dixit, & venit locuſta & bruchus, cuius Exo.10.c.12.
D non erat numerus.
35 ‡ Et comedit omne fœnum in terra eorum:
& comedit omnem fructum terræ eorum.
36 ‡ ‖ Et percuſsit omne primogenitum in ter- Exo.12.d.29
ra eorum, primitias omnis laboris eorum.
37 ‡ ‖ Et eduxit eos cum argento, & auro, & Exo.12.e.35.
non erat in tribubus eorum infirmus.
38 ‡ Lætata eſt Aegyptus in profectione eorum:
quia incubuit timor eorum ſuper eos.
39 ‡ ‖ Expandit nubem in protectionẽ eorum, Exo.13.d.21.
& ignem vt luceret eis per noctem. Pſa.77.b.14.
40 ‡ Petierunt, & venit coturnix: & pane cæli 1.Cor.10.a.3.
ſaturauit eos. Exo.16.c.13.
41 ‡ ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abie- d.15.
runt in ſicco flumina. Nu.20.c.11.
42 ‡ ‖ Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui Gen.17.a.7.
quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
43 ‡ Et eduxit populum ſuum in exultatione, Ioſu.3.d.17.
& electos ſuos in lætitia.
44 ‡ ‖ Et dedit illis regiones Gentium, & labo- Infr.110.a.6
res populorum poſſederunt.
45 ‡ Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem
eius requirant.

*Hallelu-ia.* C V. H E B.106.

1 ‖ Confitemini Domino quoniã bonus: Iudith 13.
A quoniam in ſeculũ miſericordia eius. c.21.
2 ‡ ‖ Quis loquetur potentias Domini, audi- Eccl.43.d.35
tas faciet omnes laudes eius?
3 ‡ Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt
iuſtitiam in omni tempore.
4 ‡ Memento noſtri Domine in beneplacito
populi tui, viſita nos in ſalutari tuo.
5 ‡ Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt
laudetis cum hæreditate tua.
6 ‡ ‖ Peccauimus cum patribus noſtris: iniu- Iudith 7.
ſtè egimus, iniquitatem fecimus. 19.
7 ‡ Patres noſtri in Aegypto non intellexerũt
mirabilia tua: non fuerunt memores multi-
tudinis miſericordiæ tuæ.

Et irritauerunt aſcendentes in mare, Ma- B
re-rubrum.
‡ Et ſaluauit eos propter nomen ſuum, vt 8
notam faceret potentiam ſuam.
Exo.14.e.21 ‡‖ Et increpuit Mare-rubrum, & exiccatum 9
eſt: & deduxit eos in abyſsis ſicut in deſerto.
‡ Et ſaluauit eos de manu odientium, & re- 10
demit eos de manu inimici.
Exo.14.f.27 ‡‖ Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex 11
eis non remanſit.
‡ Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt 12 G
laudem eius.
‡ Citò fecerunt, obliti ſunt operum eius: & 13
non ſuſtinuerunt conſilium eius.
‡ Et concupierunt concupiſcentiam in de- 14
Nu.11.a.4. ſerto: ‖ & tentauerunt Deum in inaquoſo. C
Exo.17.a.2. ‡ ‖ Dedit eis petitionem ipſorum: & miſit 15
Nu.11.g.31. ſaturitatem in animas eorum.
‡ Et irritauerunt Moyſen in caſtris: Aaron 16
ſanctum Domini.
Nu.16.e.31. ‡ Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan: & 17
Deu.11.a.6. operuit ſuper congregationem Abiron.
‡ Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam- 18
ma combuſsit peccatores.
Exo.32.a.4. ‡‖ Et fecerunt vitulum in Horeb: & adora- 19
uerunt ſculptile.
‡ Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitu- 20
dinem vituli comedentis fœnum.
‡ Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos, qui fe- 21
cit magnalia in Aegypto, ‡ mirabilia in ter- 22
ra Cham: terribilia in Mari-rubro.
Exo.32.b.10 ‡‖ Et dixit vt diſperderet eos: ſi non Moyſes 23
electus eius ſtetiſſet in confractione in con- D
ſpectu eius,
Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos.
‡ & pro nihilo habuerũt terrã deſyderabilẽ. 24
Non crediderunt verbo eius, ‡ & murmu- 25
rauerunt in tabernaculis ſuis: non exaudie-
runt vocem Domini.
Nu.14.f.32. ‡ ‖ Et eleuauit manum ſuam ſuper eos: vt 26
proſterneret eos in deſerto.
‡ Et vt deiiceret ſemen eorum in Nationi- 27
bus, & diſpergeret eos in regionibus.
‡ Et initiati ſunt Beelphegor: & comede- 28
runt ſacrificia mortuorum.
‡ Et irritauerunt eum in adinuentionibus 29
ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina. E
Num.25.b.7 ‡‖ Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit 30
quaſſatio.
‡ Et reputatũ eſt ei in iuſtitiam in generatio- 31
ne & generationem, vſq; in ſempiternum.
Nu.20.b.10. ‡‖ Et irritauerunt eum ad Aquas contradi- 32
ctionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:
‡ quia exacerbauerunt ſpiritum eius. 33
Et diſtinxit in labiis ſuis, ‡ non diſperdi- 34
derunt gentes quas dixit Dominus illis.
‡ Et commiſti ſunt inter gentes: & didice- 35
runt opera eorum: ‡ & ſeruierunt ſculptili- 36
bus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.
‡ Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas 37
dæmoniis. F
‡ Et effuderunt ſanguinem innocentem, ſan 38
guinem filiorũ ſuorum & filiarum ſuarum,
quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanáan.
Infecta 3. Et interfecta eſt terra in ſanguinibus, ‡ & 39
contaminata eſt in operibus eorum: & for-
nicati ſunt in adinuentionibus ſuis.

40 ‡ Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum: & abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 ‡ Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 ‡ Et tribulauerunt eos inimici eorum, & hu
43 miliati ſunt ſub manibus eorum: ‡ ſæpe li-
berauit eos.
Ipſi autem exacerbauerũt eum in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 ‡ Et vidit cum tribularẽtur, & audiuit ora-
tionem eorum.
45 ‡ ‖ Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni- Deu.30.a.6.
tuit eum ſecundum multitudinem miſeri-
cordiæ ſuæ.
46 ‡ Et dedit eos in miſericordias in conſpectu
omnium qui ceperant eos.
47 ‡ Saluos nos fac Domine Deus noſter, & cõ-
grega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & glo-
riemur in laude tua.
48 ‡ Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſeculo
& vſque in ſeculum: & dicet omnis popu-
lus, Fiat, fiat.

Hallelu-ia. C V I. H E B. 107

1 A C ‖ Onfitemini Domino quoniã bonus: Iudith.13.
quoniam in ſeculũ miſericordia eius. c.21.
2 ‡ Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos
redemit de manu inimici: * de regionibus *& 2.
congregauit eos.
3 ‡ A ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari.
4 ‡ Errauerũt in ſolitudine in inaquoſo: viam
ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 ‡ Eſurientes & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 ‡ Et clamauerunt ad Dominũ cùm tribula-
rẽtur: & de neceſsitatibus eorũ eripuit eos.
7 ‡ Et deduxit eos in viam rectam: vt irent in
ciuitatem habitationis.
8 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filiis hominum.
9 ‡ Quia ſatiauit animam inanem, & animam
eſurientem ſatiauit bonis.
10 ‡ Sedentes in tenebris & vmbra mortis: vin-
ctos in mendicitate & ferro.
11 ‡ Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & con-
ſilium Altiſsimi irritauerunt.
12 ‡ Et humiliatum eſt in laboribus cor eorũ:
infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 ‡ Et clamauerunt ad Dominum cùm tribu-
B lareutur: & de neceſsitatibus eorum libera-
uit eos.
14 ‡ Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor-
tis: & vincula eorum diſrupit.
15 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filiis hominum.
16 ‡ Quia contriuit portas æreas: & vectes fer-
reos confregit.
17 ‡ Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: pro-
pter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 ‡ Omnẽ eſcam abominata eſt anima eorum:
& appropinquauerũt vſq; ad portas mortis.
19 ‡ Et clamauerunt ad Dñm cùm tribularen-
tur, & de neceſsitatibus eorũ liberauit eos.
20 ‡‖ Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos, & eri- Mat.8.b.13.
puit eos de interitionibus eorum. Luc.7.b.10.
21 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius:
& mirabilia eius filiis hominum.

Et ſacri-

‡Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annun- 22
tient opera eius in exultatione.
‡Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes 23
operationem in aquis multis. C
‡Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia 24
eius in profundo.
‡Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exalta- 25
ti ſunt fluctus eius.
‡Aſcendunt vſq; ad cælos, & deſcendũt vſq; 26
ad abyſſos: anima eorũ in malis tabeſcebat.
‡Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: & 27
omnis ſapientia eorum deuorata eſt.
‡Et clamauerunt ad Dominũ cùm tribula- 28
rentur, & de neceſſitatibus eorũ eduxit eos.
‡Et ſtatuit procellam eius in auram: & ſi- 29
luerunt fluctus eius.
‡Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit 30
eos in portum voluntatis eorum.
‡Confiteantur Domino miſericordiæ eius: 31
& mirabilia eius filijs hominum:
‡Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in ca- 32
thedra ſeniorum laudent eum.
‡Poſuit flumina in deſertũ: & exitus aqua- 33
rum in ſitim:
‡Terram fructiferam in ſalſuginem; à ma- 34
litia inhabitantium in ea. B
‡Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & ter- 35
ram ſine aqua in exitus aquarum.
‡Et collocauit illic eſurientes: & conſtitue- 36
runt ciuitatem habitationis.
‡Et ſeminauerunt agros, & plantauerũt vi- 37
neas: & fecerunt fructum natiuitatis.
‡Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni- 38
mis: & iumenta eorum non minorauit.
‡Et pauci facti ſunt, & vexati ſunt à tribula- 39
tione malorum & dolore.
‡Effuſa eſt contentio ſuper principes: & er- 40
rare fecit eos in inuio, & non in via.
‡Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit 41
ſicut oues familias.
Iob 22.c.19. ‡‖Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis 42
iniquitas oppilabit os ſuum.
‡Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc? & intelliget 43
miſericordias Domini?

HEB.108 *Canticum Pſalmi ipſi Dauid.* CVII. 1

Sup.56.b.8. PAratum cor meum Deus, paratum cor 2
meũ: cantabo, & pſallam in gloria mea. A
‡Exurge pſalterium & cithara: exurgam di- 3
luculo.
‡Confitebor tibi in populis Domine, & pſal- 4
lam tibi in nationibus.
‡Quia magna eſt ſuper cælos miſericordia 5
tua: & vſque ad nubes veritas tua.
‡Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper om- 6
nem terram gloria tua: ‡vt liberentur dile- 7
cti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me. B
‡Deus locutus eſt in ſancto ſuo, 8
Exultabo, & diuidam Sichimam: & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
‡Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & 9
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Iuda rex meus: ‡Moab lebes ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum, mihi alienigenæ amici facti ſunt.
‡Quis deducet me in ciuitatem munitam? 11
quis deducet me vſque in Idumæam?

12 ‡Nónne tu Deus qui repuliſti nos, & non
exibis, Deus in virtutibus noſtris?
13 ‡Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 ‡In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihi-
lum deducet inimicos noſtros.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* CVIII. HEB.109

2 DEus laudẽ meã ne tacueris: quia os pec
A catoris & os doloſi ſup me apertũ eſt.
3 ‡Locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa, &
ſermonibus odij circundederunt me: & ex-
pugnauerunt me gratis.
4 ‡Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi:
ego autem orabam.
5 ‡Et poſuerunt aduerſum me mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.
6 ‡Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet à dextris eius.
7 ‡Cùm iudicatur, exeat condemnatus: &
oratio eius fiat in peccatum.
8 ‡‖Fiant dies eius pauci: ‖ & epiſcopatũ eius Iob.17.d.12.
accipiat alter. Act.1.c.20.
9 ‡Fiant filij eius orphani, & vxor eius vi-
B dua.
10 ‡Nutantes transferantur filij eius, & men-
dicent: & eijciantur de habitationibus ſuis.
11 ‡Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
eius: & diripiant alieni labores eius.
12 ‡Non ſit illi adiutor: nec ſit qui miſereatur
pupillis eius
13 ‡Fiant nati eius in interitum: in generatio-
ne vna deleatur nomen eius.
14 ‡In memoriam redeat iniquitas patrũ eius
in conſpectu Domini: & peccatum matris
eius non deleatur.
25 ‡Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
16 reat de terra memoria eorum: ‡pro eo quòd
non eſt recordatus facere miſericordiam,
17 ‡Et perſecutus eſt hominẽ inopem & men-
C dicum, & compunctum corde mortificare.
18 ‡Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimen-
tum, & intrauit ſicut aqua in interiora eius,
& ſicut oleum in oſſibus eius.
19 ‡Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur: &
ſicut zona qua ſemper præcingitur.
20 ‡Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud
Dominum: & qui loquuntur mala aduerſus
animam meam.
21 ‡Et tu Domine, Dñe, fac mecum propter
nomen tuũ: quia ſuauis eſt miſericordia tua.
22 Libera me, ‡quia egenus & pauper ego
ſum: & cor meũ conturbatum eſt intra me.
23 ‡Sicut vmbra cùm declinat ablatus ſum: &
excuſſus ſum ſicut locuſtæ[a]. a locuſta 6.
B 24 ‡Genua mea infirmata ſunt à ieiunio: &
caro mea immutata eſt propter oleum.
25 ‡Et ego factus ſum opprobrium illis: vide-
D runt me, & mouerunt capita ſua.
26 ‡Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 ‡Et ſciant quia manus tua hæc, & tu Domi-
ne feciſti [a]eam[a]. a ea 7.
28 ‡Maledicent illi, & tu benedices: qui inſur-
gunt in me, confundantur: ſeruus autẽ tuus
lætabitur.

‡Induantur, qui detrahunt mihi, pudore: & 29
operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
‡ Confitebor Domino nimis in ore meo: & 30
in medio multorum laudabo eum.
Qui. 16. ‡*Quia aſtitit à dextris pauperis, vt ſaluam 31
faceret à perſequentibus animam meam.

HEB. 110. *Pſalmus David.* CIX. 1

*Matt. 22. d.* *1. Cor. 15. d. 25.* *Heb. 1. d. 13. 10. c. 13.* *Act. 2. f. 34.*
DIxit Dominus Domino meo, Sede à A
dextris meis:
Donec ponam inimicos tuos ſcabellũ pe-
dum tuorum.
‡Virgam virtutis tuæ emittet Dominus 2
ex Sion: dominare in medio inimicorum
tuorum.
*Hebr. 5. b. 6. 7. c. 17.* *Ioh. 22. c. 34*
‡Tecum principium in die virtutis tuæ in 3
ſplendoribus ſanctorum: ex vtero ante luci-
ferum genui te.
‡Iurauit Dominus & non pœnitebit eum: 4
Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-
nem Melchi-ſedec.
‡Dominus à dextris tuis, confregit in die 5
iræ ſuæ reges.
‡Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: 6
conquaſſabit capita in terra multorum.
‡De torrente in via bibet: propterea exalta- 7
bit caput.

HEB. 111. *Hallelu ia* CX.

COnfitebor tibi Domine in toto corde 1
meo: in concilio iuſtorum & congre- A
*Sap. 11. b. 6.* gatione. ‡‖Magna opera Domini: exquiſi- 2
ta in omnes voluntates eius.
‡Confeſsio & magnificentia opus eius: & 3
iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.
‡Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi- 4
ſericors & miſerator Dominus: ‡eſcam de- 5
dit timentibus ſe.
Memor erit in ſeculũ teſtamenti ſui, ‡ vir- 6
tutẽ operum ſuorum annũtiabit populo ſuo:
*Supr. 104. d. 44.* ‡‖Vt det illis hæreditatem gentium: ope- 7
ra manuum eius, veritas & iudicium. B
Fidelia omnia mandata eius: ‡confirmata 8
in ſeculũ ſeculi, facta in veritate & æquitate.
‡Redemptionem miſit *populo ſuo: man- 9
dauit in æternum teſtamentum ſuum.
**Dominus* *15.* *Prou. 1. a. 7. & 9. b. 10.* *Eccl. 1. b. 16.* *Iob. 28. d. 28*
Sanctum & terribile nomen eius: ‡ ini- 10
tium ſapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus eũ:
laudatio eius manet in ſeculum ſeculi.

*Hallelu-ia, reuerſionis Aggai & Zachariæ* 1
CXI.

HEB. 112.
BEatus vir qui timet Dominũ: in man- A
datis eius volet nimis.
‡Potens in terra erit ſemen eius, generatio 2
rectorum benedicetur.
‡Gloria & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia 3
eius manet in ſeculum ſeculi.
‡Exortum eſt in tenebris lumen rectis: mi- 4
ſericors, & miſerator & iuſtus.
‡Iucũdus homo qui miſeretur & commo- 5
dat: diſponet ſermones ſuos in iudicio:
‡quia in æternum non commouebitur. 6
‡In memoria æterna erit iuſtus: ab audi- 7
tione mala non timebit.
Paratũ cor eius ſperare in Domino, ‡con- 8
firmatum eſt cor eius: non commouebitur,
donec deſpiciat inimicos ſuos.
‡Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius 9
manet in ſeculum ſeculi: cornu eius exalta-
bitur in gloria.
10 ‡Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis
fremet & tabeſcet: deſyderium peccatorum
peribit. HEB. 113.

1 *Hallelu-ia* CXII.

A LAudate pueri Dominum: laudate no-
men Domini.
2 ‡Sit nomen Domini benedictũ ex hoc nunc
& vſque in ſeculum.
3 ‡‖A ſolis ortu vſque ad occaſum, laudabile *Mal. 1. c. 11.*
nomen Domini.
4 ‡Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cœlos gloria eius.
5 ‡Quis ſicut Dñs Deꝰ noſter qui in altis habi
6 tat, ‡& humilia reſpicit in cælo & in terra?
7 ‡Suſcitãs à terra inopem, & de ſtercore eri-
gens pauperem,
8 ‡Vt collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui.
9 ‡Qui habitare facit ſterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

*Hallelu-ia* CXIII. HEB. 114.

1 IN‖exitu Iſraël de Aegypto, domus Ia- *Exod. 13. a. 3.*
A cob de populo barbaro.
2 ‡ Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſraël
poteſtas eius.
3 ‡Mare vidit & fugit: Iordanis conuerſus eſt
retrorſum.
4 ‡Montes exultauerunt vt arietes: & colles
ſicut agni ouium.
5 ‡Quid eſt tibi mare quod fugiſti: & tu Ior-
danis, quia conuerſus es retrorſum.
6 ‡Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſi-
7 cut agni ouium. ‡ A facie Domini mota eſt
terra, à facie Dei Iacob.
8 ‡Qui conuertit petram in ſtagna aquarum,
B & rupem in fontes aquarum.
1 ‡NON NOBIS DOMINE, non HEB. 115.
nobis: ſed nomini tuo da gloriam.
2 ‡Super miſericordia tua & veritate tua, ne
quando dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum?
3 ‡ Deus autem noſter in cælo: omnia quæ-
cunque voluit fecit.
4 ‡Simulachra gentium, argentum & aurum, *Inf. 134. c. 15*
opera manuum hominum.
5 ‡‖Os habent & non loquentur: oculos ha- *Sap. 15. d. 15*
bent, & non videbunt.
6 ‡Aures habent, & non audient: nares habẽt,
& non odorabunt.
7 ‡Manus habent, & non palpabunt: pedes
C habent, & non ambulabunt: non clamabunt
in gutture ſuo.
8 ‡Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
9 ‡Domus Iſraël ſperauit in Domino: adiutor
eorum & protector eorum eſt.
10 ‡Domus Aaron ſperauit in Domino: adiu-
tor eorum & protector eorum eſt.
11 ‡Qui timent Dominum, ſperauerũt in Do-
mino: adiutor eorum & protector eorũ eſt.
12 ‡Dominus memor fuit noſtri, & benedixit
nobis.
Benedixit domui Iſrael, benedixit domui
Aaron.
13 ‡Benedixit omnibus qui timẽt Dominum,
D puſillis cum maioribus.

Adijciat

‡Adiiciat Dominus ſuper vos: ſuper vos & 14
ſuper filios veſtros.
‡Benedicti vos à Dño, qui fecit cęlũ & terrã. 15
‡Cælum cæli Domino: terram autem dedit 16
filiis hominum.
Baru.2.d.17 ‡ Non mortui laudabunt te Domine, neque 17
omnes qui deſcendunt in infernum:
‡Sed nos qui viuimus, benedicimus Domi- 18
no, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

HEB.116 *Hallelu-ia.* CXIIII.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vo- 1
cem orationis meæ. A
‡ Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in 2
diebus meis inuocabo.
‡Circundederunt me dolores mortis: & pe- 3
ricula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni: ‡& no- 4
men Domini inuocaui.
O Dñe libera animam meam: ‡miſericors 5
Domin<sup></sup>us, & iuſtus, & Deus noſter miſeretur.
‡ Cuſtodiens paruulos Dominus: humilia- 6
tus ſum, & liberauit me.
‡ Conuertere anima mea in requiem tuam: 7
quia Dominus benefecit tibi.
‡ Quia eripuit animã meã de morte: oculos 8
meos à lachrymis, pedes meos à lapſu.
‡Placebo Domino in regione viuorum. 9

PSALmum hunc Hebræi annectunt præcedenti. *Hallelu-ia.* CXV.

Credidi, propter quod locutus ſum: ego 10
autem humiliatus ſum nimis. A
‡Ego dixi in exceſſu meo, ‖ Omnis homo 11
mendax.
2.Cor.4.c.13 ‡ Quid retribuam Domino, pro omnibus 12
Rom.3.a.4. quæ retribuit mihi?
‡Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Do- 13
mini inuocabo.
‡ Vota mea Domino reddam coram omni 14
populo eius: ‡pretioſa in conſpectu Domini 15
mors ſanctorum eius:
‡ O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſer- 16
uus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti vincula mea: ‡tibi ſacrificabo 17
hoſtiam laudis, & nomẽ Domini inuocabo.
‡ Vota mea Domino reddam in conſpectu 18
omnis populi eius: ‡in atriis domus Domi- 19
ni, in medio tui Ieruſalem.

HEB.117 *Hallelu-ia.* CXVI.

Rom.15.c.11. Laudate Dominum omnes Gentes: lau- 1
date eum omnes populi.
‡Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſeri- 2
Ioh.12.e.34 cordia eius: & ‖ veritas Domini manet in
æternum.

HEB.118 *Hallelu-ia.* CXVII.

Confitemini Domino quoniam bonus, 1
quoniã in ſeculum miſericordia eius. A
‡ Dicat nunc Iſrael quoniam bonus: quo- 2
niam in ſeculum miſericordia eius.
‡Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſe- 3
culum miſericordia eius.
‡Dicant nunc omnes qui timent Dominũ: 4
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
‡ De tribulatione inuocaui Dominum: & 5
exaudiuit me in latitudine Dominus.
Heb.13.a.6. ‡‖Dominus mihi adiutor: non timebo quid 6
faciat mihi homo.
‡ Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam 7
inimicos meos.
8 ‡ Bonum eſt confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9 ‡Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe-
rare in principibus.
10 ‡ Omnes gentes circuierunt me: & in no-
mine Domini quia vltus ſum in eos.
11 ‡ Circundantes circundederunt me: & in
nomine Domini quia vltus ſum in eos.
12 ‡ Circundederunt me ſicut apes, & exarſe-
runt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Do-
mini quia vltus ſum in eos.
13 ‡Impulſus euerſus ſum vt caderem: & Do-
minus ſuſcepit me.
14 ‡‖Fortitudo mea & laus mea, Dominus: & Exo.15.a.2.
factus eſt mihi in ſalutem.
15 ‡Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis
C iuſtorum.
16 ‡ Dextera Domini fecit virtutem, dextera
Domini exaltauit me, dextera Domini fecit
virtutem.
17 ‡Non moriar, ſed viuam: & narrabo opera
Domini.
18 ‡Caſtigans caſtigauit me Dominus, & mor-
ti non tradidit me.
19 ‡ Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in
20 eas confitebor Domino: ‡hæc porta Domi-
ni, iuſti intrabunt in eam.
21 ‡Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: &
factus es mihi in ſalutem.
22 ‡ ‖Lapidem quem reprobauerunt ædifican- Mat.21.d.42
tes, hic factus eſt in caput anguli. Luc.20.c.17
23 ‡ A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabi- Act.4.b.11.
D le in oculis noſtris. Rom 9.g.33.
24 ‡Hæc eſt dies quam fecit Dominus: exulte- 1.Pet.2.a.7.
mus, & lætemur in ea. Iſai.28.d.16
25 ‡O Domine ſaluum me fac, ô Domine bene
26 proſperare: ‡benedictus qui venit in nomi- Mat.21.a.8.
ne Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 ‡Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolennem in condenſis
vſque ad cornu altaris.
28 ‡Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: &
factus es mihi in ſalutem.
29 ‡ Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſeculum miſericordia eius.

*Hallelu-ia.* Aleph. CXVIII. HEB.119

1 Beati immaculati in via: qui ambulant
in lege Domini.
2 ‡ Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius: in
toto corde exquirunt eum.
3 ‡ Non enim qui operantur iniquitatem, in
viis eius ambulauerunt.
4 ‡Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 ‡Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodien-
das iuſtificationes tuas.
6 ‡ Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 ‡Confitebor tibi in directione cordis: in eo
quòd didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
8 ‡Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me de-
relinquas vſquequaque.

Beth.

9 ‡ In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?
in cuſtodiendo ſermones tuos.

‡ In toto corde meo exquiſiui te: ne repel- 10
las me à mandatis tuis.
‡ In corde meo abſcondi eloquia tua: vt nõ 11
peccem tibi.
‡ Benedictus es Domine: doce me iuſtifica- 12
tiones tuas.
‡ In labiis meis pronuntiaui omnia iudicia 13
oris tui.
‡ In via teſtimoniorum tuorum delectatus 14
ſum, ſicut in omnibus diuitiis.
‡ In mandatis tuis exercebor: & conſydera- 15
bo vias tuas.
‡ In iuſtificationibus tuis meditabor: non 16
obliuiſcar ſermones tuos.

Gimel.

‡ Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & cuſto- 17
diam ſermones tuos.
‡ Reuela oculos meos: & conſyderabo mi- 18
rabilia de lege tua.
‡ Incola ego ſum in terra: non abſcondas à 19
me mandata tua.
‡ Concupiuit anima mea deſyderare iuſtifi- 20
cationes tuas in omni tempore.
‡ Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli- 21
nant à mandatis tuis.
‡ Aufer à me opprobrium & contemptum: 22
quia teſtimonia tua exquiſiui.
‡ Etenim ſederunt principes, & aduerſum 23
me loquebantur: ſeruus autem tuus exerce-
batur in iuſtificationibus tuis.
‡ Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt: 24
& conſilium meum, iuſtificationes tuæ.

Daleth.

‡ Adhæſit pauimento anima mea: viuifica 25
me ſecundum verbum tuum.
‡ Vias meas enuntiaui, & exaudiſti me: doce 26
me iuſtificationes tuas.
‡ Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me: 27
& exercebor in mirabilibus tuis.
‡ Dormitauit anima mea præ tædio: confir- 28
ma me in verbis tuis.
‡ Viam iniquitatis amoue à me: & de lege 29
tua miſerere mei.
‡ Viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum 30
oblitus.
‡ Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli me 31
confundere.
‡ Viam mandatorum tuorum cucurri cùm 32
dilataſti cor meum.

He.

‡ Legem pone mihi Domine viam iuſtifica- 33
tionum tuarum: & exquiram eam ſemper.
‡ Da mihi intellectum & ſcrutabor legem 34
tuam: & cuſtodiã illam in toto corde meo.
‡ Deduc me in ſemita mandatorum tuorũ, 35
quia ipſam volui.
‡ Inclina cor meum in teſtimonia tua, & nõ 36
in auaritiam.
‡ Auerte oculos meos ne videãt vanitatem: 37
in via tua viuifica me. ‡ Statue ſeruo tuo 38
eloquium tuum in timore tuo.
‡ Amputa opprobrium meum quod ſuſpi- 39
catus ſum: quia iudicia tua iucunda.
‡ Ecce concupiui mandata tua: in æquitate 40
tua viuifica me.

Vau.

‡ Et veniat ſuper me miſericordia tua Do- 41
mine, ſalutare tuũ ſecundũ eloquiũ tuum.
42 ‡ Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver-
bum, quia ſperaui in ſermonibus tuis.
43 ‡ Et ne auferas de ore meo verbum verita-
tis vſquequaque: quia in iudiciis tuis ſuper-
ſperaui.
44 ‡ Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſe-
culum & in ſeculum ſeculi.
45 ‡ Et ambulabam in latitudine: quia manda-
ta tua exquiſiui.
46 ‡ Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpe-
ctu regum, & non confundebar.
47 ‡ Et meditabar in mãdatis tuis, quæ dilexi.
48 ‡ Et leuaui manus meas ad mãdata tua quæ
dilexi: & exercebor in iuſtificationib⁹ tuis.

Zain.

49 ‡ Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo
mihi ſpem dediſti.
50 ‡ Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me.
51 ‡ Superbi iniquè agebant vſquequaque: à
lege autem tua non declinaui.
52 ‡ Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo
Domine: & conſolatus ſum.
53 ‡ Defectio tenuit me pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 ‡ Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ
in loco peregrinationis meæ.
55 ‡ Memor fui nocte nominis tui Domine: &
cuſtodiui legem tuam.
56 ‡ Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes
tuas exquiſiui.

Heth.

57 ‡ Portio mea Dñe, dixi cuſtodire legẽ tuam.
58 ‡ Deprecatus ſum faciem tuam in toto cor-
de meo: miſerere mei ſecundum eloquium
tuum.
59 ‡ Cogitaui vias meas: & cõuerti pedes meos
in teſtimonia tua.
60 ‡ Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt cu-
ſtodiam mandata tua.
61 ‡ Funes peccatorum circumplexi ſunt me:
& legem tuam non ſum oblitus.
62 ‡ Media nocte ſurgebam ad confitendũ tibi
ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
63 ‡ Particeps ego ſum omnium timentium
te: & cuſtodientium mandata tua.
64 ‡ Miſericordia tua Domine plena eſt terra:
iuſtificationes tuas doce me.

Teth.

65 ‡ Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine,
ſecundum verbum tuum.
66 ‡ Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 ‡ Priuſquam humiliarer, ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum cuſtodiui.
68 ‡ Bonus es tu: & in bonitate tua doce me
iuſtificationes tuas.
69 ‡ Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuper-
borum: ego autem in toto corde meo ſcru-
tabor mandata tua.
70 ‡ Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego
verò legem tuam meditatus ſum.
71 ‡ Bonũ mihi quia humiliaſti me: vt diſcam
iuſtificationes tuas.
72 ‡ Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri
& argenti.

Iod.

Iod.

‡Manus tuæ fecerũt me, & plaſmauerũt me: 73
da mihi intellectum, vt diſcam mãdata tua.
‡Qui timent te, videbont me, & lætabun- 74
tur: quia in verba tua ſuperſperaui.
‡ Cognoui Domine quia æquitas iudicia 75
tua, & in veritate tua humiliaſti me.
‡ Fiat miſericordia tua vt conſoletur me, 76
ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo.
‡Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: 77
quia lex tua, meditatio mea eſt.
‡Confundantur ſuperbi, quia iniuſtè iniqui- 78
tatem fecerunt in me: ego autem exerce-
bor in mandatis tuis.
‡Conuertantur mihi timentes te: & qui no- 79
uerunt teſtimonia tua.
‡Fiat cor meum immaculatum in iuſtifica- 80
tionibus tuis, vt non confundar.

Caph.

‡Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in 81
verbum tuum ſuperſperaui.
‡Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, 82
dicentes, Quando conſolaberis me?
‡Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſti- 83
ficationes tuas non ſum oblitus.
‡Quot ſunt dies ſerui tui, quando facies de 84
perſequentibus me iudicium?
‡Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed 85
non vt lex tua.

ª iniquè 1.

‡Omnia mandata tua veritas: ª iniqui ª per- 86
ſecuti ſunt me, adiuua me.
‡Paulominus conſummauerunt me in ter- 87
ra: ego autem non dereliqui mandata tua.
‡ Secundum miſericordiam tuam viuifica 88
me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed.

‡ In æternum Domine verbum tuum per- 89
manet in cælo.
‡ In generatione & generationem veritas 90
tua: fundaſti terram & permanet.
‡ Ordinatione tua perſeuerat dies: quo- 91
niam omnia ſeruiunt tibi.
‡Niſi quòd lex tua, meditatio mea eſt: tunc 92
fortè periſſem in humilitate mea.
‡In æternum non obliuiſcar iuſtificationes 93
tuas: quia in ipſis viuificaſti me.
‡Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam 94
iuſtificationes tuas exquiſiui.
‡Me expectauerunt peccatores vt perderent 95
me: teſtimonia tua intellexi.
‡Omnis conſummationis vidi finem: latum 96
mandatum tuum nimis.

Mem.

‡ Quomodò dilexi legem tuam Domine? 97
tota die meditatio mea eſt.
‡Super inimicos meos prudentem me feci- 98
ſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.
‡Super omnes docentes me intellexi: quia 99
teſtimonia tua meditatio mea eſt.
‡ Super ſenes intellexi: quia mandata tua 100
quæſiui.
‡Ab omni via mala prohibui pedes meos: 101
vt cuſtodiam verba tua.
‡A iudicijs tuis non declinaui: quia tu le- 102
gem poſuiſti mihi.
‡ Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, 103
ſuper mel ori meo!

104 ‡A mandatis tuis intellexi: propterea odi-
ui omnem viam iniquitatis.

Nun.

105 ‡Lucerna pedibus meis verbum tuum: &
lumen ſemitis meis.
106 ‡Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ
tuæ.
107 ‡ Humiliatus ſum vſquequaque Domine:
viuifica me ſecundum verbum tuum.
108 ‡Voluntaria oris mei beneplacita fac Do-
mine, & iudicia tua doce me.
109 ‡Anima mea in manibus meis ſemper: &
legem tuam non ſum oblitus.
110 ‡Poſuerunt peccatores laqueum mihi: &
de mandatis tuis non erraui.
111 ‡ Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in
æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.
112 ‡Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtifica-
tiones tuas in æternũ propter retributionẽ.

Samech.

113 ‡Iniquos odio habui: & legem tuã dilexi.
114 ‡ Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in
verbum tuum ſuperſperaui.
115 ‡Declinate à me maligni: & ſcrutabor mã-
data Dei mei.
116 ‡ Suſcipe me ſecundum eloquium tuum,
& viuam: & non confundas me ab expe-
ctatione mea.
117 ‡Adiuua me, & ſaluus ero: & meditabor
in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 ‡ Spreuiſti omnes diſcedentes à ª iudicijs ª
tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.

ª iuſtitijs 7.

119 ‡ Præuaricantes reputaui omnes peccato-
res terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.
120 ‡Confige timore tuo carnes meas: à iudi-
cijs enim tuis timui.

Ain.

121 ‡ Feci iudicium & iuſtitiam: non tradas
me calumniantibus me.
122 ‡Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non ca-
lumnientur me ſuperbi.
123 ‡Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum,
& in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 ‡Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericor-
diam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.
125 ‡ Seruus tuus ſum ego: da mihi intelle-
ctum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 ‡Tempus faciendi Domine: diſſipauerunt
legem tuam.
127 ‡ Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum &
topazion.
128 ‡Propterea ad omnia mandata tua dirige-
bar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 ‡ Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata
eſt ea anima mea.
130 ‡ Declaratio ſermonum tuorum illumi-
nat: & intellectum dat paruulis.
131 ‡Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: quia
mandata tua deſyderabam.
132 ‡Aſpice in me, & miſerere mei ſecundum
iudicium diligentium nomen tuum.
133 ‡Greſſus meos dirige ſecundum eloquium
tuum: & non dominetur mei omnis in-
iuſtitia.
134 ‡ Redime me à calumnijs hominum: ª vt ª & 7.
cuſtodiam mandata tua.

‡ Faciem tuā illumina ſuper ſeruū tuum: 135
& doce me iuſtificationes tuas.
‡ Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: 136
quia non cuſtodierunt legem tuam.

Sade.

‡ Iuſtus es Domine: & rectum iudicium 137
tuum.
‡ Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & ve- 138
ritatem tuam nimis.
‡ Tabeſcere me fecit zelus meus: quia ob- 139
liti ſunt verba tua inimici mei.
‡ Ignitum eloquium tuum vehementer: & 140
ſeruus tuus dilexit illud.
‡ Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: 141
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
‡ Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex tua 142
veritas.
‡ Tribulatio & anguſtia inuenerunt me: 143
mandata tua meditatio mea eſt.
‡ Aequitas teſtimonia tua in æternum: in- 144
tellectum da mihi, & viuam.

Coph.

▸.15. ‡ Clamaui in toto corde meo, exaudi me 145
Domine: iuſtificationes tuas requiram.
& 5. ‡ Clamaui ad te, ſaluum me fac: vt cuſto- 146
diam mandata tua.
‡ Præueni in maturitate, & clamaui: 147
▸.12. quia in verba tua ſuperſperaui.
& 5. ‡ Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
‡ Vocem meam audi ſecundum miſericor- 149
diam tuam Domine: & ſecundū iudicium
tuum viuifica me.
‡ Appropinquauerunt perſequētes me ini- 150
quitati: à lege autem tua longè facti ſunt.
‡ Propè es tu Domine: & omnes viæ tuæ 151
veritas.
‡ Initio cognoui de teſtimoniis tuis, quia 152
in æternum fundaſti ea.

Res.

‡ Vide humilitatem meam, & eripe me: 153
quia legem tuam non ſum oblitus.
‡ Iudica iudicium meum, & redime me: 154
propter eloquium tuum viuifica me.
‡ Longè à peccatoribus ſalus: quia iuſtifi- 155
cationes tuas non exquiſierunt.
‡ Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecun- 156
dum iudicium tuum viuifica me.
‡ Multi qui perſequuntur me, & tribulant 157
me, à teſtimoniis tuis non declinaui.
‡ Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia 158
eloquia tua non cuſtodierunt.
‡ Vide quoniam mandata tua dilexi Do- 159
mine: in miſericordia tua viuifica me.
& 3. ‡ Principium verborum tuorum veritas: 160
in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

Sin.

‡ Principes perſecuti ſunt me gratis: & à 161
verbis tuis formidauit cor meum.
‡ Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui 162
inuenit ſpolia multa.
‡ Iniquitatem odio habui, & abominatus 163
ſum: legem autem tuam dilexi.
‡ Septies in die laudem dixi tibi ſuper iu- 164
dicia iuſtitiæ tuæ.
‡ Pax multa diligentibus legem tuam: & 165
non eſt illis ſcandalum.

166 ‡ Expectabam ſalutare tuum Domine, &
mandata tua dilexi.
167 ‡ Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: &
dilexit ea vehementer.
168 ‡ Seruaui mandata tua & teſtimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Tau.

169 ‡ Appropinquet deprecatio mea in con-
ſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 ‡ Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:
ſecundum eloquium tuum eripe me.
171 ‡ Eructabunt labia mea hymnum, cùm do-
cueris me iuſtificationes tuas.
172 ‡ Pronuntiabit lingua mea eloquiū tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 ‡ Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 ‡ Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex
tua meditatio mea eſt.
175 ‡ Viuet anima mea, & laudabit te: & iudi-
cia tua adiuuabunt me.
176 ‡ Erraui ſicut ouis quę periit: quære ſer-
uum tuum, quia mandata tua non ſum
oblitus.

1 *Canticum graduum.* CXIX. HEB. 120

A AD Dominum cùm tribularer, clama-
ui, & exaudiuit me.
2 ‡ Domine libera animam meam à labiis
iniquis, & à lingua doloſa.
3 ‡ Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 ‡ Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatoriis.
5 ‡ Heu mihi, quia incolatus meus prolōga-
B tus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar:
6 ‡ multum incola fuit anima mea.
7 ‡ Cum his qui oderunt pacem, eram paci-
ficus: cùm loquebar illis, impugnabant
me gratis.

*Canticum graduum.* CXX. HEB. 121.

1 LEuaui oculos meos in montes vnde 2. *Par.* 20.
A veniet auxilium mihi. 1. 17.
2 ‡ Auxilium meum à Domino qui fecit
cælum & terram.
3 ‡ Non det in commotionem pedē tuum:
neque dormitet qui cuſtodit te.
4 ‡ Ecce non dormitabit neque dormiet qui
cuſtodit Iſrael.
5 ‡ Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
B tua ſuper manum dexteram tuam.
6 ‡ Per diem ſol non vret te: neque luna per
noctem.
7 ‡ Dominus cuſtodit te ab omni malo: cu-
ſtodiat animam tuam Dominus.
8 ‡ Dominus cuſtodiat introitum tuum &
exitum tuū, ex hoc nunc & vſq; in ſeculū.

1 *Canticum graduum.* CXXI. HEB. 122.

A LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt
mihi, In domum Domini ibimus.
2 ‡ Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis
Ieruſalem.
3 ‡ Ieruſalē quæ ædificatur vt ciuitas: cuius
participatio eius in idipſum.
4 ‡ Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do-
mini: teſtimonium Iſrael, ad confitendum
nomini Domini.

Quia

‡ Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes 5
ſuper domum Dauid.
‡ Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem : & 6
abundantia diligentibus te: B
‡ Fiat pax in virtute tua: & abundantia in 7
turribus tuis.
‡ Propter fratres meos & proximos meos 8
loquebar pacem de te:
‡ Propter domum Domini Dei noſtri quæ- 9
ſiui bona tibi.

HEB.123 *Canticum graduum.* CXXII. 1

A D te leuaui oculos meos, qui habitas A
in cælis.
‡Ecce, ſicut oculi ſeruorum in manibus do 2
minorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum
noſtrum, donec miſereatur noſtri.
‡ Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: 3
quia multum repleti ſumus deſpectione.
‡ Quia multum repleta eſt anima noſtra: 4
opprobrium abundantibus, & deſpectio ſu-
perbis.

*Canticum graduum ipſi Dauid.* 1
HEB.124 CXXIII.

N Iſi quia Dominus erat in nobis, dicat A
nunc Iſrael, ‡niſi quia Dominus erat 2
in nobis.
Cùm exurgerent homines in nos, ‡ fortè 3
viuos deglutiſſent nos:
Cùm iraſceretur furor eorum in nos:
‡forſitan aqua abſorbuiſſet nos. 4
‡Torrentem pertranſiuit anima noſtra: for- B
ſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam in- 5
tolerabilem.
‡ Benedictus Dominus, qui non dedit nos 6
in captionem dentibus eorum.
‡ Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de la- 7
queo venantium:
Laqueꝰ contritus eſt, & nos liberati ſumus.
‡ Adiutorium noſtrum in nomine Domi- 8
ni, qui fecit cælum & terram.

HEB.125 *Canticum graduum.* CXXIIII. 1

Q Vi confidunt in Domino, ſicut mons A
Sion: non commouebitur in æter-
num, qui habitat ‡in Ieruſalem. 2
Montes in circuitu eius : & Dominus in
circuitu populi ſui, ex hoc nunc & vſque in
ſeculum.
‡ Quia nõ relinquet Dominus virgam pec- 3
catorum ſuper ſortem iuſtorum: vt nõ ex-
tendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas.
‡ Benefac Domine bonis & rectis corde. 4
‡ Declinantes autem in obligationes addu- 5
cet Dominus cum operãtibus iniquitatem:
pax ſuper Iſrael.

HEB.126 *Canticum graduum.* CXXV. 1

I N conuertendo Dominus captiuitatem A
Sion, facti ſumus ſicut conſolati:
‡ Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, & 2
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit
Dominus facere cum eis.
‡ Magnificauit Dominus facere nobiſcum: 3
facti ſumus lætantes.
‡Conuerte Domine captiuitatem noſtram, 4
ſicut torrens in Auſtro.

5 ‡ Qui ſeminant in lachrymis, in exultatio-
ne metent.
6 ‡Euntes ibant & flebant, ᵃmittentesᵃ ſemi- ᵃportantes
na ſua.
Venientes autem venient cum exultatio-
ne, portantes manipulos ſuos.

1 *Canticum graduum Salomonis.*
CXXVI. HEB.127

A N Iſi Dominus ædificauerit domum, in
vanũ laborauerũt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fru-
ſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2 ‡Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſur-
gite poſtquam ſederitis qui manducatis pa
nem doloris.
3 Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: ‡ecce,
hæreditas Dñi filij: merces, fructus ventris.
4 ‡ Sicut ſagittæ in manu potentis : ita filij
excuſſorum.
5 ‡Beatus vir qui impleuit deſyderium ſuum
ex ipſis : non confundetur cùm loquetur
inimicis ſuis in porta.

1 *Canticum graduum.* CXXVII. HEB.128

A B Eati omnes qui timent Dominum,
qui ambulant in viis eius:
2 ‡ Labores manuum tuarum quia mandu-
cabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ‡Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus
domus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circui-
tu menſæ tuæ.
4 ‡Ecce ſic benedicetur homo qui timet Do-
minum.
5 ‡Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas
bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ‡ Et videas filios filiorum tuorum, pacem
ſuper Iſrael.

1 *Canticum graduum.* CXXVIII. HEB.129

A S Aepe expugnauerunt me à iuuentute
mea, dicat nunc Iſrael,
2 ‡ Sæpe expugnauerunt me à iuuẽtute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 ‡ Supra dorſum meum fabricauerunt pec-
catores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
4 ‡ Dominus iuſtus concidet ceruices pecca-
5 torum: ‡confundantur & conuertantur re-
trorſum omnes qui oderunt Sion.
6 ‡Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſ-
B quam euellatur exaruit:
7 ‡ De quo non ᵇimplebitᵇ manum ſuam qui ᵇimpleuit
metit, & ſinum ſuũ qui manipulos colligit. 10.
8 ‡Et non dixerunt qui præteribant, Benedi-
ctio Domini ſuper vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

1 *Canticum graduum.* CXXIX. HEB.130

A D E profundis clamaui ad te Domine:
2 ‡ Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes in vocem
deprecationis meæ.
3 ‡ Si iniquitates obſeruaueris Domine: Do-
mine quis ſuſtinebit?
4 ‡ Quia apud te propitiatio eſt : & propter
5 legem tuam ‡ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo eius: ‡ſpe-
rauit anima mea in Domino.
6 ‡ A cuſtodia matutina vſque ad noctem:
ſperet Iſrael in Domino.

Quia apud Dominum miſericordia : & 2
copioſa apud eum redemptio. A
‡ Et ipſe redimet Iſrael ex omnibus iniqui- 8
tatibus eius.

HEB.131 *Canticum graduum David.* CXXX. 1

DOmine non eſt exaltatum cor meum, A
neque elati ſunt oculi mei:
Neque ambulaui in magnis, neque in mi-
rabilibus ſuper me.
‡ Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui 2
animam meam:
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita
retributio in anima mea.
‡ Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc & 3
vſque in ſeculum.

HEB.132 *Canticum graduum.* CXXXI. 1

2.Re.7.b.12. MEmento Domine Dauid, & omnis A
manſuetudinis eius,
‡ Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo 2
Iacob:
‡ Si introiero in tabernaculum domus meæ, 3
ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
‡ Si dedero ſomnum oculis meis, & palpe- 4
bris meis dormitationem.
‡ Et requiem temporibus meis: donec inue- 5
niam locum Domino, tabernaculum Deo B
Iacob.
‡ Ecce audiuimus eam in Ephráta : inueni- 6
mus eam in campis ſyluæ.
ᵃtaberna- ‡ Introibimus in ᵃtabernaculũ eius: adorabi- 7
cula 2. mus in loco vbi ſteterunt pedes eius.
2.Pa.6.g.41 ‡ Surge Domine in requiem tuam, tu & 8
arca ſanctificationis tuæ.
‡ Sacerdotes tui induantur iuſtitia : & ſancti 9
tui exultent. C
‡ Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas 10
faciem Chriſti tui.
‡ Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non 11
2.Re.7.c.12. fruſtrabitur eum. De fructu ventris tui po-
Luc.1.e.55. nam ſuper ſedem tuam.
Act.2.e.30. ‡ Si cuſtodierint filij tui teſtamentũ meum, 12
& teſtimonia mea hæc quæ docebo eos:
Et filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt
ſuper ſedem tuam.
‡ Quoniam elegit Dominus Sion : elegit 13
eam in habitationem ſibi. D
‡ Hæc requies mea in ſeculum ſeculi : hic 14
habitabo, quoniam elegi eam.
‡ Viduam eius benedicens benedicam: pau- 15
peres eius ſaturabo panibus.
‡ Sacerdotes eius induam ſalutari : & ſancti 16
tui exultatione exultabunt.
ᵇillic 4. ‡ ᵇIlluc producam cornu Dauid, paraui 17
Luc.1.g.69. lucernam Chriſto meo.
Mal.3.a.1. ‡ Inimicos eius induam confuſione : ſuper 18
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

*Canticum graduum David.* 1

HEB.133 CXXXII.

ECce quàm bonum & quàm iucundum A
habitare fratres in vnum:
‡ Sicut vnguentum in capite, quod deſcen- 2
dit in barbam, barbam Aaron,
Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
‡ ſicut ros Hermon, qui deſcendit in mon- 3
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus bene-
dictionem, & vitam vſque in ſeculum.

*Canticum graduum.* CXXXIII. HEB.134

ECce nunc benedicite Domino, omnes
ſerui Domini,
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri,
2 ‡ In noctibus extollite manus veſtras in ſan-
cta, & benedicite Domino.
3 ‡ Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cælum & terram.

1 *Hallelu-ia.* CXXXIIII. HEB.135.

A LAudate nomen Domini, laudate ſerui
Dominum,
2 ‡ Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri.
3 ‡ Laudate Dominum, quia bonus Dominus:
pſallite nomini eius, quoniam ſuaue eſt.
4 ‡ Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſ-
rael in poſſeſſionem ſibi.
5 ‡ Quia ego cognoui quòd magnus eſt Do-
minus, & Deus noſter præ omnibus diis.
6 ‡ Omnia quæcunq; voluit Dñs fecit in cælo
& in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.
7 ‡ Educens nubes ab extremo terræ: fulgu- Iere 10.b.13.
B. ra in pluuiam fecit. 51.b.16.
Qui producit ventos de theſauris ſuis: Ioh.3.b.8.
8 ‡ qui percuſſit primogenita Aegypti ab Exo.12.d.29
homine vſque ad pecus.
9 ‡ ᵃEmiſit ſigna & prodigia in medio tui Ae- ᵃEt miſit
gypte, in Pharaone, & in omnes ſeruos eius. 15.
10 ‡ Qui percuſſit gentes multas : & occidit
reges fortes,
11 ‡ Sehon regem Amorrhæorum, & Og re- Ioſu.12.a.2.
gem Baſan, & omnia regna Chanáan. b.7.
12 ‡ Et dedit terram eorum hæreditatem, hæ- Nu.21.e.24
C reditatem Iſrael populo ſuo. d.33.
13 ‡ Domine nomen tuum in æternum: Domi- Ioſu.13.a.7.
ne memoriale tuum in generationem & ge-
nerationem.
14 ‡ Quia iudicabit Dominus populum ſuum,
& in ſeruis ſuis deprecabitur.
15 ‡ Simulachra Gentium, argentum & au- Sup.113.a.4
rum, opera manuum hominum.
16 ‡ Os habent & non loquentur : oculos ha- Sap.15.c.15
bent, & non videbunt.
17 ‡ Aures habent & non audient: neque enim
D eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18 ‡ Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes
qui confidunt in eis.
19 ‡ Domus Iſrael benedicite Domino: domus
Aaron benedicite Domino.
20 ‡ Domus Leui benedicite Domino : qui ti-
metis Dominum, benedicite Domino.
21 ‡ Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat
in Ieruſalem.

1 *Hallelu ia.* CXXXV. HEB.136

A COnfitemini Domino quoniam bonus:
quoniã in æternum miſericordia eius.
2 ‡ Confitemini Deo Deorum : quoniam in
æternum miſericordia eius.
3 ‡ Confitemini Domino dominorum : quo-
niam in æternum miſericordia eius.
4 ‡ Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniam
in æternum miſericordia eius.
5 ‡ Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in Gen.1.a.1.
æternum miſericordia eius. & 6.b.2.6.
6 ‡ Qui firmauit terram ſuper aquas : quo-
niam in æternum miſericordia eius.

7 ‡ ][Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum miſericordia eius.
8 ‡ Solem in poteſtatem diei: quoniam in æternum miſericordia eius.
B
9 ‡ Lunam & ſtellas in poteſtatē noctis: quoniam in æternum miſericordia eius.
Exo.12.c.29 10 ‡ ][ Qui percuſsit Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum miſericordia eius.
Exo.13.c.17. 11 ‡ ][Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quoniam in æternum miſericordia eius.
12 ‡ In manu potenti & brachio excelſo: quoniam in æternum miſericordia eius.
13 ‡ Qui diuiſit Mare-rubrum in diuiſiones: quoniam in æternum miſericordia eius.
14 ‡ Et eduxit Iſrael per medium eius: quoniā in æternum miſericordia eius.
Exo.14.g.28. 15 ‡ ][Et excuſsit Pharaonem & virtutem eius
C in Mari-rubro: quoniam in æternum miſericordia eius.
16 ‡ Qui traduxit populum ſuum per deſertū: quoniam in æternum miſericordia eius.
17 ‡ Qui percuſsit reges magnos: quoniam in æternum miſericordia eius.
Nu.21.c.24 18 ‡ ][Et occidit reges fortes: quoniam in æternum miſericordia eius,
19 ‡ Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum miſericordia eius.
Nu.21.g.33 20 ‡ ][Et Og regem Baſan: quoniam in æternū miſericordia eius.
Ioſu.13.a.7. 21 ‡ ][ Et dedit terram eorum hæreditatem: quoniam in æternum miſericordia eius.
22 ‡ Hęreditatem Iſrael ſeruo ſuo: quoniam in æternum miſericordia eius.
D
23 ‡ Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri: quoniam in æternū miſericordia eius.
24 ‡ Et redemit nos ab inimicis noſtris: quoniam in æternum miſericordia eius.
25 ‡ Qui dat eſcam omni carni: quoniam in æternum miſericordia eius.
26 ‡ Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum miſericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum miſericordia eius.

*Pſalmus David propter Ieremiam.*

HEB. 137. CXXXVI.

1 A SVper flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur * Sion: (* tui.)
2 ‡ In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra.
3 ‡ Quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4 ‡ Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?
5 ‡ Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni detur dextera mea.
6 ‡ Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui. Si non propoſuero Ieruſalem in principio lætitiæ meæ.
7 ‡ Memor eſto Domine filiorū Edom, in die Ieruſalem: Qui dicunt, Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea.
8 ‡ Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuiſti nobis.
9 ‡ ][Beatus qui tenebit & allidet paruulos * tuos * ad petram. Iſai.13.c.16. (* tuos 4.)

1 *Ipſi David.* CXXXVII. HEB. 138.

A COnfitebor tibi Domine in toto corde meo: quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2 ‡ adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Super miſericordia tua & veritate tua: quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen ſanctum tuum.
3 ‡ In quacunq; die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 ‡ Cōfiteantur tibi Domine omnes reges terræ, quia audierunt * omnia * verba oris tui. (* 5.)
5 ‡ Et cantent in viis Domini: quoniam magna eſt gloria Domini.
B
6 ‡ Quoniam excelſus Dominus: & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit.
7 ‡ Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: & ſuper iram inimicorū meorum extendiſti manum tuam, & ſaluum me fecit dextera tua.
8 ‡ Dominus retribuet pro me, Domine miſericordia tua in ſeculum, opera manuum tuarum ne deſpicias.

1 *In finem, Pſalmus David.*

CXXXVIII. HEB. 139.

A DOmine probaſti me, & cognouiſti me:
2 ‡ tu cognouiſti ſeſsionem meam & reſurrectionem meam.
3 ‡ Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſemitam meam & funiculum meum inueſtigaſti.
4 ‡ Et omnes vias meas præuidiſti: quia non eſt ſermo in lingua mea.
5 ‡ Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſima & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam.
6 ‡ Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: confortata eſt, & non potero ad eam.
7 ‡ Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
B fugiam?
8 ‡ Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Amos 9.a.2
9 ‡ Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris:
10 ‡ Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.
11 ‡ Et dixi, Forſitan tenebræ cōculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 ‡ Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, & nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius.
13 ‡ Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
C me de vtero matris meæ.
14 ‡ Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & anima mea * cognoſcet * nimis. (* cognoſcit 2.)
15 ‡ Non eſt occultatum os meum à te quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferioribus terræ.
16 ‡ Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.
17 ‡ Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus: nimis * confortatus eſt * principatus eorum. (* confortati ſunt 3.)

Dinu-

HEB. 93. *Laus cantici ipſi David in die ante ſabbathū, quando fundata eſt terra.* XCII. 1

Dominus regnauit, decôrem indutus eſt: 1
indutus eſt Dominus fortitudinem, & A
præcinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
‡ Parata ſedes tua ex tunc: à ſeculo tu es. 2
‡ Eleuauerunt flumina Domine, eleuaue- 3
runt flumina vocem ſuam:
Eleuauerunt flumina fluctus ſuos ‡ à vo- 4
cibus aquarum multarum. B
Mirabiles elationes maris: mirabilis in al-
tis Dominus.
‡ Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: 5
domum tuam decet ſanctitudo Domine in
longitudine dierum.

HEB. 94. *Pſalmus ipſi David quarta ſabbathi.* XCIII.

Deus vltionum Dominus: Deus vltio- 1
num liberè egit. A
‡ Exaltare qui iudicas terram: redde retri- 2
butionem ſuperbis.
‡ Vſquequo peccatores Domine, vſquequo 3
peccatores gloriabuntur,
‡ Effabuntur & loquentur iniquitatem, lo- 4
quentur omnes qui operantur iniuſtitiam?
‡ Populum tuum Domine humiliauerunt: 5
& hæreditatem tuam vexauerunt.
‡ Viduam & aduenam interfecerunt: & pu- 6
pillos occiderunt.
‡ Et dixerunt, Non videbit Dominus: nec 7
intelliget Deus Iacob. B
‡ Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti 8
aliquando ſapite.
‡ Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui 9
finxit oculum, non conſyderat?
‡ Qui corripit gentes, non arguet, qui docet 10
hominem ſcientiam?
‡ Dominus ſcit cogitationes hominū quo- 11
niam vanæ ſunt.
‡ Beatus homo quem tu erudieris Domine, 12
& de lege tua docueris eum.
‡ Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodia- 13
tur peccatori fouea, C
‡ Quia non repellet Dominus plebē ſuam, 14
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
‡ Quoadusq; iuſtitia cōuertatur in iudiciū: 15
& qui iuxta illā omnes qui recto ſunt corde.
‡ Quis conſurget mihi aduerſus malignan- 16
tes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operan-
tes iniquitatem?
‡ Niſi quia Dominus adiuuit me: paulomi- 17
nus habitaſſet in inferno anima mea.
‡ Si dicebam, Motus eſt pes meus: miſericor- 18
dia tua Domine adiuuabat me. D
‡ Secundum multitudinem dolorum meo- 19
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
‡ Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis: 20
*dolorē 7. qui fingis *laborem* in præcepto?
‡ Captabunt in animam iuſti: & ſanguinem 21
innocentem condemnabunt.
‡ Et factus eſt mihi Dominus in refugium, 22
& Deus meus in adiutorium ſpei meæ.
‡ Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in 23
malitia eorum diſperdet eos, diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

*Laus cantici ipſi David.* XCIIII. HEB. 95.

1 Venite exultemus Domino, iubilemus
A Deo ſalutari noſtro:
2 ‡ Præoccupemus faciem eius in cōfeſsione,
& in pſalmis iubilemus ei:
3 ‡ Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 ‡ Quia in manu eius ſunt fines terræ: & al-
titudines montium ipſius ſunt.
5 ‡ Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus eius formauerunt.
6 ‡ Venite, adoremus & procidamus, & plo-
7 remus ante Dominum qui fecit nos: ‡ quia
B ipſe eſt Dominus Deus noſter,
Et nos populus paſcuæ eius, & oues ma-
nus eius.
8 ‡ ‖ Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite Heb.3.b.7
obdurare corda veſtra.
Sicut in irritatione ſecundū diem tenta-
tionis in deſerto,
9 ‡ Vbi tentauerunt me patres veſtri: proba-
uerunt & viderunt opera mea.
10 ‡ ‖ Quadraginta annis offenſus fui genera-
tioni illi: & diſi, Semper hi errant corde.
11 Et iſti nō cognouerūt vias meas: ‡ ‖ vt iura- Heb.4.a.3
ui in ira mea, Si introibunt in requiē meā.
1 *Canticum ipſi David quando domus ædificaba-*
*tur poſt captiuitatem.* 1.Par.16.c.13.

XCV. HEB. 96.

1 Cantate Domino canticū nouum: can- 1.Par.16.c.23
A tate Domino omnis terra.
2 ‡ Cantate Domino, & benedicite nomini
eius: annūtiate de die in diem ſalutare eius.
3 ‡ Annuntiate inter Gentes gloriam eius, in
omnibus populis mirabilia eius.
4 ‡ Quoniam magnus Dominus, & laudabilis
nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 ‡ Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
6 ‡ Confeſsio & pulchritudo in conſpectu e-
ius, ſanctimonia & magnificentia in ſancti-
ficatione eius.
7 ‡ Afferte Domino patriæ Gentium, afferte
8 Domino gloriam & honorem. ‡ afferte Do-
B mino gloriam nomini eius.
Tollite hoſtias, & introite in atria eius:
9 ‡ adorate Dominum in atrio ſancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuerſa ter-
10 ra, ‡ dicite in Gentibus quia Dn̄s regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui nō cō-
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 ‡ Lætentur cæli, & exultet terra: commouea
12 tur mare, & plenitudo eius: ‡ gaudebunt
campi, & omnia quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum
13 ‡ à facie Domini, quia venit, quoniam ve-
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate ſua.
1 *Huic David, quando terra eius reſtituta eſt ei.*

XCVI. HEB. 97.

A Dominus regnauit, exultet terra: læten-
tur inſulæ multæ.
2 ‡ Nubes & caligo in circuitu eius: iuſtitia,
& iudicium correctio ſedis eius.
3 ‡ Ignis ante ipſum præcedet: & inflammabit
in circuitu inimicos eius.

Alluxerunt

‡Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, 4
& commota eſt terra.
‡Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domi- 5
ni, à facie Domini omnis terra.
‡Annuntiauerunt cæli iuſtitiam eius, & vi- 6
derunt omnes populi gloriam eius.
Exo.20.a.4. ‡‖Confundantur omnes qui adorant ſcul- 7
Leu. 26.a.1. ptilia, & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. B
Deut.5 a.8. ‖Adorate eum omnes angeli eius: ‡audi- 8
Heb.1.b.6. uit & lætata eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudi-
cia tua Domine.
‡Quoniam tu Dominus altiſsimus ſuper 9
omnem terram, nimis exaltatus es ſuper om-
nes deos.
Amos 5.d.15 ‡‖Qui diligitis Dominũ, odite malum: cu- 10
Rom.12.b.9. ſtodit Dominus animas ſanctorũ ſuorum,
*peccato- de manu *peccatoris* liberabit eos.
rum 4. ‡Lux orta eſt iuſto & rectis corde lætitia. 11
‡Lætamini iuſti in Domino: & confitemini 12
memoriæ ſanctificationis eius.

HEB. 98. *Pſalmus ipſi David.* XCVII. 1

CAntate Domino canticum nouũ: quia A
mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius: & brachiũ ſan-
ctum eius.
Iſa.52.a.10 ‡‖Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in 2
Luc.2.d.31. conſpectu Gentiũ reuelauit iuſtitiam ſuã.
‡Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & verita- 3
tis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare
Dei noſtri.
‡Iubilate Domino omnis terra: cantate, & 4
exultate, & pſallite.
‡Pſallite Domino in cithara, in cithara & 5
voce pſalmi: ‡ in tubis ductilibus, & voce 6
tubæ corneæ. B
Iubilate in cõſpectu regis Domini: ‡mo- 7
ueatur mare & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
‡Flumina plaudent manu, ſimul montes ex- 8
ultabunt ‡ à conſpectu Domini: quoniã ve- 9
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, &
populos in æquitate.

HEB. 99. *Pſalmus ipſi David.* XCVIII. 1

DOminus regnauit, iraſcantur populi: A
*ſedet 1. qui *ſedes* ſuper cherubim, moueatur
terra. ‡ Dominus in Sion magnus: & ex- 2
celſus ſuper omnes populos.
‡Confiteantur nomini tuo magno, quoniam 3
terribile & ſanctum eſt: ‡ & honor regis iu- 4
dicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iuſti-
tiam in Iacob tu feciſti.
‡ Exaltate Dominum Deum noſtrum, & 5
adorate ſcabellum pedum eius: quoniã ſan-
ctum eſt.
‡Moyſes & Aarõ in ſacerdotibus eius: & Sa- 6
muel inter eos qui inuocant nomen eius. B
Inuocabãt Dominũ, & ipſe exaudiebat eos:
‡in columna nubis loquebatur ad eos. 7
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptũ
quod dedit illis.
‡Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: 8
Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcẽs in om-
nes adinuentiones eorum.

9 ‡Exaltate Dominum Deum noſtrũ, & ado-
rate in monte ſancto eius: quoniam ſanctus
Dominus Deus noſter.

1 *Pſalmus in confeſsione.* XCIX. HEB. 100

2 IVbilate Deo omnis terra: ‡ſeruite Do-
A mino in lætitia.
Introite in conſpectu eius in exultatione.
3 ‡Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos, & non ipſi nos,
4 Populus eius & oues paſcuæ eius. ‡ in-
troite portas eius in confeſsione, atria eius
in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomẽ eius: ‡ quoniam ſuauis eſt
B Dominus, in æternum miſericordia eius, &
vſque in generationem & generationem ve-
ritas eius.

1 *Pſalmus ipſi David.* C. HEB. 101.

A MIſericordiam & iudicium cantabo tibi
Domine.
2 Pſallam, ‡ & intelligam in via immacu-
lata quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
3 ‡Non proponebam ante oculos meos rem
iniuſtam: facientes præuaricationes odiui.
4 Non adhæſit mihi ‡ cor prauum: declinan-
tem à me malignum non cognoſcebam.
5 ‡Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc
perſequebar.
B Superbo oculo & inſatiabili corde, cum
hoc non edebam.
6 ‡Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant me-
cum: ambulans in via immaculata, hic mi-
hi miniſtrabat.
7 ‡Non habitabit in medio domus meæ qui
facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conſpectu oculorum meorum.
8 ‡ In matutino interficiebam omnes pecca-
tores terræ: vt diſperderem de ciuitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

1 *Oratio pauperis cùm anxius fuerit, & corã*
*Domino effuderit precem ſuam.* CI. HEB. 102.

2 DOmine exaudi orationem meam: &
A clamor meus ad te veniat.
3 ‡Non auertas faciem tuam à me, in quacun-
que die tribulor, inclina ad me aurem tuã.
In quacunque die inuocauero te, veloci-
ter exaudi me.
4 ‡Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 ‡Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor meũ:
quia oblitus ſum comedere panem meum.
6 ‡A voce gemitus mei adhæſit os meum car-
ni meæ.
7 ‡Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
B factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 ‡Vigilaui & factus ſum ſicut paſſer ſolita-
rius in tecto.
9 ‡Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me aduerſum me iurabãt.
10 ‡Quia cinerem tanquã panem manducabã,
& potum meum cum fletu miſcebam.
11 ‡A facie iræ *indignationis tuæ: quia eleuãs *& 5.
allisiſti me.
12 ‡Dies mei ſicut vmbra declinauerũt, & ego
ſicut fœnum arui.
13 ‡Tu autem Domine in æternum permanes:
& memo-

& memoriale tuum in generatione & gene-
rationem.
*Domine 3. ‡Tu exurgens * miſereberis Sion: quia tem- 14
pus miſerendi eius, quia venit tempus.
‡ Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides 15
eius: & terræ eius miſerebuntur. C
nomẽ Domini 3. ‡Et timebunt Gentes ᵃnomen tuum Domi- 16
ne,ᵃ & omnes reges terræ gloriam tuam.
‡Quia ædificauit Dominus Sion: & videbi- 17
tur in gloria ſua.
‡Reſpexit in orationem humilium: & non 18
ſpreuit precem eorum.
tin generationem alteram 2. ‡Scribantur hæc ᵇin generatione altera ᵇ & 19
populus qui creabitur laudabit Dominum.
‡Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Do- 20
minus de cælo in terram aſpexit:
ᶜgemitũ 3. ‡Vt audiret ᶜgemitusᶜ compeditorũ, vt ſolue- 21
ret filios interemptorum:
‡Vt annuntient in Sion nomen Domini, & 22
laudem eius in Ieruſalem. D
‡In conueniendo populos in vnum, & reges 23
vt ſeruiant Domino.
‡Reſpondit ei in via virtutis ſuæ, Paucitatẽ 24
dierum meorum nuntia mihi.
‡Ne reuoces me in dimidio dierum meorũ: 25
in generatione & generationem anni tui.
Heb.1.c.14. ‡‖ Initio tu Domine terram fundaſti: & ope 26
ra manuum tuarum ſunt cæli.
‡Ipſi peribunt, tu autem permanes: & om- 27
nes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & mu-
tabuntur: ‡ tu autem idem ipſe es, & anni 28
tui non deficient.
‡Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemẽ 29
eorum in ſeculum dirigetur.

HEB. 103. *Ipſi David.* CII. 1

**B**Enedic anima mea Domino: & omnia A
quæ intra me ſunt nomini ſancto eius.
‡Benedic anima mea Domino: & noli obli- 2
uiſci omnes retributiones eius.
‡Qui propitiatur omnibus iniquitatibꝰ tuis: 3
qui ſanat omnes infirmitates tuas.
‡Qui redimit de interitu vitã tuam: qui co- 4
ronat te in miſericordia & miſerationibus.
‡Qui replet in bonis deſyderium tuum: re- 5
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
‡Faciens miſericordias Dominus: & iudiciũ 6
omnibus iniuriam patientibus.
‡Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſraël vo- 7
luntates ſuas. B
Nu.14.c.18. ‡‖ Miſerator & miſericors Dominus: longa- 8
nimis & multum miſericors.
‡Non in perpetuum iraſcetur: neque in æter 9
num comminabitur.
‡Nõ ſecundũ peccata noſtra fecit nobis: neq; 10
ſecundùm iniquitates noſtras retribuit nobis.
‡Quoniam ſecundùm altitudinẽ cæli à ter- 11
ra: corroborauit miſericordiam ſuam ſuper
timentes ſe.
‡Quantum diſtat ortus ab occidente: longè 12
fecit à nobis iniquitates noſtras. C
‡Quomodo miſeretur pater filiorũ, miſer- 13
tus eſt Dominus timentibus ſe: ‡ quoniam 14
ipſe cognouit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam puluis ſumus,
‡homo ſicut fœnum dies eius: tanquam flos 15
agri ſic efflorebit.

16 ‡Quoniã ſpiritꝰ pertrãſibit in illo, & nõ ſub-
ſiſtet: & non cognoſcet amplius locũ ſuum.
17 ‡Miſericordia autem Domini ab æterno &
vſque in æternum ſuper timentes eum.
18 Et iuſtitia illius in filios filiorũ, ‡ his qui
ſeruant teſtamentum eius,
D Et memores ſunt mandatorum ipſius ad
faciendum ea.
19 ‡Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: &
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 ‡Benedicite Domino ᵉomnesᵉ angeli eius: ᵉ.7.
potentes virtute, facientes verbum illius: ad
audiendam vocem ſermonum eius.
21 ‡Benedicite Domino omnes virtutes eius:
miniſtri eius qui facitis voluntatem eius.
22 ‡Benedicite Domino omnia opera eius: in
omni loco dominationis eius benedic ani-
ma mea Domino.

1 *Ipſi David.* CIII. HEB. 104.

A **B**Enedic anima mea Domino: Domine
Deus meus magnificatus es vehemẽter.
Confeſſionem & decorem induiſti:
2 ‡amictus lumine ſicut veſtimento.
3 Extendens cælum ſicut pellem: ‡ qui te-
gis aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubẽ aſcenſum tuum: qui am-
bulas ſuper pennas ventorum.
4 ‡Qui facis angelos tuos ſpiritus: & mini- Hebr.1.b.7.
ſtros tuos ignem vrentem.
5 ‡Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatẽ ſuam:
non inclinabitur in ſeculum ſeculi.
6 ‡Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 ‡Ab increpatione tua fugient: à voce toni-
trui tui formidabunt.
8 ‡Aſcendunt montes, & deſcendunt campi in
locum quem fundaſti eis.
9 ‡Terminum poſuiſti quẽ non tranſgredien-
B tur, neque conuertentur operire terram.
10 ‡Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 ‡Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt
onagri in ſiti ſua.
12 ‡Super ea volucres cæli habitabunt: de me-
dio petrarum dabunt ᶠvocesᶠ. ᶠvocem 8.
13 ‡Rigans mõtes de ſuperioribus ſuis: de fru-
ctu operum tuorum ſatiabitur terra.
14 ‡Producens fœnum iumentis, & herbã ſer-
uituti hominum.
15 Vt ᵍeducasᵍ panem de terra: ‡ & vinum ᵍeducat 2.
ʰlætificetʰ cor hominis: ʰlætificat 5.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
hominis confirmet.
16 ‡Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani
17 quas plantauit: ‡ Illic paſſeres nidificabunt.
18 Herodij domus dux eſt eorum, ‡ montes
excelſi ceruis: petra refugium herinaciis.
19 ‡Fecit lunam in tempora: ſol cognouit oc-
C caſum ſuum.
20 ‡Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ.
21 ‡Catuli leonum rugientes vt rapiãt, & quæ-
rant à Deo eſcam ſibi.
22 ‡Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cu-
bilibus ſuis collocabuntur.
23 ‡Exibit homo ad opus ſuum, & ad opera-
tionem ſuam vſque ad veſperum.

Quam

‡ Quàm magnificata ſunt opera tua Domi- 24
ne! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt
terra poſſeſsione tua.
‡ Hoc mare magnum, & ſpatioſum mani- 25
bus, illic reptilia quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis: ‡ illic na- 26 C
ues pertranſibunt: Draco iſte quem for-
maſti ad illudendum ei: ‡ omnia à te expe- 27
ctant vt des illis eſcam in tempore. D
‡ Dante te illis, colligent: aperiente te ma- 28
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
‡ Auertente autem te faciem, turbabuntur: 29
auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in
puluerem ſuum reuertentur.
‡ Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & 30
renouabis faciem terræ.
‡ Sit gloria Domini in ſeculum: lætabitur 31
Dominus in operibus ſuis:
‡ Qui reſpicit terram, & facit eam tremere: 32
qui tangit montes, & fumigant.
Infr.145.a.2 ‡ ‖ Cantabo Domino in vita mea: pſallam 33
Deo meo quamdiu ſum.
‡ Iucundum ſit ei eloquium meum: ego ve- 34
rò delectabor in Domino.
ᵃDeficient. ‡ ᵃDeficiant peccatores à terra, & iniqui, ità 35
vt non ſint: benedic anima mea Domino.

HEB.105. *Hallelu-ia.* CIIII.

1.Par.16.a.8 CONfitemini Dño, & inuocate nomẽ e- 1
Iſai.12.a.4. ius: annũtiate inter gentes opera eius. A
‡ Cantate ei, & pſallite ei: narrate omnia mi- 2
rabilia eius.
‡ Laudamini in nomine ſancto eius: lætetur 3
cor quærentium Dominum.
‡ Quærite Dominum, & cõfirmamini: quæ- 4
rite faciem eius ſemper.
‡ Mementote mirabilium eius quæ fecit: 5
prodigia eius, & iudicia oris eius:
‡ Semen Abraham, ſerui eius: filij Iacob ele- 6
cti eius.
‡ Ipſe Dominus Deus noſter, in vniuerſa ter 7
ra iudicia eius.
‡ Memor fuit in ſeculum teſtamenti ſui, ver 8
bi quod mandauit in mille generationes.
Gen.22.c.16 ‡ Quod diſpoſuit ad Abraham: & iuramen- 9
ti ſui ad Iſaac:
‡ Et ſtatuit illud Iacob in præceptum, & Iſ- 10
raël in teſtamentum æternum.
‡ Dicens, Tibi dabo terram Chanáan, funi- 11
culum hæreditatis veſtræ.
‡ Cùm eſſent numero breui, pauciſsimi, & 12
incolæ eius. B
‡ Et pertranſierunt de gente in gentem, & 13
de regno ad populum alterum.
‡ Non reliquit hominem nocere eis: & cor- 14
ripuit pro eis reges.
1.Par.16. c.22. ‡ ‖ Nolite tangere chriſtos meos: & in pro- 15
phetis meis nolite malignari.
3.Reg.1.c.14 ‡ Et vocauit famem ſuper terram: & omne 16
firmamentum panis contriuit.
Gen.37.g.36 ‡ Miſit ante eos virum: ‖ in ſeruum venun- 17
datus eſt Ioſeph.
Gen.39.d.20 ‡ ‖ Humiliauerunt in cõpedibus pedes eius, 18
ferrum pertranſiit animam eius, ‡ donec 19
veniret verbum eius.
Eloquium Domini inflammauit eum,
Ge.41.b.14 ‡ ‖ miſit rex & ſoluit eum, princeps populo- 20
rum, & dimiſit eum.

22 ‡ ‖ Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & Ge.41.e.40.
principem omnis poſſeſsionis ſuæ.
22 ‡ Vt erudiret principes eius ſicut ſemetip-
ſum, & ſenes eius prudentiam doceret.
23 ‡ Et intrauit Iſraël in Aegyptum, & Iacob Gen.46.a.6
accola fuit in terra Cham.
24 ‡ ‖ Et auxit populum ſuum vehementer: & Exod.1.a.7.
firmauit eum ſuper inimicos eius.
24 ‡ ‖ Conuertit cor eorum vt odirent popu- Act.7.b.17.
lum eius, & dolum facerent in ſeruos eius.
26 ‡ ‖ Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aarõ quem Exod.3.c.10. 4.g.29.
elegit ipſum.
27 ‡ ‖ Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, & Exo.7.b.10.
prodigiorum in terra Cham.
28 ‡ ‖ Miſit tenebras, & obſcurauit, & non exa- Exo.10.f.21
cerbauit ſermones ſuos.
29 ‡ ‖ Conuertit aquas eorum in ſanguinem, Exo.7.c.20.
& occidit piſces eorum.
30 ‡ ‖ ᵃEdidit terra eorum ranas in penetrali- Exod.8.b.6.
bus regum ipſorum. ᵃEt dedit
31 ‡ ‖ Dixit, & venit cynomya: & ciniſes in om Exo.8.f.24.
nibus finibus eorum.
32 ‡ ‖ Poſuit pluuias eorum grandinem: ignem Exo.9.e.23.
comburentem in terra ipſorum.
33 ‡ Et percuſsit vineas eorum & ficulneas eo-
rum: & contriuit lignum finium eorum.
34 ‡ ‖ Dixit, & venit locuſta & bruchus, cuius Exo.10.c.D.
non erat numerus.
35 ‡ Et comẽdit omne fœnum in terra eorum:
& comẽdit omnem fructum terræ eorum.
36 ‡ ‖ Et percuſsit omne primogenitum in ter- Exe.12.d.29
ra eorum, primitias omnis laboris eorum.
37 ‡ ‖ Et eduxit eos cum argento, & auro, & Exo.12.e.35.
non erat in tribubus eorum infirmus.
38 ‡ Lętata eſt Aegyptus in profectione eorum:
quia incubuit timor eorum ſuper eos.
39 ‡ ‖ Expandit nubem in protectionẽ eorum, Exo.13.d.21.
& ignem vt luceret eis per noctem. Pſa.77.b.14.
40 ‡ Petierunt, & venit coturnix: & pane cæli 1.Cor.10.a.3.
ſaturauit eos. Exo 16.c.13.
41 ‡ ‖ Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abie- d.15.
runt in ſicco flumina. Nu.20.c.11.
42 ‡ ‖ Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui Gen.17.a.7.
quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
43 ‡ Et eduxit populum ſuum in exultatione, Ioſu.3.d.17.
& electos ſuos in lætitia.
44 ‡ ‖ Et dedit illis regiones Gentium, & labo- Infe.110.a.6
res populorum poſſederunt.
45 ‡ Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem
eius requirant.

*Hallelu-ia.* CV. HEB.106.

1 ‖ COnfitemini Domino quoniã bonus: Iudith 13. c.21.
A quoniam in ſeculũ miſericordia eius.
2 ‡ ‖ Quis loquetur potentias Domini, audi- Eccl.43.d.35
tas faciet omnes laudes eius?
3 ‡ Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt
iuſtitiam in omni tempore.
4 ‡ Memento noſtri Domine in beneplacito
populi tui, viſita nos in ſalutari tuo.
5 ‡ Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt
laudaris cum hæreditate tua.
6 ‡ ‖ Peccauimus cum patribus noſtris: iniu- Iudith 7. 19.
ſtè egimus, iniquitatem fecimus.
7 ‡ Patres noſtri in Aegypto non intellexerũt
mirabilia tua: non fuerunt memores multi-
tudinis miſericordiæ tuæ.

Et irritauerunt aſcendentes in mare, Ma- B
re-rubrum.
‡ Et ſaluauit eos propter nomen ſuum, vt 8
notam faceret potentiam ſuam.
Exo.14.c.21 ‡‖ Et increpuit Mare-rubrum, & exiccatum 9
eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
‡ Et ſaluauit eos de manu odientium, & re- 10
demit eos de manu inimici.
Exo.14.f.27 ‡‖ Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex 11
eis non remanſit.
‡ Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt 12
laudem eius.
‡ Citò fecerunt, obliti ſunt operum eius: & 13
non ſuſtinuerunt conſilium eius.
‡ Et concupierunt concupiſcentiam in de- 14
Nu.11.a.4. ſerto: ‖ & tentauerunt Deum in inaquoſo. C
Exo.17.a.2. ‡ ‖ Dedit eis petitionem ipſorum: & miſit 15
Nu.11.g.31. ſaturitatem in animas eorum.
‡ Et irritauerunt Moyſen in caſtris: Aaron 16
ſanctum Domini.
Nu.16.e.31. ‡ Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan: & 17
Deu.11.a.6. operuit ſuper congregationem Abiron.
‡ Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam- 18
ma combuſſit peccatores.
Exo.32.a.4. ‡‖ Et fecerunt vitulum in Horeb: & adora- 19
uerunt ſculptile.
‡ Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitu- 20
dinem vituli comedentis fœnum.
‡ Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos, qui fe- 21
cit magnalia in Aegypto, ‡ mirabilia in ter- 22
ra Cham: terribilia in Mari-rubro.
Exo.32.b.10 ‡‖ Et dixit vt diſperderet eos: ſi non Moyſes 23
electus eius ſtetiſſet in confractione in con- D
ſpectu eius,
Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos.
‡ & pro nihilo habuerūt terrā deſyderabilē. 24
Non crediderunt verbo eius, ‡ & murmu- 25
rauerunt in tabernaculis ſuis: non exaudie-
runt vocem Domini.
Nu.14.f.32. ‡ ‖ Et eleuauit manum ſuam ſuper eos: vt 26
proſterneret eos in deſerto:
‡ Et vt deiiceret ſemen eorum in Nationi- 27
bus, & diſpergeret eos in regionibus.
‡ Et initiati ſunt Beel-phegor: & comede- 28
runt ſacrificia mortuorum.
‡ Et irritauerunt eum in adinuentionibus 29
ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina. E
Num.25.b.7 ‡ ‖ Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit 30
quaſſatio.
‡ Et reputatū eſt ei in iuſtitiam in generatio- 31
ne & generationem, vſq; in ſempiternum.
Nu.20.b.10. ‡‖ Et irritauerunt eum ad Aquas contradi- 32
ctionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:
‡ quia exacerbauerunt ſpiritum eius. 33
Et diſtinxit in labiis ſuis, ‡ non diſperdi- 34
derunt gentes quas dixit Dominus illis.
‡ Et commiſti ſunt inter gentes: & didice- 35
runt opera eorum: ‡ & ſeruierunt ſculptili- 36
bus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.
‡ Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas 37
dæmoniis. F
‡ Et effuderunt ſanguinem innocentem, ſan- 38
guinem filiorū ſuorum & filiarum ſuarum,
quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanáan.
Infecta 3. Et interfecta eſt terra in ſanguinibus, ‡ & 39
contaminata eſt in operibus eorum: & for-
nicati ſunt in adinuentionibus ſuis.

40 ‡ Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum: & abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 ‡ Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 ‡ Et tribulauerunt eos inimici eorum, & hu-
43 miliati ſunt ſub manibus eorum: ‡ ſæpe li-
berauit eos.
Ipſi autem exacerbauerūt eum in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 ‡ Et vidit cum tribularētur, & audiuit ora-
G tionem eorum.
45 ‡ ‖ Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni- Deu.30.a.6.
tuit eum ſecundum multitudinem miſeri-
cordiæ ſuæ.
46 ‡ Et dedit eos in miſericordias in conſpectu
omnium qui ceperant eos.
47 ‡ Saluos nos fac Domine Deus noſter, & cō-
grega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & glo-
riemur in laude tua.
48 ‡ Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſeculo
& vſque in ſeculum: & dicet omnis popu-
lus, Fiat, fiat.

Hallelu-ia. CVI. HEB.107

1 C‖ Onfitemini Domino quoniā bonus: Iudith.13.
A quoniam in ſeculū miſericordia eius. c.21.
2 ‡ Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos
redemit de manu inimici: ‡ de regionibus *& 2.
congregauit eos.
3 ‡ A ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari.
4 ‡ Errauerūt in ſolitudine in inaquoſo: viam
ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 ‡ Eſurientes & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 ‡ Et clamauerunt ad Dominū cùm tribula-
rentur: & de neceſsitatibus eorū eripuit eos.
7 ‡ Et deduxit eos in viam rectam: vt irent in
ciuitatem habitationis.
8 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filiis hominum.
9 ‡ Quia ſatiauit animam inanem, & animam
eſurientem ſatiauit bonis.
10 ‡ Sedentes in tenebris & vmbra mortis: vin-
ctos in mendicitate & ferro.
11 ‡ Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & con-
ſilium Altiſsimi irritauerunt.
12 ‡ Et humiliatum eſt in laboribus cor eorū:
infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 ‡ Et clamauerunt ad Dominum cùm tribu-
B larentur: & de neceſsitatibus eorum libera-
uit eos.
14 ‡ Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor-
tis: & vincula eorum diſrupit.
15 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filiis hominum.
16 ‡ Quia contriuit portas æreas: & vectes fer-
reos confregit.
17 ‡ Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: pro-
pter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 ‡ Omnē eſcam abominata eſt anima eorum:
& appropinquauerūt vſq; ad portas mortis.
19 ‡ Et clamauerunt ad Dñm cùm tribularen-
tur, & de neceſsitatibus eorū liberauit eos.
20 ‡‖ Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos, & eri- Mat.8.b.13.
puit eos de interitionibus eorum. Luc.7.b.10.
21 ‡ Confiteantur Domino miſericordiæ eius:
& mirabilia eius filiis hominum.

Et ſacri-

‡Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annun- 22
tient opera eius in exultatione.
‡Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes 23
operationem in aquis multis. C
‡Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia 24
eius in profundo.
‡Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exalta- 25
ti ſunt fluctus eius.
‡Aſcendunt vſq; ad cælos, & deſcendũt vſq; 26
ad abyſſos: anima eorũ in malis tabeſcebat.
‡Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: & 27
omnis ſapientia eorum deuorata eſt.
‡Et clamauerunt ad Dominũ cùm tribula- 28
rentur, & de neceſſitatibus eorũ eduxit eos.
‡Et ſtatuit procellam eius in auram: & ſi- 29
luerunt fluctus eius.
‡Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit 30
eos in portum voluntatis eorum.
‡Confiteantur Domino miſericordiæ eius: 31
& mirabilia eius filijs hominum:
‡Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in ca- 32
thedra ſeniorum laudent eum.
‡Poſuit flumina in deſertũ: & exitus aqua- 33
rum in ſitim:
‡Terram fructiferam in ſalſuginem; à ma- 34
litia inhabitantium in ea. B
‡Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & ter- 35
ram ſine aqua in exitus aquarum.
‡Et collocauit illic eſurientes: & conſtitue- 36
runt ciuitatem habitationis.
‡Et ſeminauerunt agros, & plantauerũt vi- 37
neas: & fecerunt fructum natiuitatis.
‡Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni- 38
mis: & iumenta eorum non minorauit.
‡Et pauci facti ſunt, & vexati ſunt à tribula- 39
tione malorum & dolore.
‡Effuſa eſt contentio ſuper principes: & er- 40
rare fecit eos in inuio, & non in via.
‡Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit 41
ſicut oues familias.
Iob 22.c.19. ‡‖Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis 42
iniquitas oppilabit os ſuum.
‡Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc? & intelliget 43
miſericordias Domini?

HEB.108 *Canticum Pſalmi ipſi Dauid.* CVII. 1

Sup.56.b.8. PAratum cor meum Deus, paratum cor 2
meũ: cantabo, & pſallam in gloria mea. A
‡Exurge pſalterium & cithara: exurgam di- 3
luculo.
‡Confitebor tibi in populis Domine, & pſal- 4
lam tibi in nationibus.
‡Quia magna eſt ſuper cælos miſericordia 5
tua: & vſque ad nubes veritas tua.
‡Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper om- 6
nem terram gloria tua: ‡vt liberentur dile- 7
cti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me. B
‡Deus locutus eſt in ſancto ſuo, 8
Exultabo, & diuidam Sichimam: & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
‡Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & 9
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Iuda rex meus: ‡Moab lebes ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
‡Quis deducet me in ciuitatem munitam? 11
quis deducet me vſque in Idumæam?

12 ‡Nonne tu Deus qui repuliſti nos, & non
exibis, Deus in virtutibus noſtris?
13 ‡Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 ‡In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihi-
lum deducet inimicos noſtros.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* CVIII. HEB.109

2 DEus laudẽ meã ne tacueris: quia os pec
A catoris & os doloſi ſuper me apertũ eſt.
3 ‡Locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa, &
ſermonibus odij circundederunt me: & ex-
pugnauerunt me gratis.
4 ‡Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi:
ego autem orabam.
5 ‡Et poſuerunt aduerſum me mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.
6 ‡Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet à dextris eius.
7 ‡Cùm iudicatur, exeat condemnatus: &
oratio eius fiat in peccatum.
8 ‡‖Fiant dies eius pauci: ‖& epiſcopatũ eius Iob.17.d.12.
accipiat alter. Act.1.c.20.
9 ‡Fiant filij eius orphani, & vxor eius vi-
B dua.
10 ‡Nutantes transferantur filij eius, & men-
dicent: & eijciantur de habitationibus ſuis.
11 ‡Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
eius: & diripiant alieni labores eius.
12 ‡Non ſit illi adiutor: nec ſit qui miſereatur
pupillis eius.
13 ‡Fiant nati eius in interitum: in generatio-
ne vna deleatur nomen eius.
14 ‡In memoriam redeat iniquitas patrũ eius
in conſpectu Domini: & peccatum matris
eius non deleatur.
15 ‡Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
16 reat de terra memoria eorum: ‡pro eo quòd
non eſt recordatus facere miſericordiam.
17 ‡Et perſecutus eſt hominẽ inopem & men-
C dicum, & compunctum corde mortificare.
18 ‡Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimen-
tum, & intrauit ſicut aqua in interiora eius,
& ſicut oleum in oſſibus eius.
19 ‡Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur: &
A ſicut zona qua ſemper præcingitur.
20 ‡Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud
Dominum: & qui loquuntur mala aduerſus
animam meam.
21 ‡Et tu Domine, Dñe, fac mecum propter
nomen tuũ: quia ſuauis eſt miſericordia tua.
22 Libera me, ‡quia egenus & pauper ego
ſum: & cor meũ conturbatum eſt intra me.
23 ‡Sicut vmbra cùm declinat ablatus ſum: & ᵃlocuſta 6.
excuſſus ſum ſicut ᵃlocuſtæ.
B 24 ‡Genua mea infirmata ſunt à ieiunio: &
caro mea immutata eſt propter oleum.
25 ‡Et ego factus ſum opprobrium illis: vide-
D runt me, & mouerunt capita ſua.
26 ‡Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 ‡Et ſciant quia manus tua hæc, & tu Domi-
ne feciſti ᵃeam. ᵃeos.
28 ‡Maledicent illi, & tu benedices: qui inſur-
gunt in me, confundantur: ſeruus autẽ tuus
lætabitur.

‡Induantur, qui detrahunt mihi, pudore: & 29
operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
‡Confitebor Domino nimis in ore meo: & 30
in medio multorum laudabo eum.
Qui. 16. ‡"Quia aſtitit à dextris pauperis, vt ſaluam 31
faceret à perſequentibus animam meam.

HEB. 110. *Pſalmus David.* CIX. 1

Glatt. 22. d. Dixit Dominus Domino meo, Sede à A
1. Cor. 15. d. dextris meis:
25. Donec ponam inimicos tuos ſcabellū pe-
Heb. 1. d. 13: dum tuorum.
10. c. 13. ‡Virgam virtutis tuæ immittet Dominus 2
Act. 2. f. 34. ex Sion: dominare in medio inimicorum
tuorum.
Hebr. 5. b. 6. ‡Tecum principium in die virtutis tuæ in 3
7. c. 17. ſplendoribus ſanctorum: ex vtero ante luci-
Ioh. 12. e. 34 ferum genui te.
‡Iurauit Dominus & non pœnitebit eum: 4
Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-
nem Melchi-ſedec.
‡Dominus à dextris tuis, confregit in die 5
iræ ſuæ reges.
‡Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: 6
conquaſſabit capita in terra multorum.
‡De torrente in via bibet: propterea exalta- 7
bit caput.

HEB. 111. *Hallelu ia* CX.

Confitebor tibi Domine in toto corde 1
meo: in concilio iuſtorum & congre- A
Sap. 91. b. 6. gatione. ‡||Magna opera Domini: exquiſi- 2
ta in omnes voluntates eius.
‡Confeſſio & magnificentia opus eius: & 3
iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.
‡Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi- 4
ſericors & miſerator Dominus: ‡eſcam de- 5
dit timentibus ſe.
Memor erit in ſeculū teſtamenti ſui, ‡ vir- 6
tutē operum ſuorum annūtiabit populo ſuo:
Supr. 104. d. ‡||Vt det illis hæreditatem gentium: ope- 7
44. ra manuum eius, veritas & iudicium. B
Fidelia omnia mandata eius: ‡confirmata 8
in ſeculū ſeculi, facta in veritate & æquitate.
*Dominus ‡Redemptionem miſit *populo ſuo: man- 9
15. dauit in æternum teſtamentum ſuum.
Prou. 1. a. 7. Sanctum & terribile nomen eius: ‡ ini- 10
& 9. b. 10. tium ſapientiæ timor Domini.
Eccl. 1. b. 16. Intellectus bonus omnibus faciētibus eū:
Iob. 28. d. 28 laudatio eius manet in ſeculum ſeculi.

*Hallelu-ia, reuerſionis Aggai & Zacharia* 1
CXI.

HEB. 112. Beatus vir qui timet Dominū: in man- A
datis eius volet nimis.
‡Potens in terra erit ſemen eius, generatio 2
rectorum benedicetur.
‡Gloria & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia 3
eius manet in ſeculum ſeculi.
‡Exortum eſt in tenebris lumen rectis: mi- 4
ſericors, & miſerator & iuſtus.
‡Iucūdus homo qui miſeretur & commo- 5
dat: diſponet ſermones ſuos in iudicio:
‡quia in æternum non commouebitur. 6
‡In memoria æterna erit iuſtus: ab audi- 7
tione mala non timebit.
Paratū cor eius ſperare in Domino, ‡con- 8
firmatum eſt cor eius: non commouebitur,
donec deſpiciat inimicos ſuos.
‡Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius 9
manet in ſeculum ſeculi: cornu eius exalta-
bitur in gloria.
10 ‡Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis
fremet & tabeſcet: deſyderium peccatorum
peribit.

1 *Hallelu-ia* CXII. HEB. 113.

1 A Laudate pueri Dominum: laudate no-
men Domini.
2 ‡Sit nomen Domini benedictū ex hoc nunc
& vſque in ſeculum.
3 ‡||A ſolis ortu vſque ad occaſum, laudabile Mal. 1. c. 11.
nomen Domini.
4 ‡Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cœlos gloria eius.
5 ‡Quis ſicut Dn̄s De⁹ noſter qui in altis habi-
6 tat, ‡& humilia reſpicit in cælo & in terra?
7 ‡Suſcitās à terra inopem, & de ſtercore eri-
gens pauperem,
8 ‡Vt collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui.
9 ‡Qui habitare facit ſterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

*Hallelu-ia* CXIII. HEB. 114.

1 In||exitu Iſraël de Aegypto, domus Ia- Exod. 13. a. 3.
A cob de populo barbaro.
2 ‡Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſraël
poteſtas eius.
3 ‡Mare vidit & fugit: Iordanis conuerſus eſt
retrorſum.
4 ‡Montes exultauerunt vt arietes: & colles
ſicut agni ouium.
5 ‡Quid eſt tibi mare quod fugiſti: & tu Ior-
danis, quia conuerſus es retrorſum.
6 ‡Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſi-
7 cut agni ouium, ‡ A facie Domini mota eſt
terra, à facie Dei Iacob.
8 ‡Qui conuertit petram in ſtagna aquarum,
B & rupem in fontes aquarum.
1 ‡NON NOBIS DOMINE, non HEB. 115.
B nobis: ſed nomini tuo da gloriam.
2 ‡Super miſericordia tua & veritate tua, ne
quando dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum?
3 ‡Deus autem noſter in cælo: omnia quæ-
cunque voluit fecit.
4 ‡Simulachra gentium, argentum & aurum, Inf. 134. c. 15
opera manuum hominum.
5 ‡||Os habent & non loquentur: oculos ha- Sap. 15. d. 15
bent, & non videbunt.
6 ‡Aures habent, & non audient: nares habēt,
& non odorabunt.
7 ‡Manus habent, & non palpabunt: pedes
C habent, & non ambulabunt: non clamabunt
in gutture ſuo.
8 ‡Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
9 ‡Domus Iſraël ſperauit in Domino: adiutor
eorum & protector eorum eſt.
10 ‡Domus Aaron ſperauit in Domino: adiu-
tor eorum & protector eorum eſt.
11 ‡Qui timent Dominum, ſperauerūt in Do-
mino: adiutor eorum & protector eorū eſt.
12 ‡Dominus memor fuit noſtri, & benedixit
nobis.
Benedixit domui Iſraël, benedixit domui
Aaron.
13 ‡Benedixit omnibus qui timēt Dominum,
D puſillis cum maioribus.

Adijciat

‡Adiiciat Dominus ſuper vos: ſuper vos & 14
ſuper filios veſtros.
‡Benedicti vos à Dño, qui fecit cęlũ & terrã. 15
‡Cælum cæli Domino: terram autem dedit 16
filiis hominum.
Baru.2.d.17 ‡ Non mortui laudabunt te Domine, neque 17
omnes qui deſcendunt in infernum:
‡Sed nos qui viuimus, benedicimus Domi- 18
no, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

HEB.116 *Hallelu-ia.* CXIIII.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vo- 1
cem orationis meæ. A
‡ Quia inclinauit aurem ſuam mihi : & in 2
diebus meis inuocabo.
‡Circundederunt me dolores mortis; & pe- 3
ricula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni: ‡& no- 4
men Domini inuocaui.
O Dñe libera animam meam: ‡miſericors 5
Domin⁹, & iuſtus, & Deus noſter miſeretur.
‡ Cuſtodiens paruulos Dominus: humilia- 6
tus ſum, & liberauit me.
‡ Conuertere anima mea in requiem tuam: 7
quia Dominus benefecit tibi.
‡ Quia eripuit animã meã de morte: oculos 8
meos à lachrymis, pedes meos à lapſu.
‡Placebo Domino in regione viuorum. 9

PSALmum hunc Hebræi annectunt præcedenti. *Hallelu-ia.* CXV.

Credidi, propter quod locutus ſum: ego 10
autem humiliatus ſum nimis. A
‡Ego dixi in exceſſu meo, ‖ Omnis homo 11
mendax.
2.Cor.4.c.13 ‡ Quid retribuam Domino, pro omnibus 12
Rom.3.a.4. quæ retribuit mihi?
‡Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Do- 13
mini inuocabo.
‡ Vota mea Domino reddam coram omni 14
populo eius: ‡pretioſa in conſpectu Domini 15
mors ſanctorum eius:
‡ O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſer- 16
uus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti vincula mea: ‡tibi ſacrificabo 17
hoſtiam laudis, & nomẽ Domini inuocabo.
‡ Vota mea Domino reddam in conſpectu 18
omnis populi eius: ‡in atriis domus Domi- 19
ni, in medio tui Ieruſalem.

HEB.117 *Hallelu-ia.* CXVI.

Rom.15.c.11. Laudate Dominum omnes Gentes: lau- 1
date eum omnes populi.
‡Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſeri- 2
Ioh.12.e.34 cordia eius : & ‖ veritas Domini manet in
æternum.

HEB.118 *Hallelu-ia.* CXVII.

Confitemini Domino quoniam bonus, 1
quoniã in ſeculum miſericordia eius. A
‡ Dicat nunc Iſrael quoniam bonus: quo- 2
niam in ſeculum miſericordia eius.
‡Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſe- 3
culum miſericordia eius.
‡Dicant nunc omnes qui timent Dominũ: 4
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
‡ De tribulatione inuocaui Dominum: & 5
exaudiuit me in latitudine Dominus.
Heb.13.a.6. ‡‖Dominus mihi adiutor: non timebo quid 6
faciat mihi homo.
‡ Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam 7
inimicos meos.

8 ‡ Bonum eſt confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9 ‡Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe-
rare in principibus.
10 ‡ Omnes gentes circuierunt me : & in no-
mine Domini quia vltus ſum in eos.
11 ‡ Circundantes circundederunt me : & in
nomine Domini quia vltus ſum in eos.
12 ‡ Circundederunt me ſicut apes, & exarſe-
runt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Do-
mini quia vltus ſum in eos.
13 ‡Impulſus euerſus ſum vt caderem: & Do-
minus ſuſcepit me.
14 ‡‖Fortitudo mea & laus mea, Dominus: & Exo.15.a.2.
factus eſt mihi in ſalutem.
15 ‡Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis
C iuſtorum.
16 ‡ Dextera Domini fecit virtutem, dextera
Domini exaltauit me, dextera Domini fecit
virtutem.
17 ‡Non moriar, ſed viuam : & narrabo opera
Domini.
18 ‡Caſtigans caſtigauit me Dominus, & mor-
ti non tradidit me.
19 ‡ Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in
20 eas confitebor Domino: ‡hæc porta Domi-
ni, iuſti intrabunt in eam.
21 ‡Confitebor tibi quoniam exaudiſti me : &
factus es mihi in ſalutem.
22 ‡ ‖Lapidem quem reprobauerunt ædifican- Mat.21.d.42
tes, hic factus eſt in caput anguli. Luc.20.c.17
23 ‡ A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabi- Act.4.b.11.
D le in oculis noſtris. Rom 9.g.33.
24 ‡Hæc eſt dies quam fecit Dominus: exulte- 1.Pet.2.a.7.
mus, & lætemur in ea. Iſai.28.d.16
25 ‡O Domine ſaluum me fac, ô Domine bene
26 proſperare: ‡benedictus qui venit in nomi- Mat.21.a.9.
ne Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 ‡Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolennem in condenſis
vſque ad cornu altaris.
28 ‡Deus meus es tu, & confitebor tibi : Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: &
factus es mihi in ſalutem.
29 ‡ Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſeculum miſericordia eius.

*Hallelu-ia.* Aleph. CXVIII. HEB.119

1 Beati Immaculati in via: qui ambulant
in lege Domini.
2 ‡ Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius : in
toto corde exquirunt eum.
3 ‡ Non enim qui operantur iniquitatem, in
A viis eius ambulauerunt.
4 ‡Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 ‡Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodien-
das iuſtificationes tuas.
6 ‡ Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 ‡Confitebor tibi in directione cordis: in eo
quòd didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
8 ‡Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me de-
relinquas vſquequaque.

Beth.

9 ‡ In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?
in cuſtodiendo ſermones tuos.

‡ In toto corde meo exquiſiui te: ne repel- 10
las me à mandatis tuis.
‡ In corde meo abſcondi eloquia tua vt nõ 11
peccem tibi.
‡ Benedictus es Domine: doce me iuſtifica- 12
tiones tuas.
‡ In labiis meis pronuntiaui omnia iudicia 13
oris tui.
‡ In via teſtimoniorum tuorum delectatus 14
ſum, ſicut in omnibus diuitiis.
‡ In mandatis tuis exercebor & conſydera- 15
bo vias tuas.
‡ In iuſtificationibus tuis meditabor: non 16
obliuiſcar ſermones tuos.

Gimel.

‡ Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & cuſto- 17
diam ſermones tuos.
‡ Reuela oculos meos: & conſyderabo mi- 18
rabilia de lege tua,
‡ Incola ego ſum in terra: non abſcondas à 19
me mandata tua.
‡ Concupiuit anima mea deſyderare iuſtifi- 20
cationes tuas in omni tempore.
‡ Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli- 21
nant à mandatis tuis.
‡ Aufer à me opprobrium & contemptum: 22
quia teſtimonia tua exquiſiui.
‡ Etenim ſederunt principes, & aduerſum 23
me loquebantur: ſeruus autem tuus exerce-
batur in iuſtificationibus tuis.
‡ Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt: 24
& conſilium meum, iuſtificationes tuæ.

Daleth.

‡ Adhæſit pauimento anima mea: viuifica 25
me ſecundum verbum tuum.
‡ Vias meas enuntiaui, & exaudiſti me: doce 26
me iuſtificationes tuas.
‡ Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me: 27
& exercebor in mirabilibus tuis.
‡ Dormitauit anima mea præ tædio: confir- 28
ma me in verbis tuis.
‡ Viam iniquitatis amoue à me: & de lege 29
tua miſerere mei.
‡ Viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum 30
oblitus.
‡ Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli me 31
confundere.
‡ Viam mandatorum tuorum cucurri cùm 32
dilataſti cor meum.

He.

‡ Legem pone mihi Domine viam iuſtifica- 33
tionum tuarum: & exquiram eam ſemper.
‡ Da mihi intellectum & ſcrutabor legem 34
tuam: & cuſtodiã illam in toto corde meo.
‡ Deduc me in ſemita mandatorum tuorũ, 35
quia ipſam volui.
‡ Inclina cor meum in teſtimonia tua, & nõ 36
in auaritiam.
‡ Auerte oculos meos ne videãt vanitatem: 37
in via tua viuifica me: ‡ Statue ſeruo tuo 38
eloquium tuum in timore tuo.
‡ Amputa opprobrium meum quod ſuſpi- 39
catus ſum: quia iudicia tua iucunda.
‡ Ecce concupiui mandata tua: in æquitate 40
tua viuifica me.

Vau.

‡ Et veniat ſuper me miſericordia tua Do- 41
mine, ſalutare tuũ ſecundũ eloquiũ tuum.
42 ‡ Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver-
bum, quia ſperaui in ſermonibus tuis.
43 ‡ Et ne auferas de ore meo verbum verita-
tis vſquequaque: quia in iudiciis tuis ſuper-
ſperaui.
44 ‡ Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſe-
culum & in ſeculum ſeculi.
45 ‡ Et ambulabam in latitudine: quia manda-
ta tua exquiſiui.
46 ‡ Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpe-
ctu regum, & non confundebar.
47 ‡ Et meditabar in mãdatis tuis, quæ dilexi.
48 ‡ Et leuaui manus meas ad mãdata tua quæ
dilexi: & exercebor in iuſtificationib[us] tuis,

Zain.

49 ‡ Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo
mihi ſpem dediſti.
50 ‡ Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me.
51 ‡ Superbi iniquè agebant vſquequaque: à
lege autem tua non declinaui.
52 ‡ Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo
Domine: & conſolatus ſum.
53 ‡ Defectio tenuit me pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 ‡ Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ
in loco peregrinationis meæ.
55 ‡ Memor fui noctè nominis tui Domine: &
cuſtodiui legem tuam.
56 ‡ Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes
tuas exquiſiui.

Heth.

57 ‡ Portio mea Dñe, dixi cuſtodire legẽ tuam.
58 ‡ Deprecatus ſum faciem tuam in toto cor-
de meo: miſerere mei ſecundum eloquium
tuum.
59 ‡ Cogitaui vias meas: & cõuerti pedes meos
in teſtimonia tua.
60 ‡ Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt cu-
ſtodiam mandata tua.
61 ‡ Funes peccatorum circumplexi ſunt me:
& legem tuam non ſum oblitus.
62 ‡ Media nocte ſurgebam ad confitendũ tibi
ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
63 ‡ Particeps ego ſum omnium timentium
te: & cuſtodientium mandata tua.
64 ‡ Miſericordia tua Domine plena eſt terra:
iuſtificationes tuas doce me.

Teth.

65 ‡ Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine,
ſecundum verbum tuum.
66 ‡ Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 ‡ Priuſquam humiliarer, ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum cuſtodiui.
68 ‡ Bonus es tu: & in bonitate tua doce me
iuſtificationes tuas.
69 ‡ Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuper-
borum: ego autem in toto corde meo ſcru-
tabor mandata tua.
70 ‡ Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego
verò legem tuam meditatus ſum.
71 ‡ Bonũ mihi quia humiliaſti me: vt diſcam
iuſtificationes tuas.
72 ‡ Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri
& argenti.

Iod.

Iod.
‡Manus tuæ fecerũt me,& plaſmauerũt me: 73
da mihi intellectum, vt diſcam mãdata tua.
‡Qui timent te, videbunt me, & lætabun- 74
tur: quia in verba tua ſuperſperaui.
‡ Cognoui Domine quia æquitas iudicia 75
tua, & in veritate tua humiliaſti me.
‡ Fiat miſericordia tua vt conſoletur me, 76
ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo.
‡Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: 77
quia lex tua, meditatio mea eſt.
‡Confundantur ſuperbi, quia iniuſtè iniqui- 78
tatem fecerunt in me: ego autem exerce-
bor in mandatis tuis.
‡Conuertantur mihi timentes te: & qui no- 79
uerunt teſtimonia tua.
‡Fiat cor meum immaculatum in iuſtifica- 80
tionibus tuis, vt non confundar.

Caph.
‡Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in 81
verbum tuum ſuperſperaui.
‡Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, 82
dicentes, Quando conſolaberis me?
‡Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſti- 83
ficationes tuas non ſum oblitus.
‡Quot ſunt dies ſerui tui, quando facies de 84
perſequentibus me iudicium?
‡Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed 85
non vt lex tua.
ª iniquè ſ. ‡Omnia mandata tua veritas: ªiniqui° per- 86
ſecuti ſunt me, adiuua me.
‡Paulominus conſummauerunt me in ter- 87
ra: ego autem non dereliqui mandata tua.
‡ Secundum miſericordiam tuam viuifica 88
me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed.
‡ In æternum Domine verbum tuum per- 89
manet in cælo.
‡In generatione & generationem veritas 90
tua: fundaſti terram & permanet.
‡ Ordinatione tua perſeuerat dies: quo- 91
niam omnia ſeruiunt tibi.
‡Niſi quòd lex tua, meditatio mea eſt: tunc 92
fortè periſſem in humilitate mea.
‡In æternum non obliuiſcar iuſtificationes 93
tuas: quia in ipſis viuificaſti me.
‡Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam 94
iuſtificationes tuas exquiſiui.
‡Me expectauerunt peccatores vt perderent 95
me: teſtimonia tua intellexi.
‡Omnis conſummationis vidi finem: latum 96
mandatum tuum nimis.

Mem.
‡ Quomodò dilexi legem tuam Domine? 97
tota die meditatio mea eſt.
‡Super inimicos meos prudentem me feci- 98
ſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.
‡Super omnes docentes me intellexi: quia 99
teſtimonia tua meditatio mea eſt.
‡ Super ſenes intellexi: quia mandata tua 100
quæſiui.
‡Ab omni via mala prohibui pedes meos: 101
vt cuſtodiam verba tua.
‡A iudicijs tuis non declinaui: quia tu le- 102
gem poſuiſti mihi.
‡ Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, 103
ſuper mel ori meo!

104 ‡A mandatis tuis intellexi: propterea odi-
ui omnem viam iniquitatis.

Nun.
105 ‡Lucerna pedibus meis verbum tuum: &
lumen ſemitis meis.
106 ‡Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ
tuæ.
107 ‡ Humiliatus ſum vſquequaque Domine:
viuifica me ſecundum verbum tuum.
108 ‡Voluntaria oris mei beneplacita fac Do-
mine, & iudicia tua doce me.
109 ‡Anima mea in manibus meis ſemper: &
legem tuam non ſum oblitus.
110 ‡Poſuerunt peccatores laqueum mihi: &
de mandatis tuis non erraui.
111 ‡ Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in
æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.
112 ‡Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtifica-
tiones tuas in æternũ propter retributionẽ.

Samech.
113 ‡Iniquos odio habui: & legem tuã dilexi.
114 ‡ Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in
verbum tuum ſuperſperaui.
115 ‡Declinate à me maligni: & ſcrutabor mã-
data Dei mei.
116 ‡ Suſcipe me ſecundum eloquium tuum,
& viuam: & non confundas me ab expe-
ctatione mea.
117 ‡Adiuua me, & ſaluus ero: & meditabor
in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 ‡ Spreuiſti omnes diſcedentes à ª iudicijs° ªiuſtitijs ſ.
tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.
119 ‡ Præuaricantes reputaui omnes peccato-
res terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.
120 ‡Confige timore tuo carnes meas: à iudi-
cijs enim tuis timui.

Ain.
121 ‡ Feci iudicium & iuſtitiam: non tradas
me calumniantibus me.
122 ‡Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non ca-
lumnientur me ſuperbi.
123 ‡Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum,
& in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 ‡Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericor-
diam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.
125 ‡ Seruus tuus ſum ego: da mihi intelle-
ctum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 ‡Tempus faciendi Domine: diſſipauerunt
legem tuam.
127 ‡ Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum &
topazion.
128 ‡Propterea ad omnia mandata tua dirige-
bar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.
129 ‡ Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata
eſt ea anima mea.
130 ‡ Declaratio ſermonum tuorum illumi-
nat: & intellectum dat paruulis.
131 ‡Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: quia
mandata tua deſyderabam.
132 ‡Aſpice in me, & miſerere mei ſecundum
iudicium diligentium nomen tuum.
133 ‡Greſſus meos dirige ſecundum eloquium
tuum: & non dominetur mei omnis in-
iuſtitia.
134 ‡Redime me à calumnijs hominum: ª vt° ª& ſ.
cuſtodiam mandata tua.

‡ Faciem tuã illumina ſuper ſeruũ tuum: 135
& doce me iuſtificationes tuas.
‡ Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: 136
quia non cuſtodierunt legem tuam.

Sade.

‡ Iuſtus es Domine: & rectum iudicium 137
tuum.
‡ Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & ve- 138
ritatem tuam nimis.
‡ Tabeſcere me fecit zelus meus: quia ob- 139
liti ſunt verba tua inimici mei.
‡ Ignitum eloquium tuum vehementer: & 140
ſeruus tuus dilexit illud.
‡ Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: 141
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
‡ Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex tua 142
veritas.
‡ Tribulatio & anguſtia inuenerunt me: 143
mandata tua meditatio mea eſt.
‡ Aequitas teſtimonia tua in æternum: in- 144
tellectum da mihi, & viuam.

Coph.

*.15. ‡ Clamaui in toto corde meo, exaudi me 145
Domine: iuſtificationes tuas requiram.
*& 5. ‡ Clamaui ad te, ſaluum me fac: *vt cuſto- 146
diam mandata tua.
‡ Præueni in maturitate, & clamaui: 147
*.12. *quia in verba tua ſuperſperaui.
*& 5. ‡ Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
‡ Vocem meam audi ſecundum miſericor- 149
diam tuam Domine: & ſecundũ iudicium
tuum viuifica me.
‡ Appropinquauerunt perſequẽtes me ini- 150
quitati: à lege autem tua longè facti ſunt.
‡ Propè es tu Domine: & omnes viæ tuæ 151
veritas.
‡ Initio cognoui de teſtimoniis tuis, quia 152
in æternum fundaſti ea.

Res.

‡ Vide humilitatem meam, & eripe me: 153
quia legem tuam non ſum oblitus.
‡ Iudica iudicium meum, & redime me: 154
propter eloquium tuum viuifica me.
‡ Longè à peccatoribus ſalus: quia iuſtifi- 155
cationes tuas non exquiſierunt.
‡ Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecun- 156
dum iudicium tuum viuifica me.
‡ Multi qui perſequuntur me, & tribulant 157
me, à teſtimoniis tuis non declinaui.
‡ Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia 158
eloquia tua non cuſtodierunt.
‡ Vide quoniam mandata tua dilexi Do- 159
mine: in miſericordia tua viuifica me.
*& 3. ‡ Principium verborum tuorum veritas: * 160
in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

Sin.

‡ Principes perſecuti ſunt me gratis: & à 161
verbis tuis formidauit cor meum.
‡ Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui 162
inuenit ſpolia multa.
‡ Iniquitatem odio habui, & abominatus 163
ſum: legem autem tuam dilexi.
‡ Septies in die laudem dixi tibi ſuper iu- 164
dicia iuſtitiæ tuæ.
‡ Pax multa diligentibus legem tuam: & 165
non eſt illis ſcandalum.

166 ‡ Expectabam ſalutare tuum Domine, &
mandata tua dilexi.
167 ‡ Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: &
dilexit ea vehementer.
168 ‡ Seruaui mandata tua & teſtimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Tau.

169 ‡ Appropinquet deprecatio mea in con-
ſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 ‡ Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:
ſecundum eloquium tuum eripe me.
171 ‡ Eructabunt labia mea hymnum, cùm do-
cueris me iuſtificationes tuas.
172 ‡ Pronuntiabit lingua mea eloquiũ tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 ‡ Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 ‡ Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex
tua meditatio mea eſt.
175 ‡ Viuet anima mea, & laudabit te: & iudi-
cia tua adiuuabunt me.
176 ‡ Erraui ſicut ouis quę periit: quære ſer-
uum tuum, quia mandata tua non ſum
oblitus.

1 *Canticum graduum.* CXIX. HEB.120
A AD Dominum cùm tribularer, clama-
ui, & exaudiuit me.
2 ‡ Domine libera animam meam à labiis
iniquis, & à lingua doloſa.
3 ‡ Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 ‡ Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatoriis.
5 ‡ Heu mihi, quia incolatus meus prolõga-
B tus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar:
6 ‡ multum incola fuit anima mea.
7 ‡ Cum his qui oderunt pacem, eram paci-
ficus: cùm loquebar illis, impugnabant
me gratis.

*Canticum graduum.* CXX. HEB.121.
1 LEuaui oculos meos in montes vnde 2.Par.20.
A veniet auxilium mihi. c.17.
2 ‡ Auxilium meum à Domino qui fecit
cælum & terram.
3 ‡ Non det in commotionem pedẽ tuum:
neque dormitet qui cuſtodit te.
4 ‡ Ecce non dormitabit neque dormiet qui
cuſtodit Iſrael.
5 ‡ Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
B tua ſuper manum dexteram tuam.
6 ‡ Per diem ſol non vret te: neque luna per
noctem.
7 ‡ Dominus cuſtodit te ab omni malo: cu-
ſtodiat animam tuam Dominus.
8 ‡ Dominus cuſtodiat introitum tuum &
exitum tuũ, ex hoc nunc & vſq; in ſeculũ.
1 *Canticum graduum.* CXXI. HEB.122.
A LAetatus ſum in his quæ dicta ſunt
mihi, In domum Domini ibimus.
2 ‡ Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis
Ieruſalem.
3 ‡ Ieruſalẽ quæ ædificatur vt ciuitas: cuius
participatio eius in idipſum.
4 ‡ Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do-
mini: teſtimonium Iſrael, ad confitendum
nomini Domini.

Quia

‡ Quia illic ſederunt ſedes in iudicio,ſedes 5
ſuper domum Dauid.
‡ Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem : & 6
abundantia diligentibus te: B
‡ Fiat pax in virtute tua: & abundantia in 7
turribus tuis.
‡ Propter fratres meos & proximos meos 8
loquebar pacem de te:
‡ Propter domum Domini Dei noſtri quæ- 9
ſiui bona tibi.

HEB.123 *Canticum graduum.* CXXII. 1

AD te leuaui oculos meos, qui habitas A
in cælis.
‡Ecce,ſicut oculi ſeruorum in manibus do 2
minorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum
noſtrum,donec miſereatur noſtri.
‡ Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: 3
quia multum repleti ſumus deſpectione.
‡ Quia multum repleta eſt anima noſtra: 4
opprobrium abundantibus,& deſpectio ſu-
perbis.

*Canticum graduum ipſi Dauid* 1
HEB.124 CXXIII.

NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat A
nunc Iſrael, ‡niſi quia Dominus erat 2
in nobis.
Cùm exurgerent homines in nos, ‡ fortè 3
viuos deglutiſſent nos:
Cùm iraſceretur furor eorum in nos:
‡forſitan aqua abſorbuiſſet nos. 4
‡Torrentem pertranſiuit anima noſtra:for- B
ſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam in- 5
tolerabilem.
‡ Benedictus Dominus , qui non dedit nos 6
in captionem dentibus eorum.
‡ Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de la- 7
queo venantium:
Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.
‡ Adiutorium noſtrum in nomine Domi- 8
ni,qui fecit cælum & terram.

HEB.125 *Canticum graduum.* CXXIIII. 1

QVi confidunt in Domino, ſicut mons A
Sion: non commouebitur in æter-
num,qui habitat ‡in Ieruſalem. 2
Montes in circuitu eius : & Dominus in
circuitu populi ſui,ex hoc nunc & vſque in
ſeculum.
‡ Quia nõ relinquet Dominus virgam pec- 3
catorum ſuper ſortem iuſtorum: vt nõ ex-
tendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas.
‡ Benefac Domine bonis & rectis corde. 4
‡ Declinantes autem in obligationes addu- 5
cet Dominus cum operãtibus iniquitatem:
pax ſuper Iſrael.

HEB.126 *Canticum graduum.* CXXV. 1

IN conuertendo Dominus captiuitatem A
Sion, facti ſumus ſicut conſolati:
‡ Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum , & 2
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes , Magnificauit
Dominus facere cum eis.
‡ Magnificauit Dominus facere nobiſcum: 3
facti ſumus lætantes.
‡Conuerte Domine captiuitatem noſtram, 4
ſicut torrens in Auſtro.

5 ‡ Qui ſeminant in lachrymis, in exultatio-
ne metent.
6 ‡Euntes ibant & flebant, ᵃmittentesᵃ ſemi- ᵃportantes
na ſua.
Venientes autem venient cum exultatio-
ne, portantes manipulos ſuos.

1 *Canticum graduum Salomonis.*
CXXVI. HEB.127

A NIſi Dominus ædificauerit domum, in
vanũ laborauerũt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fru-
ſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2 ‡Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſur-
gite poſtquam ſederitis qui manducatis pa
nem doloris.
3 Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: ‡ecce,
hæreditas Dñi filij: merces, fructus ventris.
4 ‡ Sicut ſagittæ in manu potentis : ita filij
excuſſorum.
5 ‡Beatus vir qui impleuit deſyderium ſuum
ex ipſis: non confundetur cùm loquetur
inimicis ſuis in porta.

1 *Canticum graduum.* CXXVII. HEB.128

A BEati omnes qui timent Dominum,
qui ambulant in viis eius:
2 ‡ Labores manuum tuarum quia mandu-
cabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ‡Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus
domus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circui-
tu menſæ tuæ.
4 ‡Ecce ſic benedicetur homo qui timet Do-
minum.
5 ‡Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas
bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ‡ Et videas filios filiorum tuorum , pacem
ſuper Iſrael.

1 *Canticum graduum.* CXXVIII. HEB.129

A SAepe expugnauerunt me à iuuentute
mea, dicat nunc Iſrael,
2 ‡ Sæpe expugnauerunt me à iuuẽtute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 ‡ Supra dorſum meum fabricauerunt pec-
catores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
4 ‡ Dominus iuſtus concidet ceruices pecca-
5 torum: ‡confundantur & conuertantur re-
trorſum omnes qui oderunt Sion.
6 ‡Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſ-
B quam euellatur exaruit:
7 ‡ De quo non ᵇimplebitᵇ manum ſuam qui ᵇimpleuit
metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit. to.
8 ‡Et non dixerunt qui præteribant, Benedi-
ctio Domini ſuper vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

1 *Canticum graduum.* CXXIX. HEB.130

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 ‡ Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes in vocem
deprecationis meæ.
3 ‡ Si iniquitates obſeruaueris Domine: Do-
mine quis ſuſtinebit?
4 ‡ Quia apud te propitiatio eſt : & propter
5 legem tuam ‡ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo eius: ‡ſpe-
rauit anima mea in Domino.
6 ‡ A cuſtodia matutina vſque ad noctem:
ſperet Iſrael in Domino.

7 ‡ ‖ Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum miſtricuidia eius.
8 ‡ Solem in poteſtatem dieis quoniam in æ-
B ternum miſericordia tius.
9 ‡ Lunam & ſtellas in poteſtatē noctis: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
Exo.12.c.29 10 ‡ ‖ Qui percuſsit Aegyptum cum primoge-
nitis eorum: quoniam in æternum miſeri-
cordia eius.
Exo.13.c.17. 11 ‡ ‖ Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
12 ‡ In manu potenti & brachio excelſo: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
13 ‡ Qui diuiſit Mare-rubrum in diuiſiones:
quoniam in æternum miſericordia eius.
14 ‡ Et eduxit Iſrael per medium eius: quoniā
in æternum miſericordia eius.
Ex.14.g.28. 15 ‡ ‖ Et excuſsit Pharaonem & virtutem eius
C in Mari-rubro: quoniam in æternum miſe-
ricordia eius.
16 ‡ Qui traduxit populum ſuum per deſertū:
quoniam in æternum miſericordia eius.
17 ‡ Qui percuſsit reges magnos: quoniam in
æternum miſericordia eius.
Nu.21.e.24 18 ‡ ‖ Et occidit reges fortes: quoniam in æter-
num miſericordia tius,
19 ‡ Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in
æternum miſericordia eius.
Nu.21.g.33 20 ‡ ‖ Et Og regem Baſan: quoniam in æternū
miſericordia eius.
Ioſu.13.a.7. 21 ‡ ‖ Et dedit terram eorum hæreditatem:
quoniam in æternum miſericordia eius.
22 ‡ Hęreditatem Iſrael ſeruo ſuo: quoniam in
D æternum miſericordia eius.
23 ‡ Quia in humilitate noſtra memor fuit no-
ſtri: quoniam in æternū miſericordia eius.
24 ‡ Et redemit nos ab inimicis noſtris: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
25 ‡ Qui dat eſcam omni carni: quoniam in
æternum miſericordia eius.
26 ‡ Confitemini Deo cæli: quoniam in æter-
num miſericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.

1 *Pſalmus David propter Ieremiam.*

HEB. 137. CXXXVI.

A SVper flumina Babylonis illic ſedimus &
*tui. fleuimus, dum recordaremur * Sion:
2 ‡ In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus
organa noſtra.
3 ‡ Quia illic interrogauerunt nos qui capti-
uos duxerunt nos, verba cantionum,
Et qui abduxerunt nos, Hymnum canta-
te nobis de canticis Sion.
4 ‡ Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 ‡ Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni
detur dextera mea.
6 ‡ Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non
meminero tui. Si non propoſuero Ieru-
ſalem in principio lætitiæ meæ.
7 ‡ Memor eſto Domine filiorū Edom, in die
Ieruſalem: Qui dicunt, Exinanite, exina-
nite vſque ad fundamentum in ea.
8 ‡ Filia Babylonis miſera: beatus qui retri-
buet tibi retributionem tuam quam retri-
buiſti nobis.
9 ‡ ‖ Beatus qui tenebit & allidet paruulos Iſai.13.c.16.
*ſuos* ad petram. *tuos 4.

1 *Ipſi David.* CXXXVII. HEB.138.

A COnfitebor tibi Domine in toto corde
meo: quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2 ‡ adorabo ad templum ſanctum tuum, &
confitebor nomini tuo. Super miſericor-
dia tua & veritate tua: quoniam magnifica-
ſti ſuper omne, nomen ſanctum tuum.
3 ‡ In quacunq; die inuocauero te, exaudi me:
multiplicabis in anima mea virtutem.
4 ‡ Cōfiteantur tibi Domine omnes reges ter-
ræ, quia audierunt *omnia* verba oris tui. *.5.
5 ‡ Et cantent in viis Domini: quoniam ma-
B gna eſt gloria Domini.
6 ‡ Quoniam excelſus Dominus: & humilia
reſpicit, & alta à longè cognoſcit.
7 ‡ Si ambulauero in medio tribulationis, vi-
uificabis me: & ſuper iram inimicorū meo-
rum extendiſti manum tuam, & ſaluum me
fecit dextera tua.
8 ‡ Dominus retribuet pro me, Domine mi-
ſericordia tua in ſeculum, opera manuum
tuarum ne deſpicias.

1 *In finem, Pſalmus David.*

CXXXVIII. HEB. 139.

A DOmine probaſti me, & cognouiſti me:
2 ‡ tu cognouiſti ſeſsionem meam & re-
ſurrectionem meam.
3 ‡ Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſe-
mitam meam & funiculum meum inueſti-
gaſti.
4 ‡ Et omnes vias meas præuidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 ‡ Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſ-
ſima & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti
ſuper me manum tuam.
6 ‡ Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: con-
fortata eſt, & non potero ad eam.
7 ‡ Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
B fugiam?
8 ‡ Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcen- Amos 9.a.2
dero in infernum, ades.
9 ‡ Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha-
bitauero in extremis maris:
10 ‡ Etenim illuc manus tua deducet me, & te-
nebit me dextera tua.
11 ‡ Et dixi, Forſitan tenebræ cōculcabunt me:
& nox illuminatio mea in delitiis meis.
12 ‡ Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, &
nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ
eius, ita & lumen eius.
13 ‡ Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
C me de vtero matris meæ.
14 ‡ Confitebor tibi, quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea
*cognoſcet* nimis. * cognoſcit
15 ‡ Non eſt occultatum os meum à te quod 2.
feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in infe-
rioribus terræ.
16 ‡ Imperfectum meum viderunt oculi tui, &
in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 ‡ Mihi autem nimis honorificati ſunt amici
tui Deus: nimis *confortatus eſt* principatus * confortati
eorum. ſunt 3.

Dinū-

‡ Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi- 18
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
‡ Si occideris Deus peccatores: viri ſangui- 19
num declinate à me. D
‡ Quia dicitis in cogitatione, accipient in 20
vanitate ciuitates ſuas.
‡ Nónne qui oderunt te Domine, oderam? 21
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
*& 4. ‡ Perfecto odio oderam illos: *inimici facti 22
ſunt mihi.
‡ Proba me Deus, & ſcito cor meum: inter- 23
roga me, & cognoſce ſemitas meas.
‡ Et vide ſi via iniquitatis in me eſt: & de- 24
duc me in via æterna.

*In finem, Pſalmus David.*

HEB.140 CXXXIX.

E Ripe me Domine ab homine malo: à 2
viro iniquo eripe me. A
‡ Qui cogitauerunt iniquitates in corde, to- 3
ta die conſtituebant prælia.
Sup.5.c.11. ‡ ‖ Acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentes: 4
13.a.3. venenum aſpidum ſub labiis eorum.
Rom.3.b.13. ‡ Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: 5
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt ſupplãtare greſſus meos:
‡ abſconderunt ſuperbi laqueum mihi: 6
Et funes extenderunt in laqueum, iuxta
iter ſcandalum poſuerunt mihi.
‡ Dixi Domino, Deus meus es tu, exaudi 7
Domine vocem deprecationis meæ.
‡ Domine Domine virtus ſalutis meæ: ob- 8
umbraſti ſuper caput meum in die belli. B
‡ Ne tradas me Domine à deſyderio meo 9
peccatori: cogitauerunt contra me, ne dere-
linquas me, ne fortè exaltentur.
‡ Caput circuitus eorum, labor labiorum 10
ipſorum operiet eos.
‡ Cadent ſuper eos carbones: in ignem deii- 11
cies eos, in miſeriis non ſubſiſtent.
‡ Vir linguoſus non dirigetur in terra: vi- 12
rum iniuſtum mala capient in interitu.
‡ Cognoui quia faciet Dominus iudicium 13
inopis, & vindictam pauperum.
‡ Verumtamen iuſti confitebuntur nomini 14
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

HEB.141 *Pſalmus David.* CXL. 1

Sup.76.a.1. D Omine, clamaui ad te, exaudi me: in- A
tende voci meæ, cùm clamauero ad te.
‡ Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in 2
conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum
ſacrificium veſpertinum.
‡ Pone Domine cuſtodiã ori meo, & oſtium 3
circumſtantiæ labiis meis.
‡ Non declines cor meum in verba malitiæ, 4
ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operãtibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
‡ Corripiet me iuſtus in miſericordia, & in- 5
crepabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in bene- B
placitis eorum: ‡ abſorpti ſunt iuncti petræ 6
iudices eorum.
Audiẽt verba mea quoniã potuerunt: ‡ ſi- 7
cut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terrã.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
‡ quia ad te Domine Domine oculi mei, in 8
te ſperaui, non auferas animam meam.
9 ‡ Cuſtodi me à laqueo quem ſtatuerunt mihi:
& à ſcandalis operantium iniquitatem.
10 ‡ Cadent in retiaculo eius peccatores: ſin-
gulariter ſum ego donec tranſeam.

1 *Intellectus David, cùm eſſet in ſpelunca, oratio. 1.Reg.24.* CXLI. HEB.142

2 V Oce mea ad Dominum clamaui, voce
A mea ad Dominum deprecatus ſum:
3 ‡ Effundo in cõſpectu eius orationẽ meam,
& tribulationem meam ante ipſum pro-
nuntio.
4 ‡ In deficiendo ex me ſpiritum meum, & tu
cognouiſti ſemitas meas.
In via hac qua ambulabam, abſconderunt
laqueum mihi.
5 ‡ Conſyderabam ad dexteram, & videbam:
& non erat qui cognoſceret me.
B Periit fuga à me: & non eſt qui requirat
animam meam.
6 ‡ Clamaui ad te Domine, dixi, Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viuentium.
7 ‡ Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me: quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 ‡ Educ de cuſtodia animam meam, ad confi-
tendum nomini tuo: me expectant iuſti, do-
nec retribuas mihi.

1 *Pſalmus David, quando perſequebatur eum Abſalom filius eius. 2.Reg.17.*

CXLII. HEB.143

A D Omine exaudi orationem meam: au-
ribus percipe obſecrationem meam
in veritate tua, exaudi me in tua iuſtitia.
2 ‡ Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo:
quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo
omnis viuens.
3 ‡ Quia perſecutus eſt inimicus animã meã:
humiliauit in terra vitam meam:
Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos
4 ſeculi, ‡ & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
5 ‡ Memor fui dierum antiquorum, medita-
B tus ſum in omnibus operibus tuis: in factis
manuum tuarum meditabar.
6 ‡ Expandi manus meas ad te, anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi.
7 ‡ Velociter exaudi me Domine, defecit ſpi-
ritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & ſimilis
ero deſcendentibus in lacum.
8 ‡ Auditam fac mihi manè miſericordiam
tuam: quia in te ſperaui.
Notam fac mihi viam in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 ‡ Eripe me de inimicis meis Domine, ad te
10 confugi: ‡ doce me facere volũtatem tuam,
quia Deus meus es tu.
C Spiritus tuus bonus deducet me in terram
11 rectam: ‡ propter nomen tuum Domine vi-
uificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 ‡ & in miſericordia tua diſperdes *inimicos *omnes
meos.
Et perdes omnes qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

*Pſalmus Dauid aduerſus Goliath.*

HEB.144. CXLIII.

BEnedictus Domin⁹ Deus meus qui do- A
cet manus meas ad prælium,& digitos
meos ad bellum.
‡Miſericordia mea & refugium meum: ſu- 2
ſceptor meus,& liberator meus:
Protector meus & in ipſo ſperaui: qui
ᵃſubdis ᵃſubdis⁹ populum meum ſub me.
‡Domine quid eſt homo,quia innotuiſti ei? 3
aut filius hominis, quia reputas eum? B
Iob.8.b.9. ‡Homo vanitati ſimilis factus eſt: ‖dies 4
& 14. a.2. eius ſicut vmbra prætereunt.
‡Domine inclina cælos tuos, & deſcende: 5 D
tange montes,& fumigabunt.
‡Fulgura coruſcationem, & diſsipabis eos: 6
emitte ſagittas tuas,& conturbabis eos:
‡Emitte manum tuam de alto, eripe me, & 7
libera me de aquis multis de manu filiorum
alienorum:
‡Quorum os locutum eſt vanitatem: & 8
dextera eorum dextera iniquitatis. C
‡Deus canticum nouum cantabo tibi: in 9
pſalterio decachordo pſallam tibi.
‡Qui das ſalutem regibus: qui redemiſti 10
Dauid ſeruum tuum de gladio maligno:
‡eripe me, 11
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutũ eſt vanitatem: & dextera
eorum dextera iniquitatis:
‡Quorum filij ſicut nouellæ plantationes 12
in iuuentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ vt D
ſimilitudo templi.
‡Promptuaria eorum plena: eructantia ex 13
hoc in illud.
Oues eorum fœtoſæ,abundantes in egreſ- B
ſibus ſuis: ‡boues eorum craſſæ. 14
Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus,
neque clamor in plateis eorum.
‡Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt: 15
beatus populus cuius Dominus Deus eius.

HEB.145. *Laudatio ipſi Dauid.* CXLIIII. 1

EXaltabo te Deus meus rex: & benedi- A
cam nomini tuo in ſeculũ, & in ſecu-
lum ſeculi.
‡Per ſingulos dies benedicã tibi, & laudabo 2
nomen tuum in ſeculum,& in ſeculũ ſeculi.
‡Magnus Dominus & laudabilis nimis: & 3
magnitudinis eius non eſt finis.
‡Generatio & generatio laudabit opera tua, 4
& potentiam tuam pronuntiabunt:
‡Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ lo- 5
quentur,& mirabilia tua narrabunt.
‡Et virtutem terribilium tuorum dicent,& 6
magnitudinem tuam narrabunt.
‡Memoriam abundãtiæ ſuauitatis tuæ eru- 7
ᵇiuſtitiam ctabunt: & ᵇiuſtitia tua⁹ exultabunt: B
tuam 2. ‡Miſerator & miſericors Dominus: patiens 8
& multum miſericors.
‡Suauis Dominus vniuerſis: & miſerationes 9
eius ſuper omnia opera eius.
‡Confiteantur tibi Domine omnia opera 10
tua,& ſancti tui benedicant tibi:
‡Gloriam regni tui dicent, & potentiam 11
tuam loquentur,
‡Vt notam faciant filijs hominum poten- 12

C tiam tuã, & gloriã magnificentiæ regni tui.
13 ‡Regnum tuum regnum omnium ſeculo-
rum: & dominatio tua in omni generatione
& generatione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis:
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 ‡Alleuat Dominus omnes qui corruunt, &
erigit omnes eliſos.
15 ‡Oculi omnium in te ſperant ᵃ: & tu das ᵃDomine
eſcam illorum in tempore opportuno.
16 ‡Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione.
17 ‡Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis: &
ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 ‡Propè eſt Dominus omnibus inuocãtibus
eum: omnibus inuocantibus eũ in veritate.
19 ‡Voluntatem timentium ſe faciet, & depre-
cationẽ eorum exaudiet,& ſaluos faciet eos.
20 ‡Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: &
omnes peccatores diſperdet.
21 ‡Laudationem Domini loquetur os meum:
& benedicat omnis caro nomini ſancto eius
in ſeculum,& in ſeculum ſeculi.

1 *Hallelu-ia, Aggæi & Zachariæ.* CXLV. HEB.146.

2 LAuda anima mea Dominum,‡‖lauda- Sup.103.A.33
A bo Dominum in vita mea,pſallam Deo
meo quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principibus,ᵃ‡in filijs ᵃnec
hominum, in quibus non eſt ſalus.
4 ‡Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in ter-
ram ſuam: in illa die peribunt omnes cogi-
tationes eorum.
5 ‡Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius,ſpes
6 eius in Domino Deo ipſius, ‡‖qui fecit cæ- Act.14.c.15.
lũ & terrã,mare, & omnia quæ in eis ſunt. Apo.14.b.7
7 ‡Qui cuſtodit veritatem in ſeculum, facit
iudicium iniuriam patientibus: dat eſcam
eſurientibus.
8 Dominus ſoluit compeditos: ‡Dominus il-
luminat cæcos.
Dominus erigit eliſos, Dominus diligit
iuſtos.
9 ‡Dominus cuſtodit aduenas, pupillum &
A viduam ſuſcipiet: & ᵇvias⁹ peccatorum di- ᵇviam.6.
ſperdet.
10 ‡Regnabit Dominus in ſecula Deus tuus
Sion,in generatione & generationem.

1 *Hallelu-ia.* CXLVI. HEB.147.

A LAudate Dominum,quoniam bonus eſt *Iſte Pſalm.*
pſalmus Deo noſtro: ſit iucunda deco- *iungitur præ-*
raque laudatio. *cedenti apud*
2 ‡Aedificans Ieruſalem Dominus: diſperſio- *Hebr.*
nes Iſraelis congregabit.
3 ‡Qui ſanat contritos corde, & alligat con-
tritiones eorum.
4 ‡Qui numerat multitudinem ſtellarum: & 4Eſ.16.g.57
omnibus eis nomina ᶜvocans⁹. ᶜvocat. 6.
5 ‡Magnus Dominus noſter, & magna virtus
eius: & ſapientiæ eius non eſt numerus.
6 ‡Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians
autem peccatores vſque ad terram.
7 ‡Præcinite Domino in confeſsione: pſallite
Deo noſtro in cithara.
8 ‡Qui operit cælum nubibus, & parat terræ
pluuiam.
Qui producit in montibus fœnũ, & her-
bam ſeruituti hominum.

Iob.39.a.3. ‡ Qui dat iumentis eſcam ipſorum: ‖& 9 B
pullis coruorum innocantibus eum.
‡Non in fortitudine equi voluntatem ha- 10
bebit:nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.
‡Beneplacitũ eſt Dño ſuper timentes eum, 11
& in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.

Pſal. hic iũgitur praecedenti apud Hebraeos. Hallelu-ia. CXLVII.

LAuda Ieruſalem Dominũ, lauda Deum 12 t
tuum Sion: A A
‡Quoniam confortauit ſeras portarum tua- 13
rum:benedixit filijs tuis in te.
‡Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe fru- 14
menti ſatiat te.
‡Qui emittit eloquium ſuum terræ: veloci- 15
ter currit ſermo eius.
‡Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut 16
cinerem ſpargit.
‡ Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas, 17
ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit?
‡Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: 18
flabit ſpiritus eius,& fluent aquæ.
‡Qui annuntiat verbum ſuum Iacob: iuſti- 19
tias & iudicia ſua Iſraël.
‡Non fecit taliter omni nationi: & iudicia 20
ſua non manifeſtauit eis. Hallelu-ia.

Hallelu-ia. CXLVIII. t

LAudate Dominum de cęlis: laudate eum A
in excelſis.
Dan.3.c.58. ‡‖Laudate eum omnes angeli eius: laudate 2
eum omnes virtutes eius.
‡Laudate eum ſol & luna: laudate eum om- 3
nes ſtellæ & lumen.
Dan.3.c.59.60. ‡‖Laudate eum cæli cælorum: & aquæ quæ 4
ſuper cælos ſunt, ‡laudent nomen Domini. 5
Quia ipſe dixit,& facta ſunt: ipſe manda-
uit,& creata ſunt.
‡Statuit ea in æternum, & in ſeculum ſecu- 6
li:præceptum poſuit,& non præteribit. B
‡Laudate Dominum de terra, dracones & 7
omnes abyſſi.
‡Ignis, grando,nix, glacies, ſpiritus procel- 8
larum, quæ faciunt verbum eius.
‡Montes & omnes colles, ligna fructifera & 9
omnes cedri.
‡Beſtiæ, & vniuerſa pecora, ſerpentes & 10
volucres pennatæ.
‡Reges terræ, & omnes populi, principes & 11
omnes iudices terræ. C
‡Iuuenes & virgines,ſenes cum iunioribus, 12
laudent nomẽ Domini: ‡quia exaltatum eſt 13
nomen eius ſolius.
‡Confeſſio eius ſuper cælum & terram: & 14
exaltauit cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius:filijs Iſraël
populo appropinquanti ſibi. Hallelu-ia.

Hallelu-ia. CXLIX.

CAntate Domino canticum nouum:laus A
eius in eccleſia ſanctorum.
ᵃfilij 6. ‡Lætetur Iſraël in eo qui fecit eum:&ᵃfiliæ 2
Sion exultent in rege ſuo.
‡Laudent nomen eius in choro, in tympano 3
& pſalterio pſallant ei.
‡Quia beneplacitum eſt Domino in populo 4
ſuo,& exaltauit manſuetos in ſalutem.
‡ Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in 5
ᵇExaltationes. cubilibus ſuis.
‡ᵇExaltationes Dei in gutture eorum, & 6
B gladij ancipites in manibus eorum:
7 ‡Ad faciendam vindictam in nationibus,in-
crepationes in populis.
8 ‡Ad alligandos reges eorum in compedi-
bus,& nobiles eorum in manicis ferreis:
9 ‡Vt faciant in eis iudicium conſcriptũ: glo-
ria hæc eſt omnibus ſanctis eius. Hallelu-ia.

t Hallelu-ia. CL.

A LAudate Dominũ in ſanctis eius: lauda-
te eum in firmamento virtutis eius.
2 ‡Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum ſecundum multitudinem magnitudinis
3 eius. ‡ Laudate eum in ſono tubæ: laudate
eum in pſalterio & cithara.
4 ‡Laudate eum in tympano & choro: laudate
eum in chordis & organo.
5 ‡Laudate eum in cymbalis beneſonantibus,
6 laudate eũ in cymbalis iubilationis: ‡ omnis
ſpiritus laudet Dominum. Hallelu-ia.

# LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRAEI MISLE APPELLANT.

## CAP. I.

e PARABOLAE Salomonis filij Da-
A uid regis Iſraël: ‡ ad ſciẽdam ſapien-
2 tiam & diſciplinam, ‡ad intelligenda
3 verba prudentiæ, & ſuſcipiendam
eruditionem doctrinæ, iuſtitiã,& iudicium,
4 & æquitatẽ: ‡vt detur paruulis aſtutia,ado-
5 leſcenti ſcientia & intellectus. ‡Audiens ſa-
piens ſapientior erit: & intelligens,guberna-
6 cula poſſidebit. ‡Animaduertet parabolã &
interpretationẽ,verba ſapientũ,& ęnigmata
7 eorum. ‡ Timor Domini, principiũ ſapiẽtiæ. Pſal.110.b.10.
Sapientiam atq; doctrinam ſtulti deſpiciũt.
8 ‡Audi fili mi diſciplinã patris tui, & ne di- Eccl.1.b.16.
9 mittas legem matris tuæ: ‡vt addatur gratia Iob.28.d.28
10 capiti tuo, & torques collo tuo: ‡Fili mi,ſi te
11 lactauerint peccatores,ne acquieſcas eis. ‡Si
B dixerint, Veni nobiſcum,inſidiemur ſangui- Sap.2.b.10.
ni, abſcondamus tendiculas contra inſon-
12 tem fruſtra: ‡deglutiamus eum ſicut infer-
nus viuentem,& integrum quaſi deſcenden-
13 tem in lacũ. ‡Omnem pretioſam ſubſtãtiam
reperiemus, implebimus domos noſtras ſpo
14 lijs. ‡Sortem mitte nobiſcum, marſupium
15 vnum ſit omnium noſtrum. ‡ Fili mi ne am-
bules cum eis, prohibe pedem tuum à ſe-
16 mitis eorum. ‡‖Pedes enim illorum ad ma- Iſai.59.b.7.
lum currunt, & feſtinant vt effundant ſan-
17 guinem. ‡Fruſtra autẽ iacitur rete ante ocu-
18 los pennatorum: ‡ Ipſi quoque contra ſan-
guinem ſuum inſidiantur, & moliũtur frau-
19 des contra animas ſuas. ‡Sic ſemitæ omnis
20 auari, animas poſſidentium rapiunt. ‡Sa-
pientia foris prædicat, in plateis dat vocem
21 ſuam: ‡in capite turbarum clamitat, in fori-
C bus portarum vrbis profert verba ſua, di-
22 cẽs, ‡Vſquequo paruuli diligitis infantiam,
& ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient, &
23 imprudentes odibunt ſcientiam? ‡Conuer-
timini ad correptionem meam: en profe-
ram vobis ſpiritum meum,& oſtẽdam vo- Eſa.65.b.12
24 bis verba mea. ‡ Quia vocaui, & renuiſtis: 66.b.4.
extendi

*Iere.7.b.13.* extendi manum meam, & non fuit qui aſpi-
*Eſa.65.a.15.* ceret. ‡ Deſpexiſtis omne conſilium meum, 25
& increpationes meas neglexiſtis. ‡ Ego quo- 26
que in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo,
cũ vobis id quod timebatis aduenerit. ‡ Cum 27
irruerit repẽtina calamitas, & interitus qua-
ſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper
vos tribulatio & anguſtia: ‡ Tunc inuocabũt 28
me, & non exaudiam: manè conſurgent, & D
non inuenient me: ‡ eo quòd exoſam habue- 29
rint diſciplinam, & timorẽ Domini non ſu-
ſceperint, ‡ nec acquieuerint conſilio meo, & 30
detraxerint vniuerſæ correptioni meæ. ‡ Co- 31
medent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſq; conſiliis
ſaturabuntur. ‡ Auerſio paruulorum interfi- 32
ciet eos, & proſperitas ſtultorũ perdet illos.
‡ Qui autem me audierit, abſque terrore re- 33
quieſcet, & abundantia perfruetur, timore
malorum ſublato. CAP. II.

FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & 1
mandata mea abſconderis penes te, ‡ vt 2
audiat ſapiẽtiam auris tua: inclina cor tuum A
ad cognoſcendam prudentiam. ‡ Si enim ſa- 3
pientiã inuocaueris, & inclinaueris cor tuum
prudentiæ, ‡ ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, 4
& ſicut theſauros effoderis illam: ‡ tunc in- 5
telliges timorem Domini, & ſcientiam Dei
inuenies. ‡ quia Dñs dat ſapientiam, & ex ore 6
eius prudentia & ſcientia. ‡ Cuſtodiet recto- 7
rum ſalutem, & proteget gradiẽtes ſimplici- 8
ter, ‡ ſeruans ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorũ
cuſtodiens. ‡ Tunc intelliges iuſtitiam & iu- 9
dicium, & æquitatẽ & omnẽ ſemitã bonam.
‡ Si intrauerit ſapientia cor tuum, & ſcientia 10
animæ tuæ placuerit: ‡ conſiliũ cuſtodiet te, 11
& prudentia ſeruabit te, ‡ vt eruaris à via 12
*a.7.* mala, & ab homine qui peruerſa loquitur:
‡ qui relinquunt iter rectum, & ambulãt per 13
vias tenebroſas: ‡ qui lætantur cùm malefe- C
cerint, & exultant in rebus peſſimis: ‡ quo- 14
rum viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus 15
eorum. ‡ Vt eruaris à muliere aliena, & ab 16
extranea quæ mollit ſermones ſuos, ‡ & re- 17
linquit ducem pubertatis ſuæ, ‡ & pacti Dei 18
ſui oblita eſt. inclinata eſt enim ad mortem
domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius. om- D
nes qui ingrediuntur ad eam, non reuerten- 19
tur, nec apprehendent ſemitas vitæ. ‡ Vt am- 20
bules in via bona: & calles iuſtorum cuſto-
dias. ‡ Qui enim recti ſunt, habitabunt in 21
*Iob 18. d.17.* terra, & ſimplices permanebunt in ea. ‡ ‖ Im- 22
pii verò de terra perdentur: & qui iniquè a-
gũt, auferentur ex ea. CAP. III.

FIli mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & præ- 1
*Deut. 8.a.1.* cepta mea cor tuum cuſtodiat. ‡ ‖ Lon- 2
*30.c.16.* gitudinem enim dierũ, & annos vitæ, & pa- A
cem apponent tibi. ‡ Miſericordia & veritas 3
te non deſerant, circunda eas gutturi tuo, &
deſcribe in tabulis cordis tui: ‡ & inuenies 4
gratiam & diſciplinam bonã coram Deo &
hominibus. ‡ Habe fiduciam in Dño ex toto 5
corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. ‡ In 6
omnibus viis tuis cogita illũ, & ipſe diriget
*Rom. 12. d.* greſſus tuos. ‡ ‖ Ne ſis ſapiens apud temet- 7
*16.* ipſum: time Deum, & recede à malo. ‡ ſanitas 8
*Tobi.4.b.7.* quippe erit vmbilico tuo, & irrigatio oſſium
*Luc.14.c.13.* tuorum. ‡ ‖ Honora Dominum de tua ſub- 9
ſtantia, & de primitiis omnium frugum tua-
10 rum: ‡ & [a] implebuntur horrea tua ſaturitate, *a da paupe-*
B & vino torcularia tua redundabũt. ‡ ‖ Diſci- *ribus.*
11 plinam Domini, fili mi, ne abiicias: nec de- *Heb.12.b.5.*
12 ficias cùm ab eo corriperis. ‡ quem enim di- *Apoc.3.d.19*
ligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio
13 complacet ſibi. ‡ Beatus homo qui inuenit
14 ſapientiam, & qui affluit prudentia [b], ‡ melior *b effluit pru-*
eſt acquiſitio eius negotiatione [c] auri & ar- *dentiam 5.*
15 genti, primi & puriſſimi [d] fructus eius. ‡ pre- *c argenti &*
tioſior eſt cunctis opibus: & omnia quæ de- *auro pri-*
ſyderantur, huic non valent comparari. *mo 6.*
16 ‡ Longitudo dierum in dextera eius, & in ſi-
17 niſtra illius diuitiæ & gloria. ‡ Viæ eius viæ
C pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ.
18 ‡ Lignũ vitæ eſt his qui apprehẽderint eam:
19 & qui tenuerit eam, beatus. ‡ Dñs ſapientia
fundauit terram, ſtabiliuit cælos prudentia.
20 ‡ Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nubes
21 rore concreſcunt. ‡ Fili mi, ne effluãt hæc ab
22 oculis tuis. Cuſtodi legem atq; conſiliũ: ‡ &
erit vita animæ tuæ & gratia faucibus tuis:
23 ‡ tunc ambulabis fiducialiter in via tua, &
24 pes tuus non impinget. ‡ ſi dormieris, non
timebis: quieſces, & ſuauis erit ſomnus tuus.
25 ‡ ne paueas repentino terrore, & irruentes
26 tibi [e] potentias impiorum. ‡ Dñs enim erit in *e ruinas 8.*
latere tuo, & cuſtodiet pedẽ tuũ ne capiaris.
27 ‡ Noli prohibere benefacere eum qui poteſt:
D ſi vales, & ipſe benefac. ‡ Nec dicas amico
28 tuo, Vade, & reuertere, & cras dabo tibi: cũ
29 ſtatim poſſis dare. ‡ Ne moliaris amico tuo
30 malũ, cũ ille in te habeat fiduciã. ‡ Ne cõten-
das aduerſus hominẽ fruſtra, cũ ipſe tibi nihil
31 mali fecerit. ‡ ‖ Ne æmuleris hominẽ iniuſtũ, *Pſal.36.a.1.*
32 nec imiteris vias eius: ‡ quia abominatio Dñi *a.8.*
eſt omnis illuſor, & cũ ſimplicibus ſermoci-
33 natio eius. ‡ Egeſtas à Dño in domo impii: ha-
34 bitacula autẽ iuſtorũ benedicentur. ‡ ipſe de-
ludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.
35 ‡ Gloriã ſapientes poſſidebũt: ſtultorũ [f] exal- *f exaltatio*
tatio, ignominia. CAP. IIII. *8.*

1 AVdite filii diſciplinam patris, & atten-
2 dite: vt ſciatis prudentiam. ‡ Donum
A bonum tribuam vobis, legem meã ne dere-
3 linquatis. ‡ Nam & ego filius fui patris mei,
4 tenellus & vnigenitus coram matre mea: ‡ &
docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba
mea cor tuũ, cuſtodi præcepta mea, & viues.
5 ‡ Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne
obliuiſcaris, neq; declines à verbis oris mei.
6 ‡ Ne dimittas eã, & cuſtodiet te, dilige eam
7 & conſeruabit te. ‡ Principium ſapientiæ poſ-
ſide ſapiẽtiam, & in omni poſſeſſione tua ac-
8 quire prudentiam: ‡ arripe illam, & exalta-
B bit te: glorificaberis ab ea cùm eã fueris am-
9 plexatus. ‡ dabit capiti tuo augmẽta gratiarũ,
10 & corona inclyta proteget te. ‡ Audi fili mi, &
ſuſcipe verba mea, vt multiplicẽtur tibi anni
11 vitæ. ‡ Viam ſapientiæ mõſtrabo tibi, ducam
12 te per ſemitas æquitatis: ‡ quas cũ ingreſſus
fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens
13 non habebis offendiculũ. ‡ Tene diſciplinã, ne
C dimittas eã: cuſtodi illã, quia ipſa eſt via tua.
14 ‡ Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi
15 placeat malorũ via. ‡ Fuge ab ea, nec tranſeas
16 per illam, declina & deſere eam. ‡ non enim

dormiunt niſi malefecerint: & non rapitur
ſomnus ab eis niſi ſupplātauerint.‡comedūt 17
panem impietatis, & vinum iniquitatis bi-
bunt.‡Iuſtorum autē ſemita,quaſi lux ſplen 18
dens, procedit & creſcit vſq; ad perfectam
diem.‡Via impiorum tenebroſa: neſciunt 19
vbi corruant. ‡Fili mi, auſculta ſermones 20
meos,& ad eloquia mea inclina aurē tuam.
‡ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea in 21
medio cordis tui:‡vita enim ſunt inuenien- 22
tibus ea,& vniuerſæ carni ſanitas.‡Omni cu 23
ſtodia ſerua cor tuū, quia ex ipſo vita pro-
cedit. ‡Remoue à te os prauū, & detrahen- 24
tia labia ſint procul à te.‡Oculi tui recta vi- 25
deāt,& palpebræ tuæ præcedāt greſſus tuos.
‡Dirige ſemitā pedibus tuis, & omnes viæ 26
tuæ ſtabilientur.‡Ne declines ad dexteram 27
neq; ad ſiniſtram:auerte pedem tuū à malo.
p.8. ☞vias enim quæ à dextris ſunt,nouit Domi-
nus:peruerſæ verò ſunt quæ à ſiniſtris ſunt.
Ipſe autem rectos faciet curſus tuos,itinera
aūt tua in pace producet*. CAP. V.

Fili mi,attende ad ſapientiam meam, & 1
prudentiæ meæ inclina aurem tuā: ‡vt 2
cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia A
*Ne intenderis fallaciæ mulieris. tua conſeruent. ‡*Fauus enim ſtillans labia 3
meretricis,& nitidius oleo guttur eius.‡no- 4
uiſsima autē illius amara quaſi abſynthium,
& acuta quaſi gladius biceps. ‡Pedes eius 5
deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus
eius penetrant.‡Per ſemitam vitæ non am- 6
bulāt, vagi ſunt greſſus ei⁹ & inueſtigabiles.
‡Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à 7
verbis oris mei. ‡Longè fac ab ea viā tuam, 8
& ne appropinques foribus domus eius.‡Ne 9
des alienis honorē tuum, & annos tuos cru- B
deli. ‡ne fortè impleantur extranei viribus 10
tuis, & labores tui ſint in domo aliena, ‡& 11
gemas in nouiſsimis quando conſumpſeris
carnes tuas & corpus tuum, & dicas, ‡Cur 12
deteſtatus ſum diſciplinam,& increpationi- C
bus non acquieuit cor meum, ‡nec audiui 13
vocem docentium me, & magiſtris non in-
clinaui aurem meam? ‡Penè fui in omni 14
malo, in medio eccleſiæ & ſynagogæ.‡Bibe 15
aquam de ciſterna tua & fluenta putei tui.
‡Deriuentur fontes tui foras, & in plateis 16
aquas tuas diuide. ‡Habeto eas ſolus, nec 17
ſint alieni participes tui. ‡Sit vena tua be- 18
nedicta,& lætare cum muliere adoleſcentiæ D
tuæ: ‡ceruа chariſsima, & gratiſsimus hin- 19
nulus, vbera eius inebriēt te in omni tem-
pore,in amore eius delectare iugiter.‡Quare 20
ſeduceris fili mi ab aliena, & fouēris in ſinu
Iob 31.a.4. & 34.c.21. alterius?‡‖Reſpicit Dominus vias hominū, 21
& omnes greſſus eius conſyderat.‡Iniquita- 22
tes ſuæ capiunt impium,& funibus peccato-
rum ſuorum conſtringitur. ‡Ipſe morietur, 23
quia non habuit diſciplinam,& in multitu-
dine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

CAP. VI.

Fili mi,ſi ſpoponderis pro amico tuo,de- 1
fixiſti apud extraneum manum tuam, A
‡illaqueatus es verbis oris tui, & captus 2
propriis ſermonibus. ‡Fac ergo quod dico 3
fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti
in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina,

4 ſuſcita amicum tuum: ‡ne dederis ſomnum
oculis tuis, nec dormitēt palpebræ tuæ.
5 ‡Eruere quaſi damula de manu, & quaſi
6 auis de*manu aucupis. ‡Vade ad formicam *inſidijs 18
ô piger, & conſydera vias eius, & diſce ſa-
7 pientiam:‡quæ cùm non habeat ducem, nec
8 præceptorem, nec principem, ‡parat in æſtate
cibum ſibi,& cōgregat in meſſe quod come-
9 dat.‡‖Vſquequo piger dormies?quādo con- Infr.24.d.33
10 ſurges è ſomno tuo? ‡Paululum dormies,
B paululum dormitabis, paululum conſeres
11 manus vt dormias:‡& veniet tibi quaſi via-
tor egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus:
☞Si verò impiger fueris,veniet vt fons meſ- p.8.
12 ſis tua, & egeſtas longè fugiet à te*.‡Homo
apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo,
13 ‡annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14 ‡prauo corde machinatur malum, & omni
15 tempore iurgia ſeminat. ‡huic extemplò ve-
niet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec
16 habebit vltra medicinā. ‡Sex ſunt quæ odit
Dominus,& ſeptimū deteſtatur anima eius,
17 ‡Oculos ſublimes, Linguam mendacem,
Manus effundentes innoxium ſanguinem,
18 ‡Cor machinans cogitationes peſsimas, Pe-
19 des veloces ad currendum in malum,‡Pro-
C ferentem mendacia teſtem fallacem,Et eum
10 qui ſeminat inter fratres diſcordias. ‡Con-
ſerua fili mi præcepta patris tui,& ne dimit-
21 tas legem matris tuæ. ‡Liga ea in corde
22 tuo iugiter,& circunda*gutturi tuo. ‡Cùm *ca 4.
ambulaueris, gradiantur tecum: cùm dor-
mieris,cuſtodiant te,& euigilans loquere cū
23 eis.‡quia mandatum lucerna eſt, & lex lux,
14 & via vitæ increpatio diſciplinæ. ‡Vt cuſto-
diant te à muliere mala, & a blanda lingua
25 extraneæ.‡Non cōcupiſcat pulchritudinem
eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius.
26 ‡pretium enim ſcorti vix eſt vnius panis:
mulier autem viri pretioſam animam capit.
27 ‡Nunquid poteſt homo abſcondere ignem
D in ſinu ſuo,vt veſtimenta illius nō ardeant?
28 ‡aut ambulare ſuper prunas, vt non com-
29 burantur plantæ eius? ‡ſic qui ingreditur ad
mulierem proximi ſui,non erit mūdus cùm
30 tetigerit eam. ‡Non grandis eſt culpa, cum
quis furatus fuerit,furatur enim vt eſurien-
31 tem impleat animam:‡deprehenſus quoque
reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiā do-
32 mus ſuæ tradet.‡*Qui autē adulter eſt,pro- *& liberabit ſe.
33 pter cordis inopiā perdet animā ſuā,‡turpitu-
dinē & & ignominiā cōgregat ſibi,& oppro
34 briū illius nō delebitur.‡quia zelus & furor
35 viri nō parcet in die vindictæ,‡nec acquieſcet
cuiuſquā precibus, nec ſuſcipiet pro redem-
ptione dona plurima. CAP. VII.

1 Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præ-
A cepta mea reconde tibi.☞Fili, honora p.12.
Dominum, & valebis: præter eum verò ne
2 timueris alienum*. ‡Serua mandata mea,&
viues: & legem meam quaſi pupillam oculi
3 tui.‡liga eam* in digitis tuis, ſcribe illam *ca 2.
4 in tabulis cordis tui: ‡Dic ſapientiæ ſoror
mea es: & prudentiam voca amicam tuam,
5 ‡Vt cuſtodiat te à muliere extranea & ab a-
6 liena quæ verba ſua dulcia facit. ‡De fene-
B ſtra enim dom⁹ meæ per cancellos proſpexi.

‡& video paruulos, conſydero vecordem iu- 7
uenem: ‡qui tranſit per plateas iuxta angu- 8
lum, & prope viam domus illius graditur ‡in 9
obſcuro, adueſperaſcente die, in noctis tene-
bris, & caligine. ‡Et ecce occurrit illi mulier 10
*capiendas 34. ornatu meretricio, præparata ad *decipiēdas
animas, garrula & vaga, ‡quietis impatiens, 11
nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis,
‡nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta an- 12
gulos inſidians. ‡Apprehenſumque deoſcu- 13
latur iuuenē, & procaci vultu blanditur, di-
cens, ‡Victimas pro ſalute deuoui, hodie red- 14
didi vota mea. ‡Idcirco egreſſa ſum in oc- 15
curſum tuū, deſyderans te videre, & reperi. C
‡Intexui funibus lectulum meū, ſtraui tape- 16
tibus pictis ex Aegypto. ‡Aſperſi cubile meū 17
myrrha, & aloë, & cinnamomo. ‡Veni, ine- 18
briemur vberibus, & fruamur cupitis am-
plexibus donec illuceſcat dies. ‡Non eſt enim 19
vir in domo ſua, abiit via longiſſima. ‡Sac- 20
culum pecuniæ ſecū tulit: in die plenæ lunæ
reuerſurus eſt in domū ſuam. ‡Irretiuit eum 21
multis ſermonibus, & blāditiis labiorū pro-
traxit illum. ‡Statim eam ſequitur quaſi bos 22
ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiēs, D
& ignorās quòd ad vincula ſtultus trahatur:
‡donec tranſfigat ſagitta iecur eius: velut ſi 23
auis feſtinet ad laqueū, & neſcit quòd de pe-
riculo animæ illius agitur. ‡Nunc ergo fili 24
mi, audi me, & attende verbis oris mei. ‡Ne 25
abſtrahatur in viis illius mens tua, neq; de-
cipiaris ſemitis eius. ‡Multos enim vulnera- 26
tos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti
ſunt ab ea. ‡Viæ inferi domus eius penetran- 27
tes interiora mortis.

CAP. VIII.

NVnquid non ſapientia clamitat, & pru- 1
dentia dat vocē ſuā? ‡In ſummis excel- 2
ſiſq; verticibus ſupra viā, in mediis ſemitis A
ſtans, ‡iuxta portas ciuitatis in ipſis foribus 3
loquitur, dicens, ‡O viri ad vos clamito, & 4
vox mea ad filios hominum: ‡intelligite par- 5
uuli aſtutiam, & inſipientes animaduertite.
‡Audite, quoniā de rebus magnis locutura 6
ſum: & aperientur labia mea, vt recta prædi-
cent. ‡Veritatem meditabitur guttur meū, & 7
labia mea deteſtabuntur impiū. ‡Iuſti ſunt 8
omnes ſermones mei, non eſt in eis prauum
quid, neq; peruerſum. ‡Recti ſunt intelligēti- 9
Iob.28.c.18 bus & æqui inuenientibus ſcientiam. ‡||Ac- 10
Sap.7.a.9. cipite diſciplinā meā, & non pecuniam: do- B
ctrinam magis quàm aurū eligite. ‡Melior 11
eſt enim ſapientia cunctis opibus pretioſiſſi-
mis: & omne deſyderabile ei non poteſt cum
parari. ‡Ego ſapientia habito in conſilio, & 12
eruditis interſum cogitationibus. ‡Timor 13
Domini odit malū: arrogantiā, & ſuperbiā, &
viā prauā, & os bilingue deteſtor. ‡Meum eſt 14
conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea
eſt fortitudo. ‡Per me reges regnant, & 15
legū cōditores iuſta decernunt. ‡Per me prin 16
cipes imperant, & potētes decernunt iuſtitiā.
‡Ego diligentes me, diligo. & qui manè vi 17
gilant ad me, inuenient me. ‡Mecum ſunt di 18
uitiæ & gloria, opes ſuperbæ, & iuſtitia. ‡Me- 19
lior eſt enim fructus meus auro & lapide C
pretioſo, & genimina mea argento electo. ‡In 20

viis iuſtitiæ ambulo, in medio ſemitarū iu-
21 dicii, ‡vt ditem diligentes me, & theſauros
22 eorū repleā. ‡||Dñs poſſedit me in initio via- Sap.9.b.9.
rū ſuarum, antequā quicquā faceret à prin-
23 cipio. ‡Ab æterno ordinata ſum, & ex anti-
24 quis antequā terra fieret. ‡Nōdū erāt abyſſi,
& ego iam concepta erā: necdū fontes aqua-
25 rum eruperant. ‡Necdū montes graui mole
conſtiterant, ante * colles ego parturiebar: *omnes
26 ‡adhuc terrā non fecerat, & flumina, & car-
27 dines orbis terræ. ‡Quādo præparabat cælos,
D aderam: quando certa lege & gyro vallabat
28 abyſſos. ‡quando æthera firmabat ſurſum, &
29 librabat fontes aquarū. ‡quando circūdabat
mari terminū ſuū, & legē ponebat aquis, ne
tranſirent fines ſuos: quando appēdebat fun-
30 damenta terræ. ‡Cum eo eram cuncta cōpo-
nens: & delectabar per ſingulos dies, ludens
31 corā eo omni tempore: ‡ludens in orbe ter-
rarum: & deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominū.
32 ‡Nunc ergo filii audite me, Beati qui cuſto-
33 diunt vias meas. ‡Audite diſciplinā, & eſtote
34 ſapientes, & nolite abiicere eam. ‡Beatus ho
mo qui audit me, qui vigilat ad fores meas
quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtii mei.
35 ‡Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hau-
36 riet ſalutē à Domino: ‡qui autē in me pec-
cauerit, lædet animam ſuam. Omnes qui me
oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit ſibi domum, excīdit
2 columnas ſeptem. ‡Immolauit victimas
A ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam
3 ſuam. ‡Miſit ancillas ſuas vt vocarent ad ar-
4 cem, & ad mœnia ciuitatis. ‡Si quis eſt par-
uulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta
5 eſt, ‡Venite, comedite panem meum, & bi-
6 bite vinum, quod miſcui vobis. ‡Relinquite
B infantiā, & viuite, & ambulate per vias pru-
7 dentiæ. ‡Qui erudit deriſorem, ipſe iniuriā
ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi macu-
8 lam generat. ‡Noli arguere deriſorem, ne
oderit te. Argue ſapientem, & diliget te.
9 ‡Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſa-
pientia. Doce iuſtum, & feſtinabit accipere. Supr.1.a.7.
10 ‡Principium ſapientiæ timor Domini: & Pſ.110.b.10.
11 ſcientia ſanctorum prudentia. ‡Per me enim Eccl.1.b.16.
C multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi Iob.28.d.28.
12 anni vitæ. ‡Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris:
13 ſi autē illuſor, ſolus portabis malū. ‡Mulier
ſtulta & clamoſa, plenaq; illecebris, & nihil
14 omnino ſciens: ‡ſedit in foribus domus ſuæ
15 ſuper ſellam in excelſo vrbis loco, ‡vt vo-
D caret tranſeuntes per viam & pergentes iti-
16 nere ſuo. ‡Quis eſt paruulus, declinet ad me.
17 Et vecordi locuta eſt, ‡Aquæ furtiuæ dulcio-
18 res ſunt, & panis abſconditus ſuauior. ‡Et
ignorauit quòd ibi ſint gigantes, & in pro-
fundis inferni conuiuæ eius. “Qui enim ap- “ni.
plicabitur illi, deſcendet ad inferos: nam qui
abſceſſerit ab ea, ſaluabitur”.

PARABOLAE SALOMONIS.

CAP. X.

1 FIlius ſapiens lætificat patrem: filius ve-
A rò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ.

‡Nil proderuot theſauri impietatis : iuſtitia 2
verò liberabit à morte.
‡Non affliget Dominus fame animam iuſti, 3
& inſidias impiorum ſubuertet.
‡Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: ma- 4
nus autem fortium diuitias parat.
•.12. •Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos.
idem autem ipſe ſequitur aues volantes°.
‡Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt: 5
qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.
•.5. ‡Benedictio •Domini° ſuper caput iuſtiios 6
autem impiorum operit iniquitas.
‡Memoria iuſti cum laudibus: & nomẽ im- 7
piorum putreſcet. B
‡Sapiens corde præcepta ſuſcipiet : ſtultus 8
cæditur labiis.
‡Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confi- 9
denter: qui autem deprauat vias ſuas, mani-
feſtus erit.
Ecc.27.e.25. ‡‖Qui annuit oculo, dabit dolorem, & ſtul- 10
tus labiis verberabitur.
‡Vena vitæ, os iuſti: & os impiorum operit 11
iniquitatem.
1.Pet.4.b.8. ‡‖Odium ſuſcitat rixas: & vniuerſa delicta 12
1.Cor.13.b.4 operit charitas.
‡In labiis ſapientis inuenitur ſapientia, & 13
virga in dorſo eius qui indiget corde.
‡Sapientes abſcondunt ſcientiam: os autem 14
ſtulti confuſioni proximum eſt.
‡Subſtãtia diuitis, vrbs fortitudinis eius: pa- 15
uor pauperum, egeſtas eorum. C
‡Opus iuſti, ad vitam: fructus autem impij, 16
ad peccatum.
‡Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autẽ 17
increpationes relinquit, errat.
‡Abſcondũt odiũ labia mendacia : qui pro- 18
fert contumeliam, inſipiens eſt.
‡In multiloquio non deerit peccatum: qui 19
autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus
eſt.
‡Argentum electum, lingua iuſti: cor autem 20
impiorum pro nihilo.
‡Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem 21
indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.
‡Benedictio Domini diuites facit, nec ſocia- 22
vel 1. bitur°eis°afflictio.
‡Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus: ſa- 23
pientia autem eſt viro prudentia. D
‡Quod timet impius, veniet ſuper eum: de- 24
ſyderium ſuum iuſtis dabitur.
‡Quaſi tempeſtas tranſiens non erit im- 25
pius: iuſtus autem quaſi fundamentum ſem-
piternum.
‡Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic 26
°in via. piger his qui miſerunt eum°.
‡Timor Domini apponet dies, & anni im- 27
piorum breuiabuntur.
‡Expectatio iuſtorum lætitia: ſpes autẽ im- 28
piorum peribit.
‡Fortitudo ſimplicis via Domini: & pauor 29
his qui operantur malum.
‡Iuſtus in æternum non commouebitur: 30
impij autem non habitabunt ſuper terram.
°vel 4. ‡Os iuſti parturiet ſapientiam,° lingua pra- 31
uorum peribit.
‡Labia iuſti conſyderant placita, & os im- 32
piorum peruerſa.

CAP. XI.

1 Statera doloſa abominatio eſt apud Deũ, Inf.20.b.10.
A & pondus æquum voluntas eius. d.23.
2 ‡Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit & cõtumelia:
vbi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.
3 ‡Simplicitas iuſtorum diriget eos, & ſup-
plantatio peruerſorum vaſtabit illos.
4 ‡‖Non proderunt diuitiæ in die vltionis: Eccl.5.c.10.
iuſtitia autem liberabit à morte.
5 ‡Iuſtitia ſimplicis diriget viã eius: & in im-
pietate ſua corruet impius.
6 ‡Iuſtitia rectorum liberabit eos: & in inſi-
diis ſuis capientur iniqui.
7 ‡‖Mortuo homine impio nulla erit vltrà Sap.5.c.16.
ſpes, & expectatio ſolicitorum perit.
8 ‡Iuſtus de anguſtia liberatus eſt: & tradetur
impius pro eo.
9 ‡Simulator ore decipit amicum ſuum: iuſti
B autem liberabuntur ſcientia.
10 ‡In bonis iuſtorum °exaltabitur° ciuitas: & °exultabit
in perditione impiorum erit laudatio. 7.
11 ‡Benedictione iuſtorum exaltabitur ciuitas:
& ore impiorum ſubuertetur.
12 ‡Qui deſpicit amicum ſuum, indigens cor-
de eſt: vir autem prudens tacebit.
13 ‡Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana:
qui autem fidelis eſt, celat amici cõmiſſum.
14 ‡Vbi non eſt gubernator, populus corruet:
ſalus autem, vbi multa conſilia.
15 ‡Affligetur malo, qui fidem facit pro extra-
neo: qui autem cauet laqueos, ſecurus erit.
16 ‡Mulier gratioſa inueniet gloriam, & robu-
ſti habebunt diuitias.
17 ‡Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui
C autem crudelis eſt, etiã propinquos abiicit.
18 ‡Impius facit opus inſtabile: ſeminanti autẽ
iuſtitiam merces fidelis.
19 ‡Clementia præparat vitam: & ſectatio ma-
lorum mortem.
20 ‡Abominabile Domino cor prauum, & vo-
luntas eius in iis qui ſimpliciter ambulant.
21 ‡Manus in manu non erit innocens malus:
ſemen autem iuſtorum ſaluabitur.
22 ‡Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra & fatua.
23 ‡Deſyderium iuſtorum omne bonũ eſt: præ-
ſtolatio impiorum furor.
24 ‡Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij
rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 ‡Anima quæ benedicit, impinguabitur: &
qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
26 ‡Qui abſcõdit frumenta, maledicetur in po-
D pulis: benedictio autẽ ſuper caput vẽdentiũ.
27 ‡Bene conſurgit diluculo qui quærit bona:
qui autem inueſtigator malorum eſt, oppri-
metur ab eis.
28 ‡Qui confidit in diuitiis ſuis, corruet: iuſti
autem quaſi virens folium germinabunt.
29 ‡Qui conturbat domũ ſuam, poſſidebit ven-
tos: & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti.
30 ‡Fructus iuſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit
animas, ſapiens eſt.
31 ‡‖Si iuſtus in terra recipit, quanto magis im- 2.Pet.4.d.18
pius & peccator?

CAP. XII.

1 Qvi diligit diſciplinam, diligit ſcientiã:
A qui autem odit increpationes, inſi-
piens eſt.

ſibi. ‡ Qui bonus eſt, hauriet gratiā à Dño: qui 2
autē cōfidit in cogitationib' ſuis, impiè agit.
‡ Non roborabitur homo ex impietate: & 3
radix iuſtorum non commouebitur.
‡ Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: & pu- 4
tredo in oſſibus eius quæ confuſione res di-
gnas gerit.
‡ Cogitationes iuſtorum, iudicia: & conſilia 5
impiorum fraudulenta.
‡ Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os 6
iuſtorum liberabit eos.
‡ Verte impios, & non erunt: domus autem 7
iuſtorum permanebit. B
‡ Doctrina ſua noſcitur vir: qui autem va- 8
Eccl.10.d.30 nus & excors eſt, patebit contemptui.
‡ ‖Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm 9
glorioſus & indigens pane.
‡ Nouit iuſtus iumentorū ſuorum animas: 10
viſcera autem impiorum crudelia.
Ecc.20.d.30 ‡ ‖Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur pa- 11
Infr.28.c.19 nibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſi-
mus eſt.
.12.: Qui ſuauis eſt in vini moderationibus,
viuit 10. in ſuis munitionib' relinquit cōtumeliam.
‡ Deſyderium impij monimentum eſt peſ- 12
ſimorum: radix autem iuſtorum proficiet.
‡ Propter peccata labiorum ruina proximat 13
malo: effugiet autem iuſtus de anguſtia. C
‡ De fructu oris ſui vnuſquiſque replebitur 14
bonis, & iuxta opera manuum ſuarum retri-
buetur ei.
‡ Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem 15
ſapiens eſt, audit conſilia.
‡ Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autē 16
diſſimulat iniuriam, callidus eſt.
index 14. ‡ Qui quod nouit loquitur, index iuſtitiæ 17
eſt: qui autē mētitur, teſtis eſt fraudulentus.
‡ Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungitur 18
conſcientiæ: lingua autem ſapientium ſa-
nitas eſt.
‡ Labium veritatis firmum erit in perpe- 19
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, cōcin-
nat linguam mendacij.
‡ Dolus in corde cogitātium mala: qui autē 20
pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium.
‡ Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acci- 21
derit: impij autem replebuntur malo. D
‡ Abominatio eſt Domino labia mendacia: 22
qui autem fideliter agunt, placent ei.
‡ Homo verſutus celat ſcientiam: & cor in- 23
ſipientium prouocat ſtultitiam.
‡ Manus fortium dominabitur: quæ autem 24
remiſſa eſt, tributis ſeruiet.
‡ Mœror in corde viri humiliabit illum, & 25
ſermone bono lætificabitur.
‡ Qui negligit damnū propter amicum, iu- 26
ſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
‡ Non inueniet fraudulentus lucrum: & ſub- 27
ſtantia hominis erit auri pretium.
‡ In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autē deuium 28
ducit ad mortem.

## CAP. XIII.

FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem 1
illuſor eſt, non audit cùm arguitur. A
.9. ‡ De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: 2
anima autem præuaricatorum iniqua.
‡ Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam 3
ſuam: qui autē inconſyderatus eſt ad loquē-
dum, ſentiet mala.
4 ‡ Vult & non vult piger: anima autem ope-
rantium impinguabitur.
5 ‡ Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: im-
pius autem confundit, & confundetur.
6 ‡ Iuſtitia cuſtodit innocentis viam: impie-
tas autem peccatorum ſupplantat.
7 ‡ Eſt quaſi diues cùm nihil habeat: & eſt
quaſi pauper, cùm in multis diuitiis ſit.
8 ‡ Redemptio animæ viri, diuitiæ ſuæ: qui
B autem pauper eſt, increpationē non ſuſtinet.
9 ‡ Lux iuſtorum lætificat: lucerna autē im-
piorum extinguetur.
10 ‡ Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt: qui au-
tem agunt omnia cum conſilio, reguntur
ſapientia.
11 ‡ Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem
paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 ‡ Spes quæ differtur, affligit animā: lignum
vitæ deſyderium veniens.
13 ‡ Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum
obligat: qui autem timet præceptum, in pa-
ce verſabitur.
C Animæ doloſæ errant in peccatis: iuſti .23.
autem miſericordes ſunt & miſerantur.
14 ‡ Lex ſapientis fons vitæ, vt declinet à ruina
mortis.
15 ‡ Doctrina bona dabit gratiam: in itinere
contemptorum vorago.
16 ‡ Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui au-
tem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.
17 ‡ Nuntius impij cadet in malū: legatus au-
tem fidelis, ſanitas.
18 ‡ Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſcipli-
nam: qui autem acquieſcit arguenti, glorifi-
cabitur.
19 ‡ Deſyderium ſi compleatur, delectat animā:
D deteſtantur ſtulti eos qui fugiunt mala.
20 ‡ Qui cū ſapientibus graditur, ſapiens erit:
amicus ſtultorum ſimilis efficietur.
21 ‡ Peccatores perſequitur malum: & iuſtis
retribuentur bona.
22 ‡ Bonus relinquit hæredes filios & nepotes:
& cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.
23 ‡ Multi cibi in noualibus patrum: & aliis alij 13.
congregantur abſque iudicio.
24 ‡ Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui ſuæ 4.
autem diligit illum, inſtanter erudit. Infr.23.d.13
25 ‡ Iuſtus comedit, & replet animam ſuam: Eccl.30 a.1
venter autem impiorum inſaturabilis.

## CAP. XIIII.

1 SApiens mulier ædificat domum ſuā: inſi-
A piens extructā quoq; manibus deſtruet.
2 ‡ ‖Ambulans recto itinere, & timens Deum, Iob.12.a.4
deſpicitur ab eo qui infami graditur via.
3 ‡ In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem
ſapientum cuſtodiunt eos.
4 ‡ Vbi non ſunt boues, præſepe vacuum eſt:
vbi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt
fortitudo bouis.
5 ‡ Teſtis fidelis nō mentietur: profert autem
mendacium doloſus teſtis.
6 ‡ Quærit deriſor ſapientiam, & nō inuenit:
doctrina prudentium facilis.
7 ‡ Vade contra virum ſtultum, & neſcit la- neſcito 4.
bia prudentiæ.

‡ Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: 8
& imprudentia ſtultorum errans.
‡ Stultus illudet peccatum, & inter iuſtos 9
morabitur gratia.
‡ Cor quod nouit amaritudinē animæ ſuæ, 10
in gaudio eius non miſcebitur extraneus: B
* verò 6. ‡ Domus impiorum delebitur, tabernacula* 11
iuſtorum germinabunt.
Inf. 16. d. 25 ‡ Eſt via quæ videtur homini iuſta: nouiſſi- 12
ma autem eius deducunt ad mortem.
‡ Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij 13
luctus occupat.
‡ Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum 14
erit vir bonus.
‡ Innocens credit omni verbo: aſtutus con- 15
ſyderat greſſus ſuos.
⌐ 24. ⌐ Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo autem
ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via
eius°.
‡ Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus 16
tranſilit & confidit.
‡ Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir 17
* verboſus * verſutus* odioſus eſt.
12. ‡ Poſſidebunt paruuli ſtultitiam, & expecta- 18
bunt aſtuti ſcientiam. C
‡ Iacebunt mali ante bonos: & impij ante 19
portas iuſtorum.
* eſt 6. ‡ Etiam proximo ſuo pauper odioſus *erit*: 20
amici verò diuitum multi.
‡ Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui 21
autem miſeretur pauperis, beatus erit.
⌐ 4. ⌐ Qui credit in Dño, miſericordiā diligit°.
‡ Errant qui operantur malum: miſericor- 22
dia & veritas præparant bona.
⌐ 6. ‡ In omni opere ⌐ bono° erit abundantia: vbi 23
autem verba ſunt plurima, ibi frequenter
egeſtas.
‡ Corona ſapientum, diuitiæ eorum: fatuitas 24
ſtultorum imprudentia.
‡ Liberat animas teſtis fidelis: & profert mē- 25
dacia verſipellis.
‡ In timore Domini fiducia fortitudinis, & 26
filiis eius erit ſpes. D
‡ Timor Domini fons vitę, vt declinet à rui- 27
na mortis.
‡ In multitudine populi dignitas regis: & in 28
paucitate plebis ignominia principis.
‡ Qui patiēs eſt, multa gubernatur prudētia: 29
qui autē impatiēs eſt, exaltat ſtultitiā ſuam.
‡ Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſ- 30
ſium, inuidia.
Infr. 17. a. 5 ‡ ‖ Qui calumniatur egentem, exprobrat fa- 31
ctori eius: honorat autem eum, qui miſere-
tur pauperis.
‡ In malitia ſua expelletur impius: ſperat 32
autem iuſtus in morte ſua.
‡ In corde prudentis requieſcit ſapientia, & 33
* quoque 16 indoctus *quoſque* erudiet.
‡ Iuſtitia eleuat gentem: miſeros autem fa- 34
cit populos peccatum.
‡ Acceptus eſt regi miniſter intelligens: ira- 35
cundiam eius inutilis ſuſtinebit.

CAP. XV.

Infr. 25. c. 15 RESponſio mollis frangit iram: ſermo 1
durus ſuſcitat furorem. A
‡ Lingua ſapientum ornat ſcientiam: os fa- 2
tuorum ebullit ſtultitiam.

3 ‡ In omni loco oculi Domini contemplan-
tur bonos & malos.
4 ‡ Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autē
immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 ‡ Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui
autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
⌐ In abundanti iuſtitia virtus maxima eſt: ⌐ 12.
cogitationes autem impiorū eradicabūtur°.
6 ‡ Domus iuſti plurima fortitudo: & in fru-
ctibus impij conturbatio.
7 ‡ Labia ſapientum diſſeminabūt ſcientiam:
cor ſtultorum diſſimile erit.
8 ‡ ‖ Victimæ impiorum abominabiles Domi- Eccl. 34. c. 21
B no: vota iuſtorum placabilia.
9 ‡ Abominatio eſt Domino via impij: qui
ſequitur iuſtitiam, diligitur ab eo.
10 ‡ Doctrina mala deſerentium viam ⌐ vitæ°: ⌐ 6.
qui increpationes odit, morietur.
11 ‡ Infernus & perditio coram Domino: quā-
to magis corda filiorum hominum?
12 ‡ Non amat peſtilens eum qui ſe corripit,
nec ad ſapientes graditur.
13 ‡ ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in mœro- Inf. 17. d. 22
re animi deiicitur ſpiritus.
14 ‡ Cor ſapientis quærit doctrinam: & os ſtul-
torum paſcitur imperitia.
15 ‡ Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens
quaſi iuge conuiuium.
16 ‡ Melius eſt parum cum timore Domini,
quàm theſauri magni & inſatiabiles.
17 ‡ Melius eſt vocari ad olera cum charitate:
quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 ‡ Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens
C eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 ‡ Iter *pigrorum* quaſi ſepes ſpinarum: via * impiorū.
iuſtorum abſque offendiculo.
20 ‡ Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus
homo deſpicit matrem ſuam.
21 ‡ Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens
dirigit greſſus ſuos.
22 ‡ Diſſipantur cogitationes vbi non eſt con-
ſilium: vbi verò ſunt plures conſiliarij, con-
firmantur.
23 ‡ Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſer-
mo opportunus eſt optimus.
24 ‡ Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet
de inferno nouiſſimo.
25 ‡ Domum ſuperborum demolietur Domi-
nus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 ‡ Abominatio Dñi cogitationes malę: & pu-
rus ſermo pulcherrimus ⌐ firmabitur ab eo°. ⌐ 2.
27 ‡ Conturbat domum ſuam qui ſectatur aua-
D ritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ ⌐ Per miſericordiam & fidem purgantur Infr. 16. a. 6.
peccata: per timorem autem Domini decli- ⌐ 13.
nat omnis à malo°.
28 ‡ Mens iuſti meditabitur *obedientiam*: os * ſapiētiam
impiorum redundat malis. 8.
29 ‡ Longè eſt Dominus ab impiis: & oratio-
nes iuſtorum exaudiet.
30 ‡ Lux oculorum lætificat animam: fama bo-
na impinguat oſſa.
31 ‡ Auris quę audit increpationes vitæ, in me-
dio ſapientum commorabitur.
32 ‡ Qui abiicit diſciplinam, deſpicit animam
ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus,
poſſeſſor eſt cordis.

‡ Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & 33
gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

Hominis eſt animam præparare, & Do 1
mini gubernare linguam. A
ᵃhominum ‡ Omnes viæ ᵃhominis' patent oculis eius: 2
15. ſpirituum ponderator eſt Dominus.
‡ Reuela Domino opera ſua, & dirigentur 3
cogitationes tuæ.
‡ Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt 4
Dominus: impium quoque ad diem malum.
‡ Abominatio Domini eſt omnis arrogans: 5
etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt in-
nocens.
⁎.24. ⁎Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: ac-
cepta eſt autem apud Deum magis, quàm
immolare hoſtias'.
Sup.15.d.27 ‡ ‖Miſericordia & veritate redimitur iniqui 6
tas: & in timore Domini declinatur à malo.
‡ Cùm placuerint Domino viæ hominis, ini 7
micos quoque eius conuertet ad pacem.
‡ Melius eſt parū cum iuſtitia, quàm multi 8
fructus cum iniquitate. B
‡ Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Do- 9
mini eſt dirigere greſſus eius.
‡ Diuinatio in labiis regis, in iudicio nō er- 10
rabit os eius.
‡ Pondus & ſtatêra iudicia Domini ſunt: & 11
ᵇſæculi 4. opera eius omnes lapides ᵇſeculi'.
‡ Abominabiles regi qui agunt impiè: quo- 12
niam iuſtitia firmatur ſolium.
ᶜdiligetur ‡ Voluntas regum labia iuſta: qui recta lo- 13
2. quitur, ᶜdirigetur'.
‡ Indignatio regis, nuntij mortis: & vir ſa- 14
piens placabit eam.
‡ In hilaritate vultus regis, vita: & clemen- 15
tia eius quaſi imber ſerotinus.
‡ Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: 16
& acquire prudētiam, quia pretioſior eſt ar- C
gento.
‡ Semita iuſtorum declinat mala, cuſtos ani- 17
mæ ſuæ ſeruat viam ſuam.
‡ Contritionem præcedit ſuperbia, & ante 18
ruinam exaltatur ſpiritus.
‡ Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm 19
diuidere ſpolia cum ſuperbis.
‡ Eruditus in verbo reperiet bona: & qui 20
ſperat in Domino, beatus eſt.
‡ Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudēs: 21
& qui dulcis eloquio, maiora reperiet.
‡ Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina 22
ſtultorum, fatuitas.
‡ Cor ſapientis erudiet os eius, & labiis eius 23
addet gratiam.
‡ Fauus mellis compoſita verba, dulcedo a- 24
ᵈ& 5. nimæ ᵈſanitas oſſium. D
Sup.14.b.12 ‡ ‖Eſt via quæ videtur homini recta, & ᵉno- 25
ᵉnouiſſimū uiſſima eius ducunt' ad mortem.
eius ducit. ‡ Anima laborantis laborat ſibi, quia com- 26
13. pulit eum os ſuum: ‡ vir impius fodit ma- 27
lum, & in labiis eius ignis ardeſcit.
‡ Homo peruerſus ſuſcitat lites, & verboſus 28
ſeparat principes.
‡ Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit 29
eum per viam non bonam.
‡ Qui attonitis oculis cogitat praua, mor- 30
dens labia ſua perficit malum.

31 ‡ Corona dignitatis ſenectus quæ in viis iu-
ſtitiæ reperietur.
32 ‡ Melior eſt patiens viro forti: & qui domi-
natur animo ſuo, expugnatore vrbium.
33 ‡ Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino
temperantur.

CAP. XVII.

1 Melior eſt buccella ſicca cum gaudio,
A quàm domᵘˢ plena victimis cū iurgio.
2 ‡ ‖Seruus ſapiens dominabitur filiis ſtultis, Eccl.10.d.28
& inter fratres hæreditatem diuidet. Infr.27.d.20.
3 ‡ Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 ‡ Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax ob-
temperat labiis mendacibus.
5 ‡ ‖Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori Sup.14.d.31.
eius: & qui ruina lætatur alterius, non erit
impunitus.
6 ‡ Corona ſenum, filij filiorum: & gloria fi-
liorum, patres eorum.
7 ‡ Non decent ſtultum verba compoſita, nec
principem labium mentiens.
8 ‡ Gemma gratiſſima, expectatio præſtolan-
B tis: quocunq; ſe vertit, prudenter intelligit.
9 ‡ Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.
10 ‡ Plus proficit correptio apud prudentem,
quàm centum plagæ apud ſtultum.
11 ‡ Semper iurgia quærit malus: angelus au-
tem crudelis mittetur contra eum.
12 ‡ Expedit magis vrſæ occurrere raptis fœ-
tibus, quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia
ſua.
13 ‡ ‖Qui reddit mala pro bonis, non recedet Rom.12.d.17
malum de domo eius. 1.Pet.3.b.9.
14 ‡ Qui dimittit aquā, caput eſt iurgiorū, & an 1.The.5.c.15
C tequā patiatur contumeliā, iudiciū deſerit. Infr.20.c.22
15 ‡ ‖Qui iuſtificat impium, & qui condemnat Iſai.5.c.23.
iuſtum, abominabilis eſt vterq; apud Deū.
16 ‡ Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm
ſapientiam emere non poſſit?
⁎Qui altam facit domū ſuam, quærit rui- ⁎.16.
nam: & qui euitat diſcere, incidet in mala'.
17 ‡ Omni tempore diligit qui amicus eſt, &
frater in anguſtiis comprobatur.
18 ‡ Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpo-
ponderit pro amico ſuo.
19 ‡ Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: &
qui exaltat ᵃos ſuum', quærit ruinam. ᵃoſtium
20 ‡ Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet bo- ſuum 5.
D num: & qui vertit linguam, incidet in malū.
21 ‡ Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam: ſed
nec pater in fatuo lætabitur.
22 ‡ ‖Animus gaudens ætatem floridam facit: Supr.15.b.13
ſpiritus triſtis exiccat oſſa.
23 ‡ Munera de ſinu impius accipit, vt peruer-
tat ſemitas iudicij.
24 ‡ ‖In facie prudentis lucet ſapientia: oculi Eccl.2.c.14.
ſtultorum in finibus terræ. 8.a.2.
25 ‡ Ira patris filius ſtultus, & dolor matris quę
genuit eum.
26 ‡ Non eſt bonum, damnum inferre iuſto, nec
percutere principem qui recta iudicat.
27 ‡ ‖Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & Eccl.20.·.19
prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.
28 ‡ Stultus quoq; ſi tacuerit, ſapiens reputa-
bitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligēs.

## CAP. XVIII.

OCcaſiões quærit qui vult recedere ab 1
amico, omni tẽpore erit exprobrabilis. A
‡ Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi 2
ea dixeris quæ verſantur in corde eius.
‡ Impius cùm in profundum venerit pecca- 3
torum, contemnit: ſed ſequitur eum igno-
minia & opprobrium.
‡ Aqua profunda verba ex ore viri: & tor- 4
rens redundans fons ſapientiæ.
•.3. ‡ Accipere perſonam impij ⁃ in iudicio’ non 5
eſt bonum, vt declines à veritate iudicij.
‡ Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iur- 6
gia prouocat.
‡ Os ſtulti contritio eius, & labia ipſius rui- 7
na animæ eius. B
‡ Verba bilinguis, quaſi ſimplicia, & ipſa 8
perueniunt vſque ad interiora ventris.
•.17. ⁃ Pigrum deiicit timor: animæ autem ef-
fœminatorum eſurient’.
‡ Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, 9
frater eſt ſua opera diſſipantis.
ᵃipſum 8. ‡ Turris fortiſſima nomen Domini: ad ᵃip- 10
ſam’ currit iuſtus, & exaltabitur.
‡ Subſtãtia diuitis vrbs roboris eius, & quaſi 11
murus validus circundans eum.
‡ Antequam conteratur, exaltatur cor homi 12
nis: & antequam glorificetur, humiliatur.
Eccle.11.a.8 ‡ Qui prius reſpõdet quàm audiat, ſtultum 13
ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. C
‡ Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatẽ ſuam: 14
ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis
poterit ſuſtinere?
‡ Cor prudens poſsidebit ſcientiam, & auris 15
ſapientium quærit doctrinam.
‡ Donum hominis dilatat viam eius, & ante 16
principes ſpatium ei facit.
‡ Iuſtus prior eſt accuſator ſui: venit amicus 17
eius, & inueſtigabit eum.
‡ Contradictiones comprimit ſors, & inter 18
potentes quoque diiudicat.
‡ Frater qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas 19
firma: & iudicia quaſi vectes vrbium.
‡ De fructu oris viri replebitur venter eius, 20
& genimina labiorũ ipſius ſaturabunt eum. D
ᵃmanibus ‡ Mors & vita, in ᵃmanu’ linguæ: qui diligũt 21
eam, comedent fructus eius.
‡ Qui inuenit mulierem bonã, inuenit bo- 22
num, & hauriet iucunditatem à Domino.
•.13. ⁃ Qui expellit mulierem bonam, expellit
bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus
eſt & inſipiens’.
‡ Cum obſecrationibus loquitur pauper, & 23
diues effabitur rigidè.
‡ Vir amicabilis ad ſocietatem, magis ami- 24
cus erit, quàm frater.

## CAP. XIX.

Infr.28.a.6 MElior eſt pauper qui ambulat in ſim- 1
•.2. plicitate ſua, quàm ⁃ diues’ torquens A
•.12. labia ⁃ ſua &’ inſipiens.
‡ Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonũ: 2
& qui feſtinus eſt pedibus, offendet.
‡ Stultitia hominis ſupplantat greſſus eius: 3
& contra Deum feruet animo ſuo.
‡ Diuitiæ addunt amicos plurimos: à pau- 4
pere autem & hi quos habuit ſeparantur.
Dan.13.g.61 ‡ ‖ Teſtis falſus non erit impunitus: & qui 5
mendacia loquitur, non effugiet.
6 ‡ Multi colunt perſonam potentis, & amici
ſunt dona tribuentis.
7 ‡ Fratres hominis pauperis oderũt eum, in-
ſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
B Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit:
8 ‡ qui autẽ poſſeſſor eſt mentis, diligit animã
ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet bona.
9 ‡ Falſus teſtis non erit impunitus: & qui lo-
quitur mendacia, peribit.
10 ‡ Non decent ſtultum deliciæ, nec ſeruum
dominari principibus.
11 ‡ Doctrina viri per patientiam noſcitur, &
gloria eius eſt iniqua prætergredi.
12 ‡ Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſi-
cut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.
13 ‡ Dolor patris filius ſtultus: & tecta iugiter
perſtillantia, litigioſa mulier.
14 ‡ Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à
Domino autem propriè vxor prudens.
15 ‡ Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſo-
C luta eſuriet.
16 ‡ Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam
ſuam: qui autem negligit ᵃviam ſuam’ mor- ᵃvias ſuas
tificabitur. 18.
17 ‡ Fœneratur Domino, qui miſeretur paupe-
ris, & viciſsitudinem ſuam reddet ei.
18 ‡ Erudi filium tuum, ne deſperes: ad inter-
fectionem autẽ eius ne ponas animã tuam.
19 ‡ Qui *impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & *enim
cùm rapuerit, aliud apponet.
20 ‡ Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, vt
ſis ſapiens in nouiſsimis tuis.
21 ‡ Multæ cogitationes in corde viri: volun-
tas autem Domini * permanebit. *in æternũ
22 ‡ Homo indigens miſericors eſt: & melior
eſt pauper*, quàm vir mendax. *iuſtus
23 ‡ Timor Domini ad vitam: & in plenitudine
D commorabitur, abſque viſitatione peſsimi.
24 ‡ ‖ Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcel- Inf.26.b.15
la, nec ad os ſuum applicat eam.
25 ‡ ‖ Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior e- Infr.21.b.11.
rit: ſi autẽ corripueris ſapientem, intelliget
diſciplinam.
26 ‡ Qui affligit patrem, & fugit matrem, igno-
minioſus eſt & infœlix.
27 ‡ Non ceſſes fili audire doctrinam, nec igno-
res ſermones ſcientiæ.
28 ‡ Teſtis iniquus deridet iudicium: & os im-
piorum deuorat iniquitatem.
29 ‡ Parata ſunt deriſoribus iudicia: & mallei
percutientes ſtultorum corporibus.

## CAP. XX.

1 LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa e-
A brietas: quicunque his delectatur, nõ erit
ſapiens.
2 ‡ Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui
prouocat eum, peccat in animam ſuam.
3 ‡ Honor eſt homini qui ſeparat ſe à conten-
tionibus: omnes autem ſtulti miſcentur con
tumeliis.
4 ‡ Propter frigus piger arare noluit: mendi-
cabit ergo æſtate, & non dabitur illi.
5 ‡ Sicut aqua profunda, ſic conſiliũ in corde
viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.
6 ‡ Multi homines miſericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inueniet?

‡Iuſtus qui ambulat in ſimplicitate ſua,bea 7
tos poſt ſe filios derelinquet.
‡Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſsipat om- 8
ne malum intuitu ſuo. B
1.Ioh.1.d.8. ‡‖Quis poteſt dicere,mundũ eſt cor meum, 9
3.Re.8.e.46. purus ſum à peccato?
2.Pa.6.g.36 ‡‖Pondus & pondus, menſura & menſura, 10
Eccl.7.c.21. vtrunque abominabile eſt apud Deum.
Sup.15.a.1. ‡Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda 11
Inf.20.d.23. & recta ſint opera eius.
‡Aurem audientem & oculum videntem, 12
Dominus fecit vtrunque.
‡Noli diligere ſomnũ, ne te egeſtas oppri- 13
mat: aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.
‡Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: 14
& cùm receſſerit, tunc gloriabitur.
‡Eſt aurum, & multitudo gemmarum: vas 15
aureum pretioſum labia ſcientiæ. C
Infr.27.b.13. ‡‖Tolle veſtimẽtũ eius qui fideiuſſor extitit 16
alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.
‡Suauis eſt homini panis mendacij, & po- 17
ſtea implebitur os eius calculo.
‡Cogitationes conſiliis roborantur, & gu- 18
bernaculis tractanda ſunt bella.
‡Ei qui reuelat myſteria, & ambulat fraudu 19
lenter, & dilatat labia ſua ne commiſcearis.
Exo.21.c.16. ‡‖Qui maledicit patri ſuo & matri, extin- 20
Leui. 20.b.9 guetur lucerna eius in mediis tenebris.
Mat.15.a.4 ‡Hæreditas ad quã feſtinatur in principio, 21
Sup. 17.c.13 in nouiſsimo benedictione carebit.
Ro.12.d.17. ‡‖Ne dicas, Reddam malum*: expecta Do- 22
1.Pet.3.b.9. minum, & liberabit te.
1.Th.5.c.15 ‡Abominatio eſt apud Dominum pondus & 23
*pro malo pondus: ſtatẽra doloſa non eſt bona. D
Sup.11.a.1. ‡A Domino dirigũtur greſſus viri: quis autẽ 24
20.b.10. hominum intelligere poteſt viam ſuam?
‡Ruina eſt homini deuorare ſanctos: & pòſt, 25
vota retractare.
‡Diſsipat impios rex ſapiens, & incuruat ſu- 26
per eos fornicem.
‡Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ 27
inueſtigat omnia ſecreta ventris.
‡Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, 28
& roboratur clementia thronus eius.
‡Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & di- 29
gnitas ſenum canities.
‡Liuor vulneris abſterget mala, & plagæ in 30
ſecretioribus ventris.

## CAP. XXI.

SIcut diuiſiones aquarum, ita cor regis in 1
manu Domini: quocunque voluerit, in- A
clinabit illud.
‡Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit 2
autem corda Dominus.
ᵃiuſtitiã s. ‡Facere ᵃmiſericordiam᾽ & iudicium, magis 3
placet Domino, quàm victimæ.
ᵃ& 12. ‡Exaltatio oculorum ᵃeſt᾽ dilatatio cordis, 4
lucerna impiorum peccatum.
‡Cogitationes robuſti ſemper in abundan- 5
tia: omnis autẽ piger ſemper in egeſtate eſt.
‡Qui congregat theſauros lingua mendacij, 6
vanus & excors eſt, & impingetur ad la-
queos mortis.
‡Rapinæ impiorum detrahent eos, quia no- 7
luerunt facere iudicium.
‡Peruerſa via viri, aliena eſt: qui autẽ mun- 8
dus eſt, rectum opus eius.

9 ‡Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm Inf.c.19.25
B cũ muliere litigioſa, & in domo communi. d.24.
10 ‡Anima impij deſyderat malum, non miſe-
rebitur proximo ſuo.
11 ‡‖Mulctato peſtilente ſapientior erit par- Sup.19.d.24
uulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcien-
tiam.
12 ‡Excogitat iuſtus de domo impij, vt detra-
hat impios ᵃà malo᾽. ᵃin malũ 3.
13 ‡Qui obturat aurem ſuã ad clamorem pau
peris, & ipſe clamabit, & non exaudietur.
14 ‡Munus abſcõditum extinguit iras: & do-
num in ſinu indignationem maximam.
15 ‡Gaudium iuſto eſt facere iudicium: & pa-
C uor operantibus iniquitatem.
16 ‡Vir qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu
gigantum commorabitur.
17 ‡Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat
vinum & pinguia, non ditabitur.
18 ‡Pro iuſto dabitur impius: & pro rectis ini-
quus.
19 ‡‖Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm Ecc.25.c.22.
cum muliere rixoſa & iracunda. Inf.25.d.24
20 ‡Theſaurus deſyderabilis, & oleum in habi- Sup.b.9.
taculo iuſti: & imprudens homo diſsipabit
illud.
21 ‡Qui ſequitur iuſtitiam & miſericordiam,
inueniet vitam, iuſtitiam & gloriam.
22 ‡Ciuitatem fortium aſcendit ſapiens, ᵃ de- ᵃdetraxit-
ſtruxitque᾽ robur fiduciæ eius. que 1.
23 ‡Qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cu-
D ſtodit ab anguſtiis animam ſuam.
24 ‡Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui
in ira operatur ſuperbiam.
25 ‡Deſyderia occidunt pigrũ: noluerunt enim
26 quicquã manus eius operari: ‡ tota die con-
cupiſcit & deſyderat: qui autem iuſtus eſt
tribuet, & non ceſſabit.
27 ‡‖Hoſtiæ impiorum abominabiles᾽ ᵃ quæ᾽ Iſai.1.d.13.
offeruntur ex ſcelere. ᵃquia 4.
28 ‡Teſtis mendax peribit: vir obediens loque-
tur victoriam.
29 ‡Vir impius procaciter obfirmat vultũ ſuũ:
qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.
30 ‡Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt
conſilium contra Dominum.
31 ‡Equus paratur ad diem belli: Dominus au-
tem ſalutem tribuit.

## CAP. XXII.

1 M‖Elius eſt nomẽ bonum, quàm diui- Eccl.7.a.2.
A tiæ multæ: ſuper argentum * & aurũ, *enim
gratia bona.
2 ‡Diues & pauper obuiauerunt ſibi: vtriuſq;
operator eſt Dominus.
3 ‡Callidus vidit malum, & abſcondit ſe: in-
nocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.
4 ‡Finis modeſtiæ timor Domini, diuitiæ &
gloria & vita.
5 ‡Arma & gladij in via ᵃperuerſi᾽: cuſtos autẽ ᵃſuperbi
animæ ſuæ longè recedit ab eis.
6 ‡Prouerbium eſt, Adoleſcens iuxta viã ſuã,
etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.
7 ‡Diues pauperibus imperat: & qui accipit
B mutuum, ſeruus eſt fœnerantis.
8 ‡Qui ſeminat iniquitatem, metet ᵃmala᾽, & ᵃmalum s.
virga iræ ſuæ conſummabitur.
9 ‡‖Qui pronus eſt ad miſericordiam, bene- Ecc.31.c.28.

 dicetur:

dicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.
♣.14. Victoriam & honorem acquiret qui dat
munera: animã autem aufert accipientium*.
‡Eiice deriſorem, & exibit cũ eo iurgium, 10
ceſſabuntque cauſæ, & contumeliæ.
‡Qui diligit cordis munditiã, propter gra- 11
tiam labiorum ſuorum habebit amicum re-
gem.
‡Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam, & ſup- 12
plantantur verba iniqui.
‡Dicit piger, Leo eſt foris, in medio platearũ 13
occidendus ſum.
‡Fouea profunda os alienæ: cui iratus eſt Do- 14
minus, incidet in eam. C
‡Stultitia colligata eſt in corde pueri, & vir- 15
ga diſciplinæ fugabit eam.
‡Qui calumniatur pauperem, vt augeat di- 16
uitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.
♣.12. Fili mi*, ‡inclina aurem tuam, & audi ver- 17
ba ſapientium: appone autem cor ad doctri-
nam meam. ‡quæ pulchra erit tibi cùm ſer- 18
uaueris eam in ventre tuo, & redundabit in
labiis tuis. ‡ Vt ſit in Domino fiducia tua, 19
vnde & oſtendi eam tibi hodie.
‡Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogi- 20
tationibus & ſcientia, ‡ vt oſtenderem tibi 21
firmitatem & eloquia veritatis, reſpondere
ex his illis qui miſerunt te.
‡Nõ facias violentiam pauperi, quia pauper 22
eſt: neque conteras egenum in porta, ‡ quia 23
iudicabit Dominus cauſam eius, & configet D
eos, qui confixerunt animam eius.
‡Noli eſſe amicus homini iracundo, neque 24
ambules cum viro furioſo: ‡ ne fortè diſcas 25
ſemitas eius, & ſumas ſcandalũ animæ tuæ.
‡Noli eſſe cum his qui defigunt manus ſuas, 26
& qui vades ſe offerunt pro debitis: ‡ſi enim 27
non habes vnde reſtituas, quid cauſæ eſt vt
Statuum 4. tollat operimentum *de cubili tuo?
‡Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos 28
poſuerunt patres tui.
‡Vidiſti virum velocem in opere ſuo? corã 29
regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

QVando ſederis vt comedas cum princi- 1
pe, diligenter attende quæ appoſita A
ſunt ante faciem tuam: ‡& ſtatue cultrum in 2
gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate ani-
mam tuam, ‡ ne deſyderes de cibis eius, in 3
quo eſt panis mendacij.
‡Noli laborare vt diteris: ſed prudentiæ tuæ 4
Sup.13.b.11. pone modũ. ‡ ne erigas oculos tuos ad opes 5
20.c.21. quas non potes habere: quia faciẽt ſibi pen-
Inf.28.c.20. nas quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.
‡Ne comedas cum homine inuido, & ne de- 6
ſyderes cibos eius: ‡quoniam in ſimilitudi- 7
nem arioli & cõiectoris æſtimat quod igno-
rat. Comede & bibe, dicet tibi: & mens eius
non eſt tecum. ‡cibos quos comederas euo- 8
mes, & perdes pulchros ſermones tuos.
‡In auribus inſipientium ne loquaris: quia 9
deſpicient doctrinam eloquij tui.
‡Ne attingas paruulorum terminos, & agrũ 10
pupillorum ne introeas: ‡ propinquus enim 11
illorum fortis eſt: & ipſe iudicabit contra te B
cauſam illorum.
‡ Ingrediatur ad doctrinã cor tuum, & aures 12
tuæ ad verba ſcientiæ.
13 ‡‖Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi Sup.13.d.24.
enim percuſſeris eum virga, non morietur. Eccl.30.a.1.
14 ‡Tu virga percuties eum: & animã eius de
inferno liberabis.
15 ‡Fili mi, ſi ſapiẽs fuerit animus tuus, gaude-
16 bit tecum cor meum: ‡ & exultabunt renes
mei, cùm locuta fuerint recta labia tua.
17 ‡‖Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed Inf.24.a.1.
18 in timore Domini eſto tota die: ‡ quia ha-
bebis ſpem in nouiſsimo, & præſtolatio tua
non auferetur.
19 ‡Audi fili mi, & eſto ſapiens, & dirige in via
animum tuum.
20 ‡Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in co-
C meſſationibus eorum qui carnes ad veſcen-
21 dum conferunt: ‡ quia vacantes potibus, &
dantes ſymbola conſumentur, & veſtietur
pannis dormitatio.
22 ‡ Audi patrem tuum qui genuit te: & ne cõ-
temnas cùm ſenuerit mater tua.
23 ‡Veritatem eme, & noli vendere ſapientiã,
& doctrinam, & intelligentiam.
24 ‡Exultat gaudio pater iuſti: qui ſapientem
25 genuit, lætabitur in eo. ‡gaudeat pater tuus,
& mater tua, & exultet quæ genuit te.
26 ‡Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui
27 vias meas cuſtodiant. ‡ fouea enim profun-
da eſt meretrix, & puteus anguſtus aliena.
28 ‡inſidiatur in via quaſi latro, & quos incau-
tos viderit, interficiet.
29 ‡Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ?
D Cui ſine cauſa vulnera? cui *ſuffuſio* oculo- *Suffoſsio
30 rum? ‡nonne his qui commorantur in vino,
& ſtudent calicibus epotandis?
31 ‡Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cùm
ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur
32 blandè, ‡ ſed in nouiſsimo mordebit vt co-
luber, & ſicut regulus venena diffundet.
33 ‡Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum
loquetur peruerſa.
34 ‡Et eris ſicut dormiens in medio mari, &
quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo:
35 ‡& dices, Verberauerunt me, ſed non dolui:
traxerunt me, & ego non ſenſi. Quando eui-
gilabo, & rurſus vina reperiam?

CAP. XXIIII.

1 NE æmuleris viros malos, nec deſyde- Sup.23.b.17.
2 res eſſe cum eis: ‡ quia rapinas medi-
A tatur mens eorum, & fraudes labia eorũ lo-
quuntur.
3 ‡Sapientia ædificabitur domus, & pruden-
4 tia roborabitur. ‡ in doctrina replebuntur
cellaria, vniuerſa ſubſtantia pretioſa & pul-
cherrima.
5 ‡Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus, robu-
ſtus & validus.
6 ‡Quia cum diſpoſitione initur bellum: &
erit ſalus vbi multa conſilia ſunt.
7 ‡Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non ape-
riet os ſuum.
8 ‡Qui cogitat mala facere, ſtultus vocabitur.
9 ‡Cogitatio ſtulti peccatum eſt: & abomina-
tio hominum detractor.
10 ‡Si deſperaueris *lapſus* in die anguſtiæ: im- *laſſus 7.
minuetur fortitudo tua.
11 ‡‖Erue eos qui ducuntur ad mortem: & Pſal.81.a.4.

qui

qui trahuntur ad interitũ liberare ne ceſſes.
‡Si dixeris, Vires non ſuppetunt: qui inſpe- 12 B
ctor eſt cordis, ipſe intelligit, & ſeruatorem
animæ tuæ nihil fallit, redditque homini iu-
xta opera ſua.
‡ Comede fili mei mel, quia bonum eſt, & 13
fauum dulciſſimum gutturi tuo: ‡ſic & do- 14
ctrina ſapientiæ animæ tuæ: quam cùm in-
ueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes
tua non peribit.
‡Ne inſidieris, & quæras impietatem in do- 15
mo iuſti, neque vaſtes requiem eius.
*in die ‡Septies enim *cadet iuſtus, & reſurget: im- 16
pij autem corruent in malum.
‡ Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, 17
& in ruina eius ne exultet cor tuum: ‡ ne 18
fortè videat Dominus, & diſpliceat ei, &
auferat ab eo iram ſuam.
‡Ne contendas cum peſſimis, nec æmuleris 19
impios: ‡ quoniã non habent futurorũ ſpem 20
mali, & lucerna impiorum extinguetur. C
‡ Time Dominum, fili mi, & regem: & cum 21
detractoribus non commiſcearis: ‡quoniam 22
repente cõſurget perditio eorum: & ruinam
vtriuſque quis nouit?
‡ Hæc quoque ſapientibus, 23
Leui.19.c.15 ‖ Cognoſcere perſonam in iudicio, non eſt
Deut.1.c.17 bonum.
16.d.19. ‡ Qui dicunt impio, iuſtus es: maledicent 24
Eccl.42.a.1. eis populi, & deteſtabuntur eos tribus. ‡qui 25
▸.20. arguunt ▸ eum, ° laudabuntur, & ſuper ipſos
veniet benedictio.
‡ Labia deoſculabitur, qui recta verba reſ- 26
pondet.
‡Præpara foris opus tuum, & diligenter ex- 27
erce agrum tuum, & poſtea ædifices domum
tuam.
‡Ne ſis teſtis fruſtra contra proximũ tuum, 28
nec lactes quenquam labiis tuis. D
Sup.20.c.22 ‡‖Ne dicas, Quomodo fecit mihi, ſic faciam 29
ei: reddam vnicuique ſecundum opus ſuum.
‡ Per agrum hominis pigri tranſiui, & per 30
vineam viri ſtulti: ‡& ecce totam repleue- 31
rant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius
ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.
‡Quod cùm vidiſſem, poſui in corde meo, & 32
Sup.6.b.9. exẽplo didici diſciplinã. ‖▸Vſquequo piger
▸.14. dormies? vſquequo de ſomno conſurges?°
‡Parum inquam dormies, modicum dor- 33
mitabis, pauxillum manus conſeres vt quie-
ſcas: ‡& veniet tibi, quaſi curſor, egeſtas tua, 34
& mendicitas quaſi vir armatus.

## CAP. XXV.

Hæc quoque parabolæ Salomonis, quas 1
tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda. A
‡Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria re- 2
gum inueſtigare ſermonem.
‡ Cælum ſurſum, & terra deorſum, & cor 3
regum inſcrutabile.
‡Aufer rubiginem de argento, & egredietur 4
vas puriſſimum: ‡aufer impietatẽ de vultu 5
regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius.
‡ Ne glorioſus appareas coram rege, & in 6
loco magnorũ ne ſteteris. ‡ melius eſt enim 7
vt dicatur tibi, Aſcende huc: quàm vt hu-
milieris coram principe.
‡Quæ viderunt oculi tui ne proferas in 8

iurgio cito: ne poſtea emendare non poſſis,
cùm dehoneſtaueris amicum tuum.
9 ‡ Cauſam tuam tracta cum amico tuo, &
B 10 ſecretum extraneo ne reueles: ‡ne forte in-
ſultet tibi cùm audierit, & exprobrare non
ceſſet.
▸ Gratia & amicitia liberant, quas tibi ▸.13.
ſerua, ne exprobrabilis fias.°
11 ‡Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur
verbum in tempore ſuo.
12 ‡ Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui
arguit ſapientem & aurem obedientem.
13 ‡Sicut frigus niuis in die meſſis, ita legatus
fidelis ei qui miſit eum, animam ipſius re-
quieſcere facit.
14 ‡Nubes & ventus, & pluuiæ non ſequentes,
vir glorioſus & promiſſa non complens.
15 ‡ Patientia lenietur princeps, & ‖ lingua Supr.15.a.1
C mollis confringet duritiam.
16 ‡Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne
fortè ſatiatus euomas illud.
17 ‡ Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, nequando ſatiatus oderit te.
18 ‡Iaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo
qui loquitur contra proximum ſuum fal-
ſum teſtimonium.
19 ‡Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſu-
20 per infideli in die anguſtiæ, ‡& amittit pal-
lium in die frigoris.
Acetum in nitro, * qui cantat carmina *& 12.
cordi peſſimo.
▸Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ▸.10.
ita triſtitia viri nocet cordi.°
21 ‡ ‖Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi Ro.12.d.20.
22 ſitierit, da ei aquam bibere: ‡ prunas enim
congregabis ſuper caput eius, & Dominus
reddet tibi.
23 ‡ Ventus aquilo diſſipat pluuias, & facies
D triſtis linguam detrahentem.
24 ‡ ‖ Melius eſt ſedere in angulo domatis, Sup.21.b.9.
quàm cum muliere litigioſa, & in domo c.19.
communi.
25 ‡Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bo-
nus de terra longinqua.
26 ‡ Fons turbatus pede, & vena corrupta, iu-
ſtus cadens coram impio.
27 ‡Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei
bonum: ‖ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, op- Eccl.3.c.22.
primetur à gloria.
28 ‡ Sicut vrbs patens & abſq; murorum am-
bitu, ita vir qui non poteſt in loquendo co-
hibere ſpiritum ſuum.

## CAP. XXVI.

1 Qvomodo nix in æſtate, & pluuiæ in
A meſſe: ſic indecens eſt ſtulto gloria.
2 ‡*Sicut auis ad alta tranſuolans, & *Nam in.
paſſer quo libet vadens: ſic maledictum fru-
ſtrà prolatum in quempiam ſuperueniet.
3 ‡ Flagellum equo, & camus aſino, & virga
in dorſo imprudentium.
4 ‡ Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiã ſuam,
ne efficiaris ei ſimilis.
5 ‡ Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne
ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 ‡ Claudus pedibus, & iniquitatem bibens
qui mittit verba per nuntium ſtultum.
7 ‡ Quomodo pulchras fruſtra habet claudus

tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum pa- B
rabola.
‡Sicut qui mittit lapidē in aceruum Mer- 8
curij: ita qui tribuit inſipienti honorem.
‡Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temu 9
lenti: ſic parabola in ore ſtultorum.
‡Iudicium determinat cauſas: & qui impo- 10
nit ſtulto ſilentium, iras mitigat.
2.Pet.2.d.22 ‡‖Sicut canis qui reuertitur ad vomitū ſuū, 11
ſic imprudens qui iterat ſtultitiam ſuam.
‡Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? ma 12
gis illo ſpem habebit inſipiens.
‡Dicit piger, Leo eſt in via, & leæna in iti- 13
neribus: ‡ ſicut oſtium vertitur in cardine 14
ſuo, ita piger in lectulo ſuo.
Sup.19.d.24 ‡‖Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua, & 15
laborat ſi ad os ſuum eas conuerterit.
‡Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris 16
loquentibus ſententias. C
‡Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic 17
qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ
alterius.
‡Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lan- 18
ceas in mortem: ‡ ita vir qui fraudulenter 19
nocet amico ſuo, & cùm fuerit deprehenſus,
dicit, Ludens feci.
‡Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: 20
& ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcunt.
Eccl.8.b.13. ‡‖Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignē, 21
ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.
‡Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa 22
perueniunt ad intima ventris. D
‡Quomodo ſi argento ſordido ornare velis 23
vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſimo
corde ſociata.
‡Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm in 24
corde tractauerit dolos: ‡quando ſubmiſerit 25
vocem ſuam, ne credideris ei: quoniam ſe-
ptem nequitiæ ſunt in corde illius.
‡Qui operit odium fraudulenter, reuelabi- 26
tur malitia eius in conſilio.
Eccl.10.b.8. ‡‖Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui 27
Ecc.27.d.29 voluit lapidem, reuertetur ad eum.
‡Lingua fallax non amat veritatem: & os lu- 28
bricum operatur ruinas.

## CAP. XXVII.

NE glorieris in craſtinum, ignorās quid 1
ſuperuentura pariat dies. A
‡Laudet te alienus, & non os tuum: extra- 2
neus, & non labia tua.
Ecc.22.b.28 ‡‖Graue eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed ira 3
ſtulti vtroque grauior.
‡Ira non habet miſericordiam, nec erumpēs 4
ᵃ.17. furor: & impetum concitati ᵃſpiritusᵃ ferre
quis poterit?
‡Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor 5
abſconditus.
‡Meliora ſunt vulnera diligētis, quàm frau- 6
dulenta oſcula odientis.
Iob.6.a.7. ‡Anima ſaturata calcabit fauum: ‖& anima 7
eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet. B
‡Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir 8
qui derelinquit locum ſuum.
‡Vnguēto & variis odoribus delectatur cor: 9
& bonis amici conſiliis anima dulcoratur.
‡Amicum tuum, & amicum patris tui ne 10
dimiſeris: & domum fratris tui ne ingredia-
ris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, quàm frater
procul.
11 ‡Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meū,
vt poſſim exprobranti reſpondere ſermonē.
12 ‡Aſtutus videns malum, abſcōditus eſt: par-
uuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.
13 ‡‖Tolle veſtimentū eius qui ſpopondit pro Sup.20.c.16
C extraneo: & pro alienis aufer ei pignus.
14 ‡Qui benedicit proximo ſuo voce grandi,
de nocte conſurgens maledicēti ſimilis erit.
15 ‡Tecta perſtillātia in die frigoris, & litigioſa
16 mulier comparantur: ‡qui retinet eam, qua-
ſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ
ᵇvocabitᵇ. ᵇeuacuet.
17 ‡Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit
faciem amici ſui.
18 ‡Qui ſeruat ficum, comedet fructus eius: &
qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.
19 ‡Quo modo in aquis reſplendēt vultus pro-
ſpicientium, ſic corda hominum manifeſta
ſunt prudentibus.
20 ‡‖Infernus & perditio nunquam implētur: Ecc.14.b.10.
ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles.
21 ‡‖Quo modo probatur in conflatorio argen Sup.17.a.3.
D tum, & in fornace aurum: ſic probatur ho-
mo ore laudantis.
ᵃCor iniqui inquirit mala, cor autem re- ᵃ.13.
ctum inquirit ſcientiam.ᵃ
22 ‡Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſa-
nas feriente deſuper pilo, non auferetur ab
eo ſtultitia eius.
23 ‡Diligenter agnoſce vultū pecoris tui, tuoſ-
24 que greges conſydera: ‡ non enim habebis
iugiter poteſtatem, ſed corona tribuetur ᶜin ᶜtibi
generatione & generationem.
25 ‡Aperta ſunt prata, & apparuerūt herbæ vi-
rentes, & collecta ſunt fœna de montibus.
26 ‡‖Agni ᵈad veſtimentum tuum: & hœdi, ᵉ 1.Tim.6.b.8 ᵈſunt
ᵉagri pretium. ᵉad
27 ‡Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, &
in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancil-
lis tuis.

## CAP. XXVIII.

1 FVgit impius nemine perſequente: iu-
A ſtus autem quaſi leo confidens, abſque
terrore erit.
2 ‡ Propter peccata terræ multi principes
eius: & propter hominis ſapientiam & ho-
rum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis lon
gior erit.
3 ‡Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis
eſt imbri vehementi in quo paratur fames.
4 ‡Qui derelinquunt legem, laudant impium:
qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 ‡Viri mali non cogitant iudicium: qui au-
tem inquirunt Dominum, animaduertunt
omnia.
6 ‡‖Melior eſt pauper ambulans in ſimplici- Sap.19.a.1.
tate ſua, quàm diues in prauis itineribus.
7 ‡Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui
autem comeſſatores paſcit, confundit patrē
B ſuum.
8 ‡Qui coaceruat diuitias vſuris & fœnore li-
berali, in pauperes congregat eas.
9 ‡Qui declinat aures ſuas ne audiat legem,
oratio eius erit execrabilis.

Qui

‡ Qui decipit iuſtos in via mala, in interitu 10
ſuo corruet, & ſimplices poſsidebunt bona
ꝛ eius°. ꝛ.1.
‡ Sapiens ſibi videtur vir diues : pauper au- 11
tem prudens ſcrutabitur eum.
‡ In exultatione iuſtorum multa gloria eſt: 12
regnantibus impiis ruinæ hominum.
‡ Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: 13
qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea,
miſericordiam conſequetur.
‡ Beatus homo qui ſemper eſt pauidus : qui 14
verò mentis eſt duræ, corruet in malum. C
‡ Leo rugiens, & vrſus eſuriens, princeps im 15
pius ſuper populum pauperem.
‡ Dux indigens prudentia, multos opprimet 16
per calumniam: qui autem odit auaritiam,
longi fient dies eius.
‡ Hominẽ qui calũniatur animæ ſanguinẽ, 17
ſi vſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.
‡ Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit : qui 18
peruerſis graditur viis, concidet ſemel.
Sup.12. b.11 ‡ ‖ Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur pa 19
Eccl.20.d.30 nibus: qui autem ſectatur otium, replebitur
Sup.12. b.11 egeſtate.
20.c.21. ‡ Vir fidelis multũ laudabitur: ‖ qui autem 20
23.a.4. feſtinat ditari, non erit innocens.
‡ Qui cognoſcit in iudicio faciem, non be- 21
nefacit: iſte & pro buccella panis deſerit ve- D
ritatem.
‡ Vir qui feſtinat ditari, & aliis inuidet, igno 22
rat quòd egeſtas superueniet ei.
‡ Qui corripit hominem, gratiam poſtea in- 23
ueniet apud eum magis, quàm ille qui per
linguæ blandimenta decipit.
‡ Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à ma- 24
tre, & dicit hoc non eſſe peccatum: particeps
homicidæ eſt.
‡ Qui ſe iactat & dilatat, iurgia concitat: qui 25
verò ſperat in Domino, ſanabitur.
‡ Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt : qui 26
Saluabitur autem graditur ſapienter, ipſe°laudabitur°.
6. ‡ Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpi- 27
cit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.
‡ Cùm ſurrexerint impij, abſcondentur ho- 28
mines: cùm illi perierint, multiplicabuntur
iuſti.

## CAP. XXIX.

VIro qui corripientem dura ceruice cõ- 1
temnit, repentinus ei ſuperueniet inte- A
ritus, & eum ſanitas non ſequetur.
‡ In multiplicatione iuſtorũ lætabitur vul- 2
gus: cùm impij ſumpſerint principatum, ge-
met populus.
‡ Vir qui amat ſapientiam, lætificat patrem 3
Luc.15.c.13 ſuum: ‖ qui autem nutrit ſcorta, perdet ſub-
ſtantiam.
‡ Rex iuſtus erigit terrã, vir auarus deſtruet 4
eam.
‡ Homo qui blandis fictiſque ſermonibus 5
loquitur amico ſuo, rete expandit greſsibus
eius.
‡ Peccantem virum iniquum inuoluet la- 6
queus, & iuſtus laudabit atque gaudebit.
‡ Nouit iuſtus cauſam pauperum, impius 7
ignorat ſcientiam.
‡ Homines peſtilentes diſsipant ciuitatem, 8
ſapientes verò auertunt furorem.

9 ‡ Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit, ſiue
iraſcatur, ſiue rideat, non inueniet requiem.
10 ‡ Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: iuſti
autem quærunt animam eius.
11 ‡ Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus : ſa-
piens differt & reſeruat in poſterum.
12 ‡ Princeps qui libenter audit verba menda-
cij, omnes miniſtros habet impios.
13 ‡ Pauper & creditor obuiauerũt ſibi: vtriuſ-
que illuminator eſt Dominus.
14 ‡ Rex qui iudicat in veritate pauperes, thro-
nus eius in æternum firmabitur.
15 ‡ Virga atque correptio tribuit ſapientiam:
C puer autẽ qui dimittitur voluntati ſuæ, con-
fundit matrem ſuam.
16 ‡ In multiplicatione impiorum multiplica-
buntur ſcelera, & iuſti ruinas eorũ videbũt.
17 ‡ Erudi filium tuum, & refrigerabit te, &
dabit delicias animæ tuæ.
18 ‡ Cùm prophetia defecerit, diſsipabitur po-
pulus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.
19 ‡ Seruus verbis nõ poteſt erudiri: quia quod
dicis intelligit, & reſpondere contemnit.
20 ‡ Vidiſti hominem velocem ad loquẽdum?
ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius cor-
reptio.
21 ‡ Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruũ ſuũ,
poſtea ſentiet eum contumacem.
22 ‡ Vir iracundus prouocat rixas : & qui ad
D indignandum facilis eſt, erit ad peccandum
procliuior.
23 ‡ ‖ Superbum ſequitur humilitas, & humi- Iob.22.d.29
lem ſpiritu ſuſcipiet gloria.
24 ‡ Qui cum fure participat, odit animã ſuam:
adiurantem audit, & non indicat.
25 ‡ Qui timet hominem, citò corruet : qui
ſperat in Domino, ſubleuabitur.
26 ‡ Multi requirunt faciem principis, & iudi-
cium à Domino egreditur ſingulorum.
27 ‡ Abominantur iuſti virum impium : &
abominantur impij eos qui ꝛ in° recta ſunt ꝛ.7.
via. ꝛ Verbum cuſtodiens filius, extra perdi- ꝛ.12.
tionem erit°.

## CAP. XXX.

1 VErba Cõgregantis filij Vomẽtis. Viſio
A quam locutus eſt vir cũ quo eſt Deus,
& qui Deo ſecum morante cõfortatus, ait,
2 ‡ Stultiſsimus ſum virorum, & ſapiẽtia ho-
minum non eſt mecum.
3 ‡ Non didici ſapientiam, & *noui ſcientiam *non 7.
ſanctorum.
4 ‡ Quis aſcendit in cælũ, atq; deſcendit? quis
continuit ſpiritũ in manibus ſuis? quis col-
ligauit aquas quaſi in veſtimẽto? quis ſuſci-
tauit omnes terminos terræ? quod nomen
eſt eius, & quod nomen filij eius, ſi noſti?
5 ‡ ‖ Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſpe
6 rantibus in ſe. ‡ ‖ ne addas quicquam verbis Pſa.12. b.7
illius, & arguaris, inueniariſque mendax. Deut.4. a.2
7 ‡ Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam & 12.d.32
8 moriar, ‡ Vanitatem, & verba mendacia lon
gè fac à me. Mendicitatem, & diuitias ne de-
B deris mihi: tribue tantùm victui meo neceſ-
9 ſaria. ‡ ne fortè ſatiatus illiciar ad negan-
dum, & dicam, Quis eſt Dominus? aut ege-
ſtate compulſus furer, & periurem nomen
Dei mei.

Ne accu-

‡ Ne accuſes ſeruum ad dominum ſuum,ne 10
forte maledicat tibi,& corruas.
‡ Generatio quæ patri ſuo maledicit, & quæ 11
matri ſuæ non benedicit.
‡ Generatio quæ ſibi munda videtur, & ta- 12
men non eſt lota à ſordibus ſuis.
‡ Generatio cuius excelſi ſunt oculi, & pal- 13
pebræ eius in alta ſurrectæ.
‡ Generatio quæ pro dẽtibus gladios habet, 14
& commandit molaribus ſuis, vt comedat
inopes de terra,& pauperes ex hominibus.
‡ Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ,dicentes, Affer, 15
Affer.
Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod C
nunquam dicit,ſufficit, ‡ Infernus,& os vul- 16
uæ,& terra quæ nõ ſatiatur aqua: ignis verò
nunquam dicit,ſufficit.
‡ Oculũ qui ſubſannat patrẽ & qui deſp[i]- 17
ciat partum matris ſuæ, effodiant eum corui de
torrentibus,& comedant eum filij aquilæ.
‡ Tria ſunt difficilia mihi, & quartum peni- 18
tus ignoro: ‡ Viam aquilæ in cælo,viam co- 19
lubri ſuper terrã, viam nauis in medio ma-
ri,& viam viri in adoleſcentia.
‡ Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ co- 20
medit,& tergẽs os ſuum dicit, Nõ ſum ope-
rata malum.
‡ Per tria mouetur terra,& quartum nõ po- 21
teſt ſuſtinere, ‡ Per ſeruum cùm regnauerit: 22
per ſtultum cùm ſaturatus fuerit cibo: ‡ per 23
odioſam mulierem cùm in matrimonio fue
rit aſſumpta:& per ancillam cùm fuerit hæ-
res dominæ ſuæ.
‡ Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt 24
ſapiẽtiora ſapiẽtibus: ‡ formicæ populus in- 25
firmus,[a]qui præparat[*] in meſſe cibum [a]ſibi[*]: D
‡ lepuſculus plebs inualida, qui collocat in 26
petra cubile ſuũ: ‡ regẽ locuſta non habet,& 27
egreditur vniuerſa per turmas ſuas: ‡ ſtellio 28
manib[*] nititur, & moratur in ædibus regis.
‡ Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quar- 29
tũ quod incedit fœliciter: ‡ leo fortiſsimus 30
beſtiarũ,ad nullius pauebit occurſum: ‡ gal- 31
lus ſuccinctus lumbos: & aries, nec eſt rex
qui reſiſtat ei.
‡ Et qui ſtultus apparuit poſtquam eleuatus 32
eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo
impoſuiſſet manum.
‡ Qui autem fortiter premit hubera ad eli- 33
ciendum lac,exprimit butyrum:& qui vehe
menter emungit, elicit ſanguinem: & qui
prouocat iras,producit diſcordias.

[a]quæ præparant to. ſuam 4.

VERBA LAMVELIS 1
REGIS. VISIO QVA ERV-
DIVIT EVM MATER SVA.

CAP. XXXI.

QVid dilecte mi, quid dilecte vteri 2
mei, quid dilecte votorum meorũ? A
‡ Ne dederis mulieribus ſubſtan- 3
tiam tuã,& [b]diuitias[*] tuas ad delendos reges.
‡ Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare 4
vinum: quia nullum ſecretum eſt vbi regnat
ebrietas. ‡ ne fortè bibant,& obliuiſcantur 5
iudiciorũ,& mutẽt cauſam filiorũ pauperis.

[b]vias 1.

6 ‡ Date ſiceram mœrentibus, & vinum his
7 qui amaro ſunt animo: ‡ bibant & obliui-
ſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non re-
cordentur amplius.
8 ‡ Aperi os tuum muto, & cauſis omnium
9 filiorum qui pertranſeunt: ‡ aperi os tuum,
decerne quod iuſtum eſt, & [a]iudica[*] inopem
& pauperem.
10 ‡ Mulierem fortem quis inueniet? procul,&
B de vltimis finibus precium eius.
11 ‡ Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non
indigebit:
12 ‡ Reddet ei bonum, & non malum, omnibus
diebus vitæ ſuæ.
13 ‡ Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt
conſilio manuum ſuarum.
14 ‡ Facta eſt quaſi nauis inſtitoris dèlonge,
portans panem ſuum.
15 ‡ Et de nocte ſurrexit,deditque prædam do-
meſticis ſuis,& cibaria ancillis ſuis.
16 ‡ Conſyderauit agrum,& emit eum, de fru-
ctu manuum ſuarum plantauit vineam.
17 ‡ Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro-
borauit brachium ſuum.
18 ‡ Guſtauit, & vidit[*] quia bona eſt negotia- ..1.
tio eius,nõ extinguetur in nocte lucerna ei[*].
19 ‡ Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius
C apprehenderunt fuſum.
20 ‡ Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas
extendit ad pauperem.
21 ‡ Nõ timebit domui ſuæ à frigoribus niuis:
omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt du-
plicibus.
22 ‡ Stragulatam veſtẽ fecit ſibi, byſſus & pur-
pura indumentum eius.
23 ‡ Nobilis in portis vir eius, quando ſederit
cum ſenatoribus terræ.
24 ‡ Sindonem fecit & vendidit, & cingulum
tradidit Chananæo.
25 ‡ Fortitudo & decor indumentum eius, &
D ridebit in die nouiſsimo.
26 ‡ Os ſuum aperuit ſapientiæ,& lex clemen-
tiæ in lingua eius.
27 ‡ Conſyderauit ſemitas domus ſuæ, & panẽ
otioſa non comedit.
28 ‡ Surrexerunt filij eius, & beatiſsimam præ-
dicauerunt: vir eius,& laudauit eam.
29 ‡ Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu
ſupergreſſa es vniuerſas.
30 ‡ Fallax gratia,& vana eſt pulchritudo: mu-
lier timens Dominum, ipſa laudabitur.
31 ‡ Date ei de fructu manuum ſuarum,& lau-
dent eam in portis opera eius.

[a]vindica

# ECCLESIASTES,

QVI AB HEBRAEIS CO-
HELETH APPELLATVR.

CAP. I.

1 VERBA Eccleſiaſtæ filij Dauid re-
2 gis Ieruſalem. ‡ Vanitas vanitatum,
A dixit Eccleſiaſtes: vanitas vanita-
3 tum, & [*]omnia vanitas. ‡ Quid habet am- ..3.
plius homo de vniuerſo labore ſuo quo la-
4 borat ſub ſole? ‡ Generatio præterit,& ge-
neratio aduenit, terra autẽ in æternum ſtat.

Oritur

‡ Oritur ſol, & occidit, & ad locũ ſuũ reuer- 5
titur: ibiq; renaſcens, ‡ gyrat per Meridiem, 6
& flectitur ad aquilonẽ: luſtrans vniuerſa in
circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos B
reuertitur. ‡ Omnia flumina intrãt in mare, 7
& mare nõ redundat: ad locum vnde exeunt
flumina, reuertuntur, vt iterũ fluant. ‡ Con- 8
ctæ res difficiles: non poteſt eas homo expli-
care ſermone. Nõ ſaturatur oculus viſu, nec
auris auditu impletur. ‡ Quid eſt quod fuit? 9
ipſum quod futurũ eſt. Quid eſt quod factũ
eſt? ipſum quod faciendũ eſt. ‡ Nihil ſub ſo- 10
le nouũ, nec valet quiſquã dicere, Ecce hoc C
recens eſt; iam enim præceſſit in ſeculis quę
fuerunt ante nos. ‡ Nõ eſt priorũ memoria; 11
ſed nec eorũ quidẽ quæ poſtea futura ſunt,
erit recordatio apud eos qui futuri ſunt in
nouiſſimo. ‡ Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael 12
in Ieruſalẽ, ‡ & propoſui in animo meo quę- 13
rere & inueſtigare ſapiẽter de omnibus quæ
fiunt ſub ſole. Hanc occupationẽ peſſimam
dedit Deus filiis hominũ, vt occuparentur in
ea. ‡ Vidi cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce 14
vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus. ‡ Per- 15
uerſi difficilè corriguntur, & ſtultorũ infinitus D
eſt numerus. ‡ Locutus ſum in corde meo, 16
dicẽs, Ecce magnus effectus ſum, & præceſſi
omnes ſapientia, qui fuerunt ante me in Ie-
ruſalem, & mens mea cõtemplata eſt multa
ſapienter, & didici. ‡ Dediq; cor meum vt 17
ſcirem prudentiam atq; doctrinã, erroreſq;
& ſtultitiam: & agnoui quòd in his quoque
eſſet labor, & afflictio ſpiritus, ‡ eo quòd in 18
multa ſapientia, multa ſit indignatio: & qui
ᵃdolorem 8. addit ſcientiam, addit & ᵃlaborem.

CAP. II.

ᵇego 10. DIxi ᵇergo in corde meo, Vadam, & af- 1
fluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi A
quòd hoc quoq; eſſet vanitas. ‡ Riſum repu- 2
taui errorẽ & gaudio dixi, Quid fruſtra de-
ciperis? ‡ Cogitaui in corde meo abſtrahere 3
à vino carnẽ meam, vt animũ meũ transfer-
rem ad ſapientiã, deuitaremq; ſtultitiam, do-
nec viderẽ quid eſſet vtile filiis hominum,
ᶜquod 6. ᶜquo facto opus eſt ſub ſole numero dierum
vitæ ſuæ. ‡ Magnificaui opera mea, ædificaui 4
mihi domos, & plantaui vineas. ‡ Feci hor- 5
tos & pomaria, & conſeui ea cuncti generis
arboribus. ‡ Et extruxi mihi piſcinas aquarũ, 6
vt irrigarem ſyluam lignorũ germinantium.
‡ Poſſedi ſeruos & ancillas, multamq; fami- 7
liam habui: armenta quoq; & magnos ouiũ B
greges vltra omnes qui fuerũt ante me in Ie-
ruſalẽ. ‡ Coaceruaui mihi argentũ & aurũ, 8
& ſubſtantias regũ & prouinciarũ. Feci mi-
hi cantores, & cantatrices, & delicias filiorũ
hominũ, ſcyphos, & vrceos in miniſterio ad
vina fundenda. ‡ Et ſupergreſſus ſum opibus 9
omnes qui ante me fuerunt in Ieruſalẽ. ſa-
pientia quoq; perſeuerauit mecũ. ‡ Et om- 10
nia quæ deſyderauerũt oculi mei, nõ negaui
eis: nec prohibui cor meum quin omni vo-
luptate frueretur, & oblectaret ſe in his quæ
præparauerã: & hanc ratus ſum partẽ meam,
ſi vterer labore meo. ‡ Cumq; me conuer- 11
tiſſem ad vniuerſa opera quæ fecerãt manus
meæ, & ad labores in quibus fruſtra ſudaue-
ram, vidi in omnibus vanitatẽ & afflictionẽ
12 animi, & nihil permanere ſub ſole. ‡ Tranſi-
C ui ad contemplandam ſapientiam, erroreſq;
& ſtultitiam (quid eſt, inquã, homo vt ſequi
13 poſſit regem factorẽ ſuum?) ‡ & vidi quòd
tantum præcederet ſapiẽtia ſtultitiam, quan-
14 tum differt lux à tenebris. ‡ Sapiẽtis oculi Infr. 8. a. 1.
in capite eius: ſtultus in tenebris ambulat. Pro. 17. d. 24.
Et didici quòd vnus vtriuſq; eſſet interitus.
15 ‡ Et dixi in corde meo, Si vnus & ſtulti &
meus occaſus erit, quid mihi prodeſt quòd
maiorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſq;
cũ mente mea, animaduerti quòd hoc quoq;
16 eſſet vanitas. ‡ Non enim erit memoria ſa-
pientis ſimiliter vt ſtulti in perpetuum, &
futura tẽpora obliuione cuncta pariter ope-
rient: moritur doctus ſimiliter vt indoctus.
17 ‡ Et idcirco tæduit me vitæ meæ videntem
mala vniuerſa eſſe ſub ſole, & cũcta vanita-
18 tem & afflictionẽ ſpiritus. ‡ Rurſus deteſta-
D tus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub
ſole ſtudioſiſſimè laboraui, habiturus hære-
19 dem poſt me, ‡ quem ignoro, vtrum ſapiens
an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in labo-
ribus meis quibus deſudaui & ſolicitus fui.
20 & eſt quicquã tam vanũ? ‡ Vnde ceſſaui, re-
nuntiauitque cor meum vltrà laborare ſub
21 ſole. ‡ Nam cum alius laboret in ſapiẽtia &
doctrina & ſolicitudine, homini otioſo quæ-
ſita dimittit. & hoc ᵃergo, vanitas & magnũ ᵃquoque
22 malũ. ‡ Quid enim proderit homini de vni-
uerſo labore ſuo & afflictione ſpiritus, qua
23 ſub ſole cruciatus eſt? ‡ Cuncti dies eius do-
loribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctẽ
mente requieſcit, & hoc nónne vanitas eſt?
24 ‡ Nónne melius eſt comedere, & bibere, &
oſtendere animę ſuę bona de laboribus ſuis?
25 & hoc de manu Dei eſt. ‡ Quis ita deuora-
26 bit, & deliciis affluet vt ego? ‡ Homini bono
in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, &
ſcientiam, & lętitiam: peccatori autem dedit
afflictionẽ & curam ſuperfluam, vt addat &
congreget & tradat ei qui placuit Deo, ſed
& hoc vanitas eſt & caſſa ſolicitudo mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpatiis
A tranſeunt vniuerſa ſub cælo.
2 ‡ Tempus naſcendi, & tempus moriendi.
Tempus plãtandi, & tempus euellendi quod
plantatum eſt.
3 ‡ Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.
4 ‡ Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.
5 ‡ Tempus ſpargendi lapides, & tempus col-
ligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri
ab amplexibus.
6 ‡ Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus cuſtodiendi, & tempus abiiciendi.
7 ‡ Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.
B Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 ‡ Tempus dilectionis, & tempus odii.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 ‡ Quid habet amplius homo de labore ſuo?
10 ‡ Vidi afflictionem quam dedit Deus filiis
11 hominum, vt diſtendantur in ea. ‡ Cuncta
fecit

fecit bona in tēpore ſuo, & mundū tradidit
diſputatiōi eorū, vt nō inueniat homo opus
quod operatus eſt Deus ab initio vſq; ad fi-
nē. ‡ Et cognoui quòd non eſſet melius niſi 12
lætari, & facere bene in vita ſua. ‡ Omnis e- C
nim homo qui comedit & bibit, & videt bo- 13
nū de labore ſuo, hoc donū Dei eſt. ‡ Didici 14
quòd omnia opera quæ fecit Deus, perſeue-
rent in perpetuū. nō poſſumus eis quicquam
addere, nec auferre, quę fecit Deus vt timea-
tur. ‡ Quod factū eſt, ipſum permanet: quæ 15
futura ſunt, iam fuerūt: & Deus inſtaurat qđ
abiit. ‡ Vidi ſub ſole in loco iudicij impieta- 16
tē, & in loco iuſtitiæ iniquitatē. ‡ Et dixi in 17
corde meo, Iuſtū & impiū iudicabit Deus, &
tempus omnis rei tunc erit. ‡ Dixi in corde 18
meo de filiis hominū, vt probaret eos Deus, D
& oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis. ‡ Idcirco 19
vnus interitus eſt hominis & iumentorū, &
æqua vtriuſq; cōditio: ſicut moritur homo,
ſic & illa moriuntur, ſimiliter ſpirāt omnia,
& nihil habet homo iumēto amplius. cūcta
ſubiacent vanitati. ‡ Et omnia pergunt ad 20
vnum locum: de terra facta ſunt, & in terrā
pariter reuertuntur. ‡ Quis nouit ſi ſpiritus 21
filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus
iumentorū deſcendat deorſum? ‡ Et depre- 22
hendi nihil eſſe melius quàm lætari hominē
in opere ſuo, & hanc eſſe partē illius. Quis
enim eum adducet, vt poſt ſe futura cogno-
ſcat?

## CAP. IIII.

V Erti me ad alia, & vidi calumnias quæ 1
ſub ſole geruntur, & lachrymas innocen- A
tium, & neminē conſolatorē: nec poſſe reſi-
ſtere eorū violentiæ, cunctorū auxilio deſti-
tutos. ‡ Et laudaui magis mortuos, quàm 2
viuētes: ‡ & fœliciorem vtroq; iudicaui qui 3
necdū natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole
fiunt. ‡ Rurſum cōtemplatus ſum oēs labo- 4
res hominū, & induſtrias animaduerti patē-
re inuidię proximi. & in hoc ergo vanitas, &
cura ſuperflua eſt. ‡ Stultus cōplicat manus 5
ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens, ‡ Melior 6
eſt pugillus cū requie, quàm plena vtraque B
manus cū labore, & afflictione animi. ‡ Con 7
ſyderans reperi & aliam vanitatē ſub ſole,
‡ vnus eſt, & ſecundū nō habet, nō filiū, non 8
fratrē, & tamē laborare nō ceſſat, nec ſatiātur
oculi eius diuitiis: nec recogitat, dicēs, Cui
laboro, & fraudo animā meam bonis? in hoc
quoq; vanitas eſt, & afflictio peſſima. ‡ Me- 9
lius eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm vnum:
habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:
‡ ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur. væ ſo- 10
li: quia cùm ceciderit, nō habet ſubleuantem C
ſe. ‡ Et ſi dormierint duo, fouebūtur mutuò: 11
vnus quomodo calefiet? ‡ Et ſi quiſpiā præ- 12
ualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei: funi-
culus triplex difficilè rumpitur. ‡ Melior eſt 13
puer pauper & ſapiēs rege ſene & ſtulto, qui
neſcit præuidere in poſterū. ‡ Quòd de car- 14
cere, catenisq; interdum quis egrediatur ad D
regnum: & alius natus in regno, inopia con-
ſumatur. ‡ Vidi cunctos viuentes qui am- 15
bulant ſub ſole cum adoleſcente ſecundo qui
conſurget pro eo. ‡ Infinitus numerus eſt 16
populi omnium qui fuerūt ante eum: & qui

poſtea futuri ſunt, non lætabuntur in eo. ſed
17 & hoc vanitas & afflictio ſpiritus. ‡ Cuſtodi
pedem tuum ingrediens domum Dei, & ap-
propinqua vt audias. ‖ Multo enim melior 1.Re.15.c.22
eſt obedientia, quàm ſtultorum victimę, qui Oſee.6.c.6.
neſciunt quid faciunt mali.

## CAP. V.

1 N E temerè quid loquaris, neq; cor tuū
A ſit velox ad proferendum ſermonem
coram Deo. Deus enim in cælo, & tu ſuper
2 terrā, idcirco ſint pauci ſermones tui. ‡ Mul-
tas curas ſequitur ſomnia, & in multis ſer-
3 monibus inuenietur ſtultitia. ‡ ‖ Siquid vo- Deu.23.d.21.
uiſti Deo, ne moreris reddere. diſplicet enim
ei infidelis & ſtulta promiſſio. ſed quodcūq;
4 voueris redde. ‡ multoque melius eſt non
vouere, quàm poſt votum promiſſa nō red-
5 dere. ‡ Ne dederis os tuum vt peccare facias
B carnem tuam. neque dicas coram angelo,
Non eſt prouidētia: ne fortè iratus Deus cō-
tra ſermones tuos diſſipet cuncta opera ma-
6 nuum tuarū. ‡ Vbi multa ſunt ſomnia, plu-
rimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri:
7 tu verò Deū time. ‡ Si videris calūnias ege-
norum & violenta iudicia: & ſubuerti iuſti-
tiam in prouincia, nō mireris ſuper hoc ne-
gotio: quia excelſo excelſior eſt alius: & ſup
8 hos quoque eminentiores ſunt alij, ‡ & inſu-
per vniuerſæ terræ rex imperat ſeruienti.
9 ‡ Auarus nō implebitur pecunia: & qui amat
C diuitias, fructum non capiet ex eis. & hoc
10 ergo vanitas. ‡ Vbi multæ ſunt opes, multi
& qui comedunt eas. Et quid prodeſt poſ-
ſeſſori, niſi quòd cernit diuitias oculis ſuis?
11 ‡ Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue parum,
ſiue multum comedat: ſaturitas autem di-
12 uitis non ſinit eum dormire. ‡ ‖ Eſt & alia Iob.10.c.20.
infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole: diui-
13 tiæ conſeruatæ in malum domini ſui. ‡ Per-
runt enim in afflictione peſſima. generauit
14 filium, qui in ſumma egeſtate erit. ‡ ‖ Sicut Iob.1.d.21.
egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic 1.Tim.6.b.7
reuertetur, & nihil auferet ſecum de labore
15 ſuo. ‡ Miſerabilis prorſus infirmitas: quo-
modò venit, ſic reuertetur. Quid ergo pro-
16 deſt ei quòd laborauit in ventum? ‡ Cunctis
diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris & in
D curis multis, & in ærumna atque triſtitia.
17 ‡ Hoc itaque viſum eſt mihi bonū vt come-
dat quis & bibat, & fruatur lætitia ex * la- *omni 2.
bore ſuo quo laborauit ipſe ſub ſole nume-
ro dierū vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus, & hæc
18 eſt pars illius. ‡ Et omni homini cui dedit
Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſta-
temq; ei tribuit vt comedat ex eis, & frua-
tur parte ſua, & lætetur de labore ſuo: hoc
19 eſt donum Dei. ‡ Nō enim ſatis recordabi-
tur dierum vitæ ſuæ, eo quòd Deus occupet
deliciis cor eius.

## CAP. VI.

1 E St & aliud malum quod vidi ſub ſole,
A & quidem frequens apud homines,
2 ‡ Vir cui dedit Deus diuitias, & ſubſtātiam,
& honorē, & nihil deeſt animæ ſuæ ex om-
nibus quæ deſyderat: nec tribuit ei poteſta-
tē Deus vt comedat ex eo, ſed homo extra-
neus vorabit illud. hoc vanitas, & miſeria
magna

magna eſt. ‡ Si genuerit quiſpiã centũ libe- 3
ros, & vixerit multos annos, & plures dies B
ætatis habuerit, & anima illius non vtatur
bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaq; careat: de
hoc ego pronũtio quòd melior illo ſit abor-
tiuus. ‡Fruſtra enim venit, & pergit ad tene- 4
bras, & obliuione delebitur nomẽ eius. ‡Nõ 5
vidit ſolem, neq; cognouit diſtantiã boni & C
mali: ‡etiã ſi duobus millibus annis vixerit, 6
& nõ fuerit perfruitus bonis: nónne ad vnũ
locum properant omnia? ‡Omnis labor ho- 7
minis in ore eius: ſed anima eius nõ imple-
bitur. ‡Quid habet amplius ſapiẽs à ſtulto? 8
& quid pauper, niſi vt pergat illuc vbi eſt D
vita? ‡ Melius eſt videre quod cupias, quàm 9
deſyderare quod neſcias. ſed & hoc vanitas
eſt, & præſumptio ſpiritus. ‡Qui futurus eſt, 10
iam vocatum eſt nomen eius: & ſcitur quòd
homo ſit, & non poſsit contra fortiorem ſe
in iudicio contendere. ‡Verba ſunt plurima, 11
multamq; in diſputando habentia vanitatẽ.

## CAP. VII.

QVid neceſſe eſt homini maiora ſe quæ- 1
rere, cùm ignoret quid cõducat ſibi in A
vita ſua numero dierũ peregrina-
tionis ſuæ, & tẽpore quod velut vmbra præ-
terit? Aut quis ei poterit indicare quid poſt
Pro.12.d.5. eum futurũ ſub ſole ſit? ‡‖Melius eſt nomen 2
bonũ, quàm vnguenta pretioſa: & dies mor-
tis die natiuitatis. ‡Melius eſt ire ad domum 3
luctus quàm ad domũ conuiuij: in illa enim
finis cunctorũ admonetur hominũ, & viuẽs
futurus 3. cogitat quid futurũ ſit. ‡Melior eſt ira riſu: 4
quia per triſtitiã vultus corrigitur animus
delinquẽtis. ‡Cor ſapientiũ vbi triſtitia eſt, 5
& cor ſtultorũ vbi lætitia. ‡Melius eſt à ſa- 6
piẽte corripi, quàm ſtultorũ adulatione de-
cipi. ‡ quia ſicut ſonitus ſpinarũ ardentium 7
ſub olla, ſic riſus ſtulti. ſed & hoc vanitas.
‡Calumnia conturbat ſapientẽ, & perdet ro- 8
bur cordis illius. ‡Melior eſt finis orationis, 9
quàm principium. Melior eſt patiens arro-
gante. ‡Ne ſis velox ad iraſcẽdũ: quia ira in 10
ſinu ſtulti requieſcit. ‡Ne dicas, Quid putas B
cauſæ eſt quòd priora tẽpora meliora fuere 11
quàm nũc ſunt? ſtulta enim eſt huiuſcemodi
interrogatio. ‡Vtilior eſt ſapientia cũ diui- 12
tiis, & magis prodeſt videntibus ſolem. ‡Si- 13
cut enim protegit ſapientia, ſic protegit pe-
cunia. hoc autem plus habet eruditio & ſa-
pientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.
‡Cõſydera opera Dei, quòd nemo poſsit cor- 14
rigere quẽ ille deſpexerit. ‡In die bona frue- 15
re bonis, & malam diem præcaue. ſicut enim
hanc, ſic & illam fecit Deus, vt non inueniat
homo cõtra eum iuſtas querimonias. ‡ Hæc 16
quoq; vidi in diebus vanitatis meæ: iuſtus
perit in iuſtitia ſua, & impius multo viuit
tẽpore in malitia ſua. ‡Noli eſſe iuſtus mul- 17
tũm: neque plus ſapias, quàm neceſſe eſt, ne C
obſtupeſcas. ‡Ne impiè agas multũ: & noli 18
eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore nõ tuo.
‡Bonum eſt te ſuſtentare iuſtũ, ſed & ab illo 19
3.Re.8.e.46 ne ſubtrahas manum tuam: quia qui timet
2.Pa.6.g.36 Deum, nihil negligit. ‡Sapientia cõfortauit 20
Pro.20.b.9. ſapientem, ſuper decem principes ciuitatis.
1.Ioan.1.d.8 ‡‖ Non eſt enim homo iuſtus in terra, qui 21
22 faciat bonum, & non peccet. ‡Sed & cunctis
ſermonibus qui dicuntur, ne accommodes
cor tuum: ne fortè audias ſeruum maledi-
23 centem tibi. ‡ſcit enim conſcientia tua quia
24 & tu crebrò maledixiſti aliis. ‡ Cuncta ten-
taui in ſapiẽtia. Dixi, Sapiens efficiar: & ipſa
25 longius receſsit à me ‡ multo magis quam
erat: & alta profunditas, quis inueniet eam?
26 ‡Luſtraui vniuerſa animo meo, vt ſcirem
D & conſyderarem, & quærerem ſapiẽtiam &
rationem, & vt cognoſcerem impietatem
27 ſtulti, & errorem imprudentium: ‡& inueni
amariorem morte mulierem, quæ laqueus
venatorũ eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt
manus illius. qui placet Deo, effugiet illam:
28 qui autẽ peccator eſt, capietur ab illa. ‡Ecce
hoc inueni, dixit Eccleſiaſtes, vnum & alte-
29 rum, vt inuenirem rationem, ‡quam adhuc
quærit anima mea, & non inueni. Virum de
mille vnum reperi, mulierẽ ex omnibus non
30 inueni. ‡Solummodo hoc inueni, quòd fe-
cerit Deus hominẽ rectum: & ipſe ſe infini-
tis miſcuerit quæſtionibus. Quis talis vt ſa-
piẽs eſt? & quis cognouit ſolutionem verbi?

## CAP. VIII.

1 SApiẽtia hominis lucet in vultu eius, & Sup.2.c.14.
A potentiſsimus faciem illius cõmutabit. Pro.17.d.24
2 ‡Ego os regis obſeruo, & præcepta iuramẽti
3 Dei. ‡Ne feſtines recedere à facie eius, neq;
permaneas in opere malo: quia omne quod
4 voluerit faciet, ‡& ſermo illius poteſtate ple
nus eſt: nec dicere ei quiſquã poteſt, Quare
5 ita facis? ‡Qui cuſtodit præceptum, non ex-
perietur quicquam mali. Tempus & reſ-
6 ponſionem cor ſapientis intelligit. ‡ Omni
negotio tẽpus eſt, & opportunitas & multa
7 hominis afflictio: ‡ quia ignorat præterita,
8 & futura nullo ſcire poteſt nuntio. ‡Non eſt
B in hominis poteſtate prohibere ſpiritum,
nec habet poteſtatem in die mortis, nec ſini-
tur quieſcere ingruẽte bello, neque ſaluabit
9 impietas impium. ‡Omnia hæc cõſyderaui,
& dedi cor meum in cunctis operibus quæ
fiunt ſub ſole. Interdum dominatur homo
10 homini in malum ſuum. ‡ Vidi impios ſe-
pultos: qui etiam cùm adhuc viuerent, in
loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate
quaſi iuſtorum operum. ſed & hoc vanitas
11 eſt. ‡Etenim quia non profertur citò contra
malos ſententia, abſque timore vllo filii
12 hominum perpetrant mala. ‡ Attamen pec-
cator ex eo quod centies facit malum, &
per patientiã ſuſtentatur, ego cognoui quòd
erit bonum timentibus Deum qui verentur
13 faciem eius. ‡Nõ ſit bonum impio, nec pro-
C longentur dies eius, ſed quaſi vmbra trã-
14 ſeant qui non timent faciem Domini. ‡ Eſt
& alia vanitas, quæ fit ſuper terrã. ſunt iuſti
quibus mala proueniũt, quaſi opera egerint
impiorum: & ſunt impij qui ita ſecuri ſunt,
quaſi iuſtorum facta habeant, ſed & hoc va-
15 niſsimum iudico. ‡Laudaui igitur lætitiam,
D quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi
quòd comederet, & biberet, atque gauderet:
& hoc ſolum ſecum auferret de labore ſuo
in diebus vitæ ſuæ quos dedit ei Deus ſub
16 ſole. ‡ Et appoſui cor meum vt ſcirem
ſapien-

diſſenſionem. ſapientiam, & intelligerẽ diſtentionem quæ
verſatur in terra. eſt homo qui diebus & no
ctibus ſomnũ nõ capit oculis. ‡ Et intellexi 17 A
quòd omnium operum Dei nullam poſsit
homo inuenire rationem eorum quæ fiunt
ſub ſole: & quanto plus laborauerit ad quæ-
rendum, tanto minus inueniat: etiam ſi dixe-
rit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

## CAP. IX.

OMnia hæc tractaui in corde meo, vt 1
curioſe intelligerẽ: Sunt iuſti, atque A
ſapientes, & opera eorũ in manu Dei: & ta-
mẽ neſcit homo vtrũ amore an odio dignus
ſit: ‡ ſed omnia in futurũ ſeruantur incerta, 2
eò quòd vniuerſa æquè eueniant iuſto & im
pio, bono & malo, mundo & immundo, im-
molanti victimas, & ſacrificia contemnenti.
ſicut bonus, ſic & peccator: vt periurus, ita
& ille qui verum deierat. ‡Hoc eſt peſsimũ 3
inter omnia quæ ſub ſole fiunt, quia eadem
cũctis eueniunt. vnde & corda filiorũ homi-
num implentur malitia & contemptu in vi-
ta ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.
‡Nemo eſt qui ſemper viuat, & qui huius 4
rei habeat fiduciam: melior eſt canis viuus B
leone mortuo. ‡Viuentes enim ſciunt ſe eſſe 5
morituros, mortui verò nihil nouerunt am-
plius, nec habent vltra mercedem: quia obli
uioni tradita eſt memoria eorũ. ‡Amor quo- 6
que & odiũ, & inuidiæ ſimul perierunt, nec
habent partẽ in hoc ſeculo, & in opere quod
ſub ſole geritur. ‡ Vade ergo, & comede in 7
lætitia panem tuũ, & bibe cũ gaudio vinum
tuũ: quia Deo placẽt opera tua. ‡Omni tem 8
pore ſint veſtimenta tua candida, & oleũ de
capite tuo nõ deficiat. ‡ Perfruere vita cum 9
vxore quã diligis, cunctis diebus vitæ inſta- C
bilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni
tempore vanitatis tuæ. hæc eſt enim pars in
vita, & in labore tuo quo laboras ſub ſole.
‡Quodcunque facere poteſt manus tua, in- 10
ſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec
ſapientia, nec ſcientia erũt apud inferos, quò
tu properas. ‡ Verti me ad aliud, & vidi ſub 11
ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium
bellum, nec ſapientiũ panem, nec doctorum
diuitias, nec artificũ gratiã: ſed tempus, ca-
ſumque in omnibus. ‡Neſcit homo finẽ ſuũ, 12
ſed ſicut piſces capiũtur hamo, & ſicut aues
laqueo comprehenduntur: ſic capiuntur ho- D
mines in tempore malo, cùm eis extemplo
ſuperuenerit. ‡ Hanc quoq; ſub ſole vidi ſa- 13
pientiam, & probaui maximam: ‡ Ciuitas 14
parua, & pauci in ea viri. venit contra eam
rex magnus, & vallauit eam, extruxitq; mu-
nitiões per gyrũ, & perfecta eſt obſidio. ‡ In- 15
uentusque eſt in ea vir pauper & ſapiens, &
liberauit vrbem per ſapientiam ſuam, & nul
lus deinceps recordatus eſt hominis illius
pauperis. ‡Et dicebam ego, meliorem eſſe ſa- 16
pientiam fortitudine: quomodo ergo ſapien
tia pauperis contempta eſt, & verba eius nõ
ſunt audita? ‡Verba ſapientium audiuntur in 17
ſilentio, plus quàm clamor principis inter
Sap.6.a.1. ſtultos. ‡ ¶Melior eſt ſapientia, quàm arma 18
bellica: & qui in vno peccauerit, multa bo-
na perdet.

## CAP. X.

1 MVſcæ morientes perdunt ſuauitatem
A vnguẽti. Pretioſior eſt ſapientia & glo
2 ria, parua ad tẽpus ſtultitia. ‡Cor ſapientis in
dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.
3 ‡Sed & in via ſtultus ambulans, cùm ipſe in-
4 ſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat. ‡ Si ſpiri-
tus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te,
locũ tuum ne dimiſeris: quia curatio faciet
5 ceſſare peccata maxima. ‡Eſt malũ quod vi-
di ſub ſole, quaſi per errorem egrediens a fa-
6 cie principis: ‡ poſitũ ſtultum in dignitate
7 ſublimi, & diuites ſedere deorſum. ‡Vidi ſer
uos in equis: & principes ambulantes ſuper Pro.26.d.27
8 terram quaſi ſeruos. ‡¶Qui fodit foueam, in- Eccl.10.b.8.
B cidet in eã: & qui diſsipat ſepem, mordebit Ece.27.d.29
9 eum coluber. ‡Qui transfert lapides affligc-
tur in eis, & qui ſcindit ligna, vulnerabitur
10 ab eis. ‡ Si retuſum fuerit ferrum, & hoc nõ
vt prius, ſed hebetatum fuerit, multo labore
exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapiẽ-
11 tia. ‡ Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo
12 minus habet qui occultè detrahit. ‡ Verba
oris ſapientis, gratia: & labia inſipientis præ-
13 cipitabunt eum. ‡ Initium verborum eius
C ſtultitia, & nouiſsimum oris illius error peſ-
14 ſimus. ‡ Stultus verba multiplicat. Ignorat
homo quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe fu-
15 turũ ſit quis ei poterit indicare? ‡Labor ſtul-
torũ affliget eos, qui neſciunt in vrbẽ perge-
16 re. ‡Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius
17 principes manè comedunt. ‡Beata terra, cu-
ius rex nobilis eſt, & cuius principes veſcun
tur in tempore ſuo, ad reficiendũ & non ad
18 luxuriam. ‡In pigritiis humiliabitur conti-
D gnatio, & in infirmitate manuũ perſtillabit
19 domus. ‡In riſum faciunt panem, & vinum
vt epulentur bibentes: & pecuniæ obediunt
20 omnia. ‡In cogitatione tua regi ne detrahas,
& in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris di-
uiti: quia & aues cæli portabunt vocẽ tuã, &
qui habet pennas, annuntiabit ſententiam.

## CAP. XI.

1 MItte panem tuum ſuper tranſeuntes
A aquas: quia poſt tempora multa inue-
2 nies illum. ‡ Da partem ſeptem, necnon &
octo: quia ignoras quid futurum ſit mali ſu-
3 per terrã. ‡Si repletæ fuerint nubes, imbrem
ſuper terram effundent. Si ceciderit lignum
ad Auſtrũ aut ad Aquilonem, in quocunque
4 loco ceciderit, ibi erit. ‡ Qui obſeruat ven-
tum, non ſeminat: & qui conſyderat nubes,
5 nunquã metet. ‡ Quomodò ignoras quæ ſit
B via ſpiritus, & qua ratione compingantur
oſſa in ventre prægnãtis: ſic neſcis opera Dei
6 qui fabricator eſt omnium. ‡ Manẽ ſemina
ſemen tuum, & veſperè ne ceſſet manus tua:
quia neſcis quid magis oriatur, hoc aut il-
7 lud: & ſi vtrunque ſimul, melius erit. ‡Dulce
lumẽ, & delectabile eſt oculis videre ſolem.
8 ‡Si annis multis vixerit homo, & in his om
C nibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tene-
broſi temporis, & dierũ multorum: qui cùm
9 venerint, vanitatis arguentur præterita. ‡Læ-
tare ergo iuuenis in adoleſcentia tua, & in
bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ,
D & ambula in vijs cordis tui, & in intuitu ocu

lorum

lorum tuorũ: & ſcito quòd pro omnibus his
adducet te Deus in iudicium. ‡Aufer iram à 10
corde tuo, & amoue malitiam à carne tua.
Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.

CAP. XII.

MEmẽto creatoris tui in diebus iuuen- 1
tutis tuæ, antequã veniat tempus af- A
flictionis, & appropinquent anni, de quibus
dicas, non mihi placent, ‡antequã tenebreſ- 2
cant ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & reuer-
tantur nubes poſt pluuiam: ‡quando cõmo- 3
uebuntur cuſtodes domus, & nutabũt viri
fortiſſimi, & otioſæ erunt molẽtes in minu-
to numero, & tenebreſcent videntes per fo-
ramina. ‡Et claudent oſtia in platea, in hu- 4
militate vocis molentis, & cõſurgent ad vo
cem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ B
carminis. ‡Excelſa quoq; timebunt, & for- 5
midabunt in via, florebit amygdalus, impin-
guabitur locuſta, & diſsipabitur capparis:
quoniã ibit homo in domũ æternitatis ſuæ,
& circuibũt in platea plangentes. ‡Antequã 6
rumpatur funiculus argenteus, & recurrat
vitta aurea, & conteratur hydria ſuper fon-
tem, & confringatur rota ſuper ciſternã, ‡& 7 A
reuertatur puluis in terrã ſuam vnde erat, &
ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illum.
‡Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, ‑& 8 ‑.3.
omnia vanitas. ‡Cumq; eſſet ſapientiſſimus 9
Eccleſiaſtes, docuit populũ, & enarrauit quę C
fecerat: & inueſtigans compoſuit parabolas
multas. ‡Quæſiuit verba vtilia, & cõſcripſit 10
ſermones rectiſsimos, ac veritate plenos.
‡Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi cla 11 ᵃconcilium 3.
ui in altum defixi, quæ per magiſtrorũ ᵃcon-
ſilium data ſunt à paſtore vno. ‡His amplius 12
fili mi ne requiras. Faciendi plures libros D
nullus eſt finis: frequensq; meditatio, carnis
afflictio eſt. ‡Finem loquendi, pariter omnes 13
audiamus. Deum time: & mandata eius ob-
ſerua: hoc eſt enim omnis homo. ‡Et cuncta 14
quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro
omni ᵇerrato, ſiue bonum ſiue malum ſit. ᵇabſcondito 2.

# CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS, QVOD HEBRAICE DICITVR SIR HASIRIM. 1

CAP. I.

OSculetur me ᵃoſculo oris ſui: quia 2 ᵃoſculis 1.
meliora ſunt ubera tua vino, A
‡fragrantia vnguentis optimis. 3
Oleum effuſum nomen tuũ: ideo adoleſcen-
tulæ dilexerunt te. ‡Trahe me: poſt te cur- 4
remus ‑in odorem vnguentorum tuorum. ‑.3.
Introduxit me rex in cellaria ſua: exultabi-
mus & lætabimur in te, memores uberum
tuorũ ſuper vinum: recti diligunt te. ‡Nigra 5
ſum, ſed formoſa filiæ Ieruſalẽ, ſicut taber- B
nacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. ‡No- 6
lite me cõſyderare quòd fuſca ſim, quia de-
colorauit me ſol: filij matris meæ pugnaue-
runt cõtra me, poſuerunt me cuſtodẽ vineis:
vineam meam nõ cuſtodiui. ‡Indica mihi, 7
quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cu-
bes in meridie, ne vagari incipiam poſt gre-
8 ges ſodalium tuorum. ‡Si ignoras te ô pul-
C cherrima inter mulieres, egredere, & abi
poſt veſtigia gregum ᵉ, & paſce hœdos tuos ᵉtuorum
9 iuxta tabernacula paſtorũ. ‡Equitatui meo
in curribus Pharaonis aſsimilaui te amica
10 mea. ‡Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis,
11 collum tuum ſicut monilia. ‡Murenulas au-
reas faciemus tibi, vermiculatas argento.
12 ‡Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea
13 dedit odorem ſuum. ‡Faſciculus myrrhę di-
D lectus meus mihi, inter ubera mea com-
14 morabitur. ‡Botrus cypri dilectus meus
15 mihi, in vineis En-gaddi. ‡Ecce tu pulchra
es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui
16 columbarum. ‡Ecce tu pulcher es dilecte
mi, & decõrus. Lectulus noſter floridus.
17 ‡Tigna domorũ noſtrarum cedrina, laquea-
ria noſtra cypreſsina.

CAP. II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium.
2 ‡Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica
3 mea inter filias. ‡Sicut malus inter ligna ſyl
A uarũ, ſic dilectus meus inter filios. Sub vm-
bra illius quem deſyderaueram, ſedi: & fru-
4 ctus ei' dulcis gutturi meo. ‡Introduxit me
*in cellam vinariam, ordinauit in me chari- *rex
5 tatẽ. ‡Fulcite me floribus, ſtipate me malis,
6 quia amore langueo. ‡Læua eius ſub capite
7 meo, & dextera illi' amplexabitur me. ‡Ad- Infr.8.a.3.
B iuro vos filiæ Ieruſalẽ per capreas, ceruoſq; Infr.3.b.5.
camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare fa- 5.c.8.
8 ciatis dilectam, quoadusque ipſa velit. ‡Vox 8.a.4.
dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in monti-
9 bus, tranſiliens colles: ‡Similis eſt dilectus
meus capreæ, hinnuloque ceruorum. en ipſe
ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciẽs per fe-
10 neſtras, proſpiciens per cancellos. ‡ᵈEt di- ᵈEn
C lectus meus loquitur mihi, Surge, propera
amica mea, ‑colũba mea, formoſa mea, & ‑.1.
11 veni. ‡Iam enim hyems tranſiit, imber abiit
12 & receſsit. ‡Flores apparuerũt in terra ‑no- ‑.7.
ſtra, tempus putationis aduẽnit: vox turtu-
13 ris audita eſt in terra noſtra: ‡ficus protulit
groſſos ſuos, vineæ florẽtes dederũt odorẽ ᵉ. ᵉſuum.
Surge, * amica mea, ſpecioſa mea, & veni. *propera
14 ‡Columba mea in foraminibus petrę, in ca-
D uerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam,
ſonet vox tua in auribus meis: vox enim
15 tua dulcis, & facies tua decõra. ‡Capite no-
bis vulpes paruulas quę demoliũtur vineas.
16 nam vinea noſtra floruit. ‡Dilectus meus
17 mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, ‡do-
nec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Re-
uertere: ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hin-
nuloque ceruorum ſuper montes Beth-er.

CAP. III.

1 IN lectulo meo per noctes quæſiui quem
A diligit anima mea: quæſiui illum, & non
2 inueni. ‡Surgam, & circuibo ciuitatem: per
vicos & plateas quæram quẽ diligit anima
3 mea. quæſiui illum & non inueni. ‡Inue- Infr.5.b.4.
nerunt me vigiles, qui cuſtodiũt ciuitatem,
4 Num quẽ diligit anima mea vidiſtis? ‡Pau-
B lulum cùm pertranſiſſem eos, inueni quem
diligit anima mea: tenui eũ: nec dimittam,

donec introducā illū in domū matris meæ,
5 & in cubiculum genitricis meæ. ‡ ‖Adiuro Supr.2.b.7.
vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruoſque Infr.8.a.4.
camporū, ne ſuſcitetis, neq; euigilare facia-
6 tis dilectam, donec ipſa velit. ‡ Quæ eſt iſta
C quæ aſcendit per deſertū, ſicut virgula fumi
ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi
7 pulueris pigmentarij? ‡ En lectulū Salomo-
nis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſsimis
8 Iſraël: ‡ omnes tenentes gladios, & ad bella
doctiſsimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur
9 ſuū propter timores nocturnos. ‡ Ferculum
10 fecit ſibi rex Salomō de lignis Libani. ‡ Co-
lumnas eius fecit argenteas, reclinatorium
aureū, aſcenſum purpureū: media, charitate
11 conſtrauit propter filias Ieruſalem. ‡ Egre-
dimini & videte filiæ Sion regē Salomonem
in diademate, quo coronauit illum mater
ſua in die deſponſationis illius, & in die læ-
titiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea, quàm
A pulchra es? Oculi tui columbarum,
abſq; eo quod intrinſecus latet.
Infr.6.a.4. ‖Capilli tui ſicut greges caprarū, quæ aſcē-
2 derunt de monte Galaad. ‡ Dentes tui ſicut
greges tonſarū, quæ aſcenderunt de lauacro,
omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt
3 inter eas. ‡ Sicut vitta coccinea labia tua, &
B eloquiū tuum, dulce. Sicut fragmen mali pu-
nici, ita genæ tuæ, abſq; eo quod intrinſecus
4 latet. ‡ Sicut turris Dauid collum tuū, quæ
ædificata eſt cū propugnaculis. mille clypei
5 pendent ex ea, omnis armatura fortiū. ‡ Duo
ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemel
6 li, qui paſcūtur in liliis, ‡ donec aſpiret dies,
& inclinētur vmbræ. Vadam ad montē myr-
7 rhæ, & ad collem thuris. ‡ Tota pulchra es
8 amica mea, & macula non eſt in te. ‡ Veni
C de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni:
coronaberis de capite Amana, de vertice Sa-
nir & Hermon, de cubilibus leonū, de mon-
9 tibus pardorum. ‡ Vulneraſti cor meum ſo-
ror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno
oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.
10 ‡ Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror
mea ſponſa! pulchriora ſunt ubera tua vi-
no, & odor vnguētorum tuorum ſuper om-
11 nia aromata. ‡ Fauus diſtillans labia tua ſpō-
D ſa, mel & lac ſub lingua tua: & odor veſti-
12 mentorum tuorum ſicut odor thuris. ‡ Hor-
tus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus con-
13 cluſus, fons ſignatus. ‡ Emiſsiones tuæ para-
diſus malorum punicorum cum pomorum
14 fructibus. Cypri cum nardo, ‡ nardus & cro-
cus, fiſtula & cinnamomum cum vniuerſis
lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus
15 primis vnguentis. ‡ Fons hortorum: puteus
aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de
16 Libano. ‡ Surge Aquilo, & veni Auſter, per-
fla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

1 VEniat dilectus meus in hortum ſuum,
A & comedat fructum pomorū ſuorum.
Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa,
meſſui myrrhā meam cū aromatibus meis:
comedi fauum cum melle meo, bibi vinum
meum cum lacte meo: comedite amici, &
2 bibite, & inebriamini chariſsimi. ‡ Ego dor-
mio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei
pulſantis, Aperi mihi ſoror mea, amica mea,
columba mea, immaculata mea: quia caput
meum plenum eſt rore, & cincinni mei gut-
3 tis noctium. ‡ Expoliaui me tunica mea, quo-
modo induar illa? laui pedes meos, quomo-
4 do inquinabo illos? ‡ Dilectus meus miſit
manum ſuā per foramen, & venter meus in-
5 tremuit ad tactum eius. ‡ Surrexi, vt aperi-
B rem dilecto meo: manus meæ ſtillauerunt
myrrhā, & digiti mei pleni myrrha proba-
6 tiſsima. ‡ Peſſulum oſtij mei aperui dilecto
meo: at ille declinauerat, atq; trāſierat. Ani-
ma mea liquefacta eſt, vt *locutus eſt: ‖quæ- *dilectus
ſiui, & nō inueni illū: vocaui, & non reſpon- Sup.3.a.2.
7 dit mihi. ‡ Inuenerunt me cuſtodes qui cir-
cumeunt ciuitatē: percuſſerūt me, & vulne-
rauerunt me. tulerunt pallium meum mihi
8 cuſtodes murorū. ‡ ‖Adiuro vos filiæ Ieruſa- Sup.2.b.7.
C lem, ſi inueneritis dilectū meum, vt nunti- 3.b.5.8.a.4.
9 etis ei quia amore langueo. ‡ Qualis eſt dile-
ctus tu' ex dilecto, ô pulcherrima mulierū?
qualis eſt dilect' tuus ex dilecto, quia ſic ad-
10 iuraſti nos? ‡ Dilectus meus candidus & ru-
11 bicundus, electus ex millibus. ‡ Caput eius
aurū optimū. Comæ eius ſicut elatæ palma-
12 rum, nigræ quaſi coruus. ‡ Oculi eius ſicut
columbæ ſuper riuulos aquarū, quæ lacte ſunt
lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſsima.
13 ‡ Genæ illius ſicut areolæ aromatū conſitę à
D pigmētariis. Labia eius lilia diſtillantia myr
14 rham primā. ‡ Manus illius tornatiles aureę,
plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, di-
15 ſtinctus ſapphiris. ‡ Crura illius colūnę mar-
moreę quæ fundatę ſunt ſuper baſes aureas.
16 Species eius vt Libani, elect' vt cedri. ‡ Gut-
tur illius ſuauiſsimum, & totus deſyderabi-
lis. talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus
17 meus, filiæ Ieruſalem. ‡ Quò abiit dilectus
tuus ô pulcherrima mulierū? quo declina-
uit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

CAP. VI.

1 DIlectus meus deſcendit in hortū ſuum
A ad areolam aromatum, vt paſcatur in
2 hortis, & lilia colligat. ‡ Ego dilecto meo, &
dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.
3 ‡ Pulchra es amica mea, ſuauis & decôra ſi-
cut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorum acies
4 ordinata. ‡ Auerte oculos tuos à me, quia ipſi
me auolare fecerunt. ‖Capilli tui ſicut grex Sup.4.a.2.
5 caprarū, quæ apparuerunt de Galaad. ‡ Den-
B tes tui ſicut grex ouium quæ aſcēderunt de
lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis
6 non eſt in eis. ‡ Sicut cortex mali punici, ſic
7 genę tuę abſq; occultis tuis. ‡ Sexaginta ſunt
reginæ, & octoginta cōcubinæ, & adoleſcen-
8 tularum non eſt numerus. ‡ Vna eſt colum-
C ba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ, ele-
cta genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & bea-
tiſsimam prædicauerunt: reginæ & concu-
9 binæ, & laudauerunt eam. ‡ Quæ eſt iſta quæ
progreditur quaſi aurora cōſurgens, pulchra
vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum
10 acies ordinata? ‡ Deſcendi in hortum *nu- *meum re.
D cum', vt viderem poma conuallium, &' in- *conuallis.
ſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent vt 8.
mala

mala punica. ‡Neſciui : anima mea contur- 11
bauit me propter quadrigas Ami-nadab.
Sulamitis ‡Reuertere reuertere Sunamitis: reuertere 12
2. reuertere, vt intueamur te. CAP. VII.
Sulamite QVid videbis in Sunamite, niſi choros 1
3. caſtrorum? Quā pulchri ſunt greſſus A
tui in calceamētis, filia principis!
Iuncturæ fœminum tuorum, ſicut monilia
quæ fabricata ſunt manu artificis. ‡Vmbili- 2
cus tuus crater tornatilis nunquam indigens
poculis. Venter tuus ſicut aceruus tritici, val
latus lilijs. ‡Duo hubera tua, ſicut duo hin- 3
nuli gemelli capreæ. ‡Collum tuū ſicut tur- 4
ris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſe- B
bō, quę ſunt in porta filiæ multitudinis. Na-
ſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit cō-
tra Damaſcū. ‡ Caput tuū vt Carmelus: & 5
Iuncta comæ capitis tui, ſicut purpura regis vincta
canalibus. ‡Quàm pulchra es, & quā decóra 6
chariſsima, in delicijs! ‡Statura tua aſsimi- 7
lata eſt palmæ, & hubera tua botris. ‡ Dixi, 8
Aſcēdam in palmam, & apprehendā fructus C
eius: & erūt hubera tua ſicut botri vineæ: &
odor odor oris tui ſicut malorum. ‡Guttur tuum 9
ſicut vinum optimū, dignum dilecto meo ad
potandū, labijsq; & dentibus illius ad rumi-
nandum. ‡ Ego dilecto meo, & ad me con- 10
uerſio eius. ‡Veni dilecte mi, egrediamur in 11
agrum, commoremur in villis. ‡Manè ſurga- 12
mus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi D
flores fructus parturiūt, ſi floruerūt mala pu-
nica: ibi dabo tibi hubera mea. ‡Mandrago- 13
Mandragora. ræ dederūt odorem. In portis noſtris omnia
& Gen. c. 30. poma: noua & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.
n. 14.

CAP. VIII.

QVis mihi det te fratrem meū, ſugen- 1
tē hubera matris meæ, vt inueniam A
etiam 2. te foris: & deoſculer te: & iam
& in cu- me nemo deſpiciat? ‡Apprehendā te, & du- 2
biculum cam in domū matris meæ. Ibi me docebis,
genitricis & dabo tibi poculū ex vino condito, & mu-
meæ. ſtum malorum granatorum meorum. ‡‖Læ- 3
Supr. 2. b. 6. ua eius ſub capite meo, & dextera illius am-
Supr. 1. b. 7. plexabitur me. ‡‖Adiuro vos filiæ Ieruſalē, 4
3. b. 5. ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam
& 5. r. 2. donec ipſa velit. ‡ Quæ eſt iſta quæ aſcendit 5
de deſerto, delicijs affluens, innixa ſuper dile B
ctū ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui te: ibi
corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt geni-
trix tua. ‡Pone me vt ſignaculum ſuper cor 6
tuū, vt ſignaculū ſuper brachiū tuum: quia
fortis eſt vt mors dilectio: dura ſicut infer-
nus æmulatio, lampades eius lampades ignis
potuerunt atque flammarum. ‡ Aquæ multæ non po- 7
terunt extinguere charitatem, nec flumina
obruent illam: ſi dederit homo omnem ſub-
ſtantiam domus ſuę pro dilectione, quaſi ni- C
deſpicient hil deſpiciet eam. ‡ Soror noſtra parua & 8
6. hubera non habet. quid faciemus ſorori no-
ſtræ in die quando alloquenda eſt? ‡Si mu- 9
rus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula
argentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud
tabulis cedrinis. ‡Ego mur': & hubera mea 10
ſicut turris, ex quo facta ſum corā eo quaſi
pacem reperiens. ‡ Vinea fuit Pacifico, in ea 11
quæ habet populos: tradidit eam cuſtodibus, D
vir affert pro fructu eius mille argēteos. ‡Vi- 12
nea mea coram me eſt. Mille tui Pacifici, & Pacifice.
13 ducenti his qui cuſtodiūt fructus eius. ‡Quæ
habitas in hortis, amici auſcultant, fac me
14 audire vocem tuam ‡ Fuge dilecte mi, &
aſsimilare capreę hinnuloque ceruorum ſu-
per montes aromatum.

# LIBER SAPIENTIAE.

## CAP. I.

1 DILIGITE iuſtitiā, qui iudica- 3. Reg. 3. a. 9.
A tis terrā. Sentite de Dn̄o in bonita- 6. 9.
te, & in ſimplicitate cordis quærite Iſai. 56. a. 1.
2 illum. ‡‖quoniam inuenitur ab his qui non 2. Par. 15. a. 4
tentant illum: apparet autem eis qui fidem
3 habent in illum. ‡peruerſæ enim cogitatio-
nes ſeparant à Deo: probata autem virtus
4 corripit inſipientes: ‡quoniā in maleuolam
animā nō introibit ſapiētia, nec habitabit in
5 corpore ſubdito peccatis. ‡Spirit' enim ſan-
B ctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à
cogitationib' quę ſunt ſine intellectu, & cor-
6 ripietur à ſuperueniente iniquitate. ‡‖Beni- Gal. 5. d. 22.
gnus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & nō libe- Ier. 17. b. 10.
rabit maledictum à labijs ſuis: quoniam re- maledicū
nū illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcru- 1.
7 tator eſt ver', & linguæ eius auditor. ‡Quo-
niam ſpiritus Domini repleuit orbē terra- Eſai. 6. a. 3.
rum: & hoc quod cōtinet omnia, ſcientiā ha-
8 bet vocis. ‡Propter hoc qui loquitur iniqua,
nō poteſt latēre, nec præteriet illū corripiēs Iere. 4. d. 18.
9 iudiciū. ‡In cogitationib' enim impij inter-
C rogatio erit: ſermonū autē illius auditio ad
Deum veniet, ad correptionem iniquitatum
10 illius. ‡Quoniam auris zeli audit omnia, &
tumultus murmurationū non abſcondetur.
11 ‡ Cuſtodite ergo vos à murmuratione quæ
nihil prodeſt, & à detractiōe parcite linguæ:
quoniam ſermo obſcurus in vacuū non ibit:
os autem quod mentitur occidit animam.
12 ‡‖ Nolite zelare mortem in errore vitæ Deut. 4. c. 26
veſtræ, ‖neque acquiratis perditionem in d. 23.
13 operibus manuum veſtrarum. ‡ Quoniam Eze. 18. d. 32
D Deus mortem non fecit, nec lætatur in per- 33. c. 11.
14 ditione viuorum. ‡Creauit enim, vt eſſent,
omnia: & ſanabiles fecit nationes orbis ter-
rarum: & non eſt in illis medicamentū ex-
terminij, nec inferorum regnum in terra.
15 ‡ Iuſtitia enim perpetua eſt & immortalis.
16 ‡ Impij autem manibus & verbis accerſie- iniuſtitia
runt illam: & æſtimantes illam amicā, de- autē mor-
fluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam: tis eſt ac-
quoniā digni ſunt qui ſunt ex parte illius. quiſitio.

CAP. II.

morte.
1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non impij
A recte, ‖Exiguum, & cū tædio eſt tem- Iob. 7. a. 1.
pus vitæ noſtræ, & non eſt refrigeriū in fine 14. a. 1.
hominis, & nō eſt qui agnitus ſit reuerſus ab 1. Cor. 15. d.
2 inferis: ‡ quia ex nihilo nati ſumus, & poſt
hoc erimus tanquā non fuerimus: quoniam
fumus flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo
3 ſcintillæ ad commouendū cor noſtrū: ‡quia
extinctus cinis erit corpus noſtrū, & ſpiri- extinctū
tus diffundetur tanquam mollis aër, & tran-
ſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis,

& ſicut nebula diſſoluetur, quæ fugata eſt à
radijs ſolis, & à calore illius aggrauata : ‡& 4
nomen noſtrum obliuionẽ accipiet per tem-
pus, & nemo memoriam habebit operũ no-
Pſa.19.d.13. ſtrorum. ‡ ‖Vmbræ enim tranſitus eſt tem- 5
pus noſtrum, & non eſt reuerſio finis noſtri: B
quoniam conſignata eſt, & nemo reuertitur.
Iſai.22.b.13. ‡‖Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & 6
56.d.12. vtamur creatura tanquam in iuuentute ce-
1.Cor.15.d.32 leriter. ‡Vino pretioſo & vnguentis nos 7
Impleamus, & non prætereat nos flos tempo-
ris. ‡Coronemus nos roſis, antequam mar- 8
ceſcant: nullum pratum ſit quod non per-
tranſeat luxuria noſtra. ‡ Nemo veſtrum 9
exors ſit luxuriæ noſtræ: vbiq; relinquamus
ſigna lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra, &
*noſtra hæc eſt ſors*. ‡‖Opprimamus pauperem iu- 10
Prou.5.b.11. ſtum, & non parcamus viduæ, nec *veterano,
*veterani reuereamur 9. nec reuereamur *canos multi temporis. ‡Sit 11
autem fortitudo noſtra lex iniuſtitiæ. quod
enim infirmum eſt, inutile inuenitur. ‡Cir- C
cumueniamus ergo iuſtum, quoniam inutilis 12
eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris,
& improperat nobis peccata legis, & diffa-
Mat.27.e.43 mat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. ‡Pro- 13
Iohan.7.a.7 mittit ſe ſcientiam Dei habere, ‖& filiũ Dei
ſe nominat. ‡‖Factus eſt nobis in traductio- 14
nẽ cogitationum noſtrarũ ‡Grauis eſt nobis 15
etiam ad videndum, quoniam diſsimilis eſt
alijs vita illius, & immutatæ ſunt viæ eius.
‡Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, 16
& abſtinet ſe à vijs noſtris tanquã ab immũ-
ditijs, & præfert nouiſsima iuſtorum, & glo-
riatur patrẽ ſe habere Deum. ‡Videamus er- 17
go ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus
quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt D
Mt.27.e.42 nouiſsima illius. ‡ ‖Si enim eſt verus filius 18
Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit illũ de ma-
Pſal.21.a.9 nibus contrariorũ. ‡Contumelia & tormen- 19
Ier.11.d.19. to interrogemus eum, vt ſciamus reueren-
tiã eius, & probemus patientiã illius. ‡Morte 20
turpiſsima condemnemus eum: erit enim ei
reſpectus ex ſermonibus illius. ‡Hæc cogita- 21
uerunt, & errauerunt: excæcauit enim illos
malitia eorum. ‡ Et neſcierunt ſacramenta 22
Dei, neq; mercedẽ ſperauerunt iuſtitiæ, nec
iudicauerunt honorẽ animarum ſanctarum.
Gen.1.d.27. ‡ Quoniam Deus‖creauit hominẽ inexter- 23
2.a.7. 5.a.1. minabilem, & ad imaginem ſimilitudinis
Eccl.17.a.1. ſuæ fecit illum. ‡ ‖ Inuidia autem Diaboli 24
Gene.3.a.1. mors introiuit in orbem terrarum: ‡imitan- 25
tur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

CAP. III.

Deut.33.a.3 I‖Vſtorum autem animæ in manu Dei 1
Infr.5.a.4. ſunt, & non tanget illos tormentũ mor- A
tis. ‡Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & 2
æſtimata eſt afflictio, exitus illorum. ‡ Et ab 3
itinere iuſto abierunt in exterminium, &
quod à nobis eſt iter exterminij: illi autem
ſunt in pace. ‡ Et ſi coram hominibus tor- 4
menta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalita-
*Et 3. te plena eſt. ‡ *In paucis vexati, in multis 5
bene diſponentur: quoniam Deus tentauit
eos, & inuenit illos dignos ſe. ‡Tanquã au- 6
rum in fornace probauit illos, & quaſi holo-
Mat.13.f.43 cauſti hoſtiã accepit illos, & in tempore erit B
e.2. reſpectus illorum. ‡ ‖ Fulgebunt iuſti' & 7
tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.
8 ‡‖Iudicabunt nationes, & dominabũtur po- 1.Cor.6.a.2
pulis, & regnabit Dñs illorũ in perpetuum.
9 ‡Qui confidũt in illo, intelligent veritatẽ: &
fideles in dilectione acquieſcẽt illi: quoniam
10 donũ & pax eſt electis eius. ‡Impij autẽ ſe-
cundũ quæ cogitauerunt, correptionẽ habe-
bunt: qui neglexerunt iuſtũ, & à Dño receſ-
11 ſerunt. ‡Sapientiam enim & diſciplinam qui
C abijcit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorũ, &
labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.
12 ‡Mulieres eorũ inſenſatæ ſunt, & nequiſsi-
13 mi filij illorũ. ‡ Maledicta creatura eorum:
quoniam fœlix eſt ſterilis & incoinquinata
quæ neſciuit thorũ in delicto, habebit fructũ
14 in reſpectione animarũ ſanctarũ, ‡‖& ſpado Eſa.56.a.4.
qui non operatus eſt per manus ſuas iniqui-
D tatẽ, nec cogitauit aduerſus Deũ nequiſsima.
dabitur enim illi fidei donũ electum, & ſors
15 in tẽplo Dei acceptiſsima. ‡Bonorũ enim la-
borũ glorioſus eſt fructus, & quæ nõ concidit
16 radix ſapiẽtiæ. ‡Filij autẽ adulterorũ in con-
ſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſe-
17 men exterminabitur. ‡Et ſi quidẽ longæ vi-
tæ erunt, in nihilũ cõputabuntur, & ſine ho-
18 nore erit nouiſsima ſenectus illorum. ‡Et ſi
celerius defuncti fuerint, nõ habebũt ſpem,
19 nec in die agnitionis allocutionẽ. ‡ *Natio- *nationis t.
nes' enim iniquæ, diræ ſunt *cõſummationis'. *conſummationes t.

CAP. IIII.

1 O Quàm pulchra eſt caſta generatio cũ
A claritate: immortalis eſt enim memo
ria illius, quoniã & apud Deũ nota eſt, & a-
2 pud hoĩes. ‡Cum præſens eſt, imitãtur illã: &
deſyderant eã cũ ſe eduxerit, & in perpetuũ
coronata triumphat incoinquinatorũ certa-
3 minũ præmiũ vincens. ‡Multigena autẽ im-
piorũ multitudo nõ erit vtilis, & *ſpuria vi- *adulterinæ
tulamina' non dabunt radices altas, nec ſtabi- plantatio-
4 le firmamentũ collocabũt. ‡ ‖Et ſi in ramis nes t.
in tempore germinauerint: infirmiter poſita Iere.17.a.6.
à vento commouebũtur, & à nimietate ven- Mat.7.d.27.
5 torum eradicabuntur. ‡Confringẽtur enim
B rami inconſummati, & fructus illorũ inuti-
les, & acerbi ad manducandum, & ad nihi-
6 lum apti. ‡ Ex iniquis enim omnes filij qui
naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parẽ-
7 tes in interrogatione ſua. ‡Iuſtꝰ autẽ ſi mor-
8 te præoccupatꝰ fuerit, in refrigerio erit. ‡Se-
nectus enim venerabilis eſt non diuturna,
neq; annorũ numero cõputata. cani autem
9 ſunt ſenſus hominis: ‡& ætas ſenectutis vita
10 immaculata. ‡‖Placens Deo factus dilectus, Heb.11.a.5.
11 & viuens inter peccatores tranſlatus eſt. ‡ra-
ptus eſt, ne malitia mutaret intellectũ eius,
12 aut ne fictio deciperet animã illiꝰ. ‡Faſcina-
C tio enim nugacitatis obſcurat bona, & *incõ-
ſtãtia' concupiſcentiæ trãſuertit ſenſum ſine *inſtãtia t.
13 malitia. ‡Cõſummatus in breui expleuit tẽ-
14 pora multa. ‡placita enim erat Deo anima
illiꝰ: propter hoc properauit educere illũ de
medio iniquitatũ. populi autẽ videntes & nõ
intelligẽtes, nec ponẽtes in præcordijs talia.
15 ‡Quoniã gratia Dei & miſericordia in ſan-
16 ctos eius, & reſpectus in electos illius. ‡Con-
D dẽnat autẽ iuſtus mortuus viuos impios, &
iuuentus celeriùs conſummata, longã vitam
iniuſti.

iniuſti. ‡Videbũt enim finẽ ſapientis,& non 17
intelligent quid cogitauerit de illo Deus, &
quare munierit illum Dominus. ‡Videbunt 18
enim,& contemnent eum: illos autẽ Domi-
nus irridebit. ‡ & erunt poſt hæc decidentes 19
ſine honore, & in contumelia inter mortuos
in perpetuum: quoniam diſrumpet illos in-
flatos ſine voce,& cõmouebit illos à funda-
mentis,& vſq; ad ſupremũ deſolabuntur, &
erunt gementes,& memoria illorum peribit.
‡Venient in cogitatione peccatorũ ſuorum 20
timidi,& traducent illos ex aduerſo iniqui-
tates ipſorum. CAP. V.

TVnc ſtabunt iuſti in magna conſtantia 1
aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt,& A
qui abſtulerũt labores eorũ. ‡ Videntes tur- 2
babuntur timore horribili & mirabũtur in
ſubitatione inſperatæ ſalutis, ‡ dicentes in- 3
tra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia
ſpiritus gementes, Hi ſunt quos habuimus
aliquando in deriſum,& in ſimilitudinẽ im-
Sapi.3.a.2. properij. ‡‖Nos inſenſati vitã illorum æſti- 4
mabamus inſaniam, & finẽ illorum ſine ho-
nore. ‡ ecce quomodo computati ſunt inter 5
filios Dei,& inter ſanctos ſors illorũ eſt! ‡Er- 6
go errauimus à via veritatis,& iuſtitię lumẽ
non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt
ortus nobis: ‡Laſſati ſumus in via iniquita- 7
tis & perditionis, & ambulauimus vias dif- B
ficiles, viam autem Domini ignorauimus.
‡Quid nobis profuit ſuperbia? aut diuitia- 8
Sapi.2.b.5. rum iactantia quid contulit nobis? ‡‖Tran- 9
1.Par.29.d. ſierunt omnia illa tanquã vmbra, & tãquam
15. nuntius pręcurrens: ‡& tanquam nauis quæ 10
pertranſit fluctuantem aquam: cuius, cùm
præterierit,non eſt veſtigium inuenire,neq;
*tanquam ſemitam carinæ illius in fluctibus. ‡aut*auis 11
6. quæ tranſuolat in aëre,‖cuius nullum inue-
Pro.30.c.19. nitur argumentum itineris illius,ſed tantùm
ſonitus alarum verberans leuem ventum: &
ſcindens per vim itineris aërem, commotis
alis tranſuolauit,& poſt hoc nullum ſignum
inuenitur itineris illius. ‡ aut tanquam ſa- 12
gitta emiſſa in locum deſtinatũ, diuiſus aër
cõtinuò in ſe recluſus eſt,vt ignoretur tran- C
ſitus illius. ‡ ſic & nos nati continuò deſini- 13
mus eſſe,& virtutis quidem nullum ſignum
valuimus oſtendere. in malignitate autẽ no-
ſtra conſumpti ſumus. ‡Talia dixerũt in in- 14
Pro.11.a.7. ferno hi qui peccauerunt: ‡‖quoniam ſpes 15
impij tanquam lanugo eſt, quæ à vẽto tolli-
tur:& tãquam ſpuma gracilis,quæ à procel-
la diſpergitur:& tanquam fumus qui à ven-
to diffuſus eſt:& tanquam memoria hoſpitis
vnius diei prætereuntis. ‡Iuſti autem in per- 16
petuum viuent, & apud Dominum eſt mer-
ces eorum, & cogitatio illorũ apud Altiſſi-
mum. ‡ Ideo accipient regnum decoris, & 17
diadema ſpeciei de manu Domini: quoniam
dextera ſua teget eos, & in brachio ſancto D
ſuo defendet illos. ‡‖Et* accipiet arma- 18
*n.9. Ephe.6.c.13 turam zelus illius, & armabit creaturam ad
Eſa.59.d.17 vltionem inimicorum. ‡‖Induet pro thora- 19
Ephe.6.c.17 ce iuſtitiam, & accipiet pro galea iudicium
certum. ‡ſumet ſcutũ inexpugnabile æqui- 20
tatem: ‡ acuet autem diram irã in lanceam, 21
& pugnabit cum illo orbis terrarum contra

22 inſenſatos. ‡Ibunt directæ emiſſiones fulgu-
rum,& tanquã à bene curuato arcu nubium
exterminabuntur, & ad certũ locũ inſilient.
23 ‡Et à petroſa ira plenæ mittentur grãdines,
excandeſcet in illos aqua maris, & flumina
24 concurrent duriter. ‡Contra illos ſtabit ſpi-
ritus virtutis, & tãquã turbo vẽti diuidet il-
los: & ad eremum perducet omnẽ terrã *ini- *iniquitas
quitatis* illorum,& malignitas euertet ſedes 8.
potentium. CAP. VI.

1 M‖Elior eſt ſapiẽtia,quàm vires: & vir Eccl.9.d.18
2 prudens quàm fortis. ‡ Audite ergo
A reges,& intelligite, diſcite iudices finiũ ter-
3 ræ. ‡Præbete aures vos qui continetis mul-
titudines,& placetis vobis in turbis nationũ:
4 ‡‖quoniam data eſt à Domino poteſtas vo- Rom.13.a.1.
bis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit
opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur:
5 ‡quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius,
non rectè iudicaſtis,nec cuſtodiſtis legem iu-
ſtitiæ, neq; ſecundum voluntatẽ Dei ambu-
6 laſtis. ‡ Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iuditium duriſſimum, in his qui
7 præſunt,fiet. ‡ Exiguo enim conceditur mi-
ſericordia: potentes autem potenter tormen-
8 ta patientur. ‡‖ Non enim ſubtrahet perſo- Deu.10.d.17.
B nam cuiuſquã Deus*, nec verebitur magni- 2 Pa.19.b.7.
tudinem cuiuſquam: quoniam puſillum & Iob.34.b.19.
magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi Eccl.35.b.16
9 de omnibus. ‡Fortioribus autẽ fortior inſtat Ro.2.b.11.
10 cruciatio. ‡Ad vos ergo reges ſunt hi ſermo- Gal.2.b.6.
nes mei, vt diſcatis ſapientiam & non exci- Ephe.6.b.9.
11 datis. ‡ Qui enim cuſtodierint iuſtitiã, iuſtè Col.3.b.25.
iudicabuntur: & qui didicerint iſta, inue- Act.10.c.34.
12 nient quid reſpondeant. ‡Concupiſcite ergo 1.Pet.1.c.17.
ſermones meos, diligite illos,& habebitis di- *qui eſt o-
13 ſciplinam. ‡Clara eſt,& quæ nunquam mar- mnium do-
C ceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui minator.
diligunt eam, & inuenitur ab his qui quæ-
14 runt illam. ‡ Præoccupat qui ſe concupi-
15 ſcunt,vt illis ſe prior oſtendat. ‡Qui de luce
vigilauerit ad illam, non laborabit: aſſiden-
16 tem enim illam foribus ſuis inueniet. ‡Co-
gitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus:
& qui vigilauerit propter illam,citò ſecurus
17 erit. ‡ Quoniam dignos ſe, ipſa circuit quæ-
rens,& in vijs oſtendet ſe illis hilariter,& in
18 omni prouidentia occurret illis. ‡ Initium
enim illius veriſſima eſt diſciplinæ concu-
19 piſcentia. ‡ Cura ergo diſciplinæ, dilectio
eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt:
cuſtoditio autem legũ, conſummatio incor-
20 ruptionis eſt: ‡ incorruptio autem facit eſſe
21 proximum Deo. ‡Concupiſcentia itaque ſa-
22 pientiæ deducit ad regnum perpetuum. ‡‖Si 3.Reg.3.b.9.
D ergo delectamini ſedibus, & ſceptris ô reges
populi, diligite ſapientiam,vt in perpetuum
23 regnetis. ‡ diligite lumen ſapientiæ omnes
24 qui præeſtis populis. ‡ Quid eſt autẽ ſapien-
tia, & quemadmodum facta ſit, referã: & non
abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab
initio natiuitatis inueſtigabo, & ponã in lu-
cem ſcientiam illius,& non præteribo veri-
25 tatem: ‡ neque cum inuidia tabeſcente iter
habebo: quoniam talis homo non erit parti-
26 ceps ſapientiæ. ‡Multitudo autẽ ſapientium,
ſanitas eſt orbis terrarũ: & rex ſapiens ſtabi-
c 3 limen-

limētum populi eſt. ‡Ergo accipite diſcipli- 27
nam per ſermones meos, & proderit vobis.

## CAP. VII.

SVm quidē & ego mortalis homo, ſimi- 1
lis omnibus, & ex genere terreno illius A
qui prior factus eſt, & in ventre matris figu-
Iob.10.b.10. ratus ſum caro. ‡ decem menſium tempore 2
coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine homi
nis, & delectamento ſomni conueniente.
‡Et ego natus accepi communem aërem, & 3
in ſimiliter factam decidi terrā, & primam
vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. ‡ in 4
inuolumentis nutritus ſum, & curis magnis.
‡Nemo enim ex regibus aliud habuit nati- 5
Iob.1.d.21. uitatis initium. ‡ Vnus ergo introitus eſt 6
1.Tim.6.b.7. omnibus ad vitā, & ſimilis exitus. ‡Propter 7
hoc optaui, & datus eſt mihi ſenſus: & inuo-
caui, & venit in me ſpirit⁹ ſapiētiæ: ‡& præ- 8
poſui illā regnis & ſedibus: & diuitias nihil
Iob.28.c.15. eſſe duxi in comparatione illius. ‡ nec com 9
Pro.3.b.14. paraui illi lapidem precioſum: quoniā om-
ne aurū in comparatione illius arena eſt exi-
gua, & tanquam lutū æſtimabitur argentum
in conſpectu illius. ‡Super ſalutē & ſpeciem 10
dilexi illā, & propoſui pro luce habere illam: B
3.Reg.3.c.33. quoniā inextinguibile eſt lumē illius. ‡ Ve- 11
Mat.6.d.33. nerūt autem mihi omnia bona pariter cum
Eccl.1.c.20. illa, & innumerabilis honeſtas per manus il-
lius, ‡& lætatus ſum in omnibus: quoniam 12
antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam
quoniam horum omnium mater eſt. ‡Quam 13
ſine fictione didici, & ſine inuidia communi-
co, & honeſtatem illius non abſcondo. ‡In- 14
finitus enim theſaurus eſt hominibus: quo
qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ
Dei, propter diſciplinæ dona commendati.
‡Mihi autem dedit Deus dicere ex ſenten- 15
tia, & præſumere digna horū quæ mihi dan-
tur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapien-
tium emendator. ‡ in manu enim illius & 16
nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, &
operum ſcientiæ diſciplina. ‡Ipſe enim dedit 17
mihi horum quæ ſunt, ſcientiam veram: vt
ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & vir- C
tutes elementorū, ‡initium & cōſummatio- 18
nē & medietatē temporum, viciſſitudinum
ᵃmutationem omnium morum a. permutationes, &ᵃconſummationes tēporū,
‡morum' mutationes, & diuiſiones tēporum, 19
anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones. ‡na- 20
turas animaliū, & iras beſtiarum, vim ven-
torum, & cogitationes hominum, differen-
ᵇarborum b. tiasᵇvirgultorū' & virtutes radicū, ‡& quæ- 21
cunq; ſunt abſconſa & improuiſa, didici. om
nium enim artifex docuit me ſapientia. ‡eſt 22
enim in illa ſpirit⁹ intelligentiæ, ſanctus, vni-
cus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, in-
coinquinatus, certus, ſuauis, amans bonum,
acut⁹, qui nihil vetat benefacere, ‡humanus, 23
benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnē ha-
bens virtutē, omnia proſpiciēs, & qui capiat
omnes ſpiritus, intelligibilis, mūdus, ſubtilis.
‡Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſa- 24
pientia: attingit autem vbiq; propter ſuam D
munditiā. ‡Vapor eſt enim virtutis Dei: & 25
emanatio quædā eſt claritatis omnipotentis
Dei ſyncera: & ideo nihil inquinatū in eam
Hebr.1.a.3. incurrit. ‡ candor eſt enim lucis æternæ, & 26

ſpeculū ſine macula Dei maieſtatis, & imago
27 bonitatis illius. ‡ Et cùm ſit vna, omnia po-
teſt: & in ſe permanens omnia innouat, &
per nationes in animas ſanctas ſe transfert,
28 amicos Dei & prophetas conſtituit. ‡Nemi-
nem enim diligit Deus, niſi eum qui cū ſa-
29 pientia inhabitat. ‡Eſt enim hæc ſpecioſior
ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtella-
30 rum, luci comparata inuenitur prior. ‡ Illi
enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non
vincit malitia.

## CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine vſq; ad finem forti-
2 ter, & diſponit omnia ſuauiter. ‡Hanc
A amaui, & exquiſiui eam à iuuentute mea, &
quæſiui ſponſam mihi eā aſſumere, & ama-
3 tor factus ſum formæ illius. ‡Generoſitatem
illius glorificat, contuberniū habēs Dei: ſed
4 & omnium Dominus dilexit illam, ‡doctrix
enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operū il-
5 lius. ‡Et ſi diuitiæ appetuntur in vita: quid
6 ſapiētia locupletius, quę operatur omnia? ‡Sī
autem ſenſus operatur: quis horū quæ ſunt,
7 magis quàm illa eſt artifex? ‡Et ſi iuſtitiam
B quis diligit: labores huius magnas habēt vir-
tutes: ſobrietatem enim & prudentiā docet,
& iuſtitiā, & virtutem, quibus vtilius nihil
8 eſt in vita hominibus. ‡ Et ſi multitudinem
ſcientiæ deſyderat quis: ſcit præterita, & de
futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & versutias sermonum
diſſolutiones argumentorum: ſigna & mon- & dissolutiones argumen-
ſtra ſcit antequam fiant, & euentus tempo-
9 rum & ſeculorum. ‡propoſui ergo hanc ad-
ducere mihi ad conuiuendū: ſciens quoniam
mecum communicabit de bonis, & erit allo-
10 cutio cogitationis & tædij mei. ‡ Habebo
C propter hanc claritatem ad turbas, & hono-
11 rem apud ſeniores iuuenis: ‡& acutus inue-
niar in iudicio, & in conſpectu potentium
admirabilis ero, & facies principū mirabun-
12 tur me. ‡ tacentem me ſuſtinebunt, & lo-
quentem me reſpicient, & ſermocinante me
13 plura, manus ori ſuo imponent. ‡ Præterea
habebo per hanc, Immortalitatem: & me-
moriam æternā his qui poſt me futuri ſunt
14 relinquam. ‡Diſponam populos: & nationes
15 mihi erunt ſubditæ. ‡Timebunt me audien-
tes reges horrendi: in multitudine videbor
16 bonus, & in bello fortis. ‡Intrans in domum
D meam, cōquieſcam cum illa: nō enim habet
amaritudinem cōuerſatio illius, nec tædium
conuictus illius, ſed lætitiam & gaudium.
17 ‡Hæc cogitans apud me, & commemorans
in corde meo quoniamᶜimmortalis' eſt in co ᶜimmortalitas 7.
18 gitationeᵈſapientiæ', ‡ & in amicitia illius ᵈſapientia 10.
delectatio bona, & in operibus manuum il-
lius honeſtas ſine defectione, & in certami-
ne loquelæ illius ſapientia, & præclaritas in
communicatione ſermonum ipſius: circui-
bam quærens, vt mihi illam aſſumerem.
19 ‡ Puer autem eram ingenioſus & ſortitus
20 ſum animam bonam. ‡Et cùm eſſem magis
21 bonus, veni ad corpus incoinquinatū. ‡Et vt
ſciui quoniam aliter non poſſem eſſe conti-
nens: niſi Deus det, & hoc ipſumᵉerat' ſa- ᵉerat ſapientiæ 6.
pientiæ', ſcire cuius eſſet hoc donum: adij
Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi ᶠſumma
ex totis præcordijs meis.

CAP.

## CAP. IX.

*parentũ 1.* DEus *patrum *meorum, & Domine mi- 1
ſericordiæ, qui feciſti omnia verbo A
3.Reg.3.b.9 tuo, ‡‖ & ſapientia tua cõſtituiſti hominẽ, vt 2
c.12. dominaretur creaturæ quæ à te facta eſt, ‡ vt 3
diſponat orbẽ terrarũ in æquitate & iuſtitia,
& in directione cordis iudicium iudicet: ‡ da 4
mihi ſedium tuarum aſſiſtricẽ ſapientiam, &
Pſ.115.a.16. noli me reprobare à pueris tuis: ‡‖ quoniam 5
ſeruus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ,
homo infirmus, & exigui tẽporis, & minor
ad intellectum iudicij & legum. ‡ Et ſi quis 6
erit conſummatus inter filios hominũ, ſi ab B
illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum com-
1.Par.28.a. putabitur. ‡‖ Tu elegiſti me regem populo 7
4.b.5. tuo, & iudicẽ filiorum tuorum, & filiarum:
2.Par.1.b.9. ‡ & dixiſti me ædificare templum in monte 8
ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuę al-
tare, ſimilitudinẽ tabernaculi ſancti tui quod
Pro.8.b.12. præparaſti ab initio: ‡‖ & tecũ ſapientia tua, 9
d.27. quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc cùm
Iob.1.a.1. orbem terrarũ faceres, & ſciebat quid eſſet
placitum oculis tuis, & quid directũ in præ-
ceptis tuis. ‡ Mitte illam de cælis ſanctis tuis 10
& à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit &
mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit
apud te. ‡ Scit enim illa omnia, & intelligit, 11
& deducet me in operibus meis ſobriè, & C
cuſtodiet me in ſua potentia. ‡ Et erunt acce- 12
pta opera mea, & diſponã populũ tuũ iuſtè,
Iſa.40.c.13 & ero dignus ſediũ patris mei. ‡‖ Quis enim 13
Rom.11.d.14 hominum poterit ſcire conſilium Dei? aut
1.Cor.2.d.16 quis poterit cogitare quid velit Deus? ‡ Co- 14
gitationes enim mortaliũ timidæ, & incer-
tæ prouidentiæ noſtræ. ‡ Corpus enim quod 15
corrumpitur, aggrauat animam, & terrena
inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitan-
tem. ‡ Et difficilè æſtimamus quæ in terra 16
ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus
cum labore. Quæ autem in cælis ſunt, quis D
inueſtigabit? ‡ Senſum autem tuum quis 17
ſciet, niſi tu dederis ſapientiã, & miſeris ſpi-
ritum ſanctum tuum de altiſſimis: ‡ & ſi 18
correctæ ſint ſemitæ eorum qui ſunt in ter-
ris, & quæ tibi placent didicerint homines?
‡ Nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicunq; 19
placuerunt tibi Domine à principio.

## CAP. X.

Gen.1.d.27. HAec, illum qui‖ primus formatus eſt à 1
2.a.7. Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus A
*& eduxit eſſet creatus, cuſtodiuit, ‡ & eduxit illum à 2
illum de li delicto ſuo*, & dedit illi virtutẽ continendi
mo terræ. omnia. ‡ Ab hac vt receſſit iniuſtus in ira 3
Gen.4.b.8. ſua, ‖ per iram homicidij *fraternitatis* depe-
*fraterni- rijt. ‡ Propter quod ‖ cùm aqua deleret ter- 4
tatis 4. ram, ſanauit iterum ſapientia, per contem-
Gen.6.7.8. ptibile lignum iuſtum gubernans. ‡‖ Hæc & 5
Gen.11.a.2. in conſenſu ſuperbiæ, cùm ſe nationes extu-
d.31.12 a.1. liſſent, ſciuit iuſtum, & cõſeruauit ſine que-
*miſericor rela Deo, & in filij *miſericordiam* fortem
dia 2. cuſtodiuit. ‡‖ Hæc, iuſtum à pereuntibus im- 6
Ge.19.d.17. pijs liberauit fugientẽ, deſcendente igne in B
pentapolim: ‡ quibus in teſtimoniũ nequi- 7
tiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, & in-
certo tempore fructus habentes arbores, &
incredibilis animæ memoria ſtans figmentũ
ſalis. ‡ Sapientiã enim prætereuntes nõ tan- 8
tùm in hoc lapſi ſunt vt ignorarẽt bona: ſed
8 & inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus
memoriam, vt in his quæ peccauerunt, nec
9 latere potuiſſent. ‡ Sapientia autẽ hos qui ſe
10 obſeruant, à doloribus liberauit. ‡‖ Hæc au- Gen.28.a.10.
tem, profugũ iræ fratris iuſtum deduxit per
vias rectas, & oſtẽdit illi regnũ Dei, & dedit
illi ſcientiã ſanctorũ, honeſtauit illũ in labo-
11 ribus, & cõpleuit labores illius. ‡ In fraude
C circumuenientiũ illum affuit illi, & honeſtũ
12 fecit illum. ‡ Cuſtodiuit illũ ab inimicis, &
à ſeductoribus tutauit illũ, & certamẽ forte
dedit illi, vt vinceret, & ſciret quoniam om-
13 nium potentior eſt ſapientia. ‡ Hæc, venditũ
iuſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus li- Gen.37.f.26
berauit eũ: deſcenditq; cum illo in foueam, Act.7.a.9.
14 ‡‖ & in vinculis nõ dereliquit illum, donec Gen.41.e.40
afferret illi ſceptrũ regni, & potentiã aduer-
ſus eos qui eum deprimebant: & mendaces
oſtẽdit qui maculauerit illum, & dedit illi
15 claritatẽ æternã. ‡ Hæc populũ iuſtũ, & ſemẽ
D ſine querela liberauit à nationibus‖ quæ il- Exo.1.b.11
16 lum deprimebant. ‡‖ Intrauit in animã ſerui Exo.5.4.5.
Dei, & ſtetit contra reges horrendos in por- 7.9.
17 tentis & ſignis. ‡ Et reddidit iuſtis mercedẽ
laborum ſuorũ, & deduxit illos in via mira-
bili: & fuit illis in velamento diei, & in luce
18 ſtellarum per noctem, ‡‖ & *tranſtulit illos ...6.
per Mare-rubrũ, & tranſuexit illos per aquã Exo.14.f.22
19 nimiam. ‡ Inimicos autem illorũ demerſit Pſ.77.b.14
in mare, & ab altitudine inferorũ eduxit il-
los. ‖ Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum, Exo.12.e.35
20 ‡‖ & decantauerunt Domine nomen ſanctũ Exo.15.a.1.
tuum, & victricem manum tuam laudaue-
21 runt pariter, ‡ quoniam ſapientia aperuit os
mutorũ, & linguas infantium fecit diſertas.

## CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus pro- Exod.16.a.2
2 phetæ ſancti. ‡ Iter fecerunt per deſer-
A ta, quæ non habitabantur: & in locis deſertis
3 fixerunt caſas. ‡‖ Steterunt contra hoſtes, & Exo.17.c.12
4 de inimicis ſe vindicauerunt. ‡‖ Sitierũt, & Nu.20.b.11.
inuocauerũt te, & data eſt illis aqua de pe-
tra altiſſima, & requies ſitis de lapide duro.
5 ‡ Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici il-
lorũ, à defectione potus ſui: *cùm abunda- *in eis
6 rent filij Iſrael, lætati ſunt. ‡ Per hæc, cùm
7 illis deeſſent, bene cum illis actũ eſt. ‡ Nam
pro fonte quidẽ ſempiterni fluminis, huma-
8 num ſanguinem dediſti iniuſtis. ‡ Qui cùm
minuerentur in traductione infantium occi-
ſorum, dediſti illis abundãtem aquam inſpe
9 ratè: ‡ oſtẽdens per ſitim quæ tunc fuit, quẽ-
admodũ tuos exaltares, & aduerſarios illorũ
10 necares. ‡ Cùm enim tentati ſunt, & quidem
B cum miſericordia diſciplinã accipiẽtes, ſcie-
runt quemadmodũ cum ira iudicati impij
11 tormenta paterentur. ‡ Hos quidẽ tanquam
pater monens probaſti: illos autẽ tanquam
12 durus rex interrogans condemnaſti. ‡ Ab-
ſentes enim & præſentes ſimiliter torquebã-
13 tur. ‡ Duplex enim illos acceperat tædium,
& gemitus cum memoria præteritorum.
14 ‡ Cùm enim audirent per ſua tormenta be-
ne ſecum agi, cõmemorati ſunt Dominum
15 admirãtes in finem exitus. ‡ Quem enim in
expoſitione praua proiectum deriſerunt, in

ſinem euentus mirati ſunt:nō ſimiliter iuſtis
facieus: ‡pro cogitationibus autē inſenſatis 16
Sap.11.d.24 iniquitates illorum. ‖Quòd quidā errantes
colebāt mutos ſerpentes, & beſtias ſuperua- C
cuas, immiſiſti illis multitudinē mutorum
animaliū in vindictam: ‡vt ſcirent quia per 17
Le.26.d.22. quæ peccat quis, per hęc & torquetur. ‡‖Nō 18
Iuſr.15.a.1. enim impoſsibilis erat omnipotens manus
Iere.8.f.17. tua, quæ creauit orbem terrarū ex materia
inuiſa, immittere illis multitudinē vrſorū,
aut audaces leones, ‡ aut noui generis ira- 19
plenas aut ignotas beſtias aut vaporē igniū
ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut
horrendas ab oculis ſcintillas emittentes:
‡quarum non ſolùm læſura poterat illos ex- 20
terminare, ſed & aſpectus per timorem occi
dere. ‡Sed & ſine his vno ſpiritu poterāt oc- 21
cidi perſecutionē paſsi ab ipſis factis ſuis, & D
diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia
in menſura & numero & pōdere diſpoſuiſti.
ᵃſuperat 3. ‡ Multum enim valere tibi ſoli ᵃſupererat' 22
ſemper: & virtuti brachij tui quis reſiſtet?
‡Quoniā tanquam momentū ſtateræ, ſic eſt 23
ante te orbis terrarū, & tāquam gutta roris
antelucani, quæ deſcendit in terram. ‡ Sed 24
miſereris omnium, quia omnia potes, & diſ-
ſimulas peccata hominū propter pœniten-
tiam. ‡Diligis enim omnia quæ ſunt, & ni- 25 D
hil odiſti eorū quæ feciſti: nec enim odiens
aliquid conſtituiſti aut feciſti. ‡ Quomodo 26
autem poſſet aliquid permanere, niſi tu vo-
luiſſes? aut quod à te vocatum non eſſet,
cōſeruaretur? ‡Parcis autem omnibus: quo- 27
niam tua ſunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

O Quàm bonus & ſuauis eſt Dn̄e ſpiri- 1
tus tuus in omnibus! ‡Ideoq́ eos qui 2
ᵃerrant ex partibus, corripis 2. ᵃ exerrant partibus, corripis'; & de quibus A
peccāt, admones & alloqueris. vt relicta ma-
litia, credant in te Domine. ‡Illos enim an- 3
Deut.9.a.3. 12.d.29.18. c.12. tiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos
exhorruiſti, ‡quoniam odibilia opera tibi ſa 4
ciebāt per medicamina, & ſacrificia iniuſta,
‡& filiorum ſuorum necatores ſine miſeri- 5
cordia, & comeſtores viſcerum hominū, &
deuoratores ſanguinis à medio ſacramento
tuo, ‡ & auctores parentes animarum inau- 6
xiliatarum perdere voluiſti per manus pa-
ᵃ perciperet 2. rentum noſtrorū, ‡vt dignam ᵃpercipereni' 7
peregrinationem puerorū Dei, quę tibi om-
nium charior eſt terra. ‡Sed & his tanquam 8
hominibus pepercisti, & miſiſti anteceſſores
exercitus tui veſpas, vt illos paulatim exter-
minarent. ‡Non quia impotēs eras in bello 9
ſubiicere impios iuſtis, aut beſtiis ſæuis, aut B
Exo.23.g.30 verbo duro ſimul exterminare: ‡‖ſed parti- 10
Deut.7.d.22 bus iudicans dabas locum pœnitentiæ, non
ignorans quoniā nequam eſt natio eorū, &
naturalis malitia ipſorum, & quoniam non
poterat mutari cogitatio illorum in perpe-
tuum. ‡ Semen enim erat maledictū ab ini- 11
tio, nec timens aliquem: veniam dabas pec-
catis illorum. ‡ Quis enim dicet tibi, Quid 12
feciſti? aut quis ſtabit contra iudiciū tuum?
ᵃin conſpectū tuū 5. aut quis ᵃin cōſpectu tuo'veniet vindex ini-
quorum hominum? aut quis tibi imputabit
ſi perierint nationes quas tu feciſti? ‡ Non 13

enim eſt alius Deus quàm tu, ‖ cui cura eſt 1.Pet.5.b.7.
de omnibus, vt oſtendas quoniam nō iniuſtè
14 iudicas iudicium. ‡Neq; rex, neq; tyrannus
in conſpectu tuo inquirent de his quos per-
15 didiſti. ‡ Cū ergo ſis iuſtus, iuſtè omnia diſ-
ponis: ipſum quoque qui non debet puniri,
cōdemnare, exterum æſtimas à tua virtute.
16 ‡Virtus enim tua, iuſtitiæ initium eſt: & ob
C hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te
17 parcere facis. ‡ Virtutem enim oſtendis tu,
qui non crederis eſſe in virtute conſumma-
tus, & horum qui te neſciunt, audaciam tra-
18 docis. ‡Tu autem dominator virtutis, cum
tranquillitate iudicas, & cum magna reue-
rentia diſponis nos. ſubeſt enim tibi cùm vo
19 lueris, poſſe. ‡Docuiſti autem populū tuum
per talia opera, quoniam oportet iuſtum eſſe
& humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos:
quoniam ᵃiudicans' das locum in peccatis ᵃ. 3.
20 pœnitentiæ. ‡ Si enim inimicos ſeruorum
tuorum, & debitos morti, cum tanta cru-
ciaſti attentione, & liberaſti, dans tempus &
locum per quæ poſſent mutari à malitia:
21 ‡cum quanta diligentia iudicaſti filios tuos,
quorum parentibus iuramenta & conuen-
22 tiones dediſti bonarū promiſsionum? ‡Cùm
ergo das nobis diſciplinam, inimicos noſtros
multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam
cogitemus iudicantes: & cùm de nobis iudi-
23 catur, ſperemus miſericordiā tuam. ‡ Vnde
& illis qui in vita ſua inſenſatè & iniuſtè vi-
xerunt, per hæc quæ coluerunt, dediſti ſum-
24 ma tormenta. ‡‖Etenim in erroris via diu- Sup.11.b.16.
tius errauerunt, deos æſtimantes hæc quæ in Rom.1.c.23.
animalibus ſunt ſuperuacua, infantium in-
25 ſenſatorum more viuētes. ‡Propter hoc tan-
quam pueris inſenſatis iudicium in deriſum
26 dediſti. ‡Qui autem ludibriis ᵃ& increpatio- ᵃincrepationis 2.
nibus'non ſunt correpti, dignum Dei iudi-
27 cium experti ſunt. ‡ in his enim quæ patie-
bantur, moleſtè ferebant: in quibus patiētes
indignabantur, per hæc quos putabant deos,
in ipſis cùm exterminarentur, vidētes, illum
quem olim negabant ſe noſſe, verum Deum
agnouerunt: propter quod & finis condem-
nationis eorum veniet ſuper illos.

CAP. XIII.

1 VAni autē ſunt omnes homines, in qui-
A bus non ſubeſt ſcientia Dei, ‖& de his Rom.1.c.18.
quæ videntur bona, nō potuerunt intellige-
re eum qui eſt, neque operibus attendentes
2 agnouerunt quis eſſet artifex: ‡‖ ſed aut Deut.4.c.19
ignem, aut ſpiritum, aut citatum aërem, aut 17.a.3.
gyrum ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſo
lem & lunam, rectores orbis terrarum deos
3 putauerunt. ‡ Quorum ſi ſpecie delectati
deos putauerunt: ſciant quanto his domina-
tor eorum ſpecioſior eſt. ſpeciei enim gene-
4 rator hæc omnia conſtituit. ‡ Aut ſi virtu-
tem, & opera eorum mirati ſunt; intelligant
ab illis: quoniam qui hæc fecit, fortior eſt
5 illis: ‡ à magnitudine enim ſpeciei & crea-
turæ cognoſcibiliter poterit creator horum
6 videri. ‡ ſed tamen adhuc in his minor eſt
B querela. Et hi enim fortaſſe errant, Deum
7 quærentes, & volentes inuenire. ‡‖Etenim Rom.1.c.21.
cùm in operibus illius conuerſentur, inqui-
runt:

runt: & perſuaſum habent quoniã bona ſunt
quæ videntur. ‡Iterum autem nec his debet 8
ignoſci. ‡Si enim tantum potuerunt ſcire, vt 9
poſſent æſtimare ſeculum: quomodo huius
Dñm non facilius inuenerunt? ‡ Infœlices 10
autẽ ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt,
qui appellauerunt deos opera manuũ homi-
num, aurũ & argentum, artis inuentionem,
& ſimilitudines animaliũ, aut lapidem inu-
*Iſa.44.b.9.* tilem opus manus antiquæ. ‡‖ Aut ſiquis ar- 11
*Ier.46.b.6.* tifex faber de ſylua lignũ rectum ſecuerit,
*Iere.10.a.3.* & huius doctè eradat omnẽ corticem, & ar- C
te ſua vſus diligenter fabricet vas vtile in
conuerſationẽ vitæ, ‡reliquiis autẽ eius ope 12
ris ad præparationem eſcæ abutatur: ‡& re- 13
liquum horũ quod ad nullos eſt vſus, faciat
lignum curuum, & vorticibus plenũ ſculpat
diligenter per vacuitatem ſuã, & per ſcien-
tiam ſuæ artis figuret illud, & aſsimilet il-
lud imagini hominis, ‡aut alicui ex anima- 14
libus illud comparet perliniens rubrica, &
rubicundum faciens fuco colorem illius, &
*terra. omnem maculam quæ in illo eſt perliniẽs*.
‡& faciat ei dignam habitationem, & in pa- 15
⌐.a. riete ponens illud, ⌐ & confirmans ferro, D
‡ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens quo- 16
niam nõ poteſt adiuuare ſe. imago enim eſt,
& opus eſt illi adiutorium. ‡ Et de ſubſtan- 17
tia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum
faciens inquirit. Non erubeſcit loqui cum
illo qui ſine anima eſt. ‡& pro ſanitate qui- 18
dem infirmum deprecatur, & pro vita rogat
mortuum, & in adiutoriũ inutilem inuocat:
‡& pro itinere petit ab eo qui ambulare nõ 19
poteſt: & de acquirendo, & de operando &
de omnium rerum euentu petit ab eo qui in
omnibus eſt inutilis.

## CAP. XIIII.

ITerum alius nauigare cogitãs, & per fe- 1
ros fluctus iter facere incipiẽs, ligno por- A
tante ſe, fragilius lignum inuocat. ‡ Illud 2
enim cupiditas acquirendi excogitauit, &
artifex ſapientia fabricauit ſua. ‡Tua autem 3
pater, prouidentia* gubernat: quoniam ‖de-
*ab initio cuncta. diſti & in mari viam, & inter fluctus ſemi-
tam firmiſsimam, ‡ oſtendens quoniam po- 4
*Exo.14.c.22* tens es ex omnibus ſanare, etiam ſi ſine rate
aliquis adeat mare. ‡ Sed vt non eſſent va- 5
cua ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam
& exiguo ligno credunt homines animas
ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati
*Gen.6.a.4.* ſunt: ‡Sed & ab initio cùm perirẽt ‖ ſuperbi 6
*7.b.7.* gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem con-
fugiens, remiſit ſeculo ſemẽ natiuitatis, quæ
manu tua erat gubernata. ‡ Benedictum eſt 7
*Pſal.113.b.9.* enim lignum, per quod fit iuſtitia. ‡ ‖ Per 8
*Bar.6.a.3.* manus autem quod fit idõlum, maledictum
eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus eſt: illud autem cùm eſſet fra-
*Pſal.5.b.7.* gile, Deus cognominatus eſt. ‡ Similiter au- 9
tem odio ſunt Deo, impius & impietas eius. B
‡Etenim quod factum eſt, cum illo qui fe- 10
cit, tormenta patietur. ‡ Propter hoc & idõ- 11
lis nationum non erit reſpectus: quoniam
creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in ten-
tationem animabus hominum, & in muſci-
pulam pedibus inſipientium. ‡Initium enim 12
fornicationis, eſt exquiſitio idolorũ: & adin-
13 uentio illorũ, corruptio vitæ eſt. ‡neq; enim
14 erant ab initio, neq; erunt in perpetuũ. ‡Su-
peruacuitas enim ⌐ hominũ hæc aduenit ⌐ in ⌐hominum aduenit a.
orbem terrarũ: & ideò breuis illorũ finis eſt
15 inuentus. ‡Acerbo enim luctu dolens pater,
citò ſibi rapti filij fecit imaginẽ: & illũ qui
tunc ⌐ quaſi homo mortuus fuerat, nũc tan- ⌐.a.
quam Deum colere cœpit, & cõſtituit inter
16 ſeruos ſuos ſacra & ſacrificia. ‡ Deinde in-
terueniente tempore, conualeſcente iniqua
cõſuetudine, hic error tanquã lex cuſtoditus
eſt, & tyrannorũ imperio colebantur figmẽ-
17 ta. ‡Et hos quos in palàm homines honora-
re non poterant, propter hoc quòd longè eſſent,
è longinquo figura eorum allata, euidentem
imaginẽ regis, quem honorare volebant, fe-
cerunt: vt illum qui aberat, tanquã præſentẽ
18 colerent ſua ſolicitudine. ‡Prouexit autẽ ad
horũ culturam & hos qui ignorabant, artifi-
19 cis eximia diligentia. ‡Ille enim volens pla-
cere illi qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua,
20 vt ſimilitudinẽ in melius figuraret. ‡Multi-
C tudo autem hominum abducta per ſpeciem
operis, eum qui ante tempus tanquã homo
honoratus fuerat, nunc Deum æſtimauerũt.
21 ‡Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio, quoniã
aut affectui aut regibus deſeruientes homi-
nes, incõmunicabile nomen lapidibus & li-
22 gnis impoſuerunt. ‡Et non ſuffecerat erraſſe
eos circa Dei ſcientiam, ſed & in magno vi-
uentes inſcientiæ bello, tot & tam magna
23 mala pacem appellãt. ‡Aut enim filios ſuos
ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facientes,
24 aut inſaniæ plenas vigilias habentes: ‡neq;
vitã, neq; nuptias mundas iam cuſtodiunt,
ſed alius aliũ per inuidiã occidit, aut adulte-
25 rans contriſtat: ‡ & omnia commiſta ſunt, *Iere.7.b.9.*
D ſanguis, homicidium, furtum & fictio, corru-
ptio & infidelitas, turbatio & periuriũ, tu-
26 multus bonorũ, ‡Dei immemoratio, anima-
rum inquinatio, natiuitatis immutatio, nu-
ptiarũ inconſtantia, *inordinatio mœchiæ & *mœchia & impudicitia 4.
27 impudicitiæ*. ‡Infandorũ enim idolorũ cul-
tura, omnis mali cauſa eſt, & initiũ & finis.
28 ‡Aut enim dũ lætantur, inſaniunt: aut certè
vaticinantur falſa, aut viuunt iniuſtè, aut
29 peierant citò. ‡ Dum enim confidũt in idó-
lis quæ ſine anima ſunt, malè iurãtes noceri
30 ſe non ſperant. ‡Vtraque ergo illis euenient
dignè, quoniã malè ſenſerunt de Deo, atten-
dentes idólis, & iurauerunt iniuſtè in dolo
31 contẽnentes iuſtitiam. ‡Nõ enim iurantium
eſt virtus, ſed peccantium pœna perambu-
lat ſemper iniuſtorum præuaricationem.

## CAP. XV.

1 TV autem Deus noſter, ſuauis & verus
A es, patiẽs, & in miſericordia diſponens
2 omnia. ‡Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus,
ſcientes magnitudinem tuã: & ſi non pecca-
uerimus, ſcimus quoniã apud te ſumus com
3 putati. ‡Noſſe enim te, conſummata iuſtitia
eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtutẽ tuam, radix
4 eſt immortalitatis. ‡Non enim in errorẽ in-
duxit nos hominum malæ artis excogitatio,
nec vmbra picturæ labor ſine fructu, effigies
5 ſculpta per varios colores, ‡cuius aſpectus

inſenſato dat concupiſcentiã, & diligit mor-
tuæ imaginis effigiem ſine anima. ‡Malorũ 6
amorte. amatores digni ſunt[a], qui ſpẽ habent in tali-
bus, & qui faciũt illos, & qui diligunt, & qui
Rom.9.d.21. colunt. ‡‖Sed & figulus mollem terrã pre- 7
mens laborioſe fingit ad vſus noſtros vnum-
quodq; vas, & de eodẽ luto fingit quæ mũda
ſunt in vſum vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt
cõtraria. horum autẽ vaſorum quis ſit vſus,
iudex eſt figulus. ‡Et cum labore vano Deũ 8
fingit de eodem luto: ille qui paulo antè de
terra factus fuerat, & poſt puſillum reducit
ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ debi-
tum quã habebat. ‡Sed cura eſt illi, nõ quia 9
laboraturus eſt, nec quoniam breuis illi vita
eſt, ſed cõcertatur aurificibus & argẽtariis:
ſed & ærarios imitatur, & gloriam præfert,
quoniam res ſuperuacuas fingit. ‡Cinis eſt 10
enim cor ei[b], & terra ſuperuacua ſpes illius, C
& luto vilior vita eius: ‡quoniam ignorauit 11
qui ſe finxit, & qui inſpirauit illi animam
quæ operatur, & qui inſufflauit ei ſpiritum
vitalem. ‡Sed & æſtimauerunt luſum eſſe 12
vitam noſtram, & cõuerſationem vitæ com
poſitam ad lucrum, & oportere vndecunque
etiam ex malo acquirere. ‡Hic enim ſcit ſe 13
ſuper omnes delinquere, qui ex terræ mate-
ria fragilia vaſa, & ſculptilia fingit. ‡Omnes 14
enim inſipientes, & infelices ſupra modum
animæ ſuperbi ſunt, inimici populi tui, & im
perantes illi: ‡quoniam omnia idóla natio- 15
Pſal.113.a.4 num deos æſtimauerunt, ‖quibus neq; ocu-
& 134.c.15. lorum viſus eſt ad videndum, neq; nares ad D
percipiendũ ſpiritum, neq; aures ad audien-
dum, neq; digiti manuum ad tractandũ, ſed
& pedes eorum pigri ad ambulandũ. ‡homo 16
enim fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus
eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem
homo poterit Deum fingere. ‡Cùm enim ſit 17
mortalis, mortuum fingit manibus iniquis.
Melior enim eſt ipſe his quos colit: quia ipſe
quidem vixit, cùm eſſet mortalis, illi autem
nunquam. ‡Sed & animalia miſerrima co- 18
lunt: inſenſata enim cõparata his, illis ſunt
deteriora. ‡Sed nec aſpectu aliquis ex his 19
animalibus bona poteſt conſpicere. Effuge-
runt autem Dei laudem, & benedictionem
eius.

## CAP. XVI.

PRopter hæc & per his ſimilia paſſi ſunt 1
dignè tormenta, & per multitudinem A
Iaſ.19.c.11. beſtiarum exterminati ſunt. ‡‖Pro quibus 2
tormentis bene diſpoſuiſti populum tuum,
Nu.11.g.31. ‖quibus dediſti concupiſcentiã delectamẽti
ſui nouum ſaporẽ, eſcam parans eis ortygo-
metram: ‡vt illi quidẽ concupiſcẽtes eſcam 3
propter ea quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt,
etiam à neceſſaria cõcupiſcentia auerteren-
tur. Hi autẽ in breui inopes facti, nouam gu-
ſtauerunt eſcam. ‡Oportebat enim illis ſine 4
excuſatione quidem ſuperuenire interitum
exercentibus tyrannidẽ: his autem tantùm
oſtendere quemadmodũ inimici eorũ exter
Nu.21.b.6. minabantur. ‡Etenim ‖cùm illis ſuperuẽnit 5
ſæua beſtiarum ira, morſibus peruerſorum
colubrorum exterminabantur. ‡Sed non in 6
perpetuum ira tua permanſit, ſed ad corre-
ptionẽ in breui turbati ſunt, ſignũ habentes
ſalutis ad commemorationẽ mandati legis
7 tuæ. ‡Qui enim conuerſus eſt, non per hoc
quod videbat ſanabatur, ſed per te omnium
8 ſaluatorem. ‡& in hoc autẽ oſtendiſti inimi
B cis noſtris, quia tu es qui liberas ab omni
9 malo. ‡‖Illos enim locuſtarũ, & muſcarum Exo.8.f.24.
occiderunt morſus, & nõ eſt inuenta ſanitas & 10.a.4.
animæ illorum: quia digni erant ab huiuſ- Apoc.9.b.7.
10 modi exterminari. ‡Filios autem tuos, nec
draconum venenatorũ vicerunt dentes. mi-
ſericordia enim tua adueniens ſanabat illos.
11 ‡In memoria enim ſermonum tuorũ exa-
minabantur, & velociter ſaluabantur, ne in
altam incidentes obliuionẽ non poſſent tuo
12 vti adiutorio. ‡Etenim neq; herba, neq; ma-
lagma ſanauit eos, ‖ſed tuus Domine ſermo, Pſal.106.b.20
13 qui ſanat omnia. ‡‖[a]Tu es enim Domine, [a]Tu enim
qui vitę[b] & mortis habes poteſtatẽ, & deducis vitæ 5.
14 ad portas mortis & reducis: ‡homo autem Deu.32.f.37
occîdit quidem per malitiam animã ſuam, 1.Reg 2.a.6
& cùm exierit ſpiritus, non reuertetur, nec Tob.13.a.2.
15 reuocabit animam quæ recepta eſt. ‡ſed tuã
16 manum effugere impoſſibile eſt. ‡‖Negãtes Exo.9.c.23.
enim te noſſe impij, per fortitudinẽ brachij
C tui flagellati ſunt: nouis aquis, & grandini-
bus, & pluuiis perſecutionem paſſi, & per
17 ignem conſummati. ‡Quod enim mirabile
erat: in aqua, quę omnia extinguit, plus ignis
valebat. vindex eſt enim orbis iuſtorum.
18 ‡Quodam enim tempore manſuetabatur
ignis, ne comburerẽtur quæ ad impios miſ-
ſa erant animalia: ſed vt ipſi videntes, ſcirẽt
quoniam Dei iudicio patiuntur perſecutio-
19 nem. ‡Et quodam tempore in aqua ſupra
virtutem ignis exardeſcebat vndiq;, vt ini-
20 quæ terræ nationem exterminaret. ‡‖Pro Exo.16.c.14
quibus angelorum eſca nutriſti populum Num.11.b.7
tuum, & paratum panem de cælo præſtitiſti Pſal.77.c.25
illis ſine labore omne delectamentum in ſe Ioh.6.d.31.
habentem, & omnis saporis ſuauitatem.
21 ‡[a]Subſtantiam enim tuam & dulcedinem[b] [a]Subſtantia
tuam quam in filios habes [a]oſtendebas[b]: & enim tua
deſeruiens vniuſcuiuſq; voluntati, ad quod dulcedi-
22 quiſq; volebat cõuertebatur. ‡‖Nix autem nem 5.
& glacies ſuſtinebant vim ignis, & non ta- [a]oſtende-
D beſcebant: vt ſcirent quoniam fructus ini- bat 3.
micorum exterminabat ignis ardẽs in gran- Exo.9.b.23.
23 dine & pluuia coruſcans. ‡Hoc autem ite-
rum, vt nutrirẽtur iuſti, [a]etiam ſuæ virtutis [a]ignis
24 oblitus eſt. ‡Creatura enim tibi factori de-
ſeruiens, [a]exardeſcit[b] in tormentum aduerſus [a]excande-
iniuſtos: & lenior fit ad benefaciendum pro ſcit 13.
25 his qui in te confidunt. ‡Propter hoc & tunc
in omnia transfigurata omnium nutrici gra
tiæ tuæ deſeruiebant ad voluntatem eorum
26 qui à te deſyderati ſunt: ‡vt ſcirent filij tui,
quos dilexiſti Domine, ‖quoniam non nati- Deut.8.a.3.
uitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo
tuus hos qui in te crediderint, conſeruat.
27 ‡‖Quod enim ab igne non poterat extermi Mat.4.a.4.
nari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefactum
28 tabeſcebat: ‡vt notum omnibus eſſet, quo-
niam oportet præuenire ſolem ad benedi-
ctionem tuam, & ad [a]orientem[b] lucis te adu- [a]ortum 1.
29 rare. ‡Ingrati enim [a]fides[b] tanquam hyber- [b]ſpes 1.
nalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam
aqua ſuperuacua.

CAP.

CAP. XVII.

Magna ſunt enim iudicia tua Domine, 1
& inenarrabilia verba tua, ꝑpter hoc A
Exo.10.f.23 indiſciplinatæ animæ errauerunt. ‡ ‖ Dum 2
enim perſuaſum habent iniqui, poſſe domi-
nari nationi ſanctæ, vinculis tenebrarum, &
longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis,
fugitiui perpetuæ prouidētiæ iacuerunt. ‡ Et 3
dum putāt ſe latēre in obſcuris peccatis: te-
nebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt,
pauentes horrendè, & cum admiratione ni-
mia perturbati. ‡ Neque enim quæ contine- 4
bat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat:
quoniam ſonitus deſcendēs perturbabat il-
los, & perſonæ triſtes illis apparentes, pauo-
rem illis præſtabant. ‡ Et ignis quidem nulla 5
vis poterat illis lumē præbere, nec ſyderum
limpidæ flammæ illuminare poterant illam
noctem horrendam. ‡ Apparebat autem illis 6
ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore B
percuſſi illius quæ nō videbatur faciei, æſti-
Exo.7.d.22 mabant deteriora eſſe quæ videbantur: ‡ & 7
8.b.7. magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapiē-
[a]gloriæ 5. tiæ [a]gloria' correptio cum contumelia. ‡ Illi 8
enim qui promittebāt timores, & perturba-
tiones expellere ſe ab anima languente, hi
cum deriſu pleni timore languebant. ‡ Nam 9
etſi nihil illos ex mōſtris perturbabat: tran-
ſitu animalium & ſerpentiū ſibilatione com
moti, tremebundi peribant: & aërem quem
nulla ratione quis effugere poſſet, negantes
[b].14. ſe videre. ‡ [b]Frequenter enim præoccupant 10
peſsima, redarguente conſcientia'. ‡ Cùm ſit 11
[c]condem- enim timida nequitia, dat teſtimonium [c]con
nata 4. demnationis'. ſemper enim præſumit ſæua
perturbata cōſciētia. ‡ Nihil enim eſt timor, 12
niſi præſumptionis adiutoriū, proditio cogi- C
tationis auxiliorum. ‡ Et dū abintus minor 13
eſt expectatio, maiorem computat ſcientiam
eius cauſæ de qua tormentum præſtat. ‡ Illi 14
autem qui impotentem vere noctem, & ab
infimis & ab altiſsimis inferis ſuperuenien-
tem eundē ſomnum dormientes, ‡ aliquādo 15
mōſtrorum exagitabantur timore, aliquādo
animæ deficiebant traductione. ſubitaneus
enim illis, & inſperatus timor ſuperuenerat.
‡ Deinde ſi quiſquā ex illis decidiſſet, cuſto- 16
diebatur in carcere ſine ferro recluſus. ‡ Si 17
enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri
laborū operarius præoccupatus eſſet: ineffu-
gibilē ſuſtinebat neceſsitatē. ‡ Vna enim ca- 18
tena tenebrarū omnes erant colligati. Siue D
ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborū ra-
mos auiū ſonus ſuauis, aut vis aquæ decur-
rentis nimiū, ‡ aut ſonus validus præcipitata- 19
rum petrarū, aut ludentiū animaliū curſus
inuiſus, aut mugientiū valida beſtiarū vox,
aut reſonans de altiſsimis montibus Echo:
deficientes faciebant illos præ timore: ‡ Om- 20
nis enim orbis terrarum limpido illumina-
batur lumine, & nō impeditis operibus con-
tinebatur. ‡ Solis autē illis ſuperpoſita erat 21
grauis nox, imago tenebrarum, quæ ſuper-
uentura illis erat. Ipſi ergo ſibi erāt grauio-
res tenebris.

CAP. XVIII.

Exo.10.f.23 Sanctis autē tuis maxima erat lux, & ho- 1
[a]inimici. rum quidē vocem[a] audiebant, ſed figurā A
non videbant. Et quia non & ipſi per eadem
2 paſſi erāt, magnificabant te: ‡ & qui antè læſi
erant, quia non lædebantur, gratias agebant:
& vt eſſet differentia, [a]donum' petebant. [a]te Deū 1.
3 ‡ ‖ Propter quod ignis ardentem columnam Exo.13.f.24
ducē habuerunt ignotæ viæ, & ſolē ſine læ- Pſa.77.b.14
4 ſura boni hoſpitij præſtitiſti. ‡ Digni quidē & 104.d.39.
illi carere luce, & pati carcerem tenebrarū,
qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per
quos incipiebat incorruptum legis lumē ſe-
5 culo dari. ‡ ‖ Cùm cogitarent iuſtorū occide- Exo.1.c.16.
re infantes: & vno expoſito filio, & liberato, & 2.a.3.
in traductionem illorum, ‖ multitudinē fi-
liorū abſtuliſti. ‖ & pariter illos perdidiſti in Exo.12.e.29
6 aqua valida. ‡ Illa enim nox antè cognita eſt Exo.14.f.27
B à patribus noſtris: vt verè ſciētes quibus iu-
ramentis crediderunt, animæquiores eſſent.
7 ‡ Suſcepta eſt autē à populo tuo ſanitas qui-
dem iuſtorū, iniuſtorum autē exterminatio.
8 ‡ Sicut enim læſiſti aduerſarios: ſic & nos
9 prouocans magnificaſti. ‡ Abſconſe enim ſa-
crificabant iuſti pueri bonorū. & iuſtitiæ le-
gem in [a]concordiam' diſpoſuerunt: ſimiliter [a]concor-
& bona & mala recepturos iuſtos, [b]patri om dia 2.
10 nium' decantantes laudes. ‡ ‖ Reſonabat au- [b]patrum
tem inconueniens inimicorū vox, & flebilis iam 2.
audiebatur planctus ploratorum infantium. Exo.12.e.30
11 ‡ Simili autē pœna ſeruus cum domino affli-
ctus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſ-
12 ſus. ‡ Similiter ergo omnes vno nomine mor
tis mortuos habebant innumerabiles. Nec
enim ad ſepeliendum viui ſufficiebant: quo-
niā vno momento quæ erat præclarior natio
13 illorū, exterminata eſt. ‡ De omnibus enim
non credentes propter beneficia, tunc cum
[b]primum' fuit exterminiū primogenitorū, [b].4.
14 ſpoponderunt populum Dei ſe eſſe. ‡ Cùm
C enim quietum ſilentium contineret omnia,
& nox in ſuo curſu medium iter haberet,
15 ‡ omnipotens ſermo tuus exiliens de cælo à
regalibus ſedibus, durus debellator in me-
16 diam exterminij terram proſiliuit. ‡ gladius
acutus inſimulatum imperium tuum por-
tans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſque
17 ad cælum attingebat ſtans in terra. ‡ Tunc
cōtinuò viſus ſomniorum malorū turbaue-
runt illos, & timores ſuperuenerūt inſpera-
18 ti. ‡ Et alius alibi proiectus ſemiuiuus, pro-
pter quam moriebatur, cauſam demōſtrabat
19 [b]mortis'. ‡ Viſiones enim quæ illos turba- [b].5.
uerūt, hæc præmonebāt, ne inſcij quare ma-
20 la patiebantur, perirent. ‡ Tetigit autem
tunc & iuſtos tentatio mortis, & commotio
in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu
21 permanſit ira tua. ‡ ‖ Properans enim homo Num.16.g.
ſine querela [a]deprecari pro populis', pro- [a]propugna
D ferens ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem, & uit 3.
per incenſum deprecationem allegans, reſti-
tit iræ, & finem impoſuit neceſsitati, oſten-
22 dens quoniam tuus eſt famulus. ‡ Vicit au-
tem turbas, non in virtute corporis, nec ar-
matura potentiæ, ſed verbo illum qui ſe ve-
xabat ſubiecit, iuramenta parentum, & te-
23 ſtamentum commemorans. ‡ Cùm enim
iā aceruatim cecidiſſent ſuper alterutrū mor
tui, interſtitit, & amputauit impetū, & diui-
24 ſit illam quæ ad viuos ducebat viā. ‡ In veſte Exo.28.a.6
enim

enim podêris,quâ habebat,totus erat orbis
terrarum:& parentum magnalia in quatuor
ordinib⁹ lapidũ erãt ſculpta, & magnificẽtia
tua in diademate capitis illius ſcripta erat.
‡Hic autem ceſsit qui exterminabat,& hæc 25
extimuit.erat enim ſola tẽtatio iræ ſufficiẽs.

CAP. XIX.

IMpiis autem vſq; in nouiſsimũ ſine mi- 1
ſericordia ira ſuperuenit. Præſciebat e- A
Exo.13.c.3. nim & futura illorũ:‡‖quoniã cùm ipſi per- 2
miſiſſent vt ſe educerent,& cùm magna ſoli-
citudine præmiſiſſent illos,cõſequebantur il-
Exo.14.a.5. los pœnitẽtiæ actus.‡Adhuc enim inter ma- 3
nus habẽtes luctũ, & deplorantes ad monu-
menta mortuorũ,aliã ſibi aſſumpſerũt cogi-
tationẽ inſcientiæ:& quos rogantes proiece-
rant, hos tanquã fugitiuos perſequebantur.
‡ducebat enim illos ad hunc finẽ digna ne- 4
ceſsitas:& horũ quæ acciderant cõmemora-
tionem amittebant, vt quæ deerant tormen
tis,repleret punitio: ‡& populus quidẽ tuus 5
mirabiliter trãſiret, illi autẽ nouã mortẽ in-
uenirẽt.‡Oĩs enim creatura ad ſuũ genus ab 6
initio refigurabatur, deſeruiens tuis præce- B
ptis,vt pueri tui cuſtodirentur illæſi. ‡ Nam 7
nubes caſtra eorũ obumbrabat , & ex aqua
quæ antè erat,terra arida apparuit,& in ma-
ri rubro via ſine impedimẽto,& campus ger
minans de profundo nimio:‡per quem om- 8
nis natio tranſiuit quæ tegebatur tua ma-
nu,videntes tua mirabilia & monſtra.‡Tan- 9
quam enim equi depauerunt eſcam, & tan-
quam agni exultauerũt magnificantes te Do
mine , qui liberaſti illos. ‡ Memores enim 10
erãt adhuc eorũ quæ in incolatu illorũ facta
fuerant,quemadmodũ pro natione animaliũ
eduxit terra muſcas , & pro piſcibus eructa-
Exo.16.c.13. uit fluuius multitudinẽ ranarũ. ‡ ‖Nouiſsi- 11
Nu.11.g.31. mè autẽ viderũt nouam creaturam auium, C
cùm adducti concupiſcentia poſtulauerunt
Sap.16.a.2. eſcas epulationis.‡‖In allocutione enim de- 12
ſiderij aſcendit illis de mari ortygometra,&
vexationes peccatoribus ſuperuenerunt, nõ
ſine illis quæ antè facta erant argumentis
per vim fluminũ.iuſtè enim patiebantur ſe-
cundũ ſuas nequitias.‡Etenim deteſtabilio- 13
rem inhoſpitalitatem inſtituerunt.alij quidẽ
ignotos non recipiebant aduenas , alij au-
tem bonos hoſpites in ſeruitutẽ redigebant.
‡Et non ſolùm hæc,ſed & alius quidẽ reſpe- 14
ctus illorũ erat: quoniam inuiti recipiebant
extraneos.‡Qui autem cũ lætitia receperunt 15
hos,qui eiſdẽ vſi erant iuſtitiis,ſæuiſsimis af-
Gen.19.c.11. flixerunt doloribus.‡Percuſsi ſunt autẽ cæ- 16
citate: ſicut illi in foribus iuſti cũ ſubitaneis
cooperti eſſent tenebris, vnuſquiſq; tranſitũ
oſtij ſui quærebat. ‡In ſe enim elementa dũ 17
conuertuntur,ſicut in organo qualitatis ſo-
nus immutatur, & omnia ſuũ ſonum cuſto-
diunt : vnde æſtimari ex ipſo viſu certò po- D
teſt. ‡ Agreſtia enim in aquatica conuerte- 18
bantur:& quæcunque erant natantia,in ter-
ram tranſibant.‡Ignis in aqua valebat ſupra 19
ſuam virtutem,& aqua extinguentis naturæ
obliuiſcebatur.‡Flammæ econtrario,corru- 20
ptibilium animalium non veſauerunt car-
nes coambulantium, nec diſſoluebant illam
quæ facilè diſſoluebatur , ſicut glacies bonã
eſcam.In omnibus enim magnificaſti popu-
lum tuum Domine,& honoraſti, & non de-
ſpexiſti in omni tempore , & in omni loco
aſsiſtens eis.

## IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH,

### PROLOGVS.

MVltorum nobis & magnorum per legem & prophetas aliosq; qui ſecuti ſunt illos , ſapientia demonſtrata eſt:in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa : quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos , ſed etiam extraneos poſſe & diſcentes & ſcribentes doctiſsimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquàm ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis,& prophetarum,& aliorum librorum,qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt : voluit & ipſe ſcribere aliquid horum quæ ad doctrinã & ſapientiã pertinent: vt deſyderantes diſcere, & illorũ periti fieri,magis magiſque attendant animo , & confirmentur ad legitimam vitam . Hortor itaq; venire vos cum beneuolentia,& attentiori ſtudio lectionẽ facere, & veniã habere in illis in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ,& deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt & verba Hebraica quando fuerint tranſlata ad alteram linguam.Nõ autem ſolùm hæc,ſed & ipſa lex, & prophetæ , cæteraque aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & triceſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis poſtquam perueni in Aegyptum, & cùm multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos,nõ paruæ,neque contemnendæ doctrinæ : Itaque bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtũ: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librũ iſtum dare , & illis qui volunt animum intendere,& diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundum legem Domini propoſuerint vitam agere.

## ECCLESIASTICVS.

### CAP. I.

1 OMNIS ſapiẽtia à Domino Deo 3.Re.3.b.9.
A eſt,& cum illo fuit ſemper, & eſt 4.d.29.
2 ante æuũ. ‡Arenam maris & plu
uiæ guttas,& dies ſeculi quis di-
numerauit?Altitudinẽ cæli,& latitudinẽ ter-
3 ræ,& profundũ abyſsi quis dimẽſus eſt?‡Sa-
pientiam Dei præcedentem omnia quis in-
4 ueſtigauit?‡Prior omnium creata eſt ſapien-
5 tia & intellectus prudentiæ ab æuo.‡Fons ſa-
pientiæ verbum Dei in excelſis , & ingreſſus
6 illius mandata æterna. ‡Radix ſapientiæ cui
reuelata

reuelata eſt, & aſtutias illius quis agnouit?
‡Diſciplina ſapientiæ cui reuelata eſt & ma- 7
nifeſtata? & multiplicationē ingreſſus illius
quis intellexit? ‡Vnus eſt altiſſimus creator 8
a omnium. omnipotens, & rex potens & metuendus
nimis, ſedens ſuper thronū illius & dominans
Deus. ‡Ipſe creauit illam in ſpiritu ſancto, 9 B
& vidit, & dinumerauit, & menſus eſt. ‡Et 10
effudit illā ſuper omnia opera ſua, & ſuper
omnē carnem ſecundū datum ſuum, & præ-
buit illā diligētibus ſe. ‡Timor Domini glo- 11
ria, & gloriatio, & lætitia, & corona exulta-
tionis. ‡Timor Domini delectabit cor, & da- 12
bit lætitiam, & gaudium in longitudinem
Ecc. 4. dierum. ‡Timenti Dominū bene erit in ex- 13
tremis, & in die defunctionis ſuæ benedice-
tur. ‡Dilectio Dei honorabilis ſapientia. 14
‡Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt 15
eā in viſione, & in agnitione magnaliū ſuo-
rum. ‡Initium ſapientiæ, timor Domini, & 16
Pſal.110.b.10 cū fidelibus in vulua concreatus eſt, & cum
Prou.1.a.7. electis fœminis graditur, & cū iuſtis & fide-
9.a.10. libus agnoſcitur. ‡Timor Domini, ſciētiæ re- 17
ligioſitas. ‡Religioſitas cuſtodiet & iuſtifica- 18
bit cor, iucunditatē atq; gaudium dabit. ‡Ti- 19 C
menti Dominū bene erit, & in diebus con-
ſummationis illius benedicetur. ‡Plenitudo 20
ſapientiæ eſt, timere Deū, & plenitudo à fru- C
ctibus illius. ‡Omnē domum illius implebit 21
à generationibus, & receptacula à theſauris
illius. ‡Corona ſapientiæ, timor Domini, re- 22
plens pacem, & ſalutis fructum: ‡& vidit, & 23
dinumerauit eam. vtraq; autem ſunt dona
Dei. ‡Scientiam, & intellectum prudentiæ 24
ſapientia compartietur: & gloriam tenētium
ſe, exaltat. ‡Radix ſapientiæ eſt, timere Do- 25 D
minum: rami enim illius longæui. ‡In the- 26
ſauris ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ reli-
gioſitas: execratio autē peccatoribus ſapien-
tia. ‡Timor Domini expellit peccatum. 27
‡nam qui ſine timore eſt, non poterit iuſtifi- 28
cari, iracundia enim animoſitatis illius, ſub-
uerſio illius eſt. ‡Vſque in tempus ſuſtinebit 29
patiens, & poſtea redditio iucunditatis. ‡Bo- 30
nus ſenſus vſque in tempus abſcondet verba D
illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum
illius. ‡In theſauris ſapiētiæ ſignificatio diſci- 31
plinæ: ‡execratio autem peccatori, cultura 32
Dei. ‡Fili, concupiſcens ſapientiam, cōſerua 33
iuſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. ‡Sa- 34
pientia enim & diſciplina timor Domini:
& quod beneplacitum eſt illi, ‡fides & man- 35
ſuetudo & adimplebit theſauros illius. ‡Ne 36
ſis incredibilis timori Domini: & ne acceſſe-
ris ad illum duplici corde. ‡Ne fueris hypo- 37
crita in conſpectu hominum, & non ſcanda-
lizeris in labijs tuis. ‡Attēde in illis: ne fortè 38
cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationē,
‡& reuelet Deus abſconſa tua, & in medio 39
ſynagogæ elidat te: ‡quoniam acceſſiſti ma- 40
lignè ad Dominum, & cor tuum plenum
eſt dolo & fallacia.

## CAP. II.

Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in 1
iuſtitia, & in timore, & præpara animā A
tuam ad tentationem. ‡Deprime cor tuum, 2
& ſuſtine: inclina aurem tuam, & ſuſcipe ver-
ba intellectus, & ne feſtines in tempore ob-
3 ductionis. ‡Suſtine ſuſtentationes Dei: con-
iungere Deo, & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſi-
4 mo vita tua. ‡Omne quod tibi applicitum
fuerit, accipe: & in dolore ſuſtine, & in hu-
5 militate tua patientiam habe: ‡quoniam in
igne probatur aurum & argentum, homines
verò receptibiles in camino humiliationis.
6 ‡Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viā
B tuam, & ſpera in illū. Serua timorem illius,
7 & in illo veteraſce. ‡Metuentes Dominum
ſuſtinete miſericordiā eius: & nō deflectatis
8 ab illo, ne cadatis. ‡Qui timetis Dñm, credi-
9 te illi: & nō euacuabitur merces veſtra. ‡Qui
timetis Dñm, ſperate in illum: & in oblecta-
10 tionē veniet vobis miſericordia. ‡Qui time-
tis Dominū, diligite illum, & illuminabūtur
11 corda veſtra. ‡Reſpicite filij nationes homi-
num: & ſcitote quia nullus ſperauit in Do-
12 mino, & confuſus eſt. ‡Quis enim permāſit Pſal.36.c.25
in mandatis eius, & derelictus eſt? aut quis
13 inuocauit eū, & deſpexit illum? ‡Quoniam
pius & miſericors eſt Deus, & remittet in
die tribulationis peccata: & protector eſt o-
14 mnibus exquirentibus ſe in veritate. ‡Væ du-
C plici corde, & labijs ſcelestis, & manib' ma-
lefacientibus, & peccatori terrā ingredienti
15 duabus vijs. ‡Væ diſſolutis corde, qui nō cre-
dunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.
16 ‡Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui
dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in
17 vias prauas. ‡Et quid facient cùm inſpicere a facietis 3.
18 cœperit Dominus? ‡Qui timent Dominum,
non erūt incredibiles verbo illius: & qui di-
19 ligunt illū, conſeruabunt viā illius. ‡Qui ti-
ment Dominum, inquirent quæ beneplacita
D ſunt ei, & qui diligunt eū, replebuntur lege
20 ipſius. ‡Qui timent Dñm, præparabūt corda
ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt ani-
21 mas ſuas. ‡Qui timent Dñm, cuſtodiūt man-
data illius, & patientiā habebunt vſq; ad in-
22 ſpectionem illius, ‡dicentes, Si pœnitentiam
nō egerimus, incidemus in manus Domini,
23 & non in manus hominū. ‡Secundùm enim
magnitudinem ipſius, ſic & miſericordia il-
lius cum ipſo eſt.

## CAP. III.

Filij ſapiētiæ, eccleſia iuſtorum: & natio
1 illorum, obedientia & dilectio. ‡Iudi-
2 cium patris audite filij, & ſic facite vt ſalui
A ſitis. ‡Deus enim honorauit patrem in filijs:
3 & iudicium matris exquirens, firmauit in
filios. ‡Qui diligit Deum, exorabit pro pec-
4 catis, & continebit ſe ab illis, & in oratione
dierum exaudietur. ‡Et ſicut qui theſauri-
5 zat, ita & qui honorificat matrē ſuam. ‡Qui
6 honorat patrem ſuum, iucūdabitur in filijs,
& in die orationis ſuæ exaudietur. ‡Qui ho-
7 norat patrem ſuum, vita viuet longiore: &
8 qui obedit patri, refrigerabit matrem. ‡Qui
B timet Dominum, honorat parentes, & quaſi
9 dominis ſeruiet his qui ſe genuerunt. ‡In Exo.20.c.12.
opere & ſermone, & omni patientia honora Deu.5.b.16.
10 patrem tuum, ‡vt ſuperueniat tibi bene- Mat.15.a.4
dictio à Deo, & benedictio illius in nouiſſi- Mar.7.b.10.
11 mo maneat. ‡Benedictio patris firmat do- Ephe.6.a.2.
mos filiorū: maledictio autē matris eradicat Gen.27.d.27
12 fundamenta. ‡Ne glorieris in contumelia 49.a.2.
patris tui: non enim eſt tibi gloria, ſed con-
fuſio.

fuſio. ‡gloria enim hominis ex honore patris 13
ſui, & dedecus filij pater ſine honore. ‡Fili, 14
ſuſcipe ſenectam patris tui, & non contriſtes
eum in vita illius: ‡& ſi defecerit ſenſu, ve- 15
niam da, & ne ſpernas eum in virtute tua.
eleemoſyna enim patris nõ erit in obliuione.
‡Nam pro peccato matris reſtituetur tibi 16
bonum, & in iuſtitia ædificabitur tibi, ‡& in 17
die tribulationis commemorabitur tui: & ſi-
cut in ſereno glacies, ſoluentur peccata tua.
‡Quàm malæ famæ eſt qui derelinquit pa- 18
trem: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat C
matrem. ‡Fili, in manſuetudine opera tua 19
perfice, & ſuper hominum gloriam diligêris.
Phil.2.a.3. ‡‖Quantò magnus es, humilia te in omni- 20
bus, & coram Deo inuenies gratiam, ‡quo- 21
niam magna potentia Dei ſolius, & ab humi
Prou.25 d.28 libus honoratur. ‡‖Altiora te ne quæſieris, 22
& fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quę pre-
cepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in plu-
ribus operibus eius ne fueris curioſus. ‡non 23
eſt enim tibi neceſſarium ea quæ abſcondita
ſunt videre oculis tuis. ‡In ſuperuacuis re- 24
bus noli ſcrutari multipliciter, & in pluri-
bus operibus eius nõ eris curioſus. ‡Plurima 25
enim ſuper ſenſum hominũ oſtẽſa ſunt tibi.
‡Multos enim ſupplãtauit ſuſpicio illorum, 26
& in vanitate detinuit ſenſus illorum. ‡Cor 27
durum habebit malè in nouiſſimo: & qui
amat periculũ, in illo peribit. ‡Cor ingrediẽs 28
duas vias, non habebit ſucceſſus, & prauus D
corde in illis ſcandalizabitur. ‡Cor nequam 29
grauabitur in doloribus, & peccator adijciet
ad peccandũ. ‡Synagogæ ſuperborũ non erit 30
ſanitas: frutex enim peccati eradicabitur in
illis, & nõ intelligetur. ‡Cor ſapientis intel- 31
ligitur in ſapiẽtia, & auris bona audiet cum
omni cõcupiſcentia ſapientiã. ‡Sapiẽs cor, & 32
intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, & in ope
Dan.4.e.24. ribus iuſtitiæ ſucceſſus habebit. ‡‖Ignẽ ardẽ- 33
tẽ extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit pec-
catis: ‡& Deus proſpector eſt eius qui reddit 34
gratiã. Meminit in poſterũ, & in tẽpore caſus
ſui inueniet firmamẽtũ. CAP. IIII.

Tob.4.b.7. FIli, eleemoſynam pauperis ne defrau- 1
des, & oculos tuos ne transuertas à pau- A
pere. ‡Animam eſurientem ne deſpexeris: & 2
non exaſperes pauperem in inopia ſua. ‡Cor 3
inopis ne afflixeris, & non protrahas datum
anguſtianti. ‡Rogationem contribulati ne 4
abijcias: & non auertas faciem tuam ab ege-
no. ‡Ab inope ne auertas oculos tuos pro- 5
pter iram: & nõ relinquas quærentibus tibi
retro maledicere. ‡maledicẽtis enim tibi in 6
amaritudine animæ exaudietur deprecatio
illius. exaudiet autem eum qui fecit illum.
‡Congregationi pauperũ affabilem te facito, 7
& presbytero humilia animã tuam, & ma-
gnato humilia caput tuũ. ‡Declina pauperi 8
ſine triſtitia aurem tuam, & redde debitum
tuum, & reſponde illi pacificè in manſuetu-
dine. ‡Libera eum qui iniuriam patitur de 9
manu ſuperbi: & non acidè feras in anima B
tua. ‡In iudicãdo eſto pupillis miſericors vt 10
pater, & pro viro matri illorum: ‡& eris tu 11
velut filius Altiſſimi obediẽs, & miſerebitur
tui magis quàm mater. ‡Sapientia filijs ſuis 12
vitam inſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, &
13 præibit in via iuſtitiæ. ‡& qui illam diligit,
diligit vitam: & qui vigilauerint ad illam,
14 complectentur placorem eius. ‡Qui tenue-
rint illam, vitam hæreditabunt: & quò in-
15 troibit, benedicet Deus. ‡Qui ſeruiunt ei,
obſequentes erunt ſancto: & eos qui diligũt
16 illam, diligit Deus. ‡Qui audit illam, iudi-
cabit gentes: & qui intuetur illam, permane-
17 bit confidens. ‡Si crediderit ei, hæreditabit
illam, & erunt in confirmatione creaturæ
18 illorum: ‡quoniam in tentatione ambulat
19 cum eo, & in primis eligit eum. ‡Timorem
C & metũ, & probationẽ inducet ſuper illum:
& cruciabit illũ in tribulatiõe doctrinæ ſuæ,
donec tentet eum in cogitationibus ſuis, &
20 credat animæ illius. ‡Et firmabit illum, &
iter adducet directum ad illum, & lætificabit
21 illum. ‡& denudabit abſconſa ſua illi, &
theſaurizabit ſuper illum ſciẽtiam & intel-
22 lectum iuſtitiæ. ‡Si autem oberrauerit, de-
relinquet eum, & tradet eum in manus ini-
23 mici ſui. ‡Fili, conſerua tempus & deuita à
24 malo. ‡Pro anima tua ne confundaris dicere
25 verum. ‡eſt enim confuſio adducens pecca-
tum, & eſt confuſio adducens gloriã & gra-
26 tiam. ‡Ne accipias faciem aduerſus faciem
tuam, nec aduerſus animã tuam mẽdacium.
27 ‡Ne reuerearis proximũ tuum in caſu ſuo:
28 ‡nec retineas verbum in tempore ſalutis.
Non abſcondas ſapientiã tuã in decore ſuo.
29 ‡In lingua enim ſapientia dignoſcitur: &
D ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſen-
ſati, & firmamentum in operibus iuſtitiæ.
30 ‡Non contradicas verbo veritatis vllo mo-
do, & de mendacio ineruditionis tuę cõfun-
31 dere. ‡Non cõfundaris confiteri peccata tua,
& ne ſubijcias te omni homini pro peccato.
32 ‡Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec
33 coneris contra ictũ fluuij. ‡Pro iuſtitia ago-
nizare pro anima tua, & vſq; ad mortẽ certa
pro iuſtitia, & Deus expugnabit pro te ini-
34 micos tuos. ‡Noli citatus eſſe in lingua tua:
35 & inutilis, & remiſſus in operib9 tuis. ‡Noli
eſſe ſicut leo in domo tua, euertens domeſti-
36 cos tuos, & opprimens ſubiectos tibi. ‡Non
ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad
dandum collecta. CAP. V.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas,
A & ne dixeris, Eſt mihi ſufficiens vita.
nihil enim proderit in tempore vindictæ &
2 obductionis. ‡Ne ſequaris in fortitudine tua
3 concupiſcentiam cordis tui. ‡& ne dixeris,
Quomodò potui? aut quis me ſubijciet pro-
pter facta mea? Deus enim vindicans vindi-
4 cabit. ‡Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi ac-
cidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens red-
5 ditor. ‡‖De propitiato peccato noli eſſe ſine Infr. 16.b.
B metu, neque adijcias peccatum ſuper pecca- & 21.a.
6 tum. ‡Et ne dicas, Miſeratio Domini magna
eſt, multitudinis peccatorum meorum mi-
7 ſerebitur. ‡Miſericordia enim, & ira ab illo
citò proximant, & in peccatores reſpicit ira
8 illius. ‡Non tardes conuerti ad Dominum,
9 & ne differas de die in diem. ‡ſubito enim
veniet ira illius, & in tẽpore vindictę diſper-
10 det te. ‡Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis.

non enim proderunt tibi in die obductionis C
Pro.10.a.4. & vindictæ. ‡ ‖ Non ventiles te in omnem 11
21.d.29. ventum, & nõ eas in omnem viam. ſic enim
omnis peccator probatur in duplici lingua.
‡Eſto firmus in via Domini, & in veritate 12
ſenſus tui & ſcientia, & proſequatur te ver-
bum pacis & iuſtitiæ. ‡ Eſto manſuetus ad 13
audiendum verbum Dei, vt intelligas: & cum
ſapientia proferas reſponſum verum. ‡Si eſt 14
tibi intellectus, reſpõde proximo: ſin autem,
ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in
verbo indiſciplinato, & cõfundaris. ‡Honor 15
& gloria in ſermone ſenſati, lingua verò im- D
prudentis ſubuerſio eſt ipſius. ‡ Non appel- 16
leris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, &
confundaris. ‡Super furem enim eſt cõfuſio 17
& pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bi-
linguem, ſuſurratori autem odiũ, & inimici-
tia & contumelia. ‡Iuſtifica puſillum, & ma- 18
gnum ſimiliter.

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus proxi- 1
mo: improperium enim & contume- A
liam malus hæreditabit, & omnis peccator
inuidus & bilinguis. ‡Non te extollas in co- 2
gitatione animæ tuæ velut taurus: ne fortè
elidatur virtus tua per ſtultitiã, ‡& folia tua 3
comedat, & fructus tuos perdat, & relinqua-
ris velut lignum aridum in eremo. ‡Anima 4
enim nequam diſperdet qui ſe habet, & in
gaudium inimicis dat illũ, & deducet in ſor-
tem impiorum. ‡Verbum dulce multiplicat 5
*gratioſa amicos, & mitigat inimicos: & lingua *eu-
charis in bono homine abundat. ‡Multi pa- 6
cifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de
mille. ‡ Si poſsides amicum, in tentatione 7
*teipſum poſſide eũ, & ne facilè credas ei*. ‡Eſt enim 8
amicus ſecundũ tempus ſuũ, & non perma-
nebit in die tribulationis. ‡Et eſt amicus qui 9
conuertitur ad inimicitiã: & eſt amicus qui
odiũ & rixã, & conuitia denudabit. ‡Eſt autẽ 10
amicus ſocius menſæ, & non permanebit in
die neceſsitatis. ‡Amicus ſi permãſerit fixus, 11
erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis B
fiducialiter aget. ‡ Si humiliauerit ſe contra 12
te, & à facie tua abſconderit ſe, vnanimem
habebis amicitiã bonam. ‡ Ab inimicis tuis 13
Amicus. ſeparare, & ab amicis tuis attende. ‡Amicus 14
fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit il-
lum, inuenit theſaurum. ‡Amico fideli nulla 15
eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio
auri & argenti contra bonitatem fidei illius.
‡ Amicus fidelis medicamentum vitæ & 16
immortalitatis: & qui metuunt Dominum,
inuenient illum. ‡ Qui timet Deum, æquè 17
habebit amicitiam bonam: quoniam ſecun-
dùm illũ erit amicus illius. ‡Fili à iuuentu- 18
te tua excipe doctrinam, & vſque ad canos
inuenies ſapientiã. ‡Quaſi is qui arat, & qui 19
ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fru-
ctus illius. ‡ in opere enim ipſius exiguũ la- 20
borabis, & citò edes de generationib* illius.
‡Quàm aſpera eſt nimium ſapientia indoctis 21
hominibus, & nõ permanebit in illa excors. C
‡ Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, 22
& non demorabuntur proijcere illam. ‡Sa- 23
pientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt
eius, & non eſt multis manifeſta. quibus autẽ
cognita eſt, permanet vſque ad conſpectum
24 Dei. ‡ Audi fili, & accipe conſilium intelle-
25 ctus, & ne abijcias conſilium meum. ‡Iniice
pedem tuũ in compedes illius, & in torques
26 illius collum tuum. ‡Subiice humerũ tuum,
& porta illam, & ne acedieris vinculis eius.
27 ‡ In omni animo tuo accede ad illam, & in
28 omni virtute tua conſerua vias eius. ‡Inue-
ſtiga illã, & manifeſtabitur tibi, & continens
29 factus ne derelinquas eam. ‡ In nouiſsimis
enim inuenies requiem in ea, & cõuertetur
30 tibi in oblectationem. ‡Et erũt tibi compe-
des eius in protectionem fortitudinis, & ba-
ſes virtutis, & torques illius in ſtolã gloriæ.
31 ‡decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius
32 alligatura ſalutaris. ‡Stola gloriæ indues eã,
D & coronam gratulationis ſuperpones tibi.
33 ‡Fili, ſi attenderis mihi, diſces*, & ſi accom- *eam
34 modaueris animum tuum, ſapiens eris. ‡Si
inclinaueris aurem tuã, excipies doctrinam:
35 & ſi dilexeris audire, ſapiens eris. ‡‖In mul- Infr.8.b.9.
titudine presbyterorũ prudentium ſta, & ſa-
pientiæ illorũ ex corde coniungere, vt omnẽ
narrationem Dei poſsis audire, & prouerbia
36 laudis nõ effugiãt à te. ‡Et ſi videris ſenſatũ,
euigila ad eum, & gradus oſtiorũ illius exte-
37 rat pes tuus. ‡Cogitatũ tuũ habe in præceptis
Dei, & in mãdatis illi* maximè aſsiduus eſto:
& ipſe dabit tibi cor, & cõcupiſcẽtia ſapien-
tiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehen-
2 dent. ‡Diſcede ab iniquo, & deficient
3 mala abs te. ‡ Fili, nõ ſemines mala in ſulcis
A iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.
4 ‡Noli quærere ab homine ducatum, neque
5 à rege cathedram honoris. ‡‖Non te iuſtifi- Pſa.142.a.2.
ces ante Deum, quoniam agnitor cordis ipſe Eccle.7.c.17.
eſt: & penes regem noli velle videri ſapiens. Iob.9.a.1.c.
6 ‡Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute 20.
irrũpere iniquitates: ne fortè extimeſcas fa- Luc.18.b.11
ciem potentis, & ponas ſcandalũ in agilitate d.21.
7 tua. ‡ Non pecces in multitudine ciuitatis,
8 nec te immittas in populum. ‡‖neq; alliges Inf.12.a.4.
duplicia peccata: nec enim in vno eris immu-
9 nis. ‡ Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.
10 ‡Exorare, & facere eleemoſynam ne deſpi-
11 cias. ‡ Ne dicas, In multitudine munerum
meorum reſpiciet Deus, & offerẽte me Deo
12 altiſsimo munera mea ſuſcipiet. ‡Non irri-
B deas hominem in amaritudine animæ: ‖eſt 1.Reg.2.b.7
enim qui humiliat & exaltat, circunſpector
13 Deus. ‡Noli amare mẽdaciũ aduerſus fratrẽ
14 tuum: neq; in amicũ ſimiliter facias. ‡Noli
velle mẽtiri omne mẽdaciũ: aſsiduitas enim
15 illi* nõ eſt bona. ‡Noli verboſus eſſe in mul
titudine presbyterorũ, & nõ iteres verbũ in
16 oratione tua. ‡ Non oderis laborioſa opera,
17 & ruſticationem creatã ab Altiſsimo. ‡ Non
te reputes in multitudine indiſciplinatorum.
18 ‡ ‖ Memento iræ, quoniam non tardabit. Infr.28.a.24
19 ‡ Humilia valdè ſpiritum tuum: quoniam
20 vindicta carnis impij, ignis & vermis. ‡Noli
præuaricari in amicum pecuniã differẽtem,
neque fratrem chariſsimum auro ſpreueris.
21 ‡ Noli diſcedere à muliere ſenſata & bona,
C quã ſortitus es in timore Domini: gratia enim
22 verecundiæ illius ſuper aurũ. ‡‖Non lædas Leui.19.c.13.
ſeruum

Inf.33.d.27. ſeruum in veritate operantem, neq; merce-
Inf.33.d.31. narium, dantem animã ſuam. ‡‖Seruus ſen- 23
ſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, nõ de-
fraudes illum libertate, neq; inopem derelin
quas illũ. ‡Pecora tibi ſunt? attende illis: & ſi 24
Infr.30.b.12. ſunt vtilia, perſeuerent apud te. ‡‖Filij tibi 25
ſunt? erudi illos, & curua illos à pueritia il-
lorũ. ‡Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, 26
& non oſtendas hilarem faciem tuã ad illas.
‡Trade filiam, & grande opus feceris, & ho- 27
mini ſenſato da illam. ‡Mulier ſi eſt tibi ſe- 28
cundũ animã tuam, non proijcias illam: &
Sap.3.b.9. odibili nõ credas te in toto corde tuo. ‡‖Ho 29
Tob.4.a.3. nora patrem tuũ, ‖& gemitus matris tuæ ne
obliuiſcaris. ‡Memento quoniã niſi per illos 30
natus non fuiſſes: & retribue illis, quomodo
& illi tibi. ‡In tota anima tua time Dñm, & 31
ſacerdotes illius ſanctifica. ‡In omni virtute 32
Deu.12.c.18. tua dilige eũ qui te fecit: ‖& miniſtros eius D
ne derelinquas. ‡Honora Deũ ex tota anima 33
tua, & honorifica ſacerdotes, & propurga te
Leuit.2.a.1. cum brachijs. ‡Da illis partem, ‖ſicut man- 34
Nu.18.b.15. datum eſt tibi, primitiarum & purgationis:
& de negligentia tua purga te cum paucis.
‡Datum brachiorũ tuorum & ſacrificiũ ſan- 35
ctificationis offeres Domino, & initia ſan-
ctorum: ‡& pauperi porrige manũ tuam, vt 35
perficiatur propitiatio, & benedictio tua.
[a] dati 2. ‡Gratia [a] datus [b] in conſpectu omnis viuentis. 37
Rom.12.c.15. ‖& mortuo non prohibeas gratiam. ‡‖Non 38
deſis plorantibus in conſolatione, & cũ lu-
Mat.25.d.36 gentibus ambula. ‡Non te pigeat ‖viſitare 39
infirmum: ex his enim in dilectione firmabe-
ris. ‡In omnibus operibus tuis memorare 40
nouiſſima tua, & in æternũ non peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente, ne 1
Mat.5.d.25. forte incidas in manus illius. ‡‖Non 2
contendas cum viro locuplete, ne forte cõtra A
Infr.31.a.6. te conſtituat litem tibi. ‡‖Multos enim per- 3
didit aurum & argentum, & vſq; ad cor re-
gum extẽdit, & conuertit. ‡Non litiges cum 4
homine linguato, & non ſtrues in ignẽ illius
ligna. ‡Non communices homini indocto, 5
ne male de progenie tua loquatur. ‡Ne de-
ſpicias hominem auertentem ſe à peccato,
Gal.6.a.1. ‖neque improperes ei, memento quoniam
2.Cor.2.a.6. omnes in [a] correptione [b] ſumus. ‡‖Ne ſper- 7
[a] corruptione nas hominem in ſua ſenectute: etenim ex
nobis ſeneſcunt. ‡Noli de mortuo inimico 8
Leu.19.f.32. tuo gaudere: ſciens quoniã omnes morimur, B
[a] nolum[b] 9. & in gaudiũ [a] volumus [b] venire. ‡‖Ne deſpi- 9
Sup.6.d.35. cias narrationem presbyterorum ſapiẽtum,
& in prouerbijs eorum conuerſare. ‡ab ipſis 10
enim diſces ſapientiam, & doctrinam intel-
lectus, & ſeruire magnatis ſine querela. ‡Nõ 11
te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim di-
dicerunt à patribus ſuis. ‡quoniam ab ipſis 12
diſces intellectum, & in tempore neceſſita-
[a] dare 2. tis [a] dabis [b] reſponſum. ‡‖Non incendas car- 13
Pro.26.c.21. bones peccatorum arguens eos, & ne incen-
daris flamma ignis peccatorũ illorum. ‡Ne 14
contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat
Infr.29.a.4 quaſi inſidiator ori tuo. ‡‖Noli fœnerari 15
homini fortiori te: quòd ſi fœneraueris, qua- C
ſi perditũ habe. ‡Non ſpondeas ſuper virtu- 16
tem tuã: quòd ſi ſpoponderis, quaſi reſtituẽs A

17 cogita. ‡Non iudices contra iudicem: quo-
niam ſecundum quod iuſtum eſt, iudicat.
18 ‡‖Cum audace nõ eas in via, ne forte grauet Gen.4.b.8.
mala ſua in te: ipſe enim ſecundum volũta-
tem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius
19 peries. ‡‖Cum iracundo non facias rixam, Pro.22.d.24
D & cum audace nõ eas in deſertum: quoniam
quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & vbi non
20 eſt adiutorium, elidet te. ‡Cum fatuis con-
ſilium non habeas, non enim poterunt dili-
21 gere niſi quæ eis placent. ‡Coram extraneo
ne facias conſilium: neſcis enim quid pariet.
22 ‡Non omni homini cor tuum manifeſtes:
ne forte inferat tibi gratiam falſam, & con-
uitietur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem ſinus tui, ne oſten
A dat ſuper te malitiã doctrinę nequam.
2 ‡Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ,
ne ingrediatur in virtute tua, & cõfundaris.
3 ‡Ne reſpicias mulierem multiuolam: ne
4 forte incidas in laqueos illius. ‡Cum ſalta-
trice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne
5 forte pereas in efficacia illius. ‡‖Virginem Gen.6.a.2.
ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decôre
6 illius. ‡‖Ne des fornicarijs animam tuam Prou.5.a.2.
in vllo: ne perdas te, & hæreditatem tuam.
7 ‡Noli circunſpicere in vicis ciuitatis, nec
8 oberraueris in plateis illius. ‡‖Auerte faciẽ Mat.5.d.28.
tuam à muliere compta, & ne circunſpicias Gen.34.a.2.
9 ſpeciem alienã. ‡‖propter ſpeciem mulieris 2.Re.11.a.4
B multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia 13.a.1.
10 quaſi ignis exardeſcit. ‡Omnis mulier quæ Mat.10.c.15
eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculca-
11 bitur. ‡Speciem mulieris alienæ multi ad-
mirati, reprobi facti ſunt. colloquium enim
12 illius quaſi ignis exardeſcit. ‡Cum aliena
muliere ne ſedeas omnino, nec accũbas cum
13 ea ſuper cubitum: ‡& non alterceris cum
illa in vino, ne forte declinet cor tuum in
illã, & ſanguine tuo labaris in perditionem.
14 ‡Ne derelinquas amicum antiquum: nouus
15 enim non erit ſimilis illi. ‡Vinum nouum,
amicus nouus: veteraſcet, & cum ſuauitate
16 bibes illud. ‡‖Non zeles gloriã, & opes pec- Iud.9.a.4.
C catoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius 2.Re.15.b.10
17 ſubuerſio. ‡Non placeat tibi iniuria iniuſto-
rum, ſciens quoniam vſq; ad inferos nõ pla-
18 cebit impius. ‡Longè abeſto ab homine po-
teſtatem habente occidendi, & non ſuſpica-
19 beris timorem mortis. ‡& ſi acceſſeris ad il-
lum, noli aliquid committere, ne forte aufe-
20 rat vitam tuam. ‡Communionem mortis
D ſcito: quoniam in medio laqueorum ingre-
dieris, & ſuper dolentium arma ambulabis.
21 ‡Secundùm virtutem tuam caue te à proxi-
mo tuo, & cum ſapientibus & prudentibus
22 tracta. ‡Viri iuſti ſint tibi conuiuę, & in timo-
23 re Dei ſit tibi gloriatio, ‡& in ſenſu ſit tibi
cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præ-
24 ceptis Altiſſimi. ‡In manu artificum opera
laudabuntur, & princeps populi in ſapientia
ſermonis ſui, in ſenſu vero ſeniorũ verbum.
25 ‡Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguo-
ſus, & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

1 CAP. X.

2 IVdex ſapiens iudicabit populum ſuũ, &
A principatus ſenſati ſtabilis erit. ‡‖Secũ- Pro.29.b.28.
dùm

dum iudicem populi, ſic & miniſtri eius: & A
qualis rector eſt ciuitatis: tales & inhabitan-
3. Re.12.c.13 tes in ea. ‡ Rex inſipiens perdet populum 3
ſuū: & ciuitates inhabitabuntur per ſenſum
prudentium. ‡ In manu Dei poteſtas terræ: 4
& execrabilis omnis iniquitas gētium, & vti-
lem rectorem ſuſcitabit in tēpus ſuper illā.
‡ In manu Dei poteſtas hominis, & ſuper fa- 5
Lev.19.d.17 ciem ſcribæ imponet honorē ſuū. ‡ Omnis 6
iniuriæ proximi ne memineris, & nihil agas
in operibus iniuriæ. ‡ Odibilis corā Deo eſt 7
& hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis
Dan.4.c.14. iniquitas gentium. ‡ Regnū à gente in gen- 8
f.28. tem transfertur propter iniuſtitias, & iniu-
rias, & contumelias, & diuerſos dolos. ‡ Aua- 9
ro autē nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit ter-
ra & cinis? ‡ Nihil eſt iniquius quā amare pe- 10
cuniam: hic enim & animam ſuam venalem B
habet: quoniam in vita ſua proiecit intima
ſua. ‡ Omnis potentatus breuis vita. Lāguor 11
prolixior grauat medicum. ‡ Breuē langno- 12
rem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt, &
cras morietur. ‡ Cū enim morietur homo, 13
hæreditabit ſerpentes & beſtias, & vermes.
‡ Initiū ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo: 14
‡ quoniam ab eo qui fecit illum, receſſit cor 15
eius, quoniā initiū omnis peccati eſt ſuper-
bia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledi-
ctis, & ſubuertet eum in finem. ‡ Propterea 16
exhonorauit Dñs conuentus malorū, & de-
ſtruxit eos vſq; in finem. ‡ Sedes ducū ſuper- 17
borū deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro
eis. ‡ Radices gentium ſuperbarum areſecit 18
Deus, & plantauit humiles ex ipſis gentibus. C
‡ Terras Gentium euertit Dominus, & per- 19
didit eas vſque ad fundamentum. ‡ areſecit 20
ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit me-
moriam eorum à terra. ‡ Memoriam ſuper- 21
borum perdidit Deus, & reliquit memoriā
humilium ſenſu. ‡ Non eſt creata hominibus 22
ſuperbia: neq; iracundia nationi mulierum.
‡ Semen hominū honorabitur hoc, quòd ti- 23
met Deū: ſemen autem hoc exhonorabitur,
quòd præterit mandata Domini. ‡ In medio 24
fratrum rector illorū in honore: & qui timēt
Dominum, erunt in oculis illius. ‡ Gloria di- 25
uitum, honoratorum, & pauperū, timor Dei
eſt: ‡ non deſpicere hominem iuſtum paupe- 26
rē, & non magnificare virum peccatorem di-
uitem. ‡ Magnus eſt iudex, & potens eſt in ho- 27
nore: & non eſt maior illo qui timet Deum. D
Prou.17.a.2. ‡ Seruo ſenſato liberi ſeruiens: & vir pru- 28
dens & diſciplinatus non murmurabit cor-
reptus, & inſcius non honorabitur. ‡ Noli ex- 29
tollere te in faciendo opere tuo, & noli cun-
Prou.12.b.9. ctari in tempore anguſtiæ. ‡ Melior eſt qui 30
operatur, & abundat in omnibus, quàm qui
gloriatur, & egēs pane. ‡ Fili, in manſuetudi- 31
ne ſerua animam tuam, & da illi honorem
ſecundū meritum ſuū. ‡ Peccantem in animā 32
ſuam quis iuſtificabit? & quis honorificabit
exhonorantem animam ſuam? ‡ Pauper glo- 33
riatur per diſciplinam & timorem ſuum: &
eſt homo qui honorificatur propter ſubſtan-
tiam ſuam. ‡ Qui autē gloriatur in pauper- 34
tate, quanto magis in ſubſtantia? & qui glo-
riatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput il- Gen.41.a.4.
A lius, & in medio magnatorū cōſedere il- Dan.6.a.3.
2 lum faciet. ‡ Non laudes virū in ſpecie ſua, Ioan.7.c.18.
3 neq; ſpernas hominē in viſu ſuo. ‡ breuis in
volatilibus eſt apis, & initiū dulcoris habet
4 fructus illius. ‡ In veſtitu ne glorieris vn- Act.12.d.21
quam, nec in die honoris tui extollaris: quo-
niam mirabilia opera Altiſsimi ſolius, & glo-
rioſa & abſconſa, & inuiſa opera illius.
5 ‡ Multi tyranni ſederūt in throno, & inſu- 1.Re.15.f.28
6 ſpicabilis portauit diadema. ‡ Multi potentes Eſth.6.a.7.
oppreſſi ſunt validè, & glorioſi traditi ſunt
7 in manus alterorū. ‡ Priuſquā interroges, ne
vituperes quenquā: & cùm interrogaueris,
8 corripe iuſte. ‡ Priuſquā audias, ne reſpon- Deu.13.c.14
deas verbū, & in medio ſeniorum ne adii- 17.b.6.
9 cias loqui. ‡ De ea re quæ te nō moleſtat, ne Pro.18.c.13.
certeris: & in iudicio peccantiū ne cōſiſtas. Sermonū 1.
10 ‡ Fili, ne in multis ſint actus tui. & ſi diues 1.Tim.6.b.9
B fueris, nō eris immunis à delicto. ſi enim ſe-
cutus fueris, nō apprehendes: & nō effugies,
11 ſi præcucurreris. ‡ Eſt homo laborans, & fe- Pro.10.c.23
ſtinans, & dolens impius, & tanto magis nō
12 abundabit. ‡ Eſt homo marcidus egens recu- Iob 42.c.10.
peratione, plus deficiens virtute, & abundās
13 paupertate. ‡ & oculus Dei reſpexit illum
in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius,
& exaltauit caput eius: & mirati ſunt in illo
14 multi, & honorauerunt Deum. ‡ Bona & Iob 1.d.21.
mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à
15 Deo ſunt. ‡ Sapientia & diſciplina, & ſcientia .33.
legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum
16 apud ipſum. ‡ Error & tenebræ peccatoribus
cōcreata ſunt: qui autem exultant in malis,
17 cōſeneſcunt in malo. ‡ Datio Dei permanet
iuſtis, & profectus illius ſucceſſus habebit in
18 æternum. ‡ Eſt qui locupletatur parcè agen-
19 do, & hæc eſt pars mercedis illius ‡ in eo
C quòd dicit: Inueni requiem mihi, & nunc Luc.12.c.19.
20 manducabo de bonis meis ſolus. ‡ & neſcit
quòd tempus prætereat, & mors appropin-
quet, & relinquat omnia aliis, & morietur.
21 ‡ Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere,
& in opere mandatorum tuorum veteraſce.
22 ‡ Ne manſeris in operibus peccatorū. Cōfide
23 autē in Deo, & mane in loco tuo. ‡ Facile eſt
enim in oculis Dei ſubitò honeſtare paupe-
24 rem. ‡ Benedictio Dei in mercedē iuſti feſti-
nat, & in honore veloci proceſſus illius fru-
25 ctificat. ‡ Ne dicas, Quid eſt mihi opus, & quæ
26 erūt mihi ex hoc bona? ‡ Ne dicas, Sufficiens
27 mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor? ‡ In Inf.18.c.25.
die bonorum ne immemor ſis malorum. &
in die malorum ne immemor ſis bonorum:
28 ‡ quoniam facile eſt coram Deo in die obi-
tus retribuere vnicuiq; ſecundum vias ſuas.
29 ‡ Malitia horæ obliuionē facit luxuriæ ma-
gnæ, & in fine hominis denudatio operū il-
30 lius. ‡ Ante mortem ne laudes hominem
D quenquam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur
31 vir. ‡ Non omnem hominem inducas in do-
mum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.
32 ‡ Sicut enim eructant præcordia fœtentium,
& ſicut perdix inducitur in caueam, & vt
caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum: &
ſicut proſpector videns caſum proximi ſui.

‡Bona enim in mala conuertens inſidiatur, 33
& in electis imponet maculam. ‡ A ſcintilla 34
enim vna augetur ignis, & ab vno doloſo au-
getur ſanguis: homo verò peccator ſanguini
inſidiatur. ‡Attende tibi à peſtifero, fabricat 35
enim mala: ne fortè inducat ſuper te ſubſan-
nationem in perpetuũ. ‡Admitte ad te alie- 36
nigenam, & ſubuertet te in turbine, & ab-
ᵃtuis 6. alienabit te à ᵃviis ᵃpropriis.

## CAP. XII.

SI benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gra 1
tia in bonis tuis multa. ‡ Benefac iuſto, 2
& inuenies retributionẽ magnã: & ſi non ab A
ipſo, certè à Domino. ‡Non eſt enim ei bene 3
qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynas nõ
danti: quoniam & Altiſſimus odio habet pec
Gal.6.c.10. catores, & miſertus eſt pœnitentibus. ‡ ‖Da 4
miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorẽ: & im-
ᵃredde 4. piis & peccatoribus ᵃreddet ᵃvindictam, cu-
ſtodiens eos in diem vindictæ. ‡Da bono, & 5
non receperis peccatorẽ. ‡Benefac humili, & 6
non dederis impio: prohibe panes illi dare,
ne in ipſis potẽtior te ſit. ‡nam duplicia ma- 7
la inuenies in omnibus bonis, quæcunq; fe- B
ceris illi: quoniam & Altiſſimus odio habet
peccatores, & impiis reddet vindictã: ‡ Non 8
agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcon-
detur in malis inimicus. ‡In bonis viri, ini- 9
mici illius in triſtitia: & in malitia illius,
amicus agnitus eſt. ‡Nõ credas inimico tuo 10
in æternũ. ſicut enim æramentum, æruginat C
nequitia illius. ‡ & ſi humiliatus vadat cur- 11
uus, adiice animũ tuum, & cuſtodi te ab illo.
‡Non ſtatuas illũ penes te, nec ſedeat ad de- 12
xteram tuam, ne conuerſus ſtet in loco tuo:
ne fortè conuerſus in locum tuum, inquirat
cathedram tuam: & in nouiſſimo cognoſcas
verba mea, & in ſermonibus meis ſtimule-
ris. ‡Quis miſerebitur incantatori à ſerpen- 13
te percuſſo, & omnibus qui appropiant be-
ſtiis? ſic & qui comitatur cũ viro iniquo, &
obuolutus eſt in peccatis eius. ‡ Vna hora 14
tecũ permanebit: ſi autem declinaueris, non
Iere.41.b.6. ſupportabit. ‡‖In labiis ſuis indulcat inimi- 15
cus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat D
te in foueã. ‡ In oculis ſuis lachrymatur ini- 16
micus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur
ſanguine: ‡ & ſi incurrerint tibi mala, inue- 17
ᵃv.2. nies eum illic priorem. ‡ᵃIn oculis ſuis la- 18
chrymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuf-
fodiet plantas tuas. ‡Caput ſuum mouebit, 19
& plaudet manu, & multa ſuſurrans commu-
tabit vultum ſuum.

## CAP. XIII.

QVi tetigerit picẽ, inquinabitur ab ea: 1
Deu.7.a.2.4 & qui communicauerit ſuperbo, in- A
duet ſuperbiam. ‡ Pondus ſuper ſe tollet, 2
qui honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te
ne ſocius fueris. ‡ Quid communicabit ca- 3
cabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint,
confringetur. ‡ Diues iniuſtè egit & fremet: 4
pauper autẽ læſus tacebit. ‡Si largitus fueris, 5
aſſumet te: & ſi nõ habueris, derelinquet te.
‡ Si habes, conuiuet tecum, & euacuabit te, 6
& ipſe non dolebit ſuper te. ‡ Si neceſſarius 7
illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem
dabit, narrans tibi bona, & dicet, Quid opus
8 eſt tibi? ‡Et confundet te in cibis ſuis, donec
te exinaniat bis & ter: & in nouiſſimo deri-
B debit te: & poſtea videns derelinquet te, &
9 caput ſuũ mouebit ad te. ‡ Humiliare Deo,
10 & expecta manus eius. ‡ Attende, ne ſedu-
11 ctus in ſtultitiam humilieris. ‡Noli eſſe hu-
milis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtul-
12 titiam ſeducaris. ‡ Aduocatus à potentiore
diſcede: ex hoc enim magis te aduocabit.
13 ‡Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longè
14 ſis ab eo, ne eas in obliuionem. ‡Ne retineas
ex æquo loqui cum illo: nec credas multis
verbis illius. ex multa enim loquela tẽtabit
te, & ſubridens interrogabit te de abſcondi-
15 tis tuis. ‡Immitis animus illius conſeruabit
verba tua: & non parcet de malitia, & de vin
16 culis. ‡Caue tibi, & attende diligenter audi-
tui tuo: quoniã cum ſubuerſione tua ambu-
17 las. ‡ Audiens verò illa, quaſi in ſomnis vi-
18 de, & vigilabis. ‡ Omni vita tua dilige Deũ, Inf.27.b.
19 & inuoca illum in ſalute tua. ‡ ‖Omne ani-
C mal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo
20 proximũ ſibi. ‡ Omnis caro ad ſimilem ſibi
coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſo-
21 ciabitur. ‡Si communicabit lupus agno ali-
22 quando, ſic peccator iuſto. ‡ Quæ commu-
nicatio ſancto homini ad canem? aut quæ
23 ᵃpars ᵃdiuiti ad pauperem? ‡ Venatio leonis ᵃpax 8.
onager in eremo: ſic & paſcua diuitum, ſunt
24 pauperes. ‡ Et ſicut abominatio eſt ſuperbo
humilitas: ſic & execratio diuitis pauper.
25 ‡ Diues commotus confirmatur ab amicis
ſuis: humilis autem cùm ceciderit, expelle-
26 tur & à notis. ‡ Diuiti decepto multi recu-
D peratores: locutus eſt ſuperba, & iuſtificaue-
27 runt illum. ‡humilis deceptus eſt, inſuper &
arguitur: locutus eſt ſenſatè, & non eſt da-
28 tus ei locus. ‡Diues locutus eſt, & omnes ta-
cuerunt, & verbum illius vſq; ad nubes per-
29 ducent. ‡pauper locutus eſt, & dicunt, Quis
eſt hic? & ſi offenderit, ſubuertent illum.
30 ‡Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum
in conſcientia: & nequiſſima paupertas in
31 ore impii. ‡Cor hominis immutat faciem il-
32 lius, ſiue in bona, ſiue in mala. ‡Veſtigiũ cor-
dis boni, & faciem bonam difficilè inuenies,
& cum labore.

## CAP. XIIII.

1 BEatus vir qui non eſt lapſus verbo ex Inf.19.c.16.
A ore ſuo, & nõ eſt ſtimulatus in triſtitia 25.b.11.
2 delicti. ‡Fœlix qui non habuit animi ſui tri-
3 ſtitiam, & non excidit à ſpe ſua. ‡Viro cupi-
do & tenaci, ſine ratione eſt ſubſtantia, & ho
4 mini liuido ad quid aurum? ‡ Qui aceruat
ex animo ſuo iniuſtè, aliis congregat, & in
5 bonis illius alius luxuriabitur. ‡ Qui ſibi
nequam eſt, cui alij bonus erit? & non iu-
6 cundabitur in bonis ſuis. ‡Qui ſibi inuidet,
nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt
7 malitiæ illius: ‡ & ſi benefecerit, ignoran-
ter, & non volens facit: & in nouiſſimo ma-
8 nifeſtat malitiam ſuam. ‡ Nequam eſt ocu-
lus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpi-
9 ciens animã ſuam. ‡‖Inſatiabilis oculus cu- Pro.27.c.20.
B pidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur, do-
10 nec conſumat areſaciens animã ſuam. ‡Ocu
lus malus ad mala: ‖& non ſatiabitur pane Pro.27.c.20.
indigens

indigens, & in triſtitia erit ſuper mēſam ſuā.
‡ Fili, ſi habes, benefac tecum, & Deo dignas 11
oblationes offer. ‡ Memor eſto, quoniā mors 12
nō tardat, & teſtamentū inferorum quia de-
monſtratū eſt tibi: teſtamentum enim huius
Sup.4.a.1 mūdi morte morietur. ‡ ‖ Ante mortē bene- 13
Tobi.4.b.7 fac amico tuo, & ſecundū vires tuas expor-
Luc.14.c.13 rigens da pauperi. ‡ Nō defrauderis à die bo- 14
no, & particula boni doni non te prætereat. C
‡ Nónne aliis relinques dolores & labores 15
tuos in diuiſione fortis? ‡ Da & accipe, & iu- 16
ſtifica animā tuā. ‡ Ante obitū tuum operare 17
Iſa.40.b.7 iuſtitiā: quoniā nō eſt apud inferos inuenire
Iac.1.b.10. cibum. ‡ ‖ Omnis caro ſicut fœnum vetera- 18
1.Pet.1.d.24 ſcet, & ſicut folium fructificās in arbore vi-
ridi. ‡ ‖ Alia generantur, & alia deiiciuntur: 19
ſic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur,
& alia naſcitur. ‡ Omne opus corruptibile 20
in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cū
illo. ‡ Et omne opus electū iuſtificabitur: & 21
Pſal.1.a.2 qui operatur illud, honorabitur in illo.
‡ ‖ Beatus vir qui in ſapientia morabitur: & 22
qui in iuſtitia ſua meditabitur: & in ſenſu D
cogitabit circumſpectionē Dei. ‡ Qui exco- 23
gitat vias illius in corde ſuo, & in abſcondi-
tis ſuis intelligens, vadēs poſt illam quaſi in-
ueſtigator, & in viis illius conſiſtens: ‡ qui 24
reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis illius
audiens: ‡ qui requieſcit iuxta domū illius, 25
& in parietibus illius figēs palū ſtatuet ca-
ſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent
in caſula illius bona per æuum: ‡ ſtatuet fi- 26
lios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis e-
ius morabitur: ‡ protegetur ſub tegmine il- 27
lius à feruore, & in gloria eius requieſcet.

## CAP. XV.

Illud 18. QVi timet Deum, faciet *bona*: & qui cō- 1
tinens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam, A
‡ & obuiabit illi quaſi mater ho- 2
norificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſci-
piet illum. ‡ Cibabit illū pane vitæ & intel- 3
Ioh.4.b.10 lectus, ‖ & aqua ſapiētiæ ſalutaris potabit il-
lum: & firmabitur in illo, & non flectetur:
‡ & cōtinebit illum, & non confundetur: & 4
exaltabit illum apud proximos ſuos, ‡ & in 5
medio eccleſiæ aperiet os eius, & adimplebit
illum ſpiritu ſapientiæ & intellectus, & ſtola
gloriæ veſtiet illū. ‡ Iucunditatē & exulta- 6
tionē theſaurizabit ſuper illū, & nomine æ- B
terno hæreditabit illū. ‡ Homines ſtulti non 7
apprehēdent illam, & homines ſenſati obuia-
bunt illi: homines ſtulti nō videbunt eam:
lōgè enim abeſt à ſuperbia & dolo: ‡ viri mē- 8
daces nō erunt illius memores: & viri vera-
ces inuenientur in illa, & ſucceſſum habebūt
vſq; ad inſpectionem Dei. ‡ Non eſt ſpecioſa 9
*quia non eſt à Domino miſſus. laus in ore peccatoris*: ‡ quoniā à Deo pro- 10
fecta eſt ſapientia. ſapiētiæ enim Dei aſtabit
laus, & in ore fideli abūdabit, & dominator
dabit eam illi. ‡ Nō dixeris, Per Deum abeſt. 11
quæ enim odit ne feceris. ‡ Nō dicas, Ille me 12
implanauit: Nō enim neceſſarij ſunt ei homi C
nes impij. ‡ Omne execramentū erroris odit 13
Dominus, & nō erit amabile timentibus eū.
Gen.1.d.27. ‡ ‖ Deus ab initio conſtituit hominē, & reli- 14
quit illū in manu cōſilij ſui. ‡ Adiecit māda- 15
Matt.19.c.17. ta & præcepta ſua: ‡ ‖ ſi volueris mādata ſer- 16
uare, cōſeruabunt te, & in perpetuum fidem
17 placitam facere. ‡ Appoſuit tibi aquam &
ignē: ad quod volueris, porrige manū tuam.
18 ‡ ‖ Ante hominem vita & mors: bonum & Ier.21.a.8
19 malū quod placuerit ei, dabitur illi: ‡ quo-
D niam multa ſapientia Dei, & fortis in poten-
20 tia, videns omnes ſine intermiſſione. ‡ Oculi Pſa.33.c.16
Domini ad timētes eum, & ipſe agnoſcit om Heb.4.d.13
21 nem operā hominis. ‡ Nemini mādauit im-
piè agere, & nemini dedit ſpaciū peccandi.
22 ‡ non enim cōcupiſcit multitudinem filio-
rum infidelium & inutilium.

## CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filiis impiis, ſi multi-
A plicentur: nec oblecteris ſuper ipſos, ſi
2 non eſt timor Dei in illis. ‡ Non credas vitæ
illorum, & ne reſpexeris in labores eorum.
3 ‡ Melior eſt enim vnus timens Deum, quàm
4 mille filij impij. ‡ Et vtile eſt mori ſine filiis,
5 quàm relinquere filios impios. ‡ Ab vno ſen-
ſato inhabitabitur patria, & à tribus impiis
6 deſeretur. ‡ Multa talia vidit oculꝰ meus, &
7 fortiora horū audiuit auris mea. ‡ ‖ In ſyna- Infr.21.b.10
goga peccantiū exardebit ignis, & in gēte in-
8 credibili exardeſcet ira. ‡ Non exorauerunt Gen.6.a.4
pro peccatis ſuis antiqui gigātes, qui deſtru-
9 cti ſunt confidentes ſuæ virtuti: ‡ & non pe-
percit peregrinationi illorū, & execratus eſt
10 eos præ ſuperbia verbi illorum. ‡ Non miſer-
B tus eſt illis gentem totam perdens, & extol-
11 lentē ſe in peccatis ſuis. ‡ ‖ Et ſicut ſexcenta Nu.14 c.20.
millia peditum qui cōgregati ſunt in duritia 26.f.51.
cordis ſui: & ſi vnus fuiſſet ceruicatus, mirū
12 ſi fuiſſet immunis. ‡ miſericordia enim &
ira eſt cum illo. Potēs exoratio, & effundens
13 iram ‡ ſecundū miſericordiā ſuam: ſic cor-
reptio illius hominē ſecundū opera ſua iu-
14 dicat. ‡ Nō effugiet in rapina peccator, & nō
retardabit ſufferentia miſericordiam facien-
15 tis. ‡ Omnis miſericordia faciet locū ‖ vni- Rom.2.a.6
cuique ſecundum meritum operū ſuorum,
C & ſecundum intellectū peregrinationis ip-
16 ſius. ‡ Nō dicas, A Deo abſcōdar, & ex ſum-
17 mo quis mei memorabitur? ‡ In populo
magno non agnoſcar: quæ eſt enim anima
18 mea in tam immenſa creatura? ‡ Ecce, cæ-
lum, & cæli cælorū, abyſſus, & vniuerſa ter-
ra, & quæ in eis ſunt, in cōſpectu illius com-
19 mouebuntur, ‡ mōtes ſimul, & colles, & fun-
damenta terræ: & cùm cōſpexerit illa Deus,
20 tremore concutientur. ‡ Et in omnibus his
inſenſatū eſt cor: & omne cor intelligitur ab
21 illo: ‡ & vias illius quis intelligit, & procel-
22 lam quā nec oculus videbit hominis? ‡ Nam
plurima illius opera ſunt in abſconſis: ſed o-
pera iuſtitiæ eius quis enuntiabit? aut quis
ſuſtinebit? Longè enim eſt teſtamentū à qui-
buſdā, & interrogatio *hominum* in cōſum-
23 matione eſt. ‡ Qui minoratur corde, cogitat *omnium
inania: & vir imprudēs & errans cogitat ſtul-
24 ta. ‡ Audi me fili, & diſce diſciplinā ſenſus,
D & in verbis meis attēde in corde tuo, ‡ & di-
25 cam in æquitate diſciplinam, & ſcrutabor
enarrare ſapientiam: & in verbis meis atten-
de in corde tuo, & dico in æquitate ſpiritus
virtutes quas poſuit Deus in opera ſua ab
initio, & in veritate enuntio ſcientiam eius

*& 5. ‡ *In iudicio Dei opera eius ab initio,& ab 25
inſtitutione ipſorũ diſtinxit partes illorũ &
initia eorũ in gentibus ſuis.‡ Ornauit in æ- 26
ternũ opera illorũ,nec eſurierunt,nec labo-
rauerunt,& nõ deſtiterunt ab operibus ſuis.
‡ Vnuſquiſq; proximũ ſibi non angoſtiabit 27
vſq; in æternum. ‡ Non ſis incredibilis ver- 28
bo illius. ‡ Poſt hæc Deus in terrã reſpexit, 29
& impleuit illam bonis ſuis.‡ Anima autem 30
omnis vitalis denũtiabit ante faciem ipſius,
& in ipſa iterum reuerſio illorum.

CAP. XVII.

Gen.1.d.27. DEus creauit de terra hominẽ, & ſecun- 1
2.b.7.3.4.1. dum imaginem ſuam fecit illum. ‡ Et 2
Sap.2.d.23. iterum conuertit illum in ipſam,& ſecundũ A
1.Cor.11.b.8 ſe veſtiuit illum virtute. ‡ Numerum dierũ 3
Col.3.b.10. & tempus dedit illi, & dedit illi poteſtatem
eorum quæ ſunt ſuper terram.‡ Poſuit timo- 4
rem illius ſuper omnem carnem,& domina-
tus eſt beſtiarum & volatilium. ‡ ‖Creauit 5
Gen.1.d.22 ex ipſo adiutoriũ ſimile ſibi: conſiliũ & lin-
guam, & oculos, & aures, & cor dedit illis
excogitãdi: & diſciplina intellectus repleuit
illos. ‡ Creauit illis ſcientiam ſpiritus,ſenſu 6
impleuit cor illorũ, & mala & bona oſtendit
illis.‡ Poſuit oculũ *ipſorũ* ſuper corda illo- 7
*ſuum 2. rum oſtendere illis magnalia operum ſuorũ, B
‡ vt nomẽ ſanctificationis collaudẽt: & glo- 8
riari in mirabilib⁹ illi⁹, vt magnalia enarrẽt
operum eius.‡ Addidit illis diſciplinã,& le- 9
gẽ vitæ hæreditauit illos.‡ Teſtamentum æ- 10
ternum cõſtituit cum illis, & iuſtitiam* &
*.3. iudicia ſua oſtendit illis. ‡ Et magnalia ho- 11
noris eius vidit oculus illorum,& honorem
vocis audierunt aures illorum, & dixit illis,
Attendite ab omni iniquo. ‡ Et mandauit 12
illis vnicuiq; de proximo ſuo. ‡ Viæ illorũ 13
coram illo ſunt ſemper, non ſunt abſconſæ
ab oculis ipſius.‡ ‖In vnamquamq; gentem 14
Rom.13.a.2 præpoſuit rectorem:‡ & pars Dei Iſrael facta 15
eſt manifeſta.‡ Et* omnia opera illorũ ve- 16
*.3. lut ſol in cõſpectu Dei: & oculi eius ſine in-
termiſſione inſpicientes in viis eorum.‡Nõ 17
ſunt abſconſa teſtamẽta per iniquitatem il- C
lorum,& omnes iniquitates eorum in con-
ſpectu Dei. ‡ ‖Eleemoſyna viri quaſi ſaccu- 18
Inf.29.b.16 lus cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pu-
pillam conſeruabit: ‡ ‖& poſtea reſurget,& 19
Mat.25.c.35 retribuet illis retributionẽ,vnicuique in ca-
put ipſorum,& conuertet in interiores par-
tes terræ. ‡ Pœnitentibus autem dedit viam 20
iuſtitiæ,& confirmauit deficientes ſuſtinere,
& deſtinauit illis ſortem veritatis.‡ Cõuer- 21
tere ad Dominum, & relinque peccata tua:
‡ precare ante faciem *Domini*, & minue 22
*eius 4. offendicula. ‡ Reuertere ad Dominũ,& auer 23
*.3. tere ab iniuſtitia tua*, & nimis odito exe-
crationem: ‡ & cognoſce iuſtitias & iudicia 24
Dei,& ſta in ſorte propoſitionis & orationis
altiſſimi Dei.‡ In ‖partes vade ſeculi ſancti, 25
Eſa.38.d.19. cum viuis & dantibus confeſſionem Deo.
Pſal.6.a.6 ‡Nõ demoreris in errore impiorum, ante 26
*.4. mortẽ confitere*.A mortuo quaſi nihil,perit D
confeſſio*. ‡ Confiteberis viuens, viuus & 27
*.12. ſanus confiteberis,& laudabis Deum,& glo-
riaberis in miſerationibus illius. ‡ Quàm 28
magna miſericordia Domini, & propitiatio

29 illius conuertentibus ad ſe!‡Nec enim om-
nia poſſunt eſſe in hominibus,quoniam non
eſt immortalis filius hominis,& in vanitate
30 malitiæ placuerunt.‡ Quid lucidius ſole?&
hic deficiet. Aut quid nequius *excogitauit *quàm
31 caro & ſanguis?& hoc arguetur.‡ Virtutem quod
altitudinis cœli ipſe conſpicit:& omnes ho-
mines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternum,‖creauit omnia Gen.1.a.1
A ſimul. De⁹ ſolus iuſtificabitur,& ma-
2 net inuictus rex in æternũ.‡ Quis
ſufficit enarrare opera illius?‡Quis enim in-
3 ueſtigabit magnalia eius? ‡ Virtutem autem
4 magnitudinis eius quis enunciabit? aut quis
adiiciet enarrare miſericordiam eius? ‡Non
5 eſt minuere, neque adiicere,nec eſt inuenire
magnalia Dei. ‡ Cùm conſummauerit ho-
6 mo,tunc incipiet:& cùm quieuerit,operabi-
tur.‡Quid eſt homo,& quæ eſt gratia illius?
7 & quid eſt bonum, aut quid nequam illius?
‡ ‖Numerus dierum hominum, vt multum Pſa.89.b.10.
8 centum anni: quaſi guttæ aquæ maris depu-
tati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui
anni in die æui.‡ Propter hoc patiẽs eſt De⁹
9 in illis,& effundit ſuper eos miſericordiam
B ſuam.‡ Vidit præſumptionem cordis eorum
10 quoniam mala eſt, & cognouit ſubuerſionẽ
illorum quoniam nequam eſt.‡ ideo adim-
11 pleuit propitiationem ſuam in illis, & oſtẽ-
dit eis viam æquitatis. ‡ Miſeratio hominis
12 circa proximum ſuum: miſericordia autem
13 Dei ſuper omnẽ carnem.‡ Qui miſericordiã
habet, docet, & erudit quaſi paſtor gregem
14 ſuum.‡ Miſeretur excipiens doctrinam mi-
ſerationis,& qui feſtinant in iudiciis eius.
15 ‡ Fili,in bonis non des querelam,& in om-
16 ni dato nõ des triſtitiam verbi mali.‡ Non-
ne ardorem refrigerabit ros? ſic & verbum
17 melius quàm datum.‡ Nónne ecce verbum
ſuper datum bonum?ſed vtraque cum homi-
18 ne iuſtificato.‡Stultus acriter improperabit,
C & datus indiſciplinati tabeſcere facit ocu-
19 los.‡ Ante iudiciũ para iuſtitiam tibi,& an-
20 tequã loquaris diſce. ‡ Ante languorem ad-
hibe medicinam,& ‖ante iudicium interro- 1.Cor.11.f.28
ga teipſum,& in cõſpectu Dei inuenies pro-
21 pitiationẽ. ‡ Ante languorem humilia te,&
in tempore infirmitatis oſtende cõuerſatio-
22 nem tuam.‡‖Non impediaris orare ſemper. Luc.18.a.1.
& ne verearis vſq; ad mortẽ iuſtificari. quo- 1.The.5.d.17
23 niam merces Dei manet in æternum.‡ Ante
orationẽ præpara animam tuam,& noli eſſe
24 quaſi homo qui tentat Deum. ‡ ‖Memento Sap.7.b.18.
iræ in die conſummationis,& tempus retri- *cõuerſio-
25 butionis in *conuerſatione facies*.‡‖Memẽ- ne faciei 3.
to paupertatis in tẽpore abundantiæ, & *ne- Sap.11.c.27
ceſsitatem* paupertatis in die diuitiarum. *neceſsitatẽ.
26 ‡ A mane vſque ad veſperam immutabitur tem-
pus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
27 ‡ Homo ſapiens in omnibus metuit, & in
D diebus delictorum attendet ab inertia.
28 ‡ Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam,& in-
29 uenienti eam dabit confeſsionem. ‡ Senſati
in verbis & ipſi ſapienter egerunt,& intelle-
xerunt veritatẽ & iuſtitiam,& implorauerũt Rom.6.a.12
30 prouerbia & iudicia. ‡ ‖Poſt concupiſcen- 13.d.14.
tias

tias tuas nō eas, & à voluntate tua auerte- 31
re. ‡ Si præſtes animæ tuæ concupiſcen-
tias eius,faciet te in gaudium inimicis tuis.
‡ Ne oblecteris in turbis nec in modicis: 31
aſsidua enim eſt commiſsio illorum. ‡ Ne 33
fueris mediocris in contentione ex fœnore,
ſæculo 1. & non eſt tibi nihil in ˈſeculoˈ: eris enim in-
uidus vitæ tuæ.

## CAP. XIX.

O Perarius ebrioſus nō locupletabitur: 1
& qui ſpernit modica, paulatim deci- A
3.Re.11.a.1. det. ‡ Vinum & ‖ mulieres apoſtatare faciunt 2
ſapientes,& arguent ſenſatos: ‡ & qui ſe iun- 3
git fornicariis,erit nequam: putredo & ver-
mes hæreditabūt illum,& extolletur in exē-
plum maius, & tolletur de numero anima
Ioſu.22.c.18 e.22. eius. ‡ ‖ Qui credit cito,leuis corde eſt,& mi- 4
norabitur: & qui delinquit in animā ſuam,
inſuper habebitur. ‡ Qui gaudet iniquitate, 5
denotabitur: & qui odit correptionē, minue-
tur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit
malitiā. ‡ Qui peccat in animā ſuam, pœni- 6
tebit: & qui iucundatur in malitia, denota-
bitur. ‡ Ne iteres verbum nequā & durum, 7
& nō minoraberis. ‡ Amico & inimico noli 8
narrare ſenſum tuum: & ſi eſt tibi delictum, B
noli denudare. ‡ audiet enim te,& cuſtodiet 9
te,& quaſi defendens peccatum odiet te, &
ſic aderit tibi ſemper. ‡ Audiſti verbum ad- 10
uerſus proximū tuum? commoriatur in te,
fidens quoniam non te dirumpet. ‡ A facie 11
verbi parturit fatuus, tanquam gemitus par-
ˈcanis tus infantis. ‡ Sagitta infixa fœmori ˈcarnisˈ: 12
Leu.19.d.17. ſic verbum in corde ſtulti. ‡ ‖ Corripe ami- 13
Mat.18.b.15 cum,ne fortè non intellexerit,& dicat, Non
Luc.17.a.3. feci: aut ſi fecerit, ne iterum addat facere.
‡ Corripe proximum, ne fortè non dixerit: 14
& ſi dixerit,ne fortè iteret. ‡ Corripe ami- 15
cum: ſæpe enim fit commiſsio. ‡ Et nō om- 16
ni verbo credas. eſt qui labitur lingua,ſed nō C
Iacob.3.a.2. ex animo. ‡ ‖ Quis eſt enim qui nō delique- 17
rit in lingua ſua? Corripe proximū antequā
commineris. ‡ Et da locum timori Altiſsi- 18
mi: quia omnis ſapiētia timor Dei, & in illa
timere Deum,& in omni ſapiētia diſpoſitio
legis. ‡ Et non eſt ſapientia nequitiæ diſci- 19
plina, & non eſt cogitatus peccatorum pru-
‣.2. dentia. ‡ Eſt nequitia,& ‣ in ipſa execratio: 20
& eſt inſipiens,qui minuitur ſapientia. ‡ Me- 21
lior eſt homo qui minuitur ſapientia, & de-
ficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat
ſenſu,& tranſgreditur legem Altiſsimi. ‡ Eſt 22
ſolertia certa & ipſa iniqua. Et eſt qui emit- D
tit verbum certum enarrans veritatem. ‡ Eſt 23
qui nequiter humiliat ſe,& interiora eiꝰ ple-
na ſunt dolo. ‡ & eſt iuſtus qui ſe nimium 24
ſubmittit à multa humilitate: & eſt iuſtus
qui inclinat faciem ſuam,& fingit ſe non vi-
dere quod ignoratum eſt: ‡ & ſi ab imbecil- 25
litate virium vetetur peccare, ſi inuenerit
tempus malefaciendi, malefaciet. ‡ Ex viſu 26
cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cogno-
ſcitur ſenſatus. ‡ Amictus corporis, & riſus 27
dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de
illo. ‡ Eſt correptio mendax in ira contume- 28
lioſi: & eſt iudicium quod non probatur eſſe
bonum: & eſt tacens,& ipſe eſt prudens.

## CAP. XX.

1 Q Vàm bonū eſt arguere, quàm iraſci?
A & confitentem in oratione non pro-
2 hibere. ‡ Cōcupiſcentia ſpadonis deuirgina-
3 bit iuuenculā: ‡ ſic qui facit per vim iudi-
4 cium iniquum. ‡ Quàm bonū eſt correptum
manifeſtare pœnitentiā! ſic enim effugies vo-
5 luntariū peccatū. ‡ Eſt tacens,qui inuenitur
ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad lo-
6 quendū. ‡ Eſt autē tacens,nō habens ſenſum
loquelæ: & eſt tacens,ſciens tēpus apti tem-
7 poris. ‡ ‖ Homo ſapiens tacebit vſq; ad tem- Eccle.3.b.7
pus: laſciuus autē,& imprudens non ſerua- Infr.32.a.6.
8 bunt tēpus. ‡ Qui multis vtitur verbis,læ-
det animā ſuā: & qui poteſtatē ſibi ſumit in-
9 iuſtè, odietur. ‡ Eſt proceſsio in malis viro
indiſciplinato,& eſt inuētio in detrimentū.
10 ‡ Eſt datū quod nō eſt vtile: & eſt datū,cuius
B retributio duplex. ‡ Eſt propter gloriā mi-
11 noratio: & eſt qui ab humilitate leuabit ca-
12 put. ‡ Eſt qui multa redimat modico pretio,
13 & reſtituens ea in ſeptuplū. ‡ Sapiens in ver-
bis ſeipſum amabilem facit: gratiæ autē fatuo-
14 rū effundentur. ‡ Datus inſipientis non erit
vtilis tibi: oculi enim illius ſeptēplices ſunt.
15 ‡ exigua dabit,& multa improperabit: & a-
16 pertio oris illius inflāmatio eſt. ‡ Hodie fœ-
neratur quis, & cras expetit, & odibilis eſt
17 homo huiuſmodi. ‡ Fatuo nō erit amicus,&
18 nō erit gratia bonis illius. ‡ qui enim edunt
C panem illius: falſæ linguæ ſunt. Quoties,&
19 quanti irridebunt eum? ‡ Neq; enim quod ha-
bendū erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter
20 & quod nō erat habendū. ‡ Lapſus falſæ lin-
guæ,quaſi qui in pauimēto cadens: ſic caſus
21 malorū feſtinanter venient. ‡ Homo ˈacharisˈ ˈingratus
quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorum
22 aſsidua erit. ‡ Ex ore fatui reprobabitur pa-
rabola: nō enim dicit illam in tempore ſuo.
23 ‡ Eſt qui vetatur peccare præ inopia, & in
24 requie ſua ſtimulabitur. ‡ Eſt qui perdet a-
nimā ſuam præ confuſione,& ab imprudēti
perſona perdet eam: perſonæ autē acceptio-
25 ne perdet ſe. ‡ Eſt qui præ cōfuſione promit-
D tit amico, & lucratus eſt eum inimicū gra-
26 tis. ‡ Opprobrium nequā in homine menda-
cium,& in ore indiſciplinatorū aſsiduè erit.
27 ‡ Potior fur quàm aſsiduitas viri mendacis:
28 perditionē autē ambo hæreditabunt. ‡ Mo-
res hominū mendaciū ſine honore: & con-
29 fuſio illorū cū ipſis ſine intermiſsione. ‡ Sa-
piens in verbis producet ſeipſum, & homo
30 prudēs placebit magnatis. ‡ ‖ Qui operatur Prou.12.b.11
terram ſuam,inaltabit aceruum frugum: & & 28.c.19
qui operatur iuſtitiam,ipſe exaltabitur: qui
verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.
31 ‡ ‖ Xenia & dona,excæcant oculos iudicū,& Exo.23.a.8
quaſi mutus in ore auertit correptiones eo- Deu.16.d.19
32 rum. ‡ ‖ Sapientia abſconſa & theſaurus in- Infr.41.c.18
33 uiſus: quæ vtilitas in vtriſque? ‡ Melior eſt
qui celat inſipiētiam ſuam, quàm homo qui
abſcondit ſapientiam ſuam.

## CAP. XXI.

1 F Ili, ‖ peccaſti? nō adiicias iterum: ſed & Sup.5.b.5
A de priſtinis deprecare vt tibi dimittan-
2 tur. ‡ Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi
3 acceſſeris ad illa,ſuſcipient te. ‡ Dētes leonis

dentes eius, interficiētes animas hominum.
‡ Quaſi rompha a bis acuta omnis iniquitas, 4
plagæ illius non eſt ſanitas. ‡ Obiurgatio & 5
iniuriæ annulabūt ſubſtantiā: & domus quæ
nimis locuples eſt, annulabitur ſuperbia: ſic
ſubſtātia ſuperbi eradicabitur. ‡ Deprecatio 6
pauperis ex ore vſq; ad aures eius perueniet:
& iudiciū feſtinatò adueniet illi. ‡ Qui odit 7
correptionē, veſtigium eſt peccatoris: & qui
timet Deū, cōuertetur ad cor ſuum. ‡ Notus 8
à longè potēs lingua audaci: & ſenſatus ſcit
labi ſe ab ipſo. ‡ Qui ædificat domū ſuā im- 9
pēdiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos B
Sap.16.d.7 in hyeme. ‡ ‖ Stupa collecta ſynagoga peccā- 10
tium, & conſummatio illorū flamma ignis.
*complanata 1. *in fine ‡ Via peccantiū *cōplantata[a] lapidibus, & *in 11
finem[b] illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.
‡ Qui cuſtodit iuſtitiā, continebit ſenſum e- 12
ius. ‡ Cōſummatio timoris Dei ſapientia & 13
ſenſus. ‡ Nō erudietur, qui nō eſt ſapiens in 14
bono. ‡ Eſt autē inſipientia quæ abundat in 15
*abundat 8 malo: & non eſt ſenſus vbi *eſt[a] amaritudo.
‡ Scientia ſapientis tanquā inondatio abun- 16
dabit, & conſiliū illius ſicut fons vitæ perma
net. ‡ Cor fatui quaſi vas confractū, & omnē 17
ſapientiā nō tenebit. ‡ Verbū ſapiens quod- 18
*ad ſe 8. cunque audierit ſcius laudabit, & *adiiciet: C
audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proii
ciet illud poſt dorſum ſuum. ‡ Narratio fa- 19
tui quaſi ſarcina in via, nam in labiis ſenſati
inuenietur gratia. ‡ Os prudentis quæritur 20
in eccleſia, & verba illius cogitabūt in cor-
dibus ſuis. ‡ Tanquā domus exterminata, ſic 21
fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenar-
rabilia verba. ‡ Compedes in pedibus, ſtulto 22
doctrina, & quaſi vincula manuū ſuper ma-
num dextrā. ‡ Fatuus in riſu exaltat vocem 23
ſuam: vir autē ſapiens vix tacitè ridebit. ‡ Or- 24
namentū aureum prudenti doctrina, & quaſi D
brachiale in brachio dextro. ‡ Pes fatui faci- 25
lis in domū proximi: & homo peritus con-
fundetur à perſona potentis. ‡ Stultus à fene- 26
ſtra reſpiciet in domū: vir autē eruditus fo-
ris ſtabit. ‡ Stultitia hominis auſcultare per 27
oſtium: & prudens grauabitur contumelia.
‡ Labia imprudentiū ſtulta narrabunt: verba 28
autem prudentium ſtaterâ ponderabuntur.
‡ In ore fatuorū cor illorum: & in corde ſa- 29
pientium os illorū. ‡ Dum maledicit impius 30
diabolū: maledicit ipſe animam ſuam. ‡ Su- 31
ſurro coinquinabit animam ſuam, & in om-
nibus odietur: & qui permanſerit, odioſus
erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

CAP. XXII.

IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & om- 1
nes loquētur ſuper aſpernationem illius. A
‡ De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & 2
omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.
‡ Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: 3
*filia autem *in deminoratione fiet. ‡ Filia 4
*in 9. *fatua prudens hæreditas viro ſuo nam quæ cōfun-
dit, in contumeliā fit genitoris. ‡ Patrem & 5
virū confundit audax, & ab impiis nō mino
rabitur: ab vtriſq; autē inhonorabitur. ‡ Mu 6
ſica in luctu importuna narratio: flagella &
doctrina in omni tempore ſapientis. ‡ Qui 7
docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam,
8 ‡ qui narrat verbū nō audienti, quaſi qui ex-
9 citat dormientem de graui ſomno. ‡ *Cum *qui enu-
dormiēte loquitur, qui enarrat ſtulto ſapiē- merat ſtul-
tiā: & in fine narrationis dicit[b], Quis eſt hic? to, & in fi-
10 ‡ ‖ Supra mortuum plora, defecit enim lux ne dicit 9.
eius: & ſupra fatuū plora, deficit enim ſenſu. Ieſ.38.b.26.
11 ‡ Modicum plora ſupra mortuū, quoniā re-
12 quieuit. ‡ Nequiſſimi enim nequiſſima vita,
13 ſuper mortem fatui. ‡ ‖ Luctus mortui ſeptē Gen.50.b.10
B dies: fatui autem & impij, omnes dies vitæ
14 illorum. ‡ ‖ Cum ſtulto ne multū loquaris, Prou.23.b.9.
15 & cum inſenſato ne abieris. ‡ Serua te ab il-
lo, vt non moleſtiam habeas, & non coinqui-
16 naberis peccato illius. ‡ Deflecte ab illo, &
inuenies requiē, & non acediaberis in ſtulti-
17 tia illius. ‡ Super plumbū quid grauabitur?
18 & quod illi aliud nomē, quàm fatuus? ‡ ‖ A- Prou.27.a.3.
renā & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt fer
re, quàm hominē imprudentē, & fatuum &
19 impium. ‡ Loramentū ligneum colligatum
C fundamento ædificij non diſſoluetur: ſic &
20 cor confirmatū in cogitatione conſilij. ‡ Co-
gitatus ſenſati in omni tempore vel metu
21 nō deprauabitur. ‡ *Sicut paleæ in excelſis, & *Sicut or-
cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem natus are-
22 venti nō permanebunt: ‡ ſic & cor timidum noſus in pa
in cogitatione ſtulti cōtra impetum timoris riete lim-
23 nō reſiſtet. ‡ Sicut cor trepidum in cogitatio- pido, &
ne fatui, omni tempore nō metuet: ſic & qui
24 in præceptis Dei permanet ſemper. ‡ Pun-
gens oculum deducit lachrymas: & qui pun-
25 git cor, profert ſenſum. ‡ Mittens lapidem in
volatilia, deiiciet illa: ſic & qui conuitiatur
26 amico, diſſoluit amicitiam. ‡ Ad amicum etſi
produxeris gladium, non deſperes: eſt enim
27 regreſſus ad amicū. ‡ Si aperuerit os triſte,
non timeas. eſt enim concordatio: excepto
conuitio, & improperio & ſuperbia & my-
ſterij reuelatione, & plaga doloſa. in his om-
28 nibus effugiet amicus. ‡ Fidem poſſide cum
D amico in paupertate illius, vt & in bonis il-
29 lius læteris. ‡ In tempore tribulationis illius
permane illi fidelis, vt & in hæreditate illius
30 cohæres ſis. ‡ Ante ignem camini vapor &
fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem
31 maledicta, & contumeliæ, & minæ. ‡ Amicū
ſalutare non confundaris, à facie illius non
me abſcōdam: & ſi mala mihi euenerint per
32 illum, ſuſtinebo. ‡ Omnis qui audiet, caue-
33 bit ſe ab eo. ‡ ‖ Quis dabit ori meo cuſto- Pſa.140.a.3
diam, & ſuper labia mea ſignaculum cer-
tum, vt non cadam ab ipſis, & lingua mea
perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater & dominator vitæ meæ
A ne derelinquas me in conſilio eorum:
nec ſinas me cadere in illa exprobratione.
2 ‡ Quis ſuperponit in cogitatu meo flagella,
& in corde meo doctrinā ſapiētię, vt ignora-
tionibus eorum nō parcant mihi, & non ap-
3 pareant delicta eorum, ‡ & ne adincreſcant
ignorātię meę, & multiplicētur delicta mea,
& peccata mea abundent, & incidam in cō-
ſpectu aduerſariorū meorū, & gaudeat inimi
4 cus meus? ‡ Dñe pater, & Deus vitæ meæ, ne
5 derelinquas me in cogitatu illorū. ‡ Extollē-
tiam oculorum meorum ne dederis mihi, &
omne

omne deſyderium auerte à me. ‡ Aufer à me 6
ventris concupiſcentias, & concubitus concu
piſcentiæ ne apprehendant me, & animæ ir-
reuerenti & infrunitæ ne tradas me. ‡ Doctri- 7
nam oris audite filij: & qui cuſtodierit illam
nõ periet labiis, nec ſcandalizabitur in ope-
ribus nequiſſimis. ‡ In vanitate ſua apprehẽ- 8
ditur peccator, & ſuperbus & maledicus ſcan
Exo.20.b.7. dalizabitur in illis. ‡ ‖ Iurationi nõ aſſueſcat 9
Leu.27.b.15. os tuũ, multi enim caſus in illa. ‡ Nomina- 10
• Matt.5.c.33 tio verò Dei nõ ſit aſsidua in ore tuo, & no- B
minibus ſanctorum non admiſcearis: quoniã
nõ eris immunis ab eis. ‡ Sicut enim ſeruus 11
interrogatus aſsiduè, à liuore non minuitur:
Leu.27.b.13. ‖ ſic omnis iurans & nominans in toto à pec
cato non purgabitur. ‡ Vir multũ iurans im- 12
plebitur iniquitate, & non diſcedet à domo
illius plaga. ‡ Et ſi fruſtrauerit, delictũ illius 13
ſuper ipſum erit: & ſi diſsimulauerit, delin-
quit dupliciter: ‡ & ſi in vacuũ iurauerit, nõ 14
iuſtificabitur. replebitur enim retributione
*peſsima 2. *domus illius. ‡ Eſt & alia loquela contraria 15
morti, non inueniatur in hæreditate Iacob.
‡ Etenim à miſericordibus omnia hæc aufe- 16
rentur, & in delictis nõ volutabuntur. ‡ In- 17
diſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum:
eſt enim in illa verbũ peccati. ‡ Memẽto pa- 18
tris & matris tuæ, in medio enim magnato-
rum cõſiſtis. ‡ ne fortè obliuiſcatur te Deus 19
in cõſpectu illorũ, & aſsiduitate tua infatua-
tus, impropertũ patiaris, & maluiſſes nõ naſ-
2.Re.16.b.7 ci, & diem natiuitatis tuæ maledicas. ‡ ‖ Ho- 20
mo aſſuetus in verbis improperij, in omni-
• bus diebus ſuis non erudietur. ‡ Duo genera 21
abundant in peccatis, & tertiũ adducit irã, C
& perditionẽ. ‡ Anima calida quaſi ignis ar- 22
dens non extinguetur, donec aliquid glutiat:
‡ & homo nequã in ore carnis ſuæ non deſi- 23
net donec incendat ignẽ. ‡ Homini fornica- 24
rio omnis panis dulcis, nõ fatigabitur tranſ-
grediens vſque ad finem. ‡ Omnis homo qui 25
tranſgreditur lectũ ſuum, cõtemnens in ani-
Eſa.29.c.15 mam ſuã, & dicens, ‖ Quis me videt? ‡ tene- 26
bræ circundãt me, & parietes cooperiunt me,
& nemo circũſpicit me: quẽ vereor? delicto-
rum meorũ non memorabitur Altiſsimus.
‡ Et non intelligit, quoniã omnia videt ocu- 27
lus illius, quoniã expellit à ſe timorem Dei
huiuſmodi hominis timor, & oculi hominũ
timentes illum: ‡ & non cognouit quoniam 28
oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſu-
per ſolem, circunſpicientes omnes vias ho-
minum, & profundũ abyſsi, & hominũ cor-
• da intuentes in abſconditas partes. ‡ Domi- 29
• no enim Deo antequam crearentur, omnia
ſunt agnita: ſic & poſt perfectũ reſpicit om- D
Leu.20.b.10. nia. ‡ ‖ Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, 30
Deu.22.c.22 & quaſi pullus equinus fugabitur: & vbi nõ
ſperauit, apprehendetur. ‡ Et erit dedecus 31
omnibus, eò quòd non intellexerit timorẽ
Domini. ‡ Sic & mulier omnis relinquẽs vi- 32
rum ſuũ, & ſtatuens hæreditatem ex alieno
• matrimonio. ‡ primò enim in lege Altiſsimi 33
*in virum incredibilis fuit: & ſecundò *virum ſuũ de-
ſuum deli- reliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, &
quit 1. ex alio viro filios ſtatuit ſibi. ‡ Hæc in eccle 34
ſiam adducetur, & in filios eius reſpicietur.

35 ‡ Non tradent filij eius radices, & rami eius
36 non dabunt fructum. ‡ derelinquet in male-
dictum memoriam eius, & dedecus illius nõ
37 delebitur. ‡ Et agnoſcent qui derelicti ſunt
quoniam nihil melius eſt, quàm timor Dei:
& nihil dulcius, quàm reſpicere in manda-
38 tis Domini. ‡ Gloria magna eſt ſequi Do-
minum: longitudo enim dierum aſſumetur
ab eo.

## CAP. XXIIII.

1 Sapientia laudabit animam ſuam, & in
A Deo honorabitur, & in medio populi ſui
2 gloriabitur, ‡ & in eccleſiis Altiſsimi aperiet
os ſuum, & in conſpectu virtutis illius glo-
3 riabitur, ‡ & in medio populi ſui exaltabi-
4 tur, & in plenitudine ſancta admirabitur, ‡ &
in multitudine electorum habebit laudẽ, &
5 inter benedictos benedicetur, dicens, ‡ Ego
ex ore Altiſsimi prodiui, primogenita ante
6 omnem creaturam. ‡ Ego feci in cælis vt
orirctur lumen indeficiens, & ſicut nebula
7 texi omnem terram. ‡ Ego in altiſsimis ha-
bitaui, & thronus meus in columna nubis.
8 ‡ Gyrum cæli circuiui ſola, & profundum
abyſsi penetraui, & in fluctibus maris ambu
9 laui, & in omni terra ſteti. ‡ Et in omni po-
10 pulo, ‡ & in omni gente primatum habui:
11 ‡ & omnium excellentium & humiliũ cor-
da virtute calcaui: & in his omnibus requiẽ
quæſiui, & in hæreditate Domini morabor.
12 ‡ Tunc præcepit, & dixit mihi creator om-
nium: & qui creauit me, requieuit in taber-
13 naculo meo, ‡ & dixit mihi, In Iacob inhabi-
ta, & in Iſrael hæreditare, & in electis meis
14 mitte radices. ‡ Ab initio *ante ſecula creata *&
ſum, & vſq; ad futurũ ſeculum nõ deſinam,
& in habitatione ſancta corã ipſo miniſtra-
15 ui. ‡ Et ſic in Sion firmata ſum, & in ciuitate
B ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieruſalẽ
16 poteſtas mea. ‡ Et radicaui in populo hono-
rificato, & in partes Dei mei hæreditas il-
lius, & in plenitudine ſanctorũ detentio mea.
17 ‡ Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano: &
18 quaſi cypreſſus in monte Sion. ‡ quaſi palma
exaltata ſum in Cades, & quaſi plãtatio roſæ
19 in Iericho. ‡ Quaſi oliua ſpecioſa in campis,
& quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquã in
20 plateis. ‡ Sicut cinamomum, & balſamũ aro-
matizãs odorẽ dedi: quaſi myrrha electa, de-
21 di ſuauitatẽ odoris: ‡ & quaſi ſtorax & galba-
nus, & vngula, & gutta, & quaſi Libanus nõ
inciſus vaporaui habitationem meã: & quaſi
22 balſamum non miſtum odor meus. ‡ Ego
quaſi terebinthus extẽdi ramos meos, & ra-
23 mi mei honoris & gratiæ. ‡ Ego quaſi vitis
fructificaui ſuauitatem odoris: & flores mei
24 fructus honoris & honeſtatis. ‡ Ego mater
C pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis,
25 & ſanctæ ſpei. ‡ In me gratia omnis viæ &
veritatis: in me omnis ſpes vitæ & virtutis.
26 ‡ Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis
me, & à generationibus meis implemini.
27 ‡ ‖ Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, &
28 hæreditas mea ſuper mel & fauũ. ‡ Memoria
29 mea in generationes ſeculorũ. ‡ ‖ Qui edunt Pſal.18.b.11.
me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, ad-
30 huc ſitient. ‡ Qui audit me, nõ confundetur:

& qui operãtur in me, non peccabunt.‡Qui 31
Ioh.6.e. elucidant me, vitam æternã habebunt.‡Hæc 32
omnia liber vitæ, & teſtamentũ Altiſsimi,&
agnitio veritatis.‡Legẽ mandauit Moyſes in 33
præceptis iuſtitiarum,& hæreditatem domui
Iacob,& Iſraël promiſsiones. ‡Poſuit Dauid 34
puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſi-
mum, & in throno honoris ſedentẽ in ſem-
Gen.2.b.11. piternum.‡‖Qui implet quaſi Phiſon ſapien 35
tiam,& ſicut Tygris in diebus nouorũ. ‡Qui 36
Ieſu.3.c.14. adimplet quaſi Euphrátes ſenſum: ‖qui mul D
tiplicat quaſi Iordanis in tẽpore meſsis.‡Qui 37
mittit diſciplinã ſicut lucẽ, & aſsiſtens quaſi
Gehon in die vindemiæ. ‡ Qui perficit pri- 38
mus ſcire ipſam, & infirmior non inueſtiga-
bit eam. ‡Amari enim abundabit cogitatio 39
eius,& conſiliũ illius in abyſſo magna.‡Ego 40
ſapientia effudi flumina. ‡ Ego quaſi trames 41
aquæ immenſæ de fluuio, ego quaſi fluuius
Dorix,& ſicut aquęductus exiui de paradiſo.
‡Dixi, Rigabo hortũ meũ plantationum, & 42
‘pratus 3. inebriabo ‘partus’ mei fructum.‡Et ecce fa- 43
ctus eſt mihi trames abũdãs, & fluuius meus
appropinquauit ad mare.‡quoniam doctrinã 44
quaſi antelucanũ illumino omnibus, & enar
rabo illam vſque ad longinquum.‡Penetra- 45
bo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciã
‘.5. omnes dormientes, & illuminabo ‘omnes’
ſperantes in Domino.‡Adhuc doctrinã quaſi 46
prophetiam effundam,& relinquã illã quæ-
Inf.33.c.18. rentibus ſapientiam,& non deſinam in pro-
genies illorum vſque in æuum ſanctũ.‡‖Vi- 47
dete quoniam nõ ſoli mihi laboraui,ſed om-
nibus exquirentibus veritatem.

## CAP. XXV.

IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ 1
ſunt probata coram Deo & hominibus. A
‡Cõcordia fratrum, & amor proximorum; 2
& vir & mulier bene ſibi cõſentientes.‡Tres 3
ſpecies odiuit anima mea,& aggrauor valde
animæ illorum. ‡ Pauperem ſuperbum: & 4
diuitem mendacem:& ſenem fatuum & in-
ſenſatũ. ‡Quæ in iuuentute tua non cõgre- 5
gaſti, quomodo in ſenectute tua inuenies?
‡Quàm ſpecioſum canitiei iudicium,& preſ- 6
byteris cognoſcere conſilium! ‡ Quàm ſpe- 7
cioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intel-
lectus,& conſilium! ‡ Corona ſenum mul- 8
ta peritia:& gloria illorum timor Dei.‡No- 9
uem inſuſpicabilia cordis magnificaui, &
decimum dicã in lingua hominibus, ‡ Ho- 10
mo qui iucundatur in filiis, viuens & videns B
Infr.26.a.1. ſubuerſionem inimicorum ſuorum. ‡‖Bea- 11
Sup 14.a.1. tus qui habitat cum muliere ſenſata,‖& qui
19.c.15. lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſerui-
Iaco.3.a.2. uit indignis ſe. ‡ Beatus qui inuenit amicum 12
verum,& qui enarrat iuſtitiam auri audien-
ti. ‡ Quàm magnus qui inuenit ſapientiam 13
& ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem
Dominum. ‡ timor Dei ſuper omnia ſe ſu- 14
perpoſuit. ‡ beatus homo, cui donatum eſt 15
habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſ-
ſimilabitur? ‡ Timor Dei initium dilectio- 16
nis eius fidei autem initium agglutinandum
eſt ei. ‡ Omnis plaga triſtitia cordis eſt:& 17
omnis malitia nequitia mulieris. ‡ Et om- 18
nem plagam, & non plagam videbit cordis C

19 ‡& omnem nequitiam,& non nequitiã mu-
20 lieris: ‡ & omnem obductum,& non obdu-
21 ctum odientium:‡& omnẽ vindictam,& nõ
22 vindictam inimicorum.‡Non eſt caput ne-
23 quius ſuper caput colubri: ‡ & non eſt ira Pro.21.c.19.
ſuper iram mulieris. ‖ Commorari leoni &
draconi placebit, quàm habitare cũ muliere
24 nequam. ‡ Nequitia mulieris immutat fa-
ciem eius: & obcæcabit vultum ſuum tan-
quam vrſus: & quaſi ſaccum oſtẽdet in me-
25 dio proximorum eius.‡Ingemuit vir eius,&
26 audiens ſuſpirauit modicum.‡Breuis omnis
malitia ſuper malitiam mulieris, ſors pec-
27 catorum cadat ſuper illam. ‡ Sicut aſcenſus
arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier lin-
28 guata homini quieto. ‡ Ne reſpicias in mu-
D lieris ſpeciem, & non concupiſcas mulie-
29 rem in ſpecie. ‡Mulieris ira,& irreuerentia,
30 & confuſio magna. ‡ Mulier ſi primatum
31 habeat, contraria eſt viro ſuo.‡Cor humile,
& facies triſtis, & plaga mortis mulier ne-
32 quam. ‡ Manus debiles,& genua diſſoluta, Gene.3.a.6.
33 mulier quæ non beatificat virum ſuum.‡‖A
muliere initium factũ eſt peccati, & per il-
34 lam omnes morimur. ‡ Non des aquæ tuæ
exitum, nec modicum: nec mulieri nequam
35 veniam prodeundi. ‡Si non ambulauerit ad
manum tuam, confundet te in cõſpectu ini-
36 micorum. ‡ A carnibus tuis abſcinde illam,
ne ſemper te abutatur.

## CAP. XXVI.

1 M‖Vlieris bonæ beatus vir: numerus Sup.25.b.11.
A enim annorum illorum duplex.‡Mu-
2 lier fortis oblectat virũ ſuum, & annos vitæ
3 illius in pace implebit. ‡ Pars bona mulier
bona, in parte bona timentium Deum, dabi-
4 tur viro pro factis bonis: ‡ diuitis autem,&
pauperis cor bonum, in omni tempore vul-
5 tus illorum hilaris. ‡ A tribus timuit cor
6 meum,& in quarto facies mea metuit,‡De-
laturam ciuitatis, & collectionem populi,
7 ‡& calumniam mendacẽ ſuper mortem om
8 nia grauia. ‡ Dolor cordis & luctus mulier
9 zelotypa. ‡ In muliere ‘zelotypa’ flagellum ‘Infideli 6.
10 linguæ, omnibus communicans. ‡ Sicut
boum iugum quod mouetur, ita & mulier
nequam: qui tenet illam, quaſi qui apprehen
11 dit ſcorpionem. ‡Mulier ebrioſa ira magna:
B & contumelia,& turpitudo illius non tege-
12 tur.‡ Fornicatio mulieris in extollentia ocu
lorum, & in palpebris illius agnoſcetur.
13 ‡‖In filia non auertente ſe firma cuſtodiam: Inf.42.b.11.
14 ne inuenta occaſione vtatur ſe. ‡ Ab omni
irreuerentia oculis caue, & ne mireris ſi te
15 neglexerit. ‡ ſicut viator ſitiens, ad fontem
os aperiet,& ab omni aqua proxima bibet,&
contra omnem palum ſedebit, & contra om
C nem ſagittam aperiet pharetram, donec de-
16 ficiat. ‡ Gratia mulieris ſedulæ delectabit
virum ſuum, & oſſa illius impinguabit.
17 ‡ Diſciplina illius datum Dei eſt. ‡ Mulier
18 ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ
19 animæ. ‡ Gratia ſuper gratiam mulier ſan-
20 cta,& pudorata. ‡ Omnis autem ponderatio
21 non eſt digna continentis animæ. ‡ Sicut ſol
oriens mundo in altiſsimis Dei, ſic mulieris
bonæ ſpecies in ornamentum domus eius.

‡lucerna

‡lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſan- 22
ctum, & ſpecies faciei ſuper ætatē ſtabilem.
‡Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & 23
pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.
‡Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, 24
& mandata Dei in corde mulieris ſanctæ. D
‡In duobus contriſtatum eſt cor meum, & 25
in tertio iracundia mihi aduenit: ‡ Vir bel- 26
lator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus
contemptus: ‡& qui tranſgreditur à iuſtitia 27
ad peccatū, Deus parauit eum ad romphæā.
‡Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mihi 28
apparuerūt, difficilè exuitur negotians à ne-
gligentia: & non iuſtificabitur caupo à pec-
catis labiorum.

CAP. XXVII.

1.Tim.6.b.9 PRopter inopiam multi deliquerunt: ‖ & 1
qui quærit locupletari, auertit oculum A
ſuum. ‡Sicut in medio compaginis lapidum 2
palus figitur: ſic & inter mediū venditionis
& emptionis anguſtabitur peccatum. ‡Con- 3
teretur cū delinquente delictū. ‡ Si nō in ti- 4
more Domini tenueris te inſtanter, citò ſub-
uertetur domus tua. ‡Sicut in percuſſura cri 5
bri remanebit puluis: ſic aporia hominis in
Pro.27.c.21. cogitatu illius. ‡ ‖ Vaſa figuli probat fornax, 6
Mat.7.b.15. & homines iuſtos tentatio tribulationis. ‡Si- 7
cut ruſticatio de ligno oſtendit fructū illius:
ſic verbū ex cogitatu cordis hominis. ‡Ante 8
ſermonē non laudes virū. hæc enim tentatio B
eſt hominū. ‡Si ſequaris iuſtitiā, apprehēdes 9
illam: & indues quaſi poderem honoris, &
inhabitabis cum ea: & proteget te in ſempi-
ternum, & in die agnitionis inuenies firma-
Sup.13.c.19. mentū. ‡ ‖ Volatilia ad ſibi ſimilia cōueniūt: 10
& veritas ad eos qui operantur illā reuerte-
tur. ‡Leo venationi inſidiatur ſemper: ſic pec 11
cata operantibus iniquitates. ‡ Homo ſan- 12
ctus in ſapientia manet ſicut ſol: nam ſtultus
ſicut luna mutatur. ‡In medio inſenſatorum 13
ſerua verbū tempori: in medio autē cogitā-
tium aſſiduus eſto. ‡ Narratio peccantium 14
odioſa, & riſus illorum in delictis peccati.
Sup.23.b.12. ‡ ‖ Loquela multum iurans, horripilationem 15
capiti ſtatuet, & irreuerētia ipſius obturatio
aurium. ‡Effuſio ſanguinis in rixa ſuperbo- 16
rū: & maledictio illorū auditus grauis. ‡Qui 17
denudat arcana amici, fidē perdit, & non in-
Sup.19.b.10. uenict amicū ad animū ſuum. ‡Dilige proxi- 18
22.d.27. mum, & cōiungere fide cū illo. ‡Quod ſi de- 19
nudaueris abſconſa illius, non perſequeris
poſt eū. ‡Sicut enim homo qui perdit amicū 20
ſuum: ſic & qui perdit amicitiā proximi ſui. C
‡Et ſicut qui dimittit auem de manu ſua: ſic 21
dereliquiſti proximū tuū, & nō eum capies.
‡Non illum ſequaris, quoniā longè abeſt: ef- 22
fugit enim quaſi caprea de laqueo, quoniam
vulnerata eſt anima eius. ‡Vltrà eum nō po- 23
teris colligare, & maledicti eſt concordatio.
‡denudare autem amici myſteria, deſperatio 24
Pro.10.b.10. eſt animæ infœlicis. ‡ ‖ Annuens oculo fa- 25
bricat iniqua, & nemo eum abiiciet: ‡in cō- 26
ſpectu oculorū tuorum condulcabit os ſuū,
& ſuper ſermones tuos admirabitur. Nouiſ-
ſimè autē peruertet os ſuū, & in verbis tuis
dabit ſcandalum. ‡Multa audiui, & non coæ- 27
quaui ei, & Dominus odiet illum. ‡ Qui in 28
altū mittit lapidē, ſuper caput eius cadet: &

29 plaga doloſa doloſi diuidet vulnera. ‡ ‖ Et ...e.2.
qui foueā fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit Pro.26.d.27
D lapidem proximo, offendet in eo: & qui la- Eccl.10.b.8.
30 queum alij ponit, peribit in illo. ‡ Facienti
nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuol-
uetur, & non agnoſcet vnde adueniat illi.
31 ‡Illuſio & improperium ſuperborum, & vin
32 dicta ſicut leo inſidiabitur illi. ‡Laqueo per-
ibunt qui oblectantur caſu iuſtorum: dolor
autem conſumet illos antequam moriantur.
33 ‡Ira & furor vtraque execrabilia ſunt, & vir
peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 QVi vindicari vult, à Domino inueniet Deu.32.e.35
A vindictam, & peccata illius ſeruans Mat.6.b.14
2 ſeruabit. ‡ ‖ Relinque proximo tuo Mat.18.c.25
nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata
3 ſoluentur. ‡ ‖ Homo homini reſeruat iram: Ro.12.d.19
4 & à Deo quærit medelam? ‡In hominem ſi-
milem ſibi non habet miſericordiam: & de
5 peccatis ſuis deprecatur? ‡Ipſe dum caro ſit,
reſeruat iram: & propitiationē petit à Deo?
6 quis exorabit pro delictis illius? ‡ Memento
7 nouiſſimorum, & deſine inimicari. ‡Tabitu-
do enim & mors imminent in mādatis eius.
8 ‡Memorare timorem Dei, & non iraſcaris
9 proximo. ‡Memorare teſtamentum Altiſſi-
B mi, & deſpice ignorantiam proximi: ‡Abſti-
10 ne te à lite, & minues peccata. ‡homo enim
11 iracundus incēdit litem, & vir peccator tur-
babit amicos, & in medio pacem habentiū
12 immittet inimicitiam. ‡ ‖ Secundum enim Pro.25.d.21
ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundum
virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, &
ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit iram
13 ſuam. ‡Certamen feſtinatum incendit ignē:
& lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua
14 teſtificans adducit mortem. ‡ Si ſuſſlaueris,
quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper il-
lam, extinguetur. vtraq; ex ore proficiſcun-
15 tur. ‡ Suſurro & bilinguis maledictus. mul-
C tos enim turbauit pacem habentes. ‡Lingua
16 tertia multos commouit, & diſperſit illos de
17 gente in gentem. ‡ ciuitates muratas diuitū
deſtruxit, & domos magnatorum effodit.
18 ‡ Virtutes populorum conciſdit, & gentes
19 fortes diſſoluit. ‡Lingua tertia mulieres vi-
ratas eiecit, & priuauit illas laboribus ſuis.
20 ‡qui reſpicit illam, nō habebit requiem, nec
21 habebit amicū in quo requieſcat. ‡Flagelli
plaga liuorē facit: plaga autem linguæ com-
22 minuet oſſa. ‡ Multi ceciderūt in ore gladij,
ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguā
23 ſuam. ‡Beatus qui tectus eſt à lingua nequā,
qui in iracundiam illius non tranſiuit, & qui
non attraxit iugum illius, & in vinculis eius
24 non eſt ligatus: ‡iugum enim illius, iugum
ferreum eſt: & vinculum illius, vinculum
25 æreum eſt. ‡Mors illius, mors nequiſſima: &
26 vtilis potius infernus, quàm illa. ‡ Perſeue-
rantia illius non permanebit, ſed obtinebit
D vias iniuſtorum: & in flamma ſua non com-
27 buret iuſtos. ‡ Qui relinquunt Deum, inci-
dent in illam, & exardebit in illis, & non ex-
tinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, &
28 quaſi pardus lædet illos. ‡ Sepi aures tuas
ſpinis, & linguā nequam noli audire, & ori

tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. ‡ Aurũ 29
tuũ, & argẽtum tuũ confla, & verbis tuis fa-
cito ſtateram, & frenos ori tuo rectos: ‡ & at- 30
tende ne fortè labaris in lingua, & cadas in
conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, &
ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

## CAP. XXIX.

QVi facit miſericordiã, fœneratur proxi- 1
mo ſuo, & qui prævalet manu, man- A
data ſeruat. ‡ Fœnerare proximo tuo in tem 2
pore neceſsitatis illius, & iterũ redde proxi-
mo in tẽpore ſuo. ‡ Confirma verbũ, & fide- 3
liter age cũ illo: & in omni tẽpore inuenies
quod tibi neceſſariũ eſt. ‡ Multi quaſi inuen- 4
tionẽ æſtimauerunt fœnus, & præſtiterunt
moleſtiã his qui ſe adiuuerunt. ‡ Donec acci- 5
piant, oſculantur manus dantis, & in promiſ-
ſionibus humiliant vocẽ ſuam: ‡ Et in tẽpo- 6
re redditionis poſtulabit tẽpus, & loquetur
verba tædii & murmurationũ, & tẽpus cau-
ᵃaduerſatus ſabitur. ‡ Si autẽ potuerit reddere, ᵃaduerſa- 7
ſolidè 8. bitur, ſolidi vix reddet dimidiũ, & cõputabit
illud quaſi inuentionẽ. ‡ Sin autẽ, fraudabit 8
illũ pecunia ſua, & poſſidebit illum inimicũ B
gratis, ‡ & conuitia & maledicta reddet illi, 9
& pro honore & beneficio reddet illi contu-
meliam. ‡ Multi nõ cauſa nequitiæ nõ fœne- 10
rati ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt. ‡ Ve- 11
runtamen ſuper humilẽ animo fortior eſto,
& pro eleemoſyna non trahas illũ. ‡ Propter 12
mandatũ aſſume pauperẽ: & propter inopiã
eius ne dimittas eum vacuum. ‡ Perde pecu- 13
niam propter fratrẽ & amicum tuum: & nõ
abſcondas illam ſub lapide in perditionem.
Tob.4.b.10. ‡ ‖ Pone theſaurum tuũ in præceptis Altiſsi- 14
mi, & proderit tibi magis quàm aurũ. ‡ Con- 15
ᵇſinu clude eleemoſynã in ᵇcorde pauperis, & hæc
Sap.17.c.18. pro te exorabit ab omni malo. ‡ ‖ Eleemo- 16
ſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam
hominis quaſi pupillam conſeruabit: ‡ & po- 17
ſtea reſurget & retribuet illis retributionem
vnicuique in caput illorum. ‡ Super ſcutum 18
potentis, & ſuper lanceam, aduerſus inimi-
cum tuum pugnabit. ‡ Vir bonus fidem facit 19
proximo ſuo: & qui perdiderit confuſio- C
nem, derelinquet ſibi. ‡ Gratiam fideiuſſoris 20
ne obliuiſcaris: dedit enim pro te animam
ſuam. ‡ Repromiſſorem fugit peccator & 21
immundus. ‡ Bona repromiſſoris ſibi adſcri- 22
bit peccator: & ingratus ſenſu derelinquet
liberantem ſe. ‡ Vir repromittit de proximo 23
ſuo: & cùm perdiderit reuerentiam, dere-
linquetur ab eo. ‡ Repromiſsio nequiſsima 24
multos perdidit dirigentes, & commouit il-
los quaſi fluctus maris. ‡ Viros potentes gy- 25
rans migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus
alienis. ‡ Peccator tranſgrediens mandatum 26
Domini, incidet in promiſsionem nequam:
& qui conatur multa agere, incidet in iudi-
cium. ‡ Recupera proximum ſecundum vir- 27
Inf.39.c.31. tutem tuã, & attende tibi ne incidas. ‡ ‖ Ini- D
tium vitæ hominis, aqua & panis & veſti- 28
mentum, & domus protegens turpitudinem.
‡ Melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſ- 29
ſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregrè
ſine domicilio. ‡ Minimũ pro magno placeat 30
tibi, & improperium peregrinationis non

31 audies. ‡ Vita nequam hoſpitandi de domo
in domum: & vbi hoſpitabitur, non fiducia-
32 liter aget, nec aperiet os. ‡ Hoſpitabitur, &
paſcet, & potabit ingratos, & ad hæc amara
33 audiet. ‡ Tranſi hoſpes, & orna menſam, &
34 quæ in manu habes, ciba cæteros. ‡ Exi à fa-
cie honoris amicorum meorum: neceſsitu-
dine domus meæ hoſpitio mihi factus ᵃ eſt ᵃes 19.
35 frater. ‡ Grauia hæc homini habẽti ſenſum,
Correptio domus, & improperium fœne-
ratoris.

## CAP. XXX.

1 QVi diligit filium ſuum, aſſiduat illi fla- Pro.13.d.24
A gella, vt lætetur in nouiſsimo ſuo, & 23.b.13.
non palpet proximorum oſtia.
2 ‡ Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo,
& in medio domeſticorum in illo gloriabi-
3 tur. ‡ ‖ Qui docet filiũ ſuum, in zelum mit- Deut.6.b.7.
tit inimicum, & in medio amicorũ gloria-
4 bitur in illo. ‡ Mortuus eſt pater eius, &
quaſi non eſt mortuus: ſimilẽ enim reliquit
5 ſibi poſt ſe. ‡ In vita ſua vidit, & lætatus eſt
in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec
6 confuſus eſt coram inimicis. ‡ Reliquit enim
defenſorem domus contra inimicos, & ami-
7 cis reddentem gratiam. ‡ Pro animabus fi-
liorum colligabit vulnera ſua, & ſuper om-
8 nem vocẽ turbabuntur viſcera eius. ‡ Equus
indomitus euadit durus, & filius remiſſus
9 euadet præceps. ‡ Lacta filium, & pauentẽ te
10 faciet: lude cum eo, & contriſtabit te. ‡ Non
B corrideas illi: ne doleas, & in nouiſsimo ob-
11 ſtupeſcent dentes tui. ‡ Non des illi poteſta-
tem in iuuentute, & ne deſpicias cogitatus
12 illius. ‡ ‖ Curua ceruicem eius in iuuentute, Sap.7.c.25.
& tunde latera eius dum infans eſt: ne fortè
induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor
13 animæ. ‡ Doce filium tuum, & operare in il-
14 lo, ne in turpitudinem illius offendas. ‡ Me-
lior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quàm
15 diues imbecillis, & flagellatus malitia. ‡ Sa-
lus animæ in ſanctitate iuſtitiæ, & melior eſt
C omni auro & argento: & corpus validum,
16 quàm cenſus immenſus. ‡ Nõ eſt cenſus ſu-
per cenſum ſalutis corporis: & non eſt oble-
17 ctamentum ſuper cordis gaudium. ‡ Melior
eſt mors quàm vita amara: & requies æter-
18 na quàm languor perſeuerãs. ‡ Bona abſcon-
dita in ore clauſo, quaſi appoſitiones epula-
19 rum circumpoſitæ ſepulchro. ‡ ‖ Quid pro- Dan.14.b.6.
derit libatio idolo? nec enim mãducabit, nec
20 odorabitur. ‡ Sic qui effugatur à Domino, &
21 portans mercedes iniquitatis. ‡ Vidẽs oculis,
& ingemiſcens, ſicut ſpado complectens vir-
22 ginem & ſuſpirans. ‡ ‖ Triſtitiam nõ des ani- Pro.12.d.25.
D mæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſi- 15.b.13. &
23 lio tuo. ‡ Iucunditas cordis, hæc eſt vita ho- 17.d.22.
minis, & theſaurus ſine defectione ſanctita-
24 tis: & exultatio viri eſt longæuitas. ‡ Miſere-
re animæ tuæ placens Deo, & contine, & con
grega cor tuum in ſanctitate eius: & triſtitiã
25 longè expelle à te. ‡ Multos enim occidit tri-
26 ſtitia, & non eſt vtilitas in illa. ‡ Zelus & ira-
cundia minuunt dies, & ante tẽpus ſenectam
27 adducet cogitatus. ‡ Splendidum cor, bo-
num in epulis eſt: epulæ enim illius diligen-
ter fiunt.

CAP.

## CAP. XXXI.

Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes, & 1
cogitatus illius aufert ſomnũ. ‡ Cogi- 2
tatus præſcientiæ auertit ſenſum, & infirmi- A
tas grauis ſobriam facit animã. ‡ Laborauit 3
diues in cõgregatione ſubſtãtiæ, & in requie
ſua replebitur bonis ſuis. ‡ Laborauit pau- 4
per in diminutiõe victus, & in fine inops fit.
‡ Qui aurum diligit, nõ iuſtificabitur: & qui 5
inſequitur conſumptionẽ, replebitur ex ea.
‡ ‖Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt 6 Sap.8.a.3.
in ſpecie ipſius perditio illorũ. ‡ Lignũ offen- 7
ſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis qui
ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet
in illo. ‡ Beatus diues qui inuentus eſt ſine 8
macula: & qui poſt aurum nõ abiit, nec ſpe-
rauit in pecunia & theſauris. ‡ Quis eſt hic, 9
& laudabimus eum? fecit enim mirabilia in
vita ſua. ‡ *Quis* probatus eſt in illo, & per- 10 *Qui
fectus ⁴ eſt, & erit illi gloria æterna? qui po- *inuentus.
tuit transgredi, & nõ eſt transgreſſus: & face-
re mala, & nõ fecit. ‡ Ideo ſtabilita ſunt bo- 11
na illius in Domino, & eleemoſynas illius
enarrabit omnis Eccleſia ſanctorũ. ‡ Supra 12
menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper B
illam faucem tuã prior. ‡ Non dicas, ſi mul- 13
ta ſunt quæ ſuper illam ſunt. ‡ Memẽto quo- 14
niam malus eſt oculus nequã. ‡ Nequius o- 15
culo quid creatum eſt? ideo ab omni facie
ſua lachrymabitur, cùm viderit. ‡ Ne exten- 16
das manum tuam prior, & inuidia contami-
natus erubeſcas. ‡ Ne cõprimaris in cõuiuio 17
vini. ‡ Intellige quæ ſunt proximi tui ex te- 18
ipſo. ‡ Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi 19
apponuntur, & nõ cùm manducas multum,
odio habearis. ‡ Ceſſa prior, cauſa diſciplinæ: 20
& noli nimius eſſe, ne fortè offendas. ‡ Etſi 21
in medio multorũ ſediſti, prior illis ne extẽ-
das manum tuam: nec prior poſcas bibere.
‡ Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinũ 22
exiguum, & in dormiendo non laborabis ab C
illo, & non ſenties dolorẽ. ‡ Vigilia & chole- 23
ra, & tortura viro infrunito: ‡ ſomnus ſani- 24
tatis in homine parco: dormiet vſq; in ma-
nè, & anima illius cum ipſo delectabitur.
‡ Et ſi coactus fueris in edendo multũ, ſurge 25
è medio, & vome: & refrigerabit te, & non
adduces corpori tuo infirmitatẽ. ‡ Audi me 26
fili, & ne ſpernas me: & in nouiſſimo inue-
nies verba mea. ‡ In omnibus operibus tuis 27
eſto velox, & omnis infirmitas non occurret
tibi. ‡ Splendidũ in panibus benedicent labia 28 Prou.22.b.9
multorũ, & teſtimoniũ veritatis illius fidele.
‡ In nequiſſimo pane murmurabit ciuitas, 29
& teſtimoniũ nequitiæ illius verũ eſt. ‡ Dili- 30
gentes in vino noli prouocare: multos enim D
exterminauit vinum. ‡ Ignis probat ferrum 31
durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet
in ebrietate potatum. ‡ Aequa vita homini- 32
bus, vinum in ſobrietate: ſi bibas illud mo-
deratè, eris ſobrius. ‡ Quæ vita eſt quæ mi- 33
nuitur vino? ‡ Quid defraudat vitam? Mors. 34 Pſ.103.b.15
‡ ‖Vinũ in iucunditatem creatum eſt, & nõ 35 Prou.31.a.4.
‖in ebrietatẽ ab initio. ‡ Exultatio animæ & 36
cordis vinum moderatè potatũ. ‡ Sanitas eſt 37
animæ & corpori ſobrius potus. ‡ Vinum 38
multum potatum, irritationem, & iram, &
39 ruinas multas facit. ‡ Amaritudo animæ vi-
40 num multum potatum. ‡ Ebrietatis animo-
ſitas, imprudentis offenſio, minorans virtu-
41 tem, & faciens vulnera. ‡ In conuiuio vini
non arguas proximum: & nõ deſpicias eum
42 in iucunditate illius: ‡ verba improperij nõ
dicas illi, & nõ premas illum in repetendo.

## CAP. XXXII.

1 Rectorem te poſuerũt? noli extolli: eſto
2 in illis quaſi vnus ex ipſis. ‡ Curam il-
A lorum habe, & ſic conſydera, & omni cura
3 tua explicita recumbe: ‡ vt læteris propter
illos, & ornamentum gratiæ accipias coro-
nam, & dignationem cõſequaris corrogatio-
4 nis. ‡ Loquere maior natu: decet enim te.
5 ‡ primum verbum diligenti ſcientia, &
6 non impedias muſicam. ‡ ‖Vbi auditus non Eccl.3.6.7
eſt, non effundas ſermonem, & importunè Sap.20.a.7
7 noli extolli in ſapientia tua. ‡ Gemmula car-
bunculi in ornamento auri, & comparatio
8 muſicorum in conuiuio vini. ‡ Sicut in fa-
B bricatione auri ſignum eſt ſmaragdi: ſic nu-
merus muſicorum in iucundo & moderato
9 vino. ‡ Audi tacens, & pro reuerẽtia accedet
10 tibi bona gratia. ‡ Adoleſcens loquere in
11 tua cauſa vix. ‡ Si bis interrogatus fueris,
12 habeat caput reſponſum tuum. ‡ In multis
eſto quaſi inſcius, & audi tacẽs ſimul & quæ-
13 rens. ‡ ‖In medio magnatorum* non præſu-
mas, & vbi ſunt ſenes, nõ multum loquaris. Iob.32.a.6
14 ‡ Ante grandinem præibit coruſcatio: & an- *loqui
te verecundiam præibit gratia, & pro reue-
15 rentia accedet tibi bona gratia. ‡ Et hora ſur-
C gendi non tricare: præcurre autem prior in
domum tuam, & illic auocare, & illic lude.
16 ‡ & age conceptiones tuas, & non in delictis
17 & verbo ſuperbo. ‡ Et ſuper his omnibus
benedicito Dominũ qui fecit te, & inebrian-
18 tem te ab omnibus bonis ſuis. ‡ Qui timet
Dominum, excipiet doctrinam eius: & qui
vigilauerint ad illum, inuenient benedictio-
19 nem. ‡ Qui quærit legem, replebitur ab ea:
& qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur ab ea.
20 ‡ Qui timent Dominũ, inuenient iudicium
iuſtum, & iuſtitias quaſi lumen accendent.
21 ‡ Peccator homo vitabit correptionem, &
ſecundum voluntatẽ ſuam inueniet compa-
22 rationem. ‡ Vir conſilij non diſperdet intel-
D ligentiam, alienus & ſuperbus non pertime-
23 ſcet timorem. ‡ etiam poſtquam fecit cum
eo ſine cõſilio, & ſuis inſectationibus argue-
24 tur. ‡ Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt
25 factum non pœnitebis. ‡ In via ruinæ nõ eas,
& non offendes in lapides: nec credas te viæ
laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.
26 ‡ Et à filiis tuis caue, & à domeſticis tuis at-
27 tende. ‡ In omni opere tuo crede ex fide ani-
mæ tuæ. hoc eſt enim conſeruatio manda-
28 torum. ‡ Qui credit Deo, attendit mandatis:
& qui confidit in illo, non minorabitur.

## CAP. XXXIII.

1 Timenti Dominum nõ occurrent mala,
A ſed in tentatione Deus illum cõſerua-
2 bit, & liberabit à malis. ‡ Sapiens non odit
mandata & iuſtitias, & non illidetur quaſi in
3 procella nauis. ‡ Homo ſenſatus credit legi
4 Dei, & lex illi fidelis. ‡ Qui interrogationem
manife-

manifeſtæ, parabit verbū, & ſic deprecatus
exaudietur, & cōſeruabit diſciplinā, & tunc
Sap.21.b.17 reſpōdebit.‡ Præcordia fatui quaſi rota car- 5
ri: & quaſi axis verſatilis cogitat* illius.‡ E- 6
quus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator,
ſub omni ſupraſedente hinnit. ‡ Quare dies 7
diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus
annum à ſole? ‡ A Domini ſcientia ſeparati 8
ſunt facto ſole, & præceptū cuſtodiente.‡ Et 9
immutauit tēpora, & dies feſtos ipſorū, & in
illis dies feſtos celebrauerūt ad horam.‡ Ex 10
ipſis exaltauit & magnificauit Deus, & ex
ipſis poſuit in numerū dierū, & omnes homi B
Gene.2.a.7. oes de ſolo, ‖& ex terra vnde creatus eſt A-
dam.‡ In multitudine diſciplinę Domini ſe- 11
parauit eos, & immutauit vias eorū.‡ Ex ip- 12
ſis benedixit, & exaltauit: & ex ipſis ſanctifi-
cauit, & ad ſe applicauit: & ex ipſis maledi-
xit & humiliauit, & conuertit illos à ſepara-
Rom.9.c.21. tione ipſorū.‡ ‖Quaſi lutum figuli in manu 13
ipſius, plaſmare illud & diſponere. ‡ Omnes 14
viæ eius ſecundum diſpoſitionē eius: ſic ho-
mo in manu illius qui ſe fecit, & reddet illi
ſecundū iudicium ſuum. ‡ Contra malum 15
bonū eſt, & contra mortem vita: ſic & cōtra
virū iuſtum peccator. Et ſic intuere in om-
nia opera Altiſsimi. Duo cōtra duo, & vnum
infr.c.42. nu.25. contra vnū.‡ Et ego nouiſsimus euigilaui, & 16
quaſi qui colligit acinos poſt vindemiato-
res.‡ In benedictione Dei & ipſe ſperaui: & 17
Sa.24.d.47. quaſi qui vindemiat, repleui torcular.‡ ‖Re- C
ſpicite quoniam non mihi ſoli laboraui, ſed 18
omnibus exquirentibus diſciplinam. ‡ Au- 19
dite me magnati, & omnes populi, & recto-
res Eccleſiæ auribus percipite.‡ Filio & mu- 20
lieri, fratri & amico non des poteſtatē ſuper
te in vita tua: & non dederis alij poſſeſsionē
tuam: ne fortè pœniteat te, & depreceris pro
illis.‡ Dum adhuc ſuperes & āſpiras, nō im- 21
mutabit te omnis caro. ‡ Melius eſt enim vt 22
filij tui te rogēt, quàm te reſpicere in manus
filiorum tuorū. ‡ In omnibus operibus tuis 23
præcellens eſto. ‡ Ne dederis maculā in glo- 24
riam tuam. In die conſummationis dierum
vitæ tuæ, & in tempore exitus tui diſtribue D
hæreditatē tuam.‡ Cibaria, & virga, & onus 25
aſino: panis, & diſciplina, & opus ſeruo.
‡ Operatur in diſciplina, & quærit requie- 26
ſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
‡ Iugum & lorum curuant collum durum, 27
& ſeruum inclinant operationes aſsiduæ.
‡ Seruo maleuolo tortura & compedes, mit- 28
te illum in operationem, ne vacet. ‡ multā 29
enim malitiā docuit otioſitas.‡ In opera cō- 30
ſtitue eum: ſic enim condecet illum. Quòd
ſi non obaudierit, curua illum compedibus,
& non amplifices ſuper omnē carnem. Ve-
Supr.7.c.23 rùm ſine iudicio nihil facias graue. ‡ ‖Si eſt 31
*fidelis, tibi ſeruus*, ſit tibi quaſi anima tua: quaſi
fratrem ſic eum tracta: quoniam in ſanguine
animæ comparaſti illum. ‡ Si læſeris eum 32
iniuſtè, in fugam conuertetur: ‡ & ſi extol- 33
lens diſceſſerit: quem quæras, & in qua via
quæras illum, neſcis.

## CAP. XXXIIII.

1 VAna ſpes, & mēdacium viro inſenſato:
& ſomnia extollunt imprudentes. A
2 ‡ Quaſi qui apprehendit vmbram, & perſe-
quitur ventū: ſic & qui attendit ad viſa mē-
3 dacia. ‡ hoc ſecundū hoc viſio ſomniorum.
Ante faciem hominis ſimilitudo ~ alterius* ~.6.
4 hominis.‡ Ab immundo quid mundabitur?
5 & à mendace quid verum dicetur?‡ Diuina-
tio erroris & auguria, mendacia, & ſomnia
6 malefacientium, vanitas eſt.‡ Et ſicut partu-
rientis, cor tuum phantaſias patitur, niſi ab
Altiſsimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis
7 in illis cor tuū. ‡ multos enim errare fece-
runt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.
8 ‡ Sine mendacio cōſummabitur verbū le-
gis, & ſapientia in ore fidelis cōplanabitur.
9 ‡ Qui nō eſt tentatus, quid ſcit? Vir in mul-
B tis expertus cogitabit multa: & qui multa
10 didicit, enarrabit intellectū.‡ Qui nō eſt ex-
pertus, pauca recognoſcit: qui autē in mul-
11 tis factus eſt, multiplicat malitiam. ‡ ~ Qui ~.7.
tentatus non eſt, qualia ſcit? qui implanatus
12 eſt, abundabit nequitia*.‡ Multa vidi enarrā-
13 do, & plurimas verborū conſuetudines.‡ A-
liquoties vſq; ad mortem periclitatus ſum
horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.
14 ‡ Spiritus timentiū Deum quęritur, & in re-
15 ſpectu illius benedicetur.‡ Spes enim illorū
in ſaluantē illos, & oculi Dei in diligētes ſe.
16 ‡ Qui timet Dominum, nihil trepidabit, &
C non pauebit: quoniam ipſe eſt ſpes eius.
17 ‡ Timentis Dominum beata eſt anima eius.
18 ‡ Ad quem reſpicit, & quis eſt fortitudo e-
19 ius? ‡ ‖Oculi Domini ſuper timentes eum, Pſa.33.d.18
protector potentiæ, firmamentū virtutis, te-
gimen ardoris, & vmbraculum meridiani,
20 ‡ deprecatio offenſionis, & adiutorium ca-
ſus, exaltans animam, & illuminans oculos,
dans ſanitatem, & vitam & benedictionem.
21 ‡ ‖Immolantis ex iniquo oblatio eſt macu- Pro.21.d.28
lata, & non ſunt beneplacitæ ſubſannationes
22 iniuſtorum. ‡ Dominus ſolus ſuſtinentibus
23 ſe in via veritatis & iuſtitiæ. ‡ ‖Dona ini- Prou.15.b.8.
quorum non probat Altiſsimus, nec reſpicit
in oblationes iniquorū: nec in multitudine
ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
24 ‡ Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pau-
perum, quaſi qui victimat filium in conſpe-
25 ctu patris ſui. ‡ Panis egentium, vita paupe-
D rum eſt: qui defraudat illum, homo ſangui-
26 nis eſt. ‡ Qui aufert in ſudore panem, quaſi
27 qui occidit proximum ſuum. ‡ ‖Qui effun- Leu.19.c.13
dit ſanguinem, & qui fraudem facit merce- Sap.7.a.22
28 nario, fratres ſunt.‡ Vnus ædificans, & vnus
deſtruens: quid prodeſt illis niſi labor?
29 ‡ Vnus orans, & vnus maledicens: cuius vo-
30 cem exaudiet Deus?‡ Qui baptizatur à mor-
tuo, & iterum tangit eum, quid proficit la-
31 uatio illius? ‡ ſic homo qui ieiunat in pec-
catis ſuis: & iterum eadem faciens, quid
proficit humiliando ſe? orationē illius quis
exaudiet?

## CAP. XXXV.

1 QVi conſeruat *legem*, multiplicat ora- *verbū 32.
2 tionem. ‡ ‖Sacrificium ſalutare eſt at- 1.Re.15.c.22
A tendere mandatis, & diſcedere ab omni ini- Iere.7.a.3.
3 quitate. ‡ ~& propitiationē litare ſacrifi- ~.3.
cijs ſuper iniuſtitias*, & deprecatio pro pec-
4 catis recedere ab iniuſtitia. ‡ Retribuet
gratiam

gratiã qui offert ſimilaginẽ: & qui facit mi-
ſericordiã, offert ſacrificiũ. ‡ Beneplacitũ eſt 5
*.6. Dño recedere ab iniquitate: & deprecatio
Exo.23.b.15 pro peccatis recedere ab iniuſtitia. ‡ ‖Non 6
& 34.c.22 apparebis ante conſpectũ Dñi vacuus. ‡ Hæc 7
Deu.16.d.16 enim omnia propter mandatum Dei fiunt.
‡ Oblatio iuſti impinguat altare, & odor 8
ſuauitatis eſt in cõſpectu Altiſsimi. ‡ Sacrifi- B
cium iuſti acceptũ eſt, & memoriã eius non 9
obliuiſcetur Dñs. ‡ Bono animo gloriã red- 10
de Deo: & nõ minuas primitias manuũ tua-
2.Cor.9.b.7 rum. ‡ ‖In omni dato hilarem fac vultum 11
tuũ, & in exultatiõe ſanctifica decimas tuas.
Tob.4.b.8 ‡ ‖Da altiſsimo ſecundũ datum eius, & in 12
bono oculo adinuentionem facito manuum
tuarũ: ‡ quoniã Dominus retribuens eſt, & 13
Leu.22.c.20 ſepties tantũ reddet tibi. ‡ ‖Noli offerre mu- 14
Deu.15.d.41 nera praua, nõ enim ſuſcipiet illa. ‡ Et noli 15
inſpicere ſacrificiũ iniuſtum, quoniã Domi- C
Deu.10.d.17 nus iudex eſt, ‖& non eſt apud illum gloria
2.Pa.19.b.7 perſonæ. ‡ ‖Non accipiet Dñs perſonam in 16
Iob.34.b.19 pauperẽ, & deprecationẽ læſi exaudiet. ‡ Nõ 17
Sap.6.b.8 deſpiciet preces pupilli: nec viduam, ſi effun
Rom.2.b.11 dat loquelam gemitus. ‡ Nonne lachrymæ 18
Gal.2.b.6 viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclama-
Ephe.6.b.9 tio eius ſuper deducentem eas? ‡ A maxilla 19
Coll.3.d.25 enim aſcendunt vſq; ad cælum, & Dominus
Act.10.e.34 exauditor delectabitur in illis. ‡ Qui adorat 20
1.Petr.1.c.17 Deum in oblectatione, ſuſcipietur: & depre-
catio illius vſque ad nubes propinquabit.
‡ Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit: & 21
donec propinquet, non conſolabitur: & non
diſcedet donec Altiſsimus aſpiciat. ‡ Et Do- 22
minus non elongabit, ſed iudicabit iuſtos, & D
faciet iudiciũ: & Fortiſsimus nõ habebit in
*quouſque illis patientiam, *vt* contribulet dorſum ip-
4. ſorum: ‡ & Gẽtibus reddet vindictam, donec 23
tollat plenitudinem ſuperborum: & ſceptra
iniquorum contribulet, ‡ donec reddat ho- 24
minibus ſecundum actus ſuos: & ſecundum
opera Adæ, & ſecũdùm præſumptionẽ illius,
‡ donec iudicet iudicium plebis ſuæ, & ob- 25
lectabit iuſtos miſericordia ſua. ‡ Specioſa 26
miſericordia Dei: in tempore tribulationis
quaſi nubes pluuiæ in tempore ſiccitatis.

## CAP. XXXVI.

MIſerere noſtri Deus omniũ, & reſpice 1
nos, & oſtẽde nobis lucem miſeratio- A
num tuarum, ‡ & immitte timorem tuum 2
ſuper gentes quæ non exquiſierunt te: vt co-
gnoſcant quia non eſt Deus niſi tu, vt enar-
rent magnalia tua. ‡ Alleua manum tuam 3
ſuper Gentes alienas, vt videant potentiam
tuam. ‡ Sicut enim in conſpectu eorũ ſancti- 4
ficatus es in nobis, ſic in cõſpectu noſtro ma-
gnificaberis in eis: ‡ vt cognoſcãt te, ſicut & 5
nos cognouimus, quoniã nõ eſt Deus præter B
te Domine. ‡ Innoua ſigna, & immuta mira- 6
bilia. ‡ Glorifica manũ, & brachium dextrũ. 7
‡ Excita furorem, & effunde iram. ‡ Extolle 8
aduerſariũ, & afflige inimicũ. ‡ Feſtina tem- 9
pus, & memento finis, vt enarrent mirabi- 10
lia tua. ‡ In ira flammæ deuoretur qui ſalua- 11
tur: & qui peſsimãt plebem tuam, inueniant
perditionem. ‡ Contere caput principũ, ini- 12
micorũ dicentium: Nõ eſt alius præter nos.
‡ Cõgrega omnes tribus Iacob: & cognoſcãt 13
quia nõ eſt Deus niſi tu, vt enarrent magna-
lia tua: & hæreditabis eos, ſicut ab initio.
14 ‡ Miſerere plebi tuæ, ſuper quã inuocatum
eſt nomẽ tuum: & Iſrael, ‖quẽ coæquaſti pri- Exod.4.c.22
15 mogenito tuo. ‡ Miſerere ciuitati ſanctifica-
16 tionis tuæ Ieruſalẽ, ciuitati requiei tuæ. ‡ Re-
ple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & glo-
17 ria tua populũ tuum. ‡ Da teſtimoniũ quia
C ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita preca-
tiones quas loquuti ſunt in nomine tuo pro-
18 phetæ priores. ‡ Da mercedẽ ſuſtinẽtibus te,
vt prophetę tui fideles inueniantur: & exau-
19 di orationes ſeruorũ tuorũ. ‡ ‖Secundũ be- Nu.6.d.24
nedictionem Aaron da populo tuo, & dirige
nos in viam iuſtitiæ: & ſciant omnes qui ha-
bitant terram, quia tu es Deus cõſpector ſe-
20 culorũ. ‡ Omnẽ eſcam manducabit venter,
21 & eſt cibus cibo melior. ‡ Fauces cõtingunt
cibum feræ, & cor inſenſatum verba mẽda-
22 cia. ‡ Cor prauum dabit triſtitiam, & homo
D peritus reſiſtet illi. ‡ Omnẽ maſculum exci-
23 piet mulier: & eſt filia melior filia. ‡ Species
24 mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper
omnẽ concupiſcentiam hominis ſuperducit
25 deſyderium. ‡ Si eſt lingua curationis, eſt &
mitigationis & miſericordię: nõ eſt vir illius
26 ſecũdùm filios hominũ. ‡ Qui poſsidet mu-
lierẽ bonã, inchoat poſſeſsionẽ: adiutorium
ſecundùm illũ eſt, & columna vt requies.
27 ‡ Vbi nõ eſt ſepes, diripietur poſſeſsio: & vbi
28 non eſt mulier, ingemiſcit egens. ‡ Cui cre-
dit, qui non habet nidum? Et deflectens vbi-
cunque obſcurauerit, quaſi ſuccinctus latro
exiliens de ciuitate in ciuitatem.

## CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet, Et ego amicitiam
A copulaui. ſed eſt amicus ſolo nomine
amicus. Nonne triſtitia ineſt vſq; ad mortẽ?
2 ‡ Sodalis autem & amicus ad inimicitiam
3 conuertentur. ‡ O præſumptio nequiſsima,
vnde creata es cooperire aridam malitia, &
4 doloſitate illius? ‡ Sodalis amico coniucun-
datur in oblectationibus, & in tempore tri-
5 bulationis aduerſarius erit. ‡ Sodalis amico
condolet cauſa ventris, & cõtra hoſtem ac-
6 cipiet ſcutum. ‡ Non obliuiſcaris amici tui
in animo tuo, & non immemor ſis illius in
7 operibus tuis. ‡ Noli conſiliari cum ſocero
tuo, & à zelantibus te abſconde conſilium.
8 ‡ Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed
9 eſt conſiliarius in ſemetipſo. ‡ A conſiliario
ſerua animam tuam. prius ſcito quę ſit illius
neceſsitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit.
10 ‡ ne fortè mittat ſudem in terram, & dicat
11 tibi, ‡ Bona eſt via tua, & ſtet è contrario vi-
12 dere quid tibi eueniat. ‡ Cũ viro irreligioſo
B tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſti-
tia, & cum muliere de *his* quæ æmulatur: *ea 3.
cum timido de bello, cũ negotiatore de tra-
iectione, cũ emptore de vẽditione, cum viro
13 liuido de gratiis agẽdis, ‡ cum impio de pie-
tate, cum inhoneſto de honeſtate, cum ope-
14 rario agrario de omni opere: ‡ cum operario
annuali de conſummatione anni, cum ſeruo
pigro de multa operatione, non attendas his
15 in omni cõſilio. ‡ Sed cum viro ſancto aſsi-
duus eſto, quemcunque cognoueris obſer-
uantem

uarē timorē Dei, ‡ cuius anima eſt ſecundū 16
animā tuam : quicunq; titubauerit in tene-
bris, nō condolebit tibi. ‡ Et cor boni cōſilij 17
ſtatue ſecum: non eſt enim tibi aliud pluris
illo. ‡ Anima viri ſancti enuntiat aliquando 18
vera, quàm ſeptē circunſpectores ſedētes in C
excelſo ad ſpeculandū. ‡ Et in his omnibus 19
deprecare Altiſsimum, vt dirigat in veritate
viam tuam. ‡ Ante omnia opera verbū ve- 20
rax præcedat te, & ante omne actū cōſilium
v.25. ſtabile. ‡ Verbū nequam immutabit cor: ex 21
quo partes quatuor oriuntur, bonū & malū,
vita & mors: & dominatrix illorū eſt aſsidua
lingua. ‡ Vir peritus multos erudiuit, & ani- 22
mæ ſuæ ſuauis eſt. ‡ Qui ſophiſticè loquitur, 23
odibilis eſt: in omni re defraudabitur. ‡ non 24
eſt enim illi data à Domino gratia: omni e-
nim ſapiētia defraudatus eſt. ‡ Eſt ſapiens, a- 25
nimæ ſuæ ſapiens: & fructus ſenſus illius lau
dabilis. ‡ Vir ſapiens plebem ſuam erudit, & 26
fructus ſenſus illius fideles ſunt. ‡ Vir ſapiēs 27
implebitur benedictionibus, & videntes il- D
lum laudabūt. ‡ Vita viri in numero dierū: 28
dies autē Iſraël innumerabiles ſunt. ‡ Sapiēs 29
in populo hæreditabit honorem, & nomē il-
lius erit viuens in æternum. ‡ Fili, in vita tua 30
tenta animam tuam: & ſi fuerit nequam, nō
1.Cor.6.c.12 Rom.14. des illi poteſtatem: ‡ non enim omnia om- 31
nibus expediūt, & nō omni animæ omne ge-
nus placet. ‡ Noli auidus eſſe in omni epula- 32
tione, & non te effundas ſuper omnē eſcam.
‡ in multis enim eſcis erit infirmitas, & aui- 33
ditas appropinquabit vſque ad choleram.
‡ Propter crapulam multi obierunt: qui au- 34
tem abſtinens eſt, adijciet vitam.

CAP. XXXVIII.

HOnora medicum propter neceſsitatē: 1
etenim illum creauit Altiſsimus. ‡ A 2
Deo eſt enim omnis medela, & à rege acci- A
piet donationē. ‡ Diſciplina medici exaltabit 3
caput illius, & in cōſpectu magnatorū collau
dabitur. ‡ Altiſsimus creauit de terra medi- 4
cinam, & vir prudēs non abhorrebit illam.
Exo.15.d.25 ‡ Nónne à ligno indulcata eſt aqua amara? 5
‡ Ad agnitionem hominū virtus illorum, & 6
dedit hominibus ſcientiam Altiſsimus, ho-
norari in mirabilibus ſuis. ‡ In his curans 7
mitigabit dolorem, & vnguētarius faciet pi-
gmēta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſani-
tatis, & non conſummabuntur opera eius.
Eſa.38.a.3 ‡ Pax enim Dei ſuper faciē terræ. ‡ Fili, in 8
tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora 9
Dominum, & ipſe curabit te. ‡ Auerte à deli- 10
cto, & dirige manus, & ab omni delicto mun
da cor tuum. ‡ Da ſuauitatē & memoriā ſi- 11
milaginis, & impingua oblationē, & da locū
medico. ‡ etenim illum Dominus creauit: & 12
nō diſcedat à te, quia opera eius ſunt neceſſa B
ria. ‡ Eſt enim tēpus quando in manus illorū 13
incurras: ‡ ipſi verò Dñm deprecabuntur, vt 14
dirigat requiem eorum & ſanitatē, propter
conuerſationē illorū. ‡ Qui delinquit in con- 15
ſpectu eius qui fecit eum, incidet in manus
Sup.22.c.10 medici. ‡ Fili, in mortuū produc lachrymas, 16
& quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundū
iudiciū cōtege corpus illius, & non deſpicias
ſepulturam illius. ‡ Propter delaturā autem 17

amarè fer luctum illius vno die, & conſolare
18 propter triſtitiā, ‡ & fac luctum ſecūdū me-
ritum eius vno die, vel duobus propter de-
19 tractionē. ‡ A triſtitia enim feſtinat mors, Pro.15.b.13
& cooperit virtutē, & triſtitia cordis flectit & 17.d.22
20 ceruicē. ‡ In abductione permanet triſtitia:
21 & ſubſtātia inopis ſecundū cor eius. ‡ Ne de-
deris in triſtitia cor tuū, ſed repelle eam à te:
22 & memento nouiſsimorū, ‡ noli obliuiſci.
C neq; enim eſt conuerſio, & huic nihil prode-
23 ris, & teipſum peſsimabis. ‡ Memor eſto iu-
dicij mei: ſic enim erit & tuū. mihi heri, &
24 tibi hodie. ‡ In requie mortui requieſcere 2.Reg.12.e.23
fac memoriā eius, & cōſolare illum in exitu
25 ſpiritus ſui. ‡ Sapientiā ſcribe in tēpore va-
cuitatis: & qui minoratur actu, ſapiētiā per-
26 cipiet: quia ſapientia replebitur. ‡ Qui tenet
aratrū, & qui gloriatur in iaculo, ſtimulo bo
ues agitat, & cōuerſatur in operibus eorū, &
27 enarratio eius in filiis taurorū. ‡ Cor ſuum
dabit ad verſandos ſulcos, & vigilia eius in
28 ſagina vaccarū. ‡ Sic omnis faber & archi-
tectus qui noctē tanquā diem tranſigit, qui
ſculpit ſignacula ſculptilia, & aſsiduitas eius
variat picturā. cor ſuū dabit in ſimilitudinē
29 picturæ, & vigilia ſua perficiet opus. ‡ Sic fa-
ber ferrarius ſedēs iuxta incūdem, & cōſyde
rans opus ferri. Vapor ignis vret carnes eius,
30 & in calore fornacis cōcertatur. ‡ Vox mal-
D lei innouat aurē eius, & contra ſimilitudinē
31 vaſis oculus eius. ‡ Cor ſuum dabit in cōſum
mationē operum, & vigilia ſua ornabit im-
32 perfectionē. ‡ Sic figulus ſedens ad opus ſuū,
conuertens pedibus ſuis rotam, qui in ſolici-
tudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuū,
33 & innumera eſt omnis operatio eius. ‡ In
brachio ſuo formabit lutū, & āte pedes ſuos
34 curuabit virtutem ſuam. ‡ Cor ſuum dabit
vt conſummet linitionē, & vigilia ſua mū-
35 dabit fornacem. ‡ Omnes hi in manibus ſuis
ſperauerunt, & vnuſquiſque in arte ſua ſa-
36 piens eſt. ‡ ſine his omnibus non ædificatur
37 ciuitas. ‡ Et nō inhabitabunt, nec inambu-
38 labunt, & in eccleſiam non tranſilient. ‡ Su-
per ſellam iudicis non ſedebunt, & teſtamē-
tum iudicij non intelligent, neq; palam fa-
cient diſciplinam & iudicium, & in parabo-
39 lis non inuenientur: ‡ ſed creaturā æui con-
firmabunt, & deprecatio illorū in operatio-
ne artis accommodantes animam ſuam, &
conquirentes in lege Altiſsimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorū exquiret
2 ſapiens, & in prophetis vacabit. ‡ Narra-
A tionem virorum nominatorum conſerua-
bit, & in verſutias parabolarū ſimul introi-
3 bit. ‡ Occulta prouerbiorum exquiret, & in
4 abſconditis parabolarum cōuerſabitur. ‡ In
medio magnatorū miniſtrabit, & in cōſpectu
5 præſidis apparebit. ‡ In terrā alienigenarum
gentium pertranſiet. bona enim & mala in
6 omnibus tentabit. ‡ Cor ſuum tradet ad vi-
gilandum diluculo ad Dominum qui fecit
illum, & in cōſpectu Altiſsimi deprecabitur.
7 ‡ Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis
8 ſuis deprecabitur. ‡ Si enim Dominus ma-
gnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit
illum:

illum: ‡& ipſe tanquam imbres mittet elo- 9
quia ſapientiæ ſuæ, & in oratione cõfitebitur B
Domino. ‡ Et ipſe diriget conſilium eius & 10
diſciplinã, & in abſcõditis ſuis conſiliabitur.
‡Ipſe palàm faciet diſciplinã doctrinæ ſuæ, 11
& in lege teſtamenti Domini gloriabitur.
‡Collaudabunt multi ſapientiam eius, & 12
vſque in ſeculum nõ delebitur. ‡Non rece- 13
det memoria eius, & nomen eius requiretur
à generatione in generationem. ‡Sapientiam 14
eius enarrabũt gentes, & laudem eius enun-
ſ eius. tiabit eccleſia. ‡Si permanſerit nomen*, de- 15
relinquet plus quàm mille: & ſi requieuerit,
proderit illi. ‡Adhuc cõſiliabor, vt enarrem: 16
vt furore enim repletus ſum. ‡In voce dicit, 17
Obaudite me diuini fructꝰ*, & quaſi roſa plã-
tata ſuper riuos aquarũ fructificate. ‡ Quaſi 18
Libanus odorem ſuauitatis habete. ‡Florete 19
flores, quaſi lilium, & date odorem, & fron-
dete in gratiam, & collaudate canticum, &
benedicite Dominũ in operibus ſuis. ‡Date 20
nomini eius magnificentiam, & confitemini
illi in voce labiorũ veſtrorum, & in canticis
labiorum, & citharis, & ſic dicetis in confeſ-
Gene.1.d.31 ſione, ‡‖Opera Domini vniuerſa bona val- 21
Mar.7.d.37. de. ‡‖In verbo eius ſtetit aqua, ſicut conge- 22
Gene.8.a.3. ries: & in ſermone oris illius, ſicut excepto- C
ria aquarũ: ‡ quoniã in præcepto ipſius pla- 23
cor fit, & non eſt minoratio in ſalute ipſius.
‡Opera omnis carnis coram illo, & non eſt 24
quicquam abſconditum ab oculis eius. ‡A 25
ſeculo vſque in ſeculum reſpicit, & nihil eſt
mirabile in conſpectu eius. ‡Non eſt dicere, 26
Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim
in tempore ſuo quærentur. ‡ Benedictio il- 27
Gene.7.d.27 lius quaſi ‖fluuius inundabit: ‡& quo modo 28
cataclyſmus aridam inebriauit, ſic ira ipſius
gentes quæ nõ exquiſierunt eum, hæredita-
Exo.14.e.21 bit. ‡‖Quo modo conuertit aquas in ſicci- 29
.5. tatem*, & ſiccata eſt terra, & viæ illius viis
illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus offen-
ſiones in ira eius. ‡Bona bonis creata ſunt ab 30
Sup.29.d.28. initio, ſic nequiſſimis bona & mala. ‡‖Initiũ 31
.18. neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, &
ferrum, ſal*, lac, & panis ſimilagineus, &
mel, & botrus vuæ, & oleum, & veſtimen-
tum. ‡Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & im- 32
piis & peccatoribus in mala conuertentur. D
‡Sunt ſpiritus qui ad vindictam creati ſunt, 33
& in furore ſuo cõfirmauerunt tormẽta ſua:
‡in tẽpore conſummationis effundent vir- 34
tutem: & furorem eius qui fecit illos, con-
Inf.40.b.6. fundent. ‡ ‖Ignis, grando, ‖fames, & mors, 35
Exo.9.c.23. omnia hæc ad vindictam creata ſunt. ‡ be- 36
4.Re.6.e.25 ſtiarum dẽtes, & ſcorpii, & ſerpẽtes, & rom-
Ier.24.d.10. phæa vindicans in exterminium impios. ‡In 37
mandatis eius epulabuntur, & ſuper terram
ſ neceſſitatem 4. *in neceſſitatẽ* præparabuntur, & in tempo-
ribus ſuis non præterient verbũ. ‡Propterea 38
ab initio cõfirmatus ſum, & cõſiliatus ſum,
Gene.1.d.31. & cogitaui, & ſcripta dimiſi. ‡‖Omnia ope- 39
ra Domini bona, & omne opus hora ſua ſub-
miniſtrauit. ‡ Non eſt dicere, Hoc illo ne- 40
quius eſt: omnia enim in tempore ſuo com-
probabuntur. ‡ Et nunc in omni corde & 41
ore collaudate, & benedicite nomen Do-
mini.

## CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omnibus
A hominibus, & iugũ graue ſuper filios
Adã à die exitus de ventre matris eorũ, vſq;
2 in diẽ ſepulturæ in matrẽ omnium. ‡ Cogi-
tationes eorũ, & timores cordis, adinuentio
3 expectationis & dies finitionis: ‡reſidẽtes ſu-
per ſedẽ glorioſam, vſque ad humiliatum in
4 terra & cinere: ‡ab eo qui vtitur hyacintho,
& portat coronã vſq; ad eum qui operitur
lino crudo. Furor, zelus, tumultus, fluctua-
tio, & timor mortis*, iracundia perſeuerãs, &
5 cõtentio, ‡ & in tẽpore refectionis in cubili
6 ſomnus* noctis*, immutat ſcientiã eius. ‡Mo- ſ mortis 4.
dicũ tanquã nihil in requie, & ab eo in ſom-
7 nis, quaſi in die reſpectus. ‡ Conturbatus eſt
in viſu cordis ſui, tanquã qui euaſerit in die
belli. ‡In tẽpore ſalutis ſuæ exurrexit, & ad-
8 mirans ad nullũ timorẽ: ‡ cũ omni carne, ab
homine vſque ad pecus, & ſuper peccatores
9 ſeptuplũ. ‡‖Ad hæc mors, ſanguis, cõtentio, Sup.39.d.35.
B & romphæa, oppreſſiones, fames, & cõtritio, &
10 flagella: ‡ſuper iniquos creata ſunt hæc om-
nia, & ‖propter illos factus eſt cataclyſmus. Gen.7.b.10.
11 ‡‖Omnia enim* quæ de terra ſunt, in terrã Inf.41.b.13.
cõuertentur, ‖& oẽs aquæ in mare cõuerten- .3.
12 tur. ‡Omne munus, & iniquitas delebitur, & Eccle.1.b.7.
13 fides in ſeculũ ſtabit. ‡ Subſtantiæ iniuſtorũ
ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruũ ma-
14 gnũ in pluuia perſonabũt. ‡In aperiẽdo ma-
nus ſuas, lætabitur: ſic præuaricatores in cõ-
15 ſummatione tabeſcẽt. ‡ Nepotes impiorum
C nõ multiplicabũt ramos, & radices immũdæ
16 ſuper cacumẽ petræ ſonant. ‡ Super omnem
aquã viriditas, & ad orã fluminis ante omne
17 fœnum euelletur. ‡Gratia ſicut paradiſus in
benedictionibus, & miſericordia in ſeculo
18 permanet. ‡‖Vita ſibi ſufficientis operarii cõ- 1.Ti.6.b.8.
19 dulcabitur, & in ea inuenies theſaurũ. ‡Fili,
ædificatio ciuitatis cõfirmabit nomẽ, & ſu-
per hanc mulier immaculata computabitur.
20 ‡Vinũ & muſica lætificãt cor, & ſuper vtraq;
21 dilectio ſapientiæ. ‡*Tibiæ* & pſalteriũ ſuauẽ ſ tibia 4.
faciũt melodiã, & ſuper vtraq; lingua ſuauis.
22 ‡Gratiã & ſpeciẽ deſyderabit oculus tuus, &
23 ſuper hoc virides ſationes. ‡Amicus & ſoda-
D lis in tẽpore cõuenientes, & ſuper vtroſque
24 mulier cũ viro. ‡ Fratres in adiutoriũ in tẽ-
pore tribulationis, & ſuper eos miſericordia
25 liberabit. ‡ Aurũ & argentum eſt conſtitutio
pedũ, & ſuper vtrunq; conſiliũ beneplacitũ.
26 ‡Facultates & virtutes exaltant cor, & ſu-
27 per hæc timor Domini. ‡Non eſt in timore
Dñi minoratio, & nõ eſt in eo inquirere ad-
28 iutoriũ. ‡Timor Domini ſicut paradiſus be-
nedictionis, & ſuper omnẽ gloriã operuerũt
29 illum. ‡ Fili, in tẽpore vitæ tuæ ne indigeas.
30 melius eſt enim mori, quã indigere. ‡Vir re-
ſpiciens in menſam alienã, nõ eſt vita eius in
cogitatione victus. alit enim animam ſuam
31 cibis alienis. ‡ Vir autẽ diſciplinatus, & eru-
32 ditus cuſtodiet ſe. ‡In ore imprudentis con-
dulcabitur inopia, & in ventre eius ignis ar-
debit.

## CAP. XLI.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua
A homini pacẽ habẽti in ſubſtãtiis ſuis
2 ‡viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in

omnibus, & adhuc valenti accipere cibum?
‡O mors bonum eſt iudiciũ tuũ homini in- 3
digenti, & qui minoratur viribus, ‡ defecto 4
ætate,& cui de omnibus cura eſt,& incredi-
bili qui perdit ſapientiã.‡Noli metuere iu- 5
diciũ mortis. Memento quæ ante te fuerunt,
& quæ ſuperuentura ſunt tibi: hoc iudicium
à Domino omni carni: ‡& quid ſuperueniet 6
tibi in beneplacito Altiſsimi? ſiue decẽ,ſiue
centũ,ſiue mille anni. ‡Non eſt enim in in- 7
ferno accuſatio vitæ. ‡Filij abominationum 8
fiunt filij peccatorũ, & qui conuerſantur ſe B
cus domos impiorũ. ‡Filiorum peccatorum 9
periet hæreditas, & cũ ſemine illorum aſsi-
duitas opprobrij. ‡De patre impio queritur 10
filij, quoniã propter illũ ſunt in opprobrio.
‡Væ vobis viri impij, qui dereliquiſtis legẽ 11
Domini Altiſsimi. ‡Et ſi nati fueritis, in ma- 12
ledictione naſcemini: ſi mortui fueritis, in
Sup.40.b.11 maledictione erit pars veſtra. ‡‖Omnia quæ 13
de terra ſunt, in terram conuertentur: ſic im-
pij à maledicto in perditionem. ‡Luctus ho- 14
minum in corpore ipſorum, nomen autẽ im
piorum delebitur. ‡ Curam habe de bono 15
nomine, hoc enim magis permanebit tibi, C
quàm mille theſauri pretioſi & magni. ‡Bo- 16
næ vitæ numerus dierum: bonum autẽ no-
men permanebit in æuum. ‡Diſciplinam in 17
pace conſeruate filij. ſapientia enim abſcon-
dita, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in v-
Sup.20.d.32 triſque? ‡‖Melior eſt homo qui abſcõdit ſtul 18
titiam ſuã, quàm homo qui abſcondit ſapien
*reueremini s. tiam ſuam. ‡Veruntamen *reuertimini* in his 19
quæ procedunt de ore meo. ‡ Non eſt enim 20
bonum omnem irreuerentiam obſeruare: &
non omnia omnibus bene placent in fide.
‡Erubeſcite à patre & à matre de fornica- 21
tione: & à præſidente & à potente de mendã
cio: ‡à principe & à iudice de delicto: à ſyna- 22
goga & plebe de iniquitate: ‡à ſocio & ami- 23
*.9. co de iniuſtitia: *&* de loco in quo habitas:
‡de furto, de veritate Dei, & teſtamento: de 24
diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione dati D
& accepti: ‡à ſalutantibus de ſilentio: à reſpe 25
ctu mulieris fornicariæ: & ab auerſione vul-
tus cognati. ‡ Ne auertas faciem à proximo 26
tuo, & ab auferendo partẽ & non reſtituẽdo.
Mat.5.d.28. ‡‖Ne reſpicias mulierẽ alieni viri, & ne ſcru 27
teris ancillã eius, neq; ſteteris ad lectũ eius.
*Caue ‡*Ab amicis de ſermonibus improperij, & 28
cum dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

NOn duplices ſermonem auditus de re- 1
uelatione ſermonis abſconditi, & eris A
verè ſine confuſione, & inuenies gratiam in
conſpectu omniũ hominum: ne pro his om-
Leu.19.c.15 nibus cõfundaris. ‖& ne accipias perſonam,
Deu.1.c.17. 16.d.19. vt delinquas. ‡De lege Altiſsimi, & teſtamẽ- 2
to, & de iudicio iuſtificare impium, ‡de ver- 3
Pro.24.c.23 bo ſociorum & viatorũ, & de datione hære-
Iacob.2.a.2. ditatis amicorum, ‡de æqualitate ſtateræ & 4
põderum, de acquiſitione multorum & pau-
*correptione 2. corum, ‡ de *corruptione* emptionis & ne- 5
gotiatorum, & de multa diſciplina filiorũ, &
ſeruo peſsimo latus ſanguinare. ‡Super mu- 6
lierem nequã bonum eſt ſignum. ‡ Vbi ma- 7
nus multæ ſunt, claude: & quodcunq; trades,
numera & appende: datum verò, & acceptũ
8 omne deſcribe. ‡ De diſciplina inſenſati &
B fatui, & de ſenioribus qui iudicantur ab ado
leſcentibus: & eris eruditus in omnibus, &
probabilis in conſpectu omnium virorum.
9 ‡Filia patris abſcondita eſt. vigilia & ſolici-
tudo eius aufert ſomnum ne fortè in adoleſ-
centia ſua adultera efficiatur, & cũ viro com
10 morata odibilis fiat: ‡ nequando polluatur
in virginitate ſua, & in paternis ſuis grauida
inueniatur: ne fortè cum viro commorata
tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur.
11 ‡‖Super filiã luxurioſam cõfirma cuſtodiã: Sup.26.b.13.
nequando faciat te in opprobriũ venire ini-
micis, à detractione in ciuitate, & obiectione
plebis, & cõfundat te in multitudine populi.
12 ‡Omni homini noli intendere in ſpecie: &
C in medio mulierum noli cõmorari. ‡ de ve-
13 ſtimentis enim procedit tinea, & à muliere
14 iniquitas viri. ‡ Melior eſt enim iniquitas
viri quàm mulier benefaciens, & mulier cõ-
15 fundens in opprobrium. ‡Memor ero igitur
operum Domini, & quæ vidi annuntiabo in
16 ſermonibus Domini opera eius. ‡Sol illumi-
nans per omnia reſpexit, & gloria Domini
17 plenũ eſt opus eius. ‡ Nonne Dominus fecit
ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ
cõfirmauit Dominus omnipotẽs ſtabiliri in
18 gloria ſua? ‡ Abyſſum, & cor hominum in-
D ueſtigauit: & in aſtutia eorum excogitauit.
19 ‡Cognouit enim Dominus omnẽ ſcientiã,
& inſpexit in ſignũ æui, annuntiãs quæ præ-
terierunt & quæ ſuperuentura ſunt, reuelãs
20 veſtigia occultorum. ‡Non præterit illũ om
nis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo vl-
21 lus ſermo. ‡ Magnalia ſapientiæ ſuæ decora-
uit: qui eſt ante ſeculũ & vſque in ſeculum,
22 ‡neque adiectum eſt neq; minuitur, & non
23 eget alicuius conſilio. ‡Quàm deſyderabilia
omnia opera eius, & tanquam ſcintilla quæ
24 eſt conſyderare? ‡Omnia hæc viuunt, & ma-
nent in ſeculũ, & in omni neceſsitate omnia
25 obaudiunt ei. ‡ Omnia duplicia, vnũ contra
26 vnum, & non fecit quicquã deeſſe. ‡ Vniuſ-
cuiuſque confirmauit bona. Et quis ſatiabi-
tur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

1 ALtitudinis firmamẽtũ pulchritudo eius
2 eſt, ſpecies cæli in viſione gloriæ. ‡ Sol
A in aſpectu annuntians in exitu, vas admira-
3 bile opus excelſi. ‡ In meridiano exurit ter-
rã, & in cõſpectu ardoris eius quis poterit ſu
ſtinere? Fornacẽ cuſtodiẽs in operibus ardo-
4 ris. ‡ tripliciter ſol exurens montes, radios
igneos exufflans & refulgens, radiis ſuis ob-
5 cæcat oculos. ‡ Magnus Dominus qui fecit
illum, & in ſermonibus eius feſtinauit iter.
6 ‡Et luna in omnibus in tẽpore ſuo, oſtenſio
7 temporis & ſignum æui. ‡A luna ſignũ diei
feſti, luminare quod minuitur in cõſumma-
8 tione. ‡ Menſis ſecundum nomen eius eſt
9 creſcens mirabiliter in cõſummatione. ‡Vas
B caſtrorum in excelſis, in firmamento cæli
10 reſplendens glorioſè. ‡ Species cæli gloria
ſtellarum mundum illuminans in excelſis
11 Dominus. ‡In verbis ſanctis ſtabunt ad iudi *exardeſcent 4.
12 ciũ, & non *deficient* in vigiliis ſuis. ‡‖Vide
arcum

arcum, & benedic eum qui fecit illum, valde
ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo. ‡Gyrauit cæ- 13
lum in circuitu gloriæ ſuæ, manus excelſi
aperuerũt illũ. ‡Imperio ſuo accelerauit ni- 14
uem, & accelerat coruſcationes emittere iu-
dicij ſui. ‡Propterea aperti ſunt theſauri, & 15
euolauerunt nebulæ ſicut aues. ‡In magni- 16
tudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt la-
pides grandinis. ‡In cõſpectu eius cõmoue- 17
buntur montes, & in voluntate eius aſpira-
uit notus. ‡Vox tonitrui eius verberauit ter- 18
ram, tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpi-
ritus: ‡& ſicut auis deponens ad ſedendum, 19
aſpergit niuem, & ſicut locuſta demergens
deſcenſus eius. ‡Pulchritudinẽ candoris eius 20
admirabitur oculus, & ſuper imbrẽ eius ex- C
pauescit cor. ‡Gelu ſicut ſalem effundet ſu- 21
per terram: & dum gelauerit fiet tanquam
cacumina tribuli. ‡ Frigidus ventus aquilo 22
flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper om-
nem congregationẽ aquarum requieſcet, &
ſicut lorica induet ſe aquis. ‡ Et deuorabit 23
montes, & exuret deſertum, & extinguet vi-
ride ſicut ignem. ‡Medicina omniũ in feſti- 24
natione nebulæ: & ros obuiãs ab ardore ve-
nienti humilẽ efficiet eum. ‡In ſermone eius 25
ſiluit ventus, & cogitatione ſua placauit abyſ-
ſum, & plantauit illum Dominus IESVS.
‡Qui nauigant mare, enarrant pericula eius, 26
& audientes auribus noſtris admirabimur.
‡Illic præclara opera, & mirabilia: varia be- 27
ſtiarum genera, & omniũ pecorum, & crea-
tura belluarum. ‡Propter ipſum cõfirmatus 28
eſt itineris finis, & in ſermone eius cõpoſita
ſunt omnia. ‡Multa dicemus, & deficiemus 29
in verbis, cõſummatio autẽ ſermonum ipſe D
eſt in omnibus. ‡Gloriantes ad quid valebi- 30
mus? Ipſe enim omnipotẽs ſuper omnia ope-
Pſal.46.a.3 ra ſua. ‡‖ Terribilis Dñs, & magnus vehe- 31
95.a.4. menter, & mirabilis potentia ipſius. ‡ Glo- 32
rificantes Dominum quantumcunq; potue-
ritis, ſuperualebit adhuc, & admirabilis ma-
gnificentia eius. ‡Benedicentes Dominum, 33
exaltate illum quantũ poteſtis. maior enim
eſt omni laude. ‡ Exaltantes eum replemini 34
virtute. Ne laboretis, nõ enim comprehẽde-
Pſal.105.a.2 tis. ‡Quis videbit eum, & enarrabit? & quis 35
magnificabit eum ſicut eſt ab initio? ‡Multa 36
abſcondita ſunt maiora his: pauca enim vi-
dimus operum eius. ‡Omnia autem Domi- 37
nus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

## CAP. XLIIII.

LAudemus viros glorioſos, & parentes 1
noſtros in generatione ſua. ‡ Multam 2
gloriam fecit Dñs magnificẽtia ſua à ſeculo. A
‡ Dominantes in poteſtatibus ſuis homines 3
magni virtute, & prudentia ſua præditi nun-
tiantes in prophetis dignitatẽ prophetarum,
‡& imperãtes in præſenti populo, & virtute 4
prudentiæ populis ſanctiſsima verba. ‡In pe- 5
ritia ſua requirentes modos muſicos, & nar-
*in ſcriptura 3. rantes carmina *ſcripturarũ. ‡Homines di- 6
uites in virtute pulchritudinis ſtudium ha-
bentes: pacificãtes in domibus ſuis. ‡Omnes 7
iſti in generationibus gentis ſuæ gloriã ade-
pti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudi-
bus. ‡Qui de illis nati ſunt, reliquerunt no- 8

9 men narrandi laudes eorũ: ‡& ſunt quorum
B non eſt memoria: perierunt quaſi qui non
fuerint, & nati ſunt quaſi non nati, & filij
10 ipſorum cum ipſis. ‡Sed illi viri miſericor-
diæ ſunt, quorum pietates non defuerunt:
11 ‡cum ſemine eorum permanent bona,
12 ‡hæreditas ſancta nepotes eorum, & in teſta-
13 mentis ſtetit ſemen eorum. ‡Et filij eorum
propter illos vſq; in æternum manẽt: ſemen
eorum & gloria eorum non derelinquetur.
14 ‡ Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, &
C nomen eorũ viuit in generationem & ge-
15 nerationem. ‡ Sapientiam ipſorum narrent
populi, & laudem eorum nuntiet eccleſia.
16 ‡‖Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in pa Gen.5.c.22.
17 radiſum, vt det gentibus pœnitentiã. ‡‖Noë Hebr.11.a.5
inuentus eſt perfectus, iuſtus & in tempore Gen.6.b.9.
18 iracundiæ factus eſt reconciliatio. ‡Ideo di- 7.a.1.
miſſum eſt reliquum terræ, cùm factũ eſt di- Heb.11.b.7.
19 luuium. ‡‖Teſtamenta ſeculi poſita ſunt a- Gene.9.b.9
pud illũ, ne deleri poſsit diluuio omnis ca- c.15.
20 ro ‡‖Abraham magnus pater multitudinis Gen.12.a.2.
gentiũ, & non eſt inuentus ſimilis illi in glo- 15.b.5.17.a.5
ria, qui conſeruauit legem Excelſi, & fuit in Gen.17.a.10
21 teſtamento cum illo. ‡‖In carne eius ſtare Gen.22.a.1.
fecit teſtamentũ, & ‖in tentatione inuentus Gala.3.a.6.
22 eſt fidelis. ‡‖Ideo iureiurando dedit illi *glo Heb.11.d.17
D riam* in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ Gen.22.d.18
23 cumulũ, ‡‖& vt ſtellas exaltare ſemen eius, *ſemen 7.
& hæreditare illos à mari vſq; ad mare, & à
24 flumine vſq; ad terminos terræ. ‡Et in Iſaac
eodem modo fecit propter Abraham patrẽ
25 eius. ‡Benedictionem omnium gentiũ dedit
illi Dominus, & teſtamentum *confirmauit *ſuum
26 ſuper caput Iacob. ‡Agnouit eum in bene-
dictionibus ſuis, & dedit illi hæreditatem, &
diuiſit illi partem in tribubus duodecim.
27 ‡ Et conſeruauit illi homines miſericordiæ
inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

## CAP. XLV.

1 D‖Ilectus Deo & hominibus Moyſes, Exo.11.a.3.
A cuius memoria in benedictione eſt.
2 ‡ Similem illum fecit in gloria ſanctorũ, &
magnificauit eum in timore inimicorũ, &
3 in verbis ſuis monſtra placauit. ‡‖Glorifi- Exod.7.8.9.
cauit illum in conſpectu regum, & iuſsit illi 10.
coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam
4 ſuam ‡‖In fide & lenitate ipſius ſanctũ fecit Nu.12.a.3.
5 illum, & elegit eum ex omni carne. ‡Audi- b.7.
uit enim *eum, & vocẽ ipſius, & induxit il- Heb.3.a.5.
6 lum in nubem. ‡‖Et dedit illi *cor ad præ- *.3.
cepta, *& legem vitæ & diſciplinæ docere Ia- Exod.19.
cob teſtamentum ſuum, & iudicia ſua Iſrael. & 20.
7 ‡‖Excelſum fecit Aaron fratrẽ eius, & ſimi- *corã præ-
8 lem ſibi de tribu Leui. ‡‖Statuit ei teſtamen- cepta 3.
tum æternum, & dedit illi ſacerdotium gen- Exo.4.d.14
9 tis, & beatificauit illum in gloria. ‡‖& cir- Exo.28.a.1.
cumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum Exod.28.
ſtolam gloriæ, & coronauit eum in vaſis vir- & 29.
10 tutis. ‡Circumpedes & fœmoralia, & hume-
B rale poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis
11 aureis plurimis in gyro, ‡ dare ſonitum in
inceſſu ſuo, auditum facere ſonitum in tem-
12 plo in memoriã filiis gentis ſuæ. ‡Stola ſan-
cta auro & hyacintho, & purpura, op* textí-
le, viri ſapientis iudicio & veritate prædit.
13 ‡ Torto cocco opus artificis, gẽmis pretioſis

figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij
ſculptis in memoriam ſecundum numerum
tribuum Iſrael. ‡Coronã auream ſuper mi- 14
tram eius expreſſam ſigno ſanctitatis: & glo
ria honoris, & opus virtutis, deſyderia ocu-
lorum ornata. ‡Sic pulchra ante ipſum non 15
fuerunt talia vſq; ad originem. ‡Non eſt in- 16
dutus illa alienigena aliquis, ſed tantùm filij
ipſius ſoli, & nepotes eius per omne tẽpus. C
‡Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quo- 17
Leui.8.b.12. tidie. ‡ ‖Compleuit Moyſes manus eius, & 18
vnxit illum oleo ſancto. ‡ Factum eſt illi in 19
teſtamentum æternum, & ſemini eius ſicut
dies cæli fungi ſacerdotio, & habere laudem,
& glorificare populum ſuũ in nomine ſuo.
‡ Ipſum elegit ab omni viuente, offerre ſa- 20
crificium Deo, incenſum, & bonũ odorem,
a.4. in memoriã placare pro populo ſuo: ‡ & 21
dedit illis in præceptis ſuis poteſtatem, in te-
ſtamẽtis iudiciorum docere Iacob teſtimo-
Num.16.a.1 nia, & in lege ſua lucem dare Iſrael. ‡‖Quia 22
26.b.9. contra illum ſteterunt alieni, & propter in-
uidiam circundederunt illum homines in
deſerto, qui erant cum Dathan & Abiron, &
congregatio Core in iracundia. ‡Vidit Do- 23
minus Deus, & non placuit illi, & cõſumpti
ſunt in impetu iracundiæ. ‡Fecit illis mon- 24
ſtra, & conſumpſit illos in flamma ignis. ‡Et 25
addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæredi- D
tatem, & primitias frugum terræ diuiſit illi.
‡Panem ipſis in primis parauit in ſatietatẽ: 26
nam & ſacrificia Domini edent, quæ dedit
illi, & ſemini eius. ‡Cæterùm in terra gẽtes 27
non hæreditabit, & pars non eſt illi in gẽte.
Num.25.b.7 ipſe eſt enim pars eius & hæreditas. ‡‖Phi- 28
1.Mach.2. nees filius Eleazari tertius in gloria eſt, imi-
f.58. tando eum in timore Domini: ‡ & ſtare in 29
reuerẽtia gentis, in bonitate & alacritate a-
nimæ ſuæ placuit Deo Iſrael. ‡ Ideo ſtatuit 30
illi teſtamẽtum pacis, principem ſanctorum
& gentis ſuæ, vt ſit illi & ſemini eius ſacer-
dotij dignitas in æternum. ‡ Et teſtamẽtum 31
Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda, hæredi-
tas ipſi & ſemini eius, vt daret ſapientiam in
cor noſtrum iudicare gentem ſuam in iuſti-
tia: ne abolerẽtur bona ipſorum, & gloriam
ipſorum in gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

FOrtis in bello Ieſus Naue ſucceſſor 1
Moyſi in prophetis, qui fuit magnus ſe- A
cundũ nomen ſuum, ‡maximus in ſalutem 2
electorũ Dei, expugnare inſurgentes hoſtes,
vt conſequeretur hæreditatẽ Iſrael. ‡Quam 3
gloriã adeptus eſt in tollendo manus ſuas, &
iactando contra ciuitates romphæas? ‡Quis 4
ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Do-
ᵃpercuſſit minus ᵃperduxit: ‡ ‖Aut non in iracundia 5
Ioſu.10.c.12. eius impeditus eſt ſol, & vna dies facta eſt
quaſi duo? ‡Inuocauit Altiſſimũ potentem 6
in oppugnando inimicos vndiq;, & audiuit
illũ magnus & ſanctus Deus in ſaxis grandi-
nis virtutis valde fortis. ‡Impetum fecit cõ- 7
tra gentem hoſtilem, & in deſcenſu perdidit
contrarios, ‡vt cognoſcant gentes potẽtiam 8
eius, quia contra Deum pugnare non eſt fa- B
Nu.14.a.6. cile: & ſecutus eſt à tergo potentes. ‡‖Et in 9
diebus Moyſi miſericordiã fecit ipſe & Ca-

leb filius Iephone, ſtare contra hoſtẽ, & pro-
hibere gentẽ à peccatis, & perfringere mur-
10 mur malitiæ. ‡ ‖Et ipſi duo conſtituti, à pe- Nu.14.d.24
riculo liberati ſunt à numero ſexcentorum
millium peditũ, inducere illos in hereditatẽ,
11 in terram quæ manat lac & mel. ‡‖Et dedit Ioſ.14.c.11.
Dominus ipſi Caleb fortitudinem, & vſq; in
ſenectutem permanſit illi virtus, vt aſcen-
deret in excelſum terræ locum, & ſemen
12 ipſius obtinuit hæreditatẽ: ‡vt viderent om-
nes filij Iſrael quia bonũ eſt obſequi ſancto
13 Deo. ‡Et iudices ſinguli ſuo nomine, quorũ
C non eſt corruptum cor, qui nõ auerſi ſunt à
14 Domino, ‡vt ſit memoria illorũ in benedi-
ctione, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo,
15 ‡ & nomen eorũ permaneat in æternũ, per-
manẽs ad filios illorum ſanctorum virorum
16 gloria. ‡Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel
propheta Domini, renouauit imperium, &
17 vnxit principes in gente ſua. ‡ In lege Do-
mini cõgregationẽ iudicauit, & vidit Deum
Iacob, & in fide ſua probatus eſt propheta.
18 ‡ Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia
19 vidit Deum lucis, ‡& inuocauit Dominum
omnipotentẽ in oppugnando hoſtes circum
D ſtantes vndique in oblatione viri inuiolati.
20 ‡ ‖Et intonuit de cælo Dominus, & in ſoni- 1.Reg.7.c.10
21 tu magno auditam fecit vocem ſuam, ‡ &
contriuit principes Tyriorum, & omnes du-
22 ces Philiſthiim: ‡‖Et ante tempus finis vitæ 1.Re.12.a.3.
ſuæ & ſeculi, teſtimonium præbuit in con-
ſpectu Domini, & Chriſti, pecunias & vſque
ad calceamenta ab omni carne non accepit
23 & nõ accuſauit illum homo. ‡‖Et poſt hoc 1.Re.28.c.17
dormiuit, & notum fecit regi, & oſtẽdit illi
finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de
terra in prophetia delere impietatẽ gentis.

CAP. XLVII.

1 POſt hæc ‖ſurrexit Nathan propheta in 2.Re.12.a.1.
2 diebus Dauid. ‡ Et quaſi adeps ſepara-
3 tus à carne, ſic Dauid à filiis Iſrael. ‡‖Cum 1.Re.17.d.34
A leonibus luſit quaſi cum agnis: & in vrſis
ſimiliter fecit ſicut in agnis ouiũ in iuuẽtute
4 ſua. ‡ ‖Nunquid non occidit gigantem, & 1.Re.17.f.49
5 abſtulit opprobrium de gente? ‡In tollendo
manum in ſaxo fundæ deiecit exultationem
6 Goliæ, ‡vbi inuocauit Dominum omnipo-
tentem, & dedit in dextera eius tollere ho-
minem fortem in bello, & exaltare cornu 1.Re.18.b.7.
7 gentis ſuæ. ‡‖Sic in decem millibus glorifi-
cauit eum, & laudauit eum in benedictioni-
bus Domini in offerendo illi coronam glo-
8 riæ. ‡ contriuit enim inimicos vndique, &
extirpauit Philiſthiim contrarios vſque in
hodiernum diem: contriuit cornu ipſorum
9 vſque in æternum. ‡ In omni opere dedit
confeſſionem Sancto, & Excelſo in verbo
10 gloriæ. ‡De omni corde ſuo laudauit Domi
B num, & dilexit Deum qui fecit illum, & de-
11 dit illi contra inimicos potentiam: ‡& ſtare
fecit cantores contra altare, & in ſono eo-
12 rum dulces fecit modos. ‡ Et dedit in cele-
brationibus decus, & ornauit tempora vſq;
ad conſummationem vitæ, vt laudarent no-
men ſanctum Domini, & amplificarent ma-
13 nẽ Dei ſanctitatẽ. ‡‖Chriſtus purgauit pec- 2.Re.12.c.13
cata ipſius, & exaltauit in æternum cornu
eius:

eius: & dedit illi teſtamentum regum, & ſe-
dem gloriæ in Iſraël. ‡ Poſt ipſum ſurrexit 14
filius ſenſatus, & propter illum deiecit om-
3.Reg.5.a.2. nem potentiam inimicorum. ‡ ‖ Salomon 15
imperauit in diebus pacis, cui ſubiecit Deus
omnes hoſtes, vt conderet domum in nomi-
ne ſuo, & pararet ſanctitatẽ in ſempiternum,
quemadmodum eruditus eſt in iuuentute
3.Reg.4.d.32 ſua. ‡ ‖ Et impletus eſt quaſi flumen ſapien- 16
a ſua 5. tia, & terram retexit anima ſua. ‡ Et reple- 17
ſti in comparationibus ænigmata: ad inſulas
longè diuulgatum eſt nomen tuum, & dile-
ctus es in pace tua ‡ In cantilenis & prouer- 18
bijs, & comparationibus & interpretationi-
bus miratæ ſunt terræ, ‡ & in nomine Do- 19
mini Dei cui eſt cognomen Deus Iſraël.
3.Re.10.d.27 ‡ ‖ Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, & 20
3.Re.11.a.4 vt plumbum compleſti argentum, ‡ ‖ & in- 21
clinaſti femora tua mulieribus. Poteſtatem
habuiſti in corpore tuo, ‡ dediſti maculã in 22
gloria tua, & prophanaſti ſemen tuum indu-
cere iracundiam ad liberos tuos, & in cæte-
ris ſtultitiam tuam, ‡ vt faceres imperiũ bi- 23
partitũ, & ex Ephraim imperare imperium
2.Re.7.c.15 durum. ‡ ‖ Deus autem non derelinquet mi- 24
ſericordiam ſuam, & non corrumpet, nec de-
lebit opera ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes
electi ſui: & ſemen eius qui diligit Domi- D
num, non corrumpet ‡ Dedit autẽ reliquum 25
Iacob, & Dauid de ipſa ſtirpe. ‡ Et finem ha- 26
buit Salomon cum patribus ſuis. ‡ Et dereli- 27
quit poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam,
3.Re.12.d.16 ‡ & ‖ imminutum à prudentia Roboam, qui 28
3.Re.12.f.28 auertit gentem conſilio ſuo, ‡ ‖ & Ieroboam 29
filium Nabat, qui peccare fecit Iſraël, & de-
dit viam peccandi Ephraim, & plurima re-
dundauerunt peccata ipſorum. ‡ Valde auer- 30
terunt illos à terra ſua. ‡ Et quæſiuit omnes 31
nequitias, vſq; dum perueniret ad illos de-
fenſio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

CAP XLVIII.

3.Re.17.a.1. ET ſurrexit ‖ Elias propheta, quaſi ignis, 1
& verbum ipſius quaſi facula ardebat. A
‡ Qui induxit in illos famem, & imitantes 2
illum inuidia ſua, pauci facti ſunt. non enim
poterant ſuſtinere præcepta Domini ‡ Verbo 3
Domini continuit cælũ, & deiecit a ſe ignem
terræ. ‡ ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus 4
ſuis. ‡ Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi? 5
3.Re.17.d.22 ‖ Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis, de ſorte
mortis, in verbo Domini Dei. ‡ Qui deieci- 6
ſti reges ad perniciem, & confregiſti facilè
potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo.
‡ Qui audis in Sina iudicium, & in Horeb 7
3.Re.19.c.16 iudicia defenſionis. ‡ ‖ Qui vngis reges ad 8
pœnitentiam, & prophetas facis ſucceſſores
4.Re.2.b.11. poſt te. ‡ ‖ Qui receptus eſt in turbine ignis 9
in curru equorum igneorum. ‡ Qui inſcri- 10
a iudicijs ptus es in a iudicijs temporum lenire ira- B
cundiam Domini, conciliare cor patris ad fi-
lium, & reſtituere tribus Iacob. ‡ Beati ſunt 11
qui te viderunt, & in amicitia tua decorati
ſunt. ‡ nam nos vita viuimus tantùm, poſt 12
mortem autem nõ erit tale nomen noſtrum.
4.Reg.2.b.9 ‡ ‖ Elias qui in turbine tectus eſt, & in Eliſæo 13
cõpletus eſt ſpiritus eius: in diebus ſuis non
pertimuit principem, & potentia nemo vicit

14 illũ. ‡ ‖ nec ſuperauit illum verbũ aliquod, 4.Re.13.d.21
15 & mortuum prophetauit corpus eius. ‡ In
C vita ſua fecit monſtra, & in morte mirabilia
16 operatus eſt. ‡ In omnibus iſtis non pœnituit
populus, & non receſſerũt à peccatis ſuis vſ-
quedum eiecti ſunt de terra ſua, & diſperſi
17 ſunt in omnem terram. ‡ & relicta eſt gens
18 perpauca, & princeps in domo Dauid. ‡ Qui-
dam ipſorum fecerunt quod placeret Deo:
alij autem multa commiſerunt peccata.
19 ‡ ‖ Ezechias muniuit ciuitatem ſuam, & in- 4.Reg.20.
duxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro d.20.
20 rupem, & ædificauit ad aquam puteum. ‡ ‖ In 4.Re.18.d.13
diebus ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit
Rabſacen, & ſuſtulit manum ſuam cõtra il-
los, & extulit manũ ſuam in Sion, & ſuper-
21 bus factus eſt potentia ſua. ‡ Tunc mota ſunt
D corda & manus ipſorum: & doluerũt quaſi
22 parturientes mulieres. ‡ Et inuocauerunt
Dominum miſericordem, & expandẽtes ma-
nus ſuas, extulerunt ad cælum: & ſanctus
Dominus Deus audiuit citò vocẽ ipſorum.
23 ‡ Non eſt commemoratus peccatorum illo-
rum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed pur-
gauit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ.
24 ‡ Deiecit caſtra Aſſyriorum, & contriuit il- 4.re.19.g.35.
25 los angelus Domini. ‡ nã fecit Ezechias quod Tobi 1.d.21.
placuit Deo, & fortiter iuit in via Dauid pa- Eſa.37.g.36.
tris ſui, quam mandauit illi Iſaias propheta 1.Ma.7.f.41
26 magnus, & fidelis in cõſpectu Dei. ‡ ‖ In die- 2.Ma.8.c.19
bus ipſius retrò rediit ſol, & addidit regi vi- 4.Re. 20.b.
27 tam. ‡ Spiritu magno vidit vltima, & conſo- 11.
latus eſt lugentes in Sion, vſq; in ſempiter- Iſa.38.b.11.
28 num. ‡ Oſtendit futura & abſcondita ante-
quam euenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria ‖ Ioſiæ in compoſitione odo- 4.Re.22.a.1
2 ris facta opus pigmentarij. ‡ In omni
A ore quaſi mel indulcabitur eius memoria, & 1.Pa.34.a.1.
3 vt muſica in conuiuio vini. ‡ Ipſe eſt dire-
ctus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit
4 abominationes impietatis. ‡ ‖ Et gubernauit 4.Re.23.b.3.
ad Dominum cor ipſius, & in diebus pecca-
5 torum corroborauit pietatem. ‡ Præter Da-
uid, & Ezechiã, & Ioſiam, omnes peccatum
6 commiſerunt: ‡ nam reliquerunt legem Al-
tiſſimi reges Iuda, & contempſerũt timorem
7 Dei. ‡ Dederunt enim regnum ſuum alijs, &
8 gloriam ſuam alienigenæ genti. ‡ ‖ Incende- 4.re.25.b.9.
B runt electam ſanctitatis ciuitatem, & deſer-
tas fecerunt vias ipſius ‖ in manu Ieremiæ. Iere.1.b.15.
9 ‡ Nam malè tractauerunt illum, ‖ qui à ven- Iere.1.b.5.
tre matris conſecratus eſt propheta, euer-
tere & eruere, & perdere, & iterum ædificare
10 & renouare. ‡ ‖ Ezechiel qui vidit cõſpectum Ezec.1.a.4.
gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cheru-
11 bim. ‡ Nam commemoratus eſt inimicorũ in
imbre, benefacere illis qui oſtẽderunt rectas
12 vias. ‡ Et duodecim prophetarum oſſa pullu-
C lent de loco ſuo: nam corroborauerũt Iacob,
13 & redemerũt ſe in fide virtutis. ‡ Quomodo Agge.2.d.
amplificemus ‖ Zorobabel? nam & ipſe quaſi 24.
14 ſignum in dextera manu Iſraël. ‡ ‖ Et Ieſum 1.Eſd.3.a.2.
filium Ioſedec? qui in diebus ſuis ædificaue- 3.Eſd.5.a.5.
runt domum, & exaltauerunt templum Zach.3 a.1.
ſanctum Domino, paratum in gloriam ſem- Nehe.2.d.17
15 piternã. ‡ ‖ Et Nehemias in memoria multi 7.a.1.
D temporis, qui erexit nobis muros euerſos, Sup.44.c.16.

& ſtare fecit portas & ſeras, qui erexit do-
Gen.41.i.40. mos noſtras. ‡ ‖ Nemo natus eſt in terra qua- 16
42.a.3. lis Henoch, nam & ipſe receptus eſt à terra.
45.b.5. ‡ ‖ Et Ioſeph qui natus eſt homo, princeps 17
50.d.20. fratrum, firmamentum gentis, rector fra-
trum, ſtabilimentum populi: ‡ & oſſa ipſius 18
viſitata ſunt, & poſt mortem prophetauerũt.
Gen.4.d.25. ‡ ‖ Seth & ‖ Sem apud homines gloriam ade- 19
5.d.32. pti ſunt, & ſuper omnem animam in origine
Adam.

CAP. L.

1.Mach.12. SImon ‖ Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui 1
a.6. in vita ſua ſuffulſit domum, & in die- A
2.Mach.3. bus ſuis corroborauit templum. ‡ Templi 2
& 4. etiam altitudo ab ipſo fundata eſt, duplex
ædificatio & excelſi parietes templi. ‡ In die- 3
bus ipſius emanauerunt putei aquarum, &
quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum.
‡ Qui curauit gentem ſuam, & liberauit eam 4
à perditione. ‡ Qui præualuit amplificare ci- 5
uitatẽ, qui adeptus eſt gloriã in conuerſatio-
ne gẽtis, & ingreſſum domus & atrij ampli-
ficauit. ‡ Quaſi ſtella matutina in medio ne- 6
bulę, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.
‡ Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in tẽ- 7
plo Dei. ‡ Quaſi arcus refulgens inter nebu- 8
las gloriæ, & quaſi flos roſarũ in diebus ver-
nis, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ,
& quaſi thus redolens in diebus æſtatis.
‡ Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in 9
igne. ‡ Quaſi vas auri ſolidum ornatũ omni 10
lapide pretioſo. ‡ Quaſi oliua pullulans, & 11
cypreſſus in altitudinem ſe extollens, in ac- B
cipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eum
conſummatione virtutis. ‡ In aſcenſu altaris 12
ſancti, gloriam dedit ſanctitatis amictũ. ‡ In 13
accipiendo autem partes de manu ſacerdo-
tum, & ipſe ſtans iuxta aram. ‡ Circa illum 14
corona fratrum: & quaſi plantatio cedri in
monte Libano, ſic circa illum ſteterunt quaſi
rami palmę, & omnes filij Aarõ in gloria ſua.
‡ Oblatio autem Domini in manibus ipſo- 15
rum, coram omni ſynagoga Iſraël, & cõſum-
mationem fungens in ara, amplificare obla-
tionem excelſi regis, ‡ porrexit manum ſuam 16
in libatione, & libauit de ſanguine vuæ.
‡ Effudit in fundamento altaris odorem di- 17
uinum excelſo principi. ‡ Tunc exclamaue- 18
runt filij Aaron, in tubis productilibus ſonue- C
rũt, & auditam fecerunt vocem magnam in
memoriã coram Deo. ‡ Tunc omnis populus 19
ſimul properauerunt, & ceciderũt in faciem
ſuper terram adorare Dominum Deũ ſuum,
& dare preces omnipotẽti Deo excelſo. ‡ Et 20
amplificauerunt pſallẽtes in vocibus ſuis, &
in magna domo auctus eſt ſonus ſuauitatis
plenus. ‡ Et rogauit populus Dominũ excel- 21
ſum in prece, vſquedum perfectus eſt honor
Domini, & munus ſuum perfecerũt. ‡ Tunc 22
deſcendens, manus ſuas extulit in omnem
congregationẽ filiorum Iſraël dare gloriam
Deo à labijs ſuis, & in nomine ipſius gloria-
ri. ‡ & iterauit orationẽ ſuam, volens oſten- 23
dere virtutem Dei. ‡ Et plus orauit Deum 24
omnium, qui magna fecit in omni terra, qui
auxit dies noſtros à ventre matris noſtræ, & D
fecit nobiſcum ſecundum ſuam miſericor-
diam, ‡ det nobis iucunditatem cordis, & 25

fieri pacẽ in diebus noſtris in Iſrael per dies
26 ſempiternos: ‡ credere Iſraël nobiſcum eſſe
Dei miſericordiam, vt liberet nos in diebus
27 ſuis. ‡ Duas gentes odit anima mea: tertia au-
28 tem non eſt gens quam oderim: ‡ qui ſedent
in monte Seir, & Philiſthiim: & ſtultus po-
29 pulus qui habitat in Sichimis. ‡ Doctrinam
ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto
Ieſus filius Syrach Ieroſolymita, qui reno-
30 uauit ſapientiã de corde ſuo. ‡ Beatus qui in
iſtis verſatur bonis. qui ponit illa in corde
31 ſuo, ſapiẽs erit ſemper. ‡ Si enim hæc fecerit,
ad oĩa valebit: quia lux Dei veſtigiũ eius eſt.

Oratio Ieſu filij Sirach.

CAP. LI.

1 COnfitebor tibi Domine rex, & collau-
2 dabo te Deum ſaluatorẽ meum. ‡ Con
A fitebor nomini tuo: quoniam adiutor & pro-
3 tector factus es mihi, ‡ & liberaſti corpus
meum à perditione, a laqueo linguæ iniquæ,
& à labijs operantium mẽdacium, & in con-
4 ſpectu aſtantium factus es mihi adiutor ‡ Et
liberaſti me ſecundum multitudinem miſe-
ricordiæ nominis tui à rugientibus, præpara-
5 tis ad eſcam. ‡ de manibus quærentium ani-
mam meam & de portis tribulationum quæ
6 circundederunt me: ‡ à preſſura flammæ, quę
circundedit me, & in medio ignis non ſum
7 æſtuatus. ‡ De altitudine ventris inferi, & à
lingua coinquinata, & à verbo mendacij, à
8 rege iniquo, & à lingua iniuſta. ‡ Laudabit
9 vſq; ad mortem anima mea Dominum, ‡ &
vita mea appropinquãs erat in inferno deor-
10 ſum. ‡ Circundederunt me vndique, & non
B erat qui adiuuaret. Reſpiciens eram ad adiu-
11 torium hominum, & non erat. ‡ Memoratus
ſum miſericordiæ tuæ Domine, & coopera-
12 tionis tuæ quę à ſeculo ſunt. ‡ quoniam eruis
ſuſtinentes te Domine, & liberas eos de ma-
13 nibus gentium. ‡ Exaltaſti ſuper terram ha-
bitationẽ meam, & pro morte defluente de-
14 precatus ſum. ‡ Inuocaui Dominum patrem
Domini mei, vt nõ derelinquat me in die tri
bulationis meæ, & in tempore ſuperborum
15 ſine adiutorio. ‡ Laudabo nomen tuum aſſi-
duè, & collaudabo illud in confeſſione, &
16 exaudita eſt oratio mea. ‡ Et liberaſti me de
perditione, & eripuiſti me de tẽpore iniquo.
17 ‡ Propterea cõfitebor, & laudem dicam tibi,
18 & benedicam nomini Domini. ‡ Cùm adhuc
iunior ſum, priuſquam oberrarẽ, quæſiui ſa-
19 pientiam palam in oratione mea. ‡ Ante tem
C pus poſtulabam pro illa, & vſque in nouiſſi-
mis inquiram eam, & florebit tanquã pręcox
20 vua. ‡ Lætatum eſt cor meum in ea, ambula-
uit pes meus iter rectum, à iuuentute mea
21 inueſtigabam eam ‡ Inclinaui modicè aurem
22 meam, & excepi illam. ‡ Multam inueni in
23 meipſo ſapientiam, & multum profeci in ea.
24 ‡ Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam. ‡ Con-
ſiliatus ſum enim vt facerem illam: zelatus
25 ſum bonum, & non confundar. ‡ Colluctata
eſt anima mea in illa, & in faciendo eã con-
26 firmatus ſum. ‡ Manus meas extendi in al-
tum, & in ſapientia eius luxit anima mea: &
27 ignorãtias meas illuminauit. ‡ Animã meam
direxi ad illam, & in agnitione inueni eam.

Poſſedi

‡Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter hoc 28
non derelinquar. ‡Venter meus conturbatus 29
eſt quærendo illam: propterea bonā poſſide-
bo poſſeſſionem. ‡Dedit enim mihi Dñs lin- 30
guā mercedem meā: & in ipſa laudabo eum.
‡Appropiate ad me indocti, & cōgregate vos 31
in domū diſciplinæ. ‡quid adhuc retardatis? 32
& quid dicitis in his? animæ veſtræ ſitiunt D
vehementer. ‡Aperui os meū, & locutus ſum, 33
*ſapiētiam Comparate vobis ſine argento*, ‡& collum 34
veſtrum ſubijcite iugo, & ſuſcipiat anima
veſtra diſciplinam in proximo eſt enim in-
uenire eam. ‡Videte oculis veſtris quia mo- 35
dicum laboraui, & inueni mihi multam re-
quiem. ‡Aſſumite diſciplinam in multo nu- 36
mero argenti, & copioſum aurum poſſidete
in ea. ‡Lætetur anima veſtra in miſericordia 37
eius, & non confundemini in laude ipſius.
‡Operamini opus veſtrum ante tempus, & 38
dabit vobis mercedē veſtram in tēpore ſuo.

# PROPHETIA ISAIAE.

## CAP. I.

VISIO Iſaiæ filij Amos quam vidit 1
ſuper Iudam & Ieruſalem in diebus A
Oziæ, Ioathā, Achaz, & Ezechiæ re-
gum Iuda. ‡Audite cæli, & auribus percipe 2
terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios
enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt
me. ‡Cognouit bos poſſeſſorem ſuum & aſi- 3
*.3. nus præſepe Domini ſui: Iſraël autem *me*
non cognouit, & populus meus non intelle-
xit. ‡Væ genti peccatrici, populo graui ini- 4
quitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis, de- B
reliquerunt Dominum, blaſphemauerunt
ſanctum Iſraël, abalienati ſunt retrorſum.
‡Super quo percutiam vos vltrà, addentes 5
præuaricationem? omne caput languidum, & .
omne cor mœrens. ‡A planta pedis vſque 6
ad verticem non eſt in eo ſanitas. vulnus, &
liuor, & plaga tumens: non eſt circumligata,
nec curata medicamine, neque fota oleo.
Infr.5.b.6. ‡‖Terra veſtra deſerta: ciuitates veſtræ ſuc- 7
ceuſæ igni: regionem veſtram coram vobis
alieni deuorant; & deſolabitur ſicut in vaſti-
tate hoſtili. ‡Et derelinquetur filia Sion vt 8
vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in
cucumerario, & ſicut ciuitas quæ vaſtatur.
Rom.9.g.29. ‡‖Niſi Dominus exercituum reliquiſſet no- 9
Ge.19.c.24. bis ſemen, ‖quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi C
Gomorrha ſimiles eſſemus. ‡Audite verbū 10
Domini principes Sodomorum, percipite au
ribus legem Dei noſtri populus Gomorrhæ.
Iere.6.c.20. ‡‖Quò mihi multitudinem victimarum ve- 11
Amos 5.f.21 ſtrarum, dicit Dominus? *plenus ſum. holo-
*Plen* ſum cauſta arietum & adipem* pinguium, & ſan-
holocauſto guinem vitulorum & agnorum & hircorum
arietum & noluі. ‡Cùm *veniretis* ante conſpectum 12
adipe 4. meū, quis quæſiuit hæc de manibus veſtris,
*veneritis vt ambularetis in atrijs meis? ‡ne *afferatis* 13
5. vltrà ſacrificium fruſtra: incēſum abomina- D
*offeratis 8. tio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbathum, &
feſtiuitates alias nō feram, iniqui ſunt cœtus
veſtri: ‡calendas veſtras, & ſolennitates 14
veſtras odiuit anima mea: facta ſunt mihi
15 moleſta, laboraui ſuſtinēs. ‡Et cùm extende-
ritis manus veſtras, auertam oculos meos à
vobis: & cùm multiplicaueritis orationem,
non exaudiam, ‖manus *enim* veſtræ ſangui Infr.59.a.1.
16 ne plenæ ſunt. ‡‖Lauamini, mundi eſtote, *.8.
E auferte malū cogitationum veſtrarū ab ocu- 1.Pet.3.b.11.
17 lis meis: quieſcite agere peruersè, ‡diſcite
benefacere: quærite iudicium, ſubuenite op-
preſſo, iudicate pupillo, defendite viduam,
18 ‡Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi
fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix
dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi ver-
19 miculus, velut lana *alba* erunt. ‡Si volue- *.2.
ritis, & audieritis *me*, bona terræ comede- *.3.
20 tis. ‡Quòd ſi nolueritis, & me ad iracun-
diam prouocaueritis: gladius deuorabit vos,
21 quia os Domini locutum eſt. ‡Quomodo
facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudi-
cij? Iuſtitia habitauit in ea, nūc autē homici-
22 dæ. ‡Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam:
23 vinum tuum miſtum eſt aqua. ‡Principes
F tui infideles, ſocij furum, omnes diligūt mu
nera, ſequuntur retributiones. ‖Pupillo non Iere.5.f.28.
iudicant: & cauſa viduæ non ingreditur ad Zach.7.c.10.
24 illos. ‡Propter hoc ait Dominus Deus exer-
cituū fortis Iſrael, Heu, conſolabor ſuper ho-
ſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.
25 ‡Et conuertam manum meam ad te, & ex-
coquam ad purum ſcoriam tuam, & aufe-
26 ram omne ſtannum tuum. ‡Et reſtituam
iudices tuos vt fuerunt prius, & conſiliarios
G tuos ſicut antiquitus. poſt hæc vocaberis ci-
27 uitas iuſti, vrbs fidelis. ‡Sion in iudicio re-
28 dimetur, & reducent eā in iuſtitia: ‡& con-
teret ſceleſtos, & peccatores ſimul: & qui de-
29 reliquerunt Dominum, conſumētur. ‡Con-
fundentur enim ab idolis quibus ſacrifica-
uerunt: & erubeſcetis ſuper hortis quos ele-
30 geratis, ‡cùm fueritis velut quercus defluen
31 tibus folijs, & velut hortus abſque aqua. ‡Et
erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupæ, & opus
veſtrū quaſi ſcintilla: & ſuccēdetur vtrunq;
ſimul, & non erit qui extinguat.

## CAP. II.

1 VErbū quod vidit Iſaias filius Amos ſu- Mich.4.a.1
2 per Iudam & Ieruſalem. ‡‖Et erit in
A nouiſſimis diebus præparatus mons domus
Domini in vertice montium, & eleuabitur
ſuper colles: & fluent ad eum omnes gentes.
3 ‡Et ibunt populi multi, & dicent, Venite &
aſcendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, &
ambulabimus in ſemitis eius: quia de Sion
exibit lex, & verbum Domini de Ieruſalem.
4 ‡Et iudicabit Gentes, & arguet populos mul
tos: & conflabūt gladios ſuos in vomeres, &
B lanceas ſuas in falces: non leuabit gens con-
tra gentem gladium, nec exercebuntur vltrà
5 ad prælium. ‡Domus Iacob venite, & ambu-
6 lemus in lumine Domini. ‡Proiecisti enim
populum tuum domum Iacob: quia repleti
ſunt vt olim, & augures habuerunt vt Phi-
D liſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.
7 ‡*Repleta eſt terra* argento & auro: & non *Et 2.
8 eſt finis theſaurorū eius: ‡& repleta eſt terra *eius 2.
eius equis: & innumerabiles quadrigæ eius.

Et repleta eſt terra eius idolis: opus manuū
ſuarum adorauerunt, quod fecerunt digiti
eorum. ‡Et incuruauit ſe homo, & humi- 9
liatus eſt vir: ne ergo dimittas eis. ‡ Ingre- 10
dere in petram, & abſcondere in foſſa humo C
à facie timoris Domini, & à gloria maieſta-
tis eius. ‡Oculi ſublimes hominis humiliati 11
ſunt, & incuruabitur altitudo virorum: exal
tabitur autem Dominus ſolus in die illa.
‡Quia dies Domini exercituum ſuper om- 12
nem ſuperbū & excelſum, & ſuper omnem
arrogantem, & humiliabitur. ‡Et ſuper om- 13
nes cedros Libani ſublimes & erectas, & ſu-
per omnes quercus Baſan. ‡Et ſuper omnes 14
montes excelſos, & ſuper omnes colles ele-
uatos. ‡ Et ſuper omnem turrim excelſam, 15
& ſuper omnem murum munitum. ‡Et ſu- 16
per oēs naues Tharſis, & ſuper omne quod vi
ſu pulchrum eſt. ‡Et incuruabitur ſublimi- 17
tas hominum, & humiliabitur altitudo vi- D
rorum: & eleuabitur Dominus ſolus in die
Oſee 10.c.8. illa. ‡ Et idola penitus conterentur. ‡ ][Et 18
Luc.23.d.30. introibunt in ſpeluncas petrarū, & in voragi- 19
Apoc.9.c.17. nes terræ à facie formidinis Dñi, & à gloria
maieſtatis eius, cū ſurrexerit percutere ter-
ram. ‡In die illa proijciet homo idola argen- 20
ti ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fecerat ſibi
vt adoraret, talpas & veſpertiliones. ‡ Et in- 18
gredietur ſiſſuras petrarum, & in cauernas
ſaxorū à facie formidinis Domini, & à gloria
maieſtatis eius cùm ſurrexerit percutere ter-
rā. ‡Quieſcite ergo ab homine, cuius ſpiritus 22
in naribus eius eſt: quia excelſus reputatus
eſt ipſe.

CAP. III.

ECce enim dominator Dominus exerci- 1
tuū auferet à Ieruſalem & à Iuda va- A
lidum & fortem, omne robur panis, & omne
robur aquæ. ‡fortem, & virum bellatorem, 2
iudicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem.
‡Principem ſuper quinquaginta, & honora- 3
bilem vultu, & conſiliarium, & ſapiētem de
architectis, & prudentem eloquij myſtici.
‡Et dabo pueros principes eorum, & effœ- 4
minati dominabūtur eis. ‡Et irruet populus, 5
vir ad virum, & vnuſquiſque ad proximum
ſuum: tumultuabitur puer contra ſenem, &
*dicens ignobilis contra nobilē. ‡Apprehendet enim 6
vir fratrem ſuū domeſticum patris ſui, *Ve-
*Reſponde- ſtimētum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina
bitq;. autem hæc ſub manu tua. ‡*Reſpondebit in 7
die illa, dicēs, Non ſum medicus, & in domo B
mea non eſt panis, neq; veſtimentum: nolite
conſtituere me principē populi. ‡Ruit enim 8
Ieruſalem, & Iudas concidit: quia lingua eo-
rum, & adinuentiones eorum contra Domi-
num, vt prouocarent oculos maieſtatis eius.
‡Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & 9
peccatū ſuum quaſi Sodoma prædicauerūt,
nec abſconderunt. væ animæ eorum, quo-
niam reddita ſunt eis mala. ‡ Dicite iuſto 10
quoniam bene, quoniam fructum adinuen-
tionum ſuarum comedet. ‡Væ impio in ma- 11
lum: retributio enim manuum eius fiet ei.
‡Populum meum exactores ſui ſpoliaue- 12
runt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule C
meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiūt,
Supr.1.b.7. & viam greſſuum tuorum diſſipant. ‡][Stat 13

ad iudicandum Dominus, & ſtat ad iudican-
14 dos populos. ‡ Dominus ad iudicium veniet
cum ſenibus populi ſui, & principibus eius:
vos enim depaſti eſtis vineam*, & rapina *meam
15 pauperis in domo veſtra. ‡ Quare atteritis
populum meum, & facies pauperū commo-
16 litis, dicit Dominus Deus exercituum? ‡Et
dixit Dominus, Pro eo quòd eleuatæ ſunt fi-
liæ Sion, & ambulauerunt extento collo, &
D nutibus oculorum, ibant & plaudebant: am-
bulabant, & pedibus ſuis cōpoſito gradu in-
17 cedebant: ‡ Decaluabit Dominus verticem
filiarū Sion, & Dominus crinem earum nu-
18 dabit. ‡In die illa auferet Dominus ornamē-
19 tū calceamentorū, & lunulas, ‡& torques, &
20 monilia, & armillas, & mitras, ‡& diſcrimi-
nalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfa-
21 ctoriola, & inaures, ‡& annulos, & gēmas in
22 fronte pendentes, ‡& mutatoria, & palliola,
23 & linteamina, & acus, ‡& ſpecula, & ſindo-
24 nes, & vittas, & theriſtra. ‡ Et erit pro ſuaui
odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro
criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pecto-
25 rali cilicium. ‡Pulcherrimi quoque viri tui
26 gladio cadēt, & fortes tui in prælio. ‡Et mœ-
rebunt atque lugebunt portæ eius, & deſo-
lata in terra ſedebit.

CAP. IIII.

1 ET apprehendent ſeptē mulieres virum
A vnum in die illa, dicentes, Panē noſtrum
comedemus, & veſtimentis noſtris operie-
mur: tantummodo inuocetur nomen tuum
2 ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum. ‡In
die illa erit germen Domini in magnificen-
tia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, &
3 exultatio his qui ſaluati fuerint de Iſraël. ‡Et
erit: omnis qui relictus fuerit in Sion, & re-
ſiduus in Ieruſalē, ſanctus vocabitur, omnis
4 qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſalem. ‡Si ab-
luerit Dominus ſordes filiarū Sion, & ſangui-
nē Ieruſalem lauerit de medio eius in ſpiritu
5 iudicij & ſpiritu ardoris. ‡ Et creabit Dñs
ſuper omnē locū montis Sion, & vbi inuo-
catus eſt, nubē per diem, & fumū & ſplen-
dorem ignis flammantis in nocte. ſuper om-
6 nem enim gloriam protectio. ‡Et taberna-
culum erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in
ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à
pluuia.

CAP. V.

1 CAntabo dilecto meo canticum patrue- Iere.2.d.21
A lis mei vineæ ſuæ. ][Vinea facta eſt di- Mat.21.d.33
2 lecto meo in cornu filio olei. ‡ Et ſepiuit eā,
& lapides elegit ex illa, & plantauit eam ele-
ctam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit vt face
3 ret vuas, & fecit labruſcas. ‡Nunc ergo ha-
bitatores Ieruſalem, & viri Iuda, iudicate in-
4 ter me & vineam meā. ‡ Quid eſt quod de-
bui vltrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an
quod expectaui vt faceret vuas, & fecit la-
5 bruſcas? ‡Et nūc oſtendā vobis quid ego fa-
B ciam vineæ meæ. Auferam ſepem eius, & erit
in direptionem: diruā maceriam eius, & erit
6 in conculcationem. ‡Et ponam eam deſer- Supr.2.b.7.
tam, non putabitur, & nō fodietur: & aſcen-
dent* vepres & ſpinæ, & nubibus mādabo ne *ſuper eam
7 pluant ſuper eam imbrem. ‡Vinea enim Dñi
exerci-

exercituū, domus Iſrael eſt: & viri Iuda, ger-
men eius delectabile: & expectaui vt faceret
iudiciū, & ecce iniquitas: & iuſtitiā, & ecce
clamor. ‡Væ, qui coniungitis domū ad domū, 8
& agrum agro copulatis vſq; ad terminum
loci. nunquid habitabitis vos ſoli in medio
terræ? ‡In auribus meis ſunt [a]hæc, dicit Do- 9
minus exercituum, Niſi domus multæ de-
ſertæ fuerint grandes & pulchræ, abſq; ha- C
bitatore. ‡Decem enim iugera vinearū fa- 10
cient lagunculam vnam, & triginta modij
ſementis facient modios tres. ‡Væ, qui con- 11
ſurgitis manè ad ebrietatē ſectandam, & po-
tandum vſq; ad veſperam, vt vino æſtuetis.
‡Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & 12
vinum in conuiuiis veſtris: & opus Domini
non reſpicitis, nec opera manuum eius con-
ſyderatis. ‡Propterea captiuus ductus eſt po 13
pulus meus, quia non habuit ſcientiā, & no-
biles eius interierūt fame, & multitudo eius
ſiti exaruit. ‡Propterea dilatauit infernus a- 14
nimam ſuam, & aperuit os ſuum abſq; vllo D
termino: & deſcendent fortes eius, & popu-
lus eius, & ſublimes glorioſiq; eius ad eum.
‡Et incuruabitur homo, & humiliabitur 15
vir, & oculi ſublimium deprimentur. ‡Et 16
exaltabitur Dominus exercituū in iudicio,
& Deus ſanctus ſanctificabitur in iuſtitia.
‡Et paſcentur agni iuxta ordinem ſuum, & 17
deſerta in vbertatem verſa aduenæ come-
dent. ‡Væ, qui trahitis iniquitatem in funi- 18
culis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri
peccatum. ‡Qui dicitis, Feſtinet, & citò ve- 19
niat opus eius vt videamus: & appropiet, &
veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus E
illud. ‡Væ, qui dicitis malum bonum, & bo- 20
num malum: ponentes tenebras lucem, &
lucem tenebras: ponentes amarum in dulce,
& dulce in amarum. ‡‖Væ, qui ſapiētes eſtis 21
in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis pru
dentes. ‡Væ, qui potentes eſtis ad bibendum 22
vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrie-
tatem. ‡Qui iuſtificatis impium pro mune- 23
ribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. ‡Pro- 24
pter hoc ſicut deuorat ſtipulā lingua ignis,
& calor flammæ exurit: ſic radix eorū quaſi
fauilla erit, & germen eorum vt puluis aſ- F
cendet. Abiecerunt enim legē Domini exer-
cituum, & eloquium ſancti Iſrael blaſphe-
mauerunt. ‡Ideo iratus eſt furor Domini in 25
populum ſuum, & extendit manum ſuam
ſuper eum, & percuſsit eum: & conturbati
ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum
quaſi ſtercus in medio platearum. In his om
nibus non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc
manus eius extenta. ‡Et eleuabit ſignum in 26
nationibus procul, & ſibilabit ad eum de fi-
nibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.
‡Non eſt deficiens, neq; laborans in eo. non 27
dormitabit, neq; dormiet, neq; ſoluetur cin- G
gulum renum eius, nec rumpetur corrigia
calceamenti eius. ‡Sagittæ eius acutæ, & 28
omnes arcus eius extenti. Vngulæ equorum
eius vt ſilex, & rotæ eius quaſi impetus tem
peſtatis. ‡Rugitus eius vt leonis, rugiet vt 29
catuli leonum: & frendet, & tenebit prædā,
& amplexabitur, & non erit qui eruat. ‡Et 30
ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus
maris, aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ
tribulationis, & lux obtenebrata eſt in cali-
gine eius.

a hæc Domini exercituum 7.

Prou.3.a.7. Ro.12.d.16

CAP. VI.

1 IN anno quo mortuus eſt rex Ozias, vidi
A Dominum ſedentem ſuper ſolium excel
ſum & eleuatum: * & ea quæ ſub ipſo erant,
2 replebant templum. ‡Seraphim ſtabant ſu-
per illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. dua-
bus velabāt faciem eius, & duabus velabant
3 pedes eius, & duabus volabant. ‡Et clama-
bant alter ad alterum, & dicebant, ‖Sanctus
ſanctus ſanctus Dominus Deus exercituū,
4 plena eſt omnis terra gloria eius. ‡Et com-
mota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce
5 clamantis, & domus repleta eſt fumo. ‡Et
dixi, Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus
labiis ego ſum, & in medio populi polluta
B labia habentis ego habito, & regem Domi-
6 num exercituum vidi oculis meis. ‡Et vo-
lauit ad me vnus de Seraphim, & in manu
eius calculus, quem forcipe tulerat de altari.
7 Et tetigit os meū, & dixit, ‡Ecce [a]tetigit hoc
labia tua, & auferetur iniquitas tua, & pec-
8 catum tuum mūdabitur. ‡Et audiui vocem
C Domini dicētis, Quem mittam? & quis ibit
9 nobis? Et dixi, Ecce ego, mitte me. ‡Et dixit,
Vade, Et dices populo huic, ‖Audite audien-
tes, & nolite intelligere: & videte viſionem,
10 & nolite cognoſcere. ‡Excæca cor populi
huius, & aures eius aggraua: & oculos eius
claude: ne fortè videat oculis ſuis, & auribus
ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & cōuer-
11 tatur, & ſanem eum. ‡Et dixi, Vſquequo Do
D mine? Et dixit, Donec deſolentur ciuitates
abſq; habitatore, & domus ſine homine, &
12 terra relinquetur deſerta. ‡Et longè faciet
Dominus homines, & multiplicabitur quæ
13 derelicta fuerat in medio terræ. ‡Et adhuc
in ea decimatio, & conuertetur, & erit in
oſtēſionem ſicut terebinthus, & ſicut quer-
cus quæ expandit ramos ſuos: ſemen ſanctū
erit id quod ſteterit in ea.

* & plena erat domus à maieſtate eius.

Apo.4.c.8. ‑.3.

a tetigit 3.

Mat.13.b.14 Mar.4.b.12 Luc.8.b.10. Ioā.12.f.40 Act.28.f.26 Rom.11.b.8.

CAP. VII.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioa-
A thā, filij Oziæ regis Iuda, aſcēdit Raſin
rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſ-
rael in Ieruſalē, ad præliandū contra eam: &
2 non potuerunt debellare eam. ‡Et nuntia-
uerunt domui Dauid, dicētes, Requieuit Sy-
ria ſuper Ephraim, & cōmotum eſt cor ei⁹,
& cor populi eius: ſicut mouētur ligna ſyl-
3 uarū à facie venti. ‡Et dixit Dñs ad Iſaiam,
Egredere in occurſum Achaz tu, & qui dere
lictus eſt Iaſub filius tuus, ad extremū aquę-
ductus piſcinæ ſuperioris in via Agri fullo-
4 nis. ‡Et dices ad eum, Vide vt ſileas: noli ti-
mere, & cor tuū ne formidet a duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorū in ira furo-
5 ris Raſin [a]regis Syriæ, & filij Romeliæ: ‡eo
quòd conſiliū inierit contra te Syria in ma-
lum, Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes,
6 ‡Aſcendamus ad Iudam, & ſuſcitemus eum,
B & auellamus eum ad nos, & ponamus re-
7 gem in medio eius filium Tabeel. ‡Hæc di-
cit Dominus Deus, Non ſtabit, & non erit
8 iſtud: ‡ſed caput Syriæ Damaſcus, & caput

4.Re.16.a.5

a & 6.

Damaſci Raſin:& adhuc ſexaginta & quinq;
anni,& deſinet Ephráim eſſe populus:‡& ca 9
put Ephráim Samaria, & caput Samariæ fi-
lius Romeliæ.Si nõ credideritis,non perma-
nebitis.‡Et adiecit Dñs loqui ad Achaz, di- 10
cens,‡Pete tibi ſignũ à Domino Deo tuo in 11
profundum inferni,ſiue in excelſum ſuprà.
‡Et dixit Achaz, Non petam,& non tẽtabo 12
Dominũ.‡Et dixit,Audite ergo domus Da- 13
uid,Nunquid parum vobis eſt,moleſtus eſſe
hominibus , quia moleſti eſtis & Deo meo?
‡Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi- 14
*Mat.1.d.23.* gnum:‖Ecce,virgo concipiet & pariet filiũ, C
*Luc.1.c.31.* & vocabitur nomen eius Emmanuel.‡Bu- 15
vocabitis 9. tyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare
malum,& eligere bonum.‡Quia antequam 16
vocabis 7 ſciat puer reprobare malũ, & eligere bonũ,
derelinquetur terra quã tu deteſtaris à facie
duorum regum ſuorũ . ‡Adducet Dominus 17
ſuper te,& ſuper populum tuũ, & ſuper do-
mum,patris tui dies qui non venerunt à die-
bus ſeparationis Ephráim à Iuda cum rege
Aſſyriorum.‡Et erit in die illa:ſibilabit Do- 18
minus muſcæ quæ eſt in extremo fluminũ
Aegypti,& api quæ eſt in terra Aſſur:‡& ve- 19
nient, & requieſcent omnes in torrentibus
vallium,& in cauernis petrarum, & in om-
nibus frutectis, & in vniuerſis foraminibus.
‡In die illa radet Dominus in nouacula cõ- 20
*4.Re.19.d.35* ducta ‖ in his qui trans flumen ſunt, in rege
Aſſyriorum, caput & pilos pedũ, & barbam D
vniuerſam.‡Et erit in die illa:nutriet homo 21
vaccam boum,& duas oues, ‡& præ huber- 22
tate lactis comedet butyrum:butyrum enim
& mel manducabit omnis qui relictus fue-
rit in medio terræ. ‡Et erit in die illa: om- 23
nis locus vbi fuerint mille vites , mille ar-
genteis,in ſpinas & in vepres erunt. ‡ Cum 24
ſagittis & arcu ingredientur illuc : vepres
enim & ſpinæ erunt in vniuerſa terra. ‡ Et 25
omnes montes qui in ſarculo ſarrientur, nõ
veniet illuc terror ſpinarum & veprium, &
erit in paſcua bouis , & in conculcationem
pecoris.

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me, Sume tibi li- 1
brum grãdem, & ſcribe in eo ſtylo ho- A
minis,Velociter ſpolia detrahe,citò præda-
re.‡Et adhibui mihi teſtes fideles Vriam ſa- 2
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
‡ & acceſſi ad propheteſſam, & concepit, & 3
peperit filiũ.Et dixit Dominus ad me: Voca
nomen eius Accelera ſpolia detrahere, Fe-
ſtina prædari. ‡ Quia antequam ſciat puer 4
vocare patrem ſuum & matrem ſuam,auſe-
retur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ
coram rege Aſſyriorum.‡Et adiecit Domi- 5
nus loqui ad me adhuc,dicẽs, ‡Pro eo quòd 6
abiecit populus iſte aquas Siloe,quæ vadunt
cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin,& fi-
lium Romeliæ:‡propter hoc ecce Dominus 7
adducet ſuper eos aquas fluminis fortes &
multas,regem Aſſyriorũ & omnem gloriam B
eius : & aſcendet ſuper omnes riuos eius,&
fluet ſuper vniuerſas ripas eius, ‡ & ibit per 8
Iudam,inundãs, & tranſiens vſq; ad collum
veniet.Et erit extenſio alarum eius,implens
latitudinem terræ tuæ ô Emmanuel.‡Con- 9
gregamini populi , & vincimini , & audite
vniuerſæ procul terræ:confortamini & vin-
10 cimini, accingite vos & vincimini. ‡ inite
conſiliũ & diſſipabitur:loquimini verbum,
11 & non fiet:quia nobiſcũ Deus. ‡Hæc enim
ait Dñs ad me,Sicut in manu forti erudiuit
12 me,ne irem in via populi huius,dicẽs,‡Non
C dicatis coniuratio. omnia enim quæ loqui-
tur populus iſte, coniuratio eſt: & timorem
13 eius ne timeatis,neq; paueatis. ‡Dominum
exercituum ipſum ſanctificate : ipſe pauor
14 veſter,& ipſe terror veſter. ‡Et erit vobis in
ſanctificationem.‖In lapidem autem offen- *Luc.2.e.34.*
ſionis, & in petram ſcãdali duabus domibus *Rom 9.g.32*
Iſrael, in laqueum & in ruinam habitãtibus *1.Pet.2.b.6.*
15 Ieruſalem. ‡ Et offendent ex eis plurimi, &
cadent & conterentur, & irretientur & ca-
16 pientur. ‡Liga teſtimonium,ſigna legem in
17 diſcipulis meis . ‡ Et expectabo Dominum
qui abſcondit faciem ſuam à domo Iacob,
18 & præſtolabor eum. ‡ ‖ Ecce, ego & pueri *Heb.2.d.13.*
D mei quos dedit mihi Dominus in ſignũ, .9.
& in portentũ Iſrael à Domino exercituum,
19 qui habitat in monte Sion. ‡ Et cùm dixe-
rint ad vos, Quærite à pythonibus,& à diui-
nis qui ſtridẽt in incantationibus ſuis: Nun-
quid nõ populus à Deo ſuo requiret viſio- .8.
20 nem? pro viuis à mortuis? ‡Ad legẽ magis,
& ad teſtimoniũ. Quòd ſi nõ dixerint iuxta
21 verbum hoc, non erit eis matutina lux. ‡Et
tranſibit per eam,corruet,& eſuriet: & cùm
eſurierit,iraſcetur, & maledicet regi ſuo, &
22 Deo ſuo,& ſuſpiciet ſurſum. ‡ Et ad terram
intuebitur,& ecce tribulatio & tenebræ,diſ-
ſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, &
non poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

1 A PRimo tempore alleuiata eſt terra Zabu- *Mat.4.c.15*
lon & terra Nephthali, & nouiſſimo
aggrauata eſt via maris trans Iordanẽ Gali-
2 lææ Gentium. ‡Populus qui ambulabat in Gentium
tenebris,vidit lucem magnam:habitantibus populus 12.
in regione vmbræ mortis , lux orta eſt eis.
3 ‡Multiplicaſti gentem,non magnificaſti læ-
titiam . Lætabuntur coram te, ſicut qui læ-
tantur in meſſe, ſicut exultãt victores capta
4 præda,quãdo diuidunt ſpolia. ‡Iugum enim
oneris eius, & virgam humeri eius, & ſce-
ptrum exactoris eius ſuperaſti, ‖ſicut in die *Iudi.7.f.22.*
5 Madian. ‡ Quia omnis violenta prædatio
cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſan-
guine erit in combuſtionem & cibus ignis.
6 B ‡ ‖ PARVVLVS enim NATVS eſt *Luc.2.a.7.*
nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt
principatus ſuper humerum eius:& vocabi-
tur nomen eius admirabilis, conſiliarius,
Deus,fortis,pater futuri ſeculi,princeps pa-
7 cis. ‡Multiplicabitur eius imperium,& pa-
cis non erit finis:ſuper ſolium Dauid,& ſu-
per regnum eius ſedebit: vt confirmet il- .9.
lud,& corroboret in iudicio & iuſtitia amo-
dò & vſque in ſempiternum . zelus Domini
8 exercituum faciet hoc.‡Verbum miſit Do-
9 minus in Iacob,& cecidit in Iſrael. ‡Et ſciet
omnis populus Ephráim,& habitãtes Sama-
riam, in ſuperbia & magnitudine cordis di-
10 centes, ‡Lateres ceciderunt,ſed quadris la-
pidibus

pidibus ædificabimus: ſycomoros ſuccide-
runt, ſed cedros immutabimus. ‡ Et eleua- 11
bit Dominus hoſtes, Raſin ſuper eum, & ini-
micos eius in tumultum vertet. ‡Syriam ab 12
oriente, & Philiſthiim ab occidente: & de-
uorabũt Iſrael toto ore. In omnibus his non
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius C
extenta: ‡& populus nõ eſt reuerſus ad per- 13
cutientem ſe, & Dominum exercituum non
inquiſierunt. ‡Et diſperdet Dominus ab Iſ- 14
ª deprauantem rael caput & caudam, incuruantem & ªre-
frænantem ª die vna. ‡Longæuus & honora- 15
bilis, ipſe eſt caput: & propheta docens men
dacium, ipſe eſt cauda. ‡Et erunt, qui beati- 16
ficant populum iſtum ſeducẽtes, & qui bea-
tificantur, præcipitati. ‡ Propter hoc ſuper 17
adoleſcentulis eius nõ lætabitur Dominus:
& pupillorum eius & viduarum non miſe-
rebitur: quia omnis hypocrita eſt & nequã, D
& vniuerſum os locutum eſt ſtultitiam. In
omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed
adhuc manus eius extenta. ‡Succenſa eſt e- 18
nim quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam
vorabit. & ſuccendetur in denſitate ſaltus, &
conuoluetur ſuperbia fumi. ‡In ira Domini 19
exercituum conturbata eſt terra, & erit po-
pulus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo nõ par-
cet. ‡Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: 20
& comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur:
vnuſquiſque carnem brachij ſui vorabit.
‡Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſen, 21
ſimul ipſi contra Iudam. In omnibus his nõ
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
extenta.

CAP. X.

VAE qui condunt leges iniquas: & ſcri- 1
bentes, iniuſtitiã ſcripſerunt: ‡vt oppri 2
merent in iudicio pauperes, & vim facerent A
cauſę humilium populi mei: vt eſſent viduæ
præda eorum, & pupillos diriperent. ‡Quid 3
facietis in die viſitationis, & calamitatis de
longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram,
‡ne incuruemini ſub vinculo & cum interfe- 4
ctis cadatis? Super omnibus his non eſt
auerſus furor eiꝰ, ſed adhuc manus eius ex-
tenta. ‡Væ Aſſur, virga furoris mei & bacu- 5
lus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
‡Ad gentẽ fallacem mittam eum, & contra 6
populum furoris mei mãdabo illi, vt aufe-
rat ſpolia & diripiat prædã, & ponat illum B
in conculcationem quaſi lutum platearum.
‡Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor eius 7
non ita exiſtimabit: ſed ad conterẽdum erit
cor eius, & ad internecionem gentium non
paucarum. ‡Dicet enim, Nunquid non prin 8
cipes mei ſimul reges ſunt? ‡Nunquid non 9
vt Charcamis, ſic Calano: & vt Arphad, ſic
Emath? nunquid nõ vt Damaſcus, ſic Sama-
ria? ‡ Quo modo inuenit manus mea regna 10
idoli, ſic & ſimulachra eorum de Ieruſalem
& de Samaria. ‡Nunquid non ſicut feci Sa- 11
mariæ & idolis eius, ſic faciam Ieruſalem & C
ſimulachris eius? ‡ Et erit: cùm impleuerit 12
Dominus cuncta opera ſua in mõte Sion &
in Ieruſalem, viſitabo ſuper fructum magni-
4.Re.19.g.35 fici cordis regis ‖ Aſſur, & ſuper gloriam al-
Infr.37.g.36 titudinis oculorum eius. ‡ Dixit enim, In 13
fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia
mea intellexi: & abſtuli terminos populo-
rum, & principes eorum deprædatus ſum, &
detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.
14 ‡ Et inuenit quaſi nidum manus mea forti-
tudinem populorum: & ſicut colliguntur
oua quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam terrã
ego congregaui: & nõ fuit qui moueret pen-
15 nam, & aperiret os, & ganniret. ‡ Nunquid
D gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in
ea? aut exaltabitur ſerra contra eum à quo
trahitur? quomodò ſi eleuetur virga contra
eleuantem ſe, & exaltetur baculus qui vtiq;
16 lignum eſt. ‡ Propter hoc mittet domina-
tor Dominus exercituum, in pinguibus eius
tenuitatem: & ſubtus gloriam eius ſuccẽſa
17 ardebit quaſi cõbuſtio ignis. ‡Et erit lumen
Iſrael in igne, & Sanctus eius in flamma: &
ſuccendetur, & deuorabitur ſpina eius, &
18 vepres in die vna. ‡Et gloria ſaltus eius, &
E carmeli eius ab anima vſq; ad carnem con-
19 ſumetur, & erit terrore profugus. ‡Et reli-
quiæ ligni ſaltus eius præ paucitate nume-
20 rabuntur, & puer ſcribet eos. ‡Et erit in die
illa: non adiiciet reſiduum Iſrael, & hi qui
fugerint de domo Iacob, inniti ſuper eo qui
percutit eos: ſed innitetur ſuper Dominum
21 ſanctum Iſrael, ªin veritate. ‡Reliquiæ ªcon- ª In verita-
uertentur, reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum te reliquiæ
22 fortem. ‡ ‖Si enim fuerit populus tuus Iſ- 14.
rael quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur Rom.9.f.27.
ex eo, conſummatio abbreuiata inundabit Inf.11.c.16.
23 iuſtitiam. ‡ Conſummationem enim & ab-
F breuiationem Dominus Deus exercituum
24 faciet in medio omnis terræ. ‡Propter hoc,
hæc dicit Dominus Deus exercituum, Noli
timere populus meus habitator Siõ, ab Aſ-
ſur, in virga percutiet te, & baculũ ſuum le-
25 uabit ſuper te in via Aegypti. ‡Adhuc enim
paululũ modicumq;, & cõſummabitur indi-
gnatio & furor meus ſuper ſcelus eorum.
26 ‡‖Et ſuſcitabit ſuper eum Dñs exercituum Inf.37.g.36.
flagellum, ‖ iuxta plagam Madian in Petra Iud.7.g.25.
Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & leuabit
27 eam in via Aegypti. ‡Et erit in die illa: au-
feretur onus eius de humero tuo, & iugum
eius de collo tuo, & computreſcet iugum à
28 facie olei. ‡Veniet in Aiath, tranſibit in Ma-
G gron: apud Machmas cõmendabit vaſa ſua.
29 ‡Tranſierunt curſim Gaba ſedes noſtra: ob-
30 ſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. ‡Hinni
voce tua filia Gallim, attende Laiſa, pauper-
31 cula Anathoth. ‡ Migrauit Medemena: ha-
32 bitatores Gabim cõfortamini. ‡Adhuc dies
eſt, vt in Nobe ſtetur: agitabit manum ſuam
ſuper montem filiæ Sion, collem Ieruſalem.
33 ‡ Ecce, dominator Dominus exercituum
confringet lagunculam in terrore, & excelſi
ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humilia-
34 buntur. ‡ Et ſubuertentur condenſa ſaltus
ferro: & Libanus cum excelſis cadet.

CAP. XI.

1 ET ‖egredietur virga de radice Ieſſe, & Act.13.d.23.
2 flos de radice eius aſcẽdet. ‡Et requie-
A ſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſa-
pientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & for-
3 titudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis. ‡ Et

teplebit eum ſpiritus timoris Domini: non
ſecũdum viſionem oculorum iudicabit,neq;
ſecundum auditum aurium arguet:‡Sed iu- 4
dicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æ-
2.Theſſ.2. quitate pro manſuetis terræ : ‖ & percutiet
e.8. terram virga oris ſui,& ſpiritu labiorũ ſuo-
rum interficiet impiũ. ‡ Et erit iuſtitia cin- 5
gulum lumborũ eius: & fides cinctorium re
Iſa.65.d.25 num eius. ‡‖ Habitabit lupus cum agno: & 6
pardus cum hœdo accubabit:vitulus,& leo,
& ouis ſimul morabuntur,& puer paruulus B
minabit eos.‡Vitulus,& vrſus paſcentur:ſi- 7
mul requieſcent catuli eorum: & leo quaſi
bos comedet paleas. ‡Et delectabitur infans 8
ab ubere ſuper foramine aſpidis : & in ca-
uerna reguli, qui ablactatus fuerit,manum
ſuã mittet. ‡Nõ nocebunt,& nõ occident in 9
vniuerſo monte ſancto meo,quia repleta eſt
terra ſciẽtia Domini, ſicut aquæ maris ope-
Rom.15.d.13 rientes. ‡ In die illa radix Ieſſe, ‖qui ſtat in 10
ſignũ populorum,ipſum gẽtes deprecabun-
Sep.10.c.22. tur,& erit ſepulchrum eius glorioſum.‡‖Et 11
erit in die illa : adiiciet Dominus ſecundò C
manũ ſuam ad poſsidendũ reſiduum populi
ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab Ae-
gypto, & à Phethros, & ab Aethiopia, & ab
Aelam,& à Sennaar,& ab Emath,& ab inſu
lis maris. ‡ Et leuabit ſignum in nationes,& 12
cõgregabit profugos Iſrael,& diſperſos Iuda
colliget à quatuor plagis terræ . ‡Et auſere- 13
tur zelus Ephráim, & hoſtes Iuda peribunt:
Ephráim nõ æmulabitur Iudã, & Iudas non
pugnabit contra Ephráim. ‡ Et volabunt in 14
humeros Philiſthijm per mare, ſimul præ- D
dabuntur filios Orientis : Idumæa & Moab
præceptum manus eorũ,& filij Ammõ obe-
dientes erunt. ‡ Et deſolabit Dominus lin- 15
guã maris Aegypti, & leuabit manũ ſuam
ſuper flumen in fortitudine ſpiritus ſui : &
percutiet eum in ſeptẽ riuis, ita vt tranſeant
per eum calceati. ‡Et erit via reſiduo popu- 16
lo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis : ſicut
Exo.14.g.29 fuit Iſraeli‖in die illa qua aſcendit de terra
Aegypti.

CAP. XII.

ET dices in die illa, Confitebor tibi Do- 1
mine,quoniam iratus es mihi: conuer- A
ſus eſt furor tuus,& conſolatus es me.
‡Ecce Deus ſaluator meus, fiducialiter agã, 2
Exo.15.a.2. & non timebo: quia ‖fortitudo mea,& laus
Pſ.117.c.14. mea Dñs *& factus eſt mihi in ſalutem.
*Deus 10. ‡ Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſal- 3
uatoris.
‡ Et dicetis in die illa, Confitemini Domi- 4
no, & inuocate nomen eius : notas facite in B
populis adinuentiones eius: memẽtote quo-
niam excelſum eſt nomen eius.
‡ Cantate Domino quoniam magnificè fe- 5
cit: annuntiate hoc in vniuerſa terra.
‡ Exulta, & lauda habitatio Sion: quia ma- 6
gnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAP. XIII.

ONus Babylonis, quod vidit Iſaias fi- 1
lius Amos.‡Super montem caligino- 2
ſum leuate ſignũ, exaltate vocẽ, leuate ma- A
num, & ingrediantur portas duces. ‡ Ego 3
mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes
meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 ‡Vox multitudinis in mõtibus,quaſi popu-
lorum frequentiũ, vox ſonitus regũ & gen-
tium congregatarũ: Dominus exercituum
5 præcepit militiæ belli,‡venientibus de terra
procul,à ſummitate cæli: Dominus,& vaſa
6 furoris eius,vt diſperdat omnẽ terrã. ‡Vlu-
late,quia propè eſt dies Domini:quaſi vaſti-
7 tas à Domino veniet. ‡ Propter hoc omnes
manus diſſoluentur, & omne cor hominis
8 cõtabeſcet‡& conteretur. Torſiones & dolo-
res tenebũt,quaſi parturiens dolebũt: vnuſ-
B quiſq; ad proximum ſuum ſtupebit, facies
9 combuſtæ vultus eorũ. ‡ Ecce dies Domini
veniet, crudelis & indignationis plenus, &
iræ,furoriſq;, ad ponẽdam terram in ſolitu-
dinem, & peccatores eius conterẽdos de ea:
10 ‡‖ Quoniam ſtellæ cæli,& ſplendor earum Eze.32.b.7.
nõ expandent lumen ſuũ:‖obtenebratus eſt Ioel.3.c.15.
ſol in ortu ſuo, & luna nõ ſplendebit in lu- Mt.24.c.29.
11 mine ſuo. ‡ Et viſitabo ſuper orbis mala,& Mr.13.c.24.
cõtra impios iniquitatẽ eorum,& quieſcere Luc.21.c.25
C faciam ſuperbiã infidelium,& arrogantiam
12 fortium humiliabo. ‡Pretioſior erit vir au-
13 ro,& homo mundo obrizo. ‡Super hoc,cæ-
lum turbabo: & mouebitur terra de loco
ſuo,propter indignationem Domini exerci-
14 tuum, & propter diem iræ furoris eius. ‡Et
erit quaſi damula fugiens, & quaſi ouis : &
nõ erit qui congreget : vnuſquiſq; ad popu-
lum ſuum cõuertetur, & ſinguli ad terram
15 ſuam fugient. ‡ Omnis qui inuentus fuerit,
occidetur:& omnis qui ſuperuenerit, cadet
16 in gladio. ‡‖ Infantes eorum allidentur in Pſ.136.b.9.
oculis eorum: diripientur domus eorum,&
17 vxores eorũ violabuntur ‡Ecce ego ſuſcita-
bo ſuper eos Medos, qui argentũ non quæ-
18 rant,nec aurum velint. ‡ ſed ſagittis paruu-
D los interficient, & lactentibus vteri non mi-
ſerebuntur,& ſuper filios non parcet oculus
19 eorum.‡Et erit Babylon illa glorioſa in re-
gnis, inclyta in ſuperbia Chaldæorũ, ‖ ſicut Ge.19.c.24
ſubuertit Dominus Sodomã & Gomorrhã.
20 ‡Non habitabitur vſq; in finem,& non fun-
dabitur vſq; ad generationem & generatio-
nem: nec ponet ibi tentoria Arabs,nec paſto-
21 res requieſcent ibi. ‡Sed requieſcent ibi be-
ſtiæ, & replebuntur domus eorum draconi-
bus : & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi
22 ſaltabunt ibi: ‡& reſpondebunt ibi vlulæ in
ædibus eius, & ſirenes in delubris volupta-
tis.

CAP. XIIII.

1 PRopè eſt vt veniat tempus eius, & dies
A eius nõ elongabũtur. Miſerebitur enim
Dominus Iacob,& eliget adhuc de Iſrael,&
requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam:
adiungetur aduena ad eos, & adhærebit do-
2 mui Iacob. ‡Et tenebunt eos populi, & ad-
ducẽt eos in locum ſuum: & poſsidebit eos
domus Iſrael ſuper terrã Domini in ſeruos
& ancillas: & erunt capientes eos qui ſe ce-
3 perant,& ſubiicient exactores ſuos.‡Et erit
in die illa : cùm requiẽ dederit tibi Deus à
labore tuo,& à cõfuſione tua,& à ſeruitu-
4 te dura qua antè ſeruiſti,‡ſumes parabolam
iſtam contra regem Babylonis, & dices,
B Quomodo ceſſauit exactor,quieuit tributũ?
5 ‡ Contriuit Dominus baculum impiorum,

virgam

6 virgã dominantium, ‡cædentem populos in
indignatione, plaga inſanabili, ſubijcientem
in furore gentes, perſequentem crudeliter.
7 ‡Conquieuit & ſiluit omnis terra, gauiſa eſt
8 & exultauit: ‡abietes quoq; lætatæ ſunt ſuper
te, & cedri Libani ex quo dormiſti, nõ aſcen-
9 dit qui ſuccidat nos. ‡Infernus ſubter contur-
batus eſt in occurſum aduentus tui, ſuſcita-
C uit tibi gigantes. Omnes principes terræ ſur-
rexerũt de ſolijs ſuis, oẽs principes nationũ.
10 ‡Vniuerſi reſpondebũt, & dicent tibi, Et tu
vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effe-
11 ctus es. ‡Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua,
concidit cadauer tuũ. ſubter te ſternetur ti-
nea, & operimentum tuum, erunt vermes.
12 ‡Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui ma-
nè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulne-
13 rabas gentes? ‡qui dicebas in corde tuo, In
cælũ conſcendã, ſuper aſtra Dei exaltabo ſo-
lium meũ, ſedebo in monte teſtamẽti, in la-
14 teribus Aquilonis. ‡Aſcendã ſuper altitudi-
15 nẽ nubium, ſimilis ero Altiſsimo. ‡Verunta-
men ad infernũ detraheris in profundũ laci.
16 ‡Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teq;
D proſpicient, Nunquid iſte eſt vir qui contur-
17 bauit terrã, qui concuſſit regna? ‡Qui poſuit
orbem deſertũ, & vrbes eius deſtruxit, vin-
18 ctis eius non aperuit carcerẽ? ‡Omnes reges
gentiũ vniuerſi dormierunt in gloria, vir in
19 domo ſua. ‡Tu autem proiectus es de ſepul-
chro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & ob-
uolutus cũ his qui interfecti ſunt gladio, &
deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi ca-
20 dauer putridum. ‡Nõ habebis conſortium
neque cum eis in ſepultura: tu enim terram
tuã diſperdidiſti, tu populum tuum occidi-
ſti: non vocabitur in æternum ſemen peſsi-
21 morum. ‡Præparate filios eius occiſioni in
E iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent,
nec hæreditabunt terram, neque implebunt
22 faciem orbis ciuitatum. ‡Et conſurgam ſu-
per eos, dicit Dominus exercituũ: & perdam
Babylonis nomen, & reliquias, & germen, &
23 progeniem, dicit Dominus. ‡Et ponam eam
F in poſſeſsionem ericij, & in paludes aqua-
rum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit
24 Dominus exercituum. ‡Iurauit Dominus
exercituum, dicens, Si nõ vt putaui ita erit:
25 & quomodò mente tractaui, ‡ſic eueniet, Vt
conteram Aſſyrium in terra mea, & in mon-
tibus meis conculcem eum, & auferetur ab
eis iugum eius, & onus illius ab humero eo-
26 rum tolletur. ‡Hoc conſilium quod cogita-
ui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus
27 extenta ſuper vniuerſas gentes. ‡Dominus
enim exercituum decreuit: & quis poterit
infirmare? & manus eius extẽta: & quis auer-
28 tet eã? ‡In anno quo mortuus eſt rex Achaz,
29 factum eſt onus iſtud. ‡Ne læteris Philiſthæa
G omnis tu, quoniam comminuta eſt virga per-
cuſſoris tui. de radice enim colubri egredie-
tur regulus, & ſemẽ eius abſorbens volucrẽ.
30 ‡Et paſcentur primogeniti pauperum, & pau-
peres fiducialiter requieſcẽt: & interire fa-
ciam in fame radicem tuã, & reliquias tuas
31 interficiam. ‡Vlula porta, clama ciuitas: pro-
ſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone

Ezechi c.28. A 13. et 2.

enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet
32 agmen eius. ‡Et quid reſpondebitur nuntijs
gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in
ᵃipſa ſperabunt pauperes populi eius. ᵃipſo

CAP. XV.

1 ONus Moab. quia nocte vaſtata eſt Ar
A Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus
2 eſt Murus Moab, conticuit. ‡Aſcendit do-
mus & Dibon ad excelſa in planctum ſuper
Nabo & ſuper Medaba, Moab vlulabit: ‖in Iere.48.f.37.
cunctis capitibus eius caluitium, & omnis
3 barba radetur. ‡‖In triuijs eius accincti ſunt Ezec.7.c.18.
ſacco: ſuper tecta eius, & in plateis eius
4 omnis ᵃvlulatus, ᵇdeſcendit in fletum. ‡Cla- ᵃvlulat
mabit Heſebon & Eleale, vſque Iaſa audita
B eſt vox eorũ. ſuper hoc expediti Moab vlula-
5 bunt, anima eius vlulabit ſibi. ‡Cor meum
ad Moab clamabit, vectes eius vſq; ad Segor ᵇconternã-
vitulam ᵇconternantem. per aſcenſum enim tem, id eſt,
Luith flens aſcendet, & in via Oronaim cla- trimam 7.
6 morem contritionis leuabunt. ‡Aquæ enim
Nemrim deſertæ erunt, quia aruit herba, de-
7 fecit germen, vigor omnis interijt. ‡Secun-
dùm magnitudinẽ operis & viſitatio eorum:
8 ad torrentem ſalicum ducẽt eos. ‡Quoniam
circuiuit clamor terminum Moab: vſque ad
Gallim vlulatus eius, & vſque ad Puteum
9 Elim clamor eius. ‡Quia aquæ Dibon re-
pletæ ſunt ſanguine. ponã enim ſuper Dibon
additamenta his qui fugerint de Moab leo-
nem, & ᵃreliquijs terræ. ᵃreliquiis 22.

CAP. XVI.

1 (EMitte agnũ, Domine, dominatorem —.10.
A terræ, de Petra deſerti ad montem
2 filiæ Sion.) ‡Et erit ſicut auis fugiẽs, & pul-
li de nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab in
3 tranſcenſu Arnon. ‡Init conſilium: coge con-
cilium: pone quaſi noctem vmbram tuam
in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne
4 prodas. ‡Habitabunt apud te profugi mei:
Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtato-
ris: finitus eſt enim puluis, conſummatus eſt
5 miſer, defecit, qui conculcabat terram. ‡Et
B præparabitur in miſericordia ſolium, & ſe-
debit ſuper eum in veritate in tabernaculo
Dauid iudicans & quærens iudicium, & ve-
6 lociter reddens quod iuſtũ eſt. ‡‖Audiuimus Ier.48.d.26
ſuperbiã Moab, ſuperbus eſt valde: ſuperbia
eius & arrogantia eius, & indignatio eius,
7 pluſquam fortitudo eius. ‡Idcirco vlulabit
Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit: his qui
lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini
8 plagas ſuas. ‡Quoniam ſuburbana Heſebon
deſerta ſunt, & vineã Sabama Domini Gen-
tium exciderunt flagella eius: vſque ad Iazer
peruenerunt, errauerunt in deſerto, propa-
gines eius relictæ ſunt, tranſierunt mare.
9 ‡Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam
C Sabama: inebriabo te lachryma mea Heſe-
bon, & Eleale: quoniam ſuper vindemiam
tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium
10 irruit. ‡Et auferetur lætitia & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, neque
iubilabit. vinũ in torculari nõ calcabit qui
calcare conſueuerat: vocem calcantium ab-
11 ſtuli. ‡Super hoc venter meus ad Moab quaſi
cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum
cocti

coſti lateris. ‡Et erit : cùm apparuerit quod 12
laborauit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredie-
tur ad ſancta ſua vt obſecret, & non valebit.
‡Hoc verbum quod locutus eſt Dominus 13
ad Moab extunc. ‡ Et nunc locutus eſt Do- 14
minus, dicẽs, In tribus annis quaſi anni mer
cenarij auferetur gloria Moab ſuper omni
populo multo, & relinquetur *paruus & mo-
dicus, nequaquam multus.

*in eo ſicut racemus.

CAP. XVII.

ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet 1
eſſe ciuitas, & erit ſicut aceruus lapi- A
dũ in ruina. ‡Derelictæ ciuitates Aroer gre- 2
gibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit
qui exterreat. ‡Et ceſſabit adiutorium ab E- 3
phráim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ
Syriæ, ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: di-
cit Dominus exercituũ. ‡ Et erit in die illa: 4
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo car-
nis eius marceſcet. ‡Et erit ſicut congregans 5
in meſſe quod reſtiterit, & brachium eius
ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in
valle Raphaim. ‡ Et relinquetur in eo ſicut 6
racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum vel
trium oliuarũ in ſummitate rami, ſiue qua-
tuor aut quinque in cacuminibus eius fru- B
ctus eius. Dicit Dominus Deus Iſraël. ‡ In 7
die illa inclinabitur homo ad factorẽ ſuum,
& oculi eius ad ſanctum Iſraël reſpicient:
‡& non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt 8
manus eius: & quæ operati ſunt digiti eius
non reſpiciet, lucos & delubra. ‡In die illa 9
erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ ſi-
cut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à fa- C
cie filiorum Iſraël, & *erit' deſerta. ‡ Quia 10
oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiuto-
ris tui non es recordata: propterea plantabis
plantationẽ *fidelem', & germen alienum ſe-
minabis. ‡ In die plantationis tuæ labruſca, 11
& manè ſemen tuũ florebit: ablata eſt meſſis
in die hæreditatis, & dolebit grauiter. ‡ Væ 12
*multitudo' populorum multorum vt mul-
titudo maris ſonantis: & tumultus turbarũ D
ſicut ſonitus aquarũ multarũ. ‡ Sonabũt po- 13
puli ſicut ſonitus aquarũ inundantiũ, & in-
crepabit eũ, & fugiet procul: & rapietur ſicut
puluis montiũ à facie venti, & ſicut turbo co
ram tẽpeſtate. ‡In tempore veſpere, & ecce 14
turbatio: in matutino, & nõ ſubſiſtet. hæc eſt
pars eorum qui vaſtauerunt nos, & ſors diri-
pientium nos.

*erit 7.
*infidelem.
*multitudini 20.

CAP. XVIII.

VAe terræ cymbalo alarum quæ eſt trans 1
flumina Aethiopiæ, ‡qui mittit in ma- 2
re legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite A
angeli veloces ad gẽtem conuulſam, & dila-
ceratam: ad populum terribilem, poſt quem
non eſt alius: ad gentem expectantẽ' & con-
culcatam, cuius diripuerunt flumina terram
eius. ‡* Omnes habitatores orbis qui mora- 3
mini in terra, cùm eleuatum fuerit ſignũ in
montibus, videbitis, & clangorem tubæ au-
dietis: ‡quia hæc dicit Dominus ad me, 4
Quieſcam, & conſyderabo in loco meo ſicut
meridiana lux clara eſt, & ſicut nubes roris
in die meſſis. ‡ Ante meſſem enim totus ef- 5
floruit, & immatura perfectio germinabit, &
præcidentur ramuſculi eius falcibus: & quæ

*expectantem 8.
*ad montẽ nominis Domini exercituum, montem Sion.

derelicta fuerint, abſcindentur, & excutien-
6 tur. ‡Et relinquentur ſimul auibus mõtium,
& beſtijs terræ: & æſtate perpetua erũt ſuper
eũ volucres, & omnes beſtiæ terræ ſuper illũ
7 hyemabunt. ‡In tempore illo deferetur mu-
nus Dño exercituum à populo diuulſo & di-
lacerato: à populo terribili poſt quẽ non fuit
alius à gente expectante, *expectãte' & con-
culcata, cuius diripuerunt flumina terram
eius, ad locũ nominis Domini exercituum
montem Sion.

*.12.

CAP. XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcẽdet
A ſuper nubem leuem, & ingredietur
Aegyptũ & cõmouebũtur ſimulachra Aegy-
pti à facie eius, & cor Aegypti tabeſcet in me-
2 dio eius. ‡ Et concurrere faciam Aegyptios
aduerſus Aegyptios: & pugnabit vir contra
fratrem ſuum, & vir contra amicum ſuum,
ciuitas aduerſus ciuitatem, regnum aduerſus
3 regnum. ‡Et dirumpetur ſpiritus Aegypti in
viſceribus eius, & conſiliũ eius præcipitabo:
& interrogabunt ſimulachra ſua, & diuinos
4 ſuos, & pythones, & ariolos. ‡Et tradã Aegy-
ptum in manu dominorum crudeliũ, & rex
fortis dominabitur eorũ, ait Dominus Deus
5 exercituum. ‡Et areſcet aqua de mari, & flu-
6 uius deſolabitur atque ſiccabitur. ‡ Et defi-
cient flumina: * attenuabuntur, & ſiccabun-
tur riui aggerum. Calamus & iuncus mar-
7 ceſcet, ‡ nudabitur alueus riui à fonte ſuo:
& omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet,
8 & nõ erit. ‡Et mœrebũt piſcatores, & luge-
B bunt omnes mittẽtes in flumen hamũ, & ex-
pandentes rete ſuper faciẽ aquarum emarce-
9 ſcent. ‡Confundẽtur qui operabãtur linum,
10 *plectentes' & texentes ſubtilia. ‡ Et erunt
irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant
11 lacunas ad capiendos piſces. ‡ Stulti princi-
pes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis
dederunt conſilium inſipiens. quomodò di-
citis Pharaoni, Filius ſapientiũ ego, filius re-
12 gum antiquorum? ‡Vbi nunc ſunt ſapientes
tui? annuntient tibi, & indicent quid cogita-
uerit Dominus exercituũ ſuper Aegyptum.
13 ‡Stulti facti ſunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt
14 Aegyptũ, angulũ populorũ eius. ‡ Dominus
miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis: &
C errare fecerunt Aegyptum in omni opere
15 ſuo, ſicut errat ebrius & vomens. ‡ Et non
erit Aegypto opus quod faciat caput & cau-
16 dam incuruantem & refrænantem. ‡In die
illa erit Aegyptus quaſi mulieres, & ſtupe-
bunt, & timebunt à facie commotionis ma-
nus Domini exercituum, quam ipſe moue-
17 bit ſuper eam. ‡ Et erit terra Iuda Aegypto
in pauorem: omnis qui illius fuerit recor-
datus, pauebit à facie conſilij Domini ex-
18 ercituum, quod ipſe cogitauit ſuper eã. ‡ In
die illa erunt quinque ciuitates in terra Ae-
gypti, loquentes lingua Chanáan, & iurantes
per Dominum exercituum: Ciuitas ſolis
19 vocabitur vna. ‡ In die illa erit altare Do-
mini in medio terræ Aegypti, & titulus Do-
20 mini iuxta terminũ eius: ‡& erit in ſignũ &
D in teſtimoniũ Domino exercituum in terra
Aegypti. Clamabũt enim ad Dominũ à facie
tribu-

*& 10.
*pectẽtes 9

tribulantis,& mittet eis ſaluatorem & pro-
pugnatorẽ qui liberet eos. ‡Et cognoſcetur 21
Dominus ab Aegypto,& cognoſcẽt Aegypti
Dominum in die illa,& colẽt eum in hoſtijs
& in muneribus:& vota vouebunt Domino,
& ſoluent.‡Et percutiet Dominus Aegyptũ 22
plaga,& ſanabit eam,& reuertentur ad Do-
minum,& placabitur eis,& ſanabit eos.
‡In die illa erit via de Aegypto in Aſſyrios, 23
& intrabit Aſſyrius Aegyptũ,& Aegyptius
in Aſſyrios,& ſeruient Aegyptij Aſſur. ‡ In 24
die illa erit Iſraël tertiꝰ Aegyptio & Aſſyrios
benedictio in medio terræ, ‡ cui benedixit 25
Dominus exercituum,dicens,Benedictus po
pulus meus Aegypti.& opus manuum mea-
ᵃAſſyrius 4 rumᵃAſſyrioꝰ,hæreditas autem mea Iſraël.

## CAP. XX.

IN anno quo ingreſſus eſt Tharthã in Azó 1
tũ,cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyrio- A
rum,& pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet
eam : ‡in tempore illo locutus eſt Dominus 2
in manu Iſaiæ filij Amos,dicẽs,Vade,& ſol-
ue ſaccũ de lumbis tuis, & calceamenta tua
tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic vadens nu-
dus, & diſcalceatus. ‡Et dixit Dominus,Si- 3
cut ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus, &
diſcalceatus,trium annorum ſignum & por-
tentum erit ſuper Aegyptũ & ſuper Aethio-
piam: ‡ſic minabit rex Aſſyriorum captiui- 4
tatem Aegypti,& tranſmigrationem Aethio- B
ᵇnudum & diſcalceatum 5. piæ,iuuenem & ſenem, ᵇnudam & diſcalcea
tamꝰ diſcoopertis natibus ad ignominiã Ae-
gypti.‡Et timebunt,& confundentur ab Ae- 5
thiopia ſpe ſua,& ab Aegypto gloria ſua.‡Et 6
ᶜHæccine dicet habitator inſulæ huius in die illa,ᶜEcce
hæcꝰerat ſpes noſtra,ad quos confugimus in
ᵈliberaret 7 auxilium,vtᵈliberarentꝰ nos à facie regis Aſ-
ſyriorũ:& quomodò effugere poterimꝰ nos?

## CAP. XXI.

ONus deſerti maris. Sicut turbines ab 1
Aphrico veniũt,de deſerto venit,de A
terra horribili.‡Viſio dura nũtiata eſt mihi: 2
qui incredulus eſt,infideliter agit:& qui de-
populator eſt, vaſtat.Aſcende Aelam,obſide
Mede : omnem gemitum eius ceſſare feci.
‡Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, 3
anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturiẽ-
tis : corrui cùm audirem, conturbatus ſum
cùm viderem. ‡Emarcuit cor meũ,tenebræ 4
ſtupefecerunt me:Babylon dilecta mea,poſi-
ta eſt mihi in miraculũ. ‡Pone menſam,con- 5
templare in ſpecula:comedentes & bibentes
ſurgite principes, arripite clypeum: ‡Hæc 6
enim dixit mihi Dominꝰ,Vade,& pone ſpe- B
culatorem:& quodcunq; viderit,annunciet.
‡Et vidit currum duorum equitum, aſcen- 7
ſorem aſini,& aſcenſorem cameli:& cõtem-
platus eſt diligenter multo intuitu. ‡Et cla- 8
mauit leo,ſuper ſpeculam Domini ego ſum,
Heb.2.a.1. ſtans iugiter per diem : & ‖ſuper cuſtodiam
meam ego ſum,ſtans totis noctibus. ‡ Ecce 9
iſte venit aſcenſor vir bigę equitũ,& reſpon C
Iere.51.a.8. dit,& dixit,‖Cecidit,cecidit Babylõ,& om-
Apoc.14.b.8 nia ſculptilia deorum eius contrita ſunt in
ᵉfilius 3. terram.‡Tritura mea,&ᵉfiliaꝰareæ meæ,quæ 10
audiui à Domino exercituum Deo Iſraël,
annuntiaui vobis. ‡Onus Duma,Ad me cla- 11
mat ex Seir, cuſtos quid de nocte? cuſtos
12 quid de nocte?‡Dixit cuſtos, Venit manè &
nox:ſi quæritis,quærite:conuertimini,venite.
13 ‡Onus in Arabia.In ſaltu ad veſperã dormie
14 tis,in ſemitis Dedanim.‡Occurrẽtes ſitienti
D ferte aquã,qui habitatis terrã auſtri,cũ pani-
15 bus occurrite fugiẽti. ‡A facie enim gladio-
rũ fugerũt,à facie gladij imminentis,a facie
16 arcus extẽti,à facie grauis prælij:‡quoniam
hæc dicit Dñs ad me, Adhuc in vno anno,
quaſi in anno mercenarij, & auferetur om-
17 nis gloria Cedar.‡Et reliquiæ numeri ſagit-
tariorum fortium de filijs Cedar imminuen
tur:Dominus enim Deus Iſraël locutus eſt.

## CAP. XXII.

1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoq;
A tibi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in
2 tecta?‡clamoris plena, vrbs frequẽs,ciuitas
exultans:interfecti tui,non interfecti gladio:
3 nec mortuiᵃin bello. ‡ Cuncti principes tui ᵃtui,mortui
fugerũt ſimul,dureq; ligati ſunt: omnes qui
inuenti ſunt vincti ſunt pariter,procul fuge-
4 runt.‡Propterea dixi,Recedite a me, amarè
flebo:nolite incũbere vt conſolemini me ſu-
5 per vaſtitate filię populi mei.‡Dies enim in-
B terfectionis & conculcationis & fletuũ Dño
Deo exercituũ in valle viſionis,ſcrutãs mu-
6 rũ,& magnificus ſuper montẽ.‡Et Aelã ſum
pſit pharetrã currum hominis equitis,& pa-
7 rietẽ nudauit clypeus.‡Et erũt electæ valles
tuæ plenę quadrigarũ,& equites ponẽt ſedes
8 ſuas in porta. ‡ Et reuelabitur operimẽtum
Iudæ,&ᵇvidebisꝰin die illa armamẽtariũ do- ᵇvidebitis
9 mus ſaltus. ‡Et ſciſſuras ciuitatis Dauid vi-
debitis,quia multiplicatæ ſunt:& congrega-
10 ſtis aquas piſcinæ inferioris,‡& domos Ieru
C ſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad
11 muniendum murum. ‡Et lacũ feciſtis inter
duos muros,ᶜ&ꝰaquã piſcinæ veteris:& non ᶜad s.
ſuſpexiſtis ad eum qui fecerat eã,& operato-
12 rẽ eius delonge nõ vidiſtis.‡Et vocabit Do-
minus Deus exercituũ in die illa ad fletũ, &
ad planctũ,ad caluitium,& ad cingulũ ſacci:
13 ‡& ecce gaudium & lętitia occidere vitulos,
D & iugulare arietes,comedere carnes, & bi-
bere vinum, ‖Comedamus & bibamus,cras Sap.2.b.6.
14 enim moriemur.‡Et reuelata eſt in auribus 1.Cor.15.d.32
meis vox Domini exercituum,Si dimittetur 56.d.12.
iniquitas hæc vobis donec moriamini: dicit
15 Dominus Deus exercituum.‡Hęc dicit Do-
minus Deus exercituum,Vade,ingredere ad
eum qui habitat in tabernaculo,ad Sobnam
16 præpoſitum templi,& dices ad eum, ‡ Quid
tu hic, aut quaſi quis hic? quia excidiſti tibi
hic ſepulchrũ,excidiſti in excelſo memoriale
17 diligenter, in petra tabernaculũ tibi.‡Ecce,
E Dominus aſportari te faciet,ſicut aſportatur
gallus gallinaceus,& quaſi amictum ſic ſub-
18 leuabit te. ‡Coronans coronabit te tribula-
tione, quaſi pilam mittet te in terram latam
& ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19 ‡Et expellam te de ſtatione tua, & de mini-
20 ſterio tuo deponam te. ‡ Et erit in die illa:
vocabo ſeruum meũ Eliacim filium Helcię,
21 ‡& induam illum tunica tua,& cingulo tuo
cõfortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in
manu

manu eius : & erit quaſi pater habitantibus
*Apoc.2.b.7.* Ieruſalē, & domui Iuda. ‡‖ Et dabo clauem 22
*Iob.12.c.14.* domus Dauid ſuper humerū eius: & aperiet,
& non erit qui claudat : & claudet, & non
erit qui aperiat. ‡ Et figam illum paxillum 23
in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ domui
patris ſui. ‡Et ſuſpēdent ſuper eum omnem 24
gloriam domus patris eius vaſorum diuerſa G
genera, omne vas paruulū à vaſis crateratum
vſq; ad omne vas muſicorū. ‡In die illa, dicit 25
Dñs exercituum, auferetur paxillus qui fixus
fuerat in loco fideli: & frangetur, & cadet, &
peribit quod pependerat in eo, quia Dñs lo-
cutus eſt. CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris, quia 1
vaſtata eſt domus, vnde venire con- A
ſueuerāt: de terra Cethim reuelatum eſt eis.
‡Tacete qui habitatis in inſula : negotiatio 2
Sidonis, tranſfretantes mare repleuerunt te.
‡In aquis multis ſemē Nili, meſſis fluminis 3
fruges eius: & facta eſt negotiatio gentium.
‡Erubeſce Sidon, ait enim mare, fortitudo 4
maris, dicens, Non parturiui, & non peperi, &
non enutriui iuuenes, nec ad incrementum B
perduxi virgines. ‡ Cùm auditum fuerit in 5
Aegypto, dolebunt cùm audierint de Tyro.
‡Tranſite maria, vlulate qui habitatis in in- 6
ſula. ‡Nunquid non veſtra hæc eſt, quæ glo- 7
riabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua?
ducent eā pedes ſui longè ad peregrinādum.
‡Quis cogitauit hoc ſuper Tyrum quōdam 8
coronatā, cuius negotiatores principes, inſti-
tores eius inclyti terræ? ‡Dominus exercituū 9
cogitauit hoc, vt detraheret ſuperbiā omnis
gloriæ, & ad ignominiā deduceret vniuerſos
inclytos terræ. ‡ Tranſi terrā tuam quaſi flu- 10
men, filia maris, non eſt cingulum vltrà tibi.
‡Manū ſuam extendit ſuper mare, conturba 11
uit regna: Dominus mandauit aduerſus Cha C
náan, vt cōtereret fortes eius. ‡& dixit, Non 12
adjicies vltrà vt glorieris, calumniā ſuſtinēs
virgo filia Sidonis: in Cethim cōſurgēs trāſ-
freta, ibi quoq; non erit requies tibi. ‡Ecce, 13
terra Chaldæorū talis populus nō fuit, Aſſur
fundauit eam : in captiuitatem traduxerunt
robuſtos eius, ſuffoderunt domos eius, poſue-
runt eam in ruinam. ‡ Vlulate naues maris, 14
quia deuaſtata eſt fortitudo veſtra. ‡ Et erit 15
in die illa : in obliuione eris, ô Tyre, ſeptua-
ginta annis, ſicut dies regis vnius: poſt ſeptua-
ginta autē annos erit Tyro quaſi cāticū me-
*& 7.* retricis. ‡Sume citharam, circui ciuitatem 16
meretrix obliuioni tradita: bene cane, frequē D
ta canticū, vt memoria tui ſit. ‡ Et erit poſt 17
ſeptuaginta annos, viſitabit Dominus Tyrū,
& reducet eā ad merces ſuas: & rurſum for-
nicabitur cum vniuerſis regnis terræ ſuper
*negotiatio* faciem terræ. ‡Et erunt negotiationes eius, 18
*7.* & mercedes eius ſanctificatæ Domino. non
*merces 2.* condentur, neq; reponentur. quia his qui ha
bitauerint coram Domino, erit negotiatio
eius, vt mādueent in ſaturitatem, & veſtian-
tur vſque ad vetuſtatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus diſſipabit terram, & nu- 1
dabit eā, & affliget faciē eius, & diſper- A
*Oſee 4.b.9.* get habitatores eius. ‡‖ Et erit ſicut popu- 2
lus, ſic ſacerdos : & ſicut ſeruus, ſic Dominus
eius: ſicut ancilla, ſic domina eius: ſicut emēs,
ſic ille qui vendit: ſicut fœnerator, ſic is qui
mutuum accipit: ſicut qui repetit, ſic qui de-
3 bet. ‡ Diſſipatione diſſipabitur terra, & di-
reptione prędabitur. Dominus enim locutus
4 eſt verbum hoc. ‡ Luxit, & defluxit terra, &
infirmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt al-
5 titudo populi terræ. ‡Et terra infecta eſt ab
habitatoribus ſuis: quia trāſgreſſi ſunt leges,
mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſem-
6 piternum. ‡Propter hoc maledictio vorabit
B terram, & peccabunt habitatores eius. ideo-
que inſanient cultores eius, & relinquentur
7 homines pauci. ‡ Luxit vindemia, infirmata
eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur
8 corde. ‡ Ceſſauit gaudium tympanorum,
quieuit ſonitus lætantium, cōticuit dulcedo
9 citharæ. ‡Cum cantico non bibent vinum:
10 amara erit potio bibentibus illam. ‡ Attrita
eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus
11 nullo introeunte. ‡ Clamor erit ſuper vino
in plateis : deſerta eſt omnis lætitia: tranſla-
12 tum eſt gaudium terræ. ‡ Relicta eſt in vrbe
ſolitudo, & calamitas opprimet portas.
13 ‡Quia hæc erunt in medio terræ, in medio
populorum, quo modo ſi paucæ oliuæ quæ
remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi
14 cùm fuerit finita vindemia. ‡ Hi leuabunt
C vocem ſuam, atq; laudabunt: cùm glorifica-
15 tus fuerit Dominus, hinnient de mari. ‡Pro-
pter hoc in doctrinis glorificate Dñm: in in-
16 ſulis maris nomē Dñi Dei Iſraël. ‡A finibus
terræ laudes audiuimus, gloriā iuſti. Et dixi,
Secretum meum mihi, ſecretū meū mihi, væ
mihi: præuaricantes præuaricati ſunt, & præ-
uaricatione tranſgreſſorū præuaricati ſunt.
17 ‡Formido & fouea, & laqueus ſuper te qui ha-
18 bitator es terræ. ‡Et erit: qui fugerit a voce
formidinis, cadet in foueā: & qui ſe explica-
uerit de fouea, tenebitur laqueo: quia cata-
ractæ de excelſis apertæ ſunt, & concutientur
19 fundamenta terræ. ‡ Confractione confrin-
D getur terra, contritione conteretur terra,
20 commotione commouebitur terra: ‡ agita-
tione agitabitur terra ſicut ebrius, & aufe-
retur quaſi tabernaculum vnius noctis: &
grauabit eam iniquitas ſua, & corruet, &
21 non adjiciet, vt reſurgat. ‡Et erit: in die illa *Ier.48.g.44*
viſitabit Dominus ſuper militiā cæli in ex-
celſo: & ſuper reges terræ qui ſunt ſuper ter-
22 ram. ‡Et congregabuntur in congregatione
vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
23 carcere: & poſt multos dies viſitabuntur. ‡Et
erubeſcet luna, & cōfundetur ſol, cùm regna-
uerit Dñs exercituū in monte Sion, & in Ie-
ruſalem, & in conſpectu ſenum ſuorū fuerit
glorificatus. CAP. XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te,
A & cōfitebor nomini tuo: quoniā feciſti
mirabilia, cogitationes antiquas fideles amē.
2 ‡Quia poſuiſti ciuitatē in tumulum, vrbem
fortem in ruinam, domum alienorū : vt non
ſit ciuitas, & in ſempiternum nō ædificetur.
3 ‡Super hoc laudabit te populus fortis, ciui-
4 tas gentium robuſtarum timebit te. ‡ Quia
factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno
in tribu-

in tribulatione ſua,ſpes à turbine,vmbracu-
lum ab æſtu, ſpiritus enim robuſtorũ quaſi
5 turbo impellens parietem. ‡ Sicut æſtus in
B ſiti,tumultum alienorũ humiliabis:& quaſi
calore ſub nube torrente propaginẽ fortium
6 marceſcere facies.‡Et faciet Dominus exer-
cituum omnibus populis in monte hoc, con
uiuium pinguium,cõuiuium vindemię pin-
guium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.
7 ‡Et præcipitabit in mõte iſto faciem vinculi
C colligati ſuper omnes populos,& telã quam
8 orditus eſt ſuper omnes nationes.‡ Præcipi-
tabit mortem in ſempiternum: ‖ & auferet (Apo.7.d.27. 22.b.4.)
Dominus Deus lachrymã ab omni facie, &
opprobrium populi ſui auferet de vniuerſa
9 terra: quia Dominus locutus eſt. ‡ Et dicet
in die illa, Ecce Deus noſter iſte,expectaui-
mus eũ,& ſaluabit nos: iſte Dominus, ſuſti-
nuimus eum, exultabimus & lætabimur in
10 ſalutari eius. ‡ Quia requieſcet manus Do-
D mini in mõte iſto: & triturabitur Moab ſub (•)
11 eo,ſicuti teruntur paleæ in plauſtro. ‡Et ex-
tendet manus ſuas ſub eo, ſicut extendit na-
tans ad natandũ:& humiliabit gloriam eius
12 cum alliſione manuũ eius. ‡ Et munimenta
ſublimium murorum tuorum concident,&
humiliabuntur,& detrahentur in terrã vſq;
ad puluerem.

CAP. XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticum iſtud in
A terra Iuda,
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator, (►.8.)
ponetur in ea murus & antemurale.
2 ‡ Aperite portas, & ingrediatur gens iuſta,
cuſtodiens veritatem.
3 ‡Vetus error abiit: ſeruabis pacem: pacem,
quia in te ſperauimus.
4 ‡ Speraſtis in Domino in ſeculis æternis, in
Domino Deo forti in perpetuum.
5 ‡ Quia incuruabit habitantes in excelſo, ci-
uitatem ſublimem humiliabit. Humiliabit
eam vſque ad terram, detrahet eam vſq; ad
puluerem.
6 ‡Cõculcabit eam pes,pedes pauperis, greſ-
ſus egenorum.
7 ‡ Semita iuſti recta eſt, rectus callis iuſti ad
B ambulandum.
8 ‡Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine
ſuſtinuimus te: nomen tuum & memoriale
tuum in deſyderio animæ.
9 ‡ Anima mea deſyderauit te in nocte: ſed &
ſpiritu meo in præcordiis meis de manè vi-
gilabo ad te. cùm feceris iudicia tua in ter-
ra,iuſtitiam diſcent habitatores orbis.
10 ‡ Miſereamur impio,& nõ diſcet iuſtitiam:
in terra ſanctorum iniqua geſsit, & non vi-
debit gloriam Domini.
11 ‡Domine exaltetur manus tua, ᵃ&ʾ non vi- (ᵃ vt)
deant: videant & confundantur zelantes po
puli,& ignis hoſtes tuos deuoret.
12 ‡ Domine dabis pacem nobis: omnia enim
C opera noſtra operatus es nobis.
13 ‡Domine Deus noſter, poſſederunt nos do-
mini abſque te, tantùm in te recordemur
nominis tui.
14 ‡Morientes non viuant,gigantes non reſur-
gant:propterea viſitaſti & contriuiſti eos,&
perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 ‡ Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti:
nunquid glorificatus es? elongaſti omnes
terminos terræ.
16 ‡Domine in anguſtia requiſierunt te,in tri-
bulatione murmuris doctrina tua eis.
17 ‡ Sicut quæ cõcipit, cùm appropinquauerit
ad partum,dolens clamat in doloribus ſuis:
ſic facti ſumus à facie tua Domine.
18 ‡Concepimus,& quaſi parturiuimus & pe-
D perimus ᵃſpiritum: ſalutesʾ non fecimus in (ᵃſpiritum ſalutes.)
terra. ideo nõ ceciderunt habitatores terræ.
19 ‡Viuent mortui tui,interfecti mei reſurgẽt:
expergiſcimini, & laudate qui habitatis in
puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram
gigantum detrahes in ruinam.
20 ‡Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modi-
cum ad momentum, donec pertranſeat in-
dignatio.
21 ‡ ‖Ecce enim Dominus egredietur de loco (Mich.1.a.3)
ſuo,vt viſitet iniquitatem habitatoris terræ
contra eum: & reuelabit terra ſanguinem
ſuum, & non operiet vltrà interfectos ſuos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominᵘ in gladio ſuo (•)
A duro,& grandi, & forti,ſuper Leuiathan
ſerpentẽ vectem,& ſuper Leuiathan ſerpen-
tem tortuoſum, & occidet cetũ qui in mari
2 eſt. ‡ In die illa vinea meri cantabit ei.
3 ‡Ego Dominus qui ſeruo eam,repentè pro-
pinabo ei:ne fortè viſitetur contra eam,no-
4 cte & die ſeruo eam. ‡ Indignatio non eſt
mihi: quis dabit me ſpinam & veprem in
prælio: gradiar ſuper eam, ſuccendam eam
5 pariter? ‡ An potius tenebit fortitudinem
meam,faciet pacẽ mihi,pacem faciet mihi?
6 ‡ Qui ᵃ ingrediuntur impetu adʾ Iacob, flo- (ᵃ egredientur impetu à 10.)
rebit & germinabit Iſrael, & implebunt fa-
7 ciem orbis ſemine.‡Nunquid iuxta plagam
B percutientis ſe percuſsit eum? aut ſicut occi-
8 dit interfectos eius,ſic occiſus eſt?‡In men-
ſura contra menſuram cùm abiecta fuerit,
ᵃiudicabisʾ eam: meditata eſt in ſpiritu ſuo (ᵃiudicabit 10.)
9 duro per diem æſtus.‡Idcirco ſuper hoc di-
mittetur iniquitas domui Iacob:& iſte om-
nis fructus vt auferatur peccatum eius,cùm
poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides
cineris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.
10 ‡Ciuitas enim munita deſolata erit,ſpecioſa
C relinquetur, & dimittetur quaſi deſertum:
ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit,& con
11 ſumet ſummitates eius. ‡In ſiccitate meſſes
illius cõterentur,mulieres venientes & do-
centes ᵃeasʾ: non eſt enim populus ſapiens, (ᵃ eam.)
propterea nõ miſerebitur eius qui fecit eũ:
12 & qui formauit eum,non parcet ei.‡Et erit:
D in die illa percutiet Dominus ab alueo flu-
minis vſq; ad torrentem Aegypti,& vos cõ-
13 gregabimini vnus & vnus filij Iſrael. ‡ Et
erit: in die illa clangetur in tuba magna, &
venient qui perditi fuerant de terra Aſſyrio-
rum, & qui eiecti erant de terra Aegypti, &
adorabunt Dominum in monte ſancto in
Ieruſalem.

CAP. XXVIII.

1 VAE coronæ ſuperbiæ,ebriis Ephraim,
A & flori decidenti, gloriæ exultationis
eius,qui erãt in vertice vallis,pinguiſsimæ
errantes

2 errantes à vino. ‡Ecce validus & fortis Do-
minus, ſicut impetus grandinis : turbo con-
fringẽs, ſicut impetus aquarũ multarũ inun-
dantiũ, & emiſſarũ ſuper terram ſpatioſam.
3 ‡Pedibus cõculcabitur corona ſuperbiæ e-
4 briorũ Ephraim. ‡Et erit flos decidens glo-
riæ exultationis eius, qui eſt ſuper verticem
vallis pinguiũ, quaſi temporaneũ ante matu
ritatẽ Autumni: quod cùm aſpexerit vidẽs,
ſtatim vt manu tenuerit, deuorabit illud.
5 ‡ In die illa erit Dominus exercituũ corona
B gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo popu
6 li ſui: ‡& ſpiritus iudicij ſedenti ſuper iudi-
cium, & fortitudo reuertentibus de bello ad
7 portam. ‡Verùm hi quoq; præ vino neſcie-
runt, & præ ebrietate errauerunt. ſacerdos &
propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti
ſunt à vino, errauerunt in ebrietate, neſcie-
8 runt videntẽ, ignorauerũt iudiciũ. ‡ Omnes
enim mẽſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumq;,
9 ita vt non eſſet vltrà locus. ‡Quem docebit
C ſcientiã? & quem intelligere faciet auditum?
ablactatos à lacte, auulſos ab uberibus.
10 ‡Quia manda remanda, manda remãda, ex-
pecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum
11 1.Co.14.d.21 ibi, modicum ibi. ‡‖In loquela enim labij, &
lingua altera loquetur ad populum iſtum.
12 ‡Cui dixit, Hæc eſt requies mea, reficite laſ-
ſum, & hoc eſt meũ refrigeriũ: & noluerunt
13 audire. ‡ Et erit eis verbũ Domini, Manda,
remanda, manda remãda, expecta, reexpecta,
expecta, reexpecta, modicũ ibi, modicũ ibi:
vt vadant, & cadant retrorſum, & cõteran-
14 tur, & illaqueentur, & capiantur. ‡ Propter
D hoc audite verbũ Domini viri illuſores, qui
dominamini ſuper populũ meum qui eſt in
15 Ieruſalem. ‡Dixiſtis enim, Percuſſimus fœ-
dus cũ morte, & cum inferno fecimus pactũ.
Flagellũ inundans cùm tranſierit, nõ veniet
ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem
16 noſtram, & mendacio protecti ſumus. ‡ Id-
Pſ.117.d.22. circo hæc dicit Dominus Deus, ‖Ecce, ego
Mat.21.d.42 mittam in fundamẽtis Sion lapidẽ, lapidem
Act.4.b.11. probatum, angularem, pretioſum, in funda-
1.Pet.2.a.5 mẽto fundatũ. ‖qui crediderit, non feſtinet.
17 Rom.9.g.33. ‡Et ponam in põdere iudicium, & iuſtitiam
E in menſura: & ſubuertet grando ſpem men-
18 dacij: & protectionem aquæ inundabũt. ‡Et
delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pa-
ctum veſtrum cum inferno nõ ſtabit: flagel-
lum inundans cùm tranſierit, eritis ei in cõ-
19 culcationem. ‡ Quandocunq; pertranſierit,
tollet vos: quoniam manè diluculo pertran-
ſibit in die & in nocte, & tantummodò ſola
20 vexatio intellectũ dabit auditui. ‡ Coangu-
ſtatum eſt enim ſtratum, ita vt alter deci-
dat, & pallium breue vtrunque operire non
21 2.Re 5.d.20 poteſt. ‡ ‖Sicut enim in monte diuiſionum
1.Par.14.c.11 ſtabit Dominus; ſicut ‖ in valle quæ eſt in
Ioſu.10.c.10 Gabaon iraſcetur: vt faciat opus ſuum, alie-
num opus eius: vt operetur opus ſuum, pe-
22 regrinum eſt opus eius ab eo. ‡ Et nunc no-
F lite illudere, ne fortè conſtringãtur vincula
veſtra. conſummationẽ enim & abbreuia-
tionem audiui à Domino Deo exercituum
23 ſuper vniuerſam terram. ‡Auribus percipite
& audite vocem meam, attendite, & audite

24 eloquium meum. ‡Nunquid tota die arabit
arans vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum
25 ſuam? ‡Nonne cùm adæquauerit faciẽ eius,
ſeret gith, & cyminũ ſparget, & ponet triti-
G cum per ordinẽ, & hordeum, & milium, &
26 viciam in finibus ſuis? ‡Et erudiet illũ in iu-
27 dicio, Deus ſuus docebit illũ. ‡Non enim in
ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſu-
per cyminũ circuibit: ſed in virga excutie-
28 tur gith, & cyminum in baculo. ‡Panis autẽ
cõminuetur: verùm nõ in perpetuum tritu-
rans triturabit illum, neq; vexabit eum ro-
ta plauſtri, nec vngulis ſuis cõminuet eum.
29 ‡Et hoc à Domino Deo exercituum exiuit,
vt mirabile faceret cõſilium, & magnificaret
iuſtitiam.

CAP. XXIX.

1 VAE Ariel, Ariel ciuitas quã expugna-
A uit Dauid: additus eſt annus ad annũ,
2 ſolennitates euolutæ ſunt. ‡Et circunualla-
bo Ariel, & erit triſtis & mœrẽs, & erit mihi
3 quaſi Ariel. ‡Et circundabo quaſi ſphæram
in circuitu tuo, & iaciam cõtra te aggerem,
& munimenta ponam in obſidionem tuam.
4 ‡Humiliaberis, de terra loqueris, & de hu-
mo audietur eloquiũ tuũ: & erit quaſi py-
thonis de terra vox tua, & de humo eloquiũ
5 tuũ muſſitabit. ‡Et erit ſicut puluis tenuis
B multitudo ventilantium te: & ſicut fauilla
pertranſiens multitudo eorum qui cõtra te
6 præualuerunt: ‡eritq; repentè confeſtim. A
Domino exercituum viſitabitur in tonitruo
& commotione terræ, & voce magna tur-
binis & tempeſtatis, & flamma ignis deuo-
7 rantis. ‡ Et erit ſicut ſomnium viſionis no-
cturnæ multitudo omnium gẽtium quæ di-
micauerunt contra Ariel, & omnes qui mi-
litauerunt & obſederũt, & præualuerũt ad-
8 uerſus eam. ‡ Et ſicut ſomniat eſuriens &
C comedit, cùm autem fuerit expergefactus,
vacua eſt anima eius: & ſicut ſomniat ſitiẽs
& bibit, & poſtquàm ſurrexit expergefactus,
laſſus adhuc ſitit, & anima eius vacua eſt: ſic
erit multitudo omnium Gentium, quæ di-
9 micauerunt contra montem Sion. ‡Obſtu-
peſcite & admiramini: fluctuate, & vacillate:
inebriamini, & nõ à vino: mouemini, & nõ
10 ab ebrietate. ‡Quoniã miſcuit vobis Domi-
nus ſpiritũ ſoporis: claudet oculos veſtros,
prophetas & principes veſtros qui vident vi
11 ſiones operiet. ‡ Et erit vobis viſio omnium
D ſicut verba libri ſignati: quẽ cùm dederint
ſcienti literas, dicent, Lege iſtum: & reſpon-
12 debit, Non poſſum, ſignatus eſt enim. ‡ Et
dabitur liber neſcienti literas, diceturq; ei,
13 Lege: & reſpõdebit, Neſcio literas. ‡Et dixit
Dominus, ‖Eò quòd appropinquat populus Mat.15.a.8.
iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor Mat.7.b.6.
autem eius longè eſt à me, & timuerunt me
14 mandato hominum & doctrinis: ‡Ideò, ecce
ego addam vt admirationẽ faciam populo
huic miraculo grandi & ſtupendo: ‖peribit 1.Cor.1.d.19.
enim ſapiẽtia à ſapiẽtibus eius, & intellectus
15 prudentium eius abſcondetur. ‡‖ Væ, qui Abd.1.a.8.
profundi eſtis corde, vt à Domino abſcõda-
tis conſiliũ, quorũ ſunt in tenebris opera, &
dicunt, ‖Quis videt nos, & quis nouit nos? Eccl.23.c.25
16 ‡ Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi
lutum

lutũ contra figulũ cogitet, & dicat opus fa- D
ctori ſuo, Nõ feciſti me: & figmentũ dicat fi-
ctori ſuo, Nõ intelligis. ‡Nõne adhuc in mo 17
dico & in breui cõuertetur Libanus in char F
mel, & charmel in ſaltum reputabitur? ‡ Et 18
audient in die illa ſurdi verba libri, & de te-
nebris & caligine oculi cæcorũ videbũt. ‡Et 19
addent mites in Domino lætitiam, & paupe-
res homines in ſancto Iſraël exultabunt.
‡Quoniã defecit qui præualebat, cõſumma- 20
tus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigi-
labant ſuper iniquitatem, ‡qui peccare facie- 21
bant homines in verbo, & arguentẽ in porta
ſupplantabant, & declinauerunt fruſtrà à iu-
ſto. ‡Propter hoc, hæc dicit Dominus ad do- 22
mũ Iacob, qui redemit Abraham, Nõ modò
cõfundetur Iacob, nec modò vultus eius eru G
beſcet: ‡ſed cùm viderit filios ſuos, opera ma 23
nuum mearũ in medio ſui ſanctificantes no *
men meũ, & ſanctificabunt ſanctũ Iacob, &
Deũ Iſraël prædicabunt, ‡ & ſcient errantes 24
ſpiritu intellectum, & muſsitatores diſcent
legem.

CAP. XXX.

VAe filij deſertores, dicit Dominus, vt fa 1
ceretis conſiliũ, & nõ ex me: & ordire- A
mini telam, & nõ per ſpiritum meũ, vt adde-
retis peccatũ ſuper peccatum. ‡qui ambula- 2
tis vt deſcendatis in Aegyptum, & os meum
non interrogaſtis, ſperantes auxilium in for-
titudine Pharaonis, & habentes fiduciam in
vmbra Aegypti. ‡Et erit vobis fortitudo Pha 3
raonis in confuſionẽ, & fiducia vmbræ Aegy
pti in ignominiã. ‡ªErantᵇenim in Tani prin 4
cipes tui, & nuntij tui vſq; ad Hanes perue-
nerũt. ‡Omnes cõfuſi ſunt ſuper populo qui 5
eis prodeſſe non potuit: nõ fuerunt in auxi-
lium, & in aliqua vtilitatẽ, ſed in confuſionẽ
& in opprobrium. ‡Onus iumentorum Au- 6
ſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ, leæna B
& leo ex eis, vipera & regulus volans por-
tantes ſuper humeros iumentorum diuitias
ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros
ſuos ad populũ qui eis prodeſſe non poterit.
‡Aegyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabi- 7
tur: ideo clamaui ſuper hoc, Superbia tãtùm
eſt, quieſce. ‡ Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei 8
ſuper buxum, & in libro diligenter exara il-
lud, & erit in die nouiſsimo in teſtimonium
vſque in æternum. ‡Populus enim ad iracun 9
diam prouocans eſt, & filij mendaces, filij
nolentes audire legẽ Dei. ‡Qui dicũt viden- 10
tibus, Nolite videre: & aſpicientibus, Nolite
aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini
nobis placentia, videte nobis errores. ‡ Au- 11
ferte à me viam, declinate à me ſemitã, ceſ- C
ſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. ‡ Propterea 12
hæc dicit ſanctus Iſrael, Pro eo quòd repro-
baſtis verbũ hoc, & ſperaſtis in calumnia &
in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo: ‡ pro- 13
pterea erit vobis iniquitas hæc ſicut inter-
ruptio cadens, & requiſita in muro excelſo,
quoniã ſubito, dum nõ ſperatur, veniet con-
tritio eius. ‡Et comminuetur, ſicut cõteritur 14
lagena figuli contritione perualida: & non in-
uenietur de fragmẽtis eius teſta, in qua por-
tetur igniculus de incendio, aut hauriatur pa
rum aquæ de fouea. ‡Quia hæc dicit Domi- 15

*Erant

D nus Deus *Iſrael, Si reuertamini & quieſca- *ſanctus I.
tis, ſalui eritis: in ſilẽtio & in ſpe erit fortitu
16 do veſtra. Et noluiſtis: ‡ & dixiſtis, Nequa-
quam, ſed ad equos fugiemus: ideo fugietis.
Et ſuper veloces aſcẽdemus: ideo velociores
17 erunt, qui perſequentur vos. ‡Mille homines
à facie terroris vnius: & à facie terroris quin
que, fugietis, donec relinquamini quaſi ma-
lus nauis in vertice montis, & quaſi ſignum
18 ſuper collem. ‡Propterea expectat Dominus
vt miſereatur veſtri: & ideo exaltabitur par-
cens vobis: quia Deus iudicij Dñs: ‖ beati Pſal. 2. c. 13.
19 omnes qui expectant eum. ‡ Populus enim
Sion habitabit in Ieruſalem. plorans nequa-
quam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad
vocem clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpõ
10 debit tibi. ‡Et dabit vobis Dominus panem
E arctum, & aquã breuem: & non faciet auo-
lare à te vltrà doctorem tuum: & erũt oculi Joel. c.2.
11 tui videntes præceptorem tuum. ‡ Et aures n.23.
tuæ audient verbum poſt tergum monentis,
Hæc eſt via, ambulate in ea: & non decline-
tis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
22 ‡Et contaminabis laminas ſculptilium ar-
genti tui, & veſtimẽtum conflatilis auri tui,
& diſperges ea ſicut immunditiam mẽſtrua-
23 tæ. Egredere dices ei. ‡Et dabitur pluuia ſe-
mini tuo, vbicunque ſeminaueris in terra,
& panis frugum terræ erit vberrimus, &
pinguis. paſcetur in poſſeſsione tua in die il-
24 lo agnus ſpatioſè: ‡ & tauri tui, & pulli aſi-
norum qui operantur terram, commiſtum
migma comedent ſicut in area ventilatũ eſt.
25 ‡Et erunt ſuper omnem montem excelſum,
& ſuper omnem collem eleuatum riui cur-
rentium aquarum in die interfectionis mul-
26 torum cùm ceciderint turres. ‡ Et erit lux
F lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptem-
pliciter, ſicut lux ſeptem dierum in die qua
alligauerit Dñs vulnus populi ſui, & per-
27 cuſſuram plagæ eius ſanauerit. ‡ Ecce nomẽ
Domini venit de longinquo, ardens furor
eius & grauis ad portandũ: labia eius reple-
ta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi ig-
28 nis deuorans. ‡Spiritus eius velut torrẽs in-
undans vſq; ad medium colli, ad perdendas
gẽtes in nihilum, & frænũ erroris quod erat
29 in maxillis populorum. ‡Canticum erit vo-
bis ſicut ªvox ᵇſanctificatæ ſolennitatis, & læ- ªnox 4.
titia cordis ſicut qui pergit cum tibia, vt in-
30 tret in montem Domini ad fortẽ Iſrael. ‡ Et
G. auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ,
& terrorem brachij ſui oſtendet in commi-
natione furoris, & flamma ignis deuorantis
allidet in turbine & in lapide grandinis.
31 ‡A voce enim Domini pauebit Aſſur virga
32 percuſſus. ‡Et erit tranſitus virgæ fundatus,
quam requieſcere faciet Dominus ſuper eũ
in tympanis, & citharis: & in bellis præci-
33 puis expugnabit eos. ‡Præparata eſt enim ab
heri Topher, à rege præparata profunda &
dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna Ierem. c.
multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris 19. Topher
ſuccendens eam. & c. 7. n. 31.

CAP. XXXI.

1 VAe qui deſcendunt in Aegyptũ ad au-
A xilium, in equis ſperantes, & habentes

fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſuns:
& ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: &
non ſunt confiſi ſuper ſanctū Iſrael, & Domi
num non requiſierunt.‡Ipſe autē ſapiens ad- 2
duxit malum & verba ſua nō abſtulit:& con
ſurget contra domū peſſimorū,& contra au-
xilium operantium iniquitatem.‡Aegyptus, 3
homo,& non Deus: & equi eorum, caro,& B
non ſpiritus,& Dominus inclinabit manum
ſuam,& corruet auxiliator,& cadet cui prę-
ſtatur auxilium, ſimulq; omnes conſumen-
tur. ‡ Quia hæc dicit Dominus ad me,quo- 4
modo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper
prædā ſuā, cùm occurrerit ei multitudo pa-
ſtorum,à voce eorū nō formidabit,& à mul-
titudine eorū non pauebit:ſic deſcendet Do- C
minus exercituū, vt prælietur ſuper montē
Sion, & ſuper collem eius. ‡Sicut aues vo- 5
lantes,ſic proteget Dominus exercituum Ie-
ruſalem, protegens & liberans, tranſiens &
ſaluans. ‡Conuertimini ſicut in profundum 6
Sap.2.d.18. receſſeratis filij Iſrael. ‡ ‖In die enim illa 7
abiiciet vir idóla argenti ſui, & idóla auri
ſui,quæ fecerunt vobis manus veſtræ in pec-
catum.‡Et cadet Aſſur in gladio non viri,& 8
gladius nō hominis vorabit eū, & fugiet nō D
à facie gladij,& iuuenes eius vectigales erūt:
‡& fortitudo eius à terrore tranſibit, & pa- 9
uebunt fugiētes principes eius:dixit Domi-
nus,cuius ignis eſt in Siō,& caminus eius in
Ieruſalem.

CAP. XXXII.

1 Ecce,in iuſtitia regnabit rex, & princi-
2 pes in iudicio præerunt. ‡Et erit vir ſi-
A cut qui abſcōditur à vento,& celat ſe à tem
peſtate,ſicut riui aquarū in ſiti,& vmbra pe-
3 træ prominentis in terra deſerta.‡Non cali-
gabunt oculi videntium, & aures audientiū
4 diligenter auſcultabunt. ‡Et cor ſtultorum
intelliget ſciētiam, & lingua balborum ve-
5 lociter loquetur & planè. ‡Non vocabitur
vltrà is qui inſipiens eſt princeps:neq; frau-
6 dulentus appellabitur maior. ‡ſtultus enim
fatua loquetur, & cor eius faciet iniquitatē,
vt perficiat ſimulationē, & loquatur ad Do-
minum fraudulenter, & vacuam faciat ani-
mam eſurientis, & potum ſitienti auferat.
7 ‡ Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim
B cogitationes concinnauit ad perdēdos mites
in ſermōe mēdacij, cùm loqueretur pauper
8 iudiciū. ‡ Princeps verò,ea quæ digna ſunt
principe cogitabit,& ipſe ſuper duces ſtabit.
9 ‡Mulieres opulētæ ſurgite, & audite vocem
meam: filiæ confidentes percipite auribus
a.9. 10 eloquium meum.‡Poſt dies enim a & annū
vos conturbabimini confidentes:cōſumma-
ta eſt enim vindemia, collectio vltrà nō ve-
11 niet.‡Obſtupeſcite opulentæ,conturbamini
C cōfidētes: exuite vos,& cōfundimini,accin-
12 gite lumbos veſtros. ‡Super hubera plangi-
te, ſuper regione deſyderabili, ſuper vinea
a ſpina 2. 13 fertili. ‡Super humum populi mei a ſpinæ &
vepres aſcendent: quāto magis ſuper omnes
14 domos gaudij ciuitatis exultantis? ‡Domus
enim dimiſſa eſt, multitudo vrbis relicta
eſt,tenebræ & palpatio factæ ſunt ſuper ſpe-
D luncas vſq; in æternum. Gaudium onagro-
15 rum paſcua gregū, ‡donec effundatur ſuper
nos ſpiritus de excelſo: & erit deſertum in
charmel: & charmel in ſaltum reputabitur.
16 ‡Et habitabit in ſolitudine iudiciū,& iuſti-
17 tia in charmel ſedebit. ‡Et erit opus iuſtitiæ
pax,& cultus iuſtitiæ ſilentium, & ſecuritas
18 vſq; in ſempiternū.‡Et ſedebit populꝰ meus
in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fi-
19 duciæ,& in requie opulēta.‡Grando autem
in deſceſſione ſaltus, & humilitate humilia-
20 bitur ciuitas.‡Beati qui ſeminatis ſuper om
nes aquas,immittētes pedem bouis & aſini.

CAP. XXXIII.

1 VAe qui prædaris, nónne & ipſe præda-
A beris?& qui ſpernis,nónne & ipſe ſper
néris? cùm cōſummaueris deprædationem,
deprædaberis:cùm fatigatus deſieris cōtem-
2 nere, contemnéris. ‡ Domine,miſerere no-
ſtri:te enim expectauimus:eſto brachiū no-
ſtrum in manè, & ſalus noſtra in tempore
3 tribulationis. ‡ A voce angeli fugerunt po-
puli,& ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gen-
4 tes. ‡Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut
colligitur bruchus,velut cū foſſæ plenæ fue
5 rint de eo.‡Magnificatus eſt Dominus,quo-
niam habitauit in excelſo:impleuit Sion iu-
6 dicio & iuſtitia.‡Et erit fides in temporibus
tuis:diuitię ſalutis ſapiētia & ſcientia:timor
7 Domini ipſe eſt theſaurus eius.‡Ecce,viden
tes clamabunt foris, angeli pacis amarè fle-
8 bunt.‡Diſsipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens
B per ſemitam, irritum factum eſt pactum,
proiecit ciuitates, non reputauit homines.
9 ‡Luxit & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſurduit: & factus eſt Saron ſicut
deſertum: & cōcuſſa eſt Baſan,& Carmelus.
10 ‡ Nunc conſurgam, dicit Dominus, nunc
11 exaltabor, nunc ſubleuabor. ‡ Concipietis
ardorem,parietis ſtipulam:ſpiritus veſter vt
12 ignis vorabit vos.‡Et erunt populi quaſi de
incēdio cinis,ſpinæ cōgregatæ igni cōburen-
13 tur. ‡Audite qui longè eſtis,quæ fecerim,&
14 cognoſcite vicini fortitudinem meā.‡Con-
territi ſunt in Sion peccatores, poſſedit tre-
mor hypocritas.quis poterit habitare de vo-
C bis cum igne deuorante? quis habitabit ex
15 vobis cum ardoribus ſempiternis? ‡ ‖ Qui Pſal.14.a.2.
ambulat in iuſtitiis, & loquitur a veritatem, a veritates
qui proiicit auaritiam ex calumnia,& excu- 4.
tit manus ſuas ab omni munere,qui obthu-
rat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & clau-
16 dit oculos ſuos ne videat malum: ‡ Iſte in
excelſis habitabit,munimenta ſaxorum ſub-
limitas eius:panis ei datus eſt,aquæ eius fi-
17 deles ſunt. ‡Regem in decóre ſuo videbunt
18 oculi eius, cernent terram de longe. ‡ Cor 1.Cor.1.c.20.
tuum meditabitur timorem: ‖ vbi eſt lite-
ratus?vbi legis verba ponderans?vbi doctor
19 paruulorum? ‡ Populum imprudentem non
videbis, populum alti ſermonis: ita vt non
poſsis intelligere diſertitudinem linguæ
20 eius,in quo nulla eſt ſapiētia.‡Reſpice Sion
ciuitatem ſolennitatis noſtræ: oculi tui vi-
D debunt Ieruſalem habitationem opulētam,
tabernaculū quod nequaquam trāſferri po-
terit:nec auferentur claui eius in ſempiter-
num,& omnes funiculi eius nō rumpentur:
21 ‡ quia ſolùmodo ibi magnificus eſt Domi-
nus

nus noſter: locus fluuiorũ riui latiſsimi &
patentes: non tranſibit per eum nauis remi-
gum, neq; trieris magna trãſgredietur eum.
22 ‡ Dominus enim iudex noſter, Dominus le-
giſer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſalua-
23 bit nos. ‡ Laxati ſunt funiculi tui, ſed nõ præ-
ualebũt: ſic erit malus tuus, vt dilatare ſignũ
non queas. Tunc diuidẽtur ſpolia prædarum
24 multarum: claudi diripient rapinam. ‡ Nec
dicet vicinus, Elangui, populus qui habitat
in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi at-
A tendite: audiat terra & plenitudo eius,
2 orbis, & omne germen eius. ‡ Quia indigna-
tio Dñi ſuper omnes Gentes, & furor ſuper
vniuerſam militiam eorũ: interfecit eos, &
3 dedit eos in occiſionẽ. ‡ Interfecti eorũ proii-
cientur, & de cadaueribus eorũ aſcẽdet fœ-
4 tor: tabeſcent montes à ſanguine eorũ. ‡ Et
tabeſcet omnis militia cælorũ, & cõplicabũ-
tur ſicut liber cæli: & omnis militia eorũ de-
fluet ſicut defluit folium de vinea & de ficu.
5 ‡ Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius
meus: ecce ſuper Idumæã deſcẽdet, & ſuper
6 populũ interfectionis meæ ad iudiciũ. ‡ Gla-
B dius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſa-
tus eſt adipe, de ſanguine agnorũ & hircorũ,
de ſanguine medullatorũ arietum: victima
enim Dñi in Boſra, & interfectio magna in
7 terra Edõ. ‡ Et deſcendent vnicornes cum
eis, & tauri cum potẽtibus: inebriabitur ter-
ra eorũ ſanguine, & humus eorũ adipe pin-
8 guium. ‡ ‖ quia dies vltionis Dñi, annus re- Inf.63.a.4
9 tributionum iudicij Sion. ‡ Et conuertentur
torrentes eius in picẽ, & humus eius in ſul-
phur: & erit terra eius in picem ardentem.
10 ‡ Nocte & die nõ extinguetur, in ſempiternũ
C aſcendet fumus eius: à generatione in gene-
rationẽ deſolabitur, in ſecula ſeculorũ nõ e-
11 rit tranſiens per eam. ‡ Et poſsidebũt illam
onocrotalus, & ericius: & ibis, & coruus ha-
bitabunt in ea: & extendetur ſuper eam men-
ſura, vt redigatur ad nihilum, & perpendicu-
12 lum in deſolationẽ. ‡ Nobiles eius nõ erunt
ibi: regem potius inuocabũt, & omnes prin-
13 cipes eius erunt in nihilum. ‡ Et orientur in
domibus eius ſpinæ & vrticæ, & paliurus in
munitionibus eius: & erit cubile draconum,
14 & paſcua ſtruthionum. ‡ Et occurrent dæ-
D monia, onocentauris, & piloſus clamabit al-
ter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit
15 ſibi requiem. ‡ Ibi habuit foueam ericius, &
enutriuit catulos, & circunfodit, & fouit in
vmbra eius: illuc cõgregati ſunt milui alter
16 ad alterum. ‡ Requirite diligenter in libro
Domini, & legite: vnum ex eis non defuit,
alter alterum nõ quæſiuit. quia quod ex ore
meo procedit, ille mandauit, & ſpiritus eius
17 ipſe cõgregauit ea. ‡ Et ipſe miſit eis ſortem,
& manus eius diuiſit eam illis in menſurã:
vſq; in æternum poſsidebunt eam, in gene-
ratione & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

1 LÆtabitur deſerta & inuia, & exultabit
2 ſolitudo, & florebit quaſi lilium. ‡ Ger-
A minans germinabit, & exultabit lætabũda &
laudans. gloria Libani data eſt ei: decor Car-
meli & Saron: ipſi videbunt gloriam Domi-
3 ni, & decorem Dei noſtri. ‡ Confortate ma-
nus diſſolutas, & genua debilia roborate.
4 ‡ Dicite ᵃpuſillanimisᵃ: Confortamini ᵇ& ᵇ ᵃpuſillani-
noli te timere. ecce Deus veſter vltionẽ ad- mes:
B ducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſal- ᵇ.9.
5 uabit ᶜvosᶜ. ‡ ‖ Tunc aperientur oculi cæco- ᶜnos
6 rum, & aures ſurdorum patebunt. ‡ Tunc ſa- Mat.15.c.30
liet ſicut ceruus claudus, & aperta erit lingua
mutorũ: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, &
7 torrentes in ſolitudine. ‡ Et quæ erat arida,
erit in ſtagnum, & ſitiens in fontes aquarũ.
C In cubilibus, in quibus prius dracones habi-
8 tabãt, orietur viror calami & iunci. ‡ Et erit
ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur: nõ
tranſibit per eam pollutus, & hæc erit vobis
directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.
9 ‡ Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcen-
det per eam, nec inuenietur ibi: & ambula-
10 bunt qui liberati fuerint. ‡ Et redempti à
Domino conuertentur, & venient in Sion
cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper caput
eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt, &
fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

1 ET ‖ factũ eſt in quartodecimo anno re- 4.Re.18.c.13
A gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex 2.Pa.32.a.1
Aſſyriorũ ſuper omnes ciuitates Iuda muni-
2 tas, & cepit eas. ‡ Et miſit rex Aſſyriorũ Rab-
ſacen de Lachis in Ieruſalem, ad regem Eze-
chiam in manu graui, & ſtetit in aquæductu
3 piſcinæ ſuperioris in via Agri-fullonis. ‡ Et
egreſſus eſt ad eũ Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domũ & Sobna ſcriba, & Ioahe fi-
4 lius Aſaph à commentariis. ‡ Et dixit ad eos
Rabſaces, Dicite Ezechiæ, Hæc dicit rex ma-
gnus, rex Aſſyriorũ: Quæ eſt iſta fiducia qua
5 confidis: ‡ aut quo conſilio vel fortitudine
rebellare diſponis? ſuper quem habes fiduciã,
6 quia receſsiſti à me? ‡ Ecce, cõfidis ſuper ba-
B culum arundineum confractum iſtum, ſuper
Aegyptum: cui ſi innixus fuerit homo, intra-
bit in manũ eius, & perforabit eam: ſic Pha-
rao rex Aegypti omnibus qui cõfidũt in eo.
7 ‡ Quòd ſi reſponderis mihi, In Domino Deo
noſtro confidimus: nónne ipſe eſt cuius ab-
ſtulit Ezechias excelſa & altaria, & dixit Iu-
dæ & Ieruſalem, Coram altari iſto adorabi-
8 tis? ‡ Et nunc trade te domino meo regi Aſ-
ſyriorum, & dabo tibi duo millia equorum,
nec poteris ex te præbere aſcenſores eorum.
9 ‡ Et quomodo ſuſtinebis faciẽ iudicis vnius
C loci ex ſeruis domini mei minoribus?
Quòd ſi confidis in Aegypto in quadrigis, &
10 in equitibus: ‡ & nunc nunquid ſine Domi-
no aſcendi ad terram iſtam vt diſperderem
eam? Dominus dixit ad me, Aſcende ſuper
11 terrã iſtam, & diſperde eam. ‡ Et dixit Elia-
cim, & Sobna, & Ioahe ad Rabſacẽ, Loquere
ad ſeruos tuos Syra lingua: intelligimus e-
nim. ne loquaris ad nos Iudaicè in auribus
12 populi qui eſt ſuper murum. ‡ Et dixit ad
eos Rabſaces, Nunquid ad dominũ tuum &
ad te miſit me dominus meus, vt loquerer
omnia verba iſta: & non potius ad viros qui
ſedent in muro, vt comedant ſtercora ſua,

& bibant vrinā pedū ſuorū vobiſcū.‡Et ſte- 13
tit Rabſaces,& clamauit voce magna Iudai-
cè, & dixit, Audite verba regis magni, regis
Aſſyriorū. ‡ Hæc dixit rex, Non ſeducat vos 14
Ezechias,quia nō poterit eruere vos.‡Et nō 15
vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Dño
dicens, Eruens liberabit nos Dñs,nō dabitur
ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorū. ‡ Noli- 16
te audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſ- D
ſyriorū,Facite mecum benedictionē,& egre-
dimini ad me,& comedite vnuſquiſq; vineā
ſuam,& vnuſquiſque ficum ſuam : & bibite
vnuſquiſq; aquam ciſternæ ſuæ, ‡ donec ve- 17
niam & tollam vos ad terrā quæ eſt vt terra
veſtra, terrā frumēti & vini, terram panū &
vinearū. ‡ Nec conturbet vos Ezechias,di- 18
cens,Dominus liberabit nos.Nunquid libe-
rauerunt dij gentium vnuſquiſque terram
ſuam de manu regis Aſſyriorum? ‡ Vbi eſt 19
Deus Emath & Arphad? vbi eſt Deus Se-
pharuáim? nunquid liberauerunt Samariam
de manu mea?‡ Quis eſt ex omnib⁹ diis ter- 20
rarum iſtarum , qui eruerit terram ſuam de
manu mea, vt eruat Dominus Ierusalem de
manu mea? ‡ Et ſiluerunt, & non reſponde- 21
*eis runt ei verbum. Mandauerat enim * rex,di-
cens , Ne reſpondeatis ei. ‡ Et ingreſſus eſt 22
Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domū,
& Sobna ſcriba,& Ioahe filius Aſaph à com-
mentariis , ad Ezechiam ſciſsis veſtibus , &
nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XXXVII.

4.Re.19.a.1 ET factū eſt: cùm audiſſet rex Ezechias, 1
2.Pa.32.a.c ſcidit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt A
ſacco,& intrauit in domū Domini.‡Et miſit 2
Eliacim qui erat ſuper domum , & Sobnam
ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus opertos
ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophetam,
‡ & dixerunt ad eum , Hæc dicit Ezechias, 3
Dies tribulationis,& correptionis,& blaſphe
miæ dies hæc : quia venerunt filij vſque ad
partum,& virtus non eſt pariendi. ‡ Si quo- 4
modo audiat Dñs Deus tuus verba Rabſa-
cis, quem miſit rex Aſſyriorū dominus ſuus
ad blaſphemandū Deum viuētem, & expro-
brandū ſermonibus quos audiuit Dñs Deus
tuus : leua ergo orationē pro reliquiis quæ
repertæ ſunt.‡ Et venerunt ſerui regis Eze- 5
chiæ ad Iſaiam, ‡ & dixit ad eos Iſaias,Hæc 6
dicetis domino veſtro,Hæc dicit Dñs, Ne ti- B
meas à facie verborū quæ audiſti,quibus bla
ſphemauerunt pueri regis Aſſyriorum me.
‡ Ecce,Ego dabo ei ſpiritum,& audiet nun- 7
tium,& reuertetur ad terram ſuam , & cor-
ruere eum faciam gladio in terra ſua. ‡ Re- 8
uerſus eſt autē Rabſaces, & inuenit regē Aſ-
ſyriorum præliantē aduerſus Lobnam. Au-
dierat enim quia profectus eſſet de Lachis,
‡ & audiuit de Tharáca rege Aethiopiæ, di- 9
centes,Egreſſus eſt vt pugnet cōtra te.Quod
cùm audiſſet,miſit nuntios ad Ezechiam,di-
cens,‡Hæc dicetis Ezechię regi Iudę,loquē- 10
tes,Nō te decipiat Deus tuus,in quo tu con-
fidis, dicens, Nō dabitur Ieruſalē in manum
regis Aſſyriorum. ‡ Ecce, tu audiſti omnia 11
quæ fecerunt reges Aſſyriorū omnibus terris C
quas ſubuerterunt, & tu poteris liberari?

12 ‡ Nunquid eruerunt eos dij Gentium, quos
ſubuerterunt patres mei Gozam, & Haram,
& Reſeph,& filios Eden, qui erāt in Thalaſ-
13 ſar? ‡ Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex vrbis Sepharuáim,Ana & Aua?‡ Et tu-
lit Ezechias libros de manu nuntiorum , &
legit eos,& aſcendit in domū Domini,& ex-
15 pandit eos Ezechias coram Domino. ‡ Et
16 orauit Ezechias ad Dominum,dicens,‡ Do-
mine exercituum Deus Iſrael,qui ſedes ſu-
per cherubim:tu es Deus ſolus omnium re-
gnorum terræ, tu feciſti cælum & terram.
17 ‡ Inclina Domine aurem tuam,& audi: ape-
ri Dñe oculos tuos , & vide, & audi omnia
verba Sennacherib,quæ miſit ad blaſphemā-
18 dum Deum viuentem.‡Verè enim Domine
D deſertas fecerunt reges Aſſyriorum terras,&
19 regiones earum. ‡ Et dederunt Deos earum
igni:non enim erant dij,ſed opera manuum
hominum,lignum & lapis, & comminuerūt
20 eos.‡ Et nūc Domine Deus noſter ſalua nos
de manu eius: & cognoſcant omnia regna
21 terræ quis tu es Dominus ſolus. ‡ Et miſit
Iſaias filius Amos ad Ezechiam,dicens, Hæc
dicit Domin⁹ Deus Iſrael,Pro quibus roga-
22 ſti me de Sennacherib rege Aſſyriorū, ‡ hoc
eſt verbū quod locutus eſt Dominus ſuper
eum, Deſpexit te,& ſubſannauit te,virgo fi-
lia Sion: poſt te caput mouit,filia Ieruſalem.
23 ‡ Cui exprobraſti,& quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem,& leuaſti altitu
dinem oculorum tuorum ? Ad ſanctū Iſrael.
24 ‡ In manu ſeruorum tuorum exprobraſti
E Domino : & dixiſti, In multitudine quadri-
garū mearum ego aſcendi altitudinē mon-
tium,iuga Libani: & ſuccidā excelſa cedro-
rum eius,& electas abietes illius,& introibo
altitudinem ſummitatis eius, ſaltū Carmeli
25 eius. ‡ Ego fodi & bibi aquam, & exiccaui
veſtigio pedis mei omnes riuos aggerum.
26 ‡ Nunquid non audiſti quę olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmaui illud:& nūc
adduxi,& factum eſt in eradicationem col-
lium compugnātium, & ciuitatum munita-
27 rum. ‡ Habitatores earum breuiata manu
contremuerunt,& confuſi ſunt:facti ſunt ſi-
cut fœnum agri,& gramen paſcuæ, & herba
tectorum quæ exaruit antequam matureſce-
28 ret.‡ Habitationem tuam, & egreſſum tuū,
F & introitū tuum cognoui,& inſaniam tuam
29 contra me. ‡ Cùm fureres aduerſum me,ſu-
perbia tua aſcendit in aures meas: ponā ergo
circulum in naribus tuis,& fręnum in labiis
tuis, & reducam te in viam per quam veni-
30 ſti. ‡ Tibi autem hoc erit ſignum, Comede
hoc anno, quæ ſponte naſcuntur, & in anno
ſecundo pomis veſcere: in anno autē tertio
ſeminate & metite,& plantate vineas,& co-
31 medite fructum earum. ‡ Et mittet id quod
ſaluatum fuerit de domo Iuda, & quod reli-
quū eſt,radicē deorſum,& faciet fructū ſur-
32 ſum. ‡ quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ,
& ſaluatio de monte Sion : zelus Domini
33 exercituum faciet iſtud. ‡ Propterea hæc
G dicit Dominus de rege Aſſyriorum, non in-
trabit ciuitatem hanc , & non iaciet ibi ſa-
gittam:& non occupabit eam clypeus, & nō
mittet

mittet in circuitu eius aggerẽ. ‡ In via qua 34
venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc
non ingredietur, dicit Dominus. ‡ Et prote- 35
gam ciuitatẽ iſtam, vt ſaluem eam propter
Sup.10.c.12 me, & propter Dauid ſeruum meum. ‡ ‖E- 36
4.re.19.g.35 greſſus eſt autẽ angelus Domini, & percuſsit
Tob.1.d.21 in caſtris Aſſyriorũ centum octogintaquinq;
Ecc.48.d.14 millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce omnes
1.Ma.7.f.41 cadauera mortuorũ. ‡ Et egreſſus eſt, & abiit: 37
2.Ma.8.c.19. & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorũ, &
habitauit in Niniue. ‡ Et factũ eſt, cùm ado- 38
raret in templo Neſroch deum ſuum, Adra-
mélech, & Saráſar filij eius percuſſerũt eum
gladio, fugeruntque in terram Ararat, & re-
gnauit Aſarhaddon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

4.Re.20.a.1 IN ‖diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; 1
2.Pa.32.f.24 ad mortem, & introiuit ad eum Iſaias fi- A
lius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit
Dns, Diſpone domui tuæ, quia morieris tu,
& non viues. ‡ Et cõuertit Ezechias faciem 2
ſuam ad parietem, & orauit ad Dominum,
‡ & dixit, Obſecro Domine, memento quæ- 3
ſo quomodo ambulauerim coram te in veri
tate & in corde perfecto, & quod bonum eſt
in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fle-
tu magno. ‡ Et factum eſt verbum Domini 4
ad Iſaiam, dicens, ‡ Vade, & dic Ezechiæ, Hęc 5
dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Au-
a lachrymá tuam 10. diui orationẽ tuam, & vidi a lachrymas tuas a.
ecce, ego adijciam ſuper dies tuos quinde-
cim annos, ‡ & de manu regis Aſſyriorum 6
eruam te & ciuitatẽ iſtam, & protegam eam.
‡ Hoc autẽ tibi erit ſignum à Domino, quia 7
faciet Dominus verbum hoc quod locutus B
eſt, ‡ Ecce ego reuerti faciam vmbram li- 8
nearum, per quas deſcenderat in horologio
Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et re-
uerſus eſt ſol decem lineis per gradus quos
deſcenderat.
‡ Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægro- 9
taſſet, & conualuiſſet de infirmitate ſua.
‡ Ego dixi, In dimidio dierum meorum va- 10
dam ad portas inferi: quæſiui reſiduum an-
norum meorum.
‡ Dixi, Non videbo Dominũ Deum in terra 11
viuentium, non aſpiciam hominem vltrà, &
habitatorem quietis.
‡ Generatio mea ablata eſt: & conuoluta eſt 12
à me, quaſi tabernaculum paſtorum. præciſa C
eſt, velut à texente vita mea: dum adhuc or-
direr ſuccîdit me: de manè vſque ad veſpe-
ram finies me.
‡ Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic cõ- 13
triuit omnia oſſa mea: de manè vſque ad ve-
ſperam finies me.
‡ Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, medi- 14
tabor vt columba: attenuati ſunt oculi mei
ſuſpicientes in excelſum: Domine vim pa-
b reſponde 2. tior, b reſponde b pro me.
‡ Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi 15
c fecerim 18 cùm ipſe c fecerit? recogitabo d omnes annos D
d tibi meos in amaritudine animæ meæ.
e .5. ‡ Domine e ſi e ſic viuitur, & in talibus vita 16
ſpiritus mei, corripies me & viuificabis me.
‡ Ecce, in pace amaritudo mea amariſsima: 17
tu autem eruiſti animam meam vt non pe-
riret, proiecisti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
18 ‡ Quia non infernus confitebitur tibi, neq;
mors laudabit te: nõ expectabunt qui deſcen
dunt in lacum, veritatem tuam.
19 ‡ Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut
& ego hodie: pater filiis notam faciet veri-
20 tatẽ tuam. ‡ Domine ſaluum me fac, & pſal-
mos noſtros cantabimus cunctis diebus vi-
tæ noſtræ in domo Domini.
21 ‡ Et iuſsit Iſaias vt tollerẽt maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22 ‡ Et dixit Ezechias, Quod erit ſignum quia
aſcendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 IN ‖tẽpore illo miſit Merodach Baladan 4.re.20.c.12
A filius Baladã rex Babylonis, libros & mu
nera ad Ezechiã: audierat enim quòd ægro-
2 taſſet, & cõualuiſſet. ‡ Lætatus eſt autẽ ſuper
eis Ezechias, & oſtendit eis cellam aromatũ,
& argenti, & auri, & odoramentorũ, & vn-
guenti optimi, & omnes apothecas ſupelle-
ctilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuenta ſunt in
B theſauris eius. Nõ fuit verbũ quod nõ oſten-
deret eis Ezechias in domo ſua & in omni
3 poteſtate ſua. ‡ Introiuit autẽ Iſaias prophe-
ta ad Ezechiã regẽ, & dixit ei, Quid dixerũt
viri iſti, & vnde venerũt ad te? Et dixit Eze-
chias, De terra longinqua venerũt ad me, de
4 Babylone. ‡ Et dixit, Quid viderunt in domo
C tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo
mea ſunt, viderunt: nõ fuit res quã nõ oſten-
5 derim eis in theſauris meis. ‡ Et dixit Iſaias
ad Ezechiam, Audi verbum Domini exerci-
6 tuum: ‡ Ecce dies venient, & auferentur om-
D nia quæ in domo tua ſunt, & quę theſauriza-
uerunt patres tui vſq; ad diem hanc, in Ba-
bylonem: nõ relinquetur quicquã, dicit Do-
7 minus. ‡ Et de filiis tuis, qui exibunt de te,
quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in
8 palatio regis Babylonis. ‡ Et dixit Ezechias
ad Iſaiam, Bonum verbũ Domini quod lo-
cutus eſt. Et dixit, Fiat tantùm pax & veri-
tas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnſolamini cõſolamini popule meus,
2 dicit Deus veſter. ‡ Loquimini ad cor
A Ieruſalem, & aduocate eam: quoniã cõpleta
eſt malitia eius, dimiſſa eſt iniquitas illius:
ſuſcepit de manu Domini duplicia pro om-
3 nibus peccatis ſuis. ‡ ‖Vox clamantis in de- Matt.3.a.3
ſerto: Parate viam Domini, rectas facite in Marc.1.a.3.
4 ſolitudine ſemitas Dei noſtri. ‡ Omnis vallis Luc.3.a.4.
exaltabitur, & omnis mõs & collis humilia- Ioan.1.c.23.
bitur, & erunt praua in directa, & aſpera in
5 vias planas. ‡ Et reuelabitur gloria Dñi, &
videbit omnis caro pariter quod os Dñi lo-
6 cutum eſt. ‡ Vox dicentis, Clama. Et dixi,
B Quid clamabo? ‖Omnis caro fœnum, & om- Eccl.14.c.18
7 nis gloria eius quaſi flos agri. ‡ Exiccatum Iacob.1.b.10
eſt fœnum, & cécidit flos, quia ſpiritus Do- 1.Pet.1.d.24
mini ſufflauit in eo. Verè fœnum eſt popu-
8 lus. ‡ exiccatum eſt fœnum, & cécidit flos:
‖verbum autẽ Domini noſtri manet in æter Ma.5.c.18
9 num. ‡ Super montem excelſum aſcende tu 24.c.35.
qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine Mar.13.d.31
vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem: ex- Luc.19.d.17

Damaſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinq;
anni, & deſinet Ephráim eſſe populus: ‡& ca 9
put Ephráim Samaria, & caput Samariæ fi-
lius Romeliæ. Si nō credideritis, non perma-
nebitis. ‡Et adiecit Dn̄s loqui ad Achaz, di- 10
cens, ‡Pete tibi ſignū à Domino Deo tuo in 11
profundum inferni, ſiue in excelſum ſuprà.
‡Et dixit Achaz, Non petam, & non tētabo 12
Dominū. ‡Et dixit, Audite ergo domus Da- 13
uid, Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe
hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
‡Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi- 14
*Mat.1.d.23.* gnum: ‖Ecce, virgo concipiet & pariet filiū, C
*Luc.1.c.31.* ᵃ& vocabitur ᵇnomen eius Emmanuel. ‡Bu- 15
ᵃvocabitis tyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare
9. malum, & eligere bonum. ‡Quia antequam 16
ᵇvocabis 7 ſciat puer reprobare malū, & eligere bonū,
derelinquetur terra quā tu deteſtaris à facie
duorum regum ſuorū. ‡Adducet Dominus 17
ſuper te, & ſuper populum tuū, & ſuper do-
mum patris tui dies qui non venerunt à die-
bus ſeparationis Ephráim à Iuda cum rege
Aſſyriorum. ‡Et erit in die illa: ſibilabit Do- 18
minus muſcæ quæ eſt in extremo fluminū
Aegypti, & api quæ eſt in terra Aſſur: ‡& ve- 19
nient, & requieſcent omnes in torrentibus
vallium, & in cauernis petrarum, & in om-
nibus frutetis, & in vniuerſis foraminibus.
‡In die illa radet Dominus in nouacula cō- 20
*4.Re.19.d.35* ducta ‖ in his qui trans flumen ſunt, in rege
Aſſyriorum, caput & pilos pedū, & barbam D
vniuerſam. ‡Et erit in die illa: nutriet homo 21
vaccam boum, & duas oues, ‡& præ vber- 22
tate lactis comedet butyrum: butyrum enim
& mel manducabit omnis qui relictus fue-
rit in medio terræ. ‡Et erit in die illa: om- 23
nis locus vbi fuerint mille vites, mille ar-
genteis, in ſpinas & in vepres erunt. ‡Cum 24
ſagittis & arcu ingredientur illuc: vepres
enim & ſpinæ erunt in vniuerſa terra. ‡Et 25
omnes montes qui in ſarculo ſarrientur, nō
veniet illuc terror ſpinarum & veprium, &
erit in paſcua bouis, & in conculcationem
pecoris.

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me, Sume tibi li- 1
brum grādem, & ſcribe in eo ſtylo ho- A
minis, Velociter ſpolia detrahe, citò præda-
re. ‡Et adhibui mihi teſtes fideles Vriam ſa- 2
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
‡& acceſſi ad prophetiſſam, & concepit, & 3
peperit filiū. Et dixit Dominus ad me: Voca
nomen eius Accelera ſpolia detrahere, Fe-
ſtina prædari. ‡Quia antequam ſciat puer 4
vocare patrem ſuum & matrem ſuam, aufe-
retur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ
coram rege Aſſyriorum. ‡Et adiecit Domi- 5
nus loqui ad me adhuc, dicēs, ‡Pro eo quòd 6
abiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt
cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & fi-
lium Romeliæ: ‡propter hoc ecce Dominus 7
adducet ſuper eos aquas fluminis fortes &
multas, regem Aſſyriorū & omnem gloriam B
eius: & aſcendet ſuper omnes riuos eius, &
fluet ſuper vniuerſas ripas eius, ‡& ibit per 8
Iudam, inundās, & tranſiens vſq; ad collum
veniet. Et erit extenſio alarum eius, implens
latitudinem terræ tuæ ô Emmanuel. ‡Con- 9
gregamini populi, & vincimini, & audite
vniuerſæ procul terræ: confortamini & vin-
10 cimini, accingite vos & vincimini. ‡Inite
conſiliū & diſſipabitur: loquimini verbum,
11 & non fiet: quia nobiſcū Deus. ‡Hæc enim
ait Dn̄s ad me, Sicut in manu forti erudiuit
12 me, ne irem in via populi huius, dicēs, ‡Non
C dicatis coniuratio. omnia enim quæ loqui-
tur populus iſte, coniuratio eſt: & timorem
13 eius ne timeatis, neq; paueatis. ‡Dominum
exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pauor
14 veſter, & ipſe terror veſter. ‡Et erit vobis in
ſanctificationem. ‖In lapidem autem offen- *Luc.2.e.34.*
ſionis, & in petram ſcādali duabus domibus *Rom 9.g.32*
Iſrael, in laqueum & in ruinam habitātibus *1.Pet.2.b.6.*
15 Ieruſalem. ‡Et offendent ex eis plurimi, &
cadent & conterentur, & irretientur & ca-
16 pientur. ‡Liga teſtimonium, ſigna legem in
17 diſcipulis meis. ‡Et expectabo Dominum
qui abſcondit faciem ſuam à domo Iacob,
18 & præſtolabor eum. ‡‖Ecce, ego & pueri *Heb.2.d.13*
D ᵃmei quos dedit mihi Dominus in ſignū, ᵃ.9.
& in portentū Iſrael à Domino exercituum,
19 qui habitat in monte Sion. ‡Et cùm dixe-
rint ad vos, Quærite à pythonibus, & à diui-
nis qui ſtridēt in incantationibus ſuis: Nun-
quid nō populus à Deo ſuo requiret ᵃviſio- ᵃ.3.
20 nem? pro viuis à mortuis? ‡Ad legē magis,
& ad teſtimoniū. Quòd ſi nō dixerint iuxta
21 verbum hoc, non erit eis matutina lux. ‡Et
tranſibit per eam, corruet, & eſuriet: & cùm
eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, &
22 Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum. ‡Et ad terram
intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, diſ-
ſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, &
non poterit auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

1 PRimo tempore alleuiata eſt terra Zabu- *Mat.4.c.15*
A lon & terra Nephthali, & nouiſsimo
aggrauata eſt via maris trans Iordanē Gali-
2 lææ ᵃGentium. ‡Populus qui ambulabat in ᵃGentium
tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus populus 12.
in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis.
3 ‡Multiplicaſti gentem, non magnificaſti læ-
titiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui læ-
tantur in meſſe, ſicut exultāt victores capta
4 præda, quādo diuidunt ſpolia. ‡Iugum enim
oneris eius, & virgam humeri eius, & ſce-
ptrum exactoris eius ſuperaſti, ‖ſicut in die *Iudi.7.f.22.*
5 Madian. ‡Quia omnis violenta prædatio
cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſan-
guine erit in combuſtionem & cibus ignis.
6 ‡‖PARVVLVS enim NATVS eſt *Luc.2.a.7.*
B nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt
principatus ſuper humerum eius: & vocabi-
tur nomen eius admirabilis, conſiliarius,
Deus, fortis, pater futuri ſeculi, princeps pa-
7 cis. ‡Multiplicabitur eius imperium, & pa-
cis non erit finis: ſuper ſolium Dauid, & ſu-
per regnum eius ᵃſedebit: vt confirmet il- ᵃ.9.
lud, & corroboret in iudicio & iuſtitia amo-
dò & vſque in ſempiternum. zelus Domini
8 exercituum faciet hoc. ‡Verbum miſit Do-
9 minus in Iacob, & cecidit in Iſrael. ‡Et ſciet
omnis populus Ephráim, & habitātes Sama-
riam, in ſuperbia & magnitudine cordis di-
10 centes, ‡Lateres ceciderunt, ſed quadris la-
pidibus

pidibus ædificabimus : ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros immutabimus. ‡ Et eleua- 11
bit Dominus hoſtes, Raſin ſuper eum, & ini-
micos eius in tumultum vertet. ‡ Syriam ab 12
oriente, & Philiſthiim ab occidente : & de-
uorabunt Iſrael toto ore. In omnibus his non
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius C
extenta : ‡ & populus nõ eſt reuerſus ad per- 13
cutientem ſe, & Dominum exercituum non
inquiſierunt. ‡ Et diſperdet Dominus ab Iſ- 14
rael caput & caudam, incuruantem & [a]re-
frænantem[b] die vna. ‡ Longæuus & honora- 15
bilis, ipſe eſt caput : & propheta docens men
dacium, ipſe eſt cauda. ‡ Et erunt, qui beati- 16
ficant populum iſtum ſeducẽtes, & qui bea-
tificantur, præcipitati. ‡ Propter hoc ſuper 17
adoleſcentulis eius nõ lætabitur Dominus :
& pupillorum eius & viduarum non miſe-
rebitur : quia omnis hypocrita eſt & nequã, D
& vniuerſum os locutum eſt ſtultitiam. In
omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed
adhuc manus eius extenta. ‡ Succenſa eſt e- 18
nim quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam
vorabit, & ſuccendetur in denſitate ſaltus, &
conuoluetur ſuperbia fumi. ‡ In ira Domini 19
exercituum conturbata eſt terra, & erit po-
pulus quaſi eſca ignis : vir fratri ſuo nõ par-
cet. ‡ Et declinabit ad dexteram, & eſuriet : 20
& comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur :
vnuſquiſque carnem brachij ſui vorabit.
‡ Manaſſes Ephráim, & Ephráim Manaſſen, 21
ſimul ipſi contra Iudam. In omnibus his nõ
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
extenta.

CAP. X.

VAE qui condunt leges iniquas : & ſcri- 1
bentes, iniuſtitiã ſcripſerunt : ‡ vt oppri- 2
merent in iudicio pauperes, & vim facerent A
cauſę humilium populi mei : vt eſſent viduæ
præda eorum, & pupillos diriperent. ‡ Quid 3
facietis in die viſitationis, & calamitatis dé-
longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram,
‡ ne incuruemini ſub vinculo & cum inter- 4
fectis cadatis? Super omnibus his non eſt
auerſus furor ei[*], ſed adhuc manus eius ex-
tenta. ‡ Væ Aſſur, virga furoris mei & bacu- 5
lus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
‡ Ad gentẽ fallacem mittam eum, & contra 6
populum furoris mei mãdabo illi, vt aufe-
rat ſpolia & diripiat prædã, & ponat illum B
in conculcationem quaſi lutum platearum.
‡ Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor eius 7
non ita exiſtimabit : ſed ad conterẽdum erit
cor eius, & ad internecionem gentium non
paucarum. ‡ Dicet enim, Nunquid non prin 8
cipes mei ſimul reges ſunt? ‡ Nunquid non 9
vt Charcamis, ſic Calano : & vt Arphad, ſic
Emath? nunquid nõ vt Damaſcus, ſic Sama-
ria? ‡ Quo modo inuenit manus mea regna 10
idóli, ſic & ſimulachra eorum de Ieruſalem
& de Samaria. ‡ Nunquid non ſicut feci Sa- 11
mariæ & idolis eius, ſic faciam Ieruſalem & C
ſimulachris eius? ‡ Et erit : cùm impleuerit 12
Dominus cuncta opera ſua in mõte Sion &
in Ieruſalem, viſitabo ſuper fructum magni-
4.Re.19.g.35 fici cordis regis ‖ Aſſur, & ſuper gloriam al-
Iuſr.37.g.36 titudinis oculorum eius. ‡ Dixit enim, In 13

fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia
mea intellexi : & abſtuli terminos populo-
rum, & principes eorum deprædatus ſum, &
detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.
14 ‡ Et inuenit quaſi nidum manus mea forti-
tudinem populorum : & ſicut colliguntur
oua quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam terrã
ego congregaui : & nõ fuit qui moueret pen-
15 nam, & aperiret os, & ganniret. ‡ Nunquid
D gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in
ea? aut exaltabitur ſerra contra eum à quo
trahitur? quomodò ſi eleuetur virga contra
eleuantem ſe, & exaltetur baculus qui vtiq;
16 lignum eſt. ‡ Propter hoc mittet dominator
Dominus exercituum, in pinguibus eius
tenuitatem : & ſubtus gloriam eius ſuccẽſa
17 ardebit quaſi cõbuſtio ignis. ‡ Et erit lumen
Iſrael in igne, & Sanctus eius in flamma : &
ſuccendetur, & deuorabitur ſpina eius, &
18 vepres in die vna. ‡ Et gloria ſaltus eius, &
E carmeli eius ab anima vſq; ad carnem con-
19 ſumetur, & erit terrore profugus. ‡ Et reli-
quiæ ligni ſaltus eius præ paucitate nume-
20 rabuntur, & puer ſcribet eos. ‡ Et erit in die
illa : non adiiciet reſiduum Iſrael, & hi qui
fugerint de domo Iacob, inniti ſuper eo qui
percutit eos : ſed innitetur ſuper Dominum
21 ſanctum Iſrael, [a]in veritate. ‡ Reliquiæ con- [a]In verita-
uertentur, reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum te reliquiæ
22 fortem. ‡ ‖ Si enim fuerit populus tuus Iſ- 14.
rael quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur Rom.9.f.27.
ex eo, conſummatio abbreuiata inundabit Inf.28.e.16.
23 iuſtitiam. ‡ Conſummationem enim & ab-
F breuiationem Dominus Deus exercituum
24 faciet in medio omnis terræ. ‡ Propter hoc,
hæc dicit Dominus Deus exercituum, Noli
timere populus meus habitator Siõ, ab Aſ-
ſur, in virga percutiet te, & baculũ ſuum le-
25 uabit ſuper te in via Aegypti. ‡ Adhuc enim
paululũ modicumq;, & cõſummabitur indi-
gnatio & furor meus ſuper ſcelus eorum.
26 ‡ ‖ Et ſuſcitabit ſuper eum Dñs exercituum Inf.37.g.36.
flagellum, ‖ iuxta plagam Madian in Petra Iud.7.g.25.
Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & leuabit
27 eam in via Aegypti. ‡ Et erit in die illa : au-
feretur onus eius de humero tuo, & iugum
eius de collo tuo, & computreſcet iugum à
28 facie olei. ‡ Veniet in Aiath, tranſibit in Ma-
G gron : apud Machmas cõmendabit vaſa ſua.
29 ‡ Tranſierunt curſim Gaba ſedes noſtra : ob-
30 ſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. ‡ Hinni
voce tua filia Gallim, attende Laiſa, pauper-
31 cula Anathoth. ‡ Migrauit Medemena : ha-
32 bitatores Gabim cõfortamini. ‡ Adhuc dies
eſt, vt in Nobe ſtetur : agitabit manum ſuam
ſuper montem filiæ Sion, collem Ieruſalem.
33 ‡ Ecce, dominator Dominus exercituum
confringet lagunculam in terrore, & excelſi
ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humilia-
34 buntur. ‡ Et ſubuertentur condenſa ſaltus
ferro : & Libanus cum excelſis cadet.

CAP. XI.

1 ET ‖ egredietur virga de radice Ieſſe, & Act.13.d.23.
2 flos de radice eius aſcẽdet. ‡ Et requie-
A ſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſa-
pientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & for
3 titudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis. ‡ Et

replebit enim ſpiritus timoris Domini: non
ſecūdum viſionem oculorum iudicabit, neq;
ſecundum auditum aurium arguet: ‡Sed iu- 4
dicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æ-
2.Theſſ.2. quitate pro manſuetis terræ: ‖ & percutiet
c.8. terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorū ſuo-
rum interficiet impiū. ‡ Et erit iuſtitia cin- 5
gulum lumborū eius: & fides cinctorium re-
Iſa.65.d.25 num eius. ‡‖ Habitabit lupus cum agno: & 6
pardus cum hœdo accubabit: vitulus, & leo,
& ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus B
minabit eos. ‡Vitulus, & vrſus paſcentur: ſi- 7
mul requieſcent catuli eorum: & leo quaſi
bos comedet paleas. ‡Et delectabitur infans 8
ab ubere ſuper foramine aſpidis: & in ca-
uerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum
ſuā mittet. ‡Nō nocebunt, & nō occident in 9
vniuerſo monte ſancto meo, quia repleta eſt
terra ſciētia Domini, ſicut aquæ maris ope-
Rom.15.d.13 rientes. ‡ In die illa radix Ieſſe, ‖qui ſtat in 10
ſignū populorum, ipſum gētes deprecabun-
Sap.10.c.22. tur, & erit ſepulchrum eius glorioſum. ‡‖ Et 11
erit in die illa: adiiciet Dominus ſecundò C
manū ſuam ad poſſidendū reſiduum populi
ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab Ae-
gypto, & à Phethros, & ab Aethiopia, & ab
Aelam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab inſu
lis maris. ‡ Et leuabit ſignum in nationes, & 12
cōgregabit profugos Iſrael, & diſperſos Iuda
colliget à quatuor plagis terræ. ‡Et aufere- 13
tur zelus Ephráim, & hoſtes Iuda peribunt:
Ephráim nō æmulabitur Iudā, & Iudas non
pugnabit contra Ephráim. ‡ Et volabunt in 14
humeros Philiſthijm per mare, ſimul præ- D
dabuntur filios Orientis: Idumæa & Moab
præceptum manus eorū, & filij Ammō obe-
dientes erunt. ‡ Et deſolabit Dominus lin- 15
guā maris Aegypti, & leuabit manū ſuam
ſuper flumen in fortitudine ſpiritus ſui: &
percutiet eum in ſeptē riuis, ita vt tranſeant
per eum calceati. ‡Et erit via reſiduo popu- 16
lo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis: ſicut
Exo.14.g.29 fuit Iſraeli ‖in die illa qua aſcendit de terra
Aegypti.

CAP. XII.

ET dices in die illa, Confitebor tibi Do- 1
mine, quoniam iratus es mihi: conuer- A
ſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
‡Ecce Deus ſaluator meus, fiducialiter agā, 2
Exo.15.a.2. & non timebo: quia ‖fortitudo mea, & laus
Pſ.117.c.14. mea Dn̄s *& factus eſt mihi in ſalutem.
*Deus 10. ‡ Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſal- 3
uatoris.
‡ Et dicetis in die illa, Confitemini Domi- 4
no, & inuocate nomen eius: notas facite in B
populis adinuentiones eius: mementote quo-
niam excelſum eſt nomen eius.
‡ Cantate Domino quoniam magnificè fe- 5
cit: annuntiate hoc in vniuerſa terra.
‡ Exulta, & lauda habitatio Sion: quia ma- 6
gnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAP. XIII.

ONus Babylonis, quod vidit Iſaias fi- 1
lius Amos. ‡Super montem caligino- 2
ſum leuate ſignū, exaltate vocē, leuate ma- A
num, & ingrediantur portas duces. ‡ Ego 3
mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes
meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 ‡Vox multitudinis in mōtibus, quaſi popu-
lorum frequentiū, vox ſonitus regū & gen-
tium congregatarū: Dominus exercituum
5 præcepit militiæ belli, ‡venientibus de terra
procul, à ſummitate cæli: Dominus, & vaſa
6 furoris eius, vt diſperdat omnē terrā. ‡Vlu-
late, quia propè eſt dies Domini: quaſi vaſti-
7 tas à Domino veniet. ‡ Propter hoc omnes
manus diſſoluentur, & omne cor hominis
8 cōtabeſcet ‡& conteretur. Torſiones & dolo-
B res tenebūt, quaſi parturiens dolebūt: vnuſ-
quiſq; ad proximum ſuum ſtupebit, facies
9 combuſtæ vultus eorū. ‡ Ecce dies Domini
veniet, crudelis & indignationis plenus, &
iræ, furoriſq;, ad ponēdam terram in ſolitu-
dinem, & peccatores eius conterēdos de ea:
10 ‡‖ Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor earum Eze.32.b.7.
nō expandent lumen ſuū: ‖obtenebratus eſt Ioel.3.c.15.
ſol in ortu ſuo, & luna nō ſplendebit in lu- Mt.24.c.29.
11 mine ſuo. ‡ Et viſitabo ſuper orbis mala, & Mr.13.c.24.
cōtra impios iniquitatē eorum, & quieſcere Luc.21.c.25
C faciam ſuperbiā infidelium, & arrogantiam
12 fortium humiliabo. ‡Pretioſior erit vir au-
13 ro, & homo mundo obrizo. ‡Super hoc, cæ-
lum turbabo: & mouebitur terra de loco
ſuo, propter indignationem Domini exerci-
14 tuum, & propter diem iræ furoris eius. ‡Et
erit quaſi damula fugiens, & quaſi ouis: &
nō erit qui congreget: vnuſquiſq; ad popu-
lum ſuum cōuertetur, & ſinguli ad terram
15 ſuam fugient. ‡ Omnis qui inuentus fuerit,
occidetur: & omnis qui ſuperuenerit, cadet
16 in gladio. ‡‖ Infantes eorum allidentur in Pſ.136.b.9.
oculis eorum: diripientur domus eorum, &
17 vxores eorū violabuntur. ‡Ecce ego ſuſcita-
bo ſuper eos Medos, qui argentū non quæ-
18 rant, nec aurum velint. ‡ Sed ſagittis paruu-
D los interficient, & lactentibus vteri non mi-
ſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus
19 eorum. ‡Et erit Babylon illa glorioſa in re-
gnis, inclyta in ſuperbia Chaldæorū, ‖ ſicut Ge.19.c.24
ſubuertit Dominus Sodomā & Gomorrhā.
20 ‡Non habitabitur vſq; in finem, & non fun-
dabitur vſq; ad generationem & generatio-
nem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſto-
21 res requieſcent ibi. ‡Sed requieſcent ibi be-
ſtiæ, & replebuntur domus eorum draconi-
bus: & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi
22 ſaltabunt ibi: ‡& reſpondebunt ibi vlulæ in
ædibus eius, & ſirenes in delubris volupta-
tis.

CAP. XIIII.

1 PRopè eſt vt veniat tempus eius, & dies
A eius nō elongabūtur. Miſerebitur enim
Dominus Iacob, & eliget adhuc de Iſrael, &
requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam:
adiungetur aduena ad eos, & adhærebit do-
2 mui Iacob. ‡Et tenebunt eos populi, & ad-
ducēt eos in locum ſuum: & poſſidebit eos
domus Iſrael ſuper terrā Domini in ſeruos
& ancillas: & erunt capientes eos qui ſe ce-
3 perant, & ſubiicient exactores ſuos. ‡Et erit
in die illa: cùm requiē dederit tibi Deus à
labore tuo, & à cōfuſione tua, & à ſeruitu-
4 te dura qua antè ſeruiſti, ‡ſumes parabolam
iſtam contra regem Babylonis, & dices,
B Quomodo ceſſauit exactor, quieuit tributū?
5 ‡ Contriuit Dominus baculum impiorum,
virgam

virgā dominantium. ‡cædentem populos in 6
indignatione, plaga inſanabili, ſubijcientem
in furore gentes, perſequentem crudeliter.
‡Conquieuit & ſiluit omnis terra, gauiſa eſt 7
& exultauit: ‡abietes quoq; lætatæ ſunt ſuper 8
te, & cedri Libani ex quo dormiſti, nō aſcen-
dit qui ſuccidat nos. ‡Infernus ſubter contur- 9
batus eſt in occurſum aduentus tui, ſuſcita-
uit tibi gigantes. Omnes principes terræ ſur- C
rexerūt de ſolijs ſuis, oēs principes nationū.
‡Vniuerſi reſpondebūt, & dicent tibi, Et tu 10
vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effe-
ctus es. ‡Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, 11
concidit cadauer tuū: ſubter te ſternetur ti-
nea, & operimentum tuum erunt vermes.
‡Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui ma 12
ne oriebaris? corruiſti in terram, qui vulne-
rabas gentes? ‡qui dicebas in corde tuo, In 13
cælū conſcendā, ſuper aſtra Dei exaltabo ſo-
lium meū, ſedebo in monte teſtamēti, in la-
teribus Aquilonis. ‡Aſcendā ſuper altitudi- 14
nē nubium, ſimilis ero Altiſſimo. ‡Verunta- 15
men ad infernū detraheris in profundū laci.
‡Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teq; 16
proſpicient, Nunquid iſte eſt vir qui contur- D
bauit terrā, qui concuſſit regna? ‡Qui poſuit 17
orbem deſertū, & vrbes eius deſtruxit, vin-
ctis eius non aperuit carcerē? ‡Omnes reges 18
gentiū vniuerſi dormierunt in gloria, vir in
domo ſua. ‡Tu autem proiectus es de ſepul- 19
chro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutꝰ, & ob-
uolutus cū his qui interfecti ſunt gladio, &
deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi ca-
dauer putridum. ‡Nō habebis conſortium 20
neque cum eis in ſepultura: tu enim terram
tuā diſperdidiſti, tu populum tuum occidi-
ſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſi-
morum. ‡Præparate filios eius occiſioni in 21
iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent, E
nec hæreditabunt terram, neque implebunt
faciem orbis ciuitatum. ‡Et conſurgam ſu 22
per eos, dicit Dominus exercituū: & perdam
Babylonis nomen, & reliquias, & germen, &
progeniem, dicit Dominus. ‡Et ponam eam 23
in poſſeſſionem ericij, & in paludes aqua- F
rum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit
Dominus exercituum. ‡Iurauit Dominus 24
exercituum, dicens, Si nō vt putaui ita erit:
& quomodò mente tractaui, ‡ſic eueniet, Vt 25
conteram Aſſyrium in terra mea, & in mon-
tibus meis conculcem eum. & auferetur ab
eis iugum eius, & onus illius ab humero eo-
rum tolletur. ‡Hoc conſilium quod cogita- 26
ui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus
extenta ſuper vniuerſas gentes. ‡Dominus 27
enim exercituum decreuit: & quis poterit
infirmare? & manus eius extēta: & quis auer
tet eā? ‡In anno quo mortuus eſt rex Achaz, 28
factum eſt onus iſtud. ‡Ne læteris Philiſthæa 29
omnis tu, quoniam cōminuta eſt virga per- G
cuſſoris tui: de radice enim colubri egredie-
tur regulus, & ſemē eius abſorbens volucrē.
‡Et paſcētur primogeniti pauperum, & pau- 30
peres fiducialiter requieſcēt: & interire fa-
ciam in fame radicem tuā, & reliquias tuas
interficiam. ‡Vlula porta, clama ciuitas: pro- 31
ſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone
6 enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet
32 agmen eius. ‡Et quid reſpondebitur nuncijs
gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in
ᵃipſa ſperabunt pauperes populi eius. ᵃipſo

## CAP. XV.

1 ONus Moab. quia nocte vaſtata eſt Ar-
A Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus
2 eſt Murus Moab, conticuit. ‡Aſcendit do-
mus & Dibon ad excelſa in planctum ſuper
Nabo & ſuper Medaba, Moab vlulabit: ‖in Iere.48.f.37.
cunctis capitibus eius caluitium, & omnis
3 barba radetur. ‡‖In triuijs eius accincti ſunt Ezec.7.c.18.
ſacco: ſuper tecta eius, & in plateis eius
4 omnis ᵃvlulatus, deſcendit in fletum. ‡Cla- ᵃvlulat
mabit Heſebon & Eleale, vſque Iaſa audita
B eſt vox eorū. ſuper hoc expediti Moab vlula-
5 bunt, anima eius vlulabit ſibi. ‡Cor meum
ad Moab clamabit, vectes eius vſq; ad Segor ᵇconternā-
vitulam ᵇconternantem. per aſcenſum enim tem, id eſt,
Luith flens aſcendet, & in via Oronaim cla- trimam.
6 morem contritionis leuabunt. ‡Aquæ enim
Nemrim deſertæ erunt, quia aruit herba, de-
7 fecit germen, vigor omnis interijt. ‡Secun-
dùm magnitudinē operis & viſitatio eorum:
8 ad torrentem ſalicum ducēt eos. ‡Quoniam
circuiuit clamor terminum Moab: vſque ad
Gallim vlulatus eius, & vſque ad Puteum-
9 Elim clamor eius. ‡Quia aquæ Dibon re-
pletæ ſunt ſanguine. ponā enim ſuper Dibon
additamenta: his qui fugerint de Moab leo- ᶜreliquijs
nem, & ᶜreliquijs terræ. a2.

## CAP. XVI.

1 (EMitte agnū Domineᵈ dominatorem ‑.10.
A terræ, de Petra deſerti ad montem
2 filiæ Sion.) ‡Et erit ſicut auis fugiēs, & pul-
li de nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab in
3 tranſcenſu Arnon. ‡Ini conſilium: coge con-
cilium: pone quaſi noctem vmbram ſuam
in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne
4 prodas. ‡Habitabunt apud te profugi mei:
Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtato-
ris: finitus eſt enim puluis, conſummatus eſt
5 miſer, defecit, qui conculcabat terram. ‡Et
B præparabitur in miſericordia ſolium, & ſe-
debit ſuper eum in veritate in tabernaculo
Dauid iudicans & quærens iudicium, & ve-
6 lociter reddens quod iuſtū eſt. ‡‖Audiuimus Ier.48.d.29
ſuperbiā Moab, ſuperbus eſt valde: ſuperbia
eius & arrogantia eius, & indignatio eius,
7 pluſquam fortitudo eius. ‡Idcirco vlulabit
Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit: his qui
lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini
8 plagas ſuas. ‡Quoniam ſuburbana Heſebon
deſerta ſunt, & vineā Sabama Domini Gen-
tium exciderunt flagella eius: vſque ad Iazer
peruenerunt, errauerunt in deſerto, propa-
gines eius relictæ ſunt, tranſierunt mare.
9 ‡Super hoc plorabo in fletu Iaſer vineam
C Sabama: inebriabo te lachryma mea Heſe-
bon, & Eleale: quoniam ſuper vindemiam
tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium
10 irruit. ‡Et auferetur lætitia & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, neque
iubilabit. vinū in torculari nō calcabit quā
calcare conſueuerat: vocem calcantium ab-
11 ſtuli. ‡Super hoc venter meus ad Moab quaſi
cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum
coctī

cocti lateris. ‡Et erit : cùm apparuerit quod 12
laborauit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredie-
tur ad ſancta ſua vt obſecret, & non valebit.
‡Hoc verbum quod locutus eſt Dominus 13
ad Moab extunc. ‡ Et nunc locutus eſt Do- 14
minus, dicẽs, In tribus annis quaſi anni mer
cenarij auferetur gloria Moab ſuper omni
*in eo ſicut racemus. populo multo, & relinquetur *paruus & mo-
dicus, nequaquam multus.

CAP. XVII.

ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet 1
eſſe ciuitas, & erit ſicut aceruus lapi- A
dũ in ruina. ‡Derelictæ ciuitates Aroer gre- 2
gibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit
qui exterreat. ‡Et ceſſabit adiutorium ab E- 3
phraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ
Syriæ, ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: di-
cit Dominus exercituũ. ‡ Et erit in die illa: 4
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo car-
nis eius marceſcet. ‡Et erit ſicut congregans 5
in meſſe quod reſtiterit, & brachium eius
ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in
valle Raphaim. ‡ Et relinquetur in eo ſicut 6
racemus, & ſicut excuſsio oleæ duarum vel
trium oliuarũ in ſummitate rami, ſiue qua-
tuor aut quinque in cacuminibus eius fru- B
ctus eius. Dicit Dominus Deus Iſraël. ‡ In 7
die illa inclinabitur homo ad factorẽ ſuum,
& oculi eius ad ſanctum Iſraël reſpicient:
‡& non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt 8
manus eius: & quæ operati ſunt digiti eius
non reſpiciet, lucos & delubra. ‡In die illa 9
erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ ſi-
cut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à fa- C
ᵃerit 7. cie filiorum Iſraël, &ᵃ eris ᵃ deſerta. ‡ Quia 10
oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiuto-
ris tui non es recordata: propterea plantabis
ᵃinfidelem. plantationẽ ᵃfidelem ᵃ, & germen alienum ſe-
minabis. ‡ In die plantationis tuæ labruſca, 11
& manè ſemen tuũ florebit: ablata eſt meſsis
in die hæreditatis, & dolebit grauiter. ‡ Væ 12
ᵃmultitudini 20. ᵃmultitudo ᵃ populorum multorum vt mul-
titudo maris ſonantis: & tumultus turbarũ D
ſicut ſonitus aquarũ multarũ. ‡ Sonabũt po- 13
puli ſicut ſonitus aquarũ inundantiũ, & in-
crepabit eũ, & fugiet procul: & rapietur ſicut
puluis montiũ à facie venti, & ſicut turbo co
ram tẽpeſtate. ‡In tempore veſpere, & ecce 14
turbatio: in matutino, & nõ ſubſiſtet. hæc eſt
pars eorum qui vaſtauerunt nos, & ſors diri-
pientium nos.

CAP. XVIII.

VAe terræ cymbalo alarum quæ eſt trans 1
flumina Aethiopiæ, ‡qui mittit in ma- 2
re legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite A
angeli veloces ad gẽtem conuulſam, & dila-
ceratam: ad populum terribilem, poſt quem
ᵃexpectantem 8. non eſt alius: ad gentem expectantẽ ᵃ& con-
culcatam, cuius diripuerunt flumina terram
*ad montẽ nominis Domini exercituum, montem Sion. eius. ‡* Omnes habitatores orbis qui mora- 3
mini in terra, cùm eleuatum fuerit ſignũ in
montibus, videbitis, & clangorem tubæ au-
dietis: ‡quia hæc dicit Dominus ad me, 4
Quieſcam, & conſyderabo in loco meo ſicut
meridiana lux clara eſt, & ſicut nubes roris
in die meſsis. ‡ Ante meſſem enim totus ef- 5
floruit, & immatura perfectio germinabit, &
præcidentur ramuſculi eius falcibus: & quæ
derelicta fuerint, abſcindentur, & excutien-
6 tur. ‡Et relinquentur ſimul auibus mõtium,
& beſtijs terræ: & æſtate perpetua erũt ſuper
eũ volucres, & omnes beſtiæ terræ ſuper illũ
7 hyemabunt. ‡In tempore illo deferetur mu-
nus Dño exercituum à populo diuulſo & di-
lacerato: à populo terribili poſt quẽ non fuit
alius à gente expectante, ᵃexpectãte ᵃ& con- ᵃ .2.
culcata, cuius diripuerunt flumina terram
eius, ad locũ nominis Domini exercituum
montem Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcẽdet
A ſuper nubem leuem, & ingredietur
Aegyptũ & cõmouebũtur ſimulachra Aegy-
pti à facie ei⁹, & cor Aegypti tabeſcet in me-
2 dio eius. ‡ Et concurrere faciam Aegyptios
aduerſus Aegyptios: & pugnabit vir contra
fratrem ſuum, & vir contra amicum ſuum,
ciuitas aduerſus ciuitatem, regnum aduerſus
3 regnum. ‡Et dirumpetur ſpiritus Aegypti in
viſceribus eius, & conſiliũ eius præcipitabo:
& interrogabunt ſimulachra ſua, & diuinos
4 ſuos, & pythones, & ariolos. ‡Et tradã Aegy-
ptum in manu dominorum crudeliũ, & rex
fortis dominabitur eorũ, ait Dominus Deus
5 exercituum. ‡Et areſcet aqua de mari, & flu-
6 uius deſolabitur atque ſiccabitur. ‡ Et defi-
cient flumina: ᵃattenuabuntur, & ſiccabun- ᵃ& 10.
tur riui aggerum. Calamus & iuncus mar-
7 ceſcet, ‡ nudabitur alueus riui à fonte ſuo:
& omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet,
8 & nõ erit. ‡Et mœrebũt piſcatores, & luge-
B bunt omnes mittẽtes in flumen hamũ, & ex-
pandentes rete ſuper faciẽ aquarum emarce-
9 ſcent. ‡Confundẽtur qui operabãtur linum,
10 ᵃplectentes ᵃ & texentes ſubtilia. ‡ Et erunt ᵃpectẽtes 9
irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant
11 lacunas ad capiendos piſces. ‡ Stulti princi-
pes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis
dederunt conſilium inſipiens. quomodò di-
citis Pharaoni, Filius ſapientiũ ego, filius re-
12 gum antiquorum? ‡Vbi nunc ſunt ſapientes
tui? annuntient tibi, & indicent quid cogita-
uerit Dominus exercituũ ſuper Aegyptum.
13 ‡Stulti facti ſunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt
14 Aegyptũ, angulũ populorũ eius. ‡ Dominus
miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis: &
C errare fecerunt Aegyptum in omni opere
15 ſuo, ſicut errat ebrius & vomens. ‡ Et non
erit Aegypto opus quod faciat caput & cau-
16 dam incuruantem & refrænantem. ‡In die
illa erit Aegyptus quaſi mulieres, & ſtupe-
bunt, & timebunt à facie commotionis ma-
nus Domini exercituum, quam ipſe moue-
17 bit ſuper eam. ‡ Et erit terra Iuda Aegypto
in pauorem: omnis qui illius fuerit recor-
datus, pauebit à facie conſilij Domini ex-
18 ercituum, quod ipſe cogitauit ſuper eã. ‡ In
die illa erunt quinque ciuitates in terra Ae-
gypti, loquentes lingua Chanáan, & iurantes
per Dominum exercituum: Ciuitas ſolis
19 vocabitur vna. ‡ In die illa erit altare Do-
mini in medio terræ Aegypti, & titulus Do-
20 mini iuxta terminũ eius: ‡& erit in ſignũ &
D in teſtimonium Domino exercituum in terra
Aegypti. Clamabũt enim ad Dominũ à facie
tribu-

tribulantis,& mittet eis ſaluatorem & pro-
pugnatorē qui liberet eos. ‡Et cognoſcetur 21
Dominus ab Aegypto,& cognoſcēt Aegypti
Dominum in die illa,& colēt eum in hoſtijs
& in muneribus:& vota vouebunt Domino,
& ſoluent.‡Et percutiet Dominus Aegyptū 22
plaga,& ſanabit eam,& reuertentur ad Do-
minum, & placabitur eis, & ſanabit eos.
‡In die illa erit via de Aegypto in Aſſyrios, 23
& intrabit Aſſyrius Aegyptū, & Aegyptius
in Aſſyrios,& ſeruient Aegyptij Aſſur. ‡ In 24
die illa erit Iſraël terti⁹ Aegyptio & Aſſyrios
benedictio in medio terræ, ‡ cui benedixit 25
Dominus exercituum,dicens,Benedictus po
pulus meus Aegypti.& opus manuum mea-
*Aſſyrius 4 rum *Aſſyrio⁹,hæreditas autem mea Iſraël.

CAP. XX.

IN anno quo ingreſſus eſt Tharthā in Azō 1
tū,cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyrio- A
rum,& pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet
eam: ‡in tempore illo locutus eſt Dominus 2
in manu Iſaiæ filij Amos,dicēs,Vade,& ſol-
ue ſaccū de lumbis tuis, & calceamenta tua
tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic vadens nu-
dus, & diſcalceatus. ‡Et dixit Dominus, Si- 3
cut ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus, &
diſcalceatus,trium annorum ſignum & por-
tentum erit ſuper Aegyptū & ſuper Aethio-
piam: ‡ſic minabit rex Aſſyriorum captiui- 4
tatem Aegypti, & tranſmigrationem Aethio- B
*nudum & piæ,iuuenem & ſenem, *nudam & diſcalcea
diſcalcea- tam *diſcoopertis natibus ad ignominiā Ae-
tum 5. gypti.‡Et timebunt,& confundentur ab Ae- 5
thiopia ſpe ſua,& ab Aegypto gloria ſua.‡Et 6
*Hæccine dicet habitator inſulæ huius in die illa,*Ecce
hæc erat ſpes noſtra,ad quos confugimus in
*liberaret 7 auxilium,vt *liberarent nos à facie regis Aſ-
ſyriorū:& quomodò effugere poterim⁹ nos?

CAP. XXI.

ONus deſerti maris. Sicut turbines ab 1
Aphrico veniūt, de deſerto venit, de A
terra horribili.‡Viſio dura nūtiata eſt mihi: 2
qui incredulus eſt,infideliter agit:& qui de-
populator eſt, vaſtat.Aſcende Aelam,obſide
Mede: omnem gemitum eius ceſſare feci.
‡Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, 3
anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturiē-
tis: corrui cùm audirem, conturbatus ſum
cùm viderem. ‡Emarcuit cor meū,tenebræ 4
ſtupefecerunt me:Babylon dilecta mea,poſi-
ta eſt mihi in miraculū.‡Pone menſam,con- 5
templare in ſpecula:comedentes & bibentes
ſurgite principes, arripite clypeum: ‡Hæc 6
enim dixit mihi Domin⁹,Vade,& pone ſpe- B
culatorem:& quodcunq; viderit,annuntiet.
‡Et vidit currum duorum equitum, aſcen- 7
ſorem aſini,& aſcenſorem cameli:& cōtem-
platus eſt diligenter multo intuitu. ‡Et cla- 8
mauit leo,ſuper ſpeculam Domini ego ſum,
Heb.2.a.1. ſtans iugiter per diem: &‖ſuper cuſtodiam
meam ego ſum,ſtans totis noctibus. ‡ Ecce 9
iſte venit aſcenſor vir bigæ equitū,& reſpon C
Iere.51.a.8. dit,& dixit,‖Cecidit,cecidit Babylō,& om-
Apoc.14.b.8 nia ſculptilia deorum eius contrita ſunt in
*filius 3. terram.‡Tritura mea,& *filia areæ meæ,quæ 10
audiui à Domino exercituum Deo Iſraël,
annuntiaui vobis.‡Onus Duma,Ad me cla- 11
mat ex Seir, cuſtos quid de nocte? cuſtos
12 quid de nocte?‡Dixit cuſtos, Venit manè &
nox:ſi quæritis,quærite:conuertimini,venite.
13 ‡Onus in Arabia.In ſaltu ad veſperā dormie
14 tis,in ſemitis Dedanim.‡Occurrētes ſitienti
D ferte aquā,qui habitatis terrā auſtri,cū pani-
15 bus occurrite fugienti. ‡A facie enim gladio-
rū fugerūt,à facie gladij imminentis,a facie
16 arcus extēti,à facie grauis prælij:‡quoniam
hæc dicit Dñs ad me, Adhuc in vno anno,
quaſi in anno mercenarij, & auferetur om-
17 nis gloria Cedar.‡Et reliquiæ numeri ſagit-
tariorum fortium de filijs Cedar imminuen
tur:Dominus enim Deus Iſraël locutus eſt.

CAP. XXII.

1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoq;
A tibi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in
2 tecta?‡clamoris plena, vrbs frequēs,ciuitas
exultans:interfecti tui,non interfecti gladio:
3 nec mortui* in bello. ‡ Cuncti principes tui *tui,mer-
fugerūt ſimul,durèq; ligati ſunt: omnes qui tui
inuenti ſunt vincti ſunt pariter,procul fuge-
4 runt.‡Propterea dixi,Recedite a me, amarè
flebo:nolite incūbere vt conſolemini me ſu-
5 per vaſtitate filiæ populi mei.‡Dies enim in-
B terfectionis & conculcationis & fletuū Dño
Deo exercituū in valle viſionis,ſcrutās mu-
6 rū,& magnificus ſuper montē.‡Et Aelā ſum
pſit pharetrā currum hominis equitis,& pa-
7 rietē nudauit clypeus.‡Et erūt electæ valles
tuæ plenæ quadrigarū,& equites ponēt ſedes
8 ſuas in porta. ‡ Et reuelabitur operimētum
Iudæ,& *videbis in die illa armamētariū do- *videbitis
9 mus ſaltus. ‡Et ſciſſuras ciuitatis Dauid vi-
debitis,quia multiplicatæ ſunt:& congrega-
10 ſtis aquas piſcinæ inferioris,‡& domos Ieru
C ſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad
11 muniendum murum. ‡Et lacū feciſtis inter
duos muros,*& aquā piſcinæ veteris:& non *ad 5.
ſuſpexiſtis ad eum qui fecerat eā,& operato-
12 rē eius de longe nō vidiſtis.‡Et vocabit Do-
minus Deus exercituū in die illa ad fletū, &
ad planctū,ad caluitium,& ad cingulū ſacci:
13 ‡& ecce gaudium & lætitia occidere vitulos,
D & iugulare arietes,comedere carnes, & bi-
bere vinum, ‖Comedamus & bibamus,cras Sap.2.b.6.
14 enim moriemur.‡Et reuelata eſt in auribus 1.Cor.15.d.32
meis vox Domini exercituum,Si dimittetur 56.d.12.
iniquitas hæc vobis donec moriamini: dicit
15 Dominus Deus exercituum.‡Hæc dicit Do-
minus Deus exercituum,Vade,ingredere ad
eum qui habitat in tabernaculo,ad Sobnam
16 præpoſitum templi,& dices ad eum, ‡ Quid
B tu hîc, aut quaſi quis hîc? quia excidiſti tibi
hic ſepulchrū,excidiſti in excelſo memoriale
17 diligenter, in petra tabernaculū tibi.‡Ecce,
E Dominus aſportari te faciet,ſicut aſportatur
gallus gallinaceus,& quaſi amictum ſic ſub-
18 leuabit te. ‡Coronans coronabit te tribula-
tione, quaſi pilam mittet te in terram latam
& ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19 ‡Et expellam te de ſtatione tua, & de mini-
20 ſterio tuo deponam te. ‡ Et erit in die illa:
vocabo ſeruum meū Eliacim filium Helciæ,
21 ‡& induam illum tunica tua,& cingulo tuo
cōfortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in
manu

manu eius: & erit quaſi pater habitantibus
Apoc.2.b.7. Ieruſalē,& domus Iuda. ‡‖Et dabo clauem 22
Iob.12.c.14. domus Dauid ſuper humerū eius:& aperiet,
& non erit qui claudat : & claudet , & non
erit qui aperiat. ‡ Et figam illum paxillum 23
in loco fideli,& erit in ſolium gloriæ domui
patris ſui.‡Et ſuſpēdent ſuper eum omnem 24
gloriam domus patris eius vaſorum diuerſa G
genera,omne vas paruulū à vaſis craterarum
vſq; ad omne vas muſicorū.‡In die illa,dicit 25
Dñs exercituum,auferetur paxillus qui fixus
fuerat in loco fideli: & frangetur,& cadet,&
peribit quod pependerat in eo,quia Dñs locutus eſt.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris,quia 1
vaſtata eſt domus, vnde venire con- A
ſueuerāt:de terra Cethim reuelatum eſt eis.
‡Tacete qui habitatis in inſula : negotiatio 2
Sidonis,tranſfretantes mare repleuerunt te.
‡In aquis multis ſemē Nili, meſsis fluminis 3
fruges eius: & facta eſt negotiatio gentium.
‡Erubeſce Sidon , ait enim mare , fortitudo 4
maris,dicens,Non parturiui,& non peperi,&
non enutriui iuuenes, nec ad incrementum B
perduxi virgines. ‡ Cùm auditum fuerit in 5
Aegypto, dolebunt cùm audierint de Tyro.
‡Tranſite maria, vlulate qui habitatis in in- 6
ſula,‡Nunquid non veſtra hæc eſt, quæ glo- 7
riabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua?
ducent eā pedes ſui longè ad peregrinādum.
‡Quis cogitauit hoc ſuper Tyrum quōdam 8
coronatā,cuius negotiatores principes,inſtitores
eius inclyti terræ?‡Domin⁹ exercituū 9
cogitauit hoc,vt detraheret ſuperbiā omnis
gloriæ,& ad ignominiā deduceret vniuerſos
inclytos terræ. ‡Tranſi terrā tuam quaſi flu- 10
men,filia maris,non eſt cingulum vltrà tibi.
‡Manū ſuam extendit ſuper mare,conturba- 11
uit regna: Dominus mandauit aduerſus Cha- C
nāan,vt cōtereret fortes eius. ‡& dixit,Non 12
adijcies vltrà vt glorieris, calumniā ſuſtinēs
virgo filia Sidonis: in Cethim cōſurgēs trāſ-
freta,ibi quoq; non erit requies tibi. ‡Ecce, 13
terra Chaldæorū talis populus nō fuit, Aſſur
fundauit eam : in captiuitatem traduxerunt
robuſtos eius,ſuffoderunt domos eius,poſuerunt
eam in ruinam. ‡ Vlulate naues maris, 14
quia deuaſtata eſt fortitudo veſtra. ‡ Et erit 15
in die illa : in obliuione eris,ō Tyre,ſeptuaginta
annis,ſicut dies regis vni⁹:poſt ſeptua-
ginta autē annos erit Tyro quaſi cāticū me-
vers 7. retricis. ‡Sume citharam, circui ciuitatem 16
meretrix obliuioni tradita:bene cane,frequē- D
ta canticū, vt memoria tui ſit. ‡ Et erit poſt 17
ſeptuaginta annos, viſitabit Dominus Tyrū,
& reducet eā ad merces ſuas: & rurſum fornicabitur
cum vniuerſis regnis terræ ſuper
negotiatio 7. faciem terræ.‡Et erunt negociationes eius, 18
& mercedes eius ſanctificatæ Domino. non
merces 2. condentur,neq; reponentur. quia his qui ha-
bitauerint coram Domino, erit negotiatio
eius,vt mādùcent in ſaturitatem,& veſtiantur
vſque ad vetuſtatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus diſsipabit terram,& nu- 1
dabit eā,& affliget faciē eius,& diſper- A
Oſee 4.b.9. get habitatores eius. ‡‖ Et erit ſicut popu- 2
lus,ſic ſacerdos : & ſicut ſeruus, ſic Dominus
eius: ſicut ancilla,ſic domina ei⁹:ſicut emēs,
ſic ille qui vendit: ſicut fœnerator,ſic is qui
mutuum accipit: ſicut qui repetit,ſic qui de-
3 bet ‡ Diſsipatione diſsipabitur terra, & di-
reptione prędabitur. Dominus enim locutus
4 eſt verbum hoc.‡Luxit,& defluxit terra ,&
infirmata eſt:defluxit orbis, infirmata eſt al-
5 titudo populi terræ. ‡Et terra infecta eſt ab
habitatoribus ſuis:quia trāſgreſsi ſunt leges,
mutauerunt ius , diſsipauerunt fœdus ſem-
6 piternum. ‡Propter hoc maledictio vorabit
B terram, & peccabunt habitatores eius.ideo-
que inſanient cultores eius, & relinquentur
7 homines pauci. ‡ Luxit vindemia,infirmata
eſt vitis,ingemuerunt omnes qui lætabantur
8 corde. ‡ Ceſſauit gaudium tympanorum,
quieuit ſonitus lætantium, cōticuit dulcedo
9 citharæ. ‡Cum cantico non bibent vinum:
10 amara erit potio bibentibus illam. ‡ Attrita
eſt ciuitas vanitatis,clauſa eſt omnis domus
11 nullo introeunte. ‡ Clamor erit ſuper vino
in plateis : deſerta eſt omnis lætitia:tranſla-
12 tum eſt gaudium terræ. ‡ Relicta eſt in vrbe
ſolitudo, & calamitas opprimet portas.
13 ‡Quia hæc erunt in medio terræ , in medio
populorum , quo modo ſi paucæ oliuæ quæ
remanſerunt, excutiantur ex olea,& racemi
14 cùm fuerit finita vindemia. ‡ Hi leuabunt
C vocem ſuam,atq; laudabunt:cùm glorifica-
15 tus fuerit Dominus,hinnient de mari.‡Pro-
pter hoc in doctrinis glorificate Dñm:in in-
16 ſulis maris nomē Dñi Dei Iſraēl.‡A finibus
terræ laudes audiuimus,gloriā iuſti. Et dixi,
Secretum meum mihi,ſecretū meū mihi,væ
mihi:prævaricantes prævaricati ſunt,& præ-
uaricatione tranſgreſſorū prævaricati ſunt.
17 ‡Formido & fouea,& laque⁹ ſuper te qui ha-
18 bitatores terræ. ‡Et erit: qui fugerit a voce
formidinis,cadet in foueā: & qui ſe explica-
uerit de fouea,tenebitur laqueo: quia cata-
ractæ de excelſis apertæ ſunt,& concutientur
19 fundamenta terræ. ‡ Confractione confrin-
D getur terra , contritione conteretur terra,
20 commotione commouebitur terra: ‡ agita-
tione agitabitur terra ſicut ebrius , & aufe-
retur quaſi tabernaculum vnius noctis : &
grauabit eam iniquitas ſua , & corruet , &
21 non adijciet,vt reſurgat ‡Et erit : In die illa Ier.48.g.44
viſitabit Dominus ſuper militiā cæli in ex-
celſo: & ſuper reges terræ qui ſunt ſuper ter-
22 ram. ‡Et congregabuntur in congregatione
vnius faſcis in lacum , & claudentur ibi in
23 carcere: & poſt multos dies viſitabuntur. ‡Et
erubeſcet luna,& cōfundetur ſol,cùm regna-
uerit Dñs exercituū in monte Sion,& in Ie-
ruſalem,& in conſpectu ſenum ſuorū fuerit
glorificatus.

CAP. XXV.

1 A DOmine Deus meus es tu , exaltabo te,
& cōfitebor nomini tuo:quoniā feciſti
mirabilia,cogitationes antiquas fideles amē.
2 ‡Quia poſuiſti ciuitatē in tumulum, vrbem
fortem in ruinam,domum alienorū : vt non
ſit ciuitas, & in ſempiternum nō ædificetur.
3 ‡Super hoc laudabit te populus fortis,ciui-
4 tas gentium robuſtarum timebit te. ‡ Quia
factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno
in tribu-

in tribulatione ſua,ſpes à turbine,vmbracu-
lum ab æſtu, ſpiritus enim robuſtorũ quaſi
turbo impellens parietem. ‡ Sicut æſtus in 5
ſiti,tumultum alienorũ humiliabis:& quaſi B
calore ſub nube torrente propaginẽ fortium
marceſcere facies.‡Et faciet Dominus exer- 6
cituum omnibus populis in monte hoc, con
uiuium pinguium,cõuiuium vindemię pin-
guium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.
‡Et præcipitabit in mõte iſto faciem vinculi 7
colligati ſuper omnes populos,& telã quam C
orditus eſt ſuper omnes nationes.‡ Præcipi- 8
Apo.7.d.27. 21.b.4. tabit mortem in ſempiternum: ‖ & auferet
Dominus Deus lachrymã ab omni facie, &
opprobrium populi ſui auferet de vniuerſa
terra: quia Dominus locutus eſt . ‡ Et dicet 9
in die illa, Ecce Deus noſter iſte,expectaui-
mus eũ,& ſaluabit nos: iſte Dominus, ſuſti-
nuimus eum , exultabimus & lætabimur in
ſalutari eius. ‡ Quia requieſcet manus Do- 10
• mini in mõte iſto: & triturabitur Moab ſub D
eo,ſicuti teruntur paleæ in plauſtro.‡Et ex- 11
tendet manus ſuas ſub eo, ſicut extendit na-
tans ad natandũ:& humiliabit gloriam eius
cum alliſione manuũ eius. ‡ Et munimenta 12
ſublimium murorum tuorum concident,&
humiliabuntur,& detrahentur in terrã vſq;
ad puluerem. CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum iſtud in 1
terra Iuda, A
•.8. Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator,
ponetur in ea murus & antemurale.
‡ Aperite portas , & ingrediatur gens iuſta, 2
cuſtodiens veritatem.
‡Vetus error abiit: ſeruabis pacem: pacem, 3
quia in te ſperauimus.
‡ Sperastis in Domino in ſeculis æternis, in 4
Domino Deo forti in perpetuum.
‡ Quia incuruabit habitantes in excelſo, ci- 5
uitatem ſublimem humiliabit : humiliabit
eam vſque ad terram , detrahet eam vſq; ad
puluerem.
‡Cõculcabit eam pes,pedes pauperis, greſ- 6
ſus egenorum.
‡ Semita iuſti recta eſt, rectus callis iuſti ad 7
ambulandum. B
‡Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine 8
ſuſtinuimus te: nomen tuum & memoriale
tuum in deſyderio animæ.
‡ Anima mea deſyderauit te in nocte: ſed & 9
ſpiritu meo in præcordiis meis de manè vi-
gilabo ad te. cùm feceris iudicia tua in ter-
ra,iuſtitiam diſcent habitatores orbis.
‡ Miſereamur impio,& nõ diſcet iuſtitiam: 10
in terra ſanctorum iniqua geſsit, & non vi-
debit gloriam Domini.
• vt ‡Domine exaltetur manus tua, ᵃ& non vi- 11
deant: videant & confundantur zelantes po
puli,& ignis hoſtes tuos deuoret.
‡ Domine dabis pacem nobis: omnia enim 12
opera noſtra operatus es nobis. C
‡Domine Deus noſter, poſſederunt nos do- 13
mini abſque te , tantùm in te recordemur
nominis tui.
‡Morientes non viuant,gigantes non reſur- 14
gant: propterea viſitaſti & contriuiſti eos,&
perdidiſti omnem memoriam eorum.

15 ‡ Indulſiſti genti Domine , indulſiſti genti:
nunquid glorificatus es ? elongaſti omnes
terminos terræ.
16 ‡Domine in anguſtia requiſierunt te,in tri-
bulatione murmuris doctrina tua eis.
17 ‡ Sicut quæ cõcipit, cùm appropinquauerit
ad partum,dolens clamat in doloribus ſuis:
ſic facti ſumus à facie tua Domine.
18 ‡Concepimus,& quaſi parturiuimus & pe-
D perimus ᵃſpiritum: ſalutes non fecimus in ᵃſpiritum
C terra. ideo nõ ceciderunt habitatores terræ. ſalutes.
19 ‡Viuent mortui tui,interfecti mei reſurgẽt:
expergiſcimini , & laudate qui habitatis in
puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram
gigantum detrahes in ruinam.
20 ‡Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modi-
cum ad momentum ,donec pertranſeat in-
dignatio.
21 ‡ ‖Ecce enim Dominus egredietur de loco Mich.1.a.3
ſuo,vt viſitet iniquitatem habitatoris terræ
contra eum : & reuelabit terra ſanguinem
ſuum, & non operiet vltrà interfectos ſuos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa viſitabit Domin' in gladio ſuo •
A duro,& grandi, & forti,ſuper Leuiathan
ſerpentẽ vectem,& ſuper Leuiathan ſerpen-
tem tortuoſum, & occidet cetũ qui in mari
2 eſt. ‡ In die illa vinea meri cantabit ei.
3 ‡Ego Dominus qui ſeruo eam,repentè pro-
pinabo ei:ne fortè viſitetur contra eam,no-
4 cte & die ſeruo eam. ‡ Indignatio non eſt
mihi: quis dabit me ſpinam & veprem in
prælio: gradiar ſuper eam, ſuccendam eam
5 pariter ? ‡ An potius tenebit fortitudinem
meam,faciet pacẽ mihi,pacem faciet mihi?
6 ‡ Qui ᵃ ingrediuntur impetu ad Iacob, flo- ᵃ egredien-
rebit & germinabit Iſrael, & implebunt fa- tur impetu
7 ciem orbis ſemine.‡Nunquid iuxta plagam à 10.
B percutientis ſe percuſsit eum? aut ſicut occi-
8 dit interfectos eius,ſic occiſus eſt?‡In men-
ſura contra menſuram cùm abiecta fuerit,
ᵇiudicabis eam: meditata eſt in ſpiritu ſuo ᵇiudicabit
9 duro per diem æſtus.‡Idcirco ſuper hoc di- 10.
mittetur iniquitas domui Iacob:& iſte om-
nis fructus vt auferatur peccatum eius,cùm
poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides
cineris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.
10 ‡Ciuitas enim munita deſolata erit,ſpecioſa
C relinquetur , & dimittetur quaſi deſertum:
ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit,& con
11 ſumet ſummitates eius. ‡In ſiccitate meſſes
illius cõterentur,mulieres venientes & do-
centes ᵃeas : non eſt enim populus ſapiens, ᵃ eam.
proptereà nõ miſerebitur eius qui fecit eũ:
12 & qui formauit eum,non parcet ei.‡Et erit:
D in die illa percutiet Dominus ab alueo flu-
minis vſq; ad torrentem Aegypti,& vos cõ-
13 gregabimini vnus & vnus filij Iſrael. ‡ Et
erit: in die illa clangetur in tuba magna, &
venient qui perditi fuerant de terra Aſſyrio-
rum, & qui eiecti erant de terra Aegypti, &
adorabunt Dominum in monte ſancto in
Ieruſalem. CAP. XXVIII.

1 VAE coronæ ſuperbiæ,ebriis Ephráim,
A & flori decidenti, gloriæ exultationis
eius,qui erãt in vertice vallis,pinguiſsimæ
errantes

2 errantes à vino. ‡Ecce validus & fortis Do-
minus, ſicut impetus grandinis: turbo con-
fringēs, ſicut impetus aquarū multarū inun-
dantiū, & emiſſarū ſuper terram ſpatioſam.
3 ‡Pedibus cōculcabitur corona ſuperbiæ e-
4 briorū Ephraim. ‡Et erit flos decidens glo-
riæ exultationis eius, qui eſt ſuper verticem
vallis pinguiū, quaſi temporaneū ante matu
ritaté Autumni: quod cùm aſpexerit vidēs,
ſtatim vt manu tenuerit, deuorabit illud.
5 ‡In die illa erit Dominus exercituū corona
B gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo popu
6 li ſui: ‡& ſpiritus iudicij ſedenti ſuper iudi-
cium, & fortitudo reuertentibus de bello ad
7 portam. ‡Verùm hi quoq; præ vino neſcie-
runt, & præ ebrietate errauerunt. ſacerdos &
propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti
ſunt a vino, errauerunt in ebrietate, neſcie-
8 runt videntē, ignorauerūt iudiciū. ‡Omnes
enim mēſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumq;,
9 ita vt non eſſet vltrà locus. ‡Quem docebit
C ſcientiā? & quem intelligere faciet auditum?
ablactatos à lacte, auulſos ab huberibus.
10 ‡Quia manda remanda, manda remāda, ex-
pecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum
11 1.Co.14.d.21 ibi, modicum ibi. ‡In loquela enim labij, &
lingua altera loquetur ad populum iſtum.
12 ‡Cui dixit, Hæc eſt requies mea, reficite laſ-
ſum, & hoc eſt meū refrigeriū: & noluerunt
13 audire. ‡Et erit eis verbū Domini, Manda,
remanda, manda remāda, expecta, reexpecta,
expecta, reexpecta, modicū ibi, modicū ibi:
vt vadant, & cadant retrorſum, & cōteran-
14 tur, & illaqueentur, & capiantur. ‡Propter
D hoc audite verbū Domini viri illuſores, qui
dominamini ſuper populū meum qui eſt in
15 Ieruſalem. ‡Dixiſtis enim, Percuſſimus fœ-
dus cū morte, & cum inferno fecimus pactū.
Flagellū inundans cùm tranſierit, nō veniet
ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem
16 noſtram, & mendacio protecti ſumus. ‡Id-
Pſ.117.d.22. circo hæc dicit Dominus Deus, Ecce, ego
Mat.21.d.42 mittam in fundamētis Sion lapidē, lapidem
Act.4.b.11. probatum, angularem, pretioſum, in funda-
1.Pet.2.a.6 mēto fundatū. qui crediderit, non feſtinet.
17 Rom.9.g.33. ‡Et ponam in pōdere iudicium, & iuſtitiam
E in menſura: & ſubuertet grando ſpem men-
18 dacij: & protectionem aquæ inundabūt. ‡Et
delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pa-
ctum veſtrum cum inferno nō ſtabit: flagel-
lum inundans cùm tranſierit, eritis ei in cō-
19 culcationem. ‡Quandocunq; pertranſierit,
tollet vos: quoniam manè diluculo pertran-
ſibit in die & in nocte, & tantummodò ſola
20 vexatio intellectū dabit auditui. ‡Coangu-
ſtatum eſt enim ſtratum, ita vt alter deci-
dat, & pallium breue vtrunque operire non
21 2.Re.5.d.20 poteſt. ‡Sicut enim in monte diuiſionum
1.Pa.14.c.11 ſtabit Dominus; ſicut in valle quæ eſt in
Ioſu.10.c.10 Gabaon iraſcetur: vt faciat opus ſuum, alie-
num opus eius: vt operetur opus ſuum, pe-
22 regrinum eſt opus eius ab eo. ‡Et nunc no-
F lite illudere, ne fortè conſtringantur vincula
veſtra. conſummationē enim & abbreuia-
tionem audiui à Domino Deo exercituum
23 ſuper vniuerſam terram. ‡Auribus percipite
& audite vocem meam, attendite, & audite

24 eloquium meum. ‡Nunquid tota die arabit
arans vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum
25 ſuam? ‡Nonne cùm adæquauerit faciē eius,
ſeret gith, & cyminū ſparget, & ponet triti-
G cum per ordinē, & hordeum, & milium, &
26 vitiam in finibus ſuis? ‡Et erudiet illū in iu-
27 dicio, Deus ſuus docebit illū. ‡Non enim in
ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſu-
per cyminū circuibit: ſed in virga excutie-
28 tur gith, & cyminum in baculo. ‡Panis autē
cōminuetur: verùm nō in perpetuum tritu-
rans triturabit illum, neq; vexabit eum ro-
ta plauſtri, nec vngulis ſuis cōminuet eum.
29 ‡Et hoc à Domino Deo exercituum exiuit,
vt mirabile faceret cōſilium, & magnificaret
iuſtitiam.

CAP. XXIX.

1 VAE Ariel, Ariel ciuitas quā expugna-
A uit Dauid: additus eſt annus ad annū,
2 ſolennitates euolutæ ſunt. ‡Et circunualla-
bo Ariel, & erit triſtis & mœrēs, & erit mihi
3 quaſi Ariel. ‡Et circundabo quaſi ſphæram
in circuitu tuo, & iaciam cōtra te aggerem,
& munimenta ponam in obſidionem tuam.
4 ‡Humiliaberis, de terra loqueris, & de hu-
mo audietur eloquiū tuū: & erit quaſi py-
thonis de terra vox tua, & de humo eloquiū
5 tuū muſſitabit. ‡Et erit ſicut puluis tenuis
B multitudo ventilantium te: & ſicut fauilla
pertranſiens multitudo eorum qui cōtra te
6 præualuerunt: ‡eritq; repentè confeſtim. A
Domino exercituum viſitabitur in tonitruo
& commotione terræ, & voce magna tur-
binis & tempeſtatis, & flamma ignis deuo-
7 rantis. ‡Et erit ſicut ſomnium viſionis no-
cturnæ multitudo omnium gētium quæ di-
micauerunt contra Ariel, & omnes qui mi-
litauerunt & obſederūt, & præualuerūt ad-
8 uerſus eam. ‡Et ſicut ſomniat eſuriens &
C comedit, cùm autem fuerit expergefactus,
vacua eſt anima eius: & ſicut ſomniat ſitiēs
& bibit, & poſtquàm fuerit expergefactus,
laſſus adhuc ſitit, & anima eius vacua eſt: ſic
erit multitudo omnium Gentium, quæ di-
9 micauerunt contra montem Sion. ‡Obſtu-
peſcite & admiramini: fluctuate, & vacillate:
inebriamini, & nō à vino: mouemini, & nō
10 ab ebrietate. ‡Quoniā miſcuit vobis Domi-
nus ſpiritū ſoporis: claudet oculos veſtros:
prophetas & principes veſtros qui vident vi
11 ſiones operiet. ‡Et erit vobis viſio omnium
D ſicut verba libri ſignati: quē cùm dederint
ſcienti literas, dicent, Lege iſtum: & reſpon-
12 debit, Non poſſum, ſignatus eſt enim. ‡Et
dabitur liber neſcienti literas, diceturq; ei,
13 Lege: & reſpōdebit, Neſcio literas. ‡Et dixit
Dominus, Eò quòd appropinquat populus Mat.15.a.8.
iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor Mat.7.b.6.
autem eius longè eſt à me, & timuerunt me
14 mandato hominum & doctrinis: ‡Ideò, ecce
ego addam vt admirationē faciam populo
huic miraculo grandi & ſtupendo: peribit 1.Cor.1.d.19.
enim ſapiētia à ſapiētibus eius, & intellectus
15 prudentium eius abſcondetur. ‡Væ, qui Abd.1.a.8.
profundi eſtis corde, vt à Domino abſcōda-
tis conſiliū, quorū ſunt in tenebris opera, &
dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? Eccl.23.c.25
16 ‡Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi
lutum

lutū contra figulū cogitet, & dicat opus fa- D
ctori ſuo, Nō fecisti me: & figmentū dicat fi- 17
ctori ſuo, Nō intelligis. ‡Nōne adhuc in mo F
dico & in breui cōuertetur Libanus in char 18
mel, & charmel in ſaltum reputabitur? ‡ Et
audient in die illa ſurdi verba libri, & de te- 19
nebris & caligine oculi cæcorū videbūt. ‡Et
addent mites in Domino lætitiam, & paupe-
res homines in ſancto Iſraël exultabunt. 20
‡Quoniā defecit qui præualebat, cōſumma-
tus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigi- 21
labant ſuper iniquitatem, ‡qui peccare facie-
bant homines in verbo, & arguentē in porta
ſupplantabant, & declinauerunt fruſtrà à iu- 22
ſto. ‡Propter hoc, hæc dicit Dominus ad do-
mū Iacob, qui redemit Abraham, Nō modò G
cōfundetur Iacob, nec modò vultus eius eru 23
beſcet: ‡ſed cùm viderit filios ſuos, opera ma
nuum mearū in medio ſui ſanctificantes no
men meū, & ſanctificabunt ſanctū Iacob, & 24
Deū Iſraël prædicabunt; ‡ & ſcient errantes
ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent
legem. 1

## CAP. XXX.

VAe filij deſertores, dicit Dominus, vt fa A
ceretis conſiliū, & nō ex me: & ordire-
mini telam, & nō per ſpiritum meū, vt adde- 2
retis peccatū ſuper peccatum. ‡qui ambula-
tis vt deſcendatis in Aegyptum, & os meum
non interrogaſtis, ſperantes auxilium in for-
titudine Pharaonis, & habentes fiduciam in
vmbra Aegypti. ‡Et erit vobis fortitudo Pha 3
raonis in confuſionē, & fiducia vmbræ Aegy
ªerant pti in ignominiā. ‡ªErant enim in Tani prin 4
cipes tui, & nuntij tui vſq; ad Hanes perue-
nerūt. ‡Omnes cōfuſi ſunt ſuper populo qui 5
eis prodeſſe non potuit: nō fuerunt in auxi-
lium, & in aliqua vtilitatē, ſed in confuſionē 6
& in opprobrium. ‡Onus iumentorum Au- B
ſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ, leæna
& leo ex eis, vipera & regulus volans por-
tantes ſuper humeros iumentorum diuitias
ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros
ſuos ad populū qui eis prodeſſe non poterit. 7
‡Aegyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabi-
tur: ideo clamaui ſuper hoc, Superbia tātùm 8
eſt, quieſce. ‡ Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei
ſuper buxum, & in libro diligenter exara il-
lud, & erit in die nouiſſimo in teſtimonium 9
vſque in æternum. ‡Populus enim ad iracun
diam prouocans eſt, & filij mendaces, filij 10
nolentes audire legē Dei. ‡Qui dicūt viden-
tibus, Nolite videre: & aſpicientibus, Nolite
aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini 11
nobis placentia, videte nobis errores. ‡ Au- C
ferte à me viam, declinate à me ſemitā, ceſ- 12
ſet à facie noſtra ſanctus Iſraël. ‡ Propterea
hæc dicit ſanctus Iſraël, Pro eo quòd repro-
baſtis verbū hoc, & ſperaſtis in calumnia & 13
in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo: ‡ pro-
pterea erit vobis iniquitas hæc ſicut inter-
ruptio cadens, & requiſita in muro excelſo,
quoniā ſubito, dum nō ſperatur, veniet con- 14
tritio eius. ‡Et comminuetur, ſicut cōteritur
lagena figuli contritione perualida: & non in-
uenietur de fragmētis eius teſta, in qua por-
tetur igniculus de incendio, aut hauriatur pa
rum aquæ de fouea. ‡Quia hæc dicit Domi- 15

nus Deus *Iſraël, Si reuertamini & quieſca- *ſanctus I.
tis, ſalui eritis: in ſilētio & in ſpe erit fortitu
16 do veſtra. Et noluiſtis: ‡ & dixiſtis, Nequa-
quam, ſed ad equos fugiemus: ideo fugietis.
Et ſuper veloces aſcēdemus: ideo velociores
17 erunt, qui perſequentur vos. ‡Mille homines
à facie terroris vnius: & à facie terroris quin
que, fugietis, donec relinquamini quaſi ma-
lus nauis in vertice montis, & quaſi ſignum
18 ſuper collem. ‡Propterea expectat Dominus
vt miſereatur veſtri: & ideo exaltabitur par-
cens vobis: quia Deus iudicij Dñs: ‖ beati Pſal. 2. c. 13.
19 omnes qui expectant eum. ‡ Populus enim
Sion habitabit in Ieruſalem. plorans nequa-
quam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad
vocem clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpō
20 debit tibi. ‡Et dabit vobis Dominus panem
E arctum, & aquā breuem: & non faciet auo- Joel. c. 2.
lare à te vltrà doctorem tuum: & erūt oculi n. 23.
21 tui videntes præceptorem tuum. ‡ Et aures
tuæ audient verbum poſt tergum monentis,
Hæc eſt via, ambulate in ea: & non decline-
tis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
22 ‡Et contaminabis laminas ſculptilium ar-
genti tui, & veſtimētum conflatilis auri tui,
& diſperges ea ſicut immunditiam mēſtrua-
23 tæ. Egredere dices ei. ‡Et dabitur pluuia ſe-
mini tuo, vbicunque ſeminaueris in terra,
& panis frugum terræ erit vberrimus, &
pinguis. paſcetur in poſſeſſione tua in die il-
24 lo agnus ſpatiosè: ‡ & tauri tui, & pulli aſi-
norum qui operantur terram, commiſtum
migma comedent ſicut in area ventilatū eſt.
25 ‡Et erunt ſuper omnem montem excelſum,
& ſuper omnem collem eleuatum riui cur-
rentium aquarum in die interfectionis mul-
26 torum cùm ceciderint turres. ‡ Et erit lux
F lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptem-
pliciter, ſicut lux ſeptem dierum in die qua
alligauerit Dñs vulnus populi ſui, & per-
27 cuſſuram plagæ eius ſanauerit. ‡ Ecce nomē
Domini venit de longinquo, ardens furor
eius & grauis ad portandū: labia eius reple-
ta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi ig-
28 nis deuorans. ‡Spiritus eius velut torrēs in-
undans vſq; ad medium colli, ad perdendas
gētes in nihilum, & frænū erroris quod erat
29 in maxillis populorum. ‡Canticum erit vo-
bis ſicut ªvox ſanctificatæ ſolemnitatis, & læ- ªnox 4.
titia cordis ſicut qui pergit cum tibia, vt in-
30 tret in montem Domini ad fortē Iſraël. ‡ Et
G audiri faciet Dominus gloriam vocis ſuæ,
& terrorem brachij ſui oſtendet in commi-
natione furoris, & flamma ignis deuorantis
allidet in turbine & in lapide grandinis.
31 ‡A voce enim Domini pauebit Aſſur virga
32 percuſſus. ‡Et erit tranſitus virgæ fundatus,
quam requieſcere faciet Dominus ſuper eū
in tympanis, & citharis: & in bellis præci-
33 puis expugnabit eos. ‡Præparata eſt enim ab
heri Topheth, à rege præparata profunda & Ierem. c.
dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna 19. Topher
multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris & c. 7. n. 3
ſuccendens eam.

## CAP. XXXI.

1 VAe qui deſcendunt in Aegyptū ad au-
A xilium, in equis ſperantes, & habentes
f ſidu-

fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt:
& ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: &
non ſunt confiſi ſuper ſanctũ Iſrael, & Domi
num non requiſierunt. ‡ Ipſe autẽ ſapiens ad- 2
duxit malum & verba ſua nõ abſtulit: & con
ſurget contra domũ peſsimorũ, & contra au-
xilium operantium iniquitatem. ‡ Aegyptus, 3
homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & B
non ſpiritus, & Dominus inclinabit manum
ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui pre-
ſtatur auxilium, ſimulq; omnes conſumen-
tur. ‡ Quia hæc dicit Dominus ad me, quo- 4
modo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper
prædã ſuã, cùm occurrerit ei multitudo pa-
ſtorum, à voce eorũ nõ formidabit, & à mul-
titudine eorũ non pauebit: ſic deſcendet Do- C
minus exercituũ, vt prælietur ſuper montẽ
Sion, & ſuper collem eius. ‡ Sicut aues vo- 5
lantes, ſic proteget Dominus exercituum Ie-
ruſalem, protegens & liberans, tranſiens &
ſaluans. ‡ Conuertimini ſicut in profundum 6
Sup.2.d.18. receſſeratis filij Iſrael. ‡ In die enim illa 7
abiiciet vir idóla argenti ſui, & idóla auri
ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in pec-
catum. ‡ Et cadet Aſſur in gladio non viri, & 8
gladius nõ hominis vorabit eũ, & fugiet nõ D
à facie gladij, & iuuenes eius vectigales erũt:
‡ & fortitudo eius à terrore tranſibit, & pa- 9
uebunt fugiẽtes principes eius: dixit Domi-
nus, cuius ignis eſt in Siõ, & caminus eius in
Ieruſalem.

CAP. XXXII.

Ecce, in iuſtitia regnabit rex, & princi- 1
pes in iudicio præerunt. ‡ Et erit vir ſi- 2
cut qui abſcõditur à vento, & celat ſe à tem A
peſtate, ſicut riui aquarũ in ſiti, & vmbra pe-
træ prominentis in terra deſerta. ‡ Non cali- 3
gabunt oculi videntium, & aures audientiũ
diligenter auſcultabunt. ‡ Et cor ſtultorum 4
intelliget ſciẽtiam, & lingua balborum ve-
lociter loquetur & planè. ‡ Non vocabitur 5
vltrà is qui inſipiens eſt princeps: neq; frau-
dulentus appellabitur maior. ‡ Stultus enim 6
fatua loquetur, & cor eius faciet iniquitatẽ,
vt perficiat ſimulationẽ, & loquatur ad Do-
minum fraudulenter, & vacuam faciat ani-
mam eſurientis, & potum ſitienti auferat.
‡ Fraudulenti vaſa peſsima ſunt: ipſe enim 7
cogitationes concinnauit ad perdẽdos mites B
in ſermõe mẽdacij, cùm loqueretur pauper
iudiciũ. ‡ Princeps verò, ea quæ digna ſunt 8
principe cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
‡ Mulieres opulẽtæ ſurgite, & audite vocem 9
meam: filiæ confidentes percipite auribus
9. eloquium meum. ‡ Poſt dies enim & annũ 10
vos conturbabimini confidentes: cõſumma-
ta eſt enim vindemia, collectio vltrà nõ ve-
niet. ‡ Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini 11
cõfidẽtes: exuite vos, & cõfundimini, accin- C
gite lumbos veſtros. ‡ Super hubera plangi- 12
te, ſuper regione deſyderabili, ſuper vinea
a ſpina 2. fertili. ‡ Super humum populi mei ſpinæ & 13
vepres aſcendent: quãto magis ſuper omnes
domos gaudij ciuitatis exultantis? ‡ Domus 14
enim dimiſſa eſt, multitudo vrbis relicta
eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt ſuper ſpe-
luncas vſq; in æternum. Gaudium onagro- D
rum paſcua gregũ, ‡ donec effundatur ſuper 15
nos ſpiritus de excelſo: & erit deſertum in
charmel: & charmel in ſaltum reputabitur.
16 ‡ Et habitabit in ſolitudine iudiciũ, & iuſti-
17 tia in charmel ſedebit. ‡ Et erit opus iuſtitiæ
pax, & cultus iuſtitiæ ſilentium, & ſecuritas
18 vſq; in ſempiternũ. ‡ Et ſedebit popul' meus
in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fi-
19 duciæ, & in requie opulẽta. ‡ Grando autem
in deſcẽſione ſaltus, & humilitate humilia-
20 bitur ciuitas. ‡ Beati qui ſeminatis ſuper om
nes aquas, immittẽtes pedem bouis & aſini.

CAP. XXXIII.

1 Vae qui prædaris, nónne & ipſe præda-
A beris? & qui ſpernis, nónne & ipſe ſper
neris? cùm cõſummaueris deprædationem,
deprædaberis: cùm fatigatus deſieris cõtem-
2 nere, contemnéris. ‡ Domine, miſerere no-
ſtri: te enim expectauimus: eſto brachiũ no-
ſtrum in manè, & ſalus noſtra in tempore
3 tribulationis. ‡ A voce angeli fugerunt po-
puli, & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gen-
4 tes. ‡ Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut
colligitur bruchus, velut cũ foſſæ plenæ fue
5 rint de eo. ‡ Magnificatus eſt Dominus, quo-
niam habitauit in excelſo: impleuit Sion iu-
6 dicio & iuſtitia. ‡ Et erit fides in temporibus
tuis: diuitiæ ſalutis ſapiẽtia & ſcientia: timor
7 Domini ipſe eſt theſaurus eius. ‡ Ecce, viden
tes clamabunt foris, angeli pacis amarè fle-
8 bunt. ‡ Diſsipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens
B per ſemitam, irritum factum eſt pactum,
proiecit ciuitates, non reputauit homines.
9 ‡ Luxit & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſurduit: & factus eſt Saron ſicut
deſertum: & cõcuſſa eſt Baſan, & Carmelus.
10 ‡ Nunc conſurgam, dicit Dominus, nunc
11 exaltabor, nunc ſubleuabor. ‡ Concipietis
ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter vt
12 ignis vorabit vos. ‡ Et erunt populi quaſi de
incẽdio cinis, ſpinæ cõgregatæ igni comburen-
13 tur. ‡ Audite qui longè eſtis, quæ fecerim, &
14 cognoſcite vicini fortitudinem meã. ‡ Con-
territi ſunt in Sion peccatores, poſſedit tre-
mor hypocritas. quis poterit habitare de vo-
C bis cum igne deuorante? quis habitabit ex
15 vobis cum ardoribus ſempiternis? ‡ Qui Pſal.14.a.2.
ambulat in iuſtitiis, & loquitur veritatem', a veritates
qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excu- 4.
tit manus ſuas ab omni munere, qui obtu-
rat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & clau-
16 dit oculos ſuos ne videat malum: ‡ Iſte in
excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſub-
limitas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fi-
17 deles ſunt. ‡ Regem in decóre ſuo videbunt
18 oculi eius, cernent terram délonge. ‡ Cor 1.Cor.1.c.20.
tuum meditabitur timorem: ubi eſt lite-
ratus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor
19 paruulorum? ‡ Populum imprudentem non
videbis, populum alti ſermonis: ita vt non
poſsis intelligere diſertitudinem linguæ
20 eius, in quo nulla eſt ſapiẽtia. ‡ Reſpice Sion
ciuitatem ſolennitatis noſtræ: oculi tui vi-
D debunt Ieruſalem habitationem opulẽtam,
tabernaculũ quod nequaquam tráſferri po-
terit: nec auferentur claui eius in ſempiter-
num, & omnes funiculi eius nõ rumpentur:
21 ‡ quia ſolùmodo ibi magnificus eſt Domi-

nus

nus noſter: locus fluuiorũ riui latiſſimi &
patentes: non tranſibit per eum nauis remi-
gum, neq; trieris magna trãſgredietur eum.
‡ Dominus enim iudex noſter, Dominus le- 22
gifer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſalua-
bit nos. ‡ Laxati ſunt funiculi tui, ſed nõ præ- 23
ualebũt: ſic erit malus tuus, vt dilatare ſignũ
non queas. Tunc diuidẽtur ſpolia prædarum
multarum: claudi diripient rapinam. ‡ Nec 24
dicet vicinus, Elangui, populus qui habitat
in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

Accedite Gentes, & audite, & populi at- 1
tendite: audiat terra & plenitudo eius, A
orbis, & omne germen eius. ‡ Quia indigna- 2
tio Dñi ſuper omnes Gentes, & furor ſuper
vniuerſam militiam eorũ: interfecit eos, &
dedit eos in occiſionẽ. ‡ Interfecti eorũ proii- 3
cientur, & de cadaueribus eorũ aſcẽdet fœ-
tor: tabeſcent montes à ſanguine eorũ. ‡ Et 4
tabeſcet omnis militia cælorũ, & cõplicabũ-
tur ſicut liber cæli: & omnis militia eorũ de-
fluet ſicut defluit folium de vinea & de ficu.
‡ Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius 5
meus: ecce ſuper Idumæã deſcẽdet, & ſuper
populũ interfectionis meæ ad iudiciũ. ‡ Gla- 6
dius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſa- B
tus eſt adipe, de ſanguine agnorũ & hircorũ,
de ſanguine medullatorũ arietum: victima
enim Dñi in Boſra, & interfectio magna in
terra Edõ. ‡ Et deſcendent vnicornes cum 7
eis, & tauri cum potẽtibus: inebriabitur ter-
ra eorũ ſanguine, & humus eorũ adipe pin-
Inf. 63.a.4 guium. ‡ Quia dies vltionis Dñi, annus re- 8
tributionum iudicij Sion. ‡ Et conuertentur 9
torrentes eius in picẽ, & humus eius in ſul-
phur: & erit terra eius in picem ardentem.
‡ Nocte & die nõ extinguetur, in ſempiternũ 10
aſcendet fumus eius: à generatione in gene- C
rationẽ deſolabitur, in ſecula ſeculorũ nõ e-
rit tranſiens per eam. ‡ Et poſſidebũt illam 11
onocrotalus, & ericius: & ibis, & coruus ha-
bitabunt in ea: & extendetur ſuper eam mẽ-
ſura, vt redigatur ad nihilum, & perpendicu-
lum in deſolationẽ. ‡ Nobiles eius nõ erunt 12
ibi: regem potius inuocabũt, & omnes prin-
cipes eius erunt in nihilum. ‡ Et orientur in 13
domibus eius ſpinæ & vrticæ, & paliurus in
munitionibus eius: & erit cubile draconum,
& paſcua ſtruthionum. ‡ Et occurrent dæ- 14
monia, onocentauris, & piloſus clamabit al- D
ter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit
ſibi requiem. ‡ Ibi habuit foueam ericius, & 15
enutriuit catulos, & circumfodit, & fouit in
vmbra eius: illuc cõgregati ſunt milui alter
ad alterum. ‡ Requirite diligenter in libro 16
Domini, & legite: vnum ex eis non defuit,
alter alterum nõ quæſiuit. quia quod ex ore
meo procedit, ille mandauit, & ſpiritus eius
ipſe cõgregauit ea. ‡ Et ipſe miſit eis ſortem, 17
& manus eius diuiſit eam illis in menſurã:
vſq; in æternum poſſidebunt eam, in gene-
ratione & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

Laetabitur deſerta & inuia, & exultabit 1
ſolitudo, & florebit quaſi lilium. ‡ Ger- 2
minans germinabit, & exultabit lætabũda & A
laudans. gloria Libani data eſt ei: decor Car-
meli & Saron: ipſi videbunt gloriam Domi-
3 ni, & decorem Dei noſtri. ‡ Confortate ma-
nus diſſolutas, & genua debilia roborate.
4 ‡ Dicite ᵃpuſillanimisᵃ: Confortamini, & a puſillanimes: 
noli te timere. ecce Deus veſter vltionẽ ad- 9.
B ducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſal- b nos
5 uabit ᵇvosᵇ. ‡ Tunc aperientur oculi cæco-
6 rum, & aures ſurdorum patebunt. ‡ Tunc ſa- Mat. 15.c.30
liet ſicut ceruus claudus, & aperta erit lingua
mutorũ: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, &
7 torrentes in ſolitudine. ‡ Et quæ erat arida,
erit in ſtagnum, & ſitiens in fontes aquarũ.
C In cubilibus, in quibus prius dracones habi-
8 tabãt, orietur viror calami & iunci. ‡ Et erit
ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur: nõ
tranſibit per eam pollutus, & hæc erit vobis
directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.
9 ‡ Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcen-
det per eam, nec inuenietur ibi: & ambula-
10 bunt qui liberati fuerint. ‡ Et redempti à
Domino conuertentur, & venient in Sion
cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper caput
eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt, &
fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

1 Et factũ eſt in quartodecimo anno re-
A gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex 4.Re.18.c.13
Aſſyriorũ ſuper omnes ciuitates Iuda muni- 2.Pa.32.a.1
2 tas, & cepit eas. ‡ Et miſit rex Aſſyriorũ Rab-
ſacen de Lachis in Ieruſalem, ad regem Eze-
chiam in manu graui, & ſtetit in aquæductu
3 piſcinæ ſuperioris in via Agri-fullonis. ‡ Et
egreſſus eſt ad eũ Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domũ & Sobna ſcriba, & Ioahe fi-
4 lius Aſaph à commentariis. ‡ Et dixit ad eos
Rabſaces, Dicite Ezechiæ, Hæc dicit rex ma-
gnus, rex Aſſyriorũ: Quæ eſt iſta fiducia qua
5 confidis: ‡ aut quo conſilio vel fortitudine
rebellare diſponis? ſuper quem habes fiduciã,
6 quia receſſiſti à me? ‡ Ecce, cõfidis ſuper ba-
B culum arundineum confractum iſtum, ſuper
Aegyptum: cui ſi innixus fuerit homo, intra-
bit in manũ eius, & perforabit eam: ſic Pha-
rao rex Aegypti omnibus qui cõfidũt in eo.
7 ‡ Quòd ſi reſponderis mihi, In Domino Deo
noſtro confidimus: nónne ipſe eſt cuius ab-
ſtulit Ezechias excelſa & altaria, & dixit Iu-
dæ & Ieruſalem, Coram altari iſto adorabi-
8 tis? ‡ Et nunc trade te domino meo regi Aſ-
ſyriorum, & dabo tibi duo millia equorum,
nec poteris ex te præbere aſcenſores eorum.
9 ‡ Et quomodo ſuſtinebis faciẽ iudicis vnius
C loci ex ſeruis domini mei minoribus?
Quòd ſi confidis in Aegypto in quadrigis, &
10 in equitibus: ‡ & nunc nunquid ſine Domi-
no aſcendi ad terram iſtam vt diſperderem
eam? Dominus dixit ad me, Aſcende ſuper
11 terrã iſtam, & diſperde eam. ‡ Et dixit Elia-
cim, & Sobna, & Ioahe ad Rabſacẽ, Loquere
ad ſeruos tuos Syra lingua: intelligimus e-
nim. ne loquaris ad nos Iudaicè in auribus
12 populi qui eſt ſuper murum. ‡ Et dixit ad
eos Rabſaces, Nunquid ad dominũ tuum &
ad te miſit me dominus meus, vt loquerer
omnia verba iſta: & non potius ad viros qui
ſedent in muro, vt comedant ſtercora ſua,

& bibant vrinã pedũ ſuorũ vobiſcũ.‡ Et ſte- 13
tit Rabſaces, & clamauit voce magna Iudai-
cè, & dixit, Audite verba regis magni, regis
Aſſyriorũ. ‡ Hæc dixit rex, Non ſeducat vos 14
Ezechias, quia nõ poterit eruere vos.‡ Et nõ 15
vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Dño
dicens, Eruens liberabit nos Dñs, nõ dabitur
ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorũ. ‡ Noli- 16
te audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſ- D
ſyriorũ, Facite mecum benedictionẽ, & egre-
dimini ad me, & comedite vnuſquiſq; vineã
ſuam, & vnuſquiſque ficum ſuam : & bibite
vnuſquiſq; aquam ciſternæ ſuæ, ‡ donec ve- 17
niam & tollam vos ad terrã quæ eſt vt terra
veſtra, terrã frumẽti & vini, terram panũ &
vinearũ. ‡ Nec conturbet vos Ezechias, di- 18
cens, Dominus liberabit nos. Nunquid libe-
rauerunt dij gentium vnuſquiſque terram
ſuam de manu regis Aſſyriorum? ‡ Vbi eſt 19
Deus Emath & Arphad? vbi eſt Deus Se-
pharuáim? nunquid liberauerunt Samariam
de manu mea? ‡ Quis eſt ex omnib* diis ter- 20
rarum iſtarum, qui eruerit terram ſuam de
manu mea, vt eruat Dominus Ieruſalem de
manu mea? ‡ Et ſiluerunt, & non reſponde- 21
runt ei verbum. Mandauerat enim * rex, di-
*eis
cens, Ne reſpondeatis ei. ‡ Et ingreſſus eſt 22
Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domũ,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à com-
mentariis, ad Ezechiam ſciſsis veſtibus, &
nuntiauerunt ei verba Rabſacis.

## CAP. XXXVII.

4. Re. 19. a. 1
2. Pa. 32. a. 1

ET factũ eſt: cùm audiſſet rex Ezechias, 1
ſcidit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt A
ſacco, & intrauit in domũ Domini.‡ Et miſit 2
Eliacim qui erat ſuper domum, & Sobnam
ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus opertos
ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophetam,
‡ & dixerunt ad eum, Hæc dicit Ezechias, 3
Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphe
miæ dies hæc: quia venerunt filij vſque ad
partum, & virtus non eſt pariendi. ‡ Si quo- 4
modo audiat Dñs Deus tuus verba Rabſa-
cis, quem miſit rex Aſſyriorũ dominus ſuus
ad blaſphemandũ Deum viuẽtem, & expro-
brandũ ſermonibus quos audiuit Dñs Deus
tuus: leua ergo orationẽ pro reliquiis quæ
repertæ ſunt.‡ Et venerunt ſerui regis Eze- 5
chiæ ad Iſaiam, ‡ & dixit ad eos Iſaias, Hæc 6
dicetis domino veſtro, Hæc dicit Dñs, Ne ti- B
meas à facie verborũ quæ audiſti, quibus bla
ſphemauerunt pueri regis Aſſyriorum me.
‡ Ecce, Ego dabo ei ſpiritum, & audiet nun- 7
tium, & reuertetur ad terram ſuam, & cor-
ruere eum faciam gladio in terra ſua. ‡ Re- 8
uerſus eſt autẽ Rabſaces, & inuenit regẽ Aſ-
ſyriorum præliantẽ aduerſus Lobnam. Au-
dierat enim quia profectus eſſet de Lachis,
‡ & audiuit de Tharáca rege Aethiopiæ, di- 9
centes, Egreſſus eſt vt pugnet cõtra te. Quod
cùm audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, di-
cens, ‡ Hæc dicetis Ezechię regi Iudę, loquẽ- 10
tes, Nõ te decipiat Deus tuus, in quo tu con-
fidis, dicens, Nõ dabitur Ieruſalẽ in manum
regis Aſſyriorum. ‡ Ecce, tu audiſti omnia 11
quæ fecerunt reges Aſſyriorũ omnibus terris C
quas ſubuerterunt, & tu poteris liberari?

12 ‡ Nunquid eruerunt eos dij Gentium, quos
ſubuerterunt patres mei Gozam, & Haram,
& Reſeph, & filios Eden, qui erãt in Thalaſ-
13 ſar? ‡ Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex vrbis Sepharuáim, Ana & Aua? ‡ Et tu-
lit Ezechias libros de manu nuntiorum, &
legit eos, & aſcendit in domũ Domini, & ex-
15 pandit eos Ezechias coram Domino. ‡ Et
16 orauit Ezechias ad Dominum, dicens, ‡ Do-
mine exercituum Deus Iſrael, qui ſedes ſu-
per cherubim: tu es Deus ſolus omnium re-
gnorum terræ, tu feciſti cælum & terram.
17 ‡ Inclina Domine aurem tuam, & audi: ape-
ri Dñe oculos tuos, & vide, & audi omnia
verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemã-
18 dum Deum viuentem. ‡ Verè enim Domine
D deſertas fecerunt reges Aſſyriorum terras, &
19 regiones earum. ‡ Et dederunt Deos earum
igni: non enim erant dij, ſed opera manuum
hominum, lignum & lapis, & comminuerũt
20 eos. ‡ Et nũc Domine Deus noſter ſalua nos
de manu eius: & cognoſcant omnia regna
21 terræ quia tu es Dominus ſolus. ‡ Et miſit
Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens, Hæc
dicit Domin* Deus Iſrael, Pro quibus roga-
22 ſti me de Sennacherib rege Aſſyriorũ, ‡ hoc
eſt verbũ quod locutus eſt Dominus ſuper
eum, Deſpexit te, & ſubſannauit te, virgo fi-
lia Sion: poſt te caput mouit, filia Ieruſalem.
23 ‡ Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & leuaſti altitu
dinem oculorum tuorum? Ad ſanctũ Iſrael.
24 ‡ In manu ſeruorum tuorum exprobraſti
E Domino: & dixiſti, In multitudine quadri-
garũ mearum ego aſcendi altitudinẽ mon-
tium, iuga Libani: & ſuccidã excelſa cedro-
rum eius, & electas abietes illius, & introibo
altitudinem ſummitatis eius, ſaltũ Carmeli
25 eius. ‡ Ego fodi & bibi aquam, & exiccaui
veſtigio pedis mei omnes riuos aggerum.
26 ‡ Nunquid non audiſti quę olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmaui illud: & nũc
adduxi, & factum eſt in eradicationem col-
lium compugnãtium, & ciuitatum munita-
27 rum. ‡ Habitatores earum breuiata manu
contremuerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſi-
cut fœnum agri, & gramen paſcuæ, & herba
tectorum quæ exaruit antequam matureſce-
28 ret. ‡ Habitationem tuam, & egreſſum tuũ,
F & introitũ tuum cognoui, & inſaniam tuam
29 contra me. ‡ Cùm fureres aduerſum me, ſu-
perbia tua aſcendit in aures meas: ponã ergo
circulum in naribus tuis, & fręnum in labiis
tuis, & reducam te in viam per quam veni-
30 ſti. ‡ Tibi autem hoc erit ſignum, Comede
hoc anno, quæ ſpontè naſcuntur, & in anno
ſecundo pomis veſcere: in anno autẽ tertio
ſeminate & metite, & plantate vineas, & co-
31 medite fructum earum. ‡ Et mittet id quod
ſaluatum fuerit de domo Iuda, & quod reli-
quũ eſt, radicẽ deorſum, & faciet fructũ ſur-
32 ſum. ‡ quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ,
& ſaluatio de monte Sion: zelus Domini
33 exercituum faciet iſtud. ‡ Propterea hæc
G dicit Dominus de rege Aſſyriorum, non in-
trabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi ſa-
gittam: & non occupabit eam clypeus, & nõ
mittet

mittet in circuitu eius aggerē. ‡ In via qua 34
venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc
non ingredietur, dicit Dominus. ‡ Et prote- 35
gam ciuitatē iſtam, vt ſaluem eam propter
Sup.10.c.12 me, & propter Dauid ſeruum meum. ‡ ‖E- 36
4.re.19.g.35 greſſus eſt autē angelus Domini, & percuſſit
Tob.1.d.21 in caſtris Aſſyriorū centum octogintaquinq;
Ecc.48.d.24 millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce omnes
1.Ma.7.f.41 cadauera mortuorū. ‡ Et egreſſus eſt, & abiit: 37
2.Ma.8.c.19. & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorū, &
habitauit in Niniue. ‡ Et factū eſt, cùm ado- 38
raret in templo Neſroch deum ſuum, Adra-
mélech, & Saráſar filij eius percuſſerūt eum
gladio, fugeruntque in terram Ararat, & re-
gnauit Aſarhaddon filius eius pro eo.

## CAP. XXXVIII.

4.Re.20.a.1 IN ‖diebus illis ægrotauit Ezechias vſq; 1
2.Pa.32.f.24 ad mortem, & introiuit ad eum Iſaias fi- A
lius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit
Dñs, Diſpone domui tuæ, quia morieris tu,
& non viues. ‡ Et cōuertit Ezechias faciem 2
ſuam ad parietem, & orauit ad Dominum,
‡ & dixit, Obſecro Domine, memento quæ- 3
ſo quomodo ambulauerim coram te in veri
tate & in corde perfecto, & quod bonum eſt
in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fle-
tu magno. ‡ Et factum eſt verbum Domini 4
ad Iſaiam, dicens, ‡ Vade, & dic Ezechiæ, Hæc 5
dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Au-
ªlachrymā tuam 10. diui orationē tuam, & vidi ªlachrymas tuasª.
ecce, ego adijciam ſuper dies tuos quinde-
cim annos, ‡ & de manu regis Aſſyriorum 6
eruam te & ciuitatē iſtam, & protegam eam.
‡ Hoc autē tibi erit ſignum à Domino, quia 7
faciet Dominus verbum hoc quod locutus B
eſt, ‡ Ecce ego reuerti faciam vmbram li- 8
nearum, per quas deſcenderat in horologio
Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et re-
uerſus eſt ſol decem lineis per gradus quos
deſcenderat.
‡ Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægro- 9
taſſet, & conualuiſſet de infirmitate ſua.
‡ Ego dixi, In dimidio dierum meorum va- 10
dam ad portas inferi: quæſiui reſiduum an-
norum meorum.
‡ Dixi, Non videbo Dominū Deum in terra 11
viuentium, non aſpiciam hominem vltrà, &
habitatorem quietis.
‡ Generatio mea ablata eſt: & conuoluta eſt 12
à me, quaſi tabernaculum paſtorum: præciſa C
eſt, velut à texente vita mea: dum adhuc or-
direr ſuccîdit me: de manè vſque ad veſpe-
ram finies me.
‡ Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic cō- 13
triuit omnia oſſa mea: de manè vſque ad ve-
ſperam finies me.
‡ Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, medi- 14
tabor vt columba: attenuati ſunt oculi mei
ſuſpicientes in excelſum: Domine vim pa-
tior, ªreſponde ª pro me.
ªſponde 2. ‡ Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi 15
cùm ipſe ªfecerit ª? recogitabo * omnes annos D
ªfecerim 18 meos in amaritudine animæ meæ.
*tibi ‡ Domine ªſiª ſic viuitur, & in talibus vita 16
ª.5. ſpiritus mei: corripies me & viuificabis me.
‡ Ecce, in pace amaritudo mea amariſſima: 17
tu autem eruiſti animam meam vt non pe-
riret, proieciſti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
18 ‡ Quia non infernus confitebitur tibi, neq;
mors laudabit te: nō expectabunt qui deſcen
dunt in lacum, veritatem tuam.
19 ‡ Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut
& ego hodie: pater filiis notam faciet veri-
20 tatē tuam. ‡ Domine ſaluum me fac, & pſal-
mos noſtros cantabimus cunctis diebus vi-
tæ noſtræ in domo Domini.
21 ‡ Et iuſſit Iſaias vt tollerēt maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22 ‡ Et dixit Ezechias, Quod erit ſignum quia
aſcendam in domum Domini?

## CAP. XXXIX.

1 IN ‖tēpore illo miſit Merodach Baladan 4.re.20.c.12
A filius Baladā rex Babylonis, libros & mu
nera ad Ezechiā: audierat enim quòd ægro-
2 taſſet, & cōualuiſſet. ‡ Lætatus eſt autē ſuper
eis Ezechias, & oſtendit eis cellam aromatū,
& argenti, & auri, & odoramentorū, & vn-
guenti optimi, & omnes apothecas ſupelle-
ctilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuenta ſunt in
B theſauris eius. Nō fuit verbū quod nō oſten-
deret eis Ezechias in domo ſua & in omni
3 poteſtate ſua. ‡ Introiuit autē Iſaias prophe-
ta ad Ezechiā regē, & dixit ei, Quid dixerūt
viri iſti, & vnde venerūt ad te? Et dixit Eze-
chias, De terra longinqua venerūt ad me, de
4 Babylone. ‡ Et dixit, Quid viderunt in domo
C tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo
mea ſunt, viderunt: nō fuit res quā nō oſten-
5 derim eis in theſauris meis. ‡ Et dixit Iſaias
ad Ezechiam, Audi verbum Domini exerci-
6 tuum: ‡ Ecce dies venient, & auferentur om-
D nia quæ in domo tua ſunt, & quę theſauriza-
uerunt patres tui vſq; ad diem hanc, in Ba-
bylonem: nō relinquetur quicquā, dicit Do-
7 minus. ‡ Et de filiis tuis, qui exibunt de te,
quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in
8 palatio regis Babylonis. ‡ Et dixit Ezechias
ad Iſaiam, Bonum verbū Domini quod lo-
cutus eſt. Et dixit, Fiat tantùm pax & veri-
tas in diebus meis.

## CAP. XL.

1 COnſolamini cōſolamini popule meus,
2 dicit Deus veſter. ‡ Loquimini ad cor
A Ieruſalem, & aduocate eam: quoniā cōpleta
eſt malitia eius, dimiſſa eſt iniquitas illius:
ſuſcepit de manu Domini duplicia pro om-
3 nibus peccatis ſuis. ‡ ‖Vox clamantis in de- Matt.3.a.3
ſerto: Parate viam Domini, rectas facite in Marc.1.a.3.
4 ſolitudine ſemitas Dei noſtri. ‡ Omnis vallis Luc.3.a.4.
exaltabitur, & omnis mōs & collis humilia- Ioan.1.c.23.
bitur, & erunt praua in directa, & aſpera in
5 vias planas. ‡ Et reuelabitur gloria Dñi, &
videbit omnis caro pariter quod os Dñi lo-
6 cutum eſt. ‡ Vox dicentis, Clama. Et dixi,
B Quid clamabo? ‖Omnis caro fœnum, & om- Eccl.14.c.18
7 nis gloria eius quaſi flos agri. ‡ Exiccatum Iacob.1.b.10
eſt fœnum, & cécidit flos, quia ſpiritus Do- 1.Pet.1.d.24
mini ſufflauit in eo. Verè fœnum eſt popu-
8 lus. ‡ Exiccatum eſt fœnum, & cécidit flos:
‖verbum autē Domini noſtri manet in æter Mat.5.c.18
9 num: ‡ Super montem excelſum aſcende tu 24.c.35.
qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine Mar.13.d.31
vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalem: ex- Luc.19.d.17

alta, noli timere. Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce
Deus veſter: ‡ ecce Dominus Deus in forti- 10
tudine veniet, & brachium eius dominabi-
tur: ecce, merces eius cum eo, & opus illius C
Ioan. 10. b. 11 coram illo. ‡ ‖Sicut paſtor, gregē ſuum pa- 11
Eze. 34. f. 23 ſcet: in brachio ſuo cōgregabit agnos, & in ſi-
37. f. 24. nu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. ‡ Quis 12
menſus eſt pugillo aquas, & cęlos palmo pō-
derauit? quis appendit tribus digitis molem
terræ, & librauit in pondere mōtes, & col-
Rom. 11. d. 34 les in ſtatéra? ‡ ‖Quis adiuuit ſpiritū Domi- 13
1. Cor. 2. d. 16 ni? aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit
Sap. 9. c. 13. illi? ‡ Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit 14
eum, & docuit eum ſemitam iuſtitię, & eru- D
diuit eum ſcientiam, & viam prudētiæ oſtē-
dit illi? ‡ Ecce, Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & 15
quaſi momentū ſtatéræ reputatæ ſunt: ecce,
inſulæ quaſi puluis exiguus. ‡ Et Libanus nō 16
ſufficiet ad ſuccendendum, & animalia eius
nō ſufficient ad holocauſtū. ‡ Omnes gentes 17
quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi ni-
Act. 17. f. 29 hilum & inane reputatæ ſunt ei. ‡ ‖Cui er- 18
go ſimilem feciſtis Deū? aut quam imaginē
ponetis ei? ‡ Nunquid ſculptile conflauit fa- 19
ber? aut aurifex auro figurauit illud, & lami-
nis argenteis argentarius? ‡ Forte lignum & 20
imputribile elegit: artifex ſapiens quærit E
quomodo ſtatuat ſimulachrū quod non mo-
ueatur. ‡ Nunquid nō ᵃſcitis? nunquid non 21
ᵃ ſcietis
audiſtis? nunquid nō annuntiatum eſt vobis
ab initio? nunquid nō intellexiſtis fundamē-
ta terræ? ‡ Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & 22
habitatores eius ſunt quaſi locuſtæ: qui extē-
dit velut nihilum cœlos, & expandit eos ſi-
cut tabernaculū ad inhabitandum. ‡ Qui dat 23
ſecretorū ſcrutatores quaſi non ſint, iudices
terræ velut inane fecit: ‡ Equidē neq; ᵃplan- 24
tatus, neq; ſatus, neq; radicatus in terra trū-
cus eorum: repente flauit in eos, & aruerūt, F
& turbo quaſi ſtipulam auferet eos. ‡ Et cui 25
ᵃ plantato, neque ſato, neque radicato in terra trunco &.
aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit ſanctus?
‡ Leuate in excelſum oculos veſtros, & vi- 26
dete quis creauit hęc: qui educit in numero
militiam eorū, & omnes ex nomine vocat:
præ multitudine fortitudinis & roboris, vir-
tutiſq; eius, neq; vnum reliquū fuit. ‡ Qua- 27
re dicis Iacob, & loqueris Iſrael, Abſcondita
eſt via mea à Domino, & à Deo meo iudiciū G
meum tranſiuit? ‡ Nunquid neſcis, aut non 28
audiſti? Deus ſempiternus Dn̄s, qui creauit
terminos terræ: non deficiet, neq; laborabit,
nec eſt inueſtigatio ſapientiæ eius. ‡ Qui dat 29
laſſo virtutem: & his qui non ſunt, fortitudi-
nem, & robur multiplicat. ‡ Deficient pueri, 30
& laborabunt, & iuuenes in infirmitate ca-
dent. ‡ Qui autē ſperant in Domino, muta- 31
bunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut a-
quilæ, current & non laborabunt, ambula-
bunt & non deficient.

## CAP. XLI.

TAceant ad me Inſulæ, & Gētes mutent 1
fortitudinē: accedant, & tunc loquan- A
tur, ſimul ad iudicium propinquemus.
‡ Quis ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, voca- 2
uit eum vt ſequeretur ſe? dabit in conſpectu
eius Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi
ᵃ & 3. puluerem gladio eius, ᵃſicut ſtipulam vento
3 raptam arcui eius. ‡ Perſequetur eos, tranſi-
bit in pace, ſemita in pedibus eius nō appa-
4 rebit. ‡ Quis hæc operatus eſt, & fecit vocans
generationes ab exordio? Ego Dn̄s, ‖primus Inf. 44. a. 6.
5 & nouiſſimus ego ſum. ‡ Viderunt inſulæ, 48. b. 12.
B & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, Apo. 1. d. 18.
6 appropinquauerunt & acceſſerunt. ‡ Vnuſ- 22. a. 13.
quiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fratri
7 ſuo dicet, Confortare. ‡ Confortauit faber
ærarius percutiens malleo, eum qui cude-
bat tunc temporis, dicens, Glutino bonum
eſt: & confortauit eum clauis, vt non moue-
8 retur. ‡ Et tu Iſraël ſerue meus, Iacob quem
9 elegi, ſemen Abraham amici mei, ‡ in quo
apprehendi te ab extremis terræ, & à lōgin-
C quis eius vocaui te, & dixi tibi, Seruus meus
10 es tu, elegi te, & non abieci te. ‡ Ne timeas,
quia ego tecum ſum: ne declines, quia ego
Deus tuus: confortaui te, & auxiliatus ſum
11 tibi, & ſuſcepit te dextera iuſti mei. ‡ Ecce
confundentur & erubeſcent omnes qui pu-
gnant aduerſum te: erunt quaſi non ſint, &
12 peribunt viri qui contradicunt tibi. ‡ Quæ-
res eos, & non inuenies viros rebelles tuos:
erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio
13 ᵃhominis bellantis aduerſum te. ‡ Quia ego ᵃ homines bellātes 1.
Dominus Deus tuus apprehendens manum
tuam, dicenſque tibi, Ne timeas, ego adiuui
14 te. ‡ Noli timere vermis Iacob qui mortui
eſtis ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dicit
Dominus, & redemptor tuus ſanctus Iſrael.
15 ‡ Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans no-
D uum, habens roſtra ſerrantia: triturabis mō-
tes, & comminues: & colles quaſi puluerem
16 pones. ‡ Ventilabis eos, & ventus tollet, &
turbo diſperget eos: & tu exultabis in Dn̄o,
17 in ſancto Iſraël lætaberis. ‡ Egeni, & paupe-
res quærunt aquas, & non ſunt: lingua eo-
rum ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam eos,
18 Deus Iſraël non derelinquam eos. ‡ Aperiam
in ſupinis collibus flumina, & in medio
camporum fontes: ponam deſertum in ſta-
gna aquarum, & terram inuiam in riuos
19 aquarum. ‡ Dabo in ſolitudinem cedrum,
E & ſpinam, & myrtum, & lignum oliuæ: po-
nam in deſerto abietem, vlmum, & buxum
20 ſimul. ‡ Vt videant, & ſciant, & recogi-
tent, & intelligant pariter quia manus Do-
mini fecit hoc, & ſanctus Iſrael creauit il-
21 lud. ‡ Prope facite iudicium veſtrum, dicit
Dominus: afferte, ſiquid fortè habetis, di-
22 xit rex Iacob. ‡ Accedant, & nuntiēt nobis
quæcunq; ventura ſunt: priora quæ fuerunt
nūtiate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus
nouiſſima eorum, & quæ ventura ſunt indi-
23 cate nobis. ‡ Annuntiate quæ ventura ſunt
F in futurū, & ſciemus quia dij eſtis vos: bene
quoque aut malè, ſi poteſtis, facite: & loqua-
24 mur, & videamus ſimul. ‡ Ecce, vos eſtis ex
nihilo, & opus veſtrum ex eo quod non eſt:
25 abominatio eſt qui elegit vos. ‡ Suſcitaui
ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſolis: vocabit
nomen meum, & adducet magiſtratus qua-
ſi lutum, & velut plaſtes conculcans hu-
26 mum. ‡ Quis annuntiauit ab exordio, vt
G ſciamus: & à principio, vt dicamus, Iuſtus
es? non eſt neque annuntians, neque præ-
dicens,

dicens, neq; audiens ſermones veſtros. ‡Pri- 27
mus ad Sion dicet, Ecce adſum, & Ieruſalem
euangeliſtam dabo. ‡Et vidi, & non erat ne- 28
que ex iſtis quiſquam qui iniret conſilium,
& interrogatus reſponderet verbum. ‡Ecce 29
omnes iniuſti, & vana opera eorum ventus
& inane ſimulachra eorum.

## CAP. XLII.

*Mat. 12. b. 18.* Ecce ſeruus meus, ſuſcipiam eum: ele- 1
ctus meus, cõplacuit ſibi in illo anima A
mea: dedi ſpiritum meũ ſuper eum, iudiciũ
Gentibus proferet. ‡Non clamabit, neq; ac- 2
cipiet perſonam, nec audietur vox eius fo-
ris. ‡Calamum quaſſatũ non conteret, & linũ 3
fumigans non extinguet: in veritate educet
iudicium. ‡Non erit triſtis, neq; turbulẽtus, 4
donec ponat in terra iudicium: & legẽ eius
inſulæ expectabunt. ‡ Hæc dicit Dñs Deus 5
creans cælos, & extendens eos: firmans ter-
ram, & quæ germinant ex ea: dans flatum po
pulo qui eſt ſuper eam & ſpiritum calcanti-
bus eam. ‡ Ego Dominus vocaui te in iu- 6
ſtitia, & apprehendi manũ tuã, & ſeruaui te. B
*Iſa. 49. b. 6.* Et ‖ dedi te in fœdus Populi, in lucem Gen-
tium: ‡Vt aperires oculos cæcorum, & edu- 7
ceres de concluſione vinctum, de domo car-
ceris ſedentes in tenebris. ‡ Ego Dominus, 8
*Iſa. 48. b. 11.* hoc eſt nomẽ meũ: ‖gloriam meã alteri non
dabo, & laudem meã ſculptilibus. ‡Quæ pri- 9
ma fuerunt, ecce venerunt: noua quoq; ego
annuntio: antequam oriantur, audita vobis
faciam. ‡Cantate Domino canticum nouũ, 10
laus eius ab extremis terræ, qui deſcenditis
in mare, & plenitudo eius: inſulæ, & habita-
tores earũ. ‡Subleuetur deſertum & ciuita- 11
tes eius: in domibus habitabit Cedar: lauda-
te habitatores Petræ, de vertice montiũ cla-
mabunt. ‡Ponent Domino gloriam, & laudẽ 12
eius in inſulis nuntiabunt. ‡ Dominus ſicut 13 C
*& 7.* fortis egredietur, * ſicut vir præliator ſuſci-
tabit zelum: vociferabitur, & clamabit: ſu- 14
per inimicos ſuos confortabitur. ‡Tacui ſem
per, ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar: 15
diſſipabo, & abſorbebo ſimul. ‡Deſertos fa-
ciam montes, & colles, & omne gramen eo-
rum exiccabo: & ponam flumina in inſulas, 16
& ſtagna areſaciam. ‡Et ducam cæcos in viã
quam neſciunt: & in ſemitis quas ignoraue-
runt ambulare eos faciam: ponam tenebras
coram eis in lucẽ, & praua in recta. hæc ver- 17
ba feci eis, & non dereliqui eos. ‡ Conuerſi
ſunt retrorſum: confundantur cõfuſione, qui D
confidunt in ſculptili, qui dicunt conflatili, 18
Vos dij noſtri. ‡ Surdi audite, & cæci intue- 19
mini ad videndum. ‡Quis cæcus, niſi ſeruus
meus? & ſurdus, niſi ad quem nuntios meos
miſi? quis cæcus, niſi qui venundatus eſt? & 20
quis cæcus, niſi ſeruus Domini? ‡ Qui vi-
des multa, nõnne cuſtodies? qui apertas ha- 21
bes aures, nõnne audies? ‡ Et Dominus
voluit vt ſanctificaret eum, & magnifica- 22
ret legem, & extolleret. ‡ Ipſe autem po-
pulus direptus, & vaſtatus: laqueus iuue-
nũ omnes, & in domibus carcerũ abſconditi
ſunt, facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat 23
in direptionẽ, nec eſt qui dicat, Redde. ‡Quis
eſt in vobis qui audiat hoc, attendat, & auſ-
24 cultet futura? ‡Quis dedit in direptionẽ Ia-
cob, & Iſrael vaſtantibus? nõnne Dominus
ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt in viis
eius ambulare, & non audierunt legem eius.
25 ‡ Et effudit ſuper eum indignationem furo-
ris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum in
circuitu, & non cognouit: & ſuccendit eum,
& non intellexit.

## CAP. XLIII.

1 Et nũc hæc dicit Dominus creans te Ia-
A cob, & formans te Iſrael: Noli timere,
quia redemi te, & vocaui te nomine tuo:
2 meus es tu. ‡ Cùm tranſieris per aquas, te-
cum ero, & flumina non operient te: cùm am
bulaueris in igne, nõ comburêris, & flamma
3 nõ ardebit in te. ‡Quia ego Dominus Deus
tuus ſanctus Iſraël ſaluator tuus, dedi propi-
tiationem tuam Aegyptum, Aethiopiam &
4 Saba pro te. ‡ Ex quo honorabilis factus es
in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te, &
dabo homines pro te, & populos pro anima
5 tua. ‡ Noli timere, quia ego tecum ſum: ab
Oriente adducam ſemen tuum, & ab Occi-
6 dente congregabo te. ‡Dicam Aquiloni, Da:
& Auſtro, Noli prohibere: affer filios meos
de longinquo, & filias meas ab extremis ter-
7 ræ. ‡ Et omnem qui inuocat nomen meum,
in gloriam meam creaui eum, formaui
8 eum, & feci eum. ‡ Educ foras populum cæ-
cum, & oculos habentem, ſurdum, & aures
9 ei ſunt. ‡Omnes gentes congregatæ ſunt ſi-
B mul, & collectæ ſunt trib⁹: quis in vobis an-
nuntiet iſtud, & quæ prima ſunt audire nos
faciet? dent teſtes eorum, & iuſtificentur, &
10 audiant, & dicant, Verè. ‡Vos teſtes mei, di-
cit Dominus, & ſeruus meus quem elegi: vt
ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia
ego ipſe ſum. ante me non eſt formatus *Oſee 13. b. 4.*
11 Deus, & poſt me non erit. ‡ ‖ Ego ſum,
ego ſum Dominus, & non eſt abſque me
12 ſaluator. ‡ Ego annuntiaui, & ſaluaui: au-
ditum feci, & non fuit in vobis alienus.
vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus.
13 ‡Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de
manu mea eruat: operabor, & quis auertet
14 illud? ‡Hæc dicit Dominus redẽptor veſter,
ſanctus Iſrael, Propter vos emiſi in Baby-
lonem, & detraxi vectes vniuerſos, & Chal-
15 dæos in nauibus ſuis gloriantes. ‡Ego Domi
nus ſanctus veſter, creans Iſrael rex veſter.
16 ‡Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viã,
17 & in aquis torrentibus ſemitã. ‡Qui eduxit
C quadrigam & equum: agmen & robuſtum,
ſimul obdormierunt, nec reſurgent: contriti
18 ſunt quaſi linum, & extincti ſunt. ‡ Ne me-
mineritis priorũ, & antiqua ne intueamini.
19 ‡Ecce ‖ ego facio noua, & nunc orientur, vti- *2. Cor. 5. d. 17*
que cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam, *Apo. 21. b. 5*
20 & in inuio flumina. ‡Glorificabit me beſtia
agri, dracones & ſtruthiones: quia dedi in de-
ſerto aquas, flumina in inuio, vt darem potũ
21 populo meo, electo meo. ‡Populũ iſtum for-
22 maui mihi, laudem meã narrabit. ‡ Non me
inuocaſti Iacob, nec laboraſti in me Iſraël.
23 ‡ Non obtuliſti mihi arietem holocauſti
tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non
te ſeruire feci in oblatione, nec laborẽ tibi

præbui io thure. ‡ Non emiſti mihi argento 24
calamum, & adipe victimarum tuarum nõ D
inebriaſti me. Veruntameo ſeruire me feci-
ſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborẽ io
iniquitatibus tuis. ‡ Ego ſum, ego ſum ipſe 25
qui deleo iniquitates tuas propter me, & pec
catorum tuorum non recordabor. ‡ Redue 26
me io memoriam, & iudicemur ſimul: narra
ſi qoid habes vt iuſtificeris. ‡ Pater tuus pri- 27
mus peccauit, & interpretes tui præuaricati
ſunt in me. ‡ Et contamioaui principes ſao- 28
*& 1. ctos, *dedi ad internecionem Iacob, & Iſraël
in blaſphemiam.

CAP. XLIIII.

Ier.30. b.10. 46.ſ.27. ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael 1
quẽ elegi. ‡ Hæc dicit Dominus facieos 2
& formans te, ab vtero auxiliator tuus: A
noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſime
quẽ elegi. ‡ Effundã enim aquas ſuper ſitien- 3
tem, & fluenta ſuper aridã: effundã ſpiritum
meum ſuper ſemeo tuum, & beoedictionem
meã ſuper ſtirpem tuam. ‡ Et germinabunt 4
inter herbas quaſi ſalices iuxta præterfluen-
tes aquas. ‡ Iſte dicet, Domini ego ſum: & il- 5
le vocabit in oomine Iacob. & hic ſcribet
manu ſua, Domino: & in oomine Iſraël aſsi-
milabitur. ‡ Hæc dicit Dominus rex Iſrael, 6
Sup.41. b.4 & redẽptor eius Dominus exercituũ, ‖ Ego
Inf.48. b.12 primus, & ego nouiſsimus, & abſque me nõ
Apoc.1.d.18. eſt Deus. ‡ Quis ſimilis mei? vocet & annun- 7
22.d.13. tiet: & ordinẽ exponat mihi, ex quo conſtitui
populum antiquum: ventura & quæ futura
ſuot aonuntient eis. ‡ Nolite timere, neque 8
conturbemini: extunc audire te feci, & an- B
nuntiaui: vos eſtis teſtes mei. nunquid eſt
Deus abſq; me, & formator quẽ ego non no-
uerim? ‡ Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & 9
amaotiſsima eorum non proderunt eis. ipſi
ſunt teſtes eorum quia non vident neque in-
telligunt, vt confundantur. ‡ Quis formauit 10
Deum, & ſculptile conflauit ad nihil vtile?
‡ Ecce, omnes participes eius confundentur: 11
fabri enim ſunt ex hominibus: conuenient
omnes, ſtabunt & pauebunt, & cõfundentur
Sup.13. c.11. ſimul. ‡ ‖ Faber ferrarius lima operatus eſt: 12
in prunis, & in malleis formauit illud, &
operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſu-
riet & deficiet, nõ bibet aquam, & laſſeſcet.
‡ Artifex lignarius extendit normã, forma- 13
uit illud io runtina: fecit illud in angulari-
bus, & in circino tornauit illud: & fecit ima-
ginem viri quaſi ſpecioſum hominem habi-
tantem in domo. ‡ Succidit cedros, tulit ili- 14
cem, & quercum quæ ſteterat inter ligna ſal-
tus: plantauit pinum, quam pluuia nutriuit.
‡ Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit 15
ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, & coxit C
panes: de reliquo autem operatus eſt Deũ,
& adorauit: fecit ſculptile, & curuatus eſt
ante illud. ‡ Medium eius combuſsit igni, & 16
*coxit & de medio eius carnes * comedit: coxit pul-
mentum, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, &
dixit, Vah, calefactus ſum, vidi focum. ‡ Re- 17
liquum autem eius Deum fecit & ſculptile
ſibi: curuatur ante illud, & adorat illud, &
obſecrat, dicens, Libera me, quia Deus meus
es tu. ‡ Neſcierunt, neque intellexerunt: 18
obliti enim ſunt, ne videaot oculi eorum
19 & oe intelligant corde ſuo. ‡ Non recogitant
in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſen-
tiunt, vt dicant, Medietatem eius comboſsi
igni, & coxi ſuper carbones eius paoes: coxi
carnes & comedi, & de reliqoo eius idolum
20 faciam? ante truncum ligni procidam? ‡ Pars
eius cinis eſt: cor inſipiens adorauit illud, &
non liberabit animã ſuam, neque dicet, For-
21 tè mendacium eſt in dextera mea. ‡ Memen-
to horum Iacob & Iſrael, quoniam ſeruus
meus es tu. formaui te, ſeruus meus es tu Iſ-
22 raël, non obliuiſcaris mei. ‡ Deleui vt nu-
D bem iniquitates tuas, & quaſi nebulam pec-
cata tua: reuertere ad me, quoniam redemi
23 te. ‡ Laudate cœli, quoniam *miſericordiam *.8.
fecit Dominus: iubilate extrema terræ: re-
ſonate montes laudationem, ſaltus & omne
lignum eius: quoniam redemit Dominus
24 Iacob, & Iſraël glorificabitur. ‡ Hæc dicit Do-
minus redemptor tuus, & formator tuus ex
vtero, Ego ſum Dominus faciens omnia, ex-
tendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nul
25 lus mecum. ‡ Irrita faciens ſigna diuinorum
& ariolos io furorem vertens. Conuertens
ſapientes retrorſum: & ſcientiã eorum ſtul-
26 tam faciens. ‡ Suſcitans verbum ſerui ſui, &
conſilium nuntiorum ſuorum cõplens. Qui
dico Ieruſalem, Habitaberis: & ciuitatibus
Iudæ, Aedificabimini, & deſerta eius ſuſcita-
27 bo. ‡ Qui dico profundo, Deſolare, & flumi-
28 na tua areſaciam. ‡ Qui dico Cyro, Paſtor
meus es: & omnem voluntatem meam com
plebis. Qui dico Ieruſalem, Aedificaberis: &
templo, Fundaberis.

CAP. XLV.

1 HAec dicit Dominus chriſto meo Cyro,
A cuius apprehẽdi dexteram vt ſubiiciã
ante faciem eius Gẽtes, & dorſa regum ver-
tam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ
2 nõ claudentur. ‡ Ego aote te ibo: & glorio-
ſos terræ humiliabo: portas æreas cõteram,
3 & vectes ferreos confringam. ‡ Et dabo tibi
theſauros abſcõditos, & arcana ſecretorum:
vt ſcias quia ego Dominus qui voco nomen
4 tuum Deus Iſrael. ‡ Propter ſeruum meum
Iacob, & Iſrael electum meum, & vocaui te
*nomine tuo: aſsimilaui te, & non cognoui- *in 16.
5 ſti me. ‡ Ego Dominus, & non eſt amplius:
extra me non eſt Deus: accinxi te, & non co
6 gnouiſti me: ‡ Vt ſciant hi qui ab ortu ſolis,
& qui ab occidente, quoniam abſque me oõ
7 eſt. Ego Dominus, & nõ eſt alter: ‡ formans
lucem, & creans tenebras: faciens pacem, &
creaos malum: ego Dominus faciens omnia
8 hæc. ‡ Rorate cæli deſuper, & nubes pluant
B iuſtum: aperiatur terra, & germinet ſaluato-
rem: & iuſtitia oriatur ſimul. Ego Dominus
9 creaui eum. ‡ Væ qui contradicit *factori *factori 16.
ſuo, teſta de ſamiis terræ. ‖ nunquid dicet lu- Iere.18. a.6.
tum figulo ſuo, Quid facis, & opus tuum Rom.9.d.20
10 abſque manibus eſt? ‡ Væ qui dicit patri,
‡ Quid generas? & mulieri, Quid parturis?
11 ‡ Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael plaſtes
eius, Ventura interrogate me: ſuper filios
meos, & ſuper opus manuum mearum man
12 date mihi. ‡ Ego feci terram: & hominem
ſuper

ſuper eam creaui ego: manus meæ tetende-
runt cælos, & omni militiæ eorum manda-
ui. ‡ Ego ſuſcitaui eum ad iuſtitiam, & om- 13
nes vias eius dirigam: ipſe ædificabit ciuita-
tem meam, & captiuitatem meam dimittet,
non in pretio, neque in muneribus, dicit Do
minus Deus exercituum. ‡ Hæc dicit Domi- 14
nus, Labor Aegypti, & negotiatio Aethiopię, C
& Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt, &
tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti mani-
cis pergent: & te adorabunt, teque depreca-
buntur: tantũ in te eſt Deus, & non eſt abſq;
te Deus. ‡ Vere tu es Deus abſconditus, Deus 15
Iſrael ſaluator. ‡ Confuſi ſunt & erubuerunt 16
omnes: ſimul abierunt in confuſionem fa-
bricatores errorum. ‡ Iſrael ſaluatus eſt in 17
Domino ſalute æterna: non confundemini,
& non erubeſcetis vſque in ſeculum ſeculi.
‡ Quia hęc dicit Dominus creans cælos, ipſe 18
Deus formans terram, & faciens eam, ipſe
plaſtes eius: non in vanum creauit eam: vt
habitaretur, formauit eam. ego Dominus, &
non eſt alius. ‡ Non in abſcondito locutus 19
ſum, in loco terræ tenebroſo: nõ dixi ſemi-
ni Iacob, Fruſtra quærite me. ego Dominus
loquens iuſtitiam, annuntians recta. ‡ Con- 20
gregamini, & venite, & accedite ſimul qui
ſaluati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui le-
uant lignum ſculpturæ ſuæ, & rogant Deum D
non ſaluantẽ. ‡ Annuntiate, & venite, & con- 21
ſiliamini ſimul: quis auditum fecit hoc ab
initio, ex tunc prædixit illud? nunquid non
ego Dominus, & non eſt vltra Deus abſque
me? Deus iuſtus & ſaluans non eſt præter
me. ‡ Conuertimini ad me, & ſalui eritis om- 22
nes fines terræ: quia ego Deus, & non eſt
alius. ‡ In memetipſo iuraui, egredietur de 23
ore meo iuſtitiæ verbum, & non reuertetur.
Ro.14.b.11. ‖ quia mihi curuabitur omne genu, & iura-
Phil.2.b.10. bit omnis lingua. ‡ Ergo in Domino, dicet, 24
meæ ſunt iuſtitiæ & imperium: ad eum ve-
nient, & confundentur omnes qui repugnant
ei. ‡ In Domino iuſtificabitur & laudabitur 25
omne ſemen Iſrael.

## CAP. XLVI.

CONfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: 1
facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis & A
iumentis, onera veſtra graui pondere vſque
ad laſsitudinem. ‡ Contabuerunt, & contri- 2
ta ſunt ſimul: non potuerunt ſaluare portan
tem, & anima eorum in captiuitatem ibit.
‡ Audite me domus Iacob, & omne reſiduũ 3
domus Iſraël, qui portamini à meo vtero,
qui geſtamini à mea vulua. ‡ Vſque ad ſene- 4
ctam ego ipſe, & vſq; ad canos ego portabo, B
ego feci, & ego feram: ego portabo & ſalua-
bo. ‡ Cui aſsimilaſtis me, & adæquaſtis & 5
cõparaſtis me, & feciſtis ſimilem? ‡ Qui con- 6
fertis aurum de ſacculo, & argentum ſtaterá
ponderatis, conducentes aurificem, vt faciat
Bar.6.c.25. Deũ: & procidunt & adorant. ‡ ‖ Portant illũ 7
in humeris geſtantes, & ponẽtes in loco ſuo, C
& ſtabit, ac de loco ſuo non mouebitur. ſed
& cùm clamauerint ad eum, non audiet: de
tribulatione non ſaluabit eos. ‡ Mementote 8
iſtud, & confundamini: redite præuaricato-
res ad cor. ‡ Recordamini prioris ſeculi, quo- 9
niam ego ſum Deus, & non eſt vltrà Deus,
10 nec eſt ſimilis mei. ‡ Annuntians ab exordio
nouiſsimũ, & ab initio quę necdũ facta ſunt,
dicens, Conſiliũ meum ſtabit, & omnis vo
11 luntas mea fiet: ‡ Vocans ab Oriẽte ‖ auem, ‖ iuſtum,
D & de terra longinqua virũ voluntatis meæ.
& locutus ſum, & adducam illud: creaui, &
12 faciam illud. ‡ Audite me duro corde, qui
13 longè eſtis à iuſtitia. ‡ Prope feci iuſtitiam
meam, non elongabitur. & ſalus mea nõ mo-
rabitur. Dabo in Sion ſalutem, & Iſraeli glo
riam meam.

## CAP. XLVII.

1 DEſcẽde, ſede in puluere virgo filia Ba-
A bylon, ſede in terra: non eſt ſolium fi-
liæ Chaldæorum, quia vltrà non vocaberis
2 mollis & tenera. ‡ Tolle molam, & mole fa-
rinam, denuda turpitudinem tuam, diſco-
peri humerum, reuela crura, tranſi flumina.
3 ‡ ‖ Reuelabitur ignominia tua, & videbitur Nah.3.b.5
opprobrium tuum: vltionem capiam, & non
4 reſiſtet mihi homo. ‡ Redemptor noſter, Do-
minus exercituum nomen illius, ſanctus Iſ-
5 rael. ‡ Sede tacens, & intra in tenebras filia
Chaldæorum: quia non vocaberis vltrà do-
6 mina regnorũ. ‡ Iratus ſum ſuper populum
B meũ, contaminaui hæreditatẽ meã, & dedi
eos in manu tua: non poſuiſti eis miſericor-
dias: ſuper ſenem aggrauaſti iugum tuũ val-
7 de. ‡ Et dixiſti, In ſempiternũ ero domina. nõ
poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recorda-
8 ta es nouiſsimi tui. ‡ Et nunc audi hæc deli-
cata, & habitans confidenter, quæ dicis in cor-
de tuo, ‖ Ego ſum, & non eſt præter me am- Apo.18.b.7.
plius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterili-
9 tatem. ‡ ‖ Venient tibi duo hæc ſubitò in die Infr.51.f.19.
C vna, ſterilitas & viduitas. vniuerſa venerunt
ſuper te, propter multitudinem maleficiorũ
tuorum, & propter duritiam incantatorum
10 tuorũ vehementem. ‡ Et fiduciam habuiſti
in malitia tua, & dixiſti, Non eſt qui videat
me. Sapientia tua & ſcientia tua, hæc decepit
te. Et dixiſti in corde tuo, Ego ſum, & præter
11 me nõ eſt altera. ‡ Veniet ſuper te malum, &
neſcies ortũ eius: & irruet ſuper te calami-
tas, quam non poteris expiare: veniet ſuper
12 te repente miſeria quam neſcies. ‡ Sta cum
incantatoribus tuis, & cum multitudine ma
leficiorum tuorũ in quibus laboraſti ab ado
leſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi
13 poſsis fieri fortior. ‡ Defeciſti in multitudine
D conſiliorum tuorum: ſtent, & ſaluent te au-
gures cæli, qui contemplabantur ſydera, &
ſupputabant menſes, vt ex eis annuntiarent
14 ventura tibi. ‡ Ecce facti ſunt quaſi ſtipula,
ignis combuſsit eos, non liberabunt animam
ſuam de manu flammæ, non ſunt prunę qui-
bus calefiant, nec focus, vt ſedeant ad eum.
15 ‡ Sic facta ſunt tibi in quibuſcunque labo-
raueras: negotiatores tui ab adoleſcẽtia tua,
vnuſquiſque in via ſua errauerunt: non eſt
qui ſaluet te.

## CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui vocamini
A nomine Iſrael, & de aquis Iuda exiſtis,
qui iuratis in nomine Domini, & Dei Iſrael
recordamini nõ in veritate neq; in iuſtitia.

‡De ciuitate enim ſancta vocati ſunt, & ſu- 2
per Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Dominus B
exercituū nomē eius. ‡Priora extunc annun 3
tiaui, & ex ore meo exierūt, & audita feci ea:
repente operatus ſum, & venerunt. ‡ Sciui 4
enim quia durus es tu, & neruus ferreus cer-
uix tua, & frōs tua ærea. ‡Prędixi tibi extūc: 5
antequā venirēt indicaui tibi, ne fortè dice-
res, Idola mea fecerūt hæc, & ſculptilia mea,
& cōflatilia mandauerunt iſta. ‡ Quæ audiſti, 6
vide omnia: vos autē num annuntiaſtis? Au-
dita feci tibi noua extunc, & cōſeruata ſunt B
quæ neſcis: ‡nunc creata ſunt, & nō extunc: 7
& ante diem, & nō audiſti ea, ne fortè dicas,
Ecce ego cognoui ea. ‡Neq; audiſti, neq; co- 8
gnouiſti, neque extunc aperta eſt auris tua.
ſcio enim quia præuaricans præuaricaberis,
& tranſgreſſorē ex vtero vocaui te. ‡Propter 9
nomen meū longè faciam furorē meum: &
laude mea infrenabo te, ne intereas. ‡Ecce, 10
excoxi te, ſed nō quaſi argentum; elegi te in
camino paupertatis. ‡ Propter me, propter 11
Sup.42.b.8. me faciam, vt non blaſphemer: ‖& gloriam
Sup.41.a.4. meam alteri non dabo. ‡ Audi me Iacob, & 12
44.a.6. Iſrael quem ego voco. ‖ego ipſe, ego primus
& ego nouiſſimus. ‡Manus quoq; mea fun- 13
dauit terram, & dextera mea menſa eſt cœ- C
los: ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul. ‡Con- 14
gregamini omnes vos, & audite: quis de eis
annuntiauit hæc? Dominus dilexit eū, faciet
volūtatem ſuam in Babylone, & brachium
ſuum in Chaldæis. ‡ Ego ego locutus ſum, 15
& vocaui eum, adduxi eum, & directa eſt via
eius. ‡ Accedite ad me, & audite hoc: non à 16
principio in abſcondito locutus ſum: ex tem
pore antequā fieret, ibi eram, & nunc Domi-
nus Deus miſit me, & ſpiritus eius. ‡Hæc di- 17
cit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſrael,
Ego Dominus Deus tuus docēs te vtilia, gu-
bernās te in via qua ambulas. ‡Vtinam attē- 18
diſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen
pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris, D
‡& fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps 19
vteri tui vt lapilli eius: non interiſſet, & non
fuiſſet attritum nomen eius à facie mea.
Iere.51.a.6. ‡‖Egredimini de Babylone, fugite à Chal- 20
dæis, in voce exultationis annuntiate: audi-
tum facite hoc, & efferte illud vſq; ad extre-
Exo.17.b.6. ma terræ. ‖Dicite, Redemit Dominus ſeruū
Nu.20.b.11 ſuum Iacob. ‡Non ſitierunt in deſerto, cùm 21
Inf.57.d.21. educeret eos: ‖aquam de petra produxit eis,
& ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. ‡Nō eſt 22
pax impiis, dicit Dominus.

CAP. XLIX.

AVdite inſulæ, & attendite populi dè lon 1
ge: Dominus ab vtero vocauit me, de A
ventre matris meæ recordatus eſt nominis
Inf.52.b.16. mei. ‡‖Et poſuit os meum quaſi gladiū acu- 2
tum: in vmbra manus ſuæ protexit me, & po
ſuit me ſicut ſagittam electam: in pharetra
ſua abſcondit me. ‡ Et dixit mihi, Seruus 3
meus es tu Iſrael, quia in te gloriabor. ‡ Et 4
ego dixi, In vacuum laboraui, ſine cauſa, &
vanè fortitudinē meam conſumpſi: ergo iu-
dicium meum cum Domino, & opus meum
cum Deo meo. ‡Et nunc dicit Dñs, formans 5
me ex vtero ſeruū ſibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Iſrael nō congregabitur: & glorifica-
B tus ſum in oculis Domini, & Deus meus fa-
6 ctus eſt fortitudo mea. ‡ Et dixit, Parum eſt
vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Ia- Sup.42.b.6.
cob, & fæces Iſrael cōuertendas. ‖Ecce, dedi Act.13.g.47
te in lucē Gētiū, vt ſis ſalus mea vſq; ad ex-
7 tremum terræ. ‡Hæc dicit Dñs redēptor Iſ-
rael, ſanctus eius, ad contemptibilem ani-
mā, ad abominatā gentē, ad ſeruū dominorū:
Reges videbūt, & cōſurgent principes, & ado
rabunt propter Dominum, quia fidelis eſt, &
8 ſanctū Iſrael qui elegit te. ‡Hæc dicit Domi-
C nus, ‖In tēpore placito exaudiui te, & in die 2.Cor.6.a.2
ſalutis auxiliatus ſum tui: & ſeruaui te, &
dedi te in fœdus populi, vt ſuſcitares terram,
9 & poſſideres hæreditates diſſipatas, ‡vt dice
res his qui vincti ſunt, Exite: & his qui in te-
nebris, Reuelamini. Super vias paſcentur, & Apo.7.d.16.
10 in omnibus planis paſcua eorū. ‡‖ Non eſu-
rient, neq; ſitient, & nō percutiet eos æſtus &
ſol: quia miſerator eorū reget eos, & ad fon- ¶portabit b.
11 tes aquarū ¶potabit eos. ‡ Et ponam omnes
montes meos in viam, & ſemitæ meæ exalta-
12 būtur. ‡Ecce iſti dè longe venient, & ecce illi
D ab Aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali.
13 ‡Laudate cæli, & exulta terra, iubilate mon-
tes laudem: quia conſolatus eſt Dominus po
pulum ſuū, & pauperum ſuorum miſerebi-
14 tur. ‡ Et dixit Sion, Dereliquit me Domi-
15 nus, & Dominus oblitus eſt mei. ‡Nunquid
obliuiſci poteſt mulier infantē ſuum, vt non
miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita fue-
16 rit, ego tamen non obliuiſcar tui. ‡ Ecce, in
E manibus meis deſcripſi te: muri tui coram
17 oculis meis ſemper. ‡ Venerunt ſtructores
tui: deſtruentes te, & diſſipantes à te exibūt. Inf.60.a.4.
18 ‡‖Leua in circuitu oculos tuos, & vide. om-
nes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: viuo
ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut
ornamento veſtiēris, & circundabis tibi eos
19 quaſi ſponſa. ‡ Quia deſerta tua & ſolitudi-
nes tuæ & terra ruinæ tuæ nūc anguſta erunt
præ habitatoribus, & longè fugabuntur qui
20 abſorbebant te. ‡ Adhuc dicent in auribus
tuis filij ſterilitatis tuæ, Anguſtus eſt mihi
21 locus, fac ſpatium mihi vt habitem. ‡ Et di-
ces in corde tuo, Quis genuit mihi iſtos? ego
F ſterilis, & non pariens, trāſmigrata & capti-
ua: & iſtos quis enutriuit? ego deſtituta &
22 ſola: & iſti vbi hic erant? ‡Hæc dicit Domi-
nus Deus, Ecce leuabo ad Gentes manum
meam, & ad populos exaltabo ſignū meum.
Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas
23 ſuper humeros portabunt. ‡ Et erunt reges
nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ: vultu in
terram demiſſo adorabunt te, & puluerem pe-
dum tuorum lingent. Et ſcies quia ego Do-
minus, ſuper quo non confundentur qui ex-
24 pectant eum. ‡Nunquid tolletur à forti præ-
G da? aut quod captum fuerit à robuſto, ſal-
25 uum eſſe poterit? ‡ Quia hæc dicit Domi-
nus, Equidem & captiuitas à forti tolletur:
& quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabi-
tur. Eos verò qui iudicauerunt te, ego iudi-
26 cabo, & filios tuos ego ſaluabo. ‡ Et cibabo
hoſtes tuos carnibus ſuis: & quaſi muſto, ſan
guine ſuo inebriabuntur: & ſciet omnis
caro.

caro, quia ego Dominus ſaluans te, & re-
demptor tuus fortis Iacob.

## CAP. L.

HAec dicit Dñs, Quis eſt hic liber repu- 1
dij matris veſtræ, quo dimiſi eam? aut A
quis eſt creditor meus, cui vendidi vos? ecce
in iniquitatibus veſtris vẽditi eſtis, & in ſce-
leribus veſtris dimiſi matrem veſtrã. ‡ Quia 2
veni, & nõ erat vir: vocaui, & nõ erat qui au-
Infr.59.a.2. diret. ‖ nunquid abbreuiata & paruula facta
Nu.11.c.23. eſt manus mea, vt non poſsim redimere: aut B
nõ eſt in me virtus ad liberandũ? Ecce, in in-
crepatione mea deſertum faciam mare, po-
nam flumina in ſiccũ: cõputreſcent piſces ſi-
ne aqua, & morientur in ſiti. ‡ Induam cæ- 3
los tenebris, & ſaccum ponã operimentum
eorũ. ‡ Dominus dedit mihi linguam erudi- 4
tam, vt ſciam ſuſtentare eum qui laſſus eſt,
verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurẽ, C
vt audiam quaſi magiſtrũ. ‡ Dominus Deus 5
aperuit mihi aurem, ego autem non contra-
Mt.26.g.67 dico, retrorſum non abij. ‡ Corpus meum 6
dedi percutientibus, & genas meas vellenti-
bus: faciem meam non auerti ab increpanti-
*in me. bus & conſpuentibus*. ‡ Dominus Deus au- 7
xiliator meus, ideo non ſum confuſus: ideo
poſui faciem meam, vt petram duriſsimam,
Rom.8.f.33 & ſcio quoniam non confundar. ‡ ‖ Iuxta 8
eſt qui iuſtificat me: quis contradicet mihi?
ſtemus ſimul. quis eſt aduerſarius meus? ac-
cedat ad me. ‡ Ecce Dominus Deus, auxi- 9
liator meus: quis eſt qui condemnet me?
Ecce omnes quaſi veſtimentum cõterentur, D
tinea comedet eos. ‡ Quis ex vobis timens 10
Dominum, audiens vocem ſerui ſui qui am-
bulauit in tenebris, & non eſt lumen ei? ſpe-
ret in nomine Domini, & innitatur ſuper
Deum ſuum. ‡ Ecce vos omnes accendentes 11
ignem accincti flammis, ambulate in lumine
ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis:
de manu mea factum eſt hoc vobis, in dolo-
ribus dormietis.

## CAP. LI.

AVdite me qui ſequimini quod iuſtum 1
eſt, & quæritis Dominum: attendite ad A
petram vnde exciſi eſtis, & ad cauernam laci
de qua præciſi eſtis. ‡ Attendite ad Abraham 2
patrem veſtrũ, & ad Saram quę peperit vos:
quia vnum vocaui eum, & benedixi ei, &
multiplicaui eum. ‡ Conſolabitur ergo Do- 3
minus Siõ, & cõſolabitur omnes ruinas eius:
& ponet deſertum eius quaſi delicias, & ſoli-
tudinẽ eius quaſi hortũ Domini. Gaudium B
& lætitia inuenietur in ea, gratiarũ actio, &
vox laudis. ‡ Attendite ad me popule meus, 4
& tribus mea me audite: quia lex à me exiet,
& iudicium meum in lucem populorum re-
quieſcet. ‡ Propè eſt iuſtus meus, egreſſus eſt 5
ſaluator meus, & brachia mea populos iudi-
cabunt: me inſulæ expectabunt: & brachium
meum ſuſtinebunt. ‡ Leuate in cælum ocu- 6
los veſtros, & videte ſub terra deorſum: quia
cæli ſicut fumus liqueſcent, & terra ſicut ve- C
ſtimentum atteretur, & habitatores eius ſi-
Pſa.36.d.31 cut hæc interibunt: ‖ Salus autem mea in
d.39. ſempiternum erit, & iuſtitia mea nõ deficiet.
‡ Audite me qui ſcitis iuſtum, populus meus 7
lex mea in corde eorum: nolite timere op-
probrium hominũ, & blaſphemias eorum ne
8 metuatis. ‡ Sicut enim veſtimentũ, ſic co-
medet eos vermis: & ſicut lanã, ſic deuora-
bit eos tinea: ‖ Salus autẽ mea in ſempiternũ Pſa.36.d.31
erit, & iuſtitia mea in generationes genera- d.39.
9 tionũ. ‡ Cõſurge conſurge, induere fortitu-
D dinẽ brachiũ Domini: cõſurge ſicut in die-
bus antiquis, in generationibus ſeculorũ. nũ-
quid nõ tu percuſsiſti ſuperbum, vulneraſti
10 dracone? ‡ ‖ Nunquid nõ tu ſiccaſti mare, a- Exo.14.c.21
quam abyſſi vehemẽtis: qui poſuiſti profun-
11 dum maris viam, vt tranſirent liberati? ‡ Et
nunc qui redempti ſunt à Dño, reuertentur,
& venient in Sion laudantes, & lætitia ſem-
piterna ſuper capita eorũ, gaudiũ & lætitiam
12 tenebunt, fugiet dolor & gemitus. ‡ Ego ego
ipſe cõſolabor vos: quis tu vt timeres ab ho-
mine mortali, & à filio hominis, qui quaſi
13 fœnũ ita areſcet? ‡ Et oblitus es Domini fa-
E ctoris tui, qui tetendit cælos, & fundauit ter-
rã: & formidaſti iugiter tota die à facie furo-
ris eius qui te tribulabat, & parauerat ad
14 perdendũ. vbi nunc eſt furor tribulãtis? ‡ Ci-
tò veniet gradiens ad aperiendũ, & nõ inter-
ficiet vſq; ad internecionẽ, nec deficiet panis
15 eius. ‡ Ego autem ſum Dominus Deus tuus
qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus
16 eius, Dominus exercituũ nomen meũ. ‡ ‖ Po- Sup.49 a.2
ſui verba mea in ore tuo, & in vmbra ma-
nus meæ protexi te, vt plantes cælos, & fun-
des terram: & dicas ad Sion, Populus meus
17 es tu. ‡ Eleuare, eleuare, conſurge Ieruſalẽ,
quæ bibiſti de manu Dñi calicem iræ eius:
F vſq; ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & po-
18 taſti vſque ad fæces. ‡ Non eſt qui ſuſtentet
eam ex omnibus filiis quos genuit: & nõ eſt
qui apprehẽdat manum eius ex omnibus fi-
19 liis quos enutriuit. ‡ ‖ Duo ſunt quæ occur-
rerunt tibi: quis contriſtabitur ſuper te? va- Sup.47.b.8
ſtitas & contritio, & fames & gladius, quis
20 conſolabitur te? ‡ Filij tui proiecti ſunt, dor-
G mierunt in capite omnium viarũ, ſicut oryx
illaqueatus: pleni indignatione Domini, in-
21 crepatione Dei tui. ‡ Idcirco audi hoc pau-
22 percula & ebria non à vino. ‡ Hæc dicit do-
minator tuus Dñs, & Deus tuus, qui pugna-
uit pro populo ſuo, Ecce tuli de manu tua
calicem ſoporis, fundum calicis indignatio-
nis meæ, non adiicies vt bibas illum vltrà.
23 ‡ Et ponam illum in manu eorũ qui te hu-
miliauerunt, & dixerunt animæ tuæ, Incur-
uare, vt tranſeamus: & poſuiſti vt terram cor-
pus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

## CAP. LII.

1 COnſurge, conſurge, induere fortitudi-
A nẽ tua Sion, induere veſtimentis gloriæ
tuæ Ieruſalẽ ciuitas ſancti: quia non adiiciet
vltra vt pertranſeat per te incircumciſus &
2 immundus. ‡ Excutere de puluere, conſurge,
ſede Ieruſalem: ſolue vincula colli tui capti-
3 ua filia Siõ. ‡ Quia hæc dicit Dominus, Gra-
tis venũdati eſtis, & ſine argẽto redimemini.
4 ‡ Quia hæc dicit Dñs Deus, ‖ In Aegyptum
deſcẽdit populus meus in principio, vt colo- Gen.46.a.6
nus eſſet ibi. & Aſſur abſq; vlla cauſa calum-
5 niatus eſt eũ. ‡ Et nũc quid mihi eſt hic, dicit
Domi-

Dñs, quoniã ablatus eſt populus meus gra- B
tis? Dominatores eius iniquè agunt, dicit Do
Ro.2.d.24 minus, ‖ & iugiter tota die nomẽ meũ bla-
Eze.36.d.20 ſphematur. ‡ Propter hoc ſciet populus meus 6
nomẽ meũ in die illa: quia ego ipſe qui lo-
Ro.10.c.15 quebar, ecce adſum. ‡ ‖ Quàm pulchri ſuper 7
Nah.1.d.15. mõtes pedes annuntiantis & prędicantis pa-
cem: annuntiantis bonũ, prædicantis ſalutẽ,
ᵃregnauit dicẽtis Sion, ᵃRegnabit ᵃ Deus tuus! ‡ vox ſpe- 8
9. culatorũ tuorũ, leuauerunt vocẽ, ſimul lau-
dabũt: qui oculo ad oculũ videbũt cùm con
uerterit Dñs Sion. ‡ Gaudete, & laudate ſi- 9
mul deſerta Ieruſalẽ: quia cõſolatus eſt Do- C
minus populũ ſuum, redemit Ieruſalẽ. ‡ Pa- 10
rauit Dominus brachiũ ſanctum ſuũ in ocu-
Pſal.97.a.3 lis omniũ Gentium: ‖ & videbunt omnes fi-
nes terræ ſalutare Dei noſtri. ‡ Recedite, re- 11
2.Co.6.d.17. cedite, exite inde, ‖ pollutum nolite tangere:
exite de medio eius, mundamini qui fertis
vaſa Domini. ‡ Quoniã nõ in tumultu exibi- 12
tis, nec in fuga properabitis: præcedet enim D
vos Dñs, & congregabit vos Deus Iſrael.
‡ Ecce intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & 13
eleuabitur, & ſublimis erit valde. ‡ Sicut ob- 14
ſtupuerunt ſuper te multi: ſic inglorius erit
inter viros aſpectus eius, & forma eius inter
filios hominũ. ‡ Iſte aſperget gentes multas, 15
Ro.15.d.21 ſuper ipſum cõtinebunt reges os ſuũ: ‖ quia
quibus non eſt narratum de eo, viderunt: &
qui non audierunt, contemplati ſunt.

## CAP. LIII.

Ioh.12.f.38 QVis credidit auditui noſtro? & bra- 1
Rom.10.c.16 chium Domini cui reuelatum eſt? ‡ Et A
ᵃaſcẽdit 4. ᵃaſcendet ᵃ ſicut virgultum co- 2
ram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non
eſt ſpecies ei, neq; decor: & vidimus eum,
& non erat aſpectus, & deſyderauimus eum.
Mar.9.b.12 ‡ ‖ Deſpectum & nouiſsimũ virorum, virum 3
dolorum & ſcientem infirmitatem: & quaſi
abſconditus vultus eius & deſpectus, vnde
Mat.8.c.17 nec reputauimus eũ. ‡ ‖ Verè languores no- 4
& 2.d.24. ſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe porta-
uit: & nos putauimus eũ quaſi leproſum, &
1.Cor.15.a.3 percuſſum à Deo & humiliatum. ‡ ‖ Ipſe au- 5
tem vulneratus eſt propter iniquitates no- B
ſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſci-
plina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius
ſanati ſumus. ‡ Omnes nos quaſi oues erra- 6
uimus, vnuſquiſq; in viam ſuam declinauit:
& poſuit Dominus in eo iniquitatem om-
nium noſtrum. ‡ Oblatus eſt quia ipſe vo- 7
luit, & nõ aperuit os ſuum: ſicut ouis ad oc-
ciſionem ducetur, & quaſi agnus coram ton-
Mat.26.f.63 dente ſe, obmuteſcet, & ‖ non aperiet os ſuũ. C
27.b.14. ‡ De anguſtia & de iudicio ſublatus eſt: ge- 8
Act.8.f.32 nerationem eius quis enarrabit? quia abſciſ-
ſus eſt de terra viuẽtium: propter ſcelus po-
puli mei percuſsi eũ. ‡ Et dabit impios pro 9
1.Pet.2.d.22 ſepultura, & diuitẽ pro morte ſua: ‖ eo quòd
1.Ioh.3.a.5 iniquitatem nõ fecerit, neque dolus fuerit in
ore eius. ‡ Et Dominus voluit conterere eũ 10
in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato animã
ſuam, videbit ſemẽ longæuum, & voluntas
Domini in manu eius dirigetur. ‡ Pro eo 11
quòd laborauit anima eius, videbit & ſatura D
ᵃſeruos meos bitur: in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus
ᵃſeruus meus ᵃ multos & iniquitates eorum
12 ipſe portabit. ‡ Ideò diſpertiam ei plurimos,
& fortium diuidet ſpolia, pro eo quòd tradi-
dit in mortem animã ſuam, ‖ & cum ſcele- Mar.15.c.28
ratis reputatus eſt: & ipſe peccata multorũ Luc.22.d.37
tulit, & pro tranſgreſſoribus rogauit. Luc.23.e.34.

## CAP. LIIII.

1 LAuda ᵃ ‖ ſterilis quæ non paris, decanta ᵃLætare 3.
A laudem, & hinni quæ nõ pariebas: quo- Luc.23.d.29
niam multi filij deſertæ magis, quàm eius Gal.4.d.27
2 quæ habet virũ, dicit Dominus. ‡ Dilata lo-
cum tentorij tui, & pelles tabernaculorũ tuo-
rum extende, ne parcas: longos fac funiculos
3 tuos, & clauos tuos conſolida. ‡ Ad dexteram
B enim, & ad læuam penetrabis: & ſemẽ tuum
Gentes hæreditabit, & ciuitates deſertas in-
4 habitabit. ‡ Noli timere, quia non confun-
déris, neque erubeſces: non enim te pudebit,
quia cõfuſionis adoleſcentiæ tuæ obliuiſcé-
ris, & opprobrij viduitatis tuæ nõ recorda-
5 beris amplius. ‡ Quia dominabitur tui qui
C fecit te, ‖ Dominus exercituum nomẽ eius: Luc.1.c.32
& redẽptor tuus ſanctus Iſrael, Deus omnis
6 terræ vocabitur. ‡ Quia vt mulierem dereli-
ctam & mœrẽtem ſpiritu vocauit te Domi-
nus, & vxorem ab adoleſcentia abiectam, di-
7 xit Deus tuus. ‡ Ad punctum in modico de-
reliqui te, & in miſerationibus magnis con-
8 gregabo te. ‡ In momento indignationis ab-
D ſcõdi faciem meam parumper à te, & in mi-
ſericordia ſempiterna miſertus ſum tui: di-
9 xit redẽptor tuus Dominus. ‡ Sicut in ‖ die- Gen.9.b.15
bus Noë iſtud mihi eſt, cui iuraui ne indu-
cerem aquas ᵃNoë ᵃ vltrà ſupra terram: ſic ᵃdiluuij 15
iuraui vt non iraſcar tibi, & non increpem
10 te. ‡ Montes enim commouebuntur, & col-
les contremiſcent: miſericordia autem mea
non recedet à te, & fœdus pacis meæ non
mouebitur: dixit miſerator tuus Dominus.
11 ‡ Paupercula tempeſtate conuulſa, abſque
E vlla conſolatione, Ecce ego ſternam per or-
dinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphi-
12 ris, ‡ & ponam iaſpidem propugnacula tua:
& portas tuas in lapides ſculptos, & omnes
terminos tuos in lapides deſyderabiles.
13 ‡ ‖ Vniuerſos filios tuos doctos à Domino: Ioan.6.e.45
F & multitudinem pacis filiis tuis. ‡ Et in iu-
14 ſtitia fundaberis: recede procul à calumnia,
quia non timebis: & à pauore, quia non ap-
15 propinquabit tibi. ‡ Ecce accola veniet, qui
non erat mecum, aduena quondam tuus ad-
16 iungetur tibi. ‡ Ecce, ego creaui fabrum ſuf-
G flantem in igne prunas, & proferentem vas
in opus ſuum, & ego creaui interfectorem
17 ad diſperdendum. ‡ Omne vas quod fictum
eſt contra te non dirigetur: & omnem lin-
guam reſiſtentem tibi in iudicio, iudicabis.
Hæc eſt hæreditas ſeruorum Domini, & iu-
ſtitia eorum apud me, dicit Dominus.

## CAP. LV.

1 OMnes ‖ ſitientes venite ad aquas: & qui Eccl.51.d.32
A non habetis argentum, properate, emi-
te & comedite: ‖ venite, emite abſq; argen- Apo.22.d.17
to, & abſque vlla commutatione vinum &
2 lac. ‡ Quare appenditis argentum non in
panibus, & laborem veſtrum nõ in ſaturita-
te? Audite audientes me, & comedite bo-
num, & delectabitur in craſsitudine anima
veſtra.

veſtra.‡ Inclinate aurem veſtrã,& venite ad 3
me:audite,& viuet anima veſtra, & feriam B
Act.13.e.34 vobiſcũ pactũ ſempiternũ, ‖miſericordias
Dauid fideles.‡Ecce teſtẽ populis dedi eum, 4
ducẽ ac præceptoré Gẽtibus.‡ Ecce,gentem 5
quam neſciebas,vocabis: & gẽtes quæ te nõ
cognouerunt,ad te current propter Dominũ
Deũ tuum, & ſanctũ Iſrael:quia glorificauit
te. ‡ Quærite Dominũ dum inueniri poteſt, 6
inuocate eum dum propè eſt. ‡ Derelinquat 7
impius viam ſuam,& vir iniquus cogitatio-
nes ſuas, & reuertatur ad Dominũ, & miſe- C
rebitur eius,& ad Deũ noſtrũ, quoniã mul-
tus eſt ad ignoſcendũ. ‡ Nõ enim cogitatio- 8
nes meæ,cogitationes veſtræ:neq; vię veſtrę
viæ meæ,dicit Dñs. ‡ Quia ſicut exaltantur 9
cæli à terra,ſic exaltatæ ſunt viæ meæ, à viis
veſtris,& cogitationes meę à cogitationibus
veſtris. ‡ Et quomodo deſcendit imber, & 10
nix de cælo,& illuc vltrà non reuertitur,ſed
inebriat terrã,& infundit eam, & germinare
eam facit,& dat ſemẽ ſerenti,& panẽ come-
denti: ‡ Sic erit verbũ meũ quod egredietur 11
de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, D
ſed faciet quæcunque volui,& proſperabitur
in his ad quæ miſi illud.‡ Quia in lætitia e- 12
gredіemini, & in pace deducemini: montes
& colles cantabunt coram vobis laudem, &
omnia ligna regionis plaudent manu. ‡ Pro 13
ſaliunca aſcendet abies, & pro vrtica creſcet
myrtus:& erit Dominus nominatus in ſi-
gnum æternum,quod non auferetur.

CAP. LVI.

Sup.1.a.1 HAEc dicit Dñs, ‖ Cuſtodite iudicium, 1
& facite iuſtitiam:quia iuxta eſt ſalus A
mea vt veniat, & iuſtitia mea vt reueletur.
‡ Beatus vir qui facit hoc, & filius hominis 2
qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbathũ
ne polluat illud, cuſtodiẽs manus ſuas ne fa-
ciat omne malũ. ‡ Et nõ dicat filius aduenæ 3
qui adhęret Dño,dicens,Separatione diuidet
me Dñs à populo ſuo.Et nõ dicat Eunuchus,
Ecce ego lignum aridum. ‡ Quia hæc dicit 4
Dñs Eunuchis, Qui cuſtodierint ſabbatha B
mea,& elegerint quæ ego volui,& tenuerint
fœdus meum:‡ Dabo eis in domo mea & in 5
muris meis locum,& nomẽ melius à filiis &
filiabus: nomẽ ſempiternũ dabo eis,quod nõ
peribit:‡ Et filios aduenæ qui adhærent Do- 6
mino, vt colant eum, & diligant nomẽ eius,
vt ſint ei in ſeruos: omnem cuſtodientẽ ſab-
bathum ne polluat illud,& tenentem fœdus
meum: ‡ Adducam eos in montem ſanctum 7
meum, & lætificabo eos in domo orationis C
meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum
Mat.21.b.13 placebunt mihi ſuper altari meo: quia ‖do-
Mar.11.c.16 mus mea, domus orationis vocabitur cũctis
Luc.19.g.46 populis.‡ Ait Dominus Deus qui congregat 8
diſperſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum
cõgregatos eius. ‡ Omnes beſtiæ agri venite 9
ad deuorandũ,vniuerſæ beſtiæ ſaltus. ‡ Spe- 10
culatores eius cæci omnes, neſcierunt vni- D
uerſi:canes muti non valentes latrare, vidẽ-
tes vana,dormientes & amẽtes ſomnia.‡ Et 11
canes impudentiſsimi neſcierunt ſaturitatẽ:
Ierem.6.c.13 ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam:
8.d.10. ‖omnes in viam ſuam declinauerunt, vnuſ-
quiſque ad auaritiam ſuam,à ſummo vſque
12 ad nouiſsimum. ‡ Venite, ſumamus vinum, Sap.2.b.7.
& impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, Sup.22.d.13.
ſic & cras,& multo amplius.

CAP. LVII.

1 IVſtus perit, & non eſt qui recogitet in
A corde ſuo:& viri miſericordiæ colligun-
tur,quia non eſt qui intelligat, à facie enim
2 malitiæ collectus eſt iuſtus. ‡ Veniat pax,re-
quieſcat in cubili ſuo qui ambulauit in di-
3 rectione ſua. ‡ Vos autem accedite huc filij
auguratricis, ſemen adulteri, & fornicariæ.
4 ‡ Super quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis
os,& eiecіſtis linguam? nunquid nõ vos filij
5 ſcelesti,ſemẽ mendax? ‡ qui conſolamini in
diis ſubter omne lignum frondoſum,immo-
lantes paruulos in torrentibus, ſubter emi-
6 nẽtes petras? ‡ In partibus torrẽtis pars tua,
hæc eſt ſors tua:& ipſis effudiſti libamẽ, ob-
tuliſti ſacrificium. nunquid ſuper his nõ in-
7 dignabor?‡Super montem excelſum & ſub-
B limẽ poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcẽdiſti,
8 vt immolares hoſtias. ‡ Et poſt oſtium,&
retro poſtem poſuiſti memoriale tuum:quia
iuxta me diſcooperuiſti,& ſuſcepiſti adulte-
rum,dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum
eis fœdus:dilexiſti ſtratũ eorum manu aper-
9 ta.‡ Et ornaſti te regio vnguento, & multi-
plicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos
10 procul, & humiliata es vſq; ad inferos. ‡ In
multitudine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti,
C Quieſcam.vitam manus tuæ inueniſti, pro-
11 pterea nõ rogaſti.‡Pro quo ſolicita timuiſti,
quia mẽtita es,& mei nõ es recordata, neq;
cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, &
12 quaſi non videns,& mei oblita es. ‡ Ego an-
nuntiabo iuſtitiam tuam, & opera tua non
13 proderunt tibi. ‡ Cùm clamaueris, liberent
te cõgregati tui,& omnes eos auferet vẽtus,
tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei,
hæreditabit terram, & poſsidebit montem
14 ſanctum meum. ‡ Et dicam, ‖Viam facite, Inf.62.d.10
præbete iter,declinate de ſemita, auferte of-
15 fendicula de via populi mei. ‡ Quia hæc di-
D cit excelſus, & ſublimis habitans æternita-
tem:& ſanctum nomen eius in excelſo & in
ſancto habitans,& cũ contrito & humili ſpi-
ritu: vt viuificet ſpiritũ humilium,& viui-
16 ficet cor cõtritorum. ‡ Non enim in ſempi-
ternum litigabo,neque vſq; ad finẽ iraſcar:
quia ſpiritus à facie mea egredietur,& flatus
17 ego faciam. ‡ Propter iniquitatem auaritiæ
eius iratus ſum,& percuſsi eum: abſcõdi à Sup.?.12.
te faciem meam,& indignatus ſum: & abiit
18 vagus in via cordis ſui. ‡ Vias eius vidi,&
ſanaui eum,& reduxi eum, & reddidi conſo-
19 lationes ipſi,& lugentibus eius.‡Creaui fru-
ctum labiorum pacem, pacem ei qui longè
eſt & qui propè, dixit Dominus, & ſanaui
20 eum.‡ Impij autem quaſi mare feruẽs,quod
quieſcere non poteſt,& redundant fluctus e-
21 ius in conculcationem & lutum. ‡ ‖Non eſt Sup.48.a.22
pax impiis,dicit Dominus meus.

CAP. LVIII.

1 CLama,ne ceſſes, quaſi tuba exalta vo-
A cem tuã,& annuntia populo meo ‖ſce- Sup.1.d.16
lera eorum,& domui Iacob peccata eorum:

‡ Me etenim de die in diem quærunt, & ſci- 2
re vias meas volunt: quaſi gens quæ iuſtitiā
fecerit, & iudicium Dei ſui nō dereliquerit:
rogant me iudicia iuſtitiæ: appropinquare
Deo volunt. ‡ Quare ieiunauimus, & non a- 3
ſpexiſti: humiliauimus animas noſtras, & ne-
ſciſti? Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur vo-
lūtas veſtra, & omnes debitores veſtros repe
titis. ‡ Ecce ad lites & cōtentiones ieiunatis, 4
& percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare B
ſicut vſq; ad hanc diem, vt audiatur in excel
Zach.7.b.5. ſo clamor veſter. ‡ ‖ Nunquid tale eſt ieiu- 5
nium quod elegi, per diem affligere hominē
animā ſuam? nunquid cōtorquere quaſi cir-
culū caput ſuū, & ſaccum & cinerem ſterne-
re? nūquid iſtud vocabis ieiunium, & diem
acceptabilem Domino? ‡ Nōne hoc eſt ma- 6
gis ieiunium quod elegi? diſſolue colligatio-
nes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes,
dimitte eos qui cōfracti ſunt liberos, & om-
Eze.18.b.16 ne onus dirūpe. ‡ ‖ Frāge eſurienti panē tuū, 7
Mat.25.c.35 & egenos vagosque induc in domū tuā; cùm
videris nudum, operi eum, & carnē tuam ne
deſpexeris. ‡ Tunc erumpet quaſi manè lu- 8
mē tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & an- C
teibit faciē tuā iuſtitia tua, & gloria Domi-
ni colliget te. ‡ Tunc inuocabis, & Dominus 9
exaudiet: clamabis, & dicet, Ecce adſum. ſi
abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris
extēdere digitum, & loqui quod nō prodeſt.
‡ Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & 10
animā afflictam repleueris: orietur in tene-
bris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut me-
*Deus ridies. ‡ Et requiem tibi dabit Dñs *ſemper, 11
& implebit ſplendoribus animā tuam, & oſſa
tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, &
ſicut fons aquarū, cuius non deficient aquæ.
‡ ‖ Et ædificabūtur in te deſerta ſeculorum: 12
Iuſ.61.b.4 fundamenta generationis & generationis ſu- D
ſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium: auer
tens ſemitas in quietem. ‡ Si auerteris à ſab- 13
batho pedem tuum, facere voluntatē tuam
in die ſancto meo, & vocaueris ſabbathum
delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, &
glorificaueris eum dum nō facis vias tuas, &
non inuenitur voluntas tua, vt loquaris ſer-
monē. ‡ Tunc delectaberis ſuper Domino, 14
& ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & ci-
babo te hæreditate Iacob patris tui. os enim
Domini locutum eſt.

CAP. LIX.

Nu.11.c.23 ECce, ‖ non eſt abbreuiata manus Domi 1
Sup.50.a.2. ni vt ſaluare nequeat, neque aggrauata A
eſt auris eius vt non exaudiat. ‡ Sed iniqui- 2
tates veſtræ diuiſerūt inter vos, & Deum ve-
ſtrum, & peccata veſtra abſconderūt faciem
eius à vobis ne exaudiret. ‡ ‖ Manus enim 3
Sup.1.d.15 veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri
iniquitate: labia veſtra locuta ſunt menda-
cium, & lingua veſtra iniquitatem fatur.
‡ Non eſt qui inuocet iuſtitiam, neq; eſt qui 4
iudicet verè: ſed cōfidunt in nihili, & loquū-
Iob.15.d.35 tur vanitates: ‖ cōceperunt laborē, & pepere-
runt iniquitatē. ‡ Oua aſpidum ruperunt & 5
telas araneę texuerūt: qui comederit de ouis
eorum, morietur: & quod confotū eſt, erum-
pet in regulū. ‡ Telæ eorum nō erunt in ve- 6

B ſtimentū, neq; operietur operibus ſuis: ope-
ra eorum opera inutilia, & opus iniquitatis
7 in manibus eorū. ‡ ‖ Pedes eorum ad malum Prou.1.b.16
currunt, & feſtinant vt effundant ſanguinē Rom.3.b.15
innocentē: cogitationes eorum cogitationes
inutiles: vaſtitas & contritio in vijs eorum.
8 ‡ Viam pacis neſcierunt, & nō eſt iudiciū in
greſſibus eorū. ſemitæ eorū incuruatæ ſunt
eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.
9 ‡ Propter hoc elongatū eſt iudicium à *vo- *nobis 6.
bis*, & nō apprehendet *vos* iuſtitia: expecta- *nos 9.
uimus lucem, & ecce tenebræ: ſplendorē, &
10 in tenebris ambulauimus. ‡ Palpauimus ſi-
cut cæci, parietē, & quaſi abſq; oculis attre-
ctauimus: impegimus meridie quaſi in tene-
11 bris, in caliginoſis quaſi mortui. ‡ Rugiemus
quaſi vrſi omnes, & quaſi columbæ meditan
tes gememus. expectauimus iudicium, & nō
12 eſt: ſalutē, & elongata eſt à nobis. ‡ Multipli-
catæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te,
C & peccata noſtra reſponderunt nobis. quia
ſcelera noſtra nobiſcū, & iniquitates noſtras
13 cognouimus, ‡ peccare & mentiri cōtra Do-
minū: & auerſi ſumus ne iremus poſt tergū
Dei noſtri, vt loqueremur calumniā & trāſ-
greſſionem: concepimus & locuti ſumus de
14 corde verba mendacij. ‡ Et conuerſum eſt
retrorſum iudicium, & iuſtitia longè ſtetit:
quia corruit in platea veritas, & æquitas nō
15 potuit ingredi. ‡ Et facta eſt veritas in ob-
liuionem: & qui receſſit à malo, prædæ pa-
tuit: & vidit Dominus, & malum apparuit
16 in oculis eius, quia nō eſt iudicium. ‡ & vi-
dit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia nō
eſt qui occurrat: & ſaluauit ſibi brachium
ſuum, & iuſtitia eius ipſa confirmauit eum.
17 ‡ ‖ Indutus eſt iuſtitia vt lorica, & galea ſa- Ephe.6.c.17
lutis in capite eius: indutus eſt veſtimentis 1.Theſ.5.b.8
18 vltionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli. ‡ Si-
D cut ad vindictam quaſi ad retributionē in-
dignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem
19 inimicis ſuis: inſulis vicem reddet. ‡ Et ti-
mebunt qui ab Occidente, nomen Domini:
& qui ab Ortu ſolis, gloriam eius: cùm ve-
nerit quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus
20 Domini cogit: ‡ ‖ & venerit Siō redemptor, Ro.11.d.26
& eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, di-
21 cit Dominus. ‡ Hoc fœdus meum cum eis,
dicit Dominus, Spiritus meus qui eſt in te,
& verba mea quæ poſui in ore tuo, non re-
cedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, &
de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus,
àmodò & vſque in ſempiternum.

CAP. LX.

1 SVrge, illuminare *Ieruſalem*: quia ve- *.4.
A nit lumen tuum, & gloria Domini ſuper
2 te orta eſt. ‡ Quia ecce tenebræ operiēt ter-
ram, & caligo populos: ſuper te autē orietur
3 Dominus, & gloria eius in te videbitur. ‡ Et
ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges
4 in ſplendore ortus tui. ‡ ‖ Leua in circuitu Sup.49.c.18
oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati
ſunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient,
5 & filiæ tuæ de latere ſurgent. ‡ Tunc videbis,
& afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuū
quādo cōuerſa fuerit ad te multitudo maris,
6 fortitudo Gentium venerit tibi. ‡ Inundatio
came-

B camelorum operiet te, dromedarij Madiã &
Epha: omnes de Saba venient aurum & thus
deferentes: & laudẽ Domino annuntiantes.
7 ‡Omne pecus Cedar cõgregabitur tibi, arie-
tes Nabaioth miniſtrabunt tibi: offerentur
B ſuper placabili altari meo, & domum maie-
8 ſtatis meæ glorificabo. ‡Qui ſunt iſti, qui vt
nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras
9 ſuas? ‡Me enim inſulæ expectant, & naues
maris in principio, vt adducam filios suos
de longe: argentum eorum, & aurum eorum
cũ eis nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſ-
10 rael, quia glorificauit te. ‡Et ædificabũt filij
peregrinorũ muros tuos, & reges eorum mi
niſtrabunt tibi: in indignatione enim mea
percuſsi te, & in recõciliatione mea miſer-
Apo.21.g.25 11 tus ſum tui. ‡‖Et aperientur portæ tuæ iugi-
ter: die ac nocte non claudentur, vt afferatur
ad te fortitudo Gẽtium, & reges earum ad-
12 ducantur. ‡Gens enim & regnum quod non
ſeruierit tibi, peribit: & Gẽtes ſolitudine va
13 ſtabũtur. ‡Gloria Libani ad te veniet, abies
C & buxus & pinus ſimul, ad ornãdum locum
ſanctificationis meæ, & locum pedum meo-
14 rum glorificabo. ‡Et venient ad te curui fi-
lij eorũ qui humiliauerunt te, & adorabunt
veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahe-
bant tibi, & vocabunt te Ciuitatem Domi-
15 ni, Sion ſancti Iſrael. ‡Pro eo quòd fuiſti de-
relicta, & odio habita, & non erat qui per te
tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſeculorũ,
gaudium in generationem & generationem.
16 ‡ & ſuges lac Gentium, & mamilla regum
lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſaluãs
17 te, & redemptor tuus fortis Iacob. ‡Pro ære
afferam aurum, & pro ferro afferam argen-
tum, & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrũ:
& ponam viſitationem tuam pacem, & præ-
18 poſitos tuos iuſtitiam. ‡Non audietur vltrà
iniquitas in terra tua, vaſtitas & contritio in
D terminis tuis, & occupabit ſalus muros
Apo.21.g.23. 19 tuos, & portas tuas laudatio. ‡‖Nõ erit tibi
amplius ſol ad lucendũ per diem, nec ſplen-
dor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Domi-
nus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in
20 gloriam tuam. ‡‖Nõ occidet vltrà ſol tuus,
Apoc.22.a.5 & luna tua non minuetur: quia erit tibi Do-
minus in lucem ſempiternam, & comple-
21 buntur dies luctus tui. ‡Populus autem tuus
omnes iuſti, in perpetuum hæreditabũt ter-
ram, germen plantationis meæ, opus manus
22 meæ ad glorificandum. ‡Minimus erit in
mille, & paruulus in gentem fortiſsimam:
ego Dominus in tẽpore eius ſubito faciam
iſtud.

CAP. LXI.

Luc.4.c.18. 1 S‖Piritus Domini ſuper me, eo quòd vn-
A xerit Dominus me: ad annuntiandum
mãſuetis miſit me, vt mederer cõtritis cor-
de, & prædicarem captiuis indulgentiam, &
2 clauſis apertionem. ‡Vt prædicarem annum
placabile Domino & diem vltionis Deo no-
Matt.5.a.5. 3 ſtro: ‖vt conſolarer omnes lugẽtes: ‡Vt po-
nerem lugentibus Sion, & darẽ eis coronam
pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium
laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabũtur in
ea fortes iuſtitiæ, plantatio Domini ad glo-
Sup.58.d.12 4 rificandũ. ‡‖Et ædificabunt deſerta à ſeculo,

B & ruinas antiquas erigẽt, & inſtaurabũt ci-
uitates deſertas, diſsipatas in generationẽ &
5 generationem. ‡Et ſtabunt alieni, & paſcent
pecora veſtra: & filij peregrinorũ, agricolæ &
6 vinitores veſtri erunt. ‡Vos autẽ ſacerdotes
Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri di-
cetur vobis: fortitudinẽ Gẽtium comederis
7 & in gloria earũ ſuperbietis. ‡Pro cõfuſione
C veſtra duplici & rubore laudabunt partem
eorũ: propter hoc in terra ſua duplicia poſ-
8 ſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis. ‡Quia
ego Dñs diligens iudicium, & odio habens a.3.
rapinã in holocauſto: & dabo opus eorum in
9 veritate, & fœdus perpetuũ feriam eis. ‡Et
ſcietur in Gentibus ſemen eorũ, & germen
eorũ in medio populorum: omnes qui vide-
rint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemẽ
10 cui benedixit Dominus. ‡Gaudens gaudebo
D in Domino, & exultabit anima mea in Deo
meo: quia induit me veſtimentis ſalutis: &
indumento iuſtitiæ circumdedit me, quaſi
ſponſum decoratũ corona, & quaſi ſponſam
11 ornatam monilibus ſuis. ‡Sicut enim terra
profert germen ſuum, & ſicut hortus ſemen
ſuum germinat: ſic Dominus Deus germi-
nabit iuſtitiam, & laudem coram vniuerſis
Gentibus.

CAP. LXII.

1 PRopter Sion nõ tacebo, & propter Ieru
A ſalem non quieſcam, donec egrediatur
vt ſplẽdor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lã-
2 pas accendatur. ‡Et videbũt Gentes iuſtum
tuum, & cuncti reges inclytum tuum: & vo
cabitur tibi nomẽ nouum, quod os Domini
3 ᵃnominauit. ‡Et eris corona gloriæ in ma- ᵃnominabit 6.
nu Dñi, & diadema regni in manu Dei tui.
4 ‡Non vocaberis vltrà Derelicta: & terra tua
B nõ vocabitur amplius Deſolata: ſed vocabe-
ris Voluntas mea in ea, & terra tuaᵃ inhabita- ᵃinhabi-
bitur, quia complacuit Dño in te: & terra tata 2.
5 tua inhabitabitur. ‡Habitabit enim iuuenis
cum virgine, & habitabunt in te filij tui. Et
gaudebit ſponſus ſuper ſpõſam, & gaudebit
6 ſuper te Deus tuus. ‡Super muros tuos, Ieru
ſalẽ conſtitui cuſtodes: tota die & tota nocte
in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſci-
7 mini Domini, ne taceatis, ‡& ne detis ſilen-
C tium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ieru
8 ſalem laudẽ in terra. ‡Iurauit Dominus in
dextera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ, Si
dedero triticum tuum vltrà cibũ inimicis
tuis: & ſi biberint filij alieni vinum tuum in
9 quo laboraſti. ‡Quia qui congregabũt illud,
comedent, & laudabũt Dominũ: & qui com
portant illud, bibent in atriis ſanctis meis.
10 ‡Tranſite, tranſite per portas, ‖præparate Sup.57.c.14.
D viam populo, planum facite iter, & eligite
11 lapides, & eleuate ſignũ ad Populos. ‡‖Ecce
Dominus auditum fecit in extremis terræ,
‖dicite filiæ Sion, Ecce ſaluator tuus venit: Mat.21.a.5
ecce merces eius cũ eo, & opus eius coram Zach.9.b.9.
12 illo. ‡Et vocabunt eos Populus ſanctus, re-
dempti à Domino. Tu autem vocaberis,
Quæſita ciuitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

1 QVis eſt iſte qui venit de Edom, tin-
A ctis veſtibus de Boſra, iſte formo-
ſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine
fortitudi-

fortitudinis ſuæ? Ego qui loquor iuſtitiam,
Apoc.19.c.13 & propugnator ſum ad ſaluandū. ‡ ‖ Quare 2
ergo rubrū eſt indumentū tuū, & veſtimenta
tua ſicut calcantium in torculari? ‡ Torcular 3
calcaui ſolus, & de Gentibus nō eſt vir me-
cū: calcaui eos in furore meo, & cōculcaui
eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum
ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta
Sup.34.b.8. mea inquinaui. ‡ ‖ Dies enim vltionis in 4
*redēptionis 12. corde meo, annus* retributionis' meæ venit.
‡ Circumſpexi, & nō erat auxiliator: quæſiui, 5
& non fuit qui adiuuaret: & ſaluauit mihi
brachium meū, & indignatio mea ipſa auxi-
liata eſt mihi. ‡ Et cōculcaui populos in fu- 6
rore meo, & inebriaui eos in indignatione B
mea, & detraxi in terrā virtutē eorū. ‡ Miſe- 7
rationū Domini recordabor, laudē Domini
ſuper omnibus quæ reddidit nobis Domin⁹,
& ſuper multitudinē bonorū domui Iſrael,
quæ largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam
ſuam, & ſecundùm multitudinē miſericor-
diarum ſuarū. ‡ Et dixit, Veruntamen popu- 8
lus meus eſt, filij non negantes: & factus eſt
eis ſaluator. ‡ In omni tribulatione eorū non 9
eſt tribulatus, & angelus faciei eius ſaluauit
eos: in dilectione ſua', & in indulgentia ſua C
ipſe redemit eos, & portauit eos, & eleuauit
eos cunctis diebus ſeculi. ‡ Ipſi autem ad ira- 10
cundiam prouocauerunt, & afflixerunt ſpi-
*ſanctū 3. ritum *ſancti' eius: & cōuerſus eſt eis in inimi
cum, & ipſe debellauit eos. ‡ Et recordatus 11
–.15. eſt dierū ſeculi Moyſi – &' populi ſui: Vbi eſt
Exo.14.g.29 qui ‖ eduxit eos de mari cum paſtoribus gre-
gis ſui? vbi eſt qui poſuit in medio eius ſpi-
ritum ſancti ſui? ‡ Qui eduxit ad dexteram 12
Moyſen brachio maieſtatis ſuæ: qui ſcidit
aquas ante eos, vt faceret ſibi nomē ſempi-
ternum. ‡ Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi 13
equū in deſerto nō impingentē. ‡ Quaſi ani- 14
mal in campo deſcendens ſpiritus Domini
ductor eius fuit: ſic adduxiſti populū tuum
Deu.26.c.15. vt faceres tibi nomen gloriæ. ‡ ‖ Attende de 15
Baru.2.d.16 cœlo, & vide de habitaculo ſancto tuo & *glo D
*ſolio riæ tuæ: vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua,
multitudo viſcerum tuorū, & miſerationum
tuarum? ſuper me cōtinuerunt ſe. ‡ Tu enim 16
pater noſter, & Abrahā neſciuit nos, & Iſrael
ignorauit nos: tu Domine pater noſter, redē-
ptor noſter, à ſeculo nomē tuū. ‡ Quare erra- 17
re nos feciſti Domine de viis tuis: induraſti
cor noſtrū, ne timeremus te? cōuertere pro-
pter ſeruos tuos, tribus hæreditatis tuæ.
‡ Quaſi nihilū poſſederunt populū ſanctum 18
tuum: hoſtes noſtri conculcauerunt ſanctifi-
cationē tuam. ‡ Facti ſumus quaſi in princi 19
pio, cùm nō dominareris noſtri, neq; inuoca-
retur nomen tuum ſuper nos.

CAP. LXIIII.

VTinam dirumperes cœlos, & deſcende- 1
res: à facie tua mōtes defluerent. ‡ Sicut 2
exuſtio ignis tabeſcerēt, aquæ arderent igni, A
vt notū fieret nomen tuū inimicis tuis: à fa-
cie tua gētes turbarentur. ‡ Cùm feceris mi- 3
rabilia, nō ſuſtinebimus: deſcēdiſti, & à facie
1.Cor.2.b.9. tua mōtes defluxerūt. ‡ ‖ A ſeculo nō audie- 4
runt, neq; auribus perceperunt: oculus non
vidit Deus abſq; te, quæ præparaſti expectā-
5 tibus te. ‡ Occurriſti lætanti, & facienti iu-
B ſtitiam: in viis tuis recordabuntur tui: ecce,
tu iratus es, & peccauimus: in ipſis fuimus *immundi
6 ſemper, & ſaluabimur. ‡ Et facti ſumus vt *im
mundus' omnes nos, & quaſi pannus men-
ſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ: & cecidi-
mus quaſi foliū vniuerſi, & iniquitates no-
7 ſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos. ‡ Non eſt
C qui inuocet nomen tuū: qui conſurgat, & te-
neat te: abſcōdiſti faciē tuam à nobis, & alli-
8 ſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ. ‡ Et nūc
Domine pater noſter es tu, nos verò lutum:
& fictor noſter tu, & opera manuum tuarum
9 omnes nos. ‡ ‖ Ne iraſcaris Domine ſatis, & Pſal.78.b.8.
ne vltra memineris iniquitatis – noſtræ': ec- –.1.
10 ce, reſpice, populus tuus omnes nos. ‡ Ciui-
tas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion deſerta
11 facta eſt, Ieruſalem deſolata eſt. ‡ Domus ſan-
ctificationis noſtræ & gloriæ noſtræ, vbi lau-
D dauerūt te patres noſtri, facta eſt in exuſtionē
ignis, & omnia deſyderabilia noſtra verſa
12 ſunt in ruinas. ‡ Nunquid ſuper his contine-
bis te Dñe, tacebis & affliges nos vehemēter?

CAP. LXV.

1 Q ‖ Væſierunt me qui antè non interro- Ro.10.d.20.
A gabant, inuenerunt qui non quæſie-
runt me. dixi, Ecce ego, ecce ego,
ad Gentem quæ non inuocabat nomē meū.
2 ‡ Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona
3 poſt cogitationes ſuas. ‡ Populus qui ad ira-
cundiam prouocat me ante faciem meā ſem
per: qui immolant in hortis, & ſacrificant ſu-
4 per lateres: ‡ qui habitant in ſepulchris, &
in delubris idolorum dormiunt: qui come-
dunt carnē ſuillam, & ius prophanum in va-
5 ſis eorum. ‡ Qui dicunt, Recede à me, non
appropinques mihi, quia immundus es: iſti
fumus erūt in furore meo, ignis ardens tota
6 die. ‡ Ecce ſcriptum eſt coram me: non tace-
bo, ſed reddam & retribuam in ſinum eo-
7 rum ‡ iniquitates veſtras, & iniquitates pa-
trum veſtrorum ſimul, dicit Dominus, qui
ſacrificauerunt ſuper montes, & ſuper colles
exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eo-
8 rum primum in ſinu eorum. ‡ Hæc dicit Do-
B minus, Quomodo ſi inueniatur granum in
botro, & dicatur, Ne diſſipes illud, quoniam
benedictio eſt: ſic faciā propter ſeruos meos,
9 vt non diſperdam totum. ‡ Et educā de Ia-
cob ſemen, & de Iuda poſſidentem montes
meos: & hæreditabūt eam electi mei, & ſerui
10 mei habitabunt ibi. ‡ Et erunt campeſtria in
caulas gregum, & vallis Achor in cubile ar-
mentorum populo meo qui requiſierūt me.
11 ‡ Et vos qui dereliquiſtis Dominum, qui
obliti eſtis montem ſanctum meum, qui po-
nitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12 ‡ Numerabo vos in gladio, & omnes in cæ-
de corruetis: ‖ pro eo quòd vocaui, & non Pro.1.c.24.
reſpondiſtis: locutus ſum, & non audiſtis, & Iere.7.c.23.
faciebatis malū in oculis meis: & quæ nolui Inf.66.b.4.
13 elegiſtis. ‡ Propter hoc hæc dicit Dominus
Deus, Ecce, ſerui mei comedent, & vos eſu-
rietis: ecce, ſerui mei bibent, & vos ſitietis:
14 ‡ – Ecce ſerui mei lætabuntur, & vos con- –.5.
C fundemini': Ecce ſerui mei laudabunt præ
exulta-

exultatione cordis:& vos clamabitis præ do
lore cordis, & præ cōtritione ſpiritus vlula-
bitis. ‡ Et dimittetis nomen veſtrū in iura- 15
mentū electis meis:& interficiet te Domin⁹
Deus, & ſeruos ſuos vocabit nomine alio.
‡In quo qui benedictus eſt ſuper terram,be- 16
nedicetur in Deo amē:& qui iurat in terra,
iurabit in Deo amen:quia obliuioni traditæ
ſunt anguſtiæ priores,& quia abſcōditę ſunt
Inf.66.g.22 ab oculis noſtris. ‡Ecce enim ego creo ‖cæ- 17
Apo.21.a.1. los nouos,& terrā nouam:& nō erūt in me-
moria priora, & non aſcendent ſuper cor.
‡Sed gaudebitis & exultabitis vſq; in ſem- 18
piternū in his quæ ego creo : quia ecce ego
creo Ieruſalē exultationem, & populū eius
gaudium. ‡Et exultabo in Ieruſalē, & gau- 19
debo in populo meo : & non audietur in eo
vltrà vox fletus & vox clamoris. ‡Non erit 20
ibi amplius infans dierū, & ſenex qui nō im D
pleat dies ſuos, quoniā puer centū annorum
morietur,& peccator centum annorū male-
dictus erit. ‡Et ædificabunt domos,& habi- 21
tabunt:& plantabūt vineas,& comedēt fru-
ctus earum. ‡Non ædificabūt, & alius habi- 22
tabit:non plantabunt, & alius comedet: ſe-
cundum enim dies ligni, erunt dies populi
mei,& opera manuum eorum inueterabunt
‡electi mei. Non laborabunt fruſtrà, neque 23
generabunt in cōturbatione:quia ſemen be-
nedictorū Domini eſt,& nepotes eorū cum
Pſal.32.b.5. eis.‡ ‖Eritq; antequam clament,ego exau- 24
diam: adhuc illis loquentibus, ego audiam .
Sup.11.b.6. ‡‖Lupus & agnus paſcentur ſimul, & leo & 25
bos comedent paleas, & ſerpenti puluis pa-
nis eius : non nocebunt neque occident in
omni monte ſancto meo,dixit Dominus.

CAP. LXVI.

Act.7.f.40. HAec dicit Dominus.‖Cęlū ſedes mea; 1
terra autem ſcabellū pedum meorū: A
quæ eſt iſta domus quā ædificabitis mihi? &
quis eſt iſte locus quietis meæ?‡Omnia hęc 2
manus mea fecit, & facta ſunt vniuerſa iſta,
dicit Dominus. ad quem autē reſpiciam,niſi
ad pauperculū,& contritū ſpiritu,& tremē-
tem ſermones meos?‡Qui immolat bouem, 3
quaſi qui interficiat virū. qui mactat pecus,
quaſi qui excerebret canem. qui offert obla-
tionem, quaſi qui ſanguinē ſuillum offerat.
qui recordatur thuris , quaſi qui benedicat
idólo.Hęc omnia elegerunt in viis ſuis,& in B
abominationibus ſuis anima eorū delectata
eſt. ‡Vnde & ego eligam illuſiones eorū : & 4
Pro.1.c.24. quæ timebant adducam eis: quia ‖vocaui, &
Iere.7.c.13. non erat qui reſpōderet: locutus ſum, & non
Sup.65.b.12 audierūt: feceruntq; malum in oculis meis,
& quæ nolui elegerunt. ‡Audite verbū Do- 5
mini,qui tremitis ad verbum eius:dixerunt
fratres veſtri odientes vos,& abiicientes pro-
pter nomen meū : glorificetur Dominus,&
videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem con-
ª tremitus fundentur. ‡Vox ªpopuli ᵇde ᶜciuitate,vox de 6
2. templo , vox Domini reddentis retributio-
nem inimicis ſuis. ‡ Antequam parturiret, 7
peperit: antequā veniret partus eius,peperit C
maſculum. ‡ Quis audiuit vnquam tale?& 8
quis vidit huic ſimile?nūquid parturiet ter-
ra in die vna? aut parietur gens ſimul, quia

9 parturiuit & peperit Sion filios ſuos?‡Nun-
quid ego,qui alios párere facio, ipſe nō pa-
riam,dicit Dominus?ſi ego,qui generationē
cæteris tribuo,ſterilis ero, ait Domin⁹ Deus
10 tuus? ‡Lætamini cum Ieruſalem,& exultate
in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum
ea gaudio vniuerſi qui lugetis ſuper eam:
11 ‡vt ſugatis, & repleamini ab hubere conſo-
lationis eius:vt mulgeatis,& deliciis affluа-
12 tis ab omnimoda gloria eius.‡Quia hæc di-
D cit Dominus , Ecce ego declinabo ſuper eā
quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentē inun-
dantem gloriam Gentium,quam ſugetis: ad
hubera portabimini,& ſuper genua blandi-
13 entur vobis. ‡Quomodo ſi cui mater blan-
diatur,ita ego conſolabor vos,& in Ieruſalē
14 conſolabimini. ‡ Videbitis, & gaudebit cor
veſtrum,& oſſa veſtra quaſi herba germina-
bunt, & cognoſcetur manus Domini ſeruis
15 eius , & indignabitur inimicis ſuis. ‡ Quia
E ecce Dominus in igne veniet , & quaſi tur-
bo quadrigæ eius : reddere in indignatione
furorē ſuum, & increpationem ſuā in flam-
16 ma ignis: ‡ quia in igne Dominus diiudica-
bit , & in gladio ſuo ad omnem carnem , &
17 multiplicabūtur interfecti à Domino.‡Qui
ſanctificabantur , & mundoſ ſe putabant in
hortis poſt ªiannam ᵇintrinſecus,qui come- ª vnam 826
debant carnem ſuillam, & abominationē &
murem: ſimul conſumētur,dicit Dominus.
18 ‡ Ego autem opera eorum, & cogitationes
F eorum: venio vt congregem cum omnibus
gentibus & linguis : & venient, & videbunt
19 gloriam meam. ‡Et ponam in eis ſignum,
& mittam ex eis qui ſaluati fuerint,ad Gen-
tes in mare,in Aphricam,& Lydiam tenētes
ſagittam: in Italiam & Græciam, ad inſulas
longè,ad eos qui nō audierunt de me, & nō
viderunt gloriā meam.Et annuntiabūt glo-
20 riam meam Gentibus, ‡& adducent omnes
fratres veſtros de cunctis gentibus donum
Domino,in equis,& in quadrigis,& in lecti-
cis,& in mulis,& in carrucis,ad montē ſan-
ctum meū Ieruſalē,Dicit Dominus,quo mo
do ſi inferant filij Iſrael munus in vaſe mun
21 do in domū Domini. ‡Et aſſumam ex eis in
22 ſacerdotes,& leuitas,dicit Domin⁹: ‡‖Quia Sup.65.e.15.
G ſicut cæli noui & terra noua, quæ ego facio Apo.21.a.1.
ſtare coram me,dicit Dominus:ſic ſtabit ſe-
23 men veſtrum, & nomen veſtrum. ‡ Et erit
menſis ex menſe,& ſabbathum ex ſabbatho:
veniet omnis caro vt adoret coram facie
24 mea,dicit Dominus.‡Et egredientur,& vi-
debunt cadauera virorum qui præuaricati
ſunt in me: ‖ vermis eorum non morietur, Mar.9.g.44
& ignis eorum non extinguetur : & erunt
vſque ad ſatietatem viſionis omni carni.

# PROPHETIA
## IEREMIAE.

### CAP. I.

1 VERBA Ieremiæ filij Helciæ,de ſa-
A cerdotibus qui fuerūt in Anathoth,
2 in terra Beniamin. ‡Quod factum
eſt verbum Domini ad eum in diebus Ioſiæ

filij Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno
regni eius. ‡ Et factũ eſt in diebus Ioacim fi- 3
lij Ioſiæ regis Iuda, vſq; ad conſummationẽ
vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ regis Iu-
da, vſq; ad tranſmigrationẽ Ieruſalẽ in mẽſe
quinto. ‡ Et factũ eſt verbũ Domini ad me, 4
dicens, ‡ Priuſquam te formarẽ in vtero, no- 5
ui te: & antequã exires de vulua, ſanctificaui B
te, & prophetam in Gentibus dedi te. ‡ Et di- 6
xi, A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio loqui,
quia puer ego ſum. ‡ Et dixit Dominus ad 7
me, Noli dicere, Puer ſum: quoniã ad omnia
quæ mittam te, ibis: & vniuerſa quæcunque
mãdauero tibi, loqueris. ‡ Ne timeas à facie 8
eorum: quia tecum ego ſum, vt eruã te, di-
cit Dominus. ‡ Et miſit Dominus manum 9
ſuam, & tetigit os meũ: & dixit Dominus ad
Iſa.51.c.16. 59.g.21. me, ‖ Ecce, dedi verba mea in ore tuo: ‡ ecce 10
conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſuper re-
Infr.18.a.7. gna: ‖ vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, &
diſſipes, & ædifices, & plantes. ‡ Et factũ eſt 11
verbum Domini ad me, dicens, Quid tu vi-
des Ieremia? Et dixi, Virgam vigilantem ego
video. ‡ Et dixit Dominus ad me, Bene vi- 12
diſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo vt
faciam illud. ‡ Et factũ eſt verbum Domini 13
ſecundò ad me, dicens, Quid tu vides? Et di-
xi, Ollam ſuccenſam ego video, & faciẽ eius C
à facie Aquilonis. ‡ Et dixit Dominus ad me, 14
Infr.4.b.5. 25.b.9. ‖ Ab Aquilone pandetur* malum ſuper om-
nes habitatores terræ. ‡ quia ecce ego cõuo- 15
*omne cabo omnes cognationes regnorũ Aquilo-
nis, ait Dominus: & venient, & ponẽt vnuſ-
quiſq; ſoliũ ſuum in introitu portarũ Ieru-
ſalem, & ſuper omnes muros eius in circui-
tu, & ſuper vniuerſas vrbes Iuda. ‡ Et loquar 16
iudicia mea cum eis ſuper omnẽ malitiam D
eorum qui dereliquerunt me, & libauerunt
diis alienis, & adorauerunt opus manuum
ſuarum. ‡ Tu ergo accinge lumbos tuos, & 17
ſurge & loquere ad eos omnia quæ ego præ-
cipio tibi. Ne formides à facie eorum: nec
Infr.6.g.27. 15.d.20. enim timere te faciam vultũ eorum. ‡ ‖ Ego 18
quippe dedi te hodie in ciuitatẽ munitam,
& in columnam ferream, & in murũ æreum
ſuper omnem terram, regibus Iuda, princi-
*omni pibus eius, & ſacerdotibus, & *populo terræ.
‡ Et bellabunt aduerſum te, & non præuale- 19
bunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, vt
liberem te.

## CAP. II.

ET factum eſt verbũ Domini ad me, di- 1
cens, ‡ Vade, & clama in auribus Ieru- 2
ſalem, dicens, Hæc dicit Dominus, Recorda- A
tus ſum tui, miſerans adoleſcẽtiam tuam, &
charitatẽ deſponſationis tuæ, quando ſecuta
es me in deſerto, in terra, quæ nõ ſeminatur.
‡ Sanctus Iſrael Domino, primitiæ frugum 3
eius: omnes qui deuorant eum delinquunt:
mala veniẽt ſuper eos, dicit Dominus. ‡ Au- 4
dire verbũ Domini domus Iacob, & omnes
cognationes domus Iſrael: ‡ hæc dicit Domi- 5
Mich.6.a.3. nus, ‖ Quid inuenerunt patres veſtri in me
iniquitatis, quia elongauerũt à me, & ambu-
lauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt?
‡ Et non dixerunt, Vbi eſt Dominus qui aſ- 6
cẽdere nos fecit de terra Aegypti: qui tradu- B
xit nos per deſertũ, per terram inhabitabilẽ
& inuiam, per terram ſitis & imaginẽ mor-
tis, per terram in qua nõ ambulauit vir, ne-
7 que habitauit homo? ‡ Et induxi vos in ter-
ram Carmeli, vt comederetis fructũ eius &
optima illius: & ingreſſi cõtaminaſtis terrã
meam, & hæreditatem meã poſuiſtis in abo-
8 minationem. ‡ Sacerdotes non dixerũt, Vbi
eſt Dominus? & tenentes legem neſcierunt
me, & paſtores præuaricati ſunt in me: &
prophetæ prophetauerunt in Baal, & idola
9 ſecuti ſunt. ‡ Propterea adhuc iudicio con-
C tendã vobiſcum, ait Dñs: & cum filiis veſtris
10 diſceptabo. ‡ Tranſite ad inſulas Cethim, &
videte: & in Cedar mittite, & cõſyderate ve-
hementer: & videte ſi factũ eſt huiuſcemodi.
11 ‡ Si mutauit gens deos ſuos*, & certè ipſi *dij.
nõ ſunt dij: populus verò meus mutauit glo-
12 riam ſuam in idolũ. ‡ Obſtupeſcite cæli ſu-
per hoc, & portæ eius deſolamini vehemen-
13 ter, dicit Dominus. ‡ Duo enim mala fecit
populus meus, Me dereliquerunt fontẽ aquæ
viuæ, & foderunt ſibi ciſternas: ciſternas diſ-
ſipatas, quæ continere non valent aquas.
14 ‡ Nunquid ſeruus eſt Iſrael, aut vernaculus?
15 quare ergo factus eſt in prædam? ‡ Super eũ
rugierunt leones, & dederunt vocem ſuam,
poſuerunt terram eius in ſolitudinẽ: ciuita-
tes eius exuſtæ ſunt, & nõ eſt qui habitet in
16 eis. ‡ Filij quoq; Mempheos & Taphnes con-
17 ſtuprauerũt te vſq; ad verticem. ‡ Nunquid
D non iſtud factũ eſt tibi, quia dereliquiſti Do-
minum Deum tuũ eo tempore quo ducebat
18 te per viam? ‡ Et nunc quid tibi vis in via
Aegypti, vt bibas aquã turbidã? & quid tibi
cum via Aſſyriorũ, vt bibas aquã fluminis?
19 ‡ Arguet te malitia tua, & auerſio tua incre-
pabit te. Scito, & vide quia malum & ama-
rum eſt reliquiſſe te Dominũ Deum tuum,
& non eſſe timorem mei apud te, dicit Do-
20 minus Deus exercituum. ‡ A ſeculo confre-
giſti iugum meum, rupiſti vincula mea, &
dixiſti, Non ſeruiam. ‖ In omni enim colle Infr.3.b.6.
ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo tu pro- Iſai.5.a.1.
21 ſternebaris meretrix. ‡ ‖ Ego autem plantaui Mat.21.d.33.
E te vineam electam, omne ſemen verum.
quomodo ergo conuerſa es mihi in prauum
22 vinea aliena? ‡ Si laueris te nitro, & multi-
plicaueris tibi herbam borith: maculata es
in iniquitate tua coram me, dicit Dominus
23 Deus. ‡ Quomodo dicis, Non ſum polluta,
poſt Baalim non ambulaui? vide vias tuas
in conualle, ſcito quid feceris: curſor leuis
24 explicans vias ſuas. ‡ Onager aſſuetus in ſo-
litudine, in deſyderio animæ ſuæ attraxit
ventum amoris ſui: nullus auertet eam:
omnes qui quærunt eam, non deficient: in
25 menſtruis eius inuenient eam. ‡ Prohibe pe-
dem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti.
Et dixiſti, Deſperaui, nequaquam faciam:
adamaui quippe alienos, & poſt eos ambu-
26 labo. ‡ Quomodo confunditur fur quando
F deprehenditur, ſic cõfuſi ſunt domus Iſrael,
ipſi & reges eorum, principes & ſacerdotes,
27 & prophetæ eorum: ‡ dicentes ligno, Pater
meus es tu: & lapidi, Tu me genuiſti. ‖ ver- Infr.32.f.33.
terunt ad me tergum, & non faciem: & in
tempore afflictionis ſuæ dicent, Surge, &
libera

libera nos. ‡Vbi ſunt dij tui quos feciſti tibi? 28
ſurgant, & liberent te in tempore afflictionis
Inf.11.c.13.
tuæ: ‖ſecũdum numerum quippe ciuitatum
tuarum erant dij tui Iuda. ‡Quid vultis me- 29
cum iudicio contendere? omnes dereliquiſtis
me, dicit Dominus. ‡ Fruſtra percuſsi filios 30
veſtros, diſciplinam non receperunt: deuo-
rauit gladius veſter prophetas veſtros, quaſi
leo vaſtator ‡generatio veſtra. Videte verbũ 31
Domini. Nũquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, G
aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus
meus, Receſsimus, nõ veniemus vltra ad te?
‡Nunquid obliuiſcetur virgo ornamẽti ſui, 32
aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus ve-
rò meus oblitus eſt mei diebus innumeris.
‡Quid niteris bonam oſtendere viam tuam 33
ad quærendam dilectionem, quæ inſuper &
malitias tuas docuiſti vias tuas, ‡ & in alis 34
tuis inuentus eſt ſanguis animarum paupe-
rum & innocentũ? non in foſsis inueni eos,
ſed in omnibus quæ ſuprà memoraui ‡ Et 35
dixiſti, Abſq; peccato & innocens ego ſum:
& propterea auertatur furor tuus à me. Ec-
ce, ego iudicio contendam tecum eò quòd
dixeris, Non peccaui. ‡ Quàm vilis facta es 36
nimis, iterans vias tuas? & ab Aegypto con-
funderis, ſicut confuſa es ab Aſſur. ‡Nam & 37
ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper
caput tuũ: quoniam obtriuit Dominus con-
fidentiam tuam, & nihil habebis proſperum.

## CAP. III.

VVlgo dicitur, Si dimiſerit vir vxorem 1
ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum A
alterũ: nũquid reuertetur ad eam vltrà? nun-
quid non polluta, & cõtaminata erit mulier
illa? tu autem fornicata es cum amatoribus
multis: tamen reuertere ad me, dicit Domi-
*& ego ſuſcipiam te
nus*. ‡ Leua oculos tuos in directum, & vi- 2
de vbi ‖non proſtrata ſis: in vijs ſedebas, ex-
15.
‖unc 9.
pectans eos quaſi latro in ſolitudine: & pol-
luiſti terrã in fornicationibus tuis, & in ma-
litijs tuis. ‡Quã ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ 3
pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit: frõs
mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti
erubeſcere. ‡Ergo ſaltẽ àmodo voca me, Pa- 4
ter meus, dux virginitatis meæ tu es. ‡Nun- 5
quid iraſcẽris in perpetuũ aut perſeuerabis B
in finem? Ecce, locuta es & feciſti mala, &
potuiſti. ‡ Et dixit Dominus ad me in die- 6
Sup.2.d.20.
bus Ioſiæ regis, ‖Nunquid vidiſti quæ fece-
rit auerſatrix Iſraël? abijt ſibimet ſuper om-
nẽ montẽ excelſum, & ſub omni ligno fron-
doſo, & fornicata eſt ibi. ‡Et dixi cùm feciſ- 7
ſet hæc omnia, Ad me reuertere: & non eſt
reuerſa. Et vidit præuaricatrix ſoror eius Iu-
da, ‡quia pro eo quòd mœchata eſſet auerſa- 8
trix Iſraël, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei li-
bellum repudij: & non timuit præuaricatrix
Iuda ſoror eius, ſed abijt, & fornicata eſt etiã
ipſa. ‡ Et facilitate fornicationis ſuæ conta- 9
minauit terram, & mœchata eſt cum lapide C
& ligno. ‡Et in omnibus his non eſt reuerſa 10
ad me præuaricatrix ſoror eius Iuda in toto
corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.
‡Et dixit Dominus ad me, Iuſtificauit animã 11
ſuam auerſatrix Iſraël, comparatione præua-
ricatricis Iudæ. ‡ Vade, & clama ſermones 12
iſtos contra Aquilonem, & dices, Reuertere
auerſatrix Iſraël, ait Dominus, & nõ auertam
D faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum,
dicit Dominus: & non iraſcar in perpetuum.
13 ‡Verũtamen ſcito iniquitatem tuam, quia
in Dominum Deum tuum præuaricata es: &
diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno
frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait
14 Dominus. ‡ Conuertimini filij reuertentes,
dicit Dñs: quia ego vir veſter: & aſſumam
vos vnũ de ciuitate, & duos de cognatione,
15 & introducam vos in Sion. ‡ Et dabo vobis
paſtores iuxta cor meũ, & paſcent vos ſcien-
16 tia & doctrina. ‡ Cumque multiplicati fuè-
ritis, & creueritis in terra in diebus illis, ait
E Dominus: non dicent vltrà, Arca teſtamenti
Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque re-
cordabuntur illius, nec viſitabitur, nec fiet
17 vltrà. ‡In tempore illo vocabunt Ieruſalem
Solium Domini: & congregabuntur ad eam
omnes Gentes in nomine Domini in Ieruſa-
lem: & non ambulabunt poſt prauitatem
18 cordis ſui peſsimi. ‡ In diebus illis ibit do-
mus Iuda ad domum Iſraël, & venient ſimul
de terra Aquilonis ad terram quam dedi pa-
19 tribus veſtris. ‡Ego autem dixi, Quomodo
ponam te in filios, & tribuam tibi terram
deſyderabilem, hæreditatem præclarã exer-
F cituum Gentium? Et dixi, patrem vocabis
20 me, & poſt me ingredi non ceſſabis. ‡ Sed
quomodo ſi contemnat mulier amatorem
ſuum, ſic contempſit me domus Iſraël, dicit
21 Dominus. ‡Vox in vijs audita eſt, ploratus
& vlulatus filiorum Iſraël: quoniã iniquam
fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei
22 ſui. ‡ Conuertimini filij reuertentes, & ſa-
nabo auerſiones veſtras. Ecce nos venim⁹ ad
23 te: tu enim es Dominus Deus noſter. ‡Ve-
G rè mẽdaces erant colles, & multitudo mon-
tium: verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſ-
24 raël. ‡ Confuſio comẽdit laborem patrum
noſtrorum ab adoleſcẽtia noſtra, greges eo-
rum & armenta eorũ, filios eorum & filias
25 eorum. ‡ Dormiemus in confuſione noſtra,
& operiet nos ignominia noſtra: quoniã Dño
Deo noſtro peccauimus nos, & patres noſtri
ab adoleſcentia noſtra vſq; ad diem hanc: &
non audiuimus vocem Domini Dei noſtri.

## CAP. IIII.

1 SI reuerteris *Iſraël, ait Dominus, ad me
*conuerteris 16.
A conuertere: ſi abſtuleris offendicula tua
2 à facie mea, non commoueberis. ‡Et iura-
bis, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio,
& in iuſtitia: & benedicent eum Gentes, ip-
3 ſumque laudabunt. ‡Hæc enim dicit Domi-
nus viro Iuda, & *Ieruſalem, ‖Nouate vobis
*habitatori
4 nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas: ‡circũ-
Oſe.10.c.12.
cidimini Domino, & auferte præputia cor-
dium veſtrorum viri Iuda, & habitatores Ie-
ruſalẽ: ne fortè egrediatur vt ignis indigna-
tio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extin-
guat: propter malitiam cogitationum veſtra-
5 rum. ‡Annuntiate in Iuda, & in Ieruſalẽ au-
B ditũ facite: loquimini, & canite tuba in ter-
ra: clamate fortiter, & dicite, Congregamini,
6 & ingrediamur ciuitates munitas. ‡ Leuate
ſignum in Sion. Confortamini, nolite ſtare,

Sup.1.c.14. ‖quia malú ego adduco ab Aquilone, & cõ-
tritioné magná. ‡Aſcendit leo de cubili ſuo, 7
Infr.59.b.9. & prædo Gentiú ſe leuauit: egreſſus eſt de lo-
co ſuo, vt ponat terram tuá in ſolitudinem:
ciuitates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſq;
habitatore. ‡Super hoc accingite vos cilicijs, 8
plangite & vlulate: quia non eſt auerſa ira C
*à nobis 7. furoris Domini* à vobis*. ‡Et erit in die illa, 9
dicit Dominus, Peribit cor regis, & cor prin-
cipũ: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ
conſternabuntur. ‡Et dixi, Heu heu heu Do- 10
mine Deus, ergóne decepiſti populũ iſtum &
Ieruſalem, dicens, Pax erit vobis: & ecce per-
uenit gladius vſq; ad animã? ‡In tẽpore illo 11
dicetur populo huic & Ieruſalẽ, ventus vrẽs
in vijs quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi
mei, non ad ventilandum, & ad purgãdum.
‡Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc 12
*ſed ego* loquar iudicia mea cũ eis. ‡Ecce, quaſi D
nubes aſcendet, & quaſi tẽpeſtas currus eius: 13
velociores aquilis equi illi*: væ nobis, quo-
niã vaſtati ſumus. ‡Laua à malitia cor tuum 14
Ieruſalem, vt ſalua fias: vſquequo morabun-
tur in te cogitationes noxiæ? ‡Vox enim 15
annuntiantis à Dan, & notũ facientis idolum
*Dicite Gẽtibus. de mõte Ephraim. ‡*Concitate Gẽtes*, Ecce 16
auditum eſt in Ieruſalem cuſtodes venire de
terra longinqua, & dare ſuper ciuitates Iuda
vocẽ ſuam. ‡Quaſi cuſtodes agrorum facti 17
ſunt ſuper eam in gyro: quia me ad iracun-
Sapi.1.a.3. b.5. diã prouocauit, dicit Dominus. ‡‖Viæ tuæ, 18
& cogitationes tuæ fecerũt hæc tibi: iſta ma-
litia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.
‡Ventrem meum, ventrem meum doleo, 19
ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non ta-
cebo, quoniam vocem buccinæ audiuit ani-
ma mea, clamorem prælij. ‡Contritio ſuper 20
contritionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis E
terra: repentè vaſtata ſunt tabernacula mea,
ſubitò pelles meæ. ‡Vſquequo videbo fugiẽ- 21
tem, audiam vocem buccinæ? ‡Quia ſtultus 22
populus meus me nõ cognouit: filij inſipien-
tes ſunt, & vecordes: ſapiẽtes ſunt vt faciant
mala, bene autem facere neſcierũt. ‡Aſpexi 23
terram, & ecce vacua erat, & nihili, & cælos,
& non erat lux in eis. ‡Vidi montes, & ecce 24
mouebantur: ‡& omnes colles conturbati F
ſunt. ‡Intuitus ſum, & non erat homo: & o- 25
mne volatile cæli receſſit. ‡Aſpexi, & ecce 26
Charmelus deſert*: & omnes vrbes eius de-
ſtructæ ſunt à facie Domini, & à facie iræ fu-
roris eius. ‡Hæc enim dicit Dominus, De- 27
ſerta erit omnis terra, ſed tamẽ conſumma-
tionem non faciam. ‡Lugebit terra, & mœ- 28
rebunt cæli deſuper: eò quòd locutus ſum,
cogitaui, & non pœnituit me, nec auerſus
ſum ab eo. ‡A voce equitis, & mittentis ſa- 29
gittam fugit omnis ciuitas: ingreſſi ſunt ar- G
dua, & aſcenderunt rupes: vniuerſæ vrbes de-
relictæ ſunt, & non habitat in eis homo. ‡Tu 30
autem vaſtata quid facies? cùm veſtieris te
coccino, cùm ornata fueris monili aureo, &
pinxeris ſtibio oculos tuos: fruſtrà cõponẽ-
*inter morientes expandẽtiſq; a. ris, contempſerunt te amatores tui, animam
tuam quærent. ‡Vocem enim quaſi partu- 31
rientis audiui, anguſtias vt puerperæ. ‡Vox
filiæ Sion* inter morientes, expandentesque*
manus ſuas: væ mihi, quia defecit anima
mea propter interfectos.

CAP. V.

1 CIrcuite vias Ieruſalẽ, & aſpicite, & cõ-
A ſyderate, & quærite in plateis eius, an
inueniatis virum facientẽ iudicium, & quæ-
2 rentem fidem: & propitius ero ei. ‡Quòd ſi
etiam viuit Dominus, dixerint, & hoc falſo
3 iurabunt. ‡Domine oculi tui reſpiciunt fi-
dem: percuſſiſti eos, & non doluerunt: attri-
uiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam:
indurauerunt facies ſuas ſupra petrã, & no-
4 luerunt reuerti. ‡Ego autem dixi, Forſitan
pauperes ſunt & ſtulti, ignorãtes viã Domi-
5 ni, iudicium Dei ſui. ‡Ibo igitur ad optima-
tes, & loquar eis: ipſi enim cognouerũt viam
Domini, iudicium Dei ſui. & ecce, magis hi
ſimul confregerunt iugum, ruperũt vincula.
6 ‡Idcirco percuſſit eos leo de ſylua, lupus ad
B veſperã vaſtauit eos, pardus vigilãs ſuper ci-
uitates eorum: omnis qui egreſſus fuerit ex
eis, capietur, quia multiplicatæ ſunt præuari-
cationes eorum, confortatæ ſunt auerſiones
7 eorũ. ‡Super quo propitius tibi eſſe potero?
filij tui dereliquerunt me, & iurãt in his qui
non ſunt dij: ſaturaui eos, & mœchati ſunt,
8 & in domo meretricis luxuriabãtur. ‡Equi
amatores*, & emiſſarij facti ſunt: ‖vnuſquiſ- *in fœminas
9 que ad vxorẽ proximi ſui hinniebat. ‖‡Nũ-
quid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? Exo.22.b.18
& in gente tali non vlciſcetur anima mea? Infr.9.c.9.
10 ‡Aſcendite muros eius, & diſſipate, cõſum-
C mationẽ autẽ nolite facere: auferte propagi-
11 nes eius, quia non ſunt Dñi. ‡Præuaricatione
enim præuaricata eſt in me domus Iſraël, &
12 domus Iuda, ait Dominus. ‡Negauerũt Do-
minum, & dixerunt, ‖Non eſt ipſe: neq; ve- Inf.14.b.13
niet ſuper nos malum: gladiũ & famem non 27.d.17.
13 videbimus. ‡Prophetæ fuerunt in ventum —.7.
locuti*, & reſponſum nõ fuit in eis: hæc er-
14 go euenient illis. ‡Hæc dicit Dñs Deus exer-
cituũ, Quia locuti eſtis verbũ iſtud: ecce ego
do verba mea in ore tuo in* ignẽ, & popu- —.5.
15 lum iſtũ ligna, & vorabit eos. ‡Ecce ego ad-
D ducam ſuper vos gentẽ de lõginquo domus
Iſrael, ait Dominus: gentem robuſtam, gen-
tem antiquam, gentem cuius ignorabis lin-
16 guam, nec intelliges quid loquatur. ‡Phare-
tra eius quaſi ſepulchrũ patens, vniuerſi for-
17 tes. ‡Et comedent ſegetes tuas, & panẽ tuum:
deuorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armenta tua: comedet vi-
neam tuam & ficum tuam: & conteret vrbes
munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam,
18 gladio. ‡Veruntamen in diebus illis, ait Do-
E minus, nõ faciam vos in conſummationem.
19 ‡‖Quòd ſi dixeritis, Quare fecit nobis Do- Inf.16.b.10.
minus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos,
Sicut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis Deo alie-
no in terra veſtra: ſic ſeruietis alienis in ter-
20 ra nõ veſtra. ‡Annuntiate hoc domui Iacob,
21 & auditum facite in Iuda, dicentes: ‡Audi
popule ſtulte, qui non habes cor: qui haben-
tes oculos non videtis: & aures, & non audi-
22 tis. ‡Me ergo non timebitis, ait Dominus: &
à facie mea nõ dolebitis? Qui poſui arenam
terminum mari, præceptum ſempiternum
quod

quod non prætergredietur,& commouebuntur,&
non poterunt:& intumeſcent fluctus eius, &
non tranſibunt illud. ‡populo autem huic fa- 23
ctum eſt cor incredulum & exaſperans,re-
ceſſerunt & abierunt. ‡Et non dixerunt in 24
corde ſuo, Metuamus Dominum Deum no-
ſtrum,qui dat nobis pluuiam temporaneam
& ſerotinam in tempore ſuo:‡ plenitudinem
annuæ meſſis cuſtodientē nobis. ‡Iniquita- 25
ᵃnoſtræ, tes ᵃveſtræ' declinauerunt hęc:& peccata ᵃve-
ᵃnoſtra ſtra' prohibuerunt bonum à ᵃvobis': ‡Quia 26
ᵃnobis 16. inuenti ſunt in populo meo impij, inſidian-
tes quaſi aucupes,laqueos ponentes,& pedi-
cas ad capiendos viros. ‡Sicut decipula ple- 27
na auibus,ſic domus eorū plenæ dolo : ideo
magnificati ſunt & ditati. ‡Incraſſati ſunt & 28
impinguati:& prætergreſſi ſunt ſermones meos G
Iſai. 1.f.23. peſſimè. ‖ Cauſam viduæ non iudicaue-
Zach.7.c.10 runt,cauſam pupilli non direxerunt, & iudi-
‑.3. cium pauperum non iudicauerunt. ‡ Nun- 29
quid ſuper his non viſitabo,dicit Dominus?
aut ſuper gentem huiuſcemodi non vlciſce-
tur anima mea? ‡Stupor & mirabilia facta 30
ſunt in terra: ‡prophetæ prophetabāt mēda- 31
ciū, & ſacerdotes applaudebāt manib' ſuis:
& populus me' dilexit talia:quid igitur fiet
in nouiſſimo eius? CAP. VI.

CONfortamini filij Beniamin in medio 1
Ieruſalem,& in Thecua clangite bucci- A
na,& ſuper Bethacarem leuate vexillū: quia
malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio
magna. ‡ Speciosæ & delicatæ aſſimilaui fi- 2
liam Sion. ‡Ad eam venient paſtores,& gre- 3
ges eorum:fixerunt in ea tentoria in circui-
tu:paſcet vnuſquiſque eos qui ſub manu ſua
ſunt. ‡Sanctificate ſuper eam bellum: con- 4
ſurgite,& aſcendamus in meridie: væ nobis,
quia declinauit dies,quia lōgiores factæ ſunt
vmbræ veſperi. ‡ Surgite, & aſcendamus in 5
nocte,& diſsipemus domos eius. ‡Quia hæc 6
dicit Dominus exercituum, Cædite lignum
eius,& fundite circa Ieruſalem aggerē : hæc B
eſt ciuitas viſitationis, omnis calumnia in
medio eius. ‡ Sicut frigidam facit ciſterna 7
aquam ſuam, ſic frigidā fecit malitiā ſuam:
iniquitas & vaſtitas audietur in ea, corā me
ſemper infirmitas & plaga. ‡ Erudire Ieru- 8
ſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne
fortè ponam te deſertam terram inhabitabi-
lem. ‡Hæc dicit Dominus exercituum, vſq; 9
ad racemum colligent quaſi in vinea re-
liquias Iſrael: conuerte manum tuam,quaſi
vindemiator ad cartallum. ‡ Cui loquar? & 10
quem conteſtabor, vt audiat? ecce,incircun-
ciſæ aures eorum,& audire non poſſunt:ec- C
ce verbum Domini factum eſt eis in oppro-
brium: & non ſuſcipient illud. ‡Idcirco fu- 11
rore Domini plenus ſum,laboraui ſuſtinens:
effunde ſuper paruulum foris, & ſuper conſi-
lium iuuenum ſimul : vir enim cum mu-
liere capietur, ſenex cum pleno dierum.
‡Et tranſibunt domus eorum ad alteros, 12
agri & vxores pariter:quia extendā manum
meam ſuper habitantes terram,dicit Domi-
Iſa.56.c.11. nus. ‖‡A minore quippe vſque ad maiorem 13
Inf.8.c.10. omnes auaritiæ ſtudent: & à propheta vſque
ad ſacerdotem cuncti faciunt dolū. ‡Et cu- 14

D rabant contritionem filiæ populi mei cum
F ignominia,dicentes,Pax,pax,& nō erat pax.
15 ‡Confuſi ſunt, quia abominationem fece-
runt: quin potius confuſione non ſunt con-
fuſi,& erubeſcere neſcierunt. quam ob rem
cadent inter ruentes:in tempore viſitationis
16 ſuæ corruēt,dicit Dominus. ‡Hæc dicit Do-
minus,State ſuper vias,& videte, & interro-
gate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona,&
ambulate in ea:‖ & inuenietis refrigeriū ani- Mat.11.d.29
mabus veſtris. Et dixerunt,Non ambulabi-
17 mus. ‡ Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores.
E Audite vocē tubæ. Et dixerunt,Non audie-
18 mus. ‡Ideo audite Gentes, & cognoſce con-
19 gregatio,quanta ego faciam eis. ‡Audi terra,
Ecce ego adducā mala ſuper populū iſtum,
fructū cogitationū eius:quia verba mea non
20 audierunt,& legem meam proiecerūt. ‡‖Vt Iſai.1.c.11.
quid mihi thus de Saba affertis,& calamum
ſuaue olentem de terra longinqua? holocau-
tomata veſtra nō ſunt accepta,& victimę ve-
21 ſtræ non placuerunt mihi. ‡ Propterea hæc
F dicit Dominus, Ecce ego dabo in populum
iſtum ruinas, & ruent in eis patres & filij ſi-
22 mul,vicinus & proximus,& peribunt. ‡Hæc
dicit Dominus, Ecce populus venit de terra
Aquilonis, & gens magna cōſurget à finibus
23 terræ. ‡Sagittam & ſcutum arripiet : crude-
lis eſt,& nō miſerebitur. vox eius quaſi ma-
re ſonabit: & ſuper equos aſcēdēt, præparati
quaſi vir ad prælium,aduerſum te filia Sion.
24 ‡Audiuimus famā eius , diſſolutæ ſunt ma-
nus noſtræ: tribulatio apprehēdit nos,dolo-
25 res vt parturientem. ‡Nolite exire ad agros,
& in via ne ambuletis:quoniam gladius ini-
26 mici pauor in circuitu. ‡Filia populi mei ac-
G cingere cilicio,& cōſpergere cinere: luctum
vnigeniti fac tibi planctum amarū, quia re-
27 pentè veniet vaſtator ſuper ᵃnos'. ‡ ‖Proba- ᵃvos.
torem dedi te in populo meo robuſtum : & Supr.1.d.18.
28 ſcies,& probabis viam eorum. ‡ Omnes iſti Infr.15.d.20
B principes declinātes, ambulantes fraudulen-
ter,ᵈ æs & ferrum : vniuerſi corrupti ſunt. ᵈvt 6.
29 ‡Defecit ſufflatorium,in igne conſumptum
eſt plumbum,fruſtra cōflauit conflator: ma-
30 litiæ enim eorū non ſunt cōſumptæ. ‡Argen-
tū reprobū vocate eos,quia Dominus proie-
cit illos. CAP. VII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiā à
2 Domino, dicens, ‡ Sta in porta domus
A Domini,& prædica ibi verbum iſtud,& dic,
Audite verbum Domini omnis Iuda,qui in-
gredimini per portas has, vt adoretis Domi-
3 num. ‡Hæc dicit Dominus exercituū Deus
Iſraël, ‖ Bonas facite vias veſtras, & ſtudia Inf.26.d.13.
veſtra : & habitabo vobiſcum in loco iſto.
4 ‡Nolite cōfidere in verbis mēdacij, dicētes,
Templū Domini, templū Domini,templum
5 Domini eſt. ‡ Quoniam ſi ᵃbene direxeritis' ᵃbenedixeritis
vias veſtras, & ſtudia veſtra : ſi feceritis iu-
6 dicium inter virum & proximū eius,‡aduenæ
& pupillo & viduæ non feceritis calum-
niam, nec ſanguinem innocentem effuderi-
tis in loco hoc, & poſt deos alienos non am-
7 bulaueritis in malū vobiſmetipſis: ‡habita-
B bo vobiſcum in loco iſto,in terra quam dedi
patribus veſtris à ſeculo & vſq; in ſeculū. ‑.9.

‡Ecce, vos confiditis vobis in ſermonibus 8
mendacij, qui non proderunt vobis: ‡furari, 9
occidere, adulterari, iurare mēdaciter, libare
Baalim, & ire poſt deos alienos quos ignora-
tis. ‡Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in do- 10
mo hac, in qua inuocatum eſt nomē meum,
& dixiſtis, Liberati ſum⁹: eo quòd fecerimus
Mat. 21. b. 13. omnes abominationes iſtas. ‡‖Nūquid ergo 11
Mar. 11. c. 17. ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in C
Luc. 19. g. 46 qua inuocatum eſt nomen meum in oculis
veſtris? ego ego ſum: ego vidi, dicit Domi-
nus. ‡Ite ad locum meum in Silo, vbi habi- 12
tauit nomē meum à principio: & videte quæ
fecerim ei propter malitiam populi mei Iſ-
raël. ‡& nunc quia feciſtis omnia opera hęc, 13
dicit Dominus: & locutus ſum ad vos manè
conſurgens, & loquens, & non audiſtis: ‖ &
Prou. 1. c. 24. vocaui vos, & nō reſpondiſtis: ‖ ‡Faciam do- 14
Iſa. 65. b. 12. mui huic in qua inuocatū eſt nomen meum,
& in qua vos habetis fiduciā: & loco quem
1. Reg. 4. a. 2. dedi vobis, & patribus veſtris, ‖ſicut feci Si-
b. 10. lo. ‡Et proijciam vos à facie mea, ſicut pro- 15
ieci omnes fratres veſtros vniuerſum ſemen
Infr. 11. c. 14. Ephraim. ‡‖Tu ergo noli orare pro populo 16
14. b. 11. hoc, nec aſſumas pro eis laudē & orationem,
& non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.
‡Nónne vides quid iſti faciunt in ciuitati- 17
Inf. 44. d. 17 bus Iuda, & in plateis Ieruſalē? ‡‖Filij col- 18
e. 19. ligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & D
mulieres conſpergunt adipem, vt faciāt pla-
centas reginæ cæli, & libēt dijs alienis, & me
ad iracundiam prouocent. ‡Nunquid me ad 19
iracundiā prouocant, dicit Dominus? nónne
ſemetipſos in confuſionem vultus ſui? ‡Ideò 20
hæc dicit Domin⁹ Deus, Ecce furor meus, &
indignatio mea cōflatur ſuper locum iſtum,
ſuper viros, & ſuper iumēta, & ſuper lignum
regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccende-
tur, & non extinguetur. ‡ Hæc dicit Domi- 21
nus exercituum Deus Iſraël, Holocautomata E
veſtra addite victimis veſtris, & comedite
carnes. ‡Quia nō ſum locutus cum patribus 22
veſtris, & non præcepi eis in die qua eduxi
eos de terra Aegypti, de verbo holocauto-
matū & victimarū. ‡Sed hoc verbum præce- 23
pi eis, dicens, Audite vocē meam, & ero vo-
bis Deus, & vos eritis mihi populus: & am-
bulate in omni via quā mādaui vobis vt be-
ne ſit vobis. ‡Et non audierunt, nec inclina- 24
a voluntati- uerunt aurem ſuam: ſed abierunt in ᵃvolu-
bus 2. ptatibus², & in prauitate cordis ſui mali: fa-
ctiq; ſunt retrorſum & nō in antè, ‡à die qua 25
egreſsi ſunt patres eorum de terra Aegypti,
vſq; ad diē hāc. Et miſi ad vos omnes ſeruos F
meos prophetas per diē, cōſurgens diluculo,
& mittens. ‡Et non audierunt me, nec incli- 26
nauerūt aurē ſuam: ſed indurauerunt ceruí-
Infr. 16. c. 12 cem ſuā: ‖ & peius operati ſunt, quàm patres
eorū. ‡Et loqueris ad eos omnia verba hæc, 27
& non audient te: & vocabis eos, & non re-
ſpondebunt tibi. ‡Et dices ad eos, Hęc eſt gēs 28
quæ non audiuit vocem Domini Dei ſui, nec
recepit diſciplinam: perijt fides, & ablata eſt
de ore eorum. ‡ Tonde capillum tuum & 29
proijce, & ſume in directum planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem
furoris ſui, ‡quia fecerunt filij Iuda malum 30

in oculis meis, dicit Dominus. Poſuerunt
offendicula ſua in domo in qua inuocatum
G eſt nomen meum, vt pollucrent eam: ‡ &
31 ædificauerunt excelſa Topheth, quæ eſt in
valle filij Ennom: vt incenderent filios ſuos,
& filias ſuas igni: quæ non præcepi nec cogi-
32 taui in corde meo. ‡Ideò ecce dies venient,
dicit Dominus, & non dicetur amplius, To-
pheth & vallis filij Ennom: ſed vallis inter-
fectionis: & ſepelient in Topheth, eo quòd
33 non ſit locus. ‡Et erit morticinū populi hu-
ius in cibos volucribus cæli & beſtijs terræ,
34 & non erit qui abigat. ‡‖ Et quieſcere fa- Ezec. 26. c. 13
ciā de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem
vocē gaudij, & vocem lætitiæ, vocē ſponſi &
vocē ſponſæ: in deſolatione enim erit terra.

## CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus, eijcient oſſa
A ᵃregis ᵃ Iuda, & oſſa principum eius, & ᵃregum 8.
oſſa ſacerdotum, & oſſa prophetarum, & oſſa
eorum qui habitauerūt Ieruſalem, de ſepul-
2 chris ſuis. ‡Et expandent ea ad ſolem, & lu-
nam, & omnem militiam cęli quę dilexerūt,
& quibus ſeruierunt, & poſt quæ ambulaue-
runt, & quæ quæſierunt & adorauerunt: non
colligentur, & non ſepelientur: in ſterquili-
3 nium ſuper faciem terræ erunt. ‡Et eligent
magis mortem quàm vitam omnes qui reſi-
dui fuerint de cognatione hac peſſima in
vniuerſis locis quæ derelicta ſunt ad quæ
4 ieci eos, dicit Dominus exercituum. ‡ Et
B dices ad eos, Hæc dicit Dominus, Nunquid
qui cadit, non reſurget? & qui auerſus eſt,
5 non reuertetur? ‡Quare ergo auerſus eſt po-
pulus iſte in Ieruſalem auerſione contentio-
ſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerūt
6 reuerti. ‡Attendi, & auſcultaui: nemo quod
bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœ-
nitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, Quid fe-
C ci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum,
quaſi equus impetu vadens ad prælium.
7 ‡ Miluus in cælo cognouit tempus ſuū, tur-
tur, & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tem-
pus aduentus ſui: populus autem meus non
8 cognouit iudicium Domini. ‡Quomodo di-
citis, Sapiētes nos ſumus, & lex Domini no-
biſcum eſt? verè mendacium operatus eſt
9 ſtylus mendax Scribarum. ‡Confuſi ſunt ſa-
pientes, perterriti & capti ſunt: verbū enim
Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in
10 eis. ‡Propterea dabo mulieres eorum exte-
D ris, agros eorum hæredibus: quia‖à minimo Iſa. 56. b. 11.
vſq; ad maximū omnes auaritiam ſequun- Sap. 6. c. 13.
tur: a propheta vſque ad ſacerdotem cuncti
11 faciunt mendacium. ‡ Et ſanabant contri-
tionem filiæ populi mei ad ignominiam,
12 dicentes, Pax, pax: cùm non eſſet pax. ‡Con-
fuſi ſunt, quia abominationē fecerunt: quin-
imo confuſione non ſunt confuſi, & erube-
ſcere neſcierunt: idcirco cadent inter cor-
ruentes, in tempore viſitationis ſuæ cor-
13 ruent, dicit Dominus. ‡Congregans congre-
E gabo eos, ait Dominus: non eſt vua in viti-
bus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium de-
fluxit: & dedi eis quæ prætergreſſa ſunt.
14 ‡Quare ſedemus? conuenite & ingrediamur
ciuitatem munitam, & ſileamus ibi: quia
Dominus

Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, & po F
tum dedit nobis aquam fellis: peccauimus
Ier.14.d.19. enim Domino. ‡ ‖ Expectauimus pacē, & nō 15
erat bonum: tēpus medelæ: & ecce formido.
‡ A Dan auditus eſt fremitus equorū eius, à 16
voce hinnituū pugnatorū eius commota eſt
omnis terra. & venerunt, & deuorauerunt
terrā, & plenitudinē eius, vrbem & habita-
tores eius. ‡ Quia ecce ego mittā vobis ſer- 17
pentes regulos, quibus nō eſt incantatio: &
mordebunt vos, ait Dñs. ‡ dolor meus ſuper 18
dolorē, in me cor meū mœrens. ‡ Ecce, vox 19
clamoris filiæ populi mei de terra lōginqua. G
Nunquid Dñs non eſt in Sion? aut rex eius
non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam
concitauerūt in ſculptilibus ſuis, & in vani-
tatibus alienis? ‡ Tranſiit meſsis, finita eſt 20
æſtas: & nos ſaluati nō ſumus. ‡ Super cōtri- 21
tione filiæ populi mei cōtritus ſum & cōtri-
ſtatus, ſtupor obtinuit me. ‡ Nunquid reſina 22
nō eſt in Galaad, aut medicus nō eſt ibi? qua-
re igitur non eſt obducta cicatrix filiæ po-
puli mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis 1
meis fontē lachrymarū: & plorabo die A
ac nocte interfectos filiæ populi
mei? ‡ Quis dabit me in ſolitudine diuerſo- 2
riū viatorū, & derelinquā populū meū, & re-
• & cedā ab eis? quia omnes adulteri ſunt, *cœ-
tus præuaricatorū. ‡ Et extenderunt linguam 3
ſuā quaſi arcū mendacij & nō veritatis: con-
fortati ſunt in terra, quia de malo ad malū
egreſsi ſunt, & me nō cognouerūt, dicit Do-
minus. ‡ Vnuſquiſq; ſe à proximo ſuo cuſto- 4
diat, & in omni fratre ſuo nō habeat fiduciā: B
quia omnis frater ſupplantans ſupplātabit, &
omnis amicus fraudulēter incedet. ‡ Et vir 5
fratrē ſuū deridebit, & veritatem nō loquen
tur: docuerunt enim linguā ſuā loqui men-
daciū: vt iniquè agerent, laborauerunt. ‡ Ha- 6
bitatio tua in medio doli. in dolo renuerunt
ſcire me, dicit Dñs. ‡ Propterea hæc dicit Do 7
minus exercituū, Ecce ego cōflabo, & proba-
bo eos. quid enim aliud faciā à facie filiæ po
puli mei? ‡ Sagitta vulnerās lingua eorū, dolū 8
Pſal.27.a.3. locuta eſt. ‖ in ore ſuo pacē cū amico ſuo lo- C
Sap.5.b.9. quitur, & occultè ponit ei inſidias. ‡ ‖ Nun- 9
quid ſuper his nō viſitabo, dicit Dominus?
aut in gentē huiuſmodi nō vlciſcetur anima
mea? ‡ Super montes aſſumā fletū ac lamen- 10
tum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctū: quoniā
incenſa ſunt, eo quòd nō ſit vir pertranſiens:
& non audierunt vocē poſsidentis: à volucre
cæli vſq; ad pecora tranſmigrauerunt & re-
ceſſerūt. ‡ Et dabo Ieruſalem in aceruos are- 11
næ, & cubilia draconum: & ciuitates Iuda
dabo in deſolationē, eo quòd non ſit habita-
tor. ‡ Quis eſt vir ſapiens qui intelligat hoc, 12
& ad quē verbū oris Domini fiat vt annun- D
tiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit
quaſi deſertū, eo quòd nō ſit qui pertrāſeat?
‡ Et dixit Dominus, quia dereliquerunt le- 13
gem meam quam dedi eis, & non audierunt
vocem meam, & non ambulauerunt in ea:
‡ & abierunt poſt prauitatē cordis ſui, & poſt 14
Baalim, quod didicerūt à patribus ſuis. ‡ Id- 15
circo hæc dicit Dominus exercituum Deus

Iſraël, ‖ Ecce ego cibabo populum iſtum Ier.23.c.15
abſynthio, & potum dabo eis aquam fel-
16 lis. ‡ Et diſpergam eos in gentibus, quas
E non nouerunt ipſi & patres eorum: & mit-
tam poſt eos gladium, donec conſumantur.
17 ‡ Hæc dicit Dominus exercituū, *Contem- *Deus Iſ-
plamini, & vocate lamentatrices, vt veniant, raël 7.
& ad eas quæ ſapientes ſunt, mittite, & pro-
18 perent: ‡ feſtinent, & aſſumant ſuper nos la-
mentum: deducant oculi noſtri lachrymas,
19 & palpebræ noſtræ defluant aquis. ‡ Quia
vox lamentationis audita eſt de Sion, Quo-
modo vaſtati ſumus & confuſi vehemen-
ter? quia dereliquimus terram, quoniam
20 *deiecta* ſunt tabernacula noſtra. ‡ Audite *deſerta
F ergo mulieres verbum Domini: & *aſſumat *aſſumant
auris veſtra* ſermonem oris eius: & docete aures ve-
filias veſtras lamentum: & vnaquæque pro- ſtræ.
21 ximam ſuam planctum: ‡ quia aſcendit mors
per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos no-
ſtras, diſperdere paruulos deforis, iuuenes de
22 plateis. ‡ Loquere, Hæc dicit Dominus, Et
cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſu-
per faciem regionis, & quaſi fœnum poſt ter
23 gum metentis, & non eſt qui colligat. ‡ Hæc
dicit Dominus: ‖ Nō glorietur ſapiens in ſa- 1.Cor.1.d.31.
pientia ſua, & nō glorietur fortis in fortitu- 2.Cor.10.d.17
dine ſua, & non glorietur diues in diuitijs
24 ſuis: ‡ ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſci-
G re & noſſe me, quia ego ſum Dominus qui
facio miſericordiam & iudicium & iuſtitiā
in terra. hæc enim placent mihi, ait Domin⁹.
25 ‡ Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & viſi-
tabo ſuper omnē qui circūciſum habet præ-
26 putium, ‡ ſuper Aegyptum, & ſuper Iudam,
& ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſu-
per Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in
comam, habitantes in deſerto: quia omnes
gentes habent præputium, omnis autem do-
mus Iſraël incircuncīſi ſunt corde.

CAP. X.

1 AVdite verbum quod locutus eſt Domi-
2 nus ſuper vos domus Iſraël. ‡ Hæc dicit
A Dominus, Iuxta vias Gētium nolite diſcere:
& à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent
3 gentes: ‡ quia leges populorum vanæ ſunt:
quia lignū de ſaltu præcidit opus manus ar-
4 tificis in aſcia. ‡ ‖ Argento & auro decorauit Sap.13.c.11.
illud: clauis & malleis cōpegit, vt non diſſol 14.a.8.
5 uatur. ‡ In ſimilitudinem palmæ fabricata
ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia
incedere non valent: nolite ergo timere ea,
6 quia nec malè poſſunt facere, nec bene. ‡ ‖ Nō Mich.7.d.18
eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & ma-
7 gnum nomen tuum in fortitudine. ‡ ‖ Quis Apo.15.b.4
non timebit te ô rex gētium? tuum eſt enim
decus: inter cunctos ſapientes Gentium, &
in vniuerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis
8 tui. ‡ Pariter inſipientes & fatui probabun-
tur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt.
9 ‡ Argentum inuolutum de Tharſis affertur,
B & aurum de Ophaz: opus artificis, & ma-
nus ærarij: hyacinthus & purpura indumen
tum eorum, opus artificum vniuerſa hæc.
10 ‡ Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus
viuens, & rex ſempiternus, ab indignatione
eius commouebitur terra: & nō ſuſtinebunt

Gentes comminationem eius. ‡ Sic ergo di- 11
cetis eis, Dij qui cælos & terrã non fecerunt,
pereant de terra & de his quæ ſub cælo ſunt.
Gene.1.a.1. ‡ ‖Qui facit terram in fortitudine ſua, præ- 12
b.9. parat orbem in ſapiẽtia ſua, & prudentia ſua
Inf.51.b.15. extendit cælos. ‡Ad vocem ſuam dat multi- 13
tudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas
Pſal.134.b.7. ab extremitatibus terræ: ‖fulgura in pluuiã
Inf.51.b.16. facit, & educit ventum de theſauris ſuis.
‡ Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, 14
confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quo- C
niam falſum eſt quod conflauit, & nõ eſt ſpi
ritus in eis. ‡Vana ſunt & opus riſu dignum: 15
in tempore viſitationis ſuæ peribunt. ‡Non 16
eſt his ſimilis pars Iacob: qui enim formauit
omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hæreditatis
eius: Dominus exercituum nomen illi.
‡Congrega de terra confuſionem tuam, quę 17
habitas in obſidione. ‡quia hæc dicit Domi- 18
nus, Ecce, ego longè proiiciam habitatores
terræ in hac vice: & tribulabo eos, ita vt nõ
inueniãtur. ‡Væ mihi ſuper cõtritione mea, 19
peſſima plaga mea. Ego autẽ dixi, Planè hæc
infirmitas mea eſt, & portabo illam. ‡Taber 20
naculum meũ vaſtatum eſt, omnes funiculi D
mei dirupti ſunt: filij mei exierunt à me, &
non ſubſiſtunt: nõ eſt qui extendãt vltrà tẽp
torium meum, & erigat pelles meas. ‡ Quia 21
ſtultè egerunt paſtores, & Dominũ non quę-
ſierunt: proptereà non intellexerunt, & om-
nis grex eorum diſperſus eſt. ‡Vox auditio- 22
nis ecce venit, & commotio magna de terra
Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda ſolitudi-
nem, & habitaculum draconum. ‡ Scio Do- 23
mine quia non eſt hominis via eius: nec viri
eſt vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos.
Pſal.6.a.1. ‡‖Corripe me Domine, veruntamẽ in iudi- 24 D
cio: & non in furore tuo, ne fortè ad nihi-
Pſal.78.b.6. lum redigas me. ‡ Effunde indignationẽ tuã 25
ſuper Gẽtes quæ nõ cognouerũt te, & ſuper
prouincias quæ nomen tuum non inuoca-
uerunt: quia comederunt Iacob, & deuora-
uerunt eum, & conſumpſerunt illum, & de-
cus eius diſsipauerunt.

CAP. XI.

VErbum quod factum eſt à Domino ad 1
Ieremiam, dicens, ‡Audite verba pacti 2
huius, & loquimini ad viros Iuda, & ad ha- A
bitatores Ieroſalẽ, ‡& dices ad eos, Hæc di- 3
cit Dominus Deus Iſrael, Maledictus vir qui
non audierit verba pacti huius, ‡ quod præ- 4
cepi patribus veſtris in die qua eduxi eos de
terra Aegypti, de fornace ferrea dicens, Au-
dite vocem meã, & facite omnia quæ præci-
pio vobis: & eritis mihi in populum: & ego
ero vobis in Deũ. ‡Vt ſuſcitẽ iuramẽtũ quod 5
iuraui patribus veſtris daturũ me eis, terram
fluentem lacte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et
reſpondi, & dixi, Amẽ Domine. ‡Et dixit Do 6
minus ad me, Vociferare omnia verba hæc
in ciuitatibus Iuda, & foris Ieruſalẽ, dicens:
Audite verba pacti huius, & facite illa:
‡quia conteſtans conteſtatus ſum patres ve- 7
ſtros in die qua eduxi eos de terra Aegypti
vſque ad diem hanc: manè cõſurgens conte-
ſtatus ſum, & dixi, Audite vocẽ meã. ‡& non 8
audierunt nec inclinauerunt aurem ſuã: ſed B

abierunt vnuſquiſque in prauitate cordis ſui
mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti
huius, quod præcepi vt facerẽt, & non fece-
9 runt. ‡Et dixit Dñs ad me, inuenta eſt coniu-
ratio in viris Iuda, & in habitatoribus Ieru-
10 ſalem. ‡ Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum
ſuorum priores, qui noluerunt audire verba
mea. & hi ergo abierunt poſt deos alienos, vt
ſeruirent eis: irritũ fecerunt domus Iſrael &
domus Iuda pactum meũ quod pepigi cũ pa
11 tribus eorũ. ‡Quam ob rem hæc dicit Domi
nus, Ecce, ego inducã ſuper eos mala, de qui-
bus exire non poterunt: & clamabũt ad me,
12 & nõ exaudiam eos. ‡ Et ibunt ciuitates Iu-
da, & habitatores Ieruſalem, & clamabũt ad
*eos quibus libant, & nõ ſaluabũt eos in tẽ- *Deos 4.
13 pore afflictionis eorũ. ‡‖Secundùm numerũ Sup.2.f.28.
C enim ciuitatũ tuarum erant dij tui Iuda: &
ſecundùm numerũ viarũ* Ieruſalem poſuiſti *tuarum
aras confuſionis, aras ad libandum Baalim.
14 ‡‖Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne Sup.7.c.16.
aſſumas pro eis laudẽ & orationem: quia nõ Inf.15.b.11.
exaudiam in tempore clamoris eorũ ad me,
15 in tẽpore afflictionis eorũ. ‡ Quid eſt quod
dilectus me* in domo mea fecit ſcelera mul
ta? nunquid carnes ſanctæ auferent à te ma-
16 litias tuas in quibus gloriata es? ‡ Oliuam
uberem, pulchrã, fructiferam, ſpecioſam vo
cauit Dominus nomen tuũ: ad vocẽ loque-
læ, grandis exarſit ignis in ea, & cõbuſta ſunt
17 fruteta eius. ‡Et Dominus exercituum qui
plantauit te, locutus eſt ſuper te malum: pro
malis domus Iſrael & domus Iuda, quæ fe-
cerunt ſibi ad irritandũ me, libantes Baalim.
18 ‡Tu autẽ Domine demonſtraſti mihi, & co-
19 gnoui: tu oſtendiſti mihi ſtudia eorum. ‡ Et
D ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad
victimã, & non cognoui quia cogitauerũt ſu
per me conſilia, *dicentes*, Mittamus lignũ *.6.
in panem eius, & eradamus eum de terra vi-
uentiũ, & nomen eius non memoretur am-
20 plius. ‡Tu autẽ Domine Sabaoth, qui iudicas
iuſtè, ‖& probas renes & corda, videam vl- Inf.17.b.10.
tionem tuã ex eis: tibi enim reuelaui cauſam 20.c.12.
21 meã. ‡ Propterea hæc dicit Dominus ad vi-
ros Anathoth, qui quærunt animã tuam, &
dicunt, Non prophetabis in nomine Domi-
22 ni, & non morieris in manibus noſtris. ‡Pro-
pterea hæc dicit Dominus exercituũ, Ecce,
ego viſitabo ſuper eos: iuuenes morientur in
gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur
23 in fame. ‡Et reliquiæ non erunt ex eis: indu-
cam enim malum ſuper viros Anathoth, an-
num viſitationis eorum.

CAP. XII.

1 IVſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem
A tecum: veruntamen iuſta loquar ad te.
‖Quare via impiorum proſperatur: bene eſt Iob 21.a.7.
omnibus qui præuaricantur, & iniquè agũt? Haba.1.a.4.
2 ‡Plantaſti eos, & radicem miſerunt: profi-
ciunt & faciunt fructum: prope es tu ori eo-
3 rum, & longè à renibus eorũ. ‡ Et tu Domi-
ne noſti me, vidiſti me & probaſti cor meũ
tecum: congrega eos quaſi gregem ad victi-
4 mam, & ſanctifica eos in die occiſionis. ‡Vſ-
quequo lugebit terra, & herba omnis regio-
nis ſiccabitur propter malitiã habitantium

in

in ca?cū ſumptū eſt animal, & volucre, quo-
niam dixerunt, Non videbit nouiſsima no-
ſtra. ‡ Si cum peditibus currens laboraſti: 5
quomodo contēdere poteris cū equis? cùm B
autem in terra pacis ſecurus fueris, quid fa-
cies in ſuperbia Iordanis? ‡ Nam & fratres 6
tui & domus patris tui, etiam ipſi pugnaue-
runt aduerſum te, & clamauerūt poſt te ple-
na voce: ne credas eis cùm locuti fuerint ti-
bi bona. ‡ Reliqui domum meam, dimiſi he- 7
reditatem meam: dedi dilectam animam
meam in manum inimicorum eius. ‡ Facta 8
eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſyluas:
dedit contra me vocem, ideo odiui eam.
‡ Nūquid auis diſcolor hæreditas mea mihi? 9
nunquid auis tincta per totum? venite, con-
gregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad
deuorādum. ‡ Paſtores multi demoliti ſunt 10
vineam meam, cōculcauerunt partē meam: C
dederunt portionem meam deſyderabilem
in deſertum ſolitudinis. ‡ Poſuerunt eam in 11
diſsipationem, luxitq́; ſuper me. deſolatio-
ne deſolata eſt omnis terra: quia nullus eſt
qui recogitet corde. ‡ Super omnes vias de- 12
ſerti venerunt vaſtatores, quia gladius Do-
mini deuorabit ab extremo terræ vſque ad
extremum eius: non eſt pax vniuerſæ carni.
‡ Seminauerunt triticum, & ſpinas meſſue- 13
runt: hæreditatem acceperunt, & nō eis pro-
derit: confundemini à fructibus veſtris, pro-
pter iram furoris Domini. ‡ Hæc dicit Do- 14
minus aduerſum omnes vicinos meos peſ- D
ſimos, qui tangunt hæreditatem, quam di-
ſtribui populo meo Iſrael: Ecce, ego euellam
eos de terra ſua, & domum Iuda euellam de
medio eorum. ‡ Et cùm euulſero eos, cōuer- 15
tar & miſerebor eorū: & reducam eos, virū
ad hæreditatem ſuam, & virum in terram
ſuam. ‡ Et erit: ſi eruditi didicerint vias po- 16
puli mei, vt iurēt in nomine meo, Viuit Do-
minus, ſicut docuerunt populum meum iu-
rare in Baal: ædificabuntur in medio populi
mei. ‡ Quòd ſi non audierint, euellam gen- 17
tem illam euulſione & perditione, ait Do-
minus.

## CAP. XIII.

HAec dicit Dñs ad me, Vade, & poſſide 1
tibi lumbare lineum, & pones illud A
ſuper lumbos tuos, & in aquam non inferes
illud. ‡ Et poſſedi lumbare iuxta verbū Do- 2
mini, & poſui circa lumbos meos. ‡ Et factus 3
eſt ſermo Domini ad me ſecundò, dicens:
‡ Tolle lūbare quod poſſediſti, quod eſt cir- 4
ca lūbos tuos, & ſurgēs vade ad Euphrāten,
& abſconde ibi illud in foramine petræ. ‡ Et 5
abij, & abſcōdi illud in Euphrāte, ſicut præ-
ceperat mihi Dominus. ‡ Et factum eſt poſt 6
dies plurimos, dixit Dominus ad me, Surge,
vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare,
quod præcepi tibi vt abſconderes illud ibi.
‡ Et abij ad Euphrāten, & fodi, & tuli lum- 7
bare de loco vbi abſcōderam illud: & ecce,
cōputruerat lumbare, ita vt nulli vſui aptū
eſſet. ‡ Et factū eſt verbum Domini ad me, 8
dicens, ‡ Hæc dicit Dominus, Sic putreſcere 9
faciam ſuperbiā Iuda, & ſuperbiā Ieruſalem
multam. ‡ Populū iſtum peſsimū, qui nolūt 10
audire verba mea, & ambulant in prauitate B
cordis ſui: abieruntq́ue poſt deos alienos, vt
ſeruirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut
lumbare iſtud, quod nulli vſui aptum eſt.
11 ‡ Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos
viri, ſic agglutinaui mihi omnē domū Iſrael,
& omnē domū Iuda, dicit Dñs: vt eſſent mihi
in populū, & in nomen, & in laudem, & in
12 gloriā: & non audierunt. ‡ Dices ergo ad eos
ſermonem iſtum, Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael, Omnis lagūcula implebitur vino. Et
dicent ad te, Nunquid ignoramus quia om-
13 nis laguncula implebitur vino? ‡ Et dices ad
eos, Hæc dicit Dñs, Ecce ego implebo om-
nes habitatores terræ huius, & reges qui ſe-
dēt de ſtirpe Dauid ſuper thronū eius, & ſa-
cerdotes, & prophetas, & omnes habitatores
14 Ieruſalē, ebrietate: ‡ & diſpergā eos virum à
C fratre ſuo, & patres & filios pariter, ait Dñs,
non parcā, & nō concedā: neq; miſerebor vt
15 non diſperdā eos. ‡ Audite, & auribus per-
cipite. Nolite eleuari, quia Dñs locutus eſt.
16 ‡ Date Domino Deo veſtro gloriā, antequā
contenebreſcat, & antequam offendāt pedes
veſtri ad mōtes caliginoſos: expectabitis lu-
cem, & ponet eā in vmbrā mortis, & in ca-
17 liginē. ‡ Quòd ſi hoc nō audieritis, in abſcō-
dito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ:
‖ plorās plorabit, & deducet oculus meus la- Thre. 1. a. 2.
18 chrymā, quia captus eſt grex Domini. ‡ Dic
regi & dominatrici, Humiliamini, ſedete:
quoniā deſcēdit de capite veſtro corona glo-
19 riæ veſtræ. ‡ Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, &
nō eſt qui aperiat: tranſlata eſt omnis Iuda
20 trāſmigratione perfecta. ‡ Leuate oculos ve-
D ſtros, & videte qui venitis ab Aquilone: vbi
eſt grex qui datus eſt tibi, pecus inclytū tuū?
21 ‡ Quid dices cùm viſitauerit te? tu enim do-
cuiſti eos aduerſum te, & erudiſti in caput
tuum. nunquid nō dolores apprehendent te,
22 quaſi mulierē parturientē? ‡ Quòd ſi dixeris
in corde tuo, Quare venerūt mihi hæc? ‖ Pro- Inf. 30. c. 14.
pter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata 15.
ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ
23 tuæ. ‡ Si mutare poteſt æthiops pellē ſuam,
aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis
24 benefacere, cùm didiceritis malū. ‡ Et diſſe-
E minabo eos quaſi ſtipulā quæ vēto rapitur
25 in deſerto. ‡ Hæc ſors tua parsq́ue menſuræ
tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei,
26 & confiſa es in mēdacio. ‡ Vnde & ego nuda-
ui femora tua cōtra faciem tuā, & apparuit
27 ignominia tua, ‡ adulteria tua, & hinnitus
tuus ſcelus fornicationis tuæ: ſuper colles in
agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Ieru-
ſalem, non mundaberis poſt me: vſquequo
adhuc?

## CAP. XIIII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ie-
A remiam de ſermonibus ſiccitatis. ‡ Luxit
2 Iudæa, & portæ eius corruerunt, &
obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Ieruſalem
3 aſcendit. ‡ Maiores miſerunt minores ſuos ad
aquā: venerunt ad hauriendū, non inuenerūt
aquam, reportauerunt vaſa ſua vacua: con-
fuſi ſunt & afflicti, & operuerunt capita ſua.
4 ‡ Propter terræ vaſtitatē, quia non venit plu
uia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operue-
5 runt capita ſua. ‡ Nam & cerua in agro pe-

perit, & reliquit: quia non erat herba.
‡Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt 6
ventum quaſi dracones, defecerunt oculi
eorum, quia non erat herba. ‡Si iniquitates 7
noſtræ reſponderint nobis: Dñe fac propter B
nomen tuũ, quoniam multæ ſunt auerſiones
noſtræ, tibi peccauimus. ‡Expectatio Iſrael, 8
ſaluator eius in tẽpore tribulationis: quare
quaſi colonus futurꝰ es in terra, & quaſi via-
tor declinans ad manendũ? ‡Quare futurus 9
es velut vir vagus, vt fortis qui non poteſt
ſaluare? tu autem in nobis es Domine, & no-
men tuũ inuocatũ eſt ſuper nos, ne derelin-
quas nos. ‡Hęc dicit Dominus populo huic, 10
qui dilexit mouere pedes ſuos, & nõ quieuit,
& Domino non placuit: Nunc recordabitur
iniquitatũ eorũ, & viſitabit peccata eorum.
Sup.7.c.16. ‡Et dixit Dominus ad me, ‖Noli orare pro 11
11.c.14. populo iſto in bonum. ‡Cùm ieiunauerint, 12
non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint
holocautomata & victimas, nõ ſuſcipiam ea:
quoniam gladio & fame & peſte cõſumam
eos. ‡Et dixi, A, a, a, Domine Deus, Prophetę 13
Sup.5.c.12. dicunt eis, ‖Non videbitis gladium, & fames
Inf.23.d.17. non erit in vobis, ſed pacẽ veram dabit vo-
bis in loco iſto. ‡Et dixit Dominus ad me, 14
Falſò prophetę vaticinãtur in nomine meo: C
Inf.23.c.21. ‖non miſi eos, & non præcepi eis, neq; locu-
27.c.15. tus ſum ad eos: viſionem mendacem, & di-
29.b.9. uinationem ᵃfraudulentamᵃ & ſeductionem
ᵃ& fraudulentiam 4. cordis ſui prophetant vobis. ‡Idcirco hæc 15
dicit Dominus de prophetis qui prophetant
in nomine meo, quos ego nõ miſi, dicentes,
Gladius & fames nõ erit in terra hac: In gla
dio & fame conſumentur prophetæ illi. ‡Et 16
populi quibus prophetant, erunt proiecti in
viis Ieruſalem præ fame & gladio, & nõ erit
qui ſepeliat eos: ipſi & vxores eorum, filij &
filiæ eorum, & effundam ſuper eos malum
Thre.1.f.16 ſuum. ‡Et dices ad eos verbum iſtud, ‖De- 17
2.f.18. ducant oculi mei lachrymam per noctem &
diem, & non taceant: quoniam contritione
magna cõtrita eſt virgo filia populi mei, pla-
ga peſſima vehemẽter. ‡Si egreſſus fuero ad 18
agros: ecce, occiſi gladio. & ſi introiero in ci- D
ᵇquoque uitatẽ: ecce attenuati fame. Prophetaᵇ nanq;ᵇ
& ſacerdos abierũt in terram quam ignora-
bant. ‡Nunquid proiiciens abiecisti Iudam? 19
aut Siõ abominata eſt anima tua? quare ergo
Sup.8.c.15. percuſsiſti nos, ita vt nulla ſit ſanitas? ‖ex-
pectauimus pacem, & nõ eſt bonum: & tem-
pus curationis, & ecce turbatio. ‡Cognoui- 20
mus Domine impietates noſtras, iniquitates
patrum noſtrorum, quia peccauimus tibi.
‡Ne des nos in opprobrium propter nomen 21
tuum, neq; facias nobis contumeliam ſolij
gloriæ tuæ: recordare, ne irritũ facias fœdus
tuum nobiſcũ. ‡Nunquid ſunt in ſculptili- 22
bus Gentiũ qui pluant? aut cæli poſſunt dare
imbres? nõnne tu es Dominus Deus noſter
quem expectauimus? tu enim feciſti omnia
hæc.

CAP. XV.

ET dixit Dominꝰ ad me, Si ſteterit Moy- 1
ſes & Samuel coram me, nõ eſt anima A
mea ad populũ iſtum: eiice illos à facie mea,
& egrediantur. ‡Quod ſi dixerint ad te, Quò 2
egrediemur? dices ad eos, Hæc dicit Dñs,
‖Qui ad mortem, ad mortẽ: & qui ad gla- Zach.11.b.9
dium, ad gladium: & qui ad famem, ad fa-
mem: & qui ad captiuitatem, ad captiuitatẽ.
3 ‡Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit
Dominus, Gladium ad occiſionem, & canes
ad lacerandum, & volatilia cæli, & beſtias
4 terræ ad deuorandum & diſsipandum? ‡&
dabo eos in feruorem vniuerſis regnis terrę:
‖propter Manaſſem filiũ Ezechię regis Iuda, 4.Re.21.b.11
5 ſuper omnibus quæ fecit in Ieruſalẽ. ‡Quis
enim miſerebitur tui Ieruſalem? aut quis
contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogã-
6 dum pro pace tua? ‡Tu reliquiſti me, dicit
B Dominus: retrorſum abiiſti: & extendam
manum meam ſuper te, & interficiam te:
7 laboraui rogans. ‡Et diſpergam eos ventila-
bro in portis terræ: interfeci & diſperdidi
populum meũ, & tamen à viis ſuis non ſunt
8 reuerſi. ‡Multiplicatæ ſunt mihi viduæ eius
ſuper arenam maris: induxi eis ſuper matrẽ
adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper
9 ciuitates repentè terrorem. ‡Infirmata eſt
quę peperit ſeptem, defecit anima eius, ‖oc- Amos 8.c.9
cidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies: cõfuſa eſt,
& erubuit: & reſiduos eius in gladium dabo
in conſpectu inimicorum eorum, ait Domi-
10 nus. ‡Væ mihi mater mea: quare genuiſti
C me virum rixæ, virum diſcordiæ in vniuer-
ſa terra? non fœneraui nec fœnerauit mihi
11 quiſquam: omnes maledicunt mihi. ‡Dicit
Dominus, Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi
non occurri tibi in tempore afflictionis, &
in tempore tribulationis aduerſus inimicũ.
12 ‡Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab A-
13 quilone, & æs? ‡Diuitias tuas & theſauros
tuos in direptionẽ dabo gratis in omnibus
peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.
14 ‡Et adducam inimicos tuos de terra quam Rom.10.d.19
neſcis: quia ignis ſuccẽſus eſt in furore meo, Deu.32.d.22
15 ſuper vos ardebit. ‡Tu ſcis Domine, recor-
dare mei, & viſita me, & tuere me ab his
qui perſequuntur me: noli in patientia tua
ſuſcipere me: ſcito quoniam ſuſtinui pro-
16 pter te opprobrium. ‡Inuenti ſunt ſermones
tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbũ
tuum in gaudium & in lętitiam cordis mei:
quoniam inuocatum eſt nomen tuum ſuper
17 me Domine Deus exercituum. ‡‖Non ſedi Pſal.1.a.1.
D in concilio ludentium, & gloriatus ſum à 25.a.4.
facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quoniam
18 comminatione repleſti me. ‡‖Quare factus Inf.30.c.15.
eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſ-
perabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi
19 mendacium aquarum infidelium. ‡Propter
hoc hæc dicit Dominus, Si conuerteris, con-
uertam te, & ante faciem meam ſtabis: & ſi
ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum
eris. conuertentur ipſi ad te, & tu non con-
20 uerteris ad eos. ‡‖Et dabo te populo huic Sup.1.d.18.
in murum æreum, fortem, & bellabunt ad- 6.g.27.
uerſum te, & non præualebunt: quia ego te-
cum ſum vt ſaluem te, & eruam te, dicit
21 Dominus. ‡Et liberabo te de manu peſsi-
morum, & redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factũ eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens, ‡Nõ accipies vxorẽ: & non erunt
tibi

tibi filij & filiæ in loco iſto. ‡ Quia hæc dicit 3
Dominus ſuper filios & filias, qui generan- A
tur in loco iſto: & ſuper matres eorum quæ
genuerunt eos: & ſuper patres eorum, de
quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac, ‡ Mor- 4
tibus ægrotationũ morientur: non plangen-
tur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſu-
per faciẽ terræ erunt: & gladio & fame con-
ſumentur, & erit cadauer eorum in eſcam
volatilibus cæli, & beſtijs terræ. ‡ Hæc enim 5
dicit Dñs, Ne ingrediaris domum conuiuij,
neq; vadas ad plangendum, neq; conſoleris
eos: quia abſtuli pacẽ meã à populo iſto, di-
cit Dominus, miſericordiã & miſerationes.
‡ Et morientur grandes & parui in terra iſta: 6
non ſepelientur neq; plangentur, & nõ ſe in- B
cidens; neque caluitium fiet pro eis. ‡ Et non 7
frangent inter eos lugenti panem ad conſo-
landum ſuper mortuo: & non dabũt eis po-
tum calicis ad conſolandum ſuper patre ſuo
& matre. ‡ Et domum conuiuij non ingre- 8
diaris, vt ſedeas cum eis, & comedas & bi-
bas. ‡ quia hæc dicit Dominus exercituum 9
Deus Iſrael, Ecce, ego auferam de loco iſto
in oculis veſtris, & in diebus veſtris vocem
gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi & vo-
cem ſponſæ. ‡ Et cùm annuntiaueris popu- 10
lo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi,
*Sup.7.f.26.* ‖ Quare locutus eſt Dominus ſuper nos om-
ne malum grande iſtud? quæ iniquitas no-
ſtra? & quod peccatum noſtrum quod pec-
cauimus Domino Deo noſtro? ‡ Dices ad 11
eos, Quia dereliquerunt me patres veſtri, ait
Dominus, & abierunt poſt deos alienos, & C
ſeruierunt eis, & adorauerunt eos: & me de-
reliquerunt, & legem meam non cuſtodie-
*Sup.5.e.19.* runt. ‡ ‖ Sed & vos peius operati eſtis, quàm 12
patres veſtri. ecce enim ambulat vnuſquiſ-
que poſt prauitatem cordis ſui mali, vt me
non audiat. ‡ Et eijciam vos de terra hac, in 13
terram quam ignoratis vos, & patres veſtri:
& ſeruietis ibi dijs alienis die ac nocte, qui
*Infr.23.b.7.* non dabunt vobis requiẽ. ‡ Propterea ecce 14
dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur
vltrà, Viuit Dominus qui eduxit filios Iſrael
de terra Aegypti: ‡ ſed, viuit Dominus qui 15
eduxit filios Iſrael de terra Aquilonis, & de
vniuerſis terris ad quas eieci eos: & reducam
eos in terram ſuam, quam dedi patribus eo-
rum. ‡ Ecce, ego mittam piſcatores multos, 16
dicit Dominus: & piſcabuntur eos: & poſt
hæc mittam eis multos venatores, & vena- D
buntur eos de omni monte, & de omni col-
le, & de cauernis petrarum. ‡ Quia oculi mei 17
ſuper omnes vias eorum: non ſunt abſcon-
ditæ à facie mea, & non fuit occultata ini-
quitas eorum ab oculis meis. ‡ Et reddam 18
primùm duplices iniquitates, & peccata eo-
rum: quia contaminauerunt terram meam
in morticinis idolorum ſuorum, & abomi-
nationibus ſuis impleuerunt hæreditatem
meam. ‡ Domine fortitudo mea, & robur 19
meum, & refugium meum in die tribulatio-
nis: ad te Gentes venient ab extremis terræ,
& dicent, Verè mendacium poſſederunt pa-
tres noſtri, vanitatem quæ eis non profuit.
‡ Nunquid faciet ſibi homo deos, & ipſi 20

non ſunt Dij? ‡ Idcirco ecce ego oſtendã eis 21
per vice hac, oſtendam eis manũ meam, &
virtutem meam: & ſcient quia nomen mihi
Dominus.

## CAP. XVII.

1 PEccatum Iuda ſcriptũ eſt ſtylo ferreo in
A vngue adamantino, exaratum ſuper la-
titudine cordis eorũ, & in cornibus ararum
2 eorum. ‡ Cùm recordati fuerint filij eorum
ararum ſuarum, & lucorum ſuorum, ligno-
rumque frondentium in montibus excelſis,
3 ‡ ſacrificantes in agro: fortitudinem tuam &
omnes theſauros tuos in direptionem dabo,
excelſa tua propter peccata in vniuerſis fini-
4 bus tuis. ‡ Et relinquêris ſola ab hæreditate
tua, quam dedi tibi, & ſeruire te faciam ini-
micis tuis in terra quam ignoras: quoniam
ignem ſuccendiſti in furore meo, vſque in
5 æternum ardebit. ‡ Hæc dicit Dominus, *Iſa.30.a.1.*
‖ Maledictus homo qui confidit in homine, *31.a.1.*
& ponit carnem brachium ſuum, & à Do- *Infr.48.a.7.*
6 mino recedit cor eius. ‡ ‖ Erit enim quaſi *Infr.42.a.6.*
myricæ in deſerto, & non videbit cũ vene-
rit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſer-
7 to in terra ſalſuginis & inhabitabili. ‡ Be-
nedictus vir qui confidit in Domino, & erit *Pſal.1.a.3.*
8 Dominus fiducia eius. ‡ ‖ Et erit quaſi li-
B gnum quod tranſplantatur ſuper aquas, quod
ad humorem mittit radices ſuas: & non ti-
mebit cùm venerit æſtus. Et erit folium eius
viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſo-
licitum, nec aliquando deſinet facere fru- *Romnũ 7.*
9 ctum. ‡ Prauum eſt cor hominis & inſcru- *1.Reg.16.b.7*
10 tabile: quis cognoſcet illud? ‡ ‖ Ego Domi- *Pſal.7.b.10.*
nus ſcrutans cor, & probans renes: qui do *Sup.11.d.20.*
vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fru- *Apo.2.f.23.*
11 ctum adinuentionum ſuarum. ‡ Perdix fo-
uit quæ non peperit: fecit diuitias, & non
in iudicio: in dimidio dierum ſuorum de-
relinquet eas, & in nouiſſimo ſuo erit inſi-
12 piens. ‡ Solium gloriæ altitudinis à princi-
13 pio, locus ſanctificationis noſtræ. ‡ Expe-
ctatio Iſrael Domine, omnes qui te derelin-
quunt, confundentur: recedentes à te, in
terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt ve-
13 nam aquarum viuentium Dominum. ‡ Sa-
C na me Domine, & ſanabor: ſaluum me fac,
& ſaluus ero: quoniam laus mea tu es.
15 ‡ Ecce ipſi dicunt ad me, Vbi eſt verbũ Do-
16 mini? veniat. ‡ Et ego non ſum turbatus,
te paſtorem ſequens: & diem hominis non
deſyderaui, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de
labijs meis, rectum in conſpectu tuo fuit.
17 ‡ Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu
18 in die afflictionis. ‡ Confundantur qui me
perſequuntur, & non confundar ego: pa-
ueant illi, & non paueam ego: induc ſuper
eos diem afflictionis, & duplici contritione
19 contere eos. ‡ Hæc dicit Dominus ad me,
Vade, & ſta in porta filiorum populi per
quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediun-
20 tur, & in cunctis portis Ieruſalem: ‡ & di-
ces ad eos, Audite verbum Domini reges
Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores
Ieruſalem qui ingredimini per portas iſtas.
21 ‡ Hæc dicit Dñs, Cuſtodite animas veſtras,
& nolite portare pondera in die ſabbathi,

nec

nec inferatis per portas Ierusalem. ‡ Et no- 22
lite eijcere onera de domibus vestris in die D
sabbathi, & omne opus non facietis: sanctifi-
cate diē sabbathi, sicut præcepi patribus ve-
stris. ‡ Et non audierunt, nec inclinauerunt 23
aurem suam: sed indurauerunt ceruicem
suam, ne audirent me, & ne acciperent disci-
plinam. ‡ Et erit: si audieritis me, dicit Do- 24
minus, vt non inferatis onera per portas ci-
uitatis huius in die sabbathi: & si sanctifica-
ueritis diem sabbathi, ne faciatis in eo omne
opus: ‡ Ingredientur per portas ciuitatis hu- 25
ius reges & principes, sedentes super solium
Dauid, & ascendentes in curribus & equis,
ipsi & principes eorum viri Iuda, & habita-
tores Ierusalē, & habitabitur ciuitas hæc in
sempiternum. ‡ Et venient de ciuitatibus 26
Iuda, & de circuitu Ierusalem, & de terra
Beniamin, & de campestribus, & de montuo-
sis, & ab Austro, portantes holocaustum, &
victimam, & sacrificium, & thus, & inferent
oblationem in domum Domini. ‡ Si autem 27
non audieritis me, vt sanctificetis diem sab-
bathi, & ne portetis onus, & ne inferatis per
portas Ierusalem in die sabbathi, succendam
ignem in portis eius, & deuorabit domos Ie-
rusalem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

VErbum quod factum est ad Ieremiam à 1
Domino, dicens, ‡ Surge & descende 2
in domum figuli, & ibi audies verba mea. A
‡ Et descendi in domum figuli, & ecce, ipse 3
faciebat opus super rotam. ‡ Et dissipatum 4
est vas quod ipse faciebat è luto manibus
suis: conuersusque fecit illud, vas alterum
sicut placuerat in oculis eius vt faceret. ‡ Et 5
factum est verbum Domini ad me, dicens,
Esa.45.b.9. ‡ ‖ Nunquid sicut figulus iste, non potero 6
Rom.9.d.20 vobis facere, domus Israel? ait Dominus, ec-
ce, sicut lutum in manu figuli, sic vos in
manu mea, domus Israel. ‡ Repentè loquar 7
Sap.1.b.10. aduersum gentem & aduersus regnum, ‖ vt
eradicem & destruam & disperdam illud.
‡ Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo 8
quod locutus sum aduersus eam: agam &
ego pœnitentiam super malo quod cogitaui
vt facerem ei. ‡ Et subitò loquar de gente & 9
de regno, vt ædificem & plantem illud. ‡ Si 10
fecerit malū in oculis meis, vt nō audiat vo- B
cem meam: pœnitentiam agam super bono
quod locutus sum vt facerem ei. ‡ Nunc er- 11
go dic viro Iuda, & habitatoribus Ierusalem,
dicens, Hæc dicit Dominus, ‖ Ecce, ego fin-
Inf.25.a.5. go contra vos malum, & cogito contra vos
35.c.15. cogitationem, ‖ reuertatur vnusquisq; à via
Ion.3.c.8. sua mala, & dirigite vias vestras & studia ve-
stra. ‡ Qui dixerunt, Desperauimus: post co- 12
gitationes enim nostras ibimus, & vnus-
quisq; prauitatem cordis sui mali faciemus.
‡ Ideò hæc dicit Dominus, Interrogate gen- 13
tes, Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit
nimis virgo Israel? ‡ Nunquid deficiet de 14
petra agri nix Libani? aut euelli possunt aquæ C
erumpentes frigidæ, & defluentes? ‡ Quia 15
oblitus est mei populus meus, frustra liban-
tes, & impingentes in vijs suis, in semitis se-
culi, vt ambularent per eas in itinere non

16 trito: ‡ ‖ vt fieret terra eorum in desolatio- Infr.19.c.8.
nem, & in sibilum sempiternum: omnis qui 49.c.13.
præterierit per eam, obstupescet, & mouebit 50.c.13.
17 caput suum. ‡ Sicut ventus vrens dispergam
eos coram inimico: dorsum, & non faciem
18 ostendam eis in die perditionis eorum. ‡ Et
dixerunt, Venite & cogitemus contra Ie-
remiam cogitationes: non enim peribit lex
à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec
sermo à propheta: venite, & percutiamus
eum lingua, & non attēdamus ad vniuersos
19 sermones eius. ‡ Attende Domine ad me, &
audi vocem aduersariorum meorum.
20 ‡ Nunquid redditur pro bono malum, quia
D foderunt foueam animæ meæ? Recordare
quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer
pro eis bonum, & auerterem indignationem
21 tuam ab eis. ‡ Propterea da filios eorū in fa-
mem, & deduc eos in manus gladij: fiant
vxores eorum absque liberis, & viduæ: & vi-
ri earum interficiantur morte: iuuenes eo-
22 rum confodiantur gladio in prælio. ‡ Audia-
tur clamor de domibus eorū, adduces enim
super eos latronem repentè: quia foderunt
foueam, vt caperent me, & laqueos abscon-
23 derunt pedibus meis. ‡ Tu autem Domine
scis omne cōsilium eorum aduersum me in
mortem: ne propitieris iniquitati eorum, &
peccatum eorū à facie tua nō deleatur: fiant
corruētes in conspectu tuo, in tēpore furoris
tui abutere eis.

CAP. XIX.

1 HAec dicit Dominus, Vade, & accipe la-
A gunculam figuli testeam à senioribus
2 populi, & à senioribus sacerdotū: ‡ Et egre-
dere ad vallem filij Ennom, quæ est iuxta in-
troitum portæ fictilis: & prædicabis ibi ver-
3 ba quæ ego loquar ad te. ‡ Et dices, Audite
verbum Domini reges Iuda, & habitatores
Ierusalem: hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Israel, Ecce, ego inducam afflictionem
super locum istum: ita vt omnis qui audie-
4 rit illam, tinniant aures eius: ‡ Eo quòd de-
reliquerint me, & alienum fecerint locum
istum: & libauerunt in eo dijs alienis, quos
nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Iu-
da: & repleuerunt locum istum sanguine in-
5 nocentum. ‡ Et ædificauerūt excelsa Baalim
ad comburendos filios suos igni in holocau-
stum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus
6 sum, nec ascenderunt in cor meū. ‡ Propterea
B ecce dies veniunt, dicit Dominus: & nō vo-
cabitur amplius locus iste, Topheth, & Val- Isa.c.30.
7 lis filij Ennom, sed vallis occisionis. ‡ Et dis- n.33.
sipabo consiliū Iuda & Ierusalē in loco isto:
& subuertam eos gladio in conspectu inimi-
corum suorum, & in manu quærentiū ani-
mas eorum: & dabo cadauera eorum escam
8 volatilibus cæli, & bestijs terræ. ‡ ‖ Et ponā Sup.18.c.16.
C ciuitatem hanc, in stuporem, & in sibilum: Infr.49.c.8
omnis qui præterierit per eā, obstupescet, & & 50.c.13.
9 sibilabit super ª vniuersa plaga ª eius. ‡ Et ci- ª vniuersas
babo eos carnibus filiorū suorum, & carni- plagas.4.
bus filiarum suarum: & vnusquisq; carnem
amici sui comedet in obsidione & in angu-
stia in qua cōcludent eos inimici eorū & qui
10 quærunt animas eorum. ‡ Et conteres lagun-
culam in oculis virorum qui ibunt tecum.

‡Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus exer- 11
cituum, Sic cõteram populum iſtum & ciui-
tatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli quod
non poteſt vltrà inſtaurari. & in Topheth ſe-
pelientur, eo quòd non ſit alius locus ad ſepe-
liendum. ‡ Sic faciam loco huic, ait Domi- 12
nus, & habitatoribus eius: & ponam ciuita-
tem iſtam ſicut Topheth. ‡ Et erunt domus 13
Ieruſalem & domus regum Iuda ſicut locus
Topheth, immundæ. omnes domus in qua-
rum domatibus ſacrificauerũt omni militiæ D
cæli, & libauerunt libamina dijs alienis.
‡Venit autem Ieremias de Topheth, quò mi- 14
ſerat eum Dñs ad prophetandum, & ſtetit in
atrio dom⁹ Domini, & dixit ad omnẽ popu-
lum, ‡Hæc dicit Dñs exercituũ Deus Iſrael, 15
Ecce ego inducã ſuper ciuitatem hanc, & ſu-
per omnes vrbes eius vniuerſa mala quæ lo-
cutus ſum aduerſum eã: quoniã indurauerũt
ceruicem ſuã, vt nõ audirent ſermones meos.

CAP. XX.

ET audiuit Phaſſur filius Emmer ſacer- 1
dos, qui cõſtitutus erat princeps in do- A
mo Domini, Ieremiam prophetantẽ ſermo-
nes iſtos. ‡Et percuſſit Phaſſur Ieremiã pro- 2
phetam, & miſit eum in neruũ, quod erat in
porta Bẽiamin ſuperiori, in domo Domini.
‡Cumq; illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſ- 3
ſur Ieremiam de neruo. & dixit ad eum Ie-
remias, Nõ Phaſſur vocauit Dominus nomẽ
tuum, ſed pauorem vndiq;. ‡ Quia hæc dicit 4
Dominus, Ecce, ego dabo te in pauorẽ, te &
omnes amicos tuos: & corruent gladio ini-
micorum ſuorũ, & oculi tui videbũt, & om-
nem Iudam dabo in manũ regis Babylonis:
& traducet eos in Babylonẽ, & percutiet eos
gladio. ‡Et dabo vniuerſam ſubſtantiã ciui- 5
tatis huius, & omnem laborem eius, omneq;
pretium, & cunctos theſauros regum Iuda B
dabo in manu inimicorum eorũ: & diripiẽt
eos, & tollent, & ducent in Babylonem. ‡Tu 6
autem Phaſſur, & omnes habitatores domus
tuæ ibitis in captiuitatem, & in Babylonem
venies, & ibi morieris: ibiq; ſepelieris tu, &
omnes amici tui quibus prophetaſti menda-
cium. ‡ Seduxiſti me Domine, & ſeductus 7
ſum: fortior me fuiſti, & inualuiſti: factus
ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant
me. ‡Quia iam olim loquor, vociferans ini- 8
quitatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt
mihi ſermo Domini in opprobriũ, & in de-
riſum tota die. ‡Et dixi, Nõ recordabor eius, 9
neque loquar vltrà in nomine illius, & fa-
ctus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans,
clauſuſq; in oſſibus meis: & defeci, ferre non
ſuſtinens. ‡Audiui enim contumelias mul- 10
torum, & terrorẽ in circuitu, perſequimini,
& perſequamur eum: ab omnibus viris qui
erant pacifici mei, & cuſtodiẽtes latus meũ: C
ſi quo modo decipiatur, & præualeamus ad-
uerſus eum, & conſequamur vltionẽ ex eo.
‡Dominus autem mecum eſt quaſi bellator 11
fortis: idcirco qui perſequuntur me cadent,
& infirmi erunt: confundentur vehementer,
Inf.23.g.40. ‖quia non intellexerunt opprobrium ſem-
Sap.11.d.20. piternum quod nunquam delebitur. ‡Et tu 12
D.6.10. Domine exercituum ‖ probator iuſti, qui

vides renes & cor: videam quæſo vltionem
tuã ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meam.
13 ‡Cantate Domino, laudate Dominum: quia
liberauit animam pauperis de manu malo-
14 rum. ‡ ‖ Maledicta dies in qua natus ſum: Iob.3.a.2.
D dies in qua peperit me mater mea, non ſit
15 benedicta. ‡Maledictus vir qui annunciauit
patri meo, dicens, Natus eſt tibi puer maſcu-
16 lus: & quaſi gaudio lætificauit eum. ‡Sit ho-
mo ille vt ſunt ciuitates quas ſubuertit Do-
minus, & non pœnituit eum: audiat clamo-
rem manè, & vlulatũ in tempore meridia-
17 no: ‡qui non me interfecit à vulua, vt fie- quia 2.
ret mihi mater mea ſepulchrũ, & vulua eius
18 conceptus æternus. ‡ Quare de vulua egreſ-
ſus ſum, vt viderem laborem & dolorem, &
conſumerentur in confuſione dies mei?

CAP. XXI.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à
A Domino, quando miſit ad eum rex Se-
decias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniam
2 filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens, ‡Interro-
ga pro nobis Dominũ, quia Nabuchodono-
ſor rex Babylonis prælíatur aduerſum nos: ſi
forte faciat Dominus nobiſcum ſecundum
omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis.
3 ‡Et dixit Ieremias ad eos, Sic dicetis Sede-
4 ciæ: ‡Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Ecce,
ego conuertam vaſa belli quæ in manibus
veſtris ſunt, & quibus vos pugnatis aduer-
ſum regem Babylonis & Chaldæos, qui obſi-
dent vos in circuitu murorum: & congrega-
5 bo ea in medio ciuitatis huius. ‡Et debella-
bo ego vos in manu extenta, & in brachio
B forti, & in furore, & in indignatione, & in ira
6 grandi. ‡Et percutiam habitatores ciuitatis
huius: homines & beſtiæ peſtilentia magna
7 morientur. ‡Et poſt hoc, ait Dominus, dabo
Sedeciam regem Iuda, & ſeruos eius & po-
pulũ eius, & qui derelicti ſunt in ciuitate hac
a peſte, & gladio, & fame, in manu Nabucho-
donoſor regis Babylonis, & in manu inimi-
corum eorum, & in manu quærentium ani-
mam eorum: & percutiet eos in ore gladij, &
non flectetur, neq; parcet, nec miſerebitur.
8 ‡Et ad populum hunc dices, Hæc dicit Do-
C minus, Ecce, ego do coram vobis viam vitæ,
9 & viam mortis. ‡‖ Qui habitauerit in vrbe Infr.38.a.2.
hac, morietur gladio, & fame, & peſte: qui
autẽ egreſſus fuerit, & transfugerit ad Chal-
dæos, qui obſident vos, viuet, & erit ei anima
10 ſua quaſi ſpolium. ‡Poſui enim faciẽ meam
ſuper ciuitatẽ hanc in malũ, & non in bonũ,
ait Dominus, in manu regis Babylonis dabi-
11 tur, & exuret eã igni. ‡Et domui regis Iuda,
12 Audite verbũ Domini. ‡Domus Dauid, hæc
dicit Dominus, ‖Iudicate manè iudicium, & Infr.22.a.3.
D eruite vi oppreſſum de manu calũniantis: ne
forte egrediatur vt ignis indignatio mea, &
ſuccendatur, & nõ ſit qui extinguat propter
13 malitiam ſtudiorum veſtrorũ. ‡Ecce ego ad
te habitatricẽ vallis ſolidæ atq; campeſtris,
ait Dominus: qui dicitis, Quis percutiet nos?
14 & quis ingredietur domos noſtras? ‡ Et viſi-
tabo ſuper vos iuxta fructum ſtudiorum ve-
ſtrorum, dicit Dñs: & ſuccendã ignem in ſal-
tu eius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

## CAP. XXII.

H Aec dicit Dominus: Deſcende in do- 1
mũ regis Iuda,& loquêris ibi verbum A
hoc, ‡& dices, Audi verbum Domini rex Iu- 2
da,qui ſedes ſuper ſolium Dauid: tu & ſerui
tui,& populus tuus,qui ingredimini per por-
Sup.21.d.12 tas iſtas. ‡Hæc dicit Dominus, ‖ Facite iu- 3
dicium & iuſtitiam:& liberate vi oppreſſum
de manu calumniatoris:& aduenam ,& pu-
pillum,& viduam nolite cõtriſtare,neq; op-
primatis iniquè, & ſanguinem innocentem
ne effundatis in loco iſto. ‡Si enim facientes 4
feceritis verbum iſtud:ingredientur per por-
tas domus huius reges ſedẽtes de genere Da-
uid ſuper thronum eius, & aſcendentes cur-
rus & equos,ipſi & ſerui,& populus eorum.
‡Quòd ſi non audieritis verba hæc: in me- 5
metipſo iuraui, dicit Dominus,quia in ſoli- B
tudinem erit domus hæc . ‡ Quia hæc dicit 6
Dominus ſuper domum regis Iuda, Galaad
tu mihi caput Libani:ſi non poſuero te ſoli-
tudinem,vrbes inhabitabiles.‡Et ſanctifica- 7
bo ſuper te interficientem virũ & arma eius:
& ſuccident electas cedros tuas, & præcipita-
bunt in ignẽ.‡Et pertranſibunt gentes mul- 8
tæ per ciuitatem hanc: & dicet vnuſquiſque
Deut.29.d. proximo ſuo:‖Quare fecit Dominus ſic ciui-
24. tati huic grandi?‡Et reſpondebunt, Eo quòd 9
3.Reg.9.b.8 dereliquerint pactũ Dñi Dei ſui,& adoraue- C
rint deos alienos,& ſeruierint eis . ‡ Nolite 10
flere mortuum, neq; lugeatis ſuper eũ fletu:
plangite eum qui egreditur,quia non reuer-
tetur vltra,nec videbit terrã natiuitatis ſuæ.
‡Quia hæc dicit Dñs ad Sellum filium Ioſiæ 11
regẽ Iuda, qui regnauit pro Ioſia patre ſuo,
qui egreſſus eſt de loco iſto . Non reuerte-
tur huc amplius:‡ſed in loco ad quem tran- 12
ſtuli eum,ibi morietur,& terram iſtam non
videbit amplius . ‡ Væ qui ædificat domum 13
ſuã in iniuſtitia, & cœnacula ſua non in iu- D
dicio : amicum ſuum opprimet fruſtra , &
mercedem eius non reddet ei . ‡ Qui dicit, 14
Aedificabo mihi domum latam & cœnacula
ſpatioſa : qui aperit ſibi feneſtras,& facit la-
quearia cedrina, pingitque ſinopide. ‡Nun- 15
quid regnabis, quoniam confers te cedro?pa-
ter tuus nũquid non comêdit & bibit,& fe-
cit iudiciũ & iuſtitiam tunc cũ bene erat ei?
‡Iudicauit cauſam pauperis & egeni in bo- 16
num ſuum,nunquid non ideò quia cognouit
me,dicit Dominus? ‡ Tui verò oculi & cor 17
ad auaritiam , & ad ſanguinem innocentem E
fundendum,& ad calumniam , & ad curſum
mali operis. ‡ Propterea hæc dicit Dominus 18
ad Ioacim filium Ioſiæ regem Iuda , Non
plangent eum,Væ frater & væ ſoror:nõ con-
crepabunt ei , Væ Domine , & væ inclyte.
‡Sepultura aſini ſepelietur putrefactus & 19
proiectus extra portas Ieruſalem . ‡Aſcende 20
Libanum , & clama : & in Baſan da vocem
tuam , & clama ad tranſeuntes , quia con-
triti ſunt omnes amatores tui . ‡ Locutus 21
ſum ad te in abundantia tua: dixiſti, Non au- F
diam . hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua,
quia non audiſti vocem meam:‡Omnes pa- 22
ſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in
captiuitatem ibunt:& tunc confundêris , &
23 erubeſces ab omni malitia tua. ‡Quæ ſedes
in Libano, & nidificas in cedris, quomodo
congemuiſti cùm veniſſent tibi dolores,qua-
24 ſi dolores parturientis?‡Viuo ego, dicit Do-
minus: quia ſi fuerit Iechonias filius Ioacim
regis Iuda, annulus in manu dextera mea,
25 inde euellam eum. ‡ Et dabo te in manu
quærentium animam tuã, & in manu quo-
rũ tu formidas faciem,& in manu Nabucho-
donoſor regis Babylonis , & in manu Chal-
26 dæorum. ‡Et mittam te & matrem tuã quæ
G genuit te, in terram alienã, in qua nati non
27 eſtis,ibiq; moriemini: ‡ & in terrã ad quam
ipſi leuant animam ſuam,vt reuertantur il-
28 luc:non reuertentur. ‡ Nunquid vas fictile
atq; contritum vir iſte Iechonias ? nunquid
vas abſq; omni voluptate?quare abiecti ſunt
ipſe & ſemen eius,& proiecti in terrã quam
29 ignorauerunt ? ‡ Terra,terra,terra,audi ſer-
30 monem Domini.‡Hæc dicit Dominus,Scri-
be virum iſtum ſterilem , virum qui in die-
bus ſuis non proſperabitur.nec enim erit de
ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſoliũ Da-
uid,& poteſtatem habeat vltra in Iuda.

## CAP. XXIII.

1 V‖Ae paſtoribus qui diſperdunt & dila- Eze.13.a.3.
A cerãt gregem paſcuæ meæ,dicit Domi- 34.a.2.
2 nus.‡Ideo hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad pa-
ſtores qui paſcunt populũ meũ,Vos diſperſi-
ſtis gregẽ meũ,& eieciſtis eos,& non viſita-
ſtis eos:ecce, ego viſitabo ſuper vos malitiã
3 ſtudiorũ veſtrorum,ait Dñs. ‡Et ego cõgre-
gabo reliquias gregis mei de omnib⁹ terris,
ad quas eiecero eos illuc: & conuertã eos ad
4 rura ſua,& creſcent & multiplicabũtur. ‡Et
ſuſcitabo ſuper eos paſtores , & paſcent eos:
*non formidabunt vltrà,& nõ pauebunt: & *& i.
nullus quæretur ex numero,dicit Dominus. Iſa.4.a.2.
5 ‡‖Ecce,dies veniunt,dicit Dñs, & ſuſcitabo 40.c.11.
D Dauid germen iuſtũ: & regnabit rex , & ſa- 45.b.8.
piens erit:& faciet iudiciũ & iuſtitiã in ter- Inf.33.c.14.
6 ra.‡‖In dieb⁹ *illis ſaluabitur Iuda, & Iſrael Eze.34.c.11.
habitabit confidenter:& hoc eſt nomẽ quod f.24.
7 vocabunt eum,Dñs iuſtus noſter.‡‖Propter Dan.9.f.24
hoc ecce dies veniũt,dicit Dominus, & non Ioh.1.g.45.
B dicẽt vltrà, Viuit Dominus,qui eduxit filios *illius t.
8 Iſrael de terra Aegypti:‡Sed,‖Viuit Domi- Sup.16.c.14
nus qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſ- Deu.33.d.18.
rael de terra Aquilonis,& de cunctis terris
ad quas eieceram eos illuc:& habitabunt in
9 terra ſua. ‡Ad prophetas, Contritum eſt cor
meum in medio mei,contremuerunt omnia
oſſa mea:factus ſum quaſi vir ebrius,& quaſi
homo madidus à vino , à facie Domini,& à
10 facie verborum ſanctorũ eius. ‡ Quia *adul- *adulterijs
teris* repleta eſt terra , quia à facie maledi-
ctionis luxit terra,areſacta ſunt arua deſerti:
factus eſt curſus eorũ malus,& fortitudo eo-
11 rum diſsimilis . ‡ Propheta namq; & ſacer-
C dos polluti ſunt: & in domo mea inueni ma-
12 lum eorũ, ait Dominus.‡Idcirco via eorum
erit quaſi lubricum in tenebris:impellentur
enim & corruent in ea: afferam enim ſuper
eos mala,annum viſitationis eorum,ait Do-
13 minus.‡Et in prophetis Samariæ vidi fatui-
tatem:*& prophetabant in Baal,& decipie-
14 bant populũ meum Iſrael. ‡ Et in prophetis
Ieruſalem

ᵃadulteriũ Ieruſalē vidi ſimilitudinē ᵃadulterantium,
15. & iter mendacij: & confortauerunt manus
peſſimorũ, vt non cõuerteretur vnuſquiſq;
à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes vt So-
doma, & habitatores eius quaſi Gomorrha.
‡Propterea hæc dicit Dñs exercituũ ad pro- 15
Sup.9.d.15. phetas, ‖ Ecce ego cibabo eos abſynthio, &
potabo eos felle: à prophetis enim Ieruſalē D
egreſſa eſt pollutio ſuper omnē terrã. ‡Hæc 16
Inf.27.b.9. dicit Dominus exercituum, ‖ Nolite audire
29.b.8. verba prophetarũ, qui prophetant vobis, &
decipiunt vos: viſionē cordis ſui loquuntur,
nõ de ore Domini. ‡Dicunt his qui blaſphe- 17
Supr.5.c.12. mant me, Locutus eſt Dominus, ‖ Pax erit
14.b.13. vobis. & omnis qui ambulat in prauitate
cordis ſui, dixerũt, Nõ veniet ſuper vos ma-
lum. ‡Quis enim affuit in cõſilio Dñi, & vi- 18
dit & audiuit ſermonē eius? quis cõſyderauit
Inf.30.r.14. verbũ illius & audiuit? ‡‖ Ecce, turbo Do- 19
ᵃegreditur minicæ indignationis ᵃegredietur, & tēpe-
6. ſtas erumpens: ſuper caput impiorũ veniet.
‡Non reuertetur furor Domini, vſque dum 20
faciat, & vſq; dum cōpleat cogitationē cor-
dis ſui. in nouiſſimis diebus intelligetis con
Sup.14.c.14. ſilium eius. ‡‖ Non mittebam prophetas, & 21
Inf.27.c.15. ipſi currebãt: nõ loquebar ad eos, & ipſi ꝓ- E
& 29.b.9. phetabant. ‡Si ſtetiſſent in conſilio meo & 22
nota feciſſent verba mea populo meo: auer-
tiſſem vtiq; eos à via ſua mala, & à cogita-
tionibus ſuis peſſimis. ‡Putáſne Deus è vi- 23
cino ego ſum, dicit Dñs? & non Deus de lon-
ge? ‡Si occultabitur vir in abſcõditis: & ego 24
nõ videbo eũ, dicit Dominus? nunquid non
cælũ & terram ego impleo, dicit Dominus?
‡Audiui quæ dixerũt prophetæ, prophetãtes 25
in nomine meo mēdaciũ, atq; dicētes, Som-
niaui, ſomniaui. ‡Vſquequo iſtud eſt in cor- 26
de prophetarũ vaticinantiũ mendaciũ & ꝓ-
phetãtium ſeductiones cordis ſui? ‡Qui vo- 27
lũt facere vt obliuiſcatur populus meus no-
minis mei propter ſomnia eorũ quæ narrat
vnuſquiſq; ad proximũ ſuũ: ſicut obliti ſunt F
patres eorũ nominis mei ꝓpter Baal. ‡Pro- 28
pheta qui habet ſomniũ, narret ſomnium: &
qui habet ſermonē meum, loquatur ſermo-
nem meũ verè. quid paleis ad triticum, dicit
Dominus? ‡Nunquid non verba mea ſunt 29
quaſi ignis, dicit Dñs, & quaſi malleus cõte-
rens petrã? ‡Propterea ecce ego ad ꝓphetas, 30
ait Dominus: qui furantur verba mea vnuſ-
quiſq; à proximo ſuo. ‡Ecce ego ad prophe- 31
tas, ait Dominus: qui aſſumũt linguas ſuas,
& aiunt, Dicit Dominus. ‡Ecce ego ad pro- 32
phetas ſomniãtes mendaciũ, ait Dominus:
qui narrauerũt ea, & ſeduxerũt populũ meũ
in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm
ego nõ miſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui
nihil profuerũt populo huic, dicit Dominus.
‡Si igitur interrogauerit te populus iſte, vel 33
propheta, aut ſacerdos, dicēs, Quod eſt onus
Domini? dices ad eos, Vt quid vobis onus?
proiiciam quippe vos, dicit Dominus. ‡Et 34
propheta & ſacerdos, & populus qui dicit,
Onus Domini: viſitabo ſuper virũ illum, & G
ſuper domũ eius. ‡Hæc dicetis vnuſquiſque 35
ad proximũ & ad fratrē ſuũ, Quid reſpondit
Dominus? Et quid locutus eſt Dominus?

36 ‡Et onus Dñi vltrà non memorabitur: quia
onus erit vnicuiq; ſermo ſuus: & peruertiſtis
verba Dei viuētis, Dñi exercituũ Dei noſtri.
37 ‡Hæc dices ad prophetã, Quid reſpõdit tibi
38 Dñs? & quid loquutus eſt Dñs? ‡Si autē onus
Domini dixeritis: ꝓpter hoc hæc dicit Dñs,
Quia dixiſtis ſermonem iſtũ, Onus Domini:
& miſi ad vos, dicēs, Nolite dicere Onus Do
39 mini: ‡propterea ecce ego tollã vos portans,
& derelinquã vos, & ciuitatem quam dedi
40 vobis, & patribus veſtris à facie mea. ‡‖ Et Sup.20.c.18.
dabo vos in opprobriũ ſempiternum, & in
ignominiã æternã, quæ nunquam obliuione
delebitur.

## CAP. XXIIII.

1 Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo
A calathi pleni ficis, poſiti ante tēplum
Domini, poſtquã tranſtulit Nabuchodonoſor
rex Babylonis Iechoniam filium Ioacim re-
gem Iuda, & principes eius, & fabrum, & in-
cluſorē de Ieruſalem, & adduxit eos in Ba-
2 bylonē. ‡Calathus vnꝰ, ficus bonas habebat
nimis: vt ſolent ficus eſſe primi temporis. &
calathus vnus, ficus habebat malas nimis,
quæ comedi nõ poterant, eo ꝙ eſſent malæ.
3 ‡Et dixit Dñs ad me, Quid tu vides Iere-
B mia? Et dixi, ficus: ficus bonas, bonas valdes
& malas, malas valde: quæ comedi non poſ-
4 ſunt, eo quòd ſint malæ. ‡Et factum eſt ver-
5 bum Domini ad me, dicens, ‡Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael, Sicut ficus hæ bonæ: ſic
cognoſcam tranſmigrationē Iuda, quã emiſi
de loco iſto in terrã Chaldæorũ, in bonum.
6 ‡Et ponã oculos meos ſuper eos ad placan-
C dum, & reducã eos in terrã hãc: & ædificabo
eos, & non deſtruã: & plantabo eos, & non
7 euellam. ‡Et dabo eis cor, vt ſciant me, quia
ego ſum Dominus: ‖ & erũt mihi in populũ, Infr.31.f.33.
& ego ero eis in Deum: quia reuertentur ad
8 me in toto corde ſuo. ‡‖ Et ſicut ficus peſſi- Inf.29.d.17.
mæ, quæ comedi nõ poſſunt eò ꝙ ſint malæ:
hæc dicit Dominus, ſic dabo Sedeciã regem
Iuda: & principes eius, & reliquos de Ieru-
D ſalem, qui remanſerunt in vrbe hac, & qui
9 habitant in terra Aegypti. ‡Et dabo eos in
vexationem, afflictionemq; omnibus regnis
terræ: in opprobrium, & in parabolam, & in
prouerbium, & in maledictionē in vniuerſis
10 locis ad quæ eieci eos. ‡‖ Et mittã in eis gla Inf.29.d.17.
dium, & famē, & peſtem: donec cōſumantur
de terra quam dedi eis, & patribus eorum.

## CAP. XXV.

1 Verbum quod factum eſt ad Ieremiam
A de omni populo Iudæ in anno quarto
Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, (ipſe eſt annus
primus Nabuchodonoſor regis Babylonis.)
2 ‡ ᵃQuodᵃ locutus eſt Ieremias propheta ad ᵃQuæ 8.
omnē populũ Iuda, & ad vniuerſos habita-
3 tores Ieruſalē, dicēs, ‡A tertiodecimo anno
Ioſiæ filij Amon regis Iuda vſq; ad diē hanc:
iſte tertius & viceſimus annus, factũ eſt ver-
bum Dñi ad me, & locutus ſum ad vos de
nocte conſurgens & loquēs & non audiſtis.
4 ‡Et miſit Dominus ad vos oēs ſeruos ſuos
G prophetas, conſurgens diluculo, mittenſq;:
& non audiſtis, neq; inclinaſtis aures veſtras
5 vt audiretis, ‡cùm diceret, ‖ Reuertimini 4.Re.17.b.13.
vnuſquiſque à via ſua mala, & à peſſimis Sup.18.b.11.
cogitatio-

Infr.25.a.5. cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra
35.a.15. quã dedit Dominus vobis, & patrib⁹ veſtris,
à ſeculo & vſq; in ſeculũ. ‡Et nolite ire poſt 6
deos alienos, vt ſeruiatis eis, adoretiſq; eos: B
neq; me ad iracundiam prouocetis in operibus manuũ veſtrarum, & nõ affligam vos.
‡Et nõ audiſtis me, dicit Dominus, vt me ad 7
iracundiam prouocaretis in operibus manuum veſtrarum in malũ veſtrũ. ‡Propterea 8
hæc dicit Dominus exercituũ, Pro eo quòd
nõ audiſtis verba mea, ‡ecce ego mittam, & 9
aſſumam vniuerſas cognationes Aquilonis,
ait Dominus, & Nabuchodonoſor regẽ Babylonis ſeruũ meum: & adducam eos ſuper
terram iſtã & ſuper habitatores eius, & ſuper omnes nationes quæ in circuitu illius
ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtuporem & in ſibilũ, & in ſolitudines ſempiternas. ‡Perdamq; ex eis vocẽ gaudij & vo- 10
cem lætitiæ, vocem ſponſi & vocem ſponſæ,
Dan.9.a.2. vocem molæ, & lumen lucernæ. ‡ ‖Et erit 11
Inf 26.c.12. vniuerſa terra hæc in ſolitudinẽ & in ſtupo- C
& 29.c.10. rem: & ſeruient omnes gentes iſtæ regi Ba-
2.Par.36. bylonis ſeptuaginta annis. ‡‖Cumq; imple- 12
d.22. ti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper re-
1.Eſd.1.a.1. gem Babylonis, & ſuper gentem illam, dicit
& 6.a.3. Dominus, iniquitatẽ eorum, & ſuper terram
3.Eſd.1.g.57 Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudines
& 2.a.1. ſempiternas. ‡Et adducã ſuper terram illam 13
& 6.c.24. omnia verba mea quæ locutus ſum contra
eam, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto,
quæcunq; prophetauit Ieremias aduerſum
omnes gentes: ‡Quia ſeruierunt eis cùm eſ- 14
ſent gentes multę & reges magni: & reddam
eis ſecundùm opera eorũ & ſecundùm facta
manuũ ſuarum. ‡Quia ſic dicit Dñs exerci- 15
tuum Deus Iſrael, Sume calicẽ vini furoris
huius de manu mea: & propinabis de illo D
cunctis gẽtibus ad quas ego mittam te. ‡Et 16
bibent, & turbabũtur, & inſaniẽt à facie gladij quem ego mittã inter eos. ‡Et accepi ca- 17
licem de manu Domini, & propinaui cunctis gẽtibus ad quas miſit me Dñs: ‡Ieruſa- 18
lem & ciuitatibus Iuda, & regibus eius &
principibus eius: vt darẽ eos in ſolitudinem,
& in ſtuporẽ, & in ſibilum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta. ‡Pharaoni regi Aegy- 19
pti, & ſeruis eius, & principibus eius, & omni
populo eius, ‡& vniuerſis generaliter: cũctis 20
regibus terrę Auſitidis, & cũctis regibus terræ Philiſthiim, & Aſcalonis, & Gazæ, & Ac-
caron, & reliquiis Azoti, ‡ & Idumææ, & 21
Moab, & filijs Ammon: ‡Et cunctis regibus 22
Tyri, & vniuerſis regibus Sidõnis: & regibus E
terræ inſularũ qui ſunt trãs mare. ‡Et Dedã, 23
& Thema, & Buz, & vniuerſis qui attonſi
ſunt in comã. ‡Et cunctis regibus Arabiæ, & 24
cunctis regibus Occidentis, qui habitant in
deſerto: ‡Et cũctis regibus Zãbri & cunctis 25
regibus Elam, & cunctis regibus Medorum:
‡cunctis quoq; regibus Aquilonis de prope 26
& de longe, vnicuiq; cõtra fratrem ſuum &
omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciẽ eius
ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos. ‡Et dices 27
ad eos, Hæc dicit Dñs exercituũ De⁹ Iſrael,
Bibite, & inebriamini & vomite: & cadite,
neq; ſurgatis, à facie gladij quẽ ego mittam

28 inter vos. ‡Cumq; noluerint accipere calicẽ
F de manu tua vt bibant, dices ad eos, Hęc dicit Dominus exercituum, Bibentes bibetis:
19 ‡ ‖quia ecce, in ciuitate in qua inuocatũ eſt 1.Pet.4.d.17.
nomen meum, ego incipiam affligere, & vos
quaſi innocẽtes & immunes eritis? nõ eritis
immunes. gladiũ enim ego voco ſuper omnes habitatores terræ, dicit Dominus exer-
30 cituũ. ‡Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos: ‖Dominus de excel Ioel 3.c.16.
ſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit Amos 1.a.2.
vocẽ ſuam: rugiens rugiet ſuper decorẽ ſuũ:
celeuſma quaſi calcantiũ concinetur aduer-
31 ſus omnes habitatores terræ. ‡ Peruenit ſonitus vſq; ad extrema terræ: Quia iudicium
Domino cum gentibus: iudicatur ipſe cum
omni carne, impios tradidi gladio, dicit Do-
32 minus. ‡Hæc dicit Domin⁹ exercituũ, Ecce,
afflictio egredietur de gente in gentem: &
turbo magnus egredietur à ſummitatibus
33 terræ. ‡Et erũt interfecti Domini in die illa
G à ſummo terræ vſq; ad ſummum eius: non
plangentur & non colligẽtur, neq; ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ ia-
34 cebunt. ‡Vlulate paſtores & clamate: & aſpergite vos cinere optimates gregis: quia
cõpleti ſunt dies veſtri, vt interficiamini: &
diſsipationes veſtræ, & cadetis quaſi vaſa
35 precioſa. ‡Et peribit fuga à paſtoribus, & ſal-
36 uatio ab optimatibus gregis. ‡ Vox clamoris paſtorum, & vlulatus optimatum gregis:
37 quia vaſtauit Dominus paſcua eorum. ‡ Et
conticuerunt arua pacis à facie iræ furoris
38 Domini. ‡ Dereliquit quaſi leo vmbraculũ
ſuum, quia facta eſt terra eorũ in deſolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

## CAP. XXVI.

1 IN principio regni Ioacim filij Ioſię regis
A Iuda, factum eſt verbũ iſtud à Domino,
2 dicens, ‡Hæc dicit Dominus, ſta in atrio domus Domini, & loqueris ad omnes ciuitates
Iuda, de quibus veniũt, vt adorent in domo
Domini, vniuerſos ſermones quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: noli ſubtrahere
3 verbum, ‡ſi fortè audiant & conuertantur
vnuſquiſque à via ſua mala: & pœniteat me
mali quod cogito facere eis propter malitiã
4 ſtudiorum eorũ. ‡Et dices ad eos, Hæc dicit
Dominus, Si non audieritis me vt ambuletis
5 in lege mea quam dedi vobis, ‡ vt audiatis
ſermones ſeruorũ meorum Prophetarum,
quos ego miſi ad vos de nocte conſurgẽs, &
6 dirigens, & non audiſtis: ‡ ‖Dabo domum 1.Reg.4.a.2
iſtam ſicut Silo, & vrbem hanc dabo in ma- b.10.
7 ledictionem cunctis gentibus terræ. ‡Et audierũt ſacerdotes & prophetæ, & omnis po-
B pulus Ieremiam loquentem verba hæc in
8 domo Domini. ‡ Cumq; cõpleſſet Ieremias
loquens omnia quę pręceperat ei Dominus,
vt loqueretur ad vniuerſum populum: apprehenderunt eum ſacerdotes & prophetæ,
& omnis populus, dicens, Morte moriatur.
9 ‡Quare prophetauit in nomine Domini, dicens, Sicut Silo erit domus hæc: & vrbs iſta
deſolabitur: eò quòd non ſit habitator? Et
congregatus eſt omnis populus aduerſus Ie-
10 remiã in domo Domini. ‡Et audierũt principes

elpes Iuda verba hæc: & aſcenderunt de do- C
mo regis in domũ Domini, & ſederũt in in-
troitu portæ domus Dñi nouæ. ‡ Et locuti 11
ſunt ſacerdotes & prophetæ ad principes,
& ad omnẽ populũ, dicẽtes, Iudiciũ mortis
eſt viro huic: quia prophetauit aduerſus ci-
uitatẽ iſtã, ſicut audiſtis auribus veſtris. ‡ Et 12
Sup.25.c.12. ait Ieremias ad omnes principes & ad vni-
2.Paral.35. uerſum populũ, dicens, ‖ Dominus miſit me
d.22. vt prophetarẽ ad domũ iſtam, & ad ciuitatẽ
1.Eſd.1.a.1. hanc omnia verba quæ audiſtis. ‡ ‖ Nũc ergo 13 D
& 6.a.3. bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, &
3.Eſd.1.g.57 audite vocẽ Domini Dei veſtri: & pœnitebit
& 2.a.1. Dominum mali quod locutus eſt aduerſum
& 6.c.24. vos. ‡ Ego autẽ ecce in manibus veſtris ſum: 14
Sup. 7.a.3. facite mihi quod bonũ & rectum eſt in ocu-
lis veſtris. ‡ Veruntamen ſcitote & cognoſci- 15
te quòd ſi occideritis me, ſanguinẽ innocen-
tem tradetis contra vos metipſos, & contra
ciuitatẽ iſtam, & habitatores eius. In verita-
te enim miſit me Dñs ad vos, vt loquerer in
auribus veſtris omnia verba hæc. ‡ Et dixe- 16
runt principes, & omnis populus ad ſacerdo- E
tes & ad prophetas, Nõ eſt viro huic iudiciũ
mortis: quia in nomine Domini Dei noſtri
locutus eſt ad nos. ‡ Surrexerũt ergo viri de 17
ſenioribus terræ: & dixerunt ad omnẽ cœtũ
populi, loquentes: ‡ Michæas de Moraſthi fuit 18
Propheta in diebus Ezechiæ regis Iuda, & ait
Mich.3.d.12 ad omnẽ populũ Iudæ, dicens, Hæc dicit Do
minus exercituũ: ‖ Sion quaſi ager arabitur:
*Domini & Ieruſalẽ in aceruum lapidũ erit: & mons
domus* in excelſa ſyluarũ. ‡ Nunquid morte 19
condemnauit eum Ezechias rex Iuda, & om F
nis Iuda? nunquid non timuerunt Dominũ,
& deprecati ſunt faciem Domini: & pœni-
*non faciamus tuit Dominũ mali quod loquutus fuerat ad-
uerſum eos? Itaq; *nos facimus* malum gran
de contra animas noſtras. ‡ Fuit quoque vir 20
prophetans in nomine Domini Vrias filius
Semei de Cariathiarim: & prophetauit ad-
uerſus ciuitatẽ iſtam, & aduerſus terrã hãc,
iuxta omnia verba Ieremiæ. ‡ Et audiuit rex 21
Ioacim, & omnes potentes & principes eius
verba hæc: & quæſiuit rex interficere eũ. Et
audiuit Vrias, & timuit, fugitque, & ingreſ-
ſus eſt Aegyptũ. ‡ Et miſit rex Ioacim viros 22 G
in Aegyptũ, Elnathan filiũ Achobor, & viros
cũ eo in Aegyptum. ‡ Et eduxerũt Vriam de 23
Aegypto: & adduxerũt eum ad regẽ Ioacim,
& percuſsit eum gladio: & proiecit cadauer
eius in ſepulchris vulgi ignobilis. ‡ Igitur ma 24
nus Ahicam filij Saphan fuit cũ Ieremia, vt
non traderetur in manus populi, & interfi-
cerent eum.

CAP. XXVII. 1

IN principio regni Ioacim filij Ioſiæ regis A
Iuda, factũ eſt verbũ iſtud ad Ieremiam
à Domino, dicens, ‡ Hæc dicit Dominus ad 2
me, Fac tibi vincula & catenas: & pones eas
in collo tuo. ‡ Et mittes eas ad regem Edom, 3
& ad regem Moab, & ad regẽ filiorum Am-
mon, & ad regẽ Tyri, & ad regem Sidonis: in
manu nunciorũ qui venerũt Ieruſalẽ ad Se-
deciam regem Iuda. ‡ Et præcipies eis vt ad 4
dominos ſuos loquãtur. Hæc dicit Dñs exer-
cituum Deus Iſraël, Hæc dicetis ad dominos
veſtros, ‡ Ego feci terram, & homines, & iu- 5

C menta quæ ſunt ſuper faciem terræ, in forti-
tudine mea magna, & in brachio meo exten
to: & dedi eam ei qui placuit in oculis meis.
6 ‡ Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis
ſerui mei: inſuper & beſtias agri dedi ei, vt
7 ſeruiant illi. ‡ Et ſeruient ei omnes gẽtes, &
filio eius, & filio filij eius: donec veniat tem-
pus terræ eius & ipſius: & ſeruient ei gentes
8 multæ & reges magni. ‡ Gentẽ autẽ & regnũ
quod nõ ſeruierit Nabuchodonoſor regi Ba-
bylonis: & quicunque non curuauerit collũ
ſuum ſub iugo regis Babylonis: in gladio, &
in fame & in peſte viſitabo ſuper gentem il-
lam, ait Dominus: donec conſumam eos in
9 manu eius. ‡ ‖ Vos ergo nolite audire pro- Sup.23.d.16.
phetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & Inf.29.b.8.
augures, & maleficos qui dicunt vobis: Non
10 ſeruietis regi Babylonis. ‡ Quia mendacium
prophetant vobis: vt longẽ vos faciãt de ter-
11 ra veſtra: & eiiciant vos, & pereatis. ‡ Por-
rò gens quæ ſubiecerit ceruicem ſuam ſub
iugo regis Babylonis, & ſeruierit ei: dimit-
tam eã in terra ſua, dicit Dominus: & colet
12 eam, & habitabit in ea. ‡ Et ad Sedeciam re-
C gem Iuda locutus ſum ſecundum omnia ver
ba hæc, dicẽs, Subiicite colla veſtra ſub iugo
regis Babylonis, & ſeruite ei, & populo eius,
13 & viuetis. ‡ Quare moriemini tu, & populus
tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt
Dominus ad gentem quæ ſeruire noluerit
14 regi Babylonis? ‡ Nolite audire verba pro-
phetarum dicentium vobis, Non ſeruietis
regi Babylonis: quia mendaciũ ipſi loquun-
15 tur vobis. ‡ Quia non miſi eos, ait Domi- Sup.14.c.14
nus: & ipſi prophetant in nomine meo men- 23.c.21.
daciter, vt eiiciant vos, & pereatis tam vos, 29.b.9.
16 quàm prophetæ qui vaticinantur vobis. ‡ Et
ad ſacerdotes, & ad populum iſtum locutus
ſum, dicens, Hæc dicit Dominus, Nolite au-
dire verba prophetarum veſtrorum, qui pro-
phetãt vobis dicentes, Ecce vaſa Domini re-
uertentur de Babylone nunc citò, mendaciũ
17 enim prophetant vobis. ‡ Nolite ergo audi-
D re eos, ſed ſeruite regi Babylonis, vt viuatis.
18 quare datur hæc ciuitas in ſolitudinem? ‡ Et
ſi prophetæ ſunt, & eſt verbũ Domini in eis:
occurrant Domino exercituũ, vt nõ veniant
vaſa quę derelicta fuerant in domo Domini,
& in domo regis Iuda, & in Ieruſalem, in
19 Babylonem. ‡ Quia hęc dicit Dominus exer-
cituum ‖ ad columnas, & ad mare, & ad ba- 4.Re.25.c.13
ſes, & ad reliqua vaſorum, quæ remanſerunt
20 in ciuitate hac: ‡ quæ non tulit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis, ‖ cùm transferret Iecho 4.Reg.24.
niam filiũ Ioacim regem Iuda de Ieruſalem d.16.
in Babylonem, & omnes optimates Iuda &
21 Ieruſalem. ‡ Quia hæc dicit Dominus exerci
tuum Deus Iſraël ad vaſa quæ derelicta ſunt
in domo Domini, & in domo regis Iuda, &
22 Ieruſalem. ‡ ‖ In Babylonem transferentur, 4.Re.25.c.13
& ibi erunt vſque ad diẽ viſitationis ſuæ, di-
cit Dominus: & afferri faciam ea, & reſtitui
in loco iſto.

CAP. XXVIII.

1 ET factũ eſt in anno illo in principio re-
A gni Sedeciæ regis Iuda, in anno quar-

to, in menſe quinto, dixit ad me Hananias fi-
lius Azur propheta de Gabaon, in domo Do
mini coram ſacerdotibus & omni populo, di-
cens, ‡Hæc dicit Dñs exercituū Deus Iſraël, 2
Contriui iugū regis Babylonis. ‡Adhuc duo 3
anni dierū, & ego referri faciā ad locū iſtum
omnia vaſa domus Domini quæ tulit Nabu
chodonoſor rex Babylonis de loco iſtu, &
tranſtulit ea in Babylonē. ‡Et Iechoniam fi- 4
lium Ioacim regē Iuda, & omnē trāſmigra-
tionem Iudæ, qui ingreſſi ſunt in Babylonē,
ego conuertā ad locū iſtū, ait Dominus: con
teram enim iugū regis Babylonis. ‡ Et dixit 5
Ieremias propheta ad Hananiam prophetam B
in oculis ſacerdotū, & in oculis omnis popu-
li qui ſtabat in domo Domini: ‡ & ait Iere- 6
mias propheta, Amē, ſic faciat Dominus: ſuſ-
citet Dñs verba tua quæ prophetaſti: vt refe
rantur vaſa in domū Domini, & omnis trāſ-
migratio de Babylone ad locum iſtum. ‡Ve- 7
runtamen audi verbū hoc quod ego loquor
in auribus tuis, & in auribus vniuerſi popu-
li. ‡Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te 8
ab initio, & prophetauerūt ſuper terras mul-
tas, & ſuper regna magna, de prælio & de af-
flictione & de fame. ‡Propheta qui vaticina- 9
tus eſt pacē: cùm venerit verbū eius, ſcietur C
propheta quem miſit Dominus in veritate.
‡Et tulit Hananias propheta catenā de col- 10
lo Ieremię prophetæ, & cōfregit eam. ‡Et ait 11
Hananias in cōſpectu omnis populi, dicens,
Hæc dicit Dominus, Sic confringā iugū Na-
buchodonoſor regis Babylonis poſt duos an-
nos dierū de collo omniū gentiū. ‡ Et abiit 12
Ieremias propheta in viam ſuam. Et factū eſt
verbū Domini ad Ieremiā, poſtquā cōfregit
Hananias propheta catenā de collo Ieremię
prophetæ, dicens, ‡ Vade, & dices Hananiæ, 13
Hæc dicit Dominus, Catenas ligneas cōtri- D
uiſti, & facies pro eis catenas ferreas. ‡Quia 14
hęc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël,
Iugum ferreū poſui ſuper collum cunctarū
Gentiū iſtarum, vt ſeruiāt Nabuchodonoſor
regi Babylonis, & ſeruient ei: inſuper & be-
ſtias terræ dedi ei. ‡Et dixit Ieremias prophe 15
ta ad Hananiam prophetā, Audi Hanania: nō
miſit te Dominus, & tu cōfidere feciſti po-
pulum iſtū in mendacio. ‡ Idcirco hæc dicit 16
Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ:
hoc anno morieris, aduerſum enim Domi-
num locutus es. ‡ Et mortuus eſt Hananias 17
propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

## CAP. XXIX.

ET hæc ſunt verba libri quæ miſit Iere- 1
mias propheta de Ieruſalē ad reliquias A
ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes,
& ad prophetas, & ad omnē populum quem
traduxerat Nabuchodonoſor de Ieruſalē in
Babylonem: ‡poſtquam egreſſus eſt Iecho- 2
nias rex, & domina, & eunuchi, & principes
Iuda, & Ieruſalem, & faber, & incluſor de Ie-
ruſalem: ‡in manu Elaſa filij Saphan, & Ga- 3
mariæ filij Helciæ, quos miſit Sedecias rex
Iuda ad Nabuchodonoſor regem Babylonis
in Babylonem, dicens, ‡Hæc dicit Dominus 4
exercituū Deus Iſraël omni tranſmigrationi
quam tranſtuli de Ieruſalem in Babylonē:
5 ‡Aedificate domos, & habitate: & plantate
6 hortos, & comedite fructum eorum. ‡ Acci-
B pite vxores, & generate filios & filias: & date
filiis veſtris vxores, & filias veſtras date vi-
ris, & pariāt filios & filias: & multiplicamini
7 ibi, & nolite eſſe pauci numero. ‡Et quærite
pacē ciuitatis ad quā tranſmigrare vos feci:
& orate pro ea ad Dominū: quia in pace il-
8 lius erit pax vobis. ‡Hæc enim dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſrael: ‖Nō vos ſedu- Sup.14.b.14.
cant prophetæ veſtri: qui ſunt in medio ve- 23.d.16.
ſtrûm, & diuini veſtri: & ne attendatis ad 27.b.9.
9 ſomnia veſtra quæ vos ſomniatis: ‡ Quia
falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo:
10 & non miſi eos, dicit Dñs. ‡‖Quia hæc di -.1.
cit Dñs, Cùm cœperint impleri in Babylone Sup.25.c.12.
ſeptuaginta anni, viſitabo vos: & ſuſcitabo & 26.c.22.
ſuper vos verbū meū bonū, vt reducā vos ad 2.Paral.36.
11 locū iſtū. ‡Ego enim ſcio cogitationes quas d.21.
C ego cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitatio- 1.Eſd.1.a.1.
nes pacis, & nō afflictionis, vt dem vobis fi- Dan.9.a.2.
12 nē & patientiā. ‡Et inuocabitis me, & ibitis:
13 & orabitis me, & ego exaudiam vos. ‡Quæ-
retis me, & inuenietis: cùm quęſieritis me in
14 toto corde veſtro. ‡ Et inueniar à vobis, ait
Dominus: & reducā captiuitatem veſtrā, & 3.Eſd.1.g.47
congregabo vos de vniuerſis gentibus: & de
cunctis locis ad quæ expuli vos, dicit Domi-
nus: & reuerti vos faciam de loco ad quem
15 tranſmigrare vos feci. ‡ Quia dixiſtis, Suſci-
tabit nobis Dominus prophetas in Babylone.
16 ‡Quia hæc dicit Dominus ad regē qui ſedet
D ſuper ſoliū Dauid, & ad omnē populū habi-
tatorē vrbis huius, ad fratres veſtros qui nō
ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.
17 ‡Hæc dicit Dñs exercituū, ‖Ecce mittam in Sup.24.d.10
eos gladium, & famē, & peſtē: ‖ & ponā eos Sup.24.a.8.
quaſi ficus malas quæ comedi nō poſſunt, eò
18 quòd peſſimæ ſint. ‡Et perſequar eos in gla-
dio, & in fame, & in peſtilentia: & dabo eos
in vexationem vniuerſis regnis terræ: in ma
ledictionē, & in ſtuporē, & in ſibilū, & in op-
probriū cunctis Gentibus ad quas ego ieci
19 eos. ‡Eò quòd nō audierint verba mea, dicit
Dominus: quæ miſi ad eos per ſeruos meos
prophetas de nocte cōſurgens & mittens: &
20 nō audiſtis, dicit Dominus. ‡Vos ergo audi-
E te verbū Dñi omnis trāſmigratio, quā emiſi
21 de Ieruſalem in Babylonem. ‡Hæc dicit Do
minus exercituū Deus Iſrael ad Achab filiū
Coliæ, & ad Sedeciam filiū Maaſiæ, qui pro-
phetāt vobis in nomine meo mēdaciter, Ec-
ce ego tradā eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis: & percutiet eos in oculis
22 veſtris. ‡Et aſſumetur ex eis maledictio om
ni trāſmigrationi Iudæ quæ eſt in Babylone,
dicentiū, Ponat te Dominus ſicut Sedeciam,
& ſicut Achab quos frixit rex Babylonis in
23 igne, ‡pro eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſ-
rael, & mœchati ſunt in vxores amicorū ſuo
rū, & locuti ſunt verbū in nomine meo mē-
F daciter quod nō mandaui eis. ego ſum iudex
24 & teſtis, dicit Dominus. ‡Et ad Semeiā Ne-
25 helamitē, dices, ‡ Hæc dicit Dominus exer-
cituū Deus Iſrael, Pro eo quòd miſiſti in no-
mine tuo libros ad omnē populū qui eſt in
Ieruſalem, & ad Sophoniam filiū Maaſiæ ſa-
cerdotem,

cerdotem, & ad vniuerſos ſacerdotes, dicens,
‡ Dñs dedit te ſacerdotẽ pro Ioiade ſacerdo- 26
te, vt ſis dux in domo Dñi ſuper omnẽ virũ
arreptitiũ & prophetantẽ, vt mittas eum in
neruũ & in carcerẽ. ‡ Et nũc quare nõ incre- 27
paſti Ieremiam Anathothiten, qui prophetat
vobis? ‡ Quia ſuper hoc miſit in Babylonẽ ad 28
nos, dicens, Longũ eſt: ędificate domos & ha-
bitate: & plãtate hortos, & comedite fructus
eorũ. ‡ Legit ergo Sophonias ſacerdos librũ 29
iſtum in auribus Ieremiæ prophetæ. ‡ Et fa- 30
ctũ eſt verbũ Dñi ad Ieremiã, dicens, ‡ Mitte 31
ad omnẽ tranſmigrationẽ, dicens, Hæc dicit G
Dominus ad Semeiam Nehelamiten: Pro eò
quòd prophetauit vobis Semeias, & ego non
miſi eum: & fecit vos confidere in mẽdacio:
‡ Idcirco hæc dicit Dominus, Ecce, ego viſi- 32
tabo ſuper Semeiam Nehelamiten, & ſuper
ſemẽ eius: nõ erit ei vir ſedens in medio po-
puli huius, & nõ videbit bonũ quod ego fa-
ciam populo meo, ait Dominus, quia præua-
ricationẽ locutus eſt aduerſus Dominum.

CAP. XXX.

HOc verbũ quod factũ eſt ad Ieremiam 1
à Domino, dicens, ‡ Hæc dicit Domi- 2
nus Deus Iſraël dicẽs: Scribe tibi omnia ver- A
ba quæ locutus ſum ad te, in libro. ‡ Ecce 3
enim dies veniunt, dicit Dñs, & conuertam
conuerſionem populi mei Iſrael & Iuda, ait
Dñs, & conuertã eos ad terrã quam dedi pa-
tribus eorũ, & poſsidebũt eam. ‡ Et hæc ver- 4
ba quæ locutus eſt Dominus ad Iſrael & ad
Iudã. ‡ Quoniã hęc dicit Dominus, Vocẽ ter- 5
roris audiuimus: formido, & non eſt pax.
‡ Interrogate, & videte ſi generat maſculus: 6
quare ergo vidi omnis viri manũ ſuper lum-
bum ſuum, quaſi parturientis, & conuerſæ
Ioel.2.a.2 ſunt vniuerſæ facies in auruginẽ? ‡ ‖ Væ, quia 7
c.11. magna dies illa, nec eſt ſimilis eius: tẽpuſque
Amos.5.c.18 tribulationis eſt Iacob, & ex ipſa ſaluabitur.
Soph.1.d.15 ‡ Et erit in die illa, ait Dominus exercituũ: 8
Iſa.13.a.6 conterã iugum eius de collo tuo, & vincula B
eius dirumpam: & nõ dominabuntur ei am-
plius alieni: ‡ ſed ſeruient Domino Deo ſuo, 9
Iſai.43.a.1. & Dauid regi ſuo quem ſuſcitabo eis. ‡ ‖ Tu 10
44.a.2. ergo nõ timeas ſerue meus Iacob, ait Domi-
Luc.1.g.70. nus, neq; paueas Iſrael: quia ecce ego ſalua-
bo te de terra longinqua, & ſemen tuum de
terra captiuitatis eorũ: & reuertetur Iacob,
& quieſcet, & cunctis affluet bonis, & nõ erit
quem formidet: ‡ Quoniam tecum ego ſum, 11
ait Dominus, vt ſaluem te. faciam enim con-
ſummationẽ in cunctis Gentibus in quibus
diſperſi te: te autẽ nõ faciam in conſumma-
tionẽ: ſed caſtigabo te in iudicio, vt non vi-
dearis tibi innoxius. ‡ Quia hæc dicit Domi- 12
nus: Inſanabilis fractura tua, peſsima plaga
tua. ‡ Nõ eſt qui iudicet iudicium tuum ad 13
alligandum: curationum vtilitas nõ eſt tibi.
‡ Omnes amatores tui obliti ſunt tui, teque 14
Sup.23.d.19. nõ quærent. ‖ plaga enim inimici percuſsi te C
Sup.13.d.22 caſtigatione crudeli: ‖ propter multitudinẽ
iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
Sup.15 d.18 ‡ ‖ Quid clamas ſuper contritione tua? Inſa- 15
Sup.13.d.22 nabilis eſt dolor tuus: ‖ propter multitudinẽ
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua
feci hæc tibi. ‡ Propterea omnes qui come- 16
dunt te, deuorabuntur: & vniuerſi hoſtes tui
in captiuitatẽ ducentur: & qui te vaſtant, va-
ſtabuntur, cunctoſq; prædatores tuos dabo
17 in prædam. ‡ Obducã enim cicatricẽ tibi, &
à vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus.
Quia eiectam vocauerunt te Sion. Hæc eſt
18 quæ non habebat requirentem. ‡ Hæc dicit
D Dominus, Ecce, ego conuertam conuerſionẽ
tabernaculorum Iacob, & tectis eius miſere-
bor, & ædificabitur ciuitas in excelſo ſuo, &
19 templũ iuxta ordinẽ ſuum fundabitur. ‡ Et
egredietur de eis laus, voxque ludentium: &
multiplicabo eos: & nõ minuentur: & glori-
20 ficabo eos: & nõ attenuabuntur. ‡ Et erunt
filij eius ſicut à principio: & cœtus eius co-
ram me permanebit: & viſitabo aduerſum
21 omnes qui tribulant eum. ‡ Et erit dux eius
ex eo: & princeps de medio eius producetur:
& applicabo eum, & accedet ad me. quis e-
nim iſte eſt, qui applicet cor ſuum, vt appro-
22 pinquet mihi, ait Dominus? ‡ Et eritis mihi
23 in populũ. & ego ero vobis in Deum. ‡ Ecce,
turbo Domini, furor egrediens, procella
24 ruens: in capite impiorũ conquieſcet. ‡ Non
auertet iram indignationis Dominus: donec
faciat & compleat cogitationẽ cordis ſui: in
nouiſsimo dierum intelligetis ea.

CAP. XXXI.

1 IN tempore illo, dicit Domin⁹, Ero Deus
A vniuerſis cognationib⁹ Iſrael, & ipſi erũt
2 mihi in populũ. ‡ Hæc dicit Dominus, Inue-
nit gratiam in deſerto populus qui remãſe-
3 rat gladio: vadet ad requiẽ ſuam Iſrael. ‡ Lõ-
gè Dominus apparuit mihi, Et in charitate
perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans.
4 ‡ Rurſumq; ædificabo te, & ædificaberis vir-
go Iſrael, adhuc ornaberis tympanis tuis, &
5 egredieris in choro ludentium. ‡ Adhuc plã-
tabis vineas in montibus Samariæ: planta-
bunt plantantes, & donec tempus veniat, nõ
6 vindemiabũt: ‡ Quia erit dies in qua clama-
bunt cuſtodes *in monte Ephráim, ‖ Surgite, *In monte Samariæ
& aſcendamus in Sion ad Dominum Deum
7 noſtrum. ‡ Quia hæc dicit Dominus, Exul- Iſai.2.a.2
tate in lætitia Iacob, & hinnite contra caput Mich.4.a.2
Gentium: perſonate, & canite, & dicite: Salua Zach.8.d.21
Domine populũ tuũ reliquias Iſraël. ‡ Ecce,
8 ego adducam eos de terra Aquilonis, & cõ-
B gregabo eos ab extremis terræ: inter quos
erunt cæcus & claudus, & prægnãs & pariens
9 ſimul, cœtus magnus reuertentium huc. ‡ In
fletu venient: & in *miſericordia* reducam *precibus
eos: & adducam eos per torrentes aquarum
in via recta, & non impingent in ea: quia fa-
ctus ſum Iſraeli pater, & Ephráim primo-
10 genitus meus eſt. ‡ Audite verbum Domini
gentes, & annuntiate in inſulis quæ procul
ſunt, & dicite, Qui diſperſit Iſrael congrega-
bit eum: & cuſtodiet eum ſicut paſtor gre-
11 gem ſuum. ‡ Redemit enim Dominus Iacob,
12 & liberauit eum de manu potentioris. ‡ Et
venient, & laudabunt in monte Sion: &
confluent ad bona Domini ſuper frumento,
& vino, & oleo, & fœtu pecorum, & armen-
torum: eritque anima eorum quaſi hortus
13 irriguus, & vltrà non eſurient. ‡ Tunc læta-
C bitur virgo in choro, iuuenes & ſenes ſimul:

& conuertam luctũ eorũ in gaudium, & cõ-
ſolabor eos, & lætificabo à dolore ſuo. ‡ Et 14
inebriabo animã ſacerdotũ pinguedine: &
populus meus bonis meis adimplebitur, ait
Mat.2.d.18. Dominus. ‡ Hæc dicit Dñs, ‖ Vox in excelſo 15
audita eſt lamentationis, luctus & fletus Ra-
chel plorantis filios ſuos: & nolentis cõſolari
ſuper eis, quia nõ ſunt. ‡ Hæc dicit Domin⁹, 16
Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à la-
chrymis: quia eſt merces operi tuo, ait Do-
minus, & reuertentur de terra inimici. ‡ Et 17
eſt ſpes nouiſſimis tuis, ait Dñs, & reuerten-
tur filij ad terminos ſuos. ‡ Audiens audiui 18
Ephráim tranſmigrantẽ, Caſtigaſti me, & e-
ruditus ſum, quaſi iuuenculus indomitus. D
cõuerte me, & conuertar: quia tu Dominus
Deus meus. ‡ Poſtquã enim conuertiſti me, 19
egi pœnitentiam: & poſtquã oſtendiſti mihi,
percuſsi femur meũ. Cõfuſus ſum, & erubui
quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ
meæ. ‡ Si filius honorabilis mihi Ephráim, 20
ſi puer delicatus: quia ex quo locutus ſum
de eo, adhuc recordabor eius. Idcirco cõtur-
bata ſunt viſcera mea ſuper eum: miſerans
miſerebor eius, ait Dominus. ‡ Statue tibi 21
ſpeculam, pone tibi amaritudines: dirige cor
tuum in viam rectã, in qua ambulaſti: reuer-
tere virgo Iſrael, reuertere ad ciuitates tuas
iſtas. ‡ Vſquequo deliciis diſſolueris filia va-
ga? quia creauit Dñs nouũ ſuper terrã. FOE-
MINA CIRCVNDABIT VI- 22
RVM. ‡ Hæc dicit Dñs exercituũ Deus Iſ- 23
rael, Adhuc dicent verbũ iſtud in terra Iuda, E
& in vrbibus eius, cùm cõuertero captiuita-
tem eorum, Benedicat tibi Dñs pulchritudo
iuſtitiæ, mons ſanctus: ‡ & habitabunt in eo 24
Iudas, & omnes ciuitates eius ſimul: agricolę
& minantes greges. ‡ Quia inebriaui animã 25
laſſam: & omnẽ animam eſurientẽ ſaturaui.
‡ Ideo quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum: & vi- 26
di, & ſomnus meus dulcis mihi. ‡ Ecce, dies 27
veniunt, dicit Dominus: & ſeminabo domũ
Iſrael & domũ Iuda ſemine hominum, & ſe-
mine iumẽtorũ. ‡ Et ſicut vigilaui ſuper eos 28
vt euellerem, & demolirer, & diſsiparem, &
diſperderẽ, & affligerem: ſic vigilabo ſuper
eos vt ędificem, & plantẽ, ait Dñs. ‡ In diebus 29
Ezec.18.a.2 illis non dicent vltrà: ‖ Patres comederunt
vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupue-
runt. ‡ Sed vnuſquiſq; in iniquitate ſua mo- 30
rietur: omnis homo qui comederit vuam a- F
Hebr.8.b.8. cerbã, obſtupeſcent dentes eius. ‡ ‖ Ecce, dies 31
venient, dicit Dñs: & feriam domui Iſrael &
domui Iuda fœdus nouum: ‡ non ſecundum 32
ᵃeorum 6. pactum quod pepigi cum patribus ᵃveſtris' in
die qua apprehendi manũ eorũ, vt educerem
eos de terra Aegypti: pactũ quod irritum fe-
cerunt, & ego dominatus ſum eorũ, dicit Do
minus. ‡ Sed hoc erit pactũ quod feriam cũ 33
Heb.10.c.16 domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dñs: ‖ Da-
bo legem meã in viſceribus eorũ, & in cor-
Sup.24.c.7 de eorũ ſcribam eam: & ero eis in Deũ, ‖ &
ipſi erunt mihi in populũ. ‡ Et nõ docebit vl- 34
trà vir proximũ ſuum, & vir fratrẽ ſuum, di-
cens, ᵇCognoſce' Dominũ. omnes enim co-
ᵇCognoſcite 9. gnoſcent me à minimo eorum vſq; ad maxi-
Act.10.g.45 mum, ait Domin⁹: ‖ quia propitiabor iniqui-

tati eorum, & peccati eorũ non memorabor
35 amplius. ‡ Hæc dicit Dominus qui dat ſolẽ
G in lumine diei, ordinem lunę & ſtellarum in
lumine noctis: qui turbat mare, & ſonant
fluctus eius. Dominus exercituũ nomen illi.
36 ‡ Si defecerint leges iſtæ corã me, dicit Do-
minus: tunc & ſemen Iſrael deficiet, vt non
37 ſit gens coram me cunctis diebus. ‡ Hæc di-
cit Dominus, Si mẽſurari potuerint cęli ſur-
ſum, & inueſtigari fundamenta terræ deor-
ſum: & ego abiiciam vniuerſum ſemẽ Iſrael,
propter omnia quæ fecerũt, dicit Dominus.
38 ‡ Ecce, dies veniunt, dicit Dominus: & ędifi-
cabitur ciuitas Dño à turre Hananeel vſque
39 ad portam anguli. ‡ Et exibit vltrà ᵃnorma' ᵃnormam
menſuræ in conſpectu eius ſuper collem Ga-
40 reb: & circuibit Goátha: ‡ Et omnem val-
lem cadauerum, & cineres, & vniuerſam re-
gionem mortis, vſq; ad torrentem Cedron,
& vſque ad angulum portæ equorum Orien
talis: ſanctum Domini non euelletur, & non
deſtruetur vltrà in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiã à
A Domino in anno decimo Sedeciæ regis
Iuda: ipſe eſt annus decimoſoctauus Nabu-
2 chodonoſor. ‡ Tunc exercitus regis Babylo-
nis obſidebat Ieruſalem: & Ieremias prophe-
ta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in
3 domo regis Iuda. ‡ Clauſerat enim eum Se-
decias rex Iuda, dicẽs, Quare vaticinaris, di-
cens, Hæc dicit Dominus, Ecce ego dabo ci-
uitatem iſtam in manu regis Babylonis, &
4 capiet eam? ‡ Et Sedecias rex Iuda nõ effu-
giet de manu Chaldęorũ: ſed tradetur in ma-
nus regis Babylonis: & loquetur os eius cum
ore illius, & oculi eius oculos illius videbũt.
5 ‡ Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi
B erit donec viſitem eum, ait Dominus. ſi autẽ
dimicaueritis aduerſum Chaldęos, nihil pro-
6 ſperum habebitis. ‡ Et dixit Ieremias, Factũ
7 eſt verbũ Domini ad me, dicens, ‡. Ecce Ha-
nameel filius Sellũ patruelis tuus veniet ad
te, dicens, Eme tibi agrum meum qui eſt in
Anathoth: tibi enim cõpetit ex propinqui-
8 tate vt emas. ‡ Et venit ad me Hanameel fi-
lius patrui mei ſecundum verbum Domini
ad veſtibulum carceris, & ait ad me, Poſside
agrum meum qui eſt in Anathoth in terra
Ben iamin: quia tibi competit hæreditas, &
tu propinquus es vt poſsideas. Intellexi autẽ
9 quod verbum Domini eſſet. ‡ Et emi agrum
ab Hanameel filio patrui mei qui eſt in Ana-
thoth: & appendi ei argentũ ſeptem ſtateres,
10 & decem argenteos. ‡ Et ſcripſi in libro, &
ſignaui, & adhibui teſtes: & appendi argentũ
11 in ſtatera. ‡ Et accepi librũ poſſeſsiõis ſigna-
tum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſe-
12 cus. ‡ Et dedi librum poſſeſsionis Baruch fi-
lio Neri filij Maaſiæ in oculis Hanameel pa-
truelis mei, & in oculis teſtium qui ſcripti
erant in libro emptionis, in oculis omnium
13 Iudæorum qui ſedebãt in atrio carceris. ‡ Et
14 præcepi Baruch corã eis, dicens, ‡ Hæc dicit
C Domin⁹ exercituũ Deus Iſraël, Sume libros
iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & li-
brum hunc qui apertus eſt: & pone illos in
vaſe

vaſe fictili, vt permanere poſsint dieb⁹ mul-
tis. ‡ Hæc enim dicit Dñs exercituum Deus 15
Iſrael: Adhuc poſsidebũtur domus, & agri, &
vineæ, in terra iſta. ‡ Et oraui ad Dñm poſt- 16
quã tradidi librum poſſeſsionis Baruch filio
Neri, dicens, ‡ Heu, heu, heu, Dñe Deus, ecce 17
tu feciſti cælũ & terram in fortitudine tua
magna, & in brachio tuo extento: nõ erit ti-
Exo.34.a.7 bi difficile omne verbũ. ‡ ‖ Qui facis miſeri- 18
cordiã in millibus, & reddis iniquitatẽ patrũ
in ſinum filiorũ eorum poſt eos, Fortiſsime,
magne, & potens Dñs exercituũ nomen tibi.
‡ Magnus cõſilio, & incõprehenſibilis cogita 19
tu: cuius oculi aperti ſunt ſuper omnes vias
filiorũ Adam: vt reddas vnicuiq; ſecundum
vias ſuas, & ſecundũ fructũ adinuentionum
eius. ‡ Qui poſuiſti ſigna & portẽta in terra- 20
Aegypti vſq; ad diem hanc, & in Iſrael, & in
hominibus: & feciſti tibi nomẽ ſicut eſt dies
hæc. ‡ Et eduxiſti populũ tuum Iſrael de ter- 21
ra Aegypti, in ſignis, & in portentis, & in ma D
nu robuſta, & in brachio extento, & in terro
re magno. ‡ Et dediſti eis terrã hanc, quã iu- 22
raſti patribus eorũ vt dares eis terrã fluẽtem
lacte & melle. ‡ Et ingreſsi ſunt, & poſſederũt 23
eam: & nõ obedierũt voci tuæ, & in lege tua
non ambulauerunt: omnia quæ mandaſti eis
vt facerent, nõ fecerunt: & euenerũt eis om-
nia mala hæc. ‡ Ecce munitiões extructę ſunt 24
aduerſum ciuitatẽ, vt capiatur: & vrbs da-
*& in ma- ta eſt in manus Chaldæorũ,* qui prælianrur
nus regis aduerſus eam à facie gladij, & famis, & peſti
Babylonis lentiæ: & quæcunque locutus es acciderunt,
vt tu ipſe cernis. ‡ Et tu dicis mihi Domine 25
Deus, Eme agrũ argẽto, & adhibe teſtes cùm
vrbs data ſit in manus Chaldæorũ? ‡ Et factũ 26
eſt verbum Dñi ad Ieremiam, dicens, ‡ Ecce 27
ego Dominus Deus vniuerſæ carnis: nũquid
mihi difficile erit omne verbũ? ‡ Propterea 28
hæc dicit Domin⁹, Ecce, ego tradam ciuita- E
tem iſtam in manus Chaldæorũ, & in manus
regis Babylonis, & capient eam. ‡ Et venient 29
Chaldæi prælìantes aduerſum vrbem hãc, &
ſuccendẽt eam igni, & cõburent eam, & do-
mos in quarũ domatibus ſacrificabant Baal,
& libabant diis alienis libamina ad irritandũ
me. ‡ Erant enim filij Iſrael & filij Iuda iu- 30
giter facientes malum in oculis meis ab ado
leſcentia ſua: filij Iſrael qui vſque nunc exa-
cerbant me in opere manuum ſuarum, dicit
Dominus. ‡ Quia in furore, & in indignatio- 31
ne mea facta eſt mihi ciuitas hæc, à die qua
ædificauerunt eam, vſque ad diem iſtam, qua
auferetur de conſpectu meo. ‡ Propter mali- 32
tiam filiorum Iſrael & filiorum Iuda, quam
fecerunt ad iracundiam me prouocantes, ipſi
& reges eorum, principes eorũ, & ſacerdotes
eorum, & prophetæ eorum, viri Iuda & ha- F
Sup.2.f.26 bitatores Ieruſalem. ‡ ‖ Et verterunt ad me 33
terga & nõ facies: cùm docerẽ eos diluculo
& erudirem, & nollent audire vt acciperent
1.Re.21.a.4. diſciplinam. ‡ ‖ Et poſuerũt idola ſua in do- 34
mo, in qua inuocatum eſt nomen meum, vt
polluerent eam. ‡ Et ædificauerunt excelſa 35
Baal, quæ ſunt in valle filij Ennó: vt initia-
rent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod nõ
mandaui eis, nec aſcendit in cor meum, vt

facerent abominationem hanc, & in pecca-
36 tum deducerẽt Iudã. ‡ Et nunc propter iſta,
hęc dicit Dominus Deus Iſrael ad ciuitatem
hanc, de qua vos dicitis quod tradatur in ma
nus regis Babylonis in gladio, & in fame, &
37 in peſte. ‡ Ecce, ego congregabo eos de vni-
uerſis terris ad quas ieci eos in furore meo,
& in ira mea, & in indignatione grãdi: & re-
ducam eos ad locum iſtũ, & habitare eos fa-
38 ciam confidenter. ‡ Et erunt mihi in populũ,
39 & ego ero eis in Deum. ‡ ‖ Et dabo eis cor Eze.11.d.19. 36.f.26.
vnum, & viam vnam, vt timeant me vniuer-
ſis diebus: & bene ſit eis, & filiis eorum poſt
40 eos. ‡ Et feriam eis pactum ſempiternum, &
G non deſinã eis benefacere: & timorem meũ
dabo in corde eorum, vt non recedant à me.
41 ‡ Et lætabor ſuper eis, cùm bene eis fecero:
& plãtabo eos in terra iſta in veritate in to-
42 to corde meo & in tota anima mea. ‡ Quia
hæc dicit Dominus, Sicut adduxi ſuper po-
pulum iſtum omne malum hoc grande: ſic
adducam ſuper eos omne bonum quod ego
43 loquor ad eos. ‡ Et poſsidebuntur agri in
terra iſta: de qua vos dicitis quòd deſerta ſit,
eò quòd non remanſerit homo & iumen-
44 tum, & data ſit in manus Chaldæorum. ‡ A-
gri ementur pecunia, & ſcribentur in libro,
& imprimetur ſignum, & teſtis adhibebitur
in terra Ben-iamin, & in circuitu Ieruſa-
lem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus
montanis, & in ciuitatibus campeſtribus, &
in ciuitatibus quæ ad Auſtrũ ſunt: quia con-
uertam captiuitatẽ eorum, ait Dominus.

## CAP. XXXIII.

1 ET factum eſt verbũ Domini ad Ieremiã
A ſecũdò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio
2 carceris, dicens, ‡ Hæc dicit Dominus qui
facturus eſt:* & *formaturus illud, & paratu- *Dominus
3 rus, Dominus nomen eius. ‡ Clama ad me, & 5.
exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia, &
4 firma quæ neſcis. ‡ Quia hæc dicit Dominus
Deus Iſrael ad domos vrbis huius, & ad do-
mos regis Iuda quę deſtructę ſunt, & ad mu-
5 nitiones, & ad gladium ‡ venientium vt di-
micent cum Chaldæis, & impleant eas cada-
ueribus hominum, quos percuſsi in furore
meo & in indignatione mea, abſcondens fa-
ciem meam à ciuitate hac propter omnem
6 malitiam eorum. ‡ Ecce, ego obducam *ei* *ei 7.
cicatricem & ſanitatem, & curabo eos: & re-
uelabo illis deprecationem pacis & veritatis.
7 ‡ Et conuertam conuerſionem Iuda, & con-
uerſionem *Ieruſalem*: & ædificabo eos ſicut *Iſrael a.
8 à principio. ‡ Et emundabo illos ab omni
iniquitate ſua, in [illegible]eccauerunt mihi, &
propitius ero cunc[illegible]iquitatibus eorum in
quibus deliquerunt mihi, & ſpreuerunt me.
9 ‡ Et erit mihi in nomẽ, & in gaudium, & in
B laudem, & in exultationem cunctis gentibus
terræ quæ audierint omnia bona quę ego fa-
cturus ſum eis: & pauebunt, & turbabuntur
in vniuerſis bonis, & in omni pace quam e-
10 go faciam eis. ‡ Hæc dicit Dominus, Adhuc
audietur in loco iſto (quem vos dicitis eſſe
deſertum, eò quòd non ſit homo nec iumen-
tum: in ciuitatibus Iuda, & foris Ieruſalem,
quę deſolatæ ſunt abſque homine & abſque

habitatore & abſque pecore) ‡ Vox gaudij & 11
vox lætitiæ, vox ſponſi & vox ſponſæ, vox
dicentium, Confitemini Domino exercituū,
quoniam bonus Dominus, quoniā in æter-
num miſericordia eius: & portantium vota
in domum Domini. reducam enim conuer-
ſionē terræ ſicut à principio, dicit Dominus.
‡ Hæc dicit Dominus exercituum, Adhuc 12
erit in loco iſto deſerto abſque homine, & C
abſq; iumento, & in cunctis ciuitatibus eius,
habitaculū paſtorum accubātium gregum.
‡ In ciuitatibus montuoſis & in ciuitatibus 13
campeſtribus, & in ciuitatibus quæ ad Au-
ſtrum ſunt: & in terra Ben-iamin, & in cir-
cuitu Ieruſalē & in ciuitatibus Iuda adhuc
tranſibunt greges ad manum numerantis, ait
Sup.23.a.5. Dominus. ‡ ‖ Ecce dies venient, dicit Domi- 14
nus, & ſuſcitabo verbū bonum quod locutus
ſum ad domū Iſrael & ad domum Iuda. ‡ In 15
diebus illis, & in tempore illo germinare fa-
ciam Dauid germen iuſtitiæ: & faciet iudi-
cium & iuſtitiam in terra. ‡ In diebus illis 16
[a] Iſrael [b] hoc eſt quod vocabit eam [c]
ſaluabitur Iuda, & [a] Ieruſalem [b] habitabit con-
fidenter, & [c] hoc eſt nomen quod vocabunt
eum, Dominus iuſtus noſter. ‡ Quia hæc di- 17
cit Dñs, Non interibit de Dauid vir, qui ſe-
deat ſuper thronū domus Iſrael. ‡ Et de ſacer 18
dotibus & de Leuitis nō interibit vir à facie
mea, qui offerat holocautomata, & incendat
ſacrificiū, & cędat victimas omnibus diebus.
‡ Et factum eſt verbū Domini ad Ieremiam, 19
dicens, ‡ Hæc dicit Dominus, Si irritum po- 20
teſt fieri pactum meum cū die, & pactū meū D
cum nocte, vt non ſit dies & nox in tempore
ſuo: ‡ Et pactū meum irritum eſſe poterit cū 21
Dauid ſeruo meo, vt non ſit ex eo filius qui
regnet in throno eius, & Leuitæ & ſacerdo-
tes miniſtri mei. ‡ Sicuti enumerari nō poſ- 22
ſunt ſtellæ cæli, & metiri arena maris, ſic
multiplicabo ſemē Dauid ſerui mei, & Leui-
tas miniſtros meos. ‡ Et factū eſt verbū Do- 23
mini ad Ieremiam, dicens: ‡ Nunquid non 24
vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicēs,
Duæ cognationes, quas elegerat Dominus,
abiectæ ſunt: & populū meum deſpexerunt,
eo quòd nō ſit vltrà gens coram eis. ‡ Hæc 25
dicit Dominus, Si pactū meum inter diem &
noctē, & leges cælo & terræ nō poſui: ‡ equi- 26
dem & ſemē Iacob, & Dauid ſerui mei proij-
ciam, vt non ſumam de ſemine eius princi-
pes ſeminis Abrahā, Iſaac & Iacob. reducam
enim cōuerſionem eorum, & miſerebor eis.

CAP. XXXIIII.

VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à 1
Domino, quando Nabuchodonoſor rex A
Babylonis, & omnis exercitus eius, vniuer-
ſaque regna terræ quæ erāt ſub poteſtate ma
nus eius, & omnes populi bellabant contra
Ieruſalē, & contra omnes vrbes eius, dicens,
‡ Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, Vade, & 2
loquere ad Sedeciam regem Iudæ: & dices ad
eum, Hæc dicit Dominus, Ecce, ego tradam
ciuitatem hanc in manus regis Babylonis, &
ſuccendet eam igni. ‡ Et tu non effugies de 3
manu eius: ſed comprehenſione capiēris &
in manu eius tradēris: & oculi tui oculos
regis Babylonis videbunt, & os eius cum
ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.
4 ‡ Attamen audi verbum Domini Sedecia
rex Iuda, Hæc dicit Dominus ad te, Nō mo-
5 rieris in gladio, ‡ ſed in pace morieris, & ſe-
cundum combuſtiones patrum tuorum re-
gum priorum qui fuerunt ante te, ſic com-
burent te: & Væ Domine, plangent te: quia
verbum ego locutus ſum, dicit Dominus.
6 ‡ Et locutus eſt Ieremias propheta ad Sede-
B ciam regem Iuda vniuerſa verba hæc in Ieru
7 ſalem. ‡ Et exercitus regis Babylonis pugna-
bat contra Ieruſalem, & contra omnes ciui-
tates Iuda quæ reliquæ erant contra Lachis,
& contra Azécha: hæ enim ſupererant de ci-
8 uitatibus Iuda, vrbes munitæ. ‡ Verbum
quod factum eſt ad Ieremiā à Domino, poſt-
quam percuſſit rex Sedecias fœdus cū om-
9 ni populo in Ieruſalem, prædicans, ‡ Vt di-
mitteret vnuſquiſq; ſeruum ſuum & vnuſ-
quiſque ancillam ſuam, Hebræum & He-
bræam liberos: & nequaquam dominaren-
10 tur eis, id eſt in Iudæo & fratre ſuo. ‡ Audie-
runt ergo omnes principes, & vniuerſus po-
pulus, qui inierant pactū, vt dimitteret vnuſ-
quiſque ſeruum ſuum & vnuſquiſque ancil-
lam ſuam liberos, & vltrà non dominaretur
11 eis. audierunt igitur, & dimiſerūt. ‡ Et con-
uerſi ſunt deinceps: & retraxerunt ſeruos &
ancillas [a] ſuas [b] quos dimiſerant liberos, & [a] A.
12 ſubiugauerunt in famulos & famulas. ‡ Et
factum eſt verbum Domini ad Ieremiam à
13 Domino, dicens, ‡ Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael, Ego percuſſi fœdus cum patribus ve-
C ſtris in die qua eduxi eos de terra Aegypti,
14 de domo ſeruitutis, dicens, ‡ ‖ Cùm comple- Exo.21.a.2
ti fuerint ſeptem anni, dimittat vnuſquiſque Deu.15.c.12
fratrem ſuum Hebræum, qui venditus eſt ei,
& ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes eum à te
liberum. & non audierunt patres veſtri me,
15 nec inclinauerunt aurem ſuam. ‡ Et con-
uerſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectum
eſt in oculis meis, vt prędicaretis libertatem
vnuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pa-
ctum in conſpectu meo, in domo in qua in-
16 uocatum eſt nomen meum ſuper eam. ‡ Et
reuerſi eſtis, & commaculaſtis nomē meum:
& reduxiſtis vnuſquiſque ſeruum ſuum, &
vnuſquiſque ancillam ſuam quos dimiſera-
tis vt eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubiu-
gaſtis eos vt ſint vobis ſerui & ancillæ.
17 ‡ Propterea hæc dicit Dominus, Vos non au-
diſtis me, vt prædicaretis libertatem vnuſ-
D quiſque fratri ſuo, & vnuſquiſq; amico ſuo:
ecce ego prædico vobis libertatem, ait Domi
nus, ad gladium, ad peſtem, & ad famem: &
dabo vos in commotionem cunctis regnis
18 terræ. ‡ Et dabo viros qui præuaricantur fœ-
dus meum, & non obſeruauerunt verba fœ-
deris quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo,
vitulum quem conciderunt in duas partes,
19 & tranſierunt inter diuiſiones eius, ‡ Princi-
pes Iuda & principes Ieruſalem, eunuchi &
ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui tran-
20 ſierunt inter diuiſiones vituli: ‡ Et dabo eos
in manus inimicorum ſuorum, & in manus
quærentium animam eorum: & erit morti-
cinū eorū in eſcam volatilibus cæli & beſtiis
terræ.

terræ. ‡Et Sedeciam regẽ Iuda & principes 21
eius dabo in manus inimicorum ſuorũ, & in
manus quærentium animas eorum, & in ma
nus exercituum regis Babylonis, qui receſſe-
runt à vobis. ‡Ecce, Ego præcipio, dicit Do- 22
minus, & reducam eos in ciuitatem hanc, &
prælabuntur aduerſus eam, & capient eam,
& incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in
ſolitudinem, eo quòd non ſit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum quod factũ eſt ad Ieremiã à Do 1
mino in diebus Ioacim filij Ioſiæ regis A
Iuda, dicẽs, ‡ Vade ad domũ Rechabitarũ, & 2
loquere eis, & introduces eos in domũ Do-
mini in vnã exedrã theſaurorũ, & dabis eis
bibere vinũ. ‡Et aſſumpſi Iezoniam filiũ Ie- 3
remiæ filij Hapſaniæ, & fratres eius, & om-
nes filios eius, & vniuerſam domũ Rechabi-
tarum. ‡Et introduxi eos in domũ Domini, 4
ad gazophylaciũ filiorũ Hanan filij Iegede-
liæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophyla-
ciũ principũ, ſuper theſaurũ Maaſiæ filij Sel-
lum, qui erat cuſtos veſtibuli. ‡Et poſui co- 5
ram filiis domus Rechabitarũ ſcyphos ple-
nos vino, & calices: & dixi ad eos, Bibite vi-
num. ‡Qui reſpõderunt, Nõ bibemus vinũ: 6
quia Ionadab filiꝰ Rechab, pater noſter, præ-
cepit nobis, dicẽs, Nõ bibetis vinũ vos & fi- B
lij veſtri vſq; in ſempiternũ. ‡Et domũ non 7
ædificabitis, & ſementẽ nõ ſeretis, & vineas
nõ plantabitis, nec habebitis: ſed in taberna-
culis habitabitis cũctis diebus veſtris, vt vi-
uatis diebus multis ſuper faciẽ terræ in qua
vos peregrinamini. ‡Obediuimus ergo voci 8
Ionadab filij Rechab, patris noſtri, in omni-
bus quæ præcepit nobis: ita vt nõ biberemus
vinũ cunctis diebus noſtris: nos & mulieres
noſtræ, filij & filiæ noſtræ: ‡ & nõ ædificare- 9
mus domos ad habitandũ: & vineã & agrũ
& ſementẽ nõ habuimus: ‡ſed habitauimus 10
fecimus 8. in tabernaculis, & obedientes fuimus iuxta
omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater no
ſter. ‡Cùm autẽ aſcendiſſet Nabuchodono- 11
ſor rex Babylonis ad terrã noſtrã, diximus,
Venite, & ingrediamur Ieruſalẽ à facie exer-
citus Chaldæorũ, & à facie exercitus Syriæ:
& manſimus in Ieruſalẽ. ‡Et factũ eſt verbũ 12
Domini ad Ieremiã, dicens, ‡ Hæc dicit Dñs C
exercituũ Deus Iſrael, Vade, & dic viris Iuda 13
& habitatoribus Ieruſalẽ, Nunquid nõ reci-
pietis diſciplinã, vt obediatis verbis meis, di-
cit Dominus? ‡ Præualuerunt ſermones Io- 14
nadab filij Rechab, quos præcepit filiis ſuis
vt nõ biberent vinũ: & nõ biberunt vſque ad
diem hanc, quia obedierunt præcepto patris
ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de mane
cõſurgens & loquens, & nõ obediſtis mihi.
‡ Miſiq; ad vos omnes ſeruos meos prophe- 15
tas, cõſurgens diluculo, mittenſq;, & dicens:
Sup.18.b.11. ‡Conuertimini vnuſquiſq; à via ſua peſſi-
25.4.5. ma, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſe-
qui deos alienos, neq; colatis eos, & habita-
bitis in terra quã dedi vobis & patribus ve-
ſtris: & nõ inclinaſtis aurẽ veſtram, neq; audi-
ſtis me. ‡Firmauerunt igitur filij Ionadab fi- 16
lij Rechab præceptũ patris ſui quod præce-
perat eis: populus autem iſte non obediuit D

17 mihi. ‡ Idcirco hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſrael: Ecce, ego adducam ſuper
Iudam & ſuper omnes habitatores Ieruſalẽ
vniuerſam afflictionẽ quam locutus ſum ad-
uerſum illos: eo quòd locutus ſum ad illos,
& nõ audierunt: vocaui illos, & non reſpon-
18 derunt mihi. ‡Domui autem Rechabitarum
dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exerci-
tuũ Deus Iſrael, Pro eo quòd obediſtis præ-
cepto Ionadab patris veſtri, & cuſtodiſtis om
nia mandata eius, & feciſtis vniuerſa quæ
19 præcepit vobis: ‡ Propterea hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael, Non deficiet
vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab, ſtans in
conſpectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 ET factum eſt in anno quarto Ioacim fi-
A lij Ioſiæ regis Iuda: factũ eſt verbũ hoc
2 ad Ieremiã à Domino, dicẽs: ‡Tolle volumẽ
libri, & ſcribes in eo omnia verba quæ locu-
tus ſum tibi aduerſum Iſrael & Iudã, & ad-
uerſum omnes gẽtes: à die qua locutus ſum
ad te ex diebus Ioſiæ vſq; ad diem hanc. ‡Si
3 fortè audiẽte domo Iuda vniuerſa mala quæ
ego cogito facere eis, reuertatur vnuſquiſq;
à via ſua peſſima: & propitius ero iniqui-
tati, & peccato eorum. ‡ Vocauit ergo Iere-
4 mias Baruch filiũ Neriæ: & ſcripſit Baruch
ex ore Ieremiæ omnes ſermones Domini,
quos locutus eſt ad eum, in volumine libri.
‡Et præcepit Ieremias Baruch, dicens, Ego
5 clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Do-
6 mini. ‡Ingredere ergo tu, & lege de volumi-
ne in quo ſcripſiſti ex ore meo verba Domi-
B ni, audiente populo in domo Domini in die
ieiunij: inſuper & audiente vniuerſo Iuda,
qui veniunt de ciuitatibus ſuis, leges eis: ‡Si
7 fortè cadat oratio eorũ in conſpectu Domi-
ni, & reuertatur vnuſquiſq; à via ſua peſſi-
ma: quoniam magnus furor & indignatio
eſt, quam locutus eſt Dominus aduerſus po-
8 pulum hunc. ‡ Et fecit Baruch filius Neriæ
iuxta omnia quæ præceperat ei Ieremias
propheta, legens ex volumine ſermones Do-
9 mini in domo Domini. ‡ Factum eſt autẽ in
anno quinto Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, in
menſe nono: prædicauerunt ieiunium in
conſpectu Domini omni populo in Ieruſa-
lem, & vniuerſæ multitudini quæ confluxe-
10 rat de ciuitatibus Iuda in Ieruſalem. ‡ Le-
gitque Baruch ex volumine ſermones Iere-
miæ in domo Domini in gazophylacio Ga-
C mariæ filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſupe-
riori, in introitu portæ nouæ domus Domi-
11 ni, audiente omni populo. ‡ Cumque au-
diſſet Michæas filius Gamariæ filij Saphan
12 omnes ſermones Domini ex libro: ‡deſcen-
dit in domũ regis ad gazophylacium ſcribæ:
& ecce, ibi omnes principes ſedebant, Eliſa-
ma ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elna-
than filius Achobor: & Gamarias filius Sa-
phan, & Sedecias filius Hananiæ, & vniuerſi
13 principes. ‡ Et nunciauit eis Michæas omnia
verba quæ audiuit, legentem Baruch ex vo-
lumine in auribus populi. ‡ Miſerunt ita-
14 que omnes principes ad Baruch, Iudi filium
Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chuſi, dicentes,

 Volu-

panes de ciuitate: & manſit Ieremias in ve-
ſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

1 A Vdiuit autem Saphatias filius Mathan,
A & Gedelias filius Phaſſur, & Iuchal fi-
lius Selemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſer-
mones quos Ieremias loquebatur ad omnẽ
Supr.21.c.9. 2 populũ, dicens, ‡Hæc dicit Dominus, ‖ Qui-
cunque manſerit in ciuitate hac, morietur
gladio & fame & peſte: qui autem profuge-
rit ad Chaldæos, viuet, & erit anima eius
3 ſoſpes & viuens. ‡Hæc dicit Dominus, Tra-
dendo tradetur ciuitas hæc in manu exerci-
4 tus regis Babylonis, & capiet eam. ‡Et dixe-
runt principes regi, Rogamus vt occidatur
homo iſte: de induſtria enim diſſoluit manus
virorum bellantiũ, qui remanſerunt in ciui-
B tate hac, & manus vniuerſi populi, loquẽs ad
eos iuxta verba hæc, ſiquidẽ homo iſte non
5 quærit pacem populo huic, ſed malum. ‡Et
dixit rex Sedecias, Ecce ipſe in manibus ve-
ſtris eſt: nec enim fas eſt regem vobis quic-
6 quam negare. ‡Tulerunt ergo Ieremiam, &
proiecerunt eum in lacũ Melchiæ filij Amé-
lech qui erat in veſtibulo carceris: & ſubmi-
ᵃfunibus & ſerunt Ieremiã in ᵃfunibus in lacum in quo
in lacu non non ᵇerat aqua, ſed lutum. deſcendit itaq; Ie-
9. 7 remias in cœnũ. ‡Audiuit autem Abde-mé-
lech Aethiops vir eunuchus qui erat in do-
mo regis, quòd miſiſſent Ieremiã in lacum:
8 porrò rex ſedebat in porta Ben-iamin. ‡Et
egreſſus eſt Abde-mélech de domo regis, &
9 locutus eſt ad regẽ, dicens, ‡Domine mi rex,
malefecerunt viri iſti omnia quæcunq; per-
C petrarunt cõtra Ieremiam prophetã, mitten-
tes eum in lacum, vt moriatur ibi fame, non
10 ſunt enim panes vltrà in ciuitate. ‡Præcepit
itaque rex Abde-mélech Aethiopi, dicens,
Tolle tecũ hinc triginta viros, & leua Iere-
miam prophetã de lacu, antequã moriatur.
11 ‡Aſſumptis ergo Abde-mélech ſecum viris
ingreſſus eſt domũ regis, quæ erat ſub cella-
*veſtimen- rio: & tulit inde veteres pannos, & antiqua*
ta quæ computruerant: & ſubmiſit ea ad Iere-
12 miam in lacum per funiculos. ‡Dixitq; Ab-
de-mélech Aethiops ad Ieremiã, Pone vete-
res pannos, & hæc ſciſſa & putrida ſub cubi-
ᶜſubter 4. to manuũ tuarum, & ᶜſuper funes. fecit ergo
13 Ieremias ſic. ‡Et extraxerunt Ieremiã funi-
D bus, & eduxerunt eum de lacu. manſit autem
14 Ieremias in veſtibulo carceris. ‡Et miſit rex
Sedecias, & tulit ad ſe Ieremiam prophetam
ad oſtium tertium quod erat in domo Do-
mini. & dixit rex ad Ieremiã, Interrogo ego
te ſermonem, ne abſcondas à me aliquid.
15 ‡Dixit autẽ Ieremias ad Sedeciam, Si annun-
tiauero tibi, nunquid nõ interficies me? & ſi
16 conſiliũ dedero tibi, non me audies? ‡Iurauit
ergo rex Sedecias Ieremiæ clàm, dicens, Vi-
uit Dominus qui fecit nobis animam hanc,
ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus vi-
rorum iſtorum qui quærunt animam tuam.
17 ‡Et dixit Ieremias ad Sedeciam, Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Iſrael, Si profe-
ctus exieris ad principes regis Babylonis, vi-
E uet anima tua, & ciuitas hæc non ſuccẽdetur
18 igni: & ſaluus eris tu, & domus tua. ‡Si au-
tem non exieris ad principes regis Babylo-
nis, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæo-
rum, & ſuccendent eam igni: & tu nõ effu-
19 gies de manu eorum. ‡Et dixit rex Sedecias
ad Ieremiam, Solicitus ſum propter Iudæos,
qui transfugerũt ad Chaldæos: ne fortè tra-
10 dar in manus eorũ, & illudant mihi. ‡Reſpõ-
dit autem Ieremias, Non te tradent, audi
quæſo vocem Domini, quam ego loquor ad
te, & bene tibi erit, & viuet anima tua.
21 ‡Quòd ſi nolueris egredi: iſte eſt ſermo quẽ
22 oſtendit mihi Dominus. ‡Ecce omnes mu-
F lieres quæ remanſerunt in domo regis Iuda,
educentur ad principes regis Babylonis: &
ipſæ dicent, Seduxerunt te, & præualuerunt
aduerſum te viri pacifici tui, demerſerunt in
cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerũt
23 à te. ‡Et omnes vxores tuæ, & filij tui edu-
centur ad Chaldæos: & non effugies manus
eorũ, ſed in manu regis Babylonis capieris:
14 & ciuitatem hanc comburet igni. ‡Dixit
ergo Sedecias ad Ieremiam, Nullus ſciat
25 verba hæc, & non morieris. ‡Si autem au-
dierint principes quia locutus ſum tecũ: &
G venerint ad te & dixerint tibi, Indica nobis
quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, &
nõ te interficiemus: & quid locutus eſt te-
26 cum rex: ‡Dices ad eos, Proſtraui ego pre-
ces meas coram rege, ne me reduci iuberet
27 in domum Ionathan, & ibi morerer. ‡Vene-
runt ergo omnes principes ad Ieremiam, &
interrogauerunt eum: & locutus eſt eis iu-
xta omnia verba quæ præceperat ei rex, &
ceſſauerunt ab eo: nihil enim fuerat audi-
28 tum. ‡Manſit verò Ieremias in veſtibulo
carceris, vſq; ad diem quo capta eſt Ieruſa-
lem: & factum eſt vt caperetur Ieruſalem.

CAP. XXXIX.

1 A ‖Nno nono Sedeciæ regis Iuda, menſe 4.Re.25.a.8
A decimo, venit Nabuchodonoſor rex Ier.52.a.4.
Babylonis, & omnis exercitus eius ad Ieru-
2 ſalem, & obſidebãt eam. ‡Vndecimo autem
anno Sedeciæ, mẽſe quarto, ᵃquinta mensis ᵃnona 1.
3 aperta eſt ciuitas. ‡Et ingreſſi ſunt omnes
principes regis Babylonis, & ſederũt in por-
ta media: Neregel, Seréſer, Semegar-nabu,
Sar-ſachim, Rabſares, Neregel, Seréſer,
Reb-mag, & omnes reliqui principes regis
4 Babylonis. ‡Cumq́ue vidiſſet eos Sedecias
rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt:
& egreſſi ſunt nocte de ciuitate per viam
horti regis, & per portã quæ erat inter duos
5 muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti. ‡Per-
ſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæo-
rum: & comprehẽderunt Sedeciam in cam-
B po ſolitudinis Iericuntinæ, & captum ad-
duxerũt ad Nabuchodonoſor regem Baby-
lonis in Reblátha, quæ eſt in terra Emath:
6 & locutus eſt ad eum iudicia. ‡Et occidit
rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblátha, in
oculis eius: & omnes nobiles Iuda occidit
7 rex Babylonis. ‡Oculos quoque Sedeciæ
eruit: & vinxit eum compedibus, vt ducere-
8 tur in Babylonem. ‡Domum quoq; regis,
& domum vulgi ſuccenderũt Chaldæi igni:
9 & murum Ieruſalem ſubuerterunt. ‡Et re-
liquias populi, qui remanſerant in ciuitate,
& perfugas qui transfugerant ad eum, & ſu-

perſluos vulgi qui remiſerant tranſtulit Na-
buzardan magiſter militũ in Babylonẽ. ‡ Et 10
de plebe pauperũ, qui nihil penitus habebãt, C
dimiſit Nabuzardan magiſter militũ in ter-
ra Iuda: & dedit eis vineas & ciſternas in die
illa. ‡Præceperat autẽ Nabuchodonoſor rex 11
Babylonis de Ieremia Nabuzardan magiſtro
militũ, dicẽs: ‡Tolle illum, & pone ſuper eũ 12
oculos tuos, nihilq́; ei mali facias: ſed vt vo-
luerit, ſic facias ei. ‡ Miſit ergo Nabuzardan 13
ᵃNabu & Sesban 16. princeps militiæ, & ᵃNabuſezbazᵃ & Rabſa-
res, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & om
nes optimates regis Babylonis, ‡ miſerunt & 14
tulerunt Ieremiam de veſtibulo carceris, &
tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filij D
Saphan, vt intraret in domũ, & habitaret in
populo. ‡ Ad Ieremiã autẽ factus fuerat ſer- 15
mo Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo
carceris, dicens, ‡ Vade, & dic Abdemélech 16
Aethiopi, dicens, Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael, Ecce, ego inducam ſer-
mones meos ſuper ciuitatẽ hanc in malũ, &
non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in
die illa. ‡Et liberabo te in die illa, ait Domi- 17
nus: & nõ tradêris in manus virorũ quos tu
formidas: ‡Sed eruens liberabo te, & gladio 18
nõ cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem,
quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

SErmo qui factus eſt ad Ieremiam à Do- 1
mino, poſtquã dimiſſus eſt à Nabuzar- A
dan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit
eum vinctũ catenis in medio omniũ qui mi-
grabant de Ieruſalẽ & Iuda, & ducebantur
in Babylonẽ. ‡Tollens ergo princeps militiæ 2
Ieremiam, dixit ad eũ, Dominus Deus tuus
locutus eſt malũ hoc ſuper locum iſtum, ‡& 3
adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt:
quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocẽ
eius, & factus eſt vobis ſermo hic. ‡Nunc er- 4
go ecce ſolui te hodie de catenis quæ ſunt in
manibus tuis: ſi placet tibi vt venias mecũ
in Babylonem, veni: & ponam oculos meos
ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecũ
in Babylonẽ, reſide: ecce omnis terra in con-
ſpectu tuo eſt, quod elegeris, & quò placuerit
tibi vt vadas, illuc perge. ‡ Et mecũ noli ve- 5
nire: ſed habita apud Godoliam filiũ Ahicam B
filij Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis
ciuitatibus Iudę: habita ergo cũ eo in medio
populi: vel quocunq; placuerit tibi vt vadas,
vade. Dedit quoq; ei magiſter militiæ ciba-
ria, & munuſcula, & dimiſit eum. ‡Venit au- 6
tem Ieremias ad Godoliam filium Ahicam
in Maſphath: & habitauit cum eo in medio
populi qui relictus fuerat in terra. ‡Cumq́ue 7
audiſſent omnes principes exercitus, qui diſ-
perſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorũ,
quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliã fi-
lium Ahicam terræ: & quòd cõmendaſſet ei
viros, & mulieres, & paruulos, & de pauperi-
bus terræ qui non fuerant tranſlati in Baby-
lonem, ‡Venerũt ad Godoliam in Maſphath 8
& Iſmahel filius Nathaniæ, & Iohanan, & C
Ionathan, filij Caree, & Sareas filius Thane-
humeth, & filij Ophi qui erant de Netopha-
thi, & Iezonias filius Maachathi, ipſi & viri

9 eorum. ‡ ¶Et iurauit eis Godolias filius 4.re.25.f.24
Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, di
cens, Nolite timere ſeruire Chaldæis: habi-
tate in terra, & ſeruite regi Babylonis, & be
10 ne erit vobis. ‡ Ecce ego habito in Maſ-
phath, vt reſpondeam præcepto Chaldæorũ,
qui mittuntur ad nos: vos autem colligite
vindemiam, & meſſem & oleum, & condite
in vaſis veſtris: & manete in vrbibus veſtris
11 quas tenetis. ‡Sed & omnes Iudæi qui erant ᵃfinibus
in Moab, & in ᵃfiliisᵃ Ammon, & in Idu-
mæa, & in vniuerſis regionibus, audito quòd
dediſſet rex Babylonis reliquias in Iudæa, &
quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filiũ
12 Ahicam filij Saphan: ‡ reuerſi ſunt inquam
D omnes Iudæi de vniuerſis locis ad quæ pro-
fugerant, & venerũt in terram Iuda ad Go-
doliam in Maſphath: & collegerunt vinum,
13 & meſſem multam nimis. ‡Iohanan autem
filius Caree, & omnes principes exercitus,
qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt
14 ad Godoliam in Maſphath. ‡Et dixerunt ei,
Scito quòd Baalis rex filiorũ Ammon miſit
Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam
tuam. Et nõ credidit eis Godolias filius Ahi-
15 cam. ‡ Iohanan autem filius Caree dixit ad
Godoliam ſeorſum in Maſphath loquens,
Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ
nullo ſciente, ne interficiat animam tuam: &
diſsipentur omnes Iudæi qui cõgregati ſunt
16 ad te, & peribũt reliquiæ Iuda. ‡Et ait Go-
dolias filius Ahicam ad Iohanan filium Ca-
ree, Noli facere verbum hoc: falſum enim
tu loqueris de Iſmahel.

CAP. XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit
A Iſmahel filius Nathaniæ, filij Eliſama
de ſemine regali, & optimates regis, & decẽ
viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicã in
Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in
2 Maſphath. ‡ Surrexit autem Iſmahel filius
Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant,
& percuſſerunt Godoliam filium Ahicam fi-
lij Saphan gladio, & interfecerũt eum, quem
3 præfecerat rex Babylonis terræ. ‡ Omnes
quoque Iudæos qui erant cum Godolia in
Maſphath, & Chaldæos qui reperti ſunt ibi,
4 & viros bellatores percuſſit Iſmahel. ‡ Se-
cundo autem die poſtquam occiderat Go-
5 doliam nullo adhuc ſciente, ‡Venerunt viri
de Sichem, & de Silo, & de Samaria octo-
ginta viri: raſi barba, & ſciſsis veſtibus, &
ſqualentes: & munera & thus habebãt in ma
6 nu, vt offerrent in domo Domini. ‡Egreſſus
B ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occurſum
eorum de Maſphath, incedẽs & plorans ibat:
cùm autem occurriſſet eis, dixit ad eos, Ve-
7 nite ad Godoliam filium Ahicam. ‡ Quicũ
veniſſent ad medium ciuitatis, interfecit eos
Iſmahel filius Nathaniæ circa medium laci,
8 ipſi & viri qui erant cum eo. ‡ Decem au-
tem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt
ad Iſmahel, Noli occidere nos: quia habemᵘ
theſauros in agro, frumenti, & hordei, &
olei, & mellis. Et ceſſauit: & non interfecit
9 eos cum fratribus ſuis. ‡ Lacus autem in
quem proiecerat Iſmahel omnia cadauera
virorum

virorũ quos percuſsit propter Godoliam, ip-
ſe eſt quem fecit rex Aſa, propter Baaſa regẽ
Iſrael: ipſum repleuit Iſmahel filius Natha-
niæ occiſis. ‡ Et captiuas duxit Iſmahel om- 10
nes reliquias populi, qui erant in Maſphath: C
filias regis, & vniuerſum populũ qui reman-
ſerat in Maſphath: quos cõmendauerat Na-
buzardan princeps militiæ, Godoliæ filio A-
hicam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ:
& abiit, vt tranſiret ad filios Ammõ. ‡ Audi- 11
uit autẽ Iohanan filius Caree, & omnes prin
cipes bellatorũ qui erant cum eo, omne ma-
lum quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ.
‡ Et aſſumptis vniuerſis viris, profecti ſunt vt 12
bellarent aduerſum Iſmahelem filium Na-
thaniæ, & inuenerunt eum ad aquas multas
quæ ſunt in Gabaõ. ‡ Cumq́; vidiſſet omnis 13
populus qui erat cũ Iſmahel, Iohanan filium D
Caree, & vniuerſos principes bellatorum qui
erant cũ eo, lætati ſunt. ‡ Et reuerſus eſt om- 14
nis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſ-
phath: reuerſusq́; abiit ad Iohanan filiũ Ca-
ree. ‡ Iſmahel autẽ filius Nathaniæ fugit cum 15
octo viris à facie Iohanan, & abiit ad filios
Ammõ. ‡ Tulit ergo Iohanan filius Caree, & 16
omnes principes bellatorũ qui erãt cum eo,
vniuerſas reliquias vulgi, quas reduxerãt ab
Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſt-
quã percuſsit Godoliam filiũ Ahicam: for-
tes viros ad prælium, & mulieres, & pueros, &
eunuchos quos reduxerat de Gabaon. ‡ Et 17
abierunt & ſederunt peregrinantes in Cha-
maam, quæ eſt iuxta Beth-lehẽ: vt pergerẽt,
& introirent Aegyptũ ‡ à facie Chaldæorũ. 18
timebant enim eos, quia percuſſerat Iſmahel
filius Nathaniæ Godoliam filiũ Ahicam, quẽ
præpoſuerat rex Babylonis in terra Iuda.

CAP. XLII.

ET acceſſerunt omnes principes bellato- 1
rũ, & Iohanan filius Caree, & Iezonias A
filius [a]Oſaiæ', & reliquum vulgus à paruo vſ-
que ad magnum: ‡ Dixeruntq́; ad Ieremiam 2
prophetam, Cadat oratio noſtra in conſpectu
tuo: & ora pro nobis ad Dominũ Deũ tuum
pro vniuerſis reliquiis iſtis, quia derelicti ſu-
mus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos in-
tuentur: ‡ Et annũtiet nobis Dominus Deus 3
tuus viam per quã pergamus, & verbũ quod
faciamus. ‡ Dixit autẽ ad eos Ieremias pro- 4
pheta, Audiui: ecce ego oro ad Dominum
Deum veſtrum ſecundũ verba veſtra. omne
verbum quodcunq; reſpõderit mihi, indica-
bo vobis: nec celabo vos quicquam. ‡ Et illi 5
dixerũt ad Ieremiam, Sit Dominus inter nos
teſtis veritatis & fidei, ſi nõ iuxta omne ver-
bum in quo miſerit te Dominus Deus tuus
ad nos, ſic faciemus: ‡ Siue bonũ eſt, ſiue ma- 6
lum, voci Domini Dei noſtri ad quẽ mitti-
mus te, obediemus: vt bene ſit nobis cũ au-
dierimus vocem Domini Dei noſtri. ‡ Cùm 7
autẽ completi eſſent decem dies, factũ eſt ver- B
bum Domini ad Ieremiam. ‡ Vocauitq́; Io- 8
hanan filiũ Caree, & omnes principes bella-
torum, qui erant cum eo, & vniuerſum po-
pulum à minimo vſq; ad magnũ. ‡ Et dixit 9
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad
quem miſiſtis me, vt proſternerẽ preces ve-

[a]Ioſiæ 8. Oſiæ 6.

10 ſtras in cõſpectu eius, ‡ Si quieſcentes manſe-
ritis in terra hac, ædificabo vos, & non de-
ſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim
placatus ſum ſuper malo quod feci vobis.
11 ‡ Nolite timere à facie regis Babylonis, quẽ
vos pauidi formidatis: nolite metuere eum,
dicit Dñs: quia vobiſcum ſum ego, vt ſaluos
12 vos faciam, & eruam de manu eius, ‡ & dabo
vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, &
13 habitare vos faciam in terra veſtra. ‡ Si au-
C tem dixeritis vos, Non habitabimus in terra
iſta, nec audiemus vocẽ Domini Dei noſtri,
14 ‡ dicentes, Nequaquam, ſed ad terram Ae-
gypti pergemus: vbi non videbimus bellum,
& clangorem tubæ non audiemus, & famem
15 nõ ſuſtinebimus: & ibi habitabimus. ‡ Pro-
pter hoc nunc audite verbum Dñi reliquiæ
Iuda, Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſrael: Si poſueritis faciem veſtrã, vt ingre-
diamini Aegyptum, & intraueritis vt ibi ha-
16 bitetis: ‡ gladius quem vos formidatis, ibi
comprehendet vos in terra Aegypti: & fames
pro qua eſtis ſolliciti, adhærebit vobis in Ae-
17 gypto, & ibi moriemini. ‡ Omneſq́; viri qui
poſuerint faciem ſuam vt ingrediantur Ae-
gyptum, vt habitent ibi, morientur gladio, &
fame & peſte: nullus de eis remanebit, nec
effugiet à facie mali quod ego afferam ſuper
18 eos. ‡ Quia hæc dicit Dominus exercituum,
D Deus Iſrael, Sicut conflatus eſt furor meus,
& indignatio mea ſuper habitatores Ieruſa-
lem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos,
cùm ingreſſi fueritis Aegyptum: & eritis in
iuſiurandum, & in ſtuporem, & in maledi-
ctum, & in opprobrium: & nequaquam vltrà
19 videbitis locum iſtum. ‡ Verbũ Domini ſu-
per vos reliquiæ Iuda: nolite intrare Aegy-
ptum: Scientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos
20 hodie, ‡ quia decepiſtis animas veſtras. vos
enim miſiſtis me ad Dominum Deum [a]no-
ſtrum' dicentes, Ora pro nobis ad Dominum
Deum noſtrum. & iuxta omnia quæcunque
dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annũ-
21 tia nobis, & faciemus. ‡ Et annunciaui vo-
bis hodie, & nõ audiſtis vocem Domini Dei
veſtri ſuper vniuerſis pro quibus miſit me
22 ad vos. ‡ Nunc ergo ſcientes ſcietis quia gla-
dio & fame & peſte moriemini in loco ad
quem voluiſtis intrare vt habitaretis ibi.

[a]veſtrũ 5.

CAP. XLIII.

1 A FActum eſt autem, cùm compleſſet Iere-
mias loquens ad populum vniuerſos ſer
mones Domini Dei eorum, pro quibus miſe-
rat eum Dominus Deus eorũ ad illos, omnia
2 verba hæc: ‡ dixit Azarias filius [a]Ioſiæ', &
Iohanan filius Caree, & omnes viri ſuperbi,
dicentes ad Ieremiam, Mendaciũ tu loque-
ris: non miſit te Dñs Deus noſter, dicens, Ne
ingrediamini Aegyptum: vt habitetis illic.
3 ‡ Sed Baruch fili' Neriæ incitat te aduerſum
nos, vt tradat nos in manus Chaldæorum vt
interficiat nos, & traduci faciat in Babylonẽ.
4 ‡ Et nõ audiuit Iohanan filius Caree, & oẽs
B principes bellatorum, & vniuerſus populus,
5 vocẽ Domini vt maneret in terra Iuda. ‡ Sed
tollens Iohanan filius Caree, & vniuerſi prin
cipes bellatorũ vniuerſos reliquiarum Iuda,
qui

[a]Oſaiæ 4. Oziæ 6.

qui reuerſi fuerant de cunctis Gentibus ad
quas fuerant ante diſperſi, vt habitarēt in ter
ra Iuda: ‡ viros & mulieres, & paruulos, & 6
filias regis: & omnē animā quam reliquerat
Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia
filio Aicam filij Saphan & Ieremiam pro-
phetam, & Baruch filiū Neriæ. ‡ Et ingreſsi 7
ſunt terrā Aegypti, quia nō obedierunt voci C
Domini: & venerunt vſque ad Taphnis. ‡ Et 8
factus eſt ſermo Domini ad Ieremiā in Ta-
phnis, dicens, ‡ Sume lapides grandes in ma- 9
nu tua, & abſcōdes eos in crypta, quæ eſt ſub
muro lateritio in porta domus Pharaonis in
Taphnis: cernentibus viris Iudæis. ‡ Et dices 10
ad eos, Hæc dicit Dominus exercituū Deus
Iſrael: Ecce, ego mittam, & aſſumam Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſeruū meum:
& ponā thronū eius ſuper lapides iſtos quos
abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuū ſuper eos.
‡ Veniensq; percutiet terram Aegypti: quos 11
in mortem, in mortem: & quos in captiuita- D
tem, in captiuitatem: & quos in gladium, in
gladium. ‡ Et ſuccendet ignem in delubris 12
deorum Aegypti, & comburet ea, & capti-
uos ducet illos: & amicietur terra Aegypti,
ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredie-
tur inde in pace. ‡ Et conteret ſtatuas domus 13
Solis quæ ſunt in terra Aegypti: & delubra
deorum Aegypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

VErbum quod factum eſt ad Ieremiā, ad 1
omnes Iudæos qui habitabant in terra A
Aegypti, habitātes in Magdalo, & in Taphnis,
& in Memphis, & in terra Phatures, dicens,
‡ Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ- 2
rael, Vos vidiſtis omne malū iſtud quod ad-
duxi ſuper Ieruſalem, & ſuper omnes vrbes
Iuda: & ecce deſertæ ſunt hodie, & nō eſt in
eis habitator: ‡ Propter malitiam quam fe- 3
cerunt, vt me ad iracundiam prouocarent, &
irent, & ſacrificarent, & colerēt deos alienos
quos neſciebāt & illi & vos & patres veſtri.
‡ Et miſi ad vos oēs ſeruos meos prophetas 4
de nocte conſurgens, mittensq; & dicēs, No-
lite facere verbū abominationis huiuſcemo-
v.22. di, quam odiui. ‡ Et non audierunt, nec in- 5
clinauerunt aurem ſuam vt conuerterentur
à malis ſuis, & non ſacrificarent diis alienis.
‡ Et conflata eſt indignatio mea & furor 6
meus: & ſuccēſa eſt in ciuitatibus Iuda, & in B
plateis Ieruſalē: & verſæ ſunt in ſolitudinem
& vaſtitatem ſecundū diem hanc. ‡ Et nunc 7
hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael,
v.8. Quare vos facitis malum grande hoc contra
animas veſtras: vt intereat ex vobis vir &
mulier, paruulus & lactens de medio Iudæ,
nec relinquatur vobis quicquam reſiduum:
‡ Prouocātes me in operibus manuū veſtra- 8
rum, ſacrificando diis alienis in terra Aegy-
pti, in quam ingreſsi eſtis vt habitetis ibi: &
diſpereatis, & ſitis in maledictionē & in op-
probrium cunctis gētibus terræ? ‡ Nunquid 9
obliti eſtis mala patrum veſtrorum, & mala
deorum 6. regum Iuda, & mala vxorum eius, & mala
veſtra, & mala vxorum veſtrarū, quæ fecerūt
in terra Iuda, & in regionibus Ieruſalem?
‡ Nō ſunt mundati vſq; ad diem hanc: & nō 10
timuerunt, & nō ambulauerunt in lege Do-
mini, & in præceptis meis, quæ dedi coram
11 vobis & coram patribus veſtris. ‡ Ideo hæc
C dixit Dominus exercituū Deus Iſrael, ‖ Ecce Amos.9.a.4
ego ponam faciem meam in vobis in malū: Infr.g.27.
12 & diſperdā omnē Iudam. ‡ Et aſſumam re-
liquias Iudæ, qui poſuerunt facies ſuas vt in-
grederentur terrā Aegypti, & habitarent ibi:
& conſumentur omnes in terra Aegypti: ca-
dent in gladio & in fame: & conſumentur à
minimo vſq; ad maximū, in gladio & in fa-
me morientur: & erunt in iuſiurandum & in
miraculum, & in maledictionē, & in oppro-
13 brium. ‡ Et viſitabo habitatores terræ Ae- Super 4.
gypti, ſicut viſitaui ſuper Ieruſalē: in gladio
14 & fame, & peſte. ‡ Et nō erit qui effugiat, &
ſit reſiduus de reliquiis Iudæorū qui vadunt
vt peregrinentur in terra Aegypti: & reuer-
tantur in terrā Iuda ad quam ipſi eleuāt ani-
mas ſuas, vt reuertantur & habitent ibi. non
15 reuertentur niſi qui fugerint. ‡ Reſponderūt
D autē Ieremiæ omnes viri ſcientes quòd ſacri-
ficarent vxores eorū diis alienis: & vniuerſæ
mulieres quarū ſtabat multitudo grandis: &
omnis populus habitantiū in terra Aegypti
16 in Phatures, dicentes, ‡ Sermonē quē loqu-
tus es ad nos in nomine Domini non audie-
17 mus ex te: ‡ ‖ ſed facientes faciemus omne Sap.7.d.18
verbū quod egredietur de ore noſtro, vt ſa-
crificemus reginæ cæli, & libemus ei libami-
na, ſicut fecimus nos & patres noſtri, reges
noſtri & principes noſtri in vrbibus Iuda, &
in plateis Ieruſalem, & ſaturati ſumus pani-
bus, & bene nobis erat, maliq; nō vidimus.
18 ‡ Ex eo autem tēpore quo ceſſauimus ſacri-
ficare reginæ cæli, & libare ei libamina, indi-
gemus omnibus, & gladio & fame cōſumpti
19 ſumus. ‡ ‖ Quod ſi nos ſacrificamus reginæ Sap.7.d.18
E cæli, & libamus ei libamina: nunquid ſine vi-
ris noſtris fecimus ei placentas ad colendum
20 eam, & libandum ei libamina? ‡ Et dixit Ie-
remias ad omnem populum, aduerſum vi-
ros, & aduerſum mulieres, & aduerſum vni-
uerſam plebem, qui reſpōderant ei verbum,
21 dicens: ‡ Nunquid non ſacrificium quod ſa-
crificaſtis in ciuitatibus Iuda & in plateis Ie-
ruſalem vos & patres veſtri, reges veſtri &
principes veſtri & populus terræ, horum re-
cordatus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor
22 eius? ‡ Et nō poterat Dominus vltrà portare
propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, &
propter abominationes quas feciſtis: & facta
eſt terra veſtra in deſolationē, & in ſtuporem
& in maledictum, eò quòd non ſit habitator,
23 ſicut eſt dies hæc. ‡ Propterea quòd ſacrifica-
ueritis idolis, & peccaueritis Domino: & nō
audieritis vocē Domini, & in lege & in præ-
ceptis & in teſtimoniis eius non ambulaue-
ritis: idcirco euenerunt vobis mala hęc, ſicut
24 eſt dies hæc. ‡ Dixit autem Ieremias ad om-
F nem populum & ad vniuerſas mulieres: Au-
dite verbum Domini omnis Iuda, qui eſtis
25 in terra Aegypti: ‡ Hęc inquit Dominus ex-
ercituum Deus Iſrael, dicens, Vos & vxores
veſtræ locuti eſtis ore veſtro, & manibus ve-
ſtris impleſtis, dicētes, Faciamus vota noſtra
quæ vouimus, vt ſacrificemus reginæ cæli, &
libemus

libemus ei libamina, impleſtis vota veſtra, &
opere perpetraſtis ea. ‡ Ideo audite verbum 26
Domini omnis Iuda, qui habitatis in terra-
Aegypti, Ecce ego iuraui in nomine meo
magno, ait Dñs, quia nequaquam vltra vo-
cabitur nomen meũ ex ore omnis viri Iudæi
dicentis, Viuit Dominus Deus, in omni ter-
Sup. c. 11. ra Aegypti. ‡ ‖Ecce ego vigilabo ſuper eos 27
in malum, & non in bonum: & conſumentur G
omnes viri Iuda qui ſunt in terra Aegypti,
gladio & fame, donec penitus conſumantur.
‡ Et qui fugerint gladium, reuertentur de 28
terra Aegypti in terram Iuda viri pauci: &
ſcient omnes reliquiæ Iuda ingredientium
terram Aegypti, vt habitent ibi, cuius ſermo
compleatur, meus, an illorum. ‡ Et hoc vo- 29
bis ſignum, ait Dominus, quòd viſitem ego
ſuper vos in loco iſto: vt ſciatis quia verè cõ-
plebũtur ſermones mei contra vos in malũ.
‡ Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pha 30
raonẽ Ephree regem Aegypti in manu ini-
micorum eius, & in manu quærentium ani-
mam illius: ſicut tradidi Sedeciã regem Iuda
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis
inimici ſui, & quærentis animam eius.

CAP. XLV.

VErbũ quod loquutus eſt Ieremias pro- 1
pheta ad Baruch filiũ Neriæ, cùm ſcrip A
ſiſſet verba hæc in libro ex ore Ieremiæ, an-
no quarto Ioacim filij Ioſiæ regis Iuda, di-
cens: ‡ Hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad te Ba- 2
ruch, ‡ Dixiſti, Væ miſero mihi, quoniã ad- 3
didit Dñs dolorem dolori meo: laboraui in
gemitu meo, & requiem nõ inueni. ‡ Hæc di- 4
cit Dñs: Sic dices ad eũ, Ecce quos ædificaui,
ego deſtruo: & quos plantaui, ego euello, &
vniuerſam terrã hanc. ‡ Et tu quæris tibi grã 5
dia? noli quærere. quia ecce ego adducã ma-
lum ſuper omnem carnem, ait Dominus: &
dabo tibi animam tuam in ſalutem in om-
nibus locis ad quæcunque perrexeris.

CAP. XLVI.

QVod factum eſt verbũ Domini ad Ie- 1
remiam prophetã contra Gentes ‡ ad 2
Aegyptũ aduerſum exercitũ Pha- A
raonis Nechao regis Aegypti, qui erat iuxta
flumium Euphratẽ in Charcamis, quem per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in
quarto anno Ioacim filij Ioſiæ regis Iudæ.
‡ Præparate ſcutum & clypeum, & procedite 3
ad bellum. ‡ Iungite equos, & aſcẽdite equi- 4
tes: ſtate in galeis, polite lanceas, induite vos
loricis. ‡ Quid igitur? vidi ipſos pauidos & 5
terga vertentes, fortes eorum cæſos fugerunt
concitè, nec reſpexerunt: terror vndique, ait B
a fugiet Dominus. ‡ Non a fugiat b velox, nec ſaluari 6
ſe putet fortis: ad Aquilonem iuxta flumen
Euphraten victi ſunt, & ruerunt. ‡ Quis eſt 7
iſte, qui quaſi flumen aſcendit: & veluti flu-
uiorum, intumeſcunt gurgites eius? ‡ Aegy- 8
ptus, fluminis inſtar aſcẽdit, & velut flumina
mouebuntur fluctus eius, & dicet, Aſcendens
operiam terram: perdã ciuitatem, & habita-
tores eius. ‡ Aſcendite equos, & exultate in 9
curribus, & procedant fortes, Aethiopia &
Libyes tenentes ſcutum, & Lidij arripientes,
& iacientes ſagittas. ‡ Dies autem ille Domini 10
Dei exercituum dies vltionis, vt ſumat vin-
C dictam de inimicis ſuis: deuorabit gladius &
ſaturabitur, & inebriabitur ſanguine eorũ:
victima enim Dñi Dei exercituũ in terra A-
11 quilonis iuxta flumen Euphraten. ‡ Aſcende
in Galaad, & tolle reſinã virgo filia Aegypti:
fruſtra multiplicas medicamina, ſanitas non
12 erit tibi. ‡ Audierũt Gẽtes ignominiam tuã,
& vlulatus tuus repleuit terram: quia fortis
impegit in fortẽ, a & b ambo pariter concide- a vel. f.
13 runt. ‡ Verbũ quod locutus eſt Dñs ad Iere-
miam prophetã, ſuper eo quòd venturus eſ-
ſet Nabuchodonoſor rex Babylonis, & per-
14 cuſſurus terrã Aegypti: ‡ Annũtiate Aegypto,
D & auditum facite in Magdalo, & reſonet in
Memphis, & in Taphnis: dicite, Sta, & præpa-
ra te: quia deuorabit gladius ea quæ per cir-
15 cuitũ tuum ſunt. ‡ Quare computruit fortis
tuus? nõ ſtetit: quoniam Dñs ſubuertit eum.
16 ‡ Multiplicauit ruentes, ceciditq; vir ad pro-
ximũ ſuum: & dicent, Surge, & reuertamur
ad populũ noſtrum, & ad terram natiuitatis
17 noſtræ, à facie gladij columbæ. ‡ Vocate nomẽ
Pharaonis regis Aegypti tumultum, addu-
18 xit tempus. ‡ Viuo ego, (inquit rex, Domi-
E nus exercituum nomen eius) quoniam ſi-
cut Thabor in montibus, & ſicut Carmelus
19 in mari, veniet. ‡ Vaſa tranſmigrationis fac
tibi habitatrix filia Aegypti: ‡ quia Memphis
in ſolitudinem erit, & deſeretur, & inhabi-
20 tabilis erit. ‡ Vitula elegans atque formoſa
Aegyptus: ſtimulator ab Aquilone veniet ei.
21 ‡ Mercenarij quoq; eius qui verſabantur in
medio eius, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt,
& fugerunt ſimul, nec ſtare potuerunt, quia
dies interfectionis eorum venit ſuper eos,
22 tempus viſitationis eorum. ‡ Vox eius quaſi
æris ſonabit, quoniã cum exercitu propera-
bunt, & cum ſecuribus venient ei, quaſi cæ-
23 dentes ligna. ‡ Succiderunt ſaltum eius, ait
F Dominus, qui ſupputari non poteſt: multi-
plicati ſunt ſuper locuſtas, & non eſt eis nu-
24 merus. ‡ Confuſa eſt filia Aegypti, & tradita
25 in a manum b populi Aquilonis. ‡ Dixit Do- a manus B.
minus exercituum Deus Iſrael, Ecce, ego vi-
ſitabo ſuper tumultum Alexandriæ, & ſuper
Pharaonem, & ſuper Aegyptũ, & ſuper deos
eius, & ſuper reges eius: & ſuper Pharaonẽ,
26 & ſuper eos qui cõfidunt in eo. ‡ Et dabo eos
in a manum b quærentium animam eorum, &
in a manum b Nabuchodonoſor regis Babylo- a manus B.
nis, & in a manũ b ſeruorũ eius: & poſt hęc ha-
bitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Dominus.
27 ‡ ‖Et tu ne timeas ſerue meus Iacob, & ne Iſa. 43. a. 1.
G paueas Iſrael: quia ecce ego ſaluum te faciã 44. a. 2.
de longinquo, & ſemen tuum de terra capti- Sup. 30. b. 10
uitatis ſuæ: & reuertetur Iacob, & requie-
ſcet, & proſperabitur, & non erit qui exter-
28 reat eum. ‡ Et tu noli timere ſerue meus Ia-
cob, ait Dñs: quia tecum ego ſum, quia ego
conſumam cunctas gentes ad quas eieci te: te
verò non conſumam, ſed caſtigabo te in iu-
dicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ie-
A remiam prophetam contra Palæſthi-
nos, antequam percuteret Pharao
Gazam,

Gazam, ‡ Hæc dicit Dñs, Ecce aquæ aſcen- 2
dũt ab Aquilone, & erunt quaſi torrẽs ioun-
dans: & operient terrã & plenitudinem eius,
vrbem & habitatores eius: clamabũt homi-
ᵃvlulabit omnis habitator 3. nes, & ᵃvlulabunt oẽs habitatoresᵃ terræ, ‡ à 3
ſtrepitu pōpæ armorũ, & bellatorũ eius, à cō-
motione quadrigarũ eius, & multitudine ro- B
tarũ illius. Nõ reſpexerunt patres filios ma-
nibus diſſolutis, ‡ pro aduentu diei in quo 4
vaſtabuntur oẽs Philiſthiim, & diſsipabitur
Tyrus & Sidon cũ omnibus reliquis auxiliis
ſuis. depopulatus eſt enim Dñs Palæſthinos, C
reliquias inſulæ Cappadociæ. ‡ Venit calui- 5
tium ſuper Gazam: conticuit Aſcalõ, & reli-
quiæ vallis earũ, vſquequo concideris? ‡ O 6
mucro Domini? vſquequo non quieſces? In- D
gredere in vaginã tuam & refrigerare, & ſile.
‡ Quomodo quieſcet cũ Dominus præcepe- 7
rit ei aduerſus Aſcalonẽ, & aduerſum mari-
timas eius regiones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab. Hæc dicit Dominus exercituũ 1
Deus Iſraël, Væ ſuper Nabo, quoniã va- A
ſtata eſt & confuſa: capta eſt Cariathaim, cō-
fuſa eſt fortis, & tremuit. ‡ Nõ eſt vltrà exul- 2
tatio in Moab cōtra Heſebon: cogitauerunt
malũ, Venite, & diſperdamus eam de gente.
ergo ſilens cōticeſces, ſequeturq́; te gladius.
‡ Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & cō- 3
tritio magna. ‡ Cōtrita eſt Moab: annuntiate 4
clamorẽ paruulis eius. ‡ Per aſcenſum enim 5
Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in
deſcenſu Oronáim hoſtes vlulatũ contritio-
nis audierunt, ‡ Fugite, ſaluate animas ve- 6
Sep. 17. a. 6 ſtras: & ‖eritis quaſi myricæ in deſerto.
Sep. 17. a. 9 ‡ ‖Pro eo enim quòd habuiſti fiduciã in mu- 7
nitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoq;
capiéris: & ibit Chamos in tranſmigrationẽ,
ſacerdotes eius, & principes eius ſimul. ‡ Et 8
veniet prædo ad omnẽ vrbem, & vrbs nulla B
ſaluabitur: & peribunt valles, & diſsipabũtur
campeſtria, quoniã dixit Dominus, ‡ Date flo- 9
rem Moab, quia florens egredietur: & ciuita-
tes eius deſertæ erunt & inhabitabiles. ‡ Ma- 10
ledictus qui facit opus Domini fraudulẽter:
& maledictus qui prohibet gladium ſuum à
ſanguine. ‡ Fertilis fuit Moab ab adoleſcen- 11
tia ſua, & requieuit in fæcibus ſuis: nec trãſ-
fuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationẽ
nõ abiit: idcirco permanſit guſtus eius in eo,
& odor eius nõ eſt immutatus. ‡ Propterea 12
ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam
ei ordinatores & ſtratores lagunculárum: &
ſternent eum: & vaſa eius exhaurient, & la-
gunculas eorum collident. ‡ Et confundetur 13
3. Re. 12. d. 16 Moab à Chamos, ‖ſicut cōfuſa eſt domus Iſ-
g. 29. raël a Beth-el, in qua habebat fiduciã. ‡ Quo- 14
Iſa. 16. b. 6. modò dicitis, ‖Fortes ſumus, & viri robuſti
ad prælĩandũ? ‡ Vaſtata eſt Moab, & ciuitates 15
ᵃaſcenderunt 14. illius ᵃſuccenderuntᵃ: & electi iuuenes eius C
deſcenderunt in occiſionẽ: ait rex, Dominus
exercituum nomẽ eius. ‡ Prope eſt interitus 16
Moab, vt veniat: & malum eius velociter ac-
curret nimis. ‡ Cōſolamini eum omnes qui 17
eſtis in circuitu eius: & vniuerſi qui ſcitis
nomen eius: dicite, Quomodo confracta eſt
virga fortis, baculus glorioſus? ‡ Deſcende 18
de gloria, & ſede in ſiti habitatio filiæ Dibõ:
quoniam vaſtator Moab ᵃaſcẽdetᵃ ad te, diſsi- ᵃaſcendit 2.
19 pabit munitiones tuas. ‡ In via ſta, & pro-
ſpice habitatio Aroer: interroga fugientẽ: &
20 eũ qui euaſit, dic: Quid accidit? ‡ Cōfuſus eſt
Moab, quoniã victus eſt. vlulate, & clamate,
annuntiate in Arnon quoniã vaſtata eſt Mo-
21 ab. ‡ Et iudiciũ venit ad terram cãpeſtrem:
ſuper Helõ, & ſuper Iaſa, & ſuper Mephaath.
22 ‡ & ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper do-
23 mum Deblathaim, ‡ & ſuper Cariathaim, &
24 ſuper Beth-gamul, & ſuper Beth-maon, ‡ &
D ſuper Carioth, & ſuper Boſra: & ſuper omnes
ciuitates terræ Moab, quę lōgè & propè ſunt.
25 ‡ Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachiũ eius
26 contritũ eſt, ait Dominus. ‡ Inebriate eum,
quoniam contra Dominũ erectus eſt: & alli-
det manũ Moab in vomitu ſuo, & erit in de-
27 riſum etiam ipſe: ‡ fuit enim in deriſum tibi
Iſraël, quaſi inter fures reperiſſes eum. pro-
pter verba ergo tua quæ aduerſum illum lo-
28 cutus es, captiuus ducêris. ‡ Relinquite ci-
uitates, & habitate in petra habitatores Mo-
ab, & eſtote quaſi columba nidificãs in ſum-
29 mo ore foraminis. ‡ Audiuimus ſuperbiam Iſai. c.
Moab, ſuperbus eſt valde: ſublimitatem eius 16. n. 6
& arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem
30 cordis eius. ‡ Ego ſcio, ait Dominus, iactan-
E tiam eius: & quòd non ſit iuxta eam virtus
eius, nec iuxta quod poterat conata ſit facere.
31 ‡ Ideo ſuper Moab eiulabo, & ad Moab vni-
uerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamẽ-
32 tantes. ‡ De planctu Iazer plorabo tibi vinea
Sabama: propagines tuæ tranſierũt mare, vſ-
que ad mare Iazer peruenerũt: ſuper meſſem
33 tuã, & vindemiã tuã prædo irruit. ‡ ‖Ablata Iſai. 16. c. 10
eſt lætitia & exultatio de Carmelo & de ter-
ra Moab, & vinũ de torcularibus ſuſtuli: ne-
quaquã calcator vuæ ſolitũ celeuſma canta-
34 bit. ‡ De clamore Heſebon vſque Eleale &
Iaſa, dederunt vocem ſuam: à Segor vſq; ad
Oronáim vitulã ᵃconternantẽᵃ: aquæ quoque ᵃconſternantem.
35 Nemrim peſsimæ erunt. ‡ Et auferã de Mo-
F ab, ait Dominus: offerentẽ in excelſis, & ſa-
36 crificantem diis eius. ‡ Propterea cor meum
ad Moab quaſi tibiaᵃ reſonabit: & cor meum ᵃæris
ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarũ:
quia plus fecit quàm potuit, idcirco perierũt.
37 ‡ ‖Omne enim caput caluitium, & omnis Iſai. 15. a. 2
barba raſa erit: in cũctis manibus colligatio Ezec. 7. c. 18
38 & ſuper omne dorſum cilicium. ‡ Super om
nia tecta Moab, & in plateis eius omnis plan-
ctus: quoniam contriui Moab ſicut vas inuti-
39 le, ait Dominus. ‡ Quomodo victa eſt, & vlu-
lauerunt? quomodo deiecit ceruicem Moab,
& confuſus eſt? eritque Moab in deriſum &
in exemplum omnibus in circuitu ſuo.
40 ‡ Hæc dicit Dominus, Ecce quaſi aquila vo-
41 labit, & extendet alas ſuas ad Moab. ‡ Capta
G eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ
ſunt: & erit cor fortium Moab in die illa, ſi-
42 cut cor mulieris parturientis. ‡ Et ceſſabit
Moab eſſe populus: quoniam cōtra Dominũ
43 gloriatus eſt. ‡ Pauor & fouea & laqueus ſu-
per te ô habitator Moab, dicit Dominus.
44 ‡ ‖Qui fugerit à facie pauoris, cadet in fo- Iſai. 24. c. 18
ueam: & qui conſcenderit de fouea, capietur
laqueo:

laqueo: adducā enim ſuper Moab annū viſi-
tationis eorū, ait Dominus. ‡In vmbra Ha- 45
ſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia
ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de
medio Sion: & deuorauit partem Moab, &
verticem filiorū tumultus. ‡ Væ tibi Moab, 46
periſti popule Chamos: quia comprehenſi
ſunt filij tui, & filiæ tuæ in captiuitatem. ‡Et 47
conuertam captiuitatem Moab in nouiſsi-
mis diebus, ait Dominus.

Hucuſque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus, 1
Nunquid nō filij ſunt Iſrael? aut hæres A
nō eſt ei? Cur igitur hæreditatē poſſedit Mel
chom, Gad: & populus eius in vrbibus eius
habitauit? ‡Ideo ecce dies veniunt, dicit Do- 2
minus: & auditū faciā ſuper Rabbath filiorū
tumultū 2. Ammō fremitū prælij, & erit in ᵃtumultū
diſsipata, filiæque eius igne ſuccendētur, &
poſsidebit Iſrael poſſeſſores ſuos, ait Domi-
nus. ‡Vlula Heſebon, quoniā vaſtata eſt Hai. 3
clamate filiæ Rabbath, accingite vos cilicijs:
plāgite & circuite per ſepes: quoniā Melchō
in tranſmigrationē ducetur, ſacerdotes eius,
& principes eius ſimul. ‡ Quid gloriaris in 4
vallibus? defluxit vallis tua filia delicata, quę
confidebas in theſauris tuis, & dicebas, Quis
veniet ad me? ‡Ecce ego inducā ſuper te ter- 5
rorē, ait Dn̄s Deus exercituum, ab omnibus, B
qui ſunt in circuitu tuo, & diſpergemini ſin-
guli à cōſpectu veſtro, nec erit qui cōgreget
ᵇfugiētes & fugientes. ‡Et poſt hæc reuerti faciā ᵇcapti- 6
uos filiorū Ammon, ait Dn̄s. ‡Ad Idumæam. 7
Hæc dicit Dn̄s exercituū: Nunquid non vl-
trà eſt ſapientia in Theman? Periit conſilium
à filiis: inutilis facta eſt ſapientia eorū. ‡Fu- 8
gite & terga vertite, deſcendite in voraginē
habitatores Dedan: quoniā perditionē Eſau
adduxi ſuper eum, tempus viſitationis eius.
‡Si vindemiatores veniſſent ſuper te, nō re- 9
liquiſſent racemum: ſi fures in nocte, rapuiſ-
ſent quod ſufficeret ſibi. ‡Ego verò diſcoo- 10
perui Eſau, reuelaui abſcōdita eius, & celari
nō poterit: vaſtatum eſt ſemē eius, & fratres
eius, & vicini eius, & non erit. ‡Relinque pu 11
pillos tuos: ego faciam eos viuere: & viduæ
tuæ in me ſperabunt. ‡ Quia hæc dicit Dn̄s, 12
Ecce, quibus nō erat iudiciū vt biberent ca- C
licem, bibentes bibēt: & tu quaſi innocēs re-
linquēris? nō eris innocens, ſed bibēs bibes.
‡Quia per memetipſum iuraui, dicit Domi- 13
nus, quòd in ſolitudinē & in opprobriū, & in
deſertū, & in maledictionē erit Boſra: & om-
nes ciuitates eius erūt in ſolitudines ſempi-
Abd.1.a.1. ternas. ‡‖Auditū audiui à Domino, & legatᵘ 14
ad gētes miſſus eſt, Congregamini, & venite
cōtra eā, & conſurgamus in prælium. ‡Ecce 15
enim paruulū dedi te in Gentibus, contēpti-
bilē inter homines. ‡Arrogantia tua decepit 16
te, & ſuperbia cordis tui: qui habitas in ca-
uernis petræ, & apprehendere niteris altitu-
Abd.1.a.4. dinem collis ‖cùm exaltaueris quaſi aquila
nidū tuū, inde detrahā te, dicit Dn̄s. ‡Et erit 17
Idumæa deſerta: omnis qui tranſibit per eā,
Gen.19.e.24 ſtupebit & ſibilabit ſuper omnes plagas eius. D
Inf.50.f.40. ‡‖Sicut ſubuerſa eſt Sodoma & Gomorrha 18

& vicinæ eius, ait Dominus: nō habitabit ibi
19 vir, & nō incolet eam filius hominis. ‡ Ecce
quaſi leo aſcēdet de ſuperbia Iordanis ad pul
chritudinē robuſtā: quia ſubitò currere faciā
eum ad illā: & quis erit electus quē præponā
ei? quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit
me? ‖& quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui Iob.41.a.2.
20 meo? ‡ Propterea audite conſilium Domini Inf.50.g.44
quod iniit de Edō: & cogitationes eius, quas
cogitauit de habitatoribus Themā, Si nō de-
iecerint eos paruuli gregis, niſi diſsipauerint
21 cū eis habitaculū eorū. ‡ A voce ruinæ eorū
cōmota eſt terra: clamor in Mari rubro au-
22 ditus eſt vocis eius. ‡Ecce quaſi aquila aſcen
det & auolabit: & expandet alas ſuas ſuper
Boſrā: & erit cor fortiū Idumææ in die illa,
23 quaſi cor mulieris parturientis. ‡ Ad Damaſ-
E cum. Cōfuſa eſt Emath & Arphad: quia au-
ditū peſſimū audierūt, turbati ſunt in mari:
24 præ ſollicitudine quieſcere nō potuit. ‡Diſſo-
luta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugā, tremor
apprehendit eā: anguſtia & dolores tenuerūt
25 eam quaſi parturientem. ‡Quomodò dereli-
querunt ciuitatē laudabilem, vrbem lætitiæ?
26 ‡Ideò cadent iuuenes eius in plateis eius: &
omnes viri prælij conticeſcent in die illa, ait
27 Dominus exercituū. ‡Et ſuccendā ignem in
muro Damaſci, & deuorabit mœnia Ben-
28 adad. ‡Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ per-
cuſsit Nabuchodonoſor rex Babylonis, hæc
dicit Dominus, Surgite, & aſcendite ad Ce-
29 dar, & vaſtate filios Orientis. ‡ Tabernacula
F eorū, & greges eorū capient: pelles eorum, &
omnia vaſa eorū, & camelos eorū tollent ſi-
bi: & vocabunt ſuper eos formidinē in cir-
30 cuituᵃ. ‡ Fugite, abite vehementer, in vora- ᵃeius.
ginibus ſedete qui habitatis Aſor, ait Domi-
nus: iniit enim contra vos Nabuchodonoſor
rex Babylonis conſiliū, & cogitauit aduer-
31 ſum vos cogitationes. ‡Conſurgite, & aſcen
dite ad gentē quietā, & habitantē confidēter,
ait Dn̄s, nō oſtia, nec vectes eis: ſoli habitāt.
32 ‡Et erunt cameli eorū in direptionē, & mul-
titudo iumentorū in prædam: & diſpergā eos
in omnē ventū, qui ſunt attonſi in comā: &
ex omni confinio eorū adducā interitū ſuper
33 eos, ait Dn̄s. ‡Et erit Aſor in habitaculū dra-
conū, deſerta vſq; in æternū: nō manebit ibi
34 vir, nec incolet eā filius hominis. ‡Quod fa-
G ctū eſt verbū Domini ad Ieremiā prophetā
aduerſus Aelā in principio regni Sedeciæ re-
35 gis Iuda, dicens, ‡ Hæc dicit Dn̄s exercituū,
Ecce ego confringā arcū Aelā, & ſummā forti-
36 tudinē eorū. ‡Et inducā ſuper Aelā quatuor
vētos à quatuor plagis cæli: & ventilabo eos
in omnes ventos iſtos: & nō erit gens ad quā
37 non perueniant profugi Aelam. ‡ Et pauere
faciā Aelam corā inimicis ſuis, & in conſpe-
ctu quærentiū animā eorū: & adducā ſuper
eos malū, irā furoris mei, dicit Dominus, &
mittā poſt eos gladium, donec conſumā eos.
38 ‡Et ponā ſoliū meū in Aelam, & perdā inde
39 reges & principes, ait Dominus. ‡In nouiſsi-
mis autē diebus reuerti faciā captiuos Aelā,
dicit Dominus.

CAP. L.

1 A VErbū quod locutus eſt Dominus de Ba
bylone, & de terra Chaldæorū in manu

Ieremiæ prophetæ. ‡ Annuntiate in Genti- 2
bus, & auditũ facite, leuate ſignũ prædicate,
& nolite celare: dicite, Capta eſt Babylon,
cõfuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa
ſunt ſculptilia eius, ſuperata ſunt idola eorũ.
‡ Quoniam aſcẽdit cõtra eam gens ab Aqui- 3
lone, quæ ponet terram eius in ſolitudinem:
& nõ erit qui habitet in ea, ab homine vſq;
ad pecus, & moti ſunt, & abierũt. ‡ In diebus 4
illis, & in tempore illo ait Dominus, veniẽt
filij Iſraël ipſi & filij Iuda ſimul: ambulantes
& flentes properabunt, & Dominũ Deũ ſuũ
quærent. ‡ In Sion interrogabunt viam, huc 5
facies eorũ: venient, & apponẽtur ad Domi-
num fœdere ſempiterno quod nulla obli-
uione delebitur. ‡ Grex perditus factus eſt po 6
pulus meus: paſtores eorũ ſeduxerunt eos:
feceruntq; vagari in montibus: de monte in
collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.
‡ Omnes qui inuenerunt, comederũt eos: & 7
hoſtes eorũ dixerunt, Non peccauimus: pro
eo quòd peccauerunt Domino decori iuſti-
tiæ, & expectationi patrum eorum Domino.
‡ Recedite de medio Babylonis, & de terra 8
Chaldæorũ egredimini: & eſtote quaſi hœdi B
ante gregem. ‡ Quoniam ecce ego ſuſcito, & 9
adducam in Babylonẽ congregationẽ gentiũ
magnarum de terra Aquilonis: & prępara-
buntur aduerſus eam, & inde capietur: ſagit-
tæ eius quaſi viri fortis interfectoris non re-
uertetur vacua. ‡ Et erit Chaldæa in prædã: 10
omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Do-
minus. ‡ Quoniam exultatis, & magna loqui- 11
mini, diripientes hæreditatem meam: quo-
niam effuſi eſtis ſicut ᵃvitulus super her-
bam, & mugiſtis ſicut tauri ‡ Confuſa eſt ma 12
ter veſtra nimis, & adæquata pulueri quæ
genuit vos: ecce nouiſſima erit in Gẽtibus,
ᵇdeſerta, inuia, & arens. ‡ Ab ira Domini nõ 13
habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinẽ: C
omnis qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit,
& ſibilabit ſuper vniuerſis plagis eius. ‡ Præ- 14
paramini contra Babylonem per circuitum
omnes qui intẽditis arcum, debellate eam,
non parcatis iaculis: quia Domino peccauit.
‡ Clamate aduerſus eam, vbiq; dedit manũ, 15
ceciderunt fundamenta eius: deſtructi ſunt
muri eius, quoniã vltio Domini eſt, vltionẽ
accipite de ea: ſicut fecit, facite ei. ‡ Diſperdi- 16
te ſatorem de Babylone, & tenentẽ falcẽ in
tempore meſsis: à facie gladij columbæ vnuſ-
quiſq; ad populũ ſuum conuertetur, & ſinguli
ad terram ſuam fugient. ‡ Grex diſperſus Iſ 17
raël, leones eiecerunt eũ: primus comedit eũ
rex Aſſur: iſte nouiſſimus exoſſauit eum Na-
buchodonoſor rex Babylonis. ‡ Propterea 18
hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël,
Ecce, ego viſitabo regẽ Babylonis & terram
eius: ſicut viſitaui regem Aſſur: ‡ & reducam 19
Iſraël ad habitaculum ſuũ, & paſcetur ᵃCar- D
melus & Baſan, & in monte Ephraim & Ga
laad ſaturabitur anima eius. ‡ In diebus illis 20
& in tempore illo, ait Dominus, quæretur
iniquitas Iſraël, & non erit: & peccatũ Iuda,
& non inuenietur: quoniã propitius ero eis
quos reliquero. ‡ Super terram dominantiũ 21
aſcende, & ſuper habitatores eius viſita, diſ-

ᵃ Vituli

ᵃ Carmelũ 6.

ſipa, & interfice quæ poſt eos ſunt, ait Do-
minus, & fac iuxta omnia quæ præcepi tibi.
22 ‡ Vox belli in terra, & contritio magna.
23 ‡ Quomodo contractus eſt, & contritus mal-
leus vniuerſæ terræ? quomodo verſa eſt in
24 deſertum Babylon in gentibus? ‡ Illaqueaui
te, & capta es Babylon, & neſciebas: inuenta
es & apprehenſa: quoniã Dominũ prouoca-
25 ſti. ‡ Aperuit Dominus theſaurum ſuum, &
protulit vaſa iræ ſuæ: quoniã opus eſt Domi-
no Deo exercituum in terra Chaldæorum.
26 ‡ Venite ad eam ab extremis finibus, aperite
E vt exeant qui conculcent eam: tollite de via
lapides, & redigite in aceruos, & interficite
27 eam: nec ſit quicquã reliquũ. ‡ Diſsipate vni-
uerſos fortes eius, deſcendãt in occiſionem:
væ eis, quia venit dies eorũ, tempus viſita-
28 tionis eorũ ‡ Vox fugientium, & eorum qui
euaſerunt de terra Babylonis: vt annuntient
in Sion vltionem Domini Dei noſtri, vltio-
29 nem templi eius. ‡ Annuntiate in Babylonẽ
plurimis omnibus qui tendunt arcum: cõſi-
ſtite aduerſus eam per gyrum, & nullus eua-
dat: reddite ei ſecundũ opus ſuum: iuxta om
nia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominũ
30 erecta eſt, aduerſum ſanctum Iſraël ‡ Idcirco
cadent iuuenes eius in plateis eius: & omnes
viri bellatores eius conticeſcent in die illa,
31 ait Dominus. ‡ Ecce ego ad te ſuperbe, dicit
Dominus Deus exercituum: quia venit dies
32 tuus, tẽpus viſitationis tuæ. ‡ Et cadet ſuper-
bus, & corruet, & nõ erit qui ſuſcitet eum: &
ſuccendã ignem in vrbibus eius, & deuora-
33 bit omnia in circuitu eius. ‡ Hæc dicit Do-
F minus exercituũ, Calumniam ſuſtinent filij
Iſraël & filij Iuda ſimul: omnes qui ceperũt
34 eos, tenent, nolunt dimittere eos. ‡ Redẽptor
eorũ fortis Dominus exercituũ nomen eius,
iudicio defendet cauſam eorũ, vt exterreat
terrã, & commoueat habitatores Babylonis.
35 ‡ Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad
habitatores Babylonis, & ad principes, & ad
36 ſapientes eius. ‡ Gladius ad diuinos eius, qui
ſtulti erunt: gladius ad fortes illius, qui time-
37 bunt. ‡ Gladius ad equos eius, & ad currus
eius, & ad omne vulgus quod eſt in medio
eius; & erunt quaſi mulieres: gladius ad the-
38 ſauros eius, qui diripientur. ‡ Siccitas ſuper
aquas eius erit & areſcẽt: quia terra ſculpti-
39 lium eſt, & in portentis gloriantur. ‡ Propterea
habitabunt dracones cũ fatuis ficariis: & ha-
bitabũt in ea ſtruthiones: & non inhabitabi-
tur vltrà vſque in ſempiternum, nec extrue-
tur vſq; ad generationem & generationem.
40 ‡ ‖ Sicut ſubuertit Dominus Sodomam & Ge.19.e.24.
Gomorrham, & vicinas eius, ait Dominus: Sap.49.d.8.
non habitabit ibi vir, & non incolet eam fi-
41 lius hominis. ‡ Ecce populus venit ab Aqui-
G lone & gens magna, & reges multi cõſurgẽt
42 à finibus terræ. ‡ Arcum & ſcutum apprehen
dẽt: crudeles ſunt & immiſericordes: vox eo-
rum quaſi mare ſonabit, & ſuper equos aſcẽ-
dent ſicut vir paratus ad prælium contra te
43 filia Babylon. ‡ Audiuit rex Babylonis fa-
mam eorum, & diſſolutæ ſunt manus eius:
anguſtia apprehẽdit eum, dolor quaſi partu-
44 rientẽ. ‡ Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia
Iordanis

Iordanis ad pulchritudinē robuſtā: quia ſu-
bito currere faciam eum ad illā: & quis erit
electus quē præponā ei? quis eſt enim ſimilis
Iob.41.a.1. mei? & quis ſuſtinebit me? & ‖ quis eſt iſte
Sup.49.d.20 paſtor qui reſiſtat vultui meo? ‡Propterea 45
audite conſilium Domini quod mente con-
cepit aduerſum Babylonem: & cogitationes
eius quas cogitauit ſuper terram Chaldæo-
rum, Niſi detraxerint eos paruuli gregū, niſi
diſsipatum fuerit cum ipſis habitaculū eo-
rum. ‡A voce captiuitatis Babylonis cōmo- 46
ta eſt terra, & clamor inter gentes auditus
eſt.

CAP. LI.

HAec dicit Dominus, Ecce ego ſuſcita- 1
bo ſuper Babylonē & ſuper habitato- A
res eius, qui corſuum leuauerunt cōtra me:
quaſi ventū peſtilentē. ‡Et mittā in Babylo- 2
nem ventilatores, & ventilabunt eam, & de-
molientur terram eius: quoniam venerunt
ſuper eam vndique in die afflictionis eius.
‡Non tendat qui tendit arcum ſuum, & nō 3
aſcendat loricatus. nolite parcere iuuenibus
eius, interficite omnem militiam eius. ‡Et 4
cadent interfecti in terra Chaldæorum, &
vulnerati in regionibus eius. ‡Quoniam nō 5
fuit viduatus Iſrael & Iuda à Deo ſuo Domi
no exercituum: terra autē eorum repleta eſt
delicto à ſancto Iſrael. ‡Fugite de medio Ba- 6
*vt bylonis, *&[a] ſaluet vnuſquiſque animam
ſuam: nolite tacere ſuper iniquitatem eius:
*eius quoniā tēpus vltionis *eſt à Domino, vicif-
ſitudinē ipſe retribuet ei. ‡Calix aureus Ba- 7
bylon in manu Domini inebrians oēm ter-
rā: de vino eius biberunt Gentes, & ideo cō-
Iſai.21.c.9. motæ ſunt. ‖ ‡Subito cecidit Babylon, & cō- 8
Apo.14.b.8 trita eſt: vlulate ſuper eā, tollite reſinam ad
dolorem eius, ſi fortè ſanetur. ‡ Curauimus 9
Babylonem, & nō eſt ſanata: derelinquamus
eam, & eamus vnuſquiſq; in terrā ſuā: quo-
niam peruēnit vſq; ad cælos iudicium eius,
& eleuatum eſt vſque ad nubes. ‡ Protulit 10
Dominus iuſtitias noſtras: venite & narremus B
in Sion opus Domini Dei noſtri. ‡Acuite ſa- 11
gittas, implete pharetras: ſuſcitauit Domin⁹
ſpiritū regum Medorum: & cōtra Babylonē
mens eius eſt vt perdat eam, quoniam vltio
Domini eſt, vltio tēpli ſui. ‡Super muros Ba 12
bylonis leuate ſignū, augete cuſtodiā: leua-
te cuſtodes, præparate inſidias: quia cogitauit
Domin⁹, & fecit quæcunq; locutus eſt con-
tra habitatores Babylonis. ‡ Quæ habitas 13
ſuper aquas multas, locuples in theſauris:
venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.
Amos.6.c.8 ‡‖Iurauit Dñs exercituum per animā ſuam, 14
Quoniam replebo te hominibus quaſi bru-
cho, & ſuper te celeuſma cantabitur. ‡ Qui 15
fecit terram in fortitudine ſua, & præpara-
Gene.1.a.1. uit orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua
b.9. extendit cælos. ‡Dante eo vocem multipli- 16
Sup.10.b.12 cantur aquæ in cælo: ‖ qui leuat nubes ab
Pſal.134.b.7 extremo terræ, ‖ fulgura in pluuiam fecit:
Sup.10.b.13 & produxit vētum de theſauris ſuis. ‡Stul- 17
tus factus eſt omnis homo à ſcientia: confu-
ſus eſt omnis conflator in ſculptili: quia
mendax eſt conflatio eius, nec eſt ſpiritus in
eis. ‡Vana ſunt opera, & riſu digna, in tem- 18
pore viſitationis ſuæ peribunt. ‡Non ſicut 19
hæc, pars Iacob: quia qui fecit omnia ipſe
eſt, & Iſrael ſceptrum hæreditatis eius: Dñs
20 exercituum nomen eius. ‡ Collidis tu mihi
C vaſa belli, & ego collidā in te Gentes & di-
21 ſperdā in te regna: ‡Et collidam in te equū,
& equitē eius: & collidā in te currū, & aſcē-
22 ſorem eius: ‡Et collidā in te virum & mu-
lierem, & collidā in te ſenē & puerū, & col-
23 lidam in te iuuenem & virginē: ‡Et collidā
in te paſtorē & gregem eius, & collidam in
te agricolā & iugales eius, & collidam in te
24 duces & magiſtratus. ‡Et reddam Babyloni,
& cūctis habitatoribus Chaldææ omne ma-
lum ſuum quod fecerunt in Sion, in oculis
25 veſtris, ait Dominus. ‡Ecce ego ad te mons
peſtifer, ait Dominus, qui corrumpis vni-
uerſam terram: & extendam manum meam
ſuper te, & euoluam te de petris, & dabo te
26 in montem combuſtionis. ‡ Et non tollent
de te lapidem in angulum, & lapidem in fun
damenta, ſed perditus in æternum eris, ait
27 Dominus. ‡ Leuate ſignum in terra: clangi-
te buccina in *Gentibus: ſanctificate ſuper *montibus.
eam Gentes: annuntiate contra illam regi-
bus Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate cō-
tra eam Taphſar, adducite equū quaſi bru-
28 chum aculeatum. ‡Sanctificate contra eam
Gentes, reges Mediæ, duces eius, & vniuerſos
magiſtratus eius, cunctamque terram pote-
29 ſtatis eius. ‡ Et commouebitur terra, & cō-
turbabitur: quia euigilabit contra Babylo-
nem cogitatio Domini, vt ponat terram Ba-
30 bylonis deſertam & inhabitabilem. ‡Ceſſa-
D uerunt fortes Babylonis à prælio, habitaue-
runt in præſidiis: deuoratum eſt robur eorū,
& facti ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt ta-
bernacula eius, contriti ſunt vectes eius.
31 ‡Currens obuiam currenti veniet: & nun-
tius obuius nuntianti: vt annuntiet regi Ba-
bylonis quia capta eſt ciuitas eius à ſummo
32 vſque ad ſummum: ‡ & vada præoccupata
ſunt, & paludes incēſæ ſunt igni, & viri bel-
33 latores cōturbati ſunt. ‡Quia hæc dicit Do-
minus exercituū, Deus Iſrael, Filia Babylo-
nis quaſi area, tēpus trituræ eius: adhuc mo-
34 dicum, & veniet tēpus meſsionis eius. ‡Co-
mēdit me, deuorauit me Nabuchodonoſor
rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane:
abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem
35 ſuum teneritudine mea, & eiecit me. ‡Ini-
quitas aduerſum me, & caro mea ſuper Ba-
bylonē, dicit habitatio Sion, & ſanguis me⁹
ſuper habitatores Chaldææ, dicit Ieruſalem.
36 ‡Propterea hæc dicit Domin⁹, Ecce ego iu-
dicabo cauſam tuam: & vlciſcar vltionem
tuam: & deſertum faciā mare eius, & ſicca-
37 bo venam eius. ‡ Et erit Babylon in tumu-
los, habitatio draconum: ſtupor & ſibilus, eò
38 quòd nō ſit habitator. ‡Simul vt leones ru-
gient, excutient comas veluti catuli leonū.
39 ‡In calore eorum ponā potus eorum: & ine-
briabo eos, vt ſopiantur, & dormiant ſomnū
ſempiternum, & non conſurgant, dicit Do-
40 minus. ‡ Deducam eos quaſi agnos ad vi-
41 ctimam * quaſi arietes cum hœdis. ‡ Quo- *& 38.
E modo capta eſt Seſach, & cōprehenſa eſt in-
clyta vniuerſæ terræ? quomodo facta eſt in

ſtuporem Babylon inter Gentes? ‡ Aſcendit 42
ſuper Babylonē mare: multitudine fluctuum
eius operta eſt. ‡ Factæ ſunt ciuitates eius in 43
ſtuporē: terra inhabitabilis & deſerta, terra
ᵃtranſiet 4. in qua nullus habitet, nec ᵃtranſeat per eam
filius hominis. ‡ Et viſitabo ſuper Bel in Ba- 44
bylone, & eiiciam quod abſorbuerat de ore
eius: & nō cōfluent ad eū vltrà Gētes, ſiqui-
dem & murus Babylonis corruet. ‡ Egredi- 45
mini de medio eius populus meus: vt ſaluet
vnuſquiſq; animā ſuā ab ira furoris Domi-
ni. ‡ Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & ti- 46
meatis auditum qui audietur in terra: & ve-
niet in anno auditio, & poſt hūc annū audi-
tio: & iniquitas in terra, & dominator ſuper
dominatorē. ‡ Propterea ecce dies veniūt, & 47
viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis
terra eius confundetur & vniuerſi interfecti
eius cadent in medio eius. ‡ Et laudabūt ſu- 48
per Babylonē cæli & terra, & omnia quæ in
eis ſunt: quia ab Aquilone venient ei prædo-
nes, ait Dominus. ‡ Et quomodo fecit Baby- 49
lon vt caderent occiſi in Iſraël: ſic de Baby- F
lone cadent occiſi in vniuerſa terra. ‡ Qui 50
fugiſtis gladiū, venite, nolite ſtare, recordami-
ni procul Domini, & Ieruſalē aſcendat ſuper
cor veſtrū. ‡ Confuſi ſumus, quoniā audiui- 51
mus opprobriū: operuit ignominia facies no-
ſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctifica-
tionē domus Domini. ‡ Propterea ecce dies 52
veniunt, ait Dñs: & viſitabo ſuper ſculptilia
ᵇBabylonis ᵇeius, & in omni terra eius mugiet vulnera-
tus. ‡ Si aſcenderit Babylon in cælū, & firma- 53
uerit in excelſo robur ſuum: à me venient va-
ſtatores eius, ait Dominus. ‡ Vox clamoris 54
de Babylone, & contritio magna de terra
Chaldæorū: ‡ quoniā vaſtauit Dñs Babylonē, 55
& perdidit ex ea vocē magnā: & ſonabūt flu-
ctus eorū quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum
vox eorū: ‡ Quia venit ſuper eā, id eſt ſuper 56
Babylonem prædo, & apprehenſi ſunt fortes
eius, & emarcuit arcus eorū: quia fortis vltor
Dñs reddens retribuet. ‡ Et inebriabo prin- 57
cipes eius & ſapientes eius, & duces eius, &
magiſtratus eius, & fortes eius: & dormient
ſomnū ſempiternū, & non expergiſcentur, ait
rex, Dñs exercituū nomen eius. ‡ Hæc dicit 58
ᶜaltiſſimus Dñs exercituū, Murus Babylonis ille ᶜlatiſſi- G
mus ſubfoſsione ſuffodietur, & portæ eius
excelſæ igne cōburentur, & labores populo-
rum ad nihilū, & gentium in ignē erunt &
diſperibunt. ‡ Verbū quod præcepit Ieremias 59
propheta, Saraiæ filio Neriæ filij Maaſiæ, cùm
pergeret cū Sedecia rege in Babylonē, in an-
no quarto regni eius: Saraias autē erat prin-
ceps prophetiæ. ‡ Et ſcripſit Ieremias omne 60
malum quod venturum erat ſuper Babylonē
in libro vno: omnia verba hæc quæ ſcripta
ſunt contra Babylonē. ‡ Et dixit Ieremias ad 61
Saraiam, Cùm veneris in Babylonem, & vi-
deris, & legeris omnia verba hæc, ‡ dices, Do 62
mine tu locutus es contra locū iſtum vt diſ-
perderes eū: ne ſit qui in eo habitet ab ho-
mine vſq; ad pecus, & vt ſit perpetua ſolitu-
do. ‡ Cumq; cōpleueris legere librum iſtum, 63
ligabis ad eum lapidē, & proiicies illum in
medium Euphraten: ‡ & dices, Sic ſubmer- 64
getur Babylon, & non conſurget à facie af-
flictionis quā ego adduco ſuper eam, & diſ-
ſoluetur. Hucuſque verba Ieremiæ.

## CAP. LII.

1 FIlius viginti & vnius anni erat Sedecias 4.Re.24.d.18
A cùm regnare cœpiſſet: & vndecim annis 2.Pa.36.b.11
regnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius
2 Amital, filia Ieremiæ de Lobna. ‡ Et fecit
malum in oculis Domini, iuxta omnia quæ
3 fecerat Ioacim. ‡ Quoniam furor Domini
erat in Ieruſalem & in Iuda, vſquequo pro-
iiceret eos à facie ſua: & receſsit Sedecias à Sup.39.a.1.
4 rege Babylonis. ‡ Factum eſt autem in anno 4.Re.25.a.1.
nono regni eius, in menſe decimo, decima
menſis: venit Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis, ipſe, & omnis exercitus eius aduerſus
Ieruſalē, & obſederunt eam, & ædificauerunt
5 contra eam munitiones in circuitu ‡ Et fuit
ciuitas obſeſſa, vſque ad vndecimum annum
6 regis Sedeciæ. ‡ Menſe autem quarto, nona
menſis, obtinuit fames ciuitatē: & non erant
7 alimenta populo terræ. ‡ Et dirupta eſt ciui-
B tas, & omnes viri bellatores eius fugerunt,
exieruntque de ciuitate nocte per viam por-
tæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad hor
tum regis (Chaldæis obſidentibus vrbem in
gyro) & abierūt per viam quæ ducit in erē-
8 mum. ‡ Perſecutus eſt autem Chaldæorum
exercitus regē: & apprehenderunt Sedeciam
in deſerto, quod eſt iuxta Iericho: & omnis
9 comitatus eius diffugit ab eo. ‡ Cumq; com-
prehendiſſent regem, adduxerūt eum ad re-
gem Babylonis in Reblátha, quæ eſt in terra
10 Emath: & locutus eſt ad eū iudicia. ‡ Et iu-
gulauit rex Babylonis filios Sedeciæ in ocu-
lis eius: ſed & oēs principes Iuda occidit in
11 Reblátha. ‡ Et oculos Sedeciæ eruit, & vin-
xit eum cōpedibus, & adduxit eum rex Ba-
bylonis in Babylonem: & poſuit eum in do-
12 mo carceris vſque ad diem mortis eius. ‡ In
G menſe autem quinto, decima menſis, ipſe eſt
annus nonuſdecimus Nabuchodonoſor re-
gis Babylonis: venit Nabuzardan princeps
militiæ, qui ſtabat corā rege Babylonis in Ie-
13 ruſalem. ‡ Et incendit domū Domini, & do-
mum regis, & omnes domos Ieruſalem, &
omnem domum magnam igne combuſsit.
14 ‡ Et totum murum Ieruſalem per circuitum
deſtruxit cūctus exercitus Chaldæorum qui
15 erat cum magiſtro militiæ. ‡ De pauperibus
autem populi, & de reliquo vulgo quod re-
manſerat in ciuitate, & de perfugis qui trāſ-
fugerant ad regem Babylonis, & cæteros de
multitudine, trāſtulit Nabuzardan princeps
16 militiæ. ‡ De pauperibus verò terræ reliquit
Nabuzardan princeps militiæ in vinitores &
17 agricolas. ‡ Columnas quoque æreas, quæ
D erant in domo Domini, & baſes, & mare
æneum quod erat in domo Domini, confre-
gerunt Chaldæi: & tulerunt omne æs eorum
18 in Babylonem. ‡ Et lebetes, & creagras, &
pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia
vaſa ærea quæ in miniſterio fuerant tulerūt.
19 ‡ Et hydrias, & thymiamateria, & vrceos,
& pelues, & candelabra, & mortaria, & cya-
thos: quotquot aurea, aurea: & quotquot
argentea, argentea tulit magiſter militiæ.

Colum-

*& ‡ Columnas duas, & mare vnum, *vitulos 20
duodecim æreos, qui erant ſub baſibus quas
fecerat rex Salomo in domo Domini: nõ erat
pondus æris omnium horũ vaſorũ. ‡ De co- 21
lumnis autẽ, decem & octo cubiti altitudinis E
erãt in columna vna: & funiculus duodecim
cubitorũ circuibat eam: porrò groſsitudo e-
ius, quatuor digitorum: & intrinſecus caua
erat. ‡ Et capitella ſuper vtramq; ærea: alti- 22
tudo capitelli vnius, quinq; cubitorũ: & re-
tiacula, & malogranata ſuper coronã in cir-
cuitu, omnia ærea ᵃSimiliter columnæ ſecũ-
dæ & malogranataᵃ. ‡ Et fuerunt malograna- 23
ta nonaginta ſex dependentia: & omnia ma-
logranata centum retiaculis circundabãtur.
‡ Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdo- 24
tem primũ, & Sophoniam ſacerdotẽ ſecũdũ:
& tres cuſtodes veſtibuli ‡ Et de ciuitate tu- 25
lit eunuchum vnum, qui erat præpoſitus ſu-
per viros bellatores: & ſeptem viros de his
qui videbant faciem regis, qui inuenti ſunt
in ciuitate: & ſcribam principẽ militum, qui
probabat tyrones: & ſexaginta viros de popu
lo terræ, qui inuenti ſunt in medio ciuitatis.
‡ Tulit autẽ eos Nabuzardan magiſter mili- 26
tiæ: & duxit eos ad regẽ Babylonis in Reblá- F
tha. ‡ Et percuſsit eos rex Babylonis: & inter- 27
fecit eos in Reblátha in terra Emath: & trã-
ſlatus eſt Iuda de terra ſua. ‡ Iſte eſt populus 28
quem tranſtulit Nabuchodonoſor: in anno
ſeptimo, Iudæos tria millia & viginti tres.
‡ In anno octauodecimo Nabuchodonoſor 29
de Ieruſalẽ animas octingẽtas triginta duas.
‡ In anno viceſimotertio Nabuchodonoſor, 30
tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ ani-
mas Iudæorũ ſeptingentas quadragintaquin-
que. omnes ergo animæ, quatuor millia ſex-
centæ. ‡ Et factum eſt in triceſimoſeptimo 31
anno tranſmigrationis Ioachin regis Iuda, G
duodecimo menſe, viceſimaquinta menſis, e-
leuauit Euil-merodach rex Babylonis ipſo
anno regni ſui, caput Ioachin regis Iudæ: &
eduxit eum de domo carceris. ‡ Et locutus 32
eſt cum eo bona: & poſuit thronum eius ſu-
per thronos regum qui erant poſt ſe in Baby
lone. ‡ Et mutauit veſtimenta carceris eius, 33
& comedebat panem coram eo ſemper cun-
ctis diebus vitæ ſuæ. ‡ Et cibaria eius, cibaria 34
perpetua dabantur ei à rege Babylonis ſta-
tuta per ſingulos dies, vſque ad diem mortis
ſuæ cunctis diebus vitæ eius.

ᵃSimiliter erat columna ſecunda & malogranata. Et erant ſuper capitellum in circuitu omnis ærea, ſimiliter columnæ alterius 5.

# THRENI, ID EST

## LAMENTATIONES IEREMIAE, QVAE HEBRAICE CINOTH INSCRIBVNTVR.

*Hæc verba apud lxx. leguntur, nõ autem apud Hebræos.*

ET factum eſt, poſtquam in captiuitatem redactus eſt Iſraël, & Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Ieremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ieruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & eiulans dixit.

*Aleph.* 1.
QVOMODO ſedet ſola ciuitas ple- 1
na populo: facta eſt quaſi vidua domi- A
na Gentium: princeps prouinciarũ
facta eſt ſub tributo.

2 ‡ Plorans plorauit in nocte, & lachrymæ *Beth.* 2.
eius in maxillis eius: nõ eſt qui cõſoletur eã *Iere. 13. d. 17.*
ex omnibus charis eius: omnes amici eius
ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici.
3 ‡ Migrauit Iudas propter afflictionẽ, & mul- *Ghimel.* 3.
titudinem ſeruitutis: habitauit inter Gentes,
nec inuenit requiẽ: omnes perſecutores eius
apprehenderunt eam inter anguſtias.
4 ‡ Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint qui ve- *Daleth.* 4.
B niant ad ſolẽnitatem: Omnes portæ eius de-
ſtructæ: ſacerdotes eius gemẽtes: virgines eius
ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.
5 ‡ Facti ſunt hoſtes eius in capite, inimici eius *He.* 5.
locupletati ſunt: quia Dominus locutus eſt
ſuper eam propter multitudinẽ iniquitatum
eius: paruuli eius ducti ſunt in captiuitatem
ante faciem tribulantis.
6 ‡ Et egreſſus eſt à filia Siõ omnis decor ei⁹: *Vau.* 6.
C facti ſunt principes eius velut arietes nõ in-
uenientes paſcua: & abierunt abſque fortitu-
dine ante faciem ſubſequentis.
7 ‡ Recordata eſt Ieruſalem dierũ afflictionis *Zain.* 7.
ſuæ, & præuaricationis, omnium deſyderabi-
lium ſuorum quę habuerat à diebus antiquis
cùm caderet populus eius in manu hoſtili, &
non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, &
deriſerunt ſabbatha eius.
8 ‡ Peccatũ peccauit Ieruſalẽ, propterea inſta- *Heth.* 8.
bilis facta eſt: oẽs qui glorificabãt eam, ſpre-
uerunt illam, quia viderunt ignominiã eius:
ipſa autẽ gemens, & cõuerſa eſt retrorſum.
9 ‡ Sordes eius in pedibus eius, nec recordata *Teth.* 9.
D eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, nõ ha-
bens conſolatorem: vide Domine afflictio-
nem meam, quoniam erectus eſt inimicus.
10 ‡ Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſy- *Iod.* 10.
derabilia eius: quia vidit Gentes ingreſſas
ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne
intrarent in eccleſiam tuam.
11 ‡ Omnis populus eius gemens, & quærens *Caph.* 20.
panem: dederunt pretioſa quæq; pro cibo ad
refocillandam animam. vide Domine & cõ-
ſydera, quoniam facta ſum vilis.
12 ‡ O vos omnes qui tranſitis per viam, atten- *Lamed.* 30.
dite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus:
quoniam vindemiauit me, vt locutus eſt Do
minus in die iræ furoris ſui.
13 ‡ De excelſo miſit ignem in oſsibus meis, & *Mem.* 40
E erudiuit me: expãdit rete pedibus meis, cõ-
uertit me retrorſum: poſuit me deſolatam,
tota die mœrore confectam.
14 ‡ Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in *Nun.* 50.
manu eius cõuolutæ ſunt, & impoſitæ collo
meo: Infirmata eſt virtus mea: dedit me Do-
minus in manũ de qua non potero ſurgere.
15 ‡ Abſtulit omnes magnificos meos Domi- *Samech.* 60.
nus de medio mei: vocauit aduerſum me tẽ-
pus, vt contereret electos meos: torcular
calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.
16 ‡ Idcirco ego plorans, & oculus meus de- *Ain.* 70.
F ducens aquas: quia longè factus eſt à me cõ- *Iere. 14. c. 17*
ſolator cõuertens animam meam: facti ſunt *Infr. 2. f. 18.*
filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.
17 ‡ Expandit Sion manus ſuas, nõ eſt qui con- *Phe.* 80.
ſoletur eam: mãdauit Domin⁹ aduerſum Ia-
cob, in circuitu eius hoſtes eius: facta eſt Ie-
ruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

O. Sadi. ‡Iuſtus eſt Dominus, quia os eius ad iracū- 18
diā prouocaui, audite obſecro vniuerſi po-
puli,& videte dolorem meum: virgines meæ
& iuuenes mei abierunt in captiuitatem.
O. Coph. ‡Vocaui amicos meos, ipſi deceperunt me: 19
ſacerdotes mei & ſenes mei in vrbe cōſum- G
pti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi, vt
refocillarent animam ſuam.
O. Res. ‡Vide Domine quoniam tribulor, contur- 20
batus eſt venter meus: ſubuerſum eſt cor
meum in memetipſa, quoniā amaritudine
ᵃinterfecit plena ſum: foris ᵃinterficit gladius, & domi
9. mors ſimilis eſt.
O. Sin. ‡Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt 21
qui cōſoletur me: omnes inimici mei audie-
runt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu
feciſti: adduxiſti diem conſolationis,& fient
ſimiles mei.
O. Thau. ‡Ingrediatur omne malum eorum corā te: 22
& vindemia eos ſicut vindemiaſti me pro-
pter omnes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei,& cor meum mœrens.

CAP. II.

Aleph. QVomodo obtexit caligine in furore 1
ſuo Dn̄s filiā Sion: proiecit de cęlo in A
terrā inclytā Iſrael,& nō eſt recor-
datus ſcabelli pedū ſuorū in die furoris ſui?
Beth. ‡Præcipitauit Dominus nec pepercit omnia 2
ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furore ſuo muni
tiones virginis Iuda, & deiecit in terrā: pol-
luit regnum, & principes eius.
Ghimel. ‡Cōfregit in ira furoris omne cornu Iſrael: 3
auertit retrorſum dexteram ſuā à facie ini-
mici: & ſuccendit in Iacob quaſi ignē flam-
mæ deuorantis in gyro.
Daleth. ‡Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, fir- 4
mauit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occi- B
dit omne quod pulchrū erat viſu in taber-
naculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indi-
gnationem ſuam.
He. ‡Factus eſt Dominus velut inimicus: præci- 5
pitauit Iſrael, præcipitauit omnia mœnia
eius, diſsipauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum & humiliatam.
Vau. ‡Et diſsipauit quaſi hortum tentoriū ſuum, 6
demolitus eſt tabernaculum ſuū: obliuioni
tradidit Dominus in Siō feſtiuitatē & ſab-
bathum:& in opprobrium & in indignatio-
nem furoris ſui regem & ſacerdotem.
Zain. ‡Repulit Dominus altare ſuum, maledixit 7
ſanctificationi ſuæ: tradidit in manꝰ inimici C
muros turrium eius: vocē dederunt in do-
mo Domini, ſicut in die ſolenni.
Heth. ‡Cogitauit Dominus diſsipare murū filiæ 8
Sion: tetendit funiculum ſuum,& nō auer-
tit manum ſuam à perditione: luxitq; ante-
murale, & murus pariter diſsipatus eſt.
Teth. ‡Defixæ ſunt in terra portæ eius: perdidit & 9
cōtriuit vectes eius: regem eius & principes
eius in Gentibus: non eſt lex, & prophetæ
eius non inuenerunt viſionem à Domino.
Iod. ‡Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ 10
Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accin-
cti ſunt cilicijs, abiecerunt in terram capita
ſua virgines Ieruſalem.
Caph. ‡Defecerūt præ lachrymis oculi mei, cōtur- 11
bata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra D
iecur meum ſuper contritionem filiæ populi
mei, cùm deficeret paruulus & lactēs in pla-
teis oppidi.
12 ‡Matribus ſuis dixerunt, Vbi eſt triticum & Lamed.
vinū? cùm deficerent quaſi vulnerati in pla-
teis ciuitatis: cùm exhalarent animas ſuas
in ſinu matrum ſuarum.
13 ‡Cui comparabo te? vel cui aſsimilabo te Mem.
filia Ieruſalem? cui exæquabo te,& conſola
bor te virgo filia Sion? magna eſt enim velut
mare contritio tua: quis medebitur tui?
14 ‡Prophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta: Nun.
E nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad
pœnitentiam prouocarent: viderunt autem
tibi aſſumptiones falſas & eiectiones.
15 ‡Plauſerunt ſuper te manibus omnes tran- Samech.
ſeuntes per viam: ſibilauerunt & mouerunt
caput ſuum ſuper filiā Ieruſalem, Hæccine
eſt vrbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium
vniuerſæ terræ?
16 ‡Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes ini- Phe.
mici tui: ſibilauerunt & fremuerunt denti-
bus, & dixerunt, Deuorabimus: en iſta eſt
dies quā expectabamꝰ, inuenimus, vidimus.
17 ‡‖Fecit Dominus quæ cogitauit, comple- Ain.
F uit ſermonem ſuum quē præceperat à die- Leu.26.c.16
bus antiquis: deſtruxit,& non pepercit,& læ- d.25.
tificauit ſuper te inimicum,& exaltauit cor- Deu.28.b.15
nu hoſtium tuorum.
18 ‡‖Clamauit cor eorum ad Dominum ſuper Sadi.
muros filiæ Sion: ‖Deduc quaſi torrentem Iere.14.c.17
lachrymas per diem & noctem: non des re- Supr.1.f.16.
quiem tibi, neq; taceat pupilla oculi tui.
19 ‡Conſurge, lauda in nocte in principio vi- Coph.
giliarum: effunde ſicut aquam cor tuū ante
conſpectū Domini: leua ad eum manus tuas
pro anima paruulorum tuorum qui defece-
runt in fame in capite omniū compitorum.
20 ‡Vide Domine, & conſydera quem vinde- Res.
G miaueris ita: ergóne comedēt mulieres fru-
ctum ſuum paruulos ad menſuram palmæ? ſi
occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos &
propheta?
21 ‡Iacuerunt in terra foris puer & ſenex: vir- Sin.
gines meæ & iuuenes mei ceciderūt in gla-
dio, interfeciſti in die furoris tui: percuſsiſti,
nec miſertus es.
22 ‡Vocaſti quaſi ad diem ſolennem: qui ter- Thau.
rerent me de circuitu, & non fuit in die fu-
roris Domini qui effugeret & relinquere-
tur: quos educaui & enutriui, inimicꝰ meus
conſumpſit eos.

CAP. III.

1 EGo vir videns paupertatem meam in Aleph.
A virga indignationis eius.
2 ‡Me minauit,& adduxit in tenebras:& non Aleph.
in lucem.
3 ‡Tantùm in me vertit,& conuertit manum Aleph.
ſuam tota die.
4 ‡Vetuſtam fecit pellem meam: & carnem Beth.
meam, contriuit oſſa mea.
5 ‡Aedificauit in gyro meo, & circundedit Beth.
me felle & labore.
6 ‡In tenebroſis collocauit me: quaſi mor- Beth.
tuos ſempiternos.
7 ‡Circūædificauit aduerſum me: vt nō egre- Ghimel.
diar: aggrauauit compedem meum.

Sed

Ghimel. ‡Sed & cùm clamauero & rogauero, exclu- 8
ſit orationem meam.
Ghimel. ‡Concluſit vias meas lapidibus quadris, ſe- 9
mitas meas ſubuertit.
Daleth. ‡Vrſus inſidians factus eſt mihi: leo in ᵃab- 10
ᵃabſcōdito ſconditis*. B
Daleth. ‡Semitas meas ſubuertit, & confregit me, 11
poſuit me deſolatam.
Daleth. ‡Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi 12
ſignum ad ſagittam.
He. ‡Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ. 13
He. ‡Factus ſum in deriſum omni populo meo, 14
canticum eorum tota die.
He. ‡Repleuit me amaritudinibus, inebriauit 15
me abſynthio.
Vau. ‡Et fregit ad numerum dentes meos, ciba- 16
uit me cinere.
Vau. ‡Et repulſa eſt ᵇanima mea, oblitus ſum bo- 17
ᵇ à pace 6. norum.
Vau. ‡Et dixi, Perijt finis meus, & ſpes mea à Do- 18
mino. C
Zain. ‡Recordare paupertatis & tranſgreſsionis 19
meæ, abſynthij & fellis.
Zain. ‡Memoria memor ero, & tabeſcet in me 20
anima mea.
Zain. ‡Hoc recolens in corde meo, ᶜideo ſpe- 21
ᶜin Deo. rabo.
Heth. ‡Miſericordiæ Domini quia non ſumus con- 22
ſumpti: quia nō defecerūt miſerationes eius.
ᵈnouæ 5. ᵈ‡Noui diluculo, multa eſt fides tua. 23
Heth. ‡Pars mea Dominus, dixit anima mea: pro- 24
Heth. pterea expectabo eum.
Teth. ‡Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, 25
animæ quærenti illum.
Teth. ‡Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare 26
Dei. D
Teth. ‡Bonum eſt viro cùm portauerit iugum ab 27
adoleſcentia ſua.
Iod. ‡Sedebit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ᵉ 28
ᵉſe ſuper ſe.
Iod. ‡Ponet in puluere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes. 29
Iod. ‡Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur 30
opprobrijs.
Caph. ‡Quia non repellet in ſempiternum Do- 31
minus.
Caph. ‡Quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum 32
multitudinem miſericordiarum ſuarum.
Caph. ‡Non enim humiliauit ex corde ſuo, & ab- 33
iecit filios hominum.
Lamed. ‡Vt contereret ſub pedibus ſuis omnes vin- 34
ctos terræ.
Lamed. ‡Vt declinaret iudicium viri in conſpectu 35
vultus Altiſsimi.
Lamed. ‡Vt peruerteret hominem in iudicio ſuo, 36
Dominus ignorauit. E
Mem. ‡‖Quis eſt iſte qui dixit vt fieret, Domino 37
Amos 3.b.6. non iubente?
Mem. ‡‖Ex ore Altiſsimi nō egredientur nec ma- 38
Amos 3.b.6. la nec bona?
Mem. ‡Quid murmurauit homo viuens, vir pro 39
peccatis ſuis?
Nun. ‡Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & 40
reuertamur ad Dominum.
Nun. ‡Leuemus corda noſtra, cum manibus ad 41
Dominum in cælos.
Nun. ‡Nos iniquè egimus, & ad iracundiam pro- 42
uocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

43 ‡Operuiſti in furore, & percuſsiſti nos: oc- Samech.
cidiſti, nec pepercisti.
44 ‡Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. Samech.
45 ‡Eradicationem & abiectionem poſuiſti me Samech.
F in medio populorum.
46 ‡Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes ini- Phe.
mici.
47 ‡Formido & laqueus facta eſt nobis vatici- Phe.
natio & contritio.
48 ‡Diuiſiones aquarum deduxit oculus meus Phe.
in contritione filiæ populi mei.
49 ‡Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò Ain.
quòd non eſſet requies.
50 ‡Donec reſpiceret & videret Dominus de Ain.
cælis.
51 ‡Oculus meus deprædatus eſt animā meam Ain.
in cunctis filiabus vrbis meæ.
52 ‡Venatione ceperunt me quaſi auem ini- Sadi.
mici mei gratis.
53 ‡Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt Sadi.
lapidem ſuper me.
54 ‡Inundauerunt aquæ ſuper caput meum: Sadi.
dixi: Perij.
55 ‡Inuocaui nomen tuum Domine de lacu Coph.
nouiſsimo.
56 ‡Vocem meam audiſti: ne auertas aurem Coph.
tuam à ſingultu meo & clamoribus.
57 ‡Appropinquaſti in die quando inuocaui te: Coph.
G dixiſti, Ne timeas.
58 ‡Iudicaſti Domine cauſam animæ meæ, re- Res.
demptor vitæ meæ.
59 ‡Vidiſti Domine iniquitatem illorum ad- Res.
uerſum me: iudica iudicium meum.
60 ‡Vidiſti omnem furorem, vniuerſas cogita- Res.
tiones eorum aduerſum me.
61 ‡Audiſti opprobrium eorum Domine, om- Sin.
nes cogitationes eorum aduerſum me.
62 ‡Labia inſurgentium mihi, & meditationes Sin.
eorum aduerſum me tota die.
63 ‡Seſsionem eorum, & reſurrectionem eo- Sin.
rum vide, ego ſum pſalmus eorum.
64 ‡Reddes eis vicē Domine, iuxta opera ma- Thau.
nuum ſuarum.
65 ‡Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. Thau.
66 ‡Perſequêris in furore, & conteres eos ſub Thau.
cælis Domine.

## CAP. IIII.

1 A QVomodo obſcuratum eſt aurum, mu- Aleph.
tatus eſt color optimus, diſperſi ſunt
lapides ſanctuarij in capite om-
nium platearum?
2 ‡Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: Beth.
quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus
manuum figuli?
3 ‡Sed & lamiæ nudauerunt mammam, lacta- Ghimel.
uerunt catulos ſuos: filia populi mei crude-
lis quaſi ſtruthio in deſerto.
4 ‡Adhæſit lingua lactentis ad palatum eius in Daleth.
ſiti: paruuli petierunt panem, & nō erat qui
frangeret eis.
5 ‡Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt He.
in vijs: qui nutriebantur in croceis, ample-
xati ſunt ſtercora.
6 ‡Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi Vau.
mei peccato Sodomorū: ‖quæ ſubuerſa eſt Gen.19.c.24
in momento, & non ceperunt in ea manus. Ier.49.d.18.
7 ‡Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores Zain.

laƈte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro B
pulchriores:
Heth. ‡Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ, 8
& non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis
eorũ oſsibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.
Teth. ‡Melius fuit occiſis gladio, quàm interfectis 9
fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti
à ſterilitate terræ.
Iod. ‡Manus mulierum miſericordium coxerũt 10
filios ſuos: facti ſunt cibus earum in contri-
tione filiæ populi mei.
Caph. ‡Compleuit Dominus furorem ſuum, effu- 11
dit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignẽ
in Sion, & deuorauit fundamenta eius.
Lamed. ‡Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi 12
habitatores orbis quoniam ingrederetur
hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem:
Mem. ‡Propter peccata prophetarum eius, & ini- 13
quitates ſacerdotum eius qui effuderunt in C
medio eius ſanguinem iuſtorum.
Nun. ‡Errauerũt cæci in plateis, polluti ſunt ſan- 14
*iotrare guine: cumque non poſſent*, tenuerunt laci-
nias ſuas.
Samech. ‡Recedite polluti, clamauerunt eis, recedi- 15
te, abite, nolite tangere: iurgati quippe ſunt
& commoti: dixerunt inter Gentes, Non ad-
det vltrà vt habitet in eis.
Phe. ‡Facies Domini diuiſit eos, non addet vt re- 16
ſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubue-
runt, neq; ſenum miſerti ſunt.
Ain. ‡Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerũt ocu- 17
li noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cùm
reſpiceremus attenti ad gentem quæ ſaluare
*nos *non poterat.
Sade. ‡Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere 18
platearum noſtrarum, appropinquauit finis D
noſter, completi ſunt dies noſtri, quia venit
finis noſter.
Coph. ‡Velociores fuerunt perſecutores noſtri 19
aquilis cæli: ſuper mõtes perſecuti ſunt nos,
in deſerto inſidiati ſunt nobis.
Res. ‡Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus ca- 20
ptus eſt in peccatis noſtris: cui diximus, In
vmbra tua viuemus in Gentibus.
Sin. ‡Gaude & lætare filia Edom quæ habitas in 21
terra Hus: ad te quoque perueniet calix, ine-
briaberis atq; nudaberis.
Thau. ‡Cõpleta eſt iniquitas tua filia Sion, nõ ad- 22
det vltrà vt trãſmigret te: viſitauit iniquita-
tẽ tuã filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

ORATIO IEREMIAE.

CAP. V.

Recordare Dñe quid acciderit nobis: in- 1
tuere & reſpice opprobriũ noſtrum. A
‡Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos; do- 2
mus noſtræ ad extraneos. ‡Pupilli facti ſu- 3
mus abſq; patre: matres noſtræ quaſi viduæ.
‡Aquam noſtrã pecunia bibimus: ligna no- 4
ſtra precio cõparauimus. ‡Ceruicibus no- 5
r.b.3. ſtris* minabamur, laſsis non dabatur requies.
‡Aegypto dedimus manum, & Aſſyrijs: vt 6
ſaturaremur pane. ‡Patres noſtri peccaue- 7
runt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum
portauimus. ‡Serui dominati ſunt noſtri: nõ 8
fuit qui redimeret de manu eorũ. ‡In ani- 9
mabus noſtris afferebamus panẽ nobis, à fa- B
cie gladij in deſerto. ‡Pellis noſtra, quaſi cli- 10
banus, exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.
11 ‡Mulieres in Sion humiliauerunt, & virgi-
12 nes in ciuitatibus Iuda. ‡Principes manu ſu-
ſpenſi ſunt: facies ſenum non erubuerunt.
13 ‡Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: &
14 pueri in ligno corruerunt. ‡Senes defecerũt
15 de portis: iuuenes de choro pſallentiũ. ‡De-
C fecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in lu-
16 ctum chorus noſter. ‡Cecidit corona capitis
17 noſtri: væ nobis, quia peccauimus. ‡Propter-
ea mœſtum factum eſt cor noſtrũ: ideò con-
18 tenebrati ſunt oculi noſtri: ‡Propter montẽ
Sion quia diſperijt: vulpes ambulauerunt in
19 eo. ‡Tu autẽ Dñe in æternũ permanebis, ſo-
D liũ tuum in generatione & generationem.
20 ‡Quare in perpetuũ obliuiſceris noſtri? de-
21 relinques nos in longitudine dierũ? ‡Con Iere.31.b.18.
uerte nos Dñe ad te, & conuertemur: innoua
22 dies noſtros, ſicut à principio. ‡Sed proijciẽs
repuliſti nos, iratus es cõtra nos vehemẽter.

# PROPHETIA

## BARVCH.

### CAP. I.

1 ET hæc verba libri quæ ſcripſit Ba-
A ruch filius Neriæ, filij Maaſiæ, filij
Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ in
2 Babylonia, ‡in anno quinto, in ſeptimo die
menſis in tempore quo ceperũt Chaldæi Ie-
3 ruſalem: & ſuccenderunt eam igni. ‡Et legit
Baruch verba libri huius ad aures Iechoniæ
filij Ioacim regis Iuda, & ad aures vniuerſi
4 populi venientis ad librum: ‡& ad aures
potentium filiorum regum, & ad aures preſ-
byterorum, & ad aures populi, à minimo
vſq; ad maximum eorum omnium habitan-
5 tium in Babylonia, ad flumen Sodi. ‡Qui au-
dientes plorabant, & ieiunabant, & orabãt in
6 conſpectu Domini. ‡Et collegerunt pecuniã,
B ſecundùm quod potuit vniuſcuiuſque ma-
7 nus: ‡& miſerunt in Ieruſalem ad Ioacim fi-
lium Helciæ filij Salon ſacerdotẽ, & ad ſa-
cerdotes, & ad omnem populum qui inuẽti
8 ſunt cũ eo in Ieruſalẽ. ‡cùm *acciperet* vaſa *acciperent
templi Domini quæ ablata fuerant de tẽplo,
reuocare in terram Iuda decima die menſis
Siban, vaſa argẽtea quæ fecit Sedecias filius
9 Ioſiæ rex Iuda, ‡poſtea quàm cepiſſet Nabu-
chodonoſor rex Babylonis Iechoniã, & prin-
cipes, & vinctos, & potentes, & populũ terræ
10 ab Ieruſalẽ, & duxit eos* in Babylonem. ‡Et *vinctos
dixerunt, Ecce miſimus ad vos pecunias, de
quib⁹ emite holocautomata, & thus, & faci-
te manna, & offerte pro peccato ad arã Do-
11 mini Dei noſtri: ‡& orate pro vita Nabu-
chodonoſor regis Babylonis, & pro vita Bal-
thaſar filij eius, vt ſint dies eorum ſicut dies
12 cæli ſuper terrã: ‡& vt det Dominus virtutẽ
C nobis, & illuminet oculos noſtros, vt vi-
uamus ſub vmbra Nabuchodonoſor regis
Babylonis, & ſub vmbra Balthaſar filij eius,
& ſeruiamus eis multis diebus, & inueniamus
13 mus gratiam in conſpectu eorum. ‡Et pro
nobiſipſis orate ad Dominũ Deum noſtrum:
quia peccauimus Domino Deo noſtro, & nõ
eſt auerſus furor eius à nobis vſque in hunc
diem

diem. ‡Et legite librũ iſtum quẽ miſimus ad 14
vos recitari in tẽplo Domini, in die ſolenni,
Iuſr.2.b.6. & in die opportuno: ‡& dicetis: ‖Dño Deo 15
noſtro iuſtitia: nobis autẽ confuſio faciei no
ſtræ, ſicut eſt dies hæc, omni Iuda & habitan
tibus in Ieruſalẽ. ‡Regibus noſtris, & princi 16
pibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & pro-
Dan.9.a.5. phetis noſtris, & patrib⁹ noſtris. ‡‖Peccaui- 17
mus ante Dñm Deũ noſtrũ, & non credidi-
mus, diffidentes in eũ: ‡& nõ fuimus ſubie- 18
ctibiles illi, & non audiuimus vocẽ Domini D
Dei noſtri, vt ambularemus in mãdatis eius
quæ dedit nobis. ‡ A die qua eduxit patres 19
noſtros de terra Aegypti, vſq; ad diem hanc
eramus incredibiles ad Dominũ Deum no-
ſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus
Deu.28.b.15 vocem ipſius. ‡‖Et adhæſerunt nobis multa 20
mala & maledictiones, quæ cõſtituit Domi-
nus Moyſi ſeruo ſuo: qui eduxit patres no-
ſtros de terra Aegypti, dare nobis terrã fluen
tem lac & mel, ſicut hodierna die. ‡ Et non 21
audiuimus vocem Dñi Dei noſtri ſecundũ
⸗.4. omnia verba prophetarũ quos miſit ad nos,
⸗& ad iudices noſtros': ‡& abiuimus vnuſ- 22
quiſq; in ſenſum cordis noſtri maligni, ope-
rari diis alienis, facientes mala ante oculos
Domini Dei noſtri.

CAP. II.

PRopter quod ſtatuit Dominus Deus no- 1
ſter verbum ſuum quod locutus eſt ad A
nos, & ad iudices noſtros qui iudicauerunt
*in *Iſrael, & ad reges noſtros, & ad principes
noſtros, & ad omnẽ Iſrael, & Iuda: ‡vt addu- 2
ceret Dominus ſuper nos mala magna quæ
non ſunt facta ſub cælo quemadmodũ facta
Deu.28.f.53 ſunt in Ieruſalẽ, ‖ſecundum quæ ſcripta ſunt
in lege Moyſi, ‡vt manducaret homo carnes 3
filij ſui, & carnes filiæ ſuæ. ‡Et dedit eos ſub 4
manu regum omnium qui ſunt in circuitu
noſtro in improperium & in deſolationẽ, &
in omnibus populis in quibus nos diſperſit
Dominus. ‡Et facti ſumus ſubtus & non ſu- 5
prà: quia peccauimus Domino Deo noſtro,
Sap.1.e.15. nõ obaudiendo voci ipſius. ‡ ‖Domino Deo 6
noſtro iuſtitia: nobis autẽ & patribus noſtris B
confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. ‡ Quia lo- 7
cutus eſt Dñs ſuper nos omnia mala hæc
quæ venerunt ſuper nos: ‡& non ſumus de- 8
precati faciẽ Domini Dei noſtri, vt reuerte-
remur vnuſquiſq; noſtrũ à viis noſtris peſ-
ſimis. ‡Et vigilauit Dominus in malis, & ad- 9
duxit ea ſuper nos: quia iuſtus eſt Dominus
in omnibus operibus ſuis quæ mãdauit no-
bis. ‡& nõ audiuimus vocẽ ipſius, vt iremus 10
in præceptis Domini quæ dedit ante faciẽ no
Dan.9.d.15. ſtram. ‡ ‖Et nunc Domine Deus Iſrael, qui 11
eduxiſti populũ tuũ de terra Aegypti in ma-
nu valida, & in ſignis, & in pdigiis, & in vir-
tute tua magna, & in brachio excelſo, & fe-
ciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: ‡peccaui- 12
mus, impiè egimus, iniquè geſſimus Domi- C
ne Deus noſter, in omnibus iuſtitiis tuis.
‡Auertatur ira tua à nobis: quia derelicti ſu- 13
mus pauci inter gentes, vbi diſperſiſti nos.
‡Exaudi Dñe preces noſtras, & orationes no 14
ſtras, & educ nos propter te: & da nobis in-
uenire gratiã ante faciẽ eorũ qui nos abduxe
runt: ‡vt ſciat omnis terra quia tu es Dñs 15
D Deus noſter, & quia nomen tuũ inuocatum
16 eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius. ‡Reſpi
ce Domine de domo ſancta tua in nos, & in-
17 clina aurem tuam, & exaudi nos. ‡ ‖ Aperi Deu.26.c.15
oculos tuos & vide: quia ‖ non mortui qui Iſa.63.d.15
ſunt in inferno, quorũ ſpiritus acceptus eſt 64.c.9.
à viſceribus ſuis, dabunt honorẽ & iuſtifica- Pſ.115.d.17.
18 tionẽ Domino: ‡ſed anima quæ triſtis eſt ſu-
per magnitudinẽ mali, & incedit curua &
infirma, & oculi deficiẽtes, & anima eſuriẽs
19 dat tibi gloriã & iuſtitiam Domino. ‡Quia
non ſecundùm iuſtitias patrum noſtrorum
nos fundimus ⸗preces, & petimus' miſeri- ⸗.10.
cordiam ante cõſpectũ tuum Domine Deus
20 noſter: ‡ſed quia miſiſti iram tuã, & furorem
tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu
21 puerorum tuorũ prophetarum, ‡dicens, Sic
dicit Dominus, ‖Inclinate humerũ veſtrum Iere.27.b.8.
& ceruicem veſtrã, & opera facite regi Ba- b.11.
E bylonis: & ſedebitis in terra quã dedi patri-
22 bus veſtris. ‡Quòd ſi non *audieritis vocem *feceritis
Domini Dei veſtri operari regi Babyloniæ: nec
defectionẽ veſtram faciã de ciuitatibus Iu-
23 da, & à foris Ieruſalem, ‡& auferam à vobis
vocem iucũditatis, & vocẽ gaudij & vocem
ſponſi, & vocem ſponſæ, & erit omnis terra
24 ſine veſtigio ab inhabitantibus eam. ‡& non
audierunt vocem tuam, vt operarentur regi
Babylonis: & ſtatuiſti verba tua quę locutus
es in manibus puerorum tuorũ prophetarũ,
vt transferrẽtur oſſa regum noſtrorũ & oſſa
25 patrum noſtrorũ de loco ſuo, ‡& ecce pro-
iecta ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: &
mortui ſunt in doloribus peſſimis in fame,
26 & in gladio, & in emiſſione. ‡Et poſuiſti tẽ-
F plum, in quo inuocatum eſt nomen tuum in
ipſo, ſicut hæc dies, propter iniquitatem do-
27 mus Iſrael, & domus Iuda. ‡Et feciſti in no-
bis Domine Deus noſter ſecundùm omnem
bonitatem tuam, & ſecundum omnem mi-
28 ſerationem tuam illam magnam: ‡ſicut lo-
cutus es in manu pueri tui Moyſi in die qua
præcepiſti ei ſcribere legem tuam coram fi-
29 lijs Iſrael, ‡dicens, ‖Si non audieritis vocem Leu.26.b.14
meam, multitudo hæc magna cõuertetur in Deu.28.b.15
minimam inter Gentes, quò ego eos diſper-
30 gam: ‡quia ſcio quòd me nõ audiet populus,
populus eſt enim dura ceruice: & conuertetur
31 ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ: ‡ &
ſcient quia ego ſum Dominus Deus eorum:
& dabo eis cor, & intelligẽt: & aures, & au-
32 dient. ‡Et laudabunt me in terra captiuita-
33 tis ſuæ, & memores erunt nominis mei. ‡Et
G auertent ſe à dorſo ſuo duro, & à maligni-
tatibus ſuis: quia reminiſcẽtur viam patrum
34 ſuorum qui peccauerunt in me. ‡Et reuoca-
bo illos in terram quam iuraui patribus eo-
rum Abrahã, Iſaac, & Iacob, & dominabun-
tur eius: & multiplicabo eos, & non mino-
35 rabuntur. ‡Et ſtatuam illis teſtamentũ alte-
rum ſempiternum, vt ſim illis in Deum, &
ipſi erunt mihi in populum: & nõ mouebo
amplius populum meum filios Iſrael à terra
quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nũc Domine omnipotẽs, Deus Iſrael,
A anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius
2 clamat ad te: ‡ audi Dñe, & miſerere, quia

Deus es miſericors, & miſerere noſtri: quia
peccauimus ante te. ‡ Quia tu ſedes in ſem- 3
piternũ, & nos peribimus in æuum? ‡ Domi- 4
ne omnipotẽs Deus Iſraël, audi nũc oratio-
nẽ mortuorũ Iſraël, & filiorũ ipſorũ qui pec-
cauerunt ante te, & non audierunt vocẽ Do-
mini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis ma-
la. ‡ Noli meminiſſe iniquitatũ patrum no- 5
ſtrorũ, ſed memento manus tuæ & nominis
tui in tẽpore iſto: ‡ quia tu es Dñe Deus no- 6
ſter, & laudabimus te Domine, ‡ quia prop- 7
ter hoc dediſti timorẽ tuum in cordibus no-
ſtris, & vt inuocemus nomẽ tuum, & laude-
mus te in captiuitate noſtra, quia conuerti-
mur ab iniquitate patrũ noſtrorũ qui pecca-
uerunt ante te. ‡ Et ecce nos in captiuitate 8
noſtra ſumus hodie, qua nos diſperſiſti in im
properium, & in maledictũ, & in peccatũ, ſe-
cundũ omnes iniquitates patrũ noſtrorũ qui
receſſerunt à te Dñe Deus noſter. ‡ Audi Iſ- 9
raël mandata vitæ: auribus percipe, vt ſciatis B
prudentiam. ‡ Quid eſt Iſraël quòd in terra 10
inimicorũ es? ‡ inueteraſti in terra aliena, 11
coinquinatus es cũ mortuis: deputatus es cũ
deſcendentibus in infernũ. ‡ Dereliquiſti fon 12
tem ſapientiæ. ‡ nam ſi in via Dei ambulaſ- 13
ſes, habitaſſes vtiq; in pace ſuper terrã. ‡ Diſ- 14
ce vbi ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit in-
tellectus: vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas
vitæ & victus, vbi ſit lumẽ oculorum & pax.
‡ Quis inuenit locum eius? & quis intrauit 15
in theſauros eius? ‡ Vbi ſunt principes Gen- 16
tium, & qui dominantur ſuper beſtias quæ
ſunt ſuper terram? ‡ qui in auibus cæli lu- 17
dunt, ‡ qui argentum theſaurizant, & aurum 18
in quo confidunt homines, & nõ eſt finis ac-
quiſitionis eorum? qui argentũ fabricant &
ſolliciti ſunt, nec eſt inuentio operum illorũ?
‡ exterminati ſunt, & ad inferos deſcende- 19
runt, & alii loco eorum exurrexerunt. ‡ Iu- 20
uenes viderunt lumen & habitauerunt ſuper C
terram: viam autem diſciplinæ ignorauerũt,
‡ neque intellexerunt ſemitas eius, neq; filij 21
eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorũ longè
facta eſt: ‡ nõ eſt audita in terra Chanaan, 22
neq; viſa eſt in Theman. ‡ Filij quoque Agar 23
qui exquirunt prudentiam quæ de terra eſt,
negotiatores terræ, & Themã, & fabulatores,
& exquiſitores prudentiæ & intelligentiæ:
viam autẽ ſapientiæ neſcierunt: neq; cõme-
morati ſunt ſemitas eius. ‡ O Iſraël, quàm 24
magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſ-
ſionis eius! ‡ Magnus eſt, & non habet finem: 25
excelſus & immenſus. ‡ Ibi fuerunt gigantes 26
nominati illi qui ab initio fuerunt, ſtatura
magna, ſcientes bellũ. ‡ Nõ hos elegit Dñs, 27
neq; viam diſciplinæ ⁎inuenerunt’: propterea
*dedit illis 3.
perierunt. ‡ Et quoniam non habuerunt ſa- 28
pientiam, interierunt propter ſuam inſipien-
tiam. ‡ Quis aſcendit in cælũ, & accepit eam, 29
& deduxit eam de nubibus? ‡ Quis tranſfre- 30
tauit mare, & inuenit illam, & attulit illam D
ſuper aurum electũ? ‡ Nõ eſt qui poſſit ſcire 31
vias eius, neque qui exquirat ſemitas eius:
‡ ſed qui ſcit vniuerſa, nouit eam, & adinue- 32
nit eam prudentia ſua: qui præparauit terram
in æterno tẽpore, & repleuit eam pecudibus
33 & quadrupedibus: ‡ qui emittit lumen, &
vadit: & vocauit illud, & obedit illi in tre-
34 more. ‡ Stellæ autẽ dederunt lumen in cu-
35 ſtodiis ſuis, & lætatæ ſunt: ‡ vocatæ ſunt, &
dixerunt, Adſumus. & luxerunt ei cũ iucun-
36 ditate, qui fecit illas. ‡ Hic eſt Deus noſter,
37 & non æſtimabitur alius aduerſus eũ. ‡ Hic
adinuenit omnem viam diſciplinæ, & tradi-
dit illam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto
38 ſuo. ‡ Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum ho-
minibus conuerſatus eſt.

## CAP. IIII.

1 Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ
A eſt in æternũ: omnes qui tenent eam,
peruenient ad vitam: qui autem dereliquẽ-
2 runt eam, in mortem. ‡ Conuertere Iacob, &
apprehende eam, ambula per viam ad ſplen-
3 dorem eius contra lumen eius. ‡ Ne tradas
alteri gloriam tuam, & dignitatem tuã genti
4 alienæ. ‡ Beati ſumus Iſraël: quia quæ Deo
5 placent, manifeſta ſunt nobis. ‡ Animæquior
6 eſto populus Dei, memorabilis Iſraël: ‡ venũ-
dati eſtis Gentibus, non in perditionem:
ſed propter quod in ira Dei ad iracundiam
prouocaſtis Dominum, traditi eſtis aduerſa-
7 riis. ‡ Exacerbaſtis enim eum qui fecit vos,
B Deum æternum, immolantes dæmoniis, &
8 non Deo. ‡ Obliti enim eſtis eum qui nutri-
uit vos, & cõtriſtaſtis nutricem veſtram Ie-
9 ruſalem. ‡ Vidit enim iracundiam à Deo ve-
nientẽ vobis, & dixit: Audite *confines’ Sion, *ciuitates 9.
adduxit enim mihi Deus luctum magnum:
10 ‡ vidi enim captiuitatem populi mei, filio-
rum meorum & filiarum, quam ſuperduxit
11 illis æternus. ‡ Nutriui enim illos cũ iucun-
ditate: dimiſi autem illos cum fletu & luctu.
12 ‡ Nemo gaudeat ſuper me viduam & deſo-
latam: à multis derelicta ſum propter pecca-
ta filiorum meorum, quia declinauerũt à le-
13 ge Dei. ‡ Iuſtitias autem ipſius neſcierunt,
C nec ambulauerunt per vias mandatorũ Dei,
neque per ſemitas veritatis eius cum iuſtitia
14 ingreſſi ſunt. ‡ Veniant confines Sion, & me-
morentur captiuitatem filiorum & filiarum
15 mearũ, quam ſuperduxit illis æternus. ‡ Ad-
duxit enim ſuper illos gentem de lõginquo,
16 gentem improbam, & alterius linguæ: ‡ qui
non ſunt reueriti ſenem, neq; puerorũ mi-
ſerti ſunt, & adduxerunt dilectos viduæ, & à
17 filiis vnicam deſolauerunt. ‡ Ego autẽ quid
18 poſſum adiuuare vos? ‡ Qui enim adduxit ſu-
per vos mala, ipſe vos eripiet de manibus ini
19 micorum veſtrorum. ‡ Ambulate filij, ambu
20 late: ego enim derelicta ſum ſola. ‡ Exui me
D ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecratio-
nis, & clamabo ad Altiſſimũ in diebus meis.
21 ‡ Animæquiores eſtote filij, clamate ad Do-
minum, & eripiet vos de manu principũ ini-
22 micorum. ‡ Ego enim ſperaui in æternum
ſalutem veſtram: & venit mihi gaudiũ à ſan
cto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab
23 æterno ſalutari noſtro. ‡ Emiſi enim vos cũ
luctu & ploratu: reducet autẽ vos mihi Do-
minus cum gaudio & iucũditate in ſempiter-
24 num. ‡ Sicut enim viderunt vicinæ Sion ca-
E ptiuitatem veſtram à Deo: ſic videbunt & in
celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuper-
ueniet

ueniet vobis cum honore magno, & ſplẽdo-
re æterno. ‡Filij patienter ſuſtinete irã, quæ 25
ſuperuẽnit vobis: perſecut⁹ eſt enim te ini- F
micus tuus, ſed citò videbitis perditionem
ipſius: & ſuper ceruices ipſius aſcendes.
‡Delicati mei ambulauerunt vias aſperas: 26
ducti ſunt enim vt grex direpť ab inimicis.
‡Animæquiores eſtote filij, & proclamate 27
ad Dominum: erit enim memoria veſtra ab
eo qui duxit vos. ‡Sicut enim fuit ſenſus ve- 28
ſter vt erraretis à Deo: decies tantum iterũ
conuertẽtes requiretis eum. ‡Qui enim in- 29
duxit vobis mala, ipſe rurſum adducet vo-
bis ſempiternã iucunditatẽ cum ſalute ve-
ſtra. ‡Animæquior eſto Ieruſalem: exhorta- 30
tur enim te qui te nominauit. ‡Nocẽtes pe- 31
ribũt, qui te vexauerũt: & qui gratulati ſunt
in tua ruina, punientur. ‡Ciuitates quibus 32
ſeruierũt filij tui, punientur: & quæ accepit
filios tuos. ‡Sicut enim gauiſa eſt in tua 33
ruina, & læta eſt in caſu tuo: ſic contriſta-
bitur in ſua deſolatione. ‡Et amputabitur 34
exultatio multitudinis eius, & gaudimoniũ
eius erit in luctũ. ‡Ignis enim ſuperueniet 35
ei ab æterno in longiturnis diebus, & habi- G
tabitur à dæmoniis in multitudine tẽporis.
Infr.5.b.5. ‡‖Circũſpice Ieruſalem ad Orientẽ, & vide 36
iucunditatem à Deo tibi venientem. ‡Ecce 37
enim veniunt filij tui quos dimiſiſti diſper-
ſos: veniunt collecti ab Oriente vſq; ad Oc-
cidentem, in verbo ſancti gaudentes in ho-
norem Dei.

CAP. V.

EXue te Ieruſalẽ ſtola luctus & vexatio- 1
nis tuæ: & indue te decôre & honore A
eius quæ à Deo tibi eſt ſempiterna gloria.
‡Circundabit te diploide è Deo iuſtitiæ, & 2
impone mitram capiti tuo honoris æterni.
‡Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in 3
te, qui ſub cęlo eſt. ‡Nominabitur enim tibi 4
nomen tuum à Deo in ſempiternũ, Pax iu-
ſtitiæ & honor pietatis. ‡Exurge Ieruſalem 5
Sup.4.g.36. & ſta in excelſo: & ‖circũſpice ad Orientẽ, B
& vide collectos filios tuos ab Oriente ſole
vſq; ad Occidentem, in verbo ſancti gaudẽ-
tes Dei memoria. ‡Exierũt enim abs te pe- 6
dib⁹ ducti ab inimicis: adducet autem illos
Dominus ad te portatos in honorẽ ſicut fi-
lios regni. ‡Conſtituit enim Deus humiliare 7
omnem montem excelſum, & rupes peren- C
nes, & conualles replere in æqualitatem ter-
ræ: vt ambulet Iſrael diligenter in honorem
Dei. ‡Obumbrauerunt autem & ſyluæ, & 8
omne lignũ ſuauitatis Iſrael mandato Dei. D
‡Adducet enim Deus Iſrael cum iucũdita- 9
te in lumine maieſtatis ſuæ cum miſericor-
dia & iuſtitia quæ eſt ex ipſo.

CAP. VI.

EXEMPLAR epiſtolę quam miſit Ie-
a abductos 14. remias ad ᵃabducendos⁹ captiuos in Babylo-
niam à Rege Babyloniorum, vt annuntiaret
illis ſecundùm quod præceptũ eſt illi à Deo.
Ierr.25.b.9 ‖PRopter peccata quæ peccaſtis ante 1
Deũ abducemini in Babyloniam cap- A
tiui à Nabuchodonoſor rege Babyloniorũ. 2
‡Ingreſsi itaq; in Babylonẽ, eritis ibi annis
plurimis & tẽporibus longis vſque ad gene-
rationes ſeptem: poſt hoc autem educã vos

3 inde cum pace. ‡‖Nunc autem videbitis in Iſai.44.b.10 46.b.6.c.7.
Babylonia deos aureos & argẽteos, & lapi-
deos & ligneos in humeris portari, oſtẽtan-
4 tes metum Gẽtibus. ‡Videte ergo ne & vos
ſimiles efficiamini factis alienis, & metua-
5 tis, & metus vos capiat in ipſis. ‡Viſa itaque
turba de retro & ab ante adorãtes, dicite in
cordib⁹ veſtris: Te oportet adorari Domine.
6 ‡Angelus enim meus vobiſcũ eſt: ipſe autem
7 exquirã animas veſtras. ‡Nam lingua ipſorũ
polita à fabro, ipſa etiã inaurata & inargen-
8 tata falſa ſunt: & nõ poſſunt loqui. ‡Et ſicut
virgini amanti ornamenta: ita accepto auro
9 fabricati ſunt. ‡Coronas certè aureas habẽt
ſuper capita ſua dij illorũ: vnde ſubtrahunt
ſacerdotes ab eis aurũ & argentum, & ero-
10 gant illud in ſemetipſis. ‡Dant aũt & ex ipſo
proſtitutis, & meretrices ornant: & iterum
B cùm receperint illud à meretricibus, ornant
11 deos ſuos. ‡Hi aũt non liberantur ab ærugi-
12 ne & tinea. ‡Opertis aũt illis veſte purpurea,
extergunt faciẽ ipſorũ propter puluerẽ do-
13 mus, qui eſt plurimus inter eos. ‡Sceptrum
aũt habet vt homo, ſicut iudex regionis, qui
14 in ſe peccantẽ non interficit. ‡Habet etiam
in manu gladiũ & ſecurim: ſe aũt de bello
& à latronibus non liberat. Vnde vobis no-
15 tũ ſit, quia non ſunt dij. ‡Non ergo ᵇvenere- b timueritis
mini eos. Sicut enim vas hominis confractũ
inutile efficitur: tales ſunt & dij illorum.
16 ‡Conſtitutis illis in domo, oculi eorũ pleni
17 ſunt puluere à pedibus introeuntiũ. ‡Et ſi-
cut alicui qui regem offendit, circumſeptæ
ſunt ianuæ, aut ſicut ad ſepulchrũ adductum
mortuũ: ita tutantur ſacerdotes oſtia clau-
ſuris & ſeris, ne à latronibus expolientur.
18 ‡Lucernas accendũt illis, & quidem multas,
ex quibus nullã videre poſſunt: ſunt aũt ſicut
19 trabes in domo. ‡Corda verò eorũ dicunt
elingere ſerpentes qui de terra ſunt, dum
comedunt eos & veſtimentũ ipſorũ, & non
20 ſentiunt. ‡Nigræ ſiunt facies eorum à fumo,
21 qui in domo ſit. ‡Supra corpus eorum, & ſu-
C pra caput eorũ volant noctuæ & hirundines,
22 & aues etiã, ſimiliter & cattæ. ‡Vnde ſciatis
quia non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos.
23 ‡Aurũ etiam quod habent, ad ſpeciem eſt.
Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulge-
bunt: neque enim dum conflarentur, ſentie-
24 bant. ‡‖Ex omni pretio empta ſunt, in qui- Iſa.46.b.6
25 bus ſpiritus non ineſt ipſis. ‡Sine pedibus c.7.
‖in humeris portãtur, oſtentantes ignobili- Supr.6.a.3
D tatem ſuam hominibus. Confundantur etiã
26 qui colunt ea. ‡Propterea ſi ceciderint in
terram, à ſemetipſis non conſurgunt, neq; ſi
quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum
ſtabit: ſed ſicut mortuis, munera eorum ᶜillis c humeri.
27 apponentur. ‡Hoſtias illorum vendunt ſa-
cerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter &
mulieres eorum decerpentes, neq; infirmo,
28 neque mendicanti aliquid impertiunt, ‡de
ſacrificiis eorũ fœtæ & menſtruatæ contin-
gunt. Scientes itaque ex his quia non ſunt
29 dij, ne timeatis eos. ‡Vnde enim vocantur
dij? Quia mulieres apponunt dijs argenteis
30 & aureis, & ligneis: ‡& in domibus eorũ ſa-
cerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, &

capitis & barbam raſam, quorũ capita nuda
ſunt. ‡ Rugiunt autẽ clamantes contra deos 31
ſuos, ſicut in cœna mortui. ‡Veſtimenta eo- 32
rum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt vxores
ſuas & filios ſuos. ‡Neq; ſi quid mali patiun- 33
tur ab aliquo, neq; ſi quid boni, poterunt re- D
tribuere: neq; regẽ conſtituere poſſunt, neq;
auferre. ‡ Similiter neque dare diuitias poſ- 34
ſunt, neq; malũ retribuere. Si quis illis votũ
vouerit, & nõ reddiderit: neq; hoc requirũt.
‡Hominẽ à morte non liberant, neq; infir- 35
mum à potentiori eripiunt. ‡Hominem cæ- 36
cum, ad viſum nõ reſtituunt: de neceſsitate
hominẽ non liberabunt. ‡Viduæ non miſe- 37
rebuntur, neq; orphanis benefacient. ‡Lapi- 38
dibus de monte ſimiles ſunt dij illorũ, lignei
& lapidei, & aurei & argẽtei. Qui autẽ colũt
ea, confundẽtur. ‡Quomodo ergo æſtiman- 39
dum eſt, aut dicendũ illos eſſe deos? ‡Adhuc 40
enim ipſis Chaldęis non honorãtibus ea: qui
cum audierint mutũ non poſſe loqui, offerũt
illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui; ‡quaſi 41
poſsint ſentire qui non habent motũ. & ipſi
cũ intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim
nõ habent ipſi dij illorũ. ‡Mulieres autẽ cir- 42
cundatæ funibus, in viis ſedent, ſuccendẽtes
oſſa oliuarũ. ‡Cùm autem aliqua ex ipſis at- 43
tracta ab aliquo tranſeunte dormierit cum E
eo, proximæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit
digna habita, ſicut ipſa, neq; funis eius diru-
ptus ſit. ‡Omnia autem quæ illis fiunt, falſa 44
ſunt. Quomodo æſtimandũ aut dicendum eſt
illos eſſe deos? ‡A fabris autẽ & ab aurifici- 45
bus facta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod
volunt eſſe ſacerdotes. ‡Aurifices etiam ipſi 46
qui ea faciunt, non ſunt multi tẽporis. Nun-
quid ergo poſſunt ea quæ fabricata ſunt ab
ipſis, eſſe dij? ‡Reliquerunt autẽ falſa & op- 47
probriũ poſtea futuris. ‡Nam cùm ſuperue- 48
nerit illis prælium, & mala: cogitãt ſacerdotes
poſt ſe, vbi ſe abſcondãt cum illis. ‡Quo- 49
modo ergo ſentiri debeant quoniã dij ſunt,
qui nec de bello ſe liberant, neq; de malis ſe
eripiunt? ‡Nã cùm ſint lignea, & inaurata, & 50
inargentata, ſcietur poſtea quia falſa ſunt, ab
vniuerſis Gentibus & regibus: quæ manife-
ſta ſunt quia nõ ſunt dij, ſed opera manuum
hominũ, & nullũ Dei opus cum illis. ‡Vnde 51
ergo notũ eſt, quia nõ ſunt dij, ſed opera ma
nuũ hominũ, & nullũ Dei opus in ipſis eſt?
‡Regem regioni nõ ſuſcitant, neq; pluuiam 52
hominibus dabunt. ‡Iudicium quoq; nõ di- 53
ſcernent, neq; regiones liberabunt ab iniu- F
ria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter
mediũ cæli & terræ. ‡Etenim cum inciderit 54
ignis in domum deorum ligneorũ & argen-
teorum, & aureorũ, ſacerdotes quidem ipſo-
rum fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut
trabes in medio comburentur. ‡Regi autem 55
& bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſti-
mandum eſt, aut recipiendum quia dij ſunt?
‡Non à furibus, neq; à latronibus ſe libera- 56
bunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, & in-
argẽtati, quibus iniqui fortiores ſunt. ‡Au- 57
rum & argentum, & veſtimentũ quo operti
ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi auxi-
lium ferent. ‡ Itaque melius eſt eſſe regem 58
oſtentantẽ virtutẽ ſuam: aut vas in domo vti-
le, in quo gloriabitur qui poſſidet illud: vel
oſtium in domo, quod cuſtodit quæ in pace
59 ſunt: quàm falſi dij. ‡Sol quidem & luna, ac
ſydera cùm ſint ſplẽdida & emiſſa ad vtili-
60 tates, obaudiũt. ‡Similiter & fulgur cũ appa-
ruerit, perſpicuũ eſt: idipſum autẽ & ſpiri-
61 tus in omni regione ſpirat. ‡Et nubes quib⁹
cum imperatũ fuerit à Deo perambulare in
vniuerſum orbẽ, perficiũt quod imperatum
62 eſt eis. ‡ Ignis etiã miſſus déſuper vt conſu-
mat mõtes & ſyluas, facit quod præceptum
eſt ei. Hæc autẽ, neq; ſpeciebus, neq; virtuti-
63 bus vni eorũ ſimilia ſunt. ‡Vnde neq; exiſti-
G mandum eſt, neq; dicendum illos eſſe deos,
quãdo nõ poſſunt neq; iudiciũ iudicare, neq;
64 quicquã facere hominibus. ‡Scientes itaque
quia non ſunt dij, ne ergo timueritis eos.
65 ‡Neq; enim regibus maledicent, neq; bene-
66 dicẽt. ‡Signa etiã in cælo Gẽtibus nõ oſten-
dunt, neq; vt ſol lucebũt, neq; illuminabunt
67 vt luna. ‡Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſ-
68 ſunt fugere ſub tectũ, ac prodeſſe ſibi. ‡Nul-
lo itaq; modo nobis eſt manifeſtũ quia ſunt
69 dij: propter quod ne timeatis eos. ‡Nã ſicut
in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita
ſunt dij illorũ lignei, & argẽtei, & inaurati.
70 ‡Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra
quã omnis auis ſedet. Similiter & mortuo
proiecto in tenebris ſimiles ſunt dij illorum
71 lignei, & inaurati, & inargẽtati. ‡A purpura
quoq; & marmore quæ ſupra illos tineant,
ſcietis itaq; quia nõ ſunt dij. Ipſi etiã poſtre-
mo comedẽtur, & erũt opprobriũ in regio-
72 ne. ‡Melior eſt homo iuſtus qui non habet
ſimulachra: nam erit longè ab opprobriis.

# PROPHETIA
## EZECHIELIS.
### CAP. I.

1 ET factũ eſt in triceſimo anno, in quar-
A to, in quinta menſis, cũ eſſem in medio
captiuorũ ‖ iuxta fluuiũ Chobar, aperti *Infr. 3. f. 23. 9. d. 20.*
2 ſunt cæli, & vidi viſiones Dei. ‡ In
quinta mẽſis, ipſe eſt annus quintus traſmi-
3 grationis regis Ioachin, ‡factũ eſt verbũ Do-
mini ad Ezechielem filiũ Buzi ſacerdotẽ in
terra Chaldæorũ, ‖ ſecus flumẽ Chobar: & fa- *Infr. 3. f. 23. 9. d. 20.*
4 cta eſt ſuper eum ibi manus Domini. ‡Et vi
B di, & ecce vẽtus turbinis veniebat ab Aqui-
lone, & nubes magna, & ignis inuoluens, &
ſplendor in circuitu eius: & de medio eius
quaſi ſpecies electri, id eſt, de medio ignis:
5 ‡ & ex medio eius ſimilitudo quatuor ani-
maliũ: & hic aſpectus eorũ, ſimilitudo homi
6 nis in eis. ‡Et quatuor facies vni; & quatuor
7 pennæ vni. ‡ Et pedes eorum pedes recti, &
planta pedis eorũ quaſi plãta pedis vituli, &
8 ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis. ‡Et
manus hominis ſub pennis eorũ in quatuor
partibus: & facies & pẽnas per quatuor par-
9 tes habebant. ‡Iunctæq; erant pennæ eorum
alterius ad alterum. non reuertebantur cum
C incederẽt: ſed vnumquodq; ante faciẽ ſuam
10 gradiebatur. ‡Similitudo autem vultus eo-
rũ, facies hominis, & facies leonis à dextris
ipſorum

ipſorum quatuor: facies autem bouis, à ſini- B
←.6. ſtris ipſorum quatuor: & facies aquilæ déſuper
ipſorum quatuor. ‡ Et facies eorū, & 11
pennæ eorū extentæ déſuper: duæ pennæ ſingulorū
iungebantur, & duæ tegebāt corpora
eorū: ‡ & vnumquodq; eorum corā facie ſua 12
ambulabat: vbi erat impetus ſpiritus, illuc
gradiebantur: nec reuertebantur cū ambularent.
‡ Et ſimilitudo animalium, & aſpectus 13
eorū quaſi carbonū ignis ardentium, & quaſi
aſpectus lampadarū. Hæc erat viſio diſcurrēs
in medio animaliū ſplendor ignis, & de igne D
fulgur egrediēs. ‡ Et animalia ibant, & reuer- 14
tebantur in ſimilitudinē fulguris coruſcantis.
‡ Cumque aſpicerem animalia, apparuit 15
rota vna ſuper terram iuxta animalia, habēs
quatuor facies. ‡ & aſpectus rotarū, & opus 16
earum quaſi viſio maris: & vna ſimilitudo
ipſarum quatuor: & aſpectus earum & opera,
quaſi ſit rota in medio rotæ. ‡ Per qua- 17
tuor partes earū euntes ibant: & non reuertebantur
cùm ambularent. ‡ Statura quoque 18
erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus:
Infr.9.c.12. ‖ & totum corpus oculis plenum in circuitu
ipſarum quatuor. ‡ Cumq; ambularent ani- 19
malia, ambulabāt pariter & rotæ iuxta ea: &
cū eleuarentur animalia de terra, eleuabātur E
ſimul & rotæ. ‡ Quocunq; ibat ſpiritus il- 20
luc eunte ſpiritu, & rotæ pariter eleuabātur,
ſequētes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.
‡ Cum euntibus ibant, & cū ſtantibus ſta- 21
bant: & cū eleuatis à terra pariter eleuabantur
& rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ
erat in rotis. ‡ Et ſimilitudo ſuper capita ani- 22
malium, firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli
horribilis, & extenti ſuper capita eorum dé- F
ſuper. ‡ Sub firmamento autem pennæ eo- 23
rum rectè alterius ad alterum: vnumquodq;
duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum
ſimiliter velabatur. ‡ Et audiebam ſonum 24
alarum, quaſi ſonū aquarum multarū, quaſi
ſonum ſublimis Dei cùm ambularent, quaſi
ſonus erat multitudinis vt ſonus caſtrorum.
cumq; ſtarent demittebantur pennæ eorum.
‡ Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum 25
quod erat ſuper caput eorum, ſtabāt, & ſub-
mittebant alas ſuas. ‡ Et ſuper firmamētum 26
quod erat imminens capiti eorū, quaſi aſpectus
lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſu- G
per ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi
aſpectus hominis déſuper. ‡ Et vidi quaſi 27
ſpeciem electri, velut aſpectum ignis intrinſecus
eius per circuitum, à lumbis eius &
déſuper: & à lumbis eius vſque deorſum, vidi
quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu.
‡ Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nu- 28
be in die pluuiæ, hic erat aſpectus ſplendoris
per gyrum,

CAP. II.

Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domi- 1
ni. & vidi, & cecidi in faciē meā, & au- A
diui vocem loquentis. Et dixit ad me, Fili
hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecū.
‡ Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquā lo- 2
cutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes
meos: & audiui loquentem ad me, ‡ & di- 3
centem, Fili hominis, mitto ego te ad filios
Iſraël, ad Gentes apoſtatrices, quæ receſſerūt

B à me: * patres eorū præuaricati ſunt pactum *ipſi & a.
4 meum vſq; ad diē hanc. ‡ Et filij dura facie
& indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto
5 te: & dices ad eos, Hæc dicit Dñs Deus, ‡ Si
fortè vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſcant,
quoniā domus exaſperans eſt: & ſcient quia
6 propheta fuerit in medio eorum. ‡ Tu ergo
fili hominis ne timeas eos, neque ſermones
C eorum metuas: quoniam increduli & ſubuerſores
ſunt tecum, & cū ſcorpionibus habitas.
verba eorū ne timeas, & vultus eorum
ne formides: quia domus exaſperans eſt.
7 ‡ Loquēris ergo verba mea ad eos, ſi fortè
audiant, & quieſcāt: quoniā irritatores ſunt.
8 ‡ Tu autem fili hominis audi quæcunq; lo-
quor ad te: & noli eſſe exaſperans ſicut do-
D mus exaſperatrix eſt: aperi os tuū, & comede
9 quæcunq; ego do tibi. ‡ Et vidi, & ecce ma-
nus miſſa ad me, in qua erat inuolutus li-
10 ber: ‡ & expandit illum coram me, ‖ qui erat Apoc.5.a.1.
ſcriptus intus & foris: & ſcriptæ erant in eo
lamentationes, & carmen, & væ.

CAP. III.

1 Et dixit ad me, Fili hominis quodcunq;
A inueneris comede: comede volumen
2 iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël. ‡ Et
aperui os meū, & cibauit me volumine illo:
3 ‡ & dixit ad me, Fili hominis vēter tuus comedet,
& viſcera tua complebūtur volumine
iſto, quod ego do tibi. ‖ Et comedi illud: Apoc.10.d.
4 & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. ‡ Et 9.d.10.
dixit ad me, Fili hominis vade ad domum
5 Iſraël, & loquēris verba mea ad eos: ‡ Non
enim ad populū profundi ſermonis, & igno-
6 tæ linguæ tu mitteris, ad domū Iſraël: ‡ neq;
ad populos multos profundi ſermonis &
ignotæ linguæ quorū non poſſis audire ſermones:
& ſi ad illos mittereris, ipſi audirent
7 te. ‡ Domus autē Iſraël nolunt audire te: quia
nolūt audire me. omnis quippe dom⁹ Iſraël
8 attrita fronte eſt, & duro corde. ‡ Ecce dedi
B faciē tuā valentiorem faciebus eorū, & fron-
9 tem tuā duriorē frōtibus eorū. ‡ Vt adamantem
& vt ſilicem dedi faciem tuā: ne timeas
eos, neq; metuas à facie eorum: quia domus
10 exaſperans eſt. ‡ Et dixit ad me, Fili hominis,
omnes ſermones meos quos loquor ad te,
11 aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi. ‡ &
vade, ingredere ad tranſmigrationē ad filios
C populi tui, & loquēris ad eos, & dices eis,
Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant &
12 quieſcant. ‡ Et aſſumpſit me ſpiritus, & au-
diui poſt me vocem commotionis magnæ,
13 Benedicta gloria Domini de loco ſuo. ‡ &
vocē alarum animaliū percutientiū alteram
ad alterā, & vocem rotarū ſequentium ani-
14 malia, & vocē commotionis magnæ. ‡ Spiri-
tus quoque leuauit me, & aſſumpſit me: &
abij amarus in indignatione ſpiritus mei:
D manus enim Domini erat mecū, confortans
15 me. ‡ Et veni ad tranſmigrationem ad Acer-
uum nouarum frugum, ad eos qui habitabāt
iuxta flumen Chobar: & ſedi vbi illi ſede-
bant: & manſi ibi ſeptem diebus mœrens in
16 medio eorū. ‡ Cùm autem pertranſiſſent ſe-
ptem dies, factū eſt verbū Domini ad me, di-
17 cens: ‡ ‖ Fili hominis, ſpeculatorem dedi te Infr.33.b.7.
domui

domui Iſrael: & audies de ore meo verbum,
& annuntiabis eis ex me. ‡Si dicente me ad 18
impium, Morte morieris: non annuntiaueris
ei, neq; locutus fueris vt auertatur à via ſua E
impia, & viuat: ipſe impius in iniquitate ſua
morietur, ſanguinem autē eius de manu tua
requiram. ‡Si autē tu annūtiaueris impio, & 19
ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua, &
à via ſua impia: ipſe quidē in iniquitate ſua
morietur, tu autem animam tuam liberaſti.
‡Sed & ſi conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fue- 20
rit, & fecerit iniquitatē: ponā offendiculum
corā eo, ipſe morietur: quia nō annūtiaſti ei,
in peccato ſuo morietur, & non erūt in me-
moria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinē verò
eius de manu tua requiram. ‡Si autē tu an- 21
nunciaueris iuſto vt nō peccet iuſtus, & ille F
non peccauerit: viuens viuet, quia annuntia-
ſti ei, & tu animā tuam liberaſti. ‡Et facta eſt 22
ſuper me man⁹ Domini, & dixit ad me, Sur-
gēs egredere in campū, & ibi loquar tecum.
‡Et ſurgens egreſſus ſum in cāpum: & ecce 23
Sup. 1. a. 1. a. 3. ibi gloria Domini ſtabat, quaſi gloria ‖ quam
vidi iuxtà fluuiū Chobar: & cecidi in faciem
meam. ‡ Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & 24
ſtatuit me ſuper pedes meos: & locutus eſt
mihi, & dixit ad me, Ingredere, & includere
in medio domus tuæ. ‡ Et tu fili hominis, 25
ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabūt te
in eis: & non egredieris in medio eorum. G
‡Et linguam tuam adhærere faciam palato 26
tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans:
quia domus exaſperans eſt. ‡ Cùm autem 27
locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Qui audit,
audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia domus
exaſperans eſt.

CAP. IIII.

ET tu fili hominis, ſume tibi laterem, & 1
pones eum coram te: & deſcribes in eo A
ciuitatem Ieruſalem. ‡ Et ordinabis aduer- 2
ſus eam obſidionem, & ædificabis munitio-
nes, & comportabis aggerem, & dabis contra
eam caſtra, & pones arietes in gyro. ‡ Et tu 3
ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam
a in ᵃmurum ferreū inter te & inter ciuitatem:
& obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in
obſidionem, & circundabis eam: ſignum eſt
domui Iſrael: ‡ Et tu dormies ſuper latus 4
tuum ſiniſtrum, & pones iniquitátes domus
Iſrael ſuper eo numero dierum quibus dor-
ᵇ iniquitates mies ſuper illud, & aſſumes ᵇiniquitatem eo-
rum. ‡Ego autem dedi tibi annos iniquita- 5
tis eorum, numero dierum trecentos & no-
naginta dies: & portabis iniquitatem domus
Iſrael. ‡ Et cùm compleueris hæc, dormies 6
ſuper latus tuum dextrum ſecundò: & aſſu-
Nu. 14. f. 34. mes ‖ iniquitatem domus Iuda quadraginta B
diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro
anno dedi tibi. ‡Et ad obſidionem Ieruſalem 7
conuertes faciem tuam, & brachium tuum
ᶜ extentum 8. erit ᶜextentum: & prophetabis aduerſus
eam. ‡ Ecce, circundedi te vinculis & non 8
te conuertes à latere tuo in latus aliud, do-
nec compleas dies obſidionis tuæ. ‡ Et tu 9
ſume tibi frumētum, & hordeum, & fabam,
& lentem, & milium, & viciam: & mittes ea
in vas vnum, & facies tibi panes numero die-
rum quibus dormies ſuper latus tuum: tre-
centis & nonaginta diebus comedes illud.
10 ‡Cibus autē tuus quo veſcéris, erit in pon-
C dere viginti ſtateres in die: à tēpore vſq; ad
11 tempus comedes illud. ‡ Et aquam in men-
ſura bibes ſextam partem hin: à tempore
12 vſq; ad tempus bibes illud ‡Et quaſi ſubci-
neritiū hordeaceū comedes illud: & ſterco-
re quod egreditur de homine, operies illud
13 in oculis eorum. ‡Et dixit Dñs, Sic comedēt
filij Iſrael ‖ panē ſuum pollutū inter gētes ad Oſee. 9. a. 3.
14 quas eijciam eos. ‡Et dixi, Ah, ah, ah, Domi-
ne Deus, ecce anima mea non eſt polluta, &
morticinū, & laceratū à beſtijs non comedi
ab infantia mea vſq; nunc, & non eſt ingreſſa
15 in os meum omnis caro immūda. ‡Et dixit
D ad me, Ecce dedi tibi fimū boū pro ſtercori-
bus humanis: & facies panem tuum in eo.
16 ‡Et dixit ad me, Fili hominis, ‖ ecce ego Inf. 5. d. 16.
conteram baculū panis in Ieruſalem: & co- & 14. d. 13.
medent panē in pondere, & in ſolicitudine:
& aquam in menſura, & in anguſtia bibent.
17 ‡Vt deficiētibus pane & aqua, corruat vnuſ-
quiſq; ad fratrem ſuum, & contabeſcant in
iniquitatibus ſuis.

CAP. V.

1 ET tu fili hominis ſume tibi gladiū acu-
A tum, radentem pilos: & aſſumes eum, &
duces per caput tuum, & per barbam tuā: &
aſſumes tibi ſtateram pōderis, & diuides eos.
2 ‡Tertiam partem igni combures in medio
ciuitatis, iuxta cōpletionē dierū obſidionis:
& aſſumes tertiā partē: & concides gladio in
circuitu eius: tertiam verò aliā diſperges in
3 ventum, & gladium nudabo poſt eos. ‡Et ſu-
mes inde paruum numerū: & ligabis eos in
4 ſummitate pallij tui. ‡Et ex eis rurſum tol-
les & proijcies eos in medio ignis, & cōbu-
res eos igni: & ex eo egredietur ignis in o-
5 mnem domum Iſrael. ‡Hæc dicit Dominus
Deus, Iſta eſt Ieruſalē, in medio Gentiū po-
6 ſui eā, & in circuitu eius terras. ‡Et cōtem-
pſit iudicia mea, vt plus eſſet impia quàm
B Gentes: & præcepta mea vltrà quàm terræ
quæ in circuitu eius ſunt. iudicia enim mea
proiecerunt, & in præceptis meis nō ambu-
7 lauerūt. ‡Idcirco hæc dicit Dominus Deus,
Quia ſuperaſtis gētes quæ in circuitu veſtro
ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, &
iudicia mea nō feciſtis, & iuxta iudicia gen-
tium quæ in circuitu veſtro ſunt, ᵃnon eſtis ᵃ eſtis
8 operati: ‡ Ideo hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad te, & ipſe ego faciā in medio tui
9 iudicia in oculis Gentium: ‡ & faciam in te
quod non feci, & quibus ſimilia vltrà nō fa-
ciam propter omnes abominationes tuas.
10 ‡ Ideo patres comedent filios in medio tui,
& filij comedent patres ſuos: & faciam in te
iudicia, & ventilabo vniuerſas reliquias tuas
11 in omnem ventum. ‡Idcirco viuo ego, dicit
Dominus Deus, Niſi pro eo quòd ſanctum
C meū violaſti in omnibus offenſionibus tuis,
& in cunctis abominationibus tuis: ego
quoq; confringā, & non parcet oculus meus,
12 & nō miſerebor. ‡Tertia pars tui peſte mo-
rietur, & fame conſumetur in medio tui: &
tertia pars tui in gladio cadet in circuitu
tuo: tertiā verò partē tui in omnem ventum
diſpergam

diſpergã, & gladiũ euaginabo poſt eos. ‡ Et 13
cõplebo furorẽ meũ, & requieſcere faciã indi
gnationẽ meã in eis, & conſolabor: & ſcient
quia ego Dñs locutus ſum in zelo meo, cùm
impleuero indignationẽ meã in eis. ‡ Et da- 14
bo te in deſertũ & in opprobriũ gẽtibus quæ D
in circuitu tuo ſunt, in cõſpectu omnis præ-
tereuntis. ‡ Et eris opprobriũ & blaſphemia, 15
exemplũ & ſtupor in gẽtibus quæ in circuitu
tuo ſunt, cũ fecero in te iudicia in furore &
in indignatione, & in increpationibus iræ, E-
go Dñs locutus ſum. ‡ Quãdo miſero ſagittas 16
famis peſſimas in eos quæ erunt mortiferæ,
& quas mittã vt diſperdã vos: & famẽ cõgre-
Sup.4.d.16. gabo ſuper vos, ‖ & conterã in vobis baculũ
Inf.14.d.13 panis. ‡ Et immittã in vos famem & beſtias 17
peſſimas vſq; ad internecionẽ: & peſtilentia
& ſanguis tranſibũt per te, & gladium indu-
cam ſuper te. ego Dominus locutus ſum.

## CAP. VI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens, ‡ Fili hominis pone faciem tuã ad 2
mõtes Iſraël: & prophetabis ad eos, ‡ & di- 3
Infr.36.a.1 ces, ‖ Montes Iſraël audite verbum Dñi Dei. A
Hæc dicit Dñs Deus mõtibus & collib⁹, ru-
pibus & vallibus, Ecce, ego inducã ſuper vos
gladiũ, & diſperdam excelſa veſtra, ‡ & de- 4
moliar aras veſtras, & cõfringentur ſimula-
chra veſtra: & deiiciã interfectos veſtros an-
te idôla veſtra. ‡ Et dabo cadauera filiorum 5
Iſraël ante faciem ſimulachrorũ veſtrorũ: &
diſpergam oſſa veſtra circũ aras veſtras ‡ in 6
omnibus habitationibus veſtris. Vrbes deſer
tæ erunt, & excelſa demolientur & diſſipa-
buntur: & interibunt aræ veſtræ, & confrin-
gentur: & ceſſabunt idôla veſtra, & cõteren-
tur delubra veſtra, & delebuntur opera ve- B
ſtra. ‡ Et cadet interfectus in medio veſtri: & 7
ſcietis quia ego ſum Dominus. ‡ Et relinquã 8
in vobis eos, qui fugerint gladium in Genti-
bus, cùm diſperſero vos in terris. ‡ Et recor- 9
dabuntur mei liberati veſtri in Gentibus ad
quas captiui ducti ſunt: quia contriui cor
eorum fornicans & recedens à me, & oculos
eorum fornicantes poſt idôla ſua: & diſpli-
cebunt ſibimet ſuper malis quæ fecerant in
vniuerſis abominationibus ſuis. ‡ Et ſcient 10
quia ego Dominus nõ fruſtra locutus ſum vt C
facerem eis malũ hoc. ‡ Hæc dicit Dominus 11
[a] manu tua 6. Deus, Percute [a]manũ tuam, & alliſde pedem
tuum, & dic, Heu, ad omnes abominationes
[b] qui 15. malorũ domus Iſraël: [b]quia gladio, fame, &
peſte ruituri ſunt. ‡ Qui longè eſt, peſte mo- 12
rietur: qui autẽ propè, gladio corruet: & qui
relictus fuerit & obſeſſus, fame morietur: &
complebo indignationem meam in eis. ‡ Et 13
ſcietis quia ego Dominus, cùm fuerint inter-
fecti veſtri in medio idolorum veſtrorum in
circuitu ararum veſtrarũ, in omni colle ex- D
celſo, & in cunctis ſummitatibus montium,
& ſubtus omne lignum nemoroſum, & ſub-
tus vniuerſam quercum frondoſam, locum
vbi accenderunt thura redolentia vniuerſis
idôlis ſuis. ‡ Et extendam manum meam ſu- 14
per eos: & faciam terram deſolatam & deſti-
tutã à deſerto Deblatha in omnibus habita-
tionibus eorũ: & ſcient quia ego Dominus.

## CAP. VII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens: ‡ Et tu fili hominis, hæc dicit Dñs
A Deus terræ Iſraël, Finis venit, venit finis ſu-
3 per quatuor plagas terræ. ‡ Nunc finis ſuper
te, & immittam furorem meũ in te: & iudi-
cabo te iuxta vias tuas: & ponã cõtra te om-
4 nes abominationes tuas. ‡ Et nõ parcet ocu-
lus meus ſuper te, & nõ miſerebor: ſed vias
tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ
in medio tui erunt: & ſcietis quia ego Dñs.
5 ‡ Hæc dicit Dominus Deus, Afflictio vna, af-
6 flictio ecce venit. ‡ Finis venit, venit finis, e-
B uigilauit aduerſum te: ecce venit. ‡ Venit
7 [a]cõtritio ſuper te, qui habitas in terra: venit [a] contra-
tẽpus, propè eſt dies occiſionis, & non gloriæ ctio 5.
8 montiũ. ‡ Nunc de propinquo effundã iram
meã ſuper te, & complebo furorẽ meum in
te: & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponã
9 tibi omnia ſcelera tua. ‡ Et nõ parcet oculus
meus, nec miſerebor: ſed vias tuas imponam
tibi, & abominationes tuæ in medio tui erũt:
& ſcietis quia ego ſum Dominus percutiens.
10 ‡ Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt [b]cõtritio, [b] contra-
C floruit virga, germinauit ſuperbia. ‡ Iniqui- ctio 4.
11 tas ſurrexit in virga impietatis: non ex eis, &
non ex populo, neq; ex ſonitu eorũ: & nõ erit
12 requies in eis. ‡ Venit tẽpus, appropinquauit
dies: qui emit, nõ lætetur: & qui vendit, non
lugeat: quia ira ſuper omnẽ populum eius.
13 ‡ Quia qui vendit, ad id quod vendidit non
reuertetur: & adhuc in viuentibus vita eo-
D rum: viſio enim ad omnẽ multitudinẽ eius
non regredietur: & vir in iniquitate vitæ ſuæ
14 non confortabitur. ‡ Canite tuba, præparen-
tur omnes, & non eſt qui vadat ad prælium:
ira enim mea ſuper [b]vniuerſum populum [b] omnem
15 eius. ‡ Gladius foris: & peſtis & fames intrin- multitudi-
ſecus: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui nem 5.
in ciuitate, peſtilentia & fame deuorabun-
16 tur. ‡ Et ſaluabuntur qui fugerint ex eis: &
erunt in montibus quaſi columbæ conual-
lium omnes trepidi, vnuſquiſque in iniqui-
17 tate ſua. ‡ Omnes manus diſſoluentur, & om-
18 nia genua fluent aquis. ‡ ‖ Et accingent ſe ci-
licijs, & operiet eos formido: & in omni fa- Iſa.15.a.2
E cie confuſio, & in vniuerſis capitibus eorum Iere.48.f.37
19 caluitium. ‡ ‖ Argentum eorum foras proij- Prou.11.a.4
cietur, & aurum eorum in ſterquilinium e- Soph.1.d.18.
rit. Argentum eorum & aurum eorum non Eccl.5.b.10.
valebit liberare eos in die furoris Domini, c.13.
animam ſuam non ſaturabunt, & vẽtres eo-
rum non implebuntur. quia ſcandalum ini-
20 quitatis eorum factum eſt. ‡ Et ornamentũ
monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt,
& imagines abominationum ſuarum & ſi-
mulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc
21 dedi eis illud in immunditiam: ‡ & dabo il-
lud in manus alienorum ad diripiendum, &
F impiis terræ in prædam, & contaminabunt
22 illud. ‡ Et auertam faciem meam ab eis, &
violabunt arcanum meum: & introibunt in
23 illud emiſſarij, & contaminabunt illud. ‡ Fac
concluſionem: quoniam terra plena eſt iu-
dicio ſanguinum, & ciuitas plena iniquita-
24 te. ‡ Et adducam peſſimos de gentibus, &
poſſidebunt domos eorum: & quieſcere fa-

ciam

ciam ſuperbiã potentiũ, & poſsidebunt ſan-
ctuaria eorũ. ‡ Anguſtia ſuperueniẽte requi- 25
rent pacem, & non erit. ‡ Cõturbatio ſuper 26
conturbationẽ veniet, & auditus ſuper audi-
tum: & quærent viſionẽ de propheta, & lex
peribit à ſacerdote, & conſiliũ à ſenioribus. G
‡ Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, 27
& manus populi terræ conturbabuntur. Se-
cundũ viam eorũ faciã eis, & ſecundũ iudicia
eorũ iudicabo eos: & ſcient quia ego Domi-
nus.

## CAP. VIII.

ET factũ eſt in anno ſexto, in ſexto men- 1
ſe, in quinta menſis: ego ſedebam in do- A
mo mea, & ſenes Iuda ſedebant coram me, &
cécidit ibi ſuper me manus Dñi Dei. ‡ Et vi- 2
di, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ignis ab
aſpectu lumborũ eius & deorſum, ignis & à
lumbis eius, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplen-
...24.f.35 doris, vt viſio electri. ‡ Et emiſſa ſimilitudo 3
manus apprehendit me in cincinno capitis
mei: & eleuauit me Spiritus inter terram &
cælum, & adduxit me in Ieruſalẽ in viſione
Dei, iuxta oſtiũ interius quod reſpiciebat ad B
Aquilonẽ, vbi erat ſtatutũ idôlũ zeli ad pro-
uocandã æmulationẽ. ‡ Et ecce ibi gloria Dei 4
Iſraël ſecundũ viſionẽ quã videram in cam-
po. ‡ Et dixit ad me, Fili hominis, leua oculos 5
tuos ad viam Aquilonis. Et leuaui oculos
meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilo- C
ne portæ altaris idôlũ zeli in ipſo introitu.
‡ Et dixit ad me: Fili hominis putáſne vides 6
tu quid iſti faciunt, abominationes magnas,
quas domus Iſraël facit hic, vt procul rece-
dam à ſanctuario meo? & adhuc cõuerſus vi- D
debis abominationes maiores. ‡ Et introdu- 7
xit me ad oſtiũ atrij: & vidi, & ecce foramen
vnum in pariete. ‡ Et dixit ad me, Fili homi- 8
nis fode parietem. Et cùm fodiſſem parietẽ,
apparuit oſtium vnũ. ‡ Et dixit ad me: Ingre- 9
dere, & vide abominationes peſsimas, quas
iſti faciũt hic. ‡ Et ingreſſus vidi, & ecce om- 10
nis ſimilitudo reptilium, & animaliũ, abomi
natio, & vniuerſa idôla domus Iſraël depicta
erant in pariete in circuitu per totum. ‡ Et 11
ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſraël,
& Iezonias filius Saphan ſtabat in medio eo-
rum, ſtantium ante picturas: & vnuſquiſque E
habebat thuribulum in manu ſua: & vapor
nebulæ de thure conſurgebat. ‡ Et dixit ad 12
me: Certè vides fili hominis quæ ſeniores
domus Iſrael faciunt in tenebris, vnuſquiſq;
in abſcõdito cubilis ſui: dicunt enim, Nõ vi-
det Dñs nos, dereliquit Dominus terrã. ‡ Et 13
dixit ad me: Adhuc cõuerſus videbis abomi-
nationes maiores quas iſti faciunt. ‡ Et in- 14
troduxit me per oſtiũ portę domus Domini,
quod reſpiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi
mulieres ſedebãt plangentes Adonidem. ‡ Et 15
dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis: adhuc F
cõuerſus videbis abominationes maiores his.
‡ Et introduxit me in atriũ domus Domini 16
interius: & ecce in oſtio tẽpli Domini inter
veſtibulũ & altare, quaſi vigintiquinque viri
dorſa habẽtes cõtra templũ Domini, & facies
ad Orientẽ: & adorabant ad ortum ſolis. ‡ Et 17
dixit ad me, Certè vidiſti fili hominis: nun-
quid leue eſt hoc domui Iuda, vt facerẽt abo- G
minationes iſtas quas fecerũt hic: quia replẽ-
tes terrã iniquitate, conuerſi ſunt ad irritan-
dũ me? & ecce applicant ramũ ad nares ſuas.
18 ‡ Ergo & ego faciã in furore: nõ parcet ocu-
lus meus, nec miſerebor: & cũ clamauerint
ad aures meas voce magna, nõ exaudiã eos.

## CAP. IX.

1 ET clamauit in auribus meis voce ma-
A gna, dicens: Appropinquauerunt viſita-
tiones vrbis, & vnuſquiſq; vas interfectionis
2 habet in manu ſua. ‡ Et ecce ſex viri venie-
bant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad
Aquilonem: & vniuſcuiuſq; vas interitus in
manu eius: vir quoq; vnus in medio eorum
veſtitus erat lineis, & atramentariũ ſcripto-
ris ad renes eius: & ingreſsi ſunt, & ſteterunt
3 iuxta altare æreum. ‡ Et gloria Domini Iſ-
raël aſſumpta eſt de cherub, quæ erat ſuper
eum ad limen domus: & vocauit virum qui
B indutus erat lineis, & atramentariũ ſcripto-
4 ris habebat in lumbis ſuis. ‡ Et dixit Domi-
nus ad eum: Tranſi per mediam ciuitatem in
medio Ieruſalẽ: & ſigna thau ſuper frontes — Exod.12.b.7 Apoc.7.a.3.
virorũ gementium & dolentium ſuper cun-
ctis abominationibus quæ fiunt in medio
5 eius. ‡ Et illis dixit audiente me, Trãſite per
ciuitatẽ ſequentes eum, & percutite: nõ par-
6 cat oculus veſter, neq; miſereamini. ‡ Senẽ,
adoleſcentulũ & virginem, ᵃparuulos & mu- — ᵃparuulũ
G lieres interficite vſq; ad internecionem: om-
nem autẽ ſuper quem videritis thau, ne oc-
cidatis, & à ſanctuario meo incipite. Cœpe-
runt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante
7 faciem domus. ‡ Et dixit ad eos: Cõtaminate
domũ, & implete atria interfectis: egredimi-
ni. Et egreſsi ſunt, & percutiebant eos qui
8 erant in ciuitate. ‡ Et cæde cõpleta reman-
ſi ego: ruique ſuper faciem meam, & clamãs
aio: Heu, heu, heu Domine Deus, ergóne di-
ſperdes omnes reliquias Iſrael, effundens fu-
9 rorem tuũ ſuper Ieruſalẽ? ‡ Et dixit ad me:
Iniquitas domus Iſrael & Iuda magna eſt ni-
mis valde, & repleta eſt terra ſanguinibus, &
D ciuitas repleta eſt auerſione: dixerunt enim,
Dereliquit Dominus terrã, & Dominus non
10 videt. ‡ Igitur & meus non parcet oculus,
neq; miſerebor: viam eorũ ſuper caput eo-
11 rum reddam. ‡ Et ecce, vir qui erat indutus
lineis, qui habebat atramentarium in dorſo
ſuo, reſpõdit verbum, dicens: Feci ſicut præ-
cepiſti mihi.

## CAP. X.

1 ET vidi, & ecce in firmamento quod e-
A rat ſuper caput cherubim, quaſi lapis
ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij,
2 apparuit ſuper ea. ‡ Et dixit ad virum qui
indutus erat lineis, & ait: Ingredere in me-
dio rotarum quæ ſunt ſubtus cherubim, &
imple manũ tuã prunis ignis quæ ſunt inter
cherubim, & effunde ſuper ciuitatẽ. Ingreſ-
3 ſuſq; eſt in cõſpectu meo: ‡ cherubim autem
ſtabant à dextris domus cùm ingrederetur
4 vir, & nubes impleuit atrium interius. ‡ Et
eleuata eſt gloria Domini déſuper cherub
ad limen domus: & repleta eſt domus nube,
& atrium repletum eſt ſplendore gloriæ
5 Domini. ‡ Et ſonitus alarum cherubim
audieba-

audiebatur vſq; ad atriũ exterius, quaſi vox
Dei omnipotentis loquentis. ‡ Cumq́; præ- 6
cepiſſet viro qui indutus erat lineis, dicens: B
Sume ignẽ de medio rotarũ quæ ſunt inter
cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotã. ‡Et 7
extendit cherub manũ de medio cherubim,
ad ignẽ qui erat inter cherubim: & ſumpſit,
& dedit in manus eius qui indutus erat li-
neis: qui accipiens egreſſus eſt. ‡ Et apparuit 8
in cherubim ſimilitudo manus hominis ſub-
tus pennas eorũ, ‡& vidi, & ecce quatuor ro 9
tæ iuxta cherubim: rota vna iuxta cherub
vnũ, & rota alia iuxta cherub vnum: ſpecies
autẽ rotarũ erat quaſi viſio lapidis chryſoli-
thi. ‡& aſpect* earũ ſimilitudo vna quatuor: 10
quaſi ſit rota in medio rotæ. ‡Cumq́; ambu- 11
.12. larent, in quatuor partes gradiebantur: & *
non reuertebantur ambulãtes: ſed ad locũ ad
quẽ ire declinabat quæ prima erat, ſequebã-
Sup. 1. c.18. tur & cæteræ, nec cõuertebantur. ‡‖Et om- 12
ne corpus earũ, & colla, & manus, & pennæ, C
& circuli plena erãt oculis, in circuitu qua-
tuor rotarũ. ‡ Et rotas iſtas vocauit volubi- 13
les, audiente me. ‡Quatuor autẽ facies habe- 14
bat vnum: facies vna, facies cherub: & facies
ſecũda, facies hominis: & in tertio facies leo-
nis: & in quarto facies aquilæ. ‡ Et eleuata 15
ſunt cherubim: ipſum eſt animal quod vide-
ram iuxta fluuiũ Chobar. ‡Cumq́; ambula- 16
rent cherubim, ibãt pariter & rotæ iuxta ea:
& cũ eleuarẽt cherubim alas ſuas, vt exalta-
rentur de terra, nõ reſidebãt rotæ, ſed & ipſæ
iuxta erant. ‡ Stantibus illis, ſtabant: & cum 17
eleuatis eleuabantur. ſpiritus enim vitæ erat
in eis. ‡Et egreſſa eſt gloria Domini à limi- 18
ne tẽpli, & ſtetit ſuper cherubim. ‡Et eleuã- 19
tia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à terra
corã me: & illis egredientibus, rotæ quoque D
ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ do
mus Domini orientalis, & gloria Dei Iſraël
Sup.1.a.1.&.3. erat ſuper ea. ‡Ipſum eſt animal ‖quod vidi 20
ſubter Deũ Iſraël, iuxta fluuiũ Chobar: & in-
*per quatuor tellexi quia cherubim eſſent. ‡Quatuor* vul 21
tus vni, & quatuor alæ vni: & ſimilitudo ma-
nus hominis ſub alis eorum. ‡ Et ſimilitudo 22
vultuũ eorũ, ipſi vult* quos viderã iuxta flu-
uium Chobar, & intuitus eorum, & impetus
ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

CAP. XI.

ET eleuauit me ſpiritus, & introduxit 1
me ad portã domus Domini orientalẽ, A
quæ reſpicit ad ſolis ortũ: & ecce, in introitu
portæ vigintiquinque viri: & vidi in medio
eorũ Iezoniam filiũ Azur, & Pheltiam filiũ
Banaiæ, principes populi. ‡Dixitque ad me, 2
Fili hominis, hi ſunt viri qui cogitãt iniqui-
tatem, & tractant conſiliũ peſſimum in vrbe
iſta: ‡dicentes, Nõne dudum ædificatæ ſunt 3
domus? hæc eſt lebes, nos autẽ carnes. ‡Id- 4
circo vaticinare de eis, vaticinare fili homi-
nis. ‡Et irruit in me ſpiritus Domini, & di- 5
xit ad me: Loquere, Hæc dicit Dñs: ſic locuti
eſtis domus Iſrael, & cogitationes cordis ve-
ſtri ego noui. ‡ plurimos occidiſtis in vrbe 6
hac, & impleſtis vias eius interfectis. ‡ Pro- 7
pterea hæc dicit Dñs Deus: Interfecti veſtri, B
quos poſuiſtis in medio eius, hi ſunt carnes,
& hæc eſt lebes: & educã vos de medio eius.
8 ‡Gladium metuiſtis, & gladiũ inducã ſuper
9 vos, ait Dñs Deus. ‡Et eiiciam vos de medio
eius, daboq́; vos in manũ hoſtium, & faciam
10 in vobis iudicia. ‡Gladio cadetis: in finibus
Iſraël iudicabo vos, & ſcietis quia ego Dñs.
11 ‡ Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non
eritis in medio eius in carnes: in finibus Iſ-
12 raël iudicabo vos. ‡Et ſcietis quia ego Dñs:
quia in præceptis meis nõ ambulaſtis, & iu-
dicia mea non feciſtis, ſed iuxta iudicia gen-
tiũ, quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.
13 ‡Et factum eſt, cũ prophetarẽ, Pheltias filius
C Banaiæ mortuus eſt: & cecidi in faciem meã
clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu
Domine Deus: conſummationem tu facis
14 reliquiarum Iſraël? ‡Et factum eſt verbum
15 Domini ad me dicens: ‡Fili hominis fratres
tui viri propinqui tui, & omnis domus Iſ-
raël, vniuerſi quibus dixerũt habitatores Ie-
ruſalẽ: Longè recedite à Domino, nobis data
16 eſt terra in poſſeſſionẽ. ‡Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Quia longè feci eos in Gen-
tibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis in
ſanctificationem modicam in terris ad quas
17 venerunt. ‡ Propterea loquere, Hæc dicit
Dominus Deus: Cõgregabo vos de populis,
& adunabo de terris in quibus diſperſi eſtis:
18 daboque vobis humum Iſraël. ‡ Et ingre-
dientur illuc, & auferent omnes offenſiones,
19 cunctaſque abominationes eius de illa. ‡‖Et Iere.31.f.33.
dabo eis cor vnũ, & ſpiritũ nouum tribuam Inf.18.g.31.
in viſceribus eorum: & auferam cor lapi- 36.e.26.
D deum de carne eorũ, & dabo eis cor carneũ:
20 ‡Vt in præceptis meis ambulent, & iudicia
mea cuſtodiãt, faciãtque ea: ‖& ſint mihi in Inf.24.a.7.
21 populum, & ego ſim eis in Deum. ‡Quorum Heb.8.c.10.
*cor poſt offendicula & abominationes ſuas *autem
ambulat, horum viam in capite ſuo ponam,
22 dicit Dominus Deus. ‡Et eleuauerũt cheru-
bim alas ſuas, & rotæ cum eis: & gloria Dei
23 Iſraël erat ſuper ea. ‡ Et aſcendit gloria Dñi
de medio ciuitatis, ſtetitq́; ſuper montẽ qui
24 eſt ad Orientem vrbis. ‡ Et ſpiritus leuauit
me, adduxitq́; *in Chaldæam ad tranſmigra- *me q.
tionẽ, in viſione in ſpiritu Dei: & ſublata eſt
25 à me viſio quam videram. ‡ Et locutus ſum
ad tranſmigrationem omnia verba Domini
quæ oſtenderat mihi.

CAP. XII.

1 ET fact* eſt ſermo Domini ad me dicẽs,
2 ‡Fili hominis in medio domus exaſpe-
A rantis tu habitas: qui oculos habẽt ad viden-
dum, & nõ vident: & aures ad audiendum, &
3 nõ audiunt: quia domus exaſperans eſt. ‡ Tu
ergo fili hominis, fac tibi vaſa trãſmigratio-
nis, & tranſmigrabis per diem corã eis: trãſ-
migrabis autem de loco tuo ad locũ alterũ
in conſpectu eorũ, ſi fortè aſpiciant quia do-
4 mus exaſperãs eſt. ‡Et efferes foras vaſa tua
B quaſi vaſa *trãſmigrantis per diẽ in cõſpectu *tranſmi-
eorum: tu autẽ egredieris veſpere corã eis, grationis ſ.
5 ſicut egreditur migrans. ‡ Ante oculos eo-
rum perfode tibi parietem: & egredieris per
6 eum. ‡In conſpectu eorum in humeris por-
taberis, in caligine efferreris: faciem tuã ve-
labis, & nõ videbis terram: quia portentum
dedi

dedi te domui Iſrael. ‡Feci ergo ſicut præce- 7
*Dominus perat mihi *: vaſa mea protuli quaſi vaſa
transmi- *tranſmigrantis per diem: & veſpere perfodi
grationis 5. mihi parietem manu: & in caligine egreſſus
ſum, & in humeris portatus in cōſpectu eo- C
rum. ‡Et factus eſt ſermo Domini manè ad 8
me, dicēs: ‡ Fili hominis nunquid nō dixe- 9
runt ad te domus Iſrael domus exaſperans,
Quid tu facis? ‡Dic ad eos, Hęc dicit Domi- 10
nus Deus: Super ducē onus iſtud, qui eſt in
Ieruſalem, & ſuper omnem domum Iſrael,
quæ eſt in medio eorum. ‡Dic, Ego porten- 11
tum veſtrum: quomodo feci, ſic fiet illis in
tranſmigrationem, & in captiuitatem ibunt.
‡ Et dux qui eſt in medio eorū, in humeris 12
portabitur, in caligine egredietur: parietem D
perfodient, vt educant eum: facies eius ope-
Inf.17.f.20. rietur, vt non videat oculo terram. ‡‖ Et 13
& 32.a.3. extēdam rete meum ſuper eum, & capietur
a.6. in ſagena mea: & adducam eum in Babylo-
nem in terram Chaldæorum: & ipſam non
videbit, ibiq; morietur. ‡Et omnes qui cir- 14
ca eum ſunt præſidium eius & agmina eius
diſpergam in omnē ventum: & gladiū eua-
ginabo poſt eos. ‡Et ſcient quia ego Domi- 15
nus quādo diſperſero illos in Gētibus, & diſ-
ſeminauero eos in terris. ‡Et relinquā ex eis 16
viros paucos à gladio, & fame, & peſtilētia:
vt enarrēt omnia ſcelera eorū in Gētibus ad
quas ingredientur: & ſciēt quia ego Domin⁹.
‡Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 17
‡ Fili hominis, panē tuum in cōturbatione 18
comede: ſed & aquā tuam in feſtinatione &
mœrore bibe. ‡Et dices ad populum terræ: 19
Hæc dicit Dñs Deus ad eos qui habitant in
Ieruſalē in terra Iſrael, Panem ſuū in ſolici-
tudine comedent, & aquam ſuam in deſola-
tione bibēt: vt deſoletur terra à multitudine
ſua, propter iniquitatem omnium qui habi-
tant in ea. ‡Et ciuitates quæ nunc habitan- 20
tur, deſolatæ erunt, terraq; deſerta: & ſcietis
quia ego Dñs. ‡Et factus eſt ſermo Domini 21
ad me, dicens: ‡Fili hominis, quod eſt pro- 22
uerbium iſtud vobis in terra Iſrael? dicen-
tiū: In longū differentur dies, & peribit om- F
nis viſio. ‡Ideo dic ad eos: Hæc dicit Domi- 23
nus Deus: Quieſcere faciā prouerbiū iſtud,
neq; vulgo dicetur vltra in Iſrael: & loque-
re ad eos quòd appropinquauerint dies, &
ſermo omnis viſionis. ‡Non enim erit vltra 24
omnis viſio caſſa, neq; diuinatio ambigua in
medio filiorū Iſrael. ‡Quia ego Domin⁹ lo- 25
quar: & quodcunq; locutus fuero verbū, &
fiet, non prolōgabitur amplius: ſed in diebus G
veſtris domus exaſperans loquar verbum, &
faciā illud, dicit Dominus Deus. ‡ Et factus 26
eſt ſermo Domini ad me, dicēs: ‡Fili homi- 27
nis, ecce domus Iſrael dicentium: Viſio quā
hic videt, in dies multos: & in tempora lon-
ga iſte prophetat. ‡Propterea dic ad eos, Hęc 28
dicit Dominus Deus: Non prolōgabitur vl-
trà omnis ſermo meus: verbum quod locu-
tus fuero, cōplebitur, dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: 1
‡Fili hominis, vaticinare ad prophetas 2
Iſrael, qui prophetant: & dices prophetanti- A
bus de corde ſuo, Audite verbum Domini,
3 ‡Hæc dicit Dñs Deus: ‖ Væ prophetis inſi- Iere.23.a.1. Inf.14.a.6. 34.a.2.
pientibus: qui ſequuntur ſpiritū ſuum, & ni-
4 hil vident. ‡Quaſi vulpes in deſertis, prophe-
5 tæ tui Iſrael erant. ‡ Non aſcendiſtis ex ad-
uerſo, neq; oppoſuiſtis murū pro domo Iſ-
6 rael: vt ſtaretis in prælio in die Dñi. ‡Vident
vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait
Dominus: cùm Dominus non miſerit eos: &
7 perſeuerauerunt confirmare ſermonē. ‡Nū-
quid non viſionē caſſam vidiſtis, & diuina-
tionem mendacem locuti eſtis? & dicitis, ait
8 Dominus: cùm ego non ſim locutus. ‡Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locu-
ti eſtis vana, & vidiſtis mendaciū: ideò ecce
9 ego ad vos, dicit Dominus Deus. ‡ Et erit
B manus mea ſuper prophetas qui vident va-
na, & diuinant mendaciū: in concilio populi
mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael
non ſcribentur, nec in terrā Iſrael ingredie-
10 tur: & ſcietis quia ego Dominus Deus. ‡Eo
quòd deceperint populū meum, dicentes:
Pax. & non eſt pax: & ipſe ædificabat parie-
tē, illi autē liniebant eum luto abſque paleis.
11 ‡ Dic ad eos qui liniunt abſq; temperatura,
quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans,
& dabo lapides prægrandes deſuper irruen-
12 tes, & ventum procellæ diſſipantē. ‡Siquidē
ecce cecidit paries: nunquid non dicetur vo-
13 bis, Vbi eſt litura quam liniſtis? ‡Propterea
hæc dicit Dominus Deus, Et erumpere faciā
ſpiritum tempeſtatū in indignatione mea,
& imber inundans in furore meo erit: & la-
14 pides grandes in ira in conſumptionem. ‡Et
C deſtruam parietē quem liniſtis abſq; tēpera-
mento: & adæquabo eum terræ, & reuelabi-
tur fundamentū eius: & cadet, & conſume-
tur in medio eius: & ſcietis quia ego ſum
15 Dominus. ‡Et cōplebo indignationē meam
in pariete, & in his qui liniunt eum abſque
temperamento, dicamq; vobis: Non eſt pa-
16 ries, & non ſunt qui liniunt eum. ‡Prophetæ
Iſrael qui prophetant ad Ieruſalem, & vidēt
ei viſionem pacis: & non eſt pax, ait Domi-
17 nus Deus. ‡Et tu fili hominis, pone faciem
tuam contra filias populi tui, quæ prophetāt
18 de corde ſuo: & vaticinare ſuper eas, ‡& dic,
Hæc dicit Dominus Deus: Væ *quæ conſuunt *quæ ſ.
puluillos ſub omni cubito manus: & faciūt
ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad ca-
piendas animas: & cùm caperent animas po-
19 puli mei, viuificabant animas eorum. ‡ Et
violabant me ad populum meū, propter pu-
gillum hordei & fragmen panis, vt interfice-
rent animas quæ non moriuntur, & viuifica-
rent animas quæ non viuunt, mētientes po-
20 pulo meo credenti mendaciis. ‡Propter hoc
D hæc dicit Dñs Deus, Ecce, ego ad puluillos
veſtros quibus vos capitis animas volantes:
& dirumpam eos de brachiis veſtris: & di-
mittam animas quas vos capitis, animas ad
21 volādum. ‡Et dirumpam ceruicalia veſtra,
& liberabo populum meū de manu veſtra,
neq; erunt vltrà in manibus veſtris ad præ-
22 dandum: & ſcietis quia ego Dominus. ‡Pro
eo quòd mœrere feciſtis cor iuſti mendaci-
ter, quem ego non contriſtaui: & cōfortaſtis
manus

manus impij, vt non reuerteretur à via ſua
mala, & viueret: ‡propterea vana non vide- 23
bitis, & diuinationes nõ diuinabitis amplius,
& eruã populũ meũ de manu veſtra: & ſcie-
tis quia ego Dñs.

CAP. XIIII.

ET venerũt ad me viri ſeniorum Iſraël, 1
& ſederunt coram me. ‡ Et factus eſt 2
ſermo Domini ad me, dicens, ‡Fili hominis, 3
viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cor- A
dibus ſuis, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſta-
tuerunt contra faciem ſuam: nunquid inter-
rogatus reſpõdebo eis? ‡Propter hoc loque- 4
re eis, & dices ad eos, Hæc dicit Dominus
Deus: Homo homo de domo Iſraël, qui po-
ſuerit immũditias ſuas in corde ſuo, & ſcan-
dalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit cõtra faciem
ſuam, & venerit ad prophetam interrogans
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei in B
multitudine immunditiarum ſuarum: ‡ Vt 5
capiatur domus Iſraël in corde ſuo quo re-
ceſſerunt à me in cunctis idolis ſuis. ‡ Pro- 6
pterea dic ad domum Iſraël, Hæc dicit Do-
minus Deus: Conuertimini & recedite ab
idolis veſtris, & ab vniuerſis cõtaminationi-
bus veſtris auertite facies veſtras. ‡ Quia ho- 7
mo homo de domo Iſraël, & de proſelytis
quicunque aduena fuerit in Iſraël, ſi aliena-
tus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in cor-
de ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatue-
rit cõtra faciem ſuam, & venerit ad prophe-
tam vt interroget per eum me: ego Domi-
nus reſpondebo ei per me. ‡ Et ponam fa- 8
ciem meam ſuper hominẽ illum, & faciam C
eum in exemplũ & in prouerbiũ, & diſper-
dã eum de medio populi mei: & ſcietis quia
Sup. 13. d. 3. ego Dominus. ‡ ‖Et propheta cùm errauе- 9
rit & locutus fuerit verbum: ego Dominus
decepi prophetam illum, & extendam ma-
num meam ſuper illum, & delebo eum de
medio populi mei Iſraël. ‡Et portabunt ini- 10
quitatem ſuam: iuxta iniquitatem interro-
gantis, ſic iniquitas prophetæ erit: ‡ Vt non 11
erret vltrà domus Iſraël à me, neque pol- D
luatur in vniuerſis præuaricationibus ſuis:
ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in
Deum, ait Dominus exercituum. ‡Et factus 12
eſt ſermo Domini ad me, dicens: ‡ Fili ho- 13
minis, terra cùm peccauerit mihi, vt præua-
ricetur præuaricans, extendam manũ meam
Sup. 4. d. 15. ſuper eam, ‖& conteram virgam panis eius:
5. d. 16. & immittam in eam famem, & interficiam
de ea hominem & iumentum. ‡Et ſi fuerint 14
tres viri iſti in medio eius, Noë, Daniel, &
Iob: ipſi iuſtitia ſua liberabũt animas ſuas,
ait Dominus exercituum. ‡ Quòd ſi & be- 15
ſtias peſſimas induxero ſuper terram, vt va- E
ſtem eam: & fuerit inuia, eò quòd non ſit
pertranſiens propter beſtias: ‡Tres viri iſti ſi 16
fuerint in ea, viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia nec filios nec filias liberabunt: ſed ipſi
ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.
‡Vel ſi gladium induxero ſuper terram il- 17
lam, & dixero gladio, Tranſi per terram: &
interfecero de ea hominem & iumentum:
‡Et tres viri iſti fuerint in medio eius: viuo 18
ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt fi-
lios neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur:

19 ‡Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper
F terrã illã, & effudero indignationẽ meã ſuper
eam in ſanguine, vt auferã ex ea hominem
20 & iumentu: ‡ Et Noë, & Daniel, & Iob fue-
rint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia filium & filiam non liberabunt:
ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
21 ‡Quoniã hæc dicit Dominus Deus: Quòd
& ſi quatuor iudicia mea peſſima, gladium
& famẽ, ac beſtias malas, & peſtilentiã immi
ſero in Ieruſalẽ, vt interficiã de ea hominẽ
22 & pecus: ‡Tamen relinquetur in ea ſaluatio
G educentiũ filios & filias: ecce ipſi egredientur
ad vos, & videbitis viam eorum & adinuen-
tiones eorum: & conſolabimini ſuper malo
quod induxi in Ieruſalẽ in omnibus quæ im
23 portaui ſuper eam. ‡Et conſolabuntur vos,
cùm videritis viam eorum & adinuentiones
eorum: & cognoſcetis quòd nõ fruſtrà fece-
rim omnia q̃ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs,
2 ‡Fili hominis, quid fiet de ligno vitis
A ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter
3 ligna ſyluarum? ‡Nunquid tolletur de ea li-
gnũ, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea pa-
xillus, vt dependeat in eo quodcunque vas?
4 ‡Ecce, igni datum eſt in eſcam, vtramque
partẽ eius conſumpſit ignis, & medietas eius
redacta eſt in fauillã: nunquid vtile erit ad
5 opus? ‡Etiam cùm eſſet integrum, non erat
aptũ ad opus: quantò magis cùm illud ignis
deuorauerit & cõbuſſerit, nihil ex eo fiet ope
6 ris? ‡Propterea hæc dicit Dñs Deus, Quomo
B do lignũ vitis inter ligna ſyluarũ quod dedi
igni ad deuorandum, ſic ᵃtradam habitatores ᵃ tradidi g.
7 Ieruſalem. ‡Et ponam faciem meã in eos: de
igne egredientur, & ignis conſumet eos: &
ſcietis quia ego Dominus, Cùm poſuero fa-
8 ciem meam in eos, ‡& dedero terram inuiã
& deſolatam: eò quòd præuaricatores exti-
terint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens,
2 ‡Fili hominis, notas fac Ieruſalẽ abo-
3 minationes ſuas, ‡Et dices, Hæc dicit Domi-
A nus Deus Ieruſalem, Radix tua & generatio
tua de terra Chanãã: pater tuus Amorrhæus,
4 & mater tua Cethæa. ‡Et quando nata es, in
die ortus tui nõ eſt præciſus vmbilicus tuus,
& aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſali-
5 ta, nec inuoluta pannis. ‡Non pepercit ſuper
te oculus, vt faceret tibi vnum de his, miſer-
tus tui: ſed proiecta es ſuper faciem terræ in
abiectione animæ tuæ, in die qua nata es.
6 ‡ Tranſiens autem per te, vidi te conculcari
in ſanguine tuo: & dixi tibi cùm eſſes in ſan
guine tuo, Viue. dixi inquam tibi, In ſan-
7 guine tuo viue. ‡Multiplicatã quaſi germen
agri dedi te: & multiplicata es, & grãdis ef-
fecta, & ingreſſa es, & perueniſti ad mundũ
muliebrem: ubera tua intumuerũt, & pilus
tuus germinauit: & eras nuda, & confuſione
8 plena. ‡ Et tranſiui per te, & vidi te: & ecce
tempus tuum tempus amantium, & expandi
B amictum meum ſuper te, & operui ignomi-
niam tuam. Et iuraui tibi, & ingreſſus ſum

pactum tecum, ait Dominus Deus: & facta es
mihi. ‡Et laui te aqua, & emundaui ſangui- 9
nem tuum ex te: & vnxi te oleo. ‡Et veſti- 10
ui te diſcoloribus, & calceaui te hyacintho:
& cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus. ‡Et 11
ornaui te ornamēto, & dedi armillas in ma- B
nibus tuis, & torquem circa collū tuum. ‡Et 12
dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos au-
ribus tuis, & coronam decóris in capite tuo.
‡Et ornata es auro & argento, & veſtita es 13
byſſo, & polymito, & multis coloribus: ſimi-
là & mel, & oleū comediſti, & decôra facta
es vehementer nimis: & profeciſti in regnū.
‡Et egreſſum eſt nomen tuū in Gentes pro- 14
pter ſpeciē tuā: quia perfecta eras in decóre
meo, quem poſuerā ſuper te, dicit Dominus
Deus. ‡Et habens fiduciam in pulchritudi- 15
ne tua fornicata es in nomine tuo: & expo-
ſuiſti fornicationem tuā omni tranſeunti, vt
eius fieres. ‡Et ſumēs de veſtimentis tuis, fe- 16
ciſti tibi excelſa hinc inde conſuta: & forni-
cata es ſuper eis, ſicut non eſt factum, neque
futurum eſt. ‡Et tuliſti vaſa decóris tui, de 17
auro meo atque argento meo, quæ dedi
tibi: & feciſti tibi imagines maſculinas, &
fornicata es in eis. ‡Et ſumpſiſti veſtimenta 18
[a]veſtita es eis 22. tua multicoloria, & [a]operuiſti illas[a]: & oleū
meū, & thymiama meū poſuiſti corā eis. ‡Et 19
panem meū quē dedi tibi, ſimilam, & oleū,
& mel quibus enutriui te, poſuiſti in conſpe
ctu eorū in odorem ſuauitatis, & factū eſt, ait
Dominus Deus. ‡Et tuliſti filios tuos & fi- 20
lias tuas quas generaſti mihi: & immolaſti C
eis ad deuorandum. Nunquid parua eſt for-
nicatio tua? ‡Immolaſti filios meos, & dedi- 21
ſti, illos cōſecrans, eis. ‡Et poſt omnes abo- 22
minationes tuas & fornicationes, non es re-
cordata dierū adoleſcentiæ tuæ, quando eras
nuda & cōfuſione plena cōculcata in ſangui-
ne tuo. ‡Et accidit poſt omnem malitiā tuā 23
(væ væ tibi, ait Dominus Deus) ‡& ædifica- 24
ſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in
cunctis plateis. ‡Ad omne caput viæ ædifica- 25
ſti ſignū proſtitutionis tuæ: & abominabilem
feciſti decórem tuū: & diuiſiſti pedes tuos
omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicatio-
nes tuas. ‡Et fornicata es cum filiis Aegypti 26
vicinis tuis magnarū carniū: & multiplicaſti
fornicationē tuā ad irritandū me. ‡Ecce, ego 27
extendam manum meā ſuper te, & auferam
[b]ius tuum 30 [b]iuſtificationē tuam[b]: & dabo te in animas
odientiū te filiarū Palæſtinarum, quæ eru-
beſcunt in via tua ſcelerata. ‡Et fornicata es 28
in filiis Aſſyriorū, eò quòd necdū fueris ex-
pleta: & poſtquā fornicata es, nec ſic es ſatia-
ta. ‡Et multiplicaſti fornicationē tuā in ter- 29
ra Chanáan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata
es. ‡In quo mūdabo cor tuum, ait Dominus 30
Deus: cùm facias omnia hæc opera mulieris
meretricis & procacis? ‡Quia fabricaſti lu- 31
panar tuū in capite omnis viæ, & excelſum
tuū feciſti in omni platea: nec facta es quaſi D
meretrix faſtidio augens pretium, ‡ſed quaſi 32
mulier adultera quæ ſuper virum ſuū indu-
cit alienos. ‡Omnibus meretricibus dantur 33
mercedes: tu autē dediſti mercedes cunctis
amatoribus tuis, & dona donabas eis vt in-
trarent ad te vndique ad fornicandum tecū.
34 ‡Factumq́; eſt in te contra conſuetudinē mu-
lierum in fornicationibus tuis, & poſt te nō
erit fornicatio: in eo enim quod dediſti mer-
cedes, & mercedes non accepiſti, factū eſt in
35 te contrariū. ‡Propterea meretrix audi ver-
36 bum Domini. ‡Hæc dicit Dn̄s Deus, Quia
effuſum eſt æs tuū, & reuelata eſt ignominia
tua in fornicationibus tuis ſuper amatores
tuos, & ſuper idola abominationum tuarum
in ſanguine filiorū tuorum quos dediſti eis:
37 ‡Ecce, ego cōgregabo omnes amatores tuos
quibus commiſta es, & omnes quos dilexiſti cū
vniuerſis quos oderas: & congregabo eos ſu-
per te vndique, & nudabo ignominiam tuā
coram eis, & videbunt omnem turpitudinē
38 tuam. ‡¶Et iudicabo te iudiciis adulterarū Inf. 23. b. 10.
& effundentium ſanguinē: & dabo te in ſan g. 45.
39 guinem furoris & zeli. ‡Et dabo te in manus
E eorū, & deſtruent lupanar tuū, & demolien-
tur proſtibulū tuū: & denudabūt te veſtimē-
tis tuis, & auferent vaſa decoris tui: & dere-
linquent te nudam plenamque ignominia:
40 ‡Et adducent ſuper te multitudinē, & lapi-
dabunt te lapidibus, & trucidabunt te gla- 4. Re. 25. b. 9
41 diis ſuis. ‡¶Et comburēt domos tuas igni, &
facient in te iudicia in oculis mulierū pluri-
marum: & deſines fornicari, & mercedes vl-
42 trà nō dabis. ‡Et requieſcet indignatio mea
in te: & auferetur zelus meus à te, & quieſ-
43 cam, nec iraſcar amplius. ‡Eò quòd nō fue-
ris recordata dierū adoleſcentiæ tuæ, & pro-
uocaſti me in omnibus his: quapropter &
ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus
Deus, & nō feci iuxta ſcelera tua in omnibus
44 abominationibꝰ tuis. ‡Ecce, omnis qui dicit
vulgò prouerbiū, in te aſſumet illud, dicens,
45 Sicut mater ita & filia eius. ‡Filia matris
tuæ es tu, quæ proiecit virum ſuum, & filios
ſuos: & ſoror ſororū tuarū es tu, quæ proie-
cerunt viros ſuos & filios ſuos: mater veſtra
46 Cethæa, & pater veſter Amorrhæus. ‡Et ſo-
ror tua maior, Samaria, ipſa & filiæ eius quæ
habitant ad ſiniſtrā tuā: ſoror autem tua mi-
nor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma,
47 & filiæ eius. ‡Sed nec in viis earū ambula-
F ſti, neque ſecundū ſcelera earum feciſti pau-
xillum minus: penè ſceleratiora feciſti illis
48 in omnibus viis tuis. ‡Viuo ego, dicit Domi-
nus Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua
ipſa, & filiæ eius, ſicut feciſti tu & filiæ tuæ. Gen. 18. f. 29.
49 ‡Ecce ¶ hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis
tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundātia, &
otium ipſius & filiarū eius: & manum ege-
50 no & pauperi non porrigebant. ‡Et eleuatæ
ſunt, & fecerunt abominationes corā me: & [c]vidi 2.
51 abſtuli eas ſicut [c]vidiſti[c]. ‡Et Samaria dimi-
dium peccatorum ſuorum non peccauit: ſed
viciſti eas ſceleribus tuis, & iuſtificaſti ſoro-
res tuas in omnibus abominationibus tuis,
52 quas operata es. ‡Ergo & tu porta confuſio-
nem tuam, quæ viciſti ſorores tuas peccatis
tuis, ſceleratius agens ab eis: iuſtificatæ ſunt
enim à te. ergo & tu confundere, & porta
ignominiam tuam, quæ iuſtificaſti ſorores
53 tuas. ‡Et conuertam reſtituens eas conuer-
ſione Sodomorum cum filiabus ſuis, & con-
uerſione

uerſione Samariæ & filiarum eius: & conuer-
tam reuerſionē tuam in medio earum, ‡ vt 54
portes ignominiam tuam, & confundaris in
omnibus quæ feciſti, cōſolans eas. ‡ Et ſoror 55
tua Sodoma, & filij eius reuertentur ad anti- G
quitatē ſuam: *& Samaria, & filiæ eius reuer- *53.
tētur ad antiquitatē ſuam: & tu, & filiæ tuæ
reuertemini ad antiquitatē veſtrā. ‡ Nō fuit 56
autē Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in
die ſuperbiæ tuæ, ‡ antequā reuelaretur ma- 57
litia tua: ſicut hoc tēpore in opprobrium fi-
liarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo
filiarum Palæſthinarum quæ ambiunt te per
gyrum. ‡ ſcelus tuū & ignominiam tuam tu 58
portaſti, ait Dominus Deus: ‡ Quia hæc dicit 59
Dominus Deus, Et faciam tibi ſicut deſpexi-
ſti iuramentū, vt irritum faceres pactū: ‡ & 60
recordabor ego pacti mei tecum in diebus a-
doleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactū ſem-
piternum. ‡ Et recordaberis viarum tuarum, 61
& confunderis: cùm receperis ſorores tuas te
maiores cum minoribus tuis: & dabo eas ti-
bi in filias, ſed non ex pacto tuo. ‡ Et ſuſcita- 62
bo ego pactū meum tecum: & ſcies quia ego
Dominus. ‡ vt recorderis & confundaris, & 63
non ſit tibi vltrà aperire os præ confuſione
tua, cùm placatus tibi fuero in omnibus quæ
feciſti, ait Dominus Deus.

## CAP. XVII.

ET factum eſt verbum Domini ad me, 1
dicens, ‡ Fili hominis propone ænigma, 2 Ænigma.
& narra parabolam ad domū Iſrael, ‡ & di- A
ces, Hæc dicit Dominus Deus, Aquila grādis 3
magnarum alarum, longo membrorū ductu,
plena plumis & varietate, venit ad Libanū,
& tulit medullam cedri. ‡ Summitatē fron- 4
dium eius auulſit: & trāſportauit eam in ter-
ram Chanáan, in vrbe negotiatorum poſuit
illam. ‡ Et tulit de ſemine terræ, & poſuit il- 5
lud in terra pro ſemine: vt firmaret radicem
ſuper aquas multas, in ſuperficie poſuit illud.
‡ Cumq; germinaſſet, creuit in vineam latio- 6
rem humili ſtatura, reſpicientibus ramis eius B
ad eam: & radices eius ſub illa erant. facta
eſt ergo vinea, & fructificauit in palmites, &
emiſit propagines. ‡ Et facta eſt aquila alte- 7
ra grandis, magnis alis, multiſque plumis: &
ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad
eam, palmites ſuos extendit ad illam, vt irri-
garet eam de areolis germinis ſui. ‡ *In terra 8 *Quæ
bona ſuper aquas multas plantata eſt: vt fa-
ciat frondes, & portet fructum, vt ſit in vineā C
grandem. ‡ Dic, Hæc dicit Dominus Deus, 9
Ergóne proſperabitur? nónne radices eius
euellet, & *fructus eius diſtringet, & ſiccabit *fructum 5
omnes palmites germinis eius, & areſcet: &
non in brachio grandi, neq; in populo mul-
to, vt euelleret eam radicitus? ‡ Ecce plātata 10
eſt: ergóne proſperabitur? nónne cùm teti-
gerit eam ventus vrens ſiccabitur, & in areis
germinis ſui areſcet? ‡ Et factum eſt verbum 11
Domini ad me, dicens, ‡ Dic ad domū exa- D
ſperātem, Neſcitis quid iſta ſignificent? Dic. 12
Ecce, venit rex Babylonis in Ieruſalē: & aſſu-
met regem & principes eius, & adducet eos
ad ſemetipſum in Babylonem. ‡ Et tollet de 13
ſemine regni, ferietq; cum eo fœdus, & ab eo
accipiet iuſiurandum. ſed & fortes terræ tol-
14 let: ‡ Vt ſit regnum humile, & nō eleuetur,
15 ſed cuſtodiat pactū eius, & ſeruet illud. ‡ Qui
recedens ab eo, miſit nuntios ad Aegyptum,
vt daret ſibi equos, & populū multum. Nun-
quid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem
qui fecit hæc? & qui diſſoluit pactum, nun-
16 quid effugiet? ‡ Viuo ego, dicit Dñs Deus,
E quoniam in loco regis qui conſtituit eum
regē, cuius fecit irritum iuramentū, & ſoluit
pactum quod habebat cum eo, in medio Ba-
17 bylonis morietur. ‡ Et non in exercitu gran-
di, neq; in populo multo faciet contra eum
Pharao prælium: in iactu aggeris, & in extru-
ctione vallorum, vt interficiat animas mul-
18 tas. ‡ Spreuerat enim iuramentum, vt ſolue-
F ret fœdus, & ecce dedit manū ſuam, & cùm
19 omnia hæc fecerit, non effugiet. ‡ Propterea
hæc dicit Dominus Deus, Viuo ego, quoniā
iuramentum quod ſpreuit, & fœdus quod
præuaricatus eſt, ponam in caput eius.
20 ‡ Et expandam ſuper eum rete meum, & Sup.12.d.15
comprehendetur in ſagena mea: & adducam Inf.32.a.3.
eum in Babylonem, & iudicabo eum ibi in
21 præuaricatione qua deſpexit me. ‡ Et om-
nes profugi eius cum vniuerſo agmine ſuo,
gladio cadent: reſidui autem in omnē ven-
tum diſpergentur: & ſcietis quia ego Do-
22 minus loquutus ſum. ‡ Hæc dicit Dominus
Deus, Et ſumam ego de medulla cedri ſub-
limis, & ponam: de vertice ramorum eius
tenerum diſtringam, & plantabo ſuper mon
23 tem excelſum & eminentem. ‡ In monte
G ſublimi Iſrael plantabo illud, & erumpet in
germen, & faciet fructum, & erit in cedrum
magnam: & habitabunt ſub ea omnes vo-
lucres & vniuerſum volatile, ſub vmbra
24 frondium eius nidificabit. ‡ Et ſcient omnia
ligna regionis, quia ego Dominus humilia-
ui lignum ſublime, & exaltaui lignum hu-
mile: & ſiccaui lignum viride, & frondere
feci lignum aridum. Ego Dominus loquu-
tus ſum, & feci.

## CAP. XVIII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 ‡ Quid eſt quod inter vos parabolam
A vertitis in prouerbium iſtud in terra Iſrael?
dicentes, Patres comederunt vuam acerbā, Iere.31.e.29.
3 & dentes filiorum obſtupeſcunt. ‡ Viuo ego,
dicit Dominus Deus, ſi erit vltrà vobis para-
4 bola hæc in prouerbiū in Iſráel. ‡ Ecce om-
nes animæ, meæ ſunt: vt anima patris, ita &
anima filij, mea eſt: anima quę peccauerit, ip-
5 ſa morietur. ‡ Et vir, ſi fuerit iuſtus, & fece-
6 rit iudiciū & iuſtitiā, ‡ in montibus non co-
mederit, & oculos ſuos nō leuauerit ad idóla
domus Iſrael: & vxorē proximi ſui non vio-
lauerit, & ad mulierē menſtruatā non acceſ-
7 ſerit, ‡ Et hominē non contriſtauerit: pignus
B debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit,
panem ſuum eſurienti dederit, & nudū ope- Iſa.58.b.7.
8 ruerit veſtimento, ‡ Ad vſuram non cōmo- Mat.25.c.35
dauerit, & amplius nō acceperit: ab iniquita-
te auerterit manū ſuam, & iudiciū verū fe-
9 cerit inter virū & virū: ‡ *in præceptis meis *&
ambulauerit, & iudicia mea cuſtodierit, vt
faciat veritatem: hic iuſtus eſt, vita viuet, ait

Dominus Deus. ‡ Quòd ſi genuerit filiũ la- 10
tronem effundentẽ ſanguinẽ, & fecerit vnũ
de iſtis: ‡ & hæc quidẽ omnia nõ facientem, 11
ſed in montibus comedentẽ, & vxorem pro- C
ximi ſui pollueniẽ: ‡ Egenum & pauperem 12
contriſtantem, rapientem rapinas, pignus nõ
reddentẽ, & ad idola leuantem oculos ſuos,
abominationẽ facientem: ‡ Ad vſuram dan- 13
tem, & amplius accipientẽ: nũquid viuet? nõ
viuet. cùm vniuerſa hæc deteſtanda fecerit,
morte morietur, ſanguis eius in ipſo erit.
‡ Quòd ſi genuerit filium, qui videns omnia 14
peccata patris ſui quæ fecit timuerit, & non
fecerit ſimile eis: ‡ ſuper mõtes nõ comede- 15
rit, & oculus ſuos nõ leuauerit ad idola do-
mus Iſraël, & vxorẽ proximi ſui nõ violaue-
rit: ‡ Et virum nõ cõtriſtauerit, pignus non 16
retinuerit, & rapinã non rapuerit, panẽ ſuum D
eſurienti dederit, & nudum operuerit veſti-
mento: ‡ A pauperis iniuria auerterit manũ 17
*& ſuam, vſuram & ſuperabundantiã nõ accepe-
rit, * iudicia mea fecerit, in præceptis meis
ambulauerit: hic nõ morietur in iniquitate
patris ſui, ſed vita viuet. ‡ Pater eius quia ca- 18
lumniatus eſt, & vim fecit fratri, & malum
operatus eſt in medio populi ſui: ecce, mor-
tuus eſt in iniquitate ſua. ‡ Et dicitis, quare 19
nõ portabit filius iniquitatẽ patris? Videlicet,
quia filius iudiciũ & iuſtitiam operatus eſt,
omnia præcepta mea cuſtodiuit, & fecit illa,
Deu.24.c.16 viuet vita. ‡ ‖Anima quæ peccauerit, ipſa mo 20
4.Re.14.b.6 rietur: filius nõ portabit iniquitatem patris,
2.Pa.25.a.4 & pater non portabit iniquitatem filij: iuſti-
tia iuſti ſuper eum erit, & impietas impij erit
ſuper eum. ‡ Si autẽ impius egerit pœniten- 21
tiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus E
eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fe-
cerit iudicium & iuſtitiam: vita viuet, & nõ
morietur. ‡ Omnium iniquitatũ eius quas 22
operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua
Pſa.29.a.4 quam operatus eſt, viuet. ‡ ‖Nunquid vo- 23
Inf.33.c.11. luntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus
2.Pet.3.b.9 Deus, & non vt conuertatur à viis ſuis, & vi-
uat? ‡ Si autẽ auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, 24
& fecerit iniquitatẽ ſecundũ omnes abomi-
nationes quas operari ſolet impius, nunquid
viuet? omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non F
recordabuntur: in præuaricatione qua præ-
uaricatus eſt, & in peccato ſuo quod pecca-
Inf.33.d.20 uit, in ipſis morietur. ‡ ‖Et dixiſtis, Nõ eſt æ- 25
qua via Domini. Audite ergo domus Iſrael,
Nunquid via mea nõ eſt æqua, & non magis
viæ veſtræ prauæ ſunt? ‡ Cùm enim auerte- 26
rit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquita-
tem, morietur in eis: in iniuſtitia quam ope-
ratus eſt, morietur. ‡ Et cùm auerterit ſe im- 27
pius ab impietate ſua quam operatus eſt, &
fecerit iudicium & iuſtitiã: ipſe animã ſuam
viuificabit. ‡ Conſyderans enim, & auertens 28
ſe ab omnib⁹ iniquitatibus ſuis quas opera-
tus eſt, vita viuet, & nõ morietur. ‡ Et dicũt 29
filij Iſraël, Non eſt æqua via Domini. Nun- G
quid viæ meæ non ſunt æquæ, domus Iſrael,
& nõ magis viæ veſtræ prauæ? ‡ Idcirco vnũ 30
quenque iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſ-
Mat.3.a.2 rael, ait Dominus Deus. ‖Conuertimini, &
agite pœnitẽtiam ab omnibus iniquitatibus
veſtris: & nõ erit vobis in ruinam iniquitas.
31 ‡ Proijcite à vobis omnes *præuaricationes *iniquita-
veſtras in quibus præuaricati eſtis, & facite tes
vobis cor nouum, & ſpiritũ nouum: & qua-
32 re moriemini domus Iſrael? ‡ ‖Quia nolo Sup.c.23.
mortem morientis, dicit Dominus Deus, re- Inf.33.c.11.
uertimini, & viuite.

CAP. XIX.

1 ET tu * aſſume planctum ſuper principes *fili homi-
2 Iſrael, ‡ & dices, Quare mater tua leæ- nis
A na inter leones cubauit, in medio leunculo-
3 rum enutriuit catulos ſuos? ‡ Et eduxit vnũ
de leunculis ſuis, leo factus eſt: & didicit ca-
4 pere prædam, hominemque comedere. ‡ Et
audierunt de eo Gentes, & non abſque vul-
neribus ſuis ceperũt eum: & adduxerũt eum
5 in catenis in terrã Aegypti. ‡ Quæ cùm vi-
diſſet quoniam infirmata eſt, & periit expe-
ctatio eius: tulit vnum de leunculis ſuis, leo-
6 nem conſtituit eum. ‡ Qui incedebat inter
B leones, & factus eſt leo: & didicit prædam
7 capere, & homines deuorare: ‡ Didicit viduas
facere, & ciuitates eorum in deſertũ adduce-
re: & deſolata eſt terra & plenitudo eius à
8 voce rugitus illius. ‡ Et cõuenerũt aduerſus
eum Gentes vndiq; de prouinciis, & expan-
derunt ſuper eum rete ſuũ, in vulneribus ea-
9 rum captus eſt. ‡ Et miſerunt eũ in caueam,
C in catenis adduxerũt eum ad regem Babylo-
nis: miſeruntq; eum in carcerem, ne audire-
10 tur vox eius vltrà ſuper mõtes Iſrael. ‡ Ma-
ter tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper a-
quã plantata eſt: fructus eius, & frondes eius
11 creuerunt ex aquis multis. ‡ Et factæ ſunt ei
virgæ ſolidæ in ſceptra dominantiũ, & exal-
tata eſt ſtatura eius inter frõdes: & vidit alti-
tudinem ſuam in multitudine palmitũ ſuo-
12 rum. ‡ Et euulſa eſt in ira, in terramque pro-
D iecta: ‖& ventus vrens ſiccauit fructum eius: Oſee.13.d.15
marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ roboris
13 eius: ignis comẽdit eam. ‡ Et nunc tranſ-
plantata eſt in deſertum, in terra inuia & ſi-
14 tienti. ‡ Et egreſſus eſt ignis de virga ramo-
rum eius, qui fructum eius comẽdit: & non
fuit in ea virga fortis, ſceptrum dominantiũ.
Planctus eſt, & erit in planctum.

CAP. XX.

1 ET factũ eſt in anno ſeptimo, in quinto,
A in decima menſis: venerunt viri de ſe-
nioribus Iſrael vt interrogarent Dominũ, &
2 ſederunt coram me. ‡ Et factus eſt ſermo Do-
3 mini ad me, dicens, ‡ Fili hominis loquere
ſenioribus Iſrael, & dices ad eos, Hæc dicit
Dominus Deus, Nũquid ad interrogandũ me
vos veniſtis? viuo ego quia non reſpondebo
4 vobis, ait Dominus Deus. ‡ Si iudicas eos, ſi
iudicas fili hominis? abominationes patrum
5 eorum oſtende eis. ‡ Et dices ad eos, Hæc di-
cit Dominus Deus, in die qua elegi Iſrael, &
leuaui manum meam pro ſtirpe domus Ia-
cob: & apparui eis in terra Aegypti, & leua-
ui manum meam pro eis, dicens, Ego Domi-
6 nus Deus veſter: ‡ in die illa leuaui manum
meam pro eis, vt educerem eos de terra
Aegypti, in terram quam prouideram eis,
fluentem lacte & melle, quæ eſt egregia inter
7 omnes terras. ‡ Et dixi ad eos, Vnuſquiſque
offenſio-

offenſiones oculorum ſuorum abiſciat,& in B
idólis Aegypti nolite pollui : ego Dominus
Deus veſter. ‡Et irritauerũt me,noluerunt- 8
que me audire: vnuſquiſque abominationes
oculorũ ſuorũ non proiecit,nec idóla Aegy-
pti reliquerũt . & dixi vt effunderẽ indigna-
tionem meam ſuper eos , & implerem iram
meam in eis , in medio terræ Aegypti. ‡ Et 9
feci propter nomen meũ, vt non violaretur
coram Gentibus,in quarũ medio erãt,& in-
ter quas apparui eis,vt educerẽ eos de terra
Aegypti. ‡ Eieci ergo eos de terra Aegypti. 10
Leui.18.a.5. & eduxi eos in deſertũ.‡‖ Et dedi eis præce- 11
Rom.10.a.5. pta mea, & iudicia mea oſtẽdi eis,quæ faciẽs
Exo.20.b.8. homo, viuet in eis . ‡ Inſuper & ‖ ſabbatha 12
31.c.13. mea dedi eis,vt eſſent ſignũ inter me & eos:
Deu 5.b.12. & ſcirent quia ego Dñs ſanctificans eos. ‡Et 13
irritauerunt me domus Iſrael in deſerto, in
præceptis meis non ambulauerũt, & iudicia
mea proiecerunt , ‖quæ faciens homo viuet
Gal.3.b.12. in eis: ‖ & ſabbatha mea violauerunt vehe-
Exo.16.f.18 menter.dixi ergo vt effunderẽ furorẽ meum
ſuper eos in deſerto, & conſumerem eos.‡Et 14
feci propter nomen meum,ne violaretur co-
rã Gentibus de quibus eieci eos,in conſpectu
earum. ‡Ego igitur leuaui manũ meã ſuper 15
eos in deſerto , ne inducerẽ eos in terrã quã C
dedi eis fluentem lacte & melle , præcipuam
terrarum omnium: ‡Quia iudicia mea pro- 16
iecerunt,& in præceptis meis nõ ambulaue-
rũt,& ſabbatha mea violauerunt : poſt idóla
enim cor eorum gradiebatur . ‡ Et pepercit 17
oculus meus ſuper eos,vt nõ interficerẽ eos:
nec conſumpſi eos in deſerto. ‡ Dixi autẽ ad 18
filios eorũ in ſolitudine : In præceptis patrũ
veſtrorũ nolite incedere , nec iudicia eorum
cuſtodiatis,nec in idólis eorum polluamini.
‡Ego Dñs De⁹ veſter,in præceptis meis am- 19
bulate,& iudicia mea cuſtodite, & facite ea.
‡Et ſabbatha mea ſanctificate,vt ſint ſignum 20
*ſciatis 3. inter me & vos: & *ſciatur⁹ quia ego ſum
*& Dñs Deus veſter.‡Et exacerbauerũt me filij, 21
*in præceptis meis non ambulauerũt: & iu-
dicia mea non cuſtodierunt,vt facerent ea:
quæ cũ fecerit homo, viuet in eis : & ſabba-
tha mea violauerũt:& cõminatus ſum vt ef-
funderẽ furorẽ meũ ſuper eos, & implerem
irã meã in eis in deſerto .‡ Auerti autẽ ma- 22
num meã,& feci propter nomẽ meũ, vt non D
violaretur coram Gentibus,de quibus eieci
eos in oculis earũ.‡Iterum leuaui manum 23
meam in eos in ſolitudine,vt diſpergerẽ illos
in nationes,& ventilarẽ in terras: ‡eò quòd 24
iudicia mea non feciſſent , & præcepta mea
reprobaſſent , & ſabbatha mea violaſſent,&
poſt idóla patrũ ſuorũ fuiſſent oculi eorum.
‡ Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, 25
& iudicia in quibus non viuent : ‡ Et pollui 26
eos in muneribus ſuis cùm offerrent omne
quod aperit vuluam, propter delicta ſua : &
ſcient quia ego Dominus . ‡ Quamobrẽ lo- 27
quere ad domum Iſrael fili hominis,& dices
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Adhuc &
in hoc blaſphemauerũt me patres veſtri , cũ
ſpreuiſſent me contemnentes : ‡ & induxiſ- 28
ſem eos in terram ſuper quam leuaui ma-
*illam 3. num meam vt darem *eis: viderunt omnem
collem excelſum,& omne lignum nemoro-
ſum,& immolauerunt ibi victimas ſuas : &
dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ, &
poſuerunt ibi odorem ſuauitatis ſuæ , & li-
29 bauerunt libationes ſuas. ‡ Et dixi ad eos,
E Quid eſt excelſum ad quod vos ingredimi-
ni? Et vocatum eſt nomen eius Excelſum
30 vſq; ad hanc diẽ. ‡ Propterea dic ad domum
Iſrael,Hæc dicit Dñs Deus,Certè in via pa-
trum veſtrorũ vos polluimini,& poſt offen-
31 dicula eorum vos fornicamini. ‡Et in obla-
tione donorũ veſtrorum, cũ traducitis filios
veſtros per ignẽ,vos polluimini in omnibus
idólis veſtris vſq; hodie : & ego reſpondebo
vobis dom⁹ Iſrael? Viuo ego,dicit Dominus
32 Deus,quia non reſpondebo vobis.‡Neq; co-
gitatio mentis veſtræ fiet, dicentiũ, Erimus
ſicut Gentes , & ſicut cognationes terræ , vt
33 colamus ligna & lapides . ‡ Viuo ego , dicit
Dñs Deus,quoniam in manu forti,& in bra-
chio extento,& in furore effuſo regnabo ſu-
34 per vos. ‡Et educã vos de populis : & con-
gregabo vos de terris , in quibus diſperſi
eſtis,in manu valida & in brachio extẽto,&
35 in furore effuſo regnabo ſuper vos. ‡ Et ad-
ducam vos in deſertũ populorũ,& iudicabor
36 vobiſcũ ibi facie ad faciẽ. ‡Sicut iudicio con-
F tẽdi aduerſum patres veſtros in deſerto ter-
ræ Aegypti : ſic iudicabo vos , dicit Domi-
37 nus*. ‡Et ſubijciam vos ſceptro meo , & in- *Deus 6.
38 ducã vos in vinculis fœderis. ‡Et eligam de
vobis trãſgreſſores & impios, & de terra in-
colatus eorũ educã eos,& in terrã Iſrael non
ingredientur . & ſcietis quia ego Dominus.
39 ‡Et vos domus Iſrael , Hæc dicit Dñs Deus,
Singuli poſt idóla veſtra ambulate,& ſeruite
eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis me , &
nomen meũ ſanctũ pollueritis vltrà in mu-
40 neribus veſtris,& in idólis veſtris: ‡in mõte
ſancto meo,in monte excelſo Iſrael, ait Dñs
Deus, ibi ſeruiet mihi omnis domus Iſrael:
omnes , inquam , in terra in qua placebunt
mihi,& ibi quæram primitias veſtras,& ini-
tium decimarum veſtrarũ in omnibus ſan-
41 ctificationibus veſtris. ‡In odorem ſuauita-
tis ſuſcipiam vos ,cũ eduxero vos de popu-
lis, & congregauero vos de terris, in quas di-
ſperſi eſtis : & ſanctificabor in vobis in ocu-
42 lis nationum.‡Et ſcietis quia ego Dñs, cùm
G induxero vos ad terram Iſrael, in terrã pro
qua leuaui manum meam, vt darem eã pa-
43 tribus veſtris.‡Et recordabimini ibi viarum
veſtrarum,& omnium ſcelerum veſtrorum,
quib⁹ polluti eſtis in eis, & diſplicebitis vo-
bis in conſpectu veſtro in omnibus malitij-
44 s veſtris quas feciſtis.‡Et ſcietis quia ego Do-
minus , cùm benefecero vobis propter no-
men meum, & nõ ſecundũ vias veſtras ma-
las, neq; ſecundum ſcelera veſtra peſsima
45 domus Iſrael, ait Dominus Deus.‡Et factus
46 eſt ſermo Domini ad me,dicens,‡Fili homi-
nis,pone faciem tuam contra viam Auſtri,&
ſtilla ad Aphricum,& propheta ad ſaltũ agri
47 meridiani. ‡ Et dices ſaltui meridiano, audi
verbum Domini,Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce, ego ſuccendam in te ignem , & com-
buram in te omne lignum viride , & omne

ſignum aridū: non extinguetur flamma ſuc-
cenſionis: & cōburetur in ea omnis facies ab
Auſtro vſq; ad Aquilonem. ‡ Et videbit vni- 48
uerſa caro quia ego Dn̄s ſuccendi eā, nec ex-
tinguetur. ‡ Et dixi, Ah, Ah, Ah, Dn̄e Deus: ip- 49
ſi dicunt de me: Nunquid non per parabo-
las loquitur iſte?

CAP. XXI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cēs, ‡ Fili hominis, pone faciē tuam ad 2
Ieruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & prophe- A
ta contra humū Iſraël. ‡ Et dices terræ Iſraël, 3
Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, &
eijciam gladium meū de vagina ſua, & oc-
cīdam in te iuſtum & impium. ‡ Pro eo au- 4
tem quòd occidi in te iuſtum & impiū, id-
circo egredietur gladius meus de vagina ſua
ad omnem carnem ab Auſtro vſq; ad Aqui-
lonem: ‡ Vt ſciat omnis caro quia ego Do- 5
minus eduxi gladium meum de vagina ſua
irreuocabilem. ‡ Et tu fili hominis ingemi- 6
ſce in contritione lumborum, & in amaritu-
dinibus ingemiſce coram eis. ‡ Cumque di- 7
xerint ad te, Quare tu gemis? dices, Pro au- B
ditu, quia venit, & tabeſcet omne cor, & diſ-
ſoluentur vniuerſæ manus, & infirmabitur
omnis ſpiritus, & per cuncta genua fluent
aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dn̄s Deus. ‡ Et 8
factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, ‡ Fili 9
hominis, propheta, & dices, Hæc dicit Do-
minus Deus, Loquere, Gladius gladius exa-
cut' eſt & limatus. ‡ Vt cædat victimas exa- 10
cutus eſt, vt ſplendeat limat' eſt: qui moues
ſceptrum filij mei, ſuccidiſti omne lignum.
‡ Et dedi eum ad leuigandum, vt teneatur 11
manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte lima- C
tus eſt, vt ſit in manu interficientis. ‡ Clama, 12
& vlula fili hominis, quia hic factus eſt in
populo meo: hic in cūctis ducibus Iſraël qui
fugerant: gladio traditi ſunt cum populo
meo, idcirco plaude ſuper femur. ‡ quia pro- 13
batus eſt, & hoc eſt ſceptrum ſubuerterit, &
non erit, dicit Dominus Deus. ‡ Tu ergo fili 14
hominis propheta, & percute manu ad ma-
nū, & duplicetur gladius, ac triplicetur gla-
dius interfectorū: hic eſt gladius occiſionis
magnæ, qui obſtupeſcere eos facit, ‡ & cor- 15
de tabeſcere, & multiplicat ruinas. In omni-
bus portis eorum dedi conturbationem gla-
dij acuti & limati ad fulgendum, amicti ad
cædem. ‡ Exacuere, vade ad dexteram ſiue 16
ad ſiniſtram, quocunq; faciei tuæ eſt appeti- D
tus. ‡ Quin & ego plaudā manu ad manum, 17
& implebo indignationem meā: ego Domi-
nus locutus ſum. ‡ Et factus eſt ſermo Do- 18
mini ad me, dicens, ‡ Et tu fili hominis po- 19
ne tibi duas vias, vt veniat gladius regis Ba-
bylonis. de terra vna egredientur ᵃambo' 1 & ᵃambæ 1,
manu capiet coniecturam, in capite viæ ci-
uitatis conijciet. ‡ Viam pones, vt veniat 20
gladius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad E
Iudam in Ieruſalem munitiſsimam. ‡ Stetit 21
enim rex Babylonis in biuio, in capite dua-
rū viarū, diuinationē quærens, commiſcens
ſagittas: interrogauit idôla, exta conſuluit.
‡ Ad dexteram eius facta eſt diuinatio ſuper 22
Ieruſalem, vt ponat arietes, vt aperiat os in
cæde. ᵇvt eleuet vocem in vlulatu, vt ponat ᵇ& 15.
arietes cōtra portas, vt comportet aggerem,
23 vt ædificet munitiones. ‡ Eritque quaſi con-
ſulens fruſtra oraculum in oculis eorum, &
ſabbathorum otium imitans: ipſe autem re-
24 cordabitur iniquitatis ad capiendum. ‡ Id-
F circo hæc dicit Dominus Deus, Pro eo quòd
recordati eſtis iniquitatis veſtræ, & reuela-
ſtis præuaricationes veſtras, & apparuerunt
peccata veſtra in omnibus cogitationibus
veſtris: pro eo, inquam, quòd recordati eſtis,
25 manu capiemini. ‡ Tu autem prophane im-
pie dux Iſraël, cuius venit dies in tempore
26 iniquitatis præfinita: ‡ Hæc dicit Dominus
Deus, Aufer cidarim, tolle coronam: nónne
hæc eſt quæ humilē ſubleuauit, & ſublimem
27 humiliauit? ‡ Iniquitatem, iniquitatem, ini-
quitatem ponam eam: & hoc non factum
eſt, donec veniret cuius eſt iudicium, & tra-
28 dam ei. ‡ Et tu fili hominis, propheta, & dic,
Hæc dicit Domin' Deus ad filios Ammon,
& ad opprobrium eorum: & dices, Mucro
mucro euagina te ad occidēdum: lima te vt
29 interficias, & fulgeas. ‡ Cùm tibi videren-
G tur vana, & diuinarentur mendacia, vt da-
reris ſuper colla vulneratorum impiorum,
quorum venit dies in tempore iniquitatis
30 præfinita. ‡ Reuertere ad vaginam tuam:
ᵃin loco' in quo creatus es, in terra natiui- ᵃin locum
31 tatis tuæ iudicabo te, ‡ & effundam ſuper te
indignationem meam: in igne furoris mei
ſufflabo in te, daboq; te in manus hominum
32 inſipientium & fabricantiū interitum. ‡ Ignī
eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ,
obliuioni tradêris: quia ego Dn̄s locut' ſum.

CAP. XXII.

1 ET factum eſt verbū Domini ad me, di-
2 cens, ‡ Et tu fili hominis, nónne iudi-
A cas, nónne iudicas ciuitatem ſanguinum? &
3 oſtendes ei omnes abominationes ſuas, ‡ &
dices, Hæc dicit Dominus Deus, Ciuitas ef-
fundens ſanguinem in medio ſui, vt veniat
tēpus eius: & quæ fecit idôla contra ſemet-
4 ipſam, vt pollueretur. ‡ In ſanguine tuo qui
à te effuſus eſt, deliquiſti: & in idólis tuis
quæ feciſti, polluta es: & appropinquare fe-
ciſti dies tuos, & adduxiſti tēpus annorū tuo-
rū: propterea dedi te opprobriū Gentibus, &
5 irriſionem vniuerſis terris. ‡ Quæ iuxta ſunt
& quæ procul à te, triumphabunt de te: ſor-
6 dida, nobilis, grandis interitu. ‡ Ecce princi-
pes Iſraël ſinguli in brachio ſuo fuerūt in te,
7 ad effundendū ſanguinem. ‡ Patrē & matrem
B contumelijs affecerunt in te, aduenam ca-
lumniati ſunt in medio tui, pupillum & vi-
8 duam contriſtauerunt apud te. ‡ Sanctuaria
mea ſpreuiſtis, & ſabbatha mea polluiſtis.
9 ‡ Viri detractores fuerunt in te ad effunden-
dum ſanguinem, & ſuper montes comede-
runt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.
10 ‡ ‖ Verecundiora patris diſcooperuerunt in Leui. 18. a. 7.
te, immunditiam menſtruatæ humiliauerūt
11 in te. ‡ ‖ Et vnuſquiſque in vxorem proximi Leui. 5. b. 2.
ſui operatus eſt abominationē, & ſocer nu-
rum ſuam polluit nefariè, frater ſororē ſuam
12 filiam patris ſui oppreſsit in te. ‡ Munera ac-
C ceperunt apud te ad effundendū ſanguinem:
vſurā & ſuperabundantiā accepiſti, & auarè
proxi-

proximos tuos calumniabaris: meíque oblita
es, ait Dñs Deus. ‡Ecce, cõploſi manus meas 13
ſuper auaritiã tuam quã feciſti, & ſuper ſan-
guinẽ qui effuſus eſt in medio tui. ‡Nũquid 14
ſuſtinebit cor tuũ, aut præualebunt manus
tuæ in diebus quos ego faciã tibi? ego Domi
nus locutus ſum, & faciam. ‡ Et diſpergã te 15
in nationes, & ventilabo te in terras, & defi-
cere faciã immunditiam tuã à te. ‡Et poſſi- 16
debo te in cõſpectu Gentium: & ſcies quia
ego Dominus. ‡Et factũ eſt verbum Domini 17
ad me, dicens, ‡Fili hominis, verſa eſt mihi 18
domus Iſrael in ſcoriam: omnes iſti æs, & D
ſtannũ, & ferrum, & plumbũ in medio for-
nacis, ſcoria argẽti facti ſunt. ‡Propterea hæc 19
dicit Dominus Deus, Eo quòd verſi eſtis om
nes in ſcoriam, propterea ecce ego cõgrega-
bo vos in medio Ieruſalẽ ‡congregatione ar- 20
genti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in
medio fornacis: vt ſuccendam in ea ignẽ ad
conflandũ. ſic congregabo in furore meo &
in ira mea, & requieſcã: & conflabo vos. ‡Et 21
congregabo vos, & ſuccendã vos in igne fu- F
roris mei, & cõflabimini in medio eius. ‡Vt 22
conflatur argentũ in medio fornacis, ſic eri-
tis in medio eius: & ſcietis quia ego Domi-
nus, cùm effuderim indignationẽ meã ſuper
vos. ‡Et factum eſt verbũ Domini ad me, di- 23
cens, ‡ Fili hominis, dic ei, Tu es terra im- 24
munda, & non cõpluta in die furoris. ‡Con- 25
iuratio prophetarũ in medio eius: ſicut leo
rugiens rapienſque prædã, animas deuoraue-
runt, opes & pretiũ acceperunt, viduas eius
multiplicauerũt in medio illius. ‡ Sacerdo- 26
tes eius contẽpſerunt legẽ meam, & pollue- F
runt ſanctuaria mea: inter ſanctũ & propha-
num nõ habuerunt diſtantiã: & inter pollu-
tum & mundũ non intellexerunt: & à ſabba-
this meis auerterũt oculos ſuos, & coinqui-
*Mich.3.d.11.* nabar in medio eorum. ‡¶Principes eius in 27
*Sopho.3.a.3.* medio illius quaſi lupi rapientes prædam: ad
effundendũ ſanguinem, & ad perdendas ani-
mas, & auarè ſectanda lucra. ‡Prophetæ au- 28
tem eius liniebant eos abſque temperamẽto,
* ei videntes vana, & diuinantes *eis* mendaciũ, G
dicẽtes, Hæc dicit Dominus Deus: cùm Do-
*populum minus nõ ſit locutus. ‡*Populi terræ calum- 29
terræ ca- niabantur calumniam*, & rapiebant violen-
lumnia- ter: egenum & pauperem affligebant, & ad-
bantur ca- uenam opprimebant calumnia abſque iudi-
lumnia 4. cio. ‡ Et quæſiui de eis virum qui interpo- 30
neret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me
pro terra, ne diſſiparem eam: & non inueni.
*& ‡Et effudi ſuper eos indignationem meã, *in 31
igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in
caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

## CAP. XXIII.

ET fact* eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, 1
‡Fili hominis, duæ mulieres filiæ ma- 2
tris vnius fuerũt. ‡Et fornicatæ ſunt in Ae- A 3
gypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt:
ibi ſubacta ſunt vbera earũ, & fractæ ſunt
mammæ pubertatis earum. ‡Nomina autem 4
earum Oolla maior: & Ooliba ſoror eius
*7. minor*: & habui eas, & pepererunt filios &
filias. Porrò earum nomina Samaria Oolla,
& Ieruſalem Ooliba. ‡ Fornicata eſt igitur 5
ſuper me Oolla, & inſaniuit in amatores
6 ſuos, in Aſſyrios propinquantes, ‡veſtitos
hyacintho, principes & magiſtratus, iuuenes
cupidinis vniuerſos, equites, aſcenſores equo-
7 rum. ‡Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos
electos filios Aſſyriorũ vniuerſos: & in om-
nibus in quos inſaniuit, in immũditiis eorũ
8 polluta eſt. ‡ Inſuper & fornicationes ſuas
B quas habuerat in Aegypto, nõ reliquit: nã &
illi dormierunt cũ ea in adoleſcentia eius, &
illi cõfregerunt vbera pubertatis eius, &
effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam.
9 ‡ Propterea tradidi eam in manus amatorũ
ſuorũ, in manus filiorũ Aſſur, ſuper quorum
10 inſaniuit libidine. ‡¶ Ipſi diſcooperuerunt *Sup.16.d.37.*
ignominiam eius, filios & filias eius tulerũt,
& ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt fa-
moſæ mulieres, & iudicia perpetrauerunt in
11 ea. ‡ Quod cùm vidiſſet ſoror eius Ooliba,
plus quam illa inſaniuit libidine: & fornica-
tionem ſuam ſuper fornicationẽ ſororis ſuæ
12 ‡ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter,
ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus
indutis veſte varia, equitibus qui vectaban-
tur equis, & adoleſcentibus forma cunctis
13 egregia. ‡Et vidi quòd polluta eſſet via vna
14 ambarũ. ‡Et auxit fornicationes ſuas: cumque
C vidiſſet viros depictos in pariete, imagines
15 Chaldæorũ expreſſas coloribus, ‡& accinctos
balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus
eorũ, formam ducum omniũ, ſimilitudinem
filiorum Babylonis terræque Chaldæorum in
16 qua orti ſunt: ‡Inſaniuit ſuper eos concupi-
ſcentia oculorum ſuorum, & miſit nuntios
17 ad eos in Chaldæam. ‡Cumque veniſſent ad
eam filij Babylonis ad cubile mammarum,
polluerũt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab
18 eis, & ſaturata eſt anima eius ab illis. ‡ De-
nudauit quoque fornicationes ſuas, & diſco-
operuit ignominiã ſuam: & receſſit anima
mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſoro
19 re eius. ‡ Multiplicauit enim fornicationes
ſuas, recordãs dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus
20 fornicata eſt in terra Aegypti. ‡ Et inſani-
uit libidine ſuper concubitum eorum, quo-
rum carnes ſunt vt carnes aſinorũ: & ſicut
21 fluxus equorum fluxus eorum. ‡Et viſitaſti
ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta
ſunt in Aegypto vbera tua, & confractæ
22 ſunt mammæ pubertatis tuæ. ‡ Propterea
D Ooliba, hæc dicit Dominus Deus, Ecce
ego ſuſcitabo omnes amatores ſuos con-
tra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: &
congregabo eos aduerſum te in circuitu,
23 ‡ Filios Babylonis & vniuerſos Chaldæos,
nobiles, tyrannoſque & principes omnes fi-
lios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia, du-
ces & magiſtratus vniuerſos, principes prin-
cipum, & nominatos aſcenſores equorum.
24 ‡ Et venient ſuper te inſtructi curru & ro-
ta, *multitudo populorum: lorica & cly- *& r.
peo & galea armabuntur contra te vndi-
que: & dabo coram eis iudicium, & iudi-
25 cabunt te iudiciis ſuis. ‡ Et ponam zelum
meum in te, quem exercent tecum in furo-
re: naſum ſuum & aures tuas præcident: &
quæ remanſerint, gladio concidẽt: ipſi filios

tuos & filias tuas capiēt;& nouiſſimū tuum
deuorabitur igni. ‡ Et denudabunt te veſti- 26
mentis tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ. ‡ Et 27
requieſcere faciam ſcelus tuū de te, & forni-
cationē tuam de terra Aegypti: nec leuabis
oculos tuos ad eos, & Aegypti nō recordabe-
ris amplius ‡ Quia hęc dicit Dominus Deus, 28
Ecce ego tradā te in manus eorū quos odi- E
ſti, in manus de quibus ſatiata eſt anima tua.
‡ Et agent tecū in odio: & tollent omnes la- 29
bores tuos, & dimittēt te nudā & ignominia
plenā, & reuelabitur ignominia fornicationū
tuarū, ſcelus tuum & fornicationes tuæ. ‡ Fe- 30
cerunt hæc tibi quia fornicata es poſt gētes,
inter quas polluta es in idólis earū. ‡ In via 31
ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius
in manu tua. ‡ Hæc dicit Dominus Deus, Ca 32
licem ſororis tuæ bibes profundū & latum:
eris in deriſum & in ſubſannationē quæ eſt
calicē 16. capacíſſima. ‡ Ebrietate & dolore repleberis 33
ªcalice ᵃ mœroris & triſtitiæ, ᵃcalice ᵃ ſororis
tuæ Samariæ. ‡ Et bibes illū, & epotabis vſq; 34
ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, ube-
ra tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait
Dominus Deus. ‡ Propterea hæc dicit Do- 35
minus Deus, Quia oblita es mei & proieciſti
me poſt corpus tuum, tu quoq; porta ſcelus
tuū, & fornicationes tuas. ‡ Et ait Dominus 36
v.4. ad me, dicens, Fili hominis, nunquid iudi- F
cas Oollam & Oolibam, & annūtias eis ſce-
lera earū? ‡ Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis 37
in manibus earum: & cū idólis ſuis fornicatę
ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt
mihi, obtulerunt eis ad deuorādum. ‡ Sed & 38
hoc fecerunt mihi, Polluerunt ſanctuarium
meū in die illa, & ſabbatha mea prophana-
uerunt. ‡ Cumq; immolarēt filios ſuos idó- 39
lis ſuis, & ingrederentur ſanctuariū meum
in die illa vt pollueren illud: etiam hæc fe-
cerunt in medio domus meæ. ‡ Miſerunt ad 40
viros venientes de longè, ad quos nuntium
miſerant, itaq; ecce venerūt: quibus te laui-
ſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & or-
nata es mūdo muliebri. ‡ Sediſti in lecto pul- 41
cherrimo, & mēſa ornata eſt ante te: thymia-
ma meū, & vnguentū meum poſuiſti ſuper
eam. ‡ Et vox multitudinis exultātis erat in 42
ea: & in viris qui de multitudine hominum
adducebantur, & veniebant de deſerto, po-
ſuerūt armillas in manibus eorum, & coro-
nas ſpecioſas in capitibus eorum. ‡ Et dixi ei 43
quæ attrita eſt in adulteriis, Nunc fornicabi-
tur in fornicatione ſua etiā hæc. ‡ Et ingreſſi 44
ſunt ad eam quaſi ad mulierem meretricem:
ſic ingrediebatur ad Oollam & ad Oolibam
Sup.16.d.36 mulieres nefarias. ‡ Viri ergo iuſti ſunt: hi 45
iudicabunt eas iudicio adulterarū, & iudi G
cio effundentium ſanguinem: quia adulteræ
ſunt, & ſanguis in manibus earum*. ‡ Hæc 46
enim dicit Dominus Deus, Adduc ad eas
multitudinem, & trade eas in tumultum &
in rapinam: ‡ Et lapidentur lapidibus popu- 47
lorum, & confodiantur gladiis eorum: filios
& filias earum interficient, & domos earum
igne ſuccendent. ‡ Et auferam ſcelus de ter- 48
ra, & diſcent omnes mulieres ne faciant ſe-
cundùm ſcelus earum. ‡ Et dabunt ſcelus 49

*& cū idólis ſuis fornicatę ſunt.

veſtrum ſuper vos, & peccata idolorum ve-
ſtrorum portabitis: & ſcietis quia ego Do-
minus Deus.

## CAP. XXIIII.

1 A ET factum eſt verbum Domini ad me in
anno nono, in menſe decimo, decima
2 die mensis dicens, ‡ Fili hominis, ſcribe ti- v.15.
bi nomen diei huius, in qua confirmatus eſt
rex Babylonis aduerſum Ieruſalem hodie.
3 ‡ Et dices per prouerbiū ad domū irritatri-
cem parabolā, & loquêris ad eos, Hæc dicit
Dominus Deus, pone ollam: pone inquā, &
4 mitte in eam aquam. ‡ Congere fruſta eius
in eam, omnem partem bonā, femur & ar-
5 mum, electa & oſſibus plena. ‡ Pinguiſſimū
B pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſiū
ſub ea: efferbuit coctio eius, & diſcocta ſunt
6 oſſa illius in medio eius. ‡ Propterea hæc di-
cit Dominus Deus, Væ ciuitati ſanguinum,
ollæ cuius rubigo in ea eſt, & rubigo eius nō
exiuit de ea: per partes & per partes ſuas eii-
7 ce eam, nō cecidit ſuper eam ſors. ‡ Sanguis
enim eius in medio eius eſt, ſuper limpidiſ-
ſimam petram effudit illum: non effudit illū
8 ſuper terram, vt poſſit operiri puluere. ‡ Vt
ſuperinducerem indignationē meam, & vin
dicta vlciſcerer: dedi ſanguinem eius ſuper
9 petram limpidiſſimam ne operiretur. ‡ Pro-
C pterea hæc dicit Dominus Deus, Væ ciuitati Nah.3.a.2.
ſanguinū, cuius ego grandem faciam pyram. Hab.2.c.12.
10 ‡ Congere oſſa quæ igne ſuccendam: conſu-
mentur carnes, & coquetur vniuerſa com-
11 poſitio, & oſſa tabeſcent. ‡ Pone quoq; eam
ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat & lique-
fiat æs eius, & confletur in medio eius inqui-
namentum eius, & conſumatur rubigo eius.
12 ‡ Multo labore ſudatum eſt, & non exiuit de
13 ea nimia rubigo eius, neque per ignē. ‡ Im-
D munditia tua execrabilis: quia mundare te
volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed
nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciā
14 indignationem meam in te. ‡ Ego Dominus
locutus ſum, Veniet, & faciam: non tranſeā,
nec parcam, nec placabor: iuxta vias tuas, &
iuxta adinuentiones tuas iudicabo te, dicit
15 Dominus. ‡ Et factum eſt verbum Domini
16 ad me, dicens, ‡ Fili hominis, ecce ego tollo à
te deſyderabile oculorum tuorum in plaga:
& nō plāges, neque plorabis: neq; fluent la-
17 chrymæ tuæ. ‡ Ingemiſce tacens, mortuo-
E rum luctum nō facies: corona tua circumli-
gata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pe-
dibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentium comedes. ‡ Locutus ſum ergo ad
populū manè, & mortua eſt vxor mea veſ-
pere: fecique manè ſicut præceperat mihi.
19 ‡ Et dixit ad me populus, Quare non indicas
20 nobis quid iſta ſignificent quæ tu facis? ‡ Et
dixi ad eos, Sermo Domini factus eſt ad
21 me, dicens, ‡ Loquere domui Iſrael. Hæc di-
F cit Dominus Deus, Ecce ego polluam ſan-
ctuarium meum, ſuperbiā imperij veſtri, &
deſyderabile oculorum veſtrorum, & ſuper
quo pauet anima veſtra: & filij veſtri & filiæ
22 veſtræ quas reliquiſtis, gladio cadent. ‡ Et
facietis ſicut feci, Ora amictu non velabitis,
23 & cibos lugentiū non comedetis. ‡ Corona

habe-

habebitis in capitibus veſtris, & calceaméta
in pedibus: non plangetis neque flebitis, ſed
tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & vnuſ-
quiſq; gemet ad fratrẽ ſuũ. ‡ Eritq; Ezechiel 24
vobis in portentũ: iuxta omnia quę fecit, fa- G
cietis cùm venerit iſtud: & ſcietis quia ego
Dominus Deus. ‡ Et tu fili hominis, ecce in 25
die qua tollam ab eis fortitudinẽ eorum, &
gaudiũ dignitatis, & deſyderium oculorum
eorũ ſuper quo requieſcunt animæ eorũ, fi-
lios & filias eorum. ‡In die illa cùm venerit 26
fugiens ad te, vt annũciet tibi: ‡In die inquã 27
illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, &
loquêris, & non ſilebis vltrà: eritque eis in
portentum, & ſcietis quia ego Dominus.

CAP. XXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens, ‡ Fili hominis, pone faciem tuam 2
contra filios Ammõ: & prophetabis de eis. A
‡Et dices filiis Ammon, Audite verbũ Do- 3
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixiſti euge euge ſuper ſanctuarium
meũ, quia pollutum eſt: & ſuper terram Iſ-
raël, quoniam deſolata eſt: & ſuper domum
Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatem.
‡Idcirco ego tradam te filiis orientalibus in 4
hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedẽt
fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum. ‡Dabo- 5
que Rabbath in habitaculum camelorum, &
filios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis
quia ego Dominus. ‡Quia hæc dicit Domi- 6
nus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu, & B
percuſsiſti pede, & gauiſa es ex toto affectu
ſuper terrã Iſraël: ‡ idcirco ecce ego exten- 7
dam manum meam ſuper te, & tradam te in
direptionem Gentium, & interficiam te de
populis, & perdam de terris, & conteram: &
a Scies 6. ᵃſcietis quia ego Dominus. ‡Hæc dicit Do- 8
minus Deus, Pro eo quòd dixerunt Moab &
Seir: Ecce, ſicut omnes Gentes, domus Iuda:
‡idcirco ecce ego aperiam humerum Moab 9
de ciuitatibus, de ciuitatibus inquam eius,
& de finibus eius inclytas terræ Bethieſi-
a filios 4. moth, & Beel meon, & Cariathaim, ‡ᵃFiliis 10
Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam C
in hæreditatem: vt non ſit vltrà memoria fi-
liorum Ammon in Gentibus. ‡ Et in Moab 11
faciam iudicia: & ſcient quia ego Dominus.
‡Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fe- 12
cit Idumæa vltionem vt ſe vindicaret de fi-
liis Iuda, peccauitq; delinquens, & vindictã
expetiuit de eis: ‡ idcirco hæc dicit Domi- 13
nus Deus: Extendam manũ meam ſuper Idu
mæam, & auferã de ea hominem & iumen-
tum, & faciam eam deſertam ab Auſtro: &
qui ſunt in Dedan, gladio cadent. ‡ Et dabo 14
vltionem meam ſuper Idumæam per manũ
populi mei Iſraël: & facient in Edom iuxta
iram meam & furorẽ meum: & ſcient vin-
dictam meam, dicit Dominus Deus. ‡ Hæc 15
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecerunt D
Palæſthini vindictam, & vlti ſe ſunt toto ani
mo, interficiẽtes & implentes inimicitias ve-
teres: ‡ propterea hæc dicit Dominus Deus, 16
Ecce ego extẽdam manum meam ſuper Pa-
læſthinos, & interficiã interfectores, & per-

17 dam reliquias maritimæ regionis: ‡faciam-
que in eis vltiones magnas arguens in furo-
re: & ſcient quia ego Dominus, cùm dedero
vindictam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum eſt in vndecimo anno, prima
A mẽſis, factus eſt ſermo Domini ad me,
2 dicens, ‡ Fili hominis pro eo quòd dixit Ty-
rus de Ieruſalem: Euge, cõfractæ ſunt portæ
populorum, cõuerſa eſt ad me: implebor, de-
3 ſerta eſt. ‡ Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcẽdere fa-
ciam ad te gẽtes multas, ſicut aſcendit mare
4 fluctuans. ‡Et diſsipabũt muros Tyri, & de-
ſtruent turres eius: & radam puluerem eius
de ea, & dabo eam in limpidiſsimã petram.
5 ‡Siccatio ſagenarum erit in medio maris,
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus,
6 & erit in direptionẽ Gentibus. ‡Filiæ quoq;
eius quæ ſunt in agro, gladio interficiẽtur: &
7 ſcient quia ego Dominus. ‡ Quia hæc dicit
Dominus Deus, Ecce ego adducam ad Tyrũ
Nabuchodonoſor regẽ Babylonis ab Aqui-
lone regẽ regũ, cũ equis, & curribus, & equi-
8 tibus, & cœtu, populoque magno. ‡ Filias
B tuas quæ ſunt in agro, gladio interficiet: &
circundabit te munitionibus, & cõportabit
aggerẽ in gyro: & eleuabit contra te clypeũ.
9 ‡Et vineas & arietes temperabit in muros
tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.
10 ‡Inundatione equorũ eius operiet te puluis
eorũ: à ſonitu equitum & rotarũ & curruum
mouebuntur muri tui, cùm ingreſſus fuerit
portas tuas quaſi per introitum vrbis diſsi-
11 patæ. ‡Vngulis equorum ſuorũ conculcabit
omnes plateas tuas: populum tuũ gladio cæ-
det, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruẽt.
12 ‡Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiatio-
nes tuas: & deſtruent muros tuos, & domos
tuas præclaras ſubuertent: & lapides tuos, &
ligna tua & puluerem tuũ in medio aquarũ
13 ponent. ‡ǁEt quieſcere faciam multitudinẽ Iere. 7. 8. 34.
C canticorũ tuorũ, & ſonitus cithararũ tuarum
14 non audietur amplius. ‡ Et dabo te in limpi-
diſsimã petrã, ſiccatio ſagenarũ eris, nec ædi-
ficaberis vltrà: quia ego locutus ſum, ait Do-
15 minus Deus. ‡Hæc dicit Dominus Deus Ty
ro, Nunquid nõ à ſonitu ruinæ tuæ & gemi-
tu interfectorum tuorũ cùm occiſi fuerint,
16 in medio tui commouebuntur inſulæ? ‡ Et
deſcendent de ſedibus ſuis omnes principes
maris: & auferent exuuias ſuas, & veſtimẽta
ſua varia abiicient, & induentur ſtupore, in
terra ſedebunt, & attoniti ſuper repẽtino ca-
17 ſu tuo admirabuntur? ‡ Et aſſumentes ſuper
te lamentum, dicent tibi, Quomodo periſti
quæ habitas in mari, vrbs inclyta, quæ fuiſti
fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos
18 formidabant vniuerſi? ‡Nunc ſtupebunt na-
D ues in die pauoris tui, & turbabuntur inſulę
in mari, eo quòd nullus egrediatur ex te.
19 Quia hæc dicit Dominus Deus. ‡ Cùm de-
dero te vrbem deſolatam ſicut ciuitates quę
nõ habitãtur: & adduxero ſuper te abyſſum,
20 & operuerint te aquæ multæ: ‡ Et detraxe-
ro te cum his qui deſcendunt in lacum ad
populum ſempiternum, & collocauero te in

terra nouiſsima ſicut ſolitudines veteres cũ
his qui deducũtur in lacũ, vt non habiteris:
porrò cùm dedero gloriã in terra viuentiũ:
‡In nihilũ redigã te,& non eris, & requiſita 21
nõ inueniêris vltrà in ſempiternũ,dicit Do-
minus Deus.

CAP. XXVII.

ET factum eſt verbum Domini ad me, 1
dicens, ‡ Tu ergo fili hominis, aſſume 2
ſuper Tyrum lamẽtum: ‡& dices Tyro,quæ 3
habitat in introitu maris, negotiationi po- A
pulorum ad inſulas multas, Hæc dicit Do-
minus Deus,O Tyre,tu dixiſti, Perfecti de-
côris ego ſum,‡& in corde maris ſita. Fini- 4
timi tui qui te ædificauerunt, impleuerunt
decórẽ tuũ:‡abietibus de Sanir extruxerunt 5
te cum omnibus tabulatis maris:cedrum de
Libano tulerũt,vt facerẽt tibi malũ.‡Quer- 6
cus de Baſan dolauerunt in remos tuos: &
tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico,&
prætoriola de inſulis Italiæ.‡Byſſus varia de 7
Aegypto texta eſt tibi in velũ, vt poneretur
in malo: hyacinthus & purpura de inſulis
Eliſa facta ſunt operimentũ tuum.‡Habita- 8
tores Sidônis & Aradij fuerunt remiges tui:
ſapiẽtes tui,Tyre,facti ſunt gubernatores tui. B
‡ Senes Giblij & prudentes eius habuerunt 9
nautas ad miniſteriũ variæ ſupellectilis tuæ:
omnes naues maris & nautæ earũ fuerunt in
populo negotiationis tuæ.‡Perſæ,& Lydij,& 10
Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores
tui: clypeum & galeam ſuſpenderunt in te
pro ornatu tuo. ‡ Filij Aradij cum exercitu 11
tuo erant ſuper muros tuos in circuitu: ſed
& Pigmæi qui erant in turribus tuis, phare-
tras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis per gy-
rum: ipſi compleuerunt pulchritudinem
tuam. ‡ Carthaginenſes negotiatores tui à 12
multitudine cunctarum diuitiarum,argẽto,
ferro, ſtanno, plumboque repleuerunt nun-
dinas tuas. ‡Græcia,Thubal,& Moſoch, ipſi 13
inſtitores tui: mancipia, & vaſa ærea addu- C
xerunt populo tuo. ‡De domo Thogormæ, 14
equos, & equites, & mulos adduxerunt ad
forum tuum.‡Filij Dedan negotiatores tui: 15
inſulæ multæ negotiatio manus tuæ: dentes
eburneos & hebeninos commutauerunt in
pretio tuo. ‡ Syrus negotiator tuus propter 16
multitudinem operũ tuorum, gemmam &
purpuram, & ſcutulata,& byſſum, & ſericũ,
& chodchod propoſuerunt in mercatu tuo.
‡Iuda & terra Iſrael ipſi inſtitores tui in fru 17
mento primo:balſamum,& mel,& oleum,
& reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
‡Damaſcenus negotiator tuus in multitudi- 18
ne operum tuorum,in multitudine diuerſa- D
rum opum, in vino pingui, in lanis coloris
optimi. ‡Dan,& Græcia,& Moſel in nundi- 19
nis tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum:
ſtacte,& calamus in negotiatione tua. ‡De- 20
dan inſtitores tui in tapetibus ad ſedẽdum.
‡Arabia & vniuerſi principes Cedar,ipſi ne- 21
gotiatores manus tuæ:cum agnis & arieti-
bus, & hœdis venerunt ad te negotiatores
tui. ‡ Venditores Saba & Reema ipſi nego- 22
tiatores tui: cum vniuerſis primis aromati-
bus,& lapide pretioſo & auro,quod propo- E
ſuerunt in mercatu tuo. ‡Haran,& Chenne, 23
& Edẽ,negotiatores tui Saba: Aſſur & Chel-
24 mad venditores tui. ‡ Ipſi negotiatores tui
multifariam inuolucris hyacinthi,& poly-
mitorũ,gazarũq; pretioſarũ, quæ obuolutæ
& aſtrictæ erãt funibus: cedros quoq; habe-
25 bant in negotiationibus tuis.‡Naues maris,
principes tui in negotiatione tua: & repleta
26 es, & glorificata nimis in corde maris. ‡In
aquis multis adduxerunt te remiges tui:
Ventus auſter contriuit te in corde maris.
27 ‡ Diuitiæ tuæ & theſauri tui, & multiplex
inſtrumentũ tuum,nautæ tui & gubernato-
F res tui qui tenebãt ſupellectilẽ tuã, & popu-
lo tuo præerãt: viri quoq; bellatores tui qui
erant in te, cum vniuerſa multitudine tua
quæ eſt in medio tui: cadent in corde maris
28 in die ruinæ tuæ.‡A ſonitu clamoris guber-
29 natorum tuorũ conturbabuntur claſſes.‡Et
deſcendẽt de nauibus ſuis omnes qui tene-
bant remũ: nautæ & vniuerſi gubernatores
30 maris in terra ſtabunt. ‡Et eiulabunt ſuper
te voce magna,& clamabũt amarè:& ſuper-
iacient puluerẽ capitibus ſuis,& cinere con-
31 ſpergentur.‡Et radent ſuper te caluitium,&
accingentur ciliciis:& plorabunt te in ama-
32 ritudine animę ploratu amariſsimo.‡Et aſ-
G ſument ſuper te carmẽ lugubre,& plangent
te, Quæ eſt vt Tyrus,quæ obmutuit in me-
33 dio maris?‡Quæ in exitu negotiationũ tua-
rum de mari impleſti populos multos: in
multitudine diuitiarũ tuarum, & populorũ
34 tuorũ ditaſti reges terræ: ‡Nunc contrita es
à mari,in profundis aquarũ opes tuæ,& om
nis multitudo tua quę erat in medio tui,ce-
35 ciderunt. ‡ Vniuerſi habitatores inſularum
obſtupuerunt ſuper te: & reges earũ omnes
36 tẽpeſtate percuſsi mutauerunt vultus. ‡Ne-
gotiatores populorũ ſibilauerũt ſuper te:ad
nihilum deducta es: & non eris vſq; in per-
petuum.

CAP. XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens, ‡ Fili hominis dic principi Tyri:
A Hæc dicit Dominus Deus, Eo quòd eleuatũ
eſt cor tuũ,& dixiſti,Deus ego ſum,& in ca
thedra Dei ſedi in corde maris: cùm ſis ho-
mo,& non Deus:& dediſti cor tuũ quaſi cor
3 Dei. ‡Ecce ſapientior es tu Daniele: omne
4 ſecretũ non eſt abſconditũ à te. ‡In ſapiẽtia,
& prudentia tua feciſti tibi fortitudinem:&
acquiſiſti aurũ & argentũ in theſauris tuis.
5 ‡In multitudine ſapientiæ tuæ, & in nego-
B tiatione tua multiplicaſti tibi fortitudinẽ:&
6 eleuatũ eſt cor tuũ in robore tuo. ‡Propterea
hæc dicit Dominus Deus, Eo quod eleuatũ
7 eſt cor tuũ quaſi cor Dei: ‡Idcirco ecce ego
adducã ſuper te alienos robuſtiſsimos Gen-
tium:& nudabũt gladios ſuos ſuper pulchri-
tudinẽ ſapientiæ tuæ, & polluẽt decorẽ tuũ.
8 ‡Interficient & detrahent te: & morieris in
9 interitu occiſorũ in corde maris.‡Nunquid
dicens loquêris,Deus ego ſum,coram inter-
ficientibus te:cùm ſis homo,& non Deus,in
10 manu occidentium te? ‡Morte incircunci-
C ſorum morieris in manu alienorũ:quia ego
11 locutus ſum,ait Dominus Deus. ‡Et factus
12 eſt ſermo Domini ad me,dicens,‡Fili homi-
nis leua planctum ſuper regẽ Tyri: & dices
ei,Hæc

Jer. c. 14. n. 12.

ei, Hæc dicit Dñs Deus, Tu ſignaculũ ſimili-
tudinis plenus ſapientia, & perfectus decore.
13 ‡In delicijs paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis
pretioſus operimentum tuũ: ſardius, topazius
& iaſpis, chryſolithus, & onyx, & beryllus,
D ſapphirus, & carbunculus, & ſmaragdus: au-
rum opus decoris tui: & foramina tua, in die
14 qua conditus es præparata ſunt. ‡Tu cherub
extentus & protegens, & poſui te in monte
ſancto Dei, in medio lapidũ ignitorũ ambu-
15 laſti. ‡Perfectus in vijs tuis à die conditionis
16 tuæ: donec inuenta eſt iniquitas in te. ‡In
multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt
interiora tua iniquitate, & peccaſti: & ieci
te de monte Dei, & perdidi te ô cherub pro-
17 tegens, de medio lapidũ ignitorum. ‡Et ele-
uatũ eſt cor tuũ in decore tuo: perdidiſti ſa-
E pientiam tuã in decore tuo, in terrã proieci
te: ante faciem regũ dedi te, vt cernerent te.
18 ‡In multitudine iniquitatum tuarũ, & ini-
quitate negotiationis tuæ polluiſti ſanctifica-
tionem tuam: producã ergo ignẽ de medio
tui qui comedat te, & dabo te in cinerẽ ſu-
per terram in conſpectu omnium videntium
19 te. ‡Omnes qui viderint te in Gentibus, ob-
ſtupeſcent ſuper te: nihili factus es, & non
20 eris in perpetuum. ‡Et factus eſt ſermo Do-
F mini ad me, dicẽs, ‡Fili hominis, pone faciẽ
21 tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea,
22 ‡& dices, Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te Sidõ, & glorificabor in medio tui:
& ſcient quia ego Dominus cùm fecero in ea
23 iudicia: & ſanctificatus fuero in ea. ‡Et im-
mittam ei peſtilentiam & ſanguinẽ in plateis
eius: & corruẽt interfecti in medio eius gla-
dio per circuitum: & ſcient quia ego Domi-
24 nus. ‡Et non erit vltrà domui Iſrael offen-
diculum amaritudinis, & ſpina dolorẽ infe-
G rens vndiq; per circuitũ eorũ qui aduerſan-
tur eis: & ſcient quia ego Dominus Deus.
25 ‡Hæc dicit Dñs Deus, Quando cõgregaue-
ro domũ Iſrael de populis in quibus diſperſi
ſunt, ſanctificabor in eis coram Gentibus: &
habitabũt in terra ſua quam dedi ſeruo meo
26 Iacob. ‡Et habitabunt in ea ſecuri: & ædifi-
cabunt domos, & plantabũt vineas, & habi-
tabunt confidenter, cùm fecero iudicia in o-
mnibus qui aduerſantur eis per circuitũ: &
ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

## CAP. XXIX.

[a] vna 10. [a] duodecima 5.

1 IN anno decimo, decimo menſe, [a]vndeci-
A ma[a] die menſis, factũ eſt verbũ Dñi ad me
2 dicens, ‡Fili hominis, pone faciẽ tuã contra
Pharaonẽ regẽ Aegypti: & prophetabis de eo,
3 & de Aegypto vniuerſa. ‡Loquere, & dices,
Hæc dicit Dñs Deus, Ecce ego ad te Pharao
rex Aegypti draco magne, qui cubas in me-
dio fluminũ tuorũ, & dicis, Meus eſt fluuius,
4 & ego feci memetipſum. ‡Et ponã frenum
in maxillis tuis: & agglutinabo piſces flumi-
nũ tuorũ ſquamis tuis: & extrahã te de me-
B dio fluminũ tuorum, & vniuerſi piſces tui
5 ſquamis tuis adhærebunt. ‡Et proijciã te in
deſertũ, & omnes piſces fluminis tui: ſuper
faciem terræ cades, non colligêris, neq; con-
gregaberis: beſtijs terræ, & volatilibus cæli
6 dedi te ad deuorandũ. ‡Et ſcient omnes ha-
bitatores Aegypti quia ego Dominus: pro
eo quòd fuiſti baculus arũdineus domui Iſrael.
7 ‡Quando apprehenderunt te manu, & con-
fractus es, & laceraſti omnem humerum eo-
rum: & innitentibus eis ſuper te, comminutus
8 es, & diſſoluiſti omnes renes eorũ. ‡Propte-
rea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego adducam
ſuper te gladiũ: & interficiã de te hominem
9 & iumentum. ‡Et erit terra Aegypti in de-
ſertũ & in ſolitudinẽ: & ſcient quia ego Do-
minus: pro eo quòd [a]dixeris, Fluuius meus [a] dixerit z.
10 eſt, & ego feci eum. ‡Idcirco ecce ego ad te,
& ad flumina tua: daboq; terram Aegypti
in ſolitudines, gladio diſſipatã, à turre Sye-
11 nes, vſq; ad terminos Aethiopiæ. ‡Non per-
tranſibit eam pes hominis, neq; pes iumentí
C gradietur in ea: & non habitabitur quadra-
12 ginta annis. ‡Daboque terram Aegypti de-
ſertam in medio terrarum deſertarum, & ci-
uitates eius in medio vrbium ſubuerſarum,
& erunt deſolatæ quadraginta annis: & diſ-
pergam Aegyptios in nationes, & ventilabo
13 eos in terras. ‡Quia hæc dicit Dñs Deus:
Poſt finem quadraginta annorũ congrega-
bo Aegyptum de populis in quibus diſperſi
14 fuerant. ‡Et reducam captiuitatem Aegy-
pti, & collocabo eos in terra Phatures, in
terra natiuitatis ſuæ: & erũt ibi in regnum
15 humile: ‡inter cætera regna erit humillima,
& nõ eleuabitur vltrà ſuper nationes, & im-
16 minuam eos ne imperent Gentibus. ‡Neque
erunt vltra domui Iſrael in confidentia, do-
D centes iniquitatem, vt fugiant & ſequantur
17 eos: & ſcient quia ego Dominus Deus. ‡Et
factum eſt in viceſimo & ſeptimo anno, in
primo, in vna menſis: factum eſt verbũ Do-
18 mini ad me, dicẽs, ‡Fili hominis, Nabucho-
donoſor rex Babylonis ſeruire fecit exerci-
tum ſuũ ſeruitute magna aduerſus Tyrum:
omne caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei,
neque exercitui eius de Tyro, pro ſeruitute
19 qua ſeruiuit mihi aduerſus eam. ‡Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce, Ego dabo
Nabuchodonoſor regem Babylonis in terra
Aegypti: & accipiet multitudinem eius, &
deprædabitur manubias ei⁹, & diripiet ſpo-
20 lia eius: & erit merces exercitui illius. ‡Et
operi quo ſeruiuit aduerſus eã, dedi ei ter-
ram Aegypti: pro eo quòd laborauerunt
21 mihi, ait Dñs Deus. ‡In die illo pullulabit
cornu domui Iſrael, & tibi dabo apertum os
in medio eorum, & ſciẽt quia ego dominus.

## CAP. XXX.

1 ET factũ eſt verbum Domini ad me, di-
2 cẽs: ‡Fili hominis, propheta & dic, Hæc
3 dicit Dñs Deus, Vlulate, væ væ diei: ‡quia
A iuxta eſt dies, & appropinquat dies Domini:
4 dies nubis, tempus Gentium erit. ‡Et veniet
gladius in Aegyptũ: & erit pauor in Aethio-
pia, cùm ceciderint vulnerati in Aegypto, &
ablata fuerit multitudo illi⁹, & deſtructa fun-
5 damenta eius. ‡Aethiopia, & Lybia, & Lydi,
& omne reliquum vulgus, & Chub, & filij
6 terræ fœderis: cum eis gladio cadent. ‡Hæc
B dicit Dominus Deus, Et corruent fulcientes
Aegyptũ, & deſtruetur ſuperbia imperij ei⁹:
à turre

à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Do-
minus Deus exercituum. ‡ & diſsipabuntur 7
in medio terrarũ deſolatarum, & vrbes eius
in medio ciuitatum ᵃdeſertarum' erunt.
ᵃdeſolata- rum 6.
‡ Et ſcient quia ego Dominus, cùm dedero 8
ignem in Aegypto, & attriti fuerint omnes
auxiliatores eius. ‡ In die illa egredientur 9
nuntij à facie mea in trieribus ad cõterendã C
Aethiopiæ confidentiã,& erit pauor in eis in
die Aegypti:quia abſq; dubio veniet. ‡ Hæc 10
dicit Dominus Deus, Et ceſſare faciam mol-
titudinem Aegypti in manu Nabuchodono-
ſor regis Babylonis. ‡ Ipſe & populus eius cũ 11
eo fortiſsimi Gentium adducentur ᵃad di-
ſperdendam terram, & euaginabunt gladios
ſuos ſuper Aegyptum,& implebũt terrã in-
terfectis. ‡ Et faciam alueos fluminum ari- 12
dos,& tradam terrã in manus peſsimorũ, &
diſsipabo terrã & plenitudinẽ eius in manus
alienorũ: ego Dñs locutus ſum. ‡ ‖Hæc di- 13
Zach.13.a.2
cis Dñs Deus, Et diſperdã ſimulachra, & ceſ- D
ſare faciam idola de Memphis,& dux de ter-
ra Aegypti nõ erit am plius: & dabo terrorẽ
in terra Aegypti. ‡ Et diſperdã terram Pha- 14
thures,& dabo ignem in Taphnis, & faciam
iudicia in Alexãdria. ‡ Et effundam indigna- 15
tionẽ meam ſuper Peluſium robur Aegypti,
& interficiam multitudinẽ Alexandriæ, ‡ & 16
dabo ignem in Aegypto, quaſi parturiens do-
lebit Peluſiũ, & Alexandria erit diſsipata,&
in Memphis anguſtiæ quotidianæ. ‡ Iuuenes 17
Heliopoleos,& Pu-baſti gladio cadẽt,& ipſæ E
captiuæ ducentur. ‡ Et in Taphnis nigreſcet 18
dies, cùm contriuero ibi ſceptra Aegypti, &
defecerit in ea ſuperbia potentiæ eius: ipſam
nubes operiet, filiæ autẽ eius in captiuitatem
ducentur. ‡ Et iudicia faciam in Aegypto:& 19
ſcient quia ego Dñs. ‡ Et factum eſt in vnde- 20
cimo anno, in primo menſe, in ſeptima men-
ſis, factũ eſt verbũ Dñi ad me, dicens: ‡ Fili 21
hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti
confregi: & ecce nõ eſt obuolutũ, vt reſtitue- F
retur ei ſanitas, vt ligaretur pannis & faſci-
retur linteolis,& recepto robore poſsit tene-
re gladium. ‡ Propterea hæc dicit Dominus 22
Deus, Ecce ego ad Pharaonẽ regem Aegypti,
& comminuam brachium eius forte, ſed con-
fractũ:& deiiciam gladiũ de manu eius, ‡ & 23
diſpergam Aegyptũ in Gentibus, & ventila-
bo eos in terris. ‡ Et confortabo brachia re- 24
gis Babylonis, daboq; gladium meũ in ma-
nu eius:& confringam brachia Pharaonis,&
gement gemitibus interfecti corã facie eius.
‡ Et confortabo brachia regis Babylonis, & 25
brachia Pharaonis concident: & ſcient quia
ego Dominus, cùm dedero gladium meum G
in manum regis Babylonis, & extẽderit eum
ſuper terram Aegypti. ‡ Et diſpergam Ae- 26
gyptum in nationes,& ventilabo eos in ter-
ras,& ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum eſt in anno vndecimo, tertio 1
menſe, vna mẽſis, factum eſt verbũ Do- A
mini ad me, dicens, ‡ Fili hominis, dic Pha- 2
raoni regi Aegypti, & populo eius, Cui ſimi-
lis factus es in magnitudine tua? ‡ Ecce Aſſur 3
quaſi cedrus in Libano pulcher ramis,& frõ-
dibus nemoroſus, excelſusque altitudine, &
inter cõdenſas frondes eleuatũ eſt cacumen
4 eius. ‡ Aquæ nutrierunt illũ, abyſſus exalta-
uit illum: flumina eius manabant in circuitu
radicũ eius, & riuos ſuos emiſit ad vniuerſa
5 ligna regionis. ‡ Propterea eleuata eſt altitu-
do eius ſuper omnia ligna regionis:& multi-
B plicata ſunt arbuſta eius, & eleuati ſunt ra-
6 mi eius præ aquis multis. ‡ Cumq; extẽdiſſet
vmbrã ſuã, in ramis eius fecerunt nidos om-
nia volatilia cæli, & ſub frondibus eius ge-
nuerunt omnes beſtiæ ſaltuũ,& ſub vmbra-
culo illius habitabat cœtus gentiũ plurima-
7 rum. ‡ Eratq; pulcherrimus in magnitudine
ſua,& in dilatatione arbuſtorũ ſuorum: erat
8 enim radix illius iuxta aquas multas. ‡ Cedri
nõ fuerũt altiores illo in paradiſo Dei, abie-
C tes nõ adæquauerunt ſummitatem eius, &
platani nõ fuerunt æquæ frõdibus illius: om-
ne lignũ paradiſi Dei nõ eſt aſsimilatũ illi,&
9 pulchritudini eius: ‡ Quoniã ſpecioſum feci
eum,& multis cõdenſiſq; frõdibus: & æmu-
lata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ
10 erant in paradiſo Dei. ‡ Propterea hæc dicit
Dñs Deus, Pro eo quòd ſublimatus eſt in al-
D titudine,& dedit ſummitatẽ ſuã virentẽ at-
que condenſam,& eleuatũ eſt cor eius in al-
11 titudine ſua: ‡ Tradidi eum in manus fortiſ-
ſimi gentium, faciens faciet ei: iuxta impie-
12 tatem eius eieci eum. ‡ Et ſuccident eum a-
lieni & crudeliſsimi nationum, & proijcient
eum ſuper montes,& in cunctis conuallibus
corruent rami eius, & cõfringentur arbuſta
eius in vniuerſis rupibus terræ: & recedent
de vmbraculo eius omnes populi terræ: &
13 relinquent eum. ‡ In ruina eius habitauerunt
E omnia volatilia cæli, & in ramis eius fuerũt
14 vniuerſæ beſtiæ regionis. ‡ Quã ob rem non
eleuabuntur in altitudine ſua omnia ligna
aquarũ, nec ponent ſublimitatẽ ſuam inter
nemoroſa atq; frondoſa, nec ſtabunt in ſubli-
mitate ſua omnia quæ irrigantur aquis: quia
omnes traditi ſunt in mortẽ ad terram vlti-
mam in medio filiorũ hominum ad eos qui
15 deſcendunt in lacum. ‡ Hæc dicit Dominus
Deus, In die quando deſcendit ad inferos, in-
duxi luctũ, operui eum abyſſo: & prohibui
F flumina eius,& coërcui aquas multas: cõtri-
ſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia ligna
16 agri concuſſa ſunt. ‡ A ſonitu ruinæ eius cõ-
moui Gentes, cùm deducerẽ eum ad infernũ
cum his qui deſcendebant in lacũ: & conſo-
lata ſunt in terra infima omnia ligna volup-
tatis egregia atq; præclara in Libano, vniuer
17 ſa quæ ᵃirrigabantur' aquis. ‡ Nã & ipſi cum ᵃirrigan- tur 5.
G eo deſcẽdent ad infernum ad interfectos gla-
dio: & brachiũ vniuſcuiuſq; ſedebit ſub vm-
18 braculo eius in medio nationũ. ‡ Cui aſsimi-
latus es ô inclyte atque ſublimis inter ligna
voluptatis? Ecce, deductus es cum lignis vo-
luptatis ad terrã vltimã: in medio incircum-
ciſorũ dormies, cum eis qui interfecti ſunt
gladio. ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo
eius: dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factũ eſt, duodecimo anno, in menſe
A duodecimo, in vna menſis, factum eſt
verbum

verbũ Domini ad me, dicẽs, ‡ Fili hominis, 2
aſſume lamentũ ſuper Pharaonẽ regem Ae-
gypti, & dices ad eum, Leoni Gentiũ aſſimi-
latus es, & draconi qui eſt in mari: & venti-
labas cornu in fluminibus tuis, & conturba-
bas aquas pedibus tuis, & cõculcabas flumi-
na earum. ‡ Propterea hæc dicit Dñs Deus, 3
Sup. 12. d. 13. 17. ƒ. 20.
‖ Expandã ſuper te rete meum in multitudi-
ne populorũ multorũ, & extraham te in ſa-
gena mea. ‡ Et proijciam te in terram, ſuper 4
faciẽ agri abiiciam te: & habitare faciã ſuper
te omnia volatilia cæli, & ſaturabo de te be-
ſtias vniuerſæ terræ. ‡ Et dabo carnes tuas 5
ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie
tua. ‡ Et irrigabo terrã fœtore ſanguinis tui 6
ſuper montes, & valles implebuntur ex te. B
Iſai. 13. b. 10. Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15. Mat. 24. c. 29.
‡ ‖ Et operiam cùm extinctus fueris, cælos: 7
& nigreſcere faciam ſtellas eius: ſolem nube
tegam, & luna nõ dabit lumẽ ſuum. ‡ Omnia 8
luminaria cæli mœrere faciã ſuper te: & da-
bo tenebras ſuper terram tuam, dicit Domi-
nus Deus. ‡ *Et irritabo cor populorũ mul- 9
torum, cùm induxero contritionem tuam in
Gentibus ſuper terras quas neſcis. ‡ Et ſtupe- 10
ſcere faciam ſuper te populos multos, & re-
ges eorũ horrore nimio formidabũt ſuper te,
*cùm volare cœperit gladius meus ſuper fa-
cies eorũ: & obſtupeſcent repẽtè ſinguli pro C
anima ſua in die ruinæ [a]ſuæ[a]. ‡ Quia hæc di- 11
cit Dominus Deus, Gladius regis Babylonis
veniet tibi, ‡ in gladiis fortium deijciam 12
multitudinẽ tuã, inexpugnabiles omnes Gẽ-
tes hæ: & vaſtabunt ſuperbiã Aegypti, & diſ-
ſipabitur multitudo eius. ‡ Et perdã omnia 13
iumẽta eius quæ erãt ſuper aquas plurimas:
& nõ conturbabit eas pes hominis vltrà, ne-
que vngula iumentorũ turbabit eas. ‡ Tunc 14
puriſsimas reddam aquas eorum, & flumina
eorum quaſi oleum adducam, ait Dñs Deus.
‡ Cùm dedero terram Aegypti deſolatam: 15
deſeretur autẽ terra à plenitudine ſua, quan-
do percuſſero oẽs habitatores eius: & ſcient
quia ego Dominus. ‡ Planctus eſt, & plangẽt 16
eum: filiæ Gentium plangent eum, ſuper Ae-
gyptum, & ſuper multitudinẽ eius plangent
eum, ait Dominus Deus. ‡ Et factum eſt in 17
duodecimo anno, in quintadecima menſis, D
factũ eſt verbũ Domini ad me, dicens: ‡ Fili 18
hominis, cane lugubre ſuper multitudinem
Aegypti: & detrahe eam ipſam, & filias gen-
tium robuſtarũ ad terram vltimã cũ his qui
deſcendunt in lacum. ‡ Quo pulchrior es? 19
deſcende, & dormi cũ incircumciſis. ‡ In me- 20
dio interfectorũ gladio cadent: gladius datus
eſt, attraxerunt eam, & omnes populos eius.
‡ Loquentur ei potentiſsimi robuſtorum de 21
medio inferni, qui cum auxiliatoribus eius
deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi, in-
terfecti gladio. ‡ Ibi Aſſur & omnis multitu- 22
do eius: in circuitu illius ſepulchra eius: om-
nes interfecti, & qui ceciderũt gladio. ‡ Quo- 23
rum data ſunt ſepulchra in nouiſsimis lacis:
& facta eſt multitudo eius per gyrum ſepul-
chri eius: vniuerſi interfecti, cadenteſq; gla- E
dio, qui dederãt quondam formidinẽ in ter-
ra viuentium. ‡ Ibi Aelam, & omnis multi- 24
tudo eius per gyrum ſepulchri ſui. omnes hi

*quum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus. *propter vniuerſas iniquitates quas operatus es.
[a]tuæ 8.

interfecti, ruenteſq; gladio, qui deſcenderunt
incircumciſi ad terrã vltimã: qui poſuerunt
terrorẽ ſuum in terra viuentiũ, & portaue-
runt ignominiam ſuã cũ his qui deſcenderũt
25 in lacum. ‡ In medio interfectorũ poſuerũt
cubile eius in vniuerſis populis eius: in cir-
cuitu eius ſepulchrũ illius. omnes hi incir-
cumciſi, interfectiq; gladio. dederunt enim
terrorẽ ſuum in terra viuentiũ, & portauerũt
ignominiã ſuam cum his qui deſcendunt in
lacum, in medio interfectorum poſiti ſunt.
26 ‡ Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo
eius: in circuitu eius ſepulchra illius. omnes
F hi incircũciſi, interfectiq; & cadentes gladio,
quia dederunt formidinẽ ſuã in terra viuen-
27 tium. ‡ Et nõ dormient cum fortibus, cadẽ-
tibuſq; & incircumciſis qui deſcẽderunt ad
infernũ cum armis ſuis, & poſuerunt gladios
ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerũt iniquitates
eorũ in oſsibus eorũ: quia terror fortiũ facti
28 ſunt in terra viuentiũ. ‡ Et tu ergo in medio
incircumciſorũ cõtereris, & dormies cum in-
29 terfectis gladio. ‡ Ibi Idumæa & reges eius,
& omnes duces ei⁹, qui dati ſunt cũ exercitu
ſuo cũ interfectis gladio: & qui cum incircũ-
G ciſis dormierunt, & cũ his qui [a]deſcenderũt[a] [a]deſcendunt 1.
30 in lacum. ‡ Ibi principes Aquilonis omnes &
vniuerſi venatores: qui deducti ſunt cum in-
terfectis, pauentes, & in ſua fortitudine con-
fuſi: qui dormierunt incircumciſi cũ interfe-
ctis gladio, & portauerunt cõfuſionem ſuam
31 cũ his qui deſcendunt in lacum. ‡ Vidit eos
Pharao, & cõſolatus eſt ſuper vniuerſa mul-
titudine ſua, quę interfecta eſt gladio, Pharao
& omnis exercitus eius, ait Dominus Deus:
32 ‡ quia [a]dedi[a] terrorem [b]ſuum[b] in terra vi- [a]dedi 6.
uentium, & dormiuit in medio incircũciſo- [b]meum 4.
rum cum interfectis gladio, Pharao & omnis
multitudo eius: ait Dominus Deus.

## CAP. XXXIII.

1 ET factum eſt verbũ Domini ad me di-
2 cẽs, ‡ Fili hominis, loquere ad filios po-
A puli tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero
ſuper eam gladiũ, & tulerit popul⁹ terræ vi-
rum vnũ de nouiſsimis ſuis, & cõſtituerit eũ
3 ſuper ſe ſpeculatorẽ: ‡ Et ille viderit gladiũ
venientẽ ſuper terram, & cecinerit buccina,
4 & annuntiauerit populo: ‡ Audiens autem
quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe
obſeruauerit, veneritque gladius, & tulerit
eum: ſanguis ipſius ſuper caput eius erit.
5 ‡ Sonum buccinæ audiuit, & nõ ſe obſerua-
uit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi autẽ ſe cuſto-
6 dierit, animam ſuam [a]ſaluabit[a]. ‡ Quòd ſi [a]ſaluauit 1.
ſpeculator viderit gladium venientẽ, & non
B inſonuerit buccina: & populus ſe non cu-
ſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de
eis animam: ille quidẽ in iniquitate ſua ca-
ptus eſt, ſanguinẽ autem eius de manu ſpe-
7 culatoris requirã. ‡ ‖ Et tu fili hominis ſpe-
Sup. 3. d. 17.
culatorem dedi te domui Iſrael: audiẽs ergo
ex ore meo ſermonẽ, annuntiabis eis ex me.
8 ‡ Si me dicente ad impium, Impie, morte
morieris: non fueris locutus vt ſe cuſtodiat
impius à via ſua: ipſe impius in iniquitate
ſua morietur, ſanguinem autẽ eius de ma-
9 nu tua requiram. ‡ Si autem annuntiante te
ad impium

ad impium vt à viis ſuis conuertatur, non
fueris conuerſus à via ſua: ipſe in iniquitate
ſua morietur: porro tu animã tuã liberaſti.
‡ Tu ergo fili hominis dic ad domum Iſraël: 10
Sic locuti eſtis, dicentes, Iniquitates noſtræ, C
& peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis
nos tabeſcimus: quomodo ergo viuere pote-
Sup.18.f.24 g.32. rimus? ‡ ‖ Dic ad eos, Viuo ego, dicit Domi- 11
nus Deus: nolo mortẽ impij, ſed vt cõuerta-
tur impius à via ſua, & viuat. Conuertimini
conuertimini 1. * à viis veſtris peſſimis: & quare moriemini
domus Iſraël? ‡ Tu itaque fili hominis dic ad 12
filios populi tui: Iuſtitia iuſti non liberabit
eum in quacunq; die peccauerit: & impietas
impij nõ nocebit ei, in quacunq; die cõuer-
ſus fuerit ab impietate ſua: & iuſtus nõ po-
terit viuere in iuſtitia ſua, in quacunque die
peccauerit. ‡ Etiam ſi dixero iuſto quòd vita 13
viuat, & cõfiſus in iuſtitia ſua fecerit iniqui-
tatẽ: omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradẽtur,
& in iniquitate ſua quam operatus eſt, in ip-
ſa morietur. ‡ Si autem dixero impio, Morte 14
morieris: & egerit pœnitentiã à peccato ſuo, D
feceritq; iudicium & iuſtitiã, ‡ & pignus re- 15
ſtituerit ille impius, rapinamq; reddiderit, in
mandatis vitę ambulauerit, nec fecerit quic-
quam iniuſtum: vita viuet, & non morietur.
‡ Omnia peccata eius quæ peccauit, non im- 16
putabuntur ei: iudiciũ & iuſtitiam fecit, vita
viuet. ‡ Et dixerũt filij populi tui, Nõ eſt æ- 17
qui ponderis via Domini, & ipſorũ via iniu-
ſta eſt. ‡ Cùm enim receſſerit iuſtus à iuſtitia 18
ſua, feceritq; iniquitates, morietur in eis. ‡ Et 19
cùm receſſerit impius ab impietate ſua, fece-
ritq; iudiciũ & iuſtitiam: viuet in eis. ‡ ‖ Et 20
Sup.18.f.25 dicitis, Nõ eſt recta via Dñi. Vnumquenque
iuxta vias ſuas iudicabo de vobis domus Iſ-
raël. ‡ Et factũ eſt in duodecimo anno, in de- 21
cimo menſe, in quinta mẽſis trãſmigrationis E
noſtræ, venit ad me qui fugerat de Ieruſalẽ,
dicens, Vaſtata eſt ciuitas. ‡ Manus autẽ Do- 22
mini facta fuerat ad me veſpere, antequã ve-
niret qui fugerat: aperuitq; os meum donec
veniret ad me manè, & aperto ore meo non
ſilui amplius. ‡ Et factũ eſt verbũ Domini ad 23
me, dicens: ‡ Fili hominis, qui habitant in 24
ruinoſis his, ſuper humum Iſraël, loquentes
aiunt: Vnus erat Abrahã, & hęreditate poſſe-
dit terram: nos autẽ multi ſumus, nobis data
eſt terra in poſſeſſionẽ. ‡ Idcirco dices ad eos: 25
Hæc dicit Dominus Deus: Qui in ſanguine F
comeditis, & oculos veſtros leuatis ad immũ-
ditias veſtras, & ſanguinẽ funditis: nunquid
terram hæreditate poſſidebitis? ‡ Stetiſtis in 26
gladijs veſtris, feciſtis abominationẽs, & vnuſ-
quiſq; vxorem proximi ſui polluit: & terram
hæreditate poſſidebitis. ‡ Hæc dices ad eos: 27
Sic dicit Dominus Deus: Viuo ego, quia qui
in ruinoſis habitant, gladio cadent: & qui in
agro eſt, beſtiis tradetur ad deuorandum: qui
autem in præſidiis & ſpeluncis ſunt, peſte mo-
rientur. ‡ Et dabo terram in ſolitudinẽ & in 28
deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo eius,
& deſolabuntur montes Iſraël, eo quòd nul-
lus ſit qui per eos tranſeat. ‡ Et ſcient quia 19
ego Dñs, cùm dedero terram eorũ deſolatã
& deſertam propter vniuerſas abominatio-
30 nes ſuas quas operati ſunt. ‡ Et tu fili homi-
nis: filij populi tui qui loquuntur de te iuxta
G muros, & in oſtiis domorum, & dicunt vnus
ad alterum, vir ad proximũ ſuum, loquẽtes:
Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediẽs
31 à Domino. ‡ Et veniunt ad te, quaſi ſi ingre-
diatur populus, & ſedent coram te populus
meus: & audiunt ſermones tuos & non fa-
ciunt eos: quia in canticum oris ſui vertunt
illos, & auaritiam ſuam ſequitur cor eorũ.
32 ‡ Et es eis quaſi carmẽ muſicum, quod ſuaui
dulcique ſono canitur: & audiunt verba tua,
33 & nõ faciunt ea. ‡ Et cùm venerit quod præ-
dictum eſt (ecce enim venit) tunc ſcient
quòd propheta fuerit inter eos.

## CAP. XXXIIII.

1 ET factum eſt verbũ Domini ad me, di-
2 cens, ‡ Fili hominis propheta de paſto-
A ribus Iſraël: propheta, & dices paſtoribus,
Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ paſtoribus Iere.23.a.1.
Iſraël: qui paſcebant ſemetipſos: nõne greges Sup.13.a.2.
3 à paſtoribus paſcuntur? ‡ Lac comedebatis,
& lanis operiebamini: & quod craſſum erat,
occidebatis: gregem autem meum nõ paſce-
4 batis. ‡ Quod infirmum fuit non conſolida-
ſtis, & quod ægrotum, nõ ſanaſtis: quod con-
fractum eſt non alligaſtis, & quod abiectum
eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæ-
ſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, &
5 cum potentia. ‡ Et diſperſę ſunt oues meæ,
eo quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in de-
uorationem omniũ beſtiarũ agri, & diſperſæ
6 ſunt. ‡ Errauerũt greges mei in cunctis mõ-
B tibus, & in vniuerſo colle excelſo: & ſuper
omnem faciẽ terræ diſperſi ſunt greges mei,
& non erat qui requireret, non erat, inquam,
7 qui requireret. ‡ Propterea paſtores audite
8 verbum Domini, ‡ Viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia pro eo quòd facti ſunt greges mei
in rapinam, & oues meæ in deuorationem
omnium beſtiarum agri, eo quòd non eſſet
paſtor (neque enim quæſierunt paſtores meã
C gregem meum: ſed paſcebãt paſtores ſemet-
9 ipſos, & greges meos non paſcebant) ‡ prop-
10 terea paſtores audite verbũ Domini, ‡ Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper
paſtores, requiram gregem meum de manu
eorum, & ceſſare faciã eos vt vltrà nõ paſcãt
gregem*, nec paſcãt amplius paſtores ſemet- *meum
ipſos: & liberabo gregem meũ de ore eorũ,
11 & nõ erit vltrà eis in eſcam. ‡ Quia hæc di-
cit Dominus Deus, ‖ Ecce, ego ipſe requiram Infr.f.23.
12 oues meas, & viſitabo eas. ‡ Sicut viſitat pa-
ſtor gregem ſuum in die quando fuerit in
medio ouium ſuarum diſſipatarum: ſic viſi-
tabo oues meas, & liberabo eas de omnibus
locis in quibus diſperſæ fuerant in die nubis
13 & caliginis. ‡ Et educam eas de populis, &
congregabo eas de terris, & inducam eas in
terram ſuam: & paſcam eas in montibus Iſ-
14 raël, in riuis, & in cunctis ſedibus terræ. ‡ In
D paſcuis vberrimis paſcam eas, & in monti-
bus excelſis Iſraël erũt paſcua earum: ibi re-
quieſcent in herbis virentibus, & in paſcuis
pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël.
15 ‡ Ego paſcam oues meas: & ego eas accuba-
16 re faciam, dicit Dominus Deus. ‡ Quod pe-
rierat,

rierat, requiram: & quod abiectum erat, re-
ducam: & quod confractũ fuerat, alligabo: &
quod infirmum fuerat conſolidabo: & quod
pingue & forte, cuſtodiã: & paſcam illas in
iudicio. ‡Vos autẽ greges mei, hæc dicit Do- 17
minus Deus, Ecce ego iudico inter pecus &
pecus, arietũ & hircorum. ‡Nonne ſatis vo- 18
bis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reli- E
quias paſcuarũ veſtrarũ conculcaſtis pedi-
bus veſtris: & cũ puriſſimã aquã biberetis,
reliquã pedibus veſtris turbabatis. ‡Et oues 19
meæ his quæ conculcata pedibus veſtris fue-
rant, paſcebantur, & quæ pedes veſtri turba-
uerant, hæc bibebant. ‡propterea hæc dicit 20
Dñs Deus ad vos: Ecce, ego ipſe iudico inter
pecus pingue & macilẽtum, ‡Pro eo quòd la- 21
teribus, & humeris impingebatis, & cornib⁹
veſtris ventilabatis omnia infirma pecora,
donec diſpergerẽtur foras: ‡ſaluabo gregem 22
meum, & non erit vltrà in rapinam, & iudi- F
Ioh.c.g.45. cabo inter pecus & pecus. ‡ ‖ ET SVS- 23
30.b.11. CITABO SVPER EAS PASTO-
Iſa.40.c.11. REM VNVM, qui paſcat eas, ‖ ſeruum
Dan.9.g.24. meum Dauid: ipſe paſcet eas; & ipſe erit eis
& 25. in paſtorem. ‡ Ego autẽ Dominus ero eis in 24
Oſe.3.b.5. Deũ: & ſeruus meus Dauid princeps in me-
dio eorũ: ego Dominus locutus ſum. ‡Et fa- 25
ciam cũ eis pactũ pacis, & ceſſare faciã be-
ſtias peſſimas de terra: & qui habitant in de-
ſerto, ſecuri dormiẽt in ſaltibus. ‡Et ponam 26
eos in circuitu collis mei benedictionem: &
*& deducam imbrem in tẽpore ſuo, *pluuiæ be
nedictionis erunt. ‡Et dabit lignũ agri fructũ 27
ſuũ, & terra dabit germen ſuũ, & erunt in ter G
ra ſua abſq; timore: & ſcient quia ego Dñs,
cũ contriuero catenas iugi eorum, & eruero
eos de manu imperantium ſibi. ‡Et nõ erũt 28
vltrà in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ
terræ deuorabunt eos: ſed habitabunt confi-
denter abſque vllo terrore. ‡Et ſuſcitabo eis 29
germen nominatum: & non erunt vltrà im-
minuti fame in terra, neque portabunt vltrà
opprobrium Gentium, ‡ Et ſcient quia ego 30
Dominus Deus eorũ cum eis, & ipſi populus
meus domus Iſraël: ait Dominus Deus.
Ioh.10.b.11. ‡‖Vos autẽ greges mei, greges paſcuæ meæ 31
&14. homines eſtis: & ego Dominus Deus veſter,
dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens, ‡ Fili hominis pone faciẽ tuã ad- 2
uerſum montẽ Seir, & prophetabis de eo, ‡& A
dices illi, Hæc dicit Dominus Deus: Ecce 3
ego ad te mons Seir, & extendam manum
meam ſuper te, & dabo te deſolatum atque
deſertum. ‡Vrbes tuas demoliar, & tu deſer- 4
tus eris: & ſcies quia ego Dominus. ‡ Eò 5
quòd fueris inimicus ſempiternus, & conclu
ſeris filios Iſraël in manus gladij in tempore
afflictionis eorũ in tẽpore iniquitatis extre-
mæ: ‡ Propterea viuo ego, dicit Dñs Deus, 6
quoniã ſanguini tradã te, & ſanguis te per- B
ſequetur: & cùm ſanguinem oderis, ſanguis
perſequetur te. ‡ Et dabo montẽ Seir deſo- 7
latum atq; deſertũ: & auferã de eo euntem
& redeuntẽ. ‡Et implebo montes eius occi- 8
ſorum ſuorũ: in collibus tuis, & in vallibus

tuis, atq; in torrentibus interfecti gladio ca-
9 dent. ‡In ſolitudines ſempiternas tradam te,
C & ciuitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis
10 quia ego Dominus Deus. ‡Eo quòd dixeris,
Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hæ-
reditate poſſidebo eas: cũ Dominus eſſet ibi:
11 ‡Propterea viuo ego, dicit Dñs Deus, quia
faciam iuxta iram tuam, & ſecundũ zelum
tuum quem feciſti odio habens eos: & notus
12 efficiar per eos cum te iudicauero. ‡Et ſcies
quia ego Dominus audiui vniuerſa oppro-
bria tua quæ locutus es de montibus Iſraël,
dicens, Deſerti, nobis ad deuorãdũ dati ſunt.
13 ‡Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & de-
rogaſtis aduerſum me verba veſtra: ego au-
14 diui. ‡Hæc dicit Dñs Deus, Lętante vniuerſa
15 terra, in ſolitudinẽ te redigam. ‡Sicuti gaui-
D ſus es ſuper hæreditatem domus Iſraël, eo
quòd fuerit diſſipata, ſic faciã tibi: diſſipatus
eris mons Seir, & Idumæa omnis, & ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

1 TV autem fili hominis, propheta ſuper Sap.6.a.2.
A montes Iſraël, & dices, ‖Montes Iſraël
2 audite verbũ Domini: ‡Hæc dicit Dominus
Deus, Eo quòd dixerit inimicus de vobis,
Euge, altitudines ſempiternæ in hæreditatẽ
3 datæ ſunt nobis: ‡ propterea vaticinare, &
dic, Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
deſolati eſtis, & conculcati per circuitũ, &
facti in hæreditatẽ reliquis Gẽtibus, & aſcen
diſtis ſuper labium linguæ, & opprobriũ po-
4 puli: ‡propterea montes Iſraël audite verbũ
Domini Dei, Hæc dicit Dominus Deus, mõ-
tibus, & collibus, torrentibus, vallibusq; de-
ſertis, & parietinis, & vrbibus derelictis quæ
B depopulatæ ſunt & ſubſannatæ à reliquis gẽ-
5 tibus per circuitũ. ‡Propterea hæc dicit Do
minus Deus, Quoniã in igne zeli mei loqu-
tus ſum de reliquis gentibus, & de Idumæa
vniuerſa, quæ dederunt terram meam ſibi in
hæreditatem cũ gaudio, & toto corde, & ex
6 animo: & eiecerunt eã vt vaſtarent: ‡Idcirco
vaticinare ſuper humũ Iſraël, & dices mõti-
bus & collibus, iugis & vallibus, Hæc dicit
Dñs Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furo-
re meo locutus ſum, eo quòd confuſionem
7 Gentium ſuſtinueritis. ‡ Idcirco hæc dicit
Dominus Deus: Ego leuaui manum meam
vt Gentes quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ
8 confuſionem ſuã portent. ‡Vos autẽ montes
Iſraël ramos veſtros germinetis, & fructum
veſtrum afferatis populo meo Iſraël: prope
9 enim eſt vt veniat. ‡ Quia ecce ego ad vos,
C & conuertar ad vos, & arabimini, & acci-
10 pietis ſementem. ‡ Et multiplicabo in vo-
bis homines, omnemq́ue domum Iſraël: &
habitabuntur ciuitates, & ruinoſa inſtaura-
11 buntur. ‡Et replebo vos hominibus, & iumẽ-
tis: & multiplicabuntur, & creſcent: & habi-
tare vos faciam ſicut à principio, boniſq; do-
nabo maioribus, quàm habuiſtis ab initio: &
12 ſcietis quia ego Dominus. ‡Et adducã ſuper
vos homines populum meum Iſraël, & hære-
ditate poſſidebunt te: & eris eis in hæredita-
13 tem, & nõ addes vltrà vt abſq; eis ſis. ‡ Hæc
dicit Dominus Deus: Pro eò quòd dicũt de
vobis, Deuoratrix hominum es, & ſuffocans
geotem

gentem tuam: Propterea homines nõ comedes
des amplius,& gentẽ tuam nõ necabis vltrà,
ait Dominus Deus: ‡nec auditam faciam in 15
te amplius confuſionẽ Gentium, & oppro- D
brium populorũ nequaquã portabis,& gen-
tem tuã non amittes amplius, ait Dominus
Deus. ‡Et factũ eſt verbũ Domini ad me,di- 16
cens: ‡ Fili hominis,domus Iſrael habitaue- 17
runt in humo ſua, & polluerunt eam in viis
ſuis,& in ſtudiis ſuis: iuxta immunditiam
menſtruatæ facta eſt via eorũ corã me. ‡ Et 18
effudi indignationẽ meam ſuper eos pro ſan
guine quẽ fuderũt ſup terrã,& in idólis ſuis
polluerunt eam. ‡ & diſperſi eos in Gentes, 19
& ventilati ſunt in terras: iuxta vias eorum,
Iſa.52.b.5. & adinuentiones eorũ iudicaui eos. ‡‖Et in- 20
Rom.2.d.24 greſsi ſunt ad gentes ad quas introierunt,&
polluerũt nomen ſanctũ meũ,cum diceretur
de eis: Populus Domini iſte eſt, & de terra
eius egreſsi ſunt. ‡Et peperci nomini ſancto 21
meo,quod polluerat domus Iſrael in Genti-
bus ad quas ingreſsi ſunt. ‡Idcirco dices do- 22
mui Iſrael, Hæc dicit Dñs Deus, Nõ propter E
vos ego faciã domus Iſrael, ſed propter no-
men ſanctũ meũ quod polluiſtis in gentibus
Infr.39.g.28 ad quas intraſtis. ‡ Et ſanctificabo nomen 23
meũ magnũ, quod pollutũ eſt inter Gentes,
quod polluiſtis in medio earũ: vt ſciãt Gen-
tes quia ego Dominus,ait Dominus exerci-
tuũ, cum ſanctificatus fuero in vobis coram
eis: ‡Tollã quippe vos de Gentibus, & con- 24
gregabo vos de vniuerſis terris,& adducam
vos in terram veſtrã. ‡Et effundã ſuper vos 25
aquam mundã,& mundabimini ab omnibus
inquinamentis veſtris,& ab vniuerſis idólis
Sup.11.c.19. veſtris mundabo vos. ‡ ‖Et dabo vobis cor 26
Inf.39.g.29. nouũ,‖ & ſpiritum nouum ponam in medio F
veſtri, & auferã cor lapideũ de carne veſtra,
& dabo vobis cor carneũ. ‡Et ſpiritũ meum 27
ponam in medio veſtri: & faciam vt in præ-
ceptis meis ambuletis,& iudicia mea cuſto-
diatis & operemini. ‡Et habitabitis in terra 28
quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in
populũ,& ego ero vobis in Deũ. ‡Et ſaluabo 29
vos ex vniuerſis inquinamẽtis veſtris: & vo-
cabo frumentũ,& multiplicabo illud, & non
imponam vobis famẽ. ‡Et multiplicabo fru 30
ctum ligni, & genimina agri: vt nõ portetis
vltrà opprobriũ famis in Gentibus. ‡Et re- 31
cordabimini viarũ veſtrarum peſsimarum,
ſtudiorumq; nõ bonorũ: & diſplicebunt vo-
bis iniquitates veſtræ & ſcelera veſtra. ‡Nõ 32
propter vos ego faciam, ait Dñs Deus, notũ
ſit vobis: confundimini & erubeſcite ſuper
viis veſtris,domus Iſrael. ‡Hæc dicit Domi- 33
nus Deus, In die qua mũdauero vos ex om- G
nibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fe-
cero vrbes,& inſtaurauero ruinoſa: ‡& terra 34
deſerta fuerit exculta,quæ quondã erat deſo-
lata in oculis omnis viatoris, ‡dicent, Terra 35
illa inculta facta eſt vt hortus voluptatis: &
ciuitates deſertæ, & deſtitutæ atq; ſuffoſſæ,
munitæ ſederũt. ‡Et ſcient gẽtes quæcunq; 36
derelictæ fuerint in circuitu veſtro,quia ego
Dñs ædificaui diſsipata, plantauiq; inculta,
ego Dñs locutus ſim & fecerim. ‡Hæc dicit 37
Dominus Deus, Adhuc in hoc inuenient me

domus Iſrael vt faciã eis: Multiplicabo eos
ſicut gregem hominũ, vt gregem ſanctum,
38 ‡vt gregẽ Ieruſalem in ſolennitatibus eius:
Sic erunt ciuitates deſertæ, plenæ gregibus
hominum: & ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 FActa eſt ſuper me manus Domini, &
A eduxit me in ſpiritu Domini: & dimiſit
me in medio campi qui erat plenus oſsibus.
2 ‡Et circunduxit me per ea in gyro: erãt autẽ
multa valdè ſuper faciẽ campi, ſiccaq; vehe-
3 menter. ‡Et dixit ad me, Fili hominis putáſ-
ne viuẽt oſſa iſta? Et dixi, Dñe Deus tu noſti.
4 ‡Et dixit ad me, Vaticinare de oſsibus iſtis:
& dices eis, Oſſa arida audite verbum Dñi.
5 ‡Hæc dicit Dñs Deus oſsibus his, Ecce ego
6 intromittã in vos ſpiritũ, & viuetis. ‡Et da-
B bo ſuper vos neruos,& ſuccreſcere faciã ſu-
per vos carnes, & ſuperextendã in vobis cu-
tem: & dabo vobis ſpiritũ,& viuetis: & ſcie-
7 tis quia ego Dominus. ‡Et prophetaui ſicut
præceperat mihi: factus eſt autẽ ſonitus pro-
phetante me,& ecce cõmotio: & acceſſerunt
oſſa ad oſſa, vnumquodq; ad iuncturã ſuam.
8 ‡Et vidi,& ecce ſuper ea nerui, & carnes aſ-
cẽderũt: & extenta eſt in eis cutis déſuper,&
9 ſpiritũ nõ habebant. ‡Et dixit ad me, Vatici-
C nare ad ſpiritũ, vaticinare fili hominis, & di-
ces ad ſpiritum, Hæc dicit Dñs Deus: A qua-
tuor ventis veni ſpiritus: & inſuffla ſuper in-
10 terfectos iſtos,& reuiuiſcãt. ‡Et prophetaui,
ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea
ſpiritus, & vixerũt: ſteteruntq; ſuper pedes
11 ſuos exercitus grandis nimis valde. ‡ Et di-
xit ad me, Fili hominis, oſſa hæc vniuerſa do-
mus Iſraël eſt: ipſi dicunt, Aruerunt oſſa no-
ſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſsi ſumus.
12 ‡Propterea vaticinare & dices ad eos, Hæc
D dicit Dñs Deus, Ecce ego aperiam tumulos
veſtros,& educã vos de ſepulchris veſtris po-
pulus meus: & inducam vos in terrã Iſrael,
13 ‡Et ſcietis quia ego Dominus, cũ aperuero
ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis
14 veſtris popule meus: ‡Et dedero ſpiritũ meũ
in vobis,& vixeritis,& requieſcere vos faciã
ſuper humum veſtram: & ſcietis quia ego
Dominus locutus ſum & feci, ait Dominus
15 Deus. ‡ Et factus eſt ſermo Domini ad me,
16 dicens, ‡Et tu fili hominis, ſume tibi lignum
vnum: & ſcribe ſuper illud Iudæ & filiorum
Iſraël ſociorum eius, & tolle lignum alterũ,
& ſcribe ſuper illud Ioſeph lignũ Ephráim,
& cunctæ domus Iſraël, ſociorumque eius.
17 ‡Et adiunge illa vnum ad alterum tibi in li-
E gnum vnum: & erunt in vnionem in manu
18 tua. ‡Cùm autem dixerint ad te filij populi
tui loquentes: Nónne indicas nobis quid in
19 his tibi velis? ‡ loquéris ad eos, Hæc dicit
Dominus Deus, Ecce, ego aſſumam lignum
Ioſeph,quod eſt in manu Ephráim,& tribus
Iſraël quæ ſunt ei adiunctæ: & dabo eas pari-
ter cum ligno Iuda, & faciam eas in lignum
20 vnum: & erunt vnum in manu eius. ‡Erunt
autẽ ligna ſuper quæ ſcripſeris in manu tua,
in oculis eorum. ‡Et dices ad eos: Hæc dicit
21 Dominus Deus: Ecce, ego aſſumam filios Iſ-
raël de medio nationum ad quas abierũt, &
congre-

congregabo eos vndique, & adducam eos ad
Ioh.10.b.16. humum ſuã. ‡ ‖ Et faciam eos in gentẽ vnam 22
in terra in montibus Iſrael, & rex vnus erit
omnibus imperans: & non erunt vltrà duæ
gentes, nec diuidẽtur amplius in duo regna.
‡ Neq; polluentur vltrà in idolis ſuis & abo- 23
minationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus
ſuis: & ſaluos eos faciã de vniuerſis ſedibus
in quibus peccauerunt, & emundabo eos: &
erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.
Sup.34.f.23. ‡ ‖ Et ſeruus meus Dauid rex ſuper eos, & pa 24
Ioh.1.g.45. ſtor vnus erit omnium eorum: in iudiciis
10.b.11. meis ambulabunt, & mãdata mea cuſtodiẽt,
Iſa.40.c.11. & facient ea. ‡ Et habitabunt ſuper terram 25
Iere.23.a.5. quã dedi ſeruo meo Iacob, in qua habitaue- G
Dan.9.f.24. runt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam
g.25. ipſi, & filij eorũ, & filij filiorũ eorum, vſque
in ſempiternũ: & Dauid ſeruus meus prin-
ceps eorũ in perpetuum. ‡ Et percutiam illis 26
Ioh.12.e.34. fœdus pacis, ‖ pactum ſempiternum erit eis:
Pſ.109.a.4. & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſan
& 106.a.2. ctificationem meam in medio eorũ in per-
petuum. ‡ Et erit tabernaculum meũ in eis: 27
& ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
‡ Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſancti- 28
ficator Iſrael cùm fuerit ſanctificatio mea in
medio eorum in perpetuum.

## CAP. XXXVIII.

Infr.39.a.1. ET factus eſt ſermo Domini ad me di- 1
b.6. cens, ‡ Fili hominis, pone faciẽ tuã con 2
Apo.20.c.8. tra ‖ Gog ⌐ & [a] terram Magog, principem ca- A
⌐.4. pitis Moſoch & Thubal: & vaticinare de eo,
⌐.3. ‡ & dices ⌐ ad eum [b], Hæc dicit Dominus 3
Deus, Ecce, ego ad te Gog principem capitis
Moſoch & Thubal, ‡ & circumagam te, & 4
ponam frænum in maxillis tuis, & educã te
& omnem exercitũ tuum, equos & equites
veſtitos loricis vniuerſos, multitudinẽ ma-
gnam haſtã & clypeum arripientium & gla-
dium. ‡ Perſæ, Aethiopes, & Libyes cum eis, 5
omnes ſcutati & galeati. ‡ Gomer, & vniuer- 6
ſa agmina eius, domus Thogorma latera A- B
quilonis, & totũ robur eius, populiq; multi
tecum. ‡ Præpara & inſtrue te, & omnẽ mul- 7
titudinem tuam quæ coaceruata eſt ad te: &
eſto eis in præceptum. ‡ Poſt dies multos vi- 8
ſitaberis: in nouiſſimo annorum venies ad
terram quæ reuerſa eſt à gladio, & cõgrega-
ta eſt de populis multis ad mõtes Iſrael, qui
fuerũt deſerti iugiter: hæc de populis educta
eſt, & habitabunt in ea confidenter vniuerſi.
‡ Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies & 9
quaſi nubes, vt operias terram tu & omnia C
agmina tua, & populi multi tecũ. ‡ Hæc di- 10
cit Dominus Deus, In die illa aſcendent ſer-
mones ſuper cor tuũ, & cogitabis cogitatio-
nem peſſimam: ‡ & dices, Aſcendam ad ter- 11
ram abſque muro: veniã ad quieſcentes ha-
bitantesque ſecurè: hi omnes habitant ſine
muro, vectes & portæ non ſunt eis. ‡ Vt diri- 12
pias ſpolia, & inuadas prædã, vt inferas ma-
num tuam ſuper eos qui deſerti fuerant, &
poſtea reſtituti, & ſuper populũ qui eſt con-
gregatus ex Gẽtibus, qui poſſidere cœpit &
eſſe habitator vmbilici terræ. ‡ Saba, & De- 13
dan, & negotiatores Tharſis, & omnes leones D
eius dicent tibi, Nunquid ad ſumenda ſpolia
tu venis? ecce ad diripiendam prædam con-
gregaſti multitudinẽ tuã, vt tollas argentum
& aurum, & auferas ſupellectilem atq; ſub-
14 ſtantiã, & diripias manubias infinitas. ‡ Pro-
pterea vaticinare fili hominis, & dices ad
Gog, Hæc dicit Dominus Deus, Nunquid nõ
in die illo, cùm habitauerit populus meus
15 Iſrael confidenter, ſcies? ‡ Et venies de loco
E tuo à lateribus Aquilonis tu & populi multi
tecum, aſcenſores equorum vniuerſi, cœtus
16 magnus, & exercitus vehemens. ‡ Et aſcen-
des ſuper populũ meum Iſrael quaſi nubes,
vt operias terrã. In nouiſſimis diebus eris, &
adducam te ſuper terrã meam: vt ſciant Gen
tes me, cùm ſanctificatus fuero in te in ocu-
17 lis eorum ô Gog. ‡ Hæc dicit Dñs Deus, Tu
ergo ille es de quo locutus ſum in diebus
antiquis in manu ſeruorũ meorum prophe-
tarum Iſrael, qui prophetauerunt in diebus
illorum temporũ, vt adducerẽ te ſuper eos.
18 ‡ Et erit in die illa: in die aduentus Gog ſu-
F per terrã Iſrael, ait Dominus Deus, aſcendet
19 indignatio mea in furore meo. ‡ Et in zelo
meo, in igne iræ meæ locutus ſum: Quia in
die illa erit cõmotio magna ſuper terrã Iſ-
20 rael: ‡ ‖ & cõmouebuntur à facie mea piſces Mat.24.c.29.
maris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & om- Luc.21.e.26.
ne reptile quod mouetur ſuper humum, cun
ctique homines qui ſunt ſuper faciem terræ,
& ſubuertentur montes, & cadent ſepes, &
21 omnis murus corruet in terram. ‡ Et cõuo-
G cabo aduerſus eũ in cunctis montibus meis
gladium, ait Dominus Deus: gladius vniuſ-
22 cuiuſque in fratrẽ ſuum dirigetur. ‡ Et iu-
dicabo eum peſte, & ſanguine, & imbre ve-
hementi, & lapidibus immenſis: ignẽ, & ſul-
phur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum
eius, & ſuper populos multos qui ſunt cũ eo.
23 ‡ Et magnificabor, & ſanctificabor: & notus
ero in oculis multarum gentium: & ſcient
quia ego Dominus.

## CAP. XXXIX.

1 TV autẽ fili hominis, vaticinare aduer-
A ſum Gog, & dices, Hæc dicit Dominus
Deus, Ecce ego ſuper te ‖ Gog principem Sup.38.a.1.
2 capitis Moſoch & Thubal: ‡ & circumagam
te, ‖ & [a]ſeducam[a] te, & aſcendere te faciam Apo.20.c.8.
de lateribus Aquilonis: & adducam te ſuper [a]reducam
3 montes Iſrael. ‡ Et percutiam arcum tuum 8.
in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de ma-
4 nu dextera tua deiiciã. ‡ Super montes Iſrael
cades tu, & omnia agmina tua & populi tui
qui ſunt tecum: feris, auibus omnique vola-
tili, & beſtiis terræ dedi te ad deuorandum.
5 ‡ Super faciem agri cades: quia ego locutus
6 ſum, ait Dominus Deus. ‡ Et immittam ignẽ
B in Magog, & in his qui habitãt in inſulis cõ-
7 fidenter: & ſcient quia ego Dominus. ‡ Et
nomẽ ſanctum meum notum faciam in me-
dio populi mei Iſrael, & nõ polluam nomen
ſanctum meum amplius: & ſcient Gentes
8 quia ego Dominus ſanctus Iſrael. ‡ Ecce ve-
nit, & factum eſt, ait Dominus Deus, hæc eſt
9 dies de qua locutus ſum. ‡ Et egredientur
habitatores de ciuitatibus Iſrael, & ſuccen-
dent & comburẽt arma, clypeum & haſtas,
arcum & ſagittas, & baculos manus, & con-

tos: & ſuccendent ea igni ſeptem annis. ‡ Et 10
non portabũt ligna de regionibus, neque ſuc C
cident de ſaltibus: quoniã arma ſuccendent
igne, & deprædabũtur eos quibus prædę fue-
rant, & diripiẽt vaſtatores ſuos, ait Dominus
Deus. ‡ Et erit in die illa: dabo Gog locum 11
nominatũ ſepulchrũ in Iſraël: vallem viato-
rum ad orientẽ maris, quæ obſtupeſcere fa-
ciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog & om
nem multitudinem eius, & vocabitur Vallis
multitudinis Gog. ‡ Et ſepelient eos domus 12
Iſraël, vt mundent terrã ſeptẽ menſibus. ‡ Se- 13
pelict autẽ eum omnis populus terræ, & erit D
eis nominata dies in qua glorificatus ſum,
ait Dñs Deus. ‡ Et viros iugiter conſtituẽt lu- 14
ſtrantes terrã qui ſepeliant & requirant eos
qui remanſerant ſuper faciẽ terræ, vt emun-
dent eam: poſt mẽſes autẽ ſeptẽ quærere in-
cipient. ‡ Et circuibunt peragrantes terram: 15
cumque viderint os hominis, ſtatuent iuxta
illud titulum donec ſepeliãt illud pollincto-
res in Valle multitudinis Gog. ‡ Nomen autẽ 16
ciuitatis Amona, & mundabunt terram. ‡ Tu 17
ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus,
Dic omni volucri, & vniuerſis auibus, cun-
ctiſq; beſtiis agri, Conuenite, properate, con E
currite vndiq; ad victimã meam quam ego
immolo vobis, victimã grandem ſuper mon
tes Iſraël: vt comedatis carnẽ, & bibatis ſan-
guinem. ‡ Carnes fortium comedetis, & ſan- 18
guinem principum terræ bibetis: arietum,
agnorum, & hircorum taurorumq; *, & alti-
lium, & pinguium omnium. ‡ Et comedetis 19
adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem
in ebrietatẽ, de victima quã ego immolabo
vobis: ‡ Et ſaturabimini ſuper mẽſam meã 20
de equo, & equite forti, & de vniuerſis viris
bellatoribus, ait Dominus Deus ‡ Et ponam 21
gloriam meam in Gentibus, & videbũt om- F
nes gẽtes iudicium meum quod fecerim, &
manũ meam quam poſuerim ſuper eos. ‡ Et 22
ſcient domus Iſrael quia ego Dominus Deus
eorum à die illa & deinceps. ‡ Et ſcient Gen- 23
tes quoniã in iniquitate ſua capta ſit domus
Iſrael: eò quòd dereliquerint me, & abſcon-
derim faciem meã ab eis, & tradiderim eos
in manus hoſtiũ, & ceciderint in gladio vni-
uerſi. ‡ Iuxta immunditiam eorum & ſcelus 24
feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.
‡ Propterea hæc dicit Dominus Deus, Nunc 25
reducam captiuitatem Iacob, & miſere-
bor omnis domus Iſrael: & aſſumam zelum
pro nomine ſancto meo. ‡ Et portabunt con 26
fuſionem ſuam, & omnem præuaricationẽ
qua præuaricati ſunt in me cũ habitauerint G
in terra ſua confidenter neminem formidan-
tes. ‡ Et reduxero eos de populis, & congre- 27
gauero de terris inimicorũ ſuorum, & ſan-
ctificatus fuero in eis in oculis gentium plu-
Sap.36.e.23. rimarum. ‡ ‖ Et ſcient quia ego Dominus 28
Deus eorum, eò quòd trãſtulerim eos in na-
tiones, & congregauerim eos ſuper terram
ſuam, & non dereliquerim quenquam ex
eis ibi. ‡ Et non abſcondam vltrà faciem 29
Sap.36.e.26 meam ab eis, ‖ eò quòd effuderim ſpiritum
meum ſuper omnem domum Iſrael, ait Do-
minus Deus.

## CAP. XL.

1 IN viceſimoquinto anno trãſmigrationis
A noſtræ, in exordio anni decima menſis,
quartodecimo anno, poſtquã percuſſa eſt ci-
uitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me ma-
2 nus Dñi, & adduxit me illuc. ‡ In viſionibus
Dei adduxit me in terrã Iſrael, & dimiſit me
ſuper montẽ excelſum nimis: ſuper quẽ erat
quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad Au-
3 ſtrum. ‡ Et introduxit me illuc: & ecce vir,
cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funi-
culus lineus in manu eius, & calamus men-
4 ſuræ in manu eius. ſtabat autẽ in porta. ‡ Et
locutus eſt ad me idẽ vir, Fili hominis, vide
oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor
tuũ in omnia quæ ego oſtendã tibi: quia vt
oſtendantur tibi adductus es huc: annuntia
5 omnia quæ tu vides domui Iſrael. ‡ Et ecce
murus forinſecus in circuitu domus vndiq;
& in manu viri calamus menſuræ ſex cubi-
torũ & palmo: & menſus eſt latitudinẽ ædi-
ficij calamo vno, altitudinem quoq; calamo
6 vno. ‡ Et venit ad portã quæ reſpiciebat viã
orientalẽ, & aſcendit per gradus eius: & men
ſus eſt limẽ portæ calamo vno latitudinem,
id eſt, limen vnũ calamo vno in latitudine:
7 ‡ Et thalamũ vno calamo in longum, & vno
B calamo in latum: & inter thalamos, quinque
8 cubitos: ‡ & limen portæ iuxta veſtibulum
9 portæ intrinſecus, calamo vno. ‡ Et menſus
eſt veſtibulũ portæ octo cubitorum, & fron-
tem eius duobus cubitis: veſtibulum autem
10 portæ erat intrinſecus. ‡ Porro thalami por-
tæ ad viam orientalem, tres hinc & tres inde:
menſura vna trium & mẽſura vna frontium
11 ex vtraque parte. ‡ Et menſus eſt latitudinem
liminis portæ decem cubitorum: & longitu-
12 dinem portæ tredecim cubitorum. ‡ Et mar-
ginem ante thalamos cubiti vnius: & cubi-
tus vnus finis vtrinque. thalami autem, ſex
13 cubitorum erant hinc & inde. ‡ Et mẽſus eſt
portam à tecto thalami, vſq; ad tectum eius,
latitudinẽ vigintiquinque cubitorũ: oſtium
14 contra oſtium. ‡ Et fecit frontes per ſexagin-
ta cubitos: & ad frontem atrium portæ vn-
15 dique per circuitum. ‡ Et ante faciem portæ
quæ pertingebat vſque ad faciem veſtibuli
16 portæ interioris, quinquaginta cubitos. ‡ Et
C feneſtras obliquas in thalamis & in frõtibus
eorum quæ erant intra portam vndique per
circuitum: ſimiliter autem erant & in veſti-
bulis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & an- *cælatu
17 te frontes pictura palmarũ. ‡ Et eduxit me
ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, &
pauimẽtum ſtratum lapide in atrio per cir-
cuitũ: triginta gazophylacia in circuitu pa-
18 uimenti. ‡ Et pauimentum in fronte porta-
rum ſecundum lõgitudinem portarum erat
19 inferius. ‡ Et menſus eſt latitudinem à facie
portæ inferioris vſq; ad frontem atrij inte-
rioris extrinſecus, centũ cubitos ad Orien-
20 tem & ad Aquilonem. ‡ Portam quoq; quæ
reſpiciebat viam Aquilonis atrij exterioris,
menſus eſt tam in longitudine quàm in la-
21 titudine. ‡ Et thalamos eius tres hinc & tres
inde: & frontem eius & veſtibulum eius ſe-
cundum menſuram portæ prioris: quinqua-
ginta

ginta cubitorum longitudinē eius & latitu-
dinem viginti quinq; cubitorum. ‡Feneſtræ 22
autē eius, & veſtibulū, & ſculpturæ ſecūdū
menſuram portæ quæ reſpiciebat ad Orien-
tem: & ſeptem graduum erat aſcenſus eius,
& veſtibulū ante eam. ‡ Et porta atrij inte- 23
rioris contra portam Aquilonis, & Orienta- D
lem: & menſus eſt à porta vſq; ad portā cen
tum cubitos. ‡ Et eduxit me ad viam auſtra- 24
lē, & ecce porta quæ reſpiciebat ad Auſtrū:
& menſus eſt frontem eius, & veſtibulū eius
iuxta mēſuras ſuperiores. ‡ Et feneſtras eius 25
& veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras cæte-
ras: quinquaginta cubitorum longitudine, &
latitudine viginti quinque cubitorū. ‡ Et in 26
gradibus ſeptē aſcendebatur ad eam: & ve-
ſtibulū ante fores eius: & cælatæ palmæ erāt,
vna hinc, & altera inde in fronte eius. ‡ Et 27
porta atrij interioris in via auſtrali: & men-
ſus eſt à porta vſq; ad portā in via auſtrali,
centū cubitos. ‡Et introduxit me in atrium 28
interius, ad portā auſtralē: & menſus eſt por-
tam iuxta menſuras ſuperiores. ‡Thalamum 29
eius, & frontē eius, & veſtibulū eius eiſdem
menſuris: & feneſtras eius, & veſtibulū eius
in circuitu quinquaginta cubitos longitudi-
nis, & latitudinis viginti quinq; cubitos. ‡Et 30
veſtibulum per gyrum longitudine viginti- E
quinque cubitorū, & latitudine quinq; cu-
bitorum. ‡Et veſtibulū eius ad atrium exte- 31
rius, & palmas eius in fronte: & octo gradus
erant quibus aſcendebatur per eam. ‡Et in- 32
troduxit me in atrium interius per viam
orientalem: & menſus eſt portam ſecundum
menſuras ſuperiores. ‡Thalamū eius, & fron 33
tem eius, & veſtibulū eius, ſicut ſuprà: & fe-
neſtras eius, & veſtibula eius in circuitu, lon-
gitudine quinquaginta cubitorum, & latitu-
dine viginti quinque cubitorum. ‡ Et veſti- 34
bulum eius, id eſt atrij exterioris: & palmæ
cælatæ in fronte eius hinc & inde: & in octo
gradibus aſcenſus eius. ‡ Et introduxit me 35
ad portā quæ reſpiciebat ad Aquilonem: &
menſus eſt ſecundum menſuras ſuperiores.
‡Thalamū eius, & frontem eius, & veſtibulū 36
eius, & feneſtras eius per circuitum, lōgitu-
dine quinquaginta cubitorum, & latitudine F
-.16. viginti quinq; cubitorū. ‡ Et ᵃveſtibulū eius 37
reſpiciebat ad atriū exterius: & cælatura pal
marum in fronte eius hinc & inde: & in octo
gradibus aſcenſus eius. ‡Et per ſingula gazo- 38
phylacia oſtium in frontibus portarum: ibi
lauabant holocauſtū. ‡Et in veſtibulo portæ 39
duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: vt im-
moletur ſuper eas holocauſtū, & pro pecca-
to, & pro delicto. ‡Et ad latus exterius quod 40
aſcendit ad oſtiū portæ quæ pergit ad Aqui-
lonem, duæ menſæ: & ad latus alterum ante
veſtibulū portæ, duæ menſæ. ‡Quatuor men 41
ſæ hinc, & quatuor menſæ inde: per latera
portæ octo menſæ erant ſuper quas immo-
labant. ‡Quatuor autē menſę ad holocauſtū, 42
de lapidibus quadris extructæ: longitudine
cubiti vnius & dimidij: & latitudine cubiti
vnius & dimidij, & altitudine cubiti vnius:
ſuper quas ponent vaſa in quibus immola-
tur holocauſtum & victima. ‡ Et labia earū 43
palmi vnius, reflexa intrinſecus per circuitū:
44 ſuper menſas autem, carnes oblationis. ‡ Et
extra portam interiorem gazophylacia can-
torum in atrio interiori, quod erat in latere
portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies
eorum contra viam auſtralem, vna ex late-
re portæ orientalis quæ reſpiciebat ad viam
45 Aquilonis. ‡Et dixit ad me, Hoc eſt gazophy
G lacium quod reſpicit viam meridianam, ſa-
cerdotū erit qui excubant in cuſtodiis tem-
46 pli. ‡Porrò gazophylacium quod reſpicit ad
viam Aquilonis, ſacerdotum erit qui excu-
bant ad miniſterium altaris. iſti ſunt filij
Sadoc, qui accedunt de filiis Leui ad Do-
47 minum vt miniſtrent ei. ‡ Et menſus eſt
atrium longitudine centum cubitorum, &
latitudine centum cubitorum per quadrū:
48 & altare ante faciem templi. ‡Et introduxit
me in veſtibulum templi, & menſus eſt ve-
ſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & latitudinem portæ trium
cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.
49 ‡ Longitudinem autem veſtibuli, viginti
cubitorum: & latitudinem vndecim cubito-
rum, & octo gradibus aſcēdebatur ad ᵃeam. ᵃeum 2.
Et columnæ erant in frontibus: vna hinc &
altera inde.

## CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templum, & men-
A ſus eſt frontes ſex cubitos latitudinis
hinc, & ſex cubitos latitudinis inde, latitudi-
2 nem tabernaculi. ‡Et latitudo portæ, decem
cubitorum erat: & latera portæ quinque cu-
bitis hinc, & quinque cubitis inde: & mēſus
eſt longitudinem eius quadraginta cubito-
3 rum, & latitudinem viginti cubitorum. ‡ Et
introgreſſus intrinſecus menſus eſt in fronte
portæ, duos cubitos: & portam, ſex cubito-
rum: & latitudinem portæ, ſeptem cubito-
4 rum. ‡ Et menſus eſt longitudinem eius vi-
ginti cubitorum, & latitudinem viginti cu-
bitorum ante faciem templi: & dixit ad me,
5 Hoc eſt ſanctum ſanctorum. ‡ Et menſus eſt
parietem domus ſex cubitorum: & latitudi-
nem lateris, quatuor cubitorū vndique per
6 circuitum domus. ‡ Latera autem, latus ad
latus, bis triginta tria: & erant eminentia
quæ ingrederentur per parietem domus, in
lateribus per circuitum vt continerent, &
7 non attingerent parietem templi. ‡Et plateá
B erat in rotundum, aſcendens ſurſum per
cochleam, & in cœnaculū templi deferebat
per gyrum: idcirco latius erat templum in
ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcende-
8 batur ad ſuperiora, in medium. ‡ Et vidi in
domo altitudinem per circuitum, fundata
latera ad menſuram calami ſex cubitorū ſpa
9 tio: ‡& latitudinem per parietem lateris fo-
rinſecus quinq; cubitorum: & erat interior
10 domus in lateribus domus. ‡ Et inter gazo-
phylacia latitudinē viginti cubitorū in cir-
11 cuitu domus vndique, ‡& oſtium lateris ad
orationem, oſtium vnū ad viam Aquilonis,
& oſtium vnum ad viam Auſtralem: & lati-
tudinem loci ad orationem, quinq; cubito-
12 rum in circuitu. ‡Et ædificiū quod erat ſepa
C ratum, verſumque ad viam reſpicientem ad

maræ, latitudinis ſeptuaginta cubitorum. pa-
ries autē ædificij, quinq; cubitorū latitudi-
nis per circuitum: & longitudo eius, nona-
ginta cubitorū. ‡ Et menſus eſt domus lon- 13
gitudinem, centum cubitorum: & quod ſe-
paratum erat ædificiū, & parietes eius, lon-
gitudinis centum cubitorum. ‡Latitudo au- 14
tem ante faciem domus: & eius quod erat
ſeparatum contra orientem, centum cubito-
rum. ‡ Et menſus eſt longitudinem ædificij 15
contra faciem eius quod erat ſeparatum ad
dorſum: ethecas ex vtraq; parte centum cu-
bitorum: & templum interius, & veſtibula
atrij. ‡Limina & feneſtras obliquas, & ethe- 16
cas in circuitu per tres partes, contra vniuſ-
cuiuſq; limen, ſtratumq́; ligno per gyrum in
circuitu: terra autem vſque ad feneſtras, &
feneſtræ clauſæ ‡ſuper oſtia. Et vſq; ad domū 17
interiorem, & forinſecus: per omnem parie-
tem in circuitu intrinſecus, & forinſecus ad
menſuram. ‡Et fabrefacta cherubim & pal- 18
mæ: & palma inter cherub & cherub, duasq́; D
facies habebat cherub. ‡Faciē hominis iuxta 19
palmam ex hac parte, & faciem leonis iuxta
palmam ex alia parte: expreſſam per omnē
domum in circuitu. ‡De terra vſq; ad ſupe- 20
riora portæ, cherubim & palmæ cælatæ erāt
in pariete templi. ‡ Limen, quadrāgulum: & 21
facies ſanctuarij, aſpectus contra aſpectum.
‡Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & 22
longitudo eius, duorum cubitorum: & an-
guli eius, & longitudo eius, & parietes eius
lignei. Et locutus eſt ad me, Hæc eſt menſa
coram Domino. ‡Et duo oſtia erant in tem- 23
plo, & in ſanctuario. ‡Et in duobus oſtiis ex 24
vtraq; parte bina erant oſtiola, quæ ſibi in-
uicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex
vtraque parte oſtiorum. ‡Et cælata erant in 25
ipſis oſtiis templi cherubim, & ſculptura pal
marum, ſicut in parietibus quoque expreſſa
erant: quamobrem & groſſiora erant ligna
in veſtibuli fronte forinſecus. ‡Super quæ 26
feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum
hinc atq; inde in humerulis veſtibuli: ſecū-
dū latera domus, latitudinemq́ue parietum.

CAP. XLII.

E T eduxit me in atriū exterius per viam 1
ducentem ad Aquilonem, & introduxit A
me in gazophylacium, quod erat contra ſe-
paratum ædificium & contra ædem vergen-
tem ad Aquilonem. ‡ In facie longitudinis, 2
centū cubitos oſtij Aquilonis: & latitudinis
quinquaginta cubitos: ‡ cōtra viginti cubi- 3
tos atrij interioris, & cōtra pauimentū ſtra-
tum lapide atrij exterioris, vbi erat porticus
iuncta porticui triplici. ‡ Et ante gazophy- 4
lacia deambulatio decem cubitorū latitudi-
nis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti vnius.
Et oſtia eorum ad Aquilonē: ‡Vbi erant ga- 5
zophylacia in ſuperioribus humiliora: quia
ſupportabāt porticus quæ ex illis eminebāt
de inferioribus, & de mediis ædificij. ‡Tri- 6
ſtega enim erant, & non habebant colūnas, B
ſicut erant columnæ atriorum: propterea
eminebant de inferioribus, & de mediis à
terra cubitis quinquaginta. ‡ Et peribolus 7
exterior ſecundum gazophylacia, quæ erant

in via atrij exterioris ante gazophylacia: lō-
8 gitudo eius, quinquaginta cubitorū. ‡ Quia
lōgitudo erat gazophylaciorū atrij exterio-
ris quinquaginta cubitorum: & longitudo
9 ante faciem templi, centum cubitorum. ‡Et
erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab
Oriente ingredientium in ea de atrio exte-
10 riori: ‡In latitudine periboli atrij, quod erat
contra viam orientalem, in faciem ædificij
ſeparati, & erant ante ædificium gazophyla-
11 cia. ‡ Et via ante faciem eorum iuxta ſimi-
litudinem gazophylaciorū, quæ erant in via
Aquilonis: ſecundum longitudinem eorum,
ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eo-
12 rum, & ſimilitudines, & oſtia eorū. ‡ſecun-
C dum oſtiā gazophylaciorū quæ erant in via
reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ,
quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per
13 viam orientalem ingredientibus. ‡Et dixit ad
me, Gazophylacia Aquilonis, & gazophyla-
cia Auſtri, quę ſunt ante ædificium ſeparatū:
hæc ſunt gazophylacia ſancta, in quibus ve-
ſcuntur ſacerdotes qui appropinquant ad
Dominum in ſancta ſanctorum. ibi ponent
ſancta ſanctorū, & oblationē pro peccato, &
14 pro delicto: locus enim ſanctus eſt. ‡ Cùm
autē ingreſsi fuerint ſacerdotes, nō egredi-
entur de ſanctis in atriū exterius: & ibi repo
nent veſtimenta ſua in quibus miniſtrant,
quia ſancta ſunt: veſtientuŕq; veſtimētis aliis,
15 & ſic procedent ad populum. ‡Cumq; com-
D pleſſet mēſurat domus interioris, eduxit me
per viā portæ quæ reſpiciebat ad viam oriē-
talem: & menſus eſt eam vndiq; per circui-
16 tum. ‡Menſus eſt autē contra ventū orien-
talem calamo menſuræ: quingētos calamos
17 in calamo menſuræ per circuitū. ‡Et men-
ſus eſt contra ventum aquilonis quingentos
18 calamos, in calamo menſuræ per gyrū. ‡Et
ad ventū auſtralem menſus eſt quingentos
19 calamos, in calamo menſuræ ‡ per circuitū.
Et ad ventum occidentalē menſus eſt quin-
20 gentos calamos, in calamo menſuræ. ‡ Per
quatuor ventos menſus eſt murum eius vn-
diq; per circuitum, longitudinē quingento-
rum cubitorum, & latitudinē quingētorum
cubitorum, diuidētem inter ſanctuarium &
vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 E T duxit me ad portam quæ reſpiciebat
2 ad viam orientalē. ‡Et ecce gloria Dei
A Iſrael ingrediebatur per viam orientalem: &
vox erat ei quaſi vox aquarū multarum, &
3 terra ſplendebat à maieſtate eius. ‡Et vidi Supr.9.b.11.
viſionem ſecūdum ſpeciem quam videram,
quando venit vt diſperderet ciuitatem: &
ſpecies ſecundum aſpectum quem videram Supr.1.a.1.
iuxta fluuiū Chobar: & cecidi ſuper faciem a.5.
4 meam. ‡Et maieſtas Domini ingreſſa eſt tē-
plum per viā portæ quæ reſpiciebat ad O-
5 rientem. ‡Et eleuauit me ſpiritus, & intro-
B duxit me in atrium interius: & ecce repleta
6 erat gloria Domini domus. ‡ Et audiui lo-
quentem ad me de domo, & vir ſtabat iuxta
7 me. ‡Et dixit ad me, Fili hominis, locus ſolij
mei, & locus veſtigiorum pedum meorum,
vbi habito in medio filiorū Iſrael in æternū:
& non polluent vltrà domus Iſrael nomen
ſanctum

ſanctum meũ, ipſi, & reges eorum in forni-
cationibus ſuis, & in ruinis regum ſuorũ,&
in excelſis. ‡Qui fabricati ſunt limen ſuum 8
iuxta limen meũ, & poſtes ſuos iuxta poſtes
meos:& murus erat inter me & eos:& pol-
luerunt nomẽ ſanctum meum in abomina-
tionibus quas fecerũt:propter quod cõſum-
pſi eos in ira mea. ‡Nunc ergo repellãt pro- 9
cul fornicationẽ ſuam,& ruinas regum ſuo- C
rum à me : & habitabo in medio eorũ ſem-
per.‡Tu autem fili hominis, oſtende domui 10
Iſrael templum,& confundantur ab iniqui-
tatibus ſuis:& metiãtur fabricã,‡& erubeſ- 11
cant ex omnibus quæ fecerunt. Figurã do-
mus, & fabricæ eius exitus & introitus, &
omnem deſcriptionẽ eius, & vniuerſa præ-
cepta eius,cunctumq; ordinẽ eius,& omnes
leges eius oſtende eis,& ſcribes in oculis eo-
rũ : vt cuſtodiant omnes deſcriptiones eius,
& præcepta illius,& faciant ea. ‡Iſta eſt lex 12
domus in ſummitate montis.ᵃOmnis finis D
eius in circuitu ſanctum ſanctorũ eſt:hæc eſt
ergo lex domus. ‡Iſtæ autẽ menſuræ altaris 13
in cubito veriſſimo, qui habebat cubitũ &
palmũ : in ſinu eius erat cubitus, & cubitus
in latitudine : & definitio eius vſq; ad labiũ
eius,in circuitu, palmus vnus, hæc quoque
erat foſſa altaris. ‡Et de ſinu terræ vſque ad 14
crepidinẽ nouiſſimã duo cubiti, & latitudo
cubiti vnius : & à crepidine minore vſq; ad
crepidinẽ maiorẽ quatuor cubiti,& latitudo
cubiti vnius. ‡Ipſe autẽ ariel quatuor cubi- 15
torũ:& ab ariel vſq; ad ſurſum,cornua qua- E
tuor.‡Et ariel duodecim cubitorũ in longi- 16
tudine per duodecim cubitos latitudinis:
quadrangulatũ æquis lateribus. ‡Et crepido 17
quatuordecim cubitorũ lõgitudinis per qua-
tuordecim cubitos latitudinis in quatuor
angulis eius:& corona in circuitu eius dimi-
dij cubiti, & ſinus eius vnius cubiti per cir-
cuitũ:gradus autẽ eius verſi ad orientẽ.‡Et 18
dixit ad me, Fili hominis, hæc dicit Domi-
nus Deus, Hi ſunt ritus altaris,in quacunq;
die fuerit fabricatũ : vt offeratur ſuper illud
holocauſtũ, & effundatur ſanguis. ‡Et dabis 19
ſacerdotibus & Leuitis, qui ſunt de ſemine F
Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dñs Deus,
vt offerant mihi vitulum de armento pro
peccato.‡Et aſſumens de ſanguine eius, po- 20
nes ſuper quatuor cornua ei⁹, & ſuper qua-
tuor angulos crepidinis, & ſuper coronam
in circuitu : & mundabis illud & expiabis.
‡Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro 21
peccato : & combures eum in ſeparato loco
domus extra ſanctuarium.‡Et in die ſecun- 22
da offeres hircum caprarum immaculatum
pro peccato : & expiabunt altare, ſicut ex-
piauerunt in vitulo.‡Cumque compleueris 23
expians illud, offeres vitulum de armento G
immaculatum, & arietẽ de grege immacu-
latum. ‡Et offeres eos in conſpectu Domi- 24
ni: & mittent ſacerdotes ſuper eos ſal,& of-
ferent eos holocauſtum Domino. ‡Septem 25
diebus facies hircum pro peccato quotidie:
& vitulum de armento, & arietẽ de pecori-
bus immaculatos offerent. ‡Septem diebus 26
expiabunt altare,& mundabũt illud: & im-

ᵃOmnes fi-
nes

27 plebunt manum eius. ‡Expletis autem die-
bus,in die octaua & vltrà,facient ſacerdotes
ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro
pace offerunt: & placatus ero vobis,ait Do-
minus Deus.

## CAP. XLIIII.

1 ET conuertit me ad viã portæ ſanctuarij
A exterioris, quæ reſpiciebat ad Orien-
2 tem:& erat clauſa.‡Et dixit Dñs ad me,Por-
ta hæc,clauſa erit:non aperietur, & vir non
tranſiet per eã:quoniam Dñs Deus Iſrael in-
3 greſſus eſt per eam, eritq; clauſa ‡ principi.
Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat pa-
nẽ coram Dño:per viam portæ veſtibuli in-
4 gredietur,& per viam eius egredietur : ‡ Et
adduxit me per viã portæ Aquilonis in con-
ſpectu domus:& vidi, & ecce impleuit glo-
ria Dñi domũ Domini : & cecidi in faciem
5 meã.‡Et dixit ad me Dñs, Fili hominis,po-
B ne cor tuum, & vide oculis tuis,& auribus
tuis audi omnia quæ ego loquor ad te de
vniuerſis ceremonijs domus Dñi,& de cun-
ctis legibus eius: & pones cor tuũ in vijs tẽ-
6 pli,per omnes exitus ſanctuarij.‡Et dices ad
exaſperantem me domum Iſrael, Hæc dicit
Dñs Deus, Sufficiant vobis omnia ſcelera
7 veſtra domus Iſrael : ‡eò quòd inducitis fi-
lios alienos incircũciſos corde & incircun-
ciſos carne,vt ſint in ſanctuario meo,& pol-
luant domum meam:& offertis panes meos,
adipẽ & ſanguinẽ: & diſſoluitis pactũ meum
8 in omnibus ſceleribus veſtris.‡Et nõ ſerua-
C ſtis præcepta ſanctuarij mei: & poſuiſtis cu-
ſtodes obſeruationum mearũ in ſanctuario
9 meo vobiſmetipſis. ‡ Hæc dicit Dñs Deus,
Omnis alienigena incircuncisus corde & in-
circuncisus carne, nõ ingredietur ſanctuariũ
meum,omnis filius alienus qui eſt in medio
10 filiorum Iſrael. ‡Sed & Leuitæ qui lõgè re-
ceſſerunt à me in errore filiorũ Iſrael, & er-
rauerunt à me poſt idola ſua,& portauerunt
11 iniquitatem ſuam:‡Erũt in ſanctuario meo
æditui,& ianitores portarum domus,& mi-
niſtri domus : ipſi mactabunt holocauſta, &
victimas populi:& ipſi ſtabũt in conſpectu
12 eorũ,vt miniſtrent eis. ‡Pro eo quòd mini-
D ſtrauerunt illis in cõſpectu idolorũ ſuorũ,&
facti ſunt domui Iſrael in offendiculum ini-
quitatis:idcirco leuaui manum meam ſuper
eos,ait Dominus Deus, &ᵇportauerunt ini- ᵇportabunt 6.
13 quitatem ſuam : ‡ & non appropinquabunt
ad me,vt ſacerdotio fungantur mihi, neque
accedent ad omne ſanctuarium meum iuxta
ſancta ſanctorũ: ſed portabunt confuſionem
14 ſuam,& ſcelera ſua quæ fecerunt: ‡Et dabo
eos ianitores dom⁹,in omni miniſterio eius,
15 & in vniuerſis quæ fiẽt in ea.‡Sacerdotes aũt
E ᵃLeuitæ filij Sadoc,qui cuſtodierũt ceremo- ᵃ&
nias ſanctuarij mei, cùm errarent filij Iſrael
à me: ipſi accedent ad me,vt miniſtrent mi-
hi : & ſtabunt in conſpectu meo vt offerant
mihi adipẽ & ſanguinẽ, ait Dominus Deus.
16 ‡Ipſi ingredientur ſanctuariũ meum, & ipſi
accedent ad menſam meã, vt miniſtrẽt mi-
17 hi,& cuſtodiant ceremonias meas. ‡Cumq;
F ingredientur portas atrij interioris, veſti-
bus lineis induentur : nec aſcendet ſuper
eos quicquam laneum, quãdo miniſtrant in

portis atrij interioris & intrinſecus. ‡Vittæ 18
lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia
linea erunt in lumbis eorũ, & non accingen-
tur in ſudore. ‡Cumq; egredientur atrium 19
exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis F
ſuis in quibus miniſtrauerant, & reponẽt ea
in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe ve-
ſtimentis alijs, & non ſanctificabunt popu-
lum in veſtibus ſuis. ‡ Caput autem ſuum 20
non radent, neque comam nutrient: ſed ton-
dentes attondent capita ſua. ‡Et vinum non 21
bibet omnis ſacerdos, quando ingreſſurus
Leu 21.c.14. eſt atrium interius. ‡‖Et viduam, & repu- 22
diatam non accipient vxores, ſed virgines
de ſemine domus Iſraël: ſed & viduam, quæ
fuerit vidua à ſacerdote, accipient. ‡ Et po- 23
pulum meũ docebunt quid ſit inter ſanctum
& pollutum: & inter mundum & immun-
dum oſtendent eis. ‡ Et cùm fuerit contro- 24
uerſia, ſtabunt in iudicijs meis, & iudicabũt
leges meas, & præcepta mea in omnibus ſo-
lennitatibus meis cuſtodiẽt, & ſabbatha mea
ſanctificabunt. ‡ Et ad mortuum hominem 25
non ingredientur, ne polluantur: niſi ad pa- G
trem & matrem, & filium & filiã, & fratrem
& ſororem, quæ alterum virum non habue-
rit: in quibus contaminabuntur. ‡ Et poſt- 26
quam fuerit emundatus, ſeptem dies nume-
rabuntur ei. ‡Et in die introitus ſui in ſan- 27
ctuarium ad atrium interius vt miniſtret
mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo,
ait Dominus Deus. Non ‡‖erit autem eis 28
Nu. 4. Deu.18.a.1. hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſ-
Nu.18.c.20. ſionem nõ dabitis eis in Iſraël, ego enim poſ-
ſeſſio eorum. ‡ Victimam & pro peccato & 29
pro delicto ipſi comedent: & omne votũ in
Exo.22.d.29 Iſraël, ipſorũ erit. ‡‖Et primitiua omnium 30
primogenitorum, & omnia libamẽta ex om-
nibus quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: &
primitiua ciborum veſtrorum dabitis ſacer-
Supra r. dotí, vt reponat benedictionem domui ſuæ.
Leui.22.b.8. ‡‖Omne morticinum, & captum à beſtia 31
de auibus & de pecoribus non comedẽt ſa-
cerdotes. CAP. XLV.

CVmq; cœperitis terram diuidere ſor- 1
tito, ſeparate primitias Domino ſan- A
ctificatũ de terra longitudine vigintiquinq;
millia, & latitudine decem millia ſancti-
ficatum erit in omni termino eius per cir-
cuitum. ‡Et erit ex omniparte ſanctificatum 2
quingentos per quingentos, quadrifariam
per circuitum: & quinquaginta cubitis in
ſuburbana eius per gyrum. ‡ Et à menſura 3
iſta menſurabis longitudinem vigintiquinq;
millium, & latitudinem decem millium, &
in ipſo erit templum, ſanctumq; ſanctorum.
‡ Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus 4
miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad mini- B
ſterium Domini: & erit eis locus in domos,
& in ſanctuarium ſanctitatis. ‡Vigintiquinq; 5
autem millia longitudinis, & decem millia
latitudinis erunt Leuitis, qui miniſtrant do-
mui: ipſi poſsidebunt viginti gazophylacia.
‡Et poſſeſsionem ciuitatis dabitis quinque 6
millia latitudinis, & longitudinis viginti-
quinq; millia, ſecundum ſeparationem ſan-
ctuarij omni domui Iſraël. ‡ Principi quoq; 7

C hinc & inde in ſeparationem ſanctuarij, & in
poſſeſsionem ciuitatis, contra faciem ſepara-
tionis ſanctuarij, & contra faciem poſſeſsio-
nis vrbis: à latere Maris vſque ad Mare, & à
latere Orientis vſq; ad Orientem. Longitu-
dinem autem iuxta vnamquanque partem à
termino occidentali vſq; ad terminũ orien-
8 talem. ‡ De terra erit ei poſſeſsio in Iſraël:
& non depopulabuntur vltrà principes po-
pulum meum: ſed terram dabunt domui Iſ-
9 raël, ſecundum tribus eorũ. ‡Hæc dicit Do-
D minus Deus, Sufficiat vobis principes Iſraël:
iniquitatem & rapinas intermittite, & iudi-
cium & iuſtitiam facite, ſeparate confinia
veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.
10 ‡Statera iuſta, & ephi iuſtum, & batus iu-
11 ſtus erit vobis. ‡ Ephi & batus æqualia, &
vnius menſuræ erunt: vt capiat decimã par-
tem cori batus, & decimã partem cori ephi:
iuxta menſuram cori erit æqua libratio eo-
12 rum. ‡‖ Siclus autem, viginti obolos habet: Exo.30.b.13.
Porrò viginti ſicli, & vigintiquinq; ſicli, & Leu.27.c.25.
13 quindecim ſicli, mnam faciunt. ‡Et hæ ſunt Num.3.f.47
primitiæ quas tolletis: ſextam partem ephi
de coro frumenti, & ſextam partem ephi de
14 coro hordei. ‡ Menſura quoque olei, batus
E olei, decima pars cori eſt: & decem bati, co-
rũ faciunt: quia decem bati implent corum.
15 ‡Et arietem vnum de grege ducentorum de
his quæ nutriunt Iſraël in ſacrificium, & in
holocauſtum, & in pacifica, ad expiandũ pro
16 eis, ait Dominus Deus. ‡Omnis populus
terræ tenebitur primitijs his principi in Iſ-
17 raël. ‡Et ſuper principem erunt holocauſta,
& ſacrificium, & libamina in ſolennitati-
bus, & in Calẽdis, & in ſabbathis, in vniuer-
ſis ſolennitatibus domus Iſraël. ipſe faciet
pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, &
pacifica: ad expiandum pro domo Iſraël.
18 ‡Hæc dicit Dominus Deus, In primo men-
F ſe, vna menſis ſumes vitulũ de armento im-
19 maculatum: & expiabis ſanctuariũ. ‡Et tol-
let ſacerdos de ſanguine quod erit pro pec-
cato: & ponet in poſtibus domus, & in qua-
tuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus
20 portæ atrij interioris. ‡Et ſic facies in ſepti-
ma menſis pro vnoquoq; qui ignorauit, & (*)
errore deceptus eſt, & (*)expiabitis pro domo. (*)expiabis
21 ‡In primo menſe, quartadecima die menſis
erit vobis Paſchæ ſolennitas: ſeptem diebus
22 azyma comedentur. ‡Et faciet princeps in
G die illa pro ſe & pro vniuerſo populo terræ,
23 vitulum pro peccato. ‡Et in ſeptem dierum
ſolennitate faciet holocauſtum Domino ſe-
ptem vitulos, & ſeptẽ arietes immaculatos
quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hir-
24 cum caprarum. ‡Et ſacrificium ephi per vi-
tulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin
25 per ſingula ephi. ‡Septimo menſe, quintade-
cima die mẽſis in ſolennitate faciet ſicut ſu-
prà dicta ſunt per ſeptem dies: tam pro pec-
cato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, &
in oleo. CAP. XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus, Porta atrij
A interioris, quæ reſpicit ad Orientẽ, erit
clauſa ſex diebus in quibus opus fit: die autẽ
ſabbathi aperietur, ſed & in die Calendarum
aperie-

aperietur. ‡ Et intrabit princeps per viã ve- 2
ſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine por-
tæ: & facient ſacerdotes holocauſtũ eius, &
pacifica eius: & adorabit ſuper limẽ portæ, &
egredietur: porta autẽ non claudetur vſq; ad
veſperũ. ‡ Et adorabit populus terræ ad oſtiũ 3
portæ illius in ſabbatis & in Calendis corã
Domino. ‡ Holocauſtũ autẽ hoc offeret prin 4
ceps Domino: in die ſabbathi ſex agnos im- B
maculatos, & arietẽ immaculatũ: ‡ Et ſacri- 5
ficiũ ephi per arietem: in agnis autẽ ſacrificiũ
quod dederit manus eius: & olei hin per ſin-
gula ephi. ‡ In die autẽ Calendarũ vitulũ de 6
armento immaculatũ: & ſex agni, & arietes
immaculati erunt. ‡ Et ephi per vitulũ, ephi 7
quoq; per arietem faciet ſacrificiũ: de agnis
autẽ, ſicut inuenerit manus eius: & olei hin,
per ſingula ephi. ‡ Cumq; ingreſſurus eſt prin 8
ceps, per viam veſtibuli portæ ingrediatur, & C
per eandem viam exeat. ‡ Et cùm intrabit 9
populus terræ in cõſpectu Domini in ſolen-
nitatibus: qui ingreditur per portã Aquilo-
nis, vt adoret, egrediatur per viã portæ meri-
dianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ
meridianæ, egrediatur per viam portæ Aqui-
lonis: nõ reuertetur per viam portæ per quã
ingreſſus eſt, ſed e regione illius egredietur.
‡ Princeps autẽ in medio eorum cum ingre- 10
dientibus ingredietur, & cum egredientibus
egredietur. ‡ Et in nundinis, & in ſolennita- 11
tibus erit ſacrificiũ ephi per vitulum, & ephi D
per arietem: de agnis autẽ erit ſacrificiũ ſi-
cut inuenerit manus eius: & olei hin, per ſin-
gula ephi. ‡ Cùm autẽ fecerit princeps ſpon- 12
taneum holocauſtũ, aut pacifica voluntaria
Domino: aperietur ei porta quæ reſpicit ad
Orientẽ, & faciet holocauſtũ ſuum, & pacifi-
ca ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbathi: & egre
dietur, clauderurq; porta poſtquam exierit.
‡ Et agnum eiuſdẽ anni immaculatũ, faciet 13
holocauſtũ quotidie Domino: ſemper manè E
faciet illud. ‡ Et faciet ſacrificiũ ſuper eo ca- 14
ta mane mane ſextam partẽ ephi: & de oleo
tertiam partẽ hin, vt miſceatur ſimilæ: ſacri-
ficium Domino legitimũ, iuge atque perpe-
tuum. ‡ Faciet agnum & ſacrificiũ, & oleum 15
cata mane mane: holocauſtũ ſempiternum.
‡ Hæc dicit Dominus Deus, Si dederit prin- 16
ceps ᵃdonũᵃ alicui de filiis ſuis: hæreditas eius,
filiorũ ſuorũ erit, poſsidebũt eam hæredita-
riè. ‡ Si autẽ dederit legatum de hæreditate 17
ſua vni ſeruorũ ſuorũ: erit illius vſq; ad an- F
num remiſsionis, & reuertetur ad principẽ:
hæreditas autem eius filiis eius erit. ‡ Et non 18
accipiet princeps de hæreditate populi per
violentiam, & de poſſeſsione eorum, ſed de
poſſeſsione ſua hæreditatem dabit filiis ſuis:
vt non diſpergatur populus meus vnuſquiſ-
que à poſſeſsione ſua. ‡ Et introduxit me per 19
ingreſſum qui erat ex latere portæ in gazo-
phylacia ſanctuarij ad ſacerdotes, quæ reſpi-
ciebant ad Aquilonẽ: & erat ibi locus ver-
gens ad Occidentem. ‡ Et dixit ad me, Iſte eſt 20
locus vbi coquent ſacerdotes pro peccato, &
pro delicto: vbi coquent ſacrificium, vt non G
ᵇefferant in atrium exterius, & ſanctificetur
populus. ‡ Et eduxit me in atrium exterius, 21

ᵃdomum

ᵇofferant in atrio exte-riori.

& circumduxit me per quatuor angulos a-
trij: & ecce, atriolum erat in angulo atrij, a-
22 triola ſingula per angulos atrij. ‡ In quatuor
angulis atrij atriola diſpoſita quadraginta
cubitorum per longum & triginta per latũ:
23 menſuræ vnius quatuor erant. ‡ Et paries
per circuitum ambiens quatuor atriola: &
culinæ fabricatæ erant ſubter porticus per
24 gyrum. ‡ Et dixit ad me, Hæc eſt domus cu-
linarum in qua coquent miniſtri domus Do
mini victimas populi.

CAP. XLVII.

1 ET conuertit me ad portam domus, &
A ecce aquæ egrediebantur ſubter limen
domus ad Orientem: facies enim domus re-
ſpiciebat ad Orientem: aquæ autẽ deſcende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiem
2 altaris. ‡ Et eduxit me per viam portæ Aqui-
lonis, & conuertit me ad viam foras portam
exteriorem, viam quæ reſpiciebat ad Orien-
tem: & ecce aquæ redundantes à latere de-
3 xtro. ‡ Cùm egrederetur vir ad Orientẽ, qui
habebat funiculum in manu ſua, & menſus
eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam
4 vſque ad talos. ‡ Rurſumq; menſus eſt mil-
le, & traduxit me per aquam vſq; ad genua:
5 ‡ & menſus eſt mille, & traduxit me per a-
quam vſque ad renes. Et menſus eſt mille,
torrentem quem non potui pertranſire: quo-
niam intumuerant aquæ profundi torrentis
6 qui non poteſt tranſuadari. ‡ Et dixit ad me,
Certè vidiſti fili hominis. Et eduxit me, &
7 conuertit ad ripam torrentis. ‡ Cumq; me
B conuertiſſem, ecce in ripa torrentis ligna
8 multa nimis ex vtraque parte. ‡ Et ait ad
me, Aquæ iſtæ quæ egrediuntur ad tumulos
ſabuli orientalis, & deſcendunt ad plana de-
ſerti, intrabunt mare, & exibunt, & ſanabun-
9 tur aquæ. ‡ Et omnis anima viuens quæ ſer-
pit, quocunq; venerit torrens, viuet: & erunt
piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc
aquæ iſtæ, & ſanabuntur: & viuent omnia ad
10 quæ venerit torrens. ‡ Et ſtabunt ſuper illa
piſcatores, ab Engaddi vſque ad En gallim
ſiccatio ſagenarũ erit: plurimæ ſpecies erunt
piſciũ eius, ſicut piſces maris magni, multi-
11 tudinis nimiæ. ‡ In littoribus autẽ eius, & in
paluſtribus nõ ſanabũtur, quia in ſalinas da-
12 buntur. ‡ Et ſuper torrentẽ orietur in ripis
C eius ex vtraq; parte omne lignũ ᶜpomiferũᶜ: ᶜfructiferum.
non defluet foliũ ex eo, & nõ deficiet fructus
eius: per ſingulos menſes afferet primitiua,
quia aquæ eius de ſanctuario egredientur: &
erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad
13 medicinã. ‡ Hæc dicit Dominus Deus, Hic
eſt terminus in quo poſsidebitis terram in
duodecim tribubus Iſraël: ‖ quia Ioſeph du- Ge.48.b.22
14 plicẽ funiculũ habet. ‡ Poſsidebitis autẽ eam
ſinguli æquè vt frater ſuus: ‖ ſuper quã leuaui Gene.12.b.7
manũ meã vt darem patribus veſtris: & cadet 22.c.16.
15 terra hæc vobis in poſſeſsionẽ. ‡ Hic eſt au-
tem terminus terræ: ad plagam ſeptẽtriona-
lem, à mari magno via Hethalon, venienti-
16 bus Sedada, ‡ Emath, Berotha, Sabarim, quæ
eſt inter terminum Damaſci & confinium
Emath, domus Tichon quæ eſt iuxta termi-
17 nũ Auran. ‡ Et erit terminus à Mari vſq; ad

atrium Enō terminus Damaſci, & ab Aqui- D
*& 8. lone ad Aquilonem,*terminus Emath: plaga
ſeptentrionalis. ‡ Porrò plaga orientalis de 18
medio Auran, & de medio Damaſci, & de
medio Galaad, & de medio terræ Iſraël, Ior-
danis diſterminās ad mare orientale, metie-
mini etiam plagam orientalē. ‡ Plaga autem 19
auſtralis meridiana, à Thamar vſq; ad aquas
contradictionis Cades: & torrens vſque ad
mare magnū: & hæc eſt plaga ad Meridiem
auſtralis. ‡ Et plaga Maris, mare magnum à 20
confinio per directum, donec venias Emath:
hæc eſt plaga Maris. ‡ Et diuidetis terram 21
iſtam vobis per tribus Iſraël: ‡ & mittetis 22
eam in hæreditatem vobis, & aduenis qui
acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in
medio veſtrū: & erunt vobis ſicut indigenæ
inter filios Iſraël: vobiſcum diuident poſſeſ-
ſionem in medio tribuum Iſraël. ‡ In tribu 23
autem quacunque fuerit aduena, ibi dabitis
poſſeſsionem illi, ait Dominus Deus.

## CAP. XLVIII.

ET hæc nomina tribuum à finibus Aqui- 1
lonis iuxta viam Hethalon pergētibus A
Emath atrium Enan terminus Damaſci ad
Aquilonē iuxta viam Emath. Et erit ei pla-
ga orientalis Mare, Dan vna. ‡ Et ad termi- 2
num Dan, à plaga orientali vſque ad plagam
Maris, Aſer vna: ‡ & ſuper terminum Aſer, à 3
plaga orientali vſq; ad plagam Maris, Neph-
thali vna. ‡ Et ſuper terminum Nephthali, 4
à plaga orientali vſq; ad plagam Maris, Ma-
naſſe vna. ‡ Et ſuper terminū Manaſſe, à pla- 5
ga orientali vſq; ad plagam Maris Ephráim
vna. ‡ Et ſuper terminum Ephráim, à plaga 6
orientali vſq; ad plagam Maris, Ruben vna.
‡ Et ſuper terminum Ruben, à plaga orien- 7
tali vſq; ad plagam Maris, Iuda vna. ‡ Et ſu- 8
per terminum Iuda, à plaga orientali vſq; ad
plagam Maris, erunt primitiæ quas ſeparabi-
tis viginti quinq; millibus latitudinis & lon-
gitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga orien-
tali vſque ad plagam Maris: & erit ſanctua-
rium in medio eius. ‡ Primitiæ quas ſepara- 9
bitis Domino longitudo vigintiquinq; mil-
libus, & latitudo decem millibus. ‡ Hæ autē 10
erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdotum: ad A- B
quilonem longitudinis vigintiquinque mil-
lia, & ad Mare latitudinis decem millia, ſed
& ad Orientem latitudinis decem millia, &
ad meridiem longitudinis vigintiquinq; mil
lia: & erit ſanctuarium Domini in medio e-
ius. ‡ Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis 11
Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias meas, &
non errauerunt cùm errarent filij Iſraël, ſi-
cut errauerunt & Leuitæ. ‡ Et erunt eis pri- 12
mitiæ de primitiis terræ ſanctum ſancto-
rum, iuxta terminum Leuitarū. ‡ Sed & Le- 13
uitis ſimiliter iuxta fines ſacerdotum vigin-
tiquinq; millia longitudinis, & latitudinis
decem millia. Omnis longitudo, viginti &
quinq; millium, & latitudo decem millium.
‡ Et non venundabunt ex eo, neque muta- 14
bunt, neque transferentur primitiæ terræ,
quia ſanctificatæ ſunt Domino. ‡ Quinque 15
millia autem quę ſuperſunt in latitudine per
vigintiquinque millia, prophana erunt vrbis

in habitaculum, & in ſuburbana: & erit ciui-
16 tas in medio eius. ‡ Et hæ menſuræ eius: Ad
plagam ſeptentrionalem, quingenta & qua-
tuor millia: & ad plagam meridianam, quin-
genta & quatuor millia: & ad plagam orien-
talem, quingēta & quatuor millia: & ad pla-
gam occidentalē, quingenta & quatuor mil-
17 lia. ‡ Erunt autem ſuburbana ciuitatis, ad
C Aquilonem ducēta quinquaginta, & ad Me-
ridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientē
ducenta quinquaginta millia, & ad Mare du-
18 centa quinquaginta. ‡ Quod autem reliquū
fuerit in longitudine ſecundum primitias
ſanctuarij, decem millia in Orientem, & de-
cem millia in Occidentem, erunt ſicut pri-
mitiæ ſanctuarij: & erunt fruges eius in pa-
19 nes his qui ſeruiunt ciuitati. ‡ Seruientes au-
tem ciuitati, operabuntur ex omnibus tri-
20 bubus Iſraël. ‡ Omnes primitiæ, viginti-
quinque millium, per vigintiquinq; millia
in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſan-
21 ctuarij, & in poſſeſsionem ciuitatis. ‡ Quod
autem reliquum fuerit, principis erit ex om-
ni parte primitiarum ſanctuarij, & poſſeſſio-
nis ciuitatis e regione viginti quinque mil-
lium primitiarum vſq; ad terminum orien-
talem: ſed & ad Mare e regione viginti quin-
que millium vſque ad terminum Maris, ſi-
militer in partibus principis erit: & erūt pri-
mitiæ ſanctuarij, & ſanctuarium templi in
22 medio eius. ‡ De poſſeſsione autem Leuita-
rum, & de poſſeſsiōe ciuitatis in medio par-
tium principis erit: *in* terminum Iuda, & *inter 8.
*in* terminum Ben-iamin, & ad principem
23 pertinebit. ‡ Et reliquis tribubus, à plaga
orientali vſque ad plagam occidentalē, Ben-
24 iamin vna. ‡ Et contra terminū Ben iamin, à
D plaga orientali vſque ad plagam occidentalē,
25 Simeon vna. ‡ Et ſuper terminum Simeonis
à plaga orientali vſq; ad plagam occidenta-
26 lem, Iſſachar vna. ‡ Et ſuper terminum Iſſa-
char, à plaga orientali vſque ad plagam occi-
27 dentalem, Zabulon vna. ‡ Et ſuper terminū
Zabulon, à plaga orientali vſque ad plagam
28 maris, Gad vna. ‡ Et ſuper terminū Gad, ad
plagam auſtri in Meridiem: & erit finis de
Thamar, vſque ad aquas contradictionis Ca-
29 des, hæreditas contra mare magnum. ‡ Hæc
eſt terra quam mittetis in ſortem tribubus
Iſraël: & hæ partitiones earum, ait Dominus
30 Deus. ‡ Et hi egreſſus ciuitatis: A plaga ſep-
tentrionali quingētos & quatuor millia men
31 ſurabis. ‡ Et portæ ciuitatis *omnibus tribu- *in nomi-
bus* Iſraël, portæ tres à Septentrione, porta nibus tri-
Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. buum 6.
32 ‡ Et ad plagam orientalem, quingentos &
quatuor millia: & portæ tres, porta Ioſeph
vna, porta Ben-iamin vna, porta Dan vna.
33 ‡ Et ad plagam meridianam, quingentos &
quatuor millia metiéris: * porta Simeonis *& portæ
vna, porta Iſſachar vna, porta Zabulon vna. tres 4.
34 ‡ Et ad plagam occidentalem, quingentos &
quatuor millia: & portæ eorum tres, porta
Gad vna, porta Aſer vna, porta Nephthali
35 vna. ‡ Per circuitum decem & octo millia,
& nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibi-
dem.

# DANIELIS PROPHETIA.

## CAP. I.

ANNO tertio regni Ioacim regis Iu- 1
da, venit Nabuchodonoſor rex Baby- A
lonis in Ieruſalem, & obſedit eam. ‡ & 2
tradidit Dominus in manu eius Ioacim re-
gem Iudæ, & partem vaſorum domus Dei, &
aſportauit ea in terrā Sennaar, in domū Dei
ſui, & vaſa intulit in domū theſauri Dei ſui.
‡ Et ait rex Aſphenez præpoſito eunuchorū, 3
vt introduceret de filiis Iſrael, & de ſemine
regio & tyrannorū, ‡ Pueros in quibus nulla 4
eſſet macula, decoros forma, & eruditos om-
ni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſci-
plina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, vt
doceret eos literas, & linguam Chaldæorū.
‡ Et cōſtituit eis rex annonam per ſingulos 5
dies de cibis ſuis, & de vino vnde bibebat
ipſe: vt enutriti tribus annis, poſtea ſtarent in
cōſpectu regis. ‡ Fuerunt ergo inter eos de 6
filiis Iudę, Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias. B
‡ Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorū, no- 7
mina: Danieli Baltaſſar: Ananię, Sidrach: Mi-
ſaëli, Miſach: & Azariæ, Abdenago. ‡ Propo- 8
ſuit autē Daniel in corde ſuo, ne pollueretur
de menſa regis, neque de vino potus eius: &
rogauit eunuchorū præpoſitum ne contami-
naretur. ‡ Dedit autē Deus Danieli gratiam 9
& miſericordiam in cōſpectu principis eu-
nuchorum. ‡ Et ait princeps eunuchorū ad 10
Danielem: Timeo ego dominum meum re-
gem, qui conſtituit vobis cibum & potum:
qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores
præ cæteris adoleſcētibus coæuis veſtris, cō-
demnabitis caput meum regi. ‡ Et dixit Da- 11
niel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps C
eunuchorū ſuper Danielē, Ananiam, Miſaë-
lem, & Azariam, ‡ Tenta nos obſecro ſeruos 12
tuos diebus decem, & dentur nobis legumi-
na ad veſcendū, & aqua ad bibendum: ‡ & 13
contemplare vultus noſtros, & vultus pue-
rorum qui veſcuntur cibo regio: & ſicut vi-
deris, facies cum ſeruis tuis. ‡ Qui audito ſer 14
mone huiuſcemodi, tentauit eos diebus de-
cem. ‡ Poſt dies autē decem apparuerūt vul- 15
tus eorū meliores & corpulentiores prę om-
nibus pueris qui veſcebantur cibo regio.
‡ Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinū po- 16
tus eorum: dabatque eis legumina. ‡ Pueris 17
autē his dedit Deus ſcientiā & diſciplinam in D
omni libro & ſapientia: Danieli autē intelli-
gentiā omnium viſionū & ſomniorū. ‡ Com- 18
pletis itaque diebus, poſt quos dixerat rex vt
introducerentur: introduxit eos præpoſitus
eunuchorum in cōſpectu Nabuchodonoſor.
‡ Cumq; eis locutus fuiſſet rex, nō ſunt in- 19
uenti tales de vniuerſis, vt Daniel, Ananias,
Miſaël, & Azarias: & ſteterūt in cōſpectu re-
gis. ‡ Et omne verbū ſapientiæ & intellectus 20
quod ſciſcitatus eſt ab eis rex, inuenit in eis
decuplū ſuper cunctos ariolos & magos qui
Inf. 6. g. 28. erant in vniuerſo regno eius. ‡ ¶ Fuit autem 21
Daniel vſq; ad annum primum Cyri Regis.

## CAP. II.

1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor
A vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & cō-
territus eſt ſpiritus eius, & ſomnū eius fu-
2 git ab eo. ‡ Præcepit autē rex, vt cōuocaren- Infr. 4. a. 3.
tur arioli, & magi, & malefici & Chaldæi: vt
indicarēt regi ſomnia ſua: qui cum veniſſent,
3 ſteterunt coram rege. ‡ Et dixit ad eos Rex,
Vidi ſomnium: & mēte cōfuſus ignoro quid
4 viderim. ‡ Reſponderuntq; Chaldæi regi Sy-
riacè, Rex in ſempiternū viue: dic ſomnium
ſeruis tuis, & interpretationē eius indicabi-
5 mus. ‡ Et reſpōdens rex ait Chaldæis, Sermo
receſsit à me: niſi indicaueritis mihi ſomniū
& coniecturā eius, peribitis vos, & domus ve-
6 ſtræ publicabuntur. ‡ Si autem ſomnium &
cōiecturam eius narraueritis: præmia, & do-
na, & honorē multū accipietis a me. ſomniū
igitur, & interpretationē eius indicate mihi.
7 ‡ Reſponderunt ſecundo, atq; dixerunt, Rex
ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpretationē
8 illius indicabimus. ‡ Reſpondit Rex, & ait,
B Certè noui quòd tempus redimitis, ſcientes
9 quòd receſſerit à me ſermo. ‡ Si ergo ſom-
nium non indicaueritis mihi, vna eſt de vo-
bis ſententia, quòd interpretationem quoq;
fallacem & deceptione plenam compoſueri-
tis, vt loquamini mihi donec tempus pertrā-
ſeat. Somnium itaque dicite mihi, vt ſciam
quòd interpretationem quoque eius veram
10 loquamini. ‡ Reſpōdentes ergo Chaldæi co-
ram rege, dixerunt, Nō eſt homo ſuper ter-
ram, qui ſermonem tuum, rex, poſsit imple-
re: ſed neq; regum quiſquam magnus & po-
tens, verbum huiuſcemodi ſciſcitatur ab om
11 ni ariolo, & mago, & Chaldæo. ‡ Sermo enim
quem tu quæris, Rex, grauis eſt: nec reperie-
tur quiſquam qui indicet illum in cōſpectu
regis: exceptis diis, quorum non eſt cum ho-
12 minibus conuerſatio. ‡ Quo audito, rex in
furore & in ira magna præcepit vt perirent
13 omnes ſapientes Babylonis. ‡ Et egreſſa ſen-
tentia, ſapientes interficiebantur: quæreban-
14 turq; Daniel, & ſocij eius, vt perirent. ‡ Tunc
C Daniel requiſiuit de lege atque ſententia ab
Arioch principe militiæ Regis, qui egreſſus
fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.
15 ‡ Et interrogauit eū qui à rege poteſtatē ac-
ceperat, quā ob cauſam tam crudelis ſentētia
à facie Regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem in-
16 dicaſſet Arioch Danieli, ‡ Daniel ingreſſus ro-
gauit Regem vt tēpus daret ſibi ad ſolutionē
17 indicandam regi. ‡ Et ingreſſus eſt domum
ſuam: Ananiæque & Miſaëli, & Azariæ ſociis
18 ſuis, indicauit negocium: ‡ vt quærerent mi-
ſericordiam à facie Dei cæli ſuper ſacramēto
iſto, & non perirent Daniel & ſocij eius, cum
19 cæteris ſapiētibus Babylonis. ‡ Tunc Danieli
myſterium per viſionem nocte reuelatū eſt:
20 & benedixit Daniel Deū cæli, ‡ & loquutus
ait: ¶ Sit nomē Domini benedictum à ſeculo Pſa. 112. a. 2.
& vſque in ſeculum: quia ſapientia & forti-
21 tudo eius ſunt. ‡ Et ipſe mutat tempora &
ætates: transfert regna atque conſtituit: dat
ſapientiā ſapientibus, & ſcientiam intelligen
22 tibus diſciplinam: ‡ Ipſa reuelat profunda &
D abſcondita, & nouit in tenebris cōſtituta, &

quæſtorū lux cum eo eſt. ‡ Tibi Deus patrū meorum 23
confiteor, teq; laudo: quia ſapientiā & forti-
tudinē dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi
quæ rogauimus te, quia ſermonē regis ape-
ruiſti nobis. ‡ Poſt hæc Daniel ingreſſus ad 24
Arioch quem cōſtituerat Rex, vt perderet ſa
pientes Babylonis, ſic ei loquutus eſt: Sapiē-
tes Babylonis ne perdas: introduc me in cō-
ſpectu Regis, & ſolutionē regi narrabo. ‡ Tūc 25
Arioch feſtinus introduxit Danielē ad Regē,
& dixit ei: Inueni hominē de filiis tranſmi-
grationis Iudæ, qui ſolutionē regi annūciet.
‡ Reſpondit Rex, & dixit Danieli cuius no- 26
men erat Baltaſſar. Putáſne verè potes mihi
indicare ſomniū quod vidi, & interpretatio-
nem eius? ‡ Et reſpōdens Daniel corā rege, 27
ait, Myſteriū quod rex interrogat, ſapientes,
magi, & arioli, & aruſpices nequeunt indica-
re regi. ‡ Sed eſt Deus in cælo reuelans my- 28
ſteria, qui indicauit tibi Rex Nabuchodono-
ſor, quæ ventura ſunt in nouiſsimis tempori-
bus. Somniū tuum & viſiones capitis tui in
cubili tuo, huiuſcemodi ſunt: ‡ Tu rex cogi- 29
tare cœpiſti in ſtratu tuo quid eſſet futurum E
poſt hæc: & qui reuelat myſteria, oſtēdit tibi
quæ ventura ſunt. ‡ Mihi quoq; nō in ſapien- 30
tia quæ eſt in me plus quàm in cunctis viuē-
tibus, ſacramentū hoc reuelatū eſt: ſed vt in-
terpretatio regi manifeſta fieret, & cogita-
tiones mentis tuæ ſcires. ‡ Tu rex videbas, & 31
ecce quaſi ſtatua vna grandis: ſtatua illa ma-
gna & ſtatura ſublimis ſtabat cōtra te, & in-
tuitus eius erat terribilis. ‡ Huius ſtatuæ ca- 32
put ex auro optimo erat, pectus autē & bra-
chia de argento, porró venter & femora ex
ære: ‡ tibiæ autē ferreæ, pedum quædā pars 33
erat ferrea, quædā autē fictilis. ‡ Videbas ita, 34
donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine ma-
nibus: & percuſsit ſtatuā in pedibus eius fer-
reis & fictilibus, & cōminuit eos. ‡ Tūc con- 35
trita ſunt pariter ferrū, teſta, æs, argentum &
aurū, & redacta quaſi in fauillā æſtiuæ areæ,
quæ rapta ſunt vento: nulluſq; locus inuen-
tus eſt eis: lapis autē qui percuſſerat ſtatuā,
factus eſt mōs magnus, & impleuit vniuer-
ſam terrā. ‡ hoc eſt ſomniū. Interpretationē 36
quoq; eius dicemus coram te rex. ‡ Tu rex 37
regū es: & Deus cæli regnū & fortitudinem F
& imperium & gloriam dedit tibi: ‡ & om- 38
nia in quibus habitant filij hominū & beſtię
agri: volucres quoq; cæli dedit in manu tua,
& ſub ditione tua vniuerſa conſtituit. tu es
ergo caput aureū. ‡ Et poſt te conſurget re- 39
gnum aliud minus te: & regnū tertium aliud
æreū, quod imperabit vniuerſæ terrę. ‡ Et re- 40
gnum quartū erit velut ferrū. quomodo fer-
rū cōminuit & domat omnia: ſic cōminuet
& conteret omnia hæc. ‡ Porrò quia vidiſti 41
teſtæ 13. pedū & digitorū partē teſteam figuli, & par-
tē ferream: regnū diuiſum erit, quod tamen
de plantario ferri orietur, ſecundū quod vidi-
ſti ferrum miſtum teſtæ ex luto. ‡ Et digitos 42
pedū ex parte ferreos & ex parte fictiles: ex
parte regnū erit ſolidū, & ex parte contritū.
‡ Quod autē vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex 43
luto, cōmiſcebuntur quidē humano ſemine,
ſed nō adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum miſce-

44 ri nō poteſt teſtæ. ‡ In diebus autē regnorū
illorū ſuſcitabit Deus cæli regnū quod in æ-
ternū nō diſsipabitur, & regnū eius alteri po
pulo nō tradetur: cōminuet autem, & cōſu-
G met vniuerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in
45 æternū. ‡ Secundū quòd vidiſti, quod de mō-
te abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & cōmi-
nuit teſtā, & ferrum, & æs, & argentū, & au-
rū, Deus magnus oſtendit regi quæ ventura
ſunt poſtea. & verū eſt ſomniū, & fidelis in-
46 terpretatio eius. ‡ Tunc rex Nabuchodono-
ſor cecidit in faciē ſuā & Danielē adorauit:
& hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrifica-
47 rent ei. ‡ Loquens ergo rex, ait Danieli, Verè
Deus veſter, Deus deorū eſt, & Dñs regum,
& reuelans myſteria: quoniam tu potuiſti a-
48 perire hoc ſacramentum. ‡ Tunc rex Danie-
lem in ſublime extulit, & munera multa &
magna dedit ei: & conſtituit eum principem
ſuper omnes prouincias Babylonis: & præfe-
ctum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes
49 Babylonis. ‡ Daniel autem poſtulauit à re-
ge: & conſtituit ſuper opera prouinciæ Ba-
bylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe
autem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam au-
A ream altitudine cubitorū ſexaginta,
latitudine cubitorū ſex, & ſtatuit eam in cā-
2 po Dura prouinciæ Babylonis. ‡ Itaq; Nabu-
chodonoſor rex miſit ad cōgregandos ſatra-
pas, magiſtratus, & iudices, duces & tyrānos,
& præfectos, omneſque principes regionum,
vt conuenirent ad dedicationē ſtatuæ, quam
3 erexerat Nabuchodonoſor rex. ‡ Tunc con-
gregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus & iudices,
duces & tyranni, & optimates qui erant in
poteſtatibus conſtituti, & vniuerſi principes
regionum vt conuenirent ad dedicationem
ſtatuæ quā erexerat Nabuchodonoſor Rex.
ſtabant autem in cōſpectu ſtatuæ quam po-
4 ſuerat Nabuchodonoſor rex: ‡ & præco cla-
mabat valenter: Vobis dicitur populis, tri-
5 bubus, & linguis. ‡ In hora qua audieritis ſo-
nitum tubæ & fiſtulæ & citharæ, ſambucę &
pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuerſi generis
muſicorum: cadentes adorate ſtatuam au-
ream quam cōſtituit Nabuchodonoſor rex.
6 ‡ Si quis autem non proſtratus adorauerit,
eadem hora mittetur in fornacem ignis ar-
7 dentis. ‡ Poſt hæc igitur ſtatim vt audierunt
omnes populi ſonitū tubæ, fiſtulæ, & cithá-
ræ, ſambucæ & pſalterij, ſymphoniæ, & om-
nis generis muſicorum: cadentes oēs populi,
tribus & linguæ adorauerunt ſtatuā auream
quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.
8 ‡ Statimque in ipſo tempore accedentes vi-
9 ri Chaldæi accuſauerūt Iudæos, ‡ dixeruntq;
Nabuchodonoſor regi, Rex in æternū viue.
10 ‡ tu rex, poſuiſti decretum, vt omnis homo
qui audierit ſonitū tubæ, fiſtulæ & citharæ,
ſambucæ & pſalterij, & ſymphoniæ, & vni-
uerſi generis muſicorū, proſternat ſe, & ado-
11 ret ſtatuam auream. ‡ ſi quis autem nō pro-
cidēs adorauerit, mittatur in fornacem ignis
12 ardentis. ‡ Sunt ergo viri Iudæi, quos conſti-
tuiſti ſuper opera regionis Babyloniæ, Si-
drach,

drach, Miſach, & Abdenago: viri iſti cõtem- B
pſerunt, rex, decretum tuum: deos tuos non
colunt, & ſtatuam auream quã erexiſti non
adorant. ‡Tunc Nabuchodonoſor in furore 13
& in ira præcepit, vt adducerentur Sidrach,
Miſach, & Abdenago: qui confeſtim adducti
ſunt in cõſpectu regis. ‡Pronuntianſq; Na- 14
buchodonoſor rex ait eis, Verène Sidrach,
Miſach, & Abdenago Deos meos non colitis,
*erexi 5. & ſtatuam auream quam *conſtitui non ado-
ratis. ‡Nunc ergo ſi eſtis parati, quacunque 15
hora audieritis ſonitũ tubæ, fiſtulæ, citharæ,
ſambucæ & pſalterij & ſymphoniæ, omniſq;
generis muſicorũ, proſternite vos, & adora-
te ſtatuam quam feci: quòd ſi non adoraue-
ritis, eadem hora mittemini in fornacẽ ignis
ardentis: & quis eſt Deus qui eripiet vos de
manu mea? ‡Reſpondentes Sidrach, Miſach 16
& Abdenago, dixerũt regi Nabuchodonoſor,
Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.
‡Ecce enim Deus noſter quem colimus, po- 17
teſt eripere nos de camino ignis ardentis, &
de manibus tuis, ô rex, liberare. ‡Quòd ſi 18
nolueris, notum ſit tibi, rex, quia deos tuos
non colimus, & ſtatuam auream quã erexi-
ſti non adoramus. ‡Tunc Nabuchodonoſor 19
repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius
immutatus eſt ſuper Sidrach, Miſach & Ab-
denago, & præcepit vt ſuccenderetur fornax
ſeptuplum quàm ſuccendi conſueuerat.
‡Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit, 20
vt ligatis pedibus Sidrach, Miſach & Abde-
nago mitterent eos in fornacẽ ignis ardentis.
‡Et confeſtim viri illi vincti cũ braccis ſuis, 21
& tiaris, & calceamentis, & veſtibus miſsi C
ſunt in medium fornacis ignis ardẽtis. ‡nam 22
iuſsio regis vrgebat: fornax autem ſuccenſa
erat nimis. Porrò viros illos qui miſerant
Sidrach, Miſach & Abdenago, interfecit flã-
ma ignis. ‡Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, 23
Miſach & Abdenago, ceciderunt in medio
camino ignis ardentis, colligati.

*Quæ ſequuntur, in Hebræis volumi-
nibus non reperi.*

‡Et ambulabant in medio flammæ laudan- 24
tes Deũ, & benedicentes Dño ‡Stans autem 25
Azarias orauit ſic, aperienſq; os ſuũ in medio
ignis, ait, ‡Benedictus es Dñe Deus patrum 26
noſtrorũ, & laudabile & glorioſum nomen
tuũ in ſecula: ‡quia iuſtus es in omnibus quę 27
feciſti nobis, & vniuerſa opera tua vera, &
viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera. ‡Iu 28
dicia enim vera feciſti iuxta omnia quæ in-
duxiſti ſuper nos, & ſuper ciuitatẽ ſanctã pa-
trũ noſtrorũ Ieruſalem: quia in veritate & in
iudicio induxiſti omnia hæc propter peccata
noſtra. ‡Peccauimus enim, & iniquè egimus 29
recedentes à te: & deliquimus in omnibus,
‡& præcepta tua nõ audiuimus, nec obſerua- 30
uimus, nec fecimꝰ ſicut præceperas nobis vt
bene nobis eſſet. ‡omnia ergo quæ induxiſti 31
ſuper nos, & vniuerſa quæ feciſti nobis, vero
iudicio feciſti: ‡& tradidiſti nos in manibus 32
inimicorũ noſtrorũ iniquorum & peſsimo-
rũ, præuaricatorumq;, & regi iniuſto & peſ-
ſimo vltrà omnẽ terram. ‡Et nunc non poſ- 33
ſumus aperire os: confuſio & opprobrium
facti ſumus ſeruis tuis, & his qui colunt te.
34 ‡Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuũ pro-
D pter nomen tuum, & ne diſsipes teſtamen-
35 tum tuum, ‡neque auferas miſericordiam
tuã à nobis propter Abraham dilectũ tuum,
& Iſaac ſeruum tuũ, & Iſrael ſanctũ tuum:
36 ‡quibus locutus es, pollicens quod multi-
plicares ſemen eorum ſicut ſtellas cæli, & ſi-
37 cut arenam quæ eſt in littore maris: ‡quia
Domine imminuti ſumus plus quam omnes
gentes, ſumuſq; humiles in vniuerſa terra
38 hodie propter peccata noſtra. ‡Et non eſt in
tempore hoc princeps, & dux, & propheta,
neq; holocauſtum, neque ſacrificium, neque
oblatio, neq; incenſum, neq; locus primitia-
39 rum coram te: ‡vt poſsimus inuenire miſe-
ricordiã tuam, ſed in animo contrito, & ſpi-
40 ritu humilitatis ſuſcipiamur. ‡Sicut in ho-
locauſto arietũ & taurorum, & ſicut in mil-
libus agnorũ pinguium: ſic fiat ſacrificium
noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat
tibi: quoniam non eſt confuſio cõfidentibus
41 in te. ‡Et nunc ſequimur te in toto corde, &
42 timemus te, & quærimus faciem tuam. ‡Ne
confundas nos: ſed fac nobiſcum iuxta man-
ſuetudinem tuam, & ſecundum multitudi-
43 nem miſericordiæ tuæ. ‡Et erue nos in mi-
rabilibus tuis, & da gloriã nomini tuo Do-
44 mine: ‡& confundantur omnes qui oſten-
dunt ſeruis tuis mala, confundãtur in omni
45 potentia, & robur eorum conteratur: ‡&
ſciãt quia tu es Dominus Deus ſolus, & glo-
46 rioſus ſuper orbem terrarum. ‡Et nõ ceſſa-
bant qui miſerãt eos miniſtri Regis ſuccen-
dere fornacem, naphtha & ſtupa & pice &
47 malleolis: ‡& effundebatur flãma ſuper for-
48 nacem cubitis quadraginta nouem: ‡& eru-
pit, & incendit quos reperit iuxta fornacem
49 de Chaldæis. ‡Angelus autẽ Domini deſcen-
E dit cũ Azaria & ſocijs eius in fornacẽ: & ex-
50 cuſsit flammã ignis de fornace, ‡& fecit me-
diũ fornacis quaſi ventũ roris flantẽ, & non
tetigit eos omnino ignis, neq; cõtriſtauit, nec
51 quicquã moleſtiæ intulit. ‡Tunc hi tres qua-
ſi ex vno ore laudabant & glorificabant &
benedicebant Deum in fornace, dicentes:
52 ‡Benedictus es Domine Deus patrum no-
ſtrorum, & laudabilis, *& ſuperexaltatus in *& glorio-
ſecula: & benedictũ nomen gloriæ tuæ ſan- ſus.
ctum & laudabile & ſuperexaltatum in om-
nibus ſeculis.
53 ‡Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ,
& ſuplaudabilis & ſupergloriosus in ſecula.
54 ‡Benedictus es in throno regni tui, & ſuper-
laudabilis & *ſuperexaltatus* in ſecula. *ſupergloriosus 2.
55 ‡Benedictus es qui intueris abyſſos, ‖ & ſe- Pſal.79.a.2.
des ſuper cherubim, & laudabilis & ſuperex- 98.a.1.
altatus in ſecula.
56 ‡Benedictus es in firmamento cæli, & lau-
dabilis & glorioſus in ſecula.
57 ‡‖Benedicite omnia opera Domini Domi- Pſ.144.b.10.
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
58 ‡‖Benedicite angeli Domini Domino, lau- Pſ.102.d.20.
date & ſuperexaltate eum in ſecula. 148.a.2.
59 ‡‖Benedicite cæli Domino, laudate & ſu- Pſal.69.d.35
perexaltate eum in ſecula 148.a.4.
60 ‡Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cælos
ſunt,

ſunt, Domino, laudate & ſuperexaltate eum
in ſecula.
‡Benedicite omnes virtutes Domini Domi- 61
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
Pſa.148.a.3. ‡‖Benedicite ſol & luna Domino, laudate & 62
ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite ſtellæ cæli Domino, laudate & 63
ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite omnis imber & ros Domino, 64
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite omnis ſpiritus⌐Dei’ Domino, 65 ⌐.7.
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite ignis & æſtus Domino, laudate 66
& ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite frigus & ᵘæſtas’ Domino, lauda- 67 ᵘæſtus 3.
te & ſuperexaltate eum in ſecula. cauma 4.
‡Benedicite rores & pruina Domino, lauda- 68
te & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite gelu & frigus Domino, laudate 69
& ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite glacies & niues Domino, lau- 70
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite noctes & dies Domino, laudate 71
& ſuperexaltate eum in ſecula. F
‡Benedicite lux & tenebræ Domino, lauda- 72
te & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite fulgura & nubes Domino, lau- 73
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicat terra Dominum, laudet & ſuper- 74
exaltet eum in ſecula.
‡Benedicite montes & colles Domino, lau- 75
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite vniuerſa germinantia in terra 76
Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite fontes Domino, laudate & ſu- 77
perexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite maria & flumina Domino, lau- 78
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite cete, & omnia quæ mouentur 79
in aquis Domino, laudate & ſuperexaltate
eum in ſecula.
‡Benedicite omnes volucres cæli Domino, 80
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domi- 81
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite filij hominum Domino, lauda- 82
te & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicat Iſrael Dominum, laudet & ſu- 83
perexaltet eum in ſecula.
‡Benedicite ſacerdotes Domini Domino, 84
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite ſerui Domini Domino, laudate 85
& ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorũ Do- 86
mino, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula.
‡Benedicite ſancti & humiles corde Domi- 87
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
‡Benedicite Anania, Azaria, Miſaël Domi- 88
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula:
quia eruit nos de inferno, & ſaluos fecit de
manu mortis, & liberauit nos de medio ar-
dentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.
‡Confitemini Domino, quoniam bonus, 89
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
‡Benedicite omnes religioſi Domino Deo 90
deorum, laudate & confitemini ei, quia in
omnia ſecula miſericordia eius.

*Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ
poſuimus, de Theodotionis editione
translata ſunt.*

91 ‡Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, &
ſurrexit properè, & ait optimatibus ſuis,
G Nónne tres viros miſimus in medium ignis
compeditos? Qui reſpõdentes regi, dixerũt,
92 Verè rex. ‡Reſpondit*, & ait, Ecce ego video *rex
quatuor viros ſolutos, & ambulãtes in me-
dio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, &
93 ſpecies quarti ſimilis filio Dei. ‡Tunc acceſ-
ſit Nabuchodonoſor ad oſtiũ fornacis ignis
ardentis, & ait, Sidrach, Miſach, & Abdenago
ſerui Dei excelſi, egredimini, & venite. Sta-
timq; egreſsi ſunt Sidrach, Miſach, & Abde-
94 nago de medio ignis. ‡Et congregati ſatra-
pæ, & magiſtratus, & iudices, & potentes re-
gis, contemplabantur viros illos, quoniam
nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus
eorum, & capillus capitis eorum non eſſet
aduſtus, etiam ſaraballa eorum non fuiſſent
immutata, & odor ignis non tranſiſſet per
95 eos. ‡Et erumpens Nabuchodonoſor, ait,
Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet,
Miſach, & Abdenago, qui miſit angelũ ſuum,
& eruit ſeruos ſuos qui crediderunt in eum:
& verbum regis immutauerunt, & tradide-
runt corpora ſua ne ſeruirent & ne adorarẽt
96 omnem Deum, excepto Deo ſuo. ‡A me er-
go poſitum eſt hoc decretum, vt omnis po-
pulus, tribus, & lingua quæcũq; locuta fue-
rit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Mi-
ſach & Abdenago, diſpereat, & domus eius
vaſtetur: neq; enim eſt alius Deus qui poſsit
97 ita ſaluare. ‡Tunc rex promouit Sidrach,
Miſach & Abdenago in prouincia Babylo-
98 nis. ‡Nabuchodonoſor, rex, omnibus popu-
lis, gentibus, & linguis, qui habitant in vni-
99 uerſa terra, pax vobis multiplicetur. ‡Signa
& mirabilia fecit apud me Deus excelſus.
100 Placuit ergo mihi prædicare ‡ſigna eius quia
magna ſunt: & mirabilia eius, quia fortia: &
regnum eius⌐regnum’ſempiternũ, ‖& po- ⌐.2.
teſtas eius in generatione & generationem. Inf.4.g.34.

## CAP. IIII.

7.d.14.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in
A domo mea, & florens in palatio meo.
2 ‡ſomnium vidi quod perterruit me: & co-
gitationes meæ in ſtratu meo, & viſiones ca-
3 pitis mei conturbauerunt me. ‡Et per me
propoſitum eſt decretum, vt introducerẽtur
in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylo-
nis, & vt ſolutionem ſomnij indicarẽt mihi.
4 ‡Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi,
& aruſpices, & ſomnium narraui in conſpe-
ctu eorum: & ſolutionem eius nõ indicaue-
5 runt mihi: ‡donec collega ingreſſus eſt in
conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar
ſecundũ nomen Dei mei, qui habet ſpiritum
deorum ſanctorũ in ſemetipſo: & ſomnium
6 coram ipſo locutus ſum. ‡Baltaſſar princeps
ariolorũ, quoniam ego ſcio quòd ſpiritum
ſanctorum deorũ habeas in te, & omne ſa-
cramentum non eſt impoſsibile tibi: viſio-
nes ſomniorum meorum quas vidi, & ſolu-
7 tionem earum narra. ‡Viſio capitis mei in
B cubili meo, Videbam, & ecce arbor in medio
terræ,

terræ, & altitudo eius nimia. ‡ Magna arbor, 8
& fortis: & proceritas eius contingens cælū:
aſpectus illius erat vſq; ad terminos vniuer
ſæ terræ. ‡ Folia eius pulcherrima, & fructus 9
eius nimius: & eſca vniuerſorum in ea: ſub-
ter eam habitabant animalia & beſtiæ, & in
ramis eius conuerſabantur volucres cæli: &
ex ea veſcebatur omnis caro. ‡ Videbam in 10
viſione capitis mei ſuper ſtratū meū, & ecce
vigil & ſanctus de cælo deſcēdit. ‡ Clamauit 11
fortiter, & ſic ait: Succidite arborē, & præci-
dite ramos eius: excutite folia eius, & diſ-
pergite fructus eius: fugiant beſtiæ quæ ſub-
ter eam ſunt, & volucres de ramis eius. ‡ Ve- 12
runtamen germen radicum eius in terra ſi-
nite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in
herbis quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur,
& cū feris pars eius in herba terræ. ‡ Cor ei⁹ 13
ab humano cōmutetur, & cor feræ detur ei: C
& ſeptē tēpora mutētur ſuper eum. ‡ In ſen- 14
tentia vigilū decretū eſt, & ſermo ſanctorū,
& petitio donec cognoſcāt viuentes quoniā
dominatur Excelſus in regno hominum, &
cuicunq; voluerit, dabit illud, & humillimū
hominē cōſtituet ſuper eum. ‡ Hoc ſomniū 15
vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Bal-
taſſar interpretationem narra feſtinus: quia
omnes ſapientes regni mei nō queunt ſolu-
tionē edicere mihi: tu autē potes, quia ſpiri-
tus deorum ſanctorū in te eſt. ‡ Tūc Daniel, 16
cuius nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemet-
ipſum tacitus cogitare quaſi vna hora: & co
gitationes eius cōturbabant eū. Reſpondens
autē rex ait, Baltaſſar, ſomniū & interpreta-
tio eius non conturbent te. Reſpōdit Baltaſ- D
ſar, & dixit, Domine mi, ſomniū his qui te
oderunt: & interpretatio eius hoſtibus tuis
ſit. ‡ Arborē quam vidiſti ſublimē atque ro- 17
buſtam, cuius altitudo pertingit ad cælū, &
aſpectus illius in omnē terrā: ‡ & rami eius 18
pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca
omniū in ea, ſubter eā habitātes beſtiæ agri,
& in ramis eius cōmorantes aues cæli. ‡ Tu 19
es rex, qui magnificatus es, & inualuiſti: &
magnitudo tua creuit & peruēnit vſque ad
cælum, & poteſtas tua in terminos vniuerſæ
terræ. ‡ Quòd autem vidit rex vigilē, & ſan- 20
ctum deſcendere de cælo, & dicere, Succidi-
te arborem & diſſipate illā, attamen germē
radicum eius in terra dimittite, & vinciatur
ferro & ære in herbis foris, & rore cæli cō-
ſpergatur, & cum feris ſit pabulū eius, donec
ſeptē tempora mutentur ſuper eum: ‡ Hæc 21
eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ E
peruenit ſuper dominū meū regē. ‡ Eiicient 22
te ab hominibus, & cū beſtiis feriſq; erit ha-
Infr. 5. f. 21 bitatio tua, ‖ & fœnū vt bos comedes, & ro-
re cæli infunderis: ſeptem quoque tempora
mutabūtur ſuper te, donec ſcias quòd domi-
netur Excelſus ſuper regnum hominum, &
cuicunque voluerit det illud. ‡ Quod autem 23
præcepit vt relinqueretur germen radicum
eius, id eſt arboris: regnum tuū tibi mane-
bit poſtquam cognoueris poteſtatem eſſe cæ
leſtem. ‡ Quam ob rem rex conſilium meū 24
Eccl. 3. d. 33 placeat tibi, ‖ & peccata tua eleemoſynis re-
dime, & iniquitates tuas miſericordiis pau-

25 perū: forſitā ignoſcet delictis tuis. ‡ Omnia
26 *venerūt ſuper Nabuchodonoſor regē. ‡ Poſt *hæc
finem mēſium duodecim, in aula Babylonis
27 deambulabat. ‡ Reſponditq; rex, & ait, Non-
ne hæc eſt Babylon *magna quā ego ædifica *ciuitas
ui in domum regni, in robore fortitudinis
28 meæ, & in gloria decóris mei? ‡ Cumq; ſer-
F mo adhuc eſſet in ore regis, vox de cęlo ruit,
Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, Regnum
29 *trāſibit à te, ‡ & ab hominibus eiiciēt te, & *tuum
cū beſtiis *feris erit habitatio tua: fœnū quaſi *&
bos cōmedes, & ſeptē tempora mutabuntur
ſuper te: donec ſcias quod dominetur Excel-
ſus in regno hominum, & cuicunque volue-
30 rit det illud. ‡ Eadem hora ſermo completus
eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus
abiect⁹ eſt, & fœnum vt bos comedit, & ro-
re cæli corpus eius infectū eſt: donec capilli
eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerēt,
31 & vngues eius quaſi auium. ‡ Igitur poſt fi-
nem dierum ego Nabuchodonoſor oculos
meos ad cælum leuaui, & ſenſus meus reddi
G tus eſt mihi: & Altiſſimo benedixi, & viuē-
tem in ſempiternum laudaui, & glorificaui:
‖ quia poteſtas eius poteſtas ſempitèrna, & Sup. 3. g. 100
regnum eius in generatione & generationē. Infr. 7. d. 14.
32 ‡ Et omnes habitatores terræ apud eum in
nihilum reputati ſunt: iuxta voluntatē enim
ſuā facit tam in virtutibus cæli quàm in ha-
bitatoribus terræ: & non eſt qui reſiſtat ma-
33 nui eius, & dicat ei, Quare feciſti? ‡ In ipſo
tempore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, &
ad honorē regni mei, decoremq; perueni: &
figura mea reuerſa eſt ad me: & optimates
mei, & magiſtratus mei requiſierunt me, &
in regno meo reſtitut⁹ ſum: & magnificētia
34 amplior addita eſt mihi. ‡ Nunc igitur ego
Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glo
rifico regem cæli: quia omnia opera eius ve-
ra & viæ eius iudicia, & gradientes in ſuper-
bia poteſt humiliare. CAP. V.

1 BAltaſar rex fecit grande conuiuiū opti-
A matibus ſuis mille: & vnuſquiſq; ſecū-
2 dum ſuā bibebat ætatē. ‡ Præcepit ergo iam
temulentus vt afferrentur vaſa aurea & ar-
gentea quæ aſportauerat Nabuchodonoſor
pater eius de tēplo quod fuit in Ieruſalē: vt
biberent in eis rex & optimates eius, vxo-
3 reſq; eius & concubinæ. ‡ Tunc allata ſunt
vaſa aurea * quæ aſportauerat de templo * & argen-
quod fuerat in Ieruſalem: & biberunt in eis tea 14.
rex & optimates eius, vxores & concubinæ
4 illius. ‡ Bibebant vinū, & laudabāt deos ſuos
aureos & argenteos, æreos, ferreos, ligneoſq;
5 & lapideos. ‡ In eadem hora apparuerunt
digiti, quaſi manus hominis ſcribētis contra
candelabrum in ſuperficie parietis aulæ re-
giæ: & rex aſpiciebat articulos manus ſcri-
6 bentis. ‡ Tunc facies regis commutata eſt,
B & cogitationes eius conturbabant eum: &
compages renū eius ſoluebantur, & genua
7 eius ad ſeinuicem collidebantur. ‡ Exclamа-
uit itaque rex fortiter vt introducerēt ma-
gos, Chaldæos & aruſpices. Et proloquens
rex ait ſapientibus Babylonis: Quicunque
legerit ſcripturam hanc, & interpretatio-
nem eius manifeſtam mihi fecerit, purpura
veſtietur,

veſtietur, & torquē auream habebit in col-
lo, & tertius in regno meo erit. ‡ Tūc ingreſsi 8
omnes ſapientes regis nō potuerūt nec ſcri-
pturā legere, nec interpretationē indicare re-
gi. ‡ Vnde rex Balſaſar ſatis cōturbatus eſt, & 9
vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates C
eius turbabantur. ‡ Regina autē pro re quæ 10
acciderat regi & optimatibus eius, domum
conuiuij ingreſſa eſt: & proloquens ait, Rex
in æternū viue: non te conturbent cogitatio-
nes tuæ, neq; facies tua immutetur. ‡ Eſt vir 11
in regno tuo, qui ſpiritum deorū ſanctorum
habet in ſe: & in diebus patris tui, ſcientia &
ſapientia inuentæ ſunt in eo: nam & rex Na-
buchodonoſor pater tuus principem mago-
rum, incantatorū, Chaldæorū, & aruſpicum
conſtituit eum, pater inquam tuus ô rex:
‡ quia ſpiritus amplior, & prudentia, intelli- 12
gentiaq; interpretatio ſomniorū, & oſtenſio
ſecretorū, ac ſolutio ligatorū inuentæ ſunt in
eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen
Baltaſſar. nunc itaq; Daniel vocetur, & inter-
pretationē narrabit. ‡ Igitur introductus eſt 13
Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex
ait, Tu es Daniel de filiis captiuitatis Iudæ, D
quē adduxit pater meus rex de Iudæa? ‡ Au- 14
diui de te quoniam ſpiritū deorum habeas
& ſcientia intelligentiaque ac ſapientia am-
pliores inuentæ ſunt in te. ‡ Et nunc intro- 15
greſsi ſunt in cōſpectu meo ſapientes magi,
vt ſcripturā hanc legerent, & interpretatio-
nē eius indicarent mihi: & nequiuerunt ſen-
*mihi 16. ſum huius ſermonis edicere*. ‡ Porrò ego 16
audiui de te quòd poſsis obſcura interpreta-
ri, & ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturā
legere, & interpretationē eius indicare mihi,
purpura veſtiêris, & torquem auream circa
collū tuum habebis, & tertius in regno meo
princeps eris. ‡ Ad quæ reſpōdens Daniel, ait 17
coram rege, Munera tua ſint tibi, & dona do- E
mus tuæ alteri da: ſcripturā autē legam tibi,
rex, & interpretationem eius oſtendam tibi.
‡ O rex, Deus altiſsimus regnū & magnificē- 18
tiam, gloriā & honorē dedit Nabuchodono-
ſor patri tuo. ‡ Et propter magnificentiam 19
quā dederat ei, vniuerſi populi, tribus & lin-
guæ tremebāt, & metuebāt eū. quos volebat,
interficiebat: & quos volebat, percutiebat: &
quos volebat, exaltabat: & quos volebat, hu-
miliabat. ‡ Quādo autē eleuatū eſt cor eius, 20
& ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiā,
depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius
ablata eſt: ‡ & à filiis hominū eiectus eſt, ſed 21
& cor eius cum beſtiis poſitū eſt, & cū ona- F
Sup.4.c.22. gris erat habitatio eius: fœnum quoq; vt bos
comedebat, & rore cæli corpus eius infectū
eſt: donec cognoſceret quòd poteſtatē habe-
ret Altiſsimus in regno hominū, & quemcū-
que voluerit, ſuſcitabit ſuper illud. ‡ Tu quo- 22
que filius eius Balſaſar, non humiliaſti cor
tuū, cùm ſcires hæc omnia: ‡ ſed aduerſum 23
dominatorē cæli eleuatus es: & vaſa domus
eius allata ſunt coram te: & tu, & optimates
tui, & vxores tuæ, & cōcubinæ tuæ vinū bi-
biſtis in eis: deos quoq; argenteos, & aureos,
& æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos qui
nō vident neq; audiunt, neq; ſentiunt, lau-

daſti: porrò Deum qui habet flatum tuum in
manu ſua & omnes vias tuas, nō glorificaſti.
24 ‡ Idcirco ab eo miſſus eſt articulus manus,
G qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. ‡ Hæc eſt
25 autē ſcriptura q̄ digeſta eſt: M A N E, T H E-
26 C E L, P H A R E S. ‡ Et hæc eſt interpreta-
tio ſermonis: M A N E, numerauit Deus re-
27 gnum tuū, & cōpleuit illud. ‡ T H E C E L,
appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus
28 habēs. ‡ P H A R E S: diuiſum eſt regnū tuū,
29 & datum eſt Medis & Perſis. ‡ Tunc iubente
rege indutus eſt Daniel purpura, & circunda-
ta eſt torques aurea collo eius: & prædicatū
eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in
30 regno*. ‡ Eadē nocte interfectus eſt Balſaſar *ſuo
31 rex Chaldæus. ‡ Et Darius Medus ſucceſsit
in regnum, annos natus ſexagintaduos.

CAP. VI.

1 PLacuit Dario, & cōſtituit ſuper regnū Infr.9.a.1.
A ſatrapas cētum viginti, vt eſſent in toto
2 regno ſuo. ‡ Et ſuper eos, principes tres, ex
quibus Daniel vnus erat: vt ſatrapæ illis red-
derent rationem, & rex non ſuſtineret mo-
3 leſtiā. ‡ Igitur Daniel ſuperabat omnes prin-
cipes & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior
erat in illo. Porrò rex cogitabat conſtituere
4 eum ſuper omne regnum: ‡ vnde principes
& ſatrapæ quærebant occaſionem vt [a]inueni- [a] auferrent
rent Danieli[a] ex latere [b]regni:[b] nullamque Danielē 3.
cauſam, & ſuſpicionem reperire potuerunt, [b]regis 17.
eo quòd fidelis eſſet, & omnis culpa & ſuſpi-
5 cio non inueniretur in eo. ‡ Dixerunt ergo
B viri illi, Non inueniemus Danieli huic ali-
quam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui.
6 ‡ Tunc principes & ſatrapę ſurripuerūt regi,
& ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æternū viue:
7 ‡ conſilium inierunt omnes principes regni,
magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores & iudices,
vt decretum imperatoriū exeat, & edictum,
Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à
quocunq; Deo & homine, vſque ad triginta
dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum.
8 ‡ Nunc itaque rex confirma ſententiam, &
ſcribe decretum: vt nō immutetur quod ſta-
tutum eſt à Medis & Perſis, nec præuaricari
9 cuiquam liceat. ‡ Porrò rex Darius propo-
10 ſuit edictum, & ſtatuit. ‡ Quod cùm Daniel
C comperiſſet, id eſt conſtitutā legem, ingreſſus
eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœ-
naculo ſuo, contra Ieruſalem tribus tempo-
ribus in die flectebat genua ſua, & adorabat,
confitebaturque coram Deo ſuo ſicut & antè
11 facere conſueuerat. ‡ Viri ergo illi curioſius
inquirentes, inuenerunt Danielem orantem,
12 & obſecrantem Deum ſuum. ‡ Et accedētes
locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex, nunquid
non conſtituiſti vt omnis homo qui rogaret
quenquam de diis & hominibus vſque ad
dies triginta, niſi te rex, mitteretur in lacum
leonum? Ad quos reſpondens rex, ait, Verus
D eſt ſermo iuxta decretum Medorum atque
13 Perſarum, quod præuaricari non licet. ‡ Tunc
reſpondentes dixerūt coram rege: Daniel de
filiis captiuitatis Iudæ, non curauit de lege
tua & de edicto quod conſtituiſti, ſed tribus
temporibus per diem orat obſecratione ſua.
14 ‡ Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis con-
triſtatus

triſtatus eſt, & pro Daniele poſuit cor vt li-
beraret eũ, & vſq; ad occaſum ſolis labora-
bat vt erueret illũ. ‡ Viri autẽ illi intelligen- 15
tes regẽ, dixerunt ei, Scito, rex, quia lex Me-
dorum atque Perſarũ eſt, vt omne decretum
quod conſtituerit rex, non liceat immutari.
‡ Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielẽ, 16
& miſerunt eũ in lacũ leonum. Dixitq; rex E
Danieli, Deus tuus quẽ colis ſemper, ipſe li-
berabit te. ‡ Allatusq; eſt lapis vnus, & poſi- 17
tus eſt ſuper os laci: quẽ obſignauit rex an-
nulo ſuo, & annulo optimatũ ſuorũ, ne quid
fieret contra Danielẽ. ‡ Et abiit rex in domũ 18
ſuã, & dormiuit incœnatus, cibiq; nõ ſunt al-
lati coram eo, inſuper & ſomnus receſſit ab
eo. ‡ Tunc rex primo diluculo conſurgẽs, fe- 19
ſtinus ad lacũ leonum perrexit: ‡ appropin- 20
quansq; lacui, Danielem voce lachrymabili
inclamauit, & affatus eſt eum, Daniel ſerue
Dei viuentis, Deus tuus cui tu ſeruis ſemper, F
putáſne valuit te liberare à leonibus? ‡ Et 21
Daniel regi reſpõdens ait, Rex in æternũ vi-
1.Mac.2.f.60 ue. ‡ ‖ Deus meus miſit angelũ ſuũ & cõclu- 22
ſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia
corã eo iuſtitia inuenta eſt in me: ſed & corã
te, rex, delictũ non feci. ‡ Tunc vehementer 23
rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielẽ præcepit
educi de lacu: eductusq; eſt Daniel de lacu,
& nulla læſio inuenta eſt in eo, quia credidit
Deo ſuo. ‡ Iubente autem rege adducti ſunt 24
viri illi qui accuſauerãt Danielem: & in la-
cum leonũ miſſi ſunt, ipſi & filij, & vxores
eorũ: & nõ peruenerunt vſque ad pauimen-
tum laci, donec arriperent eos leones, & om-
nia oſſa eorũ comminuerunt. ‡ Tunc Darius 25
rex ſcripſit vniuerſis populis, tribubus, & lin G
guis habitantibus in vniuerſa terra, PAX
vobis multiplicetur. ‡ A me conſtitutum eſt 26
decretum, vt in vniuerſo imperio & regno
meo tremiſcant, & paueant Deum Danielis.
ipſe eſt enim Deus viuens & æternus in ſe-
cula: & regnũ eius non diſsipabitur, & pote-
ſtas eius vſq; in æternum. ‡ Ipſe liberator at- 27
que ſaluator, faciẽs ſigna & mirabilia in cæ-
Emanu 1. lo & in terra: qui liberauit Danielẽ de lacu
Sup.2.d.22. leonũ. ‡ ‖ Porrò Daniel perſeuerauit vſq; ad 28
regnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.

CAP. VII.

ANno primo Balſaſar regis Babylonis, 1
Daniel ſomnium vidit: viſio autem ca- A
pitis eius in cubili ſuo: & ſomnium ſcribẽs,
breui ſermone comprehendit: ſummatimq;
perſtringens, ait, ‡ Videbam in viſione mea 2
nocte, & ecce quatuor venti cæli pugnabant
in mari magno. ‡ Et quatuor beſtiæ grandes 3
aſcendebãt de mari diuerſæ inter ſe. ‡ Prima 4
quaſi leæna, & alas habebat aquilæ: aſpicie-
bã donec euulſæ ſunt alæ eius, & ſublata eſt
de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, &
cor hominis datũ eſt ei. ‡ Et ecce beſtia alia 5
ſimilis vrſo in parte ſtetit: & tres ordines
erãt in ore eius: & in dẽtib⁹ ei⁹, & ſic dicebãt
ei, Surge, comede carnes plurimas. ‡ Poſt 6
hæc aſpiciebã, & ecce alia quaſi pardus, & B
alas habebat quaſi auis, quatuor ſuper ſe: &
quatuor capita erãt in beſtia, & poteſtas data
eſt ei. ‡ Poſt hęc aſpiciebã in viſione noctis, & 7
ecce beſtia quarta terribilis atque mirabilis
& fortis nimis: dentes ferreos habebat ma-
gnos, comedẽs atq; comminuens, & reliqua
pedibus ſuis cõculcans: diſsimilis autẽ erat
cæteris beſtiis quas viderã ante eam, & ha-
8 bebat cornua decem. ‡ Conſyderabam cor-
C nua, & ecce cornu aliud paruulum ortũ eſt
de medio eorum: & tria de cornibus primis
euulſa ſunt a facie eius, & ecce oculi, quaſi
oculi hominis erant in cornu iſto, & os lo-
9 quens ingentia. ‡ Aſpiciebam, donec throni
poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſti-
mentum eius candidum quaſi nix, & capilli
capitis eius quaſi lana munda: thronus eius,
10 flammæ ignis: rotæ eius, ignis accẽſus. ‡ Flu-
uius igneus rapidusque egrediebatur à facie
eius: ‖ millia milliũ miniſtrabãt ei, & decies Apoc.5.c.11.
millies centena millia aſsiſtebant ei: iudiciũ
11 ſedit, & libri aperti ſunt. ‡ Aſpiciebã propter
D vocem ſermonũ grandium, quos cornu illud
loquebatur: & vidi quoniam interfecta eſſet
beſtia, & periſſet corpus eius, & traditũ eſſet
12 ad comburendum igni: ‡ aliarum quoq; be-
ſtiarum ablata eſſet poteſtas: & tempora vitę
cõſtituta eſſent eis vſque ad tẽpus & tẽpus.
13 ‡ Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce
cum nubibus cæli quaſi filius hominis venie-
bat, & vſque ad antiquum dierum peruenit:
14 & in conſpectu eius obtulerunt eum. ‡ Et
dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum:
& oẽs populi, tribus, & linguæ ipſi ſeruient:
‖ poteſtas eius, poteſtas æterna quæ nõ aufe- Luc.1.e.33.
retur, & regnũ eius quod non corrumpetur. Mich.4.b.7.
15 ‡ Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus Sup.4.g.100.
ſum in his, & viſiones capitis mei conturba- 4.g.31.
16 uerunt me. ‡ Acceſsi ad vnũ de aſsiſtentibus,
B & veritatẽ quærebam ab eo de omnibus his,
Qui dixit mihi interpretationem ſermonũ,
17 & docuit me, ‡ Hæ quatuor beſtiæ magnæ:
quatuor ſunt regna, quæ cõſurgent de terra.
18 ‡ Suſcipient autem regnum ſancti Dei altiſ-
ſimi: & obtinebunt regnũ vſque in ſeculum
19 & ſeculum ſeculorum. ‡ Poſt hoc volui dili-
gẽter diſcere de beſtia quarta, quæ erat diſsi-
milis valde ab omnibus & terribilis nimis:
dẽtes & vngues eius ferrei: comedebat & cõ-
minuebat, & reliqua pedib⁹ ſuis cõculcabat.
20 ‡ & de cornibus decẽ quæ habebat in capite,
& de alio quod ortũ fuerat, ante quod ceci-
F derãt tria cornua: & de cornu illo quod ha-
bebat oculos, & os loquẽs grandia, & maius
21 erat cæteris. ‡ Aſpiciebã, & ecce cornu illud
faciebat bellũ aduerſus ſanctos, & præuale-
22 bat eis: ‡ donec venit antiquus dierum, & iu-
dicium dedit ſanctis excelſi, & tempus ad-
23 uenit, & regnum obtinuerunt ſancti. ‡ Et ſic
ait, Beſtia quarta, regnũ quartũ erit in terra,
quod maius erit omnibus regnis, & deuora-
bit vniuerſam terram, & cõculcabit, & com-
24 minuet eã. ‡ Porrò cornua decẽ ipſius regni,
decem reges erũt: & alius cõſurget poſt eos,
& ipſe potentior erit prioribus, & tres reges
25 humiliabit. ‡ Et ſermones contra excelſum
G loquetur, & ſanctos Altiſsimi cõteret: & pu-
tabit quòd poſsit mutare tempora & leges,
& tradentur in manu eius vſq; ad tempus &
26 tempora & dimidium temporis. ‡ Et iudiciũ
ſedebit,

ſedebit, vt auferatur potẽtia, & cõteratur, &
diſpereat vſq; in finẽ. ‡Regnũ autẽ, & pote- 27
ſtas, & magnitudo regni quæ eſt ſubter om-
ne cælũ, detur populo ſanctorum altiſsimi:
Eſt.9.c.7. ‖cuius regnũ, regnũ ſempiternũ eſt, & om-
Sup.d.14. nes reges ſeruiẽt ei & obediẽt. ‡Hucuſq; fi- 28
nis verbi. Ego Daniel multũ cogitationibus
meis cõturbabar, & facies mea mutata eſt in
me, verbũ autem in corde meo conſeruaui.

CAP. VIII.

1 Anno tertio regni Baltaſar regis, viſio 1
apparuit mihi. Ego Daniel, poſt id A
quod videram in principio, ‡vidi in viſione 2
mea, cùm eſſem in Suſan caſtro quod eſt in
*ciuitate Aelam* regione*: vidi autẽ in viſione eſſe me
ſuper portã Vlai. ‡Et leuaui oculos meos, & 3
vidi: & ecce aries vnus ſtabat ante paludem,
habẽs cornua excelſa, & vnũ excelſius altero
atq; ſuccreſcens. Poſtea ‡vidi arietẽ cornibus 4
*contra Orientẽ & 13. ventilantem* contra Occidentem, & contra
Aquilonẽ, & contra Meridiem: & omnes be-
ſtiæ nõ poterant reſiſtere ei, neq; liberari de
manu eius: fecitq; ſecundũ voluntatem ſuã,
& magnificatus eſt. ‡ Et ego intelligebam: 5
ecce autẽ hircus caprarũ veniebat ab Occi- B
dente ſuper faciẽ totius terræ, & non tange-
bat terrã: porrò hircus habebat cornu inſi-
gne inter oculos ſuos. ‡ Et venit vſque ad 6
arietem illũ cornutum, quẽ videram ſtantẽ
ante portã, & cucurrit ad eum in impetu for
titudinis ſuæ. ‡Cumq; appropinquaſſet pro- 7
pe arietẽ, efferatus eſt in eũ, & percuſsit arie-
tem: & cõminuit duo cornua eius, & nõ po-
terat aries reſiſtere ei: cumque eum miſiſſet
in terram, conculcauit, & nemo quibat libe-
rare arietem de manu eius. ‡ Hircus autem 8
caprarũ magnus factus eſt nimis: cumq; cre- C
uiſſet, fractũ eſt cornu magnum, & orta ſunt
quatuor cornua ſubter illud per quatuor
ventos cæli. ‡De vno autem ex eis egreſſum 9
eſt cornu vnũ modicum: & factũ eſt grande
contra Meridiem, & cõtra Orientẽ, & contra
fortitudinẽ. ‡Et magnificatũ eſt vſq; ad for- 10
titudinẽ cæli: & deiecit de fortitudine & de
ſtellis, & cõculcauit eas. ‡Et vſq; ad princi- 11
pem fortitudinis magnificatum eſt: & ab eo
tulit iuge ſacrificiũ, & deiecit locum ſancti-
*ei ficationis eius. ‡Robur autẽ datum eſt* cõtra 12
iuge ſacrificiũ propter peccata: & proſter- D
netur veritas in terra, & faciet, & proſpera-
bitur. ‡Et audiui vnũ de ſanctis loquentem, 13
& dixit vnus ſanctus alteri neſcio cui loquẽ-
ti, Vſquequo viſio, & iuge ſacrificiũ, & pec-
catum deſolationis quæ facta eſt: & ſanctua-
rium, & fortitudo conculcabitur? ‡ Et dixit 14
*dies ei, Vſq; ad veſperã & mane, *duo millia tre-
centi: & mũdabitur ſanctuariũ. ‡Factum eſt 15
autẽ cùm viderẽ ego Daniel viſionẽ, & quæ-
rerem intelligentiã: ecce ſtetit in conſpectu
meo quaſi ſpecies viri. ‡ Et audiui vocẽ viri 16
Inf.9.f.21. inter Vlai: & clamauit, & ait, ‖Gabriel fac
intelligere iſtum viſionẽ. ‡Et venit, & ſtetit 17
iuxtà vbi ego ſtabã: cumque veniſſet, pauens E
corrui in faciẽ meam, & ait ad me: Intellige
fili hominis, quoniam in tempore finis com-
plebitur viſio. ‡ Cumque loqueretur ad me, 18
collapſus ſum pronus in terrã: & tetigit me,

19 & ſtatuit me in gradu meo, ‡dixitque mihi:
Ego oſtendam tibi quę futura ſunt in nouiſ-
ſimo maledictionis: quoniam habet tempus
20 finem ſuum. ‡ Aries quem vidiſti habere
cornua, rex Medorum eſt atque Perſarum.
21 ‡Porrò hircus caprarum, rex Græcorũ eſt &
F cornu grande quod erat inter oculos eius,
22 ipſe eſt rex primus. ‡ Quòd autẽ fracto illo
ſurrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges
de gente eius cõſurgent, ſed non in fortitu-
23 dine eius. ‡Et poſt regnum eorum cùm cre-
uerint iniquitates, conſurget rex impudens
24 facie, & intelligens propoſitiones. ‡& robo-
rabitur fortitudo eius, ſed nõ in viribus ſuis:
& ſupra quàm credi poteſt, vniuerſa vaſta-
bit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet
25 robuſtos, & populum ſanctorum ‡ſecundùm
voluntatem ſuã, & dirigetur dolus in manu
eius: & cor ſuũ magnificabit, & in copia re-
rum omniũ occidet plurimos: & contra prin
cipem principum conſurget, & ſine manu
26 conteretur. ‡ Et viſio veſpere & manè, quæ
G dicta eſt, vera eſt: tu ergo viſionẽ ſigna, quia
27 poſt multos dies erit. ‡Et ego Daniel langui,
& ægrotaui per dies: cumq; ſurrexiſſem, fa-
ciebam opera regis, & ſtupebã ad viſionem,
& non erat qui interpretaretur.

CAP. IX.

1 In anno primo ‖Darij filij Aſſueri de ſe- Sup.6.a.1.
A mine Medorum, qui imperauit ſuper re- & 29.c.
2 gnum Chaldæorum: ‡Anno vno regni eius,
ego Daniel intellexi in libris ‖numerum an- Iere.25.1.8
norum de quo factus eſt ſermo Domini ad
Ieremiam prophetam, vt complerentur de-
3 ſolationis Ieruſalem ſeptuaginta anni. ‡ Et
poſui faciẽ meã ad Dñm Deum meum* ro- *.4.
gare & deprecari in ieiuniis, ſacco & cinere.
4 ‡Et oraui Dominum Deum meum, & con-
feſſus ſum, & dixi: ‡‖Obſecro Domine Deus 2.Eſd.1.b.9.
magne & terribilis, cuſtodiẽs pactum & mi-
ſericordiam diligẽtibus te, & cuſtodientibus
5 mandata tua. ‡ ‖Peccauimus, iniquitatẽ fe- Baru.1.d.17.
cimus, impiè egimus, & receſsimus: & de-
6 clinauimus à mandatis tuis ac iudiciis. ‡Nõ
B obediuimus ſeruis tuis prophetis qui locuti
ſunt in nomine tuo regibus noſtris, princi-
bus noſtris, patribus noſtris, omniq; populo
7 terræ. ‡ Tibi Domine iuſtitia: nobis autem
confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, &
habitatoribus Ieruſalem & omni Iſrael, his
qui prope ſunt, & his qui procul in vniuer-
ſis terris ad quas eieciſti eos propter iniqui-
8 tates eorũ, in quibus peccauerũt in te. ‡ Do-
mine, nobis confuſio faciei, regibus noſtris,
principibus noſtris, & patribus noſtris qui
9 peccauerunt. ‡Tibi autem Domino Deo no-
ſtro miſericordia & propitiatio, quia receſsi-
10 mus à te, ‡ & nõ audiuimus vocem Domini
Dei noſtri vt ambularemus in lege eius, quã
11 poſuit nobis per ſeruos ſuos prophetas. ‡ Et
C omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuã, &
declinauerunt ne audirent vocem tuam, &
ſtillauit ſuper nos maledictio & deteſtatio,
‖quę ſcripta eſt in libro Moyſi ſerui dei, quia De.27.d.14
12 peccauimus ei. ‡ Et ſtatuit ſermones ſuos
quos locutus eſt ſuper nos & ſuper principes
noſtros qui iudicauerunt nos, vt ſuperindu-
ceret

ceret in nos magnũ malum quale nunquam
fuit ſub omni cælo ſecundũ quod factum eſt
in Ieruſalem. ‡ Sicut ſcriptum eſt in lege 13
Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: &
non rogauimus faciem tuam Domine Deus
noſter, vt reuerteremur ab iniquitatibus no-
ſtris, & cogitaremus veritatẽ tuam. ‡ Et vi- 14
gilauit Dominus ſuper malitiam, & adduxit D
eam ſuper nos: iuſtus Dominus Deus noſter
in omnibus operibus ſuis quæ fecit: nõ enim
audiuimus vocem eius. ‡ Et nunc Domine 15
Baru. 2. b. 11. Deus noſter ‖ qui eduxiſti populum tuũ de
Exo. 15. b. 24. terra Aegypti in manu forti, & feciſti tibi
nomen ſecundũ diem hanc, peccauimus, ini-
quitatem fecimus. ‡ Domine in omnem iu- 16
ſtitiam tuam auertatur obſecro ira tua, &
furor tuus à ciuitate tua Ieruſalem, & à mõ-
te ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra,
& iniquitates patrum noſtrorum, Ieruſalem
& populus tuus in opprobrium ſunt omni-
bus per circuitum noſtrum. ‡ Nunc ergo ex- 17
audi Deus noſter orationẽ ſerui tui, & pre-
ces eius: & oſtende faciem tuam ſuper ſan- E
ctuariũ tuũ quod deſertũ eſt propter temet-
ipſum. ‡ Inclina Deus meus aurem tuam, & 18
audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationẽ
noſtram, & ciuitatẽ ſuper quam inuocatum
eſt nomen tuũ. neq; enim in iuſtificationibus
noſtris proſternimus preces ante faciẽ tuã,
ſed in miſerationibus tuis multis. ‡ Exaudi 19
Domine, placare Domine: attende & fac, ne
moreris propter temetipſum Deus meus:
quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper ci-
uitatem & ſuper populũ tuum. ‡ Cumq; ad- 20
huc loquerer, & orarem, & cõfiterer peccata
mea & peccata populi mei Iſrael, & proſter-
nerẽ preces meas in conſpectu Dei mei, pro
monte ſancto Dei mei, ‡ Adhuc me loquẽte 21
Sup. 8. d. 16. in oratione, ecce vir ‖ Gabriel quem viderã F
in viſione à principio, citò volans tetigit me
in tempore ſacrificij veſpertini. ‡ Et docuit 22
me, & locutus eſt mihi, dixitq;, Daniel, nunc
egreſſus ſum vt docerem te, & intelligeres.
‡ Ab exordio precum tuarũ egreſſus eſt ſer- 23
mo: Ego autem veni vt indicarem tibi, quia
vir deſyderiorũ es: tu autẽ animaduerte ſer-
Mt. 23. b. 15. monem, & intellige viſionem. ‡ ‖ Septuagin- 24
Ioan. 1. g. 45. ta hebdomades abbreuiatæ ſunt ſuper popu-
lum tuum, & ſuper vrbem ſanctam tuam, vt
conſummetur præuaricatio, & finẽ accipiat
peccatũ, & deleatur iniquitas, & adducatur
iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio &
* prophetes *prophetia: ‖ & vngatur Sanctus ſanctorum.
b. ‡ Scito ergo & animaduerte ab exitu ſer- 25
Eze. 37. f. 24 monis vt iterum ædificetur Ieruſalem, vſq; G
ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem &
hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum
ædificabitur platéa, & muri in anguſtia tem
porum. ‡ Et poſt hebdomades ſexaginta duas 26
occidetur Chriſtus: & non erit eius populus
qui eum negaturus eſt. Et ciuitatem & ſan-
ctuarium diſſipabit populus cum duce ven-
turo: & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli
ſtatuta deſolatio. ‡ Confirmauit autem pactũ 27
multis hebdomada vna: & in dimidio heb-
Mat. 24. b. 15 domadis deficiet hoſtia & ſacrificium: ‖ &
erit in templo abominatio deſolationis: &
vſque ad conſummationem & finem perſe-
uerabit deſolatio.

## CAP. X.

1 ANno tertio * Cyri regis Perſarum, ver- *regni
A bum reuelatũ eſt Danieli cognomen-
to Baltaſſar, & verbum verum, & fortitudo
magna: intellexitque ſermonem, intelligen-
2 tia enim eſt opus in viſione. ‡ In diebus illis
ego Daniel lugebam trium hebdomadarum
3 diebus, ‡ panem deſyderabilem nõ comedi,
& caro & vinum nõ introierunt in os meũ,
ſed neque vnguẽto vnctus ſum: donec com-
4 plerentur trium hebdomadarum dies. ‡ Die
autem viceſima & quarta mẽſis primi eram
5 iuxta fluuium magnum, qui eſt Tygris. ‡ Et
leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus
veſtitus lineis, & renes eius accincti auro
6 obrizo: ‡ & corpus eius quaſi chryſolithus, &
facies eius velut ſpecies fulguris, & oculi
eius vt lampas ardens: & brachia eius, & quæ
deorſum ſunt vſque ad pedes, quaſi ſpecies
æris candentis: & vox ſermonũ eius vt vox
7 multitudinis. ‡ Vidi autem ego Daniel ſolus
B viſionem: porrò viri qui erant mecum non
viderunt, ſed terror nimius irruit ſuper eos,
8 & fugerunt in abſconditum. ‡ Ego autem
relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc:
& non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpe-
cies mea immutata eſt in me, & emarcui,
9 nec habui quicquã virium. ‡ Et audiui vocẽ
ſermonum eius: & audiens iacebam cõſter-
natus ſuper faciem meam, & vultus meus
10 hærebat terræ. ‡ Et ecce manus tetigit me, &
erexit me ſuper genua mea, & ſuper articu-
11 los manuum mearum. ‡ Et dixit ad me, Da-
niel vir deſyderiorũ intellige verba quæ ego
loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim
ſum miſſus ad te. Cumque dixiſſet mihi ſer-
12 monem iſtum, ſteti tremens. ‡ Et ait ad me,
C Noli metuere Daniel: quia ex die primo quo
poſuiſti cor tuum ad intelligẽdum, vt te af-
fligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt
verba tua: & ego veni propter ſermones
13 tuos. ‡ Princeps autẽ regni Perſarum reſtitit
mihi viginti & vno diebus: & ecce Michael
vnus de principibus primis venit in adiuto-
rium meum, & ego remanſi ibi iuxta regem
14 Perſarum. ‡ Veni autem vt docerem te quæ
ventura ſunt populo tuo in nouiſſimis die-
15 bus, quoniam adhuc viſio in dies. ‡ Cumque
loqueretur mihi huiuſcemodi verbis, dieci
16 vultum meum ad terram, & tacui. ‡ Et ec-
ce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit la-
bia mea, & aperiens os meum locutus ſum,
& dixi ad eum qui ſtabat contra me, Domi-
ne mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt cõpages
17 meæ, & nihil in me remanſit virium. ‡ Et
D quomodo poterit ſeruus Domini mei loqui
cum Domino meo? nihil in me remanſit vi-
18 riũ, ſed & halitus meus intercluditur. ‡ Rur-
ſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis &
19 confortauit me, ‡ & dixit, Noli timere vir
deſyderiorum, pax tibi. confortare, & eſto
robuſtus. Cumque loqueretur mecum, con-
ualui, & dixi, Loquere Domine mi. quia cõ-
20 fortaſti me. ‡ Et ait, Nunquid ſcis quare ve-
nerim ad te? & nunc reuertar, vt prælier ad-

uerſum principẽ Perſarum. cùm ergo egre-
derer, apparuit princeps Græcorũ veniens.
‡Verumtamen annuntiabo tibi quod expreſ- 21
ſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt
adiutor meus in omnibus his, niſi Michael
princeps veſter.

CAP. XI.

EGo autem ab anno primo Darij Medi 1
ſtabam vt cõfortaretur & roboraretur. A
‡Et nunc veritatẽ annuntiabo tibi. Ecce ad- 2
huc tres reges ſtabunt in Perſide, & quartus
ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cũ
inualuerit diuitiis ſuis, cõcitabit omnes ad-
uerſum regnũ Græciæ. ‡Surget verò rex for- 3
tis, & dominabitur poteſtate multa: & faciet
quod placuerit ei. ‡Et cùm ſteterit, cõtere- 4
tur regnũ eius, & diuidetur in quatuor ven-
tos cæli: ſed nõ in poſteros eius, neq; ſecun-
dum potentiã illius qua dominatus eſt. lace-
rabitur enim regnũ eius etiã in externos, ex-
ceptis his. ‡Et cõfortabitur rex Auſtri, & de 5
principibus eius præualebit ſuper eum, & do
minabitur ditione. multa enim dominatio
eius. ‡Et poſt finẽ annorũ fœderabũtur: filia- 6
que regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis
facere amicitiã, & non obtinebit fortitudinẽ
brachij, nec ſtabit ſemẽ eius: & tradetur ipſa,
& qui adduxerunt eam, adoleſcentes eius, &
qui cõfortabant eã in temporibus. ‡Et ſtabit 7
de germine radicum eius plantatio: & ve- B
niet cũ exercitu, & ingredietur prouinciã re-
gis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.
‡Inſuper & deos eorum & ſculptilia, vaſa 8
quoq; pretioſa argenti & auri, captiua ducet
in Aegyptũ: ipſe præualebit aduerſus regem
Aquilonis. ‡Et intrabit in regnũ rex Auſtri, 9
& reuertetur ad terrã ſuã. ‡Filij autem eius 10
prouocabuntur, & cõgregabunt multitudinẽ
exercituum plurimorũ: & veniet properans
& inundans: & reuertetur & concitabitur, &
congredietur cũ robore eius. ‡Et prouoca- 11
tus rex Auſtri egredietur, & pugnabit aduer-
ſus regẽ Aquilonis, & præparabit multitudi-
nem nimiã, & dabitur multitudo in manus
eius. ‡Et capiet multitudinẽ, & exaltabitur 12
cor eius, & deiiciet multa millia: ſed nõ præ-
ualebit. ‡Cõuertetur enim rex Aquilonis, & 13
præparabit multitudinem multo maiorem
quàm prius: & in fine temporum annorum-
que veniet properans cum exercitu magno C
*Iſa.19.c.16.* & opibus nimiis. ‡Et in temporibus illis 14
*1.Mac.1.b.12* multi cõſurgent aduerſus regẽ Auſtri: filij
quoque præuaricatorum populi tui extollen
tur, vt impleant viſionem, & corruent. ‡Et 15
veniet rex Aquilonis, & comportabit agge-
rẽ, & capiet vrbes munitiſſimas: & brachia
Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi
eius ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.
‡Et faciet veniens ſuper eum iuxta placi- 16
tum ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem
eius: & ſtabit in terra inclyta, & conſume-
tur in manu eius. ‡Et ponet faciem ſuam 17
vt veniat ad tenendum vniuerſum regnum
eius, & recta faciet cum eo: & filiam fœmi-
narum dabit ei, vt euertat illud: & nõ ſtabit,
nec illius erit. ‡Et conuertet faciem ſuam 18
ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet
principem opprobrij ſui, & opprobrium eius
19 conuertetur in eum. ‡Et conuertet faciem
D ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, &
20 corruet, & non inuenietur. ‡Et ſtabit in lo-
co eius viliſſimus, & indignus decore regio:
& in paucis diebus conteretur, nõ in furore
21 nec in prælio. ‡Et ſtabit in loco eius deſpe-
ctus, & non tribuetur ei honor regius: &
veniet clàm, & obtinebit regnum in fraudu
22 lentia. ‡Et brachia pugnantis expugnabun-
tur à facie eius, & cõterentur: inſuper & dux
23 fœderis. ‡Et poſt amicitias, cum eo faciet
dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modi-
24 co populo. ‡Et abundantes & vberes vrbes
ingredietur: & faciet quæ non fecerunt pa-
tres eius, & patres patrum eius: rapinas &
prædam & diuitias eorum diſſipabit, & con-
trà firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc
25 vſque ad tempus. ‡Et concitabitur fortitu-
do eius & cor eius aduerſum regẽ Auſtri in
exercitu magno: & rex Auſtri prouocabi-
tur ad bellum multis auxiliis & fortibus ni-
mis: & non ſtabunt, quia inibunt aduerſus
26 eum conſilia. ‡Et comedentes panem cum
E eo, conterent illum, exercituſque eius op-
27 primetur: & cadẽt interfecti plurimi. ‡Duo-
rum quoque regum cor erit vt malefaciant,
& ad menſam vnam mendacium loquẽtur,
& non proficient: quia adhuc finis in aliud
28 tempus. ‡Et reuertetur in terram ſuam cum
opibus multis: & cor eius aduerſum teſta-
mentum ſanctum, & faciet, & reuertetur in
29 terram ſuam. ‡Statuto tempore reuerte-
tur, & veniet ad Auſtrum: & non erit priori
30 ſimile nouiſſimum. ‡Et venient ſuper eum
trieres, & Romani, & percutietur, & reuer-
tetur, & indignabitur cõtra teſtamẽtum ſan-
ctuarij, & faciet: reuerteturque, & cogitabit
aduerſum eos qui dereliquerunt teſtamen-
31 tum ſanctuarij. ‡Et brachia ex eo ſtabunt, &
polluent ſanctuariũ fortitudinis, & auferent
iuge ſacrificium: & dabunt abominationem
32 in deſolationem. ‡Et impij in teſtamentum
ſimulabũt fraudulẽter: populus autem ſciẽs
33 Deum ſuum, obtinebit & faciet. ‡Et docti
F in populo docebunt plurimos: & ruent in
gladio & in flamma & in captiuitate & in
34 rapina dierum. ‡Cumque corruerint, ſuble-
uabuntur auxilio paruulo: & applicabun-
35 tur eis plurimi fraudulenter. ‡Et de erudi-
tis ruent, vt conflentur: & eligantur & de-
albentur vſque ad tempus præfinitum: quia
36 adhuc aliud tempus erit. ‡Et faciet iuxta
voluntatem ſuam rex, & eleuabitur, & ma-
gnificabitur aduerſus omnem Deum: & ad-
uerſus Deum deorum loquetur magnifica,
& dirigetur, donec cõpleatur iracundia. per-
37 petrata quippe eſt definitio. ‡Et Deũ patrũ
ſuorum non reputabit: & erit in concupiſ-
centiis fœminarum, nec quenquam deorum
curabit: quia aduerſum vniuerſa conſurget.
38 ‡Deum autem Maozim in loco ſuo vene-
rabitur: & Deum quem ignorauerunt patres
eius colet auro, & argento, & lapide pre-
39 tioſo, rebuſque pretioſis. ‡Et faciet vt mu-
G niat Maozim cum deo alieno quem *cogno- *non
uit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis po-
teſtatem in multis, & terrã diuidet gratuito.

Et in

‡Et in tempore præfinito prçliabitur aduer- 40
ſus eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas veniet
contra illum rex Aquilonis in curribus & in
equitibus, & in claſſe magna: & ingredietur
terras, & conteret & pertranſiet. ‡Et introi- 41
bit in terram glorioſam, & multi corruent:
hæ autem ſolæ ſaluabuntur de manu eius,
Edom, & Moab, & principium filiorum Am
mon. ‡Et mittet manum ſuam in terras: & 42
terra Aegypti non effugiet. ‡ Et dominabi- 43
tur theſaurorum auri, & argenti, & in om-
nibus pretioſis Aegypti: per Libyam quoq;,
& Aethiopiam tranſibit. ‡Et fama turbabit 44
eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet in
multitudine magna vt conterat & interfi-
ciat plurimos. ‡ Et figet tabernaculũ ſuum 45
Apadno inter maria, ſuper montem incly-
tum & ſanctum: & veniet vſque ad ſummi-
tatem eius, & nemo auxiliabitur ei.

## CAP. XII.

IN tempore autem illo cõſurget Michael 1
princeps magnus, qui ſtat pro filiis po- A
puli tui: & veniet tẽpus quale nõ fuit ab eo
ex quo gentes eſſe cœperunt vſq; ad tempus
illud. Et in tempore illo ſaluabitur populus
tuus, omnis qui inuentus fuerit ſcriptus in
libro. ‡Et multi de his qui dormiunt in ter- 2
Matth.25. d.46. ræ puluere, euigilabunt: ‖ alij in vitã æter-
nam, & alij in opprobrium, vt videant ſem-
Sap.3.b.7. per. ‡ Qui autem docti fuerint, ‖fulgebunt 3
Mat.13.f.43 quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſti-
tiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpe- B
tuas æternitates. ‡ Tu autem Daniel claude 4
ſermones, & ſigna librum vſque ad tempus
ſtatutum: plurimi pertranſibunt, & multi-
plex erit ſcientia. ‡ Et vidi ego Daniel, & 5
ecce quaſi duo alij ſtabant: vnus hinc ſuper
ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa
dixit 1. fluminis. ‡ Et dixi viro qui erat indutus li- 6
neis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis, Vſque-
quo finis horum mirabilium? ‡Et audiui vi- 7
rum qui indutus erat lineis, qui ſtabat ſuper
Apo.10.b.5. aquas fluminis, ‖cùm eleuaſſet dexteram & C
ſiniſtram ſuam in cælum, & iuraſſet per vi-
uentem in æternum, quia in tempus & tem-
pora, & dimidium temporis. Et cùm com-
pleta fuerit diſperſio manus populi ſancti,
complebuntur vniuerſa hæc. ‡ Et ego audi- 8
ui, & non intellexi. Et dixi, Domine mi,
quid erit poſt hęc? ‡Et ait, Vade Daniel: quia 9
clauſi ſunt, ſignatiq; ſermones vſq; ad præfi-
nitum tempus. ‡Eligentur & dealbabuntur, 10
& quaſi ignis probabuntur multi: & impiè
agent impij, neq; intelligent omnes impij, D
porrò docti intelligent. ‡ Et à tempore cùm 11
ablatum fuerit iuge ſacrificium, & poſita
fuerit abominatio in deſolationẽ: dies mil-
le, ducenti nonaginta. ‡ Beatus qui expectat 12
& peruenit vſq; ad dies mille trecentos tri-
ginta quinq;. ‡Tu autem vade ad præfinitũ 13
& requieſces, & ſtabis in ſorte tua in finem
dierum.

*Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus.*

*Quæ ſequuntur vſq; ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.*

## CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & no
2 men eius Ioacim: ‡ & accepit vxorem
A nomine Suſannam filiam Helciæ, pulchram
3 nimis, & timentem Deum. ‡ parentes enim
illius cùm eſſent iuſti, erudierunt filiã ſuam
4 ſecundum legem Moyſi. ‡ Erat autẽ Ioacim
diues valde, & erat ei pomarium vicinum
domui ſuæ, & ad ipſum cõfluebant Iudæi, eò
5 quòd eſſet honorabilior omniũ. ‡ Et conſti-
tuti ſunt duo ſenes iudices in illo anno: de
quibus loquutus eſt Dominus, Quia egreſſa
eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus iudi-
6 cibus qui videbantur regere populum. ‡Iſti
frequentabant domum Ioacim, & veniebant
7 ad eos omnes qui habebant iudicia. ‡ Cùm
autẽ populus reuertiſſet per meridiẽ, ingre-
diebatur Suſanna, & deambulabat in poma-
8 rio viri ſui. ‡Et videbãt eam ſenes quotidie
ingredientem & deambulantem: & exarſe-
9 runt in concupiſcentiã eius: ‡& euerterunt
ſenſum ſuum, & declinauerunt oculos ſuos
vt non viderent cælum, neq; recordarentur
10 iudiciorum iuſtorũ. ‡Erant ergo ambo vul-
B nerati amore eius, nec indicauerunt ſibi vi-
11 ciſsim dolorem ſuum. ‡erubeſcebant enim
indicare ſibi concupiſcentiam ſuam, volẽtes
12 concumbere cum ea. ‡& obſeruabant quo-
tidie ſollicitiùs videre eam. Dixitq; alter ad
13 alterum, ‡Eamus domum, quia hora pran-
14 dij eſt. Et egreſſi receſſerunt à ſe. ‡ Cumque
reuertiſſent, venerunt in vnum: & ſciſcitan-
tes abinuicem cauſam, confeſsi ſunt concu-
piſcentiam ſuam: & tunc in cõmuni ſtatue-
runt tempus, quando eam poſſent inuenire
15 ſolam. ‡Factum eſt autem, cùm obſeruarent
diem aptum, ingreſſa eſt aliquãdo ſicut heri
& nudiuſtertius, cum duabus ſolis puellis,
voluitque lauari in pomario. æſtus quippe
16 erat. ‡ & non erat ibi quiſquam præter duos
ſenes abſconditos & contemplantes eam.
17 ‡Dixit ergo puellis, Afferte mihi oleum &
ſmigmata, & oſtia pomarij claudite, vt lauer.
Et fecerunt ſicut præceperat: clauſeruntque
oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt per poſticum
vt afferrent quæ iuſſerat, neſciebantq; ſenes
19 intus eſſe abſconditos. ‡Cùm autem egreſſæ
C eſſent puellæ, ſurrexerunt duo ſenes, & ac-
20 currerunt ad eam, & dixerunt, ‡ Ecce oſtia
pomarij clauſa ſunt, & nemo nos videt, &
nos in concupiſcentia tui ſumus: quam ob
rem aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcũ.
21 ‡quòd ſi nolueris, dicemus contra te teſti-
monium, quod fuerit tecum iuuenis, & ob
22 hanc cauſam emiſeris puellas à te. ‡ Inge-
muit Suſanna, & ait, Anguſtiæ ſunt mihi
vndiq;. ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi
autem non egero, non effugiam manus ve-
23 ſtras. ‡Sed melius eſt mihi abſq; opere inci-
dere in manus veſtras, quàm peccare in con-
24 ſpectu Domini. ‡Et exclamauit voce magna
Suſanna: exclamauerũt autẽ & ſenes aduer-
25 ſus eam. ‡Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij,
26 & aperuit. ‡Cùm ergo audiſſent clamorẽ fa-
muli domus in pomario, irruerũt per poſti-
27 cum, vt viderent quidnam eſſet. ‡Poſtquam
autem ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſerui

vehementer: quia nunquã dictus fuerat ſer-
mo huiuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt
dies craſtina. ‡Cumque veniſſet populus ad 28
Ioacim virũ eius, venerũt & duo presbyteri D
pleni iniqua cogitatione aduerſus Suſannã,
vt interficerent eam. ‡Et dixerunt corã po- 29
pulo, Mittite ad Suſannam filiã Helciæ vxo-
rem Ioacim. Et ſtatim miſerunt. ‡Et venit 30
cum parentibus, & filiis, & vniuerſis cogna-
tis ſuis. ‡Porrò Suſanna erat delicata nimis, 31
& pulchra ſpecie. ‡At iniqui illi iuſſerunt vt 32
diſcooperiretur (erat enim cooperta) vt vel
ſic ſatiarentur decôre eius. ‡Flebant igitur 33
ſui, & omnes qui nouerãt eam. ‡Cõſurgen- 34
tes autẽ duo presbyteri in medio populi, po-
ſuerunt manus ſuas ſuper caput eius. ‡Quæ 35
flens ſuſpexit ad cælũ, erat enim cor eius fi-
duciam habẽs in Domino. ‡Et dixerũt preſ- 36
byteri, Cùm deambularemus in pomario
ſoli, ingreſſa eſt hæc cum duabus puellis, &
clauſit oſtia pomarij: & dimiſit à ſe puellas.
‡Venitq́; ad eam adoleſcens qui erat abſcon 37
ditus, & cõcubuit cum ea. ‡Porrò nos cùm 38
eſſemus in angulo pomarij, videntes iniqui-
tatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pa
riter cõmiſceri. ‡Et illum quidẽ non quiui- 39
mus comprehẽdere, quia fortior nobis erat, E
& apertis oſtiis exiliuit: ‡hanc autẽ cùm ap- 40
prehendiſſemus, interrogauimus quiſnam
eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis. hu-
ius rei teſtes ſumus. ‡Credidit eis multitu- 41
do quaſi ſenibus & iudicibus populi, & con-
demnauerunt eam ad mortẽ. ‡Exclamauit 42
autẽ voce magna Suſanna, & dixit, Deus æ-
terne, qui abſcõditorũ es cognitor, qui noſti
omnia antequã fiant, ‡tu ſcis quoniã falſum 43
teſtimoniũ tulerunt contra me: & ecce mo-
rior, cùm nihil horũ fecerim quæ iſti mali-
tioſè cõpoſuerunt aduerſum me. ‡Exaudiuit 44
autẽ Dominus vocẽ eius. ‡Cumq́; duceretur 45
ad mortẽ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum ſan-
ctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel:
‡Et exclamauit voce magna, Mundus ego 46
ſum à ſanguine huius. ‡Et cõuerſus omnis 47
populus ad eũ, dixit, Quis eſt iſte ſermo quẽ
tu locutus es? ‡Qui cùm ſtaret in medio eo- 48
rum, ait, Sic fatui filij Iſrael, non iudicantes,
neq; quod verum eſt cognoſcentes, condem
naſtis filiam Iſrael? ‡Reuertimini ad iudiciũ, 49
quia falſum teſtimoniũ locuti ſunt aduerſus
eam. ‡Reuerſus eſt ergo populus cũ feſtina- 50
tione, & dixerunt ei ſenes, Veni, & ſede in F
medio noſtrũ, & indica nobis: quia tibi De'
dedit honorẽ ſenectutis. ‡Et dixit ad eos Da 51
niel, Separate illos ab inuicem procul, & di-
iudicabo eos. ‡Cùm ergo diuiſi eſſent alter 52
ab altero, vocauit vnũ de eis, & dixit ad eũ,
Inueterate dierũ malorum, nunc venerunt
peccata tua quæ operabaris prius: ‡iudicans 53
iudicia iniuſta, innocentes opprimens, & di-
Exo.23.c.7. mittens noxios, ‖ dicente Domino, Inno-
centem & iuſtũ non interficies. ‡Nunc ergo 54
ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos
colloquentes ſibi. Qui ait, Sub ſchino. ‡Dixit 55
autem Daniel, Rectè mentitus es in caput
tuum: Ecce enim angelus Dei accepta ſen-
tentia ab eo, ſcindet te medium. ‡Et amoto 56

eo iuſſit venire aliũ, & dixit ei, Semen Cha-
naan, & non Iuda, ſpecies decepit te, & con-
57 cupiſcẽtia ſubuertit cor tuum: ‡Sic facieba-
tis filiabus Iſrael, & illæ timentes loqueban-
tur vobis: ſed nõ filia Iuda ſuſtinuit iniqui-
58 tatem veſtram. ‡Nũc ergo dic mihi ſub qua
arbore comprehenderis eos loquentes ſibi.
59 Qui ait, Sub prino. ‡Dixit autem ei Daniel,
G Rectè mentitus es & tu in caput tuum: ma-
net enim angelus Domini gladiũ habens, vt
60 ſecet te mediũ, & interficiat vos. ‡Exclama-
uit itaq; omnis cœtus voce magna, & bene-
dixerunt Deum qui ſaluat ſperantes in ſe.
61 ‡Et conſurrexerunt aduerſus duos presbyte-
ros (conuicerat enim eos Daniel ex ore ſuo
falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntq́; eis
62 ſicut malè egerant aduerſus proximum, ‡vt
facerent ‖ ſecundùm legem Moyſi: & inter- Deut.19.d.19
fecerũt eos, & ſaluatus eſt ſanguis innoxius
63 in die illa. ‡Helcias autem & vxor eius lau-
dauerunt Deum pro filia ſua Suſanna cum
Ioacim marito eius, & cognatis omnibus:
64 quia non eſſet inuenta in ea res turpis. ‡Da-
niel autem factus eſt magnus in cõſpectu po-
65 puli à die illa, & deinceps. ‡Et rex Aſtyages
appoſit' eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus
Perſes regnũ eius.

## CAP. XIIII.

1 ERat autem Daniel conuiua regis, & ho
A noratus ſuper omnes amicos eius.
2 ‡Erat quoq; idolum apud Babylonios no-
mine Bel: & impendebantur in eo per dies
ſingulos, ſimilæ artabæ duodecim, & oues
3 quadraginta, viniq́; amphoræ ſex. ‡Rex quo-
que colebat eum, & ibat per ſingulos dies
adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum
ſuum. Dixitq́; ei rex, Quare non adoras Bel?
4 ‡Qui reſpondens, ait ei, Quia non colo idola
manufacta, ſed viuentem Deum qui creauit
cælum & terram, & habet poteſtatem om-
5 nis carnis. ‡Et dixit rex ad eum, Non vide-
tur tibi eſſe Bel viuens Deus? An non vides
6 quanta comedat & bibat quotidie? ‡Et ait
B Daniel arridens, Ne erres rex. iſte eſt enim
intrinſecus luteus & forinſecus æreus, neque
7 comedit aliquando. ‡Et iratus rex vocauit
ſacerdotes eius, & ait eis, Niſi dixeritis mi-
hi, quis eſt qui comedat impẽſas has, morie-
8 mini. ‡Si autẽ oſtenderitis quoniam Bel co-
medat hæc, morietur Daniel quia blaſphe-
mauit in Bel. Et dixit Daniel regi, Fiat iuxta
9 verbum tuum. ‡Erant autem ſacerdotes Bel
ſeptuaginta, exceptis vxoribus & paruulis &
filiis. Et venit rex cum Daniele in templum
10 Belis. ‡Et dixerunt ſacerdotes Belis, Ecce
nos egredimur foras: & tu rex pone eſcas, &
vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna an-
11 nulo tuo: ‡& cùm ingreſſus fueris manè, niſi
C inueneris omnia comeſta à Bel, morte mo-
riemur, vel Daniel qui mentitus eſt aduer-
12 ſum nos. ‡[a]Contemnebant' autem, quia fe- [a]Confidebant
cerant ſub menſa abſconditum introitum,
& per illum ingrediebãtur ſemper, & deuo-
13 rabant ea. ‡Factum eſt igitur poſtquã egreſſi
ſunt illi, & rex poſuit cibos ante Bel, præce-
pit Daniel pueris ſuis, & attulerũt cinerem,
& cribrauit per totum templũ coram rege:
& egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes
annulo

annulo regis, abierunt. ‡ Sacerdotes autem 14
ingreſsi ſunt nocte, iuxta cõſuetudinẽ ſuam,
& vxores & filij eorum: & comederunt om-
nia & biberunt. ‡Surrexit autem rex primo 15
diluculo, & Daniel cum eo. ‡Et ait rex, Sal- 16
uáne ſunt ſignacula Daniel? Qui reſpondit,
Salua, rex. ‡Statimq́; cùm aperuiſſet oſtium, 17
intuitus rex menſam, exclamauit voce ma- D
gna, Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus
quiſquam. ‡Et riſit Daniel, & tenuit regem, 18
ne ingrederetur intrò: & dixit, Ecce paui-
mentum, animaduerte cuius veſtigia ſint
hæc. ‡Et dixit rex, Video veſtigia virorum & 19
mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.
‡Tunc apprehendit ſacerdotes, & vxores, & 20
filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita
oſtiola per quæ ingrediebantur, & conſume-
bant quæ erant ſuper mẽſam. ‡Occidit ergo 21
illos rex, & tradidit Bel in poteſtatẽ Danie-
lis: qui ſubuertit eum, & templum eius. ‡Et 22
erat draco magnus in loco illo, & colebant
eum Babylonij. ‡Et dixit rex Danieli, Ecce 23
nunc non potes dicere quia iſte non ſit Deus
viuens: adora ergo eum. ‡Dixitque Daniel, 24
Dominum Deum meum adoro: quia ipſe E
eſt Deus viuens: ‡ *Tu autem rex da mihi 25
poteſtatem, & interficiam draconem abſque
gladio & fuſte. Et ait rex, Do tibi. ‡ Tulit 26
ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & co-
xit pariter: fecitque maſſas, & dedit in os
draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit*,
Ecce quem colebatis. ‡Quod cùm audiſſent 27
Babylonij, indignati ſunt vehementer: &
congregati aduerſum regem, dixerunt, Iu-
dæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem
interfecit, & ſacerdotes occidit. ‡ Et dixe- 28
runt cùm veniſſent ad regem, Trade nobis
Danielem, alioquin interficiemus te & do-
mum tuam. ‡Vidit ergo rex quòd irruerent 29
in eum vehementer: & neceſsitate compul- F
ſus tradidit eis Danielem. ‡ Qui miſerunt 30
eum in lacum leonũ, & erat ibi diebus ſex.
‡Porrò in lacu erant leones ſeptem, & da- 31
bãtur eis duo corpora quotidie, & duæ oues:
& tunc non data ſunt eis, vt deuorarent Da-
nielem. ‡Erat autem Habacuc propheta in 32
Iudæa, & ipſe coxerat pulmẽtum, & intrive-
rat panes in alueolo: & ibat in campum, vt
ferret meſſoribus. ‡Dixitque angelus Do- 33
mini ad Habacuc, Fer prãdium quod habes,
in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leo-
num. ‡Et dixit Habacuc, Domine, Babylo- 34
nem non vidi, & lacum neſcio. ‡¶ Et appre- 35
hendit eum angelus Domini in vertice eius,
& portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq́;
eum in Babylonem ſuper lacum in impetu
ſpiritus ſui. ‡ Et clamauit Habacuc, dicens, 36
Daniel*, tolle prandiũ quod miſit tibi Deus.
‡ Et ait Daniel, Recordatus es enim mei 37
Deus, & non dereliquiſti *diligentes* te. G
‡Surgenſque Daniel comẽdit. Porrò ange- 38
lus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in
loco ſuo. ‡Venit ergo rex die ſeptimo, vt lu- 39
geret Danielem: & venit ad lacum, & intro-
ſpexit, & ecce Daniel ſedens*. ‡Et exclama- 40
uit voce magna rex, dicens, Magnus es Do-
mine Deus Danielis. Et extraxit eũ *. ‡Por- 41

*iſte autẽ nõ eſt De' viuens:

*Daniel

Ezec. 8. a. 3.

*ſerue Dei

*quærentes 2.

*in medio leonum

*de lacu leonum

rò illos qui perditionis eius cauſa fuerãt, in-
tromiſit in lacum, & deuorati ſunt in mo-
mento coram eo.

# LIBER OSEE
## PROPHETAE.

### CAP. I.

1 A VERBVM Domini quod factũ eſt
ad Oſee filium Beeri in diebus O-
ziæ, Ioathan, Achaz, Ezechiæ regum
Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis
2 Iſraël. ‡Principium loquendi Dño in Oſee:
& dixit Dominus ad Oſee, Vade, ſume tibi
vxorem fornicationum, & fac* filios forni- *6.
cationum: quia fornicãs fornicabitur terra
3 à Domino. ‡Et abijt, & accepit Gomer filiã
Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.
4 ‡Et dixit Dominus ad eũ, Voca nomen eius
B Iezrahel: quoniam adhuc modicũ, & viſita-
bo ſanguinem Iezrahel ſuper domum Iehu,
& quieſcere faciam regnum domus Iſraël.
5 ‡Et in illa die conteram arcũ Iſraël in valle
6 Iezrahel. ‡Et concepit adhuc, & peperit fi-
liam. Et dixit ei, Voca nomen eius Abſque-
miſericordia: quia non addam vltrà miſereri
domui Iſraël, ſed obliuione oblimiſcar eorũ.
7 ‡Et domui Iuda miſerebor & ſaluabo eos in
C Domino Deo ſuo: & non ſaluabo eos in arcu
& gladio & in bello & in equis & in equiti-
8 bus. ‡ Et ablactauit eam quæ erat Abſque-
miſericordia. Et concepit, & peperit filium.
9 ‡Et dixit, Voca nomen eius, Non populus-
meus, quia vos nõ populus meus & ego non
10 ero veſter*. ‡ Et erit numerus filiorum Iſ- *Deus
raël, quaſi arena maris: quæ ſine menſura eſt,
& non numerabitur. Et erit: in loco vbi di- Rom. 9. f. 26
cetur eis, Nõ populus meus vos, dicetur eis,
11 Filij Dei viuentis. ‡Et congregabuntur filij
Iuda, & filij Iſraël pariter: & ponent ſibimet
caput vnum, & aſcendent de terra: quia ma-
gnus dies Iezrahel.

### CAP. II.

1 A DIcite fratribus veſtris, Populus meus:
& forori veſtræ, Miſericordiam cõſe-
2 cuta. ‡Iudicate matrem veſtram, iudicate:
quoniam ipſa non vxor mea, & ego non vir
eius. auferat fornicationes ſuas a facie ſua, &
adulteria ſua de medio uberum ſuorum:
3 ‡ Ne fortè expoliem eam nudam, & ſta-
tuam eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ:
& ponam eam quaſi ſolitudinẽ, & ſtatuam
eam velut terram inuiã, & interficiam eam
4 ſiti. ‡Et filiorum illius non miſerebor: quo-
5 niam filij fornicationum ſunt, ‡quia forni-
cata eſt mater eorum, confuſa eſt quæ cõce-
pit eos, quia dixit, Vadã poſt amatores meos
qui dant panes mihi & aquas meas, lanam
meam & linum meum, oleum meum, & po-
6 tum meum. ‡ Propter hoc ecce ego ſepiam
viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, &
7 ſemitas ſuas nõ inueniet. ‡Et ſequetur ama-
B tores ſuos, & non apprehendet eos: & quæ-
ret eos, & non inueniet: & dicet, Vadam, &
reuertar ad virũ meum priorem: quia bene
8 mihi erat tunc magis quàm nunc. ‡ Et hæc
neſciuit quia ego dedi ei frumentũ, & vinũ,

& oleum,& argẽtum multiplicaui ei, & au-
rum quæ fecerunt Baal. ‡Idcirco conuertar, 9
& ſumã frumẽtum meũ in tẽpore ſuo,& vi-
num meũ in tempore ſuo,& liberabo lanam
meã & linum meum,quę operiebãt ignomi-
niam eius. ‡ Et nunc reuelabo ſtultitiã eius 10
in oculis amatorum eius: & vir non eruet
eam de manu mea: ‡& ceſſare faciam omne 11
gaudium eius,ſolennitatẽ eius, neomeniam
eius,ſabbathum eius, & omnia feſta tẽpora
eius. ‡Et corrumpam vineam eius, & ficum 12
eius:de quibus dixit,Mercedes hæ meę ſunt,
quas dederũt mihi amatores mei. & ponam C
eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
‡Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, quibus 13
accendebat incenſum, & ornabatur inaure
ſua,& monili ſuo,& ibat poſt amatores ſuos,
& mei obliuiſcebatur, dicit Dñs. ‡ Propter 14
hoc,ecce ego lactabo eã,& ducã eã in ſolitu-
dinẽ:& loquar ad cor eius. ‡ Et dabo ei vi- 15
nitores eius ex eodẽ loco,& Vallẽ-Achor ad
aperiendã ſpẽ:& canet ibi iuxta dies iuuẽtu-
tis ſuæ, & iuxta dies aſcẽſionis ſuæ de terra
Aegypti. ‡ Et erit in die illa,ait Dñs:vocabit 16
me Vir meꝰ,& nõ vocabit me vltrà Baálim.
‡Et auferã nomina Baálim de ore eius,& nõ 17
recordabitur vltrà nominis eorum. ‡ Et per- 18
cutiam cum eis fœdus in die illa cum beſtia
agri,& cum volucre cæli,& cum reptili ter- D
ræ,& arcum & gladium,& bellum conteram
de terra: & dormire eos faciam fiducialiter.
‡Et ſponſabo te mihi in ſempiternum: & 19
ſponſabo te mihi in iuſtitia & iudicio, & in
miſericordia & in miſerationibus. ‡Et ſpõ- 20
ſabo te mihi in fide: & ſcies quia ego Domi-
nus. ‡Et erit in die illa,exaudiam,dicit Do 21
minus, exaudiam cælos,& illi exaudiẽt ter-
ram. ‡Et terra exaudiet triticum, & vinum, 22
& oleum: & hæc exaudient Iezrahel. ‡Et ſe- 23
minabo eam mihi in terram, & miſerebor
Rom. 9. f. 25 eius quæ fuit Abſque miſericordia. ‡‖Et di- 24
1. Pe. 2. b. 10. cam non populo meo, Populus meus es tu:
& ipſe dicet: Deus meus es tu.

CAP. III.

ET dixit Dominus ad me, Adhuc vade, 1
*& dilige mulierẽ dilectã amico, & adul- A
teram: ſicut diligit Dominus filios Iſraël, &
ipſi reſpiciũt ad deos alienos, & diligunt vi-
nacia vuarum. ‡ Et fodi eam mihi quinde- 2
cim argenteis,& coro hordei, & dimidio co-
ro hordei. ‡ Et dixi ad eam, Dies multos ex- 3
pectabis me: non fornicaberis, & nõ eris vi-
ro: ſed & ego expectabo te. ‡quia dies mul- 4
tos ſedebũt filij Iſraël ſine rege, & ſine prin-
cipe,& ſine ſacrificio,& ſine altari, & ſine e-
phod,& ſine theraphim. ‡& poſt hæc reuer- 5
tẽtur filij Iſraël,& quærent Dñm Deũ ſuum,
Eze. 34. c. 23 ‖ & Dauid regem ſuum:& pauebunt ad Do-
minum, & ad bonũ eius nouiſſimo dierum.

CAP. IIII.

AVdite verbum Dñi filij Iſraël, quia iu- 1
dicium Domino cũ habitatoribus ter- A
ræ: non eſt enim veritas, & non eſt miſeri-
cordia,& non eſt ſcientia Dei in terra ‡Ma- 2
ledictum & mendacium & homicidium &
furtum & adulterium inundauerunt,& ſan-
guis ſanguinem tetigit. ‡ Propter hoc luge- 3

bit terra, & infirmabitur omnis qui habitat
in ea,in beſtia agri,& in volucre cæli: ſed &
4 piſces maris congregabuntur. ‡Veruntamen
vnuſquiſque non iudicet: & non arguatur
vir: populus enim tuus ſicut hi qui cõtradi-
5 cunt ſacerdoti. ‡Et corrues hodie,& corruet
B etiam propheta tecum:nocte tacere feci ma-
6 trem tuam. ‡ Conticuit populus meus, eo
quòd non habuerit ſcientiam:quia tu ſcien-
tiam repuliſti, repellã te, ne ſacerdotio fun-
garis mihi:& oblita es legis Dei tui, oblini-
7 ſcar filiorum tuorum & ego. ‡ Secundum
multitudinem eorum ſic peccauerunt mihi:
gloriam eorum in ignominiam cõmutabo.
8 ‡Peccata populi mei comedẽt, & ad iniqui-
tatem eorum ſubleuabunt animas eorum.
9 ‡Et erit ſicut populus,ſic ſacerdos: & viſita-
bo ſuper eum vias eius,& cogitationes eius
10 reddam ei. ‡ ‖ Et comedent & non ſatura- Le. 26. d. 26.
buntur: fornicati ſunt, & non ceſſauerunt: Mic. 6. c. 19.
C quoniam Dominum dereliquerunt in non Agg. 1. b. 6.
11 cuſtodiendo. ‡Fornicatio & vinum,& ebrie-
12 tas auferunt cor. ‡Populus meus in ligno ſuo
interrogauit,& baculus eius annuntiauit ei:
ſpiritus enim fornicationum decepit eos, &
13 fornicati ſunt à Deo ſuo. ‡Super capita mõ-
tiũ ſacrificabant,& ſuper colles accendebant
thymiama: ſubtus quercum & populum &
terebinthũ,quia bona erat vmbra eius: ideo
fornicabuntur filiæ veſtræ & ſponſæ veſtræ
14 adulteræ erunt. ‡ Non viſitabo ſuper filias
veſtras cùm fuerint fornicatæ,& ſuper ſpõſas
D veſtras cùm adulterauerint:quoniam ipſi cum
meretricibus cõuerſabantur,& cum effœmi-
natis ſacrificabant,& populus non intelligẽs
15 vapulabit. ‡ Si fornicaris tu Iſraël, non de-
linquat ſaltẽ Iuda: & nolite ingredi in Gal-
gala,& ne aſcenderitis in Beth-auen, neque
16 iuraueritis,Viuit Dominus. ‡Quoniam ſicut
vacca laſciuiens declinauit Iſraël: nũc paſcet
eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.
17 ‡Particeps idolorũ Ephráim, dimitte eum.
18 ‡Separatum eſt conuiuium eorum, fornica-
tione fornicati ſunt: dilexerunt afferre igno-
19 miniam protectores eius. ‡Ligauit eum ſpiri-
A tus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificijs
ſuis.

CAP. V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & attendite do-
A mus Iſraël, & domus regis auſcultate:
quia vobis iudicium eſt, quoniã laqueus fa-
cti eſtis ſpeculationi,& *rete expanſum ſuper *ſicut
2 Thabor. ‡Et victimas declinaſtis in profun-
3 dum:& ego eruditor omnium eorum. ‡Ego
ſcio Ephraim,& Iſraël non eſt abſconditus à
me:quia nunc fornicatus eſt Ephráim,cõta-
4 minatus eſt Iſraël. ‡Non dabunt cogitatio-
nes ſuas vt reuertantur ad Deum ſuum:quia
B ſpiritus fornicationum in medio eorum, &
5 Dominum non cognouerunt. ‡Et reſponde-
bit arrogantia Iſraël in facie eius:& Iſraël &
Ephráim ruent in iniquitate ſua,ruet etiam
6 Iudas cum eis. ‡ In gregibus ſuis & in ar-
mentis ſuis vadent ad quęrendũ Dominum,
7 & non inuenient:ablatus eſt ab eis. ‡In Do-
minum præuaricati ſunt, quia filios alienos
C genuerunt: nunc deuorabit eos menſis cum
8 partibus ſuis. ‡ Clangite buccina in Gabaa,
tuba

tuba in Rama: vlulate in Beth-áuē, poſt ter-
gum tuum Ben-iamin. ‡ Ephráim in deſola- 9
tione erit in die correptionis: in tribubus Iſ- C
raël oſtendi fidem. ‡ Facti ſunt principes Iu- 10
da quaſi aſſumentes terminū: ſuper eos effun
dam quaſi aquā iram meam. ‡ Calumniam 11
patiēs eſt Ephráim, fractus iudicio: quoniam
cœpit abire poſt ſordes. ‡ Et ego quaſi tinea 12
Ephráim: & quaſi putredo domui Iuda. ‡ Et 13
vidit Ephráim languorē ſuum, & Iudas vin-
culum ſuum: & abiit Ephráim ad Aſſur, & D
miſit ad regem vltorem: & ipſe non poterit
ſanare vos, nec ſoluere poterit à vobis vincu
lum. ‡ Quoniam ego quaſi leæna Ephráim, 14
& quaſi catulus leonis domui Iuda: ego ego
capiam & vadam: tollā, & non eſt qui eruat.
‡ Vadens reuertar ad locum meum: donec 15
deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

IN tribulatione ſua manè conſurgent ad 1
me, Venite, & reuertamur ad Dominum: A
‡ quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, & 2
1.Cor.15.a curabit nos: ‡ Viuificabit nos poſt duos dies: 3
3.a.4. in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in cō-
ſpectu eius. Sciemus, ſequemurq;, vt cogno- B
ſcamus Dominū: quaſi diluculum præpara-
tus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi imber
nobis tēporaneus & ſerotinus terræ. ‡ Quid 4
faciam tibi Ephráim? quid faciam tibi Iuda?
miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, &
quaſi ros manè pertranſiens. ‡ Propter hoc 5
*& dolaui in prophetis, *occidi eos in verbis o- C
ris mei: & iudicia tua quaſi lux egredientur.
‡ Quia miſericordiam volui, & non ſacrifi- 6
1.Re.15.c.22 cium: ‖ & ſcientiam Dei plus quàm holocau-
Mat.9.b.13 ſta. ‡ Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt 7
12.a.7. pactum, ibi præuaricati ſunt in me. ‡ Galaad 8
Ecc.4.d.17. ciuitas operantium idōlum, ſupplantata ſan-
guine. ‡ Et quaſi fauces virorum latronum, 9
particeps ſacerdotum, in via interficientium D
pergētes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.
‡ In domo Iſraël vidi horrendum: ibi for- 10
nicationes Ephráim: cōtaminatus eſt Iſraël.
‡ Sed & Iuda pone meſſem tibi, cùm con- 11
uertero captiuitatem populi mei.

CAP. VII.

CVm ſanare vellem Iſraël, reuelata eſt 1
iniquitas Ephráim & malitia Samariæ A
quia operati ſunt mendaciū: & fur ingreſſus
eſt ſpolians, latrunculus foris. ‡ Et ne fortè 2
dicant in cordibus ſuis omnem malitiam eo-
rum me recordatum: nunc circundederunt
eos adinuētiones ſuæ, coram facie mea factæ
ſunt. ‡ In malitia ſua lætificauerunt regem: 3
& in mēdaciis ſuis principes. ‡ Omnes adul- 4
terantes, quaſi clibanus ſuccēſus à coquente:
quieuit paululum ciuitas à cōmiſtione fer- B
*Dic 1. menti, donec fermentaretur totum. ‡ *Dies 5
regis noſtri, cœperunt principes furere à vi-
no: extendit manum ſuam cum illuſoribus.
‡ Quia applicauerunt quaſi clibanū cor ſuū, 6
cùm inſidiaretur eis: tota nocte dormiuit co-
quens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis
flammæ. ‡ Omnes calefacti ſunt quaſi cliba- 7
nus, & deuorauerunt iudices ſuos: omnes re-
ges eorum ceciderunt: non eſt qui clamet in
eis ad me. ‡ Ephráim in populis ipſe commi- 8

ſcebatur: Ephráim factus eſt ſubcinericius
9 panis, qui non reuerſatur. ‡ Comederunt
C alieni robur eius, & ipſe neſciuit: ſed & cani
10 effuſi ſunt in eo, & ipſe ignorauit. ‡ Et hu-
miliabitur ſuperbia Iſraël in facie eius: nec
reuerſi ſunt ad Dominum Deum ſuum, &
11 non quæſierunt eum in omnibus his. ‡ Et
factus eſt Ephráim quaſi columba ſeducta,
non habens cor: Aegyptum inuocabant, ad
12 Aſſyrios abierunt. ‡ Et cùm profecti fuerint,
expandam ſuper eos rete meum: quaſi volu-
crem cæli detraham eos, cædam eos ſecundū
13 auditionem cœtus eorum. ‡ Væ eis quoniam
receſſerunt à me: vaſtabuntur, quia præuari-
D cati ſunt in me: & ego redemi eos, & ipſi lo-
14 cuti ſunt contra me mendacia. ‡ Et non cla-
mauerunt ad me in corde ſuo, ſed vlulabant
in cubilibus ſuis: ſuper triticum & vinum
15 ruminabant, receſſerunt à me. ‡ Et ego eru-
diui eos, & confortaui brachia eorum: & in
16 me cogitauerunt malitiam. ‡ Reuerſi ſunt, vt
eſſent abſque iugo: facti ſunt quaſi arcus do-
loſus: cadent in gladio principes eorum, à
furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum
in terra Aegypti.

CAP. VIII.

1 *IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper
A domum Domini: pro eo quòd trāſgreſſi
ſunt fœdus meum, & legem meā præuaricati
2 ſunt. ‡ Me *inuocabunt, Deus meus, cogno- *inuoca-
3 uimus te Iſraël. ‡ Proiecit Iſraël bonū, ini- bant 5.
4 micus perſequetur eum. ‡ Ipſi regnauerunt,
& non ex me: principes extiterunt, & nō co-
gnoui: argentum ſuum & aurum ſuum fece-
5 runt ſibi idōla, vt interirent. ‡ proiectus eſt
vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus
B in eos. vſquequo non poterunt emundari?
6 ‡ Quia ex Iſraël & ipſe eſt: artifex fecit il-
lum, & non eſt Deus: quoniam in aranearum
7 telas erit vitulus Samariæ. ‡ Quia ventum
ſeminabunt, & turbinem metent: culmus
ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinā:
quod & ſi fecerit, alieni comedent eam.
8 ‡ Deuoratus eſt Iſraël: nunc factus eſt in na-
9 tionibus quaſi vas immundum. ‡ Quia ipſi
C aſcenderunt ad Aſſur, onager ſolitarius ſibi:
Ephráim munera dederunt amatoribus.
10 ‡ Sed & cùm mercede conduxerint natio-
nes, nunc congregabo eos: & quieſcent pau-
11 liſper ab onere regis & principum. ‡ Quia
multiplicauit Ephráim altaria ad peccandū:
12 factæ ſunt ei aræ in delictum. ‡ Scribam ei
multiplices leges meas quæ velut alienæ cō-
13 putatæ ſunt. ‡ Hoſtias offerent, immolabunt
carnes, & comedent, & Dominus non ſuſci-
D piet eas: nunc recordabitur iniquitatis eo-
rum, & viſitabit peccata eorum, ipſi in Ae-
14 gyptum conuertentur. ‡ Et oblitus eſt Iſraël
factoris ſui, & ædificauit delubra: & Iudas
multiplicauit vrbes munitas, & mittam
ignem in ciuitates eius, & deuorabit ædes
illius.

CAP. IX.

1 NOli lætari Iſraël, noli exultare ſicut po
A puli: quia fornicatus es à Deo tuo, di-
lexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici.
2 ‡ Area & torcular non paſcet eos, & vinum

mentietur eis. ‡ Nō habitabūt in terra Do- 3
mini: reuerſus eſt Ephráim in Aegyptū, & in
Aſſyriis pollutū comēdit. ‡ Nō libabunt Do- 4
mino vinū, & nō placebunt ei: ſacrificia eorū
quaſi panis lugentium, omnes qui comedent
eum, cōtaminabuntur: quia panis eorū ani-
mæ ipſorum, non intrabit in domū Domini.
‡ Quid facietis in die ſolēni, in die feſtiuita- 5
tis Dñi? ‡ Ecce enim profecti ſunt à vaſtita- 6
te: Aegyptus cōgregabit eos, Memphis ſepe- B
liet eos: deſyderabile argentū eorum vrtica
hæreditabit, lappa in tabernaculis eorū. ‡ Ve- 7
nerunt dies viſitationis, venerūt dies retribu
tionis: ſcitote Iſraël ſtultū prophetam, inſanū
virum ſpiritualē propter multitudinem ini-
ᵃmultitudinem quitatis tuæ & ᵃmultitudo ᵃ amentiæ. ‡ Spe- 8
culator Ephráim cū Deo meo: propheta la-
queus ruinæ fact⁹ eſt ſuper omnes vias eius,
inſania in domo Dei eius. ‡ Profundè pecca- 9
Iud.19.f.25 uerūt, ‖ſicut in diebus Gabaa: ‖recordabitur
1.Reg.8. iniquitatis eorū, & viſitabit peccata eorum.
4.Reg.3. ‡ Quaſi vuas in deſerto inueni Iſrael: quaſi 10
prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi C
patres eorū: ipſi autē intrauerūt ad Beelphe-
gor, & abalienati ſunt in cōfuſionem, & facti
ſunt abominabiles ſicut ea quæ dilexerunt.
‡ Ephráim quaſi auis auolauit, gloria eorum 11
à partu & ab vtero, & à cōceptu. ‡ Quòd & ſi 12
enutrierint filios ſuos, abſque liberis eos fa-
ciam in hominibus: ſed & væ eis, cùm receſ-
ſero ab eis. ‡ Ephráim (vt vidi) Tyrus erat 13
fundata in pulchritudine: & Ephráim edu- D
cet ad interfectorem filios ſuos. ‡ Da eis Do- 14
mine. Quid dabis eis? Da eis vuluam ſine li-
beris, & ubera arentia. ‡ Omnes nequitiæ 15
eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos:
propter malitiam adinuentionū eorū de do-
mo mea eiiciam eos: non addam vt diligam
eos, omnes principes eorū recedentes. ‡ Per- 16
cuſſus eſt Ephráim, radix eorum exiccata eſt,
fructū nequaquam facient. Quòd & ſi genue-
rint, interficiam amantiſſima vteri eorum.
‡ Abiiciet eos Deus meus, quia non audie- 17
runt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAP. X.

Vitis frondoſa Iſrael, fructus adæquatus 1
eſt ei: ſecundum multitudinem fructus A
ſui multiplicauit altaria, iuxta ubertatem
terræ ſuæ exuberauit ſimulachris. ‡ Diuiſum 2
eſt cor eorū, nunc interibunt: ipſe confringet
ſimulachra eorū, depopulabitur aras eorum.
‡ Quia nunc dicent, Nō eſt rex nobis: non e- 3
nim timemus Dominū: & rex quid faciet no
bis? ‡ Loquimini verba viſionis inutilis, & 4
ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritu-
do iudiciū ſuper ſulcos agri. ‡ Vaccas Beth-á- 5
uen coluerunt habitatores Samariæ: quia
luxit ſuper eum populus eius, & æditui eius
ſuper eum exultauerunt in gloria eius, quia
migrauit ab eo. ‡ Siquidem & ipſe in Aſſur 6
delatus eſt, munus regi Vltori: confuſio E- B
phráim capiet, & confundetur Iſrael in vo-
luntate ſua. ‡ Tranſire fecit Samaria regem 7
ſuum quaſi ſpumā ſuper faciē aquæ. ‡ & di- 8
Iſai.2.d.19. ſperdentur excelſa idoli peccatū Iſraël: lap-
Apo.6.b.16. pa & tribulus aſcendet ſuper aras eorū: ‖&
9.a.6 dicent mōtibus, Operite nos: & collibus, Ca-

9 dite ſuper nos. ‡ Ex diebus Gabaa peccauit Luc.23.d.30
C Iſrael, ibi ſteterunt: nō comprehendet eos in Iud.19.b.6
10 Gabaa prælium ſuper filios iniquitatis. ‡ Iu- & 19.f.23.
xta deſyderium meū corripiam eos: congre-
gabuntur ſuper eos populi, cùm corripientur
11 propter duas iniquitates ſuas. ‡ Ephráim vi-
tula docta diligere trituram, & ego tranſiui
ſuper pulchritudinē colli eius: aſcendam ſu-
per Ephráim, arabit Iudas, confringet ſibi
12 ſulcos Iacob. ‡ ‖Seminate vobis ᵇin iuſtitiā ᵇ, Iere.4.a.3
& metite in ore miſericordiæ, innouate vo- ᵇin veritate
bis nouale: tempus autē requirendi Domi- iuſtitiā 14.
num, cùm venerit qui docebit vos iuſtitiam.
13 ‡ Araſtis impietatē, iniquitatē meſſuiſtis, co-
mediſtis frugem mendacij: quia confiſus es
in viis tuis, ᶜ in multitudine fortium tuorū. ᶜ&
14 ‡ Conſurget tumultus in populo tuo: & om-
nes munitiones tuæ vaſtabuntur ſicut vaſta-
tus eſt Salmana à domo eius ‖qui ᵍvindica- Iud.8 c.18.
uit ᵍ Baal in die prælij, matre ſuper filios al- ᵍiudicauit
15 liſa. ‡ Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ
nequitiarum veſtrarum.

CAP. XI.

1 Sicut mane tranſit, pertranſijt rex Iſraël.
A Quia puer Iſraël, & dilexi eum: & ‖ex Mat.2.c.15
2 Aegypto vocaui filium meum. ‡ Vocauerunt
eos, ſic abierunt à facie eorū: Baalim immo-
3 labant & ſimulachris ſacrificabant. ‡ Et ego
quaſi nutritius Ephráim, portabā eos in bra-
chiis meis: & neſcierunt quòd curarem eos.
4 ‡ In funiculis adam traham eos, in vinculis
charitatis: & ero eis quaſi exaltās iugum ſu-
per maxillas eorū: & declinaui ad eū vt ve-
5 ſceretur. ‡ Non reuertetur in terram Aegy-
B pti, & Aſſur ipſe rex eius: quoniā noluerunt
6 cōuerti. ‡ Cœpit gladius in ciuitatibus eius,
& conſumet electos eius, & comedet capita
7 eorum. ‡ Et populus meus pendebit ad redi-
tum meum: iugum autem imponetur eis ſi-
8 mul, quod non auferetur. ‡ Quomodo dabo
te Ephráim, protegam te Iſrael? quomodo
dabo te ‖ſicut Adama, ponam te vt Seboim? Gen.19.e.24
C Conuerſum eſt in me cor meū, pariter con-
9 turbata eſt pœnitudo mea. ‡ Non faciā furo-
rem iræ meæ: non conuertar vt diſperdam
Ephráim: quoniam Deus ego, & non homo:
in medio tui ſanctus, & nō ingrediar ciuita-
10 rem. ‡ Poſt Dominū ambulabunt, quaſi leo
D rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filij
11 maris. ‡ Et auolabunt quaſi auis ex Aegypto,
& quaſi columba de terra Aſſyriorū: & col-
locabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.
12 ‡ Circundedit me in ᵃnegatione ᵃ Ephráim, ᵃnegotia-
& in dolo domus Iſraël: Iudas autem teſtis tione.
deſcendit cum Deo & cum ſanctis ᵇfidelis ᵇ. ᵇfidelibus.

CAP. XII.

1 Ephráim paſcit ventū, & ſequitur æſtū:
A tota die mendaciū & vaſtitatem multi-
plicat: & fœdus cum Aſſyriis iniit, & oleum
2 in Aegyptum ferebat. ‡ Iudicium ergo Do-
mini cum Iuda, & viſitatio ſuper Iacob: iu-
xta vias eius, & iuxta adinuētiones eius red-
3 det ei. ‡ ‖In vtero ſupplantauit fratrem ſuū: Gen.25.e.26
& ‖in fortitudine ſua directus eſt cum ange- Ge.32.f.28.
4 lo. ‡ Et inualuit ad angelum & confortatus
B eſt: fleuit, & rogauit eum: in Beth-el inuenit
5 eum, & ibi locutus eſt nobiſcum. ‡ Et Do-
minus

minimus Deus exercituum, Dñs memoriale e-
*Dominū ius. ‡ Et tu ad *Deū tuum conuerteris: miſe- 6
ricordiā & iudicium cuſtodi, & ſpera in Deo
tuo ſemper. ‡ Chanáan in manu eius ſtatera 7
doloſa, calūniam dilexit. ‡ Et dixit Ephráim, 8
Veruntamē diues effectus ſum, inueni idolū C
mihi: omnes labores mei nō inuenient mihi
iniquitatē quam peccaui. ‡ Et ego Dominus 9
Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc ſedere te
faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſti-
uitatis. ‡ Et locutus ſuper prophetas, & ego 10
viſionē multiplicaui, & in manu prophetarū D
*ergo 8. aſſimilatus ſum. ‡ Si in Galaad idólum, *ta- 11
men* fruſtra erant in Galgal bobus immolā-
tes, nam & altaria eorum quaſi acerui ſuper
Gen 28.a.5 ſulcos agri. ‡ ‖Fugit Iacob in regionē Syrię, 12
*ſeruauit 7. & ſeruiuit Iſraël in vxorē, & in vxorem *ſer-
Exo 14.e.21 uiuit*. ‡ ‖In propheta autē eduxit Dominus 13
22. Iſraël de Aegypto: & in propheta ſeruatus
eſt. ‡ Ad iracundiam me prouocauit Ephráim 14
in amaritudinibus ſuis, & ſanguis eius ſuper
eum veniet, & opprobrium eius reſtituet ei
Dominus ſuus.

CAP. XIII.

LOquēte Ephráim, horror inuaſit Iſraël: 1
& deliquit in Baal, & mortuus eſt. ‡ Et 2
nunc addiderunt ad peccandū: feceruntque A
ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitu-
dinem idolorum, factura artificum totū eſt.
his ipſi dicunt, Immolate homines vitulos
adorantes. ‡ Idcirco erunt quaſi nubes ma- 3
tutina, & ſicut ros matutinus præteriens, ſi- B
cut puluis turbine raptus ex area, & ſicut fu-
Iſa.43.b.10 mus de fumario. ‡ ‖Ego autem Dominus 4
Deus tuus ex terra Aegypti: & Deum abſq;
me neſcies, & ſaluator non eſt præter me.
‡ Ego cognoui te in deſerto, in terra ſolitu- 5
dinis. ‡ Iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſa- 6
turati ſunt & eleuauerunt cor ſuum, & obliti
ſunt mei: ‡ Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut 7
pardus in via Aſſyriorum. ‡ Occurram eis 8
quaſi vrſa raptis catulis, & dirumpam inte-
riora iecoris eorum, & conſumam eos ibi
quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos. ‡ Perditio 9
tua Iſraël: tantummodo in me auxilium tuū.
‡ Vbi eſt rex tuus? maximè nunc ſaluet te 10
1.Reg.8.a.5 in omnibus vrbibus tuis: & iudices tui, ‖de C
quibus dixiſti, Da mihi reges & principes.
‡ Dabo tibi regem in furore meo, & aufe- 11
ram in indignatione mea. ‡ Colligata eſt ini- 12
quitas Ephráim, abſcōditum peccatum eius.
‡ Dolores parturientis venient ei, ipſe filius 13
nō ſapiens. nunc enim nō ſtabit in contritio-
ne filiorū. ‡ De manu mortis liberabo eos, de 14
1.Co.15.g.54 morte redimam eos: ‖ero mors tua ô mors,
Heb 2.d.14. morſus tuus ero inferne, cōſolatio abſcondi-
ta eſt ab oculis meis. ‡ Quia ipſe inter fra- 15
Eze.19.d.12 tres diuidet: ‖& adducet vrentem ventum
Dominus de deſerto aſcendentē: & ſiccabit
venas eius, & deſolabit fontem eius, & ipſe
diripiet theſaurū omnis vaſis deſyderabilis.

CAP. XIIII.

PEreat Samaria, quoniam ad amaritudi- 1
nem concitauit Deum ſuum: in gladio A
pereant, paruuli eorū elidantur, & fœtę eius
Ioël.2.c.12 diſcindantur ‡ ‖Conuertere Iſraël ad Domi- 2
Zach.1.b.4 num Deum tuum: quoniam corruiſti in ini-
3 quitate tua. ‡ Tollite vobiſcū verba, & con-
uertimini ad Dominū, & dicite ei, Omnem
aufer iniquitatē, & accipe bonum: & redde-
4 mus vitulos labiorū noſtrorum. ‡ Aſſur non
ſaluabit nos, ſuper equum non aſcendemus,
nec dicemus vltrà, Dij noſtri opera manuum
B noſtrarum: quia eius qui in te eſt, miſerebe-
5 ris pupilli. ‡ Sanabo contritiones eorum, di-
ligam eos ſpontaneè: quia auerſus eſt furor
6 meus ab eis. ‡ Ero quaſi ros *Iſraël, germina- *& Iſraël
C bit* ſicut lilium, & erumpet radix eius vt Li- germina-
7 bani. ‡ Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua bit ſi.
8 gloria eius: & odor eius vt Libani. ‡ Cōuer-
tentur ſedētes in vmbra eius: viuent tritico,
& germinabunt quaſi vinea: memoriale eius
9 ſicut vinū Libani. ‡ Ephráim quid mihi vl-
trà idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego
D vt abietem virentem: ex me fructus tuus in-
10 uentus eſt. ‡ Quis ſapiens, & intelliget iſta?
intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Do-
mini & iuſti ambulabunt in eis: præuarica-
tores verò corruent in eis.

# PROPHETIA
## IOEL.

### CAP. I.

1 VErbum Domini quod factum eſt ad
2 Ioël filium Phatuel. ‡ Audite hoc ſe-
A nes, & auribus percipite omnes habi-
tatores terræ: ſi factum eſt iſtud in diebus
3 veſtris, aut in diebus patrum veſtrorū? ‡ Su-
per hoc filiis veſtris narrate, & filij veſtri fi-
liis ſuis, & filij eorum generationi alteræ.
4 ‡ Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſi-
duum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum
5 bruchi comedit rubigo. ‡ Expergiſcimini e-
brij, & flete, & vlulate omnes qui bibitis vi-
num in dulcedine: quoniā periit ab ore ve-
6 ſtro. ‡ Gens enim aſcendit ſuper terrā meā,
fortis & innumerabilis: dentes eius vt den-
tes leonis: & molares eius vt catuli leonis.
7 ‡ Poſuit vineam meam in deſertū, & ficum
B meam decorticauit: nudans ſpoliauit eam &
8 proiecit, albi facti ſunt rami eius. ‡ Plange
quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pu-
9 bertatis ſuæ. ‡ Periit ſacrificium & libatio
de domo Domini: luxerunt ſacerdotes mini-
10 ſtri Domini. ‡ Depopulata eſt regio, luxit hu-
mus: quoniam deuaſtatum eſt triticum, con-
11 fuſum eſt vinum, elanguit oleum. ‡ Confuſi
ſunt agricolæ, vlulauerunt vinitores ſuper
frumento, & hordeo, quia periit meſſis agri.
12 ‡ Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malo-
granatum, & palma, & malum, & omnia li-
C gna agri aruerunt: quia cōfuſum eſt gaudiū
13 à filiis hominum. ‡ Accingite vos, & plan-
gite ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris: in-
gredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei:
quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacri-
14 ficium & libatio ‡ ‖Sanctificate ieiuniū, vo- Infr.2.d.15
D cate cœtum, congregate ſenes, omnes habi-
tatores terræ in domū *Dei veſtri: & clama- *Domini t
15 te ad Dominum. ‡ A, a, a, diei: quia prope eſt
dies Domini, & quaſi vaſtitas à potēte veniet.
16 ‡ Nunquid non corā oculis veſtris alimenta

perierũt de domo Dei nostri, lætitia & exul-
satio? ‡ Computruerunt iumenta in stercore 17
suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apo
thecæ: quoniã confusum est triticum. ‡ Quid 18
ingemuit animal, mugierunt greges armẽti?
Quia non est pascua eis: sed & greges peco-
rum disperierunt. ‡ Ad te Domine clamabo: 19
quia ignis comedit speciosa deserti, & flãma
succendit omnia ligna regionis. ‡ Sed & be- 20
stiæ agri quasi area sitiens imbrem, suspexe-
runt ad te: quoniã exiccati sunt fontes aqua-
rum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

CAP. II.

CAnite tuba in Sion, vlulate in monte 1
sancto meo, conturbentur omnes habi- A
tatores terræ: Quia venit dies Domini, quia
prope est ‡ dies tenebrarum & caliginis, dies 2
nubis & turbinis: quasi mane expansum su-
per montes populus multus & fortis: similis
ei nõ fuit à principio, & post eũ non erit vsq;
in annos generationis & generationis. ‡ Ante 3
faciem eius ignis vorans, & post eum exurẽs
flãma: quasi hortus voluptatis terra corã eo,
& post eum solitudo deserti, neq; est qui ef-
fugiat eum. ‡ Quasi aspectus equorũ, aspectus 4
eorũ: & quasi equites sic current. ‡ Sicut so- 5
nitus quadrigarũ super capita montium exi-
lient, sicut sonitus flãmę ignis deuorantis sti-
pulam, velut populus fortis præparatus ad
prælium. ‡ A facie eius cruciabũtur populi: 6
omnes vultus redigẽtur in ollam. ‡ Sicut for B
tes current: quasi viri bellatores ascendent 7
murũ: viri in viis suis gradientur, & nõ decli
nabunt à semitis suis. ‡ Vnusquisq; fratrem 8
suum nõ coartabit, singuli in calle suo ambu
labũt: sed & per fenestras cadẽt, & nõ demo-
lientur. ‡ Vrbem ingredientur: in muro cur- 9
rent, domos conscendent, per fenestras intra-
bunt quasi fur. ‡ A facie eius cõtremuit ter- 10
ra, moti sunt cæli: ‖ sol & luna obtenebrati
Isa.13.b.10 sunt, & stellæ retraxerũt splendorem suum. C
Ezec.32.b.7 ‡ Et Dñs dedit vocẽ suã ante faciem exerci- 11
Infr.3.c.15. tus sui: quia multa sunt nimis castra eius,
Mt.24.c.29 quia fortia & facientia verbũ eius. ‖ magnus
Mar.13.c.24 enim dies Dñi, & terribilis valde: & quis su-
Luc.21.c.25 stinebit eũ? ‡ Nunc ergo dicit Dñs, Cõuerti- 12
Isai.13.a.6 mini ad me in toto corde vestro, in ieiunio,
b.9. & in fletu & in planctu. ‡ Et scindite corda 13
Iere.30.a.7 vestra, & nõ vestimẽta vestra, & cõuertimini
Amos.5.c.20 ad Dñm Deum vestrũ: ‖ quia benign⁹ & mi-
Soph.1.d.15 sericors est, patiens & multæ misericordiæ, &
Psal.85.a.5 præstabilis super malitia. ‡ ‖ Quis scit si con- 14
Ionæ.4.a.2 uertatur, & ignoscat*, & relinquat post se be-
Ion.3.d.9. nedictionẽ, sacrificium & libamen Dño Deo
*Deus *nostro*? ‡ Canite tuba in Siõ, sanctificate ie- 15
*vestro 4. iunium, vocate cœtũ. ‡ Cõgregate populum 16
Sup.1.c.14 ‖ sanctificate ecclesiam, coadunate senes: con- D
gregate paruulos, & sugẽtes ubera: egredia-
tur sponsus de cubili suo, & spõsa de thalamo
suo. ‡ Inter vestibulũ & altare plorabunt sa- 17
cerdotes ministri Domini: & dicent, Parce
Dñe, parce populo tuo: & ne des hæreditatẽ
tuam in opprobriũ, vt dominẽtur eis natio-
nes. quare dicunt in populis, Vbi est deus eo-
rũ? ‡ Zelatus est Dominus terrã suã, & peper- 18
cit populo suo. ‡ Et respondit Dñs, & dixit 19
populo suo, Ecce ego mittã vobis frumentũ, E

& vinũ, & oleum, & replebimini *eis*: & nõ *co 12.
20 dabo vos vltrà opprobrium in Gẽtibus. ‡ Et
eum qui ab Aquilone est, procul faciã à vo-
bis: & expellã eum in terrã inuiam & deser-
tam, faciem eius cõtra mare orientale, & ex-
tremũ eius ad mare nouissimũ: & ascendet
fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia su-
21 perbè egit. ‡ Noli timere terra, exulta & læ-
tare: quoniam magnificauit Dominus vt fa-
22 ceret. ‡ Nolite timere animalia regionis:
quia germinauerunt speciosa deserti, quia
lignum attulit fructum suum, ficus & vinea
23 dederunt virtutem suam. ‡ Et filij Sion ex-
F ultate, & lætamini in Domino Deo vestro:
quia dedit vobis doctorem iustitiæ, & descẽ- Isa c.30
dere faciet ad vos imbrem matutinũ & se- n.20.
24 rotinum sicut in principio. ‡ Et implebun-
tur areæ frumento, & redundabunt torcula-
25 ria vino & oleo. ‡ Et reddam vobis annos
quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, &
eruca: fortitudo mea magna, quam misi in
26 vos ‡ Et comedetis vescentes, & saturabimi-
ni: & laudabitis nomẽ Domini Dei vestri qui
fecit mirabilia vobiscum, & nõ confundetur
27 populus meus in sempiternum. ‡ Et scietis
G quia in medio Israël ego sum: & ego Domi-
nus Deus vester, & nõ est amplius: & nõ con-
28 fundetur populus meus in æternũ. ‡ Et erit
post hæc: ‖ effundam spiritum meum super Isai.44.a.3
omnẽ carnem: & prophetabunt filij vestri & Act.2.c.17
filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabũt,
29 & iuuenes vestri visiones videbunt. ‡ Sed &
super seruos meos & ancillas in diebus illis
30 effundã spiritum meum. ‡ Et dabo prodigia
in cælo, & in terra, sanguinẽ, & ignem, & va-
31 porem fumi. ‡ ‖ Sol conuertetur in tenebras, Sup.2.b.10
& luna in sanguinem, antequam veniat dies Infr.3.c.15
32 Domini magnus & horribilis. ‡ Et erit: ‖ om- Mt.24.c.29.
nis qui inuocauerit nomen Domini, saluus Luc.21.c.25
erit: quia in monte Sion, & in Ierusalem erit Rom.10.c.13
saluatio, sicut dixit Dominus, & in residuis
quos Dominus vocauerit.

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis & in tempore
A illo cũm conuertero captiuitatem Iuda
2 & Ierusalem: ‡ Congregabo omnes
gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat:
& disceptabo cum eis ibi super populo meo,
& hæreditate mea Israël, quos disperserunt
3 in nationibus, & terrã meam diuiserunt. ‡ Et
super populum meum miserunt sortem: &
posuerunt puerum in prostibulum, & puel-
4 lam vendiderũt pro vino vt biberent. ‡ Verũ
quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis
terminus Palæstinorum? nunquid vltionem
vos reddetis mihi? & si vlciscimini vos cõtra
me, cito velociter reddam vicissitudinẽ vo-
5 bis super caput vestrum. ‡ Argentum enim
B meum & aurũ tulistis: & desyderabilia mea
& pulcherrima intulistis in delubra vestra.
6 ‡ Et filios Iuda, & filios Ierusalem vendidi-
stis filiis Græcorum, vt lõgè faceretis eos de
7 finibus suis. ‡ Ecce ego suscitabo eos de loco
in quo vendidistis eos: & conuertam retri-
8 butionem vestram in caput vestrum. ‡ Et
vendam filios vestros & filias vestras in ma-
nibus filiorum Iuda, & venundabunt eos
Sabæis

Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locu-
tus eſt. ‡Clamate hoc in Gentibus, ſanctifi- 9
cate bellū, ſuſcitate robuſtos: accedāt aſcen-
dant omnes viri bellatores. ‡Concidite ara- 10
tra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lan-
ceas. Infirmus dicat, Quia fortis ego ſum.
‡Erumpite, & venite omnes gentes de cir- 11
cuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet C
Dominus robuſtos tuos. ‡Conſurgant, & 12
aſcendant Gentes in vallē Ioſaphat: quia ibi
ſedebo, vt iudicem omnes gentes in circuitu.
Apo.14.d.15 ‡Mittite falces, quoniam maturauit meſſis: 13
venite, & deſcendite, quia plenū eſt torcular,
exuberant torcularia: quia multiplicata eſt
malitia eorum. ‡Populi populi in valle con- 14
ciſionis: quia iuxta eſt dies Domini in valle
Sup.2.b.10. conciſionis. ‡Sol & luna obtenebrati ſunt: 15
g.31. & ſtellæ retraxerunt ſplendorē ſuum. ‡Et 16
Iere.25.f.30. Dñs de Sion rugiet, & de Ieruſalē dabit vo-
Amos 1.a.2. cē ſuā: & mouebuntur cæli & terra, & Dñs
ſpes populi ſui & fortitudo filiorum Iſraël.
‡Et ſcietis quia ego Dñs Deus veſter habi- 17
tans in Sion in monte ſancto meo: & erit Ie- D
ruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per
Amos 9.d.13 eam amplius. ‡Et erit in die illa: ſtillabunt 18
montes dulcedinem, & colles fluent lacte: &
per omnes riuos Iuda ibunt aquæ: & fons de
domo Domini egredietur, & irrigabit tor-
rentē ſpinarum. ‡Aegyptus in deſolationem 19
erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro
eo quòd iniquè egerint in filios Iuda, & ef-
fuderint ſanguinem innocētem in terra ſua.
‡Et Iudæa in æternum habitabitur, & Ieru- 20
ſalem in generationem & generationē. ‡Et 21
mundabo ſanguinem eorum, quē non mun-
daueram: & Dominus cōmorabitur in Sion.

# PROPHETIA AMOS.

## CAP. I.

[a]paſtoribus 4. VERBA Amos, qui fuit in [a]paſtorali- 1
b[us] Thecue: quæ vidit ſuper Iſraël in A
Zac.14.b.5. diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus
Iere.25.f.30. Ieroboam filij Ioas regis Iſraël, ante duos
Ioel.3.c.16. annos terræmotus. ‡Et dixit, Dñs de Sion 2
rugiet, & de Ieruſalē dabit vocē ſuam: & lu-
xerūt ſpecioſa paſtorū, & exiccatus eſt ver-
tex Carmeli. ‡Hæc dicit Dñs, Super tribus 3
ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor nō con
uertam eum: eo quòd triturauerint in plau-
ſtris ferreis Galaad. ‡Et mittam ignem in 4
domū Azaēl, & deuorabit domos Ben-adad. B
‡Et conteram vectem Damaſci: & diſper- 5
dam habitatorem de campo idoli, & tenen-
tem ſceptrum de domo voluptatis: & tranſ-
feretur populus Syriæ Cyrenen, dicit Domi-
nus. ‡Hæc dicit Dominus, Super tribus ſce- 6
leribus Gazæ, & ſuper quatuor non conuer-
[a]eam 3. tam [a]eū[a]: eo quòd tranſtulerint captiuitatem
perfectam, vt concluderent eam in Idumæa.
‡Et mittam ignem in murum Gazæ, & de- 7
uorabit ædes eius. ‡Et diſperdam habitato- 8
rem de Azoto, & tenentē ſceptrum de Aſca-
lone: & conuertam manum meam ſuper Ac-
caron, & peribunt reliqui Philiſthinorū, dicit

9 Dominus Deus. ‡Hæc dicit Dominus, Su-
C per tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quatuor
non conuertam [a]eum[a]: eo quòd concluſerint [a]eam 1.
captiuitatem perfectam in Idumæa, & non
10 ſunt recordati fœderis fratrum. ‡Et mittam
ignem in murū Tyri, & deuorabit ædes eius.
11 ‡Hæc dicit Dominus, Super tribus ſceleri-
bus Edom, & ſuper quatuor non cōuertam
eū: eo quòd perſecutus ſit in gladio fratrem
ſuum, & violauerit miſericordiam eius, &
D tenuerit vltra furorem ſuum, & indignatio-
12 nem ſuam ſeruauerit vſque in finem. ‡Mit-
tam ignem in Theman, & deuorabit ædes
13 Boſræ. ‡Hæc dicit Dñs, Super tribus ſcele-
ribus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non
conuertā eū: eo quòd diſſecuerit prægnantes
14 Galaad ad dilatandū terminum ſuū. ‡Et ſuc-
cendam ignem in muro Rabba: & deuorabit
ædes eius in vlulatu in die belli, & in turbi-
15 ne in die commotionis. ‡Et ibit Melchom in
captiuitatem ipſe, & principes eius ſimul, di-
cit Dominus.

## CAP. II.

1 HAec dicit Dominus, Super tribus ſce-
A leribus Moab, & ſuper quatuor non
conuertā eum: eo quòd incenderit oſſa regis
2 Idumææ vſque ad cinerē. ‡Et mittam ignem
in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & mo-
3 rietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ: ‡&
diſperdam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit Do-
4 minus. ‡Hæc dicit Dominus, Super tribus
ſceleribus Iuda, & ſuper quatuor non con-
uertam eū: eo quòd abiecerit legē Domini,
& mandata eius non cuſtodierit. deceperunt
enim eos idola ſua, poſt quæ abierant patres
5 eorū. ‡Et mittam ignē in Iudā, & deuorabit
6 ædes Ieruſalem. ‡Hæc dicit Dominus, Super
B tribus ſceleribus Iſraël, & ſuper quatuor non
conuertam eum: pro eo quod vēdiderit pro
argēto iuſtum, & pauperem pro calceamen-
7 tis. ‡Qui conterunt ſuper puluerem terræ
capita pauperum, & viam humilium decli-
nant: & filius ac pater eius ierūt ad puellā, vt
8 violarent nomen ſanctum meum. ‡Et ſu-
C per veſtimentis pignoratis accubuerunt iu-
xta omne altare: & vinum damnatorum bi-
9 bebant in domo Dei ſui. ‡Ego autē exter- Nu.21.c.24.
minaui Amorrhæum à facie eorū: cuius al- Deu.2.c.24.
titudo cedrorum, altitudo eius, & fortis ipſe f.32.
quaſi quercus: & cōtriui fructum eius deſu-
10 per, & radices eius ſubter. ‡Ego ſum qui Exo.14.e.22.
aſcendere vos feci de terra Aegypti: & du- Deu.8.a.2.
xi vos in deſerto quadraginta annis, vt poſſi-
11 deretis terram Amorrhæi. ‡Et ſuſcitaui de
D filijs veſtris in prophetas, & de iuuenib[us] ve-
ſtris Nazaræos. nunquid non ita eſt filij Iſ-
12 raël, dicit Dominus? ‡Et propinabatis Na-
zaræis vinū: & prophetis mandabatis, dicen-
13 tes, Ne prophetetis. ‡Ecce ego ſtridebo [a]ſub- [a]ſuper te.
ter[a] vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœ-
14 no. ‡Et peribit fuga à veloce, & fortis non
obtinebit virtutem ſuā, & robuſtus non ſal-
15 uabit animam ſuam: ‡& tenens arcum non
ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſaluabitur,
& aſcenſor equi non ſaluabit animam ſuam:
16 ‡& robuſtus corde inter fortes nudus fugiet
in illa die, dicit Dominus.

## CAP. III.

Vdite verbũ quod locutus eſt Domi- 1
nus ſuper vos, filij Iſraël: ſuper omnẽ A
cognationẽ quam eduxi de terra Aegypti,
dicens, ‡Tantummodo vos cognoui ex om- 2
nibus cognationibus terræ: idcirco viſitabo
ſuper vos omnes iniquitates veſtras. ‡Nun- 3
quid ambulabunt duo pariter, niſi conuene-
rit eis? ‡Nunquid rugiet leo in ſaltu, niſi ha- 4
buerit prædam? nunquid dabit catulus leonis
vocem de cubili ſuo, niſi aliquid apprehen-
derit? ‡nunquid cadet auis in laqueũ terræ, 5
abſq; aucupe? nũquid auferetur laqueus de
terra, antequã quid ceperit? ‡Si clanget tuba 6
in ciuitate, & populus nõ expaueſcet? ſi erit B
malum in ciuitate, quod Dominus non fe-
cerit? ‡Quia non faciet Dñs Deus verbum, 7
niſi reuelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos
ſuos prophetas. ‡Leo rugiet, quis non time- 8
bit? Dominus Deus locutus eſt, quis nõ pro-
phetabit? ‡Auditum facite in ædibus Azoti, 9
& in ædibus terræ Aegypti, & dicite, Con-
gregamini ſuper montes Samariæ, & videte
inſanias multas in medio eius, & calũniam
patientes in penetralibus eius. ‡ Et neſcie- 10
runt facere rectum, dicit Dominus, theſauri- C
zantes iniquitatem, & rapinas in ædibus ſuis.
‡Propterea hęc dicit Dominus Deus, Tribu- 11
labitur & circuietur terra: & detrahetur ex
te fortitudo tua, & diripiẽtur ędes tuæ. ‡Hęc 12
dicit Dominus, Quomodo ſi eruat paſtor de
ore leonis duo crura, aut extremum auricu-
læ: ſic eruentur filij Iſrael qui habitant in
Samaria, in plaga lectuli, & ᵇin Damaſci gra- (ᵇin Dama-
báto. ‡Audite & conteſtamini in domo Ia- 13 (ſcu graba-
cob, dicit Dominus Deus exercituum: ‡quia 14 (to.)
in die cùm viſitare cœpero præuaricationes
Iſrael, ſuper eum viſitabo & ſuper altaria
Beth el: & amputabuntur cornua altaris, &
cadent in terram. ‡Et percutiam domũ hye- 15
malem cum domo æſtiua: & peribũt domus
eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit
Dominus.

## CAP. IIII.

Vdite verbum hoc vaccę pingues, quæ 1
eſtis in monte Samariæ: quæ calumniã A
facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ
dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.
‡Iurauit Dominus Deus in ſancto ſuo, quia 2
ecce dies venient ſuper vos, & leuabunt vos
in contis, & reliquias veſtras in ollis feruen-
tibus. ‡Et per aperturas exibitis altera cõtra 3
alteram, & proiiciemini in Armon, dicit Do-
minus. ‡Venite ad Beth-el, & impiè agite: ad 4
Galgalã, & multiplicate præuaricationem: &
offerte manè victimas veſtras, tribus diebus
decimas veſtras. ‡Et ſacrificate de fermẽta- 5
to laudem: & vocate voluntarias oblatio- B
nes, & annuntiate: ſic enim voluiſtis filij Iſ-
raël, dicit Dominus Deus. ‡Vnde & ego de- 6
di vobis ſtuporem dentium in cunctis vrbi-
bus veſtris, & indigentiam panum in omni-
bus locis veſtris: & non eſtis reuerſi ad me,
dicit Dominus. ‡ Ego quoq; prohibui à vo- 7
bis imbrem, cùm adhuc tres mẽſes ſupereſ-
ſent vſq; ad meſſem: & plui ſuper vnam ci-
uitatem, & ſuper alterã ciuitatem non plui:
pars vna compluta eſt, & pars ſuper quam
8 non plui, aruit. ‡Et venerunt duæ & tres ci-
C uitates ad vnam ciuitatẽ vt biberẽt aquam,
& non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, di-
9 cit Dominus. ‡ ‖Percuſſi vos in vẽto vrẽte — Agg.2.c.18.
& in aurugine, multitudinẽ hortorũ veſtro-
rũ, & vinearũ veſtrarũ, oliueta veſtra & ficẽ-
ta veſtra comẽdit eruca: & nõ rediſtis ad me,
10 dicit Dñs. ‡ Miſi in vos mortẽ in via Aegy-
D pti, percuſſi in gladio iuuenes veſtros, vſque
ad captiuitatẽ equorũ veſtrorũ: & aſcendere
feci putredinẽ caſtrorũ veſtrorũ in nares ve-
ſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.
11 ‡Subuerti vos, ‖ſicut ſubuertit Deus Sodo- — Gen.19.c.24.
mam & Gomorrhã, & facti eſtis quaſi torris
raptus ab incẽdio: & nõ rediſtis ad me, dicit
12 Domin⁹. ‡Quapropter hæc faciã tibi Iſraël:
poſtquã autem hæc fecero tibi, præparare in
13 occurſum Dei tui Iſrael. ‡Quia ecce formãs
mõtes, & creans ventũ, & annuntiãs homini
eloquiũ ſuũ, faciens matutinã nebulã, & gra-
diens ſuper excelſa terræ: Dñs Deus exerci-
tuum nomen eius.

## CAP. V.

1 Vdite verbum iſtud quod ego leuo ſu-
2 per vos planctum: domus Iſraël ceci-
A dit, & non adiiciet vt reſurgat. ‡Virgo Iſrael
proiecta eſt in terrã ſuam, nõ eſt qui ſuſcitet
3 eam. ‡Quia hæc dicit Dominus Deus, Vrbs
de qua egrediebãtur mille, relinquẽtur in ea
centũ: & de qua egrediebantur centũ, relin-
4 quentur in ea decem in domo Iſrael. ‡Quia
hæc dicit Dominus domui Iſrael, Quærite
5 me, & viuetis. ‡Et nolite quærere Beth-el, &
in Galgalã nolite intrare, & in Berſabee non
tranſibitis: quia Galgala captiua ducetur, &
6 Beth-el erit inutilis. ‡Quærite Dominũ, &
B viuite: ne fortè cõburatur vt ignis dom⁹ Io-
ſeph, & deuorabit, & non erit qui extinguat
7 Beth-el. ‡Qui conuertitis in abſynthium iu-
8 diciũ, & iuſtitiã in terra relinquitis. ‡Faciẽ-
tem Arcturum, & Orionẽ, & conuertentem
in mane tenebras, & diem in noctem mutã-
C tem: ‖qui vocat aquas maris, & effundit eas — Infr.9.b.6.
ſuper faciẽ terræ: Dominus nomen eſt eius.
9 ‡ Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum,
& depopulationem ſuper potentem affert.
10 ‡ Odio habuerunt corripientem in porta: &
11 loquentẽ perfectè abominati ſunt. ‡Idcirco,
pro eo quòd diripiebatis pauperem: & præ-
dam electã tollebatis ab eo: ‖domos quadro — Soph.1.c.13.
lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis:
vineas plantabitis amantiſſimas, & non bi-
12 betis vinum earum. ‡ Quia cognoui multa
ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes
iuſti accipientes munus, & pauperes depri-
13 mentes in porta. ‡Ideo prudens in tempore
14 illo tacebit, quia tempus malum eſt. ‡Quæ-
D rite bonum, & nõ malum, vt viuatis: & erit
Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut
15 dixiſtis. ‡‖ Odite malum, & diligite bonũ, & — Rom.12.b.9.
conſtituite in porta iudiciũ: ſi fortè miſerea- — Pſ.96.d.10.
tur Dñs Deus exercituum reliquiis Ioſeph. — 33.c.15.
16 ‡ Propterea hæc dicit Dominus Deus exer- — 36.c.27.
cituum dominator, in omnibus plateis plan-
ctus: & in cunctis quæ foris ſunt, dicetur
væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum,
B & ad planctum eos qui ſciunt plangere.
17 ‡ Et in omnibus ᵃvineis ᵃ erit planctus: quia — ᵃ viis 16.
pertran-

Iſai.13.a.6. pertranſibo in medio tui, dicit Dñs. ‡ ‖Væ 18
b.9. deſyderantibus diem Domini: ad quid eam
Iere.30.b.7. vobis? dies Domini iſta, tenebræ, & non lux.
Ioel 2.c.11. ‡Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & oc- 19
Soph.1.d.15. currat ei vrſus: & ingrediatur domũ, & inni-
tatur manu ſua ſuper parietẽ, & mordeat eũ
coluber. ‡Nunquid non tenebræ dies Dñi, & 20
Iſai.1.c.11. nõ lux: & caligo, & nõ ſplẽdor in ea? ‡‖Odi, 21
d.14. & proieci feſtiuitates veſtras: & non capiam F
Iere.6.e.20 odorẽ cœtuũ veſtrorũ. ‡‖Quòd ſi obtuleri- 22
Mala.2.c.12 tis mihi holocautomata, & munera veſtra,
non ſuſcipiã: & vota pinguium veſtrorũ non
reſpiciã. ‡Aufer à me tumultũ carminũ tuo- 23
rum: & cantica lyræ tuæ non audiã. ‡Et re- 24
uelabitur quaſi aqua iudiciũ, & iuſtitia qua-
Act.7.e.42. ſi torrẽs fortis. ‡‖Nunquid hoſtias & ſacri- 25
ficium obtuliſtis mihi in deſerto quadra- G
ginta annis, domus Iſrael? ‡ Et portaſtis ta- 26
*Deo bernaculũ Moloch * veſtro, & imaginẽ ido-
lorum veſtrorũ, ſydus Dei veſtri, quæ feciſtis
vobis. ‡Et migrare vos faciam trans Dama- 27
ſcum, dicit Dominus, Deus exercituum no-
men eius.

CAP. VI.

Luc.6.d.24. V‖AE qui opulẽti eſtis in Sion, & confi- 1
ditis in mõte Samariæ: optimates capi- A
ta populorũ, ingredientes pompaticè domũ
Iſrael. ‡Trãſite in Chalanne, & videte, & ite 2
inde in Emath magnã: & deſcẽdite in Geth
Palæſthinorum, & ad optima quæque regna
horũ: ſi latior terminus eorũ termino veſtro
eſt? ‡Qui ſeparati eſtis in diem malũ: & ap- 3
propinquatis ſolio iniquitatis. ‡Qui dormi- 4
tis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis B
veſtris: qui comeditis agnũ de grege, & vitu-
los de medio armẽti. ‡Qui canitis ad vocem 5
pſalterij: ſicut Dauid putauerunt ſe habere
vaſa cãtici. ‡Bibẽtes vinũ in phialis, & opti- 6
mo vnguento delibuti, & nihil patiebantur
ſuper cõtritione Ioſeph. ‡Quapropter nunc 7
migrabunt in capite tranſmigrantiũ: & au-
Iere.51.b.14 feretur factio laſciuientiũ. ‡‖Iurauit Domi- 8
nus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus C
exercituum, Deteſtor ego ſuperbiã Iacob, &
domos eius odi, & tradam ciuitatẽ cum ha-
bitatorib⁹ ſuis. ‡ Quòd ſi reliqui fuerint de- 9
cem viri in domo vna: & ipſi morientur. ‡Et 10
tollet eũ propinquus ſuus, & cõburet eum,
vt efferat oſſa de domo: & dicet ei qui in pe-
netralibus domus eſt, Nunquid adhuc eſt pe-
nes te? ‡Et reſpõdebit, Finis eſt. Et dicet ei, 11
Tace, & non recorderis nominis Domini.
‡Quia ecce Dñs mãdauit, & percutiet domũ 12
maiorẽ ruinis, & domũ minorẽ ſciſſionibus.
‡Nunquid currere queunt in petris equi, aut 13
arari poteſt in bubalis, quoniam conuertiſtis D
in amaritudinẽ iudiciũ, & fructũ iuſtitiæ in
abſynthium? ‡Qui lætamini in nihili: qui di- 14
citis, Nunquid non in fortitudine noſtra aſ-
ſumpſimus nobis cornua? ‡Ecce enim ſuſci- 15
tabo ſuper vos domus Iſrael, dicit Dominus
Deus exercituũ, gentem: & conteret vos ab
introitu Emath, vſq; ad torrentem deſerti.

CAP. VII.

HAEc oſtendit mihi Dominus Deus: & 1
ecce fictor locuſtæ in principio germi- A
*tonſionẽ regis 2. nantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus
poſt *tonſorem gregis². ‡Et factum eſt: cùm 2
cõſummaſſet comedere herbam terræ, dixi,
Domine Deus propitius eſto obſecro: quis
3 ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? ‡ Miſertus
eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, dicit Do-
4 minus. ‡Hæc oſtendit mihi Dominus Deus:
& ecce vocabat iudicium ad ignem Domi-
nus Deus, & deuorauit abyſſum multam, &
5 comedit ſimul partem. ‡ Et dixi, Domine
B Deus, quieſce obſecro: quis ſuſcitabit Iacob,
6 quia paruulus eſt? ‡ Miſertus eſt Dominus
ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dicit Domi-
7 nus Deus. ‡Hæc oſtẽdit mihi *Dominus: et *Deus
& ecce Dominus ſtans ſuper murum litum,
8 & in manu eius trulla cæmentarij. ‡Et dixit
Dominus ad me, Quid tu vides Amos? Et
dixi, Trullam cæmẽtarij. Et dixit Dominus,
Ecce ego ponam trullam in medio populi
mei Iſrael: non adiiciam vltrà ſuperinducere
9 eum. ‡ Et demolientur excelſa idoli, & ſan-
C ctificationes Iſrael deſolabuntur, & conſur-
10 gam ſuper domum Ieroboam in gladio. ‡Et
miſit Amaſias ſacerdos Beth-el ad Ieroboam
regem Iſrael, dicens, Rebellauit contra te
Amos in medio domus Iſrael: non poterit
11 terra ſuſtinere vniuerſos ſermones eius. ‡Hæc
enim dicit Amos, In gladio morietur Iero-
boam, & Iſrael captiuus migrabit de terra
12 ſua. ‡Et dixit Amaſias ad Amos, Qui vides,
gradere, fuge in terram Iuda: & comede ibi
13 panem, & prophetabis ibi. ‡ Et in Beth-el
non adiicies vltrà vt prophetes: quia ſancti-
14 ficatio regis eſt, & domus regni eſt. ‡Reſpon-
D ditque Amos, & dixit ad Amaſiam, Nõ ſum
propheta, & non ſum filius prophetæ: ſed
armentarius ego ſum vellicans ſycomoros.
15 ‡Et tulit me Dominus cùm ſequerer gregẽ,
& dixit Dominus ad me, Vade, propheta ad
16 populum meum Iſrael. ‡Et nunc audi ver-
bum Domini, Tu dicis, Non prophetabis ſu-
per Iſrael, & non ſtillabis ſuper domũ idoli.
17 ‡ Propter hoc hæc dicit Dominus, Vxor tua
in ciuitate fornicabitur, & filij tui & filiæ
tuæ in gladio cadent, & humus tua funicu-
lo metietur: & tu in terra polluta morieris,
& Iſrael captiuus migrabit de terra ſua.

CAP. VIII.

1 HAEc oſtendit mihi Dominus Deus: &
2 ecce vncinus pomorum. ‡ Et dixit,
A Quid tu vides Amos? Et dixi, Vncinum po-
morum. Et dixit Dominus ad me, Venit finis
ſuper populum meum Iſrael: non adiiciam
3 vltrà vt pertranſeam eum. ‡Et ſtridebunt car-
dines tẽpli in die illa, dicit Dominus Deus:
multi morientur: in omni loco proiicietur ſi-
4 lentium. ‡Audite hoc qui conteritis paupe-
5 rẽ, & deficere facitis egenos terræ, ‡dicentes,
B Quando tranſibit *meſſis², & venũdabimus *menſis 2.
merces: & ſabbathum, & aperiemus frumen-
tum: vt imminuamus menſuram, & augea-
mus ſiclũ, & ſupponamus ſtatéras doloſas:
6 ‡Vt poſſideamus in argento egenos & pau-
peres, pro calceamentis, & quiſquilias fru-
7 menti vendamus? ‡Iurauit Dominus in *ſu- *ſuperbiã
perbia² Iacob, Si oblitus fuero vſque ad fi-
8 nem omnia opera eorum. ‡Nunquid ſuper
iſto non commouebitur terra, & lugebit om-
nis habitator eius: & aſcendet quaſi fluuius
vniuerſus

vniuerſus, & eiicietur, & deſluet quaſi riuus
Ier.15.b.9. Aegypti? ‡ Et erit ‖in die illa, dicit Domi- 9
Deus 1. nus*, occidet ſol in meridie, & tenebreſcere C
Tob.2.b.6. faciam terram in die luminis. ‡ ‖& conuer- 10
1.Ma.1.c.41 tam feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia
cantica veſtra in planctũ: & inducam ſuper
omne dorſum veſtrũ ſaccum, & ſuper omne
caput caluitiũ: & ponam eam quaſi luctum
vnigeniti, & nouiſſima eius quaſi diẽ ama-
rum. ‡Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, & 11
emittam famem in terram: non famem pa-
nis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum
Domini. ‡Et commouebuntur à Mari vſque 12
ad mare, & ab Aquilone vſq; ad Orientem: D
circuibunt quærentes verbũ Domini, & non
inuenient. ‡In die illa deficient virgines pul 13
chræ, & adoleſcentes in ſiti. ‡Qui iurant in 14
delicto Samariæ, & dicunt, Viuit Deus tuus
Dan: & viuit via Ber-ſabee, & cadent & non
reſurgent vltrà.

CAP. IX.

Vidi Dominum ſtantem ſuper altare: & 1
dixit, Percute cardinẽ, & commouean- A
tur ſuperliminaria: auaritia enim in capite
omnium, & nouiſſimũ eorum in gladio in-
ᵃ eis qui fu- terficiam: non erit fuga ᵃeis: fugient*, & non
gient 3. ſaluabitur ex eis qui fugerit. ‡‖Si deſcende- 2
Pſal.138.b.8 rint vſq; ad infernum, inde manus mea edu-
cet eos: & ſi aſcenderint vſq; in cælum, inde
detraham eos. ‡ Et ſi abſconditi fuerint in 3
vertice Carmeli, inde ſcrutans auferam eos:
& ſi celauerint ſe ab oculis meis in pfundo
maris, ibi mãdabo ſerpenti & mordebit eos.
‡ Et ſi abierint in captiuitatẽ coram inimi- 4
cis ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos:
Ier.44.c.11. ‖& ponam oculos meos ſuper eos in malũ,
& non in bonum. ‡Et Dominus Deus exer- 5
cituum qui tangit terrã, & tabeſcet: & luge- B
bunt omnes habitantes in ea: & aſcendet ſi-
cut riuus omnis, & defluet ſicut fluuius Ae-
gypti. ‡ Qui ædificat in cælo aſcenſionem 6
ſuam, & faſciculũ ſuum ſuper terram fun-
Supr.5.c.8. dauit ‖ qui vocat aquas maris, & effundit
eas ſuper faciẽ terræ, Dominus nomen eius.
‡Nunquid non vt filij Aethiopum vos eſtis 7
mihi, filij Iſrael, ait Dominus? nunquid non
Iſrael aſcẽdere feci de terra Aegypti: & Pa-
læſthinos de Cappadocia, & Syros de Cyre-
ne? ‡Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum 8
peccans, & conteram illud à facie terræ: ve- C
runtamen conterens non conteram domum
Iacob, dicit Dominus. ‡Ecce enim mandabo 9
ego, & concutiam in omnibus gentibus do-
mum Iſrael, ſicut concutitur in cribro: & nõ
cadet lapillus ſuper terram. ‡In gladio mo- 10
rientur omnes peccatores populi mei: qui
dicunt, Non appropinquabit, & non veniet
Act.15.c.16. ſuper nos malum. ‡In die illa ‖ſuſcitabo ta- 11
bernaculum Dauid, quod cecidit: & reædifi-
cabo aperturas murorũ eius, & ea quæ cor-
ruerant inſtaurabo: & reædificabo eum ſicut
in diebus antiquis. ‡ Vt poſſideant reliquias 12
Idumææ, & omnes nationes, eo quòd inuo-
catum ſit nomen meum ſuper eos: dicit Do
minus faciens hæc. ‡Ecce dies veniunt, dicit 13
Dominus: & cõprehendet arator meſſorem, D
Ioel 3.d.18. & calcator vuæ mittentem ſemen: ‖& ſtilla-
bunt montes dulcedinem, & omnes colles

14 culti erunt. ‡ Et conuertam captiuitatem
populi mei Iſrael: & ædificabunt ciuitates
deſertas, & inhabitabunt, & plantabunt vi-
neas, & bibent vinum earum: & facient hor-
15 tos, & comedent fructus eorum. ‡Et planta-
bo eos ſuper humum ſuam: & non euellam
eos vltrà de terra ſua quam dedi eis, dicit
Dominus Deus tuus.

# PROPHETIA
## ABDIAE.

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dominus
A Deus ad Edom, ‖Auditum audiuimus Iere.49.c.14
à Domino, & legatum ad Gentes miſit, Sur-
gite, & conſurgamus aduerſus eum in præ-
2 lium. ‡Ecce paruulum dedi te in Gentibus:
3 cõtemptibilis tu es valde. ‡Superbia cordis
tui extulit te, habitantem in ſciſſuris petra-
rum, exaltantem ſolium tuum: qui ᵃdicis in ᵃ dicit in
4 corde tuo*, Quis detrahet me in terrã? ‡‖Si corde ſuo
exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter ſydera 14.
poſueris nidum tuum: inde detraham te, di- Ier.49.c.16.
5 cit Dominus. ‡ Si fures introiſſent ad te, ſi
B latrones per noctem: quomodo cõticuiſſes?
nónne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vin-
demiatores introiſſent ad te, nunquid ſaltem
6 racemum reliquiſſent tibi? ‡Quomodo ſcru-
tati ſunt Eſau: inueſtigauerunt abſcondita
7 eius? ‡Vſq; ad terminum emiſerunt te om-
C nes viri fœderis tui: illuſerunt tibi, inualue-
runt aduerſum te viri pacis tuæ: qui come-
dunt tecum, ponent inſidias ſubter te: nõ eſt
8 prudentia in eo. ‡‖Nunquid non in die illa, Iſa.29.c.14.
dicit Dominus, perdam ſapientes de Idu-
9 mæa, & prudentiam de monte Eſau? ‡Et ti-
mebunt fortes tui à Meridie, vt intereat vir
10 de monte Eſau. ‡Propter interfectionem, &
D ‖ propter iniquitatem in fratrem tuum Ia- Ge.27.g.42.
cob, operiet te confuſio, & peribis in æternũ.
11 ‡In die cum ſtares aduerſus eum*, quando *.4.
capiebant alieni exercitum eius, & extranei
ingrediebantur portas eius, & ſuper Ieruſalẽ
mittebant ſortem: tu quoq; eras quaſi vnus
12 ex eis. ‡Et non deſpicies in die fratris tui, in
E die peregrinationis eius: & non lætaberis
ſuper filios Iuda, in die perditionis eorũ: &
non magnificabis os tuum in die anguſtiæ.
13 ‡ Neque ingredieris portam populi mei in
die ruinæ eorum: neque deſpicies & tu in
malis eius in die vaſtitatis illius: & nõ emit-
tetis aduerſus exercitũ eius in die vaſtitatis
14 illius. ‡Neque ſtabis in exitibus, vt interfi-
cias eos qui fugerint: & non concludes reli-
15 quos eius in die tribulationis. ‡ Quoniam
F iuxta eſt dies Domini ſuper omnes gentes:
ſicut feciſti, fiet tibi: retributionem tuam
16 conuertet in caput tuum. ‡Quomodo enim
ᵃbibiſtis ſuper montem ſanctum meum, bi- ᵃbibiſti
bent omnes Gentes iugiter: & bibent & ab-
17 ſorbebunt, & erunt quaſi non ſint. ‡Et in
monte Sion erit ſaluatio, & erit ſanctus: &
poſſidebit domus Iacob eos qui ſe poſſede-
18 rant. ‡Et erit domus Iacob ignis, & domus
Ioſeph flãma, & domus Eſau ſtipula, & ſuc-
G cendentur in eis, & deuorabunt eos: & non
erunt reliquiæ domus Eſau, quia Dominus
locutus

locutus eſt. ‡Et hæreditabunt hi qui ad Au- 19
ſtrum ſunt, montem Eſau, & qui in cãpeſtri-
bus Philiſthiim: & poſsidebunt regionem
Ephraim & regionẽ Samariæ: & Ben-iamin
poſsidebit Galaad. ‡ Et tranſmigratio exer 20
*loca citus huius filiorũ Iſraël, omnia* Chananæo-
rum vſque ad Sareptam: & trãſmigratio Ie-
ruſalem, quæ in Boſphoro eſt, poſsidebit ci-
uitates Auſtri. ‡ Et aſcendẽt ſaluatores in 21
montem Sion iudicare mõtem Eſau: & erit
Domino regnum.

# IONÆ PRO-
# PHETIA.

## CAP. I.

ET factum eſt verbũ Domini ad Ionã 1
filium Amathi, dicẽs, ‡Surge, & va- 2
de in Niniuen ciuitatẽ grandem, & A
prædica in ea: quia aſcẽdit malitia eius corã
me. ‡ Et ſurrexit Ionas, vt fugeret in Thar- 3
ſis à facie Domini, & deſcendit in Ioppen, &
inuenit nauem euntem in Tharſis: & dedit
naulum eius, & deſcẽdit in eã, vt iret cũ eis
in Tharſis à facie Domini. ‡ Dñs autẽ miſit 4
ventũ magnũ in mare: & facta eſt tempeſtas
magna in mari, & nauis periclitabatur cõte-
ri. ‡Et timuerunt nautæ, & clamauerũt viri 5
ad Deũ ſuũ: & miſerũt vaſa quæ erãt in naui
in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas deſ- B
cendit ad interiora nauis, & dormiebat ſo-
pore graui. ‡Et acceſsit ad eũ gubernator, & 6
dixit ei, Quid tu ſopore deprimeris? ſurge
inuoca Deũ tuum, ſi forte recogitet Deus de
nobis, & nõ pereamus. ‡Et dixit vir ad colle- 7
gam ſuũ, Venite, & mittamus ſortes, & ſcia-
mus quare hoc malũ ſit nobis. Et miſerunt
ſortes: & cecidit ſors ſuper Ionã. ‡Et dixerũt 8
ad eum, Indica nobis: cuius cauſa malũ iſtud
ſit nobis? quod eſt opus tuũ? quæ terra tua? &
quo vadis? vel ex quo populo es tu? ‡Et dixit 9
ad eos, Hebræus ego ſum, & Dñm Deũ cæli
ego timeo, qui fecit mare & aridam. ‡Et ti- 10
muerunt viri timore magno, & dixerunt ad C
eum, Quid hoc feciſti? Cognouerunt enim
viri quòd à facie Domini fugeret: quia indi-
cauerat eis. ‡Et dixerũt ad eum, Quid facie- 11
mus tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia ma-
*ſuper eos. re ibat, & intumeſcebat*. ‡ Et dixit ad eos, 12
Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit
mare à vobis: ſcio enim ego quoniã propter
*eſt me tẽpeſtas hæc grandis* ſuper vos. ‡ Et re- 13
migabant viri, vt reuerterentur ad aridã, &
nõ valebant: quia mare ibat, & intumeſcebat
ſuper eos. ‡ Et clamauerunt ad Dominũ, & 14
dixerũt, Quæſumus Dñe, ne pereamus in ani D
ma viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem
innocentẽ: quia tu Dñe, ſicut voluiſti feciſti.
‡Et tulerunt Ionam, & miſerunt in mare: & 15
ſtetit mare à feruore ſuo. ‡Et timuerunt viri 16
timore magno Dominum, & immolauerunt
hoſtias Domino, & vouerunt vota.

## CAP. II.

Mat.12.c.40 
16.a.4.
Luc.11.d.29.
1.Cor.15.a.4

ET præparauit Dominus piſcem grandẽ 1
vt deglutiret Ionam: & erat Ionas in A
vẽtre piſcis tribus diebus & tribus noctibus.
2 ‡Et orauit Ionas ad Dominum Deum ſuum
3 de ventre piſcis. ‡ Et dixit,
‖Clamaui de tribulatione mea ad Domi- Pſal.3.a.5.
num, & exaudiuit me: de ventre inferi cla- 17.a.7.117.a.
maui, & exaudiſti vocem meam. 5.119.a.1.
4 ‡Et proiecisti me in profundũ in corde ma-
B ris, & flumen circumdedit me: omnes gurgi-
tes tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.
5 ‡Et ego dixi, Abiectus ſum à cõſpectu ocu-
C lorum tuorum: veruntamen rurſus videbo
templum ſanctum tuum.
6 ‡‖Circumdederunt me aquæ vſque ad ani- Pſa.68.a.2.
mam, abyſſus vallauit me, pelagus operuit
caput meum.
7 ‡Ad extrema montiũ deſcendi, terræ vectes
concluſerunt me in æternũ: & ſubleuabis de
corruptione vitam meam, Dñe Deus meus.
8 ‡Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Do-
mini recordatus ſum: vt veniat ad te oratio
mea ad templum ſanctum tuum.
9 ‡Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſeri-
D cordiam ſuam derelinquunt.
10 ‡Ego autem in voce laudis immolabo tibi:
quæcunq; voui reddam pro ſalute Domino.
11 ‡Et dixit Dominus piſci: & euomuit Ionam
in aridam.

## CAP. III.

1 ET factum eſt verbũ Domini ad Ionam
2 ſecundo, dicens, ‡Surge, & vade in Ni-
A niuen ciuitatẽ magnã: & prædica in ea præ-
3 dicationem quam ego loquor ad te. ‡Et ſur-
rexit Ionas, & abiit in Niniuen iuxta verbũ
Domini: & Niniue erat ciuitas magna itine-
4 re trium dierum. ‡ Et cœpit Ionas introire
B ciuitatem itinere diei vnius: & clamauit, &
dixit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue
5 ſubuertetur. ‡‖Et crediderunt viri Niniuitæ Mat.12.d.41.
in Deũ: & prædicauerũt ieiunium, & veſtiti Luc.11.d.32.
6 ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. ‡Et
C peruenit verbum ad regem Niniue: & ſurre-
xit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentũ ſuũ à
7 ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. ‡Et
clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis &
principum eius, dicens, Homines, & iumẽta,
& boues, & pecora non guſtent quicquã: nec
8 paſcantur, & aquam non bibant. ‡ Et ope-
riantur ſaccis homines & iumenta, & cla-
ment ad Dominum in fortitudine: ‖& con- Ier.18.b.11.
D uertatur vir à via ſua mala & ab iniquitate
9 quæ eſt in manibus eorum. ‡ ‖Quis ſcit ſi Ioel.2.c.14.
conuertatur, & ignoſcat Deus: & reuertatur
10 à furore iræ ſuæ, & non peribimus? ‡ Et vi-
dit Deus opera eorum quia cõuerſi ſunt de
via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper ma-
litia quam locutus fuerat vt faceret eis, &
non fecit.

## CAP. IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictione magna,
2 & iratus eſt: ‡& orauit ad Dominum, &
A dixit, Obſecro Domine, nunquid non hoc eſt
verbũ meũ, cùm adhuc eſſem in terra mea?
propter hoc præoccupaui vt fugerẽ in Thar-
ſis. ‖ſcio enim quia tu Deus clemens & mi- Pſal.85.a.5.
ſericors es, patiens & multæ miſerationis, & Ioel.2.c.13.
3 ignoſcens ſuper malitia. ‡ Et nunc Domine
B tolle quæſo animã meã à me: quia melior eſt
4 mihi mors quàm vita. ‡ Et dixit Dominus,

Putáſne

Putáſne bene iraſceris tu? ‡ Et egreſſus eſt 5
Ionas de ciuitate, & ſedit contra Orientē ci-
uitatis: & fecit ſibimet vmbraculū ibi, & ſe-
debat ſubter illud in vmbra, donec videret
quid accideret ciuitati. ‡ Et præparauit Do- 6
minus Deus hederam, & aſcēdit ſuper caput
Ionæ, vt eſſet vmbra ſuper caput eius, & pro-
tegeret eū, laborauerat enim: & lætatus eſt
Ionas ſuper hedera, lætitia magna. ‡ Et para- 7
uit Deus vermem aſcenſu diluculi in craſti- C
nū: & percuſsit hederā & exaruit. ‡ Et cùm 8
ortus fuiſſet ſol, præcepit Dñs vēto calido &
vrenti: & percuſsit ſol ſuper caput Ionæ, &
æſtuabat: & petiuit animæ ſuę vt moreretur,
& dixit, Melius eſt mihi mori quàm viuere.
‡ Et dixit Dñs ad Ionam, Putáſne bene iraſ- 9
ceris tu ſuper hederam? Et dixit, Bene iraſcor
ego vſque ad mortē. ‡ Et dixit Dñs, Tu doles 10
ſuper hederam, in qua non laboraſti, neq; fe- D
ciſti vt creſceret quæ ſub vna nocte nata eſt,
& ſub vna nocte periit. ‡ Et ego non parcam 11
Niniue ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſquā
centum viginti millia hominum, qui neſciūt
quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, &
iumenta multa?

# MICHAEAE PRO-
# PHETIA.

## CAP. I.

VERBVM Domini quod factū eſt 1
ad Michæā Moraſthitem, in diebus A
Ioatham, Achaz & Ezechiæ regum
Iuda: quod vidit ſuper Samariā & Ieruſalē.
Deut.32.a.1 ‡ Audite populi omnes: & attēdat terra & 2
Iſai.1.a.2. plenitudo eius: & ſit Dñs Deus vobis in te-
ſtem, Dñs de tēplo ſancto ſuo. ‡ Quia ecce 3
Iſa.26.d.21 Dñs egredietur de loco ſuo: & deſcendet, &
calcabit ſuper excelſa terræ. ‡ Et conſumen- 4
tur mōtes ſubtus eū: & valles ſcindentur ſi-
cut cera à facie ignis, ſicut aquæ quæ decur-
runt in præceps. ‡ In ſcelere Iacob omne 5
iſtud, & in peccatis domus Iſraël. quod ſce- B
lus Iacob? nónne Samaria? & quæ excelſa Iu-
dæ? nónne Ieruſalē? ‡ & ponā Samariā quaſi 6
aceruū lapidū in agro cū plantatur vinea: &
detrahā in vallē lapides eius, & fundamenta
eius reuelabo. ‡ Et omnia ſculptilia eius con- 7
cidentur, & omnes mercedes eius cōburen-
tur igne, & omnia idóla eius ponā in perdi-
tionē: quia de mercedibus meretricis cōgre-
gata ſunt, & vſq; ad mercedē meretricis re-
uertētur. ‡ Super hoc plangā, & vlulabo: va- 8
dam ſpoliatus & nudus: faciā planctū velut
draconū, & luctū quaſi ſtruthionum. ‡ Quia 9
deſperata eſt plaga eius, quia venit vſque ad C
Iudam, tetigit portā populi mei vſq; ad Ie-
ruſalē. ‡ In Geth nolite annuntiare, lachry- 10
mis ne ploretis: in domo Pulueris puluere
vos cōſpergite. ‡ Et tranſite vobis habitatio 11
Pulchra, confuſa ignominia, non eſt egreſſa
quæ habitat in exitu: planctū Domus vicinæ
accipiet ex vobis, quæ ſteterit ſibimet. ‡ Quia 12
infirmata eſt in bonū quæ habitat in ama- D
ritudinibus: quia deſcēdit malum à Domino

13 in portam Ieruſalem. ‡ Tumultus quadrigæ
ſtuporis habitanti Lachis: principium peccatī
eſt filiæ Sion, quia in te inuenta ſunt ſcelera
14 Iſraël. ‡ Propterea dabit emiſſarios ſuper hæ-
reditatē Geth: domus Mendacij in deceptio-
15 nem regibus Iſraël. ‡ Adhuc hæredem addu-
cam tibi quæ habitas in Mareſa: vſque ad
16 Odollam veniet gloria Iſraël. ‡ Decaluare, &
tondēre ſuper filios deliciarum tuarum: di-
lata caluitium tuum ſicut aquila: quoniam
captiui ducti ſunt ex te.

## CAP. II.

1 VAE qui cogitatis inutile & operamini
A malū in cubilibus veſtris: in luce ma-
tutina faciunt illud, quoniam contra Deum
2 eſt manus eorum. ‡ Et cōcupierunt agros, &
violenter tulerunt, & rapuerūt domos: & ca-
lumniabantur virū & domū eius, virū & hæ-
3 reditatē eius. ‡ Idcirco hæc dicit Dñs, Ecce ego
cogito ſuper familiā iſtā malū: vnde nō aufe-
retis colla veſtra, & nō ambulabitis ſuperbi,
4 quoniam tēpus peſsimū eſt. ‡ In die illa ſu-
B metur ſuper vos parabola, & cantabitur can-
ticum cū ſuauitate, dicentiū, Depopulatione
vaſtati ſumus: pars populi mei commutata
eſt: quomodo recedet à me, cùm reuertatur,
5 qui regiones noſtras diuidat? ‡ Propter hoc
nō erit tibi mittens funiculū ſortis in cœtu
6 Domini *. ‡ Ne loquamini loquentes, Non *ô Iſraël
ſtillabit ſuper iſtos, nō cōprehendet cōfuſio.
7 ‡ Dicit domus Iacob, Nunquid abbreuiatus
eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt cogitatio-
nes eius? Nónne verba mea bona ſunt cū eo
8 qui rectè graditur? ‡ Et econtrario populus
C meus in aduerſariū cōſurrexit: deſuper tu-
nicam palliū ſuſtuliſtis: & eos qui tranſibant
9 ſimpliciter, conuertiſtis in bellū. ‡ Mulieres
populi mei eieciſtis de domo deliciarū ſua-
rum: à paruulis earū tuliſtis laudē meam in
10 perpetuū. ‡ Surgite, & ite, quia nō habetis hîc
requiē: propter immunditiā eius corrumpe-
11 tur putredine peſsima. ‡ Vtinā non eſſem vir
habens ſpiritū, & mendaciū potius loquerer:
ſtillabo tibi in vinū, & in ebrietatem: & erit
12 ſuper quē ſtillatur populus iſte. ‡ Cōgrega-
D tione congregabo Iacob totū te: in vnū con-
ducam reliquias Iſraël, pariter ponam illum
quaſi gregem in ouili, quaſi pecus in medio
caularū, tumultuabuntur à multitudine ho-
13 minum. ‡ Aſcendet enim pandens iter ante
eos: diuident, & tranſibunt portam, & egre-
dientur per eam: & tranſibit rex eorum corā
eis, & Dominus in capite eorum.

## CAP. III.

1 ET dixi, Audite principes Iacob, & du-
A ces domus Iſraël, Nūquid nō veſtrū eſt
2 ſcire iudicium, ‡ qui odio habetis bonum, &
diligitis malum: qui violenter tollitis pelles
eorum deſuper eis, & carnē eorum deſuper
3 oſsibus eorum? ‡ Qui comederunt carnem
populi mei, & pellem eorum deſuper exco-
riauerunt: & oſſa eorum cōfregerunt & con-
ciderunt ſicut in lebēte, & quaſi carnem in
4 medio ollæ. ‡ Tunc clamabunt ad Dominū,
B & non exaudiet eos: & abſcondet faciē ſuam
ab eis in tēpore illo, ſicut nequiter egerunt
5 in adinuentionibus ſuis. ‡ Hæc dicit Dominus
ſuper

ſuper prophetas qui ſeducũt populũ meum:
qui mordent dentibus ſuis; & prædicant pa-
cem: & ſi quis non dederit in ore eorũ quip-
piam, ſanctificant ſuper eum prælium. ‡ Pro- 6
pterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ C
vobis pro diuinatione: & occũbet ſol ſuper
prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies.
‡ Et confundentur qui vident viſiones, & cõ- 7
fundentur diuini: & operient omnes vultus
ſuos, quia non eſt reſponſum Dei. ‡ Verun- 8
tamen ego repletus ſum fortitudine ſpiritus
Domini, iudicio & virtute: vt annuntiem
Iacob ſcelus ſuum, & Iſrael peccatũ ſuum.
‡ Audite hoc principes domus Iacob, & iu- 9
dices domus Iſrael, qui abominamini iudi- D
cium, & omnia recta peruertitis. ‡ Qui ædi- 10
ficatis Sion in ſanguinibus, & Ieruſalem in
*Eze.22.f.27* iniquitate. ‡ ‖ Principes eius in muneribus 11
*Sopho.3.a.3.* iudicabãt, & ſacerdotes eius in mercede do-
cebant, & prophetæ eius in pecunia diuina-
bant: & ſuper Dominum requieſcebant, di-
centes, Nunquid non Dominus in medio no-
ſtrũm? non venient ſuper nos mala. ‡ Propter 12
*Iere.26.f.18* hoc, cauſa veſtri, ‖ Sion quaſi ager arabitur,
& Ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit, &
mons templi in excelſa ſyluarum.

CAP. IIII.

*Iſaie 2.a.2.* ET erit, in nouiſſimo dierum erit mons 1
domus Domini præparatus in vertice A
montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent
ad eum populi. ‡ Et properabunt gẽtes mul- 2
tæ, & dicent, Venite, aſcẽdamus ad montem
Domini & ad domum Dei Iacob: & docebit
nos de vijs ſuis, & ibimus in ſemitis eius:
quia de Sion egredietur lex, & verbum Do-
mini de Ieruſalem. ‡ Et iudicabit inter po- 3
pulos multos, & corripiet gentes fortes vſq;
in longinquum: & concident gladios ſuos in
vomeres, & haſtas ſuas in ligones: nõ ſumet B
gens aduerſus gentem gladiũ, & non diſcent
vltra belligerare. ‡ Et ſedebit vir ſubtus vi- 4
neam ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & nõ erit
qui deterreat: quia os Domini exercituum
locutum eſt. ‡ Quia omnes populi ambula- 5
bũt vnuſquiſq; in nomine Dei ſui: nos autẽ
ambulabimus in nomine Domini Dei no-
ſtri in æternũ & vltrà. ‡ In die illa, dicit Do- 6
minus, congregabo claudicantem: & eam
quam eieceram, colligam, & quam afflixe-
*cõſolabor* ram*. ‡ ‖ Et ponam claudicantẽ in reliquias: 7
*Soph.3.d.19.* & eam quæ laborauerat, in gentẽ robuſtam.
*Luc.1.c.33.* ‖ & regnabit Dominus ſuper eos in monte
*Dan.7.d.14* Sion, ex hoc nunc & vſq; in æternum. ‡ Et 8
*filia* tu turris gregis, nebuloſa *filiæ* Sion vſq; ad C
ſe veniet: & veniet poteſtas prima regnum
filiæ Ieruſalem. ‡ Nunc quare mœrore con- 9
traheris? nunquid rex non eſt tibi, aut con-
ſiliarius tuus periit, quia comprehendit te
dolor ſicut parturientem? ‡ Dole, & ſatage 10
filia Sion quaſi parturiens: quia nunc egre-
dieris de ciuitate, & habitabis in regione, & D
venies vſq; ad Babylonem, ibi liberaberis:
ibi redimet te Dominus de manu inimico-
rum tuorum. ‡ Et nunc congregatæ ſunt ſu- 11
per te gentes multæ quæ dicunt, Lapidetur:
& aſpiciat in Sion oculus noſter. ‡ Ipſi autẽ 12
non cognouerunt cogitationes Domini, &

non intellexerunt conſilium eius: quia con-
13 gregauit eos quaſi fœnum areæ. ‡ Surge, &
tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam
ferreum, & vngulas tuas ponam æreas: &
comminues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

1 NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidio-
A nem poſuerũt ſuper nos, in virga per-
2 cutient maxillam iudicis Iſrael. ‡ ‖ ET TV *Matt.2.a.6.*
BETH-LEHEM Ephrata, paruulus es *Ioan.7.f.42*
in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui
ſit dominator in Iſrael: & egreſſus eius ab
3 initio, à diebus æternitatis. ‡ Propter hoc da-
bit eos vſque ad tempus, in quo parturiens
pariet: *reliquiæ fratrum eius conuertentur *& 10.
4 ad filios Iſrael. ‡ Et ſtabit, & paſcet in forti-
B tudine Domini in ſublimitate nominis Do-
mini Dei ſui: & conuertẽtur, quia nunc ma-
5 gnificabitur vſque ad terminos terræ. ‡ Et
erit iſte *pax: Aſſyrius* quum venerit in ter- *pax Aſſy-
ram noſtram, & quando calcauerit in domi- rius 5.
bus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſe-
ptem paſtores, & octo primates homines.
6 ‡ Et paſcent terram Aſſur in gladio, & ter-
ram Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab
Aſſur, quum venerit in terram noſtram, &
7 quum calcauerit in finibus noſtris. ‡ Et erit
C reliquiæ Iacob in medio populorũ multo-
rũ quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper
herbam quæ non expectat virum, & nõ præ-
8 ſtolatur filios hominum. ‡ Et erunt reliquiæ
Iacob in Gentibus in medio populorũ mul-
torum, quaſi leo in iumentis ſyluarum, &
quaſi catulus leonis in gregibus pecorum:
qui cùm tranſierit, & cõculcauerit, & cepe-
9 rit, nõ eſt qui eruat. ‡ ‖ *Exaltabitur manus *&
D tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui
10 interibunt. ‡ Et erit in die illa, dicit Domi-
nus: auferam equos tuos de medio tui, &
11 diſperdam quadrigas tuas. ‡ Et perdam ci-
uitates terræ tuæ, & deſtruam omnes mu-
12 nitiones tuas, ‡ & auferã maleficia de manu
13 tua, & diuinationes non erunt in te. ‡ Et pe-
rire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de
medio tui: & non adorabis vltrà opera ma-
14 nuum tuarum. ‡ Et euellam lucos tuos de
15 medio tui: & conteram ciuitates tuas. ‡ Et
faciam in furore & in indignatione vltio-
nem in omnibus gentibus quæ non audie-
runt.

CAP. VI.

1 AVdite quæ Dominus loquitur, Surge,
A contende iudicio aduerſum montes, &
2 audiant colles vocem tuam. ‡ Audiant mon-
tes iudicium Domini, & fortia fundamenta
terræ: quia iudicium Domini cum populo
3 ſuo, & cum Iſrael diiudicabitur. ‡ ‖ Popule *Iere.2.a.4.*
meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui
4 tibi? reſpõde mihi. ‡ Quia eduxi te de terra *Exo.14.c.18*
Aegypti, & de domo ſeruientiũ liberaui te:
& miſi ante faciẽ tuam Moyſen, & Aaron, &
5 Mariam? ‡ Popule meus memento quæſo
‖ quid cogitauerit Balach rex Moab: & quid *Num.22.&*
reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim *24.25.*
vſque ad Galgalam, vt cognoſceres iuſtitias
6 Domini. ‡ Quid dignum offeram Domino,

curuabo

curuabo genu Deo excelſo? nũquid offerã ei B
holocautomata & vitulos anniculos? ‡Nun- 7
quid placari poteſt Dñs in millibus arietũ,
aut in multis millibus hircorũ pinguium?
nunquid dabo primogenitũ meum pro ſce-
lere meo, fructũ vẽtris mei pro peccato ani-
mæ meæ? ‡Indicabo tibi ô homo quid ſit bo 8
num, & quid Dominus requirat a te, Vtiq;
facere iudiciũ, & diligere miſericordiam, &
ſolicitũ ambulare cum Deo tuo. ‡Vox Do- 9
mini ad ciuitatẽ clamat, & ſalus erit timen-
a tuum 6. tibus nomen ᵃtuũ: audite tribus, & quis ap- C
probabit illud? ‡Adhuc ignis in domo impij 10
theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ
plena. ‡Nunquid iuſtificabo ſtateram impiã 11
& ſacceli pondera doloſa? ‡In quibus diui- 12
tes eius repleti ſunt iniquitate, & habitantes
in ea loquebantur mendacium, & lingua eo-
rum fraudulẽta in ore eorum. ‡Et ego ergo 13
cœpi percutere te perditione ſuper peccatis
Leu.26.d.26 tuis. ‡Tu comedes, & non ſaturaberis: & hu- 14
miliatio tua in medio tui: & apprehendes,
& non ſaluabis: & quos ſaluaueris, in gladiũ 15
Deu.28.d.38 dabo. ‡Tu ſeminabis, & non meteſ: tu cal- D
Agg.1.b.6. cabis oliuam, & non vngẽris oleo: & muſtũ,
& non bibes vinum. ‡Et cuſtodiſti præcepta 16
Amri, & omne opus domus Achab: & am-
a volunta- bulaſti in ᵃvoluptatibus eorum, vt darem te
tibus 3. in perditionem, & habitantes in ea in ſibi-
lum, & opprobrium populi mei portabitis.

CAP. VII.

VAe mihi, quia factus ſum ſicut qui col 1
ligit in autumno racemos vindemiæ: A
non eſt botrus ad comedendum, præcoquas
ficus deſyderauit anima mea. ‡Periit ſanctus 2
de terra, & rectus in hominibus non eſt: om-
nes in ſanguine inſidiãtur, vir fratrem ſuum
ad mortẽ venatur. ‡ Malum manuum ſua- 3
rum dicunt bonum: princeps poſtulat, & iu-
dex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt
deſyderium animæ ſuæ, & conturbauerunt
eam. ‡Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: 4
& qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpecu-
lationis tuę, viſitatio tua venit: nunc erit va-
ſtitas eorum. ‡Nolite credere amico: & noli- 5
te confidere in duce: ab ea quæ dormit in
ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. ‡Quia fi- 6
Mat.10.e.21 lius contumeliam facit patri, & filia conſur- B
d.35. git aduerſus matrem ſuam, nurus aduerſus
Mat.10.d.36 ſocrum ſuam: & inimici hominis domeſti-
ci eius. ‡ Ego autem ad Dominum aſpiciã, 7
expectabo Deum ſaluatorem meum: audiet
me Deus meus. ‡ Ne læteris inimica mea 8
ſuper me, quia cecidi: conſurgam quom ſe-
dero in tenebris, Dominus lux mea eſt. ‡Irã 9
Domini portabo, quoniam peccaui ei: do-
nec cauſam meam iudicet & faciat iudiciũ
meum: educet me in lucem, videbo iuſtitiã
eius. ‡ Et aſpiciet inimica mea, & operietur 10
confuſione, quæ dicit ad me, Vbi eſt Domi-
nus Deus tuus? Oculi mei videbũt in eam:
nunc erit in conculcationem vt lutum pla- C
tearum. ‡Dies vt ædificentur maceriæ tuæ: 11
in die illa longè fiet lex. ‡In die illa & vſq; 12
ad te veniet Aſſur, & vſq; ad ciuitates mu-
nitas: & à ciuitatibus munitis vſq; ad flumẽ,
& ad mare de mari, & ad montẽ de monte.

13 ‡Et terra erit in deſolationem propter ha-
bitatores ſuos, & propter fructum cogita-
14 tionum eorum. ‡ Paſce populum tuum in
virga tua gregem hæreditatis tuæ, habitan-
tes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: paſcen-
tur Baſan & Galaad iuxta dies antiquos.
15 ‡ Secundum dies egreſsionis tuæ de terra
16 Aegypti oſtendam ei mirabilia. ‡ Videbunt
gentes, & confundentur ſuper omni fortitu-
dine ſua: ponent manum ſuper os, aures
17 eorum ſurdæ erunt. ‡ Lingent puluerem ſi-
D cut ᵃſerpens, velut reptilia terræ proturba- a ſerpentes
buntur de ædibus ſuis: Dominum Deum no
18 ſtrum deſyderabunt, & timebunt te. ‡Quis Iere.10.a.6.
Deus ſimilis tui, qui aufers iniquitatem, & Act.10.g.43.
tranſis peccatum reliquiarum hæreditatis Col.2.c.13.
tuæ? non immittet vltrà furorem ſuũ, quo-
19 niam volens miſericordiam eſt. ‡ Reuerte-
tur, & miſerebitur noſtri, deponet iniquita-
tes noſtras: & proiiciet in profundum maris
20 omnia peccata noſtra. ‡Dabis veritatem Ia-
cob, miſericordiam Abraham: quæ iuraſti
patribus noſtris à diebus antiquis.

# PROPHETIA
## NAHVM.

### CAP. I.

1 ONVS Niniue. Liber viſionis Nahum
2 Elceſæi. ‡Deus æmulator, & vlciſcens
A Dominus, vlciſcẽs Dominus & habẽs
furorẽ, vlciſcens Dominus in hoſtes ſuos, &
3 iraſcens ipſe inimicis ſuis. ‡Dominus patiẽs,
& magnus fortitudine, & mundans nõ faciet
innocentem. Dominus in tempeſtate & tur-
bine viæ eius, & nebulæ puluis pedum eius.
4 ‡Increpans mare & exiccãs illud: & omnia
flumina ad deſertum deducens. Infirmatus
eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elan-
5 guit. ‡Montes commoti ſunt ab eo, & colles
B deſolati ſunt: & contremuit terra à facie
eius, & orbis, & omnes habitantes in eo.
6 ‡Ante faciem indignationis eius quis ſtabit?
& quis reſiſtet in ira furoris eius? indignatio
ei' effuſa eſt vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt
7 ab eo. ‡Bonus Dominus, & confortãs in die
8 tribulationis: & ſciens ſperantes in ſe. ‡& in
diluuio prætereunte, conſummationem fa-
ciet loci eius: & inimicos eius perſequentur
9 tenebræ. ‡Quid cogitatis contra Dominum?
C conſummationem ipſe faciet: non cõſurget
10 duplex tribulatio. ‡Quia ſicut ſpinæ ſe inuí-
cem complectuntur: ſic conuiuium eorum
pariter potantium, conſumentur quaſi ſti-
11 pula ariditate plena. ‡ Ex te exibit cogitans
contra Dominum malitiam: mente pertra-
12 ctans præuaricationẽ. ‡Hæc dicit Dominus,
D Si perfecti fuerint: & ita plures, ſic quoque
attondẽtur, & ᵃpertranſibit: afflixi te, & non a pertranſi-
13 affligam te vltrà. ‡ Et nunc conteram vir- bunt 8.
gam eius de dorſo tuo, & vincula tua diſrum
14 pam. ‡Et præcipiet ſuper te Dominus, non
ſeminabitur ex nomine tuo amplius: de do-
mo Dei tui interficiam ſculptile & cõflatile,
ponam ſepulchrum tuum, quia inhonoratus Iſa.52.b.7.
15 es. ‡ Ecce ſuper montes pedes euangeli- Rom.10.c.15
zantis

xantis & annuntiantis pac&eclebra Iuda fe-
ſtiuitates tuas, & redde vota tua: quia nō ad-
ijciet vltrà vt pertrāſeat in te Belial, vniuer-
ſus interijt.

CAP. II.

ASCendit qui diſpergat coram te, qui cu- 1
ſtodiat obſidionem: cōtemplare viam, A
conforta lumbos, robora virtutem valde.
‡Quia reddidit Dominus ſuperbiam Iacob, 2
ſicut ſuperbiam Iſraël: quia vaſtatores diſſi-
pauerunt eos, & propagines eorum corrupe-
runt. ‡Clypeus fortiū eius ignitus, viri exer- 3
citus in coccineis: igneæ habenæ currus in
die præparationis eius, & agitatores cōſopi-
ᵃconturbatæ ſunt quadrigæ 1.
ti ſunt. ‡In itineribus ᵃconturbati ſunt, qua- 4
drigæ collisæ ſunt in plateis: aſpectus eorum
quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.
‡ Recordabitur fortium ſuorum, ruent in 5
itineribus ſuis: velociter aſcendent muros B
eius, & præparabitur vmbraculum. ‡Portæ 6
fluuiorum apertæ ſunt, & tēplum ad ſolum
dirutum. ‡Et miles captiuus abductus eſt: 7
& ancillæ eius minabantur, gementes vt co- D
lumbæ, murmurantes in cordibus ſuis. ‡Et 8
Niniue quaſi piſcina aquarū aquæ eius: ipſi
verò fugerunt: ſtate ſtate, & non eſt qui re-
Iſai.2.b.7.
uertatur. ‡ Diripite argentum, diripite au- 9
rum: & non eſt finis diuitiarum ex omni-
bus vaſis deſyderabilibus. ‡Diſſipata eſt, & 10
ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſ- C
ſolutio geniculorum, & defectio in cunctis
renibus, & facies omnium eorum ſicut ni-
gredo ollæ. ‡ Vbi eſt habitaculum leonum, 11
& paſcua catulorum leonum? ad quam iuit
leo, vt ingrederetur illuc: catulus leonis, &
non eſt qui exterreat? ‡ Leo cepit ſuffi- 12
cienter catulis ſuis, & necauit leænis ſuis: &
impleuit præda ſpelūcas ſuas, & cubile ſuum
rapina. ‡Ecce ego ad te, dicit Dominus exer- 13
ᵃeius 8.
cituum: & ſuccendam vſq; ad fumum qua- D
drigas ᵃtuas, & leūculos tuos comedet gla-
dius: & exterminabo de terra prædam tuam,
& non audietur vltrà vox nuntiorū tuorum.

CAP. III.

Eze.24.b.9.
Haba.2.c.12

VAe ‖ ciuitas ſanguinum, vniuerſa men- 1
dacij dilaceratione plena: nō recedet à A
te rapina. ‡Vox flagelli, & vox impetus ro- 2
ᵃferuentes & equites aſcendentes: Et micantes gladij, & fulgurantes haſtæ, & multitudines interfectæ, & graues ruinæ 7.
tæ, & equi frementis, & quadrigæ ᵃferuentis,
& equitis aſcendentis. ‡ Et micantis gladij, 3
& fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfe-
ctæ, & grauis ruinæ: nec eſt finis cadauerū,
& corruet in corporibus ſuis. ‡Propter mul- 4
titudinem fornicationū meretricis ſpecioſæ,
& gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit
gentes in fornicationibus ſuis, & familias in
maleficijs ſuis: ‡‖Ecce ego ad te, dicit Do- 5
minus exercituum: & reuelabo pudēda tua B
in facie tua, & oſtendā Gentibus nuditatem
tuam, & regnis ignominiā tuam. ‡Et proij- 6
ciam ſuper te abominationes, & cōtumelijs
Iſai.47.a.5.
te afficiam, & ponam te in exemplum. ‡Et 7
erit, omnis qui viderit te, reſiliet à te, & di-
cet, Vaſtata eſt Niniue: quis commouebit ſu-
ᵃab
per te caput? vnde quæram conſolatorem ti-
bi? ‡Nunquid melior es ᵃAlexandria popu- 8
lorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in
circuitu eius: cuius diuitiæ, mare: aquæ muri
eius. ‡Aethiopia fortitudo eius, & Aegyptus, 9

C & non eſt finis: Aphrica & Libyes fuerunt in
10 auxilio tuo. ‡ Sed & ipſa in tranſmigratio-
nem ducta eſt in captiuitatem: paruuli eius
eliſi ſunt in capite omniū viarū, & ſuper in-
clytos eius miſerunt ſortem, & omnes opti-
11 mates eius confixi ſunt in compedibus. ‡Et
tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta: & tu
12 quæres auxilium ab inimico. ‡Omnes mu-
nitiones tuæ ſicut ficus cum groſsis ſuis: ſi
concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis.
13 ‡Ecce populus tuus mulieres in medio tui:
inimicis tuis ad apertionem pandentur por-
tæ terræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos.
14 ‡Aquam, propter obſidionem hauri tibi, ex-
true munitiones tuas: intra in lutum & cal-
15 ca, ſubigens tene laterem. ‡ Ibi comedet te
ignis, peribis gladio, deuorabit te vt bru-
chus: congregare vt bruchus, multiplicare vt
16 locuſta. ‡ Plures feciſti negotiationes tuas,
quàm ſtellæ ſint cæli: bruchus expāſus eſt, &
17 auolauit. ‡Custodes tui quaſi locuſtæ: & par-
D uuli tui quaſi locuſtæ locuſtarū quæ conſi-
dūt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, &
auolauerūt, & non eſt cognitus locus earum
18 vbi fuerint. ‡Dormitauerunt paſtores tui rex
Aſſur, ſepelientur principes tui: latitauit po-
pulus tuus in montibus, & nō eſt qui cōgre-
19 get. ‡Non eſt obſcura contritio tua, peſſima
eſt plaga tua: omnes qui audierunt auditio-
nem tuam, cōpreſſerūt manū ſuper te: quia
ſuper quem non tranſijt malitia tua ſemper?

# PROPHETIA

## HABACVC.

### CAP. I.

1 ONus quod vidit Habacuc propheta.
2 ‡Vſquequo Domine clamabo, & non
A exaudies? vociferabor ad te vim patiens, &
3 non ſaluabis? ‡ Quare oſtendiſti mihi ini-
quitatem & laborem, videre prædam & in-
iuſtitiam contra me? - Quare reſpicis con- -.13.
temptores, & taces conculcante impio iu-
ſtiorem ſe? Et facies homines quaſi piſces
maris, & quaſi reptilia nō habentia ducem?ᵃ
& factum eſt iudicium & cōtradictio poten-
4 tior? ‡Propter hoc lacerata eſt lex, & nō per-
B uēnit vſque ad finem iudicium: quia impius
præualet aduerſus iuſtum, propterea egredi-
5 tur iudicium peruerſum. ‡‖Aſpicite in gen- Act.13.f.41.
tibus & videte, & admiramini, & obſtupe-
ſcite: quia opus factum eſt in diebus veſtris,
6 quod nemo credet cùm narrabitur. ‡ Quia
ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem ama-
ram & velocem, ambulantem ſuper latitu-
dinem terræ, vt poſsideat tabernacula non
7 ſua. ‡Horribilis & terribilis eſt: ex ſemet-
8 ipſa iudicium & onus eius egredietur. ‡Le-
C uiores pardis equi eius, & velociores lupis
veſpertinis: & diffundentur equites eius:
equites nanque eius dèlonge venient, vola-
bunt quaſi aquila feſtinans ad comedēdum.
9 ‡Omnes ad prædam venient, facies eorum
ventus vrens: & congregabit quaſi arenam,
10 captiuitatē. ‡ Et ipſe de regibus triumpha-
bit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper

omnem munitionem ridebit, & cõportabit
aggerem, & capiet eam. ‡ Tunc mutabitur 11
ſpiritus, & pertranſibit, & corruet: hæc eſt
fortitudo eius Dei ſui. ‡ Nunquid non tu à 12
principio Domine Deus meus, ſancte meus,
& non moriemur? Domine in iudicium po-
ſuiſti eum: & fortem vt corriperes, fundaſti
eum. ‡ Mundi ſunt oculi tui, ne videas ma- 13
lum, & reſpicere ad iniquitatem non pote- D
ris. quare non reſpicis ſuper iniqua agentes,
& taces deuorante impio iuſtiorem ſe? ‡ Et 14
facies homines quaſi piſces maris, & quaſi
reptile non habens principem. ‡ Totũ in ha- 15
mo ſubleuauit, traxit illud in ſagena ſua, &
congregauit in rete ſuum. Super hoc lætabi-
tur & exultabit, ‡ propterea immolabit ſa- 16
genæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo: quia in ip-
ſis incraſſata eſt pars eius, & cibus eius ele-
ctus. ‡ Propter hoc ergo expandit ſagenam 17
*cessat ſuã, & ſemper interficere Gentes nõ *parcet.

CAP. II.

Esai.21.b.8 S‡Vper cuſtodiam meam ſtabo, & figam 1
gradum ſuper munitionem: & contem- A
plabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid
reſpondeam ad arguentem me. ‡ Et reſpon- 2
dit mihi Dominus, & dixit, Scribe viſum,
& explana eum ſuper tabulas: vt percurrat
qui legerit eum. ‡ Quia adhuc viſus pro- 3
cul, & apparebit in finem, & non mentietur,
ſi moram fecerit, expecta illum: quia veniẽs
veniet, & non tardabit. ‡ Ecce, qui incredu- 4
lus eſt, nõ erit recta anima eius in ſemetipſo:
Iean.3.d.36 ‖ iuſtus autẽ in fide ſua viuet. ‡ Et quo mo- 5
Rom.1.b.17 do vinum potantem decipit: ſic erit vir ſu-
Gal.3.b.11. perbus, & non decorabitur: qui dilatauit
Heb.10.g.38 quaſi infernus animam ſuam: & ipſe quaſi
mors, & non adimpletur: & congregauit ad
ſe omnes gentes, & coaceruauit ad ſe om-
nes populos. ‡ Nunquid non omnes iſti ſu- 6
per eum parabolam ſument, & loquelam B
ænigmatum eius: & dicetur, Væ ei qui mul-
tiplicat non ſua? vſquequo & aggrauat con-
tra ſe denſum lutum? ‡ Nunquid non repen- 7
tè conſurgent, qui mordeant te: & ſuſcita-
buntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?
‡ Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabũt 8
te omnes qui reliqui fuerint de populis pro-
pter ſanguinem hominis & iniquitatem ter-
ræ ciuitatis, & omnium habitantium in ea.
‡ Væ qui cõgregat auaritiam malam domui 9
ſuæ, vt ſit in excelſo nidus eius, & liberari ſe
putat de manu mali. ‡ Cogitaſti cõfuſionem 10
domui tuæ, cõcidiſti populos multos, & pec-
cauit anima tua. ‡ Quia lapis de pariete cla- 11
mabit: & lignũ quod inter iuncturas ædifi- C
Ezr.24.b.9 ciorum eſt, reſpondebit. ‡ ‖ Væ qui ædificat 12
Nah.3.a.1. ciuitatem in ſanguinibus, & præparat vrbem
in iniquitate. ‡ Nunquid nõ hæc ſunt à Do- 13
mino exercituum? Laborabunt enim populi
in multo igne: & gentes in vacuum, & defi-
cient. ‡ Quia replebitur terra, vt cognoſcãt 14
gloriam Domini, quaſi aquæ operientes ma-
re. ‡ Væ qui potum dat amico ſuo, mittens 15
fel ſuum & inebrians, vt aſpiciat nuditatem
eius. ‡ Repletus es ignominia pro gloria, bi- 16
be tu quoq;, & conſopire: circundabit te ca-
lix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ

17 ſuper gloriam tuam. ‡ Quia iniquitas Liba-
D ni operiet te, & vaſtitas animalium deterre-
bit eos de ſanguinibus hominis, & iniquita-
te terræ, & ciuitatis, & omnium habitãtium
18 in ea. ‡ Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit
illud fictor ſuus conflatile & imaginem fal-
ſam? quia ſperauit in figmento fictor eius, vt
19 faceret ſimulachra muta. ‡ Væ qui dicit li-
gno, expergiſcere: Surge, lapidi tacenti, nun-
quid ipſe docere poterit? Ecce, iſte cooper-
tus eſt auro & argento: & omnis ſpiritus non
20 eſt in viſceribus eius: ‡ ‖ Dñs autem in tem- Psa.10.b.4.
plo ſancto ſuo: ſileat à facie eius omnis terra.

1 ORATIO HABACVC PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

2 DOmine audiui auditionem tuã, & ti-
A mui: Domine opus tuum in medio
annorum, viuifica illud: in medio annorum
notum facies: cùm iratus fueris, miſericor-
diæ recordaberis.
3 ‡ Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de mon-
te Pharan. Semper operuit cœlos gloria eius,
& laudis eius plena eſt terra.
4 ‡ Splendor eius vt lux erit, cornua in mani-
bus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.
5 ‡ Ante faciem eius ibit mors, & egredietur
diabolus ante pedes eius.
6 ‡ Stetit, & menſus eſt terram: aſpexit, & diſ-
ſoluit Gentes, & contriti ſunt montes ſecu-
li: incuruati ſunt colles mũdi, ab itineribus
æternitatis eius.
7 ‡ Pro iniquitate vidi tẽtoria Aethiopiæ, tur-
B babuntur pelles terræ Madian.
8 ‡ Nunquid in fluminibus iratus es Domine?
aut in fluminibus furor tuus? vel in mari in-
dignatio tua, *qui aſcendis *ſuper equos tuos, *aſcẽdes 2.
& quadrigæ tuæ ſaluatio?
9 ‡ Suſcitans ſuſcitabis arcum tuũ, iuramen-
ta tribubus quæ locutus es, Semper fluuios
ſcindes terræ.
10 ‡ Viderunt te, & doluerunt montes, gurges
aquarum trãſijt, dedit abyſſus vocem ſuam,
altitudo manus ſuas leuauit.
11 ‡ Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in
C luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplendore
fulgurantis haſtæ tuæ.
12 ‡ In fremitu conculcabis terram: *in furo- *&
re obſtupefacies Gentes.
13 ‡ Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalu-
tem cum Chriſto tuo: percuſſiſti caput de
domo impij, denudaſti fundamentum *vſq; *eius,
ad collum. Semper.
14 ‡ Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorũ
eius, venientibus vt turbo ad diſpergendum
me: exultatio eorum, ſicut eius qui deuorat
pauperem in abſcondito.
15 ‡ Viã feciſti in mari equis tuis, in luto aqua-
D rum multarum.
16 ‡ Audiui & conturbatus eſt venter meus, à
voce contremuerunt labia mea: ingrediatur
putredo in oſſib9 meis, & ſubter me ſcateat:
vt requieſcam in die tribulationis, vt aſcen-
dam ad populum accinctum noſtrum.

Ficus

‡Ficus enim nõ florebit, & non erit germen 17
in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua non
afferent cibum: abſcindetur de ouili pecus, &
non erit armentum in præſepibus.
‡Ego autem in Domino gaudebo, & exulta- 18
bo in Deo Ieſu meo.
‡Deus Domin⁹ fortitudo mea, & ponet pe- 19
des meos quaſi ceruorum: & ſuper excelſa
mea deducet me victor, in pſalmis canẽtem.

# SOPHONIAE

## PROPHETIA.

### CAP. I.

VERBVM Domini quod factum eſt 1
ad Sophoniam filiũ Chuſi, filij Gedo- A
liæ, filij Amariæ, filij Ezechiæ, in diebus Io-
ſiæ filij Amon regis Iudæ. ‡Congregans con- 2
gregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus:
‡congregans hominem & pecus, congregans 3
volatilia cæli & piſces maris: & ruinæ impio-
rum erũt: & diſperdam homines à facie ter-
ræ, dicit Dominus. ‡Et extendã manũ meam 4
ſuper Iudam, & ſuper omnes habitantes Ie-
ruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias
Baal, & nomina æditorũ cum ſacerdotibus: B
‡& eos qui adorant ſuper tecta militiã cæli, 5
& adorant, & iurant in Dño, & iurãt in Mel-
chom. ‡Et qui auertuntur de poſt tergum 6
Domini, & qui non quæſierũt Dñm, nec in-
ueſtigauerũt eũ. ‡Silete à facie Domini Dei: 7
quia iuxta eſt dies Domini, quia præparauit
Dñs hoſtiam, ſanctificauit vocatos ſuos. ‡Et 8
erit: in die hoſtiæ Dñi viſitabo ſuper princi-
pes & ſuper filios regis, & ſuper omnes qui
induti ſunt veſte peregrina: ‡& viſitabo ſu- 9
per omnẽ qui arroganter ingreditur ſuper
limen in die illa, qui cõplent domũ Domini
•.7. Dei ſui iniquitate & dolo. ‡Et erit in die 10
illa, dicit Dominus, vox clamoris à porta pi- C
ſcium, & vlulatus à Secunda, & cõtritio ma-
gna à collibus. ‡Vlulate habitatores Piſæ: cõ- 11
ticuit omnis populus Chanáan, diſperierunt
omnes inuoluti argento. ‡Et erit in tempo- 12
re illo: ſcrutabor Ieruſalem in lucernis, &
viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis:
qui dicunt in cordibus ſuis, Non faciet bene
Dominus, & nõ faciet malè. ‡Et erit fortitu- 13
do eorum in direptionem, & domus eorum
Amos.5.c.11 in deſertum: ‖& ædificabunt domos, & non
habitabunt: & plantabunt vineas, & non bi-
bent vinum earum. ‡Iuxta eſt dies Domini 14
magnus, iuxta eſt & velox nimis: vox diei
Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
Iere.30.b.7. ‡‖Dies iræ dies illa, dies tribulationis & an- 15
Ioel.2.b.11. guſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies te- D
Amos 5.c.18 nebrarũ & caliginis, dies nebulæ & turbinis:
‡dies tubæ & clangoris ſuper ciuitates mu- 15
nitas & ſuper angulos excelſos. ‡Et tribula- 17
bo homines, & ambulabunt vt cæci, quia
Domino peccauerunt: & effundetur ſanguis
eorum ſicut humus, & corpora eorum ſicut
Ezec.7.c.19. ſtercora. ‡‖Sed & argentum eorũ, & aurum 18
eorum non poterit liberare eos in die iræ
Infr.3.b.8. Domini: ‖in igne zeli eius deuorabitur om-
nis terra, quia conſummationem cum feſti-
natione faciet cunctis habitantibus terram.

### CAP. II.

1 CONuenite, congregamini gens nõ ama-
2 bilis: ‡Priuſquam pariat iuſsio quaſi
A puluerem tranſeuntem diem, antequam ve-
niat ſuper vos ira furoris Domini, anteq̃uã •.7.
veniat ſuper vos dies indignationis Domi-
3 ni. ‡Quærite Dominũ omnes manſueti ter-
ræ, qui iudicium eius eſtis operati: quærite
iuſtum, quærite manſuetum: ſi quomodo ab-
4 ſcondamini in die furoris Domini. ‡Quia
Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum,
Azotum in meridie eijcient, & Accaron era-
5 dicabitur. ‡Væ qui habitatis funiculum ma-
ris, gens perditorum: verbum Domini ſuper
vos Chanáan terra Philiſthinorũ, & diſper-
6 dam te, ita vt non ſit inhabitator. ‡Et erit
B funiculus maris requies paſtorum & caulæ
7 pecorum. ‡& erit funiculus eius qui reman-
ſerit de domo Iuda, ibi paſcentur: in domi-
bus Aſcalonis ad veſperam requieſcẽt: quia
viſitabit eos Dominus Deus eorum, & aver-
8 tet captiuitatem eorum. ‡Audiui opprobriũ
Moab, & blaſphemias filiorum Ammon:
quæ exprobrauerunt populo meo, & ma-
9 gnificati ſunt ſuper terminos eorum. ‡Pro-
pterea viuo ego, dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: quia Moab vt Sodoma erit, &
filij Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpi-
C narum, & acerui ſalis, & deſertum vſque in
æternum: reliquiæ populi mei diripient eos,
& reſidui gentis meæ poſsidebunt illos.
10 ‡Hoc eis eueniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemauerunt, & magnificati ſunt ſuper
11 populum Domini exercituum. ‡Horribilis
Domin⁹ ſuper eos, & attenuabit omnes deos
terræ: & adorabunt eum viri de loco ſuo,
12 omnes inſulæ Gentiũ. ‡Sed & vos Aethio-
13 pes interfecti gladio meo eritis. ‡Et exten-
det manum ſuam ſuper Aquilonẽ, & perdet
Aſſur: & ponet Specioſam in ſolitudinem &
14 in inuium & quaſi deſertum. ‡‖Et accuba- Iſa.34.c.11.
D bũt in medio eius greges, omnes beſtiæ Gen-
tium: & onocrotalus & ericius in liminibus
eius morabuntur: vox cantantis in feneſtra,
coruus in ſuperliminari, quoniã attenuabo
15 robur eius. ‡Hæc eſt ciuitas glorioſa habi-
tans in confidẽtia: quæ dicebat in corde ſuo:
Ego ſum, & extra me non eſt alia amplius.
quomodo facta eſt in deſertũ cubile beſtiæ?
omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & mo-
uebit manum ſuam.

### CAP. III.

1 VAE prouocatrix, & redẽpta ciuitas, co-
2 lumba. ‡Non audiuit vocem, & nõ ſu-
A ſcepit diſciplinam: in Domino non eſt cõfi-
3 ſa, ad Deũ ſuũ non appropinquauit. ‡‖Prin- Ezec.22.f.27
cipes eius in medio eius quaſi leones rugiẽ- Mich.3.d.11
tes: iudices eius lupi veſpere, non relinque-
4 bãt in mane. ‡Prophetæ eius veſani, viri in-
fideles: ſacerdotes eius polluerunt ſanctum,
5 iniuſtè egerunt contra legem. ‡Dominus iu-
ſtus in medio eius non faciet iniquitatem:
manè manè iudicium ſuum dabit in lucem,
& non abſcondetur: neſciuit autem iniquus
6 cõfuſionem. ‡Diſperdidi Gentes, & diſsipati

 ſunt

ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, B
dū non eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt ciuita-
tes eorū, nō remanente viro, neq; vllo habi-
tatore. ‡Dixi, Attamen timebis me, ſuſcipies 7
diſciplinā: & nō peribit habitaculū eius, pro-
pter omnia in quibus viſitaui eā: veruntamen
men diluculo ſurgentes corruperunt omnes
cogitationes ſuas. ‡Quapropter expecta me, 8
dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in
futurū, quia iudiciū meū vt congregē Gētes,
& colligā regna: & effundam ſuper eos indi-
Sap. 1. d. 18. gnationē meā, omnem iram furoris mei: ‖in
igne enim zeli mei deuorabitur omnis ter-
ra ‡Quia tunc reddā populis labiū electū, vt 9
inuocent omnes in nomine Domini, & ſer-
uiant ei humero vno. ‡Vltra flumina Aethio 10
piæ, inde ſupplices mei filij diſperſorū meo-
rum deferent munus mihi. ‡In die illa non 11
confunderis ſuper cunctis adinuentionibus
tuis, quibus præuaricata es in me: quia tunc C
auferā de medio tui magniloquos ſuperbiæ
tuæ, & nō adiicies exaltari amplius in mōte
ſancto meo. ‡Et derelinquā in medio tui po 12
pulum pauperē & egenū: & ſperabunt in no-
mine Domini. ‡Reliquiæ Iſraël non facient 13
iniquitatē, nec loquentur mendaciū, & non
inuenietur in ore eorū lingua doloſa: quo-
niā ipſi paſcentur & accubabunt, & non erit
qui exterreat. ‡Lauda filia Siō, iubila Iſraël: 14
lætare, & exulta in omni corde filia Ieruſalē.
‡Abſtulit Dominus iudicium tuum, auertit 15
inimicos tuos: rex Iſraël Dominus in medio
tui, nō timebis malū vltrà ‡In die illa dice- 16
tur Ieruſalē, Noli timere: Sion, nō diſſoluan- D
tur manus tuæ. ‡Dominus Deus tuus in me- 17
dio tui fortis, ipſe ſaluabit: gaudebit ſuper te
* & in lætitia, ſilebit in dilectione tua: *exultabit
ſuper te in laude. ‡Nugas qui à lege receſſe- 18
rant, cōgregabo: quia ex te erant: vt non vl-
trà habeas ſuper eis opprobrium. ‡Ecce ego 19
interficiā omnes qui afflixerunt te in tēpore
Mich. 4. b. 7. illo: ‖& ſaluabo claudicantem, & eam quæ
eiecta fuerat cōgregabo: & ponā eos in laudē
& in nomē, in omni terra cōfuſionis eorum.
‡In tēpore illo quo adducā vos, & in tēpore 20
quo congregabo vos: dabo enim vos in no-
mē, & in laudē omnibus populis terræ, cùm
conuertero captiuitatē veſtram corā oculis
veſtris, dicit Dominus.

# PROPHETIA

## AGGAEI.

### CAP. I.

a. Eſd. 6. a. 1. & 13. IN ‖anno ſecundo Darij regis in menſe 1
ſexto, in die vna menſis factū eſt verbū A
Domini in manu Aggæi prophetæ ad
Zorobabel filiū Salathiel ducem Iuda,
& ad Ieſum filiū Ioſedec ſacerdotē magnū,
dicens, ‡Hæc ait Dominus exercituum, di- 2
cens, Populus iſte dicit, Nondum venit tem-
pus domus Domini ædificandæ. ‡Et factum 3
eſt verbum Domini in manu Aggæi prophe
tæ, dicēs, ‡Nunquid tempus vobis eſt vt ha- 4
*veſtris 2. bitetis in domibus* laqueatis, & domus iſta B
deſerta? ‡Et nunc hæc dicit Dominus exer- 5
cituum, Ponite corda veſtra ſuper vias ve-
6 ſtras. ‡‖Seminaſtis multum, & intuliſtis pa-
rum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, Deu. 28. d. 38
& non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non Mich. 6. d. 15
eſtis calefacti: & qui mercedes congregauit,
7 miſit eas in ſacculum pertuſum. ‡Hæc dicit
Dominus exercituum, Ponite corda veſtra
8 ſuper vias veſtras, ‡ aſcendite in montem,
portate ligna, & ædificate domū: & accepta-
bilis mihi erit, & glorificabor, dicit Domin⁹.
9 ‡Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt
minus: & intuliſtis in domum, & exufflaui
C illud: quam ob cauſam, dicit Dominus exer-
cituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos
10 feſtinatis vnuſquiſq; in domum ſuam. ‡Pro-
pter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne da-
rent rorē, & terra prohibita eſt ne daret ger-
11 men ſuum, ‡ & vocaui ſiccitatē ſuper terrā,
& ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper
vinū, & ſuper oleum, & quæcunque profert
humus, & ſuper homines, & ſuper iumenta,
12 & ſuper omnē laborem manuum. ‡Et audi-
uit Zorobabel filius Salathiel, & Ieſus filius
D Ioſedec ſacerdos magnus, & omnes reliquiæ
populi vocem *Dei ſui, & verba Aggæi pro- *Domini 4
phetæ, ſicut miſit eum Dominus Deus eo-
rum ad eos: & timuit populus à facie Do-
13 mini. ‡Et dixit Aggæus nuntius Domini de
nūtiis Domini, populo dicēs: Ego vobiſcum
14 ſum, dicit Dominus. ‡Et ſuſcitauit Dominus
ſpiritum Zorobabel filij Salathiel ducis Iu-
da, & ſpiritū Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis ma
gni, & ſpiritū reliquorū de omni populo: &
ingreſſi ſunt, & faciebāt opus in domo Do-
mini exercituum Dei ſui.

### CAP. II.

1 IN die vigeſima & quarta mēſis in ſexto
2 menſe, in anno ſecundo Darij regis. ‡In
A ſeptimo menſe, vigeſima & prima menſis
factum eſt verbum Domini in manu Aggæi
3 prophetæ, dicens, ‡Loquere ad Zorobabel fi-
lium Salathiel ducem Iuda, & ad Ieſum filiū
Ioſedec ſacerdotem magnum, & ad reliquos
4 populi, dicens: ‡Quis in vobis eſt derelictus
qui vidit domum iſtam in gloria ſua prima?
& quid vos videtis hanc nunc? nunquid non
5 ita eſt, quaſi nō ſit in oculis veſtris? ‡Et nunc
cōfortare Zorobabel, dicit Dominus, & con-
fortare Ieſu fili Ioſedec ſacerdos magne, &
cōfortare omnis populus terræ, dicit Domi-
nus exercituum: & facite (quoniam ego vo-
biſcum ſum, dicit Dominus exercituum)
6 ‡verbum quod pepigi vobiſcum, cùm egre-
deremini de terra Aegypti: & ſpiritus meus
7 erit in medio veſtrum: nolite timere. ‡Quia
hæc dicit Dominus exercituū, ‖Adhuc vnū Heb. 12. g. 26
modicum eſt, & ego commouebo cælum &
8 terram, & mare, & aridam. ‡Et mouebo om
nes gētes, ET VENIET DESYDE-
B RATVS cunctis Gentibus: & implebo do-
mum iſtā gloria, dicit Dominus exercituū.
9 ‡Meum eſt argentum: & meum eſt aurum,
10 dicit Dominus exercituum. ‡Magna erit glo
ria domus iſtius nouiſſimæ plus quàm pri-
mæ, dicit Dominus exercituum: & in loco
iſto dabo pacem, dicit Dominus exercituū.
11 ‡In vigeſima & quarta noni menſis, in anno
ſecundo

ſecundo Darij regis, factum eſt verbum Do-
mini ad Aggæum prophetam, dicens, ‡ Hæc 12
dicit Dominus exercituũ, Interroga ſacer-
dotes legem, dicens, ‡ Si tulerit homo car- 13
nem ſanctificatam in ora veſtimẽti ſui, & te-
tigerit de ſummitate eius panẽ, aut pulmen
tum, aut vinum, aut oleum, aut omnem ci-
bum: nunquid ſanctificabitur? Reſpõdentes
autem ſacerdotes, dixerunt, Non. ‡ Et dixit 14
Aggæus, Si tetigerit pollutus in anima, ex
omnibus his, nũquid cõtaminabitur? Et re- C
ſponderunt ſacerdotes, & dixerunt, Cõtami-
nabitur. ‡ Et reſpondit Aggæus, & dixit, Sic 15
populus iſte, & ſic gẽs iſta ante faciẽ meam,
dicit Dominus, & ſic omne opus manuum
eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, con-
taminata erunt. ‡ Et nunc ponite corda ve- 16
ſtra, à die hac & ſuprà antequam poneretur
lapis ſuper lapidẽ in templo Domini. ‡ Cùm 17
accederetis ad aceruum viginti modiorum,
& fierent decem: & intraretis ad torcular, vt
exprimeretis quinquaginta lagenas, & fie-
Amos 4. c. 9. bant viginti: ‡ ‖ Percuſſi vos vento vrente & 18
aurugine, & grãdine omnia opera manuum
veſtrarum: & non fuit in vobis qui reuerte-
retur ad me, dicit Dominus. ‡ Ponite corda 19
veſtra ex die iſta & in futurum, à die viceſi-
ma & quarta noni menſis: à die qua funda- D
menta iacta ſunt templi Domini, ponite ſu-
per cor veſtrum. ‡ Nunquid iam ſemen in 20
germine eſt, & adhuc vinea, & ficus, & ma-
logranatũ & lignũ oliuæ non floruit? ex die
iſta benedicam. ‡ Et factum eſt verbum Do- 21
mini ſecũdò ad Aggæũ, in viceſima & quar-
ta menſis, dicens, ‡ Loquere ad Zorobabel 22
ducem Iuda, dicẽs, Ego mouebo cælum pa-
riter & terram. ‡ Et ſubuertã ſolium regno- 23
rum, & conteram fortitudinem regni Gen-
tium: & ſubuertã quadrigam & aſcenſorem
eius: & deſcẽdent equi, & aſcenſores eorum,
vir in gladio fratris ſui. ‡ In die illa, dicit 24
Eccl. 49. c. 13. Dominus exercituum, aſſumam te ‖ Zoro-
babel fili Salathiel ſerue meus, dicit Domi-
nus, & ponam te quaſi ſignaculum, quia te
elegi, dicit Dominus exercituum.

# PROPHETIA ZACHARIAE.

## CAP. I.

IN menſe octauo in anno ſecundo Darij 1 A
factũ eſt verbum Domini ad Zachariam
filium Barachiæ filij Addo prophetã, di-
cens, ‡ Iratus eſt Dominus ſuper patres ve- 2
Mala. 3. b. 7. ſtros iracundia. ‡ Et dices ad eos, Hæc dicit 3
Iſai. 21. b. 8. Dominus exercituũ, ‖ Conuertimini ad me,
31. c. 6. ait Dominus exercituũ: & cõuertar ad vos,
45. d. 22. dicit Dominus exercituũ. ‡ Ne ſitis ſicut pa- 4
Iere. 3. c. 12. tres veſtri, ‖ ad quos clamabant prophetæ
15. d. 19. priores, dicentes, Hæc dicit Dominus exer-
31. c. 18. cituũ, ‖ Conuertimini de viis veſtris malis,
Eze. 18. g. 30. & de cogitationibus veſtris peſsimis: & non
20. a. 7. audierunt, neq; attẽderunt ad me, dicit Do-
33. c. 11. minus. ‡ Patres veſtri vbi ſunt? & prophetæ 5
Oſe. 14. a. 2. nunquid in ſempiternum viuent? ‡ Verun- 6
Ioel. 2. c. 12. tamẽ verba mea & legitima mea quæ man- B
daui ſeruis meis prophetis, nunquid non
comprehenderunt patres veſtros? & cõuerſi
ſunt, & dixerunt, Sicut cogitauit Dominus
exercituum facere nobis ſecundum vias no-
ſtras, & ſecundum adinuentiones noſtras fe-
7 cit nobis. ‡ In die viceſima & quarta vnde-
cimi menſis Sabath, in anno ſecundo Darij,
factum eſt verbum Domini ad Zachariam
filium Barachiæ filij Addo prophetam, di-
8 cens, ‡ Vidi per noctem, & ecce vir aſcendẽs
ſuper equũ rufum, & ipſe ſtabat inter myr-
teta quę erant in profundo: & poſt eum equi
9 rufi, varij, & albi. ‡ Et dixi, Quid ſunt iſti Do
mine mi? & dixit ad me angelus *qui loque- *Domini.
batur in me, Ego oſtendam tibi quid ſint
10 hæc. ‡ Et reſpondit vir qui ſtabat inter myr-
teta, & dixit, Iſti ſunt quos miſit Dominus,
11 vt perambulent terram. ‡ Et reſponderunt
angelo Domini, qui ſtabat inter myrteta, &
C dixerunt: Perambulauimus terram, & ecce
12 omnis terra habitatur & quieſcit. ‡ Et reſ-
pondit angelus Domini: & dixit, Domine
exercituum vſquequo tu nõ miſereberis Ie-
ruſalem & vrbium Iuda, quibus iratus es,
13 iſte iam ſeptuageſimus annus eſt? ‡ Et reſ-
pondit Dominus angelo qui loquebatur in
14 me verba bona, verba cõſolatoria. ‡ Et dixit
ad me angelus qui loquebatur in me, Clama
dicens, Hæc dicit Dominus exercituum,
‖ Zelatus ſum Ieruſalem & Sion zelo ma- Iſai.
15 gno. ‡ Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes
opulentas, quia ego iratus ſum parum, ipſi
16 verò adiuuerunt in malum. ‡ Propterea hæc
dicit Dominus, reuertar ad Ieruſalẽ in mi-
ſericordiis: domus mea ædificabitur in ea,
ait Dominus exercituum: & perpẽdiculum
17 extendetur ſuper Ieruſalem. ‡ Adhuc clama
dicẽs, Hæc dicit Dominus exercituum, Ad-
huc affluent ciuitates meæ bonis: & conſo-
D labitur adhuc Dominus Siõ, & eliget adhuc
18 Ieruſalem. ‡ Et leuaui oculos meos, & vidi:
19 & ecce quatuor cornua. ‡ Et dixi ad angelũ
qui loquebatur in me, Quid ſunt hæc? Et
dixit ad me, Hæc ſunt cornua quæ ventila-
20 uerunt Iudam, & Iſrael, & Ieruſalem. ‡ Et
21 oſtendit mihi Dominus quatuor fabros. ‡ Et
dixi, Quid iſti veniunt facere? Qui ait, di-
cens, Hæc ſunt cornua quæ ventilauerunt
Iudam per ſingulos viros, & nemo eorum
leuauit caput ſuum: & venerunt iſti deter-
rere ea, vt deiiciant cornua gentium quæ
leuauerunt cornu ſuper terram Iuda vt diſ-
pergerent eam.

## CAP. II.

1 ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce
2 A vir & in manu eius funiculus menſurũ.
2 ‡ Et dixi, quò tu vadis? Et dixit ad me, Vt
metiar Ieruſalẽ, & videam quanta ſit latitu-
3 do eius, & quanta longitudo eius. ‡ Et ecce
angelus qui loquebatur in me, egrediebatur,
& angelus alius egrediebatur in occurſum
4 eius. ‡ Et dixit ad eũ, Curre, loquere ad pue-
rum iſtum, dicens, Abſq; muro habitabitur
Ieruſalem prę multitudine hominum & iu-
5 mentorum in medio eius. ‡ Et ego ero ei, ait
B Dominus, murus ignis in circuitu: & in glo
6 ria ero in medio eius. ‡ O, ô fugite de terra
Aquilonis, dicit Dominus, quoniam in

quatuor vētos cæli diſperſi vos, dicit Domi-
nus. ‡ O Sion fuge quæ habitas apud filiam 7
Babylonis. ‡quia hęc dicit Dn̄s exercituum, 8
Poſt gloriā miſit me ad gētes quæ ſpoliaue- C
rūt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupil-
eius 2. lam oculi *mei*. ‡quia ecce ego leuo manū 9
meā ſuper eos, & erūt prædæ his qui ſeruie-
bāt ſibi: & cognoſcetis quia Dominus exer-
cituū miſit me. ‡Lauda, & lætare filia Sion: 10
quia ecce ego venio, & habitabo in medio
tui, ait Dn̄s. ‡Et applicabūtur gētes multę ad 11
Dn̄m in die illa, & erūt mihi in populū, & ha
bitabo in medio tui: & ſcies quia Dominus D
exercituū miſit me ad te. ‡Et poſsidebit Do 12
minus Iudam partē ſuā in terra ſanctificata:
& eliget adhuc Ieruſalē ‡ Sileat omnis caro 13
à facie Domini: quia cōſurrexit de habitacu-
lu ſancto ſuo.

CAP. III.

r.7. ET oſtendit mihi *Dominus* Ieſum ſa- 1
cerdotē magnū ſtantem coram angelo A
Domini: & ſatan ſtabat à dexteris eius, vt
aduerſaretur ei. ‡Et dixit Dominus ad ſatā, 2
Increpet Dominus in te ſatan: & increpet
Dominus in te, qui elegit Ieruſalē: nunquid
non iſte torris eſt, erutus de igne? ‡ Et Ieſus 3
erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante
faciem angeli. ‡Qui reſpondit, & ait ad eos 4
qui ſtabant coram ſe, dicens, Auferte veſti-
menta ſordida ab eo. Et dixit ad eum, Ecce, B
abſtuli à te iniquitatē tuam, & indui te mu-
tatoriis. ‡Et dixit, Ponite cidarim mundam 5
ſuper caput eius. Et poſuerūt cidarim mun-
dam ſuper caput eius, & induerunt eum ve-
ſtibus: & angelus Domini ſtabat. ‡ Et con- 6
teſtabatur angelus Domini Ieſum, dicens,
‡Hæc dicit Dominus exercituum, Si in viis 7
meis ambulaueris, & cuſtodiā meam cuſto- C
dieris: tu quoq; iudicabis domum meam, &
cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes
de his qui nunc hic aſsiſtunt. ‡Audi Ieſu ſa- 8
cerdos magne, tu & amici tui qui habitant
coram te, quia viri portendentes ſunt. ecce
Iefr.6.d.12. Luc.1.g.78. enim ego ‖ ADDVCAM SERVVM
MEVM ORIENTEM. ‡ Quia ecce 9
lapis quē dedi corā Ieſu: ſuper lapidē vnum
ſeptē oculi ſunt. ecce ego cælabo ſculpturā D
eius, ait Dominus exercituū: & auferā ini-
quitatē terræ illius in die vna. ‡In die illa, 10
dicit Dominus exercituū, vocabit vir ami-
cum ſuum ſubter vineam, & ſubter ficum.

CAP. IIII.

ET reuerſus eſt angelus qui loquebatur 1
in me: & ſuſcitauit me, quaſi virū qui A
ſuſcitatur de ſomno ſuo. ‡ Et dixit ad me, 2
Quid tu vides? Et dixi, Vidi & ecce candela-
brum aureum totū, & lāpas eius ſuper caput
ipſius: & ſeptem lucernæ eius ſuper illud: &
* & ſeptem 6. ſeptem * infuſoria lucernis quæ erant ſuper
caput eius. ‡Et duæ oliuæ ſuper illud: vna à 3
dextris lampadis, & vna à ſiniſtris eius. ‡Et 4
reſpondi, & aio ad angelū qui loquabatur in
me dicens, Quid ſunt hæc, Domine mi? ‡Et 5
reſpondit angelus qui loquebatur in me, & B
dixit ad me, Nunquid neſcis quid ſunt hęc?
Et dixi, Nō Domine mi. ‡Et reſpōdit, & ait 6
ad me, dicens, Hoc eſt verbū Domini ad Zo-
robabel, dicens, Nō in exercitu, nec in robo-
re: ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exer-
7 citu um. ‡ Quis tu mons magne corā Zoro-
C babel: in planū: & educet lapidē primariū, &
8 exæquabit gratiā gratiæ eius. ‡ Et factum eſt
9 verbū Domini ad me, dicens, ‡Manus Zoro-
babel fundauerūt domum iſtam, & manus
eius perficient eam: & ſcietis quia Dominus
10 exercituū miſit me ad vos. ‡Quis enim de-
ſpexit dies paruos? & lætabūtur & videbunt
lapidē ſtanneum in manu Zorobabel. Septē
iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrūt in vni-
11 uerſam terram. ‡Et reſpōdi, & dixi ad eum,
D Quid ſunt duæ oliuæ iſtæ ad dexterā cande-
12 labri, & ad ſiniſtrā eius? ‡Et reſpōdi ſecūdò,
& dixi ad eū, Quid ſunt duæ ſpicæ oliuarū,
quæ ſunt iuxta duo roſtra aurea, in quibus
13 ſunt ſuffuſoria ex auro? ‡Et ait ad me, dicēs,
Nunquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi, Non
14 Domine mi. ‡Et dixit, Iſti ſunt duo filij olei
*ſplendoris* qui aſsiſtunt dominatori vni- a.5.
uerſæ terræ.

CAP. V.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui oculos
A meos: & vidi, & ecce volumen volans.
2 ‡Et dixit ad me, Quid tu vides? Et dixi, *Ego *Ecce
video volumē volans: lōgitudo eius viginti
cubitorū, & latitudo eius decē cubitorum.
3 ‡ Et dixit ad me, Hæc eſt maledictio quæ
egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia
omnis fur, ſicut ibi ſcriptū eſt, iudicabitur:
& omnis iurās, ex hoc ſimiliter iudicabitur.
4 ‡Educam illud, dicit Dominus exercituum:
& veniet ad domum furis & ad domum iu-
B rantis in nomine meo mendaciter: & com-
morabitur in medio domus eius, & conſu-
5 met *eum*, & ligna eius, & lapides eius. ‡Et eam 8.
egreſſus eſt angelus qui loquebatur in me:
& dixit ad me, Leua oculos tuos, & vide
6 quid eſt hoc quod egreditur. ‡Et dixi, Quid-
C nam eſt? Et ait, Hæc eſt amphora egrediens.
Et dixit, *Hæc* eſt oculus eorum in vniuerſa *Hic 11,
7 terra. ‡ Et ecce talentum plumbi portaba-
tur, & ecce mulier vna ſedens in medio am-
8 phoræ. ‡Et dixit, Hæc eſt impietas. Et pro-
D iecit eam in medio amphoræ, & miſit maſ-
9 ſam plumbeam in os eius. ‡Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egre-
dientes, & ſpiritus in alis earum, & habebāt
alas quaſi alas milui: & leuauerunt amphο-
10 ram inter terram & cælum. ‡ Et dixi ad an-
gelum qui loquebatur in me, Quò iſtæ defe-
11 runt amphoram? ‡Et dixit ad me, Vt ædifi-
cetur ei domus in terra Sennáar, & ſtabilia-
tur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAP. VI.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui oculos
A meos, & vidi: & ecce quatuor quadrigę
egrediētes de medio duorū montiū: & mon-
2 tes, montes ærei. ‡ In quadriga prima equi
3 rufi, & in quadriga ſecunda equi nigri: ‡& in
quadriga tertia equi albi, & in quadriga
4 quarta equi varij *fortes. ‡Et reſpōdi, & dixi * &
ad angelū qui loquebatur in me, Quid ſunt
5 hæc Domine mi? ‡Et reſpondit angelus, &
ait ad me, Iſti ſunt quatuor venti cæli, qui
egrediuntur vt ſtent coram dominatore om
6 nis terræ. ‡In qua erant equi nigri, egredie-
bantur in terram Aquilonis: & albi egreſsi
ſunt

ſunt poſt eos: & varij egreſsi ſunt ad terram B
Auſtri. ‡ Qui autē erāt robuſtiſsimi, exierūt, 7
& quærebāt ire & diſcurrere per omnē ter-
ram. Et dixit, Ite, perambulate terrā, & per-
ambulauerunt terrā. ‡ Et vocauit me, & lo- 8
quutus eſt ad me, dicens, Ecce, qui egrediun-
tur in terrā Aquilonis, requieſcere fecerunt
ſpiritum meū in terra Aquilonis. ‡ Et factū 9
eſt verbum Domini ad me, dicens, ‡ Sume à 10
tranſmigratione ab Holdai, & à Tobia, & ab
Idaia: & venies tu in die illa, & intrabis do-
mum Ioſiæ filij Sophoniæ, qui venerunt de C
Babylone. ‡ Et ſumes aurū & argentū, & fa- 11
cies coronas: & pones in capite Ieſu filij Io-
ſedec ſacerdotis magni, ‡ & loqueris ad eū, 12
dicens, Hæc ait Dominus exercituū dicens,
Sup.3.c.8. ‖ ECCE VIR ORIENS NOMEN D
Luc.1.g.78. EIVS: & ſubter eum orietur, & ædificabit
templū Domino. ‡ Et ipſe extruet templum 13
Dño: & ipſe portabit gloriā, & ſedebit, & do
minabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos
ſuper ſolio ſuo, & conſiliū pacis erit inter il-
los duos. ‡ Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, 14
& Idaiæ, & Hen filio Sophoniæ, memoriale
in templo Domini. ‡ Et qui procul ſunt, ve- 15
nient, & ædificabunt in templo Domini, &
ſcietis quia Dominus exercituum miſit me
ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieritis
vocem Domini Dei veſtri.

CAP. VII.

ET factū eſt in anno quarto Darij regis, 1
factū eſt verbū Domini ad Zachariā, in A
quarta menſis noni, qui eſt Caſleu. ‡ Et mi- 2
ſerunt ad domū Dñi Saráſar & Rogom-me-
lech, & viri qui erant cū eo, ad deprecandam
faciē Domini: ‡ vt dicerēt ſacerdotibus do- 3
mus Domini exercituū & prophetis, loquen
tes, Nunquid flendū eſt mihi in quinto mē-
ſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut iā feci mul
tis annis? ‡ Et factū eſt verbū Domini exer- 4
cituū ad me, dicens, ‡ Loquere ad omnē po- 5
Eſa.58.a.5. pulum terræ, & ad ſacerdotes, dicens, ‖ Cùm
ieiunaretis, & plangeretis in quinto & ſepti- B
mo per hos ſeptuaginta annos: nūquid ieiu-
nium ieiunaſtis mihi? ‡ & cùm comediſtis & 6
bibiſtis: nūquid nō vobis comediſtis, & vo-
biſmetipſis bibiſtis? ‡ Nunquid nō ſunt ver- 7
ba, quæ loquutus eſt Dñs in manu prophe-
tarum priorum, cùm adhuc Ieruſalem ha-
bitaretur, & eſſet opulenta, ipſa & vrbes in
circuitu eius, & ad Auſtrū, & in cāpeſtribus
habitaretur? ‡ Et factū eſt verbū Domini ad 8
Zachariā, dicens, ‡ Hæc ait Dñs exercituū, di 9
cens, Iudiciū verū iudicate: & miſericordiā
& miſerationes facite vnuſquiſque cū fratre C
Ex.22.d.22. ſuo. ‡ ‖ Et viduam & pupillū, & aduenam, & 10
Iſa.1.f.13. pauperem nolite calumniari: & malū vir fra
Iere.5.g.28. tri ſuo non cogitet in corde ſuo. ‡ Et nolue- 11
runt attendere, & auerterunt ſcapulā rece-
dentes: & aures ſuas aggrauauerunt, ne au-
dirent. ‡ Et cor ſuū poſuerunt vt adamātem, 12
ne audirent legem & verba quæ miſit Deus
exercituū in ſpiritu ſuo per manū propheta-
rum priorū: & facta eſt indignatio magna à D
Domino exercituum. ‡ Et factū eſt ſicut lo- 13
*ſicut cutus eſt, & * non audierunt: ſic clamabunt, &
non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14 ‡ Et diſperſi eos per omnia regna quæ neſ-
ciunt: & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd nō
eſſet tranſiens & reuertens: & poſuerunt ter-
ram deſyderabilem in deſertum.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt verbū Domini exercituū,
2 dicēs, ‡ Hæc dicit Dominus exercituū,
A ‖ Zelatus ſum Sion zelo magno, & indigna- Sup.1.c.14.
3 tione magna zelatus ſum eam. ‡ Hæc dicit
Dñs exercituum, Reuerſus ſum ad Sion: &
habitabo in medio Ieruſalem: & vocabi-
tur Ieruſalē Ciuitas veritatis, & Mons Do-
4 mini exercituū, mons ſanctificatus. ‡ Hæc di-
cit Dominus exercituū: Adhuc habitabunt
ſenes, & anus in plateis Ieruſalem: & viri* *.6.
baculus in manu eius præ multitudine die-
5 rum. ‡ Et plateæ ciuitatis cōplebuntur infan
tibus & puellis ludentibus in plateis eius.
6 ‡ Hæc dicit Dominus exercituū, Si videbi-
tur difficile in oculis reliquiarū populi hui*
b in diebus illis, nunquid in oculis meis diffi-
7 cile erit, dicit Dominus exercituū? ‡ Hæc di-
cit Dominus exercituū: Ecce ego ſaluabo po
pulum meum de terra Orientis, & de terra
8 Occaſus ſolis. ‡ Et adducam eos, & habitabūt
in medio Ieruſalē: & erunt mihi in populū,
& ego ero eis in Deū in veritate & in iuſti-
9 tia. ‡ Hæc dicit Dominus exercituū, Confor-
tentur manus veſtræ qui auditis in his die-
B bus ſermones iſtos per os prophetarū in die
qua fundata eſt domus Domini exercituū,
10 vt templum ædificaretur. ‡ Siquidem ante
dies illos merces hominū non erat, nec mer-
ces iumentorum erat, neque introeunti ne-
que exeunti erat pax præ tribulatione: & di-
miſi omnes homines vnumquemque contra
11 proximū ſuum. ‡ Nunc autem nō iuxta dies
priores ego faciā reliquiis populi huius, di-
12 cit Dominus exercituum, ‡ ſed ſemen pacis
erit: vinea dabit fructum ſuum, & terra dabit
germē ſuum, & cæli dabunt rorem ſuum: &
poſsidere faciam reliquias populi huius vni-
13 uerſa hæc. ‡ Et erit: ſicut eratis maledictio
in Gentibus, domus Iuda & domus Iſrael: ſic
C ſaluabo vos, & eritis benedictio: nolite ti-
14 mere, confortentur manus veſtræ. ‡ Quia
hæc dicit Dominus exercituum, Sicut cogi-
taui vt affligerem vos, cùm ad iracundiam
prouocaſſent patres veſtri me, dicit Domi-
15 nus*, & non ſum miſertus: ‡ ſic conuerſus *exerci-
cogitaui in diebus iſtis vt benefaciam do- tuum ſ.
16 mus Iuda & Ieruſalem: nolite timere. ‡ Hæc
ſunt ergo verba quæ facietis, ‖ Loquimini
veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo: Ephe.4.f.25
veritatem & iudicium pacis iudicate in por-
17 tis veſtris. ‡ Et vnuſquiſque malum contra
amicum ſuum ne cogitetis in cordibus ve-
ſtris: & iuramentum mendax ne diligatis:
omnia enim hæc ſunt quæ odi, dicit Domi-
18 nus. ‡ Et factum eſt verbum Domini exerci-
19 tuum ad me, dicens, ‡ Hæc dicit Dominus
exercituum, Ieiunium quarti, & ieiunium
quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium de-
cimi erit domui Iudæ in gaudium & lætitiā
D & in ſolennitates præclaras: veritatem tan-
20 tum & pacem diligite. ‡ Hæc dicit Dominus
exercituum, Vſquequo veniāt populi, & ha-

21 bitent in ciuitatibus multis, ‡& vadant ha-
bitatores vnus ad alterum, dicentes, Eamus
& deprecemur faciē Domini, & quæramus
22 Dominum exercituū, vadam etiam ego. ‡Et
venient populi multi, & gentes robuſtæ ad
quærendum Dominum exercituum in Ieru-
23 ſalem, & deprecandā faciem Domini. ‡Hæc
dicit Dominus exercituum, In diebus illis,
in quibus apprehendent decem homines ex
omnibus linguis Gentium, & apprehendent
fimbriam viri Iudæi, dicentes, Ibimus vo-
biſcum: audiuimus enim quoniā Deus vo-
biſcum eſt. CAP. IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach
A & Damaſci requiei eius: quia Domini
eſt oculus hominis, & omniū tribuū Iſrael.
2 ‡Emath quoq; in terminis eius, & Tyrus, &
Sidon aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam
3 valde. ‡ Et ædificauit Tyrus munitionē ſuā,
& coaceruauit argentum quaſi humū, & au-
4 rum vt lutū platearū. ‡Ecce Dominus poſ-
ſidebit eam, & percutiet in mari fortitudi-
5 nem eius, & hæc igni deuorabitur. ‡Videbit
Aſcalō, & timebit: & Gaza, & dolebit nimis:
& Accaron, quoniam confuſa eſt ſpes eius:
& peribit rex de Gaza, & Aſcalon non habi-
6 tabitur. ‡ Et ſedebit ſeparator in Azoto, &
7 diſperdam ſuperbiam Philiſthinorum. ‡Et
B auferam ſanguinem eius de ore eius, & abo-
minationes eius de medio dentium eius: &
relinquetur etiā ipſe Deo noſtro, & erit quaſi
8 dux in Iuda, & Accaron quaſi Iebuſæus. ‡Et
circundabo domū meam ex his qui militāt
mihi euntes & reuertentes, & non tranſibit
ſuper eos vltrà exactor: quia nūc vidi in ocu
Eſa.62.d.11. 9 lis meis. ‡‖Exulta ſatis filia Sion, iubila filia
Matt.21.a.5 Ieruſalem: ECCE REX TVVS veniet
tibi iuſtus & ſaluator: ipſe pauper & aſcen-
ᵃaſinam dens ſuper ᵃaſinū ᵃ & ſuper pullū filiū aſinæ.
ᵇdiſpergā 3. 10 ‡ Et ᵇdiſperdam ᵇ quadrigam ex Ephraim, &
C equum de Ieruſalem, & diſſipabitur arcus
belli: & loquetur pacē Gentibus, & poteſtas
eius à mari vſque ad mare, & à fluminibus
11 vſq; ad fines terræ. ‡Tu quoque in ſanguine
teſtamēti tui emiſiſti vinctos tuos de laco in
12 quo non eſt aqua. ‡Conuertimini ad muni-
tionem vincti ſpei, hodie quoque annuntiās
13 duplicia reddam tibi. ‡Quoniā extendi mihi
Iudam quaſi arcū, impleui Ephraim: & ſuſci-
tabo filios tuos Siō ſuper filios tuos Græcia,
14 & ponam te quaſi gladium fortium. ‡Et Do
minus Deus ſuper eos videbitur, & exibit, vt
fulgur iaculū eius: & Dominus Deus in tu-
15 ba canet, & vadet in turbine Auſtri. ‡Domi-
D nus exercituū proteget eos: & deuorabūt, &
ſubiicient lapidibus fundæ: & bibentes ine-
briabuntur quaſi à vino, & replebuntur vt
16 phialæ, & quaſi cornua altaris. ‡Et ſaluabit
eos Dominus Deus eorū in die illa, vt gre-
gem populi ſui: quia lapides ſancti eleuabun
17 tur ſuper terram eius. ‡Quid enim bonum
eius eſt, & quid pulchrum eius niſi frumen-
tum electorum, & vinū germinans virgines?

CAP. X.

1 PEtite à Domino pluuiam in tempore
A ſerotino, & Dñs faciet niues, & pluuiā
imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro.
2 ‡ Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, & di-
uini viderunt mendaciū, & ſomniatores lo-
cuti ſunt fruſtra: vanè cōſolabantur: idcirco
abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non
3 eſt eis paſtor. ‡ Super paſtores iratus eſt fu-
ror meus, & ſuper hircos viſitabo: quia viſi-
B tauit Dominus exercituū gregem ſuū domū
Iuda, & poſuit eos quaſi equū gloriæ ſuæ in
4 bello. ‡ Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex
ipſo arcus prælij, ex ipſo egredietur omnis
5 exactor ſimul. ‡Et erunt quaſi fortes, cōcul-
cantes lutum viarū in prælio: & bellabunt,
quia Dominus cum eis: & confundentur aſ-
6 cenſores equorū. ‡Et cōfortabo domū Iuda,
& domum Ioſeph ſaluabo: & conuertā eos,
quia miſerebor eorum: & erunt ſicut fuerūt
quando non proieceram eos: ego enim Do-
7 minus Deus eorū, & exaudiā eos. ‡Et erunt
C quaſi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorū
quaſi à vino: & filij eorū videbunt, & læta-
buntur, & exultabit cor eorum in Domino.
8 ‡Sibilabo eis, & cōgregabo illos, quia rede-
mi eos: & multiplicabo eos ſicut antè fue-
9 rāt multiplicati. ‡Et ſeminabo eos in popu-
lis, & delōgè recordabūtur mei: & viuent cū
10 filiis ſuis, & reuertētur. ‡Et reducam eos de
terra Aegypti, & de Aſſyriis cōgregabo eos:
& ad terram Galaad & Libani adducā eos:
11 & non inuenietur eis locus. ‡& tranſibit in
D maris freto, & percutiet in mari fluctus, &
confundentur omnia profunda fluminis: &
humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſceptrum
12 Aegypti recedet. ‡Confortabo eos in Domi
no, & in nomine eius ambulabūt: dicit Do-
minus. CAP. XI.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat ig-
2 nis cedros tuas. ‡ Vlula abies, quia ce-
A cidit cedrus, quoniā magnifici vaſtati ſunt:
vlulate quercus Baſan, quoniam ſucciſus eſt
3 ſaltus munitus. ‡Vox vlulatus paſtorū, quia
vaſtata eſt magnificētia eorum: vox rugitus
leonum, quoniā vaſtata eſt ſuperbia Iorda-
4 nis. ‡Hæc dicit Dominus Deus meus, Paſce
5 pecora occiſionis, ‡ quæ qui poſſederant, oc-
cidebant, & non dolebant: & vendebant ea,
dicentes, Benedictus Dominus: diuites facti
ſumus: & paſtores eorum nō parcebant eis.
6 ‡ Et ego non parcam vltrà ſuper habitantes
terram, dicit Dominus: ecce ego tradam ho-
mines, vnumquemq; in manu proximi ſui,
B & in manu regis ſui: & concidēt terram, &
7. non eruam de manu eorum. ‡Et paſcam pe-
cus occiſionis ꝑpter hoc ô pauperes gregis:
& aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui
Decôrem, & alteram vocaui Funiculum: &
8 paui gregem. ‡ Et ſuccidi tres paſtores in
menſe vno, & cōtracta eſt anima mea in eis:
ſiquidem & anima eorum variauit in me.
9 ‡Et dixi, Non paſcam vos: ‖quod moritur, Iere.15.a.2.
moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur, &
reliqui deuorent vnuſquiſque carnem pro-
10 ximi ſui. ‡Et tuli virgam meam quæ voca-
C batur Decus, & abſcidi eam, vt irritum face-
rem fœdus meū quod percuſſi cum omni-
11 bus populis. ‡Et in irritū deductū eſt in die
illa: & cognouerunt ſic pauperes gregis qui
12 cuſtodiūt mihi, quia verbū Dñi eſt. ‡Et dixi
ad eos.

ad eos, Si bonū eſt in oculis veſtris, afferte
Mat.27.a.9. mercedē meam: & ſi non, quieſcite. ‖Et ap-
penderunt mercedem meā triginta argēteos.
‡Et dixit Dominus ad me, Proijce illud ad 13
ſtatuariū decôrum pretium quo appretiatus
ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & pro-
ieci illos in domū Domini, ad ſtatuariū. ‡ Et 14
præſcidi virgam meā ſecūdam, quæ appella-
batur Funiculus, vt diſſoluerē germanitatem
inter Iudam & Iſrael. ‡Et dixit Dominus ad 15
me, Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti. D
‡Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra, 16
qui derelicta nō viſitabit, diſperſum nō quæ-
ret, & contritum non ſanabit, & id quod ſtat
non enutriet, & carnes pinguiū comedet, &
vngulas eorū diſſoluet. ‡ O paſtor & idôlū, 17
derelinquens gregē: gladius ſuper brachium
eius, & ſuper oculum dextrum eius: bra-
chium eius ariditate ſiccabitur, & oculus
dexter eius tenebreſcens obſcurabitur.

## CAP. XII.

ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dicit 1
Dominus extendens cælum, & fundās A
terram, & fingens ſpiritum hominis in eo.
‡Ecce ego ponam Ieruſalem ſuperliminare 2
crapulæ omnibus populis in circuitu: ſed &
Iuda erit in obſidione cōtra Ieruſalem. ‡Et 3
erit in die illa, ponam Ieruſalem lapidē one-
ris cunctis populis: omnes qui leuabūt eum,
conciſione lacerabūtur: & colligētur aduer-
ſus eam omnia regna terræ. ‡In die illa dicit 4
Dominus, percutiam omnem equum in ſtu- B
porem, & aſcenſorem eius in amentiam: &
ſuper domum Iuda aperiā oculos meos, &
omnem equū populorū percutiam cæcitate.
‡Et dicent duces Iuda in corde ſuo, Confor- 5
tētur mihi habitatores Ieruſalem in Domi-
no exercituū Deo eorū. ‡ In die illa ponam 6
duces Iuda ſicut caminum ignis in lignis, &
[a]facem 4. ſicut [a]facem ignis in fœno: & deuorabunt ad
dexteram & ad ſiniſtram omnes populos in
circuitu: & habitabitur Ieruſalem rurſus in
loco ſuo in Ieruſalē. ‡ Et ſaluabit Dominus 7
tabernacula Iuda, ſicut in principio: vt non
magnificè glorietur domus Dauid, & gloria
habitantium Ieruſalem contra Iudam. ‡ In 8
die illa proteget Dominus habitatores Ieru- C
ſalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa,
quaſi Dauid, & domus Dauid quaſi Dei, ſicut
[a]eius angelus Domini in cōſpectu [a]eorū. ‡ Et erit 9
in die illa: quæram conterere omnes gentes
quæ veniunt cōtra Ieruſalem. ‡Et effundam 10
ſuper domū Dauid, & ſuper habitatores Ie-
Ioh.19.f.37. ruſalem ſpiritum gratiæ & precum: & ‖aſpi-
cient ad me quē confixerūt: & plangent eum
planctu quaſi ſuper vnigenitū, & dolebūt ſu-
per eū vt doleri ſolet in morte primogeniti.
‡In die illa magnus erit plāctus in Ieruſalē, 11
2.Par.35.d.22. ‖ſicut planctus Adadremmō in cāpo Maged- D
don. ‡Et plāget terra: familię & familiæ ſeor 12
ſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, & mu-
lieres eorū ſeorſum: ‡familię domus Nathan 13
ſeorſum, & mulieres eorū ſeorſum: familiæ
domus Leui ſeorſum, & mulieres eorū ſeor-
ſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eo-
rū ſeorſum. ‡Oēs familiæ reliquæ, familiæ & 14
familiæ ſeorſum, & mulieres eorū ſeorſum.

## CAP. XIII.

1 IN die illa erit fons patens domui Dauid
A & habitātibus Ieruſalem: in ablutionem
2 peccatoris & mēſtruatæ. ‡Et ‖erit in die illa, Exo.30.d.
dicit Dominus exercituum, Diſperdam no-
mina idolorū de terra, & nō memorabuntur
vltrà: & pſeudoprophetas, & ſpiritū immun-
3 dum auferam de terra. ‡Et erit: cùm pro-
phetauerit quiſpiam vltrà, dicēt ei pater eius
& mater eius qui genuerunt eū, Non viues,
quia mendaciū locutus es in nomine Domi-
ni, & cōfigent eum pater eius & mater eius,
4 genitores eius cùm prophetauerit. ‡ Et erit
B in die illa, cōfundentur prophetæ vnuſquiſq;
ex viſione ſua cū prophetauerit, nec operiē-
5 tur pallio ſaccino, vt mentiātur: ‡ſed dicet,
Non ſum propheta, homo agricola ego ſum:
quoniam Adā exemplū meū ab adoleſcen-
6 tia mea. ‡Et dicetur ei, Quid ſunt plagæ iſtæ
C in medio manuū tuarū? Et dicet, His plaga-
tus ſum in domo eorum qui diligebant me.
7 ‡Phramea ſuſcitare ſuper paſtorem meū, &
ſuper virū cohærentē mihi, dicit Dominus
exercituū: ‖percute paſtorem, & diſpergen- Mat.26.e.31
tur oues: & cōuertam manū meā ad paruu- Mar.14.e.27
8 los. ‡Et erūt in omni terra, dicit Dñs, partes
D duæ in ea [a]diſperdentur & deficient: & tertia [a] diſpergē-
9 pars relinquetur in ea. ‡Et ducā tertiam par- tur
tem per ignem, & vrā eos ſicut vritur argen-
tū: & probabo eos ſicut probatur aurū. Ipſe
vocabit nomen meū, & ego exaudiam eum.
[b]Dicā, Populus meus es; & ipſe dicet, Domi- [b]&
nus Deus meus.

## CAP. XIIII.

1 ECce venient dies Domini: & diuiden-
2 tur ſpolia tua in medio tui. ‡Et cōgre-
A gabo oēs gentes ad Ieruſalē in prælium, & ca-
pietur ciuitas, & vaſtabuntur domus, & mu-
lieres violabuntur: & egredietur media pars
ciuitatis in captiuitatē, & reliquū populi nō
3 auferetur ex vrbe. ‡ Et egredietur Dñs, &
prælíabitur contra gentes illas ſicut prælia-
4 tus eſt in die certaminis. ‡ Et ſtabunt pedes
eius in die illa ſuper Montem oliuarum quē
eſt contra Ieruſalē ad Orientē, & ſcindetur
Mons oliuarū ex media parte ſui ad Orientē
& ad Occidentē prærupto grādi valde, & ſe-
parabitur mediū mōtis ad Aquilonē, & me-
5 diū eius ad Meridiem. ‡ Et fugietis ad val-
lem montiū eorū, quoniam cōiungetur val-
lis montiū vſq; ad proximū: & fugietis ſicut
B fugiſtis ‖ à facie terræmotus in diebus Oziæ Amos 1.a.1.
regis Iuda: & veniet Dominus Deus meus
6 omnesq; ſancti cum eo. ‡Et erit in die illa:
7 non erit lux, ſed frigus & gelu. ‡Et erit dies
vna quę nota eſt Domino, nō dies neq; nox:
8 & in tempore veſperi erit lux. ‡ Et erit in
die illa: exibūt aquæ viuę de Ieruſalē: mediū
earum ad mare orientale, & medium earū ad
mare nouiſſimū: in æſtate & in hyeme erūt.
9 ‡Et erit Dominus rex ſuper omnē terram:
in die illa erit Dominus vnus, & erit nomen
10 eius vnum. ‡Et reuertetur omnis terra vſq;
ad deſertū, de colle Remmon ad Auſtrū Ie-
ruſalem: & exaltabitur, & [a]habitabit in loco [a]habitabi-
ſuo, à porta Ben-iamin vſq; ad locum por- tur.
tæ prioris [b]vſque ad portam angulorum: & [b]&
à turre Hananeel vſque ad torcularia regis.

Et ha-

‡Et habitabunt in ea, & anathema non erit 11
amplius: ſed ſedebit Ieruſalem ſecura. ‡Et 12
hæc erit plaga qua percutiet Dominus oẽs C
gentes quæ pugnauerunt aduerſus Ieruſalẽ.
Tabeſcet caro vniuſcuiuſq; ſtantis ſuper pe-
des ſuos, & oculi eius contabeſcẽt in forami
nibus ſuis, & lingua eorũ contabeſcet in ore
ſuo. ‡In die illa erit tumultus Dñi magnus 13
in eis: & apprehẽdet vir manũ ꝓximi ſui, &
cõſeretur man⁹ eius ſuper manũ ꝓximi ſui.
‡Sed & Iudas pugnabit aduerſus Ieruſalẽ: & 14
cõgregabuntur diuitiæ omniũ gentiũ in cir-
cuitu, aurũ & argentũ, & veſtes multę ſatis.
‡Et ſic erit ruina equi & muli & cameli & 15
aſini, & omniũ iumentorũ quę fuerint in ca-
ſtris illis, ſicut ruina hæc. ‡Et omnes qui re- 16
liqui fuerint de vniuerſis gẽtibus quæ vene-
runt cõtra Ieruſalem, aſcendent ab anno in
annũ, vt adorent regem Dominũ exercituũ,
& celebrẽt feſtiuitatem tabernaculorũ. ‡Et 17
erit: qui non aſcenderit de familiis terræ ad
Ieruſalem, vt adoret regem Dominũ exer-
cituum, non erit ſuper eos imber. ‡Quòd & 18
ſi familia Aegypti nõ aſcenderit, & nõ vene- D
rit: nec ſuper eos erit, ſed erit ruina qua per-
cutiet Dominus oẽs gentes quæ non aſcen-
derint ad celebrandam feſtiuitatem taber-
naculorum. ‡Hoc erit peccatum Aegypti, 19
& hoc peccatum omnium gentium quæ nõ
aſcẽderint ad celebrandam feſtiuitatem ta-
bernaculorum. ‡In die illa erit quod ſuper 20
frænum equi eſt, ſanctum Domino: & erunt
lebetes in domo Domini quaſi phialæ corã
altari. ‡Et erit omnis lebes in Ieruſalem & 21
in Iuda ſanctificatus Domino exercituũ: &
venient omnes immolãtes, & ſument ex eis,
& coquent in eis, & non erit mercator vltrà
in domo Domini exercituum in die illo.

# PROPHETIA
## MALACHIAE.
### CAP. I.

ONVS verbi Domini ad Iſrael in 1
manu Malachiæ*. ‡Dilexi vos, di- 2 *prophetę.
cit Dominus: & dixiſtis, In quo A
dilexiſti nos? Nõne frater erat Eſau Iacob,
dicit Dominus, ‖ & dilexi Iacob, ‡Eſau autẽ 3 Rom.9.c.13.
odio habui: & poſui *montes eius in ſolitu- *Seir
dinẽ, & hæreditatẽ eius in dracones deſerti.
‡Quòd ſi dixerit Idumæa, Deſtructi ſumus, 4
ſed reuertentes ædificabimus quæ deſtructa
ſunt: hæc dicit Dominus exercituũ, Iſti ædi-
ficabunt, & ego deſtruam: & vocabũtur ter-
mini impietatis, & populus cui iratus eſt
Dominus vſq; in æternum. ‡Et oculi veſtri 5
videbũt: & vos dicetis, Magnificetur Domi- B
nus ſuper terminum Iſrael. ‡Filius honorat 6
patrem, & ſeruus dominum ſuum: ſi ergo
pater ego ſum, vbi eſt honor meus? & ſi do-
minus ego ſum, vbi eſt timor me⁹? dicit Do-
minus exercituum? ad vos ô ſacerdotes, qui
deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo
deſpeximus nomẽ tuum? ‡Offertis ſuper al- 7
tare meum panem pollutũ: & dicitis, In quo
polluimus te? In eo quod dicitis, Menſa Do-
mini deſpecta eſt. ‡Si offeratis cæcũ ad im- 8
C molandũ, nõnne malũ eſt? & ſi offeratis clau-
dum & languidum, nõnne malum eſt? offer
illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit
faciem tuam, dicit Dominus exercituum.
9 ‡Et nũc deprecamini vultum Dei, vt miſe-
reatur veſtri (de manu enim veſtra factum
eſt hoc) ſi quo modo ſuſcipiat facies veſtras,
10 dicit Dominus exercituum. ‡Quis eſt in
vobis qui claudat oſtia, & incendat altare
meum gratuito? nõ eſt mihi voluntas in vo-
bis, dicit Dominus exercituum: & munus
11 non ſuſcipiam de manu veſtra. ‡‖Ab ortu Pſal.112.a.3
enim ſolis vſque ad Occaſum, magnum eſt
nomen meum in Gentibus, & in omni loco
ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio
munda: quia magnum eſt nomen meum in
12 Gentibus, dicit Dominus exercituum. ‡Et
D vos polluiſtis illud in eo quòd dicitis, Mẽſa
Domini cõtaminata eſt: & quod ſuperponi-
tur, cõtemptibile eſt cum igne qui illud de-
13 uorat. ‡Et dixiſtis, Ecce de labore, & exuf-
flaſtis illud, dicit Dominus exercituum, &
intuliſtis de rapinis claudum & languidum,
& intuliſtis munus. nunquid ſuſcipiam illud
14 de manu veſtra, dicit Dominus? ‡Maledictus
doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum,
& votum faciens immolat debile Domino:
quia rex magnus ego, dicit Dominus exer-
cituum, & nomen meum horribile in Gen-
tibus.

### CAP. II.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc ô ſacer-
2 dotes. ‡‖Si nolueritis audire, & ſi no- Leu.26.b.14
A lueritis ponere ſuper cor vt detis gloriam Deu.28.b.15
nomini meo, ait Dominus exercituum, mit-
tam in vos egeſtatem, & maledicam benedi
ctionibus veſtris, & maledicã illis: quoniam
3 nõ poſuiſtis ſuper cor. ‡Ecce ego proiiciam
vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum
veſtrum ſtercus ſolennitatum veſtrarum, &
4 aſſumet vos ſecum. ‡Et ſcietis quia miſi ad
vos mandatum iſtud: vt eſſet pactum meum
5 cum Leui, dicit Dominus exercituum. ‡Pa-
ctum meũ fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi
ei timorẽ: & timuit me, & à facie nominis
6 mei pauebat. ‡Lex veritatis fuit in ore eius,
B & iniquitas non eſt inuenta in labiis eius: in
pace & in æquitate ambulauit mecum, &
7 multos auertit ab iniquitate. ‡Labia enim
ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem re
quirent ex ore eius: quia angelus Domini
8 exercituum eſt. ‡Vos autem receſſiſtis de
via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irri-
tum feciſtis pactũ Leui, dicit Dominus exer
9 cituum. ‡Propter quod & ego dedi vos con
tẽptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut
non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem
10 in lege. ‡‖Nunquid nõ pater vnus omnium Mat.23.b.9
noſtrum? nunquid non Deus vnus creauit Ephe.4.a.5
nos? quare ergo deſpicit vnuſquiſq; *noſtrũ *veſtrum
fratrem ſuum, violans pactum patrũ veſtro-
11 rum? ‡Tranſgreſſus eſt Iuda, & abominatio
C facta eſt in Iſrael & in Ieruſalem: quia cõta-
minauit Iudas ſanctificationẽ Domini, quã
12 dilexit, & habuit filiam Dei alieni. ‡Diſper-
det Dominus virũ qui fecerit hoc, magiſtrũ *taberna-
& diſcipulum de *tabernaculis Iacob, ‖ & culo
offerentem munus Domino exercituum. Amos 5.f.22

Et hoc

‡Et hoc rurſum feciſtis,operiebatis lachry- 13
mis altare Domini,fletu & mugitu,ita vt nõ
reſpiciam vltrà ad ſacrificium,nec accipiam
placabile quid de manu veſtra. ‡ Et dixiſtis, 14
Quam ob cauſam?quia Dominus teſtificatus
eſt inter te & vxorem pubertatis tuæ,quam
tu deſpexiſti : & hæc particeps tua, & vxor
fœderis tui.‡Nónne vnus fecit,& reſiduum 15
ſpiritus eius eſt?Et quid vnus quærit,niſi ſe- D
men Dei?Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrũ, &
vxorẽ adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.‡Cũ 16
odio habueris,dimitte,dicit Dñs De⁹ Iſrael:
operiet autẽ iniquitas veſtimentũ eius,dicit
Dominus exercituum. cuſtodite ſpiritũ ve-
ſtrum,& nolite deſpicere.‡Laborare feciſtis 17
Dñm in ſermonibus veſtris . Et dixiſtis, In
quo eum fecimus laborare ? In eo quòd di-
citis,Omnis qui facit malũ,bonus eſt in cõ-
ſpectu Dñi,& tales ei placent : aut certè vbi
eſt Deus iudicij? CAP. III.

Mat.11.b.10 ECce‖ego mitto angelum meũ , & præ- 1
Mar.1.a.2. parabit viam ante faciem meam.Et ſta- A
Luc.1.b.17. tim veniet ad templum ſuum Dominator
& 7.d.27. quem vos quæritis , & angelus teſtamenti,
Pſal.49.d.17 quem vos vultis.Ecce venit, dicit Dominus
exercituum: ‡& quis poterit cogitare diem 2
aduentus eius ? & quis ſtabit ad videndum
eum?Ipſe enim quaſi ignis conflans,& qua-
ſi herba fullonum : ‡ & ſedebit conflans & 3
emundãs argentum, & purgabit filios Leui,
& colabit eos quaſi aurũ & quaſi argentum,
& erunt Domino offerẽtes ſacrificia in iuſti
tia. ‡ Et placebit Domino ſacrificium Iuda, 4
& Ieruſalẽ ſicut dies ſeculi & ſicut anni an-
tiqui.‡Et accedam ad vos in iudicio, & ero 5
teſtis velox maleficis & adulteris , & periu-
ris, & qui calũniantur mercedẽ mercenarij,
*& humi-liant *viduas & pupillos , & opprimunt peregri-
num,nec timuerũt me,dicit Dominus exer-
cituum.‡Ego enim Dominus,& nõ mutor: 6
& vos filij Iacob non eſtis conſumpti . ‡ A 7
diebus enim patrum veſtrorum receſsiſtis à B
Zach.1.a.3. legitimis meis,& non cuſtodiſtis.‖Reuerti-
mini ad me,& reuertar ad vos, dicit Domi-
nus exercituum. Et dixiſtis: In quo reuerte-
mur? ‡Si affiget homo Deum,quia vos con- 8
*confixi-mus.6. figitis me?Et dixiſtis, In quo*configimus te?
In decimis , & in primitijs . ‡ Et in penuria 9
vos maledicti eſtis, & me vos configitis gẽs C
tota. ‡Inferte omnẽ decimã in horreũ: & ſit 10
cib⁹ in domo mea,& probate me ſuper hoc,
dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cata-
ractas cæli, & effudero vobis benedictionem
vſq; ad abundantiam,‡& increpabo pro vo- 11
bis deuorantem,& non corrumpet fructum
terræ veſtræ : nec erit ſterilis vinea in agro,
dicit Dñs exercituum.‡Et beatos vos dicent 12
omnes gentes:eritis enim vos terra deſyde-
Iob.21.b.14 rabilis,dicit Dñs exercituũ. ‡ ‖Inualuerunt 13
Eſa.58.a.2. ſuper me verba veſtra, dicit Dominus. ‡ Et 14
dixiſtis,Quid locuti ſum⁹ cõtra te? Dixiſtis, D
Van⁹ eſt qui ſeruit Deo: & quod emolumẽ-
tũ quia cuſtodiuimus præcepta eius, & quia
ambulauimus triſtes corã Domino exerci-
tuum?‡ergo nũc beatos dicimus arrogãtes: 15
ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatẽ,&
tentauerunt Deum & ſalui facti ſunt.‡Tunc 16
locuti ſunt timentes Dominum vnuſquiſq;
cum proximo ſuo: & attendit Dñs,& audi-
uit: & ſcriptus eſt liber monimẽti corã eo ti-
mentibus Dñm , & cogitantibus nomẽ eius.
17 ‡Et erunt mihi, ait Dñs exercituum , in die
qua ego facio in peculiũ. & parcam eis,ſicut
18 parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. ‡Et cõuer-
temini, & videbitis quid ſit inter iuſtũ & im-
piũ:& inter ſeruiẽtẽ Deo, & nõ ſeruiẽtẽ ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccẽſa quaſi ca-
A minus: & erunt omnes ſuperbi,& om-
nes facientes impietatẽ ſtipula:& inflãmabit
eos dies veniẽs,dicit Dominus exercituum,
quæ nõ derelinquet eis radicem & germen.
2 ‡‖Et orietur vobis timẽtibus nomẽ meum Zach.3.c.8.
Sol iuſtitiæ,& ſanitas in pẽnis eius: & egre- 6.d.11.
diemini , & ſalietis ſicut vituli de armento. Luc.1.g.78.
3 ‡Et calcabitis impios,cùm fuerint cinis ſub
B planta pedũ veſtrorum in die qua ego facio,
4 dicit Dñs exercituum. ‡ ‖ Mementote legis Exod.20.
Moyſi ſerui mei, quam mãdaui ei in Horeb Deut.4.5.6
5 ad omnẽ Iſraël præcepta & iudicia. ‡‖Ecce Mat.11.b.14
ego mittã vobis Eliam prophetã, antequam 17.b.10.
veniat dies Domini magnus & horribilis. Mar.9.b.11.
6 ‡Et conuertet cor patrum ad filios, & cor Luc.1.b.17.
filiorum ad patres eorum:ne fortè veniam, 9.a.8.
& percutiam terram anathemate.

# LIBER PRIMVS
## MACHABAEORVM.

### CAP. I.

1 ET factum eſt , poſtquam percuſsit
A Alexander Philippi Macedo, qui
primus regnauit in Græcia,egreſſus
de terra Cethim, Darium regem Perſarum
2 & Medorum : ‡conſtituit prælia multa , &
obtinuit omnium munitiones, & interfecit
3 reges terræ : ‡ & pertranſijt vſque ad fines
terræ, & accepit ſpolia multitudinis Gẽtiũ:
4 & ſiluit terra in conſpectu eius.‡Et congre-
gauit virtutem, & exercitum fortẽ nimis:&
5 exaltatũ eſt & eleuatũ cor eius: ‡& obtinuit
regiones Gentium,& tyrannos : & facti ſunt
6 illi in tributum. ‡ Et poſt hæc decidit in le-
7 ctum,& cognouit quia moreretur. ‡ Et vo-
cauit pueros ſuos nobiles , qui ſecum erant
nutriti à iuuentute:& diuiſit illis regnũ ſuũ,
8 cùm adhuc viueret.‡Et regnauit Alexander
9 annis duodecim,& mortu⁹ eſt. ‡Et obtinue-
runt pueri eius regnum,vnuſquiſque in loco
10 ſuo: ‡& impoſuerunt omnes ſibi diademata
poſt mortem eius,& filij eorũ poſt eos annis
multis , & multiplicata ſunt mala in terra:
11 ‡Et exijt ex eis radix *peccatrix Antiochus *peccati
B illuſtris,filius Antiochi regis qui fuerat Ro-
mæ obſes: & regnauit in anno centeſimo tri-
12 ceſimoſeptimo regni Græcorum.‡In diebus
illis exierunt ex Iſraël filij iniqui,& ſuaſerũt
multis,dicẽtes,Eamus, & diſponamus teſta-
mẽtum cum Gentibus quæ circa nos ſunt:
quia ex quo receſsimus ab eis , inuenerunt
13 nos multa mala. ‡ Et bonus viſus eſt ſer-
14 mo in oculis eorum. ‡ Et deſtinauerunt ali-
qui de

qui de populo,& abierũt ad regem: & dedit
illis poteſtatem,vt facerẽt Iuſtitiã Gentium.
‡Et ædificauerunt gymnaſiũ in Ieroſolymis 15
ſacnndum leges nationum:‡Et fecerunt ſibi 16
præputia,& receſſerunt à teſtamento ſancto,
& iuncti ſunt Nationibus,& venundati ſunt
vt facerẽt malum.‡Et paratum eſt regnum 17
in conſpectu Antiochi , & cœpit regnare in
terra-Aegypti,vt regnaret ſuper duo regna.
‡Et intrauit in Aegyptũ in multitudine gra- 18
ui , in curribus & elephantis , & equitibus, C
& copioſa nauiũ multitudine:‡& conſtituit 19
bellũ aduerſus Ptolemæum regẽ Aegypti,&
verit⁹ eſt Ptolemæus à facie eius, & fugit,&
eeciderunt vulnerati multi. ‡Et cõprehẽdit 20
ciuitates munitas in terra-Aegypti:& acce-
pit ſpolia terræ-Aegypti.‡Et cõuertit Antio 21
chus,poſtquã percuſsit Aegyptum in centeſi-
mo & quadrageſimo & tertio anno:& aſcen-
dit ad Iſrael,‡& aſcendit Ieroſolymã in mul- 22
titudine graui.‡Et intrauit in ſanctificationẽ 23
cum ſuperbia,& accepit altare aureũ,& can-
delabrũ luminis, & vniuerſa vaſa ei⁹,& mẽ-
ſam propoſitionis,& libatoria, & phialas, &
mortariola aurea,& velũ,& coronas,& orna-
mentum aureum quod in facie templi erat:
& comminuit omnia . ‡ Et accepit argen- 24
tum & aurum & vaſa concupiſcibilia: & ac-
cepit theſauros occultos quos inuenit : & D
ſublatis omnibus abijt in terram ſuam. ‡ Et 25
fecit cædem hominum, & locutus eſt in ſu-
perbia magna . ‡ Et factus eſt planctus ma- 26
gnus in Iſrael,& in omni loco eorum : ‡ & 27
ingemuerunt principes & ſeniores, & iuue-
nes,& virgines infirmati ſunt ; & ſpecioſitas
mulierum immutata eſt. ‡Omnis maritus 28
ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in tho-
ro maritali,lugebant: ‡& commota eſt terra 29
ſuper habitantes in ea , & vniuerſa domus
Iacob induit confuſionem . ‡ Et poſt duos 30
annos dierum miſit rex principem tributo-
rum in ciuitates Iuda,& venit Ieruſalẽ cum
turba magna.‡Et locut⁹ eſt ad eos verba pa- 31
cifica in dolo : & crediderũt ei.‡Et irruit ſu- 32
per ciuitatem repentè, & percuſsit eã plaga
magna , & perdidit populũ multũ ex Iſrael.
‡Et accepit ſpolia ciuitatis & ſuccendit eam 33
igni, & deſtruxit domos eius,& muros eius
in circuitu:‡& captiuas duxerũt mulieres,& 34
natos,& pecora poſſederunt. ‡Et ædificaue- 35
rũt ciuitatem Dauid muro magno,& firmo,
& turribus firmis, & facta eſt illis in arcem:
‡& poſuerunt illic gentem peccatricem vi- 36
ros iniquos, & conualuerunt in ea. ‡& po- 37
ſuerunt arma , & eſcas , & congregauerunt E
ſpolia Ieruſalem,& repoſuerunt illic:& facti
ſunt in laqueum magnum . ‡ Et factum eſt 38
hoc ad inſidias ſanctificationis, & in diabo-
lum malum in Iſrael : ‡& effuderunt ſan- 39
guinem innocentem per circuitum ſanctifi-
cationis , & contaminauerunt ſanctificatio-
nem . ‡ Et fugerunt habitatores Ieruſalem 40
propter eos,& facta eſt habitatio exterorum,
& facta eſt extera ſemini ſuo,& nati eius re-
liquerunt eam . ‡ Sanctificatio eius deſolata 41
Tob.2.b.6. eſt ſicut ſolitudo,‖ dies feſti ei⁹ cõuerſi ſunt
Amos 8.c.10 in luctum , ſabbatha eius in opprobrium,

42 honores eius in nihilum . ‡ Secundùm glo-
riam eius multiplicata eſt ignominia eius:&
43 ſublimitas eius conuerſa eſt in luctum. ‡ Et
ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo , vt
eſſet omnis populus , vnus : & relinqueret
44 vnuſquiſque legem ſuam . ‡ Et conſenſe-
runt omnes gentes ſecundum verbum regis
45 Antiochi: ‡ & multi ex Iſrael conſenſerunt
ſeruituti eius,& ſacrificauerunt idolis,& co-
46 inquinauerunt ſabbathum. ‡Et miſit rex li-
F bros per manus nuntiorum in Ieruſalem &
in omnes ciuitates Iudæ: vt ſequerentur le-
47 ges Gẽtium terræ, ‡& prohiberent holocau-
ſta & ſacrificia , & placationes fieri in tẽplo
48 Dei, ‡& prohiberent celebrari ſabbathum,&
49 dies ſolennes. ‡ & iuſsit coinquinari ſancta,
50 & ſanctum populum Iſrael . ‡Et iuſsit ædifi-
cari aras,& tẽpla,& idola , & immolari car-
51 nes ſuillas,& pecora communia, ‡ & relin-
quere filios ſuos incircunciſos,& coinquina-
ri animas eorum in omnibus immunditijs
& abominationibus , ita vt obliuiſcerentur
legem,& immutarent omnes iuſtificationes
52 Dei . ‡ Et quicunq; non feciſſent ſecundum
53 verbũ regis Antiochi, morerentur. ‡ Secun-
dum omnia verba hæc ſcripſit omni regno
ſuo : & præpoſuit principes populo qui hæc
54 fieri cogerent.‡Et iuſſerũt ciuitatibus Iudæ
55 ſacrificare.‡Et congregati ſunt multi de po-
pulo ad eos qui dereliquerant legẽ Domini:
56 & fecerunt mala ſuper terram:‡& effugaue-
G runt populum Iſrael in abditis,& in abſcon-
57 ditis fugitiuorum locis.‡Die quintadecima
menſis Caſleu , quinto & quadrageſimo &
centeſimo anno ædificauit rex Antiochus
abominãdum idolum deſolationis ſuper al-
tare Dei , & per vniuerſas ciuitates Iudæ in
58 circuitu ædificauerunt aras: ‡& ante ianuas
domorum,& in plateis incẽdebant thura, &
59 ſacrificabant.‡& libros legis Dei combuſſe-
60 runt igni,ſcindentes eos:‡& apud quẽcunq;
inueniebantur libri teſtamenti Domini , &
quicunque obſeruabat legem Domini , ſe-
cundùm edictum regis trucidabant eum.
61 ‡ In virtute ſua faciebant hæc populo Iſrael
qui inueniebatur in omni menſe & menſe
62 in ciuitatibus . ‡ Et quinta & viceſima die
menſis ſacrificabant ſuper aram quæ erat
63 contra altare . ‡ Et mulieres quæ circunci-
debant filios ſuos , trucidabantur ſecundùm
64 iuſſum regis Antiochi, ‡& ſuſpendebãt pue-
ros à ceruicibus per vniuerſas domos eo-
rum : & eos qui circunciderant illos truci-
65 dabant. ‡Et multi de populo Iſrael definie-
runt apud ſe,vt nõ manducarent immunda:
& elegerunt magis mori quàm cibis coin-
66 quinari immundis:‡& noluerunt infringere
67 legem Dei ſanctam,& trucidati ſunt, ‡& fa-
cta eſt ira magna ſuper populum valde.

CAP. II.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius
A Iohannis filij Simeonis,ſacerdos ex filijs
Ioarim ab Ieruſalem , & conſedit in monte
2 Modin:‡& habebat filios quinq;, Iohãnem,
3 qui cognominabatur Gaddis:‡& Simonem,
4 qui cognominabatur Thaſsi:‡& Iudã,qui vo
5 cabatur Machabæus:‡& Eleazarũ, qui cog-
nomi-

cognominabatur Abarõ: & Ionathã, qui cogno-
minabatur Apphus. ‡Hi viderunt mala quæ 6
fiebant in populo Iuda & in Ieruſalem. ‡Et 7
dixit Mathathias, Væ mihi, vt quid nat⁹ ſum
videre cõtritionem populi mei, & cõtritio-
nem ciuitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm da-
tur in manibus inimicorũ? ‡Sancta in manu 8
extraneorũ facta ſunt: templũ eius ſicut ho-
mo ignobilis. ‡ Vaſa gloriæ eius captiua ab- 9
ducta ſunt: trucidati ſunt ſenes eius in pla-
teis, & iuuenes eius ceciderũt in gladio ini-
micorũ. ‡Quæ gens nõ hæreditauit regnum 10
eius, & nõ obtinuit ſpolia eius? ‡ Omnis cõ- 11
poſitio eius ablata eſt. Quæ erat libera, facta
eſt ancilla. ‡Et ecce ſancta noſtra, & pulchri- 12
tudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & B
coinquinauerũt ea gentes. ‡Quò ergo nobis 13
adhuc viuere? ‡Et ſcidit veſtiméta ſua Ma- 14
thathias, & filij eius: & operuerũt ſe ciliciis,
& planxerunt valde. ‡Et venerunt illuc qui 15
miſſi erãt à rege Antiocho, vt cogerent eos
qui confugerãt in ciuitatẽ Modin, immola-
re, & accẽdere thura, & à lege Dei diſcedere.
‡Et multi de populo Iſrael cõſentientes ac- 16 E
ceſſerunt ad eos: ſed Mathathias & filij eius
cõſtanter ſteterũt. ‡Et reſpõdentes qui miſſi 17
erant ab Antiocho, dixerũt Mathathiæ, Prin-
ceps & clariſſimus & magnus es in hac ci-
uitate, & ornatus filiis & fratribus. ‡ergo ac- 18
cede prior, & fac iuſſum regis, ſicut fecerunt
omnes gentes, & viri Iuda, & qui remanſe-
runt in Ieruſalem: & eris tu, & filij tui inter
amicos regis, & amplificatus auro & argẽto,
& muneribus multis. ‡ Et reſpõdit Matha- 19
thias: & dixit magna voce, Etſi omnes gen-
tes regi Antiocho obediũt, vt diſcedãt vnuſ-
quiſque à ſeruitute legis patrum ſuorum, &
conſentiant mandatis eius: ‡ego & filij mei, 20
& fratres mei obediemus legi patrũ noſtro-
rum. ‡propitius ſit nobis Deus: nõ eſt nobis 21
vtile relinquere legẽ, & iuſtitias Dei. ‡ non 22
audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrifi- C
cabimus, tranſgredientes legis noſtræ mãdata,
vt eam⁹ altera via. ‡Et vt ceſſauit loqui ver 23 F
ba hæc, acceſſit quidã Iudæus in omniũ ocu
lis ſacrificare idolis ſuper aram in ciuitate
Modin ſecundũ iuſſum regis: ‡& vidit Ma- 24
thathias, & doluit, & contremuerunt renes
eius, & accenſus eſt furor eius ſecundùm iu-
dicium legis, & inſiliens trucidauit eum ſu-
per aram: ‡ſed & virum quẽ rex Antiochus 25
miſerat, qui cogebat immolare, occidit in
ipſo tempore, & aram deſtruxit, ‡& zelatus 26
eſt legem ‖ſicut fecit Phinees Zamri filio Sa- Nu.25.b.7. c.13.
lomi. ‡Et exclamauit Mathathias voce ma- 27
gna in ciuitate dicẽs, Omnis qui zelum ha-
bet legis ſtatuens teſtamentũ, exeat poſt me.
‡Et fugit ipſe, & filij eius in montes, & reli- 28
querunt quæcunque habebant in ciuitate.
‡Tũc deſcenderũt multi quærẽtes iudicium 29
& iuſtitiã in deſertũ: ‡& ſederunt ibi ipſi, & 30
filij eius, & mulieres eorũ, & pecora eorum:
quoniã ᵃinundauerunt ſuper eos mala. ‡Et 31 ᵃindurauerunt in.
renunciatum eſt viris regis, & exercitui qui D
erant in Ieruſalem ciuitate Dauid, quoniam
diſceſſiſſent viri quidam, qui diſsipauerunt
mandatum regis in loca occulta in deſerto,

32 & abiiſſent poſt illos multi. ‡Et ſtatim per-
rexerunt ad eos, & conſtituerunt aduerſus
33 eos prælium in die ſabbathorum, ‡ & dixe-
runt ad eos, Reſiſtitis & nunc adhuc? exite,
& facite ſecundùm verbum regis Antiochi,
34 & viuetis. ‡Et dixerunt, Non exibimus, ne-
que faciemus verbum regis, vt polluamus
35 diem ſabbathorum. ‡ Et concitauerunt ad-
36 uerſus eos prælium. ‡ Et non reſponderunt
eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppi-
37 lauerunt loca occulta: ‡dicentes, Moriamur
omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt
ſuper nos cælum & terra quòd iniuſtè per-
38 ditis nos. ‡Et intulerunt illis bellum ſabba-
this: & mortui ſunt ipſi & vxores eorum, &
filij eorum & pecora eorum vſq; ad mille
39 animas hominũ. ‡ Et cognouit Mathathias
& amici eius, & luctum habuerũt ſuper eos
40 valde. ‡Et dixit vir proximo ſuo, Si omnes
fecerimus ſicut fratres noſtri fecerũt, & non
pugnauerimus aduerſus gentes pro anima-
bus noſtris & iuſtificationibus noſtris: nunc
41 citius diſperdent nos à terra. ‡Et cogitaue-
E runt in die illa, dicentes, Omnis homo qui-
cunq; venerit ad nos in bello die ſabbatho-
rum, pugnemus aduerſus eum: & non mo-
riemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres no
42 ſtri in occultis. ‡Tunc congregata eſt ad eos
ſynagoga ᵃIudæorũ fortis viribus ex Iſrael, ᵃAſidæorum 3.
43 omnis voluntarius in lege: ‡ & omnes qui
fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & factã
44 ſunt illis ad firmamentum. ‡Et collegerunt
exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira
ſua, & viros iniquos in indignatione ſua, &
cæteri fugerunt ad nationes, vt euaderent.
45 ‡ Et circuiuit Mathathias, & amici eius, &
46 deſtruxerũt aras: ‡& circunciderunt pueros
incircũciſos quotquot inuenerũt in finibus
47 eorũ: & in fortitudine. ‡Et perſecuti ſunt fi-
lios ſuperbiæ, & proſperatũ eſt opus in ma-
48 nibus eorũ: ‡ & obtinuerunt legẽ de mani-
bus gentiũ, & de manibus regũ: & nõ dede-
49 runt cornu peccatori. ‡ Et appropinquaue-
F runt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis
ſuis, Nunc cõfortata eſt ſuperbia, & caſtiga-
tio, & tẽpus euerſionis, & ira indignationis:
50 ‡ Nunc ergo ô filij æmulatores eſtote legis,
& date animas veſtras pro teſtamento patrũ
51 veſtrorũ, ‡ & mementote operum patrum,
quæ fecerunt in generationibus ſuis: & ac-
cipietis gloriam magnã, & nomen æternum.
52 ‡ ‖Abraham nónne in tentatione inuentus Gen.12.a.5. b.9.
eſt fidelis, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam?
53 ‡Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodiuit Ge.41. e.40
mandatum: & factus eſt dominus Aegypti. Nu.25. b.7. c.13.
54 ‡ ‖Phinees pater noſter, zelando zelum Dei,
accepit teſtamentum ſacerdotij æterni. Ecc.45.d.18.
55 ‡ ‖ Ieſus dum impleuit verbum, factus eſt Ioſ.1.a.2.
56 dux in Iſrael. ‡ ‖ Caleb dum teſtificatur in Iud.14.a.6.
57 eccleſia, accepit hæreditatem. ‡ ‖ Dauid in Ioſ.14.d.14.
ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni 2.reg.2.a.4.
58 in ſecula. ‡‖Elias dum zelat zelum legis, re- 4.reg.2.b.11
59 ceptus eſt in cælum. ‡‖Ananias & Azarias & Dan.3.b.16 c.24.
Miſael, credentes, liberati ſunt de flamma.
60 ‡ ‖ Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt Dan.9.f.22.
61 de ore leonum. ‡Et ita cogitate per genera-
tionem & generationem: quia omnes qui
ſperant

ſperant in eum, non infirmantur. ‡Et à ver- 62
bis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria
eius, ſtercus & vermis eſt: ‡hodie extollitur, 63
& cras nõ inuenietur: quia conuerſus eſt in G
terram ſuam, & cogitatio eius periit. ‡Vos 64
ergo filij cõfortamini, & viriliter agite in le-
ge: quia *in ipſa glorioſi eritis. ‡Et ecce Si- 65
mon frater veſter, ſcio quòd vir conſilij eſt:
ipſum audite ſemper, & ipſe erit vobis pa-
ter. ‡ Et Iudas Machabæus fortis viribus à 66
iuuentute ſua, ſit vobis princeps militiæ, &
ipſe aget bellũ populi. ‡Et adducetis ad vos 67
omnes factores legis: & vindicate vindictam
populi veſtri. ‡ Retribuite retributionem 68
Gentibus, & intendite in præceptum legis.
‡Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres 69
ſuos. ‡ Et defunctus eſt anno centeſimo & 70
quadrageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis
ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Mo-
din, & planxerunt eum omnis Iſrael planctu
magno.

*...cum ſece-
ritis quæ
vobit præ-
cepta ſunt
in lege à
Domino
Deo veſtro,

## CAP. III.

ET ſurrexit Iudas qui vocabatur Macha- 1
bæus filius eius pro eo: ‡& adiuuabant 2
eum omnes fratres eius, & vniuerſi qui ſe A
cõiunxerant patri eius, & præliabantur præ-
lium Iſrael cum lætitia. ‡Et dilatauit gloriã 3
populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas,
& ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, &
protegebat caſtra gladio ſuo. ‡Similis factus 4
eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus
leonis rugiens in venatione. ‡ Et perſequu- 5
tus eſt iniquos perſcrutans eos: & qui con-
turbabãt populum ſuũ, eos ſuccendit flãmis:
‡& repulſi ſunt inimici ei' præ timore eius, 6
& omnes operarij iniquitatis conturbati
ſunt: & directa eſt ſalus in manu eius. ‡ Et 7
exacerbabat reges multos, & lætificabat Ia-
cob in operibus ſuis, & in ſeculũ memoria
eius in benedictione. ‡Et perambulabat ci- 8
uitates Iuda, & perdidit impios ex eis, & a-
uertit iram ab Iſrael. ‡Et nominatus eſt vſq; 9
ad nouiſſimũ terræ, & cõgregauit pereuntes. B
‡Et congregauit Apollonius Gẽtes, & à Sa- 10
maria virtutem multam & magnã, ad bel-
landum contra Iſrael. ‡Et cognouit Iudas, & 11
exiit obuiam illi: & percuſſit, & occidit il-
lum, & ceciderũt vulnerati multi, & reliqui
fugerunt. ‡& accepit ſpolia eorũ, & gladium 12
Apollonij abſtulit Iudas, & erat pugnans in
eo omnibus diebus. ‡Et audiuit Seron prin- 13
ceps exercitus Syriæ quòd cõgregauit Iudas
congregationem fideliũ & eccleſiam ſecum,
‡& ait, Faciam mihi nomen, & glorificabor 14
in regno, & debellabo Iudam, & eos qui cũ
ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum Regis. ‡Et 15
præparauit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra
impiorum fortes auxiliarij, vt facerent vin-
dictam in filios Iſrael. ‡ Et appropinquaue- 16
runt vſq; ad Beth-horon: & exiuit Iudas ob-
uiam illi cũ paucis. ‡Vt autẽ viderunt exer- 17
citum venientem ſibi obuiam, dixerunt Iu- C
dæ, Quomodo poterimus pauci pugnare cõ-
tra multitudinem tantam, & tam fortem, &
nos fatigati ſumus ieiunio hodie? ‡Et ait Iu- 18
das: Facile eſt cõcludi multos in manu pau-
corum: & non eſt differentia in cõſpectu Dei
cæli liberare in multis & in paucis: ‡quo- 19
niam non in multitudine exercitus victoria
20 belli, ſed de cælo fortitudo eſt. ‡Ipſi veniunt
ad nos in multitudine cõtumaci & ſuperbia,
vt diſperdant nos, & vxores noſtras, & filios
21 noſtros, & vt ſpolient nos. ‡nos verò pugna-
bimus pro animabus noſtris, & legibus no-
22 ſtris: ‡& ipſe Dominus conteret eos ante fa-
ciem noſtram. vos autem ne timueritis eos.
23 ‡Vt ceſſauit autẽ loqui, inſiluit in eos ſubi-
to: & contritus eſt Seron, & exercitus eius in
24 conſpectu ipſius: ‡ & perſecutus eſt eum in
deſcenſu Beth-horon vſq; in campũ, & ceci-
derunt ex eis octingenti viri, reliqui autem
25 fugerunt in terrã Philiſthiim. ‡Et cecidit ti-
mor Iudæ ac fratrum eius, & formido ſuper
26 omnes gentes, in circuitu eorũ: ‡& peruenit
ad regem nomẽ eius, & de præliis Iudæ nar-
27 rabant omnes gentes. ‡Vt audiuit autem rex
Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo:
D & miſit, & congregauit exercitum vniuerſi
28 regni ſui, caſtra fortia valde: ‡& aperuit
ærarium ſuũ, & dedit ſtipendia exercitui in
annum: & mandauit illis, vt eſſent parati ad
29 omnia. ‡ Et vidit quòd defecit pecunia de
theſauris ſuis, & tributa regionis modica
propter diſſenſionẽ & plagam quam fecit in
terra, vt tolleret legitima quæ erãt à primis
30 diebus. ‡ & timuit ne nõ haberet vt ſemel &
bis in ſumptus & donaria quæ dederat antè
larga manu: & abundauerat ſuper reges qui
31 ante eum fuerant. ‡Et cõſternatus erat ani-
mo valde, & cogitauit ire in Perſidem, & ac-
cipere tributa regionum, & congregare ar-
32 gentum multum. ‡ Et reliquit Lyſiam ho-
minẽ nobilem de genere regali, ſuper nego-
tia regia, à flumine Euphrãte vſque ad flu-
33 men Aegypti: ‡& vt nutriret Antiochum fi-
34 lium ſuum, donec rediret. ‡ Et tradidit ei
medium exercitum & elephantos: & mãda-
uit ei de omnibus quæ volebat, & de inha-
35 bitãtibus Iudæam & Ieruſalem: ‡& vt mit-
E teret ad eos exercitum, ad conterendam &
extirpãdam virtutem Iſrael, & reliquias Ie-
ruſalem, & auferendam memoriam eorum
36 de loco: ‡& vt conſtitueret habitatores filios
alienigenas in omnib' finibus eorũ, & ſorte
37 diſtribueret terram eorum. ‡ Et rex aſſum-
pſit partẽ exercitus reſidui, & exiuit ab An-
tiochia ciuitate regni ſui anno centeſimo &
quadrageſimo ſeptimo: & transfretauit Eu-
phrãten flumen, & perambulabat ſuperiores
38 regiones. ‡ Et elegit Lyſias Ptolemæum fi-
lium Dorymini, & Nicanorem & Gorgiam,
39 viros potẽtes ex amicis regis: ‡& miſit cum
eis quadraginta millia virorum, & ſeptem
millia equitum: vt venirent in terrã Iuda, &
diſperderent eam ſecundum verbum regis.
40 ‡ Et proceſſerunt cum vniuerſa virtute ſua,
& venerunt, & applicuerunt Emmaum in
41 terra campeſtri. ‡ Et audierunt mercatores
regionum nomen eorum: & acceperunt ar-
gentum & aurum multum valde, & pueros:
& venerunt in caſtra, vt acciperent filios Iſ-
rael in ſeruos, & additi ſunt ad eos exercitus
42 Syriæ, & terræ alienigenarum. ‡Et vidit Iu-
F das, & fratres eius, quia multiplicata ſunt
mala, & exercitus applicabant ad fines eorũ,

& co-

& cognouerunt verba regis quæ mandauit
populo facere in interitũ & conſummationẽ:
‡ & dixerunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuum, 43
Erigamus deiectionẽ populi noſtri, & pugne
mus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris. ‡ Et 44
cõgregatus eſt conuentus, vt eſſent parati in
prælium: & vt orarent & peterent miſericor-
diam & miſerationes. ‡ Et Ieruſalem nõ ha- 45
bitabatur, ſed erat ſicut deſertũ: non erat qui
ingrederetur & egrederetur de natis eius: &
ſanctũ conculcabatur: & filij alienigenarum
erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: &
ablata eſt voluptas à Iacob, & defecit ibi ti-
bia & cithara. ‡ Et congregati ſunt, & vene- 46
runt in Maſpha contra Ieruſalem: quia locus
orationis erat in Maſpha antè in Iſrael. ‡ Et 47
ieiunauerũt illa die, & induerunt ſe ciliciis,
& cinerẽ impoſuerunt capiti ſuo: & diſcide-
runt veſtimenta ſua, ‡ & expanderunt libros 48
legis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimili-
tudinẽ ſimulachrorum ſuorum: ‡ & attule- 49
runt ornamenta ſacerdotalia, & primitias &
decimas, & ſuſcitauerunt Nazaræos, qui im-
pleuerant dies: ‡ & clamauerũt voce magna 50
in cælũ, dicentes, Quid faciemus iſtis, & quò G
eos ducemus? ‡ & ſancta tua cõculcata ſunt, 51
& contaminata ſunt, & ſacerdotes tui facti
ſunt in luctũ & in humilitatẽ: ‡ & ecce Na- 52
tiones conuenerunt aduerſum nos, vt nos
diſperdant: tu ſcis quæ cogitãt in nos. ‡ Quo- 53
modo poterimus ſubſiſtere ante faciẽ eorũ,
niſi tu Deus adiuues nos? ‡ Et tubis exclama 54
uerunt voce magna. ‡ Et poſt hæc conſtituit 55
Iudas duces populi, tribunos & cẽturiones,
Deu.20.a.5. b.6. & pentacontarchos, & decuriones. ‡ ‖ Et di- 56
xit his qui ædificabant domos, & ſponſabant
Iudic.7.a.3. vxores, & plantabant vineas, & formidoloſi
ſi, vt redirent vnuſquiſque in domum ſuam
ſecundũ legem. ‡ Et mouerũt caſtra, & col- 57
locauerunt ad Auſtrum Emmaum. ‡ Et ait 58
Iudas, Accingimini, & eſtote filij potentes, &
eſtote parati in manè: vt pugnetis aduerſus
nationes has, quæ conuenerunt aduerſus nos
diſperdere nos & ſancta noſtra: ‡ quoniã me- 59
lius eſt nos mori in bello, quàm videre mala
gentis noſtræ & ſanctorum. ‡ Sicut autẽ fue- 60
rit voluntas in cælo, ſic fiat.

## CAP. IIII.

ET aſſumpſit Gorgias quinq; millia vi- 1
rorum, & mille equites electos: & mo- A
uerunt caſtra nocte, ‡ vt applicarent ad ca- 2
ſtra Iudæorum, & percuterent eos ſubito. &
filij qui erant ex arce, erant illis duces. ‡ Et 3
audiuit Iudas, & ſurrexit ipſe & potentes
percutere virtutem exercituum regis, qui
erant in Emmaum. ‡ Adhuc enim diſperſus 4
erat exercitus à caſtris. ‡ Et venit Gorgias 5
in caſtra Iudæ noctu, & neminem inuenit, &
quærebat eos in montibus: quoniam dixit,
Fugiũt hi à nobis. ‡ Et cùm dies factus eſſet, 6
apparuit Iudas in campo cum tribus milli-
bus virorum tantum: qui tegumenta & gla-
*vt volebant dios non habebant *: ‡ & viderunt caſtra 7
Gentium valida, & loricatos, & equitatus in
circuitu eorum, & hi docti ad prælium. ‡ Et 8
ait Iudas viris qui ſecum erant, Ne timueri-
tis multitudinem eorum, & impetum eorũ
9 ne formidetis. ‡ ‖ Mementote qualiter ſalui Exo.14.b.9. a.22.
facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm
ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo.
10 ‡ Et nunc clamemus in cælum: & miſere-
bitur noſtri Dominus, & memor erit teſta-
B menti patrum noſtrorum, & conteret exer-
11 citum iſtum, ante faciem noſtram hodie: ‡ &
ſcient omnes gentes quia eſt qui redimat &
12 liberet Iſraël. ‡ Et eleuauerunt alienigenæ
oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex ad-
13 uerſo. ‡ Et exierunt de caſtris in prælium,
& tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda.
14 ‡ Et congreſsi ſunt: & contritæ ſunt Gen-
15 tes, & fugerunt in campum. ‡ Nouiſsimi
autem omnes ceciderunt in gladio, & perſe-
quuti ſunt eos vſque Gezeron, & vſque in
campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: & ce-
ciderunt ex illis vſque ad tria millia viro-
16 rũ. ‡ Et reuerſus eſt Iudas, & exercitus eius
17 ſequens eum. ‡ Dixitque ad populum, Non
concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos
18 eſt, ‡ & Gorgias & exercitus eius prope nos
in monte: ſed ſtate nunc cõtra inimicos no-
ſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſtea ſpo
19 lia ſecuri. ‡ Et adhuc loquente Iuda hæc, ec-
ce apparuit pars quædã proſpiciens de mon-
20 te. ‡ Et vidit *quòd in fugam conuerſi ſunt *Gorgias
*& ſuccenderunt caſtra. fumus enim qui *ſui
21 videbatur, declarabat quod factũ eſt. ‡ Qui-
C bus illi cõſpectis timuerunt valde, aſpicien-
tes ſimul & Iudam & exercitum in campo
22 paratum ad prælium. ‡ Et fugerunt omnes
23 in campum alienigenarum: ‡ & Iudas re-
uerſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt
aurum multum, & argentum, & hyacinthũ,
24 & purpuram marinam, & opes magnas. ‡ Et
conuerſi hymnum canebant, & benedicebãt
Deum in cælum, quoniam bonus eſt, quo-
25 niam in ſeculum miſericordia eius. ‡ Et fa-
cta eſt ſalus magna in Iſraël, in die illa.
26 ‡ Quicunque autem alienigenarum euaſe-
runt, venerunt & nuntiauerunt Lyſiæ vni-
27 uerſa quæ acciderant. ‡ Quibus ille auditis,
conſternatus animo deficiebat: quòd non
qualia voluit, talia contigerunt in Iſraël, &
28 qualia mandauit rex. ‡ Et ſequenti anno cõ-
gregauit Lyſias virorum electorum ſexagin-
ta millia, & equitum quinque millia, vt de-
29 bellaret eos. ‡ Et venerunt in Iudæam, &
caſtra poſuerunt in Beth-horon, & occur-
rit illis Iudas cum decem millibus viris.
30 ‡ Et viderunt exercitum fortem, & orauit,
D & dixit, Benedictus es ſaluator Iſraël, ‖ qui Iere.17.f.51.
contriuiſti impetum potentis in manu ſerui
tui Dauid, & ‖ tradidiſti caſtra alienigenarũ Iere.14.b.13.
in manu Ionathæ filij Saul, & armigeri eius.
31 ‡ Conclude exercitum iſtum in manu po-
puli tui Iſraël, & confundantur in exercitu
32 ſuo & equitibus. ‡ Da illis formidinem, & ta-
beſac audaciam virtutis eorum, & commo-
33 ueantur contritione ſua. ‡ Deiice illos gla-
dio diligentium te: & collaudent te omnes
34 qui nouerunt nomen tuum in hymnis. ‡ Et
commiſerunt prælium: & ceciderunt de exer-
35 citu Lyſiæ quinque millia virorum. ‡ Videns
autem Lyſias fugam ſuorum, & Iudæorum
audaciam, & quòd parati ſunt aut viuere aut
mori

mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit mi
lites, vt multiplicati rurſus venirent in Iu-
dæam. ‡ Dixit autẽ Iudas, & fratres eius, Ec- 36
ce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus
nunc mundare ſancta, & renouare. ‡ Et cõgre 37
gatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in
montẽ Sion. ‡ Et viderũt ſanctificationẽ de- 38 A
ſertam, & altare prophanatum, & portas ex- E
uſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu
vel in montibus, & paſtophoria diruta. ‡ Et 39
ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt plan
ctu magno, & impoſuerunt cinerẽ ſuper ca-
put ſuum: ‡ & ceciderunt in faciem ſuper ter 40
ram, & exclamauerũt tubis ſignorum, & cla-
mauerunt in cælum. ‡ Tunc ordinauit Iudas 41
viros, vt pugnarent aduerſus eos qui erãt in
arce, donec emundarent ſancta. ‡ Et elegit ſa- 42
cerdotes ſine macula, voluntatem habentes
in lege Dei: ‡ & mundauerũt ſancta, & tule- 43
runt lapides contaminationis in locum im-
mundũ. ‡ Et cogitauit de altari holocauſto- 44
rum quod prophanatũ erat, quid de eo face-
ret. ‡ Et incidit illis conſiliũ bonũ, vt deſtrue 45
rent illud: ne fortè illis eſſet in opprobrium,
quia contaminauerunt illud Gentes, & de-
moliti ſunt illud. ‡ Et repoſuerunt lapides in 46
monte domus in loco apto, quoadusque ve- F
niret propheta, & reſponderet de eis. ‡ Et ac- 47
ceperunt lapides integros ſecundũ legem, &
ædificauerunt altare nouum ſecundum illud
quod fuit prius: ‡ & ædificauerunt ſancta, & 48
quæ intra domũ erant intrinſecus: & ædem,
& atria ſanctificauerunt. ‡ Et fecerunt vaſa 49
ſancta noua, & intulerunt cãdelabrum, & al-
tare incenſorum, & menſam in templũ. ‡ Et 50
incenſum poſuerunt ſuper altare, & accen-
derunt lucernas quæ ſuper candelabrũ erãt,
& lucebant in templo. ‡ Et poſuerunt ſuper 51
menſam panes, & appenderunt vela, &
cõſummauerunt omnia opera quæ fecerant.
‡ ¶ Et ante matutinum ſurrexerunt quinta 52
2.Ma.10.a.5 & viceſima die menſis noni (hic eſt menſis
Menſis noni, qui Caſleu eſt. Caſleu) centeſimi quadrageſimi octaui an-
ni: ‡ & obtulerunt ſacrificium ſecundum le- 53
gem ſuper altare holocauſtorũ nouum quod
fecerunt. ‡ Secundum tempus & ſecundum 54
diem in qua contaminauerunt illud gentes, G
in ipſa renouatum eſt in canticis, & citharis,
& cinyris, & in cymbalis. ‡ Et cecidit omnis 55
populus in faciem, & adorauerunt & bene-
dixerunt in cælum eum, qui proſperauit eis.
Ioh.10.c.22. ‡ ¶ Et fecerunt dedicationem altaris diebus 56
octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia,
& ſacrificium ſalutaris & laudis. ‡ Et orna- 57
uerunt faciem templi coronis aureis & ſcu-
tulis: & dedicauerunt portas & paſtophoria,
Ioh.10.c.22. & impoſuerunt eis ianuas. ‡ ¶ Et facta eſt læ- 58
titia in populo magna valde, & auerſum eſt
opprobrium Gentium. ‡ Et ſtatuit Iudas & 59
fratres eius & vniuerſa eccleſia Iſrael, vt aga
tur dies dedicationis altaris in temporibus
ſuis ab anno in annum per dies octo à quin-
Menſis Caſleu. ta & viceſima die menſis Caſleu, cum lætitia
& gaudio. ‡ & ædificauerunt in tempore illo 60
montem Sion, & per circuitum muros al-
tos & turres firmas: nequando venirent Gen
tes, & conculcarent eũ ſicut antea fecerunt.

61 ‡ Et collocauit illic exercitum, vt ſeruarent
eum, & muniuit eum ad cuſtodiendã Beth-
ſuram, vt haberet populus munitionem con
tra faciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum eſt, vt audierunt Gẽtes in cir-
A cuitu quia ædificatum eſt altare & ſan-
2 ctuarium ſicut prius, iratæ ſunt valde: ‡ & co
gitabant tollere genus Iacob qui erant in-
ter eos, & cœperunt occidere de populo, &
3 perſequi. ‡ Et debellabat Iudas filios Eſau in
Idumæa, & eos qui erãt in Arabathane: quia
circunſedebãt Iſraëlitas. & percuſſit eos pla
4 ga magna. ‡ Et recordatus eſt malitiam filio-
rum Bean, qui erant populo in laqueum &
5 in ſcandalum, inſidiantes ei in via. ‡ & con-
cluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad
eos, & anathematizauit eos, & incendit tur-
res eorum igni cũ omnibus qui in eis erant.
6 ‡ Et tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit
manum fortem, & populum copioſum, &
7 Timótheum ducem ipſorum: ‡ & commiſit
cum eis prælia multa, & cõtriti ſunt in con-
8 ſpectu eorum, & percuſſit eos: ‡ & cepit Ga-
zer ciuitatem, & filias eius, & reuerſus eſt
9 in Iudæam. ‡ Et cõgregatæ ſunt Gentes quæ
ſunt in Galaad aduerſus Iſraëlitas qui erant
in finibus eorum, vt tollerent eos: & fuge-
10 runt in Datheman munitionem, ‡ & miſe-
runt literas ad Iudam & fratres eius, dicen-
tes, Congregatæ ſunt aduerſum nos gentes
11 per circuitum, vt nos auferant: ‡ & parant
venire, & occupare munitionem in quam
confugimus: & Timótheus eſt dux exercitus
12 eorum. ‡ Nunc ergo veni, & eripe nos de
manibus eorum, quia cecidit multitudo de
13 nobis. ‡ Et omnes fratres noſtri qui erant in
B. locis Tubin interfecti ſunt: & captiuas duxe
runt vxores eorũ, & natos, & ſpolia, & pere-
14 merunt illic ferè mille viros. ‡ Et adhuc epi-
ſtolæ legebantur, & ecce alij nuntij vene-
runt de Galilæa cõſciſſis tunicis, nuntiantes
15 ſecundum verba hæc: ‡ dicentes conuenisse
aduerſum ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Si-
done: & repleta eſt omnis Galilæa alienige-
16 nis, vt nos conſumant. ‡ Vt audiuit autem
Iudas, & populus ſermones iſtos, cõuenit ec-
cleſia magna cogitare quid facerent fratri-
bus ſuis qui in tribulatione erant, & expu-
17 gnabantur ab eis. ‡ Dixitque Iudas Simóni
fratri ſuo, Elige tibi viros, & vade, & libera
fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater
18 meus Ionathas ibimus in Galaáditim. ‡ Et
reliquit Ioſephum filium Zachariæ, & Aza-
riam duces populi cum reſiduo exercitu in
19 Iudæa ad cuſtodiam, ‡ & præcepit illis, dicẽs,
Præeſtote populo huic: & nolite bellum
committere aduerſum gẽtes, donec reuerta-
20 mur. ‡ Et partiti ſunt Simóni viri tria mil-
lia, vt iret in Galilæam: Iudæ autem octo
21 millia in Galaaditim. ‡ Et abiit Simon in Ga
C lilæam, & commiſit prælia multa cum gen-
tibus: & contritæ ſunt gentes à facie eius, &
22 perſecutus eſt eos vſque ad portam ‡ Pto-
lemaidis. & ceciderunt de gentibus ferè tria
23 millia virorum, & accepit ſpolia eorum, ‡ &
aſſumpſit eos qui erant in Galilæa & in Ar-
batis

batis cum vxoribus & natis, & omnibus quę
erāt illis, & adduxit in Iudæam cum lætitia
magna. ‡ Et Iudas Machabæus & Ionathas 24
frater eius tranſierunt Iordanem, & abierunt
viam trium dierū per deſertū. ‡ Et occurre- 25
rūt eis Nabuthæi, & ſuſceperūt eos pacificè,
& narrauerūt eis omnia quæ acciderant fra-
tribus eorum in Galaaditide, ‡ & quia multi 26
ex eis cōprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, &
in Alimis, & in Caſphor, & Mageth, & Car-
naim. hæ omnes ciuitates munitę, & magnę.
‡ Sed & in cæteris ciuitatibus Galaaditidis 27
tenētur cōprehenſi, & in craſtinū conſtitue-
runt admouere exercitum ciuitatibus his, &
cōprehendere, & tollere eos in vna die. ‡ Et 28
cōuertit Iudas & exercitus eius viam in de-
ſertū Boſor repentè, & occupauit ciuitatē: &
occidit omnē maſculū in ore gladij, & acce-
pit omnia ſpolia eorū, & ſuccendit eā igni.
‡ Et ſurrexerūt inde nocte, & ibant vſque ad 29
munitionē. ‡ Et factū eſt diluculo, cùm ele- 30
uaſſent oculos ſuos, & ecce populus multus, D
cuius non erat numerus, portantes ſcalas &
machinas, vt cōprehenderent munitionē &
expugnabāt eos. ‡ Et vidit Iudas quia cœpit 31
bellū, & clamor belli aſcendit ad cælū ſicut
tuba, & clamor magnus de ciuitate: ‡ & dixit 32
exercitui ſuo, Pugnate hodie pro fratribus
veſtris. ‡ Et venit tribus ordinibus poſt eos, 33
& exclamauerunt tubis, & clamauerunt in
oratione. ‡ Et cognouerunt caſtra Timothei 34
quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie e-
ius: & percuſſerūt eos plaga magna, & ceci-
derūt ex eis in die illa ferè octo millia viro-
rum. ‡ Et diuertit Iudas in Maſpha, & expu- 35
gnauit, & cepit eā: & occidit omnē maſculū
eius, & aſſumpſit ſpolia eius, & ſuccēdit eam
igni. ‡ Inde perrexit, & cepit Casbon & Ma- 36
geth, & Boſor, & reliquas ciuitates Galaadi-
tidis. ‡ Poſt hæc autē verba, congregauit Ti- 37
mótheus exercitum alium, & caſtra poſuit
cōtra Raphon trans torrentē. ‡ Et miſit Iu- 38
das ſpeculari exercitū: & renuntiauerunt ei,
dicentes, Quia conuenerunt ad eum omnes
gentes quæ in circuitu noſtro ſunt, & exer-
citus multus nimis: ‡ & Arabas conduxerūt 39
in auxiliū ſibi, & caſtra poſuerunt trans tor-
rentē, parati ad te venire in prælium. Et abiit
Iudas obuiam illis. ‡ Et ait Timótheus prin- 40
cipibus exercitus ſui, Cùm appropinquaue- E
rit Iudas & exercitus eius ad torrentē aquæ:
ſi tranſierit ad nos prior, nō poterimus ſuſti-
nere eum: quia potēs poterit aduerſum nos.
‡ ſi verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra 41
extra flumen, transfretemus ad eos, & pote-
rimus aduerſus illum. ‡ Vt autem appropin- 42
quauit Iudas ad torrētem aquæ, ſtatuit ſcri-
bas populi ſecus torrentem, & mādauit eis,
dicēs, Neminem hominum reliqueritis, ſed
veniant omnes in prælium. ‡ Et transfreta- 43
uit ad illos prior, & omnis populus poſt eū,
& cōtritæ ſunt omnes gentes à facie eorum,
& proiecerunt arma ſua, & fugerūt ad pha-
num quod erat in Carnaim. ‡ Et occupauit 44
ipſam ciuitatem, & phanum ſuccendit igni
cum omnibus quæ erant in ipſo: & oppreſſa
eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra

45 faciem Iudæ. ‡ Et cōgregauit Iudas vniuer-
ſos Iſraelitas qui erant in Galaaditide, à mi-
nimo vſq; ad maximū, & vxores eorum &
natos, & exercitum magnū valde, vt veni-
46 rent in terrā Iudę. ‡ Et venerūt vſq; Ephron:
& hæc ciuitas magna in ingreſſu poſita, mu-
nita valde, & nō erat declinare ab ea dextera
47 vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat. ‡ Et in-
F cluſerunt ſe qui erant in ciuitate, & obſtru-
xerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Iu-
48 das verbis pacificis, ‡ dicens, ‖ Tranſeamus Num. 20. b.
per terram veſtram, vt eamus in terram no-
ſtram: & nemo vobis nocebit, tantum pedi-
49 bus trāſibimus. Et nolebant eis aperire. ‡ Et
præcepit Iudas prædicari in caſtris, vt appli-
50 carent vnuſquiſq; in quo erat loco. ‡ & ap-
plicuerunt ſe viri virtutis, & oppugnauit
ciuitatem illam tota die & tota nocte. & tra-
51 dita eſt ciuitas in manu eius: ‡ & peremerūt
omnem maſculum in ore gladij, & eradica-
uit eam, & accepit ſpolia eius, & tranſiuit
52 per totam ciuitatem ſuper interfectos. ‡ Et
trāſgreſſi ſunt Iordanem in campo magno,
53 contra faciem Beth-ſan. ‡ Et erat Iudas con-
gregās extremos, & exhortabatur populum
per totam viam, donec venirent in terram
54 Iuda: ‡ & aſcenderunt in montem Sion cum
lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta,
quòd nemo ex eis cecidiſſet donec reuerte-
55 rentur in pace. ‡ Et in diebus quibus erat
Iudas & Ionathas in terra Galaad, & Simon
frater eius in Galilæa contra faciem Ptole-
56 maidis, ‡ audiuit Ioſephus Zachariæ filius,
& Azarias principes virtutis res bene geſtas,
57 & prælia quæ facta ſunt, ‡ & dixit, Faciamus
& ipſi nobis nomen, & eamus pugnare ad-
uerſus gentes quæ in circuitu noſtro ſunt.
58 ‡ Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo,
59 & abierunt Iamniam. ‡ Et exiuit Gorgias de
G ciuitate, & viri eius obuiā illis in pugnam.
60 ‡ Et fugati ſunt Ioſephus & Azarias vſq; in
fines Iudææ: & ceciderunt illo die de populo
Iſrael ad duo millia viri, & facta eſt plaga
61 magna in populo: ‡ quia non audierunt Iu-
dam & fratres eius, exiſtimantes fortiter ſe
62 facturos. ‡ Ipſi autem non erant de ſemine
virorum illorum per quos ſalus facta eſt in
63 Iſrael. ‡ Et [a]viri Iuda[a] magnificati ſunt valde [a] vir Iudas
in conſpectu omnis Iſrael, & gentium om- & fratres
64 nium vbi audiebatur nomen eorū. ‡ Et con- eius
65 uenerunt ad eos fauſta acclamātes. ‡ Et exi-
uit Iudas & fratres eius, & expugnabāt filios
Eſau in terra quæ ad Auſtrū eſt, & percuſſit
Chebron, & filias eius: & muros eius & tur-
66 res ſuccendit igni in circuitu. ‡ Et mouit ca
ſtra, vt iret in terram alienigenarum, & per-
67 ambulabat Samariam. ‡ In die illa ceciderūt
ſacerdotes in bello, dum [b]volunt[b] fortiter fa- [b] vult
cere, dum ſine conſilio [c]exeunt[c] in prælium. [c] exit in-
68 ‡ Et declinauit Iudas in Azótum in terram
alienigenarum, & diruit aras eorū, & ſcul-
ptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: &
cepit ſpolia ciuitatum, & reuerſus eſt in ter-
ram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perābulabat ſuperio-
A res regiones, & audiuit eſſe ciuitatem
Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & co-

ploſam in argento & auro, ‡ templumq; io 2
ea locuples valde: & illic velamina aurea, &
loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Phi-
lippi rex Macedo qui regnauit primus in 3
Græcia. ‡ Et venit, & quærebat capere ciui-
tatem, & deprædari eam, & nõ potuit: quo-
niam innotuit ſermo his qui erant io ciuita- 4
te, ‡ & ioſurrexerunt in prælıũ, & fugit inde,
& abiit cum triſtitia magna, & reuerſus eſt 5
in Babyloniam. ‡ Et venit qui nũtiaret ei in
Perſide, quia fugata ſunt caſtra quæ erant in 6
terra Iuda: ‡ & quia abiit Lyſias cum virtute
forti in primis, & fugatus eſt à facie Iudæo-
rum, & inualuerunt armis & viribus, & ſpo-
liis multis quæ ceperunt de caſtris quæ exci- 7
derunt: ‡ & quia diruerunt abominationem
quam ædificauerãt ſuper altare quod erat 10
Ieruſalem: & ſanctificationẽ, ſicut prius cir-
cundederunt muris excelſis: ſed & Bethſu- 8
ram ciuitatem ſuam. ‡ Et factum eſt, vt au-
diuit rex ſermones iſtos, expauit, & commo-
tus eſt valde: & decidit in lectum, & incidit
in languorem præ triſtitia, quia non factum 9
eſt ei ſicut cogitabat. ‡ Et erat illic per dies B
multos: quia renouata eſt in eo triſtitia ma- 10
gna, & arbitratus eſt ſe mori. ‡ Et vocauit
omnes amicos ſuos, & dixit illis, Receſsit
ſomnus ab oculis meis, & concidi & corrui 11
corde præ ſolicitudine: ‡ & dixi in corde
meo, In quantam tribulationem deueni, &
in quos fluctus triſtitię in qua nunc ſum: qui
iucundus eram, & dilectus in poteſtate mea? 12
‡ Nunc verò reminiſcor malorum quæ feci
in Ieruſalem, vnde & abſtuli omnia ſpolia
aurea & argentea quæ erant in ea, & miſi au- 13
ferre habitantes Iudæã, ſine cauſa. ‡ Cognoui
ergo quia propterea inuenerũt me mala iſta:
& ecce pereo triſtitia magna in terra aliena. 14
‡ Et vocauit Philippũ vnum de amicis ſuis,
& præpoſuit eum ſuper vniuerſum regnum 15
ſuum: ‡ & dedit ei diadema, & ſtolam ſuam,
& annulũ, vt adduceret Antiochum filium 16
ſuum, & nutriret eum, & regnaret. ‡ Et mor
tuus eſt illic Antiochus rex anno centeſimo 17
quadrageſimo nono. ‡ Et cognouit Lyſias
quoniam mortuus eſt rex, & conſtituit re-
gnare Antiochũ filium eius, quem nutriuit
adoleſcentem: & vocauit nomen eius Eupa- 18
torem. ‡ Et hi qui erant in arce, concluſerãt
Iſrael in circuitu Sanctorũ: & quærebant eis 19
mala ſemper & firmamẽtum Gentium. ‡ Et C
cogitauit Iudas diſperdere eos: & conuoca-
uit vniuerſum populum, vt obſiderent eos.
‡ Et conuenerunt ſimul, & obſederunt eos 20
anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt
baliſtas & machinas. ‡ Et exierunt quidã ex 21
eis qui obſidebantur: & adiunxerunt ſe illis
aliqui impij ex Iſrael, ‡ & abierũt ad regem, 22
& dixerunt, Quouſq; non facis iudicium &
vindicas fratres noſtros? ‡ Nos decreuimus 23
ſeruire patri tuo, & ambulare in præceptis
eius, & obſequi edictis eius: ‡ & filij populi 24
noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis. &
quicunq; inueniebantur ex nobis, interficie-
bantur, & hæreditates noſtræ diripiebantur.
‡ Et non ad nos tantum extenderunt manũ, 25
ſed & in omnes fines noſtros. ‡ & ecce appli- 26

cuerunt hodie ad arcem in Ieruſalem occu-
pare eam, & munitionẽ in Beth-ſuram mu-
27 nierũt. ‡ & niſi præueneris eos velocius, ma-
iora, quàm hæc facient, & non poteris obti-
28 nere eos. ‡ Et iratus eſt rex vt hæc audiuit:
& conuocauit omnes amicos ſuos, & princi-
pes exercitus ſui, & eos qui ſuper equites
29 erãt. ‡ ſed & de regnis aliis, & de inſulis ma-
D ritimis venerũt ad eum exercitus cõductitij.
30 ‡ Et erat numerus exercitus eius, centũ mil-
lia peditum, & viginti millia equitum, &
elephanti trigintaduo docti ad prælium.
31 ‡ Et venerũt per Idumæam, & applicuerunt
ad Beth ſuram, & pugnauerũt dies multos,
& fecerunt machinas: & exierunt, & ſuccen-
32 derunt eas igni, & pugnauerunt viriliter. ‡ Et
receſsit Iudas ab arce, & mouit caſtra ad
33 Bethzacharam contra caſtra regis. ‡ Et ſur-
rexit rex ante lucem, & concitauit exercitus
in impetum contra viam Bethzacharam: &
comparauerunt ſe exercitus in prælium, &
34 tubis cecinerunt: ‡ & elephantis oſtenderunt
ſanguinem vuæ & mori, ad acuendos eos in
35 pręlium. ‡ & diuiſerunt beſtias per legiones:
& aſtiterunt ſingulis elephantis mille viri in
loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capiti-
bus eorum: & quingẽti equites ordinati vni-
36 cuique beſtiæ electi erant. ‡ Hi ante tempus
vbicunq; erat beſtia, ibi erant: & quocunq;
37 ibat, ibant, & non diſcedebant ab ea. ‡ Sed &
turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes
ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machinæ:
& ſuper ſingulas, viri virtutis trigintaduo,
qui pugnabant deſuper: & intus magiſter
38 beſtiæ. ‡ Et reſiduum equitatum hinc & in-
E de ſtatuit in duas partes, tubis exercitum
commouere, & perurgere conſtipatos in le-
39 gionibus eius. ‡ Et vt refulſit ſol in clypeos
aureos, & æreos, reſplenduerunt montes ab
iis, & reſplenduerunt ſicut lampades ignis.
40 ‡ Et diſtincta eſt pars exercitus regis per
montes excelſos, & alia per loca humilia: &
41 ibant cautè & ordinatè. ‡ Et commouebãtur
omnes inhabitantes terram à voce mul-
titudinis eorum, & inceſſu turbæ, & colli-
ſione armorum. erat enim exercitus ma-
42 gnus valde & fortis. ‡ Et appropiauit Iudas,
& exercitus eius in prælium: & ceciderunt
43 de exercitu regis ſexcenti viri. ‡ Et vidit
Eleazar filius Saura, vnam de beſtiis lorica-
tam loricis regis, & erat eminens ſuper cæ-
teras beſtias, & viſum eſt ei quòd in ea eſſet
44 rex: ‡ & dedit ſe vt liberaret populum ſuum,
45 & acquireret ſibi nomen æternum. ‡ Et cu-
currit ad eã audacter in medio legionis in-
terficiens à dextris, & à ſiniſtris, & cadebant
46 ab eo huc atq; illuc. ‡ Et iuit ſub pedes ele-
phantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum:
& cecidit in terrã ſuper ipſum, & mortuus
47 eſt illic. ‡ Et videntes virtutem regis, & im-
F petum exercitus eius, diuerterunt ſe ab eis.
48 ‡ Caſtra autem regis aſcenderunt contra eos
in Ieruſalem, & applicuerunt caſtra regis
49 ad Iudæam & montem Sion. ‡ Et fecit pa-
cem cum his qui erãt in Beth-ſura: & exie-
runt de ciuitate, quia nõ erant eis ibi alimẽ-
ta concluſis, quia ſabbatha erant terræ.

Et com-

‡Et comprehēdit rex Beth-ſuram:& conſti- 50
tuit illic cuſtodiam ſeruare eam. ‡Et cōuer- 51
tit caſtra ad locum ſanctificationis dies mul-
tos: & ſtatuit illic baliſtas, & machinas, &
ignis iacula, & tormenta ad lapides iactan-
dos,& ſpicula & ſcorpios ad mittendas ſagit-
tas & fundibula. ‡Fecerunt autē & ipſi ma- 52
chinas aduerſus machinas eorum,& pugna-
uerunt dies multos. ‡Eſcæ autem non erant 53
in ciuitate,eò quòd ſeptimus annus eſſet: &
qui remanſerant in Iudæa de Gentibus,con-
ſumpſerant reliquias eorum quæ repoſitæ
fuerant. ‡Et remanſerunt in ſanctis viri pau- 54
ci,quoniam obtinuerat eos fames:& diſperſi
ſunt vnuſquiſque in locum ſuū. ‡Et audiuit 55
Lyſias quod Philippus quem cōſtituerat rex
Antiochus cùm adhuc viueret, vt nutriret
Antiochum filiū ſuum,& regnaret, ‡reuer- 56
ſus eſſet à Perſide & Media, & exercitus qui G
abierat cum ipſo,& quia quærebat ſuſcipere
regni negotia: ‡& feſtinauit ire,& dicere ad 57
regem & duces exercitus, Deficimus quoti-
die, & eſca nobis modica eſt; & locus quem
obſidemus eſt munitus, & incumbit nobis
ordinare de regno. ‡Nunc itaque demus de- 58
xtras hominibus iſtis, & faciamus cum illis
pacem,& cum omni gente eorum: ‡& con- 59
ſtituamus illis vt ambulent in legitimis ſuis
ſicut prius. propter legitima enim ipſorum,
quæ deſpeximus,irati ſunt, & fecerunt om-
nia hæc. ‡Et placuit ſermo in conſpectu re- 60
gis & principum:& miſit ad eos pacē facere:
& receperunt illam. ‡Et iurauit illis rex 61
& principes: & exierunt de munitione. ‡Et 62
intrauit rex montem Sion,& vidit munitio-
nem loci: & rupit citius iuramentum quod
iurauit,& mādauit deſtruere murum in gy-
ro. ‡Et diſceſſit feſtinanter, & reuerſus eſt 63
Antiochiam, & inuenit Philippū dominan-
tem ciuitati: & pugnauit aduerſus eum, &
occupauit ciuitatem.

## CAP. VII.

ANno centeſimo quinquageſimoprimo 1
exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe A
Roma, & aſcēdit cum paucis viris in ciuita-
tem maritimā, & regnauit illic. ‡Et factum 2
eſt:vt ingreſſus eſt domum regni patrū ſuo-
rum,comprehendit exercitus Antiochum &
Lyſiam, vt adducerent eos ad eum. ‡Et res 3
ei innotuit; & ait, Nolite mihi oſtendere fa-
ciem eorum. ‡Et occidit eos exercitus. Et 4
ſedit Demetrius ſuper ſedem regni ſui, ‡& 5
venerunt ad eum viri iniqui & impij ex Iſ-
raël: & Alcimus dux eorum,qui volebat fie-
ri ſacerdos. ‡Et accuſauerunt populū apud 6
regem,dicētes,Perdidit Iudas & fratres eius
omnes amicos tuos,& nos diſperdidit de ter
ra noſtra. ‡Nunc ergo mitte virum cui cre- 7
dis,vt eat & videat exterminiū omne quod
fecit nobis & regionibus regis: & puniat
omnes amicos eius & adiutores eorum. ‡Et 8
elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem,qui do- B
minabatur trans flumen magnum in regno,
& fidelem regi: & miſit eum, ‡& Alcimum 9
impium conſtituit in ſacerdotium, & māda-
uit ei facere vltionem in filios Iſraël. ‡Et 10
ſurrexerunt, & venerunt cum exercitu ma-
gno in terram Iuda: & miſerunt nuntios, &
locuti ſunt ad Iudam & ad fratres eius ver-
11 bis pacificis in dolo. ‡ Et non intenderunt *Inf. 10. d. 46*
ſermonibus eorum: viderunt enim quia ve-
12 nerunt cum exercitu magno. ‡ Et conuene-
runt ad Alcimum & Bacchidem cōgregatio
13 ſcribarum requirere quæ iuſta ſunt: ‡& pri-
mi, Aſſidæi qui erant in filijs Iſraël: & exqui-
14 rebant ab eis pacem. ‡ Dixerunt enim, Ho-
mo ſacerdos de ſemine Aaron venit,non de-
15 cipiet nos. ‡Et locutus eſt cum eis verba pa-
cifica: & iurauit illis,dicens, Non inferemus
16 vobis malum,neque amicis veſtris. ‡Et cre-
diderunt ei. Et comprehēdit ex eis ſexagin-
ta viros, & occidit eos in vna die ſecundum
17 verbum quod ſcriptum eſt, ‡ Carnes ſan- *Pſal. 78 a. 2. 3.*
C ctorum tuorum, & ſanguinem ipſorū effu-
derunt in circuitu Ieruſalem, & non erat
18 qui ſepeliret. ‡Et incubuit timor & tremor
in omnem populum: quia dixerunt: Non eſt
veritas & iudicium in eis: tranſgreſſi ſunt
enim conſtitutum,& iuſiurandum quod iu-
19 rauerunt. ‡ Et mouit Bacchides caſtra ab
Ieruſalem,& applicuit in Bethzecha: & mi-
ſit,& comprehendit multos ex eis qui ad ſe
refugerant,& quoſdam de populo mactauit,
20 & in puteum magnum proiecit. ‡ Et com-
miſit regionem Alcimo, & reliquit cum eo
auxilium in adiutoriū ipſi. Et abijt Bacchi-
21 des ad regem: ‡& ſatis agebat Alcimus pro
22 principatu ſacerdotij ſui. ‡ & conuenerunt
ad eum omnes qui perturbabant populum
ſuum, & obtinuerunt terram Iuda, & fece-
23 runt plagam magnā in Iſraël. ‡ Et vidit Iu-
das omnia mala quæ fecit Alcimus & qui
cum eo erant, filijs Iſraël, multo plus quàm
24 Gentes: ‡ & exijt in omnes fines Iudææ in
circuitu,& fecit vindictam in viros deſerto-
res, & ceſſauerunt vltrà exire in regionem.
25 ‡Vidit autem Alcimus quòd præualuit Iu-
D das & qui cum eo erant: & cognouit quia
non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad
regem, & accuſauit eos multis criminibus.
26 ‡ Et miſit rex Nicanorem, vnum ex princi- *2. Mach. 15. a. 4.*
pibus ſuis nobilioribus, qui erat inimici-
tias exercens contra Iſraël: & mandauit ei
27 euertere populum. ‡Et venit Nicanor in Ie-
ruſalē cum exercitu magno, & miſit ad Iu-
dam & ad fratres eius verbis pacificis cum
28 dolo, ‡ dicens, Non ſit pugna inter me &
vos: veniam cum viris paucis, vt videam fa-
29 cies veſtras cum pace. ‡Et venit ad Iudam,
& ſalutauerunt ſeinuicem pacificè: & hoſtes
30 parati erant rapere Iudam. ‡Et innotuit ſer-
mo Iudæ quoniam cū dolo venerat ad eum,
& conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit
31 videre faciem eius. ‡ Et cognouit Nicanor
E quoniam denudatum eſt conſilium eius: &
exiuit obuiam Iudæ in pugnā iuxta Caphar-
32 ſalama. ‡ Et ceciderunt de Nicanoris exer-
citu,ferè quinque millia viri,& fugerunt in
33 ciuitatem Dauid. ‡Et poſt hæc verba aſcen-
dit Nicanor in montem Sion: & exierunt de
ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace,&
demonſtrare ei holocautomata quæ offere-
34 bantur pro rege. ‡Et irridens ſpreuit eos,&
35 polluit: & locutus eſt ſuperbè, ‡& iurauit cū

ira, dicẽs, Niſi traditus fuerit Iudas, & exer-
citus eius in manus meas: cõtinuò cũ regreſ-
ſus fuero in pace, ſuccendã domum iſtam. Et
exijt cũ ira magna: ‡ & intrauerunt ſacerdo- 36
tes, & ſteterunt ante faciẽ altaris & tẽpli: &
flentes dixerunt, ‡ Tu Domine elegiſti do- 37
mum iſtam ad inuocandum nomen tuum in F
ea, vt eſſet domus orationis & obſecrationis
populo tuo. ‡ Fac vindictam in homine iſto, 38
& exercitu eius, & cadãt in gladio: memen-
to blaſphemias eorum, & ne dederis eis vt
permaneant. ‡ Et exijt Nicanor ab Ieruſa- 39
lem, & caſtra applicuit ad Beth-horon & oc-
currit illi exercitus Syriæ. ‡ Et Iudas appli- 40
cuit in Adarſa cum tribus millibus viris: &
4.Re.19.g.35 orauit Iudas, & dixit: ‡ ‖ Qui miſsi erant à 41
Tob.1.d.21. rege Sennacherib, Domine, quia blaſphema-
Ecc.48.d.15 uerunt te, ‖ exijt angelus, & percuſsit ex eis
Eſa.37.g.36. centum octoginta quinq; millia: ‡ ſic contere 42
2.Ma.8.c.19 exercitum iſtum in conſpectu noſtro hodie,
15.6.22. & ſciant cæteri quia malè locutus eſt ſuper
ſancta tua, & iudica illum ſecundum mali-
tiam illius. ‡ Et commiſerunt exercitus præ- 43
lium tertiadecima die menſis Adar: & con-
trita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe pri-
mus in prælio. ‡ Vt autẽ vidit exercitus eius 44
quia cecidiſſet Nicanor, proiecerũt arma ſua G
& fugerunt: ‡ & perſecuti ſunt eos viã vnius 45
diei ab Adazer, vſqueque veniatur in Gaza-
ra, & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignifi-
cationibus. ‡ Et exierũt de omnibus caſtellis 46
Iudææ in circuitu, & ventilabant eos corni-
bus, & cõuertebãtur iterũ ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis
nec vnus. ‡ Et acceperũt ſpolia eorũ in præ- 47
dam: & caput Nicanoris amputauerunt, &
dexterã eius quam extẽderat ſuperbè, & at-
tulerunt, & ſuſpenderunt contra Ieruſalem.
‡ Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt diẽ 48
illam in lætitia magna. ‡ Et conſtituit agi 49
omnibus annis diem iſtam tertiadecima die
menſis Adar. ‡ Et ſiluit terra Iuda dies pau- 50
cos.

## CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum 1
quia ſunt potentes viribus, & acquie- A
ſcunt ad omnia quæ poſtulantur ab eis: &
quicunq; acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum
eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus.
‡ Et audierunt prælia eorum, & virtutes bo- 2
nas quas fecerunt in Galatia, quia obtinue-
runt eos & duxerunt ſub tributũ: ‡ & quan- 3
ta fecerunt in regione Hiſpaniæ, & quòd in
poteſtatem redegerunt metalla argẽti & au-
ri quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem lo-
cum conſilio ſuo & patientia: ‡ locaque quæ 4
longè erant valde ab eis, & reges qui ſuper-
uenerãt eis ab extremis terræ, cõtriuerũt, &
percuſſerunt eos plaga magna: cæteri autem
dant eis tributum omnibus annis. ‡ & Phi- 5
lippum & Perſen Cetteorum regem, & cæte-
ros qui aduerſum eos arma tulerant contri-
uerunt in bello, & obtinuerunt eos. ‡ & An- 6
tiochum magnum regem Aſiæ, qui eis pu-
gnam intulerat, habens centum viginti ele-
phantes & equitatũ, & currus, & exercitum
magnum valde, contritum ab eis: ‡ & quia 7
ceperunt eũ viuum, & ſtatuerunt ei vt daret
ipſe & qui regnarent poſt ipſum, tributum
B magnum, & daret obſides, & cõſtitutum, ‡ &
8 regionẽ Indorũ, & Medos, & Lydos de opti-
mis regionibus eorũ: & acceptas eas ab eis,
9 dederũt Eumeni regi. ‡ & quia qui erãt apud
Helladã, voluerunt ire, & tollere eos: & in-
10 notuit ſermo his, ‡ & miſerũt ad eos ducem
vnum, & pugnauerunt contra illos, & ceci-
derũt ex eis multi, & captiuas duxerũt vxo-
res eorũ, & filios, & diripuerũt eos, & terram
eorum poſſederunt, & deſtruxerunt muros
eorum, & in ſeruitutem illos redegerũt vſq;
11 in hunc diem: ‡ & reſidua regna, & inſulas
quæ aliquando reſtiterãt illis, exterminaue-
12 runt, & in poteſtatẽ redegerunt. ‡ Cum ami-
cis autẽ ſuis, & qui in ipſis requiẽ habebant,
conſeruauerunt amicitiam, & obtinuerunt
regna quæ erant proxima, & quæ erant lon-
gè: quia quicunq; audiebant nomen eorum,
13 timebant eos. ‡ quibus verò vellent auxilio
eſſe vt regnarent, regnabant: quos autẽ vel-
lent, regno deturbabant: & exaltati ſunt val-
14 de. ‡ Et in omnibus iſtis nemo portabat dia-
dema, nec induebatur purpura, vt magnifi-
15 caretur in ea. ‡ Et quia curiam fecerunt ſibi,
& quotidie conſulebant trecentos viginti
C conſiliũ agentes ſemper de multitudine, vt
16 quæ digna ſunt, gerant. ‡ & committunt vni
homini magiſtratum ſuum per ſingulos an-
nos dominari vniuerſæ terræ ſuæ: & omnes
obediunt vni, & non eſt inuidia, neque zelus
17 inter eos. ‡ Et elegit Iudas Eupolemum fi-
lium Iohannis filij Iacob, & Iaſonem filium
Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere
18 cum illis amicitiam & ſocietatem: ‡ & vt
auferrent ab eis iugum Græcorum, quia vi-
derunt quòd in ſeruitutem premerent re-
19 gnum Iſraël. ‡ Et abierunt Romam viam
multam valde, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt, ‡ Iudas Machabæus, & fratres eius, &
populus Iudæorum miſerunt nos ad vos ſta-
tuere vobiſcum ſocietatem & pacẽ, & con-
21 ſcribere nos ſocios & amicos veſtros. ‡ Et
22 placuit ſermo in conſpectu eorum. ‡ Et hoc
reſcriptum eſt quod reſcripſerunt in tabulis
æreis, & miſerunt in Ieruſalem, vt eſſet apud
23 eos ibi memoriale pacis & ſocietatis. ‡ B E-
NE SIT ROMANIS & genti Iudæo-
D rum in mari & in terra in æternum: gla-
24 diusque & hoſtis procul ſit ab eis. ‡ Quòd ſi
inſtiterit bellũ Romanis prius, aut omnibus
ſociis eorum in omni dominatione eorum:
25 ‡ auxilium feret gens Iudæorum, prout tem
26 pus dictauerit, corde pleno: ‡ & præliantibus
non dabunt, neq; ſubminiſtrabunt triticum,
arma, pecuniam, naues, ſicut placuit Roma-
nis: & cuſtodient mandata eorum, nihil ab
27 eis accipientes. ‡ Similiter autem & ſi genti
Iudæorum prius acciderit bellum, adiuua-
bunt Romani ex animo: prout eis tempus
28 permiſerit: ‡ & adiuuantibus non dabitur
triticum, arma, pecunia, naues, ſicut placuit
Romanis: & cuſtodient mandata eorum
29 abſque dolo. ‡ ſecundum hæc verba conſti-
30 tuerunt Romani populo Iudæorum. ‡ Quòd
ſi poſt hæc verba hi aut illi addere, aut de-
mere ad hæc aliquid voluerint, facient ex
propoſito

propoſito ſuo: & quæcunque addiderint vel
ăſpſerint, rata erunt. ‡ Sed & de malis quæ 31
Demetrius rex fecit in eos, ſcripſimus ei, di-
cētes: Quare grauaſti iugũ ſuum ſuper ami-
cos noſtros, & ſocios Iudæos? ‡ Si ergo iterũ 32
adierint nos aduerſum te, faciemus illis iu-
diciũ, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAP. IX.

INterea vt audiuit Demetri⁹ quia cecidit 1
Nicanor & exercitus eius in prælio, ap- A
poſuit & Bacchidẽ & Alcimũ rurſum mit-
tere in Iudæam, & dextrũ cornu cum illis.
‡ Et abierunt viam quæ ducit in Galgala, & 2
caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Ar-
bellis: & occupauerunt eam, & peremerunt
animas hominum multas. ‡ In menſe primo 3
anni centeſimi & quinquageſimi ſecũdi ap-
plicuerunt exercitũ ad Ieruſalẽ: ‡ & ſurre- 4
xerunt, & abierunt in Beream viginti millia
virorũ, & duo millia equitum. ‡ Et Iudas po- 5
ſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi
cum eo: ‡ & viderunt multitudinẽ exercitus 6
quia multi ſunt, & timuerunt valde: & mul-
ti ſubtraxerunt ſe de caſtris, & nõ remanſe-
runt ex eis niſi octingenti viri. ‡ Et vidit Iu- 7
das quòd defluxit exercitus ſuus, & bellum
perurgebat eum, & cõfractus eſt corde: quia
non habebat tẽpus congregandi eos, & diſſo-
lutus eſt. ‡ Et dixit his qui reſidui erãt: Sur- 8
gamus, & eamus ad aduerſarios noſtros, ſi po
terimus pugnare aduerſus eos. ‡ Et auerte- 9
bant eum, dicentes: Nõ poterimus, ſed libe-
remus animas noſtras modò, & reuertamur
ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus ad-
uerſus eos: nos autẽ pauci ſumus. ‡ Et ait Iu- 10
das, Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab
eis: & ſi appropiauit tempus noſtrũ, moria- B
mur in virtute propter fratres noſtros, & nõ
inferamus crimen gloriæ noſtræ. ‡ Et mouit 11
exercitus de caſtris, & ſteterunt illis obuiam:
& diuiſi ſunt equites in duas partes, & fundi-
bularij & ſagittarij præibant exercitum, &
primi certaminis omnes potentes. ‡ Bacchi- 12
des autẽ erat in dextro cornu, & proximauit
legio ex duabus partibus, & clamabãt tubis:
‡ exclamauerunt autẽ & hi qui erant ex par- 13
te Iudæ etiam ipſi, & cõmota eſt terra à voce
exercituũ: & cõmiſſum eſt prælium à manè
vſq; ad veſperam. ‡ Et vidit Iudas quòd fir- 14
mior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris,
& conuenerunt cum ipſo omnes conſtantes
corde: ‡ & contrita eſt dextera pars ab eis, & 15
perſecutus eſt eos vſque ad montem Azoti.
‡ Et qui in ſiniſtro cornu erãt, viderũt quòd 16
contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt
poſt Iudam & eos qui cum ipſo erant à ter-
go: ‡ & ingrauatum eſt prælium, & cecide- 17
runt vulnerati multi ex his & ex illis. ‡ Et 18
Iudas cecidit, & cæteri fugerunt. ‡ Et Iona- 19
thas, & Simon tulerunt Iudam fratrem ſuũ, C
& ſepelierunt eum in ſepulchro patrũ ſuo-
rum in ciuitate Modin. ‡ Et fleuerunt eum 20
omnis populus Iſraël planctu magno: & lu-
gebant dies multos, ‡ & dixerũt: Quomodo 21
cecidit potens, qui ſaluum faciebat populum
Iſraël? ‡ Et cætera verba bellorum Iudæ, & 22
virtutum quas fecit, & magnitudinis eius nõ
23 ſunt deſcripta, multa enim erant valde. ‡ Et
factum eſt: poſt obitum Iudæ emerſerunt iniqui
qui in omnibus finibus Iſraël, & exorti ſunt
24 omnes qui operabantur iniquitatem. ‡ In
diebus illis facta eſt fames magna valde, &
tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum
25 ipſis. ‡ Et elegit Bacchides viros impios, &
26 conſtituit eos dominos regionis: ‡ & exqui-
rebant & perſcrutabantur amicos Iudæ, &
adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat
27 in illos, & illudebat. ‡ Et facta eſt tribula-
tio magna in Iſraël, qualis non fuit ex die
28 qua non eſt viſus propheta in Iſraël. ‡ Et cõ-
gregati ſunt omnes amici Iudæ, & dixerunt
29 Ionathæ, ‡ Ex quo frater tuus Iudas defun-
ctus eſt, vir ſimilis ei non eſt qui exeat con-
tra inimicos, Bacchidem & eos qui inimici
30 ſunt gentis noſtræ. ‡ Nunc itaque te hodie
elegimus eſſe pro eo nobis in principẽ & du-
31 cem ad bellandum bellum noſtrum. ‡ Et ſu-
ſcepit Ionathas tempore illo principatum, &
32 ſurrexit loco Iudæ fratris ſui. ‡ Et cognouit
33 Bacchides, & quærebat eum occidere. ‡ Et
cognouit Ionathas & Simon frater eius, &
D omnes qui cum eo erant: & fugerunt in de-
ſertum Thecuæ, & cõſederunt ad aquam la-
34 cus Aſphar. ‡ Et cognouit Bacchides, & die
ſabbathorum venit ipſe & omnis exercitus
35 eius trans Iordanem. ‡ & Ionathas' miſit ..52.
fratrem ſuum ducem populi, & rogauit Na-
buthæos amicos ſuos, vt ⁿcommodarent' illis ⁿcommen-
36 apparatum ſuũ qui erat copioſus. ‡ Et exie- daret 19.
runt filij Iambri ex Madaba, & comprehẽde-
runt Iohannem & omnia quæ habebat, &
37 abierunt habentes ea. ‡ Poſt hæc verba re-
nuntiatum eſt Ionathæ & Simoni fratri eius
quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, &
ducunt ſponſam ex Madaba filiam vnius de
magnis principibus Chanáan cum ambitio-
38 ne magna. ‡ Et recordati ſunt ſanguinis Io-
hannis fratris ſui: & aſcenderunt, & abſcon-
39 derunt ſe ſub tegumento montis. ‡ Et eleua-
uerunt oculos ſuos, & viderunt: & ecce tu-
multus, & apparatus multus: & ſponſus pro-
ceſſit, & amici eius: & fratres eius obuiam
illis cum tympanis, & muſicis, & armis mul-
40 tis. ‡ Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & oc-
ciderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi,
& reſidui fugerunt in montes: & acceperunt
41 omnia ſpolia eorum, ‡ & conuerſæ ſunt nu-
ptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum
42 in lamentum. ‡ Et vindicauerunt vindictam
ſanguinis fratris ſui: & reuerſi ſunt ad ripam
43 Iordanis. ‡ Et audiuit Bacchides, & venit
die ſabbathorum vſque ad oram Iordanis in
44 virtute magna. ‡ Et dixit ad ſuos Ionathas:
E Surgamus, & pugnemus cõtra inimicos no-
ſtros, non eſt enim hodie ſicut heri, & nu-
45 diuſtertius. ‡ ecce enim bellum ex aduerſo,
aqua verò Iordanis hinc & inde, & ripæ, &
paludes, & ſaltus: & non eſt locus diuerten-
46 di. ‡ ‖Nunc ergo clamate in cælum, vt libe- 2.Pa.10.a.3
remini de manu inimicorũ veſtrorũ. Et cõ-
47 miſſum eſt bellum. ‡ Et extendit Ionathas
manum ſuã percutere Bacchidem, & diuertit
48 ab eo retro: ‡ & diſsiluit Ionathas & qui cum
eo erant in Iordanem, & tranſnatauerunt

ad eos Iordanem ‡ & ceciderunt de parte 49
Bacchidis die illa mille viri: & reuersi sunt
in Ieruſalē, ‡ & ædificauerūt ciuitates muni- 50
tas in Iudæa, munitionē quæ erat in Iericho,
& in Ammaū, & in Beth-horō, & in Beth-el,
& Thamnata, & Phara, & Thopo muris excel
ſis & portis & ſeris. ‡ Et poſuit cuſtodiam in 51
eis, vt inimicitias exercerent in Iſrael: ‡ & 52
muniuit ciuitatē Beth-ſuram, & Gazaram, &
arcem, & poſuit in eis auxilia, & apparatū e-
ſcarum: ‡ & accepit filios principū regionis 53
obſides, & poſuit eos in arce in Ieruſalem, In
cuſtodiā. ‡ Et anno centeſimo quinquageſi- 54
mo tertio, menſe ſecundo præcepit Alcimus F
deſtrui muros dom° ſanctæ interioris, & de-
ſtrui opera prophetarū: & cœpit deſtruere.
‡ In tēpore illo percuſſus eſt Alcimus: & im- 55
pedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os
eius, & diſſolutus eſt paralyſi, nec vltrà po-
tuit loqui verbū & mandare de domo ſua.
‡ Et mortuus eſt Alcimus in tēpore illo cum 56
tormēto magno. ‡ Et vidit Bacchides quoniā 57
mortuus eſt Alcimus: & reuerſus eſt ad regē,
...18. & ſiluit terra-Iuda annis duobus. ‡ Et cogi- 58
tauerunt omnes iniqui, dicentes: Ecce Iona-
thas & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant
cōfidenter: nunc ergo adducamus Bacchidē,
& comprehendet eos omnes vna nocte. ‡ Et 59
abierunt & conſiliū ei dederunt. ‡ Et ſurre- 60
xit vt veniret cum exercitu multo: & miſit
occultè epiſtolas ſociis ſuis qui erant in Iu-
dæa, vt comprehenderent Ionathā & eos qui
cū eo erant: ſed nō potuerunt, quia innotuit
eis conſilium eorū. ‡ Et apprehendit de viris 61
malitiæ 3. regionis, qui principes erant *malitiæ* quin-
quaginta viros, & occidit eos: ‡ & ſeceſſit Io- 62
nathas, & Simō, & qui cum eo erāt in Beth-
beſſen, quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta
eius, & firmauerunt eam. ‡ Et cognouit Bac- 63
chides, & cōgregauit vniuerſam multitudinē G
ſuam: & his qui de Iudæa erant denūtiauit.
‡ Et venit, & caſtra poſuit deſuper Beth-beſ- 64
ſen: & oppugnauit eam dies multos, & fecit
machinas. ‡ Et reliquit Ionathas Simonem 65
fratrē ſuum in ciuitate, & exiit in regionem,
& venit cum numero: ‡ & percuſſit Odaren 66
& fratres eius, & filios Phaſeron in taberna-
culis ipſorum, & cœpit cædere & creſcere in
virtutibus. ‡ Simō verò, & qui cū ipſo erant, 67
exierunt de ciuitate, & ſuccenderunt machi-
nas, ‡ & pugnauerunt contra Bacchidem, & 68
cōtritus eſt ab eis, & afflixerunt eum valde,
quoniā conſilium eius & congreſſus eius erat
inanis. ‡ Et iratus contra viros iniquos qui ei 69
conſiliū dederant vt veniret in regionem ip-
ſorum, multos ex eis occīdit: ipſe autem co-
gitauit cum reliquis abire in regionē ſuam,
‡ Et cognouit Ionathas: & miſit ad eum le- 70
gatos componere pacem cum ipſo, & redde-
re ei captiuitatē. ‡ Et libenter accepit, & fe- 71
cit ſecundū verba eius, & iurauit ſe nihil fa-
cturum ei mali omnibus diebus vitæ eius.
‡ Et reddidit ei captiuitatē quam prius erat 72
prædatus de terra-Iuda: & conuerſus abiit
in terram ſuā, & nō appoſuit amplius venire
in fines eius. ‡ Et ceſſauit gladius ex Iſrael: 73
& habitauit Ionathas in Machmas, & cœpit
Ionathas ibi iudicare populum, & extermi-
nauit impios ex Iſrael.

## CAP. X.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit
A Alexāder Antiochi filius, qui cognomi-
natus eſt Nobilis: & occupauit Ptolemai-
2 dam, & receperūt eum, & regnauit illic. ‡ Et
audiuit Demetrius rex, & congregauit exer-
citum copioſum valde, & exiuit obuiam illi
3 in prælium. ‡ Et miſit Demetrius epiſtolam
ad Ionathan verbis pacificis, vt magnificaret
4 eum: ‡ dixit enim, Anticipemus facere pacē
cum eo, priuſquā faciat cum Alexandro ad-
5 uerſum nos: ‡ recordabitur enim omnium
malorum quæ fecimus in eum, & in fratrem
6 eius, & in gentem eius. ‡ Et dedit ei poteſta-
tem cōgregandi exercitum, & fabricare ar-
ma, & eſſe ipſum ſocium eius, & obſides quę
7 erant in arce iuſſit tradi ei. ‡ Et venit Iona-
thas in Ieruſalem, & legit epiſtolas in auditu
8 omnis populi & eorū qui in arce erant. ‡ Et
timuerunt timore magno, quoniā audierunt
quòd dedit ei rex poteſtatē congregandi ex-
9 ercitum. ‡ Et traditi ſunt Ionathæ obſides,
10 & reddidit eos parētibus ſuis: ‡ & habitauit
Ionathas in Ieruſalē, & cœpit ædificare & in-
11 nouare ciuitatem. ‡ Et dixit facientibus ope-
ra, vt extruerent muros, & montem Sion in
circuitu lapidibus quadratis ad munitionē:
12 & ita fecerunt. ‡ Et fugerunt alienigenæ qui
erant in munitionibus quas Bacchides ædi-
13 ficauerat: ‡ & reliquit vnuſquiſq; locum, &
14 abiit in terram ſuam: ‡ tantū in Beth ſura
remanſerunt aliqui ex his qui reliquerāt le-
gem & præcepta Dei. erat enim hæc eis ad
15 refugium. ‡ Et audiuit Alexander rex pro-
miſſa quæ promiſit Demetrius Ionathæ: &
B narrauerunt ei prælia, & virtutes quas ipſe
fecit, & fratres eius, & labores quos labora-
16 uerunt. ‡ & ait: Nunquid inueniemus aliquē
virum talem? & nunc faciemus eū amicum,
17 & ſociū noſtrū. ‡ Et ſcripſit epiſtolam, & mi-
18 ſit ei ſecundū hæc verba, dicens: ‡ REX A-
19 lexander fratri Ionathæ ſalutem. ‡ Audiui-
mus de te quòd vir potens ſis viribus, & ap-
20 tus es vt ſis amicus noſter: ‡ & nunc conſti-
tuimus te hodie ſummum ſacerdotē gentis
tuæ, vt amicus voceris regis (& miſit ei pur-
puram, & coronā auream) & quę noſtra ſunt
ſentias nobiſcū, & cōſerues amicitias ad nos.
21 ‡ Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſeptimo
menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſo-
lenni ſcenopegiæ: & cōgregauit exercitū, &
22 fecit arma copioſa. ‡ Et audiuit Demetrius
verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:
23 ‡ Quid hoc fecimus, quòd præoccupauit nos
Alexander apprehendere amicitiā Iudæorū
24 ad munimen ſui? ‡ Scribam & ego illis ver-
ba deprecatoria, & dignitates, & dona: vt ſint
25 mecum in adiutorium. ‡ Et ſcripſit eis in
hæc verba, Rex Demetrius genti Iudæorum
26 ſalutem. ‡ Quoniam ſeruaſtis ad nos pa-
ctum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non
acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audiuimus, &
27 gauiſi ſumus. ‡ Et nunc perſeuerate adhuc
conſeruare ad nos fidem, & retribuemus vo-
28 bis bona pro his quæ feciſtis nobiſcum. ‡ Et
remittemus

remittemus vobis præſtatiões multas, & da- C
bimus vobis donationes. ‡ Et nunc abſoluo 29
vos & omnes Iudæos à tributis, & pretia ſa-
lis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſe-
minis: ‡ & dimidiã partẽ fructus ligni quod 30
eſt portionis meæ relinquo vobis ex hodier-
no die & deinceps, ne accipiatur à terra Iuda
& à tribus ciuitatibus quę additæ ſunt illi ex
Samaria & Galilæa ex hodierna die & in to-
tum tẽpus: ‡ & Ieruſalẽ ſit ſancta & libera cũ 31
finibus ſuis: & decimæ & tributa, ipſius ſint.
‡ Remitto etiam poteſtatem arcis quæ eſt in 32
Ieruſalẽ: & do eam ſummo ſacerdoti, vt con-
ſtituat in ea viros quoſcunque ipſe elegerit,
qui cuſtodiãt eam. ‡ Et omnẽ animã Iudæo- 33
rum, quæ captiua eſt à terra Iuda in omni
regno meo relinquo liberã gratis, vt omnes
à tributis ſoluãtur, etiam pecorum ſuorum.
‡ Et omnes dies ſolẽnes, & ſabbatha, & neo- 34
meniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem
ſolennem, & tres dies poſt diem ſolẽnem ſint
omnes immunitatis & remiſſionis omnibus
Iudęis qui ſunt in regno meo: ‡ & nemo ha- 35
bebit poteſtatẽ agere aliquid, & mouere ne-
gotia aduerſus aliquem illorũ in omni cau-
ſa. ‡ Et aſcribantur ex Iudæis in exercitu re- 36
gis ad triginta millia virorũ, & dabuntur il-
lis copiæ vt oportet omnibus exercitibus re-
gis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in muni-
tionibus regis magni: ‡ & ex his conſtituen- 37
tur ſuper negotia regni quæ aguntur ex fide,
& principes ſint ex eis, & ambulent in legi-
bus ſuis, ſicut præcepit rex in terra Iuda. ‡ Et 38
tres ciuitates quæ additæ ſunt Iudææ ex re-
gione Samariæ, cum Iudæa reputẽtur: vt ſint
ſub vno, & nõ obediant alienæ poteſtati, niſi
ſummi ſacerdotis: ‡ Ptolemaida & confines 39
eius, quas dedi donũ ſanctis qui ſunt in Ieru- D
ſalẽ ad neceſſarios ſumptus ſanctorũ. ‡ Et ego 40
do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum
argenti de rationibus regis, quæ me contin-
gunt: ‡ & omne quod reliquum fuerit, quod 41
nõ reddiderant qui ſuper negotia erãt annis
prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.
‡ Et ſuper hęc quinq; millia ſiclorũ argenti, 42
quæ accipiebant de ſanctorũ ratione per ſin-
gulos annos: & hęc ad ſacerdotes pertineant,
qui miniſterio funguntur. ‡ Et quicunq; con- 43
fugerint in templũ quod eſt Ieroſolymis, &
in omnib⁹ finibus eius, obnoxij regi in om-
ni negotio dimittantur, & vniuerſa quæ ſunt
eis in regno meo, libera habeant. ‡ Et ad ædi- 44
ficãda vel reſtaurãda opera ſanctorũ ſumptus
dabuntur de ratione regis: ‡ & ad extruendos 45
muros in Ieruſalẽ & cõmuniẽdos in circui-
tu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad
conſtruendos muros in Iudæa. ‡ Vt audiuit 46
Sup.7.b.12. aũt Ionathas & populus ſermones iſtos, non
crediderunt eis, nec receperunt eos: quia re-
cordati ſunt malitiæ magnæ quã fecerat in
Iſraël, & tribulauerat eos valde. ‡ Et cõpla- 47
cuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis
princeps ſermonũ pacis, & ipſi auxiliũ fere-
bant omnibus diebus. ‡ Et congregauit rex 48
Alexander exercitũ magnum, & admouit ca-
ſtra cõtra Demetrium. ‡ Et cõmiſerunt præ- 49
lium duo reges, & fugit exercitus Demetrij,

& inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit
50 ſuper eos. ‡ Et inualuit prælium nimis, do-
nec occidit ſol: & cecidit Demetrius in die
51 illa. ‡ Et miſit Alexander ad Ptolemæũ regẽ
Aegypti legatos ſecundũ hæc verba dicens:
52 ‡ QVONIAM regreſſus ſum in regnum
meum, & ſedi in ſede patrũ meorum, & obti-
E nui principatum, & contriui Demetrium, &
53 poſſedi regionẽ noſtram, ‡ & commiſi pu-
gnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra
eius à nobis, & ſedemus in ſede regni eius:
54 ‡ & nunc ſtatuamus adinuicẽ amicitiam: &
da mihi filiam tuam vxorẽ, & ego ero gener
55 tuus, & dabo tibi dona, & ipſi dignitatẽ. ‡ Et
reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX
dies in qua reuerſus es ad terrã patrũ tuorũ,
56 & ſediſti in ſede regni eorum. ‡ Et nunc fa-
ciam tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi
Ptolemaidam, vt videamus inuicem nos, &
57 ſpondeã tibi ſicut dixiſti. ‡ Et exiuit Ptole-
mæus de Aegypto, ipſe & Cleopatra filia ei⁹,
& venit Ptolemaidã anno centeſimo ſexage-
58 ſimo ſecũdo. ‡ Et occurrit ei Alexander rex:
& dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit
nuptias eius Ptolemaidæ, ſicut reges in ma-
59 gna gloria. ‡ Et ſcripſit rex Alexander Iona-
60 thæ, vt veniret obuiam ſibi. ‡ Et abiit cum
gloria Ptolemaidã, & occurrit ibi duobus re-
gibus, & dedit illis argentum multum, & au-
rum, & dona: & inuenit gratiam in cõſpectu
61 eorum. ‡ Et cõuenerunt aduerſus eum viri
peſtilentes ex Iſraël, viri iniqui interpellan-
tes aduerſus eum: & nõ intendit ad eos rex,
62 ‡ Et iuſsit ſpoliari Ionathan veſtibus ſuis, &
indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collo-
63 cauit eum rex ſedere ſecum. ‡ Dixitq; prin-
cipibus ſuis: Exite cum eo in medium ciui-
tatis, & prædicate vt nemo aduerſus eũ in-
terpellet de vllo negotio, nec quiſquã ei mo-
64 leſtus ſit de vlla ratione. ‡ Et factum eſt vt
F viderunt qui interpellabãt gloriam eius quæ
prædicabatur, & opertum eum purpura, fu-
65 gerunt omnes: ‡ & magnificauit eum rex, &
ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit
66 eum ducem, & participem principatus. ‡ Et
reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem cum pace
67 & lætitia. ‡ In anno centeſimo ſexageſimo
quinto, venit Demetrius filius Demetrij à
68 Creta in terram patrũ ſuorum. ‡ Et audiuit
Alexander rex, & contriſtatus eſt valde, & re-
69 uerſus eſt Antiochiam. ‡ Et cõſtituit Deme-
trius rex Apolloniũ ducem, qui præerat Cœ-
leſyriæ: & congregauit exercitum magnũ, &
acceſsit ad Iamniam: & miſit ad Ionathan
70 ſummũ ſacerdotem, ‡ dicens: Tu ſolus reſi-
ſtis nobis, ego autẽ factus ſum in deriſum &
in opprobrium, propterea quia tu poteſtatẽ
71 aduerſum nos exerces in montibus. ‡ Nunc
ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende
ad nos in campum, & comparemus illic in-
uicem: quia mecum eſt virtus bellorum.
72 ‡ Interroga & diſce quis ſum ego & cæteri
qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt quia non
poteſt ſtare pes veſter ante faciẽ noſtrã, quia
bis in fugam cõuerſi ſunt patres tui in terra
73 ſua: ‡ & nunc quomodo poteris ſuſtinere
equitatum & exercitũ tantum in campo, vbi

nõ eſt lapis, neq; ſaxum, neq; locus fugiẽdi?
‡ Vt audiuit autẽ Ionathas ſermones Apol- 74
lonij, motus eſt animo: & elegit decẽ millia
virorum, & exiit ab Ieruſalem, & occurrit ei
Simon frater eius in adiutorium: ‡ & appli- 75
cuerunt caſtra in Ioppẽ, & excluſit eum à ci-
uitate: quia cuſtodia Apollonij Ioppe erat, &
oppugnauit eam. ‡ Et exterriti qui erant in 76
ciuitate, aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas G
Ioppen. ‡ Et audiuit Apollonius, & admouit 77
tria millia equitum, & exercitum multum.
‡ Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & 78
ſtatim exiit in campum: eo quòd haberet
multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et inſecutus eſt eum Ionathas in Azotum, &
commiſerunt prælium. ‡ Et reliquit Apollo- 79
nius in caſtris mille equites poſt eos occultè.
‡ Et cognouit Ionathas quoniã inſidiæ ſunt 80
poſt ſe, & circuierunt caſtra eius, & iecerunt
iacula in populũ à manè vſque ad veſperam.
‡ Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Io- 81
nathas: & laborauerũt equi eorum. ‡ Et eie- 82
cit Simon exercitum ſuum, & commiſit cõ-
tra legionem. equites enim fatigati erant, &
contriti ſunt ab eo, & fugerunt. ‡ Et qui di- 83
ſperſi ſunt per campũ, fugerunt in Azotum,
& intrauerunt in Beth-dagon idólum ſuum,
vt ibi ſe liberarent. ‡ Et ſuccendit Ionathas 84
Azotum, & ciuitates quæ erant in circuitu
eius, & accepit ſpolia eorum, & templũ Da-
gon: & omnes qui fugerunt in illud, ſuccen-
dit igni. ‡ Et fuerunt qui ceciderunt gladio 85
cum his qui ſuccẽſi ſunt, ferè octo millia vi-
rorum. ‡ Et mouit inde Ionathas caſtra, & 86
applicuit ea Aſcalonem: & exierunt de ciui-
tate obuiam illi in magna gloria. ‡ Et reuer- 87
ſus eſt Ionathas in Ieruſalẽ cum ſuis, haben-
tibus ſpolia multa. ‡ Et factum eſt: vt audiuit 88
Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc
glorificare Ionathan. ‡ Et miſit ei fibulam 89
auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis
regum. Et dedit ei Accaron & omnes fines
eius in poſſeſsionem.

## CAP. XI.

ET rex Aegypti congregauit exercitũ, ſi- 1
cut arenã quæ eſt circa oram maris, & A
naues multas: & quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.
‡ Et exiit in Syriam verbis pacificis, & ape- 2
riebant ei ciuitates, & occurrebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiam,
eo quòd ſocer ſuus eſſet. ‡ Cùm autẽ introi- 3
ret ciuitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias
militũ in ſingulis ciuitatibus. ‡ Et vt appro- 4
piauit Azoto, oſtenderunt ei templũ Dagon
ſuccenſum igni, & Azotũ, & cætera eius de-
molita, & corpora proiecta, & eorũ qui cæſi
erant in bello tumulos quos fecerant ſecus
viam. ‡ Et narrauerũt regi quia hæc fecit Io- 5
nathas: vt inuidiam facerent ei: & tacuit rex.
‡ Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum 6
gloria, & inuicem ſe ſalutauerũt, & dormie-
runt illic. ‡ Et abiit Ionathas cum rege vſq; 7
ad fluuium qui vocabatur Eleutherus: & re-
uerſus eſt in Ieruſalẽ. ‡ Rex autẽ Ptolemæus 8
obtinuit dominiũ ciuitatum vſq; Seleuciam
maritimam, & cogitabat in Alexandrũ con-
9 ſilia mala. ‡ Et miſit legatos ad Demetrium,
dicens, VENI, cõponamus inter nos pactũ,
& dabo tibi filiã meã quam habet Alexãder,
10 & regnabis in regno patris tui. ‡ pœnitet e-
nim me quòd dederim illi filiam meã: quæ-
11 ſiuit enim me occidere. ‡ Et vituperauit eũ,
12 propterea quòd cõcupierat regnum eius. ‡ Et
B abſtulit filiam ſuam, & dedit eam Demetrio,
& alienauit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ
13 ſunt inimicitiæ eius. ‡ Et intrauit Ptolemæus
Antiochiã, & impoſuit duo diademata capiti
14 ſuo, Aegypti & Aſiæ. ‡ Alexander autem rex
erat in Cilicia illis tẽporibus: quia rebella-
15 bant qui erant in locis illis. ‡ Et audiuit A-
lexander, & venit ad eũ in bellũ: & produxit
Ptolemæus rex exercitũ, & occurrit ei in ma
16 nu valida, & fugauit eum. ‡ Et fugit Alexan-
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: rex au-
17 tem Ptolemæus exaltatus eſt. ‡ Et abſtulit
Zabdiel Arabs caput Alexandri, & miſit Pto-
18 lemæo. ‡ Et rex Ptolemæus mortuus eſt in
die tertia: & qui erãt in munitionibus perie-
19 runt ab his qui erant intra caſtra. ‡ Et regna-
uit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo-
20 ſeptimo. ‡ In diebus illis cõgregauit Ionathas
eos qui erant in Iudæa, vt expugnarẽt arcem
quæ eſt in Ieruſalem: & fecerunt contra eam
21 machinas multas. ‡ Et abierunt quidam qui
oderant gentẽ ſuam viri iniqui ad regẽ De-
metriũ, & renuntiauerunt ei quòd Ionathas
22 obſideret arcem. ‡ Et vt audiuit, iratus eſt:
& ſtatim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit
Ionathæ ne obſideret arcem, ſed occurreret
23 ſibi ad colloquium feſtinatò. ‡ Vt audiuit
C autem Ionathas, iuſsit obſidere: & elegit de
ſenioribus Iſraël, & de ſacerdotibus, & dedit
24 ſe periculo. ‡ Et accepit aurum & argentũ,
& veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad re-
gem Ptolemaidam, & inuenit gratiam in
25 conſpectu eius. ‡ Et interpellabant aduerſus
26 eum quidam iniqui ex gente ſua. ‡ Et fecit
ei rex ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant:
& exaltauit eum in conſpectu omnium ami-
27 corum ſuorum, ‡ & ſtatuit ei principatum
ſacerdotij, & quæcuoque alia habuit prius
pretioſa, & fecit eum principem amicorum.
28 ‡ Et poſtulauit Ionathas à rege vt immunẽ
faceret Iudæam, & tres toparchias, & Sama-
riam, & confines eius: & promiſit ei talenta
29 trecenta. ‡ Et conſenſit rex: & ſcripſit Iona-
thæ epiſtolas de his omnibus, hunc modum
30 continentes, ‡ Rex Demetrius fratri Ionathæ
31 ſalutem & genti Iudæorum. ‡ Exemplum
epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parenti
noſtro de vobis, miſimus ad vos vt ſciretis:
32 ‡ Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem.
33 ‡ Genti Iudæorum amicis noſtris, & cõſer-
uantibus quę iuſta ſunt apud nos, decreuim*
benefacere, propter benignitatem ipſorum
34 quam erga nos habẽt. ‡ Statuimus ergo illis
D omnes fines Iudææ, & tres ciuitates, Lydam
& Ramatham, quæ additæ ſunt Iudææ ex
Samaria, & omnes confines earum ſeque-
ſtrari omnibus ſacrificantibus in Ieroſoly-
mis ꝓ his quæ ab eis prius accipiebat rex per
ſingulos annos, & pro fructibus terræ & po-
35 morum. ‡ Et alia quæ ad nos pertinebant
decima-

decimarum & tributorum, ex hoc tempore
remittimus eis: & areas ſalinarũ, & coronas
quæ nobis deferebantur, ‡omnia ipſis conce- 36
dimus, & nihil horum irritum erit ex hoc &
in omne tempus. ‡Nunc ergo curate facere 37
horum exemplũ, & detur Ionathæ, & pona-
tur in monte ſancto, & in loco celebri. ‡Et 38
vidẽs Demetrius rex quòd ſiluit terra in cõ-
ſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum
exercitũ ſuum, vnumquemq; in locũ ſuum,
excepto peregrino exercitu quem traxit ab
inſulis Gentium: & inimici erant ei omnes
exercitus patrũ eius. ‡ Tryphon autem erat 39
quidam partium Alexandri prius: & vidit
quoniã omnis exercitus murmurauit cõtra
Demetrium, & iuit ad Emalchuel Arabem,
qui nutriebat Antiochũ filiũ Alexandri: ‡& 40 G
aſſidebat ei, vt traderet eum ipſi, vt regnaret
loco patris ſui: & enuntiauit ei quanta fecit
Demetrius, & inimicitias exercituum eius
aduerſus illum. Et manſit ibi diebus mul-
tis. ‡ Et miſit Ionathas ad Demetriũ regem 41
vt eijceret eos qui in arce erãt in Ieruſalem, E
& qui in præſidijs erant: quia impugnabant
Iſrael. ‡Et miſit Demetrius ad Ionathan, di- 42
cens, Non hæc tantũ faciam tibi & gẽti tuæ,
ſed gloria illuſtrabo te & gentem tuam cùm
fuerit opportunũ. ‡Nunc ergo rectè feceris, 43
ſi miſeris in auxiliũ mihi viros: quia diſceſ-
ſit omnis exercitus meus. ‡Et miſit ei Iona- 44
thas tria millia virorum fortiũ Antiochiam:
& venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in
aduentu eorum. ‡Et conuenerunt qui erant 45
de ciuitate, centum viginti millia virorum,
& volebant interficere regem. ‡Et fugit rex 46
in aulam: & occupauerunt qui erant de ciui-
tate itinera ciuitatis, & cœperunt pugnare.
‡Et vocauit rex Iudæos in auxiliũ, & cõuene- 47
runt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt
omnes per ciuitatẽ; ‡& occiderunt in illa die 48
centũ millia hominũ, & ſuccẽderũt ciuitatẽ,
& ceperũt ſpolia multa in die illa, & libera-
uerũt regẽ. ‡Et viderunt qui erãt de ciuitate 49
q obtinuiſſent Iudæi ciuitatẽ ſicut volebãt:
& infirmati ſunt mẽte ſua, & clamauerũt ad
regẽ cũ precibus, dicẽtes, ‡Da nobis dextras, 50
& ceſſent Iudæi oppugnare nos & ciuitatem.
‡Et proiecerũt arma ſua, & fecerunt pacem: 51
& glorificati ſunt Iudæi in cõſpectu regis, &
in conſpectu omniũ qui erant in regno eius,
& nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in
Ieruſalem, habentes ſpolia multa. ‡Et ſedit 52
Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra
in conſpectu eius. ‡ Et mentitus eſt omnia 53
quæcunq; dixit, & abalienauit ſe à Ionatha, F
& non retribuit ei ſecundum beneficia quæ
ſibi tribuerat, & vexabat eum valde.
‡Poſt hæc autem reuerſus eſt Tryphon, & 54
Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regna-
uit, & impoſuit ſibi diadema. ‡Et cõgrega- 55
ti ſunt ad eum omnes exercitus quos diſper-
ſerat Demetrius, & pugnauerunt contra
eum: & fugit, & terga vertit. ‡ Et accepit 56
Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:
‡& ſcripſit Antiochus adoleſcens Ionathæ, 57
dicens, Conſtituo tibi ſacerdotium, & con-
ſtituo te ſuper quatuor ciuitates, vt ſis de

58 amicis Regis. ‡Et miſit illi vaſa aurea in mi-
niſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in
auro & eſſe in purpura, & habere fibulã au-
59 reã: ‡& Simonem fratrẽ eius conſtituit du-
cem à terminis Tyri vſq; ad fines Aegypti.
60 ‡Et exijt Ionathas, & perambulabat trãs flu-
men ciuitates: & congregatus eſt ad eũ om-
nis exercitus Syriæ in auxiliũ, & venit Aſca-
lonẽ, & occurrerũt ei honorificè de ciuitate.
61 ‡Et abijt inde Gazam: & concluſerũt ſe qui
erant Gazæ, & obſedit eam, & ſuccendit quæ
erant in circuitu ciuitatis & prædatus eſt eã.
62 ‡Et rogauerunt Gazenſes Ionatham, & dedit
illis dextrã: & accepit filios eorũ obſides, &
miſit illos in Ieruſalẽ, & perãbulauit regionẽ
63 vſq; Damaſcum. ‡Et audiuit Ionathas quòd
G præuaricati ſunt principes Demetrij in Ca-
des quę eſt in Galilæa cũ exercitu multo, vo-
64 lentes eum remouere à negotio regni: ‡ &
occurrit illis: fratrem autem ſuum Simo-
65 nem reliquit intra prouinciã. ‡Et applicuit
Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam
66 diebus multis, & concluſit eos. ‡Et poſtula-
uerunt ab eo dextras accipere, & dedit illis:
& eiecit eos inde, & cepit ciuitatem, & po-
67 ſuit in ea præſidium. ‡Et Ionathas & caſtra
eius applicuerunt ad aquam Geneſar: & ante
68 lucem vigilauerunt in campo Aſor. ‡& ecce
caſtra alienigenarum occurrebãt in campo,
& tendebant ei inſidias in montibus: ipſe au-
69 tem occurrit ex aduerſo. ‡Inſidiæ verò exur-
rexerunt de locis ſuis, & commiſerunt præ-
70 lium. ‡Et fugerunt qui erant ex parte Iona-
thæ omnes: & nemo relictus eſt ex eis, niſi
Mathathias filius Abſolomi, & Iudas filius
71 Calphi princeps militiæ exercitus. ‡ Et ſci-
dit Ionathas veſtimenta ſua, & poſuit terram
72 in capite ſuo, & orauit. ‡ Et reuerſus eſt Io-
nathas ad eos in prælium, & conuertit eos in
73 fugam, & pugnauerunt. ‡Et viderunt qui
fugiebãt partis illius, & reuerſi ſunt ad eum,
& inſequebantur cum eo omnes vſq; Cades
ad caſtra ſua, & peruenerunt vſque illuc.
74 ‡& ceciderunt de alienigenis in die illa tria
millia virorum: & reuerſus eſt Ionathas in
Ieruſalem.

## CAP. XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus eũ iuuat,
A & elegit viros, & miſit eos Romã ſta-
2 tuere & renouare cum eis amicitiam: ‡& ad
Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſe-
3 cundum eandem formam. ‡& abierunt Ro-
mam, & intrauerunt curiam, & dixerunt, Io-
nathas ſummus ſacerdos, & gens Iudæorum
miſerunt nos, vt renouaremus amicitiam &
4 ſocietatem ſecundum priſtinum. ‡Et dede-
runt illis epiſtolas ad ipſos per loca, vt dedu-
5 cerent eos in terram Iuda cum pace. ‡Et
hoc eſt exemplum epiſtolarum quas ſcripſit
6 Ionathas Spartiatis. ‡IONATHAS ſum-
mus ſacerdos, & ſeniores gẽtis, & ſacerdotes,
& reliquus populus Iudæorũ Spartiatis fra-
7 tribus ſalutem. ‡ Iampridẽ miſſæ erant epi-
ſtolæ ad Oniã ſummum ſacerdotẽ à Dario
qui regnabat apud vos, quoniã eſtis fratres
noſtri, ſicut ſcriptũ cõtinet quod ſubiectum
8 eſt. ‡ Et ſuſcepit Onias virum qui miſſus
B fuerat cum honore: & accepit epiſtolas, in
quibus

quibus ſignificabatur de ſocietate & amici-
tia. ‡ Nos * cum nullo horum indigeremus 9
habentes ſolatio ſanctos libros qui ſunt in
manibus noſtris, ‡maluimus mittere ad vos 10
renouare fraternitatē & amicitiam, ne fortè
alieni efficiamur à vobis: multa enim tem-
pora tranſierūt, ex quo miſiſtis ad nos. ‡Nos 11
ergo in omni tempore ſine intermiſſione in
diebus ſolēnibus, & cæteris quibus oportet,
memores ſumus veſtri in ſacrificijs quæ of-
ferimus, & in obſeruationibus, ſicut fas eſt &
decet meminiſſe fratrū. ‡Lætamur itaque de 12
gloria veſtra. ‡Nos autē circundederūt mul- 13
tæ tribulationes, & multa prælia, & impu-
gnauerunt nos reges qui ſunt in circuitu
noſtro. ‡Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, 14
neque cæteris ſocijs, & amicis noſtris in his
prælijs. ‡habuimus enim de cælo auxilium, 15
& liberati ſumus nos, & humiliati ſunt ini-
mici noſtri. ‡Elegimus itaq; Numeniū An- 16
tiochi, & Antipatrē Iaſonis filiū, & miſi- C
mus ad Romanos renouare cū eis amicitiam
& ſocietatē priſtinā. ‡Mandauimus itaq; eis 17
vt veniant etiam ad vos, & ſalutent vos, &
reddāt vobis epiſtolas noſtras de innouatio-
ne fraternitatis noſtræ. ‡Et nunc benefacie- 18
tis reſpondētes nobis ad hæc. ‡Et hoc reſcri- 19
ptum eſt epiſtolarum, quod miſerat *Onias.
‡REX Spartiatarum Onias, Ionathæ ſacer- 20
doti magno ſalutē. ‡Inuentū eſt in ſcriptura 21
de Spartiatis & Iudæis quoniā ſunt fratres, &
quòd ſunt de genere Abraham. ‡Et nunc ex 22
quo hæc cognouimus, benefacitis ſcribentes
nobis de pace veſtra. ‡ Sed & nos reſcripſi- 23
mus vobis, Pecora noſtra & poſſeſſiones no-
ſtræ, veſtræ ſunt: & veſtræ noſtræ. mandaui-
m⁹ itaq; hæc nūtiari vobis. ‡Et audiuit Io- 24
nathas quoniā regreſſi ſunt principes Deme- D
trij cū exercitu multo ſupra quàm prius pu-
gnare aduerſus eū: ‡ & exijt ab Ieruſalem, & 25
occurrit eis in Amathite regione: non enim
dederat eis ſpatium vt ingrederentur regio-
nē eius. ‡Et miſit ſpeculatores in caſtra eo- 26
rum, & reuerſi renuntiauerunt quòd conſti-
tuunt superuenire illis nocte. ‡Cūm occidiſ- 27
ſet autē ſol, præcepit Ionathas ſuis vigilare, &
eſſe in armis paratos ad pugnā tota nocte, &
poſuit cuſtodes per circuitū caſtrorum. ‡Et 28
audierunt aduerſarii quòd paratus eſt Iona-
thas cum ſuis in bello: & timuerunt, & for-
midauerunt in corde ſuo: & accenderūt fo-
cos in caſtris ſuis. ‡Ionathas autē & qui cum 29
eo erant, non cognouerunt vſq; mane: vide-
bant autem luminaria ardentia, ‡& ſecutus 30
eſt eos Ionathas & non comprehendit eos:
tranſierant enim flumen Eleutherū. ‡Et di- 31
uertit Ionathas ad Arabas, qui vocabantur
Zabadæi: & percuſſit eos, & accepit ſpolia E
eorū. ‡Et iūxit, & venit Damaſcū, & peram- 32
bulabat omnē regionē illam. ‡Simon autem 33
exiit, & venit vſq; ad Aſcalonem, & ad pro-
xima præſidia, & declinauit in Ioppen, &
occupauit eam. ‡(audiuit enim quòd vellēt 34
præſidium tradere partibus Demetrij) &
poſuit ibi cuſtodes, vt cuſtodirent eam. ‡Et 35
reuerſus eſt Ionathas, & conuocauit ſeniores
populi, & cogitauit cū eis ædificare præſidia

*tenia

✝ ✝

*Oniares Rex Spartiatarum Oniæ. ſic Græca.

36 in Iudæa, ‡& ædificare muros in Ieruſalem,
& exaltare altitudine magna inter medium
arcis & ciuitatis, vt ſepararet eam à ciuitate,
vt eſſet ipſa ſingulariter, & neq; emant, neq;
37 vendant. ‡ Et conuenerunt vt ædificarent
ciuitatem: & cecidit murus qui erat ſuper
torrentem ab ortu ſolis, & reparauit eum
38 qui vocatur Caphetetha: ‡ & Simon ædifi-
cauit Adiada in Sephela, & muniuit eam, &
39 impoſuit portas & ſeras. ‡Et cùm cogitaſſet
Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere diade-
ma, & extendere manum in Antiochum re-
40 gem: ‡timens ne fortè non permitteret eum
F Ionathas, ſed pugnaret aduerſus eum, quæ-
rebat comprehendere eum, & occidere. Et
41 exurgens abijt in Bethſan. ‡Et exiuit Iona-
thas obuiam illi cum quadraginta millibus
virorum electorum in prælium, & venit
42 Bethſan. ‡ Et vidit Tryphon quia venit Io-
nathas cum exercitu multo, vt extenderet in
43 eum manus: & timuit, ‡& excepit eum
cum honore, & commēdauit eum omnibus
amicis ſuis, & dedit ei munera: & præcepit
exercitibus ſuis vt obedirent ei, ſicut ſibi.
44 ‡Et dixit Ionathæ, Vt quid vexaſti vniuer-
ſum populum, cùm bellum nobis non ſit?
45 ‡ Et nunc remitte eos in domos ſuas, elige
autem tibi viros paucos qui tecum ſint, &
veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam
tibi, & reliqua præſidia & exercitum & vni-
uerſos præpoſitos negotij, & cōuerſus abibo:
46 propterea enim veni. ‡Et credidit ei, & fecit
ſicut dixit, & dimiſit exercitum, & abierunt
47 in terram Iuda, ‡retinuit autem ſecum tria
G millia virorum: ex quibus remiſit in Gali-
læam duo millia, mille autem venerunt
48 cum eo. ‡ Vt autem intrauit Ptolemaidam
Ionathas, clauſerunt portas ciuitatis Ptole-
menſes: & comprehenderunt eum: & omnes
qui cum eo intrauerant, gladio interfecerūt.
49 ‡Et miſit Tryphon exercitum & equites in
Galilæam, & in campum magnum, vt perde-
50 rent omnes ſocios Ionathæ. ‡At illi cùm co-
gnouiſſent quia comprehēſus eſt Ionathas &
perijt, & omnes qui cum eo erant: hortatī
ſunt ſemetipſos, & exierūt parati in prælıū.
51 ‡Et videntes hi qui inſequuti fuerant, quia
52 pro anima res eſt illis, reuerſi ſunt: ‡ illi
autem venerunt omnes cum pace in terram
Iuda. Et planxerunt Ionatham, & eos qui
cum ipſo erant valde: & luxit Iſraël luctu
53 magno. ‡ Et quæſierunt omnes gentes quæ
erant in circuitu eorum, conterere eos: di-
54 xerūt enim, ‡Non habent principem & ad-
iuuantem: nunc ergo expugnemus illos, &
tollamus de hominibus memoriam eorum.

## CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congregauit Try-
A phon exercitū copioſum, vt veniret in
2 terram Iuda, & attereret eam. ‡Videns quia
in tremore populus eſt & in timore, aſcendit
3 Ieruſalem, & congregauit populum: ‡&
adhortans dixit, Vos ſcitis quanta ego & fra-
tres mei, & domus patris mei fecimus pro
legibus & pro ſanctis prælia, & anguſtias
4 quales vidimus: ‡ horum gratia perierunt
fratres mei omnes propter Iſraël, & relictus
ſum

5 ſum ego ſolus. ‡Et nunc non mihi contin-
gat parcere animæ meæ in omni tempore
tribulationis: non enim melior ſum fratri-
6 bus meis. ‡Vindicabo itaque gentem meam
*veſtros 13. & ſancta, natos quoque *noſtros*, & vxores:
quia congregatæ ſunt vniuerſæ gentes con-
7 terere nos inimicitiæ gratia. ‡ Et accenſus
eſt ſpiritus populi ſimul vt audiuit ſermones
8 iſtos: ‡ & reſponderunt voce magna, dicen-
tes, Tu es dux noſter loco Iudæ & Ionathæ
9 fratris tui. ‡pugna prælium noſtrũ: & om-
10 nia quæcunque dixeris nobis, faciemus. ‡Et
B congregans omnes viros bellatores, accele-
rauit conſummare vniuerſos muros Ieruſa-
11 lem, & muniuit eam in gyro. ‡ Et miſit Io-
nathan filium Abſalomi, & cum eo exerci-
tum nouum in Ioppen, ‡ & eiectis his qui
12 erant in arce, remanſit illic ipſe. ‡Et mouit
Tryphon à Ptolemaida cum exercitu mul-
to, vt veniret in terram Iuda, & Ionathas
13 cum eo in cuſtodia. ‡ Simon autem appli-
14 cuit in Addus contra faciem campi. ‡ Et vt
cognouit Tryphon quia ſurrexit Simon loco
fratris ſui Ionathæ: & quia cõmiſſurus eſſet
15 cum eo prælium, miſit ad eum legatos, ‡di-
cens, Pro argento quod debebat frater tuus
-.18. Ionathas in ratione Regis, -propter nego-
16 tia quæ habuit', detinuimus eum. ‡Et nunc
mitte argenti talenta centum, & duos filios
eius obſides, vt non dimiſſus fugiat à nobis,
17 & remittemus eum. ‡ Et cognouit Simon
quia cum dolo loqueretur ſecum, iuſſit ta-
C men dari argentum & pueros: ne inimici-
tiam magnam ſumeret ad populum Iſrael,
18 dicentem: ‡ Quia non miſit ei argentum &
19 pueros, propterea periit. ‡Et miſit pueros, &
centum talenta: & mentitus eſt, & non dimi-
20 ſit Ionathan. ‡ Et poſt hæc venit Tryphon
intra regionem, vt contereret eam, & gyra-
uerunt per viam quæ ducit Ador, & Simon
& caſtra eius ambulabant in omnem locum
21 quocunq; ibant. ‡Qui autem in arce erant,
miſerunt ad Tryphonem legatos, vt feſtina-
ret venire per deſertum, & mitteret illis ali-
22 monias. ‡Et parauit Tryphon omnem equi-
tatum, vt veniret illa nocte: erat autem nix
multa valde, & non venit in Galaaditim.
23 ‡Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit
24 Ionathan & filios eius illic. ‡ Et conuertit
25 Tryphon, & abiit in terram ſuam. ‡Et miſit
Simon, & accepit oſſa Ionathæ fratris ſui, &
D ſepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius.
26 ‡ Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu
27 magno, & luxerunt eum dies multos. ‡ Et
ædificauit Simon ſuper ſepulchrum patris
ſui & fratrum ſuorum ædificiũ altum viſu,
28 lapide polito retrò & antè: ‡& ſtatuit ſeptẽ
pyramidas, vnam contra vnam patri & ma-
29 tri, & quatuor fratribus: ‡ & his circumpo-
ſuit columnas magnas: & ſuper columnas
arma, ad memoriam æternam: & iuxta arma
naues ſculptas, quæ viderentur ab omnibus
30 nauigantibus mare. ‡ hoc eſt ſepulchrum
quod fecit in Modin vſque in hunc diem.
31 ‡Tryphon autem cùm iter faceret cum An-
tiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum:
32 ‡Et regnauit loco eius, & impoſuit ſibi dia-
dema Aſiæ, & fecit plagam magnã in terra.
33 ‡ Et ædificauit Simon præſidia Iudææ, mu-
E niens ea turribus excelſis, & muris magnis,
& portis, & ſeris: & poſuit alimenta in mu-
34 nitionibus. ‡ Et elegit Simon viros, & miſit
ad Demetrium regem vt faceret remiſſio-
nem regioni: quia actus omnes Tryphonis
35 per direptionem fuerant geſti. ‡ Et Deme-
trius rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit
36 epiſtolam talem, ‡ Rex Demetrius Simonĩ
ſummo ſacerdoti, & amico regum, & ſenio-
37 ribus, & Genti Iudæorum ſalutem. ‡Coro-
nam auream, & bahem quam miſiſtis, ſuſce-
pimus: & parati ſumus facere vobiſcum pa-
cem magnam, & ſcribere præpoſitis regis
38 remittere vobis quæ indulſimus. ‡Quæcun-
que enim conſtituimus vobis conſtant. Mu-
39 nitiones quas ædificaſtis, vobis ſint: ‡remit-
timus quoque ignorantias, & peccata vſque
in hodiernum diem, & coronam quam de-
bebatis: & ſiquid aliud erat tributarium in
40 Ieruſalem, iam non ſit tributarium. ‡ Et ſi
qui ex vobis apti ſunt conſcribi inter no-
ſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.
41 ‡Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt
42 iugum Gentium ab Iſrael. ‡Et cœpit popu-
F lus Iſrael ſcribere in tabulis & geſtis publi-
cis, anno primo ſub Simone ſummo ſacer-
dote, magno duce & principe Iudæorum.
43 ‡In diebus illis applicuit Simon ad Gazam,
& circumdedit eam caſtris: & fecit machi-
nas, & applicuit ad ciuitatẽ, & percuſſit tur-
44 rem vnam, & comprehendit eam. ‡ Et eru-
perant qui erant intra machinam, in ciuita-
tem: & factus eſt motus magnus in ciuitate.
45 ‡Et aſcenderunt qui erant in ciuitate cum
vxoribus & filiis ſupra murum ſciſſis tuni-
cis ſuis, & clamauerunt voce magna poſtu-
46 lantes à Simone dextras ſibi dari, ‡& dixe-
runt, Non nobis reddas ſecundum malitias
noſtras, ſed ſecundum miſericordias tuas.
47 ‡ *Et flexus Simon nõ debellauit eos: eiecit *& ſeruiui-
tamen eos de ciuitate, & mundauit ædes in mus tibi.
quibus fuerant ſimulachra, & tunc intrauit
in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 ‡& eiecta ab ea omni immunditia, colloca-
uit in ea viros qui legem facerent: & muni-
49 uit eam, & fecit ſibi habitationem. ‡Qui au-
G tem erant in arce Ieruſalem, prohibebantur
egredi & ingredi regionem, & emere, &
vendere: & eſurierunt valde, & multi ex eis
50 fame perierunt, ‡ & clamauerunt ad Simo-
nem vt dextras acciperet, & dedit illis: &
eiecit eos inde, & mundauit arcem à conta-
51 minationibus, ‡& intrauerunt in eam tertia
& viceſima die ſecundi menſis, anno cente-
ſimo ſeptuageſimo primo, cum laude & ra-
mis palmarum, & cinnyris, & cymbalis, &
nablis, & hymnis & canticis, quia contritus
52 eſt inimicus magnus ex Iſrael. ‡ Et conſti-
tuit vt omnibus annis agerẽtur dies hi cum
53 lætitia. ‡ Et muniuit montem templi, qui
erat ſecus arcem, & habitauit ibi ipſe, & qui
54 cum eo erant. ‡ Et vidit Simon Iohannem
filium ſuum quòd vir eſſet: & poſuit eum
ducem virtutum vniuerſarum, & habitauit
in Gazaris.

CAP.

## CAP. XIIII.

ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo 1
congregauit rex Demetrius exercitum A
ſuum, & abiit in Mediam ad cõtrahenda ſibi
auxilia, vt expugnaret Tryphonem. ‡Et au- 2
diuit Arſaces rex Perſidis & Mediæ, quia in-
grauit Demetrius cõfines ſuos, & miſit vnũ
de principibus ſuis, vt comprehenderet eum
viuum. ‡Et abiit, & percuſſit caſtra Deme- 3
trij, & comprehendit eum, & duxit eum ad
Arſacem, & poſuit eum in cuſtodiam. ‡ Et 4
ſiluit omnis terra Iuda omnibus diebus Si-
mónis, & quæſiuit bona genti ſuæ, & placuit
illis poteſtas eius & gloria eius omnib' die-
bus. ‡ Et cum omni gloria ſua accepit Iop- 5
pen in portum, & fecit introitum in inſulis
maris. ‡Et dilatauit fines gentis ſuæ, & obti- 6
nuit regionẽ. ‡Et congregauit captiuitatem 7
multam, & dominatus eſt Gazaræ & Beth-
ſuræ, & arci: & abſtulit immũditias ex ea, &
nõ erat qui reſiſteret ei. ‡Et vnuſquiſq; co- 8
lebat terrã ſuam cum pace: & terra Iuda da-
bat fructus ſuos, & ligna camporũ fructum
ſuum. ‡Seniores in plateis ſedebant omnes, 9
& de bonis terræ tractabant, & iuuenes in- B
duebant ſe gloriã, & ſtolas belli. ‡Et ciuita- 10
tibus tribuebat alimonias, & cõſtituebat eas
vt eſſent vaſa munitionis quoadusq; nomi-
natũ eſt nomen gloriæ eius vſq; ad extremũ
terræ. ‡Fecit pacẽ ſuper terram: & lætatus eſt 11
Iſrael lætitia magna. ‡ Et ſedit vnuſquiſque 12
ſub vite ſua, & ſub ficulnea ſua: & non erat
qui eos terreret. ‡Defecit impugnãs eos ſu- 13
per terram: reges cõtriti ſunt in diebus illis.
‡Et cõfirmauit omnes humiles populi ſui, & 14
legem exquiſiuit, & abſtulit omnẽ iniquum
& malũ: ‡ſancta glorificauit, & multiplica- 15
uit vaſa ſanctorũ. ‡Et auditũ eſt Romæ quia 16
defunctus eſſet Ionathas, & vſq; in Spartia-
tas: & contriſtati ſunt valde. ‡Vt audierunt 17
autẽ quòd Simõ frater eius factus eſſet ſum- C
mus ſacerdos loco eius, & ipſe obtineret om
nem regionẽ, & ciuitates in ea: ‡ſcripſerunt 18
ad eum in tabulis æreis, vt renouarent ami-
citias & ſocietatem quam fecerãt cum Iuda
& cũ Ionatha fratribus eius. ‡Et lectæ ſunt 19
in conſpectu eccleſiæ in Ieruſalem. Et hoc
exemplũ epiſtolarum quas Spartiatæ miſe-
*principes. runt. ‡SPARTIANORVM *principes' 20
& ciuitates Simóni ſacerdoti magno, & ſe-
nioribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo
Iudæorum fratribus ſalutem. ‡ Legati qui 21
miſſi ſunt ad populum noſtrum, nuntiaue-
runt nobis de veſtra gloria & honore & læ-
titia: & gauiſi ſumus in introitu eorum. ‡Et 22
ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in cõciliis
populi ſic, Numenius Antiochi, & Antipater
Iaſonis filius legati Iudæorum, venerunt ad
nos, renouantes nobiſcum amicitiã priſtinã.
‡Et placuit populo excipere viros glorioſè, 23
& ponere exemplum ſermonum eorum in
ſegregatis populi libris, vt ſit ad memoriam
populo Spartiatarum. Exemplum autem ho- D
rum ſcripſimus Simóni magno ſacerdoti.
‡ Poſt hæc autem miſit Simon Numenium 24
Romam, habẽtem clypeum aureũ magnum,
pondo mnarum mille ad ſtatuendam cum

eis ſocietatem. Cum autem audiſſet populus
25 Romanus ‡ ſermones iſtos, dixerunt, Quam
gratiarum actionẽ reddemus Simóni & filiis
26 eius? ‡Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & ex-
pugnauit inimicos Iſrael ab eis, & ſtatuerũt
ei libertatẽ, & deſcripſerunt in tabulis æreis,
27 & poſuerunt in titulis in monte Sion. ‡ Et
hoc eſt exemplum ſcripturæ'. OCTAVA ←7.
decima die menſis Elul, anno centeſimo ſe-
ptuageſimo ſecũdo, anno tertio ſub Simone
28 ſacerdote magno in Aſaramel, ‡in conuentu
magno ſacerdotum, & populi & principum
gentis, & ſeniorum regionis, nota facta ſunt
hæc, Quoniam frequenter facta ſunt prælia
29 in regione noſtra. ‡Simõ autem Mathathiæ
filius ex filiis Iarib, & fratres eius dederunt
ſe periculo, & reſtiterunt aduerſariis gentis
ſuæ, vt ſtarẽt ſancta ipſorum & lex, & gloria
30 magna glorificauerunt gentem ſuam. ‡ Et
E cõgregauit Ionathas gentem ſuam, & factus
eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad
31 populum ſuum. ‡Et voluerunt inimici eo-
rum calcare, & atterere regionem ipſorum,
32 & extendere manus in ſancta eorum. ‡Tunc
reſtitit Simon, & pugnauit pro gente ſua, &
erogauit pecunias multas, & armauit viros
33 virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipẽdia: ‡&
muniuit ciuitates Iudææ, & Bethſuram quæ
erat in finibus Iudææ, vbi erant arma hoſtiũ
antea: & poſuit illic præſidiũ viros Iudæos.
34 ‡ Et Ioppen muniuit quæ erat ad mare: &
Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua
hoſtes antea habitabant, & collocauit illic
Iudæos: & quæcunque apta erant ad corre-
35 ptionem eorum, poſuit in eis. ‡Et vidit po-
pulus actũ Simonis, & gloriam quam cogi-
tabat facere genti ſuæ, & poſuerũt eum du-
cem ſuum & principem ſacerdotũ, eo quòd
ipſe fecerat hęc omnia, & iuſtitiam & fidem
quam conſeruauit genti ſuæ, & exquiſiuit
36 omni modo exaltare populum ſuum. ‡Et in
F diebus eius proſperatũ eſt in manibus eius,
vt tollerentur gentes de regione ipſorum, &
qui in ciuitate Dauid erant in Ieruſalem in
arce, de qua procedebant, & contaminabant
omnia quæ in circuitu ſanctorũ ſunt, & in-
37 ferebant plagam magnam caſtitati: ‡& col-
locauit in ea viros Iudæos ad tutamentum
regionis & ciuitatis, & exaltauit muros in
38 Ieruſalem. ‡ Et rex Demetrius ſtatuit illi
39 ſummum ſacerdotium. ‡Secundum hæc fe-
cit eum amicum ſuum, & glorificauit eum
40 gloria magna. ‡Audiuit enim quòd appella-
ti ſunt Iudæi à Romanis amici, & ſocij, &
fratres, & quia ſuſceperunt legatos Simonis
41 glorioſe: ‡& quia Iudæi & ſacerdotes eorum
conſenſerũt eum eſſe ducem ſuum & ſum-
mum ſacerdotem in æternum, donec ſurgat
42 propheta fidelis: ‡& vt ſit ſuper eos dux, &
G vt cura eſſet illi pro ſanctis, & vt cõſtitueret
præpoſitos ſuper opera eorũ, & ſuper regio-
43 nẽ & ſuper arma & ſuper præſidia, ‡ & cura
ſit illi de ſanctis: & vt audiatur ab omnibus,
& ſcribãtur in nomine eius oẽs cõſcriptio-
nes in regione: & vt operiatur purpura &
44 auro: ‡& ne liceat vlli ex populo & ex ſacer-
dotibus irritũ facere aliquid horum, & con-
tra-

tradicere his quæ ab eo dicuntur, aut conuo-
care conuentũ in regione ſine ipſo: & veſtiri
purpura, & vti fibula aurea. ‡ qui autem fe- 45
cerit extra hæc, aut irritũ fecerit aliquid ho-
rum: reus erit. ‡ Et complacuit omni popu- 46
lo ſtatuere Simonẽ, & facere ſecundum ver-
ba iſta. ‡ Et ſuſcepit Simon, & placuit ei vt 47
ſummo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux
& princeps gentis Iudæorũ & ſacerdotum, &
præeſſet omnibus. ‡ Et ſcripturam iſtam di- 48
xerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas
in peribolo ſanctorũ, in loco celebri: ‡ exem 49
plum autem eorum ponere in ærario, vt ha-
beat Simon & filij eius.

CAP. XV.

ET miſit rex Antiochus filius Demetrij 1
epiſtolas ab inſulis maris Simóni ſacer A
doti, & principi gentis Iudæorum, & vniuer-
ſæ genti: ‡ & erant continentes hunc modũ, 2
REX Antiochus Simóni ſacerdoti magno,
& genti Iudæorũ ſalutem. ‡ Quoniam qui- 3
dem peſtilentes obtinuerũt regnum patrum
noſtrorum, volo autẽ vendicare regnum, &
reſtituere illud ſicut erat antea: & electã feci
multitudinẽ exercitus, & feci naues bellicas.
‡ Volo autem procedere per ᵃ regionem ᵃ, vt 4
vlciſcar in eos qui corruperũt regionem no-
ſtram, & qui deſolauerũt ciuitates multas in
regno meo. ‡ Nunc ergo ſtatuo tibi omnes 5
oblationes quas remiſerũt tibi ante me om-
nes reges, & quæcunq; alia dona remiſerunt
tibi: ‡ & permitto tibi facere percuſſuram 6
proprij numiſmatis in regione tua. ‡ Ieruſa- 7
lem autem ſanctam eſſe & liberam, & omnia B
arma quæ fabricata ſunt, & præſidia quæ cõ-
ſtruxiſti, quæ tenes maneant tibi. ‡ Et omne 8
debitũ regis, & quæ futura ſunt regi, ex hoc
& in totum tempus remittuntur tibi. ‡ Cùm 9
autem obtinuerimus regnum noſtrum, glo-
rificabimus te, & gentem tuam, & templum
gloria magna, ita vt manifeſtetur gloria ve-
ſtra in vniuerſa terra. ‡ Anno centeſimo ſe- 10
ptuageſimo quarto exiit Antiochus in terrã
patrum ſuorum, & cõuenerunt ad eum om-
nes exercitus, ita vt pauci relicti eſſent cum
Tryphone. ‡ Et inſecutus eſt eum Antiochus 11
Rex, & venit Doram fugiẽs per maritimam;
‡ ſciebat enim quòd congregata ſunt mala 12
in eum, & reliquit eum exercitus. ‡ & appli- 13
cuit Antiochus ſuper Doram cum centum C
viginti millibus virorum belligeratorum, &
octo millibus equitum: ‡ & circuiuit ciuita- 14
tem, & naues à mari acceſſerunt: & vexabãt
ciuitatem à terra & mari, & neminem ſine-
bant ingredi vel egredi. ‡ Venit autem Nu- 15
menius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe Ro-
ma, habentes epiſtolas regibus & regioni-
bus ſcriptas, in quibus continebantur hæc:
‡ LVCIVS cõſul Romanorum, Ptolemæo 16
regi ſalutem. ‡ Legati Iudæorum venerunt 17
ad nos amici noſtri, renouantes priſtinam
amicitiam & ſocietatẽ, miſsi à Simóne prin-
cipe ſacerdotum, & populo Iudæorum. ‡ At- 18
tulerunt autem & clypeum aureum mnarũ
mille. ‡ Placuit itaque nobis ſcribere regi- 19
bus & regionibus, vt non inferant illis mala
neque impugnent eos & ciuitates eorum, & 

ᵃ regiones 15.

D regiones eorum: & vt non ferant auxilium
20 pugnantibus aduerſus eos. ‡ Viſum autem
21 eſt nobis accipere ab eis clypeum. ‡ Si qui er-
go peſtilentes fugerint de regione ipſorum
ad vos, tradite eos Simóni principi ſacerdo-
tum, vt vindicet in eos ſecũdùm legẽ ſuam.
22 ‡ Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, &
23 Attalo, & Arabæ, & Arſaci, ‡ & in omnes re-
giones, & Sampſamæ & Spartiatis & Delo
& Mydo, & Sicioni, & Cariæ, & Samum &
Pamphiliam & Lyciã, & Halicarnaſſum &
Rhodũ & Phaſelida & Con & Siden & Ara-
do & Cortynam & Cnidum & Cyprum &
24 Cyrenen. ‡ Exemplum autẽ eorum ſcripſe-
25 runt Simoni principi ſacerdotum ᵇ. ‡ Antio-
chus autem rex applicuit caſtra in Doram
ſecundò, admouens ei ſemper manus, & ma-
chinas faciens: & concluſit Tryphonem, ne
26 procederet. ‡ & miſit ad eũ Simon duo mil-
E lia virorum electorum in auxilium, & ar-
27 gentum & aurum & vaſa copioſa: ‡ & noluit
ea accipere, ſed rupit omnia quæ pactus eſt
28 cum eo antea, & alienauit ſe ab eo. ‡ Et mi-
ſit ad eum Athenobium vnũ de amicis ſuis,
vt tractaret cum ipſo dicens, Vos tenetis Iop
pen, & Gazaram, & arcem quæ eſt in Ieruſa-
29 lem ciuitates regni mei: ‡ fines earum deſo-
laſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, &
dominati eſtis per loca multa in regno meo.
30 ‡ Nunc ergo tradite ciuitates quas occupa-
ſtis, & tributa locorum in quibus dominati
31 eſtis extra fines Iudææ. ‡ ſin autem, date pro
illis quingenta talenta argenti, & exterminij
quod exterminaſtis, & tributorum ciuitatũ
alia talenta quingenta: ſin autẽ, veniemus &
32 expugnabimus vos. ‡ Et venit Athenobius
F amicus regis in Ieruſalem, & vidit gloriam
Simonis, & claritatẽ in auro & argento, &
apparatum copioſum, & obſtupuit: & retu-
33 lit ei verba regis. ‡ Et reſpondit ei Simon, &
dixit ei, Neque alienam terram ſumpſimus,
neque alienam detinemus: ſed hæreditatem
patrum noſtrorum, quæ iniuſtè ab inimicis
34 noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt. ‡ Nos ve-
rò tempus habentes, vendicamus hæredi-
35 tatem patrum noſtrorum. ‡ Nam de Ioppe
& Gazara quæ expoſtulas, ipſi faciebant in
populo plagam magnam, & in regione no-
ſtra: horum damus talenta centum. Et non
36 reſpondit ei Athenobius verbum. ‡ Reuerſus
autem cũ ira ad regem, renuntiauit ei ver-
G ba iſta, & gloriam Simónis, & vniuerſa quæ
37 vidit: & iratus eſt rex ira magna. ‡ Tryphon
38 autem fugit naui in Orthoſiada. ‡ Et con-
ſtituit rex Cendebæum ducem maritimum,
& exercitum peditum & equitum dedit il-
39 li. ‡ Et mandauit illi mouere caſtra con-
tra faciem Iudææ: & mandauit ei ædificare
Cedronem, & obſtruere portas ciuitatis, &
debellare populum. Rex autem perſeque-
40 batur Tryphonem. ‡ Et peruenit Cende-
bæus Iamniam, & cœpit irritare plebem, &
conculcare Iudæam, & captiuare populum,
41 & interficere & ædificare Cedronem. ‡ Et
collocauit illic equites, & exercitum: vt
egreſsi perambularent viam Iudææ, ſicut
conſtituit ei rex.

ᵇ & populo Iudæorum.

CAP.

CAP. XVI.

ET aſcēdit Iohannes de Gazaris,& nun- 1
tiauit Simôni patri ſuo quæ fecit Cen- A
⇢.3. debæus in populo ipſorū. ‡Et vocauit Si- 2
mon duos filios ſuos ſeniores, Iudam, & Io-
hannē, & ait illis, Ego & fratres mei, & do-
mus patris mei expugnauimus hoſtes Iſrael
ab adoleſcentia vſq; in hunc diē : & proſpe-
ratum eſt in manibus noſtris liberare Iſrael
aliquoties. ‡Nunc autē ſenui,ſed eſtote loco 3
meo , & fratris mei , & egreſsi pugnate pro
gente noſtra: auxiliū verò de cælo vobiſcum
ſit. ‡Et elegit de regione viginti millia viro- 4
rum belligeratorū,& equites,& profecti ſunt
ad Cendebæum : & dormierunt in Modin.
‡Et ſurrexerunt manè , & abierunt in cam- 5
pum: & ecce exercitus copioſus in obuiā il-
lis peditū & equitum,& fluuius torrens erat
inter mediū ipſorū. ‡Et admouit caſtra con- 6
tra faciem eorum ipſe & populus eius,& vi-
dit populum trepidantē ad trāsfretandū tor-
rentem,& transfretauit primus: & viderunt
eum viri,& tranſierunt poſt eum. ‡Et diuiſit 7
populum,& equites in medio peditum. erat
autem equitatus aduerſariorū copioſus ni-
mis. ‡ Et exclamauerunt ſacris tubis: & in 8
fugam conuerſus eſt Cendebæus , & caſtra B
eius: & ceciderunt ex eis multi vulnerati,re-
ſidui autem in munitionem fugerunt. ‡Tūc 9
vulneratus eſt Iudas frater Iohannis: Iohan-
nes autem inſecutus eſt eos,donec venit Ce-
dronem quam ædificauit: ‡ & fugerunt vſ- 10
que ad turres quæ erant in agris Azoti, &
ſuccendit eas igni . Et ceciderunt ex illis
duo millia virorum , & reuerſus eſt in Iu-
dæam in pace. ‡ & Ptolemæus filius Abobi 11
conſtitutus erat dux in campo Iericho , &
habebat argentum & aurum multum. ‡erat 12
enim gener ſummi ſacerdotis. ‡Et exaltatū 13
eſt cor eius , & volebat obtinere regionem,
& cogitabat dolum aduerſus Simonem &
filios eius vt tolleret eos. ‡ Simon autem 14
perambulans ciuitates quæ erant in regione C
Iudææ,& ſolicitudinē gerens earum,deſcen-
dit in Iericho ipſe & Mathathias filius eius,
& Iudas anno centeſimo ſeptuageſimo ſepti-
mo,menſe vndecimo,hic eſt menſis Sabath.
‡Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiun- 15
culam,quæ vocatur Doch, cum dolo,quam
ædificauit: & fecit eis conuiuium magnum,
& abſcondit illic viros. ‡ Et cùm inebriatus 16
eſſet Simon & filij eius, ſurrexit Ptolemæus
cum ſuis,& ſumpſerunt arma ſua, & intra-
uerunt in conuiuium,& occiderunt eum, &
duos filios eius,& quoſdam pueros eius. ‡& 17
fecit deceptionem magnam in Iſrael,& red-
didit mala pro bonis. ‡Et ſcripſit hæc Ptole- 18
mæus,& miſit regi vt mitteret ei exercitum
in auxilium , & traderet ei regionem, & ci-
uitates eorum,& tributa. ‡ Et miſit alios in 19
Gazaram tollere Iohannem: & tribunis mi-
ſit epiſtolas,vt venirēt ad ſe, & daret eis ar- D
gentum & aurum, & dona. ‡ Et alios miſit 20
occupare Ieruſalem,& montem templi. ‡Et 21
præcurrens quidā, nuntiauit Iohanni in Ga-
zara quia periit pater eius , & fratres eius,
& quia miſit te quoque interfici. ‡Vt audi- 22
uit autem,vehementer expauit: & compre-
hendit viros qui venerant perdere eum , &
occidit eos : cognouit enim quia quærebant
23 eum perdere. ‡Et cætera ſermonum Iohan-
nis,& bellorum eius, & bonarum virtutum
quibus fortiter geſſit , & ædificij murorum
24 quos extruxit, & rerum geſtarum eius: ‡ec-
ce hæc ſcripta ſunt in libro dierū ſacerdotij
eius , ex quo factus eſt princeps ſacerdotum
poſt patrem ſuum.

# LIBER SECVNDVS
## MACHABAEORVM.

CAP. I.

1 FRATRIBVS qui ſunt per AEgy-
A ptū Iudæis , ſalutē dicunt fratres qui
ſunt in Ieroſolymis Iudæi , & qui in
2 regione Iudæa,& pacem bonam. ‡Benefaciat
vobis Deus , & meminerit teſtamenti ſui
quod locutus eſt ad Abrahā , & Iſaac, & Ia-
3 cob ſeruorum ſuorum fidelium: ‡ & det vo-
bis cor omnibus vt colatis eum , & faciatis
eius voluntatem corde magno & animo vo-
4 lenti. ‡ Adaperiat cor veſtrum in lege ſua,
5 & in præceptis ſuis,& faciat pacem. ‡Exau-
B diat orationes veſtras , & reconcilietur vo-
6 bis , nec vos deſerat in tempore malo. ‡ Et
7 nunc hîc ſumus orantes pro vobis. ‡ Re-
gnante Demetrio , anno centeſimo ſexageſi-
mo nono,nos Iudæi ſcripſimus vobis in tri-
bulatione & impetu qui ſuperuenit nobis in
iſtis annis, ex quo receſsit Iaſon à ſancta ter-
8 ra & à regno. ‡ Portam ſuccēderunt,& effu-
derunt ſanguinem innocentem: & orauimus
ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtuli-
mus ſacrificium & ſimilaginem,& accendi-
9 mus lucernas, & propoſuimus panes. ‡ Et
nunc frequētate dies ſcenopegiæ menſis Ca-
10 ſleu. ‡ Anno centeſimo octogeſimo octauo,
populus qui eſt Ieroſolymis, & in Iudæa,ſe-
natuſq; & Iudas Ariſtobolo magiſtro Ptole-
mæi regis qui eſt de genere chriſtorum ſacer-
dotum , & his qui in Aegypto ſunt Iudæis,
11 ſalutem & ſanitatem. ‡ De magnis periculis
C à Deo liberati magnificè gratias agimus ipſi,
vtpote qui aduerſus talem regem dimicaui-
12 mus. ‡ Ipſe enim ebullire fecit de Perſide
eos qui pugnauerunt contra ᵃnos &ʼſanctam ⇢.10.
13 ciuitatem. ‡ Nam cùm in Perſide eſſet dux
ipſe,& cum ipſo immenſus exercitus,cecidit
in templo Naneæ , conſilio deceptus ſacer-
14 dotum Naneæ. ‡ ᵃetenimʼcū ea habitaturus ᵃvt enim
venit ad locum Antiochus & amici eius,& 10.
vt ᵃacciperetʼ pecunias multas dotis nomi- ᵃacciperent
15 ne. ‡ Cumque propoſuiſſent eas ſacerdotes 8.
Naneæ,& ipſe cum paucis ingreſſus eſſet in-
tra ambitum phani , clauſerunt templum,
16 ‡cùm intraſſet Antiochus: apertoque occul-
D to aditu templi , mittentes lapides percuſſe-
runt ducem , & eos qui cum eo erant,& di-
uiſerūt membratim , & capitibus amputatis
17 foras proiecerunt. ‡ Per omnia benedictus
18 Deus, qui tradidit impios. ‡ Facturi igitur
quinta & viceſima die menſis Caſleu,purifi-
catio-

eationem templi, neceſſarium duximus ſi-
gnificare vobis: vt & vos quoque agatis
*feſtum 4. diem *ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus
eſt quando Nehemias ædificato templo &
altari obtulit ſacrificia. ‡ Nam cùm in Perſi- 19
dem ducerentur patres noſtri, ſacerdotes qui
Leu. 6. b. 9. tunc cultores Dei erant, ‖ acceptum ignem
12. 13. de altari occultè abſconderunt in valle vbi
& 10. a. 1. erat puteus altus & ſiccus: & in eo contuta-
& 16. a. 3. ti ſunt eum, ita vt omnibus ignotus eſſet lo-
c. 12. cus. ‡ Cùm autem præteriſſent anni multi, 20
& placuit Deo vt mitteretur Nehemias à E
rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum
qui abſconderant, miſit ad requirendum
ignem: & ſicut narrauerunt nobis, non in-
uenerunt ignem, ſed aquam craſſam. ‡ Et 21
iuſsit eos haurire, & afferre ſibi: & ſacrificia,
quæ impoſita erant, iuſsit ſacerdos Nehe-
mias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant
ſuperpoſita. ‡ Vtque hoc factum eſt, & tem- 22
pus affuit quo ſol refulſit qui prius erat in
nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt om-
nes mirarentur. ‡ Orationem autem facie- 23
bant omnes ſacerdotes, dum conſummare-
tur ſacrificium, Ionatha inchoante, cæteris
autem reſpondentibus. ‡ Et Nehemiæ erat 24
oratio hunc habens modum, DOMINE
Deus omnium creator terribilis & fortis iu-
ſtus & miſericors, qui ſolus es bonus rex, F
‡ ſolus præſtans, ſolus iuſtus & omnipotens 25
& æternus, qui liberas Iſraël de omni malo,
qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:
‡ accipe ſacrificium pro vniuerſo populo tuo 26
Iſraël, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.
‡ Congrega diſperſionem noſtram, libera eos 27
qui ſeruiunt Gẽtibus, & contemptos & abo-
minatos reſpice: vt ſciant Gentes quia tu es
Deus noſter. ‡ Affli ge opprimentes nos & 28
Deu. 30. a. 3. contumeliam facientes in ſuperbia. ‡ ‖ Con- 29
b. 5. ſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, ‖ ſi-
Inf. 2. d. 18. cut dixit Moyſes. ‡ Sacerdotes autem pſalle- 30
bant hymnos, vſquequo conſumptum eſſet
ſacrificium. ‡ Cùm autem conſumptum eſſet 31
ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias iuſsit
lapides maiores perfundi. ‡ Quod vt factum 32
eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed & ex lumi- G
ne quod refulſit ab altari conſumpta eſt. ‡ vt 33
verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt re-
gi Perſarum quòd in loco in quo ignem ab-
ſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdo-
tes, aqua apparuit, de qua Nehemias & qui
cũ eo erant, purificauerunt ſacrificia. ‡ Con- 34
ſyderans autem rex, & rem diligenter exa-
*& ſi qui- minans, fecit ei templum, *vt probaret quod
bus rex do factum erat. ‡ & cùm probaſſet, ſacerdoti- 35
nauerat bus donauit multa bona, & alia *atque alia
multa bo- munera, &* accipiens manu ſua, tribuebat
na accipie- eis. ‡ Appellauit autem Nehemias hunc lo- 36
bat ex hoc cum Nephthar, quod interpretatur purifica-
& tribue- tio. Vocatur autem apud plures Nephi.
bat 4.
*innumera
4.

CAP. II.

INuenitur autẽ in deſcriptionibus Iere- 1
miæ prophetæ, quod iuſsit eos ignem ac- A
cipere qui tranſmigrabant, vt ſignificatũ eſt,
& vt mandauit tranſmigratis. ‡ Et dedit illis 2
legem ne obliuiſcerentur præcepta Domini,
‖ & vt non exerrarent mentibus videntes ſi- Baruch. 6.
mulachra aurea & argentea, & ornamenta
3 eorum. ‡ Et alia huiuſmodi dicens, horta-
batur ne legem amouerent à corde ſuo.
4 ‡ Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo ta-
bernaculum & arcam iuſsit propheta diuino
reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, vſque-
quo exiit in montem, ‖ in quo Moyſes aſcen- Deu. 34. a. 1.
dit & vidit Dei hæreditatem. ‡ Et veniens
5 ibi Ieremias inuenit locum ſpeluncæ: & ta-
bernaculum, & arcam, & altare incenſi intu-
lit illuc, & oſtium obſtruxit. ‡ Et acceſſe-
runt quidam ſimul, qui ſequebantur, vt no-
tarent ſibi locum, & non potuerunt inueni-
re. ‡ Vt autem cognouit Ieremias, culpans
illos, dixit, Quòd ignotus erit locus, donec
congreget Deus congregationem populi, &
propitius fiat: ‡ & tunc Dominus oſtendet
hæc, & apparebit maieſtas Domini, & nubes 3. Re. 8. b. 14.
erit ſicut & Moyſi manifeſtabatur, ‖ & ſicut c. 23. & 30.
cùm Salomon petijt vt locus ſanctificaretur 2. Pa. 6. c. 14
magno Deo, manifeſtabat hæc. ‡ Magnificè d. 11.
etenim ſapientiam tractabat: & vt ſapien- 3. Re. 8. g. 62.
tiam habens, ‖ obtulit ſacrificium dedicatio- Leu. 9. d. 24
10 nis, & conſummationis templi. ‡ Sicut & 3. Re. 18. f. 38
Moyſes orabat ad Dominum, ‖ & deſcendit 2. Par. 7. a. 1.
ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum: *ſic & Salo
11 ‡ *Et dixit Moyſes, *eò quòd non ſit come- mon ora-
ſtum quod erat pro peccato, &* conſumptum uit, & de-
12 eſt. ‡ Similiter & Salomon octo diebus cele- ſcendit ig-
13 brauit dedicationem. ‡ Inferebantur autem nis de cælo
in deſcriptionibus & commẽtariis Nehemiæ & conſum-
hæc eadẽ, & qualiter conſtruens bibliothecã ſit holo-
congregauit de *regibus* libros & propheta- cauſtum.
rum & Dauid, & epiſtolas regũ, & de dona- Leu. 10. d. 16.
14 riis. ‡ Similiter autem & Iudas ea quæ *deci- & 17.
D cerat* per bellum quod nobis acciderat, cõ- *eo quòd
15 gregauit omnia, & ſunt apud nos. ‡ Si ergo non eo
deſyderatis hæc, mittite qui perferant vobis. mediſtis
16 ‡ Acturi itaque purificationem ſcripſimus hoſtiã pro
vobis: bene ergo facietis ſi egeritis hos dies. peccato in
17 ‡ Deus autem qui liberauit populum ſuum, loco ſan-
& reddidit hæreditatem omnibus, & regnũ cto, eò q
18 & ſacerdotium, & ſanctificationem, ‡ ſicut non ſit mã-
promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri ducatum,
miſerebitur, & congregabit de ſub cælo in mandatum
19 locum ſanctum. ‡ Eripuit enim nos de ma- quod erat
20 gnis periculis, & locum purgauit. ‡ De Iuda pro pecca-
E verò Machabæo, & fratribus eius, & de tem- to 1.
pli magni purificatione, & de aræ dedicatio- *regioni-
21 ne: ‡ ſed & de prælijs quæ pertinent ad An- bus 18.
tiochum Nobilem & filium eius Eupatorẽ: *decide-
22 ‡ & de illuminationibus quæ de cælo factæ rant 5.
ſunt ad eos qui pro Iudaiſmo fortiter fecerunt, Deu. 30. a. 3
ita vt vniuerſam regionẽ cùm pauci eſſent, a. 5.
vindicarẽt & barbaram multitudinẽ fugarẽt,
23 ‡ & famoſiſsimum in toto orbe templum
recuperarẽt, & ciuitatem liberarent, & leges
quæ *abolendæ* erant reſtituerentur, Domi- *abolitæ 7.
no cum omni trãquillitate propitio facto il-
24 lis. ‡ Item quæ ab Iaſone Cyrenæo, quinque
libris comprehenſa, tentauimus nos vno vo-
25 lumine breuiare. ‡ Cõſyderantes enim mul-
F titudinem librorum, & difficultatem volen-
tibus aggredi narrationes hiſtoriarum pro-
26 pter multitudinem rerum: ‡ curauimus vo-

8 lentibus

lentibus quidem legere, vt eſſet animi oble-
ctatio: ſtudioſis verò, vt facilius poſſint me-
moriæ commendare: omnibus autem legen-
tibus vtilitas conferatur. ‡ Et nobis quidem 27
ipſis, qui hoc opus breuiandi cauſa ſuſcepi-
mus, non facilem laborem, imo verò nego-
tium plenum vigiliarũ, & ſudoris aſſumpſi-
mus. ‡ Sicut hi qui præparant conuiuium, & 28
quærunt aliorum voluntati parêre, propter
multorum gratiã, libenter laborem ſuſtine-
mus: ‡ veritatẽ quidem de ſingulis auctori- 29
bus concedentes, ipſi autem ſecundum da- G
tam formam breuitati ſtudentes. ‡ Sicut 30
enim nouæ domus architecto de vniuerſa
ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere
curat, quæ apta ſunt ad ornatum exquiren-
da ſunt: ita æſtimandũ eſt & in nobis. ‡ Eta- 31
nim intellectum colligere, & ordinare ſer-
monem, & curioſius partes ſingulas quaſq;
diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori: ‡ bre- 32
uitatem verò dictionis ſectari, & executio-
nes rerum vitare, breuianti concedendum
eſt. ‡ Hinc ergo narrationem incipiemus: de 33
præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat, ſtultum
etenim eſt antè hiſtoriam effluere: in ipſa
autem hiſtoria ſuccingi.

## CAP. III.

IGitur cùm ſancta ciuitas habitaretur in 1
omni pace, leges etiam adhuc optimè A
a diſpoſitio-nem & cuſtodirentur propter Oniæ pontificis * pie-
tatem & animos odio habentes mala, ‡ fie- 2
bat vt & ipſi reges & principes locum ſum-
mo honore dignum ducerent, & templum
maximis muneribus illuſtrarent. ‡ ita vt Se- 3
leucus Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret
omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorũ
pertinentes. ‡ Simon autem de tribu Ben- 4
iamin præpoſitus templi conſtitutus, con-
tendebat obſiſtente ſibi principe ſacerdo-
tum, iniquum aliquid in ciuitate moliri.
‡ Sed cùm vincere Oniam non poſſet, ve- 5
nit ad Apollonium Tharſeæ filium, qui eo
tempore erat dux Cœleſyriæ & Phœnicis:
‡ & nuntiauit ei pecuniis innumerabilibus 6
plenum eſſe ærarium Ieroſolymis, & com-
munes copias immenſas eſſe quæ non perti-
nent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem
poſſibile, ſub poteſtate regis cadere vniuer-
ſa. ‡ Cumque retuliſſet ad regem Apollonius 7
de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum B
Heliodorum qui erat ſuper negotia eius, mi-
ſit cum mandatis, vt prædictam pecuniam
tranſportaret. ‡ Statimque Heliodorus iter 8
eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per Cœ-
leſyriam & Phœnicem ciuitates eſſet pera-
graturus, re vera autem regis propoſitũ per-
fecturus. ‡ Sed cùm veniſſet Ieroſolymã, & 9
benignè à ſummo ſacerdote in ciuitate eſſet
exceptus, narrauit de dato indicio pecunia-
rum, & cuius rei gratia adeſſet aperuit: in-
terrogabat autem ſi verè hæc ita eſſent.
‡ Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita 10
eſſe hæc, & victualia viduarũ & pupillorum:
‡ quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri val- 11
de eminẽtis, in his quæ detulerat impius Si-
mon: vniuerſa autem argenti talenta eſſe Talenta
12 quadringenta, & auri ducenta. ‡ decipi verò
C eos qui credidiſſent loco & templo, quod per
vniuerſum mundum honoratur, pro ſui ve-
neratione & ſanctitate omnino impoſſibile
13 eſſe. ‡ At ille pro his quæ habebat in manda-
tis à rege, dicebat omni a genere regi ea eſſe a regiæ &
14 deferenda. ‡ Conſtituta autem die intrabat
de his Heliodorus ordinaturus. Non modica
verò per vniuerſam ciuitatem erat trepida-
15 tio. ‡ Sacerdotes autem ante altare cum ſto-
lis ſacerdotalibus iactauerunt ſe, & inuoca-
bant de cælo eum qui de depoſitis legem po-
ſuit, vt his qui depoſuerant ea, ſalua cuſto-
16 diret. ‡ Iam verò qui videbat ſummi ſacer-
dotis vultum, mente vulnerabatur: facies
enim & color immutatus declarabat inter-
17 num animi dolorem. ‡ circumfuſa enim erat
mœſtitia quædam viro, & horror corporis:
per quæ manifeſtus aſpicientibus dolor cor-
18 dis eius efficiebatur. ‡ Alij etiam gregatim
D de domibus confluebant: publica ſupplicatio-
ne obſecrantes, pro eo quòd in contemptum
19 locus eſſet venturus. ‡ Accinctæque mulie-
res ciliciis pectus, per plateas confluebant,
ſed & virgines quæ concluſæ erant procurre-
bant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quæ-
20 dam verò per feneſtras aſpiciebant: ‡ vniuer-
ſæ autem protendentes manus in cælum, de-
21 precabantur. ‡ erat enim miſera commiſtæ
multitudinis, & magni ſacerdotis in agone
22 conſtituti expectatio. ‡ Et hi quidem inuo-
cabant omnipotẽtem Deum, vt credita ſibi,
his qui crediderant, cum omni integritate
23 conſeruarentur. ‡ ‖ Heliodorus autem, quod Infr. 5. c. 18
decreuerat, perficiebat eodem loco ipſe cum
24 ſatellitibus circa ærarium, præſens. ‡ Sed
E ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ
oſtenſionis euidentiam, ita vt omnes qui auſi
fuerant parêre ei, ruentes Dei virtute, in
diſſolutionem & formidinem conuerteren-
25 tur. ‡ Apparuit enim illis quidam equus ter- Visio
ribilem habens ſeſſorem, optimis operimẽ-
tis adornatus: iſque cum impetu Heliodo-
ro priores calces eliſit: qui autem ei ſede-
26 bat, videbatur arma habere aurea. ‡ Alij
etiam apparuerunt duo iuuenes virtute de-
cori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui
circumſteterunt eum, & ex vtraque parte
flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis
27 verberantes. ‡ Subitò autem ‖ Heliodorus Infr. 5. c. 18
concidit in terram, eumque multa caligine
circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſta-
28 toria poſitum eiecerunt. ‡ Et is qui cũ mul-
tis curſoribus & ſatellitibus prædictum in-
greſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi
auxilium ferente, manifeſta Dei cognita vir-
29 tute: ‡ & ille quidem per diuinam virtutem
iacebat mutus, atq; omni ſpe & ſalute pri-
30 uatus. ‡ Hi autem Dominum benedicebant,
F quia magnificabat locum ſuum: & templum
quod paulo antè timore ac tumultu erat ple-
num, apparente omnipotente Domino, gau-
31 dio & lætitia impletum eſt. ‡ Tunc verò
ex amicis Heliodori quidam rogabant con-
feſtim Oniam, vt inuocaret Altiſsimum, vt
vitam donaret ei qui in ſupremo ſpiritu erat
conſti-

conſtitutus. ‡ Conſyderans autem ſummus 32
ſacerdos ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam
aliquam ex Iudæis circa Heliodorũ cõſum-
matam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalu-
tarem. ‡ Cumque ſummus ſacerdos exora- 33
ret, ijdem iuuenes eiſdem veſtibus amicti,
aſtantes Heliodoro, dixerunt, Oniæ ſacerdo-
ti gratias age: nam propter eum Dominus
tibi vitam donauit. ‡ tu autem à Deo flagel- 34
latus, nuntia omnibus magnalia Dei & po-
teſtatem Et his dictis, non comparuerunt.
‡ Heliodorus autem hoſtia Deo oblata: & 35
votis magnis promiſsis ei qui viuere illi cõ-
ceſsit, & Oniæ gratias agens, recepto exerci-
tu repedabat ad regem. ‡ Teſtabatur autem 36
omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat ope-
ra magni Dei. ‡ Cùm autem rex interrogaſ- 37
ſet Heliodorũ, quis eſſet aptus adhuc ſemel
Ieroſolymam mitti, ait, ‡ Si quem habes ho- 38
ſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc,
& flagellatum eum recipies, ſi tamen euaſe-
rit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam
virtus. ‡ Nam ipſe qui habet in cælis habita- 39
tionem, viſitator & adiutor eſt loci illius, &
venientes ad malefaciendum, percutit ac
perdit. ‡ Igitur de Heliodoro & ærarij cuſto- 40
dia ita res ſe habet.

## CAP. IIII.

SImon autẽ prædictus pecuniarum & pa- 1
triæ delator, malè loquebatur de Onia, A
tanquam ipſe Heliodorũ inſtigaſſet ad hæc,
& ipſe fuiſſet incentor malorum: ‡ proui- 2
ſoremque ciuitatis ac defenſorem gentis
ſuæ, & æmulatorẽ legis Dei audebat inſidia-
torem regni dicere. ‡ Sed cùm inimicitiæ 3
in tantum procederent, vt etiam per quoſ-
dam Simonis neceſſarios homicidia fierent:
‡ conſyderans Onias periculum contentio- 4
nis, & Apollonium inſanire, vtpote ducem
Cœleſyriæ & Phœnicis, ad augendam mali-
tiam Simonis, ad regem ſe contulit, ‡ non 5
vt ciuium accuſator, ſed communem vtili-
tatem apud ſemetipſum vniuerſę multitudi-
nis conſyderans. ‡ videbat enim ſine regali 6
prouidentia impoſsibile eſſe pacem rebus
dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia
ſua. ‡ Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm 7
ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis
appellabatur: ambiebat Iaſon frater Oniæ
ſummum ſacerdotium: ‡ adito rege promit- 8
tens ei argenti talenta trecenta ſexaginta,
& ex redditibus alijs talenta octoginta. ‡ ſu- 9
per hoc promittebat & alia centum quin-
quaginta, ſi poteſtati eius concederetur gy- B
mnaſium & ephebiam ſibi conſtituere, & eos
qui in Ieroſolymis erant Antiochenos ſcri-
bere. ‡ Quod cùm rex annuiſſet, & obti- 10
nuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ri-
tum contribules ſuos transferre cœpit: ‡ & 11
amotis his quæ humanitatis cauſa Iudæis à
regibus fuerant conſtituta, & per Iohannem
patrem Eupolemi, qui apud Romanos de a-
micitia & ſocietate functus eſt legatione le-
gitima, ciuium iura deſtituens, praua inſti-
tuta ſanciebat. ‡ Etenim auſus eſt ſub ipſa 12
arce gymnaſium conſtituere, & optimos
quoſque epheborum in lupanaribus ponere.
13 ‡ Erat autem hoc non initium, ſed incre-
mentum quoddam, & profectus gentilis, &
alienigenæ conuerſationis, propter impij &
non ſacerdotis Iaſonis nefarium & inaudi-
14 tum ſcelus: ‡ ita vt ſacerdotes iam non cir-
ca altaris officia dediti eſſent, ſed contempto
templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent
participes fieri palæſtræ, & præbitionis eius
15 iniuſtæ, & in exercitiis diſci, ‡ & patrios
C quidem honores nihil habentes, Græcas glo-
16 rias optimas arbitrabantur: ‡ quarum gratia
periculoſa eos contentio habebat, & eorum
inſtituta æmulabantur, ac per omnia his cõ-
ſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes, & perem-
17 ptores habuerant. ‡ In leges enim diuinas
impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tem-
18 pus ſequens declarabit. ‡ Cùm autem quin-
quennalis agon Tyri celebraretur, & rex
19 præſens eſſet, ‡ miſit Iaſon facinoroſus ab
Ieroſolymis viros peccatores, portantes ar-
genti didrachmas trecentas in ſacrificium
Herculis, quas poſtulauerunt hi qui aſporta-
uerant ne in ſacrificiis erogarentur, quia non
oporteret, ſed in alios ſumptus eos deputa-
20 ri. ‡ Sed hæc oblata ſunt quidem ab eo qui
miſerat in ſacrificium Herculis: propter pręs-
ſentes autem data ſunt in fabricam nauium
21 triremium. ‡ Miſſo autem in Aegyptum A-
pollonio Mneſthei filio propter primates
Ptolemęi Philometoris regis, Cùm cogno-
uiſſet Antiochus alienum ſe à negotiis re-
gni effectum, propriis vtilitatibus conſulens
profectus inde venit Ioppen, & inde Ieroſo-
22 lymam. ‡ Et magnificè ab Iaſone & ciuita-
te ſuſceptus, cum facularum luminibus, &
laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen
23 exercitum conuertit. ‡ Et poſt triennij tem-
D pus miſit Iaſon Menelaum ſupradicti Simo-
nis fratrem portantem pecunias regi, & de
negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.
24 ‡ At ille commendatus regi, cùm magnifi-
caſſet faciem poteſtatis eius, in ſemetipſum
retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponẽs
25 Iaſoni talenta argenti trecenta. ‡ Acceptiſ-
q́ue à rege mandatis venit, nihil quidem ha-
bens dignum ſacerdotio: animos verò cru-
26 delis tyranni, & feræ beluæ iram gerens. ‡ Et
Iaſon quidem qui proprium fratrem capti-
uauerat, ipſe deceptus profugus in Ammani-
27 tem expulſus eſt regionem. ‡ Menelaus au-
tem principatum quidem obtinuit: de pecu-
niis verò regi promiſsis nihil agebat, cùm
exactionem faceret Soſtratus qui arci erat
28 præpoſitus. ‡ nam ad hunc exactio vectiga-
lium pertinebat: quam ob cauſam vtriq; ad
29 regẽ ſunt euocati. ‡ Et Menelaus amotus eſt
E à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre
ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.
30 ‡ Et cùm hæc agerentur, contigit Tharſen-
ſes & Mallotas ſeditionem mouere, eò quòd
Antiochi regis concubinæ dono eſſent dati.
31 ‡ Feſtinanter itaq; rex venit ſedare illos, relí-
cto ſuffecto vno ex comitib⁹ ſuis Andronico.
32 ‡ Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus
opportunum, aurea quædam vaſa è templo

furatus donauit Andronico, & alia vendide-
rat Tyri, & per vicinas ciuitates. ‡ Quod cum 33
certiſsimè cognouiſſet Onias, arguebat eum,
ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſe-
cus Daphnem. ‡ Vnde Menelaus accedens ad 34
Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret.
Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris
cum iureiurãdo (quamuis eſſet ei ſuſpectus)
ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eũ pere-
mit, non veritus iuſtitiam. ‡ Ob quam cau- 35
ſam non ſolum Iudæi, ſed etiam aliæ quoque
nationes indignabantur, & moleſtè ferebant
de nece tanti viri iniuſta. ‡ Sed regreſſum 36
regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud
Antiochiam, ſimul & Græci: conquerentes
de iniqua nece Oniæ. ‡ Contriſtatus itaque 37
eſt animo Antiochus, propter Oniam, & fle- F
xus ad miſericordiam, lachrymas fudit, re-
cordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiã.
‡ accenſiſque animis Andronicum purpura 38
exutum, per totam ciuitatem iubet circun-
duci: & in eodem loco in quo in Oniam im-
pietatem commiſerat, ſacrilegum vita pri-
uari, Domino illi condignam retribuẽte pœ-
nam. ‡ Multis autem ſacrilegiis in templo à 39
Lyſimacho commiſsis Menelai conſilio, &
diuulgata fama, congregata eſt multitudo
aduerſum Lyſimachum multo iam auro ex-
portato. ‡ Turbis autem inſurgentibus, & a- 40
nimis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè
tribus millibus iniquis manibus vti cœpit,
duce quodam tyranno, ætate pariter & de-
mentia prouecto. ‡ Sed vt intellexerunt co- 41
natum Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes va-
lidos arripuêre: quidam verò cinerem in Ly-
ſimachum iecêre. ‡ Et multi quidem vulne- 42
rati, quidam autem & proſtrati, omnes verò
in fugam conuerſi ſunt: ipſum etiam ſacrile-
gum ſecus ærarium interfecerunt. ‡ De his 43
ergo cœpit iudicium aduerſus Menelaum a- G
gitari. ‡ Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum 44
negotium detulerunt miſsi tres viri à ſenio-
ribus. ‡ Et cùm ſuperaretur Menelaus, promi 45
ſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſua-
dendum regi. ‡ Itaq; Ptolemæus in quodam 46
atrio poſitum, quaſi refrigerandi gratia, re-
gem adiit, & deduxit à ſententia: ‡ & Mene- 47
laum quidem vniuerſæ malitiæ reum crimi-
nibus abſoluit: miſeros autẽ qui etiam ſi a-
pud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes iu-
dicarentur, hos morte damnauit. ‡ Citò er- 48
go iniuſtam pœnam dederunt, qui pro ciui-
tate, & populo, & ſacris vaſis cauſam proſe-
cuti ſunt. ‡ Quam ob rem Tyrij quoq; indi- 49
gnati, erga ſepulturam eorum liberaliſsimi
extiterunt. ‡ Menelaus autem propter eorum 50
qui in potentia erant, auaritiam, permane-
bat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſi-
dias ciuium.

## CAP. V.

Eodem tempore Antiochus ſecundam 1
profectionem parauit in Aegyptum. A
‡ Contigit autem per vniuerſam Ieroſoly- 2
morum ciuitatẽ videri diebus quadraginta
per aëra equites diſcurrentes, auratas ſtolas
habentes, & haſtas quaſi cohortes armatas,
3 ‡ & curſus equorum per ordines digeſtos, &
congreſsiones fieri cominus, & ſcutorũ mo-
tus, & galeatorum multitudinem gladiis di-
ſtrictis, & telorum iactus, & aureorũ armo-
rum ſplendorẽ, omniſq; generis loricarum.
4 ‡ Quapropter omnes rogabant in bonum
5 monſtra conuerti. ‡ Sed cùm falſus rumor
exiſſet, tanquam vita exceſsiſſet Antiochus,
aſſumptis Iaſon non minus mille viris, re-
pentè aggreſſus eſt ciuitatem: & ciuibus
ad murum conuolantibus, ad vltimum ap-
prehenſa ciuitate, Menelaus fugit in arcem:
6 ‡ Iaſon verò non parcebat in cæde ciuibus
ſuis, nec cogitabat proſperitatem aduerſum
cognatos malum eſſe maximum, arbitrans
hoſtium & nõ ciuium ſe trophæa capturum.
7 ‡ Et principatum quidem non obtinuit, fi-
B nem verò inſidiarum ſuarum confuſionem
accepit, & profugus iterum abiit in Amma-
8 niten. ‡ Ad vltimum in exitium ſui conclu-
ſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de ci-
uitate in ciuitatem, omnibus odioſus vt re-
fuga legum & execrabilis, vt patriæ & ci-
9 uium hoſtis, in Aegyptum extruſus eſt: ‡ &
qui multos de patria ſua expulerat, peregrè
periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro co-
10 gnatione ibi refugium habiturus: ‡ & qui
inſepultos multos abiecerat, ipſe & illamen-
tatus & inſepultus abiicitur: ſepultura ne-
que peregrina vſus, neque patrio ſepulchro
11 participans. ‡ His itaque geſtis, ſuſpicatus
eſt rex ſocietatem deſerturos Iudæos: & ob
hoc profectus ex Aegypto efferatis animis
12 ciuitatem quidem armis cepit. ‡ Iuſsit autẽ
militibus interficere, nec parcere occurſan-
tibus, & per domos aſcendentes trucidare.
13 ‡ Fiebant ergo cædes iuuenum ac ſeniorum,
& mulierum & natorum exterminia, vir-
14 ginumque & paruulorum neces. ‡ Erant
autem toto triduo octoginta millia interfe-
cti: quadraginta millia vincti, non minus
15 autem venundati. ‡ Sed nec iſta ſufficiunt,
C auſus eſt etiam intrare templum vniuerſa
terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum
16 & patriæ fuit proditor: ‡ & ſceleſtis mani-
bus ſumens ſancta vaſa quæ ab aliis regibus
& ciuitatibus erant poſita ad ornatum loci
& gloriam, contrectabat indignè & conta-
17 minabat. ‡ Ita alienatus mente Antiochus,
non conſyderabat quòd propter peccata ha-
bitantium ciuitatem, modicum Deus fue-
rat iratus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum deſpectio: ‡ alioquin, niſi contigiſſet
eos multis peccatis eſſe inuolutos, ‖ ſicut He- Sup. 3. d. 13.
liodorus qui miſſus eſt à Seleuco rege ad ex- c. 27.
poliandum ærarium, etiam hic ſtatim ad-
ueniens flagellatus, & repulſus vtique fuiſ-
19 ſet ab audacia. ‡ Verùm non propter locum,
gentem: ſed propter gentem, locum Deus
20 elegit. ‡ Ideoque & ipſe locus particeps fa-
ctus eſt populi malorum, poſtea autem fiet
ſocius bonorum. & qui derelictus in ira Dei
omnipotentis eſt, iterum in magni Domi-
ni recõciliatione cum ſumma gloria exalta-
21 bitur. ‡ Igitur Antiochus mille & octingen-
D tis ablatis de templo talentis, velociter An-
tiochiam

tiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſu-
perbia terram ad nauigandum, pelagus ve-
rò ad iter agendum, deducturum propter
mentis elationem. ‡ Reliquit autem & præ- 22
poſitos ad affligendam gentem: Ieroſolymis
quidem Philippum, genere Phrygem, mori-
bus crudeliorem eo ipſo à quo conſtitutus
eſt: ‡ in Garizim autem Andronicum & 23
Menelaum, qui grauius quàm cæteri immi-
nebant ciuibus. ‡ Cumque appoſitus eſſet 24
contra Iudæos, miſit odioſum principem
Apollonium cũ exercitu viginti & duobus
millibus, præcipiens ei omnes perfectæ æta-
tis interficere, mulieres ac iuuenes vendere.
‡ Qui cùm veniſſet Ieroſolymam, pacem ſi- 25
mulans, quieuit vſque ad diem ſanctum ſab-
bathi: & tunc feriatis Iudæis, arma cape-
re ſuis præcepit. ‡ Omneſque qui ad ſpe- 26
ctaculum proceſſerant, trucidauit: & ciui-
tatem cum armatis diſcurrens, ingentem
multitudinem peremit. ‡ Iudas autem Ma- 27
chabæus, qui decimus fuerat, receſſerat in
deſertum locum, ibique inter feras vitam in
montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo ve-
ſcentes, demorabantur, ne participes eſſent
coinquinationis.

## CAP. VI.

SEd non poſt multum temporis miſit rex 1
ſenem quendam Antiochenũ, qui com- A
pelleret Iudæos vt ſe transferrẽt à patrijs &
Dei legibus: ‡ contaminare etiam quod in 2
Ieroſolymis erat templum, & cognominare
Iouis Olympij: & in Garizim, prout erant
hi qui locum inhabitabant, Iouis hoſpitalis.
‡ Peſſima autem & vniuerſis grauis erat 3
malorum incurſio: ‡ nam templum luxu- 4
ria & commeſſationibus Gentium erat ple-
num, & ſcortantium cum meretricibus, ſa-
cratiſque ædibus mulieres ſe vltrò ingere-
bant, intrò ferentes ea quæ non licebat. ‡ Al- 5
tare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus
prohibebantur. ‡ Neque autem ſabbatha cu- 6
ſtodiebantur, neque dies ſolennes patrij ſer-
uabantur, nec ſimpliciter Iudæũ ſe eſſe quiſ-
quam confitebatur. ‡ Ducebãtur autem cum 7
amara neceſſitate in die natalis regis ad ſa- B
crificia, & cùm Liberi ſacra celebrarentur,
cogebantur hædera coronati Libero circui-
re. ‡ Decretũ autem exijt in proximas genti- 8
lium ciuitates, ſuggerentibus Ptolemæis, vt
pari modo & ipſi aduerſus Iudæos agerent,
vt ſacrificarent: ‡ eos autẽ qui nollent tranſi- 9
re ad inſtituta gentium, interficerent. erat
ergo videre miſeriam. ‡ Duæ enim mulieres 10
delatæ ſunt natos ſuos circumcidiſſe: quas in-
fantibus ad vbera ſuſpenſis, cùm publicè
per ciuitatem circumduxiſſent, per muros
præcipitauerũt. ‡ Alij verò ad proximas coë- 11
untes ſpeluncas, & latenter ſabbathi diem
celebrantes, cùm indicati eſſent Philippo,
flammis ſuccenſi ſunt: eò quòd verebantur C
propter religionem & obſeruantiam, manu
ſibimet auxilium ferre. ‡ Obſecro autem eos 12
qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorteſcãt
propter aduerſos caſus, ſed reputent ea quæ
acciderunt non ad interitum, ſed ad corre-
13 ptionem eſſe generis noſtri. ‡ Etenim multo
tempore non ſinere peccatoribus ex ſenten-
tia agere, ſed ſtatim vltiones adhibere: ma-
14 gni beneficij eſt indicium. ‡ Non enim ſicut
in alijs nationibus Dominus patienter expe-
ctat, vt eas cùm iudicij dies aduenerit, in ple-
15 nitudine peccatorum puniat: ‡ ita & in no-
bis ſtatuit, vt peccatis noſtris in finem deuo-
16 lutis, ita demum in nos vindicet. ‡ Propter
D quod nunquam quidem à nobis miſericor-
diam ſuam amouet: corripiens verò in ad-
17 uerſis populum ſuum, non derelinquit. ‡ Sed
hæc nobis ad commonitionem legentium
dicta ſint paucis. Iam autem veniendum eſt
18 ad narrationem. ‡ Igitur Eleazarus vnus de
primoribus ſcribarum, vir ætate prouectus,
& vultu decôrus, aperto ore hians compelle-
19 batur carnem porcinam manducare. ‡ At il-
le glorioſiſſimam mortem magis quàm odi-
bilem vitam complectens, voluntariè præi-
20 bat ad ſupplicium. ‡ Intuens autem quem-
admodum oporteret accedere patienter ſu-
ſtinens, deſtinauit non admittere illicita
21 propter vitæ amorem. ‡ Hi autem qui aſta-
bant, iniqua miſeratione commoti, propter
antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſe-
cretò rogabant afferri carnes: quibus veſci
ei licebat, vt ſimularetur manducaſſe, ſicut
12 rex imperauerat de ſacrificij carnibus: ‡ vt
E hoc facto a morte liberaretur, & propter ve-
terem viri amicitiam, hanc in eo faciebant
23 humanitatem. ‡ At ille cogitare cœpit æta-
tis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, &
ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à pue-
ro optimæ conuerſationis actus, & ſecun-
dum ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtitu-
ta, reſpondit citò, dicens præmitti ſe velle
24 in infernum. ‡ Non enim ætati noſtræ di-
F gnum eſt, inquit, fingere: vt multi ado-
leſcentes, arbitrantes Eleazarum nonagin-
ta annorum tranſiſſe ad vitam alienigena-
25 rum: ‡ & ipſi propter meam ſimulationem,
& propter modicum corruptibilis vitæ tem-
pus decipiantur, & per hoc maculam atque
execrationem meæ ſenectuti conquiram.
26 ‡ Nam etſi in præſenti tẽpore ſupplicijs ho-
minum eripiar, ſed manum omnipotentis
27 nec viuus, nec defunctus effugiam. ‡ Quam
ob rem fortiter vita excedendo, ſenectute
28 quidem dignus apparebo: ‡ adoleſcentibus
autem exemplum fortè relinquam, ſi prom-
pto animo, ac fortiter pro grauiſſimis ac
ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfun-
gar. His dictis confeſtim ad ſupplicium tra-
29 hebatur. ‡ Hi autem qui eum ducebant, &
G paulò ante fuerãt mitiores, in iram conuerſi
ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos
illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.
30 ‡ Sed cùm plagis perimeretur, ingemuit,
& dixit, Domine qui habes ſanctam ſcien-
tiam, manifeſtè tu ſcis quia cùm à morte
poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo do-
lores: ſecundum animam verò propter ti-
31 morem tuum libenter hæc patior. ‡ Et iſte
quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm
iuuenibus, ſed & vniuerſæ genti memoriam

mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitu-
dinis derelinquens.

CAP. VII.

Contigit autem ſeptē fratres vnà cum 1
matre ſua apprehēſos, compelli à rege A
edere contra fas carnes porcinas, flagris &
taureis cruciatos. ‡ Vnus autem ex illis qui 2
erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis
diſcere à nobis? parati ſumus mori magis
quàm patrias Dei leges præuaricari. ‡ Iratus 3
itaque rex iuſsit ſartagines & ollas æneas
ſuccendi. Quibus ſtatim ſuccenſis, ‡ iuſsit 4
ei qui prior fuerat locutus, amputari lin-
guam: & cute capitis abſtracta, ſummas
quoque manus & pedes ei præſcindi, cæteris
eius fratribus & matre inſpicientibus. ‡ Et 5
cùm iam per omnia inutilis factus eſſet, iuſ-
ſit ignem admoueri & adhuc ſpirantem tor-
reri in ſartagine: in qua cum diu cruciare-
tur, cæteri vnà cum matre inuicem ſe hor-
tabantur mori fortiter, ‡ dicentes, Dominus 6
Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in
Deut.32.r. 36.f.43. nobis, ‖ quemadmodum in proteſtatione B
cantici declarauit Moyſes: & in ſeruis ſuis
conſolabitur. ‡ Mortuo itaque illo primo 7
hoc modo, ſequentem deducebant ad illu-
dendum: & cute capitis eius cum capillis
abſtracta, interrogabant ſi manducaret, prius
quàm toto corpore per membra ſingula pu-
niretur. ‡ At ille reſpondens patria voce, di- 8
xit: Non faciam. Propter quod & iſte ſe-
quenti loco primi tormenta ſuſcepit: ‡ & in 9
vltimo ſpiritu conſtitutus ſic ait: Tu quidem
ſceleſtiſsime in præſenti vita nos perdis: ſed
rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus, in
æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit. ‡ Poſt 10
hunc tertius illuditur, & linguam poſtula-
tus cito protulit, & manus conſtanter exten- C
dit: ‡ & cum fiducia ait: E cælo iſta poſsi- 11
deo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa de-
ſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum
ſpero. ‡ Ita vt rex, & qui cum ipſo erant, mi- 12
rarentur adoleſcentis animum, quòd tan-
quam nihilum duceret cruciatus. ‡ Et hoc 13
ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter
torquentes. ‡ Et cùm iam eſſet ad mortem, 14
ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti da-
tos ſpem expectare à Deo, iterum ab ipſo re-
ſuſcitandos. tibi enim reſurrectio ad vitam
non erit. ‡ Et cùm admouiſſent quintum, 15
vexabant eum. At ille reſpiciens in eum,
‡ dixit: Poteſtatem inter homines habens, 16
cùm ſis corruptibilis, facis quod vis: noli au-
tem putare genus noſtrum à Deo eſſe dere-
lictum. ‡ Tu autem patienter ſuſtine, & vide- 17
bis magnam poteſtatem ipſius, qualiter te &
ſemen tuum torquebit. ‡ Poſt hunc ducebant 18
ſextum, & is mori incipiens, ſic ait: Noli fru-
ſtra errare: nos enim propter noſmetipſos D
hoc patimur, peccantes in Deum noſtrum,
& digna admiratione facta ſunt in nobis.
‡ Tu autem ne exiſtimes tibi impune futu- 19
rum, quòd contra Deum pugnare tentaue-
ris. ‡ Supra modum autem mater mirabi- 20
lis, & bonorum memoria digna, quæ pere-
untes ſeptem filios ſub vnius diei tempore
conſpiciens, bono animo ferebat propter

21 ſpem quam in Deo habebat. ‡ ſingulos illo-
rum hortabatur voce patria fortiter, repleta
ſapientia: & fœmineæ cogitationi maſcu-
22 linum animum inſerens, ‡ dixit ad eos: Ne-
ſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis: neq;
enim ego ſpiritum & animam donaui vobis
& vitam, & ſingulorum membra non ego
23 ipſa compegi, ‡ ſed enim mundi creator, qui
formauit hominis natiuitatem, quique om-
nium inuenit originem, & ſpiritum vobis
iterum cum miſericordia reddet & vitam,
ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter le-
24 ges eius. ‡ Antiochus autem contemni ſe ar-
bitratus, ſimul & exprobrantis voce deſpe-
cta, cùm adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non
E ſolum verbis hortabatur, ſed & cum iura-
mento affirmabat ſe diuitem & beatum fa-
cturum, & tranſlatum à patrijs legibus ami-
cum habiturum, & res neceſſarias ei præbi-
25 turum. ‡ Sed ad hæc cùm adoleſcens nequa-
quam inclinaretur, vocauit rex matrem, &
ſuadebat ei vt adoleſcenti fieret in ſalutem.
26 ‡ Cùm autem multis eam verbis eſſet horta-
27 tus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo. ‡ Itaque
inclinata ad illum, irridens crudelem tyran-
num, ait patria voce: Fili mi miſerere mei,
quæ te in vtero nouem menſibus portaui, &
lac triennio dedi & alui, & in ætatem iſtam
28 perduxi. ‡ Peto te nate, vt aſpicias ad cælum
& terram, & ad omnia quæ in eis ſunt: & in-
F telligas quia ex nihilo fecit illa Deus & ho-
29 minum genus: ‡ ita fiet vt non timeas car-
nificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effe-
ctus particeps, ſuſcipe mortem, vt in illa mi-
ſeratione cum fratribus tuis te recipiam.
30 ‡ Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens:
Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto re-
gis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis
31 per Moyſen. ‡ Tu verò qui inuentor omnis
malitiæ factus es in Hebræos, non effugies
32 manū Dei. ‡ Nos enim pro peccatis noſtris
33 hæc patimur. ‡ Et ſi nobis propter increpa-
tionem, & correptionē Dominus Deus no-
ſter modicum iratus eſt: ſed iterum recon-
34 ciliabitur ſeruis ſuis. ‡ Tu autem ô ſceleſte
& omnium hominum flagitioſiſsime, noli
fruſtra extolli vanis ſpebus in ſeruos eius in-
35 flammatus. ‡ nondum enim omnipotentis
G Dei & omnia inſpicientis iudicium effugi-
36 ſti. ‡ Nam fratres mei modico nunc dolore
ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effe-
cti ſunt: tu verò iudicio Dei iuſtas ſuperbiæ
37 tuæ pœnas exolues. ‡ Ego autem ſicut &
fratres mei animam & corpus meum trado
pro patrijs legibus: inuocans Deum matu-
tiùs genti noſtræ propitium fieri, teque cum
tormentis & verberibus confiteri quod ipſe
38 eſt Deus ſolus. ‡ In me verò & in fratribus
meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper
omne genus noſtrum iuſtè ſuperducta eſt.
39 ‡ Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper om-
nes crudelius deſæuit, indignè ferens ſe de-
40 riſum. ‡ Et hic itaque mundus obijt, per o-
41 mnia in Domino confidens. ‡ Nouiſsimè au-
41 tem poſt filios & mater conſumpta eſt. ‡ Igi-
tur de ſacrificijs, & de nimijs crudelitatibus
ſatis dictum eſt.

CAP.

## CAP. VIII.

IVdas verò Machabæus, & qui cum illo 1
erant, introibant latenter in caſtella: & A
*& amicos conuocantes cognatos, * & eos qui perman-
ſerunt in Iudaiſmo aſſumentes, eduxerunt ad
ſe ſex millia virorum. ‡ Et inuocabant Do- 2
minum, vt reſpiceret in populũ qui ab om-
nibus calcabatur, & miſereretur tẽplo quod
contaminabatur ab impiis: ‡ miſereretur 3
etiam exterminio ciuitatis, quæ eſſet illico
complananda, & vocem ſanguinis ad ſe cla-
mantis audiret: ‡ memoraretur quoque ini- 4
quiſſimas mortes paruulorum innocentum,
& blaſphemias nomini ſuo illatas, & indi-
gnaretur ſuper his. ‡ At Machabæus con- 5
gregata multitudine, intolerabilis gentibus
efficiebatur. ira enim Domini in miſericor-
diam conuerſa eſt. ‡ Et ſuperueniens caſtel- 6
lis & ciuitatibus improuiſus, ſuccendebat
eas: & opportuna loca occupans, non paucas B
hoſtium ſtrages dabat: ‡ maxime autem no- 7
ctibus ad huiuſcemodi excurſus ferebatur,
& fama virtutis eius vbique diffundebatur.
‡ Videns autem Philippus paulatim virum 8
ad profectum venire, ac frequentius res ei ce-
dere proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœle-
ſyriæ & Phœnicis ſcripſit vt auxilium fer-
ret regis negotiis. ‡ At ille velociter miſit 9
Nicanorem Patrocli de primoribus amicũ,
datis ei de permiſtis gentibus, armatis non
minus viginti millibus, vt vniuerſum Iu-
dæorum genus deleret, adiuncto ei & Gor- C
gia viro militari, & in bellicis rebus experi-
entiſſimo. ‡ Conſtituit autem Nicanor, vt 10
regi tributum quod Romanis erat dandum,
duo millia talentorũ de captiuitate Iudæo-
rum ſuppleret: ‡ ſtatimque ad maritimas 11
ciuitates miſit, conuocans ad coëmptionem
Iudaicorum mãcipiorum, promittens ſe no-
naginta mancipia talento diſtracturum, non
reſpiciens ad vindictam quæ eum ab omni-
potente eſſet conſecutura. ‡ Iudas autem vbi 12
comperit, indicauit his qui ſecum erant Iu-
dæis, Nicanoris aduentum. ‡ Ex quibus qui- 13
dam formidantes, & nõ credentes Dei iuſti-
tiæ in fugam vertebantur: ‡ alij verò ſiquid 14
eis ſupererat vendebant, ſimulque Domi-
num deprecabantur vt eriperet eos ab impio
Nicanore, qui eos priuſquàm comminus ve-
niret, vẽdiderat: ‡ & ſi non propter eos, pro- 15
pter teſtamentum tamẽ quod erat ad patres
eorũ, & propter inuocationem ſancti & ma- D
gnifici nominis eius ſuper ipſos. ‡ Conuo- 16
catis autẽ Machabæus ſeptem millibus, qui
cum ipſo erãt, rogabat ne hoſtibus reconci-
liarentur neque metuerent iniquè venien-
tium aduerſum ſe hoſtium multitudinem,
ſed fortiter contenderent: ‡ ante oculos ha- 17
bentes contumeliam quæ loco ſancto ab his
iniuſtè eſſet illata, itemq; & ludibrio habi-
tæ ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum
inſtituta conuulſa. ‡ Nam illi quidem armis 18
cõfidunt, ait: ſimul & audacia. nos autem in
omnipotente Domino qui poteſt & venien-
tes aduerſum nos, & vniuerſum mundum
vno nutu delere, confidimus. ‡ Admonuit 19
autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta ſunt
E erga parentes: ‡ & quod ſub Sennacherib
centum octogintaquinque millia perierunt: *4.Re.19.g.35.*
10 ‡ & de prælio quod eis aduerſus Galatas fuit *Tob.1.d.21.*
in Babylonia, vt omnes vbi ad rem ventum *Ecc.48.d.24*
eſt, Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex *Iſai.37.g.36.*
millia ſoli peremerunt centum viginti mil- *1.Mach.7.f.*
lia propter auxilium illis datum de cælo, & *42.*
beneficia pro his plurima conſecuti ſunt. *Inf.15.c.22.*
21 ‡ His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro le-
22 gibus & patria mori parati. ‡ Conſtituit
itaque fratres ſuos duces vtriuſque ordinis, Si-
monem & Ioſephum, & Ionathan, ſubiectis
23 vnicuique millenis & quingentenis. ‡ Ad
hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, &
dato ſigno adiutorij Dei in prima acie ipſe
24 dux commiſit cum Nicanore. ‡ Et facto ſibi
adiutore omnipotente interfecerunt ſuper
nouem millia hominum: maiorem autem
partem exercitus Nicanoris vulneribus de-
25 bilem factam fugere compulerunt. ‡ Pecu-
F niis verò eorum qui ad emptionem ipſorum
venerant ſublatis, ipſos vſquequaque perſe-
26 cuti ſunt, ‡ ſed reuerſi ſunt hora concluſi.
nam erat ante ſabbathum: quam ob cauſam
27 non perſeuerauerunt inſequentes. ‡ Arma
autem ipſorum & ſpolia congregantes, ſab-
bathum agebant, benedicentes Dominũ qui
liberauit eos in iſto die, miſericordiæ ini-
28 tium ſtillans in eos. ‡ Poſt ſabbathum verò
debilibus, & orphanis, & viduis diuiſerunt
ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere.
29 ‡ His itaque geſtis, & communiter ab om-
nibus facta obſecratione, miſericordem Do-
minum poſtulabant, vt in finem ſeruis ſuis
30 reconciliaretur. ‡ Et ex his qui cum Timo-
theo & Bacchide erant contra ſe contenden-
tes, ſuper viginti millia interfecerunt, & mu-
nitiones excelſas obtinuerũt: & plures præ-
das diuiſerũt, æquam portionem debilibus,
pupillis & viduis, ſed & ſenioribus facientes.
31 ‡ Et cùm arma eorum diligenter collegiſ-
G ſent, omnia compoſuerũt in locis opportu-
nis, reſidua verò ſpolia Ieroſolymam detule-
32 runt: ‡ & Philarchen qui cum Timotheo
erat, interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in
33 multis Iudæos afflixerat. ‡ Et cùm epinicia
agerent in Ieroſolymis, eum qui ſacras ia-
nuas incenderat, id eſt Calliſthenem, cùm
in quoddam domicilium refugiſſet, incen-
derunt, digna ei mercede pro impietati-
34 bus ſuis reddita. ‡ Facinoroſiſſimus autem
Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudæorũ
35 venditionem adduxerat, ‡ humiliatus auxi-
lio Domini ab his quos nullos exiſtimaue-
rat, depoſita veſte gloriæ, per mediterranea
fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam
infelicitatem de interitu ſui exercitus cõſe-
36 cutus. ‡ Et qui promiſerat Romanis ſe tri-
butũ reſtituere de captiuitate Ieroſolymo-
rum, prædicabat nunc protectorem Deum
habere Iudæos, & ob ipſum inuulnerabiles
eſſe, eo quòd ſequerentur leges ab ipſo con-
ſtitutas.

## CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè
2 reuertebatur de Perſide. ‡ Intrauerat

aeſpla 15.

enim in eam quæ dicitur Perſepolis, & ten- A
tauit expoliare templum, & ciuitatem op-
primere: ſed multitudine ad arma cõcurren-
te, in fugam verſi ſunt: & ita contigit vt An-
tiochus poſt fugam turpiter rediret. ‡ Et 3
cùm veniſſet circa Ecbatanam, recognouit
quæ erga Nicanorem & Timotheum geſta
ſunt. ‡ Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe 4
iniuriam illorum qui ſe fugauerant, poſſe in
Iudæos retorquere: ideoque iuſſit agitari
currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter,
cœleſti eum iudicio perurgente, eo quòd ita
ſuperbè locutus eſt ſe venturum Ieroſoly-
mam, & congeriem ſepulchri Iudæorum
1.Pſ.16.c.9. eam facturum. ‡ Sed ‖ qui vniuerſa conſpi- 5
cit Dominus Deus Iſraël, percuſſit eum in-
ſanabili & inuiſibili plaga. Vt enim finiuit
hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum do
lor dirus viſcerum, & amara internorum
tormenta: ‡ & quidem ſatis iuſtè, quippe 6
qui multis & nouis cruciatibus aliorũ tor-
ſerat viſcera, licet ille nullo modo à ſua
malitia ceſſaret. ‡ Super hoc autem ſuper- 7
bia repletus, ignem ſpirãs animo in Iudæos,
& præcipiens accelerari negotium, contigit B
illum impetu euntem de curru cadere, &
graui corporis colliſione membra vexari.
‡ Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus 8
maris imperare, ſupra humanum modum
ſuperbia repletus, & montium altitudines
in ſtatera appendere, nũc humiliatus ad ter-
ram in geſtatorio portabatur, manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ‡ ita 9
vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac
viuentes in doloribus carnes eius effluerent,
odore etiam illius & fœtore exercitus gra-
uaretur. ‡ & qui paulò ante ſydera cæli con- 10
tingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat
propter intolerantiam fœtoris portare.
‡ Hinc igitur cœpit ex graui ſuperbia dedu- 11
ctus ad agnitionem ſui venire, diuina admo-
nitus plaga, per momenta ſingula dolori-
bus ſuis augmenta capientibus. ‡ & cùm nec 12
ipſe iam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait,
Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem
non paria Deo ſentire. ‡ Orabat autem hic 13
ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſe-
ricordiam conſecuturus. ‡ Et ciuitatem ad 14
quam feſtinans veniebat, vt eam ad ſolum
deduceret, ac ſepulchrum cõgeſtorum face-
ret, nunc optat liberam reddere: ‡ & Iudæos 15
quos nec ſepultura quidem ſe dignos habi-
turum, ſed auibus ac feris diripiendos tra-
diturum, & cum paruulis exterminaturum
dixerat, æquales nunc Athenienſibus factu-
rum pollicetur: ‡ templum etiam ſanctum, 16
quod prius expoliauerat, optimis donis or-
naturũ, & ſancta vaſa multiplicaturum, & C
pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditi-
bus ſuis præſtaturum: ‡ ſuper hæc & Iudæũ 17
ſe futurũ, & omnem locum terræ perambu-
laturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.
‡ Sed non ceſſantibus doloribus (ſuperuene- 18
rat enim in eum iuſtum Dei iudicium) de-
ſperans ſcripſit ad Iudæos in modum depre-
cationis epiſtolam hæc continentem. ‡ O P- 19
TIMIS ciuibus Iudæis plurimam ſalutẽ, &

A bene valere, & eſſe fœlices, rex & princeps
20 Antiochus. ‡ Si bene valetis & filij veſtri &
ex ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agi-
21 mus gratias. ‡ Et ego in infirmitate cõſtitu-
3 tus, veſtri autem memor benignè reuerſus
de Perſidis locis, & infirmitate graui appre-
henſus, neceſſarium duxi pro communi vti-
4 22 litate curam habere: ‡ non deſperans me-
metipſum, ſed ſpem multã habens effugiẽdi
23 infirmitatem. ‡ Reſpiciens autem quod &
pater meus, quibus temporibus in locis ſu-
D perioribus ducebat exercitum, oſtendit qui
24 poſt ſe ſuſciperet principatum: ‡ vt ſi quid
contrarium accideret, aut difficile nuntiare-
5 tur, ſcientes hi qui in regionibus erãt, cui eſ-
ſet rerum ſumma derelicta, non turbarẽtur.
25 ‡ Ad hæc conſyderans de proximo potentes
quoſque & vicinos temporibus inſidiãtes &
euentum expectantes, deſignaui filium meũ
6 Antiochum regem, quem ſæpe recurrens in
ſuperiora regna multis veſtrum commenda-
bam: & ſcripſi ad eum quæ ſubiecta ſunt.
7 26 ‡ Oro itaque vos, & peto memores benefi-
ciorum publicè & priuatim, vt vnuſquiſque
B conſeruet fidem ad me & ad filium meum.
27 ‡ Confido enim eum modeſtè & humanè
acturum, & ſequẽtem propoſitum meum, &
8 28 communem vobis fore. ‡ Igitur homicida
& blaſphemus peſſime percuſſus, & vt ipſe
alios tractauerat, peregrè in montibus, miſe-
29 rabili obitu vita functus eſt. ‡ Transferebat
autem corpus Philippus collactaneus eius
9 qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæũ
Philometorem in Aegyptum abiit.

## CAP. X.

1 MAchabæus autem & qui cum eo erãt
A Domino ſe protegẽte, templum qui-
2 dem & ciuitatem recepit: ‡ aras autem quas
alienigenæ per plateas extruxerant, itemque
3 delubra demolitus eſt. ‡ & purgato templo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus
igne concepto ſacrificia obtulerũt poſt bien-
nium, & incenſum & lucernas & panes pro-
4 poſitionis poſuerunt. ‡ Quibus geſtis roga-
bant Dominum proſtrati in terram, ne am-
plius talibus malis inciderẽt: ſed & ſi quan-
do peccaſſent, vt ab ipſo mitius corriperen-
tur, & nõ barbaris ac blaſphemis hominibus
5 traderentur. ‡ ‖ Qua die autem templum 1.Mach.4.f.52.
ab alienigenis pollutum fuerat, contigit ea-
dem die purificationẽ fieri, viceſima quinta
6 menſis, qui fuit Caſleu. ‡ & cum lætitia die- Caſleu. menſis.
bus octo egerunt in modum tabernaculo-
B rum: recordantes quòd ante modicum tem-
poris diem ſolennem tabernaculorum in
montibus, & in ſpeluncis more beſtiarum
7 egerant. ‡ Propter quod thyrſos, & ramos vi-
rides, & palmas præferebant ei qui proſpe-
8 rauit mundare locum ſuum. ‡ Et decreuerũt
communi præcepto & decreto, vniuerſæ gen
ti Iudæorũ omnibus annis agere dies iſtos.
9 ‡ Et Antiochi quidem qui appellatus eſt
10 Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit. ‡ Nunc
autem de Eupatore Antiochi impij filio, quæ
geſta ſunt narrabimus, breuiantes mala quæ
11 in bellis geſta ſunt. ‡ Hic enim ſuſcepto re-
gno,

gno, conſtituit ſuper negotia regni Lyſiam
quendam Phœnicis & Syriæ militiæ princi- C
pem. ‡Nam Ptolemæum, qui dicebatur Ma- 12
cer, iuſti tenax, erga Iudæos eſſe conſtituit, &
præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat
in eos, & pacificè agere cum eis. ‡Sed ob hoc 13
accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cùm
frequenter proditor audiret, eo quòd Cy-
prum creditam ſibi à Philometore deſeruiſ-
ſet, & ad Antiochum Nobilem tranſlatus
etiam ab eo receſsiſſet, veneno vitã finiuit.
‡Gorgias autem cùm eſſet dux locorum, aſ- 14
ſumptis aduenis frequenter Iudæos debel-
labat. ‡ Iudæi verò qui tenebant oportunas 15
munitiones, fugatos ab Ieroſolymis ſuſci-
piebant, & bellare tentabant. ‡ Hi verò qui 16
erant cum Machabæo per orationes Domi-
num rogantes vt eſſet ſibi adiutor, impetum
fecerunt in munitiones Idumæorum: ‡mul 17
taque vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occur-
rentes interemerunt, & omnes ſimul nõ mi- D
*quinque nos viginti* millibus trucidauerunt. ‡Qui- 18
dam autẽ cùm fugiſſent in duas turres val-
de munitas, omnem apparatum ad repugnan
dum habentes: ‡ Machabæus ad eorum ex- 19
pugnationem, relicto Simone & Ioſepho,
itemque Zachæo, eiſque qui cum ipſis erant
ſatis multis, ipſe ad eas quæ amplius perur-
gebant pugnas, conuerſus eſt. ‡ Hi verò qui 20
cum Simone erant, cupiditate ducti, à qui-
buſdam qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pe-
bidrach: cunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis
mis. acceptis, dimiſerunt quoſdã effugere. ‡Cùm 21
autem Machabæo nunciatum eſſet quod fa-
ctum eſt, principibus populi congregatis ac-
cuſauit, quòd pecunia fratres vendidiſſent,
aduerſariis eorũ dimiſsis. ‡ Hos igitur pro- 22
ditores factos interfecit, & confeſtim duas E
turres occupauit. ‡Armis autem ac manibus 23
omnia proſperè agendo, in duabus munitio-
nibus plus quàm viginti millia peremit.
‡Et Timotheus, qui prius à Iudæis fuerat ſu- 24
peratus, conuocato exercitu peregrinæ mul-
*exercitu titudinis, & congregato* equitatu Aſiano ad-
us. uenit, quaſi armis Iudæam capturus. ‡ Ma- 25
chabæus autẽ & qui cum ipſo erant, appro-
pinquante illo deprecabantur Dominũ, ca-
put terra aſpergentes, lumboſque ciliciis
præcincti, ‡ad altaris crepidinem prouoluti, 26
vt ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet
Exo.23.d.20 inimicus, & aduerſariis aduerſaretur, ‖ſicut
Deu.20.a.14. lex dicit. ‡ Et ita poſt orationem ſumptis 27
28.b.7. armis, longius de ciuitate procedẽtes, & pro- F
ximi hoſtibus effecti reſederunt. ‡Primo au- 28
tem ſolis ortu vtrique commiſerũt: iſti qui-
dem victoriæ & proſperitatis ſponſorem cũ
virtute Dominum habentes: illi autem du-
cem belli animum habebant. ‡Sed cum ve- 29
hemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſa-
riis de cælo viri quinque in equis, frænis au-
reis decôri, ducatum Iudæis præſtantes: ‡ex 30
quibus duo Machabæum medium habentes,
armis ſuis circumſeptum incolumem con-
ſeruabant: in aduerſarios autem tela, & ful-
mina iaciebant, ex quo & cæcitate confuſi,
& repleti perturbatione cadebant. ‡Interfe- 31
cti ſunt autẽ viginti millia quingẽti, & equi-

32 tes ſexcenti. ‡ Timótheus verò confugit in
G Gazaram præſidium munitum, cui præerat
33 Chæreas. ‡Machabæus autem, & qui cum eo
erant lætantes obſederunt præſidium diebus
34 quatuor. ‡ At hi qui intus erant, loci firmi-
tate confiſi, ſupra modum maledicebant, &
35 ſermones nefandos iactabant. ‡Sed cùm dies
quinta illuceſceret, viginti iuuenes ex his
qui cum Machabæo erant, accenſi animis
propter blaſphemiam, viriliter acceſſerunt
ad murum, & feroci animo incedentes aſcen
36 debant: ‡Sed & alij ſimiliter aſcendẽtes, tur-
res portaſque ſuccendere aggreſsi ſunt, at-
37 que ipſos maledicos viuos concremare. ‡Per
continuum autem biduum præſidio vaſtato,
Timótheum occultantem ſe in quodam re-
pertum loco peremerunt: & fratrem illius
Chæream & Apollophanem occiderunt.
38 ‡Quibus geſtis, in hymnis & confeſsionibus
benedicebant Dominum, qui magna fecit in
Iſraël, & victoriam dedit illis.

## CAP. XI.

1 SEd paruo poſt tempore, Lyſias procura-
A tor regis, & propinquus, ac negotiorum
præpoſitus, grauiter ferens de his quæ acci-
2 derant: ‡ congregatis octoginta millibus &
equitatu vniuerſo veniebat aduerſus Iu-
dæos, exiſtimans ſe ciuitatem quidem ca-
ptam Gentibus habitaculum facturum:
3 ‡templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut
cætera delubra Gentium habiturum, & per
4 ſingulos annos venale ſacerdotium: ‡ nuſ-
quam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente
effrænatus in multitudine peditũ, & in mil-
libus equitũ & in octoginta elephantis con-
5 fidebat. ‡Ingreſſus autem Iudæam, & appro-
pians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab
Ieroſolyma interuallo quinque ſtadiorum, Quinq.
6 illud præſidium expugnabat. ‡ Vt autẽ Ma- ſtadiorum.
chabæus & qui cum eo erant, cognouerunt
B expugnari præſidia, cum fletu & lachrymis
rogabant Dominum, & omnis turba ſimul,
vt bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſ-
7 raël. ‡ Et ipſe primus Machabæus ſumptis
armis, cæteros adhortatus eſt ſimul ſecum
periculũ ſubire, & ferre auxilium fratribus
8 ſuis. ‡ Cumque pariter prompto animo
procederent, Ieroſolymis apparuit præcedẽs
eos eques in veſte candida, armis aureis ha-
9 ſtam vibrans. ‡ Tunc omnes ſimul benedi-
xerunt miſericordem Dominum, & conua-
C luerunt animis: non ſolùm homines, ſed &
beſtias ferociſsimas, & muros ferreos parati
10 penetrare. ‡ Ibant igitur prompti, de cælo
habentes adiutorem, & miſerantem ſuper
11 eos Dominum. ‡ Leonum autem more im-
petu irruentes in hoſtes proſtrauerunt ex eis
vndecim millia peditum, & equitum mille
12 ſexcentos. ‡ Vniuerſos autem in fugam ver-
terunt, plures autem ex eis vulnerati nudi
euaſerunt. Sed & ipſe Liſias turpiter fu-
13 giens euaſit. ‡ Et quia non inſenſatus erat,
ſecum ipſe reputans factam erga ſe diminu-
tionem, & intelligẽs inuictos eſſe Hebræos,
omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit
14 ad eos: ‡ promiſitque ſe conſenſurum om-

P 5 nibus

nibus quæ iuſta ſunt, & regem compulſurũ
amicum fieri. ‡ Annuit autem Machabæus 15
precibus Lyſiæ, in omnibus vtilitati conſu- D
lens: & quæcunque Machabæus ſcripſit Ly-
ſiæ, de Iudæis, ea res conceſsit. ‡ Nam erant 16
ſcriptæ Iudæis epiſtolæ: à Lyſia ſiquidẽ hunc
modum cõtinentes: LYSIAS populo Iu-
dæorum ſalutem. ‡ Iohannes & Abeſalom 17
qui miſsi fuerant à vobis, tradentes ſcripta,
poſtulabãt vt ea quę per illos ſignificabantur
implerem. ‡ Quæcunque igitur regi potue- 18
runt perferri expoſui: & quæ res permitte-
bant, conceſsit. ‡ Si igitur in negotiis fidem 19
conſeruaueritis, & deinceps bonorum vobis
cauſa eſſe tentabo. ‡ De cæteris autem per 20
ſingula verba mãdaui & iſtis & his qui à me
miſsi ſunt, colloqui vobiſcum. ‡ Bene vale- 21
te. Anno centeſimo quadrageſimo octauo
menſis Dioſcori, die viceſima & quarta.
‡ Regis autem epiſtola, iſta cõtinebat: REX 22
Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem. ‡ Patre no- 23
ſtro inter deos tranſlato, nos volentes eos E
qui ſunt in regno noſtro ſine tumultu agere,
& rebus ſuis adhibere diligentiam, ‡ audi- 24
uimus Iudæos non conſenſiſſe patri meo vt
transferrentur ad ritũ Græcorum, ſed tenere
velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtu-
lare à nobis concedi ſibi legitima ſua. ‡ Vo- 25
lentes igitur hanc quoque gentem quietam
eſſe, ſtatuentes iudicauimus templum reſti-
tui illis vt agerent ſecundum ſuorum maio-
rum conſuetudinem. ‡ Bene igitur feceris, 26
ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis: vt
cognita noſtra voluntate, bono animo ſint,
& vtilitatibus propriis deſeruiant. ‡ Ad Iu- 27
dæos verò regis epiſtola talis erat. REX
Antiochus ſenatui Iudæorum, & cæteris Iu- F
dæis ſalutẽ. ‡ Si valetis, ſic eſtis vt volumus: 28
ſed & ipſi bene valemus. ‡ Adiit nos Mene- 29
laus dicens velle vos deſcendere ad veſtros
qui ſunt apud nos. ‡ His igitur qui cõmeant 30
vſque ad diem triceſimum menſis Xantici,
damus dextras ſecuritatis, ‡ vt Iudæi vtan- 31
tur cibis, & legibus ſuis, ſicut & prius: &
nemo eorum vllo modo moleſtiam patiatur
de his quæ per ignorantiam geſta ſunt. ‡ Mi- 32
ſimus autem & Menelaum, qui vos alloqua-
tur. ‡ Valete. Anno centeſimo quadrageſi- 33
mooctauo Xantici mẽſis quintadecima die. G
‡ Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam 34
ita ſe habentem. QVINTVS Memmius
& Titus Manilius legati Romanorum, po-
pulo Iudęorum ſalutem. ‡ De his quæ Lyſias 35
cognatus Regis conceſsit vobis, & nos con-
ceſsimus. ‡ De quibus autem ad regem in- 36
dicauit referendum, confeſtim aliquem mit-
tite, diligentius inter vos conferentes: vt
decernamus, ſicut congruit vobis. nos enim
Antiochiam accedimus. ‡ Ideoque feſtinate 37
reſcribere, vt nos quoq; ſciamus cuius eſtis
voluntatis. ‡ Bene valete. Anno centeſimo 38
quadrageſimo octauo, quintadecima die mẽ-
ſis Xantici.

## CAP. XII.

His factis pactionibus, Lyſias pergebat 1
ad regem, Iudæi autem agriculturæ A
2 operam dabant. ‡ Sed hi qui reſederant Ti-
motheus & Apollonius Gennæi filius, ſed
& Hieronymus, & Demophon, ſuper hos &
Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in
3 ſilentio agere, & quiete. ‡ Ioppitæ verò tale
quoddam flagitium perpetrarunt. rogaue-
runt Iudæos cum quibus habitabant, aſcen-
dere ſcaphas quas parauerant, cum vxori-
bus, & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter
4 eos ſubiacentibus. ‡ Secundum commune
itaque decretum ciuitatis, & ipſis acquieſ-
centibus, pacisq́ue cauſa nihil ſuſpectum ha-
bentibus: cùm in altum proceſsiſſent ſub-
5 merſerunt non minus ducentos. ‡ Quã cru-
delitatem Iudas in ſuæ gentis homines fa-
ctam vt cognouit, præcepit viris qui erant
6 cum ipſo: & inuocato iuſto iudice Deo, ‡ ve-
nit aduerſus interfectores fratrum, & por-
tum quidem nocte ſuccendit, ſcaphas exuſ-
B ſit, eos autem qui ab igne refugerant, gladio
7 peremit. ‡ Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſsit
quaſi iterum reuerſurus, & vniuerſos Ioppi-
8 tas eradicaturus. ‡ Sed quum cognouiſſet
& eos qui erant Iamniæ, velle pari modo
9 facere habitantibus ſecum Iudæis, ‡ Iamni-
tis quoque nocte ſuperuenit, & portum cum
nauibus ſuccendit: ita vt lumen ignis appa-
reret Ieroſolymis, à ſtadiis ducentis quadra-
10 ginta. ‡ Inde cùm iam abiiſſent nouem ſta-
diis, & iter facerent ad Timótheum, com-
miſerunt cum eo Arabes quinque millia, vi-
11 ri, & equites quingenti. ‡ Cumq́ue pu-
gna valida fieret, & auxilio Dei proſperè
ceſsiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à
Iuda dextram ſibi dari, promittentes ſe
paſcua daturos, & in cæteris profuturos.
12 ‡ Iudas autem arbitratus verè in multis
eos vtiles, promiſit pacem, dextriſq́ue ac-
13 ceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua. ‡ Ag-
greſſus eſt autem & ciuitatem quandam fir-
mam pontibus muriſq́ue circumſeptam,
quæ à turbis habitabatur gentium promiſ-
14 cuarum, cui nomen Caſpio. ‡ Hi verò qui
C intus erant, confidentes in ſtabilitate mu-
rorum & apparatu alimoniarum, remiſsius
agebant, maledictis laceſſentes Iudam, ac
blaſphemantes, ac loquentes quæ fas nõ eſt.
15 ‡ Machabæus autem inuocato magno mũdi Ioſu.6.a.20.
principe, qui ſine arietibus & machinis tem-
poribus Ieſu præcipitauit Iericho, irruit fe-
16 rociter muris: ‡ & capta ciuitate per Do-
mini voluntatem innumerabiles cædes fecit,
ita vt adiacens ſtagnum ſtadiorum duorum
latitudinis, ſanguine infectum fluere vide-
17 retur. ‡ Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta
quinquaginta, & venerunt in Characa ad
18 eos qui dicuntur Tubianæi, Iudæos: ‡ &
Timótheum quidem in illis locis non com-
prehenderunt, nulloq́ue negotio perfecto
regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſ-
19 ſimo præſidio. ‡ Doſitheus autem & Soſi-
pater, qui erant duces cum Machabæo, pere-
merunt à Timótheo relictos in præſidio, de-
20 cem millia viros. ‡ At Machabæus ordinatis
D circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per
cohortes, aduerſus Timótheum proceſsit,
habentem ſecum centum viginti millia pe-
ditum

ditum, equitumque duo millia quingentos.
‡Cognito autem Iudæ aduentu, Timotheus 21
præmiſit mulieres & filios & reliquũ appa-
ratum, in præſidium quod Carnion dicitur:
erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile
propter locorum anguſtias. ‡ Cumque co- 22
hors Iudæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus
incuſſus eſt, ex præſentia Dei qui vniuerſa
cõſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio,
ita vt magis à ſuis deijcerentur, & gladio-
rum ſuorum ictibus debilitarentur. ‡ Iu- 23
das autem vehementer inſtabat puniẽs pro-
phanos, & proſtrauit ex eis triginta millia
virorum. ‡Ipſe verò Timótheus incidit in 24
partes Doſithei & Soſipatri: & multis pre-
cibus poſtulabat vt viuus dimitteretur, eo
quòd multorum ex Iudæis parẽtes haberet,
ac fratres, quos morte eius decipi eueniret.
‡Et cùm fidem dediſſet reſtituturum ſe eos 25
ſecundũ conſtitutum, illæſum eum dimiſe- E
runt, propter fratrum ſalutem. ‡Iudas au- 26
tẽ regreſſus eſt à Carnion, interfectis viginti-
quinque millibus. ‡Poſt horum fugam & 27
necem, mouit exercitum ad Ephron ciuita-
tem munitã, in qua multitudo diuerſarum
gentium habitabat: & robuſti iuuenes pro
muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in
hac autem machinæ multæ, & telorum erat
apparatus. ‡ Sed cùm omnipotentem inuo- 28
caſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium con-
fringit, ceperunt ciuitatem: & ex eis qui
intus erant, vigintiquinque millia proſtra-
uerũt. ‡Inde ad ciuitatem Scytharum abie- 29
rũt quæ ab Ieroſolymis ſexcentis ſtadijs abe-
rat. ‡ Conteſtantibus autem his qui apud 30
Scythopolitas erant Iudæis, quòd benignè
ab eis haberentur, etiam temporibus infœ-
licitatis quòd modeſtè ſecum egerint:
‡gratias agentes eis, & exhortati etiam de 31
cætero erga genus ſuum benignos eſſe, ve-
nerunt Ieroſolymam die ſolenni ſeptimana-
rum inſtante. ‡ Et poſt pentecoſten abierunt 32
contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.
‡Exiuit autem cum peditibus tribus millI- 33
bus & equitibus quadringentis. ‡ Quibus 34
congreſſis, contigit paucos ruere Iudæorum. F
‡Doſitheus vero quidam de Bacenoris e- 35
ques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cùm
vellet illum capere viuum, eques quidam de
Thracibus irruit in eum, humerumque eius
amputauit: atque ita Gorgias effugit in Ma-
reſa. ‡At illis qui cum Eſdrin erant, diutius 36
pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas
Dominum adiutorem, & ducem belli fieri:
‡incipiens voce patria, & cum hymnis cla- 37
morem extollens, fugam Gorgiæ militibus
incuſſit. ‡Iudas autẽ collecto exercitu venit 38 D
in ciuitatem Odollam: Et cùm ſeptima dies
ſuperueniret, ſecundum conſuetudinem pu-
rificati, in eodem loco ſabbathum egerunt.
‡ Et ſequenti die venit cum ſuis Iudas, vt 39
corpora proſtratorum tolleret, & cũ paren-
tibus poneret in ſepulchris paternis. ‡Inue- 40
nerunt autem ſub tunicis interfectorum de
donarijs idolorũ quę apud Iamniam fuerũt,
Deut. 7. d. 25. à quibus lex prohibet Iudæos: omnibus
ergo manifeſtum factum eſt ob hanc cauſam
41 eos corruiſſe. ‡ Omnes itaque benedixerunt
iuſtum iudicium Domini, qui occulta fece-
42 rat manifeſta. ‡Atque ita ad preces conuerſi,
rogauerunt vt id quod factũ erat delictum,
obliuioni traderetur. At verò fortiſſimus
Iudas hortabatur populum cõſeruare ſe ſine
peccato, ſub oculis videntes quæ facta ſunt,
43 pro peccatis eorum qui proſtrati ſunt. ‡ Et
G facta collatione, duodecim millia drachmas
argenti miſit Ieroſolymam offerri pro [a]pec-
catu ſacrificium, bene & religioſe de reſur-
44 rectione cogitans. ‡ (niſi enim eos qui ceci-
derant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum
45 videretur & vanum orare pro mortuis) ‡&
quia conſiderabat quòd hi qui cum pietate
dormitionem acceperant, optimam habe-
46 rent repoſitam gratiam. ‡Sancta ergo & ſa-
lubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt
à peccatis ſoluantur.

[a] peccatis mortuorũ

## CAP. XIII.

1 ANno centeſimo quadrageſimonono, co-
A gnouit Iudas Antiochum Eupatorem
venire cum multitudine aduerſus Iudæam.
2 ‡Et cum eo Lyſiam procuratorem & præ-
poſitum negotiorũ, ſecum habentẽ peditum
centum decem millia, & equitum quinque
millia, & elephãtos viginti duos, currus cum
3 falcibus trecentos. ‡ Commiſcuit autem ſe
illis & Menelaus: & cum multa fallacia de-
precabatur Antiochum, non pro patria ſa-
lute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.
4 ‡Sed rex regum ſuſcitauit animos Antiochi
B in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc
eſſe cauſam omnium malorum, iuſsit (vt
eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem
5 loco necari. ‡ Erat autem in eodem loco
turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum
vndique habens cineris: hæc proſpectum ha-
6 bebat in præceps. ‡ inde in cinerem deijci
C iuſsit ſacrilegum, omnibus eum propelleo-
7 tibus ad interitum. ‡ Et tali lege præuari-
catorem legis contigit mori, nec terræ dari
8 Menelaum. ‡Et quidem ſatis iuſte. nam quia
multa erga aram Dei delicta commiſit, cuius
ignis & cinis erat ſanctus: ipſe in cineris mor
9 te damnatus eſt. ‡ Sed rex mente effrenatus
veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Iudæis
10 oſtenſurus. ‡ Quibus Iudas cognitis, præce-
pit populo vt die ac nocte Dominum inuo-
carent, quo ſicut ſemper, & nunc adiuuaret
11 eos: ‡ quippe qui lege & patria ſanctoque
templo priuari vererentur, ac populum qui
nuper paululũ reſpiraſſet, ne ſineret blaſphe-
12 mis rurſus nationibus ſubdi. ‡Omnibus ita-
D que ſimul id facientibus, & petentibus a Do-
mino miſericordiam cũ fletu & ieiunijs, per
triduum continuum proſtratis, hortatus eſt
13 eos Iudas vt ſe præpararent. ‡Ipſe verò cum
ſenioribus cogitauit prius quam rex admo-
ueret exercitum ad Iudæam, & obtineret ci-
uitatem exire, & Domini iudicio commitie-
14 re exitum rei. ‡ Dans itaq; poteſtatem om-
nium Deo mundi creatori, & hortatus ſuos
vt fortiter dimicarent, & vſq; ad mortẽ pro le
gibus, tẽplo, ciuitate, patria, & ciuib[us] ſtarẽt:

circa

circa Modin exercitum conſtituit. ‡Et dato 15
ſigno ſuis Dei victoriæ, iouenibus fortiſsimis E
electis, nocte aggreſſus aulam regiã, in caſtris
interfecit viros *quatuor millia* & maximum
elephantorum cum his qui ſuperpoſiti fue-
rant. ‡ſummoque metu ac perturbatione 16
hoſtium caſtra repleuerunt, rebuſque pro-
ſperè geſtis abierunt. ‡Hoc autem factum eſt 17
die illuceſcente, adiuuãte eum Domini pro-
tectione. ‡ Sed rex accepto guſtu audaciæ 18
Iudæorum, arte difficultatem locorum ten-
tabat: ‡ & Bethſuræ quæ erat Iudæorum 19
præſidium munitum, caſtra admouebat: ſed F
fugabatur, impingebat, minorabatur. ‡ His 20
autem qui intus erant, Iudas neceſſaria mit-
tebat. ‡Enuntiauit autem myſteria hoſtibus 21
Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui
requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.
‡Iterum rex ſermonem habuit ad eos qui 22
erant in Bethſuris: dextram dedit: accepit,
abijt. ‡commiſit cum Iuda: ſuperatus eſt. 23
Vt autẽ cognouit rebellaſſe Philippum An- G
tiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mẽte
conſternatus Iudæos deprecans, ſubditusque
eis iurat de omnibus quibus iuſtum viſum
eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium, ho-
norauit templũ, & munera poſuit. ‡Macha- 24
bæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptole-
maide vſque ad Gerreoos ducem & princi-
pem. ‡Vt autem venit Ptolemaidam, graui- 25
ter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conuen-
tionem, indignantes ne fortè fœdus irrumpe-
rent. ‡ Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & ex- 25
poſuit rationem, & populum ſedauit, regreſ-
ſuſque eſt Antiochiam: & hoc modo regis
profectio & reditus proceſsit.

## CAP. XIIII.

SEd poſt triennij tempus cognouit Iudas 1
& qui cum eo erant, Demetrium Seleuci A
cũ multitudine valida & nauibus, per por-
tum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna,
‡& tenuiſſe regiones aduerſus Antiochum 2
& ducem eius Lyſiam. ‡Alcimus autem qui- 3
dam qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed volun-
tariè coinquinatus eſt temporibus commi-
ſtionis, conſyderans nullo modo ſibi eſſe
ſalutem, neque acceſſum ad altare: ‡ venit 4
ad regem Demetrium centeſimo quinqua-
geſimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, ſuper hæc & thalos qui templi
eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.
‡Tempus autem opportunum dementię ſuæ 5
nactus, conuocatus à Demetrio ad conſi-
lium, & interrogatus quibus rebus & con-
ſilijs Iudæi niterentur: ‡ reſpondit, ipſi qui 6
dicuntur Aſsidæi Iudæorum, quibus præeſt
Iudas Machabæus, bella nutriunt, & ſedi-
tiones mouent, nec patiuntur regnum eſſe
quietum. ‡ nam & ego defraudatus paren- 7
tum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio)
huc veni: ‡primò quidem vtilitatibus regis 8
fidem ſeruans, ſecundò autem etiam ciui- B
bus conſulens. nam illorum prauitate vni-
uerſum genus noſtrum nõ minimè vexatur.
‡Sed * his ſingulis ô rex cognitis, & regio- 9
ni, & generi ſecundum humanitatem tuam
10 promulgatam omnibus proſpice. ‡ nam
quamdiu ſupereſt Iudas, impoſsibile eſt pa-
11 cem eſſe negotijs. ‡ Talibus autem ab hoc
dictis & cæteri amici hoſtiliter ſe habentes
aduerſus Iudam, inflammauerunt Deme-
12 trium. ‡Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum
elephantorum ducem miſit in Iudæam:
13 ‡datis mandatis vt ipſum quidem Iudam
caperet: eos verò qui cum illo erant, diſper-
geret, & cõſtitueret Alcimum maximi tem-
14 pli ſummum ſacerdotem. ‡ Tunc gentes
quæ de Iudæa fugerant Iudam, congregatim
ſe Nicanori miſcebãt, miſerias & clades Iu-
dæorum proſperitates rerum ſuarum exiſti-
15 mantes. ‡ Audito itaque Iudæi Nicanoris
C aduentu, & conuentu nationum, conſperſi
terra rogabant eum qui populum ſuũ con-
ſtituit, in æternum cuſtodiret, quique ſuam
16 portionem ſignis euidentibus protegit. ‡Im-
perante autem duce, ſtatim inde mouerunt,
17 conueneruntq; ad caſtellum Deſſau. ‡Simon
verò frater Iudæ commiſerat cũ Nicanore:
ſed conterritus eſt repentino aduẽtu aduer-
18 ſariorum. ‡ Nicanor tamen audiens virtu-
tem comitũ Iudæ & animi magnitudinem
quam pro patrię certaminibus habebãt, ſan-
19 guine iudicium facere metuebat. ‡Quam
ob rẽ præmiſit Poſidonium, & Theodotium,
& Mathiam vt darent dextras atque acci-
20 perent. ‡Et cùm diu de his conſilium agere-
tur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet:
omniũ vna fuit ſententia amicitijs annuere.
21 ‡Itaq; diem conſtituerunt qua ſecretò inter
ſe agerent: & *ſingulis ſellæ prolatæ ſunt & *à 12.
22 poſitæ. ‡ Præcepit autem Iudas armatos eſſe
locis opportunis, ne fortè ab hoſtibus repen-
te mali aliquid oriretur: & congruum col-
23 loquium fecerunt. ‡ Morabatur autem Ni-
D canor Ieroſolymis, nihilq; iniquè agebat,
gregeſque turbarum quæ congregatæ fue-
24 rant, dimiſit. ‡ Habebat autẽ Iudam ſemper
charum ex animo, & erat viro inclinatus.
25 ‡Rogauitque eum ducere vxorem, filioſque
procreare. Nuptias fecit: quietè egit, comi-
26 terque viuebant. ‡ Alcimus autem videns
charitatem illorum adinuicem & cõuentio-
nes, venit ad Demetriũ, & dicebat, Nicano-
rem rebus alienis aſſentire; Iudamque regni
inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.
27 ‡Itaque rex exaſperatus, & peſsimis huius
criminationibus irritatus, ſcripſit Nica-
nori, dicens, grauiter quidem ſe ferre de
amicitiæ conuentione, iubere tamen Macha-
bæum citius vinctum mittere Antiochiam.
28 ‡Quibus cognitis Nicanor conſternabatur,
& grauiter ferebat, ſi ea quæ conuenerant,
29 irrita faceret, nihil læſus à viro. ‡ſed quia
regi reſiſtere non poterat, opportunitatem
obſeruabat qua præceptum perficeret.
30 ‡ At Machabæus videns ſecum auſterius
E agere Nicanorem, & conſuetum occurſum
ferocius exhibentem, intelligens non ex
bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum
congregatis occultauit ſe à Nicanore.
31 ‡Quòd cùm ille cognouit fortiter ſe à vi-
ro præuentum, venit ad maximum & ſan-
ctiſsimũ

ctiſsimum templum: & ſacerdotibus ſolitas
hoſtias offerentibus, iuſsit ſibi tradi virum.
‡ quibus cum iuramento dicentibus neſcire 32
ſe vbi eſſet qui quærebatur, extendens ma-
num ad templum, ‡ iurauit, dicens. Niſi Iu- 33
dam mihi vinctũ tradideritis, iſtud Dei pha-
num in planitiem deducã, & altare effodiã,
& templum hoc Libero patri conſecrabo.
‡ Et his dictis abiit. Sacerdotes autem pro- 34
tendentes manus in cælum, inuocabant eum
qui ſemper propugnator eſſet gẽtis ipſorum,
hæc dicentes, ‡ Tu Domine vniuerſorum, 35
qui nullius indiges, voluiſti templum habi-
tationis tuæ fieri in nobis. ‡ Et nunc ſancte 36
ſanctorum omnium Domine, conſerua in æ- F
ternum impollutam domum iſtam, quæ nu-
per mundata eſt. ‡ Razias autem quidam de 37
ſenioribus ab Ieroſolymis delatus eſt Nica-
nori, vir amator ciuitatis, & bene audiens:
qui pro affectu, Pater Iudæorum appellaba-
tur. ‡ Hic multis temporibus continentiæ 38
propoſitum tenuit in Iudaiſmo, corpuſque
& animam tradere contentus pro perſeue-
rantia. ‡ Volens autem Nicanor manifeſta- 39
re odium quod habebat in Iudæos, miſit mi-
lites quingentos, vt eum comprehenderent.
‡ putabat enim ſi illum decepiſſet, ſeſe cla- 40
dem Iudæis maximam illaturum. ‡ Turbis 41
autem irruere in domũ eius, & ianuam diſ-
rumpere atque ignem admouere cupienti-
bus, cùm iam comprehenderetur, gladio ſe
petiit: ‡ eligens nobiliter mori potius quàm 42
ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales
ſuos indignis iniuriis agi. ‡ Sed cùm per fe- 43
ſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, G
& turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens
audacter ad murũ præcipitauit ſemetipſum
viriliter in turbas: ‡ quibus velociter locum 44
dantibus caſui eius, venit per mediam ceruí-
cem: ‡ & cùm adhuc ſpiraret, accenſus ani- 45
mo, ſurrexit: & cùm ſanguis eius magno flu-
xu deflueret, & grauiſsimis vulneribus eſſet
ſaucius, curſu turbam pertranſiit: ‡ & ſtans 46
ſupra quandam petram præruptam, & iam
exanguis effectus, complexus inteſtina ſua,
vtriſque manibus proiecit ſuper turbas, in-
uocans dominatorem vitę ac ſpiritus, vt hęc
illi iterum redderet: atque ita vita defun-
ctus eſt.

## CAP. XV.

1.Ma.7.d.26 NIcanor autem vt comperit Iudam eſſe 1
in locis Samariæ, cogitauit cum omni A
impetu die ſabbathi committere bellum.
‡ Iudæis verò qui illum per neceſsitatem 2
ſequebantur dicentibus, Ne ita ferociter, &
barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſan-
ctificationis, & honora eum qui vniuerſa cõ-
ſpicit: ‡ ille infœlix interrogauit, ſi eſt po- 3
tens in cælo qui imperauit agi diem ſabba-
thorum. ‡ Et reſpondentibus illis, Eſt Domi- 4
nus viuus ipſe in cælo potens, qui iuſsit agi
ſeptimam diem. ‡ At ille ait, Et ego potens 5
ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, &
negotia regis impleri. Tamen non obtinuit
vt conſilium perficeret. ‡ Et Nicanor qui- 6
dem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitaue-

Dñs Viuus.

rat commune trophæum ſtatuere de Iuda.
7 ‡ Machabæus autem ſemper cõfidebat cum
B omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.
8 ‡ & hortabatur ſuos ne formidarent ad ad-
uentum Nationum, ſed in mente haberent
adiutoria ſibi facta de cælo, & nunc ſperarẽt
ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam.
9 ‡ Et allocutus eos de lege & prophetis, ad-
monens etiam certamina quæ fecerãt prius,
10 promptiores conſtituit eos: ‡ & ita animis
eorum erectis ſimul oſtendebat Gentiũ fal-
laciam, & iuramentorum præuaricationem.
11 ‡ Singulos autem illorum armauit, non cly-
pei & haſtę munitione, ſed ſermonibus opti-
mis & exhortationibus, expoſito digno fide
ſomnio, per quod vniuerſos lætificauit.
12 ‡ Erat autem huiuſcemodi viſus: Oniam qui
C fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum &
benignum, verecundum viſu, modeſtum
moribus, & eloquio decorum, & qui à pue-
ro in virtutibus exercitatus ſit, manus pro-
tendentem, orare pro omni populo Iudæorũ.
13 ‡ Poſt hoc apparuiſſe & alium virum ætate
& gloria mirabilem, & magni decôris habi-
14 tudine circa illum. ‡ Reſpondentem verò
Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, &
populi Iſraël: hic eſt qui multũ orat pro po-
pulo & vniuerſa ſancta ciuitate, Ieremias
15 Propheta Dei. ‡ Extendiſſe autẽ Ieremiã de-
xtram, & dediſſe Iudæ gladium aureum, di-
16 centem: ‡ Accipe ſanctum gladium munus à
Deo, in quo deiicies aduerſarios populi mei
17 Iſraël. ‡ Exhortati itaque Iudæ ſermonibus
bonis valde, de quibus extolli poſſet impe-
D tus, & animi iuuenũ cõfortari, ſtatuerunt di-
micare & confligere fortiter: vt virtus de ne-
gotiis iudicaret, eo quòd ciuitas ſancta, & tẽ-
18 plum periclitarentur. ‡ erat enim pro vxo-
ribus & filiis itemque pro fratribus & co-
gnatis minor ſollicitudo: maximus verò &
primus pro ſanctitate timor erat templi.
19 ‡ ſed & eos qui in ciuitate erant, non mini-
ma ſollicitudo habebat pro his qui congreſ-
20 ſuri erant. ‡ Et cùm iam omnes ſperarent
iudicium futurum, hoſteſque adeſſent, atque
exercitus eſſet ordinatus, beſtiæ equiteſque
21 opportuno in loco compoſiti, ‡ conſyderans
Machabæus aduentum multitudinis, & ap-
paratum varium armorum, & ferocitatem
beſtiarum, extendens manus in cælum, pro-
digia facientem Dominum inuocauit, qui
non ſecundùm armorum potentiam, ſed
22 prout ipſi placet, dat dignis victoriã. ‡ Dixit
E autem inuocãs hoc modo, ‖ Tu Domine qui 4.re.19.g.35
miſiſti angelum tuum ſub Ezechia rege Iu- Tob.1.d.21
da, & interfeciſti de caſtris Sennacherib cen- Ec.48.d.24
23 tum octogintaquinque millia: ‡ & nunc do- Iſa.37.g.36.
minator cælorum mitte angelum tuum bo- 1.Ma.7.f.41
num ante nos in timore, & tremore magni- Sup.8.c.19
24 tudinis brachij tui, ‡ vt metuant qui cum
blaſphemia veniunt aduerſus ſanctum popu-
lum tuum. Et hic quidem ita perorauit.
25 ‡ Nicanor autem, & qui cum ipſo erãt, cum
26 tubis & canticis admouebant. ‡ Iudas verò,
& qui cum eo erant, inuocato Deo, per ora-
27 tiones congreſsi ſunt: ‡ manu quidem pu-
gnantes, ſed Dominum cordibus orãtes, pro-

Viſio Ieremiæ. gladij aurei.

ſtrate-

ſtrauerunt non minus triginta quinque mil-
lia, præſentia Dei magnificè delectati. ‡ Cū- 28
que ceſſaſſent, & cum gaudio redirent, cogno
uerunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.
‡ Facto itaq; clamore, & perturbatione ex- 29
citata, patria voce omnipotētem Dominum F
benedicebant. ‡ Præcepit autē Iudas qui per 30
omnia corpore & animo mori pro ciuibus
paratus erat, caput Nicanoris, & manū cum
humero abſciſſam, Ieroſolymam perferri.
‡ Quò cùm perueniſſet, conuocatis contri- 31
bulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiit &
eos qui in arce erant. ‡ Et oſtenſo capite Ni- 32
canoris, & manu nefaria quam extenderat
contra domum ſanctam omnipotentis Dei,
magnificè gloriatus eſt. ‡ Linguam etiam 33
impij Nicanoris præciſam iuſſit particula-
tim auibus dari: manū autē dementis contra
templum ſuſpendi. ‡ Omnes igitur cæli be- 34
nedixerunt Dominum, dicentes, Benedictus
qui locum ſuum incontaminatum ſeruauit.
35 ‡ Suſpendit autem Nicanoris caput in ſum-
G ma arce, vt euidens eſſet, & manifeſtum ſi-
36 gnum auxilij Dei. ‡ Itaque omnes commu-
ni conſilio decreuerunt nullo modo diem
37 iſtum abſque celebritate præterire. ‡ habere
autem celebritatem tertiadecima die men-
ſis Adar, quæ dicitur voce Syriaca, pridie
38 Mardochæi diei. ‡ Igitur his erga Nicanorem
geſtis, & ex illis temporibus ab Hebræis ci-
uitate poſſeſſa, ego quoque in his faciam fi-
39 nem ſermonis. ‡ Et ſi quidem bene, & vt hi-
ſtoriæ competit, hoc & ipſe velim: ſi autem
40 minus dignè, concedendum eſt mihi. ‡ Si-
cut enim vinum ſemper bibere aut ſemper
aquam, contrarium eſt, alternis autem vti
delectabile: ita legentibus ſi ſemper exactus
ſit ſermo, non erit gratus. Hic ergo erit con-
ſummatus.

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVN.

## CAP. I.

Luc.3.f.31. LIBER generationis 1
Gen.21.c.3. Ieſu Chriſti filij ‖ Da- A
Ge.25.d.26. uid, filij Abrahā. ‡ ‖ A- 2
Ge.29.d.35. brahā genuit Iſaac, Iſaac
1.Par.2.a.5. autē genuit Iacob. ‖ Ia-
Rut.4.d.18. cob autem genuit Iu-
1.Par.4.b.10 dā & fratres eius. ‡ ‖ Iu- 3
Num.7.b.12 das autem genuit Phares & Zaram de Tha-
1.Par.2.b.11 mar. ‖ Phares autem genuit Eſron. Eſron
autem genuit Aram. ‡ Aram autem genuit 4
Aminadab. Aminadab autē genuit Naaſſon.
Rut.4.d.17. Naaſſon autē genuit Salmon. ‡ Salmon au- 5
2.Par.2.b.12 tem genuit Booz de Rahab. ‖ Booz autē ge-
1.Reg.16.a.1 nuit Obed ex Ruth. Obed autē genuit Ieſſe.
17.b.12. ‡ ‖ Ieſſe autem genuit Dauid regem. ‖ Dauid 6
2.Reg.12.f. autem rex genuit Salomonē ex ea quæ fuit
24. Vriæ. ‡ ‖ Salomon autē genuit Roboam. Ro 7
3.Re.11.g.43 boam autē genuit Abiam. Abia autē genuit
1.Par.3.b.10 Aſa. ‡ Aſa autē genuit Ioſaphat. Ioſaphat au 8
3.Re.14.g.31 tem genuit Iorā. Ioram autē genuit Oziam. B
2.Par.26.d. ‡ ‖ Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham 9
23. autē genuit Achaz. Achaz autē genuit Eze-
2.Par.27. ciam. ‡ ‖ Ezecias autem genuit Manaſſen. 10
d.9. ‖ Manaſſes autē genuit ‖ Amon. Amon autē
2.Par.28. genuit Ioſiam. ‡ Ioſias autē genuit Iecho- 11
d.27. niam & fratres eius in tranſmigratione Ba-
4.re.20.d.21 bylonis. ‡ Et poſt tranſmigrationē Babylo- 12
4.re.21.e.18 nis, ‖ Iechonias genuit Salathiel. ‖ Salathiel
4.re.21.d.24 autē genuit Zorobabel. ‡ Zorobabel autem 13
4.re.13.f.30. genuit Abiud. Abiud autē genuit ‖ Eliacim.
2.Par.3.c.16 Eliacim autē genuit Aaor. ‡ Azor autē ge- 14
1.Par.3.c.17 nuit Sadoc. Sadoc autē genuit Achim. Achim
1.Par.3.d.19 autē genuit Eliud. ‡ Eliud autē genuit Elea- 15
1.Eſd.3.a.2 zar. Eleazar autem genuit Mathan, Mathan C
5.a.2. autē genuit Iacob. ‡ Iacob autem genuit Io 16
Agg.1.a.1. ſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus qui
vocatur Chriſtus. ‡ Omnes itaque gene- 17
rationes ab Abraham vſque ad Dauid, gene
rationes quatuordecim. & à Dauid vſq; ad
tranſmigrationem Babylonis, generationes
quatuordecim. & à tranſmigratione Babylo
nis vſq; ad Chriſtū, generationes qnatuor-
decim. ‡ Chriſti autē generatio ſic erat. Cùm 18
Luc.1.c.27. eſſet ‖ deſponſata mater eius Maria Ioſeph,
antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero
habens de ſpiritu ſancto. ‡ Ioſeph autem vir 19
Deut.24.a.1 eius cùm eſſet iuſtus, & nollet eam ‖ tradu-
cere, voluit occultè dimittere eam. ‡ Hæc 20
autē eo cogitante, ecce angelus Domini ap- D
paruit in ſomnis ei, dicēs: Ioſeph fili Dauid,
noli timere accipere Mariam coniugē tuā.
quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſan-
Luc.1.c.31. cto eſt. ‡ pariet autem filium ‖ & vocabis no 21
Act.4.b.12. men eius Ieſum. ipſe enim ſaluum faciet po
pulum ſuum à peccatis eorum. ‡ (Hoc au- 22
tem totum factum eſt vt adimpleretur quod
dictum eſt à Domino per prophetam dicen-
Eſa.7.c.24. tem, ‡ ‖ Ecce virgo in vtero habebit, & pa- 23
ᵃvocabitur riet filium: & ᵃvocabunt nomen eius Em-
24 manu-el, quod eſt interpretatum, Nobiſcū
Deus.) ‡ Exurgens autē Ioſeph à ſomno, fe-
25 cit ſicut præcepit ei angelus Domini, & ac-
cepit coniugē ſuam. ‡ Et non cognoſcebat
eam donec peperit filium ſuum primogeni-
tum: & vocauit nomen eius Ieſum.

## CAP. II.

1
A CVm ergo natus eſſet Ieſus in Beth-lehē Luc.2.a.7.
2 ᵃIudææ in diebus Herodis regis, ecce ᵃIudææ 7.
Magi ab oriente venerūt Ieroſolymā, ‡ dicen-
tes, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorū? vidi-
3 mus enim ſtellā eius in oriēte, & venimus
4 adorare eū. ‡ Audiens autē Herodes rex, tur-
batus eſt, & omnis Ieroſolyma cū illo. ‡ Et
cōgregās omnes principes ſacerdotū & Scri-
5 bas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus
naſceretur. ‡ At illi dixerūt ei, In Beth-lehē
6 Iudæ. Sic enim ſcriptū eſt per prophetam:
‡ ‖ Et tu Bethlehem Terra-Iuda, nequaquā Mich. 5.a.2.
minima es in principibus Iuda: ex te enim Ioh. 7.f.42.
7 exiet dux qui ᵇregat populum meum Iſraël. ᵇreget 5.
B ‡ Tunc Herodes clàm vocatis Magis, diligē-
8 ter didicit ab eis tēpus ſtellæ quæ apparuit
eis. ‡ & mittēs illos in Beth-lehē, dixit, Ite,
& interrogate diligēter de puero: & cū inue
9 neritis, renuntiate mihi, vt & ego veniēs ado-
rem eū. ‡ Qui cùm audiſſent regē, abierunt.
& ecce ſtella quā viderant in oriente, antece
debat eos, vſquedū veniens ſtaret ſupra, vbi
10 erat puer. ‡ Videntes autē ſtellā, gauiſi ſunt
11 gaudio magno valde. ‡ Et intrantes domū,
inuenerunt puerū cum Maria matre eius. &
procidētes adorauerunt eū: ‖ & apertis the- Pſal.71.b.11
ſauris ſuis obtulerūt ei munera, aurū, thus,
12 & myrrhā. ‡ Et reſpōſo accepto in ſomnis ne
redirent ad Herodē per aliam viam reuerſi
13 ſunt in regionē ſuā. ‡ Qui cùm receſsiſſent:
C ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Io
ſeph, dicēs, Surge, & accipe puerū & matrē
eius, & fuge in Aegyptū: & eſto ibi vſq; dū
dicā tibi. Futurū eſt enim, vt Herodes quæ-
14 rat puerum ad perdendū eum. ‡ Qui conſur-
gens accepit puerum & matrem eius nocte,
15 & ſeceſsit in Aegyptum. ‡ Et erat ibi vſque
ad obitū Herodis: vt adimpleretur quod di-
ctum eſt à Domino per prophetā, dicētem,
16 ‖ Ex Aegypto vocaui filium meum. ‡ Tunc Oſee 11.a.1.
Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Ma
gis, iratus eſt valde: & mittēs occidit omnes
pueros qui erant in Beth-lehem, & in omni-
bus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundū
17 tēpus quod exquiſierat à Magis. ‡ Tunc ad-
impletum eſt quod dictū eſt per Ieremiam
18 prophetam, dicentem, ‡ ‖ Vox in Rama au- Iere.31.c.15.
dita eſt, ploratus & vlulatus multus, Rachel
plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia
19 nō ſunt. ‡ Defuncto autē Herode, ecce ange-
D lus Dñi apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegy-
20 pto, ‡ dicens, Surge, & accipe puerū & ma-
trē eius, & vade in terrā Iſraël defuncti ſunt
21 enim qui quærebant animam pueri. ‡ Qui
conſurgens, accepit puerū & matrē eius, &
22 vēnit in Terram-Iſraël. ‡ Audiens autē quòd
Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode
patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in
23 ſomnis, ſeceſsit in partes Galilææ. ‡ Et ve-
niēs habitauit in ciuitate quæ vocatur Na-

zareth: : vt adimpleretur quod dictũ eſt per
propheras: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAP. III.

IN diebus autem illis venit Iohãnes Ba- 1
ptiſta prædicans in deſerto Iudææ, ‡& di 2
ccas, ‖Pœnitentiã agite: ᵃappropinquabit e- A
Mar. 1. a. 4. uim regnũ cęlorũ. ‡Hic eſt enim ᵇqui dictus 3
Luc. 3. a. 3. eſt per Iſaiã prophetã, dicentẽ, ‖Vox claman
ᵃappropin- tis in deſerto, Parate viam Dñi, rectas facite
quauit 3. ſemitas eius. ‡Ipſe autẽ Iohãnes habebat ve 4
ᵇille quo di- ſtimentũ de pilis camelorũ, & zonã pelliceã
ctum circa lũbos ſuos: eſca autẽ eius erat locuſtæ
Eſai. 40. a. 3 & mel ſylueſtre. ‡Tunc exibat ad eũ Ieroſo- 5
Mar. 1. a. 3. lyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa
Luc. 3. a. 4. Iordanẽ: ‡& baptizabãtur ab eo in Iordane, 6
Ioh. 1. c. 24. cõfitentes peccata ſua. ‡Videns autem mul- 7
tos Phariſæorũ & Sadducæorũ venientes ad B
baptiſmũ ſuũ, dixit eis, ‖progenies viperarũ,
Inf. 23. d. 33 quis demõſtrauit vobis fugere à ventura ira? 8
‡Facite ergo fructũ dignum pœnitẽtiæ. ‡Et 9
ne velitis dicere intra vos, ‖Patrẽ habemus
Ioh. 8. e. 39. Abraham. dico enim vobis quoniam ᵃpotẽs
Act. 13. d. 26 eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios A-
ᵃpoteſt 6. brahæ. ‡Iam enim ſecuris ad radicem arbo- 10
rum poſita eſt. ‖Omnis ergo arbor quæ non C
Infr. 7. c. 8. facit fructum bonũ, ᵃexcidẽtur, & in ignem
ᵃexciditur mittetur. ‡‖Ego quidẽ baptizo vos in aqua 11
& in ignẽ in pœnitentiã. qui autẽ poſt me vẽturus eſt,
mittitur 4. (fortior me eſt, cuius nõ ſum dignus calcea-
Mar. 1. b 8. menta portare,) ipſe vos baptizabit in Spi-
Luc. 3. c. 16. ritu ſancto & igni. ‡Cuius ventilabrũ in ma 12
Iohã. 1. d. 26 nu ſua, & permundabit aream ſuã: & cõgre-
Act. 11. c. 16 gabit triticum ſuũ in horreum, paleas autẽ
& 19. a. 4. comburet igni inextinguibili. ‡‖Tunc venit 13
Mar. 1. b. 9. Ieſus à Galilæa in Iordanẽ, ad Iohannem, vt
Luc. 3. d. 21. baptizaretur ab eo. ‡Iohannes autem prohi- 14
bebat eũ, dicens, Ego à te debeo baptizari, D
& tu venis ad me. ‡Reſpõdens autẽ Ieſus, di 15
xit ei, Sine modò. ſic enim decet nos imple-
re omnem iuſtitiã. Tunc dimiſit eum. ‡ Ba- 16
ptizatus autem ᵃIeſus, cõfeſtim aſcendit de
ᵃ. 4. aqua. & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpi-
ritum Dei deſcendentem ſicut columbã, &
venientẽ ſuper ſe. ‡Et ecce vox de cælis di- 17
Luc 9. e. 35. cẽs, ‖Hic eſt filius meus dilectus in quo mi-
2. Pet. 1. c. 17 hi complacui.

CAP. IIII.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spi 1
Mar. 1. b. 12. ritu, vt tentaretur à diabolo. ‡Et cùm 2
Luc. 4. a. 1. ieiunaſſet quadraginta diebus & quadragin A
ta noctibus, poſtea eſuriit. ‡Et accedens ten 3
tator dixit ei, Si filius Dei es, dic vt lapides
iſti panes fiãt. ‡Qui reſpõdens dixit, Scriptũ 4
eſt, ‖Nõ in ſolo pane viuit homo, ſed in om-
Deut. 8. a. 3. ni verbo quod procedit de ore Dei. ‡Tũc aſ- 5
ſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatẽ,
& ſtatuit eum ſuper pinnaculum tẽpli, ‡ & 6
dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum.
Scriptum eſt enim, ‖Quia angelis ſuis ᵃman
Pſal. 90. c. 11 dabit de te, & in manibus tollẽt te, ne fortè
ᵃmandauit offendas ad lapidem pedem tuum. ‡ Ait illi 7
Ieſus rurſum, Scriptum eſt, ‖Nõ tẽtabis Do
Deut. 6. c. 16 minum Deum tuum. ‡Iterum aſſumpſit eũ 8
diabolus in montẽ excelſum valde: & oſten B
dit ei omnia regna mundi, & gloriam eorũ,
‡& dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens 9
ᵃpoſt me. 4. adoraueris me. ‡ Tunc dicit ei Ieſus, Vade 10
Deut. 6. c. 13 ᵃSatana: ſcriptũ eſt enim, ‖Dñm Deũ tuum

11 adorabis: & illi ſoli ſeruies. ‡ Tunc reliquit
eũ diabolus: & ecce angeli acceſſerũt, & mi-
12 niſtrabãt ei. ‡Cum autẽ audiſſet Ieſus quod
Iohannes traditus eſſet, ‖ſeceſſit in Galilæã: Mar. 1. b. 14
13 ‡& relicta ciuitate Nazareth, venit ‖ & habi- Luc. 4. c. 14.
tauit in Capharnaũ maritima, in finibus Za- Iohã. 4. f. 43
14 bulon & Nephthali, ‡vt adimpleretur quod
15 dictum eſt per Iſaiã prophetã. ‡‖Terra Zabu Iſaie 9. a. 1.
C lon & terra Nephthali, via maris trans Ior-
16 danem ᵃGalilææ gentium: ‡populus qui ſe- ᵃGalilæa 2.
debat in tenebris, vidit lucem magnã: & ſe- ᵃambula-
dentibus in regione ᵃvmbræ mortis, lux or- bat.
17 ta eſt eis. ‡Exinde cœpit Ieſus prædicare, & di- ᵃ& vm-
cere, ‖Pœnitentiam agite: ᵃappropinquabit bra 2.
18 enim regnũ cœlorũ. ‡‖Ambulans autẽ Ieſus Mar. 1. b. 15
iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Si- ᵃappropin-
monem qui vocatur Petrus, & Andreã fra- quauit 10.
trẽ eius, mittentes rete in mare (erant enim Mar. 1. b. 16
19 piſcatores) ‡& ait illis, Venite poſt me: & fa Luc. 5. a. 1.
10 ciã vos fieri piſcatores hominũ. ‡At illi cõti
21 nuò relictis retibus ſecuti ſunt eũ. ‡Et proce
D dens inde, vidit alios duos fratres, Iacobũ Ze
bedæi & Iohãnem fratrẽ eius in naui cũ Ze-
bedæo patre eorũ, reficientes retia ſua, & vo
22 cauit eos. ‡Illi autẽ ſtatim relictis retibus &
23 patre, ſecuti ſunt eũ. ‡Et circuibat Ieſus to-
tam Galilæã, docens in ſynagogis eorum, &
prædicans euangeliũ regni: & ſanans omnẽ
languorem & omnem infirmitatem in popu
24 lo. ‡Et abiit opinio eius in totã Syriã, & ob-
tulerunt ei omnes malè habentes, variis lã-
guoribus & tormentis cõprehenſos, & qui
dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyti-
25 cos. & curauit eos: ‡‖ & ſecutæ ſunt eũ tur- Mar. 3. a. 7.
bæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ie- Luc. 6. c. 17.
roſolymis, & de Iudæa, & de trans-Iordanẽ.

CAP. V.

*Ieſus
1 VIdens autẽ ᵃturbas, aſcendit in mõtem: 
A & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eũ diſci
2 puli eius, ‡& aperiens os ſuũ docebat eos, di Luca 6 c. 20
3 cens, ‡‖Beati pauperes ſpiritu: quoniã ipſo- Pſal. 36. a. 11
4 rum eſt regnũ cælorũ. ‡ ‖Beati mites: quo-
5 niã ipſi poſſidebũt terrã. ‡ Beati qui lugẽt:
6 quoniã ipſi ‖cõſolabuntur. ‡‖Beati qui eſu- Iſai. 61. a. 3
riunt, & ſitiunt iuſtitiã: quoniã ipſi ſatura- & 65. c. 13.
7 buntur. ‡Beati miſericordes: quoniã ipſi mi & 66. c. 10.
8 ſericordiã cõſequentur. ‡Beati mundo cor- Pſal. 23. a. 4
9 de: quoniã ipſi Deum videbunt. ‡Beati paci-
10 fici: quoniã ᵃfilij Dei vocabũtur. ‡‖Beati qui ᵃipſi 2.
perſecutionẽ patiũtur propter iuſtitiã: quo- 1. Pe. 2. d. 20
11 niã ipſorũ eſt regnum cælorum. ‡Beati eſtis & 3. c. 14.
cum maledixerint vobis *, & perſecuti vos & 4. d. 14.
fuerint, & dixerint omne malum aduerſum *homines
12 vos mẽtiẽtes, propter me: ‡gaudete & exul-
tate, quoniã merces veſtra copioſa eſt in cæ-
B lis. ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fue Mar. 9. g. 50
13 runt ante vos. Vos eſtis ſal terræ. ‡‖Quod ſi Luc. 14 g. 34
ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilũ valet
vltrà, niſi vt mittatur foras, & cõculcetur ab
14 hominibus. ‡Vos eſtis lux mundi. Nõ poteſt Mar. 4. c. 21
15 ciuitas abſcõdi ſupra mõtem poſita. ‡‖neq; Luc. 8. b. 16.
accendunt lucernã, & ponunt eã ſub modio, & 11. c. 33.
ſed ſuper candelabrũ, vt luceat omnibus qui 1. Pet. 2. c. 12
16 in domo ſunt. ‡‖Sic luceat lux veſtra corã
hominibus: vt videant opera veſtra bona, &
glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.
17 ‡Nolite putare quoniã veni ſoluere legem

aut pro-

aut prophetas: nõ veni ſoluere, ſed adimple-
Luc.16.d.17 re. ‡ ‖ Amẽ quippe dico vobis, donec trãſeat 18
cælum & terra, iota vnum aut vnus apex nõ C
Luc.4.b.10 præteribit à lege: donec omnia fiãt. ‡ ‖ Qui 19
ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis mini-
mis, & docuerit ſic homines: minimus vo-ca-
bitur in regno cælorũ. qui autẽ fecerit & do
cuerit: hic magnus vocabitur in regno cæ-
Luc.11.f.39 lorũ. ‡ Dico enim vobis, quia niſi abundaue- 20
rit iuſtitia veſtra ‖ plus quàm Scribarum &
Exod. 20.c. Phariſæorũ, nõ intrabitis in regnũ cælorum.
13. ‡ Audiſtis quia dictũ eſt antiquis: ‖ Non oc- 21
Deut.5.b.17 cides. qui autem occiderit, reus erit iudicio.
‡ Ego autẽ dico vobis, quia omnis qui iraſci- 22
tur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autẽ di- D
xerit fratri ſuo raca: reus erit cõcilio. Qui au
tem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
‡ Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi 23
recordatus fueris quia frater tuus habet ali-
quid aduerſum te: ‡ relinque ibi munus tuũ 24
*reconci- ante altare, & vade prius *reconciliari fratri
liare 6. tuo: & tũc veniẽs offeres munus tuũ. ‡ ‖ Eſto 25
Luc.12.g.58 conſentiens aduerſario tuo cito dũ es in via
cũ eo: ne fortè tradat te aduerſarius iudici,
& iudex tradat te miniſtro, & in carcerem
mittaris. ‡ Amen dico tibi, nõ exies inde do- 26
nec reddas nouiſsimũ quadrãtem. ‡ Audiſtis 27
Exo.20.c.14 quia dictum eſt antiquis, ‖ Nõ mœchaberis.
Eccl.41.d. ‡ Ego autẽ dico vobis, quia omnis ‖ qui vi- 28
25. derit mulierem ad cõcupiſcendũ eã, iã mœ-
Iob.31.a.1. chatus eſt eã in corde ſuo. ‡ Quòd ſi oculus 29
Mar.9.g.47. tuus dexter ſcãdalizat te, erue eũ, & proiice E
abs te. expedit enim tibi vt pereat vnũ mem-
brorũ tuorum, quàm totum corpus tuũ mit-
tatur in gehennam. ‡ Et ſi dextera manus tua 30
ſcandalizat te, abſcinde eã, & proiice abs te:
expedit enim tibi vt pereat vnũ membrorũ
tuorum, quàm totum corpus tuũ eat in ge-
Deut.24.a.1 hennã. ‡ Dictum eſt autem, ‖ Quicunq; di- 31
Iob.19.b.7. miſerit vxorem ſuã, det ei libellum repudij.
Mar.10.a.4. ‡ Ego autem dico vobis, quia omnis qui di- 32
Luc.16.d.18 miſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis
1.Cor.7.b.10 cauſa, facit eã mœchari: & qui dimiſſam du-
xerit, adulterat. ‡ Iterum audiſtis, quia dictũ 33
Leui.19.c.12 eſt antiquis, ‖ Nõ periurabis: reddes autem F
Exo.20.b.7. Domino iuramenta tua. ‡ Ego autẽ dico vo- 34
Deu.5.b.11 bis nõ iurare omnino, neq; ‖ per cælum: quia
Iac.5.c.12. thronus Dei eſt: ‡ neq; per terram, quia ſca- 35
bellum eſt pedũ eius: neq; per Ieroſolymã:
quia ciuitas eſt magni regis. ‡ neq; per caput 36
tuum iuraueris: quia non potes vnum capil-
Iaco.5.c.12. lum album facere aut nigrum. ‡ ‖ Sit ſermo 37
autem veſter, eſt, eſt: non, non: quod autẽ his
abundantius eſt, à malo eſt. ‡ Audiſtis quia 38
Exo.21.e.24 dictum eſt, ‖ Oculum pro oculo, & dentem
Deu.19.d.21 pro dente. ‡ Ego autem dico vobis nõ reſi- 39
Leu.24.d.20 ſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexte-
Luc.6.e.29. ram maxillã tuã, præbe illi & alterã: ‡ ‖ & ei 40
qui vult tecũ in iudicio cõtendere, & tuni-
cam tuã tollere: dimitte ei & palliũ. ‡ & qui- 41
*.6. cunq; te angariauerit mille paſſus, vade cũ
1.Cor.6 b.7 illo *alia duo. ‡ ‖ Qui petit à te, da ei: & vo- 42
Deu. 15.c.7. lenti mutuare à te, ne auertaris. ‡ Audiſtis 43
Leu.19.d.18 quia dictũ eſt, ‖ Diliges proximum tuum, & G
Luc.6.d.27. odio habebis inimicum tuum. ‡ Ego autẽ di- 44
Rom.12.d. co vobis, Diligite inimicos veſtros, benefa-
17. cite his qui oderunt vos: ‖ & orate pro per-

45 ſequentibus & calumniãtibus vos: ‡ vt ſitis Luc.23.e.34
filij patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolẽ ſuũ Act.7.g.60.
oriri facit ſup bonos & malos, & pluit ſuper 1.Cor.4.c.
46 iuſtos & iniuſtos. ‡ Si enim diligitis eos qui 13.
vos diligũt, quã mercedẽ *habebitis? nonne *habetis 2.
47 & publicani hoc faciunt? ‡ Et ſi ſalutaueri-
tis fratres veſtros tantùm, quid amplius fa-
48 citis? nónne & ethnici hoc faciunt? ‡ Eſtote
ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæle-
ſtis perfectus eſt.

CAP. VI.

1 ATtendite ne iuſtitiam veſtram faciatis
coram hominibus, vt videamini ab
eis: alioquin mercedem non habebitis apud
patrem veſtrum qui in cælis eſt. ‡ Cùm ergo
2 facis eleemoſynam, noli tuba canere ante
te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis &
in vicis, vt honorificentur ab hominibus:
Amen dico vobis, receperunt mercedem
3 ſuam. ‡ ‖ Te autem faciente eleemoſynam, Rom.12.b.8
neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua:
4 ‡ vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito: ‖ & Luc.14.c.14
pater tuus qui videt in abſcondito, reddet
5 tibi. ‡ Et cùm oratis, ‖ non eritis ſicut hypo- Eſai.29.d.13
critæ, qui amant in ſynagogis & in angulis
platearum ſtantes orare, vt videantur ab ho-
minibus: Amen dico vobis, receperunt mer-
6 cedem ſuam. ‡ ‖ Tu autem cùm oraueris, in- 4.Re.4.e.33.
tra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Act.20.a.9
patrem tuum in abſcondito: & pater tuus
7 qui videt in abſcondito, reddet tibi. ‡ Oran-
tes autem, nolite multum loqui, ſicut eth-
nici *. putant enim quòd in multiloquio *faciunt
ſuo exaudiantur. ‡ Nolite ergo aſsimilari
8 eis. ſcit enim pater veſter quid opus ſit vo-
9 bis, antequam petatis eum. ‡ Sic ergo vos
orabitis, ‖ Pater noſter qui es in cælis, ſan- Luc.11.a.2
10 ctificetur nomen tuum. ‡ Adueniat regnum
tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, &
11 in terra. ‡ Panem noſtrũ ſuperſubſtantialẽ
12 da nobis hodie. ‡ Et dimitte nobis debita
noſtra, ſicut & nos dimittimus debitori-
13 bus noſtris. ‡ Et ne nos inducas in tentatio-
14 nem. Sed libera nos à malo. Amen. ‡ ‖ Si Inf.18.d.35.
enim dimiſeritis hominibus peccata eorũ: Mar.11.e.25
dimittet & vobis pater veſter cæleſtis de- Eccl.28.a.2
15 licta veſtra. ‡ Si autem non dimiſeritis ho-
minibus: nec pater veſter dimittet vobis
16 peccata veſtra. ‡ Cùm autem ieiunatis, noli-
te fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant
enim facies ſuas, vt pareant hominibus ie-
iunantes. Amen dico vobis quia receperunt
17 mercedem ſuam. ‡ Tu autem cùm ieiunas,
18 vnge caput tuum, & faciem tuam laua: ‡ ne
videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo
qui eſt in abſcondito: & pater tuus qui videt
19 in abſcondito, reddet tibi. ‡ ‖ Nolite theſau- Luc.12.d.33
C rizare vobis theſauros in terra: vbi ærugo & 1.Ti.6.d.19
tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & fu-
20 rantur. ‡ Theſaurizate autem vobis theſau-
ros in cælo: vbi neque ærugo neque tinea
demolitur, & vbi fures non effodiunt nec
21 furantur. ‡ ‖ Vbi enim eſt theſaurus tuus,
22 ibi eſt & cor tuum. ‡ ‖ Lucerna corporis Luc.12.e.34
*tui, eſt oculus *tuus. Si *oculus tuus fue- Luc.11.e.34
rit ſimplex: totum corpus tuum lucidum *.6.
23 erit. ‡ Si autem oculus tuus fuerit nequam: *.5.
totum corpus tuũ tenebroſum erit. Si ergò *igitur 2.

 lumen

lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ te-
Luc.16.c.13 nebræ, quantæ erunt? ‡ ‖ Nemo poteſt duo- 24
bus dominis ſeruire. aut enim vnũ odio ha
bebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtine-
bit, & alterum contemnet. Nõ poteſtis Deo
Luc.12.c.22 ſeruire & mãmonæ. ‡ Ideo dico vobis, ‖ne 25
1.Pet.5.b.7. ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis,
Pſal.54.d. neque corpori veſtro quid induamini. Nón-
25. ne anima plus eſt quàm eſca: & corpus plus
Phil.4.a.6. quàm veſtimentum? ‡ Reſpicite volatilia cæ 26
1.Ti.6.b.8. li, quoniam non ſerunt, neq; metunt, neque
congregant in horrea: & pater veſter cæle- D
ſtis paſcit illa. Nónne vos magis pluris eſtis
illis? ‡ Quis autem veſtrum cogitans, poteſt 27
adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?
‡ Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? Cõſy- 28
derate lilia agri quomodo creſcunt: nõ labo
rant neque nent. ‡ Dico autem vobis, quo- 29
niam nec Salomon in omni gloria ſua coo-
pertus eſt ſicut vnum ex iſtis. ‡ Si autẽ fœ- 30
num agri, quod hodie eſt, & cras in clibanũ
mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos
*modicæ, *minimæ ſidei? ‡ Nolite ergo ſolliciti eſſe, di- 31
centes, Quid manducabimus, aut quid bibe-
mus, aut quo operiemur? ‡ hæc enim omnia 32
gentes inquirũt. Scit enim pater veſter quia
1.Reg.3.c.9 his omnibus indigetis. ‡ ‖ Quærite ergo pri- 33
mùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc
omnia adiicientur vobis. ‡ Nolite ergo ſo- 34
liciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies
ſollicitus erit ſibi-ipſi, ſufficit diei malitia
ſua.

CAP. VII.

Luc.6.f.37. N‖Olite iudicare, vt non iudicemini. 1
Rom.2.a.1. *‡ In quo enim iudicio iudicaueritis, 2
Mar.4.c.24 iudicabimini: ‖ & in qua mẽſura menſi fue- A
*Nolite cõdẽnare, vt non cõdẽmnemini. ritis, remetietur vobis. ‡ Quid autem vides 3
feſtucam in oculo fratris tui: & trabẽ in ocu
lo tuo non vides? ‡ Aut quomodo dicis fra- 4
*frater tri tuo, *Sine eiiciam feſtucã de oculo tuo:
& ecce trabs eſt in oculo tuo? ‡ Hypocrita, 5
eiice primùm trabem de oculo tuo, & tunc
videbis eiicere feſtucã de oculo fratris tui.
‡ Nolite dare ſanctum canibus: neq; mitta- 6
tis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè
conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi di-
Inf.25.b.22 rũpãt vos. ‡ ‖ Petite, & dabitur vobis: quæri- 7
Mar.11.c.24 te, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.
Luc.11.b.9. ‡ ‖ Omnis enim qui petit, accipit: & qui 8
Ioh.14.b.13 quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. ‡ Aut 9
& 16.c.13. quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit fi- B
Iac.1.a.6. lius ſuus panem, nunquid lapidem porriget
ei? ‡ Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpen- 10
tem porriget ei? ‡ Si ergo vos, cùm ſitis mali, 11
*.5. noſtis bona-data* dare filiis veſtris: quantò
magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bo-
Luc.6.d.31. na petentibus ſe? ‡ Omnia ergo quæcunque 12
Tob.4.c.16. vultis vt faciant vobis homines: * & vos fa-
*it 1.5. cite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ. ‡ In- 13
Luc.13.c.24 trate per anguſtam portam: quia lata porta,
& ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionẽ,
*Quoniã 3. & multi ſunt qui intrant per eam. ‡ *Quàm* 14
anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad
vitam: & pauci ſunt qui inueniunt eã! ‡ At- 15
tendite à falſis prophetis, qui veniũt ad vos C
in veſtimentis ouium, intrinſecus autem
Luc.6.f.44. ſunt lupi rapaces. ‡ ‖ A fructibus eorum co- 16
gnoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis

17 vuas, aut de tribulis ficus? ‡ Sic omnis arbor
bona, fructus bonos facit: mala autẽ arbor,
18 malos fructus facit. ‡ Nõ poteſt arbor bona,
malos fructus facere: neq; arbor mala bonos Sup.3.b.10.
19 fructus facere. ‡ ‖ Omnis arbor quæ nõ fa-
cit fructum bonũ, excidetur, & in ignẽ mit-
20 tetur. ‡ Igitur ex fructibus eorũ cognoſcetis Inf.25.b.18
21 eos. ‡ Non omnis qui dicit mihi, ‖ Domine,
Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed
qui facit voluntatem patris mei qui in cæ-
22 lis eſt, ipſe intrabit in regnũ cælorũ. ‡ Multi
dicent mihi in illa die, Domine, Dñe, nónne
in nomine tuo prophetauimus, & ‖ in nomi- Act.19.c.13
ne tuo dæmonia eiecimus, & in nomine
23 tuo virtutes multas fecimus? ‡ Et tunc con-
D fitebor illis, Quia nunquã noui vos: ‖ diſce- *omnes.
24 dite à me *qui operamini iniquitatẽ. ‡ ‖ Om Pſal.6.a.9.
nis ergò qui audit verba mea hæc, & facit Inf.25.d.41
ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædifica- Luc.13.e.27
25 uit domum ſuam ſuper petram, ‡ & deſcen- Luc.6.g.47.
dit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt Rom.2.b.13
venti, & irruerunt in domum illam, & non Iaco.1.d.22
26 cecidit. fundata enim erat ſuper petrã. ‡ ‖ Et Iaco.1.c.23
omnis qui audit verba mea hæc, & non facit
ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit do-
27 mum ſuam ſuper arenã: ‡ ‖ & deſcendit plu-
uia, & venerunt flumina: & flauerunt venti, Eze.13.b.11.
& irruerunt in domum illam, & cecidit, &
28 fuit ruina illius magna. ‡ Et factum eſt cùm
conſummaſſet Ieſus verba hæc, ‖ admirabã- Mar.1.c.22
29 tur turbæ ſuper doctrina eius. ‡ Erat enim Luc.4.c.32
docens eos ſicut poteſtatem habens, & non
ſicut Scribæ-eorum* & Phariſæi. *.4.

CAPVT VIII.

1 CVm autem deſcendiſſet de monte, ſe-
2 quutæ ſunt eũ turbæ multæ: ‡ ‖ & ecce Mar.1.d.40
A leproſus veniens, adorabat eũ, dicens, Do- Luc.5.c.12.
3 mine, ſi vis, potes me mundare. ‡ Et exten-
dens Ieſus manum, tetigit eũ dicens, Volo.
Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra
4 eius. ‡ Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris:
ſed vade, ‖ oſtende te ſacerdoti, & offer mu- Leui.14.a.2
nus quod præcepit Moyſes in teſtimonium
5 illis. ‡ ‖ Cùm autem introiſſet Capharnaũ, Luc.7.a.1.
6 acceſſit ad eũ Centurio, rogans eum, ‡ & di- Ioh.4.g.46.
cens: Domine, puer meus iacet in domo pa-
7 ralyticus, & malè torquetur. ‡ Et ait illi
8 Ieſus, Ego veniam, & curabo eum. ‡ Et
reſpondens Centurio, ait, ‖ Domine nõ ſum Luc.7.a.6.
dignus vt intres ſub tectum meum: ſed tan-
9 tum dic verbo, & ſanabitur puer meus. ‡ Nã
& ego homo ſum ſub poteſtate-cõſtitutus*, *.13.
habens ſub me milites: & dico huic, vade, &
vadit: & alij, veni, & venit: & ſeruo meo fac
10 hoc, & facit. ‡ Audiens autem Ieſus, miratus
eſt: & ſequentibus ſe dixit, Amẽ dico vobis:
11 non inueni tantam fidẽ in Iſraël. ‡ Dico au-
B tem vobis quòd multi ‖ ab Oriente & Occi- Eſa.41.f.25
dente venient, & recumbent cum Abraham Malac.1.c.11
12 & Iſaac & Iacob in regno cælorum: ‡ filij au Luc.13.f.29
tem regni eiicientur in tenebras exteriores:
13 ‖ ibi erit fletus & ſtridor dentium. ‡ Et dixit Inf.22.b.13
Ieſus Centurioni, ‖ Vade: & ſicut credidiſti, Luc.13.f.28
14 fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora. ‡ Et Pſ.106.b.20
cùm veniſſet Ieſus in domum Petri, ‖ vidit Sap.16.b.12
15 ſocrum eius iacentem & febricitantem: ‡ & Mar.1.c.29.
tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & Luc.4.f.38.
ſur-

Mar.1.c.32. ſurrexit,& miniſtrabat ei.‡‖Veſpere autem 16
Luc.4.g.40. facto,obtulerunt ei multos dæmonia haben
tes:& eiiciebat ſpiritus verbo:& omnes ma B
lè habentes curauit: ‡vt adimpleretur quod 17
dictum eſt per Iſaiam prophetam,dicentem,
Eſa.53.a.4. ‖Ipſe infirmitates noſtras accepit:& ægrota
1.Pet.2.d.24 tiones* portauit. ‡ Videns autem Ieſus tur- 18
*noſtras bas multas circum ſe,iuſsit* ire trás fretum.
*diſcipulos ‡‖Et accedẽs vnus ſcriba, ait illi,Magiſter, 19
Luc.9.g.59. ſequar te,quocunque ieris. ‡ Et dicit ei Ie- 20
ſus,Vulpes foueas habent, & volucres cæli C
nidos : filius autem hominis non habet vbi
*ſuum caput* reclinet . ‡ Alius autem de diſcipulis 21
eius ait illi, Domine, permitte me primum
ire,& ſepelire patrem meum.‡ Ieſus autem 22
ait illi,Sequere me,& dimitte mortuos ſepe
Mar.4.d.36 lire mortuos ſuos.‡Et aſcendente eo in na- 23
Luc.8.e.22. uiculam,ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: ‡& 24
ecce motus magnus factus eſt in mari,ita vt
nauicula operiretur fluctibus,ipſe verò dor-
*diſcipuli eius miebat ‡Et acceſſerunt ad eum*,& ſuſcita- 25
uerunt eũ,dicentes,Domine, ſalua nos,peri
mus.‡Et dicit eis,Quid timidi eſtis modicæ 26
fidei? Tunc ſurgens imperauit ventis & ma-
ri,& facta eſt trãquillitas magna.‡Porrò ho- 27
mines mirati ſunt dicentes , Qualis eſt hic,
Marc.5.a.1. quia venti & mare obediunt ei?‡Et cùm ve 28
Luc.8.f.26. niſſet trãs fretum in regionem Geraſenorũ, D
occurrerunt ei duo habentes dæmonia , de
monumentis exeũtes,ſæui nimis, ita vt ne-
mo poſſet tranſire per viam illam. ‡Et ecce 29
clamauerunt,dicentes, Quid nobis & tibi Ie
ſu fili Dei?Veniſti huc ante tempus torque-
Mar.5.b.11 re nos?‡‖Erat autem non longè ab illis grex 30
Luc.7.d.32 multorum porcorũ paſcens.‡Dæmones au- 31
tem rogabant eũ dicentes,Si eiicis nos,mit-
te nos in gregẽ porcorum. ‡ Et ait illis,Ite. 32
At illi exeuntes abierunt in porcos , & ecce
impetu abiit totus grex per præceps in ma-
re:& mortui ſunt in aquis.‡Paſtores autem 33
fugerunt:& venientes in ciuitatem ,nuntia-
uerunt omnia,& de iis qui dæmonia habue-
rant. ‡ Et ecce tota ciuitas exiit obuiã Ieſu, 34
Mar.5.b.17. & viſo eo,‖ rogabant vt tranſiret à finibus
Luc.8.e.37. eorum.

CAP. IX.

Act.16.g.39 ET aſcendens* in nauiculam, transfreta- 1
*Ieſus. uit: & venit in ciuitatem ſuam. ‡‖Et 2
Marc.2.a.3. ecce offerebant ei paralyticum iacentem in A
Luc.5.d.18 lecto. Et videns Ieſus fidem illorum,dixit pa
Ioh.5.a.5. ralytico:Confide fili,remittuntur tibi pecca
ta tua. ‡Et ecce quidam de ſcribis dixerunt 3
intra ſe, Hic blaſphemat. ‡Et cũ vidiſſet Ie- 4
ſus cogitationes eorum,dixit,Vt quid cogi-
tatis mala in cordibus veſtris?‡Quid eſt fa- 5
Eſa.43.d.25 cilius,dicere,‖Dimittũtur tibi peccata*:an
*tua: dicere,Surge & ambula? ‡ Vt autem ſciatis 6
quia filius hominis habet poteſtatẽ in terra
dimittendi peccata:tunc ait paralytico, Sur
ge,tolle lectum tuum, & vade in domũ tuã.
Act.9.f.34. ‡‖Et ſurrexit, & abiit in domum ſuã. ‡ Vi- 7
dentes autem turbæ timuerunt,& glorifica- 8
uerunt Deum,qui dedit poteſtatem talẽ ho-
Mar.2.b.14 minibus. ‡‖Et cum tranſiret inde Ieſus,vi- 9
Luc.5.e.27. dit hominem ſedentem in telónio,Matthæũ
nomine. Et ait illi, Sequere me. Et ſurgens,
ſecutus eſt eum. ‡Et factum eſt:diſcumbẽte 10
eo in domo, ecce multi publicani & pecca-
tores venientes,diſcũbebant cũ Ieſu & diſci
11 pulis eius. ‡ Et videntes Phariſæi, dicebant
B diſcipulis eius, Quare cũ publicanis & pec-
12 catoribus manducat magiſter veſter?‡At Ie
ſus audiens,ait,‖Nõ eſt opus valẽtibus me- Mar.2.c.17.
13 dicus,ſed malè habentibus. ‡Euntes autem
diſcite quid eſt,‖Miſericordiam volo,& nõ Oſee.6.a.6.
ſacrificium.Nõ enim veni vocare iuſtos,ſed Infr.12.a.7.
14 peccatores*.‡Tunc acceſſerunt ad eum diſci 1.Ti.1.c.15
puli Ioannis dicẽtes,‖Quare nos & Phariſæi *ad pœni-
ieiunamus frequenter: diſcipuli autẽ tui nõ tentiam.
15 ieiunãt?‡Et ait illis Ieſus,Nunquid poſſunt Mar.2.c.18.
filii ſponſi lugere,quamdiu cum illis eſt ſpõ Luc.5.f.33.
ſus? Venient autẽ dies cùm auferetur ab eis
16 ſponſus:& tunc ieiunabunt. ‡ Nemo autem
immittit commiſſuram panni rudis in veſtĩ
mentum vetus.tollit enim plenitudinẽ eius
17 à veſtimento: & peior ſciſſura fit . ‡ Neque
mittunt vinum nouũ in vtres veteres. alio-
C quin rumpuntur vtres,& vinum effunditur,
& vtres pereunt . Sed vinum nouũ in vtres
18 nouos mittunt:& ambo cõſeruantur.‡‖Hęc Mar.5.b.22
illo loquente ad eos,ecce princeps vnus ac- Luc.8.f.41.
ceſsit, &*adorabat* eum, dicens,–Domine* *adorauit
filia mea modò defuncta eſt:ſed veni,impo- 7.
19 ne manũ–tuam*ſuper eam, & viuet. ‡Et ſur –.12.
gens Ieſus, ſequebatur eũ, & diſcipuli eius. –.10.
20 ‡‖Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum pa Leu.15.d.24
tiebatur duodecim annis, acceſsit retrò, & Mar.5.d.25
21 tetigit fimbriã veſtimẽti eius. ‡ Dicebat e- Luc.8.f.43.
nim intra ſe,Si tetigero tantũ veſtimentum
22 eius:ſalua ero.‡At Ieſus cõuerſus & videns
eã,dixit . Cõfide filia,fides tua te ſaluã fecit.
23 Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora.‡Et cũ
veniſſet Ieſus in domum principis,& vidiſ-
ſet tibicines & turbã tumultuãtẽ*dicebat,* *dixit ad
24 ‡Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed eos 1.
25 dormit.Et deridebant eum.‡Et cùm eiecta
eſſet turba,intrauit:& tenuit manum eius*. *& dixit,
26 Et ſurrexit puella. ‡ Et exiit fama hæc in Puella ſur-
27 vniuerſam terram illam.‡Et tranſeunte in- ge.
de Ieſu,ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes
28 & dicentes,Miſerere noſtri,fili Dauid. ‡ Cũ
D autem veniſſet domum,acceſſerunt ad eum
cęci,& dicit eis Ieſus,Creditis quia hoc poſ-
ſum facere vobis?Dicũt ei,Vtique Domine.
29 ‡Tunc tetigit oculos eorum,dicens,Secun-
30 dùm fidem veſtrã fiat vobis.‡Et aperti ſunt
oculi eorum , & comminatus eſt illis Ieſus,
31 dicens,Videte ne quis ſciat.‡Illi autẽ exeũ-
tes , diffamauerunt eum in tota terra illa.
32 ‡Egreſsis autem illis,‖ecce obtulerũt ei ho Infr.12.b.22
33 minem mutum,dæmonium habentem. ‡Et Luc.11.b.14
eiecto dæmonio,locutus eſt mutus, & mira Inf.12.b.24
tæ ſunt turbæ,dicentes, Nunquam apparuit Mar.3.c.22
34 ſic in Iſraël. ‡ ‖Phariſæi autem dicebant,In Luc.11.b.15
35 principe dæmoniorũ eiicit dæmones.‡‖ Et Mar.6.a.6.
circuibat Ieſus omnes ciuitates , & caſtella, Luc.13.d.10
docens in ſynagogis eorum , & prædicans
euangelium regni,& curans omnem languo
36 rem,& omnem infirmitatẽ.‡‖Videns autẽ Mar.6.c.34
turbas,miſertus eſt eis:quia erant vexati,&
iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.
37 ‡‖Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſsis quidem Luc.10.a.2.
38 multa, operarii autem pauci. ‡ Rogate ergo Ioh.4.c.36.
dominũ meſsis vt emittat operarios in meſ-
ſem ſuam.

CAP. X.

Mar.3.b.13. ET conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, 1
& 6.a.7. dedit illis poteſtatē ſpirituū inmūdo- A
Luc.6.c.13. rum,vt eiicerent eos,& curarent omnē lan-
& 9.a.1.& guorem,& omnē infirmitatem.‡Duodecim 2
10.a.1. autē apoſtolorū nomina ſunt hæc : Primus,
Simon qui dicitur Petrus,& Andreas frater
eius. ‡ Iacôbus Zebedæi,& Iohannes frater 3
eius,Philippus & Bartholomæus, Thomas,
& Matthæus publicanus,& Iacôbus Alphæi,
*Lebbæus & *Thaddæus, ‡ Simon Cananæus, & Iudas 4
qui cogno- Iſcariotes, qui & tradidit eum.‡Hos duode- 5
minatus eſt cim miſit Ieſus:præcipiēs eis,dicēs,In viam
x. gentiū ne abieritis,& in ciuitates Samarita
Act.13.g.46. norum ne intraueritis. ‡ ſed potiùs ite ‖ad 6
oues quæ perierunt domus Iſraël. ‡ Euntes 7
autē prædicate,dicētes , Quia appropinqua-
uit regnū cœlorum.‡ infirmos curate,mor- 8
tuos ſuſcitate,leproſos mūdate,dæmones eii
Mar.6.b.8. cite.gratis accepiſtis, gratis date. ‡ ‖ Nolite 9
Luc.9.a.3. poſsidere aurū,neq; argentū,neq; pecuniā in
& 10. a.4. zonis veſtris: ‡ nō peram in via,neque duas 10
1.Tim.5.c. tunicas,neq; calceamenta,neq; virgā.dignus B
18. enim eſt operarius cibo ſuo.‡‖In quamcon 11
Mar.6. b.10 que autē ciuitatem aut caſtellū intraueritis,
Luc.9.a.4. interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi ma-
& 10. a.5. nete donec exeatis. ‡Intrātes autē in domū, 12
ſalutate eā,dicentes, Pax huic domui.‡Et ſi 13
quidem fuerit domus illa digna, veniet pax
veſtra ſuper eā.ſi autē non fuerit digna:pax
veſtra reuertetur ad vos.‡‖Et quicunq; non 14
Mar.6.b.11. receperit vos , neque audierit ſermones ve-
Luc.9.a.5. ſtros : exeuntes foras de domo vel ciuitate
*illa 1. *‖excutite puluerē de pedibus veſtris.‡Amē 15
Act.13.g.51. dico vobis,Tolerabilius erit terræ Sodomo-
& 18.a.6. rum & Gomorrhæorū in die iudicij, quàm
illi ciuitati. ‡ ‖ Ecce ego mitto vos ſicut 16
Luc.10.a. 3. oues in medio luporū. Eſtote ergo prudētes
ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.
‡Cauete autē ab hominibus. Tradent enim 17
vos in cōciliis , & in ſynagogis ſuis flagella-
bunt vos: ‡ & ad præſides & ad reges duce- 18
mini propter me,in teſtimoniū illis & gēti-
Mar.13.b.11 bus. ‡ ‖Cū autē tradent vos,nolite cogitare 19
Luc.12. b.11. quomodo aut quid loquamini:dabitur enim C
vobis in illa hora quid loquamini: ‡nō enim 20
vos eſtis qui loquimini , ſed ſpiritus patris
Luc.21.d.16. veſtri qui loquitur in vobis. ‡ ‖Tradet autē 21
frater fratrē in mortē , & pater filium: & in-
ſurgent filij in parētes & morte eos afficiēt,
*homini- ‡& eritis odio omnib* *propter nomē meū: 22
bus qui autē perſeuerauerit vſque in finē,hic ſal
uus erit.‡Cùm autē perſequentur vos in ci- 23
uitate iſta,fugite in aliam: amen dico vobis,
non conſummabitis ciuitates Iſraël , donec
Luc 6.f.40. veniat filius hominis. ‡‖Non eſt diſcipulus 24
Ioan.13.b.16 ſuper magiſtrū, nec ſeruus ſuper dominum
& 15. c.20. ſuū. ‡ ſufficit diſcipulo vt ſit ſicut magiſter 25
eius: & ſeruo,ſicut dñs eius.Si patremfami-
liâs Beel-zebub vocauerunt : quantò magis
domeſticos eius? ‡ Ne ergo timueritis eos. 26
Mar.4.c.22. ‖Nihil enim eſt opertū,quod non reuelabi-
Luc.8.c.17. tur:& occultū,quod nō ſcietur.‡Quod dico 27
& 12.a.2. vobis in tenebris, dicite in lumine:& quod
in aure auditis, prædicate ſuper tecta. ‡ Et 28
nolite timere eos qui occidunt corpus , ani-
mam autem nō poſſunt occidere:ſed potius
timete eum qui poteſt & animam & corpus
29 perdere in gehennā.‡Nónne duo paſſeres aſ-
D ſe væneunt : & vnus ex illis non cadet ſuper
30 terrā ſine patre veſtro? ‡Veſtri autē & capilli
31 capitis omnes numerati ſunt. ‡ Nolite ergò
timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.
32 ‡ ‖Omnis ergò qui confitebitur me coram Mar.8.d.38.
hominibus, cōfitebor & ego eum corā patre Luc.9. c.26.
33 meo qui in cælis eſt.‡qui autē negauerit me & 12. b.8.
coram hominibus: negabo & ego eum corā 2.Tim.b.12.
34 patre meo qui in cælis eſt. ‡ ‖Nolite arbi- Luc.12.f.51.
trari quia pacē venerim mittere in terram.
35 nō veni pacem mittere , ſed gladium: ‡veni
enim ſeparare ‖ hominē aduerſus patrē ſuū, Mich.7.b.6
& filiam aduerſus matrem ſuā , & nurū ad-
36 uerſus ſocrum ſuam: ‡ & inimici hominis,
37 domeſtici eius.‡‖Qui amat patrē aut matrē Luc.14.f.26
plus quā me,non eſt me dignus.& qui amat
filium aut filiā ſuper me,non eſt me dignus.
38 ‡‖Et qui nō accipit crucem ſuā, & ſequitur Mar.8.d.34.
39 me:nō eſt me dignus. ‡‖Qui inuenit animā Inf.16.d.24.
ſuam: perdet illam.& qui perdiderit animā Luc.9. c.24.
40 ſuam propter me:inueniet eam. ‡‖Qui re- 14. f.20. &
cipit vos,me recipit:& qui me recipit,reci- 17.g.33.
41 pit eum qui me miſit.‡‖Qui recipit prophe Ioa 12.d.25.
tam in nomine prophetæ: mercedē prophe- Luc.10.c.16.
tæ accipiet.& qui recipit iuſtum in nomine Ioan.13.c.20
42 iuſti mercedem iuſti accipiet.‡‖Et quicun- Mar.9.f.41.
que potū dederit vni ex minimis iſtis calicē
aquæ frigidæ,tantū in nomine diſcipuli:amē
dico vobis,non perdet mercedem ſuam.

CAP. XI.

1 ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus
A præcipiēs duodecim diſcipulis ſuis,trā-
ſiit inde , vt doceret & prædicaret in ciuita- Luc.7.c.18.
2 tibus eorū.‡‖Iohannes autem cùm audiſſet
in vinculis opera Chriſti : mittens duos de
3 diſcipulis ſuis,‡ait illi,Tu es qui venturus es,
4 an alium expectamus? ‡Et reſpondens Ieſus
ait illis,Euntes renuntiate Iohanni quæ au-
5 diſtis & vidiſtis: ‡ ‖Cæci vident,claudi am- Eſai.35.a.5.
bulant,leproſi mūdātur,ſurdi audiunt,mor- & 61.a.1.
6 tui reſurgunt,pauperes euangelizantur: ‡ &
beatus eſt qui non fuerit ſcādalizatus in me.
7 ‡‖Illis autē abeuntibus cœpit Ieſus dicere Luc.7.d.24.
ad turbas de Iohanne,Quid exiſtis in deſer-
8 tum videre? arundinē vento agitatam? ‡Sed
quid exiſtis videre? hominē mollibus veſti-
tum?Ecce qui mollibus veſtiūtur, in domi-
9 bus regū ſunt.‡Sed quid exiſtis videre? pro-
B phetam? Etiam dico vobis,& plus quā pro-
10 phetam.‡Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt,
‖Ecce ego mitto angelū meū ante faciē tuā, Mala.3.a.1.
11 qui præparabit viā tuā ante te.‡Amē dico vo Mar.1.a.2.
bis, non ſurrexit inter natos mulierū maior Luc.7. d.27.
Iohanne Baptiſta : qui autē minor eſt in re-
12 gno cælorū, maior eſt illo.‡ ‖A diebus autē Luc.17.d.26.
Iohannis Baptiſtæ vſq; nunc , regnū cælorū
13 vim patitur,& violēti rapiūt illud.‡Omnes
enim prophetæ & lex , vſque ad Iohannem
14 prophetauerunt: ‡& ſi vultis recipere, ‖ipſe Mala.4.b.5
15 eſt Elias qui venturus eſt.‡Qui habet aures
16 audiendi,audiat. ‡‖Cui autē ſimilē æſtima- Luc.7. c.31.
bo generationē iſtā?Similis eſt pueris ſeden
tibus in foro : qui clamantes coæqualibus
17 ‡dicunt, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis:
18 lamētauimus, & nō planxiſtis.‡Venit enim
Iohan-

Iohannes neque manducans neq; bibens: & C
dicunt, Dæmoniū habet. ‡Venit filius homi- 19
nis manducans & bibens: & dicūt, Ecce ho-
mo vorax & potator vini, publicanorum &
peccatorū amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia
à filiis ſuis. ‡Tūc cœpit exprobrare ciuitati- 20
bus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes
Luc.10.b.13 eius, quia non egiſſent pœnitentiam. ‡ ‖Væ 21
tibi Corozáin, væ tibi Beth-ſaida: quia ſi in
Tyro & Sidône factæ eſſent virtutes quæ fa-
ctæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere
pœnitentiam egiſſent. ‡ Veruntamen dico 22
vobis: Tyro & Sidôni remiſsius erit in die
iudicij, quàm vobis. ‡ Et tu Capharnaū, nū- 23
quid vſque in cælum exaltaberis? vſq; in in-
fernum deſcendes quia ſi in Sodomis factæ
fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, fortè
manſiſſent vſque in hanc diem. ‡ Verunta- 24
men dico vobis quia Terræ-Sodomorū re- D
Luc.10.d.21. miſsius erit in die iudicij, quàm tibi. ‡ ‖In 25
illo tempore reſpondens Ieſus dixit, Confi-
teor tibi pater Domine cæli & terræ, quia
abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudenti-
bus, & reuelaſti ea paruulis. ‡Ita pater: quo- 26
niam ſic fuit placitū ante te. ‡ Omnia mihi 27
Ioh.7.d.28. tradita ſunt à patre meo. ‖Et nemo nouit fi-
& 8.b.19. lium niſi pater: neq; patrem quis nouit, niſi
& 10.c.15. filius, & cui voluerit filius reuelare. ‡Venite 28
ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis:
Iere.6.d.16. & ego reficiam vos. ‡ ‖Tollite iugum meū 29
ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum &
humilis corde: & inuenietis requiē anima-
2.Ioh.5.a.3 bus veſtris. ‡‖Iugum enim meum ſuaue eſt, 30
& onus meum leue.

## CAP. XII.

Mar.2.d.23 IN illo tempore abiit Ieſus per ſata, ſabba 1
Luc.6.a.1. tho: diſcipuli autem eius eſurientes cœ- A
perunt vellere ſpicas, & manducare. ‡Phari- 2
ſæi autem videntes, dixerunt ei, Ecce, diſci-
*.4. puli tui faciunt quod non licet *eis facere
ſabbathis. ‡At ille dixit eis, Nō legiſtis quid 3
1.Reg.21.a.4 ‖fecerit Dauid quando eſuriit, & qui cū eo
erant: ‡ quomodo intrauit in domū Dei, & 4
panes propoſitionis comêdit, quos nō lice-
bat ei edere, neque his qui cum eo erāt, niſi
Leu.24.b.8. ‖ſolis ſacerdotibus? ‡‖Aut nō legiſtis in le- 5
Num.28.b.9 ge, quia ſabbathis ſacerdotes in templo ſab-
bathum violant, & ſine crimine ſunt? ‡Dico 6
autem vobis, quia templo maior eſt hic. ‡Si 7
Oſee 6.a.6. autem ſciretis quid eſt, ‖Miſericordiā volo,
& nō ſacrificium: nunquam condemnaſſetis
innocentes. ‡Dominus enim eſt filius homi 8
nis etiam ſabbathi. ‡Et cùm inde tranſiſſet, 9
venit in ſynagogam eorum. ‡Et ecce homo 10
*erat i. *manum habens aridam, & interrogabāt eū,
Mar.3.a.1. dicētes, Si licet ſabbathis curare? vt accuſa-
Luc.6.b.6. rent eum. ‡Ipſe autem dixit illis, ‖Quis erit 11
Deu.22.a.4. ex vobis homo qui habeat ouem vnam: & ſi
ceciderit hæc ſabbathis in foueā, nónne te-
nebit & leuabit eam? ‡Quāto magis melior 12
eſt homo oue? Itaque licet ſabbathis bene-
facere. ‡ Tunc ait homini, Extende manum 13
tuā. Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut
altera. ‡Exeuntes autem Phariſæi, conſilium 14
faciebant aduerſus eum, quomodo perderēt
eum ‡Ieſus autem ſciens receſſit inde: & ſe- B
cuti ſunt eum multi, & curauit eos omnes: 15

16 ‡& præcepit eis ne manifeſtum eum face-
17 rent. ‡Vt adimpleretur quod dictum eſt per
18 Iſaiam prophetam, dicentem, ‡‖Ecce puer Iſai.42.a.1.
meus quē elegi, dilectus meus in quo bene
cōplacuit animæ meæ. Ponam ſpiritū meum
ſuper eum, & iudicium gentibus nuntiabit.
19 ‡Non cōtendet, neque clamabit: neque au-
20 diet aliquis in plateis vocem eius. ‡Arundi-
nem quaſſatam non confringet, & linū fu-
migans non extinguet: donec eiciat ad vi-
21 ctoriam iudicium: ‡& in nomine eius Gen-
22 tes ſperabunt. ‡ ‖Tunc oblatus eſt ei dæ- Sup.9.d.32.
moniū habens, cæcus & mutus: & curauit Luc.11.b.14.
23 eum, ita vt loqueretur, & videret. ‡Et ſtupe
bant omnes turbæ, & dicebāt, Nunquid hic
24 eſt filius Dauid? ‡ ‖Phariſæi autem audien- Sup.9.d.34.
tes dixerunt, Hic non eiicit dæmones niſi in Mar.3.c.22
25 Beel-zebub principe dæmoniorum. ‡ Ieſus
autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis,
‖Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabi Luc.11.c.17.
tur: & omnis ciuitas vel domus diuiſa con-
26 tra ſe, non ſtabit. ‡Et ſi ſatanas ſatanam ei-
cit, aduerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo
27 ſtabit regnum eius? ‡ Et ſi ego in Beel ze-
bub eiicio dæmones: filij veſtri in quo ei-
28 ciunt? Ideò ipſi iudices veſtri erunt. ‡Si au-
tem ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones: igi-
29 tur peruenit in vos regnum Dei. ‡aut quo-
C modò poteſt quiſquam intrare in domum
fortis, & vaſa eius diripere: niſi prius alliga-
uerit fortem, & tunc domum illius diripiet?
30 ‡Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui
31 non congregat mecum, ſpargit. ‡‖Ideò dico Mar.3.d.28
vobis: omne peccatum & blaſphemia remit Luc.12.b.10
tetur hominibus, ſpiritus *autē blaſphemia 1.Ioh.5.d.16
32 non remittetur. ‡Et quicunque dixerit ver- *blaſphe-
bum contra filiū hominis, remittetur ei: qui miæ
autem dixerit contra ſpiritum ſanctum: nō
remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in
33 futuro. ‡Aut facite arborem bonam, & fru-
ctum eius bonum: aut facite arborem malā,
& fructum eius malum. ſiquidem ex fructu
34 arbor agnoſcitur. ‡ Progenies viperarum,
quomodò poteſtis bona loqui, cū ſitis mali?
35 ‖ex abundātia enim cordis os loquitur. ‡Bo Luc.6.g.45.
nus homo de bono theſauro profert bona:
& malus homo de malo theſauro profert
36 mala. ‡ Dico autem vobis, quoniam omne
verbum otioſum quod locuti fuerint homi-
nes, reddent rationem de eo in die iudicij.
37 ‡Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex ver
38 bis tuis condemnaberis. ‡Tunc reſponderūt
ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes,
Magiſter, volumus à te ſignum videre.
39 ‡Qui reſpondens ait illis, ‖Generatio mala Inf.16.a.4.
& adultera ſignum quærit: & ſignum non Luc.11.d.29
40 dabitur ei, niſi ſignū Ionæ Prophetæ. ‡ ‖Si- 1.Cor.1.c.22
D cut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus Iona 2.a.2.
diebus & tribus noctibus: ſic erit filius ho-
minis in corde terræ tribus diebus & tri-
41 bus noctibus. ‡ ‖ Viri Niniuitæ ſurgent in Iona 3.b.5.
iudicio cum generatione iſta, & condem-
nabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in
prædicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Io-
42 nas hîc. ‡ Regina auſtri ſurget in iudicio cū
generatione iſta, & cōdemnabit eam: ‖quia 3.Reg.10.a.1
venit à finibus terræ audire ſapientiam 2.Par.9.a.1.

Salomonis, & ecce plus quàm Salomō hîc.
Luc.11.c.24. ‡‖Cùm autē immundus ſpiritus exierit ab 43
homine, ambulat per loca arida quærens re-
quiē, & nō inuenit. ‡Tunc dicit, Reuertar in 44
domū meā vnde exiui. Et veniēs inuenit eā
vacantē, ſcopis mundatā, & ornatā. ‡ Tunc 45
vadit, & aſſumit ſeptē alios ſpiritus ſecū ne-
2.Pet.2.d.20 quiores ſe, & intrantes habitant ibi: ‖& fiūt
nouiſsima hominis illius peiora prioribus.
Mar.3.d.31. Sic erit & generationi huic peſsimæ. ‡ ‖Ad- 46
Luc.8.c.20. huc eo loquente ad turbas, ecce mater eius
& fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.
‡Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & 47
ᵃloqui te- fratres tui foris ſtant, quærētesᵃteᵃ. ‡At ipſe 48
cum 2. reſpondens dicenti ſibi ait, Quæ eſt mater
mea, & qui ſunt fratres mei? ‡Et extendens 49
manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce ma-
ter mea & fratres mei. ‡ Quicunque enim 50
fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis
ᵇ& 9. eſt, ipſe meusᵇfrater & ſoror, & mater eſt.

CAP. XIII.

IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat 1
Mar.4.a.1. ſecus mare. ‡ ‖ Et cōgregatæ ſunt ad eū 2
Luc.8.a.4. turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendens A
ſederet: & omnis turba ſtabat in litore: ‡ & 3
locutus eſt eis multa in parabolis, dicēs, Ec-
ᵃſemē ſuū. ce exiit qui ſeminat, ſeminareᵃ. ‡ Et dū ſe- 4
minat, quædā ceciderunt ſecus viā, & vene-
runt volucres cæli & comederunt ea. ‡Alia 5
autem ceciderunt in petroſa, vbi non habe-
bāt terrā multā: & cōtinuò exorta ſunt, quia
nō habebāt altitudinē terræ. ‡ſole autē orto 6
æſtuauerunt: & quia non habebant radicē,
aruerunt. ‡Alia autē ceciderunt in ſpinas: & 7
creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea. ‡ Alia 8
autē ceciderunt in terrā bonā: & dabant fru-
ᵇcentum ctum, aliudᵇcenteſimū, aliud ſexageſimum,
aliud ſexa- aliud triceſimum.ᵇ ‡Qui habet aures audiē- 9
ginta, aliud di, audiat. ‡ Et accedentes diſcipuli dixerūt 10
triginta 1. ei, Quare in parabolis loqueris eis? ‡Qui re- 11
Sic paulò ſpondens, ait illis, Quia vobis datū eſt noſſe B
poſt. ᶜmyſteriaᶜ regni cælorum: illis autē non eſt
ᶜmyſteriū. datū. ‡‖Qui enim habet, dabitur ei, & abun- 12
Inf.25.c.29. dabit: qui autē non habet, & quod habet au-
feretur ab eo. ‡Ideo in parabolis loquor eis: 13
quia videntes non vident, & audientes non
ᵈvt adim- audiunt, neq; intelligunt: ‡ᵈ & adimpleturᵈ 14
pleatur. in eis prophetia Iſaiæᵉdicensᵉ, ‖Auditu, au-
ᵉdicentis. dietis, & non intelligetis: & vidētes videbi-
Iſaia 6.c.9. tis, & non videbitis: ‡ Incraſſatum eſt enim 15
Mat.4.b.12. cor populi huius, & auribus grauiter audie-
Luc.8.b.10. runt, & oculos ſuos clauſerūt: nequando vi-
Ioh.12.f.41. deant oculis, & auribus audiāt, & corde in-
Act.28.f.26. telligant & conuertantur, & ſanē eos. ‡‖Ve- 16
Rom.11.b.8. ſtri autē beati oculi quia vident, & aures ve-
Luc.10.d.23 ſtræ quia audiunt. ‡Amen quippe dico vobis 17
quia multi prophetæ & iuſti cupierunt vide
re quæ videtis, & nō viderūt: & audire quæ
auditis, & non audierunt. ‡Vos ergo audite 18
Mar.4.b.14 parabolā ſeminātis. ‡‖ Omnis qui audit ver 19
Luc.8.b.11 bum regni & non intelligit, venit malus, & C
rapit quod ſeminatum eſt in corde eius: hic
eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt. ‡Qui autē 20
ſuper petroſa ſeminatus eſt: hic eſt qui ver-
bum audit, & cōtinuò cū gaudio accipit il-
lud; ‡non habet autem in ſe radicem, ſed eſt 21
temporalis. facta autem tribulatione & per-

ſecutione propter verbum, continuò ſcanda-
22 lizatur. ‡Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis:
hic eſt qui verbum audit, & ſolicitudo ſecu-
li iſtius & fallacia diuitiarum ſuffocat ver-
23 bū & ſine fructu efficitur. ‡Qui verò in ter-
rā bonā ſeminatus eſt: hic eſt qui audit ver-
bū, & intelligit, & fructū affert, & facit aliud
quidem centeſimū, aliud aūt ſexageſimū, a-
24 liud verò triceſimū. ‡ ‖Aliā parabolā propo Mar.4.d.26
ſuit illis, dicēs, Simile factū eſt regnū cælorū
homini qui ſeminauit bonum ſemē in agro
25 ſuo. ‡‖cùm autē dormirent homines, vēnit Sap.2.d.24
D inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in
26 medio tritici, & abiit. ‡ Cùm autem creuiſ-
ſet herba, & fructū feciſſet: tunc apparuerūt
27 & zizania. ‡Accedentes autē ſerui patris fa-
miliàs, dixerunt ei, Domine, nōnne bonū ſe-
men ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet
28 zizania? ‡Et ait illis, Inimicus homo hoc fe-
cit. Serui autē dixerunt ei, Visᵃimus, & col- ᵃigitur 2.
29 ligimus ea? ‡Et ait, Non: ne fortè colligētes
zizania, eradicetis ſimul cū eis & triticum.
30 ‡Sinite vtraque creſcere vſq; ad meſſem: &
in tempore meſsis dicā meſſoribus, Colligi-
te primùm zizania, & alligate ea in faſcicu-
los ad comburendū, triticum autem cōgre-
31 gate in horreum meum. ‡ ‖Aliam parabo- Mar.4.d.30
lam propoſuit eis, dicens, Simile eſt regnum Luc.13.d.18
cælorū grano ſināpis, quod accipiens homo
32 ſeminauit in agro ſuo: ‡quod minimū qui-
dem eſt omnibus ſeminibus: cùm autē cre-
uerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit ar-
bor, ita vt volucres cæli veniāt, & habitent
33 in ramis eius. ‡‖Aliam parabolā locutus eſt Luc.13.e.28
E eis. Simile eſt regnum cælorū fermēto, quod
acceptū mulier abſcondit in farinæ ſatis tri
34 bus: donec fermentatū eſt totū. ‡ ‖Hęc om- Mar.4.d.33.
nia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas:
35 & ſine parabolis non loquebatur eis: ‡vt im
pleretur quod dictum erat per prophetā di-
centem, ‖Aperiā in parabolis os meum, eru Pſal.77.a.2.
ctabo abſcondita à conſtitutione mundi.
36 ‡Tunc dimiſsis turbis vēnit in domum: &
acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes,
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 ‡Qui reſpōdens ait illis, Qui ſeminat bonū
38 ſemen, eſt filius hominis. ‡ Ager autem: eſt
mundus. Bonum verò ſemē: hi ſunt filij re-
39 gni. Zizania autem: filij ſunt nequam. ‡ Ini-
micus autem qui ſeminauit ea: eſt diabolus.
‖meſsis verò, conſummatio ſeculi eſt. Meſ- Apo.14.c.15
40 ſores autem: angeli ſunt. ‡Sicut ergo colli-
F guntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit
41 in cōſummatione ſeculi. ‡mittet filius homi
nis angelos ſuos, & colligent de regno eius
omnia ſcādala, & eos qui faciūt iniquitatē:
42 ‡& mittent eos in caminum ignis. ibi erit
43 fletus & ſtridor dentium. ‡‖Tunc iuſti ful- Sap.3.b.7.
gebunt ſicut ſol in regno patris eorum. Qui Dani.12.a.3
44 habet aures audiendi audiat. ‡Simile eſt re-
gnum cælorū theſauro abſcondito in agro:
quē qui inuēnit homo, abſcōdit, & præ gau-
dio illius vadit, & vēdit vniuerſa quæ habet,
45 & emit agrum illum. ‡Iterum ſimile eſt re-
gnum cælorū homini negotiatori, quærenti
46 bonas margaritas. ‡Inuenta autem vna pre-
tioſa margarita, abiit, & vēdidit omnia quæ
habuit

habuit,& emit eam. ‡Iterum ſimile eſt re- 47
gnũ cælorũ ſagenæ miſſæ in mare,& ex om-
•.3. ni genere* piſcium*congreganti.‡quam,cũ 48
impleta eſſet,educentes,& ſecus litus ſeden-
tes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem
foras miſerunt. ‡ Sic erit in conſummatio- 49
ne ſeculi, exibunt angeli,& ſeparabunt ma- G
los de medio iuſtorum, ‡ & mittent eos in 50
caminum ignis,ibi erit fletus & ſtridor den
tium. ‡ Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, 51
*Domine. Etiam*.‡Ait illis,Ideo, omnis ſcriba doctus 52
in regno cælorum, ſimilis eſt homini patri-
familias, qui profert de theſauro ſuo noua
& vetera. ‡Et factum eſt:cùm conſummaſ- 53
Mar.6.a.1. ſet Ieſus parabolas iſtas, tranſiit inde. ‡ ‖Et 54
Luc.4.c.16. veniens in patriam ſuam,docebat eos in ſy-
nagogis eorum, ita vt mirarentur, & dice-
rent, Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes?
Ioh.6.e.42. ‡‖Nonne hic eſt fabri filius? Nónne mater 55
eius dicitur Maria:& fratres eius,Iacobus &
Ioſeph, & Simon & Iudas:‡& ſorores eius, 56
nónne omnes apud nos ſunt?Vnde ergo huic
omnia iſta?‡Et ſcandalizabantur in eo. Ie- 57
Mar.6.a.4. ſus autem dixit eis, ‖ Non eſt propheta ſine
Luc.4.d.24. honore niſi in patria ſua, & in domo ſua.
Ioh.4.f.44. ‡Et non fecit ibi virtutes multas propter 58
incredulitatem illorum.

## CAP. XIIII.

Mar.6.b.14 IN illo tempore ‖audiuit Herodes tetrar 1
Luc.9.a.7. cha famam Ieſu: ‡& ait pueris ſuis, Hic 2
eſt Iohãnes Baptiſta:ipſe ſurrexit à mortuis, A
Mar.6.c.17. & ideò virtutes operantur in eo. ‡ ‖Herodes 3
Luc.3.d.19. enim tenuit Iohannẽ,& alligauit eum: & po
*Philippi 3. ſuit in carcerem propter Herodiadem vxo-
rem*fratris ſui. ‡Dicebat enim illi Iohãnes, 4
Non licet tibi habere eam. ‡ Et volens illũ 5
Infr.21.c.26 occidere timuit populum: ‖quia ſicut pro-
phetam eum habebant. ‡Die autem natalis 6
Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio:
& placuit Herodi. ‡Vnde cũ iuramento pol 7
licitus eſt ei dare quodcunq; poſtulaſſet ab
ea. ‡At illa præmonita à matre ſua, Da mi- 8
hi, inquit, hîc in diſco caput Iohannis Bapti-
ſtæ. ‡Et contriſtatus eſt rex:propter iuramen 9
tum autem & eos qui pariter recumbebãt,
iuſsit dari. ‡Miſitque,& decollauit Iohannẽ 10
in carcere ‡Et allatum eſt caput eius in di- 11
ſco:& datum eſt puellæ,& attulit matri ſuæ.
‡Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt cor- 12
*eius. pus*,& ſepelierunt illud: & venientes nun- B
Luc.9.a.10. tiauerunt Ieſu.‡*‖Quod cùm audiſſet Ieſus, 13
Mar.6.d.31 ſeceſsit inde in nauicula, in locum deſertũ
Ioan.6.a.2. ſeorſum.& cũ audiſſent turbæ,‖ſecutæ ſunt
eum pedeſtres de ciuitatibus.‡Et exiens vi- 14
dit turbam multam,& miſertus eſt eis,& cu
rauit languidos eorum.‡Veſpere autem fa- 15
cto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius,dicen-
tes, Deſertus eſt locus, & hora iã præteriit:
dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant
ſibi eſcas. ‡ Ieſus autem dixit eis, Non ha- 16
Mar.6.e.37. bent neceſſe ire:‖date illis vos manducare.
Luc.9.b.13. ‡Reſponderunt ei, ‖ Non habemus hîc niſi 17
Ioan.6.b.9. quinque panes & duos piſces. ‡Qui ait eis, 18
Afferte mihi illos huc.‡Et cùm iuſsiſſet tur- 19
bã diſcumbere ſuper fœnum:acceptis quin-
que panibus & duobus piſcibus,aſpiciens in
cælum benedixit,& fregit,& dedit diſcipulis

20 panes, diſcipuli autem turbis. ‡Et mãduca-
C uerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt
reliquias, duodecim cophinos fragmentorũ
21 plenos.‡ Manducantium autem fuit nume-
rus,quinque millia virorum, exceptis mu-
22 lieribus & paruulis. ‡Et ſtatim*iuſsit* Ieſus *cõpulit 7.
diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præce Mar.6.e.45
dere eum trans fretum, donec dimitteret
23 turbas.‡Et dimiſſa turba, ‖aſcendit in mon Ioha.6.b.15.
tem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus Luc.6.b.12.
24 erat ibi.‡nauicula autem in medio mari ia-
ctabatur fluctibus.erat enim contrarius ven
25 tus. ‡ Quarta autem vigilia noctis, vẽ-
26 nit ad eos ambulans ſuper mare.‡Et viden-
tes eum ſuper mare ambulantem, turbati
ſunt,dicentes, Quia phantaſma eſt. Et præ
27 timore clamauerunt. ‡ Statimque Ieſus lo-
cutus eſt eis,dicens, Habete fiduciam: ego
28 ſum,nolite timere. ‡Reſpondens autem Pe-
trus dixit, Domine ſi tu es, iube me ad te
29 venire ſuper aquas.‡At ipſe ait,Veni. Et de-
D ſcendens Petrus de nauicula, ambulabat
30 ſuper aquam vt veniret ad Ieſum. ‡ Videns
verò ventum validum, timuit: & cùm cœ-
piſſet mergi, clamauit dicens, Domine, ſal-
31 uum me fac. ‡ Et continuò Ieſus extendens
manum, apprehendit eum: & ait illi, Modi-
32 cæ fidei quare dubitaſti? ‡Et cùm*aſcendiſ- *aſcẽdiſſet
33 ſent*in nauiculam,ceſſauit ventus.‡Qui au-
tem in nauicula erant, venerunt, & adora-
34 uerunt eũ,dicentes,Verè filius dei es. ‡‖Et Mar.6.g.53
cùm transfretaſſent, venerunt in Terram
35 Geneſar. ‡Et cùm cognouiſſent eũ viri loci
illius, miſerunt in vniuerſam regionem il-
lam,& obtulerunt ei omnes malè habentes:
36 ‡& rogabãt eum vt vel fimbriam veſtimẽti
eius tangerent. Et quicunq; tetigerunt,ſalui
facti ſunt.

## CAP. XV.

1 TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſoly- Mar.7.a.1.
2 mis Scribæ & Phariſæi,dicẽtes,‡Qua-
A re diſcipuli tui tranſgrediuntur *traditionẽ* *traditio-
ſeniorum? nõ enim lauant manus ſuas cùm nes.
3 panem manducant. ‡Ipſe autem reſpõdens
ait illis,Quare & vos tranſgredimini manda
tum Dei propter traditionem veſtram?Nam
4 Deus dixit, ‡ ‖Honora patrẽ & matrem.&, Exo.20.c.12
‖Qui maledixerit patri, vel matri, morte Deu.5.b.16
5 moriatur. ‡ Vos autem dicitis, Quicunque & 27.b.16
dixerit patri vel matri,Munus quodcunque Ephe.6.a.2
6 eſt ex me,tibi proderit: ‡& non honorifica- Leui.20.b.9
bit patrem ſuum aut matrem ſuam: & irri- Pro.20.b.20
tum feciſtis mandatum Dei propter tradi- Exo.21.c.16
7 tionem veſtram. ‡ Hypocritæ,bene prophe-
8 tauit de vobis Iſaias,dicens, ‡‖Populus hic, Iſai.29.d.13
labiis me honorat: cor autem eorum longè Mar.7.a.6.
9 eſt à me. ‡ Sine cauſa autem colunt me,do-
B centes doctrinas *& mandata hominum. *.5.
10 ‡Et conuocatis ad ſe turbis,dixit eis,Audi-
11 te & intelligite. ‡ Non quod intrat in os,
coinquinat hominem:ſed quod procedit ex
12 ore,hoc coinquinat hominem. ‡Tunc acce-
dẽtes diſcipuli eius dixerũt ei,Scis quia Pha
riſæi, audito verbo hoc ſcandalizati ſunt?
13 ‡At ille reſpondens ait, ‖ Omnis plantatio Ioh.15.a.2.
quã non plãtauit pater meus cæleſtis eradi-
14 cabitur.‡‖Sinite illos:cæci ſunt,*duces cæ- Luc.6.f.39.
corum. cæcus autem ſi cæco ducatum præ *&

ſtet, ambo in foueam cadunt. ‡ Reſpondens 15
autem Petrus dixit ei, Ediſſere nobis parabo
lam iſtam. ‡ At ille dixit, Adhuc & vos ſine 16
intellectu eſtis? ‡ Nõ intelligitis quia omne 17
quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſe-
ceſſum emittitur? ‡ Quæ autem procedunt 18
de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant
Gen.6.a.5. hominem: ‡ de corde enim exeunt ‖ cogita- 19
& 8.d.21. tiones malæ, homicidia, adulteria, fornica-
tiones, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
‡ hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Nõ 20
lotis autem manibus manducare, non coin- C
quinat hominem. ‡ Et egreſſus inde Ieſus ſe- 21
Mar.7.c.25. ceſſit in partes Tyri & Sidônis. ‡ ‖ Et ecce 22
mulier Chananæa à finibus illis egreſſa cla-
mauit, dicens ei, Miſerere mei Domine fi-
li Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.
‡ Qui non reſpondit ei verbum. Et acceden- 23
tes diſcipuli eius rogabant eum, dicentes, Di
mitte eam: quia clamat poſt nos. ‡ Ipſe au- 24
Sup.10.a.6. tem reſpondens, ait, Non ſum miſſus niſi ‖ ad
Luc.19.b.10 oues quæ perierũt domus Iſraël. ‡ At illa ve 25
Ioh.10.a.3. nit, & adorauit eum, dicens, Domine, adiu-
ua me. ‡ Qui reſpondens, ait, Non eſt bonum 26
ſumere panem filiorum, & mittere canibus.
‡ At illa dixit, Etiã Domine: nam & catelli 27
edunt de micis quæ cadunt de menſa domi-
norum ſuorum. ‡ Tunc reſpõdens Ieſus, ait 28
illi, O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſi-
cut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.
‡ Et cùm tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Ma- 29
re Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat
Eſa.35.a.5 ibi. ‡ ‖ Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, 30
Luc.7.d.22. habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debi-
les, & alios multos: & proiecerunt eos ad pe
des eius, & curauit eos: ‡ ita vt turbæ mira- 31
rentur videntes mutos loquentes, claudos D
ambulantes, cæcos videntes: & magnifica-
Mar.8.a.1. bant Deum Iſraël. ‡ ‖ Ieſus autem conuoca- 32
tis diſcipulis ſuis, dixit, Miſereor turbę: quia
triduo iam perſeuerant mecum, & non ha-
bent quod manducent: & dimittere eos ie-
iunos nolo, ne deficiant in via. ‡ Et dicunt ei 33
diſcipuli, Vnde ergo nobis in deſerto panes
tantos, vt ſaturemus turbam tantam? ‡ Et ait 34
illis Ieſus, Quot habetis panes? At illi dixe-
runt, Septẽ, & paucos piſciculos. ‡ Et præce- 35
pit turbæ vt diſcumberent ſuper terram.
‡ Et accipiens ſeptem panes, & piſces, ⌐ & ' 36
v.6. gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis,
& diſcipuli dederunt populo. ‡ Et comede- 37
runt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuper-
fuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas
plenas. ‡ Erant autem qui manducauerunt, 38
quatuor millia hominum, extra paruulos &
mulieres. ‡ Et dimiſſa turba, aſcendit in na- 39
uiculam: & venit in fines Magedan.

## CAP. XVI.

Mar.8.b.11 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sad- 1
Luc.12.g.54 ducæi tentantes: & rogauerunt eum vt A
ſignum de cælo oſtenderet eis. ‡ At ille re- 2
ſpondens, ait illis, Facto veſpere dicitis, Sere
num erit, rubicundum eſt enim cælum. ‡ Et 3
manè, Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte
*Hypocri- cælum. * Faciem ergo cæli diiudicare no-
tæ s. ſtis: ſigna autem temporum non poteſtis?
Sup.12.e.39 ‡ ‖ Generatio mala & adultera ſignum quæ- 4
rit: & ſignum nõ dabitur ei ‖ niſi ſignum Io- Ion.2.a.1.
næ ⌐ prophetæ'. Et relictis illis, abiit. ‡ Et cũ v.6.
5 veniſſent diſcipuli eius trans fretum, obliti
6 ſunt panes accipere. ‡ Qui dixit illis, ‖ Intue- Mar.8.b.14
mini & cauete à fermento Phariſæorum & Luc.12.a.1.
7 Sadducæorum. ‡ At illi cogitabant inter ſe
8 dicentes, Quia panes non accepimus. ‡ Sciẽs
B autem Ieſus, dixit, Quid cogitatis inter vos
9 modicæ fidei, quia panes non habetis? ‡ Nõ-
dum intelligitis, neque recordamini quin-
que panum, ‖ in quinque millia hominum, Sup.14.c.17
10 & quot cophinos ſumpſiſtis? ‡ neque ſeptẽ Ioh.6.b.9.
panum, in quatuor millia hominũ, & quot Sup.15.d.
11 ſportas ſumpſiſtis? ‡ Quare non intelligitis 34.
quia non de pane dixi vobis, Cauete à fer-
12 mento Phariſæorũ & Sadducæorum? ‡ Tunc
intellexerunt quia non dixerit cauendum
à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæo-
13 rum & Sadducæorum. ‡ ‖ Venit autem Ie- Mar.8.c.27.
ſus in partes Cæſareæ Philippi: & interro-
gabat diſcipulos ſuos, dicens, ‖ Quem * di- Luc.9.b.18.
14 cunt homines eſſe filium hominis? ‡ At illi *me
dixerunt, Alij Iohannem Baptiſtam, alij au-
C tem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum
15 ex prophetis. ‡ Dicit illis Ieſus, Vos autem
16 quem me eſſe dicitis? ‡ Reſpondens Simon
Petrus dixit, ‖ Tu es Chriſtus filius Dei viui. Ioh.6.g.69.
17 ‡ Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es
Simon ‖ Bar-Iona: quia caro & ſanguis non Ioh.1.f.42.
reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis
18 eſt. ‡ Et ego dico tibi quia tu es Petrus: &
ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã,
& portæ inferi non præualebunt aduerſus
19 eam. ‡ ‖ Et tibi dabo claues regni cælorum. Inf.18.c.18.
Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit Io.20.c.23.
ligatum ⌐ & ' in cælis: & quodcunque ſol- v.9.
ueris ſuper terram, erit ſolutum ⌐ & ' in cæ-
20 lis. ‡ Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemi-
ni dicerent quia ipſe eſſet ⌐ Ieſus ' Chriſtus. v.6.
21 ‡ Exinde cœpit Ieſus oſtẽdere diſcipulis ſuis
quia oporteret eum ire Ieroſolymã, & mul-
ta pati à ſenioribus & ſcribis & principibus
ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurge-
22 re. ‡ Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpa-
re illum, dicens, Abſit à te Domine: non erit
23 tibi hoc. ‡ Qui conuerſus, dixit Petro, ‖ Vade Mar.8.d.33.
D poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia nõ
ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.
24 ‡ Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, ‖ Si quis Sup.10.d.38
vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & Luc.9.c.23.
25 tollat crucem ſuam, & ſequatur me: ‡ Qui & 14.e.27.
enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, 17.g.33.
perdet eam. qui autem perdiderit animã ſuã Ioh.12.d.25
26 propter me, inueniet eam. ‡ Quid enim pro-
deſt homini, ſi mundum vniuerſum lucre-
tur, animæ verò ſuæ detrimẽtum patiatur?
‖ Aut quam dabit homo commutationem Pſal.48.a.8.
27 pro anima ſua? ‡ ‖ Filius enim hominis ven- Pſa.61.b.13
turus eſt in gloria patris ſui cũ angelis ſuis: Act.17.g.31
‖ & tunc reddet vnicuique ſecundùm ope- Rom.2.a.6.
28 ra eius. ‡ ‖ Amen dico vobis, ſunt quidam Mar.6.a.1.
de hîc ſtantibus qui nõ guſtabunt mortem, Luc.9.c.27.
donec videant filium hominis venientem in
regno ſuo.

## CAP. XVII.

*aſſumpſit
1 ET poſt dies ſex * aſſumit ' Ieſus Petrum Mar.9.a.2.
A & Iacobum & Iohãnem fratrem eius, Luc.9.d.28
& ducit

& ducit illos in montem excelſum ſeorſum:
‡& transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen- 2
duit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem
eius facta ſunt alba ſicut nix. ‡ Et ecce appa 3
ruerunt illis Moyſes & Elias cum eo lo-
quentes. ‡ Reſpondens autem Petrus, dixit 4
ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi
vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi vnũ,
& Moyſi vnum, & Eliæ vnum. ‡ Adhuc eo 5
loquẽte, ecce nubes lucida obumbrauit eos:
2.Pet.1.d.17 ‖Et ecce vox de nube, dicens, Hic eſt filius
Sup.3.d.17. meus dilectus in quo mihi bene complacui:
ipſum audite. ‡ Et audientes diſcipuli, ceci- 6
derunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.
‡Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitq; eis, 7
Surgite, & nolite timere. ‡Leuantes autem 8
oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum
Ieſum. ‡ Et deſcendentibus illis de monte 9
præcepit eis Ieſus, dicens, Nemini dixeritis B
viſionem, donec filius hominis à mortuis
reſurgat. ‡ Et interrogauerunt eum diſci- 10
Mar.9.b.11 puli, dicentes, ‖ Quid ergo Scribæ dicunt
Mal.4.a.5. quòd Eliam oporteat primùm venire? ‡ At 11
Sup.11.b.14 ille reſpondens, ait eis, Elias quidem ventu-
*primũ t. rus eſt*, & reſtituet omnia. ‡dico autem vo- 12
bis, quia Elias iam venit, & non cognoue-
runt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque
voluerunt. Sic & filius hominis paſſurus eſt
ab eis. ‡ Tunc intellexerunt diſcipuli, quia 13
Mar.9.c.14 de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis. ‡ ‖Et cùm 14
Luc.9.e.37. veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo
genibus prouolutus ante eum, ‡dicens, Do- 15
mine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt,
& malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, C
& crebrò in aquam: ‡ & obtuli eum diſci- 16
pulis tuis: & non potuerunt curare eum.
*autem ‡Reſpondens * Ieſus, ait, O generatio incre- 17
dula & peruerſa, quouſque ero vobiſcum?
vſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad
me. ‡ Et increpauit illum Ieſus, & exiit ab 18
eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa ho
ra. ‡Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſe- 19
cretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus
eiicere illum? ‡ Dixit illis Ieſus, Propter in- 20
Luc.17.b.6. credulitatem veſtram. ‖ Amen quippe dico
vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſi-
napis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc
& tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.
‡Hoc autem genus nõ eiicitur niſi per ora- 21
Mar.9.e.31 tionem & ieiunium. ‡‖Conuerſantibus au- 22
Luc.9.f.44. tem eis in Galilæa, dixit illis Ieſus, Filius
& 24.a.7. hominis tradendus eſt in manus hominum:
Inf.20.c.18 ‡& occident eum, & tertia die reſurget. 23
Et contriſtati ſunt vehementer. ‡ Et cùm 24
veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui di- D
drachma accipiebant, ad Petrum, & dixe-
runt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrach-
ma? ‡ Ait, Etiam. Et cùm intraſſet in do- 25
mum, præuenit eum Ieſus, dicens, Quid
tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus
accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis,
an ab alienis? ‡ Et ille dixit, Ab alienis. Di- 26
xit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filij. ‡Vt autẽ 27
nõ ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mit-
te hamum: & eum piſcem qui primus aſcen
derit tolle: & aperto ore eius inuenies ſta-
terem: illum ſumens, da eis pro me & te.

## CAP. XVIII.

1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ie- Mar.9.e.34
A ſum, dicentes, ‖ Quis, putas, maior Luc.9.f.46.
2 erit in regno cœlorum? ‡ Et aduocans Ie- Inf.19.b.14
ſus paruulum, ſtatuit eum in medio eo- 1.Cor.14.d.
3 rum, ‡ & dixit, Amen dico vobis, niſi con- 20.
uerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli,
4 non intrabitis in regnum cœlorum. ‡ Qui-
cunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruu-
lus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.
5 ‡Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem Mar.9.f.42
6 in nomine meo, me ſuſcipit. ‡ ‖qui autem
ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui
in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur
mola aſinaria in collo eius, & demergatur Luc.17.a.1.
7 in profundum maris. ‡ ‖Væ mundo à ſcan-
dalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcan-
dala: veruntamen væ homini illi per quem
8 ſcandalum venit. ‡ ‖ Si autem manus tua, Sup.5.e.30.
vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, Mar.9.g.43.
& proiice abs te: bonum tibi eſt ad vitam
ingredi debilem vel claudum, quàm duas
manus vel duos pedes habentem mitti in
9 ignem æternum. ‡ Et ſi oculus tuus ſcan-
B dalizat te, erue eum, & proiice abs te: bo-
num tibi eſt vnum oculum habentem in
vitam intrare, quàm duos oculos haben-
10 tem mitti in gehennam ignis. ‡ Videte ne
contemnatis vnum ex his puſillis: dico e- Pſal.33.a.8
nim vobis, quia ‖angeli eorum in cælis ſem-
per vident faciem patris mei qui in cælis Luc.19.b.10
11 eſt. ‡ ‖ Venit enim filius hominis ſaluare Luc.15.a.4.
12 quod perierat. ‡ ‖ Quid vobis videtur? ſi
fuerint alicui centum oues, & errauerit vna
ex eis: nónne relinquit nonaginta nouem
in montibus, & vadit quærere eam quæ er-
13 rauit? ‡ & ſi contigerit vt inueniat eam:
amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam
magis, quàm ſuper nonaginta nouem quæ
14 non errauerunt. ‡ Sic non eſt voluntas
ante patrem veſtrum, qui in cælis eſt vt per-
15 eat vnus de puſillis iſtis. ‡ ‖Si autem pecca- Leui.17.d.8
uerit in te frater tuus, vade, & corripe eum
inter te & ipſum ſolum. ſi te audierit: lu-
16 cratus eris fratrem tuum. ‡ ſi autem te non
audierit: adhibe tecum adhuc vnũ vel duos,
vt ‖ in ore duorum vel trium teſtium ſtet Leui.19.d.17
17 omne verbum. ‡ Quòd ſi non audierit eos: Eccl.19.b.13
C dic eccleſiæ. ſi autẽ eccleſiam non audie- Iac.5.d.19.
rit: ſit tibi ſicut ‖ethnicus & publicanus. Deut.19.c.
18 ‡‖Amen dico vobis, quæcunque alligaue- 15.
ritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: 2.Cor.13.
& quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt a.1.
19 ſoluta & in cælo. ‡ Iterum dico vobis, quia Heb.10.d.
ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, 28.
de omni re quamcumq; petierint, fiet illis à Ioha.8.c.17
20 patre meo qui in cælis eſt. ‖ Vbi enim ſunt 2.Theſ.3.d.
duo vel tres congregati in nomine meo, ibi 14.
21 ſum in medio eorum. ‡ Tunc accedens Pe- 1.Cor.5.c.9
trus ad eum, dixit, ‖ Domine, quoties pec- Iohan.20.
cabit in me frater meus, & dimittam ei? vſ- d.13.
22 que ſepties? ‡ Dixit illi Ieſus, Non dico Luc.17.a.4.
tibi vſque ſepties: ſed vſque ſeptuagies ſe-
23 pties. ‡ Ideo aſſimilatum eſt regnum cælo-
rum homini regi qui voluit rationẽ ponere

cum

eum ſeruis ſuis. ‡Et cùm cœpiſſet rationem 24 C
ponere, oblatus eſt ei vnus qui debebat ei
decē millia talenta. ‡Cùm autem nō habe- 25
ret vnde redderet, iuſsit eum dominus eius
venundari, & vxorē eius & filios, & omnia
quæ habebat, & reddi. ‡Procidens autem ſer 26
uus ille, orabat eum, dicens, Patientiā habe D
in me, & omnia reddam tibi. ‡Miſertus autē 27
dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitū
dimiſit ei. ‡Egreſſus autē ſeruus ille, inuē- 28
nit vnū de conſeruis ſuis qui debebat ei cen
tum denarios: & tenens ſuffocabat eū, dicēs,
Redde quod debes. ‡Et procidens cōſeruus 29
eius, rogabat eū, dicens, Patientiam habe in
me, & omnia reddam tibi. ‡Ille autē noluit: 30
ſed abiit, & miſit eū in carcerem, donec red-
deret debitum. ‡Videntes autē cōſerui eius 31
quæ fiebant, cōtriſtati ſunt valde: & venerūt,
& narrauerunt domino ſuo omnia quæ facta
Luc.3.c.13. fuerāt. ‡Tunc vocauit illum dominus ſuus: 32
& ait illi, Serue nequā, omne debitū dimiſi
tibi, quoniam rogaſti me: ‡nónne ergo opor 33
tuit & te miſereri cōſerui tui, ſicut & ego tui
miſertus ſum? ‡Et iratus dominus eius, tra- 34
didit eum tortoribus, quoadusque redderet
vniuerſum debitum. ‡Sic & pater meus cæ- 35
Sup.6.b.12. leſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſ-
Mar.11.c.25 quiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

CAP. XIX.

ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus 1
ſermones iſtos, migrauit à Galilæa, ‖ & A
Mar.10.a.1. venit in fines Iudææ trans Iordanem, ‡& ſe- 2
cutæ ſunt eum turbæ multæ: & curauit eos
Mar.10.a.2. ibi. ‡ ‖Et acceſſerunt ad eum Phariſæi ten- 3
tantes eum, & dicētes, Si licet homini dimit
tere vxorem ſuā, quacunq; ex cauſa? ‡ Qui 4
Gen.1.d.27. reſpondēs, ait eis, Non legiſtis, quia ‖qui fe-
*hominem cit * ab initio, maſculū & fœminā fecit eos?
Gen.2.d.21 Et dixit, ‡‖Propter hoc, dimittet homo pa- 5
Ephe.5.g.31 trem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: &
1.Cor.6.d. erunt duo in carne vna. ‡itaq; iam nō ſunt 6
26. duo: ſed vna caro. Quod ergo Deus cōiūxit,
homo non ſeparet. ‡ Dicunt illi, Quid ergo 7
Deu.24.a.1 ‖Moyſes mandauit dare libellum repudij, & 8
dimittere? ‡Ait illis, Quoniā Moyſes ad du-
ritiā cordis veſtri permiſit vobis dimittere
vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.
Sup.5.e.32. ‡‖Dico autem vobis, quia quicunq; dimiſe- 9
Mar.10.b.11 rit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & B
Luc.16.d.18 aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam
1.Cor.7.b.11 duxerit, mœchatur. ‡Dicūt ei diſcipuli eius, 10
Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, non ex-
pedit nubere. ‡ Qui dixit illis, Non omnes 11
capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.
‡Sunt enim eunúchi qui de matris vtero ſic 12
nati ſunt: & ſunt eunúchi qui facti ſunt ab
hominibus: & ſunt eunúchi qui ſeipſos ca-
ſtrauerunt propter regnū cælorū. Qui po-
Mar.10.b.13 teſt capere capiat. ‡‖Tunc oblati ſunt ei par 13
Luc.18.c.15 uuli, vt manus eis imponeret & oraret. Diſ-
cipuli autē increpabant eos. ‡Ieſus verò ait 14
Sup.18.a.3. eis, ‖Sinite paruulos, & nolite eos prohibere
ad me venire: taliū eſt enim regnū cælorū.
‡Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde. 15
Mar.10.b.17 ‡‖Et ecce vnus accedēs, ait illi, Magiſter bo 16
Luc.18.d.18. ne, quid boni faciam vt habeā vitā æternā?
‡Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? 17

C Vnus eſt bonus, Deus. Si autē vis ad vitam
18 ingredi, ſerua mandata. ‡Dicit illi, Quæ? Ie-
ſus autē dixit, ‖Nō homicidium facies, Non Exo.20.c.13
adulterabis, Nō facies furtū, Non falſum te-
19 ſtimoniū dices, ‡Honora patrē tuum & ma-
trem tuā, Diliges proximū tuum ſicut teip-
20 ſum. ‡Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cu
ſtodiui * à iuuentute mea: quid adhuc mihi *.8.
21 deeſt? ‡Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, va-
de, vende * quæ habes, & da pauperibus, & ha *omnia
bebis theſaurū in cælo: & veni, ſequere me.
22 ‡Cùm audiſſet autē adoleſcens verbū, abiit
triſtis: erat enim habēs multas poſſeſsiones.
23 ‡Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amē dico
vobis, quia diues difficile intrabit in regnū
24 cælorum. ‡Et iterum dico vobis, facilius eſt
camēlū per foramen acus tranſire, quàm di-
25 uitem intrare in regnum cælorū. ‡ Auditis
autē his, diſcipuli mirabātur valde, dicētes,
26 Quis ergo poterit ſaluus eſſe? ‡Aſpiciēs autē
D Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc impoſsi-
bile eſt: apud deū autē omnia poſsibilia ſunt.
27 ‡‖Tunc reſpondēs Petrus, dixit ei, Ecce nos Mar.20.d.
reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid 28.
28 ergo erit nobis? ‡ Ieſus autē dixit illis, Amē Luc.18.c.28
dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in
regeneratione cùm ſederit filius hominis in
ſede maieſtatis ſuæ, ‖ ſedebitis & vos ſuper Luc.22.c.30
ſedes duodecim, iudicātes duodecim tribus
29 Iſraēl. ‡Et omnis qui reliquerit domū, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem,
aut vxorem, aut filios, aut agros propter no-
men meum: centuplū accipiet, & vitā æter-
30 nam poſſidebit. ‡ ‖Multi autem erunt pri- Inf.20.b.16
mi, nouiſsimi: & nouiſsimi, primi. Mar.10.c.31

CAP. XX. Luc.13.f.30

1 SImile eſt regnum cælorū homini patri-
A familiâs qui exiit primo mane condu-
2 cere operarios in vineam ſuā. ‡ Cōuentione
autem facta cū operariis ex denario diurno,
3 miſit eos in vineam ſuam. ‡Et egreſſus circa
horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro
4 otioſos, ‡& dixit illis, Ite & vos in vineā*: & *meam.
5 quod iuſtum fuerit, dabo vobis. ‡Illi autem
abierunt. Iterum autem exiit circa ſextam
6 & nonam horā: & fecit ſimiliter. ‡Circa vn-
decimam verò exiit, & inuēnit alios ſtātes,
& dicit illis, Quid hîc ſtatis tota die otioſi?
7 ‡Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit
8 illis, Ite & vos in vineam*. ‡Cùm ſerò autē *meam.
factū eſſet, dicit dominus vineæ procuratori
B ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedē,
9 incipiens à nouiſsimis vſq; ad primos. ‡ Cū
veniſſent ergo qui circa vndecimam horam
10 venerant, acceperunt ſingulos denarios. ‡Ve
nientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd
plus eſſent accepturi: acceperunt autem &
11 ipſi ſingulos denarios. ‡Et accipientes mur-
12 murabant aduerſus patremfamiliâs, ‡dicen-
tes, Hi nouiſsimi vna hora fecerūt: & pares
illos nobis feciſti qui portauimus pondus
13 diei & æſtus. ‡At ille reſpondens, vni eorum
dixit, Amice, nō facio tibi iniuriā: nónne ex
14 denario conueniſti mecū? ‡ Tolle quod tuū
eſt, & vade: volo autem & huic nouiſsimo
15 dare ſicut & tibi. ‡Aut non licet mihi quod
volo, facere? an oculus tuus nequam eſt quia
ego

Sup.19.d.30 ego bonus ſum?‡‖Sic erunt nouiſsimi,pri- 16
Mar.10.e.38 mi: & primi, nouiſsimi. ‖ multi enim ſunt
Luc.13.f.31 vocati.pauci verò electi. ‡‖Et aſcendẽs Ie- 17
Iaſ.22.b.14 ſus Ieroſolymã,aſſumpſit duodecim diſcipu
Mar.10.e.32 los ſecretò,& ait illis:‡Ecce aſcendimus Ie 18
Luc.18.f.31 roſolymã,& filius hominis tradetur princi-
pibus ſacerdotũ & Scribis,& condemnabũt C
eum morte,‡& tradent eũ Gentibus ad illu 19
dendũ & flagellandũ,& crucifigendũ,& ter-
Mar.10.f.35 tia die reſurget.‡‖Tunc acceſsit ad eum ma 20
ter filiorũ Zebedæi cum filiis ſuis,adorans &
petẽs aliquid ab eo.‡Qui dixit ei, Quid vis? 21
Ait illi, Dic vt ſedeant hi duo filij mei,vnus
ad dexterã tuam, & vnus ad ſiniſtram in re-
gno tuo·‡Reſpondens autẽ Ieſus,dixit, Neſci 22
tis quid petatis.Poteſtis bibere calicem quẽ
ego bibiturus ſum?Dicũt ei,poſſumus.‡Ait 23
illis,Calicem quidem meum bibetis:ſedere
*vel autem ad dexteram meã *&* ſiniſtram, non
eſt meum dare vobis:ſed quibus paratũ eſt
Mar.10.f.41 à patre meo.‡‖Et audientes decem,indigna 24
Luc.22.c.25 ti ſunt de duobus fratribus. ‡‖Ieſus autem 25
vocauit eos ad ſe:& ait,Scitis quia principes D
gentium dominantur eorum:& qui maiores
ſunt,poteſtatem exercent in eos. ‡Non ita 26
erit inter vos.ſed quicũq; voluerit inter vos
maior fieri,ſit veſter miniſter.‡& qui volue 27
rit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.
Phil.2.a.7. ‡‖ſicut filius hominis non venit miniſtrari, 28
ſed miniſtrare,& dare animam ſuam redem
Mar.10.g. ptionem pro multis.‡‖Et egredientibus illis 29
46. ab Iericho, ſecuta eſt eum turba multa: ‡& 30
Luc.18.f.35 ecce duo cæci ſedentes ſecus viam,audierũt
quia Ieſus tranſiret: & clamauerũt dicentes,
Domine,miſerere noſtri,fili Dauid. ‡Turba 31
autẽ increpabat eos vt tacerent. At illi ma-
gis clamabant dicẽtes,Domine,miſerere no
ſtri, fili Dauid. ‡ Et ſtetit Ieſus, & vocauit 32
eos,& ait,Quid vultis vt faciam vobis?‡Di 33
cunt illi, Domine, vt aperiantur oculi no-
ſtri. ‡ Miſertus autem eorum Ieſus, tetigit 34
oculos eorum.Et confeſtim viderunt,& ſe-
cuti ſunt eum. CAP. XXI.
Mar.11.a.1 ET cùm appropinquaſſent Ieroſolymis,
Luc.19.d.29 & veniſſent Beth-phage ad Montem- A
oliueti,tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, ‡di 2
cens eis, Ite in caſtellũ quod contra vos eſt,
& ſtatim inuenietis aſinã alligatã & pullum
cum ea:ſoluite,& adducite mihi. ‡& ſiquis 3
vobis aliquid dixerit,dicite, quia Dominus
his opus habet: & confeſtim dimittet eos.
‡Hoc autẽ factum eſt vt adimpleretur quod 4
Eſai.62.e.11 dictum eſt per prophetã,dicentem,‡‖Dicite 5
Zach.9.b.9. filiæ Siõ,Ecce rex tuus venit tibi mãſuetus,
Ioh.12.b.15 & ſedens ſuper aſinam & pullũ filium ſubiu
galis.‡Eũtes autem diſcipuli,fecerunt ſicut 6
præcepit illis Ieſus.‡Et adduxerunt aſinã & 7
pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimẽta
ſua,& eũ deſuper ſedere fecerunt.‡Plurima 8
autẽ turba ſtrauerũt veſtimenta ſua in via:
alij autem cædebant ramos de arboribus, &
ſternebant in via:‡turbæ autẽ quæ præcede 9
bant & quæ ſequebantur, clamabant,dicen-
Pſ.117.d.26. tes, Hoſan-na filio Dauid: ‖ benedictus qui
Mar.11.b.9. venit in nomine Domini: hoſanna in al-
Luc.19.f.38 tiſsimis.‡Et cùm intraſſet Ieroſolymã,com 10
mota eſt vniuerſa ciuitas, dicens, Quis eſt

11 hic? ‡ Populi autem dicebant, Hic eſt Ieſus
12 propheta,a Nazareth Galilææ. ‡Et‖intrauit Mar.11.b.15
Ieſus in tẽplum Dei: & eiiciebat oẽs veden- Ioh.2.c.14.
tes & ementes in templo, & menſas numu- Deu.14.d.
lariorum,& cathedras vendentium colũbas 25.
13 euertit: ‡ & dicit eis,Scriptum eſt,‖Domus Luc.19.g.45
mea,domus orationis vocabitur: ‖vos autẽ Iſai.56.a.7
14 feciſtis illã ſpeluncã latronum. ‡Et acceſſe- Iere.7.b.11.
8 runt ad eũ cæci,& claudi in tẽplo:& ſanauit
15 eos.‡‖Videntes autem principes ſacerdotũ Mar.11.c.18
& Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros cla- Luc.19.g.47
mantes in tẽplo, & dicentes, Hoſanna filio
16 Dauid: indignati ſunt,‡& dixerunt ei,Audis
quid iſti dicunt? Ieſus autẽ dixit eis,Vtique.
nunquã legiſtis,‖Quia ex ore infantiũ,& la- Pſal.8.a.3.
17 ctentium perfeciſti laudẽ? ‡ Et relictis illis,
abiit foras extra Ciuitatẽ in Bethaniã: ibique
18 manſit.‡Manè autem reuertens in Ciuitatẽ,
19 eſuriit. ‡ ‖Et videns fici arborẽ vnam ſecus Mar.11.b.13
viam,venit ad eã: & nihil inuẽnit in ea niſi
folia tantùm.& ait illi,Nunquam ex te fru-
ctus naſcatur in ſempiternũ. Et areſacta eſt
20 continuò ficulnea. ‡‖Et videntes diſcipuli, Mar.11.c.20
mirati ſunt dicentes, Quomodò continuò
21 aruit?‡Reſpondens autẽ Ieſus,ait eis, Amen
dico vobis,ſi habueritis fidem,& nõ hæſita-
ueritis, nõ ſolùm de ficulnea facietis, ſed &
ſi mõti huic dixeritis,Tolle & iacta te in ma
22 re:fiet.‡‖Et omnia quæcunque petieritis in Sup.7.a.7.
23 oratione credentes,accipietis. ‡Et cùm ve- Mar.11.e.28
niſſet in templũ, acceſſerunt ad eum docen- Ioha.15.b.7
tem principes ſacerdotũ & ſeniores populi, 1.Ioh.3.d.22
dicẽtes,‖In qua poteſtate hæc facis? Et quis Mar.11.d.28
24 tibi dedit hanc poteſtatem? ‡ Reſpondẽs Ie- Luc.20.a.2.
C ſus dixit eis,Interrogabo vos & ego vnũ ſer
monem.quem ſi dixeritis mihi,& ego vobis
25 dicã in qua poteſtate hæc facio. ‡Baptiſmus
Iohãnis vnde erat: è cælo,an ex hominibus?
26 At illi cogitabant inter ſe,dicẽtes, ‡Si dixe-
rimus è cęlo,dicet nobis, Quare ergo nõ cre-
didiſtis illi?Si aũt dixerimus ex hominibus:
timemus turbã.‖omnes enim *habent* Io- Sup.14.a.5
27 hannem ſicut prophetam. ‡Et reſpondentes *habebant
Ieſu,dixerũt, Neſcimus. Ait illis & ipſe,Nec Mat.6.c.20
ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.
28 ‡Quid autẽ vobis videtur?Homo quidã ha-
bebat duo filios:& accedens ad primum, di-
xit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.
29 ‡Ille autem reſpõdens,ait, Nolo.Poſtea autẽ
30 pœnitentia motus,abiit.‡Accedens autẽ ad
alterũ,dixit ſimiliter. At ille reſpondens,ait,
31 Eo Domine.Et nõ iuit. ‡quis ex duobus fe-
cit voluntatẽ patris? Dicunt ei,Primus. Di-
cit illis Ieſus,Amẽ dico vobis,quia publica-
ni & meretrices præcedũt vos in regnũ Dei.
32 ‡Venit enim ad vos Iohãnes in via iuſtitiæ:
& non credidiſtis ei:publicani autẽ & mere
trices crediderunt ei:vos autem vidẽtes nec
pœnitentiam habuiſtis poſtea, vt crederetis
33 ei.‡Aliam parabolã audite: Homo erat pa- Mar.12.a.1.
D terfamilias,qui plantauit vineam,& ſepẽ cir Luc.20.b.9.
cumdedit ei, & fodit in ea torcular,& ædifi- Iſai.5.a.1.
cauit turrim,& locauit eã agricolis: & pere- b.5.
34 gre profectus eſt. ‡Cùm autem tempus fru- Iere.2.d.21.
ctuum appropinquaſſet,miſit ſeruos ſuos ad
35 agricolas,vt acciperent fructus eius ‡Et agri-
colæ apprehenſis ſeruis eius, alium ceciderunt,

runt, alium occiderunt, alium verò lapida-
uerunt. ‡Iterū miſit alios ſeruos plures prio 36
ribus: & fecerunt illis ſimiliter. ‡Nouiſsimè 37
autem miſit ad eos filium ſuum, dicens, Ve-
rebuntur filium meum. ‡Agricolæ autē vi- 38
dentes filium dixerunt intra ſe, ‖Hic eſt hæ-
Inf.26.a.3. res, venite, occidamus eum, & habebimus
& 27.a.2. hæreditatem eius. ‡Et apprehenſum eū eie- 39
Ioā.11.g.53 cerunt extra vineā, & occiderunt. ‡Cùm er- 40
go venerit dominus vineæ, quid faciet agri-
colis illis? ‡aiunt illi, Malos malè perdet: & 41
vineā ſuā locabit aliis agricolis, qui reddent
ei fructus temporibus ſuis. ‡‖Dicit illis Ie- 42
Pſal.117.d. ſus, Nūquam legiſtis in ſcripturis, Lapidem
22. quem reprobauerunt ædificantes, hic eſt fa-
Act.4.b.11. ctus in caput anguli? A Domino factum eſt
Rom.9.g.33 iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris? ‡Ideo 43
1.Pe.2.a.7. dico vobis, quia auferetur à vobis regnum
Luc.20.c.17 Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ‡‖Et 44
Mar.12.a. qui ceciderit ſuper lapidē iſtum, confringe-
10. tur: ſuper quē verò ceciderit, conteret eum.
Zach.12.a. ‡Et cum audiſſent principes ſacerdotum & 45
3. Phariſæi parabolas eius: cognouerunt quòd
Dan.2.e.34 de ipſis diceret. ‡Et quærentes eum tenere, 46
timuerūt turbas: quoniam ſicut prophetam
eum habebant.

CAP. XXII.

ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in pa- 1
Luc.14.d. rabolis eis, dicens, ‡‖Simile factum eſt 2
16. regnum cælorum homini regi, qui fecit nu- A
Apo.19.b.9. ptias filio ſuo. ‡Et miſit ſeruos ſuos vocare 3
inuitatos ad nuptias: & nolebat venire. ‡Ite- 4
rum miſit alios ſeruos, dicens, Dicite inuita
tis, Ecce prandium meū paraui, tauri mei &
altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nu-
ptias. ‡Illi autem neglexerunt: & abierunt, 5
alius in villam ſuā, alius verò ad negotiatio-
nem ſuam: ‡reliqui verò tenuerunt ſeruos 6
eius, & cōtumeliis affectos, occiderunt. ‡Rex 7
autē cùm audiſſet, iratus eſt: & miſsis exerci-
tibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuita
tem illorū ſuccendit. ‡Tunc ait ſeruis ſuis, 8
Nuptiæ quidē paratæ ſunt: ſed qui inuitati
erant, nō fuerunt digni. ‡Ite ergo ad exitus 9
viarum: & quoſcunque inueneritis, vocate
ad nuptias. ‡Et egreſsi ſerui eius in vias, cō- 10
gregauerunt omnes quos inuenerunt, malos
& bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcūben-
tiū. ‡Intrauit autē rex vt videret diſcūbētes: 11
& vidit ibi hominē nō veſtitū veſte nuptia-
li. ‡Et ait illi, Amice, quomodo huc intraſti 12
nō habens veſtē nuptialē? At ille obmutuit. B
Sap.8.b.10. ‡Tunc dixit rex miniſtris, ‖Ligatis manibus 13
& 13.f.42. & pedibus eius, mittite eum in tenebras ex-
Inf.25.d.30 teriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.
Mar.12.b. ‡Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi. 14
13. ‡‖Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inie- 15
Luc.20.c.20 runt vt caperent eū in ſermone. ‡Et mittunt 16
ei diſcipulos ſuos cū Herodianis, dicentes,
Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei
in veritate doces, & non eſt tibi cura de ali-
quo: non enim reſpicis perſonā hominum:
dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cen- 17
ſum dare Cæſari, an non? ‡Cognita autē Ie- 18
ſus nequitia eorū, ait, Quid me tentatis hypo
critæ? ‡oſtendite mihi numiſma cenſus. At 19
illi obtulerunt ei denarium. ‡Et ait illis Ie- 20
ſus, Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?
21 ‡Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis, ‖Reddite Rom.13.b.7
C ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt
22 Dei, Deo. ‡Et audientes mirati ſunt, & reli-
23 cto eo abierunt. ‡In illo die acceſſerunt ad
eū Sadducæi, qui dicunt nō eſſe reſurrectio-
24 nem: & interrogauerūt eum, ‡dicentes, Ma- Mar.12.b.
giſter, ‖Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit 19.
nō habens filiū: vt ducat frater eius vxorē Luc.20.d.28
25 illius, & ſuſcitet ſemē fratri ſuo. ‡Erant au- Act.23 b.6.
tem apud nos ſeptē fratres: & primus vxore Deu.25.a.5
ducta defunctus eſt: & nō habens ſemē reli-
26 quit vxorē ſuā fratri ſuo. ‡Similiter ſecun-
27 dus & tertius vſq; ad ſeptimū. ‡Nouiſsimè
28 autē omniū & mulier defuncta eſt. ‡In re-
ſurrectione ergo cuius erit de ſeptem, vxor?
29 omnes enim habuerunt eam. ‡Reſpondens
autem Ieſus, ait illis, Erratis, neſcientes ſcri
30 pturas, neq; virtutem Dei. ‡In reſurrectione
enim neque nubent neq; nubentur: ſed ſunt
31 ſicut angeli Dei in cælo. ‡De reſurrectione
autē mortuorum non legiſtis quod dictū eſt
32 à Deo dicente vobis, ‡‖Ego ſum Deus Abra Exod.3.b.6
ham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt
33 Deus mortuorū, ſed viuentiū. ‡Et audiētes
34 turbæ mirabantur in doctrina eius. ‡‖Phari Mar.12.d.
D ſæi autē audientes quòd ſilentiū impoſuiſſet 28.
35 Sadducæis, cōuenerunt in vnū, ‡& interro-
gauit eū vnus ex eis legis doctor, tentans eū,
36 ‡Magiſter, quod eſt mandatū magnū in Le- Deut.6.a.5
37 ge? ‡Ait illi Ieſus, ‖Diliges Dominum Deū Luc.10.c.27
tuū ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
38 & in tota mente tua. ‡Hoc eſt maximum &
39 primum mandatum. ‡Secundum autē ſimi- Leuit.19.d.
le eſt huic, ‖Diliges proximum tuum ſicut 18.
40 teipſum. ‡In his duobus mandatis vniuerſa Mar.12.c.
41 lex pendet & prophetæ. ‡Congregatis autē 31.
42 Phariſæis, interrogauit eos Ieſus, ‡dicens, Mar.12.d.
‖Quid vobis videtur de Chriſto? cuius fi- 35.
43 lius eſt? Dicunt ei, Dauid. ‡Ait illis, Quomo Luc.20.g.
do ergo Dauid in Spiritu vocat eum Domi- 41.
44 num, dicens, ‡‖Dixit Dñs Domino meo, ſe- Pſal.109.
de à dextris meis, donec ponā inimicos tuos a.1.
45 ſcabellū pedum tuorum? ‡Si ergo Dauid vo
cat eum Dominū, quomodo filius eius eſt?
46 ‡Et nemo poterat ei reſpondere verbū: neq;
auſus fuit quiſquam ex illa die eū amplius
interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas & ad
2 diſcipulos ſuos, ‡dicens, Super cathe- 2.Eſd.8.a.
A dram Moyſi ſederunt ‖Scribæ & Phariſæi. 4.
3 ‡Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis ſer- Luc.11.g.
uate & facite: ſecundum opera verò eorum 46.
nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Act.15.b.
4 ‡‖Alligant enim onera grauia & inſuporta- 10.
bilia, & imponūt in humeros hominū: digi- Deut.6.b.8.
5 to autē ſuo nolūt ea mouere. ‡Omnia verò Nu.15.d.38
opera ſua faciūt, vt videantur ab hominibus, Mar.12.d.
dilatant enim ‖phylacteria ſua, & magnificāt 38.
6 fimbrias. ‡Amant autē primos recubitus in Luc.11.f.
cœnis, & primas cathedras in Synagogis, 43. & 20.g.
7 ‡‖& ſalutationes in foro, & vocari ab ho- 46.
8 minibus, rabbi. ‡Vos autē nolite vocari rab Iaco.3.a.1.
bi. Vnus eſt enim magiſter veſter, omnes au Mala.1.b.6
9 tem vos, fratres eſtis. ‡Et ‖patrē nolite vo
care vobis ſuper terram: vnus eſt enim pater
10 veſter qui in cælis eſt. ‡Nec vocemini magi
B ſtri: quia magiſter veſter vnus eſt, Chriſtus.

Qui

‡Qui maior eſt veſtrũ, erit miniſter veſter. 11
Luc.14.c.11 ‡‖Qui autẽ ſe exaltauerit, humiliabitur:& 12
& 18.c.14. qui ſe humiliauerit,exaltabitur.‡Væ autem 13
vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia
clauditis regnũ cælorum ante homines.vos
enim nõ intratis:nec introeuntes ſinitis in-
*.R. trare.‡ Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo- 14
Mar.12.d. critæ:‖quia comeditis domos viduarũ ora-
40. tiones lõgas orãtes,propter hoc amplius ac-
Luc.20.g.47 cipietis iudiciũ*. ‡Væ vobis Scribæ & Pha- 15
riſæi hypocritę:quia circuitis mare & aridã,
vt faciatis vnũ proſelytũ.& cũ fuerit factus,
facitis eũ filiũ gehennæ duplo quã vos.‡Væ 16
vobis duces cæci,qui dicitis,Quicunq; iura
uerit per templũ, nihil eſt:qui autẽ iuraue-
rit in auro tẽpli,debet. ‡ Stulti & cæci,quid 17
enim maius eſt, aurũ, an tẽplum quod ſan-
ctificat aurũ? ‡Et quicunq; iurauerit in al- 18
tari,nihil eſt:quicunq; autẽ iurauerit in do-
no quod eſt ſuper illud,debet. ‡ Cæci, quid 19
enim maius eſt,donũ,an altare quod ſancti-
ficat donum?‡Qui ergo iurat in altari,iurat 20
in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt: C
‡& quicunq; iurauerit in tẽplo, iurat in illo 21
Sup.5.e.34. & in eo qui habitat in ipſo:‡‖& qui iurat in 22
cælo, iurat in throno Dei & in eo qui ſedet
Luc.11.f.42 ſuper eũ.‡‖Væ vobis Scribæ & Phariſæi hy- 23
pocritæ:quia decimatis mentã & anethũ &
cyminũ,& reliquiſtis quæ grauiora ſunt le-
gis,iudiciũ,& miſericordiã,& fidẽ.hæc opor
tuit facere,& illa nõ omittere.‡Duces cæci, 24
excolantes culicẽ, camelũ autẽ glutientes.
Luc.11.e.39 ‡‖Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: 25
quia mundatis quod deforis eſt calicis & pa
*plena ropſidis:intùs autẽ*pleni eſtis rapina & im-
ſunt 7. munditia.‡Phariſæe cæce,mũda prius quod 26
intùs eſt,calicis & paropſidis,vt fiat id quod
deforis eſt,mundũ.‡Væ vobis Scribæ & Pha 27
riſæi hypocritæ:quia ſimiles eſtis ſepulchris
dealbatis,quæ àforis parent hominibus ſpe-
cioſa,intùs verò plena ſunt oſsibus mortuo-
rũ,& omni ſpurcitia. ‡ſic & vos àforis qui- 28
dẽ paretis hominibus iuſti : intùs autẽ pleni
eſtis hypocriſi & iniquitate.‡Væ vobis Scri- 29
bæ & Phariſæi hypocritæ:quia ædificatis ſe- D
pulchra prophetarũ,& ornatis monumenta
iuſtorũ,‡& dicitis,Si fuiſſemus in diebus pa 30
trum noſtrorũ,nõ eſſemus ſocij eorũ in ſan
guine prophetarũ. ‡ itaque teſtimonio eſtis 31
vobiſmetipſis,quia filij eſtis eorum qui pro-
phetas occiderũt. ‡Et vos implete menſurã 32
Sup.3.b.7. patrũ veſtrorum. ‡‖Serpentes genimina vi- 33
perarũ,quomodo fugietis à iudicio gehẽnæ?
‡Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas & ſa 34
piẽtes & ſcribas, & ex illis occidetis & cru-
cifigetis , & ex eis flagellabitis in ſynagogis
veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciui-
tatem: ‡ vt veniat ſuper vos omnis ſanguis 35
iuſtus qui effuſus eſt ſuper terrã, à ſanguine
Gen.4.b.8. Abel iuſti vſque ad ſanguinẽ Zachariæ filij
Hebr.11.a. Barachiæ,‖quẽ occidiſtis inter templũ & al-
4. tare.‡Amen dico vobis, venient hæc omnia 36
2.Pa.24.f. ſuper generationẽ iſtã.‡ ‖Ieruſalẽ Ieruſalẽ, 37
22. quæ occidis prophetas,& lapidas eos qui ad
Luc.13.g.34. te miſsi ſunt, quoties volui cõgregare filios
4.Eſd.1.e. tuos ‖quemadmodũ gallina congregat pul-
30. los ſuos ſub alas , & noluiſti? ‡ Ecce relin- 38

39 quetur vobis domus veſtra deſerta. ‡ Dico
enim vobis,non me videbitis àmodo donec
dicatis,Benedictus qui venit in nomine Do-
mini.

CAP. XXIIII.

1 ET egreſſus Ieſus de tẽplo,ibat. Et acceſ- Mar.13.a.1
A ſerunt diſcipuli eius vt oſtenderent ei Luc.21.b.5.
2 ædificationes tẽpli. ‡Ipſe autẽ reſpondẽs di-
xit illis,Videtis hæc omnia? Amen dico vo-
bis,nõ relinquetur hic lapis ſuper lapidẽ qui
3 nõ deſtruatur.‡‖Sedente autẽ eo ſuper Mõ- Luc.19.g.44
tem oliueti , acceſſerunt ad eũ diſcipuli ſe-
cretò,dicẽtes,Dic nobis,quando hæc erunt?
& quod ſignũ aduẽtus tui , & cõſummatio-
4 nis ſeculi? ‡ ‖Et reſpondens Ieſus, dixit eis, Ephe.5.b.6.
5 Videte nequis vos ſeducat.‡multi enim ve- Col.2.d.18.
niẽt in nomine meo,dicẽtes, Ego ſum Chri
6 ſtus:& multos ſeducẽt:‡Audituri enim eſtis
prælia & opiniones præliorũ.Videte ne tur-
bemini;oportet enim hæc fieri:ſed nondum
7 eſt finis. ‡cõſurget enim gens in gentẽ & re-
gnũ in regnũ:& erunt peſtilentiæ, & fames,
8 & terræmotus per loca. ‡ hæc autẽ omnia,
9 initia ſunt dolorũ.‡‖Tũc tradent vos in tri- Ioh.15.c.20
bulationẽ,& occident vos: & eritis odio om & 16.a.2.
10 nibus gẽtibus propter nomen meũ. ‡ Et tũc Sup.10.c.17
B ſcandalizabuntur multi:& inuicem tradent Luc.21.c.13
11 & odio habebunt inuicẽ.‡Et multi pſeudo-
12 prophetæ ſurgent:& ſeducent multos. ‡ Et
quoniã abũdabit iniquitas:refrigeſcet chari
13 tas multorũ.‡qui autẽ perſeuerauerit vſque
14 in finẽ,hic ſaluus erit.‡Et prædicabitur hoc
Euangelium regni in vniuerſo orbe in teſti-
monium omnibus gẽtibus. & tunc veniet con
15 ſummatio.‖‡Cùm ergo videritis abomina-
tionẽ deſolationis, quæ dicta eſt ‖ à Daniele Mar.13.b.14
propheta,ſtantẽ in loco ſancto(qui legit in- Luc.21.d.20
16 telligat) ‡tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant ad Dan.9.g.27.
17 mõtes:‡& qui in tecto, nõ deſcendat tollere
18 aliquid de domo ſua:‡& qui in agro,nõ re-
19 uertatur tollere tunicã ſuã. ‡ Væ autẽ præ-
20 gnãtibus & nutriẽtibus in illis dieb*. ‡Ora-
te autẽ, vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel
21 ‖ſabbatho.‡erit enim tũc tribulatio magna Act.1.b.12.
qualis non fuit ab initio mundi vſque mo-
22 dò,neque fiet. ‡Et niſi breuiati fuiſſent dies
illi,non fieret ſalua omnis caro: ſed propter
23 electos breuiabũtur dies illi. ‡‖Tunc ſi quis Mar.13.c.21
vobis dixerit,Ecce hic eſt Chriſt*, aut illic: Luc.13.d.23
24 nolite credere.‡ Surgẽt enim pſeudochriſti,
& pſeudoprophetæ:& dabũt ſigna magna &
prodigia,ita vt in errorẽ inducantur (ſi fieri
25 poteſt) etiã electi.‡Ecce prædixi vobis . ‡Si
26 ergo dixerint vobis,Ecce in deſerto eſt: no-
lite exire:ecce in penetralib*:nolite credere,
27 ‡Sicut enim fulgur exit ab Oriẽte, & paret
C vſq; in Occidentem: ita erit & aduentus fi-
28 lij hominis. ‡ ‖Vbicunque fuerit corpus,il- Luc.17.g.37
29 lic congregabuntur & aquilę. ‡‖Statim au- Mar.13.a.4
tem poſt tribulationem dierum illorum ſol Luc.21.e.15
obſcurabitur,& luna nõ dabit lumen ſuũ,& Eze.32.b.7.
ſtellæ cadent de cælo , & virtutes cælorum Iſai.13.b.10
30 commouebuntur: ‡ & tunc parebit ſignũ fi- Ioel 2.g.31.
lij hominis in cælo.& tunc plangent omnes & 3.c.15.
tribus terræ:& videbunt filium hominis ve Apo.1.b.8.
nientem in nubibus cæli cũ virtute multa 1.Cor.15.g.
31 & maieſtate.‡ ‖Et mittet angelos ſuos cum 51.
tuba , & voce magna: & congregabunt
electos,

electos eius à quatuor vẽtis, à ſummis cælo-
rũ vſq; ad terminos eorũ. ‡Ab arbore autẽ 32
fici diſcite parabolã. cùm iã ramus eius te-
ner fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt
æſtas: ‡ita & vos, cùm videritis hæc omnia, 33
ſcitote quia prope eſt in ianuis. ‡ Amẽ dico 34
vobis, quia nõ præteribit generatio hæc do-
Mar.13.d.31 nec omnia hæc fiant.‖‡Cælũ & terra tranſi 35
bunt: verba autem mea nõ præteribũt. ‡De 36
die autem illa & hora nemo ſcit, neq; angeli
Luc.17.f.26. cælorũ, niſi ſolus pater. ‡‖Sicut autẽ in die- 37
bus Noë: ita erit & aduentus filij hominis. D
Gen 7. b.5. ‡‖ ſicut enim erant in diebus ante diluuiũ 38
1.Pet.3.d.20 comedentes & bibentes, nubentes & nuptui
tradentes, vſq; ad eũ diẽ quo intrauit Noë in
arcã, ‡ & nõ cognouerunt donec venit di- 39
luuiũ, & tulit omnes: ita erit & aduẽtus fi-
Luc.17.g.36 lij hominis. ‡‖Tunc duo erũt in agro: vnus 40
aſſumetur, & vnus relinquetur. ‡duæ molẽ- 41
tes in mola: vna aſſumetur, & vna relinque-
* duo in le- tur.* ‡‖Vigilate ergo, quia neſcitis qua ho- 42
cto: vnus aſ- ra Dñs veſter venturus ſit. ‡‖Illud autẽ ſcito- 43
ſumetur, & te, ‖quoniã ſi ſciret paterfamiliâs qua hora
vnus relin- fur venturus eſſet, vigilaret vtiq;, & nõ ſine-
quetur. ret perfodi domũ ſuã. ‡ Ideò & vos eſtote 44
1.Th.5.d.12 parati: quia qua neſcitis hora filius hominis
Mar.13.d.32 vẽturus eſt. ‡‖Quis, putas, eſt fidelis ſeruus 45
Luc.12.e.39 & prudens, quẽ conſtituit dominus ſuus ſu-
Luc.12.e.42. per familiã ſuã, vt det illis cibũ in tempore?
Apo.16.c.15 ‡‖Beatus ille ſeruus, quẽ, cùm venerit domi 46
nus eius, inuenerit ſic facientẽ. ‡ amen dico 47
vobis, quoniã ſuper omnia bona ſua conſti-
tuet eũ. ‡Si autẽ dixerit malus ſeruus ille in 48
corde ſuo, Morã facit dominus meus venire:
‡& cœperit percutere conſeruos ſuos, man- 49
ducet autẽ & bibat cũ ebrioſis: ‡ veniet do- 50
minus ſerui illius in die qua non ſperat, &
hora qua ignorat, ‡& diuidet eũ, partemque 51
Sup.13.f.42 eius ponet cum hypocritis. ‖illic erit fletus
Inf.25.c.30. & ſtridor dentium.

CAP. XXV.

TVnc ſimile erit regnum cælorũ decẽ 1
virginibus: quæ accipientes lampades A
ſuas exierunt obuiã ſpõſo & ſpõſæ. ‡Quinq; 2
autem ex eis erant fatuæ, & quinque pru-
dentes: ‡ſed quinque fatuæ, acceptis lampa- 3
dibus, non ſumpſerunt oleum ſecum: ‡pru- 4
dentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis
cum lampadibus. ‡ Moram autem faciente 5
ſponſo, dormitauerunt omnes & dormierũt.
‡Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce 6
ſponſus venit, exite obuiam ei. ‡Tunc ſurre- 7
xerunt omnes virgines illæ: & ornauerunt
lampades ſuas. ‡Fatuæ autem ſapientibus di 8
xerunt, Date nobis de oleo veſtro: quia lam
pades noſtræ extinguuntur. ‡Reſponderunt 9
prudentes, dicentes, Ne fortè nõ ſufficiat no
bis & vobis, ite potius ad vendẽtes: & emite
vobis. ‡Dũ autẽ irent emere, venit ſponſus: 10
& quæ paratæ erant, intrauerũt cũ eo ad nu-
ptias, & clauſa eſt ianua. ‡Nouiſsimè verò 11
veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domi
ne, Domine, aperi nobis. ‡At ille reſpondẽs, 12
Mar.13.d.33 ait, Amen dico vobis, neſcio vos. ‡‖Vigilate 13
Sup.24.e.42. itaque, quia neſcitis diem neq; horam. ‡‖Si- 14
Luc.19.b.12. cut enim homo peregrè proficiſcens, voca- B
uit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
‡Et vni dedit quinq; talenta, alij autẽ duo, 15
alij verò vnum, vnicuique ſecundùm pro-
16 priã virtutẽ: & profectus eſt ſtatim. ‡ Abijt
autem qui quinque talenta acceperat, & ope
ratus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17 ‡Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt
18 alia duo. ‡Qui autẽ vnum acceperat, abiens
fodit in terram, & abſcondit pecuniam do-
19 mini ſui. ‡ Poſt multum verò tẽporis venit
dominus ſeruorum illorum, & poſuit ratio-
20 nem cum eis. ‡Et accedens qui quinque ta-
lenta acceperat, obtulit alia quinque talẽta,
dicens, Domine, quinque talenta tradidiſti
mihi: ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.
21 ‡Ait illi dominus eius, Euge ſerue bone &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituã: intra in gaudiũ domini
22 tui. ‡Acceſsit autem, & qui duo talenta acce
G perat, & ait, Domine, duo talenta tradidiſti
23 mihi: ecce alia duo lucratus ſum. ‡Ait illi do
minus eius, Euge ſerue bone & fidelis, quia
ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te cõ-
24 ſtituam: intra in gaudium domini tui. ‡Ac-
cedens autẽ & qui vnum talentum accepe-
rat: ait, Domine, ſcio quia homo durus es,
metis vbi non ſeminaſti, & cõgregas, vbi nõ
25 ſparſiſti: ‡& timens abij, & abſcondi talentũ
26 tuũ in terra: ecce habes quod tuum eſt. ‡Re-
ſpondens autem dominus eius, dixit ei, Ser-
ue male, & piger, ſciebas quia meto vbi non
27 ſemino, & congrego vbi non ſparſi: ‡ opor-
tuit ergo te committere pecuniam meã nu-
mulariis, & veniens ego recepiſſem vtique
28 quod meum eſt cum vſura. ‡Tollite itaque
ab eo talentum, & date ei qui habet decem
29 talenta. ‡‖omni enim habenti dabitur, & a- Sup.13.b.12.
bundabit: ei autem qui non habet, & quod Mar.4.c.25.
30 videtur habere, auferetur ab eo. ‡Et inutilẽ Luc.8.c.18.
ſeruum eiicite in tenebras exteriores. ‖Illic & 19.d.26.
31 erit fletus & ſtridor dentium. ‡Cùm autem Sup.8.b.12.
venerit filius hominis in maieſtate ſua, & & 22.b.13.
omnes angeli cum eo, tũc ſedebit ſuper ſedẽ
32 maieſtatis ſuæ: ‡& congregabuntur ante eũ
omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem,
33 ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis: ‡ & ſta-
tuet oues quidem à dextris ſuis, hœdos au-
34 tem à ſiniſtris. ‡Tunc dicet rex his qui à de-
xtris eius erũt, Venite benedicti patris mei,
D poſsidete paratum vobis regnum à conſtitu
35 tione mundi. ‡‖eſuriui enim: & dediſtis mi Eſai.58.b.7.
hi manducare. ſitiui: & dediſtis mihi bibere. Eze.18.b.7.
36 hoſpes eram: & collegiſtis me. ‡ nudus: & Eccl.7.d.39.
operuiſtis me. ‖infirmus: & viſitaſtis me. in
37 carcere eram: & veniſtis ad me. ‡Tunc reſpõ
debunt ei iuſti, dicentes, Domine, quando te
vidimus eſurientẽ, & pauimus: ſitientem, &
38 dedimus tibi potum? ‡quando autẽ te vidi-
mus hoſpitẽ, & collegimus te? aut nudum,
39 & cooperuimus te? ‡aut quando te vidimus
infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?
40 ‡Et reſpondens rex, dicet illis, Amen dico
vobis, quandiu feciſtis vni ex his fratribus
41 meis minimis, mihi feciſtis. ‡ Tunc dicet & Pſal.6.b.9.
his qui à ſiniſtris erunt, ‖Diſcedite à me ma Sup.7.c.23.
ledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Luc.13.f.27.
42 diabolo & angelis eius. ‡eſuriui enim: & nõ
dediſtis mihi manducare. ſitiui: & non dedi-
43 ſtis mihi potũ. ‡ hoſpes eram, & non colle-
giſtis

giſtis me: nudus, & noo operuiſtis me. infir-
mus, & in carcere: & noo viſitaſtis me. ‡Tūc 44
reſpondebunt ei & ipſi, dicentes, Domine,
quando te vidimus eſurientem, aut ſitien-
tem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmū,
aut in carcere: & non miniſtrauimus tibi?
‡Tunc reſpondebit illis dicens, Amen dico 45
vobis, quamdiu non feciſtis vni de minori-
Ioh.5.e.25. bus his, nec mihi feciſtis. ‡ ‖Et ibunt hi in 46
Dan.12.a.2 ſupplicium æternum: iuſti autem, in vitam
æternam.

## CAP. XXVI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus 1
ſermones hos omnes: dixit diſcipulis A
Mar.14.a.1. ſuis, ‡‖Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, 2
Luc.22.a.1. & filius hominis tradetur vt crucifigatur.
‡Tunc congregati ſunt principes ſacerdotū 3
& ſeniores populi in atrium principis ſacer
dotū, qui dicebatur Caiphas: ‡ & conſilium 4
fecerūt vt Ieſum dolo tenerent, & occiderēt.
‡Dicebant autem, Non in die feſto, ne fortè 5
Ioh.11.a.3. tumultus fieret in populo. ‡‖Cū autē Ieſus 6
& 12.a.3. eſſet in Bethania in domo Simônis Leproſi,
Mar.14.a.3 ‡acceſsit ad eū mulier habens alabaſtrū vn- 7
guenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius
recūbentis. ‡Vidētes autē diſcipuli, indigna- 8
ti ſunt dicētes, Vt quid perditio hæc? ‡potuit 9
enim iſtud vænundari multo, & dari paupe
ribus. ‡Sciens autē Ieſus, ait illis, Quid mo- 10
leſti eſtis huic mulieri? op⁹ enim bonū ope-
Deu.15.b.11 rata eſt in me. ‡‖nā ſemper pauperes habetis 11
*habebitis vobiſcū: me autē nō ſemper *habetis'. ‡Mit 12
tens enim hæc vnguētū hoc in corpus meū
ad ſepeliendū me, fecit. ‡ Amen dico vobis, 13
vbicunq; prædicatū fuerit hoc euangeliū in
toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in
Mar.14.b.10 memoriā eius. ‡‖Tunc abiit vnus de duode 14
Luc.22.a.3 cim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad prin B
cipes ſacerdotū: ‡& ait illis, Quid vultis mi- 15
hi dare, & ego vobis eū tradā? At illi conſti-
tuerunt ei triginta argenteos. ‡ Et exinde 16
Mar.14.b.12 quærebat oportunitatē vt eū traderet. ‡‖Pri 17
Luc.22.a.7. ma autem die Azymorū acceſſerunt diſci-
*5. puli ad Ieſum, dicentes, Vbi vis paremus ti-
bi comedere Paſcha? ‡ At Ieſus dixit, Ite in 18
ciuitatē ad quendā: & dicite ei, Magiſter di-
cit, Tēpus meū prope eſt, apud te facio Paſ-
cha cū diſcipulis meis. ‡Et fecerūt diſcipuli 19
ſicut cōſtituit illis Ieſus: & parauerunt Paſ-
Mar.14.b.17 cha. ‡‖Veſpere autē facto, diſcumbebat cum 20
Luc.22.b.14 duodecim diſcipulis ſuis. ‡‖Et edentibus il- 21
Ioh.13.c.21. lis, dixit, Amen dico vobis quia vnus veſtrū
me traditurus eſt. ‡Et contriſtati valde, cœ- 22
perunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Do
mine? ‡At ipſe reſpondens, ait, Qui intingit 23
mecū manu in paropſide, hic me tradet. ‡Fi- 24
Pſ.40.b.10. lius quidē hominis vadit, ‖ ſicut ſcriptū eſt C
de illo: væ autē homini illi, per quē filius ho
*traditur 2. minis *tradetur': bonū erat ei, ſi natus non
fuiſſet homo ille. ‡ Reſpondens autē Iudas 25
qui tradidit eū, dixit, Nunquid ego ſum rab-
1.Co.11.e.24 bi? Ait illi, Tu dixiſti. ‡ ‖ Cœnantibus autē 26
eis accepit Ieſus panē, & benedixit, ac fre-
git: deditq; diſcipulis ſuis, & ait, Accipite, &
comedite: hoc eſt corpus meū. ‡Et accipiēs 27
calicē, gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibi-
te ex hoc omnes. ‡Hic eſt enim ſāguis meus 28
noui teſtamēti, qui pro multis effundetur in
29 remiſsionem peccatorum. ‡Dico autem vo-
bis, nō bibam àmodo de hoc genimine vitis
vſq; in diē illum, cùm illud bibam vobiſcū
30 nouum in regno patris mei. ‡ Et hymno di-
31 cto, exierunt in mōtem oliueti. ‡Tunc dicit
illis Ieſus, ‖Omnes vos ſcādalum patiemini Mar.14.e.27
in me, in iſta nocte. Scriptū eſt enim, ‖Per- Ioh.16.b.32.
cutiā paſtorem & diſpergentur oues gregis. Zach.13.b.7.
32 ‡‖Poſtquàm autē reſurrexero, præcedā vos Mar.14.c.28
33 in Galilæam. ‡Reſpōdens autem Petrus, ait & 16. b.7.
illi, Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te,
34 ego nunquam ſcandalizabor. ‡Ait illi Ieſus,
Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam
35 gallus cantet, ter me negabis. ‡ ‖Ait illi Pe- Ioh.13.d.38.
trus, Etiā ſi oportuerit me mori tecum, non
te negabo. Similiter & oēs diſcipuli dixe-
36 runt. ‡ ‖Tunc venit Ieſus cū illis in villam Mar.14.d.32
D quæ dicitur Geth-ſemani: & dixit diſcipulis Luc.22.d.39
ſuis, Sedete hic donec vadam illuc, & orem.
37 ‡Et aſſumpto Petro & duobus filiis Zebe-
38 dæi, cœpit cōtriſtari & mœſtus eſſe. ‡Tunc
ait illis, Triſtis eſt anima mea vſque ad mor
39 tem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum. ‡ Et
progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuā,
orans, & dicens, Pater mi, ſi poſsibile eſt,
tranſeat à me calix iſte. veruntamen non ſi-
40 cut ego volo ſed ſicut tu. ‡Et venit ad diſci-
pulos ſuos, & inuenit eos dormiētes: & dicit
Petro, Sic? non potuiſtis vna hora vigilare
41 mecum? ‡ Vigilate, & orate vt non intretis
in tentationem. Spiritus quidem promptus
42 eſt, caro autem infirma. ‡ Iterum ſecundò
abiit: & orauit dicens, Pater mi, ſi nō poteſt
hic calix tranſire niſi bibā illum: fiat volun-
43 tas tua. ‡Et venit iterum, & inuenit eos dor
mientes. erant enim oculi eorum grauati.
44 ‡Et relictis illis, iterum abiit: & orauit ter-
45 tiò, eundem ſermonem dicens. ‡Tunc venit
ad diſcipulos ſuos, & dicit illis, Dormite iā,
& requieſcite: ecce appropinquauit hora, &
filius hominis tradetur in manus peccato-
46 rum. ‡Surgite eamus: ecce *appropinquauit' *appropin-
47 qui me *tradet'. ‡‖Adhuc eo loquente, ecce quabit
E Iudas vnus de duodecim venit, & cū eo tur- *tradit 5.
ba multa cū gladiis & fuſtibus, miſsi à prin- Mar.14.e.43
cipibus ſacerdotum & ſenioribus populi. Luc.22.e.47
48 ‡Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignū, Ioh.18.a.3.
dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe
49 eſt, tenete eum. ‡ Et confeſtim accedens ad
Ieſum, dixit, Aue rabbi. Et oſculatus eſt eū.
50 ‡Dixitq; illi Ieſus, Amice, ad quid veniſti?
Tunc acceſſerūt, & manus iniecerunt in Ie-
51 ſum: & tenuerūt eum. ‡ Et ecce vnus ex his
qui erant cum Ieſu, extendens manum, exe-
mit gladium ſuū: & percutiens ſeruum prin
cipis ſacerdotum amputauit auriculā eius.
52 ‡Tunc ait illi Ieſus, Conuerte gladium tuū
in locū ſuum. ‖ omnes enim qui acceperint Gen.9.a.6.
53 gladium, gladio peribunt. ‡ An putas quia Apo.13.c.10.
non poſſum *rogare patrem meum: & exhi- *modò 2.
bebit mihi *modò' pluſquàm duodecim le- *.2.
54 giones angelorum? ‡Quomodo ergo imple-
55 buntur ‖ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? ‡In Iſa.53.c.10.
F illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquam ad la-
tronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus com-
prehendere me: quotidie apud vos ſedebam
56 docens in templo: & nō me tenuiſtis. ‡ Hoc

Sup.e.31. autem totum factũ eſt, ‖ vt adimplerentur
Mar.14.e.53 ſcripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli om F
Luc.22.f.54 nes, ‖relicto eo fugerunt. ‡ At illi tenentes 57
Ioh.18.d.24 Ieſum, duxerunt ad Caipham principẽ ſacer
dotũ, vbi Scribæ, & ſeniores conuenerãt. ‡Pe 58
trus autẽ ſequebatur eũ à longè, vſq; in atriũ
principis ſacerdotũ. Et ingreſſus intrò, ſede-
[a]Princeps. bat cũ miniſtris: vt videret finẽ. ‡ ‖[a]Princi- 59
Mar.14.f.55 pes autẽ ſacerdotũ & omne conſiliũ quære-
bant falſum teſtimonium contra Ieſum, vt
eũ morti traderent: ‡& non inuenerunt, cũ 60
multi falſi teſtes acceſsiſſent. Nouiſsimè au-
tem venerunt duo falſi teſtes: ‡& dixerunt, 61
Hic dixit, ‖ Poſſum deſtruere templũ Dei,
Ioh.2.d.19. & poſt triduũ reædificare illud. ‡Et ſurgens 62
princeps ſacerdotũ, ait illi, Nihil reſpondes
ad ea quæ iſti aduerſum te teſtificantur? ‡Ie- 63
ſus autẽ tacebat. Et princeps ſacerdotũ ait
illi: Adiuro te per Deũ viuum, vt dicas no-
bis ſi tu es Chriſtus filius Dei. ‡Dicit illi Ie- 64
ſus, Tu dixiſti. veruntamen dico vobis ámo
Sup.26 d.27 do videbitis ‖filiũ hominis ſedentẽ à dextris
1.Theſ.4. virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.
d.14. ‡ Tunc princeps ſacerdotũ ſcidit veſtimenta 65
Ro.14.b.10 ſua, dicens, Blaſphemauit: quid adhuc ege- G
mus teſtibus? ecce, nũc audiſtis blaſphemiã:
‡quid vobis videtur? At illi reſpõdentes di- 66
Iſa.50.b.6. xerunt, Reus eſt mortis. ‡‖Tunc expuerũt in 67
Mar.14.g. faciẽ eius: & colaphis eũ ceciderunt, alij autẽ
65. palmas in faciẽ eius dederunt, ‡dicẽtes, Pro- 68
phetiza nobis Chriſte: quis eſt qui te per-
Luc.22.f.55 cuſsit? ‡ Petrus verò ſedebat foris, in atrio: 69
Ioh.18.d.25 & acceſsit ad eũ vna ancilla, dicens, Et tu cũ
Ieſu Galilæo eras. ‡At ille negauit corã om 70
nibus, dicens, Neſcio quid dicis. ‡Exeunte 71
autẽ illo ianuã, vidit eũ alia[a] ancilla[a]: & ait
[a].3. his qui erant ibi, Et hic erat cũ Ieſu Nazare
no. ‡Et iterũ negauit cum iuramento, Quia 72
non noui hominẽ. ‡Et poſt puſillum acceſ- 73
ſerunt qui ſtabant: & dixerunt Petro, Verè
& tu ex illis es: nã & loquela tua manifeſtũ
te facit. ‡Tũc cœpit deteſtari & iurare quia 74
non nouiſſet hominẽ. Et continuò gallus cã-
tauit. ‡ Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu 75
quod dixerat, Priùs quàm gallus cantet, ter
me negabis. Et egreſſus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

Mane autẽ facto conſiliũ inierunt om- 1
nes principes ſacerdotum & ſeniores A
populi aduerſus Ieſum, vt eũ morti traderẽt.
Mar.15.b.16 ‡Et vinctum ‖adduxerũt eum, & tradiderũt 2
Lu.22.g.61. Pontio Pilato præſidi. ‡ Tunc videns Iudas 3
Luc.23.a.1. qui eũ tradidit quòd damnatus eſſet: pœni-
Ioh.18.c.28. tentia ductus, retulit triginta argẽteos prin-
cipibus ſacerdotũ & ſenioribus, ‡dicẽs, Pec- 4
caui, tradens ſanguinẽ iuſtũ. At illi dixerũt,
Quid ad nos? tu videris. ‡Et proiectis argen 5
Act.1.c.18. teis in tẽplo, receſsit: & abiens, ‖laqueo ſe
ſuſpẽdit. ‡Principes autẽ ſacerdotũ acceptis 6
argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in
corbonã: quia pretiũ ſanguinis eſt. ‡Cõſilio 7
autẽ inito emerunt ex illis agrũ figuli, in ſe-
pulturã peregrinorũ. ‡ Propter hoc vocatus 8
Act.1.c.19. eſt ager ille, ‖Haceldama, hoc eſt, ager ſan-
guinis, vſq; in hodiernũ diẽ. ‡Tunc imple- 9
tum eſt quod dictũ eſt per Ieremiã prophe- B
Zac.11.d.12. tam, dicentẽ, ‖Et acceperunt triginta argen-
teos pretium appretiati quẽ appretiauerunt
10 à filiis Iſrael: ‡& dederunt eos in agrum fi-
11 guli, ſicut conſtituit mihi Dominus. ‡ Ieſus Mar.15.a.2.
autem ſtetit ante præſidẽ, & interrogauit eũ Luc.23.a.3.
præſes, dicens, Tu es Rex Iudæorũ? Dicit illi Ioh.18.f.33.
12 Ieſus, Tu dicis. ‡Et cùm accuſaretur à prin-
cipibus ſacerdotũ & ſenioribus, nihil reſpõ
13 dit. ‡Tunc dicit illi Pilatus, Nõ audis quan-
14 ta aduerſum te dicunt teſtimonia? ‡Et non
reſpondit ei ad vllũ verbũ: ita vt miraretur
15 præſes vehementer. ‡Per diẽ autem ſolennẽ
conſueuerat præſes populo dimittere vnum
16 vinctum quẽ voluiſſent. ‡ habebat autẽ tũc
17 vinctũ inſignẽ, qui dicebatur Barabbas. ‡Cõ
gregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quẽ vultis
dimittã vobis: Barabbã, an Ieſum qui dici-
18 tur Chriſtus? ‡Sciebat enim quod per inui-
19 diam tradidiſſent eũ. ‡Sedente autẽ illo pro
C tribunali, miſit ad eũ vxor eius, dicens, Ni-
hil tibi & iuſto illi. multa enim paſſa ſum
20 hodie per viſum propter eũ. ‡‖Principes au- Mar.15.b.11
tem ſacerdotũ & ſeniores perſuaſerunt po- Luc.23.c.18.
pulis vt peterent Barabbã; Ieſum vero per- Ioh.18.g.40.
21 derent. ‡Reſpondens autem præſes, ait illis, Act.3.c.14.
Quẽ vultis vobis de duobus dimitti? At illi
22 dixerunt, Barabbã. ‡Dicit illis Pilatus, Quid
igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus?
23 ‡Dicũt omnes, Crucifigatur. Ait illis præſes,
Quid enim mali fecit? At illi magis clama-
24 bant, dicentes, Crucifigatur. ‡Videns autem
Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tu-
multus fieret: accepta aqua, lauit manus co-
ram populo, dicens, Innocens ego ſum à ſan
25 guine iuſti huius: vos videritis. ‡ Et reſpon-
dens vniuerſus populus, dixit, Sanguis eius
26 ſuper nos, & ſuper filios noſtros. ‡Tunc di-
miſit illis Barabbã: Ieſum autẽ flagellatum
27 tradidit eis vt crucifigeretur. ‡Tunc milites
D præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætoriũ, ‖cõ Mar.15.b.16
28 gregauerunt ad eũ vniuerſam cohortẽ: ‡ & Ioh.19.a.2.
exuentes eũ, chlamydẽ coccineã circundede-
29 runt ei, ‡& plectẽtes coronã de ſpinis, poſue-
rũt ſuper caput eius, & arundinẽ in dextera
eius. Et genu flexo ante eũ, illudebant ei, di-
30 centes, Aue rex Iudæorũ. ‡Et expuentes in
eũ, acceperunt arundinẽ & percutiebant ca-
31 put eius. ‡Et poſtquã illuſerunt ei, exuerunt
eũ chlamydem: & induerunt eũ veſtimentis
32 eius, & duxerunt eũ vt crucifigerent. ‡‖Ex- Mar.15.b.21
euntes autem inuenerunt hominẽ Cyrenæũ, Luc.23.d.26
nomine Simonẽ: hunc angariauerunt vt tol Mar.15.b.22
33 leret crucẽ eius. ‡ ‖Et venerunt in locũ qui Luc.23.e.33.
dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus. Ioh.19.c.17.
34 ‡Et dederunt ei vinum bibere cũ felle mi-
35 ſtum. Et cũ guſtaſſet, noluit bibere. ‡‖Poſt- Mar.15.c.24
quàm autẽ crucifixerunt eũ, diuiſerunt ve- Luc.23.e.34
ſtimenta eius, ſortẽ mittentes: [a] vt imple- Ioh.19.c.23.
tur quod dictũ eſt per Prophetã dicentem, [a].15.
‖Diuiſerunt ſibi veſtimẽta mea: & ſuper ve- Pſal.21.c.19
36 ſtem meã miſerunt ſortẽ. ‡Et ſedentes ſer- Ioh.19.c.24.
37 uabant eũ. ‡Et impoſuerũt ſuper caput eius
E cauſam ipſius ſcriptã: HIC EST IE-
38 SVS REX IVDAEORVM. ‡ Tunc
crucifixi ſunt cũ eo duo latrones: vnus à de-
39 xtris, & vnus à ſiniſtris. ‡Prætereuntes autẽ
blaſphemabant eum mouentes capita ſua: [a].2.
40 ‡& dicẽtes, ‖[a] Vah qui deſtruis tẽplũ Dei, Ioh.2.d.19.
& in-

& in triduo illud reædificas: ſalua temeti-
pſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. ‡Si- 41
militer & principes Sacerdotū illudētes cū
Scribis & ſenioribus, dicebant, ‡Alios ſaluos 42
Sap. 2. d. 18. fecit: ſeipſum nō poteſt ſaluū facere: ‖ ſi rex
Iſraël eſt, deſcēdat nūc de cruce & credimus
Pſal. 21. b. 9. ei: ‡‖ confidit in Deo: liberet nunc eum ſi 43
vult: dixit enim, Quia filius Dei ſum. ‡Idip- 44
ſum autē & latrones qui crucifixi erāt cum
eo, improperabant ei. ‡A ſexta autē hora, te- 45
nebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terrā, vſ-
que ad horā nonā. ‡Et circa horā nonā cla- 46
mauit Ieſus voce magna, dicēs, Eli, Eli, lam
Pſal. 21. a. 2. maſabacthani? hoc eſt, ‖ Deus meus, Deus
meus, vt quid dereliquiſti me? ‡Quidā autē 47
illic ſtantes & audientes, dicebant, Eliā vo-
cat iſte. ‡ Et continuo currens vnus ex eis, 48
Pſal. 68. e. 21 acceptā ſpongiā impleuit ‖ aceto: & impo- F
ſuit arundini, & dabat ei bibere. ‡Cæteri ve- 49
rò dicebant, Sine videamus an veniat Elias
liberans eū. ‡Ieſus autē iterū clamans voce 50
2. Par. 3. d. 14 magna, emiſit ſpiritū. ‡Et ecce ‖ velū templi 51
ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo vſque
deorſum. & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ
ſunt, ‡& monumenta aperta ſunt: & multa 52
corpora ſanctorū qui dormierant, ſurrexe-
runt. ‡Et exeuntes de monumentis poſt re- 53
ſurrectionē eius, venerūt in ſanctā ciuitatē:
& apparuerunt multis. ‡Centurio autem & 54
qui cū eo erant cuſtodientes Ieſum, viſo ter-
ræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valde
Mar. 15. d. 40. dicentes, Verè filius Dei erat iſte. ‡‖ Erāt au- 55
tem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ
erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei: ‡in- 56
ter quas erat Maria Magdalene, & Maria Ia-
cobi & Ioſeph mater, & mater filiorū Zebe
Mar. 15. d. 42 dæi. ‡Cùm autē ſerò factū eſſet, venit quidā 57
Luc. 23. g. 50 homo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph, G
Ioh. 19. g. 38. qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu. ‡hic acceſſit 58
ad Pilatū, & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus
iuſsit reddi corpus. ‡Et accepto corpore, Io- 59
ſeph inuoluit illud in ſindone mūda. ‡& po- 60
ſuit illud in monumēto ſuo nouo quod ex-
ciderat in petra. Et aduoluit ſaxū magnum
ad oſtiū monumenti, & abiit. ‡Erat autē ibi 61
Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes
contra ſepulchrū. ‡ Altera autē die, quæ eſt 62
poſt Paraſcēuen, cōuenerunt principes ſacer
dotū, & Pharisæi ad Pilatū, ‡dicentes, Domi 63
ne, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit
adhuc viuens, Poſt tres dies reſurgā. ‡ Iube 64
ergo cuſtodiri ſepulchrum vſq; in diem ter
tium: ne fortè veniant diſcipuli eius, & fu-
rentur eū, & dicant plebi, Surrexit à mor-
tuis: & erit nouiſsimus error peior priore.
‡Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiā, ite, cu- 65
ſtodite ſicut ſcitis. ‡Illi autem abeuntes, mu 66
nierunt ſepulchrū: ſignantes lapidem, cum
cuſtodibus.

CAP. XXVIII.

Mar. 16. b. 6 VEſpere autem ſabbathi quæ luceſcit in 1
Ioh. 20. a. 1. prima ſabbathi, venit Maria Magdale A
ne, & altera Maria videre ſepulchrū. ‡Et ec- 2
ce terræmotus factus eſt magnus. Angelus
enim Domini deſcēdit de cælo: & accedēs,
reuoluit lapidē, & ſedebat ſuper eum: ‡erat 3
autē aſpectus eius ſicut fulgur: & *veſtimen-
tum* eius ſicut nix. ‡ Præ timore autē eius, 4
*veſtimēta.

exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut
5 mortui. ‡Reſpondēs autē angelus dixit mu-
lieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd
6 Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis. ‡ non eſt ⁻ ·ſ·
hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite, ⁻ & ' vi-
7 dete locū vbi poſitus erat Dominus. ‡Et ci-
tò euntes, dicite diſcipulis eius quia ſurre-
xit: & ecce *præcedit* vos in Galilæā. ibi eū *præcedet
8 videbitis. ecce prædixi vobis. ‡ Et exierunt
B citò de monumēto cū timore & gaudio ma
9 gno, currentes nuntiare diſcipulis eius. ‡Et
ecce Ieſus occurrit illis, dicens, Auete. Illæ
autē acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, &
10 adorauerunt eum. ‡Tunc ait illis Ieſus, No-
lite timere. ite, nuntiate fratribus meis vt
11 eant in Galilæā, ibi me videbunt. ‡ Quæ cū
C abiiſſent, ecce quidā de cuſtodibus venerūt
in ciuitatē, & nuntiauerunt principibus ſa-
12 cerdotū omnia quæ facta fuerant. ‡Et cōgre
gati cū ſenioribus, conſilio accepto, pecuniā
13 copioſam dederunt militibus, ‡dicentes, Di-
cite, Quia diſcipuli eius nocte venerunt, &
14 furati ſunt eū nobis dormiētibus. ‡Et ſi hoc
auditū fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei,
15 & ſecuros vos faciemus. ‡At illi acceptà pe-
cunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et diuul-
gatum eſt verbū iſtud apud Iudæos, vſq; in
16 hodiernū diem. ‡Vndecim autem diſcipuli
abierunt in Galilæā, in montē, vbi conſtitue
17 rat illis Ieſus. ‡Et videntes eū adorauerunt,
18 quidam autē dubitauerūt. ‡Et accedens Ie-
D ſus locutus eſt eis, dicēs, ‖ Data eſt mihi om Ioh. 17. a. 2.
19 nis poteſtas in cælo & in terra. ‡ euntes er- Heb. 2. b. 8.
go docete omnes gentes: baptizantes eos in Mar. 16. d. 15
20 nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, ‡do-
centes eos ſeruare omnia quæcunque man-
daui vobis, & ecce ego vobiſcū ſum omni-
bus diebus, vſq; ad conſummationē ſeculi.

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

## CAP. I.

1 INitium euangelij Ieſu Chriſti filij Dei.
2 ‡Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta
A (‖ Ecce ego mitto angelum meum ante fa- Mal. 3. a. 1.
ciem tuam, qui præparabit viam tuam ante
3 te) ‡‖ Vox clamantis in deſerto, Parate viam Iſa. 40. a. 3.
4 Domini, rectas facite ſemitas eius. ‡Fuit Io- Ioh. 1. c. 15.
hannes in deſerto baptizans, & prædicās ba- Luc. 3. a. 4.
ptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem pecca Matt. 3. a. 1.
5 torum. ‡‖ Et egrediebatur ad eū omnis Iu- Matt. 3. a. 5.
dææ regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi: & bapti
zabantur ab illo in Iordanis flumine confi-
6 tentes peccata ſua. ‡Et erat Iohannes veſti- Luc. 11. c. 22.
tus pilis cameli, & zona pellicea circa lum- Matt. 3. c. 12.
bos eius: & locuſtas & mel ſylueſtre edebat. Luc. 3. c. 16.
7 Et prædicabat dicēs, ‡Venit fortior me poſt Ioh. 1. d. 27.
me: cuius non ſum dignus procumbens ſol- Act. 1. a. 5.
uere corrigiam calceamentorum eius. & 2. a. 4.
8 ‡‖ Ego baptizaui vos aqua: ille verò bapti- & 11. c. 16.
9 zabit vos Spiritu ſancto. ‡Et factum eſt: in & 19. a. 4.
diebus illis ‖ venit Ieſus à Nazareth Galilææ: Mat. 3. d. 14.
10 & baptizatus eſt à Iohanne in Iordane. ‡Et
ſtatim aſcendēs de aqua, vidit cælos apertos, Luc. 3. d. 22.
‖ & Spiritū* tanquā columbā deſcendentē & *ſanctum.


manen-

Ioh.1.d.32. manentem in ipſo.‡][Et vox facta eſt de cœ 11
lis, Tu es filius meus dilectus, in te cõplacui. B
Matt.4.a.1. ‡][Et ſtatim ſpiritus expulit eum in deſertũ. 12
Luc.4.a.1. ‡Et erat in deſerto quadraginta diebus, & 13
quadraginta noctibus: & tẽtabatur à ſatana:
eratq; cũ beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.
Matt.4.b.12 ‡Poſtquàm autẽ traditus eſt Iohãnes, venit 14
Luc.4.c.14. Ieſus in Galilæã, prædicans euangeliũ regni
Ioh.4.f.43. Dei, ‡ & dicẽs, Quoniã impletũ eſt tẽpus, & 15
appropinquauit regnũ Dei: pœnitemini, &
Matt.4.c.18 credite Euangelio. ‡ ][ Et præteriens ſecus 16
Luc.5.a.2. Mare Galilææ, vidit Simonẽ & Andreã fra-
trẽ eius, mittentes retia in mare (erãt enim
piſcatores) ‡ & dixit eis Ieſus, Venite poſt 17
me, & faciã vos fieri piſcatores hominũ. ‡Et 18
protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eũ. ‡Et 19
progreſſus inde puſillũ, vidit Iacobũ Zebe-
dæi & Iohannẽ fratrẽ eius, & ipſos cõponen
tes retia in naui: ‡ & ſtatim vocauit illos. 20
Et relicto patre ſuo Zebedæo in naui cũ mer
Mat.4.b.13 cenariis, ſecuti ſunt eũ ‡][Et ingrediũtur Ca 21
Luc.4.e. 31. phernaum: & ſtatim ſabbathis ingreſſus in
Mat.5.a.d.28 ſynagogã, docebat eos. ‡][Et ſtupebant ſuper 22
doctrina eius. erat enim docẽs eos quaſi po-
Luc.4. e.32. teſtatẽ habens, & nõ ſicut Scribæ. ‡][Et erat 23
in ſynagoga eorũ homo in ſpiritu immũdo: C
& exclamauit, ‡dicẽs, Quid nobis & tibi Ie- 24
*ante tẽpus ſu Nazarene? veniſti * perdere nos? ſcio qui
ſis, Sanctus Dei. ‡ Et cõminatus eſt ei Ieſus, 25
dicẽs, Obmuteſce, & exi de homine. ‡Et di- 26
ſcerpẽs eum ſpiritus immũdus, & exclamãs
voce magna, exiit ab eo. ‡Et mirati ſunt om 27
nes: ita vt cõquirerẽt inter ſe dicẽtes, Quid-
nam eſt hoc? quænã doctrina hæc noua: quia
in poteſtate etiã ſpiritibus immundis impe-
rat, & obediunt ei? ‡Et proceſſit rumor eius 28
Matt.8.b.14 ſtatim in omnẽ regionẽ Galilææ. ‡ ][Et pro- 29
Luc.4.f.42. tinus egredientes de ſynagoga, venerunt in
domum Simõnis & Andreæ cum Iacobo &
Iohanne. ‡Decumbebat autem ſocrus Simo 30
nis febricitãs: & ſtatim dicunt ei de illa. ‡Et 31
accedens eleuauit eã apprehenſa manu eius:
& continuo dimiſit eam febris, & miniſtra-
bat eis. ‡Veſpere autem facto cum occidiſſet 32
ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes
& dæmonia habẽtes: ‡ & erat omnis ciuitas 33
congregata ad ianuam. ‡ Et curauit multos 34
Luc.4.g.41 qui vexabantur variis languoribus: ][& dæ- D
monia multa eiiciebat, & non ſinebat ea lo-
qui, quoniam ſciebant eum. ‡ Et diluculo 35
valde ſurgens, egreſſus abiit in deſertum lo-
cum: ibique orabat. ‡Et proſecutus eſt eum 36
Simon, & qui cum illo erant ‡Et cùm inue 37
niſſent eum, dixerunt ei, Quia omnes quæ-
Luc.4.g.43. runt te. ‡ ][ Et ait illis, Eamus in proximos 38
vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc
Matt.8.a.2. enim veni. ‡ Et erat prædicans in ſynagogis 39
Luc.5.c.12. eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eii-
ciens. ‡Et venit ad eum leproſus deprecans 40
eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me
mundare. ‡Ieſus autem miſertus eius, exten 41
dit manum ſuam: & tangens eũ, ait illi, Vo-
lo, Mundare. ‡Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſ- 42
ſit ab eo lepra, & mundatus eſt. ‡Et commi 43
natus eſt ei, ſtatimque eiecit illum: ‡& dicit 44
ei, Vide nemini dixeris: ſed vade oſtende te
principi ſacerdotum, & offer pro emunda-

tione tua ][quæ præcepit Moyſes, in teſtimo Leuit.14.a.3
45 nium illis. ‡ At ille egreſſus cœpit prædica-
re & diffamare ſermonẽ: ita vt iam nõ poſ- Luc.4.g.42.
ſet manifeſtè introire in ciuitatem, ][ſed fo-
ris in deſertis locis eſſet, & conueniebant ad
eum vndique.

CAP. II.

1 ET iterũ intrauit Caphernaũ poſt dies*, Matt.9.a.1.
A & auditum eſt quòd in domo eſſet, ‡& Luc.5.d.18.
2 *cõuenerunt multi, ita vt non *caperet neq; *octo
3 ad ianuam, & loquebatur eis verbũ. ‡Et ve- *cõfeſtim 2
nerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à *caperẽt 6.
4 quatuor portabatur. ‡ Et cùm non poſſent
offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectũ
vbi erat: & patefacientes ſubmiſerunt gra-
5 batum in quo paralyticus iacebat. ‡Cùm au
tem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait pa-
ralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 ‡Erant autem illic quidam de Scribis ſeden
7 tes: & cogitãtes in cordibus ſuis, ‡Quid hic
ſic loquitur? blaſphemat. ][Quis poteſt demit Iob.14.a.4.
8 tere peccata, niſi ſolus Deus? ‡ Quo ſtatim Iſa.43.d.25.
cognito, Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent
intra ſe, dicit illis, Quid iſta cogitatis in cor
9 dibus veſtris? ‡Quid eſt facilius, dicere pa-
B ralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dice-
re, Surge, tolle grabâtum tuum & ambula?
10 ‡Vt autem ſciatis quia filius hominis habet
poteſtatẽ in terra dimittẽdi peccata (ait pa-
11 ralytico) ‡ tibi dico, Surge, tolle grabâtum
12 tuum, & vade in domum tuam. ‡ Et ſtatim
ſurrexit ille: & ſublato grabâto abiit coram
omnibus, ita vt mirarentur omnes, & hono
rificarent Deum, dicentes, quia nũquam ſic
13 vidimus. ‡Et egreſſus eſt rurſus ad mare: om
niſque turba veniebat ad eũ, & docebat eos.
14 ‡][Et cùm præteriret, vidit *Leui Alphæi ſe- Matt.9.a.9.
dentem ad teloniũ: & ait illi, Sequere me. Luc.5.e.27.
15 Et ſurgens ſecutus eſt eũ. ‡Et factũ eſt: cùm *Leuin.9.
accũberet in domo illius, multi publicani &
peccatores ſimul diſcumbebant cum Ieſu &
diſcipulis eius. erant enim multi qui & ſe-
16 quebantur eũ. ‡Et Scribæ & Phariſæi viden-
tes quia manducaret cum publicanis & pec-
catoribus, dicebãt diſcipulis eius, Quare cũ
publicanis & peccatoribus mãducat & bibit
17 magiſter veſter? ‡ Hoc audito Ieſus ait .6.
C illis, Nõ neceſſe habent ſani medico: ſed qui 2.Ti.1.c.15.
malè habent. ][non enim veni vocare iuſtos, Mat.9.b.13.
18 ſed peccatores. ‡Et erãt diſcipuli Iohãnis & Luc.5.f.32.
Phariſæi ieiunãtes: & veniunt, & dicunt illi,
Quare diſcipuli Iohãnis & Phariſæorũ ieiu-
19 nant: tui autẽ diſcipuli non ieiunant? ‡Et ait
illis Ieſus, Nunquid poſſunt filij nuptiarum
quãdiu ſponſus cũ illis eſt, ieiunare? Quanto
tempore habent ſecum ſponſum, nõ poſſunt
20 ieiunare. ‡][Veniẽt autẽ dies cùm auferetur Mat.9.b.15.
ab eis ſpõſus: & tunc ieiunabũt in illis die- Luc.5.g.35.
21 bus. ‡Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit
veſtimẽto veteri: alioquin aufert ſupplemẽ-
22 tum nouũ à veteri, & maior ſciſſura fit. ‡Et
nemo mittit vinũ nouum in vtres veteres:
alioquin dirumpit vinũ vtres, & vinum ef-
D funderetur, & vtres peribunt. ſed vinũ nouum
23 in vtres nouos mitti debet. ‡][Et factum eſt Mat.12.a.1
iterũ cũ ſabbathis ambularet per ſata, & diſ- Luc.6.a.1.
cipuli eius cœperũt progredi & vellere ſpi-
24 cas. ‡Phariſæi autem dicebant ei, Ecce, quid

faciunt

*diſcipuli ſui. faciunt *ſabbathis quod nõ licet? ‡ Et ait il- 25
lis, ‖ Nunquam legiſtis quid fecerit Dauid,
1.Re.21.b.6. quando neceſsitatem habuit & eſuriit ipſe
& qui cum eo erant? ‡quomodo introiuit in 26
domum Dei ſub Abiathar principis ſacerdo
tum, & panes propoſitionis mãducauit quos
Exo.29.e.32 non licebat manducare‖niſi ſacerdotibus, &
Leui.8. f.31. dedit eis *qui cum eo erant? ‡Et dicebat eis, 27
& 24.b.9. Sabbathum propter hominem factum eſt: &
*& non homo propter ſabbathum. ‡Itaque Do 28
minus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

## CAP. III.

Mat.12.a.9 ET introiuit iterũ in ſynagogam: & erat 1
Luc.6.a.16 ibi homo habens manũ aridã. ‡Et ob- 2
ſeruabant eũ ſi ſabbathis curaret: vt accuſa- A
rent illũ. ‡Et ait homini habenti manũ ari- 3
dam, Surge in mediũ. ‡Et dicit eis, Licet ſab 4
bathis benefacere, an malè? animam ſaluam
facere, an perdere? At illi tacebant. ‡ Et cir- 5
cunſpiciens eos cũ ira, cõtriſtatus ſuper cæ-
citate cordis eorũ, dicit homini, Extẽde ma-
num tuã. Et extẽdit: & reſtituta eſt manus
Mat.12.b.14 illi. ‡‖Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum 6
Ioh.10.g.39. Herodianis conſiliũ faciebant aduerſus eum,
quomodo eum perderent. ‡ Ieſus autem cũ 7
diſcipulis ſuis ſeceſsit ad mare: & multa tur
ba à Galilæa & Iudæa ſecuta eſt eum, ‡& ab 8
Ieroſolymis & ab Idumæa & trans Iordanẽ: B
& qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo
magna, audientes quæ faciebat, venerũt ad
eum. ‡Et dixit diſcipulis ſuis vt nauicula ſi- 9
bi deſeruiret propter turbã, ne cõprimerent
eum. ‡multos enim ſanabat, ita vt irruerent 10
in eum vt illũ tangerent quotquot habebãt
plagas. ‡Et ſpiritus immũdi, cùm illũ vide- 11
bant, procidebant ei: & clamabant dicentes,
‡Tu es filius Dei. Et vehementer commina 12
Mat.10.a.1. batur eis ne manifeſtarent illũ. ‡‖Et aſcen- 13
Luc.6.b.13. dens in montem vocauit ad ſe quos voluit
& 9.a.1. ipſe: & venerũt ad eũ. ‡Et fecit vt eſſẽt duo- 14
Inf.6.a.7. decim cũ illo: & vt mitteret eos prædicare.
‡Et dedit illis poteſtatẽ curandi infirmita- 15
tes, & eiiciendi dæmonia. ‡ Et impoſuit Si- 16
mõni nomen Petrus, ‡& Iacõbũ Zebedæi & 17
Iohannẽ fratrem Iacobi: & impoſuit eis no- C
mina Boanerges, quod eſt, filij tonitrui. ‡Et 18
Andreã & Philippũ, & Bartholomæũ & Mat
thæũ, & Thomã & Iacobũ Alphæi, & Thad-
dæum & Simonem Cananæum, ‡& Iudam 19
Mat.9.d.34 Iſcariotem qui & tradidit illũ. ‡‖Et veniũt 20
& 12.b.24. ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt
Luc.11.b.15. nõ poſſent neq; panẽ mãducare. ‡ Et cũ au- 21
diſſent ſui, exierũt tenere eũ. dicebant enim,
Quoniã in furorem verſus eſt. ‡ Et Scribæ 22
qui ab Ieroſolymis deſcenderant, dicebant,
Quoniam Beel-zebub habet. & quia in prin
cipe dæmoniorum eiicit dæmonia. ‡ Et cõ- 23
uocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quo- D
modo poteſt ſatanas ſatanam eiicere? ‡Et ſi 24
regnũ in ſe diuidatur, non poteſt regnum il-
lud ſtare. ‡Et ſi domus ſuper ſemetipſam di- 25
ſpertiatur: non poteſt domus illa ſtare. ‡Et 26
ſi ſatanas cõſurrexerit in ſemetipſum, diſper
*eius 1. titus eſt, & non poterit ſtare, ſed finẽ habet.
Mat.12.c.31 ‡Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in do- 27
Luc.11.b.10 mũ *diripere, niſi prius fortẽ alliget, & tunc
1.Ioh.5.d.16 domum eius diripiet. ‡ ‖Amen dico vobis, 28

quoniam omnia dimittentur filiis hominũ
peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphema-
29 uerint. ‡qui autem blaſphemauerit in Spiri-
tum ſanctum, non *habet remiſsione in æter *habebit
30 num, ſed reus erit æterni delicti. ‡Quoniam
31 dicebant, Spiritum immundum habet. ‡‖Et Mat.12.e.46.
veniunt mater eius & fratres: & foris ſtan- Luc.8.c.19.
32 tes miſerunt ad eum vocantes eum: ‡ & ſe-
debat circa eũ turba: & dicunt ei, Ecce ma-
33 ter tua & fratres tui foris quærunt te. ‡Et re-
ſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fra-
34 tres mei? ‡Et circumſpiciens eos qui in cir-
cuitu eius ſedebant, ait, Ecce mater mea &
35 fratres mei. ‡ Qui enim fecerit volunta-
tem Dei: hic frater meus & ſoror mea &
mater eſt.

## CAP. IIII.

1 ET iterum cœpit docere ad mare: & cõ- Mat.13.a.1.
A gregata eſt ad eum turba multa, ita vt Luc.8.a.4.
nauim aſcendens ſederet in mari, & omnis
2 turba circa mare ſuper terram erat: ‡& do-
cebat eos in parabolis multa, & dicebat il-
3 lis in doctrina ſua, ‡Audite: ecce, exiit ſemi-
4 nans ad ſeminandũ. ‡Et dum ſeminat, aliud
cecidit circa viam, & venerũt volucres cæli,
5 & comederũt illud. ‡Aliud verò cecidit ſu-
per petroſa vbi non habuit terram multam:
& ſtatim exortum eſt, quoniam nõ habebat
6 altitudinem terræ: ‡ & quando exortus eſt
ſol, exæſtuauit, & eo quòd non habebat ra-
7 dicem, exaruit. ‡Et aliud cecidit in ſpinas: &
aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerunt illud, &
8 fructum non dedit. ‡Et aliud cecidit in ter-
ram bonam: & dabat fructum aſcendentẽ &
creſcentem, & afferebat vnũ *triginta, vnũ *trigeſimũ
9 *ſexaginta & vnum *centum. ‡ Et dicebat, *ſexageſi-
10 Qui habet aures audiendi audiat. ‡ Et cùm mum
eſſet ſingularis, interrogauerũt eũ hi qui cũ *centeſimũ
11 eo erant duodecim, parabolam. ‡Et dicebat & infrà.
eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni
B Dei: illis autẽ qui foris ſunt, in parabolis om
12 nia fiunt: ‡ ‖vt videntes videant, & non vi- Iſaiæ 6.c.9.
deant: & audientes audiant, & non intelli- Mat.13.b.14
gant: ne quando conuertantur & dimittãtur Luc.8.b.10.
13 eis peccata. ‡Et ait illis, Neſcitis parabolam Ioh.12.f.40
hanc? & quomodo omnes parabolas cogno- Act.28.f.26
14 ſcetis? ‡ Qui ſeminat verbum ſeminat. ‡Hi Rom.11.b.8.
15 autẽ ſunt qui circa viam: vbi ſeminatur ver
bum, & cùm audierint, cõfeſtim venit ſata-
nas, & aufert verbũ quod ſeminatum eſt in
16 cordibus eorũ. ‡Et hi ſunt ſimiliter qui ſu-
per petroſa ſeminantur: qui cùm audierint
17 verbũ, ſtatim cũ gaudio accipiunt illud: ‡&
non habent radicẽ in ſe, ſed tẽporales ſunt:
deinde orta tribulatione & perſecutione
18 propter verbũ, confeſtim ſcandalizãtur. ‡Et
alij ſunt qui in ſpinis ſeminãtur: hi ſunt qui
19 verbũ audiũt, ‡& ærumnæ ſeculi, & ‖deceptio 1.Tim.6.c.
diuitiarũ, & circa reliqua cõcupiſcentiæ in- 17.
troeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu
20 efficitur. ‡ Et hi ſunt qui ſuper terram bo-
nam ſeminati ſunt: qui audiunt verbum &
ſuſcipiunt, & fructificant, vnum triginta, vnũ
21 ſexaginta, & vnum centum. ‡Et dicebat il- Mat.5.b.15.
C lis, ‖Nũquid venit lucerna vt ſub modio po Luc.8.c.16.
natur? aut ſub lecto? nónne vt ſuper cãdela- & 11.e.33.
22 brum ponatur? ‡‖Non eſt enim aliquid ab- Mt.10.c.26.
ſconditũ quod nõ manifeſtetur: nec factum Luc.8.c.17.


eſt oc-

ªquod non eſt occultũ, ſed vt in palã veniat*. ‡Si quis 23
veniat in habet aures audiendi audiat. ‡Et dicebat il- 24
palàm. lis, Videte quid audiatis. ‖ In qua menſura
-.8. menſi fueritis, remetietur vobis, - & adiicie-
*qui audi- tur vobis*. ‡‖ Qui enim habet, dabitur illi: 25
tis, t. & qui nõ habet, etiam quod habet auferetur
Mat.7.a.2. ab eo. ‡Et dicebat, Sic eſt regnũ Dei, quem- 26
Luc.6.f.38. admodum ſi homo iaciat ſementẽ in terrã,
Mat.13.b.12 ‡& dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemẽ 27
& 25.c.29. germinet, & increſcat dũ neſcit ille. ‡Vltrò 28
Luc.8.c.18. enim terra fructificat, primùm herbã, dein-
& 19.d.26. de ſpicã, deinde plenũ frumentum in ſpica.
*ex ‡Et cùm *ſe produxerit fructus: ſtatim mit- 29
Mat.13.d.31. tit falcẽ, quoniam adeſt meſsis. ‡Et dicebat, 30
Luc.13.d.19. Cui aſsimilabimus regnũ Dei? aut cui para D
bolæ cõparabimus illud? ‡Sicut granũ ſina- 31
pis, quod cùm ſeminatum fuerit in terra,
minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in
terra: ‡& cùm ªſeminatũª fuerit, aſcẽdit*, & 32
ªnatum fit maius omnibus oleribus: & facit ramos
*in arborẽ magnos, ita vt poſsint ſub vmbra eius aues
Mat.13.e.34 cæli habitare. ‡ Et talibus multis parabolis 33
loquebatur eis verbũ, prout poterãt audire:
‡ſine parabola autẽ nõ loquebatur eis: ſeor- 34
ſum autẽ diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
‡Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factũ, 35
Mat.8.d.23. Tranſeamus contrà. ‡‖ Et dimittentes tur- 36
Luc.8.c.22. bam, aſſumunt eũ ita vt erat in naui: & aliæ
naues erant cũ illo. ‡Et facta eſt procella ma 37
gna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita
vt impleretur nauis. ‡Et erat ipſe in puppi 38
ſuper ceruical dormiens: & excitant eum, &
dicunt illi, Magiſter, nõ ad te pertinet quia
perimus? ‡ Et exurgens cõminatus eſt ven- 39
to, & dixit mari, Tace, obmuteſce. Et ceſſa-
uit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.
‡Et ait illis, Quid timidi eſtis? necdum ha- 40
betis fidem? Et timuerunt timore magno: &
dicebant ad alterutrum, quis, putas, eſt iſte,
quia & ventus & mare obediunt ei?

## CAP. V.

Mat.8.d.28 ET venerũt trans fretũ maris in regio- 1
Luc.8.d.26. nem Geraſenorum. ‡ Et exeunti ei de 2
naui, ſtatim occurrit de monumentis homo A
in ſpiritu immundo, ‡qui domicilium habe- 3
bat in monumentis. & neq; catenis iã quiſ-
quam poterat eum ligare: ‡quoniã ſæpe cõ- 4
pedibus & catenis vinctus, dirupiſſet cate-
nas, & cõpedes cõminuiſſet, & nemo poterat
eum domare, ‡& ſemper die ac nocte in mo 5
numentis & in montibus erat, clamans &
concidens ſe lapidibus. ‡Videns autẽ Ieſum 6
à longe, cucurrit & adorauit eũ: ‡ & clamãs 7
voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu
fili Dei altiſsimi? adiuro te per Deũ, ne me
torqueas. ‡ Dicebat enim illi, Exi ſpiritus 8
immunde ab homine. ‡Et interrogabat eũ,
Quod tibi nomẽ eſt? ‡Et dicit ei, Legio mi- 9
hi nomen eſt: quia multi ſumus. ‡Et depre- 10
cabatur eũ multũ, ne ſe expelleret extra re-
gionem. ‡‖ Erat autẽ ibi circa montẽ grex 11
Mat.8.d.30. porcorũ magnus, paſcens. ‡Et deprecabãtur 12
Luc.8.d.32. eũ ſpiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, vt B
in eos introeamus. ‡ Et conceſsit eis ſtatim 13
Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immundi, introie-
runt in porcos: & magno impetu grex præ-
cipitatus eſt in mare, ad duo millia, & ſuf-

14 focati ſunt in mari. ‡Qui autẽ paſcebãt eos,
fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatẽ & in
agros. Et egreſsi ſunt videre quid eſſet facti:
15 ‡& veniunt ad Ieſum, & vident illum qui à
dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, &
16 ſanæ mentis, & timuerunt. ‡Et narrauerunt
illis, qui viderant, qualiter factũ eſſet ei qui Luc.8.d.37.
17 dæmonium habuerat: & de porcis. ‡Et ro- Act.16.d.39
gare cœperunt eum, vt diſcederet de fini-
18 bus eorum. ‡Cumq; aſcenderet nauim, cœ-
pit illum deprecari qui à dæmonio vexatus
19 fuerat vt eſſet cũ illo, ‡& nõ admiſit eũ, ſed
ait illi, Vade in domũ tuã ad tuos, & annun-
tia illis quanta tibi Dominus fecerit, & mi-
20 ſertus ſit tui. ‡ Et abiit, & cœpit prædicare
in Decapoli quanta ſibi feciſſet Ieſus: & om-
21 nes mirabãtur. ‡Et cũ tranſcẽdiſſet Ieſus in
C naui rurſum trans fretũ, cõuẽnit turba mul- Mat.9.c.18.
22 ta ad eum, & erat circa mare. ‡‖ Et venit Luc.8.f.41.
quidã de archiſynagogis nomine Iairus: &
23 videns eũ, procidit ad pedes eius, ‡& depre-
cabatur eũ multùm, dicẽs, Quoniã filia mea
in extremis eſt, Veni, impone ªmanusª ſuper ªmanum
24 eã, vt ſalua ſit & viuat. ‡Et abiit cum illo, &
ſequebatur eũ turba multa, & cõprimebant Leu.15.d.24
25 eũ. ‡‖Et mulier quæ erat in profluuio ſan- Mat.9.c.20.
26 guinis annis duodecim, ‡ & fuerat multa Luc.8.f.43.
perpeſſa à cõpluribus medicis, & erogaue-
rat omnia ſua, nec quicquã profecerat, ſed
27 magis deterius habebat: ‡ cùm audiſſet de
Ieſu, vẽnit in turba retrò, & tetigit veſtimẽ-
28 tum eius. ‡ dicebat enim, Quia ſi vel veſti-
29 mentũ eius tetigero, ſalua ero. ‡Et cõfeſtim
ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit cor-
30 pore quia ſanata eſſet à plaga. ‡Et ſtatim Ie-
ſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ
exierat de illo, conuerſus ad turbam, aiebat,
31 Quis tetigit veſtimenta mea? ‡Et dicebãt ei
D diſcipuli ſui, Vides turbã cõprimentem te,
32 & dicis, Quis me tetigit? ‡Et circunſpicie-
33 bat videre eã quæ hoc fecerat. ‡Mulier verò
timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in
ſe: venit & procidit ante eũ, & dixit ei om- Luc.7.g.50.
34 nem veritatẽ. ‡Ille autẽ dixit ei, ‖Filia, fides
tua te ſaluã fecit: vade in pace, & eſto ſana à ªab archiſy
35 plaga tua. ‡Adhuc eo loquente veniuntª ad nagogo 9.
archiſynagogumª, dicentes, Quia filia tua Luc.8.g.49.
36 mortua eſt: quid vltrà vexas magiſtrũ? ‡Ie-
ſus autẽ audito verbo quod dicebatur, ait
archiſynagogo, Noli timere: tantummodo
37 crede. ‡Et non admiſit quenquam ſe ſequi,
niſi Petrum & Iacobum & Ioannem fra-
38 trem Iacobi. ‡Et veniunt in domum archi-
ſynagogi, & videt tumultum, & flentes, &
39 eiulantes multùm. ‡ Et ingreſſus, ait illis, Mat.9.c.24.
Quid turbamini & ploratis? ‖puella non eſt
40 mortua, ſed dormit. ‡ Et irridebant eum.
E Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem
& matrem puellæ, & qui ſecum erant, & in-
41 grediuntur vbi puella erat iacens. ‡ Et te- Act.9.g.40.
nens manũ puellæ, ait illi, ‖ Thalitha cumi,
quod eſt interpretatũ, Puella (tibi dico) ſur-
42 ge. ‡& cõfeſtim ſurrexit puella: & ambula-
bat: erat autem annorum duodecim: & ob-
43 ſtupuerunt ſtupore magno. ‡Et præcepit il- ªiuſsit
lis vehementer vt nemo id ſciret: & ªdixitª
dari illi manducare.

CAP.

## CAP. VI.

Mt.13.g.54. ET egreſſus inde, abiit in patriā ſuam:& 1
Luc.4.c.16. ſequebantur eū diſcipuli ſui. ‡& facto 2
Ioh.4.f.44. ſabbatho cœpit in ſynagoga docere:& mul- A
tí audiẽtes admirabãtur in doctrina eius di-
centes, Vnde huic hæc omnia?& quæ eſt ſa-
piẽtia quæ data eſt illi, & virtutes tales quæ
Ioh.6.e.42. per manus eius efficiũtur? ‡ ‖Nónne hic eſt 3
faber, filius Mariæ, frater Iacobi & Ioſeph &
Iudæ & Simônis? nónne & ſorores eius hîc
nobiſcũ ſunt? Et ſcandalizabãtur in illo. ‡Et 4
Mat.13.g.57 dicebat illis Ieſus, ‖ Quia non eſt propheta
Luc.4.c.24. ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo
Ioh.4.f.44. ſua, & in cognatione ſua. ‡& non poterat ibi 5
virtutẽ vllã facere; niſi paucos infirmos im-
poſitis manibus curauit ‡& mirabatur pro- 6
Mat.9.d.35. pter incredulitatẽ eorũ, ‖ & circuiebat ca-
Luc.13.d.22. ſtella in circuitu docens. ‡‖Et vocauit duo- 7
Mat.10.a.1. decim: & cœpit eos mittere binos, & dabat
Sup.3.b.14. illis poteſtatẽ ſpirituum immundorum. ‡Et 8
præcepit eis ne quid tollerẽt in via, niſi vir- B
gam tantùm: nõ perã, non panẽ, neq; in zo-
Luc.9.a.3. na æs, ‡ſed calceatos ‖ſandaliis, & ne indue- 9
Act.12.b.8. rẽtur duabus tunicis. ‡Et dicebat eis, Quo- 10
cunq; introieritis in domũ, illic manete do-
Mat.10.b.14 nec exeatis inde. ‡‖& quicunque non rece- 11
Luc.9.a.5. perint vos, ᵃnec audierint vos': ‖exeuntes
ᵃ.7. inde excutite puluerẽ de pedibus veſtris in
Act.13.g.51. teſtimoniũ illis. ‡ Et exeuntes prædicabant 12
& 18.b.6. vt pœnitentiã agerent: ‡& dæmonia multa 13
Iac.5.c.14. eiiciebant, & ‖vngebant oleo multos ægros,
ᵃſanabantur. & ᵃſanabãt'. ‡‖Et audiuit rex Herodes (ma- 14
niſeſtum enim factũ eſt nomen eius) & dice
Mat.14.a.1. bat, Quia Iohãnes Baptiſta reſurrexit à mor
Luc.9.a.7. tuis: & propterea virtutes operantur in il-
lo. ‡Alij autẽ dicebant, Quia Elias eſt. Alij 15
verò dicebãt, Quia propheta eſt, quaſi vnus C
Mat.14.a.2 ex prophetis. ‡ ‖ Quo audito, Herodes ait, 16
Quem ego decollaui Iohannem, hic à mor-
Luc.3.d.19. tuis reſurrexit. ‡ ‖ Ipſe enim Herodes miſit 17
ac tenuit Iohannẽ, & vinxit eũ in carcerem
propter Herodiadem vxorẽ Philippi fratris
ſui, quia duxerat eã. ‡Dicebat enim Iohan- 18
Leu.18.b.16. nes Herodi, ‖Non licet tibi habere vxorem
fratris tui. ‡ Herodias autẽ inſidiabatur illi: 19
& volebat occidere eũ, nec poterat. ‡Hero- 20
des enim metuebat Iohannẽ, ſciens eũ virũ
iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eũ, & au-
dito eo multa faciebat, & libenter eũ audie-
bat. ‡Et cùm dies opportunus accidiſſet, He 21
ᵃin natali ſuo 8. rodes ᵃnatalis ſui' cœnam fecit principibus
& tribunis & primis Galilææ. ‡ cumque in- 22
troiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, &
placuiſſet Herodi, ſimulque recumbẽtibus:
rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo
Eſth.5.b.6. tibi. ‡& iurauit illi, ‖Quia quicquid petie- 23
ris dabo tibi, licet dimidium regni mei.
‡Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ, Quid pe 24
tam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptiſtæ. D
‡Cumque introiſſet ſtatim cum feſtinatio- 25
ne ad regẽ, petiuit dicens, Volo vt protinus
des mihi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.
‡ Et contriſtatus eſt rex. Propter iuſiuran- 26
dum & propter ſimul diſcumbentes noluit
eam cõtriſtare: ‡ ſed miſſo ſpiculatore præ- 27
cepit afferri caput eius in diſco, & decolla-
uit eum in carcere. ‡Et attulit caput eius in 28
diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit
29 matri ſuæ. ‡ Quo audito, diſcipuli eius ve-
nerunt, & tulerunt corpus eius: & poſuerũt
30 illud in monumento. ‡Et cõuenientes Apo-
ſtoli ad Ieſum, renuntiauerũt ei omnia quæ
31 egerãt & docuerãt. ‡‖Et ait illis, Venite ſe- Mat.14.b.13
orſum in deſertũ locũ, & requieſcite puſil Luc.9.a.10.
lum. Erant enim qui veniebant & redibãt
multi, & nec ſpatium manducandi habebãt.
32 ‡Et aſcendentes in nauim, abierunt in de-
33 ſertum locum ſeorſum. ‡ Et viderunt eos
E abeuntes, & cognouerũt multi: & pedeſtres
de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc,
34 & præuenerunt eos. ‡ ‖Et exiens, vidit tur- Mat.9.d.36
bam multã Ieſus: & miſertus eſt ſuper eos, & 14.b.14.
quia erant ſicut oues nõ habentes paſtorem,
35 & cœpit illos docere multa. ‡ ‖Et cùm iam Mat.14.b.15
hora multa fieret, acceſſerũt diſcipuli eius,
dicentes, Deſertus eſt locus hic, & iam hora
36 præteriit: ‡‖dimitte illos, vt euntes in proxi Luc.9.b.12.
mas villas & vicos, emãt ſibi cibos quos mã
37 ducent. ‡ Et reſpondens ait illis, ‖Date illis Mat.14.b.16
vos manducare. Et dixerũt ei, Euntes ema- Luc.9.b.13.
mus ducẽtis denariis panes: & dabimus illis
38 manducare. ‡Et dicit eis, Quot panes habe-
tis? ite & videte. Et cùm cognouiſſent, dicũt,
39 ‖Quinque, & duos piſces. ‡ Et præcepit illis Ioh.6.a.9.
vt accumbere facerẽt omnes ſecundũ cõtu-
40 bernia ſuper viride fœnũ. ‡Et diſcubuerunt
41 in partes per centenos & quinquagenos. ‡Et
F acceptis quinq; panibus, & duobus piſcibus:
intuens in cælũ benedixit, & fregit panes, &
dedit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante eos: &
42 duos piſces diuiſit omnibus. ‡Et manduca-
43 uerunt omnes, & ſaturati ſunt. ‡ Et ſuſtule-
runt reliquias fragmentorũ duodecim co-
44 phinos plenos: & de piſcibus. ‡‖Erãt autem Mat.14.c.21
qui manducauerant quinque millia virorũ.
45 ‡Et ſtatim coẽgit diſcipulos ſuos aſcendere Ioh.6.b.10.
nauim, vt præcederent eum transfretum ad
Bethſaidam: dum ipſe dimitteret populum.
46 ‡Et cũ dimiſiſſet eos, abiit in montẽ orare.
47 ‡Et cùm ſerò eſſet, erat nauis in medio ma-
48 ri, & ipſe ſolus in terra. ‡Et videns eos labo
rantes in remigando (erat enim ventus con
trarius eis) & circa quartam vigiliã noctis
venit ad eos ambulans ſuper mare: & vole-
49 bat præterire eos. ‡At illi vt viderũt eũ am-
bulantem ſuper mare, putauerunt phantaſ-
50 ma eſſe, & exclamauerunt. ‡ Omnes enim
G viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim
locutus eſt cũ eis, & dixit eis, Confidite, ego
51 ſum: nolite timere. ‡ Et aſcendit ad illos in
nauim, & ceſſauit ventus. Et plus magis in-
52 tra ſe ſtupebant. ‡ non enim intellexerũt de
panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.
53 ‡Et cùm transfretaſſent venerũt in terram
54 Genezareth: & applicuerũt. ‡Cumq; egreſſi Mt.14.d.35
eſſent de naui, continuo cognouerunt eum:
55 ‡& percurrentes vniuerſam regionem illã,
cœperunt in grabátis eos qui ſe malè ha-
bebant circunferre, vbi audiebant eum eſſe.
56 ‡Et quocunque introibat in vicos vel in
villas aut ciuitates, in platéis ponebant infir
mos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam
veſtimenti eius tangerent, & quotquot tan-
gebant eum, ſalui fiebant.

## CAP. VII.

E T conueniunt ad eum Phariſæi & qui- 1
dam de Scribis, venientes ab Ieroſoly- A
Matt.5.a.2. mis. ‡ ‖ Et cùm vidiſſent quoſdã ex diſcipu- 2
lis eius communibus manibus, id eſt non lo
tis manducare panes, vituperauerunt. ‡Pha- 3
riſæi enim, & omnes Iudæi, niſi crebrò laue-
rint manus, non manducant, tenentes tradi-
tionẽ ſeniorũ: ‡& à foro, niſi baptizentur, nõ 4
comedũt. & alia multa ſunt quæ tradita ſunt
illis ſeruare, baptiſmata calicum & vrceorũ,
& æramentorũ & lectorum. ‡Et interroga- 5
bant eũ Phariſæi & Scribæ, Quare diſcipuli
tui nõ ámbulant iuxta traditionẽ ſeniorum,
ſed cõmunibus manibus manducant panẽ?
‡At ille reſpondens, dixit eis, Bene prophe- 6
tauit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptũ
Iſa.29.d.13. eſt, ‖ Populus hic labiis me honorat, cor au-
*abeſt 8. tem eorũ longè *eſt* à me. ‡in vanũ autẽ me 7
* & colunt, docentes doctrinas *præcepta homi-
num ‡Relinquentes enim mandatum Dei, 8
tenetis traditiones hominũ, baptiſmata vr- B
ceorum & calicum: & alia ſimilia his facitis
*feciſtis multa. ‡Et dicebat illis, Bene irritũ *facitis* 9
præceptũ Dei, vt traditionẽ veſtrã ſeruetis.
Exo.20.b.12 ‡Moyſes enim dixit, ‖ Honora patrem tuũ 10
Deu.5.b.16. & matrẽ tuam: &, Qui maledixerit patri vel
Eph. 6.a.2. matri, morte moriatur. ‡Vos autem dicitis, 11
Exo.21.c.16 Si dixerit homo patri aut matri, Corban,
Leui.20.b.9 (quod eſt donũ) quodcunq; ex me, tibi pro-
Pro.20.c.20 fuerit ‡ & vltrà non dimittitis eũ quicquã 12
facere patri ſuo aut matri: ‡reſcindentes ver 13
bum Dei per traditionem veſtrã, quã tradi-
diſtis. & ſimilia huiuſmodi multa facitis.
Mat.15.b.10 ‡‖ Et aduocans iterum turbam, dicebat illis, 14
Audite me omnes, & intelligite. ‡ Nihil eſt 15
extra hominẽ introiens in eum, quod poſsit
eum coinquinare. ſed quæ de homine proce
dunt, illa ſunt quæ communicant hominẽ.
‡Si quis habet aures audiendi, audiat. ‡ Et 16
cùm introiſſet in domũ à turba, interroga- 17
bant eum diſcipuli eius parabolã. ‡Et ait il- 18
lis, Sic & vos imprudentes eſtis? Non intel- C
ligitis quia omne extrinſecus introiẽs in ho
minẽ, non poteſt eum communicare: ‡quia 19
non intrat in cor eius, ſed in ventrẽ vadit, &
in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas? ‡Di- 20
cebat autẽ quoniã quæ de homine exeunt,
Gen.6.a.5. illa communicant hominẽ. ‡‖ Abintus enim 21
& 8.d.21. de corde hominũ malę cogitationes proce-
dunt, adulteria, fornicationes, homicidia,
‡furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudici- 22
tiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtul-
titia. ‡Omnia hæc mala abintus procedunt, 23
Mat.15.c.21 & communicant hominẽ. ‡ ‖ Et inde ſurgẽs 24
abiit in fines Tyri & Sidónis: & ingreſſus do
mum, neminẽ voluit ſcire, & non potuit la-
tẽre. ‡Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, 25
cuius filia habebat ſpiritum immundũ, in-
trauit, & prócidit ad pedes eius. ‡Erat enim 26
mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et
rogabat eũ vt dęmoniũ eiiceret de filia eius.
‡Qui dixit illi, Sine prius ſaturari filios. nõ 27
eſt enim bonum ſumere panem filiorum, &
mittere canibus. ‡At illa reſpondit, & dixit 28
illi, Vtique Domine. nam & catelli comedũt D
ſub menſa de micis puerorum. ‡Et ait illi, 29

Propter hunc ſermonem vade, exiit dæmo-
30 niũm à filia tua. ‡Et cùm abiiſſet domũ ſuã,
inuenit puellã iacentem ſupra lectum, & dæ
31 moniũ exiiſſe. ‡Et iterum exiens de finibus
Tyri, venit per Sidônem ad mare Galilææ
32 inter medios fines Decapoleos. ‡ ‖ Et addu- Mat.9.d.32
cunt ei ſurdum & mutum: & deprecabãtur Luc.11.b.14
33 eum vt imponat illi manũ. ‡Et apprehẽdens
eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos
in auriculas eius: & expuens, tetigit linguã
34 eius. ‡& ſuſpiciens in cælũ, ingemuit: & ait
35 illi, Ephphetha, quod eſt adaperire. ‡ Et ſta-
tim apertæ ſunt aures eius: & ſolutũ eſt vin-
36 culum linguæ eius, & loquebatur rectè. ‡Et
præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autẽ
eis præcipiebat, tantò magis plus prædica-
37 bant, ‡ & eo amplius admirabantur, dicen-
tes, ‖ Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audi- Gene.1.d.31
re, & mutos loqui. Eccl.39.c.21

## CAP. VIII.

1 I N diebus illis iterum cùm turba multa
A eſſet*, nec haberent quod manducarent: Mat.15.d.32
2 conuocatis diſcipulis, ait illis; ‡Miſereor ſu- *cum Ieſu
per turbã: quia ecce iam triduo ſuſtinẽt me,
3 nec habent quod manducent: ‡& ſi dimiſe-
ro eos ieiunos in domum ſuam, deficient in
via: quidam enim ex eis dèlongè venerunt.
4 ‡Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde illos
quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitu-
5 dine? ‡Et interrogauit eos, Quot panes habe
6 tis? Qui dixerunt, Septem. ‡Et præcepit tur-
bæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiẽs ſe-
ptem panes, gratias agẽs fregit: & dabat diſci
pulis ſuis vt apponerent, & appoſuerunt tur-
7 bæ. ‡Et habebant piſciculos paucos: & ipſos
8 benedixit, & iuſsit apponi. ‡Et manducaue-
runt & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſu-
perauerat de fragmentis, ſeptem ſportas.
9 ‡Erant autem qui manducauerant, quaſi
10 quatuor millia: & dimiſit eos. ‡ ‖ Et ſtatim Matt.15.d.
B aſcendens nauim cũ diſcipulis ſuis, vẽnit in 39.
11 partes Dalmanutha. ‡‖ Et exierũt Phariſæi, Mat.16.a.1.
& cœperunt conquirere cum eo, quærentes Luc.11 g.54
12 ab illo ſignum de cælo, tentantes eum. ‡ Et
ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta
ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur
13 generationi iſti ſignum. ‡ Et dimittens eos,
aſcendit iterum nauim, & abiit trans fretũ.
14 ‡‖ Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi vnum Mat.16.a.5
15 panem non habebant ſecũ in naui. ‡Et præ-
cipiebat eis, dicẽs, Videte & cauete à fermẽ-
16 to Phariſæorum, & fermento Herodis. ‡Et
cogitabant ad alterutrũ, dicentes, Quia pa-
17 nes nõ habemus. ‡Quo cognito, ait illis Ie-
ſus, Quid cogitatis, quia panes non habetis?
nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc
18 cæcatum habetis cor veſtrum? ‡oculos ha-
bentes nõ videtis? & aures habentes non au-
19 ditis? ‖ Nec recordamini ‡quando quinque Sup.6.f.41.
C panes fregi in quinq; millia, & quot cophi- Ioh.6.b.11.
nos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicũt
20 ei, Duodecim. ‡Quando & ſeptem panes in
quatuor millia, quot ſportas fragmẽtorum
21 tuliſtis? Et dicũt ei, Septem. ‡Et dicebat eis,
22 Quomodo nondum intelligitis? ‡Et veniũt
Bethſaidam: & adducunt ei cæcũ, & rogabãt
23 eum vt illum tangeret. ‡Et apprehenſa ma-
nu cæci eduxit eum extra vicum: & expuẽs
in ocu-

in oculos eius impoſitis manibus ſuis, in-
terrogauit eũ ſi quid videret. ‡Et aſpiciens, 24
ait, Video homines velut arbores, ambulan-
tes. ‡Deinde iterum impoſuit manus ſuper 25
oculos eius: & cœpit videre, & reſtitutus
eſt, ita vt clarè videret omnia. ‡Et miſit illũ 26
in domũ ſuã, dicens, Vade in domũ tuã: & ſi
Mat.16.b.13 in vicum introieris, nemini dixeris. ‡‖Et 27
egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtella
Cęſareę Philippi: & in via interrogabat diſci
Luc.9.b.18. pulos ſuos, dicens eis, ‖Quem me dicũt eſſe
*Alij homines? ‡Qui reſponderunt illi dicentes,* 28
Iohannẽ Baptiſtã, alij Eliam, alij verò quaſi
vnũ de prophetis. ‡Tunc dicit illis, Vos ve- 29
rò quem me eſſe dicitis? Reſpondẽs Petrus, D
ait ei, Tu es Chriſtus. ‡Et cõminatus eſt eis 30
ne cui dicerent de illo. ‡Et cœpit docere 31
eos quoniã oportet filiũ hominis pati mul-
ta, & reprobari à ſenioribus & à ſummis ſa-
cerdotibus & Scribis, & occidi: & poſt tres
dies reſurgere. ‡Et palã verbũ loquebatur. 32
Et apprehendẽs eũ Petrus, cœpit increpare
eum. ‡Qui conuerſus, & videns diſcipulos 33
ſuos, comminatus eſt Petro, dicens, Vade re-
tro me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei
ſunt, ſed quæ ſunt hominum. ‡Et cõuocata 34
Mat.10.d.38 turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis, ‖Si quis
& 16.d.24. vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat
Luc.9.c.23. crucẽ ſuã, & ſequatur me. ‡Qui enim volue 35
& 14.f.27 rit animã ſuam ſaluã facere, perdet eã: qui
Luc.17.g.33. autẽ perdiderit animam ſuam propter me
Ioh.12.d.25 & Euangelium, ſaluam faciet eam. ‡Quid 36
enim proderit homini, ſi lucretur mundum
totum, & detrimentum animæ ſuæ faciat?
‡Aut, quid dabit homo commutationis pro 37
Mat.10.d.33 anima ſua? ‡Qui enim me *confuſus* fuerit, 38
Luc.9.d.26. & verba mea in generatione iſta adultera
& 12.b.9. & peccatrice: & filius hominis *cõfundetur*
*confeſſus eũ, cùm venerit in gloria patris ſui cum an-
*confitebi- gelis ſanctis.
tur

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia 1
Mat.16.d.27 ſunt quidã de hic ſtantibus qui nõ gu- A
Luc.9.d.27. ſtabunt mortem: donec videãt regnum Dei
Mat.17.a.1 veniens in virtute. ‡‖Et poſt dies ſex *aſſu- 2
Luc.9.d.28. mit* Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannẽ:
*aſſumpſit & ducit illos in montem excelſum ſeorſum
ſolos, & trãsfiguratus eſt corã ipſis. ‡Et ve- 3
ſtimenta eius facta ſunt ſplendentia & cãdi-
da nimis velut nix, qualia fullo non poteſt
ſuper terrã candida facere. ‡Et apparuit il- 4
lis Elias cũ Moyſe: & erant loquentes cum
Ieſu. ‡Et reſpondens Petrus, ait Ieſu, Rabbi, 5
bonum eſt nos hìc eſſe: & faciamus tria ta-
bernacula, tibi vnũ, & Moyſi vnum, & Eliæ
vnũ. ‡Nõ enim ſciebat quid diceret: erant 6
enim timore exterriti. ‡& facta eſt nubes 7
obũbrans eos: & vẽnit vox de nube, dicens, B
Hic eſt filius meus chariſsimus: audite illũ.
‡Et ſtatim circũſpiciẽtes, neminẽ amplius 8
Mat.17.b.9. viderunt, niſi Ieſum tantùm ſecũ. ‡‖Et de- 9
ſcendentibus illis de monte, pręcepit illis ne
cuiquã quæ vidiſſent, narrarent: niſi cũ filius
hominis à mortuis reſurrexerit. ‡Et verbũ 10
continuerũt apud ſe: conquirentes quid eſ-
ſet, Cùm à mortuis reſurrexerit. ‡Et inter- 11
Mala.4.a.5 rogabant eũ, dicentes, Quid ergo dicunt Pha
riſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire

12 primùm? ‡Qui reſpondens, ait illis, Elias cũ
venerit primò, reſtituet omnia: & quo mo-
do ‖ſcriptũ eſt in filiũ hominis, vt multa pa- Iſa.53.a.3.
13 tiatur & contẽnatur. ‡‖Sed dico vobis quia Mala.4.b.5
C & Elias venit (& fecerunt illi quæcunq; vo- Mat.17.b.12
14 luerunt) ſicut ſcriptũ eſt de eo. ‡Et veniens
ad diſcipulos ſuos, vidit turbã magnã circa
15 eos, & Scribas conquirentes cum illis. ‡Et
confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtu-
pefactus eſt, & expauerunt: & accurrentes,
16 ſalutabant eum. ‡Et interrogauit eos, Quid
17 inter vos conquiritis? ‡Et reſpondens vnus Mat.17.b.14
de turba, dixit, Magiſter, attuli filiũ meũ ad Luc.9.e.37.
18 te habentẽ ſpiritũ mutum: ‡qui vbicunque
eum apprehenderit, allidit illũ, & ſpumat, &
ſtridet dentibus, & areſcit. & dixi diſcipulis
19 tuis vt eiicerent illũ, & nõ potuerunt. ‡Qui
reſpondens eis, dixit, O generatio incredu-
la, quandiu apud vos ero? quandiu vos pa-
20 tiar? afferte illũ ad me. ‡Et attulerunt eum.
Et cùm vidiſſet eũ, ſtatim ſpiritus contur-
bauit illũ: & eliſus in terrã, volutabatur ſpu-
21 mans. ‡Et interrogauit patrem eius, Quan
D tum tẽporis eſt ex quo ei hoc accidit? At il-
22 le ait, Ab infantia: ‡& frequenter eũ in ignẽ
& in *aquas* miſit, vt eũ perderet. ſed ſi quid *aquam
23 potes, adiuua nos, miſertus noſtri. ‡Ieſus au
tem ait illi, Si potes credere, omnia poſsi-
24 bilia ſunt credenti. ‡Et continuò exclamãs
pater pueri, cũ lachrymis aiebat, Credo Do-
25 mine, adiuua incredulitatem meam. ‡Et cũ
videret Ieſus concurrentem turbã, commi-
natus eſt ſpiritui immundo, dicens illi, Sur-
de & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab
26 eo: & amplius ne introeas in eũ. ‡Et excla-
mans, & multũ diſcerpens eũ, exiit ab eo: &
factus eſt ſicut mortuus, ita vt multi dice-
27 rent, Quia mortuus eſt. ‡Ieſus autẽ tenens
28 manũ eius eleuauit eũ: & ſurrexit. ‡Et cùm
introiſſet in domũ, diſcipuli eius ſecretò in-
terrogabant eum, Quare nos non potuimus
29 eiicere eũ? ‡Et dixit illis, Hoc genus in nul-
lo poteſt exire, niſi in oratione & ieiunio.
30 ‡‖Et inde profecti prætergrediebantur Gali Mat.17.d.22.
31 læã: nec volebat quenquã ſcire. ‡‖Docebat Luc.9.e.44.
E autẽ diſcipulos ſuos: & dicebat illis, Quo-
niã filius hominis tradetur in manus homi-
nũ, & occident eũ, & occiſus tertia die reſur-
32 get. ‡At illi ignorabãt verbũ: & timebãt in-
33 terrogare eum. ‡Et venerunt Capharnaum.
Qui cũ domi *eſſet*, interrogabat eos, Quid *eſſent
34 in via tractabatis? ‡At illi tacebant. ſiquidẽ
in via inter ſe diſputauerant, ‖quis eorum Mat.18.a.1
35 maior eſſet. ‡Et reſidẽs vocauit duodecim: Luc.9.f.46
& ait illis, Si quis vult primus eſſe, erit om-
36 niũ nouiſsimus, & omniũ miniſter. ‡Et acci
piens puerũ, ſtatuit eũ in medio eorũ. quem
37 cùm cõplexus eſſet, ait illis, ‡Quiſquis vnũ
ex huiuſmodi pueris receperit in nomine
meo: me recipit & quicunq; me ſuſceperit:
38 nõ me ſuſcipit, ſed eũ qui miſit me. ‡‖Re- Luc.9.f.49.
F ſpondit illi Iohãnes, dicẽs, Magiſter, vidimus Mat.9.f.38.
quendã in nomine tuo eiicientẽ dæmonia,
qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.
39 ‡Ieſus autem ait, Nolite prohibere eum.
‖nemo eſt enim qui faciat virtutem in no- 1.Cor.12.a.3
mine meo, & poſsit citò malè loqui de me,

‡qui enim non eſt aduerſum vos,pro vobis 40
Mt.10.d.42 eſt.‡‖Quiſquis enim potum dederit vobis 41
*frigidæ. calicē aquæ *in nomine meo, quia Chriſti
Mat.18.a.6 eſtis:amē dico vobis,nō perdet mercedem
Luc.17.a.2. ſuam.‡‖Et quiſquis ſcādalizauerit vnū ex 42
his puſillis credentibus in me:bonum eſt ei
magis ſi circundaretur mola aſinaria collo
eius,& in mare mitteretur.‡‖Et ſi ſcādali- 43
Mat.5.d.30. zauerit te manus tua, abſcinde illā.bonum G
& 18.a.2. eſt tibi debilē introire in vitam,quàm duas
man⁹ habentē ire in gehennā, in ignem in-
extinguibilē, ‡‖vbi vermis eorū nō mori- 44
Eſa.66.g. tur,& ignis nō extinguitur. ‡Et ſi pes tuus 45
24. te ſcādalizat,amputa illū. bonū eſt tibi clau
dum introire in vitā æternā quàm duos pe-
des habentē, mitti in gehennā ignis inex-
tinguibilis, ‡ vbi vermis eorū nō moritur, 46
& ignis non extinguitur. ‡ Quòd ſi oculus 47
tuus ſcādalizat te, eiice eum, bonū eſt tibi
luſcum introire in regnū Dei, quàm duos
oculos habērē,mitti in gehennā ignis,‡vbi 48
vermis eorū nō moritur, & ignis nō extin- 49
Leu.2.c.13. guitur.‡‖Omnis enim igne ſalietur:& om-
Mat.5.b.13. nis victima ſale ſalietur. ‡‖Bonum eſt ſal, 50
Luc.14.g.34 quòd ſi ſal inſulſum fuerit:in quo illud cō-
dietis?Habete in vobis ſal,& pacem habete
inter vos.

CAP. X.

Mat.19.a.1. ET inde exurgens, venit in fines Iudææ 1
vltrà Iordanē: & conueniunt iterum A
turbæ ad eum.& ſicut conſueuerat,iterum
docebat illos. ‡ Et accedentes Phariſæi, in- 2
terrogabāt eum, Si licet viro vxorē dimit-
tere:tentātes eum. ‡At ille reſpōdens,dixit 3
eis,Quid vobis præcepit Moyſes?‡Qui dix- 4
Deu.24.a.1 erūt,‖Moyſes permiſit libellū repudij ſcri-
bere & dimittere.‡Quibus reſpōdēs Ieſus, 5
ait,Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis
præceptum iſtud. ‡ ab initio autē creaturæ 6
Gen.1.d.27. ‖maſculum & fœminam fecit eos Deus.
Mat.19.a.4 ‡‖Propter hoc, relinquet homo patrē ſuū 7
Gen.2.d.24 & matrē:& adhærebit ad vxorē ſuam, ‡ & 8
1.Co.6.d.16 erunt duo in carne vna.Itaque iam nō ſunt
Ephe.5.g.31. duo,ſed vna caro.‡‖Quod ergo Deus con- 9
1.Co.7.b.10 iunxit,homo nō ſeparet.‡ Et in domo ite- 10
rum diſcipuli eius de eodē interrogauerunt
eum.‡Et ait illis, Quicunq; dimiſerit vxo- 11
rem ſuam & aliam duxerit:adulterium cō- B
mittit ſuper eā. ‡ Et ſi vxor dimiſerit virū 12
ſuū,& alij nupſerit,mœchatur.‡‖Et offere- 13
Mat.19.b.13 bāt illi paruulos,vt tangeret illos.Diſcipuli
Luc.18.c.15 autem cōminabantur offerentibus. ‡ Quos 14
cùm videret Ieſus,indignè tulit, & ait illis,
Sinite paruulos venire ad me: & ne prohi-
bueritis eos. talium enim eſt regnum Dei.
‡Amē dico vobis:quiſquis nō receperit re- 15
gnū Dei velut paruul⁹,nō intrabit in illud.
‡Et cōplexās eos,& imponēs man⁹ ſuper il- 16
los,bene dicebat eos.‡Et cùm egreſſus eſſet 17
in *viā, procurrēs quidam genu flexo ante C
*viam.5. eū rogabat eū*, ‖Magiſter bone, quid faciā
*dicens. vt vitam æternā percipiā? ‡Ieſus autē dixit 18
Mat.19.c.16 ei,Quid me dicis bonū? Nemo bonus, niſi
Luc.18.d.18. vnus De⁹. ‡‖Præcepta noſti, Ne adulteres, 19
Exo.20.c.13. Ne occidas,Ne fureris,Ne falſum teſtimo-
niū dixeris,Ne fraudē feceris,Honora patrē
tuum & matrē.‡At ille reſpondens, ait illi, 20
Magiſter,hæc omnia obſeruaui à iuuentute

21 mea.‡Ieſus autē intuitus eum,dilexit eum,
& dixit ei,Vnū tibi deeſt:vade,quæcunque
habes vende, & da pauperibus, & habebis
22 theſaurū in cælo:& veni,ſequere me.‡Qui
cōtriſtatus in verbo,abijt mœrēs.erat enim
23 habēs multas poſſeſſiones. ‡Et circūſpiciēs
Ieſus,ait diſcipulis ſuis, Quàm difficile qui
pecunias habēt,in regnum Dei introibunt!
24 ‡Diſcipuli autē obſtupeſcebāt in verbis e-
D ius. At Ieſus rurſus reſpōdens ait illis, Filio-
li,quàm difficile eſt confidētes in pecunijs,
25 in regnū Dei introire!‡Facilius eſt camelū
per foramē acus trāſire, quàm diuitē intro-
26 re in regnū Dei. ‡ Qui magis admirabātur,
dicētes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſaluus
27 fieri? ‡Et intuens illos Ieſus, ait, Apud ho-
mines impoſsibile eſt : ſed non apud Deū.
omnia enim poſsibilia ſunt apud Deum. Mat.19.d.27
28 ‡‖Et cœpit ei Petr⁹ dicere, Ecce,nos dimi- Luc.18.c.28.
ſimus omnia,& ſecuti ſumus te. Reſpōdens
29 Ieſus,ait, ‡ Amen dico vobis,nemo eſt qui
reliquerit domū,aut fratres,aut ſorores,aut
patrē,aut matrē,aut filios,aut agros propter
30 me & propter Euāgelium:‡ qui nō accipiet
centies tantū nunc in tēpore hoc:domos,&
fratres,& ſorores, & matres, & filios, & a-
gros,cū perſecutionibus:& in ſeculo futuro Mat.19.d.30
31 vitā æternā. ‡ ‖Multi autē erunt primi,no- Luc.13.f.30.
32 uiſsimi:& nouiſsimi.primi. ‡Erant autē in
E via aſcendētes Ieruſolymā:& præcedebat il-
los Ieſus,& ſtupebāt:& ſequētes timebant. Mt.20.c.17
‖Et aſſumēs iterū duodecim,cœpit illis di- Luc.18.f.31.
33 cere quæ eſſent ei euētura.‡Quia ecce aſcē-
dimus Ieroſolymam, & filius hominis tra-
detur principibus ſacerdotum, & Scribis &
ſenioribus,& damnabūt eum morte,& tra-
34 dent eum gentibus, ‡& illudent ei, & con-
ſpuent eum,& flagellabunt eum, & interfi- Mt.20.c.20
cient eum,& tertia die reſurget.‡‖Et acce-
35 dūt ad eū Iacôbus & Iohānes filij Zebedæi,
dicentes, Magiſter, volumus vt quodcunq;
36 petierimus facias nobis. ‡ At ille dixit eis,
37 Quid vultis vt faciam vobis? ‡ Et dixerūt,
Da nobis vt vnus ad dexterā tuam, & alius
ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.
38 ‡Ieſus autē ait eis,Neſcitis quid petatis. po
F teſtis bibere calicem quē ego bibo: aut ba-
39 ptiſmō quo ego baptizor, baptizari? ‡ At
illi dixerūt ei, Poſſumus. Ieſus autē ait eis,
Calicē quidē quē ego bibo bibetis, & bap-
40 tiſma quo ego baptizor baptizabimini:‡ſe-
dere autē ad dexteram meam, vel ad ſini-
ſtram, nō eſt meū dare* vobis*, ſed quibus *.5.
41 paratum eſt.‡‖Et audiētes decē, cœperunt Mt.20.c.24
42 indignari de Iacôbo & Iohāne. ‡ Ieſus autē
vocās eos ait illis,‖Scitis quia hi qui vidē- Luc.22.c.25
tur principari gentibus, dominantur eis: &
principes eorū poteſtatem habēt ipſorum.
43 ‡Non ita eſt autē in vobis, ſed quicunque
voluerit fieri maior, erit veſter miniſter:
44 ‡& quicunq; voluerit in vobis primus eſſe,
45 erit omniū ſeruus. ‡ Nam & filius hominis
non venit vt miniſtraretur ei, ſed vt mini-
ſtraret,& daret animam ſuam redemptio-
46 nem pro multis. ‡ ‖Et veniunt Iericho: & Mt.20.d.29
proficiſcēte eo de Iericho, & diſcipulis eius Luc.18.f.35.
& plurima multitudine,filius Timæi Barti-

mæus

mæus cæcus, ſedebat iuxta viã mendicans.
‡ Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus 47
eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Da-
uid, miſerere mei. ‡Et cõminabãtur ei mul- 48
ti, vt taceret. At ille multò magis clamabat,
Fili Dauid, miſerere mei. ‡Et ſtãs Ieſus præ- 49
cepit illũ vocari. Et vocãt cæcũ dicentes ei,
Animæquior eſto, ſurge, vocat te. ‡Qui pro- 50
iecto veſtimẽto ſuo exiliens, vẽnit ad eum.
‡ Et reſpondẽs Ieſus dixit illi, Quid tibi vis 51
faciam? Cæcus autẽ dixit ei, Rabboni vt vi-
deam. ‡Ieſus autẽ ait illi, Vade, fides tua te 52
saluũ fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur
eum in via.

CAP. XI.

Mat.21.a.1 Luc.19.e.29. ET cùm appropinquarẽt Ieroſolymæ & 1
Bethaniæ ad montẽ oliuarum, mittit A
duos ex diſcipulis ſuis, ‡& ait illis, Ite in ca- 2
ſtellũ quod cõtra vos eſt, & ſtatim introeũ-
tes illuc, inuenietis pullum ligatum, ſuper
quem nemo adhuc hominũ ſedit: ſoluite il-
lum, & adducite. ‡ Et ſi quis vobis dixerit, 3
Quid facitis? dicite quia Dño neceſſarius
eſt: & cõtinuò illũ dimittet huc. ‡ Et abeũ- 4
tes inuenerũt pullum ligatum ante ianuam
foris in biuio: & ſoluunt eum. ‡Et quidam 5
aiebant 6. de illic ſtantibus *dicebãt illis, Quid facitis
ſoluentes pullum? ‡ Qui dixerunt eis ſicut 6
præceperat illis Ieſus: & dimiſerũt eis. ‡‖Et 7
Ioh.12.b.14. duxerunt pullũ ad Ieſum: & imponunt illi
veſtimẽta ſua, & ſedit ſuper eũ. ‡ Multi au- 8
tem veſtimẽta ſua ſtrauerunt in via: alij au-
tem frõdes cædebãt de arboribus, & ſterne-
bant in via. ‡Et qui præibant & qui ſeque- 9
Mat.21.a.9 bantur clamabãt, dicẽtes, Hoſan-na, ‖bene- B
Luc.19.f.38 dictus qui venit in nomine Domini. ‡bene- 10
Pſa.117.d.24 dictũ quod venit regnũ patris noſtri Dauid,
Mat.21.a.10 Hoſan-na in excelſis. ‡‖Et introiuit Ieroſo- 11
Luc.19.g.45 lymam in templũ: & circunſpectis omni-
bus, cùm iam veſpera eſſet hora, exijt in Be
thaniã cũ duodecim. ‡Et alia die cùm exi- 12
Mat.21.b.19 rent à Bethania, eſurijt. ‡ Cumq; vidiſſet à 13
longè ficũ habẽtem folia, vẽnit ſiquid fortè
inueniret in ea. Et cùm veniſſet ad eã, nihil
inuẽnit præter folia. non enim erat tempus
ficorum. ‡ Et reſpondens dixit ei, Iam non 14
amplius in æternũ ex te fructum quiſquam
manducet. Et audiebant diſcipuli eius. ‡Et 15
veniunt Ieroſolymam. Et cùm introiſſet in C
templũ, cœpit eijcere vendentes & ementes
in templo, & menſas numulariorũ, & cathe-
dras vendentium columbas euertit, ‡& nõ 16
ſinebat vt quiſquam transferret vas per tẽ-
plum: ‡& docebat, dicẽs eis, Nonne ſcriptũ 17
Iſa.56.b.7. eſt, ‖Quia domus mea, domus orationis vo
Iere.7.b.11 cabitur omnibus gentibus? ‖Vos autẽ feci-
ſtis eam ſpeluncam latronũ. ‡Quo audito, 18
principes ſacerdotum & Scribæ quærebant
quomodo eum perderent. timebant enim
eum: quoniam vniuerſa turba admirabatur
ſuper doctrina eius. ‡ Et cùm veſpera facta 19
eſſet, egrediebatur de ciuitate. ‡Et cùm ma 20
Mat.21.b.19 nè tranſirent, viderũt ficum aridam factam
à radicibus. ‡Et recordat⁹ Petrus, dixit ei, 21
Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit. ‡Et 22
reſpõdens Ieſus ait illis, Habete fidem Dei.
‡ amen dico vobis, quia quicunque dixerit 23
huic monti, Tollere & mittere in mare, &
non hæſitauerit in corde ſuo, ſed crediderit
24 quia quodcũq; dixerit, fiat, fiet ei. ‡‖Propte- Mat.7.a.7.
rea dico vobis, omnia quæcũq; orantes pe- & 21.b.22
titis, credite quia accipietis, & euenient vo- Luc.11.b.9
25 bis. ‡‖Et cùm ſtabitis ad orandum, dimitti- Mat.6.b.14
te ſiquid habetis aduerſus aliquẽ: vt & pa- & 18.d.35.
ter veſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis pec
26 cata veſtra. ‡ Quòd ſi vos non dimiſeritis:
D nec pater veſter qui in cœlis eſt, dimittet vo
27 bis peccata veſtra. ‡ Et veniũt rurſus Iero-
ſolymã. Et cum ambularet in templo, acce- Mat.21.b.15
dũt ad eum ſummi ſacerdotes & Scribæ & Luc.20.a.1.
28 ſeniores, ‡& dicunt ei, In qua poteſtate hæc
facis? & quis dedit tibi hãc poteſtatẽ vt iſta
29 facias? ‡Ieſus autem reſpõdens ait illis, In-
terrogabo vos & ego vnum verbum, & re-
ſpondete mihi: & dicã vobis in qua poteſta-
30 te hæc faciam. ‡Baptiſmus Iohãnis, de cœlo
31 erat, an ex hominibus? Reſpõdete mihi. ‡At
illi cogitabãt ſecum, dicentes, Si dixerimus
de cælo, dicet, Quare ergo nõ credidiſtis ei?
32 ‡Si dixerimus ex hominibus, *timebãt po- *timemus.
pulum. omnes enim habebãt Iohannẽ quia
33 verè propheta eſſet. ‡Et reſpõdentes dicunt
Ieſu, Neſcimus. Et reſpõdens Ieſus ait illis,
Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc
faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui, Vineã Mat.21.d.33
A paſtinauit homo, & circundedit ſepẽ, Luc.20.b.9.
& fodit lacũ, & ædificauit turrim, & locauit Iſaia 5.a.1.
2 eam agricolis: & peregrè profectus eſt. ‡ Et Iere.2.d.21.
miſit ad agricolas in tempore ſeruum, vt ab
3 agricolis acciperet de fructu vineæ. ‡Qui ap
prehenſum eum ceciderũt: & dimiſerũt va-
4 cuum. ‡Et iterum miſit ad illos alium ſer-
uum: & illũ in capite vulnerauerunt, & cõ-
5 tumelijs affecerunt. ‡Et rurſum alium mi-
ſit, & illum occiderũt: & plures alios: quoſ-
6 dam cædentes, alios verò occidẽtes. ‡Adhuc
ergo vnum habens filiũ chariſſimum: & il-
lum miſit ad eos nouiſſimũ, dicẽs, Quia re-
7 uerebuntur filium meum. ‡ Coloni autem
dixerũt ad inuicẽ, Hic eſt hæres: venite, oc-
8 cidamus eum: & noſtra erit hæreditas. ‡ Et
apprehendentes eum, occiderũt: & eiecerũt
9 extra vineam. ‡ Quid ergo faciet Dominus
vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vi-
10 neam alijs. ‡ Nec ſcripturam hanc legiſtis,
‖Lapidem quem reprobauerunt ædificãtes, Pſa.117.d.22
11 hic factus eſt in caput anguli, ‡ A Domino Iſa.28.d.16.
factũ eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis no- Act.4.b.11
12 ſtris? ‡Et quærebãt eũ tenere: & timuerunt Rom.9.g.33
turbam. cognouerũt enim quoniam ad eos 1.Pet.2.a.8.
B parabolã hãc dixerit. Et relicto eo abierunt, Mt.21.d.42
13 ‡‖Et mittunt ad eum quoſdam ex Phari- Mat.22.b.15
ſæis & Herodianis: vt eũ caperent in verbo. Luc.20.d.20
14 ‡Qui venientes dicunt ei, Magiſter, ſcimus
quia verax es, & nõ curas quẽquã: nec enim
vides in faciẽ hominũ, ſed in veritate viam
Dei doces. licet dare tributum Cæſari: an
15 non dabimus? ‡ Qui ſciens verſutiam illo-
rum, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi
16 denarium vt videam. ‡At illi attulerunt ei.
Et ait illis, Cuius eſt imago hæc, & inſcrip-
17 tio? Dicunt ei, Cæſaris. ‡Reſpõdens autẽ Ie-
ſus dixit illis, ‖Reddite igitur quæ ſunt Cæ- Rom.13.b.7
ſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mi-

rabantur

Mat.22.c.23 rabantur ſuper eo.‡‖Et venerũt ad eũ Sad- 18
Luc.20.d.27 ducæi qui dicunt reſurrectionẽ non eſſe: &
interrogabant eũ dicentes,‡Magiſter, Moy- 19
Deu.25.a.5 ſes nobis ſcripſit, ‖vt ſi cuius frater mor-
tuus fuerit,& dimiſerit vxorẽ,& filios nõ re
liquerit: accipiat frater eius vxorẽ ipſius,&
reſuſcitet ſemẽ fratri ſuo.‡Septem ergo fra- 20
tres erant: & primus accepit vxorẽ, & mor-
tuus eſt nõ relicto ſemine.‡Et ſecundus ac- 21
cepit eã, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit
ſemen.Et tertius ſimiliter.‡ Et acceperunt 22
eã ſimiliter ſeptẽ: & non reliquerunt ſemẽ.
Nouiſsima omnium defuncta eſt & mulier.
‡In reſurrectione ergò cùm reſurrexerint, 23
cuius de his erit vxor? ſeptẽ enim habuerũt
eam vxorem.‡Et reſpondens Ieſus,ait illis, 24
Nõnne ideo erratis,non ſcientes ſcripturas, C
neq; virtutẽ Dei?‡Cùm enim à mortuis re- 25
ſurrexerint,neq; nubent,neq; nubentur,ſed
*Dei ſunt ſicut ãgeli * in cælis.‡De mortuis autẽ 26
quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi,
ſuper rubũ quomodo dixerit illi Deus in-
Exod.3.b.6. quiens, ‖ Ego ſum Deus Abraham,& Deus
Mat.22.c.32 Iſaac,& Deus Iacob?‡Nõ eſt Deus mortuo- 27
Luc.20.f.37 rum,ſed viuorũ. Vos ergo multum erratis.
‡Et acceſsit vnus de Scribis qui audierat il- 28
los conquirentes. & vidẽs quoniã bene illis
reſponderit, interrogauit eũ quod eſſet pri-
mum omniũ mandatũ.‡Ieſus autem reſpon 29
dit ei,Quia primũ omnium mandatum eſt,
Deut.6.a.4 ‖Audi Iſraël,Dominus Deus *tuus, Deus
*noſter, vnus eſt. ‡ Et diliges Dominum Deum tuũ 30
Dominus 7. ex tota corde tuo, & ex tota anima tua, &
*veſter, ex tota mẽte tua,& ex tota virtute tua.Hoc
Deus 4. eſt primum mandatum.‡Secundum autẽ ſi- 31
Leu.19.d.18 mile eſt illi,‖Diliges proximũ tuum tanquã
Mat.22.d.39 teipſum.Maius horum aliud mandatum nõ
Rom.13.c.9. eſt. ‡Et ait illi Scriba,Bene Magiſter,in ve- 32
Gal.5.c.14 ritate dixiſti,quia vnus eſt Deus,& non eſt
Luc.2.b.8. alius præter eum. ‡ Et vt diligatur ex toto 33
corde, & ex toto intellectu, & ex tota ani-
ma,& ex tota fortitudine: & diligere proxi
mum tanquã ſeipſum,maius eſt omnibus
holocautomatibus & ſacrificiis.‡Ieſus autẽ 34
videns quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit il-
li, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam
Mat.22.d. audebat eũ interrogare.‡‖Et reſpondẽs Ie- 35
42. ſus,dicebat,docẽs in tẽplo,Quomodo dicũt D
Luc.20.g.41 Scribæ Chriſtũ filiũ eſſe Dauid? ‡Ipſe enim 36
Pſa.109.a.1. Dauid dicit in Spiritu ſancto,‖Dixit Domi
nus Domino meo,ſede à dextris meis,donec
ponã inimicos tuos ſcabellũ pedum tuorũ.
‡Ipſe ergo Dauid dicit eum Dominum: & 37
vnde eſt filius eius?Et multa turba eum li-
benter audiuit. ‡ Et dicebat eis in doctrina 38
Mat.23.a.6 ſua,‖Cauete à Scribis,qui volũt in ſtolis am
Luc.11.f.43 bulare,& ſalutari in foro, ‡& in primis ca- 39
& 20.g.46. thedris ſedere in ſynagogis,& primos diſcu
bit* in cœnis:‡qui deuorãt domos viduarũ 40
ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient
prolixius iudiciũ. ‡Et ſedens Ieſus cõtra ga- 41
Luc.21.a.1. zophylaciũ, aſpiciebat quomodo turba ia-
ctaret æs in gazophylaciũ, & multi diuites
iactabant multa. ‡ Cùm veniſſet autẽ vidua 42
vna pauper,miſit duo minuta,quod eſt qua
drans‡& conuocans diſcipulos ſuos, ait il- 43
lis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc

pauper plus omnibus miſit qui miſerunt in
44 gazophylacium. ‡Omnes enim ex eo quod
abundabat illis, miſerunt: hæc verò de pe-
nuria ſua omnia quæ habuit, miſit totum
victum ſuum.

CAP. XIII.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi Mat.24.a.1
A vnus ex diſcipulis ſuis,Magiſter,aſpice Luc.21.a.5.
2 quales lapides,& quales ſtructuræ. ‡ Et re-
ſpondens Ieſus, ait illi,Vides has omnes ma
gnas ædificationes?‖Non relinquetur lapis Luc.19.g.44
3 ſuper lapidem qui non deſtruatur.‡Et cùm
ſederet in monte oliuarum contra templũ,
interrogabãt eum ſeparatim Petrus & Iacõ
4 bus & Iohãnes & Andreas,‡Dic nobis,quã-
do iſta fient? & quod ſignũ erit quando hæc
5 omnia incipient cõſummari? ‡Et reſpondẽs
Ieſus cœpit dicere illis,‖Videte,ne quis vos Ephe.5.b.6.
6 ſeducat.‡multi enim venient in nomine meo 2.Th.2.a.3.
dicentes,quia ego ſum: & multos ſeducent.
7 ‡Cùm audieritis autem bella & opiniones
bellorũ,ne timueritis. oportet enim hæc fie
8 ri:ſed nondũ finis. ‡Exurget enim gens con
B tra gentem,& regnũ ſuper regnum:& erunt
terræmotus per loca,& fames.Initium dolo
9 rum hæc.‡Videte autem voſmetipſos. Tra-
dent enim vos in conciliis, & in ſynagogis
vapulabitis,& ante præſides & reges ſtabitis
10 propter me,in teſtimonium illis.‡Et in om
nes gentes primùm oportet prædicari euan- Mat.10.b.19
11 geliũ.‡‖Et cùm duxerint vos tradentes,no- Luc.12.b.11
lite præcogitare quid loquamini: ſed quod & 21.c.14
datũ vobis fuerit in illa hora, id loquimini.
non enim vos eſtis loquentes: ſed Spiritus
12 ſanctus.‡Tradet autem frater fratrẽ in mor
tem,& pater filium:& conſurgent filij in pa
13 rentes,& morte afficient eos.‡Et eritis odio
omnibus,propter nomen meum. Qui autẽ
14 ſuſtinuerit in finem,hic ſaluus erit. ‡‖Cùm Dan.9.g.27
autem videritis abominationem deſolatio- Mat.24.b.
nis ſtantem,‖vbi non debet(qui legit,intel- 16.
ligat)tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant in mõ- Luc.21.d.21
15 tes:‡& qui ſuper tectum,ne deſcẽdat in do-
mum, nec introeat vt tollat quid de domo
16 ſua: ‡ & qui in agro erit,non reuertatur re-
17 tro,tollere veſtimentum ſuum. ‡Væ autem
C prægnantibus & nutriẽtibus in illis diebus.
18 ‡Orate verò vt hyeme non fiant. ‡ Erunt
19 enim dies illi tribulationes tales, quales nõ
fuerunt ab initio creaturæ quam condidit
20 Deus vſq; nunc,neq; fient.‡Et niſi breuiaſ-
ſet Dominus dies, non fuiſſet ſalua omnis
caro:ſed propter electos quos elegit,breuia Mt.24.d.23
21 uit dies,‡‖Et tunc ſi quis vobis dixerit,Ec- Luc.21.b.8.
ce,hîc eſt Chriſtus,ecce illic: ne credideri-
22 tis. ‡ Exurgent enim pſeudochriſti & pſeu-
dopropheta: & dabunt ſigna & portenta ad
23 ſeducendos,ſi fieri poteſt,etiã electos. ‡ Vos
ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.
24 ‡‖Sed in illis diebus poſt tribulationẽ illam Eze.32.b.7.
ſol contenebrabitur, & luna nõ dabit ſplen- Iſa.13.b.10
25 dorẽ ſuum: ‡Et ſtellæ cæli erunt decidẽtes, Ioel.2.c.10.
& virtutes quæ in cælis ſunt, mouebuntur. g.31. & 3.
26 ‡Et tunc videbunt filiũ hominis venientem 15.
27 in nubibus,cũ virtute multa & gloria.‡‖Et Mat.24.c.31
D tunc mittet angelos ſuos,& congregabit ele
ctos ſuos à quatuor vẽtis,à ſummo terræ vſ-
28 que ad ſummũ cæli.‡A ficu autẽ diſcite pa-
rabolam.

rabolam. Cùm iam ramus eius tener fue-
rit, & nata fuerint folia: cognoſcitis quia in
proximo ſit æſtas. ‡ ſic & vos cùm videritis 29
hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in
oſtiis. ‡ Amen dico vobis, quoniā nō tranſi- 30
bit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.
‡ Cælū & terra tranſibunt: verba autē mea 31
non tranſibūt. ‡ De die autē illo vel hora ne- 32
mo ſcit, neq; angeli in cælo, neq; filius: niſi
Mat.24.d.42. pater. ‡ ‖ Videte, vigilate, & orate: neſcitis e- 33
nim quādo tēpus ſit. ‡ Sicut homo qui pere 34
grè profectus reliquit domū ſuā: & dedit ſer
uis ſuis poteſtatē cuiuſque operis, & ianito-
ri præcepit vt vigilet. ‡ Vigilate ergo (neſci- 35
tis enim quando dominus domus veniat:
ſerò, an media nocte, an gallicātu, an mane)
‡ ne cùm venerit repentè, inueniat vos dor- 36
mientes. ‡ Quod autem vobis dico, omni- 37
bus dico, Vigilate.

CAP. XIIII.

Mat.26.a.2. Luc.22.a.1. ERat autē Paſcha & Azyma poſt biduū: 1
& quærebāt ſummi ſacerdotes & Scri- A
bæ quomodo eū dolo tenerent & occiderēt.
‡ Dicebant enim, Non in die feſto, ne fortè 2
*in populo tumultus fieret *populi*. ‡ ‖ Et cùm eſſet Be- 3
Mat.26.a.6. thaniæ in domo Simōnis Leproſi, & recum-
Ioh.12.a.1. beret, venit mulier habens alabaſtrum vn-
*ſpinaci 2. guenti nardi *ſpicati* pretioſi: & fracto ala-
Mat.26.a.8. baſtro, effudit ſuper caput eius. ‡ ‖ Erant au- 4
Ioh.12.a.4. tem quidā indignè ferētes intra ſemetipſos,
& dicentes, Vt quid perditio iſta vnguenti
facta eſt? ‡ Poterat enim vnguentū iſtud væ- 5
nundari plus quàm trecentis denariis, & da
ri pauperibus. Et fremebāt in eā. ‡ Ieſus au- 6
tem dixit, Sinite eam: quid illi moleſti eſtis?
Bonū opus operata eſt in me. ‡ ſemper enim 7
*habebitis. pauperes *habetis* vobiſcū: & cùm volueri-
tis, poteſtis illis benefacere: me autē nō ſem
per habetis. ‡ Quod habuit hæc, fecit: præuē- 8
nit vngere corpus meū in ſepulturā. ‡ Amen 9
dico vobis, vbicunq; prædicatū fuerit Euā-
gelium iſtud in vniuerſo mundo, & quod
Mat.26.b.14. fecit hæc, narrabitur in memoriā eius. ‡ ‖ Et 10
Iudas Iſcariotes vnus de duodecim abiit ad B
Luc.22.a.4. ſummos ſacerdotes, vt proderet eum illis.
‡ Qui audientes gauiſi ſunt: & promiſerunt 11
ei pecuniā ſe daturos. Et quærebat quomo-
Mt.26.b.16. do ‖ illū opportunè traderet. ‡ Et primo die 12
Luc.22.a.6. Azymorū quando paſcha immolabant, dicūt
ei diſcipuli, Quò vis eamus, & paremus tibi
vt manduces paſcha? ‡ Et mittit duos ex diſ- 13
cipulis ſuis: & dicit eis, Ite in ciuitatē: & oc
curret vobis homo lagenam aquæ baiulans,
ſequimini eum: ‡ & quocunq; introierit, di- 14
cite domino domus quia magiſter dicit, Vbi
eſt refectio mea, vbi paſcha cum diſcipulis
meis manducē? ‡ Et ipſe vobis demonſtrabit 15
cœnaculū grande, ſtratū: & illic parate no-
bis. ‡ Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt 16
in ciuitatē: & inuenerunt ſicut dixerat illis,
Mt.26.b.20 & parauerunt paſcha. ‡ ‖ Veſpere autē facto, 17
Luc 22.b.14 venit cū duodecim. ‡ Et diſcumbentibus eis 18
Ioh.13.c.21. & manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vo-
bis, quia vnus ex vobis tradet me, qui man- C
ducat mecum. ‡ At illi cœperunt contriſtari, 19
& dicere ei ſingulatim, Nunquid ego? ‡ Qui 20
Luc.22.c.21. ait illis, ‖ Vnus ex duodecim qui intingit
*.8. mecum *manum* in catino. ‡ & filius qui- 21
dem hominis vadit ‖ ſicut ſcriptum eſt de Pſa.40.c.10
eo: væ autem homini illi per quē filius ho- Act.1.c.16.
minis *tradetur*. bonum erat ei, ſi non eſſet Mt.26.b.24
natus homo ille. ‡ Et manducantibus illis, 22 *traditur a.
‖ accepit Ieſus panem: & benedicens fregit, 1.Co.11.e.24.
& dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus
23 meum. ‡ Et accepto calice, gratias agens de-
24 dit eis: & biberūt ex illo omnes. ‡ Et ait il-
lis, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti, qui
25 pro multis effundetur. ‡ Amen dico vobis, *hoc
quia iam non bibam de *genimine vitis vſ-
que in diē illum cùm illud bibam (nouum)
26 in regno Dei. ‡ Et hymno dicto exierunt in
27 montem oliuarum. ‡ Et ait eis Ieſus, ‖ Om- Ioh.16.d.32.
nes ſcandalizabimini *in me* in nocte iſta: *.10.
quia ſcriptum eſt: ‖ Percutiam paſtorem: &
28 diſpergentur oues. ‡ Sed poſtquàm reſurre- Zach.13.a.7
29 xero, ‖ præcedam vos in Galilæam. ‡ Petrus Inf.16.b.7.
autem ait illi, Et ſi omnes ſcandalizati fue-
30 rint: ſed non ego. ‡ Et ait illi Ieſus, Amen di-
D co tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquā
gallus vocem bis dederit, ter me es negatu-
31 rus. ‡ At ille amplius loquebatur, Et ſi opor-
tuerit me ſimul commori tibi, non te nega-
32 bo. Similiter autem & omnes dicebāt. ‡ ‖ Et Mt.26.d.36
veniunt in prædium, cui nomē Getſemani.
Et ait diſcipulis ſuis, ‖ Sedete hîc donec orē. Luc.22.d.40.
33 ‡ Et aſſumit Petrum & Iacobum & Iohan-
34 nem ſecum: & cœpit pauere & tædere. ‡ Et
ait illis, Triſtis eſt anima mea vſque ad mor
35 tem: ſuſtinete hîc & vigilate. ‡ Et cùm pro-
ceſſiſſet paululum, procidit ſuper terram: &
orabat vt ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora:
36 ‡ & dixit, Abba, pater, omnia tibi poſſi-
bilia ſunt: transfer calicem hunc à me. ſed
37 nō quod ego volo, ſed quod tu. ‡ Et venit, &
inuenit eos dormiētes. Et ait Petro, Simon,
38 dormis? nō potuiſti vna hora vigilare? ‡ Vi-
gilate, & orate vt nō intretis in tentationē.
Spiritus quidem promptus eſt, caro verò in-
39 firma. ‡ Et iterum abiēs orauit eundem ſer-
40 monem, dicens. ‡ Et reuerſus, denuò inue-
nit eos dormientes (erant enim oculi eo-
rum grauati) & ignorabant quid responde-
41 rent ei. ‡ Et venit tertiò, & ait illis, Dormite
E iam & requieſcite. Sufficit, venit hora. ecce
filius hominis tradetur in manus peccatorū.
42 ‡ Surgite, eamus. ecce, qui me tradet, prope
43 eſt. ‡ Et adhuc eo loquente venit Iudas Iſca
riotes, vnus de duodecim, & cum eo ‖ turba Mt.26.d.47
multa cum gladiis & lignis, * à ſummis ſa- Lu.22.e.47.
44 cerdotibus & Scribis & ſenioribus. ‡ Dede- Iohā.18.a.3.
rat autem traditor eius ſignum eis dicens, *miſsi.
Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete
45 eum, & ducite cautè. ‡ Et cùm veniſſet, ſta-
tim accedens ad eum, ait, Rabbi. & oſculatus
46 eſt eum. ‡ At illi manus iniecerunt in eum,
47 & tenuerunt eum. ‡ Vnus autem quidam de
circunſtantibus educens gladium, percuſsit
ſeruum ſummi ſacerdotis: & amputauit illi
48 auriculam. ‡ Et reſpondens Ieſus, ait illis,
Tanquam ad latronē exiſtis cum gladiis &
49 lignis comprehendere me? ‡ quotidie eram
apud vos in templo docens, & nō me tenui-
50 ſtis. Sed vt impleantur ſcripturæ. ‡ ‖ Tunc Mt.26.f.56
diſcipuli eius relinquentes eū, omnes fuge-
51 runt. ‡ Adoleſcens autē quidam ſequebatur
eum

eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenue- F
rũt eũ. ‡At ille reiecta ſindone, nudus pro- 52
fugit ab eis.‡‖Et adduxerũt Ieſum ad ſum- 53
Lu.22.f.54. mum ſacerdotem: & cõuenerunt omnes ſa-
Iohã.18.c.13. cerdotes & Scribæ & ſeniores.‡Petrus autẽ 54
à lõge ſecutus eſt eum vſq; intrò in atrium
ſummi ſacerdotis:& ſedebat cum miniſtris
Mt.26.f.59. ad ignem, & calefaciebat ſe. ‡ ‖Sũmi verò 55
ſacerdotes & omne cõcilium quærebãt ad.
uerſus Ieſum teſtimonium, vt eum morti
traderẽt, nec inueniebant. ‡ Multi enim te- 56
ſtimonium falſum dicebãt aduerſus eum: &
cõuenientia teſtimonia non erãt.‡Et quidã 57
ſurgẽtes, falſum teſtimoniũ ferebãt aduerſus
eum, dicẽtes, ‡Quoniã nos audiuimus eum 58
Iohã.2.d.19. dicentem, ‖Ego diſſoluam tẽplum hoc ma-
*poſt nufactum, & *per* triduũ aliud non manu-
factum, ædificabo. ‡ Et nõ erat conueniens 59
teſtimoniũ illorum .‡Et exurgens ſummus 60
ſacerdos in medium, interrogauit Ieſum,
dicens, Nõ reſpondes quicquam ad ea quæ
tibi obijciuntur ab his? ‡ Ille autẽ tacebat, 61
& nihil reſpõdit. Rurſum ſummus ſacerdos
interrogabat eũ & dixit ei, Tu es Chriſtus
filius *Dei* benedicti? ‡Ieſus autẽ dixit illi, 62
*.7. Ego ſum, ‖& videbitis filiũ hominis ſedẽ- G
Mt.24.c.30. tem à dextris virtutis *, & venientem cum
*Dei. nubibus cæli. ‡ Summus autem ſacerdos 63
ſcindens veſtimenta ſua, ait, Quid adhuc
deſideramus teſtes? ‡ Audiſtis blaſphemiã. 64
quid vobis videtur? Qui omnes condẽnaue
runt eum eſſe reum mortis. ‡ Et cœperunt 65
quidam cõſpuere eum, & velare faciẽ eius,
& colaphis eũ cædere, & dicere ei, Prophe-
Mt.26.g.69 tiza & miniſtri alapis eum cædebãt. ‡ ‖Et 66
Luc.22.f.55. cũm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit vna
Iohã.18.c.17 ex ãcillis ſummi ſacerdotis. ‡& cũm vidiſ- 67
ſet Petrum calefacientẽ ſe, aſpiciens illum,
ait, Et tu cum Ieſu Nazareno eras. ‡At ille 68
negauit, dicens, Neque ſcio, neq; noui quid
dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus
cantauit.‡‖Rurſus autẽ cũm vidiſſet illum 69
Mat.26.g.71 ancilla, cœpit dicere circumſtãtibus, Quia
hic ex illis eſt.‡At ille iterum negauit.‖Et 70
Luc.22.f.58. poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant
Ioh.18.c.25. Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.
‡Ille autẽ cœpit anathematizare & iurare, 71
Quia neſcio hominẽ iſtum quẽ dicitis. ‡ Et 72
ſtatim gallus iterum cãtauit.‖Et recorda-
Mt.26.g.75. tus eſt Petrus verbi quod dixerat ei Ieſus,
Iohã.13.d.38 Prius quàm gallus cantet bis, ter me nega-
bis. Et cœpit flere.

## CAP. XV.

ET cõfeſtim, manè conſilium facientes 1
Mat.27.a.1. ſummi ſacerdotes cũ ſenioribus & Scri- A
Luc.22.g.66 bis & vniuerſo concilio, vincientes Ieſum,
Ioh.18.d.28. duxerunt & tradiderunt Pilato. ‡ Et inter- 2
rogauit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum?
At ille reſpondens, ait illi, Tu dicis. ‡‖ Et 3
Mat.27.b.12 accuſabant eũ ſummi ſacerdotes in multis.
Luc.23.a.6. ‡‖Pilatus autẽ rurſum interrogauit eum, 4
Iohã.18.f.33. dicens, Non reſpõdes quicquã? vide in quã-
tis te accuſant. ‡Ieſus autem amplius nihil 5
reſpondit: ita vt miraretur Pilatus.‡Per diẽ 6
autem feſtum ſolebat dimittere illis vnũ ex
vinctis quemcunq; petiſſent. ‡Erat autẽ qui 7
dicebatur Barabbas, qui cũ ſeditioſis erat

vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiũ.
8 ‡ Et cũm aſcẽdiſſet turba, cœpit rogare, ſi-
9 cut ſemper faciebat illis. ‡ Pilatus autẽ re-
ſpõdit eis, & dixit, Vultis dimittã vobis re-
10 gem Iudæorũ? ‡Sciebat enim quòd per in-
uidiã tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.
11 ‡Põtifices autem concitauerunt turbam, vt Mat.27.c.20
12 magis Barabbam dimitteret eis.‡‖Pilatus Luc.23.c.24.
B autem iterum reſpondens, ait illis, Quid Ioh.18.g.39.
13 ergo vultis faciã regi Iudæorum? ‡‖ At illi & 19.a.6.
14 iterum clamauerũt, Crucifige eũ. ‡ Pilatus
verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At
15 illi magis clamabãt, Crucifige eũ. ‡ Pilatus
autẽ volens populo ſatisfacere, dimiſit il-
lis Barabbã, & tradidit Ieſum flagellis cæ- Mat.27.c.27
16 ſum vt crucifigeretur.‡‖Milites autẽ duxe- Iohã.19.a.2.
rũt eum in atriũ prætorij, & cõuocant totã
17 cohortẽ: ‡& induunt eum purpura, & impo
18 nunt ei, plectentes ſpineam coronam. ‡Et
cœperũt ſalutare eum, Aue rex Iudæorum.
19 ‡ Et percutiebant caput eius arundine: &
cõſpuebant eum. & ponentes genua, adora-
20 bant eum. ‡Et poſtquam illuſerũt ei, exue-
runt illum purpura, & induerũt eum veſti-
mẽtis ſuis, & educunt illum vt crucifigerẽt
21 eum. ‡‖Et angariauerũt prætereuntẽ quẽ- Mat.27.d.32
piam, Simonem Cyrenæum venientem de Luc.23.d.26
villa, patrẽ Alexãdri & Rufi, vt tolleret cru- Mat.27.d.33
22 cem eius. ‡‖Et perducunt illum in Golgo- Luc.23.e.33
tha locum quod eſt interpretatũ, Caluariæ Ioh.19.c.17.
23 locus. ‡ Et dabant ei bibere myrrhatũ vi- Mat.27.d.35
24 num: & non accepit. ‡‖Et crucifigentes eũ, Luc.23.d.34
C diuiſerunt veſtimẽta eius, mittentes ſortem Ioh.19.d.23.
25 ſuper eis, quis quid tolleret. ‡Erat autẽ hora
26 tertia: & crucifixerũt eum. ‡Et erat titulus
cauſæ eius inſcriptus, REX IVDAEO-
27 RVM. ‡Et cum eo crucifigunt duos latro-
nes: vnum à dextris, & aliũ à ſiniſtris eius.
28 ‡ Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit, ‖Et cũ Iſa.53.d.12.
29 iniquis reputatus eſt. ‡ Et prætereũtes bla-
ſphemabãt eum, mouẽtes capita ſua, & di- Iohã.2.c.19.
cẽtes, Vah ‖qui *deſtruit* templũ*, & in tri- *deſtruis
30 bus diebus *ædificat*: ‡ſaluũ fac temetipſum *Dei.
31 deſcendẽs de cruce. ‡Similiter & ſummi ſa- *reædificas
cerdotes illudẽtes, ad alterutrũ cũ Scribis
dicebant, Alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ po-
32 teſt ſaluũ facere. ‡Chriſtus rex Iſraël deſcẽ-
dat nũc de cruce: vt videamus & credamus.
Et qui cũ eo crucifixi erant, conuitiabantur
33 ei. ‡ Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt
per totam terram vſque in horam nonam.
34 ‡ Et hora nona exclamauit Ieſus voce ma- Pſa.21.a.2.
gna, dicẽs, ‖Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod Mt.27.e.46.
eſt interpretatũ, Deus meus, Deus meus, vt
35 quid dereliquiſti me? ‡Et quidam de circũ-
D ſtantibus audiẽtes dicebant, Ecce, Eliã vo-
36 cat. ‡ Currens autẽ vnus, & implens ſpon-
giam ‖aceto, circumponẽſq; calamo, potum Pſa.68.c.20
dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat
37 Elias ad deponendum eum. ‡Ieſus autem
38 emiſſa voce magna expirauit. ‡ Et velũ tẽ-
pli ſciſſum eſt in duo, à ſummo vſque deor-
39 ſum. ‡Videns autẽ centurio qui ex aduerſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait, Verè Mat.27.f.55
40 hic homo filius Dei erat. ‡‖Erant autem &
mulieres de lõge aſpiciẽtes: inter quas erat
Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris

&

& Ioſeph mater, & Salóme: ‡ & cùm eſſet 41
Luc.8.a.2. in Galilæa, ‖ ſequebãtur eũ & miniſtrabant
ei, & aliæ multæ quæ ſimul cũ eo aſcende-
Mat.27.g.57 rant Ieroſolymã. ‡ ‖ Et cùm iam ſerò eſſet 42
Luc.23.g.50. factũ (quia erat Paraſcéue, quod eſt ante ſab
Ioh.19.g.38. bathũ) ‡ venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis 43
decurio, qui & ipſe erat expectans regnum
Dei: & audacter introiuit ad Pilatũ, & petiit
corpus Ieſu. ‡ Pilatus autẽ mirabatur ſi iam 44
obiiſſet. Et accerſito centurione, interroga-
uit eum ſi iam mortuus eſſet. ‡ Et cùm co- 45
gnouiſſet à centurione, donauit corpus Io-
ſeph. ‡ Ioſeph autẽ mercatus ſindonẽ, & de- 46
ponens eum inuoluit ſindone, & poſuit eũ
in monumẽto quod erat exciſum de petra,
& aduoluit lapidẽ ad oſtium monumenti.
‡ Maria autem Magdaléne & Maria Ioſeph 47
aſpiciebant vbi poneretur.

## CAP. XVI.

Mat.28.a.1. ET cùm tranſiiſſet ſabbathũ, Maria Mag- 1
Luc.24.a.1. daléne & Maria Iacóbi, & Salóme e- A
Ioh.20.a.1. merũt aromata, vt venientes vngerẽt Ieſum.
‡ Et valde mane vna ſabbathorũ, veniunt 2
ad monumentum, ortu iam ſole. ‡ Et dice- 3
bant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapi-
dem ab oſtio monumenti? ‡ Et reſpicientes 4
viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe
Mat.28.a.5 magnus valde. ‡ ‖ Et introeuntes in mono- 5
Luc.24.a.4. mentũ, viderunt iuuenem ſedentem in de-
Ioh.20.c.14 xtris, coopertum ſtola candida: & obſtupue-
runt. ‡ Qui dicit illis, Nolite expaueſcere: 6
Ieſum quæritis Nazarenũ, crucifixum: ſur-
rexit, non eſt hîc, ecce locus vbi poſuerunt
eum. ‡ Sed ite, dicite diſcipulis eiꝰ & Petro, 7
*præcedet ‖ quia *præcedit vos in Galilæam: ibi eum B
Mat.26.c.32 videbitis, ‖ ſicut dixit vobis. ‡ At illæ exeun- 8
Sup.14.c.28 tes, fugerunt de monumẽto, inuaſerat enim
eas tremor & pauor: & nemini quicquã di-
xerunt. timebant enim. ‡ Surgens autem 9
*Ieſus. *mane prima ſabbathi, ‖ apparuit primò
Ioh.20.d.16. Mariæ Magdalénę, ‖ de qua eiecerat ſeptẽ dę-
Luc.8.a.2. monia. ‡ Illa vadens nuntiauit his qui cũ eo 10
fuerant, lugentibus & flentibus. ‡ Et illi au- 11
dientes quia viueret, & viſus eſſet ab ea, nõ C
Luc.24.b.13 crediderunt. ‡ Poſt hæc autẽ ‖ duobus ex his 12
ambulãtibus oſtẽſus eſt in alia effigie, eun-
tibus in villam. ‡ & illi euntes nuntiauerũt 13
Luc.24.e.36 cæteris: nec illis crediderũt. ‡ ‖ Nouiſſimè 14
Ioh.20.c.19. recumbẽtibus illis vndecim apparuit: & ex-
probrauit incredulitatem eorũ & duritiam
Mat.28.d.19 cordis, quia iis qui viderant eũ reſurrexiſſe,
non crediderunt. ‡ Et dixit eis, ‖ Euntes in 15
mundum vniuerſum prædicate Euãgelium
omni creaturæ. ‡ Qui crediderit & baptiza- 16
tus fuerit, ſaluus erit: qui verò nõ credide-
rit, condemnabitur. ‡ Signa autem eos qui 17
Act.16.d.18 crediderint, hæc ſequẽtur: ‖ In nomine meo D
Act.2.a.4. ‖ dæmonia eiicient, ‖ Linguis loquẽtur no-
& 10.g.46. uis, ‡ ‖ Serpẽtes tollẽt, Et ſi mortiferũ quid 18
Act.28.a.5. biberint, nõ eis nocebit, ‖ Super ægros ma-
Act.28.b.8. nus imponent: & bene habebũt. ‡ Et Domi- 19
nus quidem Ieſus poſtquã locutus eſt eis,
Luc.24.g.51 ‖ aſſumptus eſt in cælum, & *ſedit à dextris
*ſedet. Dei. ‡ Illi autem profecti prædicauerũt vbi- 20
que Domino cooperante, & ſermonẽ con-
firmante ſequentibus ſignis.

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

## CAP. I.

1 QVONIAM quidẽ multi conati
A ſunt ordinare narrationẽ quæ in
2 nobis cõpletæ ſunt rerum: ‡ ſicut
tradiderunt nobis qui ab
initio ipſi viderũt & miniſtri fuerũt ſermo-
3 nis, ‡ viſum eſt & mihi aſſecuto omnia à
principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere
4 ‖ optime Theophile, ‡ vt cognoſcas eorum Act.1.a.1.
verborũ de quibus eruditus es, veritatem.
5 ‡ Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacer-
dos quidã nomine Zacharias, de vice ‖ Abia: 1.Paral.24.
& vxor illius de filiabus Aarõ, & nomẽ eius c.10.
6 Eliſabeth. ‡ Erant autem iuſti ambo ante
Deum, incedentes in omnibus mandatis &
7 iuſtificationibus Domini ſine querela, ‡ &
non erat illis filius: eò quod eſſet Eliſabeth
ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebꝰ ſuis.
8 ‡ Factum eſt autẽ: cùm ſacerdotio fungere-
9 tur *in ordine vicis ſuæ ante Deum, ‡ ſe- *Zacharias
cundùm cõſuetudinẽ ſacerdotii, ſorte exiit
vt ‖ incenſum poneret ingreſſus in templũ
10 Domini. ‡ ‖ & omnis multitudo populi erat Exo.30.c.10
11 orans foris hora incenſi. ‡ Apparuit autẽ illi Leu.16.d.17.
Angelus Domini, ſtans à dextris altaris in-
12 cenſi. ‡ Et Zacharias turbatus eſt, videns: &
13 timor irruit ſuper eum. ‡ Ait autẽ ad illum
angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam ex-
audita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſa-
beth pariet tibi filium, ‖ & vocabis nomen Infr.f.36.
14 eius Iohannẽ: ‡ & erit gaudium tibi & exul-
B tatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.
15 ‡ erit enim magnus coram Domino: & vi-
num & ſiceram nõ bibet: & ſpiritu ſancto
16 replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. ‡ &
multos filiorũ Iſraël conuertet ad Dominũ
17 Deum ipſorum. ‡ & ipſe præcedet ante illũ
‖ in ſpiritu & virtute Elię: ‖ vt cõuertat cor Mat.11.b.14
da patrũ in filios, & incredulos ad pruden- Mala.4.b.6
tiam iuſtorũ, parare Domino plebem per-
18 fectam. ‡ Et dixit Zacharias ad angelum,
Vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex: &
19 vxor mea proceſſit in diebus ſuis. ‡ Et reſpõ
dens angelus dixit ei, Ego ſum Gabriel qui
aſto ante Deũ: & miſſus ſum loqui ad te, &
20 hæc tibi euãgelizare. ‡ Et ecce, eris tacens,
& non poteris loqui vſque in diem quo hæc
fiãt: pro eo quòd nõ credidiſti verbis meis,
21 quæ implebuntur in tempore ſuo. ‡ Et erat
plebs expectans Zachariam: & mirabantur
22 quòd tardaret ipſe in templo. ‡ Egreſſus au-
tem nõ poterat loqui ad illos, & cognoue-
C rũt quòd viſionem vidiſſet in tẽplo. Et ipſe
23 erat innuens illis, & permanſit mutus. ‡ Et
factum eſt: vt impleti ſunt dies officii eius,
24 abiit in domum ſuam. ‡ poſt hos autẽ dies
cõcepit Eliſabeth vxor eius: & occultabat
25 ſe menſibus quinq;, dicens, ‡ Quia ſic fecit
mihi Dñs in diebus quibus reſpexit auferre
26 opprobriũ meũ inter homines. ‡ In mẽſe autẽ
ſexto, miſſus eſt ãgelꝰ Gabriel à Deo in ciui-
27 tatẽ Galilææ, cui nomẽ Nazareth, ‡ ‖ ad vir- Mat.1.c.18.
ginẽ deſponſatã viro, cui nomẽ erat Ioſeph,

de

de domo Dauid: & nomen virginis Maria.
‡Et ingreſſus angelus, ad eã dixit, Aue gra- 28
tia plena, Dñs tecum: benedicta tu in mulie
ᵃvidiſſet 2. ribus. ‡Quæ cùm ᵃaudiſſetᵃ, turbata eſt in 29
ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta
ſalutatio. ‡Et ait angelus ei, Ne timeas Ma- 30
ria, inueniſti enim gratiã apud Deũ. ‡‖ecce 31
*Iſai. 7.c.14.* cõcipies in vtero, & paries filiũ: ‖ & vocabis
*Infr. 2. c.21.* nomẽ eius Ieſum. ‡hic erit magnᵘ: & filius 32
*Mat. 1.d.21.* altiſsimi vocabitur, & dabit illi Dominus
Deus ſedẽ Dauid patris eius: ‡‖ & regnabit 33
*Dan. 7. d.14* in domo Iacob in æternũ, & regni eius non
*& g 27.* erit finis. ‡Dixit autem Maria ad angelum, 34
*Mich. 4.b.7* Quomodo fiet iſtud, quoniã virũ nõ cogno D
ſco? ‡Et reſpondẽs angelus, dixit ei, Spiritus 35
ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi
obumbrabit tibi. Ideoq; & quod naſcetur
ᵉ.8. ᵉex te Sãctũ, vocabitur filius Dei. ‡Et ecce 36
Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filiũ
in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi
quæ vocatur ſterilis: ‡quia non erit impoſ- 37
ſibile apud Deũ omne verbũ. ‡Dixit autẽ 38
Maria, Ecce ancilla Dñi, fiat mihi ſecũdum
verbũ tuũ. Et diſceſsit ab illa angelus. ‡Ex- 39
urgens autem Maria in diebus illis, abiit in
mõtana cum feſtinatione in ciuitatẽ Iuda:
‡& intrauit in domũ Zachariæ, & ſalutauit 40
Eliſabeth. ‡Et factum eſt: vt audiuit ſaluta- 41
tionẽ Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in
vtero eius. & repleta eſt Spiritu ſancto Eli-
ſabeth: ‡& exclamauit voce magna, & dixit, 42
Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus vẽtris tui. ‡Et vnde hoc mihi vt ve- 43
niat mater Domini mei ad me? ‡Ecce enim 44
vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus E
meis, exultauit in gaudio infans in vtero
ᵇcredidiſti. meo. ‡& beata quæ ᵇcredidit quoniam per- 45
ᵇtibi ficientur ea quæ dicta ſunt ᵇei à Domino.
‡Et ait Maria: 46
Magnificat anima mea Dominum.
‡Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari 47
meo.
‡Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. 48
ecce enim ex hoc beatam me dicẽt omnes
ᵃIn genera- generationes.
tionem & ‡Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & 49
generatio- ſanctum nomen eius.
nem. 1. ‡Et miſericordia eius ᵃà progenie in proge- 50
ᵃin proge- niesᵃ, timentibus eum.
nies & pro- ‡Fecit potentiam in ‖brachio ſuo: ‖diſper- 51
genies 7. ſit ſuperbos mente cordis ſui.
*Iſai. 51. b.9.* ‡Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit hu- 52
*Pſa. 32.b.10.* miles.
*Iſai. 29.c.15.* ‡‖Eſurientes impleuit bonis: & diuites di- 53
*Pſa. 33. b.11.* miſit inanes.
*2. Reg. 2.b.5* ‡Suſcepit Iſraël puerum ſuum, ᵃrecorda- 54
ᵃ memora- tusᵃ miſericordiæ ſuæ.
ri eo. ‡‖Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abra 55
*Iſai 30. d.18* ham & ſemini eius in ſecula.
*& 41.b.8* ‡Manſit autẽ Maria cum illa quaſi mẽſibus 56
*& 54.b.5* tribus: & reuerſa eſt in domum ſuam. F
*Ierem. 31 a.3* ‡Eliſabeth autẽ impletum eſt tempus pa- 57
*& d.20.* riendi: & peperit filium. ‡Et audierũt vici- 58
*Pſa. 131.c.11.* ni & cognati eius quia magnificauit Domi
*Gen. 17.c.19* nus miſericordiam ſuam cum illa, ‖ & con-
*& 22 c.16.* gratulabantur ei. ‡Et factũ eſt: in die octa- 59
*Sapr. b.14* uo venerunt circumcidere puerũ, & voca-

60 bant eum nomine patris ſui, Zachariã. ‡Et
reſpondẽs mater eius, dixit, Nequaquã, ſed
61 vocabitur Iohãnes. ‡Et dixerunt ad illam,
Quia nemo eſt in cognatione tua qui voce-
62 tur hoc nomine. ‡Innuebant autem patri
63 eius, quem vellet vocari eum. ‡Et poſtulãs
pugillarẽ, ſcripſit, dicens, ‖Iohannes eſt no- *Sup. b.13*
64 men eius. Et mirati ſunt vniuerſi. ‡Apertum
eſt autẽ ilico os eius, & lingua eius, & lo-
65 quebatur benedicens Deum. ‡Et factus eſt
timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper
omnia montana Iudææ diuulgabantur om-
66 nia verba hæc: ‡& poſuerunt omnes qui au-
dierant in corde ſuo, dicentes, Quis, putas,
puer iſte erit? Etenim manus Dñi erat cum
67 illo. ‡Et Zacharias pater eius repletus eſt
Spiritu ſancto: & prophetauit dicens,
68 ‡‖Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia *Infr. 2.d.30.*
G viſitauit & fecit redemptionẽ ᵃplebisᵃ ſuæ: *Mat. 1.d.2.c*
69 ‡‖ Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo ᵃplebi 7.
Dauid pueri ſui. *Pſ. 131.d.17.*
70 ‡‖Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à *Pſa. 73.c. 12*
ſeculo ſunt prophetarum eius.
71 ‡‖Salutem ex inimicis noſtris, & de manu *Iere. 23. a.6.*
omnium qui oderunt nos. *& 30.b.10.*
72 ‡Ad faciendam miſericordiã cum patribus
noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73 ‡‖Iuſiurandũ quod iurauit ad Abrahã pa- *Gen. 22.c.16*
trem noſtrum, daturum ſe nobis, *Ier. 31.f.33*
74 ‡Vt ſine timore de manu inimicorum no- *Heb. 6. c.15*
ſtrorum liberati, ſeruiamus illi, *& d. 17.*
75 ‡In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, omni- *1. pet. 1.c.15*
bus diebus noſtris.
76 ‡‖Et tu puer, propheta Altiſsimi vocabe-
ris: ‖præibis enim ante faciem Domini pa- *Mala. 4. b.5*
rare vias eius. *Sup. b. 17.*
77 ‡Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius, in
remiſsionem peccatorum eorum,
78 ‡Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in
quibus viſitauit nos ‖Oriens ex alto *Zach. 3.d.9*
79 ‡Illuminare his qui in tenebris, & in vm- *& 6.c.12.*
bra mortis ſedent: ad dirigendos pedes no- *Mala. 4. a.2*
ſtros in viam pacis.
80 ‡Puer autẽ creſcebat, & cõfortabatur ſpiri-
tu, & erat in deſertis vſq; in diem oſtẽſionis
ſuæ ad Iſraël.

CAP. II.

1 FActũ eſt autẽ, in diebus illis exiit edi-
A ctũ à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur
2 vniuerſus orbis. ‡Hæc deſcriptio prima, fa-
3 cta eſt à præſide Syriæ Cyrino. ‡Et ibant
omnes vt profiterentur, ſinguli in ſuã ciui-
4 tatem. ‡Aſcẽdit autem & Ioſeph à Galilæa
de ciuitate Nazareth, in Iudæam, * ciuitatẽ *in 1.
Dauid quæ vocatur ‖Beth-lehem: eo quòd *Mich. 5.a.2.*
5 eſſet de domo & familia Dauid, ‡vt profite- *Mat. 2 .a.6.*
retur cum Maria deſpõſata ſibi vxore præ- *Ioh. 7.f.42.*
6 gnante. ‡Factum eſt autem, cùm eſſent ibi,
7 impleti ſunt dies vt pareret. ‡Et peperit fi-
lium ſuum primogenitũ, & pannis eum in-
uoluit, & reclinauit eum in præſepio: quia
8 non erat ᵃeisᵃ locus in diuerſorio. ‡Et paſto- ᵃei.
res erant in regione eadem vigilãtes, & cu-
ſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuũ.
9 ‡Et ecce, angelus Domini ſtetit iuxta illos,
B & claritas Dei circunfulſit illos, & timuerũt
10 timore magno. ‡Et dixit illis angelus, No-
lite timere: ecce enim euãgelizo vobis gau-
dium

dium magnũ,quod erit omni populo: ‡quia 11
natus eſt vobis hodie Saluator qui eſt Chri-
ſtus Dominus in ciuitate Dauid. ‡Et hoc vo 12
bis ſignũ, inuenietis infantẽ pannis inuolu-
tum: & poſitũ in præſepio. ‡ Et ſubitò facta 13
eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis
laudantium Deum, & dicentium, ‡Gloria 14
ᵇin 4. in altiſsimis Deo: & in terra paxᵇhomini-
bus bonæ voluntatis. ‡Et factũ eſt vt diſceſ- 15
ſerunt ab eis angeli in cælũ, paſtores loque-
bantur ad inuicẽ: Transeamus vſque Beth-
lehem,& videamus hoc verbũ quod factum
ᶜquod fecit Dominus & oſtendit. eſt,ᶜquod Dominus oſtendit nobis. ‡Et ve- 16
nerunt feſtinantes: & inuenerunt Mariam &
Ioſeph,& infantẽ poſitum in præſepio. ‡Vi- 17
dentes autẽ cognouerunt de verbo quod di C
ctum erat illis de puero hoc. ‡Et omnes qui 18
ᵈv. 5. audierunt,mirati ſunt,ᵈ& de his quæ dicta
erant à paſtoribus ad ipſos. ‡Maria autẽ con 19
ſeruabat omnia verba hæc,conferens in cor
de ſuo. ‡Et reuerſi ſunt paſtores, glorifican- 20
tes & laudantes Deũ in omnibus quæ audie
Gen.17.b.12 rant, & viderãt ſicut dictũ eſt ad illos. ‡‖Et 21
Leui.12.a.3 poſtquã conſummati ſunt dies octo vt cir-
Sup.1.c.31. cuncideretur puer: ‖vocatũ eſt nomen eius
Mat.1.d.21 Ieſus, quod vocatũ eſt ab angelo, prius quã
in vtero conciperetur. ‡Et poſtquã impleti 22
Leui.12.a.6 ſunt dies purgationis eius ‖ ſecundũ legem
Moyſi,tulerunt illũ in Ieruſalem,vt ſiſterẽt
eum Domino, ‡ (ſicut ſcriptum eſt in lege 23
Exo.13.a.2 Domini, ‖Quia omne maſculinũ adaperiẽs
Num.8.c.16 vuluam,ſanctũ Domino vocabitur.) ‡& vt 24
Leui.12.b.8 darent hoſtiam‖ſecundum quod dictum eſt
in lege Domini,par turturum,aut duos pul
los columbarum. ‡Et ecce homo erat in Ie 25
ruſalem,cui nomen Simeõ,& homo iſte iu- D
ſtus & timoratus, expectans conſolationem
Iſraël,& Spiritus ſanctus erat in eo. ‡Et re- 26
ſponſum acceperat à Spiritu ſancto,non vi-
ſurum ſe mortem,niſi prius videret Chriſtũ
Domini. ‡ Et venit in ſpiritu in templum. 27
Et cùm inducerent puerum Ieſum parẽtes
eius,vt facerent ſecundum conſuetudinem
legis pro eo: ‡ & ipſe accepit eum in vlnas 28
ſuas,& benedixit Deum,& dixit,
‡Nunc dimittis ſeruum tuum Domine,ſe- 29
cundum verbum tuum in pace:
‡Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, 30
‡Quod paraſti ante faciem omnium popu- 31
lorum: E
‡Lumen ad reuelationem gentium, & glo- 32
riam plebis tuæ Iſraël.
‡Et erat pater eius & mater mirantes ſuper 33
his quæ dicebantur de illo. ‡ Et benedixit 34
illis Simeon,& dixit ad Mariã matrem eius,
Iſa.8.c.14. ‖Ecce poſitus eſt hic in ruinã,& in reſurre-
Rom.9.g.32. ctionẽ multorum in Iſraël,& in ſignum cui
1. Pet.2.b.8 contradicetur: ‡(& tuam ipſius animã per- 35
tranſibit gladius) vt reuelẽtur ex multis cor
dibus cogitationes. ‡Et erat Anna prophe- 36
tiſſa,filia Phanuël,de tribu Aſer: hæc proceſ-
ſerat in diebus multis , & vixerat cum viro
ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. ‡Et hæc 37
ᵉerat 5. viduaᵉ vſque ad annos octoginta quatuor: F
quæ nõ diſcedebat de tẽplo,ieiuniis & obſe
crationibus ſeruiens nocte ac die. ‡ Et hæc 38
ipſa hora ſuperueniẽs cõfitebatur Domino:

& loquebatur de illo omnibus qui expecta-
39 bant redemptionẽᶠIſraël. ‡ Et vt perfece- ᶠIeruſalem 15.
runt omnia ſecundum legẽ Domini,reuerſi
ſunt in Galilæã, in ciuitatẽ ſuam Nazareth.
40 ‡Puer autẽ creſcebat,& confortabaturᵍ, ple ᵍſpiritu 5.
41 nus ſapientia: & gratia Dei erat in illo. ‡Et
ibant parentes eius per omnes annos in Ie-
42 ruſalem,‖in die ſolenni Paſchæ. ‡Et cùm fa Exo.23.c.15
ctus eſſet annorum duodecim,aſcẽdentibus & 34.b.17.
illis in Ieroſolymã ſecundum conſuetudinẽ Deut.16.a.1
43 diei feſti, ‡cõſummatiſque diebus,cùm re-
dirent,remãſit puer Ieſus in Ieruſalẽ, & nõ
44 cognouerunt parentes eius. ‡ Exiſtimantes
autem illum eſſe in comitatu,venerunt iter
diei: & requirebant eum inter cognatos &
45 notos. ‡Et non inuenientes, regreſsi ſunt in
46 Ieruſalem, requirentes eũ. ‡ Et factum eſt:
G poſt triduũ inuenerunt illũ in templo ſeden
tem in medio doctorũ,audientẽ illos,& in-
47 terrogantẽ eos. ‡‖Stupebãt autẽ omnes qui Mat.7.d.28.
eũ audiebant , ſuper prudentia & reſponſis Mar.1.b.22
48 eius. ‡Et vidẽtes, admirati ſunt. Et dixit ma Inf.4.c.32.
ter eius ad illũ, Fili,quid feciſti nobis ſic? ec Ioh.7.b.15.
ce pater tuus & ego dolẽtes quærebamᵇ te.
49 ‡Et ait ad illos, Quid eſt quod me quæreba-
tis? neſciebatis quia in his quæ patris mei
50 ſunt, oportet me eſſe? ‡ Et ipſi non intelle-
51 xerunt verbũ quod locutus eſt ad eos. ‡ Et
deſcendit cũ eis, & venit Nazareth: & erat
ſubditus illis. Et mater eius cõſeruabat om-
52 nia verba hæc in corde ſuo. ‡ Et Ieſus profi-
ciebat ſapientia & ætate & gratia apud Deũ
& homines.

CAP. III.

1 Anno autẽ quintodecimo imperij Ty-
A berij Cæſaris procurante Põtio Pilato
Iudæã,tetrarcha autẽ Galilææ Herode,Phi-
lippo autẽ fratre eius tetrarcha Ituræa &
Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ
2 tetrarcha, ‡ ſub principibus ſacerdotũ An-
na & Caipha: factũ eſt verbũ Domini ſuper
3 Iohannem Zachariæ filium,in deſerto. ‡‖Et Mat.3.a.1.
venit in omnem regionem Iordanis,prædi- Marc.1.a.3
cans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionẽ
4 peccatorũ: ‡ſicut ſcriptũ eſt in libro ſermo-
num Iſaiæ prophetæ. ‖Vox clamantis in de- Iſa.40.a.3.
B ſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſe- Ioh.1.c.23.
5 mitas eius. ‡omnis vallis implebitur: & om
nis mons & collis humiliabitur. & erũt pra
6 ua in directa: & aſpera in vias planas. ‡& vi-
7 debit omnis caro ſalutare Dei. ‡Dicebat er-
go ad turbas quæ exibant vt baptizarentur
ab ipſo,‖Genimina viperarum, quis oſtẽdit Mat.3.b.7.
8 vobis fugere à ventura ira? ‡Facite ergo fru
ctus dignos pœnitentiæ. & ne cœperitis di-
cere, Patrẽ habemus Abraham. Dico enim
vobis quia potẽs eſt Deus de lapidibus iſtis
9 ſuſcitare filios Abrahæ. ‡ Iam enim ſecuris ⁱarboris
ad radicẽⁱarborũ poſita eſt. Omnis ergo ar- ᵏexciditur, & in ignẽ mittitur 5.
bor nõ faciens fructum bonũ, ᵏexcidetur,&
10 in ignem mittetur. ‡Et interrogabant eum
11 turbæ,dicẽtes, Quid ergo faciemus? ‡Reſpõ- Iac.2.c.15.
C dens autẽ,dicebat illis,‖Qui habet duas tu- 1.Iohan.3.c.17.
nicas , det non habenti: & qui habet eſcas,
12 ſimiliter faciat. ‡Venerunt autẽ & publica-
ni vt baptizarentur: & dixerunt ad illũ, Ma-
13 giſter,quid faciemus? ‡ At ille dixit ad eos,
Nihil amplius quã quod cõſtitutũ eſt vobis,

faciatis.‡Interrogabant autem eum & mili- 14
tes,dicẽtes, Quid faciemus & nos? Et ait il- B
lis, Neminem concutiatis, neque calumniã
faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.
‡Exiſtimante autẽ populo & cogitantibus 15
omnibus in cordibus ſuis de Iohãne,ne for- D
tè ipſe eſſet Chriſtus: ‡ reſpondit Iohannes, 16
Mat.3.c.11. dicens omnibus, ‖ Ego quidẽ aqua baptizo
Mar.1.a.8. vos: veniet autem fortior me, cuius nõ ſum
Ioh.1.d.26. dignus ſoluere corrigiã calceamẽtorũ eius:
Act.1.a.5. ‖ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, &
& 11.b.16. igni ‡‖cuius ventilabrum in manu eius , & 17
& 19.a.4. purgabit areã ſuã: & cõgregabit triticum in
Mat.3.c.12. horreũ ſuũ,paleas autem cõburet igni inex-
tinguibili. ‡ Multa quidẽ & alia exhortans 18
Mat.14.a.3. euangelizabat populo. ‡ ‖ Herodes autẽ te- 19
Mar.6.c.17. trarcha cùm corriperetur ab illo de Hero-
díade vxore fratris ſui,& de omnibus malis
quæ fecit Herodes:‡adiecit & hoc ſuper om 20
Mat.3.c.13. nia,& incluſit Iohannẽ in carcerẽ. ‡Factum 21
Marc.1.a.9. eſt autẽ cùm baptizaretur omnis populus, E
Ioh.1.d.32. & Ieſu baptizato & orante, apertũ eſt cælũ:
‡& deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpe 22
cie ſicut columba in ipſum: & vox de cælo
Iſai.42.a.1. facta eſt:‖Tu es filius meus dilectus:in te cõ
Mat.4.d.17. placuit mihi. ‡ Et ipſe Ieſus erat incipiens 23
& 17.a.5. quaſi annorũ triginta: ‖ vt putabatur, filius
Ioſ.9.d.33. Ioſeph,qui fuit Heli,‡qui fuit Matthat, qui 24
2.Pet.1.c.17 fuit Leui,qui fuit Melchi,qui fuit Ianne,qui
Mt.13.g.55. fuit Ioſeph, ‡ qui fuit Mathathiæ , qui fuit 25
Mar.6.a.3. Amos , qui fuit Naum , qui fuit Heſli, qui
Ioſ.4.d.22. fuit Magge,‡qui fuit Mahath, qui fuit Mat- 26
Ioh.1.f.45. thathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph,qui
& 6.e.42. fuit Iuda,‡qui fuit Iohãna,qui fuit Reſa,qui 27
fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel , qui fuit F
Neri, ‡ qui fuit Melchi, qui fuit Addi , qui 28
fuit Coſam,qui fuit Elmadan,qui fuit Her,
‡qui fuit Ieſu, qui fuit Eliézer, qui fuit Io- 29
rim,qui fuit Matthat,qui fuit Leui,‡qui fuit 30
Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph , qui
fuit Iona,qui fuit Eliacim,‡qui fuit Melcha, 31
qui fuit Menna, qui fuit Mathatha,qui fuit
Mat.1.a.6. Nathan,qui fuit Dauid, ‡ qui fuit Ieſſe,qui 32
fuit Obed,qui fuit Booz,qui fuit Salmõ,qui
fuit Naaſſon, ‡ qui fuit Aminadab, qui fuit 33
Aram, qui fuit Eſron , qui fuit Phares, qui G
fuit Iudæ,‡qui fuit Iacob,qui fuit Iſaac,qui 34
fuit Abrahæ, qui fuit Thare , qui fuit Na-
chor, ‡ qui fuit Sarug , qui fuit Ragau , qui 35
fuit Phaleg , qui fuit Heber , qui fuit Sale,
‡qui fuit Cainã,qui fuit Arphaxad, qui fuit 36
Sem , qui fuit Noë , qui fuit Lamech, ‡qui 37
fuit Mathuſale,qui fuit Henoch,qui fuit Ia-
red,qui fuit Malaleel , qui fuit Cainan,‡qui 38
fuit Henos,qui fuit Seth,qui fuit Adam,qui
fuit Dei.

## CAP. IIII.

Mat.4.a.1. IEſus autẽ plenus Spiritu ſancto, regreſ- 1
Mar.1.b.12. ſus eſt à Iordane : & agebatur in Spiritu A
in deſerto,‡diebus quadraginta,& tentaba- 2
tur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus
*poſtea 1. illis:& cõſummatis illis*eſuriit. ‡Dixit au- 3
tem illi diabolus, Si filius Dei es , dic lapidi
huic vt panis fiat. ‡ Et reſpondit ad illũ Ie- 4
Deut.8.a.3. ſus,Scriptũ eſt, ‖Quia non in ſolo pane *vi-
Mat.4.a.4. uet homo,ſed in omni verbo Dei.‡Et duxit 5
*viuit illũ diabolus in montẽ excelſum, & oſtẽdit
illi omnia regna orbis terræ in momento
6 tẽporis: ‡ & ait illi, Tibi dabo poteſtatẽ hãc
B vniuerſam, & gloriã illorũ:quia mihi tradi-
7 ta ſunt,& cui volo do illa. ‡ Tu ergo ſi ado-
8 raueris corã me, erunt tua omnia. ‡Et reſpõ
dens Ieſus,dixit illi,Scriptũ eſt,‖Dominum Deut.6.c.13
9 Deũ tuũ adorabis;& illi ſoli ſerues.‡Et du- & 10.d.20.
xit illũ in Ieruſalẽ, & ſtatuit eũ ſuper pinnã
tẽpli : & dixit illi , Si filius Dei es , mitte te
10 hinc deorſum. ‡Scriptũ eſt enim quòd An- Pſal.90.c.11
gelis ſuis mandauit de te , vt conſeruẽt te:
11 ‡& quia in manibus tollẽt te,ne fortè offen-
12 das ad lapidẽ pedẽ tuũ.‡Et reſpõdens Ieſus, Deu.6.c.16.
ait illi,Dictum eſt, ‖Non tentabis Dominũ
13 Deũ tuũ. ‡ Et cõſummata omni tentatione
14 diabolus receſſit ab illo,vſque ad tẽpus.‡Et Mat.4.b.12.
C regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Ga- Mar.1.b.14.
lilæã : & fama exiit per vniuerſam regionẽ Ioh.4.f.43.
15 de illo. ‡Et ipſe docebat in ſynagogis eorũ:
16 & magnificabatur ab omnibus. ‡ ‖Et venit Mat.13.g.54
Nazareth vbi erat nutritus : & intrauit ſe- Marc.6.a.1.
cundũ conſuetudinẽ ſuã die ſabbathi in ſy-
17 nagogam:& ſurrexit legere.‡Et traditus eſt
illi liber Iſaiæ prophetæ . Et vt reuoluit li-
18 brũ,inuenit locũ vbi ſcriptũ erat: ‡ ‖Spiri- Iſai.61.a.1.
tus Domini ſuper me , propter quod vnxit
me,euãgelizare pauperibus miſit me,ſanare
19 cõtritos corde, ‡ prædicare captiuis remiſ-
ſionẽ,& cæcis viſum, dimittere cõfractos in
remiſſionẽ , prædicare annũ Domini acce-
20 ptum,& diẽ retributionis.‡Et cùm plicuiſ-
D ſet librũ,reddidit miniſtro , & ſedit.Et om-
nium in ſynagoga oculi erãt intendẽtes in eũ.
21 ‡Cœpit autem dicere ad illos : Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 ‡Et omnes teſtimonium illi dabant:& mi-
rabantur in verbis gratiæ,quæ procedebant
de ore ipſius,& dicebãt, Nonne hic eſt filius
23 Ioſeph? ‡ Et ait illis , Vtique dicetis mihi
hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum:
quanta audiuimus facta in Capharnaũ , fac
24 & hìc in patria tua.‡Ait autem , Amen dico
vobis:‖quia nemo propheta acceptus eſt in Ioh.4.f.44.
25 patria ſua. ‡In veritate dico vobis, ‖ multæ 3.Re.17.b.9.
viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael,quando
‖clauſum eſt cælũ annis tribus & menſibus Iaco.5.d.17.
ſex,cũ facta eſſet fames magna in omni ter-
26 ra:‡& ad nullã illarum miſſus eſt Elias,niſi
27 in Sarepta Sidoniæ,ad mulierẽ viduam.‡Et
E ‖multi leproſi erãt in Iſraël ſub Eliſæo pro- 4.Re.5.d.14
pheta:& nemo eorũ mundatus eſt niſi Naa-
28 man Syrus.‡Et repleti ſunt omnes in ſyna-
29 goga ira,hæc audientes. ‡ Et ſurrexerunt,&
eiecerunt illũ extra ciuitatẽ: & duxerũt illũ
vſque ad ſupercilium montis, ſuper quẽ ci-
uitas illorum erat ædificata,vt præcipitarẽt
30 eum. ‡ Ipſe autem tranſiens per mediũ illo-
31 rum,ibat.‡‖Et deſcẽdit in Capharnaũ ciui- Mat.4.b.13.
tatẽ Galilææ : ibiq; docebat illos ſabbathis. Mar.1.b.21.
32 ‡‖Et ſtupebãt in doctrina eius:quia in pote Mat.7.d.28
33 ſtate erat ſermo ipſius. ‡‖Et in ſynagoga e- Mar.1.c.23.
F rat homo habẽs dęmoniũ immũdũ: & ex-
34 clamauit voce magna,‡dicẽs,Sine,quid no
bis & tibi Ieſu Nazarene ? veniſti perdere
35 nos? ſcio te qui ſis,Sanctus Dei.‡Et increpa-
uit illum Ieſus,dicens,Obmuteſce,& exi ab
eo. Et cùm proieciſſet illum dæmonium in
mediũ, exiit ab illo,nihilque illum nocuit.

‡Et factus eſt pauor in ōnibus, & colloque- 36
bātur ad inuicē, dicētes, Quod eſt hoc verbū
quia in poteſtate & virtute imperat immū-
dis ſpiritibus, & exeunt? ‡ Et diuulgabatur 37
fama de illo in omnē locū regionis. ‡Surgēs 38
autē Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum
Mat.8.b.14. Simonis. ‖ Socrus autē Simōnis tenebatur
Mar.1.c.30 magnis febribus: & rogauerunt illū pro ea.
‡Et ſtans ſuper illā imperauit febri, & di- 39
miſit illā. Et cōtinuò ſurgēs, miniſtrabat il-
lis. ‡Cùm autē ſol occidiſſet, omnes qui ha- 40
bebāt infirmos varijs languoribus ducebāt G
illos ad eū. At ille ſingulis manus imponens
Mar.1.c.34. curabat eos. ‡Exibāt autē dæmonia à mul- 41
tis, clamātia & dicētia, Quia tu es filius Dei:
& increpans nō ſinebat ea loqui, quia ſcie-
bant ipſum eſſe Chriſtum. ‡ Facta autē die, 42
Mar.1.d. 45 Egreſſus ibat in deſertū locū: & turbæ re-
quirebāt eum, & venerūt vſq; ad ipſum: &
detinebāt illum ne diſcederet ab eis. ‡Qui- 43
bus ille ait, Quia & alijs ciuitatibus opor-
tet me euāgelizare regnum Dei: quia ideo
miſſus ſum. ‡ Et erat prædicans in ſynagu- 44
gis Galilææ.

CAP. V.

FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent 1
in eum, vt audirēt verbum Dei, & ipſe A
Mat.4.c.18. ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth. ‡Et vidit 2
Mar.1.b.16. duas naues ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores
autē deſcenderāt, & lauabant retia. ‡Aſcen- 3
dens autem in vnam nauem quæ erat Simō
nis, rogauit eum à terra reducere puſillū. Et
ſedens, docebat de nauicula turbas. ‡Vt ceſ- 4
ſauit autem loqui, dixit ad Simonē, Duc in
altum, & laxate retia veſtra in capturā. ‡ Et 5
reſpōdens Simon, dixit illi, Præceptor, per
totam noctem laborantes, nihil cepimus: in
verbo autem tuo laxabo rete. ‡Et cùm hoc 6
feciſſent, cōcluſerunt piſcium multitudinē B
copioſam, rumpebatur autē rete eorū. ‡ Et 7
annuerūt ſocijs qui erāt in alia naui vt ve-
nirent & adiuuarēt eos. Et venerunt & im-
*penè pleuerūt ambas nauiculas: ita vt *mergerē-
tur. ‡Quod cùm videret Simō Petrus, prō- 8
cidit ad genua Ieſu, dicēs, Exi à me, quia ho-
mo peccator ſum Domine. ‡ Stupor enim 9
circūdederat eum & omnes qui cū illo erāt,
in captura piſcium quā ceperant. ‡ Simili- 10
ter autē Iacobum & Iohannem filios Zebe-
dæi, qui erāt ſocij Simonis. Et ait ad Simō-
nē Ieſus, Noli timere: ex hoc iam, homines
eris capiens. ‡ Et ſubductis ad terram naui- 11
Matt.8.a.2. bus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum. ‡ Et 12
Mar.1.d. 40 factum eſt, cùm eſſet in vna ciuitatum, & C
.5. ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & *
prócidens in faciē, rogauit eum dicens, Do-
mine, ſi vis, potes me mundare. ‡ Et extē- 13
dens manum, tetigit eum, dicens, Volo, Mū-
dare. Et cōfeſtim lepra diſceſſit ab illo. ‡ & 14
ipſe præcepit illi vt nemini diceret: ſed, Va-
de, oſtēde te ſacerdoti, & offer pro emunda-
Leu.14.a.4 tione tua ‖ ſicut præcepit Moyſes, in teſtimo
niū illis. ‡ Perambulabat autē magis ſermo 15
de illo. & cōueniebant turbæ multæ vt au-
dirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.
‡Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & ora- 16
bat. ‡ Et factum eſt in vna dierum, & ipſe 17
ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes

D & legis doctores qui venerant ex omni ca-
ſtello Galilææ & Iudææ & Ieruſalē: & vir-
18 tus Domini erat ad ſanandū eos. ‡ Et ecce Math.9.a.2
viri portātes in lecto hominē qui erat para- Mar.2.a. 3.
lyticus: & quærebāt eum inferre, & ponere
19 ante eum. ‡ Et nō inuenientes qua parte il-
lum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra
tectū, & per tegulas ſummiſerunt eum cum
20 lecto in mediū, ante Ieſum. ‡ Quorū fidē vt
vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata
21 tua. ‡Et cœperunt cogitare Scribæ & Pha-
riſæi, dicētes, Quis eſt hic qui loquitur bla-
ſphemias? quis poteſt dimittere peccata, niſi
22 ſolus Deus? ‡ Vt cognouit autē Ieſus cogi-
E tationes eorū, reſpōdens dixit ad illos, Quid
23 cogitatis* in cordibus veſtris? ‡Quid eſt fa- *mala
cilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an
24 dicere, Surge & ambula? ‡ Vt autem ſciatis
quia filius hominis habet poteſtatē in terra
dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi di-
co, ſurge, tolle lectum tuum, & vade in do-
25 mum tuam. ‡Et cōfeſtim conſurgens coram
illis, tulit *in quo iacebat: & abijt in domū *lectum
26 ſuam, magnificans Deū. ‡ Et ſtupor appre-
hendit omnes: & magnificabant Deū. Et re-
pleti ſunt timore, dicētes, Quia vidimus mi
27 rabilia hodie. ‡Et poſt hæc exijt, & vidit pu- Math.9.a.9
F blicanū nomine Leui, ſedentē ad Telonium, & Mar.2.b.14
28 ait illi, Sequere me. ‡ Et relictis omnibus,
29 ſurgens ſecutus eſt eū. ‡ & fecit ei conuiuiū
magnū Leui in domo ſua: & erat turba mul
ta publicanorū, & aliorū qui cū illis erant
30 diſcūbentes. ‡Et murmurabant Phariſæi & Mat.9.b.11
Scribæ eorū, dicētes ad diſcipulos eius, Qua- Mar.2.b.16
re cum publicanis & peccatoribus māduca-
31 tis & bibitis? ‡ Et reſpōdens Ieſus, dixit ad
illos, Nō egent qui ſani ſunt, medico: ſed qui
32 malè habent. ‡ Non veni vocare iuſtos, ſed 1.Ti.1.c.15.
33 peccatores ad pœnitentiā. ‡ At illi dixerunt Mat.9.b.14
ad eum, ‖ Quare diſcipuli Iohānis ieiunant Mar.2.c.18
frequēter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter
& Phariſæorum: tui autē edunt & bibunt?
34 ‡ Quibus ipſe ait, Nunquid poteſtis filios
G ſponſi, dum cum illis eſt ſpōſus, facere ieiu-
35 nare? ‡ Venient autem dies: & cùm ablatus
fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabūt in illis
36 diebus. ‡ Dicebat autem & ſimilitudinē ad
illos, quia nemo cōmiſſuram à nouo veſti-
mento immittit in veſtimentū vetus. alio-
quin & nouum rumpit, & veteri nō cōuenit
37 cōmiſſura à nouo. ‡‖ Et nemo mittit vinum
nouū in vtres veteres: alioquin rumpet vi- Mat.9.b.17.
nū nouū vtres, & ipſum effundetur, & vtres Mar.2.c.20
38 peribunt. ‡ ſed vinum nouū in vtres nouos
39 mittendum eſt: & vtraque conſeruātur. ‡Et
nemo bibens vetus, ſtatim vult nouū. dicit
enim, Vetus melius eſt.

CAP. VI.

1 FActum eſt autē in ‖ Sabbatho ſecundo, Mat.12.a.1
A primo, cùm trāſiret per ſata, vellebant Mar.2.d.23
diſcipuli eius ſpicas, & manducabant cōfri-
2 cantes manibus. ‡Quidam autē Phariſæorū
dicebant illis, Quid facitis quod nō licet in
3 ſabbathis? ‡Et reſpōdens Ieſus ad eos, dixit,
Nec hoc legiſtis quod fecit Dauid, cùm eſu-
4 riſſet ipſe & qui cum illo erāt. ‡‖ quomodo 1.Reg.21.
intrauit in domū Dei, & panes propoſitionis b.6.

ſumpſit,& mãducauit, & dedit his qui cum
Pro.29.c.3. ipſo erant,quos nõ licet manducare‖niſi tã-
Leu.8.f.31. tùm ſacerdotibus?‡Et dicebat illis, Quia do 5
& 24.b.9. minus eſt filius hominis,etiã ſabbathi. ‡Fa- 6
ctũ eſt autẽ & in alio ſabbatho,vt intraret in
Mat.12.a.10 ſynagogam,& doceret.‖Et erat ibi homo,&
Mar.3.a.1. manus eius dextra erat arida. ‡Obſeruabãt 7
autẽ Scribæ & Phariſæi ſi in ſabbatho cura-
ret:vt inuenirẽt vnde accuſarẽt eum. ‡ Ipſe 8
verò ſciebat cogitationes eorũ: & ait homi-
ni qui habebat manũ aridã, Surge: & ſta in
mediũ.Et ſurgẽs,ſtetit.‡Ait autẽ ad illos Ie 9
ſus, *Interrogo' vos,ſi licet ſabbathis bene- B
*Interrogabo 3. facere an malè:animã ſaluã facere an perde-
re?‡Et circũſpectis omnibus dixit homini, 10
Extẽde manũ tuã. Et extẽdit:& reſtituta eſt
manus eius.‡Ipſi autẽ repleti ſunt inſipien- 11
tia:& colloquebãtur ad inuicem, quidnam
*de facerẽt *Ieſu. ‡Factũ eſt autẽ in illis diebus, 12
exiit in montẽ orare, & erat pernoctãs in o-
Mat.10.a.1. ratione Dei.‡ ‖Et cùm dies factus eſſet,vo- 13
Mar.3.b.13. cauit diſcipulos ſuos:& elegit duodecim ex
& 6.a.7. ipſis,quos & Apoſtolos nominauit. ‡Simo- 14
Infr.9.a.1. nẽ quẽ cognominauit Petrũ, & Andreã fra-
trem eius,Iacobũ & Iohannẽ, Philippum &
Bartholomæũ,‡Matthæũ & Thomã,Iacobũ 15
Alphæi & Simonẽ qui vocatur Zelótes,‡& 16
Iudã Iacobi,& Iudã Iſcariotẽ, qui fuit pro-
ditor. ‡ Et deſcendẽs cum illis ſtetit in loco 17
campeſtri,& turba diſcipulorũ eius,& mul- C
titudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Ie-
ruſalẽ:& maritima & Tyri & Sidônis,‡qui 18
venerant vt audirẽt eum,& ſanarentur à lã-
guoribus ſuis.Et qui vexabãtur à ſpiritibus
immundis, curabantur. ‡ Et omnis turba 19
quærebat eum tangere:quia virtus de illo
Math.5.a.2 exibat,& ſanabat omnes. ‡‖Et ipſe eleuatis 20
oculis in diſcipulos ſuos,dicebat, Beati pau
Iſa.65.b.12. peres:quia veſtrũ eſt regnum Dei. ‡ ‖Beati 21
Iſai.61.a.3. qui nũc eſuritis,quia ſaturabimini. ‖ Beati
& 66.b.10. qui nũc fletis:quia ridebitis. ‡‖Beati eritis 22
Mat.5.a.11 cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaue
rint vos,& exprobrauerint, & eiecerint no-
mẽ veſtrũ tanquã malũ,propter filium ho-
minis.‡Gaudete in illa die & exultate:ecce 23
enim merces veſtra multa eſt in cœlo. ſecũ-
dũ hæc enim faciebant Prophetis patres eo- D
Amos 6.a.1. rum. ‡ ‖Veruntamen væ vobis diuitibus, 24
*qui *quia' habetis cõſolationem veſtram. ‡‖Væ 25
Eccl.31.a.8. vobis qui ſaturati eſtis:quia eſurietis.Væ vo
Iſa.65.c.12. bis qui ridetis nunc:quia lugebitis & flebi-
*væ vobis cùm bene. dixerint vobis 3. tis. ‡ *Væ cùm benedixerint vobis' omnes 26
homines.ſecundũ hæc enim faciebãt *pſeu-
doprophetis' patres eorum. ‡ Sed vobis di- 27
co qui auditis, ‖Diligite inimicos veſtros:
*prophetis 20. benefacite his qui oderunt vos.‡Benedicite 28
maledicentibus vobis, & orate pro calum-
Mat.5.e.44 niantibus vos.‡ ‖Et qui te percutit in ma- 29
Mat.5.f.39. xillam,præbe *& alteram.‖Et ab eo qui au-
1.Cor.6.b.7. fert tibi veſtimentũ,etiã tunicam noli pro-
*del hibere. ‡ Omni autẽ petẽti te,tribue:& qui 30
Mat.7.b.12 aufert quæ tua ſunt,ne repetas. ‡ ‖Et prout 31
Tob.4.c.16. vultis vt faciant vobis homines,& vos faci-
Mat.5.g.46 te illis ſimiliter.‡‖Et ſi diligitis eos qui vos 32
diligunt:quæ vobis eſt gratia?nam & pecca-
tores,diligentes ſe diligunt. ‡ Et ſi benefe- 33
ceritis his qui vobis benefaciũt ; quæ vobis E

eſt gratia ? ſiquidẽ & peccatores hoc faciũt.
34 ‡ ‖Et ſi mutuũ dederitis his à quibus ſpera- Mat.5.g.42.
tis recipere:quæ gratia eſt vobis? nã & pec- Deu.15.b.8.
catores peccatoribus fœnerantur, vt recipi-
35 ant æqualia. ‡ ‖Veruntamẽ diligite inimi- Mat.5.g.44
cos veſtros:benefacite & mutuũ date, nihil
inde ſperantes: & erit merces veſtra multa,
& eritis filij Altiſsimi, quia ipſe benign' eſt
36 ſuper ingratos & malos.‡Eſtote ergo miſe-
ricordes:ſicut & pater veſter miſericors eſt.
37 ‡Nolite iudicare,& nõ iudicabimini.nolite Math.7.a.1
condẽnare,& nõ cõdemnabimini. Dimitti-
38 te,& dimittemini.‡ Date,& dabitur vobis:
menſuram bonã & cõfertam & coagitatam
& ſupereffluentẽ dabunt in ſinum veſtrum.
‖Eadẽ quippe menſura qua menſi fueritis, Math.8.a.2
39 remetietur vobis. ‡Dicebat autẽ illis & ſi- Mar.4.c.24
F militudinẽ:‖Nunquid poteſt cæcus cæcum Mat.15.b.14
ducere ? nónne ambo in foueam *cadunt'? *cadent 5
40 ‡Nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ:perfectus
autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.
41 ‡ ‖Quid autẽ vides feſtucam in oculo fra- Mat.10.c.24
tris tui : trabem autẽ quæ in oculo tuo eſt, Ioh.13.b.16.
42 non conſyderas? ‡ Aut quomodo potes di- & 15.c.20.
cere fratri tuo, Frater, ſine, eiiciam feſtucã Math.7.a.3.
de oculo tuo:ipſe in oculo tuo trabem non
videns?Hypocrita, eiice primùm trabem de
oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas fe-
43 ſtucam de oculo fratris tui.‡‖Non eſt enim Mat.7.c.17.
arbor bona quæ facit fructus malos: neque
44 arbor mala faciens fructũ bonũ.‡‖Vnaquæ- Mat.7.c.16
que enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. & 12.c.33.
Neq; enim de ſpinis colligunt ficus:neq; de
45 rubo vindemiant vuam. ‡ Bonus homo de
G bono theſauro cordis ſui profert bonum: &
malus homo de malo theſauro profert ma-
lum.Ex abundantia enim cordis, os loqui- Mat.7.c.21
46 tur.‡Quid autem vocatis me ‖Dñe,Dñe: & Ro.12.b.13.
47 nõ facitis quæ dico? ‡ Omnis qui venit ad Iac.1.d.22.
me,& audit ſermones meos, & facit eos: o-
48 ſtendã vobis cui ſimilis ſit. ‡ ſimilis eſt ho-
mini ædificanti domũ,qui fodit in altum, &
poſuit fundamẽtũ ſuper petram.inundatio-
ne autẽ facta,illiſum eſt flumẽ domui illi,&
non potuit eam mouere:fundata enim erat
49 ſuper petram. ‡ Qui autẽ audit, & nõ facit:
ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam
ſuper terram ſine fundamento: in quam il-
liſus eſt fluuius:& continuò cecidit, & facta
eſt ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem impleſſet omnia verba ſua
A in aures plebis, ‖intrauit Capharnaũ. Math.8.a.5
2 ‡Centurionis autẽ cuiuſdam ſeruus malè Ioh.4.f.46.
habẽs,erat moriturus: qui illi erat pretioſus.
3 ‡ Et cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſe-
niores Iudæorũ, rogans eum vt veniret, &
4 *ſaluaret' ſeruum eius. ‡ At illi cùm veniſ- *ſanaret 1.
ſent ad Ieſum,rogabãt eum ſollicitè, dicẽtes
5 ei, Quia dignus eſt vt hoc illi præſtes. ‡dili-
git enim gentem noſtrã: & ſynagogam ipſe
6 ædificauit nobis. ‡Ieſus autẽ ibat cum illis.
Et cùm iam non longè eſſet à domo, miſit
ad eum centurio amicos,dicens,‖Domine, Math.8.a.8
noli vexari.Nõ enim ſum dignus vt ſub te-
7 ctũ meũ intres. ‡ propter quod & meipſum
nõ ſum dignũ arbitratus vt venirem ad te:
ſed

ſed dic verbo,& ſanabitur puer meus.‡nam 8
& ego homo ſum ſub poteſtate cõſtitutus, B
habẽs ſub me milites:& dico huic, vade, &
vadit:& alij, veni,& venit:& ſeruo meo,fac
hoc,& facit.‡ Quo audito,Ieſus miratus eſt: 9
& cõuerſus,ſequẽtibus ſe turbis,dixit,Amẽ
*Pſ.105.d.20.* dico vobis,nec in Iſrael tantam fidẽ inueni.
*Sap.16.b.12.* ‡ Et reuerſi qui miſsi fuerãt domũ: ‖inue- 10
**Ieſus* nerũt ſeruũ qui languerat,ſanum.‡Et factũ 11
eſt : deinceps ibat *in ciuitatẽ quæ vocatur
Naim: & ibant cũ eo diſcipuli eius & turba
copioſa.‡ Cùm autẽ appropinquaret portæ 12
ciuitatis, ecce defunctus efferebatur , filius
vnicus matri ſuæ:& hæc,vidua erat,& turba
ciuitatis multa cum illa.‡ Quã cùm vidiſſet 13
Dñs,miſericordia motus ſuper eã, dixit illi,
Noli flere.‡Et acceſsit,& tetigit loculũ. Hi 14
autẽ qui portabãt, ſteterunt. Et ait, Adole- C
ſcens,tibi dico,ſurge. ‡ Et reſedit qui erat 15
mortuus,& cœpit loqui. Et dedit illũ ma-
tri ſuæ.‡Accepit autẽ omnes timor: & ma- 16
*Luc.24.c.19* gnificabãt Deum dicẽtes, ‖ Quia propheta
*Iohã.4.e.19.* magnus ſurrexit in nobis:& quia Deus viſi
*& 6.b.14.* tauit plebẽ ſuã. ‡Et exijt hic ſermo in vni- 17
*& 7.f.40.* uerſam Iudæã de eo,& in omnẽ circa regio-
nẽ. ‡Et nuntiauerũt Iohanni diſcipuli eius 18
*Mat.11.a.2.* de omnibus his.‡Et cõuocauit duos de diſ- 19
cipulis ſuis Iohannes: & miſit ad Ieſum,di-
cẽs,Tu es qui vẽturus es:an aliũ expectamus?
‡Cùm autẽ veniſſent ad eũ viri,dixerũt, Io- 20
hãnes Baptiſta miſit nos ad te,dicens, Tu es
qui vẽturus es:an aliũ expectamus?‡In ipſa 21
autẽ hora, multos curauit à languoribus &
plagis , & ſpiritibus malis:& cæcis multis
donauit viſum.‡Et reſpõdẽs, dixit illis,Eũ- 22
tes renũtiate Iohãni quæ audiſtis & vidiſtis:
*Iſa.29.f.18.* ‖Quia cæci vidẽt,claudi ãbulãt,leproſi mun D
*& 35.a.5.* dãtur, ſurdi audiũt,mortui reſurgũt,‖ pau-
*Mat.15.d.30* peres euãgelizantur:‡& beatus eſt quicunq; 23
*Iſa.61.a.1.* nõ fuerit ſcãdalizatus in me.‡‖Et cùm diſ- 24
*Mat.11.a.7.* ceſsiſſent nuntij Iohãnis, cœpit de Iohanne
dicere ad turbas, Quid exiſtis in deſertũ vi-
**agitatam* dere?arundinẽ vento* moueri ? ‡ Sed quid 25
exiſtis videre ? hominẽ mollibus veſtimẽtis
indutũ?Ecce,qui in veſte pretioſa ſunt& de-
licijs,in domib⁹ regũ ſunt. ‡Sed quid exiſtis 26
videre?prophetã?Vtique dico vobis,& pluſ-
quã prophetã. ‡hic eſt de quo ſcriptum eſt: 27
*Mala.4.a.1.* ‖Ecce mitto angelũ meũ ante faciẽ tuã qui
*Mat.11.b.10* præparabit viã tuã ante te.‡ Dico enim vo- 28
*Marc.1.a.2.* bis,maior inter natos mulierũ propheta Io-
hanne Baptiſta nemo eſt.qui autẽ minor eſt
in regno Dei,maior eſt illo. ‡ Et omnis po- 29
pulus audiens & publicani , iuſtificauerunt E
Deũ,baptizati baptiſmo Iohãnis. ‡ Phariſæi 30
autẽ & legis periti cõſilium Dei ſpreuerunt
*¬.tt.* in ſemetipſos,nõ baptizati ab eo.‡ Ait au- 31
*Mat.11.b.16* tẽ Dominus. Cui ergo ſimiles dicam homi
nes generationis huius, & cui ſimiles ſunt?
‡ Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & 32
loquentibus adinuicẽ,& dicentibus, Canta-
uimus vobis tibijs, & non ſaltaſtis: lamen-
*Mat.3.a.4.* tauimus,& non ploraſtis. ‡‖Venit autẽ Io- 33
*Mar.1.a.6.* hannes Baptiſta‖neq; manducans panẽ, ne-
que bibens vinum:& dicitis, Dæmoniũ ha-
bet. ‡ Venit filius hominis manducãs & bi 34
bens:& dicitis,Ecce homo deuorator & bi-

bens vinum,amicus publicanorũ & pecca-
35 torum. ‡ Et iuſtificata eſt ſapientia ab om-
36 nibus filijs ſuis.‡ Rogabat autẽ illum quidã
F de Phariſæis vt manducaret cum illo. ‡ Et
37 ingreſſ⁹ domũ Phariſæi diſcubuit.‡‖Et ecce *Mat.26.a.7.*
mulier quæ erat in ciuitate , peccatrix , vt *Mar.14.a.3.*
cognouit quòd *accubuiſſet in domo Pha- *Iohã.12.a.3.*
38 riſæi,attulit alabaſtrũ vnguẽti: ‡& ſtans re- **Ieſus*
tro ſecus pedes eius,lachrymis cœpit rigare
pedes eius,& capillis capitis ſui tergebat,&
oſculabatur pedes eius,& vnguẽto vngebat.
39 ‡Videns autẽ Phariſæus qui vocauerat eũ,
ait intra ſe,dicens,Hic ſi eſſet propheta,ſci-
ret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tã-
40 git eum,quia peccatrix eſt. ‡Et reſpondens
Ieſus,dixit ad illum, Simon, habeo tibi ali-
41 quid dicere.At ille ait,Magiſter, dic. ‡ Duo
debitores erant cuidã fœneratori: vnus de-
bebat denarios quingẽtos,& alius quinqua-
42 ginta.‡ Nõ habentibus illis vnde redderẽt,
donauit vtriſq;.Quis ergo eum plus diligit?
43 ‡Reſpõdens Simõ dixit,Aeſtimo quia is cui
G plus donauit. At ille dixit ei, Rectè iudica-
44 ſti. ‡Et cõuerſus ad mulierẽ,dixit Simoni,
Vides hanc mulierẽ ? Intraui in domũ tuã,
aquam pedibus meis nõ dediſti: hæc autem
lachrymis rigauit pedes meos , & capillis
45 ſuis terſit. ‡Oſculũ mihi nõ dediſti:hæc au-
tem ex quo intraui,nõ ceſſauit oſculari pe-
46 des meos. ‡Oleo caput meum non vnxiſti:
hæc autem vnguento vnxit pedes meos.
47 ‡ Propter quod dico tibi , Remittuntur ei
peccata multa,quoniã dilexit multum. Cui
48 autẽ minus dimittitur,minus diligit.‡Dixit
autem ad illam,‖Remittuntur tibi peccata. *Matt.9.a.2.*
49 ‡Et cœperũt qui ſimul accumbebant,dice-
re intra ſe, Quis eſt hic qui etiam peccata
50 dimittit?‡ Dixit autem ad mulierem,Fides *Mar.5.c.34*
tua te ſaluam fecit: vade in pace.

## CAP. VIII.

1 ET factũ eſt deinceps , & ipſe iter facie-
A bat per ciuitates & caſtella prædicans
& euangelizãs regnum Dei:& duodecim cũ
2 illo, ‡ & mulieres aliquæ quæ erant curatæ
à ſpiritibus malignis & infirmitatibus,‖Ma *Mar.16.c.9.*
ria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem
3 dæmonia exierant,‡& Iohanna vxor Chuſæ
procuratoris Herõdis , & Suſanna , & aliæ
multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus
4 ſuis. ‡ Cùm autẽ turba plurima cõueniret, *Matt.13.a.3.*
& de ciuitatibus properarent ad eum, dixit *Mar.4.a.2.*
5 per ſimilitudinem: ‡ Exijt qui ſeminat,ſe-
minare ſemen ſuum. & dum ſeminat, aliud
cecidit ſecus viã,& conculcatũ eſt,& volu-
6 cres cæli comederunt illud. ‡ Et aliud ceci-
dit ſupra petram:& natum aruit , quia non
7 habebat humorem. ‡ Et aliud cecidit inter
ſpinas: & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerũt
8 illud.‡Et aliud cecidit in terram bonam: &
B ortum,fecit fructum centuplũ. Hæc dicens *Mat.13.a.10*
clamabat, Qui habet aures audiendi,audiat. *Mar.4.b.10*
9 ‡ ‖Interrogabant autẽ eum diſcipuli eius, *Iſaia.6.c.9.*
10 quæ eſſet hæc parabola. ‡Quibus ipſe dixit, *Mat.13.b.14*
Vobis datum eſt noſſe myſteriũ regni Dei, *Mar.4.b.12*
cæteris autẽ in parabolis, ‖vt videntes non *Ioh.12.f.40.*
11 videant, & audientes non intelligant.‡ Eſt *Act.28.f.26*
autẽ hæc parabola: Semen eſt verbum Dei. *Rom.11.b.8.*

‡Qui autē ſecus viam: hi ſunt qui audiunt. 12
deinde venit diabolus, & tollit verbum de
corde eorum, ne credētes ſalui fiant. ‡ Nam 13
qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum
gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices nō
ªqui 2. habent ªquia ad tempus credunt, & in tē-
pore tentationis recedunt. ‡ Quod autem in 14
ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſo-
licitudinibus & diuitijs, & voluptatibus vi-
tæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fru-
ctum. ‡ Quod autē in bonā terram: hi ſunt 15
qui in corde bono & optimo audientes ver
bū retinent, & fructum afferunt in patiētia.
Mat.5.b.15 ‡Nemo autē lucernam accēdens, operit eam 16
Mar.4.c.21 vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra can C
delabrū ponit, vt intrantes videant lumen:
Mr.10.c.26. ‡Nō eſt enim occultum quod nō manifeſte 17
Mar.4.c.22 tur: nec abſconditū quod non cognoſcatur,
Mt.13.b.12 & in palàm veniat. ‡ ‖Videte ergo quomo- 18
& 25.c.29. do audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: &
Mar.4.c.25 quicunq; nō habet, etiam quod putat ſe ha-
Mt.12.d.46 bere, auferetur ab illo. ‡ ‖Venerunt autē ad 19
Mar.3.d.31 illum mater & fratres eius: & non poterant
adire eum præ turba. ‡ Et nuntiatū eſt illi, 20
Mater tua & fratres tui ſtant foris, volentes
te videre. ‡ Qui reſpōdens, dixit ad eos, Ma- 21
ter mea & fratres mei, hi ſunt qui verbum
Mat.8.c.23. Dei audiunt & faciunt. ‡ Factum eſt autē in 22
Mar.4.d.36 vna dierum: & ipſe aſcēdit in nauiculam, &
diſcipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus
trans ſtagnum. Et aſcenderunt. ‡ Et nauigā- 23
tibus illis obdormiuit, & deſcendit procella D
ªcompelle- venti in ſtagnum, & ªcomplebantur, & pe-
bantur. riclitabantur. ‡ Accedentes autē ſuſcitaue- 24
runt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At
ille ſurgens, increpauit ventū & tempeſtatē
aquæ: & ceſſauit: & facta eſt tranquillitas.
‡Dixit autē illis, Vbi eſt fides veſtra? Qui ti- 25
mentes, mirati ſunt ad inuicem, dicentes,
Quis, putas, hic eſt, quia & ventis & mari
Mat.8.d.28 imperat, & obediunt ei? ‡ Et nauigauerunt 26
Marc.5.a.1 ad regionē Geraſenorū, quæ eſt contra Ga-
lilæam. ‡ Et cùm egreſſus eſſet ad terrā, oc- 27
currit illi vir quidam qui habebat dæmoniū
iam temporibus multis, & veſtimento non
induebatur, neque in domo manebat, ſed in
monumētis. ‡Is vt vidit Ieſum, procidit an- 28
te illum: & exclamans voce magna, dixit,
Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſsimi?
obſecro te ne me torqueas. ‡ Præcipiebat 29
enim ſpiritui immundo vt exiret ab homi-
ne. Multis enim tēporibus arripiebat illū,
& vinciebatur catenis, & cōpedibus cuſto-
ditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmo-
nio in deſerta. ‡Interrogauit autē illum Ie- 30
ſus, dicēs, Quod tibi nomē eſt? At ille dixit,
Legio. quia intrauerant dæmonia multa in E
eum. ‡Et rogabant illum ne imperaret illis 31
Mat.8.d.30 vt in abyſſum irent. ‡ ‖Erat autem ibi grex 32
Mar.5.a.11 porcorum multorum paſcentium in mon-
te: & rogabant eum vt permitteret eis in
illos ingredi. Et permiſit illis. ‡ Exierunt 33
ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in
porcos: & impetu abijt grex per præceps in
ſtagnum, & ſuffocatus eſt. ‡ Quod vt vide- 34
runt factum qui paſcebant, fugerūt: & nun-
tiauerunt in ciuitatem & in villas. ‡ Exie- 35
runt autem videre quod factum eſt: & vene-
runt ad Ieſum, & inuenerunt hominem ſe-
dentem à quo dæmonia exierant, veſtitum,
ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt.
36 ‡ Nuntiauerunt autem illis & qui viderāt,
37 quomodo ſanus factus eſſet à legiōe. ‡Et ro-
gauerūt illū omnis multitudo regionis Ge-
raſenorū vt diſcederet ab ipſis: quia magno
timore tenebantur. Ipſe autē aſcendens na-
38 uim, reuerſus eſt. ‡ Et rogabat illum vir à
F quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Di-
39 miſit autē eum Ieſus, dicens, ‡ Redi in do-
mum tuā, & narra quāta tibi fecit Deus. Et
abijt per vniuerſam ciuitatē, prædicans quā-
40 ta illi feciſſet Ieſus. ‡Factum eſt autem: cùm
rediſſet Ieſus, excepit illum turba. Erant Mat.9.c.18
41 autē omnes expectantes eum. ‡ Et ecce vē- Mar.5.b.22
nit vir cui nomē Iairus, & ipſe princeps ſyn
agogæ erat: & cécidit ad pedes Ieſu, ro-
42 gans eum vt intraret in domum eius, ‡quia
vnica filia erat ei ferè annorū duodecim, &
hæc moriebatur. Et cōtigit, dum iret, à tur-
43 bis comprimebatur. ‡ Et mulier quædam
erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim,
quæ in medicos erogauerat omnē ſubſtan-
44 tiam ſuā, nec ab vllo potuit curari: ‡acceſ-
ſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimēti eius:
45 & cōfeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. ‡ Et
ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit? Neganti-
bus autē omnibus dixit Petrus, & qui cum
illo erant, Præceptor, turbæ te cōprimunt
46 & affligunt, & dicis, Quis me tetigit? ‡ Et
dixit Ieſus, Tetigit me aliquis. nam ªego no- ª&
47 ui virtutem de me exijſſe. ‡ Videns autem
mulier, quia nō latuit, tremens vēnit, & prō-
cidit ante pedes eius: & ob quā cauſam te-
tigerit eum, indicauit coram omni populo:
48 & quemadmodùm cōfeſtim ſanata ſit. ‡ At
ipſe dixit ei, Filia, fides tua ſaluā te fecit: va-
49 de in pace. ‡ Adhuc illo loquēte, venit qui-
G dam ad principem ſynagogæ, dicēs ei, Quia
50 mortua eſt filia tua, noli vexare illum. ‡Ie-
ſus autem audito hoc verbo, reſpōdit patri
puellæ, Noli timere: crede tantùm, & ſalua
51 erit. ‡ Et cùm veniſſet domum, non permi-
ſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum, &
Iacôbum, & Iohanné, & patrem & matrem
52 puellæ. ‡ Flebant autem omnes, & plange-
bant illam. At ille dixit, Nolite flere, non
53 eſt mortua puella, ſed dormit. ‡ Et irride-
54 bant eum, ſcientes quòd mortua eſſet. ‡Ipſe
autem tenens manum eius clamauit, dicens,
55 Puella ſurge. ‡Et reuerſus eſt ſpiritus eius:
& ſurrexit continuò. Et iuſsit illi dare man
56 ducare. ‡ Et ſtupuerunt parentes eius, qui-
bus præcepit ne alicui dicerent quod factū
erat.

## CAP. IX.

1 CONuocatis autē duodecim Apoſtolis, Mat.10.a.1
A dedit illis virtutem & poteſtatē ſuper Mar.3.b.13
omnia dæmonia, & vt languores curarent.
2 ‡Et miſit illos prædicare regnū Dei, & ſana- Mat.10.a.9.
3 re infirmos. ‡ Et ait ad illos, Nihil tuleritis Mar.6.a.8.
ªin viam, neq; virgā, neq; peram, neq; panem, ªin viam t.
neq; pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.
4 ‡Et in quācunq; domū intraueritis, ibi ma-
5 nete, & inde ne exeatis. ‡ Et quicunq; non ....
recepe-

Act.13.g.51 receperint vos: ‖ exeuntes de ciuitate illa,
etiā puluerē pedum veſtrorū excutite in te-
ſtimoniū ſupra illos ‡Egreſsi aūt circuibāt 6
per caſtella euangelizantes & curantes vbi-
Mat.14.a.1 que. ‡Audiuit autē Herodes tetrarcha om- 7
Mar.6.b.14 nia quæ fiebant ab eo: & hæſitabat eò quòd
diceretur à quibuſdā, Quia Iohannes ſurre-
xit à mortuis: ‡à quibuſdā verò, Quia Elias 8
apparuit: ab aliis autē, Quia propheta vnus
de antiquis ſurrexit. ‡Et ait Herodes, Iohan 9
nē ego decollaui: Quis eſt autē iſte de quo
ego talia audio? Et quærebat videre eum.
Mat.14.b.13 ‡‖Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæ- 10
Mar.6.d.31 cunq; fecerūt: & aſſumptis illis ſeceſsit ſeor
ſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.
‡Quod cū cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt 11
illū: & excepit eos, & loquebatur illis de re- B
gno Dei, & eos qui cura indigebāt ſanabat.
‡Dies autē cœperat declinare. Et accedētes 12
Mat.14.b.15 duodecim, dixerunt illi, ‖Dimitte turbas, vt
Mar.6.e.36 euntes in caſtella villaſq; quæ circa ſunt, di
uertant, & inueniant eſcas: quia hîc in loco
deſerto ſumus. ‡Ait autē ad illos, Vos date 13
Ioh.6.b.9. illis mãducare. At illi dixerunt, ‖Nō ſunt no
bis plus quàm quinq; panes, & duo piſces:
niſi forte nos eamus, & emamus in omnem
hanc turbā eſcas. ‡Erant autē ferè viri quin 14
que millia. Ait autē ad diſcipulos ſuos, Faci-
te illos diſcūbere per conuiuia quinquage-
nos. ‡Et ita fecerunt Et diſcūbere fecerunt 15
omnes. ‡Acceptis autē quinque panibus & 16
duobus piſcibus, reſpexit in cælū, & benedi-
xit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis,
vt ponerēt ante turbas. ‡Et manducauerunt 17
omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatū eſt quod
ſuperfuit illis, fragmentorū cophini duode-
Mat.16.b.13 cim. ‡‖Et factū eſt: cùm ſolus eſſet orãs, erãt 18
Mar.8.c.27. cū illo & diſcipuli: & interrogauit illos di-
cens, Quē me dicūt eſſe turbæ? ‡At illi reſpō 19
derunt, & dixerunt, Iohannē Baptiſtā, alij au C
tem Eliam, alij verò quia vnus Propheta de
prioribus ſurrexit. ‡Dixit autē illis, Vos au- 20
tem quē me eſſe dicitis? Reſpōdens Simō Pe
trus dixit, Chriſtū Dei. ‡At ille increpans il- 21
los, præcepit ne cui dicerent hoc: ‡dicens, 22
Mat.17.c.23 ‖Quia oportet filiū hominis multa pati, &
Mar.8.d.31 reprobari à ſenioribus & principibus ſacer-
dotū & ſcribis, & occidi, & tertia die reſur-
Mat.10.d.38 gere. ‡‖Dicebat autē ad omnes, Si quis vult 23
& 16.d.24. poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tol-
Mar.8.d.34. lat crucē ſuā quotidie, & ſequatur me. ‡‖Qui 24
Inf.14.f.27 enim voluerit animā ſuā ſaluā facere, per-
& 17.g.33. det illā: nam qui perdiderit animā ſuā pro-
Ioh.12.d.25 pter me: ſaluam faciet illā. ‡quid enim pro- 25
fic it homo, ſi lucretur vniuerſum mundum,
ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui
Mat.10.e.33 faciat? ‡‖Nā qui me erubuerit & meos ſer- 26
Mar.8.d.38. mones, hunc filius hominis erubeſcet cū ve
2.Tim.2.b. nerit in maieſtate ſua & patris, & ſanctorum
12. angelorū. ‡‖Dico autē vobis verè, ſunt ali- 27
Mat.16.d.28 qui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem
Mar.9.a.1. donec videant regnū Dei. ‡‖Factū eſt autē 28
Mat.17.a.1. poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit D
Mar.9.a.2. Petrū & Iacôbū & Iohannem, & aſcendit in
montē vt oraret. ‡Et facta eſt, dū oraret, ſpe- 29
cies vultus eius, altera: & veſtitus eius al-
bus & refulgens. ‡Et ecce duo viri loquebã- 30
tur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias,
31 ‡viſi in maieſtate: & dicebāt exceſſum eius,
32 quem completurus erat in Ieruſalem. ‡Pe-
trus verò & qui cū illo erant, grauati erant
ſomno. Et euigilantes, viderunt maieſtatem
33 eius, & duos viros qui ſtabant cum illo. ‡Et
factū eſt: cùm diſcederent ab illo, ait Petrus
ad Ieſum, Præceptor, Bonū eſt nos hîc eſſe:
& faciamus tria tabernacula, vnum tibi, &
vnū Moyſi, & vnū Eliæ: neſciens quid dice-
34 ret. ‡Hæc autē illo loquente, facta eſt nubes,
& obumbrauit eos: & timuerunt, intranti-
35 bus illis in nubē. ‡Et vox facta eſt de nube,
E dicens, ‖Hic eſt filius meus dilectus: ipſum Mat.3.d.17.
36 audite. ‡Et dū fieret vox, inuentus eſt Ieſus 2.Pet.1.c.17
ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt
in illis diebus quicquā ex his quæ viderāt.
37 ‡‖Factum eſt autem: in ſequenti die, deſce Mat.17.b.14
dentibus illis de monte, occurrit ᵃilli ᵃturba Mar.9.c.17.
38 multa. ‡Et ecce vir de turba exclamauit, di- ᵃillis
cens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium
39 meū quia vnicus mihi eſt. ‡ & ecce ſpiritus
apprehendit eū, & ſubitò clamat, & elidit, &
diſsipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit di-
40 lanians eum. ‡ & rogaui diſcipulos tuos vt
41 eiicerent illum, & nō potuerunt. ‡ Reſpon-
dens autē Ieſus, dixit, O generatio infidelis
& peruerſa, vſquequo ero apud vos & pa-
42 tiar vos? Adduc huc filiū tuū. ‡Et cùm acce
deret, eliſit illū dæmonium, & diſsipauit. Et
increpauit Ieſus ſpiritum immundū, & ſa-
nauit puerum & reddidit illum patri eius.
43 ‡Stupebant autem omnes in magnitudine
Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus
44 quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos. ‡Po-
nite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos,
filius enim hominis futurū eſt vt tradatur
45 in manus hominum. ‡ At illi ignorabant
F verbum iſtud, & erat velatum ante eos, vt
non ſentirent illud: & timebant eum inter-
46 rogare de hoc verbo. ‡‖Intrauit autem co- Inf.22.c.24
47 gitatio in eos, quis eorum maior eſſet. ‡ At Mat.18.a.1.
Ieſus videns cogitationes cordis illorū ap- Mar.9.e.34
48 prehendit puerū, & ſtatuit illū ſecus ſe, ‡ &
ait illis, Quicunque ſuſceperit puerum iſtū
in nomine meo, me recipit. & quicunque
me receperit, recipit eum qui me miſit. Nā
qui minor eſt inter vos omnes, hic maior
49 eſt. ‡ Reſpondens autem Iohannes dixit,
Præceptor, vidimus quendam in nomine
tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus
50 eum: quia non ſequitur nobiſcū. ‡ Et ait ad
illum Ieſus, Nolite prohibere. qui enim nō
51 eſt aduerſum ᵃvos, pro vobis ᵃ eſt. ‡Factū eſt ᵃnos, pro
autem dum complerētur dies aſſumptionis nobis 6.
eius, & ipſe faciem ſuam firmauit vt iret in
52 Ieruſalem. ‡Et miſit nuntios ante conſpectū
G ſuū: & euntes intrauerunt in ciuitatem Sa-
53 maritanorum vt pararent illi. ‡Et non rece
perunt eum, quia facies eius erat euntis in
54 Ieruſalem. ‡Cùm vidiſſent autem diſcipuli
eius Iacobus, & Iohānes, dixerunt, Dñe, vis
dicimus vt ignis deſcendat de cælo, & cōſu-
55 mat illos? ‡Et cōuerſus increpauit illos, di-
56 cēs, Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. ‡‖Filius ho Ioh.3.b.17.
minis non venit animas perdere, ſed ſaluare. & 12.g.47.
57 Et abierūt in aliud caſtellū. ‡ Factū eſt autē
ambulan-

ambulantibus illis in via, dixit quidã ad il-
Mat.8.c.19. lum,‖Sequar te quocũque ieris*.‡Dixit illi 58
*Domine & 1. Ieſus,Vulpes foueas habent,& volucres cæli
nidos : filius autẽ hominis nõ habet vbi ca-
*ſuum. put*reclinet. ‡Ait autem ad alterũ,Sequere 59
me.Ille autẽ dixit, Domine, permitte mihi
primũ ire,& ſepelire patrẽ meũ. ‡Dixitque 60
ei Ieſus , Sine vt mortui ſepeliant mortuos
*& ſuos:tu autẽ vade,* annuntia regnum Dei.
‡Et ait alter,Sequar te Domine,ſed permit- 61
te mihi primũ renũtiare his qui domi ſunt.
‡Ait ad illum Ieſus,Nemo mittens manum 62
ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus
eſt regno Dei.

CAP. X.

POſt hæc autem deſignauit Dominus & 1
alios ſeptuaginta duos: & miſit illos bi- A
nos ante faciem ſuã in omnem ciuitatem &
locum quò erat ipſe venturus. ‡Et dicebat 2
Mat.9.d.37 illis, ‖Meſsis quidẽ multa : operarij autem
pauci. Rogate ergo dominum meſsis,vt mit
Mat.10.b.16 tat operarios in meſſem ſuã.‡‖Ite: eccè ego 3
Mar.6.a.8. mitto vos ſicut agnos inter lupos. ‡‖Nolite 4
4.Reg.4.e. portare ſacculũ,neque peram,neque calcea-
29. menta: ‖ & neminẽ per viam ſalutaueritis.
‡In quamcunque domum intraueritis, pri- 5
mũ dicite,pax huic domui. ‡ & ſi ibi fuerit 6
filius pacis,requieſcet ſuper illũ pax veſtra:
ſin autem,ad vos reuertetur.‡In eadem au- 7
tem domo manete edentes & bibentes quæ
Mat.10.b.10 apud illos ſunt. ‖ dignus eſt enim operarius
Deu.24 c.14 mercede ſua. Nolite tranſire de domo in do- B
1.Ti.5.c.18 mum. ‡Et in quamcunque ciuitatem intra- 8
ueritis, & ſuſceperint vos,mãducate quæ ap
ponuntur vobis: ‡& curate infirmos qui in 9
illa ſunt, & dicite illis, Appropinquauit in
vos regnũ Dei. ‡In quamcunque autẽ ciui- 10
tatem intraueritis , & non ſuſceperint vos,
Act.13.g.51 exeuntes in platéas eius dicite, ‡‖Etiã pul- 11
uerem qui adhæſit nobis de ciuitate veſtra,
extergimus in vos,tamẽ hoc ſcitote quia ap
propinquauit regnũ Dei. ‡ Dico vobis quia 12
Sodomis in die illa remiſsius erit , quã illi
Mat.11.c.21 ciuitati. ‡‖Væ tibi Corozáin, væ tibi Beth- 13
ſaida:quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent C
virtutes quæ factæ ſunt in vobis,olim in ci-
licio & cinere ſedentes pœnituerent.‡Verun- 14
tamen Tyro & Sidoni remiſsius erit in iudi
cio,quàm vobis. ‡ Et tu Capharnaũ vſque 15
ad cælum exaltata , vſque ad infernum de-
Mat.10.d. 40. mergêris.‡‖Qui vos audit,me audit:& qui 16
vos ſpernit,me ſpernit. Qui autem me ſper
Ioh.13.c.20. nit,ſpernit eum qui miſit me.‡Reuerſi ſunt 17
autẽ ſeptuaginta duo cum gaudio,dicentes,
Domine,etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis
in nomine tuo. ‡ Et ait illis,Videbam ſata- 18
nam ſicut fulgur de cælo cadentem. ‡Ecce, 19
dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpẽ-
tes,& ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem
inimici: & nihil vobis nocebit.‡Veruntamẽ 20
in hoc nolite gaudere , quia ſpiritus vobis
ſubiiciuntur : gaudete autem quòd nomina
Mat.11.d.25 veſtra ſcripta ſunt in cælis. ‡‖ in ipſa hora 21
*in ſpiritu ſancto. exultauit *ſpiritu*,& dixit,Cõfiteor tibi pa- D
ter, Domine cæli & terræ,quòd abſcondiſti
hæc à ſapientibus & prudẽtibus,& reuelaſti
ea paruulis . Etiam pater quoniã ſic placuit
ante te. ‡ Omnia mihi tradita ſunt à patre 22
meo . Et nemo ſcit quis ſit filius,niſi pater:
& quis ſit pater,niſi filius,& cui voluerit fi-
23 lius reuelare. ‡ Et conuerſus ad diſcipulos
ſuos,dixit, ‖Beati oculi qui vident quæ vos Mat.13.b.16
24 videtis. ‡Dico enim vobis,quòd multi pro-
phetæ & reges voluerũt videre quæ vos vi-
detis,& nõ viderunt:& audire quæ auditis,
25 & nõ audierũt.‡Et ecce quidã Legiſperitus Mat.22.d.35
E ſurrexit tentans illũ,& dicẽs,Magiſter,quid Mar.12.e.28
26 faciendo vitam æternam poſsidebo?‡At ille
dixit ad eum , In lege quid ſcriptũ eſt? quo-
27 modo legis? ‡Ille reſpõdens dixit, ‖Diliges Deut.6.a.5.
Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo,&
ex tota anima tua , & ex omnibus viribus
tuis & ex omni mente tua : & proximũ tuũ
28 ſicut teipſum. ‡ Dixitque illi,Rectè reſpon-
29 diſti:hoc fac & viues. ‡Ille autem volẽs iu-
ſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum,Et quis eſt
30 meus proximus? ‡*Suſcipiens* autem Ieſus, *Suſpiciens
dixit,Homo quidam deſcendebat ab Ieruſa-
lẽ in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã
F deſpoliauerunt eũ: & plagis impoſitis abie-
31 runt ſemiuiuo relicto. ‡ Accidit autẽ vt ſa-
cerdos quidã deſcenderet eadem via:& viſo
32 illo præteriuit.‡Similiter & Leuita,cùm eſ-
ſet ſecus locum,& videret eum, pertranſiit.
33 ‡Samaritanus autem quidam iter faciens,
venit ſecus eum:& videns eum,miſericor-
34 dia motus eſt.‡Et appropians alligauit vul-
nera eius,infundens oleum & vinum:& im
ponens illum in iumentum ſuum,duxit in
35 ſtabulum, & curam eius egit.‡Et altera die
protulit duos denarios, & dedit ſtabulario,
& ait , Curã illius habe: & quodcunque ſu-
pererogaueris , ego cùm rediero reddã tibi.
36 ‡Quis horum trium videtur tibi proximus
37 fuiſſe illi qui incidit in latrones? ‡At ille di
xit,Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait
38 illi Ieſus,Vade,& tu fac ſimiliter. ‡ Factum
eſt autẽ dum irent,& ipſe intrauit in quod-
G dam caſtellum : & mulier quædam Martha
39 nomine,excepit illum in domum ſuam,‡&
huic erat ſoror nomine Maria . quæ etiã ſe-
dens ſecus pedes Domini,audiebat verbum
40 illius. ‡Martha autẽ ſatagebat circa freqũẽs
miniſterium. quæ ſtetit & ait,Domine,non
eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me
ſolã miniſtrare? dic ergo illi,vt me adiuuet.
41 ‡Et reſpõdens dixit illi Dominus , Martha,
Martha,ſolicita es,& turbaris erga plurima.
42 ‡Porrò vnũ eſt neceſſariũ. Maria optimam
partem elegit,quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

1 ET factum eſt : cùm eſſet in quodã loco
A orans,vt ceſſauit,dixit vnus ex diſcipu
lis eius ad eũ,Domine, doce nos orare,ſicut
2 docuit & Iohannes diſcipulos ſuos. ‡ Et ait Mat.6.b.9.
illis,‖Cùm oratis,dicite,Pater,ſanctificetur *Fiat volũ
3 nomen tuũ. Adueniat regnum tuũ. *‡panẽ tas tua, ſi-
4 noſtrum quotidianum da nobis *hodie*,‡& cut in cælo
dimitte nobis peccata noſtra,ſiquidẽ & ipſi & in terra
dimittimus omni debenti nobis . Et ne nos 4.
5 inducas in tentationẽ.‡Et ait ad illos, Quis *quotidie
veſtrum habebit amicum , & ibit ad illum 20.
media nocte, & dicet illi, Amice,commoda
6 mihi tres panes, ‡quoniã amicus meus ve-
nit de via ad me,& non habeo quod ponam

ante

ante illum: ‡& ille deintus reſpondẽs dicat, 7
Noli mihi moleſtus eſſe, iã oſtium clauſum
eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non
a.2. poſſum ſurgere & dare tibi. ‡Et ſi ille per- 8
ſeuerauerit pulſans: ᵃdico vobis, etſi nõ da-
bit illi ſurgens eo quòd amicus eius ſit, pro-
pter improbitatẽ tamẽ eius ſurget, & dabit B
Mat.7.a.7. illi quotquot habet neceſſarios. ‡‖Et ego di 9
& 21.b.22 co vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite &
Mar.11.c.24 inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. ‡Om 10
nis enim qui petit, accipit: & qui quærit, in-
Ioh.14.b.13 uenit, & pulſanti aperietur. ‡‖Quis autẽ ex 11
& 15.a.7. vobis patrẽ petit panẽ, nunquid lapidẽ dabit
& 16.c.23. illi? Aut piſcẽ: nunquid pro piſce ſerpentem
Iac.1.a.5. dabit illi? ‡Aut ſi petierit ouũ: nunquid por- 12
Mat.7.b.9. riget illi ſcorpionem? ‡Si ergo vos cum ſitis 13
mali, noſtis bona data dare filiis veſtris:
*cæleſtis. quãto magis pater veſter *de cælo dabit ſpi-
Mat.9.d.32. ritum bonũ petentibus ſe? ‡‖Et erat eiiciẽs 14
& 12.b.22 dæmoniũ, & illud erat mutũ. Et cùm eieciſ-
ſet dæmoniũ, locutus eſt mutus: & admira-
Mar.3.c.22. tæ ſunt turbæ. ‡‖Quidã autẽ ex eis dixerũt, 15
In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit
dæmonia. ‡Et alij tentantes, ſignum de cælo 16
quærebant ab eo. ‡Ipſe autẽ vt vidit cogita- 17
tiones eorũ, dixit eis, Omne regnũ in ſe di- C
ᵃdeſolatur 5. uiſum, ᵃdeſolabitur', & domus ſupra domũ
ᵇcadit 5. ᵇcadet'. ‡Si autẽ & ſatanas in ſeipſum diui- 18
ſus eſt: quomodo ſtabit regnũ eius? quia di-
citis in Beelzebub me eiicere dæmonia. ‡Si 19
autẽ ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filij
veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi, iudices ve-
ſtri erunt. ‡Porrò ſi in digito Dei eiicio dæ- 20
monia: profectò peruenit in vos regnũ Dei.
‡Cùm fortis armatus cuſtodit atriũ ſuum: 21
in pace ſunt ea quæ poſſidet. ‡Si autem for- 22
tior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa
ᵃaufert 2. arma eius ᵃauferet' in quibus confidebat, &
ᵇdiſtribuit 7. ſpolia eius ᵇdiſtribuet'. ‡Qui non eſt mecũ, 23
contra me eſt: & qui nõ colligit mecum, di-
ſpergit. ‡Cũ immundus ſpiritus exierit de 24
homine, perambulat per loca inaquoſa, quæ-
rens requiẽ. Et non inueniens dicit, Reuer-
tar in domum meã vnde exiui. ‡Et cùm ve- 25
*eam nerit, inuenit *ſcopis mundatam & ornatã.
‡Tunc vadit, & aſſumit ſeptẽ alios ſpiritus 26
nequiores ſe: & ingreſſi habitãt ibi. Et fiũt D
nouiſſima hominis illius peiora prioribus.
‡Factũ eſt autem: cùm hæc diceret, extollẽs 27
vocem quædã mulier de turba, dixit illi, Bea
tus vẽter qui te portauit, & ubera quæ ſu-
xiſti. ‡At ille dixit, Quinimò beati qui au- 28
diunt verbũ Dei, & cuſtodiunt illud. ‡Tur- 29
Mat.12.c. bis autẽ cõcurrentibus cœpit dicere, ‖Gene
39. ratio hæc, generatio nequã eſt: ſignũ quærit,
Ioh.2.a.2. & ſignũ non dabitur ei niſi ſignũ Ionæ Pro-
3.Reg.10. phetæ. ‡‖Nã ſicut fuit Ionas ſignũ Niniui- 30
a.1. tis: ita erit & filius hominis generationi iſti.
2.Par.9.a.1. ‡‖Regina auſtri ſurget in iudicio cum viris 31
generationis huius, & condẽnabit illos: quia
venit à finibus terræ audire ſapientiã Salo-
monis. & ecce plus quàm Salomõ hic. ‡Viri 32
Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ generatione
Iona.3.b.5. hac, & cõdemnabunt illã. ‖quia pœnitentiã
Mat.5.b.15 egerunt ad prædicationẽ Ionæ. & ecce plus
Mar.4.c.21. quàm Ionas hic. ‡‖Nemo lucernam accen- 33
dit, & in abſcõdito ponit, neque ſub modio:

E ſed ſupra candelabrũ, vt qui ingrediuntur,
34 lumen videant. ‡‖Lucerna corporis tui, eſt Mat.6.c.22
oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex,
totum corpus tuũ lucidũ erit: ſi autem ne-
quã fuerit, etiã corpus tuũ tenebroſum erit.
35 ‡Vide ergo ne lumẽ quod in te eſt, tenebræ
36 ſint. ‡Si ergo corpus tuũ totum lucidũ fue-
rit non habens aliquã partem tenebrarum:
erit lucidum totum, & ſicut lucerna ful-
37 goris illuminabit te. ‡Et cùm loqueretur,
rogauit illum quidam Phariſæus vt prande-
38 ret apud ſe. Et ingreſſus recubuit. ‡Phari-
ſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere,
39 quare nõ baptizatus eſſet ante prandiũ. ‡Et
ait Dominus ad illum, ‖Nunc vos Phariſæi Mat.23.c.25
quod deforis eſt calicis & catini mundatis:
quod autẽ intus eſt veſtrũ, plenũ eſt rapina
40 & iniquitate. ‡Stulti nõnne qui fecit quod
deforis eſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?
41 ‡Veruntamen quod ſupereſt, date eleemo-
F ſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.
42 ‡Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis
mentã & rutam & omne olus: & præteritis
iudicium & charitatẽ Dei hæc autem opor
43 tuit facere, & illa non omittere. ‡‖Væ vobis Inf.20.g.46
Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in Mat.23.a.6.
44 ſynagogis, & ſalutationes in foro. ‡Væ vo- Mar.12.d.38
bis quia eſtis vt monumẽta quæ non appa-
rent, & homines ambulãtes ſupra, neſciunt.
45 ‡Reſpondens autem quidã ex Legiſperitis,
ait illi, Magiſter, hæc dicens etiã contume-
46 liam nobis facis. ‡At ille ait, Et vobis legiſ-
peritis væ: ‖quia oneratis homines oneri- Mat.23.a.4.
bus quæ portare non poſſunt, & ipſi vno di-
47 gito veſtro nõ tangitis ſarcinas. ‡Væ vobis,
qui ædificatis monumenta Prophetarũ: pa-
48 tres autẽ veſtri occiderunt illos. ‡Profectò
teſtificamini quod conſentitis operibus pa-
G trum veſtrorũ: quoniã ipſi quidem eos oc-
ciderunt, vos autem ædificatis eorum ſepul
49 chra. ‡Propterea & ſapientia Dei dixit, Mit-
tam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex
50 illis occident & perſequentur: ‡vt inquira-
tur ſanguis omniũ Prophetarum, qui effu-
ſus eſt à conſtitutione mundi à generatione
51 iſta, ‡‖à ſanguine Abel, vſque ad ſanguinẽ Gen.4.b.8.
Zachariæ qui periit inter altare & ædẽ. Ita 2.Par.24.c.
dico vobis, requiretur ab hac generatione. 21.
52 ‡Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clauem
ſcientiæ: ipſi nõ introiſtis, & eos qui introi-
53 bant prohibuiſtis. ‡Cùm autẽ hæc ad illos
diceret, cœperũt Phariſæi & Legiſperiti gra-
uiter inſiſtere, & os eius opprimere de mul-
54 tis, ‡inſidiantes ei, & quærẽtes aliquid cape-
re de ore eius, vt accuſarent eum.

## CAP. XII.

1 MVltis autẽ turbis circunſtantibus, ita
A vt ſe inuicẽ conculcarent, cœpit dice
re ad diſcipulos ſuos, ‖Attendite à fermẽto Mat.16.a.6.
2 Phariſæorum, quod eſt hypocriſis. ‡‖Nihil Mar.8.b.15
ᵃautẽ' opertũ eſt, quod non reueletur: neque Mat.10.c.26
3 abſconditum, quod non ſciatur. ‡Quoniam Mar.4.c.21
quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: ᵃenim
& quod in aurem locuti eſtis in cubiculis,
4 prędicabitur in tectis. ‡Dico autẽ vobis ami
cis meis, Ne terreamini ab his qui occidũt
corpus, & poſt hæc nõ habent amplius quid

faciant. ‡ Oſtendā autem vobis quē timea 5
tis: timete eū qui poſtquam occiderit, habet
poteſtatem mittere in gehennā. ita dico vo-
bis, hunc timete. ‡ Nonne quinque paſſeres 6
veneunt dipondio: & vnus ex illis non eſt in
Matt. 10.c. obliuione corā Deo? ‡ Sed & capilli capitis 7
veſtri oēs numerati ſunt. Nolite ergo ti-
32. mere: multis paſſeribus pluris eſtis. ‡ Dico 8
Mar. 8.d. 38 autē vobis, Omnis quicunque cōfeſſus fuerit
2. Ti. 2.b. 12 me corā hominibus, & filius hominis confi
Matt. 12.c. tebitur illum corā angelis Dei. ‡ qui autē 9
32. negauerit me corā hominibus, negabitur co
Mar. 3.d. 28. ram angelis Dei. ‡ Et omnis qui dicit ver- 10
bum in filiū hominis, remittetur illi: ei autē
qui in Spiritum ſanctū blaſphemauerit, non
remittetur. ‡ Cùm autē inducēt vos in ſy- 11
Matt. 10.b. nagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, no-
19. lite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid reſpōdea-
Marc. 13.b. tis, aut quid dicatis. ‡ Spiritus enim ſanctus 12
11. docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos
dicere. ‡ Ait autem ei quidā de turba, Magi- 13
ſter, dic fratri meo vt diuidat mecum hære-
ditatem. ‡ At ille dixit ei, Homo, quis me cō 14
ſtituit iudicē aut diuiſorem ſuper vos? ‡ Di- 15
xitq; ad illos, Videte & cauete ab omni aua
ritia: quia non in abundantia cuiuſquā vita
eius eſt, ex his quæ poſsidet. ‡ Dixit autē ſi- 16
Ecc. 11. c. 19. militudinē ad illos, dicēs, Hominis cuiuſ-
dam diuitis vberes fructus ager attulit. ‡ & 17
C cogitabat intra ſe dicens, Quid faciam, quia
nō habeo quò congregē fructus meos? ‡ Et 18
dixit, Hoc faciā: deſtruā horrea mea, & ma-
iora faciā: & illuc congregabo omnia quæ
nata ſunt mihi, & bona mea: ‡ & dicā animæ 19
meæ, Anima, habes multa bona poſita in an-
nos plurimos: requieſce, comede, bibe, epu-
lare. ‡ Dixit autē illi Deus, Stulte, hac nocte 20
animā tuā repetunt à te: quæ autē paraſti,
cuius erunt? ‡ Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & 21
non eſt in Deū diues. ‡ Dixitque ad diſcipu 22
los ſuos, Ideo dico vobis: Nolite ſoliciti eſ-
Pſ. 54.d. 25. ſe animæ veſtræ quid manducetis: neque
Mat. 6.d. 25 corpori quid induamini. ‡ Anima plus eſt 23
1. Pet. 5. b. 7. quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimētū.
‡ Cōſyderate coruos, quia nō ſeminant neq; 24
metunt, quibus non eſt cellariū neque hor-
reum, & Deus paſcit illos. Quanto magis
vos pluris eſtis illis? ‡ Quis autē veſtrū co- 25
gitando poteſt adiicere ad ſtaturā ſuā cubi-
tum vnum? ‡ Si ergo neq; quod minimū eſt 26
poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis? ‡ Con- 27
D ſyderate lilia quomodo creſcunt: nō labo-
rant, neq; nent. dico autē vobis, nec Salomō
in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut vnū ex
iſtis. ‡ Si autē fœnū quod hodie eſt in agro, 28
& cras in clibanū mittitur, Deus ſic veſtit:
quanto magis vos, puſillæ fidei. ‡ Et vos no- 29
lite quærere, quid manducetis, aut quid bi-
batis. & nolite in ſublime tolli: ‡ hæc enim 30
omnia gentes mundi quærunt. Pater autem
veſter ſcit quoniā his indigetis. ‡ Veruntamē 31
quærite ª primum ᵇ regnū Dei ᶜ: & hæc om-
ª 20. nis adiicientur vobis. ‡ Nolite timere puſil- 32
ᵇ & iuſtitiā lus grex, quia cōplacuit patri veſtro dare vo
eius. bis regnū. ‡ Vendite quæ poſsidetis, & date 33
Matt. 19.c. eleemoſynā. Facite vobis ſacculos qui nō
21. veteraſcunt, theſaurū non deficientē in cæ-
Matt. 6.c. 20

lis, quo fur non appropiat, neque tinea cor-
34 rumpit. ‡ Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi
35 & cor veſtrū erit. ‡ Sint lumbi veſtri præcin
E cti, & lucernæ ardētes ª in manibus veſtris ᵇ, ª 14.
36 ‡ & vos ſimiles hominibus expectantibus do
minū ſuū quando reuertatur à nuptiis: vt cū
venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.
37 ‡ Beati ſerui illi, quos cùm venerit Domi-
nus, inuenerit vigilantes. amen dico vobis,
quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcūbere,
38 & tranſiens miniſtrabit illis. ‡ Et ſi venerit
in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia ve-
nerit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi.
39 ‡ Hoc autē ſcitote, quoniā ſi ſciret paterfa- Matt. 14. d.
milias qua hora fur veniret, vigilaret vti- 41.
40 que, & non fineret perfodi domum ſuā. ‡ Et Apoc. 16. c.
vos eſtote parati: quia qua hora nō putatis, 15.
41 filius hominis veniet. ‡ Ait autem ei Petrus,
Domine, ad nos dicis hanc parabolā: an &
42 ad omnes? ‡ Dixit autē Dominus, Quis, pu-
tas, eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem ª cōſtituet ª.
ª conſtituit ᵃ Dominus ſupra familiam ſuam,
vt det illis in tempore tritici menſuram?
43 ‡ Beatus ille ſeruus, quē cùm venerit Domi-
44 nus, inuenerit ita facientem. ‡ Verè dico vo-
F bis, quoniā ſupra omnia quæ poſsidet, con-
45 ſtituet illum. ‡ Quòd ſi dixerit ſeruus ille in
corde ſuo, Morā facit dominus meus veni-
re: & cœperit percutere ſeruos & ancillas, &
46 edere & bibere, & inebriari: ‡ veniet domi-
nus ſerui illius in die qua nō ſperat, & hora
qua neſcit, & diuidet eum, partemque eius
47 cum infidelibus ponet. ‡ Ille autem ſeruus
qui cognouit voluntatem domini ſui, & nō
præparauit, & non fecit ſecundum volunta-
48 tem eius: vapulabit multis. ‡ qui autem non
cognouit, & fecit digna plagis: vapulabit
paucis. Omnia autē cui multū datū eſt, mul
tum quæretur ab eo: & cui cōmendauerunt
49 multū, plus petent ab eo. ‡ Ignē veni mitte-
re in terram: & quid volo, niſi vt accendā-
50 tur? ‡ Baptiſmo autem habeo baptizari: &
G quomodo coarctor, vſquedum perficiatur? Matt. 10. d.
51 ‡ Putatis quia pacem veni dare in terram? 34.
52 Non, dico vobis: ſed ſeparationē. ‡ erunt e-
nim ex hoc, quinq; in domo vna diuiſi, tres
53 in duos, & duo in tres: ‡ diuidentur pater in
filium, & filius in patrem ſuum: mater in fi-
liam, & filia in matrem, ſocrus in nurum
54 ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. ‡ Dicebat Mat. 16. a. 2.
autem & ad turbas, Cùm videritis nubem
orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus
55 venit: & ita fit. ‡ & cùm auſtrum flantem, di-
56 citis, Quia æſtus erit: & fit. ‡ Hypocritæ, fa-
ciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autē
57 tempus quomodo non probatis? ‡ Quid au-
tem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtū
58 eſt? ‡ Cùm autem vadis cū aduerſario tuo Mat. 5. d. 25
ad principem, in via da operam liberari ab
illo: ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex
tradat te exactori, & exactor mittat te in
59 carcerem. ‡ Dico tibi, non exies inde, donec
etiam nouiſsimum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autem quidam ipſo in tēpore,
A nuntiantes illi de Galilæis, quorū ſan-
guinem Pilatus miſcuit cū ſacrificiis eorū.
Et re-

‡ Et reſpondens dixit illis, Putatis quod hi 2
Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores
fuerint, quia talia paſſi ſunt? ‡Non, dico vo- 3
bis: ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſi-
militer peribitis. ‡ Sicut illi decem & octo 4
ſupra quos cecidit turris in Siloe, & occidit
eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præ
ter omnes homines habitãtes in Ieruſalem? B
‡Nõ, dico vobis: ſed ſi pœnitentiã nõ habue- 5
ritis, omnes ſimiliter peribitis. ‡Dicebat au- 6
tẽ hanc ſimilitudinem, Arborem fici habebat
quidã plantatã in vinea ſua: & venit quærẽs
fructum in illa, & nõ inuenit. ‡Dixit autem 7
ad cultorẽ vineæ, Ecce anni tres ſunt ex quo
venio quærẽs fructum in ficulnea hac: & nõ
inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam
terram occupat? ‡At ille reſpondens dicit il- 8
li, Domine, dimitte illam & hoc anno, vſq;
dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora. C
‡& ſi quidem fecerit fructũ: ſin autẽ, in fu- 9
turum ſuccides eam. ‡ Erat autẽ docens in 10
ſynagoga eorum ſabbathis. ‡Et ecce mulier 11
quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis de-
cem & octo: & erat inclinata, nec omnino
poterat ſurſum reſpicere. ‡Quã cùm videret 12
Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi, Mulier,
dimiſſa es ab infirmitate tua. ‡ Et impoſuit 13
illi manus, & cõfeſtim erecta eſt, & glorifi-
cabat Deũ. ‡ Reſpõdẽs autẽ archiſynagogus, 14
indignans quia ſabbatho curaſſet Ieſus, di-
cebat turbæ, Sex dies ſunt in quibus oportet
operari. in his ergo venite, & curamini: &
nõ in die ſabbathi. ‡ Reſpõdens autẽ ad illũ 15
Hypocritæ Dñs dixit, ᵃHypocritaᵃ, vnuſquiſq; veſtrum D
ſabbatho nõ ſoluit bouem ſuum aut aſinum
à præſepio, & ducit adaquare? ‡ Hanc autem 16
filiã Abrahæ quã alligauit ſatanas, ecce, decẽ
& octo annis non oportuit ſolui à vinculo
iſto die ſabbathi? ‡ Et cùm hæc diceret, eru- 17
beſcebãt omnes aduerſarij eius: & omnis po
pulus gaudebat in vniuerſis quæ glorioſe fie
Mat.13.d.31 bãt ab eo. ‡¶Dicebat ergo, Cui ſimile eſt re- 18
Mar.4.e.30 gnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud? ‡Si- 19
mile eſt grano ſinapis, quod acceptũ homo
miſit in hortum ſuum, & creuit: & factũ eſt
in arborem magnã, & volucres cæli requie-
Mat.13.e.33. uerunt in ramis eius. ‡Et iterum dixit, Cui 20
ſimile æſtimabo regnũ Dei? ‡ Simile eſt fer- 21
mento, quod acceptum mulier abſcondit in E
farinæ ſata tria: donec fermentaretur to-
tum. ‡Et ibat per ciuitates & caſtella docẽs, 22
& iter faciens in Ieruſalẽ. ‡Ait autẽ illi qui- 23
dam, Domine, ſi pauci ſunt qui ſaluantur?
Mat.7.b.13 Ipſe autẽ dixit ad illos, ‡ Contendite intrare 24
per anguſtam portam: quia multi, dico vo-
Mat.25.a.10 bis, quærent intrare, & non poterunt. ‡Cùm 25
autem intrauerit paterfamiliãs, & clauſerit
oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare
oſtium, dicentes, Domine aperi nobis: & re-
ſpondens dicet vobis, Neſcio vos vnde ſitis:
‡ tunc incipietis dicere, Manducauimus co- 26
ram te & bibimus, & in plateis noſtris docui
ſti. ‡ Et dicet vobis, Neſcio vos, vnde ſitis: 27
diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. F
Mat.7.c.23. ‡Ibi erit fletus & ſtridor dẽtium: cùm vide- 28
& 25.d.41. ritis Abrahã & Iſaac & Iacob, & omnes Pro
Pſal.6.b.9. phetas in regno Dei, vos autẽ expelli foras.

29 ‡ Et venient ab Oriẽte & Occidẽte & Aqui-
lone & Auſtro: & accumbent in regno Dei.
30 ‡Et ecce ſunt nouiſſimi qui ᵇeruntᵇ primi, & Mat.19.d.30
sunt primi, qui ᵇeruntᵇ nouiſſimi. ‡In ipſa die & 20.b.16.
31 acceſſerunt quidã Phariſæorũ, dicentes illi, Mar.10.d.31
Exi & vade hinc: quia Herodes vult te oc- ᵇerant
32 cidere. ‡ Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi,
G Ecce eijcio dæmonia & ſanitates perficio ho
33 die & cras, & tertia die conſummor. ‡Verũ-
tamen oportet me hodie & cras & ſequenti
die ambulare: quia nõ capit prophetã perire
34 extra Ieruſalẽ. ‡ Ieruſalem, Ieruſalem quæ Mat.23.d.37
occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittũ-
tur ad te, quoties volui cõgregare filios tuos
quemadmodũ auis nidum ſuum ſub pẽnis,
35 & noluiſti? ‡ Ecce relinquetur vobis domus
veſtra deſerta. Dico autẽ vobis, quia non vi-
debitis me donec veniat cùm dicetis, Bene- Infr.19.f.38
dictus qui venit in nomine Domini.

## CAP. XIIII.

1 ET factum eſt: cùm intraret Ieſus in do-
A mum cuiuſdam principis Phariſæorũ
ſabbatho mãducare panem, & ipſi obſerua-
2 bant eum. ‡Et ecce homo quidam hydropi-
3 cus erat ante illũ. ‡Et reſpondens Ieſus dixit
ad Legiſperitos & Phariſæos, dicens, Si licet
4 ſabbatho curare? ‡At illi tacuerunt. ipſe ve-
5 rò apprehẽſum ſanauit eum: ac dimiſit. ‡ Et
reſpondens ad illos dixit, Cuius veſtrum
aſinus aut bos in puteum cadet: & non con-
6 tinuo extrahet illum die ſabbathi? ‡ Et non
7 poterant ad hæc reſpondere illi. ‡ Dicebat
B autem & ad inuitatos parabolam, intendens
quomodo primos accubitus eligerẽt, dicens
8 ad illos: ‡ Cùm inuitatus fueris ad nuptias,
nõ diſcumbas in primo loco; ne fortè hono-
9 ratior te ſit inuitatus ab illo: ‡& veniens is
qui te & illũ vocauit, dicat tibi, Da huic lo-
cum: & tunc incipias cum rubore nouiſſi-
10 mum locum tenere. ‡Sed cùm vocatus fue-
ris, vade recũbe in nouiſſimo loco: vt cùm
venerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, Pro.25.a.7.
C aſcende ſuperius. Tũc erit tibi gloria coram
11 ſimul diſcumbentibus: ‡ quia omnis qui ſe
exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat, ex-
12 altabitur. ‡ Dicebat autem & ei qui ſe in-
uitauerat, Cùm facis prandium aut cœnam, Mat.23.b.12
noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, Inf.18.c.14.
neque cognatos, neque vicinos diuites: ne Tob.4.b.7.
fortè te & ipſi reinuitent, & fiat tibi retribu Prou.3.a.9.
13 tio. ‡Sed cũ facis cõuiuiũ, voca pauperes, de-
14 biles, claudos, & cæcos, ‡ & beatus eris, quia
non habẽt retribuere tibi: retribuetur enim
15 tibi in reſurrectione iuſtorũ. ‡Hæc cum au-
diſſet quidam de ſimul diſcũbentibus, dixit
D illi, Beatus qui ᶜmanducabitᶜ panẽ in regno ᶜmanducat
16 Dei. ‡ At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit
17 cœnam magnã, & vocauit multos. ‡ Et mi- Mat.22.a.2.
ſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuita- Apoc.19.b.9.
tis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia.
18 ‡ Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Pri-
mus dixit ei, Villã emi, & neceſſe habeo ex-
ire & videre illã. rogo te, habe me excuſatũ.
19 ‡Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, &
eo probare illa: rogo te, habe me excuſatũ.
20 ‡Et alius dixit, Vxorẽ duxi, & ideo nõ poſ-
21 ſum venire. ‡ Et reuerſus ſeruus, nuntiauit
hæc

hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, E
dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vicos
ciuitatis: & pauperes ac debiles & cæcos &
claudos introduc huc. ‡Et ait ſeruus, Domi- 22
ne, factū eſt vt imperaſti: & adhuc locus eſt.
‡Et ait Dominus ſeruo, Exi in vias & ſepes: 23
& compelle intrare, vt impleatur domus
mea. ‡Dico autē vobis, quòd nemo virorū 24
illorū qui vocati ſunt, guſtabit cœnā meā.
‡Ibant autē turbæ multæ cum eo: & cōuer- 25
Mat.10.d.37 ſus dixit ad illos, ‡ ‖Si quis venit ad me, & 26
nō odit patrē ſuum & matrē, & vxorem &
filios, & fratres & ſorores, adhuc autem &
animā ſuam: nō poteſt meus eſſe diſcipulus.
Mat.10.d.30 ‡ ‖Et qui nō baiulat crucē ſuam, & venit 27
& 16.d.24. poſt me: non poteſt meus eſſe diſcipulus. F
Mar.8.d.34 ‡Quis enim ex vobis volens turrim ædifi- 28
ᵃ ſedens care, ᵃnonᵃ prius ſedēs cōputat ſumptus qui
neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum:
‡ ne poſteà quàm poſuerit fundamētum, & 29
nō potuerit perficere, omnes qui vident, in-
cipiant illudere ei, ‡ dicentes, Quia hic ho- 30
mo cœpit ædificare, & nō potuit cōſumma-
re? ‡ Aut quis rex iturus cōmittere bellum 31
aduerſus alium regē, nō ſedens prius cogi- G
tat, ſi poſsit cum decem millibus occurrere
ei, qui cū viginti millibus venit ad ſe? ‡ alio- 32
quin adhuc illo longè agente, legationem
mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. ‡Sic ergo 33
omnis ex vobis qui nō renuntiat omnibus
quæ poſsidet, nō poteſt meus eſſe diſcipulᵘˢ.
Mat.5.b.13. ‡ ‖Bonū eſt ſal. Si autem ſal ᵃeuanuerit: in 34
Mar.9.g.50. quo condietur? ‡ Neque in terram, neque 35
ᵃ quoque in ſterquilinium vtile eſt, ſed foras mitte-
tur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

ERant autē appropinquantes ei publi- 1
cani & peccatores vt audirēt illū. ‡Et 2
murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicētes, A
Quia hic peccatores recipit, & mādaucat cū
illis. ‡Et ait ad illos parabolā iſtam, dicens, 3
Mat.18.b.12 ‡ ‖Quis ex vobis homo qui habet centum 4
oues: & ſi perdiderit vnā ex illis, nónne di-
mittit nonagintanouem in deſerto, & vadit
ad illam quæ perierat donec inueniat eam?
‡Et cùm inuenerit eā, imponit in humeros 5
ſuos gaudens: ‡ & veniens domum cōuocat 6
amicos & vicinos, dicēs illis, Cōgratulami- B
ni mihi, quia inueni ouem meā quæ perie-
rat. ‡ Dico vobis quòd ita gaudium erit in 7
cælo ſuper vno peccatore pœnitentiā agen-
te, quàm ſuper nonagintanouē iuſtis qui nō
indigent pœnitentiā. ‡Aut quæ mulier ha- 8
bens drachmas decē: ſi perdiderit drachmā
ᵃeuerrit i. vnam, nónne accendit lucernā, & ᵃeuertitᵃ
ᵃ verrit domū, & quærit diligēter, donec inueniat ᵉᵃ?
‡Et cùm inuenerit, cōuocat amicas & vici- 9
nas, dicens, Cōgratulamini mihi, quia inue-
ni drachmam quam perdideram. ‡Ita, dico 10
vobis, gaudiū erit coram angelis Dei ſuper C
vno peccatore pœnitentiā agente. ‡Ait au- 11
tem, Homo quidam habuit duos filios: ‡ & 12
dixit adoleſcētior ex illis patri, Pater, da mi-
hi portionē ſubſtantiæ quæ me cōtingit. Et
diuiſit illis ſubſtantiā. ‡Et non poſt multos 13
dies, congregatis omnibus adoleſcentior fi-
lius peregrè profectus eſt in regionē lōgin-

quā: & ibi diſsipauit ſubſtantiā ſuā viuēdo
14 luxurioſè. ‡Et poſtquā omnia ᵃconſummaſ- ᵃdiſsipaſſet
D ſetᵃ, facta eſt fames valida in regione illa, & s.
15 ipſe cœpit egere. ‡Et abijt, & adhæſit vni ci-
uiū regionis illius. Et miſit illū in villā ſuā
16 vt paſceret porcos. ‡ Et cupiebat implere
ventrē ſuū de ſiliquis quas porci manduca-
17 bāt: & nemo illi dabat. ‡In ſe autē reuerſus
dixit, Quāti mercenarijᵃ patris mei abūdant ᵃin domo
18 panibus: ego autē hic fame pereo? ‡ Surgā,
& ibo ad patrē meū, & dicā ei, Pater pecca-
19 ui in cælū & corā te: ‡iam non ſum dignus
vocari filius tuus: fac me ſicut vnū de mer-
20 cenarijs tuis. ‡Et ſurgēs venit ad patrē ſuū.
E Cùm autē adhuc lōge eſſet, vidit illū pater
ipſius, & miſericordia motus eſt, & accur-
rens cecidit ſuper collū eius, & oſculatus eſt
21 eum. ‡Dixitq́ ei filius, Pater, peccaui in cæ-
lum & coram te, iam nō ſum dignus vocari
22 filius tuus. ‡Dixit autē pater ad ſeruos ſuos:
Citò proferte ſtolā primā, & induite illum,
& date annulū in manū eius, & calceamēta
23 in pedes eius: ‡ & adducite vitulū ſaginatū,
F & occidite, & manducemus, & epulemur,
24 ‡ quia hic filius meus mortuus erat & re-
uixit: perierat & inuentus eſt. Et cœperunt
25 epulari. ‡Erat autem filius eius ſenior in a-
gro, & cùm veniret & appropinquaret do-
26 mui, audiuit ſymphoniā & chorū: ‡ & voca-
uit vnum de ſeruis, & interrogauit quid hæc
27 eſſent. ‡ Iſq́ue dixit illi, Frater tuus venit,
& occidit pater tuus vitulum ſaginatū, quia
28 ſaluum illum recepit. ‡Indignatus eſt autē,
& nolebat introire. Pater ergo illius egreſ-
29 ſus cœpit rogare illum. ‡At ille reſpōdens,
G dixit patri ſuo, Ecce tot annis ſeruio tibi, &
nunquam mandatū tuum præteriui, & nun-
quam dediſti mihi hœdum vt cum amicis
30 meis epularer: ‡ ſed poſtquā filius tuus hic,
qui deuorauit ſubſtātiam ſuam cum mere-
tricibus vênit, occidiſti illi vitulū ſaginatū.
31 ‡ At ipſe dixit illi, Fili, tu ſemper mecum
32 es, & omnia mea tua ſunt. ‡ epulari autē &
gaudere oportebat, quia frater tuus hic,
mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuen-
tus eſt.

CAP. XVI.

1 DIcebat autē & ad diſcipulos ſuos, Ho-
A mo quidā erat diues qui habebat villi-
cum: & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi
2 diſsipaſſet bona ipſius. ‡Et vocauit illum, &
ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationē
villicationis tuæ: iam enim nō poteris vil-
3 licare. ‡ Ait autē villicus intra ſe, Quid fa-
ciam, quia dominus meus aufert à me villi-
cationem? fodere nō valeo, mendicare eru-
4 beſco. ‡ Scio quid faciam, vt cùm amotus
fuero à villicatione, recipiant me in domos
5 ſuas. ‡Conuocatis itaque ſingulis debitori-
bus domini ſui, dicebat primo, Quantū de-
6 bes domino meo? ‡ At ille dixit, Centū ca-
B dos olei. Dixitque illi, Accipe cautionē tuā:
7 & ſede, citò ſcribe quinquaginta. ‡ Deinde
alij dixit, Tu verò quātum debes? Qui ait,
Centū coros tritici. Ait illi, Accipe literas
8 tuas, & ſcribe octoginta. ‡Et laudauit domi-
nus villicū iniquitatis, quia prudēter feciſſet
quia filij huius ſeculi prudētiores filijs lucis
in gene-

in generatiõe ſua ſunt. ‡Et ego vobis dico, 9
facite vobis amicos de mãmona iniquitatis,
vt cùm defeceritis, recipiãt vos in æterna ta C
bernacula. ‡Qui fidelis eſt in minimo, & in 10
maiori fidelis eſt: & qui in modico iniquus
eſt, & in maiori iniquus eſt. ‡Si ergo in ini- 11
quo mãmóna fideles non fuiſtis: quod verũ
eſt quis credet vobis? ‡Et ſi in alieno fideles 12
nõ fuiſtis: quod veſtrũ eſt, quis dabit vobis?
Mat.6.c.24. ‡ Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſer- 13
uire, aut enim vnũ odiet, & alterum diliget:
aut vni adhærebit, & alterũ cõtemnet. non
poteſtis Deo ſeruire & mãmónæ. ‡ Audie- 14
bant autẽ omnia hæc Phariſæi qui erãt aua-
ri: & deridebãt illum. ‡Et ait illis, Vos eſtis 15
qui iuſtificatis vos corã hominibus: Deus D
autẽ nouit corda veſtra, quia quod homini-
bus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.
Mat.11.b.12 ‡ ‖Lex & prophetæ, vſq; ad Iohannẽ. ex eo 16
regnũ Dei euangelizatur, & omnis in illud
Mat.5.c.18. vim facit. ‡ ‖Facilius eſt autẽ cælũ & terrã 17
præterire, quàm de lege vnũ apicẽ cadere.
Mat.5.c.32 ‡‖Omnis qui dimittit vxorẽ ſuã; & alteram 18
Mat.10.b.11 ducit, mœchatur: & qui dimiſſã à viro du-
1.Cor.7.b.10 cit, mœchatur. ‡Homo quidã erat diues* & 19
*qui induebatur purpura & byſſo: & epulabatur E
quotidie ſplẽdidè. ‡Et erat quidã mendicus 20
nõie Lazarus, qui iacebat ad ianuã eius, vl-
ceribus plenus: ‡cupiens ſaturari de micis, 21
*& nemo illi dabat. quæ cadebãt de menſa diuitis, *ſed & canes
veniebãt, & lingebãt vlcera eius. ‡Factũ eſt 22
autẽ vt moreretur mendicus, & portaretur
ab angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuus eſt autẽ
& diues: & ſepultus eſt in inferno. ‡ Eleuãs 23
autẽ oculos ſuos cum eſſet in tormẽtis, vidit
Abrahã à longe, & Lazarũ in ſinu eius: ‡ & 24
ipſe clamans dixit, Pater Abraham, miſerere
mei, & mitte Lazarũ vt intingat extremum F
digiti ſui in aquã, vt refrigeret linguã meã,
quia crucior in hac flamma. ‡ Et dixit illi 25
Abrahã, Fili, recordare quia recepiſti bona
in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc
autẽ hic conſolatur, tu verò cruciaris. ‡& in 26
his omnibus, inter nos & vos chaos magnũ
firmatũ eſt: vt hi qui volũt hinc tranſire ad
vos, nõ poſsint, neque inde huc tranſmeare.
‡Et ait, Rogo ergo te pater vt mittas eũ in 27
domũ patris mei. ‡ habeo enim quinq; fra- 28
tres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniãt in hunc
locũ tormentorũ. ‡Et ait illi Abrahã, Habẽt 29
Moyſen & prophetas: audiant illos. ‡At ille 30
dixit, Non, pater Abrahã: ſed ſi quis ex mor- G
tuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. ‡ Ait 31
autem illi, Si Moyſen & prophetas non au-
diunt, neq; ſi quis ex mortuis reſurrexerit,
credent.

CAP. XVII.

Et ait ad diſcipulos ſuos, Impoſsibile eſt 1
Mat.18.a.7 vt nõ veniant ſcandala: ‖væ autem illi A
Mar.9.f.42 per quem veniunt. ‡ ‖Vtilius eſt illi ſi lapis 2
molaris imponatur circa collũ eius, & pro-
iiciatur in mare, quàm vt ſcãdalizet vnum
Mat.18.c.21 de puſillis iſtis. ‡ Attẽdite vobis, ‖Si pecca- 3
Leu.19.d.17 uerit – in te' frater tuus, increpa illum: & ſi
Ec.19.b.13 pœnitentiã egerit, dimitte illi. ‡Et ſi ſepties 4
–.18. in die peccauerit in te, & ſepties in die con-
uerſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me. di-
mitte illi. ‡ Et dixerunt Apoſtoli Domino, 5
6 Adauge nobis fidẽ. ‡ ‖ Dixit autem Domi- Mat.17.c.20
B nus, Si haberetis fidẽ ſicut granum ſinapis,
diceretis huic arbori moro, Eradicare &
tranſplantare in mare: & obediret vobis.
7 ‡Quis autẽ veſtrũ habẽs ſeruũ arantem aut *boues
paſcentem *, qui regreſſo de agro dicat illi,
8 Statim tranſi, recumbe: ‡& nõ dicit ei, Para
quod cœnem, & præcinge te & miniſtra mi-
hi donec manducẽ & bibam, & poſt hæc tu
9 mãducabis & bibes? ‡Nunquid gratiam ha-
C bet ſeruo illi, quia fecit quæ ei imperaue-
10 rat? Nõ puto. ‡Sic & vos cùm feceritis om-
nia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Serui
inutiles ſumus: quod debuimus facere, feci-
11 mus. ‡Et factũ eſt, dum iret in Ieruſalẽ, trã-
12 ſibat per mediã Samariam & Galilæam. ‡Et
cùm ingrederetur quoddã caſtellũ, occurre-
runt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à
13 longe: ‡& leuauerũt vocẽ, dicẽtes, Ieſu præ-
14 ceptor, miſerere noſtri. ‡ Quos vt vidit, di-
D xit, Ite, ‖oſtẽdite vos ſacerdotibus. Et factũ Leu.14.a.2
15 eſt: dum irent, mundati ſunt. ‡Vnus autẽ ex
illis, vt vidit quia mũdatus eſt: regreſſus eſt,
16 cum magna voce magnificans Deũ, ‡& cẽ-
cidit in faciẽ ante pedes eius, gratias agens:
17 & hic erat Samaritanus. ‡Reſpõdens autem
Ieſus, dixit, Nonne decem mundati ſunt? &
18 nouem vbi ſunt? ‡Non eſt inuentus qui re-
diret, & daret gloriam Deo, niſi hic alieni-
19 gena. ‡Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua
20 te ſaluum fecit. ‡Interrogatus autẽ à Phari-
ſæis quando venit regnũ Dei: reſpondit eis,
& dixit, Nõ venit regnũ Dei cum obſerua-
21 tione: ‡neq; dicent, Ecce hîc, aut ecce illic.
22 Ecce enim regnũ Dei intra vos eſt. ‡ Et ait
E ad diſcipulos ſuos, Veniẽt dies quando deſi-
deretis videre vnũ diem filij hominis: & nõ Mt.24.b.23
23 videbitis. ‡‖Et dicent vobis, Ecce hîc & ec- Mar.13.c.21
24 ce illic. Nolite ire neque ſectemini. ‡nam ſi-
cut fulgur coruſcans de ſub cælo, in ea quæ
ſub cælo ſunt, fulget: ita erit filius hominis
25 in die ſua. ‡Primũ autẽ oportet illum mul-
26 ta pati, & reprobari à generatione hac. ‡‖Et Mt.24.c.37.
ſicut factum eſt in diebus Noë; ita erit & in Gen.7.a.5.
27 diebus filii hominis. ‡Edebant & bibebant,
F vxores ducebant & dabãtur ad nuptias vſq;
in diem qua intrauit Noë in arcam: & ve-
28 nit diluuium, & perdidit omnes. ‡Similiter
‖ſicut factũ eſt in diebus Lot: Edebãt & bi- Gen.19.c.24
bebant, emebãt & vendebant, plantabant &
29 ædificabãt: ‡qua die autẽ exiit Lot à Sódo-
mis, pluit ignẽ & ſulphur de cælo, & omnes
30 perdidit: ‡ſecũdũ hæc erit qua die filius ho-
31 minis reuelabitur. ‡ In illa hora qui fuerit
G in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat
tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non re-
32 deat retro. ‡ Memores eſtote vxoris Lot.
33 ‡ ‖Quicunq; quæſierit animã ſuam ſaluam Sup.9.c.24.
facere, perdet illam: & quicunq; perdiderit Mat.10.d.39
34 illam, viuificabit eam. ‡Dico vobis, ‖In illa Mar.8.d.35.
nocte erunt duo in lecto vno: vnus aſſume- Ioh.12.d.25.
35 tur, & alter relinquetur: ‡ duæ erunt molẽ- Mt.24.d.40
tes in vnum: vna aſſumetur, & altera relin- 1.Th.4.d.17
quetur. – duo in agro: vnus aſſumetur, & al- –.2.
36 ter relinquetur'. ‡Reſpondentes dicunt illi,
37 ‡ Vbi Dñe? Qui dixit illis, Vbicunq; fuerit
corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAP.

CAP. XVIII.

Ecc.18.c.22. Dicebat autē & parabolā ad illos quo- 1
1.Th.5.c.17. niā oportet‖ſemper orare & non de- A
ficere, ‡dicens, Iudex quidam erat in quadā 2
ciuitate, qui Deum non timebat, & hominē
nō reuerebatur. ‡ Vidua autē quædam erat 3
in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicens,
Vindica me de aduerſario meo. ‡Et nolebat 4
per multū tēpus. Poſt hæc autem dixit intra
ſe, Etſi Deū nō timeo, nec hominē revereor:
‡ tamē quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vin 5
dicabo illi, ne in nouiſsimo veniēs ſugillet B
me. ‡Ait autē Dominus, Audite quid iudex 6
iniquitatis dicit. ‡Deus autē nō faciet vindi 7
ctam electorū ſuorū clamantiū ad ſe die ac
nocte: & patientiā habebit in illis? ‡Dico vo 8
bis quia citò faciet vindictā illorū. Veruntamen
filius hominis veniens, putas, inueniet
fidē in terra? ‡Dixit autē & ad quoſdā qui in 9
ſe cōfidebant tanquā iuſti, & aſpernabantur
*dicens. cæteros parabolā iſtā: ‡ * Duo homines aſ- 10
cendebāt in templū vt orarent: vnus Phariſæus,
& alter Publicanus. ‡Phariſæus ſtans, 11
hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi,
quia nō ſum ſicut cæteri hominū: raptores,
iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.
‡ ieiuno bis in ſabbatho: decimas do omniū 12
quæ poſsideo. ‡Et Publicanus àlonge ſtans, 13
nolebat nec oculos ad cælū leuare: ſed per- C
cutiebat pectus ſuum, dicēs, Deus propitius
eſto mihi peccatori. ‡Dico vobis, deſcendit 14
Sup.14.b.11. hic iuſtificatus in domū ſuam ab illo. ‖quia
Mat.23.b.12 omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui
Mat.19.b.13 ſe humiliat, exaltabitur. ‡ ‖Afferebant autē 15
Mar.10.b.13 ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod
cùm viderent diſcipuli, increpabant illos.
‡ Ieſus autem conuocans illos, dixit, Sinite 16
pueros venire ad me, & nolite vetare eos.
talium eſt enim regnū Dei. ‡Amen dico vo- 17
bis, quicunque non acceperit regnum Dei D
Mat.19.c.16 ſicut puer, non intrabit in illud. ‡‖Et inter- 18
Mar.10.b.17 rogauit eum quidā princeps, dicens, Magiſter
bone, quid faciens vitam æternā poſsidebo?
‡Dixit autem ei Ieſus, Quid me dicis 19
bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. ‡Man- 20
Exo.20.b.13 data noſti: ‖Non occides, Non mœchaberis,
Non furtum facies, Non falſum teſtimoniū
dices, Honora patrē tuum & matrē. ‡ Qui 21
ait, Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea.
‡Quo audito, Ieſus ait ei, Adhuc vnum tibi 22
deeſt: omnia quæcunq; habes vende, & da
pauperibus, & habebis theſaurum in cælo:
& veni, ſequere me. ‡His ille auditis, cōtri- 23
ſtatus eſt: quia diues erat valde. ‡Videns au- 24
tem Ieſus illum triſtem factū, dixit, Quàm E
difficilè, qui pecunias habent, in regnū Dei
intrabunt! ‡Facilius eſt enim camelum per 25
foramē acus tranſire, quàm diuitem intrare
in regnum Dei. ‡Et dixerunt qui audiebāt, 26
Et quis poteſt ſaluus fieri? ‡ Ait illis, Quæ 27
impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia
ſunt apud Deum. ‡ Ait autem Petrus, Ecce, 28
nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
‡ Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo eſt 29
qui reliquit domum aut parētes, aut fratres,
aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,
‡& non recipiat multo plura in hoc tēpore, 30

31 & in ſeculo venturo vitā æternā. ‡‖Aſſump- Mat.20.b.17
F ſit autē Ieſus duodecim, & ait illis, Ecce aſ- Mar.10.c.32
cendimus Ieroſolymā, & conſummabuntur
omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de fi-
32 lio hominis. ‡tradetur enim Gentibus, & il-
33 ludetur, & flagellabitur, & conſpuetur: ‡ &
poſtquā flagellauerint, occident eum, & ter-
34 tia die reſurget. ‡Et ipſi nihil horum intellexerunt,
& erat verbum iſtud abſconditum
ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.
35 ‡ ‖Factū eſt autē, cùm appropinquaret Ieri- Mt.20.d.29.
G cho, cæcus quidā ſedebat ſecus viam, mēdi- Mr.10.g.46
36 cans. ‡Et cùm audiret turbam prætereuntē,
37 interrogabat quid hoc eſſet. ‡ Dixerunt autē
38 ei quod Ieſus Nazarenus tranſiret. ‡ Et clamauit,
dicens, Ieſu fili Dauid miſerere mei.
39 ‡ Et qui præibant, increpabāt eum vt taceret.
Ipſe verò multò magis clamabat, Fili
40 Dauid miſerere mei. ‡ Stans autē Ieſus, iuſ-
ſit illū adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſ-
41 ſet, interrogauit illum, ‡dicēs, Quid tibi vis
42 faciam? At ille dixit, Domine vt videā. ‡ Et
Ieſus dixit illi, Reſpice, fides tua te ſaluum
43 fecit. ‡Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

1 Et ingreſſus perambulabat Iericho. ‡Et
2 ecce vir nomine Zachæus: & hic prin-
3 ceps erat publicanorum, & ipſe diues. ‡ &
A quærebat videre Ieſum quis eſſet: & nō poterat
præ turba, quia ſtatura puſillus erat.
4 ‡Et præcurrēs aſcendit in arborē ſycomorū
vt videret eum: quia inde erat tranſiturus.
5 ‡Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus
vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, feſtinās
deſcēde: quia hodie in domo tua oportet me
6 manere. ‡Et feſtinans deſcendit, & excepit
7 illum gaudens. ‡ Et cùm viderent omnes,
murmurabant, dicentes quòd ad hominem
8 peccatorem diuertiſſet. ‡ Stans autem Za-
B chæus, dixit ad *Dominum*, Ecce dimidiū *Ieſum,
bonorum meorū, Domine, do pauperibus: &
ſiquid aliquem defraudaui, reddo quadru-
9 plum. ‡ Ait Ieſus ad eum, Quia hodie ſalus
domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius
10 ſit Abrahæ. ‡ ‖ Venit enim filius hominis Mat.18.b.11
11 quærere & ſaluū facere quod perierat. ‡Hæc
illis audientibus adijciens, dixit parabolam,
eo quòd eſſet prope Ieruſalē, & quia exiſtimarent
quòd cōfeſtim regnum Dei mani-
12 feſtaretur. ‡Dixit ergo, ‖ Homo quidā no- Mat.25.b.14
C bilis abijt in regionē longinquam accipere
13 ſibi regnū, & reuerti. ‡ Vocatis autem decē
ſeruis ſuis dedit eis decem mnas, & ait ad
14 illos, Negotiamini dū venio. ‡ Ciues autem
eius oderāt eum: & miſerunt legationē poſt
illum, dicētes, Nolumus hūc regnare ſuper
15 nos. ‡Et factū eſt vt rediret accepto regno:
& iuſsit vocari ſeruos, quib* dedit pecuniā:
vt ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.
16 ‡Venit autem primus, dicens, Domine, mna
17 tua decē mnas acquiſiuit. ‡ Et ait illi, Euge
bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris
D poteſtatem habens ſuper decem ciuitates.
18 ‡Et alter venit, dicēs, Domine, mna tua fe-
19 cit quinque mnas. ‡ Et huic ait, Et tu eſto
ſuper

ſuper quinque ciuitates. ‡Et alter venit, di- 20
cens, Dñe, ecce mna tua quã habui repoſitã
in ſudario. ‡timui enim te, quia homo au- 21
ſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis
quod non ſeminaſti. ‡Dicit ei, De ore tuo te 22
iudico ſerue nequã. ſciebas quod ego homo
auſterus ſum, tollẽs quod nõ poſui, & metẽs
quod non ſeminaui: ‡& quare nõ dediſti pe- 23
cuniã meã ad menſam, & ego veniens cum
vſuris vtiq; exegiſſem illã? ‡Et aſtantibus di 24
xit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui
decẽ mnas habet. ‡Et dixerunt ei, Domine, 25
Sup.8.c.18. habet decẽ mnas. ‡‖Dico autẽ vobis, quia 26
Mat.13.b.12 omni habenti dabitur*, ab eo autẽ qui non
25.c.29. habet, & quod habet auferetur ab eo. ‡Ve- 27
Mar.4.c.25. runtamen inimicos meos illos qui noluerũt
*& abun- me regnare ſuper ſe, adducite huc: & interfi
dabit. cite ante me. ‡‖Et his dictis, præcedebat aſ- 28
Mat.21.a.1, cendens Ieroſolymã. ‡Et factũ eſt, ‖cũ ap- 29
Mar.11.a.1. propinquaſſet ad Bethphage & Bethaniã ad B
montẽ qui vocatur oliueti, miſit duos diſci
pulos ſuos, ‡dicens, Ite in caſtellũ quod con 30
*vos. tra *eſt: in quod introeuntes, inuenietis pul-
lum aſinæ alligatũ, cui nemo vnquã homi-
nũ ſedit: ſoluite illũ, & adducite. ‡Et ſiquis 31
vos interrogauerit, Quare ſoluitis? ſic dicetis
ei, Quia Dñs operã eius deſiderat. ‡Abierũt 32
autẽ qui miſſi erant: & inuenerũt ſicut dixit
illis, ſtantẽ pullũ. ‡Soluentibus autem illis 33
pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid
Ioh.12.b.14. ſoluitis pullũ? ‡At illi dixerunt, Quia Dñs 34
eum neceſſariũ habet. ‡Et duxerunt illum 35
ad Ieſum. Et iactantes veſtimenta ſua ſupra F
pullũ, impoſuerunt Ieſum. ‡Euntе autẽ illo 36
ſubſternebant veſtimenta ſua in via. ‡Et cũ 37
appropinquaret iã ad deſcenſum mõtis oli-
*diſcipulo- ueti, cœperunt omnes turbæ *deſcendentiũ
rum ſ. gaudentes laudare Deũ voce magna, ſuper
omnibus quas viderãt virtutibus, ‡dicẽtes, 38
Benedictus qui venit rex in nomine Domi-
ni, pax in cælo & gloria in excelſis. ‡Et qui- 39
dam Phariſæorũ de turbis, dixerunt ad illũ,
Magiſter increpa diſcipulos tuos. ‡Quibus 40
ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, la-
pides clamabũt. ‡Et vt appropinquauit, vi- 41
dens ciuitatẽ, fleuit ſuper illã, dicens, ‡Quia 42
ſi cognouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, G
quæ ad pacẽ tibi: nunc autẽ abſcondita ſunt
ab oculis tuis. ‡Quia venient dies in te: & 43
circundabunt te inimici tui vallo, & circun
dabunt te, & coanguſtabunt te vndique, ‡& 44
ad terrã proſternent te, & filios tuos qui in
Mat.24.a.2 te ſunt. ‖& nõ relinquent in te lapidem ſu-
Mar.13.a.2. per lapidem: eo quòd non cognoueris tem-
Infr.21.a.6. pus viſitationis tuæ. ‡Et ingreſſus in tem- 45
Mat.21.b.12 plũ, cœpit eiicere vendẽtes in illo & emen-
Marc.11.b. tes, ‡dicens illis, Scriptum eſt, ‖Quia domus 46
15. mea, domus orationis eſt: ‖Vos autem feci-
Iſa.56.c.7. ſtis illã ſpeluncam latronũ. ‡Et erat docens 47
Iere.7.b.11. quotidie in templo. Principes autem ſacer-
dotum & Scribæ & Principes plebis quæ-
rebant illũ perdere: ‡& nõ inueniebãt quid 48
facerent illi. Omnis enim populus ſuſpẽſus
erat, audiens illum.

CAP. XX.

Mat.21.b.23 ET factum eſt in vna dierũ docente illo 1
Mar.11.d.27 populum in templo & euangelizante, A
conuenerunt principes ſacerdotũ & Scribæ
2 cum ſenioribus, ‡& aiunt dicẽtes ad illum,
Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut,
3 Quis eſt qui dedit tibi hãc poteſtatẽ? ‡Reſpõ
dens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo
4 vos & ego vnũ verbũ. Reſpõdete mihi, ‡Ba-
ptiſmus Iohãnis de cælo erat, an ex homini-
5 bus? ‡At illi cogitabant intra ſe, dicentes,
Quia ſi dixerimus de cælo, dicet, Quare er-
6 go nõ credidiſtis illi? ‡Si autẽ dixerimus ex
hominibus, plebs vniuerſa lapidabit nos: cer
7 ti ſunt enim Iohãnem prophetam eſſe. ‡Et
8 reſpõderunt ſe neſcire vnde eſſet. ‡Et Ieſus
ait illis, Neq; ego dico vobis in qua poteſta
9 te hæc facio. ‡Cœpit autẽ dicere ad plebem Mat.21.c.33
B parabolam hãc, ‖Homo *plantauit vineã, & Mar.12.a.1.
locauit eã colonis: & ipſe peregre fuit mul- Iſa.5.a.1.
10 tis temporibus. ‡Et in tẽpore *miſit ad cul- Iere.2.d.21.
tores ſeruum, vt de fructu vineæ darent illi. *quidam
11 Qui cæſum dimiſerũt eũ inanẽ. ‡Et addidit *vinde-
alterum ſeruũ mittere. Illi autem hũc quo- miæ.
que cædẽtes & afficientes cõtumelia dimi-
12 ſerunt inanẽ. ‡Et addidit tertiũ mittere: qui
13 & illũ vulnerantes eiecerunt. ‡Dixit autẽ
dominus vineæ, Quid faciã? mittam filium
meũ dilectum: forſitan cùm hunc viderint,
14 verebuntur. ‡Quẽ cùm vidiſſent coloni, co-
C gitauerũt intra ſe, dicẽtes, Hic eſt hæres, oc-
15 cidamus illum, vt noſtra fiat hæreditas. ‡Et
eiectũ illum extra vineã, occiderunt. Quid
16 ergo faciet illis dominus vineæ? ‡veniet &
perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis.
17 Quo audito, dixerunt illi, Abſit. ‡Ille autem
aſpiciẽs eos ait, Quid eſt ergo hoc quod ſcri
ptum eſt, ‖Lapidẽ quem reprobauerũt ædi- Pſ.117.c.22.
18 ficantes, hic factus eſt in caput anguli? ‡Om Act.4.b.11.
nis qui ceciderit ſuper illum lapidem, con- Rom.9.g.33.
quaſſabitur: ſuper quẽ autem ceciderit, com 1.Pet.2.b.8.
19 minuet illũ. ‡Et quærebant principes ſacer- Iſai.28.d.
dotũ & Scribæ mittere in illũ manus illa ho
ra: & timuerunt populũ. cognouerunt enim
20 quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinẽ hãc. ‡‖Et Mat.21.d.
D obſeruãtes, miſerũt inſidiatores qui ſe iuſtos 42.
ſimularẽt: vt caperent eum in ſermone, *& Mat.22.b.15
traderent illũ principatui & poteſtati præ- Marc.12.b.
21 ſidis. ‡Et interrogauerũt eum dicentes, Ma- 13.
giſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & nõ *vt
accipis perſonã, ſed viã Dei in veritate do-
22 ces. ‡licet nobis tributũ dare Cæſari, an nõ?
23 ‡Cõſiderans autem dolum illorum, dixit ad
24 eos, Quid me tẽtatis? ‡Oſtẽdite mihi dena-
rium. Cuius habet imaginem & inſcriptio-
25 nem? Reſpondentes dixerũt, Cæſaris. ‡Et ait
illis, ‖Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſa- Rom.13.b.7.
26 ri: & quæ ſunt Dei, Deo. ‡Et non potuerunt
verbum eius reprehẽdere corã plebe: & mi-
27 rati in reſponſo eius, tacuerunt. ‡‖Acceſſe- Mat.22.c.23
E runt autem quidã Sadducæorum qui negãt Mar.12.b.18
eſſe reſurrectionem, & interrogauerunt eũ,
28 ‡dicentes, Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis,
‖Si frater alicuius mortuus fuerit habens Deu.25.a.5
vxorem, & hic ſine liberis fuerit, vt accipiat
eam frater eius vxorem, & ſuſcitet ſemen
29 fratri ſuo. ‡Septem ergo fratres erant, & pri-
mus accepit vxorẽ, & mortuus eſt ſine filiis.
30 ‡Et ſequens accepit illã, & ipſe mortuus eſt
31 ſine filio. ‡Et tertius accepit illã. Similiter
& omnes ſeptẽ, & non reliquerunt ſemen, &
mortui ſ

mortui ſunt.‡Nouiſſimè omniũ mortua eſt 32
& mulier.‡In reſurrectione ergo,cuius eo- 33
rum erit vxor? ſiquidem ſeptem habuerunt
eam vxorem. ‡ Et ait illis Ieſus,Filij huius 34
ſeculi nubunt,& traduntur ad nuptias:‡Illi 35
verò qui digni habebuntur ſeculo illo & re- F
ſurrectione ex mortuis,neque nubunt,neq;
ducunt vxores, ‡neque vltra mori poterũt, 36
æquales enim angelis ſunt: & filij ſunt Dei,
cũ ſint filij reſurrectionis.‡Quia verò reſur 37
gant mortui, & Moyſes oſtẽdit ſecus rubũ,
Exo.3.b.6. ſicut dicit Dominũ,Deum Abrahã,& Deũ
Mat.22.d.32 Iſaac,& Deum Iacob.‡Deus autem non eſt 38
Mar.12.c.26 mortuorũ,ſed viuorum.omnes enim viuunt
ei.‡Reſpondentes autem quidã Scribarum, 39
dixerunt ei,Magiſter, bene dixiſti.‡Et am- 40
plius nõ audebant eum quicquã interroga-
re.‡Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt 41
Chriſtum,filium eſſe Dauid?‡& ipſe Dauid 42
Mat.22.d.44 dicit in libro Pſalmorum,Dixit Dominus G
Mar.12.d.36 Domino meo,ſede à dextris meis , ‡ donec 43
Pſal.109.a.1 ponã inimicos tuos,ſcabellũ pedũ tuorum?
‡Dauid ergo Dominum illũ vocat: & quo- 44
modò filius eius eſt? ‡Audiẽte autem omni 45
Mat.23.a.6 populo,dixit diſcipulis ſuis, ‡ Attendite à 46
Mar.12.d.38 Scribis qui volunt ambulare in ſtolis , &
Sup.11.f.43. amant ſalutationes in foro,& primas cathe-
dras in ſynagogis , & primos diſcubitus in
conuiuiis.‡qui deuorãt domos viduarũ ſimu 47
lantes longã orationẽ. Hi accipient damna-
tionem maiorem.

CAP. XXI.

Mar.12.d.41. RESpiciens autẽ , vidit eos qui mittebãt 1
munera ſua in gazophylaciũ diuites. A
‡Vidit autẽ & quandam viduam paupercu- 2
lam,mittentem æra minuta duo. ‡Et dixit, 3
Verè dico vobis , quia vidua hæc pauper,
plus quã omnes miſit. ‡nã omnes hi,ex abũ 4
danti ſibi miſerunt in munera Dei:hæc au-
tem ex eo quod deeſt illi, omnẽ victũ ſuum
quem habuit, miſit.‡ Et quibuſdã dicenti- 5
bus de tẽplo quod bonis lapidibus & donis B
Mat.24.a.2 ornatum eſſet,dixit,‡Hæc quæ videtis, ve- 6
Mar.13.a.1 nient dies in quibus non relinquetur lapis
Sup.19.g.44 ſuper lapidem qui non deſtruatur.‡Interro- 7
gauerunt autem illum,dicentes, Præceptor,
quando hæc erunt ? & quod ſignũ cùm fieri
incipiẽt?‡Qui dixit,Videte ne ſeducamini. 8
multi enim veniẽt in nomine meo,dicentes
quia ego ſum: & tẽpus appropinquauit,no-
lite ergo ire poſt eos. ‡Cùm autẽ audieritis 9
prælia & ſeditiones , nolite terreri : oportet
primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.
‡Tunc dicebat illis,Surget gens contra gen- 10
tem, & regnũ aduerſus regnum: ‡ & terræ- 11
motus magni erunt per loca,& peſtilẽtiæ & C
fames, terroreſque de cælo, & ſigna magna
erunt. ‡Sed ante hæc omnia iniicient vobis 12
manus ſuas:& perſequẽtur tradentes in ſy-
nagogas & cuſtodias , trahentes ad reges &
præſides propter nomen meum.‡continget 13
autem vobis in teſtimonium. ‡ Ponite ergo 14
in cordibus veſtris nõ præmeditari quemad
modum reſpõdeatis.‡ego enim dabo vobis 15
os & ſapientiã:cui non poterunt reſiſtere &
contradicere omnes aduerſarij veſtri. ‡Tra- 16
demini autem à parentibus & fratribus , & D
cognatis & amicis:& morte afficient ex vo-
17 bis.‡& eritis odio omnibus *propter nomen *hominibus
18 meum: ‡& capillus de capite veſtro non pe-
19 ribit. ‡ In patientia veſtra poſſidebitis ani-
20 mas veſtras. ‡ Cùm autẽ videritis circun- Matt.24.b.
dari ab exercitu Ieruſalẽ: tunc ſcitote quia 15.
21 appropinquauit deſolatio eius.‡tunc qui in Mar.13.b.14
Iudæa ſunt,fugiãt ad montes: & qui in me- Dan.9.g.27
dio eius,diſcedant:& qui in regionibus,non
22 intrent in eam. ‡ quia dies vltionis hi ſunt,
23 vt impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.‡Væ
autem prægnantibus & nutrientibus in illis
E diebus. erit enim preſſura magna ſuper ter-
24 ram,& ira populo huic.‡Et cadẽt in ore gla
dij:& captiui ducentur in omnes gentes. &
Ieruſalẽ calcabitur à Gentibus : donec im- Mt.24.c.29.
25 pleantur tempora nationũ.‡Et erunt ſigna Mar.13.c.24
in ſole & luna & ſtellis:& in terris preſſura Iſa.13.b.10.
gẽtium præ cõfuſione ſonitus maris & flu- Ezec.32.b.7.
26 ctuum,‡areſcentibus hominibus præ timo- Ioel.3.c.15.
re & expectatione,quæ ſuperuenient vniuer-
ſo orbi.nam virtutes cælorum mouebuntur:
27 ‡& tunc videbunt filiũ hominis venientem
in nube cum poteſtate magna & maieſtate.
28 ‡His autem fieri incipientibus, reſpicite,& Rom.8.d.23.
F leuate capita veſtra : quoniam appropin-
29 quat redemptio veſtra.‡Et dixit illis ſimili-
tudinem, Videte ficulneam & omnes arbo-
30 res:‡cùm producunt iam ex ſe fructũ,ſcitis
31 quoniã propè eſt æſtas. ‡ Ita & vos cùm vi-
deritis hæc fieri,ſcitote quoniã propè eſt re-
32 gnum Dei.‡Amen dico vobis quia nõ præ-
teribit generatio hæc , donec omnia fiant.
33 ‡Cælum & terra tranſibũt:verba autẽ mea
34 non tranſibunt. ‡ Attendite autem vobis, Rom.13.d.13
G ne fortè grauentur corda veſtra in crapula
& ebrietate & curis huius vitæ: & ſuperue-
35 niat in vos repentina dies illa.‡tanquam la-
queus enim ſuperueniet in omnes qui ſedẽt
36 ſuper faciẽ omnis terræ.‡Vigilate itaq;,om
ni tẽpore orantes,vt digni habeamini fuge-
re iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante
37 filium hominis.‡Erat autem diebus docens
in templo:noctibus verò exiens,morabatur
38 in monte qui vocatur Oliueti. ‡ Et omnis *mane ibat
populus *manicabat ad eum in templo au- t.
dire eum.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem dies feſtus Azy *mane acce
2 morũ,qui dicitur Paſcha: ‡ & quære- lerabat 1.
A bant principes ſacerdotũ & Scribæ,quomo- Mat.26.a.2
do eum interficerent: timebãt verò plebem. Mar.14.a.1
3 ‡Intrauit autem ſatanas in Iudam qui co- Mt.26.b.14
gnominabatur Iſcariotes, vnum de duode- Mar.14.b.10
4 cim: ‡& abiit, & locutus eſt cum principi-
bus ſacerdotũ & magiſtratibus,quemadmo
5 dum illum traderet eis. ‡ Et gauiſi ſunt, &
6 pacti ſunt pecuniã illi dare. ‡Et ſpopondit.
Et quærebat opportunitatẽ vt traderet illum
7 ſine turbis. ‡Venit autem dies Azymorũ, Mat.26.b.
8 in qua neceſſe erat occidi paſcha. ‡Et miſit 17.
B Petrum & Iohannem,dicens,Euntes parate Mar.14.b.12
9 nobis paſcha,vt manducemus. ‡At illi dixe
10 rũt,Vbi vis paremus?‡Et dixit ad eos,Ecce
introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret
vobis homo * amphoram aquæ portans:ſe- *quidam
11 quimini eum in domum in quam intrat,‡&
dicetis patrifamilias domus,Dicit tibi Magi
ſter,Vbi eſt diuerſoriũ vbi paſcha cũ diſci-
pulis

polis meis manducē? ‡ Et ipſe oſtendet vo- 12
bis cœnaculū magnū ſtratum: & ibi parate.
‡Euntes autē inuenerunt ſicut dixit illis, & 13
Mt.26.b.20 parauerūt paſcha. ‡‖ Et cùm facta eſſet ho- 14
Mar.14.b.17 ra, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cū eo. ‡ Et 15
ait illis, Deſiderio deſideraui hoc paſcha mā-
ducare vobiſcū, antequā patiar. ‡Dico enim 16
vobis, quia ex hoc nō manducabo illud, do-
nec impleatur in regno Dei. ‡Et accepto ca- 17
lice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidi-
te inter vos. ‡dico enim vobis quòd nō bi- 18
bam de generatione vitis, donec regnū Dei
1.Co.11.e.24 veniat. ‡‖ Et accepto pane, gratias egit & fre- 19
git & dedit eis, dicēs, Hoc eſt corpus meū,
quod pro vobis datur. hoc facite in meā cō-
memorationē. ‡Similiter & calicē, poſtquā 20
cœnauit, dicēs, Hic eſt calix nouū teſtamen-
tum in ſanguine meo, qui pro vobis funde-
Mat.26.b.21 tur. ‡‖ Veruntamē ecce manus tradētis me, 21
Mar.14.c.20 mecū eſt in menſa. ‡Et quidē filius hominis 22
Ioā.13.b.18 ‖ ſecundùm quod definitum eſt, vadit: ve- C
Pſa.40.b.10 runtamē væ homini illi per quē *tradetur*.
*traditur ſ. ‡Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſ- 23
ſet ex eis qui hoc facturus eſſet. ‡Facta eſt au- 24
tem & cōtentio inter eos, quis eorū videre-
Mt.20.d.25. tur eſſe maior. ‡Dixit autē eis, ‖ Reges gen- 25
Mar.10.f.42 tium dominantur eorū: & qui poteſtatem ha-
bent ſuper eos, benefici vocantur. ‡Vos au- 26
tem nō ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſi-
*minor. cut *iunior*: & qui præceſſor eſt, ſicut mini-
ſtrator. ‡ Nā quis maior eſt, qui recūbit, an 27
qui miniſtrat? nónne qui recūbit? Ego autē
in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat:
‡vos autē eſtis qui permāſiſtis mecū in ten- 28
tationibus meis. ‡ Et ego diſpono vobis ſi- 29
cut diſpoſuit mihi pater meus, regnum: ‡vt 30
edatis & bibatis ſuper mēſam meā in regno
meo, & ſedeatis ſuper thronos iudicantes
duodecim tribus Iſraël. ‡Ait autē dominus, 31
*Simon, Simon. *Simon, Simon*, ecce ſatanas expetiuit vos D
vt cribraret ſicut triticū: ‡ ego autē rogaui 32
pro te vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādo
conuerſus cōfirma fratres tuos. ‡ Qui dixit 33
ei, Domine, tecum paratus ſum & in carcerē
Mt.26.e.34 & in mortem ire. ‡‖ Et ille dixit, Dico tibi 34
Mar.14.c.30 Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter
abneges noſſe me. Et dixit eis, ‡Quādo miſi 35
Mat.10.b.9 vos ‖ ſine ſacculo & pera, & calceamentis:
nunquid aliquid defuit vobis? ‡At illi dixe- 36
runt, Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui ha-
bet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: &
qui non habet, vendat tunicā ſuam, & emat
gladium. ‡ Dico enim vobis, quoniā adhuc 37
Iſa.53.d.12 hoc ‖ quod ſcriptum eſt, oportet impleri in
me, Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea
quæ ſunt de me, finem habent. ‡At illi dixe- 38
runt, Dñe, ecce duo gladij hîc. At ille dixit
Mat.26.d.36. eis, Satis eſt. ‡‖ Et egreſſus ibat ſecūdùm cō- 39
ſuetudinē in mōtem oliuarum. Secuti ſunt
Mar.14.d.32 autē illum & diſcipuli. ‡Et cùm perueniſſet 40
Ioan.18.a.1 ad locū, dixit illis, Orate, ne intretis in ten- E
Mt.26.d.39 tationē. ‡ ‖ Et ipſe auulſus eſt ab eis quan- 41
Mr.14.d.35 tū iactus eſt lapidis: & poſitis genibus, ora-
bat, ‡dicēs, Pater, ſi vis, transfer calicē iſtum 42
à me. Veruntamen nō mea volūtas, ſed tua
fiat. ‡Apparuit autē illi angelus de cælo, con- 43
fortans eum. Et factus in agonia, prolixius

44 orabat. ‡Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ
45 ſanguinis decurrentis in terram. ‡Et cū ſur-
rexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos
ſuos, inuenit eos dormientes præ triſtitia.
46 ‡Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate,
47 ne intretis in tentationem. ‡‖ Adhuc eo lo- Mt.26.e.47
quente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, Mr.14.e.43
vnus de duodecim, antecedebat eos: & ap- Ioan.18.a.3
48 propinquauit Ieſu, vt oſcularetur eū. ‡ Ie-
ſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium ho-
49 minis tradis? ‡ Videntes autem hi qui circa
ipſum erant, quod futurum erat, dixerūt ei,
50 Domine, ſi percutimus in gladio? ‡Et per-
cuſſit vnus ex illis ſeruum principis ſacer-
dotum: & amputauit auriculā eius dexterā.
51 ‡Reſpondens autem Ieſus, ait, Sinite vſque
F huc. Et cùm tetigiſſet auriculam eius, ſana-
52 uit eum. ‡Dixit autē Ieſus ad eos qui vene-
rant ad ſe, principes ſacerdotum & magiſtra
tus templi, & ſeniores, Quaſi ad latronē exi-
53 ſtis cum gladijs & fuſtibus? ‡Cùm quotidie
vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis
manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & po-
54 teſtas tenebrarum. ‡‖ Cōprehendentes autē Mat.26.f.57
eum, duxerunt ad domum principis ſacer- Mar.14.f.53
55 dotū: Petrus verò ſequebatur à longè. ‡‖ Ac- Iohan.18.c.
cenſo autem igne in medio atrij, & circum- 12.c.24.
ſedentibus illis, erat Petrus in medio eorū. Mt.26.g.69
56 ‡Quem cùm vidiſſet ancilla quædā ſeden- Mr.14.g.66
tem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Ioh.18.c.25
57 Et hic cum illo erat. ‡ At ille negauit eum,
58 dicens, Mulier, non noui illum. ‡ ‖ Et poſt Mt.26.g.73.
puſillum alius videns eum, dixit, Et tu de il- Mr.14.g.70
59 lis es. Petrus verò ait, O homo nō ſum. ‡ Et
interuallo facto, quaſi horæ vnius, ‖ alius Ioh.18.c.26
quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum
60 illo erat. nā & Galilæus eſt. ‡ Et ait Petrus,
G Homo neſcio quid dicis. Et continuò adhuc
61 illo loquente cantauit gallus. ‡Et conuerſus
Dominus reſpexit Petrū. Et recordatus eſt
Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, ‖ Quia Mt.26.e.34
prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Mr.14.c.30
62 ‡Et egreſſus foras Petrus fleuit amarè. ‡Et Ioh.13.d.38
63 viri qui tenebant *illum*, illudebant ei, cæ- *Ieſum.
64 dentes. ‡Et velauerunt eum, & percutiebāt
faciem eius. & interrogabant eum, dicētes,
65 Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit? ‡Et alia
66 multa blaſphemantes dicebant in eū. ‡‖ Et Mat.27.a.1
vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores ple- Mar.15.a.1
bis & principes ſacerdotū & Scribæ, & du- Ioh.18.c.28
xerunt illum in concilium ſuum, dicentes,
67 ‡Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis, Si
68 vobis dixero, non credetis mihi: ‡ ſi autem
& interrogauero, nō reſpondebitis mihi, ne-
69 que dimittetis. ‡Ex hoc autē erit filius ho-
70 minis ſedens à dextris virtutis Dei. ‡Dixe-
runt autē omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui
71 ait, Vos dicitis, quia ego ſum. ‡At illi dixe-
runt, Quid adhuc deſideramus teſtimoniū?
ipſi enim audiuimus de ore eius.

## CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorū du-
2 xerunt illum ad Pilatum. ‡Cœperunt Mat.27.a.2
A autem illū accuſare, dicentes, Hunc inue-
nimus ſubuertentē gentem noſtrā, & ‖ pro- Mt.22.b.21
hibentem tributa dare Cæſari, & dicētem ſe Mar.12.b.17
3 Chriſtum regē eſſe. ‡‖ Pilatus autem inter- Mat.27.b.11

Mar.15.a.2 rogauit eũ, dicens, Tu es rex Iudæorum? At
Ioh.18.f.33. ille reſpondens ait, Tu dicis. ‡Ait autem Pi- 4
latus ad principes ſacerdotũ & turbas: Nihil
inuenio cauſæ in hoc homine. ‡At illi inua- 5
*Cõmouit leſcebant, dicentes, *Commouet* populum
docens per vniuerſam Iudæã, incipiẽs à Ga-
lilæa vſq; huc. ‡Pilatus autẽ audiẽs Galilæã, 6
interrogauit ſi homo Galilæus eſſet. ‡Et vt 7
cognouit quòd de Herodis poteſtate eſſet, B
remiſit eũ ad Herodẽ, qui & ipſe Ieroſoly-
mis erat illis diebus. ‡Herodes autẽ viſo Ie- 8
ſu, gauiſus eſt valde, erat enim cupiens ex
multo tẽpore videre eum, eò quòd audiret
multa de eo, & ſperabat ſignũ aliquod vide-
re ab eo fieri. ‡Interrogabat autẽ eũ multis 9
ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.
‡Stabãt autẽ principes ſacerdotũ & Scribæ 10
cõſtanter accuſantes eũ. ‡Spreuit autẽ illũ 11
Herodes cũ exercitu ſuo: & illuſit indutum
veſte alba, & remiſit ad Pilatũ. ‡Et facti ſunt 12
amici Herodes & Pilatus in ipſa die. nã an- C
tea inimici erãt adinuicẽ. ‡Pilatus autẽ con- 13
uocatis principibus ſacerdotũ & magiſtra-
tibus, & plebe, ‡dixit ad illos, Obtuliſtis mi- 14
hi hunc hominẽ, quaſi auertentẽ populũ: &
Ioh.18.g.38. ecce ego corã vobis interrogãs, ‖nullã cau-
19.a.4. ſam inueni in homine iſto ex his in quibus
eũ accuſatis. ‡Sed neq; Herodes. nam remiſi 15
vos ad illũ, & ecce, nihil dignũ morte actum
eſt ei. ‡Emendatũ ego illum dimittã. ‡Ne- 16
ceſſe autẽ habebat dimittere eis per diẽ fe- 17
ſtum, vnũ. ‡Exclamauit autẽ ſimul vniuerſa 18
turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis
Barabbã, ‡qui erat propter ſeditionẽ quan- 19
dam factã in ciuitate & homicidiũ, miſſus in
carcerẽ. ‡Iterum autẽ Pilatus loquutus eſt 20
ad eos, volẽs dimittere Ieſum. ‡At illi ſuc- 21
clamabãt, dicentes, Crucifige, crucifige eũ.
Mat.27.c.23 ‡Ille autẽ tertiò dixit ad illos, ‖Quid enim 22
Mar.15.b.14 mali fecit iſte? nullã cauſam mortis inuenio
in eo. corripiã ergò illũ, & dimittã. ‡At illi 23
inſtabant vocibus magnis poſtulãtes vt cru D
cifigeretur: & inualeſcebãt voces eorũ. ‡Et 24
Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.
‡Dimiſit autem illis eũ qui propter homi- 25
cidium & ſeditionẽ miſſus fuerat in carcerẽ,
quẽ petebant; Ieſum verò tradidit volũtati
Mat.27.d.32 eorum. ‡‖Et cùm ducerent eũ, apprehende- 26
Mar.15.b.21 runt Simonem quendã Cyrenenſem venien
tem de villa: & impoſuerunt illi crucẽ por-
tare poſt Ieſum. ‡Sequebatur autem illum 27
multa turba populi & mulierũ: quæ plange-
bant & lamentabãtur eum. ‡Cõuerſus autẽ 28
ad illas Ieſus, dixit, Filiæ Ieruſalẽ, nolite fle-
re ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſu-
per filios veſtros. ‡Quoniam, ecce, venient 29
dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ven
tres qui non genuerunt, & ubera quæ non
lactauerunt. ‡Tunc incipient dicere mon- 30
Iſa.2.d.19. tibus, ‖Cadite ſuper nos: & collibus: Operi- E
Oſee 10.b.8 te nos. ‡Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt 31
Apoc.6.d. in arido quid fiet? ‡Ducebantur autem & 32
16.9.a.6. alij duo nequã cum eo, vt interficerentur.
Mat.27.d.33 ‡‖Et poſtquã venerunt in locum qui voca- 33
Mar.15.b.22 tur Caluariæ, ibi crucifixerunt eũ: & latro-
Ioh.19.c.17. nes, vnũ à dextris, & alterũ à ſiniſtris. ‡Ieſus 34
autẽ dicebat, Pater, dimitte illis, non enim

ſciunt quid faciunt. Diuidentes verò ve-
35 ſtimenta eius, miſerunt ſortes. ‡Et ſtabat po-
pulus *expectans*, & deridebant eum prin- *ſpectans
cipes cũ eis, dicentes, Alios ſaluos fecit, ſe ſal
uum faciat, ſi hic eſt Chriſtus, Dei electus.
36 ‡Illudebant autẽ ei & milites accedentes, &
37 acetũ offerẽtes ei, ‡*dicẽtes, Si tu es rex Iu- *& 3.
38 dæorũ, ſaluũ te fac. ‡Erat autẽ & ſuperſcri-
F ptio ſcripta ſuper eũ literis Græcis, & Lati-
nis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum.
39 ‡Vnus autẽ de his qui pendebãt latronibus,
blaſphemabat eũ, dicens, Si tu es Chriſtus,
40 ſaluũ fac temetipſum, & nos. ‡Reſpondens
autẽ alter increpabat eũ, dicens, Neq; tu ti-
41 mes Deũ, quòd in eadẽ damnatione es. ‡Et
nos quidem iuſtè, nã digna factis recipimus:
42 hic verò nihil mali geſſit. ‡Et dicebat ad Ie
ſum, Domine, memento mei, cùm veneris
43 in regnũ tuũ. ‡Et dixit illi Ieſus, Amen dico
44 tibi: Hodie mecũ eris in paradiſo. ‡Erat au-
tem ferè hora ſexta: & tenebræ factæ ſunt in
45 vniuerſam terrã vſque in horã nonam. ‡Et
obſcuratus eſt ſol: & velum tẽpli ſciſſum eſt
46 medium. ‡Et clamãs voce magna Ieſus ait, Pſal. 30.a.6
‖Pater, in manus tuas cõmẽdo ſpiritũ meũ.
47 Et hæc dicẽs expirauit. ‡Videns autem Cen
G turio quod factum fuerat, glorificauit Deũ,
48 dicẽs, Verè hic homo iuſtus erat. ‡Et omnis
turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectacu
lum iſtud, & videbant quæ fiebant, percu-
49 tientes pectora ſua reuertebantur. ‡Stabant
autem omnes noti eius à longe: & mulieres
quæ ſecutæ eũ erant à Galilæa hæc videntes.
50 ‡‖Et ecce vir nomine Ioſeph qui erat decu- Mat.27.g.57
51 rio, vir bonus & iuſtus, ‡hic non cõſenſerat Mar.15.g.43
cõſilio & actibus eorũ, ab Arimathæa ciui- Ioh.19.g.38.
tate Iudææ, qui expectabat & ipſe regnum
52 Dei. ‡hic acceſsit ad Pilatũ, & petiit corpus
53 Ieſu: ‡& depoſitum inuoluit ſindone, & po-
ſuit eum in monumento exciſo, in quo nõ-
54 dum quiſquam poſitus fuerat. ‡Et dies erat
55 paraſceues, & ſabbathũ illuceſcebat. ‡Sub-
ſecutæ autem mulieres quæ cum eo vene-
rant de Galilæa, viderunt monumentum, &
quemadmodum poſitum erat corpus eius.
56 ‡Et reuertentes parauerunt aromata & vn-
guenta: & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecũ-
dùm mandatum.

## CAP. XXIIII.

1 VNa autem ſabbathi valde diluculo ve- Mat.28.a.1
A nerunt ad monumentũ, portantes quæ Mar.16.a.2
2 parauerant aromata. ‡& inuenerunt lapi- Ioh.20.a.1.
3 dem reuolutũ à monumento. ‡Et ingreſſæ,
4 non inuenerũt corpus Domini Ieſu. ‡Et fa-
ctum eſt: dum mente conſternatæ eſſent de
iſto, ecce duo viri ſteterũt ſecus illas in veſte
5 fulgenti. ‡Cùm timerent autem, & declina-
rent vultum in terram, dixerunt ad illas,
6 Quid quæritis viuentẽ cum mortuis? ‡non
eſt hic, ſed ſurrexit. recordamini qualiter lo
cutus eſt vobis, cũ adhuc in Galilæa eſſet, Mat.16.c.21
7 ‡dicens, ‖Quia oportet filium hominis tra- 17.c.23.
di in manus hominũ peccatorum & cruci- Mar.9.e.31
8 figi: & die tertia reſurgere. ‡Et recordatæ Sup.9.c.22.
9 ſunt verborũ eius. ‡Et regreſſæ à monumẽ-
B to, nuntiauerũt hæc omnia illis vndecim, &
10 ceteris omnibus. ‡Erat autẽ Maria Magda-
lene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ
quæ

quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſto
los hæc. ‡ Et viſa ſunt ante illos ſicut delira- 11
mentū verba iſta, & nō crediderūt illis. ‡ Pe 12
trus autē ſurgens cucurrit ad monumentū:
& procumbens vidit linteamina ſola poſi-
ta, & abiit ſecum mirās quod factū fuerat.
Mar.16.c.12 ‡ ‖ Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in ca- 13
ſtellū quod erat in ſpatio ſtadiorū ſexagin-
ta ab Ieruſalem, nomine Emmaus. ‡ & ipſi 14
loquebātur ad inuicē de his omnibus quæ
acciderant. ‡ Et factū eſt: dum fabularentur 15
& ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropin- C
quās ibat cum illis. ‡ oculi autē illorū tene- 16
bantur ne eum agnoſcerēt. ‡ Et ait ad illos, 17
Qui ſunt hi ſermones quos cōfertis ad inui-
cem ambulantes, & eſtis triſtes? ‡ Et reſpō- 18
dens vnus cui nomē Cleophas, dixit ei, Tu
ſolus peregrinus es in Ieruſalē, & nō cogno
uiſti quæ facta ſunt in illa his diebus? ‡ Qui- 19
bus ille dixit, Quæ? Et dixerūt, de Ieſu Na-
zareno, qui fuit vir propheta, potens in o-
pere & ſermone coram Deo & omni po-
pulo. ‡ Et quomodo eum tradiderunt ſum- 20
mi ſacerdotes & principes noſtri in dāna-
tionē mortis, & crucifixerunt eum. ‡ nos 21
autē ſperabamus quia ipſe eſſet redemptu-
rus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia
dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt. ‡ Sed & 22
mulieres quædā ex noſtris, terruerunt nos, D
quæ ante lucē fuerunt ad monumentū, ‡ & 23
nō inuento corpore eius, venerunt, dicētes
ſe etiam viſionē angelorū vidiſſe, qui dicūt
eum viuere. ‡ Et abierunt quidā ex noſtris 24
ad monumentū: & ita inuenerūt ſicut mu-
lieres dixerūt, ipſum verò non inuenerunt.
‡ Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde 25
ad credendū in omnibus quæ loquuti ſunt
Prophetæ. ‡ Nónne hæc oportuit pati Chri- 26
ſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? ‡ Et 27
incipiēs à Moyſe & omnibus Prophetis, in-
terpretabatur illis in omnib' ſcripturis quæ
de ipſo erant. ‡ Et appropinquauerunt ca- 28
ſtello quo ibant: & ipſe ſe finxit lōgiùs ire.
‡ Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobi- 29
ſcum, quoniā adueſperaſcit, & inclinata eſt E
iam dies. Et intrauit cū illis. ‡ Et factū eſt, dū 30
recumberet cum eis, accepit panē, & bene-
dixit ac fregit, & porrigebat illis. ‡ Et aperti 31
ſunt oculi eorū, & cognouerūt eum: & ipſe
euanuit ex oculis eorū. ‡ Et dixerunt ad in- 32
uicem, Nónne cor noſtrū ardēs erat in no-
bis, dū loqueretur in via, & aperiret nobis
ſcripturas? ‡ Et ſurgentes eadē hora regreſſi 33
ſunt in Ieruſalē: & inuenerunt congregatos
vndecim, & eos qui cum illis erant, ‡ dicē- 34
tes, Quòd ſurrexit Dominus verè, & appa-
ruit Simóni. ‡ Et ipſi narrabant quæ geſta 35
erant in via: & quomodo cognouerūt eum
Mr.16.c.14. in fractione panis. ‡ ‖ Dum autē hæc loquū- 36
Ioh.20.c.19. tur, ſtetit Ieſus in medio eorū, & dicit eis, F
Pax vobis: ego ſum, nolite timere. ‡ Cōtur- 37
bati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpi-
ritum videre. ‡ Et dixit eis, Quid turbati e- 38
ſtis, & cogitationes aſcendunt in corda ve-
ſtra? ‡ Videte manus meas, & pedes, quia 39
ego ipſe ſum. palpate & videte: quia ſpiritus
carnem & oſſa nō habet, ſicut me videtis ha-
40 bere. ‡ Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis ma-
41 nus & pedes. ‡ Adhuc autē illis nō creden-
tibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Ha-
42 betis hic aliquid quod manducetur? ‡ At
illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauū
43 mellis. ‡ Et cùm manducaſſet coram eis, ſu-
44 mens reliquias dedit eis. ‡ Et dixit ad eos,
Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cū
adhuc eſſem vobiſcū, quoniā neceſſe eſt im-
G pleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi,
45 & Prophetis, & Pſalmis de me. ‡ Tunc ape-
ruit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas.
46 ‡ & dixit eis, Quoniā ‖ ſic ſcriptum eſt, & ſic Pſal.18.a.7.
oportebat Chriſtū pati, & reſurgere à mor-
47 tuis tertia die, ‡ & prædicari in nomine eius
pœnitentiā & remiſſionē peccatorū in om-
nes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.
48 ‡ ‖ Vos autē teſtes eſtis horum. ‡ ‖ Et *ego Act.1.b.8.
49 mitto promiſſū patris mei in vos: ‖ vos autē Ioh.14.d.26
ſedete in ciuitate, quoad vſque induamini 15.d.26.
50 virtute ex alto. ‡ Eduxit autē eos foras in Be- *ecce I.
thaniā: & eleuatis manibus ſuis benedixit Act.1.a.4.
51 eis. ‡ ‖ Et factū eſt: dum benediceret illis, re- Iohan.15.d.
52 ceſſit ab eis, & ferebatur in cælum. ‡ Et ipſi Mar.16.d.19
adorantes regreſſi ſunt in Ieruſalē cū gau- Act.1.b.9.
53 dio magno: ‡ & erant ſemper in templo,
laudantes & benedicentes Deum. Amen.

# SANCTVM IESV
## CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

### CAP. I.

1 IN PRINCIPIO erat verbum, &
A verbum erat apud Deum, & Deus erat
2 verbum. ‡ Hoc erat in principio apud
3 Deum. ‡ Omnia per ipſum facta ſunt: &
ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt:
4 ‡ in ipſo vita erat, & vita erat lux hominū:
5 ‡ & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam nō
6 comprehenderunt. ‡ ‖ Fuit homo miſſus à Math.3.a.2
7 Deo, cui nomen erat Iohannes. ‡ Hic venit Mar.1.a.2.
in teſtimonium: vt teſtimoniū perhiberet
de lumine, vt omnes crederent per illum.
8 ‡ non erat ille lux: ſed vt teſtimoniū perhi-
9 beret de lumine. ‡ ‖ Erat lux vera, quæ illu- Eſa.3.c.19.
minat omnē hominem venientē in hunc -5.
10 mundum. ‡ in mundo erat, & ‖ mundus per Heb.11.a.3
B ipſum factus eſt, & mundus eū nō cognouit.
11 ‡ In propria venit, & ſui eum nō receperūt.
12 ‡ quotquot autē receperunt eum, dedit eis
poteſtatē filios Dei fieri, his qui credunt in
13 nomine eius. ‡ qui nō ex ſanguinibus, neque
ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri,
14 ſed ex Deo nati ſunt. ‡ ‖ Et verbum caro Mat.1.c.18
factum eſt, & habitauit in nobis (& vidimus Luc.2.a.7.
gloriam eius, gloriā quaſi vnigeniti à patre)
15 plenum gratiæ & veritatis. ‡ Iohānes teſti-
moniū perhibet de ipſo, & clamat dicens,
Hic erat quem dixi, Qui poſt me venturus
eſt, ante me factus eſt: quia prior me erat.
16 ‡ ‖ Et de plenitudine eius nos oēs accepi-
17 mus, & gratiā pro gratia. ‡ quia lex per Moy 1.Ti.6.d.16
ſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chri
18 ſtū facta eſt. ‡ ‖ Deum nemo vidit vnquam: 1.Ioh.4.c.12
C vnigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris ipſe 1.Ti.6.c.16.

Infr.3.e.26. enarrauit. ‡ Et hoc eſt ‖ teſtimoniũ Iohãnis, 19
quãdo miſerũt Iudæi ab Ieroſolymis ſacer-
dotes & Leuitas ad eũ, vt interrogarent eũ,
Tu quis es? ‡ Et cõfeſſus eſt, & non negauit 20
Infr.3.d.28. ‖ & cõfeſſus eſt, Quia nõ ſum ego Chriſtus.
‡ Et interrogauerũt eum, Quid ergo? Elias 21
es tu? Et dixit, Non ſum. Propheta es tu? Et
reſpondit, Non. ‡ Dixerũt ergo ei, Quis es, 22
vt reſponſum demus his qui miſerunt nos?
Iſa.40.a.3. quid dicis de teipſo? ‡ Ait, ‖ Ego vox clamã- 23
Matt.3.a.3 tis in deſerto, dirigite viam Dñi, ſicut dixit
Mar.1.a.3. Iſaias Propheta. ‡ Et qui miſſi fuerãt, erant 24
Luc.3.a.4. ex Phariſæis. ‡ Et interrogauerũt eũ, & dix- 25
erunt ei, Quid ergo baptizas, ſi tu non es
Chriſtus, neq; Elias, neq; Propheta? ‡ Reſpõ- 26
dit eis Iohãnes, dicens, baptizo in aqua: me- D
dius autẽ veſtrum ſtetit quem vos neſcitis.
Mat.3.c.11. ‡ ‖ ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui an- 27
Mar.1.b.7. te me factus eſt: cuius ego non ſum dignus,
Luc.3.d.16. vt ſoluã eius corrigiã calceamẽti. ‡ Hæc in 28
Act.1.a.5. Bethania facta ſunt trans Iordanẽ, vbi erat
2.a.2.11.b. Iohãnes baptizans. ‡ *Altera die vidit° Iohã- 29
16.19.a.4. nes Ieſum venientẽ ad ſe, & ait, Ecce agnus
*Poſtera Dei, ecce qui tollit *peccata° mũdi ‡ Hic eſt 30
die videt 3. de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me
*peccata factus eſt: quia prior me erat. ‡ & ego neſcie 31
*Iſraeli bam eũ, ſed vt manifeſtetur *in Iſraël° prop- E
terea veni ego in aqua baptizãs. ‡ Et teſti- 32
Mat.3.d.16 moniũ perhibuit Iohãnes, dicens, ‖ Quia vi-
Mar.1.b.10 di ſpiritum deſcendentẽ quaſi columbã de
Luc.3.e.22. cælo, & manſit ſuper eum. ‡ Et ego neſciebã 33
eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, il-
le mihi dixit, Super quẽ videris Spiritũ de-
ſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt
qui baptizat in ſpiritu ſancto. ‡ Et ego vidi 34
& teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius
Dei. ‡ Altera die iterũ ſtabat Iohãnes, & ex 35
diſcipulis eius duo. ‡ Et reſpiciẽs Ieſum am- 36
bulantẽ dicit, Ecce agnus Dei. ‡ Et audierũt 37
eum duo diſcipuli loquentẽ, & ſecuti ſunt
Ieſum. ‡ Conuerſus autem Ieſus, & videns 38
eos ſequẽtes ſe, dicit eis, Quid quæritis? Qui
dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur interpreta-
tum magiſter) vbi habitas? ‡ Dicit eis, Veni- 39
te, & videte. Venerunt, & viderunt vbi ma- F
neret, & apud eum manſerunt die illo: hora
autẽ erat quaſi decima. ‡ Erat autẽ Andreas 40
frater Simônis Petri vnus ex duobus qui au
dierant à Iohãne, & ſequuti fuerãt eum. ‡ In- 41
uenit hic primũ fratrẽ ſuum Simônẽ, & di-
cit ei, Inuenimus Meſsiã, quod eſt interpre-
tatũ Chriſtus ‡ Et adduxit eũ ad Ieſum. In- 42
tuitus autẽ eum Ieſus, dixit, Tu es Simon fi-
*Iohanna lius *Iona° : tu vocaberis Cephas, quod in-
terpretatur Petrus. ‡ ‖ In craſtinũ voluit ex- 43
Gen.3.c.15 ire in Galilæã: & inuenit Philippũ. Et dicit
49.b.10. ei Ieſus, Sequere me. ‡ Erat autẽ Philippus à 44
Deu.18.c.18. Bethſaida, ciuitate Andreæ & Petri. ‡ Inue- 45
Iſa.40.c.10. nit Philipp° Nathanael, & dicit ei, Quẽ ‖ ſcri-
45.d.8. pſit Moyſes in lege & ‖ Prophetę: inuenimus
Iere.23.a.5. Ieſum filiũ Ioſeph, à Nazareth. ‡ Et dixit ei 46
Eze.34.e.23 Nathanael, A Nazareth poteſt aliquid boni G
37.f.24 g.25 eſſe? Dicit ei Philippus, Veni & vide. ‡ Vidit 47
Dan.9.f.24 Ieſus Nathanael venientẽ ad ſe, & dicit de eo,
g.25. Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.
‡ Dicit ei Nathanaël, Vnde me noſti? Reſpõ- 48
dit Ieſus & dixit ei, Pri° quàm te Philipp°

49 vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te. ‡ Reſpõ-
dit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius
50 Dei, tu es rex Iſraël. ‡ Reſpõdit Ieſus, & dixit
ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis:
51 maius his videbis. ‡ Et dicit ei, Amẽ, amẽ di- *à modo r.
co vobis, *videbitis cælũ apertũ, & ‖ angelos Mt.24.c.32
Dei aſcendentes, & deſcendẽtes, ſupra Filiũ 28.d.18.
hominis.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana
2 Galilææ: & erat mater Ieſu ibi. ‡ Voca-
A tus eſt autem & Ieſus, & diſcipuli eius ad
3 nuptias. ‡ Et deficiẽte vino, dicit mater Ieſu
4 ad eum, Vinum nõ habent. ‡ Et dicit ei Ie-
ſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondũ ve-
5 nit hora mea. ‡ Dicit mater eius miniſtris,
6 Quodcunque dixerit vobis, facite. ‡ Erant
autẽ ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundũ
purificationem Iudæorũ, capientes ſingulæ
7 metretas binas vel ternas. ‡ Dicit eis Ieſus,
Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas
8 vſq; ad ſummũ. ‡ Et dicit eis Ieſus, Haurite
9 nũc, & ferte architriclino. Et tulerunt. ‡ Vt
B aũt guſtauit architriclinus ‖ aquã vinũ factã, Infr.4.f.46
& nõ ſciebat vnde eſſet, miniſtri aũt ſciebãt
qui hauſerant aquã: vocat ſpõſum architri-
10 clinus, ‡ & dicit ei, Omnis homo primùm
bonũ vinũ ponit: & cum inebriati fuerint,
tunc id quod deterius eſt. Tu autẽ ſeruaſti
11 bonum vinum vſque adhuc. ‡ Hoc fecit ini-
tium ſignorũ Ieſus in Cana Galilçæ: & ma-
nifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in
12 eum diſcipuli eius. ‡ Poſt hoc deſcendit Ca-
pharnaũ ipſe & mater eius, & fratres eius, &
diſcipuli eius: & ibi manſerunt non multis
13 diebus. ‡ Et propè erat Paſcha Iudæorum, &
14 aſcẽdit Ieſus Ieroſolymã: ‡ & inuẽnit in tẽ-
C plo vẽdẽtes boues & oues & colũbas, & nu-
15 mularios ſedẽtes. ‡ Et cùm feciſſet quaſi fla-
gellũ de funiculis, oẽs eiecit de tẽplo, oues
quoq; & boues, & numulariorũ effudit æs,
16 & menſas ſubuertit. ‡ Et his qui columbas
vendebant, dixit, Auferte iſta hinc, & nolite
facere domũ patris mei, domũ negotiatio-
17 nis. ‡ Recordati ſunt verò diſcipuli eius quia
ſcriptũ eſt: ‖ Zelus domus tuæ comedit me. Pſal.68.b.10
18 ‡ Reſpõderũt ergò Iudęi & dixerũt ei, Quod
19 ſignũ oſtẽdis nobis quia hæc facis? ‡ Reſpon
D dit Ieſus, & dixit eis, ‖ Soluite templũ hoc, Mat.26.f.61
20 & in tribus diebus excitabo illud. ‡ Dixerũt 27.c.40.
ergo Iudæi, Quadraginta & ſex annis ædifi- Mar.14.f.58
catũ eſt templum hoc, & tu in tribus diebus 23.e.29.
21 excitabis illud? ‡ Ille autẽ dicebat de tẽplo
22 corporis ſui ‡ Cùm ergo reſurrexiſſet à mor
tuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc
dicebat, ‖ & crediderũt ſcripturæ, & ſermoni Pſal.3.b.6.
23 quẽ dixit Ieſus. ‡ Cùm aũt eſſet Ieroſolymis 56.b.9
in paſcha in die feſto, multi crediderunt in
nomine eius, videntes ſigna eius q̃ faciebat.
24 ‡ Ipſe autem Ieſus nõ credebat ſemetipſum
25 eis, eo quòd ipſe noſſet omnes: ‡ & quia op°
ei non erat vt quis teſtimoniũ perhiberet
de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in
homine.

CAP. III.

1 ERat autẽ homo ex Phariſæis, Nicode-
2 mus nomine, princeps Iudæorũ. ‡ Hic
A venit ad Ieſum nocte, & dixit ei, Rabbi, ſci-
m° quia à Deo veniſti magiſter, nemo enim
poteſt

poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fue
rit Deus cũ eo. ‡ Reſpondit Ieſus, & dixit ei: 3
ᵃrenatus. Amẽ, amen dico tibi, niſi quis ᵃnatus' fuerit
denuò, nõ poteſt videre regnũ Dei. ‡ Dicit 4
ad eũ Nicodemus, Quomodò poteſt homo
naſci, cum ſit ſenex? nũquid poteſt in ven-
ᵇrenaſci. trẽ matris ſuæ iterũ introire & ᵇnaſci? ‡ Re- 5
ſpõdit Ieſus, Amẽ, amẽ dico tibi, niſi quis re-
*ſancto. natus fuerit ex aqua & Spiritu*, non poteſt
introire in regnũ Dei. ‡ Quod natũ eſt ex 6
carne, caro eſt: &, quod natũ eſt ex ſpiritu,
ſpiritus eſt: ‡ Nõ mireris, quia dixi tibi, o 7
portet vos naſci denuò ‡ Spiritus vbi vult 8
ſpirat: & vocẽ eius audis, ‖ ſed neſcis vnde B
Pſa.134.a.8. venit ᵃ&ᵃ quò vadat: ſic eſt omnis qui na-
ᵃaut. tus eſt ex Spiritu. ‡ Reſpõdit Nicodemus, & 9
dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri? ‡ Re- 10
ſpõdit Ieſus, & dixit ei, Tu es magiſter in Iſ-
raël, & hæc ignoras? ‡ Amẽ, amen dico tibi, 11
quia quod ſcimus loquimur, & quod vidi-
mus teſtamur, & teſtimoniũ noſtrũ nõ acci-
pitis. ‡ Si terrena dixi vobis & nõ creditis: 12
quomodo ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?
‡ Et nemo aſcẽdit in cælũ, niſi qui deſcẽdit 13
Nu.21.c.9. de cœlo, Filius hominis qui eſt in cœlo. ‡ ‖ Et 14
ſicut Moyſes exaltauit ſerpẽtẽ in deſerto: ita
exaltari oportet filiũ hominis: ‡ vt omnis 15
qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat
1.Ioh.4.b.9. vitã æternã. ‡ ‖ Sic enim Deus dilexit mũ- 16
dum, vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret: vt omnis
qui credit in eũ, non pereat, ſed habeat vitã
æternã. ‡ Nõ enim miſit Deus filiũ ſuum in 17
mundũ, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur
mũdus per ipſum. ‡ Qui credit in eũ, nõ iu- 18
dicatur. qui aũt nõ credit, iam iudicatus eſt: C
quia nõ ᵃcredidit' in nomine vnigeniti filij
ᵃcredit. Dei. ‡ Hoc eſt autẽ iudiciũ: quia ‖ lux venit 19
Supr.1.a.9. in mundũ, & dilexerunt homines magis te-
nebras quàm lucem: erant enim eorũ mala
opera. ‡ Omnis enim qui ᵃmalè' agit odit 20
ᵃmala 5. lucẽ, & nõ venit ad lucem, vt nõ arguantur
opera eius: ‡ qui autẽ facit veritatẽ, venit 21
ad lucẽ, vt manifeſtẽtur opera eius, quia in
Deo ſunt facta. ‡ Poſt hæc venit Ieſus & diſ- 22
cipuli eius in Iudæã terrã: & illic demora-
Infr.4.a.1. batur cum eis, & ‖ baptizabat. ‡ Erat autem 23
& Iohannes baptizans in Aenon iuxta Sa-
lim: quia aquæ multæ erant illic, & venie-
bant, & baptizabãtur. ‡ Nondum enim miſ- 24
ſus fuerat Iohannes in carcerem. ‡ Facta eſt 25
autẽ quæſtio ex diſcipulis Iohãnis cũ Iudæis
de purificatione. ‡ Et venerunt ad Iohannẽ, 26
& dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans
Iordanẽ, cui tu ‖ teſtimoniũ perhibuiſti, ec-
Supr.1.c.19 ce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
‡ Reſpõdit Iohãnes & dixit, Non poteſt ho- 27
mo accipere quicquam, niſi fuerit ei datũ D
de cælo. ‡ Ipſi vos mihi teſtimoniũ perhibe- 28
Supr.eod.20 tis, ‖ quòd dixerim, Non ſum ego Chriſtus:
ſed quia miſſus ſum ante illum. ‡ Qui ha 29
bet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autẽ ſponſi
qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet prop-
ter vocẽ ſponſi. Hoc ergo gaudiũ meũ im-
pletum eſt. ‡ Illũ oportet creſcere: me autẽ 30
minui. ‡ Qui deſurſum venit, ſuper omnes 31
eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra
loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes
32 eſt. ‡ Et quod vidit & audiuit, hoc teſtatur:
33 & teſtimoniũ eius nemo accipit: ‡ Qui *ac- *autem
cepit eius teſtimoniũ, ſignauit quia Deus ve Rom.3.a.4.
34 rax eſt. ‡ Quẽ enim miſit Deus, verba Dei Infr.8.c.26.
loquitur. nõ enim ad menſurã dat Deus ſpi-
35 ritũ. ‡ Pater diligit filiũ: & omnia dedit in 1.Io.5.b.10
36 manu eius. ‡ ‖ Qui credit in Filiũ, habet vi-
tam æternã: qui autẽ incredulus eſt filio, nõ
videbit vitã, ſed ira Dei manet ſuper eum.

## CAP. IIII.

1 A VT ergo cognouit Ieſus quia audierunt
Phariſæi quòd Ieſus plures diſcipulos
2 facit, & ‖ baptizat, quàm Iohannes, ‡ (quan- Sup.3.c.22.
quã Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius)
3 ‡ reliquit Iudæam, & abijt iterum in Gali-
4 læam ‡ oportebat autẽ eum tranſire per Sa-
5 mariam. ‡ Venit ergo in ciuitatem Samariæ
quæ dicitur Sichar: ‖ iuxta prædiũ quod de- Gen.33.d.19
6 dit Iacob, Ioſeph filio ſuo. ‡ Erat autem ibi 48.d.22.
fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere, Ioſ.24.g.32.
ſedebat ſic ſupra fontẽ. Hora erat *quaſi ſex- *autem
7 ta. ‡ Venit mulier de Samaria haurire aquã.
8 Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere. ‡ Diſcipuli
enim eius abierãt in ciuitatẽ, vt cibos eme-
9 rent. ‡ Dicit ergo ei mulier illa Samaritana:
B Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me
poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? nõ e-
10 nim coutũtur Iudæi Samaritanis. ‡ Reſpon-
dit Ieſus & dixit ei: Si ſcires donum Dei, &
quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu for
ſitã petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquã viuã.
11 ‡ Dicit ei mulier, Dñe, neque in quo haurias
habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes
12 aquã viuã? ‡ Nũquid tu maior es patre no-
ſtro Iacob, qui dedit nobis puteũ, & ipſe ex
13 eo bibit, & filij eius, & pecora eius? ‡ Reſpõ-
dit Ieſus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex a-
qua hac, ſitiet iterũ: qui aũt biberit ex aqua
14 quã ego dabo ei, nõ ſitiet in æternũ, ‡ ſed a-
qua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ
15 ſalientis in vitã æternã. ‡ Dicit ad eum mu-
C lier, Domine, da mihi hanc aquam, vt non
16 ſitiam: neq; veniam huc haurire. ‡ Dicit ei
Ieſus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.
17 ‡ Reſpondit mulier, & dixit, Nõ habeo vi-
rum. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti, quia nõ ha-
18 beo virum. ‡ quinq; enim viros habuiſti: &
nunc quẽ habes, non eſt tuus vir. hoc verè
19 dixiſti. ‡ Dicit ei mulier, Dñe, video quia
20 Propheta es tu ‡ Patres noſtri in mõte hoc
adorauerũt, & vos dicitis, ‖ quia Ieroſolymis Deut.12.a.6
21 eſt locus vbi adorare oportet. ‡ Dicit ei Ie-
ſus, Mulier crede mihi, quia veniet hora,
quando neq; in monte hoc, neque in Iero-
22 ſolymis adorabitis Patrem. ‡ ‖ Vos adoratis 4.Reg.17.e.
quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, 28.g.36.
23 quia ſalus ex Iudæis eſt. ‡ Sed venit hora, &
nunc eſt, quãdo veri adoratores adorabunt
Patrẽ in ſpiritu & veritate. Nã & Pater ta-
24 les quærit, qui adorent eum. ‡ Spiritus eſt 2.Cor.3.d.17
Deus, & eos qui adorãt eũ, in ſpiritu & ve-
25 ritate oportet adorare. ‡ Dicit ei mulier,
D Scio quia Meſſias venit, qui dicitur Chriſt⁹.
cùm ergo venerit, ille nobis annũtiabit oĩa.
26 ‡ Dicit ei Ieſus, Ego ſum qui loquor tecũ.
27 ‡ Et continuò venerunt diſcipuli eius: &
mirabantur, quia cum muliere loquebatur.

Nemo tamē dixit, Quid quæris, aut quid lo-
queris cum ea? ‡ Reliquit ergo hydriā ſuam 28
mulier: & abijt in ciuitatē, & dicit illis ho-
minibus, ‡ Venite & videte hominē qui di- 29
xit mihi omnia quæcunq; feci. nūquid ipſe
eſt Chriſtus? ‡ Exierunt ergo de ciuitate, & 30
veniebāt ad eū. ‡ Interea rogabāt eum diſci- 31
puli, dicētes, Rabbi, māduca. ‡ Ille autē dixit 32
eis, Ego cibū habeo māducare quē vos neſ-
citis. ‡ Dicebāt ergo diſcipuli adinuicē, Nū- 33
quid aliquis attulit ei māducare? ‡ Dicit ei 34
Ieſus, Meus cibus eſt vt faciam voluntatem E
eius qui miſit me, vt perficiam opus eius.
‡ Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor 35
mēſes ſunt, & meſsis venit? Ecce dico vobis,
leuate oculos veſtros, & videte regiones,
Mat.9.d.37 quia albæ ſunt iam ad ‖ meſsē. ‡ Et qui me- 36
Luc.10.a.2. tit, mercedem accipit, & cōgregat fructū in
vitam æternā: vt & qui ſeminat, ſimul gau-
deat & qui metit. ‡ In hoc enim eſt verbum 37
verū: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt
qui metit. ‡ Ego miſi vos metere quod vos 38
nō laboraſtis: alij laborauerūt, & vos in la-
bores eorū introiſtis. ‡ Ex ciuitate autē illa 39
multi crediderunt in eum Samaritanorum,
propter verbū mulieris teſtimoniū perhibē-
tis, Quia dixit mihi omnia quæcunq; feci.
‡ Cùm veniſſent ergo ad illū Samaritani, ro- 40
gauerunt eum vt ibi maneret. Et manſit ibi
duos dies. ‡ Et multo plures crediderunt 41
propter ſermonē eius. ‡ Et mulieri dicebāt, 42
Quia iam non propter tuā loquelam credi- F
mus. ipſi enim audiuimus, & ſcimus quia
hic eſt verè ſaluator mūdi. ‡ Poſt duos autē 43
dies exijt inde: & abijt in Galilæā. ‡ Ipſe e- 44
nim Ieſus ‖ teſtimoniū perhibuit quia Pro-
Mat.13.g.57. pheta in ſua patria honorē nō habet. ‡ Cùm 45
Marc.6.a.4 ergo veniſſet in Galilæā, exceperūt eum Ga
Luc.4.d.24 lilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat Ie-
Mat.4.b.12 roſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant
Mat.1.b.14 ad diem feſtū. ‡ Venit ergo iterum in Cana 46
Luc.4.b.14 Galilææ, vbi fecit ‖ aquā vinū. Et erat quidā
Supr.2.b.9. regulus cuius filius infirmabatur Caphar-
naum. ‡ Hic cùm audiſſet quia Ieſus adueni- 47
ret à Iudæa in Galilæā, abijt ad eū, & roga-
bat eū vt deſcēderet & ſanaret filium eius. G
incipiebat enim mori. ‡ Dixit ergo Ieſus ad 48
ᵃcredetis eū, Niſi ſigna & prodigia videritis, nō ᵃcre-
ditis. ‡ Dicit ad eū regulus, Domine, deſcē- 49
de prius quàm moriatur filius meus. ‡ Dicit 50
ei Ieſus, Vade, filius tuus viuit. Credidit ho-
mo ſermoni quē dixit ei Ieſus, & ibat. ‡ Iam 51
autē eo deſcendēte, ſerui occurrerunt ei: &
nuntiauerūt dicentes, quia filius eius viue-
ret. ‡ Interrogabat ergo horā ab eis, in qua 52
melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri
hora ſeptima reliquit eū febris. ‡ Cognouit 53
ergo pater, quia in illa hora erat in qua di-
xit ei Ieſus, Filius tuus viuit. & credidit ip-
ſe & domus eius tota. ‡ Hoc iterum ſecūdū 54
ſignum fecit Ieſus, cùm veniſſet à Iudæa in
Galilæam.

CAP. V.

Leu.23.a.5. POſt hæc erat ‖ dies feſtus Iudæorum, & 1
Deu.16.a.1 aſcendit Ieſus Ieroſolymā. ‡ Eſt autem 2
Ieroſolymis ſuper Probatica, piſcina quæ A
cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinq;
porticus habens. ‡ In his iacebat multitudo 3
magna languentiū, cæcorū, claudorū, arido-
4 rum expectantiū aquæ motū. ‡ Angelus au-
tē Domini deſcendebat ſecundū tempus in
piſcinā: & mouebatur aqua. Et qui prior de-
ſcendiſſet in piſcinā poſt motionē aquæ, ſa-
nus fiebat à quacunq; detinebatur infirmi-
5 tate. ‡ Erat autē quidā homo ibi triginta &
6 octo annos habēs in infirmitate ſua. ‡ Hunc
cùm vidiſſet Ieſus iacētem, & cognouiſſet,
quia iam multū tēpus haberet, dicit ei, Vis
7 ſanus fieri? ‡ Reſpōdit ei languidus, Domi-
B ne, hominē nō habeo, vt cùm turbata fuerit
aqua, mittat me in piſcinā: dum venio enim
8 ego, alius ante me deſcēdit. ‡ Dicit ei Ieſus,
9 Surge, tolle grabatū tuum, & ambula. ‡ Et
ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit
grabatū ſuū, & ambulabat. Erat autē ſabba-
10 thum in die illo. ‡ Dicebant ergo Iudæi, illi
qui ſanatus fuerat, ‖ Sabbathū eſt, ‖ nō licet Exo.20.b.18
11 tibi tollere grabātum tuum. ‡ Reſpōdit eis, Iere.17.d.24
Qui me ſanū fecit, ille mihi dixit, Tolle gra-
12 bātum tuum, & ambula. ‡ Interrogauerunt
ergo eum, Quis eſt ille homo qui dixit tibi,
13 Tolle grabātum tuum, & ambula? ‡ Is autē
qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſ-
ſet. Ieſus enim declinauit à turba cōſtituta
14 in loco. ‡ Poſtea inuenit eum Ieſus in tem-
C plo, & dixit illi, Ecce ſanus factꝰ es: iam no-
li peccare, ne deterius tibi aliquid contin-
15 gat. ‡ Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis
16 quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanū. ‡ Prop-
terea perſequebātur Iudæi Ieſum, quia hæc
17 faciebat in ſabbatho. ‡ Ieſus autem reſpōdit
eis, Pater meus vſq; modò operatur: & ego
18 operor. ‡ Propterea ergo magis quærebant
eum Iudæi interficere: quia nō ſolùm ſolue-
bat ſabbathū, ſed & patrē ſuū dicebat Deū,
æqualē ſe faciēs Deo. Reſpondit itaq; Ieſus,
19 & dixit eis, ‡ Amē, amē dico vobis, nō poteſt
Filius à ſe facere quicquā, niſi quod viderit
Patrē facientē. quæcunq; enim ille fecerit,
20 hæc & filius ſimiliter facit. ‡ Pater enim di-
ligit Filiū, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe
D facit, & maiora his demōſtrabit ei opera, vt
21 vos miremini. ‡ Sicut enim Pater ſuſcitat
mortuos & viuificat: ſic & Filius quos vult
22 viuificat. ‡ Neque enim Pater iudicat quē-
23 quam: ſed omne iudicium dedit Filio, ‡ vt
omnes honorificent Filium, ſicut honorifi-
cant Patrem. qui nō honorificat Filium, nō
24 honorificat Patrem, qui miſit illum. ‡ Amē,
amen dico vobis, quia qui verbum meum
audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam
æternam, & in iudicium nō venit: ſed ᵃtran- ᵃtranſijt 7.
25 ſiet à morte in vitam. ‡ Amen, amen dico
vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando
mortui audiēt vocē Filij Dei, & qui audie-
26 rint, viuent. ‡ Sicut enim Pater habet vitam
E in ſemetipſo: ſic dedit & Filio habere vitam
27 in ſemetipſo: ‡ & poteſtatem dedit ei etiam
28 iudiciū facere, quia filius hominis eſt. ‡ No-
lite mirari hoc, quia venit hora in qua oēs
qui in monumētis ſunt, audiēt vocē ᵃeius: ᵃfilij Dei
29 ‡ & procedēt ‖ qui bona fecerūt, in reſurre- Mt.25.d.46
ctionē vitæ: qui verò mala egerunt, in reſur-
30 rectionē iudicij. ‡ Non poſſum ego à meip-
ſo facere quicquam. Sicut audio, iudico,

& iudicium meũ, iuſtum eſt. quia non quæ-
ro voluntatẽ meã, ſed voluntatem eius qui
miſit me. ‡Si ego teſtimonium perhibeo de 31
Mat.3.d.17. meipſo, teſtimoniũ meũ nõ eſt verũ. ‡‖Alius 32
eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio
*eius. quia verũ eſt teſtimoniũ * quod perhibet de
Sup.1.b.15. me. ‡ ‖Vos miſiſtis ad Iohannẽ: & teſtimo- 33
c.19. niũ perhibuit veritati. ‡ Ego autẽ nõ ab ho 34
mine teſtimonium accipio: ſed hæc dico vt
vos ſalui ſitis. ‡Ille erat lucerna ardẽs & lu- 35
cens. Vos autẽ voluiſtis ad horã exultare in
luce eius. ‡Ego autẽ habeo teſtimoniũ ma- 36
ius Iohãne. Opera enim quæ dedit Pater vt
perficiã ea: ipſa opera quæ ego facio, teſtimo
niũ perhibẽt de me, quia pater miſit me. ‡& 37
Mat.3.d.17. qui miſit me Pater, ‖ipſe teſtimoniũ perhi- F
17.a.5. buit de me. neq; vocẽ eius vnquã audiſtis,
Deu.4.b.12 neq; ‖ſpeciẽ eius vidiſtis. ‡ & verbũ eius nõ 38
habetis in vobis manẽs: quia quẽ miſit ille,
huic vos nõ creditis. ‡ Scrutamini ſcriptu- 39
ras, quia vos putatis in ipſis vitã æternã ha-
bere: & illæ ſunt quæ teſtimoniũ perhibent
de me: ‡& nõ vultis venire ad me vt vitam 40
habeatis. ‡Claritatẽ ab hominibus nõ acci- 41
pio. ‡ Sed cognoui vos, quia dilectionẽ Dei 42
non habetis in vobis. ‡Ego veni in nomine 43
*accepiſtis Patris mei, & nõ accipitis* me: ſi alius vene-
rit in nomine ſuo, illũ accipietis. ‡Quomo- 44
do vos poteſtis credere, qui gloriã ab inuicẽ
accipitis: & gloriã quæ à ſolo Deo eſt, non
quæritis? ‡Nolite putare quia ego accuſatu- 45
rus ſim vos apud Patrẽ. eſt qui accuſat vos,
Moyſes, in quo vos ſperatis. ‡Si enim crede 46
Ge.3.c.15. retis Moyſi: crederetis forſitã & mihi. de me
22.d.18.& enim ‖ille ſcripſit. ‡Si autẽ illius literis non 47
49.b.10. creditis: quomodo verbis meis credetis?
Deu.18.c.15.

CAP. VI.

Mat.14.b.13 POſt hæc ‖abiit Ieſus trãs mare Galilææ, 1
Mar.6.e.32. quod eſt Tyberiadis: ‡& ſequebatur eũ 2
Luc.9.a.10. multitudo magna, quia videbant ſigna quæ A
faciebat ſuper his qui infirmabãtur. ‡Subiit 3
ergo in mõtem Ieſus: & ibi ſedebat cum di-
Exo.12.c.15 ſcipulis ſuis. ‡ Erat autẽ proximũ ‖Paſcha, 4
Leu.23.a.5. dies feſtus Iudæorũ. ‡Cùm ſubleuaſſet ergo 5
Deu.16.a.2 oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo ma
xima venit ad eũ, dicit ad Philippum, Vnde
ememus panes, vt manducent hi? ‡Hoc au- 6
tem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat
quid eſſet facturus. ‡Reſpondit ei Philippus, 7
Ducentorũ denariorũ panes non ſufficiunt
eis, vt vnuſquiſque modicũ quid accipiat.
‡Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas 8
frater Simõnis Petri, ‡ Eſt puer vnus hic 9
Mat.14.c.17 qui habet ‖quinque panes hordeacos, & duos
Mar.6.e.38. piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos? ‡Dicit 10
Luc.9.b.13. ergo Ieſus, Facite homines diſcũbere. Erat B
autem fœnũ multũ in loco. Diſcubuerunt
ergo viri, numero quaſi quinq; millia. ‡Ac- 11
cepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſ-
ſet, diſtribuit diſcũbentibus. ſimiliter & ex
piſcibus quantũ volebant. ‡Vt autẽ impleti 12
ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſu-
perauerunt fragmẽta, ne pereant. ‡College- 13
runt ergo, & impleuerunt duodecim cophi-
*& duobus nos fragmentorum ex quinque panibus or-
piſcibus. deaceis*, quæ ſuperfuerunt his qui mandu-
cauerant. ‡Illi ergo homines cùm vidiſſent 14
quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, Quia
hic eſt verè propheta qui venturus eſt in
15 mundũ. ‡ Ieſus ergo cùm cognouiſſet quia
venturi eſſent vt raperent eũ, & facerẽt eum
regem: ‖fugit iterum in mõtem ipſe ſolus. Mt.14.c.23.
16 ‡Vt autẽ ſerò factũ eſt, deſcenderunt diſci- Mar.6.f.46.
17 puli eius ad mare. ‡Et cum aſcendiſſent na-
uim, venerunt trans mare in Capharnaum.
& tenebræ iam factæ erant: & non venerat
18 ad eos Ieſus. ‡Mare autẽ, vento magno flan-
19 te, exurgebat. ‡Cùm remigaſſent ergo quaſi
ſtadia vigintiquinq; aut triginta, vident Ie-
C ſum ambulantẽ ſuper mare, & proximũ na-
20 ui fieri, & timuerũt. ‡Ille autẽ dicit eis, Ego
21 ſum, nolite timere. ‡Voluerunt ergo accipe-
re eũ in nauim: & ſtatim nauis fuit ad terrã
22 quã ibant. ‡Altera die, turba quæ ſtabat trãs
mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi
niſi vna, & quia nõ introiſſet cum diſcipulis
ſuis Ieſus in nauim, ſed ſoli diſcipuli eius
23 abiiſſent: ‡aliæ verò ſuperuenerunt naues à
Tyberiade iuxta locũ vbi mãducauerãt pa- *agentes
24 nem, gratias *agentes Domino*. ‡Cùm ergo Deo
vidiſſet turba quia Ieſus non eſſet ibi, neque
diſcipuli eius, aſcenderunt in nauiculas, &
venerunt Capharnaum quærentes Ieſum.
25 ‡Et cùm inueniſſent eum trans mare, dixe-
26 runt ei, Rabbi, quando huc veniſti? ‡Reſpon
dit eis Ieſus, & dixit, Amẽ, amen dico vobis,
D quæritis me non quia vidiſtis ſigna, ſed quia
manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.
27 ‡Operamini non cibum qui perit, ſed qui
permanet in vitã æternam, quem Filius ho-
minis dabit vobis. Hũc enim Pater ſignauit Sup.1.e.32.
28 Deus. ‡ Dixerunt ergo ad eum, Quid facie- Mat.3.d.17.
29 mus vt operemur opera Dei? ‡Reſpondit Ie- & 17.a.5.
ſus, & dixit eis, ‖Hoc eſt opus Dei, vt creda- 1.Ioh.3.d.23
30 tis in eũ quem miſit ille. ‡Dixerunt ergo ei,
Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, &
31 credamus tibi? quid operaris? ‡Patres noſtri
manducauerũt manna in deſerto, ‖ſicut ſcri Exo.16.c.4.
ptum eſt, ‖Panẽ de cælo dedit eis mãducare. d.14.
32 ‡Dixit ergo eis Ieſus, Amẽ, amẽ dico vobis, Num.11.b.7.
nõ Moyſes dedit vobis panẽ de cælo, ſed Pa- Pſa.77.c.24.
33 ter meus dat vobis panẽ de cælo verũ. ‡ Pa- Sap.16.c.20
nis enim Dei eſt qui de cælo deſcẽdit, & dat
34 vitam mundo. ‡Dixerunt ergo ad eum, Do-
35 mine, ſemper da nobis panem hunc. ‡Dixit
autẽ eis Ieſus, ‖Ego ſum panis vitæ: qui ve- Eccl.24.c.
nit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, 29.
36 non ſitiet vnquam. ‡ Sed dixi vobis quia &
37 vidiſtis me & non creditis. ‡ Omne quod
dat mihi Pater, ad me veniet: & eũ qui ve-
38 nit ad me, nõ eiiciam foras. ‡ quia deſcendi
de cælo, non vt faciam voluntatem meã, ſed
39 voluntatẽ eius qui miſit me. ‡Hæc eſt enim
voluntas eius qui miſit me, Patris: vt omne
quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed re-
40 ſuſcitẽ illud in nouiſſimo die. ‡Hæc eſt au-
E tem voluntas Patris mei qui miſit me: vt
omnis qui videt filiũ, & credit in eũ, habeat
vitam æternã, & ego reſuſcitabo eum in no-
41 uiſſimo die. ‡ Murmurabant ergo Iudæi de
illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis *qui de cælo *viuus,
42 deſcendi: ‡ & dicebãt, ‖ Nónne hic eſt Ie- Mat.13.g.55
ſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrẽ
& matrẽ? Quomodo ergo dicit hic: Quia de


cælo

cælo deſcendi? ‡Reſpõdit ergo Ieſus, & dixit 43
eis, Nolite murmurare inuicem: ‡nemo po- 44
teſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, tra
xerit eũ, & ego reſuſcitabo eũ in nouiſsimo
Iſa.54.ſ.13 die. ‡Eſt ſcriptũ in Prophetis, ‖Et erũt om- 45
nes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Pa-
tre, & didicit, venit ad me. ‡Non quia patrẽ 46
Mat.11.d.27 vidit quiſquã, ‖niſi is qui eſt à Deo: hic vidit
Patrẽ. ‡ Amen, amen dico vobis, qui credit 47
in me, habet vitã æternã. ‡Ego ſum panis vi 48
Exo.16.d.13 tæ. ‡Patres veſtri ‖ manducauerunt manna 49
in deſerto: & mortui ſunt. ‡Hic eſt panis de 50
cælo deſcendens: vt ſiquis ex ipſo mãduca-
uerit, nõ moriatur. ‡ Ego ſum panis viuus, 51
qui de cælo deſcendi. Siquis manducauerit F
ex hoc pane, viuet in æternũ: & panis quem
ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. ‡Li- 52
tigabant ergo Iudæi adinuicẽ, dicẽtes, Quo-
modo poteſt hic nobis carnem ſuã dare ad
manducandũ? ‡ Dixit ergo eis Ieſus, Amen, 53
amen dico vobis, niſi manducaueritis carnẽ
Filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, nõ
habebitis vitã in vobis. ‡Qui mãducat meã 54
carnem, & bibit meũ ſanguinem, habet vitã
æternã: & ego reſuſcitabo eũ in nouiſsimo
1. Co.11.ſ.27 die. ‡Caro enim mea, verè eſt cibus, & ſan- 55
guis meus verè eſt potus. ‡ qui manducat 56
meã carnem, & bibit meum ſanguinẽ, in me
manet, & ego in illo. ‡Sicut miſit me viuens 57
Pater, & ego viuo propter Patrẽ: & qui mã-
ducat me, & ipſe viuet propter me. ‡Hic eſt 58
panis qui de cælo deſcendit. Nõ ſicut mãdu-
cauerunt patres veſtri mãna: & mortui ſunt.
Qui manducat hunc panẽ, viuet in æternũ.
‡Hæc dixit in ſynagoga docens, in Caphar- 59
naum. ‡ Multi ergo audientes ex diſcipulis 60
eius dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis
poteſt eum audire? ‡ Sciens autẽ Ieſus apud 61
ſemetipſum quia murmurarẽt de hoc diſci- G
puli eius, dixit eis, Hoc vos ſcandalizat? ‡ Si 62
Sup.3.b.13 ergo videritis ‖Filiũ hominis aſcendentem
vbi erat prius? ‡Spiritus eſt qui viuificat, ca- 63
ro nõ prodeſt quicquam. verba quæ ego lo-
cutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. ‡ Sed 64
ſunt quidam ex vobis, qui nõ credunt. Scie-
bat enim ab initio Ieſus qui eſſent non cre-
dẽtes, & quis traditurus eſſet eum. ‡Et dice 65
bat, Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt
venire ad me, niſi fuerit ei datum à patre
meo. ‡Ex hoc multi diſcipulorũ ejus abie- 66
runt retro: & iam non cum illo ambulabãt.
‡Dixit ergo Ieſus ad duodecim, Nunquid & 67
vos vultis abire? ‡Reſpondit ergo ei Simon 68
Petrus, Domine, ad quẽ ibimus? verba vitæ
Mat.16.c.16 æternæ habes. ‡& nos credimus & cognoui- 69
Mar.8.c.29. mus quia tu es Chriſtus filius Dei. ‡Reſpon 70
Luc.9.c.20. dit eis Ieſus, Nónne ego vos duodecim ele-
gi: & ex vobis vnus diabolus eſt? ‡Dicebat 71
autem Iudam Simonis Iſcariotem. hic enim
erat traditurus eum, cùm eſſet vnus ex duo-
decim.

## CAP. VII.

ᵃautem
ᵇGalilæa.
ᶜIudæa 2.

POſt hæc ᵃambulabat Ieſus in ᵇGalilæã, 1
non enim volebat in ᶜIudæam ambula- A
re: quia quærebant eum Iudæi interficere.
‡Erat autẽ in proximo dies feſtus Iudæorũ, 2
Leui.23.f.34 ‖Scenopegia. ‡ Dixerunt autem ad eum fra 3
tres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæã, vt &
diſcipuli tui videant opera tua quæ facis.
4 ‡Nemo quippe in occulto quid facit, &
quærit ipſe in palam eſſe. ſi hæc facis, mani-
5 feſta teipſum mundo. ‡Neque enim fratres
6 eius credebãt in eum. ‡Dicit ergo eis Ieſus,
Tẽpus meum nondũ aduenit: tempus autem
7 veſtrũ ſemper eſt paratũ. ‡Non poteſt mun-
dus odiſſe vos. me autẽ odit: quia ego teſti-
monium perhibeo de illo quod opera eius ma
8 la ſunt. ‡Vos aſcẽdite ad diem feſtum hunc. ᵃautem
B ego ᵃ ᵇnon aſcendo ad diem feſtũ iſtũ: quia ᵇnondum
9 meum tempus nondũ impletum eſt. ‡ Hæc aſcendã 3.
10 cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa. ‡Vt au-
tem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe
aſcẽdit ad diem feſtũ, nõ manifeſtè, ſed quaſi
11 in occulto. ‡Iudæi ergo quærebant eũ in die
12 feſto, & dicebant, Vbi eſt ille? ‡Et murmur
multus erat in turba de eo. ‡Quidã enim di
cebant, Quia bonus eſt. Alij autẽ dicebant,
13 Non, ſed ſeducit turbas. ‡Nemo tamen palã
loquebatur de illo, propter metũ Iudæorũ.
14 ‡Iam autẽ die feſto mediante, aſcendit Ieſus
15 in templũ, & docebat. ‡Et mirabãtur Iudæi,
dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cùm nõ
16 didicerit? ‡Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Mea
doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.
17 ‡Si quis voluerit voluntatẽ eius facere: co-
C gnoſcet de doctrina, vtrũ ex Deo ſit, an ego
18 a meipſo loquar. ‡ Qui a ſemetipſo loqui-
tur, gloriã propriã quærit. qui autem quærit
gloriã eius qui miſit eũ, hic verax eſt, & in-
19 iuſtitia in illo nõ eſt. ‡ Nónne Moyſes dedit
vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Exo.20.c.13
20 ‡‖Quid me quæritis interficere? Reſpondit & 24.a.3.
turba, & dixit, Dæmoniũ habes: quis te quæ- Sup.5.c.18.
21 rit interficere? ‡ Reſpõdit Ieſus, & dixit eis,
22 Vnũ opus feci: & oẽs miramini. ‡propterea Leui.12.a.3
‖Moyſes dedit vobis circumciſionẽ: nõ quia Ge.17.b.10.
D ex Moyſe eſt, ſed ex ‖patribus, & in ſabbatho
23 circumciditis hominẽ. ‡ Si circumciſionẽ ac-
cipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur lex
Moyſi: mihi indignamini quia totum hom i-
24 nem ſanum feci in ſabbatho? ‡Nolite iudi-
care ſecundum faciem: ſed ‖iuſtum iudiciũ Deu.1.c.16
25 iudicate. ‡Dicebãt ergo quidam ex Ieroſo-
lymis, Nónne hic eſt quẽ quærunt interfice-
26 re? ‡ Et ecce, palàm loquitur, & nihil ei di-
cunt: Nunquid verè cognouerunt principes
27 quia hic eſt Chriſtus? ‡Sed hunc ſcimus vn-
de ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo
28 ſcit vnde ſit. ‡Clamabat ergo Ieſus in tem-
plo docẽs, & dicẽs, Et me ſcitis, & vnde ſim
ſcitis. & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui
29 miſit me, quem vos neſcitis. ‡ Ego ſcio eum:
30 quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. ‡Quære-
E bant ergo eum apprehẽdere: & nemo miſit
in illum manus, quia nondum venerat hora
31 eius. ‡De turba autem multi crediderunt in
eum, & dicebãt, Chriſtus cùm venerit, nun-
quid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 ‡Audierunt Phariſæi turbam murmuran-
tem de illo hæc: & miſerunt principes ᵃ & ᵃſacerdo-
Phariſæi miniſtros vt apprehenderent eum. tum 1.
33 ‡Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum tem
pus vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me
34 miſit. ‡‖Quæretis me, & non inuenietis: & Inf.13.d.33.
35 vbi ego ſum, vos nõ poteſtis venire. ‡Dixe-
runt

runt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic itu-
rus eſt, quia non inueniemus eum? nunquid
in diſperſionem Gentiū iturus eſt, & doctu-
rus Gētes? ‡ Quis eſt hic ſermo quem dixit, 36
Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum F
ego, vos non poteſtis venire? ‡ In nouiſsimo 37
Leu.23.f.27 autem ‖ die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus,
& clamabat, dicēs, Si quis ſitit, veniat ad me,
Deu.18.c.15 & bibat. ‡ Qui credit in me ‖ ſicut dicit ſcri 38
Ioel.2.g.28. ptura: flumina de ventre eius fluent aquæ
Act.2. c.17. viuæ. ‡ (Hoc autem dixit de Spiritu quem 39
accepturi erant credentes in eum. nondum
a.1. enim erat Spiritus ᵃdatusᵃ: quia Ieſus nō-
Sanctus 4. dum erat glorificatus.) ‡ Ex illa ergo turba 40
cùm audiſſent hos ſermones eius, dicebant,
Hic eſt verè propheta. ‡ Alij dicebant, Hic 41
eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant, Nun-
quid à Galilæa venit Chriſtus? ‡ Nónne ſcri- 42
Mich. 5.a.2 ptura dicit, quia ex ſemine ‖ Dauid, & de G
Mat.2. a.6. Beth-léhem caſtello vbi erat Dauid, venit
Chriſtus? ‡ Diſſenſio itaque facta eſt in turba 43
propter eum. ‡ Quidam autem ex ipſis vole- 44
bant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſu-
per eum manus. ‡ Venerūt ergo miniſtri ad 45
pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis illi:
Quare nō adduxiſtis illum? ‡ Reſponderunt 46
miniſtri, Nunquā ſic locutus eſt homo, ſicut
*loquitur hic homo*. ‡ Reſpōderunt ergo eis Phariſęi, 47
Nunquid & vos ſeducti eſtis? ‡ Nunquid ex 48
principibus aliquis credidit in eum, aut ex
Phariſęis? ‡ ſed turba hęc quę nō nouit legē, 49
maledicti ſunt. ‡ Dixit Nicodémus ad eos, 50
Sup.3.a.2. ‖ ille qui vēnit ad eū nocte, qui vnus erat ex
ipſis: ‡ Nunquid lex noſtra iudicat hominē: 51
Deu.17.b.8 niſi prius audierit ab ipſo, & ‖ cognouerit
& 19.d.15 quid faciat? ‡ Reſponderunt, & dixerunt ei, 52
*ſcripturas Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare*, & vi-
*ſurrexit 1. de quia à Galilæa propheta nō *ſurgit*. ‡ Et 53
reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum ſuam.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montē Oliueti: 1
‡ & diluculo iterū vēnit in templum, & 2
omnis populus venit ad eum, & ſedēs doce- A
bat eos. ‡ Adducunt autem Scribæ & Phari- 3
ſæi mulierem in adulterio deprehenſam: &
ſtatuerunt eam in medio, ‡ & dixerunt ei, 4
Magiſter, hæc mulier modò deprehēſa eſt in
Leu.20.b.10 adulterio. ‡ ‖ in lege autem Moyſes manda- 5
uit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid
dicis? ‡ Hoc autem dicebant tentantes eum: 6
vt poſſent accuſare eū. Ieſus autē inclinans
ſe deorſum, digito ſcribebat in terra. ‡ Cum 7
ergo perſeuerarēt interrogantes eum, erexit
Deu. 17.b.7 ſe, & dixit eis, ‖ Qui ſine peccato eſt veſtrū,
primus in illā lapidem mittat. ‡ Et iterum 8
ſe inclinans, ſcribebat in terra. ‡ Audientes 9
*hæc autē*, vnus poſt vnum exibant, incipientes à
ſenioribus: & remanſit ſolus Ieſus, & mulier
in medio ſtans. ‡ Erigens autem ſe Ieſus, di- 10
xit ei, Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant?
‡ nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemo 11
Domine. Dixit autem Ieſus, Nec ego te con
demnabo. Vade, & iā amplius noli peccare.
‡ Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens, 12
1.Joh.1.b.5 ‖ Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non B
*ambulabit 5. *ambulat* in tenebris: ſed habebit lumen vi-
tæ. ‡ Dixerunt ergo ei Phariſæi, Tu de teipſo 13
teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum
14 non eſt verum. ‡ Reſpōdit Ieſus, & dixit eis,
Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo,
verum eſt teſtimoniū meum: quia ſcio vn-
de veni, & quo vado: vos autem neſcitis vn-
15 de venio, aut quò vado. ‡ Vos ſecundū car-
16 nem iudicatis: ego non iudico quenquā. ‡ &
ſi iudico ego, iudiciū meum verum eſt. quia
ſolus nō ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.
17 ‡ Et in lege veſtra ſcriptum eſt, ‖ quia duo- Deu.17.b.6
18 rum hominum teſtimoniū verum eſt. ‡ Ego & 19.d.15
ſum qui teſtimoniū perhibeo de meipſo: & Matt.18.b.
teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, 16.
19 Pater. ‡ Dicebant ergo ei, Vbi eſt pater tuus? 2.Cor.13.
Reſpondit Ieſus, Neque me ſcitis, neq; Pa a.1.
trem meum. ſi me ſciretis, forſitan & Patrē He.10.c.28.
20 meum ſciretis. ‡ Hæc verba locutus eſt Ie-
ſus in gazophylacio, docēs in templo: & ne-
mo apprehendit eum, quia necdum venerat
21 hora eius. ‡ Dixit ergo iterum eis Ieſus, Ego
C vado, & quæretis me, & in peccato veſtro
moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis
22 venire. ‡ Dicebant ergo Iudæi, Nunquid in-
terficiet ſemetipſum, quia dicit, Quò ego va
23 do, vos non poteſtis venire? ‡ Et dicebat eis,
Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.
Vos de mūdo hoc eſtis: ego non ſum de hoc
24 mundo. ‡ Dixi ergo vobis quia moriemini
in peccatis veſtris. ſi enim non credideritis
quia ego ſum, moriemini in peccato ve-
25 ſtro. ‡ Dicebāt ergo ei, Tu quis es? Dixit eis
Ieſus, Principium ᵃquiᵃ & loquor vobis. ᵃquia 1.
26 ‡ Multa habeo de vobis loqui & iudicare. ᵃquòd 2.
ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audi- Sup.3. d.32.
27 ui ab eo, hæc loquor in mundo. ‡ Et non co- Rom.3.a.4.
gnouerunt quia patrem ᵇeisᵇ dicebat Deum. ᵇeius
28 ‡ Dixit ergo eis Ieſus, Cùm exaltaueritis fi-
lium hominis, tunc cognoſcetis quia ego
ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit
29 me Pater, hæc loquor: ‡ & qui me miſit, me-
D cum eſt: & non reliquit me ſolum, quia ego
30 quæ placita ſunt ei, facio ſemper. ‡ Hæc illo
31 loquente, multi crediderunt in eum. ‡ Dice-
bat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei, Iu-
dæos, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè
32 diſcipuli mei eritis: ‡ & cognoſcetis verita-
33 tem, & veritas liberabit vos. ‡ Reſponderunt
ei, Semē Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiui-
mus vnquam: quomodo tu dicis, Liberi eri-
34 tis? ‡ Reſpondit eis Ieſus, Amen, amen dico
vobis, quia ‖ omnis qui facit peccatum, ſer- Rom.6.c.16
35 uus eſt peccati. ‡ ſeruus autem nō manet in 2.Pet.2.d.
domo in æternum: filius manet in æternū. 19.
36 ‡ ſi ergo vos filius liberauerit, verè liberi
37 eritis. ‡ Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæ-
ritis me interficere, quia ſermo meus nō ca-
38 pit in vobis. ‡ Ego quod vidi apud Patrem,
E loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem ve-
39 ſtrum, facitis. ‡ Reſponderunt & dixerunt ei,
Pater noſter, Abraham eſt. Dicit eis Ieſus,
Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 ‡ Nunc autē quæritis me interficere homi-
nem, qui veritatem vobis locutus ſum, quā
41 audiui à Deo: hoc Abraham non fecit. ‡ Vos
facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaq; ei,
Nos ex fornicatione non ſumus nati. vnum
42 patrem habemus Deum. ‡ Dixit ergo eis

Ieſus : Si Deus pater veſter eſſet: diligeretis
vtique me.ego enim ex Deo proceſsi,& ve-
ni:neq; enim à meipſo veni,ſed ille me mi-
ſit. ‡Quare loquelā meam non cognoſcitis? 43
Quia nō poteſtis audire ſermonem meum.
a.Ioh.3.b.8. ‡‖Vos ex patre diabolo eſtis:& deſideria pa 44
tris veſtri vultis facere . ille, homicida erat F
ab initio,& in veritate nō ſtetit: quia nō eſt
veritas in eo.cū loquitur mendaciū,ex pro-
priis loquitur,quia mēdax eſt,& pater eius.
‡Ego autē quia veritatem dico, nō creditis 45
Arguit 4. mihi. ‡ Quis ex vobis arguet me de pecca- 46
to? ſi veritatē dico : quare vos non creditis
B.Ioh.4.a.6 mihi? ‡‖Qui ex Deo eſt , verba Dei audit. 47
Propterea vos nō auditis, quia ex Deo non
eſtis.‡Reſpōderūt ergo Iudæi,& dixerūt ei, 48
Nónne benedicimus nos quia Samaritanus
es tu,& dæmoniū habes? ‡ Reſpondit Ieſus, 49
Ego dæmoniū nō habeo: ſed honorifico pa-
trē meū, & vos inhonoraſtis me.‡Ego autē 50
nō quæro gloriā meā.eſt qui quærat,& iudi
cet. ‡Amen, amē dico vobis, ſi quis ſermonē 51
meū ſeruauerit, mortem nō videbit in æter
num. ‡ Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cogno- 52
uimus quia dæmoniū habes . Abrahā mor-
tuus eſt & Prophetæ: & tu dicis, Si quis ſer-
monem meū ſeruauerit, nō guſtabit mortē
in æternū.‡Nunquid tu maior es patre no- 53
ſtro Abraham,qui mortuus eſt? & Prophetæ G
mortui ſunt. Quem teipſum facis?‡Reſpon- 54
dit Ieſus , Si ego glorifico meipſum, gloria
mea nihil eſt . eſt pater meus qui glorificat
me, quē vos dicitis quia Deus veſter eſt. ‡& 55
non cognouiſtis eum,ego autem noui eum.
Et ſi dixero quia non ſcio eum : ero ſimilis
vobis,mēdax. Sed ſcio eum,& ſermonē eius
ſeruo.‡Abrahā pater veſter exultauit vt vi- 56
deret diem meū: & vidit,& gauiſus eſt.‡Di- 57
xerūt ergo Iudæi ad eū, Quinquaginta an-
nos nondū habes,& Abrahā vidiſti? ‡ Dixit 58
eis Ieſus, Amē, amen dico vobis, antequam
Abrahā fieret, ego ſum. ‡ Tulerūt ergo lapi- 59
des, vt iacerent in eum. Ieſus autē abſcōdit
ſe,& exiuit de templo.

CAP. IX.

a.2. ET præteriens Ieſus vidit hominē cæ- 1
cum à natiuitate: ‡& interrogauerunt 2
eū diſcipuli eius, Rabbi, quis peccauit,hic, A
aut parentes eius,vt cæcus naſceretur? ‡Re- 3
ſpōdit Ieſus, Neque hic peccauit, neque pa-
rentes eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei
in illo. ‡ Me oportet operari opera eius qui 4
miſit me, donec dies eſt. venit nox, quando
nemo poteſt operari. ‡quamdiu ſum in mū- 5
do, lux ſum mundi. ‡ Hæc cùm dixiſſet, ex- 6
puit in terram,& fecit lutum ex ſputo,& li-
niuit lutum ſuper oculos eius, ‡ & dixit ei, 7
Vade, laua in natatoria Silóe, quod inter-
pretatur Miſſus . Abiit ergo, & lauit: & ve-
nit videns. ‡Itaque vicini & qui viderant 8
O videbãt 7. eum priùs quia mendicus erat , dicebant, B
Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat?
Alij dicebant , Quia hic eſt. ‡ Alij autem, 9
Nequaquam , ſed ſimilis eſt ei. Ille verò di-
cebat , Quia ego ſum. ‡ Dicebant ergo ei, 10
Quomodo aperti ſunt tibi oculi? ‡ Reſpon- 11
dit , Ille homo qui dicitur Ieſus, lutum fe-
cit: & vnxit oculos meos,& dixit mihi, Va-
de ad natatoriam Silóe, & laua . Et abij, &
12 laui, & vidi . ‡ Et dixerunt ei , Vbi eſt ille?
13 Ait, Neſcio. ‡ Adducunt eum ad Phariſæos
14 qui cæcus fuerat. ‡ Erat autem ſabbathum
quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos
15 eius. ‡Iterum ergo interrogabant eum Pha
C riſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis,
Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & laui: &
16 video.‡Dicebãt ergo ex Phariſæis quidam,
Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathū non
cuſtodit . Alij autem dicebant , Quomo-
do poteſt homo peccator hæc ſigna facere?
17 Et ſchiſma erat inter eos.‡Dicunt ergo cæ-
co iterum,Tu, quid dicis de illo qui aperuit
oculos tuos? Ille autem dixit , Quia pro-
18 pheta eſt. ‡ Non crediderunt ergo Iudæi de
illo,quia cæcus fuiſſet & vidiſſet: donec vo-
19 cauerunt parentes eius qui viderat, ‡ & in-
terrogauerunt eos , dicentes , Hic eſt filius
veſter , quem vos dicitis quia cæcus natus
20 eſt ? Quomodo ergo nunc videt? ‡ Reſpon-
D derunt eis parentes eius , & dixerunt , Sci-
mus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus
21 natus eſt: ‡ quomodo autem nunc videat,
neſcimus , aut quis eius aperuit oculos, nos
neſcimus , ipſum interrogate : ætatem ha-
22 bet, ipſe de ſe loquatur. ‡ Hæc dixerunt pa-
rentes eius, quoniam timebant Iudæos. iam
enim conſpirauerant Iudæi , vt ſi quis eum
confiteretur eſſe Chriſtum , extra ſynagogā
23 fieret . ‡ Propterea parentes eius dixerunt,
Quia ætatem habet , ipſum interrogate.
24 ‡Vocauerunt ergo rurſum hominē qui fue-
E rat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo,
25 nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.‡Di
xit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio : vnū
ſcio , quia cæcus cùm eſſem , modò video.
26 ‡Dixerunt ergo illi , Quid fecit tibi ? quo-
27 modo aperuit tibi oculos? ‡ Reſpondit eis,
Dixi vobis iam,& audiſtis : quid iterū vul-
tis audire ? nunquid & vos vultis diſcipuli
28 eius fieri? ‡Maledixerunt ergo ei,& dixerūt,
Tu diſcipulus illius ſis: nos autē Moyſi diſci-
29 puli ſumus. ‡ Nos ſcimus quia Moyſi locu-
tus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit.
30 ‡Reſpondit ille homo , & dixit eis , In hoc
F enim mirabile eſt quia vos neſcitis vnde ſit,
31 & aperuit meos oculos. ‡Scimus autem quia
peccatores Deus non audit : ſed ſi quis Dei
cultor eſt,& voluntatem eius facit, hūc ex-
32 audit. ‡A ſeculo non eſt auditum quia quis
33 aperuit oculos cæci nati . ‡ Niſi eſſet hic à
34 Deo, non poterat facere quicquam. ‡Reſpon
derūt,& dixerunt ei, In peccatis natus es to
tus,& tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
35 ‡Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum foras: &
G cùm inueniſſet eum, dixit ei, Tu credis in fi-
36 lium Dei? ‡ Reſpondit ille,& dixit, Quis eſt
37 Domine, vt credam in eum? ‡Dixit ei Ieſus,
Et vidiſti eum: & qui loquitur tecū, ipſe eſt.
38 ‡At ille ait , Credo Domine. Et procidens
39 adorauit eum. ‡ Et dixit ei Ieſus, In iudiciū
ego in hunc mundum veni : vt qui non vi-
40 dent videant: & qui vident cæci fiant . ‡ Et
audierunt quidam ex Phariſæis qui cum ip-
ſo erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæ-
41 ci ſumus? ‡ Dixit eis Ieſus, Si cæci eſſetis,
non

non haberetis peccatum: nunc verò dicitis,
Quia videmus. Peccatum veſtrum manet.

## CAP. X.

Amen, amen dico vobis, qui non intrat 1
per oſtium in ouile ouium, ſed aſcēdit A
aliunde: ille fur eſt & latro. ‡ Qui autem in- 2
trat per oſtium, paſtor eſt ouium. ‡ Huic 3
oſtiarius aperit: & oues vocē eius audiunt:
& proprias oues vocat nominatim, & edu-
cit eas. ‡ Et cùm proprias oues emiſerit, an- 4
te eas vadit: & oues illū ſequūtur, quia ſciūt
vocē eius. ‡ Alienū autē nō ſequūtur, ſed fu- 5
giunt ab eo: quia nō nouerunt vocē alieno-
rū. ‡ Hoc prouerbiū dixit eis Ieſus. Illi autē 6
nō cognouerūt quid loqueretur eis. ‡ Dixit 7
ergo eis iterum Ieſus, Amē, amē dico vobis, B
quia ego ſum oſtiū ouiū. ‡ Omnes quotquot 8
venerunt, fures ſunt & latrones: ſed nō au-
dierūt eos oues. ‡ Ego ſum oſtium. Per me ſi 9
quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur &
egredietur, & paſcua inueniet. ‡ Fur nō ve- 10
nit niſi vt furetur & mactet & perdat. Ego
veni vt vitā habeant, & abundātius habeat.
Iſa.40.c.11. ‡ Ego ſum paſtor bonus. ‖ Bonus paſtor ani 11
Eze.34.c.23 mā ſuam dat pro ouibus ⁿſuis°. ‡ Mercena- 12
& 37.f.24. rius autē & qui nō eſt paſtor, cuius nō ſunt
ⁿ.ſ. oues propriæ, videt lupum venientē, & di-
mittit oues, & fugit: & lupus rapit, & diſ-
pergit oues. ‡ mercenarius autē fugit, quia 13
mercenarius eſt: & non pertinet ad eum de C
ouibus. ‡ Ego ſum paſtor bonus: & cogno- 14
Mat.11.d.27 ſco meas, & cognoſcūt me meæ. ‡ ‖ Sicut no- 15
Lu.10.d.22. uit me pater, & ego agnoſco patrē: & ani-
ⁿ.ſ. mā meam pono pro ouibus ⁿmeis°. ‡ Et a- 16
Mt.28.d.19. lias oues habeo quæ nō ſunt ex hoc ouili: &
Mar.16.d.15 illas oportet me adducere, & vocē meā au-
Lu.24.g.47. dient, ‖ & fiet vnum ouile & vnus paſtor.
Act.10.f.35. ‡ Propterea me diligit pater: ‖ quia ego po- 17
13.g.47. no animam meam, vt iterum ſumam eam. D
15.b.7. ‡ Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam 18
Gal.1.b.9. à meipſo. poteſtatē habeo ponendi eam: &
Eze.37.f.22. poteſtatē habeo iterum ſumendi eam. Hoc
Iſa.53.b.7. mandatū accepi à patre meo. ‡ Diſſenſio ite- 19
rum facta eſt inter Iudæos propter ſermo-
nes hos. ‡ Dicebāt autē multi ex ipſis, Dæmo 20
nium habet & inſanit: quid eū auditis? ‡ Alij 21
dicebant, Hæc verba non ſunt dæmoniū ha-
bentis. nunquid dæmoniū poteſt cæcorum E
1.Mach.4. oculos aperire? ‡ Facta ſunt autem Encænia 22
f.56.59. in Ieroſolymis: & hyems erat. ‡ Et ambula- 23
bat Ieſus in templo, in porticu Salomonis.
‡ Circundederunt ergo eum Iudæi, & dice- 24
bant ei, Quouſq; animā noſtram tollis? ſi tu
es Chriſtus, dic nobis palàm. ‡ Reſpōdit eis 25
Ieſus, Loquor vobis: & non creditis. opera
quæ ego facio in nomine patris mei, hæc te-
ſtimoniū perhibent de me: ‡ ſed vos nō cre- 26
ⁿſicut dixi ditis, quia nō eſtis ex ouibus meis°. ‡ Oues 27
vobis 1. meæ vocē meam audiunt: & ego cognoſco
eas, & ſequuntur me. ‡ Et ego vitam æter- 28
nam do eis: & non peribunt in æternum, & F
non rapiet eas quiſquā de manu mea. ‡ Pa- 29
ⁿquī dedit ter meus ⁿquod dedit mihi, maius° omni-
mihi, ma- bus eſt: & nemo poteſt rapere de manu pa-
ior 1. tris mei. ‡ Ego & pater vnum ſumus. ‡ ⁿSu- 30
ⁿergo ite- ſtulerunt° lapides Iudæi, vt lapidarēt eum. 31
rum 4. ‡ Reſpōdit eis Ieſus, Multa bona opera oſtē- 32
di vobis ex patre meo, propter quod eorum
33 opus me lapidatis? ‡ Reſpōderunt ei Iudæi,
De bono opere no lapidamus te, ſed de bla-
ſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis te-
34 ipſum Deū. ‡ Reſpōdit eis Ieſus, Nonne ſcri-
ptum eſt in lege veſtra, quia ‖ Ego dixi, dij Pſa.81.b.6.
35 eſtis? ‡ Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei
36 factus eſt, & nō poteſt ſolui ſcriptura: ‡ quē
G pater ſanctificauit & miſit in mundum, vos
dicitis, Quia blaſphemas: quia dixi, filius
37 Dei ſum? ‡ Si nō facio opera patris mei: no-
38 lite credere mihi. ‡ Si autē facio: & ſi mihi
non vultis credere, operibus credite: vt co-
gnoſcatis & credatis quia pater in me eſt,
39 & ego in patre. ‡ Quærebant ergo eum ap-
prehendere: & exiuit de manibus eorum.
40 ‡ Et abijt iterum trans Iordanē in eum lo-
cum vbi erat Iohannes baptizans primùm:
41 & manſit illic. ‡ & multi venerunt ad eum,
& dicebant, Quia Iohannes quidem ſignum
fecit nullum. Omnia autem quæcunq; dixit
42 Iohannes de hoc, vera erant. ‡ Et multi cre-
diderunt in eum.

## CAP. XI.

1 Erat autē quidam languens Lazarus à
A Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ
2 ⁿſororis° eius. ‡ (Maria autē erat ‖ quæ vn- ⁿſororum
xit Dominū vnguēto, & extersit pedes eius Mat.26.a.7
capillis ſuis: cuius frater Lazarus infirmaba Luc.7.f.37.
3 tur.) ‡ Miſerunt ergo ſorores eius ad eū di- Infr.12.a.3.
centes, Domine, ecce quē amas, infirmatur.
4 ‡ Audiens autem Ieſus, dixit eis, Infirmitas
hæc nō eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei: vt
5 glorificetur filius Dei per eam. ‡ Diligebat
autē Ieſus Marthā, & ſororem eius Mariam
6 & Lazarū. ‡ Vt ergo audiuit quia infirma-
batur, tunc quidē manſit in eodē loco duo-
7 bus dieb⁹: ‡ deinde poſt hæc dixit diſcipulis
8 ſuis, Eamus in Iudæam iterum. ‡ Dicunt ei
diſcipuli, Rabbi, nūc quærebāt te Iudæi la-
9 pidare, & iterum vadis illuc? ‡ Reſpōdit Ie-
B ſus, Nōne duodecim ſunt horæ diei? Si quis
ambulauerit in die, nō offendit: quia lucem
10 huius mūdi videt. ‡ ſi autem ambulauerit
11 in nocte, offēdit, quia lux nō eſt in eo. ‡ Hæc
ait. & poſt ⁿhæc° dicit eis, Lazarus ami- ⁿhoc
cus noſter dormit: ſed vado vt à ſomno ex-
12 citem eum. ‡ Dixerunt ergo diſcipuli eius,
13 Domine, ſi dormit, ſaluus erit. ‡ Dixerat au-
tem Ieſus de morte eius: illi autē putauerūt
14 quia de dormitione ſomni diceret. ‡ Tunc
ergo Ieſus dixit eis manifeſtè, Lazarus mor-
15 tu⁹ eſt: ‡ & gaudeo propter vos, vt credatis,
quoniam non eram ibi. ſed eamus ad eum.
16 ‡ Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus,
ad cōdiſcipulos, Eam⁹ & nos, vt moriamur
17 cum eo. ‡ Venit itaq; Ieſus: & inuēnit eum
C quatuor dies iam in monumēto habentem.
18 ‡ Erat autem Bethania iuxta Ieroſolymam
19 quaſi ſtadijs quindecim. ‡ Multi autē ex Iu-
dæis venerant ad Marthā & Mariam, vt cō-
20 ſolarentur eas de fratre ſuo. ‡ Martha ergo
vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi:
21 Maria autē domi ſedebat. ‡ Dixit ergo Mar-
tha ad Ieſum, Dn̄e ſi fuiſſes hîc, frater meus
22 nō fuiſſet mortuus. ‡ ſed & nunc ſcio quia
quæcūq; popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

‡ Dicit illi Ieſus, Reſurget frater tuus ‡Di- 23
Sap.5.c.29. cit ei Martha, Scio quia reſurget‖io reſurre 24
Luc.14.c.14. ctione, in nouiſsimo die. ‡Dixit ei Ieſus, Ego 25
Sap.6.d.33. ſum reſurrectio & vita: ‖ qui credit in me:
e.47. etiã ſi mortuus fuerit, viuet. ‡ & omnis qui 26
viuit, & credit in me, non morietur in æter-
num. Credis hoc? ‡ At illi, Vtique Domine, 27
ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei° D
°viui qui in hunc mundũ veniſti. ‡ Et cùm hæc 28
e.7. dixiſſet, abijt, & vocauit Mariã ſororẽ ſuam
ſilẽtio, dicẽs, Magiſter adeſt, & vocat te. ‡Il- 29
la vt audiuit ᵃſurgitᵇ citò, & venit ad eum.
ᵃſurrexit ‡nondũ enim venerat Ieſus in caſtellũ: ſed 30
erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei
Martha. ‡ Iudæi ergo qui erant cũ ea in do- 31
mo, & cõſolabãtur eam, cùm vidiſſent Ma-
riam quia citò ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt
eam, dicẽtes, Quia vadit ad monumentũ, vt
ploret ibi. ‡ Maria ergo cùm veniſſet vbi e- 32
rat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius,
& dicit ei, Dñe ſi fuiſſes hic, non eſſet mor-
tuus frater meus. ‡ Ieſus ergo vt vidit eam 33
plorantẽ, & Iudæos qui venerant cũ ea plo-
rantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeip- E
ſum, ‡& dixit Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, 34
Domine, veni & vide. ‡ Et lachrymatus eſt 35
Ieſus. ‡ Dixerũt ergo Iudæi, Ecce quomodo 36
amabat eum. ‡ Quidã autẽ ex ipſis, dixerᵃit, 37
Sap.9.a.6. Nõ poterat hic‖qui aperuit oculos cæciᵃfa-
ᵃnati cere vt hic nõ moreretur? ‡ Ieſus ergo rur- 38
ſum fremens in ſemetipſo, venit ad monu-
mentũ erat autẽ ſpelunca: & lapis ſuperpo-
ſitus erat ei. ‡ Ait Ieſus, Tollite lapidẽ. Dicit 39
ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat,
Domine, iam fœtet, quatriduanus eſt enim.
‡Dicit ei Ieſus, Nõne dixi tibi quoniam ſi 40
credideris, videbis gloriã Dei? ‡ Tulerũt er- 41
go lapidẽ. Ieſus autẽ eleuatis ſurſum oculis
dixit, Pater, gratias ago tibi quoniã audiſti‡ 42
me. ‡ego autẽ ſciebã quia ſemper me audis:
ſed propter populũ qui circũſtat, dixi, vt cre-
dant quia tu me miſiſti. ‡Hæc cùm dixiſſet, 43
voce magna clamauit, Lazare veni foras. F
‡Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuᵘ, liga- 44
tus pedes & manus inſtitis, & facies illius
ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſᵘ, Soluite eũ,
& ſinite abire. ‡ Multi ergo ex Iudæis qui ve 45
nerãt ad Mariã & Martham, & viderãt, quæ fe-
cit Ieſus, crediderunt in eũ. ‡ Quidã autẽ ex 46
ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis
quæ fecit Ieſus. ‡ Collegerũt ergo Põtifices 47
& Phariſæi cõcilium, & dicebãt, Quid facimᵘ,
quia hic homo multa ſigna facit? ‡ Si dimit 48
timus eum ſic, omnes credent in eũ: & ve-
nient Romani, & tollẽtᵃ noſtrũ locũ & gen-
ᵃ& R. tẽ. ‡ Vnus autẽ ex ipſis‖Caiphas nomineᵇ, 49
Inf.18.c.14. cùm eſſet Põtifex anni illius, dixit eis, Vos G
e.7. neſcitis quicquã. ‡ nec cogitatis quia expe- 50
dit ᵃnobisᵇ vt vnus moriatur homo pro po-
ᵃvobis pulo, & nõ tota gens pereat. ‡Hoc autẽ à ſe- 51
metipſo nõ dixit: ſed cùm eſſet põtifex anni
illius, prophetauit quòd Ieſus moriturus e-
rat pro gente: ‡& nõ tantũ pro gente, ſed vt 52
filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in
vnũ. ‡Ab illo ergo die cogitauerut vt inter- 53
ficerent eũ. ‡Ieſus ergo iam nõ in palàm am 54
bulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem
iuxta deſertum in ciuitatẽ quæ dicitur E-
phrem, & ibi morabatur cũ diſcipulis ſuis.
55 ‡Proximũ autẽ erat Paſcha Iudæorũ: & aſcẽ-
derunt multi Ieroſolymam de regione ante
56 Paſcha, vt ſanctificarẽt ſeipſos. ‡Quærebant
ergo Ieſum: & colloquebãtur adinuicem, in
templo ſtantes, Quid putatis, quia nõ vẽnit
ad diem feſtũ? Dederant autẽ Pontifices &
Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit
vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ vẽnit Be Mat.26.a.6
A thaniã, vbi Lazarus fuerat mortuus quẽ Mar.14.a.3
2 ſuſcitauit Ieſus. ‡ Fecerunt autẽ ei cœnam
ibi: & Martha miniſtrabat: Lazarus verò
3 vnus erat ex diſcũbẽtibus cũ eo. ‡ Maria er-
go accepit librã vnguenti nardi piſtici, pre-
tioſi, & vnxit pedes Ieſu, & extersit pedes e-
ius capillis ſuis: & domus impleta eſt ex o-
4 dore vnguẽti. ‡ Dixit ergo vnus ex diſcipu-
lis eius Iudas Iſcariotes, qui erat eũ traditu-
5 rus: ‡ Quare hoc vnguentũ nõ venijt trecẽ-
6 tis denarijs, & datum eſt egenis? ‡Dixit au-
tem hoc, non quia de egenis pertinebat ad
eum: ſed quia fur erat, & loculos habens, ea
7 quæ mittebantur portabat. ‡ Dixit ergo Ie-
B ſus, ᵃSineᵇ illam, vt in diem ſepulturæ meæ ᵃSinite
8 ſeruet illud. ‡Pauperes enim ſemper habe- ᵃhabe- habetis
tis vobiſcum: me autem nõ ſemper habe-
9 bitisᵇ. ‡ Cognouit ergo turba multa ex Iu-
dæis quia illic eſt: & venerunt, non propter
Ieſum tantùm, ſed vt Lazarũ viderẽt, quem
10 ſuſcitauit à mortuis. ‡ Cogitauerunt autem
principes ſacerdotum vt & Lazarũ interfi-
11 cerent: ‡ quia multi propter illum abibant
12 ex Iudæis, & credebant in Ieſum. ‡ In craſti-
num autem turba multa quæ venerat ad
diem feſtũ, cùm audiſſent quia venit Ieſus
13 Ieroſolymam: ‡ acceperunt ramos palma-
rum, & proceſſerũt obuiam ei, & clamabãt,
Hoſanna, benedictus qui venit in nomine
14 Domini, Rex Iſraël ‡‖Et inuenit Ieſus aſel- Mat 21.a.7.
lum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt, Mar.11.a.7.
15 ‡Noli timere filia Siõ:‖ecce rex tuus venit Luc 19.f.35.
16 ſedens ſuper pullum aſinæ. ‡Hæc nõ cogno- Zach.9.b.9.
C uerunt diſcipuli eius primùm: ſed quando
glorificatus eſt Ieſus: tũc recordati ſunt quia
hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.
17 ‡ Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ
erat cum eo quãdo Lazarũ vocauit de mo-
18 numẽto, & ſuſcitauit eum à mortuis. ‡ Pro-
pterea & obuiam venit ei turba, quia audie-
19 runt eum feciſſe hoc ſignũ. ‡ Phariſæi ergo
dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil
proficimus? ecce mũdus totus poſt eũ abijt.
20 ‡ Erant autem quidam Gentiles ex his qui
21 aſcenderant vt adorarent in die feſto. ‡ Hi
D ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à
Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicen-
22 tes, Domine, volumus Ieſum videre. ‡Venit
Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rurſum
23 & Philippus dixerunt Ieſu. ‡Ieſus autem re- Mat.10.d.39
ſpõdit eis, dicens, Vẽnit hora, vt clarificetur & 16.d.25.
24 filius hominis. ‡ Amen, amẽ dico vobis, niſi Mar.8.d.35.
granum frumenti cadens in terram, mortuũ Luc.9.c.24
25 fuerit: ‡ ipſum ſolũ manet. ſi autẽ mortuum & 17.d.33.
fuerit, multum fructum affert. ‖ Qui amat
animam

animã ſuam,perdet eam: & qui odit animã
ſuam in hoc mũdo, in vitã æternã cuſtodit
eam.‡ Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: 26
& vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit.
Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit
eum pater meus.‡ Nũc anima mea turbata 27
eſt. Et quid dicã? Pater, ſaluifica me ex hac F.
hora. Sed propterea vẽni in horã hanc.‡Pa- 28
ter,clarifica nomẽ tuum. Vẽnit ergo vox de
*dicens cælo, *Et clarificaui,& iterum clarificabo.
‡Turba ergò quę ſtabat & audierat,dicebat 29
tonitruũ eſſe factũ. Alij dicebãt, Angelus ei
locutus eſt. ‡ Reſpondit Ieſus,& dixit,Non 30
propter me hæc vox vẽnit,ſed propter vos.
‡Nũc iudiciũ eſt mũdi:nunc princeps huius 31
mundi eijcietur foras. ‡ Et ego ſi exaltatus 32
fuero à terra, omnia traham ad meipſum.
‡ (hoc autẽ dicebat ſignificãs qua morte eſ- 33
ſet moriturus.)‡ Reſpõdit ei turba,Nos au- 34
Pſ.109. a.4. diuim⁹ ‖ex lege,quia Chriſtus manet in æ-
& 116.a.5. ternũ: & quomodo tu dicis, Oportet exal-
Iſa.40. b.6. tari filiũ hominis? Quis eſt iſte filius homi-
Eze.37.g.25 nis?‡ Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum 35
lumẽ in vobis eſt. Ambulate dum lucẽ ha- F
betis,vt nõ vos tenebræ cõprehendãt:& qui
ambulãt in tenebris, neſcit quò vadat.‡ Dũ 36
lucem habetis,credite in lucẽ, vt filij lucis
ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & abijt, & ab-
ſcondit ſe ab eis.‡ Cùm autẽ tanta ſigna fe- 37
ciſſet coram eis,non credebant in eum:‡ vt 38
ſermo Iſaię Prophetę impleretur,quẽ dixit,
Iſa.53.a.1. ‖Domine, quis credidit auditui noſtro? &
Rom.10.c.16 brachium Dñi cui reuelatũ eſt?‡ Propterea 39
nõ poterant credere, quia iterũ dixit Iſaias,
Iſa.6.c.9.10. ‡‖Excæcauit oculos eorũ, & indurauit cor 40
Mat.13.b.14 eorũ,vt nõ videant oculis, & nõ intelligant G
Mar.14.b.12 corde,& conuertantur, & ſanem eos.‡ Hæc 41
Luc.8.b.19. dixit Iſaias,quãdo vidit gloriã eius,& locu-
Act.28.f.27 tus eſt de eo.‡ Verũtamẽ & ex principibus 42
Rom.11.b.8. multi crediderunt in eũ: ſed propter Phari-
ſæos nõ cõfitebantur, vt è ſynagoga nõ eij-
cerẽtur. ‡ dilexerunt enim gloriã hominũ 43
magis,quàm gloriam Dei. ‡ Ieſus autẽ cla- 44
mauit,& dixit, Qui credit in me, nõ credit
in me,ſed in eum qui miſit me ‡ Et qui vi- 45
det me, videt eũ qui miſit me. ‡ Ego lux in 46
mundũ veni: vt omnis qui credit in me, in
tenebris non maneat. ‡ Et ſi quis audierit 47
verba mea,& nõ cuſtodierit:ego nõ iudico
eum, non enim veni vt iudicem mundum,
ſed vt ſaluificem mũdum.‡Qui ſpernit me, 48
& nõ accipit verba mea: habet qui iudicet
Mat.16.a.16 eum.‖ſermo quẽ locutus ſum, ille iudica-
bit eũ in nouiſſimo die.‡ Quia ego ex me- 49
ipſo non ſum locutus,ſed qui miſit me Pa-
ter,ipſe mihi mandatũ dedit quid dicam, &
quid loquar.‡ Et ſcio quia mandatum eius 50
vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor: ſicut
dixit mihi Pater,ſic loquor.

## CAP. XIII.

Mat.26.a.2 ANte diem antẽ feſtum Paſchæ, ſciens 1
Mar.14.a.1 Ieſus quia venit hora ei⁹ vt trãſeat ex A
Luc.22.a.1. hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos
qui erant in mũdo,in finem dilexit eos.‡ Et 2
cœna facta,cùm diabol⁹ iam miſiſſet in cor,
vt traderet eum Iudas Simõnis Iſcariotes:
‡ ſciens quia omnia dedit ei Pater in man⁹, 3
4 & quia à Deo exiuit,& ad Deũ vadit:‡ ſur-
git à cœna, & ponit veſtimenta ſua. & cùm
5 accepiſſet linteum,præcinxit ſe. ‡ Deinde
*miſit aquã in peluim, & cœpit lauare pe- *mittit g.
des diſcipulorũ,& extergere linteo quo erat
6 præcinctus. ‡ Venit ergo ad Simõnẽ Petrũ.
Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas
7 pedes?‡ Reſpõdit Ieſus,& dixit ei, Quod e-
go facio, tu neſcis modò, ſcies autẽ poſtea.
8 ‡Dicit ei Petrus, Nõ lauabis mihi pedes in
æternũ. Reſpõdit ei Ieſus, Si nõ lauero te,nõ
9 *habebis⁹ partẽ mecũ.‡ Dicit ei Simon Pe- *habes g.
trus,Domine,nõ tantum pedes meos:ſed &
10 manus,& caput.‡ Dicit ei Ieſus, Qui lotus
eſt,nõ indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mũ
B dus totus. Et vos mũdi eſtis, ſed nõ omnes.
11 ‡Sciebat enim quiſnã eſſet qui traderet eũ.
12 propterea dixit,Nõ eſtis mundi oẽs. ‡ Poſt-
quã ergo lauit pedes eorũ, & accepit veſti-
mẽta ſua, cùm recubuiſſet, iterum dixit eis,
13 Scitis quid fecerim vobis?‡Vos vocatis me
Magiſter,& Domine:& bene dicitis,ſum et-
14 enim. ‡ Si ergo ego laui pedes veſtros, do-
minus & magiſter, & vos debetis alter al-
15 terius lauare pedes.‡ Exẽplũ enim dedi vo-
bis,vt quemadmodũ ego feci vobis, ita &
16 vos faciatis.‡ ‖Amẽ,amẽ dico vobis, nõ eſt Inf.15.c.20.
ſeruus maior domino ſuo, neque apoſtolus Mt.10.c.24
17 maior eſt eo qui miſit illum. ‡Si hæc ſcitis, Luc.6.f.40.
18 beati eritis ſi feceritis ea.‡ Nõ de omnibus
vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt
adimpleatur ſcriptura, ‖ Qui mãducat me- Pſa.40.b.10
C cum panẽ *leuabit⁹ cõtra me calcaneũ ſuũ. *leuauit g.
19 ‡ Amodo dico vobis, prius quàm fiat: vt
cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum.
20 ‡‖Amẽ,amẽ dico vobis,qui accipit ſi quem Mt.10.d.40
miſero, me accipit: qui autẽ me accipit, ac- Luc.10.c.16
21 cipit eum qui me miſit.‡ Cùm hæc dixiſſet
Ieſus,turbatus eſt ſpiritu:& proteſtatus eſt,
& dixit: ‖Amen,amẽ dico vobis:quia vnus Mt.26.b.18
22 ex vobis tradet me.‡Aſpiciebãt ergo ad in- Mar.14.b.8
uicem diſcipuli,hæſitantes de quo diceret. Luc.22.b.21
23 ‡‖Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis Inf.21.d.20.
24 eius in ſinu Ieſu,quẽ diligebat Ieſus. ‡ In-
nuit ergo huic Simõ Petr⁹, & dixit ei,Quis
25 eſt de quo dicit?‡Itaq; cùm recubuiſſet ille
ſupra pectus Ieſu, dicit ei,Domine quis eſt?
26 ‡Reſpõdit Ieſus: Ille eſt cui ego intinctũ pa-
nẽ porrexero. Et cùm intinxiſſet panẽ, de-
27 dit Iudæ Simõnis,Iſcariotę.‡Et poſt buccel
lam,tunc introiuit in eũ Satanas. Et dicit ei
28 Ieſus, Quod facis,fac citius. ‡ Hoc autẽ ne-
mo ſciuit diſcumbẽtium ad quid dixerit ei.
29 ‡Quidã enim putabant,quia loculos habe-
bat Iudas,quòd dixiſſet ei Ieſus,Eme ea quę
D opus ſunt nobis ad diem feſtũ: aut egenis vt
30 aliquid daret. ‡ Cùm ergo accepiſſet ille
buccellã,exiuit continuò. Erat autem nox.
31 ‡Cùm ergo exiſſet,dixit Ieſus,Nunc clarifi-
catus eſt filius hominis:& Deus clarificatus
32 eſt in eo. ‡ Si Deus clarificatus eſt in eo, &
Deus clarificabit eũ in ſemetipſo:& cõtinuò
33 clarificabit eũ.‡Filioli, adhuc modicũ vo-
biſcũ ſum ‖Quæretis me:& ‖ſicut dixi Iu- Sap.7.c.34.
dæis: Quò ego vado, vos nõ poteſtis venire: Leu.19.d.18.
34 & vobis dico modò. ‡ ‖Mandatum nouum Mt.22.d.39.
do vobis,Vt diligatis inuicem: ſicut dilexi Inf.15.b.22.
vos,

vos,vt & vos diligatis inuicē. ‡ In hoc co- 35
gnoſcent oēs quia diſcipuli mei eſtis,ſi dile-
ctionē habueritis ad inuicē. ‡ Dicit ei Simō 36
Petrus,Domine,quo vadis? Reſpōdit Ieſus,
Quò ego vado,nō potes me modò ſequi,ſe-
queris autē poſtea.‡ Dicit ei Petrus, Quare 37
Mt.26.d.35. nō poſſum te ſequi modò? ‖ animā meā pro
Mar.14.c.29 te ponam.‡ Reſpondit ei Ieſus, Animā tuā 38
Luc.22.d.33. pro me pones? Amen, amen dico tibi, non
cantabit gallus,donec ter me neges.

CAP. XIIII.

*Et ait diſ-cipulis ſuis N *On turbetur cor veſtrū. Creditis in 1
Deū,& in me credite.‡ In domo Pa- 2
tris mei māſiones multæ ſunt.ſi quo minus: A
dixiſſem vobis , Quia vado parare vobis lo-
cum.‡Et ſi abiero,& præparauero vobis lo- 3
cum:iterū venio & accipiam vos ad meip-
ſum, vt vbi ſum ego,& vos ſitis. ‡ Et quò 4
ego vado ſcitis,& viā ſcitis. ‡ Dicit ei Tho- 5
mas,Domine,neſcim⁹ quo vadis:& quomo
do poſſumus viā ſcire? ‡ Dicit ei Ieſus,Ego 6
ſum via,& veritas,& vita.nemo venit adPa
trē,niſi per me.‡ Si cognouiſſetis me,& pa- 7
trem meum vtiq; cognouiſſetis : & amodò
*cognoſcitis 1. *cognoſcetis*eum,& vidiſtis eum.‡Dicit ei 8
Philippus,Domine,oſtēde nobis Patrem,&
ſufficit nobis.‡ Dicit ei Ieſus,Tanto tēpore 9
*cognouiſti s. vobiſcum ſum: & nō *cognouiſtis*me?Phi-
lippe, qui *videt me, videt* & patrē.*Quo-
*vidit me, vidit 4. modo tu dicis,Oſtende nobis patrem?‡ Nō 10
*Et 2. *credis*quia ego in patre,& pater in me eſt?
*creditis Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non
loquor.Pater autē in me manens , ipſe facit
opera.‡Nō creditis quia ego in patre & pa- 11
ter in me eſt?‡ Alioquin propter opera ipſa B
credite. Amen,amen dico vobis, qui credit 12
in me,opera quæ ego facio & ipſe faciet, &
maiora horum faciet , quia ego ad patrem
Infr.16.e.23 vado. ‡‖Et quodcunq; petieritis*in nomi- 13
Mat.7.a.7. ne meo, hoc faciam : vt glorificetur Pater
& 21.b. 22. in filio. ‡ Si quid petieritis me in nomine 14
Mar.11.c.24 meo,hoc faciam. ‡ Si diligitis me:mandata 15
*Patrem mea ſeruate. ‡ Et ego rogabo patrē, & aliū 16
paraclētū dabit vobis,vt maneat vobiſcū in
æternum.‡ Spiritū veritatis,quem mundus 17
nō poteſt accipere, quia non videt eum,nec
*cognoſcetis ſcit eum, vos autē *cognoſcitis eum* : quia
apud vos manebit,& in vobis erit.‡ Nō re- 18
linquā vos orphanos:veniam ad vos.‡ Ad- 19
huc modicū & mundus me iam non videt. C
Vos autē videtis me : quia ego viuo , & vos
viuetis. ‡ In illo die vos cognoſcetis quia 20
ego ſum in patre meo, & vos in me , & ego
in vobis.‡ Qui habet mādata mea,& ſeruat 21
ea:ille eſt qui diligit me. ‡ Qui autē diligit
me, diligetur à patre meo: & ego diligā eū,
& manifeſtabo ei meipſum.‡Dicit ei Iudas, 22
nō ille Iſcariótes,Domine, quid factum eſt,
quia manifeſtaturus es nobis teipſum,& nō
mundo?‡ Reſpōdit Ieſus,& dixit ei, Si quis 23
diligit me, ſermonē meum ſeruabit, & Pa-
ter meus diliget eum,& ad eū veniemus,&
manſionem apud eum faciemus.‡ qui non 24
diligit me,ſermones meos nō ſeruat.Et ſer-
monē quem audiſtis,non eſt meus: ſed eius
qui miſit me,Patris.‡Hæc locutus ſum vo- 25
bis apud vos manēs. ‡ Paraclētus autē Spi- 26

D ritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine
meo,ille vos docebit omnia,& ſuggeret vo-
27 bis omnia quæcūque dixero vobis.‡ Pacem
relinquo vobis, pacem meam do vobis. nō
quomodo mundus dat, ego do vobis. Non
28 turbetur cor veſtrum,neq; formidet.‡ Au-
diſtis quia ego dixi vobis,Vado & venio ad
vos.Si diligeretis me,gauderetis vtiq;, quia
vado ad Patrem : quia Pater maior me eſt.
29 ‡Et nūc dixi vobis prius quàm fiat: vt cùm
30 factum fuerit,credatis.‡Iam non multa lo-
quar vobiſcū. venit enim princeps mundi
31 huius,& in me non habet quicquam.‡ Sed
vt cognoſcat mundus quia diligo patrem:
‖& ſicut mandatum dedit mihi Pater , ſic Act.2.e.26.
facio.Surgite,eamus hinc.

CAP. XV.

1 E Go ſum vitis vera:& Pater meus agri-
2 cola eſt.‡ Omnē palmitem in me,non
A ferentem fructum, *tollet*eum: & omnem *tollit 1.
qui fert fructum,purgabit eum, vt fructum
3 plus afferat. ‡ Iam vos ‖mundi eſtis pro- Supr.13.e.10
pter ſermonem quem locutus ſum vobis.
4 ‡Manete in me:& ego in vobis . Sicut pal-
mes non poteſt ferre fructū à ſemetipſo,niſi
māſerit in vite:ſic nec vos niſi in me man-
5 ſeritis. ‡ Ego ſum vitis: vos palmites. quī
manet in me,& ego in eo,hic fert fructum
multum:quia ſine me nihil poteſtis facere.
6 ‡Si quis in me nō manſerit : mittetur foras
ſicut palmes,& areſcet,& colligent eū, & in
7 ignem mittēt,& ardet.‡ Si māſeritis in me,
& verba mea in vobis māſerint: quodcunq;
8 volueritis petetis,& fiet vobis.‡In hoc clari
B ficatus eſt Pater meus: vt fructū plurimum
9 afferatis,& efficiamini mei diſcipuli.‡ Sicut
dilexit me pater, & ego dilexi vos . Manete
10 in dilectiōe mea.‡Si præcepta mea ſeruaue-
ritis , manebitis in dilectione mea , ſicut &
ego Patris mei præcepta ſeruaui, & maneo
11 in eius dilectione.‡ Hæc locut⁹ ſum vobis:
vt gaudium meum in vobis ſit,& gaudium
12 veſtrum impleatur. ‡ ‖Hoc eſt præceptum Sup.13.d.34.
meum, vt diligatis inuicē , ſicut dilexi vos. Ephe.5.b.9.
13 ‡Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt 1.The.4.b.9
animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 ‡ Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego
15 præcipio vobis.‡ Iam nō *dico* vos ſeruos: *dicam
quia ſeruus neſcit quid faciat domin⁹ eius.
C Vos autē dixi amicos: quia omnia quæcun-
que audiui à Patre meo , nota feci vobis.
16 ‡Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos:&
poſui vos: vt ‖ eatis, & fructum afferatis:& Mat.28.d.19
fructus veſter maneat: vt quodcunq; petie-
17 ritis patrē in nomine meo,det vobis.‡‖Hæc 1.Ioh.3.e.1.
18 mādo vobis,vt diligatis inuicem.‡ Si mun- & 4.b.7.
dus vos odit:ſcitote quia me priorem vobis
19 odio habuit. ‡ Si de mundo fuiſſetis : mun-
dus quod ſuum erat diligeret. quia verò de
mundo non eſtis,ſed ego elegi vos de mū-
20 do,proptereà odit vos mundus.‡Memento-
te ſermonis mei quem ego dixi vobis.‖Nō Sup.13.b.16.
D eſt ſeruus maior domino ſuo.‖Si me perſe- Mat.10.c.24
cuti ſunt:& vos perſequentur.ſi ſermonem Luc.6.f.40.
meum ſeruauerunt: & veſtrum ſeruabunt. Mat.24.a.9
21 ‡ Sed hæc omnia facient vobis propter no-
men meū.quia neſciunt eum qui miſit me.

Si non

‡Si nõ veniſſem, & locutus fuiſſem eis, pec- 22
catum nõ haberent: nunc autẽ excuſationẽ
non habẽt de peccato ſuo. ‡Qui me odit: & 23
Patrem meũ odit. ‡Si opera non feciſſem in 24
eis quæ nemo alius fecit: peccatũ non habe-
rent. nunc autẽ & viderũt & oderunt & me
& Patrem meũ. ‡Sed vt adimpleatur ſermo 25
Pſa.24.d.19 qui in lege eorum ſcriptus eſt: ‖ Quia odio
habuerunt me gratis. ‡Cum autem venerit 26
Lu.24.g.49. paraclêtus, ‖quem ego mittam vobis à Pa-
tre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit,
ille teſtimonium perhibebit de me: ‡& vos 27
*perhibetis 4. teſtimonium *perhibebitis:* quia ab initio
mecum eſtis.

## CAP. XVI.

1 HAec locutus ſum vobis, vt nõ ſcanda-
lizemini. ‡ Abſque ſynagogis facient 2
vos: ſed venit hora, vt omnis qui interficit A
vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.
‡& hæc facient vobis: quia non nouerunt Pa 3
trem, neque me. ‡Sed hæc locutus ſum vo- 4
bis: vt cùm venerit hora eorũ, reminiſcami-
ni, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab
initio nõ dixi: quia vobiſcũ eram. ‡Et nunc 5
vado ad eũ qui miſit me, & nemo ex vobis
interrogat me: quò vadis? ‡Sed quia hæc lo- 6
cutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor ve-
ſtrum. ‡ Sed ego veritatẽ dico vobis. expe- 7
dit vobis vt ego vadã. ſi enim non abiero,
paraclêtus nõ veniet ad vos: ſi autẽ abiero,
mittã eum ad vos. ‡Et cùm venerit ille, ar- 8
guet mundũ de peccato, & de iuſtitia, & de B
iudicio. ‡ de peccato quidem: quia non *cre- 9
*crediderunt. dunt* in me. ‡de iuſtitia verò: quia ad Patrẽ 10
vado: & iã nõ videbitis me. ‡ de iudicio au- 11
tem: quia princeps huius mũdi iã iudicatus
eſt. ‡ Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed 12
nõ poteſtis portare modò. ‡Cùm autem ve- 13
nerit ille Spiritus veritatis, docebit vos om-
nẽ veritatẽ. nõ enim loquetur à ſemetipſo:
ſed quæcunq; audiet loquetur, & quæ ven-
tura ſunt annuntiabit vobis. ‡Ille me clari- 14
ficabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit
vobis. ‡ Omnia quæcunq; habet Pater, mea 15
ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet,
& annuntiabit vobis. ‡ Modicum, & iam nõ 16
videbitis me: & iterum modicum, & vide-
bitis me: quia vado ad Patrem. ‡Dixerũt er- 17
go ex diſcipulis eius ad inuicem, Quid eſt
hoc quod dicit nobis: Modicum, & non vi-
debitis me: & iterum modicum, & videbitis
me: &, quia vado ad Patrem? ‡Dicebant er- 18
go, Quid eſt hoc quod dicit, Modicum? ne-
ſcimus quid loquitur. ‡Cognouit autem Ie- 19
ſus, quia volebant eum interrogare: & dixit C
eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Mo-
dicum, & non videbitis me, & iterum mo-
dicũ, & videbitis me. ‡Amen, amen dico vo- 20
bis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus
autem gaudebit: vos autem cõtriſtabimini,
ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiũ. ‡Mu- 21
lier cùm parit, triſtitiã habet, quia venit ho-
ra eius: cùm autem peperit puerum, iam nõ
meminit preſſuræ propter gaudiũ quia na-
tus eſt homo in mundũ. ‡Et vos igitur, nũc 22
quidem triſtitiam habetis, iterum autem vi-
debo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gau-
diũ veſtrũ nemo tollet à vobis. ‡ Et in illo 23
D die me non rogabitis quicquam. ‖ Amen, Sap.14.b.13
amen dico vobis, ſi quid petieritis patrẽ in Mat.7.a.7.
24 nomine meo, dabit vobis. ‡Vſque modò nõ & 21.b.22.
petiſtis quicquam in nomine meo. Petite & Mr.11.c.24.
accipietis: vt gaudium veſtrum ſit plenum. Luc.11.b.9.
25 ‡Hæc in prouerbiis locutus ſum vobis. Ve- Iaco.1.a.5.
nit hora cùm iam non in prouerbiis loquar
vobis, ſed palàm de Patre annũtiabo vobis.
26 ‡in illo die in nomine meo petetis: & non
dico vobis quia ego rogabo Patrem de vo-
27 bis. ‡Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me
amaſtis, & credidiſtis quia ego à Deo exiui.
28 ‡Exiui à patre, & veni in mundum: iterum
29 relinquo mundũ, & vado ad Patrem. ‡ Di-
cunt ei diſcipuli eius, Ecce, nunc palàm lo-
30 queris, & prouerbium nullum dicis. ‡ nunc
ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt ti-
bi vt quis te interroget. in hoc credimus
31 quia à Deo exiſti. ‡Reſpondit eis Ieſus, Mo- Mt.26.e.31.
32 dò creditis. ‡‖Ecce, venit hora, & iã venit, Mr.14.e.27.
vt diſpergamini vnuſquiſque in propria, &
me ſolũ relinquatis: & non ſum ſolus, quia
33 Pater mecum eſt. ‡Hæc locutus ſum vobis,
vt in me pacẽ habeatis. In mundo preſſurã
habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

## CAP. XVII.

1 HAec locutus eſt Ieſus: & ſubleuatis
A oculis in cœlũ, dixit, Pater, venit ho-
ra, clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet
2 te. ‡‖Sicut dediſti ei poteſtatem omnis car- Mat.28.d.18
nis, vt omne quod dediſti ei, det eis vitã æter
3 nam. ‡ Hæc eſt autem vita æterna, Vt co-
gnoſcant te ſolum Deum verum, & quẽ mi-
4 ſiſti Ieſum Chriſtum. ‡Ego te clarificaui ſu-
per terram: opus conſummaui quod dediſti
5 mihi vt faciã: ‡ & nunc clarifica me tu Pa-
ter apud temetipſum, claritate quam habui
6 prius quàm mundus eſſet, apud te. ‡ Mani-
feſtaui nomen tuũ hominibus quos dediſti
mihi de mundo. Tui erant: & mihi eos de-
7 diſti, & ſermonem tuũ ſeruauerunt. ‡ Nunc
cognouerunt quia omnia quæ dediſti mihi,
8 abs te ſunt: ‡quia verba quæ dediſti mihi, de-
B di eis: & ipſi acceperũt, & cognouerunt verè
quia à te exiui, & crediderunt quia tu me
9 miſiſti. ‡Ego pro eis rogo: Non pro mundo
rogo: ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui
10 ſunt. ‡ Et mea omnia, tua ſunt: & tua, mea
11 ſunt: & clarificatus ſum in eis. ‡Et iam non
ſum in mũdo: & hi in mũdo ſunt, & ego ad
te venio. Pater ſancte, ſerua eos in nomine
tuo quos dediſti mihi: vt ſint vnũ, ſicut &
12 nos. ‡Cùm eſſem cum eis, ego ſeruabam eos
in nomine tuo. ‖Quos dediſti mihi cuſtodi- Inf.18.b.9.
ui: & nemo ex eis periit, niſi filius perditio-
13 nis, ‖vt ſcriptura impleatur. ‡ Nunc autem Pſ.40 b.10.
C ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt ha- & 108.a.8.
beant gaudium meũ impletũ in ſemetipſis.
14 ‡Ego dedi eis ſermonẽ tuũ, & mundus eos
odio habuit, quia nõ ſunt de mũdo, ſicut &
15 ego nõ ſum de mũdo. ‡Nõ rogo vt tollas eos
16 de mũdo, ſed vt ſerues eos à malo. ‡De mun
do nõ ſunt: ſicut & ego non ſum de mundo.
17 ‡Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus ve-
18 ritas eſt. ‡Sicut tu me miſiſti in mũdum: &
19 ego miſi eos in mundũ. ‡Et pro eis ego ſan-
ctifico meipſum: vt ſint & ipſi ſanctificati in
veritate.

veritate. ‡Non pro eis autem rogo tantùm, 20
ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbũ
eorũ in me: ‡vt omnes vnũ ſint, ſicut tu pa- 21
ter in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnũ
ſint: vt credat mundus quia tu me miſiſti.
‡Et ego claritatem quã dediſti mihi, dedi 22
eis: vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. D
‡Ego in eis, & tu in me: vt ſint conſummati 23
in vnũ: & cognoſcat mũdus quia tu me mi-
ſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.
‡Pater, quos dediſti mihi, volo, vt vbi ſum 24
ego, & illi ſint mecum: vt videant claritatẽ
meã quã dediſti mihi, quia dilexiſti me ante
conſtitutionẽ mundi. ‡Pater iuſte, mundus 25
te non cognouit. ego autem te cognoui: &
hi cognouerunt, quia tu me miſiſti. ‡Et no- 26
tum feci eis nomẽ tuum, & notum faciam,
vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, &
ego in ipſis.

CAP. XVIII.

Mt.26.e.36 HAec cùm dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt cũ 1
Mar.14.d.32 diſcipulis ſuis trans Torrentem Ce- A
Luc.22.d.39 dron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe
2.Re.15.c.23 & diſcipuli eius. ‡ Sciebat autem & Iudas, 2
qui tradebat eum, locum: quia frequenter
Ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis.
Mt.26.e.47. ‡‖Iudas ergo cùm accepiſſet cohortem, & 3
Mar.14.e.43 à Pontificibus & Phariſæis miniſtros: venit
Luc.22.e.47 illuc cum laternis & facibus & armis. ‡ Ie- 4
ſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant
ſuper ſe, proceſsit, & dixit eis, Quem quæri-
tis? ‡Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. 5
Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autẽ & Iu-
das qui tradebat eum, cũ ipſis. ‡Vt ergo di- 6
xit eis, Ego ſum: abierunt retrorſum, & ce- B
ciderunt in terram. ‡ Iterum ergo interro- 7
gauit eos, Quem quæritis? Illi autem dixe-
runt, Ieſum Nazarenum. ‡ Reſpondit Ieſus, 8
Dixi vobis, quia ego ſum. ſi ergo me quæ-
ritis, ſinite hos abire. ‡Vt impleretur ſermo 9
Sup.17.b.12 quẽ dixit, ‖ Quia quos dediſti mihi, nõ per-
didi ex eis quenquam. ‡ Simon ergo Petrus 10
habens gladiũ, eduxit eum: & percuſsit pon-
tificis ſeruũ: & abſcidit auriculam eius de-
xteram. Erat autem nomen ſeruo Malchus.
‡Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuũ 11
in vaginam, Calicem quem dedit mihi pa-
*vis vt ter, non *bibam illum? ‡Cohors ergo & tri- 12
bunus & miniſtri Iudæorum comprehen-
derunt Ieſum, & ligauerunt eum: ‡& addu- 13
Luc.3.a.2. xerunt eum ad ‖ Annam primùm: erat enim C
ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
Sup.11.f.49 ‡Erat autem ‖ Caiphas, qui conſilium dede- 14
rat Iudæis, Quia expedit vnum hominem
mori pro populo. ‡ Sequebatur autem Ie- 15
ſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſci-
pulus autem ille erat notus pontifici, & in-
troiuit cum Ieſu in atrium pontificis. ‡Pe- 16
Mt.26.f.58 trus autem ſtabat ad oſtium foris. ‖ Exiuit
Mr.14.f.54 ergo diſcipulus *alius qui erat notus ponti-
Luc.22.f.54 fici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.
*ille 6. ‡Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nun- 17
quid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Di-
cit ille, Non ſum. ‡Stabant autem ſerui & 18
*calefie- miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & *cale-
bant 7. faciebant ſe: erat autem cum eis & Petrus,
ſtans, & calefaciẽs ſe. ‡Põtifex ergo interro- 19
gauit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctri- D

20 na eius. ‡Reſpondit ei Ieſus, Ego palàm lo-
cutus ſum mundo, ego ſemper docui in ſy-
nagoga, & in tẽplo quò omnes Iudæi cõue-
21 niũt: & in occulto locutus ſum nihil. ‡Quid
me interrogas? interroga eos qui audierunt
quid locutus ſim ipſis: ecce, hi ſciũt quæ di-
22 xerim ego. ‡Hæc autem cùm dixiſſet, vnus
aſsiſtens miniſtrorum dedit alapã Ieſu, di-
23 cens, Sic reſpondes pontifici? ‡Reſpondit ei
Ieſus, Si malè locutus ſum, teſtimoniũ per-
hibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis?
24 ‡‖Et miſit eum Annas ligatum ad Caiphã Mt.25.f.57.
25 põtificem. ‡Erat autem Simõ Petrus ſtans, Mar.14.f.53
E & calefaciens ſe. ‖Dixerunt ergo ei, Nun- Luc.22.f.54
quid & tu ex diſcipulis eius es? Negauit ille Mt.26.g.69
26 & dixit, Non ſum. ‡ Dicit ei vnus ex ſeruis Mr.14.g.67.
põtificis, cognatus eius cuius abſcidit Petrus Luc.22.f.56
auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum
27 illo? ‡Iterum ergo negauit Petrus: & ſtatim
28 gallus cantauit. ‡‖Adducunt ergo Ieſum *à *ad Cai-
Caipha *in prætorium. Erat autem manè: & pham
ipſi non introierunt in prætorium, vt non Mat.27.a.2
‖cõtaminarentur, ſed vt manducarent pa- Mar.15.a.1.
29 ſcha. ‡Exiuit ergò Pilatus ad eos foras, & di- Luc.23.a.1.
xit, Quã accuſationem affertis aduerſus ho- Act.10.d.28
30 minem hunc? ‡ Reſponderunt, & dixerunt & 11.a.3.
ei, Si non eſſet hic malefactor, non tibi tra-
31 didiſſemus eũ. ‡ Dixit ergo eis Pilatus, Ac-
F cipite eum vos, & ſecundum legem veſtram
iudicate eũ. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis
32 non licet interficere quenquam. ‡ ‖Vt ſer- Mt.20.c.53
mo Ieſu impleretur quem dixit, ſignificans
33 qua morte eſſet moriturus. ‡Introiuit ergo Mat.27.b.11
iterum in prætorium Pilatus, & vocauit Ie- Mar.15.a.2
34 ſum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum? ‡ Re- Luc.23.a.4.
ſpondit Ieſus, A temetipſo hoc dicis, an alij
35 dixerunt tibi de me? ‡ Reſpondit Pilatus,
Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & pon-
36 tifices tradiderũt te mihi: quid feciſti? ‡Re-
ſpondit Ieſus, Regnum meum nõ eſt de hoc
mundo. ſi ex hoc mundo eſſet regnũ meum,
miniſtri mei vtique decertarent vt nõ tra-
derer Iudæis. nunc autem regnum meũ non
37 eſt hinc. ‡Dixit itaq; ei Pilatus, Ergo rex es
G tu? Reſpondit Ieſus, Tu dicis, quia rex ſum
ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in
mundũ, vt teſtimonium perhibeã veritati:
omnis qui eſt ex veritate, audit vocẽ meã.
38 ‡Dixit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Et cùm
hoc dixiſſet, iterum exiuit ad Iudæos, & di-
cit eis, Ego nullam inuenio in eo cauſam.
39 ‡Eſt autem conſuetudo vobis vt vnum di- Mt.27.b.15
mittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimit- Mar.15.a.6
40 tam vobis regem Iudæorum? ‡ Clamaue- Luc.23.c.17
runt ergo rurſum omnes, dicentes, Nõ hũc,
ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum,
2 & flagellauit. ‡‖Et milites plectentes Mat.27.c.27
A coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti eius: Mr.15.b.16
3 & veſte purpurea circundederunt eum. ‡Et
veniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iu-
4 dæorum, & dabant ei alapas. ‡ Exiuit *iterũ *ergo 1.
Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis
eum foras, vt cognoſcatis quia nullam inue-
5 nio in eo cauſam. ‡ Exiuit ergo Ieſus *por- *foras 1.
D tans coronam ſpineam, & purpureum veſti-
mentum

mentum. Et dicit eis, Ecce homo. ‡Cùm er- 6
gò vidiſſent eum pontifices & miniſtri, cla-
☞.6. mabant, dicẽtes, Crucifige, crucifige eum*.
Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & cru-
cifigite. ego enim nõ inuenio in eo cauſam.
‡Reſpõderunt ei Iudæi, Nos legẽ habemus: 7
*noſtrã 2. & ſecundũ legẽ * debet mori, quia filiũ Dei B
ſe fecit. ‡Cùm ergo audiſſet Pilatus hũc ſer- 8
monẽ, magis timuit. ‡Et ingreſſus eſt prætorium 9
iterũ: & dicit ad Ieſum, Vnde es tu? Ie-
ſus autẽ reſponſum nõ dedit ei. ‡Dicit ergo 10
ei Pilatus, Mihi nõ loqueris? neſcis quia po-
teſtatẽ habeo crucifigere te, & poteſtatẽ ha-
beo dimittere te? ‡Reſpondit Ieſus, Non ha- 11
beres poteſtatem aduerſum me vllã, niſi tibi
datũ eſſet deſuper. Propterea qui me tradi-
*Et dit tibi, maius peccatum habet. ‡* Exinde 12
quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi au-
tem clamabãt, dicentes, Si hunc dimittis, nõ
*enim es amicus Cæſaris. omnis *qui ſe regẽ facit, C
cõtradicit Cæſari. ‡Pilatus autẽ cùm audiſ- 13
ſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſe-
dit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithó-
ſtrotos, Hebraicè autẽ Gabbatha. ‡Erat autẽ 14
paraſceue Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit
Iudæis, Ecce rex veſter. ‡Illi autẽ clamabãt, 15
Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus,
Regẽ veſtrũ crucifigam? Reſponderunt pon-
tifices, Non habemus Regem, niſi Cæſarem.
‡Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifige- 16
*eum 3. retur. Suſceperunt autẽ Ieſum: & eduxerũt.*
Mat.27.d.33 ‡⟦Et baiulans ſibi crucẽ exiuit in eum qui 17
Mar.15.b.22 dicitur Caluariæ locum, Hebraicè *Golgo-
Luc.23.e.33. tha: ‡vbi crucifixerunt eum, & cũ eo alios 18
*autem. duos hinc, & hinc; mediũ autẽ Ieſum. ‡Scri- 19
pſit autẽ & titulum Pilatus: & poſuit ſuper D
crucem. Erat autẽ ſcriptum, IESVS NAZARE-
NVS REX IVDÆORVM. ‡Hunc ergo titulũ multi 20
Iudæorũ legerunt: quia prope ciuitatẽ erat
locus, vbi crucifixus eſt Ieſus: Et erat ſcri-
ptũ Hebraicè, Græcè & Latinè. ‡Dicebãt er- 21
go Pilato Pontifices Iudæorũ, Noli ſcribere
Rex Iudæorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum
Iudæorum. ‡Reſpondit Pilatus, quod ſcri- 22
pſi, ſcripſi. ‡Milites ergo cum crucifixiſſent 23
eum, acceperunt veſtimenta eius (& fece-
runt quatuor partes: vnicuique militi par-
tem) & tunicã. Erat autem tunica inconſu-
tilis, déſuper contexta per totum. ‡Dixe- 24
runt ergo adinuicem, Non ſcindamus eam, E
ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura
Mat.27.d.35 impleretur, dicens, ⟦Partiti ſunt veſtimenta
Mr.15.c.24. mea ſibi: & in veſtem meã miſerũt ſortem.
Luc.23.e.34. Et milites quidẽ hæc fecerunt. ‡Stabant au- 25
Pſal.21.c.19 tẽ iuxta crucẽ Ieſu mater eius, & ſoror ma-
tris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalé-
ne. ‡Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrẽ & diſci- 26
pulũ ſtantẽ quem diligebat, dicit matri ſuæ:
Mulier, Ecce filius tuus. ‡Deinde dicit diſci- 27
pulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit
*ſuam eã diſcipulus in *ſua*. ‡Poſtea ſciens Ieſus 28
quia omnia iã conſummata ſunt, ⟦vt cõſum
Pſal.68.c.22 maretur ſcriptura, dicit, Sitio. ‡Vas ergo 29
erat poſitũ aceto plenum. Illi autẽ ſpongiã
plenam aceto, hyſſopo circumponentes, ob-
tulerũt ori eius. ‡Cùm ergo accepiſſet Ieſus 30
acetũ, dixit, Conſummatum eſt. Et inclinato F
31 capite tradidit ſpiritum. ‡Iudæi ergo (quo-
niam Paraſceue erat,) vt non remanerent in
cruce corpora ſabbatho (erat enim magnus
dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum vt
frangerentur eorum crura, & tollerentur.
32 ‡Venerunt ergo milites: & primi quidẽ fre-
gerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt
33 cũ eo. ‡Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt
viderunt eũ iam mortuum, nõ fregerũt eius
34 crura, ‡ſed vnus militum lancea latus eius
aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.
35 ‡Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit: & verũ
eſt teſtimoniũ eius. Et ille ſcit quia vera di-
36 cit: vt & vos credatis. ‡Facta ſunt enim hæc
vt ſcriptura impleretur, ⟦Os non cõminue- Exo.12.g.46
37 ris ex eo. ‡Et iterũ alia ſcriptura dicit, ⟦Vi- Num.9.b.12.
38 debunt in quem transfixerunt. ‡Poſt hæc Zac.12.c.10.
autẽ rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa Mat.27.g.57
G (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus au- Mr.15.d.42.
tem propter metum Iudæorum) vt tolleret Luc.23.g.50
corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus. Vénit er-
39 go, & tulit corpus Ieſu. ‡Venit autẽ & ⟦Ni- Sup.3.a.1.
codemus, qui venerat ad Ieſum nocte pri- & 7.g.50.
mũ, ferẽs mixturã myrrhæ & aloës, quaſi li-
40 bras centũ. ‡Acceperunt ergò corpus Ieſu, &
ligauerũt illud linteis cũ aromatibus, ſicut
41 mos eſt Iudæis ſepelire. ‡Erat autẽ in loco,
vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monu
mentum nouum, in quo nondum quiſquã
42 poſitus erat. ‡Ibi ergò propter Paraſceuen
Iudæorum, quia iuxtà erat monumentum,
poſuerunt Ieſum.

CAP. XX.

1 VNa autem ſabbathi, Maria Magdalene Mat.28.a.1
A venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, Mar.16.a.2
ad monumentum: & vidit lapidẽ ſublatum Luc.24.a.1.
2 à monumento. ‡Cucurrit ergo, & venit ad
Simonem Petrũ, & ad aliũ diſcipulum quẽ
amabat Ieſus, & dicit illis, Tulerunt Domi-
num de monumento, & neſcimus vbi po-
3 ſuerunt eũ. ‡Exiit ergo Petrus & ille alius
diſcipulus, & venerunt ad monumentum.
4 ‡Currebant autem duo ſimul, & ille alius
diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit
5 primus ad monumentum. ‡Et cùm ſe incli-
B naſſet, vidit poſita linteamina: non tamẽ in-
6 troiuit. ‡Venit ergo Simon Petrus ſequens
eũ, & introiuit in monumentũ, & vidit lin-
7 teamina poſita, ‡& ſudarium quod fuerat
ſuper caput eius, nõ cum linteaminibus po-
ſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnũ lo-
8 cum. ‡Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus
qui venerat primus ad monumẽtũ: & vidit
9 & credidit. ‡nondũ enim ſciebant ſcriptu-
rã, quia oportebat eum à mortuis reſurge-
10 re. ‡Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſe-
11 metipſos. ‡⟦Maria autem ſtabat ad monu- Mat.28.a.1.
C mentum foris, plorans. Dum ergo fleret, in-
12 clinauit ſe, ⟦& proſpexit in monumẽtũ: ‡⟦& Mar.16.a.5
vidit duos angelos in albis, ſedentes, vnum Luc.24.a.4.
ad caput, & vnũ ad pedes, vbi poſitum fue-
13 rat corpus Ieſu. ‡Dicunt ei illi, Mulier, quid
ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum
14 meum: & neſcio vbi poſuerunt eum. ‡Hæc
cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit
Ieſum ſtantem: & nõ ſciebat quia Ieſus eſt.
15 ‡Dicit ei Ieſus, Mulier, quid ploras? quem
D quæris? Illa exiſtimãs quia hortulanus eſſet,

dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito
mihi vbi poſuiſti eū: & ego eū tollā. ‡ Dicit 16
ei Ieſus, Maria. Cōuerſa illa dicit ei, Rabbo-
ni: (quod dicitur Magiſter.) ‡ Dicit ei Ieſus, 17
Noli me tāgere: (nondū enim aſcendi ad pa-
trē meū.) vade autē ad fratres meos, & dic
eis, Aſcendo ad patrē meū, & patrē veſtrum,
Deū meum & Deum veſtrū. ‡ Venit Maria 18
Magdalēne annuntians diſcipulis, Quia vidi
Mar.16.c.14. Dominū, & hæc dixit mihi. ‡‖ Cùm ergo ſe- 19
Luc.24.e.36 rò eſſet die illo, vna ſabbathorū, & fores eſ- E
1.Cor.15.a.5 ſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati
propter metū Iudæorū: venit Ieſus, & ſtetit
in medio, & dixit eis, Pax vobis. ‡ Et cū hoc 20
dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Gauiſi
ſunt ergo diſcipuli viſo Domino. ‡ Dixit er- 21
*Ieſus 1. go eis *iterum: Pax vobis. Sicut miſit me pa-
ter, & ego mitto vos. ‡ Hoc cū dixiſſet, inſuf- 22
flauit: & dicit eis, Accipite Spiritū ſanctum:
Mat.18.e.18 ‡‖ quorum remiſeritis peccata, remittuntur 23
eis: & quorū retinueritis, retēta ſunt. ‡ Tho- 24
mas autē vnus ex duodecim, qui dicitur Di- F
dymus, non erat cū eis quando venit Ieſus.
‡ Dixerunt ergo ei alij diſcipuli, Vidimus 25
dominū. Ille autē dixit eis, Niſi videro in ma
*figurā 3. nibus eius *fixurā* clauorū, & mittā digitum
meū in locum clauorū, & mittā manū meā
in latus eius: non credā. ‡ Et poſt dies octo, 26
iterū erāt diſcipuli eius intus: & Thomas cū
eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in me-
dio, & dixit, Pax vobis. ‡ Deinde dicit Tho 27
mæ, Infer digitum tuum huc, & vide manus G
meas, & affer manū tuam, & mitte in latus
meum: & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.
‡ Reſpōdit Thomas, & dixit ei, Dñs meus & 28
Deus meus. ‡ Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me 29
Thoma, credidiſti: beati qui non viderūt &
Inf.21.d.25 crediderunt. ‡‖ Multa quidē & alia ſigna fe- 30
cit Ieſus in cōſpectu diſcipulorū ſuorū, quæ
non ſunt ſcripta in libro hoc. ‡ Hæc autem 31
ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chri-
ſtus filius Dei: & vt credentes vitā habeatis
in nomine eius.

CAP. XXI.

*diſcipu- POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus * ad 1
lis 4. mare Tiberiadis. Manifeſtauit autē ſic: A
‡ Erāt ſimul Simō Petrus & Thomas qui di- 2
Sup.1.g.45 citur Didymus, & ‡ Nathanaël qui erat à Ca
Mat.4.c.21. na Galilææ, ‖ & filij Zebedæi, & alij ex diſci-
Mar.1.b.19. pulis eius duo. ‡ Dicit eis Simon Petrus, Va- 3
do piſcari. Dicūt ei, Venimus & nos tecū. Et
exierūt & aſcenderūt in nauim: & illa nocte
nihil prendiderūt. ‡ Manè autē iā facto ſtetit 4
Ieſus in littore: nō tamen cognouerunt diſci
puli quia Ieſus eſt. ‡ Dicit ergo eis Ieſus, 5
Pueri, nunquid pulmentariū habetis? Reſpō-
Luc.5.a.4. derunt ei, Non. ‡ Dicit eis, ‖ Mittite in dexte 6
ram nauigij rete: & inuenietis. Miſerunt er-
go: & iā non valebāt illud trahere præ mul-
titudine piſciū. ‡ Dicit ergo diſcipulus ille 7
quē diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Si-
mō Petrus cū audiſſet quia dominus eſt: tu-
nica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit B
ſe in mare. ‡ Alij autē diſcipuli nauigio ve- 8
nerunt (nō enim longè erāt à terra, ſed quaſi
cubitis ducentis) trahentes rete piſciū. ‡ Vt 9
ergo deſcenderunt in terrā, viderunt prunas
poſitas, & piſcē ſuperpoſitū, & panē. ‡ Dicit 10
eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidi-
11 ſtis nūc. ‡ Aſcēdit Simō Petrus, & traxit rete
in terrā, plenū magnis piſcibus, centū quin-
quaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt
12 ſciſſum rete. ‡ Dicit eis Ieſus, Venite, prādete. Et nemo audebat *diſcumbentiū* interro *diſcen-
gare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dñs eſt. tium 1.
13 ‡ Et venit Ieſus, *& accipit* panē, & *dat* eis, *accepit.
14 & piſcē ſimiliter. ‡ Hoc iā tertiò manifeſta *dabat.
C tus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cū reſurrexiſſet à
15 mortuis. ‡ Cùm ergo prandiſſent, dicit Simō-
ni Petro Ieſus, Simon *Iohānis*, diligis me *Iona 2. &
plus his? Dicit ei, Etiā Domine: tu ſcis quia bis infra.
16 amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos. ‡ Dicit ei
iterū, Simon *Iohannis* diligis me? Ait illi,
Etiā Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei,
17 Paſce agnos meos. ‡ Dicit ei tertiò, Simon
*Iohannis* amas me? Cōtriſtatus eſt Petrus;
quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei,
Domine, tu omnia *ſcis*: tu ſcis quia amo *noſti.
18 te. Dicit ei *, Paſce oues meas. ‡ Amen, amē *Ieſus 2.
dico tibi, cū eſſes iunior cingebas te, & am- 2.Pet.1.a.14
D bulabas vbi volebas: cū autē ſenueris, exten-
des manus tuas, & alius te cinget, & ducet
19 quo *non vis. ‡ Hoc autē dixit, ſignificās qua *tu
morte clarificaturus eſſet Deum. Et cū hoc
20 dixiſſet, dicit ei, Sequere me. ‡ Conuerſus Pe
trus, vidit illū diſcipulū quem diligebat Ie-
ſus, ſequentē, ‖ qui & recubuit in cœna ſu- Sup.13.c.25.
per pectus eius, & dixit, Domine quis eſt
21 qui tradet te? ‡ Hunc ergo cùm vidiſſet Pe-
22 trus, dicit Ieſu, Domine, hic autē quid? ‡ Di-
cit ei Ieſus, *Sic* eū volo manere donec ve- *Si 2.
23 niam, quid ad te? tu me ſequere. ‡ Exiuit er- *Si ſic 3.
go ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus
ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus, Non
moritur: ſed, *Sic* eum volo manere donec *Si 2.
24 veniam, quid ad te? ‡ Hic eſt diſcipulus ille *Si ſic 3.
qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit
hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium
25 eius. ‡‖ Sunt autem & alia multa quæ fecit Sup.20.g.30
Ieſus: quæ ſi ſcribātur per ſingula, nec ipſum
arbitror mundum capere poſſe eos qui ſcri-
bendi ſunt, libros.

# ACTA APOSTOLORVM.

## CAP. I.

1 PRIMVM quidem ſermonem feci de
A omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus
2 facere & docere, ‡ vſque in diem qua præci-
piens Apoſtolis per Spiritū ſanctū, quos ele-
3 git, aſſumptus eſt: ‡ quibus & præbuit ſei-
pſum viuum poſt paſſionem ſuam in mul-
tis argumentis, per dies quadraginta appa-
4 rens eis, & loquens de regno Dei. ‡ Et con-
ueſcēs, ‖ præcepit eis, ab Ieroſolymis ne diſ- Luc. 24.g.
cederēt, ſed expectarēt promiſsionē Patris, 49.
5 ‖ quam audiſtis (inquit) per os meū: ‡‖ quia Ioh.14.d.26
Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autē Mat.3.b.11
‖ baptizabimini Spiritu ſancto nō poſt mul- Mar.1.b.8.
6 tos hos dies. ‡ Igitur qui cōuenerant, ‡ inter- Luc.3.c.16.
7 rogabant eum, dicentes, Domine, ſi in tem- Ioh.1.d.33.
B pore hoc reſtitues regnū Iſraël? Dixit autem Inf.11.c.16.
eis, Non eſt veſtrum noſſe tempora vel mo- & 19.a.4.
menta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: Infr.2.a.2.
8 ‡ ſed ‖ accipietis virtutē ſuperuenientis Spi- a.4.
ritus

Luc.24.g.48 ritus ſancti in vos, & ‖ eritis mihi teſtes in Ie-
Infr.2.c.32. ruſalē, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſq;
Mar.16.d.19 ad vltimū terræ. ‡ ‖ Et cùm hæc dixiſſet, vi- 9
Luc.24.g.51 dentibus illis eleuatus eſt: & nubes ſuſcepit
eum ab oculis eorū. ‡ Cumq; intuerentur 10
in cælū euntem illum, ecce duo viri aſtite-
runt iuxta illos in veſtibus albis, ‡ qui & di- 11
xerunt, Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes
in cælū? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis
in cælū, ſic veniet quemadmodū vidiſtis eū
euntem in cælū. ‡ Tunc reuerſi ſunt Ieroſoly- 12
mā à monte qui vocatur Oliueti, qui eſt iu-
xta Ieruſalē, ſabbathi habens iter. ‡ Et cùm 13
introiſſent in cœnaculū, aſcenderūt vbi ma- C
nebant Petrus & Iohannes, Iacóbus & An-
dreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus
& Matthæus, Iacóbus Alphæi & Simō Zeló-
tes, & Iudas Iacobi. ‡ hi omnes erant perſe- 14
uerantes vnanimiter in oratione cū mulie-
ribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius.
‡ In diebus illis exurgens Petrus in medio 15
a hominū i. fratrū, dixit (erat autē turba a hominum b ſi-
mul, ferè centū viginti.) ‡ Viri fratres, opor- 16
Pſa.40.b.9. tet impleri ſcripturā ‖ quam prædixit Spiri-
Ioh.13.b.18. tus ſanctus per os Dauid de Iuda, ‖ qui fuit
18.a.3. dux eorū qui cōprehenderunt Ieſum, ‡ qui 17
connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt
Mat.27.a.7. ſortē miniſterij huius. ‡ ‖ Et hic quidē poſſe- 18
Mat.27.a.5. dit agrum de mercede iniquitatis, ‖ & ſu-
ſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt om-
nia viſcera eius. ‡ Et notū factū eſt omnibus 19
habitantibus Ieruſalē: Ita vt appellaretur a-
ger ille, lingua eorū, Haceldema, hoc eſt a-
ger ſanguinis. ‡ Scriptum eſt enim in libro 20
Pſa.68.c.26. Pſalmorū: ‖ Fiat commoratio a eorū b deſer- D
a eius 4. ta, & nō ſit qui inhabitet in ea. ‖ Et epiſco-
Pſa.108.b.8. patū eius accipiat alter. ‡ Oportet ergo ex 21
his viris qui nobiſcū ſunt cōgregati, in om-
ni tempore quo intrauit & exiuit inter nos
Dñs Ieſus, ‡ Incipiens à baptiſmate Iohānis 22
vſq; in diem qua aſſumptus eſt à nobis, te-
ſtem reſurrectionis eius nobiſcū fieri vnum
ex iſtis. ‡ Et ſtatuerūt duos, Ioſeph, qui voca- 23
batur Barſabas, qui cognominatus eſt Iu-
ſtus: & Mathiā. ‡ Et orantes dixerūt, Tu Do- 24
mine qui corda noſti omniū, oſtende quem
elegeris ex his duobus vnū, ‡ accipere locū 25
miniſterij huius & apoſtolatus, de quo præ-
uaricatus eſt Iudas vt abiret in locū ſuum.
‡ Et dederūt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper 26
Mathiā, & annumeratus eſt cum vndecim
Apoſtolis.

## CAP. II.

Math.3.c.11 ET cùm cōplerentur ‖ dies Pentecoſtes, 1
Mar.1.b.8. erāt omnes pariter in eodē loco: ‡ ‖ Et 2
Luc.3.c.16. factus eſt repente de cælo ſonus, tanquā ad- A
Supr.1.a.8. uenientis ſpiritus vehemētis, & repleuit totā
Inf.11.b.15. domū vbi erant ſedentes. ‡ Et apparuerunt 3
19.a.6. illis diſpertitæ linguæ tanquā ignis, ſeditq;
Iohā.7.f.38. ſupra ſingulos eorū: ‡ & ‖ repleti ſunt om- 4
nes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui varijs
linguis prout Spiritus ſanctus dabat eloqui
illis. ‡ Erant autē in Ieruſalē habitantes Iu- 5
dæi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub
cælo eſt. ‡ Facta autē hac voce cōuenit mul- 6
titudo, & mente confuſa eſt, quoniā audie-
bat vnuſquiſq; lingua ſua illos loquentes.
‡ Stupebāt autem omnes, & mirabantur, di- 7
B cētes, Nonne, ecce, omnes iſti qui loquūtur,
8 Galilæi ſunt: ‡ & quomodo nos a audiuimus b a audimus
vnuſquiſq; linguā noſtrā, in qua nati ſumus? i.
9 ‡ Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitāt
Meſopotamiā, Iudæā, & Cappadociā, Pontū,
10 & Aſiam, ‡ Phrygiam, & Pamphyliā, Aegy-
ptum & partes Libyæ quæ eſt circa Cyrenē,
11 & aduenæ Romani, ‡ Iudæi quoq;, & Proſely-
ti, Cretes & Arabes: a audiuimus b eos loquē- a audimus
12 tes noſtris linguis magnalia Dei. ‡ Stupebāt i.
autem omnes, & mirabātur, adinuicē dicen-
13 tes, Quidnam vult hoc eſſe? ‡ Alij autem ir-
ridentes dicebant, Quia muſto pleni ſunt
14 iſti. ‡ Stans autē Petrus cum vndecim, leua-
uit vocē ſuam, & locutus eſt eis, Viri Iudæi,
& qui habitatis Ieruſalē vniuerſi, hoc vobis
C notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15 ‡ Nō enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt,
16 cum ſit hora diei tertia: ‡ ſed hoc eſt quod
17 dictū eſt per prophetā Ioël, ‡ ‖ Et erit, in no- Ioël.2.g.28.
uiſsimis diebus (dicit Dominus) effundā de Eſa.44.a.3.
Spiritu meo ſuper omnē carnem: & prophe-
tabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, & iuuenes
veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri
18 ſomnia ſomniabūt. ‡ Et quidē ſuper ſeruos
meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis
19 effundā de Spiritu meo, & prophetabūt: ‡ &
dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in ter-
ra deorſum, ſanguinē, & ignem & vaporem
20 fumi. ‡ Sol cōuertetur in tenebras, & luna in
ſanguinem, antequam veniat dies Domini
21 magnus & manifeſtus. ‡ Et erit, ‖ omnis quiſ- Ioël 2.g.32.
cunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus Rom.10.c.13
22 erit. ‡ Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc, Ieſum
D Nazarenū virum approbatum à Deo in vo-
bis, virtutibus & prodigiis & ſignis quæ fe-
cit Deus per illū in medio veſtri, ſicut * vos *& 5.
23 ſcitis: ‡ hunc definito conſilio & præſcientia
Dei traditū, per manus iniquorum affigen-
24 tes, interemiſtis. ‡ quem Deus ſuſcitauit ſo-
lutis doloribus inferni, iuxta quod impoſsi-
25 bile erat teneri illum ab eo. ‡ Dauid enim
dicit in eum, ‖ Prouidebā Dominū in con- Pſa.15.b.8.
ſpectu meo, ſemper: quoniam à dextris eſt
26 mihi ne commouear. ‡ Propter hoc lætatum
eſt cor meū, & exultauit lingua mea, inſu-
27 per & caro mea requieſcet in ſpe. ‡ Quo-
niam nō derelinques animā meam in infer-
no, nec dabis Sanctū tuū videre corruptio-
28 nē. ‡ Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis
29 me iucunditate cū facie tua. ‡ Viri fratres,
E liceat audenter dicere ad vos de patriarcha
Dauid ‖ quoniā * defunctus eſt, & ſepultus eſt: 3.Re.2.b.10
& ſepulchrū eius eſt apud nos, vſque in ho- *& 4.
30 diernū diem. ‡ Propheta igitur cùm eſſet, &
ſciret quia iureiurādo ‖ iuraſſet illi Deus de Pſa.131.c.11.
fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius:
31 ‡ prouidēs locutus eſt de reſurrectiōne Chri-
ſti, quia ‖ neq; derelictus eſt in inferno, ‖ neq; Pſa.15.b.10
32 caro eius vidit corruptionē. ‡ Hunc Ieſum Inf.13.e.25.
reſuſcitauit Deus, ‖ cuius oēs nos teſtes ſu- Supr.1.b.8.
33 mus. ‡ Dextera igitur Dei exaltatus, & pro-
miſsione Spiritus ſancti accepta à Patre, effu-
34 dit a hūc quē b vos videtis & auditis. ‡ Nō enim a hoc donū
Dauid aſcēdit in cælū: dicit aūt ipſe, ‖ Dixit quod.
35 Dñs Dño meo, ſede à dextris meis, ‡ donec Pſa.109.a.1
ponā inimicos tuos ſcabellū pedum tuorū.

‡Certiſsimè ſciat ergo omnis domus Iſraël 36
quia & Dominū eū, & Chriſtū fecit Deus,
hunc Ieſum, quē vos crucifixiſtis. ‡ His au- 37
tē auditis cōpuncti ſunt corde, & dixerūt ad F
Petrū & ad reliquos Apoſtolos, Quid facie-
mus viri fratres? ‡Petrus verò ad illos, Pœ- 38
nitentiā (inquit) agite, & baptizetur vnuſ-
quiſq; veſtrū in nomine Ieſu Chriſti in re-
miſsionē peccatorū veſtrorū: & accipietis
donū Spiritus ſancti. ‡ Vobis enim eſt repro 39
miſsio, & filijs veſtris, & omnibus qui lon-
gè ſunt, quoſcunque aduocauerit Dominus
Deus noſter. ‡Alijs etiā verbis plurimis te- 40
ſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicēs, Sal-
uamini à generatione iſta praua. ‡Qui ergo 41
receperunt ſermonē eius, baptizati ſunt: &
appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria
millia. ‡Erant autē perſeuerātes in doctrina 42
Apoſtolorū, & cōmunicatione fractionis pa-
nis, & orationibus. ‡ Fiebat autē omni ani- 43
mæ timor: multa quoque prodigia & ſigna G
per Apoſtolos in Ieruſalē fiebant, & metus
erat magnus in vniuerſis. ‡ Omnes etiā qui 44
credebāt, erāt pariter, & habebāt omnia cō-
munia. ‡ Poſſeſsiones & ſubſtantias vende- 45
bant, & diuidebāt illa omnibus, prout cui-
que opus erat. ‡ Quotidie quoq; perdurātes 46
vnanimiter in tēplo, & frangentes circa do-
mos panē, ſumebant cibū cum exultatione
& ſimplicitate cordis: ‡ collaudantes Deū, 47
& habentes gratiam ad omnē plebē. Domi-
nus autē augebat qui ſalui fierent quotidie
in idipſum.

CAP. III.

PEtrus autē & Iohannes aſcendebant in 1
templū, ad horā orationis nonam. ‡ Et 2
quidā vir qui erat claudus ex vtero matris A
ſuæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie
ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, vt
peteret eleemoſynam ab introeuntibus in
templum. ‡ Is cùm vidiſſet Petrū & Iohan- 3
nem incipiētes introire in templū, rogabat
vt eleemoſynam acciperet. ‡Intuens autem 4
in eum Petrus cū Iohanne, dixit, Reſpice in
nos. ‡At ille intēdebat in eos, ſperans ſe ali- 5
quid accepturū ab eis. ‡Petrus autem dixit, 6
Argentum & aurū nō eſt mihi: quod autem
habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti
Nazareni ſurge, & ambula. ‡ Et apprehenſa 7
manu eius dextra, alleuauit eū, & protinus B
cōſolidatæ ſunt baſes eius & plātæ. ‡ Et exi- 8
liens ſtetit, & ambulabat: & intrauit cū illis
in templū ambulans, & exiliens, & laudans
Deum. ‡ Et vidit omnis populus eū ambu- 9
lantem, & laudantē Deum. ‡ Cognoſcebant 10
autē illum, quòd ipſe erat qui ad eleemoſy-
nam ſedebat ad Speciosam portā templi: &
impleti ſunt ſtupore & extaſi in eo quod cō
tigerat illi. ‡ Cum ᵃteneretᵃ autē Petrum & 11 ᵃviderent
Iohannē, cucurrit omnis populus ad eos ad
porticū quæ appellatur Salomonis, ſtupētes.
‡ Videns autē Petrus, reſpondit ad populū, 12
Viri Iſraëlitæ quid miramini in hoc, aut nos
quid intuemini, quaſi noſtra virtute autᵇpie ᵇpoteſtate
tateᵇ fecerimus hunc ambulare? ‡Deus Abra 13
hā, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrū C
noſtrorū glorificauit filiū ſuum Ieſum, quē
vos quidē tradidiſtis & negaſtis ante faciem

14 Pilati, iudicante illo dimitti. ‡ ‖Vos autem Mat.27.c.20
ſanctū & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum Mar.15.b.11
15 homicidā donari vobis: ‡authorē verò vitæ Luc.23.c.18.
interfeciſtis, quē Deus ſuſcitauit à mortuis, Ioh.18.g.40.
16 cuius nos teſtes ſumus. ‡ Et in fide nominis
eius, hunc quē vos ᵃvidetisᵃ & noſtis, cōfir- ᵃvidiſtis
mauit nomē eius: & fides quæ per eum eſt,
deditᵛ integram ſanitatē iſtam in conſpectu ᵛilli t.
17 omnium veſtrū. ‡ Et nunc fratres ſcio quia
per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes
18 veſtri. ‡Deus autem ᵃquiᵃ prænuntiauit per ᵃquæ ſ.
os omnium prophetarū, pati Chriſtū ſuum,
19 ſic impleuit. ‡ Pœnitemini igitur & cōuer-
20 timini, vt deleantur peccata veſtra: ‡vt cùm
venerint tēpora refrigerij à conſpectu Do-
mini, & miſerit eū qui prædicatus eſt vobis
21 Ieſum Chriſtū, ‡ quē oportet quidē cælum
D ſuſcipere vſq; in tēpora reſtitutionis omniū
quæ locutus eſt Deus per os ſanctorū ſuorū,
22 à ſeculo prophetarū. ‡ Moyſes quidē dixit,
‖Quoniā prophetā ſuſcitabit vobis Dominᵘˢ Deu.18.c.15.
Deus veſter de fratribus veſtris tanquam
me: ipſum audietis iuxta omnia quæcunq;
23 locutus fuerit vobis. ‡ Erit autē, omnis ani-
ma quæ nō audierit prophetā illum, exter-
24 minabitur de plebe. ‡ Et omnes prophetæ à
Samuel, & deinceps qui locuti ſuntᵃ annū- ᵃ& ſ.
25 tiauerūt dies iſtos. ‡Vos eſtis filij propheta-
rū & teſtamēti quod diſpoſuit Deus ad pa-
tres noſtros, dicēs ad Abrahā, ‖ Et in ſemine Gen.12.a.3.
26 tuo benedicētur oēs familiæ terræ. ‡ Vobis 21.b.12.22.
primū Deus ſuſcitās Filiū ſuū, miſit eū be- d.18.26.a.4.
nedicentē vobis, vt cōuertat ſe vnuſquiſq;
à nequitia ſua.

CAP. IIII.

1 LOquētibus autem illis ad populū, ſu-
A peruenerunt ſacerdotes & magiſtratus
2 templi & Sadducæi, ‡ dolētes quòd docerēt
populum, & annuntiarent in ᵃIeſumᵃ reſur- ᵃIeſu 7.
3 rectionē ex mortuis: ‡ & iniecerunt in eos
manus, & poſuerūt eos in cuſtodiam in cra-
4 ſtinū. erat enim iam veſpera. ‡Multi autem
eorum qui audierant verbū, crediderunt: &
factus eſt numerus virorum quinq; millia.
5 ‡ Factum eſt autem in craſtinum, vt cōgre-
garētur principes eorū, & ſeniores & ſcribæ
6 in Ieruſalē. ‡ & Annas princeps ſacerdotū,
& Caiphas & Iohānes, & Alexāder, & quot-
7 quot erāt de genere ſacerdotali. ‡Et ſtatuē-
B tes eos in medio, interrogabāt, In qua virtu-
8 te aut in quo nomine feciſtis hoc vos? ‡ Tūc
repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos,
9 Principes populi & ſenioresᵃᵃ: ‡ Si nos ho- ᵃIſraël ſ.
die diiudicamur in benefacto hominis in- ᵃaudite
10 firmi, in quo iſte ſaluus factᵘˢ eſt: ‡ notum ſit
omnibus vobis & omni plebi Iſraël, quia in
nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quē vos cru-
cifixiſtis, quē Deus ſuſcitauit à mortuis, in
11 hoc iſte aſtat coram vobis ſanus. ‡ ‖Hic eſt Pſa.117.d.22
lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificanti- Mt.21.d.42
12 bus: qui factus eſt in caput anguli. ‡ & non Mar.12.a.10
eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud no- Luc.20.c.17.
mē eſt ſub cælo datū hominibᵘˢ, in quo opor Iſa.28.d.16.
13 teat nos ſaluos fieri. ‡ Vidētes autem Petri 1.Pet.2.a.7.
C cōſtantiam & Iohannis, cōperto quòd ho- Rom.9.g.33
mines eſſent ſine literis & idiotæ, admirabā-
tur, & cognoſcebāt eos quoniam cum Ieſu
14 fuerant, ‡ hominē quoq; videntes ſtantem

cum

cum eis qui curatus fuerat, nihil poterãt cõ
tradicere. ‡ Iuſſerunt autem eos foras extra 15
conciliũ ſecedere: & cõferebant adinuicem,
‡dicentes, Quid faciemus hominibus iſtis? 16
quoniã quidẽ notum ſignũ factũ eſt per eos,
omnibus habitãtibus Ieruſalẽ: manifeſtum
eſt, & nõ poſſumus negare. ‡Sed ne amplius 17
diuulgetur in populũ, comminemur eis, ne
vltra loquãtur in nomine hoc vlli hominũ.
‡Et vocãtes eos, denuntiauerũt ne omnino 18
loquerentur, neq; docerent in nomine Ieſu. D
‡Petrus verò & Iohãnes reſpõdẽtes, dixerũt 19
ad eos, Si iuſtũ eſt in conſpectu Dei, vos po-
tius audire quàm Deũ, iudicate. ‡ non enim 20
poſſumus quæ vidimus & audiuimus non
loqui. ‡ At illi cõminantes, dimiſerũt eos nõ 21
inuenientes quomodo punirent eos, prop-
ter populum, quia omnes clarificabant id
quod factum fuerat, in eo quod acciderat.
‡ Annorum enim erat amplius quadraginta 22
homo in quo factũ fuerat ſignũ iſtud ſani-
tatis. ‡Dimiſſi autẽ venerunt ad ſuos: & an- 23
nuntiauerunt eis quãta ad eos principes ſa- E
cerdotũ & ſeniores dixiſſent. ‡Qui cùm au- 24
diſſent, vnanimiter leuauerunt vocem ad
*Deus 7. Deũ, & dixerunt, Domine, *tu es qui feciſti
cælum & terram, mare & omnia quæ in eis
ſunt, ‡ qui Spiritu ſancto per os patris no- 25
Pſa.2.a.1. ſtri Dauid pueri tui dixiſti, ‖ Quare fremu-
erunt Gẽtes, & populi meditati ſunt inania?
‡Aſtiterunt reges terræ, & principes cõuene 26
runt in vnũ aduerſus Dominũ, & aduerſus
Chriſtũ eius? ‡ cõuenerunt enim verè in ci- 27
uitate iſta aduerſus ſanctũ puerũ tuũ Ieſum,
quem vnxiſti, Heródes, & Pontius Pilatus,
cum Gẽtibus & populus Iſraël, ‡ facere quę 28
⸗.6. manus tua & conſiliũ ⸗ tuum' decreuerunt
fieri. ‡ Et nũc Domine reſpice in minas eo- 29
rum, & da ſeruis tuis cum omni fiducia lo- F
qui verbũ tuum, ‡ in eo quòd manũ tuã ex- 30
tendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri
per nomẽ ſancti filij tui Ieſu. ‡Et cùm oraſ- 31
ſent, motus eſt locus in quo erant cõgrega-
ti: & repleti ſunt oẽs Spiritu ſancto, & lo-
quebantur verbũ Dei cum fiducia. ‡Multi- 32
⸗.5. tudinis autẽ credentium erat cor ⸗ vnum' &
anima vna: nec quiſquã eorũ quæ poſſide-
bat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis
omnia cõmunia. ‡Et virtute magna redde- 33
bãt Apoſtoli teſtimoniũ reſurrectionis Ieſu G
⸗.6. Chriſti Domini ⸗ noſtri': & gratia magna e-
rat in omnibus illis. ‡Neq; enim quiſquam 34
egens erat inter illos. Quotquot enim poſ-
ſeſſores agrorum aut domorũ erant, vendẽ-
tes afferebant pretia eorum quæ vendebãt,
‡& ponebant ante pedes Apoſtolorũ. Diui- 35
debatur autem ſingulis prout cuique opus
erat. ‡ Ioſeph autem qui cognominatus eſt 36
*Barſabas *Barnabas' ab Apoſtolis, (quod eſt interpre
tatũ filius conſolationis) Leuites, Cyprius
genere, ‡ cùm haberet agrum, vendidit eũ, 37
& attulit pretium, & poſuit ante pedes A-
poſtolorum.

CAP. V.

VIr autẽ quidam nomine Ananias, cum 1
Saphira vxore ſua vendidit agrum, ‡& 2
fraudauit de pretio agri, cõſcia vxore ſua: & A
afferens partẽ quandam, ad pedes Apoſtolo-
3 rũ poſuit. ‡ Dixit autẽ Petrus, *Anania, cur *Ad Ananiam
tentauit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiri
4 tui ſancto, & fraudare de pretio agri? ‡ Nõne *ad eum
manens tibi manebat, & venũdatũ in tua
erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo
hanc rem? Nõ es mentitus hominibus, ſed
5 Deo. ‡ Audiens autem Ananias hæc verba,
cécidit, & expirauit. Et factus eſt timor ma-
6 gnus ſuper omnes qui audierũt. ‡ Surgentes
autẽ iuuenes, amouerunt eum, & efferentes
7 ſepelierunt. ‡ Factũ eſt autẽ quaſi horarum
B trium ſpatium, & vxor ipſius, neſciens quod
8 factũ fuerat, introiuit. ‡ Reſpondit autem ei
Petrus, Dic mihi ⸗ mulier', ſi tanti agrum ⸗.6.
9 vendidiſtis? At illa dixit, Etiã tanti. ‡ Petrus
autẽ ad eam, Quid vtique conuenit vobis
tentare Spiritũ Domini? Ecce, pedes eorum
qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium, &
10 efferent te. ‡ Confeſtim cécidit ante pedes
eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes,
inuenerunt illam mortuã: & extulerunt, &
11 ſepelierunt ad virum ſuum. ‡ Et factus eſt
timor magnus in vniuerſa eccleſia, & in
12 omnes qui audierũt hæc. ‡ Per manus autẽ
C Apoſtolorũ fiebant ſigna & prodigia multa
in plebe. Et erant vnanimiter omnes in
13 porticu Salomonis. ‡ Cæterorũ autẽ nemo
audebat ſe coniungere illis: ſed magnifica-
14 bat eos populus. ‡ Magis autem augebatur
credentiũ in Domino multitudo virorũ ac
15 mulierum: ‡ ita vt in platéas eijcerẽt infir-
mos, & ponerent in lectulis ac grabátis, vt
veniente Petro ſaltẽ vmbra illius obumbra-
ret quenquam illorũ, ⸗ & liberarentur om- ⸗.5.
16 nes ab infirmitatibus ſuis'. ‡Cõcurrebat au-
tẽ & multitudo vicinarũ ciuitatũ Ieruſalẽ,
afferentes ægros & vexatos à ſpiritibus im-
17 mundis: qui curabantur omnes. ‡ Exurgens
D autẽ princeps ſacerdotũ & omnes qui cum
illo erãt, quę eſt hæreſis Sadducæorum, re-
18 pleti ſunt zelo: ‡ & iniecerunt manus in A-
poſtolos, & poſuerũt eos in cuſtodia publi-
19 ca. ‡Angelus autẽ Domini per noctem ape-
riens ianuas carceris, & educens eos, dixit,
20 ‡Ite: & ſtãtes loquimini in tẽplo plebi om-
21 nia verba vitæ huius. ‡ Qui cùm audiſſent,
intrauerunt diluculo in templũ & docebãt.
Adueniens autẽ princeps ſacerdotũ & qui
cum eo erant, conuocauerunt concilium &
omnes ſeniores filiorum Iſraël: & miſerunt
22 ad carcerem vt adducerentur. ‡ Cùm autẽ
veniſſent miniſtri, & aperto carcere nõ in-
23 ueniſſent illos: reuerſi nuntiauerunt, ‡ di-
centes, Carcerem quidem inuenimus clau-
ſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtan-
tes ante ianuas: aperientes autẽ, neminem
24 intus inuenimus. ‡ Vt autẽ audierunt hos
E ſermones magiſtratus tẽpli & principes ſa-
cerdotum ambigebant de illis quidnam fie-
25 ret. ‡ Adueniens autem quidam nuntiauit
eis: Quia ecce viri quos poſuiſtis in carce-
rẽ, ſunt in tẽplo ſtantes, & docentes popu-
26 lum. ‡ Tunc abijt magiſtratus cũ miniſtris,
& adduxit illos ſine vi: timebant enim po-
27 pulum ne lapidarentur. ‡ Et cùm adduxiſ-
ſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et inter-
28 rogauit eos princeps ſacerdotum, ‡ dicens:

Præcipiēdo præcepimus vobis ne doceretis
in nomine isto: & ecce repleſtis Ieruſalem
doctrina veſtra, & vultis inducere ſuper nos
ſanguinē hominis iſtius. ‡Reſpōdens autem 29
Petrus & Apoſtoli, dixerunt, Obedire opor- F
tet Deo magis, quam hominibus. ‡Deus pa- 30
trum noſtrorū ſuſcitauit Ieſum, quē vos in-
teremiſtis, ſuſpendētes in ligno. ‡Hūc prin- 31
cipem & ſaluatorē Deus exaltauit dextera
ſua, ad dandam pœnitentiā Iſraeli, & remiſ-
ſionem peccatorū. ‡ & nos ſumus teſtes ho- 32
rum verborū, & Spiritus ſanctus, quē dedit
Deus omnibus obediētibus ſibi. ‡ Hæc cùm 33
audiſſent, diſſecabātur, & cogitabant inter-
ficere illos. ‡ Surgens autē quidam in con- 34
cilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legiſdo-
ªpuſillum ctor honorabilis vniuerſæ plebi, iuſſit ªforas
foras Apo- ad breue homines fieri'. ‡ Dixitque ad illos, 35
ſtolos ſece- Viri Iſraelitæ, attendite vobis ſuper homi-
dere ſ. nibus iſtis quid acturi ſitis. ‡ Ante hos enim 36
dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, G
cui conſenſit numerus virorū circiter qua-
dringentorum, qui occiſus eſt: & omnes qui
ªredactus credebāt ei, diſſipati ſunt, & ªredacti' ad ni-
eſt 10. hilum. ‡Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in 37
diebus profeſsionis, & auertit populū poſt
ſe & ipſe periit: & oēs quotquot conſenſe-
ᵛ.ſ. runt ei, diſperſi ſunt. ‡Et nunc itaq; ᵛdico 38
vobis, Diſcedite ab hominibus iſtis & ſini-
te illos: quoniā ſi eſt ex hominibus conſiliū
hoc aut opus, diſſoluetur: ‡ ſi verò ex Deo 39
eſt, non poteritis diſſoluere eos, ne fortè &
Deo repugnare inueniamini. Conſenſerunt
autē illi. ‡Et cōuocātes Apoſtolos, cæſis de- 40
nūtiauerunt ne loquerētur in nomine Ieſu,
& dimiſerunt eos. ‡Et illi quidē ibant gau- 41
dentes à cōſpectu cōcilii, quoniā digni habi-
ti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.
‡Omni autē die nō ceſſabant in tēplo & cir- 42
ca domos docentes & euangelizantes Chri-
ſtum Ieſum.

CAP. VI.

IN diebus autem illis creſcente numero 1
diſcipulorum, factū eſt murmur Græco- A
rum aduerſus Hebræos, eo quòd deſpicerē-
tur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.
‡ Conuocantes autem duodecim multitudi- 2
nem diſcipulorū, dixerunt, Non eſt æquum,
nos derelinquere verbū Dei, & miniſtrare
menſis. ‡Conſiderate ergo, fratres, viros ex 3
vobis boni teſtimonii ſeptē, plenos Spiritu
ſancto & ſapientia, quos cōſtituamus ſuper
hoc opus. ‡Nos verò, oratione & miniſterio 4
verbi inſtātes erimus. ‡Et placuit ſermo co- 5
rā omni multitudine. Et elegerunt Stépha- B
num virum plenū fide & Spiritu ſancto, &
Infr.21.b.8. ‖Philippum, & Próchorum, & Nicánorem,
ªTimotheū & ªTimonem' & Parmenam, & Nicolaum
21, aduenam Antiochenū. ‡Hos ſtatuerunt ante 6
conſpectum Apoſtolorum: & orantes im-
ᵀDomini poſuerunt eis manus. ‡ Et verbū ᵀDei' cre- 7
ſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipu-
lorū in Ieruſalem valde: multa etiam turba
ſacerdotum obediebat fidei. ‡Stéphanus au- 8
tem plenus gratia & fortitudine faciebat C
prodigia & ſigna magna in populo. ‡ Surre- 9
xerunt autē quidā de ſynagoga, quæ appel-
latur Libertinorū, & Cyrenenſium, & Alex-

andrinorum, & eorum qui erant à Cilicia
10 & Aſia, diſputantes cum Stéphano: ‡ & non
poterant reſiſtere ſapiētiæ & Spiritui qui lo-
11 quebatur. ‡ Tunc ſummiſerūt viros, qui di-
cerent ſe audiuiſſe eū dicentē verba blaſphe-
12 miæ in Moyſen & Deum. ‡ Commouerunt
D itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & cō-
currentes rapuerunt eū, & adduxerūt in cō-
13 cilium, ‡ & ſtatuerūt falſos teſtes qui dice-
rent, Homo iſte nō ceſſat loqui verba aduer
14 ſus locum ſanctū & legē. ‡ audiuimus enim
eum dicentē, quoniā Ieſus Nazarenus hic,
deſtruet locū iſtum, & mutabit traditiones,
15 quas tradidit nobis Moyſes. ‡ Et intuentes
eum omnes qui ſedebant in concilio, vide-
runt faciem eius tanquam faciem angeli.

CAP. VII.

1 DIxit autē princeps ſacerdotum, Si hæc
2 ita ſe habent? ‡ Qui ait, Viri fratres &
A patres audite. Deus gloriæ apparuit patri no-
ſtro Abrahæ cū eſſet in Meſopotamia, prius
3 quàm moraretur in Charan, ‡ & dixit ad il-
lū, ‖Exi de terra tua, & de cognatione tua, Gen.12.a.1.
& veni in terram quam monſtrauero tibi.
4 ‡Tunc exiit de terra Chaldæorū, & habita-
uit in Charan. Et inde poſtquā mortuus eſt
pater eius, tranſtulit illū in terram iſtam, in
5 qua nunc vos habitatis. ‡ Et non dedit illi
hæreditatē in ea nec paſſum pedis: ª&' re- ªſed
promiſit dare illi eam in poſſeſsionē, & ſe-
mini eius poſt ipſum, cùm nō haberet filiū.
6 ‡Locutus eſt autem ei' Deus, ‖ Quia erit ᵛ.6.
ſemē eius accola in terra aliena, & ſeruituti Gen.15.c.13
eos ſubiicient, & male tractabunt eos annis
7 quadringētis: ‡ & gentem cui ſeruierint, iu-
dicabo ego ªdixit Deus'. & poſt hæc exibūt, ªdicit Do-
8 & ſeruient mihi in loco iſto. ‡‖Et dedit illi minus.
B teſtamētū circūciſionis, ‖& ſic genuit Iſaac, Gen.17.b.10
‖& circūcidit eum die octauo: & ‖Iſaac, Ia- Gen.21.a.2.
9 cob. & ‖Iacob, duodecim Patriarchas. ‡ Et a.4.
Patriarchæ æmulantes, ‖Ioſeph vendiderūt Gen.25.c.24
10 in Aegyptum. & erat Deus cum eo: ‡ & eri- d.20.
puit eū ex omnibus tribulationibus eius. & Ge.29.d.32.
‖dedit ei gratiam & ſapientiā in conſpectu 30.a.b.c.d.
Pharaonis regis Aegypti, & conſtituit eum 35.d.23.
præpoſitum ſuper Aegyptum & ſuper omnē Gen.37.f.18
11 domum ſuam. ‡ Venit autem fames in vni- Gen.41.e.57
uerſam Aegyptum & Chanáan, & tribulatio
magna, & non inueniebant cibos patres no-
12 ſtri. ‡ ‖Cùm audiſſet autē Iacob eſſe frumē- Gen.42.a.2
tum in Aegypto: miſit patres noſtros primū:
13 ‡ & ‖in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à fratri- Gen.45.a.3
bus ſuis, & manifeſtatū eſt Pharaoni genus a.4.
14 eius. ‡ Mittēs autem Ioſeph, accerſiuit Iacob
patrem ſuum, & omnem cognationem ª in ªſuam
15 animabus ſeptuagintaquinque. ‡‖Et deſcē- Gen.46.a.1
dit Iacob in Aegyptum: & defunctus eſt ipſe a.5.
16 & patres noſtri. ‡ ‖Et tranſlati ſunt in Si- Ge.49.d.32
chē, & poſiti ſunt in ſepulchro ‖quod emit Gen.50.b.7.
Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Gen.23.c.16
17 Sichem. ‡ Cùm autem appropinquaret tem- 59.b.13.
C pus promiſsionis, quam cōfeſſus erat Deus Ioſu.24.f.32
Abrahæ, ‖creuit populus & multiplicatus eſt Exod.1.a.7.
18 in Aegypto, ‡ quoadusque ſurrexit alius rex
19 in Aegypto, qui non ſciebat Ioſeph. ‡ Hic
circumueniens genus noſtrum, afflixit patres
noſtros, vt exponerēt infantes ſuos, ne viui-
ficaren-

Exo. 2.a.2. ficarentur. ‡Eodē tempore natus eſt Moy- 20
Heb.11.c.24 ſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tri-
bus mēſibus in domo patris ſui. ‡ Expoſito 21
autē illo, ſuſtulit eū filia Pharaonis, & nutri-
uit eū ſibi in filium. ‡Et eruditus eſt Moyſes 22
omni ſapientia Aegyptiorum: & erat potens
in verbis & in operibus ſuis. ‡Cùm autē im 23
pleretur ei quadraginta annorū tēpus, aſcen
dit in cor eius vt viſitaret fratres ſuos filios
Exo.2.b.12 Iſraël. ‡Et cùm vidiſſet quendā iniuriā pa- 24
tientem, vindicauit illum: & fecit vltionē ei
qui iniuriā ſuſtinebat, percuſſo Aegyptio.
‡Exiſtimabat autē intelligere fratres, quo- 25
niā Deus per manū ipſius daret ſalutē illis:
Exo.2.b.13. at illi nō intellexerūt. ‡Sequenti vero die 26
apparuit illis litigātibus: & recōciliabat eos
in pace, dicēs, Viri, fratres eſtis, vt quid noce D
tis alterutrū? ‡ Qui autem iniuriā faciebat 27
proximo, repulit eū, dicēs, Quis te cōſtituit
principem & iudicē ſuper nos? ‡Nūquid in- 28
terficere me tu vis, quēadmodū interfeciſti
heri Aegyptium? ‡Fugit autē Moyſes in ver 29
bo iſto: & factus eſt aduena in terra Madiā,
vbi generauit filios duos. ‡Et expletis annis 30
Exod.3.a.2. quadraginta, apparuit illi in deſerto mon-
tis Sina angelus in igne flammæ rubi. ‡Moy 31
ſes autē videns, admiratus eſt viſum. Et ac-
cedente illo vt cōſideraret, facta eſt ad eum
*dicens vox Domini*, ‡Ego ſum Deus patrū tuo- 32
rum, Deus Abrahā, Deus Iſaac, & Deus Ia-
cob. Tremefactus autē Moyſes, non audebat
conſiderare. ‡Dixit autē illi Dominus, Sol- 33
ue calceamentū pedum tuorum: locus enim
in quo ſtas, terra ſancta eſt. ‡Videns vidi af- 34
flictionem populi mei qui eſt in Aegypto, &
gemitum eorum audiui, & deſcendi liberare
v.5. eos. Et nunc veni & mittā te in Aegyptū.
‡Hunc Moyſen, quem negauerunt, dicen- 35
tes, Quis te conſtituit principem & iudicem?
hunc Deus principem & redemptorē miſit,
cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.
Exo.7.8.9. ‡Hic eduxit illos faciēs prodigia & ſigna 36
10.11.14. in terra Aegypti, & in rubro mari, & in de- E
Exo.16.a.1. ſerto annis quadraginta. ‡ Hic eſt Moyſes 37
Deu.18.c.15 qui dixit filiis Iſraël, Prophetā ſuſcitabit vo
Exo.19.a.3. bis Deus de fratribus veſtris tanquā me: ip-
d.19. ſum audietis. ‡Hic eſt qui fuit in eccleſia in 38
ſolitudine, cum angelo qui loquebatur ei in
monte Sina, & cū patribus noſtris: qui acce
pit verba vitæ dare nobis. ‡ Cui noluerunt 39
obedire patres noſtri: ſed repulerūt, & auerſi
ſunt cordibus ſuis in Aegyptum, ‡dicentes 40
Exo.32.a.1 ad Aarō: Fac nobis, Deos qui præcedāt nos:
*Moyſi e- *Moyſes enim hic*, qui eduxit nos de terra
nim huic Aegypti, neſcimus quid factū ſit ei. ‡ Et vi 41
tulum fecerunt in diebus illis, & obtulerūt
hoſtiā ſimulachro, & lætabantur in operibus
manuum ſuarum. ‡Conuertit autem Deus, 42
& tradidit eos ſeruire militiæ cæli, ſicut ſcri
Amos 5.g.25 ptum eſt in libro Prophetarum: Nunquid
victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis
quadraginta in deſerto, domus Iſraël? ‡ Et 43
ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus
Dei veſtri Remphā, figuras quas feciſtis, ado
rare eas. Et transferā vos trans Babylonem. F
v.4. ‡Tabernaculū teſtimonij fuit patribus no- 44
Exo.25.d.4 ſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit Deus* lo-

quens ad Moyſen, vt faceret illud ſecundum
45 formā quā viderat. ‡Quod & induxerunt, Heb.8.b.5.
ſuſcipientes patres noſtri cum Ieſu in poſ- Ioſue 3.c.14
ſeſſionem gentium, quas expulit Deus à fa- 2.Re 16.c.13.
cie patrum noſtrorum, vſque in diebus Da-
46 uid, ‡qui inuenit gratiā ante Deū, & pe- Pſa 131.a.5
tiit vt inueniret tabernaculum Deo Iacob. 3.Reg.6.a.1.
47 ‡Salomō autem ædificauit illi domū. ‡Sed 1.Par.17.b.12
48 non Excelſus in manufactis habitat, ſicut *per pro-
49 *propheta* dicit: ‡Cælū mihi ſedes eſt: ter- pheciam.
ra autem ſcabellum pedum meorum. Quā Inf.17.f.24.
domum ædificabitis mihi, dicit Dominus: Iſa.66.a.1.
50 aut quis locus requietionis meæ eſt? ‡Nōne 3.Re.8.c.27
51 manus mea fecit hæc omnia? ‡Dura ceruice 2.Pa.6.c.18
& incircūciſis cordibus & auribus, vos ſem
per Spiritui ſancto *reſiſtitis*: ſicut patres ve- *reſtitiſtis
52 ſtri, & vos. ‡ Quem Prophetarum non ſunt
perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos
G qui prænuntiabant de aduentu Iuſti, cuius
53 vos nūc proditores & homicidæ fuiſtis: ‡qui
accepiſtis legem in diſpoſitione angelorū,
54 & non cuſtodiſtis. ‡ Audientes autem hæc
diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebāt den
55 tibus in eum. ‡Cùm autem eſſet plenus Spi
ritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriā
56 Dei, & Ieſum ſtātem à dextris Dei. ‡Et ait,
Ecce video cælos apertos, & filiū hominis
57 ſtantem à dextris* Dei. ‡ Exclamantes autē *virtutis
voce magna, continuerunt aures ſuas, & im
58 petum fecerūt vnanimiter in eum. ‡Et ei-
cientes eum extra ciuitatem, lapidabant: &
teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pe-
59 des adoleſcētis qui vocabatur Saulus. ‡ Et Inf.22.c.20.
lapidabāt Stephanum inuocantem, & dicen
60 tem: Dñe Ieſu, ſuſcipe ſpiritum meū. ‡Poſi-
tis autem genibus, clamauit voce magna,
dicens*: Domine, ne ſtatuas illis hoc pecca v.3.
tum. Et cū hoc dixiſſet, obdormiuit*. Sau- *in Domi-
lus autem erat conſentiens neci eius. no.

CAP. VIII.

1 FActa eſt autē in illa die perſecutio ma-
A gna in Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis,
& oēs diſperſi ſunt per regiones Iudææ & Sa
2 mariæ, præter Apoſtolos. ‡Curauerunt autē
Stephanū viri timorati: & fecerunt planctū
3 magnum ſuper eum. ‡ Saulus autē deuaſta-
bat eccleſiā: per domos intrans, & trahens Inf.22.a.4.
4 viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiā. ‡Igi- c.19.
tur qui diſperſi erant pertranſibāt, euāgeli-
5 zantes verbum*. ‡Philippus autem deſcen- *Dei
dens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis
6 Chriſtū. ‡Intendebant autem turbæ his quæ
à Philippo dicebātur, vnanimiter audientes,
7 & vidētes ſigna quæ faciebat. ‡ Multi enim
eorū qui habebant ſpiritus immundos, cla-
B mantes voce magna, exibāt. Multi autē pa-
8 ralytici & claudi curati ſunt. ‡ Factū eſt er-
9 go gaudium magnū in illa ciuitate. ‡Vir au-
tem quidā nomine Simon, qui antè fuerat
in ciuitate magus, ſeducens gentē Samariæ,
10 dicens ſe eſſe aliquē magnum: ‡cui auſcul-
tabāt omnes à minimo vſq; ad maximum,
dicētes, Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur ma-
11 gna. ‡ Attendebant autē eum, propter quod
multo tēpore magicis ſuis* dementaſſet eos. *artibus
12 ‡Cū verò credidiſſent Philippo euāgelizan-
ti de regno Dei: *& nomine Ieſu Chriſti, *in
baptiza-

baptizabantur viri ac mulieres. ‡ Tunc Simō 13
& ipſe credidit: & cū baptizatus eſſet, adhæ- C
rebat Philippo. Videns etiā ſigna & virtutes
maximas fieri, ſtupēs admirabatur. ‡ Cū au- 14
tem audiſſent Apoſtoli qui erāt in Ieroſoly-
mis, quòd recepiſſet Samaria verbū Dei: mi
ſerunt ad eos Petrū & Ioānem ‡ Qui cùm 15
veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent
Spiritum ſanctum. ‡ Nondū enim in quen- 16
quam illorū venerat, ſed baptizati tantùm
erant in nomine Domini Ieſu. ‡ Tunc impo 17
nebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpi
ritum ſanctū. ‡ Quum vidiſſet autē Simon, 18
quia per impoſitionem manus Apoſtolorū, D
daretur ſpiritus ſanctus, obtulit eis pecuniā,
‡ dicens, Date & mihi hāc poteſtatē, vt cui- 19
cunque impoſuero manus, accipiat Spiritū
ſanctū. ‡ Petrus autē dixit ad eum, Pecunia 20
tua tecum ſit in perditionem: quoniā donū
Dei exiſtimaſti pecunia poſsideri. ‡ Non eſt 21
tibi pars, neq; ſors in ſermone iſto. cor enim
tuum non eſt rectum corā Deo. ‡ Pœniten- 22
tiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga
Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio
cordis tui. ‡ In felle enim amaritudinis, & 23
obligatione iniquitatis video te eſſe. ‡ Reſpō 24
dens autē Simō dixit: Precamini vos pro me
ad Dominū, vt nihil veniat ſuper me horum
quæ dixiſtis. ‡ Et illi quidem teſtificati & 25
loquuti verbū Domini, redibāt Ieroſolymā, E
& multis regionibus Samaritanorū euāge-
lizabant. ‡ Angelus autē Domini loquutus 26
eſt ad Philippū, dicens, Surge, & vade cōtra
meridianū, ad viā quæ deſcendit ab Ieruſa-
lem in Gazam; hæc eſt deſerta. ‡ Et ſurgens 27
abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunûchus, potēs
ᵃCandaces' reginæ Aethiopū, qui erat ſuper
omnes gazas eius, venerat adorare in Ieru-
ſalem: ‡ & reuertebatur ſedēs ſuper currum 28
ſuū, legensq; Iſaiā prophetā. ‡ Dixit autē Spi 29
ritus Philippo: Accede, & adiūge te ad currū
iſtum. ‡ Accurrens autem Philippus, audiuit 30
eum legentē Iſaiā Prophetā, & dixit: Putáſne
intelligis quæ legis? ‡ Qui ait, Et quomodo 31
poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Ro-
gauitq; Philippū vt aſcēderet, & ſederet ſe-
cū. ‡ Locus autē ſcripturæ quā legebat, erat 32
hic: ‖ Tanquā ouis ad occiſionē ductus eſt: & F
ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic
nō aperuit os ſuū. ‡ In humilitate iudicium 33
eius ſublatum eſt. Generationem eius quis
enarrabit, quoniā ᵃtollitur' de terra vita eius?
‡ Reſpōdens autē eunûchus Philippo, dixit: 34
Obſecro te, de quo propheta dicit hoc? de ſe,
an de alio aliquo? ‡ Aperiens autē Philippus 35
os ſuum, & incipiens à ſcriptura iſta, euan-
gelizauit illi Ieſum. ‡ Et dum irent per viā, 36
venerunt ad quandā aquā: & ait eunûchus,
Ecce aqua, ᵃ quis ' prohibet me baptizari?
‡ Dixit autem Philippus, Si credis ex toto 37
corde, licet. Et reſpondens ait, Credo filium
Dei eſſe Ieſum Chriſtum. ‡ Et iuſsit ſtare 38
currum: & deſcenderunt vterque in aquam,
Philippus & eunûchus, & baptizauit eum.
‡ Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus 39
Domini rapuit Philippum, & amplius non
vidit eum eunûchus. Ibat autem per viam

ᵃCandacis 28.

Iſai.53.b.7.

tollitur 8.

quid

40 ſuam gaudens. ‡ Philippus autem inuentus
eſt in Azoto, & pertranſiens euangelizabat
ciuitatibus cūctis, donec veniret Cæſaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc ſpirās minarum &
A cædis in diſcipulos Domini, acceſsit ad
2 principē Sacerdotum. ‡ ‖ & petiit ab eo epi-
ſtolas in Damaſcū ad ſynagogas, vt ſi quos
inueniſſet huius viæ viros ac mulieres, vin-
3 ctos perduceret in Ieruſalē. ‡ ‖ Et cùm iter
faceret: contigit vt appropinquaret Damaſ-
co. ‖ & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo.
4 ‡ ‖ Et cadens in terrā, audiuit vocē dicētem
5 ſibi, Saule, Saule quid me perſequeris? ‡ Qui
dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego ſum Ie-
ſus, quem tu perſequeris. durū eſt tibi con-
6 tra ſtimulum calcitrare. ‡ Et tremens ac ſtu-
pens dixit, Domine, quid me vis facere? Et
Dominus ad eū, Surge, & ingredere ciuita-
B tē, & ibi dicetur tibi quid te oporteat face-
7 re. ‡ Viri autē illi qui comitabātur cū eo, ſta-
bant ſtupefacti, audientes quidē vocē, ne-
8 minem autē videntes. ‡ Surrexit autē Sau-
lus de terra, apertiſque oculis nihil videbat.
Ad manus autē illum trahētes, introduxe-
9 runt Damaſcum. ‡ Et erat ᵃtribus diebus nō
10 videns, & non mādicauit, neq; bibit. ‡ Erat
autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine
Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus,
11 Anania. At ille ait, Ecce ego Dn̄e. ‡ Et Do-
minus ad eum, Surge, & vade in vicum qui
vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Sau
lum nomine Tharſenſem. ecce enim orat.
12 ‡ (Et vidit virū Ananiā nomine, introeun-
tem, & imponentē ſibi manus vt viſum re-
13 cipiat.) ‡ Reſpondit autem Ananias, Domi-
C ne, audiui à multis de viro hoc, quāta mala
14 fecerit ſanctis tuis in Ieruſalem: ‡ & hic ha-
bet poteſtatem à principibus ſacerdotū alli-
15 gandi omnes qui inuocant nomen tuū. ‡ Di-
xit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam
vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen
meum corā gentibus & regibus, & filiis Iſ-
16 raël. ‡ Ego enim oſtendam illi quanta opor-
17 teat eum pro nomine meo pati. ‡ Et abiit
Ananias, & introiuit in domum: & imponēs
ei manus, dixit, Saule frater, Dominus miſit
me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua venie
bas: vt videas & implearis Spiritu ſancto.
18 ‡ Et cōfeſtim ceciderunt ab oculis eius tan-
D quā ſquamæ, & viſum recepit. & ſurgēs ba-
19 ptizatus eſt. ‡ Et cùm accepiſſet cibū, cōfor-
tatus eſt. Fuit autem cū diſcipulis qui erant
20 Damaſci, per dies aliquot. ‡ Et cōtinuò in-
greſſus ᵃ in ſynagogas, prædicabat' Ieſum,
21 quoniā hic eſt filius Dei. ‡ Stupebāt autē om
nes qui audiebāt, & dicebant, Nónne hic eſt
qui expugnabat in Ieruſalē eos qui inuoca-
bant nomē iſtud, & huc ad hoc venit vt vin
ctos illos duceret ad principes ſacerdotum?
22 ‡ Saulus autem multò magis cōualeſcebat,
& cōfundebat Iudæos qui habitabāt Dama-
23 ſci, affirmās quonia hic eſt Chriſtus. ‡ Cùm
autem implerentur dies multi, conſilium fe-
24 cerunt Iudæi vt eum interficerent ‡ Notæ
autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorū. ‖ Cu-
ſtodiebant autē & portas die ac nocte, vt eū
inter-

Gala.1.c.17.
Inf.22.a.5.
Inf.22.b.6.
1.Cor.15.a.8
2.Cor.12.a.4
ᵃibi
ᵃin ſynagogis prædicabat 8.
2.Co.11.g.32

interficerent. ‡Accipientes autẽ eum diſci- 25
*eius puli *nocte, per muru dimiſerũt eũ,ſubmit-
tentes in ſporta. ‡ Cũ autẽ veniſſet in Ieru- 26
ſalẽ,tentabat ſe iungere diſcipulis,& omnes E
timebãt eũ,non credentes quòd eſſet diſci-
pulus.‡Barnabas autẽ apprehenſum illũ du- 27
xit ad Apoſtolos: & narrauit illis quomodo
in via vidiſſet Dominũ , & quia locutus eſt
ei,& quomodo in Damaſco fiducialiter ege
rit in nomine Ieſu. ‡Et erat cũ illis intrans 28
& exiens in Ieruſalẽ,& fiducialiter agens in
nomine Domini. ‡Loquebatur quoq; Gẽti- 29
bus,& diſputabat cũ Græcis:illi autẽ quære
bant occidere eũ. ‡Quod cum cognouiſſent 30
fratres,deduxerũt eũ Cæſareã,& dimiſerunt
Tharſum. ‡Eccleſia quidem per totã Iudæã 31
& Galilæã & Samariã habebat pacẽ,& ædi-
ficabatur ambulãs in timore Domini,& cõ-
ſolatione ſancti Spiritus replebatur. ‡Factũ 32
eſt autẽ, vt Petrus dum tranſiret vniuerſos,
deueniret ad ſanctos qui habitabant Lyddæ.
‡Inuenit autẽ ibi hominem quendã, nomi- 33
ne Aeneã , ab annis octo iacentẽ in grabato, F
qui erat paralyticus. ‡Et ait illi Petrus,Ae- 34
*Sanat 5. nea *ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus : ſur-
ge,& ſterne tibi.Et continuò ſurrexit. ‡ Et 35
viderunt eũ omnes qui habitabant Lyddæ,
& Saronæ: qui conuerſi ſunt ad Dominum.
‡In Ioppe autẽ fuit quædã diſcipula nomi- 36
ne Tabitha,quę interpretata dicitur Dorcas.
Hęc erat plena operibus bonis & eleemoſy-
nis quas faciebat. ‡ Factũ eſt autẽ in diebus 37
illis, vt infirmata moreretur . Quã cùm la-
uiſſent,poſuerũt eã in cœnaculo. ‡Cùm au- 38
tem propè eſſet Lydda ab Ioppe , diſcipuli
audientes quia Petrus eſſet in ea , miſerunt
duos viros ad eũ, rogãtes, Ne pigriteris ve-
nire vſq; ad nos. ‡Exurgens autẽ Petrus ve- 39
nit cũ illis. Et cùm adueniſſet,duxerunt illũ G
in cœnaculũ:& circunſteterunt illũ omnes
viduæ flentes,& oſtendẽtes ei tunicas & ve-
ſtes,quas faciebat illis Dorcas. ‡Eiectis autẽ 40
omnibus foras,Petrus ponens genua orauit:
& cõuerſus ad corpus,dixit: Tabitha ſurge.
At illa aperuit oculos ſuos:& viſo Petro,re-
ſedit. ‡Dans autẽ illi manũ,erexit eã. Et cum 41
vocaſſet ſanctos & viduas, aſsignauit eã vi-
uam. ‡Notum autem factum eſt per vniuer-42
ſam Ioppen:& crediderunt multi in Domi-
no. ‡ Factum eſt autem vt dies multos mo- 43
raretur in Ioppe, apud Simonem quendam
coriarium.

CAP. X.

Vir autem quidam erat in Cæſarea, no- 1
mine Cornelius, cẽturio cohortis quæ A
dicitur Italica, ‡religioſus,ac timens Deum 2
cũ omni domo ſua,faciẽs eleemoſynas mul-
tas plebi,& deprecãs Deũ ſemper: ‡ is vidit 3
in viſu manifeſte,quaſi hora diei nona, an-
gelũ Dei introeuntẽ ad ſe,& dicentem ſibi,
Cornéli. ‡At ille intuẽs eum timore corre- 4
ptus,dixit,Quis es Dñe? Dixit autẽ illi, Ora-
tiones tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderũt in
memoriã in conſpectu Dei. ‡Et nunc mitte 5
viros in Ioppen , & accerſi Simonẽ quendã
qui cognominatur Petrus. ‡ hic hoſpitatur 6
apud Simonẽ quendã coriariũ, cuius eſt do-
mus iuxta mare. hic dicet tibi quid te opor-
7 teat facere. ‡Et cùm diſceſsiſſet angelus qui
loquebatur illi , vocauit duos domeſticos
ſuos,& militẽ metuentẽ Dominũ ex his qui
8 illi parebãt. ‡Quibus cùm narraſſet omnia,
9 miſit illos in Ioppen. ‡Poſtera autẽ die iter
B illis facientibus, & appropinquãtibus ciui-
tati,aſcendit Petrus in ſuperiora , vt oraret
10 circa horã ſextã. ‡Et cùm eſuriret,voluit gu
ſtare. Parantibus autẽ illis,cècidit ſuper eũ
11 mẽtis exceſſus: ‡& vidit cælũ apertũ,& de-
ſcendens vas quoddã,velut linteum magnũ,
quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram.
12 ‡in quo erant omnia quadrupedia & ſerpen
13 tia terræ,& volatilia cæli. ‡ Et facta eſt vox
14 ad eũ,Surge Petre:occide,& manduca. ‡Ait
autẽ Petrus,Abſit Dñe,quia nunquam man-
15 ducaui omne cõmune & immundum. ‡ Et
vox iterũ ſecundò ad eũ: *Quæ Deus purifi- *Quod
16 cauit tu cõmune ne dixeris. ‡ Hoc autẽ fa-
C ctum eſt per ter. Et ſtatim receptũ eſt vas in
17 cælũ. ‡Et dũ intra ſe hæſitaret Petrus quidnã
eſſet viſio quam vidiſſet,ecce viri, qui miſsi
erant à Cornelio, inquirentes domũ Simo-
18 nis, aſtiterunt ad ianuã. ‡Et cùm vocaſſent,
interrogabant,ſi Simon, qui cognominatur
19 Petrus,illic haberet hoſpitiũ. ‡Petro autem
cogitante de viſione,dixit Spiritus ei, Ecce
20 viri tres quærunt te. ‡ Surge itaque & de- Inf.15.b.7.
ſcende,& vade cum eis,nihil dubitans:quia
21 ego miſi illos. ‡ Deſcendens autẽ Petrus ad
viros,dixit, Ecce,ego ſum quẽ quęritis: quæ
22 cauſa eſt,propter quam veniſtis? ‡Qui dixe-
runt,Cornelius Cẽturio, vir iuſtus & timẽs
Deum , & teſtimonium habens ab vniuerſa
gente Iudæorũ,reſponſum accepit ab Angelo
ſancto accerſire te in domum ſuã, & audire
23 verba abs te. ‡Introducens ergo eos,recepit
D hoſpitio. Sequẽti autẽ die ſurgens profectus
eſt cum illis:& quidã ex fratribus ab Ioppe
24 comitati ſunt eum. ‡ Altera autem die in-
troiuit Cæſaream. Cornelius verò expecta-
bat illos,cõuocatis cognatis ſuis, & neceſſa-
25 riis amicis. ‡Et factũ eſt cum introiſſet Pe-
trus,obuius venit ei Cornelius:& procidens
26 ad pedes eius adorauit*. ‡Petrus verò eleua- *eum
uit eũ,dicens,Surge,& ego ipſe homo ſum.
27 ‡Et loquens cum illo intrauit , & inuenit
28 multos qui conuenerant: ‡dixitq́ue ad illos,
Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro
Iudæo coniungi , aut accedere ad alienige-
nam:ſed mihi oſtendit Deus, neminẽ cõmu
29 nem aut immundũ dicere hominem. ‡Pro-
E pter quod ſine dubitatione veni accerſitus.
Interrogo ergo,quam ob cauſam accerſiſtis
30 me? ‡ Et Cornelius ait,A nudiuſquarta die,
vſque ad hanc horã, orans erã hora nona in
domo mea,& ecce vir ſtetit ante me in veſte
31 candida: ‡& ait,Cornẽli,exaudita eſt oratio
tua,& eleemoſynæ tuę cõmemoratæ ſunt in
32 cõſpectu Dei. ‡Mitte ergo in Ioppen,& ac-
cerſi Simonẽ qui cognominatur Petrus: hic
hoſpitatur in domo Simonis coriarij iuxta
33 mare. ‡Confeſtim ergo miſi ad te:& tu be-
ne feciſti veniẽdo. Nunc ergo omnes nos in
conſpectu tuo adſumus,audire omnia quæ-
34 cunque tibi præcepta ſunt a Domino. ‡Ape
F riens autẽ Petrus os ſuum,dixit, In veritate

Deu.10.d.17 comperi ‖quia non eſt perſonarum acceptor
2.Par.19.c.7. Deus: ‡ſed in omni gente, qui timet eum, & 35
Iob.34.b.19 operatur iuſtitiã, acceptus eſt illi. ‡Verbum 36
Sap.6.b.8. miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacẽ per
Eccl.35.b.16 Ieſum Chriſtũ. (hic eſt omnium Dominus.)
Rom.2.b.11. ‡Vos ſcitis, quod factum eſt verbũ per vni- 37
Gal.2.b.6. uerſam Iudæam, incipiens enim à ‖Galilæa,
Eph.6.b.9. poſt baptiſmum quod prædicauit Iohannes:
Colo.3.d.25 ‡Ieſum à Nazareth quomodo vnxit eum 38
1.Pet.1.c.17 Deus Spiritu ſancto & virtute, qui pertrãſiit
Mat.4.c.18 benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à
Luc.4.b.14. diabolo, quoniam Deus erat cum illo. ‡Et 39
nos teſtes ſumus omnium quæ fecit in regio-
ne Iudæorum & Ieruſalẽ, quem occiderunt
ſuſpendentes in ligno. ‡Hunc Deus ſuſcita- 40
uit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri
‡non omni populo, ſed teſtibus præordina- 41
tis à Deo: nobis, qui mãducauimus & bibi-
mus cum illo poſtquã reſurrexit à mortuis.
‡Et præcepit nobis prædicare populo, & te- 42
ſtificari quia ipſe eſt qui cõſtitut' eſt à Deo G
Iere.31.f.34 iudex viuorum & mortuorũ. ‡Huic ‖omnes 43
Mich.7.d.18 Prophetæ teſtimoniũ perhibent, remiſsionẽ
peccatorum accipere per nomẽ eius omnes
qui credũt in eum. ‡Adhuc loquente Petro 44
verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper om
nes qui audiebãt verbum. ‡Et obſtupuerũt 45
ex circunciſione fideles qui venerãt cum Pe
Inf.15.b.8. tro, ‖quia & in nationes gratia Spiritus ſan
cti effuſa eſt. ‡Audiebãt enim illos loquẽtes 46
linguis, & magnificãtes Deum. Tunc reſpon
dit Petrus, ‡Nunquid aquam quis prohibe- 47
re poteſt, vt non baptizentur hi qui Spiritũ
ſanctum acceperunt ſicut & nos? ‡Et iuſſit 48
eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chri
ſti. Tunc rogauerũt eũ vt maneret apud eos
aliquot diebus.

CAP. XI.

AVdierunt autẽ Apoſtoli & fratres qui 1
erant in Iudæa, quoniam & gentes re- A
ceperunt verbum Dei. ‡Cùm autem aſcen- 2
diſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant ad-
uerſus illum qui erãt ex circũciſione, ‡di- 3
cẽtes, Quare introiſti ad viros præputiũ ha-
bentes, & manducaſti cum illis? ‡Incipiens 4
autẽ Petrus exponebat illis ordinem, dicẽs:
‡Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi 5
in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas
quoddã velut linteum magnũ quatuor ini-
tiis ſummitti de cælo, & venit vſq; ad me.
‡In quod intuens, conſyderabã, & vidi qua- 6
drupedia terræ & beſtias, & reptilia, & vola-
tilia cæli. ‡Audiui autem & vocem dicentẽ 7
mihi, Surge Petre, occide & manduca. ‡Dixi 8
* omne l. autem, Nequaquã Domine: quia *commu-
ne aut immundum nũquam introiuit in os
* mihi l. meum. ‡Reſpondit autem *vox ſecundò de 9
cælo, Quæ Deus mundauit, tu ne commune
dixeris. ‡Hoc autem factũ eſt per ter: & re- 10
cepta ſunt omnia rurſum in cælum. ‡Et ec- 11
ce, viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in B
qua eram, miſsi à Cæſarẽa ad me. ‡Dixit au- 12
tem ſpiritus mihi vt irem cũ illis, nihil hæ-
ſitans. Venerũt autem mecum & ſex fratres
iſti: & ingreſsi ſumus in domum viri. ‡Nar- 13
rauit autem nobis quomodo vidiſſet angelũ
in domo ſua, ſtantẽ & dicentẽ ſibi, Mitte in
Ioppen, & accerſi Simonẽ, qui cognomina-
14 tur Petrus, ‡qui loquetur tibi verba in qui-
bus ſaluus eris tu & vniuerſa domus tua.
15 ‡Cùm autẽ cœpiſſem loqui, cecidit Spiri-
tus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in ini-
16 tio. ‡Recordatus ſum autẽ verbi Domini, ſi- Sup.1.a.5.
cut dicebat, ‖Iohannes quidem baptizauit Mat.3.c.11.
aqua, ‖Vos autẽ baptizabimini Spiritu ſan- Marc.1.b.8.
17 cto. ‡Si ergo eandẽ gratiã dedit illis Deus, ſi- Luc.3.c.16.
cut & nobis qui credidimus in Dominũ Ie- Iohã.1.d.26.
C ſum Chriſtũ: ego quis erã, qui poſſem pro- Inf.19.a.4.
18 hibere Deũ? ‡His auditis tacuerunt: & glo-
rificauerũt Deum, dicentes, Ergo & Gẽtibus
19 pœnitentiã dedit Deus ad vitã. ‡Et illi qui-
dem qui diſperſi fuerant à tribulatione quæ
facta fuerat ſub Stephano, perambulauerunt
vſq; Phœnicen & Cyprum & Antiochiam,
nemini loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis.
20 ‡Erant autem quidam ex eis viri Cyprij &
Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiã, lo-
quebãtur ad Græcos, annuntiantes Dominũ
21 Ieſum. ‡Et erat manus Domini cum eis:
multuſq; numerus credentium conuerſus
22 eſt ad Dominum. ‡Peruenit autem ſermo
ad aures eccleſiæ quæ erat Ieroſolymis, ſu-
per iſtis: & miſerũt Barnabã vſq; ad Antio-
23 chiam. ‡Qui cũ perueniſſet, & vidiſſet gra-
D tiam Dei, gauiſus eſt: & hortabatur omnes * in
*propoſito cordis permanere in Domino:
24 ‡quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſan-
cto & fide. Et appoſita eſt multa turba Do-
25 mino. ‡Profectus eſt autẽ Tarſum, vt quæ-
26 reret Saulum: ‡quẽ cũ inueniſſet, perduxit
Antiochiam. Et annum totũ conuerſati ſunt
ibi in eccleſia: & docuerunt turbam multã,
ita vt cognominarentur primum Antio-
27 chiæ diſcipuli Chriſtiani. ‡In his autem die-
bus ſuperuenerunt ab Ieroſolymis prophe-
28 tæ Antiochiam. ‡Et ſurgens vnus ex eis no-
mine Agabus, ſignificabat per ſpiritum fa-
mem magnã futuram in vniuerſo orbe ter- * Cæſare l.
29 rarum, quæ facta eſt ſub Claudio*. ‡Diſci-
puli autem, prout quis habebat, propoſue- Inf.12.d.24.
runt ſinguli in ‖miniſterium mittere habi-
30 tantibus in Iudæa fratribus: ‡quod & fece-
runt, mittentes ad ſeniores per manus Bar-
nabæ & Sauli.

CAP. XII.

1 EOdem autẽ tẽpore miſit Herodes rex
A manus, vt affligeret quoſdã de eccleſia.
2 ‡Occidit autem Iacobum fratrem Iohãnis
3 gladio. ‡Videns autẽ quia placeret Iudæis,
appoſuit apprehendere & Petrũ. Erant autẽ
4 dies Azymorum. ‡Quem cũ apprehendiſſet,
miſit in carcerem, *tradens *quatuor quater- * tradenſq;
nionibus militum *cuſtodiendum*, volens * ad cuſto-
5 poſt paſcha producere eum populo. ‡Et Pe- diendum
trus quidẽ ſeruabatur in carcere. Oratio au- eum.
tem fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad
6 Deum pro eo. ‡Cùm autẽ producturus eũ
eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dor-
miẽs inter duos milites, vinct' catenis dua-
bus: & cuſtodes ante oſtiũ cuſtodiebãt carce
7 rẽ. ‡Et ecce angelus Domini aſtitit: & lu-
men refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere
Petri, excitauit eum, dicẽs, Surge velociter.
8 Et ceciderunt catenæ de manibus eius. ‡Di-
B xit autẽ angelus ad eũ, Præcingere, & cal-
cea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi,
Circun-

Circundà tibi veſtimentū tuum, & ſequere
me. ‡Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat 9
quia verū eſt quod fiebat per angelū: exiſti-
mabat autē ſe viſum videre. ‡ Tranſeuntes 10
autē primā & ſecūdam cuſtodiā, venerūt ad
portā ferreā quæ ducit ad ciuitatē, quæ vl-
trò aperta eſt eis. Et exeūtes proceſſerūt vi-
cum vnū: & cōtinuò diſceſsit angelus ab eo.
‡Et Petrus ad ſe reuerſus, dixit. Nunc ſcio 11
verè quia miſit Dñs angelū ſuum, & eripuit
me de manu Herodis, & de omni expecta-
tione plebis Iudæorū. ‡ Cōſyderanſq;, venit 12
ad domū Mariæ matris Iohānis, qui cogno-
minatus eſt Marcus, vbi erant multi cōgre-
ªPetro ª. gati & orantes. ‡ Pulſante autē ªeoª oſtium 13
ianuæ, proceſsit puella ad videndū, nomine C
Rhode. ‡Et vt cognouit vocē Petri, præ gau- 14
dio nō aperuit ianuā, ſed intrò currens nū-
ciauit ſtare Petrū ante ianuam. ‡ At illi di- 15
xerunt ad eam, Inſanis. Illa autē affirmabat
ſic ſe habere. Illi autē dicebāt, Angelus eius
eſt. ‡Petrus autē perſeuerabat pulſans. Cùm 16
*oſtium autē aperuiſſent*, viderunt eū, & obſtupue-
runt. ‡Annuens autē eis manu, vt tacerent, 17
narrauit quomodo Dominus eduxiſſet eū
de carcere, dixitq;, Nuntiate Iacobo & fra-
tribus hæc. Et egreſſus abijt in aliū locum.
‡Facta autē die, erat nō parua turbatio inter 18
milites, quidnam factū eſſet de Petro. ‡ Hero- 19
des autē cùm requiſiſſet eum, & nō inueniſ-
ſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſsit eos
duci: deſcēdenſq; à Iudæa in Cæſaréam, ibi D
commoratus eſt. ‡ Erat autē iratus Tyrijs 20
& Sidonijs. At illi vnanimes venerūt ad eū,
& perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculū
regis, poſtulabāt pacem, eò quòd alerentur
regiones eorum ab illo. ‡ Statuto autem die 21
Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tri-
bunali, & concionabatur ad eos. ‡ Populus 22
autē acclamabat, Dei voces, & nō hominis.
‡ Confeſtim autem percuſsit eum angelus 23
Domini, eo quòd nō dediſſet honorē Deo:
& conſumptus à vermibus, expirauit. ‡ Ver 24
bū autē Domini creſcebat & multiplicaba-
tur. ‡Barnabas autem & Saulus reuerſi ſunt 25
Sup.11.d.29. ab Ieroſolymis expleto ‖miniſterio, aſſum-
pto Iohanne qui cognominatus eſt Marcus.

CAP. XIII.

ERant autē in eccleſia quæ erat Antio- 1
Inf.14.d.25 chiæ, ‖prophetæ & doctores, in quibus A
Barnabas, & Simō qui vocabatur Niger, &
Lucius Cyrenēſis, & Manahē qui erat Hero-
dis Tetrarchæ collactane*, & Saulus. ‡Mini- 2
ſtrātibus autē illis Domino, & ieiunātibus,
Rom.1.a.1 dixit Spiritus ſanctus: ‖Segregate mihi Sau-
lum & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi
eos. ‡Tunc ieiunantes & orantes, imponen- 3
teſque eis manus, dimiſerunt illos. ‡Et ipſi 4
quidē miſsi à Spiritu ſancto, abierūt Seleu-
ciam, & indè nauigauerunt Cyprum. ‡ Et 5
cùm veniſſent Salaminam prædicabat ver-
bum Dei in ſynagogis Iudæorū. Habebant
autē & Iohannē in miniſterio. ‡ Et cū per- 6
ambulaſſent vniuerſam inſulā vſque ad Pa-
phum, inuenerunt quendam virum magum
pſeudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat
*Barieu *Bar-ieſu: ‡ qui erat cum Proconſule Sergio 7

8 Paulo viro prudēte. Hic accerſitis Barnaba
& Saulo, deſyderabat audire verbum Dei.
8 ‡Reſiſtebat autem illis Elymas, magus (ſic
enim interpretatur nomē eius) quærēs auer-
9 tere Procōſulem à fide. ‡ Saulus autem, qui
& Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuēs in
10 eum, ‡dixit, O plene omni dolo, & omni fal-
lacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, nō
11 deſinis ſubuertere vias Domini rectas. ‡ Et
nunc ecce manus Domini ſuper tè, & eris
cæcus, nō videns ſolē vſque ad tēpus. Et cō-
feſtim cecidit in eum caligo & tenebræ, &
12 circuiens quærebat qui ei manū daret. ‡Tūc
Proconſul cùm vidiſſet factū, credidit admi-
13 rans ſuper doctrina Domini. ‡Et cùm à Pa-
pho nauigaſſent Paulus, & qui cū eo erant,
venerūt Pergen Pāphyliæ. Iohānes autē di-
14 ſcedens ab eis, reuerſus eſt Ieroſolymā. ‡Illi
C verò pertranſeuntes Pergen, venerūt Antio-
chiam Piſidiæ: & ingreſsi ſynagogā die ſab-
15 bathorū, ſederunt. ‡ Poſt lectionē autē legis
& Prophetarū, miſerunt principes ſynago-
gæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in
vobis ſermo exhortationis ad plebem, dici-
16 te. ‡Surgens autē Paulus, & manu ſilentiū in-
dicēs, ait, Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deū,
17 audite: ‡Deus plebis Iſraël elegit patres no-
ſtros, & plebem exaltauit cū eſſent incolæ
‖in terra Aegypti, & in ‖brachio excelſo e- Exod.1.a.8
18 duxit eos ex ea, ‡& per quadraginta annorū Exo.15.c.16
tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto. 14.c.22.f.29
19 ‡Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha- Exo.16.a.2.
naam, ‖ ſorte diſtribuit eis terram eorum,
20 ‡quaſi poſt quadringentos & quinquaginta Ieſu.14.a.2.
annos: & ‖poſt hæc dedit iudices, vſque ad Iud.3.b.9.
21 Samuel Prophetā. ‡ Et exinde ‖poſtulaue- 1.Reg.8.a.5
runt regem. & dedit illis Saul filiū Cis, virū 1.Reg.9.a.16
de tribu Beniamin, annis quadraginta. c.17.10.a.1.
22 ‡ Et amoto illo, ‖ ſuſcitauit illis Dauid re- 1.Reg.16.a.
D gem: cui teſtimoniū perhibens, dixit, ‖ In- 1.c.13.
ueni Dauid filium Ieſſæ, virū ſecundùm cor Pſa.88.c.21.
meum, qui faciet omnes voluntates meas. Iſa.11.a.3.
23 ‡ Huius Deus ex ſemine‖ ſecundū promiſ- Matt.3.a.1.
24 ſionem eduxit Iſraël ſaluatorē Ieſum, ‡præ- Mar.a.2.
dicante Iohanne ante faciem aduentus eius Luc.3.a.3.
baptiſmū pœnitentiæ omni populo Iſraël.
25 ‡ Cùm impleret autem Iohannes curſum
ſuum, dicebat, Quem me arbitramini eſſe
‖nō ſum ego, ſed ‖ecce venit poſt me, cuius Ioh.1.c.20.
nō ſum dignus calceamenta pedū ſoluere. Matth.3.c.11.
26 ‡Viri fratres, filij generis Abrahā, & qui in Marc.1.a.7.
vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis Luc.3.d.16.
27 huius miſſum eſt. ‡ Qui enim habitabāt Ie- Ioh.1.d.27.
ruſalem, & principes eius hunc ignorātes, &
voces Prophetarum quæ per omne ſabba-
28 thum leguntur, iudicātes impleuerunt: ‡ &
nullā cauſam mortis inuenientes in eo, ‖pe- Matt.27.c.
29 tierunt à Pilato, vt interficerent eū. ‡Cùm- 20.c.22.
E que cōſummaſſent omnia quæ de eo ſcrip- Mar.15.b.15.
ta erant, deponentes eum de ligno, poſue- Luc.13.c.21.
30 rūt in monumento. ‡ ‖ Deus verò ſuſcitauit c.23.
31 eum à mortuis tertia die: ‡ ‖ qui viſus eſt Ioh.19.a.6.
per dies multos his qui ſimul aſcenderant Matt.28.a.6.
cum eo de Galilæa in Ieruſalem, qui vſque Mar.16.b.6.
32 nunc ſunt teſtes eius ad plebem. ‡ Et nos Luc.24.a.5.
vobis annuntiamus eam quæ ad patres no- Ioh.20.a.1.
33 ſtros repromiſsio facta eſt: ‡ quoniam hanc 10.c.19.
Deus

*veſtris Deus adimpleuit filijs *noſtris*, reſuſcitãs Ie-
ſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptũ eſt:
Pſa.2.b.7. ‖ Fili⁹ meus es tu, ego hodie genui te. ‡ Quod 34
Heb.1.b.5. autẽ ſuſcitauit eum à mortuis, amplius iam
& 5.b.5. nõ reuerſurum in corruptionem, ita dixit,
Iſai.55.a.3. ‖ Quia dabo vobis ſancta Dauid fidelia.
Pſa.15.b.10 ‡ ideoq; & aliàs dicit: ‖ Nõ dabis Sanctũ tuũ 35
Sup.2.c.31. videre corruptionẽ. ‡ Dauid enim in ſua ge- 36
neratione cùm adminiſtraſſet, volũtati Dei
3.Re.2.b.10. ‖ dormiuit, & appoſitus eſt ad patres ſuos,
& vidit corruptionẽ. ‡ Quẽ verò Deus ſuſci- 37
*à mortuis tauit*, nõ vidit corruptionẽ. ‡ Notũ igitur 38
ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis F
*& i. remiſsio peccatorũ annunciatur, *ab omni-
bus quibus nõ potuiſtis in lege Moyſi iuſti-
ficari. ‡ In hoc omnis qui credit, iuſtifica- 39
tur. ‡ Videte ergo ne ſuperueniat vobis 40
Abac.1.b.5. quod dictũ eſt in Prophetis, ‡ ‖ Videte con- 41
temptores, & admiramini, & diſperdimini:
quia opus operor ego in dieb⁹ veſtris, opus
quod nõ credetis, ſi quis enarrauerit vobis.
‡ Exeuntibus aũt illis rogabant vt ſequenti 42
ſabbatho loquerẽtur ſibi verba hęc. ‡ Cum- 43
que dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt mul-
*Deum ti Iudæorũ, & colentiũ* aduenarũ Paulũ &
Barnabã: qui loquentes ſuadebãt eis vt per-
manerẽt in gratia Dei. ‡ Sequenti verò ſab- 44
batho penè vniuerſa ciuitas cõuenit audire
verbũ Dei. ‡ Vidẽtes autẽ turbas Iudæi, re- 45
pleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à G
Paulo dicebãtur blaſphemãtes. ‡ Tunc con- 46
ſtãter Paulus & Barnabas dixerũt: Vobis o-
portebat primũ loqui verbũ Dei: ſed quo-
niã repellitis illud, & indignos vos iudicatis
æternæ vitæ: ecce conuertimur ad Gentes.
Iſa.46.b.6. ‡ Sic enim præcepit nobis Dñs: ‖ Poſui te in 47
lucẽ Gentiũ, vt ſis in ſalutẽ vſque ad extre-
mũ terræ. ‡ Audientes autẽ Gentes gauiſæ 48
ſunt, & glorificabant verbũ Domini: & cre-
diderũt quotquot erant pręordinati ad vitã
æternam. ‡ Diſſeminabatur autem verbum 49
Domini per vniuerſam regionem. ‡ Iudæi 50
autem concitauerunt mulieres religioſas &
honeſtas, & primos ciuitatis, & excitauerũt
perſecutionem in Paulum & Barnabam: &
Mat.10.b.14 eiecerunt eos de finibus ſuis. ‡ ‖ At illi ex- 51
Mar.6.b.11. cuſſo puluere pedum in eos, venerunt Ico-
Luc.9.a.5. nium. ‡ Diſcipuli quoq; replebantur gau- 52
dio & Spiritu ſancto.

## CAP. XIIII.

FActum eſt autẽ Iconij vt ſimul introi- 1
rent ſynagogam Iudæorũ & loqueren- A
tur, ita vt crederet Iudæorum & Græcorũ
copioſa multitudo. ‡ Qui verò increduli 2
fuerũt Iudæi, ſuſcitauerũt, & ad iracundiam
concitauerunt animas Gentiũ aduerſus fra-
tres. ‡ Multo igitur tẽpore demorati ſunt, 3
fiducialiter agentes in Domino teſtimoniũ
perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna &
prodigia fieri per manus eorum. ‡ Diuiſa eſt 4
autẽ multitudo ciuitatis: & quidam quidẽ
erant cum Iudæis, quidam verò cũ Apoſto-
lis. ‡ Cùm autẽ factus eſſet impetus Genti- 5
lium & Iudæorum cum principibus ſuis, vt
contumelijs afficerent, & lapidarẽt eos, ‡ in- 6
telligentes cõfugerunt ad ciuitates Lycao-
niæ Lyſtram & Derben, & vniuerſam in B
circuitu regionẽ, & ibi euãgelizantes erant.
7 * Et quidã vir Lyſtris infirmus pedibus ſe- *Et cõmo-
debat, claudus ex vtero matris ſuæ: qui nũ- ta eſt om-
8 quam ambulauerat. ‡ Hic audiuit Paulum nis multi-
loquentẽ. Qui intuitus eum, & videns quia tudo in do-
9 fidem haberet vt ſaluus fieret, ‡ dixit magna ctrina eorũ.
voce, Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exi- Paulus aũt
10 liuit: & ambulabat. ‡ Turbæ autem cùm vi- & Barna-
diſſent quod fecerat Paulus, leuauerunt vo- bas mora-
cem ſuã Lycaonicè dicentes, Dij ſimiles fa- bantur Ly-
11 cti hominibus, deſcenderũt ad nos. ‡ Et vo- ſtris.
cabant Barnabam, Iouem: Paulũ verò Mer-
12 curium, quoniam ipſe erat dux verbi. ‡ Sa-
cerdos quoq; Iouis qui erat ante ciuitatẽ,
tauros & coronas ante ianuas afferens, cum
13 populis volebat ſacrificare. ‡ Quod vbi au-
C dierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus, cõciſ-
ſis tunicis ſuis exilierũt in turbas clamãtes,
14 ‡ & dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos
mortales ſumus, ſimiles vobis homines, an-
nunciantes vobis ab his vanis conuerti ad
Deũ viuum ‖ qui fecit cælum, & terram, & Pſa.145.a.6
15 mare, & omnia quæ in eis ſunt: ‡ qui in præ- Apo.14.b.7.
teritis generationibus ‖ dimiſit oẽs gentes Pſal.81.c.13.
16 ingredi vias ſuas. ‡ Et quidem nõ ſine teſti-
monio ſemetipſum reliquit, benefaciens de
cælo, dans pluuias, & tẽpora fructifera, im-
17 plens cibo & lætitia corda *noſtra*. ‡ Et hæc *veſtra 7.
dicẽtes, vix ſedauerũt turbas, ne ſibi immo-
18 larent. ‡ Superuenerunt autẽ quidã ab An-
tiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis
‖ lapidantesq; Paulũ, traxerunt extra ciuita- 2.Cor.11.f.
19 tẽ, exiſtimantes eum mortuũ eſſe. ‡ Circun- 24. 25.
D dantibus autẽ eum diſcipulis, ſurgens intra-
uit ciuitatẽ, & poſtera die profectus eſt cum
20 Barnaba in Derben. ‡ Cumq; euangelizaſ-
ſent ciuitati illi, & docuiſſent multos, reuer-
ſi ſunt Lyſtram & Iconium, & Antiochiam:
21 ‡ cõfirmantes animas diſcipulorum, exhor-
tantesq; vt permanerent in fide, & quoniã
per multas tribulationes oportet nos intra-
22 re in regnũ Dei. ‡ Et cùm conſtituiſſent illis
per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſ-
ſent cum ieiunationibus, commẽdauerunt
23 eos Domino in quẽ crediderunt. ‡ Trãſeun-
24 teſq; Piſidiam, venerũt in Pamphyliam: ‡ &
loquentes verbum Domini in *Pergen*, de- *Attaliam
25 ſcenderũt in *Attaliam*. ‡ ‖ & inde nauigaue- *Perge s.
runt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Sup.13.a.2.
26 Dei in opus quod cõpleuerunt. ‡ Cùm autẽ
veniſſent, & congregaſſent eccleſiã, retule-
runt quanta feciſſet Deus cũ illis, & quia a-
27 peruiſſet Gẽtibus oſtium fidei. ‡ Morati ſunt
autẽ tempus non modicum cum diſcipulis.

## CAP. XV.

1 ET quidã deſcendentes de Iudæa, doce-
A bãt fratres. ‖ Quia niſi circuncidamini
ſecundũ morem Moyſi, non poteſtis ſaluari. Gal.5.a.2.
2 ‡ Facta ergo ſeditione nõ minima Paulo &
Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt vt aſcẽ-
derent Paulus & Barnabas, & quidã alij ex
alijs ad Apoſtolos & presbyteros in Ieruſa-
3 lem, ſuper hac quæſtione. ‡ Illi ergo dedu-
cti ab eccleſia pertrãſibant Phœnicẽ & Sa-
mariam, narrantes cõuerſionem Gentium:
& faciebant gaudium magnum omnibus
4 fratribus. ‡ Cùm autem veniſſent Ieroſoly-
mam,

mā,ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab Apoſtolis
& ſenioribus,annūtiantes quāta Deus feciſ-
ſet cum illis.‡Surrexerūt autē quidā de hæ- 5
reſi Phariſæorū qui crediderunt, dicentes,
Quia oportet circūcidi eos, præcipere quo- B
que ſeruare legē Moyſi. ‡ Conueneruntq; A- 6
poſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.‡Cū 7
Sup.10.b.20 autē magna cōquiſitio fieret, ſurgēs Petrus
dixit ad eos,‖ Viri fratres,vos ſcitis quoniā
ab antiquis diebus Deus in nobis elegit,per
os meū audire Gentes verbū Euangelij, &
credere.‡Et qui nouit corda Deus,teſtimo- 8
Sup.10.g.45 niū perhibuit,‖ dans illis Spiritū ſanctū ſi-
cut & nobis:‡& nihil diſcreuit inter nos & 9
illos, fide purificās corda eorū. ‡ Nunc ergo 10
quid tentatis Deū, imponere iugum ſuper
ceruices diſcipulorū, quod neq; patres no-
ſtri neque nos portare potuimus? ‡ Sed per 11
gratiā Domini Ieſu Chriſti credimus ſalua- C
ri,quemadmodū & illi.‡Tacuit autē omnis 12
multitudo:& audiebāt Barnabā & Paulum
narrantes quāta Deus feciſſet ſigna & pro-
digia in Gentibus per eos.‡Et poſtquam ta- 13
cuerunt,reſpōdit Iacobus, dicens, Viri fra-
tres,audite me.‡Simō narrauit quemadmo 14
dum primū Deus viſitauit ſumere ex Gen-
tibus populū nomini ſuo. ‡ Et huic cōcor- 15
Amos.9.c.11 dant verba Prophetarū, ſicut ſcriptum eſt:
‡ ‖Poſt hæc reuertar, & reædificabo taber- 16
naculum Dauid,quod decidit,& diruta eius
reædificabo,& erigam illud: ‡ vt requirant 17
cæteri hominū Dominum,& omnes gentes D
ſuper quas inuocatū eſt nomē meum, dicit
Dominus faciens hæc.‡Notum à ſeculo eſt 18
Domino opus ſuū. ‡ Propter quod ego iu- 19
dico,nō inquietari eos qui ex Gentibus cō-
Infr 15.e.29. uertuntur ad Deū, ‡ ſed‖ ſcribere ad eos vt 20
21.e.25. abſtineant ſe à contaminationibus ſimula-
chrorū,& fornicatione, & ſuffocatis,& ſan-
guine. ‡ Moyſes enim à tēporibus antiquis 21
habet in ſingulis ciuitatibus qui eū prædi-
cent in ſynagogis,vbi per omne ſabbathum
legitur.‡ Tūc placuit Apoſtolis & ſeniorib° 22
cū omni eccleſia,eligere viros ex eis,& mit
tere Antiochiā cū Paulo & Barnaba, Iudā,
qui cognominabatur Barſabas,& Silam vi-
ros primos in fratribus, ‡ ſcribētes per ma- 23
*epiſtolam continentē hæc 4. nus eorū*.APOSTOLI & ſeniores, fra-
tres,his qui ſunt Antiochiæ & Syriæ & Cili-
ciæ fratrib° ex Gētibus,ſalutē.‡Quoniā au- 24
diuimus,quia quidā ex nobis exeuntes, tur- E
bauerūt vos verbis,euertentes animas ve-
ſtras,quibus nō mādauimus:‡placuit nobis 25
collectis in vnū, eligere viros & mittere ad
vos cū chariſsimis noſtris Barnaba & Pau-
lo;‡ hominibus qui tradiderūt animas ſuas 26
pro nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti.‡ Miſi- 27
mus ergo Iudā & Silā, qui & ipſi vobis ver-
bis referēt eadem.‡Viſum eſt enim Spiritui 28
ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis
Sup.15.d.20 oneris quàm hæc neceſſaria:‡vt ‖abſtineatis 29
Inf.21.c.25 vos ab immolatis ſimulachrorū,& ſāguine,
& ſuffocato,& fornicatione,à quibus cuſto-
dientes vos,bene agetis.Valete.‡Illi ergo di- 30
miſsi deſcēderunt Antiochiā: & congregata F
multitudine tradiderūt epiſtolā.‡ Quā cùm 31
legiſſent,gauiſi ſunt ſuper cōſolatione. ‡ Iu- 32
das autē & Silas,& ipſi cùm eſſent prophetę,
verbo plurimo cōſolati ſunt fratres,& con-
33 firmauerūt.‡Facto autē ibi aliquanto tēpo-
re,dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos
34 qui miſerant illos. ‡ Viſum eſt autē Silæ ibi
35 remanere:⌐Iudas autē ſolus abiit°*.‡Paulus ⌐.7.
autē & Barnabas demorabantur Antiochiæ, *Ieruſalem
docentes, & euāgelizantes cū alijs pluribus
36 verbū Domini.‡ Poſt aliquot autē dies, di-
G xit ad Barnabam Paulus,Reuertentes viſite
mus fratres per vniuerſas ciuitates, in qui-
bus prædicauimus verbū Domini, quomo-
37 do ſe habeant.‡Barnabas autē volebat ſecū
aſſumere & Iohannē, qui cognominabatur
38 Marcus.‡Paulus autē rogabat eum, (vt qui
diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia,& non iſſet
39 cum eis in opus*)non debere recipi.‡ Facta *quo miſsi
eſt autē diſſenſio, ita vt diſcederent abinui- fuerant 5.
cem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco
40 nauigaret Cyprū. ‡ Paulus verò electo Sila
profectus eſt,traditus gratię Dei à fratribus.
41 ‡ Perambulabat autē Syriam & Ciliciam,
cōfirmans eccleſias: ⌐præcipiens cuſtodire ⌐.4.
præcepta Apoſtolorum & ſeniorum°.

## CAP. XVI.

1 PEruenit autē in Derbē & Lyſtram. Et
A ecce, diſcipulus quidā erat ibi nomine
Timótheus,filius mulieris*viduę°fidelis,pa- *cuiuſdam Iudææ 3.
2 tre Gentili. ‡ Huic teſtimoniū bonum red-
debāt qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.
3 ‡ Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: &
aſſumens circumcidit eum propter Iudæos
qui erant in illis locis. Sciebāt enim omnes
4 quòd pater eius erat Gentilis.‡Cùm autem
pertranſirent ciuitates,tradebāt eis cuſtodi-
re dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis
5 & ſenioribus qui erāt Ieroſolymis. ‡ Et ec-
cleſiæ quidē cōfirmabantur fide, & abunda-
6 bant numero quotidie. ‡ Tranſeuntes autē
Phrygiam & Galatiæ regionē, vetati ſunt à
7 Spiritu ſancto loqui verbū*in Aſia. ‡ Cùm *Dei
B veniſſent autē in Myſiam, tentabant ire in
Bithyniā:& non permiſit eos Spiritus Ieſu.
8 ‡ Cùm autē pertranſiſſent Myſiam, deſcen-
9 derunt Troadē: ‡ & viſio per noctem Paulo
oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans,
& deprecans eum,& dicēs, Trāſiens in Ma-
10 cedoniam,adiuua nos. ‡ Vt autē viſum vi-
dit,ſtatim quæſiuimus proficiſci in Macedo
niā,certi facti quòd vocaſſet nos Deus euā-
11 gelizare eis. ‡ Nauigantes autem à Troade,
recto curſu venimus Samothraciam, & ſe-
12 quenti die Neapolim: ‡ & inde Philippos:
quæ eſt prima partis Macedonię ciuitas co-
lonia. Eramus autē in hac vrbe diebus ali-
13 quot *conſiſtentes°. ‡ Die autem ſabbatho- *conferētes
C rum egreſsi ſumus foras portam iuxta flu-
mē,vbi videbatur oratio eſſe: & ſedētes lo-
14 quebamur mulieribus quæ cōuenerāt. ‡ Et
quædam mulier nomine Lydia,purpuraria
ciuitatis Thyatirenorū, colens Deum,audi-
uit:cuius Dominus aperuit cor intēdere his
15 quæ dicebantur à Paulo. ‡ Cùm autē bapti-
zata eſſet, & domus eius, deprecata eſt, di-
cens, Si iudicaſtis me fidelem Domino eſſe,
introite in domū meam, & manete. Et coē-
16 git nos. ‡ Factum eſt autem euntibus nobis
ad oratio-

ad orationē, puellã quandã habentē ſpiritum
pythonē obuiare nobis, quæ quæſtũ magnũ
præſtabat dominis ſuis diuinando. ‡ Hæc 17
ſubſecuta Paulũ & nos, clamabat dicēs, Iſti
homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annun-
tiant vobis viã ſalutis. ‡ Hoc autē faciebat 18
multis diebus. Dolens autē Paulus, & con- D
uerſus, ſpiritui dixit, Præcipio tibi in nomi
ne Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exijt eadem
hora. ‡ Vidētes autē domini eius quia exiuit 19
ſpes quęſtus eorũ, apprehendētes Paulum &
Silam perduxerũt in forũ ad principes: ‡ & 20
offerētes eos magiſtratibus, dixerũt, Hi ho-
mines cõturbant ciuitatē noſtram, cùm ſint
Iudæi. ‡ & annũtiant morē quē nõ licet no- 21
bis ſuſcipere, neq; facere, cùm ſimus Roma-
ni. ‡ Et cucurrit plebs aduerſus eos: & magi 22
ſtratus ſciſsis tunicis *eorum*, iuſſerunt eos
virgis cædi. ‡ Et cùm ‖ multas plagas eis im- 23
poſuiſſent, miſerunt eos in ‖ carcerē, præci-
pientes cuſtodi vt diligēter cuſtodiret eos.
‡ Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit 24
eos in interiorē carcerē, & pedes eorũ ſtrin- E
xit ligno. ‡ Media autē nocte, Paulus & Silas 25
orantes, laudabant Deũ. Et audiebãt eos qui
in cuſtodia erant. ‡ Subitò verò terræmotus 26
factus eſt magnus, ita vt mouerētur funda-
mēta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia
oſtia: & vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.
‡ Expergefactus autē cuſtos carceris, & vi- 27
dens ianuas apertas carceris, euaginato gla-
dio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe
vinctos. ‡ Clamauit autē Paulus voce ma- 28
gna, dicens, Nihil tibi maleféceris: vniuerſi
enim hic ſumus. ‡ Petitoque lumine intro- 29
greſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo &
Silæ ad pedes: ‡ & producens eos foras, ait, 30
Dñi, quid me oportet facere vt ſaluus fiam? 31
‡ At illi dixerunt, Crede in Dñm Ieſum: & F
ſalu⁹ eris tu, & dom⁹ tua. ‡ Et locuti ſunt ei 32
verbũ Domini cũ omnibus qui erant in do-
mo eius. ‡ Et tollens eos in illa hora noctis, 33
lauit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, &
omnis domus eius cõtinuò. ‡ Cumq; perdu- 34
xiſſet eos in domũ ſuã, appoſuit eis mēſam,
& lætatus eſt cum omni domo ſua credens
Deo. ‡ Et cùm dies factus eſſet, miſerũt ma- 35
giſtratus lictores, dicētes, Dimitte homines
illos. ‡ Nuntiauit autē cuſtos carceris verba 36
hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus vt
dimittamini. nũc igitur exeuntes, ite in pa-
ce. ‡ Paul⁹ autē dixit eis, Cęſus nos publicè, 37
indemnatos, homines Romanos miſerũt in
carcerē, & nunc occultè nos eijciunt? Non G
ita: ſed veniant, & ipſi nos eijciant. ‡ Nũtia- 38
uerũt autē magiſtratib⁹ lictores verba hæc.
Timueruntq; audito quod Romani eſſent:
‡ & venientes deprecati ſunt eos, & educen- 39
tes rogabant vt egrederentur de vrbe. ‡ Ex- 40
euntes autem de carcere, introierunt ad Ly-
diam: & viſis fratribus, conſolati ſunt eos,
& profecti ſunt.

## CAP. XVII.

CVm autē perambulaſſent Amphipo- 1
lim & Apolloniã, venerunt Theſſalo- A
nicã, vbi erat ſynagoga Iudæorũ. ‡ Secun- 2
dum conſuetudinē autē Paulus introiuit ad
eos, & per ſabbatha tria diſſerebat eis de
3 ſcripturis: ‡ adaperiẽs & inſinuãs quia Chri-
ſtũ oportuit pati & reſurgere à mortuis: &
quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quē ego annun-
4 tio vobis. ‡ Et quidã ex eis crediderunt, &
adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colētibus
Gētilibus multitudo magna, & mulieres no
5 biles nõ paucæ. ‡ Zelantes autē Iudæi, aſſu-
B menteſq; de vulgo viros quoſdã malos, &
turba facta, cõcitauerunt ciuitatē: & aſsiſtē-
tes domui Iáſonis, quærebant eos producere
6 in populũ. ‡ Et cùm nõ inueniſſent eos, tra-
hebant Iáſonē & quoſdã fratres ad princi-
pes ciuitatis, clamantes: Quoniã hi qui *or- *vrbem*
7 bē* cõcitant, & huc venerūt, ‡ quos ſuſcepit
Iaſon, & hi omnes cõtra decreta Cæſaris fa-
8 ciant, regē aliũ dicētes eſſe, Ieſum. ‡ Cõcita-
uerunt autē plebē, & principes ciuitatis au-
9 dientes hæc. ‡ Et accepta ſatiſfactione à Iá-
10 ſone & à cæteris, dimiſerunt eos. ‡ Fratres
C verò cõfeſtim per noctē dimiſerũt Paulũ &
Silã in Berœam. Qui cùm veniſſent, in ſy-
11 nagogã Iudæorũ introierunt. ‡ (Hi autem
erant nobiliores eorũ qui ſunt Theſſaloni-
cæ, qui ſuſceperũt verbũ cum omni auidita
te, quotidie ſcrutãtes ſcripturas, ſi hæc ita ſe
12 haberēt. ‡ Et multi quidē crediderũt ex eis,
& mulierũ Gentiliũ honeſtarũ, & viri non
13 pauci.) ‡ Cùm autē cognouiſſent in Theſſa-
lonica Iudęi, quia & Berœæ prædicatum eſt
à Paulo verbũ Dei, venerunt & illuc, cõmo-
14 uentes & turbantes multitudinē. ‡ Statimq;
D tunc Paulũ dimiſerunt fratres, vt iret vſque
ad mare: Silas autē & Timotheus remanſe-
15 runt ibi. ‡ Qui autem deducebant Paulum,
perduxerunt eum vſq; ad Athenas, & acce-
pto mãdato ab eo ad Silam & Timotheum,
vt quàm celeriter venirent ad illum: pro-
16 fecti ſunt. ‡ Paulus autem cùm Athenis eos
expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo,
17 videns idololatriæ deditam ciuitatem. ‡ Di-
ſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis, &
colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos
18 qui *aderant*. ‡ Quidam autem Epicurei & *audierant.*
Stoici philoſophi diſſerebãt cum eo, & qui-
dam dicebãt: Quid vult *ſeminator verbo- *ſeminiuerbius.*
rum* hic, dicere? Alij verò, Nouorum dæ-
moniorum videtur annuntiator eſſe: quia
19 Ieſum & reſurrectionē annuntiabat eis. ‡ Et
E apprehenſum eum, ad Areópagũ duxerunt,
dicentes, Poſſumus ſcire quæ eſt hæc noua,
20 quæ à te dicitur, doctrina? ‡ noua enim quæ-
dam infers auribus noſtris. Volumus ergo
21 ſcire quidnam velint hæc eſſe. ‡ (Athenienſes
autem omnes, & aduenæ hoſpites, ad nihil
aliud vacabant niſi aut dicere, aut audire
22 aliquid noui.) ‡ Stans autē Paulus in medio
Areópagi, ait, Viri Athenienſes, per omnia
23 quaſi *ſuperſtitioſos* vos video. ‡ Præteriens *ſuperſtitio-
enim & videns ſimulachra veſtra, inueni & ſiores 2.*
aram in qua ſcriptum erat, IGNOTO DEO.
Quod ergo ignorãtes colitis, hoc ego annũ-
24 tio vobis. ‡ ‖ Deus qui fecit mũdũ & omnia Gen.1.a.1.
F quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cũ ſit Do-
minus, ‖ nõ in manu factis templis habitat, Sapr.7.f.48.
25 ‡ nec manibus humanis colitur, indigēs ali-
quo, cũ ipſe det omnibus vitã & inſpiratio-
26 nē, & omnia: ‡ fecitq; ex vno omne genus
hominum

Viis
2 Cor.11.f.25
1.Theſ.2.a.2
Phil.1.c.13.
d.29.

hominum, inhabitare ſuper vniuerſam faciē
terræ, definiēs ſtatuta tēpora & terminos ha-
bitationis eorū, ‡quærere Deū ſi fortè attra- 27
ctent eū *aut' inueniāt, quamuis nō longè ſit [margin: *&c 1.]
ab vnoquoq; noſtrū. ‡In ipſo enim viuimus 28
& mouemur & ſumus, ſicut & quidam ve-
ſtrorū poetarū dixerunt, ‖ipſius enim & ge- [margin: Aratus.]
nus ſumus. ‡ ‖Genus ergo cùm ſimus Dei, 29 [margin: Iſa.40.d.18.]
nō debemus æſtimare auro aut argento, aut
lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis homi
nis, Diuinū eſſe ſimile. ‡Et tempora quidem 30
huius ignorantiæ deſpiciēs Deus, nunc an- G
nunciat hominibus vt omnes vbique pœni-
tentiā agant, ‡eò quòd ſtatuit diē in quo iu- 31
dicaturus eſt orbem in æquitate, in viro in
quo ſtatuit, fidē præbens omnibus, ſuſcitans
eum a mortuis. ‡ Cùm audiſſent autem re- 32
ſurrectionem mortuorum, quidam quidem
irridebant, quidam verò dixerunt, Audie-
mus te de hoc iterum. ‡Sic Paulus exiuit de 33
medio eorum. ‡Quidam verò viri adhæren 34
tes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius
Areopagita, & mulier nomine Damaris, &
alij cum eis.

CAP. XVIII.

POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Co- 1
rinthum. ‡& inueniens quendā Iudæū, 2
nomine Aquilam, Pōticum genere, qui nu- A
per venerat ab Italia, & Priſcillam vxorem
eius (eò quòd præcepiſſet Claudius diſcede-
re omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad eos.
‡Et quia eiuſdem erat artis, manebat apud 3
eos, & operabatur (erant autē ſcenofactoriæ
artis.) ‡Et diſputabat in ſynagoga per om- 4
ne ſabbathū, interponens nomē Domini Ie-
ſu, ſuadebatq; Iudæis & Græcis. ‡ Cùm ve- 5
niſſent autē de Macedonia Silas & Timó- B
theus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Iu-
dæis eſſe Chriſtū, Ieſum. ‡Contradicentibus 6
autē eis & blaſphemātibus, excutiens veſti-
mēta ſua, dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper
caput veſtrū: mundus ego, ex hoc ad Gentes
vadam. ‡ Et migrans inde, intrauit in do- 7
mū cuiuſdā, nomine Titi Iuſti, colētis Deū,
cuius domus erat cōiuncta ſynagogæ. ‡Criſ- 8
pus autē archiſynagogus credidit Domino, C
cū omni domu ſua: & multi Corinthiorum
audientes credebāt, & baptizabātur. ‡Dixit 9
autē Dominus nocte per viſionē Paulo, No-
li timere, ſed loquere, & ne taceas, ‡propter 10
quod ego ſum tecū: & nemo apponetur tibi
vt noceat te: quoniā populus eſt mihi mul-
tus in hac ciuitate. ‡ Sedit autē annū & ſex 11 [margin: *ibi]
menſes, docēs apud eos verbū Dei. ‡Gallió- 12
ne autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt
vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt
eū ad tribunal, ‡dicentes, Quia contra legē 13
hic perſuadet hominibus colere Deū. ‡ In- 14
cipiente autē Paulo aperire os, dixit Gallio D
ad Iudæos, Si quidem eſſet iniquū aliquid,
aut facinus peſsimū ô viri Iudæi, rectè vos
ſuſtinerē. ‡ Si verò quæſtiones ſunt de ver- 15
bo & nominibus, & legis veſtræ, vosipſi vi-
deritis: iudex ego horum nolo eſſe. ‡Et mi- 16
nauit eos à tribunali. ‡Apprehendentes au- 17
tem omnes Soſthenem principē ſynagogæ,
percutiebāt eum ante tribunal: & nihil eo-
rum Gallioni curæ erat. ‡Paulus verò cùm 18

E adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus va-
lefaciens, nauigauit Syriam, (& cum eo Pri-
ſcilla & Aquila,) qui ſibi ‖totonderat in Cen- [margin: Nu.6.c.18.]
19 chris caput. habebat enim votū. ‡Deuenitq; [margin: Inf.21.d.24]
Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò in-
greſſus ſynagogam, diſputabat cum Iudæis.
20 ‡Rogantibus autem eis, vt ampliori tēpore
21 maneret, non conſenſit, ‡ ſed valefaciens, &
dicens, Iterum reuertar ad vos Deo volen-
22 te. profectus eſt ab Epheſo. ‡Et deſcendens
F Cæſarēam, aſcendit, & ſalutauit eccleſiam,
23 & deſcendit Antiochiam. ‡ Et facto ibi ali-
quanto tempore profectus eſt, perambulans
ex ordine Galaticam regionem & Phrygiā,
24 confirmans omnes diſcipulos. ‡Iudæus autē
quidam, Apollo nomine, Alexandrinus *ge- [margin: *natione.]
nere', vir eloquens, deuēnit Epheſum, potēs
25 in ſcripturis. ‡ Hic erat edoctus viā Domi-
ni: & feruens ſpiritu loquebatur, & docebat
diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens tantùm
26 baptiſma Iohannis. ‡ Hic ergo cœpit fidu-
G cialiter agere in ſynagoga. Quem cùm au-
diſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eū,
& diligentius expoſuerunt ei viam *Domi- [margin: *Dei 5.]
27 ni'. ‡Cùm autem vellet ire Achaiam, exhor-
tati fratres, ſcripſerunt diſcipulis vt ſuſcipe-
rent eum. Qui cùm veniſſet contulit mul-
28 tum his qui crediderant. ‡Vehementer enim
Iudæos reuincebat, publicè oſtendens per
ſcripturas, eſſe Chriſtum Ieſum.

CAP. XIX.

1 FActum eſt autē cùm Apollo eſſet Co-
A rinthi, vt Paulus peragratis ſuperiori-
bus partibus veniret Epheſum, & inueniret
2 quoſdā diſcipulos: ‡dixitq; ad eos, Si Spiri-
tū ſanctū accepiſtis credētes? At illi dixerūt
ad eum, Sed neq; ſi Spiritus ſanctus eſt, au-
3 diuimus. ‡ Ille verò ait, In quo ergò bapti-
zati eſtis? Qui dixerūt, In Iohānis baptiſma-
4 te. ‡ Dixit autem Paulus: ‖Iohannes bapti- [margin: Mat.3.c.11.]
zauit baptiſmo pœnitentiæ populū, dicens: [margin: Mar.1.b.8.]
In eum qui venturus eſſet poſt ipſum vt cre [margin: Luc.3.c.16.]
5 derent, hoc eſt, in Ieſum. ‡His auditis, bapti- [margin: Ioh.1.d.26.]
6 zati ſunt in nomine Domini Ieſu. ‡ Et cùm [margin: Sup.1.a.5.&]
impoſuiſſet illis manus Paulus, ‖venit Spi- [margin: b.16.19 a.4.]
B ritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur lin- [margin: Sup.2.a.4.]
7 guis, & prophetabāt. ‡ Erāt autē omnes viri
8 ferè duodecim. ‡ Introgreſſus autē ſynago-
gam, cū fiducia loquebatur per tres menſes,
9 diſputans & ſuadens de regno Dei. ‡ Cùm
autem quidam indurarentur, & non crede-
rent, maledicentes *viā Domini coram' mul [margin: *vix coram 5.]
titudine, diſcedēs ab eis, ſegregauit diſcipu-
los, quotidie diſputans in ſchola tyranni cu-
10 iuſdam. ‡ Hoc autem factū eſt per bienniū,
ita vt omnes qui habitabāt in Aſia, audirent
11 verbū Domini, Iudæi atque Gentiles. ‡Vir-
tutesq; non quaſlibet faciebat Deus per ma-
12 num Pauli: ‡ ita vt etiā ſuper languidos de-
ferrentur à corpore eius ſudaria vel ſemi-
cinctia, & recedebant ab eis languores, &
13 ſpiritus nequam egrediebantur. ‡ Tentaue-
C runt autem quidam *&' de circumeuntibus [margin: *.&.]
Iudæis exorciſtis, inuocare ſuper eos qui
habebant ſpiritus malos, nomen Domini
Ieſu, dicentes, Adiuro vos per Ieſum quem
14 Paulus prædicat. ‡ Erant autem quidam

Sceuæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptē fi-
lij,qui hoc faciebant. ‡Reſpondens autē ſpi- 15
ritus nequā dixit eis,Ieſum noui,& Paulum
ſcio:vos autem qui eſtis? ‡Et inſiliēs homo 16
in eos in quo erat dæmonium peſsimum,&
dominatus amborū, inualuit contra eos,ita
vt nudi & vulnerati effugerēt de domo illa.
‡Hoc autem notū factū eſt omnibus Iudæis 17
atq; Gētilibus, qui habitabāt Epheſi: & ce-
cidit timor ſuper omnes illos,& magnifica-
batur nomē Domini Ieſu. ‡ Multiq; creden 18
tiū veniebāt cōfitentes & annuntiātes actus D
ſuos.‡Multi autē ex eis qui fuerant curioſa 19
ſectati,contulerūt libros,& cōbuſſerunt co-
ram omnibus:& cōputatis pretiis illorum,
inuenerunt pecuniā denariorū quinquagin-
ta milliū. ‡Ita fortiter creſcebat verbū Dei 20
& confirmabatur. ‡His autē expletis propo 21
ſuit Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia
& Achaia ire Ieroſolymā,dicens, Poſtquam
fuero ibi,oportet me & Romā videre. ‡Mit- 22
tens autē in Macedoniā duos ex miniſtrāti-
bus ſibi,Timótheū & Eraſtum,ipſe remanſit
ad tēpus in Aſia. ‡ Facta eſt autē illo tempo- 23
•.5. re turbatio non minima de via Domini.ˀ E
‡Demetrius enim quidam nomine,argenta 24
rius,faciēs ædes argenteas Dianæ,præſtabat
artificibus nō modicū quæſtum: ‡quos con 25
uocans & eos qui huiuſmodi erāt opifices,
dixit. Viri,ſcitis quia de hoc artificio eſt no-
bis acquiſitio:‡& videtis,& auditis quia nō 26
ſolùm Epheſi, ſed penè totius Aſiæ, Paulus
hic ſuadens auertit multā turbam, dicens,
Quoniā nō ſunt dij qui manibus fiunt.‡Nō 27
ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars
in redargutionē venire,ſed & magnæ Dianæ
templū in nihilū reputabitur, ſed & deſtrui
incipiet maieſtas eius,quā tota Aſia & orbis
colit. ‡His auditis repleti ſunt ira,& excla- 28
mauerunt dicētes,Magna Diana Epheſiorū.
‡Et impleta eſt ciuitas tota confuſione, & 29
impetum fecerunt vno animo in theatrum, F
rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus co-
mitibus Pauli. ‡Paulo autem volente intra- 30
re in populum, non permiſerunt diſcipuli.
‡Quidam autem & de Aſiæ principibus qui 31
erant amici eius,miſerunt ad eum,rogantes
ne ſe daret in theatrum: ‡ alij autem aliud 32
clamabant. Erat enim eccleſia confuſa: &
plures neſciebant qua ex cauſa cōueniſſent.
‡De turba autem detraxerunt Alexandrū, 33
propellentibus eum Iudæis. Alexander autē
manu ſilentio poſtulato,volebat reddere ra-
tionem populo.‡Quem vt cognouerunt Iu- 34
dæum eſſe,vox facta vna eſt omnium,quaſi
per horas duas clamantium, Magna Diana
Epheſiorum.‡Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, 35
dixit,Viri Epheſij,quis enim eſt hominum, G
qui neſciat Epheſiorum ciuitatem cultricē
eſſe magnæ Dianæ,Iouiſque prolis?‡Cū er- 36
go his contradici non poſsit,oportet vos ſe-
datos eſſe,& nihil temerè agere.‡Adduxiſtis 37
enim homines iſtos,neque ſacrilegos,neque
blaſphemantes deam veſtram.‡Quòd ſi De- 38
metrius, & qui cum eo ſunt artifices,habent
aduerſus aliquē cauſam,conuentus forenſes
aguntur,& proconſules ſunt,accuſent inuı-

39 cem. ‡ Si quid autem alterius rei quæritis:
40 in legitima eccleſia poterit abſolui. ‡ Nā &
periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cū
nullus obnoxius ſit(de quo poſsimus redde-
re rationem) concurſus iſtius.Et cùm hæc
dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

## CAP. XX.

1 POſtquam autem ceſſauit tumultus,vo-
A catis Paulus diſcipulis, & exhortatus
eos, valedixit,& profectus eſt vt iret in Ma-
2 cedoniā. ‡Cùm autem perambulaſſet partes
illas,& exhortatus eos fuiſſet multo ſermo-
3 ne, venit ad Græciam: ‡ vbi cùm feciſſet
menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iudæis
nauigaturo in Syriam:habuitque conſilium
4 vt reuerteretur per Macedoniam. ‡Comita
tus eſt autem eum * ᵃSoſipater Pyrrhi Be- ᵃvſque in
roenſis, Theſſalonicenſiū verò Ariſtarchus, Aſiam 3.
& Secundus, & Gaius Derbéus, & Timo- ᵇSopater 5.
theus, Aſiani verò Tychicus & Trophimus.
5 ‡Hi cum præceſsiſſent, ſuſtinuerunt nos
6 Troade: ‡nos verò nauigauimus poſt dies
B azymorum à Philippis, & venimus ad eos
Troadem in diebus quinque, vbi demorati
7 ſumus diebus ſeptem. ‡ Vna autem Sabba-
thi cùm conueniſſemus ad frangendum pa-
nem,Paulus diſputabat cum eis profecturus
in craſtinū, protraxitque ſermonem vſque
8 in mediam noctē. ‡ Erant autem lampades
copioſæ in cœnaculo vbi eramus cōgregati.
9 ‡Sedens autem quidam adoleſcens nomine
Eutychus,ſuper feneſtram,cùm mergeretur
ſomno graui, diſputante diu Paulo, ductus
ſomno, cecidit de tertio cœnaculo deor-
10 ſum,& ſublatus eſt mortuus.‡Ad quē cùm
C deſcēdiſſet Paulus, incubuit ſuper eū:& cō-
plexus dixit, Nolite turbari, anima enim
11 ipſius in ipſo eſt.‡Aſcēdens autē,frangenſq;
panē & guſtans, ſatiſque allocutus vſque in
12 lucem,ſic profectus eſt. ‡Adduxerūt autem
puerum viuentem, & cōſolati ſunt non mi-
13 nimè. ‡Nos autem aſcendentes nauem,na-
uigauimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulū.
ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter fa-
14 cturus. ‡ Cùm autē inueniſſet nos in Aſſon,
15 aſſumpto eo venimus Mitylénen. ‡Et inde
nauigantes, ſequenti die venimus contra
Chium:& alia applicuimus Samum: & ſe-
16 quenti die venimus Milétum.‡propoſuerat
enim Paulus trāſnauigare Epheſum, ne qua
mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi
poſsibile ſibi eſſet, vt diē Pentecoſten face-
17 ret Ieroſolymis. ‡ A Miléto autem mittens
D Epheſum, vocauit maiores natu eccleſiæ.
18 ‡Qui cùm veniſſent ad eū, & ſimul eſſent,
dixit eis,Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus
ſum in Aſiam,qualiter vobiſcum per omne
19 tempus fuerim, ‡ ſeruiens Domino cū om-
ni humilitate & lachrymis,& tentationibus
quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum:
20 ‡quomodo nihil ſubtraxerim vtilium,quo-
minus annuntiarem vobis, & docerem vos
21 publicè & per domos, ‡ teſtificans Iudæis
atque Gentilibus in Deum pœnitentiam &
fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chri-
22 ſtum. ‡ Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu,
vado in Ieruſalem: quæ in ea ventura ſint
mihi

mihi ignorans, ‡ niſi quòd Spiritus ſanctus 23
per omnes ciuitates mihi proteſtatur, dicēs,
quoniā vincula & tribulationes Ieroſolymis
me manent. ‡Sed nihil horū vereor: nec fa- 24
cio animā meā pretioſiorē quàm me, dūmo
do conſummem curſum meū & miniſteriū
ᵃverbi ᵃquod accepi à Domino Ieſu teſtificari Euā
geliū gratiæ Dei. ‡Et nūc ecce ego ſcio, quia 25
amplius nō videbitis faciē meā vos omnes,
per quos tranſiui prædicās regnū Dei. ‡Qua- 26
propter cōteſtor vos hodierna die, quia mū- F
dus ſum à ſanguine omniū. ‡Nō enim ſub- 27
terfugi, quominus annunciarē omne conſi-
lium Dei vobis. ‡Attendite vobis & vniuer- 28
ſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit
epiſcopos, regere eccleſiā Dei, quā acquiſi-
uit ſanguine ſuo. ‡Ego ſcio quoniā intrabūt 29
ᵃgraues 1. poſt diſceſſionem meā lupi ᵃrapaces ᵃin vos,
nō parcentes gregi. ‡ Et ex vobiſipſis exur- 30
gent viri loquentes peruerſa, vt abducāt di-
ſcipulos poſt ſe. ‡ Propter quod vigilate, 31
memoria retinētes quoniā per trienniū no-
cte & die nō ceſſaui, cū lachrymis monens
vnumquenq; veſtrū. ‡Et nūc cōmendo vos 32
Deo & verbo gratię ipſius, qui potēs eſt ędi-
ficare, & dare hæreditatē in ſanctificatis om
nibus. ‡Argentū & aurū, aut veſtem nullius 33
ᵃſicut ᵃ cōcupiui. ‡ ᵃIpſi ‖ ſcitis quoniam ad ea quæ 34
2.Cor.4.c. mihi opus erāt, & his qui mecum ſunt, mi- G
12. niſtrauerunt manus iſtæ. ‡Omnia oſtēdi vo 35
1.The.2.b.9 bis, quoniā ſic laborantes, oportet ſuſcipere
2.The.3.b.8. infirmos ac meminiſſe verbi Domini Ieſu,
(quoniā ipſe dixit,) Beatius eſt magis dare,
quàm accipere. ‡Et cùm hæc dixiſſet, poſitis 36
genibus ſuis orauit cū omnibus illis. ‡ Ma- 37
gnus autē fletus factus eſt omniū: & procū-
bentes ſuper collum Pauli, oſculabātur eū,
‡dolentes maximè in verbo quod dixerat, 38
quoniam amplius faciem eius nō eſſent vi-
ſuri. Et deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

CVm autē factū eſſet vt nauigaremus, 1
abſtracti ab eis, recto curſu venimus A
Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pa-
tarā. ‡Et cùm inueniſſemus nauem trāſfre- 2
tantē in Phœnicē: aſcendētes nauigauimus.
‡Cū apparuiſſemus autē Cypro, relinquētes 3
eam ad ſiniſtrā, nauigauimus in Syriā, & ve-
nimus Tyrū: ibi enim nauis expoſitura erat
onus. ‡Inuentis autem diſcipulis, manſimus 4
ibi diebus ſeptē: qui Paulo dicebāt per Spiri
tum, ne aſcenderet Ieroſolymā. ‡Et expletis 5
diebus profecti ibamus, deducentibus nos
omnibus cū vxoribus & filiis vſq; foras ci-
uitatem: & poſitis genibus in litore, oraui-
mus. ‡Et cùm valefeciſſemus inuicē, aſcen- 6
dimus nauē: illi autē redierunt in ſua. ‡Nos 7
ᵃexpleta 12 verò nauigatione ᵃexplicita ᵃà Tyro deſcen- B
dimus Ptolemaidā: & ſalutatis fratribus, mā
ſimus die vna apud illos. ‡Alia autē die pro- 8
fecti, venimus Cæſareā. Et intrantes domū
Philippi euangeliſtæ, qui erat ᵃvnus ᵃde ſe-
ᵃ.2. Sap.6.b.5. ptem, manſimus apud eū. ‡Huic autē erant 9
quatuor filiæ virgines, prophetantes. ‡Et cū 10
moraremur per dies aliquot, ſuperuenit qui
dam à Iudæa propheta nomine Agabus. ‡Is 11
cùm veniſſet ad nos, tulit zonā Pauli: & alli-
gans ſibi pedes & manus dixit, Hæc dicit
Spiritus ſanctus: Virū cuius eſt zona hæc,
ſic alligabunt in Ieruſalē Iudæi, & tradēt in
12 manus Gentiū. ‡Quod cū audiuiſſemus, roga-
C bamus nos & qui loci illius erant, ne aſcen-
13 deret Ieroſolymā. ‡ Tunc reſpondit Paulus,
& dixit, Quid facitis flentes & affligētes cor
meū? Ego enim nō ſolū alligari, ſed & mori
in Ieruſalē paratus ſum propter nomē Do-
14 mini Ieſu. ‡Et cùm ei ſuadere nō poſſemus,
quieuimus, dicentes, Domini voluntas fiat.
15 ‡Poſt dies autem iſtos præparati, aſcēdēba-
16 mus in Ieruſalē. ‡Venerunt autē & ex diſci-
pulis à Cæſarea nobiſcū, adducentes ſecum
(apud quē hoſpitaremur) ᵃIaſonē ᵃquēdā Cy ᵃMnaſone 1.
17 prium, antiquū diſcipulū. ‡ Et cùm veniſſe-
mus Ieroſolymam, libenter acceperunt nos
18 fratres. ‡Sequenti autē die introibat Paulus
nobiſcū ad Iacōbum, omneſq; collecti ſunt
19 ſeniores. ‡ Quos cū ſalutaſſet, narrabat per
D ſingula quæ Deus feciſſet in Gētibus per mi
20 niſterium ipſius. ‡At illi cum audiſſent, ma-
gnificabāt Deum, dixeruntq; ei: Vides frater
quot millia ſunt in Iudæis qui crediderunt:
21 & omnes æmulatores ſunt legis. ‡Audierūt
autē de te, quia diſceſſionē doceas à Moyſe
eorum qui per Gentes ſunt Iudæorum: di-
cens nō debere eos circumcidere filios ſuos,
neque ſecundum conſuetudinem ingredi.
22 ‡Quid ergo eſt? vtique oportet conuenire
multitudinē: audient enim te ſuperueniſſe.
23 ‡Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt no-
bis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.
24 ‡His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: &
impende in illis, ‖ vt radant capita: & ſcient Num.6.c.18
omnes quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, Sup.18.c.8.
25 ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. ‡ De
E his autem qui crediderunt ex Gētibus nos
‖ ſcripſimus, iudicantes vt abſtineant ſe ab Sup.15.d.
idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & 20.e.29.
26 fornicatione. ‡Tunc Paulus aſſumptis viris,
poſtera die ‖ purificatus cum illis intrauit in Inf.24.c.18.
templum, annuntians expletionem dierum
purificationis, donec offerretur pro vno-
27 quoque eorum oblatio. ‡Dum autem ſeptē
dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant
Iudæi, cum vidiſſent eum in templo, conci-
tauerunt omnem populum, & iniecerunt ei
28 manus, ‡ clamantes, Viri Iſraëlitæ, adiuua-
te: hic eſt homo qui aduerſus populum &
legem & locum hunc omnes vbiq; docens,
inſuper & gentiles induxit in templum, &
29 violauit ſanctum locum iſtum. ‡ (Vide-
F rant enim Trophimum Epheſium in ciuita-
te cum ipſo, quem æſtimauerunt quoniam
30 in templum introduxiſſet Paulus.) ‡ Com-
motaque eſt ciuitas tota & facta eſt concur
ſio populi. Et apprehendentes Paulum, tra-
hebant eum extra templum: & ſtatim clau-
31 ſæ ſunt ianuæ. ‡ Quærentibus autem eum
occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis,
32 Quia tota confunditur Ieruſalem. ‡Qui ſta-
tim aſſumptis militibus & centurionibus,
decurrit ad illos. ‖ Qui cùm vidiſſent tribu- Inf.26.c.21
33 num & milites, ceſſauerunt percutere Pau-
lum. ‡ Tunc accedens tribunus apprehen-
dit eum, & iuſſit eum alligari ᵃcatenis dua-

bus:

bus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſ-
ſet. ‡ Alij autẽ aliud clamabant in turba. Et 34
cùm non poſſet certum cognoſcere præ tu- G
multu, iuſſit duci eum in caſtra. ‡ Et cũ ve- 35
niſſet ad gradus, contigit vt portaretur à mi-
litibus propter vim populi. ‡ Sequebatur 36
enim multitudo populi, clamãs, Tolle eum.
‡ Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus, 37
dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad
te? Qui dixit, Græcè noſti? ‡ Nonne tu es 38
Aegyptius qui ante hos dies tumultum cõ-
citaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor mil-
lia virorum ſicariorum? ‡ Et dixit ad eum 39
Inf. 22. a. 3. Paulus, ‖ Ego homo ſum quidem Iudæus à
Tharſo, Ciliciæ non ignotæ ciuitatis muni-
ceps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad
populum. ‡ Et cùm ille permiſiſſet, Paulus, 40
ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem,
& magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua
Hebræa, dicens:

## CAP. XXII.

VIri fratres & patres, audite quã ad vos 1
nũc reddo rationem. ‡ (Cùm audiſſent 2
autem quia Hebræa lingua loqueretur ad il- A
los, magis præſtiterunt ſilentium. ‡ Et dicit,)
Sup. 21. g. 39 ‡ ‖ Ego ſum vir Iudæus, natus Tharſo Cili- 3
ciæ, nutritus autẽ in iſta ciuitate, ſecus pedes
Gamaliel eruditus* iuxta veritatẽ paternæ le-
gis, æmulator legis ſicut & vos omnes eſtis
hodie: ‡ ‖ qui hãc viam perſecutus ſum vſq; 4
Sup. 8. a. 3. ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias
viros ac mulieres, ‡ ſicut princeps ſacerdotũ 5
mihi teſtimonium reddit, & omnes maio-
Sup. 9. a. 2. res natu. ‖ A quibus & epiſtolas accipiens ad
fratres, Damaſcum pergebã, vt adducerem in- B
de vinctos in Ieruſalem, vt punirentur.
Sup. 9. a. 3. ‡ ‖ Factum eſt autem eunte me, & appropin- 6
quante Damaſco media die, ſubito de cælo
circumfulſit me lux copioſa: ‡ & decidẽs in 7
terram, audiui vocem dicentem mihi, Sau-
le, Saule, quid me perſequeris? ‡ Ego autem 8
reſpondi, Quis es Domine? Dixitque ad me,
Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſe-
queris. ‡ Et qui mecum erant, lumen quidẽ 9
viderunt, vocem autem non audierunt eius C
qui loquebatur mecum. ‡ Et dixi, Quid faciã 10
Domine? Dominus autem dixit ad me, Sur-
gens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de
omnibus quæ te oporteat facere. ‡ Et cũ non 11
viderem præ claritate luminis illius, ad ma-
num deductus à comitibus, veni Damaſcũ.
*timoratus i. ‡ Ananias autem quidam, vir *ſecundũ legẽ 12
teſtimonium habens ab omnibus habitanti-
bus Iudæis, ‡ veniens ad me, & aſtans dixit 13
mihi, Saule frater, reſpice. Et ego eadem ho- D
ra reſpexi in eum. ‡ At ille dixit, Deus patrũ 14
noſtrorum præordinauit te, vt cognoſceres
voluntatem eius, & videres iuſtum, & audi-
res vocem ex ore eius: ‡ quia eris teſtis illius 15
ad omnes homines, eorũ quæ vidiſti & au-
diſti. ‡ Et nunc quid moraris? Exurge, & ba- 16
ptizare, & ablue peccata tua inuocato nomi-
ne ipſius. ‡ Factum eſt autem reuertẽti mihi 17
in Ieruſalem, & oranti in templo, fieri me
in ſtupore mentis, ‡ & videre illum dicen- 18
tem mihi: Feſtina, & exi velociter ex Ieru- E
ſalem: quoniam non recipient teſtimoniũ
tuũ de me. ‡ Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt 19

quia ‖ ego eram concludens in carcerem, & Sup. 8. a. 3.
cædens per ſynagogas eos qui credebãt in
20 te. ‡ Et cùm funderetur ſanguis Stephani te-
ſtis tui, ego ‖ aſtabam & conſentiebam, & cu- Sup. 7. g. 58
ſtodiebam veſtimenta interficientium illũ.
21 ‡ Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in na-
22 tiones longè mittam te. ‡ Audiebant autem
eum vſque ad hoc verbũ, & leuauerunt vo-
F cem ſuam dicentes, Tolle de terra huiuſmo-
23 di: non enim fas eſt eum viuere. ‡ Vociferan-
tibus autem eis, & proiicientibus veſtimẽta
24 ſua, & puluerem iactantibus in aërẽ, ‡ iuſſit
tribunus induci eũ in caſtra, & flagellis cæ-
di, & torqueri eum: vt ſciret propter quam
25 cauſam ſic acclamarent ei. ‡ Et cùm aſtrin-
xiſſent eum loris, dicit aſtanti ſibi Centurio-
ni Paulus: Si hominem Romanum & indẽ-
26 natum licet vobis flagellare? ‡ Quo audito,
Centurio acceſſit ad tribunũ, & nunciauit,
dicens, Quid acturus es? hic enim homo ci-
27 uis Romanus eſt. ‡ Accedens autem tribu-
G nus, dixit illi, Dic mihi, ſi tu Romanus es? At
28 ille dixit, Etiam. ‡ Et reſpondit tribunus,
Ego multa ſumma *ciuitatem* hanc conſe- *ciuilitatẽ
cutus ſum. Et Paulus ait, Ego autem & na-
29 tus ſum. ‡ Protinus ergo diſceſſerunt ab illo
qui eum torturi erant. Tribunus quoque
timuit poſtquam reſciuit, quia ciuis Roma-
30 nus eſſet, & quia alligaſſet eum. ‡ Poſtera au-
tem die volens ſcire diligẽtiùs qua ex cauſa
accuſaretur à Iudæis, ſoluit eum, & iuſſit ſa-
cerdotes conuenire & omne concilium: &
producens Paulum, ſtatuit inter illos.

## CAP. XXIII.

1 INtendens autẽ in concilium Paulus ait,
A Viri fratres, ego omni conſcientia bona
conuerſatus ſum ante Deum, vſq; in hodier-
2 num diem. ‡ Princeps autẽ ſacerdotum Ana-
nias præcepit aſtantibus ſibi percutere os
3 eius. ‡ Tunc Paulus dixit ad eũ, Percutiet te
Deus, paries dealbate. Et tu *ſedens iudicas* *ſedes iu-
me ſecundũ legem, & contra legẽ iubes me dicans ſ.
4 percuti? ‡ Et qui aſtabant dixerunt, Summũ
5 ſacerdotẽ Dei maledicis? ‡ Dixit autem Pau-
lus, Neſciebã fratres, quia princeps eſt ſacer-
dotũ. Scriptũ eſt enim: ‖ Principem populi Exo. 22. d. 28
6 tui non maledices. ‡ Sciens autem Paulus
quia vna pars eſſet Sadducæorum, & altera
Phariſæorum, exclamauit in concilio, Viri
fratres, ‖ ego Phariſæus ſum filius *Phariſæo- Philip. 3. b. 5
B rum:* de ſpe & reſurrectione mortuorum *Phariſæi f.
7 ego iudicor. ‡ Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt Inf. 24. f. 22
diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſo-
8 luta eſt multitudo. ‡ ‖ Sadducæi enim dicũt Mat. 22. c. 23
non eſſe reſurrectionẽ, neque angelum, ne-
que Spiritum: Phariſæi autem vtraque con-
9 fitentur. ‡ Factus eſt autem clamor magnus.
Et ſurgentes quidã Phariſæorum, pugnabãt
dicentes, Nihil mali inuenimus in homine
iſto. quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut ange-
10 lus? ‡ Et cũ magna diſſenſio facta eſſet, timẽs
tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis,
iuſſit milites deſcendere, & rapere eum de
medio eorum, ac deducere eum in caſtra.
11 ‡ Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Domi-
C nus, ait, Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus
es de me in Ieruſalẽ, ſic te oportet & Romæ
teſtifi-

teſtificari. ‡ Facta autem die collegerunt ſe 12
quidã ex Iudæis, & deuouerunt ſe, dicẽtes,
neq; manducaturos, neq; bibituros donec
occiderent Paulũ. ‡ Erant autẽ plus quàm 13
quadraginta viri, qui hanc coniurationem
▸.5. fecerant: ‡ qui acceſſerunt ad principes ſa- 14
cerdotũ & ſeniores, & dixerunt, Deuotione
deuouimus nos nihil guſtaturos, donec oc-
cidamus Paulũ. ‡ Nunc ergo vos notum fa- 15
cite tribuno cum cõcilio, vt producat illũ
ad vos, tanquã aliquid certius cognituri de
eo. Nos verò, priuſquàm appropiet, parati
ſumus interficere illũ. ‡ Quod cùm audiſ- 16
ſet filius ſororis Pauli inſidias, venit & in-
trauit in caſtra, nuntiauitq; Paulo. ‡ Vocans 17
aũt Paulus ad ſe vnũ ex Centurionibus, ait, D
Adoleſcentẽ hunc perduc ad tribunũ; habet
enim aliquid indicare illi. ‡ Et ille quidem 18
aſſumens eũ duxit ad tribunũ, & ait, Vinctus
* vocans 6. Paulus *rogauit me hunc adoleſcẽtem per-
ducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.
‡ Apprehendens autẽ tribunus manũ illius, 19
ſeceſsit cũ eo ſeorſum, & interrogauit illũ,
Quid eſt quod habes indicare mihi? ‡ Ille 20
aũt dixit, Iudæis conuẽnit rogare te, vt cra-
ſtina die producas Paulũ in conciliũ, quaſi
aliquid certius inquiſituri ſint de illo. ‡ tu 21
verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei
ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui
ſe deuouerunt nõ manducare neq; bibere,
donec interficiant eum: & nũc parati ſunt, B
expectantes promiſſum tuum. ‡ Tribunus 22
igitur dimiſit adoleſcentẽ, præcipiens ne cui
loqueretur quoniam hæc nota ſibi feciſſet.
‡ Et cõuocatis duobus centurionibus, dixit 23
illis, Parate milites ducentos, vt eant vſque
Cæſaréã, & equites ſeptuaginta, & lancea-
rios ducentos, à tertia hora noctis: ‡ & iumẽ 24
ta præparate, vt imponẽtes Paulũ, eum ſal-
▸.9. uum perducerẽt ad Felicẽ præſidẽ. ‡ (Ti- 25
muit enim ne fortè raperent eum Iudæi, &
occiderent, & ipſe poſtea calũniam ſuſtine-
ret, tanquã acceptur* pecuniam*) ‡ ſcribens 26
epiſtolam continentẽ hæc: CLAVDIVS F
Lyſias optimo Præſidi Felici ſalutẽ. ‡ Virum 27
hunc cõprehenſum à Iudæis, & incipientẽ
interfici ab eis, ſuperueniens cum exercitu,
eripui, cognito, quia Romanus eſt. ‡ Volens- 28
que ſcire cauſam quam obijciebant illi, de-
duxi eum in conciliũ eorũ. ‡ Quem inueni 29
accuſari de quæſtionibus legis ipſorum: ni-
hil verò dignum morte aut vinculis habẽ-
tem crimen. ‡ Et cùm mihi perlatum eſſet 30
de inſidijs quas parauerant illi, miſi eum ad
te, denuntians & accuſatoribus, vt dicãt apud
te, Vale. ‡ Milites verò, ſecundũ præceptum 31
ſibi, aſſumentes Paulũ, duxerunt per noctem
in Antipatridem. ‡ Et poſtera die dimiſsis 32
equitibus vt cum eo irent, reuerſi ſunt ad G
caſtra. ‡ Qui cùm veniſſent Cæſaréam, & 33
tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerũt an-
te illum & Paulũ. ‡ Cùm legiſſet autẽ, & in- 34
terrogaſſet de qua prouincia eſſet: & cogno-
ſcens quia de Cilicia, ‡ Audiam te, inquit, 35
*& 4. cum *accuſatores tui venerint. iuſsitque in
prætorio Herodis cuſtodiri eum.

## CAP. XXIIII.

1 POſt quinque autem dies deſcẽdit prin-
A ceps Sacerdotum Ananias, cum ſenio-
ribus quibuſdam & Tertullo quodã orato-
re, qui adierunt præſidem aduerſus Paulũ.
2 ‡ Et citato Paulo, cœpit accuſare Tertullus,
dicẽs, Cùm in multa pace agamus per te, &
multa corrigantur per tuam prouidentiam:
3 ‡ ſemper & vbique ſuſcipimus optime Felix,
4 cum omni gratiarum actione. ‡ Ne diutius
B autem te protraham, oro breuiter vt audias
5 nos pro tua clementia. ‡ Inuenimus hunc
hominem peſtiferum, & concitantem ſedi-
tiones omnibus Iudæis in vniuerſo orbe, &
6 auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorũ, ‡ qui
etiam templũ violare conatus eſt, quem &
apprehenſum voluimus ſecundũ legem no-
7 ſtram iudicare. ‡ Superueniens autem tri-
bunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de
8 manibus noſtris, ‡ iubens accuſatores eius
ad te venire, à quo poteris ipſe iudicans, de
omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos ac-
9 cuſamus eum. ‡ Adiecerunt autẽ & Iudæi,
C dicentes hæc ita ſe habere ‡ Reſpondit autẽ
10 Paulus, (annuẽte ſibi præſide dicere) Ex mul
tis annis te eſſe iudicẽ genti huic ſciens, bo-
11 no animo pro me ſatisfaciam. ‡ Potes enim
cognoſcere quia non plus ſunt mihi dies
quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare in
12 Ieruſalẽ. ‡ & neq; in templo inuenerunt me
cum aliquo diſputantem, aut cõcurſum fa-
cientem turbæ, neque in ſynagogis, neq; in
13 ciuitate: ‡ neq; probare poſſunt tibi de qui-
14 bus nunc me accuſant. ‡ Confiteor aũt hoc
D tibi, quòd ſecundũ ſectam, quam dicunt hæ-
reſim, ſic deſeruio *patri *Deo meo *credens *patrio 2.
omnibus quæ in lege & Prophetis ſcripta ▸.7.
15 ſunt: ‡ ſpem habens in Deũ, quam & hi ipſi
expectant, reſurrectionẽ futuram iuſtorum
16 & iniquorũ. ‡ In hoc & ipſe ſtudeo ſine of-
fendiculo conſcientiam habere ad Deum, &
17 ad homines ſemper. ‡ Poſt annos autem plu
E res, eleemoſynas facturus in gentẽ meã, ve-
18 ni, & oblationes, & vota: ‡ In quibus inue- Sup.21.c.26
nerunt me purificatũ in tẽplo: nõ cũ turba,
19 neque cum tumultu. ‡ *Quidam autem ex
Aſia Iudæi, quos oportebat apud te præſto * Et appre-
eſſe & accuſare, ſiquid haberent aduerſum henderunt
20 me: ‡ aut hi ipſi dicant, ſiquid inuenerunt in me, clamau
21 me iniquitatis, cũ ſtem in concilio, ‡ niſi de tes & dicẽ-
F vna hac ſolũmodo voce, qua clamaui inter tes, Tolle
eos ſtans, ‖ Quoniã de reſurrectione mor- inimicum
22 tuorũ ego iudicor hodie à vobis. ‡ Diſtulit noſtrum.
autẽ illos Felix, certiſsimè ſciẽs de via hac, Sup.23.b.6.
dicens, Cùm Tribunus Lyſias deſcẽderit, au-
23 diam vos. ‡ Iuſsitq; Centurioni cuſtodire
eum, & habere requiem, nec quenquam de
24 ſuis prohibere miniſtrare ei. ‡ Poſt aliquot
G autem dies veniens Felix cũ Druſilla vxore
ſua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulũ, & audi-
uit ab eo fidem quę eſt in Chriſtum Ieſum.
25 ‡ Diſputante autem illo de iuſtitia & ca-
ſtitate, & de iudicio futuro, tremefactus Fe-
lix reſpõdit, Quod nunc attinet, vade: tem-
26 pore autem opportuno accerſam te: ‡ ſimul
& ſperãs, quòd pecunia ei* daretur à Paulo,
propter quod & frequenter accerſens eum, ▸.8.
27 loquebatur cum eo. ‡ Biennio autẽ expleto,

accepit ſucceſſorē Felix Portium Feſtū. Vo-
lens autem gratiā præſtare Iudæis Felix, re-
liquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

FEſtus ergo cùm veniſſet in prouinciā, 1
poſt triduū aſcēdit Ieroſolymam à Cæ- A
ſaréa. ‡ Adieruntq́; eum principes ſacerdo- 2
tum, & primi Iudæorum aduerſus Paulū: &
rogabant eum, ‡ poſtulantes gratiā aduerſus 3
eum, vt iuberet perduci eū in Ieruſalē, inſi-
dias tendētes vt interficerēt eū in via. ‡ Fe- 4
ſtus autē reſpōdit, ſeruari Paulū in Cæſaréa:
ſe autē maturiùs profecturū. ‡ Qui ergo in 5
vobis (ait) potentes ſunt, deſcendētes ſimul,
ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.
‡ Demoratus autē inter eos dies nō amplius 6
quàm octo aut decem, deſcendit Cæſaréam, B
& altera die ſedit pro tribunali, & iuſsit
Paulū adduci. ‡ Qui cū perductus eſſet, circū 7
ſteterunt eum qui ab Ieroſolyma deſcende-
rant Iudæi, multas & graues cauſas obijciē-
tes, quas nō poterant probare, ‡ Paulo ratio- 8
nē reddente, Quoniam neq; in legem Iu-
dæorū, neque in templū, neque in Cæſarem
quicquam peccaui. ‡ Feſtus autē volens gra 9
tiam præſtare Iudæis, reſpōdens Paulo, di- C
xit: Vis Ieroſolymā aſcendere, & ibi de his
iudicari apud me? ‡ Dixit autem Paulus, Ad 10
tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet iudica
ri: Iudæis non nocui, ſicut tu melius noſti.
‡ Si enim nocui, aut dignum morte aliquid 11
feci, nō recuſo mori. ſi verò nihil eſt eorum
quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis
donare. Cæſarē appello. ‡ Tunc Feſtus cum 12
cōcilio locutus, reſpōdit, Cæſarē appellaſti?
ad Cæſarē ibis. ‡ Et cū dies aliquot tranſacti 13
eſſent: Agrippa rex & Bernice deſcenderunt D
Cæſaréam ad ſalutandū Feſtū. ‡ Et cùm dies 14
plures ibi demorarentur, Feſtus regi indica-
uit de Paulo, dicens, Vir quidā eſt derelictus
à Felice vinctus, ‡ de quo cùm eſſem Ieroſo 15
lymis, adierūt me principes ſacerdotū & ſe-
niores Iudæorū, poſtulantes aduerſus illum
dānationem. ‡ Ad quos reſpōdi, Quia nō eſt 16
Romanis cōſuetudo donare aliquē hominē,
prius quàm is qui accuſatur, præſentes ha-
beat accuſatores, locumq́; defendēdi acci-
piat ad abluenda crimina. ‡ Cùm ergo huc 17
cōueniſſent, ſine vlla dilatione ſequenti die E
ſedēs pro tribunali, iuſsi adduci virū. ‡ De 18
quo cùm ſtetiſſent accuſatores, nullā cau-
ſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar
malū: ‡ Quæſtiones verò quaſdā de ſua ſu- 19
perſtitione habebāt aduerſus eū, & de quo-
dā Ieſu defuncto quē affirmabat Paulus vi-
uere. ‡ Hæſitans autē ego de huiuſmodi quæ- 20
ſtione, dicebam ſi vellet ire Ieroſolymā, &
ibi iudicari de iſtis. ‡ Paulo autē appellante 21
ᵃAuguſti cognitioni. vt ſeruaretur ᵃad Auguſti cognitionē' iuſsi F
ſeruari eum, donec mittā eum ad Cæſarem.
‡ Agrippa autē dixit ad Feſtū, Volebā & ipſe 22
hominē audire. Cras, inquit, audies eū. ‡ Al- 23
tera autē die cū veniſſet Agrippa & Bernice
cū multa ambitione, & introiſſent in audi-
toriū cū tribunis & viris principalibus ciui-
tatis, iubēte Feſto adductus eſt Paulus. ‡ Et 24
dicit Feſtus, Agrippa rex, & oēs qui ſimul

G adeſtis nobiſcū viri, videtis hūc, de quo om-
nis multitudo Iudæorū interpellauit me Ie-
roſolymis, ᵃpetentes & acclamantes non ᵃet hic 4.
25 oportere eum viuere amplius. ‡ Ego verò
cōperi nihil dignū morte eū admiſiſſe. Ipſo
autem hoc appellante ad Auguſtū, iudicaui
26 mittere. ‡ De quo quid certum ſcribā domi-
no, nō habeo. Propter quod produxi eū ad
vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt inter-
27 rogatione facta habeam, quid ſcribā. ‡ Sine
ratione enim mihi videtur, mittere vinctū,
& cauſas eius non ſignificare.

CAP. XXVI.

1 AGrippa verò ad Paulū ait, Permittitur
A tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus
2 extenta manu cœpit rationem reddere. ‡ De
omnibus quibus accuſor à Iudæis, rex Agrip-
pa, æſtimo me beatū, apud te cū ſim defen-
3 ſurus me hodie, ‡ maximè te ſciēte ᵃomnia' ᵃo mnes 2
quæ apud Iudæos ſunt cōſuetudines & quæ-
ſtiones: Propter quod obſecro, patienter me
4 audias. ‡ Et quidē vitā meam à iuuentute,
quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſoly
5 mis, nouerunt oēs Iudæi: ‡ Præſcientes me
B ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere)
quoniā ſecundū certiſsimā ſectā noſtræ re-
6 ligionis vixi Phariſæus. ‡ Et nūc in ſpe quæ
ad patres noſtros repromiſsionis facta eſt à
7 Deo, ſto iudicio ſubiectus. ‡ ᵃin qua' duode- ᵃin quam 1.
cim tribus noſtræ nocte & die deſeruientes,
ſperant deuenire. De qua ſpe accuſor à Iu-
8 dæis, rex. ‡ Quid incredibile iudicatur apud
9 vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat? ‡ Et ego quidē
exiſtimaueram, me aduerſus nomen Ieſu Na-
10 zareni debere multa cōtraria agere. ‡ ‖quod Sup. 8. a. 3.
C & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorū ego 9. a. 2. 22. a. 4.
in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotū
poteſtate accepta: & cùm occiderentur, de-
11 tuli ſententiā. ‡ Et per oēs ſynagogas frequē
ter puniens eos, cōpellebā blaſphemare: &
amplius inſaniens in eos, perſequebar vſq;
12 in exteras ciuitates. ‡ In quibus ‖ dum irem Sup. 9. a. 3.
Damaſcū cum poteſtate & permiſſu prin-
13 cipum ſacerdotū, ‡ ‖ die media, in via, vidi, Sup. 9. a. 3.
rex, de cælo ſupra ſplendorē ſolis circumful- 22. b. 9.
ſiſſe me lumē, & eos qui mecū ſimul erant.
14 ‡ Omneſq́; nos cùm decidiſſemus in terrā,
D audiui vocem loquentē mihi Hebraica lin-
gua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durū
15 eſt tibi cōtra ſtimulū calcitrare. ‡ Ego au-
tem dixi, Quis es Domine? Dominus autem
dixit, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.
16 ‡ Sed exurge & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc
enim apparui tibi, vt cōſtituam te miniſtrū
& teſtem eorum quæ vidiſti, & eorū quibus
17 apparebo tibi, ‡ eripiens te de ᵃpopulis' & ᵃpopulo 2.
18 gentibus in quas nūc ego mitto te, ‡ aperi-
re oculos eorum, vt cōuertantur à tenebris
E ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deū, vt
accipiant remiſsionem peccatorū & ſortem
19 inter ſanctos per fidē quæ eſt in me. ‡ Vnde,
rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti vi-
20 ſioni: ‡ ‖ ſed his qui ſunt Damaſci primum, Sup. 9. d. 20.
& Ieroſolymis, & in omnē regionē Iudææ, c. 28. 13. c. 24.
& Gentibus annuntiabam vt pœnitentiam 14. a. 1.
agerent, & conuerterentur ad Deum, digna
21 pœnitentiæ opera facientes. ‡ Hac ex cauſa

Sup.21.f.p. me Iudæi cù eſſem in tẽplo, ‖ cõprehenſum
e.4. tentabãt, volentes me interficere. ‡Auxilio 22
aũt adiutus Dei, vſq; in hodiernũ diem ſto, F
teſtificans minori atq; maiori, nihil extra di-
cens quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt fu-
tura eſſe, & Moyſes, ‡ſi paſſibilis Chriſtus, ſi 23
primus ex reſurrectione mortuorũ, lumen
annuntiaturus eſt populo & Gẽtibus. ‡Hæc 24
loquente eo, & rationẽ reddẽte, Feſtus ma-
gna voce dixit, Inſanis Paule: multæ te lite-
ræ ad inſaniam cõuertunt. ‡ Et Paulus: Nõ 25
inſanio (inquit) optime Feſte: ſed veritatis
& ſobrietatis verba loquor. ‡ Scit enim de 26
his rex ad quem & cõſtanter loquor. latẽre
enim eum nihil horũ arbitror. Neque enim
in angulo quicquã horũ geſtũ eſt. ‡ Credis 27
rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. ‡A- 28
grippa aũt ad Paulũ: In modico ſuades me G
Chriſtianum fieri. ‡ Et Paulus: Opto apud 29
Deũ, & in modico, & in magno: nõ tantũ te,
ſed etiam oẽs qui audiunt hodie fieri tales,
qualis & ego ſum, exceptis vinculis his. ‡Et 30
exurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui
aſſidebãt eis. ‡Et cùm ſeceſſiſſent, loquebã- 31
tur ad inuicem, dicentes, Quia nihil morte
*facit 2. aut vinculis dignum quid *fecit homo iſte.
‡ Agrippa autem Feſto dixit, Dimitti pote- 32
rat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

## CAP. XXVII.

VT autem iudicatum eſt nauigare eum 1
in Italiam, & tradi Paulũ cũ reliquis A
cuſtodijs centurioni nomine Iulio cohortis
Auguſtæ, ‡ aſcendẽtes nauem Adrumetinã 2
1.Cor.11.f.25 incipientes nauigare circa Aſiæ loca, ſuſtuli-
mus, perſeuerãte nobiſcum Ariſtarcho Ma-
cedone Theſſalonicenſi. ‡ Sequente aũt die 3
deuenimus Sidonẽ. Humanè autẽ tractans
Iulius Paulũ, permiſit ad amicos ire, & cu-
ram ſui agere. ‡ Et inde cum ſuſtuliſſemus, 4
ſubnauigauimus Cyprum: propterea quòd
eſſent venti cõtrarij. ‡ Et pelagus Ciliciæ & 5
Pamphyliæ nauigantes, venimus Lyſtram,
quæ eſt Lyciæ: ‡ & ibi inueniens Centurio 6
nauem Alexandrinã nauigãtem in Italiam,
trãſpoſuit nos in eam. ‡ Et cum multis die- 7
bus tardè nauigaremus, & vix deueniſſem* B
cõtra Gnidum, prohibẽte nos vento, adna-
uigauimus Cretæ iuxta Salmonem. ‡Et vix 8
iuxta nauigantes, venimus in locũ quendã
qui vocatur Boni portus, cui iuxta erat ci-
uitas Thalaſſa. ‡ Multo aũt tempore peracto, 9
& cum iam nõ eſſet tuta nauigatio, eò quòd
*& 6. *ieiuniũ iam præteriiſſet, cõſolabatur *Pau-
*eos lus, ‡ dicens eis, Viri, video quoniã cum in- 10
iuria & multo damno non ſolùm oneris &
nauis, ſed etiam animarum noſtrarũ incipit
eſſe nauigatio. ‡ Centurio autẽ gubernatori 11
& nauclero magis credebat, quàm his quæ
à Paulo dicebãtur. ‡Et cum aptus portus nõ 12
eſſet ad hyemandũ, plurimi ſtatuerunt con-
ſiliũ nauigare inde, ſi quomodo poſſent de- C
uenientes Phœnicem, hyemare, portũ Cre-
tæ reſpicientem ad Africũ & ad Corũ. ‡ A- 13
ſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſi-
tum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, le-
gebant Cretam. ‡Nõ poſt multum autẽ mi- 14
ſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui
15 vocatur Euroaquilo. ‡ Cumq; arrepta eſſet
nauis, & non poſſet conari in ventum, data
16 naue flatibus, ferebamur. ‡ In inſulam autẽ
quandã decurrentes, quæ vocatur Clauda,
17 potuimus vix obtinere ſcaphã. ‡ Qua ſub-
lata, adiutorijs vtebantur, accingentes na-
uem, *timentes ne in Syrtim inciderẽt, ſum- *& 3.
18 miſſo vaſe ſic ferebantur. ‡ Validè aũt no-
bis tẽpeſtate iactatis, ſequenti die iactũ fe-
19 cerunt. ‡ & tertia die ſuis manibus arma-
20 menta nauis proiecerunt. ‡ Neq; autẽ ſole,
D neque ſyderibus apparentibus per plures
dies, & tempeſtate non exigua imminente,
iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.
21 ‡Et cùm multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans
Paul[9] in medio eorũ, dixit, Oportebat qui-
dem ô viri, audito me, non tollere à Creta,
lucrique facere iniuriam hanc & iacturam.
22 ‡Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. a-
miſſio enim nullius animæ erit ex vobis,
23 præterquàm nauis. ‡ Aſtitit enim mihi hac
nocte angelus Dei cuius ſum ego, & cui de-
24 ſeruio, ‡dicens, Ne timeas Paule: Cæſari te
oportet aſſiſtere: & ecce donauit tibi Deus
25 omnes qui nauigant tecum. ‡ Propter quod
E bono animo eſtote viri: credo enim Deo,
quia ſic erit, quemadmodũ dictum eſt mihi.
26 ‡ In inſulam autẽ quandã oportet nos de-
27 uenire. ‡Sed poſteaquàm quartadecima nox
ſuperuenit, nauigãtibus nobis in Adria cir-
ca mediã noctem, ſuſpicabantur nautæ ap-
28 parere ſibi aliquã regionem. ‡ Qui & ſum-
mittentes bolidem, inuenerunt paſſus vigin-
ti; & puſillũ inde ſeparati, inuenerunt paſſus
29 quindecim. ‡ Timentes autem ne in aſpera
loca incideremus, de puppi mittentes anco-
30 ras quatuor, optabant diem fieri. ‡ Nautis
verò quærẽtibus fugere de naui, cùm miſiſ-
ſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi in-
31 ciperent à prora ancoras extendere, ‡ dixit
Paulus Centurioni & militibus, Niſi hi in
naui manſerint, vos ſalui fieri non poteſtis.
32 ‡Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ: &
F paſſi ſunt eam excidere. ‡ Et cùm lux inci-
33 peret fieri, rogabat Paulus oẽs ſumere cibũ,
dicens, Quartadecima die hodie expectãtes
34 ieiuni permanetis, nihil accipientes. ‡Prop-
ter quod rogo vos accipere cibũ pro ſalute
veſtra: quia ‖ nullius veſtrũ capillus de ca- Mat.10.c.30
35 pite peribit. ‡ Et cùm hæc dixiſſet, ſumens Luc.12.b.7.
panẽ, gratias egit Deo in conſpectu omniũ:
36 & cũ fregiſſet, cœpit manducare. ‡Animæ-
quiores autẽ facti omnes, & ipſi ſumpſerunt
37 cibum. ‡ Eramus verò vniuerſæ animæ in
38 naui ducentæ ſeptuaginta ſex. ‡ Et ſatiati ci-
bo alleuiabant nauem, iactantes triticum in
39 mare. ‡ Cùm autem dies factus eſſet, terram
G non agnoſcebant: ſinum verò quendã con-
ſyderabãt habentem littus, in quem cogita-
40 bant, ſi poſſent eijcere nauem. ‡ Et cùm an-
coras ſuſtuliſſent, committebãt ſe mari, ſi-
mul laxantes iuncturas gubernaculorum: &
leuato artemone ſecundum auræ flatũ, ten-
41 debãt ad littus. ‡ Et cùm incidiſſemus in lo-
cum dithalaſſum, impegerunt nauẽ: & pro-
ra quidem fixa manebat immobilis: puppis
42 verò ſoluebatur à vi maris. ‡ Militum autẽ

conſiliū fuit vt cuſtodias occiderēt: ne quis
cùm enataſſet, effugeret. ‡ Centurio autem 43
volens ſeruare Paulū, prohibuit fieri. Iuſſit-
que eos qui poſſent natare, emittere ſe pri-
mos, & euadere, & ad terram exire: ‡ & cæte 44
ros alios in tabulis ferebant: quoſdā ſuper
ea quæ de naui erant. Et ſic factum eſt, vt
omnes animæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

Melita 1.

ET cùm euaſiſſemus, tunc cognouimus 1
quia ᵃMitylene' inſula vocabatur. Bar A
bari verò præſtabant non modicā humani-
tatem nobis. ‡ Accenſa enim pyra reficiebāt 2
nos omnes, propter imbrem qui immine-
bat & frigus. ‡ Cùm congregaſſet autē Pau- 3
lus ſarmentorū aliquantam multitudinem,
& impoſuiſſet ſuper ignē, vipera à calore cū
proceſſiſſet, inuaſit manū eius. ‡ Vt verò vi- 4
derunt Barbari pendentem beſtiam de ma-
nu eius, ad inuicem dicebāt, Vtiq; homicida
eſt homo hic, qui cùm euaſerit de mari, vl-
tio nō ſinit eum viuere. ‡ Et ille quidē excu 5
tiens beſtiam in ignē, nihil mali paſſus eſt. B
‡ At illi exiſtimabant eum in tumorē con- 6
uertendū, ᵃ&' ſubitò caſurum & mori. Diu
autē illis ᵃexpectantibus' & vidētibus nihil
mali in eo fieri, cōuertentes ſe, dicebāt eum
eſſe Deū. ‡ In locis autem illis erant prædia 7
principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſu-
ſcipiens, triduo benignè exhibuit. ‡ Cōtigit 8
autē patrem Publij febribus, & dyſenteria
vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit:
& cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſal-
uauit eum. ‡ Quo facto, & omnes qui in in- 9
ſula habebāt infirmitates, accedebāt, & cu- C
rabātur: ‡ qui etiam multis honoribus nos 10
honorauerunt, & nauigantibus impoſuerūt
quæ neceſſaria erant. ‡ Poſt menſes aūt tres, 11
nauigauimus in naui Alexādrina, quæ in in-
ſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſtorū.
‡ Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus 12
ibi tridno. ‡ Inde circumlegētes deuenimus 13
Rhegium: & poſt vnū diem flante Auſtro, ſe-
cunda die venimus Puteolos, ‡ vbi inuentis 14
fratribᵘ rogati ſumus manere apud eos dies
ſeptem: & ſic venimus Romā. ‡ Et inde cùm 15
audiſſent fratres, occurrerunt nobis vſq; ad D
Apij forum, ac tres Tabernas. Quos cū vi-
diſſet Paulus, gratias agēs Deo, accepit fidu-
ciam. ‡ Cùm aūt veniſſemus Romā, permiſ- 16
ſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſto-
diente ſe milite. ‡ Poſt tertiū autē diem con 17
uocauit primos Iudæorū. Cumq; conueniſ-
ſent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil ad-
uerſus ᵃplebē' faciens, aut morem paternū,
vinctus ab Ieroſolymis traditus ſum in ma
nus Romanorū, ‡ qui cùm interrogationem 18
de me habuiſſent, voluerūt me dimittere, eò E
quòd nulla eſſet cauſa mortis in me. ‡ Con- 19
tradicentibus autē Iudæis, coactus ſum ap-
pellare Cæſarem, nō quaſi gentē meam ha-
bens aliquid accuſare. ‡ Propter hanc igitur 20
cauſam rogaui vos videre & alloqui. Prop-
ter ſpem enim Iſraël, catena hac circunda-
tus ſum. ‡ At illi dixerunt ad eum, Nos neq; 21
literas accepimus de te à Iudæa, neq; adue-
niens aliquis fratrū nuntiauit, aut locutus

ᵃ ant 1.
ᵃ ſperanti-
bus 1 5.

ᵃ legem.

22 eſt quid de te malū. ‡ Rogamus autem à te
audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum
23 eſt nobis quia vbiq; ei cōtradicitur. ‡ Cùm
cōſtituiſſent autē illi diem, venerunt ad eū
F in hoſpitium plures: quibus exponebat, te-
ſtificans regnū Dei, ſuadensq; eis de Ieſu ex
lege Moyſi & Prophetis, à mane vſque ad
24 veſperam. ‡ Et quidā credebant de his quæ
dicebantur, quidam verò non credebant.
25 ‡ Cumq; inuicem non eſſent conſentientes,
diſcedebant, dicente Paulo vnum verbum:
Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per
26 Iſaiam Prophetam ad patres noſtros, ‡ dicēs,
Vade ad populū iſtum, & dic ad eos, ‖ Aure Iſa.6.c.9.
audietis, & non intelligetis: & videntes vi- Mat.13.c.14
27 debitis, & non perſpicietis. ‡ Incraſſatum eſt Mar.4.b.12
enim cor populi huius, & auribus grauiter Luc.8.b.10.
G audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne Ioh.12.f.40.
fortè videant oculis, & auribus audiant, & Rom.11.b.8.
corde intelligant, & conuertantur, & ſanem
28 eos. ‡ Notum ergo ſit vobis, quoniam Gen-
tibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi
29 audient. ‡ Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab
ab eo Iudæi, multam habētes inter ſe quæ-
30 ſtionē. ‡ Manſit autē biennio toto in ſuo cō-
ducto: & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebā-
31 tur ad eum, ‡ prædicans regnum Dei, & do-
cens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto cū
omni fiducia, ſine prohibitione.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

1 PAVLVS ſeruus Ieſu Chriſti, voca-
A tus Apoſtolus, ‖ ſegregatus in Euan- Act.13.a.2.
2 geliū Dei ‡ (quod ante promiſerat per
prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis)
3 ‡ de filio ſuo, (qui factus eſt ᵃei' ex ſemine ᵃ.2.
4 Dauid ſecundū carnem, ‡ qui prædeſtinatus
eſt filius Dei in virtute, ſecundum ſpiritum
ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorū
5 Ieſu Chriſti Domini noſtri, ‡ per quē acce-
pimus gratiā & Apoſtolatū ad obediendum
fidei in omnibus Gētibus pro nomine eius,
6 ‡ in quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti)
7 ‡ omnibus qui ſunt Romæ dilectis Dei, vo-
catis ſanctis, Gratia vobis & pax à Deo Pa-
8 tre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. ‡ Primū
quidē gratias ago Deo meo per Ieſum Chri-
ſtū pro omnibus vobis, quia fides veſtra an-
9 nuntiatur in vniuerſo mūdo. ‡ Teſtis enim
mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in
Euāgelio filij eius, quòd ſine intermiſſione
10 memoriā veſtri facio ‡ ſemper in orationi-
B bus meis, obſecrans ſi quomodo tandē ali-
quādo proſperū iter habeā in volūtate Dei,
11 veniēdi ad vos. ‡ Deſydero enim videre vos
vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritua-
12 lis, ad cōfirmādos vos: ‡ id eſt, ſimul cōſolari
in vobis per eam quæ inuicē eſt fidē veſtrā
13 atque meam. ‡ Nolo autē vos ignorare fra-
tres quia ſæpe propoſui venire ad vos, (&
prohibitus ſum vſque adhuc) vt aliquē fru-
ctum habeam ᵃin vobis, ſicut & in cæteris ᵃ& 4.
14 gentibus. ‡ Græcis ac Barbaris, ſapiētibus, &
inſipien-

*itaque 9. inſipientibus debitor ſum. ‡ *ita' (quod in 15
me) promptum eſt, & vobis qui Romæ eſtis,
euangelizare. ‡ Non enim erubeſco Euange- 16
lium. Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni
credenti, Iudæo primùm & Græco. ‡ Iuſtitia 17
enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidē: ſi-
Abac.2.a.4 cut ſcriptū eſt: ‖ Iuſtus autem ex fide *viuit'.
Heb.10.g.38 ‡ Reuelatur enim ira Dei de cælo, ſuper om- 18
Gal.3.b.11. nem impietatē & iniuſtitiā hominum eorū
*viuet 2. qui veritatē *Dei' in iniuſtitia detinēt: ‡ quia 19
*.1. quod notum eſt Dei, manifeſtū eſt in illis. C
Deus enim illis manifeſtauit. ‡ Inuiſibilia 20
enim ipſius, à creatura mundi, per ea quæ
facta ſunt intellecta, cōſpiciūtur: ſempiterna
quoq; eius virtus & diuinitas: ita vt ſint in-
Ephe.4.d. excuſabiles. ‡ ‖ Quia cùm cognouiſſent Deū: 21
17.d.18. non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias
egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus
ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.
‡ dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti 22
ſunt. ‡ Et mutauerūt gloriam incorruptibi- 23
lis Dei, in ſimilitudinē imaginis corrupti-
bilis hominis, & volucrū & quadrupedum,
& ſerpentiū. ‡ (Propter quod tradidit illos 24
Deus in deſyderia cordis eorum, in immun-
ditiam: vt contumeliis afficiant corpora ſua
in ſemetipſis.) ‡ qui cōmutauerunt veritatē 25
*menda- Dei in *mendacium': & coluerunt, & ſeruie-
cio 2. runt creaturæ potius quàm creatori, qui eſt
benedictus in ſecula. Amen. ‡ Propterea tra- 26
didit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nā D
fœminæ eorum immutauerunt naturalem
vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam.
‡ Similiter autem & maſculi, relicto natu- 27
rali vſu fœminæ, exarſerunt in deſyderiis
ſuis inuicē, maſculi in maſculos turpitudinē
operantes, & mercedem (quam oportuit) er-
roris ſui in ſemetipſis recipientes. ‡ Et ſicut 28
non probauerunt Deum habere in notitia:
tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: vt
faciant ea quæ nō conueniunt: ‡ repletos om- 29
ni iniquitate, malitia, fornicatione, auari-
tia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, con
tentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, ‡ de- 30
tractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſu-
perbos, elatos, inuentores malorum, paren-
tibus non obedientes, ‡ inſipientes, incom- 31
poſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine
miſericordia. ‡ Qui cùm iuſtitiam Dei co- 32
gnouiſſent, non intellexerunt quoniam qui
*.1. talia agunt, digni ſunt morte: non ſolū *qui'
*.1. ea faciunt, ſed etiam *qui' conſentiunt fa-
cientibus.

CAP. II.

PRopter quod inexcuſabilis es ô homo 1
Matt.7.a.2. omnis qui iudicas. ‖ In quo enim iudi- A
cas alterum, teipſum cōdemnas. eadē enim
*qui 1. agis *quæ' iudicas. ‡ Scimus enim quoniam 2
iudicium Dei eſt ſecūdum veritatem in eos
qui talia agunt. ‡ Exiſtimas autem hoc ô ho- 3
mo qui iudicas eos qui talia agūt, & facis ea,
quia tu effugies iudicium Dei? ‡ An diuitias 4
bonitatis eius, & patientiæ, & longanimita-
tis contemnis, ignorans quoniam benigni-
tas Dei ad pœnitentiā te adducit? ‡ Secundū 5
autem duritiam tuā & impœnitēs cor, the-
*diem 2. ſaurizas tibi irā, in *die' iræ & reuelationis
Mat.16.d. iuſti iudicii Dei, ‡ ‖ qui reddet vnicuique 6

7 ſecundum opera eius: ‡ iis quidē qui ſecun-
B dum patientiā boni operis, gloriā & honorē
& incorruptionem quærunt: vitā æternam.
8 ‡ iis autem qui ſunt ex contentione, & qui nō
acquieſcunt veritati, credunt autem iniqui-
9 tati: ira & indignatio. ‡ Tribulatio & angu-
ſtia in omnē animā hominis operātis ma-
10 lum, Iudæi primùm & Græci: ‡ gloria autē
& honor & pax omni operanti bonū, Iudæo
11 primum & Græco. ‡ ‖ non enim eſt acceptio Deu.10.d.17
12 perſonarum apud Deum. ‡ Quicunq; enim 2.Par.19.c.7
C ſine lege peccauerunt, ſine lege *peribunt: & Iob.34.b.19.
quicunque in lege peccauerunt, per legem Act.10.e.34.
13 iudicabuntur. ‡ ‖ Non enim auditores legis *& 2.
iuſti ſunt apud Deum: ſed factores legis iu- Mat.7.d.21
14 ſtificabuntur. ‡ Cùm enim Gentes quæ legē Iaco.1.d.22
non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt fa-
ciunt: eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſi-
15 bi ſunt lex: ‡ qui oſtendunt opus legis ſcri-
ptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddē-
te illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inui-
cem *cogitationum accuſantium, aut etiam *cogitatio-
16 defendentium', ‡ in die cùm iudicabit Deus nibus accu
occulta hominum, ſecundum Euangelium ſantibus,
17 meum, per Ieſum Chriſtum. ‡ Si autē tu Iu- aut etiam
dæus cognominaris, & requieſcis in lege, & defenden-
18 gloriaris in Deo, ‡ & noſti *voluntatē eius', tibus,
19 & probas vtiliora, inſtructus per legē, ‡ cō- *.1.
fidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen
20 eorum qui in tenebris ſunt, ‡ eruditorem
inſipientium, magiſtrum infantium, haben-
tem formam ſcientiæ & veritatis in lege.
21 ‡ Qui ergo alium doces, teipſum nō doces:
22 qui prædicas non furandū, furaris: ‡ qui di-
D cis non mœchandum, mœcharis: qui abo-
23 minaris idôla, ſacrilegium facis: ‡ qui in le-
ge gloriaris, per præuaricationem legis Deū
24 inhonoras. ‡ ‖ (Nomen enim Dei per vos Iſai.52.b.5.
blaſphematur inter Gentes ſicut ſcriptum Eze.36.d.20
25 eſt.) ‡ Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem
obſerues: ſi autē præuaricator legis ſis, cir-
26 cunciſio tua præputium facta eſt. ‡ Si igitur
præputium iuſtitias legis cuſtodiat: nonne
præputiū illius in circunciſionē reputabitur?
27 ‡ & iudicabit id quod ex natura eſt præpo-
tium, legem conſummans, te, qui per literam
28 & circunciſionē præuaricator legis es? ‡ Non
enim qui in manifeſto, Iudæus eſt: neq; quæ
29 in manifeſto, in carne, eſt circunciſio: ‡ ſed
qui in abſcondito, Iudæus eſt: & circunciſio
cordis, in ſpiritu, non litera: cuius laus non
ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAP. III.

1 QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ
2 vtilitas circunciſionis? ‡ Multum
A per omnem modum. Primùm quidem quia
3 credita ſunt illis eloquia Dei. ‡ quid enim ſi
quidā illorum non crediderunt? ‖ Nunquid 2.Ti.2.b.13
incredulitas illorum fidem Dei *euacuauit'? *euacua-
4 ‡ Abſit. ‖ Eſt autem Deus verax: ‖ omnis au- bit 5.
tem homo mēdax, ſicut ſcriptum eſt: Vt iu- Ioh.3.d.33.
ſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cùm Pſa.115.a.11
5 iudicaris. ‡ Si autem iniquitas noſtra iuſti- Pſa.50.a.6
tiam Dei commendat, quid dicemus? Nun-
quid iniquus eſt Deus qui infert irā? (ſecun-
6 dum hominē dico.) ‡ Abſit. alioquin quomo
7 do iudicabit Deus *hunc' mundū. ‡ Si enim *.4.

veritas Dei in meo mendacio abundauit, in
gloriam ipſius: quid adhuc & ego tanquam
peccator iudicor, ‡& non (ſicut blaſphema- 8
mur, & ſicut aiunt quidā nos dicere) facia- B
mus mala, vt veniāt bona? quorum damna-
tio iuſta eſt. ‡ Quid ergo? præcellimus eos? 9
*Præcau- Nequaquā. *‖Cauſati' enim ſumus Iudæos
ſati 1. & Græcos, omnes ſub peccato eſſe: ‡ ſicut 10
Gal. 3.d.22. ſcriptum eſt: ‖Quia non eſt iuſtus quiſquā,
Pſal.13.a.1. ‡‖non eſt intelligēs, non eſt requirens Deū. 11
52.a.3. ‡Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti
ſunt: nō eſt qui faciat bonum, non eſt vſque 12
Pſal. 5.c.11 ad vnum. ‡‖Sepulchrū patens eſt guttur eo- 13
Pſal.139.a.4. rum, linguis ſuis doloſè agebāt. ‖Venenum C
Pſal.9.b.7. aſpidū ſub labiis eorum. ‡‖Quorū os male- 14
Iſai. 59.b.7. dictione & amaritudine plenū eſt: ‡‖Velo- 15
Prou.1.b.16. ces pedes eorū ad effundendū ſanguinē. ‡Cō 16
tritio & infelicitas in viis eorum: ‡& viam 17
Pſal.35.a.2 pacis nō cognouerunt. ‡‖Nō eſt timor Dei 18
Gal.2.d.16. ante oculos eorum. ‡‖Scimus autē quoniā 19
quæcunque lex loquitur, iis qui in lege ſunt
loquitur: vt omne os obſtruatur, & ſubditus
Gal.2.d.16. fiat omnis mundus Deo: ‡‖quia ex operibus 20
legis non iuſtificabitur omnis caro corā il- D
lo. Per legem enim cognitio peccati. ‡Nunc 21
autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt:
teſtificata à lege & Prophetis. ‡ Iuſtitia au- 22
tem Dei per fidē Ieſu Chriſti, in omnes &
ſuper omnes qui credūt in eum: non enim eſt
diſtinctio. ‡Omnes enim peccauerūt: & egēt 23
gloria Dei. ‡ Iuſtificati gratis per gratiam 24
ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto
*propitia- Ieſu, ‡quē propoſuit Deus *propitiationem', 25
torem. per fidē in ſanguine ipſius, ad oſtenſionē iu-
ſtitiæ ſuæ, propter remiſſionē præcedentiū D
delictorū, ‡in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſio- 26
nem iuſtitiæ eius in hoc tempore: vt ſit ipſe
iuſtus, & iuſtificans eum qui eſt ex fide Ieſu
‒.3. Chriſti. ‡ Vbi eſt ergo gloriatio ‒ tua'? Ex- 27
cluſa eſt. Per quā legem? factorum? Non, ſed
per legem fidei. ‡Arbitramur enim iuſtifi- 28
cari hominem per fidē ſine operibus legis.
‡An Iudæorum Deus tantùm? nónne & 29
Gentium? Imò & Gentium. ‡quoniam qui- 30
*iuſtifica- dem vnus eſt Deus, qui *iuſtificat' circunci-
bit 3. ſionem ex fide, & præputium per fidē. ‡ Le- 31
gem ergo deſtruimus per fidem? Abſit. ſed
legem ſtatuimus.

## CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe Abrahā 1
patrem noſtrum ſecundum carnem? A
*legis ‡Si enim Abrahā ex operibus * iuſtificatus 2
eſt: habet gloriam, ſed non apud Deum.
Gen.15.b.6. ‡Quid enim dicit ſcriptura? ‖Credidit Abra 3
Gal.3.a.6. ham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.
Iac. 2.d.23. ‡Ei autem qui operatur, merces non impu- 4
tatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum de-
bitum. ‡Ei verò qui non operatur, credenti 5
autem in eum qui iuſtificat impiū, reputa-
‒.3. tur fides eius ad iuſtitiā ‒ ſecundū propoſi-
tū gratiæ Dei'. ‡Sicut & Dauid dicit beati- 6
tudinem hominis, cui Deus accepto fert iu-
Pſal.31.a.1. ſtitiam ſine operibus. ‡‖Beati, quorum re- 7
*imputa- miſſæ ſunt iniquitates, & quorū tecta ſunt B
bit 6. peccata. ‡ Beatus vir cui non *imputauit' 8
*tantum. Dominus peccatū. ‡ Beatitudo ergo hæc in 9
‒.3. circūciſione* ‒ manet', an etiā in præputio?
Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fi-
10 des ad iuſtitiam. ‡ Quomodo ergo reputata
eſt? in circunciſione, an in præputio? Non in
11 circunciſione, ſed in præputio. ‡‖Et ſignum Gen.17.b.10
accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ b.11.
fidei quæ eſt in præputio: vt ſit pater omniū
credentiū per præputiū, vt reputetur & illis
12 ad iuſtitiam: ‡& ſit pater circunciſionis, non
iis tantum qui ſunt ex circunciſione, ſed &
iis qui ſectātur veſtigia fidei quæ eſt in præ-
13 putio patris noſtri Abrahæ. ‡Non enim per
legē promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius vt
C hæres eſſet mundi: ſed per iuſtitiam fidei.
14 ‡Si enim qui ex lege, hæredes ſunt: exina-
15 nita eſt fides, abolita eſt promiſſio. ‡Lex e-
nim iram operatur. Vbi enim non eſt lex:
nec præuaricatio. ‡ Ideo ex fide: vt ſecun-
16 dum gratiam *firma ſit promiſſio omni ſe- *vt ſ.
mini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei
qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omniū
17 noſtrū. ‡(ſicut ſcriptum eſt: ‖Quia patrem Gen.17.a.4
multarum gentium poſui te) ante Deū, *cui *cui credi-
credidiſti', qui viuificat mortuos: & vocat diſti 2.
18 ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. ‡qui
D contra ſpem in ſpem credidit: vt fieret pater
multarum gentium ſecundum quod dictū
eſt ‒ ei': ‖Sic erit ſemen tuum ‒ ſicut ſtellæ ‒.t.
19 cæli, & arena maris'. ‡Et non infirmatus eſt Gen.15.a.5.
fide: nec conſiderauit corpus ſuum * emor- ‒.7.
tuum, cùm ferè centum eſſet annorum, & *iam 2.
20 emortuam vuluam Saræ. ‡In repromiſſio-
ne etiam Dei non hæſitauit diffidentia: ſed
21 confortatus eſt fide, dans gloriam Deo: ‡ple
niſſimè ſciens quia quæcunque promiſit,
22 potens eſt & facere. ‡Ideo & reputatum eſt
23 illi ad iuſtitiam. ‡ Non eſt autem ſcriptum
tantùm propter ipſum quia reputatum eſt
24 illi ‒ ad iuſtitiam': ‡ ſed & propter nos, qui- ‒.3.
bus reputabitur credentibus in eum, qui
ſuſcitauit Ieſum ‒ Chriſtum' Dominum no ‒.2.
25 ſtrum à mortuis, ‡ qui traditus eſt propter
delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtifi-
cationem noſtram.

## CAP. V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus
A ad Deum per Dominū noſtrum Ieſum
2 Chriſtum: ‡‖per quē & habemus acceſſum Eph.2.d.18.
per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, &
3 gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. ‡Nō
ſolū autem: ſed & gloriamur in tribulatio-
nibus, ‖ſcientes quòd tribulatio patientiam Iac. 1.a.3.
4 operatur, ‡ patientia autem probationem,
5 probatio verò ſpem. ‡ſpes autem non con-
fundit: ‖quia charitas Dei diffuſa eſt in cor- Heb.9.d.14
dibus noſtris, per ſpiritum ſanctum qui
6 datus eſt nobis. ‡ Vt quid enim ‖ Chriſtus Heb.9.d.15
B cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tem g.28.
7 pus pro impiis mortuus eſt? ‡ Vix enim pro 1.Pet.3.d.18.
iuſto quis moritur: nam pro bono forſitan
8 quis audeat mori. ‡Commendat autem cha
ritatem ſuā Deus in nobis: quoniam *cum *ſi
adhuc peccatores eſſemus, *Chriſtus pro no *ſecūdum
9 bis mortuus eſt. ‡ Multò igitur magis nunc tempus
iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab
10 ira per ipſum. ‡ Si enim cum inimici eſſe-
mus, recōciliati ſumus Deo per mortē Filij
eius: multò magis reconciliati, ſalui erimus
11 in vita ipſius. ‡ Nō ſolùm autem: ſed & glo-

riamur

riamur in Deo per Dominum noſtrũ Ieſum
Chriſtum, per quem nunc reconciliationem
accepimus. ‡ Propterea ſicut per vnum ho- 12
minem peccatũ in hunc mundum intrauit C
& per peccatum mors: & ita in omnes ho-
mines mors pertranſiit, in quo omnes pecca-
uerunt. ‡ Vſque ad legem enim peccatum 13
a imputatur, cũ lex non eſt 5. erat in mundo: peccatũ autem non a impu-
tabatur, cùm lex non eſſet. ‡ Sed regnauit 14
mors ab Adam vſque ad Moyſen, etiã in eos
qui non peccauerunt in ſimilitudinẽ præua-
ricationis Adæ, qui eſt forma futuri. ‡ Sed 15
non ſicut delictum, ita & donum. ſi enim
vnius delicto multi mortui ſunt: multò ma-
gis gratia Dei & donum, in gratia vnius ho-
minis Ieſu Chriſti in plures abundauit. ‡ Et 16
b peccantem 5. non ſicut per vnum b peccatum, ita & do- D
num. nam iudicium quidem ex vno, in con-
demnationem: gratia autem ex multis de-
lictis, in iuſtificationem. ‡ Si enim in vnius 17
delicto mors regnauit per vnum: multò ma-
gis abundantiã gratiæ & donationis & iuſti-
tiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum
Ieſum Chriſtũ. ‡ Igitur ſicut per vnius de- 18
lictum, in omnes homines in condemnatio-
nem: ſic & per vnius iuſtitiã, in omnes ho-
mines in iuſtificationem vitæ. ‡ Sicut enim 19
per inobedientiam vnius hominis, peccato-
res conſtituti ſunt multi: ita & per vnius
obeditionem, iuſti cõſtituentur multi. ‡ Lex 20
autem ſubintrauit vt abundaret delictum.
Vbi autem abundauit delictum, ſuperabun-
dauit gratia. ‡ vt ſicut regnauit peccatum 21
in morte 5. in mortem: ita & gratia regnet per iuſtitiã
in vitam æternam, per Ieſum Chriſtũ Do-
minum noſtrum. CAP. VI.

QVid ergo dicemus? Permanebimus 1
in peccato vt gratia abũdet? ‡ Ab- 2
ſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quo- A
modò adhuc viuemus in illo? ‡ An ignora- 3
*fratres tis* quia quicunq; baptizati ſumus in Chri-
Gal.3.d.27. ſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus?
Colo.2.b.12. ‡ ‖ Conſepulti enim ſumus cum illo per ba- 4
ptiſmũ in mortẽ: vt quomodo Chriſtus ſur-
Eph.4.f.23. rexit à mortuis per gloriã patris, ‖ ita & nos
Coloſ.3.b.10 in nouitate vitæ ambulemus. ‡ ‖ Si enim cõ- 5
Heb.9.d.14. plãtati facti ſumus ſimilitudini mortis ei*:
12.a.2. ſimul & reſurrectionis erimus. ‡ Hoc ſcien- 6
1.Pet.2.a.1. tes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus
eſt, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltra nõ
ſeruiamus peccato. ‡ Qui enim mortuus eſt, 7
iuſtificatus eſt a peccato. ‡ Si autẽ mortui ſu 8
mus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiã B
viuemus cũ Chriſto: ‡ ſciẽtes quòd Chriſtus 9
r:ſurgens ex mortuis iã non moritur, mors
illi vltra nõ dominabitur. ‡ Quod enim mor 10
tuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel: quod
autẽ viuit, viuit Deo. ‡ Ita & vos exiſtima- 11
te, vos mortuos quidẽ eſſe peccato. viuentes
autẽ Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.
‡ Non ergo regnet peccatum in veſtro mor- 12
tali corpore vt obediatis cõcupiſcẽtiis eius.
‡ Sed neq; exhibeatis mẽbra veſtra arma ini 13
quitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tan-
quam ex mortuis viuentes. & mẽbra veſtra
arma iuſtitiæ Deo. ‡ Peccatum enim vobis 14
non dominabitur. non enim ſub lege eſtis, C

15 ſed ſub gratia. ‡ Quid ergo? peccabimus,
quoniã non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia?
16 Abſit. ‡ ‖ Neſcitis quoniã cui exhibetis vos Ioh.8.d.34.
ſeruos ad obediendũ, ſerui eſtis eius cui obe 2.Pet.2.d.19
ditis, ſiue peccati ad mortem, ſiue obeditio-
17 nis ad iuſtitiã? ‡ Gratias autẽ Deo quòd fui-
ſtis ſerui peccati, obediſtis autẽ ex corde in
18 eã formã doctrinæ in qua traditi eſtis. ‡ Li-
berati autẽ à peccato, ſerui facti eſtis iuſti-
19 tiæ. ‡ Humanũ dico, propter infirmitatẽ car-
D nis veſtræ. ſicut enim exhibuiſtis mẽbra ve-
ſtra ſeruire immũditiæ & iniquitati, ad ini
quitatem: ita nunc exhibete membra veſtra
20 ſeruire iuſtitiæ, in ſanctificationẽ. ‡ Cũ enim
ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ.
21 ‡ Quẽ ergo fructũ habuiſtis tunc in illis, in –.5.
quibus nũc erubeſcitis? Nam finis illorum
22 mors eſt. ‡ Nũc verò liberati à peccato, ſerui
autem facti Deo, habetis fructum veſtrum
in ſanctificationẽ, finẽ verò vitam æternam.
23 ‡ Stipendia enim peccati, mors. Gratia au-
tem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domi-
no noſtro. CAP. VII.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim
A legem loquor) quia lex in homine do-
2 minatur quanto tempore viuit? ‡ ‖ Nã quæ 1.Cor.7.g.39
ſub viro eſt mulier: viuente viro alligata eſt
legi. ſi autẽ mortuus fuerit vir eius: a ſolu- –.1.
3 ta eſt à lege viri. ‡ Igitur viuente viro, vo- a liberata 2.
cabitur adultera, ſi fuerit cũ alio viro: ſi autẽ
mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege
viri: vt non ſit adultera, ſi fuerit cum alio –.1.
4 viro. ‡ Itaque fratres mei & vos mortificati
eſtis legi per corpus Chriſti: vt ſitis alterius
qui ex mortuis reſurrexit, vt fructificemus
5 Deo. ‡ Cũ enim eſſemus in carne, paſſiones
peccatorum, quæ per legem erant, operaban
tur in mẽbris noſtris, vt fructificarẽt morti.
6 ‡ Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in
qua detinebamur: ita vt ſeruiamus in noui-
7 tate ſpirit*, & non in vetuſtate literæ. ‡ Quid
B ergo dicemus, lex peccatum eſt? Abſit. Sed
peccatum non cognoui, niſi per legem. nam
concupiſcentiã neſciebam, niſi lex diceret:
8 ‖ Non concupiſces. ‡ Occaſione autem acce- Exo.20.c.17
pta, peccatum per mandatum operatum eſt Deu.5.c.21.
in me omnẽ concupiſcentiã. Sine lege enim
9 peccatum mortuum erat. ‡ Ego autem viue-
bam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet
10 mãdatum: peccatum reuixit. ‡ Ego autem
mortuus ſum: & inuentum eſt mihi manda-
tum, quod erat ad vitã, hoc eſſe ad mortem.
11 ‡ Nam peccatũ occaſione accepta per man- 1.Tim.1.b.8
12 datum, ſeduxit me, & per illud occidit. ‡ Ita-
que lex quidem ſancta, & mãdatum ſanctũ,
13 & iuſtum & bonum. ‡ Quod ergo bonum
eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. ſed pecca-
tum, vt appareat peccatum, per bonũ ope-
ratum eſt mihi mortem: vt fiat ſupra modũ
14 peccans peccatum per mandatum. ‡ Scimus
C enim quòd lex ſpiritualis eſt: ego autem
carnalis ſum, venundatus ſub peccato.
15 ‡ Quod enim operor, non intelligo: nõ enim
quod volo*, hoc ago: ſed quod odi*, illud *bonum
16 facio. ‡ Si autem quod nolo, illud facio: con- *malum
17 ſentio legi, quoniam bona eſt. ‡ Nunc autem
iam non ego operor illud, ſed quod habitat

in me peccatum. ‡Scio enim quia non habi- 18
tat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nā
velle adiacet mihi. perficere autem bonum,
non inuenio. ‡ Non enim quod volo bonū, 19
hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.
‡Si autem quod nolo, illud facio: iam non 20
ego operor illud, ſed quod habitat in me,
peccatum. ‡ Inuenio igitur legem, volenti 21
mihi facere bonum, quoniam mihi malum
adiacet. ‡Condelector enim legi Dei ſecun- 22
dùm interiorem hominem: ‡ video autem 23
aliam legem in membris meis, repugnantem
legi mentis meæ, & captiuantem me in lege
peccati quæ eſt in membris meis. ‡ (Infelix 24
ego homo, quis me liberabit de corpore
mortis huius? ‡Gratia Dei per Ieſum Chri- 25
ſtum Dominū noſtrū.) Igitur ego ipſe mēte
ſeruio legi Dei: carne autem, legi peccati.

CAP. VIII.

NIhil ergo nunc dānationis eſt iis qui 1
ſunt in Chriſto Ieſu: qui nō ſecūdùm A
carnem ambulant: ‡ Lex enim ſpiritus vitæ 2
in Chriſto Ieſu, liberauit me à lege peccati
& mortis. ‡ Nā quod impoſſibile erat legi, 3
in quo infirmabatur per carnē: Deus filium
ſuū mittēs in ſimilitudinem carnis peccati,
& de peccato damnauit peccatum in carne,
‡vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, 4
qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed
ſecundùm ſpiritum. ‡ Qui enim ſecundùm 5
carnē ſunt: quæ carnis ſunt, ſapiūt. qui verò
ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, B
ſentiunt. ‡ Nam prudentia carnis, mors eſt: 6
prudentia autem ſpiritus, vita & pax. ‡quo- 7
[a]inimicitia eſt in Deū 2. niam ſapiētia carnis, [a]inimica eſt Deo: [b]legi
enim Dei nō [c]eſt ſubiecta, nec enim poteſt.
‡ Qui autem in carne ſunt, Deo placere nō 8
[c]ſubiicitur 3. poſſunt. ‡ Vos autem in carne non eſtis, ſed 9
in ſpiritu: ſi tamen Spiritus Dei habitat in
vobis. Siquis autem Spiritum Chriſti non
habet: hic non eſt eius. ‡Si autem Chriſtus 10
in vobis eſt: corpus quidem mortuum eſt
[d]vita 1. propter peccatum, ſpiritus verò [d]viuit pro-
[e]iuſtitiā 1. pter [e]iuſtificationē. ‡ Quòd ſi Spiritus eius 11
qui ſuſcitauit Ieſū à mortuis, habitat in vo- C
bis: qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtū à mortuis,
viuificabit & mortalia corpora veſtra, pro-
pter inhabitantē Spiritū eius in vobis. ‡Er- 12
go fratres debitores ſumus: nō carni, vt ſe-
cundū carnē viuamus. ‡ Si enim ſecundùm 13
carnē vixeritis: moriemini. ſi autē ſpiritu fa-
cta carnis mortificaueritis: viuetis. ‡Quicū- 14
que enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filij
2.Tim.1.b.7. Dei. ‡‖Non enim accepiſtis ſpiritū ſeruitu- 15
Gal.4.a.5. tis iterū in timore: ‖ſed accepiſtis ſpiritum
adoptionis filiorū, in quo clamamus, Abba,
[f].5. Pater.) ‡Ipſe [f]enim Spiritus, teſtimonium 16
reddit ſpiritui noſtro quòd ſumus filij Dei.
‡Si autē filij: & hæredes. hæredes quidē Dei: 17
cohæredes autē Chriſti: ſi tamē compatimur,
vt & cōglorificemur ‡Exiſtimo enim quòd 18
nō ſunt condignæ paſſiones huius tēporis, ad D
futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.
‡Nā expectatio creaturæ, reuelationē filiorū 19
Dei expectat. ‡ Vanitati enim creatura ſub- 20
iecta eſt, non volens, ſed propter eū qui ſub-
[g]in ſpem 2. iecit eā [g]in ſpe: ‡ quia & ipſa creatura libe- 21
rabitur à ſeruitute corruptionis: in liberta-
22 tem gloriæ filiorū Dei. ‡Scimus enim quòd
omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſq;
23 adhuc. ‡Non ſolùm autē illa, ſed & nos ipſi
primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos
gemimus, adoptionē filiorum [a]Dei expe- [a].5.
24 ctantes, redemptionem corporis noſtri. ‡Spe
E enim ſalui facti ſumus. Spes autē quæ vide-
tur, non eſt ſpes. nam quod videt quis: quid
25 ſperat? ‡Si autem quod nō videmus, ſpera-
26 mus: per patientiā expectamus. ‡ Similiter
autem & Spiritus adiuuat infirmitatem no-
ſtram. nā quid oremus ſicut oportet neſci-
mus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis ge
27 mitibus inenarrabilibus. ‡Qui autē ſcruta-
tur corda: ſcit quid deſyderet Spiritus: quia
28 ſecūdùm Deū poſtulat pro ſanctis. ‡ Scimus
autem quoniam diligentibus Deum, omnia
cooperantur in bonū, iis qui ſecūdùm pro-
29 poſitum vocati ſunt ſancti. ‡ Nā quos præ-
F ſciuit: & prædeſtinauit cōformes fieri ima-
ginis filij ſui: vt ſit ipſe primogenitus in
30 multis fratribus. ‡Quos autē prædeſtinauit:
hos & vocauit. & quos vocauit: hos & iuſti-
ficauit. quos autem iuſtificauit: illos & [b]glo- [b]magnificauit 1.
31 rificauit. ‡ Quid ergo dicemus ad hæc? ſi
32 Deus pro nobis, quis cōtra nos? ‡Qui etiam [c]ſuo.
proprio filio [c]nō pepercit, ſed pro nobis om
nibus tradidit illum: quomodo non etiam
33 cum illo omnia nobis donauit? ‡Quis accu-
ſabit aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtifi
34 cat. ‡Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ie-
ſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit,
qui [d]eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpel [d]& 1.
35 lat pro nobis. ‡ Quis [e]ergo nos ſeparabit à [e].3.
charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an
fames? an nuditas, an periculū? an perſecu-
36 tio? an gladius? ‡ (ſicut ſcriptum eſt: ‖Quia Pſa.43.d.23
G propter te mortificamur tota die: æſtimati
37 ſumus ſicut oues occiſionis.) ‡Sed in his om
nibus ſuperamus propter eum qui dilexit
38 nos. ‡ Certus ſum enim quia neque mors,
neque vita, neq; angeli, neque principatus,
neque virtutes, neq; inſtantia, neque futura,
39 neq; fortitudo, ‡neque altitudo, neque pro-
fundum, neque creatura alia poterit nos ſe-
parare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto
Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

1 VEritatem dico in Chriſto[a], non men- [a]Ieſu
A tior, teſtimonium mihi perhibente con-
2 ſciētia mea in Spiritu ſancto, ‡quoniā triſti-
tia mihi magna eſt & cōtinuus dolor cordi
3 meo. ‡‖Optabam enim ego ipſe anáthema Acto.9.a.2.
eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt co 1.Cor.15.b.9
4 gnati mei ſecundùm carnē, ‡qui ſunt Iſraë-
litæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria,
& [b]teſtamentum, & legiſlatio, & obſequiū, [b]teſtamen-
5 & promiſſa, ‡ quorum patres, & ex quibus ta 3.
B eſt Chriſtus ſecūdùm carnem, qui eſt ſuper
omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.
6 ‡Nō autē quòd exciderit verbum Dei. Non
enim omnes qui ex Iſraël, ii ſunt Iſraëlitæ:
7 ‡neq; [c]qui ſemē ſunt Abrahæ, omnes filij: [c]quia 15.
8 ‖ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: ‡ id eſt,
non qui filij carnis, hi filij Dei: ſed qui ‖filij Gen.21.b.12
ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine. Gal.4.d.28

‡Promiſ.

Gen.18.b.10 ‡ Promiſsionis enim verbū hoc eſt,‖ Secū 9
dum hoc tēpus veniam : & erit Saræ filius. C
⌐.2. ‡Nō ſolùm autē ⌐ illa': ‖ſed & Rebecca ex 10
ᵃilli 4. vno concubitu habens, Iſaac ᵃpatris noſtri'.
Gen 25.c.2. ‡Cùm enim nondū nati fuiſſent, aut aliquid 11
ᵃpatre nō- boni egiſſent aut mali (vt ſecūdùm electio-
ſtro 5. nem propoſitū Dei maneret,)‡non ex ope- 12
Gen.25 c.23 ribus, ſed ex vocāte dictū eſt ei:‖ Quia ma-
Mal.1.a.2. ior ſeruiet minori, ‡ſicut ſcriptū eſt:‖Iacob 13
a.3: dilexi, Eſau autē odio habui.‡ Quid ergo di- 14
Exo.33.d.19 cemus? nunquid iniquitas apud Deū? Abſit.
‡Moyſi enim dicit, ‖ Miſerebor cuius miſe- 15
reor : & miſericordiā præſtabo cui miſere- D
bor. ‡ igitur nō volentis, neq; currentis, ſed 16
miſerentis eſt Dei. ‡ Dicit enim ſcriptura 17
Exod.9.c.16 Pharaoni: ‖ Quia in hoc ipſum excitaui te,
vt oſtendā in te virtutē meā: & vt annuntie-
tur nomen meum in vniuerſa terra.‡ Ergo 18
cuius vult miſeretur: & quem vult indurat.
‡Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? 19
voluntati enim eius quis reſiſtit?‡O homo, tu 20
Iſa.45.b.9. quis es qui reſpōdeas Deo?‖ Nunquid dicit
Iere.18.a.6. figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti E
Sap.15.b.7. ſic?‡ An non habet poteſtatē figulus luti, ex 21
eadē maſſa facere aliud quidē vas in hono-
rem: aliud verò in contumeliam? ‡ Quòd ſi 22
Deus volens oſtēdere iram, & notam facere
potentiā ſuam, ſuſtinuit in multa patientia,
ᵃaptata vaſa iræ, ᵃaptā' in interitum, ‡ vt oſtenderet 23
diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quę
præparauit in gloriā. ‡Quos & vocauit nos: 24
nō ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus,
Oſee.2.d.23 ‡ ſicut in Oſee dicit, ‖Vocabo non plebem 25
1.Pet.2.b.10 meam, plebē meam: & nō dilectam, dilectā:
& non miſericordiā cōſecutam, miſericor-
Oſee.1.d.10 diam conſecutam.‡ ‖Et erit: in loco vbi di- 26
ctum eſt eis, Nō plebs mea vos: ibi vocabū- F
tur filij Dei viui: ‡ Iſaias autem clamat pro 27
Iſa.10.c.22. Iſraël: ‖Si fuerit numerus filiorū Iſraël tan-
Oſee.1.d.10. quā arena maris, reliquiæ ſaluæ fient.‡Ver- 28
bum enim cōſummans, & abbreuians in æ-
quitate : quia verbū breuiatū faciet Domi-
nus ſuper terram. ‡ & ſicut prædixit Iſaias: 29
Iſai.1.c.9. ‖Niſi Dñs ſabbaoth reliquiſſet nobis ſemē:
ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomor
rha ſimiles fuiſſem'.‡ Quid ergo dicemus? 30
Quòd Gentes quæ nō ſectabātur iuſtitiam, G
apprehenderunt iuſtitiam, iuſtitiam autem
ᵃſectans 6. quæ ex fide eſt. ‡ Iſraël verò ᵃſectando' le- 31
gem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ nō peruēnit.
‡ Quare? Quia nō ex fide, ſed quaſi ex ope- 32
ribus, offenderunt enim in lapidem offen-
Iſai.8.c.14. ſionis, ‡ſicut ſcriptū eſt: ‖Ecce pono in Sion 33
28.d.16. lapidem offenſionis, & petram ſcandali: &
1.Pet.2.b.7. omnis qui credit in eum, non confundetur.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidē cordis mei, & 1
obſecratio ad Deū, fit pro illis in ſalu- A
tē. ‡ Teſtimoniū enim perhibeo illis quòd 2
æmulationē Dei habēt, ſed nō ſecundū ſciē-
tiam. ‡ Ignorantes enim iuſtitiā Dei, & ſuā 3
quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei nō ſunt ſub-
iecti ‡ Finis enim legis, Chriſtus: ad iuſtitiā 4
omni credenti.‡ Moyſes enim ſcripſit, quo- 5
Leui.18.a.5. niam iuſtitiam quæ ex lege eſt ‖ qui fecerit
Eze.20.b.11 homo, viuet in ea.‡ Quæ autē ex fide eſt iu- 6
Deu.30.c.12. ſtitia, ſic dicit, ‖ Ne dixeris in corde tuo,
B Quis aſcendet in cælū? id eſt, Chriſtū dedu-
7 cere. ‡ Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc
8 eſt, Chriſtū à mortuis reuocare. ‡ Sed quid
dicit ⌐ ſcriptura'? ‖Prope eſt verbum in ore ⌐.3.
tuo, & in corde tuo. hoc eſt verbum fidei Deu.30.c.14
9 quod prædicamus. ‡ Quia ſi confitearis in
ore tuo Dominū Ieſum, & in corde tuo cre-
dideris quòd Deus illū ſuſcitauit à mortuis,
10 ſaluus eris.‡ Corde enim creditur ad iuſti-
C tiam: ore autē confeſsio fit ad ſalutē. Dicit
11 enim ſcriptura: ‖ Omnis qui credit in illū, Iſa.28.d.16.
12 nō cōfundetur.‡ Nō enim eſt diſtinctio Iu-
dæi & Græci: nam idē Dominus omnium,
13 diues in omnes qui inuocāt illum.‡ Omnis Ioel.2.g.32.
enim quicunq; inuocauerit nomē Domini, Act.2.d.21.
14 ſaluus erit.‡ Quomodo ergo inuocabunt in
quem nō crediderunt? Aut quomodo credēt
ei quem nō audierunt? Quomodo autē au-
15 dient ſine prædicāte?‡Quomodo verò præ-
dicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt:
‖Quàm ſpecioſi pedes euāgelizantiū pacē, Iſa.52.b.7.
16 euangelizantiū bona!‡ Sed nō omnes ᵃobe- Nah.1.d.15.
D diunt' Euāgelio. Iſaias enim dicit,‖ Domine ᵃobedierūt
17 quis credidit auditui noſtro?‡ Ergo fides ex 1.
18 auditu: auditus autē per verbū Chriſti ‡Sed Iſai.53.a.1.
dico, Nunquid nō audierunt? Et quidem ‖in Ioh.12.f.38.
omnem terram exiuit ſonus eorū: & in fi- Pſal.18.a.5.
19 nes orbis terræ verba eorum. ‡ Sed dico,
Nunquid Iſraël nō cognouit? Primus Moy-
ſes dicit, ‖ Ego ad æmulationem vos addu- Deu.32.c.21
cam in nō gentem: in gentem inſipientem,
20 in iram vos mittam. ‡ Iſaias autē audet, &
dicit, ‖Inuentus ſum à nō quærentibus me: Iſai.65.a.1.
palàm apparui ijs qui me nō interrogabāt.
21 ‡ Ad Iſraël autem dicit. ‖Tota die expandi Iſai.65.a.2.
manus meas ad populum non credentem,
& contradicentem ⌐ mihi'. ⌐.6.

CAP. XI.

1 DIco ergo: Nūquid Deus repulit popu-
A lum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita
ſum, ex ſemine Abrahā, de tribu Beniamin.
2 ‡Nō repulit Deus plebem ſuam quam præ-
ſciuit. An neſcitis in Elia quid dicit ſcriptu-
ra: quemadmodū interpellat Deū aduerſum
3 Iſrael? ‡ ‖Domine, prophetas tuos occide- 3.Re.19.b.10
runt, altaria tua ſuffoderunt: & ego relictus
4 ſum ſolus, & quærunt animam meam.‡Sed
quid dicit illi diuinum reſpōſum?‖ Reliqui 3.Re.19.b.18
mihi ſeptem millia virorū, qui non curua-
5 uerunt genua ⌐ ᵃBaal'. ‡ Sic ergo & in hoc ⌐.4.
tempore, reliquiæ ſecundū electionem gra- ᵃante
6 tiæ ⌐ ſaluæ' factæ ſunt.‡Si autem gratia: iam ⌐.8.
B non ex operibus. alioquin gratia iam non
7 eſt gratia. ‡ Quid ergo? quod quærebat Iſ-
raël, hoc non eſt conſecutus: electio autem
8 conſecuta eſt. cæteri verò excæcati ſunt.‡ſi-
cut ſcriptū eſt: ‖ Dedit illis Deus ſpiritum Iſa.6.c.9.
cōpunctionis: oculos, vt non videant: & au- Mat.13.b.14
res, vt nō audiant vſque in hodiernū diem. Ioh.12.f.40.
9 ‡ Et Dauid dicit: ‖ Fiat menſa eorū ᵇin la- Act.28.f.26.
queum & in captionem & in ſcandalū & in Pſa.68.c.23.
10 retributionē illis.‡ Obſcurentur oculi eorū ᵇcoram
ne videāt: & dorſum eorū ſemper incurua. ipſis.'
11 ‡Dico ergo, Nūquid ſic offenderūt vt cade-
rent? Abſit. Sed illorū delicto, ſalus eſt Gēti-
12 bus, vt illos æmulentur.‡ Quod ſi delictum
illorum diuitiæ ſunt mundi, & diminutio
eorum

corũ diuitiæ Gentiumiquantò magis pleni-
tudo eorum? ‡ Vobis enim dico Gentibus, 13
quàmdiu quidẽ ego ſum Gentiũ Apoſtolus,
miniſteriũ meũ honorificabo, ‡ſiquo modo 14
ad æmulandũ prouocẽ carnẽ meã, & ſaluos
faciã aliquos ex illis. ‡ Si enim amiſsio eo- 15
rũ n, recõciliatio eſt mundi: quæ aſſumptio,
nui vita ex mortuis? ‡ Quod ſi delibatio ſan 16
cta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.
‡ Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autẽ 17
cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſo- C
cius radicis & pinguedinis oliuæ factus es,
‡ noli gloriari aduerſus ramos. Quod ſi glo- 18
riaris: nõ tu radicẽ portas, ſed radix te. ‡ Di- 19
cis ergo: Fracti ſunt rami, vt ego inſerar.
‡ Bene: propter incredulitatẽ fracti ſunt, tu 20
autẽ fide ſtas: noli altũ ſapere, ſed time. ‡ Si 21
enim Deus naturalibus ramis nõ pepercit:
ne fortè nec tibi parcat. ‡ Vide ergo bonita- 22
tẽ & ſeueritatẽ Dei: in eos quidẽ qui ceciderunt,
ſeueritatẽ: in te autem bonitatẽ Dei, ſi
permanſeris in bonitate, alioquin & tu ex-
cidêris. ‡ Sed & illi, ſi nõ permãſerint in in- 23
credulitate, inſerentur. potẽs eſt enim Deus
iterum inſerere illos. ‡ Nã ſi tu ex naturali 24
excíſus es oleaſtro, & contra naturã inſertus
es in bonã oliuã: quãtò magis ij qui ſecun-
dũ naturã, inſerentur ſuæ oliuæ? ‡ Nolo e- 25
nim vos ignorare fratres myſteriũ hoc, (vt
nõ ſitis vobiſipſis ſapientes) quia cæcitas ex
parte cõtigit in Iſraël, donec plenitudo Gẽ-
tium intraret: ‡ & ſic omnis Iſraël ſaluus 26
*Iſa.59.d.20.* fieret, ſicut ſcriptũ eſt: Veniet ex Sion, qui D
eripiat, & auertat impietatem à Iacob. ‡ Et 27
hoc illis à me teſtamentũ: cũ abſtulero pec-
cata eorũ. ‡ Secundũ Euangeliũ quidẽ, ini- 28
mici propter vos: ſecundũ electionẽ autem,
chariſsimi propter patres. ‡ Sine pœnitentia 29
enim ſunt dona & vocatio Dei. ‡ Sicut enim 30
aliquando & vos non crediditis Deo, nunc
autem miſericordiam cõſecuti eſtis propter
incredulitatem illorũ. ‡ ita & iſti nunc non 31
crediderũt in veſtram miſericordiam, vt &
ipſi miſericordiam conſequantur. ‡ Cõclu- 32
ſit enim Deus omnia in incredulitatem: vt
omniũ miſereatur. ‡ O altitudo diuitiarum 33
ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm incompre-
hẽſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles
*Sap.9.c.13.* viæ eius! ‡ Quis enim cognouit ſenſum 34
*Iſa.40.c.13.* Domini? Aut quis cõſiliarius eius fuit? ‡ Aut 35
*1.Cor.2.d.16* quis prior dedit illi, & retribuetur ei? ‡ Quo- 36
niam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt
omnia: ipſi gloria in ſecula. Amen.

CAP. XII.

*Phil.4.d.18.* OBſecro itaque vos fratres per miſeri- 1
cordiã Dei, vt exhibeatis corpora A
veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo pla-
centẽ, rationabile obſequium veſtrum. ‡ Et 2
nolite cõformari huic ſeculo: ſed reforma-
*Eph.5.d.17.* mini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis
*1.The.4.a.3* quæ ſit volũtas Dei bona, & beneplacens, &
perfecta. ‡ Dico enim per gratiam quæ data 3
eſt mihi, õnibus qui ſunt inter vos, Nõ plus
ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſo
*1.Cor.12.b.11* brietatẽ, vniruiq; ſicut Deus diuiſit men-
*Ephe.4.b.7.* ſurã fidei. ‡ Sicut enim in vno corpore mul- 4
ta mẽbra habemus, omnia autẽ membra nõ B
5 eundem actũ habent: ‡ ita multi vnũ corpus
ſumus in Chriſto, ſinguli autẽ alter alterius
6 membra. ‡ Habentes autẽ donationes, ſecun-
dùm gratiã quæ data eſt nobis, differentes,
7 ſiue prophetiam ſecundũ rationẽ fidei, ‡ ſiue
miniſterium in miniſtrando, ſiue qui docet
8 in doctrina, ‡ qui exhortatur in exhortando,
C qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſo-
9 licitudine, qui miſeretur in hilaritate. ‡ Di-
lectio ſine ſimulatione. Odientes malum, *Amos.5.d.15*
10 adhærentes bono. ‡ Charitatẽ fraternitatis *Eph.4.a.3.*
inuicem diligẽtes. Honore inuicem præue *1.Pe.2.d.22*
11 nientes. ‡ Solicitudine nõ pigri. Spiritu fer- *2.c.17.*
12 uentes. Domino ſeruientes. ‡ Spe gaudẽtes. *Heb.13.a.1.*
In tribulatione patientes. Orationi inſtãtes. *1.Pet.5.b.5.*
13 ‡ Neceſsitatibus ſanctorũ cõmunicãtes. Ho *Heb.13.a.2.*
14 ſpitalitatem ſectantes. ‡ Benedicite perſe- *1.Pet.4.b.9.*
quentibus vos: benedicite, & nolite maledi- *Mat.5.g.44*
15 cere. ‡ Gaudere cum gaudentibus, flere cum *1.Cor.3.c.11.*
16 flentibus. ‡ Idipſum inuicem ſentiẽtes. Nõ *Prou.3.a.7.*
alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. *Eſa.5.c.21.*
Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. *Pro.20.d.22*
17 ‡ Nulli malum pro malo reddentes. Pro- *1.Pet.3.b.9.*
D uidentes bona non tantùm coram Deo, ſed *2.Cor.8.d.21*
18 etiam corã omnibus hominibus. ‡ Si fieri *Heb.12.d.14*
poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus ho-
19 minibus pacem habentes. ‡ Nõ voſmetip- *Eccl.28.a.1*
ſos defendentes chariſsimi, ſed date locum *Mat.5.f.39.*
iræ. ſcriptum eſt enim: Mihi ᵃvindictamᵃ: *Deu.32.e.35*
20 *ego retribuã, dicit Dominus. ‡ Sed ſi eſu- *Heb.10.f.30*
rierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, po- *Pro.25.c.21.*
tum da illi. hoc enim faciẽs, carbones ignis ᵃvindicta 1.
21 congeres ſuper caput eius. ‡ Noli vinci à *&
malo: ſed vince in bono malum.

CAP. XIII.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimio- *Sap.6.a.4.*
A ribus ſubdita ſit. Non eſt enim pote- *Tit.3.a.1.*
ſtas niſi à Deo. quæ autem ſunt, à Deo ᵃordi- *1.Pet.2.c.13.*
2 nataᵃ ſunt. ‡ Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ᵃordinatæ a
ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi
3 ſibi damnationẽ acquirũt. ‡ nam principes
nõ ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis au
tem non timere poteſtatem? Bonum fac: &
4 habebis laudẽ ex illa. ‡ Dei enim miniſter
B eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris:
time. non enim ſine cauſa gladium portat.
Dei enim miniſter eſt: vindex in irã ei qui
5 malum agit. ‡ Ideo neceſsitate ſubditi eſto-
te: non ſolùm propter iram, ſed etiam pro-
6 pter conſcientiam. ‡ Ideo enim & tributa
præſtatis. miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ip-
7 ſum ſeruiẽtes. ‡ Reddite ergo omnibus de- *Mat.22.c.21*
bita: cui tributum, tributum: cui vectigal,
vectigal: cui timorem, timorem: cui hono-
8 rem, honorem. ‡ Nemini quicquam debea-
C tis: niſi, vt inuicem diligatis. qui enim dili-
9 git proximum, legem impleuit. ‡ Nam, Nõ *Exo.20.b.14*
adulterabis, Nõ occides, Non furaberis, Nõ *Deut.5.b.18.*
falſum teſtimonium dices, Nõ concupiſces. *Mat.19.c.18.*
& ſi quod eſt aliud mãdatum: in hoc verbo *Leu.19.d.18*
inſtauratur, ‡ Diliges proximum tuum ſicut *Mat.22.d.39*
10 teipſum. ‡ Dilectio ᵃproximiᵃ, malum non *Mar.12.c.31.*
operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio. *Gal.5.c.14.*
11 ‡ Et hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam *Iaco.2.b.8.*
nos de ſomno ſurgere. Nũc enim propior eſt ᵃproximo
12 noſtra ſalus, quàm cùm credidimus. ‡ Nox 1.
D præceſsit, dies autem appropinquauit. Abij-

ciamus

ciamus ergo opera tenebrarũ, & induamur
arma lucis. ‡ Sicut in die honeſtè ambule- 13
Luc.21.f.34 mus: ‖ non in comeſſationibus & ebrietati-
Gal.5.c.16. bus, non in cubilibus & impudicitijs, nõ in
1.Pet.2.c.11 cõtentione & æmulatione: ‡ ſed *induimini* 14
*induite 4. Dominũ Ieſum Chriſtum, & carnis curam
ne feceritis in deſyderiis.

## CAP. XIIII.

INfirmũ autẽ in fide aſſumite: non in di- 1
ſceptationib⁹ cogitationũ. ‡ Alius enim 2
credit ſe mãducare omnia: qui autem infir- A
*manducat 1. mus eſt, olus *manducet*. ‡ Is qui manducat, 3
nõ manducantẽ nõ ſpernat: & qui nõ man-
ducat, manducantẽ nõ iudicet. Deus enim
Luc.4.c.12. illũ aſſumpſit. ‡ ‖ Tu quis es, qui iudicas a- 3
lienum ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit.
Stabit autẽ: potens eſt enim Deus ſtatuere il-
lum. ‡ Nam alius iudicat diem inter diem: 5
alius autẽ iudicat omnẽ diem, vnuſquiſque
in ſuo ſenſu abundet. ‡ Qui ſapit diem, Do- 6
mino ſapit. Et qui mãducat: Domino man- B
ducat, gratias enim agit Deo. Et qui nõ mã-
ducat, Domino nõ manducat, & gratias agit
Deo. ‡ Nemo enim noſtrũ ſibi viuit: & ne- 7
mo ſibi moritur. ‡ Siue enim viuimus, Do- 8
mino viuimus: ſiue morimur, Domino mo-
rimur. Siue ergò viuimus, ſiue morimur,
*& 4. Dñi ſumus. ‡ In hoc enim Chriſtus * mor- 9
tuus eſt, & reſurrexit: vt & mortuorum &
viuorũ dominetur. ‡ Tu autẽ quid iudicas 10
fratrẽ tuum? aut tu quare ſpernis fratrẽ tuũ?
2.Cor.5.b.10 ‖ Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chri-
Iſa.45.d.23. ſti. ‡ Scriptũ eſt enim, ‖ Viuo ego, dicit Do- 11
Phil.2.b.10 minus, quoniã mihi *flectetur* omne genu: & C
*flectet 5. omnis lingua confitebitur Deo. ‡ Itaque 12
vnuſquiſque noſtrũ pro ſe rationem reddet
Deo. ‡ Non ergo amplius inuicẽ iudicemus: 13
ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendi-
culũ fratri vel ſcandalũ. ‡ Scio & cõfido in 14
Domino Ieſu, quia nihil commune per ip-
ſum, niſi ei qui exiſtimat quid cõmune eſſe,
illi cõmune eſt. ‡ Si enim propter cibũ fra- 15
ter tuus cõtriſtatur: iam nõ ſecundũ chari-
1.Cor.8.b.12 tatẽ ambulas. ‖ Noli cibo tuo illum perdere
pro quo Chriſtus mortuus eſt. ‡ Non ergo 16
blaſphemetur bonũ noſtrum. ‡ Nõ eſt enim 17
regnũ Dei eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax,
& gaudium in Spiritu ſancto ‡ qui enim in 18
hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus
eſt hominibus. ‡ Itaq; quæ pacis ſunt, ſecte- 19
*.6. mur: & quæ ædificationis ſunt, inuicẽ *cu- D
ſtodiamus*. ‡ Noli propter eſcam deſtruere 20
Tit.1.d.15. opus Dei. ‖ omnia quidem ſunt munda: ſed
malum eſt homini qui per offendiculũ man
1.Cor.8.d.13. ducat. ‡ ‖ Bonũ eſt non manducare carnem 21
& nõ bibere vinum, neq; in quo frater tuus
offenditur, aut ſcãdalizatur, aut infirmatur.
‡ Tu fidem habes? penes temetipſum habe 22
coram Deo: Beatus qui nõ iudicat ſemetip-
ſum in eo quod probat. ‡ Qui autem diſcer- 23
nit, ſi manducauerit, damnatus eſt: quia nõ
ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide,
peccatum eſt.

## CAP. XV.

DEbemus autẽ nos firmiores, imbecil- 1
litates infirmorũ ſuſtinere, & nõ no- A
bis placere. ‡ Vnuſquiſq; veſtrum proximo 2
3 ſuo placeat in bonũ, ad ædificationẽ. ‡ Ete-
nim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut ſcri-
ptum eſt, ‖ Improperia improperantiũ tibi, Pſa.68.b.10
4 ceciderunt ſuper me. ‡ Quæcunq; enim ſcri-
pta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt: vt
per patientiã & cõſolationem ſcripturarũ,
5 ſpem habeamus. ‡ Deus autẽ patientiæ & ſo-
latij ‖ det vobis idipſum ſapere in alterutrũ 2.Cor.1.b.10
6 ſecundũ Ieſum Chriſtũ: ‡ vt vnanimes, vno
B ore honorificetis Deũ & patrẽ Domini no-
7 ſtri Ieſu Chriſti. ‡ Propter quod ſuſcipite in-
uicẽ: ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in hono-
8 rẽ Dei. ‡ Dico enim Chriſtũ Ieſum, miniſtrũ
fuiſſe circũciſionis propter veritatẽ Dei, ad
9 cõfirmandas promiſsiones patrum. ‡ Gentes
autẽ ſuper miſericordia honorare Deum, ſi-
C cut ſcriptum eſt: ‖ Propterea cõfitebor tibi Pſa.17.d.50.
in Gentibus Domine, & nomini tuo canta- 2.Reg.22.d.
10 bo. ‡ Et iterum dicit, Lætamini Gentes cum 50.
11 plebe eius. ‡ Et iterum, ‖ Laudate oẽs gen- Pſa.116.a.1
tes Dominũ & magnificate eum omnes po-
12 puli. ‡ Et ruſſus Iſaias ait, ‖ Erit radix Ieſſe: Iſa.11.c.10.
& qui exurget regere Gentes, in eũ Gentes
13 ſperabunt. ‡ Deus autẽ ſpei repleat vos om-
ni gaudio & pace in credendo: vt abundetis
14 in ſpe, *& *virtute Spiritus ſancti. ‡ Certus *in 1.
ſum autẽ fratres mei & ego ipſe de vobis,
quoniã & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti
omni ſcientia, ita vt poſsitis alterutrũ mo-
15 nere. ‡ Audacius autẽ ſcripſi vobis fratres ex
D parte, tanquã in memoriam vos reducens:
propter gratiam quæ data eſt mihi à Deo,
16 ‡ vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gentibus:
ſanctificans Euangelium Dei; vt fiat oblatio
Gentium accepta *& *ſanctificata in Spiritu *.5.
17 ſancto. ‡ Habeo igitur gloriã in Chriſto Ieſu
18 ad Deũ. ‡ Nõ enim audeo aliquid loqui eo-
rum quæ per me nõ *efficit* Chriſtus in o- *effecit 1.
19 bedientiã Gentiũ, verbo & factis, ‡ in virtu-
te ſignorum & prodigiorum, in virtute
Spiritus ſancti: ita vt ab Ieruſalem per cir-
E cuitum vſq; ad Illyricũ repleuerim Euãge-
20 lium Chriſti. ‡ Sic autẽ prædicaui Euangeliũ
hoc, nõ vbi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper
21 alienũ fundamentũ ædificarẽ: ‡ ſed ſicut ſcri-
ptũ eſt, ‖ Quibus nõ eſt annuntiatum de eo, Iſa.52.d.15.
videbunt, & qui non audierunt intelligent.
22 ‡ Propter quod & impediebar plurimũ ve-
23 nire ad vos. * ‡ Nunc verò vlterius locũ nõ *& prohibi
habẽs in his regionibus, cupiditatẽ autẽ ha- tus ſum vſ-
bens veniendi ad vos ex multis iam præce- que adhuc.
24 dẽtibus annis: ‡ cũm in Hiſpaniã proficiſci
cœpero, ſpero quòd præteriens videam vos,
& à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex
25 parte fruitus fuero. ‡ Nunc igitur proficiſ-
F car in Ieruſalẽ miniſtrare ſanctis. ‡ Probaue-
26 runt enim Macedonia & Achaia collationẽ
aliquã facere in pauperes ſanctorũ qui ſunt
27 in Ieruſalẽ. ‡ Placuit enim eis: & debitores
ſunt eorum. ‖ Nam ſi ſpiritualium eorum 1.Cor.9.b.11.
participes facti ſunt gẽtiles: debẽt & in car-
28 nalibus miniſtrare illis. ‡ Hoc igitur cùm
conſummauero, & aſsignauero eis fructum
29 hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniã. ‡ Scio
autem quoniã veniens ad vos, in abundan-
30 tia benedictionis Chriſti veniã. ‡ Obſecro
ergo vos fratres per Dominum noſtrũ Ie-
ſum

*.r. ſum Chriſtũ, & per charitatẽ ſancti' ſpiriꝰ,
*.32. vt adiuuetis me in orationibus pro me ad
Deũ, ‡ vt liberer ab infidelibus qui ſunt in 31
Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat
in Ieruſalẽ ſanctis, ‡ vt veniá ad vos in gau- 32
dio per volũtatẽ Dei, vt refrigerer vobiſcũ.
‡ Deus autẽ pacis ſit cum omnibus vobis. 33
Amen.

## CAP. XVI.

COmmẽdo autem vobis Phœben ſoro- 1
rem noſtrã, quæ eſt in miniſterio ec- A
cleſiæ quæ eſt in Cechris: ‡ vt eam ſuſcipia- 2
tis in Domino digné ſanctis: & aſsiſtatis ei
in quocunq; negotio veſtri indiguerit. ete-
nim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.
Act.18.a.2 ‡ Salutate ‖ Priſcam & Aquilam adiutores 3
& 26. meos in Chriſto Ieſu, ‡ (qui pro anima mea 4
ſuas ceruices ſuppoſuerunt: quibus non ſo-
lus ego gratias ago, ſed & cunctæ eccleſiæ
Gentiũ) ‡ & domeſticam eccleſiam eorũ. Sa 5
lutate Epænetũ dilectum mihi: qui eſt pri-
*Ieſu mitiuus Aſiæ in Chriſto*. ‡ Salutate Mariá, 6
*vobis quæ multũ laborauit in *nobis*. ‡ Salutate 7
*Iuniam s. Andronicum & *Iuliam* cognatos & cõcap-
tiuos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, B
qui & ante me fuerunt in Chriſto. ‡ Saluta- 8
te Ampliatum dilectiſsimũ mihi in Domi-
no. ‡ Salutate Vrbanum adiutorẽ noſtrũ in 9
Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meum.
‡ Salutate Apellen probũ in Chriſto. Salu- 10
*domo tate eos qui ſunt ex Ariſtobuli*. ‡ Salutate 11
Herodiónem cognatũ meum. Salutate eos
qui ſunt ex Narciſsi domo, qui ſunt in Do-
mino. ‡ Salutate Tryphænã & Tryphoſam: 12
quæ laborant in Domino. Salutate Perſidẽ
chariſsimã, quæ multùm laborauit in Do-
mino. ‡ Salutate Rufum electum in Domi- 13
no, & matrem eius & meam. ‡ Salutate A- 14
ſyncritum, Phlegontẽ, Hermam, Patrobam,
Hermen: & qui cum eis ſunt fratres. ‡ Salu- 15
tate Philologum & Iuliam, Nereum, & ſo-
rorem eius & Olympiadem: & omnes qui
cum eis ſunt ſanctos. ‡ Salutate inuicẽ in 16
oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ
Chriſti. ‡ Rogo autẽ vos fratres, vt obſerue- 17
tis eos qui diſſenſiones & offendicula præ- C
ter doctrinã, quam vos didiciſtis, faciunt, &
declinate ab illis. ‡ Huiuſcemodi enim Chri 18
ſto Domino noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo
ventri: & per dulces ſermones & benedictio-
nes ſeducunt corda innocentium. ‡ Veſtra 19
enim obedientia in omnẽ locum diuulgata
eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſa-
pientes eſſe in bono: & ſimplices in malo.
‡ Deus autẽ pacis conterat Satanam ſub pe- 20
dibus veſtris velociter. Gratia Domini no-
Act.16.a.1. ſtri Ieſu Chriſti vobiſcũ. ‡ ‖ Salutat vos Ti- 21
Phil.2.c.19 motheus adiutor meus, & Lucius, & Iaſon,
& Soſipater cognati mei. ‡ Saluto vos ego 22
Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.
‡ Salutat vos Caius hoſpes meus, & *vniuer 23
*vniuerſæ ſa eccleſia*. Salutat vos Eraſtus arcarius ci- D
eccleſiæ 6. uitatis, & Quartus, frater. ‡ Gratia Domini 24
noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. A-
Eph.3.d.20. men. ‡ ‖ Ei autẽ qui potens eſt vos confir- 25
mare iuxta Euangelium meum & prædica-
tionẽ Ieſu Chriſti, ſecundum reuelationem
myſterij temporibus æternis taciti, ‡ (quod 26
nunc patefactũ eſt per ſcripturas propheta-
rum ſecundũ præceptũ æterni Dei, ad obe-
ditionẽ fidei) in cunctis Gentibus cogniti,
27 ‡ ſoli ſapienti Deo per Ieſum Chriſtum, cui
honor, & gloria in ſecula ſeculorũ. Amẽ. *.8.

# EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA.

## CAP. I.

1 PAulus vocatus Apoſtolus Ieſu Chriſti,
A per voluntatem Dei, & Soſthenes fra-
2 ter, ‡ Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi,
ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſan
ctis, cum omnibus qui inuocant nomẽ Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti in omni loco ipſo-
3 rum & noſtro: ‡ Gratia vobis & pax à Deo
4 patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto. ‡ Gra-
tias ago Deo meo ſemper pro vobis in gra-
tia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu.
5 ‡ quòd in omnibus diuites facti eſtis in illo,
6 in omni verbo, & in omni ſcientia, ‡ (ſicut
teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in
7 vobis,) ‡ ita vt nihil vobis deſit in vlla
gratia, expectantibus reuelationem Domi-
8 ni noſtri Ieſu Chriſti, ‡ qui & confirmabit
B vos vſque in finem ſine crimine, in die ad-
9 uentus Domini noſtri Ieſu Chriſti ‡ ‖ Fide- 1.Th.5.d.24
lis Deus: per quem vocati eſtis in ſocieta-
tem filij eius Ieſu Chriſti Domini noſtri.
10 ‡ Obſecro autem vos fratres, per nomẽ Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis
omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis *eadẽ men-
autem perfecti *in eodem ſenſu, & in eadẽ te, & eadẽ
11 ſcientia*. ‡ Significatum eſt enim mihi de ſententia.
vobis fratres mei, ab ijs qui ſunt Chloes,
12 quia contentiones ſunt inter vos. ‡ Hoc au-
tem dico, quòd vnuſquiſque veſtrum di-
cit, Ego quidem ſum Pauli, ego autem
‖ Apollo, ego verò Cephæ, ego autẽ Chri- Act.18.f.24.
13 ſti. ‡ Diuiſus eſt Chriſtus? Nunquid Pau-
lus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine
14 Pauli baptizati eſtis? ‡ Gratias ago Deo* *meo
quòd neminem veſtrum baptizaui, niſi
15 ‖ Criſpum & Caium: ‡ nequis dicat quòd Act.18.c.8.
16 in nomine meo baptizati eſtis. ‡ Baptizaui
C autem & Stephanæ domum. Cæterùm ne-
17 ſcio ſi quem alium * baptizauerim. ‡ Non *veſtrum
enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed
euangelizare: ‖ non in ſapientia verbi, vt 2.Pe.1.c.16.
18 non euacuetur crux Chriſti. ‡ Verbum e-
nim crucis pereuntibus quidem ſtultitia
eſt: ijs autem qui ſalui fiunt, id eſt nobis,
19 ‖ Dei virtus eſt. ‡ Scriptum eſt enim, ‖ Per- Iudi.2.a.1.
dam ſapientiam ſapientium: & prudentiam 4.4.
20 prudentium reprobabo. ‡ ‖ Vbi ſapiens? vbi Rom.1.b.16
ſcriba? vbi cõquiſitor huius ſeculi? Nonne Iſa.9.c.14.
ſtultam fecit Deus ſapientiã huius mundi? Iſa.33.c.18.
21 ‡ Nam quia in Dei ſapientia non cognouit
mũdus per ſapientiam Deum: placuit Deo
D per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere
22 credentes. ‡ Quoniam & Iudæi ſigna petunt,
23 & Græci ſapientiam quærunt: ‡ nos autem
prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis
quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtulti-
24 tiam, ‡ ipſis autem vocatis Iudæis atque
Græcis

Græcis Chriſtū Dei virtutem & Dei ſapien-
tiam. ‡quia quod ſtultū eſt Dei, ſapiētius eſt 25
hominibus: & quod infirmū eſt Dei, fortius
eſt hominibus. ‡Videte enim vocationē ve- 26
ſtrā fratres, quia non multi ſapiētes ſecun-
dum carnem, nō multi potentes, non multi B
nobiles: ‡ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit 27
Deus, vt cōfundat ſapiētes: & infirma mūdi
elegit Deus, vt confundat fortia: ‡& ignobi- 28
lia mundi, & contemptibilia elegit Deus, &
ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret:
‡vt non glorietur omnis caro in conſpectu 29
eius. ‡Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ie- 30
Iere.23.a.5 ſu, qui factus eſt nobis ſapiētia à Deo & ‖iu-
a.6. ſtitia & ſanctificatio & redemptio: ‡vt quē-
Iere.9.f.23. admodum ſcriptum eſt: ‖Qui gloriatur, in
g.23. Domino glorietur.

CAP. II.

2.Cor.10.d. ET ego cū veniſſem ad vos fratres, veni 1
17. ‖nō in ſublimitate ſermonis aut ſapiē- A
Sup.1.c.17. tiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.
‡Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter 2
vos, niſi Ieſum Chriſtū, & hunc crucifixum.
Act.17.a.1. ‡Et ‖ego in infirmitate & timore & tremo- 3
Sup.1.c.17. re multo fui apud vos: ‡ & ‖ſermo meus & 4
prædicatio mea nō in perſuaſibilibus huma-
næ ſapientiæ verbis, ſed in oſtēſione ſpiritus B
& virtutis: ‡vt fides veſtra non ſit in ſapien- 5
tia hominum, ſed in virtute Dei. Sapientiā
autem loquimur inter perfectos. ‡ ſapientiā 6
verò non huius ſeculi, neque principū huius
ſeculi, qui deſtruuntur: ‡ſed loquimur Dei 7
ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt,
quam prædeſtinauit Deus ante ſecula in glo
riam noſtram, ‡quam nemo principū huius 8
ſeculi cognouit: ſi enim cognouiſſent, num-
quam Dominum gloriæ crucifixiſſent. ‡Sed 9
Iſa.64.a.4. ſicut ſcriptum eſt, ‖Quod oculus non vidit, C
nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcen
dit quæ præparauit Deus iis qui diligūt illū.
‡nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum 10
ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur etiam
profunda Dei. ‡ Quis enim hominum ſcit 11
quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui
in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cogno-
uit niſi ſpiritus Dei. ‡ Nos autem non ſpi- 12
*.2. ritū *huius° mundi accepimus, ſed ſpiritum
qui ex Deo eſt: vt ſciamus quæ à Deo dona-
2.Pet.1.c.15 ta ſunt nobis. ‡‖quæ & loquimur nō in do- 13
ctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina
Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparā-
tes. ‡ Animalis autē homo non percipit ea 14
quæ ſunt ſpiritus Dei. ſtultitia enim eſt illi, D
& non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter
*examinā- *examinatur°. ‡Spiritualis autē iudicat om- 15
tur 1. nia: & ipſe à nemine iudicatur. ‡ ‖ Quis 16
Iſa.40.c.13. enim cognouit ſenſum *Dñi° qui inſtruat eū?
Sap.9.c.13 Nos autem ſenſum Chriſti habemus.
Rom.11.d.34

CAP. III.

*domini? aut quis inſtruxit eum?
ET ego fratres non potui vobis loqui 1
quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnali- A
bus. Tanquam paruulis in Chriſto, ‡lac vo- 2
bis potum dedi, non eſcā: nondū enim pote-
ratis: ſed nec nūc quidē poteſtis: adhuc enim
carnales eſtis. ‡ Cùm enim ſit inter vos ze- 3
lus & cōtētio, nónne carnales eſtis, & ſecū-
dum hominē ambulatis? ‡ Cùm enim quis 4
dicat, Ego quidē ſum Pauli; alius autē, Ego
Apollo: nónne *homines° eſtis? Quid igitur *carnales?
5 eſt Apollo? ‡quid verò Paulus? Miniſtri eius
cui credidiſtis, & vnicuique ſicut Dominus
6 dedit. ‡ Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed
7 Deus incrementum dedit. ‡ Itaque neque
B qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed Pſa.61.b.13
8 qui incrementum dat, Deus. ‡‖Qui autem Galat.6.b.5
plantat & qui rigat, vnum ſunt. ‖Vnuſquiſ-
que autem propriā mercedem accipiet ſe-
9 cundum ſuum laborem. ‡Dei enim ſumus
adiutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædifi-
10 catio eſtis. ‡Secundum gratiā Dei quæ data
eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentū
poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſ-
que autem videat quomodo ſuperædificet.
11 ‡Fundamentum enim aliud nemo poteſt po
nere, præter id quod poſitum eſt: quod eſt
12 Chriſtus Ieſus. ‡Si quis autem ſuperædificat
C ſuper fundamentum hoc, aurum, argētum,
lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,
13 ‡vniuſcuiuſque opus manifeſtū erit: Dies
enim *Domini° declarabit, quia in igne reue *.3.
labitur: & vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis
14 probabit. ‡Si cuius opus manſerit quod ſu-
15 perædificauit: mercedem accipiet. ‡Si cuius
opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe au-
tem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem.
16. ‡Neſcitis quia templum Dei eſtis: & Spiri-
17 tus Dei habitat in vobis? ‡Si quis autē tem-
D plum Dei violauerit, diſperdet illum Deus.
‖Templum enim Dei ſanctū eſt, quod eſtis Inf.6.d.19.
18 vos. ‡Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter 2.Cor.6.d.
vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat vt 16.
19 ſit ſapiens. ‡ Sapientia enim huius mundi,
ſtultitia eſt apud Deum. Scriptū eſt enim,
‖Comprehendam ſapientes in aſtutia eorū.
20 ‡Et iterum, ‖ Dominus nouit cogitationes Iob.5.a.13.
21 ſapientium, quoniā vanæ ſunt. ‡Nemo itaq; Pſa.93.b.11.
glorietur in hominibus. Omnia enim veſtra
22 ſunt: ‡ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas,
ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præ-
ſentia, ſiue futura, omnia enim veſtra ſunt:
23 ‡vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAP. IIII.

1 SIc nos exiſtimet homo vt ‖ miniſtros 2.Cor.6.a.4
A Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum
2 Dei. ‡Hîc iam quæritur inter diſpenſatores
3 vt fidelis quis inueniatur. ‡ Mihi autem pro
minimo eſt vt à vobis iudicer, aut ab huma
4 no die: ſed neque meipſum iudico. ‡ Nihil
enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iu-
ſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Domi-
5 nus eſt. ‡ Itaque nolite ante tempus iudica-
re: quoadusque veniat Dominus, qui & illu
minabit abſcondita tenebrarum, & manife-
ſtabit cōſilia cordium: & tunc laus erit vni-
6 cuique à Deo. ‡ Hæc autem fratres transfi-
guraui in me & Apollo, propter vos: vt in
nobis diſcatis, ne ſuprà quàm ſcriptum eſt,
vnus aduerſus alterum infletur pro alio.
7 ‡Quis enim te diſcernit? Quid autem ha-
B bes quod non accepiſti? Si autem accepiſti,
8 quid gloriaris quaſi non acceperis? ‡Iam ſa-
turati eſtis, iam diuites facti eſtis: ſine nobis *regnaretis
regnatis: & vtinam *regnetis°, vt & nos vo- 9.
9 biſcum *regnemus°. ‡Puto enim quòd Deus *regnaro-
C nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tanquā mus 5.
morti

morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſu-
mus mũdo, & angelis & hominibus. ‡ Nos 10
ſtulti propter Chriſtũ: vos autem prudentes
in Chriſto. nos infirmi: vos autẽ fortes: vos
nobiles, nos autẽ ignobiles. ‡Vſq; in hãc ho- 11
ram, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus,
& colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,
Act.20.g.34 ‡‖& laboramus operantes manibus noſtris. 12
1.The.2.b.9. maledicimur: & benedicimus. perſecutionẽ
2.The.3.b.8 patimur: & ſuſtinemus. ‡blaſphemamur: & 13
obſecramus. tanquã purgamẽta huius mun-
di facti ſumus, omnium peripſéma vſq; ad-
huc. ‡Non vt confundã vos, hæc ſcribo: ſed 14
vt filios meos chariſsimos moneo. ‡Nam ſi 15
decem millia pædagogorũ habeatis in Chri
ſto: ſed non multos patres. Nam in Chriſto
Ieſu, per euangelium ego vos genui. ‡Rogo 16
*ſicut & ergo vos, imitatores mei eſtote*. ‡Ideo miſi 17
ego Chriſti ad vos Timótheum, qui eſt filius meus cha- D
riſsimus & fidelis in Domino: qui vos com-
monefaciet vias meas quæ ſunt in Chriſto
Ieſu, ſicut vbique in omni Eccleſia doceo.
‡Tanquam non venturus ſim ad vos, ſic in- 18
flati ſunt quidã. ‡ Veniam autem ad vos ci- 19
tò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcã nõ ſer-
monem eorũ qui inflati ſunt: ſed virtutem.
‡Non enim in ſermone eſt regnũ Dei: ſed in 20
virtute. ‡Quid vultis? in virga veniã ad vos: 21
an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAP. V.

OMnino auditur inter vos fornicatio, 1
& talis fornicatio, qualis nec inter A
Leui.18.b.8. Gentes, ‖ita vt vxorẽ patris aliquis habeat.
20.b.11. ‡Et vos inflati eſtis: & nõ magis luctum ha- 2
buiſtis, vt tollatur de medio veſtrũ qui hoc
opus fecit. ‡‖ Ego quidem abſens corpore, 3
Col.2.a.5. præſens autẽ ſpiritu, iã iudicaui vt præſens, B
eũ qui ſic* operatus eſt, ‡in nomine Domini 4
*hoc t. noſtri Ieſu Chriſti, cõgregatis vobis & meo
ſpiritu, cũ virtute Domini noſtri Ieſu* ‡tra- 5
*Chriſti 9. dere huiuſmodi Satanę in interitum carnis,
vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri
*.2. Ieſu Chriſti*. ‡Non eſt bona gloriatio ve- 6
Gal.5.b.9. ſtra. ‖ Neſcitis quia modicũ fermentũ totã C
*igitur 4. maſſam corrumpit? ‡ Expurgate* vetus fer- 7
mentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis
azymi. Etenim Paſcha noſtrũ immolatus eſt
Chriſtus. ‡Itaque epulemur, non in fermen- 8
to veteri, neque in fermento malitiæ & ne-
quitiæ: ſed in azymis ſynceritatis & verita-
tis. ‡Scripſi vobis in epiſtola, Ne cõmiſcea- 9
mini fornicariis. ‡non vtiq; fornicariis hu- 10
ius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idõ
lis ſeruientibus: alioquin debueratis de hoc D
mundo exiſſe. ‡Nunc autẽ ſcripſi vobis non 11
cõmiſceri, ſi is qui frater nominatur, eſt for-
nicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut
maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cũ eiuſ-
modi nec cibum ſumere. ‡Quid enim mihi 12
de iis qui foris ſunt iudicare? Nónne de iis
qui intus ſunt vos iudicatis? ‡ nam eos qui 13
foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum
ex vobiſipſis.

CAP. VI.

AVdet aliquis veſtrum habens negotiũ 1
aduerſus alterum, iudicari apud ini- A
quos, & non apud ſanctos? ‡An neſcitis quo- 2
*hoc niam ſancti de* mundo iudicabunt? Et ſi in
vobis iudicabitur mundus: indigni eſtis qui
3 de minimis iudicetis? ‡ Neſcitis quoniam
angelos iudicabimus? quantò magis ſecula-
4 ria? ‡ Secularia igitur iudicia ſi habueritis:
contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos cõ-
5 ſtituite ad iudicandum. ‡ Ad verecundiam
veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens
B quiſquam, qui poſsit iudicare inter fratrem
6 ſuum? ‡ Sed frater cum fratre iudicio con-
7 tendit: & hoc apud infideles? ‡Iam quidem
omnino delictum eſt in vobis, quòd iudicia
habetis inter vos. ‖Quare non magis iniu- Mat.5.g.39.
riam accipitis? quare nõ magis fraudem pa- Luc.6.d.29.
8 timini? ‡Sed vos iniuriam facitis & frauda- Rom.12.d.19
9 tis: & hoc fratribus. ‡An neſcitis quia iniqui 1.The.4.a.6
regnum Dei non poſsidebunt? Nolite erra-
re: Neque fornicarij, neque idolis ſeruiẽtes,
neque adulteri, neque molles, neque maſcu
10 lorum concubitores, ‡neque fures, neq; aua-
C ri, neque ebrioſi, neque maledici, neque ra-
11 paces regnũ Dei poſsidebunt. ‡Et hæc *qui- *quidam 1.
dem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati
eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini
noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.
12 ‡‖Omnia mihi licent, ſed non omnia expe- Eccl.37.d.31
diunt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nul- Inf.10.f.22.
13 lius redigar poteſtate. ‡ Eſca ventri, & ven-
ter eſcis, Deus autẽ & hunc & *has deſtruet. *hanc
corpus autem non fornicationi, ſed Domi- hæc 4.
14 no: & Dominus corpori. ‡Deus verò & Do-
minum ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per vir-
15 tutem ſuam. ‡ Neſcitis quoniã corpora ve-
D ſtra mẽbra ſunt Chriſti? Tollens ergo mem-
bra Chriſti, faciam membra meretricis? Ab-
16 ſit. ‡An neſcitis, quoniam qui adhæret me-
retrici, vnũ corpus efficitur? ‖ Erunt enim Gen.2.d.24
17 (inquit) duo in carne vna. ‡Qui autem ad- Mat.19.a.5.
18 hæret Domino, vnus ſpiritus eſt. ‡ Fugite Mar.10.a.8.
fornicationem. Omne* peccatum quodcun- *enim
que fecerit homo, extra corpus eſt: qui autẽ Eph.5.g.31.
19 fornicatur, in corpus ſuum peccat. ‡ An ne- Sup 3.d.17.
ſcitis quoniam membra veſtra, templũ ſunt 2.Cor.6.d.17
Spiritus ſancti qui in vobis eſt, quem habe- Inf.7.d.23.
20 tis à Deo, & non eſtis veſtri? ‡‖Empti enim 1.Pet.1.c.18.
eſtis pretio magno. Glorificate & portate
Deum in corpore veſtro.

CAP. VII.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bo-
A num eſt homini mulierẽ non tangere.
2 ‡propter fornicationem autem vnuſquiſq;
ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum
3 virum habeat. ‡‖Vxori vir debitum reddat: 1.Pet.3.b.7.
4 ſimiliter autem & vxor viro. ‡ Mulier ſui
corporis poteſtatem non habet: ſed vir. Si-
militer autem & vir, ſui corporis poteſtatẽ
5 non habet: ſed mulier. ‡Nolite fraudare in-
uicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt
vacetis* orationi: & iterum reuertimini in *ieiunio
idipſum, ne tentet vos Satanas propter in- & t.
6 continentiã veſtrã. ‡Hoc autem dico ſecun-
dùm indulgentiam, non ſecundum imperiũ.
7 ‡Volo autẽ omnes homines eſſe ſicut me-
ipſum: ſed vnuſquiſque proprium donum
habet ex Deo: alius quidem ſic, alius verò
8 ſic. ‡Dico autem non nuptis & viduis: bo-
B num eſt illis ſi ſic* permaneant ſicut & ego. *maneãt 12
9 ‡Quòd ſi non ſe continent: nubant. Melius
eſt enim

eſt enim nubere, quàm vri. ‡ Iis autem qui 10 G
matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego,
Mat.5.e.32. ſed Dominus, ‖ vxorē à viro non diſcedere:
19.b.9. ‡ quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut 11
Mar.10.b.9. viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem non di
10.11. mittat. ‡ Nam cæteris, ego dico, non Domi- 12
Luc.16.d.18 nus. Si quis frater vxorē habet infidelem, &
hæc conſentit habitare cum illo: non dimit-
tat illam. ‡ Et ſi qua mulier habet virum in- 13
fidelē, & hic conſentit habitare cū illa: non C
dimittat virū. ‡ ſanctificatus eſt enim vir in- 14
fidelis per mulierē fidelē: & ſanctificata eſt
mulier infidelis per virū fidelem. alioquin
filij veſtri immundi eſſent: nunc autem ſan
cti ſunt. ‡ Quòd ſi infidelis diſcedit: diſcedat. 15
non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut
ſoror in huiuſmodi; in pace autē vocauit nos
Deus. ‡ Vnde enim ſcis mulier, ſi virum ſal- 16
uum facies? aut vnde ſcis vir, ſi mulierē ſal-
uam facies? ‡ niſi vnicuique ſicut diuiſit Do 17
minus, vnumquenque ſicut vocauit Deus,
ita ambulet, & ſicut in omnibus eccleſiis do-
ceo. ‡ Circunciſus aliquis vocatus eſt? nō ad- 18
ducat præputium. In præputio aliquis voca- D
tus eſt? non circuncidatur. ‡ Circunciſio ni- 19
hil eſt, & præputium nihil eſt ſed obſeruatio
Ephe.4.a.2 mandatorū Dei. ‡ ‖ Vnuſquiſq; in qua voca- 20
tione vocatus eſt, in ea permaneat ‡ Seruus 21
vocatus es? non ſit tibi curæ, ſed & ſi potes
fieri liber, magis vtere. ‡ Qui enim in Domi- 22
no vocatus eſt ſeruus, libertus eſt Domini:
ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſeruus eſt
Sap.6.d.20 Chriſti. ‡ Pretio empti eſtis, nolite fieri ſerui 23
1.Pet.1.c.18 hominum. ‡ Vnuſquiſque in quo vocatus 24
ᵃfratres 2. eſt, ᵃfrater in hoc ᵇpermaneat apud Deum. E
ᵇmaneant. ‡ De virginibus autem præceptum Domini 25
non habeo: conſiliū autem do, tanquam mi-
ſericordiā cōſecutus à Domino vt ſim fide-
ᵃenim lis. ‡ Exiſtimo ᵃergo hoc bonum eſſe propter 26
autem 6. inſtantē neceſſitatem, quoniam bonū eſt ho
mini ſic eſſe. ‡ Alligatus es vxori? noli quæ- 27
rere ſolutionem. Solutus es ab vxore? noli
quærere vxorem. ‡ Si autē acceperis vxorē: 28
non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non pecca-
uit. tribulationem tamen carnis habebunt
huiuſmodi. Ego autem vobis parco. ‡ Hoc 29
itaque dico fratres, tempus breue eſt, reliquū
eſt, vt & qui habent vxores, tanquā non ha-
bentes ſint: ‡ & qui flent, tanquā non flentes: 30
& qui gaudent, tanquā non gaudētes: & qui
emunt, tanquam non poſſidentes: ‡ & qui 31
vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. F
præterit enim figura huius mūdi. ‡ volo au- 32
tē vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore
eſt: ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo
placeat Deo. ‡ Qui autem cum vxore eſt, ſo- 33
licitus eſt quæ ſunt mūdi, quomodo placeat
vxori: & diuiſus eſt. ‡ Et mulier innupta & 34
virgo, cogitat quæ Domini ſunt: vt ſit ſancta
& corpore & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt,
cogitat quæ ſunt mundi: quomodo placeat
viro. ‡ Porrò hoc ad vtilitatem veſtram di- 35
co: non vt laqueum vobis iniiciam, ſed ad id
quod honeſtum eſt, & quod facultatem præ-
ᵃobſecrādi. beat ſine impedimēto Dominum ᵃobſeruan-
di. ‡ Si quis autem turpem ſe videri exiſti- 36
mat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta,
& ita oportet fieri: quod vult faciat nō pec-
37 cat, ᵃſi nubat. ‡ Nam qui ſtatuit in corde ᵃ.ſ.
ſuo firmus, non habens neceſſitatē, poteſta-
tem autem habēs ſuæ voluntatis, & hoc iu-
dicauit in corde ſuo, ſeruare virginem ſuā:
38 bene facit. ‡ Igitur & qui matrimonio iun-
git virginem ſuā, bene facit: & qui non iun-
39 git, melius facit. ‡ ‖ Mulier alligata eſt legi Rom.7.a.2.
quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dor-
mierit vir eius, liberata eſt*: cui vult nubat: *à lege
40 tantùm in Domino. ‡ Beatior autem erit, ſi
ſic permanſerit ſecundùm meum conſiliū,
puto autem quòd & ego ſpiritum Dei ha-
beam.

## CAP. VIII.

1 DE iis autem quæ idolis ſacrificantur,
A ſcimus quia omnes ſcientiā habemus.
2 Scientia inflat: charitas verò ædificat. ‡ Si
quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, non-
dum cognouit, quemadmodū oporteat eum
3 ſcire. ‡ Si quis autem diligit Deum, hic co-
4 gnitus eſt ab eo. ‡ De eſcis autem quæ idolis
immolantur, ſcimus quia nihil eſt idolū in
B mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi vnus.
5 ‡ Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cæ-
lo, ſiue in terra (ſiquidē ſunt dij multi, & do-
6 mini multi) ‡ nobis tamen vnus Deus, Pater,
ex quo omnia & nos in ᵃillum: & vnus Do- ᵃille
minus, Ieſus Chriſtus, per quem omnia, &
7 nos per ipſum. ‡ Sed nō in omnibus eſt ſcien
tia. Quidam autem *conſcientia vſque nunc *cum
C idoli, quaſi idolothytum manducant: & con
ſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.
8 ‡ Eſca autē nos non commendat Deo. Ne-
que enim ſi manducauerimus, abundabi-
mus: neq; ſi non manducauerimus, deficie-
9 mus. ‡ Videte autē ne fortè hæc licentia ve-
10 ſtra offendiculū fiat infirmis. ‡ Si enim quis
D viderit eum qui habet ſcientiā, in idolio re-
cumbentem: nónne conſcientia eius, cùm ſit
infirma, ædificabitur, ad manducandum ido-
11 lothyta? ‡ ‖ Et peribit infirmus in tua *ſcien- Rom.14.c.15
tia *frater, propter quem Chriſtus mortuus *cōſcientia
12 eſt? ‡ Sic autem peccantes in fratres, & per-
cutientes conſcientiam eorum infirmam: in
13 Chriſtum peccatis. ‡ ‖ Quapropter ſi eſca Ro.14.d.21.
ſcandalizat fratrē meū: nō manducabo car-
nem in æternum, ne fratrem meum ſcan-
dalizem.

## CAP. IX.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus?
A Nónne Chriſtum Ieſum Dominū no-
ſtrum vidi? Nónne opus meum vos eſtis in
2 Domino? ‡ ᵃEt ſi aliis non ſum Apoſtolus: ᵃ.ſ.
ſed tamen vobis ſum. nam ſignaculum apo-
3 ſtolatus mei vos eſtis in Domino. ‡ mea de-
fenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt.
4 ‡ Nunquid non habemus poteſtatē mandu-
5 candi & bibendi? ‡ Nunquid nō habemus po-
teſtatem mulierem ſororem circunducendi,
ſicut & cæteri Apoſtoli & fratres Domini, &
6 Cephas? ‡ Aut ego ſolus & Barnabas, non ha
7 bemus poteſtatem hoc operandi? ‡ Quis mi
litat ſuis ſtipendiis vnquam? Quis plantat
vineam: & de fructu eius non edit? Quis pa-
ſcit gregem: & de lacte gregis non manducat?
8 ‡ Nunquid ſecundum hominem hæc dico? Deu.25.a.4.
9 An & lex hæc nō dicit? ‡ Scriptū eſt enim in 1.Tim.5.c.
B lege Moyſi, ‖ Nō alligabis os boui triturā-ti. 18.

Nunquid de bobus cura eſt Deo? ‡ An pro- 10
*hoc pter nos vtiq; *dicit? Nam propter nos ſcri-
pta ſunt. quoniã debet in ſpe qui arat, ara-
re: & qui triturat, in ſpe fructus percipiẽdi.
Rom. 15. f. 27 ‡‖Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: ma 11
gnũ eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? ‡ Si 12
alij poteſtatis veſtræ participes ſunt: quare
non potius nos? Sed non vſi ſumus hac po-
teſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod of-
Deu. 18. a. 1. fendiculũ demus Euangelio Chriſti. ‡‖Ne- 13
a. 8. ſcitis quoniam qui in ſacrario operantur:
quæ de ſacrario ſunt edunt: a & * qui altari
deſeruiunt, cum altari participant? ‡ Ita & 14
Dominus ordinauit iis qui Euangelium an-
nuntiant, de Euangelio viuere. ‡Ego autem 15
nullo horum vſus ſum. Non autem ſcripſi C
hæc, vt ita fiant in me: bonũ eſt enim mihi
magis mori, quàm vt gloriam meã quis eua
cuet. ‡Nã & ſi euangelizauero, non eſt mihi 16
gloria: neceſsitas enim mihi incumbit: væ
enim mihi eſt ſi nõ euãgelizauero. ‡Si enim 17
volens hoc ago: mercedem habeo. ſi autem
inuitus: diſpenſatio mihi credita eſt. ‡ Quæ 18
eſt ergo merces mea? Vt Euangelium præ-
dicans, ſine ſumptu ponam Euangeliũ, vt nõ
abutar poteſtate mea in Euangelio. ‡ Nã cũ 19
liber eſſem ex omnibus, omniũ me ſeruum
feci: vt plures lucrifacerem. ‡Et factus ſum 20
Iudæis tanquã Iudæus: vt Iudæos lucrarer.
‡iis qui ſub lege ſunt: quaſi ſub lege eſſem 21
(cùm ipſe non eſſem ſub lege) vt eos qui ſub
lege erant, lucrifacerẽ: iis qui ſine lege erãt,
tanquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei D
nõ eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) vt lucri-
facerem eos qui ſine lege erant. ‡Factus ſum 22
infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerem.
Omnibus omnia factus ſum: vt omnes face
rem ſaluos. ‡Omnia autẽ facio propter Euã 23
gelium: vt particeps eius efficiar. ‡ Neſcitis 24
quòd ij qui in ſtadio currunt, omnes qui-
dem currunt: ſed vnus accipit brauium? Sic
currite vt comprehendatis. ‡Omnis autem 25
qui in agóne contendit: ab omnibus ſe abſti
net, & illi quidem vt corruptibilem co-
ronam accipiant: nos autem incorruptam.
‡Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertũ: 26
ſic pugno, non quaſi aërẽ verberãs: ‡ſed ca- 27
ſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redi-
go, ne fortè cùm aliis prædicauerim, ipſe re-
probus efficiar.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres, quo- 1
Exo. 13. d. 21 niam patres noſtri omnes ‖ſub nube A
Num. 9. c. 18 fuerunt, & omnes ‖mare tranſierunt, ‡& om 2
Exo. 14. e. 22 nes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in
Exo. 16. d. 15. mari: ‡& ‖omnes eandem eſcam ſpiritalem 3
Exo. 17. b. 6. manducauerunt, ‡ & ‖omnes eundem potũ 4
Num. 20. b. ſpiritalem biberũt: (bibebant autem de ſpi-
10. b. 11. ritali, conſequente eos petra: petra autem B
erat Chriſtus.) ‡ſed non in pluribus eorum 5
Nu. 26. g. 65 beneplacitum eſt Deo. nam ‖ proſtrati ſunt
in deſerto. ‡Hæc autem in figura facta ſunt 6
noſtri, vt non ſimus concupiſcentes malo-
Num. 11. a. rum, ‖ſicut & illi concupierunt. ‡ Neque 7
4. b. 5. idololatræ efficiamini, ſicut quidã ex ipſis:
Pſ. 105. b. 14 quemadmodum ſcriptũ eſt: ‖ Sedit populus
Ex. 32. b. 6. mãducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.
Nu. 25. a. 2. ‡Neque fornicemur, ‖ ſicut quidã ex ipſis 8

fornicati ſunt, & ceciderunt vna die viginti
9 tria millia. ‡ Neque tentemus *Chriſtum: ſi-
C cut quidam eorum tentauerunt, & ‖ a ſerpen Num. 21. b. 5
10 tibus perierunt. ‡ Neque murmuraueritis: b. 6.
‖ſicut quidã eorum murmurauerunt, & pe- Nu. 11. g. 33.
11 rierunt ab exterminatore. ‡Hæc autem om 14. f. 37.
nia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt
autem ad correptionem noſtrã, in quos fi-
12 nes ſeculorum deuenerunt. ‡ Itaque qui ſe
13 exiſtimat ſtare, videat ne cadat. ‡ Tentatio
vos non *apprehendat*, niſi humana. fidelis *apprehen-
autem Deus eſt, qui non patietur vos tẽtari dit t.
D ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum
tentatione prouentum, vt poſsitis ſuſtinere.
14 ‡Propter quod chariſsimi mihi, fugite ab
15 idolorum cultura. ‡Vt prudentibus loquor:
16 vos ipſi iudicate quod dico. ‡Calix benedi-
ctionis cui benedicimus, nónne cõmunica-
tio ſanguinis Chriſti eſt: & panis quem fran-
gimus, nónne participatio corporis Domini
17 eſt? ‡Quoniã vnus panis, vnum corpus mul-
E ti ſumus, *omnes qui* de vno pane * parti- *nam om-
18 cipamus. ‡Videte Iſraël ſecundum carnem: nes 6.
nonne qui edũt hoſtias, participes ſunt alta- *& de vno
19 ris? ‡ Quid ergo? dico quòd idolis immola- calice.
tum, ſit aliquid? aut quod idolũ ſit aliquid?
20 ‡Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis im-
molant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios
21 fieri dæmoniorũ. ‡ Nõ poteſtis calicem Do-
mini bibere, & calicem dæmoniorũ: non po
teſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ
22 dæmoniorum. ‡An æmulamur Dominum?
F Nũquid fortiores illo ſumus? ‖Omnia mihi Eccl. 37. d. 38
23 licent, ſed non omnia expediũt. ‡Omnia mi- Sap. 6. c. 12.
24 hi licent, ſed non omnia ædificant. ‡ Nemo
quod ſuum eſt quærat: ſed quod alterius.
25 ‡Omne quod in macello venit, mãducate:
nihil interrogantes propter conſcientiam.
26 ‡‖Domini *eſt terra, & plenitudo eius. ‡Si- Pſa. 23. a. 1.
27 quis vocat vos infidelium*, & vultis ire: om 49. b. 12.
ne quod vobis apponitur manducate, nihil *enim t.
28 interrogantes propter conſcientiã. ‡Si quis *ad cœnã.
G autem dixerit, Hoc *immolatum* eſt idolis: *immola-
nolite manducare propter illum qui indica- titium 7.
29 uit, & propter conſcientiam. ‡conſcientiam
autem dico non tuam, ſed alterius. Vt quid
enim libertas mea iudicatur ab *aliena* con- *alia 3.
30 ſcientia? ‡Si ego cum gratia participo: quid
31 blaſphêmor pro eo quod gratias ago? ‡‖Siue Col. 3. c. 17.
ergo manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid
32 facitis: omnia in gloriam Dei facite. ‡ Sine
offenſione eſtote Iudæis & Gentibus, & ec-
33 cleſię Dei: ‡ſicut & ego per omnia omnibus
placeo, non quærens quod mihi vtile eſt, ſed
quod multis: vt ſalui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chri-
2 ſti. ‡Laudo autem vos fratres, quòd per
A omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi
3 vobis, præcepta mea tenetis. ‡Volo autẽ vos
ſcire, ‖quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: Eph. 5. e. 23.
caput autem mulieris, vir: caput verò Chri-
4 ſti, Deus. ‡ Omnis vir orans aut prophetãs
5 velato capite, deturpat caput ſuum. ‡Omnis
autem mulier orans aut prophetans nõ ve-
B lato capite, deturpat caput ſuum: vnũ enim
6 eſt ac ſi decaluetur. ‡ Nam ſi non velatur
mulier

Ꝟ& 21. mulier, *tõdeatur. Si verò turpe eſt mulieri
tonderi aut decaluari: velet caput ſuũ. ‡ Vir 7
—.5. quidẽ non debet velare caput—ſuum': quo-
niam imago & gloria Dei eſt, mulier autẽ
Gen.2.d.21 gloria viri eſt. ‡ Nõ enim vir ex muliere eſt, 8
d.22. ſed mulier ex viro. ‡ ‖ Etenim nõ eſt creat* 9
*velamen vir propter mulierẽ, ſed mulier propter vi-
ſuum, & rum. ‡ (Ideo debet mulier *poteſtatẽ' habere 10
ſupra caput *propter angelos.) ‡ Veruntamẽ C
neq; vir ſine muliere: neq; mulier ſine vi- 11
ro, in Domino. ‡ Nam ſicut mulier de viro, 12
ita & vir per mulierẽ: omnia autẽ ex Deo.
‡ Vosipſi iudicate: decet mulierem nõ vela- 13
tam orare Deũ? ‡ Nec ipſa natura docet vos, 14
quòd vir quidẽ ſi comam nutriat, ignomi-
nia eſt illi: ‡ mulier vero ſi comam nutriat, 15
gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine D
ei dati ſunt? ‡ Si quis autẽ videtur contẽtio- 16
ſus eſſe: nos talem cõſuetudinem nõ habe-
ecclesiæ 2. mus, neque *eccleſia' Dei. ‡ Hoc autẽ præci- 17
pio: non laudans quòd non in melius, ſed in
deterius conuenitis. ‡ Primũ quidẽ conue- 18
nientibus vobis in eccleſiam, audio ſciſſu-
ras eſſe inter vos, & ex parte credo. ‡ Nam 19
oportet & hæreſes eſſe: vt & qui probati
ſunt, manifeſti fiant in vobis. ‡ Conuenien- 20
tibus ergo vobis in vnum, iam nõ eſt domi- E
nicam cœnã manducare. ‡ Vnuſquiſq; enim 21
ſuam cœnam præſumit ad manducandum.
Et alius quidẽ eſurit: alius autẽ ebrius eſt.
‡ Nunquid domos nõ habetis ad manducã- 22
dum & bibendum? aut eccleſiam Dei con-
temnitis: & confunditis eos qui nõ habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non
laudo. ‡ Ego enim accepi à Domino quod & 23
tradidi vobis, quoniam Dominus Ieſus in
qua nocte tradebatur, accepit panem: ‡ Et 24
Mt.26.c.26. gratias agens fregit, & dixit: ‖ Accipite &
Mr.14.c.22. manducate, hoc eſt corpus meum quod pro F
Lu.22.b.19. vobis tradetur: hoc facite in meam cõme-
morationẽ. ‡ Similiter & calicem, poſtquã 25
cœnauit, dicens, Hic calix, nouum teſtamẽ-
tum eſt in meo ſanguine. hoc facite, quotie-
ſcunque bibetis, in meam cõmemorationẽ.
‡ Quotieſcunque enim manducabitis panẽ 26
hunc, & calicem bibetis: mortem Domini
Ioh.6.f.59. annuntiabitis, donec veniat. ‡ ‖ Itaque qui- 27
cunque manducauerit panem hunc, vel bi-
berit calicem Domini indignè: reus erit cor
2.Cor.13.b.5. poris & ſanguinis Domini. ‡ ‖ Probet autem 28
ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de
calice bibat. ‡ Qui enim mãducat & bibit 29
indignè: iudicium ſibi manducat, & bibit G
non diiudicans corpus Domini. ‡ Ideo inter 30
vos multi infirmi & imbecilles, & dormiũt
multi. ‡ Quod ſi noſmetipſos diiudicare- 31
mus: nõ vtiq; iudicaremur. ‡ Dum iudica- 32
mur autem, à Domino corripimur: vt non
cum hoc mundo damnemur. ‡ Itaq; fratres 33
mei, cùm conuenitis ad manducandum, in-
uicem expectate. ‡ Siquis eſurit, domi man- 34
ducet: vt non in iudicium conueniatis. Cæ-
tera autem, cùm venero, diſponam.

## CAP. XII.

DE ſpiritualibus autem, nolo vos igno- 1
rare fratres. ‡ Scitis quoniã cùm Gen- 2
tes eſſetis, ad ſimulachra muta prout duce- A
3 bamini euntes. ‡ Ideo notum vobis facio,
quod ‖ nemo in Spiritu Dei loquens, dicit Mar.9.f.36.
anáthema *Ieſu'. Et nemo poteſt dicere, Dñs *Ieſum 1.
4 Ieſus niſi in Spiritu ſancto. ‡ ‖ Diuiſiones Rom.12.b.6.
verò gratiarum ſunt: idem autem ſpiritus. 1.Pe.4.c.10.
5 ‡ Et diuiſiones miniſtrationum ſunt: idem
6 autem Dominus. ‡ Et diuiſiones operatio-
num ſunt, idẽ verò Deus, qui operatur om-
7 nia in omnibus. ‡ Vnicuique autem datur
8 manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. ‡ Alii
B quidem per Spiritum datur ſermo ſapien-
tiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum
9 eundem Spiritum: ‡ alteri fides in eodem
Spiritu: alij gratia ſanitatum, in vno Spiri-
10 tu: ‡ alii operatio virtutum, alii prophetia,
alii diſcretio ſpirituum, alii genera lingua-
11 rum, alii interpretatio ſermonum. ‡ ‖ Hæc Rom.12.a.3.
autem omnia operatur vnus atq; idem Spi- Eph.4.b.7.
12 ritus, diuidens ſingulis prout vult. ‡ ‖ Sicut Rom.12.a.4.
enim corpus vnum eſt, & mẽbra habet mul
ta, omnia autẽ membra corporis cùm ſint
multa, vnum tamẽ corpus ſunt: ita & Chri-
13 ſtus. ‡ Etenim in vno Spiritu omnes nos in
vnum baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gen
tiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes in vno
14 Spiritu potati ſumus. ‡ Nam & corpus non
15 eſt vnum membrum ſed multa. ‡ Si dixerit
pes, Quoniam non ſum manus, nõ ſum de
16 corpore: num ideo non eſt de corpore? ‡ Et
ſi dixerit auris, Quoniam non ſum oculus,
C non ſum de corpore: num ideo non eſt de
17 corpore? ‡ Si totum corpus oculus: vbi au-
18 ditus? Si totũ auditus: vbi odoratus? ‡ Nunc
autem poſuit Deus membra, vnumquodq;
19 eorum in corpore ſicut voluit. ‡ Quod ſi eſ-
ſent omnia vnum membrum, vbi corpus?
20 ‡ Nunc autem multa quidẽ membra: vnum
21 autem corpus. ‡ Non poteſt autem oculus
dicere manui, Opera tua nõ indigeo. aut ite
rũ caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.
22 ‡ Sed multò magis quæ videntur membra
corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:
23 ‡ & quæ putamus ignobiliora membra eſſe
corporis, his honorem abundantiorem cir-
cũdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abũ-
24 dantiorem honeſtatẽ habent. ‡ Honeſta au-
tem noſtra, nullius egent: ſed Deus tẽpera-
uit corpus, ei cui deerat abundantiorẽ tri-
25 buendo honorem, ‡ vt nõ ſit ſchiſma in cor-
pore, ſed idipſum pro inuicem ſolicita ſint
26 membra. ‡ Et ſiquid patitur vnum mem-
D brum: compatiuntur omnia membra. ſiue
gloriatur vnum membrũ: congaudent om-
27 nia membra. ‡ ‖ Vos autẽ eſtis corpus Chri- Rom.12.b.5.
28 ſti, & membra de membro. ‡ ‖ Et quoſdam Eph.4.b.11
quidem poſuit Deus in eccleſia primũ Apo-
ſtolos, ſecundò prophetas, tertiò doctores,
deinde virtutes, exinde gratias curationum,
opitulationes, gubernationes, genera lingua-
29 rum.* ‡ Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid *interpreta
omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? tiones ſer-
30 ‡ nunquid omnes virtutes? nunquid omnes monum.
gratiam habent curationum? nunquid om-
nes linguis loquuntur? nunquid omnes in-
31 terpretantur? ‡ Aemulamini autem chariſ-
mata meliora. Et adhuc excellentiorẽ viam
vobis demonſtro.

## CAP. XIII.

SI linguis hominũ loquar & angelorum, 1
charitatẽ autẽ nõ habeã: factus ſum ve- A
lut æs ſonans, aut cymbalũ tinniens. ‡ Et ſi 2
habuero prophetiam, & nouerim myſteria
omnia, & omnẽ ſciẽtiam, & ſi habuero om-
nem fidẽ ita vt mõtes transferam, charita-
tem aũt nõ habuero; nihil ſum. ‡ Et ſi diſtri 3
buero in cibos pauperum omnes facultates B
meas, & ſi tradidero corpus meũ ita vt ar-
deam, charitatẽ autẽ nõ habuero: nihil mi-
hi prodeſt. ‡ Charitas patiens eſt, benigna 4
eſt: Charitas nõ æmulatur, non agit perpe-
ràm: non inflatur, ‡ non eſt ambitioſa, non 5
quærit quæ ſua ſunt, nõ irritatur, non cogi-
tat malũ: ‡ nõ gaudet ſuper iniquitate: con- 6
gaudet autẽ veritati: ‡ omnia ſuffert, om- 7
nia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.
‡ Charitas nunquã excidit: ſiue prophetiæ e- 8
uacuabũtur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſciẽ- C
tia deſtruetur. ‡ Ex parte enim cognoſci- 9
mus, & ex parte prophetamus. ‡ Cùm autẽ 10
venerit quod perfectũ eſt, euacuabitur quod
ex parte eſt. ‡ Cũ eſſem paruulus, loquebar 11
vt paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogita-
bam vt paruulus. Quando autẽ factus ſum
vir; euacuaui quæ erant paruuli. ‡ Videmus 12
nunc per ſpeculũ in ænigmate: tunc autem D
facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte,
tunc aũt cognoſcam ſicut & cognitus ſum.
‡ Nũc autẽ manent, fides, ſpes, charitas, tria 13
hæc. maior autem horum eſt charitas.

## CAP. XIIII.

SEctamini charitatẽ, æmulamini ſpirita- 1
lia: magis autem vt prophetetis. ‡ Qui 2
enim loquitur lingua, nõ hominibus loqui- A
ᵃSpiritus tur, ſed Deo: nemo enim audit. ᵃSpiritu aũt
loquitur myſteria. ‡ nam qui prophetat, ho- 3
ᵇ.3. minibus loquitur ad ᵇædificationem, & ex-
hortationẽ, & conſolationẽ. ‡ Qui loquitur 4
lingua, ſemetipſum ædificat: qui autẽ pro-
phetat, eccleſiã ædificat. ‡ Volo autẽ omnes 5
vos loqui linguis: magis autem prophetare.
Nam maior eſt qui prophẽtat, quàm qui lo
quitur linguis: niſi fortè interpretetur vt
eccleſia ædificationẽ accipiat. ‡ Nunc autẽ 6
fratres, ſi venero ad vos linguis loquẽs: quid B
vobis prodero, niſi vobis loquar aut in reue
latione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut
in doctrina? ‡ Tamẽ quæ ſine anima ſunt vo- 7
cem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara: niſi di-
ſtinctionẽ ſonituũ dederint, quomodo ſcie-
tur id quod canitur, aut quod citharizatur?
‡ Etenim ſi incertam vocẽ det tuba: quis pa- 8
rabit ſe ad bellum? ‡ Ita & vos per linguam 9
niſi manifeſtũ ſermonẽ dederitis: quomodo
ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aẽra
loquentes. ‡ Tam multa, vt puta genera lin- 10
●.3. guarũ ſunt in ●hoc mundo: & nihil ſine vo- C
ce eſt. ‡ Si ergo neſciero virtutem vocis, ero 11
ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mi-
hi barbarus. ‡ Sic & vos, quoniã æmulatores 12
eſtis ſpirituũ: ad ædificationẽ eccleſiæ quæ-
rite vt abundetis. ‡ Et ideo qui loquitur lin- 13
gua: oret vt interpretetur. ‡ Nã ſi orem lin- 14
gua, ſpiritus meus orat, mens autẽ mea ſine
fructu eſt. ‡ Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, o- 15
rabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallã & mẽ-
16 te. ‡ Cæterũ ſi benedixeris ſpiritu: ᵃqui ſup- ᵃquis ſup-
plet locum idiotæ, quomodo dicet: Amen, plet locum
D ſuper tuã benedictionẽ? quoniã quid dicas, idiotæ.
17 neſcit. ‡ nam tu quidẽ bene gratias agis: ſed
18 alter nõ ædificatur. ‡ Gratias ago Deo meo,
19 quòd omniũ veſtrũ lingua loquor. ‡ Sed in
eccleſia volo quinq; verba ſenſu meo loqui,
vt & alios inſtruam: quàm decẽ millia ver-
20 borũ in lingua. ‡ Fratres, nolite pueri effici
ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote: ſenſibus
21 autẽ perfecti eſtote. ‡ In lege ᵇſcriptum eſt, ᵇenim
‖ Quoniã in aliis linguis & labiis aliis lo- Iſa. 28. c. 11
quar populo huic: & nec ſic exaudient me, di-
22 cit Dñs. ‡ Itaq; linguæ in ſignũ ſunt nõ fide-
libus, ſed infidelibus: ᶜprophetia aũt, nõ in- ᶜprophetiæ
23 fidelibus, ſed fidelibus. ‡ Si ergo conueniat s.
E vniuerſa eccleſia in vnum, & omnes linguis
loquantur, intrent autẽ idiotæ aut infideles,
24 nonne dicent ᵈquòd inſanitis? ‡ Si autẽ om- ᵈquid
nes prophetent, intret autẽ quis infidelis vel
idiota: conuincitur ab omnibus, diiudicatur
25 ab omnibus: ‡ occulta cordis eius manifeſta
fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deũ,
pronuntians quòd verè Deus in vobis ſit.
26 ‡ Quid ergo eſt fratres? Cũ conuenitis, vnuſ-
quiſq; veſtrũ pſalmum habet, doctrinã ha-
bet, apocalypſin habet, linguã habet, inter-
pretationem habet: omnia ad ædificationẽ
27 fiant. ‡ Siue lingua quis loquitur: ſecundum
F duos, aut vt multum tres, & per partes, &
28 vnus interpretetur. ‡ Si autem non fuerit
interpres: taceat in eccleſia, ſibi autẽ loqua-
29 tur & Deo. ‡ Prophetæ autem duo aut tres
30 dicant, & cæteri diiudicent. ‡ Quòd ſi alii
31 reuelatum fuerit ſedenti, prior taceat. ‡ Po-
teſtis enim omnes per ſingulos prophetare:
32 vt omnes diſcant, & omnes exhortentur: ‡ &
ſpiritus prophetarum, prophetis ᵉſubiecti ᵉſubiectus
33 ſunt. ‡ Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed eſt.
pacis: ſicut & in omnibus eccleſijs ſanctorũ ●.1.
34 ●doceo. ‡ ‖ Mulieres in eccleſijs taceant, nõ 1. Tim. 2. d. 11
G enim permittitur eis loqui, ‖ ſed ſubditas Gen. 3. c. 16.
35 eſſe, ſicut & lex dicit. ‡ Si quid autem volunt
diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe
36 eſt enim mulieri loqui in eccleſia. ‡ An à vo
bis verbum Dei proceſsit? aut in vos ſolos
37 peruenit? ‡ Si quis videtur propheta eſſe, aut
ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia
38 Domini ſunt mandata. ‡ Si quis autẽ igno-
39 rat, ignorabitur. ‡ Itaque fratres æmulamini
prophetare: & loqui linguis nolite prohibe-
40 re. ‡ Omnia autem honeſtè & ſecundum or-
dinem fiant in vobis.

## CAP. XV.

1 NOtum autẽ vobis facio, fratres, Eu- Gal. 1. b. 11.
A angeliũ quod prædicaui vobis, quod
2 & accepiſtis, in quo & ſtatis, ‡ per quod & 1. Pe. 2. d. 24
ſaluamini, qua ratiõe prædicauerim vobis ſi Iſai. 53. b. 5.
3 tenetis, niſi fruſtra crediditis. ‡ Tradidi enĩ c. 8.
vobis in primis quod & accepi: quoniam Ioan. 2. a. 2.
‖ Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris Mat. 12. c. 40
4 ſecũdum ſcripturas: ‡ & ‖ quia ſepultus eſt, Mat. 28. a. 6.
& quia reſurrexit tertia die, ſecundum ſcri- Mar. 16. a. 6
5 pturas: ‡ & ‖ quia viſus eſt Cephæ: & poſt hoc Luc. 24. a. 6.
6 vndecim. ‡ Deinde viſus eſt plusquã quin- c. 34.
gentis fratribus ſimul: ex quibus multi ma- Ioh. 20. c. 19
nent

nent vſq; adhuc, quidam autē dormierunt.
‡ Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis 7
Act.9.a.3. omnibus. ‡ ‖ Nouiſſimè autē omniū tanquā 8
Ephe.3.b.8 abortiuo, viſus eſt & mihi. ‡ ‖ Ego enim B
ſum minimus Apoſtolorū: qui nō ſum di- 9
gnus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus
ſum eccleſiam Dei. ‡ Gratia autē Dei ſum 10
id quod ſum: & gratia eius in me vacua nō
fuit, ſed abundātius illis omnibus laboraui:
non ego autē, ſed gratia Dei mecum: ‡ Siue 11
enim ego, ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic
credidiſtis. ‡ Si autem Chriſtus prædicatur 12
quòd reſurrexit à mortuis: quomodo qui-
dam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio
mortuorū nō eſt? ‡ Si autē reſurrectio mor- 13
tuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit.
‡ Si autē Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt 14
ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides ve-
ſtra. ‡ inuenimur autem & falſi teſtes Dei: 15
quoniā teſtimoniū diximus aduerſus Deū,
quòd ſuſcitauerit Chriſtū, quem non ſuſci- C
tauit, ſi mortui nō reſurgunt. ‡ Nam ſi mor- 16
tui nō reſurgunt, neq; Chriſtus reſurrexit.
‡ Quod ſi Chriſtus non reſurrexit: vana eſt 17
fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis ve-
ſtris. ‡ Ergo & qui dormierunt in Chriſto, 18
perierunt. ‡ Si in hac vita tātum, in Chriſto 19
ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus om-
nibus hominibus. ‡ Nunc autē Chriſtus re- 20
Apoc.1.b.5. ſurrexit à mortuis ‖ primitiæ dormientiū,
Col.1.c.18. ‡ ‖ quoniā [a]quidem[a] per hominem mors: & 21
[a]enim ‖ per hominē reſurrectio mortuorum. ‡ Et 22
Gen.3.a.6. ſicut in Adam omnes moriuntur: ita & in
Rom.5.c.12. Chriſto omnes viuificabūtur. ‡ ‖ Vnuſquiſ- 23
6.d.23. que autē in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus:
1.Th.4.d.15 deinde ij qui ſunt Chriſti, [b]qui[b] in aduentū
[b].2. eius [c]crediderūt[c]. ‡ Deinde finis: cùm tradi- 24
[c].2. derit regnū Deo & Patri, cùm euacuauerit D
omnē principatū & poteſtatē & virtutem.
Pſa.109.a.1. ‡ Oportet autē illum regnare: ‖ donec ponat 25
Heb.1.d.13. omnes inimicos ſub pedibus eius. ‡ [a]Nouiſ- 26
10.c.13. ſima[a] autē inimica deſtruetur mors. ‖ Om-
[a]Nouiſſi- nia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cū autē
mè dicat, ‡ Omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio, 27
Pſa.8.b.8. præter eum qui ſubiecit ei omnia. ‡ Cum 28
Hebr.2.b.8. autē ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ip-
ſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi
omnia, vt ſit Deus omnia in omnibus. ‡ A- 29
lioquin quid facient qui baptizātur pro mor
tuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? vt
quid & baptizātur pro illis? ‡ vt quid & nos 30
periclitamur omni hora? ‡ Quotidie morior 31
[a]propter [a]per[a] veſtrā gloriam fratres, quam habeo in
Chriſto Ieſu Dño noſtro. ‡ Si (ſecundū ho- 32
minē) ad beſtias pugnaui Epheſi, quid mihi
Iſa.22.d.13 prodeſt, ſi mortui nō reſurgunt? ‖ manduce-
56.d.12. mus & bibamus, cras enim moriemur. ‡ No- 33
Sap.2.b.6. lite ſeduci, Corrūpunt mores bonos collo-
[a]iuſtè 4. quia mala. ‡ Euigilate [a]iuſti[a]: & nolite pec- 34
care. ignorantiam enim Dei quidā habent, E
[a]dicet 4. ad reuerentiā vobis loquor. ‡ Sed [a]dicit[a] ali- 35
quis, Quomodo reſurgūt mortui? quali au-
[a]ueniunt 8 tem corpore [a]venient[a]? ‡ Inſipiens, tu quod 36
ſeminas nō viuificatur, niſi prius moriatur.
‡ Et quod ſeminas, non corpus quod futu- 37
rum eſt, ſeminas, ſed nudum granū, vt puta,
tritici aut alicuius cæterorum. ‡ Deus autē 38

dat illi corpus ſicut [a]vult[a]: & vnicuiq; ſemi- [a]voluit 8.
39 num propriū corpus. ‡ Non omnis caro, ea-
dem caro: ſed alia hominū, alia pecorū, alia
40 volucrum, alia piſciū. ‡ Et corpora cæleſtia,
& corpora terreſtria: ſed alia quidē cæleſtiū
41 gloria, alia autē terreſtrium. ‡ Alia claritas
Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas ſtel-
larū. Stella enim à ſtella differt in claritate:
42 ‡ ſic & reſurrectio mortuorū. Seminatur in
43 corruptione: ſurget in incorruptiōe. ‡ Semi-
F natur in ignobilitate: ſurget in gloria. Se-
minatur in infirmitate: ſurget in virtute.
44 ‡ Seminatur corpus animale: ſurget corpus
ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiri-
45 tale, ‡ ſicut ſcriptum eſt, ‖ Factus eſt primus Gen.2.b.7.
homo Adā in animā viuentē: nouiſſimus A-
46 dam in ſpiritū viuificantē. ‡ Sed non prius
quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde
47 quod ſpiritale. ‡ Primus homo de terra, ter-
renus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.
48 ‡ Qualis terrenus: tales & terreni. & qualis
49 cæleſtis: tales & cæleſtes. ‡ Igitur ſicut por-
tauimus imaginē terreni: portemus & ima
50 ginem cæleſtis. ‡ Hoc autē dico fratres, quia
caro & ſanguis regnū Dei poſſidere nō poſ-
ſunt: neque corruptio, incorruptelā poſſi-
51 debit. ‡ Ecce myſterium vobis dico. Omnes
G quidem reſurgemus: ſed nō omnes immu-
52 tabimur. ‡ In momēto, in ictu oculi, in no-
uiſſima tuba (canet enim [a]tuba[a]) & mortui [a].8.
reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.
53 ‡ Oportet enim corruptibile hoc induere
incorruptionē: & mortale hoc induere im-
54 mortalitatē. ‡ Cū autē [a]mortale hoc indue- [a]corruptū
rit immortalitatē: tunc fiet ſermo qui ſcri- hoc induerit incorru
ptus eſt: ‖ Abſorpta eſt mors in victoria. ptionem,
55 ‡ Vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſti- & i.
56 mulus tuus? ‡ Stimulus autē mortis, pecca-
57 tum eſt: virtus verò peccati, lex. ‡ Deo autē Oſe.13.d.14
gratias qui dedit nobis victoriam per Dūm Heb.2.d.14
58 noſtrū Ieſum Chriſtū. ‡ Itaque fratres mei 1.Ioh.5.a.5.
dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles: abun-
dantes in opere Domini ſemper, ſcientes
quòd labor veſter nō eſt inanis in Domino.

## CAP. XVI.

1 DE collectis autē quæ fiunt in ſanctos,
A ſicut ordinaui eccleſiis Galatiæ, ita &
2 vos facite. ‡ Per vnam ſabbati vnuſquiſq;
veſtrū apud ſe ſeponat, recondens quod ei
bene placuerit: vt nō cùm venero, tunc col-
3 lectæ fiant. ‡ Cùm autē præſens fuero: quos
probaueritis per epiſtolas, hos mittam per-
4 ferre gratiam veſtram in Ieruſalem. ‡ Quod
ſi dignū fuerit vt & ego eam: mecū ibunt.
5 ‡ Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam
pertranſiero. nam Macedoniam pertranſi-
6 bo. ‡ Apud vos autem forſitan manebo, vel
B etiam hyemabo: vt vos me deducatis quo-
7 cunque iero. ‡ Nolo enim vos modò in
tranſitu videre. ſpero enim me aliquan-
tulum tēporis manere apud vos, ſi Domi-
8 nus permiſerit. ‡ Permanebo autem Epheſi
9 vſque ad Pentecoſten. ‡ Oſtium enim mihi
apertum eſt magnum & euidēs: & aduerſa-
10 rij multi. ‡ Si autem venerit Timotheus, vi-
dete vt ſine timore ſit apud vos. opus enim
11 Dñi operatur, ſicut & ego. ‡ Ne quis ergo

illum ſpernat. deducite autẽ illum in pace:
vt veniat ad me. expecto enim illũ cum fra-
←.3. tribus. ‡ De Apollo autẽ fratre vobis no- 12
tum facio, quoniã multum rogaui eum, vt C
veniret ad vos cum fratribus: & vtique non
fuit voluntas eius, vt nũc veniret. veniet au-
tem cùm ei vacuum fuerit. ‡ Vigilate, ſtate 13
in fide, viriliter agite, & cõfortamini. ‡ om- 14
nia veſtra in charitate fiant. ‡ Obſecro autẽ 15
vos fratres, noſtis domũ Stephanæ & For-
* & Achai-ci. tunati* : quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, &
in miniſteriũ ſanctorũ ordinauerũt ſeipſos:
‡ vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni 16
cooperanti & laboranti. ‡ Gaudeo autem in 17
præſentia Stephanę & Fortunati & Achaici,
quoniã id quod vobis deerat, ipſi ſupple- D
runt. ‡ refecerunt enim & meum ſpiritum 18
& veſtrũ. Cognoſcite ergo qui huiuſmodi
*omnes ſunt. ‡ Salutant vos* eccleſiæ Aſiæ. Salutant 19
vos in Domino multum, Aquila & Priſcilla
*apud quos & hoſpitor cum domeſtica ſua eccleſia*. ‡ Salutant vos 20
omnes fratres. Salutate inuicẽ in oſculo ſan-
cto. ‡ Salutatio, mea manu Pauli. ‡ Si quis nõ 21
• amat Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum, ſit 22
anáthema. Maranatha. ‡ Gratia Domini no- 23
←.3. ſtri Ieſu Chriſti* vobiſcũ. ‡ Charitas mea cũ 24
omnibus vobis in Chriſto Ieſu. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

## CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti 1
per voluntatẽ Dei, & Timótheus fra- A
ter: eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cũ
omnibus ſanctis qui ſunt in vniuer-
ſa Achaia: ‡ Gratia vobis & pax à Deo Patre 2
Ephe.1.a.3. 1.Pet.1.a.3. noſtro, & Dño Ieſu Chriſto. ‡ ‖ Benedictus 3
Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,
pater miſericordiarũ, & Deus totius cõſola-
tionis, ‡ qui cõſolatur nos in omni tribula- 4
tione noſtra: vt poſſimus & ipſi cõſolari eos
qui in omni preſſura ſunt, per exhortationẽ
qua exhortamur & ipſi à Deo. ‡ quoniam ſi- 5
cut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita
& per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.
*ſiue cõſo-lamur pro veſtra con-ſolatione. ‡ Siue autẽ tribulamur, pro veſtra exhorta- 6
tione & ſalute: *ſiue exhortamur pro veſtra B
exhortatione & ſalute* quæ operatur* tole-
rantiam* earundẽ paſſionũ quas & nos pati-
←.6. mur: ‡ *& ſpes noſtra firma eſt* pro vobis: 7
*in toleran-tiam 4. ſcientes quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic
eritis & conſolationis. ‡ Nõ enim volumus 8
*vt ſpes no-ſtra firma ſit. ignorare vos fratres, de tribulatione noſtra,
quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modũ
grauati ſumus ſupra virtutẽ, ita vt tæderet
nos etiam viuere. ‡ Sed ipſi in nobiſmetipſis 9
reſpõſum mortis habuimus, vt nõ ſimus fi-
dẽtes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mor-
tuos, ‡ qui de tantis periculis nos eripuit & 10
eruit: in quem ſperamus, quoniam & adhuc
eripiet, ‡ adiuuantibus & vobis in oratione 11
pro nobis: vt ex multarũ perſonis facierũ,
eius quæ in nobis eſt donationis, per multos
gratiæ agantur pro nobis. ‡ Nam gloria no- 12
C ſtra hæc eſt teſtimonium cõſcientiæ noſtræ,
quod in ſimplicitate & ſynceritate Dei, &
non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei
conuerſati ſumus in hoc* mundo: abũdan- ←.2.
13 tius autẽ ad vos. ‡ Non enim alia ſcribimus *cognouiſtis.
vobis, quàm quæ legiſtis & *cognoſcitis*.
Spero autẽ quod vſq; in finem cognoſcetis:
14 ‡ ſicut & cognouiſtis nos ex parte, quòd glo-
ria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die
15 Domini noſtri Ieſu Chriſti. ‡ Et hac confi-
dentia volui prius venire ad vos, vt ſecun-
16 dam gratiam haberetis: ‡ & per vos tranſire
in Macedoniam, & iterũ à Macedonia veni-
ra ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.
17 ‡ Cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid leuita-
te vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundum car-
D nẽ cogito, vt ſit apud me E S T, & N O N?
18 ‡ Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter
qui *fuit* apud vos, non eſt in illo E S T, & *ſit to.
19 N O N. ‡ Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui
in vobis, per nos prædicatus eſt, per me &
Syluanũ & Timotheum, non fuit E S T, &
20 N O N, ſed E S T in illo fuit. ‡ Quotquot
enim promiſſiones Dei ſunt, in illo E S T:
Ideo & per ipſum, Amẽ Deo, ad gloriã no-
21 ſtram. ‡ Qui autẽ confirmat nos vobiſcum
22 in Chriſto, & qui vnxit nos, Deus: ‡ qui &
ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cor-
23 dibus noſtris. ‡ Ego autem teſtem Deum
inuoco in animam meã, quòd parcens vo-
24 bis, non veni vltrà Corinthum, ‡ non quia
dominamur fidei veſtræ: ſed adiutores ſu-
mus gaudij veſtri. nam fide ſtatis.

## CAP. II.

1 STatui autẽ hoc ipſum apud me ne ite-
2 rum in triſtitia venirem ad vos. ‡ Si
A enim ego cõtriſto vos: & quis eſt qui me læ-
3 tificet, niſi qui cõtriſtatur ex me? ‡ Et hoc
ipſum ſcripſi vobis: vt nõ cùm venero, tri-
• ſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus
oportuerat me gaudere: cõfidens in omni-
bus vobis, quia meum gaudium, omnium
4 veſtrum eſt. ‡ Nam ex multa tribulatione
& anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas
lachrymas: nõ vt contriſtemini: ſed vt ſcia-
tis, quam charitatem habeam abundantiùs
5 in vobis. ‡ Si quis autem contriſtauit, non
B me cõtriſtauit: ſed ex parte, vt non onerem
6 omnes vos. ‡ Sufficit illi qui eiuſmodi eſt,
7 obiurgatio hæc quæ fit à pluribus: ‡ ita vt
econtrariò magis donetis & cõſolemini, ne
fortè abũdantiori triſtitia abſorbeatur qui
8 eiuſmodi eſt. ‡ Propter quod obſecro vos vt
9 cõfirmetis in illum charitatẽ. ‡ Ideo enim
& ſcripſi, vt cognoſcam experimentum ve-
10 ſtrum, an in omnibus obedientes ſitis. ‡ Cui
C autẽ aliquid *donaſtis*, & ego. Nam & ego *donatis 5.
quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in
11 perſona Chriſti, ‡ vt non circumueniamur
à ſatana. non enim ignoramus cogitationes
12 eius. ‡ Cùm veniſſem autem Troadem pro-
pter Euangeliũ Chriſti, & oſtiũ mihi aper-
13 tum eſſet in Domino, ‡ non habui requiem
ſpiritui meo, eo quòd nõ inuenerim Titum
fratrem meum, ſed valefaciens eis, profe-
14 ctus ſum in Macedoniam. ‡ Deo autem gra-
D tias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto
Ieſu

Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per
nos in omni loco. ‡quia Chriſti bonus odor 15
ſumus Deo in iis qui ſalui fiunt, & in iis qui
pereunt. ‡aliis quidem odor mortis in mor- 16
tem: aliis autẽ odor vitæ in vitã. Et ad hæc
quis tam idoneus? ‡ Non enim ſumus ſicut 17
plurimi, adulterãtes verbum Dei, ſed ex ſyn
ceritate, ſed ſicut ex Deo, corã Deo, in Chri
ſto loquimur.

CAP. III.

INcipimus iterum noſmetipſos cõmen- 1
dare? aut nunquid egemus (ſicut quidã) A
commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vo-
bis? ‡Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cor- 2
dibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab om-
nibus hominibus: ‡manifeſtati quòd epiſto- 3
la eſtis Chriſti miniſtrata à nobis, & ſcripta
non atramento, ſed Spiritu Dei viui: nõ in
tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carna-
libus. ‡Fiduciam autem talem habemus per 4
Chriſtum ad Deum: ‡non quòd ſufficientes 5
ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex no-
bis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ‡qui & 6
idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti:
ᵃlitera, ſed Spiritus. non ᵃlitera, ſed Spiritu'. litera enim occidit: B
Spiritus autem viuificat. ‡Quòd ſi miniſtra 7
tio mortis, literis deformata in lapidibus,
fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere
filij Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam
vultus eius, quæ euacuatur: ‡quomodo non 8
magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?
- .2. ‡Nam ſi miniſtratio dãnationis, - in' gloria 9
eſt: multò magis abundat miniſterium iu-
ſtitiæ in gloria. ‡Nam nec glorificatum eſt, 10
quod claruit in hac parte, propter excellen-
tem gloriam. ‡Si enim quod euacuatur, per 11
gloriam eſt: multò magis quod manet, in C
gloria eſt. ‡Habentes igitur talem ſpẽ, mul- 12
Exo.34.d.31 ta fiducia vtimur: ‡& nõ ‖ſicut Moyſes po- 13
nebat velamen ſuper faciem ſuam, vt non
intenderent filij Iſraël in faciem eius quod
euacuatur, ‡ ſed obtuſi ſunt ſenſus eorum. 14
Vſque in hodiernũ enim diem, idipſum ve- D
lamen in lectione veteris teſtamenti manet
ᵃquod 6. non reuelatum (ᵃquoniam' in Chriſto eua-
cuatur) ‡ſed vſque in hodiernum diẽ, cùm 15
legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper
cor eorum. ‡ Cum autem conuerſus fuerit 16
Ioh.4.d.24. ad Dominum: auferetur velamen. ‡‖Domi- 17
nus autem Spiritus eſt. Vbi autem Spiritus
Domini: ibi libertas. ‡ Nos verò omnes, re- 18
uelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in
eandẽ imaginẽ trãsformamur à claritate in
claritatem tanquam à Domini Spiritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc miniſtrationem, iu- 1
xta quod miſericordiã conſecuti ſumus, A
non deficimus, ‡ſed abdicamus occulta de- 2
decoris, non ambulãtes in aſtutia, neq; adul
terantes verbũ Dei, ſed in manifeſtatione ve
ritatis commendantes noſmetipſos ad om-
nem conſcientiã hominũ corã Deo. ‡Quòd 3
ſi etiã opertum eſt Euangelium noſtrum:
in iis qui pereunt eſt opertum, ‡ in quibus 4
Deus huius ſeculi excæcauit mentes infide-
lium, vt non fulgeat * illuminatio Euange-
*eis 2. lij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei. ‡ Non 5
enim noſmetipſos prædicamus, ſed Ieſum B

Chriſtum Dominum - noſtrum': nos autẽ, - .2.
6 ſeruos veſtros per Ieſum, ‡quoniã Deus qui
dixit de tenebris lucẽ ſplendeſcere, - ᵃipſe' - .18.
illuxit in cordibus noſtris ad illuminationẽ ᵃqui 3.
ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Ieſu.
7 ‡Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis
fictilibus: vt ſublimitas ſit virtutis Dei, &
8 nõ ex nobis. ‡In omnibus tribulationẽ pa-
timur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed
9 nõ deſtituimur: ‡perſecutionẽ patimur, ſed *humilia-
C non derelinquimur: *deiicimur, ſed nõ pe- mur, ſed
10 rimus: ‡ ſemper mortificationẽ Ieſu in cor- non con-
pore noſtro circumferentes, vt & vita Ieſu fundimur.
11 manifeſtetur in corporibus noſtris. ‡ Sẽper
enim nos qui viuimus, in mortẽ tradimur
propter Ieſum: vt & vita Ieſu manifeſtetur
12 in carne noſtra mortali. ‡Ergo mors in no-
13 bis operatur, vita autem in vobis. ‡Haben-
tes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcri-
ptum eſt: ‖Credidi, Propter quod locutus Pſal.115.a.10.
ſum, & nos credimus propter quod & loqui-
14 mur: ‡ſciẽtes quoniã qui ſuſcitauit Ieſum,
& nos cum Ieſu ſuſcitabit & conſtituet vo
15 biſcum. ‡ Omnia enim propter vos: vt gra-
D tia abundãs, per multos in gratiarum actio-
16 ne, abundet in gloriam Dei. ‡ Propter quod
nõ deficimus: ſed licet is qui foris eſt noſter
homo corrumpitur: tamen is qui intus eſt,
17 renouatur de die in diem. ‡Id enim quod in
præſenti eſt momentaneum & leue tribula-
tionis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate
æternũ gloriæ pondus operatur - in' nobis, - .2.
18 ‡non cõtemplantibus nobis quæ videntur,
ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur,
temporalia ſunt: quæ autem non videntur,
æterna ſunt.

CAP. V.

1 SCimus enim quoniã ſi terreſtris domus
A noſtra huius habitationis diſſoluatur,
quòd ædificationẽ ex Deo habemus, domũ
2 non manufactam æternam in cælis. ‡ Nam
& in hoc ingemiſcimus, habitationem no-
ſtram quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes:
3 ‡‖ſi tamen veſtiti, non nudi inueniamur. Apo.16.c.15.
4 ‡Nã & qui ſumus in hoc tabernaculo, inge-
miſcimus grauati: eò quòd nolumus expo-
liari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod
5 mortale eſt, à vita. ‡ Qui autem efficit nos
in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus
6 ſpiritus. ‡Audentes igitur ſemper, & ſcien-
tes quoniã dum ſumus in corpore, peregri-
7 namur à Domino, ‡(per fidem enim ambu-
8 lamus, & nõ per ſpeciem) ‡ audemus autẽ,
& bonã voluntatem habemus magis pere-
B grinari à corpore, & præſentes eſſe ad Domi
9 num. ‡Et ideo contendimus, ſiue abſentes,
10 ſiue præſentes placere illi. ‡ ‖ Omnes enim Ro.14.b.10.
nos manifeſtari oportet ante tribunal Chri
ſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis,
11 prout geſsit, ſiue bonũ ſiue malum ‡Scien-
tes ergo timorẽ Domini hominibus ſuade-
mus: Deo autẽ manifeſti ſumus. Spero au-
tem & in conſciẽtiis veſtris manifeſtos nos
12 eſſe. ‡ Non iterum commendamus nos vo-
bis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi
pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie glo
13 riantur, & non in corde. ‡Siue enim mente
C ᵃexcedimus', Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis. ᵃ excidim⁹.

‡Charitas enim Chriſti vrget nos: æſti- 14
mãtes hoc, quoniã ſi vnus pro omnibus mor
tuus eſt, ergo oẽs mortui ſunt. ‡ & pro om- 15
nibus mortuus eſt Chriſtus: vt & qui viuũt,
iam nõ ſibi viuant, ſed ei qui pro ipſis mor-
tuus eſt & reſurrexit. ‡Itaque nos, ex hoc 16
neminem nouimus ſecundum carnem. Et ſi
cognouimus ſecundum carnem Chriſtum:
ſed nunc iam non nouimus. ‡Si qua ergo in 17
Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt, D
Iſa.43.r.19. Apoc.21.b.5 ‖ecce facta ſunt omnia noua. ‡Omnia autẽ 18
ex Deo, qui nos reconciliauit ſibi per Chri-
ſtum: & dedit nobis miniſterium recõcilia-
tionis. ‡quoniam quidem Deus erat in Chri 19
ſto mundũ recõcilians ſibi, nõ reputans illis
delicta ipſorũ, & poſuit in nobis verbum re-
conciliationis. ‡Pro Chriſto ergo legatione 20
fungimur, tanquam Deo exhortãte per nos.
Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini
Deo. ‡Eum qui non nouerat peccatum, pro 21
nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iu
ſtitia Dei in ipſo.

## CAP. VI.

*& 7. ADiuuantes autem * exhortamur, ne in 1
vacuum gratiam Dei recipiatis. ‡(Ait 2
Iſa.49.c.8. enim, ‖Tempore accepto exaudiui te: & in A
die ſalutis adiuui te. Ecce, nunc tẽpus acce-
1.Cor.10.g.32 ptabile: ecce nunc dies ſalutis.) ‡nemini dã- 3
tes vllam offenſionẽ, vt non vituperetur mi
niſterium noſtrum: ‡ſed in omnibus exhi- 4
1.Cor.4.a.1 beamus noſmetipſos ‖ ſicut Dei miniſtros,
in multa patientia, in tribulationibus, in ne-
ceſſitatibus, in anguſtijs, ‡in plagis, in carce 5
ribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigi-
lijs, in ieiunijs, ‡in caſtitate, in ſciẽtia, in lon 6
ganimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in B
charitate nõ ficta, ‡ in verbo veritatis, in vir 7
tute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris, & à ſini
ſtris, ‡per gloriam & ignobilitatẽ, per infa- 8
miam & bonam famã: vt ſeductores & vera
ces: ſicut qui ignoti & cogniti: ‡quaſi mo- 9
rientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, & non
mortificati: ‡quaſi triſtes, ſemper autẽ gau- 10
dentes, ſicut egentes, multos autem locuple
tantes: tanquam nihil habẽtes, & omnia poſ
ſidentes. ‡Os noſtrum patet ad vos ô Corin 11
thij, cor noſtrum dilatatum eſt. ‡Non angu 12
ſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in vi C
ſceribus veſtris. ‡ eandem autem habentes 13
remunerationem (tãquam filijs dico) dilata-
mini & vos. ‡Nolite iugum ducere cum in- 14
fidelibus. Quæ enim participatio iuſtitię cũ
iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tene-
bras? ‡Quę autẽ conuentio Chriſti ad Belial? 15
Aut quæ pars fideli cũ infideli? ‡Qui autem 16
1.Cor.3.d.17 6.d.19. conſenſus templo Dei cũ idolis? ‖Vos enim D
eſtis templũ Dei viui: ſicut dicit De⁹, ‖Quo-
Leu.26.b.12 niam inhabitabo in illis: & inambulabo, &
ero illorũ Deus: & ipſi erunt mihi populus.
Iſa.52.c.11. ‡‖Propter quod exite de medio eorum, & ſe 17
paramini, dicit Dominus, & immundũ ne
Iere.31.a.1. b.19. tetigeritis: & ego recipiã vos. ‡ ‖& ero vo- 18
bis in patrem: & vos eritis mihi in filios &
filias, dicit Dominus omnipotens.

## CAP. VII.

HAs ergo habẽtes promiſſiones chariſ- 1
ſimi, mũdemus nos ab omni inquina- A
mento carnis & ſpiritus, perficientes ſancti-
ficationem in timore Dei. ‡Capite nos. Ne- 2
minẽ læſimus, neminẽ corrupimus, neminẽ
circumuenimus. ‡Non ad condemnationem *veſtram 3
*dico, prædixi enim quòd in cordib⁹ noſtris
eſtis ad commoriendum & ad conuiuendũ.
4 ‡Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mi
hi gloriatio pro vobis: repletus ſum cõſola-
tione: ſuperabundo gaudio in omni tribula-
5 tione noſtra. ‡Nã & cùm veniſſemus in Ma
B cedoniam, nullam requiem habuit caro no-
ſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus:
6 foris, pugnæ: intus, timores. ‡Sed qui conſo-
latur humiles, conſolatus eſt nos Deus, in
7 aduentu Titi. ‡Non ſolùm autem in aduen-
tu eius, ſed etiã in cõſolatione, qua cõſolatus
eſt in vobis, referens nobis veſtrũ deſideriũ,
veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro
8 me, ita magis vt gauderẽ. ‡Quoniã & ſi con
C triſtaui vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi
pœniteret, videns quòd epiſtola illa (& ſi ad
9 horam) vos contriſtauit. ‡nunc gaudeo: non
quia contriſtati eſtis, ſed quia cõtriſtati eſtis
ad pœnitẽtiam. Contriſtati enim eſtis ſecun
dũ Deum, vt in nullo detrimentũ patiamini
10 ex nobis. ‡ ‖Quæ enim ſecundũ Deũ triſti- 2.Pet.2.d.19
tia eſt, pœnitẽtiam in ſalutem ſtabilẽ opera-
tur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.
11 ‡Ecce enim hoc ipſum, ſecundũ Deum con-
triſtari vos, quantã in vobis operatur ſolici-
tudinẽ: ſed defenſionẽ, ſed indignationẽ, ſed
timorẽ, ſed deſyderiũ, ſed æmulationem, ſed
vindictã: in omnibus exhibuiſtis vos, incon-
12 taminatos eſſe negotio. ‡Igitur etſi ſcripſi
vobis, nõ propter eũ qui fecit iniuriam, nec
propter eũ qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtan-
dã ſolicitudinẽ noſtrã quã habemus pro vo-
13 bis *coram Deo, ‡ideo conſolati ſumus. In *ad vos 6.
D cõſolatione autẽ noſtra, abundantius magis
gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus
14 eſt ſpiritus eius ab omnib⁹ vobis. ‡& ſi quid
apud illũ de vobis gloriatus ſum, nõ ſum cõ
fuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locu
ti ſumus, ita & gloriatio noſtra quæ fuit ad
15 Titũ, veritas facta eſt, ‡& viſcera eius abun-
dãtiùs in vobis ſunt: reminiſcẽtis omniũ ve
ſtrũ obedientiã, quomodo cũ timore & tre-
16 more excepiſtis illũ. ‡Gaudeo quòd in om-
nibus confido in vobis.

## CAP. VIII.

1 NOtam autẽ facimus vobis fratres gra
A tiam Dei, quę data eſt in eccleſijs Ma
2 cedoniæ, ‡quòd in multo experimẽto tribu
lationis abundantia gaudij ipſorum fuit, &
altiſſima paupertas eorum abundauit in di-
3 uitias ſimplicitatis eorum, ‡quia ſecundum
virtutem (teſtimonium illis reddo) & ſupra
4 virtutem voluntarij fuerunt, ‡cum multa
exhortatione obſecrantes nos gratiã & com
municationẽ miniſterij quod fit in Sãctos.
5 ‡Et non ſicut ſperauimus, ſed ſemetipſos
dederũt primùm Domino, deinde nobis per
6 voluntatem Dei: ‡ita vt rogaremus Titum,
B vt quemadmodum cœpit, ita & perficiat in
7 vobis etiã gratiam iſtam. ‡Sed ſicut in om-
nibus abundatis fide & ſermone, & ſcientia,
& omni ſolicitudine, *inſuper & charitate *.6.
veſtra in nos, vt & in hac gratia abundetis.
8 ‡Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum
ſolicitu-

ſolicitudinem,etiam veſtræ charitatis inge-
nium bonum comprobans.‡Scitis enim gra 9
tiam Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quoniam pro-
pter vos egenus factus eſt, cũ eſſet diues: vt
illius inopia vos diuites eſſetis. ‡Et conſiliũ 10
in hoc do: hoc enim vobis vtile eſt, qui non
ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno
priore: ‡nũc verò & facto perficite: vt quẽ- 11
admodum promptus eſt animus voluntatis:
ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis. ‡Si 12
enim voluntas prõpta eſt: ſecundũ id quod
habet, accepta eſt, non ſecundũ id quod non
habet. ‡ Non enim vt alijs ſit remiſsio, vo- 13
bis autem tribulatio: ſed ex æqualitate. ‡In 14
præſenti tẽpore veſtra abundantia illorum C
inopiam ſuppleat: vt & illorum abundantia
veſtræ inopiæ ſit ſupplementũ, vt fiat æqua-
Exo.16.d.18 litas, ‡ſicut ſcriptum eſt: ‖Qui multũ ᵃnon 15
ᵃhabuit 11 abundauit: & qui modicum, non minorauit.
‡Gratias autem Deo, qui dedit eãdem ſoli- 16
citudinem pro vobis in corde Titi, ‡quoniã 17
exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm
ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad
vos. ‡Miſimus etiã cum illo fratrem, cuius 18
laus eſt in Euangelio per omnes eccleſias:
‡non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab 19
eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in D
hanc gratiã quæ miniſtratur à nobis ad Do
mini gloriã, & deſtinatã voluntatem noſtrã:
‡deuitantes hoc, ne quis nos vituperet in 20
hac plenitudine quæ miniſtratur à nobis.
Rom.12.d.17 ‡‖Prouidemus enim bona non ſolùm corã 21
Deo, ſed etiam coram hominibus. ‡Miſimus 22
autem cũ illis & fratrẽ noſtrum, quem pro-
bauimus in multis ſæpe ſolicitum eſſe: nunc
autem multo ſolicitiorem, confidentia mul
ta in vos, ‡ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus 23
ᵃin vobis. & ᵃin ᵇvos ᶜ adiutor: ſiue fratres noſtri, Apo-
ᵃgloria 2. ſtoli eccleſiarum ᵃgloriæ ᶜ Chriſti. ‡Oſtẽſio- 24
nem ergo quæ eſt charitatis veſtræ & noſtræ
gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in facie
eccleſiarum. CAP. IX.

NAm de miniſterio quod fit in ſanctos 1
ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. A
‡Scio enim promptum animum veſtrũ: pro 2
quo de vobis glorior apud Macedones.
Quoniã & Achaia parata eſt ab anno præte-
rito, & veſtra æmulatio prouocauit pluri-
mos. ‡Miſi autẽ fratres, vt ne quod gloria- 3
mur de vobis, euacuetur in hac parte, vt
(quemadmodũ dixi) parati ſitis: ‡ne cũ vene 4
rint Macedones mecũ, & inuenerint vos im B
paratos, erubeſcamus nos (vt non dicamus
vos) in hac ſubſtãtia. ‡Neceſſariũ ergo exiſti 5
maui rogare fratres vt praeueniant ad vos, &
præparent repromiſſam benedictionem hãc
paratã eſſe ſic, quaſi benedictionẽ, non tan-
quam auaritiam ‡Hoc autẽ dico, Qui parcè 6
ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in be
nedictionibus, de benedictionibus & metet. C
‡Vnuſquiſq; prout deſtinauit in corde ſuo: 7
Eccl.35.b.11 non ex triſtitia aut ex neceſsitate. ‖Hilarem
enim datorem diligit Deus. ‡Potens eſt autẽ 8
Deus omnem gratiã abundare facere in vo-
bis: vt in omnibus ſemper omnem ſufficien
tiam habentes, abundetis in omne opus bo
Pſa.111.b.9. num, ‡ſicut ſcriptum eſt: ‖Diſperſit, dedit 9
pauperibus: iuſtitia eius manet in ᵃæternũ ᶜ. ᵃſeculum
10 ‡Qui autem adminiſtrat ſemẽ ſeminanti & ſeculi.
panẽ ad manducandũ præſtabit: & multipli-
cabit ſemẽ veſtrũ, & augebit incremẽta fru-
11 gum iuſtitiæ veſtræ: ‡vt in omnibus locuple
D tati abundetis in omnem ſimplicitatẽ, quæ
operatur per nos gratiarũ actionem Deo.
12 ‡Quoniam miniſteriũ huius officij non ſo-
lum ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiã
abundat per multas gratiarum actiones in
13 Domino: ‡per probationẽ miniſterij huius,
glorificantes Deum in obediẽtia confeſsio-
nis veſtræ in Euangelium Chriſti, & ſimpli-
citate cõmunicationis in illos, & in omnes,
14 ‡& in ipſorum obſecratione pro vobis, de-
ſyderantium vos propter eminentem gratiã
15 Dei in vobis. ‡Gratias Deo ſuper inenarra-
bili dono eius. CAP. X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos per
A manſuetudinẽ & modeſtiã Chriſti, qui
in facie quidẽ humilis ſum inter vos, abſens
2 autem confido in vobis. ‡ Rogo autem, ne
præſens audeam per eam confidentiam qua
exiſtimor audere in quoſdã: qui arbitrãtur
nos tanquã ſecundũ carnem ambulemus.
3 ‡In carne enim ambulantes, non ſecundum
4 carnem militamus. ‡ Nã arma militiæ no-
ſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad
deſtructionẽ munitionũ, cõſilia deſtruẽtes,
5 ‡& omnem altitudinẽ extollentẽ ſe aduer-
B ſus ſcientiã Dei, & in captiuitatem redigen-
tes omnem intellectũ in obſequium Chri-
6 ſti, ‡& in promptu habentes vlciſci omnem
inobedientiã, cùm impleta fuerit veſtra obe
7 dientia. ‡Quæ ſecundum faciem ſunt, vide-
te. Si quis cõfidit ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc co-
gitet iterum apud ſe, quia ſicut ipſe Chriſti
8 eſt: ita & nos. ‡Nã & ſi amplius aliquid glo-
riatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit
nobis Dominus in ædificationem, & non in
9 deſtructionem veſtrã, non erubeſcam. ‡ Vt
C autem non exiſtimer tanquam terrere vos
10 per epiſtolas, ‡ (quoniam quidem epiſtolæ,
inquiũt, graues ſunt & fortes: præſentia au-
tem corporis infirma, & ſermo cõtemptibi-
11 lis) ‡hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia qua-
les ſumus verbo per epiſtolas abſentes: tales
12 & præſentes in facto. ‡ Non enim audemus
inſerere aut comparare nos quibuſdam, qui
ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſ-
metipſos metiẽtes, & comparantes noſmet-
13 ipſos nobis. ‡Nos autem non in immenſum
gloriabimur. ‖ſed ſecundum menſuram re- Ephe.4.b.7.
gulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram
14 pertingendi vſque ad vos. ‡Non enim quaſi
D non pertingentes ad vos, ſuperextendimus
nos. Vſque ad vos enim peruenimus in Euã
15 gelio Chriſti. ‡non in immenſum gloriãtes
in alienis laboribus: ſpem autem habentes
creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari
ſecundum regulam noſtram in abundantiã,
16 ‡etiam in illa quæ vltra vos ſunt, euangeli-
zare, non in aliena regula, in iis quæ præpa-
17 rata ſunt gloriari. ‡‖Qui autem gloriatur: Iere.9.g.23.
18 in Domino glorietur. ‡ Non enim qui ſe-
ipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quẽ 1.Cor.1.d.31
ᵃDeus ᶜ commendat. ᵃDominus.

CAP. XI.

V Tinam ſuſtineretis modicū quid inſi- 1
pientiæ meæ: ſed & ſupportate me. A
‡Aemulor enim vos Dei æmulatione. Da- 2
Gen.3.a.4. ſpōdi enim vos vni viro, virginē caſtā exhi-
bere Chriſto. ‡Timeo autē ne ‖ ſicut ſerpens 3
Heuam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrūpantur
ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate quæ
eſt in Chriſto. ‡Nā ſi is qui venit aliū Chri- 4
ſtum prædicat quem nō prædicauimus, aut
alium ſpiritum accipitis quē nō accepiſtis:
aut aliud Euangeliū quod nō recepiſtis: re-
ctè pateremini. ‡ Exiſtimo enim nihil me 5
minus feciſſe à magnis Apoſtolis. ‡ Nā etſi 6
imperitus ſermone, ſed nō ſciētia. in omni- B
bus autē manifeſtati ſumus vobis. ‡Aut nū- 7
quid peccatū feci, meipſum humiliās, vt vos
exaltemini? quoniā gratis Euangelium Dei
euāgelizaui vobis? ‡Alias eccleſias expolia- 8
ui, accipiēs ſtipendiū ad miniſteriū veſtrū.
‡Et cū eſſem apud vos, & egērē: nulli one- 9
roſus fui: nā quod mihi deerat, ſuppleuerūt
fratres qui venerunt à Macedonia: & in om
nibus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſerua-
bo. ‡ Eſt veritas Chriſti in me, quoniā hæc 10
gloriatio nō infringetur in me in regioni- C
bus Achaiæ. ‡ Quare? quia non diligo vos? 11
Deus ſcit. ‡Quod autē facio: & faciā, vt am- 12
putem occaſionē eorū qui volūt occaſionē:
vt in quo gloriātur, inueniātur ſicut & nos.
‡Nā eiuſmodi pſeudapoſtoli, ſunt operarij 13
ſubdoli, transfigurātes ſe in apoſtolos Chri-
ſti. ‡Et nō mirū: ipſe enim Satanas trāsfigu- 14
rat ſe in Angelū lucis. ‡non eſt ergo magnū 15
ſi miniſtri eius transfigurentur velut mini- D
ſtri iuſtitiæ: quorū finis erit ſecundū opera
ipſorū. ‡Iterū dico, (ne quis me putet inſi- 16
pientē eſſe, alioquin velut inſipientē accipi-
te me, vt & ego modicū quid glorier) ‡quod 17
*Dominū loquor, non loquor ſecundū *Deū, ſed quaſi
2. in inſipientia, in hac ſubſtātia gloriæ. ‡Quo- 18
niā multi gloriantur ſecundū carnē: & egó
gloriabor. ‡Libenter enim ſuffertis inſipien 19
tes: cùm ſitis ipſi ſapiētes. ‡ Suſtinetis enim 20
ſi quis vos in ſeruitutē redigit, ſi quis deuo- E
rat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis
in faciē vos cædit. ‡Secundū ignobilitatem 21
⌐.1. dico, quaſi nos infirmi fuerimus ⌐in hac par
te'. In quo quis audet (in inſipientia dico)
audeo & ego. ‡Hebræi ſunt: & ego. Iſraëlitæ 22
ſunt: & ego. Semē Abrahæ ſunt: & ego. ‡Mi- 23
⌐.2. niſtri Chriſti ſunt: ⌐& ego' (vt min' ſapiēs
dico) plus ego: in laboribus plurimis, in car
ceribus abundātius, in plagis ſupra modū, F
in mortibus frequenter. ‡ A Iudæis quin- 24
Deu.25.a.3 quies, ‖ quadragenas, vna minus, accepi.
Act.16.c.22. ‡‖Ter virgis cæſus ſū, ‡ſemel lapidat' ſum, 25
Act.14.c.18. ‖ter naufragiū feci, nocte & die in profundū
Act.27.a.2. maris fui, ‡in itineribus ſæpe, periculis flu- 26
&.41. miniū, periculis latronū, periculis ex genere,
periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate,
periculis in ſolitudine, periculis in mari, pe-
riculis in falſis fratribus, ‡in labore & ærū- 27
na, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiu-
niis multis, in frigore & nuditate, ‡ præter 28
illa quæ extrinſecus ſunt: inſtātia mea quo-
tidiana, ſolicitudo omniū eccleſiarū. ‡ Quis 29
G infirmatur, & ego nō infirmor? quis ſcanda-
30 lizatur, & ego non vror? ‡ Si gloriari opor-
tet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.
31 ‡Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,
qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd non
32 mentior. ‡‖Damaſci præpoſitus Gētis Are- Act.9.d.24.
tæ regis, cuſtodiebat ciuitatem Damaſce-
33 norum, vt me comprehenderet: ‡ & per fe-
neſtram in ſporta dimiſſus ſum per murū, &
⌐ſic' effugi manus eius.

CAP. XII. ⌐.4.

1 S I gloriari oportet (nō expedit quidem:
A veniā autem ad viſiones & reuelationes
2 Domini. ‡‖Scio hominem in Chriſto ante Act.9.a.3.
annos quatuordecim (ſiue in corpore, ne- 22.a.17.
ſcio: ſiue extra corpus, neſcio: Deus ſcit) ra-
3 ptum huiuſmodi vſq; ad tertiū cælum. ‡Et
ſcio huiuſmodi hominē (ſiue in corpore, ſi-⌐
4 ue extra corpus, neſcio: Deus ſcit) ‡ quoniā
raptus eſt in Paradiſum: & audiuit arcana
5 verba, quæ non licet homini loqui. ‡Pro hu
B iuſmodi gloriabor: pro me autem nihil glo
6 riabor, niſi in infirmitatibus meis. ‡Nā & ſi
voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatē
enim dicā. parco autē: ne quis *me exiſtimet *in t.
ſupra id quod videt ⌐in' me, aut aliquid au- ⌐.5.
7 dit ex me. ‡Et ne magnitudo reuelationum
extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis
8 meæ angelus ſatanæ, vt me colaphizet. ‡Pro
pter quod ter Dūm rogaui, vt diſcederet à
9 me. ‡& dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea,
C nā virtus in infirmitate perficitur. Libenter
igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt
10 inhabitet in me virtus Chriſti. ‡ Propter
quod placeo mihi in infirmitatibus, in cōtu
meliis, in neceſſitatibus, in perſequutioni-
bus, in anguſtiis pro Chriſto. Cùm enim in-
11 firmor: tunc potens ſum. ‡ Factus ſum inſi-
D piēs: vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis de-
bui cōmendari: nihil enim minus *fui' ab iis *feci
qui ſunt ſupra modū Apoſtoli, tametſi nihil
12 ſum. ‡ Signa tamen *Apoſtolatus mei' facta *Apoſtolī
ſunt ſuper vos in omni patiētia, in ſignis & 5.
13 prodigiis & virtutib'. ‡Quid eſt enim quod
minus habuiſtis præ cæteris eccleſiis: niſi
quòd ego ipſe nō grauaui vos? Donate mihi
14 hāc iniuriā. ‡Ecce, tertiò hoc parat' ſum ve
E nire ad vos: & nō ero grauis vobis. Nō enim
quæro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim
debēt filii parētibus theſaurizare, ſed paren-
15 tes filiis. ‡ Ego autem libentiſſimè impen-
dam & ſuperimpēdar ipſe pro animabus ve-
ſtris: licet plus vos diligens minùs diligar.
16 ‡Sed eſto: ego vos non grauaui: ſed cùm eſ-
17 ſem aſtutus, dolo vos cepi. ‡Nūquid per ali-
quem eorum quos miſi ad vos, circumueni
18 vos? ‡ Rogaui Titū, & miſi cum illo fratrē.
F Nunquid Titus vos circūuenit? nónne eo-
dem ſpiritu ambulauimus? nónne iiſdē ve-
19 ſtigiis? ‡ Olim putatis quòd excuſemus nos
apud vos? Corā Deo, in Chriſto loquimur:
omnia autem chariſſimi propter ædificatio-
20 nem veſtrā. ‡Timeo enim ne fortè cùm ve-
nero, non quales volo, inueniam vos: & ego
G inueniar à vobis, qualem nō vultis, ne fortè
contētiones, æmulationes, animoſitates, diſ-
ſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, infla-
21 tiones, ſeditiones ſint inter vos. ‡ne iterum
cum

cùm venero,humiliet me Deus apud vos:&
lugeam multos ex iis qui antè peccauerũt,
& nõ egerunt pœnitentiam ſuper immun-
ditia & fornicatione & impudicitia quam
geſſerunt.

## CAP. XIII.

Deu.19.b.15 Mat.18.b.16 Ioh.8.c.17. Heb.10.c.28 *ibis 4.

ECce tertiò hoc venio ad vos: ‖ In ore 1
duorũ vel trium teſtium ſtabit omne A
verbũ. ‡ Prædixi & prædico vt præſens*, & 2
nunc abſens iis qui antè peccauerunt,& cæ-
teris omnibus, quoniã ſi venero iterũ, non
parcam.‡An experimentũ quæritis eius qui 3
in me loquitur Chriſtus:qui in vobis nõ in-
firmatur,ſed potens eſt in vobis?‡ nam etſi 4
crucifixus eſt ex infirmitate:ſed viuit ex vir B
tute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in il-
lo:ſed ᵃviuemusᵃ cũ eo ex virtute Dei in vo-
bis.‡‖Voſmetipſos tẽtate ſi eſtis in fide: ipſi 5
vos probate.An nõ cognoſcitis voſmetipſos
quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt, niſi fortè
reprobi eſtis.‡Spero autẽ quod ᵇcognoſcitisᵇ 6
quia nos nõ ſumus reprobi. ‡ Oramus autẽ 7
Deum,vt nihil mali faciatis, nõ vt nos pro-
bati appareamus, ſed vt vos quod bonũ eſt, C
faciatis,nos autem vt reprobi ſimus. ‡ Non 8
enim poſſumus aliquid aduerſus veritatẽ:
ſed pro veritate.‡ Gaudemus enim,quoniã 9
nos infirmi ſumus , vos autẽ potentes eſtis.
Hoc & oramus,veſtram conſummationem.
‡ Ideo hæc abſens ſcribo: vt nõ præſens du- 10
rius agam ſecundum poteſtatẽ quam Do-
minus dedit mihi in ædificationẽ, & non in D
deſtructionẽ. ‡ De cætero fratres,gaudete, 11
perfecti eſtote: exhortamini.idem ſapite: pa
cem habete,& Deus pacis & dilectionis erit
vobiſcum.‡Salutate inuicem in oſculo ſan- 12
cto. Salutãt vos omnes ſancti. ‡ Gratia Do- 13
mini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, &
communicatio ſancti Spiritus ſit cum om-
nibus vobis,Amen.

ᵃviuimus 9. 2.Cor.11.f.28 ᵇcognoſcetis 8.

# EPISTOLA PAVLI AD GALATAS.

## CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus nõ ab homini- 1
bus,neq; per hominẽ, ſed per Ieſum A
Chriſtũ, & Deũ patrem qui ſuſcita-
uit eum à mortuis, ‡ & qui mecum 2
ſunt omnes fratres:eccleſiis Galatię.
‡Gratia vobis & pax à Deo patre & Domi- 3
no noſtro Ieſu Chriſto, ‡qui dedit ſemetip- 4
ſum pro peccatis noſtris, vt eriperet nos de
præſenti ſæculo nequã , ſecundũ volũtatem
Dei & patris noſtri:‡ cui eſt gloria in ſecu- 5
la ſeculorũ. Amẽ. ‡ Miror,quòd ſic tam citò 6
transferimini ab eo qui vos vocauit in gra- B
tiam Chriſti,in aliud Euangeliũ:‡ quod nõ 7
eſt aliud niſi ſunt aliqui qui vos cõturbant,
& volunt cõuertere Euãgeliũ Chriſti. ‡ Sed 8
licet nos,aut angelus de cælo euãgelizet vo-
bis præterquã quod euãgelizauimus vobis,
anáthema ſit. ‡ Sicut prædiximus,& nunc 9
iterũ dico:Si quis vobis euãgelizauerit præ-
ter id quod accepiſtis,anáthema ſit.‡Modò 10
enim hominibus ſuadeo,an Deo? An quæro
hominibus placere?Si adhuc hominibus pla
11 cerem,Chriſti ſeruus non eſſem.‡ ‖Notum 1.Cor.15.a.1.
enim vobis facio fratres Euangelium quod
euangelizatũ eſt à me, quia non eſt ſecundũ
12 hominẽ. ‡ neq; enim ego ab homine accepi Ephe.3.a.3.
C illud,neque didici : ſed per reuelationẽ Ieſu
13 Chriſti. ‡ Audiſtis enim conuerſationẽ meã
aliquando in Iudaiſmo,quoniã ſupra modũ
perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabam
14 illam,‡& proficiebã in Iudaiſmo ſupra mul
tos coætaneos meos in genere meo, abũdan
tius æmulator exiſtens paternarũ mearum
15 traditionũ.‡Cùm autẽ placuit ei qui me ſe-
gregauit ex vtero matris meæ , & vocauit
16 per gratiã ſuam, ‡ vt reuelaret filiũ ſuum in
me,vt euãgelizarem illũ in Gentibus, cõti-
17 nuò non acquieui carni & ſanguini,‡neque
veni Ieroſolymã ad anteceſſores meos apo-
ſtolos:ſed abii in Arabiã,& iterum reuerſus
18 ſum Damaſcũ.‡ Deinde poſt annos tres ve-
D ni Ieroſolymã videre Petrũ: & manſi apud
19 eũ diebus quindecim. ‡ Aliũ autẽ apoſtolo-
rũ vidi neminẽ: niſi Iacóbũ fratrẽ Domini.
20 ‡ Quæ autẽ ſcribo vobis:ecce coram Deo.
21 quia nõ mentior.‡Deinde veni in partes Sy
22 riæ & Ciliciæ.‡Eram autẽ ignotus facie ec-
23 cleſiis Iudææ,quæ erant in Chriſto:‡tãtùm
autẽ auditum habebant.Quoniam qui per-
ſequebatur nos aliquando, nunc euãgelizat
24 fidem quam aliquando expugnabat, ‡ & in
me clarificabant Deum.

## CAP. II.

1 DEinde poſt annos quatuordecim,iterũ
A aſcendi Ieroſolymã cum Barnaba, aſ-
2 ſumpto & Tito.‡ Aſcendi autem ſecundum
reuelationem : & contuli cum illis Euãge-
lium quod prædico in Gẽtibus,ſeorſum au-
tẽ iis qui videbantur ᵃaliquid eſſeᵃ:ne for- ᵃ.7.
3 tè in vacuum currerẽ aut cucurriſſem.‡Sed ᵃmaiores
neq; Titus qui mecũ erat, cùm eſſet Genti- eſſe 3.
4 lis, cõpulſus eſt circuncidi: ‡ ᵇſedᵇ propter ᵇ.3.
ſubintroductos falſos fratres qui ſubintro-
ierũt explorare libertatẽ noſtram quam ha-
bemᵇ in Chriſto Ieſu,vt nos in ſeruitutẽ re-
5 digerẽt. ‡ Quibus neq; ad horam ceſſimus
ᶜſubiectioniᶜ:vt veritas Euãgelii permaneat ᶜſubiectio-
6 apud vos.‡Ab iis autẽ qui videbãtur eſſe ali- ne 3.
B quid(quales aliquãdo fuerint, nihil mea in-
tereſt. ‖Deus perſonã hominis non accipit) Deu.10.d.17
mihi enim qui videbãtur eſſe ᵈaliquidᵈ, ni 2.Pa.9.c.17.
7 hil cõtulerunt. ‡ Sed econtra cùm vidiſſent Ioh.34.b.19.
quòd creditũ eſt mihi Euangelium præpu- Supr.6.b.8.
8 tij,ſicut Petro circũciſiõis.‡(qui enim ope- Eccl.35.b.16
ratus eſt Petro in Apoſtolatũ circunciſionis: Rom.2.b.11
9 operatus eſt & mihi inter Gentes) ‡ & cum Ephe.6.b.9.
cognouiſſent gratiã quæ data eſt mihi , Ia- Colo.3.d.25.
cóbus & Cephas & Iohãnes qui videbãtur Act.10.e.34
columnæ eſſe,dextras dederũt mihi & Bar- 1.Pe.1.c.17
nabæ ſocietatis: vt nos in gentes,ipſi autem ᵈ.6.
10 in circunciſionem: ‡ tantum vt pauperum
memores eſſemus,quod etiam ſolicitus fui
11 hoc ipſum facere. ‡ Cum autẽ veniſſet ᵉCe-
C phasᵉ Antiochiam: in faciem ei reſtiti, quia ᵉPetrus
12 reprehẽſibilis erat.‡Prius enim quàm veni-
rent quidã à Iacobo,cum Gentibus edebat:
cum autẽ veniſſent,ſubtrahebat & ſegrega-
bat ſe,timens eos qui ex circũciſione erant.

Et ſimu-

‡ Et ſimulationi eius cõſenſerũt cæteri Iu- 13
dæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in il-
li ſimulationẽ. ‡ Sed cũ vidiſſem quòd non 14
rectè ambularent ad veritatẽ Euãgelij, dixi
Cephæ corã omnibus: Si tu cùm Iudæus ſis,
gẽtiliter viuis, & nõ Iudaicè: quomodo gen
tes cogis Iudaizare? ‡ Nos natura Iudęi, & nõ 15
Rom. 3. c. 19. ex Gẽtibus peccatores. ‡ ‖ Sciẽtes autẽ quòd 16
c. 20. nõ iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi
per fidẽ Ieſu Chriſti: & nos in Chriſto Ieſu
ᵃcredidi- ᵃcredimus', vt iuſtificemur ex fide Chriſti,
mus ſ. & nõ ex operibus legis: propter quod ex ‖ o-
Rom. 3. c. 20. peribus legis nõ iuſtificabitur omnis caro.
‡ Quod ſi quærẽtes iuſtificari in Chriſto, in- 17
uenti ſumus & ipſi peccatores: nũquid Chri D
ſtus peccati miniſter eſt? Abſit. ‡ Si enim 18
quæ deſtruxi, iterũ hęc ædifico: pręuaricato-
rem me cõſtituo. ‡ Ego enim per legem, legi 19
mortuus ſum, vt Deõ viuã: Chriſto cõfixus
ſum cruci. ‡ Viuo autẽ iam nõ ego: viuit ve- 20
rò in me Chriſtus. Quod autem nunc viuo
in carne: in fide viuo filij Dei, qui dilexit
me, & tradidit ſemetipſum pro me. ‡ Non 21
abijcio gratiam Dei. Si enim per legem iu-
ſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAP. III.

O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit 1
ᵃcredere ſ. nõ ᵃobedire' veritati, ante quorũ ocu A
los Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis
crucifixus? ‡ Hoc ſolũ à vobis volo diſcere, 2
Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex
auditu fidei? ‡ Sic ſtulti eſtis vt cum ſpiritu 3
cœperitis, nunc carne cõſummemini? ‡ Tãta 4
paſsi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.
‡ Qui ergo tribuit vobis Spiritũ, & operatur 5
virtutes in vobis: ex operib' legis, an ex au-
ᵃſcriptum ditu fidei? ‡ Sicut ᵃ, ‖ Abrahã credidit Deo, & 6
eſt ſ. reputatũ eſt illi ad iuſtitiam. ‡ ᵃCognoſcite' 7
Gen. 15. b. 6 ergo quia qui ex fide ſunt, ij ſunt filij Abra-
Rom. 4. a. 3. hæ. ‡ Prouidẽs autem ſcriptura quia ex fide 8
c. 18. iuſtificat Gentes Deus: prænunciauit Abra-
Iaco. 2. d. 23. hæ, ‖ Quia benedicẽtur in te omnes gentes. B
ᵃCognoſci- ‡ Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum 9
tis ſ. fideli Abraham. ‡ Quicunque enim ex ope- 10
Gen. 12. a. 3. ribus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptũ
22. d. 18. eſt enim: ‖ Maledictus omnis qui non per-
26. a. 4. manſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in li-
Ecc. 44. d. 20 bro legis, vt faciat ea. ‡ Quoniam autem in 11
Deu. 27. d. 26 lege nemo iuſtificatur apud Deũ, manifeſtũ
Abac. 2. a. 4 eſt: ‖ quia iuſtus ex fide ᵃviuit'. ‡ Lex autem 12
Rom. 1. b. 17. nõ eſt ex fide: ſed ‖ Qui fecerit ea, viuet in il-
ᵃviuet ſ. lis. ‡ Chriſtus nos redemit de maledicto le- 13
Leui. 18. a. 5. gis: factus pro nobis maledictũ (quia ſcriptũ
Deu. 21. d. 23 eſt: ‖ Maledictus omnis qui pendet in ligno)
‡ vt in Gẽtibus benedictio Abrahæ fieret in 14
Chriſto Ieſu: vt pollicitationẽ Spiritus ac-
cipiamus per fidem. ‡ Fratres, (ſecundũ ho- 15
minẽ dico) ‖ tamen hominis confirmatum C
Heb. 9. c. 17. teſtamentũ nemo ſpernit, aut ſuperordinat.
‡ Abrahæ dictę ſunt promiſsiones: & ſemini 16
eius. Non dicit, Et ſeminibus, quaſi in mul-
tis: ſed quaſi in vno. Et ſemini tuo qui eſt
Chriſtus. ‡ Hoc autem dico, teſtamentum 17
cõfirmatum eſt à Deo: quæ poſt quadringen
tos & triginta annos facta eſt lex, non irri-
tum facit ad euacuandam promiſsionem.
‡ Nam ſi ex lege hæreditas, iam nõ ex pro- 18
miſsione. Abrahæ aũt per repromiſsionẽ do
19 nauit Deus. ‡ Quid igitur lex? Propter ᵃtrãſ ᵃtranſgreſ-
greſsiones' poſita eſt, donec veniret ſemen ſiones
cui promiſerat, ordinata per angelos in ma-
20 nu mediatoris. ‡ Mediator aũt, vnius nõ eſt.
21 Deus aũt vnus eſt. ‡ Lex ergo aduerſus pro-
D miſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex quæ
poſſet viuificare: verè ex lege eſſet iuſtitia.
22 ‡ Sed ‖ cõcluſit ſcriptura omnia ſub peccato: Rom. 3. b. 2.
vt promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur
23 credẽtibus. ‡ Prius autẽ, quàm veniret fides:
ſub lege cuſtodiebamur cõcluſi, in eam fidẽ
24 quæ reuelanda erat. ‡ Itaq; lex, pædagógus
noſter fuit in Chriſto: vt ex fide iuſtifice-
25 mur. ‡ At vbi venit fides: iam nõ ſumus ſub
26 pædagógo. ‡ Omnes enim filij Dei eſtis per
27 fidẽ in Chriſto Ieſu. ‡ ‖ Quicunque enim in Rom. 6. a. 3.
Chriſto baptizati eſtis: Chriſtum induiſtis.
28 ‡ Nõ eſt Iudæus, neq; Græcus, nõ eſt ſeruus,
neq; liber, nõ eſt maſculus, neque fœmina.
Omnes enim vos vnũ eſtis in Chriſto Ieſu.
29 ‡ Si autẽ vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ
eſtis, ſecundum promiſsionem hæredes.

CAP. IIII.

1 DIco autẽ, quanto tempore hæres par-
A uulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit
2 dominus omniũ, ‡ ſed ſub tutorib' & acto-
ribus eſt vſq; ad præfinitum tẽpus à patre:
3 ‡ ita & nos, cùm eſſemus paruuli, ſub elemẽ-
4 tis mundi eramus ſeruientes. ‡ At vbi venit
plenitudo temporis, miſit Deus filiũ ſuum
5 factum ex muliere, factum ſub lege: ‡ vt eos
qui ſub lege erant, redimeret, vt adoptionẽ
6 filiorum reciperemus. ‡ Quoniam autem
eſtis filij ᵃ: miſit Deus Spiritum filij ſui in ᵃDei
7 corda veſtra clamantem: Abba, Pater. ‡ Ita-
que iam nõ eſt ſeruus, ſed filius. Quòd ſi fi-
8 lius: & hæres per Deũ. ‡ Sed tunc quidem
ignorantes Deũ, iis qui natura non ſunt dij,
9 ſeruiebatis. ‡ Nunc autẽ cùm cognoueritis
B Deũ, imò cogniti ſitis à Deo: quomodo cõ-
uertimini iterũ ad infirma & egena elemẽ-
10 ta, quib' denuò ſeruire vultis? ‡ Dies obſer-
11 uatis, & mẽſes, & tẽpora, & annos. ‡ Timeo
vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vo-
12 bis. ‡ Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos:
13 fratres, obſecro vos. Nihil me læſiſtis. ‡ Sci-
tis autẽ quia per infirmitatẽ carnis euange-
14 lizaui vobis iampridẽ: ‡ & tentationẽ ᵃve- ᵃmeam ſ.
ſtram' in carne mea, nõ ſpreuiſtis neque re-
ſpuiſtis, ſed ſicut angelũ Dei excepiſtis me,
15 ſicut Chriſtum Ieſum. ‡ Vbi eſt ergo beati-
tudo veſtra? Teſtimoniũ enim perhibeo vo-
bis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſ-
16 ſetis, & dediſſetis mihi ‡ Ergo inimicus vo-
17 bis factus ſum verũ dicẽs vobis? ‡ Aemulã-
C tur vos nõ bene: ſed excludere vos volunt,
18 vt illos æmulemini. ‡ Bonũ aũt æmulamini
in bono ſemper: & nõ tantùm cum præſens
19 ſum apud vos. ‡ Filioli mei, quos iterum
parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.
20 ‡ Vellẽ autẽ eſſe apud vos modò, & mutare
vocem meam: quoniã confundor in vobis.
21 ‡ Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem
22 non legiſtis? ‡ Scriptum eſt enim quoniam
Abraham duos filios habuit: ‖ vnum de an- Gen. 16. d. 15
23 cilla, & ‖ vnum de libera. ‡ Sed qui de an- Gen. 21. a. 2.
cilla,

ciſſa, ſecundū carnē natus eſt: qui autē de li-
bera, per repromiſſionē.‡ quę ſunt per alle- 24
goriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamē-
*a ta. Vnū quidē *à* monte Sina, in ſeruitutem D
generans: quę eſt Agar.‡(Sina enim, mōs eſt 25
in Arabia: qui cōiunctus eſt ei, quæ nunc eſt
Ieruſalē) & ſeruit cum filiis ſuis. ‡ Illa autē 26
quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ eſt
Iſai.54.a.1. mater noſtra. ‡ Scriptum eſt enim: ‖ Lętare 27
ſterilis, quæ nō paris: erumpe & clama, quæ
nō parturis: quia multi filij deſertæ, magis
Rom.9.b.8. quàm eius quæ habet virum.‡ ‖Nos autem 28
fratres ſecundū Iſaac promiſſionis filii ſu-
mus.‡ Sed quomodo tunc is qui ſecundùm 29
carnē natus fuerat, perſequebatur eum qui
ſecundū ſpiritū: ita & nunc.‡ Sed quid dicit 30
Gen.21.c.10 ſcriptura? ‖Eiice ancillā & filiū eius. non e-
nim hæres erit filius ancillæ cum filio libe-
ræ.‡ Itaq; fratres, nō ſumus ancillæ filii, ſed 31
liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.

## CAP. V.

STate: & nolite iterū iugo ſeruitutis cō- 1
Act.15.a.1. tineri. ‡‖Ecce ego Paulus dico vobis; 2
a.2. quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis A
nihil proderit.‡Teſtificor autē rurſus omni 3
homini circumcidenti ſe, quoniā debitor eſt
vniuerſæ legis faciendæ. ‡ Euacuati eſtis à 4
Chriſto, qui in lege iuſtificamini: à gratia
excidiſtis. ‡ Nos enim ſpiritu, ex fide, ſpem 5
iuſtitiæ expectamus. ‡ Nam in Chriſto Ieſu 6
neque circumciſio aliquid valet, neque præ-
putium: ſed fides quę per charitatē operatur. B
‡Currebatis bene: quis vos impediuit veri- 7
*Nemini tati non obedire?‡ *Perſuaſio*, nō eſt ex eo 8
conſenſeri- qui vocat vos.‡ ‖Modicum fermentum to- 9
tis. tam maſſam corrumpit.‡ Ego cōfido in vo- 10
*hæc. bis in Domino: quòd nihil aliud ſapietis: qui
1.Cor.5.b.6. autē conturbat vos, portabit iudicium, qui-
cunq; eſt ille. ‡ Ego autē fratres, ſi circum- 11
ciſionē adhuc prædico: quid adhuc perſecu-
tionem patior? Ergo euacuatū eſt ſcādalum
crucis.‡ Vtinam & abſcindātur qui vos cō- 12
turbāt. ‡ Vos enim in libertatē vocati eſtis 13
fratres: tantùm ne libertatē in occaſionem
*ſpiritus detis carnis, ſed per charitatem * ſeruite in-
Leu.19.d.18 uicem. ‡ Omnis enim lex in vno ſermone 14
Mat.22.d.39 impletur: ‖ Diliges proximum tuum ſicut C
Mar.12.d.31 teipſum.‡Quòd ſi inuicē mordetis & com- 15
Rom.13.c.8. editis: videte ne abinuicem conſumamini.
Iacob.2.b.8. ‡ Dico autem: ‖Spiritu ambulate, & deſy- 16
Rom.13.d.14 deria carnis nō perficietis. ‡ Caro enim cō- 17
1.Pet.2.c.11 cupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpiritus autē ad-
uerſus carnē. hæc enim ſibi inuicem aduer
ſantur: vt non quęcunq; vultis, illa faciatis.
‡Quòd ſi ſpiritu ducimini: nō eſtis ſub lege. 18
‡Manifeſta ſunt autē opera carnis, quæ ſunt, 19
*.9. fornicatio, immunditia, *impudicitia*, lu-
xuria, ‡idolorum ſeruitus, veneficia, inimi- 20
citiæ, contentiones, ęmulationes, iræ, rixæ,
diſſenſiōes, ſectæ, ‡inuidiæ, homicidia, ebrie- 21
tates, comeſſationes, & his ſimilia. quæ præ- D
dico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia
agunt, regnū Dei nō cōſequentur.‡ Fructus 22
autē Spiritus eſt: charitas, gaudium, pax, pa-
tientia, benignitas, bonitas, lōganimitas, ‡mā- 23
ſuetudo, fides, modeſtia, cōtinentia, caſtitas.
Aduerſus huiuſmodi nō eſt lex.‡Qui autem 24
ſunt Chriſti, carnē ſuam crucifixerunt cum
25 vitiis & cōcupiſcentiis.‡Si viuimus ſpiritu
26 ſpiritu & ambulemus.‡ Nō efficiamur ina-
nis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, in-
uicem inuidentes.

## CAP. VI.

1 FRatres & ſi pręoccupatus fuerit homo in
A aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis,
huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, con-
2 ſyderās teipſum, ne & tu tenteris.‡Alter al-
terius onera portate: & ſic adimplebitis le-
3 gē Chriſti. ‡ Nā ſi quis exiſtimat ſe aliquid
4 eſſe, cùm nihil ſit: ipſe ſe ſeducit.‡ Opus autē
B ſuum probet vnuſquiſq;, & ſic in ſemetipſo
tantùm gloriam habebit, & non in altero.
5 ‡ ‖Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit. 1.Cor.3.b.8.
6 ‡Cōmunicet autē is qui catechizatur *ver- *verbū 5.
bo*, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.
7 ‡Nolite errare: Deus nō irridetur ‡ Quæ e-
8 nim ſeminauerit homo: hęc & metet.‡Quo-
niam qui ſeminat in carne ſua: de carne &
metet corruptionē. qui autē ſeminat in ſpi-
9 ritu: de ſpiritu metet vitam æternā.‡‖Bonū 2.Thes.3.c.13
C autē facientes, nō deficiamus. tēpore enim
10 ſuo metemus non deficientes. ‡ Ergo dum
tempus habemus, operemur bonū ad om-
11 nes, maximè autē ad domeſticos fidei. ‡ Vi-
dete qualibus literis ſcripſi vobis mea ma-
12 nu. ‡Quicunq; *volunt placere in carne: hi *enim
cogunt vos circumcidi, tantùm vt crucis Chri-
13 ſti perſecutionē non patiantur.‡ Neq; enim
qui circūciduntur, legem cuſtodiūt. ſed vo-
lunt vos circumcidi: vt in carne veſtra glo-
14 rientur.‡Mihi autē abſit gloriari, niſi in cru
D ce Domini noſtri Ieſu Chriſti: per quē mihi
15 mundus crucifixus eſt, & ego mundo. ‡ In
Chriſto enim Ieſu neq; circumciſio aliquid
valet, neque præputium: ſed noua creatura.
16 ‡Et quicunq; hanc regulam ſecuti fuerint,
pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſ-
17 raël Dei. ‡ De cætero nemo mihi moleſtus
ſit. ego enim ſtigmata Dn̄i Ieſu in corpore
18 meo porto. ‡ Gratia Domini noſtri Ieſu
Chriſti, cum ſpiritu veſtro fratres. Amen.

# EPISTOLA PAVLI
# AD EPHESIOS.

## CAP. I.

1 PAVLVS Apoſtolꝰ Ieſu Chriſti per
A voluntatem Dei: omnibus ſanctis qui
ſunt Epheſi: & fidelibus in Chriſto
2 Ieſu.‡Gratia vobis & pax à Deo pa-
3 tre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.‡‖Bene-
dictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu 2.Cor.1.a.3.
Chriſti, qui benedixit nos in omni benedi- 1.Pet.1.a.3.
ctione ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto:
4 ‡ ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſti-
tutionē, vt eſſemus ſancti & immaculati in
5 conſpectu eius in charitate.‡ Qui prædeſti-
nauit nos in adoptionē filiorum, per Ieſum
B Chriſtum, in ipſum: ſecundùm propoſitum
6 voluntatis ſuæ: ‡ in laudem gloriæ gratiæ
ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto *filio *.ſ.
7 ſuo*.‡ In quo habemus redemptionem per
ſanguinem

ſanguinē eius (remiſsionē peccatorū) ſecun-
dū diuitias gratiæ eius. ‡ quæ ſuperabūdauit 8
in nobis in omni ſapiētia & prudētia, ‡ vt no- 9
tū faceret nobis ſacramētum volūtatis ſuæ,
ſecundū beneplacitū eius, quod propoſuit
*in diſpenſationem 1. in eo, ‡ *in diſpenſatione' plenitudinis tēpo- 10
rū, inſtaurare omnia in Chriſto, quę in cælis
& quæ in terra ſunt, in ipſo. ‡ In quo etiam 11
nos ſorte vocati ſumus: prædeſtinati ſecun-
dū propoſitū eius qui operatur omnia, ſecū-
dū cōſilium volūtatis ſuæ: ‡ vt ſimus in lau- 12
dē gloriæ eius nos, qui antè ſperauimus in
Chriſto: ‡ in quo & vos, cùm audiſſetis ver- 13
bū veritatis, (Euangeliū ſalutis veſtræ:) in C
quo & credentes ſignati eſtis Spiritu pro-
miſsionis ſancto, ‡ qui eſt pignus hæredita- 14
tis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in
laudē glorię ipſius. ‡ Propterea & ego audiēs 15
*Chriſto fidem veſtrā quæ eſt in *Domino' Ieſu, & di-
lectionē in omnes ſanctos: ‡ non ceſſo gra- 16
tias agens pro vobis, memoriā veſtri faciens
in orationibus meis, ‡ vt Deus, Domini no- 17
ſtri Ieſu Chriſti pater, gloriæ, det vobis ſpi-
*agnitionē. ritū ſapientiæ & reuelationis, in *agnitione'
eius, ‡ illuminatos oculos cordis veſtri, vt 18
ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quæ
diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis,
‡ & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtu- 19
Infr.3.b.7. tis eius in nos, qui credimus: ‖ſecundū ope- D
rationē potētiæ virtutis eius, ‡ quam opera- 20
tus eſt in Chriſto, ſuſcitans illū à mortuis,
& cōſtituens ad dexterā ſuam in cæleſtibus,
‡ ſupra omnē principatū & poteſtatē & vir- 21
tutē, & dominationē, & omne nomen quod
nominatur nō ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiā
Pſal.8.b.8. in futuro. ‡ ‖Et omnia ſubiecit ſub pedibus 22
*ſuper omnia ipſi eccleſiæ 5. eius: & ipſum dedit caput *ſupra omnem
eccleſiam', ‡ quæ eſt corpus ipſius, *plenitu- 23
do eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

*& Colo.2.c.13. 3.a.3.
*conuiuificauit
ET ‖vos* cum eſſetis mortui delictis & 1
peccatis veſtris, ‡ in quibus aliquando 2
ambulaſtis ſecūdùm ſeculum mundi huius, A
ſecūdùm principem poteſtatis aëris huius,
ſpiritus, qui nūc operatur in filios diffidētię,
‡ in quibus & nos omnes aliquā do conuer- 3
ſati ſumus in deſyderiis carnis noſtræ, fa-
ciētes voluntatē carnis & cogitationum, &
eramus natura filii iræ ſicut & cęteri: ‡ Deus 4
aūt (qui diues eſt in miſericordia) propter
nimiam charitatē ſuam qua dilexit nos, ‡ & 5
cū eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit
nos Chriſto, (cuius gratia eſtis ſaluati,) &
conreſuſcitauit, ‡ & cōſedere fecit in cæle- 6
ſtibus in Chriſto Ieſu, ‡ vt oſtenderet in ſe- 7
culis ſuperuenientibus abundantes diuitias B
gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto
Ieſu. ‡ Gratia enim eſtis ſaluati per fidē (& 8
hoc nō ex vobis, Dei enim donū eſt) ‡ nō ex 9
operibus, vt ne quis glorietur. ‡ Ipſius enim 10
ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in ope-
ribus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis
ambulem'. ‡ Propter quod memores eſtote 11
quòd aliquādo vos* eratis Gentes in carne,
*qui qui dicebamini præputiū ab ea quæ dicitur
*quòd 8. circumciſio in carne, manufacta: ‡ *qui* era- 12
tis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à C
cōuerſatione Iſraël, & hoſpites teſtamento-
rum, promiſsionis ſpem nō habentes, & ſine
13 Deo in hoc mundo ‡ Nunc autē in Chriſto
Ieſu vos qui aliquādo eratis lōgè, facti eſtis
14 propè in ſanguine Chriſti. ‡ Ipſe enim eſt pax
noſtra, qui fecit vtraq; vnū, & mediū parie-
tem maceriæ ſoluens, *inimicitias' in carne *inimicitiam 4.
15 ſui: ‡ legē mandatorū decretis euacuans: vt
duos condat in ſemetipſo in vnum nouum
16 hominē, faciens pacem, ‡ *&' recōciliet am- *vt
bos in vno corpore, Deo per crucem, inter-
17 ficiens *inimicitias' in ſemetipſo. ‡ Et ve- *inimicitiam 8.
niens euāgelizauit pacē vobis qui lōgè fui-
18 ſtis, & pacem iis qui propè. ‡ ‖quoniam per Rom.5.a.2
D ipſum habem' acceſſum ambo in vno Spiri-
19 tu ad Patrē. ‡ Ergo iam nō eſtis hoſpites &
aduenæ: ſed eſtis ciues ſanctorū & domeſti-
20 ci Dei, ‡ ſuperædificati ſuper fundamentum
Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo
21 angulari lapide Ieſu Chriſto: ‡ in quo om-
nis ædificatio cōſtructa, creſcit in templum
22 ſanctū in Domino, ‡ in quo & vos coædifi-
camini in habitaculū Dei in Spiritu ſancto.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
2 Chriſti Ieſu, pro vobis Gentibus: ‡ ſi
A tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei
3 quæ data eſt mihi in vobis, ‡ quoniā ſecun-
dum reuelationē notum mihi factū eſt ſa-
4 cramētū, ſicut ſuprà ſcripſi in breui: ‡ prout
poteſtis legentes intelligere prudentiā meā
5 in myſterio Chriſti, ‡ quod aliis generatio-
nibus nō eſt agnitum filiis hominum, ſicuti
nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius &
6 Prophetis in Spiritu. ‡ Gētes eſſe cohæredes
& concorporales & comparticipes promiſ-
ſionis eius in Chriſto Ieſu per Euangelium:
7 ‡ Cuius factus ſum miniſter ſecundum do-
B num gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ‖ſecundū Sup.1.d.19.
8 operationē virtutis eius. ‡ ‖Mihi omnium 1.Cor.15.b.9.
ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, In
Gētibus euāgelizare inueſtigabiles diuitias
9 Chriſti, ‡ & illuminare omnes quæ ſit diſpē-
ſatio ſacramēti abſconditi à ſeculis in Deo,
10 ‡ qui omnia creauit vt innoteſcat ** principi- *nunc 1.
bus' & poteſtatib', in cæleſtibus, per eccleſiā, *principatibus 3.
11 multiformis ſapientia Dei, ‡ ſecundū præ-
finitionē ſeculorum, quam fecit in Chriſto
12 Ieſu Domino noſtro. ‡ In quo habem' fidu-
C ciam & acceſſum in confidentia, per fidem
13 eius. ‡ Propter quod peto ne deficiatis in tri-
bulationibus meis pro vobis, quæ eſt gloria
14 veſtra. ‡ Hui' rei gratia flecto genua mea ad
15 Patrē Domini noſtri Ieſu Chriſti, ‡ ex quo
omnis paternitas in *cælis' & in terra nomi- *in cælo 9.
16 natur, ‡ vt det vobis ſecūdum diuitias glo-
riæ ſuæ, *virtutem' corroborari per Spiritū *virtute 3.
17 eius in interiori homine: ‡ Chriſtū habitare
per fidē in cordibus veſtris, in charitate ra-
18 dicati & fundati, ‡ vt poſsitis comprehen-
D dere cū omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, &
19 lōgitudo, & ſublimitas, & profundū, ‡ ſcire
etiam ſupereminentem ſcientię charitatem
Chriſti, vt impleamini in omnē plenitudi-
20 nem Dei. ‡ ‖Ei autem qui potens eſt omnia Ro.16.d.25.
facere ſuperabundanter quàm petimus aut
intelligimus, ſecundum virtutem quæ ope-
ratur

Ro.16.d.27. ratur in nobis: ‡ ‖Ipſi gloria in eccleſia,& 21
in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſecu
li ſeculorum. Amen.

CAP. IIII.

Phil.1.d.27. OBſecro itaq; vos ego vinctus in Do- 1
Colo.1.b.10. mino, ‖vt dignè ambuletis vocatio- A
1.Theſ.2.c. ne qua vocati eſtis, ‡ cũ omni humilitate & 2
12.4.a.1. mãſuetudine, cũ patiẽtia, ſupportantes in-
Rom.12.c.10 uicem in charitate, ‡ ‖ſolliciti ſeruare vnita- 3
1.Cor.7.b.10 tem ſpiritus in vinculo pacis. ‡ Vnũ corpus, 4
*& & vnus ſpiritus: ſicut * vocati eſtis in vna
ſpe vocationis veſtræ. ‡ Vnus Dñs, vna fides, 5
Mal.2.b.10. vnũ baptiſma. ‡ ‖Vnus Deus & Pater om- 6
Dem.4.f.35. nium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, &
Rom.12.a.3. in omnibus nobis. ‡ ‖Vnicuiq; autẽ noſtrũ 7
1.Cor.12.b.11 data eſt gratia ‖ſecundũ menſurã donatio- B
2 Cor.10.d.13 nis Chriſti. ‡ Propter quod dicit, ‖Aſcendẽs 8
Pſal.67.c.19 in altum, captiuã duxit captiuitatẽ: dedit do
na hominibus. ‡ (Quod autẽ aſcendit, quid 9
eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferio-
res partes terræ? ‡ Qui deſcendit, ipſe eſt & 10
qui aſcendit ſupra omnes cælos, vt impleret
1.Cor.12.d.28 omnia.) ‡ ‖Et ipſe dedit quoſdã quidẽ Apo- 11
ſtolos, quoſdã autem Prophetas, alios verò
Euangeliſtas, alios autẽ paſtores & doctores
‡ ad conſummationẽ ſanctorũ in opus mi- 12
niſterij, in ædificationem corporis Chriſti:
‡ donec occurramus omnes in vnitatẽ fidei 13
& agnitionis filij Dei, in virum perfectum, C
in menſurã ætatis plenitudinis Chriſti: ‡ vt 14
iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circũ-
feramur omni vento doctrinæ in nequitia
hominũ, in aſtutia ad circumuentionem er-
Zach.8.c.16 roris. ‡ ‖Veritatem autẽ facientes in chari- 15
tate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt ca-
put, Chriſtus: ‡ ex quo totum corpus cõpa- 16
ctum & connexum per omnem iuncturam
ſubminiſtrationis, ſecundũ operationem in
menſurã vniuſcuiuſque membri, augmentũ
corporis facit in ædificationem ſui in cha-
ritate. ‡ Hoc igitur dico & ‖teſtificor in Do 17
Rom.1.a.9. mino: vt iam non ambuletis ‖ſicut & Gen- D
1.Pet.4.a.3 tes ambulant in vanitate ſenſus ſui, ‡ ‖tene- 18
Rom.1.c.21 bris obſcuratum habentes intellectum, alie-
nati à vita Dei per ignorantiã quæ eſt in il-
lis, propter cæcitatem cordis ipſorum, ‡ qui 19
deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudi
citiæ, in operationẽ immunditiæ omnis in
auaritiã. ‡ Vos autẽ non ita didiciſtis Chri- 20
ſtum: ‡ ſi tamen illũ audiſtis, & in ipſo edo- 21
*deponere cti eſtis, (ſicut eſt veritas in Ieſu.) ‡ ‖*Depo- 22
Colo.3.b.8. nere' vos, ſecundum priſtinam conuerſatio- E
Heb.12.a.1. nem veterem hominem, qui corrumpitur
1.Pet.4.a.2 ſecundum deſyderia erroris. ‡ ‖Renouamini 23
Rom.6.a.4. autem ſpiritu mentis veſtræ: ‡ & ‖induite 24
12.a.2. nouum hominem qui ſecundum Deũ crea-
Col.3.b.11. tus eſt in iuſtitia, & ſanctitatẽ veritatis.
1.Pet.2.a.1. ‡ ‖Propter quod deponentes mendacium, 25
Zach.8.c.16 ‖loquimini veritatem vnuſquiſque cũ pro- F
ximo ſuo: quoniam ſumus inuicem mem-
Pſal.4.a.5. bra. ‡ ‖Iraſcimini, & nolite peccare. ſol non 26
Iaco.4.b.7. occidat ſuper iracundiam veſtram. ‡ ‖No- 27
lite locum dare diabolo. ‡ Qui furabatur, 28
iam non furetur: magis autem laboret, ope
rando manibus ſuis quod bonum eſt, vt ha-
beat vnde tribuat neceſsitatem patienti.
*opportu- ‡ Omnis ſermo malus ex ore veſtro nõ pro- 29
nitatis 1. cedat: ſed ſiquis bonus ad ædificationẽ *fidei'

30 vt det gratiam audientibus. ‡ Et nolite cõ-
G triſtare Spiritum ſanctũ Dei: in quo ſignati
31 eſtis *in diẽ' redemptionis. ‡ Omnis amaritu- *in diem 2.
do, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphe
mia tollatur à vobis cum omni malitia.
32 ‡ ‖Eſtote autem inuicem benigni, miſeri- Colo.3.b.12
cordes, donãtes inuicẽ ſicut & Deus in Chri
ſto donauit vobis.

CAP. V.

1 ESTOTE ergo imitatores Dei: ſicut filij
2 chariſsimi: ‡ ‖& ambulate in dilectio- Ioh.13.d.34
A ne, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit & 15.b.12
ſemetipſum pro nobis oblationẽ & hoſtiam 1.Ioh.4.c.18
5 Deo in odorem ſuauitatis. ‡ ‖Fornicatio Colo.3.a.5.
autem & omnis immunditia, aut auaritia,
nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos,
4 ‡ aut turpitudo, aut ſtultiloquiũ, aut ſcurri- *pertinẽt 2.
litas, quæ ad rem non *pertinet': ſed magis
5 gratiarum actio. ‡ Hoc enim ſcitote intelli-
gentes, quod omnis fornicator, aut immun- *qui eſt
B dus, aut auarus (*quod eſt idolorum ſerui- idolorum
tus') non habet hæreditatem in regno Chri- ſeruus 1.
6 ſti & Dei. ‡ ‖Nemo vos ſeducat inanibus Mat.24.a.4
verbis. propter hæc enim venit ira Dei in Mar.13.a.5.
7 filios diffidentiæ. ‡ Nolite ergo effici partici- Luc.21.b.8.
8 pes eorũ. ‡ Eratis enim aliquando tenebræ: Colo.2.d.18.
nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis 2.The.2.a.3
9 ambulate ‡ (fructus enim lucis, eſt in omni
10 bonitate, & iuſtitia, & veritate) ‡ probantes
11 quid ſit beneplacitum Deo: ‡ & nolite com-
C municare operibus infructuoſis tenebrarũ,
12 magis autẽ *redarguite. ‡ Quæ enim in oc- *& 4.
13 culto fiũt ab ipſis, turpe eſt & dicere. ‡ Om-
nia autem quæ arguuntur: a lumine manife
ſtantur. omne enim quod manifeſtatur, lu-
14 men eſt. ‡ Propter quod dicit: Surge qui
dormis & exurge à mortuis: & illuminabit
15 te Chriſtus. ‡ Videte itaque fratres quomo- Colo.4.a.5.
D do cautè ambuletis: ‖non quaſi inſipientes,
16 ‡ ſed vt ſapientes: redimentes tempus, quo-
17 niam dies mali ſunt: ‡ Propterea nolite fie-
ri imprudentes: ‖ſed intelligentes quæ ſit Rom.12.a.2.
18 voluntas Dei. ‡ Et nolite inebriari vino in 1.The.4.a.3
19 quo eſt luxoria, ſed implemini Spiritu*, ‡ lo- *ſancto.
quẽtes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis,
& canticis ſpiritualibus, cãtantes & pſallen-
20 tes in cordibus veſtris Domino: ‡ gratias
E agentes ſemper pro omnibus, in nomine Do
21 mini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. ‡ Sub-
22 iecti inuicem, in timore Chriſti. ‡ ‖Mulieres Gen.3.c.16.
23 viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut domino: ‡ ‖quo- Colo.3.d.18
niam vir, caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus 1.Pet.3.a.1.
F caput eſt eccleſiæ. Ipſe, ſaluator corporis 1.Cor.11.a.3
24 =eius'. ‡ Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chri- =.7.
ſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibos.
25 ‡ ‖Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chri Colo.3.d.19.
ſtus dilexit eccleſiã, & ſeipſum tradidit pro
26 ea: ‡ vt illã ſanctificaret, mundãs eã lauacro
27 aquæ in verbo*, ‡ vt exhiberet *ipſe' ſibi glo- *vitæ
rioſam eccleſiã, non habentem maculã, aut *ipſam 2.
rugã, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta
28 & immaculata. ‡ Ita & viri debent diligere
vxores ſuas vt corpora ſua. Qui ſuam vxorẽ
29 diligit: ſeipſum diligit. ‡ Nemo enim vnquã
G carnem ſuã odio habuit: ſed nutrit & fouet
30 eam, ſicut & Chriſtus eccleſiã. ‡ quia mem-
bra ſumus corporis eius, de carne eius & de
oſsibus

Gen.2.d.24 oſsibus eius. ‡ ‖Propter hoc relinquet ho- 31
Mat.19.a.5 mo patrem & matrē ſuā: & adhærebit vxori
Mat.10.a.7 ſuæ. & ‖erunt duo in carne vna. ‡Sacramen- 32
1.Cor.6.d.16 tum hoc magnum eſt. ego autem dico in
Chriſto & in eccleſia. ‡ Veruntamen & vos 33
ſinguli, vnuſquiſque vxorem ſuam ſicut ſe
*vt 7. ipſum diligat: vxor autem * timeat virum
*.7. ſuum*.

## CAP. VI.

Colo.3.d.20 F‖ilij, obedite parentibus veſtris in Do- 1
Exo.20.c.12 mino. hoc enim iuſtum eſt. ‡ ‖Honora 2
Deu.5.c.16. patrem tuū & matrē tuam: (quod eſt man- A
Eccl.3.b.9. datum primum in promiſsiōe,) ‡vt bene ſit 3
7.c.29. tibi, & ſis longæuus ſuper terram. ‡ Et vos 4
Mat.15.a.4 patres, nolite ad iracundiā prouocare filios
Mar.7.b.10 veſtros. ſed educate illos in diſciplina & cor
Colo.3.d.21 reptione Domini. ‡‖Serui obedite dominis 5
Tit.2.b.9. carnalibus, cum timore & tremore, in ſim-
1.Pet.2.c.18 plicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: ‡ non 6
ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus pla-
centes, ſed vt ſerui Chriſti, facientes volun-
tatem Dei ex animo. ‡ cum bona voluntate 7
ſeruientes, ſicut Domino & nō hominibus. 8
‡ſcientes quoniam vnuſquiſque quodcunq; B
fecerit bonū, hoc recipiet à Domino, ſiue ſer
uus, ſiue liber. ‡Et vos domini eadem facite 9
illis, remittentes minas: ſcientes quia & il-
lorū & veſter Dominus eſt in cælis: & ‖per-
Deu.10.d.17 ſonarum acceptio nō eſt apud eum. ‡De cæ 10
2.Par.19.c.7 tero fratres, confortamini in Domino, & in
Iob.34.b.19 potentia virtutis eius. ‡ Induite vos arma- 11
Sap.6.b.8. turā Dei: vt poſsitis ſtare aduerſus inſidias
Eccl.35.b.16 diaboli. ‡quoniam non eſt nobis colluctatio 12
Ro.2.b.11 aduerſus carnem & ſanguinem: ſed aduer-
Gal.2.b.5. ſus principes & poteſtates, aduerſus mun-
Col.3.d.25. di rectores tenebrarum harum, contra ſpi-
Act.10.c.34 ritualia nequitiæ, in cæleſtibus. ‡Propterea 13
1.Pet.1.c.17 accipite armaturam Dei: vt poſsitis reſiſte- C
*& omni- re in die malo, & *in omnibus perfecti* ſtare.
bus perfe- ‡State ergo ſuccincti lumbos veſtros in ve- 14
ctis s. ritate, & induti loricā iuſtitiæ, ‡ & calceati 15
pedes in præparatione Euāgelii pacis: ‡in 16
omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſ-
ſitis omnia tela nequiſsimi ignea extingue-
re. ‡ & ‖galeam ſalutis aſſumite: & gladium 17
Eſa.59.d.17. ſpiritus, (quod eſt verbum Dei) ‡‖per omnē 18
1.Theſ.5.b.8 orationem & obſecrationem orantes omni
Luc.18.a.1. tempore in ſpiritu: & in ipſo ‖vigilantes in
Colo.4.a.2. omni inſtantia, & obſecratione pro omni-
bus ſanctis: ‡‖ & pro me, vt detur mihi ſer- 19
2.Theſ.3.a.1 mo in apertione oris mei cum fiducia, notū D
facere myſterium Euangelij, ‡pro quo lega- 20
tione fungor in catena, ita vt in ipſo audeā,
prout oportet me loqui. ‡ Vt autem & vos 21
ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia
vobis nota faciet Tychicus, chariſsimus fra
ter & fidelis miniſter in Dño: ‡ quem miſi 22
ad vos in hoc ipſum, vt cognoſcatis quæ cir
ca nos ſunt, & conſoletur corda veſtra. ‡Pax 23
fratribus & charitas cum fide à Deo Patre*,
*noſtro & Domino Ieſu Chriſto. ‡Gratia cum om- 24
nibus qui diligunt Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD PHILIPPENSES.

## CAP. I.

1 PAVLVS & Timotheus ſerui Ieſu
A Chriſti: omnibus ſanctis in Chriſto Ie-
ſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis &
2 diaconibus: ‡Gratia vobis & pax à Deo
3 Patre noſtro, & Dño Ieſu Chriſto. ‡Gratias
4 ago deo meo in omni memoria veſtri ‡(ſem-
per in cūctis orationibus meis pro omnibus
vobis, cum gaudio deprecationem faciens)
5 ‡ſuper communicatione veſtra in Euāgelio
6 Chriſti à prima die vſque nunc. ‡ confidens
hoc ipſum quia qui cœpit in vobis opus bo
num, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.
7 ‡ſicut eſt mihi iuſtū, hoc ſentire pro omni-
bus vobis, eo quòd habeam vos in corde, &
in vinculis meis, & in defenſione, & cōfirma
tione Euāgelij, ſocios gaudij mei oēs vos eſ-
8 ſe. ‡ Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo
B cupiā omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.
9 ‡Et hoc oro, vt charitas veſtra magis ac ma
10 gis abundet in ſciētia & in omni ſenſu: ‡ vt
probetis potiora, vt ſitis ſynceres, & ſine offē
11 ſa in diē Chriſti, ‡repleti fructu iuſtitiæ per
Ieſum Chriſtum, in gloriā & laudem Dei.
12 ‡Scire autē vos volo fratres, quia quæ cir-
ca me ſunt, magis ad profectum venerunt
13 Euangelij: ‡ ita vt vincula mea manifeſta
fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæ
14 teris omnibus, ‡vt plures è fratribus in Do-
mino, confidentes in vinculis meis, abun-
dantiùs auderēt ſine timore verbum Dei lo-
15 qui. ‡Quidam quidem & propter inuidiam
& contentionem: quidam autem & propter
bonam voluntatem Chriſtum prædicant.
16 ‡ Quidā ex charitate: ſcientes quoniam in
17 defenſionem Euāgelij poſitus ſum. ‡Quidā
C autem ex contentione Chriſtum annunciāt
non ſyncerè: exiſtimantes preſſurā ſe ſuſci-
18 tare vinculis meis. ‡Quid enim? Dum omni
modo, ſiue per occaſionem, ſiue per verita-
tem Chriſtus annūtietur: & in hoc gaudeo,
19 ſed & gaudebo. ‡ Scio enim quia hoc mihi
proueniet ad ſalutem, per veſtrā orationem
& ſubminiſtrationem Spiritus Ieſu Chriſti,
20 ‡ſecundùm expectationem & ſpem meam,
quia in nullo cōfundar, ſed in omni fiducia
ſicut ſemper, & nūc magnificabitur Chriſtus
in corpore meo, ſiue per vitā, ſiue per mor-
21 tē. ‡Mihi enim viuere Chriſtus eſt: & mori *hoc s.
22 lucrum. ‡Quòd ſi viuere in carne, *hic* mihi
D fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.
23 ‡Coarctor autem è duobus: deſyderiū habēs
diſſolui & eſſe cū Chriſto, multò magis me-
24 lius: ‡ permanere autē in carne, *neceſſariū *magis 4.
25 propter vos. ‡ Et hoc confidens, ſcio quia
manebo & permanebo omnibus vobis, ad
26 profectum veſtrū & gaudium fidei: ‡vt gra-
tulatio veſtra abūdet in Chriſto Ieſu in me,
27 per meum aduentū iterum ad vos. ‡‖Tan- Ephe.4.a.1
tùm dignè Euāgelio Chriſti conuerſamini: Colo.1.b.10
vt ſiue cū venero, & videro vos, ſiue abſens, 1.The.2.c.12
audiam de vobis quia ſtatis in vno ſpiritu,
28 vnanimes, collaborātes fidei Euangelij ‡Et

ſn nullo terreamini ab aduerſariis, quæ illis
eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, &
hoc à Deo: ‡ quia vobis donatum eſt pro 29
Christo, non ſolùm vt in eum credatis, ſed
vt etiam pro illo patiamini, ‡ idem certamē 30
*auditis I. habentes quale & vidiſtis in me, & nūc *au-
diſtis* de me.

## CAP. II.

Siqua ergo cōſolatio in Christo, ſi quod 1
ſolatium charitatis, ſiqua ſocietas ſpiri- A
*ac miſe- tus, ſiqua viſcera *miſerationis*: ‡ implete 2
rationes 7. gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandē cha
ritatē habentes, vnanimes idipſum ſentien-
tes: ‡nihil per cōtentionem, neque per ina- 3
nem gloriam: ſed in humilitate, ſuperiores
1.Cor.10.f. ſibi inuicē arbitrantes: ‡ ‖non quæ ſua ſunt 4
& 13.b.5. ſinguli conſyderantes, ſed ea quæ aliorum.
‡Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chri 5
ſto Ieſu: ‡qui cùm in forma Dei eſſet, nō ra- 6
pinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo,
‖ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui 7
accipiens, in ſimilitudinem hominū factus,
Heb.2.b.9. & habitu inuentus vt homo. ‡‖Humiliauit 8
ſemetipſum, factus obediens vſque ad mor-
tem: mortem autem crucis. ‡Propter quod 9
& Deus exaltauit illum: & donauit illi no- B
Eſa.45.d.23 men quod eſt ſuper omne nomē: ‡‖vt in no 10
Rom.14.b.11 mine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium,
terreſtrium, & infernorum. ‡ & omnis lin- 11
gua cōfiteatur quia Dominus Ieſus Chriſtus
in gloria eſt Dei Patris. ‡ Itaque chariſſimi 12
mei (ſicut ſemper obediſtis:) non vt in præ-
ſentia mei tantū, ſed multò magis nunc in
abſentia mea, cum metu & tremore veſtrā
ſalutem operamini. ‡Deus eſt enim qui ope- 13
ratur in vobis & velle & perficere, pro bona
1.Pet.4.c.9. volūtate. ‡‖Omnia autem facite ſine mur- 14
murationibus & hæſitationibus: ‡vt ſitis ſi- 15
ne querela, & ſimplices filij Dei, ſine repre-
henſione in medio nationis prauæ & peruer
ſæ. inter quos lucetis ſicut luminaria in mū-
do: ‡ verbum vitæ continentes ad gloriam 16
meam in die Christi, quia non in vacuum C
cucurri, neque in vacuum laboraui. ‡Sed & 17
ſi immolor, ſupra ſacrificium & obſequium
fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omni-
bus vobis. ‡Idipſum autem & vos gaudete, 18
& cōgratulamini mihi. ‡Spero autē in Do- 19
Act.16.a.1. mino Ieſu, ‖ Timótheum me citò mittere
ad vos: vt & ego bono animo ſim, cognitis
quæ circa vos ſunt. ‡Neminem enim habeo 20
tam vnanimem, qui ſincera affectione pro
1.Cor.10.f. vobis ſolicitus ſit. ‡ ‖ Omnes enim quæ ſua 21
24.13.b.5. ſunt quærunt: non quæ ſunt Ieſu Chriſti.
‡Experimentum autē eius cognoſcite, quia 22
ſicut patri filius, mecum ſeruiuit in Euange
lio. ‡Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, 23
mox, vt videro quæ circa me ſunt. ‡Confido 24
autem in Domino quoniam & ipſe veniam
ad vos citò. ‡Neceſſarium autem exiſtima- 25
ui, Epaphroditum fratrē & cooperatorē & D
commilitonem meum, veſtrum autem Apo
ſtolum, & miniſtrū neceſſitatis meæ, mitte-
re ad vos. ‡quoniam quidē omnes vos deſi- 26
derabat: & mœſtus erat, propterea quod au-
dieratis illū infirmatum. ‡Nam & infirma- 27
tus eſt vſque ad mortem: ſed Deus miſertus
eſt eius: non ſolùm autem eius, verumetiam
& mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiā haberē.
28 ‡Feſtinantiùs ergo miſi illū: vt viſo eo, iterū
29 gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim. ‡Excipite
itaq; illum cū omni gaudio in Domino: &
30 eiuſmodi cum honore habetote; ‡quoniam
propter opus Christi, vſq; ad mortem acceſ-
ſit: tradens animam ſuam, vt impleret id
quod ex vobis deerat erga meū obſequium.

## CAP. III.

1 De cætero fratres mei, gaudete in Do-
A mino. Eadē vobis ſcribere, mihi qui-
dem non pigrum, vobis autem neceſſarium.
2 ‡Videte canes, videte malos operarios, vide-
3 te conciſionem. ‡ Nos enim ſumus circun-
ciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo: & gloria-
mur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciā
4 habentes, ‡quanquam & ego habeam confi-
dentiam in carne. Siquis alius videtur con-
5 fidere in carne: ego magis, ‡circūciſus octa-
uo die, ex genere Iſrael, de tribu Ben-iamin,
‖Hebræus ex Hebræis, ‖ ſecundum legem 2.Co.11.e.22
6 Phariſæus, ‡ſecundum æmulationem perſe- Act.23.b.6.
quens eccleſiam Dei, ſecundum iuſtitiā quæ
7 in lege eſt conuerſatus ſine querela. ‡ Sed
B quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum
8 propter Chriſtum detrimenta. ‡ Verunta-
men exiſtimo omnia detrimētum eſſe pro-
pter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Do-
mini mei: propter quem omnia detrimentū
feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lu-
9 crifaciam: ‡& inueniar in illo nō habēs meā
iuſtitiam quæ ex lege eſt, ſed illam quæ ex
fide eſt Chriſti *, quæ ex Deo eſt iuſtitia in *Ieſu
10 fide: ‡ad cognoſcendum illum, & virtutem
reſurrectionis eius, & ſocietatem *paſſionū* *paſſionis
11 illius: configuratus morti eius, ‡ſi quo mo-
do occurram ad reſurrectionem quæ eſt ex
12 mortuis. ‡Non quòd iam acceperim, aut iā
C perfectus ſim: ſequor autem, ſi comprehen-
dam in quo & comprehenſus ſum à Chri-
13 ſto Ieſu. ‡Fratres, ego me non arbitror com
prehendiſſe. Vnum autem, quæ quidem re-
trò ſunt obliuiſcēs, ad ea verò quæ ſunt prio
14 ra extendens meipſum, ‡ad deſtinatum per-
ſequor, ad brauium ſupernæ vocationis Dei
15 in Chriſto Ieſu. ‡ Quicunque ergo perfecti
ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapi-
16 tis, & hoc vobis Deus *reuelauit*. ‡Verunta- *reuelabit
men ad quod peruēnimus, vt idem ſapia- 6.
17 mus, in eadem permaneamus regula. ‡Imi-
D tatores mei eſtote fratres, & obſeruate eos
qui ita ambulant ſicut habetis formam *no- *nos 1.
18 ſtram*. ‡ ‖Multi enim ambulant, quos ſæpe Rom.16.c.18
dicebam vobis (nunc autem & flens dico)
19 inimicos crucis Chriſti: ‡quorum finis, in-
teritus: quorum Deus, venter eſt: & gloria
in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.
20 ‡Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt: vn-
de etiam Saluatorem expectamus, Dominū
21 noſtrum Ieſum Chriſtum, ‡qui reformabit
corpus humilitatis noſtræ, configuratū cor-
pori claritatis ſuæ ſecundum operationem
qua etiam poſsit ſubiicere ſibi omnia.

## CAP. IIII.

1 Itaque fratres mei chariſſimi & deſyde-
A ratiſſimi, gaudiū *meū* & corona mea: *.1.
2 ſic ſtate in Dño, chariſſimi. ‡ *Euchodiam* *Euodiam

rogo & Synthicen deprecor idipſum ſapere
in Domino. ‡Etiã rogo & te germane con- 3
par, adiuua illas quæ mecũ laborauerunt in
Euangelio cũ Clemente, & cæteris adiuto-
ribus meis, quorũ nomina ſunt in libro vi-
tæ. ‡Gaudete in Domino ſemper: iterum di- 4
co, gaudete. ‡Modeſtia veſtra nota ſit omni- 5
bus hominibus. Dominus propè eſt. ‡ Nihil 6
ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecra B
tione cum gratiarum actione petitiones ve-
ſtræ innoteſcant apud Deum. ‡ Et pax Dei 7
quæ exuperat omnẽ ſenſum, cuſtodiat cor-
da veſtra & intelligentias veſtras in Chriſto
Ieſu. ‡ De cætero fratres, quæcunque ſunt 8
vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta,
quæcunque ſancta, quæcunq; amabilia, quæ-
cunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua laus
*.1. *diſciplinæ, hæc cogitate. ‡Quæ & didici- 9
ſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in
me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.
‡Gauiſus ſum autẽ in Domino vehemẽter, 10
quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro C
me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati au-
tem eratis. ‡ Non quaſi propter penuriam 11
dico; ego enim didici, in quibus ſum, ſuffi-
ciens eſſe. ‡ Scio & humiliari, ſcio & abun- 12
dare: (vbiq;, & in omnibus inſtitutus ſum)
& ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriã
pati. ‡omnia poſſum in eo qui me confor- 13
tat. ‡Veruntamen bene feciſtis, communicã- 14
tes tribulationi meæ. ‡Scitis autẽ & vos Phi 15
lippenſes, quòd in principio Euangelij, quan
do profectus ſum à Macedonia, nulla mihi
eccleſia cõmunicauit in ratione dati & ac-
cepti, niſi vos ſoli: ‡ quia & Theſſalonicam, 16
ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis. ‡Nõ quia 17
quæro datum: ſed requiro fructum abun- D
*in rationẽ veſtram 1. dantem *in ratione veſtra. ‡ Habeo autem 18
omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab
Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuauita-
Rom.12.a.1. tis, ‖ hoſtiam acceptam, placentem Deo.
‡Deus autem meus impleat omne deſyde- 19
rium veſtrum ſecundũ diuitias ſuas in glo-
ria, in Chriſto Ieſu. ‡Deo autem & patri no- 20
ſtro gloria in ſecula ſeculorũ. Amen. ‡Salu- 21
tate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. ‡ Sa- 22
lutant vos qui mecum ſunt, fratres. Salutãt
vos omnes ſancti: maximè autẽ qui de Cæ-
ſaris domo ſunt. ‡Gratia Domini noſtri Ieſu 23
Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

## CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti 1
per voluntatem Dei, & Timótheus A
frater: ‡ iis qui ſunt Coloſsis ſanctis 2
& fidelibus fratribus in Chriſto Ie-
ſu: ‡Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, 3
& Dño Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo &
Patri Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſemper pro vo
bis, orantes: ‡audientes fidẽ veſtrã in Chri- 4
ſto Ieſu, & dilectionem quam habetis in ſan
ctos omnes, ‡ propter ſpem quæ repoſita eſt 5
vobis in cælis, quã audiſtis in verbo veri-
6 tatis Euangelij, ‡quod peruenit ad vos, ſicut
& in vniuerſo mũdo eſt, & fructificat & cre
B ſcit ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis &
7 cognouiſtis gratiã Dei in veritate, ‡ſicut di-
diciſtis ab Epaphra chariſsimo cõſeruo no-
ſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chri-
8 ſti Ieſu, ‡qui etiam manifeſtauit nobis dile-
9 ctionẽ veſtrã in ſpiritu. ‡ideo & nos ex qua
die audiuimus, nõ ceſſamus pro vobis oran
tes & poſtulãtes, vt impleamini agnitionem
voluntatis eius, in omni ſapientia & intel-
10 lectu ſpiritali: ‡ vt ambuletis dignè Deo,
per omnia placẽtes: in omni opere bono fru
11 ctificãtes, & creſcẽtes in ſciẽtia Dei: ‡in om-
ni virtute confortati ſecundũ potentiã cla-
ritatis eius in omni patiẽtia & lõganimita-
12 te cũ gaudio, ‡ gratias agentes *Deo & Patri *Patri 2.
qui dignos nos fecit in partẽ ſortis ſanctorũ, Deo Patri
13 in lumine: ‡qui eripuit nos de poteſtãte te- 12.
nebrarum, & tranſtulit in regnum filij di-
14 lectionis ſuæ, ‡ in quo habemus redemptio-
15 nem, *remiſsionẽ peccatorũ, ‡qui eſt imago *&
Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creatu- *vel 1.
16 ræ: ‡quoniã ‖in ipſo cõdita ſunt vniuerſa in Iohã.1.a.4.
C cælis, & in terra, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue
throni, ſiue dominationes, ſiue principatus,
ſiue poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo
17 creata ſunt: ‡& ipſe eſt ante omnes, & omnia
18 in ipſo conſtant. ‡Et ipſe eſt caput corporis
eccleſię, qui eſt principiũ, ‖primogenitus, ex 1.Cor. 15.c.
mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatũ te- 31.
19 nens: ‡quia in ipſo cõplacuit omnẽ plenitu- Apoc.1.b.5.
20 dinẽ inhabitare: ‡& per eũ recõciliare om-
nia in ipſum, pacificãs per ſanguinem crucis
ei*, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt.
21 ‡Et vos cùm eſſetis aliquãdo alienati & ini
22 mici ſenſu, in operibus malis: ‡nunc autem
recõciliauit in corpore carnis eius per mor
tem, exhibere vos ſanctos & immaculatos, &
23 irreprehenſibiles corã ipſo. ‡ſi tamẽ perma-
netis in fide fundati & ſtabiles, & immobi-
les à ſpe Euãgelij quod audiſtis, quod præ-
dicatũ eſt in vniuerſa creatura quæ ſub cæ-
lo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.
24 ‡Qui nũc gaudeo in paſsionibus pro vobis,
& adimpleo ea quæ deſunt paſsionũ Chri-
D ſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt
25 eccleſia: ‡cuius factus ſum ego miniſter ſe-
cundũ diſpenſationẽ Dei, quæ data eſt mihi
26 in vobis, vt implcã verbũ Dei, ‡ myſterium
quod abſconditũ fuit à ſeculis & generatio-
nibus, nũc autẽ manifeſtatũ eſt ſanctis eius,
27 ‡quibus voluit Deus notas facere diuitias
gloriæ Sacramenti huius in Gentibus, quod
28 eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ. ‡ quẽ nos
annuntiamus, corripientes omnem homi-
nem, & docentes omnẽ hominem in omni
ſapientia, vt exhibeamus omnem hominem
29 perfectũ in Chriſto Ieſu. ‡In quo & laboro,
certando ſecundum operationem eius quã
operatur in me in virtute.

## CAP. II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudi-
A nem habeam pro vobis & pro iis qui
ſunt Laodiceæ, & quicunq; nõ viderunt fa-
2 ciem meã in carne: ‡ vt conſolentur corda
ipſorum,

ipſorũ, inſtructi in charitate, & in omnes di-
uitias plenitudinis intellectus, in agnitionẽ
*& 3. myſterij Dei *Patris *Chriſti Ieſu, ‡ in quo 3
*& 7. ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ ab-
ſconditi. ‡Hoc autem dico, vt nemo vos de- 4
1.Cor.5.a.3 cipiat in ſublimitate ſermonũ. ‡ ‖Nam etſi 5
corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum
ſum: gaudẽs & vidẽs ordinem veſtrũ, & fir-
mamentũ eius quæ in Chriſto eſt, fidei ve- B
ſtræ. ‡Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum 6
*noſtrum Dominum*, in ipſo ambulate, ‡ radicati & 7
ſuperædificati in ipſo, & cõfirmati fide ſicut
⌐.4. & didiciſtis, abundantes ⌐in illo˺ in gratia-
*in ea 3. rum actione. ‡ Videte ne quis vos decipiat 8
per philoſophiã, & inanem fallaciam ſecũ-
dum traditionem hominum, ſecundũ ele-
menta mundi, & non ſecundum Chriſtum.
‡quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo di- 9
uinitatis corporaliter: ‡& eſtis in illo reple- 10
ti, qui eſt caput omnis principatus & pote-
ſtatis: ‡in quo & circuncisi eſtis circũciſione 11
nõ manu facta in expoliatione corporis car-
*ſed nis, * in circunciſione Chriſti, ‡ conſepulti 12
ei in baptiſmo: in quo & reſurrexiſtis per fi-
dem operationis Dei, qui ſuſcitauit illum à
Ephe.2.a.1. mortuis. ‡ ‖Et vos cũ mortui eſſetis in de- 13
lictis & præputio carnis veſtræ, cõuiuifica- C
uit cũ illo: donans vobis omnia delicta, ‡de- 14
lens quod aduerſus nos erat, chyrographũ
*decretis 3. *decreti˺, quod erat contrariũ nobis. & ip-
ſum tulit de medio, affigens illud cruci: ‡ & 15
expolians principatus & poteſtates, traduxit
confidenter palam, triumphans illos in ſe-
metipſo. ‡ Nemo ergo vos iudicet in cibo 16
⌐.5. aut in potu, aut in parte diei ⌐feſti˺, aut neo-
meniæ, aut ſabbathorum: ‡ quæ ſunt vmbra 17
Mat.24.a.4 futurorum, corpus autem Chriſti. ‡ ‖Nemo 18
vos ſeducat, volens in humilitate & religio-
ne angelorum, quæ nõ vidit ambulans, fru-
ſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, ‡& non tenens 19
caput, ex quo totũ corpus per nexus & con-
iunctiones ſubminiſtratũ & conſtructum,
creſcit in augmentum Dei. ‡Si ergo mortui 20
⌐.2. eſtis cum Chriſto, ab elemẽtis ⌐huius˺ mun- D
di: quid adhuc tanquam viuentes in mun-
*Ne tetigeris, neque guſtaueris neque contrectaueris do decernitis? ‡ *Ne tetigeritis, neque guſta- 21
ueritis, neque contrectaueritis˺: ‡ quæ ſunt 22
omnia in interitum ipſo vſu, ſecũdum præ-
cepta & doctrinas hominum. ‡ quæ ſunt ra- 23
tionem quidẽ habentia ſapientiæ in ſuper-
ſtitione & humilitate, & nõ ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatẽ
carnis.

## CAP. III.

IGitur ſi cõſurrexiſtis cum Chriſto: quæ 1
ſurſum ſunt, quærite: vbi Chriſtus eſt in A
dextera Dei ſedens. ‡quæ ſurſum ſunt, ſapi- 2
te: non quæ ſuper terram. ‡ Mortui enim 3
eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum Chri-
*autem ſto in Deo. ‡ Cũ *Chriſtus apparuerit, vita 4
*enim 11. veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in
Ephe.5.a.3 gloria. ‡ ‖Mortificate ergo mẽbra veſtra quę 5
ſunt ſuper terram, fornicationẽ, immundi-
tiam, libidinem, cõcupiſcentiam malam, &
auaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſeruitus.
‡ propter quæ, venit ira Dei ſuper filios in- 6
credulitatis: ‡ in quibus & vos ambulaſtis 7
8 aliquando, cũ viueretis in illis. ‡Nunc autẽ Rom.6.a.4.
B deponite & vos omnia: iram, indignationẽ, b.12.
malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem Eph.4.f.23.
9 de ore veſtro. ‡ Nolite mentiri inuicem: ex- Heb.12.a.2.
poliantes vos veterem hominem cum acti- 1.Pet.2.a.1.
10 bus ſuis, ‡& induentes nouum eum qui re- 4.a.2.
nouatur in agnitionem, ſecundũ imaginem
11 eius qui creauit illum, ‡ vbi non eſt*, Genti- *maſculus
lis & Iudæus, circunciſio & præputiũ, Bar- & fœmina.
barus & Scytha, ſeru˺ & liber: ſed omnia, &
12 in omnibus Chriſtus. ‡ ‖Induite vos ergo ſi- Eph.6.b.11
cut electi Dei, ſancti, & dilecti viſcera miſe-
ricordiæ, benignitatem, humilitatẽ, mode-
13 ſtiam, patientiam, ‡ ſupportantes inuicem:
C & donãtes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus a-
liquẽ habet querelam. ſicut & Dominus do-
14 nauit vobis: ita & vos. ‡ Super omnia autẽ
hæc, charitatẽ ⌐habete˺, quod eſt vinculum ⌐.1.
15 perfectionis: ‡ & pax Chriſti exultet in cor-
dibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno
16 corpore: & grati eſtote. ‡ Verbũ Chriſti ha-
bitet in vobis abũdanter, in omni ſapientia:
docentes & cõmonentes vosmetipſos, *pſal- *in
mis, hymnis, & cãticis ſpiritualibus, in gra-
17 tia cantãtes in cordibus veſtris Deo: ‡ ‖Om 1.Cor.10.g.36
ne quodcunq; facitis in verbo aut in opere,
D omnia in nomine Dñi Ieſu Chriſti *, gra- *facite 9.
18 tias agentes Deo, & Patri per ipſum. ‡ ‖Mu- Eph.5.c.22
lieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in 1.Pet.3.a.1.
19 Domino. ‡ ‖Viri, diligite vxores*: & nolite Eph.5.f.25
20 amari eſſe ad illas. ‡ ‖Filij, obedite parenti- *veſtras
bus per omnia. hoc enim placitum eſt ⌐in˺ ⌐.4.
21 Domino. ‡ Patres, nolite ad indignationem Eph.6.a.5.
prouocare filios veſtros: vt nõ puſillanimo Tit.2.c.9.
22 fiant. ‡ ‖Serui, obedite per omnia dominis 1.Pe.2.c.18.
carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi
hominibus placẽtes, ſed in ſimplicitate cor-
23 dis, timentes Deum. ‡ Quodcunque facitis,
ex animo operamini ſicut Domino, & non
24 hominibus: ‡ ſciẽtes quòd à Domino acci-
pietis retributionem hæreditatis. Domino
25 Chriſto ſeruite. ‡ qui enim iniuriam facit, Rom.2.b.6
‖recipiet id quod iniquè geſſit: & ‖non eſt Act.10.f.34.
perſonarum acceptio ⌐apud Deum˺. ⌐.1.

## CAP. IIII.

1 DOmini, quod iuſtũ eſt & æquum, ſer-
A uis præſtate: ſcientes quod & vos Do-
2 minũ habetis in cælo. ‡ ‖ Orationi inſtate: Luc.18.a.1.
3 vigilãtes in ea in gratiarũ actione. ‡ ‖oran- 1.Th.5.c.17.
tes ſimul & pro nobis, vt De˺ aperiat nobis Eph.6.c.18.
oſtium ſermonis ad loquendum myſterium 2.The.3.a.1.
Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum)
4 ‡ vt manifeſtẽ illud ita vt oportet me lo-
5 qui. ‡ ‖In ſapiẽtia ambulate ad eos qui foris Eph.5.d.15
6 ſunt: tempus redimẽtes. ‡Sermo veſter ſem-
B per in gratia ſale ſit conditus: vt ſciatis quo-
modo oporteat vos vnicuique reſpondere.
7 ‡ Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus chariſsimus frater, & fidelis
8 miniſter, & conſeruus in Dño: ‡ quem miſi
ad vos ad hoc ipſum vt cognoſcat quę circa
9 vos ſunt, & cõſoletur corda veſtra, ‡cũ One-
ſimo chariſsimo & fideli fratre qui ex vobis
eſt. *Omnia˺ quæ hîc aguntur, nota facient *qui omnia
10 vobis. ‡ Salutat vos Ariſtarchus concapti-
uus meus, & Marcus cõſobrinus Barnabæ,
(de quo accepiſtis mãdata. Si venerit ad vos

excipite illũ.)‡& Ieſus qui dicitur Iuſt°:qui C
ſunt ex circunciſione. hi ſoli ſunt adiutores 11
mei in regno Dei:qui mihi fuerunt ſolatio.
‡Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt,ſer- 12
uus Chriſti Ieſu,ſemper ſolicitus pro vobis
in orationibus, vt ſtetis perfecti & pleni in
omni voluntate Dei.‡ Teſtimoniũ enim illi 13
perhibeo q̃ habet multũ laborẽ pro vobis,
& pro iis qui ſunt Laodiceę,& qui Hierapo.
1.Ti.4.b.11 li ‡ Salutat vos‖Lucas medicus chariſsim⁹, 14
& Demas.‡Salutate fratres qui ſunt Laodi- 15
ceæ:& Nymphã & quę in domo eius eſt Ec- D
cleſiam. ‡ Et cùm lecta fuerit apud vos epi- 16
ſtola,facite vt & in Laodicẽſium eccleſia le-
*ea q̃ Laodicenſium eſt vobis legatur gatur.&*eam quæ Laodicenſium eſt,vos le-
gatis'.‡ Et dicite Archippo,Vide miniſteriũ 17
quod accepiſti in Domino:vt illud impleas.
‡Salutatio,mea manu Pauli.Memores eſto- 18
te vinculorũ meorũ. Gratia*vobiſcũ.Amẽ.
*Domini noſtri Ieſu Chriſti

# EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

## CAP. I.

PAVLVS & Syluanus & Timótheus 1
eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo pa A
tre,& Domino Ieſu Chriſto,Gratia vo-
*à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto 2. bis & pax*. ‡ Gratias agimus Deo ſemper 2
pro omnibus vobis:memoriã veſtri facien-
tes in orationibus noſtris ſine intermiſsiõe,
‡ memores operis fidei veſtræ & laboris, & 3
charitatis, & ſuſtinẽtiæ ſpei Domini noſtri B
Ieſu Chriſti, ante Deũ & patrem noſtrum:
‡ ſcientes fratres dilecti à Deo,electionẽ ve- 4
ſtrã: ‡ quia Euangeliũ noſtrũ nõ fuit ad vos 5
in ſermone tantùm, ſed in virtute & in ſpi-
ritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut C
ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.
‡ Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Dñi: 6
excipientes verbũ in tribulatione multa,cũ
gaudio Spiritus ſancti:‡ ita vt facti ſitis for- 7
ma omnibus credentibus in Macedonia &
in Achaia.‡A vobis enim diffamatus eſt ſer- 8
mo Domini: nõ ſolũ in Macedonia & in A- D
*& 3. chaia,ſed *in omni loco, fides veſtra quæ eſt
ad Deũ,profecta eſt,ita vt nõ ſit nobis neceſ
ſe quicquam loqui. ‡ Ipſi enim de nobis an 9
nuntiant qualẽ introitũ habuerimus ad vos:
& quomodo conuerſi eſtis ad Deũ à ſimu-
lacris,ſeruire Deo viuo & vero,‡ & expe- 10
ctare Filiũ eius de cælis (quem ſuſcitauit ex
mortuis) Ieſum,qui eripuit nos ab ira ven-
tura.

## CAP. II.

NAm ipſi ſcitis fratres introitũ noſtrũ 1
ad vos quia nõ inanis fuit: ‡ ſed ante 2
Act.16.d.17 c.22. paſsi‖& cõtumeliis affecti(ſicut ſcitis)in Phi A
lippis,fiduciã habuimus in Deo noſtro, lo-
qui ad vos Euãgelium Dei in multa ſolici-
tudine.‡ Exhortatio enim noſtra non de er- 3
rore,neq; de immunditia,neq; in dolo:‡ſed 4
ſicut probati ſumus à Deo vt crederetur no
bis Euangeliũ, ita loquimur: non quaſi ho-
minibus placẽtes,ſed Deo,qui probat corda
noſtra. ‡ Neque enim aliquando fuimus in 5
ſermone adulationis,ſicut ſcitis: neq; in oc-
6 caſione auaritiæ,Deus teſtis eſt: ‡ nec quæ-
rentes ab hominibus gloriam,neq; à vobis,
7 neque ab aliis.‡ Cùm poſſemus vobis oneri
eſſe,vt Chriſti Apoſtoli:ſed facti ſumus*par- *lenes 2.
B uuli* in medio veſtrũ,tanquam ſi nutrix fo-
8 ueat filios ſuos:‡ Ita deſiderantes vos, cupi-
dè volebamus tradere vobis nõ ſolùm Euã-
gelium Dei,ſed etiam animas noſtras: quo- Act.20.g.34
9 niã chariſsimi nobis facti eſtis.‡ ‖Memores 1.Co.4.c.12.
enim eſtis fratres laboris noſtri & fatigatio- 2.The.3.b.8
nis.‖nocte & die operantes,ne quem veſtrũ
grauaremus,pręd icauimus in vobis Euãge-
10 lium Dei. ‡ Vos teſtes eſtis & Deus,quàm
ſanctè,& iuſtè & ſine querela vobis,qui cre
11 didiſtis,fuimus:‡ ſicut ſcitis qualiter vnum-
quemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos)
12 ‡ deprecantes vos & conſolantes, teſtificati
ſumus vt ãbularetis dignè Deo, qui vocauit
13 vos in ſuum regnũ & gloriam.‡Ideo & nos
C gratias agimus Deo ſine intermiſsiõe: quo-
niam cũ accepiſſetis à nobis verbũ auditus
Dei,accepiſtis *illud* nõ vt verbum homi- *.5.
num,ſed(ſicut eſt verè)verbũ Dei, qui ope-
14 ratur in vobis qui credidiſtis. ‡ vos enim
imitatores facti eſtis fratres eccleſiarũ Dei
quæ ſunt in Iudæa,in Chriſto Ieſu: quia ea-
dem paſsi eſtis & vos à cõtribulibus veſtris,
15 ſicut & ipſi à Iudæis,‡ qui & Dominum oc-
ciderũt Ieſum & Prophetas, & nos perſecu-
ti ſunt,& Deo nõ placent,& omnibus homi
16 nibus aduerſantur, ‡ prohibẽtes nos Genti-
bus loqui vt ſaluæ fiant: vt impleãt peccata
ſua ſemper. *præuẽnit* *enim* ira Dei ſuper *peruẽnit
17 illos vſque in finem. ‡ Nos autẽ fratres de- *autem 8.
D ſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non
corde: abundãtius feſtinauimus faciem ve-
18 ſtram videre cũ multo deſyderio,‡quoniam
voluimus venire ad vos, ego quidem Pau-
lus & ſemel & iterum: ſed impediuit nos
19 Satanas.‡ Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gau
dium aut corona gloriæ? Nónne vos ante
Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum eſtis in
20 aduentu eius?‡ vos enim eſtis gloria noſtra
& gaudium.

## CAP. III.

1 PRopter quòd non ſuſtinentes amplius,
A placuit nobis remanere Athenis, ſolis.
2 ‡ & miſimus‖ Timotheum fratrem noſtrũ, Act.16.a.1.
& miniſtrum Dei in Euangelio Chriſti, ad
confirmandos vos & exhortandos pro fide
3 veſtra:‡vt nemo moueatur in tribulationi-
bus iſtis. ipſi enim ſcitis, quòd in hoc poſiti
4 ſumus.‡Nam & cũ apud vos eſſemus, præ-
dicebamus vobis paſſuros nos tribulatiões,
5 ſicut & factum eſt,& ſcitis. ‡ Propterea &
B ego amplius nõ ſuſtinens, miſi ad cogno-
ſcendam fidem veſtram: ne fortè tentauerit
vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.
6 ‡Nunc autem veniente Timótheo ad nos à
vobis,& annuntiante nobis fidem & charita
tem veſtram, & quia memoriã noſtri habe-
tis bonam ſemper, deſyderantes nos videre,
7 ſicut nos quoq; vos: ‡ ideo conſolati ſumus
C fratres,in vobis, in omni neceſsitate & tri-
8 bulatione noſtra per fidem veſtram, ‡ quo-
niam nũc viuimus,ſi vos ſtatis in Domino.
9 ‡ Quam enim gratiarum actionẽ poſſumus
Deo

Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio
quo gaudem⁹ propter vos ante Deū noſtrū,
‡ nocte ac die abūdantiùs orantes vt videa- 10
mus faciem veſtrā, & cōpleamus ea quæ de- D
ſunt fidei veſtræ? ‡ Ipſe autem Deus & Pater 11
noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus di-
rigat viam noſtrā ad vos. ‡ Vos autē Domi- 12
nus multiplicet, & abundare faciat charita-
ᵇveſtram tē ᵇin inuicē, & in omnes: quemadmodū &
nos in vobis, ‡ ad confirmanda corda veſtra 13
ſine querela, in ſanctitate, ante Deū & Patrē
noſtrū, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chri
ſti cum omnibus ſanctis eius, Amen.

CAP. IIII.

De cætero ergo fratres, rogamus vos & 1
obſecramus in Domino Ieſu, vt quē- A
admodū accepiſtis à nobis quomodo opor-
ᵃ ſic & am- teat vos ambulare, & placere Deo, ᵃ ſicut &
bulетis 8. ambulatis⁹, vt abūdetis magis. ‡ Scitis enim 2
ᵇdederi- quæ præcepta ᵇdederim⁹ vobis per Dominū
mus 2. Ieſum. ‡ ‖ Hæc eſt enim volūtas Dei, ſanctifi 3
*Rom. 12. a. 2* catio veſtra: vt abſtineatis vos a fornicatiōe,
*Eph. 5. d. 17.* ‡ vt ſciat vnuſquiſq; veſtrū vas ſuum poſſi- 4
dere in ſanctificatiōe & honore: ‡ nō in paſ- 5
ſione deſyderij, ſicut & Gētes quæ ignorant
Deum, ‡ & nequis ſupergrediatur, neq; cir- 6
cumueniat in negotio fratrem ſuum: quo- B
niam vindex eſt Dominus de his omnibus,
ᵃ & 2. ſicut ᵃ prædixim⁹ vobis, & teſtificati ſumus.
‡ non enim vocauit nos Deus in immundi- 7
tiam: ſed in ſanctificationem. ‡ Itaque qui 8
ᵇ. 2. ᵇ hæc⁹ ſpernit, non hominē ſpernit, ſed Deū,
qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in
nobis. ‡ De charitate autem fraternitatis nō 9
*Ioh. 13. d 34.* neceſſe habemus ſcribere vobis: ‖ ipſi enim
*15. c. 17.* vos à Deo didiciſtis vt diligatis inuicem.
*1. Ioh. 2. b. 10* ‡ Etenim illud facitis in omnes fratres in v- 10
*4. c. 13.* niuerſa Macedonia. Rogamus autē vos fra- C
tres vt abundetis magis: ‡ & operā detis vt 11
quieti ſitis, & vt veſtrū negotium agatis, &
operemini manibus veſtris, ſicut præcepi-
mus vobis: ‡ & vt honeſtè ambuletis ad eos 12
qui foris ſunt: & nullius aliquid deſyderetis.
‡ Nolumus autem vos ignorare fratres de 13
dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut &
cæteri qui ſpem nō habent. ‡ Si enim credi- 14
mus quòd Ieſus mortuus eſt & reſurrexit:
ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum
adducet cum eo. ‡ Hoc enim vobis dicimus 15
*1 Corin. 14. e* in verbo Domini, ‖ quia nos qui viuimus, D
*23. g. 51.* qui reſidui ſumus ᵃ in aduentu⁹ Domini non
ᵃ in aduen- præueniemus eos qui dormierunt. ‡ Quoniā 16
tum 6. ipſe Dominus in iuſſu & in voce archange-
li & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mor-
tui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.
‡ Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur: 17
ſimul rapiemur cū illis in nubibus obuiam
ᵃ Domino ᵃ Chriſto⁹ in aëra, & ſic ſemper cum Domi-
4. no erimus. ‡ Itaque conſolamini inuicem 18
in verbis iſtis.

CAP. V.

De temporibus autē & momentis fra- 1
*2. Pet. 3. c 10.* tres nō indigetis vt ſcribamus vobis. A
*Apo. 3. a. 3.* ‡ ‖ Ipſi enim diligēter ſcitis quia dies Domi- 2
*16. e. 15.* ni, ſicut fur in nocte, ita veniet. ‡ cùm enim 3
ᵃ parturiēti dixerint, pax & ſecuritas: tunc repētinus eis
3. ſuperueniet interitus, ſicut dolor ᵃ in vtero
4 ᵃ habenti⁹, & nō effugient. ‡ Vos autē fratres, ᵃ habentis
non eſtis in tenebris: vt vos dies illa tanquā
5 fur comprehendat. ‡ omnes enim vos, filij
lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis ne-
6 que tenebrarum. ‡ Igitur non dormiamus
ſicut & cæteri: ſed vigilemus & ſobrii ſi-
7 mus. ‡ Qui enim dormiunt, nocte dormiūt:
B & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt. ‡ Nos au-
8 tem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, ‖ induti lo *Iſa. 59. c. 19.*
ricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſa- *Eph. 6. c. 17.*
9 lutis. ‡ quoniā nō poſuit nos Deus in iram,
ſed in acquiſitione ſalutis per Dominū no-
10 ſtrum Ieſum Chriſtū, ‡ qui mortuus eſt pro
nobis: vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſi-
11 mul cum illo viuamus. ‡ Propter quod cō-
ſolamini inuicem: & ædificate alterutrum
12 ſicut & facitis. ‡ Rogamus autē vos fratres
C vt noueritis eos qui laborant inter vos, &
præſunt vobis in Domino, & monent vos:
13 ‡ vt habeatis illos abundantius in charitate
propter opus illorū. pacem habete cum eis.
14 ‡ Rogamus autem vos fratres, corripite in-
quietos, cōſolamini puſillanimes, ſuſcipite *Pro. 17. b. 13.*
15 infirmos, patientes eſtote ad omnes. ‡ ‖ Vi- *20. d. 22.*
D dete nequis malum pro malo alicui reddat: *Rom. 12. d. 17*
ſed ſemper quod bonū eſt ſectamini inuicē, *1. Pet 3. b. 9.*
16 & in omnes. ‡ Semper gaudete. ‡ ‖ Sine in- *Eccl. 18. c. 22*
17 termiſſiōe orate. ‡ In omnib⁹ gratias agite, *Luc. 18. a. 1.*
18 hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu *Coloſ. 4. a. 2.*
19 in omnibus vobis. ‡ Spiritū nolite extingue-
20 re. ‡ Prophetias nolite ſpernere. ‡ Omnia
21 autem probate: quod bonum eſt tenete.
22 ‡ Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. ‡ Ipſe
23 autē Deus pacis ſanctificet vos per omnia: vt
integer ſpiritus veſter, & anima & corpus
ſine querela, in aduentu Domini noſtri Ieſu
24 Chriſti ſeruetur. ‡ Fidelis eſt qui vocauit *1. Cor. 1. b. 9.*
25 vos, qui etiā faciet. ‡ Fratres orate pro no-
26 bis. ‡ Salutate fratres oēs in oſculo ſancto.
27 ‡ Adiuro vos per Dn̄m vt legatur epiſtola
28 ᵃ hæc⁹ omnibus ſanctis fratribus. ‡ Gratia ᵃ. 1.
Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcū. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

## CAP. I.

1 PAVLVS & Syluan⁹ & Timótheus: ec-
A cleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre
2 noſtro & Domino Ieſu Chriſto; ‡ Gra-
tia vobis & pax à Deo patre noſtro &
3 Dn̄o Ieſu Chriſto. ‡ Gratias agere debemus
ſemper Deo pro vobis fratres, ita vt dignū
B eſt, quoniā ſupercreſcit fides veſtra, & abun-
dat charitas vniuſcuiuſq; veſtrum in inui-
4 cem: ‡ ita vt & nosipſi in vobis gloriemur in
eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide in
omnibus perſecutionibus veſtris & tribula-
5 tionibus, quas ſuſtinetis ‡ in exemplum iu-
ſti iudicij Dei, vt digni habeamini ᵃ regno ᵃ in
6 Dei, pro quo & patimini. ‡ ſi tamen iuſtum
eſt apud Deum retribuere ᵇ tribulationem⁹, ᵇ retribu-
7 ijs qui vos tribulant: ‡ & vobis qui tribula- tionem.
C mini requiem nobiſcū, in reuelatione Do-

mini Ieſu de cælo cũ angelis virtutis eius,
‡ in flamma ignis dantis vindictã ijs qui nõ 8
nouerunt Deũ, & qui non obediunt Euan-
gelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. ‡ qui pœ- 9
nas dabũt in interitu æternas à facie Domi-
ni & à gloria virtutis eius: ‡ cũ venerit glo- 10
rificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in
omnibus qui crediderũt, quia creditũ eſt te-
ſtimonium noſtrũ ſuper vos in die illo. ‡ In 11
quo etiã oram* ſemper pro vobis: vt digne-
tur vos vocatione ſua Deus noſter, & im-
*ſuæ, pleat omnẽ voluntatẽ bonitatis * & opus fi-
dei in virtute, ‡ vt clarificetur nomẽ Domi- 12
ni noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo,
ſecundũ gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu
Chriſti.

CAP. II.

ROgamus autem vos fratres per aduẽ- 1
tum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & no- A
ſtræ congregationis in ipſum: ‡ vt non citò 2
moueamini à veſtro ſenſu, neq; terreamini,
neque per ſpiritum, neque per ſermonem,
neque per epiſtolã tãquam per nos miſſam,
Ephe.5.b.6 quaſi inſtet dies Domini. ‡ ‖Nequis vos ſe- 3
ducat vllo modo, quoniã niſi venerit diſceſ-
ſio primùm, & reuelatus fuerit homo pecca-
ti, filius perditionis, ‡ qui aduerſatur & ex- 4
tollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut
quod colitur, ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtẽ-
dens ſe tanquam ſit Deus. ‡ Num retinetis 5
quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dice- B
bam vobis? ‡ Et nunc quid detineat ſcitis: vt 6
reueletur in ſuo tempore: ‡ (Nam myſteriũ 7
iam operatur iniquitatis: tantũ vt qui tenet
nunc, teneat, donec de medio fiat.) ‡ Et tunc 8
Iſa.11.a.4. reuelabitur ille iniquus: ‖ quẽ Dominus Ie-
ſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet il-
luſtratione aduẽtus ſui eum, ‡ cuius eſt ad- 9
uentus ſecundum operationem Satanæ, in
omni virtute, & ſignis & prodigijs mẽdaci-
bus, ‡ & in omni ſeductione iniquitatis ijs 10
qui pereunt, eò quòd charitatẽ veritatis nõ C
receperũt vt ſalui fierent. ‡ Ideo mittet illis 11
Deus operationem erroris, vt credant men-
dacio: ‡ vt iudicentur omnes qui nõ credi- 12
derunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.
‡ Nos aũt debemus gratias agere Deo ſem- 13
per pro vobis fratres dilecti à Deo, quòd e-
*nos legerit *vos' Deus primitias in ſalutẽ, in ſan-
*ad quod 2. ctificatione ſpiritus & fide veritatis, ‡ *in 14
quã' & vocauit vos per Euangeliũ noſtrũ, D
in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Ieſu
Chriſti. ‡ Itaq; fratres ſtate: & tenete tradi- 15
tiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonẽ, ſiue
per epiſtolam noſtram. ‡ Ipſe autem Domi- 16
nus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & pater
noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationẽ
æternam, & ſpem bonam in gratia: ‡ Exhor- 17
tetur corda veſtra, & confirmet in omni o-
pere & ſermone bono.

CAP. III.

Ephe.6.d.18. DE cætero fratres, ‖orate pro nobis, vt 1
Coloſ.4.a.3. ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut A
& apud vos: ‡ & vt liberemur ab importu- 2
nis & malis hominibus. nõ enim omniũ eſt
fides. ‡ Fidelis aũt Dominus eſt, qui cõfirma- 3
*præcepi- bit vos & cuſtodiet à malo. ‡ Cõfidimus au- 4
mus tem de vobis in Domino, quoniã quæ *præ-
5 cipimus', & facitis, & facietis. ‡ Dominus au-
B tem dirigat corda veſtra in charitate Dei, &
6 patientia Chriſti. ‡ Denuntiamus autẽ vo-
bis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu
Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinatè, & nõ ſecundũ tradi-
7 tionẽ quam acceperunt à nobis. ‡ Ipſi enim
ſcitis quemadmodũ oporteat imitari nos:
8 quoniã nõ inquieti fuim* inter vos. ‡ ‖ne- Act.20.g.14
que gratis panem mãducauimus ab aliquo, 1.Cor.4.c.12
ſed in labore & in fatigatione nocte & die 1.The.2.b.9
9 operantes, ne quẽ veſtrũ grauaremus. ‡ Non
C quaſi nõ habuerimus poteſtatẽ: ſed vt noſ-
metipſos formã daremus vobis ad imitan-
10 dum nos. ‡ Nam & cùm eſſemus apud vos,
hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis
11 non vult operari, nec manducet. ‡ *Audiui- *Audimus
mus' enim inter vos quoſdã ambulantes in- 2.
quietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.
12 ‡ Iis autẽ qui eiuſmodi ſunt, denuntiamus,
& obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt
cum ſilentio operantes, ſuum panẽ mandu-
13 cent. ‡ ‖Vos autẽ fratres nolite deficere be- Gala.6.c.9.
14 neſacientes. ‡ Quòd ſi quis nõ obedit verbo
D noſtro, per epiſtolã hunc notate: & ne com-
15 miſceamini cũ illo, vt confundatur: ‡ & no-
lite quaſi inimicũ exiſtimare, ſed corripite
16 vt fratrem. ‡ Ipſe autem Dominus pacis det
vobis pacem ſempiternã in omni loco. Do-
17 minus ſit cum omnibus vobis. ‡ Salutatio,
mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni
18 epiſtola. ita ſcribo. ‡ Gratia Domini noſtri
Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI
## AD TIMOTHEVM PRIMA,

CAP. I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſe-
A cundũ imperiũ Dei ſaluatoris noſtri,
2 & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ: ‡ ‖Timo- Act.16.a.1.
theo dilecto filio in fide; Gratia, miſericor-
dia, & pax à Deo patre, & Chriſto Ieſu Do-
3 mino noſtro. ‡ Sicut rogaui te vt remaneres
Epheſi cùm irem in Macedoniã, vt denun-
4 tiares quibuſdam ne aliter docerent, ‡ neq;
intenderent fabulis & genealogiis intermi-
natis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm
5 ædificationem Dei quæ eſt in fide. ‡ Finis au-
B tẽ præcepti eſt charitas de corde puro, & cõ-
6 ſcientia bona, & fide non ficta. ‡ A quibus
quidam aberrantes, conuerſi ſunt in vanilo-
7 quium, ‡ volentes eſſe legis doctores, non
intelligentes neque quæ loquuntur, neq; de
8 quibus affirmant. ‡ Scimus autem quia bo-
9 na eſt lex, ſi quis ea legitimè vtatur. ‡ *ſci- Rom.7.b.12.
ens' hoc quia lex iuſto nõ eſt poſita, ſed iniu- *ſcientes
ſtis, & non ſubditis, impijs & peccatoribus,
ſceleratis & contaminatis, patricidis & ma-
10 tricidis, homicidis, ‡ fornicariis, maſculorũ
cõcubitoribus, plagiariis, mẽdacibus, periu-
riis, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduerſa-
11 tur, ‡ quæ eſt ſecundũ Euangelium gloriæ
12 beati Dei, quod creditũ eſt mihi. ‡ Gratias
C ago ei qui me confortauit * Chriſto Ieſu *in

Domino

Domino noſtro quia fidelē me exiſtimauit,
ponēs in miniſterio: ‡qui prius blaſphemus 13
fui & perſequutor & contumelioſus. ſed miſe
ricordiā Dei conſecutus ſum, quia ignorans
feci in incredulitate. ‡ Superabundauit au- 14
tem gratia Domini noſtri cum fide & dile-
ctione, quæ eſt in Chriſto Ieſu. ‡Fidelis ſer- 15
Mat.9.b.13. mo, & omni acceptione dignus: quòd ‖Chri
Mar.2.c.17 ſtus Ieſus venit in hunc mundum peccato-
*.1. res ſaluos facere, quorum primus ego ſum.
‡Sed ideo miſericordiā conſecutus ſum: vt in 16
me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnē D
*deforma- patientiā, ad *informationē eorū qui credi-
tionem i. turi ſunt illi in vitā æternā. ‡Regi autē ſecu 17
lorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor
& gloria in ſecula ſeculorum. Amen. ‡Hoc 18
præceptum commendo tibi fili Timothee:
ſecundum præcedentes in te prophetias, vt
milites in illis bonā militiā, ‡habens fidem 19
& bonā conſcientiam, quam quidam repel-
lentes, circa fidem naufragauerunt. ‡ex qui- 20
bus eſt Hymeneus & Alexander: quos tradi-
di Satanæ, vt diſcant non blaſphemare.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri 1
obſecrationes, orationes, poſtulatio- A
nes, gratiarum actiones pro omnibus homi-
nibus, ‡pro regibus & omnibus qui in ſubli 2
mitate ſunt: vt quietā & tranquillā vitā aga
mus in omni pietate & caſtitate. ‡hoc enim 3
bonum eſt & acceptum corā ſaluatore no-
ſtro Deo, ‡ qui omnes homines vult ſaluos 4
fieri, & ad agnitionē veritatis venire. ‡Vnus 5
enim Deus, vnus & mediator Dei & homi-
num homo Chriſtus Ieſus: ‡qui dedit redē- 6
*.7. ptionē ſemetipſum pro omnibus, cuius te- B
ſtimonium tēporibus ſuis confirmatū eſt.
2.Tim.1.c.11 ‡‖In quo poſitus ſum ego prædicator & A- 7
poſtolus (veritatem dico, non mentior) do-
ctor Gentiū in fide & veritate. ‡ Volo ergo 8
viros orare in omni loco: leuantes puras ma C
1.Pet.3.a.3. nus, ſine ira & diſceptatione. ‡ ‖Similiter & 9
mulieres in habitu ornato: cum verecundia
& ſobrietate ornantes ſe, non in tortis cri-
nibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte
pretioſa, ‡ſed quod decet mulieres promit- 10
tentes pietatē per opera bona. ‡Mulier in ſi- 11
1.Co.14.f.34 lentio diſcat, cū omni ſubiectione. ‡‖Doce- 12
re autem mulieri non permitto, neque do- D
Gen.1.d.27 minari in virū. ſed eſſe in ſilentio. ‡ ‖Adam 13
enim primus formatus eſt: deinde Heua. ‡& 14
Gen.3.b.6. Adā non eſt ſeductus: ‖mulier autē ſeducta,
in præuaricatione fuit. ‡Saluabitur autē per 15
*permanſerit. filiorum generationem ſi *permanſerint in
fide & dilectione & ſanctificatione cum ſo-
brietate.

CAP. III.

FIdelis ſermo. Siquis epiſcopatum deſy- 1
derat, bonū opus deſyderat. ‡ ‖Opor- 2
Titi.1.b.7. tet *ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, A
*enim
Titi 1.b.6. ‖vnius vxoris virū, ſobriū, prudentem, or-
*.5. natum, pudicum, hoſpitalem, doctorem,
‡non violentum, nō percuſſorem: ſed mo- 3
*ſed deſtum, nō litigioſum, non cupidum, ‡*ſuæ 4
domui bene præpoſitū, filios habentem ſub-
ditos cū omni caſtitate. ‡ Siquis autem do- 5
mui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo eccleſiæ B
Dei diligentiā habebit? ‡Non neophytum: 6
ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat
7 diaboli. ‡Oportet autem illum & teſtimo-
nium habere bonum ab iis qui foris ſunt: vt
non in opprobrium incidat & laqueum dia-
8 boli. ‡ Diaconos ſimiliter pudicos, non bi-
C lingues, non multo vino deditos, non turpe
9 lucrum ſectantes: ‡habentes myſterium fi-
10 dei in conſcientia pura. ‡ Et hi autem pro-
bentur primùm: & ſic miniſtrent, nullū cri-
11 men habentes. ‡Mulieres ſimiliter pudicas,
nō detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.
12 ‡Diaconi ſint vnius vxoris viri: qui filiis
13 ſuis bene præſint, & ſuis domibus. ‡ Qui
D enim bene miniſtrauerint, gradum bonum
ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide
14 quæ eſt in Chriſto Ieſu. ‡ Hæc tibi ſcribo*: *fili Timo-
15 ſperans me ad te venire citò. ‡ſi autem tar- theo
dauero: vt ſcias quomodo oporteat te in do
mo Dei conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei vi-
16 ui, columna & firmamentum veritatis. ‡Et
manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentū,
quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatū
eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum
eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſum
ptum eſt in gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autem manifeſtè dicit, quia ‖in 2.Tim.3.a.1.
A nouiſſimis tēporibus diſcedent quidam 2.Pet.3.a.1.
à fide, attendētes ſpiritibus erroris & doctri- Iudæ 1.d.18
2 nis dæmoniorum, ‡ in hypocriſi loquentiū
mendacium, & cauteriatā habētium ſuā cō-
3 ſcientiam, ‡prohibentiū nubere, abſtinere à
cibis quos Deus creauit ad percipiendū cū
gratiarum actione fidelibus, & iis qui co-
4 gnouerunt veritatē. ‡Quia omnis creatura
B Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cū
5 gratiarum actione percipitur. ‡ſanctificatur
6 enim per verbum Dei & orationem. ‡ Hæc
proponens fratribus, bonus eris miniſter
Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ
7 doctrinæ quā aſſecutus es. ‡‖Ineptas autem 2.Ti.2.d.23
& aniles fabulas deuita: exerce autem te i- Titi 3.c.9.
8 pſum ad pietatem. ‡Nam corporalis exerci- *.13.
C tatio, ad modicum vtilis eſt: pietas autē ad
omnia vtilis eſt: promiſſionem habens vitæ
9 quæ nunc eſt, & futuræ. ‡ Fidelis ſermo &
10 omni acceptione dignus. ‡ In hoc enim la-
boramus & maledicimur, *quia ſperamus in *quod ſpe-
Deum viuum qui eſt ſaluator omnium ho- rauimus 1.
11 minum, maximè fidelium. ‡Præcipe hæc &
12 doce. ‡ Nemo adoleſcentiā tuam contēnat:
ſed exemplum eſto fideliū in verbo, in con-
uerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.
13 ‡Dum venio, attende lectioni, exhortationi
14 *doctrinæ. ‡Noli negligere gratiam quæ in *&
D te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum
15 impoſitione manuū presbyterij. ‡Hæc me-
ditare, in his eſto: vt profectus tuus manife-
16 ſtus ſit omnibus. ‡Attende tibi & doctrinæ:
inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum
ſaluum facies, & eos qui te audiunt.

CAP. V.

1 SEniorem ne increpaueris: ſed obſecra vt
2 patrem: iuuenes, vt fratres: ‡ anus, vt
A matres: iuuenculas, vt ſorores in omni caſti-
3 tate. ‡Viduas honora: quæ verè viduæ ſunt.
4 ‡Siqua autē vidua filios aut nepotes habet:

*diſcant 1. *diſcat' primùm domum ſuá regere,& mu-
tuam vicem reddere parentibus . hoc enim
acceptum eſt coram Deo.‡Quæ autem verè 5
*ſperat 10. vidua eſt & deſolata: *ſperet' in Deũ,& *in-
*inſtat 10. ſtet' obſecrationibus & orationibus nocte &
die. ‡Nã quæ in delitiis eſt: viuens mortua 6
eſt.‡Et hoc præcipe vt irreprehẽſibiles ſint. 7
*Siquis pro ‡*Siquis' autẽ ſuorũ,& maximè domeſtico- 8
ſiqua. rum curã non habet: fidẽ negauit,& eſt infi-
deli deterior. ‡Vidua eligatur nõ minus ſe- 9
xaginta annorũ,quæ fuerit vnius viri vxor, B
‡in operibus bonis teſtimonium habens , ſi 10
filios educauit,ſi hoſpitio recepit,ſi ſanctorũ
pedes lauit, ſi tribulationẽ patientibus ſub-
miniſtrauit,ſi omne opus bonum ſubſecuta
eſt.‡Adoleſcentiores autẽ viduas deuita.Cũ 11
enim luxuriatæ fuerint in Chriſto , nubere
volunt: ‡habentes damnationem , quia pri- 12
mam fidem irritã fecerunt.‡ſimul autem & 13
otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm
otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes
quæ non oportet. ‡Volo ergo iuniores nu- 14
bere , filios procreare , matresfamiliâs eſſe:
nullã occaſionem dare aduerſario maledicti
gratia. ‡Iam enim quædã conuerſæ ſunt re- 15
*poſt tro *ſatanam. ‡ Si quis fidelis habet viduas, 16
*vt ſubminiſtret illis,*&' non grauetur eccleſia: C
vt iis quæ verè viduæ ſunt,ſufficiat. ‡ Qui 17
bene præſunt presbyteri, duplici honore di-
gni habeantur: maximè qui laborãt in ver-
Deu. 25.a.4 bo & doctrina.‡Dicit enim ſcriptura:‖Non 18
1.Cor.9. a.9. *infrenabis' os boui trituranti.&,Dignus eſt
*alligabis operarius mercede ſua. ‡ Aduerſus presby- 19
Mat.10.b.10 terum accuſationem noli recipere : niſi ſub
Luc.10.b.7. duobus aut tribus teſtibus.‡Peccantes,corã 20
omnibus argue : vt & cæteri timorem ha-
beant. ‡ Teſtor corã Deo & Chriſto Ieſu & 21
electis angelis , vt hæc cuſtodias ſine præiu-
dicio, nihil faciens in aliã partem declinan- D
do. ‡Manus citò nemini impoſueris , neque 22
communicaueris peccatis alienis. Teipſum
caſtum cuſtodi.‡Noli adhuc aquam bibere: 23
ſed modico vino vtere propter ſtomachum
tuum,& frequẽtes tuas infirmitates.‡Quo- 24
rundam hominum peccata manifeſta ſunt,
præcedentia ad iudicium : quoſdam autem
ſubſequuntur. ‡Similiter & facta bona,ma- 25
nifeſta ſunt:& quæ aliter ſe habent, abſcõdi
non poſſunt.

CAP. VI.

Quicunque ſunt ſub iugo ſerui domi- 1
nos ſuos omni honore dignos, A
arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina
blaſphemetur. ‡ Qui autem fideles habent 2
dominos , non contẽnant quia fratres ſunt,
ſed magis ſeruiant,quia fideles ſunt & dile-
cti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce,
& exhortare.‡Siquis aliter docet,& non ac- 3
quieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & ei quæ ſecundũ pietatẽ eſt do-
ctrinæ: ‡ſuperbus eſt, nihil ſciẽs,ſed lãguens 4
circa quæſtiones & pugnas verborũ: ex qui-
bus oriuntur inuidiæ,contẽtiones, blaſphe-
miæ,ſuſpiciones malæ, ‡conflictationes ho- 5
minum mente corruptorum,& qui veritate B
Iob.1.d.21. priuati ſunt, exiſtimantiũ quæſtũ eſſe pieta-
Eccl.5.c.14. tem.‡Eſt autẽ quæſtus magnus, pietas cum 6
*.1. ſufficiẽtia.‡‖Nihil enim intulimus in *hũc' 7
mundum : haud dubium, quòd nec auferre
8 quid poſſumus.‡‖Habentes autem alimẽta, Pro.27.d.26
9 & quibus tegamur,his cõtenti ſimus.‡Nam Mat.6.d.25
qui volunt diuites fieri, incidũt in tentatio-
nem & laqueũ *diaboli', & deſyderia mul- *.1.
ta *inutilia, & nociua, quæ mergunt homi- *&
10 nes in interitum & perditionẽ.‡Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas: quam qui-
dam appetentes errauerunt à fide,& inſerue-
11 runt ſe doloribus multis. ‡Tu autem ô ho-
C mo Dei,hęc fuge: ſectare verò iuſtitiam,pie-
tatem,fidem,charitatem,patientiã,manſue-
12 tudinem.‡Certa bonũ certamẽ fidei: appre-
hende vitã æternã, in qua vocatus es & con
feſſus bonã confeſſionem corã multis teſti-
13 bus. ‡ Præcipio tibi corã Deo qui viuificat Mat.27.b.11
omnia,& Chriſto Ieſu‖qui teſtimoniũ red- Ioh.18.g.37
didit ſub Pontio Pilato bonã confeſſionem:
14 ‡vt ſerues mandatũ ſine macula, irreprehẽ-
ſibile vſque in aduentũ Domini noſtri Ieſu
15 Chriſti. ‡quẽ ſuis temporibus oſtendet bea-
tus & ſolus potens, ‖Rex regum & Domi- Apo.17.d.14
16 nus dominantiũ, ‡ qui ſolus habet immor- & 19.c.16.
talitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilẽ,
‖quem nullus hominum vidit , ſed nec vi- Iohan.1.c.18
dere poteſt,cui honor & imperiũ *ſempiter- 1.Ioh.4.c.12
17 num.Amen.‡Diuitibus huius ſeculi præci- *in
D pe non ſublime ſapere,‖neq; ſperare in in- Luc.12.b.15
certo diuitiarum,ſed in Deo viuo(qui præ-
18 ſtat nobis omnia abundè ad fruendũ) ‡bene
agere , diuites fieri in bonis operibus, facilè
19 tribuere, communicare, ‡ Theſaurizare ſibi
fundamentum bonum in futurũ , vt appre-
20 hendant verã vitam. ‡O Timóthee,depoſitũ
cuſtodi : deuitans prophanas vocum noui-
tates,& oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,
21 ‡quam quidam promittentes, circa fidẽ ex-
ciderunt. Gratia tecum. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAP. I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti
A per voluntatem Dei,ſecundum pro-
miſſionem vitæ quæ eſt in Chriſto
2 Ieſu: ‡Timótheo chariſſimo filio, gratia, mi- *&
ſericordia, *pax à Deo patre, & Chriſto Ieſu
Domino noſtro.
3 ‡Gratias ago Deo*, cui ſeruio à progenito- *meo
ribus *in cõſciẽtia pura, quòd ſine intermiſ- *meis
ſione habeam tui memoriã in orationibus
4 meis, nocte ac die ‡ deſyderãs te videre, me-
mor lachrymarũ tuarũ, vt gaudio implear,
5 ‡recordationem accipiens eius fidei quæ eſt
in te non ficta,quæ & habitauit primum in
auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus
6 ſum autem quòd & in te. ‡ Propter quam
B cauſam admoneo te vt reſuſcites gratiam
Dei, quæ eſt in te per impoſitionem ma- Rom.8.c.15
7 nuum mearum. ‡ Non enim dedit nobis
Deus ſpiritum timoris : ſed virtutis , & di-
8 lectionis,& ſobrietatis. ‡ Noli itaque eru-
beſcere teſtimonium Domini noſtri , neque
me vinctum eius : ſed collabora Euangelio
ſecundum

ſecundum virtutem Dei, ‡qui nos liberauit 9
▸.4. & vocauit vocatione ▸ſua' ſancta,‖nō ſecū-
Tit.3.b.5. dum opera noſtra,ſed ſecundū propoſitum
ſuū & gratiā, quæ data eſt nobis in Chriſto C
Tit.1.a.3. Ieſu‖ante tempora ſecularia. ‡ Manifeſtata 10
eſt autem nūc per illuminationē ſaluatoris
noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtruxit quidē mor
tem, illuminauit autem vitam & incorru-
1.Tim.2.b.7 ptionem per Euangelium:‡in quo‖poſitus 11
ſum ego prædicator & Apoſtolus & magi-
ſter Gentium. ‡ Ob quā cauſam etiam hæc 12
patior: ſed nō confundor. Scio enim cui cre-
didi, & certus ſum quia potens eſt depoſitū
meum ſeruare in illum diem. ‡Formam ha- 13
be ſanorum verborum, quæ à me audiſti in D
fide & in dilectione in Chriſto Ieſu. ‡ Bonū 14
depoſitum cuſtodi per ſpiritum ſanctū, qui
habitat in nobis. ‡ Scis ᵃ hoc, quòd auerſi 15
ᵃenim ſunt à me oēs qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt
ᵇPhiletus ᵇPhigelus'& Hermogenes. ‡Det miſericor- 16
Infr.4.d.19. diam Dominus ‖Oneſiphori domui: quia ſæ
pe me refrigerauit, & catenam meam non
erubuit. ‡ſed cùm Romam veniſſet: ſolicitè 17
me quæſiuit, & inuenit. ‡Det illi Dominus 18
inuenire miſericordiam à Domino in illa
die. Et quanta Epheſi miniſtrauit, tu me-
liùs noſti.

CAP. II.

TV ergo fili mi, cōfortare in gratia quæ 1
eſt in Chriſto Ieſu: ‡ & quæ audiſti à 2
me per multos teſtes, hæc commenda fide- A
libus hominibus, qui idonei erunt & alios
docere. ‡ Labora ſicut bonus miles Chriſti 3
▸.1. Ieſu. ‡Nemo militans ▸Deo'implicat ſe ne- 4
gotiis ſecularibus: vt ei placeat cui ſe pro-
ᵃcoronabitur bauit. ‡ Nā & qui certat in agōne: non ᵃco- 5
ronatur'niſi legitimè certauerit. ‡Laboran- 6
tem agricolā oportet primùm de fructibus
percipere. ‡ Intellige quæ dico: dabit enim 7
tibi Dominus in omnibus intellectū. ‡Me- 8
▸.6. mor eſto, ▸Dominum'Ieſum Chriſtum re- B
ſurrexiſſe à mortuis, ex ſemine Dauid, ſecun
dum Euangelium meū, ‡ in quo laboro vſ- 9
que ad vincula, quaſi malè operans: ſed ver-
bum Dei non eſt alligatum. ‡ Ideo omnia 10
ſuſtineo propter electos: vt & ipſi ſalutē con
ſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu cū gloria
cæleſti. ‡Fidelis ſermo. ‡Nam ſi commortui 11
ſumus: & conuiuemus. ‡ ſi ſuſtinebimus: & 12
Mat.10.d.33 conregnabimus.‖ſi negauerimus: & ille ne-
Mar.8.d.38 gabit nos. ‡‖ſi nō credimus: ille fidelis per- 13
Rom.3.a.3. manet, negare ſeipſum non poteſt. ‡Hæc cō- 14
ᵃDeo. mone: teſtificans coram ᵃDomino'. Noli cō- C
▸.1. tēdere verbis (ad nihil enim vtile eſt) ▸niſi'
ad ſubuerſionem audientium. ‡ Solicitè cu- 15
ra teipſum probabilem exhibere Deo, ope-
rarium inconfuſibilem, rectè tractantē ver-
bum veritatis. ‡Prophana autem & inaniloquia 16
quia deuita. multum enim ᵃproficiūt'ad im
ᵃproficiēt 7 pietatem: ‡& ſermo eorum vt cancer ᵇſer- 17
ᵇſerpet 7. pit' : ex quibus eſt Hymenæus & Philētus:
‡qui à veritate exciderunt, dicentes reſurre- 18
ctionē eſſe iam factam, & ſubuerterunt quo-
rundam fidem. ‡Sed firmum fundamentum 19
Dei ſtat, habens ſignaculum hoc. Cognouit D
Dominus qui ſunt eius, & diſcedat ab ini-
quitate omnis qui nominat nomen Domi-
ni. ‡ In magna autem domo, nō ſolùm ſunt 20
vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia:
lia: & quædam quidem in honorem, quædā
21 autem in contumeliam. ‡Siquis ergo emū-
dauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſan-
ctificatum & vtile Domino, ad omne opus
22 bonum paratum. ‡Iuuenilia autem deſyde-
ria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, chari-
tatem, & pacem cum iis qui inuocant Do-
23 minum de corde puro. ‡ ‖Stultas autem & 1.Tim.1.b.7
ſine diſciplina quæſtiones deuita: ſciēs quia Tit.3.c.9.
24 generant lites. ‡Seruum autem Domini nō
oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad om-
25 nes, docibilem, patientem, ‡ cum modeſtia
corripientem eos qui reſiſtūt ▸veritati': ne- ▸.1.
quando Deus det illis pœnitentiam ad co-
26 gnoſcendam veritatē, ‡ & reſipiſcant à dia-
boli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius
voluntatem.

CAP. III.

1 HOc autem ſcito, quòd ‖in nouiſſimis 1.Tim.4.a.1
A diebus inſtabunt tempora periculoſa:
2 ‡& erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, 2.Reg.3.a.5
elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non Iude d.18.
3 obedientes, ingrati, ſceleſti, ‡ſine affectione,
ſine pace, criminatores, incontinentes, im-
4 mites, ſine benignitate, ‡proditores, proter-
ui, tumidi, & voluptatum amatores magis
5 quàm Dei: ‡habentes ſpeciem quidem pie-
tatis, virtutem autem eius abnegantes. Et
6 hos deuita. ‡ex his enim ſunt qui penetrant
B domos: & captiuas ducunt mulierculas one
ratas peccatis, quæ ducuntur variis deſyde-
7 riis: ‡ſemper diſcentes, & nunquam ad ſciē-
8 tiam veritatis peruenientes. ‡ ‖Quemad- Exo.7.b.11.
modum autem Iannes & Mambres reſtite- c.22.
runt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homi
nes corrupti mente, reprobi circa fidem,
9 ‡ſed vltra non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & il-
10 lorum fuit. ‡ Tu autem aſſecutus es meam
C doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidē,
longanimitatem, dilectionem, patientiam,
11 ‡perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta
ſunt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quales perſe-
cutiones ſuſtinui. & ex omnibus eripuit me
12 Dominus. ‡Et omnes qui piè volunt viuere
in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.
13 ‡Mali autem homines & ſeductores profi-
cient in peius: errantes, & in errorem mit-
14 tentes. ‡Tu verò permane in iis quæ didici-
D ſti, & credita ſunt tibi: ſciēs à quo didiceris.
15 ‡& quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ
te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidē quæ
16 eſt in Chriſto Ieſu. ‡ ‖Omnis ſcriptura di- 2.Pet.1.d.20
uinitùs inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad
arguendum, ad ᵃcorrigendum', ad erudiendū ᵃcorripiendum.
17 in iuſtitia: ‡ vt perfectus ſit homo Dei, ad
omne opus bonum inſtructus.

CAP. IIII.

1 TEſtificor corā Deo & Ieſu Chriſto qui
A iudicaturus eſt viuos & mortuos, &
2 per aduentum ipſius, & regnum eius. ‡præ-
dica verbū, inſta opportunè, importunè: ar-
gue, obſecra, increpa in omni patiētia & do
3 ctrina. ‡Erit enim tēpus cùm ſanam doctri-
nam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſyderia
coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes au-
4 ribus, ‡& à veritate quidem auditum auer-

tent, ad fabulas autē conuertentur. ‡ Tu ve- 5
rò vigila, in omnib⁹ labora, opus fac Euāge- 
*.1. liſtæ, miniſteriū tuū imple. *Sobrius eſto*. B
‡Ego enim iā delibor : & tempus reſolutio- 6
nis meæ inſtat. ‡ Bonum certamen certaui, 7
curſum cōſummaui, fidem ſeruaui. ‡ In re- 8
liquo, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quā
reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iu-
dex: nō ſolùm autem mihi, ſed & iis qui di-
ligunt aduentū eius. ‡Feſtina ad me venire 9
citò. ‡ Demas enim me reliquit, diligēs hoc 10
ſeculū, & abiit Theſſalonicam : Creſcens in
Galátiam, Titus in Dalmátiam. ‡‖Lucas eſt 11
Col.4.d.14. mecū ſolus. Marcū aſſume, & adduc tecum:
*miniſte- eſt enim mihi vtilis in *miniſterium*. ‡ Ty- 12
rio. chicum autem miſi Epheſum. ‡ Penulam 13
quam reliqui Troade apud Carpum, veniēs
affer tecum, & libros, maximè autem mem-
branas. ‡Alexāder ærarius multa mala mihi 14
C
*reddat 6. oſtendit. *reddet* illi Dominus ſecundū ope-
ra eius: ‡ quem & tu deuita, valde enim re- 15
ſtitit verbis noſtris. ‡ In prima mea defen- 16
ſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dere-
liquerunt: non illis imputetur. ‡ Dominus 17
autem mihi aſtitit, & confortauit me, vt per
me prædicatio *impleatur*, & audiāt omnes
*implere- Gentes, & liberatus ſum de ore leonis. ‡*Li- 18
tur 6. D
*liberabit berauit* me Dominus ab omni opere malo:
autem 3. & ſaluū faciet in regnum ſuum cæleſte. cui
*Priſcillam gloria in ſecula ſeculorum. Amen. ‡ Saluta 19
Sup.1.d.16. *Priſcam* & Aquilam, & ‖Oneſiphori do-
mum. ‡Eraſtus remanſit Corinthi. Trophi- 20
mum autē reliqui infirmum Mileti. ‡Feſti- 21
na ante hyemem venire. Salutāt te Eubulus
& Pudēs & Linus & Claudia, & fratres om-
nes. ‡ Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu 22
tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

# EPISTOLA PAVLI
## AD TITVM.

### CAP. I.

PAVLVS ſeruus Dei, Apoſtolus au- 1
tem Ieſu Chriſti ſecundum fidē ele- A
ctorum Dei & agnitionem veritatis
quæ ſecundū pietatē eſt ‡in ſpē vitæ æternæ, 2
quā promiſit qui non mentitur, Deus, ‖ante
1.Tim.1,c.9 tempora ſecularia: ‡manifeſtauit autē tem- 3
poribus ſuis verbū ſuū in prædicatione, quæ
credita eſt mihi ſecundū præceptū ſaluato-
ris noſtri Dei: ‡Tito dilecto filio ſecondum 4
communē fidē, gratia & pax à Deo patre, & B
Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro. ‡ Huius rei 5
gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt cor
rigas, & cōſtituas per ciuitates presbyteros,
ſicut & ego diſpoſui tibi. ‡ ‖Siquis ſine cri- 6
1.Tim.3.a.2 mine eſt, vnius vxoris vir, filios habēs fide-
les, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſub-
ditos. ‡‖Oportet enim epiſcopū ſine crimi- 7
1.Tim.3.a.2 ne eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuper-
bum, non iracundū, nō vinolentum, nō per- C
cuſſorem, nō turpis lucri cupidum: ‡ſed ho- 8
*pruden- ſpitalem, benignum, *ſobrium, iuſtum, ſan-
tem 6. ctum, cōtinentem: ‡amplectentem eum qui 9
ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonē,
*& 4. vt potens ſit * exhortari in doctrina ſana, &
eos qui contradicunt, arguere. ‡ Sunt enim 10

multi inobediētes, vaniloqui & ſeductores,
11 maximè qui de circunciſione ſunt: ‡ quos
oportet redargui. qui vniuerſas domos ſub-
uertunt, docētes quæ non oportet, turpis lu-
12 cri gratia. ‡ Dixit quidā ex illis, proprius
ipſorū propheta, Cretenſes ſemper menda-
13 ces, malæ beſtiæ, ventres pigri. ‡ Teſtimoniū
D hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa il-
14 los durè, vt ſani ſint in fide: ‡non intenden-
tes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum
15 auerſantium ſe à veritate. ‡‖Omnia munda Ro.14.d.20.
mundis; coinquinatis autē & infidelibus ni-
hil eſt mundū, ſed inquinatæ ſunt eorum &
16 mens & conſcientia. ‡ Confitentur ſe noſſe
Deum, factis autē negant, cùm ſint abomi-
nati & incredibiles, & ad omne opus bonū
reprobi.

### CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decent ſanā do-
2 ctrinam. ‡ Senes, vt ſobrij ſint, pudici,
A prudentes, ſani in fide, in dilectione, in pa-
3 tientia. ‡Anus ſimiliter, in habitu ſancto nō
criminatrices, non multo vino ſeruientes:
4 bene docentes, ‡ vt prudentiā doceant ado-
leſcentulas, vt viros ſuos ament, filios ſuos *.2.
5 diligāt, ‡ prudentes, caſtas, *ſobrias,* domus
B curā habentes, benignas, ſubditas viris ſuis,
6 vt non blaſphemetur verbum Dei. ‡Iuuenes
7 ſimiliter hortare vt ſobrij ſint. ‡ In omni-
bus teipſum præbe exemplū bonorū operū, *integrita-
in doctrina, * in integritate, in grauitate, tem, graui-
8 ‡verbū ſanū, irreprehēſibile: vt is qui ex ad- tatem 1.
C uerſo eſt, vereatur nihil habēs malū dicere Ephe.6.a.5.
9 de nobis. ‡ ‖ Seruos dominis ſuis ſubditos Colo.3.d.22.
eſſe, in omnibus placētes, nō cōtradicētes: 1.Pet.2.c.18
10 ‡non fraudantes, ſed in omnibus fidē bonā
oſtendentes: vt doctrinam Saluatoris noſtri
11 Dei ornēt in omnibus. ‡Apparuit enim gra- *ſalutaris 1.
tia Dei *ſaluatoris noſtri* omnibus homini-
12 bus: ‡ erudiēs nos vt abnegantes impietatē
& ſecularia deſyderia, ſobriè, & iuſtè, & piè
13 viuamus in hoc ſeculo, ‡ expectantes beatā
D ſpem & aduentum gloriæ magni Dei & Sal
14 uatoris noſtri Ieſu Chriſti, ‡ qui dedit ſe-
metipſum pro nobis, vt nos redimeret ab
omni iniquitate, & mūdaret ſibi populū ac-
15 ceptabilē, ſectatorem bonorū operum. ‡Hæc
loquere, & exhortare & argue cum omni
imperio. Nemo te contemnat.

### CAP. III.

1 ADmone illos principibus & poteſtati-
A bus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad om-
2 ne opus bonū paratos eſſe, ‡neminē blaſphe-
mare, nō litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnē
oſtendentes manſuetudinē ad omnes homi-
3 nes. ‡ Eramus enim aliquando & nos inſi-
pientes, increduli, errantes, ſeruientes deſy-
deriis & voluptatibus variis, in malitia &
inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem.
4 ‡Cùm autē benignitas & humanitas appa- 2.Tim.1.b.9
5 ruit ſaluatoris noſtri Dei: ‡‖Nō ex operibus
B iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum
ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per
lauacrū regenerationis & renouationis Spi-
6 ritus ſancti, ‡ quem effudit in nos abundè
7 per Ieſum Chriſtū ſaluatorem noſtrum, ‡vt
iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecun
8 dum ſpē vitæ æternæ. ‡ Fidelis ſermo eſt &

de his

de his volo te cõfirmare: vt curent bonis o- C
peribus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt
1.Tim.4.b.7 bona & vtilia hominibus. ‡ ‖ Stultas autem 9
2.Tit.2.d.23 quæſtiones, & genealogias, & contentiones,
& pugnas legis deuita. ſunt enim inutiles &
vanæ. ‡ Hæreticum hominem poſt vnam & 10
ſecundam correptionẽ deuita: ‡ ſciens quia 11
ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit,
cùm ſit proprio iudicio condemnatus. ‡ Cũ 12
miſero ad te Artemam aut Tychicum, feſti-
na ad me venire Nicopolim, ibi enim ſtatui D
hyemare. ‡ Zenam legiſperitum & Apollo 13
ſolicitè præmitte, vt nihil illis deſit. ‡ Diſcãt 14
autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad
vſus neceſſarios: vt nõ ſint infructuoſi. ‡ Sa- 15
lutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos
qui nos amant in fide. Gratia Dei cum om-
nibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

I

PAVLVS vinctus Chriſti Ieſu, & Ti 1
mótheus frater: Philémoni dilecto A
& adiutori noſtro, ‡ & Appiæ ſorori 2
chariſſimæ, & Archippo cõmilitoni
noſtro, & eccleſiæ quæ in domo tua eſt:
‡ Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & 3
Domino Ieſu Chriſto. ‡ Gratias ago Deo 4
meo, ſemper memoriam tui faciens in ora-
tionibus meis, ‡ audiens charitatẽ tuam & 5
fidem quã habes in Domino Ieſu, & in om-
nes ſanctos: ‡ vt cõmunicatio fidei tuæ eui- 6
dens fiat in agnitione omnis boni quod eſt B
in vobis in Chriſto Ieſu. ‡ Gaudium enim 7
magnũ habui & conſolationẽ in charitate
tua, quia viſcera ſanctorũ requieuerunt per
te frater. ‡ Propter quod multam fiduciam 8
habẽs in Chriſto Ieſu imperandi tibi quod
ad rem pertinet: ‡ propter charitatẽ magis 9
obſecro, cùm ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc
autem & vinctus Ieſu Chriſti. ‡ Obſecro te 10
pro meo filio quẽ genui in vinculis, Oneſi-
mo. ‡ qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc 11
autem & mihi & tibi vtilis, ‡ quem remiſi 12
-3. id eſt 6. ‹tibi›. Tu autem illum ‹vt› mea viſcera, ſu- C
ſcipe. ‡ quem ego volueram mecum detinere, 13
vt pro te mihi miniſtraret in vinculis Eu-
angelij: ‡ ſine conſilio autem tuo nihil vo- 14
lui facere, vti ne velut ex neceſſitate bonũ
tuum eſſet, ſed voluntarium. ‡ Forſitan enim 15
ideo diſceſſit ad horam à te, vt æternum il-
lum reciperes. ‡ iam nõ vt ſeruum, ſed pro 16
ſeruo chariſſimum fratrem, maximè mihi,
quantò autẽ magis tibi & in carne & in Do
mino? ‡ Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe il- 17
lum ſicut me. ‡ Si autẽ aliquid nocuit tibi 18
aut debet: hoc mihi imputa. ‡ Ego Paulus 19
ſcripſi mea manu: ego reddam vt nõ dicam D
tibi, quòd & teipſum mihi debes. ‡ ita fra- 20
ter. Ego te fruar in Domino. Refice viſcera
Chriſto. mea in ‹Domino›. ‡ Confidens in obedientia 21
tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id
quod dico, facies. ‡ Simul autem & para mi- 22
hi hoſpitium: nam ſpero per orationes ve-
ſtras donari me vobis. ‡ Salutat te Epaphras 23
24 cõcaptiuus meus in Chriſto Ieſu, ‡ Marcus,
Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei.
25 ‡ Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
ſpiritu veſtro. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

## CAP. I.

1 MVltipharíam multiſque modis
A olim Deus loquẽs patribus in
2 prophetis: ‡ nouiſſimè diebus
iſtis locutus eſt nobis in Filio,
quem cõſtituit hæredem vniuerſorum, per
3 quem fecit & ſecula. ‡ ‖ qui cùm ſit ſplendor Sap.7.d.26.
gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque
omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem pec
catorum faciens, ſedet ad dexteram maieſta
4 tis in excelſis: ‡ tantò melior angelis effe-
ctus, quantò differentius præ illis nomẽ hæ-
5 reditauit. ‡ Cui enim dixit aliquando ange-
B lorum, ‖ Filius meus es tu, ego hodie genui Pſal.2.b.7.
te? Et rurſum, ‖ Ego ero illi in patrem: & 2.Re.7.b.14
6 ipſe erit mihi in filium? ‡ Et cùm iterum in-
troducit primogenitum in orbem terræ, di-
7 cit, ‖ Et adorẽt eum omnes angeli Dei. ‡ Et Pſal.96.b.8.
ad angelos quidẽ dicit, ‖ Qui facit angelos Pſa.103.a.4
ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flammam
8 ignis. ‡ Ad filium autem: ‖ Thronus tuus Pſa.44.b.7.
C Deus in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, vir-
9 ga regni tui. ‡ Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti
iniquitatẽ: propterea vnxit te Deus, Deus
tuus oleo exultationis præ participib⁹ tuis.
10 ‡ Et, ‖ Tu in principio Domine terram fun- Pſ.101.d.26
daſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
11 ‡ Ipſi peribunt, tu autẽ permanebis: & om-
12 nes vt veſtimentum veteraſcent. ‡ Et velut
D amictum ‹mutabis› eos, & mutabuntur: tu innolues eos
autem idem ipſe es, & anni tui nõ deficient.
13 ‡ Ad quem autem angelorum dixit aliquã-
do: ‖ Sede à dexteris meis, ‖ quoadusque po- Pſa.109.a.1
nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo- 1.Co.15.d.25.
14 rum? ‡ Nónne omnes, ſunt adminiſtratorij
ſpiritus: in miniſterium miſsi propter eos
qui hæreditatem ‹capient› ſalutis? capiunt

## CAP. II.

1 PRopterea abundãtius oportet obſerua-
A re nos ea quæ audiuimus: ne fortè per-
2 effluamus. ‡ Si enim qui per angelos dictus
eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis præua-
ricatio & inobedientia accepit iuſtam mer-
3 cedis retributionem: ‡ quomodo nos effu-
giemus ſi tantam neglexerimus ſalutẽ: quæ
cùm initium accepiſſet enarrari per Domi-
num: ab eis qui audierunt, in nos cõfirma-
4 ta eſt, ‡ conteſtante Deo ſignis, & portẽtis,
& varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtri-
butionibus ſecundum ſuam voluntatem.
5 ‡ Non enim angelis ſubiecit ‹Deus› orbem -1.
6 terræ futurum, de quo loquimur. ‡ Teſtatus
B eſt autem in quodam loco quis, dicens,
‖ Quid eſt homo quòd memor es eius: aut Pſa.8.a.5.
7 filius hominis quoniam viſitas eum? ‡ Mi-
nuiſti eum paulominus ab angelis: gloria &

honore coronaſti eum,& cõſtituiſti eum ſu-
Mat.28.d.18 per opera manuũ tuarũ.‡‖Omnia ſubiecisti 8
1.Co.15.d.26 ſub pedibus eius: In eo enim quòd omnia ei
Eph.1.d.22. ſubiecit: nihil dimiſit nõ ſubiectũ ei. Nunc
autem necdum videmus omnia ſubiecta ei.
Phi.2.b.8 ‡‖Eum autẽ qui modico quàm angeli, mi- 9
noratus eſt, videmus Ieſum propter paſsio-
nẽ mortis, gloria & honore coronatũ: vt gra C
tia Dei, pro omnibus guſtaret mortẽ.‡ De- 10
cebat enim eum propter quẽ omnia, & per
quem omnia, qui multos filios in gloriam
adduxerat, authorẽ ſalutis eorũ, per *paſsio-
nẽ *cõſummare.* ‡ Qui enim ſanctificat, & 11
*paſsiones & *conſummari. qui ſanctificantur: ex vno omnes. Propter
quã cauſam nõ confunditur fratres eos vo-
care: ‡ dicens, ‖Nũtiabo nomẽ tuum fratri- 12
Pſa.21.c.23 bus meis: in medio eccleſiæ laudabo te.‡ Et 13
Pſal.17.a.3 iterum, ‖Ego ero fidens in eum. Et iterum:
Iſai.8.d.18. ‖Ecce ego & pueri mei: quos dedit mihi
Deus.‡Quia ergo pueri communicauerunt 14
carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter particips- D
Oſe.13.d.14 uit eiſdẽ ‖ vt per mortẽ deſtrueret eum qui
1.Co.15.g.54 habebat mortis imperiũ, id eſt diabolũ. ‡Et 15
liberaret eos qui timore mortis per totam
vitam obnoxij erant ſeruituti. ‡ Nuſquã e- 16
nim angelos apprehẽdit: ſed ſemen Abrahæ
apprehendit. ‡ Vnde debuit per omnia fra- 17
tribus ſimilari: vt miſericors fieret & fidelis
põtifex ad Deũ, vt repropitiaret delicta po-
puli. ‡ In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & 18
tentatus: potẽs eſt & eis qui tentantur auxi-
liari.

CAP. III.

1 VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis
A participes, conſyderate Apoſtolum &
*Chriſtũ 6. 2 pontificem cõfeſsionis noſtræ Ieſum*: ‡ qui
fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & ‖Moyſes
Nu.12.b.7 in omni domo eius. ‡ Amplioris enim glo- 3
riæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quãtò
ampliorem honorem habet domus, qui fa-
bricauit illam.‡ Omnis namque domus, fa- 4
bricatur ab aliquo. qui autẽ omnia creauit,
Deus eſt.‡ Et Moyſes quidem fidelis erat in 5
tota domo eius tanquã famulus, in teſtimo
nium eorum quæ dicenda erant. ‡ Chriſtus 6
verò tanquã filius in domo ſua: quæ domus B
ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei vſq;
ad finẽ, firmã retineamus. ‡ Quapropter ſi- 7
Pſa.94.b.8. cut dicit Spirit⁹ ſanctus, ‖Hodie ſi vocẽ eius
audieritis, ‡nolite obdurare corda veſtra ſi- 8
cut in exacerbatione ſecundũ diẽ tentatio-
nis in deſerto.‡Vbi tentauerũt me patres ve 9
ſtri: probauerũt & viderũt opera mea qua-
draginta ãnis.‡Propter quod infenſus fui ge 10
nerationi huic: & dixi, Sẽper errant corde.
Ipſi aũt non cognouerũt vias meas. ‡ qui- 11
bus iuraui in ira mea, Si introibũt in requiẽ
meã. ‡ Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo 12
veſtrũ cor malũ, incredulitatis, diſcedendi à C
Deo viuo: ‡ ſed adhortamini voſmetipſos 13
per ſingulos dies, donec Hodie cognomina-
tur, vt nõ obduretur quis ex vobis fallacia
peccati. ‡Participes enim Chriſti effecti ſu- 14
mus: ſi tamẽ initium ſubſtãtiæ eius vſq; ad
finem firmũ retineamus.‡Dum dicitur, Ho- 15
die ſi vocẽ eius audieritis, nolite obdurare D
corda veſtra quẽadmodũ in illa exacerba-
tione. ‡Quidam enim audientes exacerba- 16
uerunt: ſed nõ vniuerſi qui profecti ſunt ex
17 Aegypto per Moyſen.‡Quibus autẽ infenſus
eſt quadraginta annis? Nonne illis qui pec-
cauerũt, ‖quorũ cadauera proſtrata ſunt in Nu.14.f.57
18 deſerto? ‡ ‖Quibus autẽ iurauit nõ introire Nu.14.d.28 d.24.
in requiem ipſius: niſi illis qui increduli fue
19 runt? ‡ Et videmus quia nõ potuerunt in-
troire* propter incredulitatem. *in requiẽ ipſius.

CAP. IIII.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollici
A tatione introeundi in requiem eius,
2 exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe. ‡ Ete-
nim & nobis nuntiatũ eſt, quemadmodũ &
illis.*ſed nõ profuit illis ſermo auditus, non
admiſtus fidei ex iis quæ audierunt ‡Ingre-
3 diemur enim in requiem qui credidimus: Pſ.94.b.11
quemadmodum dixit, ‖ Sicut iuraui in ira
mea, ſi introibunt in requiem meam: & qui-
dem operibus ab inſtitutione mundi perfe-
4 ctis. ‡ Dixit enim quodã loco de die ſepti-
B ma ſic: ‖ Et requieuit Deus die ſeptima ab Gene.2.a.2
5 omnibus operibus ſuis. ‡ Et in iſto rurſum,
6 Si introibũt in requiẽ meã. ‡ Quoniã ergo
ſupereſt introire quoſdã in illam, & ij, qui-
bus prioribus annuntiatum eſt, non introie-
7 runt propter incredulitatẽ: ‡ iterum termi-
nat diem quendam: Hodie, in Dauid dicen-
do, poſt tantum temporis, ſicut ſupra dictũ Supr.3.b.7.
eſt, ‖Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite
8 obdurare corda veſtra. ‡ Nam ſi eis Ieſus
requiem præſtitiſſet: nunquam de alia lo-
9 queretur poſt hac die. ‡ Itaque relinquitur
C ſabbathiſmus populo Dei. ‡ Qui enim in-
10 greſſus eſt in requiẽ eius: etiam ipſe requie-
11 uit ab operibus ſuis, ſicut* à ſuis Deus.‡ Fe- *&
ſtinemus ergo ingredi in illam requiem: vt
ne in idipſum quis incidat incredulitatis
12 exempli.‡ Viuus eſt enim ſermo Dei & ef-
ficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti:
& pertingens vſque ad diuiſionẽ animæ ac
ſpiritus, cõpagum quoq; ac medullarum, &
diſcretor cogitationum & intentionũ cor-
13 dis.‡‖Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in Pſa.33.c.16.
D conſpectu eius. omnia autem nuda & aperta Ecc.13.d.20.
14 ſunt oculis eius, ad quẽ nobis ſermo. ‡ Ha-
bentes ergo pontificem magnum qui pene-
trauit cælos Ieſum filiũ Dei: teneamus* cõ- *ſpei noſtræ
15 feſsionem.‡ Nõ enim habemus pontificem,
qui non poſsit compati infirmitatibus no-
ſtris: tentatum autem per omnia pro ſimili-
16 tudine abſq; peccato. ‡ Adeamus ergo cum
fiducia ad thronum gratiæ* : vt miſericor- *eius
diam conſequamur, & gratiam inueniamus
in auxilio oportuno.

CAP. V.

1 OMnis nanque Põtifex ex hominibus
A aſſumptus, pro hominibus conſtitui-
tur in ijs quæ ſunt ad Deũ: vt offerat dona
2 & ſacrificia pro peccatis.‡qui cõdolere poſ-
ſit ijs qui ignorant & errant: quoniã & ipſe
3 circundatus eſt infirmitate. ‡ & propterea
debet, quemadmodũ pro populo, ita etiam
4 pro ſemetipſo offerre pro peccatis. ‡ ‖Nec 2.Pa.26.d.18
B quiſquam ſumit ſibi honorẽ: ſed qui voca-
5 tur à Deo, tanquam Aarõ. ‡ Sic & Chriſtus
nõ ſemetipſum clarificauit vt põtifex fieret:
ſed qui locutus eſt ad eum, ‖ Filius meus es Pſa.2.b.7.
tu: ego

tu:ego hodie genui te. ‡ Quẽadmodũ & in 6
Pſa.109.a.4 alio loco dicit,‖Tu es ſacerdos in ęternũ,ſe-
cundũ ordinẽ Melchi-ſedec.‡ Qui in diebus 7
carnis ſuæ, preces ſupplicationesq́; ad eum C
qui poſsit illum saluũ facere à morte cum
*& re. clamore valido & lachrymis offerẽs,*exau-
ditus eſt pro ſua reuerentia.‡ Et quidẽ cùm 8
*Dei eſſet filius*,didicit ea ijs quę paſſus eſt,obe-
dientiã:‡ & conſummatus,factus eſt omni- 9
bus obtemperãtibus ſibi,cauſa ſalutis æter-
næ, ‡ appellatus à Deo pontifex iuxta ordi- 10
nem Melchi-ſedec. ‡ De quo nobis grandis 11
*ininter- ſermo &*interpretabilis* ad dicendum:quo-
pretabilis 7 niam imbecilles facti eſtis ad audiendum. D
‡Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe prop- 12
ter tẽpus:rurſum indigetis vt vos doceami-
ni quæ ſint elemẽta exordij ſermonũ Dei:&
facti eſtis quibus lacte opus ſit,nõ ſolido ci-
bo. ‡ Omnis enim qui lactis eſt particeps, 13
expers eſt ſermonis iuſtitiæ,paruulus enim
eſt.‡ Perfectorum autẽ eſt ſolidus cibus:eo- 14
rum qui pro conſuetudine exercitatos ha-
bent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

## CAP. VI.

QVapropter intermittẽtes inchoatio- 1
nis Chriſti ſermonẽ, ad perfectionẽ A
feramur, nõ rurſum iacientes fundamentũ
pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad
Deum, ‡ baptiſmatũ doctrinæ, impoſitionis 2
quoq́; manuũ, ac reſurrectionis mortuorũ,
& iudicij æterni. ‡ Et hoc faciemus, ſi qui- 3
Mat.12.d.45 dem permiſerit Deus. ‡ ‖Impoſsibile enim 4
Inf.10.c.26. eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaue-
2.Pe.2.d.20 runt etiam donũ cæleſte, & participes facti
ſunt Spiritus ſancti:‡ guſtauerunt nihilomi- 5
nus bonũ Dei verbũ, virtutesq́; ſeculi ven-
turi, & prolapſi ſunt: ‡ rurſus renouari ad 6
pœnitentiã, rurſum crucifigentes ſibimetip B
ſis filium Dei,& oſtentui habentes. ‡ Terra 7
enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens im-
brem,& generans herbam opportunam illis
à quibus colitur:accipit benedictionem à
Deo.‡ proferens autẽ ſpinas ac tribulos:re- 8
proba eſt,& maledicto proxima,cuius con-
ſummatio in cõbuſtionem.‡Cõfidimus aũt 9
dè vobis dilectiſsimi meliora & viciniora
ſaluti; tametſi ita loquimur. ‡ Non enim 10
iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri
& dilectionis quam oſtẽdiſtis in nomine ip-
ſius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis.
‡Cupimus autẽ vnumquemq; veſtrũ eandẽ 11
oſtentare ſolicitudinẽ ad expletionem ſpei C
vſque in finẽ: ‡ vt nõ ſegnes efficiamini,ve- 12
rùm imitatores eorum qui fide & patientia
hæreditabunt promiſsiones.‡ Abrahæ nam- 13
que promittens Deus,quoniã neminem ha-
buit per quem iuraret maiorem, ‖ iurauit
Ge.22.c.16. per ſemetipſum,‡ dicens,‖Niſi benedicens 14
Gen.12.a.3 benedicam te,& multiplicans multiplicabo
18.c.18. te.‡Et ſic lõganimiter ferens,adeptus eſt re- 15
22.d.17. promiſsionẽ.‡Homines enim per maiorem 16
ſui iurant: & omnis controuerſiæ eorũ finis,
ad confirmationẽ,eſt iuramentum.‡ In quo 17
abundantius volens Deus oſtendere pollici-
tationis hæredibus immobilitatẽ cõſilij ſui: D
interpoſuit iuſiurandum: ‡ vt per duas res 18
immobiles, quibus impoſsibile eſt mentiri

Deum,fortiſsimũ ſolatium habeamus qui
confugimus ad tenendã propoſitam ſpem,
19 ‡ quam ſicut ancoram habemus animæ tu-
tam ac firmam, & incedentem vſque ad in-
20 teriora velaminis, ‡ vbi præcurſor pro no-
bis introijt Ieſus, ſecundum ordinem Mel-
chi-ſedec pontifex factus in æternum.

## CAP. VII.

1 HIc enim‖Melchi ſedec,rex Salem,ſa- Ge.14.d.18.
A cerdos Dei ſummi,qui obuiauit Abra
hæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei:
2 ‡ cui & decimas omnium diuiſit Abraham,
primùm quidẽ qui interpretatur rex iuſti-
tiæ: deinde autẽ & rex Salem, quod eſt, rex
3 pacis,‡ſine patre,ſine matre,ſine genealogia
neque initium dierum neque finẽ vitæ ha-
bens,aſsimilatus autem filio Dei, manet ſa-
4 cerdos in perpetuum. ‡ Intuemini autem
quantus ſit hic,cui & decimas dedit de præ-
5 cipuis Abraham patriarcha. ‡ Et quidẽ‖de Nu.18.c.21.
filiis Leui ſacerdotium accipiẽtes,‖manda- Deu.18.a.1.
tum habent decimas ſumere à populo ſe- 4.3.
cundũ legẽ, id eſt, a fratribus ſuis, quanquã Ioſ.14.a.4.
6 & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. ‡ Cuius
B autẽ generatio non annumeratur in eis, de-
cimas ſumpſit ab Abraham, & hunc qui ha-
7 bebat repromiſsiones,benedixit.‡ Sine vlla
autem cõtradictione,quod minus eſt,à me-
8 liore benedicitur.‡ Et hic quidem,decimas
morientes homines accipiunt: ibi autẽ con-
9 teſtatur,quia viuit. ‡ Et(vt ita dictum ſit)
per Abraham & Leui qui decimas *accepit* *accipit 1.
10 decimat* eſt.‡ adhuc enim in lumbis patris
11 erat,quando obuiauit ei Melchi-ſedec. ‡Si
ergo cõſummatio per ſacerdotium Leuiti-
cum erat (populus enim ſub ipſo legẽ acce-
pit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum
ordinem Melchi ſedec,alium ſurgere ſacer-
C dotem,& nõ ſecundum ordinem Aaron di-
12 ci?‡ Trãſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt vt
13 & legis trãſlatio fiat. ‡ In quo enim hæc di-
cũtur:de alia tribu eſt,de qua nullus altario
14 præſto fuit. ‡ Manifeſtum eſt enim quod ex
Iuda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu
nihil de *ſacerdotibus* Moyſes locutus eſt. *ſacerdotio
15 ‡Et amplius adhuc manifeſtum eſt:ſi ſecun 1.
dum ſimilitudinem Melchi-ſedec exurgat
16 alius ſacerdos, ‡ qui non ſecundum legem
mandati carnalis factus eſt,ſed ſecundũ vir-
17 tutem vitæ inſolubilis.‡ Conteſtatur enim,
‖Quoniã tu es ſacerdos in æternũ, ſecundũ Pſa.109.a.4
18 ordinẽ Melchi-ſedec.‡ Reprobatio quidẽ fit
præcedentis mandati, propter infirmitatem
19 eius & inutilitatem. ‡ nihil enim ad perfe-
ctũ adduxit lex : introductio verò melioris
20 ſpei,per quam proximamus ad Deum. ‡ Et
quantum eſt non ſine iureiurãdo (alij qui-
dem,ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.
21 ‡ hic autẽ cum iureiurãdo per eum qui di-
D xit ad illũ:‖ Iurauit Dominus, & nõ pœni- Pſa.109.a.4
22 tebit eum:tu es ſacerdos in æternum) ‡ in
tantum melioris teſtamenti ſponſor factus
23 eſt Ieſus. ‡ Et alij quidẽ plures facti ſunt ſa-
cerdotes, idcirco quòd morte prohiberẽtur
24 permanere:‡ hic autem eò quòd maneat in
æternum,ſempiternum habet ſacerdotium. *acceden-
25 ‡ Vnde & ſaluare in perpetuũ poteſt *acce- tes 8.
dens* per

dens' per ſemetipſum ad Deum: ſemper vi-
ſis 7. uens ad interpellandum pro •nobis'. ‡ Talis 26
enim decebat vt nobis eſſet põtifex, ſanctus,
innocẽs, impollutus, ſegregatus à peccatori-
bus, & excelſior cælis factus. ‡ qui nõ habet 27
neceſsitatem quotidie (quemadmodum ſa-
Leuit.9.b.7. cerdotes) ‖prius pro ſuis delictis hoſtias of-
16.b.6. ferre, deinde pro populi. hoc enim fecit ſe-
mel, ſe offerendo. ‡ Lex enim homines con 28
ſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes:
ſermo autẽ iuriſiurandi qui poſt legem eſt,
Filium in æternum perfectum.

## CAP. VIII.

CApitulum autẽ ſuper ea quæ dicũtur, 1
talem habemus põtificem, qui conſe- A
dit in dextera ſedis magnitudinis in cælis:
‡ ſanctorum miniſter, & tabernaculi veri, 2
• Deus quod fixit•Dominus' & non homo. ‡ Omnis 3
enim pontifex, ad offerendũ munera & ho-
ſtias cõſtituitur. vnde neceſſe eſt & hũc ha-
bere aliquid quod offerat: ‡ ſi ergo eſſet ſu- 4
per terrã, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſent qui
offerrent ſecundũ legem munera, ‡ qui ex- 5
emplari & vmbræ deſeruiũt cæleſtium. Si-
cut reſponſum eſt Moyſi, cùm cõſummaret
Exo.25.d.9 tabernaculum, ‖Vide (inquit) omnia facito
d.40. ſecundum exemplar quod tibi oſtenſum eſt
Act.7.f.44 in monte. ‡ Nunc autem melius ſortitus eſt 6
miniſterium quantò & melioris teſtamenti B
mediator eſt, quod in melioribus repromiſ-
ſionibus ſancitum eſt. ‡ Nam ſi illud prius 7
culpa vacaſſet: non vtique ſecundi locus in-
quireretur. ‡ Vituperans enim eos dicit: 8
Ier.31.f.31 ‖Ecce dies venient, dicit Dominus: & con-
ſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper do-
mum Iuda teſtamentum nouum, ‡ non ſe- 9
cundùm teſtamentũ quod feci patribus eo- C
rum in die qua apprehendi manum eorum
vt educerẽ illos de Terra Aegypti, quoniam
ipſi non permanſerunt in teſtamento meo:
& ego neglexi eos, dicit Dominus. ‡ Quia 10
hoc eſt teſtamẽtum quod diſponam domui
Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: Dando
leges meas in mentẽ eorum, & in corde eo-
rum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum,
& ipſi erunt mihi in populum: ‡ & non do- 11
cebit vnuſquiſque proximũ ſuum, & vnuſ-
quiſque fratrẽ ſuum, dicens, Cognoſce Do-
minum: quoniam omnes ſcient me à mino- D
re vſque ad maiorem eorum. ‡ quia propi- 12
tius ero iniquitatibus eorum: & peccatorũ
eorum iam non memorabor. ‡ Dicendo au- 13
tem nouum: veterauit prius. Quod autem
antiquatur & ſeneſcit: prope interitum eſt.

## CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iuſtificationes 1
culturæ, & ſanctum ſeculare. ‡ ‖Taber 2
Exo.25.a.8. naculum enim factum eſt primum, in quo A
26.a.1.36. erant, candelabra, & mẽſa, & propoſitio pa-
a.8. num, quæ dicitur Sancta. ‡ Poſt velamẽtum 3
autem ſecundum, tabernaculum, quod dici-
tur Sancta Sanctorum: ‡ aureum habẽs thu- 4
ribulum, & arcam teſtamenti circũtectam
ex omni parte auro, in qua vrna aurea habẽs
3.Reg.8.a.9. manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & 
2.Par.5.c.10 ‖tabulæ teſtamenti, ‡ ſuperque eam erant 5
Exo.25.c.22 Cherũbim gloriæ obumbrantia propitiato-
rium. de quibus non eſt modò dicendum
6 per ſingula. ‡ His verò ita compoſitis, in
B priori quidem tabernaculo ſemper introi-
bant Sacerdotes, ſacrificiorum officia con-
7 ſummantes. ‡ in ſecundo autem, ‖ſemel in Exo.30.b.10
anno ſolus pontifex non ſine ſanguine quẽ Leu.16.a.2.
8 •offert' pro ſua & populi ignorantia: ‡ hoc f.30. •offerret
ſignificante Spiritu ſancto, nondũ propala-
tam eſſe ſanctorũ viam, adhuc priore taber-
9 naculo habente ſtatum. ‡ quæ parabola eſt
temporis inſtantis: iuxta quam munera &
hoſtiæ offeruntur, quæ nõ poſſunt iuxta cõ-
ſcientiam perfectum facere ſeruientem,
10 ‡ ſolũmodo in cibis & in potibus, & variis
baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis vſque ad
11 tempus correctionis impoſitis. ‡ Chriſtus
autem aſsiſtens pontifex futurorum bono-
rum, per amplius & perfectius tabernaculũ
nõ manufactum, id eſt, nõ huius creationis: •& 6.
12 ‡ neque per ſanguinem hircorum •aut' vi- Act.20.f.28
tulorum, ſed ‖per proprium ſanguinem in- 1.Pet.1.c.19
C troiuit ſemel in Sancta, æterna redẽptione 1.Ioh.1.c.7.
13 inuenta. ‡ Si enim ſanguis hircorum & tau- Apo.1.b.5.
rorum & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos Leuit.9.b.8
14 ſanctificat ad emundationẽ carnis: ‡ quan- 16.b.6.c.14
tò magis ſanguis Chriſti qui per Spiritum Nu.19.a.4
ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Luc.1.g.77.
Deo, •emundauit' cõſcientiam •noſtram' ab Rom.5.a.5.
operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo vi- a.6.
15 uenti? ‡ Et ideo noui teſtamenti mediator •emundabit 7.
eſt: vt morte intercedente, in redemptionẽ
earum præuaricationũ quæ erant ſub prio- •veſtram 7
ri teſtamẽto, repromiſsionem accipiant qui Gala.3.b.15
16 vocati ſunt, æternæ hæreditatis. ‡ ‖Vbi e-
D nim teſtamentum eſt: mors neceſſe eſt inter-
17 cedat teſtatoris. ‡ Teſtamentum enim, in
mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum
18 valet, dum viuit qui teſtatus eſt. ‡ Vnde nec
primum quidem ſine ſanguine dedicatum
19 eſt. ‡ lecto enim omni mãdato legis à Moyſe
vniuerſo populo: accipiens ſanguinẽ vitulo-
E rum & hircorum cum aqua & lana cocci-
nea & hyſſopo: ipſum quoq; librum & om-
20 nem populũ aſperſit, ‡ dicens, ‖Hic ſanguis Exo.24.c.8.
teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus. Mat.26.c.28
21 ‡ Etiam tabernaculũ & omnia vaſa mini-
22 ſterij ſanguine ſimiliter aſperſit. ‡ Et omnia
penè in ſanguine ſecundũ legẽ mundantur:
& ſine ſanguinis effuſione non fit remiſsio.
23 ‡ Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæle-
F ſtium, his mundari: ipſa autem cæleſtia me-
24 lioribus hoſtijs quàm iſtis. ‡ Non enim in
manufacta Sancta Ieſus introiuit exẽplaria
verorum: ſed in ipſum cælum, vt appareat
25 nunc vultui Dei pro nobis. ‡ Neque vt ſæpe
offerat ſemetipſum, quemadmodũ Pontifex
intrat in Sancta, per ſingulos annos in ſan-
26 guine alieno: ‡ alioquin oportebat eum
G frequenter pati ab origine mundi: nunc au-
tem ſemel •in conſummatione' ſeculorum,
ad •deſtitutionẽ' peccati, per hoſtiam ſuam •in cõſummationẽ 1.
27 apparuit. ‡ Et quemadmodum ſtatutum eſt • deſtructionem 5.
hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iu-
28 dicium: ‡ ‖ ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt Rom.5.a.6.
ad multorum exhaurienda peccata. ſecundo b.18.
ſine peccato apparebit expectantibus ſe, in 1.Pet.3.c.18.
ſalutem.

## CAP. X.

Deu.16.c.14 V]Mbram enim habens lex, futurorum 1
bonorum, non ipſam imaginem rerū: A
per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis quas
offerunt indeſinēter, nunquā poteſt accedē-
tes perfectos facere: ‡alioquin ceſſaſſent of- 2
ferri, ideo quòd nullā haberēt vltra cōſcien-
tiam peccati, cultores ſemel mūdati. ‡ſed in 3
ipſis cōmemoratio peccatorū per ſingulos
annos fit. ‡ Impoſſibile enim eſt ſanguine 4
taurorum & hircorū auferri peccata. ‡Ideo 5
Pſal.39.b.7. ingrediēs mundū dicit: ]Hoſtiā & oblatio-
nem noluiſti: corpus autē aptaſti mihi: ‡ho- 6
locautomata, & pro peccato, nō tibi placue-
runt. ‡Tūc dixi, Ecce venio: ‡in capite libri 7
ſcriptū eſt de me: Vt faciā Deus volūtatem B
tuam. ‡Superius dicēs, Quia hoſtias & obla 8
tiones, & holocautomata, & pro peccato no-
luiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundū le-
gem offeruntur: ‡ tunc dixi, Ecce venio vt 9
faciā Deus voluntatē tuam: aufert primùm,
vt ſequens ſtatuat. ‡ In qua voluntate ſan- 10
ctificati ſumus per oblationē corporis Ieſu
Chriſti ſemel. ‡ Et omnis quidem ſacerdos 11
præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdē ſæ-
pe offerens hoſtias, quæ nunquā poſſunt au-
ferre peccata: ‡ hic autem vnā pro peccatis 12
offerens hoſtiā, in ſempiternum ſedet in de- C
Pſal.109.a.1. xtera Dei, ‡de cætero expectans, ]donec po 13
1.Co.15.d.25 nantur inimici eius ſcabellū pedum eius.
‡Vna enim oblatione, conſummauit in ſem 14
piternū ſanctificatos. ‡Conteſtatur autē nos 15
& Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:
Ie.31.f.33 ‡]Hoc autē teſtamentū quod teſtabor ad il- 16
Sup.8.b.8. los poſt dies illos, dicit Dominus, [a]Dando°
[a]Dabo leges meas in cordibus eorū, & in mentibus
eorū ſuperſcribā eas: ‡ & peccatorū & ini- 17
quitatū eorū iam non recordabor amplius. D
‡Vbi autē horū remiſſio: iam non eſt obla- 18
tio pro peccato. ‡ Habentes itaq; fratres fi- 19
duciā in introitu ſanctorū in ſanguine Chri
ſti: ‡quam initiauit nobis viam nouā & vi- 20
uentem per velamen, id eſt, carnē ſuam, ‡ & 21
ſacerdotē magnū ſuper domū Dei, ‡ acceda- 22
mus cum vero corde in plenitudine fidei
aſperſi corda à cōſcientia mala, & abluti cor-
pus aqua munda, ‡teneamus ſpei noſtræ cō- 23
feſſionem indeclinabilē (fidelis enim eſt qui
repromiſit) ‡& cōſyderemus inuicē in pro- 24
uocationē charitatis & bonorū operū. ‡non 25
deſerentes collectionē noſtri, ſicut conſuetu E
dinis eſt quibuſdā; ſed conſolantes, & tantò
magis quantò videritis appropinquantem
diem. ‡]Voluntariè enim peccātibus nobis 26
Sup.6.a.4. poſt acceptā notitiam veritatis, iam non re-
linquitur pro peccatis hoſtia, ‡terribilis au- 27
tem quædā expectatio iudicii & ignis æmu-
latio, quæ conſumptura eſt aduerſarios. ‡Ir- 28
Deu.17.b.6. ritam quis faciens legē Moyſi: ſine vlla mi-
19.d.15. ſeratione, ] duobus vel tribus teſtibus mo-
Mat.18.b.16 ritur: ‡quantò magis putatis, deteriora me- 29
Ioh.8.c.17. reri ſupplicia qui filiū Dei conculcauerit, &
2.Co.13.a.1. ſanguinē teſtamenti pollutū duxerit, in quo
Deu.32.e.35 ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contume-
[a]Vindicta i. liam fecerit? ‡Scimus enim qui dixit, ]Mihi 30
Rom.12.d.18 [a]vindictam°, ego retribuā. Et iterū: [a]Quia° F
•.5. ]iudicabit Dominus populū ſuū. ‡Horren- 31
32 dum eſt incidere in manus Dei viuentis. ‡Re-
memoramini autē priſtinos dies: in quibus
illuminati, magnū certamē ſuſtinuiſtis paſ-
33 ſionū. ‡ & in altero quidē opprobriis & tri-
bulationibus ſpectaculū facti: in altero autē
34 ſocij taliter conuerſantiū effecti. ‡Nā & vin
G ctis cōpaſſi eſtis: & rapinā bonorū veſtrorū
cū gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habe
35 re meliorē & manentē ſubſtātiam. ‡ Nolite
itaq; amittere confidentiā veſtrā, quæ ma-
36 gnam habet remunerationem. ‡ Patientia
enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatē Dei
37 facientes, reportetis promiſſionē. ‡]Adhuc Abac.2.a.4.
enim modicum aliquantulumq;, qui ventu 1.Pet.1.a.6.
38 rus eſt, veniet, & non tardabit. ‡]Iuſtus autē Rom.1.c.17.
meus ex fide [a]viuit°. quod ſi ſubtraxerit ſe: Gal.3.b.12.
39 non placebit animæ meæ. ‡Nos autem non [a]Viuet i.
ſumus ſubtractionis [a]filij° in perditionē: ſed •.6.
fidei in acquiſitionem animæ.

## CAP. XI.

1 EST autem fides, ſperādarum ſubſtātia
2 rerū, argumentū non apparentiū. ‡ In
A hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.
3 ‡]Fide intelligimus aptata eſſe ſecula ver- Gene.1.a.1.
bo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. a.3.
4 ‡]Fide, plurimā hoſtiam Abel quàm Cain, Gene.4.a.4
obtulit Deo: ]per quā teſtimonium conſe- Mat.23.d.34
cutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibēte
muneribus eius Deo, & per illam defunctus
5 adhuc loquitur. ‡Fide, ]Henoch tranſlatus Gen.5.c.24
eſt, ne videret mortem, & nō inueniebatur: Eccle.44.c.
quia tranſtulit illum Deus; ante tranſlatio- 16.49.d.16.
nē enim, teſtimoniū habuit placuiſſe Deo.
6 ‡ Sine fide autem impoſſibile eſt placere
B [a]Deo°. Credere enim oportet accedentē ad •.3.
Deū quia eſt, & inquirentibus ſe remunera-
7 tor ſit. ‡ Fide, ]Noë reſponſo accepto de iis Gen.6.c.13.
quæ adhuc nō videbantur, metuens, aptauit c.18.
arcā in ſalutem domus ſuæ, per quā damna- Eccl.44.c.17
uit mundū: & iuſtitiæ quæ per fidē eſt, hæres
8 eſt inſtitutus. ‡Fide, ]qui vocatur Abraham Gen.12.a.4
obediuit in locū exire quē accepturus erat 13.a.1.
in hæreditatem: & exiit, neſciens quò iret.
9 ‡ Fide demoratus eſt in Terra repromiſſio-
nis, tanquā in aliena, in caſulis habitando cū
Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſionis
10 eiuſdem. ‡Expectabat enim fundamēta ha-
C bentem ciuitatem; cuius artifex & conditor
11 Deus. ‡ Fide, ]& ipſa Sara ſterilis virtutē in Gen.17.c.19.
cōceptione ſeminis accepit, etiā præter tem 18.b.10.21.
pus ætatis: quoniā fidelem credidit eſſe eum a.2.
12 qui repromiſerat. ‡ Propter quod & ab vno
orti ſunt (& hoc emortuo) ]tanquam ſydera Eccle.44.d.
cæli in multitudine, & ſicut arena quæ eſt 22.d.23.
13 ad orā maris, innumerabilis. ‡Iuxta fidē de-
functi ſunt omnes iſti nō acceptis repromiſ-
ſionibus, ſed à lōgè eas aſpicientes, & ſalutā-
tes, & cōfitentes quia peregrini & hoſpites
14 ſunt ſuper terrā. ‡ Qui enim hæc dicunt: ſi-
15 gnificant ſe patriam inquirere. ‡ Et ſi quidē
ipſius meminiſſent de qua exierūt: habebāt
16 vtiq; tēpus reuertēdi. ‡nunc autem meliorē
appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non confun Gen.22.a.
D ditur Deus vocari Deus eorū. parauit enim b.9.
17 illis ciuitatem. ‡ Fide, ]obtulit Abraham Eccle.44.d.
Iſaac, cū tentaretur: & vnigenitum offerebat 21.
18 [a]qui° ſuſceperat repromiſſiones. ‡(ad quem [a]In quo
dictum

rogo & Synthicen deprecor idipſum *ſapere
in Domino. ‡Etiã rogo & te germane con- 3
par, adiuua illas quæ mecũ laborauerunt in
Euangelio cũ Clemente, & cæteris adiuto-
ribus meis, quorũ nomina ſunt in libro vi-
tæ. ‡Gaudete in Domino ſemper: iterum di- 4
co, gaudete. ‡Modeſtia veſtra nota ſit omni- 5
bus hominibus. Dominus propè eſt. ‡ Nihil 6
ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecra B
tione cum gratiarum actione petitionis ve-
ſtræ innoteſcant apud Deum. ‡ Et pax Dei 7
quæ exuperat omnẽ ſenſum, cuſtodiat cor-
da veſtra & intelligentias veſtras in Chriſto
Ieſu. ‡ De cætero fratres, quæcunque ſunt 8
vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta,
quæcunque ſancta, quęcunq; amabilia, quæ-
cunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua laus
*.I. ⁃diſciplinæ*, hæc cogitate. ‡Quæ & didici- 9
ſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in
me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.
‡Gauiſus ſum autẽ in Domino vehemẽter, 10
quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro C
me ſentire. ſicut & ſentiebatis: occupati au-
tem eratis. ‡ Non quaſi propter penuriam 11
dico; ego enim didici, in quibus ſum, ſuffi-
ciens eſſe. ‡ Scio & humiliari, ſcio & abun- 12
dare: (vbiq;, & in omnibus Inſtitutus ſum)
& ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriã
pati. ‡omnia poſſum in eo qui me confor- 13
tat. ‡Veruntamen bene feciſtis, communicã- 14
tes tribulationi meæ. ‡Scitis autẽ & vos Phi 15
lippenſes, quòd in principio Euangelij, quan
do profectus ſum à Macedonia, nulla mihi
eccleſia cõmunicauit in ratione dati & ac-
cepti, niſi vos ſoli: ‡ quia & Theſſalonicam, 16
ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis. ‡Nõ quia 17
quæro datum: ſed requiro fructum abun- D
*in rationẽ veſtram t. dantem in ratione veſtra*. ‡ Habeo autem 18
omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab
Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuauita-
Rom. 12. a. 1. tis, ‖ hoſtiam acceptam, placentem Deo.
‡Deus autem meus impleat omne deſyde- 19
rium veſtrum ſecundũ diuitias ſuas in glo-
ria, in Chriſto Ieſu. ‡Deo autem & patri no- 20
ſtro gloria in ſecula ſeculorũ. Amen. ‡Salu- 21
tate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. ‡ Sa- 22
lutant vos qui mecum ſunt, fratres. Salutãt
vos omnes ſancti: maximè autẽ qui de Cæ-
ſaris domo ſunt. ‡Gratia Domini noſtri Ieſu 23
Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

## CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti 1
per voluntatem Dei, & Timotheus A
frater: ‡ iis qui ſunt Coloſsis ſanctis 2
& fidelibus fratribus in Chriſto Ie-
ſu: ‡Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, 3
& Dño Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo &
Patri Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſemper pro vo
bis, orantes: ‡audientes fidẽ veſtrã in Chri- 4
ſto Ieſu, & dilectionem quam habetis in ſan
ctos omnes, ‡ propter ſpem quæ repoſita eſt 5
vobis in cælis, quã audiſtis in verbo veri-
6 tatis Euangelij, ‡quod peruenit ad vos, ſicut
& in vniuerſo mũdo eſt, & fructificat & cre
B ſcit ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis &
7 cognouiſtis gratiã Dei in veritate, ‡ſicut di-
diciſtis ab Epaphra chariſsimo cõſeruo no-
ſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chri-
8 ſti Ieſu, ‡qui etiam manifeſtauit nobis dile-
9 ctionẽ veſtrã in ſpiritu. ‡ideo & nos ex qua
die audiuimus, nõ ceſſamus pro vobis oran
tes & poſtulãtes, vt impleamini agnitionem
voluntatis eius, in omni ſapientia & intel-
10 lectu ſpiritali: ‡ vt ambuletis dignè Deo,
per omnia placẽtes: in omni opere bono fru
11 ctificãtes, & creſcẽtes in ſciẽtia Dei: ‡in om-
ni virtute confortati ſecundũ potentiã cla-
ritatis eius in omni patiẽtia & lõganimita-
12 te cũ gaudio, ‡ gratias agentes *Deo & Patri* *Patri 2.
qui dignos nos fecit in partẽ ſortis ſanctorũ, Deo Patri
13 in lumine: ‡qui eripuit nos de poteſtãte te- 12.
nebrarum, & tranſtulit in regnum filij di-
14 lectionis ſuæ, ‡ in quo habemus redemptio-
15 nem, *remiſsionẽ peccatorũ, ‡qui eſt imago *&
Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creatu- *vel 1.
16 ræ: ‡quoniã ‖in ipſo cõdita ſunt vniuerſa in Iohã. 1. a. 4.
C cælis, & in terra, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue
throni, ſiue dominationes, ſiue principatus,
ſiue poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo
17 creata ſunt: ‡& ipſe eſt ante omnes, & omnia
18 in ipſo conſtant. ‡Et ipſe eſt caput corporis
eccleſię, qui eſt principiũ, ‖primogenitus, ex 1. Cor. 15. c.
mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatũ te- 31.
19 nens: ‡quia in ipſo cõplacuit omnẽ plenitu- Apoc. 1. b. 5.
20 dinẽ inhabitare: ‡& per eũ recõciliare om-
nia in ipſum, pacificãs per ſanguinem crucis
ei*, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt.
21 ‡Et vos cùm eſſetis aliquãdo alienati & ini
22 mici ſenſu, in operibus malis: ‡nunc autem
recõciliauit in corpore carnis eius per mor
tem, exhibere vos ſanctos & immaculatos, &
23 irreprehenſibiles corã ipſo. ‡ſi tamẽ perma-
netis in fide fundati & ſtabiles, & immobi-
les à ſpe Euãgelij quod audiſtis, quod præ-
dicatũ eſt in vniuerſa creatura quæ ſub cæ-
lo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.
24 ‡Qui nũc gaudeo in paſsionibus pro vobis,
& adimpleo ea quæ deſunt paſsionũ Chri-
D ſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt
25 eccleſia: ‡cuius factus ſum ego miniſter ſe-
cundũ diſpenſationẽ Dei, quæ data eſt mihi
26 in vobis, vt implcã verbũ Dei, ‡ myſterium
quod abſconditũ fuit à ſeculis & generatio-
nibus, nũc autẽ manifeſtatũ eſt ſanctis eius,
27 ‡quibus voluit Deus notas facere diuitias
gloriæ Sacramenti huius in Gentibus, quod
28 eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ. ‡ quẽ nos
annuntiamus, corripientes omnem homi-
nem, & docentes omnẽ hominem in omni
ſapientia, vt exhibeamus omnem hominem
29 perfectũ in Chriſto Ieſu. ‡In quo & laboro,
certando ſecundum operationem eius quã
operatur in me in virtute.

## CAP. II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudi-
A nem habeam pro vobis & pro iis qui
ſunt Laodiceæ, & quicunq; nõ viderunt fa-
2 ciem meã in carne: ‡ vt conſolentur corda
ipſorum,

ipſorũ, inſtructi in charitate, & in omnes di-
uitias plenitudinis intellectus, in agnitionẽ
*& 3. myſterij Dei *Patris *Chriſti Ieſu, ‡ in quo 3
*& 7. ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ ab-
ſconditi. ‡Hoc autem dico, vt nemo vos de- 4
1.Cor.5.a.3 cipiat in ſublimitate ſermonũ. ‡ ‖Nam etſi 5
corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum
ſum: gaudẽs & vidẽs ordinem veſtrũ, & fir-
mamentũ eius quæ in Chriſto eſt, fidei ve- B
ſtræ. ‡Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum 6
*noſtrum Dominum*, in ipſo ambulate, ‡ radicati & 7
ſuperædificati in ipſo, & cõfirmati fide ſicut
⌐.4. & didiciſtis, abundantes ⌐in illo' in gratia-
*in ea 3. rum actione. ‡ Videte ne quis vos decipiat 8
per philoſophiã, & inanem fallaciam ſecũ-
dum traditionem hominum, ſecundũ ele-
menta mundi, & non ſecundum Chriſtum.
‡quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo di- 9
uinitatis corporaliter: ‡& eſtis in illo reple- 10
ti, qui eſt caput omnis principatus & pote-
ſtatis: ‡in quo & circuncifi eſtis circũciſione 11
nõ manu facta in expoliatione corporis car-
*ſed nis,* in circunciſione Chriſti, ‡ conſepulti 12
ei in baptiſmo: in quo & reſurrexiſtis per fi-
dem operationis Dei, qui ſuſcitauit illum à
Ephe.2.a.1. mortuis. ‡ ‖Et vos cũ mortui eſſetis in de- 13
lictis & præputio carnis veſtræ, cõuiuifica- C
uit cũ illo: donans vobis omnia delicta, ‡de- 14
lens quod aduerſus nos erat, chyrographũ
*decretis 3. *decreti', quod erat contrariũ nobis. & ip-
ſum tulit de medio, affigens illud cruci: ‡ & 15
expolians principatus & poteſtates, traduxit
confidenter palam, triumphans illos in ſe-
metipſo. ‡ Nemo ergo vos iudicet in cibo 16
⌐.5. aut in potu, aut in parte diei ⌐feſti', aut neo-
meniæ, aut ſabbathorum: ‡ quæ ſunt vmbra 17
Mat.24.a.4 futurorum, corpus autem Chriſti. ‡ ‖Nemo 18
vos ſeducat, volens in humilitate & religio-
ne angelorum, quæ nõ vidit ambulans, fru-
ſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, ‡& non tenens 19
caput, ex quo totũ corpus per nexus & con-
iunctiones ſubminiſtratũ & conſtructum,
creſcit in augmentum Dei ‡Si ergo mortui 20
⌐.2. eſtis cum Chriſto, ab elemẽtis ⌐huius' mun- D
di: quid adhuc tanquam viuentes in mun-
*Ne tetige- do decernitis? ‡ *Ne tetigeritis, neque guſta- 21
ris, neque ueritis, neque contrectaueritis': ‡ quæ ſunt 22
guſtaueris omnia in interitum ipſo vſu, ſecũdum præ-
neque con cepta & doctrinas hominum. ‡ quæ ſunt ra- 23
trectaueris tione quidẽ habentia ſapientiæ in ſuper-
ſtitione & humilitate, & nõ ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatẽ
carnis.

## CAP. III.

IGitur ſi cõſurrexiſtis cum Chriſto: quæ 1
ſurſum ſunt, quærite: vbi Chriſtus eſt in A
dextera Dei ſedens. ‡quæ ſurſum ſunt, ſapi- 2
te: non quæ ſuper terram. ‡ Mortui enim 3
eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum Chri-
*autem ſto in Deo. ‡ Cũ* Chriſtus apparuerit, vita 4
*enim 12. veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in
Ephe.5.a.3 gloria. ‡ ‖Mortificate ergo mẽbra veſtra quę 5
ſunt ſuper terram, fornicationẽ, immundi-
tiam, libidinem, cõcupiſcentiam malam, &
auaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſeruitus.
‡ propter quæ, venit ira Dei ſuper filios in- 6
credulitatis: ‡ in quibus & vos ambulaſtis 7
8 aliquando, cũ viueretis in illis. ‡Nunc autẽ Rom.6.a.4.
B deponite & vos omnia: iram, indignationẽ, b.11.
malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem Eph.4.f.23.
9 de ore veſtro. ‡Nolite mentiri inuicem: ex- Heb.12.a.2.
polиantes vos veterem hominem cum acti- 1.Pet.2.a.1.
10 bus ſuis, ‡& induentes nouum eum qui re- 4.a.2.
nouatur in agnitionem, ſecundũ imaginem
11 eius qui creauit illum, ‡ vbi non eſt*, Genti- *maſculus
lis & Iudæus, circũciſio & præputiũ, Bar- & fœmina.
barus & Scytha, ſeru* & liber: ſed omnia, &
12 in omnibus Chriſtus. ‡ ‖Induite vos ergo ſi- Eph.6.b.11
cut electi Dei, ſancti, & dilecti viſcera miſe-
ricordiæ, benignitatem, humilitatẽ, mode-
13 ſtiam, patientiam, ‡ ſupportantes inuicem:
C & donãtes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus a-
liquẽ habet querelam. ſicut & Dominus do-
14 nauit vobis: ita & vos. ‡ Super omnia autẽ
hæc, charitatẽ ⌐habete', quod eſt vinculum ⌐.1.
15 perfectionis: ‡ & pax Chriſti exultet in cor-
dibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno
16 corpore: & grati eſtote. ‡ Verbũ Chriſti ha-
bitet in vobis abũdanter, in omni ſapientia: *in
docentes & cõmonentes voſmetipſos, *pſal-
mis, hymnis, & cãticis ſpiritualibus, in gra-
17 tia cantãtes in cordibus veſtris Deo. ‡ ‖Om 1.Cor.10.g.31
ne quodcunq; facitis in verbo aut in opere,
D omnia in nomine Dñi Ieſu Chriſti*, gra- *facite 9.
18 tias agentes Deo, & Patri per ipſum. ‡ ‖Mu- Eph.5.c.22
lieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in 1.Pet.3.a.1.
19 Domino. ‡ ‖Viri, diligite vxores*: & nolite Eph.5.f.25
20 amari eſſe ad illas. ‡ ‖Filij, obedite parenti- *veſtras
bus per omnia. hoc enim placitum eſt ⌐in' ⌐.4.
21 Domino. ‡ Patres, nolite ad indignationem Eph.6.a.5.
prouocare filios veſtros: vt nõ puſillo animo Tit.2.c.9.
22 fiant. ‡ ‖Serui, obedite per omnia dominis 1.Pe.2.c.18.
carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi
hominibus placẽtes, ſed in ſimplicitate cor-
23 dis, timentes Deum. ‡ Quodcunque facitis,
ex animo operamini ſicut Domino, & non
24 hominibus: ‡ ſciẽtes quòd à Domino acci-
pietis retributionem hæreditatis. Domino
25 Chriſto ſeruite. ‡ qui enim iniuriam facit, Roma.2.b.6
‖recipiet id quod iniquè geſsit: & ‖non eſt Act.10.f.34.
perſonarum acceptio ⌐apud Deum'. ⌐.1.

## CAP. IIII.

1 DOmini, quod iuſtũ eſt & æquum, ſer-
A uis præſtate: ſcientes quod & vos Do-
2 minũ habetis in cælo. ‡ ‖ Orationi inſtate: Luc.18.a.1.
3 vigilãtes in ea in gratiarũ actione. ‡ ‖oran- 1.Th.5.c.17.
tes ſimul & pro nobis, vt De* aperiat nobis Eph.6.c.18.
oſtium ſermonis ad loquendum myſterium 2.The.3.a.1.
Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum)
4 ‡ vt manifeſtẽ illud ita vt oportet me lo-
5 qui. ‡ ‖In ſapiẽtia ambulate ad eos qui foris Eph.5.d.15
6 ſunt: tempus redimẽtes. ‡ Sermo veſter ſem-
B per in gratia ſale ſit conditus: vt ſciatis quo-
modo oporteat vos vnicuique reſpondere.
7 ‡ Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus chariſsimus frater, & fidelis
8 miniſter, & conſeruus in Dño: ‡ quem miſi
ad vos ad hoc ipſum vt cognoſcat quę circa
9 vos ſunt, & cõſoletur corda veſtra, ‡cũ One-
ſimo chariſsimo & fideli fratre qui ex vobis
eſt. *Omnia' quæ hîc aguntur, nota facient *qui omnia
10 vobis. ‡ Salutat vos Ariſtarchus concapti-
uus meus, & Marcus cõſobrinus Barnabæ,
(de quo accepiſtis mãdata. Si venerit ad vos

excipite illũ.) ‡ & Ieſus qui dicitur Iuſt[9]: qui C
ſunt ex circuncisione. hi ſoli ſunt adiutores 11
mei in regno Dei: qui mihi fuerunt ſolatio.
‡ Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt, ſer- 12
uus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro vobis
in orationibus, vt ſtetis perfecti & pleni in
omni voluntate Dei. ‡ Teſtimoniũ enim illi 13
perhibeo q habet multũ laborẽ pro vobis,
& pro ijs qui ſunt Laodiceę, & qui Hierapo-
2.Ti.4.b.11 li ‡ Salutat vos Lucas medicus chariſſim[9], 14
& Demas. ‡ Salutate fratres qui ſunt Laodi- 15
ceæ: & Nymphã & quę in domo eius eſt Ec- D
cleſiam. ‡ Et cùm lecta fuerit apud vos epi- 16
ſtola, facite vt & in Laodicẽſium eccleſia le-
[a]ea q̃ Laodicenſium eſt vobis legatur gatur. & [a]eam quæ Laodicenſium eſt, vos le-
gatis. ‡ Et dicite Archippo, Vide miniſteriũ 17
quod accepiſti in Domino: vt illud impleas.
‡ Salutatio, mea manu Pauli. Memores eſto- 18
*Domini noſtri Ieſu Chriſti te vinculorũ meorũ. Gratia* vobiſcũ. Amẽ.

# EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

## CAP. I.

PAVLVS & Syluanus & Timótheus 1
eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo pa A
tre, & Domino Ieſu Chriſto, Gratia vo-
*à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto 2. bis & pax*. ‡ Gratias agimus Deo ſemper 2
pro omnibus vobis: memoriã veſtri facien-
tes in orationibus noſtris ſine intermiſsiõe,
‡ memores operis fidei veſtræ & laboris, & 3
charitatis, & ſuſtinẽtiæ ſpei Domini noſtri B
Ieſu Chriſti, ante Deũ & patrem noſtrum:
‡ ſcientes fratres dilecti à Deo, electionẽ ve- 4
ſtrã: ‡ quia Euangeliũ noſtrũ nõ fuit ad vos 5
in ſermone tantùm, ſed in virtute & in Spi-
ritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut C
ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.
‡ Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Dñi: 6
excipientes verbũ in tribulatione multa, cũ
gaudio Spiritus ſancti: ‡ ita vt facti ſitis for- 7
ma omnibus credentibus in Macedonia &
in Achaia. ‡ A vobis enim diffamatus eſt ſer- 8
mo Domini: nõ ſolùm in Macedonia & in A- D
*& 2. chaia, ſed *in omni loco, fides veſtra quæ eſt
ad Deũ, profecta eſt, ita vt nõ ſit nobis neceſ
ſe quicquam loqui. ‡ Ipſi enim de nobis an 9
nuntiant qualẽ introitũ habuerimus ad vos:
& quomodo conuerſi eſtis ad Deũ à ſimu-
lachris, ſeruire Deo viuo & vero, ‡ & expe- 10
ctare Filiũ eius de cælis (quem ſuſcitauit ex
mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ven-
tura.

## CAP. II.

NAm ipſi ſcitis fratres introitũ noſtrũ 1
ad vos quia nõ inanis fuit: ‡ ſed ante 2
Act.16.d.17 c.22. paſſi & cõtumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Phi A
lippis, fiduciã habuimus in Deo noſtro, lo-
qui ad vos Euãgelium Dei in multa ſolici-
tudine. ‡ Exhortatio enim noſtra non de er- 3
rore, neq; de immunditia, neq; in dolo: ‡ ſed 4
ſicut probati ſumus à Deo vt crederetur no
bis Euangeliũ, ita loquimur: non quaſi ho-
minibus placẽtes, ſed Deo, qui probat corda
noſtra. ‡ Neque enim aliquando fuimus in 5
ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neq; in oc-
6 caſione auaritiæ, Deus teſtis eſt: ‡ nec quæ-
rentes ab hominibus gloriam, neq; à vobis,
7 neque ab alijs. ‡ Cùm poſſemus vobis oneri
eſſe, vt Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus *par- *lenes 2.
B uuli in medio veſtrũ, tanquam ſi nutrix fo-
8 ueat filios ſuos: ‡ Ita deſiderantes vos, cupi-
dè volebamus tradere vobis nõ ſolùm Euã-
gelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quo- Act.20.g.34
9 niã chariſsimi nobis facti eſtis. ‡ Memores 1.Co.4.c.12.
enim eſtis fratres laboris noſtri & fatigatio- 2.The.3.b.8
nis. nocte & die operantes, ne quem veſtrũ
grauaremus, prędicauimus in vobis Euãge-
10 lium Dei. ‡ Vos teſtes eſtis & Deus, quàm
ſanctè, & iuſtè & ſine querela vobis, qui cre-
11 didiſtis, fuimus: ‡ ſicut ſcitis qualiter vnum-
quemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos)
12 ‡ deprecantes vos & conſolantes, teſtificati
ſumus vt ãbularetis dignè Deo, qui vocauit
13 vos in ſuum regnũ & gloriam. ‡ Ideo & nos
C gratias agimus Deo ſine intermiſsiõe: quo-
niam cũ accepiſſetis à nobis verbũ auditus
Dei, accepiſtis illud* nõ vt verbum homi- *eum.
num, ſed (ſicut eſt verè) verbũ Dei, qui ope-
14 ratur in vobis qui credidiſtis. ‡ Vos enim
imitatores facti eſtis fratres eccleſiarũ Dei
quæ ſunt in Iudæa, in Chriſto Ieſu: quia ea-
dem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris,
15 ſicut & ipſi à Iudæis, ‡ qui & Dominum oc-
ciderũt Ieſum & Prophetas, & nos perſecu-
ti ſunt, & Deo nõ placent, & omnibus homi
16 nibus aduerſantur, ‡ prohibẽtes nos Genti-
bus loqui vt ſaluæ fiant: vt impleãt peccata
ſua ſemper. [a]præuẽnit [b]enim ira Dei ſuper [a]peruẽnit
17 illos vſque in finem. ‡ Nos autẽ fratres de- [b]autem 8.
D ſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non
corde: abundãtius feſtinauimus faciem ve-
18 ſtram videre cũ multo deſyderio, ‡ quoniam
voluimus venire ad vos, ego quidem Pau-
lus & ſemel & iterum: ſed impediuit nos
19 Satanas. ‡ Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gau
dium aut corona gloriæ? Nónne vos ante
Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum eſtis in
20 aduentu eius? ‡ vos enim eſtis gloria noſtra
& gaudium.

## CAP. III.

1 PRopter quòd non ſuſtinentes amplius,
A placuit nobis remanere Athenis, ſolis.
2 ‡ & miſimus Timótheum fratrem noſtrũ, Act.16.a.1.
& miniſtrum Dei in Euangelio Chriſti, ad
confirmandos vos & exhortandos pro fide
3 veſtra: ‡ vt nemo moueatur in tribulationi-
bus iſtis. ipſi enim ſcitis, quòd in hoc poſiti
4 ſumus. ‡ Nam & cũ apud vos eſſemus, præ-
dicebamus vobis paſſuros nos tribulatiões,
5 ſicut & factum eſt, & ſcitis. ‡ Propterea &
B ego amplius nõ ſuſtinens, miſi ad cogno-
ſcendam fidem veſtram: ne fortè tentauerit
vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.
6 ‡ Nunc autem veniente Timótheo ad nos à
vobis, & annuntiante nobis fidem & charita
tem veſtram, & quia memoriã noſtri habe-
tis bonam ſemper, deſyderantes nos videre,
7 ſicut nos quoq; vos: ‡ ideo conſolati ſumus
C fratres, in vobis, in omni neceſsitate & tri-
8 bulatione noſtra per fidem veſtram, ‡ quo-
niam nũc viuimus, ſi vos ſtatis in Domino.
9 ‡ Quam enim gratiarum actionẽ poſſumus

Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio
quo gaudem⁹ propter vos ante Deũ noſtrũ,
‡ nocte ac die abũdantius orantes vt videa- 10
mus faciem veſtrã, & cõpleamus ea qua de- D
ſunt fidei veſtræ? ‡ Ipſe autem Deus & Pater 11
noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus di-
rigat viam noſtrã ad vos. ‡ Vos autẽ Domi- 12
nus multiplicet, & abundare faciat charita-
*veſtram tẽ *in inuicẽ, & in omnes: quemadmodũ &
nos in vobis, ‡ ad confirmanda corda veſtra 13
ſine querela, in ſanctitate, ante Deũ & Patrẽ
noſtrũ, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chri
ſti cum omnibus ſanctis eius, Amen.

## CAP. IIII.

De cætero ergo fratres, rogamus vos & 1
obſecramus in Domino Ieſu, vt quẽ- A
admodũ accepiſtis à nobis quomodo opor-
*ſic & am- teat vos ambulare, & placere Deo, *ſicut &
bulетis 8. ambulatis⁺, vt abũdetis magis. ‡ Scitis enim 2
*dederi- quæ præcepta *dederim⁺ vobis per Dominũ
mus 2. Ieſum. ‡ ‖ Hæc eſt enim volũtas Dei, ſanctifi 3
*Rom.12.a.2* catio veſtra: vt abſtineatis vos a fornicatione,
*Eph.5.d.17.* ‡ vt ſciat vnuſquiſq; veſtrũ vas ſuum poſſi- 4
dere in ſanctificatiõe & honore: ‡ nõ in paſ- 5
ſione deſyderij, ſicut & Gẽtes quæ ignorant
Deum, ‡ & nequis ſupergrediatur, neq; cir- 6
cumueniat in negotio fratrem ſuum: quo- B
niam vindex eſt Dominus de his omnibus,
*& 2. ſicut⁺ prædixim⁹ vobis, & teſtificati ſumus.
‡ non enim vocauit nos Deus in immundi- 7
tiam: ſed in ſanctificationem. ‡ Itaque qui 8
*.2. *hæc⁺ ſpernit, non hominẽ ſpernit, ſed Deũ,
qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in
nobis. ‡ De charitate autem fraternitatis nõ 9
*Ioh.13.d.34.* neceſſe habemus ſcribere vobis: ‖ ipſi enim
*15.c.17.* vos à Deo didiciſtis vt diligatis inuicem.
*1.Ioh.2.b.10* ‡ Etenim illud facitis in omnes fratres in v- 10
*4.c.13.* niuerſa Macedonia. Rogamus autẽ vos fra- C
tres vt abundetis magis: ‡ & operã detis vt 11
quieti ſitis, & vt veſtrũ negotium agatis, &
operemini manibus veſtris, ſicut præcepi-
mus vobis: ‡ & vt honeſtè ambuletis ad eos 12
qui foris ſunt: & nullius aliquid deſyderetis.
‡ Nolumus autem vos ignorare fratres de 13
dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut &
cæteri qui ſpem nõ habent. ‡ Si enim credi- 14
mus quòd Ieſus mortuus eſt & reſurrexit:
ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum
adducet cum eo. ‡ Hoc enim vobis dicimus 15
*1.Corin.15.e* in verbo Domini, ‖ quia nos qui viuimus, D
*23.g.51.* qui reſidui ſumus *in aduentu⁺ Domini non
*in aduen- præueniemus eos qui dormierunt. ‡ Quoniã 16
tum 6. ipſe Dominus in iuſſu & in voce archange-
li & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mor-
tui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.
‡ Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur: 17
ſimul rapiemur cũ illis in nubibus obuiam
*Domino *Chriſto⁺ in aëra, & ſic ſemper cum Domi-
4. no erimus. ‡ Itaque conſolamini inuicem 18
in verbis iſtis.

## CAP. V.

De temporibus autẽ & momentis fra- 1
*1.Pet.3.c.10.* tres nõ indigetis vt ſcribamus vobis. A
*Apo.13.a.3.* ‡ ‖ Ipſi enim diligẽter ſcitis quia dies Domi- 2
*16.e.15.* ni, ſicut fur in nocte, ita veniet. ‡ Cùm enim 3
*parturiẽti dixerint, pax & ſecuritas: tunc repẽtinus eis
2. ſuperueniet interitus, ſicut dolor *in vtero
4 *habenti⁺, & nõ effugient. ‡ Vos autẽ fratres, *habentis
non eſtis in tenebris: vt vos dies illa tanquã
5 fur comprehendat. ‡ omnes enim vos, filij
lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis ne-
6 que tenebrarum. ‡ Igitur non dormiamus
ſicut & cæteri: ſed vigilemus & ſobrii ſi-
7 mus. ‡ Qui enim dormiunt, nocte dormiũt:
B & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt. ‡ Nos au-
8 tem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, ‖ induti lo *Iſa.59.c.17.*
ricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſa- *Eph.6.c.17.*
9 lutis. ‡ quoniã nõ poſuit nos Deus in iram,
ſed in acquiſitione ſalutis per Dominũ no-
10 ſtrum Ieſum Chriſtũ, ‡ qui mortuus eſt pro
nobis: vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſi-
11 mul cum illo viuamus. ‡ Propter quod cõ-
ſolamini inuicem: & ædificate alterutrum
12 ſicut & facitis. ‡ Rogamus autẽ vos fratres
C vt noueritis eos qui laborant inter vos, &
præſunt vobis in Domino, & monent vos:
13 ‡ vt habeatis illos abundantius in charitate
propter opus illorũ. pacem habete cum eis.
14 ‡ Rogamus autem vos fratres, corripite in-
quietos, cõſolamini puſillanimes, ſuſcipite
15 infirmos, patientes eſtote ad omnes. ‡ ‖ Vi- *Pro.17.b.13.*
D dete nequis malum pro malo alicui reddat: *20.d.22.*
ſed ſemper quod bonũ eſt ſectamini inuicẽ, *Rom.12.d.17*
16 & in omnes. ‡ Semper gaudete. ‡ ‖ Sine in- *1.Pet.3.b.9.*
17 termiſſiõe orate. ‡ In omnib⁹ gratias agite, *Eccl.18.c.22*
18 hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu *Luc.18.a.1.*
19 in omnibus vobis. ‡ Spiritũ nolite extingue- *Coloſ.4.a.2.*
20 re. ‡ Prophetias nolite ſpernere. ‡ Omnia
21 autem probate: quod bonum eſt tenete.
22 ‡ Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. ‡ Ipſe
23 autẽ Deus pacis ſanctificet vos per omnia: vt
integer ſpiritus veſter, & anima & corpus
ſine querela, in aduentu Domini noſtri Ieſu
24 Chriſti ſeruetur. ‡ Fidelis eſt qui vocauit *1.Cor.1.b.9.*
25 vos, qui etiã faciet. ‡ Fratres orate pro no-
26 bis. ‡ Salutate fratres oẽs in oſculo ſancto.
27 ‡ Adiuro vos per Dñm vt legatur epiſtola
28 *hæc⁺ omnibus ſanctis fratribus. ‡ Gratia *.2.
Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcũ. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

## CAP. I.

1 PAVLVS & Syluan⁹ & Timótheus: ec-
A cleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre
2 noſtro & Domino Ieſu Chriſto; ‡ Gra-
tia vobis & pax à Deo patre noſtro &
3 Dño Ieſu Chriſto. ‡ Gratias agere debemus
ſemper Deo pro vobis fratres, ita vt dignũ
B eſt, quoniã ſupercreſcit fides veſtra, & abun-
dat charitas vniuſcuiuſq; veſtrum in inui-
4 cem: ‡ ita vt & noſipſi in vobis glorietur in
eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide in
omnibus perſecutionibus veſtris & tribula-
5 tionibus, quas ſuſtinetis ‡ in exemplum iu-
ſti iudicij Dei, vt digni habeamini *regno *in
6 Dei, pro quo & patimini. ‡ ſi tamen iuſtum
eſt apud Deum retribuere *tribulationem⁺, *retribu-
7 iis qui vos tribulant: ‡ & vobis qui tribula- tionem.
C mini requiem nobiſcũ, in reuelatione Do-

mini Ieſu de cælo cũ angelis virtutis eius,
‡ in flamma ignis dantis vindictã ijs qui nõ 8
nouerunt Deũ, & qui non obediunt Euan-
gelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. ‡ qui pœ- 9
nas dabũt in interitu æternas à facie Domi
ni, & à gloria virtutis eius: ‡ cũ venerit glo- 10
rificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in
omnibus qui crediderũt, quia creditũ eſt te-
ſtimonium noſtrũ ſuper vos in die illo. ‡ In 11
quo etiã oram° ſemper pro vobis: vt dignè-
tur vos vocatione ſua Deus noſter, & im-
*ſuæ, pleat omnẽ voluntatẽ bonitatis * & opus fi-
dei in virtute, ‡ vt clarificetur nomẽ Domi- 12 C
ni noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo,
ſecundũ gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu
Chriſti.

## CAP. II.

ROgamus autem vos fratres per aduẽ- 1
tum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & no- A
ſtræ congregationis in ipſum: ‡ vt non citò 2
moueamini à veſtro ſenſu, neq; terreamini,
neque per ſpiritum, neque per ſermonem,
neque per epiſtolã tãquam per nos miſſam,
Ephe.5.b.6 quaſi inſtet dies Domini. ‡ ‖Nequis vos ſe- 3
ducat vllo modo, quoniã niſi venerit diſceſ-
ſio primùm, & reuelatus fuerit homo pecca
ti, filius perditionis, ‡ qui aduerſatur & ex- 4
tollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut
quod colitur, ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtẽ-
dens ſe tanquam ſit Deus. ‡ Num retinetis 5
quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dice- B
bam vobis? ‡ Et nunc quid detineat ſcitis: vt 6
reueletur in ſuo tempore: ‡ (Nam myſteriũ 7
iam operatur iniquitatis: tantũ vt qui tenet
nunc, teneat, donec de medio fiat.) ‡ Et tunc 8
Iſa.11.a.4. reuelabitur ille iniquus: ‖ quẽ Dominus Ie-
ſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet il-
luſtratione aduẽtus ſui eum, ‡ cuius eſt ad- 9
uentus ſecundum operationem Satanæ, in
omni virtute, & ſignis & prodigijs mẽdaci-
bus, ‡ & in omni ſeductione iniquitatis ijs 10
qui pereunt, eò quòd charitatẽ veritatis nõ C
receperũt vt ſalui fierent. ‡ Ideo mittet illis 11
Deus operationem erroris, vt credant men-
dacio: ‡ vt iudicentur omnes qui nõ credi- 12
derunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.
‡ Nos aũt debemus gratias agere Deo ſem- 13
per pro vobis fratres dilecti à Deo, quòd e-
*nos legerit *vos' Deus primitias in ſalutẽ, in ſan-
ead quod 2. ctificatione ſpiritus & fide veritatis, ‡ *in 14
quã' & vocauit vos per Euangeliũ noſtrũ, D
in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Ieſu
Chriſti. ‡ Itaq; fratres ſtate: & tenete tradi- 15
tiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonẽ, ſiue
per epiſtolam noſtram. ‡ Ipſe autem Domi- 16
nus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & pater
noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationẽ
æternam, & ſpem bonam in gratia: ‡ Exhor- 17
tetur corda veſtra, & confirmet in omni o-
pere & ſermone bono.

## CAP. III.

Eph.6.d.18. DE cætero fratres, ‖orate pro nobis, vt 1
Coloſ.4.a.3. ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut A
& apud vos: ‡ & vt liberemur ab importu- 2
nis & malis hominibus. nõ enim omniũ eſt
fides. ‡ Fidelis aũt Dominus eſt, qui cõfirma 3
*præcepi- bit vos & cuſtodiet à malo. ‡ Cõfidimus au- 4
mus tem de vobis in Domino, quoniã quæ *præ-
5 cipimus', & facitis, & facietis. ‡ Dominus au
B tem dirigat corda veſtra in charitate Dei, &
6 patientia Chriſti. ‡ Denuntiamus autẽ vo-
bis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu
Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinatè, & nõ ſecundũ tradi-
7 tionẽ quam acceperunt à nobis. ‡ Ipſi enim
ſcitis quemadmodũ oporteat imitari nos:
8 quoniã nõ inquieti fuim° inter vos. ‡ ‖ne- Act.20.g.34
que gratis panem mãducauimus ab aliquo, 1.Cor.4.c.12
ſed in labore & in fatigatione nocte & die 1.The.2.b.9
9 operantes, ne quẽ veſtrũ grauaremus. ‡ Non
C quaſi nõ habuerimus poteſtatẽ: ſed vt noſ-
metipſos formã daremus vobis ad imitan-
10 dum nos. ‡ Nam & cùm eſſemus apud vos,
hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis
11 non vult operari, nec manducet. ‡ *Audiui- *Audimus
mus' enim inter vos quoſdã ambulantes in- 8.
quietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.
12 ‡ Iis autẽ qui eiuſmodi ſunt, denuntiamus,
& obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt
cum ſilentio operantes, ſuum panẽ mandu-
13 cent. ‡ ‖Vos autẽ fratres nolite deficere be- Gala.6.c.9.
14 nefacientes. ‡ Quòd ſi quis nõ obedit verbo
D noſtro, per epiſtolã hunc notate: & ne com-
15 miſceamini cũ illo, vt confundatur: ‡ & no-
lite quaſi inimicũ exiſtimare, ſed corripite
16 vt fratrem. ‡ Ipſe autem Dominus pacis det
vobis pacem ſempiternã in omni loco. Do-
17 minus ſit cum omnibus vobis. ‡ Salutatio,
mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni
18 epiſtola. ita ſcribo. ‡ Gratia Domini noſtri
Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

## CAP. I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſe-
A cundũ imperiũ Dei ſaluatoris noſtri,
2 & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ: ‡ ‖Timó- Act.16.a.1.
theo dilecto filio in fide; Gratia, miſericor-
dia, & *pax à Deo patre, & Chriſto Ieſu Do- *.4.
3 mino noſtro. ‡ Sicut rogaui te vt remaneres
Epheſi cùm irem in Macedoniã, vt denun-
4 tiares quibuſdam ne aliter docerent, ‡ neq;
intenderent fabulis & genealogiis intermi-
natis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm
5 ædificationem Dei quæ eſt in fide. ‡ Finis au
B tẽ præcepti eſt charitas de corde puro, & cõ-
6 ſcientia bona, & fide non ficta. ‡ A quibus
quidam aberrantes, conuerſi ſunt in vanilo-
7 quium, ‡ volentes eſſe legis doctores, non
intelligentes neque quæ loquuntur, neq; de
8 quibus affirmant. ‡ Scimus autem quia bo-
9 na eſt lex, ſi quis ea legitimè vtatur. ‡ *ſci- Rom.7.b.12.
ens' hoc quia lex iuſto nõ eſt poſita, ſed iniu- *ſcientes
ſtis, & non ſubditis, impijs & peccatoribus,
ſceleratis & contaminatis, patricidis & ma-
10 tricidis, homicidis, ‡ fornicariis, maſculorũ
cõcubitoribus, plagiariis, mẽdacibus, perin-
riis, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduerſa-
11 tur, ‡ quæ eſt ſecundũ Euangelium gloriæ
12 beati Dei, quod creditũ eſt mihi. ‡ Gratias
C ago ei qui me confortauit * Chriſto Ieſu * in
Domino

Domino noſtro quia fidelẽ me exiſtimauit,
ponẽs in miniſterio: ‡qui prius blaſphemus 13
fui & perſequutor & contumelioſus. ſed miſe
ricordiã Dei conſecutus ſum, quia ignorans
feci in incredulitate. ‡ Superabundauit au- 14
tem gratia Domini noſtri cum fide & dile-
ctione, quæ eſt in Chriſto Ieſu. ‡Fidelis ſer- 15
Mat.9.b.13. mo, & omni acceptione dignus: quòd ‖Chri
Mar.2.c.17 ſtus Ieſus venit in÷hunc'mundum peccato-
÷.1. res ſaluos facere, quorum primus ego ſum.
‡Sed ideo miſericordiã conſecutus ſum: vt in 16
me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnẽ D
ᵃdeforma- patientiã, ad ᵃinformationẽ' eorũ qui credi-
tionem 1. turi ſunt illi in vitã æternã. ‡Regi autẽ ſecu 17
lorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor
& gloria in ſecula ſeculorum. Amen. ‡Hoc 18
præceptum commendo tibi fili Timothee:
ſecundum præcedentes in te prophetias, vt
milites in illis bonã militiã, ‡habens fidem 19
& bonã conſcientiam, quam quidam repel-
lentes, circa fidem naufragauerunt. ‡ex qui- 20
bus eſt Hymenæus & Alexander: quos tradi-
di Satanæ, vt diſcant non blaſphemare.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri 1
obſecrationes, orationes, poſtulatio- A
nes, gratiarum actiones pro omnibus homi-
nibus, ‡pro regibus & omnibus qui in ſubli 2
mitate ſunt: vt quietã & tranquillã vitã aga
mus in omni pietate & caſtitate. ‡hoc enim 3
bonum eſt & acceptum corã ſaluatore no-
ſtro Deo, ‡ qui omnes homines vult ſaluos 4
fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire. ‡Vnus 5
enim Deus, vnus & mediator Dei & homi-
num homo Chriſtus Ieſus: ‡qui dedit redẽ- 6
÷.7. ptionẽ ſemetipſum pro omnibus÷ cuius te- B
ſtimonium temporibus ſuis÷ confirmatũ eſt'.
2.Tim.1.c.11 ‡‖In quo poſitus ſum ego prædicator & A- 7
poſtolus (veritatem dico, non mentior) do-
ctor Gentiũ in fide & veritate. ‡ Volo ergo 8
viros orare in omni loco: leuantes puras ma C
1.Pet.3.a.3. nus, ſine ira & diſceptatione. ‡ ‖Similiter & 9
mulieres in habitu ornato: cum verecundia
& ſobrietate ornantes ſe, non in tortis cri-
nibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte
pretioſa, ‡ſed quod decet mulieres promit- 10
tentes pietatẽ per opera bona. ‡Mulier in ſi- 11
1.Co.14.f.34 lentio diſcat, cũ omni ſubiectione. ‡‖Doce- 12
re autem mulieri non permitto, neque do- D
Gen.1.d.27 minari in virũ: ſed eſſe in ſilentio. ‡ ‖Adam 13
enim primus formatus eſt: deinde Heua. ‡& 14
Gen.3.b.6. Adã non eſt ſeductus: ‖mulier autẽ ſeducta,
in præuaricatione fuit. ‡Saluabitur autẽ per 15
ᵃperman- filiorum generationem ſi ᵃpermanſerint' in
ſerit. fide & dilectione & ſanctificatione cum ſo-
brietate.

CAP. III.

FIdelis ſermo. Siquis epiſcopatum deſy- 1
derat, bonũ opus deſyderat. ‡ ‖Opor- 2
Titi.1.b.7. tet ᵃergo' epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, A
ᵃenim
Titi 1.b.6. ‖vnius vxoris virũ, ſobriũ, prudentem, or-
÷.5. natum, ÷pudicum', hoſpitalem, doctorem,
‡non vinolentum, nõ percuſſorem: ſed mo- 3
ᵃſed deſtum, nõ litigioſum, non cupidum, ‡ᵃſuæ 4
domui bene præpoſitũ, filios habentem ſub-
ditos cũ omni caſtitate. ‡ Siquis autem do- 5
mui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ B
Dei diligentiã habebit? ‡Non neophytum: 6
ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat
7 diaboli. ‡Oportet autem illum & teſtimo-
nium habere bonum ab iis qui foris ſunt: vt
non in opprobrium incidat & laqueum dia-
8 boli. ‡ Diaconos ſimiliter pudicos, non bi-
C lingues, non multo vino deditos, non turpe
9 lucrum ſectantes: ‡habentes myſterium fi-
10 dei in conſcientia pura. ‡ Et hi autem pro-
bentur primùm: & ſic miniſtrent, nullũ cri-
11 men habentes. ‡Mulieres ſimiliter pudicas,
nõ detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.
12 ‡Diaconi ſint vnius vxoris viri: qui filiis
13 ſuis bene præſint, & ſuis domibus. ‡ Qui
D enim bene miniſtrauerint, gradum bonum
ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide
14 quæ eſt in Chriſto Ieſu. ‡ Hæc tibi ſcribo÷: ᵃfili Timo-
15 ſperans me ad te venire citò. ‡ſi autem tar- theo
dauero: vt ſcias quomodo oporteat te in do
mo Dei conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei vi-
16 ui, columna & firmamentum veritatis. ‡Et
manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentũ,
quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatũ
eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum
eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſum
ptum eſt in gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autem manifeſtè dicit, quia ‖in 2.Tim.3.a.1.
A nouiſſimis tẽporibus diſcedent quidam 2.Pet.3.a.1.
à fide, attendẽtes ſpiritibus erroris & doctri- Iudæ 1.d.18
2 nis dæmoniorum, ‡ in hypocriſi loquentiũ
mendacium, & cauteriatã habẽtium ſuã cõ-
3 ſcientiam, ‡prohibentiũ nubere, abſtinere à
cibis quos Deus creauit ad percipiendũ cũ
gratiarum actione fidelibus, & iis qui co-
4 gnouerunt veritatẽ. ‡Quia omnis creatura
B Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cũ
5 gratiarum actione percipitur: ‡ſanctificatur
6 enim per verbum Dei & orationem. ‡ Hæc
proponens fratribus, bonus eris miniſter
Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ
7 doctrinæ quã aſſecutus es. ‡‖Ineptas autem 2.Ti.2.d.23
& aniles fabulas deuita: exerce÷ autem' te- Titi 3.c.9.
8 ipſum ad pietatem. ‡Nam corporalis exerci- ÷.13.
C tatio, ad modicum vtilis eſt: pietas autẽ ad
omnia vtilis eſt: promiſſionem habens vitæ
9 quæ nunc eſt, & futuræ. ‡ Fidelis ſermo &
10 omni acceptione dignus. ‡ In hoc enim la-
boramus & maledicimur, ᵃquia ſperamus' in ᵃquod ſpe-
Deum viuum qui eſt ſaluator omnium ho- rauimus 3.
11 minum, maximè fidelium. ‡Præcipe hæc &
12 doce. ‡ Nemo adoleſcentiã tuam contẽnat:
ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in con-
uerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.
13 ‡Dum venio, attende lectioni, exhortationi
14 ᵃdoctrinæ. ‡Noli negligere gratiam quæ in ᵃ&
D te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum
15 impoſitione manuũ presbyterij. ‡Hæc me-
ditare, in his eſto: vt profectus tuus manife-
16 ſtus ſit omnibus. ‡Attende tibi & doctrinæ:
inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum
ſaluum facies, & eos qui te audiunt.

CAP. V.

1 SEniorem ne increpaueris: ſed obſecra vt
2 patrem: iuuenes, vt fratres: ‡ anus, vt
A matres: iuuenculas, vt ſorores in omni caſti-
3 tate. ‡Viduas honora: quæ verè viduæ ſunt.
4 ‡Siqua autẽ vidua filios aut nepotes habet:

*diſcant 1. *diſcat' primùm domum ſuã regere,& mu-
tuam vicem reddere parentibus . hoc enim
acceptum eſt coram Deo.‡Quæ autem verè 5
*ſperat 10. vidua eſt & deſolata: *ſperet' in Deũ,& *in-
*inſtat 10. ſtet' obſecrationibus & orationibus noctè &
die. ‡Nã quæ in delitiis eſt:viuens mortua 6
eſt.‡Et hoc præcipe vt irreprehẽſibiles ſint. 7
*Siquis pro ‡*Siquis' autẽ ſuorũ,& maximè domeſtico- 8
ſiqua. rum curã non habet:fidẽ negauit,& eſt infi-
deli deterior. ‡Vidua eligatur nõ minus ſe- 9
xaginta annorũ,quæ fuerit vnius viri vxor, B
‡in operibus bonis teſtimonium habens , ſi 10
filios educauit,ſi hoſpitio recepit,ſi ſanctorũ
pedes lauit, ſi tribulationẽ patientibus ſub-
miniſtrauit,ſi omne opus bonum ſubſecuta
eſt.‡Adoleſcentiores autẽ viduas deuita.Cũ 11
enim luxuriatæ fuerint in Chriſto , nubere
volunt: ‡habentes damnationem , quia pri- 12
mam fidem irritã fecerunt.‡ſimul autem & 13
otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm
otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes
quæ non oportet. ‡Volo ergo iuniores nu- 14
bere , filios procreare , matresfamiliâs eſſe:
nullã occaſionem dare aduerſario maledicti
gratia. ‡Iam enim quædã conuerſæ ſunt re- 15
*poſt tro *ſatanam. ‡ Si quis fidelis habet viduas, 16
*vt ſubminiſtret illis,*&' non grauetur eccleſia: C
vt iis quæ verè viduæ ſunt,ſufficiat. ‡ Qui 17
bene præſunt presbyteri,duplici honore di-
gni habeantur: maximè qui laborãt in ver-
Deu. 25.a.4 bo & doctrina.‡Dicit enim ſcriptura:‖Non 18
1.Cor.9. a.9. *infrenabis' os boui trituranti.&,Dignus eſt
*alligabis operarius mercede ſua. ‡ Aduerſus presby- 19
Mat.10.b.10 terum accuſationem noli recipere : niſi ſub
Luc.10.b.7. duobus aut tribus teſtibus.‡Peccantes,corã 20
omnibus argue : vt & cæteri timorem ha-
beant. ‡ Teſtor corã Deo & Chriſto Ieſu & 21
electis angelis , vt hæc cuſtodias ſine præiu-
dicio, nihil faciens in aliã partem declinan- D
do. ‡Manus citò nemini impoſueris , neque 22
communicaueris peccatis alienis. Teipſum
caſtum cuſtodi.‡Noli adhuc aquam bibere: 23
ſed modico vino vtere propter ſtomachum
tuum,& frequẽtes tuas infirmitates.‡Quo- 24
rundam hominum peccata manifeſta ſunt,
præcedentia ad iudicium : quoſdam autem
ſubſequuntur. ‡Similiter & facta bona,ma- 25
nifeſta ſunt:& quæ aliter ſe habent, abſcõdi
non poſſunt.

CAP. VI.

QVicunque ſunt ſub iugo ſerui domi- 1
nos ſuos omni honore dignos, A
arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina
blaſphemetur. ‡ Qui autem fideles habent 2
dominos , non contẽnant quia fratres ſunt,
ſed magis ſeruiant,quia fideles ſunt & dile-
cti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce,
& exhortare.‡Siquis aliter docet,& non ac- 3
quieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & ei quæ ſecundũ pietatẽ eſt do-
ctrinæ: ‡ſuperbus eſt, nihil ſciẽs,ſed lãguens 4
circa quæſtiones & pugnas verborũ:ex qui-
bus oriuntur inuidiæ,contẽtiones, blaſphe-
miæ,ſuſpiciones malæ, ‡conflictationes ho- 5
minum mente corruptorum,& qui veritate B
Iob.1.d.21. priuati ſunt, exiſtimantiũ quæſtũ eſſe pieta-
Eccl.5.c.14. tem.‡Eſt autẽ quæſtus magnus, pietas cum 6
*.1. ſufficiẽtia.‡‖Nihil enim intulimus in *hũc' 7
mundum : haud dubium, quòd nec auferre
8 quid poſſumus.‡‖Habentes autem alimẽta, Pro.27.d.26
9 & quibus tegamur,his cõtenti ſimus.‡Nam Mat.6.d.25
qui volunt diuites fieri, incidũt in tentatio-
nem & laqueũ *diaboli', & deſyderia mul- *.1.
ta *inutilia, & nociua, quæ mergunt homi- *&
10 nes in interitum & perditionẽ.‡Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas:quam qui-
dam appetentes errauerunt à fide,& inſerue
11 runt ſe doloribus multis. ‡Tu autem ô ho-
C mo Dei,hęc fuge:ſectare verò iuſtitiam,pie-
tatem,fidem,charitatem,patientiã,manſue-
12 tudinem.‡Certa bonũ certamẽ fidei:appre-
hende vitã æternã, in qua vocatus es & con
feſſus bonã confeſſionem corã multis teſti-
13 bus. ‡ Præcipio tibi corã Deo qui viuificat
omnia,& Chriſto Ieſu‖qui teſtimoniũ red- Mat.27.b.11
didit ſub Pontio Pilato bonã confeſſionem: Ioh.18.f.37
14 ‡vt ſerues mandatũ ſine macula, irreprehẽ-
ſibile vſque in aduentũ Domini noſtri Ieſu
15 Chriſti. ‡quẽ ſuis temporibus oſtendet bea-
tus & ſolus potens, ‖Rex regum & Domi- Apo.17. d.14
16 nus dominantiũ, ‡ qui ſolus habet immor- & 19.c.16.
talitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilẽ,
‖quem nullus hominum vidit , ſed nec vi- Iohan.1.c.18
dere poteſt,cui honor & imperiũ *ſempiter- 1.Ioh.4.c.12
17 num.Amen.‡Diuitibus huius ſeculi præci- *in
D pe non ſublime ſapere,‖neq; ſperare in in- Luc.12.b.15
certo diuitiarum,ſed in Deo viuo(qui præ-
18 ſtat nobis omnia abundè ad fruendũ) ‡bene
agere , diuites fieri in bonis operibus, facilè
19 tribuere, communicare, ‡ Theſaurizare ſibi
fundamentum bonum in futurũ , vt appre-
20 hendant verã vitam.‡O Timóthee,depoſitũ
cuſtodi : deuitans prophanas vocum noui-
tates,& oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,
21 ‡quam quidam promittentes, circa fidẽ ex-
ciderunt.Gratia tecum. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

## CAP. I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti
A per voluntatem Dei,ſecundum pro-
miſsionem vitæ quæ eſt in Chriſto
2 Ieſu: ‡Timótheo chariſsimo filio,gratia,mi-
ſericordia,*pax à Deo patre, & Chriſto Ieſu *&
Domino noſtro.
3 ‡Gratias ago Deo*, cui ſeruio à progenito- *meo
ribus*in cõſciẽtia pura, quòd ſine intermiſ- *meis
ſione habeam tui memoriã in orationibus
4 meis,nocte ac die ‡ deſyderãs te videre,me-
mor lachrymarũ tuarũ, vt gaudio implear,
5 ‡recordationem accipiens eius fidei quæ eſt
in te non ficta,quæ & habitauit primum in
auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus
6 ſum autem quòd & in te. ‡ Propter quam
B cauſam admoneo te vt reſuſcites gratiam
Dei, quæ eſt in te per impoſitionem ma- Rom.8.c.15
7 nuum mearum. ‡ Non enim dedit nobis
Deus ſpiritum timoris : ſed virtutis , & di-
8 lectionis,& ſobrietatis. ‡ Noli itaque eru-
beſcere teſtimonium Domini noſtri , neque
me vinctum eius : ſed collabora Euangelio
ſecundum

ſecundum virtutem Dei, ‡qui nos liberauit 9
▾.4. & vocauit vocatione ſua' ſancta, ‖nō ſecū-
Tit.3.b.5. dum opera noſtra, ſed ſecundū propoſitum
ſuū & gratiā, quæ data eſt nobis in Chriſto C
Tit.1.a.3. Ieſu‖ante tempora ſecularia. ‡ Manifeſtata 10
eſt autem nūc per illuminationē ſaluatoris
noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtruxit quidē mor
tem, illuminauit autem vitam & incorru-
1.Tim.2.b.7 ptionem per Euangelium:‡in quo‖poſitus 11
ſum ego prædicator & Apoſtolus & magi-
ſter Gentium. ‡ Ob quā cauſam etiam hæc 12
patior: ſed nō confundor. Scio enim cui cre-
didi, & certus ſum quia potens eſt depoſitū
meum ſeruare in illum diem. ‡Formam ha- 13
be ſanorum verborum, quæ à me audiſti in D
fide & in dilectione in Chriſto Ieſu. ‡ Bonū 14
depoſitum cuſtodi per ſpiritum ſanctū, qui
habitat in nobis. ‡ Scis ᵃ hoc, quòd auerſi 15
ᵃenim ſunt à me oēs qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt
ᵃPhigelus° & Hermogenes. ‡Det miſericor- 16
ᵃPhiletus diam Dominus ‖Oneſiphori domui: quia ſæ
Infr.4.d.19. pe me refrigerauit, & catenam meam non
erubuit. ‡ſed cùm Romam veniſſet: ſolicitè 17
me quæſiuit, & inuenit. ‡Det illi Dominus 18
inuenire miſericordiam à Domino in illa
die. Et quanta Epheſi miniſtrauit, tu me-
liùs noſti.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi, cōfortare in gratia quæ
2 eſt in Chriſto Ieſu: ‡ & quæ audiſti à
A me per multos teſtes, hæc commenda fide-
libus hominibus, qui idonei erunt & alios
3 docere. ‡ Labora ſicut bonus miles Chriſti
4 ▾.1. Ieſu. ‡Nemo militans ▾Deo' implicat ſe ne-
gotiis ſecularibus: vt ei placeat cui ſe pro-
5 ᵃcoronabitur bauit. ‡ Nā & qui certat in agone: non ᵃco-
6 ronatur' niſi legitimè certauerit. ‡Laboran-
tem agricolā oportet primùm de fructibus
7 percipere. ‡ Intellige quæ dico: dabit enim
8 tibi Dominus in omnibus intellectū. ‡Me-
B mor eſto, ▾Dominum' Ieſum Chriſtum re-
▾.6. ſurrexiſſe à mortuis, ex ſemine Dauid, ſecun
9 dum Euangelium meū, ‡ in quo laboro vſ-
que ad vincula, quaſi malè operans: ſed ver-
10 bum Dei non eſt alligatum. ‡ Ideo omnia
ſuſtineo propter electos: vt & ipſi ſalutē con
ſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu cū gloria
11 cæleſti. ‡Fidelis ſermo. ‡Nam ſi commortui
12 ſumus: & conuiuemus. ‡ ſi ſuſtinebimus: &
Mat.10.d.33 conregnabimus. ‖ſi negauerimus: & ille ne-
13 Mar.8.d.38 gabit nos. ‡‖ſi nō credimus: ille fidelis per-
14 Rom.3.a.3. manet, negare ſeipſum non poteſt. ‡Hæc cō-
C ᵃDeo. mone: teſtificans coram ᵃDomino'. Noli cō-
▾.1. tēdere verbis (ad nihil enim vtile eſt) ▾niſi'
15 ad ſubuerſionem audientium. ‡ Solicitè cu-
ra teipſum probabilem exhibere Deo, ope-
rarium inconfuſibilem, rectè tractantē ver-
16 bum veritatis. ‡Prophana autem & inanilo-
quia deuita. multum enim ᵃproficiūt' ad im
17 ᵃproficiēt 7 pietatem: ‡& ſermo eorum vt cancer ᵃſer-
ᵃſerpet 7. pit' : ex quibus eſt Hymenæus & Philetus:
18 ‡qui à veritate exciderunt, dicentes reſurre-
ctionē eſſe iam factam, & ſubuerterunt quo-
19 rundam fidem. ‡Sed firmum fundamentum
D Dei ſtat, habens ſignaculum hoc. Cognouit
Dominus qui ſunt eius, & diſcedat ab ini-
quitate omnis qui nominat nomen Domi-
20 ni. ‡ In magna autem domo, non ſolùm ſunt
vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictí-
lia: & quædam quidem in honorem, quædā
21 autem in contumeliam. ‡Siquis ergo emū-
dauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſan-
ctificatum & vtile Domino, ad omne opus
22 bonum paratum. ‡Iuuenilia autem deſyde-
ria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, chari-
tatem, & pacem cum iis qui inuocant Do-
23 minum de corde puro. ‡ ‖Stultas autem & 1.Tim.1.b.7
ſine diſciplina quæſtiones deuita: ſciēs quia Tit.3.c.9.
24 generant lites. ‡Seruum autem Domini nō
oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad om-
25 nes, docibilem, patientem, ‡ cum modeſtia
corripientem eos qui reſiſtūt ▾veritati': ne- ▾.1.
quando Deus det illis pœnitentiam ad co-
26 gnoſcendam veritatē, ‡ & reſipiſcant à dia-
boli laqueis, à quo captiui tenētur ad ipſius
voluntatem.

CAP. III.

1 HOc autem ſcito, quòd ‖in nouiſsimis 1.Tim.4.a.1
A diebus inſtabunt tempora periculoſa:
2 ‡& erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, 2.Reg.3.a.5
elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non Iuda d.18.
3 obedientes, ingrati, ſcelesti, ‡ſine affectione,
ſine pace, criminatores, incontinentes, im-
4 mites, ſine benignitate, ‡proditores, proter-
ui, tumidi, & voluptatum amatores magis
5 quàm Dei: ‡habentes ſpeciem quidem pie-
tatis, virtutem autem eius abnegantes. Et
6 hos deuita. ‡ex his enim ſunt qui penetrant
B domos: & captiuas ducunt mulierculas one
ratas peccatis, quæ ducuntur variis deſyde-
7 riis: ‡ſemper diſcentes, & nunquam ad ſciē-
8 tiam veritatis peruenientes. ‡ ‖Quemad- Exo.7.b.11.
modum autem Iannes & Mambres reſtite- c.22.
runt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homi
nes corrupti mente, reprobi circa fidem,
9 ‡ſed vltra non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & il-
10 lorum fuit. ‡ Tu autem aſſecutus es meam
C doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidē,
longanimitatem, dilectionem, patientiam,
11 ‡perſecutiones, paſsiones: qualia mihi facta
ſunt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quales perſe-
cutiones ſuſtinui. & ex omnibus eripuit me
12 Dominus. ‡Et omnes qui piè volunt viuere
in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.
13 ‡Mali autem homines & ſeductores profi-
cient in peius: errantes, & in errorem mit-
14 tentes. ‡Tu verò permane in iis quæ didici-
D ſti, & credita ſunt tibi: ſciēs à quo didiceris.
15 ‡& quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ
te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidē quæ
16 eſt in Chriſto Ieſu. ‡ ‖Omnis ſcriptura di- 2.Pet.1.d.20
uinitùs inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad
arguendum, ad ᵃcorrigendum', ad erudiendū ᵃcorripien-
17 in iuſtitia: ‡ vt perfectus ſit homo Dei, ad dum.
omne opus bonum inſtructus.

CAP. IIII.

1 TEſtificor corā Deo & Ieſu Chriſto qui
A iudicaturus eſt viuos & mortuos, &
2 per aduentum ipſius, & regnum eius. ‡præ-
dica verbū, inſta opportunè, importunè: ar-
gue, obſecra, increpa in omni patiētia & do
3 ctrina. ‡Erit enim tēpus cùm ſanam doctri-
nam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſyderia
coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes au-
4 ribus, ‡& à veritate quidem auditum auer-

tent,ad fabulas autẽ conuertentur. ‡ Tu ve- 5
rò vigila,in omnib⁹ labora,opus fac Euãge-
liſtæ, miniſteriũ tuũ imple. ⌐Sobrius eſto°. B
⌐.8. ‡Ego enim iã delibor : & tempus reſolutio. 6
nis meæ inſtat. ‡ Bonum certamen certaui, 7
curſum cõſummaui,fidem ſeruaui. ‡ In re- 8
liquo, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ,quã
reddet mihi Dominus in illa die , iuſtus iu-
dex:nõ ſolùm autem mihi, ſed & iis qui di- 9
ligunt aduentũ eius.‡Feſtina ad me venire 10
citò. ‡ Demas enim me reliquit,diligẽs hoc
ſeculũ,& abiit Theſſalonicam : Creſcens in 11
Galátiam,Titus in Dalmátiam. ‡‖Lucas eſt
Col.4.d.14. mecũ ſolus. Marcũ aſſume,& adduc tecum: 12
ᵃminiſterio. eſt enim mihi vtilis in ᵃminiſterium°. ‡ Ty- 13
chicum autem miſi Epheſum. ‡ Penulam
quam reliqui Troade apud Carpum, veniẽs
affer tecum,& libros,maximè autem mem- 14
branas.‡Alexãder ærarius multa mala mihi C
ᵃreddat 6. oſtendit.ᵃreddet° illi Dominus ſecundũ ope- 15
ra eius: ‡ quem & tu deuita,valde enim re- 16
ſtitit verbis noſtris. ‡ In prima mea defen-
ſione nemo mihi affuit,ſed omnes me dere- 17
liquerunt:non illis imputetur. ‡ Dominus
autem mihi aſtitit,& confortauit me,vt per
me prædicatio ᵃimpleatur°,& audiãt omnes 18
ᵃimpleretur 6. Gentes,& liberatus ſum de ore leonis.‡ᵃLi- D
ᵃliberabit autem 5. berauit° me Dominus ab omni opere malo:
& ſaluũ faciet in regnum ſuum cæleſte. cui 19
ᵃPriſcillam gloria in ſecula ſeculorum.Amen. ‡ Saluta
Sup.1.d.16. ᵃPriſcam° & Aquilam , & ‖Oneſiphori do- 20
mum.‡Eraſtus remanſit Corinthi. Trophi- 21
mum autẽ reliqui infirmum Mileti.‡Feſti-
na ante hyemem venire.Salutãt te Eubulus
& Pudẽs & Linus & Claudia,& fratres om- 22
nes. ‡ Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu
tuo.Gratia vobiſcum.Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD TITVM.

## CAP. I.

PAVLVS ſeruus Dei,Apoſtolus au- 1
tem Ieſu Chriſti ſecundum fidẽ ele- A
ctorum Dei & agnitionem veritatis:
quæ ſecundũ pietatẽ eſt ‡in ſpẽ vitæ æternæ, 2
quã promiſit qui non mentitur,Deus,‖ante
2.Tim.1.c.9 tempora ſecularia:‡manifeſtauit autẽ tem- 3
poribus ſuis verbũ ſuũ in prædicatione,quæ
credita eſt mihi ſecundũ præceptũ ſaluato-
ris noſtri Dei: ‡Tito dilecto filio ſecundum 4
communẽ fidẽ, gratia & pax à Deo patre,& B
Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro. ‡ Huius rei 5
gratia reliqui te Cretæ,vt ea quæ deſunt cor
rigas, & cõſtituas per ciuitates presbyteros,
ſicut & ego diſpoſui tibi. ‡ ‖Siquis ſine cri- 6
1.Tim.3.a.2 mine eſt, vnius vxoris vir, filios habẽs fide-
les,non in accuſatione luxuriæ,aut non ſub-
ditos.‡‖Oportet enim epiſcopũ ſine crimi- 7
1.Tim.3.a.2 ne eſſe,ſicut Dei diſpenſatorem:non ſuper- C
bum,non iracundũ,nõ vinolentum, nõ per-
cuſſorem,nõ turpis lucri cupidum:‡ſed ho- 8
ᵃprudentem 6. ſpitalem,benignum, ᵃſobrium,iuſtum,ſan-
ctum,cõtinentem: ‡amplectentem eum qui 9
ſecundum doctrinam eſt , fidelem ſermonẽ,
ᵃ& 4. vt potens ſit ᵃ exhortari in doctrina ſana, &
eos qui contradicunt,arguere.‡ Sunt enim 10
multi inobediẽtes, vaniloqui & ſedoctores,
11 maximè qui de circonciſione ſunt: ‡ quos
oportet redargui. qui vniuerſas domos ſub-
uertunt,docẽtes quæ non oportet,turpis lu-
12 cri gratia. ‡ Dixit quidã ex illis , proprius
ipſorũ propheta, Cretenſes ſemper menda-
13 ces,malæ beſtiæ,ventres pigri. ‡ Teſtimoniũ
D hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa il-
14 los durè,vt ſani ſint in fide:‡non intenden-
tes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum Ro.14.d.20.
15 auerſantium ſe à veritate.‡‖Omnia munda
mundis;coinquinatis autẽ & infidelibus ni-
hil eſt mundũ, ſed inquinatæ ſunt eorum &
16 mens & conſcientia. ‡ Confitentur ſe noſſe
Deum,factis autẽ negant , cùm ſint abomi-
nati & incredibiles , & ad omne opus bonũ
reprobi.

## CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decent ſanã do-
ctrinam. ‡ Senes,vt ſobrij ſint,pudici,
2 prudentes, ſani in fide, in dilectione, in pa-
A tientia. ‡Anus ſimiliter,in habitu ſancto nõ
3 criminatrices , non multo vino ſeruientes:
bene docentes, ‡ vt prudentiã doceant ado-
4 leſcentulas, vt viros ſuos ament , filios ſuos
diligãt, ‡ prudentes,caſtas,⌐ſobrias,°domus ⌐.2.
5 curã habentes,benignas, ſubditas viris ſuis,
B vt non blaſphemetur verbum Dei.‡Iuuenes
6 ſimiliter hortare vt ſobrij ſint. ‡ In omni-
7 bus teipſum præbe exemplũ bonorũ operũ,
in doctrina , ᵃ in integritate , in grauitate°, ᵃintegritatem,grauitatem 5.
8 ‡verbũ ſanũ,irreprehẽſibile: vt is qui ex ad- Ephe.6.a.5.
C uerſo eſt , vereatur nihil habẽs malũ dicere Colo.3. d.22.
9 de nobis. ‡ ‖ Seruos dominis ſuis ſubditos 1.Pet.2. c.18
eſſe, in omnibus placẽtes, nõ cõtradicẽtes:
10 ‡non fraudantes , ſed in omnibus fidẽ bonã
oſtendentes: vt doctrinam Saluatoris noſtri
11 Dei ornẽt in omnibus.‡Apparuit enim gra- ᵃſalutaris 1.
tia Dei ᵃſaluatoris noſtri° omnibus homini-
12 bus: ‡ erudiẽs nos vt abnegantes impietatẽ
& ſecularia deſyderia,ſobriè, & iuſtè,& piè
13 viuamus in hoc ſeculo, ‡ expectantes beatã
D ſpem & aduentum gloriæ magni Dei & Sal
14 uatoris noſtri Ieſu Chriſti, ‡ qui dedit ſe-
metipſum pro nobis , vt nos redimeret ab
omni iniquitate,& mũdaret ſibi populũ ac-
15 ceptabilẽ,ſectatorem bonorũ operum.‡Hæc
loquere , & exhortare & argue cum omni
imperio. Nemo te contemnat.

## CAP. III.

1 ADmone illos principibus & poteſtati-
A bus ſubditos eſſe,dicto obedire,ad om-
2 ne opus bonũ paratos eſſe,‡neminẽ blaſphe-
mare,nõ litigioſos eſſe, ſed modeſtos:omnẽ
oſtendentes manſuetudinẽ ad omnes homi-
3 nes. ‡ Eramus enim aliquando & nos inſi-
pientes,increduli, errantes, ſeruientes deſy-
derijs & voluptatibus variis , in malitia &
inuidia agentes,odibiles,odientes inuicem.
4 ‡Cùm autẽ benignitas & humanitas appa- 2.Tim.1.b.9
5 ruit ſaluatoris noſtri Dei:‡‖Nõ ex operibus
B iuſtitiæ quæ fecimus nos , ſed ſecundum
ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit , per
lauacrũ regenerationis & renouationis Spi-
6 ritus ſancti, ‡ quem effudit in nos abundè
7 per Ieſum Chriſtũ ſaluatorem noſtrum,‡vt
iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecun
8 dum ſpẽ vitæ æternæ. ‡ Fidelis ſermo eſt &
de his

de his volo te cõfirmare: vt curent bonis o- C
peribus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt
a.Tim.4.b.7 bona & vtilia hominibus. ‡ ‖ Stultas autem 9
b.Tit.2.d.23 quæſtiones, & genealogias, & contentiones,
& pugnas legis deuita. ſunt enim inutiles &
vanæ. ‡ Hæreticum hominem poſt vnam & 10
ſecundam correptionẽ deuita: ‡ ſciens quia 11
ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit,
cùm ſit proprio iudicio condemnatus. ‡ Cũ 12
miſero ad te Artemam aut Tychicum, feſti-
na ad me venire Nicopolim, ibi enim ſtatui D
hyemare. ‡ Zenam legiſperitum & Apollo 13
ſolicitè præmitte, vt nihil illis deſit. ‡ Diſcãt 14
autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad
vſus neceſſarios: vt nõ ſint infructuoſi. ‡ Sa- 15
lutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos
qui nos amant in fide. Gratia Dei cum om-
nibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vinctus Chriſti Ieſu, & Ti 1
motheus frater: Philémoni dilecto A
& adiutori noſtro, ‡ & Appiæ ſorori 2
chariſsimæ, & Archippo cõmilitoni
noſtro, & eccleſiæ quæ in domo tua eſt:
‡ Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & 3
Domino Ieſu Chriſto. ‡ Gratias ago Deo 4
meo, ſemper memoriam tui faciens in ora-
tionibus meis, ‡ audiens charitatẽ tuam & 5
fidem quã habes in Domino Ieſu, & in om-
nes ſanctos: ‡ vt cõmunicatio fidei tuæ eui- 6
dens fiat in agnitione omnis boni quod eſt B
in vobis in Chriſto Ieſu. ‡ Gaudium enim 7
magnũ habui & conſolationẽ in charitate
tua, quia viſcera ſanctorũ requieuerunt per
te frater. ‡ Propter quod multam fiduciam 8
habẽs in Chriſto Ieſu imperandi tibi quod
ad rem pertinet: ‡ propter charitatẽ magis 9
obſecro, cùm ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc
autem & vinctus Ieſu Chriſti. ‡ Obſecro te 10
pro meo filio quẽ genui in vinculis, Oneſi-
mo. ‡ qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc 11
autem & mihi & tibi vtilis, ‡ quem remiſi 12
‡.3. id eſt 6. tibi. Tu autem illum vt mea viſcera, ſu- C
ſcipe. ‡ quem ego volueram mecum detinere, 13
vt pro te mihi miniſtraret in vinculis Eu-
angelij: ‡ ſine conſilio autem tuo nihil vo- 14
lui facere, vti ne velut ex neceſsitate bonũ
tuum eſſet, ſed voluntarium. ‡ Forſitan enim 15
ideo diſceſsit ad horam à te, vt æternum il-
lum reciperes. ‡ iam nõ vt ſeruum, ſed pro 16
ſeruo chariſsimum fratrem, maximè mihi,
quantò autẽ magis tibi & in carne & in Do
mino? ‡ Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe il- 17
lum ſicut me. ‡ Si autẽ aliquid nocuit tibi 18
aut debet: hoc mihi imputa. ‡ Ego Paulus 19
ſcripſi mea manu: ego reddam vt nõ dicam D
tibi, quòd & teipſum mihi debes. ‡ ita fra- 20
ter. Ego te fruar in Domino. Refice viſcera
Chriſto. mea in Domino. ‡ Confidens in obedientia 21
tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id
quod dico, facies. ‡ Simul autem & para mi- 22
hi hoſpitium: nam ſpero per orationes ve-
ſtras donari me vobis. ‡ Salutat te Epaphras 23
24 cõcaptiuus meus in Chriſto Ieſu, ‡ Marcus,
Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei.
25 ‡ Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
ſpiritu veſtro. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

## CAP. I.

1 MVltipharìam multiſque modis
A olim Deus loquẽs patribus in
2 prophetis: ‡ nouiſsimè diebus
iſtis locutus eſt nobis in Filio,
quem cõſtituit hæredem vniuerſorum, per
3 quem fecit & ſecula. ‡ ‖ qui cùm ſit ſplendor Sap.7.d.26.
gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque
omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem pec
catorum faciens, ſedet ad dexteram maieſta
4 tis in excelſis: ‡ tantò melior angelis effe-
ctus, quantò differentius præ illis nomẽ hæ-
5 reditauit. ‡ Cui enim dixit aliquando ange-
B lorum, ‖ Filius meus es tu, ego hodie genui Pſal.2.b.7.
te? Et rurſum, ‖ Ego ero illi in patrem: & 2.Rg.7.b.14
6 ipſe erit mihi in filium? ‡ Et cùm iterum in-
troducit primogenitum in orbem terræ, di-
7 cit, ‖ Et adorẽt eum omnes angeli Dei. ‡ Et Pſal.96.b.8.
ad angelos quidẽ dicit, ‖ Qui facit angelos Pſa.103.a.4
ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flammam
8 ignis. ‡ Ad filium autem: ‖ Thronus tuus Pſa.44.b.7.
C Deus in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, vir-
9 ga regni tui. ‡ Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti
iniquitatẽ: propterea vnxit te Deus, Deus
tuus oleo exultationis præ participib' tuis.
10 ‡ Et, ‖ Tu in principio Domine terram fun- Pſ.101.d.26
daſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
11 ‡ Ipſi peribunt, tu autẽ permanebis: & om-
12 nes vt veſtimentum veteraſcent. ‡ Et velut
D amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu innolues
autem idem ipſe es, & anni tui nõ deficient.
13 ‡ Ad quem autem angelorum dixit aliquã-
do: ‖ Sede à dexteris meis, ‖ quoadusque po- Pſa.109.a.1
nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo- 1.Co.15.d.25.
14 rum? ‡ Nonne omnes, ſunt adminiſtratorij
ſpiritus: in miniſterium miſsi propter eos
qui hæreditatem capient ſalutis? capiunt

## CAP. II.

1 PRopterea abundãtius oportet obſerua-
A re nos ea quæ audiuimus: ne fortè per-
2 effluamus. ‡ Si enim qui per angelos dictus
eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis præua-
ricatio & inobedientia accepit iuſtam mer-
3 cedis retributionem: ‡ quomodo nos effu-
giemus ſi tantam neglexerimus ſalutẽ: quæ
cùm initium accepiſſet enarrari per Domi-
num: ab eis qui audierunt, in nos cõfirma-
4 ta eſt, ‡ conteſtante Deo ſignis, & portẽtis,
& varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtri-
butionibus ſecundum ſuam voluntatem.
5 ‡ Non enim angelis ſubiecit Deus orbem ‡.1.
6 terræ futurum, de quo loquimur. ‡ Teſtatus
B eſt autem in quodam loco quis, dicens,
‖ Quid eſt homo quòd memor es eius: aut Pſa.8.a.5.
7 filius hominis quoniam viſitas eum? ‡ Mi-
nuiſti eum paulominus ab angelis: gloria &
honore

hnnore corooaſti eum,& cõſtituiſti eum ſu- 8
Mat.28.d.18 per opera manoũ tuarũ.‡]]Omnia ſubiecißi
2.Co.15.d.26 ſub pedibur eiur: Io eo enim quòd omnia ei
Eph.2.d.22. ſubiecit: nihil dimiſit nõ ſubiectũ ei. Nonc
autem necdum videmur omnia ſubiecta ei. 9
Phi.2.b.8 ‡]]Eum autẽ qui modico quàm angeli, mi-
noratus eſt, videmus Ieſum propter paſsio- C
nẽ mortis, gloria & honore coronatũ: vt gra 10
ria Dei, pro omnibur guſtaret mortẽ. ‡ De-
cebat enim eum propter quẽ omnia, & per
quem omnia, qui multos filios in gloriam
adduxerat, authorẽ ſalutis eorũ, per *paſsio- 11
nes *cõſummare. ‡ Qui enim ſanctificat, &
*paſsiones & *conſummari. qui ſanctificantur: ex vno omnes. Propter
quã cauſam nõ confunditur fratres eos vo- 12
care: ‡ dicens, ]]Nũtiabo nomẽ tuum fratri- 13
Pſa.21.c.23 bus meis: in medio eccleſiæ laudabo te. ‡ Et
Pſal.17.a.3 iterum, ]]Ego ero fidens in eum. Et iterum:
Eſai.8.d.18. ]]Ecce ego & pueri mei: quos dedit mihi 14
Deus. ‡ Quia ergo pueri communicauerunt D
carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter participa-
Oſe.13.d.14 uit eiſdẽ ]] vt per mortẽ deſtrueret eum qui 15
1.Co.15.g.54 habebat mortir imperiũ, id eſt diabolũ. ‡ Et
liberaret eos qui timore mortir per totam
vitam obnoxij erant ſeruituti. ‡ Nuſquã e- 16
nim angelos apprehẽdit: ſed ſemen Abrahæ
apprehendit. ‡ Vnde debuit per omnia fra- 17
tribus ſimilari: vt miſericors fieret & fidelir
põtifex ad Deũ, vt repropitiaret delicta po-
puli. ‡ In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & 18
tentatur: potẽs eſt & eir qui tentantur auxi-
liari.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis 1
participes, conſyderate Apoſtolum & A
pontificem cõfeſsionis noſtræ Ieſum*: ‡ qui 2
*Chriſtũ 6. fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & ]]Moyſes
in omni domo eius. ‡ Amplioris enim glo- 3
Nu.12.b.7 riæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quãtò
ampliorem honorem habet domus, qui fa-
bricauit illam. ‡ Omnis namque domus, fa- 4
bricatur ab aliquo. qui autẽ omnia creauit,
Deus eſt. ‡ Et Moyſes quidem fidelis erar io 5
tota domo eius tanquã famulus, in teſtimo
nium eorum quæ dicenda erant. ‡ Chriſtur 6
verò tanquã filiur in domo ſua: quæ domus B
ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei vſq;
ad finẽ, firmã retineamus. ‡ Qua propter ſi- 7
Pſa.94.b.8. cut dicit Spirit⁹ ſanctus, ]]Hodie ſi vocẽ eiur
audieritis, ‡ nolite obdurare corda veſtra ſi- 8
cut in exacerbatione ſecundũ diẽ tentatio-
nis in deſerto. ‡ Vbi tentauerũt me patres ve 9
ſtri: probauerũt & viderũt opera mea qua- 10
draginta ãnis. ‡ Propter quod infenſus fui ge
nerationi huic: & dixi, Sẽper errant corde.
Ipſi autẽ non cognouerũt vias meas. ‡ qui- 11
bus iuraui in ira mea, Si introibũt in requiẽ
meã. ‡ Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo 12
veſtrũ cor malũ, incredulitatir, diſcedendi à C
Deo viuo: ‡ ſed adhortamini voſmetipſos 13
per ſingulos dies, donec Hodie cognomina-
tur, vt nõ obduretur quis ex vobis fallacia
peccati. ‡ Participes enim Chriſti effecti ſu- 14
mus: ſi tamẽ initium ſubſtãtiæ eius vſq; ad
finem firmũ retineamus. ‡ Dum dicitur, Ho- 15
die ſi vocẽ eius audieritis, nolite obdurare D
corda veſtra quẽadmodũ in illa exacerba-
tione. ‡ Quidam enim audientes exacerba- 16
uerunt: ſed nõ vniuerſi qui profecti ſunt ex
17 Aegypto per Moyſen. ‡ Quibus autẽ infenſus
eſt quadraginta annis? Nonne illir qui pec- Nu.14.f.37
cauerũt, ]]quorũ cadauera proſtrata ſunt in Nu.14.d.22
18 deſerto? ‡ ]]Quibur autẽ iurauit nõ introire d.24.
in requiem ipſius: niſi illis qui increduli fue
19 runt? ‡ Et videmur quia nõ potuerunt in- *in requiẽ
troire* propter incredulitatem. ipſius.

CAP. IIII.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollici
A tatione introeundi in requiem eius,
2 exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe. ‡ Ete-
nim & nobis nuntiatũ eſt, quemadmodũ &
illis. *ſed nõ profuit illis ſermo auditus, non
admiſtur fidei ex iis quæ audierunt ‡ Ingre-
3 diemur enim in requiem qui credidimus: Pſ.94.b.11
quemadmodum dixit, ]] Sicut iuraui in ira
mea, ſi introibunt in requiem meam: & qui-
dem operibus ab inſtitutione mundi perfe-
ctis. ‡ Dixit enim quodã loco de die ſepti- Gene.2.a.2
4 ma ſic: ]] Et requieuit Deur die ſeptima ab
B omnibus operibus ſuis. ‡ Et in iſto rurſum,
5 Si introibũt in requiẽ meã. ‡ Quoniã ergo
6 ſupereſt introire quoſdã in illam, & ij, qui-
bus prioribur annuntiatum eſt, non introie-
runt propter incredulitatẽ: ‡ iterum termi-
7 nat diem quendam: Hodie, in Dauid dicen-
do, poſt tantum temporir, ſicut ſupra dictũ Supr.3.b.7.
eſt, ]]Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite
8 obdurare corda veſtra. ‡ Nam ſi eis Ieſur
requiem præſtitiſſet: nunquam de alia lo-
9 queretur poſt hac die. ‡ Itaque relinquitur
C ſabbatiſmus populo Dei. ‡ Qui enim in-
10 greſſus eſt in requiẽ eius: etiam ipſe requie- *&
11 uit ab operibus ſuis, ſicut* à ſuir Deus. ‡ Fe-
ſtinemur ergo ingredi in illam requiem: vt
ne in idipſum quis incidat incredulitatis
12 exemplũ. ‡ Viuus eſt enim ſermo Dei & ef-
ficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti
& pertingens vſque ad diuiſionẽ animæ ac
ſpiritur, cõpagum quoq; ac medullarum, &
diſcretor cogitationum & intentionũ cor- Pſa.33.c.16.
13 dir. ‡ ]]Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in Ecc.23.d.20
D conſpectu eiur. omnia autem nuda & aperta
14 ſunt oculis eius, ad quẽ nobis ſermo. ‡ Ha-
bentes ergo pontificem magnum qui pene- *ſpei no-
trauit cælos Ieſum filiũ Dei: teneamus* cõ- ſtræ
15 feſsionem. ‡ Nõ enim habemus pontificem,
qui non poſsit compati infirmitatibur no-
ſtris: tentatum autem per omnia pro ſimili-
16 tudine abſq; peccato. ‡ Adeamus ergo cum *eius
fiducia ad thronum gratiæ*: vt miſericor-
diam conſequamur, & gratiam inueniamus
in auxilio opportuno.

CAP. V.

1 OMnis nanque Põtifex ex hominibus
A aſſumptus, pro hominibur conſtitui-
tur in ijs quæ ſunt ad Deũ: vt offerat dona
2 & ſacrificia pro peccatis. ‡ qui cõdolere poſ-
ſit ijs qui ignorant & errant: quoniã & ipſe
3 circundatus eſt infirmitate. ‡ & propterea
debet, quemadmodũ pro populo, ita etiam
4 pro ſemetipſo offerre pro peccatir. ‡ ]]Nec 2.Pa.26.d.18
B quiſquam ſumit ſibi honorẽ: ſed qui voca-
5 tur à Deo, tanquam Aarõ. ‡ Sic & Chriſtus
nõ ſemetipſum clarificauit vt põtifex fieret: Pſa.2.b.7.
ſed qui locutus eſt ad eum, ]] Filius meus es
tu: ego

tu:ego hodie genui te. ‡ Quẽadmodũ & in 6
Pſa.109.a.4 alio loco dicit,‖Tu es ſacerdos in ęternũ,ſe-
cundũ ordinẽ Melchi-ſedec.‡ Qui in diebus 7
carnis ſuæ, preces ſupplicationesq; ad eum C
qui poſsit illum ſaluũ facere à morte cum
*& re. clamore valido & lachrymis offerẽs,*exau-
ditus eſt pro ſua reuerentia.‡ Et quidẽ cùm 8
*Dei eſſet filius*,didicit ex ijs quę paſſus eſt,obe-
dientiã:‡ & conſummatus, factus eſt omni- 9
bus obtemperãtibus ſibi,cauſa ſalutis æter-
næ, ‡ appellatus à Deo pontifex iuxta ordi- 10
nem Melchi-ſedec. ‡ De quo nobis grandis 11
*ininter- ſermo & *interpretabilis* ad dicendum:quo-
pretabilis 7 niam imbecilles facti eſtis ad audiendum. D
‡Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe prop- 12
ter tẽpus:rurſum indigetis vt vos doceami-
ni quæ ſint elemẽta exordij ſermonũ Dei:&
facti eſtis quibus lacte opus ſit,nõ ſolido ci-
bo. ‡ Omnis enim qui lactis eſt particeps, 13
expers eſt ſermonis iuſtitiæ,paruulus enim
eſt.‡ Perfectorum autẽ eſt ſolidus cibus:eo- 14
rum qui pro conſuetudine exercitatos ha-
bent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

## CAP. VI.

QVaptopter intermittẽtes inchoatio- 1
nis Chriſti ſermonẽ, ad perfectionẽ A
feramur, nõ rurſum iacientes fundamentũ
pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad
Deum, ‡ baptiſmatũ doctrinæ, impoſitionis 2
quoq; manuũ, ac reſurrectionis mortuorũ,
& iudicij æterni. ‡ Et hoc faciemus, ſi qui- 3
Mat.12.d.45 dem permiſerit Deus. ‡ ‖Impoſsibile enim 4
Inf.10.c.26. eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaue-
2.Pe.2.d.20 runt etiam donũ cæleſte, & participes facti
ſunt Spiritus ſancti:‡ guſtauerunt nihilomi- 5
nus bonũ Dei verbũ, virtutesq; ſeculi ven-
turi, & prolapſi ſunt: ‡ rurſus renouari ad 6
pœnitentiã, rurſum crucifigentes ſibimetip B
ſis filium Dei, & oſtentui habentes. ‡ Terra 7
enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens im-
brem,& generans herbam oportunam illis
à quibus colitur: accipit benedictionem à
Deo.‡ proferens autẽ ſpinas ac tribulos:re- 8
proba eſt,& maledicto proxima,cuius con-
ſummatio in cõbuſtionem.‡Cõfidimus aũt 9
dè vobis dilectiſsimi meliora & viciniora
ſaluti: tametſi ita loquimur. ‡ Non enim 10
iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri
& dilectionis quam oſtẽdiſtis in nomine ip-
ſius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis.
‡Cupimus autẽ vnumquemq; veſtrũ eandẽ 11
oſtentare ſolicitudinẽ ad expletionem ſpei C
vſque in finẽ: ‡ vt nõ ſegnes efficiamini,ve- 12
rùm imitatores eorum qui fide & patientia
hæreditabunt promiſsiones.‡ Abrahæ nam- 13
que promittens Deus,quoniã neminem ha-
buit per quem iuraret maiorem, ‖ iurauit
Ge.22.c.16. per ſemetipſum, ‡ dicens,‖Niſi benedicens 14
Gen.12.a.3 benedicam te,& multiplicans multiplicabo
18.c.18. te.‡Et ſic lõganimiter ferens,adeptus eſt re- 15
22.d.17. promiſsionẽ.‡Homines enim per maiorem 16
ſui iurant: & omnis controuerſiæ eorũ finis,
ad confirmationẽ,eſt iuramentum.‡ In quo 17
abundantius volens Deus oſtendere pollici-
tationis hæredibus immobilitatẽ cõſilij ſui: D
interpoſuit iuſiurandum: ‡ vt per duas res 18
immobiles, quibus impoſsibile eſt mentiri
Deum,fortiſsimũ ſolatium habeamus qui
confugimus ad tenendã propoſitam ſpem,
19 ‡ quam ſicut ancoram habemus animæ tu-
tam ac firmam, & incedentem vſque ad in-
20 teriora velaminis, ‡ vbi præcurſor pro no-
bis introijt Ieſus, ſecundum ordinem Mel-
chi-ſedec pontifex factus in æternum.

## CAP. VII.

1 HIc enim‖Melchi-ſedec, rex Salem, ſa- Ge.14.d.18.
A cerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abra
hæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei:
2 ‡ cui & decimas omnium diuiſit Abraham,
primùm quidẽ qui interpretatur rex iuſti-
tiæ: deinde autẽ & rex Salem, quod eſt, rex
3 pacis,‡ſine patre,ſine matre,ſine genealogia
neque initium dierum neque finẽ vitæ ha-
bens,aſsimilatus autem filio Dei, manet ſa-
4 cerdos in perpetuum. ‡ Intuemini autem
quantus ſit hic,cui & decimas dedit de præ-
5 cipuis Abraham patriarcha. ‡ Et quidẽ‖de Nu.18.c.21.
filijs Leui ſacerdotium accipiẽtes,‖manda- Deu.18.a.1.
tum habent decimas ſumere à populo ſe- a.3.
cundũ legẽ, id eſt, a fratribus ſuis, quanquã Ioſ.14.a.4.
6 & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. ‡ Cuius
B autẽ generatio non annumeratur in eis, de-
cimas ſumpſit ab Abraham, & hunc qui ha-
7 bebat repromiſsiones,benedixit.‡ Sine vlla
autem cõtradictione,quod minus eſt,à me-
8 liore benedicitur.‡ Et hic quidem,decimas
morientes homines accipiunt: ibi autẽ con-
9 teſtatur,quia viuit. ‡ Et(vt ita dictum ſit)
per Abraham & Leui qui decimas *accepit* *accipit r.
10 decimat* eſt.‡ adhuc enim in lumbis patris
11 erat,quando obuiauit ei Melchi-ſedec. ‡ Si
ergo cõſummatio per ſacerdotium Leuiti-
cum erat (populus enim ſub ipſo legẽ acce-
pit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum
ordinem Melchi-ſedec,alium ſurgere ſacer-
C dotem, & nõ ſecundum ordinem Aaron di-
12 ci?‡ Trãſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt vt
13 & legis trãſlatio fiat. ‡ In quo enim hæc di-
cũtur:de alia tribu eſt,de qua nullus altario
14 præſto fuit. ‡ Manifeſtum eſt enim quod ex
Iuda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu
nihil de *ſacerdotibus* Moyſes locutus eſt. *ſacerdotio r.
15 ‡Et amplius adhuc manifeſtum eſt:ſi ſecun
dum ſimilitudinem Melchi-ſedec exurgat
16 alius ſacerdos, ‡ qui non ſecundum legem
mandati carnalis factus eſt,ſed ſecundũ vir-
17 tutem vitæ inſolubilis.‡ Conteſtatur enim,
‖Quoniã tu es ſacerdos in æternũ, ſecundũ Pſa.109.a.4.
18 ordinẽ Melchi-ſedec.‡ Reprobatio quidẽ fit
præcedentis mandati, propter infirmitatem
19 eius & inutilitatem. ‡ nihil enim ad perfe-
ctũ adduxit lex : introductio verò melioris
20 ſpei,per quam proximamus ad Deum. ‡ Et
quantum eſt non ſine iureiurãdo (alij qui-
dem,ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt,
21 ‡ hic autẽ cum iureiurãdo per eum qui di-
D xit ad illũ:‖Iurauit Dominus, & nõ pœni- Pſa.109.a.4
22 tebit eum:tu es ſacerdos in æternum) ‡ In
tantum melioris teſtamenti ſponſor factus
23 eſt Ieſus. ‡ Et alij quidẽ plures facti ſunt ſa-
cerdotes, idcirco quòd morte prohiberẽtur
24 permanere: ‡ hic autem eò quòd maneat in
æternum,ſempiternum habet ſacerdotium. *acceden-
25 ‡ Vnde & ſaluare in perpetuũ poteſt *acce- tes r.
dens* per

CAP. X.

Deu.16.c.14 V‖Mbram enim habens lex, futurorum 1
bonorum, non ipſam imaginem rerũ: A
per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis quas
offerunt indeſinẽter, nunquã poteſt accedẽ-
tes perfectos facere: ‡alioquin ceſſaſſent of- 2
ferri, ideo quòd nullã haberẽt vltra cõſcien-
tiam peccati, cultores ſemel mũdati. ‡ſed in 3
ipſis cõmemoratio peccatorũ per ſingulos
annos fit. ‡ impoſsibile enim eſt ſanguine 4
taurorum & hircorũ auferri peccata. ‡ideo 5
Pſal.39.b.7. ingrediẽs mundũ dicit: ‖Hoſtiã & oblatio-
nem noluiſti: corpus autẽ aptaſti mihi: ‡ho- 6
locautomata, & pro peccato, nõ tibi placue-
runt. ‡Tũc dixi, Ecce venio: ‡in capite libri 7
ſcriptũ eſt de me: Vt faciã Deus volũtatem B
tuam. ‡Superius dicẽs, Quia hoſtias & obla 8
tiones, & holocautomata, & pro peccato no-
luiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundũ le-
gem offeruntur: ‡ tunc dixi, Ecce venio vt 9
faciã Deus voluntatẽ tuam: aufert primũm,
vt ſequens ſtatuat. ‡ In qua voluntate ſan- 10
ctificati ſumus per oblationẽ corporis Ieſu
Chriſti ſemel. ‡ Et omnis quidem ſacerdos 11
præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdẽ ſæ-
pe offerens hoſtias, quæ nunquã poſſunt au-
ferre peccata: ‡ hic autem vnã pro peccatis 12
offerens hoſtiã, in ſempiternum ſedet in de- C
Pſa.109.a.1. 1.Co.15.d.25 xtera Dei, ‡de cætero expectans, ‖donec po- 13
nantur inimici eius ſcabellũ pedum eius.
‡Vna enim oblatione, conſummauit in ſem 14
piternũ ſanctificatos. ‡Conteſtatur autẽ nos 15
& Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:
Ier.31.f.33. Sup.8.b.8. *Dabo ‡‖Hoc autẽ teſtamentũ quod teſtabor ad il- 16
los poſt dies illos, dicit Dominus, *Dando' B
leges meas in cordibus eorũ, & in mentibus
eorũ ſuperſcribã eas: ‡ & peccatorũ & ini- 17
quitatũ eorũ iam non recordabor amplius. D
‡Vbi autẽ horũ remiſsio: iam non eſt obla- 18
tio pro peccato. ‡ Habentes itaq; fratres fi- 19
duciã in introitu ſanctorũ in ſanguine Chri
ſti: ‡quam initiauit nobis viam nouã & vi- 20
uentem per velamen, id eſt, carnẽ ſuam, ‡ & 21
ſacerdotẽ magnũ ſuper domũ Dei, ‡ acceda- 22
mus cum vero corde in plenitudine fidei
aſperſi corda à cõſciẽtia mala, & abluti cor-
pus aqua munda, ‡teneamus ſpei noſtræ cõ- 23
feſsionem indeclinabilẽ (fidelis enim eſt qui
repromiſit) ‡& cõſyderemus inuicẽ in pro- 24
uocationẽ charitatis & bonorũ operũ. ‡non 25
deſerentes collectionẽ noſtrã, ſicut conſuetu E
dinis eſt quibuſdã; ſed conſolantes, & tantò
magis quantò videritis appropinquantem
Sup.6.a.4. diem. ‡‖Voluntariè enim peccantibus nobis 26
poſt acceptã notitiam veritatis, iam non re-
linquitur pro peccatis hoſtia, ‡terribilis au- 27
tem quædã expectatio iudicij & ignis æmu-
latio, quæ conſumptura eſt aduerſarios. ‡Ir- 28
Deu.17.b.6. 19.d.15. ritam quis faciens legẽ Moyſi: ſine vlla mi-
ſeratione, ‖ duobus vel tribus teſtibus mo-
Mat.18.b.16 ritur: ‡quantò magis putatis, deteriora me- 29
Ioh.8.c.17. reri ſupplicia qui filiũ Dei conculcauerit, &
2.Co.13.a.1. ſanguinẽ teſtamenti pollutũ duxerit, in quo
Deu.32.e.35 ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contume-
*vindicta s. liam fecerit? ‡Scimus enim qui dixit, ‖Mihi 30
Rom.12.d.18 *vindictam', ego retribuam. Et iterũ: ⌐ Quia' F
⌐.5. ‖iudicabit Dominus populũ ſuũ. ‡Horren- 31

32 dum eſt incidere in manus Dei viuẽtis. ‡Re-
memoramini autẽ priſtinos dies: in quibus
illuminati, magnũ certamẽ ſuſtinuiſtis paſ-
33 ſionũ. ‡ & in altero quidẽ opprobriis & tri-
bulationibus ſpectaculũ facti. in altero autẽ
34 ſocij taliter conuerſantiũ effecti. ‡Nã & vin
G ctis cõpaſsi eſtis: & rapinã bonorũ veſtrorũ
cũ gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habe
35 re meliorẽ & manentẽ ſubſtãtiam. ‡ Nolite
itaq; amittere confidentiã veſtrã, quæ ma-
36 gnam habet remunerationem. ‡ Patientia
enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatẽ Dei
37 facientes, reportetis promiſsionẽ. ‡‖Adhuc Abac.2.a.4.
enim modicum aliquantulumq;, qui ventu 1.Pet.5.a.6.
38 rus eſt, veniet, & non tardabit. ‡‖Iuſtus autẽ Rom.1.c.17.
meus ex fide *viuit'. quod ſi ſubtraxerit ſe, Gal.3.b.12.
39 non placebit animæ meæ. ‡Nos autem non *viuet 1.
ſumus ſubtractionis⌐ filij' in perditionẽ: ſed ⌐.6.
fidei in acquiſitionem animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides, ſperãdarum ſubſtãtia
2 rerũ, argumentũ non apparentiũ. ‡ In
A hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.
3 ‡‖Fide intelligimus aptata eſſe ſecula ver- Gene.1.a.1.
bo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. a.3.
4 ‡‖Fide, plurimã hoſtiam Abel quàm Cain, Gene.4.a.4
obtulit Deo: ‖per quã teſtimonium conſe- Mat.23.d.35
cutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibẽte
muneribus eius Deo, & per illam defunctus
5 adhuc loquitur. ‡Fide, ‖Henoch tranſlatus Gen.5.c.24
eſt, ne videret mortem, & nõ inueniebatur: Eccle.44.c.
quia tranſtulit illum Deus; ante tranſlatio- 16.49.d.16.
nẽ enim, teſtimoniũ habuit placuiſſe Deo.
6 ‡ Sine fide autem impoſsibile eſt placere
B ⌐Deo'. Credere enim oportet accedentẽ ad ⌐.3.
Deũ quia eſt, & inquirentibus ſe remunera-
7 tor ſit. ‡ Fide, ‖Noë reſponſo accepto de iis Gen.6.c.13.
quæ adhuc nõ videbantur, metuens, aptauit c.18.
arcã in ſalutem domus ſuæ, per quã damna- Eccl.44.c.17
uit mundũ: & iuſtitiæ quæ per fidẽ eſt, hæres
8 eſt inſtitutus. ‡Fide, ‖qui vocatur Abraham Gen.12.a.4
obediuit in locũ exire quẽ accepturus erat 13.a.1.
in hæreditatem: & exiit, neſciens quò iret.
9 ‡ Fide demoratus eſt in Terra repromiſsio-
nis, tanquã in aliena, in caſulis habitando cũ
Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſsionis
10 eiuſdem. ‡Expectabat enim fundamẽta ha-
C bentem ciuitatem; cuius artifex & conditor
11 Deus. ‡ Fide, ‖& ipſa Sara ſterilis virtutẽ in Gen.17.c.19.
cõceptione ſeminis accepit, etiã præter tem 18.b.10.21.
pus ætatis: quoniã fidelem credidit eſſe eum a.2.
12 qui repromiſerat. ‡ Propter quod & ab vno
orti ſunt (& hoc emortuo) ‖tanquam ſydera Eccle.44.d.
cæli in multitudine, & ſicut arena quæ eſt 22.d.23.
13 ad orã maris, innumerabilis. ‡Iuxta fidẽ de-
functi ſunt omnes iſti nõ acceptis repromiſ-
ſionibus, ſed à lõgè eas aſpicientes, & ſalutã-
tes, & cõfitentes quia peregrini & hoſpites
14 ſunt ſuper terrã. ‡ Qui enim hæc dicunt: ſi-
15 gnificant ſe patriam inquirere. ‡ Et ſi quidẽ
ipſius meminiſſent de qua exierũt: habebãt
16 vtiq; tẽpus reuertẽdi. ‡nunc autem meliorẽ
appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non confun Gen.22.a.
D ditur Deus vocari Deus eorũ. parauit enim b.9.
17 illis ciuitatem. ‡ Fide, ‖ obtulit Abraham Eccle.44.d.
Iſaac, cũ tentaretur: & vnigenitum offerebat 21.
18 *qui' ſuſceperat repromiſsiones. ‡(ad quem *in quo
dictum

Go.21. b.12. dictum eſt ) ‖ Quia in Iſaac vocabitur tibi
Rom.9.b.7. ſemē, ‡ arbitrās quia & à mortuis ſuſcitare 19
potens eſt Deus. vnde eū & in parabolā ac-
Gen.27.d.27 cepit. ‡ Fide, ‖ & de futuris, benedixit Iſaac, 20
f.36. Iacob & Eſau ‡ Fide. ‖ Iacob moriēs, ſingu- E
Go.48.c.15. los filiorum Ioſeph benedixit: ‖ & adorauit 21
Ge.47.g.31. faſtigiū virgæ eius. ‡ Fide, ‖ Ioſeph moriens, 22
Gen. 50.d. de profectione filiorū Iſraël memorat⁹ eſt:
24.25. & de oſsibus ſuis mandauit ‡ Fide, ‖ Moyſes 23
Exod.2.a.2. natus, occultatus eſt mēſibus tribus à paren
Act.7.c.10 tibus ſuis: eò quòd vidiſſent elegantē infan-
Exo.1. c.16. tem, & non timuerunt ‖ regis edictū. ‡ Fide, 24
Exo.2.b.11. ‖ Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filiū
filiæ Pharaonis: ‡ magis eligens affligi cū po 25
pulo Dei, quàm tēporalis peccati habere iu-
cunditatē, ‡ maiores diuitias æſtimans the- 26
ſauro Aegyptiorū, improperiū Chriſti. aſpi-
ciebat enim in remunerationē. ‡ Fide reli- 27
quit Aegyptū: nō veritus animoſitatē regis. F
inuiſibilē enim tanquā videns ſuſtinuit. ‡ Fi- 28
Exo.12.b.11. de, ‖ celebrauit paſcha, & ſanguinis effuſio-
d.21. nē: ne qui vaſtabat primitiua, tangeret eos.
Exo.14.c.22 ‡ Fide, ‖ tranſierunt mare-rubrum tanquam 29
per aridā terrā: quod experti Aegyptij, deuo
rati ſunt. ‡ Fide, ‖ muri Iericho corruerunt, 30
Ioſu.6.c.20. circuitu dierū ſeptē. ‡ Fide, ‖ Rahab meretrix 31
Ioſu.6.d.23. nō periit cū incredulis: ‖ excipiens explora-
d.25. tores cū pace. ‡ Et quid adhuc dicā? Deficiet 32
Ioſu.2.a.2. enim me tēpus enarrantē de Gedeon, Barac,
Sampſon, Iephte, Dauid, Samuël, & Prophe-
tis: ‡ qui per fidē deuicerunt regna, operati 33
ſunt iuſtitiā, adepti ſunt repromiſsiones, ob-
turauerunt ora leonū, ‡ extinxerunt impetū 34
ᵃeffugerunt 4. ignis, ᵃeffugauerunt⁴ aciem gladij: cōualue- G
runt de infirmitate, fortes facti ſunt in bel-
lo, caſtra verterūt exterorū: ‡ acceperūt mu- 35
lieres de reſurrectione mortuos ſuos. alij au
tem diſtenti ſunt, nō ſuſcipientes redemptio-
nem, vt meliorē inuenirent reſurrectionē.
‡ Alij verò ludibria & verbera experti, inſu 36
per & vincula & carceres: ‡ lapidati ſunt, ſe- 37
cti ſunt, tētati ſunt, in occiſione gladij mor-
tui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus
caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, ‡ quibus 38
dignus nō erat mūdus, in ſolitudinib⁹ errā-
tes, in mōtibus & ſpeluncis, & in cauernis ter
ræ. ‡ Et hi omnes teſtimonio fidei probati, 39
nō acceperunt repromiſsionē, ‡ Deo pro no 40
bis melius aliquid prouidente, vt non ſine
nobis conſummarentur.

CAP. XII.

I Deoque & nos tantam habentes impoſi- 1
tam nubem teſtium: ‖ deponentes omne A
Rom.6.a.4. pondus & circumſtans nos peccatū, per pa-
Coloſ.3. b.8 tientiam curramus ad⁵ propoſitum nobis
Eph.4.c.23. certamen, ‡ aſpicientes in authorem fidei, & 2
1.Pet.2.a.1 conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi
4.a.1. gaudio ſuſtinuit crucē, confuſione contem-
e.7. pta, atq; in dextera ſedis Dei ſedet. ‡ Reco- 3
gitate enim eū qui talem ſuſtinuit à pecca-
toribus aduerſum ſemetipſum cōtradictio-
nem: vt ne fatigemini, animis veſtris defi-
e.8. cientes. ‡ Nondum enim vſque ad ſangui- 4
nem reſtitiſtis, aduerſus peccatū repugnan- B
tes: ‡ & obliti eſtis conſolationis, quę vobis, 5
Pro.3.b.11. tanquam filiis loquitur, dicēs, ‖ Fili mi, noli
Iob 5.c.17. negligere diſciplinam Domini: neque fati-
Apoc.3.19. gēris dum ab eo argueris. ‡ ‖ Quē enim di- 6
ligit Dominus, caſtigat: flagellat autem om-
7 nem filium quem recipit. ‡ In diſciplina
perſeuerate. Tanquam filiis vobis offert ſe
Deus: quis enim filius, quem non corripit
8 pater? ‡ Quod ſi extra diſciplinā eſtis, cuius
participes facti ſunt omnes: ergo adulteri,
9 & nō filij eſtis. ‡ Deinde patres quidē carnis
C noſtræ, eruditores habuimus, & reuereba-
mur eos: num multò magis obtēperabimus
10 Patri ſpirituum, & viuemus? ‡ Et illi quidē
in tempore paucorum dierum, ſecundum
voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autē
ad id quod vtile eſt in recipiendo ſanctifi-
11 cationem eius. ‡ Omnis autem diſciplina in
præſenti quidem videtur nō eſſe gaudij, ſed
D mœroris: poſtea autem fructum pacatiſsi-
mum exercitatis per eam, ᵃreddet⁶ iuſtitiæ. ᵃreddit 6.
12 ‡ Propter quod remiſſas manus & ſoluta ge-
13 nua erigite: ‡ & greſſus rectos facite pedibus
veſtris: vt non claudicans quis erret, magis
14 autem ſanetur. ‡ ‖ Pacē ſequimini cum om- Rom.12.d.17
nibus, & ſanctimoniā: ſine qua nemo vide-
15 bit Deum: ‡ cōtemplantes ne quis deſit gra-
tiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum
germinans impediat, & per illam inquinen-
16 tur multi. ‡ Ne quis fornicator aut propha- Ge.25.d.38
E nus ‖ vt Eſau: qui propter vnam eſcam ven-
17 didit primitiua ſua. ‡ ſcitote enim quoniam Gen.27.f.38
& ‖ poſtea cupiens hæreditare benedictionē,
reprobatus eſt: non enim inuenit pœniten-
tiæ locum, quanquā cum lachrymis inqui-
18 ſiſſet eam. ‡ Nō enim acceſſiſtis ad tractabi- Exo.19.c.12
lem mōtem, & ᵃacceſsibilem⁴ ignem, & tur- 20.d.11.
19 binem & caliginem, & procellam, ‡ & tubæ ᵃaccenſibi-
ſonum, & vocē verborum, quam qui audie- lem 4.
runt, excuſauerunt ſe, ne eis fieret verbum.
20 ‡ (Non enim portabāt quod dicebatur, ‖ Et Exo.19.c.13
21 ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. ‡ Et
F ita terribile erat quod videbatur, Moyſes di-
22 xit: Exterritus ſum & tremebundus) ‡ Sed
acceſſiſtis ad Sion mōtem, & ciuitatem Dei
viuentis, Ieruſalem cœleſtem, & multorum
23 millium angelorum frequentiam, ‡ & eccle
ſiam primitiuorū, qui conſcripti ſunt in cæ-
lis, & iudicem omnium Deum, & ᵃſpiritus⁷ ᵃſpiritum
24 iuſtorum perfectorum, ‡ & teſtamenti noui ⁷ſpirituū 7.
mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionē
25 melius loquētē quàm Abel. ‡ Videte ne re-
cuſetis loquentem. Si enim illi non effuge-
runt, recuſantes eum qui ſuper terram lo-
G quebatur: multò magis nos, qui de cælis lo-
26 quentem nobis, auertimus. ‡ cuius vox mo-
uit terrā tunc: nunc autē repromittit, dicēs,
‖ Adhuc ſemel: & ego mouebo non ſolùm Agga.2.b.7.
27 terrā, ſed & cælum. ‡ Quod autē, Adhuc ſe-
mel, dicit: declarat mobilium tranſlationē
tanquam factorum, vt maneant ea quæ ſunt
28 immobilia. ‡ Itaque regnum immobile ſu-
ſcipientes, habemus gratiam: per quam ſer-
uiamus placētes Deo, cū metu & reuerētia. Deu.4.d.24
29 ‡ Etenim ‖ Deus noſter ignis cōſumens eſt. e.1.

CAP. XIII. Rom.12.c.10

1 C ‖ Haritas fraternitatis maneat in vo- c.13.
2 bis⁸. ‡ ‖ Et hoſpitalitatem nolite obli- 1.Pet.4.c.9
A uiſci, ‖ per hanc enim ᵃplacuerunt⁹ quidam Gen.18.a.3
3 angelis hoſpitio receptis. ‡ Mementote vin- 19.a.2.
ctorum, tanquā ſimul vincti: & laborantiū, ᵃlatuerūt 8
tanquam

tanquam & ipſi in corpore morantes. ‡Ho- 4
norabile connubium in omnibus, & thorus
immaculatus. Fornicatores enim & adulte-
ros iudicabit Deus. ‡Sint mores ſine auari- 5
tia: contenti præſentibus, ipſe enim dixit:
Non te deſeram, neque derelinquam. ‡ ita 6
Deu.31.b.8. vt confidẽter dicamus: ‖Dominus mihi ad-
Ioſ.1.a.5. iutor: non timebo quid faciat mihi homo.
Pſa.55.c.12 ‡Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui 7
117.a.6. vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum in- B
tuentes exitum conuerſationis, imitamini
fidem. ‡Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & 8
in ſecula. ‡Doctrinis variis & peregrinis no- 9
lite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabi-
liri cor, non eſcis: quæ non profuerunt am-
bulantibus in eis. ‡Habemus altare, de quo 10
edere nõ habẽt poteſtatem qui tabernaculo
Leu.4.c.12. deſeruiunt. ‡‖Quorum enim animaliũ in- 11
6.d.30.16. fertur ſanguis pro peccato in ſancta per põ-
f.27. tificẽ, horũ corpora cremantur extra caſtra.
‡Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per 12
ſuũ ſanguinem populum extra portã paſſus
eſt. ‡ Exeamus igitur ad eum extra caſtra, 13
Mich.2.c.10 improperium eius portãtes. ‡‖Nõ enim ha- 14
bemus hic manentem ciuitatem: ſed futu- C
rã inquirimus. ‡ Per ipſum ergo offeramus 15
hoſtiã laudis ſemper Deo, id eſt, fructum la-
biorum confitentium nomini eius. ‡Benefi- 16
centiæ autẽ & communionis nolite obliui-
ſci. talibus enim hoſtiis promeretur Deus.
‡Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. 17
Ipſi enim peruigilãt quaſi rationem pro ani
mabus veſtris reddituri: vt cum gaudio hoc
faciant & nõ gementes. hoc enim nõ expe-
dit vobis. ‡Orate pro nobis. cõfidimus enim 18
quia bonã cõſcientiam habemus in omni- D
bus bene volẽtes conuerſari. ‡Amplius au- 19
tem deprecor vos hoc facere, quo celerius
reſtituar vobis. ‡Deus autem pacis qui edu 20
xit de mortuis paſtorem magnũ ouium, in
ſanguine teſtamenti æterni, Dominum no-
ſtrum Ieſum Chriſtum: ‡aptet vos in omni 21
bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in
vobis quod placeat corã ſe per Ieſum Chri-
ſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorũ. Amẽ.
‡Rogo autem vos fratres, vt ſufferatis ver- 22
bum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.
‡Cognoſcite fratrem noſtrum Timótheum 23
dimiſſum: cũ quo (ſi celerius venerit) vide-
bo vos. ‡Salutate omnes præpoſitos veſtros, 24
.8. & omnes ſanctos. Salutãt vos de Italia fra-
tres*. ‡Gratia cum omnibus vobis. Amen. 25

# EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

## CAP. I.

IACOBVS Dei & Domini noſtri 1
Ieſu Chriſti ſeruus, duodecim tribu- A
bus quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.
‡Omne gaudium exiſtimate fratres 2
mei, cum in tentationes varias incideritis:
Rom.5.a.3. ‡‖ſciẽtes quòd probatio fidei veſtræ patien- 3
tiã operatur. ‡Patiẽtia autẽ opus perfectũ ha 4
beat: vt ſitis perfecti & integri, in nullo de-
5 ficientes. ‡ Si quis autẽ veſtrum indiget ſa-
pientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus
affluenter, & non improperat: & dabitur ei.
6 ‡‖Poſtulet autem in fide nihil hæſitans. qui Mat.7.a.7.
B enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à 21.b.22.
7 vento mouetur & circumfertur. ‡ non ergo Mar.11.c.24
æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Luc.11.b.9.
8 Domino. ‡Vir duplex animo inconſtans eſt Ioh.14.b 13.
9 in omnibus viis ſuis. ‡Glorietur autẽ frater 16.c.23.24.
10 humilis, in exaltatione ſua. ‡diues autem, in
humilitate ſua, quoniã ſicut flos fœni tranſi-
11 bit: ‡exortus eſt enim ſol cũ ardore, & are-
fecit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vul-
tus eius deperiit: ita & diues in itineribus Pſ.102.c.15.
12 ſuis marceſcet. ‡‖Beatus vir qui ſuffert ten Ecc.14.c.18.
tationẽ: quoniam cùm probatus fuerit, acci Iſa.40.b.6.
piet coronã vitæ quã repromiſit Deus dili 1.Pet.1.d.24
13 gentibus ſe. ‡Nemo cùm tẽtatur, dicat quo- Iob.5.c.17.
niam à Deo tentatur; Deus enim intentator
malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.
14 ‡Vnuſquiſq; verò tẽtatur à cõcupiſcẽtia ſua
15 abſtractus & illectus. ‡Deinde cõcupiſcẽtia
cùm cõceperit, parit peccatũ. peccatũ verò
C cùm cõſummatum fuerit, generat mortem.
16 ‡Nolite itaq; errare fratres mei dilectiſsi-
17 mi. ‡Omne datũ optimũ, & omne donũ per-
fectũ, deſurſum eſt, deſcendẽs à Patre lumi-
num, apud quẽ non eſt trãſmutatio, nec vi-
18 ciſsitudinis obumbratio. ‡Voluntariè* genuit *enim
nos verbo veritatis, vt ſimus initiũ aliquod
19 creaturæ eius. ‡Scitis fratres mei dilectiſsi-
mi. ‖Sit autẽ omnis homo velox ad audien- Pro.17.d.27.
dum: tardus autẽ ad loquendum, & tardus
20 ad iram. ‡Ira enim viri, iuſticiã Dei non ope
21 ratur. ‡Propter quod abiicientes omnẽ im-
munditiam & abundantiã malitiæ, in man-
D ſuetudine ſuſcipite inſitum verbũ, quod po-
22 teſt ſaluare animas veſtras. ‡‖Eſtote autem Mat.7.b.21
factores verbi, & non auditores tantùm: fal- c.21.
23 lentes voſmetipſos. ‡ Quia ſi quis auditor Rom.2.b.13.
eſt verbi, & non factor: hic cõparabitur viro
cõſyderanti vultũ natiuitatis ſuæ in ſpeculo.
24 ‡cõſyderauit enim ſe, & abiit, & ſtatim obli-
25 tus eſt qualis fuerit. ‡ Qui autẽ perſpexerit
*in lege perfectæ* libertatis, & permãſerit in *in legem
ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor perfectã &
26 operis: hic beatus in facto ſuo erit. ‡ Si quis
autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænãs
linguã ſuam, ſed ſeducens cor ſuum: huius
27 vana eſt religio. ‡Religio munda & imma-
culata apud Deum & Patrẽ, hæc eſt, Viſitare
pupillos & viduas in tribulatione eorum: &
immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

## CAP. II.

1 FRatres mei, ‖nolite in perſonarum acce Leu.19.c.15.
A ptione habere fidẽ Domini noſtri Ieſu Deu.1.c.16.
2 Chriſti gloriæ. ‡Etenim ſi introierit in con- c.17.16.d.19.
uentum veſtrũ vir aureum annulum habẽs Pro.24.c.23
in veſte cãdida, introierit autẽ & pauper in Ecc.42.a.1.
3 ſordido habitu, ‡ & intendatis in eum qui
indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, Tu
ſede hic bene: pauperi autem dicatis, Tu ſta
illic: aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:
4 ‡nónne iudicatis apud voſmetipſos, & facti
5 eſtis iudices cogitationũ iniquarum? ‡ Au-
dite fratres mei dilectiſsimi: nónne Deus ele-
git pauperes in hoc mundo, diuites in fide,

& hæredes regni quod repromiſit Deus di-
ligentibus ſe? ‡ Vos autē exhonoraſtis pau- 6
perem. Nonne diuites per potētiam oppri- B
munt vos: & ipſi trahunt vos ad iudicia?
‡Nónne ipſi blaſphemāt bonū nomen quod 7
inuocatum eſt ſuper vos? ‡ Si tamen legem 8
*ſcripturā perficitis regalē ſecundum *ſcripturas*, Dili
1. ges proximū tuum ſicut teipſum: bene faci-
tis: ‡ſi autē perſonas accipitis, peccatum ope 9
ramini, redarguti à lege quaſi trāſgreſſores.
Leu.19.d.18. ‡‖Quicunque autem totā legem ſeruauerit, 10
Mat.22.d.39 offendat autē in vno: factus eſt omniū reus.
Mar.12.e.31 ‡Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, 11
Rom.13.c.9. Non occides. Quod ſi non mœchaberis, oc-
Gal.5.b.13. cides autē: factus es tranſgreſſor legis. ‡ Sic 12
Leu.19.c.15. loquimini, & ſic facite ſicut per legē liber-
&.37. tatis incipiētes iudicari. ‡Iudiciū enim ſine 13
Deu.1.d.18. miſericordia illi qui non fecit miſericordiā. C
Mat.5.c.19. Superexaltat autem miſericordia iudicium.
‡Quid proderit fratres mei, ſi fidē quis dicat 14
ſe habere: opera autē nō habeat? Nunquid po-
terit fides ſaluare eum? ‡ Si autē frater aut 15
1.Ioh.3.c.17. ſoror ‖nudi ſint, & indigeāt victu quotidia-
no. ‡dicat autē aliquis ex vobis, illis: Ite in 16
pace, calefacimini & ſaturamini, nō dederi-
tis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori:
quid proderit? ‡ Sic & fides, ſi non habeat 17
opera, mortua eſt in ſemetipſa. ‡ Sed dicit 18
quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo.
oſtende mihi fidē tuā ſine operibus: & ego
oſtendam tibi ex operibus fidem meā. ‡Tu 19
credis quoniā vnus eſt Deus. Bene facis: & D
dæmones credunt, & contremiſcunt. ‡ Vis 20
autē ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine
*mortua 5. operibus *otioſa* eſt? ‡Abraham pater noſter 21
Gen.22.b.9. nónne ex operibus iuſtificatus eſt, ‖offerens
Iſaac filium ſuum ſuper altare? ‡Vides quo- 22
niam fides cooperabatur operibus illius: &
ex operibus fides conſummata eſt? ‡Et ſup- 23
Gen.15.b.6. pleta eſt ſcriptura, dicens, ‖Credidit Abrahā
Rom.4.a.3. Deo, & reputatū eſt illi ad iuſtitiam, & ami
Gal.3.a.6. cus Dei appellatus eſt. ‡Videtis quoniam ex 24
operibus iuſtificatur homo: & non ex fide
Ioſ.2.a.1.&. tantùm? ‡Similiter autem & ‖Rahab mere- 25
6.d.25. trix, nónne ex operibus iuſtificata eſt ſuſci-
Heb.11.f.31. piens nūtios, & alia via eiiciēs? ‡Sicut enim 26
corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides
ſine operibus mortua eſt.

## CAP. III.

Mat.23.a.8. NOlite ‖plures magiſtri fieri fratres 1
mei, ſcientes quoniā maius iudicium A
ſumitis. ‡ In multis enim offendimus om- 2
nes. Si quis in verbo nō offendit: hic perfe-
*potens 1. ctus eſt vir. *poteſt* etiā fræno circumducere
totum corpus. ‡Si autem equis fræna in ora 3
mittimus ad conſentiendum nobis, etiam
omne corpus illorum circumferimus. ‡ Et 4
ecce, naues, cùm magnæ ſint, & à vētis vali-
*tamen 4. dis minentur, circumferuntur -autem’ à
-.3. modico gubernaculo vbi impetus dirigētis
voluerit. ‡ Ita & lingua modicum quidem 5
membrū eſt, & magna exaltat. Ecce quan-
tus ignis quàm magnam ſyluam incendit!
‡Et lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. 6
Lingua cōſtituitur in membris noſtris, quæ B
maculat totum corpus, & inflammat rotam
natiuitatis noſtræ inflammata à gehenna.

7 ‡Omnis enim natura beſtiarum & volucrū
& ſerpentium & cæterorū domantur, & do-
8 mita ſunt à natura humana. ‡linguā autem
nullus hominū domare poteſt, inquietū ma
9 lum, plena veneno mortifero. ‡ In ipſa be-
nedicimus Deum & patrem: & in ipſa ma-
ledicimus homines qui ad ſimilitudinē Dei
10 facti ſunt. ‡ Ex ipſo ore procedit benedictio
C & maledictio. Non oportet fratres mei hæc
11 ita fieri. ‡Nunquid fons de eodem foramine
12 emanat dulcem, & amarā aquam? ‡Nunquid
poteſt fratres mei, ficus vuas facere: aut vi- *ſalſam 2.
tis, ficus? Sic neque *ſalſa*, dulcem poteſt fa-
13 cere aquam. ‡ Quis ſapiens & diſciplinatus
inter vos? Oſtendat ex bona conuerſatione
operationem ſuā in māſuetudine ſapientiæ.
14 ‡Quòd ſi zelum amarum habetis, & cōten- -.7.
D tiones -ſint’ in cordibus veſtris: nolite glo-
riari & mendaces eſſe aduerſus veritatem.
15 ‡non eſt enim iſta ſapiētia deſurſum deſcē-
16 dens: ſed terrena, animalis, diabolica. ‡ Vbi
enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, &
17 omne opus prauum. ‡Quæ autem deſurſum
eſt ſapiētia, primùm quidē pudica eſt: dein- -.4.
de pacifica, modeſta, ſuadibilis, -bonis con-
ſentiens’ plena miſericordia & fructibus bo-
18 nis, non iudicans, ſine ſimulatione. ‡Fructus
autem iuſtitiæ, in pace ſeminatur, facienti-
bus pacem.

## CAP. IIII.

1 VNde bella & lites in vobis? Nónne
A hinc? ex concupiſcētiis veſtris quę mi-
2 litant in membris veſtris? ‡Concupiſcitis: &
non habetis. occiditis & zelatis: & non pote-
ſtis adipiſci. litigatis & belligeratis: & non
3 habetis, propter quod non poſtulatis. ‡Peti-
tis, & non accipitis: eo quòd malè petatis:
vt in concupiſcentiis veſtris inſumatis. Gen.6.a.5.
4 ‡‖Adulteri*, neſcitis quia ‖amicitia huius 8.d.21.
mundi, inimica eſt Dei? ‖Quicunque ergo 1.Ioh.2.c.15.
B voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicus *& adulte-
5 Dei conſtituitur. ‡An putatis quia inaniter ræ 1.
ſcriptura dicat: Ad inuidiam concupiſcit Ioh.15.e.19.
6 ſpiritus qui habitat in *vobis*? ‡ Maiorem *nobis 1.
autem dat gratiam. Propter quod dicit, 1.Pet.5.b.5.
‖Deus ſuperbis reſiſtit, ‖humilibus autē dat Pro.3.d.34.
7 gratiam. ‡Subditi ergo eſtote Deo, ‖reſiſtite Ephe.4.f.27
8 autem diabolo, & fugiet à vobis. ‡ Appro- 1.Pet.5.c.9.
C pinquate Deo: & appropinquabit vobis. E-
mundate manus, peccatores: & purificate
9 corda, duplices animo. ‡Miſeri eſtote, & lu-
gete, & plorate: riſus veſter in luctum con- 1.Pet.5.b.6.
10 uertatur, & gaudium in mœrorem. ‡ ‖Hu-
miliamini in conſpectu Domini: & exalta-
11 bit vos. ‡ Nolite detrahere alterutrum fra- -.6.
tres -mei’. Qui detrahit fratri; aut qui iudi-
cat fratrem ſuum: detrahit legi, & iudicat
legem. Si autem iudicas legem, non es fa-
12 ctor legis, ſed iudex. ‡Vnus eſt -enim’ legiſ- -.2.
lator, & iudex qui poteſt perdere & libera-
13 re. ‡‖Tu autē quis es qui iudicas proximū? Rom.14.a.4
Ecce nūc qui dicitis, Hodie aut craſtino ibi-
mus in illā ciuitatem, & faciemus ibi qui-
D dem annum, & mercabimur, & lucrū facie-
14 mus, ‡(qui ignoratis quid erit in craſtino.
Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt *ad mo *enim 2.
dicum parens, & deinceps exterminabitur)

‡ pro eo vt dicatis: Si Dominus voluerit: &, 15
Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. ‡ Nūc 16
aūt exultatis in ſuperbijs veſtris. Omnis ex-
ultatio talis, maligna eſt. ‡ Scienti igitur bo- 17
num facere, & nō facienti, peccatum eſt illi.

CAP. V.

AGite nunc diuites, plorate, vlulantes in 1
miſerijs veſtris quæ aduenient vobis. A
‡ Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſti- 2
menta veſtra à tineis comeſta ſunt. ‡ Aurum 3
& argentū veſtrū æruginauit: & ærugo eo-
rum in teſtimoniū vobis erit, & manduca-
bit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis
▸.7. ▸vobis iram' in nouiſſimis diebus. ‡ Ecce 4
merces operariorū qui meſſuerunt regiones
veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: &
clamor eorū in aures Domini ſabbaoth in-
troiuit. ‡ Epulati eſtis ſuper terrā: & in lu- 5
xurijs enutriſtis corda veſtra in die occiſio- B
nis. ‡ ᵃAdduxiſtis' & occidiſtis iuſtū: & non 6
ᵃaddixiſtis 5. ᵇreſtitit' vobis. ‡ Patientes igitur eſtote fra- 7
ᵇreſiſtit 4. tres, vſq; ad aduentum Domini. Ecce, agri-
cola expectat pretioſum fructum terræ: pa-
tienter ferens donec accipiat temporaneū
& ſerotinum. ‡ Patientes eſtote & vos, & 8
cōfirmate corda veſtra: quoniam aduentus
ᵃappropinquauit 5. Domini ᵃappropinquabit'. ‡ Nolite ingemi- 9
ſcere fratres in alterutrum, vt nō iudicemi- C
ni. Ecce, iudex ante ianuam aſſiſtit. ‡ Exem- 10
*exitus mali & longanimitatis, & plum accipite fratres * laboris & patientiæ,
Prophetas: qui locuti ſunt in nomine Domi
ni. ‡ Ecce beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. 11
Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini
vidiſtis, quoniā miſericors Dominus eſt &
miſerator. ‡ Ante omnia autē fratres mei, 12
Mat.5.f.34 ‖ nolite iurare, neque per cælum, neque per
terram, neque aliud quodcunque iuramen-
tum. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, nō:
vt nō ſub iudicio decidatis. ‡ Triſtatur *ali- 13
*autem quis veſtrum? oret. Aequo animo eſt? pſallat.
‡ Infirmatur quis in vobis? inducat presby- 14
Mat.6.b.13 teros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ‖ vngētes
eum oleo in nomine Domini. ‡ & oratio fi- 15
dei ſaluabit infirmū, & alleuabit eū Domi- D
nus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. ‡ Cō- 16
fitemini ergo alterutrum peccata veſtra: &
orate pro inuicē vt ſaluemini, multū enim
3.Reg.17.a.1 valet deprecatio iuſti aſſidua. ‡ Elias, homo 17
Luc.4.d.25 erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione ora-
uit vt nō plueret ſuper terrā, & nō pluit an-
3.Re.18.g.41 nos tres & menſes ſex. ‡ Et ‖ rurſum orauit: 18
g.45. & cælū dedit pluuiam, & terra dedit fructū
ſuū. ‡ Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit 19
à veritate, & cōuerterit quis eum: ‡ ſcire de- 20
bet quoniā qui conuerti fecerit peccatorem
ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à
ᵃoperiet 3. morte, & ᵃoperit' multitudinē peccatorum.

# EPISTOLA PETRI APOSTOLI PRIMA.

## CAP. I.

PETRVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, ele- 1
ctis aduenis diſperſionis Pōti, Galatiæ, A
Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, ‡ ſecū- 2
dum præſcientiā Dei patris, in ſanctificatio-
nem Spiritus, in obedientiam & aſperſionē
ſanguinis Ieſu Chriſti: Gratia vobis & pax
3 multiplicetur. ‡ ‖ Benedictus Deus & pater 1.Cor.1.a.3
Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundū miſeri- Ephe.1.a.3
cordiā ſuam magnā regenerauit nos in ſpē
viuam, per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex
4 mortuis, ‡ in hæreditatem incorruptibilē, &
incontaminatā, & immarceſſibilē, cōſerua-
5 tam in cælis in vobis, ‡ qui in virtute Dei
cuſtodimini per fidē in ſalutem, paratā re-
6 uelari in tēpore nouiſſimo. ‡ in quo ᵃexul- ᵃexultatis
B tabitis', modicū nunc ſi oportet contriſtari 6.
7 in varijs tentationibus: ‡ vt probatio veſtræ
fidei multo pretioſior auro (quod per ignē
probatur) inueniatur in laudē & gloriam &
8 honorē in ᵃreuelatione' Ieſu Chriſti: ‡ quem ᵃreuelationem
cùm non videritis, diligitis: in quem nunc
quoq; nō videntes ▸creditis': credentes au- ▸.1.
tem exultatis lætitia inenarrabili & glorifi-
9 cata, ‡ reportantes finē fidei veſtræ, ſalutem
10 animarū*. ‡ De qua ſalute exquiſierūt atq; *veſtrarū.
ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vo-
11 bis gratia prophetauerūt, ‡ ſcrutātes in quod
vel quale tēpus ſignificaret in eis Spiritus
Chriſti: prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt
12 paſſiones & poſteriores glorias: ‡ quibus
reuelatū eſt quia nō ſibimetipſis, vobis autē
miniſtrabant ea quæ nunc nuntiata ſunt vo-
bis per eos qui euangelizauerūt vobis, Spi-
C ritu ſancto miſſo de cælo in ᵃquem' deſyde- ᵃquæ 1.
13 rant angeli proſpicere. ‡ Propter quod ſuc-
cincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij, ᵃperfe- ᵃperfecti
cte' ſperate in eam quæ offertur vobis gra-
14 tiam, in ᵃreuelatione' Ieſu Chriſti, ‡ quaſi fi- ᵃreuelationem
lij obedientiæ, non configurati prioribus
15 ignorantiæ veſtræ deſyderijs: ‡ ſed ſecundū *vt
eum qui vocauit vos, Sanctū * & ipſi in om- Leu.11.g.44
16 ni cōuerſatione ſancti ſitis: ‡ quoniam ſcri- 19.a.2.
ptum eſt: ‖ Sancti eritis, quoniam ego ſan- 20.b.7.
17 ctus ſum. ‡ Et ſi Patrem inuocatis eum ‖ qui Deu.10.d.17
ſine acceptione perſonarum iudicat ſecun- Rom.2.b.11.
dum vniuſcuiuſq; opus: in timore incola- Gala.2.b.6
18 tus veſtri tempore conuerſamini. ‡ ‖ Scien- 1.Cor.6.d.20
tes quod nō corruptibilibus auro vel argē- 7.d.13.
to redēpti eſtis de vana veſtra conuerſatio- Act.20.f.28
19 ne paternæ traditionis: ‡ ‖ ſed pretioſo ſan- Heb.9.c.12.
D guine quaſi agni immaculati Chriſti & in- d.14.
20 contaminati, ‡ præcogniti quidē ante mūdi 1.Ioh.1.c.7
conſtitutionem, manifeſtati autem nouiſſi- Apoc.1.b.5.
21 mis tēporibus propter vos, ‡ qui per ipſum
fideles eſtis in Deo qui ſuſcitauit eū à mor-
tuis, & dedit ei gloriā, vt fides veſtra & ſpes
22 eſſet in Deo. ‡ Animas veſtras caſtificantes
in obedientia charitatis, in fraternitatis a-
more ſimplici ex corde inuicem diligite at-
23 tentius: ‡ renati nō ex ſemine corruptibili,
ſed incorruptibili per verbum Dei viui &
24 permanentis in æternum. ‡ ‖ quia omnis ca- Iſa.40.b.6
ro vt fœnum: & omnis gloria eius tanquam Ecc.14.c.18
flos fœni. exaruit fœnum: & flos eius deci- Iaco.1.b.10.
25 dit. ‡ Verbum autē Domini manet in æter-
num. hoc eſt autem verbum quod euange-
lizatum eſt in vobis.

## CAP. II.

Rom 6.a.4.
1 D ‖ Eponētes igitur omnē malitiam, & Eph.4.c.22
A omnem dolum, & ſimulationes, & in- Col.3.b.8.
2 uidias, & omnes detractiones, ‡ ſicut modo Heb.12.a.1.

•rationabi- geniti infantes, •rationabiles', ſine dolo lac
le 4. concupiſcite: vt in eo creſcatis in ſalutem.
•.3. ‡ •ſi tamen' guſtaſtis quoniã dulcis eſt Do- 3
minus. ‡ Ad quem accedentes, lapidem vi- 4
uum, ab hominibus quidẽ reprobatũ, à Deo
autẽ electũ & honorificatũ: ‡ & ipſi tanquã 5
•domus ſpi lapides viui ſuperædificamini, •domus ſpiri
ritualis 3. tuales' ſacerdotiũ ſanctum, offerre ſpirituales
hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chri-
Iſai.28.d.16 ſtũ. ‡ Propter quod cõtinet ſcriptura, ‖Ecce 6
Rom.9.g.33. pono in Sion lapidẽ ſummũ angularem ele-
ctum, pretioſum. & qui crediderit in eum,
nõ confundetur. ‡ Vobis igitur honor credẽ 7
Pſa.117.c.22 tibus. nõ credentibus autẽ, ‖ lapis quem re-
Mt.21.d.42 probauerũt ædificantes, hic factus eſt in ca- B
Act.4.b.11 put anguli: ‡ & lapis offenſionis, & petra 8
Iſa.8.c.14. ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credũt
•quod 1. in •quo' & poſiti ſunt. ‡ ‖Vos autẽ genus e- 9
Exo.19.a.6. lectũ, regale ſacerdotiũ, gens ſancta, populus
acquiſitionis: vt virtutes annuntietis eius
qui de tenebris vos vocauit in admirabile
Oſee.2.d.23 lumẽ ſuum. ‡ ‖Qui aliquãdo non populus: 10
Rom.9.f.25 nunc autem populus Dei. qui nõ conſecuti
miſericordiã: nunc autẽ miſericordiam cõ-
Ro.13.d.14. ſecuti. ‡ ‖Chariſsimi obſecro •vos' tanquã 11
Gal.5.c.16. aduenas & peregrinos, abſtinere vos à carna C
d.19. libus deſideriis quæ militant aduerſus ani-
•.2. •mã, ‡ conuerſationẽ veſtram inter Gentes 12
Infr.3.c.16. habentes bonã, vt in eo quod detrectant de
vobis tanquã de malefactoribus, ex bonis o-
peribus vos cõſyderantes, glorificent Deum
Rom.13.a.1. in die viſitationis. ‡ ‖Subiecti igitur eſtote 13
omni humanæ creaturæ propter Deũ: ſiue
regi, quaſi præcellẽti: ‡ ſiue ducibus tanquã 14
ab eo miſsis ad vindictam malefactorũ, lau-
dem verò bonorum: ‡ quia ſic eſt voluntas 15
Dei, vt benefacientes obmuteſcere faciatis
imprudentiũ hominũ ignorantiam: ‡ quaſi 16
liberi, & nõ quaſi velamen habentes mali-
tiæ libertatem, ſed ſicut ſerui Dei. ‡ Omnes 17
Ro.12.c.20. honorate. ‖ Fraternitatẽ diligite. Deum ti-
Eph.6.a.5. mete. Regẽ honorificate. ‡ ‖Serui, ſubditi e- 18
Col.3.d.22. ſtote in omni timore dominis, non tantùm D
Tit.2.c.9. bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. ‡ Hæc 19
2.Cor.7.c.19. eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam
ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſtè. ‡ Quæ 20
•gratia enim eſt •gloria': ſi peccantes, & colaphiza-
ti ſuffertis? Sed ſi benefacientes •patienter'
•patiẽtes 3. ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deũ. ‡ In hoc 21
enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt
•vobis, vo- pro •nobis, vobis' relinquẽs exemplũ vt ſe-
bis quamini veſtigia eius. ‡ ‖qui peccatũ nõ fe- 22
•nobis, no- cit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. ‡ qui 23
bis 3. cũ malediceretur, nõ maledicebat: cùm pa-
Iſai.53.c.9. teretur, non cõminabatur: tradebat autẽ iu-
1.Ioh.3.a.5. dicanti ſe iniuſtè. ‡ ‖qui peccata noſtra ipſe 24
Iſai.53.a.4. pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ: vt pec-
b.5. catis mortui, iuſtitiæ viuamus. cuius liuore
ſanati eſtis. ‡ Eratis enim ſicut oues erran- 25
tes: ſed conuerſi eſtis nunc ad paſtorem &
epiſcopum animarum veſtrarum.

## CAP. III.

Eph.5.c.25 SImiliter & ‖mulieres ſubditæ ſint viris 1
Col.3.d.18. ſuis: vt & ſi qui non credunt verbo, per A
mulierum conuerſationẽ ſine verbo lucri-
•ſanctam fiant, ‡ conſyderãtes in timore •caſtam' con- 2
1.Tim.2.c.9 uerſationem veſtram. ‡ ‖ Quarum non ſit 3
extrinſecus capillatura, aut circũdatio auri,
4 aut indumenti veſtimentorum cultus: ‡ ſed
qui abſcõditus eſt cordis homo, in incorru-
ptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, •qui •quod eſt
5 eſt' in cõſpectu Dei locuples. ‡ Sic enim ali- 13.
quãdo & ſanctæ mulieres ſperantes in Deo, Ge.18.b.12.
6 ornabant ſe, ſubiectæ propriis viris. ‡ ‖Sicut
B Sara obediebat Abrahæ, Dominũ eum vo-
cans: cuius eſtis filiæ, benefacientes, & non
7 pertimentes vllam perturbationem. ‡ ‖Viri 1.Cor.7.a.3.
ſimiliter, cohabitantes ſecundũ ſcientiam,
quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartiẽ
tes honorẽ, tanquam & cohæredibus gratiæ
vitæ: vt non impediantur orationes veſtræ.
8 ‡ •In fide' autẽ: omnes vnanimes, cõpatien- •In fine 3.
tes, fraternitatis amatores, miſericordes, mo
9 deſti, humiles: ‡ ‖nõ reddentes malum pro Pro.17.c.13
malo, nec maledictũ pro maledicto: ſed ecõ- 20.d.22.
trario, benedicẽtes: quia in hoc vocati eſtis, Mat.5.f.39.
vt benedictionem hæreditate poſsideatis. Ro.12.d.17
10 ‡ ‖Qui enim vult vitã diligere, & dies vide- 1.Th.5.d.15
re bonos: Coërceat linguã ſuam à malo, & Pſa.33.b.13.
11 labia eius ne loquantur dolum. ‡ ‖Declinet Pſa.33.c.15.
•à malo, & faciat bonũ: inquirat pacem, & 36.a.8.
12 ſequatur eam: ‡ Quia oculi Domini ſuper Iſai.1.d.16
C iuſtos, & aures eius in preces eorum: Vultus •autem
13 autẽ Domini ſuper facientes mala. ‡ Et quis
eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores
14 fueritis? ‡ ‖Sed & ſi quid patimini propter Mat.5.a.10.
iuſtitiam: beati. Timorem autẽ eorum ne
15 timueritis, •&' non conturbemini: ‡ Domi- •vt
num autẽ Chriſtũ ſanctificate in cordibus
veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionẽ omni
poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis
16 eſt, ſpe: ‡ ‖ſed cum modeſtia & timore, cõ- •& fide
ſcientiam habentes bonã: vt in eo quod de- Sap.2.c.12
trahunt vobis, confundantur qui calumni-
antur veſtrã bonam in Chriſto conuerſatio-
17 nem. ‡ Melius eſt enim vt bene facientes
D (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malè fa- Rom.5.a.6.
18 cientes. ‡ ‖quia & Chriſtus ſemel pro pec- Heb.9.d.14.
catis •noſtris' mortuus eſt, iuſtus pro iniu- g.28.
ſtis: vt nos offerret Deo, •mortificatos qui- •.5.
19 dẽ carne, viuificatos' autẽ ſpiritu. ‡ In quo & •mortifica-
his qui in carcere erãt •ſpiritu' veniens præ- tus quidem
20 dicauit: ‡ qui increduli fuerant aliquando, carne, viui-
‖quando expectabãt Dei patientiam in die- ficatus 4.
bus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua pau- •ſpiritibus.
ci, id eſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per a- 3.
21 quam. ‡ Quod & •vos' nunc ſimilis formæ Gen.6.c.14.
ſaluos facit baptiſma: non carnis depoſitio Mt.24.d.37.
ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio Luc.17.f.26.
in Deum per reſurrectionem Ieſu Chriſti, •nos 3.
22 ‡ qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortẽ,
vt vitæ æternæ hæredes efficeremur: profe-
ctus in cælum, ſubiectis ſibi angelis & po-
teſtatibus & virtutibus.

## CAP. IIII.

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & vos ea-
A dem cogitatione armamini. quia qui
2 paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis: ‡ vt iam
non deſyderiis hominum, ſed volũtati Dei
quod reliquum eſt in carne viuat temporis.
3 ‡ ‖Sufficit enim præteritũ tempus ad vo- Eph.4.c.2.
luntatem Gentium conſummandã, his qui
ambulauerunt in luxuriis, deſyderiis, vino-
lentiis, comeſſationibus, potationibus, & il-
licitis

in quibus nūc obſtupeſcunt 3. peregrinātur 3.
licitis idolorū cultibus. ‡ in quo admiran- 4
tur nō cōcurrentibus vobis in eandē luxu-
riæ confuſionē, blaſphemantes. ‡ qui reddēt 5
rationem ei, qui paratus eſt iudicare viuos B
& mortuos. ‡ Propter hoc enim & mortuis 6
euangelizatū eſt: vt iudicentur quidē ſecun
dum homines in carne, viuant autē ſecundū
Deum in Spiritu. ‡ Omniū autē finis ap- 7
propinquabit. Eſtote itaque prudentes & (appropinquauit 8.)
vigilate in orationibus. ‡ Ante omnia autē, 8
mutuam in vobiſmetipſis charitatē conti- (vosmetipſos 3.)
nuam habentes: quia ‖ charitas operit mul-
titudinē peccatorū. ‡ ‖ Hoſpitales inuicem 9 (Pro. 10. b. 12.)
ſine murmuratione. ‡ ‖ Vnuſquiſque ſicut 10 (Rom. 12. c. 13)
accepit gratiam, in alterutrum illam admi- C (Heb. 13. a. 2)
niſtrantes: ‖ ſicut boni diſpenſatores multi- (Phil. 2. b. 14)
formis gratiæ Dei. ‡ Si quis loquitur: quaſi 11 (Rom. 12. b. 6)
ſermones Dei. ſi quis miniſtrat: tanquam ex (1. Cor. 4. a. 2.)
virtute, quam adminiſtrat Deus. vt in om-
nibus honorificetur Deus per Ieſum Chri-
ſtū: cui eſt gloria & imperium in ſecula ſe-
culorū. Amē. ‡ Chariſsimi, nolite peregrinari 12
in feruore qui ad tentationē vobis fit, quaſi
noui aliquid vobis contingat: ‡ ſed commu- 13
nicātes Chriſti paſsionibus, gaudete, vt & in
reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultātes.
‡ Si exprobramini in nomine Chriſti, beati 14
eritis: quoniā quod eſt honoris, gloriæ, & D (gloria Dei Spiritus in vobis requieſcit 1.)
virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus: ſuper
vos requieſcet. ‡ Nemo autem veſtrum pa- 15
tiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, (gloriæ & Dei Spiritus in vobis requieſcit 3.)
aut alienorū appetitor. ‡ Si autem vt Chri- 16
ſtianus: nō erubeſcat, glorificet autem Deū
in iſto nomine. ‡ quoniam tempus eſt vt in- 17
cipiat iudicium à domo Dei. Si autem pri-
mùm à nobis: quis finis eorum qui nō cre-
dunt Dei Euangelio? ‡ ‖ Et ſi iuſtus vix 18 (Pro. 11. d. 31)
ſaluabitur: impius & peccator vbi pare- (quidem ſaluatur 1)
bunt? ‡ Itaque & hi qui patiuntur ſecundū 19
voluntatem Dei: fideli creatori cōmendent
animas ſuas in benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, 1
conſenior & teſtis Chriſti paſsionum, A
qui & eius quæ in futuro reuelāda eſt, glo-
riæ cōmunicator: ‡ paſcite qui in vobis eſt 2
gregē Dei, prouidētes nō coactè, ſed ſponta-
neè ſecundū Deum: neque turpis lucri gra-
tia, ſed voluntariè: ‡ neque vt dominātes in 3
cleris, ſed formæ facti gregi ex animo. ‡ Et 4 (forma facti gregis)
cùm apparuerit princeps paſtorū, percipie- B
tis immarceſsibilem gloriæ coronā. ‡ Simi- 5
liter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus.
‖ Omnes autem inuicem humilitatem inſi- (Rom. 12. c. 10)
nuate. quia Deus ſuperbis reſiſtit: humilib' (Iacob. 4. b. 6)
autem dat gratiam. ‡ ‖ Humiliamini igitur 6 (Iacob. 4. c. 10)
ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tem C (Pſa. 54. d. 23)
pore viſitationis: ‡ ‖ omnem ſolicitudinem 7 (Matt. 6. c. 25 d. 28.)
veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi
cura eſt de vobis. ‡ Sobrij eſtote & vigilate: 8 (Luc. 12. c. 22)
quia aduerſarius veſter diabolus tanquam
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.
‡ Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes ean- 9
dem paſsionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ
fraternitati fieri. ‡ Deus autem omnis gra- 10
tiæ, qui vocauit nos in æternam ſuam glo- D
riam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe

11 perficiet, confirmabit, ſolidabitque. ‡ Ipſi
gloria, & imperium in ſecula ſeculorum.
12 Amen. ‡ Per Syluanum [illegible] fratrem vo-
bis, vt arbitror, breuiter [illegible]pſi: obſecrans &
conteſtans hanc eſſe veram gratiam Dei, in
13 qua ſtatis. ‡ Salutat vos eccleſia, quæ eſt in
Babylone, coëlecta: & Marcus filius meus. (collecta)
14 ‡ Salutate inuicem in oſculo ſancto: Gratia
vobis omnibus qui eſtis in Chriſto Ieſu.
Amen.

# EPISTOLA PETRI

## APOSTOLI SECVNDA.

### CAP. I.

1 SIMON Petrus, ſeruus & Apoſtolus (Simeon 1.)
A Ieſu Chriſti, iis qui coæqualē nobiſcū
ſortiti ſunt fidē in iuſtitia Dei noſtri
2 & Saluatoris Ieſu Chriſti: ‡ Gratia vo
bis & pax adimpleatur in cognitione Dei (.10.)
3 & Chriſti Ieſu Domini noſtri: ‡ quomodo
omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ quæ ad vi- (donata eſt 7.)
tam & pietatem, donata ſunt per cognitio-
nem eius qui vocauit nos propria gloria & (quæ 7.)
4 virtute, ‡ per quæ maxima & pretioſa no- (quam 8.)
bis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini
diuinæ cōſortes naturæ, fugientes eius quæ
in mundo eſt, cōcupiſcentiæ corruptionem.
5 ‡ Vos autem curam omnem ſubinferentes,
B miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute
6 autem ſcientiam, ‡ in ſcientia autem abſti-
nentiam, in abſtinentia autem patientiam,
7 in patientia autem pietatem, ‡ in pietate
autem amorem fraternitatis, in amore au-
8 tem fraternitatis charitatem. ‡ Hæc enim
ſi vobiſcum adſint, & ſuperent: nō vacuos, (vobis cū adſint 5.)
nec ſine fructu vos conſtituent in Domini
9 noſtri Ieſu Chriſti cognitione. ‡ Cui enim
nō præſto ſunt hæc: cæcus eſt, & manu ten-
tans, obliuionem accipiens purgationis ve-
10 terum ſuorum delictorum. ‡ Quapropter
fratres magis ſatagite vt per bona opera cer
tam veſtram vocationem & electionem fa-
ciatis: hæc enim facientes, nō peccabitis ali-
11 quando. ‡ Sic enim abundanter miniſtrabi-
tur vobis introitus in æternū regnum Do-
12 mini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti. ‡ Pro-
pter quod incipiam vos ſemper cōmonere
C de his: & quidē ſcientes & confirmatos vos
13 in præſenti veritate. ‡ Iuſtum autem arbi-
tror quandiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſci-
14 tare vos in commonitione: ‡ certus quòd
velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecun-
dū quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus
15 ‖ ſignificauit mihi. ‡ Dabo autē operam & (Ioh. 21. d. 19)
frequenter habere vos poſt obitum meū, vt
16 horum memoriam faciatis. ‡ ‖ Nō enim in- (doctas 3.)
doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vo- (1. Cor. 1. c. 17.)
bis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & (2. a. 1. a. 4. c.)
præſcientiam: ſed ſpeculatores facti illius (12. 4. d. 40.)
17 magnitudinis. ‡ Accipiens enim à Deo pa- (præſentiam 5.)
D tre honorem & gloriā, voce delapſa ad eum
huiuſcemodi à magnifica gloria, ‖ Hic eſt fi- (Mat. 17. a. 5.)
lius meus dilectus in quo mihi complacui,
18 ipſum audite. ‡ Et hanc vocem nos audiui-

mus de cælo allatam, cùm eſſemus cum ipſo
in monte ſancto. ‡ Et habemus firmiorem 19
propheticum ſermonem: cui bene facitis at-
tendẽtes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo
loco, donec dies elucefcat, & lucifer oriatur
2.Ti.3.d.16. in cordibus veſtris: ‡ ‖hoc primũ intelligẽ- 20
tes quòd omnis prophetia ſcripturę propria
interpretatione nõ fit. ‡ Non enim volunta- 21
te humana allata eſt aliquando prophetia:
ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſan-
cti Dei homines.

## CAP. II.

FVerunt verò & pſeudoprophetæ in po- 2
pulo, ſicut & in vobis erunt magiſtri A
mendaces qui introducẽt ſectas perditionis,
& eum qui emit eos, Dominum negant: ſu-
perducentes ſibi celerem perditionem. ‡ Et 2
multi ſequentur eorum luxurias, per quos
via veritatis blaſphemabitur: ‡ & in auari- 3
tia fictis verbis de vobis negotiabũtur. qui-
bus iudicium iam olim non ceſſat: & perdi-
Iob.4.d.18. tio eorum non dormitat. ‡ ‖Si enim Deus 4
Iuda a.6. angelis peccantibus non pepercit: ſed ruden-
tibus inferni detractos in tartarum tradidit
cruciandos, in iudicium reſeruari: ‡ Et ori- 5
Gen.7.a.8 ginali mundo non pepercit, ‖ ſed octauum
Noë iuſtitiæ præconẽ cuſtodiuit, diluuium
Gen.19.e.24 mundo impiorum inducens. ‡ ‖Et ciuitates 6
Sodomorum & Gomorrhæorũ in cinerem
redigens, euerſione damnauit t exemplũ eo-
rum qui impiè acturi ſunt ponens: ‡ & iu- 7
ᵃ.6. ſtum Lot oppreſſum à nefandorum ᵃiniuria B
ac ᵃ luxurioſa conuerſatione eripuit. ‡ aſpe- 8
ctu enim & auditu iuſtus erat: habitãs apud
eos qui de die in diem animam iuſtam ini-
ᵇDeus quis operibus cruciabãt. ‡ Nouit ᵇDominus ᵇ 9
pios de tentatione eripere, iniquos verò in
diem iudicij reſeruare cruciandos: ‡ magis 10
autem eos qui poſt carnem in concupiſcen-
tia immunditiæ ambulant, dominationem-
que contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſe-
ᵃ.6. ctas nõ metuunt ᵃintroducere ᵃ blaſpheman
tes. ‡ Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm 11
ᵈà Domino 8. ſint maiores, non portent aduerſum ſe ᵈexe-
crabile iudicium. ‡ Hi verò velut irratio- 12
nabilia pecora, naturaliter in captionem & C
in perniciem, in his quæ ignorant blaſphe-
mantes in corruptione ſua peribunt, ‡ per- 13
cipientes mercedem iniuſtitiæ, voluptatem
exiſtimantes diei delicias ᵉcoinquinationis ᵉ
ᵉcoinquinationes 1. & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs
ſuis luxuriantes vobiſcum, ‡ oculos haben- 14
tes plenos adulterij & inceſſabilis delicti.
Pellicientes animas inſtabiles, cor exercita-
tum auaritia habentes, maledictionis filij:
‡ derelinquentes rectam viam errauerunt, 15
Nu.22.d.23 ‖ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedẽ
Iuda b.11. iniquitatis amauit. ‡ correptionem verò 16
habuit ſuæ veſaniæ. ſubiugale mutum ᵃani-
ᵃ.4. mal ᵃ, hominis voce loquens, prohibuit Pro-
Iuda c.12. phetæ inſipientiam. ‡ ‖Hi ſunt fontes ſine 17
aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, qui- D
ᵍSuperbia bus caligo tenebrarum reſeruatur. ‡ ᵍSuper- 18
ba ᵍ enim vanitatis loquentes, pelliciunt in
deſyderijs carnis luxuriæ eos qui paululum
effugiunt, qui in errore conuerſantur, ‡ li- 19
bertatem illis promittentes, cum ipſi ſerui

ſint corruptionis. ‖à quo enim quis ſupera- Ioh.8.d.24.
20 tus eſt: huius & ſeruus eſt. ‡ ‖ Si enim refu- Rom.6.d.20
gientes coinquinationes mũdi in cognitio- Heb.6.a.4
ne Domini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti, 10.7.26.
his rurſus implicati ſuperantur: facta ſunt Mt.12.d.45.
21 eis poſteriora deteriora prioribus. ‡ Melius
enim erat illis non cognoſcere viam iuſti-
tiæ, quàm poſt agnitionem, retrorſum con-
uerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto
22 mandato. ‡ Cõtigit enim eis illud veri pro-
uerbij: ‖Canis reuerſus ad ſuum vomitum; Pro.26.b.11
&, Sus lota in volutabro luti.

## CAP. III.

1 HAnc ecce vobis chariſsimi ſecundam
A ſcribo epiſtolã, in quibus veſtrã exci-
2 to in cõmonitione, ſynceram mentem: ‡ vt
memores ſitis eorum quæ prædixi verborũ
à ſanctis prophetis, & Apoſtolorum veſtro-
rum, præceptorum Domini & Saluatoris.
3 ‡ ‖hoc primum ſcientes, quòd venient in 1.Tim.4.a.1
nouiſsimis diebus in deceptione illuſores, 2.Tim.3.a.1
iuxta proprias concupiſcentias ambulantes, Iuda d.18.
4 ‡ dicentes, ‖Vbi eſt promiſsio aut aduentus Eze.12.g.27
eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia
5 ſic perſeuerant ab initio creaturæ. ‡ Latet
B enim eos hoc volẽtes quòd cæli erant priùs,
& terra, de aqua, & per aquam cõſiſtens Dei
6 verbo: ‡ per quæ, ille tunc mundus aqua in-
7 undatus periit. ‡ Cæli autem qui nunc ſunt,
& terra eodem verbo repoſiti ſunt, igni re-
ſeruati in diem iudicij & perditionis impio
8 rum hominum. ‡ Vnum verò hoc nõ lateat
vos chariſsimi, quia vnus dies apud Do-
minum ſicut mille anni, & mille anni ſicut
9 dies vnus. ‡ Non tardat Dominus ᵃpromiſ- ᵃpromiſsi 4
ſionem ſuam ᵃ, ſicut quidam exiſtimant: ſed promiſsis 9
C patienter agit propter vos, nolens aliquos
perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. 1.The.5.a.2
10 ‡ ‖Adueniet autem dies Domini vt fur: in Apo.3.a.3.
quo cæli magno impetu tranſient, elemen- 16.c.15.
ta verò calore ſoluẽtur, terra autem & quæ
11 in ipſa ſunt opera, exurentur. ‡ Cùm igitur
hæc omnia diſſoluenda ſint, quales oportet
vos eſſe in ſanctis conuerſationibus & pie-
12 tatibus, ‡ expectantes & properantes in ad- ᵇDei 8.
uentum diei ᵇDomini ᵇ, per quem cæli ardẽ-
tes ſoluentur, & elementa ignis ardore ta-
13 beſcent? ‡ ‖Nouos verò cęlos & nouam ter- Apo.21.a.1.
ram ᶜſecũdum promiſſa ᶜ ipſius expectamus, Iſa.65.e.17.
14 in quibus iuſtitia habitat. ‡ Propter quod 66.g.22.
chariſsimi hæc expectantes, ſatagite, imma- ᶜ& promiſſa
15 culati & inuiolati ei inueniri in pace: ‡ ‖& Rom.2.a.4.
Domini noſtri ᵈ longanimitatem, ſalutẽ ar- ᵈIeſu Chriſti.
bitremini, ſicut & chariſsimus frater noſter
Paulus ſecundũ datam ſibi ſapientiam ſcri-
16 pſit vobis: ‡ ſicut & in omnibus epiſtolis,
D loquens in eis de his, in quibus ſunt quædã
difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles
deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad
17 ſuam ipſorum perditionem. ‡ Vos igitur
fratres, præſcientes, cuſtodite, ne inſipientiũ
errore traducti excidatis à propria firmita-
18 te. ‡ creſcite verò in gratia & in cognitio-
ne Domini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti.
Ipſi gloria & nunc & in diem æternitatis.
Amen.

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

## CAP. I.

QVOD FVIT ab initio, quod 1
audiuimus, quod vidimus oculis A
noſtris, quod perſpeximus, & ma-
nus noſtræ contrectauerunt
de verbo vitæ: ‡ (& vita manifeſtata eſt: & 2
vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis
vitã æternã quæ erat apud Patrẽ, & apparuit
nobis:) ‡ quod vidimus & audiuimus, annun 3
tiamus vobis, vt & vos ſocietatẽ habeatis no B
biſcũ, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & cũ
Filio eius Ieſu Chriſto. ‡ Et hæc ſcribimus 4
*2.* vobis vt ⌐ gaudeatis, & ˀgaudiũ veſtrũ ſit ple
num. ‡ Et hæc eſt annuntiatio quã audiui- 5
*Ioh.8.b.12.* mus ab eo, & annuntiamus vobis, ‖ Quoniã
Deus lux eſt: & tenebræ in eo nõ ſunt vllæ.
‡ Si dixerimus quoniã ſocietatẽ habemus cũ 6
eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & C
veritatẽ nõ facimus. ‡ Si autẽ in luce ambu- 7
lamus ſicut & ipſe eſt in luce: ſocietatẽ habe
*Heb.9.d.14.* mus ad inuicẽ, ‖ & ſanguis Ieſu Chriſti filij
*1.Pet.1.d.19.* eius emũdat nos ab omni peccato. ‡ ‖ Si di- 8
*Apoc.1.a.5.* xerimus quoniã peccatũ non habemus: ipſi
*3.Re.8.e.46* nos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. ‡ Si 9
*2.Pa.6.f.36* confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt & iu- D
*Pro.20.b.9.* ſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, &
*Eccl.7.c.21.* emundet nos ab omni iniquitate. ‡ Si dixe- 10 E
rimus quoniã nõ peccauimus: mẽdacẽ faci-
mus eum, & verbum eius non eſt in nobis.

## CAP. II.

FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, vt nõ pec- 1
cetis. Sed & ſi quis peccauerit, aduoca- A
tum habemus apud Patrẽ, Ieſum Chriſtum
iuſtũ: ‡ & ipſe eſt propitiatio pro peccatis no 2
ſtris: non pro noſtris autẽ tantùm, ſed etiam
pro totius mũdi. ‡ Et in hoc ſcimus quoniã 3
cognouimus eum, ſi mandata eius obſerue-
*ꝗDeum* mus. ‡ Qui dicit ſe noſſe ˢeũˀ; & mãdata eius 4
nõ cuſtodit: mendax eſt, & in hoc veritas nõ
eſt. ‡ Qui autem ſeruat verbum eius: verè in 5
hoc charitas Dei perfecta eſt, in hoc ſcimus
quoniã in ipſo ſumus. ‡ Qui dicit ſe in ipſo 6
manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe
ambulare. ‡ Chariſsimi, non mandatũ nouũ 7
ſcribo vobis, ſed mandatum vetus quod ha-
buiſtis ab initio. Mandatũ vetus eſt verbum
*Ioh 13.d.34.* quod audiſtis. ‡ ‖ Iterũ mãdatũ nouũ ſcribo 8
*15.b.12.* vobis, quod verũ eſt ⌐ & ˀin ipſo, & in vobis:
*⌐.1.* quia tenebræ tranſierũt, & verũ lumen iam B
lucet. ‡ Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrẽ ſuũ 9
*Infr.3.c.14.* odit: in tenebris eſt vſq; adhuc. ‡ ‖ Qui dili- 10
git fratrẽ ſuũ, in lumine manet, & ſcandalũ
in eo nõ eſt. ‡ Qui autẽ odit fratrẽ ſuum: in 11
tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit
quò eat: quia tenebræ obcæcauerũt oculos
eius. ‡ Scribo vobis filioli, quoniã remittun- 12
tur vobis peccata propter nomẽ eius. ‡ Scri- 13
bo vobis patres, quoniã cognouiſtis eũ qui
*ꝗScripſi 1.* ab initio eſt. Scribo vobis adoleſcẽtes, quo-
*ꝗScripſi vobis adoleſcentes 3.* niam viciſtis malignũ. ‡ ˢScribo ˀvobis infan 14
tes, quoniã cognouiſtis patrẽ. ꝗScribo vobis
iuuenes, quoniã fortes eſtis, & verbum Dei

15 manet in vobis, & viciſtis malignũ. ‡ Noli-
C te diligere mundum, neq; ea quæ in mundo
ſunt. Si quis diligit mundũ, non eſt charitas
16 Patris in eo. ‡ quoniã omne quod eſt in mun
do, cõcupiſcentia carnis eſt, & concupiſcen-
tia oculorũ, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex
17 Patre, ſed ex mundo eſt. ‡ Et mundus ˢtran- *ꝗtranſibit 16.*
ſitˀ, & concupiſcentia eius. Qui autem facit
18 voluntatem Dei, manet in æternum. ‡ Filio-
li, nouiſsima hora eſt. & ſicut audiſtis, quia
Antichriſtus venit: nunc Antichriſti multi
facti ſunt. vnde ſcimus, quia nouiſsima hora
19 eſt. ‡ Ex nobis prodierunt: ſed non erant ex
nobis. nam ſi fuiſſent ex nobis, permãſiſſent
D vtique nobiſcum: ſed vt manifeſti ſint quo-
20 niam non ſunt omnes ex nobis. ‡ Sed vos
vnctionẽ habetis à Sancto, & noſtis omnia.
21 ‡ Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veri-
tatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam
22 omne mẽdacium ex veritate non eſt. ‡ Quis
eſt mendax, niſi is qui negat quoniam Ieſus
⌐ non ˀeſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus qui *⌐.5.*
23 negat Patrem & Filium. ‡ Omnis qui negat
Filium: nec Patrem habet. qui cõfitetur Fi-
24 lium: & Patrẽ habet. ‡ Vos quod audiſtis ab
initio, in vobis permaneat: Si in vobis per-
mãſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Fi-
25 lio & Patre manebitis. ‡ Et hæc eſt repro-
miſsio quã ipſe pollicitus eſt nobis vitã æter
26 nã. ‡ Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt
27 vos. ‡ Et vos vnctionẽ quã accepiſtis ab eo,
E maneat in vobis. Et non neceſſe habetis vt
aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio eius do-
cet vos de omnibus, & verũ eſt, & non eſt
mendaciũ. Et ſicut docuit vos: manete in eo.
28 ‡ Et nunc filioli manete in eo: vt cùm appa-
ruerit, habeamus fiduciã, & nõ cõfundamur
29 ab eo in aduentu eius. ‡ Si ſcitis quoniã iu-
ſtus eſt: ſcitote quoniam & omnis qui facit
iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

## CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem dedit nobis
A Pater, vt filij Dei nominemur & ſimˀ.
Propter hoc mundus nõ nouit nos: quia nõ
2 nouit eum. ‡ Chariſsimi, nunc filij Dei ſu-
mus: & nondum apparuit quid erimus. Sci-
mus quoniã cùm apparuerit, ſimiles ei eri-
3 mus: quoniã videbimus eum ſicuti eſt. ‡ Et
omnis qui habet hãc ſpem in eo, ſanctificat
4 ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. ‡ Omnis qui facit
peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum
5 eſt iniquitas. ‡ ‖ Et ſcitis quia ille apparuit *Eſa.53.a.4*
vt peccata noſtra tolleret: & ‖ peccatũ in eo *1.Pet.2.d.22*
6 nõ eſt. ‡ Omnis qui in eo manet, nõ peccat: *Iſa.53.c.9.*
& omnis qui peccat, non vidit eum, nec co-
7 gnouit eum. ‡ Filioli, nemo vos ſeducat.
Qui facit iuſtitiã, iuſtus eſt: ſicut & ille iu-
8 ſtus eſt. ‡ ‖ Qui facit peccatũ, ex diabolo eſt: *Ioh.8.f.44.*
B quoniã ab initio diabolus peccat. In hoc ap-
paruit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.
9 ‡ Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum nõ
facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, &
non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus
10 eſt. ‡ In hoc manifeſti ſunt filij Dei, & filij
diaboli. Omnis qui ˢnon eſt iuſtusˀ, non eſt *ꝗnon facit iuſtitiam 1.*
ex Deo: & qui non diligit fratrem ſuum.
11 ‡ quoniã hæc eſt annũtiatio, quam audiſtis

Ioh.13.d.34. ab initio,‖Vt diligatis alterutrũ. ‡ ‖Non ſi- 12
15.b.12. cut‖Cain qui ex maligno erat:& occidit fra
Gen.4.b.8. trem ſuũ. Et propter quid occidit eũ? Quo-
niam opera eius maligna erãt:fratris autem C
eius,iuſta. ‡Nolite mirari fratres,ſi odit vos 13
Ioh.5.d.24. mundus. ‡ Nos ſcimus quoniã‖tranſlati ſu- 14
Sup.2.b.10. mus de morte ad vitã,‖quoniam diligimus
Leu.19.d.17 fratres *. Qui non diligit *: manet in morte.
Mat.5.d.22. ‡‖omnis qui odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt. 15
Et ſcitis quoniã omnis homicida non habet
Ioh.15.b.13. vitã æternam in ſemetipſo manentem.‡‖In 16
hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam
ille animam ſuã pro nobis poſuit:& nos de-
Iaco.2.c.15. bemus pro fratribus animas ponere. ‡‖Qui 17
c.16. habuerit ſubſtantiã *mundi,& viderit fratrẽ
*huius ſuũ neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua
ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?
‡Filioli mei,non diligamus verbo,neq; lin- 18
gua,ſed opere & veritate. ‡In hoc cognoſci- 19
mus quoniam ex veritate ſumus:& in con- D
ſpectu eius ſuadebimus corda noſtra.‡Quo- 20
niam ſi reprehẽderit nos cor noſtrũ: maior
eſt Deus corde noſtro,& nouit omnia.‡Cha 21
riſsimi,ſi cor noſtrũ non reprehenderit nos:
Mat.7.a.7. fiduciam habemus ad Deũ. ‡‖& quicquid 22
21.b.22. petierimus, accipiemus ab eo:quoniã man-
Ioh.14.b.13. data eius cuſtodimus,& ea quæ ſunt placita
15.a.7. coram eo,facimus. ‡‖Et hoc eſt mandatum 23
16.c.24. eius, Vt credamus in nomine filij eius Ieſu
Infr.5 c.14. Chriſti: & ‖diligamus alterutrũ, ſicut dedit
Ioh.6.d.29. mandatum nobis. ‡ Et qui ſeruat mandata 24
17.a.3. eius,in illo manet,& ipſe in eo.& in hoc ſci-
Ioh.13.d.34. mus quoniã manet in nobis de Spiritu quẽ
15.b.12. dedit nobis.

## CAP. IIII.

Ioh.14.c.23 CHariſsimi,nolite omni ſpiritui crede- 1
15.b.10. re, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: A
quoniam multi pſeudoprophetæ exierũt in
mũdũ.‡In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei.om 2
nis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtũ in
carne veniſſe,ex Deo eſt. ‡& omnis ſpiritus 3
qui ſoluit Ieſum,ex Deo nõ eſt,& hic eſt an-
tichriſtus, de quo audiſtis quoniã venit, &
nunc iam in mũdo eſt.‡Vos ex Deo eſtis fi- 4
lioli,& viciſtis *eum*. quoniã maior eſt qui
*eos 4. in vobis eſt,quàm qui in mũdo.‡Ipſi de mũ 5
do ſunt:ideo de mũdo loquuntur,& mũdus
eos audit. ‡Nos ex Deo ſumus.‖Qui nouit 6
Ioh.8.f.47. Deum, audit nos. qui non eſt ex Deo: non B
10.e.27. audit nos. in hoc cognoſcimus ſpiritũ veri-
tatis,& ſpiritũ erroris. ‡ Chariſsimi,diliga- 7
mus nos inuicẽ:quia charitas ex Deo eſt. Et
omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & co-
gnoſcit Deũ. ‡Qui nõ diligit,nõ nouit Deũ: 8
Ioh.3.b.16. quoniã Deus charitas eſt, ‡ In hoc apparuit 9
charitas Dei in nobis,quoniam filium ſuum
vnigenitũ miſit Deus in mundum, vt viua-
mus per eum.‡In hoc eſt charitas: nõ quaſi 10
*prior nos dilexerimus Deũ, ſed quoniã ipſe * di-
lexit nos,& miſit filium ſuum propitiationẽ
pro peccatis noſtris. ‡Chariſsimi,ſi ſic Deus 11
dilexit nos: & nos debemus alterutrum di- C
ligere. ‡‖ Deum nemo vidit vnquã.Si dili- 12
Ioh.1.c.18. gamus inuicẽ:Deus in nobis manet, & cha-
1.Ti.6.a.16. ritas eius in nobis perfecta eſt. ‡ In hoc co- 13
gnoſcimus quoniã in eo manemus.& ipſe in
nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.
‡Et nos vidimus, & teſtificamur quoniam 14
Pater miſit Filium ſuum *Saluatorem mũ- .1.
15 di. ‡Quiſquis cõfeſſus fuerit quoniam Ieſus
eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in
16 Deo. ‡ Et nos cognouimus & credidimus
charitati,quã habet Deus in nobis.Deus cha-
ritas eſt: & qui manet in charitate, in Deo
17 manet,& Deus in eo. ‡ In hoc perfecta eſt *Dei
charitas * nobiſcũ,vt fiduciam habeamus in
die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus
18 in hoc mundo.‡Timor non eſt in charitate:
D ſed perfecta charitas, foras mittit timorem,
quoniã timor pœnã habet.qui autem timet:
19 non eſt perfectus in charitate. ‡Nos ergo di-
ligamus Deum,quoniam Deus prior dilexit
20 nos. ‡ Si quis dixerit, quoniã diligo Deũ:&
fratrem ſuũ oderit, mẽdax eſt. Qui enim nõ *vidit 4.
diligit fratrem ſuum quẽ *videt* Deũ quem Ioh.13.d.34.
21 non *videt*,quomodo poteſt diligere? ‡‖Et 15.b.12.
hoc mandatum habemus *à Deo:* vt qui Ephe.5.a.2.
diligit Deum,diligat & fratrem ſuum. *ab eo 4.

## CAP. V.

1 OMnis qui credit quoniã Ieſus eſt Chri
A ſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui
diligit eum qui genuit: diligit & eũ qui na-
2 tus eſt ex eo. ‡ In hoc cognoſcimus quoniã
diligimus natos Dei:cùm Deum diligamus,
3 & mandata eius faciamus. ‡ Hæc eſt enim
charitas Dei,vt mandata eius cuſtodiamus: Mat.11.d.30.
4 ‖& mãdata eius grauia nõ ſunt. ‡ Quoniam
omne quod natũ eſt ex Deo: vincit mundũ.
& hæc eſt victoria quæ vincit mũdum: fides 1.Cor.15.g.57
5 noſtra. ‡‖Quis eſt *qui vincit mundum,niſi *autem
6 qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei? ‡Hic
B eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus
Chriſtus: non in aqua ſolùm: ſed in aqua &
ſanguine.Et Spiritus eſt qui teſtificatur quo-
7 niam Chriſtus eſt veritas. ‡ Quoniam tres
ſunt qui teſtimonium dant in cælo*,Pater, .5.
Verbum,& Spiritus ſanctus.& hi tres vnum
8 ſunt.‡Et tres ſunt qui teſtimonium dant in
terra: Spiritus, aqua, & ſanguis & hi tres .15.
9 vnũ ſunt.* ‡Si teſtimonium hominũ accipi-
mus, teſtimoniũ Dei maius eſt. quoniã hoc
eſt teſtimoniũ Dei quod maius eſt,quoniam
10 teſtificatus eſt de filio ſuo ‡Qui credit in fi- Iohã.3.d.36.
C lium Dei, habet teſtimoniũ Dei in ſe. ‖Qui
non credit Filio,mendacem facit eum:quia
non credit in teſtimoniũ quod teſtificatus
11 eſt Deus de filio ſuo. ‡ Et hoc eſt teſtimo-
niũ,quoniã vitam æternã dedit nobis Deus.
12 Et hæc vita in filio eius eſt. ‡ Qui habet fi- *Dei
lium *: habet vitã. qui non habet filiũ Dei, *ſcripſi
13 vitam nõ habet.‡Hæc *ſcribo* vobis,vt ſcia-
tis quoniã vitam habetis æternam qui cre-
14 ditis in nomine filij Dei.‡Et hæc eſt fiducia *Deum
quam habemus ad *eum*: Quia‖quodcunq; Sap.3.a.22.
petierimus ſecundũ voluntatem eius, audit
15 nos. ‡Et ſcimus quia audit nos quicquid pe
D tierimus: ſcimus quoniã habemus petitio- *poſtulaui-
16 nes quas *poſtulauimus* ab eo. ‡ Qui ſcit fra- mus 1.
trem ſuũ peccare: peccatum non ad mortẽ, *petet, &
*petat, & dabitur ei vita,peccãti *nõ ad mor- dabit ei vi-
tem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo tam,peccã-
17 dico vt roget quis. ‡ Omnis iniquitas, pec- tibus 6.
18 catũ eſt: & eſt peccatum ad mortem. ‡ Sci-
mus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non
peccat: ſed generatio Dei conſeruat eum,&
malignus

malignus non tangit eum. ‡Scimus quoniã 19
ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno
poſitus eſt. ‡Et ſcimus quoniã filius Dei ve- 20
Luc.24.g.45 nit:‖& dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus
verũ Deum, & ſimus in vero filio eius. Hic
eſt verus Deus: & vita æterna. ‡ Filioli, cu- 21
ſtodite vos à ſimulachris, Amen.

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR, electæ dominæ & natis 1
eius, quos ego diligo in veritate, & nõ A
ego ſolus, ſed & omnes qui cognoue-
runt veritatẽ, ‡ propter veritatẽ quæ 2
permanet in nobis, & nobiſcũ erit in æter-
nũ. ‡Sit vobiſcũ gratia, miſericordia, pax à 3
Deo patre, & à Chriſto Ieſu filio Patris in
veritate, & charitate. ‡ Gauiſus ſum valde 4
quoniã inueni de filijs tuis ambulãtes in ve B
ritate, ſicut mãdatũ accepimus à Patre. ‡ Et 5
nunc rogo te domina, nõ tanquã mandatũ
nouũ ſcribẽs tibi, ſed quod habuimus ab ini
tio,‖vt diligamus alterutrũ. ‡Et hæc eſt cha 6
Ioh.10.d.34. ritas, vt ambulemus ſecundũ mandata eius.
15.b.11. Hoc eſt enim mãdatũ, vt quemadmodũ au-
2.Ioh.3.b.11 diſtis ab initio, in eo ambuletis: ‡quoniam 7
multi ſeductores exierũt in mundũ, qui nõ C
confitentur Ieſum Chriſtũ veniſſe in carnẽ:
hic eſt ſeductor & antichriſtus. ‡Videte voſ- 8
metipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed
vt mercedem plenã accipiatis. ‡Omnis qui 9
recedit, & nõ permanet in doctrina Chriſti:
Deum nõ habet. Qui permanet in doctrina:
hic & Patrẽ, & Filium habet. ‡Si quis venit 10
ad vos, & hãc doctrinã nõ affert: nolite reci- D
pere eum in domũ, nec AVE ei dixeritis.
‡Qui enim dicit illi AVE: cõmunicat ope 11
ribus eius malignis. ‡ *Plura habens vobis 12
*Ecce prędixi vobis, vt in die Domini nõ confundamini.
ſcribere: nolui per chartã & atramentũ: ſpe-
ro enim me futurũ apud vos, & os ad os lo-
qui: vt gaudium veſtrum plenum ſit. ‡Salu- 13
tant te filij ſororis tuæ electæ.

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

SENIOR Gaio chariſsimo, quem 1
ego diligo in veritate. ‡ Chariſsime 2
de omnibus orationẽ facio proſperè A
te ingredi & valere, ſicut proſperè
agit anima tua. ‡Gauiſus ſum valde veniẽ- 3
tibus fratribus, & teſtimoniũ perhibentibus
veritati tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.
‡ᵃMaiorẽ horũ, nõ habeo gratiã' quã vt au- 4
ᵃMaius horum non habeo gaudium ſ.
diã filios meos in veritate ambulare. ‡Cha- 5
riſsime, fideliter facis quicquid operaris in
fratres, & hoc in peregrinos ‡teſtimoniũ red 6
diderũt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ: B
quos, ᵇbene facies, deducẽs' dignè Deo. ‡Pro 7
ᵇbenefaciens, deduces
nomine enim eius profecti ſunt, nihil acci-
pientes à Gentibus. ‡Nos ergo debemus ſu- 8
ſcipere huiuſmodi: vt cooperatores ſimus
veritatis. ‡Scripſiſſem forſitã eccleſia: ſed is 9



C qui amat primatũ gerere in eis, Diotrepes,
10 non recipit nos. ‡propter hoc ſi venero, cõ-
moneam eius opera quæ facit: verbis mali-
gnis garriẽs in nos. & quaſi nõ ei iſta ſuffi-
ciant: neq; ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſu-
11 ſcipiunt, prohibet, & de eccleſia eijcit. ‡Cha
riſsime, noli imitari malũ, ſed quod bonum
eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt: qui malè fa-
12 cit, non vidit ᵃDeum'. ‡ Demetrio teſtimo-
D nium redditur ab omnibus, & ab ipſa veri- ᵃeum ſ.
tate, ſed & nos teſtimonium perhibemus: &
noſti quoniã teſtimoniũ noſtrum verũ eſt.
13 ‡Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per
14 atramentum & calamũ ſcribere tibi. ‡ Spe-
ro autem protinus te videre, & os ad os lo-
quemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta
amicos nominatim.

# IVDAE APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

1 IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus, frater au-
A tem Iacobi: his qui ſunt in Deo patre
dilectis, & Chriſto Ieſu conſeruatis, &
2 vocatis: ‡ Miſericordia vobis & pax &
3 charitas adimpleatur. ‡ Chariſsimi, omnem
ſolicitudinẽ faciẽs ſcribendi vobis de cõmu
ni veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vo-
bis: deprecãs ᵃſupercertari' ſemel traditæ ſan ᵃſupercertare ſ.
4 ctis fidei. ‡Subintroierũt enim quidã homi
nes (qui olim præſcripti ſunt in hoc iudiciũ)
impij, Dei noſtri gratiã transferentes in lu-
xuriam, & ſolũ Dominatorẽ, & Dominum
5 noſtrum Ieſum Chriſtum negantes. ‡Com-
B monere autem vos volo, ſcientes ſemel om
nia, quoniã Ieſus, populum de terra Aegy- Nu.14.f.37.
pti ſaluans, ‖ſecundò eos qui nõ crediderũt
6 perdidit. ‡ Angelos verò qui non ſeruaue-
runt ſuum principatum, ſed dereliquerunt
ſuum domicilium, in iudicium magni diei,
vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.
7 ‡‖Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ Ge.19.e.24.
ciuitates ſimili modo exfornicatæ, & abeũ-
tes poſt carnem alterã, factæ ſunt exemplũ,
8 ignis æterni pœnam ſuſtinentes. ‡ Similiter
& hi carnem quidem maculant, dominatio-
nem autem ſpernunt, maieſtatem autem
9 blaſphemant. ‡‖Cùm Michaël archangelus, Zach.3.a.2.
cũ diabolo diſputans altercaretur de Moyſi
corpore: nõ eſt auſus iudicium inferre blaſ-
phemiæ, ſed dixit, Imperet tibi Dominus.
10 ‡Hi autẽ quæcunq; quidẽ ignorant, blaſphẽ
C mant: quæcunque autem naturaliter, tan-
quam muta animalia, norũt, in his corrum-
11 puntur. ‡ Væ illis, ᵃqui' in via ‖Cain abie- ᵃquia ſ.
runt: & ‖errore Balaam, mercede effuſi ſunt, ‒ ‒ ſ.
12 & ‖in contradictione Core perierunt. ‡ Hi Gene.4.b.8.
ſunt in epulis ſuis, maculæ, conuiuãtes ſine Nu.22.g.23.
timore, ſemetipſos paſcẽtes, nubes ſine aqua 24.
quæ à ventis circumferuntur, arbores autum- Nu.16.a.1.
nales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, e.32.27.d.3.
13 ‡fluctus feri maris, deſpumãtes ſuas cõfuſio- 2.Pet.2.d.17
nes, ſydera errãtia: quibᵒ procella tenebrarũ
14 ſeruata eſt in æternũ. ‡ Prophetauit autẽ de
his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicẽs, ‖Ecce Apo.1.b.7.

venit Dominus in ſanctis millibus ſuis,‡fa- 15
cere iudicium cõtra omnes, & arguere om-
nes impios,de omnibus operibus impietatis
eorum quibus impiè egerũt, & de omnibus
ᵃDeum duris quæ locuti ſunt cõtra ᵃeum’ peccato-
res impij.‡Hi ſunt murmuratores queru lo- 16
Pſa.16.c.10. ſi, ſecundũ deſyderia ſua ambulantes,& ‖os
ᵇſuperba 4. eorũ loquitur ᵇſuperbiam’ mirantes perſo-
nas quæſtus cauſa. ‡ Vos autem chariſsimi, 17
memores eſtote verborũ quæ prædicta ſunt
ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti,
‡qui dicebant vobis,quoniã ‖ᶜin nouiſsimo 18
1.Tim.4.a.1 tẽpore’venient illuſores, ſecũdum deſyderia
2.Tim.3.a.1 ſua ambulantes ᵈin impietatibus’.‡Hi ſunt 19
2.Pet.3.a.3. qui ſegregant ſemetipſos , animales, Spiritũ
ᶜin nouiſ- non habentes. ‡ Vos autem chariſsimi,ſu- 20
ſimis tem- peræ dificantes voſmetipſos ſanctiſsimæ ᵉno-
poribus. ſtræ’fidei,in Spiritu ſancto orãtes,‡voſmet- 21
ᵈimpieta- ipſos in dilectione Dei ſeruate,expectãtes mi D
tum 4. ſericordiã Domini noſtri Ieſu Chriſti in vi-
ᵈin impie- tam æternã.‡Et hos quidem arguite iudica- 22
tate 8. tos: ‡ illos verò ſaluate,de igne rapientes. 23
ᵉveſtræ 5. Aliis autem miſeremini in timore : odiẽtes
& eã quę carnalis eſt,maculatã tunicam.‡Ei 24
autẽ qui potens eſt vos cõſeruare ſine pec-
cato,& cõſtituere ante conſpectũ gloriæ ſuæ
⌐.6. immaculatos ⌐in exultatione’⌐in aduentu
⌐.3. Domini noſtri Ieſu Chriſti’‡ſoli Deo ſalua- 25
tori noſtro per Ieſum Chriſtũ Dominũ no-
ſtrum gloria & magnificentia, imperium &
poteſtas ante omne ſeculum , & nunc & in
omnia ſecula ſeculorum.Amen.

# APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI.

## CAP. I.

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti 1
quã dedit illi Deus, palàm facere A
ſeruis ſuis quæ oportet fieri citò
& ſignificauit, mittens per ange-
lum ſuũ ſeruo ſuo Iohanni,‡qui teſtimoniũ 2
perhibuit verbo Dei , & teſtimonium Ieſu
Chriſti,quæcũq; vidit. ‡Beatus qui legit & 3
audit verba prophetiæ huius : & ſeruat ea
quæ in ea ſcripta ſunt.tẽpus enim propè eſt.
‡Iohannes ſeptẽ eccleſiis quæ ſunt in Aſia. 4
Exo.3.d.14. Gratia vobis & pax ab eo ‖ qui eſt , & qui
erat,& qui venturus eſt,& à ſeptẽ ſpiritibus
qui in cõſpectu throni eius ſunt, ‡ & à Ieſu 5
1.Co.15.c.20. Chriſto qui eſt teſtis fidelis,‖primogenitus B
Colo.1.c.18. mortuorũ, & princeps regũ terræ, qui dile-
Heb.9.c.12. xit nos,& lauit nos à peccatis noſtris‖in ſan
d.14. guine ſuo, ‡& fecit nos regnũ & ſacerdotes 6
1.Pet.1.d.19 Deo & patri ſuo,ipſi gloria & imperiũ in ſe-
1.Iohã.1.c.7. cula ſeculorũ. Amen.‡‖Ecce venit cũ nubi- 7
Iſai.3.c.13. bus,& videbit eũ omnis oculus,& qui eum
Mt.24.c.30. pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eũ omnes
Iude c.14. tribus terræ.etiã,amen.‡‖Ego ſum α & ω, 8
Iſai.44 a.6 principiũ & finis , dicit Dominus Deus, qui
Infr.21.b.6. eſt,& qui erat,& qui vẽturus eſt omnipotẽs.
22.c.13. ‡Ego Iohãnes frater veſter & particeps in 9
tribulatione,& regno, & patiẽtia in Chriſto
Ieſu, fui in inſula , quæ appellatur Patmos,
propter verbum Dei & teſtimonium Ieſu.
10 ‡Fui in ſpiritu in dominica die , & audiui
11 poſt me vocẽ magnã tanquã tubæ‡dicentis,
C Quod vides, ſcribe in libro : & mitte ſeptẽ
eccleſiis quæ ſunt in Aſia, Epheſo,& Smyr-
næ,& Pergamo,& Thyatiræ,& Sardis,& Phi
12 ladelphiæ,& Laodiciæ.‡Et cõuerſus ſum vt
viderẽ vocẽ quæ loquebatur mecũ.Et con-
13 uerſus vidi ſeptem candelabra aurea: ‡& in
medio ſeptẽ candelabrorũ⌐aureorum’ſimi ⌐.3.
lem filio hominis veſtitũ podére,& præcin-
14 ctum ad mamillas zona aurea. ‡caput autẽ
eius & capilli erant candidi,tanquã lana al-
ba,& tanquã nix.& oculi eius tanquã flãma
15 ignis: ‡ & pedes eius ſimiles aurichalco, ſi-
cut in camino ardenti. & vox illius tanquã
16 vox aquarũ multarũ:‡& habebat in dexte-
ra ſua ſtellas ſeptem . & de ore eius gladius
D vtraq; parte acutus exibat:& facies eius,ſi-
17 cut ſol lucet in virtute ſua. ‡ Et cũm vidiſ-
ſem eũ, cécidi ad pedes eius tanquam mor-
tuus.Et poſuit dexterã ſuã ſuper me, dicẽs,
Noli timere: ‖ ego ſum primus & nouiſsi- Iſai.41.b.4.
18 mus, ‡ & viuus,& fui mortuus,& ecce ſum & 44.a.6.
viuens in ſecula ſeculorũ , & habeo claues
19 mortis & inferni. ‡ Scribe ergo quæ vidiſti,
& quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.
20 ‡Sacramentũ ſeptẽ ſtellarũ , quas vidiſti in
dextera mea, & ſeptẽ cãdelabra aurea.ſeptẽ
ſtellæ:angeli ſunt ſeptẽ eccleſiarũ.& cande-
labra ſeptem: ſeptem eccleſiæ ſunt.

## CAP. II.

1 ⌐ET’angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hęc ⌐.7.
A dicit qui tenet ſeptẽ ſtellas in dexte-
ra ſua,qui ambulat in medio ſeptẽ candela-
2 brorum aureorum.‡Scio opera tua,& labo-
rem,& patientiã tuam:& quia nõ potes ſu-
ſtinere malos, & tẽtaſti eos qui ſe dicunt A-
poſtolos eſſe,& nõ ſunt,& inueniſti eos men
3. daces:‡& patientiã habes,& ſuſtinuiſti pro-
4 pter nomen meũ,& non defeciſti. ‡ Sed ha- ⌐.8.
beo aduerſum te ⌐pauca’, quòd charitatem
5 tuam primã reliquiſti. ‡ Memor eſto itaque
vnde excideris: & age pœnitentiã, & prima
B opera fac.ſin autem: venio tibi, & mouebo
candelabrũ tuum de loco ſuo, niſi pœniten-
6 tiã egeris . ‡ Sed hoc habes,quia odiſti facta
7 Nicolaitarũ,quæ & ego odi.‡Qui habet au-
rẽ,audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Vin
cẽti dabo edere de ligno vitę,quod eſt in Pa
8 radiſo Dei mei.‡Et angelo Smyrnæ eccleſię
ſcribe,Hæc dicit primus & nouiſsimus, qui
9 fuit mortuus, & viuit. ‡Scio tribulationem
tuam & paupertatem tuam,ſed diues es: &
blaſphemaris ab his qui ſe dicũt Iudæos eſſe
10 & nõ ſunt,ſed ſunt ſynagôga ſatanæ. ‡Nihil
C horũ timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus
eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerẽ vt
tẽtemini. & habebitis tribulationem diebus
decẽ. Eſto fidelis vſque ad mortem: & dabo
11 tibi coronam vitæ. ‡Qui habet aurem,au-
diat quid Spiritus dicat eccleſiis, Qui vice-
12 rit,non lædetur à morte ſecũda. ‡Et angelo
Pergami eccleſiæ ſcribe,Hæc dicit qui habet
13 romphæã vtraque parte acutam, ‡ Scio vbi
D habitas , vbi ſedes eſt ſatanæ : & tenes no-
men meum,& non negaſti fidem meam. Et
in dieb⁹ illis Antipas teſtis meus fidelis,qui
occiſus

occiſ⁹ eſt apud vos, vbi ſatanas habitat. ‡ Sed 14
habeo aduerſus te pauca: quia habes illic te-
Nu.24.c.14 nentes doctrinã ‖ Balaam, qui docebat Balac
25.a.2. mittere ſcandalũ, coram filiis Iſraël, edere &
31.c.16. fornicari: ‡ ita habes & tu tenentes doctri- 15
nam Nicolaitarum. ‡ Similiter pœnitẽtiam 16
age: ſi quo minus: veniã tibi citò, & pugna-
bo cum illis in gladio oris mei. ‡ Qui habet 17
aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs,
Vincenti dabo manna abſconditũ, & dabo E
illi calculum candidũ: & in calculo, nomen
nouum ſcriptũ, quod nemo ſcit, niſi qui ac-
cipit. ‡ Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe, 18
Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tan-
quam flammam ignis, & pedes eius ſimiles
aurichalco. ‡ Noui opera tua, & fidem, & 19
charitatem ͜ tuam⁹, & miniſteriũ, & patien-
a.1. tiã tuã, & opera tua nouiſsima plura prio-
ribus. ‡ Sed habeo aduerſus te pauca: quia 20
permittis mulierẽ Iezabel, quæ ſe dicit pro- F
phẽten, docere, & ſeducere ſeruos meos, for
Iob.24.d.23 nicari, & mãducare de idolothytis. ‡ Et ‖ de- 21
di illi tempus vt pœnitentiam ageret: & nõ
vult pœnitere à fornicatione ſua. ‡ Ecce mit 22
tam eam in lectum: & qui mœchantur cum
ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœni-
tentiã ab operibus ſuis egerint: ‡ & filios eius 23
ᵒin morte interficiam ᵒin morte⁹, & ſcient omnes eccle
8. ſiæ quia ‖ ego ſum ſcrutans renes & corda: &
1.Re.16.b.7 dabo vnicuiq; veſtrum ſecundũ opera ſua.
Pſal.7.b.10 ‡ Vobis aũt dico ᵃcæteris qui Thyatiræ eſtis, 24
Iere.11.d.20. Quicunq; non habent doctrinam hanc, qui
17.b.10. non cognouerunt ᵃaltitudinẽ⁹ ſatanæ, quem- G
20.c.12. admodũ dicunt: nõ mittam ſuper vos aliud
ᵃ& pondus. ‡ tamen id quod habetis, tenete do- 25
ᵃaltitudi- nec veniam. ‡ Et qui vicerit & cuſtodierit 26
nes 5. vſque in finem opera mea: ‖ dabo illi pote-
Pſa.2.c.8. ſtatem ſuper Gentes, ‡ & reget eas in virga 27
a.1. ferrea, ͜ & ᵃtanquam vas figuli confringen-
tur, ‡ ſicut & ego accepi à patre meo: & da- 28
bo illi ſtellam matutinam. ‡ Qui habet au- 29
rem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs.

CAP. III.

ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, Hæc 1
dicit qui habet ſeptẽ Spirit⁹ Dei, & ſe- A
ptem ſtellas, Scio opera tua, quia nomẽ ha-
bes quòd viuas, & mortuus es. ‡ Eſto vigilãs, 2
& cõfirma cætera quæ moritura erant. Non
ᵃinueni 3. enim ᵃinuenio⁹ opera tua plena coram Deo
meo. ‡ In mente ergo habe qualiter accepe- 3
ris & audieris: & ſerua, & pœnitentiam age.
Infr.16.c.15 Si ergo nõ vigilaueris, ‖ Veniam ad te tan-
1.The.5.a.2 quam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.
2.Pet.3.c.10 ‡ Sed habes pauca nomina in Sardis, qui nõ 4
inquinauerunt veſtimẽta ſua: & ambulabũt
mecũ in albis, quia digni ſunt. ‡ Qui vicerit, 5
ſic veſtietur veſtimentis albis, & nõ delebo
nomen eius de libro vitæ, & confitebor no- B
mẽ eius coram patre meo, & coram angelis
eius. ‡ Qui habet aurẽ, audiat quid Spiritus 6
dicat eccleſijs. ‡ Et angelo Philadelphiæ ec- 7
Iſai.22.f.22 cleſiæ ſcribe. Hæc dicit Sãctus & Verus, ‖ qui
Iob.12.b.14 habet clauẽ Dauid: qui aperit, & nemo clau
dit: claudit, & nemo aperit. ‡ Scio opera tua. 8
Ecce dedi coram te oſtium apertũ quod ne-
mo poteſt claudere: quia modicã habes vir-
tutem, & ſeruaſti verbũ meũ, & non negaſti
9 nomẽ meũ. ‡ Ecce dabo de ſynagoga ſatanę,
qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed
mentiuntur. Ecce faciã illos vt veniant, &
adorent ante pedes tuos: & ſcient quia ego
10 dilexi te. ‡ quoniã ſeruaſti verbũ patientiæ
C meæ, & ego ſeruabo te ab hora tentationis,
quæ ventura eſt in orbem vniuerſum tentare
11 habitantes in terra. ‡ Ecce venio citò: tene
quod habes, vt nemo accipiat coronã tuam.
12 ‡ Qui vicerit, faciã illum columnam in tẽ-
plo Dei mei: & foras nõ egredietur amplius:
& ſcribã ſuper eum nomẽ Dei mei: & nomẽ
ciuitatis Dei mei nouæ Ieruſalẽ, quæ deſcẽ-
dit de cælo à Deo meo, & nomẽ meum no-
13 uum. ‡ Qui habet aurem, audiat quid Spiri-
14 tus dicat eccleſijs. ‡ Et angelo Laodiciæ ec-
cleſiæ ſcribe, Hæc dicit Amẽ, teſtis fidelis &
15 verus, qui eſt ‖ principiũ creaturæ Dei. ‡ Scio Eccl.24.a.9
D opera tua, quia neq; frigidus es, neque cali- b.14.
16 dus. vtinam frigidus eſſes, aut calidus. ‡ ſed Colo.1.c.18.
quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus,
17 incipiam te euomere ex ore meo: ‡ quia di-
cis, Quòd diues ſum, & locupletatus, & nul-
lius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſe-
18 rabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. ‡ Sua-
deo tibi emere à me aurum ignitũ probatũ,
vt locuples fias: & veſtimentis albis indua-
ris, vt nõ appareat confuſio nuditatis tuæ:
& collyrio inunge oculos tuos vt videas.
19 ‡ ‖ Ego quos amo, arguo & caſtigo. Aemu- Pro.3.b.12.
20 lare ergo, & pœnitentiam age. ‡ Ecce ſto ad Heb.12.b.6
oſtium & pulſo. ſiquis audierit vocẽ meam,
& aperuerit ᵃianuam, intrabo ad illum, & ᵃmihi
21 cœnabo cum illo, & ipſe mecum. ‡ Qui vi-
cerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo:
ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in
22 throno eius. ‡ Qui habet aurem, audiat quid
Spiritus dicat eccleſijs.

CAP. IIII.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertũ in
A cælo, & vox prima quã audiui tanquã
tubæ loquentis mecũ, dicens, Aſcende huc,
& oſtendã tibi quæ oportet fieri ͜ cito⁹ ᵃpoſt a.7.
2 hæc. ‡ ᵃStatim⁹ fui in ſpiritu: & ecce ſedes ᵃPoſt hæc
poſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens. ſtatim 3.
3 ‡ Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis ᵃEt 5.
iaſpidis, & ſardini: & iris erat in circuitu ſe-
4 dis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ. ‡ Et in cir-
B cuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor: & ſuper
thronos, vigintiquatuor ſeniores ſedentes,
circũamicti veſtimẽtis albis, & in capitibus
5 eorũ coronæ aureæ. ‡ Et de throno procede-
bãt fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem
lãpades ardẽtes ante thronũ, qui ſunt ſeptẽ
6 Spiritus Dei. ‡ Et in conſpectu ſedis tanquã
mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio
ſedis & in circuitu ſedis quatuor animalia
7 plena oculis antè & retrò. ‡ Et animal pri-
mum, ſimile leoni: & ſecũdum animal, ſimi-
C le vitulo: & tertium animal, habens faciem
quaſi hominis: & quartum animal, ſimile
8 aquilæ volanti. ‡ Et quatuor animalia, ſingu
la eorum habebant alas ſenas in circuitu: &
intus plena ſunt oculis. & requiẽ non habe-
bãt die ac nocte, dicẽtia, ‖ Sãctus, ſanct⁹, ſan- Iſai.6.a.3.
ctus Dominus Deus omnipotẽs, qui erat, &
9 qui eſt & qui venturus eſt. ‡ Et cum darent
illa

illa animalia gloriam & honorē, & benedi-
ctionē ſedenti ſuper thronum, viuēti in ſe-
culi ſeculorū: ‡ procedebāt viginti quatuor 10
ſeniores ante ſedentē in throno, & adora- D
bant viuentem in ſecula ſeculorū, & mitte-
bant coronas ſuas ante thronum, dicentes,
‡ Dignus es Domine Deus noſter accipere 11
gloriam & honorē & virtutē: quia tu crea-
ſti omnia, & propter voluntatē tuam erant
& creata ſunt.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedētis ſupra thronū, 1
librum ſcriptum intus & foris, ſignatū A
ſigillis ſeptem. ‡ Et vidi angelum fortē, præ- 2
dicantē voce magna, Quis eſt dignus aperire
librū, & ſoluere ſignacula eius? ‡ Et nemo 3
poterat neque in cælo neq; in terra, neque
ſubtus terram aperire librum, neq; reſpice-
re illum. ‡ Et ego flebam multū quoniā ne- 4
mo dignus inuentus eſt aperire librū, nec vi
ᵃdicit 6. dere eum. ‡ Et vnus de ſenioribus ᵃdixit' mi- 5
hi, Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda,
radix Dauid, aperire librū, & ſoluere ſeptem
ſignacula eius. ‡ Et vidi, & ecce in medio 6
throni & quatuor animaliū, & in medio ſe- B
niorum, agnum ſtantē tanquā occiſum, ha-
bentē cornua ſeptem & oculos ſeptem: qui
ſunt ſeptē ſpiritus Dei, miſsi in omnē ter-
ram. ‡ Et venit, & accepit de dextera ſeden- 7
tis in throno librū. ‡ Et cùm aperuiſſet li- 8
brū, quatuor animalia & viginti quatuor ſe-
niores ceciderunt coram agno, habētes ſin-
guli citharas, & phialas aureas plenas odo-
ramentorū, quæ ſunt orationes ſanctorum:
‡ & cantabant canticū nouum, dicentes, Di- 9
ᵇ3. gnus es ᵇDomine' accipere librū, & aperire C
ſignacula eius: quoniā occiſus eſt, & redemi
ſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni tribu
& lingua & populo, & natione: ‡ & feciſti 10
nos Deo noſtro regnū & ſacerdotes, & ᶜre-
ᶜregnabūt 8. gnabimus' ſuper terram. ‡ Et vidi, & audiui 11
vocē angelorū multorū in circuitu throni,
& animaliū & ſeniorū: & erat numerus eo-
Dan.7.c.10. rū ‖ millia milliū, ‡ dicentiū voce magna: Di 12
gnus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere vir- D
tutē, & diuinitatē, & ſapientiam, & fortitu-
dinē, & honorē, & gloriam, & benedictionē.
‡ Et omnē creaturam quæ in cælo eſt, & ſu- 13
per terrā, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, &
quæ in eo: omnes audiui dicētes, Sedenti in
throno, & Agno, benedictio & honor & glo-
ria & poteſtas in ſecula ſeculorū. ‡ Et qua- 14
tuor animalia dicebāt, Amē. Et viginti qua-
tuor ſeniores ceciderūt in facies ſuas: & ad-
ᵈ7. orauerunt ᵈviuentē in ſecula ſeculorum'.

CAP. VI.

ET vidi quòd aperuiſſet Agnus vnum de 1
ſeptem ſigillis, & audiui vnū de qua- A
tuor animalibus, dicens, tāquam vocem to-
nitrui, Veni, & vide. ‡ Et vidi: & ecce equus 2
albus, & qui ſedebat ſuper illū habebat ar-
cū, & data eſt ei corona, & exiuit vincēs vt
vinceret. ‡ Et cùm aperuiſſet ſigillū ſecundū, 3
audiui ſecundū animal, dicens, Veni, & vide.
‡ Et exiuit alius equus rufus: & qui ſedebat 4
ſuper illū, datum eſt ei vt ſumeret pacem de
terra, & vt inuicem ſe interficiant, & datus
5 eſt ei gladius magnus. ‡ Et cū aperuiſſet ſi-
gillum tertium, audiui tertiū animal, dicēs,
B Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſe-
debat ſuper illū, habebat ſtatēram in manu
6 ſua. ‡ Et audiui tanquā vocē in medio qua-
tuor animaliū ᵃdicentium': Bilibris tritici ᵃdicentē 6.
denario, & tres bilibres hordei denario, &
7 vinū & oleū ne læſeris. ‡ Et cùm aperuiſſet
ſigillum quartū, audiui vocē quarti anima-
8 lis dicētis, Veni, & vide. ‡ Et ecce equus pal-
lidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi
Mors, & Infernus ſequebatur eum, & data
eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ,
interficere gladio, fame, & morte, & beſtijs
9 terræ. ‡ Et cùm aperuiſſet ſigillū quintum:
C vidi ſubtus altare animas interfectorū pro-
pter verbū Dei, & propter teſtimoniū quod
10 habebāt. ‡ & clamabāt voce magna, dicētes,
Vſquequo Dñe, (ſanctus & verus,) nō iudi-
cas & nō vindicas ſanguinē noſtrum de ijs
11 qui habitāt in terra? ‡ Et datæ ſunt illis ſin-
gulæ ſtolæ albæ: & dictū eſt illis vt requie-
ſcerent adhuc tēpus modicum, donec com-
pleantur cōſerui eorum, & fratres eorū qui
12 interficiendi ſunt ſicut & illi. ‡ Et vidi, cùm
D aperuiſſet ſigillum ſextū: & ecce terræmo-
tus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger
tanquam ſaccus cilicinus: & luna tota facta
13 eſt ſicut ſanguis: ‡ & ſtellæ de cælo cecide-
runt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos
14 ſuos cùm à vento magno mouetur: ‡ & cæ-
lum receſsit ſicut liber inuolutus: & omnis
15 mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: ‡ &
reges terræ, & principes, & tribuni, & diui-
tes, & fortes, & omnis ſeruus, & liber abſcō-
derunt ſe in ſpeluncis & in petris montiū.
16 ‡ & dicunt montibus & petris: ‖ Cadite ſu- Iſai.2.d.19.
per nos, & abſcōdite nos à facie ſedentis ſu- Oſee.10.b.8
17 per thronū, & ab ira Agni, ‡ quoniam vēnit Luc.23.d.30
dies magnus iræ ipſorū, & quis poterit ſtare? Infr.9.b.6.

CAP. VII.

1 POſt hæc vidi quatuor angelos ſtantes
A ſuper quatuor angulos terræ, tenentes
quatuor ventos terræ ᵃne flarēt' ſuper terrā, ᵃne flaret
neque ſuper mare, neq; in vllam arborem. ventus 4.
2 ‡ Et vidi alterum angelum aſcendentem ab
ortu ſolis, habentē ſignum Dei viui: & cla-
mauit voce magna quatuor angelis quibus
datum eſt nocere terræ & mari, ‡ dicēs: No-
3 lite nocere terræ ᵇ& 'mari, neque arboribus, ᵇneque 4.
quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in
4 frontibus eorum. ‡ Et audiui numerū ſigna-
torum centum quadraginta quatuor millia
5 ſignati ex omni tribu filiorū Iſraël. ‡ Ex tri-
bu Iuda, duodecī millia ſignati. Ex tribu Ru
B ben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad,
6 duodecī millia ſignati. ‡ Ex tribu Aſer, duo-
decim millia ſignati. Ex tribu Nephthali,
duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe,
7 duodecim millia ſignati. ‡ Ex tribu Simeō,
duodecim millia ſignati. Ex tribu Leui, duo
decim millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duo-
8 decim millia ſignati. ‡ Ex tribu Zabulō, duo
decim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duode
cim millia ſignati. Ex tribu Bē-iamin, duo-
9 decim millia ſignati. ‡ Poſt hæc vidi turbam
C magnā quam dinumerare nemo poterat, ex
omni

omnibus gentibus, & tribubus, & populis, &
linguis: ſtantes ante thronũ, & in conſpectu
Agni, amicti ſtolis albis, & palmę in manib*
eorũ, ‡ & clamabant voce magna, dicentes, 10
Salus Deo noſtro qui ſedet ſuper thronũ, &
Agno. ‡ Et omnes angeli ſtabant in circuitu 11
throni & ſeniorum & quatuor animalium:
& ceciderunt in conſpectũ throni in facies
ſuas, & adorauerunt Deum, ‡ dicẽtes, Amen. 12
Benedictio, & claritas, & ſapiẽtia, & gratia-
rũ actio, honor & virtus, & fortitudo Deo
noſtro in ſecula ſeculorũ, Amẽ. ‡ Et reſpon- 13
dit vnus de ſenioribus, & dixit mihi, Hi qui D
amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & vnde ve-
nerunt? ‡ Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et 14
dixit mihi, Hi ſunt qui venerunt de tribula
tione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & deal-
bauerunt eas in ſanguine Agni. ‡ ideo ſunt 15
ante thronũ Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte
in templo eius: & qui ſedet in throno, habi-
Iſa.49.c.10. tabit ſuper illos. ‡ ‖ non eſurient neque ſi- 16
tient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neq;
vllus æſtus. ‡ quoniam Agnus qui in medio 17
throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ B
Iſai.25.c.8. fontes aquarum, & ‖ abſterget Deus omnem
Infr.21.b.4 lachrymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, 1
factũ eſt ſilentiũ in cælo, quaſi media A
hora. ‡ Et vidi ſeptem angelos ſtantes in 2
cõſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptẽ tubæ.
‡ Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, 3
habens thuribulũ aureum: & data ſunt illi
ª.2. incenſa multa, vt daret ª de ᵇ orationibus ſan
ctorum omnium ſuper altare aureum, quod
ᵇ.7. eſt ante thronũ ª Dei ᵇ. ‡ Et aſcendit fumus 4
incenſorũ de orationibus ſanctorũ de manu
angeli coram Deo. ‡ Et accepit angelus thu- 5
ᵃaureum ribulum*, & impleuit illud de igne altaris,
& miſit in terrã, & facta ſunt tonitrua & vo
ces, & fulgura, & terræmotus magnus. ‡ Et 6
ſeptem angeli qui habebant ſeptem tubas, B
præparauerunt ſe vt tuba canerent. ‡ Et pri- 7
mus angelus tuba cecinit, & facta eſt grãdo
& ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in
terrã, & tertia pars terræ cõbuſta eſt, & ter-
tia pars arborum concremata eſt, & omne
fœnum viride cõbuſtum eſt. ‡ Et ſecundus 8
angelus tuba cecinit: & tãquam mons ma-
gnus igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta C
eſt tertia pars maris, ſanguis: ‡ & mortua eſt 9
tertia pars creaturæ eorũ quæ habebãt ani-
mas in mari, & tertia pars nauium interiit.
‡ Et tertius angelus tuba cecinit, & cécidit 10
de cælo ſtella magna, ardens tãquam facula,
& cécidit in tertiam partẽ fluminum, & in
fontes aquarum: ‡ & nomen ſtellæ, dicitur 11
Abſinthium. & facta eſt tertia pars aquarũ D
in Abſinthium: & multi hominum mortui
ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. ‡ Et 12
quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt
tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia
pars ſtellarũ, ita vt obſcuraretur tertia pars
ᵃnox 3. eorum, & diei nõ luceret pars tertia, & ᵃno-
ᵇnocti 5. ctisᵇ ſimiliter. ‡ Et vidi, & audiui vocẽ vnius 13
aquilæ volantis per medium cæli, dicentis
voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in
terra: de cæteris vocibus ᵃ trium angelorum ᵃtubæ 2.
qui erant tuba canituri.

CAP. IX.

1 ET quintus angelus tuba cecinit, & vi-
A di ſtellam de cælo cecidiſſe in terram,
2 & data eſt ei clauis putei abyſſi. ‡ Et aperuit
puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſi-
cut fumus fornacis magnę: & obſcuratus eſt
3 ſol & aër de fumo putei. ‡ Et de fumo putei
exierunt locuſtæ in terram: & data eſt illis
poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones
4 terræ: ‡ & præceptum eſt illis ne læderent
fœnum terræ neq; omne viride, neque om-
nem arborem: niſi tantùm homines qui nõ
5 habent ſignũ Dei in frontibus ſuis. ‡ & ª da- ªdictũ 10.
tum ᵇ eſt illis ne occiderent eos: ſed vt cru-
ciarentur menſibus quinq;: & cruciatus eo-
rum, vt cruciatus ſcorpij cùm percutit ho-
6 minẽ. ‡ Et ‖ in diebus illis quærent homines Iſai.2.d.19.
mortem, & nõ inuenient eam: & deſydera- Oſee.10.b.8.
7 bunt mori, & fugiet mors ab eis. ‡ ‖ Et ſimi- Luc.23.d.30.
litudines locuſtarum, ſimiles equis paratis Sap.6.d.16.
in prælium: & ſuper capita earum tanquam Sap.16.b.9.
B coronæ, ſimiles auro: & facies earum tanquã
8 facies hominum. ‡ Et habebant capillos ſi-
cut capillos mulierum: & dentes earum, ſi-
9 cut ª leonum erant. ‡ & habebant loricas ſi- ªdentes
cut loricas ferreas, & vox alarum earum ſi-
cut vox curruum equorum multorum cur-
10 rentium in bellum. ‡ & habebant caudas ſi-
miles ſcorpionũ: & aculei erant in caudis
earum: & poteſtas earum nocere hominibus
11 menſibus quinque. ‡ & habebant ſuper ſe
regem angelũ abyſſi, cui nomen Hebraicè
Abaddon, Græcè autem Apollyon: Latinè
12 habens nomen Exterminans. ‡ Vę vnũ abiit,
13 & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc. ‡ Et
ſextus angelus tuba cecinit: & audiui vo-
C cem vnam ex quatuor cornibus altaris au-
14 rei, quod eſt ante oculos Dei, ‡ dicentẽ ſex-
to angelo qui habebat tubam, Solue qua-
tuor angelos, qui alligati ſunt in flumine
15 magno Euphráte. ‡ Et ſoluti ſunt quatuor
angeli, qui parati erant in horam, & diem &
menſem & annum: vt occiderent tertiam
16 partem hominum. ‡ Et numerus equeſtris
exercitus vicies millies dena millia. Et au-
17 diui numerũ eorum. ‡ Et ita vidi equos in
viſione: & qui ſedebãt ſuper eos, habebãt lo-
ricas igneas, & hyacinthinas & ſulphureas:
& capita equorũ erant tanquam capita leo-
num: & de ore eorum procedit ignis, & fu-
18 mus, & ſulphur. ‡ Et ab his tribus plagis oc-
D ciſa eſt tertia pars hominũ, de igne & ex fu-
mo & ſulphure, quæ procedebant de ore ip-
19 ſorũ. ‡ Poteſtas enim equorũ in ore eorum
eſt, & in caudis eorũ. nam caudæ eorum, ſi-
miles ſerpentibus, habentes capita: & in his
20 nocent. ‡ Et cæteri homines qui nõ ſunt oc-
ciſi in his plagis, neque pœnitentiã egerunt
de operibus manuum ſuarum, vt non ado-
rent dæmonia & ſimulachra aurea & argẽ-
tea & ærea lapidea & lignea, quæ neque vi-
dere poſſunt, neque audire, neq; ambulare,
21 ‡ & non egerunt pœnitentiam ab homici-
diis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neq; à for-
nicatione ſua, neque à furtis ſuis.

CAP.

CAP. X.

ET vidi alium angelumfortem deſcen- 1
dentem de cælo, amictum nube, & iris A
in capite eius, & facies eius erat vt ſol, &
colūnæ t. pedes eius tanquam columna ignis. ‡ & ha- 2
bebat in manu ſua libellū apertū: & poſuit
pedem ſuum dextrū ſuper mare, ſiniſtrū au-
tem ſuper terram. ‡ & clamauit voce ma- 3
gna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm
clamaſſet, locuta ſunt ſeptē tonitrua voces
ſuas. ‡ Et cùm locuta fuiſſent ſeptē tonitrua 4
voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audiui B
vocē de cælo dicentē mihi: Signa quæ locu-
ta ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere.
Dan. 12.c.7. ‡ Et angelus quem vidi ſtantē ſuper mare 5
& ſuper terram, leuauit manū ſuam ad cæ-
lum. ‡ & iurauit per viuentē in ſecula ſecu- 6
lorū, qui creauit cælū & ea quæ in eo ſunt:
& terram, & ea quæ in ea ſunt: & mare, &
ea quæ in eo ſunt. Quia tēpus oon erit am-
plius, ‡ ſed in diebus vocis ſeptimi aogeli, 7
cùm cœperit tuba canere, conſummabitur C
myſteriū Dei, ſicut euangelizauit per ſeruos
ſuos Prophetas. ‡ Et audiui vocē de cælo ite- 8
rum loquentē mecū, & dicentē: Vade, & ac-
cipe librū apertū de manu aogeli ſtantis ſu-
per mare & ſuper terrā. ‡ Et abii ad angelū, 9
dicens ei vt daret mihi librū. Et dixit mihi: D
Ezec.3.a.1 Accipe librū, & deuora illum: & faciet a-
maricari ventrē tuum, ſed in ore tuo erit
dulce tanquā mel. ‡ Et accepi librum de ma 10
nu angeli, & deuoraui illum: & erat io ore
meo tanquā mel dulce. & cùm deuoraſſem
eum, amaricatus eſt venter meus. ‡ & dixit 11
mihi, Oportet te iterum prophetare Genti-
bus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

ET datus eſt mihi calam⁹ ſimilis virgæ: 1
& dictū eſt mihi, Surge, & metire tem- A
plū Dei, & altare, & adorātes io eo. ‡ atrium 2
autē quod eſt foris templū, eiice foras, & oe
metiaris illud: quoniam datū eſt Geotibus,
& ciuitatē ſanctam calcabunt mēſibus qua-
draginta duobus ‡ & dabo duobus teſtibus 3
meis, & prophetabunt diebus mille ducētis
ſexaginta, amicti ſaccis. ‡ Hi ſunt duæ oliuæ 4
& duo candelabra in cōſpectu Domini ter-
ræ ſtaotes. ‡ Et ſiquis voluerit eos nocere: 5
igois exiet de ore eorū, & deuorabit inimi-
cos eorum; & ſiquis voluerit eos lædere: ſic
oportet eū occidi. ‡ Hi habēt poteſtatē clau- 6
dendi cælū, ne pluat diebus prophetiæ ipſo- B
rum: & poteſtatē habent ſuper aquas cōuer
tendi eas in ſanguioē, & percutere terrā om
ni plaga quotieſcunq; voluerint. ‡ Et cùm 7
finierint teſtimoniū ſuum: beſtia quæ aſcen-
dit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellū, &
vincet illos, & occidet eos. ‡ Et corpora eo- 8
rum iacebūt in plateis ciuitatis magnæ, quæ
vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus,
vbi & Dñs eorum crucifixus eſt. ‡ Et vide- 9
bunt de tribubus, & populis, & linguis, &
Gētibus corpora eorū per tres dies & dimi-
dium: & corpora eorū nō ſinēt poni in mo-
numentis. ‡ & inhabitantes terrā gaudebunt 10
ſuper illos, & iocundabuntur: & munera mit-
tent inuicem, quoniā hi duo prophetæ cru-
11 ciauerūt eos qui habitabāt ſuper terrā. ‡ Et
C poſt dies tres & dimidiū, ſpiritus vitæ à Deo
intrauit in eos. Et ſteterūt ſuper pedes ſuos,
& timor magnus cecidit ſuper eos qui vide-
12 runt eos. ‡ Et audierūt vocē magnā de cælo,
dicentē eis: Aſcēdite huc. Et aſcenderunt in
cęlū in nube: & viderunt illos inimici eorū.
13 ‡ Et io illa hora factus eſt terręmot⁹ magn⁹:
& decima pars ciuitatis cecidit: & occiſa
ſunt in terræmotu nomina hominū ſeptem
millia: & reliqui in timorē ſunt miſsi, & de-
14 derunt gloriā Deo cæli. ‡ Væ ſecundū abiit:
15 & ecce væ tertiū veniet citò. ‡ Et ſeptimus
D angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces
magnæ in cælo dicentes, Factū eſt regnū hu-
ius mundi Dñi noſtri & Chriſti eius, & re-
16 goabit in ſecula ſeculorū. Ameo. ‡ Et vi- ←.6.
ginti quatuor ſeniores qui in conſpectu Dei
ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies
17 ſuas, & adorauerunt Deū, ‡ dicentes: Gratias
agimus tibi Dñe Deus omnipotens, qui es,
& qui eras, & qui venturus es: quia accepi-
18 ſti virtutē tuā magoam, & regnaſti. ‡ Et ira-
tæ ſunt Gentes, & aduēnit ira tua, & tēpus
mortuorū iudicari, & reddere mercedē ſer-
uis tuis Prophetis & ſanctis, & timentibus
nomē tuū puſillis & magnis, & exterminādi
19 eos qui corruperunt terrā. ‡ Et apertum eſt
templū Dei in cælo, & viſa eſt arca teſtamē-
ti eius in tēplo eius, & facta ſunt fulgura, &
voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

1 ET ſignum magnum apparuit in cælo:
A Mulier amicta ſole, & luna ſub pedib⁹
eius, & in capite eius corona ſtellarū duo- ←.5.
2 decim: ‡ & in vtero habens, & clamabat clamat 5.
3 parturiens, & cruciatur vt pariat. ‡ Et viſum
eſt aliud ſignū in cælo, & ecce draco magn⁹
rufus, habens capita ſeptem, & cornua de-
cem. & in capitibus eius diademata ſeptem,
4 ‡ & cauda eius trahebat tertiam partē ſtel-
larum cæli, & miſit eas io terram, & draco
ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: vt
5 cùm peperiſſet, filiū eius deuoraret. ‡ Et pe-
B perit filium maſculū, qui recturus erat om-
nes Gētes in virga ferrea: & raptus eſt filius
6 eius ad Deū & ad thronum eius, ‡ & mulier
fugit in ſolitudinem vbi habebat locū para-
tum à Deo, vt ibi paſcant eā diebus mille paſcat
ducentis ſexaginta. ‡ Et factum eſt prælium
7 magnū in cælo, Michaël & āgeli eius præ- ←.5.
liabātur cum dracone, & draco pugnabat &
8 angeli eius: ‡ & non valuerunt, neque locus
9 inuentus eſt eorum amplius io cælo. ‡ Et
proiectus eſt draco ille magnus, ſerpēs anti-
quus, qui vocatur diabolus & ſatanas, qui
ſeducit vniuerſum orbē: & proiectus eſt in
terram, & angeli eius cum illo miſsi ſunt.
10 ‡ Et audiui vocē magnā in cælo dicentem:
C Nunc facta eſt ſalus & virtus, & regnū Dei
noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus
eſt accuſator fratrum noſtrorū, qui accuſa-
bat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac
11 nocte. ‡ Et ipſi vicerunt eum propter ſan-
guinem Agni, & propter verbum teſtimonij
ſui, & non dilexerunt animas ſuas vſque ad
12 mortem. ‡ propterea lætamini cæli, & qui

habitatis

habitatis in eis. Væ terrę & mari: quia deſcē-
dit diabolus ad vos habens iram magnam,
ſciens quòd modicū tēpus habet. ‡Et poſt- 13
quā vidit draco quòd proiectus eſſet in ter- D
rā, perſecutus eſt mulierē quæ peperit maſ-
culum: ‡& datæ ſunt mulieri alæ duæ aqui- 14
læ magnæ, vt volaret in deſertū in locū ſuū,
vbi alitur per tēpus & tempora, & dimidiū
temporis à facie ſerpentis. ‡Et miſit ſerpens 15
ex ore ſuo poſt mulierē, aquā tanquā flumē:
vt eam faceret trahi à flumine. ‡Et adiuuit 16
terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, &
abſorbuit flumen quod miſit draco de ore
ſuo. ‡Et iratus eſt draco in mulierē: & abiit 17
facere prælium cū reliquis de ſemine eius,
qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent te-
ſtimonium Ieſu Chriſti. ‡Et ſtetit ſupra are- 18
nam maris.

CAP. XIII.

ET vidi de mari beſtiā aſcendentē, habē- 1
tem capita ſeptē, & cornua decē, & ſu- A
per cornua eius decē diademata, & ſuper ca-
pita eius nomina blaſphemię. ‡Et beſtia quā 2
vidi, ſimilis erat pardo, & pedes eius ſicut
ᵃvrſi, & os eius ſicut os leonis. Et dedit illi ᵃpedes
draco virtutem ſuā & poteſtatē magnā. ‡Et 3
vidi vnū de capitibus ſuis quaſi occiſum in
mortem: & plaga mortis eius curata eſt. Et
admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiā. ‡Et 4
adorauerūt draconē qui dedit poteſtatē be-
ſtiæ: & adorauerunt beſtiā, dicentes, Quis ſi- B
milis beſtiæ? & quis poterit pugnare cū ea?
‡Et datum eſt ei os loquens magna & blaſ- 5
phemias: & data eſt ei poteſtas facere men-
ſes quadraginta duos. ‡ Et aperuit os ſuū in 6
blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen
eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cæ-
lo habitāt. ‡Et eſt datū illi bellū facere cum 7
ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi pote-
ſtas in omnē tribū & populum, & linguā, &
gentem. ‡Et adorauerunt eā omnes qui in- 8
habitant terrā. quorū nō ſunt ſcripta nomi-
na in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab ori-
gine mundi. ‡ Siquis habet aurem, audiat. 9
‡Qui in captiuitatē duxerit, in captiuitatem 10
vadit ᵇ: ‖qui in gladio occiderit, oportet eū C ᵇeuadet
gladio occidi. Hic eſt patientia & fides ſan- Gen. 9.a.6.
ctorum. ‡Et vidi aliā beſtiā aſcendentem de 11 Mat.26.e.52
terra: & habebat cornua duo, ſimilia Agni,
& loquebatur ſicut draco. ‡ Et poteſtatem 12
prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu
eius: & fecit terrā & habitantes in ea, ado-
rare beſtiā primā cuius curata eſt plaga mor
tis. ‡Et fecit ſigna magna, vt etiā ignē face- 13
ret de cælo deſcendere in terrā in conſpectu
hominū. ‡ Et ſeducit habitātes in terra pro- 14
pter ſigna quæ data ſunt illi facere in cōſpe-
ctu beſtiæ, dicēs habitantibus in terra vt fa-
ciant imaginē beſtiæ quæ habet plagā gladii,
& vixit. ‡Et datū eſt illi vt daret ſpiritū ima 15
gini beſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ: D
& ᶜfaciat ᶜvt quicunque nō adorauerint ima ᶜfaciet
ginem beſtiæ, occidantur. ‡ Et faciet omnes 16
puſillos, & magnos, & diuites, & pauperes, &
liberos, & ſeruos habere characterem in de-
xtera manu ſua, aut in frontibus ſuis, ‡& ne 17
quis poſſit emere aut vendere, niſi qui ha-
bet characterē, aut nomē beſtiæ, aut nume-
18 rum nominis eius. ‡ Hic ſapientia eſt. Quī
habet intellectū, cōputet numerum beſtiæ.
Numerus enim hominis eſt: & numerus
eius ſexcenti ſexaginta ſex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra mō-
A tem Sion, & cū eo centum quadragin-
ta quatuor millia habentes nomen eius, &
nomen patris eius ſcriptū in frontibus ſuis.
2 ‡Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem
aquarum multarum, & tanquam vocē to-
nitrui magni: & vocem quā audiui, ſicut ci-
tharœdorū citharizantium in citharis ſuis.
3 ‡Et cantabant quaſi canticum nouum ante
ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores,
& nemo poterat dicere canticū, niſi illa cen
tum quadragintaquatuor millia, qui empti
4 ſunt de terra. ‡Hi ſunt qui cum mulieribus
nō ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt. Hi
ſequūtur Agnum quocunq; ierit. Hi empti
ſunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno.
5 ‡& in ore eorū non eſt inuentum mendaciū.
ſine macula enim ſunt ᵃ ante thronū Dei. ᵃ-
6 ‡Et vidi alterū angelum volantem per me-
B dium cæli habentē Euangelium æternum,
vt euangelizaret ſedentibus ſuper terrā, &
ſuper omnē gentem, & tribum, & linguam,
7 & populum: ‡dicens magna voce, ‖Timete 4. Eſd.16.d.
Dominum, & date illi honorem, quia venit 68.
hora iudicii eius: & adorate eum ‖qui fecit Eccl 12.d.13
cælum & terrā, ᵇmare & omnia quæ in eis Pſa.145.a.6
8 ſuntᵇ & fontes aquarum. ‡ Et alius angelus Act.14.c.15
ſecutus eſt dicens, ‖Cécidit cécidit Babylon ᵇ& mare
illa magna: quę à vino iræ fornicationis ſuæ Iſai.21.c.9.
9 potauit omnes gentes. ‡ Et tertius angelus Iere.51.a.8.
ſecutus eſt illos, dicens voce magna, Siquis Infr.18.a.2.
adorauerit beſtiā & imaginem eius, & acce-
perit characterem in frōte ſua, aut in manu
10 ſua: ‡& hic bibet de vino iræ Dei, quod mi-
ſtū eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabi-
tur igne & ſulphure in conſpectu angelorū
11 ſanctorum, & ante conſpectum Agni. ‡& fu-
C mus tormentorū eorum aſcendet in ſecula
ſeculorum: nec habēt requiem die ac nocte,
qui adorauerunt beſtiam & imaginem eius,
& ſiquis acceperit characterē nominis eius.
12 ‡Hic patientia ſanctorū eſt, qui cuſtodiunt
13 mandata Dei & fidem Ieſu. ‡ Et audiui vo-
cem de cælo, dicentem mihi, Scribe, Beati
mortui qui in Domino moriuntur. Amodo
iam dicit Spiritus, vt requieſcāt à laboribus
14 ſuis. opera enim illorū ſequūtur illos. ‡ Et
vidi, & ecce nubē candidā: & ſuper nubem
ſedentem ſimilē Filio hominis, habētem in
capite ſuo coronā aureā, & in manu ſua fal-
15 cem acutā. ‡Et alius angelus exiuit de tem-
D plo, clamās voce magna ad ſedentem ſuper
nubē, ‖Mitte falcem tuā & mete, quia venit Ioel 3.c.13.
hora vt metatur, quoniā aruit meſſis terræ. Mat.13.e.39
16 ‡Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem
17 ſuā in terram: & demeſſa eſt terra. ‡Et alius
angelus exiuit de templo quod eſt in cælo,
18 habens & ipſe falcē acutā. ‡Et alius angelus
exiuit de altari qui habebat poteſtatē ſupra
ignem: & clamauit voce magna ad eum quī
habebat falcem acutam, dicens, Mitte fal-
cem tuam acutā, & vindemia botros vineæ
terræ.

terræ: quoniam maturæ ſunt vuæ eius. ‡ Et 19
miſit angelus falcem ſuam acutã in terram,
& vindemiauit vineã terræ, & miſit in lacũ
iræ Dei magnũ: ‡ & calcatus eſt lacus extra 20
ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu vſq; ad •
frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAP. XV.

ET vidi aliud ſignũ in cælo magnum & 1
mirabile: angelos ſeptẽ, habentes pla- A
gas ſeptem nouiſsimas. Quoniã in illis con-
ſummata eſt ira Dei. ‡ Et vidi tanquã mare 2
vitreum miſtũ igne, & eos qui vicerunt be-
• ſtiam & imaginẽ eius & numerum nominis
eius ſtantes ſuper mare vitreũ, habentes ci-
tharas Dei: ‡ & cãtantes canticũ Moyſi ſerui 3
Dei, & canticũ Agni, dicẽtes, Magna & mi-
rabilia ſunt opera tua Domine Deus omni- B
*Domine potens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ * rex ſe-
Iere.10.a.7. culorum. ‡ ‖ Quis nõ timebit te Domine, & 4
magnificabit nomẽ tuũ? quia ſolus pius es,
quoniã omnes gentes venient, & adorabunt
in cõſpectu tuo, quoniã iudicia tua manife-
ſta ſunt. ‡ Et poſt hæc vidi, & ecce apertũ eſt 5
templũ tabernaculi teſtimonij in cælo: ‡ & 6
exierunt ſeptẽ angeli, habentes ſeptẽ plagas C
*lino 1. de tẽplo: veſtiti *lapide' mundo & candido, &
præcincti circa pectora zonis aureis. ‡ Et vnũ 7
de quatuor animalibus, dedit ſeptẽ angelis
ſeptẽ phialas aureas, plenas iracundiæ Dei
viuentis in ſecula ſeculorũ. ‡ Et impletũ eſt 8
templum fumo à maieſtate Dei, & de vir- D
tute eius: & nemo poterat introire in tem-
plum, donec conſummarentur ſeptẽ plagæ
ſeptem angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui vocẽ magnam de templo, di- 1
centem ſeptẽ angelis: Ite, & effundite A
ſeptem phialas iræ Dei in terram. ‡ Et abiit 2
*angelus primus *, & effudit phialã ſuam in terram,
& factum eſt vulnus ſæuum & peſsimum in
homines qui habebant characterẽ beſtiæ: &
in eos qui adorauerunt imaginem eius. ‡ Et 3
-.5. ſecundus - angelus' effudit phialam ſuam in
mare, & factus eſt ſanguis tanquam mortui:
& omnis anima viuens, mortua eſt in mari.
‡ Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flu- 4
mina & ſuper fontes aquarum: & factus eſt
*quartũ 7. ſanguis. ‡ Et audiui angelum *aquarum' di- 5
centẽ: Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras,
*qui ſanctus, *quia' hæc iudicaſti: ‡ quia ſanguinẽ 6
ſanctorũ & Prophetarum effuderunt & ſan-
guinem eis dediſti bibere, digni enim ſunt.
‡ Et audiui alterum dicentem: Etiam Do- 7
mine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia
-.8. tua. ‡ Et quartus - angelus' effudit phialam 8
ſuã in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere B
homines & igni: ‡ & æſtuauerunt homines 9
æſtu magno, & blaſphemauerunt nomẽ Dei
habentes poteſtatem ſuper has plagas, neq;
egerũt pœnitentiam vt darent illi gloriam.
-.8. ‡ Et quintus - angelus' effudit phialam ſuã 10
ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnũ eius
tenebroſum, & commanducauerũt linguas
ſuas præ dolore: ‡ & blaſphemauerunt Deũ 11
cæli præ doloribus & vulneribus ſuis, & nõ
egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis. ‡ Et 12
-.8. ſextus - angelus' effudit phialam ſuã in flu-
men illud magnum Euphraten: & ſiccauit C
aquam eius, vt præpararetur via regibus ab
13 ortu ſolis. ‡ Et vidi de ore draconis, & de
ore beſtiæ, & de ore pſeudopropheta *ſpiri- *exire
14 tus tres immũdos in modũ ranarum. ‡ Sunt
enim ſpiritus dæmoniorũ facientes ſigna, &
procedunt ad reges totius terræ congregare
illos in prælium ad diem magnum omnipo
15 tentis Dei. ‡ ‖ Ecce venio ſicut fur. ‖ Beatus Sap.3.a.3.
• qui vigilat, & cuſtodit veſtimẽta ſua, ne nu- Matt.24.d
dus ambulet, & videãt turpitudinem eius. 42.d.44.
16 ‡ Et congregabit illos in locum qui vocatur Luc.12.e.39.
17 Hebraicè Armagedon. ‡ Et ſeptimus - ange- 40.
lus' effudit phialam ſuã in aërem: & exiuit 2.Cor.5.a.3.
vox magna de tẽplo à throno dicens, Factũ -.5.
18 eſt. ‡ Et facta ſunt fulgura, & voces, & toni-
D trua, & terræ motus factus eſt magnus qua-
lis nunquã fuit ex quo homines fuerunt ſu-
19 per terrã, talis terræ motus, ſic magnus. ‡ Et
facta eſt ciuitas magna, in tres partes: & ci-
uitates Gentiũ ceciderũt. Et Babylõ magna
venit in memoriã ante Deũ, dare illi calicẽ
20 vini indignationis iræ eius. ‡ Et omnis inſu-
21 la fugit, & montes nõ ſunt inuenti. ‡ Et gran
do magna ſicut talentũ deſcendit de cælo in
homines: & blaſphemauerũt Deũ homines
propter plagã grãdinis: quoniã magna facta
eſt vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de ſeptẽ angelis qui ha-
A bebãt ſeptẽ phialas, & locutus eſt me-
cum dicẽs, Veni, oſtendã tibi damnationem
meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas
2 multas, ‡ cũ qua fornicati ſunt reges terræ,
& inebriati ſunt qui inhabitãt terrã de vino
3 proſtitutionis eius. ‡ Et abſtulit me in ſpiri-
tu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem
ſuper beſtiã coccineam, plenam nominibus
blaſphemiæ, habentẽ capita ſeptem, & cor-
4 nua decẽ. ‡ Et mulier erat circundata pur-
B pura & coccino, & inaurata auro, & lapide
pretioſo, & margaritis, habens poculum au-
reum in manu ſua plenũ *abominatione' & *abomina-
5 immũditia fornicationis eius. ‡ Et in fronte tionum 10.
eius nomen ſcriptum, Myſterium: Babylon
magna, mater fornicationum & abomina-
6 tionum terræ. ‡ Et vidi mulierem ebriã de
ſanguine ſanctorum, & de ſanguine marty-
rum Ieſu. Et miratus ſum cùm vidiſſem il-
7 lam admiratione magna. ‡ Et dixit mihi an-
gelus, Quare miraris? Ego dicam tibi ſacra-
mentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eã,
quæ habet capita ſeptem & cornua decem.
8 ‡ Beſtia quam vidiſti fuit, & nõ eſt, & aſcen-
ſura eſt de abyſſo, & in interitũ ibit: & mi-
rabuntur inhabitantes terram (quorum non
C ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à cõſtitu-
tione mundi) videntes beſtiam quæ erat, &
9 non eſt. ‡ Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapien-
tiam. Septem capita: ſeptẽ montes ſunt, ſu-
per quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt. -.7.
10 ‡ Quinque ceciderunt, vnus eſt, - & ' alius
nondum venit: & cùm venerit, oportet illũ
11 breue tempus manere. ‡ Et beſtia quæ erat
& nõ eſt: & ipſa octaua eſt, & de ſeptem eſt,
12 & in interitum vadit. ‡ Et decem cornua
quæ vidiſti: decem reges ſunt, qui regnum *accipiunt
nondũ acceperunt, ſed poteſtatem tanquam
13 reges vna hora *accipient' poſt beſtiam. ‡ Hi 5.
vnum

vnum conſilium habent & virtutē: & pote-
ſtatem ſuā beſtiæ tradent. ‡ Hi cū Agno pu- 14
p.Ti.6.c.15. gnabunt, & Agnus vincet illos, ‖ quoniā Do
Infr.19.c.16 minus dominorū eſt, & Rex regū, & qui cū D
illo ſunt: vocati, & electi, & fideles. ‡ Et di 15
xit mihi: Aquę quas vidiſti vbi meretrix ſe-
det: populi ſunt, & Gētes, & linguæ. ‡ Et de- 16
cem cornua quæ vidiſti in beſtia: hi odient
fornicariā, & deſolatā facient illam & nudā,
& carnes eius manducabūt, & ipſam igni cō
cremabūt. ‡ Deus enim dedit in corda eorū, 17
vt faciant quod placitū eſt illi: vt dent re-
gnum ſuū beſtiæ, donec cōſummentur ver-
ba Dei. ‡ Et mulier quam vidiſti: eſt ciuitas 18
magna, quæ habet regnū ſuper reges terræ.

CAP. XVIII.

ET poſt hæc vidi alium angelū deſcen- 1
dentem de cælo, habentē poteſtatē ma- A
gnā: & terra illuminata eſt à gloria eius. ‡ Et 2
ᵃforti voce exclamauit in ᵃfortitudine' dicens, ‖ Cécidit
13. cécidit Babylō magna: & facta eſt habitatio
Iſa.21.c.9. dæmoniorū, & cuſtodia omnis ſpiritus im-
Iere 51.a.8. mundi, & cuſtodia omnis volucris immūdæ
Sap.14.b.8. & odibilis. ‡ quia de vino iræ fornicationis 3
eius biberunt omnes gētes: & reges terrę cū
illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de
virtute deliciarum eius diuites facti ſunt.
‡ Et audiui aliā vocem de cælo, dicentem: 4
Exite de illa populus meus: vt ne participes B
ſitis delictorū eius, & de plagis eius nō acci-
piatis. ‡ Quoniam peruenerunt peccata eius 5
ᵃDominus vſque ad cælum, & recordatus eſt ᵃDeus' ini-
quitatū eius. ‡ Reddite illi ſicut & ipſa red- 6
didit vobis: & duplicate duplicia ſecundum
opera eius: In poculo quo miſcuit, miſcete
illi duplum. ‡ Quantum glorificauit ſe, & in 7
delicijs fuit: tantum date illi tormentum &
Iſa.47.b.8. luctum: quia in corde ſuo dicit, ‖ Sedeo re-
gina: & vidua nō ſum, & luctū non videbo.
‡ Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, 8
& luctus, & fames, & igne comburetur: quia C
ᵃDominus 1. fortis eſt ᵃDeus' qui iudicabit illam. ‡ Et fle- 9
bunt, & plangent ſe ſuper illam reges terrę,
qui cū illa fornicati ſunt, & in delicijs vixe-
runt, cùm viderint fumū incēdij eius: ‡ lon- 10
gè ſtantes propter timorē tormentorū eius, D
dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna Babylō,
ciuitas illa fortis: quoniā vna hora venit iu-
diciū tuum. ‡ Et negotiatores terræ flebunt, 11
& lugebunt ſuper illam: quoniā merces eo-
rum nemo emet amplius, ‡ merces auri & 12
argenti & lapidis pretioſi, & margaritæ, &
byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne
lignum thyinū & omnia vaſa eboria, & om-
nia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, &
ᵃ& amomum ferro, & marmore, ‡ & cynamomū, ᵃ & odo- 13
ramentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, E
& olei, & ſimilæ, & tritici, & iumentorum,
& ouium, & equorum, & rhedarum, & man
cipiorum, & animarum hominum. ‡ Et po- 14
ma deſyderij animæ tuæ diſceſſerunt à te, &
omnia pinguia & præclara perierunt à te, &
amplius illa iam non inuenient. ‡ Mercato- 15
ᵃhominum res ᵃhorum' qui diuites facti ſunt, ab ea lon-
gè ſtabunt propter timorem tormentorum
eius, flentes ac lugentes, ‡ & dicentes: Væ, væ 16
ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, &
purpura, & cocco, & deaurata erat auro, &
17 lapide pretioſo, & margaritis: ‡ quoniā vna
hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ: & omnis
gubernator, & omnis qui in lacum nauigat,
& nautæ, & qui in mari operantur, longè ſte
18 terunt, ‡ & clamauerunt videntes locum in-
F cendij eius, dicentes, Quæ ſimilis ciuitati
19 huic magnæ? ‡ Et miſerunt puluerem ſuper
capita ſua: & clamauerūt flentes & lugētes,
dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna, in qua
diuites facti ſunt omnes qui habebāt naues
in mari de pretijs eius: quoniā vna hora de-
20 ſolata eſt. ‡ ᵃExulta ſuper eam cælum' & ſan- ᵃexultate
cti Apoſtoli & Prophetæ: quoniam iudicauit ſuper eam
21 Deus iudicium veſtrum de illa. ‡ Et ſuſtulit cæli 7.
vnus Angelus fortis lapidem quaſi molarē
G magnum, & miſit in mare, dicens, Hoc im-
petu mittetur Babylon ciuitas illa magna:
22 & vltrà iam non inuenietur. ‡ Et vox citha-
rœdorum, & muſicorū & tibia canentiū &
tuba, non audietur in te amplius: & omnis
artifex omnis artis non inuenietur in te am
plius, & vox molæ non audietur in te am-
23 plius, ‡ & lux lucernæ non lucebit in te am-
plius, & vox ſponſi & ſpōſæ nō audietur ad-
huc in te: quia mercatores tui erant princi-
pes terræ, quia in veneficijs tuis errauerūt
24 omnes gentes. ‡ Et in ea ſanguis prophetarū
& ſanctorum inuentus eſt, & omnium qui
interfecti ſunt in terra.

CAP. XIX.

1 POſt hæc audiui quaſi vocē ᵃturbarum' ᵃtubarum
A multarū in cælo dicentium: Allelu-Ia.
Laus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt:
2 ‡ quia vera, & iuſta iudicia ſunt eius qui iu-
dicauit de meretrice magna, quæ corrupit
terrā in proſtitutione ſua, & vindicauit ſan-
guinem ſeruorū ſuorum de manibus eius.
3 ‡ Et iterum dixerunt: Allelu Ia. Et fumus
4 eius aſcendit in ſecula ſeculorum. ‡ Et ceci-
derūt ſeniores viginti-quatuor, & quatuor
animalia, & adorauerunt Deum ſedentem
ſuper thronum, dicentes: Amen, Allelu-Ia.
5 ‡ Et vox de throno exiuit, dicens: Laudem
dicite Deo noſtro omnes ſerui eius: & qui
6 timetis eū puſilli & magni. ‡ Et audiui quaſi
vocem ᵃturbæ' magnæ, & ſicut vocem aqua- ᵃtubæ 3.
rum multarum, & ſicut vocem tonitruorū
magnorum, dicentium: Allelu-Ia: quoniam
regnauit Dominus Deus noſter omnipotēs.
7 ‡ Gaudeamus & exultemus, & demus glo-
B riam ei: quia venerūt nuptiæ Agni, & vxor
8 eius præparauit ſe. ‡ Et datū eſt illi vt coo-
periat ſe byſſino ſplēdenti & candido. Byſſi-
num enim: iuſtificationes ſunt ſanctorum.
9 ‡ Et dixit mihi: Scribe, ‖ Beati qui ad cœnā Mat.22.a.2.
nuptiarum agni vocati ſunt. Et dixit mihi: Luc.14.d.
10 Hæc verba Dei, vera ſunt. ‡ ‖ Et cecidi ante Infr.22.b.9.
pedes eius, vt adorarem eum. Et dicit mihi,
Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum, & fra-
trum tuorum habētium teſtimonium Ieſu.
Deum adora. Teſtimoniū enim Ieſu, eſt ſpi-
11 ritus prophetiæ. ‡ Et vidi cælum apertum,
& ecce equus albus: & qui ſedebat ſuper eū
vocabatur Fidelis & Verax, & cum iuſtitia
12 iudicat & pugnat. ‡ Oculi autem eius ſicut
flamma ignis, & in capite eius diademata

multa habens nomeo ſcriptum, quod nemo
Iſai.63.a.1. nouit oiſi ipſe. ‡ ‖ Er veſtitus erat veſte aſper 13
ᵃvocabatur ſa ſanguine: & ᵃvocatur' nomen eius, Verbũ
Dei. ‡ Et exercitus qui ſunt in cælo, ſeque- 14
bantur eum in equis albis veſtiti byſsino al- C
bo & mundo. ‡ Et de ore eius procedit gla- 15
ᵇex vtraq; parte. dius ᵇacutus: vt in ipſo percutiat Gẽtes. ‖ Et
ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat
Pſal.2.c.9. torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.
‡ Et habet in veſtimento & in fœmore ſuo 16
Sup.17.d.14 ſcriptum: ‖ Rex Regũ, & Dominus domioã-
1.Ti.6.c.15. tium. ‡ Et vidi voum Angelum ſtaotem in 17
ſole, & clamauit voce magna dicens omni-
bus auibus quæ volabant per medium cæli,
Venite & congregamioi ad cœoam magnã
Dei: ‡ vt manducetis carnes regũ, & carnes 18
tribuoorum, & carnes fortium, & carnes D
equorum & ſedentiũ in ipſis, & carnes om-
nium liberorum & ſeruorũ, & puſillorum
& magnorum. ‡ Et vidi beſtiã & reges ter- 19
ræ, & exercitus eorũ coogregatos ad facien-
dum prælium cũ illo qui ſedebat in equo &
cum exercitu eius. ‡ Et apprehẽſa eſt beſtia 20
& cũ ea Pſeudopropheta: qui fecit ſigna co-
ram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt
charactẽrem beſtiæ, & qui adorauerũt ima-
ginem eius. Viui miſsi ſunt hi duo in ſtagnũ
ignis ardentis & ſulphure: ‡ Et cæteri occiſi 21
ſunt in gladio ſedentis ſuper equũ, qui pro-
cedit de ore ipſius: & omnes aues ſaturatæ
ſuot carnibus eorum.

## CAP. XX.

ET vidi angelum deſcendentẽ de cælo, 1
habentem clauem abyſsi, & catenam A
magnam in manu ſua. ‡ Et apprehendit dra- 2
conem ſerpentem antiquũ, qui eſt diabolus
& ſatanas, & ligauit eũ per annos mille. ‡ & 3
miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignauit
ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes
donec cõſummentur mille anoi. & poſt hæc
oportet illum ſolui modico tempore. ‡ Et 4
vidi ſedes: & ſederunt ſuper eas, & iudicium
datũ eſt illis, & animas decollatorũ propter B
teſtimonium Ieſu, & propter verbum Dei.
& qui non adorauerunt beſtiam, neque ima
ᵇ.5. ginẽ eius, nec acceperũt charactẽrem ᵇeius'
in frõtibus aut in manibus ſuis, & vixerũt,
& regnauerũt cũ Chriſto mille annis. ‡ Cæ- 5
teri mortuorum non vixerunt, donec con-
ſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio
prima. ‡ Beatus & ſanctus qui habet partem 6
in reſurrectione prima. in his ſecunda mors
non habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes
Dei & Chriſti: & regnabunt cum illo mille
Eze.39.a.2. annis. ‡ ‖ Et cùm conſummati fuerint mille 7
anni, ſoluetur Satanas de carcere ſuo, & exi-
bit, & ſeducet Gẽtes quę ſunt ſuper quatuor C
angulos terræ, Gog, & Magog, & congrega-
bit eos in prælium, quorũ numerus eſt ſicut
arena maris. ‡ Et aſcenderunt ſuper latitu- 8
dinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorũ,
& ciuitatem dilectam. ‡ Et deſcendit ignis 9
à Deo de cælo, & deuorauit eos: ‡ & Diabo- 10
lus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnum
ignis & ſulphuris, vbi & beſtia & pſeudo-
propheta cruciabũtur die ac nocte in ſæcu-
la ſæculorum. ‡ Et vidi thronũ magnũ cãdi- 11
D dum, & ſedentẽ ſuper eum, à cuius cõſpectu
fugit terra & cælum, & locus non eſt inuen-
12 tus ᵃeis'. ‡ Et vidi mortuos magnos, & pu- ᵃab eis 19.
ſillos ſtãtes in cõſpectu throni, & libri aperti
ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ:
& iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta
erant' in libris ſecundùm opera ipſorum.
13 ‡ & dedit mare mortuos qui in eo erant, &
mors & infernus dederũt mortuos ſuos qui
in ipſis erant, & iudicatũ eſt de ſingulis ſe-
14 cundùm opera ipſorũ. ‡ Et infernus & mors
miſsi ſunt in ſtagnũ ignis. Hæc eſt mors ſe-
15 cunda. ‡ Et qui non inuentus eſt in libro vi-
tæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

## CAP. XXI.

1 ET vidi cælum nouum, & terrã nouam.
A ‖ Primum enim cælum, & prima terra Iſa.65.c.17.
2 abiit, & mare iam non eſt. ‡ Et ego Iohan- & 66.g.22.
nes vidi ſanctã ciuitatem Ieruſalem nouam 2.Pet.3.c.13.
deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut
3 ſponſam ornatam viro ſuo. ‡ Et audiui vo-
cem magnam de throno dicẽtem: Ecce ta-
bernaculum Dei cũ hominibus: & habita-
bit cũ eis. Et ipſi populus eius erunt: & ipſe
4 Deus cum eis erit eorum Deus. ‡ ‖ & abſter- Iſai.25.c.8.
B get Deus omnem lachrymã ab oculis eorũ: Sup.7.d.17.
& mors vltrà non erit, neque luctus, neque
clamor, neque dolor erit vltrà, ᵃquæ' prima ᵃquia 1.
5 abierunt. ‡ Et dixit qui ſedebat in throno,
‖ Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi, Scri- Iſa.43.e.19.
be, quia hæc verba fideliſsima ſunt & vera. 2.Cor.5.d.17
6 ‡ Et dixit mihi: Factũ eſt, ego ſum α & ω: Supr.1.b.8.
initiũ & finis. Ego ſitiẽti dabo de fonte aquę Inf.22.c.13.
7 vitæ, gratis. ‡ Qui vicerit, poſsidebit hæc, &
8 ero illi Deus, & ille erit mihi filius. ‡ Timi-
dis autem & incredulis, & execratis, & ho-
C micidis, & fornicatoribus, & veneficis, & ido
lolatris, & omnibus mendacibus, pars illorũ
erit in ſtagno ardẽti igne, & ſulphure, quod
9 eſt mors ſecunda. ‡ Et venit vnus de ſeptem
angelis habentibus phialas plenas ſeptẽ pla-
gis nouiſsimis, & locutus eſt mecũ, dicens:
Veni, & oſtendam tibi ſponſam, vxorẽ Agni.
10 ‡ Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem ma-
gnum & altum: & oſtendit mihi ciuitatem
D ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cælo à
11 Deo, ‡ habentem claritatem Dei. & lumen
eius ſimile lapidi pretioſo tanquam lapidi
12 iaſpidis, ſicut cryſtallum. ‡ Et habebat mu-
rum magnum & altum, habentem portas
duodecim: & in portis ᵃangelos' duodecim, ᵃangulos
& nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duo-
13 decim tribuum filiorũ Iſraël. ‡ Ab oriente,
portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab
Auſtro portæ tres: & ab Occaſu portæ tres.
14 ‡ Et murus ciuitatis habẽs fundamẽta duo-
decim: & in ipſis duodecim nomina, duode-
15 cim Apoſtolorum Agni. ‡ Et qui loquebatur
mecũ habebat menſuram ᵃarundineam' au- ᵃarundinem 6.
ream, vt metiretur ciuitatẽ & portas eius,
16 & murum. ‡ Et ciuitas in quadro poſita eſt,
E & lõgitudo eius tãta eſt, quanta & latitudo:
& menſus eſt ciuitatem de arundine ᵇper ſta- ᵇaurea.
dia duodecim millia, & longitudo & altitu-
17 do & latitudo eius æqualia ſunt. ‡ Et mẽſus
eſt murũ eius centum quadraginta quatuor
cubitorũ, menſura hominis quæ eſt angeli.
‡ Et erat

‡ Et erat ſtructura muri eius, ex lapide Ia- 18
ſpide. ipſa verò ciuitas aurum mundũ, ſimi- B
le vitro mundo ‡ Et fundamenta muri ci- 19
uitatis, omni lapide pretioſo ornata. Funda- F
mentum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphi-
rus: tertium, calcedonius: quartum, ſmara-
gdus: ‡ quintum, ſardonix: ſextum, ſar- 20
dius: ſeptimum, chryſolytus: octauum, be-
ryllus: nonum, topazius: decimum, chryſo-
praſus: vndecimum, hyacinthus: duodeci-
mum, amethyſtus. ‡ Et duodecim portæ: 21
duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: &
ſingulæ portæ, erant ex ſingulis margaritis:
& platea ciuitatis aurum mundum, tanquã
vitrum perlucidum. ‡ Et templum non 22
vidi in ea. Dominus enim Deus omnipo- G
Iſa.60.d. 19 tens templum illius eſt & Agnus. ‡ ‖Et ci- 23
uitas non eget ſole neq; luna, vt luceant in
ᵇilluminabit ea. nam claritas Dei ᵇilluminauit eam, & lu-
cerna eius eſt Agnus. ‡ Et ambulabunt Gẽ- 24
tes in lumine eius: & reges terræ afferent
Iſa.60.c.12. gloriam ſuam & honorem in illam. ‡ ‖Et 25
portæ eius non claudentur per diem, nox
enim non erit illic. ‡ Et afferent gloriam 26
& honorem gentium in illam. ‡ Nõ intra- 27
bit in eam aliquod coinquinatum, aut abo-
minationem faciens & mendacium: niſi
qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

ET oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, 1
ſplendidum tanquam cryſtallum, pro- A
cedentem de ſede Dei & Agni. ‡ In medio 2
plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis li-
gnum vitæ, afferens fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddens fructum ſuum. Et
folia ligni ad ſanitatem Gentium. ‡ Et om- 3
ne maledictum non erit amplius: & ſedes
Dei & Agni in illa erunt, & ſerui eius ſer-
uient illi. ‡ Et videbunt faciem eius: & no- 4
Iſa.60.d.20 men eius in frontibus eorum. ‡ ‖Et nox 5
vltra non erit: & non egebunt lumine lu-
ᵇilluminabit cernæ, neque lumine ſolis, quoniam Domi-
nus Deus ᵇilluminat illos, & regnabunt in
6 ſecula ſeculorum. ‡ Et dixit mihi, Hæc ver-
B ba fideliſsima ſunt & vera. Et Dominus
Deus ſpirituum prophetarum miſit Ange-
lum ſuum oſtendere ſeruis ſuis quæ opor-
7 tet fieri citò. ‡ Et ecce venio velociter. Bea-
tus qui cuſtodit verba prophetiæ libri hu-
8 ius. ‡ Et ego Iohannes qui audiui, & vidi
hæc. ‖Et poſtquam audiſſem & vidiſſem, Sup.19.b.10.
cecidi vt adorarem ante pedes angeli, qui
9 mihi hæc oſtendebat: ‡ & dixit mihi, Vide
ne feceris: conſeruus enim tuus ſum, & fra-
trum tuorum prophetarum, & eorum qui
10 ſeruãt verba *libri huius. Deum adora. ‡ Et * prophetiæ
C dicit mihi, ne ſignaueris verba prophetiæ
11 libri huius. tempus enim prope eſt. ‡ Qui
nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt,
ſordeſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, ᵇiuſtifice- ᵇiuſtitiam
tur adhuc: & ſanctus ſanctificetur adhuc. faciat 9.
12 ‡ Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt
reddere vnicuique ſecundum opera ſua.
13 ‡ ‖Ego ſum α & ω, primus & nouiſsimus, Iſa.41.b.4.
14 principium & finis. ‡ Beati qui lauant ſto- 44.a.6.
las ſuas*: vt ſit poteſtas eorum in ligno vi- Sup.1.b.8.
15 tæ, & per portas intrent in ciuitatẽ. ‡ Foris 21.b.6.
canes & venefici, & impudici, & homicidę, *in ſangui-
& idolis ſeruientes, & omnis qui amat & ne agni.
16 facit mendacium. ‡ Ego Ieſus miſi angelum
meum, teſtificari vobis hęc in Eccleſijs. Ego
D ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida
17 & matutina. ‡ Et Spiritus & ſpõſa dicunt,
Veni. Et qui audit, dicat, Veni: Et qui ſitit,
veniat: ‖ & qui vult, accipiat aquam vitæ Iſa.55.a.1.
18 gratis. ‡ Conteſtor enim omni audienti ver-
ba prophetiæ libri huius, Si quis appoſuerit
ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas
19 ſcriptas in libro iſto. ‡ Et ſi quis diminuerit
de verbis libri prophetiæ huius: auferet
Deus partem eius de libro vitæ, & de ciui-
tate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in li-
20 bro iſto. ‡ dicit qui teſtimonium perhibet
iſtorum. Etiam venio cito: Amen. Veni Do-
21 mine Ieſu. ‡ Gratia Domini noſtri Ieſu
Chriſti cum omnibus vobis. AMEN.



Cart.e S.ti Martini etc.

# INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,

*quæ è veteri & nouo Teſtamento excerptæ, in templis, Dominicis, & alijs feſtis diebus leguntur, in quo notatur Epiſtolæ, aut Euãgelij principium tantùm: & ſubinde quod finem illorum conſequitur. R littera, vſum Romanũ ſignificat.*

## ADVENTVS.


*Dominica prima.*

Epiſt. Et hoc ſcientes tempus, vſque ad finem capitis. Rom. 13. c. d.

Euang. Et cùm appropinquaſſent. Et cùm intraſſet. Matth. 21. a.

*Dominica ſecunda.*

Epiſt. Quæcunque enim ſcripta ſunt. Certus ſum autem, Rom. 15 a.

Euang. Et erunt ſigna in ſole. Attendite autẽ. Luc. 21. e. Rom. Ioannes autẽ cùm audiſſet. Matth. 11. a.

*Dominica tertia.*

Epiſt. Sic nos exiſtimet homo. Hæc autem fratres. 1. Cor. 4. a. R. Gaudete in Domino ſemper Philip. 4. a.

Euangeliũ. Ioannes autẽ cum audiſſet. Amen dico vobis. Matth. 11. a. R. Et hoc eſt teſtimonium. Ioan. 1. b.

*Feria quarta quatuor temporum.*

Epiſto. Et erit in nouiſsimis diebus. Proieciſti enim. Eſai. 2. a. Item epiſtola, Et adiecit dominus loqui. Quia antequam ſciat. Eſa. 7. b.

Euang. In menſe autem ſexto. Exurgens autẽ. Luc. 1. c.

*Feria ſexta.*

Epiſt. Egredietur virga. Habitabit lupus cum agno. Eſa. 11. a.

Euang. Exurgens autem Maria. Quia reſpexit. Luc. 1. d.

*Sabbato.*

Epiſtola, Clamabunt enim ad Dom. In die illa Eſa. 19. d.

Item epiſtola, Lætabitur deſerta. In cubilibus. Eſa. 35. a.

Item epiſt. Super montẽ excelſum. Quis menſus eſt. Eſa. 40. c.

Item epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Væ qui contradicit. Eſa. 45 a.

Item epiſt. Angelus autem Domini. Cõfremini Domino. Dan. 3. e.

Item epiſt. Rogamus autem vos fratres. Cuius eſt aduentus ſecundum. 2. Theſſ. 2. a.

Euang. Anno quintodecimo. Dicebat ergo ad turbas. Luc. 2. a.

*Dominica quarta.*

Epiſt. Gaudete in Dño ſemper. De cætero fratres. Phil. 4. a. R. Sic nos exiſtimet 1. Cor. 4. a

Euang. Et hoc eſt teſtimonium. Altera die vidit Ioannes. Ioannis 1. b. R. Anno quinto decimo. Luc. 3. a.


## NATALIS DOMINI.


*In vigilia.*

Epiſtola, Propter Sion non, Habitabit enim. Eſai 62. a.

Item epiſtola, Paulus ſeruus Chriſti Ieſu. Omnibus qui ſunt Romæ. Rom. 1. a.

Euangeliũ, Cum eſſet deſponſata. Hoc autem. Matth. 1. c.

*In Gallicantu.*

Epiſtola, Populus qui ambu. Zelus Domini. Eſai. 9. a

Item epiſtola, Apparuit enim gratia. Nemo te. Tit. 2. c.

Euangelium, Factum eſt autem in diebus illis, exiit. Et factum eſt. Luc. 2. a.

*In aurora.*

Epiſtola, Spiritus Domini ſuper me. Tu autem vocaberis. Eſai 61. a. & 62. d.

Item epiſt. Cùm autẽ benigni. Fidelis ſermo. Tit. 3 b,

Euang. Et factum eſt, vt diſceſ. Et poſtquam. Luc. 1. b. c.

*In die, ad magnam miſſam.*

Epiſtola, Propter hoc ſciet. Recedite recedite. Eſa. 52. b.

Item epiſt. Multiphariè. Ad quem autem ang. Heb. 1. a.

Euang. In principio, Ioannes teſtimonium. Ioannis 1. a.

*In die S. Stephani protomartyris.*

Epiſt. Stephanus autẽ. Saulus autem. Act. 6. & 7. g.

Euang. Ecce ego mitto. ad finem vſque cap. Matth. 23. d.

*In die S. Ioannis Euangeliſtæ.*

Epiſt. Qui timet Deum. Homines ſtulti. Eccleſ. 15 a.

Euang. Sequere me. Sunt autem. Ioannis 21. f.

*In die ſanctorum Innocentium.*

Epiſt. Et vidi: Et ecce agnus. Et vidi alterum angelum. Apoc. 14. a.

Euangelium. Qui cùm receſsiſſent. Defuncti. Matth. 2. b. c.

*Dominica intra octauas Natalis Domini.*

Epiſt Dico autem quanto. Sed tunc quidem. Gal. 4. a.

Euang. Et erat pater eius, Et ibant parentes. Luc. 2. e.

*In Circumciſione Domini.*

Epiſtola, Apparuit enim. Nemo te contemnat. Tit. 2. c.

Euang. Et poſtquam con. Et poſtquam imp. Luc. 2. e.

*In Epiphania Domini.*

Surge illuminare. Omne pecus. Eſa. 60. a.

Euangelium, Cùm autẽ natus. Qui cùm receſ. Matth. 2. a.

*Dominica intra octauas Epiphaniæ.*

Epiſtola, Obſecro itaq; vos. Habentes autem. Rom. 12. a.

Euangelium, Et cùm factus eſſet annorum, ad finem vſque capitis. Luc. 2. f.

*Dominica prima poſt octauas Epiphaniæ.*

Epiſt. Habentes autem donationes. Nolite eſſe prudentes. Rom. 12. b.

Euang. Et die tertia nuptiæ. Poſt hæc deſcen. Ioan. 2. a.

*Dominica ſecunda poſt octauas Epiphaniæ.*

Epiſtola. Nolite eſſe prudentes, vſque ad finem capitis.

# HEBRAICORVM, CHALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A

Aron, Mons, ſiue mõtanus
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abarim, Tranſitus, plu. nu. ſiue tranſeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, ſeruus.
Abel, per aleph, Luctus. Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas Filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbũ.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſiue terrenus. aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnũ eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
AEgyptus, Anguſtiæ, ſiue tribulationes. Hebraice, Miſraim.
AEneas, Laudatus
AEthiopia Græce, ardorem ſignificat. Hebraice Cus dicitur. i. nigredo vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtinus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraice dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Allelu-ia. Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſiue veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſai, per ain, populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpõtaneus.
Ammon, Populus eius.
Ammon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, Pater Eſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſsimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraice Pul dicitur, id eſt, caſus vel ruina. Eſaiæ 66 ſ. 34.
Aphrica, Nahum 3. b. 9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Pa. 26. a. 2
Arabes, Pſal. 71. c. 15. Hebraice Saba, id eſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Arenna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraice dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus. Filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue felicitas. Filius Iacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.
Aſtaroth, Greges ſiue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, ſine cumulo.
Attalia, Augens, vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraice, Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal, Oſee. 10 d. 14 Arbel legendum, id eſt, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Deſtruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgor.
Barachias, Benedicẽs Dominũ.
Bariona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius conuerſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Peruerſus, Abſque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum ſuarum.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus
Bereſith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether. Diuiſio.
Beth lehem, Domus panis.
Beth phage, Domus oris vallium.
Beth phogor, Domus hiatus.

Beth-ſab.

Beth-ſabee, Domus iuramenti. Ciuitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua eſt acrimonij ſaponis.
Boſor, Munitio.
Boſra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſsio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi cor.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitẽtiæ.
Cappadoces, Hebraice Caphthorim, id eſt, ſphærulæ.
Cariath iarim, Ciuitas ſyluarum.
Cariath ſepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel, agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraice Tharſis, id eſt, contẽplatio gaudij.
Cedar, nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraice Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaã, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodchod, Iaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, vnctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Poſſeſsio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curua Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donũ, Oblatio.
Core, Caluus, Caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, vocans, legens. 1. Para. 9. c. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus. 1. Re. 16. b. Similitudo incendij. Heb. Dũmeſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, ſub. regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. a. 4. Hebraice Reſeph, id eſt, volucris, Flamma.
Dibre haiamim, Verba dierũ.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionyſius, Diuinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel, habitatio.

E

Ebal, Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus,
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan, Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Eliſeus, Dei ſalus, Deus ſaluãs.
Elle-haddebarim, Hæc ſunt verba. ſic incipit quintus liber legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encęnia, Renouatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens,
Ephraim, Hebraice Ephra, id eſt puluerulenta, ſiue plumbea. 2. Reg. 13. b. 7.
Ephratha, Vbertas, ſiue frugifera.
Ephron, Puluis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adiutor, Atrium.
Eſther, Occulta, abſcondita.
Etam, Auiſ atrum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, vir Deus, aut Dei.
Gad, Fœlix, Accinctus.
Gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præſciſsio.
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennom, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Gtblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraice, Ieuanim, id eſt, deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraice, dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Iabel, Deſluens.
Iabes, Siccitas, per ſin in fine.
Iabes, Triſtitia. per ſade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Aſcendens, Damula.

Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus per ſin.
Iehus. 1. Par. 8. b. 10. Cōſilians. per ſade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Dñi.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populū.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, Idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraice Iehoſua, Dominus ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auſcultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraice dicitur Hodu, id eſt, laudatio
India, Iob. 28. c. 13. Hebraice Ophir, id eſt, ciuis.
Ioab, Paternitas, Habens patrē.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz. 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Heb. Iehoas.
Ioas. 1. Para. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus. Per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, Filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanus, Fluuius Iudicij.
Ioſaphat, Dominus iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph, Pſal. 80. a. 2. Domini augmentum Heb. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus afferens.
Iſai. 1. Par. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.

Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcarioteſ, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua. Esa.c.27.a.l.A
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraice Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

Maacha, Atrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapiētes, vel philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex dominus.
Melchi-ſedec, Rex iuſtitiæ.
Melchi-ſue, Rex ſaluator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quod duobus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus.
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſle, Prouerbia, Nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.

Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, azymum, per ſade.
Moſa. 1. Par. 8. a. 9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis)
Myſia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal. Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sāctificata, Separata: Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel, florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Aeneum
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Oſee, Saluator.
Oza. Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Paleſtina, Conſperſa (ſub. cinere)
Paracletus, Conſolator, Aduocatus.
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pētateuchus, Quinq; volumina
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. die)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diuiſio, Filius Iudæ
Phares

Phares, per ſin. 1.Par.7.d. 16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ,
Phogor, Hiatus.
Phut, Aphrica.
Pigmæi, Hebraice dicitur Gamadim.
Probatica, Ouina. Locus vbi pecora ſacrificáda tenebãtur.
Proſelytus, Aduena, Peregrinus

R

Raab, Pſa.86.a.4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Conuerſio, Captiuitas.
Saba, per ſamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabathiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbathum, Idem.
Sadducæi, Iuſti.
Saduc, Iuſtus.
Sale, Miſsio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomon, Pacificus.
Salomith, Idem f. g.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphad, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina. Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarepha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſiue Sarona, Planities.
Satan, Aduerſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul. 1.Regum.9.a.2. Hebraice Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iuſtus Domini.
Segor, Parua.
Sehon. Eradicatio.
Sela, Diſſoluens, filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellun, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei. 1.par.2.d.18. nomẽ meũ.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba, Exod. 1.c.15. per ſin.
Sephora. Exod. 2.d. 21. Auis. Paſſer, Vxor Moſis.
Seth, Poſitus.
Setim. Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus. Exod. 16.a.1. per ſamech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus. 2.Reg. 5.b.7.
Sion. Deut.4.g.48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

Tarſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaud.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, ſimulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Topheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſsio.
Tyrij, Hebraice Sorim, id eſt, tribulantes.

V

Vaicra, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Velle-ſemoth. Et hæc ſunt nomina. Secundus liber legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Aemulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

EXCVDEBAT ANTVERPIAE CHRISTOPHORVS PLANTINVS, ANNO M. D. LXIX.

1-2-3.

Digitized by Google